Universidad de Deusto
Biblioteca

S. BONAVENTURÆ

IN I. SENTENTIARUM

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. BONAVENTVRAE
S.R.E. EPISCOPI CARD. ALBANENSIS. DOCTORISQ. SERAPHICI.

In Quartum Librum Sententiarum elaborata Dilucidatio.

COLLECTIS VNIVERSIS PRIORIBVS EDITIONIBVS; quidquid aut elegantiæ, aut eruditionis in illis anteà sparsim legebatur; huic uni appositum est totum; & longè copiosius, ac emendacius: ita ut uix amplius sit, quod in tanto opere desiderari queat.

Recognoscente R. P. M. Ioanne Balainio Andrio, Franciscano Conuentuali.

CVM QVINTVPLICI INDICE.

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS DEUSTONENSIS
FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

VENETIIS, ad Signum Seminantis.
M. D. LXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ELENCHVS QVAESTIONVM IN HOC QVARTO LIBRO DISCVSSARVM.

DISTINCTIO I.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

AN sacra debuerint institui? q.1.
An signatio sit de essentia, & integritate Sacramenti? q. 2.
An sacra contineant gram? q.3.
An sacra efficiant gram? q.4.
An sacra Nouæ legis differant à Sacramentis Vet. Legis? q.5.

DISTINCTIO I.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An tempore legis Naturæ sufficerit parvulis in remediũ peccati originalis fides informis parentum? q.1.
An uirtus solius fidei sufficerit antiquitus parvulis ad remissionem culpę originalis? q 2.
An adultis necessaria foret uirtus sacrificii in remedium originalis? q.3.

ARTICVLVS II.

An circuncisio rite instituta fuerit? q.1.
An sexus masculinus, membrũ præputii, & dies octauus fuerint de integritate circuncisionis? q.2.
An circuncisio conferebat gratiam? q.3.

DISTINCTIO II.

ARTICVLVS I.

An omne tempus idoneũ fuerit ad instituẽda sacramẽta? q.1.
An alia & alia diuersis temporibus Sacramenta esse debuerint? q.2.
An iure septem sint Sacra? q.3.

ARTICVLVS II.

An baptismus. Ioannis à Ioanneme uel à deo institutus fuerit? q.1.
An ad signandum, uel ad efficiẽdum institutus fuerit baptismus Ioannis? q 2.
An baptizati baptismo Ioannis rebaptizandi erant Christi baptismo? q.3.

DISTINCTIO III.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An aqua, uel intinctio in aqua baptismus sit? q 1.
An expressio uerbi uocalis sit de integritate baptismi? q.2.
An ad cõpletũ & integrũ esse baptismi necessaria sit fides alicuius articuli fidei? q.3.

ARTICVLVS II.

An uerbum exprimens actũ baptizandi sit de necessitate formæ baptismi? q.1.
An expsio totius Trinitatis sit de necessitate baptismi? q.2.
An uariatio formę baptismi baptismum impediat? q.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO III.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An sacramētū baptismi in aqua institui debuerit? q.1.

An ex institutione baptismi in aqua, collata sit aliqua uis aquis? q.2

ARTICVLVS II.

An semel, uel ter immergi debeat baptizandus? q.1.

An aspergēdus tm, uel ēt immergendus sit baptizandus? q.2.

ARTICVLVS III.

An circuncisio cessare debuerit? q.1.

An circuncisio cessauerit ante euāgelii promulgationem.q.2.

DISTINCTIO IIII.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An baptismus in digne suscipiētibus deleat omnē culpā? q.1.

An baptismus deleat omnem pēnam? q.2.

An digne recipientes sacramētū baptismus, oēs, & equaliter eius efficaciam recipiāt? q.3.

ARTICVLVS. II.

An quis inuitē, uel coactē baptizatus, suscipiat sacramentum baptismi? q.1.

An fictē ad baptismum accedēs, recipiat sacramentum, & nō rem sacramenti? q.2.

An fictus, fictione recedente, recipiat post sacramentum rem sacramenti.q.3.

DISTINCTIO IIII.

Pars Secunda.

ARTICVLVS. I.

An baptismus ignis sine baptismo aquē ad salutem sufficiat.q.1

n baptismus aquē ꝓfiantior sit baptismo sanguinis, uel econtra.q.2.

An baptismus sanguinis sacramentum sit? q.3.

ARTICVLVS II.

An paruuli in baptismo sanctificationem consequantur? q.1.

An paruuli in baptismo ꝓter sanctificationē, siue gratia recipiāt ēt habitus uirtutū? q.2.

An omnibus paruulis æquē in sacramento conferat gratia? q.3

DISTINCTIO V.

ARTICVLVS I.

An solis sacerdotibus, & clericis collata sit potestas baptizandi.q.1.

An hæretici baptizare possint.q.2.

ARTICVLVS II.

An mali sacerdotes (& si catholici) ministrādo sacm, dent & sacm, & rem sacramēti. q.1.

An heretici ministrando pariter sacramentum, dent rē sacramenti? q.2.

ARTICVLVS III.

An, & quæ fuerit ea potestas, q̄ Christus dare potuit ministris, & non dedit.q.1.

An Christo data sit potestas dimittendi peccata.q.2.

DISTINCTIO VI.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

Quid sit character.q.1

Ad quid utilis sit character.q.2.

In quo ut in subiecto sit character.q.3.

An character ita per uirtutes imprimatur, sicut per sacramentum.q.4.

An character delebiliter, uel indelebiliter imprimatur.q.5.

An baptismus reiterabilis sit.q.6

DISTINCTIO VI.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An pueri in uteris matrū sicut sanctificari, ita & baptizari possint.q.1.

An pueri in uteris matrū sanctificati, cū in lucē prodierint, baptizandi sint.q.2

ARTICVLVS. II.

An intentio baptizādi sit de necessitate baptismi.q.1.

An ad baptismum necessaria sit intentio recta.q.2.

ARTICVLVS III.

An puuli catechizari dēant.q.1

An exorcismus ad aliqd ꝓsit.q.2

DISTINCT. VII.

ARTICVLVS I.

An confirmationis sacm formā habeat: & quæ illa sit.q.1.

An cōfirmationis sacm materiā habeat, & quæ illa sit.q.2.

An quilibet sacramentum confirmationis conferre possit. q.3.

ARTICVLVS. II.

An in sacramento confirmationis det gratia gratis data? q.1.

An eadem gratia in baptismo, & confirmatione conferat? q.2

An copiosius in confirmatione quām in baptismo gratia cōferatur? q.3.

ARTICVLVS III.

An oēs teneantur cōfirmationis sacramentum suscipere? q.1.

An sacramentū confirmationis necessarium sit ad salutē? q.2.

An sacramentū cōfirmationis posterius sit sacro baptismi? q.3.

DISTINCTIO VIII.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An conueniens fuerit, sacramētū Eucharistiæ apud ueteres prefigurari? q.1.

An sacramentum Eucharistiæ sufficienter præfiguratum sit ue tustis seculis.q.2

Quæ figurarum expressius sacramentum Eucharistiæ præfigurarit? q.3.

ARTICVLVS II.

An sacramentum Eucharistiæ a principio præfigurari debuit? q.1

An sacramentum Eucharistiæ instante passionis tempore, institui debuit? q.2.

An Christus instituendo sacramentū Eucharistiē, prius cōfecerit, quam uerbum protulerit? q.3.

DISTINCTIO VIII.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An forma consecrationis panis, q̄ i ecclesia utitur, recta sit? q.1

An forma cōsecrationis uini, qua ecclesia utitur, recta sit? q.2.

ARTICVLVS II.

Quid res, quidue sacramentum in Eucharistiē sacramēto? q.1

An sacramentū Eucharistiē unū sacramēntum sit, uel plura? q.2

DISTINCTIO IX.

ARTICVLVS I.

An duo tm sint modi māducādi Xpm i sacramēto altaris? q.1.

Quid sit corpus domini spiritualiter manducare? q.2.

Quid sit corpus Christi sacramētaliter manducare? q.3.

An Christus semel in ultima cena tū spūaliter, tum sacramentaliter manducauerit? q.4.

ARTICVLVS II.

An mali uere sumant corpus Christi? q.1.

Universidad de Deusto Biblioteca

An sumẽs corpus dñi in peccato mortali, ad damnationem sumat? q.2.
An peccator semper peccet, si sumendo corpus Christi? q.3.
An sacerdos mortaliter peccet, dando corpus Christi peccatori petenti? q.4.

DISTINCTIO X.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An in sacramento altaris realiter sit Christus? q.1.
An corpus Xpi secundum suã naturalem quantitatem sit in sacramento altaris? q.2.
An corpus Christi diffinitiuè sit sub speciebus sacramentalibus? q.3.
An corpus Xpi dimẽsiuè sit sub spẽbus panis & uini? q.4.
An sub qualibet hostię particula cõtineatur totus Xps? q.5.

DISTINCTIO X.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An tantę uirtutis sit, panem in corpus Christi in conuertere: quantę aliquid de nouo creare? q.1.
An uirtus transubstantiandi excellat uirtutẽ cõcipiendi? q.2.
An uirtus transubstantiandi a solo uerbo increato sit, uel etiã a uerbo prolato? q.3.
An uirtus uerborũ trãsubstãtiare possit q̃ramcũq; materiã? q.4

ARTICVLVS II.

An existentia, qua corpus Christi in sacramento altaris existit, excedat capacitatem humani intellectus? q.1.
An eadẽ corporis Xpi existentia excedat sensum & capacitatẽ comprehensorum? q.2.

DISTINCTIO XI.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An panis conuertatur in uerum corpus Christi? q.1.
An totus panis cõuertat in corpus Xpi: uel aliquid eius maneat post cõsecrationẽ? q.2.
An conuersio, qua in altari panis cõuertitur in carnẽ; & uinũ in sanguinem Christi; annihilatio sit? q.3.
An panis, qui in corpus Christi cõuertitur; in totũ Christum conuerti dicatur? q.4.
An cõuersio panis in Christi corpus, in instanti, uel successiuè fiat? q.5.
Quo gñe locutionis, qbusue uerbis exprimẽda sit cõuersio illa panis in Christi corpus? q.6

DISTINCTIO XI.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An materia sacramẽti altaris panis, uinũque esse debeat? q.1.
An panis, uiniq; species de integritate sacramẽti Altaris sint? quæst.2.
An aqua sit de integritate eiusdem sacramenti? q.3.
An oĩs panis, oẽq; uinum huiusce sacramẽti materia sit? q.4

ARTICVLVS II.

An Christus in azimo, uel in fermentato consecerit? q.1.
Quale corpus mãducandũ Apostolis dederit Christus, passibile, an impassibile? q.2.

DISTINCTIO XII.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An possibile sit, ẽt per miraculum, accidentia sine subiecto esse? q.1.
An conueniens sit in sacramento Altaris, ut species sine subiecto sint? q.2.
An uerum sit, quòd in sacramento altaris accidentia sine subiecto sint? q.3.

ARTICVLVS II.

An accidẽtia, quę in Altaris sacramento sine subiecto sunt; in alimentum, uel alitum conuerti possint? q.1.
An isthæc eadẽ accidentia uim habeant conuertendi alias naturas in sacramentum? q.2.
An hęcmet accidentia, operationes, quas habẽt, natura, uel miraculosè habeant? q.3.

ARTICVLVS III.

An ad fractionem hostię frangat & uerè Christi corpus? q.1.
An species sacramentales uerè frangantur? q.2.
Hostiã frangi, totq; eius fractiones quid significent? q.3.

DISTINCTIO XII.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An Eucharistiæ sacramentũ in quolibet uiro iusto efficaciã habeat? q.1.
An p Eucharistię sacm mortalia peccata remittãtur? q.2.
Quæ uirtus, queue efficacia sit sacramenti Eucharistię? q.3.

ARTICVLVS II.

An necessariò teneamur ad Eucharistię sacramẽti sumptionem? q.1.
Habenti libertatem accedẽdi ad hoc sacramentũ, quid melius; rariùs, an frequentiùs accedere? q.2.
An propter immũditiã corporalem abstinẽdũ sit ab huiusce sacramenti sumptione? q.3.

DISTINCT. XIII.

ARTICVLVS I.

A quiuis sacerdos cõficere possit? q.1.
An etiam soli sacerdotes conficere habeant? q.2.
An circa sacerdotem, uel circa uerbum residear magis uis cõficiendi? q.3.
An melior sit Missa boni sacerdotis, quàm mali? q.4.

ARTICVLVS II.

An corpus Christi traiiciatur in uentrem muris? q.1.
An corpus idem Christi descendat in uentrem hominis communicantis? q.2.

DISTINCT. XIIII.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An pœnitentia uirtus sit? q.1.
An item uirtus generalis, uel specialis sit? q.2.
An pariter uirtus theologalis, uel cardinalis sit? q.3.

ARTICVLVS II.

In quo, ut in subiecto pœnitentia sit? q.1.
An pœnitentia à timore initiũ sumat? q.2.
An pœnitentia sit prima uirtutum? q.3.

DISTINCTIO XIIII.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An cadere contingat à uera pœnitentia? q.1.
An pnia reiterabilis sit? q.2.
An pro cuiacunq; culpa, tametũ gratuissima sit reperire gratiã apud deũ p pœnitentiã? q.3.

ARTICVLVS II.

An resurgenti per pœnitẽtiã ne cesse

Universidad de Deusto Biblioteca

cesse sit resurgere in æquali uel in maiori charitate?q.1.
An perfectè resurgens per pœnitentiam restituatur in pristinum gradum?q.2.
An opera bona, per culpam iam superuenientem mortificata, per pœnitentiam inde reuiuiscant, & denuò redeant?q.3.

DISTINCTIO XV.
Pars Prima.

ARTICVLVS I.
An possibile sit reconciliari deo per satisfactionem?q.1.
An possibile sit satisfacere deo de uno peccato absque alio? quæst.2.
An extra charitatē abstinētem quēpiā à peccato, possibile sit satisfacere?q.3
An opera satisfactoria, extra charitatē facta, aduenientē illa, reuiuiscant: in sortemque cōputari debeant?q.4
An hō per opera extra charitatē facta quidquā mereatur? q.5.
An opera bona extra charitatē facta, ualeant ad tolerabiliorē pœnam?q.6.

DISTINCTIO XV.
Pars Secunda.

ARTICVLVS I.
Quid sit satisfactio? q.1.
Cui facienda sit satisfactio? q.2.
Per qualia opera facienda sit satisfactio? q 3.
Per quæ præcise opera satisfaciendum sit? q.4.

ARTICVLVS II.
Eleēmosyna de quibus bonis facienda sit.q.1
An ieiunium sit opus satisfactorium? q.2.
An & oratio sit opus satisfactorium?quæst.3.
An restitutio sit pars satisfactionis?q.4.

DISTINCT. XVI.
Pars Prima.

ARTICVLVS I.
Quid sit contritio quantum ad substantiam?q.1.
Quid sit cōtritio ꝗ̄ ne moris?q.2

ARTICVLVS II.
An dolor contritionis maximus esse debeat ?q.1.
An dolor cōtritionis possit esse nimius? q.2.

ARTICVLVS III.
An contritio sit motus instantāneus, uel successiuus? q.1.
An homo semper debeat conteri? q.2

ARTICVLVS IIII.
n contritio intendi possit?q.1
An plus cōteri oporteat de uno peccato, quā de alio?q.2.

DISTINCTIO XVI.
Pars Secunda.

ARTICVLVS I.
An pœnitere, & dolere oporteat de peccato originali? quæstio.1.
An adulto accedenti ad baptismū, opus sit priùs sacramentū pœnitentiæ, quàm baptismu suscipere?q.2.

ARTICVLVS II.
An pœnitendum sit de peccatis per ignorantiam commissis? q.1.
An de peccatis, scienter commissis, & postmodum oblitis, teneatur homo conteri? quæst.2.

ARTICVLVS III.
An peccatum uentale fieri possit mortale?q.1.
An teneatur quis pœnitere de uenialiq.2.

DI-

DISTINCT. XVII.
Pars Prima.

ARTICVLVS I.
An ad iustificationē impii necessario requiratur gratiæ infusio? quæst.1.
An ad iustificationē ipii necessarius sit motus liberi arb. q.2.
An ad iustificationem necessaria sit contritio?q.3.
An ad iustificationem requiratur uocalis confessio?q.4.

ARTICVLVS II.
An infusio gratiæ necessariò præcedat expulsionē culpæ?q.1.
An expulsio culpę necessariò pręcedat contritionem?q.2.
An attritio præcedere debeat iustificationem impii? q.3.
An cōfessio necessario sequi habeat iustificationem?q.4.

DISTINCTIO XVII.
Pars Secunda.

ARTICVLVS I.
An confessio sit de lege naturę? q.1.
An confessio instituta fuerit in lege, & ex lege ueteri? q.2.
A quo instituta sit cōfessio? q.3.

ARTICVLVS II.
An omnes adulti tam boni, quā mali cōfiteri teneantur?q.1.
An statim, obiata occasione, teneamur confiteri?q.2.
An confiteri teneamur ex charitate.q 3.

DISTINCTIO XVII.
Pars Tertia.

ARTICVLVS I.
An sufficiat confiteri laico? q.1.
An alii, quàm proprio sacerdoti confiteri liceat?q.2.
An eidem in occulto, uel etiam in propatulo cōfitendum est? quæst.3.

ARTICVLVS II.
An etiam uenialia cōfiteri oporteat?q.1.
An cōfiteri oporteat omnes peccati mortalis differentias.q.2
An itē omnes peccatorū circunstantias cōfiteri oporteat?q.3.

DISTINCT. XVIII.
Pars Prima.

ARTICVLVS I.
An ecclesiæ datę sint claues?q.1
An hæ ex dē claues, ecclesię traditæ, & ad claudendum, & ad aperiendum sint?q.2.

ARTICVLVS II.
An ecclesiæ authoritas in culpam possit?q.1.
An itidem in pœnam possit?q.2

ARTICVLVS III.
An scientia clauis sit?q.1.
An similiter clauis sit, alia à potentia soluendi?q.2

DISTINCTIO XVIII.
Pars Secunda.

ARTICVLVS I.
An possit, uel debeat quis excōmunicari? q.1.
Propter quid, aut cui, & quādo inferenda sit excommunicatio? q.2.
A quo inferri possit, uel debeat excommunicatio?q.3.
An quis pluries possit excōmunicari? q.4.
An qui excōicatis cōicant, & ipsi excommunicati sint?q.5.
An qs inuitè absolui possit?q.6.

DISTINCT. XIX.

ARTICVLVS I.
An sacerdotibus ueteris legis datæ sint claues?q.1.
An claues æquè resideant penes malos, sicut penes bonos sacerdotes?q.2.

AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS II.
An claues in sacerdotio, & cum sacerdotio conferantur? q. 1.
An pri, clauiū inseparabiliter co mitteē ordinē sacerdotalē? q. 2
ARTICVLVS III.
An sacerdos unus quēlibet indifferēter absoluere possit? q. 1.
An inferior supiorē absoluere possit, superiore ipso annuēte? q. 2

DISTINCTIO XX.
Pars Prima.
ARTICVLVS I.
An purgatorium sit? q. 1.
An pœna purgatorii sit maxima pœnarum mundi? q. 2.
An pœna purgatorii uoluntaria sit? q. 3.
An qui in purgatorio detinētur, certiores sint de gloria, q̄ q ad huc peregrinanē in terris? q. 4
A quibus ministerialiter infligatur pœna purgatorii? q. 5.
Purgatorium ubi sit? q. 6.

DISTINCTIO XX.
Pars Secunda.
ARTICVLVS I.
An unus satisfacere possit pro alio? q. 1.
An pœnę relaxatio, siue an indulgentię sint? q. 2.
A quo fieri hēat pene relaxatio, siue idulgēriarū cōdonatio? q. 3
Pro quo fieri debeat istiuę pœnæ relaxatio, & indulgentiarum condonatio? q. 4.
An ēt in purgatorio existentib. uel tm uiuis indulgentię, & relaxationes fieri possint? q. 5
Quantū indulgentię ualeat? q. 6.

DISTINCT. XXI.
Pars Prima.
ARTICVLVS I.
An uenialia peccata deleri possint absque gratia? q. 1.
An uenialia deleri possint à gratia sine contritione, & pœna interiori? q. 2.
ARTICVLVS II.
An ī purgatorio purgetur pęna tm, uel ēt culpa aliqua? q. 1.
An in purgatorio sit ignis materialis? q. 2.
ARTICVLVS III.
An alius alio citius à purgatorio liberetur? q. 1.
An sancti antequam uersaie iudiciū ad cęlum euolent? q. 2.

DISTINCTIO XXI.
Pars Secunda.
ARTICVLVS I.
An liceat in confessione peccatum aliquod omittere? q. 1
An liceat in confessione quidpiā addere? q. 2.
An liceat aliorū peccata in confessione recensere? q. 3.
ARTICVLVS II.
An liceat cōfessionē reuelare? q. 1
An cōfitēs cōfessorem licentiare possit, ut pctā sua reuelet? q. 2
An confessor celare teneat id, quē aliūde, q̄ p cōfessionē scit? q. 3

DISTINCT. XXII.
ARTICVLVS I.
An recidiuanti redeant peccata quantum ad maculam? q. 1.
An redeant peccata eadem saltē quō ad reatum? q. 2.
ARTICVLVS II.
An sacramētū pnię institutionē habeat ab alio uo, uel sit de iure natur? q. 1.
Quod signū, quodue signatū in sacramēto pœnitentię? q. 2.
ARTICVLVS III.
An pœnitentia sit fundamentū christiani edificii? q. 1.
An pœnitentia sicut fundamentum

tū dr; ita & tabula dicat? q. 2.

DISTINCTIO XXIII.
ARTICVLVS I.
Ad quid sit sacramentum extremæ unctionis? q. 1.
An à Christo institutum sit? q. 2.
Quæ huiusce sacramenti materia sit. q. 3.
Quæ eiusdem forma q. 4.
ARTICVLVS II.
Quis sit sacramenti extremæ unctionis minister? q. 1.
Quibus dandum? q. 2.
Quæ corporis ptes i ungēdę? q. 3
an sacramentum hoc iterari possit? q. 4.

DISTINCTIO XXIIII.
Pars Prima.
ARTICVLVS I.
An ordinandi tonsurari debeāt in modum coronæ? q. 1.
an corona clericalis sacramentum sit? q. 2.
an in susceptione coronæ fiat abrenunciatio temporaliū, q. 3.
an ecclesiæ Prelati teneātur clericis ad temporale stipendiū? quæst. 4.
ARTICVLVS II.
An sit in ecclesia sacramentum Ordinis? q. 1
An Ordo sacramentum sit? q. 2.
an propriè sacramētum nouæ legis sit? q. 3.
an pariter unum sacramentum sit, uel plura? q. 4.

DISTINCTIO XXIIII.
Pars Secunda.
ARTICVLVS I.
An in omnibus Ordinibus imprimatur character? q. 1.
an in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimātur? q. 2.
an characteres hi diuersi essētialiter adinuicē ordinati sint? q. 3
Quando, & in quo ex requisitis ad sacramenti ordinem character imprimatur? q. 4.
ARTICVLVS II.
An rectè ordines in sacros, & nō sacros diuidantur? q. 1.
an Psalmistatus sit ordo? q. 2.
an item Episcopatus ordo sit. quest. 3.
an septem tantum sint ordines sacri? q. 4.

DISTINCTIO XXV.
ARTICVLVS I.
An soli Episcopi possint ordines sacros conferre? q. 1.
an iidem Episcopi hæretici eosdem ordines sacros conferre possint? q. 2.
an Episcopi simoniaci ordines sacros uendere possint? q. 3
an dās ordines sacros simoniacē ex hoc ipso hereticus fiat? q. 4
ARTICVLVS II.
An soli uiri, uel etiam mulieres ad sacros ordines assumi possint? q. 1.
an ad susceptionē sacrorum ordinum requiratur usus, & cōsensus rationis? q. 2.
an bigami ad sacros ordines assumi possint? q. 3.
an suscepturi ordines sacros, liberi esse debeant? q. 4.

DISTINCT. XXVI.
ARTICVLVS I.
Qā institutū sit mtimoniū. q. 1.
A quo pariter institutu sit? q. 2.
an eiusdē institutio sub ptæcepto fuerit? q. 3
ARTICVLVS II.
Quod signum, quodue signatū i sacramēto Matrimonii? q. 1
Quod itē cāu, quodue cātū? q. 2

an

Universidad de Deusto Biblioteca

An commixtio carnalis de integritate matrimonii sit? q.3.

DISTINCT. XXVII.

ARTICVLVS I.

Quid sit Matrimoniũ re? q.1.

Quid sit Matrimoniũ noie? q.2.

ARTICVLVS II.

An cõsensus sit cã mrimonii? q.1

An solus cõsensus exterior sine interiori sufficiat ad contrahendum matrimonium? q.2.

ARTICVLVS III.

An matrimonium consumatum dissolubile sit? q.1.

An mrimoniũ ratũ dissolubile sit? q.2.

DISTINCT. XXVIII.

ARTICVLVS I.

An consensus de futuro matrimonium faciat? q.1.

An cõsẽsus ad tpsidẽ efficiat? q.2

An cõsẽsus conditionatus idem faciat? q.3.

An similiter cõsẽsus tacitus? q.4

An mrimonia clãdest. ualeat? q.5

an quid debeat esse matrimonialis consensus? q.6.

DISTINCT. XXIX.

ARTICVLVS I.

An consensus coactus matrimonium faciat? q.1.

An consentiens in renitentẽ, prę iudicet sibi, ut cum alio contrahere nequeat? q.2.

An pater cogere possit filium ad contrahendum? q.3

DISTINCT. XXX.

ARTICVLVS I.

An consensus erroneus matrimonium faciat? q.1.

An cõsensus mrimonialis B. virginis & deo placitus, & in se honestus fuerit? q.2

An consensus libidinosus matrimonium faciat? q.3.

DISTINCT. XXXI.

ARTICVLVS I.

In quo genere bonorum matrimonii bona sint? q.1.

Quæ, & quot sint isthæc matrimonii bona? q.2.

An hęc eadem bona de necessitate matrimonii sint. q.3.

ARTICVLVS II.

An coitus pp prolẽ omo à culpa immunis esse possit? q.1.

An similiter coitus uitandę fornicationis gratia? q.2.

An q explendæ concupiscentiæ gratia cũ uxore coit, semper mortaliter peccet? q.3.

DISTINCT. XXXII.

ARTICVLVS I.

An uir p uotũ emissum post carnalem copulam, cõtinere possit, uxore nolente? q.1.

An similiter p uotũ ante carnalẽ copulã emissum eadem inuita continere possit? q.2.

ARTICVLVS II.

An si alter leprosus fiat, debitũ reddi oporteat? q.1.

An quis reddere teneatur debitum fornicanti? q.2

ARTICVLVS III.

An tpe mẽstrui cocundũ sit? q.1

An similiter diebus sollẽnib. q.2

ARTICVLVS IIII.

An ad celebrationẽ nuptiarum liceat tẽpus obseruare? q.1.

An matrimoniũ, tempore indebito contractũ, teneat? q.2.

DISTINCT. XXXIII.

ARTICVLVS I.

An concubinã habere, cõtra legem

gem naturę sit? q.1

An contra eãdem legem sit plures uxores habere. q.2

An deus dispẽsare debuerit, ut i ea plures cõcubinas, & plures uxores habere licitũ esset? q.3

ARTICVLVS II.

An uirginitas uirtus sit? q.1

An uirginitas conuugali continẽtiæ præferenda sit? q.2.

Quod sit uirginitatis pmiũ? q.3.

ARTICVLVS III.

An licitũ fuerit quondam uxorem repudiare? q.1.

An huiusmodi repudium permitti debuit? q.2.

An uxor, à uiro iã repudiata, eidem recõciliari debeat? q.3.

DISTINCT. XXXIIII.

ARTICVLVS I.

An mrimoniũ impedii hẽat? q.1

Quæ & quot sunt isthęc impedimenta? q.2

ARTICVLVS II.

An naturalis impotentia cocundi matrimoniũ impediat? q.1

An & q ex maleficio puenit? q.2

ARTICVLVS III.

An furia mrimoniũ ipediat? q.1.

An incestus, cum sorore s. uxoris matrimoniũ impediat? q.2.

DISTINCT. XXXV.

ARTICVLVS I.

An liceat uxorem dimittere propter fornicationem? q.1.

An et & in præcepto sit? q.2.

An uir auctoritate propria absque iudicio ecclesię uxorem fornicantem dimittere possit? q.3.

An celebrato diuortio, uir aliã uxorem, uel uxor alium uirum ducere possit? q.4.

An & aliquãdo reconciliari possint insimul? q.5.

An nulla culpa præcedente, diuortium fieri possit? q.6.

DISTINCT. XXXVI.

ARTICVLVS I.

An seruus, inuito domino, nubere possit? q.1.

An seruitus cũ errore matrimonium impediat? q.2.

An patris, uel matris conditionem proles insequatur? q.3.

ARTICVLVS II.

An defectus ætatis matrimoniũ impediatur? q.1.

An pariter sponsalium contractionem impediat? q.2

an sponsalia post septenniũ contracta, dissolui possint, ambabus partibus cõsentiẽtib. q.3

DISTINCT. XXXVII.

ARTICVLVS I.

An Ordines minores matrimonium impediant? q.1.

An Ordines maiores, uel sacri hoc idem efficiant? q.2.

an ecclesia debuerit clericos ad continentiam obligare? q.2.

ARTICVLVS II.

An liceat uxorem adulteram occidere. q.1.

Quod grauius peccatũ, occidere uxorem, an matrem? q.1

an uxoricidium matrimonium impediat? q.3.

DISTINCT. XXXVIII.

ARTICVLVS I.

Quid sit uotum? q.1.

De quo uotum sit? q.2.

Qui uouere habent? q.3.

ARTICVLVS II.

An simplex continentiæ uotum matrimonium impedire possit? quęstio. 1.

An liceat uota cõmutare? q.2.
An summus Põtifex dispensare possit in uotis? q.3

DISTINCT. XXXIX.

ARTICVLVS I.

An fidelis cum infideli cõtrahere possit? q.1
An apud infideles sit sacramentum matrimonii? q.2.
An matrimonium infidelium sine omni culpa esse possit? q.3
An q̃ aliq̃ & post baptismũ nupserit, bigamus dicẽdus sit? q.4

ARTICVLVS II.

An si alter infidelium uenerit ad fidẽ, solutus sit a priori matrimonio? q.1.
An pariter qui in infidelitate remanet, solutus sit? q.2.
An si alter cõiugũ infidelis euaserit, soluat matrimonium, tum maximè quò ad fidelem? q.3.
An mãrimoniũ infidelium, ad fidẽ uenientiũ, teneat, si inibi fuerit illegitimitas psonarũ? q.4

DISTINCTIO XL.

ARTICVLVS I.

An cõsãguinitas uinculũ sit? q.1
An uinculũ cõsanguinitatis matrimonio ipedimẽtũ pstet? q.2
Vsque ad quem gradum consanguinitas impediat? q.3.

DISTINCTIO XLI.

ARTICVLVS I.

An per omne coitum contrahatur affinitas? q 1.
An affinitas transeat ĩ alterũ? q.2
An affinitas matrimoniũ impediat? q.3.

DISTINCT. XLII.

ARTICVLVS I.

An p̃ aliquod sacramentum cõtrahatur cognatio spũalis? q.1
An pariter matrimonium impediat? q.2.
an ire trãseat ab vno ĩ alterũ? q.3

ARTICVLVS II.

An cognatio legalis uinculum aliquod sit? q.1.
An cognatio legales matrimonium impedire debeat? q.2.
An cognatio legalis in alterum transeat? q.3.

ARTICVLVS III.

An secũdę nuptię licitę sint? q.1
An sedę nuptię sacrales sint? q.2
An secundę nuptię honorabiles sint? q.3.

DISTINCT. XLIII.

ARTICVLVS I.

An resurrectio futura sit? q.1.
An resurrectio omnium generaliter erit? q.2
An oĩũ sit, uel successiuè erit? q.3
An resurrectio eorundem numero erit? q.4.
An item naturaliter, uel miraculosè fiet? q.5.
Quę sit ntę resurrectionis cã. q.6

ARTICVLVS II.

Quid sit liber uitę? q.1.
Quæ sit huius libri scriptura, & qui in eo scribantur? q.2.
An, & quare liber hic in die iudicii aperietur? q.3.

ARTICVLVS III.

An in libro conscientiæ omnia merita legentur? q.1.
An quilibet in alterius conscientia omnia leget? q.2
An oĩa simul ab oĩb. videbũt? q.3

DISTINCT. XLIIII.

Pars Prima.

ARTICVLVS I.

An humores in resurrectione resurgent? q.1.
An capilli, ungues, & huiusmodi, resurgent? q.2.

ARTICVLVS II.

An caro, cum ĩ duobus hominibus caro est, cum primo, uel cum secundo resurget? q.1.
An propria materia in proprio membro resurget, uel indifferenter in quolibet? q.2.

ARTICVLVS III.

An corpora electorũ cum defor mitatibus resurgent? q.1.
An ẽt & damnatorũ corpora. q.2.

DISTINCTIO XLIIII.

Pars Secunda.

ARTICVLVS I.

An infernus sit? q.1.
Si est, ubi est? q.2.

ARTICVLVS II.

An ignis infernalis uetus ignis sit? q.1.
An in inferno sit alia pœna præter ignem? q.2.

ARTICVLVS III.

An ignis infernalis corpora absumet? q.1.
An ignis idẽ aĩas affliget? q.2.

DISTINCTIO XLV.

ARTICVLVS I.

Quò tendebant aĩæ priscorũ Patrũ ante Christi aduentũ? q.1.
An animæ determinata receptacula habeant nunc, post Christi aduentum? q.2.
An animæ ab eisdem receptaculis aliquando exeant? q.3.

ARTICVLVS II.

An defunctis mediocriter bonis suffragia prosint? q.1.
An suffragia per malos facta, prosint? q.2.
Quantum, & quibus magis suffragia prosint? q.3.

ARTICVLVS III.

An sancti orent pro nobis ad deum? q.1.
An sancti orõibus suis aliqd nobis impetrare possint? q.2.
An sanctos rogare iuuet? q.3.

DISTINCTIO XLVI.

ARTICVLVS I.

An damnatis mitigetur pœna ꝓpter suffragia ecclesiæ? q.1.
An eisdem pœna mitigetur propter misericordiæ pietatẽ? q.2
An deus mitiùs cum uno, quàm cũ altero dãnatorũ agat? q.3.
An similiter iustiùs cũ uno, quã cum altero agat? q.4.

ARTICVLVS II.

An in operibus domini sit misericordia & ueritas? q.1.
An in eodem opere domini sit utraque harum, misericordia, scilicet & ueritas? q.2.
An similiter in opere iustificationis? q.3.
An deus quempiam punire purè ex iustitia, uel purè ex misericordia remunerare possit, separatim? q.4.

DISTINCTIO XLVII.

ARTICVLVS I.

An Apostoli iudicabunt? q.1
An etiã Angeli iudicabunt? q.2.
An omnes tam boni, quàm mali iudicabuntur. q.3.
An ẽt angeli iudicabuntur? q.4.

ARTICVLVS II.

Quis sit ille ignis, qui ante faciẽ iudicis præcedet, & quo cõflagratio fiet? q.1.
An naturalis, uel supernaturalis eius virtus erit? q.2.
Quousque ignis iste conflagrationis ascendet? q.3.
An similiter præibit, uel sequetur huiusmodi ignis iudiciũ? quæst. 4.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO XLVIII.
ARTICVLVS I.
An fm humanitatē, uel fm diuinitatem erit iudictaria Christi potestas? q. 1.
An in forma diuinitatis apparebit Christus malis? q. 2.
An itidē in forma gloriosa? q. 3.
An alicui ex creaturis notā sit iudicii hora? q. 4.
ARTICVLVS II.
An corpora cœlestia remunerabuntur? q. 1.
An itē a motu quiescent? q. 2.
An elementa innouabūtur? q. 3.
An plantę, & bruta animantia innouabuntur? q. 4.
DISTINCTIO XLIX.
Pars Prima.
ARTICVLVS I.
Quid sit Beatitudo? q. 1.
An oēs beatitudinē appetāt? q. 2.
In quo tanquam in subiecto beatitudo recipiatur? q. 3.
Sed mqd beatitudo aię inest? q. 4.
Actus, siue operatio gloriæ quomodo insit homini? q. 5.
An oēs beati ęque beati sint? q. 6.
DISTINCTIO XLIX.
Pars Secunda.
ARTICVLVS I.
An corporis gloria de substātia beatitudinis sit? q. 1.
A quo sit corpis glorificatio? q. 2.
ARTICVLVS II.
Quę, & quot erūt corpis dotes? q. 1.
An æquē oēs in oibus erūt? q. 2.
ARTICVLVS III.
An in patria sensus omnes actus suos habebunt? q. 1.
An pariter per receptionem speciei cognoscent? q. 2.
ARTICVLVS IIII.
An corpora gloriosa impassibilia ab intrinseco erunt. q. 1.
An etiam ab extrinseco. q. 2.
ARTICVLVS V.
An corpora gloriosa puia erūt, uel colorata, uel luminosa? q. 1.
An ad nutū animæ se se nobis occultare poterunt? q. 2.
ARTICVLVS VI.
An corpus gloriosum corpus nō gloriosū penetrare possit? q. 1.
An corpus glorificatū a tactu nō glorificato palmari possit? q. 2.
ARTICVLVS VII.
An corpora gloriosa omnia agilia erunt? q. 1.
An agilitas inclinabit corpus gloriosum ad omnem positionis differentia? q. 2.
DISTINCTIO L.
Pars Prima.
ARTICVLVS I.
An dānati uelint se peccasse. q. 1.
An iidē mallent non esse, quam damnatos esse? q. 2.
An simiter mallēt omnes dānatos, esse, magis q̄ quosdā dānatos, quosdā uerò beatos? q. 3.
ARTICVLVS II.
An in inferno sint tenebrę corporales? q. 1.
An damnati cognoscent? q. 2.
An item recordabuntur? q. 3.
DISTINCTIO L.
Pars Secunda.
ARTICVLVS I.
An anima separata sentiat q. 1.
An etiam cognoscat, quæ circa nos aguntur? q. 2.
An dānati, & beati mutuo se se natos agnoscant? q. 3.
ARTICVLVS II.
An damnatis insit uermis materialis? q. 1.
Ad quid eisdem uermis iste spiritualis inesse dicatur? q. 2.
An æquus & isdē semper erit uermis iste spūalis in dānatis? q. 3.

FINIS.

D. BONAVENTVRAE
IN QVARTVM LIBRVM SENTENTIARVM
PROLOGVS.

VNguentarius faciet pigmenta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Verbum istud scribitur Eccles. in quo diligentius considerato, explicatur & commendatur materia Quarti Libri Sententiarum ad nostram eruditionē, & exercitationem. Explicat autem sub duplici tropo, siue metaphora, s. pigmentorum suauitatis, & vnctionum sanitatis. Ex quibus datur nobis intelligi, q̄ medicamenta sacrametalia & sunt suauia, & sunt salubria. Et in hoc est tam medicamēti quām medici laus perfecta: nihil.n. vltra quærit ægrotus in medicina, q̄ q̄ habeat suauitatem in vsu, & efficaciam in effectu: & qui huiusmodi tribuit medicinam, medicus est perfectus: secundūm illud poeticum. Omne tulit punctū, qui miscuit vtile dulci. Sunt ergo medicamenta sacramentalia pigmenta odorifera, & vnguenta salutifera: sed vnguenta salutifera sunt respectu ægroti curandi; pigmenta odorifera respectu Dei placādi. Et hæc contra duo, quæ facit culpa: Deum enim offendit, & naturam lædit: & offendendo Deum, hominem gratia expoliat: & lædendo naturā, vulnerat naturalia. Sacramenta ergo sunt medicamēta perfecta, quoniam Deum sua suauitate placant: & placando faciunt propitium: & impetrant gratiam: & vestiunt hominem expoliatum: & hominem infirmum sua curant virtute: & sic reparant naturalia. Et sic homo descendens ab Hierusalem in Iericho expoliatus & vulneratus, reinduitur & curatur à Samaritano, i. Christo domino: in cuius persona nunc dicitur. Vnguentarius faciet pigmenta suauitatis, i. instituet sacramenta redoletia ad placandam maiestatem diuinam: Faciet, futurum dicit, loquēs in tempore legis Mosaicæ pro tempore legis gratiæ. Etsi enim in illo fuisse dicantur pigmenta, & sacrificia Deo redoletia; non tamē erant Deum placantia. Præcepit namque dominus Moysi, vt faceret thymiama, compositum opere pigmentarii. Facies (inquit) thymiama &c. Præceperat Aaron, vt offerret illud: ponēs super altare contra veiū. Et post subdit, Et vret super illud Aaron incēsum mane suauē fragrans, & ad vesperū vret thymiama. Et in omni oblatione ferè dicitur in Leuit. In odorem suauissimum domino. Sed odorifer nō placabat dominum propter vacuitatem obatorū, sicut dicit Apost. ad Hebr. Vmbrā habens lex futurorum bonorū &c. nō placabat etiam

cap. 35

Luc. 10

Horat. in Arte.

Exodi. 30.

Cap. 5. 6. & 6.

Cap. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter immunditiam offerentium, sicut Isa. dicitur. Ne offeratis vltra sacrificium frustra incensum abominatio est mihi. Et ratio subiungitur post. Manus vestræ sanguine plenæ sunt. Ad hoc ergo, ꝙ aliquis faceret pigmenta redolentia; necesse erat, ꝙ nulla in eo esset immunditia: & ꝙ plenus esset veri odoris fragrantia: sed nullus talis poterat inueniri, nec ab homine generari propter immunditia generantis: & ideo necesse fuit, quod dominus ipse virtute sua corpus ei aptaret: secundum illud Psalm. quod assumit Apost. ad Heb. Ingrediens mundum, dic. Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocausta ꝙ pro peccato nō tibi placuerunt, tunc dixi, Ecce venio. Bene dicit, aptasti: quia mundus dominus mundiscans virginem ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi: aptauit corpus ei, vt esset vas mundicię, contentiuum omnis fragrantiæ, quod præsentiens patriarcha Iacob. dixit. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Hic ergo erat perfectus pigmentarius, quia nō aliunde mendicabat odore; sed ipse in se redolebat: & vt odor ille, quo plenus erat, ad alios deriuaretur: obtulit semetipsum Deo, & patri pro omnibus: secundum illud Ephes. Dilexit nos, & tradidit semetipsum oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis. Tunc fracum est alabastrum, & domus repleta est ex odore vnguenti: tunc de hac plenitudine accepimus omne: dum non solum placatur Deus ex ipsa passione, immo etiam in memorialibus passionis: & non tantum passio fit pigmentum suauitatis: immo et memorialia: vtpote Sacramenta: secundum illud Eccle. Memoria Iosiæ in compositione odoris, facta opus pigmentarii: vt per Iosiam intelligamus Christum passum: Iosias. n. interpretatur, vbi est incendium domini, vel in quo est sacrificium: memorialia uero sunt sacramenta, passione preteritam significantia. His memorialibus abundat, & impleta est domus ecclesię militantis: & ideo impleta est ex odore unguenti: secundum quod dicit Spiritussanctus in Cant. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Vnguentarius igitur faciet pigmenta suauitatis, scilicet Deum placantia: conficiet nihilominus vnctiones sanitatis. i. sacramenta morbum curantia: Erant quippe in Lege figurę vnctiones: sed non erant sanitatiuæ: quia morbus erat lętalis: & vnctio erat superficialis. Vnde Apost. dicit Hebr. Quod nō poterant medicamenta legalia iuxta conscientiā perfectum facere seruientem solummodo in cibis, & potibus, & variis baptismatibus, & iustificationibus carnis. Qua ergo vngebant carnem: & vulnus lętale erat in mente: ideo non poterant curari: vnde ad Hebr. Impossibile est sanguine taurorū, & hircorum auferri peccata. Ideo clamabat Isa. & dicebat. Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neq; fota oleo. Hęc dicit quantum ad trip. ex genus peccati, quo homo infirmabatur: per vulnus intelligitur originale: ꝙ liuorem veniale: ꝙ plagam tumentem mortale. Et ideo premittit, Omne caput languidum &c. Ad hoc ergo, ꝙ aliquis faceret vnguenta suauitatis: necessarium erat, ꝙ afferret vnctionē spiritualē, & virtutem vitalem: hic autem fuit Christus dominus, qui vere Christus fuit, quia vnctua: secūdum ꝙ dicitur Isa. Spiritus domini super me eo ꝙ vnxerit me; ad annunciandum māsuetis terræ &c. Et ꝙ hoc intelligatur de Christo, ipsemet perhibet sibi testimonium Luc. vbi postq̄ legit hoc verbum, dixit. Hodie impleta est hęc scriptura in auribus vestris. Hic potuit vnctionem conficere sanatiuam: secundum quod Act. dicit de ipso B. Petrus. Vnxit eū deus spūsancto, & virtute: qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo; quoniam Deus erat in illo. Vnxit eū spiritusancto: & ideo attulit vnctionem spiritualem: & virtutem: & ita habuit virtutem uitalem: quoniam Deus erat in illo per vnctionem; quia ipse erat Deus: & ita uitam habebat i semetipso: secūdum illud Ioā. Sicut pater habet vitā in semetipso: sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Et quia in se uitam habebat, mortuos uiuificare poterat: & ideo fecit unguēta, curatia a morbo lętali: dum enim mortalitate nostram vnuit uitæ; & illic, q̄ uita erat, mortuus est: facta est confectio; in qua, & ꝙ quam mortuus reuiuiscit, & ex morte ipsius Sacramēta habent viuificādi efficaciam. Vnde super illud Ephes. Sacramentum hoc magnum est: ego aūt dico in Christo, & ecclesia: dicit Augu. Dormit Adam, ut fiat Eua: moritur Christus ut fiat ecclesia. Dormiente Adam fit Eua de latere; mortuo Christo, percutitur latus lancea: ut perfluant sacramēta, quibus formetur ecclesia. Ideo dicuntur magis sacramēta perfluxisse de latere, quām de pedibus, uel manibus: cūm inde perfluxerit sanguis: propter ipsam conuenientiam in significando, quia simul profluxit sanguis, & aqua. Et ꝙ fluxit quidem de iam mortuo: in quo cōuenienter exprimitur sacramentorum confectio & institutio. Sicut. n. in promerendo sacramētis efficacium, mors iuncta est cum uita: & sanguis uitalis exiit cum aqua: sic etiam sacramenta sunt in uerbo, & elemento pariter instituta: & ideo ad sanandum nō tantūm facta, sed etiā confecta dicuntur. Hæc igitur sacramenta sunt perfecta medicamenta, quę fecit unguentarius ad placandum deum: & ideo sunt pigmenta suauitatis: & ad sanādum hominem ægrotum: & ideo sunt unctiones sanitatis: vnctiones autem sanitatis sunt, quia sanitatem tribuunt, & ad sanitatem disponunt. Tribuunt sanitatē sufficienter, quæ est sanitas gratię; de qua i Psal. Qui sanat contritos corde, & alligat cōtritiones eorum. Disponunt etiam ad sanitatem perfectam, quę est sanitas gloriæ, de qua in Psal. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: q̄ sanat omnes infirmitates tuas: & hoc quidem faciet in gloria

Cap. 1.
Psal. 35.
Cap. 10
Anselm. li. de cō. ep. Vir gin. ca. 8.
Gen. 21
Cap. 5.
Ioā. 12.
Ioā. 1.
Cap.
Cap. 61
Cap. 4.
Cap.
Cap. 10
Cap.
Cap. 5.
Cap.
Cap.
Cap. 5.
Vide et 15. de Ciu. Dei c. 26. et Gio. ordin. sup. p illud Rom. 5. Qui est factus forma &c.
Psal. 146.
Psal. 102.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LIBRI QVARTI

TEXTVS MAGISTRI.

PROOEMIVM.

Luc. 10 *Samaritanus enim vulnerato appropians, curationi eius Sacramentorum alligamẽta adhibuit: quia contra originalis peccati, & actualis vulnera Sacramentorum remedia Deus instituit. De quibus quatuor primò considerandà occurrunt. Quid sit Sacramentum. Quare institutum. In quibus consistat, & conficiatur. Et quæ sit distantia inter Sacramenta Veteris & Nouæ legis.*

TRACTATVS.

DISTINCTIO PRIMA.

PARS PRIMA.

De Sacramentis in generali, & primò quid sit Sacramentum.

Augu. 10. de ciui. Dei. c. 5. et 10. de Trinit. cap. 5. Augu. libr. 2. de doct. christi. cap. 1 *Sacramentum est sacræ rei signum. Dicitur tamen Sacramentum etiam sacrum secretum; sicut Sacramentum diuinitatis: ut Sacramentum sit sacrum signans, & sacrum signatum: sed nunc agitur de Sacramento, secundùm quòd est signum. Item sacramentum est inuisibilis gratiæ uisibilis forma. Signum uerò est res præter speciem, quam ingerit sensibus; aliquid aliud ex se faciens in cognitionem uenire. Signorum uerò alia sunt naturalia, ut fumus significans ignem: alia data. Et eorum, quæ data sunt, quædam sunt sacramenta: quædam non: omne enim sacramentum est signum: sed non econuerso. Sacramentum eius rei similitudinem gerit, cuius signum est. Si enim Sacramenta non haberent similitudinem rerum, quarum Sacramenta sunt: propriè Sacramenta non dicerentur. Sacramentum enim propriè dicitur, quod ita signũ est gratiæ Dei, & inuisibilis gratiæ forma; ut ipsius imaginem gerat, & causa existat. Non ergo significandi tantum gratia Sacramenta instituta sunt: sed etiam sanctificandi. Quæ.n. significãdi gratia tantũ instituta sunt, solùm signa*

Legalia mulsus dicuntur signa & Sacramentũ.

sunt

sunt, & non Sacramenta: sicut fuerunt sacrificia carnalia, et obseruantiæ ceremoniales ueteris legis, quæ nunquã poterant iustos facere offerentes. Quia (ut ait Apost.) Sanguis hircorum & taurorum, & cinis uitulæ aspersus inquinatos sanctificabat ad emundationem carnis, non animæ: nam inquinatio illa erat contactus mortui: unde August. Nihil aliud intelligo inquinationem, quam lex mundat; nisi contactum mortui hoïs, quem qui tetigerat, immundus erat septem diebus: sed purificabatur secundùm legem die tertio & septimo: ita mundus erat, ut iam intraret in templum. Mundabant etiam interdum a corporali lepra illa legalia: sed nunquam ex operibus legis aliquis iustificatus est, (ut ait Apost.) ẽt si in fide, et charitate fierẽt. Quare? quia imposuit ea Deus in seruitutẽ, non iustificationẽ: & ut figura futuri essent: uolẽs sibiipsi potiùs offerri ea, quàm idolis. Illa ergo signa erãt: sed tamen Sacramenta (licẽt minùs propriè) in scripturis sæpe uocantur; quia signa erãt rei sacræ: quam utiq; non præstabant. Illa autẽ Apost. opera legis dicit, quę tantùm significãdi gratia, uel in onus instituta sunt.

Leui 19 Hebr. 9 Num. 10.

In quæstio. super Numeros. cap. 33

Rom. 3 et 4. & Gala. 2 Rom. 3 Act. 10 Hæc sunt onus, qd nec nos, nec patres nri etc.

De causa institutionis Sacramentorum.

Triplici autem de causa sacramenta instituta sunt; propter humiliationem, eruditionem, & exercitationem. Propter humiliationem quidem, ut dum homo insensibilibus rebus, quæ naturà infra ipsum sunt; ex præcepto creatoris se reuerendo subijcit: ex hac humilitate & obedientia Deo magis placeat: & ut apud eum mereatur, cuius imperio salutem quærit in inferioribus se: & si non ab illis; sed per illa à Deo. Propter eruditionem etiam instituta sunt: ut per id, quod foris in specie uisibili cernitur: ad inuisibilem uirtutem, quæ intus est; agnoscendam mens erudiatur. Homo.n. qui ante peccatum sine medio Deum uidebat; per peccatum a Deo habuit, ut nequaquam diuina queat capere: nisi humanis exercitatus. Propter exercitationem similiter instituta sunt: quia cum homo ociosus esse non possit, proponitur ei utilis, & salubris exercitatio in sacramentis; quà uanam & noxiam declinet occupationẽ. Non enim facilè capitur à tentatore, qui bono uacat exercitio: unde Hiero

In epist. ad Rustic.

Universidad de Deusto Biblioteca

rym. monet. Semper aliquid boni operis facito, ut te occupatum diabolus inueniat.

De triplici genere exercitatione.

Sunt autem exercitationum tres species: una ad ædificationem animæ pertinet: alia ad corporis fomentum: alia ad utriusque subuersionem. Cùm igitur absq; sacramentis, quibus non alligauit potentiam suam Deus; homini gratiã donare posset: prædictis de causis sacramenta instituit.

de forma uiuendi, & ceteris de diff. dist. 5. Nunquam.

In quibus consistit Sacramentum.

Duo autem sunt, in quibus Sacramentum consistit, scilicet uerba, & res. Verba, ut inuocatio Trinitatis; res ut aqua, oleum, & huiusmodi.

August. Homil. 81. sup. Ioan.

De differentia Sacramen. ueterum, & nouorum.

Iam uidere restat differentiam Sacramentorum ueterum, & nouorum: ut Sacramenta uocemus, quæ antiquitus res sacras significabant; ut sacrificia, & oblationes, & huiusmodi. Eorum autem differentiam breuiter August. assignat, di. quia illa promittebant tantùm, & significabant: hæc autem dant salutem.

In expositione ciuili. psal. 73

POSTQVAM Magister supra in Tertio Libro egit de reparatione per gratiã mediatoris Dei & hominum, homini præstita: consequenter in hoc Quarto agit de Sacramentis, quibus fragilitatis humanæ peccatorum uulnera ligantur, & curantur. Et diuiditur hæc pars ī duas partes: in prima agit de Sacramentis secundùm sanitatem, quam tribuunt: in secunda agit de gloria, ad quã disponunt, infra Dist. 64. *Postremò de conditione resurrectionis.*] Prima pars habet duas: in prima determinat de Sacramentis in generali: in secunda in speciali; infra Dis. 2. *Iam ad Sacramenta nouæ legis accedamus. &c.*] Prima pars, quæ continet præsentem distinc. habet tres partes. In prima enim ponit partẽ procemialem. In secũda principalem. ibi. *Sacramentũ est sacræ rei signũ &c.*] In tertia incidentalem. ibi. *Fuit tamen inter illa Sacramenta quoddam &c.*] In parte autem prima duo facit; primò per quandam parabolam ostẽdit: quę sit sacramentorum causa institutiua: secundò dicit, quæ sunt generaliter de sacramentis determinanda. ibi. *De quibus quatuor primò considerandà sunt &c.*] Pars uerò principalis, in qua determinat de sacramentis in generali; habet quatuor, secundùm illa quatuor, quę Magister premittit de terminanda: primo enim determinat, quid *sit sacramentum*: secundò uerò, quare sit institutũ. ibi. *Triplici autem ex causa Sacramenta &c.*] tertiò uerò, in quibus sit institutum, ibi. *Duo autem sunt, &c.*] quarto uerò nouorum, & ueterum assignat differentiam, ibi. *Iam uidere restat differentiam &c.*]

Dub. 1. *Sacramentum est sacræ rei signum*] Videtur Magister diffinitionem istam malè assignare; eo quòd uideatur aliis communicare, quę nõ sunt sacramẽta; & tamen sunt sacrę rei signũ: ut est hoc nomẽ Deus. Si dicas, ꝙ sit signum rei sacræ & ut sacrę: tunc hoc nomen Sanctum, & Sanctificans est sacramẽtum. Si tu dicas, ꝙ hoc intelligitur de signo uisibili: tunc ergo ratio hęc nõ est conuertibilis. Responsio. Ad hoc dicunt aliqui, qd̃ sacramentum accipitur tripliciter. s. cõmuniter, propriè, & propriissimè; & secundùm hoc Magister dat tres diffinitiones. & prima est sacramenti largissimè accepti. Potest tamen dici secundùm Hugo. aliter, ꝙ illa non est diffinitio, sed nominis interpretatio: & Magister non intẽdit ibi diffinitionem sacramẽti ponere, sed nominis interpretationem, siuè uerbi notificationem. Et ex prima interpretatione habetur, quod sacramentũ sit signum rei sacræ. Ex secunda, ꝙ sit signum uisibile rei sacrę, & sanctificantis. Ex tertia, ꝙ sit signum uisibile rei sacræ, & sanctificantis: ita ꝙ ad illud habendum efficaciter ordinat suscipientem: & sic dicitur proprie sacramentum; & ita uenatur Magister diffinitionem sacramenti. Si ergo prima ratio determinetur per has cõditiones, tunc diceretur ratio sacramenti: si autem in sua generalitate intelligatur, sic solùm est interpretatio nominis, non autem diffinitio conuertibilis.

Libr. 1. de Sacramẽtis par. 1. c. 2. circa initiũ.

Sacramẽtum est inuisibilis &c.] Videtur sacramentum hoc mõ n̄ bene diffiniri, quia corpus Christi est uerum sacramentũ; character est sacramentũ &c. & tamen neutrũ est inuisibilis forma. Si tu dicas, ꝙ uisibile sumitur communiter ad uisibile sensu exteriori, secundùm ꝙ dicit Gene. Vidit ergo mulier &c. & ad uisibile quantùm ad sensum cõmunem, secundùm ꝙ dicitur Exod. Cũctus populus uidebat uoces &c. & ad uisibile secundùm intellectum; secundùm ꝙ dicitur Gen. Vidit deus cuncta, quæ fecerat; & erant ualde bona. Obiicitur contra hoc, ꝙ gratia non est inuisibilis: ergo malè dicitur inuisibilis gratiæ. Propter hoc quæritur, quomodo accipitur ibi inuisibilis: & quare magis signi uisibilis, quàm audibilis: cùm uox sit signum magis expressiuum? & iterum, cùm sacramentum sit cõpositum, quęritur quomodo sit forma: Resp. Dicendum, ꝙ uisibile accipitur hic prosensibili sensu exteriori: maximè quantùm ad duos sensus disciplinabiles: unde uisibile comprehendit audibile: sed magis dicitur uisibile, quàm audibile; propter hoc ꝙ ratio signandi (ut infra uidebitur) magis residet pęnes elementũ: & hoc est perceptibile uisu, & utrunq; cõcurrit ad sacramentum. Quod obiicitur de charactere. Dicendum, ꝙ non est sacramentum, nisi quia annexum est sensibili, siuè uisibili exteriori; & Magister

D. h. 2.

Cap. 3.

Cap. 20

Cap. 1.

Arti. 8. q. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ster diffinit principaliter exteriùs. Quod obiicitur de forma: Dicendum, q̃ forma uno modo dicitur perfectio rei alio modo paradigma, siuè exemplariter: tertio modo dicitur forma quasi foris manens, id est aliqua similitudo exteriùs repræsentans: & sic accipitur in proposito.

Dub. 3 *Sacramentum enim res &c.*] Videtur malè dicere: quia sacramentum est res corporalis & gratia res spiritualis: ergo cùm nulla sit conuenientia in aliqua qualitate inter illa: ergo nec est similitudo. Respon. Dicendum, q̃ similitudo duobus modis attendi tur: vno modo secundùm unius rationis proprietatem, siuè naturæ participationem: alio modo secundùm unius formæ comparationem: prima dicitur similitudo proportionis; secunda dicitur similitudo proportionalitatis: sacramentum gerit similitudinem gratiæ secundo modo, non primo: pro eo q̃ sicut aqua abluit carnē, ita gratia mundat aīam: & sicut oleum lenit exteriùs, ita gratia interiùs. Et hęc similitudo est in quatuor terminis.

Dub. 4 *Et enim uitulę aspersus &c.*] Videtur falsum dicere: quia immundicia carnis non amouebatur, immo plus caro inficiebatur. Resp. Immundicia carnis dicitur non quia purè erat carnalis: sed quia erat irregularitas contracta ex solo actu carnali: sicut erat tangere mortuū, ex quo dicebatur immundus: non quia macula erat in anima, uel in carne: sed quia ex hoc aliquā contraxerat irregularitatem, ut nō esset idoneus ingredi tēplū.

Sed purificabatur &c.] Quæritur, unde hoc erat, quòd sacerdos erat purificans secūdùm legē: cum idem non debeat esse causa purificationis, & inquinationis? Resp. Ratio huius erat literalis allegorica, moralis. Literalis, quia tangebat cinerem animalis mortui: & summus etiam Sacerdos in peccato populi cōmunicabat. Allegorica rō est, quia in hoc significabatur, q̃ immundicia iudæorum nō erat totaliter auferēda usq; ad finē; quādo reliquię Israel saluę fiēt. Moralis verò ratio erat: quia illa immunditia significabat, q̃ homo debeat se reputare immūdum: & sacerdos, qui pro aliis purificandis orat: debet se reputare immūdum: quia aliena peccata debet reputare quasi sua: vel etiam debet credere se in illo officio aliquid commisisse, iuxta illud Gregor. Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, vbi culpa non est.

Mundabant etiam interdum &c.] Contra, quia si hoc verum erat, tunc ergo illa erant maioris virtutis, quam sunt ista. Respon. Dicendum quòd mundaredicuntur, quia mandatum ostendebant. Et si tu quæras, quę vtilitas sit? Respon. quòd magna: quia leprosi eiiciebantur extra castra: & non poterant redire, nisi purificarentur, & iudicio sacerdotis essent mundi. Sed tūc obiicies: cum lepra sit morbus incurabilis, uidetur q̃d nullus mundaretur. Dicī potest, quòd aliqui radicitus habebāt causam morbi: & isti nunquam mundabantur, nec secūdum veritatē, nec secūdùm iudiciū sacerdotis. Aliqui verò habebāt signa, & isti mūdari poterant, id est mundati ostendi: cum illa signa iam cessabant.

Dub. 7 *Propter unum de causis &c.*] Videtur malè dicere: quia vnius rei unicus est finis: ergo uidetur, q̃ una sola sit cā principalis. Resp. Dicendum, q̃ una est sola causa principalis. Animę ornatus, siue reparatio: sed quia aia plures habet potentias, possunt fines purificari penes illas: uno tamen principali fine existente. Est enim in nobis uis regitiua: quantū ad hāc est eruditio: Est uis irascibilis: & quantū ad hāc est humiliatio. Est uis concupiscibilis: & quantū ad hāc, ne fastidiat, est exercitatio. Vel aliter. Eruditio quantū ad cognitiuam, humiliatio quantùm ad affectiuam, sed exercitatio quātùm ad operatiuam.

Dub. 8 *Propter humiliationē quidē &c.*] Videtur in hoc peruerti ordo, quia anima est supra huiusmodi creaturas: ergo si eis se subiicit, peruertitur in hoc ordo naturalis. Resp. Dicēdū, q̃ subiicere se his rebus pōt homo quatuor considerationibus. Aut propter peccati meritum, aut ꝓpter Dei præceptū, aut quia sunt gratię signū, aut quia in eis statuit summum bonū, & finem ultimum. Primis tribus de causis est meritoriū, & nulla inordinatio. Nā cum aliquis ꝓpter præceptū se his subiicit: magis præcepto, q̃ rei insensibili se subiicit: & ideo fit ordinatio. Et qui propter significationem subiicit se, magis subiicit se signato, quàm signo. Sed in quarta cōsideratione ordo peruertitur: & est peccatum: & sic non spectat ad propositū.

Homo in, aut peccatum &c.] Dub. 9 Videtur quidem dicere falsum; quia qui uidet Deum per essentiam, uidet etiam facie ad faciem: sed omnis talis est beatus: ergo &c. Resp. Dicendum, q̃ videre sine medio est dupliciter: aut sine medio adminiculante, aut sine medio obumbrāte. Primum medium est speculatiuū, secundum enigmaticum. Sine primo non erat homo: sed erat sine secundo; in quod incidit per peccatum: & ideo quia cæcus erat, indignus erat erudiri, & manuduci: non sic in statu primo.

Propter exercitationem &c.] Dub. 10 Contra: quia si hoc uerum est: cum corporalis exercitatio ad modicum sit utilis; & cum sacramenta sint corporales res: ergo ad modicum sunt utilia ꝓpter exercitationem. Resp. Dicendum, q̃ exercitari in obseruātia ipsorum sacramentorum potest esse dupliciter: aut in solo exteriori ritu; & sic ad modicum ualet: aut iuncta deuotione mentis: & sic non est corporalis, sed etiā quedā modo spiritualis, ac ꝓ hoc multùm utilis.

Duo autem sunt, in quibus &c.] Dub. 11 Videtur, quòd malè diuidat; quia omne uerbum est res. Item. Videtur, q̃ diuidat insufficienter: quia Hug. dicit q̃ consistunt in rebus, dictis, & factis. Resp. Dicendū, q̃ res arctatur hic ad uisibilia: & Magister strictiùs accipit sacramenta, quàm Hug. quia ille accipiebat quamcunque institutionem honestatis in Dei ecclesia sacramentum esse; Magister uerò strictiùs accipit.

Libr. 1. de Sacramē. pa. 9. c. 6. circa initiū.

Pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dubia *Promittebant tantùm, &c.*] Videtur August. malè dicere; quia aut promittebant illis, qui erant illius temporis: aut futuris. Futuris non, quia non promittit aliquis aliquid alicui, nisi ille sit. Si illis, qui tunc erāt; constat ꝙ ad sacramenta nouę legis illi non peruenerūt: ergo decepti erāt in promissione. Respon. Dicendum, ꝙ hic accipitur promissio non gratię iustificantis, sed gloriæ: & illa promittebant, sed non dabant; quia ianua nondum erat aperta: hæc autem promittunt, & dāt, cum ianua sit aperta a Christo.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An Sacramenta diluerint instituti.

AD intelligentiam eorum, quæ in hac prima parte determinātur; quæritur de Sacramentis in generali. Et primò quæritur de Sacramentorum institutione. Secundò de significatione. Tertiò de continentia. Quartò de efficacia. Quintò de differentia sacramentorum ueterū. & nouorum. Sextò de gratia in eis collata.

QVOD sacramenta nō debuerunt institui, videtur. Primo per hoc. ꝙ non videtur decere Deū: quoniā maius est recreare & reparare, q̄ creare: ergo si potentiam creandi Deus sibi soli reseruauit; multò fortiùs videtur, ꝙ potentiam reparandi: ergo uidetur, ꝙ solus Deus sit medicus, & medicina: ergo nulla alia sacrameta. ITEM. Natura inferior facit semper per pauciora, quātum potest bono modo: & in hoc est laudabilis, quia in paucioribus est via magis eligibilis: ergo & hoc attribuendum est summæ naturę: si ergo homo sufficienter reparatur per fidem, & uirtutes: ergo superfluū fuit dare sacramēta. ITEM. Quōd nō expediat ægroto, uidetur: quia tantò melius est ęgroto, quantò plures, & latiores habet uias ueniendi ad salutem: & tātò est in maiori periculo, quāto est uia sibi arctior: sed institutis Sacramentis, non est alia uia ueniendi nisi per Sacramenta; prius aūt erāt omnis uia: qua sediſponebat ægrotus ad gratiam: ergo arctata est uia ꝑ sacramentorum institutionē. ITEM. Quamuis mandata seruare non sit graue naturæ sanæ; tamen est graue naturę infirmæ: ergo multiplicare mandata, nō est nisi aggrauare sarcinā: ergo si sola mora'ia essent in pęcpto, faciliùs deueniretur ad salutem; ergo instituere sacramenta ulterius nō fuit, nisi uiam salutis aggrauare, & impedire.

CONTRA. Aliquo plus indiget ægrotus, quàm sanus: ergo aliquid plus oportuit dari homini curando ad peruēiendum ad salutem, quàm si non cecidisset: talia autem non sunt nisi sacramenta (quia alias etiā habuisset gratiam, & uirtutes, & dona) ergo &c. ITEM. Quia homo fuit ignorās; fuit opportunū, & cōueniēs sibi dare documenta pręceptorū, siue legalia: ergo cum esset infirmus, pari ratione & medicamenta sacramentalia. ITEM. Humana natura lapsa erat in anima, & in corpore: & ad hoc quōd perfectè releuaretur, decuit ut eam Deus assumeret totam: ergo si medicina dēt respondere effectui reparationis, decuit ut medicina haberet aliqd corporale & spūale: sed talia sunt sacramenta: ergo Sacramenta debuerunt institui.

ITEM. Omnis religio (ut dicit Augu. contra Faustum) habuit aliqua signa exteriora, in quibus conuenirent, ut Deum colerent: & hoc patet discurrendo in singulis, etiam in idololatris. Si ergo Ecclesia debet habere signa sacræ religionis sibi conuenientia (& hmōi sunt signa sacra, & sacrantia) decuit Deum instituere sacramenta.

ib. 19. c. 16. et de Vera religio. cap. 17

RESOLVTIO.

Decuit quidem maximè Deum; & summopere nobis expediuit; sed penitus non oportuit Sacramenta institui.

RESPONDEO. Dicendū, ꝙ institutio sacramētorum Deū decuit, & nobis expediēs fuit. Decuit quippe Dei misericordiā, & iustitiā, & sapientiam: in quibus consideratur omnis dominiuia. Decuit misericordiam, quia homo malè gratiam seruabat propter uoluntatis uertibilitatem: ideo instituit Deus sacramenta, ad quę homo recurrens, recuperaret gratiam: & ita misericordiæ magnę fuit hęc institutio: maximè quia non solùm ad remissionem culpę faciunt; uerùm etiam ad remissionem pœnę. Decuit etiam iustitiam, quia cum sit iustus, exigebat aliquam humiliationē; per quam hō se ad gratiam disponeret; & sacramenta suscipiēdo quasi ex quodam pacto gratiam inueniret. Decebat denique sapientiā: summę enim sapiētiæ est, in his inuenire remediū, quæ fuerunt occasio lapsus: ut sicut hō per lignum cecidit, ita per lignum remedium salutis inueniret. Sic quia homo occasionem lapsus a uisibilibus sumpserat; decuit diuinam sapientiam in eisdem remedium inuenire. Expediens fuit a parte ægroti, quia erat cæcus quò ad rationalē: ideo data sunt ei Sacramenta uisibilia ad eruditionē. Erat elatus quò ad irascibilem: ideo data sunt ei sacramēta corporalia ad sui humiliationē. Erat fastiditus quò ad concupiscibilem, ut nō saperent ei spiritualia: ideo sacramenta sunt ei data ad exercitationem; ne forte in unius solius perceptione, uel spiritualium tantùm contemplatione sibi posset fastidiū generari, & tædium. Fuit ergo necessariū instituere sacramenta necessitate congruitatis, non ineuitabilitatis; quia Deus potentiā suam sacramentis non alligauit, sicut dicit Magister in litera.

Psal. 84.

AD ILLVD, quod obiicitur, quōd nō communicauit potentiam creationis. Dicendum, ꝙ creatio est ex non ente: ideo nō est ibi necessaria potentia ad disponendum, nec potentia ad informandum; sed solùm potentia ad efficiēdum: ideo &c. Sed quia iustificatio est alicuius entis melioratio, potest esse informans, & disponens, & efficiens. Informare Deo non conuenit: ideo hoc dedit creaturæ, ut gratiæ disponere nostrum est cum adiutorio Dei: sed efficere Dei solius. Nulli ergo communicat

Universidad de Deusto
Biblioteca

potentiam effectiuam; sed dat informatiuam gratiæ, & dispositiuam sacramentis. AD ILLVD, quod obiicitur: quòd nobilitatis est operari per pauciora. Dicendum, ꝙ uerum est, si æquè benè ꝙ pauciora res fit: & quia nostra reparatio non fit omnino secundum potentiam agentis, sed secundùm cõgruentiam recipientis; quia est ibi misericordia, & ueritas: ideo non tantùm debuit esse iustificatio per informationem, quę est per uirtutes, sed & per præparationem, quę est per sacramẽta. Vel aliter: ut dicit Hugo. Virtutes sunt arma ad pugnandum, sacramenta ad defendendum: vnde sacramenta adiuuant gratiã: & deo non superfluunt: quod patet, quia gratia delet culpam, sed non absoluit a pœna. Sacramentum tamen Baptismi adiunctum gratię, soluit a pœna. AD ILLVD, quod obiicitur; ꝙ esset facilior uia. Dicendum, ꝙ & si plures essent, tamen nulla ita bona, nulla ita utilis, nulla ita efficax, & compendiosa. Præterea, Homo eam nesciebat; & ad inquirendũ piger erat; ideo oportuit, & expediuit, ut sibi ostenderetur: & ad eam per præceptum inuitaretur: maximè quod homo indiget necessario effectu sacramenti. AD ILLVD, quod obiicitur de mandatis: quod sint grauia naturæ infirmę. Dicendum, ꝙ est onus onerans: & est onus alleuians; sicut sunt pennæ in auibus, & rotæ in curribus, & uela in nauibus. Primum onus, uerũ est, ꝙ grauat. Secundum uero onus, & si sit onus de se: tamen non onerat portantem. Sic & mãdatum per cuius portationem reddit lapso uirtus: & si sit pondus; tamen quia uirtutem adiuuat, & alleuiat; ideo &c. talia sunt Sacramẽta, in quibus inuenitur gratia, quę fortificat, & facit mandata facilia.

Lib. 1. Sacra. pa 9. c. 8. in fi.

QVAESTIO II.

An significatio sit de essentia, & integritate Sacramenti.

DE Sacramentis quantùm ad significationem. Et ꝙ significatio sit de essentia, siue integritate Sacramenti, ostenditur. Primò ꝙ diffinitionem, siue notificationem, quã Magister ponit in litera, Sacramẽtum est sacræ rei signum. Item Hugo. Sacramentũ est materiale elementum, ex similitudine repræsentans, ex institutione signans: ergo si sacramẽtum esse suum habet ex institutione, & est institutum ad signãdum: ergo signare est ei essentiale. ITEM. Sacramenta instituta sunt ad nostrã eruditionem, secundùm ꝙ Hugo dicit, & Magister tangit in litera: sed nõ ad eruditionem corporalium: ergo ad eruditionem spiritualiũ: sed sacramenta sunt corporalia; & nõ ducunt in spiritualia, nisi in ratione signãdi; qa offeredo se sensibus, aliud faciũt in cognitionem uenire: ergo &c. ITEM. Sacramentum est elementum: aut ergo purum elementum corporale: aut etiam simul cum hoc dicit aliquid spirituale. Nõ purum corporale, hoc constat: ergo cum hoc dicit aliquid spirituale. Illud ergo spirituale, aut unitur ei secũdùm ueritatem, aut secundùm intentionem: sed non secundùm ueritatem: illud constat, cum non sit capax (sicut infra, pbabitur:) ergo secundum intentionem: sed uniri secundũ intentionem est uniri, sicut signatum unitur signo; ergo de sacramentorum integritate est ipsa signatio.

Lib. de eru. p. 9.

Vbi prædi.

Quæst. 13.

CONTRA. Sacramenta sunt principaliter instituta ad curandum: sed ad hoc ꝙ aliqua medicina sit curatiua, nihil facit, ꝙ curationem significet: sed sufficit solùm, quod curet: ergo sacramentum potest esse perfecta medicina etiã sine significatione: ergo significatio non est de integritate sacramenti. ITEM, Si sacramentum est medicina, sacramentum aliquo modo est causa: sed causa non est signum effectus, immo magis signatum ergo: sacramenti potiùs est significari, quàm significare. ITEM. Si signum est de integritate sacramenti, ergo ꝙ non signat, non est sacramentum: & quod non signat huic: ei, cui nõ significat, nõ est sacramentum: sed sacramẽtum baptismi nihil significat paruulo: ergo paruulo non est sacramentum: ergo dum paruulus recipit baptismum, nõ recipit sacramentum: sed hoc est absurdum; ergo signum non est de integritate sacramenti. ITEM. Si sacramentũ est signum, aut ergo demonstratiuum, aut prænoticum, aut rememoratiuum. Non potest esse nisi demonstratiuum; quoniam efficit, quod figurat; uel saltem si nõ efficit, cum signũ & signatum sint relatiua; sunt simul natura: ergo si signum est presens, & signatum. Sed demonstratiuum non est, ut uidetur; quia si hoc, cum demõstret in esse gratiam, & non insit; tunc uidetur esse falsum signum, ergo & falsum sacramentum. ITEM, Si signum est, aut naturale, aut uoluntarium. Si naturale: ergo sacramẽta sunt a natura: & si hoc, cum illud, quod est naturale, sit idem apud omnes; tunc ergo & sacramenta: quod certum est esse falsum. Si uoluntarium: ergo cum uoluntaria augeantur, & minuantur tota die; sicut patet in dictionibus, uel terminis: ergo pari ratione uidetur, ꝙ sacramenta possunt mutari pro uoto. Si tu dicas, ꝙ sunt signa uoluntaria; quia sunt a uoluntate diuina: sed cum talia sint cętera creata; & omne, quod est sub eo: ergo non debent dici propter hoc signa uoluntaria: aut si hoc; tunc pari ratione etiam cętera creata.

RESOLVTIO.

Significatio cò est de essentia Sacramentorum: ut homo & à concupiscentia, & à cæcitate curetur.

RESPONDEO. Ad prædictorum intelligentiam est notandum: ꝙ sacramentalis medicina de sua integritate habet significationem: & hæc cõmunis est & essentialis omnibus sacramentis. Ratio autẽ huius (ut credo) hæc est: quoniam sacramentalis medicina est sufficiens medicamen: quia igitur hõ lapsus non tãtùm lapsus est in pronitatem concupiscentię, sed etiam in cæcitatem ignorantiæ: ideo ut in utroque curetur per sacramentum, non tantùm debet sacramentum habere qd gratuitum, sed etiam mysticum: & ita figurati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratiuum, & significatiuum. Rursus, Quia est sufficiens medicina de se, fert secum suum preparatoriũ. Vnde sicut medicina corporalis non prodest, nisi præparetur suscipiens; sic necesse est fieri spiritualiter: Et quoniam fides disponit hominẽ, ut ei sint salutifera sacramenta; & motus fidei excitatur per exhibitionẽ signi, ut requirat signatum; & per hoc homo disponitur ad eu rationem: ideo tanquam medicina efficax, & sufficiens sacramentalis medicina habet significationem de sua integritate: & ita (essentialiter loquendo) sacramentum est signum.

Et per hoc patet respõsio ad primũ argumentum, quod obiicit de medicina corporali: quoniam non est simile, ut patet.

Ad illvd, quod obiicitur, quod causa non est signum esse ctus. Dicendum, ꝙ illud uerum est, quando habitudo signandi consequitur habitudinem causandi: in sacramentis autem antecedit. Vel dicendu, ꝙ hoc uerum est in his, quæ habent verè ac proprie rationem causę, & effectus: uera enim causa naturà prior est effectu: & ideo a sensibus nostris remotior: & quia significatio est p id, quod est nobis propinquum: ideo significamus causam per effectum, non econuerso. Sed hoc non est verum in proposito. Quia enim sacramentum non habet uere rationem causę, nec gratia rationem effectus: ideo gratia sublimior est, & a sensibus nostris remotior. Et etiam quia corporale nobis est propinquius: ideo rectè ꝙ illud gratia assignatur, & non econuersò: propositio uerò illa locum habet in uera causa, sicut est sol, & luna. Ad illvd, quod obiicitur: quòd sacramentum non signat paruulo. Dicendum quòd signum dupliceem habet cõparationem, & ad illud, quod signat: & ad id, cui signat: prima est essentialis, & habet ipsam semper in actu; secundam autem habet in habitu: & a prima dicitur signum, non a secunda; unde circulus super tabernã semper est signũ, etiam si nullus aspiciat: sic sacramentum semper signũ est, quãuis nullus cognoscat. Sed ramẽ adhuc non soluitur; quia quamuis sit signum, nõ tamen signat huic. Ideo dicẽdum, quòd sicut paruulo sufficit fides aliena: ita sufficit, quòd significetur ipsi paruulo in alio: unde quamuis non significet ei in se, significat tamen in alio. Ad illvd postea quod quæritur; quo genere signi cõtinetur? Dicendum, quod aliqua sacramenta significauerunt, quod futurũ erat, ut legalia: aliqua, quod præteritum, vt sacramenta nostra: quæ signant passionem præteritã, sicut dicit Glos. super illud Rom. 6. Consepulti estis. Glos. Quicquid gestum est in cruce Christi, in his non tantum dictis, sed etiam gestis figuratur: & loquitur de sacrametis. Sunt etiam signa demõstratiua; quia signãt, quod donatur. Vnde duplicem habent significationem, propriam, i. & allegoricam: propriam respectu præsentis, sed allegoricam respectu præteriti. Quod ergo obiicitur, quod signum & signatũ simul sunt natura

Glos. 1. dist. Sacram. par. 9. c. 2. circa m. e dium.

tura. Dicendum, quòd uerum est sub ratione signi; nõ autem oportet, ꝙ simul sub rõne rei, substratæ, id est denominatæ; quoniam hæc intentio signorum non ponit re esse, nisi apud animam. Similiter quod obiicitur, qd si sunt demonstratiua, tunc sunt falsa. Dicẽdum, quod signũ habet duplicẽ veritate, vt dicit Anselm. unã ab institutione, aliam ab usu. Ab institutione, quia impositũ est ad hoc signandum: & hæc veritas non potest permutari. Alia ueritas est secũdum usum. i. quando significat illud, ad quod est institutum per usum: & hanc veritatẽ amittit. Signum ergo sacramentale quãtùm ad primam semper est uerum; similiter quantum ad secũdam semper est uerum, quantum est ex parte sui, siue etiam dantis: sed impeditur solùm a parte suscipientis: ideo sacramẽtum non falsificatur: sed malè recipiens falsus, & fictus iudicãt.

ol ligi- r ex mmẽ. p Eps oia ad o. c. 4.

Ad illvd, quod obiicitur; ꝙ non est naturale, nec uoluntarium. Dicendum, ꝙ sacramentum habilitatem ad significandum habet ex natura: sed actualitatẽ habet ex institutione: unde Hugo dicit, ꝙ tria sunt in sacramento, similitudo ex creatione, significatio ex institutione, sanctificatio ex benedictione. Prima est indita per creatorem, secunda adiuncta per saluatorem: tertia administrata per dispensatorem. Quod ergo obiicitur, quod est Deo volutarium, nobis est naturale. Dicẽdum, ꝙ verũ est, si det rei illud, non solùm ut in ea sit; sed etiam ut sit ab ea; ita qd sit a principiis subiecti: & quia talis ratio non est in sacramentis, ideo uerè, & propriè sunt uoluntaria: & sic patet, quod sunt signa, & qualiter significant.

Qvaestio III.

An sacramenta contineant gratiã.

Vtrvm sacramenta sint gratiæ contentiua. Et ꝙ sic uidetur. Super illud psal. Posuit tenebras latibulum. Glos. Latuit diuinitas in carne, remissio peccatorum in baptismo: sed diuinitas erat in carne secũdum ueritatem: ergo & remissio peccatorum in baptismo: sed illa est ꝙ gratiam: ergo gratia est in baptismo. Item, Hug. aperte dicit quòd septem concurrunt ad sanãdum hominem, scilicet deus medicus, homo egrotus, sacerdos minister uel nuncius, gratia antidotum, & uas sacramẽtum &c. ultimò dicit, quod uas est sacramentum, & subiungit. Quare? quia continet gratiam, sicut uas seruat medicinam.

Psal. 7. Colligi pòt ex glosa Aug.

Lib. 1. de Sacram. pa. 9. cap. 4.

Item. Idem Hugo in diffinitione sacramenti aperte dicit; ꝙ sacrametum ex sanctificatione cõtinet aliquam inuisibilem, & spiritualẽ gratiam: ergo gratia est in sacramẽto sicut in continente. Item, Idem ratione uidetur: quia in sacramento altaris corpus Christi uerum, quod signatur, non solùm ibi est tanquam in signo, sed secundum ueritatẽ cõtinetur ibi: alioquin non differret a sacrificiis ueteris Leg. ergo similiter si baptismus est sacramentũ nouæ legis, nõ solùm est ibi gratia tãquam in signo, sed etiam ibi essentialiter cõtinetur. Item, Si dicas, ꝙ illud

Lib. 1. de Sacram. par. 9. c. 2. circa medium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud non conueniret, quia gratia est accidens: & debet esse perfectior creatura nobilissima, i. rationalis: & ita non debet contineri in creatura irrationali. Cõtra. Nobilior est diuina essentia, quàm sit gratia: quæ procedit ab ipsa: sed creatura non rationalis est capax diuinę essentiæ: ergo multo fortiùs gratiæ. ITEM, Accidens, quod non habet ortum a principiis subiecti, non determinat sibi materiam: sed gratia est huiusmodi: ergo non determinat sibi materiam: ergo potest esse in qualibet creatura: ergo &c. ITEM, In sacramento altaris uidemus, q̃ sunt accidentia materialia: sed tamen virtute sacramenti suspenduntur a materia, ita q̃ non sunt in aliquo subiecto: ergo cũ gratia sit multo spiritualior, uidetur q̃ magis sit apta, ut sit in aliis sacramentis secũdum essentiam, & ueritatem: non tamen ut in subiecto: ergo uidetur q̃ sit ponẽdum, q̃ gratia sit in sacramento sicut in continente.

CONTRA. Gratia est media inter naturam, & gloriam: ergo nihil est capax gratiæ, quod nõ est capax glorię: cũ ipsa sit tanquam ultima dispositio: sed nullum sacramentum est capax glorię, ergo nec gratię. ITEM, Si gratia esset prius in sacramento; cũ accidentia non mutent subiectum, nũquam illa gratia trãsiret ad aiam: ergo frustra esset: sed hoc nõ est ponendum: ergo nec primum. ITEM, Gratia cum sit perfectio animę, & perfectio, quæ est accidens, dependeat ab anima, multò magis quàm anima a corpore: sed anima numquã creatur nisi in corpore; sed simul creatur, & est cum corpore: ergo multò fortiùs gratia simul creatur, & est in anima; ergo non est in sacramento. ITEM, Si gratia est in sacramento tanquam in uase continente, constat q̃ hoc non est ob aliud, nisi ut à sacramento transfundatur in ipsam animam: ergo si nõ trãsfunditur, frustra est ibi. Sed possibile est, q̃ aliquis fidẽ accedat ad sacramentum; tunc cõstat, quod gratia non transfunditur: ergo frustra fuit gratia in hoc sacramento. ITEM, Gratia immediate adducit, & refert ad Deum animam: ergo a Deo exit immediate, influẽte in ipsam animã: nõ ergo transfunditur mediante alio uase.

RESOLVTIO.

Sacramenta sunt tanquam uasa gratia: non ita ut eam essentialiter contineant; sed quia semper præstant: nisi aliquid obstet.

RESPONDEO. Dicendum est ad hoc secundum quosdam: q̃ ipsa sacramenta sunt uasa gratiæ; cum sint in ultima dispositione, quæ est sanctificatio per uerbum: & mediãtibus illis transfunditur in ipsam animam gratia: & in ipsa anima transfusa abluit, siue ungit interius; sicut in signo uisibili significatur exterius: & pro tanto dicunt, qd sacramenta uocẽ. sunt causa gratiæ, & efficiunt quod figurant. Sed tamen (sicut ostensum est p̃ plures rationes) non est aliquo modo dicendum, quod gratia continetur in ipsis sacramentis essentialiter tanquam aqua in uase, uel medicina in pyxide; immo

immo hoc intelligere est erroneum. Sed dicuntur continere gratiam, quia ipsam significãt: & q̃a nisi ibi sit defectus ex parte suscipiẽtis, in ipsis gratia semper conferitur; ita intelligendo, quod gratia sit in anima, non in signis uisibilibus, pro tanto etiã dicuntur uasa gratiæ. Possunt etiam dici uasa alia rationes; q̃a sicut quod est in uase, non est de ipso, nec ex ipso, sed tamen ab ipso hauritur: sic gratia non est a sacramentis, nec de sacramentis, sed oritur a fonte æterno; & ab illo hauritur ab ipsa anima in ipsis sacramentis: & sicut quis recurrit ad uas, cum requirit liquorem: sic quærenti liquorem gratiæ, & non habenti, recurrendum est ad ipsa sacra.

ET ITA patet responsio ad illa duo uerba Hugonis. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd latet remissio peccatorum in baptismo. Dicendum, q̃ hoc intelligitur de latentia signati in signo; quod quidem habet ulteriorem rationem, quàm rationem significandi: non tamen essentialiter continendi in se; sed quia ipsum, quod signat, continetur in anima. AD ILLVD, uero quod obiicitur de sacramento altaris. Dicendum, quòd Deus posset simile facere, si uellet: sed tamen non ita congruit hic, sicut ibi; quia in illo sacramento est trãsubstantiatio: unde illud, quod significatur ibi uere est substantia, quã cõgruit esse per se. Congruit etiam illis speciebus uelari ad nostram utilitatem; sed gratiam non congruit sic esse per se; cum nõ sit substãtia: nec cõtineri in illis sacramentis corporalibus: cum de sui natura sit creata, ut sit i multò nobiliori. Quia ergo potẽtia non derogat sapientiæ, & ordinationi: ideo quamuis Deus possit facere, non tamen facit: nec est simile, sicut monstratũ est. Si ergo obiicias, q̃ non differt a sacramentis ueteris legis, quia ibi erat tanquam in signo. Dicendum, q̃ illud signum habet aliquam rationem causandi, sicut postea patebit: non tamen habet rationem continendi materialiter. AD ILLVD, qd obiicitur, q̃ diuina essentia est in qualibet creatura: ergo gratia põt esse. Dicendum, q̃ non est similes nec locus a minori: & ratio est, quia esse per gratiam inhabitantem presupponit esse p̃ essentiã, & addit ad illa multò maiorẽ nobilitatẽ a parte eius, quod recipit: & ideo est consequens in illo argumento. Benè enim cõcluderet, si esse per gratiam, non includeret in se esse per essentiam: sed includit: sicut benè esse includit esse. AD ILLVD, q̃ obiicitur, q̃ gratia non determinat sibi subiectum; quia non habet in illo causam. Dicendum, q̃ & si non habet causam: habet tamen occasionem; quia anima creata est, ut gratia perficiatur: & ad hoc est habilis de sui natura: non sic aliæ creaturæ irrationales. AD ILLVD, quod obiicitur; q̃ in sacramento altaris manent accidentia sine subiecto: ergo similiter in aliis sacramentis gratia. Dicendum, q̃ non est simile; quia ibi manent accidentia & p̃p nostri sensus infirmitatẽ, & propter si dei utilitatem. Sed si gratia illa es-

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset in sacramentis, nulla esset utilitas propter hoc: quia Deus semper est præsens, ut det gratiam dignè accedenti: immo esset ibi decordinatio: & derogaretur iam ipsi gratiæ: quod no debet fieri diuino miraculo; quia gratia ipsa nata est perficere animam, & in ea esse.

QVÆSTIO IIII.

An Sacramenta efficiant gratiam.

VTRVM sacrameta sint gratiæ effectiua: & ꝓ sic uidetur. Primo quia ista assignatur differentia sacramentorum nouæ legis ad sacramenta ueteris legis: ꝓ hæc efficiunt: illa solùm figurant: sed quod efficit, est causa efficiens; ergo sacrameta nouæ legis sunt gratiæ effectiua.

Libr. 1. de Sacra. po. 9. cap. 2. & p. II. c. 1. ITEM, Hugo dicit ꝓ sacramenta nouæ legis infusa sibi primũ benedictione, sanctificãt. Et alibi dicit, ꝓ sunt ex sanctificatione sanctificantia: sed nõ sanctificatur anima nisi per gratiam: ergo efficiunt ipsam gratiã in anima. ITEM, Magister in diffinitione, sacramenti in litera dicit, ꝓ sacramentum est, quod similitudinem gerit, & causa existit: sed non formalis, neque finalis, neq; materialis, ut supra monstratum est: ergo a sufficienti diuisione est causa efficiens.

ITEM, Idem ratione uidetur; quia signum institutum humana institutione potest in nobis aggenerare spiritualem cognitionem, & affectionem; sicut circulus ante domum aggenerat cognitionem in anima transeuntis, ꝓ ibi sit uinum; & patibulum, & signa belli aggenerant timorem: ergo si diuina institutio multò otentior est, quàm humana; & sacramenta sunt signa secundùm diuinam institutionem, possunt in nobis aggenerare multò nobiliorem effectum: ergo possunt efficere gratiam. ITEM, Opposita nata sunt fieri circa idem: unde nihil potest susceptibile culpæ, nisi sit susceptibile gratiæ: & econuersò: Oleum ergo caroque est quid corporale, possit adeo uitiari, ut efficiat, & generet culpam in anima; quæ sibi unitur; ergo sacramentum corporale potest sanctificari adeo, ꝓ transfundat gratiam: nihil ergo prohibet, ꝓ efficiãt in anima gratiam spiritualem. ITEM, Sicut in generatione carnis est generatus, & generans, & ulterius quo mediante fit generatio: ita in spirituali regeneratione est regenerãs Christus, regeneratus homo, & illud, quo mediante fit regeneratio. s. sacramentum: ergo sicut semen, quod erat medium in generatione carnali, defert culpã: eadem ratione sacramẽtum defert gratiam; quæ facit filium spiritualem, & adoptionis: sed non defert essentialiter; ergo defert causaliter. Si dicas, ꝓ nõ est simile: quia facilius est malè facere, siue uitiari, quàm benefacere: Hoc nihil est, quia nũquam Adam fuit potentior ad malum, uel eius culpa, quin Christus sit potentior ad bonũ, & eius passio: ed Adam sua culpa potuit uitiare omnẽ carnem: ergo Christus sua passione potuit adeo sanctificare sacramenta, ut ipsa sanctificata animas sanctificarent, & gratiam darent. ITEM, Dicit Ansel. de cõceptu uirginali, ꝓ si Adam stetisset, transfunderet iustitiam originalem: sed hoc non potest esse nisi mediante carne corporali: ergo multòmagis Christus potest mediante corporali sacramento transfundere iustitiam gratuitam.

CONTRA. Ois cã efficiens est nobilior suo effectu, & nullum corpale nobilius est aliquo spirituali: cã ergo gratia sit spiritualis, sacramentũ corporale (ut dicit Hugo.) nullum sacramentum est causa est efficiens ipsius gratiæ. ITEM, Magister in litera dicit; ꝓ nõ est gratia ab illis, sed per illa: ergo videtur ꝓ sint sicut canales, non sicut fons: ergo non sunt causa efficiens gratiæ, sicut nec canalia aquæ.

Libr. 1. par. 9. cap. 2. in medio.

Ibid. p. 8. cap. 10. & par. 9. cap. 3. ITEM, Hugo dicit, gratia non est ex ipsis sacramentis, sed in ipsis: sed constat, ꝓ Ex, dicit causam efficientem, sicut patet: ergo &c. ITEM, sup illud psal. 11. Benedicam dominum, qui tribuit mihi intellectum. Glos. dicit, Deus per semetipsum irradiant pias mentes: ergo cum illa irradiatio fiat per lumẽ gratiæ, constat ꝓ gratia est a Deo immediatè: non ergo a sacramentis. ITEM, Virtus est, quã Deus in nobis sine nobis operatur: si ergo non operatur in nobis uirtutẽ per subiectam creaturam, per consequens nec gratiam. ITEM, Ordo debet seruari in agentibus: ergo Deus per minus nobile non debet influere in magis nobile: sed anima nobilior est sacramento: Deus nõ influit per sacramentum gratiam in animam: ergo gratia a solo Deo est effectiuè: si ergo sacramentum est gratiæ causa, hoc est solùm dispositiuè.

Nõ habetur ī aliqua Glos.

QVÆRITVR ergo, utrũ sacramẽtũ sit cã disponens ad gratiam. Quod sic uidetur, quia si sacramenta nouæ legis essent solùm causa sine ora anima tunc ergo in ratione causandi nõ differrent a sacramentis legis ueteris; & essent in omnis sed hoc est inconueniens: ergo &c. ITEM tam Hugo, quàm Magister in litera, quam etiam alii dicunt, ꝓ Deus per sacrameta regenerat animam: ergo sacramentum est medium actionis diuinæ in animam: sed omne medium egendi aut est deferens uirtutem, aut disponens: sed sacramentum nõ defert, ergo disponit. ITEM, Sacramenta sunt medicinæ spirituales: sed medicina corporalis disponit ad sanitatem corporalem: ergo medicinæ spirituales disponit ad sanitatem spiritualem. ITEM, Sinihil disponerent, nec cooperarentur ad sanitatem animæ; æquè benè sine his posset fieri salus sicut cum eis: ergo imposita nobis in noua lege potius dicenda sunt onera, quàm medicamina; & lex noua lex oneris, non suauitatis.

Quæstio secunda.

Vbi supra. 2. par. cap. 1. & 3.

SED CONTRA. Dispositio precedit illud, ad quod disponit, non solùm naturã, sed etiam tẽpore: sed simul est sacramenti perceptio, & gratiæ infusio tẽpore: ergo sacramentum non disponit ad gratiam. ITEM, Gratia ex nihilo, & subitò creatur: ergo nullo indiget disponẽte ad hoc, ut sit: ergo sacramenta non disponunt ad gratiam. Si dicas ꝓ nõ disponunt ad hoc ꝓ gratia sit, sed ad hoc ꝓ infusi ipsi animæ, unde habilitant ipsam

Universidad de Deusto
Biblioteca

animam disponendo ad gratiæ susceptionem: Contra, Esse gratiæ est suum inesse: cum sit accidens: ergo si non habet dispositionem ad hoc ꝙ sit: nec ad hoc quòd in sit. ITEM, Si sacramenta disponunt animam, & habilitãt: ergo influunt in ipsam: sed nullum corporale influit in aliquod spirituale: ergo sacramẽta cum sint corporalia, non influunt in aiam: ergo nõ habilitant ipsam, nec disponũt. Si dicas fortè, ꝙ in ipsis sacramẽtis est aliqua uirtus spiritualis, ꝙ quã influũt in animã.

Accidens est inesse, uel accidens transeunte, ceteris in 1. 7. dist. 2.

QVAERITVR ergo rõne huius, utrum in sacramentis sit aliqua uirtus, per quam influuant in ipsam animam: Et ꝙ non, uidetur: quia illa uirtus aut est substantia, aut accidens. Si substantia: aut Deus, aut angelus, aut anima: nullum horum certum est: quia si illa uirtus est de sacramento, tunc Deus est de sacramento. Si accidẽs: quia nullũ accidens spirituale est in subiecto corporali: ergo aut illa uirtus est corporalis; & sic non influet: aut si est spirisualis, non est in sacramento. ITEM, Quòd illa uirtus est bonum, constat: aut ergo est bonum magnum, aut mediocre, aut paruum: sicut diuidit August. Non de maioribus, quia tunc esset gratia, uel uirtus gratuita; quæ est in sola anima non mediocre, quia talia sunt potentiæ animæ: ergo est bonum infimum: sed hoc est bonum corporale: ergo illa uirtus non est spiritualis, & non influit in aiam. ITEM, Nullum corporale recipitur in spiritualiter corporaliter, sed solum spiritualiter: ergo similiter nullum spirituale recipitur in corpore spiritualiter, sed corporaliter: ergo illa uirtus cum sit in sacramentis, est ibi corporaliter, & ita non est potens influere in animam: ergo frustra est ibi.

Alia collatera-lis qõ.

Colligitur ex 8. de Ciu. Dei cap. 8.

ITEM, Omne, quod recipitur in aliquo, est ibi per modum recipientis, & non recepti; sicut dicit Boetius: ergo illa uirtus recipitur in sacramento corporali per modum corporis: ergo &c. Si dicas, quòd uerum est loquendo naturaliter, sed illa uirtus est ibi mirabiliter, & supra naturam. Contra. Quantumcunq; sit ibi contra naturam, & qualitercunque: tamen est ign bilior ipsa anima: non ergo influit in ipsam: ergo si nõ ponitur ob aliud, manifestum est &c. CONTRA. Beda dicit, ꝙ dominus contactu mundissimę carnis suæ dedit uim regeneratiuam aquis ergo aliqua uis collata est ipsis aquis: sed hæc non potuit esse nisi creata; quia collata est creaturę: & cum esset ad regenerandum, nõ potuit esse nisi spiritualis: qa operis spiritualis uirtus est spiritualis: ergo &c. ITEM, Aug. dicit, & habẽt inferius Distinct. tertia. Quę est uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? ergo si aliqua uirtus est in sacramento, qua abluitur cor: ergo est spiritualis. ITEM, Videmus ꝙ opera diuinæ iustitiæ fiũt ministerio creaturæ corporalis, quæ hẽt a Deo uim aliquam; per quam possit agere in animam; alioquin non possent, sicut patet in igne purgatorio: ergo in operibus misericordiæ, quæ fiunt per sacramenta

Cõtra illa in de Cõ pro Oẽ qd gna turi

In Eu OD ri phi

Haius opinio 80 fuit. Sed D. Thõ. 1. 4. sent. d. 1. q. 1. art. 4. & 3. p. q. 62. art. 1.

menta, erit ꝙ sacramẽta habeãt aliquam uirtutem a DEO sibi collatam, per quam, agant in animam. ITEM, Videmus ꝙ si aliquis contritus accedat ad baptismũ, & si non conferatur ei gratia; quia iam habet eam; tamen conferitur ei remissio omnis pœnę, quam non habebat priùs: ergo baptismus supra collationẽ gratiæ addit remissionẽ pœnę: ergo aliqua uirtus est in baptismo prœter uirtutem gratię: eadem ratione in aliis sacramentis nouæ legis. ITEM, Si nulla esset uirtus ibi: tunc ergo rediret inecõueniens sæpe dictum, quod non differrent a sacramentis ueteris, siue antiquę legis.

RESOLVTIO.

Nec hoc, nec illud decernit: sed problematicè utrumque sustinendum arbitratur.

RESPONDEO. Aliqui uolunt dicere, ꝙ in sacramentis nouæ legis est aliqua uirtus creata, per quam influunt in animam, & habent rationem causandi differẽter. Dicũt enim, ꝙ in sacramẽtis datur gratia gratum faciẽs; datur etiam in eis gratia gratis data, sicut est character, & ornatus animæ: datur etiam debilitatio fomitis, siue expeditio potentiarum, hęc est efficacia gratiæ. Dicunt ergo, ꝙ respectu gratiæ gratum facientis sunt sicut causa, sine qua non: respectu characterificationis, uel characteris, & ornatus sunt sicut causa efficiens respectu illius uirtutis: respectu debilitationis fomitis, siue roboris potentiarum sunt causa disponens: & hoc sic manifestũ est. Nam sicut uidemus, ꝙ in purgatione per ignem purgatorium est ipsa anima purgabilis, habens reatum uel maculam uenialem: est gratia intra animam, quia sine ipsa non fieret purgatio: est rursus uirtus ignis. Sic in sacramẽto est anima habens defectum & debilitatem potentiarum: est iterum gratia in anima uirtus operans: est iterũ uirtus sacramẽti exterior: & his cõcurrentibus roborantur, & sanantur potentię; & gratia fit efficacior in sua operatione mediante uirtute sacramenti. Sic ergo dicunt, ꝙ sacramentum est causa ut sine qua non gratiæ .s. gratum facientis: est causa characteris, & ornatus efficiens: est causa efficiẽtiæ gratię; & sanationis potentiarum ut disponens: & hoc ꝑ uirtutem, quæ est in ipso sacramento, spiritualem, & a Deo collatam sibi. His uisis manifesta est secũdùm ipsos responsio ad obiecta.

AD ILLVD enim, quod quæritur primò, utrum sint causa efficiens gratię gratum facienti? Dicunt, ꝙ nõ. Quod ergo obiicitur de differentia horum sacramentorum, & illorum: Dicunt, ꝙ differentia attenditur ratione characterificationis, & ornatus, & efficaciæ gratiæ: & sic respondent ad illud Hugonis, ꝙ de illa sanctificatione intelligitur. Similiter dicunt de eo, quod dicit Magister, ꝙ sint causa: tamen si intelligatur quantũ ad gratiã gratum facientem, dicunt; ꝙ est causa sine qua non. Aliter etiã dicunt, ꝙ potest dici, ꝙ sit causa dispones, uel ad hoc ꝙ insit, uel ad hoc ꝙ efficax sit; & hoc ratione operis operati: non sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem erat in illis sacramentis. Ad illud, quod obiicitur: q signum ex humana institutione generat cognitionem, & affectionem spiritualem, Dicunt, q hoc est solum ex sola dispositione, sive occasionaliter, nō effectiue: immo ipsa ratio conferendo in semetipsa cognitionem, generat & affectionem: sicut patet exemplo manifesto, qui ut uident parabulum, & timent; alii non: tamen per hoc non potest ostendi, q sacramentum sit causa efficiens gratiæ. Ad illud, qd obiicitur de transfusione culpæ mediante carne, dicunt: quod sicut gratia non est in aliquo corporali, sic nec culpa. Sed tamen uirtuosius in carne habere potest rationem efficiendi culpam in anima; non sic uirtus sacramenti gratiam. Et causa huius est, qa gratia est effectus nobilior omni uirtute corporali: nec fit ex nihilo, & hoc est status Dei: sed effectus culpæ dicit ignobilitatē, & imperfectionem, & defectum; ideo omnia argumenta illa non ualent, quæ fiunt per similitudinem gratiæ ad culpam. Ad illud, quod obiicitur, quod Christus potentior est in bonum, dicunt: q uerum est: nec tamen sequitur ex hoc, q si Adam transmittit culpam mediante carne, q Christus transmittat gratiam mediante sacramento: nā illud esset inordinatio. Præterea. Sicut creatura non potest recipere potentiam creandi, sic nec dū gratiam. Ad illud Anicim. dicunt: quod a. n intelligitur, q transfunderet in filium non carne mediante; sed quod omnes posteri haberent illam infusam a Deo; quia non esset impedimentum ex parte carnis. Ad illud, quod quæritur; utrum sacramentum sit causa disponens? dicūt q sic: sicut tactum fuit: quia disponit ad efficaciam gratiæ remittendo fomitem, qui impedit operationem gratiæ. Vel sicut tactū fuit, quia disponit ad hoc, quod gratia in sit animæ, quamuis non disponat ad hoc, quod sit: & hoc est dicere, q gratia comparatur ad causam efficientem, comparatur ad substantiam suscipientem sacramentum; non autem disponit a parte agentis, qd est Deus, sed a parte suscipientis, quod est anima. Et sic patet responsio ad illud, quod obiicitur, q gratia est ex nihilo: dicunt enim, q sacramentum non disponit ad gratiam ratione eius ex quo, sed ratione eius in quo recipitur. Ad illud, quod obiicitur; quod dispositio præcedit illud, ad q disponit: dicunt, quod nō semper præcedit tempore: sicut patet in dispositione, quæ est necessitas, sive in dispositione ultima: sic sacramentum digne susceptum disponit dispositione ultima, q simul est tempore cū gratia: sed natura prior; sicut ex parte illa. Ad illud, quod obiicitur; quod si disponit, infinita dicunt, quod influit. Quod ergo obiicitur, q nullum corporale influit in spirituale: dicunt, quod in sacramēto est aliqua uirtus spiritualis, per quam influit in animam. Tamen illa ratio non ualet secundum eos: quia in anima mundāda est considerare ipsam substantiam, & ipsam maculam, a qua mundatur: & licet secundum substantiam sit superior omni corpore;

Ad secundā Qō. late salem.

poreitamen ratione maculę, uel defectus est inferior. AD ILLVD, quod quæritur: utrum sit in sacramētis ponere uirtutem creatam? dicunt, q sic: quod ergo quęritur, utrum substantia, aut accidens: dicunt, q accides. Quod iterum quæritur, utrum accidens corporale, aut spirituale? dicunt, quod spirituale. Quod obiicitur postea, quod accidens spirituale nō est in subiecto corporali: dicunt, quod uerum est naturaliter: sed ipsum sacramentum habet illam uirtutem supra naturam secundum ordinem diuinæ misericordiæ: sicut uirtus est in igne purgatorio secundū ordinem diuinæ iustitiæ supra naturā ignis. Et quod amplius est ex parte hac, quod sacramentum non est subiectum naturale, sive secundum naturam: & ideo non est mirū si habeat uirtutem supra naturam. AD ILLVD, quod quæritur, utrum sit bonum maximum &c. Dicunt, quod uirtus illa ponenda est inter bona mediocria: quia est infra gratiam, & supra corpus. Si obiicias, quod tale bonum est animæ potentia, dicunt quod Aug. no excludit propter hoc, quin alia sint: sed illud dicit exēplando uel arctando bonum ad suppositum humanum. Si uero obiicitur, quod non agat uel influat in potentias animę; cum sit mediocre: & influxus sit a superiori. Dicūt, quod nō influit in potentias ratione potentiarum, sed ratione ipsarum deficientium per culpam. AD ILLVD, qd obiicitur de receptione substantiæ spiritualis: dicūt quod non est inutile; quia si substantia spiritualis reciperet corporale corporaliter; tunc derogaretur ipsi substantiæ: nec perficeretur in ipsa receptione: sed si aliquid materiale recipiat spirituale spiritualiter, non derogatur ei in aliquo. AD ILLVD, qd obiicitur: quod omne quod recipitur, est in recipiente per modum recipientis? Dicunt, quod hoc uerum est, de receptione naturali: sed hæc est super naturā. Præterea. Ipsum sacramentum, secundum quod huiusmodi, est medicina spiritualis: & ideo debet habere uirtutem spiritualem. In naturalibus autem maximè consideratur materia: sed in diuinis maximè, & principaliter consideratur finis: ideo quia in sacramentis non consideratur ratio materiæ, sed finis: conueniens fuit secundum ipsos uirtutem spiritualē in eis ponere. AD ALIVD, secundum eos iam respōsum est, quia nobilior est uirtus ipsa, minus nobilis anima lapsa, non ratione substantiæ, sed ratione lapsus. Et patet hoc modo cętera obiecta secundum hanc opi. Et hæc opin. est magnorum Magistrorum.

Guillelmus Parisiesis. Alexander de Ales. 4. pa. q. 8. ar. 5. §. 3. & tā dē Sco. in 4. d. 1. q. 5.

EST ALIA aliorum Magistrorum circa iuę opinio dicentium; quod in sacramentis non sit causalitas, neque uirtus aliqua nec effectiua nec dispositiua ad gratiam: quæ sit qualitas, uel proprietas aliqua absoluta; sed per quandam assistentiam. Sacramento enim dicunt assistere diuinam uirtutem, quę est causa gratiæ; & fidem, & deuotionem suscipientis, quæ disponunt ad gratiam. Et adducunt simile; quoniam ad uer-

4. Re. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

bum Elisei Naaman se lauãte, assitit uirtus diuina effectiua sanitatis; & deuotio, & obedientia Naaman dispositiua: nulla tamen causalitas fuit nec in uerbo Elisei, nec in aqua Iordanis. Si ergo dominus ita instituisset, ut ad uerbum Elisei non solùm ipse Naaman, sed cæteri accedẽtes curarentur; & hoc ex quadam pactione: ita ꝓ semper assisteret uis diuina: aqua illa diceretur curare, & sanare lepram, & esse causam curationis, & habere uirtutem curandi. Sic in sacramentis dicũt, ꝓ ad prolationem uerbi assistit uirtus diuina aquis; & infundit gratiam, & regenerat; dũ homo subiicit se ei per fidei professionem, & obedientiam. Dicunt ergo, ꝓ sacramẽta dicũtur habere uirtutẽ; & dicuntur cã, & dicũtur efficere secũdum cõem modum loquendi, propter assistentiam diuinæ uirtutis. Et si tu quæras, utrum habeant uirtutem aliquã creatam super increatam? Respondent, ꝓ præter uirtutem increatam est dicere, aliquam uirtutem habere sacramentum; sed extẽso nomine uirtutis. Si enim uirtus dicat aliquam qualitatẽ, uel naturam, siue essentiam adueniẽtem sacramento: sicut uirtus propriè dicitur; sic secũdũ eos non est dicendũ, ꝓ habeat uirtutem propriè; sed extenditur nomen uirtutis ad aliquam ordinationem: ut quando aliq̃d habet efficacem ordinationem ad aliquid, dicitur habere uirtutem respectu illius: & ponunt hoc exemplum. Rex statuit, ut q̃ habent tale signum, habeant centum libras: post istam institutionem signum illud non habet aliquam proprietatem absolutã, quã non haberet priùs; ad aliquid tamẽ est ordinatum, ad ꝓ non erat priùs. Et quia hẽt efficacem ordinationem, dicitur habere uirtutẽ, ut faciat aliquẽ habere centum libras: & dicitur illud signum ualere centum libras; & tamen nihil plus habet de bonitate nunc, quàm priùs. Si ergo quæras, quid sit illa uirtus in illo signo? Dicunt, ꝓ non est aliquid absolutũ, sed ad aliquid. Sic etiam dicunt, ꝓ sacramenta sunt talia signa à Deo instituta, ut qui ea susceperit debito modo, habeat tantum de gratia, uel habeat gratiam ad hunc actum: illa (inquam) ordinatio efficax secũdùm istos uirtus est sacramenti; & ratione illius disponit hominem, ut habeat gratiam: quia efficaciter ordinat ad habendam, & suscipiendam gratiam. Rursus dicũt, ꝓ ex tali pactiõe dominus astrinxit se quodammodo ad dandum gratiam suscipienti sacramentum: astringit enim quodammodo Deum ad conferendũ; & dicitur habere uirtutem ad efficiendum, & etiam disponendum. Et sicut extenditur nomẽ uirtutis; ita uerbum efficiendi, uel disponendi: quia non efficit, nec disponit influendo, sed efficaciter ordinãdo. Et sicut hæc extenduntur, ita & nomen causæ; quia non dicitur causa secũdũ ꝓ est principium operandi, sed secũdum quod est ratio ordinandi. Huic positioni pietas fidei non repugnat, & ratio consentit. Consent namque ratio; quia ualde difficile est intelligere, qualiter illa

illa uirtus detur sicut qualitas absoluta: difficilius, quando detur. Difficile etiam est intelligere, cui detur, uerbo. s. an elemento; quæ sunt duo nihil unum sciencia. Difficile ẽt est scire, quã diu duret. Difficile est similiter ualde intelligere, quomodo influat. Difficile etiam, cuius naturæ sit in seipsa: & multa talia: & ideo huic positioni satis faciliter ratio concordat. Pietas etiã fidei non repugnat; cauendum est enim, ne dum nimis damus corporalibus signis ad laudem; subtrahamus honorem gratiæ curandi, & animæ suscipienti. Hæc autem opinio non nimis dat, neque subtrahit aliquid honoris debiti. Sicut igitur litteræ regiæ anulo regis sigillatæ, magnæ sunt dignitatis, & uirtutis, & ualoris; & magna dicuntur & posse, & facere: tamen in eis nulla uirtus est absoluta, sed sola ordinatio per assistentiã uirtutis regiæ: qd patet, quia mortuo rege non plus curatur de literis suis, q̃ de aliis: & tamẽ nihil absolutum amiserunt. Sic intelligendum in sacramentis. Et sic loquuntur sanctorum auctoritates secũdum cõem usum. Et sic rationes ad oppositum patent. Et si tu quæras, super quid fundatur relatio, quomodo adueniat sine donatione proprietatis? Dicendum, ꝓ in institutionibus signorum: super quibus signis fundat relatio. Et hoc modo aduenit sine proprietatis donatione: sicut quando nummus fit arra, & nihil datur de nouo ipsi nummo. Vtraque harũ positionum satis uidetur probabilis: hæc tamen mihi uidetur ad sustinendum facilior: nescio tamen, quæ sit uerior; quia cum loquimur de his, quæ sunt miraculi, non multum adherendum est rationi. Cõcedimus ergo, ꝓ sacramẽta nouæ legis sunt causa, & efficiunt, & disponunt extenso nomine, ut dictum est: & hoc securum est dicere. Vtrum autem plus habeant, nec uolo affirmare, nec negare. Et secũdũ hanc ultimam uiam omnia quæ sita clarissimè patent. *Apophtegma.*

QVAESTIO V.

An sacramenta Nouæ legis differant à sacramentis Veteris legis.

DE differentia sacramentorũ no. le. & vete. & assignat Magister hanc differentiam: quia illa tantùm promittebant gratiam, & non dabant: hæc autẽ dant. Vnde communiter est differentia, ꝓ sacramenta no. le. efficiunt, quod signant; sed ueteris non. Contra hæc sic obiicit Hug. Sacramentorum alia sunt sub natura; alia sub lege; alia sub gratia; alia quidẽ in specie; sed eundẽ effectum sanitatis habentia. ITEM. Hug. Ex quo homo ęgrotare cœpit: Deus reparando, in sacramentis suis medicinam præparauit; sed impossibile est mederi Deo sine gratia iustificante: ergo cum in omnibus sacramentis sit gratia iustificans, nulla differentia erit &c. ITEM per rationem uidetur, quòd semper decuit, ut curreret medicina cum morbo: quia semper, & in omni lege aliqui sunt saluati: sed sacramentum nõ esset medicina, nisi curaret ꝑ gratiam: ergo in omni tempore sacra- *Lib. 1. d. Sacramẽ. pa. 8. c. 12.* *Vbi supra in principio capituli.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramenta contulerunt gratiam: & sic &c. ITEM, Sacramēta no. le. non habent efficaciam nisi p gratiam fidei: nam qui infidelis est & fictè accedit; non reportat commodum: sed sacramenta illa cōiuncta fidei iustificabāt; quia omne opus (nisi sit secundum se malum) quando est a fide operante per dilectionem, fit meritorium: ergo sicut ista iustificant, sic & illa.

Lib. 1. d. Sacramē. pa. 7. c. 3. circa fi nem. CONTRA. Hug. Type legis natura relictus est hō sibi; & sibi relictus, errauit p ignorātiā: & ideo conuictus est de cæcitate; postmodum data est lex uetus sine gratia, in qua quid esset faciendum cognouit; sed concupiscētia ductus cecidit: & sic est uictus de impotentia: & tunc uenit Christus, de quo Ioan. 1. gratia, & ueritas p Iesum Christū facta est: ergo sacramenta tempore legis ue. non conferebant aliquam gratiam: ergo &c.

Cap. 1.

Cap. 3. Gl. ord. ITEM, Super illud Rom. ex operibus legis. Glos. Opera legis dicuntur, quæ cum lege instituta & terminata sunt: quæ nunquā iustificare potuerunt; etiam si in fide, & charitate fierent.

Cap. 1. Gl. ord. ITEM, Super illud Isai. Sanguinem hircorum nolui. Glos. Iræ terito utens, ostendit se nunquā sacrificia Iudæorum amasse.

Cap. 20 ITEM ratione uidetur, quia lex uetus data est i onus: unde Ezechi. Dedi eis præcepta non bona, & uerba in quibus non uiuent: sed si haberent sacramenta dantia gratiam, alleuarent.

Act. 15 Et beatus Petrus. Hoc est onus, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus: ergo &c.

RESOLVTIO.

Sacramenta Nouæ legis iustificant, & gratiam conferunt ex opere operato per se: Sacramenta ãt veteris legis, non nisi per accidens.

RESPONDEO. Dicendum, qd istā dñiam aliter itellexit Hug. aliter intellexit Pictauensis & magr. Magr. n. secutus Pictauē. dixit; q̃ sacramenta ve. le. (excepta circuncisione) instituta essent ad signandū tantum in perfectis uiris, & fidelibus: qa aliis erant instituta uel in onus, si duri erant; uel ad reuocandum ab idololatria: & si ad aliquam fuerunt efficaciā ordinata, hoc fuit solum, ut absoluerent ab irregularitate carnali, uel pœna tpali; ut baptisinata, & sacrificia. Et qa solum ad hoc instituta erāt; etiam si ex fide, & charitate fierent; non erat in eis meritum; quia non se extendebant ultra id, ad quod erāt. Vnde sicut motus charitatis non erit in patria meritorius; sic tunc non merebantur in opere exteriori, sed tātum i interiori. Et si tu obiicias ei de medicina, Dicit q̃ fides redēptoris fuit medicina pro tempore illo: illa uero non iustificabant nec per se, nec per accidēs. Et huius positionis fuit Pictauen. Sed hæc positio magistro Hugo. non uidebatur rationabilis; quia tunc sacrificia facta a uiris sanctis nō placuisent deo, nec sacrificium Abel, nec Abraham, nec Salomonis; qd manifestè falsum est; sicut patet in ratione Canonis. Et quid etiam si de oblatione sacræ Virginis, cū se obtulit parturiturum, numquid sine merito uacua fuit? Propter quæ hoc

hoc aliter Magister Hug. uoluit dicere: q̃ sacramenta ueste. (excepta circuncisione) instituta fuerunt primo ad significandū uel passionem ut sacrificia, uel etiam nostra sacramenta, ut baptisma nostrum: & ad efficiendum non sunt instituta, nisi solum exteriùs circa carnem: sed quia significant id, quod fides credit: in eorum perceptione est professio fidei, non tantùm uerbo, sed & facto. Et quia talis fides disponebat ad iustificationem: ideo sacramēta illa per accidens iustificabant: & no. le. sacramenta non solum ex prima causa, & institutione ordinata sunt ad significandum; sed etiā ad gratiam obtinendum: ideo p se ordinata sunt ad iustificationem: ideo per se loquendo ista iustificant; illa non nisi per accidens. Et huius signum est, q̃ sacramenta ver. le. principaliter significant id, quod credendum est, ut Christi passionem: & per posterius iustificationem: excepta sola circuncisione, quæ principaliter significat amotionem originalis. Sed sacramēta no. le. econtrario primo significāt gratiæ efficaciam, & per posterius passionem, siue id, quod est credendum ut baptismus interiore ablutionē, & passionem: unde Hug. lib. de sacramentis par. 11. quæ incipit. Prima igitur differentia est &c. Sacramenta nouitiæ signa sunt, & ad ipsam gratiā sanctificandis conferendam principaliter instituta. Illa uero signa horū tantum erant; & mediantibus his gratiam iustificationis contulerunt; mediātibus his. i. fide istorum: quia nō erāt in re, sed in fide. Et has opi. tanquam rationabiles concordant aliqui Magistri moderni tēporis, dicentes: Magistrum locutū esse, quod illa non iustificabāt per se: sed Hug. per accidēs: ideo non est contradictio. Sunt etiā alii, qui dicunt idem ipsum aliis uerbis; q̃ ista iustificant ratione operis operati; sed illa ratione operis operantis, non operati: & opus operans est fides, sed operatum exterius est sacramētum: & hoc est ratione fidei, & charitatis coniunctæ. Sed si qs attendat, hæ positiones directè sibi contradicunt. Primùm quidē, quia Magister non solùm dicit, q̃ illa sacramenta non iustificabant; immo etiā si in fide, & charitate fierent: & sic nec p se, nec per accidens. Rursus, Vtrēque loquuntur de his, inquantū sunt sacramenta: & constat, q̃ opus operans non est sacramentū, sed opus operatū: ergo utraque intellexit de operato: & illud uerum est: Et de illo opere operato dixit Magister, q̃ solū significabat, non iustificabat; sicut aspersio aquæ, uel sanguinis. (Nūquā. n. iustificabat sanguis hircorum aspersus: etiam si i fide, & charitate fieret) & hoc modo nec p se, nec per accidēs: & hoc fuit satis probabile. Sed certè multò probabilius est, q̃ Magister Hugo posuit; q̃ cum in illo opere operato esset professio fidei facta; q̃ ratione fidei coniunctæ erat in illis primò, & per illa (per accidens tamen) iustificatio. Sed in hoc est differētia ipsorum ad nouas: quod in sacramentis no. le. quātùm ad ope

Cap. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

ra operata est iustificatio, non tantùm per accidens, sed etiam per se. Huius aut signum cuidēs primò ostensum est, in modo significandi horum sacramentorum, & illorū. Si uerò quæritur ratio, unde hoc est? patet responsio ex prædictis; quia causalitas sacramentorum non est aliud, q̄ quædam efficax ordinatio ad recipiendam gratiā ex pactione diuina: hoc autem fuit solùm in sacramētis no. t. e. & non ve. nisi in Circuncisione, quia ibi fuit pactio. Quare autem in istis est pactio, & ordinatio; in illis non, patet: quia tūc fuit tempus figuræ, & uincendi duritiam illorū per illa sacra; modò est tps grāe.

Ex his patet responsio ad obiecta ad utranque partem: nam illa, quæ probant; q̄ non iustificant: intelliguntur, per se loquendo: alia uerò ad oppositum, per accidens.

QVAESTIO VI.

An gratia sacramentalis eadem sit cum gratia uirtutum?

DE gratia sacramentali, utrū sit eadem per essentiam cū gratia uirtutum. Et q̄ eadem sit uidetur, q̄a sacramentorum gratia est gratum faciens; quia facit dignum uita æterna, ut patet in baptismo: sed in una anima una est gratia gratūfaciēs: ergo &c. ITEM, Tantum unum uni opponitur: sed gratia in uirtutibus opponitur peccatis, similiter & gratia in sacramentis: ergo est una. ITEM, Baptizatus baptismō flaminis si accedit ad sacramentum, non recipit aliam gratiam, ut dicit Magister: ergo nō est alia gratia in sacramentis, q̄ in uirtutibus; q̄a iste non habebat nisi gratiam uirtutū. ITEM, Idem est, quod dirigit separando a termino, & inclinando ad terminum: sed sacramenta sunt complentia animam separando à malo; uirtutes ad terminū ordinando: ergo &c.

1. Cœl. 10. & 10. Me taph. 14. & 17. Vide Auer. 8. Physic. In hoc 4. d. 4.

CONTRA. Omnis, qui non accedit fictè, habet gratiam uirtutum; qui autem accedit fictè, nullam gratiam recipit in sacramēto: ergo aut alia gratia datur ei, q̄ gratia uirtutum; aut sacramenta nihil dant oīno. ITEM, Quæ habent diuersas differentias essentiales, essentialiter sunt diuersa: sed talia sunt gratia in sacramentis, & uirtutibus, & donis, & beatitudinibus; ergo &c. ITEM, Dona, & uirtutes, & beatitudines essent; si nunquam esset peccatum; non autem gratia sacramentorū; ergo &c. ITEM, Connexio est in uirtutibus, nō autem in sacramentis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Gratia sacramentalis eadem est per essentiam cum gratia uirtutum: sed plures connotat effectus.

RESPON. Quidam uoluerunt dicere, q̄ in his, & in illis est omnino eadem gratia; differens sola cōparatione, uel modo participandi. Illa. n. gratia, q̄ facit uirtutes, & dona esse in anima; dicitur esse uirtutum: sacramentalis uerò dicitur, secundū q̄ per sacramentum datur, aut augetur, uel recuperatur; nec instituta sunt sacramenta ad aliā gratiam, sed ad illam quærēdā, & recuperandam. Alia positio est, q̄ in his, & in illis est gratia differēs per essentiam, sicut p̄bāt istæ rationes: & sicut in uno homine plures sunt gratiæ gratis datæ; ita & plures gratum facientes: propter hoc, q̄ ordināt ad diuersa: uirtutes enim, & dona ordinant ad opera bona; sed sacramenta curant uitia; nec ordinant ad opera bona nisi ex cō sequentia: unde secundùm quod multa sunt uitia, multę sunt gratiæ sacramentales. Tertia positio est probabilior, & melior; quod gratia gratum faciens una est; & huius signum est, q̄a tollitur uno peccato tota. Sed attendendum est; cum dico gratiam uirtutum, dico gratiam gratum facientem, & habitum substratū: & gratia gratum faciens una est, sed habitus substrati alii, & alii. Similiter, cum dico gratiā sacramentalem, non tantùm dico gratiam, sed etiam effectum curationis: & gratia quidē una est, sed effectus curationis plures sunt. Distinguitur ergo gratia in sacramentis, donis, & uirtutibus, concernendo effectus, & habitus substratos: unde sacramentalis gratia supra gratiā uirtutum propter peccatum addit aliquem effectum. Exemplū: in eo, qui gratus est, & baptizatus; datur illi gratiæ effectus: q̄a nō tantùm absoluitur à culpa, sed etiā à pœna: sic est & in aliis uirtutibus, & donis, & beatitudinibus penes habitus substratos, q̄ differunt propter differentiam in actibus, ad quos ordinant. Nā uirtutes ordinant ad opera prima; dona ad media; beatitudines ad perfecta, ut alibi patet: sacramenta uerò addunt remediū curationis. Et rationes procedunt secundùm has duas uias.

In 3. Sēten. dis. 23. & deinceps.

DISTINCTIO PRIMA.

PARS SECVNDA.

De circuncisione incidentaliter.

EVit tamen inter illa Sacramenta sacramentum quoddam, scilicet Circuncisionis; idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc baptismus præstat. Vnde August. Ex quo instituta est circuncisio in populo Dei, quæ erat tunc signaculum iustitiæ fidei, ad purgationem ualebat magnis & paruulis originalis ueterisque peccati: sicut baptismus ex illo uale re cœpit ad innouationem hominis, ex quo institutus est. Item Beda, Idem salutiferæ curationis auxilium circuncisio in lege contra originalis peccati uulnus agebat, quod baptismus agere reuelatæ gratiæ tempore consueuit; excepto quòd regni cælestis ianuam nondum intrare poterat: tamen in sinu Abrahæ post mortem requie beata consolati, supernæ pacis ingressum spe felici expectabant. His aper-

Ad Valerium cōtra Iul. lib. 2. & Nup. et cōcupisc. c. 11.

Super Luc. 2. ibi. Et post q̄ impleti sunt dies etc.

Universidad de Deusto Biblioteca

tè traditur, per circuncisionem ex quo instituta fuit, remissionem peccati originalis & actualis paruulis & maioribus à Deo præstitam, sicut nunc per baptismum datur.

De viris, qui fuerunt ante circuncisionem; & de fœminis, quæ fuerunt ante & post.

Quæritur autem de uiris, qui fuerunt ante circuncisionem; & de fœminis, quæ fuerunt ante & post; quod remedium contra peccatum habuerint. Quidam dicunt sacrificia & oblationes eis naluisse ad remissionem peccati. Sed melius est dicere; illos, qui de Abraham prodierunt; per circuncisionem iustificatos: mulieres uerò per fidem & operationem bonam; uel suam, si adultæ erant; uel parentum, si paruulæ. Eos uerò, qui fuerunt ante circuncisionem; paruulos in fide parentum; parentes uerò per uirtutem sacrificiorum, scilicet quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificiis, iustificatos. Vnde Grego. Quod apud nos ualet aqua baptismi, hoc egit apud ueteres uel pro paruulis sola fides, uel pro maioribus uirtus sacrificij; uel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium circuncisionis.

Lib. 4. c. 2. & scribitur de 16. dist. 4. Ipsi apud.

De institutione, & causa circuncisionis.

Hic dicendum est, in quo instituta fuerit circuncisio; & quare; & cur mutata per baptismum? Abraham primus mandatum circuncisionis habuit ad probationem obedientiæ: nec ei soli præcepta fuit circuncisio, sed & semini eius, idest omnibus Hebræis: quæ fiebat secundùm legem octaua die lapideo cultro in carne præputij. Data autem fuit circuncisio pluribus de causis, scilicet ut per obedientiam mandati Abraham placeret Deo, cui per præuaricationem Adam displicuerat. Data etiam fuit in signum magnæ fidei Abrahæ, qui credidit se habiturum filium, in quo fieret benedictio omnium. Deinde ut hoc signo à cæteris nationibus descerneretur populus ille. In carne uerò præputij ideo insta est fieri circuncisio; quia in remedium instituta est originalis peccati; quod à parentibus trahimus per concupiscentiam carnis, quæ in parte illa magis dominatur: & quia in parte illa culpam inobedientiæ primus homo sensit; decuit, ut ibi signum obedientiæ acciperet.

Gen. 17 Ios. 5. Ge. 22.

Quare die octauo, & pettino cultro.

Fiebat autem octauo die petrino cultro; quia & in resurrectione communi, & octaua ætate futura, per petram Christum omnis ab electis ascindetur corruptio: & per Christi resurrectionem octaua die factam, circunciditur à peccatis anima cuiusque, in eum credentis: duæ ergo res sunt illius Sacramenti.

Gen. 17 Ios. 5. & habetur. 25. q. 1. §. His.

Quare in baptismum mutata sit circuncisio.

Ideo autem mutata est circuncisio per baptismum, quia Sacramentum baptismi communius est & perfectius: quia pleniori gratia accumulatum. Ibi enim peccata solùm dimittebantur; sed nec gratia ad benè operandum adiutrix, nec uirtutum possessio uel augmentum ibi præstabatur, ut in baptismo: ubi non tantummodo abolentur peccata, sed etiam gratia adiutrix confertur, & uirtutes augentur. Vnde aqua refectionis dicitur, quia aridos fœcundat; etiam fructificantes ampliori ubertate donat. Quia quantumcunque per fidem & charitatem ante habitam aliquis iustus ad baptismum accedit, uberiorem ibi recipit gratiam; sed non ita in circuncisione. Vnde Abrahæ per fidem iam iustificato signaculum tantùm fuit, nihil ei intus contulit.

Magister hic non tenetur. Psalm. 22. Ad Ro. 14.

De paruulis defunctis ante diem octauum.

Si uerò quæritur de paruulis, qui ante diem octauum moriebantur, antequam fiebat circuncisio ex lege; utrum saluarentur, uel non? Idem potest responderi, quod sentitur de paruulis ante baptismum defunctis; quos perire constat. Vnde Beda, Qui nunc per Euangelium suum terribiliter & salubriter clamat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei: ipse dudum clamabat per suam Legem; Masculus, cuius præputij caro circuncisa non fuerit; anima illa peribit de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Forte tamen sub lege, ingruente, necessitate mortis ante octauum diem circuncidebant sine peccato filios: sicut modò fit in ecclesia de baptismo.

Non tenetur hic Magister. Super Luc. 2. Ioã. 3. Ge. 27.

Universidad de Deusto Biblioteca

POST partem prooemialem, & principalem Magister ponit hic partem incidẽtalem: & hæc pars habet ortum ex differẽtia præassignata. Dixerat enim, ꝙ sacramenta ve. leg. non efficiebant, siue præstabant gratiã iustificantẽ; & hoc habebat instãtiam in circuncisione: ideo illam excipit; & ostendit circuncisionis efficaciam. Et hæc pars habet duas partes. In prima determinat circũcisionis efficaciã. In secunda determinat eius formam, siue integritatem, & substantiam. ibi. *Hic dicendum est, in quo instituta fuerit.*] Prima pars habet duas partes: in prima ostẽdit circuncisionis efficaciam: in secunda uerò remouet, & determinat quæstionẽ annexam. ibi. *Quæritur autem de uiris, qui fuerũt ante &c.*] vbi determinat, ꝙ remedium fuerit contra originale ante circuncisionem. Secunda pars, in qua determinat de his, quę spectant ad huius sacramẽti formam, & substãtiam; habet duas partes. In prima determinat, siue dicit ueritatem: in secũda uerò remouet dubium. ibi. *Si uerò quæritur de paruulis.* Subdiuisiones partium manifeste apparent in ipsa litera.

Dub. 1. *Fuit tamen inter illa &c.*] Quæritur hic, quare magis excipit sacramẽtum circuncisionis, quã aliaꝰ? Videtur enim, ꝙ potiùs deberet excipere alia: quia si sacramenta posterius instituta, sunt efficaciora; uidetur, ꝙ potiùs deberet excipere sacramenta, quæ instituta sunt in lege, quam circuncisionem, quæ est instituta ante. Resp. Dicendum, ꝙ circuncisio inter omnia sacramenta legis fuit efficacius sacramentum. Si quæras, quæ sit ratio, siue causa efficiens? Dico ꝙ pactio diuina, quæ in hac specialiter fuit: ideo hoc sacramẽtum efficacem habebat ordinationem ad curationem originalis. Si autem quę ritur, quare magis in hoc fuit pactio? Dicendum, ꝙ ratio huius est duplex. Primò quia sicut baptismus est ianua, & fundamentũ sacramẽtorum no. leg. ita in circuncisionẽ uetus lex sumpsit fundamentũ, & exordium. Alia ratio erat, quia circuncisio erat in remedium originalis peccati quantũm ad id, ꝙ reus minimẽ est culpabilis; & tamen multum impotens se iuuare; ut patet in paruulis: & ideo decuit diuinã misericordiam, ut efficacius remedium præpararet.

Idem salutiferæ curationis &c.] Obiicitur pariter cõtra hæc uerba Bedæ: quia si hoc uerum est; ergo in circuncisione ita datur gratia uirtutum aditrix, sicut in baptismo. Si tu dicas, ꝙ nõ sequitur: idest, ergo hoc; immo est ibi contradictio. Hoc nõ soluit, quia ipse excipit: sed exceptio non fit ab aliquo, nisi intellecto uniuersaliter: nihil enim est dictu, homo currit pręter sortem: ergo intelligitur generaliter de omni remedio. Item, baptismus ante passionem non aperiebat ianuam: ergo non habebat maiorem efficaciam. Respon. Dicendum, ꝙ facienda est uis in uerbo Bedæ: & quantum ad hoc ꝙ dicit [Idem] & quãtum ad hoc, quod est [curationis.] Quãtum ad hoc, quod est [idem] quia dicit conuenientiã in forma, nõ in quantitate: quantũ ad hoc ꝙ est curationis, quia dicit cõuenientiam in remedio cõtra malũ; nõ prout habilitat ad bonũ: & per hoc soluuntur illa duo obiecta. Vult. n. dicere Beda, ꝙ sicut baptismus dignè suscipientem; mũdat ab originali, & actuali: sic circũcisio: unde quantũ ad remotionẽ culpę est conuenientia: sed nò ad apertionẽ ianuæ: nec in quãtũ ad habilitatẽ: ratione cuius baptismus semper excessit.

Tamen in sinu Abrahæ post mortem &c.] Quæritur, quid sit iste sinus Abrahę? Glos. dicit. Sinus Abrahæ est requies beatorũ Patrum. sed illa est regnũ cælorũ, & hæc est uisio Dei: ergo circuncisi, q̃ moriebãtur, habebant uisionem Dei beatã: cui cõtradicit sequens litera. Respon. Dicẽdũ, ꝙ sinus Abrahæ põt dici requies, in qua fuit Abraham: & hoc attribuitur Abrahæ p̃ p̃ perfectionis, & fidei exẽplũ quasi primarium. Vel sinus Abrahæ dr̃ requies dei patris, q̃ dr̃ Abrahã, q̃a summus pr̃ est oĩum, maximè fideliũ. Vtroq; modo dictus dicit idẽ ex diuersa rũne dicẽdi. Tamẽ duplex pt̃ dici reges: aut p̃ ablationẽ oĩs mali; & sic fuit locus, in quo S. Patres expectabant Christum; & ita intelligit hic. Aut per collationem omnis boni: & sic est locus gloriæ, & paradisus, ad quem locum nũc optamus, & oramus mortuorũ animas peruenire.

Nec et soli præcepta fuit circuncisio, &c.] Videtur malè dicere; quia secũdũ hoc uidetur, ꝙ Hismael, & oẽs de stirpe Abrahæ tenerentur ad circuncisionem. Si tu dicas mihi, ꝙ tenebantur, de quibus nasciturus erat Christus: ergo secũdũ hoc illi soli de tribu Iuda fuissent obligati. Item, vr̃, ꝙ nõ illi soli sed oẽs: q̃a si circuncisio erat n̄ remediũ; & tale remediũ, q̃d oĩbus prodeRat; & oẽs eo æqualiter indigebãt: ergo vr̃, ꝙ circuncisio non esset bona, nisi quia p̃cepta; ꝙ omnibus esset p̃cepta, cũ oĩbus prodesset. Sed cõtra hoc est, q̃a dicit Hug. & Greg. sup̃ prologũ Iob, ꝙ Iob non legitur circuncisus, & tamen creditur fuisse de stirpe Esau. Resp. Dicẽdũ, ꝙ indatione circuncisionis duo cõsiderãtur. s. institutio, & p̃ceptũ. Institutio fuit cõtra morbũ originalis peccati, ut esset remediũ: & sicut morbus ille oẽs respicit, ita & institutio. Sed p̃ceptũ fuit in pactum, & dñs pactũ fecit cũ Abrahã de certitudine natiuitatis Christi, & de terra p̃missionis. Et ideo illi soli hoc intelligũtur præcepto astricti, ad quos se extẽdit pactũ: & ibi fuerunt oẽs filii Israel: & ideo poterant oẽs circuncidi, & oĩbus erat utilis: sed hi soli tenebãtur, ad quos se extendit pactũ, & q̃ terrã recepturi erant. Et ideo cũ dicit Magister, ꝙ data est semini sub p̃cepto: strictè accipit semen p̃ his, qui de Iacob fuerunt generati: & sic patet respõsio de Iob. Tamẽ no est oĩno certum, de qua stirpe fuerit: quia aliqui dicunt, ꝙ fuit de Nachor. Quod autem Abrahã omnes uernaculos Hismael circuncidit, hoc fuit iustitiæ superabundantis.

Erbat autem octaua die &c.] Videtur nõ benè dictum; quia dato, ꝙ paruulus natus esset in sabbato, p̃ceptum sabbati erat

Libr. 1. de Sacramẽ. par. 12. cap. 2. in fine.

Genes. 17.

Dub. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod. 20. Levit. 19. Deu. 5. maius, unde & in Decalogo cõtinetur: ergo magis deberet differre, q̃ in sabbato circũcidere: ergo nõ in die octauo. Ad hoc respõdent quidam, ꝙ ob reuerentiã sabbati debebat differri, & ꝑceptum de sabbato datũ ꝑiudicabat illi. Sed tamẽ nõ oportet hic dubitare, q̃a dominus dicit. Ioã. ꝙ circuncisionẽ accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi: ꝑ ꝑ hoc dicendũ, ꝙ opus circuncisionis ꝑ ꝑ curationẽ mentis erat spirituale: & ita sabbatũ non soluebat: nec ei repugnabat, quia prohibebatur in lege solum.

Cap. 7.

Dub. 6. *Patrino cultro, &c.*] Videtur male dicere: q̃a in institutione circũcisionis factę ipsi Abrahę, nulla fit mẽtio de cultro petrino: cũ ferrũ sit multo aptius. Item, Quæ est utilitas, uel necessitas de cultro petrino, cũ ferrũ sit multo aptius? Respõ. Dicendũ, ꝙ cultrum petrinus est de substãtia: sed quatũm ad obseruantiã, non quantũm ad efficaciã, nec quantũ ad significãtiã. Et hoc patet, q̃a si aliquis circũcideretur cultro ferreo, idẽ esset effectus: & in huius rei signũ non fuit facta mẽtio in institutione: fuit tamẽ in sequẽtis ꝑcepti renouatione facta sub Iosue. Fac tibi cultros lapideos. In quo significatur, ꝙ per petram Christũ oẽs circuncidẽdi erãt: Significatur & duritia ipsorũ, & duritia legis. Hoc aũt cõgruitatis erat, non necessitatis: unde dicitur, qd̃ Iudæi non circuncidunt nunc cultris petrinis.

Ios. 5.

Dub. 7. *Duæ ergo sunt res illius sacramenti, &c.*] Videtur male dicere: q̃a si duæ sunt res: ergo uidetur, ꝙ duplex sit hoc sacramẽtum, aut sacramentũ est multiplex. Resp. Dicendum, ꝙ res huius sacramenti duobus modis ẽ. Vno modo illa, quã significat, & donat: alio modo illa, quã significat faciendam. Illa aũt res erat propria, & principalis: quã significabat, & donabat: & hæc erat una principaliter. s. curatio ab originali. Illa uerò, quãm significabat faciendã; cõtingit esse duplicem secundũm duplicẽ statũ. s. uiæ & gloriæ, sed̃m ꝙ duplex est spiritualis circuncisio, scilicet à culpa, & à miseria: & utraq; fit per petram Christum, & sic in octaua die.

Nihil enim intus contulit, &c.] Videtur falsũ dicere, q̃a Abrahã meliũs, & fideliũs fecit, q̃ alii: ergo videtur, ꝙ aliis nihil tribuat, si sibi nõ tribuit, de quo magis uidetur. Resp. Dicendũ, ꝙ nihil cõferre, hoc pot esse dupliciter, aut q̃a nõ est indigẽtia a parte recipiẽtis: aut q̃a nõ est, quod adiuuet in ea: & ex prima causa nihil contulit: non quia non esset in se efficax, sed quia Abraham non indigebat.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An tempore legis naturæ in remedium peccati originalis sufficeret parulis fides informis parentum?

AD intelligentiã huius ptis q̃rit de dupliei remedio, qd̃ ꝑcessit baptismũ. Et primò de illo, qd̃ ꝑcessit tpe legis nãlis. Secũdò de illo qd̃ ꝑcessit tpe legis scriptę. s. de circũcisione. Quãtũ ad primũ quærũtur tria. Primò queri

queritur, utrũ ad remediũ originalis sufficerit fides iformis. Secundò, utrũ paruulis, & adultis sufficerit uirtus solius fidei. Tertiò, utrum adultis esset necessaria uirtus sacrificii.

QVOD fides iformis nõ sufficerit, ostenditur sic. Nihil placet Deo nisi ex charitate: sed ꝑfessio fidei iformis ẽ sine charitate: ergo dõo nõ placebat: ergo ꝑ ꝑ illam, uel meritũ illius in iustificationẽ paruulo nõ infũdebat. ITEM, Si aliqs posset mereri alii: tũ efficaciũs meretur sibi: ergo si parentes ꝑ fidẽ informẽ nõ poterãt sibi mereri iustificationem: ergo nec paruulo.

Cor. 1.

CONTRA, Per fidẽ informẽ meretur qs, & facit o patione miraculoũ: & impetrat alii sanitatẽ corporalẽ: ergo si Deus equẽ ꝑnus est, & magis ad sanandũ spiritualiter, q̃ corporaliter; vt ꝙ ꝑ fidẽ informẽ possit spũalis sanitas impetrari ei saltẽ, q̃ non pot se ad sanitatem præparare. ITEM, Si nõ posset, tria ex hoc incõueniẽtia sequerent. Primũ, q̃a peccatũ actuale imputaretur filio: q̃a aliãs mũdaretur, si esset parẽtes sine peccato. Sed̃m, q̃a cũ nullus sit certus, utrum sit in charitate, nulla ei esset certitudo de curatione paruuli: ergo ꝑ deberet curare, & remediũ offerre. Tertium, q̃a potiùs deberet dici paruulus mũdari in charitate parentum, quãm in fide; quod non dicit Gregorius.

Sci. 9.

b. 4. oral. p. 2.

RESOLVTIO.

Sine præiudicio melioris sententiæ, partem affirmatiuam sustinendam censet.

RESPOND. Ad hoc dixerunt aliqui, ꝙ fides parẽtũ erat remediũ paruulo, nõ rõne actus credendi principaliter, sed rõne ipsius crediti, à quo inquã ntũ creditũ fluit uirtus in oia sacramẽta. Et q̃a creditũ nunq̃ est informe, sed uniforme respectu fidei informis, & formatæ: ideo ꝙ fidẽ q̃tũcunq; informẽ; dũ tamẽ esset uera, dabatur remediũ paruulo. Aliter tamẽ dici pot, qd̃ nõ ipsum creditũ erat remediũ sed ipsa fidei professio (q̃ uel sit motu fidei, uel actu exteriori) erat dispositio curationis: & hęc est in circũcisione, & baptismate: q̃a est ibi professio fidei ipso facto: sed professio fidei, quã faciebãt parẽtes: reputabatur paruulo ex diuina misericordia. Et q̃a ꝑfessio fidei in habẽte originale mũ, sufficieter disponit ad grãm, et si non ñat in charitate; hñs. n. originale, cũ nõ teneatur cõteri; ex sola uolũtate credẽdi, & captiuatione intellectus ad gratiã se ꝑparat: sic & paruulus ꝑparatur merito cõgrui. In iustificatione. n. siue in curatione paruuli potiùs req̃ritur meritũ cõgrui, q̃ condignitis sicut etiam in iustificatione adulti. Ideo dicitur sine præiudicio, quòd fides informis parentum esse poterat remedium paruulo.

Ricch. & Petrus de Tarantasia.

Opinio ꝑpria.

AD ILLVD, ergo, qd̃ obiicis ꝙ fides informis nõ placet Deo. Dicẽdũ, ꝙ nõ placet Deo tanq̃ meritoriũ ex cõdigno: bene tñ placet Deo sicut dispositiũ de cõgruo. AD ILLVD, qd̃ obiicitur: ꝙ fides informis nõ sufficit ad remissionẽ propriæ culpæ. Dicendũ, ꝙ illud non naleti q̃a maior dispositio requiritur ad hoc, ut remittat actuale mortalẽ: quia est, ex maiori culpa cõmis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

missum: ideo requiritur attritio cum fide: sed in habente originale sufficit fides. Quando ergo dicitur: magis meretur quilibet sibi, q̃ aliis: intelligendum est, cæteris conditionibus existentibus paribus.

QVAESTIO II.

An uirtus solius fidei sufficeret antiquitus paruulis, ad remissionem culpæ originalis?

VTRVM ad remissionē originalis sufficeret sola fides? Et quod sic, uidetur per uerbū Gregor. quod ponitur in litera [ꝓ paruulis sola fides.] ITEM, Hug. de S. Vict. dicit: ꝙ tēpore legis naturæ nō fuerunt aliqua sacramenta in præcepto: ergo sine omnibus poterat homo saluari: sed nullus poterat saluari sine remissione originalis: ergo remissio originalis poterat fieri sine aliquo sacramento exterioris in sola fide. ITEM, Si tempore illo sacramenta uirtutem totam habebant à fide: ergo tantūm faciebat sola fides, quantū fides cum illis sacramentis: ergo uidetur, ꝙ sola fide parentum potuerunt saluari.

Lib. 4. moral. cap. 2.

Lib. 1. par. 11. cap. 3.

CONTRA. Si paruulis sufficiebat sola fides, tunc tēporis: & modo non sufficit, nec tempore circuncisionis sufficiebat: ergo uidetur, ꝙ fides tunc esset maioris uirtutis, q̃ post: ergo uidetur post fuisse deterioris conditionis: sed post non fuit deterioris conditionis: ergo si post non sufficeret, nec prius. ITEM, Si sola fides sufficiebat: ergo paruulus in omni statu saluari poterat: cum nihil oporteret circa corpus pueri fieri: ergo uidetur, quod posit iustificari in uētre matris. ITEM, Videtur, ꝙ non posit paruulus mori sine remedio, parentibus existentibus fidelibus: sed modò nō sic est: immo possunt, & præpediuntur ēt nati: ergo sunt peioris conditionis in statu naturæ.

RESOLVTIO.

Quidquid arbitrentur alij: simplex professio fidei parentum sufficiebat paruulis ad remissionem originalis.

RESPONDEO. Ad hoc est duplex opinio: cum dicitur, ꝙ fides parentum erat in remedium paruulo. Quidam dicunt, ꝙ nō fides habitus, sed fides ratione actus, & motus, siue professionis: & non cuiuscunque professionis, sed eius, qua profitebantur paruulum curādum esse ab eo, quem expectabat. Et de hac professione quidam dicunt, ꝙ oportebat, ꝙ fieret professio nō tantùm actu mēris, uel oris, sed etiam in signo uisibili: ut puta in oblatione, uel in sacrificio, siue decimatione, uel aliquo alio signo: quoniam ecclesia fidelium semper aliqua signa habuit, in quibus fideles colligebantur, & profitebantur fidem in facto. Vnde August. contra Faustum. In nullum nomen religionis siue uerum, siue falsum coadunari possent homines, nisi aliquo signorum, uelut sacramentorum uisibilium consortio unirentur. Vnde dicunt, quod aliquod erat signum cum fide. Et quod dicit Greg. sola fides intelligit fidem parentum sine consensu, uel fidem paruuli. Sed hæc positio non congruit, quia Greg. addit in auctoritate [uel pro maioribus uirtus sacrificii] Quare ergo dicit sola, cū de maioribus addit, & dicit uirtus sacrificii? Præterea: Cū nulla esset necessitatis: & si talis ꝓfessio de congruo deberet esse cū fide, nō tamen necessariū. Vnde Hug. Cōmonemur, ꝙ illa sacramenta primi tēporis magis ad deuotionē proposita fuerunt, q̃ ad obtinendā salutē indicta. Propter hoc alia positio dicit, ꝙ professio fidei sufficiebat qualitercumq; fieret siue signo, siue uerbo, siue actu cordis: dū tamē fieret à parētibus, et haberetur respectus ad paruulū. Si aūt quæratur, quare magis fides parentū? Dici potest, ꝙ parentes dicuntur hic oēs, qui curā gerebant de paruulo. Aut si dicantur parētes, ꝓpriè, ratio est quare magis in fide ipsorū? ut quia per ipsos paruulus contraxerat culpā: congruum erat, ut eorū fide mereret grām.

Lib. 1. par. 11 per tot.

AD ILLVD, quod obiicitur: ꝙ uidetur fides deteriorata. Dicēdum, ꝙ illud non sequitur simpliciter, ꝙ fides sit deteriorata; sed ꝙ uel deteriorata est, uel aliquid sit ei adiunctū, qd̃ necessitate seruari oportet: sicut sunt instituta sacramenta sub præcepto. Exemplum de obseruantia mandatorum in eo, qui est liberę uoluntatis: & in eo, qui intrauit religionē: primo sufficit ad salutem, secudò non. AD ILLVD, quod obiicitur: ꝙ secundū hoc paruulus in uentre matris posset iustificari. Dicendū, ꝙ non habebat efficaciam fides secundum cōem legem: nisi quādo natus erat ex utero: sicut nec baptismus: Deus n. secundū institutionem nō regenerat nisi priùs per naturam natum. Quare aūt non? dicetur infra in Tractatu de Baptismo. SED ꝙ de natis obiicitur. Dicēdū, ꝙ habent in se opera excedentia, & excessa. In hoc n. excedit illud, quod paruulo periclitanti faciliùs poterat subueniri. Sed in hoc aliud excedit, quia parentibus existentibus infidelibus, adultus saluari poterat; sed paruulus non. Præterea dubiū est, an oporteat utrūq; esse fidelē; & alia multa: utputa maior certitudo salutis, maius munus gratiæ, & alia bona: q̃ proueniunt, s. obediētia, & humiliatio & cōsimilia: & ideo non sequitur ex hoc, ꝙ status ille esset melior.

Dist. 10. q. 6.

QVAESTIO III.

An adultis necessaria foret uirtus sacrificij in remedium originalis?

VTRVM requireretur uirtus sacrificii in remedium originalis in adultis? Et quod sic, uidetur per Greg. in litera: quæ dicit, quod maioribus necessaria erat non tantùm fides, sed uirtus sacrificii: ergo cum Greg. loquatur præcisè; determinat ꝙ est necessarium. Si dicas, ꝙ loquitur sine peiſione, ut tāgat quid sit cōgruū: tunc nulla esset differētia; quia similiter cōgruebat ꝓ paruulis offerri sacrificium. ITEM, Plus poterat adultus, q̃ paruulus: & maius debitū peccati habebat: ergo & plus tenebatur facere, q̃ paruulus.

Vbi supra.

CONTRA. Tempore legis naturę nō fuit præceptū nisi naturale: sed sacramēta nō sunt naturalia, ut suprà patuit: ergo nul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullum fuit ibi sub præcepto: nullũ fuit ergo necessitatis: ergo sine sacrificio poterat esse salus adulto. ITEM, Hug. de sacramẽtis dicit, quòd remedium cõtra originale fuit decimatio: Gregor. dicit quod sacrificium. Sed contra. Vnius generis morbi unũ debet cẽ remedii genus. ITEM, Morbus originalis peccatinõ iteratur: ergo debet habere remediũ non iterabile: sed tã sacrificiũ, q̃ decimatio sunt iterabilia: ergo nõ sunt cõueniẽtia remedia cõtra originale. ITEM, Quæ erat illa uirtus sacrificii? & uidetur ꝙ nullius utilitatis: qa hmõi oblatio nõ erat præceptũ quia bonum: quia tunc semper esset: præceptũ ergo erat bonũ, quia præceptum: sed non erat p̃ceptum, ergo non erat bonum. Si tu dicas, ꝙ ualet ad fidem, q̃ erudiebatur in illo signo. Contra. Ibi fiebat oblatio, & fumus materialis: ergo si credebat fumũ acceptum a Deo: credebat Deum adorare materialiter: ergo credebat eũ esse corporeum: ergo uidetur ꝙ potiùs esset in nocumentum fidei. Si dicas, qd̃ ualebant ad excitationẽ deuotionis. Contra. Omnis deuotio, quæ est contra pietatis opus: nõ potest esse accepta: unde dona iniquorum non probat altissimus: sed ista erat cõtra pietatẽ: quia consumabat frustrà, quod erat utile pauperibus: ergo &c.

Libr. 1. Paral. cap. 3. & 4.

lib. 4. Moral. cap. 2.

RESOLVTIO.

Sacrificia legis naturæ nullam de se habebant efficaciam in adultis sed tantum ratione fidei aliquid cõferebant.

RESPONDEO. Ad horum intelligentiam est prænotandũ, q̃ sicut dicit Magister Hug. in lege naturæ tria fuerunt sacramentorum genera. s. decimationes, oblationes, & sacrificia. Ad quorum notitiam tria sunt notanda. Prima, quæ sit ratio instituendi illa sacramenta. Secũdò, quis sit modus. Tertiò, quæ esset efficacia. Prima rõ est Dei honorificatio. Notandum ergo, ꝙ fides in iustis omni tpe cucurrit: & nullus nisi in fide saluatus ẽt: ergo tẽpore legis naturalis hęc fides erat: quæ fideles illuminabat ad hoc: ꝙ crederẽt ꝙ Deus erat creator, ꝙ redẽptor, quòd remunerator: ideo fides illuminabat. Et dictamen naturæ consonabat, ut homo Deo seruiret, & sua ab ipso recognosceret: & hoc, quod credebãt, signo uisibili etiam quodam modo manifestaret: ideo signa fuerunt tẽpore legis naturæ, in quibus Deus honorabatur, qui oia creauerat ut in oblatione: similiter honorabatur, vt redẽptor, utputa in sacrificio: ut perfectus remunerator in decimatione. Denarius .n. est numerus perfectissimus, quia tres perfectiones habet in se: prima est unitatis, secũda ternarii, tertia senarii: quæ simul iuncta faciunt denariũ: & ideo ibi status est: p̃ hoc honorabatur Deus, ut perfectus remunerator. Vnitas est enim perfecta, quia est omnis numeri pfectio. Ternarius, qa constat ex oibus partibus suis, ex parte aliquota, & non aliquota. Senarius uerò quia constat ex omnibus partibus aliquotis. Secunda rõ est fidei redẽptionis pfessio: sicut .n. nullus sine fide potest Deo placere: sic nullus sine fide mediatoris

Luc. 15

Hebr. 11.

toris à peccato resurgere: & sicut fides simpliciter dictabat Dei honorificationẽ: ita & hęc professionẽ. Et qa tunc profitetur homo, quando qd̃ interiùs credit, exteriùs manifestat: iõ tempore legis naturæ fuerunt signa ad hoc manifestandũ. Etiã honorabatur, ut redemptor: & hoc modo tria cõsiderantur. Redemptum: & hoc p decimationẽ: homo .n. significatur per decimã drachmam perditam. Ipse modus redimẽdi: & hoc p oblationẽ. Ipsum ptium, & hoc per sacrificiũ, in quo erat sanguinis effusio. Et ista pfessio in hmõi signis maximè necessaria erat p̃ ipsis imperfectis: perfectis .n. Deus reuelauit sacramẽta fidei: imperfectis celauit. Vnde minores adhęrebant fidei maiorũ: & credebãt implicitè; & sicut implicitè credebant, sic signa data sunt eis à maioribus; in quibus fidẽ implicitè pfiterentur. Tertia rõ est uitæ agendæ instructio. Sicut .n. aliquis nõ poterat Deo placere sine fide: nec à peccato resurgere sine fide redẽptoris: sic nec in bono stare sine bono opere: & fidei adiectã sunt signa, q̃ significarẽt ea, quę necessaria sunt eũ fide: hæc aũt tria sunt in corde, & tria sunt exteriùs: q̃ tria in corde his sequentibus signantur. In decimatione peccati recognitio, & eius dimissio: qa in ea datur Deo, qd̃ perfectum, & quod bonũ est: & remanet nobis quod est imperfectũ: unde significatur ꝙ bona tantùm sunt à Deo, sed mala à nobis. Rursus. In separatione decimæ partis in parte Dei, signatur recessus à peccato. In sacrificio signatur interna cõditio, quia sacrificiũ Deo spiritus cõtribulatus: & exterior carnis maceratio, qa occidebatur pecus: unde mortificãda sunt mẽbra nostra. Roman. Exhibeatis corpora uestra hostiã &c. In oblatione mentis deuotio, & exterior bona operatio: q̃ si adsint cum fide, sufficiunt ad salutem. Sic ergo patet, quę sit rõ institutionis illorum. s. Dei honorificatio, fidei redẽptoris professio, uitæ agendæ instructio. Secundò debet attendi modus instituendi: non .n. instituta sunt per modum pręceptiut dicit Hug. primò paruulos consilio erudiuit, uel nutriuit: loquens pro illis, q̃ fuerunt tẽpore legis naturę. Et si quæras qũo? Dicendũ, ꝙ fides dictabat (ut uisum est) & natura cõsonabat, & inspiratio auctoritatẽ dabat: & ideo per modum consilii data erant: & hoc p superiores, in qbus erat fides explicita. Tertiò attendẽda est efficacia in his. Et notãdum, qd̃ de se nullã habebant efficaciam mundandi, seu curandi, uel iustificandi: sed solùm ratione fidei redemptoris: non enim erãt instituta ad hoc: sed ad hęc, quæ prędicta sunt.

Psalm. 50.

cap. 12.

Lib. 8. par. 8. cap. 18.

EXHIS patẽt obiecta. Quod .n. obiicitur primò, quod non sunt de necessitate concedendũ est. ADILLVD, quod obiicitur de Hugone, qd̃ remedium erat decimatio. Dicendũ, ꝙ nec decimatio, nec sacrificiũ erat p̃ se remediũ: sed cãtùm rõne fidei: & quia omnia illa tria erant signa redẽptionis, iõ ideterminate fides cũ quolibet istorũ mũdare poterat. EX HOC ẽt patet aliud do

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iteratione: qm iõ poterãt iterari, qa nõ erãt medicinæ ex se ipositæ cõtra morbũ nõ iterabile. AD ILLVD, ꝙ q̃ritur de uirtute sacrificii. Dicẽdũ, ꝙ uirtus sacrificii uel dr̃ hic fides, quæ faciebat sacrificium ualere: uel dicitur interna mẽtis contritio, q̃ faciebat exterius sacrificium uirtuosum: & quia adultis necessaria erat contritio propter actuale, ideo Grego. dicit sacrificium curasse maiores. Qd̃ obiicitur, ꝙ sacrificiũ erat uia erroris. Dicendum, ꝙ uerum est illis, qui accipiebant ipsum ut rem: sed non his, qui accipiebant ut signum: & quia fideles accipiebãt ut signum: ideo eis non erat uia erroris. AD ILLVD, quod obiicitur: quod erat cõtra pietatem. Dicendum, ꝙ non est uerum: qa adeò abundabãt animalia: & pauperes ita pauci erãt: ꝙ sufficiebãt pietati, & q̃tũ ad cultũ Dei, & q̃tũ ad sustentationẽ ꝓximi.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An circuncisio uiuè instituta fuerit.

CONSEQVENTER q̃ritur de remedio cõtra originale, ꝙ præcessit baptismum tẽpore legis scriptę. s. de circuncisione. Et circa hoc q̃runtur tria. Primò q̃ritur de institutione circuncisionis. Secũdò q̃ritur de forma ipsius, siue de integritate. Tertiò quæritur de efficacia.

QVOD remedium circũcisionis cõgruè sit institutũ, ostẽditur. Primò rõe significationis, quia est istituta in sacrãmẽtum, quod est remedium cõtra originale: sed originale traducitur per propagationem: ergo cum circuncisio fiat ab eo mẽbro, per quod est propagatio: expresse signat originalis curationẽ. ITEM, Hoc uidetur ratione curationis: quia contrariis contraria curãtur, tã materialiter, quã spiritualiter: ergo cum originale contrahatur per delectationem circa mẽbrum illud: in passione illius membri expresse eũ rõ designatur: ergo si sacramẽtum est ordinatum ad hoc: patet &c. ITEM, Originale est morbus currens circulariter, quia sicut dicit Ansel. persona corrumpit naturam, & natura personã: ergo expresse signatur per ablationem secundum circuſum: sed hoc est in circũcisione: ergo &c.

CONTRA, Deus non delectatur in pœnis nostris: ergo medicamenta Dei debẽt esse suauia: sed circuncisio est pœnalis: ergo &c. ITEM. Originali nõ debetur pœna sensus: ergo in eius ablatione non debet sentiri pœna: ergo si circuncisio nõ est sine sensu pœnæ, non est congruum remedium. ITEM, Quæro, ad qd̃ tempus pertineat institutio circuncisionis. Non ad tẽpus legis naturæ: quia lex naturę communis est omnibus, sed circuncisio propria est generi Abrahæ. Nec ad tps legis scriptę, quia lator legis Moyses circuncisionem non instituit. Vnde Ioann. Circuncisio ex patribus est, nõ ex Moyse. Nec ad tempus gratiæ: ergo nulli tempori conuenit eius institutio. Si dicas, ꝙ pertinet ad legem scriptam, quæro quare ante dationem legis fuit instituta, & quare magis Abrahę data, quàm alii. ITEM. Quare data nõ

fuit in latore legis confirmata, sed potiùs accepit Iosue mandatum, quàm Moyses.

RESOLVTIO,

Antiquitus congruè Circuncisio instituta est: ut signum esset curationis originalis.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ institutio circuncisionis cõgrua fuit, quia fuit expressum signũ curationis originalis: tum ꝓter ablationẽ a mẽbro propagationis: tum propter ablationem pęnalem: tum etiam propter ablationem circuralem.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ dominus nõ delectatur in pęnis. Dicendum, ꝙ pœna comparatur ad punitum: & sic non placet deo: non. n. creauit nos Deus ad puniendum. Comparatur ad meritum. s. ad existentem culpã: & sic est in ea manifestatio iustitiæ, & ordinis: & sic placet Deo inquantùm iustus. Comparatur ad finẽ, uel effectũ, utputa iustificationem rei: & sic placet ei in quãtùm misericors: unde in punitione, quæ est in uia ad iustificationẽ, relucet misericordia, & iustitia, & ita est Deo placẽs: & talis fuit pęna circũcisionis. Qd̃ obiicitur, ꝙ nõ delectatur in pęna secundũ, ꝙ pœna, sed secundũ ꝙ iusta, uel iustificatoria: tamen hæc delectatio sęper est cũ aliquo rigore: & quia lex uetus fuit lex rigoris: ideo debuit in ea esse pęnalis curatio. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ originale nõ meruit pœnã sensus. Dicẽdum, ꝙ uerum est de ista, quæ est pœna tãtũ, & nullo modo uia ad salutem, utputa infernalis: sed bene illam meruit, quæ potest esse uia in salutem, utputa præsentem. AD ILLVD, quod quæritur, cui legi conuenit? Dicẽdum secundum Hugo. ꝙ fuit sacramentum legis scriptę, succedens sacramentis legis naturæ: & hoc quadruplici de causa, scilicet ratione grauitatis, & euidentiæ, ratione certitudinis, & efficaciæ. Grauis est ratione pœnalitatis, & debet sequi; quia prima ætas fuit quasi infantia: secunda quasi pueritia: & ideo nõ debuit grauari sacramẽto onerante, sed leui manuducti: & etiam quia morbus erat recens, & non erat tanta cognitio peccati: sed post, tertia ætas est sicut iuuentus, & magis habuerunt cognitionem peccati: ideo potuerunt magis onerari. Secuuda est euidentia, quã ponit Hugo in II. parte, quia circuncisio fuit signum euidentius. Tertia est certitudinis, qa si puer circũcidebatur à quibuscunque, siue parentes essent boni, siue mali; mundabatur; & certum erat: sed non sic de fide, quia in lege naturę non erat certum, utrum mũdaretur, si alter esset infidelis, & dedicarent ipsum idolis: & de parentibus poterat dubitari pluribus modis. Quarta ratio est efficacia, quia magis remittebatur fomes in his, qui circuncidebãtur, quàm in his, qui solis sacrificiis, & fide mundabantur. AD ILLVD, quod quæritur; quare fuit data ante legẽ? Dicendum, ꝙ hoc fuit ad præparandum, & segregandum populũ, cui danda erat lex. Quare aũt magis Abrahæ. Dicẽdũ, ꝙ circuncisio fuit data non tãtũ in remedium, sed etiã in signũ. In signum (inquã) discretionis

Libr. 2. par. 8. ca. 10. & 11.

cap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis secundùm fidem, & secundù carnem: secundùm q̃ in illo populo peipuè colēdus erat Deus: & ex illo secundùm carnē nasci turus erat Christus. Et q̃a Abraham primus fuit, q̃ reliquit terram suam propter cultum Dei: & excellens fuit in fide: & sibi facta fuit de Christo promissio: iō inter Patres præcipuè fuit data Abraæ. AD ILLVD, quod quæritur: quare magis cōfirmata est sub Iosue, q̃ sub Moyse? Ratio est ad hoc & spiritualis, & literalis: literalis quia legislator repetiit, quō præcepta fuit Abraham pro tota posteritate: & ipsi iam habebant usum: nec unquam diminuerant: & ideo nō oportuit dari a Moyse, uel Moysi. Sed tēpore Iosue neglexerāt circuncisionē in deserto: ideo oportuit dari mandatū, sicut ibi dicitur. Alia ratio etiā fuit spiritualis: quia & si circuncisio significet circuncisionem præsentem & futuram; tamen illa Abrahæ significat p̃sentem: illa autē Iosue in terra promissionis facta post peregrinationem, significat futuram.

Iosue. 5

QVAESTIO II.

An sexus masculinus, membrum præputij, & dies octauus fuerint de integritate Circuncisionis.

DE forma, siue de integritate circuncisionis. Et dicit Hugo. q̃ tria sunt, q̃ sunt de integritate eius. s. sexus masculinus, mēbrum præputii, & dies octauus. Sed ostenditur, q̃ de integritate huius sacramēti nō debet esse sexus: q̃a remediū debet respōdere morbo: sed in morbo non est sexus distinctio, nec determinatio: quia communiter est in omni sexu: ergo nec in remedio debet esse distinctio. ITEM, Videtur q̃ membrum præputii non debeat esse de substātia sacramēti: quia sacramenta sunt in honestatē, & decorē: sed illud mēbrū est uerecundū, & inhonestū: ergo nullo mō debet fieri circa illud mēbrū. Aut si fit, q̃ro quare magis circa illud q̃ circa aliud? ITEM. Quòd octauus dies nō sit de substantia sacramenti, ostēditur: quia nec in baptismo, nec in sacramentis legis naturæ est determinatio tēporis: ergo nec in sacramētis legis scriptæ debet esse determinatio tēporis, uidelicet dies octauus. ITEM, Si tēpus illud esset de necessitate; si post fiat, sacramētum nullius est efficaciæ: ergo nihil valuit Abrahę, nec aliquibus de domo eius. Et iterū nihil ualuit illis, quos circuncidit Iosue: & iterū nihil ualebat proselytis. Et ex hoc sequitur, q̃ si aliquis negligebat diē octauū, q̃ ulterius nullo modo posset curari ab originali; quia nec per circuncisionē, nec alio modo: q̃a nō erat ad aliud remedium traditū. ITEM. Si determinatio tēporis fuit de necessitate: ergo omnes illi uiri, q̃ fuerūt in deserto, fuerūt trāgressores: q̃a nullus eorum fuit circuncisus. ITEM. Si erat de substantia, tūc ergo non debebat præueniri: ergo paruulum morientem ante octauum diē necesse erat dānari: quia masculus in circuncisus dammabatur: & ante nō debebat circuncidi: ergo uidetur quod octauus dies nō fuit de substantia circuncisionis.

Lib. 1. de Sacram. par. 12. cap. 2. in initio.

SED CONTRA, Quòd sit de necessitate, probatur quia circū cisio

cisio est sacramentum necessitatis: quia cadit sub præceptis: sed omnia ista tria præcepta sunt, ut habetur Genes. ergo omnia sūt de necessitate. Ibi. n. dicitur. Masculus, cuius præputii caro circuncisa nō fuerit, delebitur anima illa de populo suo: q̃a pactū meum irritum fecit. Et iterum. Infans octo dierū circūcidetur: ergo uidetur q̃ octauus dies sit de necessitate sacramenti circūcisionis. ITEM Quod tēpus sit de substantia circuncisionis, ostenditur: quia circuncisio significabat utrumque circuncisionem: scilicet primā in anima a culpa, & secundā in corpore a miseria: quæ futura erat in octaua resurrectionis: ergo octauus dies erat de integritate significationis: ergo & de integritate sacramenti. ITEM. Præceptum de circūcisione est præceptum affirmatiuū; quod obligat ad aliquod tps, nō ad omne: ergo determinatio tēporis in præcepto obligabat ad illud: ergo cum in præcepto illo sit determinatio tēporis, in quo instituitur circuncisio, tempus determinatum est de necessitate circuncisionis.

Cap. 17

RESOLVTIO.

Sexus & membrum absolutè necessaria sunt: at uerò tempus tum de necessitate, tum de congruitate.

RESPOND. Dicendum, q̃ duo de necessitate circūcisionis simpliciter: sed tps uno modo est de necessitate: alio modo nō: est. n. in hoc sacramento tria cōsidera re. s. efficaciam, significātiam, & obseruantiam. Quantūm ad efficaciam nihil facit: quātūm ad significatiam est de congruitate, quia expressiùs significat: quantùm ad obseruantiam est de necessitate: q̃a cadit sub p̃ceptō: un de peccat, q̃ negligit obseruare.

AD ILLVD, ergo, q̃ obiicit primo: qd̃ in morbo non est distinctio: ergo &c. Dicendum, q̃ circuncisio nō tantùm fuit in remedium: sed ét in signum distinctionis: ut gēs iudeorum ab aliis discerneretur; ex quo Christus debebat ab ea nasci: & q̃a propagatio, & genealogia attenditur penes mares: ideo illis data fuit, non mulieribus. AD ILLVD, qd̃ obiicitur: q̃ mēbrum illud non deberet esse: q̃a est uerecundū. Dicendum, q̃ membrum illud maximè cōueniebat significationi circūcisionis, & efficaciæ. Circuncisio. n. data fuit in pactum, sicut dicitur Genes. & hoc pactū est certitudo, quòd Christus ex gente illa esset nasciturus. Fuit ét data in remedium contra originale peccatū: unde dicitur ibidē Masculus, cuius caro præputii circuncisa non fuerit: peribit &c. Fuit similiter data in meritū obedientiæ: meruit. n. Abraham, & posteri eius sic domino obediendo. Fuit etiā data in signum repressionis concupiscentiæ: unde signat quid sit agendum, siue a quo sit cessandum. Et quia per præputium est generatio: sic cōuenit pacto generationis. Est originalis culpæ trāsfusio: & sic conuenit remedio circūcisionis. Et in præputio regnat inobediētia, & concupiscentia ab oppositis per ipsius signationē, & ab ipso factam ablationē: & mereretur obedientia, & significatur continentia: ideo rectissime cōuenit.

Cap. 17

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod ergo dicitur, ꝙ est membrum ignobile. Dicēdum, ꝙ de suā natura est nobile; sed factū est ignobile ꝓp culpam; unde per remedium nobilitatur, unde 1. Corinth. dicitur: ꝙ membris ignobilioribus abundantiorem honorem circundamus: & hoc intelligitur dum passionibus, & desideriis obuiatur. AD ILLVD, quod quæritur de tpe. Dicendum, sicut dictum est: ꝙ quantum ad efficaciam nihil facit: unde æque benè curabat circuncisio proselytos, ut ēt paruulos: est tamen congruentia quātùm ad significationē. Quod obiicitur de baptismo. Dicendū, quod res circuncisionis erat circuncisio & a culpa, & a miseria: circuncisio a culpa significabatur in actu, & materia; sed circuncisio à miseria per actum, & materiam non significabatur: & ideo congruum fuit tps addere, per quod significaretur: Baptismus autem rōne immersionis & eleuationis expresse significat mortē, & resurrectionē: iō non fuit congruum addere: & sic dies octauus est debenè esse circuncisionis q̄ rūm ad significationem: est tamen de necessitate quantùm ad obseruantiā; quia cadit in præcepto. Et rō huius fuit: quia sacramētum illud fuit pœnale: iō oportuit obseruare tps: quia si ante octauū diem circuncideretur ꝓp teneritudinem posset perire: si ultra differetur esse periculum ꝓp mortē, & libenter differrent ꝓp dolorē: iō uoluit eis dūs p̄figere terminū. AD ILLVD, qd obiicit ꝙ est de necessitate pcepti: ideo nō poterat differri, nec pueniri sine peccato. Dicendum, ꝙ circa hoc duplex fuit opinio. Vna quidem, ꝙ præueniri non poterat, nec differri sine peccato: nisi interueniret Dei auctoritas, uel ēr necessitas: et utraq; fuit in uiris, q̄ fuerunt in deserto circuncisi, ut dicit: Necessitas ꝓp periculum, quia ad motum nubis mouebātur: & ideo circuncisionem seruare non poterant: Diuina ēr auctoritas fuit dispēsans, quia ī deserto erāt, in quo non poterāt gētibus cōmisceri, nec indigebant distingui. Rursus. Dominus uoluit ob figurā circuncisionem differri, ut una generalis circuncisio fieret in terra promissionis, in signum illius, q̄ futura erat in patria. Et isti dicunt, qd si de paruulis timeretur; ꝙ tēpus circuncisionis poterat, & debebat pueniri, alioquin puer damnatur, sicut modo damnatur puer non baptizatus. Sed hæc positio licēt probabilis uideatur, tamen mori repugnat iudeorum: quē nūc obseruant: & credibile est, ꝙ a patribus acceperunt: nullum.n. ante octauum diē circuncidūt. Contrarietatem ēt habet in se ipsa: qa si ob necessitatem infirmitatis poterat differri; cū paruulus erat in graui infirmitate, non debebat secundùm eos circundi, sed diutiùs expectari. Et iterum. Si nō poterat sine pctō differri; qualiter poterat pueniri, ex quo dominus illum pfixerat? Et iō alia opinio est, & probabilior: ꝙ nō debebant puenire: nec differre nisi dominus ipse dispensaret, alioquin peccabant. Et si tu obiicias, ꝙ tunc puer damnaretur, qa scribitur, Masculus, cuius caro &c. Dicendum, ꝙ secundum translationē 70. habetur, Cuius præputii carō octaua die circuncisa nō fuerit, Et quamuis in nostra translatione non repetatur, tamen intelligitur repeti sub ea conditione, in qua fuit præceptum: & quia non erant obligati: eodem remedio curabātur, quo mulieres fide, & oblatione. Sed huic positioni occurrit difficultas: esto.n. ꝙ paruulus ille mundatus illo remedio, uiueret usque ad octo dies, & tunc non circuncideretur: aut saluatur, aut non. Si nō saluatur: ergo ex peccato patris amittit gratiā; aut eā nō habuit: sed constat ꝙ ꝓp peccatum patris non potuit eā perdere: ergo nunquā habuit. Si saluatur, & non est octauo die circūcisus: ergo nō est uerum, quod dicit dominus, Masculus cuius caro &c. Propter hoc ergo respondendum, ꝙ currente circūcisione, alia remedia non disponebant paruulum, nisi cum hac conditione: ꝙ ipse esset impossibilitatus ad implēdum mandatum de circuncisione: & ita ꝓpter impossibilitatem absoluebatur. Et si moriturus erat ante octauum diem, disponebant, & curabatur: sed uicturus non curabatur, quousq; mandatum esset totum impletum: & hoc totum est ꝓbabile. Et iō hanc opinionē credo sanioreē. Si aūt dominus dispensaret, tunc secus esset: & ita dicunt factum esse circa uiros, q̄ fuerunt in deserto. Aliqui tamen dicunt, ꝙ peccauerunt: qa ex contemptu dimiserunt: sed tamē illud nō est credibile, ꝙ oēs ita mādatum Dei contemneret. Si aūt obiicias similiter de paruulo, q̄ præuētus morte non baptizatur, utrū in fide parentū saluetur? Dico, qd non: qa baptismus ꝓp suam generalitatē, & pfectionē, & tēporis indeterminationē alia remedia euacuauerat: nō sic aūt circuncisio. Huius autem positionis probabilitas habetur ex auctoritate: qa Prouer. dicit Salomon. Vnigenitus erā coram matre mea: ubi dr in Glos. ꝙ filius Bersabeę alius paruulus, quē habuit ante Salomonem: non fuit nominatus: qa ante octauū diē est mortuus: & ita non fuit circuncisus. Habetur ex rōne: quia nullum animal offerebatur domino ante octauum diem. Habetur ex more iudæorum, quē modo obseruant. Et ideo hæc positio magis est tenenda.

cap. 12

Gen. 3. Mar. 9. Lo. art. 3. cū lexā. de Alc. 1. par. 7. mē 7. 6. ar 1. c. 1. et 3.

Vbi supra.

cap. 4.

Glosa ordinaria.

Leuiti. 12.

Glosa ordinaria super illud Rom. 4. Signaculum fidei accepit.

QVAESTIO III.

An circuncisio conferebat gratiam.

DE efficacia circuncisionis, & quæritur, Vtrum sacramentum circuncisionis: sit gratiæ collatiuum? Et quōd non dicit Magister in litera. Hoc ipsum dicit Glos. In circuncisione tantùm peccata remittebantur, sed non gratiam per eam p̄stabatur. ITEM, Hoc uidetur rōe; quia in sacramento ęquē, uel amplius se extendit rō signādi, q̄ ratio efficiendi: sed ratio signandi in circuncisione solùm est in ablatione: ergo & efficacia. ITEM, Sicut se habet culpa ad gratiæ amotionē, sic gra ad remotionē culpæ: sed Deus, cū homo peccat: subtrahit gratiam; nec tamen facit culpam ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo à simili possibile est, quòd aliquod remediũ remoueat culpã, quod tamen nõ dat gratiã; ergo si hoc est possibile, & concordat rõ, & auctoritas, in circuncisione non datur gratia.

ITEM. Si Deus non esset solus dator formarũ, uirtus primarii agentis esset solùm in abiiciendo, nõ in ponẽdo: ergo cũ Deus sit dator gratię, uirtus circuncisionis erat solùm in amouendo oppositum gratiæ.

CONTRA, Quòd in circuncisione detur gratia, ostẽditur: quia eadem ui est corruptio vnius oppositi, & generatio alterius; & eade, qua receditur ab vno oppositorũ, acceditur ad reliquũ: ergo cũ gratia, & culpa sint opposita; eadem ui, qua deletur culpa; cõferitur & gratia: ergo si circuncisio est ad delendum culpã, necesse est in ea cõferri gratiã. Si dicas, ꝙ hoc non tenet in moribus. Hoc nihil est; quia Ambr. dicit, ꝙ egressus ui tii est uirtutis ingressus. ITEM. Accidens corrumpitur dupliciter, aut ꝓp corruptionem subiecti, aut propter inductionẽ contrarii: ergo si circuncisio aufert culpam; cum non corrũpat subiectum; de necessitate inducit contrariũ: sed hoc est gratia: ergo &c. Si dicas, ꝙ culpa non est accidens, sed priuatio: idẽ sequitur; quia priuatio non remouetur ab aliquo nisi per positionẽ habitus: ergo si culpa est priuatio gratiæ, numquam delebitur nisi ponatur gratia. ITEM. Peccatum dicit non esse moris: sed impossibile est, ꝙ Deus auferat alicui non esse naturæ, nisi dando esse: immo non intelligibile: ergo impossibile, & non intelligibile est, quòd auferat non esse moris, nisi dando esse: sed non esse moris est per culpam; esse autem moris per gratiã: ergo &c. Si dicas, ꝙ nõ est simile: quia esse, & non esse sunt immediata: nõ sic culpa, & gratia. Cõtra hoc est, quia priuatio, & habitus circa suũ susceptibile sunt immediata: sicut affirmatio, & negatio: ergo impossibile est priuare unum, quin ponatur reliquũ. ITEM. Si circuncisio delet culpã: & gratia pariter eãdẽ delet: aut ergo circuncisio delet ꝓ gratiã; aut econuerso; aut utrũque simul: sed constat, ꝙ non utrunq; simul: qa cum non sint idem in substantia, non habent eandẽ operationẽ immediatã. Nec gratia per circuncisionem; quia si nõ esset circuncisio; gratia per se sufficiẽter deleret culpam tãquam immediata causa: ergo circuncisio delet per gratiam: ergo per priùs ordinatur circuncisio ad gratiam, quàm ad culpam delendam.

Libr. 3. Officio. cap. 10 Priuatio uerati.

RESOLVTIO.

Varias opinantium sententias recenset: sed postrema adhærere uidetur.

RESPONDEO. Dicendum; ꝙ circa hoc diuersi diuersimodè senserunt. Quorundam. n. positio fuit, quod originale ut est culpa, est cõcupiscentia cum debito non concupiscendi: & non ideo est culpa; quia concupiscentia: hæc. n. est in iustificatis; sed ideo, quia est cum debito non concupiscendi. Cum ergo deletur culpa originalis, quia deletur quantum ad reatum; & remanet quantum ad actum; dicunt, quòd soluitur debitum. i. non imputatur; & tunc ergo remanet concupiscentia actu pœna. Hoc ergo est, quòd dicunt originale deleri. i. debitum concupiscendi nõ imputari: & hoc quidem sine alicuius gratię collatione fieri potest; & fit in circuncisione. Sed hæc responsio non potest stare duplici ratione. Vna quidẽ, quia si Deus non imputat hoc debitum ipsi animæ, quod priùs imputabat; aut ergo aliqua innouatio facta est circa animam: aut mutatio facta circa Deum. Non mutatio circa Deum, ergo innouatio circa animam: ergo aut aliquid est ab ea ablatum, aut positum. Si ablatũ, aut bonum, aut malum: non bonũ; ergo malũ: non malũ pœnæ tantum: ergo culpæ: sed culpa est priuatio, q̃ non auferitur; nisi aliquid ibi ponatur: ergo necesse est aliqd poni: sed nihil ponitur i anima, quod expellat culpam, nisi gratia. Alia rõ est: quia si debitũ tantum nõ imputaretur, & gratia non daretur: cum nullus possit uidere Deum, quin habuerit gratiam: tunc ergo iustus ab originali peccato mundatus per circuncisionem, si moriatur, cũ non habuit gratiam, non uidebit Deum: ergo eandem pœnã habebit, ac si haberet originale. Alia positio magis ultra processit, & dixit: quòd in circuncisione dabatur gratia, & delebatur culpa: sed culpa delebatur ui circuncisionis, gratia aũt non dabatur ui eius, sed ex liberalitate Dei: quia non delet culpã, quin det gratiam, & gratam sibi faciat; quãuis posset aliter facere; quia secũdum naturam mediũ est inter culpã, & gratiam. f. ipsa innocentia, & delere culpam, hoc est reddere innocentiã: sed Deus nunquam reddit innocẽtiã, quin superaddat gratiã. Et per hoc respõdet ad obiecta, de contrarietate, de habitu, & de priuatione: qa gratia non est directè & immediatè habitus oppositus culpę, sed innocẽtia. Ad hanc innocentiam, secũdum qd̃ est priuatio culpę; ordinatur circuncisio disponens ex parte suscipientis, sed gratia ex parte agentis. Sed hæc positio non potest stare duplici rõne. Prima quidem, quia si innocẽtia esset medium secundũ naturam inter culpam, & gratiã; priùs naturaliter restitueretur innocẽtia, & expelleretur culpa, q̃ infunderetur gratia. Sed hoc est manifestè falsum, quia tunc gratia non deleret culpam. Sic. n. prius naturaliter deleretur culpa per innocentiam, q̃ gratia infunderetur. Alia rõ est, qa & si Deus posset delere culpã sine gratia; non tamen decreuit delere nisi per gratiam: ergo si dat uirtutẽ sacramento consonantem suo decreto, non dat uirtutem ad culpam delendam nisi disponẽdo ad gratiã. Tertia positio est, ꝙ in circuncisione delebatur culpa, & conferebatur gratia, & ad utrũq; ordinabatur circuncisio: sed gratia quosdam effectus habet priuatiuos, quosdam positiuos: & circuncisio non ordinabatur primò, & per se nisi quãtùm ad effectus priuatiuos, & ideo solùm significabant ablationem. Sed qa effectus priuatiui non sunt sine positiuis, ex

Varro. in 1. distio. 41 q. 2.

circuncisionẽ principaliter ad delectionem originalis; ex cõsequẽti ad gratiæ collationem ordinatã fuisse significauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex consequenti erant ibi effectus positiui: & quia ex consequenti non oportebat eos significari; ideo ablatione culpæ priuatiuum effectum solùm significabat. Exemplum autem manifestum est in conuersione panis in corpus Christi, in quo est consequenter & sanguis: sed tamen non significatur ibi. Effectus autem gratiæ positiui sunt, sicut habilitare ad bona opera: priuatiui sicut remouere culpā. Sed ista positio non potest stare duplici rōne. Prima quidē; quia si ui circūcisionis ponitur gratia in anima, & potentiis: qa deler culpā, quæ in his est: cum poni gratiam in anima non sit aliud, quàm gratificari: & in potentiis, quàm potentias habilitari: ergo non separantur nec secundum rem, nec secundùm intellectum: ergo impossibile est ponere, uel intelligere q̄ circuncisio habeat uim ad unum, quin etiam habeat ad reliquum. Alia ratio est, quia effectus positiui aliqui secūdum rem idem sunt cum priuatiuis: quia sicut lumē materiale numquam delet tenebras, nisi illuminando uera; sic nec lumen gratiæ tenebras peccati. Quarta positio fuit, q̄ in circuncisione dabatur gratia: sed tamē paruula respectu eius, quæ datur in baptismo. Et ratio huius uidebitur in consequēti Distinctione, cum de profectu Sacramentorum disputabitur. Et quia gratia quantuncunque parua plenum effectum habet ad delendum omnem culpam mortalem: sed semipleni adhabilitandum potentias animæ ad proficiendum: ideo circuncisio dicitur ordinari ad effectum ablationis culpæ; non quia ipsum solùm habeat, sed quia solùm habet completum. Et quia sacramentum non omne significat, quod facit: sed q̄ plenius, & perfectiùs facit: ideo in circuncisione solùm est signum ablationis principaliter.

Hoc uidetur tenere Scot. in 4. d. 1. q. 6.

Et per hoc patēt auctoritates, et obiecta: qa nec solusa, nec Magister uoluerunt negare, q̄ nullo modo daretur gratia habilitans: sed quòd ita parum habilitans, & ita parum reprimēs concupiscentiam, quòd solùm merebatur dici deletiua culpæ, non habilitatiua potentiæ. Ad illvd, quod obiicitur de significatione: patet responsio: quòd istud debet sacramentum significare, quod plenè, & perfectè facit; non autem quod facit ex consequenti, siue imperfectè. Ad illvd, quod obiicitur; quòd Deus subtrahit gratiam, & non facit culpam: ergo &c. Dicendum, quòd Deus dicitur subtrahere gratiam: non quia perimat datam; sed quia ultra non apponit: sed homo per culpam perimit datam, & ita non conueniunt in effectu Deus, & culpa. Ad vltimvm dicendum, quod illud nihil ualet; qa sicut solus Deus dat gratiā; ita solus delet oppositum. Vnde Isa. Ego sum, qui deleo iniquitates &c. Præterea: Si illa positio esset vera, nunquam agēs principale aliquid abiiceret.

De Sacramentis nouæ legis in speciali.

TAM ad sacramenta nouæ Legis accedamus: quę sunt Baptismus, Confirmatio, Panis benedictio, idest, Eucharistia, Pœnitentia, Vnctio extrema, Ordo, Coniugium. Quorum alia remedium contra peccatum præbent, & gratiam adiutricem conferunt, ut Baptismus: alia in remedium tantùm sunt, ut Coniugium: alia gratia & uirtute nos fulciunt, ut Eucharistia & Ordo.

Non te notur hic Magister.

Quare mox post hominis casum non fuerint instituta.

Si uerò quæritur, quare non fuerint hæc sacramenta instituta mox post hominis lapsum; cum in his sit iustitia & salus. Dicimus non ante aduentum Christi, qui gratiam attulit; gratiæ sacramenta fuisse danda; quæ ex ipsius morte & passione uirtutem sortita sunt. Christus autem uenire noluit, antequam homo de lege naturali & scripta conuinceretur; quòd neutra iuuari posset.

Quòd sacramentum Coniugij fuit ante peccatum.

Fuit tamen coniugium ante peccatum institutum, non utique propter remedium, nec ad sacramentum, sed ad officium: post peccatum uerò fuit ad remedium contra carnalis concupiscentię corruptelā: de quo suo loco tractabimus. Gen. 2.

De Baptismo.

Nunc uerò de Baptismi Sacramento uideamus; quod inter nouæ gratiæ sacramenta primum est. Baptismum igitur Christi Ioannes suo Baptismo prænunciauit: qui primus baptizasse legitur; sed in aqua, non in spiritu, sicut ipse ait: Ego baptizo uos in aqua in pœnitentiam. Sola enim corpora abluebat; a peccatis uerò non mundabat. Baptismus Ioannis erat in pœnitentiam, non in remissionem: baptismus uerò Christi in remissionem. Quia Ioannes baptizans homines, ad pœnitentiam uocabat: & quos batizabat, pœnitere docebat: secundùm illud, Veniebant ad Ioannem in Iordanem, confitentes peccata sua: sed in baptismo Mat. 3. Act. 19 Io. 1. Mat. 3 Mar. 1. Luc. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioannis non dabatur peccatorum remissio, quæ data est in Christi baptismo.

Quid utilitatis habebat baptismus Ioannis: & cur ita dictus?

AD quid ergo utilis erat baptismus Ioannis? Quia homines usu baptizandi præparabat ad baptismum Christi. Sed quæritur, quare dictus est baptismus Ioannis: sicut ueritas dicit, Baptismus Ioannis unde est? Quia ibi Ioannis operatio tantùm uisibilis erat, exteriùs lauantis; non inuisibilis gratia Dei, interiùs operantis. Sed tamen & illa
Mat. 21 *Ioannis operatio a Deo erat; & baptismus ille a Deo erat, non ab homine tantùm: sed hominis dictus est, quia nihil ibi gerebatur, quod non ageret homo. Si uerò quæritur, an sacramentum fuerit? satis potest concedi ex eo sensu, quo legalia signa dicuntur sacramenta. Significabat enim baptismus Ioannis rem sacram, scilicet baptismum Christi: qui non tantùm est pœnitentiæ, sed & remissionis peccatorũ.*

De forma baptismi Ioannis, & de baptizatis ab eo.

HIC considerandum est, si baptizati a Ioanne iterum
Hic nõ tenetur. *baptizati sunt baptismo Christi, & qua forma uerborum usus sit Ioannes. Illi, qui baptizati sunt a Ioanne nescientes spiritum sanctum esse; ac spem ponentes in illius baptismo; postea baptizati sunt baptismo Christi. Baptismus au*
In Cõ. ad 2. c. circa p. nem. *tem Ioannis in nomine uenturi tradebatur. Vnde Hieronymus super Iobelem, Qui dicit se in Christum credere, & non*
act. 9. *credit in spiritum sanctum; nondum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne in nomine uenturi, idest, domini Iesu, quia dixerunt, Sed neque si spiritus sanctus est, audiuimus; iterum baptizabantur: immo uerum baptisma accipiebant. Illi uerò, qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis; & patrem, & filium, & spiritum sanctum cre-*
Sup Iobele ca. 2 & in Epsto. d uniu. uxoris uiro. *debant; non post baptizati fuerunt: sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, spiritum sanctum receperunt. Alij uerò, qui non ita credebant, baptizati sunt baptismo Christi, ut prædictum est. Vnde Hierony. Qui spiritum sanctum nesciebant, cum baptismum a Ioanne acceperunt; iterum baptizati sunt baptismo Christi, ut prædi-*

ctum

ctum est: ne quis ex Iudæis, uel gentibus putaret aquam sine spiritu sancto ad salutem posse sufficere. De hoc etiam Ambros. Quidam negauerunt se scire spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent baptismo Ioannis; qui in aduenientis Iesu, non in suo baptizauit nomine. Isti ergo quia nec in Christi nomine, neque cum fide spiritus sancti baptizati fuerant; non potuerunt accipere baptismi sacramentum: baptizati sunt ergo in nomine Christi; nec iteratum est in his baptisma, sed innouatum. Lib. 1. De Spũ S. c. 3. circa initiũ.

HAEC est secunda pars, in qua Magister agit de sacramẽtis in speciali. Et hẽc hæc pars duas partes: in prima determinat quædam præambula: in secunda autem determinat de unoquoque per se. infra Distinctio. tertia. *Post hæc uidendum est, quid sit bapt. &c.*] In prima parte determinat præambula ad omnia sacramenta, scilicet tempus institutionis, & numerum: in secunda uerò determinat præambulum specialiter ad baptismum. ibi. *Quod uero de baptismo sacramento uidemus &c.*] Prima iterum pars habet duas. In prima determinat numerũ: in secunda uerò institutionis tẽpus. ibi. *Si uerò quæritur, quare uiri fuerunt, &c.*] Similiter secunda pars, in qua agit de præambulo ad baptismum Christi, quod quidem fuit baptismus Ioãnis: habet tres partes. In prima Magister determinat de utilitate, siue ad quid fuit: in secunda uerò de eius institutione, siue denominatione. ibi. *Sed quæritur, quare dictus est baptismus Io. &c.*] In tertia uero agit de forma, usu, siue de uariatione. ibi. *Hic considerandum est, &c.*]

Quorum alia remedium, &c.] Contra, Videtur malè diuidere hæc abinuicem; quia omnia sacramenta sunt in remedium contra peccatum. Respõsio. Dicendum, quòd Magister non dicit simpliciter, quòd quædam sunt in remedium; sed dicit, quædam sunt in remedium contra peccatum: & talia sunt, quæ gratiam conferunt, & ornant animam. Ex hac autem diuisione, quam ponit hic Magister, innuitur sufficientia sacramentorum. Quædam enim est medicina præseruatiua, quæ curat a morbo, sed non liberat: & talis est Matrimonium. Quædam est curatiua, & ista liberat per gratiam: & hæc uariatur secundum triplicem gratiam, scilicet gratiam baptismalem: & sic est Baptismus: pœnitentiaiem: & sic est Pœnitentia: finalem: & sic est Vnctio extrema. Quædam autem est medicina confortatiua. Duplici autem ex causa indiget homo confortari, uel propter difficultatem pugnæ: & sic est Confirmatio: uel propter lassitudinem itineris, & sic est uiaticum. i. Eucharistia: Ordo aũt est ad ministrandum utrunq; & ad confortandu mo- Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do utroque. Vel sic. Confortatio, & fulcimentum est tripliciter: aut confortatione uirtutis; & sic est Confirmatio: aut subministratione cibi: & sic est Eucharistia: aut fulcimẽto alicuius subsidii, & sic est Ordo. Et sic patet, ꝙ diuisio Magistri est recta: & patet etiã ex hoc diuisio sacramẽtorũ. Et differt iste modus assignandi sufficientiã a passignato; qm̃ ille accipitur penes morbos; hic uerò penes modos curandi. ITEM, Quæritur, quare magis sic ordinat? Videt enim, ꝙ ratio sua contradicat enumerationi quãtum ad ordinem. Si.n. Matrimonium est medicina pseruatiua; & prius etiã est institutum: uidetur ꝙ deberet primo de ipso agere. Similiter contra alia pōt obiici. Resp. Dicẽdum, ꝙ Magister benè ordinat; & ratio sui ordinis patet sic. Sacramenta.n. qdã respiciunt cõiter oes; & sic sunt quinq; ꝑcedentia: aut aliquos specialiter; & sic sunt duo sequentia. s. Ordo, & Coniugium: & sic aut cõe, aut speciale. Ordo autem quinq; priorum patet ex se. Baptismus.n. est ad uuinerum curationẽ: Confirmatio ad curationis uitæ conseruationẽ: Eucharistia ad curationis habitæ, & conseruatæ promotionẽ. Et quia non oes, q̃ recipiunt, conseruãt sp; ideo est Pœnitentia ad reparationẽ: est Vnctio extrema ad ipsius cõummationem. Et ex hoc patet ordo & sufficiẽtia illorum quinq; q̃ respiciunt cõiter oes. Quę autem respiciũt speciales status duo sunt. Aut .n. respiciunt ꝑfectos: sic est Ordo: aut infirmos secundum congruentiã; sic est Matrimonium principaliter; aut Ordo pp sacramenti dignitatẽ. Vel Ordo ē personarum generantium spiritualiter: Matrimonium uero generãtium corporaliter: & utraque necessaria est ecclesiæ: sed prima est de principali intentione; secunda ex consequenti: & ita patet ordo.

Non ante aduentũ Christi, &c.] Contra, Videtur malè dicere; quia sacramenta veteris Legis, & fides totam uirtutem iustificandi habebant ex morte Christi. Item, Videtur quòd magis ex resurrectione Christi; quia Roma. dicitur. Resurrexit propter iustificationem nostram. Respon. Dicendum, quòd sacramenta nouæ legis magnam habent uirtutem; quia eam habet a passione, non tantùm promissa, sed etiam persoluta: & persoluta astringit diuinam misericordiam, ut liberalius præbeat: & hoc fuit non nisi post mortem. Quod obiicitur de resurrectione. Dicendum, ꝙ meritum principaliter fuit in passione: sed significatio nostræ iustificationis a peccato significatur in morte, & resurrectione; ut destruatur homo uetus, & fiat nouus.

Baptismum Christi Ioãnes &c.] Quæritur, quæ necessitas fuerit huiusmodi prænunciationis? Si dicas, ut assuefaceret; quæro similiter, quare alia sacramenta non habuerunt assuefactoria. Si dicas, quòd baptismus difficilior est ad credendum; Hoc non soluit; quia Eucharistia magnæ difficultatis est, & magnæ efficaciæ. Respõsio. Dicẽdum,

dũ, ꝙ baptismus cõgruẽ habuit ꝑambulũ: & rõ huius est: qa est sacramentũ primũ, & necessariũ, qa.n. necessariũ oportebat oẽs suscipe: qa primũ, ne hoies inhabiles essent, & ꝑparati oportebat, ꝙ ꝑcederet aliqd simile. Nõ sic aũt est in aliis sacramẽtis: baptismus.n. susceptus disponit ad cæteru alia; & ideo alia non egent assuefactorio: immo assuefactorium baptismi per cõsequens ad alia assuefacit.

Hominũ dictus est, quia nihil, &c.] Contra. Videtur, ꝙ rõ illa nulla sit; quia dicitur Euangeliũ hoĩs, ut Ioã. & Matth. & tamen in Euangelio aliquid agitur, qd̃ nõ agit homo. Si dicas, ꝙ Euangelium dicitur nunciũ; & dicit quid exterius: & hoc est ipsius nunciantis, non tantùm mandantis. Obiicitur de doctrina; q̃ dicitur esse docentis: & tñ (ut dicit Aug.) solus Deus docet intus. Respõsio. Dicendũ, ꝙ doctrina dicitur Petri; nõ qa Petrus totũ agat effectiuè, qd̃ ibi fit; sed quia nihil ibi fit, qd̃ Petrus nõ faciat, uel effectiuè sicut uerbum exterius, uel dispositiuè sicut est eruditio interior: melius enim docet bonus clericus, quàm malus.

Baptismus autem Ioannis, &c.] Contra. Videtur hoc falsum, qa Ioannes sciebat iã Christum uenisse; cũ baptizauit ipsum; ergo non in nomine ueturi; sed eius, qui uenit, potius baptizauit; uel baptizare debuit. Respon. Dicẽdum, ꝙ dominus uenisse dicit quantum ad assumptionem carnis; tamen quia nondũ erat manifestatus, baptizabat in nomi ut ueturi de futuro; & ideo qm̃ dñs se cœpit ꝑ mirabilia manifestare: baptismus eius debuit cessare. Vnde & Ioã. in carcere existens, uolens ostendere discipulis suis finum ministeriũ impletum esse, & baptismũ cessasse, misit eos ad Christũ. Tu es, q̃ ueturus es? ut ꝑ uerba dñi cognoscant discipuli uenisse illũ, in cuius noĩe baptizauerat Ioãnes; & ideo cum iã amplius nõ debeat dici ueturus; sacramentum eius cessauit. Et hæc est rõ, quare Ioãnes magis baptizauit in nomine ueturi, q̃ Christi; ut ostenderet baptismũ suũ ad tps esse. Nam Christus sp Christus est; sed nõ sp ueturus est; & ideò baptisma Christi, quod debuit sp durare; fuit in noĩe Christi, uel Trinitatis; sed baptisma Ioannis in noĩe ueturi.

Ma. 11.

ARTICVLVS I.

QVÆSTIO I.

An omne tempus fuerit idoneum ad institutionem sacramentorum?

AD intelligentiã huius distinctionis; secundùm duo, q̃ determinat Magister, duo principaliter quæruntur. Primò de institutione sacramẽtorum quantùm ad primã partem. Quantùm uerò ad secundã quæritur de baptismo Ioannis. Circa primum quæruntur tria. Primò quæritur, Vtrum omne tempus fuerit idoneũ ad institutionem sacramẽtorum? Secũdò, Vtrum in diuersis temporibus debuerunt diuersa institui? Tertiò utrum in tpe gratiæ debuerunt institui vnũ, uel plura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVòd omne tempus fuerit idoneum ad institutionẽ sacramentorum, ostenditur. Et primò de tempore naturæ institutæ; quia tunc institutum est sacramentum matrimonii: ergo si hoc inter alia sacramenta minùs est efficax: uidetur quod in illo tempore debuerũt alia multò magis institui. Si dicas, quod usus matrimonii illi temporis congruebat; qa erat non in remedium, sed in officiũ; sed alia instituta sunt in medicinam, & ideo non ante lapsum. Contra. Deus simul cum condidit angelum, eõdidit, pœnam, siue ignem ut ibi, si peccaret, puniretur; qa eius peccatum est irremediabile: ergo pari rõne cum condidit hoiem, cuius erat peccare remediabiliter: debuit instituere medicinã. ITEM, Magister dicit Distin. pcedenti: q̃ sacramẽtorũ usus est ad humiliationẽ, q̃ non tantùm cõueniunt ægro, sed ẽt sano: ergo &c. ITEM, Quòd tps legis naturæ post lapsum fuerit cõueniẽs uidetur; qa boni & sapiẽtis medici est medicinã usq; ad indigentiã differre; & cum adest indigẽtia, ipsã offerre: ergo si tempus legis naturæ fuit tale, tunc sine dilatione, & anticipatione debuit sacramenta instituere. ITEM, Quòd tps legis scripturæ fuerit magis idoneũ, uidetur; qa sacramẽta nõ iõ sunt præcepta, quia bona; sed iõ bona, quia pcepta, & instituta: sed talia pcepta maximè cõueniunt legi scripturæ, non euangelio, uel naturæ; in quo sunt leges morales: ergo & scriptorum institutio. SED q̃ tps legis euãgelicæ fuerit cõueniẽs uidetur; qa sacramenta sunt medicinæ: sed illud tempus maximè illorum institutioni conuenit, in quo aduenit medicus. Et iterum sunt uasa gratiæ: ergo illi tempori congruũt, quod est tẽpus gratiæ.

CONTRA. Quod non congruerint tẽpori naturæ institutæ, ostenditur; qa qui sperat resurgere, faciliùs dimittit se cadere: ergo si primo homini essent remedia parata, data esset ei occasio peccandi: ergo si sacramenta debẽt esse uia ad resurgendum, non ad cadendum, non debuerunt illo tpe instituti. ITEM, Quod nec tempore legis naturæ, uidetur; quia tpe illo solùm cõcurrit ius naturale: sed ea, q̃ dictat ius naturale, sunt de se bona: sunt ẽt immobilia: ergo si sacramenta non sunt talia, nõ conueniunt illi tẽpori. ITEM, Quòd nec tempori legis scripturæ; qa lex scripta data est in onus, & ad conuincendum de impotentia, ut dicit Hug. ergo si sacramenta sunt medicinæ reparantes uirtutem, nullatenus conueniunt legi scripturæ. ITEM, Quod nõ legi euangelicæ, uidetur; quia hæc lex est eliminatiua, uel euacuatiua figurarum, & signorum; quia apertè prædicat ueritatem: ergo si sacramenta sunt figuralia, nullatenus legi euangelicæ conueniunt. ITEM. Lex euangelii ẽ lex libertatis ad Galat. Vos autem fratres in libertatem uocati estis: ergo ad minùs non debuerũt institui sacramẽta sub p̃cepto, sed solùm sub consilio. Et hoc uidetur dicere Hug. Primo paruulos consilio nutriuit, uel erudiuit; secũdò proiecto præcepto tentauit; tertiò perfectos in libertate spiritus ambulare permisit. Sed hoc non potest stare, quia Ioan. dicitur. Nisi quis renatus fuerit &c.

Cap 3.

RESOLVTIO.

Quia Sacramenta omnia in remedium instituta sunt: fieri semper cucurrit morbus in semper conuenienti fuit remedia instituere.

RESPONDEO. Dicendum: q̃ omnia sacramẽta instituta sunt in remediũ specialiter, & pñcipaliter; excepto Matrimonio, qd̃ primò institutũ est ĩ officiũ, & quia tps remedii incẽpit a lapsu, & pfecit in lege, & cõsummatũ est in euangelio: iõ ista tria tẽpora conueniunt institutioni tñ secũdm magis, & minus.

AD IILVD ergo quod obiicitur, quòd conueniunt tempori naturæ institutæ pp matrimoniũ. Dicendũ q̃ tunc est institutũ, qa fuit institutũ ĩ officiũ. AD IILVD, qd̃ obiicitur de pẽna Angelorũ patet resp nsio: qa pœna, uel ignis reuocat a culpa sed medicina occasionem pstatiõ nõ sic debebat esse ex ipsa parte. AD IILVD, quod obiicitur de u ſu. Dicẽdum, q̃ humiliari sub creaturis, ab eis erudiri, & in eis fastidio liberari nõ est de natura hois instituti: sed potiùs hoc exigit pœna dãnati: qa homo ĩstitutus erat medius inter creaturas, & deũ. In creatore n. se expressiùs, q̃ in aliis cognoscebat: & in ipso delectabatur: & uarietate rerũ ad fugiẽdũ fastidiũ non egebat. AD IILVD, quod obiicitur de tpe legis naturæ. Dicendũ, q̃ lex naturę quædã dictat ut necessaria; ãdã ut expedientia. Item, Quædã dictat, ex fe; qdã adiuncta fidei & inspiratione. Et dico, q̃ primo mõ dictat pcepta moralia; secundo modo pcepta quæ dictabat in generali (ut esse deo sacrificandum: & hoc fides eũ inspiratione) ẽt ulteriùs determinabat: & sic patet illud. AD IILVD, quod obiicitur de tpe legis scriptæ. Dico, q̃ lex scripta a duris observabatur carnaliter, & eius sacramẽta: & in talibus nullam habebat efficaciã. Sed a spiritualibus observabatur spiritualiter: & non erat in onus, sed in uiã salutis: & talibus sacramenta illa erant in medicinam. AD IILVD, qd̃ obiicitur de euangelio; q̃ euacuat figuras. Dicendũ, q̃ quædã figuræ erant tñ ad signandum: q̃dã aũt sunt ad signandũ, & sanctificandũ. Figuras primas euacuat; sed secũdas instituit: qa est lex iustificationis, nõ tantùm ueritatis. AD IILVD, quod obiicitur, q̃ ex euangelii est lex libertatis &c. Dicedũ, q̃ pcepta sunt in seruitute timentibus, sed sũt in libertatẽ amantibus: qa ergo lex euãgelica est lex amoris: iõ lex libertatis non quia non pręcipiebat, sed quia non ad timorem, sed ad amorem trahebat.

QVAESTIO II.

An alia & alia diuersis temporibus Sacramenta esse debuerunt?

VTRVM in diuersis temporibus debuerunt alia, & alia sacramenta institui: uel semper eadem? Et quòd non semper eadem; sed quòd debuerunt mutari: hoc rationabiliter ostendit Hug. sic dicens. Dispensationis ordo,

ordo, & ratio hoc poposcit: ut sicut ab initio currente tpe magis, ac magis saluatoris aduentus appropinquauit: sic magis ac magis effectus salutis crescere, & cognitio veritatis: pp ip & ipsa signa salutis per successionem tēporum alia post alia mutari debuerunt; ut effectus gratiæ diuinę in salutem crescere: simul quoque & ipsa signatio in signis visibilibus euidentior appareret. ITEM. Hoc ostē ditur per rationem: quia uariato morbo, & conditione egrotantis: necesse est uariari remedium: ergo cum his temporibus fuerint morbi, & ægrotantes diuersarū conditionum: & morbus inualuerit, necesse fuit medicamenta alia, & alia adhiberi.

Libr. 1. de Sacramē. p. 11. c. 6. in principio.

SED CONTRA. Institutio sacramentorum fuit non a quo cunque: sed a summo medico, cuius consilium est immutabile, & est summe cōmendabile: sed si immutabile: ergo & sacramenta secundūm illud instituta, debēt esse imutabilia: si summe laudabile, ergo debet esse optima: ergo secundūm hoc eū sacramenta legis gratiæ optima sint, semper illa debuerunt esse: nec ante, nec post alia debuerūt institui, nec mutari. ITEM, Morbus originalis peccati semper idem fuit, nec creuit, nec decreuit: & rō infirmādi semper fuit eadem: ergo uidetur, ꝙ medicina correspōdens morbo debuerit esse non mutata. ITEM, Omnia sacramenta habent efficaciā a passione primo, & a fide passionis immediate, & uirtus illa est ad sanandum per gratiam: ergo cum passio sit eadem, & fides eadem (sicut dicit Aug.) & Tu gratia similiter eadem: ergo so debent esse eadem sacramenta Ie non mutata.

RESOLVTIO.

Diuersis temporibus diuersa debuerunt institui sacramenta, cum status perfectior perfectiora competant sacramenta.

RESPONDEO. Ad prædictorum intelligentiam est notandum, ꝙ sacramenta sunt in documentum, sunt in medicamentum, sunt & in ornamentum. Et secūdùm statum perfectu sunt in apertum documentum diuinī secreti, sunt in efficax remedium morbi, & in pulchrum ornamentum sponsę Christi. Quoniam ergo reuelatio secretorū non debet fieri quocunque modo, nec in omni tempore: sed illo, in quo est intellectus hominis capacior: ergo sacramenta ꝙ fecta dilata sunt usque ad tempus tale. Hoc autem tempus sicut in homine est sexta ætas, q̄ appellatur senectus, iuxta illud. Quām speciosa uetera sapiētia, & gloriosus intellectus, & consilium. Similiter in mundo est sexta ętas, qnę est post Christum: in qua ætate homines sunt sapientiores, & capaciores: ideo dilata sunt sacramenta cōpleta usque ad hoc tēpus. Rursus. Quia sunt in medicamentū morbi efficax, etiam eo tempore debent dari, in quo efficacius curāt: sed spiritualis infirmitas efficaciter no curatur, nisi quando cognoscitur, & sentitur: alio quin redditur homo ingratus, & peiori uulnere infirmatur: nō necesse fuit sacramenta differre quousque morbus tantùm inualescere, ut homo ipsum cognosceret, & remedium quæreret: hoc autem fuit in tempore gratiæ, quia tempore legis naturæ conuictus est esse cæcus: & tūc uenit lex docens, & onerans, & tunc conuictus est de impotentia: tunc ergo restabat tempus gratiæ, in quo morbus iam cognitus curaretur, & in hoc tempore sacramenta completa darentur. Rursus. Quia sunt in pulchrum ornamentum, debuit ea Christus illi sponsæ dare, a qua nunquam separari deberēt: & quia talis fuit Ecclesia collecta de gentibus, nō Synagoga, quæ ipsum deseruit, & negauit usque ad tempus gratiæ perfecta sacramenta non instituit: nihilominus tamen aliqua imperfecta, secundùm quòd congruebat illis temporibus, in sustentationem dedit. Et sic patet, quod non semper eadem: sed alia, & alia debuerunt institui. AD ILLVD, quod obiicitur de consilio. Dicendum (quod sicut dicit Aug.) Sicut unus medicus secundùm eandem artem nō mutatam pro mutatione morbi, mutat remedia: sic, immo multo fortius in proposito. Quod uero addit, quia summe laudabile &c. Dicendum, quod summe laudabile est consilium diuinæ sapientiæ in operibus, non quia omnia sunt optima, quæ facit in se, sed in ordine. Vnde dicit Aug. Si quis quærit, quare Deus non fecit duos soles? non uidet quia fuisset superfluum. Si quæras quare fecit lunam? nō uidet quia si deesset luna, aliquod bonum deesset de ordine. Sic & in proposito attendendū,

Lib. de Vera Religione, c. 24.

Li. 3. de libero Arbitrio. cap. 9.

quia ordinatissimè fecit. Sicut enim hæc sacramenta huic tempori conueniunt, ita illa sacramenta illi tempori congruebāt. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ morbus est idem. Dicendum, ꝙ & si morbus originalis quantū ad essentiam non creuit in effectu, quia semper magis ac magis homines sequebantur concupiscentiam: & de uno errore labebantur in alterum. AD ILLVD, quod obiicitur: si fides eadem, & passio &c. Dicendū, quòd & si passio eadem sit, tamen prius fuit promissa, & modo est persoluta: & ideo accepta satisfactione, misericordia Dei liberalior fuit ad remittendū, quàm cum tantùm erat promissa. Liberalior (inquam) quantùm ad effectum, cum semper in se sit summe & æquabiliter liberalis: ideo effectus maior. Præterea. & si fides sit eadem, tamen hæc est dignior, & ad amandum efficacior, quia apertius credimus, quàm antiqui: & fides de passione iam preterita, & solutione facta magis ad amādum incitat, quā promissa: ideo Deus & merito fidei, & merito passionis iam preteritę maiorē contulit sacramētis efficaciam. Et rursus. Quia fides est expressior, sacramenta sunt eundem tio rationed fides expressa remanet eadem quia ratio credēdi eadem: sed sacramenta alia, quia signa sunt alia: & signa non mutantur quantùm ad signatum, sed quantum ad speciem significantem.

QVAE

Universidad de Deusto Biblioteca

QVAESTIO III.

An sint septem sint Sacramenta.

DE numero sacramentorum temporis Euangelii. Et ꝙ debuerit esse unum solum, uidetur, quia iugũ euangelicum est iugum suauitatis, & onus leuitatis. sed leuius est obseruare unũ sacramẽtum, q̃ plura: ergo cum Deus uirtute omnium sacramẽtorũ potuerit dare uni, uidetur quòd unum tantùm debuerit esse. ITEM. Quòd cætera præter unum superfluãt, uidetur: quia in sacramento uno, quod est Eucharistia signatur passio, a quo effectũ habent omnia sacramenta. Et rursus, In illo sacramento continetur Christus, in quo est omnis gratiæ plenitudo: ergo uidetur ꝙ ipsum solum possit omnia efficere, ad q̃ sunt alia instituta. ITEM. Videtur ꝙ unum solum faciat, qd̃ omnia alia faciũt: baptismus.n. delet omnẽ culpã; delet etiam omne pœnã culpæ debitã: quia statim euaderet baptizatus, si moreretur. ITEM. Baptismus dat gratiam, q̃ sanat animã & habilitat omnes potẽtias: sed ad aliud nõ sũt alia sacramenta: ergo sufficit baptismus.

Mat. 11

QVOD autẽ debuerunt esse plura uidetur: qa sicut dicitur. Distinc. præced. Contra peccatinus sacramẽtorum remedia Deus instituit. Et dicit Hieron. Non sanat oculum, quod sanat calcaneum: eũ ergo diuersa sint uulnera: ergo diuersa debent esse remedia: ergo sacramenta plura. ITEM. Sacramẽta nõ tantum sanant, sed etiam signãt: ergo si signatio est ex institutione: & quod ad multa instituitur ad signandum est multiplex, & dubium: ergo si unum sacramẽtũ habet plures efficacias, & plures signationes, duceret in dubitationẽ, nõ in cognitione. ITEM. Necesse est, quod sacramentum expressam habeat similitudinẽ: sed non inuenitur species uisibilis, quę habeat similitudinẽ expressã cũ oĩbus effectibus: ergo necesse e esse plures. Supposito ergo ꝙ plura. QVAERITVR, quare tãtùm septẽ: qa cum duo sunt uulnera tãtùm, i. pœnę, & culpe: vt ꝙ debuerunt esse duo sacramẽta tãtùm. Si dicas, ꝙ pœna, & culpa multiplicãtur p differẽtias. Cõtra, Tunc erunt plura q̃ septẽ: qa genera peccatorũ sunt septẽ. ITEM. Pœnæ sũt multæ sicut irregularitas, & cõcupiscẽtia circa gustũ, & circa tactũ, contra q̃ sunt sacramẽta. ITEM. Sacramẽta euãgelii se habent ex additione ad sacramenta legis scriptæ: sicut illa ad sacra quæ sunt in lege naturæ: ergo cũ plura sint sacramẽta in lege scriptæ, q̃ in lege naturę, plura debẽt esse in euangelio, quàm in illa.

Super Marc. cap. 5.

RESOLVTIO.

Sacramentorum numerus septennarius congruus est, ad exercitandum, ad erudiendum, ad medendum, & auxiliandum.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ sicut ostensum est: necesse est esse plura sacramẽta. Plura quidem, qa sunt ad exercitandũ: unũ.n. generaret fastidiũ: plura et, quia sunt ad erudiendum: unum.n. generaret ambiguitate. Sed septẽ sũt & nõ plura: qa sunt ad medicandũ: qa medicina respicit uulnera, q̃ sanat: & sanãdo uulnera adiuuat

adiuuat uirtutes: & adiuuando uirtutes munit, & armat contra infirmitates. Secundùm ergo, ꝙ sacramenta sanãt infirmitates: numerus eorũ accipit sic. Quia est infirmitas culpæ & pœnæ, infirmitas culpæ in generali est peccatum originale: contra qd̃ est Baptismus: & peccatũ actuale mortale: contra quod est Pœnitentia: & peccatum ueniale: contra quod est Extrema unctio. Pœnę autem infirmitas est quadruplex. i. ignorantia: contra quã est Ordo, in quo potestas traditur discernendi: secunda est impotentia, contra quam est Confirmatio? Tertia est malitia, contra quam est Eucharistia. Quarta concupiscentia, cõtra quam est Matrimonium. Secundùm autem, ꝙ sacramenta sunt in adiutorium uirtutũ, accipitur numerus sic. Quia si in adiutorium fidei, sic est Baptismus, qui est ianua sacramentorum: sicut fides uirtutum: in auxilium spei, sic est Vnctio extrema: in auxilium charitatis, Eucharistia: quæ unit, & incorporat: in auxilium prudentiæ, Ordo: in auxilium iustitiæ, Pœnitentia: in auxilium temperãtiæ, Matrimonium: in auxilium fortitudinis, Confirmatio. Secundũ uero ꝙ sacramenta sunt armaturæ ecclesiæ militãtis, sumitur numerus sic, Quia sicut dicitur Cant. Ipsa est terribilis, ut castrorum acies ordinata: terribilis est, qa munita, & fortis: & hoc per Confirmationem: Acies, quia coniunẽta, & unita: & hoc per Eucharistiam: Ordinata, per Ordinẽ. Hæc acies uariabilis est tanquam in hac uita consistens: unde & aliqui subtrahuntur per mortem, aliqui prosternuntur per culpam: ideo necessarium est sacramentum ad prolem multiplicandam ad diuinum cultum: & hoc est Matrimonium. Necessarium est ad resurgendum post lapsum: & hoc est Pœnitentia. In hac autẽ sola acie salus est. Vnde in eam ingreditur homo, ut prælietur: ex ea in morte egreditur, ut coronetur. Sed nullus recipitur ad pugnam, nisi habeat signum, & arma Christi: ideo necessarium est sacramentum, in quo hęc cõferũtur, ut Baptismus: & hic est ianua intrantiũ. Item, Ex hac acie nullus egreditur, nisi habeat pignus, & unctionem Spiritusanẽti: in cuius signationẽ est Vnctio extrema, quæ est sacramentum exeuntium. Et sic patet, q̃ tãtùm sunt septẽ: siue cõsiderentur ut medicamẽta: siue ut adiumẽta: siue ut arma.

Cap. 6.

AD ILLVD ergo, qd̃ obiicitur, ꝙ deberet esse unum propter facilitatem. Dicendum, ꝙ opus diuinum dẽt habere facilitatem, in signum potentiæ: debet habere & congruitatem, in signũ sapientiæ: debet etiam habere utilitatem, in signum bonitatis. Quia ergo licet uia facilior existeret in uno: tamen quia nõ ita congrua ut in pluribus: ideo sunt plura. AD ILLVD, quod obiicitur de efficacia Eucharistiæ. Dicendum, ꝙ & si in Eucharistia significetur passio, & cõtineatur Christus in quo est gratiæ plenitudo, non tamen signatur passio secundùm omnẽ suum effectum: nec continetur gratiæ plenitudo ad omne gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam effundendam, sed specialiter ad effectum cibationis. AD ILLVD, quod obiicitur de Baptismo. Dicēdum, ꝙ Baptismus directè est contra originale: unde non est iterabile: sed uulnera peccatorum sunt iterabilia. Itē. Et si absoluatur pœna satisfactionis nisi tamē a pœna, q̄ est sequela culpæ: & cōtra has pœnas sūt sacramēta alia: quia nō sunt tantum in diminutionē cu'pæ: & ideo non sufficit. QVOD autē obiicitur, ꝙ debēt esse duo tātum contra duo, s. pœnā, & culpā, Patet responsio: non.n. est stādum in primis differētiis, q̄ sunt pœna, & culpa: quia uimis sunt generales: nec deceedendum est ad speciales: sed in eis, q̄ uim nocationē habent: ut puta originale ad omnia originalia, & mortale ad mortalia, & ueniale ad uenialia. Similiter nec in differentiis pœnæ: sed in principalibus differentiis, s. ignorantia, concupiscētia, malitia, & impotentia: quæ sunt ratio ducendi in culpam. Et sic patet de irregularitate: similiter de appetitu gulæ: q̄a sine peccato potest esse in se, nisi deordinetur per nimium desiderium: sed concupiscētia carnis semper manet inordinata, nisi ordinetur. AD VLTIMVM dicēdum, ꝙ sacramēta legis scripta addunt super sacramenta legis naturæ, quātū ad certitudinē signationis, & difficultatē oneris: ideo sunt euidentiora, & plura: sed sacramēta euangelii addunt super sacramenta legis scriptæ quātum ad expressionē, & efficaciam: & minuunt oneris duricram: ideo sunt euidentiora, & efficaciora: sed tamen pauciora.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. I.

A Ioanne, an à Deo institutus fuerit Baptismus Ioannis?

CONSEQVENTER quantum ad secundam partem Distinc. quæritur de baptismo Ioannis. Et circa hoc quæruntur tria. Primò quæritur, a quo fuerit Ioānis baptismus institutus? Secundò, ad quid fuerit institutus? Tertiò quæritur de usu, siue efficacia ipsius.

QVOD fuerit a Deo institutus uidetur: q̄a ille est institutor rei, qui iubet rē fieri: & cuius auctoritate fit: sed Ioannes auctoritate domini, & mandato baptizabat: unde Ioan. Qui misit me baptizare, ille mihi dixit. &c. ergo Ioannes a domino missus erat ad baptizandum: ergo &c. ITEM. Baptizator, siue Baptista nome est officii honorabilis: sed nemo assumit sibi honorēt sicut dicitur Hebre. (alioqui nō est assumptio, sed usurpatio) ergo Ioannes fuit factus a domino Baptista: & si hoc: ergo & baptismus eius est a domino institutus. ITEM. Fiat deductio, q̄ fecit dominus in euāgelio: Baptismus Ioannis de cœlo erat, an ex hominibus? si ex hominibus: ergo non erat ei credendum: si de cælo, ergo institutus fuit ab ipso Deo.

CONTRA. Si baptismus Ioannis fuit a domino institutus: cū ergo debeat ab eo, a quo instituitur, denominari: non deber dici baptismus Ioannis, sed Dei. Maior patet: quia baptismus Christi

sti dabatur a Petro, & a Paulo: & ab eis non denominabat, sed tantum a Christo: qui erat institutor. IVXTA hoc quæritur, cū euangelium non tantum denominetur ab auctoritate principali, sed etiam a scriptore: ut euangelium Ioannis: quare non simiter baptismus? Item. Quod fit institutus a Ioanne uidetur: q̄a si a Deo, staret utique, Ioanne cessante: sed baptismus Ioannis cessauit statim, quādo Ioannes missus est in carcerem, sicut dicit Chrys. super Ioannem: ergo baptismus eius fuit ab eo rātum institutus, non a Deo.

RESOLVTIO.

Baptismi Ioannis primus institutor fuit Deus: sed Ioannes fuit administrator plenarius & præcipuus.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ baptismi Ioannis Deus fuit principalis institutor: sicut probant rationes primæ: sed Ioannes fuit administrator plenarius, & præcipuus. Plenarius, quia nihil ibi faciebat, quod per ipsum non fieret: totum enim administrabat, quia tantum exterius lauabat. Præcipuus uero, quia Deus per ipsum instituit, & ei officiū baptizandi commisit: ut nullus baptizaret illo baptismo: nisi ipse, uel aliquis eius auctoritate: & inde est, quod nominabatur a Ioanne: & cessauit, Ioanne cessante. Sed in baptismo Christi nullus erat administrator plenarius, quia ibi est interior regeneratio: quæ solum fit a Deo, non ministerio humano. Nullus etiā præcipuus, quia Christus instituit baptisma suum non per aliquem hominē, sed per seipsum. Nulli etiam sic cōmisit suum officiū, ut alii eius auctoritate baptizarent: ideo nō denominatur ab eis baptismus Christi: nec cessat eis cessantibus.

AD ILLVD, qd̄ obiicitur de euangelio. Dicendum, ꝙ euāgelista fuit administrator plenarius: quia quantū ad uerba, & intellectū. Verba, n.ex se dicebant non omnino eadē, q̄ Christus in predicando dixerat. Rursus, sensum seruabant: sed illi primo illuminati fuerunt, & postmodum aliis exprimebant. In sacramentis non sic, quia Apostoli signa ex se nō habebant: sed a domino sunt instituta. Rursus Per gratiam, qua erāt purgati, alios non purgabant: ideo non sic dicitur baptismus Matth. sicut euāgelium Matthei dicitur. ET AD illud patet responsio, ꝙ non cessauit ideo baptismus Ioh. q̄a esset principalis institutor: sed q̄a erat præcipuus administrator.

QVAESTIO. II.

Ad signandum, an ad efficiendum institutus fuerit Ioannis Baptismus?

AD quid fuerit baptismus Ioānis institutus. Et quod ad signandum uidetur per illud, qd̄ dicit Hug. Inter baptisma Christi, & baptisma Ioannis hoc interest, quia ibi solum sacramentum dabatur, hic sacramentum, & res sacramēti, scilicet in baptismo Christi: ergo si sacramenti est signare, patet ꝙ ad signandum. ITEM. Per rationē uidetur: quia magis cōueniebat baptismus Ioannis cum baptismo Christi, quā baptismus legalis: sed

Lib. 2. de sacramē. par. 6. cap. 6.

sed ille (ut dicit Hug.) signabat baptisma Christi: ergo multo fortius cõgruit, q̃ baptisma Ioãnis, ITEM, Quod fuerit institutus ad efficiendum uidetur: qa Mar. dicitur, Erat Ioãnes baptizans, & pdicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: ergo cum remissio peccatorum non sit sine gratia, uidetur q̃ dabat gratiam. ITEM, Ratione uidetur: quia sicut dicit Hugo, Quemadmodum crescit in sacramentis expressio significationis, crescit & efficacia sanctificationis, & secũdũ q̃ magis appropinquant ad aduentũ Christi: sed baptismus Ioannis expressius signum erat, q̃ circũcisio: & aduentui Christi magis appropinquabat: ergo maiorem efficaciã habebat. PRAETEREA. Si nullã habebat interius efficaciam: cum ablutio carnis praeq̃ nullius erat utilitatis, non erat acceptandum, nec approbandũ: ergo stulte fecerunt, qui susceperunt: maiẽ etiã fecit Christus, qui approbauit, dum ab eo baptizari uoluit, sicut dicitur Math. ergo si nec illificiebant stultẽ, nec Christus maiẽ: ergo aliquam efficaciam habuit. ITEM. Quod maiorem efficaciam habuit, q̃ baptismus Christi uidetur: qa Christus baptizatus est baptismate Ioannis, non suo: ergo ex opere ppositi illud suo: sed non esset pręponendus, nisi esset maioris uirtutis, & efficaciæ: ergo &c.

Vbi supra c. 3 circa finem.

Cap. 1.

Vbi supra in medio cap.

Cap. 3.

CONTRA, Quod nec ad signandum, nec ad efficiendum, uidetur. Quia si ad signandum tantũm: ergo fuit sacramentum legis ueteris: si ad efficiendum, fuit nouæ: ergo cum baptismus Ioannis non fuerit sacramentũ legis ueteris: quia Ioannes est terminus legis: nec nouæ: manifestum est igitur, q̃ nec signauit, nec efficientiam habuit. ITEM, Quod nihil interius fecerit, uidetur: quia Marc. dicitur, Ego Baptizo uos aqua. Et Ioã. Propterea ueni ego in aqua baptizans. Et Act. Quia Ioannes baptizauit aqua. ITEM, Super illud Ioan. Erat Ioannes baptizans &c. Glos. Quantum catecuminis nondum baptizatis, fuit baptisma Ioannis ante baptismũ Christi: ergo si secundũ hoc solũm instruebat, & nihil gratiæ conferebat: patet &c.

RESOLVTIO.

Baptismus Ioannis non ad efficiendum; sed ad præfigurandum, ad assuefaciendum, & ad annunciandum Baptismum Christi institutus fuit.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ baptisma Ioannis fuit institutũ ad præsignandũ baptisma Christi: sicut dicit Magister, q̃ erat sacrę rei signum, quia signabat baptismum Christi, & ratione istius erat quodammodo sacramentum. Fuit etiam institutum ad assuefaciendum ad baptismũ Christi. Matthæi capite tertio: Ego baptizo &c. Glos. Tantũm corpora lauo, quia peccata lauare nequeunt sicut nascendo, & prędicando pręcurro: sic baptizãdo ad baptisma Christi dirigã. Et quantũ adhoc nõ est sacramentum, sed sacramentale: sicut torneamentum, in quo milites assuescunt: non est bellũ. Fuit etiã hoc ad baptismũ Christi nunciandũ, manifestãdo auctorem, & præparãdo materiã: & hoc cum baptizauit Christũ, manifestatus est Christus. Ioã. Vt manifestaretur in Israel, propterea ueni ego in aqua baptizans: & in illo baptizãdi actu cõtuit Christus aquis uim regenerandi cõractu carnis, ut dicit Beda: & quantum ad hoc fuit initium nouę legis fuit sacramẽtum omnino ve. nec omnino nouę. Concedendum est igitur quod fuit institutum ad signandum, non ad efficiendum, sicut dicit Hugo: nec oportet quod sacramentum sit uetus leg. propter hoc quod initiabatur sacramẽtum nouæ.

Cap. 1.

Ioan. Bel. I. Hug. Ecclaus. Sciph. lib. 2. Sacramẽt. part. 6.

QVOD obiicitur de illo uerbo, prædicans baptismum pœnitentiæ, &c. Glos. exponit sic. Pœnitentiæ baptismum dicit in remissionem peccatorum: & hunc tantũm prædicauit, non dedit. Vnde baptismus ille pœnitentiæ nõ erat baptismus Ioãnis, quem ipse dabat: sed baptismus Christi: quem Ioannes pdicabat. AD ILLVD, quod obiicitur quod expressius signũ ẽ: quam legalia. Dicendũ, quod circũcisio instituta fuit in remedium, non tantũm in signũ: sed baptismus Ioannis tantũm in signum, non in remediũ: qa si esset in remedium, utique esset efficacius remedium, sicut erat expressius signum. AD ILLVD. quod obiicitur, quod sit nullius utilitatis &c. Dicendũ, quod quamuis interiùs nõ purgaret: non tamen erat inutile: quia instruebat & assuefaciebat: & (quod amplius est) fuit uia manifestandi Christum, & præparãdi materiam baptismo Christi. Et inde est, quod Christus in eo baptizari voluit: ut se baptizato, materiam suo baptismati præpararet, tanctificãdo aquam. Et sic patet sequens, quia non præposuit suo, sed ordinauit ad suum baptismum.

QVAESTIO III.

An baptizati baptismo Ioannis rebaptizandi erant baptismo Christi?

DE vsu baptismi Ioannis siue de efficacia, Vtrum scilicet baptismus Ioannis cum impositione manuum æquipollens esset baptismo Christi. Et quod sic, uidetur ratione: quia ista duo completum faciunt baptisma, scilicet baptizari in aqua, & spiritu: sed per Ioannem baptizati sunt aqua per manuum impositionẽ spiritu: ergo æquipollent ista duo baptismo Christi. ITEM. Hoc uidetur ratione alia: qa ad hoc q̃ baptismus sit sacramentum completum: non est necesse aliquem simul lauari interiùs, & exteriùs, sed successiuè: ut patet in accedente fictẽ: ergo uidetur, q̃ ubi impositio manuum non lauit interiùs per spiritum, cum ablutione præcedenti exteriori fuit integrum sacramentum. ITEM. Hoc uidetur auctoritate Hierony. & Magistri. Dicit n. Hierony. super Iohelem. Baptizati à Ioanne nomine nenturi, quia dixerunt, Neque si Spiritus sanctus est, audiuimus: iterum baptizati sunt: ergo hæc ratio, qa non cognoscebant Spiritum sanctum: ergo si hæc est causa re-

D. Hieron. super Iohelem cap. 2. prope finem

Mag. litera i presu. dist. 8. cap. 8.

cta, oppositum est causa oppositi: ergo si baptizati erant, & fidem Trinitatis habebant, non erant rebaptizandi. ITEM. Hoc uidetur auctoritate scripturæ, quia Act. dicitur de Samaritanis, ꝙ baptizati erant in nomine domini Iesu: & tunc imponebant manus super eos: & Apostoli non faciebãt aliud nisi imponere manus in nomine domini Iesu. Sed tunc quæro, aut baptismus ille fuit Christi, aut Ioãnis, quo baptizati erãt nõ Christi, ut patet per textum, nondũ enim in quenquam illorum uenerat &c. sed baptismus Christi dabat semper spiritum sanctum: & Glos. dicit ibi. Baptizati, tantum aqua tincti, non spiritu: ergo quia fuit baptismus Ioannis, non oporteoat nisi manus imponi.

Cap. 19

CONTRA legitur Act. quòd Paulus rebaptizauit baptizatos baptismate Ioannis: ergo rebaptizandi sunt. Si dicas, ꝙ ideo rebaptizauit, quia non habebãt Trinitatis fidem: tunc ergo iam pleta fide Trinitatis, non oportuit rebaptizari: sed constat ꝙ aute instruxit in fide, quàm baptizaret: ergo nullo modo debuit rebaptizare. ITEM. Aug. assignat generalem differentiã inter baptismum Ioannis, & baptismum Christi dicens, Baptizauit Iudas, & rebaptizatus non est: baptizauit Ioannes, &c. rebaptizatum est: ergo generaliter omnes erãt rebaptizãdi. ITEM. Ratione uidetur, quia sicut dictum est, baptismus Ioannis assuefaciebat & dirigebat ad baptismum Christi: unde ipse Ioãnes dicebat. Ego baptizo uos aqua, ille baptizabit uos spiritu sancto. ergo si frustra assuefacit aliquis ad faciendum aliquid, quod non faciti frustra baptizati sunt baptismo Ioãnis, nisi baptizentur etiam baptismo Christi. ITEM. Impositio manuum habebat locum sacramenti Cõfirmationis: sed confirmationis sacramentum præsupponit sacramentum baptismi & aliis nõ uaiet nisi baptizatis: ergo si nondum habebant plenũ sacramentum baptismi: nihil faciebat cõfirmatio, siue impositio manuũ eis. ITEM. In baptismo imprimitur character, qui est fundamentum ordinis, & aliorum sacramentorum: sed character non imprimebatur in baptismo Ioãnis, nec in impositione manuũ: quia non habebant cum illo aliquam similitudinem: ergo tales semper carerent characterc: ergo nunquam eis uaierent alia sacramenta.

Tract. 5. super Ioã. circa medium.

Mat. 3

RESOLVTIO.

Baptismo Ioannis baptizati rebaptizandi erant: cum ille tantu assuefaceret, & non regeneraret, licet Magister secus sensit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ dupiex fuit super hoc opinio. Vna uidelicet, ꝙ baptizati baptismo Ioannis, si non habebãt fidem Trinitatis, rebaptizandi erant: si aute habebant fidem Trinitatis, non oportebat eos rebaptizari: sed iniciebat manus imponi. Et ratio huius positionis fuit, ꝙ quia tales habebant ablutionem exteriorem: & habebant fidem Trinitatis, quã interius insigniebantur tamquã charactere, habebant spiritum sanctum per impositionem manuum, & ideo tales non erant rebaptizandi. Hæc autem opinio roboratur per auctoritate, ꝙ Actuum 8. non sunt rebaptizati: & xix. sunt rebaptizati: & ideo nec generaliter asserunt, nec negant. Sed distinguunt ad sustinendum hanc opinionem: & dicunt, quòd pro tempore illo impositio manuum plus uaiebat, quàm nunc Confirmatio: dabat enim baptismum flammis. Huius opinionis fuit Magister, & alii qui eam sustinent. Alia opinio est, quod omnes sunt rebaptizandi: quia ille baptismus Ioannis solum assuefaciebat, non regenerabat: & impositio manuum non characterificabat animam: & ista est communis opinio modernorũ Magistrorũ.

Act. 8.

Cap. 19

Tract. 5. super Ioã. circa medium.

Super Marc. cap. 1. Ioan. cap. 1. Fides, baptismi, ipsi, immediate præcedit, paulo ante resolutionem.

QVOD ergo obiicitur, quòd erat ablutio exterior, & interior. Dicendum, quòd non quæcunque abluvio exterior est sacramentum sed in qua imprimitur character, ꝙ semper manet: & talis nõ fuit in baptismo Ioãnis, ideo patet illud. ET PER hoc patet respõsio ad secũdum. AD ALIVD Hier. Dicendũ, ꝙ non uult ibi tangere causam rebaptizationis: sed insufficientiã fidei in alteram personarum: & hoc patet si inspiciantur antecedẽtia, & sequẽtia. AD ALIVD. Dicendũ, ꝙ Samaritani baptizati erant a Philippo baptismo Christi, sicut innuit Glos. Et ꝙ dicitur, ꝙ non receperunt spiritum sanctum, intelligitur uisibiliter, quia ille non erat Philippus Apostolus, sed Discipulus: & ideo baptizare potuit, & prædicare: sed non manus imponere ad dãdum spiritum sanctum uisibiliter. Vide Glos. super illud. Miserunt ad illos Petrum, & Ioannem. Philippus, qui Samariæ Euangelizabat, unus de septem erat. Si enim Apostolus esset, manus imponere posset: ꝙ solis Episcopis conuenit: Et ita patet, ꝙ hæc opinio, quæ dicit, ꝙ non erant omnes rebaptizandi: non habet sufficientiam ex scriptura, nec ex auctoritate euidenti, nec etiam habet auctoritatem cogentem. Alia uero opinio auctoritatem habet, scilicet ꝙ omnes sunt rebaptizandi, sicut patet Act. & non est ratio, quia defectum haberent fidei: quantuncunque enim aliqs est infidelis, non est rebaptizãdus, sed erudiendus: ergo hoc erat ratio, scilicet quia ille baptismus non computabatur pro sacramento. Et habet auctoritatem sanctis. August. enim dicit. Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, non eis sufficit: baptizati enim sunt baptismate Christi. ITEM, Beda: Adhuc Ioannes baptizabat, nondum baptismum Christi dirigeret. Ad hoc facit Glos. super Ioan. Erat Ioannes baptizans, &c. quę supra habita est. Rationem etiam habet propter characterem, qui imprimitur: & quia baptismus Christi erat tanqua sacramentorum & postremo quia assuefactorius erat, frustra erat: quia uana est assuefactio, ubi non consequitur illud, ad quod est. Huic ergo opinioni, tanquam secutiori, & rectiori consentiendum credo.

Universidad de Deusto Biblioteca
FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO TERTIA.

PARS PRIMA.

De Baptismo in speciali: & primò quid sit.

POst hæc uidendum est, quid sit baptismus; & quæ sit forma; & quando institutus; & causa institutionis. Baptismus dicitur intinctio, idest, ablutio corporis exterior, facta sub forma uerborũ præscripta. Si enim ablutio fiat sine uerbo, non est ibi sacramentum: sed accedente uerbo ad elementum, fit sacramentum: non utiq; ipsum elementum fit sacramentũ, sed ablutio facta in elemento. Vnde Aug. Verbo baptisma consecratur: detrahe uerbum, & quid est aqua nisi aqua? accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum. Vnde est hæc tanta uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente uerbo? non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso uerbo aliud est sonus transiens, aliud est uirtus intus manens. In duobus ergo consistit sacramentum baptismi, scilicet in uerbo & elemento. Ergo etsi alia desint; quæ ad decorem sacramenti instituta sunt; non ideo minùs est uerum sacramentum & sanctum, si uerbum sit ibi, & elementum. Nam & in hoc sacramento, et in aliis quædam solent fieri ad decorem & honestatem sacramenti; quædam ad substantiam & causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt uerbum & elementum; cætera ad solemnitatem eius pertinent.

Sup Io. tract. 80 post mediu.

De forma Baptismali.

Sed quid est illud uerbum, quo accedente ad elementum, fit sacramentum? Veritas te docet, quæ huius sacramenti forma tradens, ait discipulis. Ite, docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Inuocatio igitur Trinitatis uerbum dicitur, quo baptisma consecratur: & hæc est forma uerborum, sub qua traditur baptismus. Vnde Bonifacio Episcopo Zacharias Papa ait, Firmissime præceptum est in Synodo Anglorum, ut quicunque sine inuocatione Trinitatis mersus fuisset, quòd sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino uerum est: quòd si mersus in fontem baptismi quis fuerit sine

Matth. 28. ult.

De cons. dist. 4. cap. in Synod.

sine inuocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine patris & filij & spiritus sancti fuerit baptizatus. Legitur tamen in Actibus Apostolorum, Apostolos baptizasse in nomine Christi: sed in hoc nomine (ut exponit Ambrosius) tota Trinitas intelligitur. Intelligitur enim cum Christum dicis, & pater, a quo unctus est; & ipse, qui unctus est; & spiritus sanctus, per quem unctus est, Vnde Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, A quodam Iudæo multos baptizatos asseritis: & quid inde agendum sit, consulitis. Hi profectò si in nomine sanctæ Trinitatis, uel in noĩe Christi (sicut in Actibus Apost. legimus) baptizẽtur, baptizati sunt: unũ idemq; est, ut exponit Ambr.

Act. c. 9. et 10

Lib. 1. de Spiritu S. Cap. 3.

De cons. dis. 4. a quodã.

Si in nomine Patris tantùm, uel spiritus sancti posit tradi baptismus.

Hic quæritur an baptismus esset uerus, si diceretur in nomine Patris tantùm, uel Spiritus sancti tantùm: ut cũ dicitur in nomine Christi. Ambrosius uidetur dicere, quòd si fide mysterium Trinitatis teneatur; & una persona tantùm nominetur; plenum esse sacramentum: & econuerso, si tres nominentur, & non rectè de aliquo illorum sentiatur, uacuum fieri mysterium Trinitatis. Ait enim sic, Vbi non est plenum baptismi sacramentum, nec principium, nec species aliqua baptismi æstimatur. Plenum autem est si patrẽ, & filium, & spiritum sanctum fatearis: si unum neges, totum subrues. Et sicut si in unum sermonem comprehendas, uel patrem, uel filium, uel spiritum sanctum: fide autem nec patrem, nec filium, nec spiritum sanctum abneges; plenum est fidei sacramentum: ita etiam licet patrem, & filium, & spiritum sanctum dicas, & patris & filij & spiritus sancti minuas potestatem, uacuum est oĩ mysterium. Cum n. dicitur in nomine Christi, per unitatem nominis impletum est mysterium: nec a Christi baptismate spiritus separatur, quia Christus baptizauit in spiritu.

Lib. 1. Spiritu S. c. 3. ante mediũ.

Io. 1.

Act. 1.

Quæstio Ambrosij.

Nunc consideremus, Vtrum sicut in Christi nomine legimus baptismi plenum esse sacramentum; ita etiam spiri-

Ambr. ubi s.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tu sancto tantùm nuncupato nihil desit ad mysterij plenitudinem. Rationem sequamur: qui unum dixerit, Trinitatem signauit. Si Christum dicas, & patrem; a quo unctus est filius; & ipsum, qui unctus est, scilicet filium; & spiritum sanctum, quo unctus est, designasti. Scriptum est.n. hunc esse Iesum a Nazareth, quem unxit Deus spiritu sancto. Et si patrem dicas, filium eius, & spiritũ oris eius pariter indicasti tamen id etiam corde comprehendas. Et si spiritum sanctum dicas, Deũ patrem a quo procedit; & filiũ eius, cuius est spiritus, nuncupasti. Vnde, ut rationi copuletur authoritas, Dominus dicit, Vos aũt baptizamini in spiritu sancto: ex quo indicat nos rectè posse baptizari in spiritu sancto.

Act. 10

Act. 1.

Io. 1.

Deut. 3

Perstringit præmissorum intelligentiam cum determinatione cuiusdam dicti.

Ex his aperte intellexistis, in nomine Christi uerum baptisma tradi: unde nihilominus insinuari uidetur, uerum baptisma dari posse in nomine patris tantùm, uel spiritus sancti: si tamen illo, qui baptizat, fidem Trinitatis teneat; quæ Trinitas; in quolibet horum nominum intelligitur. Si autem aliquis peruerse credens, & errorem inducere intendens, unum de tribus tantùm nuncupet; non complet mysterium. Quod uero ait; nominatis tribus, uacuum esse mysterium, si baptizans minuat potestatem patris, uel filij, uel spiritus sancti; idest, si malum sentiat de potentia alicuius horum, non credens unam potentiam trium: intelligendum est hoc super eum, qui non intendit, nec credit baptizare: qui non tantùm caret fide, sed etiam intentionem baptizandi non habet. Qui ergo baptizat in nomine Christi; baptizat in nomine Trinitatis; quæ ibi intelligitur. Tutius est tamen tres personas ibi nominare, ut dicatur, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti: non in nominibus, sed in nomine, idest, in inuocatione, uel in confessione patris, & filij, & spiritus sancti. Inuocatur enim ibi tota Trinitas: ut inuisibiliter ibi operetur per se, sicut extra uisibiliter per mysterium. Si autem dicatur in nominibus, non est ibi sacramentum; quia non seruatur forma baptismi.

Luc. 10.
Matth. 10.

DETERMINATIS præambulis ad sacramenta, in hac parte determinat Magister de sacramentis sigillatim. Et hēt hæc pars septē partes secundùm septem sacramenta. In prima determinat de Baptismo. In secunda de Confir. infra Dis. 7. *Nunc de sacramento confirmationis, &c.*] In tertia de sacramento Eucharistiæ. infra Dis. 8. *Post sacramentũ baptismi, & confirmationis, etc.*] In quarta de Pœnitentia. infra Dis. 14. *Post hæc de pœnitentia agendum est, &c.*] In quinta de Extrema unctione. infra Dis. 33. *Præter præmissa est aliud sacramentum, &c.*] In sexta de Ordine. infra Dis. 24. *Nunc ad considerationem sacræ ordinationis, &c.*] In septima de Matrimonio. inf. Dis. 27. *Cum alia sacramenta post peccatum, &c.*] Prima pars, in qua determinat de baptismo, habet duas. In prima determinat de baptismo quantùm ad ipsum sacramentum. In secunda quātũ ad sacramentalia: & incipit pars illa infra Dis. 6. circa mediũ. ibi. *Porrò cunctis ad baptismum uenientibus, &c.*] Et quoniã sacramentũ baptismi pōt considerari in se, & per comparationem ad dantes, & recipientes: ideo pars ista hēt tres. In prima agit de baptismo per se. In secunda per comparationem ad recipientes. infra Dis. 4. *Hic dicendum &c.*] In tertia per comparationem ad dantes. infra Dis. 5. *Post hæc sciendum est sacramentum baptismi, &c.*] Prima pars continet presentem distinctionem: & diuiditur in duas partes. In prima agit de baptismo quantùm ad eius quiditatē, siue integritatē. In secunda quantùm ad eius institutionem ibi. *De institutione baptismi, quando cœpit, &c.*] Prima pars habet duas. In prima ostendit, q̄ ad esse baptismi concurrũt uerbum, & elementũ. In secunda uero determinat, q̄ sit illud uerbum. ibi. *Sed quod est illud uerbum, &c.*] Et illa pars hēt duas. In prima determinat ueritatē. In secunda uero soluit dubitationem. ibi. *Hic quæritur, an baptismus sit uerum, &c.*] Subdiuisio huius partis patet in litera.

Baptismus dicitur mun. &c.] Contra. Videtur esse mala ista notificatio; quia notificatio debet conuenire notificato præcisè; sed hæc non est talis; quia cũ lauatur pannus, est ablutio corporis: & pōt fieri sub forma uerborum pscripta; & sic esset baptismus: quod falsum est. Resp. Dicendum, quòd ablutio auctoritate determinatur ad standũ q̄ ablutione aquæ: similiter corpus ad standum pro corpore humano: ut sit sensus, quod baptismus est ablutio corporis humani, in aqua facta &c. Dub. 1

Ablutio facta in elemento, &c.] Innuit Magister, qd ablutio facta in elemēto, sit sacramētum. Cōtra. Ex hoc uidetur, q̄ ablutio passiuē dicta sit sacramētũ, qd sacramentũ est signũ gratiæ; q̄ est inuisibilis gratiæ uisibilis forma; sed gratia non est lota, sed lauās: ergo signũ nō est lotio passiua, sed actiua. Resp. Dicendum, q̄ in baptismo concurrit lotio tribus modis dicta. Nã ille, qui mergit; dicitur lauare: & ideo baptizare. Similiter & aqua dicitur lauare, & corpus lauari Dub. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

uari: & sic est lotio hominis lauantis, & aquæ lauantis: & corporis loti. Quia ergo ad baptismum hæc triplex lotio necessariò concurrit; per illam potissimum describitur, quæ alias claudit, & præsupponit: & hæc est lotio corporis passiua; quæ immediatiùs respicit baptismũ; & præsupponit duplicem lotionem prædictam; quia facta & ab homine, & ab aqua. Quod obiictur, q̃ non est signum gratiæ. Dicendum, quòd hæc lotio passiua signum est effectus gratiæ: nec habet perfectam significationem, nisi prout coniungitur lotioni aquæ, & ministri: tunc enim signũ est, quòd anima purificatur a Deo per gratiam.

Pub. 3. *In duobus ergo &c.*] Videtur falsum dicere; quia (ut dicit Lib. de Ambr.) Omne sacramẽtum est simplex: ergo non consistit in duobus; quia tunc esset cõpositum. Respond. Aliqui faciunt uim in hoc, quod dicitur sacramentum; quia non uocat sacramentum signum exteriùs, sed effectum gratiæ interiorem, qui est gratia simplex. Aliqui uim faciunt in simplicitate, quia nõ dicitur simplex, quia non habeat partes; sed quia non diuidatur in plura sacramenta. Sed neutrum istorum est magnum quid dicere; ideo credo q̃ uocat sacramentum simpliciter, quia eius denotatio fit in instanti. Nam si sacramentum remaneat imperfectum, nihil est factum: nec etiam debet dici incœptum, sed totum reincipiendũ: & hoc patet ex uerbis eius infra, ubi non est plenum sacramentum baptismi, nec principium, nec species aliqua baptismi æstimatur: & ideo dicitur simplex.

Lib. de Sacramentis.

In nomine sãcte Trinitatis &c.] Innuit Magister, q̃ idem est baptizare in nomine Trinitatis, & In nomine Christi: sed p̃ hoc nõ uult dicere, q̃ uerba eandẽ uirtutem habeant; nec q̃ oio idem sonent: sed q̃ modus baptizandi in ecclesia primitiua conformis fuit modo, quẽ nunc tenet ecclesia. Nam in Christo intellectus clauditur Trinitatis, sed tũ implicitè: & remotè. Vel idem est, q̃ a eiusdẽ uirtutis, & efficaciæ: sed hoc intelligendũ est ſ tpe illo, in quo nondũ erat nomen Christi promulgatum.

Vbi non est plenum baptismi sacramentum &c.] Notandũ q̃ illud est dictum p̃ p̃ characteris impressionem: quousque n. character imprimatur, nihil de sacramento factum est stabile. Et q̃n character imprimitur in instanti, quando est factum aliquid, totum perfectum est: si ergo non est perfectũ, nihil oino factũ est: nõ ã tũ ad operationẽ exteriorẽ, ubi ẽ successio; sed interiorẽ, ubi ẽ subita impressio.

Nihilominus insinuari uidetur uerum &c.] Innuit Ambr. q̃ sufficit aliquam personarũ exprimere: sed illud est intelligẽdũ, non quia ibi sit plena forma. Si enim crederet, & negligẽs esset, quod credit, exprimere, non sufficeret: & ideo solùm in casu est credendum ipsum locutum esse, scilicet si plena sit fides in corde: nec desit aliqd in sermone ex negligẽtia, sed solũ impotentia: q̃a tunc supplet diuina misericordia, & sapientia.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Baptismus quid, aqua, an intinctio in aqua?

AD intelligentiam huius partis quæritur de quidditate baptismi. Et circa hoc duo principaliter quærũtur. Primò quæritur de his, quæ pertinent ad integritatem sacramenti. Secundò de his, quæ pertinent ad formam verbi. Circa primũ q̃runtur tria. Primò quęritur, q̃d sit baptismus a parte elementi. Secundò quęritur, utrum de integritatibus eius sit expressio uocalis uerbi. Tertiò utrum necessaria sit ad integritatem baptismi fides alicuius articuli.

QVID sit baptismus secundũ suam essentiam, utrum aqua, uel intinctio in aqua? Et quod aqua sit, uidetur per diffinitionem. Hugo. Baptismus est aqua, abluendis criminibus sanctificata. Similiter per diffinitionem sui generis. Sacramentum est elementum ex similitudine repręsentans &c. ergo si aqua ẽ elementum, sacramentum baptismi est aqua. Si dicas, quod utrãq; diffinitionẽ assignat per cãm materialẽ, nõ p̃ essentiã.

Lib. 2, art. 6, cap. 2, pri. mi ser m.

Lib. 1, art. 9, cap. 2, pri. me.

CONTRA. Hæc est per essentiam, Baptismus est sacramentum: & hæc, Sacramentum est signum: & hæc, Signum est ispecies sensibilis, aliud faciens in cognitionem venire; ergo hæc est uera secundùm substantiã, Baptismus est species, uel forma uisibilis rei inuisibilis: sed hæc forma, uel species non est nisi aqua: ergo &c. ITEM. Species panis est sacramentum in Eucharistia, non ipsa panis mãducatio sed magis usus: & hoc quia similitudinem habet ad signatum, ibi contentum: ergo si in baptismo gratia abluẽs signatur per aquam abluentem: ergo aqua abluens est sacramentum, sed non aliud quàm baptismus: ergo &c. QVÒD autem aqua non sit baptismus, sed tinctio; videtur per illud, quòd dicit Magister in litera, diffiniens baptismum. Baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma uerborum præscripta. Et subdit. Accedente uerbo ad elemẽtum fit sacramentum; non ipsum elemẽtum fit sacramentũ, sed ablutio facta in elemento: ergo patet q̃ baptismus nõ est aqua, sed ablutio; aqua. ITEM. Hoc ipsum patet ratione; quia si baptismus esset aqua; cũ aqua semper aqua sit: aqua semper esset baptismus: quod falsum est: quia non est nisi dum aliquis baptizatur. Et iterum. Cum aliquis baptizaretur in mari, tunc mare esset baptismus, & flumen; quod non est rationabile. ITEM. Ad sacramentum baptismi concurrit uerbum, & elemẽtum: ergo si uerbum necessarium, utpote quod significat; illud proprie est baptismus, ad qd̃ referẽ uerbũ: sed uerbũ refertur ad actũ abluendi, cũ dr: Abluo te, nõ ad aquã: ergo baptismus nõ est aqua. QVOD autem nec aqua sit, nec tinctio in aqua uidetur; quia baptismus manet, recedente aqua, & ablutione in baptizato: ergo &c. Et quod maneat uidetur; quia semper denominat, & nunquam iteratur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Sacramentum baptismi tum aqua tum intinctio dari potest; & si per prius illud quam istud.

RESPONDEO. Ad intelligentiam prædictorum est notandũ, ꝙ baptizare in Græco tantum valet, quantum lauare in Latino: unde Iudith. Descendebat in uallem Bethuliæ, & baptizabat se. Ab eo autẽ ꝙ est lauare, oritur lauacrum, & lotio. Lauacrum est aqua deputata ad lauãdum: sicut balneum est aqua deputata ad balneandum humano artificio. Lotio uero est usus, uel effectus aquæ. Baptismus igitur accipitur ꝓ lauacro, ut Cant. Detersi sunt sicut greges tonsarum, q̃ ascenderunt de lauacro. Gloss. Loti in baptismo. Et ceconuerso: unde Apost. Tit. Per lauacrum regenerationis, & renouationis. Accipitur etiã pro lotione. Marc. Tenentes traditionem hominũ, baptismata calicũ, & urceorum, & lotiones. Similiter ablutio pro baptismo: ut Ioan. Qui lotus est, non indiget &c. Lotus, i. baptizatus. Cũ ergo nomen baptismi æquipolleat lauacro, & et lotioni; dixerunt aliqui, ꝙ baptismus secundum ꝙ est nomen sacramenti, idẽ est ꝙ lauacrum. Alii ꝙ est idẽ, ꝙ tinctio. Primæ opinionis uidetur fuisse Magister Hugo: sed secundę Magister. Credo tñ ꝙ utroq; modo dictum est sacramentũ: q̃ secundũ ꝙ lauacrũ, est sacræ rei signũ est gratiæ intus mũdantis & ablutio signum interioris mundationis: & ita utrũq; sacramentũ. Nec tñ duo sacramenta, q̃ unũ est ꝓꝓ alterum. Aqua.n. non est sacramentum, nisi inquantũ abluens: & lotio non est sacramẽtum, nisi q̃ lotio aquæ, uel in aqua: & ideo tantũm unum sacramentũ. Si tamen quæs, quod per prius, & propriũs dr̃ sacramentũ, utrum baptismus pro lauacro, an ꝓ lotione? Est distinguendum: q̃ baptismus dicitur sacramẽtũ sanctificãs: et sic principaliũs dicitur de lotione: q̃ immediatiũs respicit interiorẽ effectũ: & uerbũ dicit̃ et sacramentũ signãs: & sic principaliter dicitur de lauacro: q̃ signatũ interius ꝓprie, & ꝓ priũs est gratia mũdans: & ꝓ consequẽs ipsa lotio. Et est exemplum, Circulus expositus ante tabernã, signum est uini uendendi: & expositio circuli est signũ uenditionis: tamẽ magis proprie est signum circulus, q̃ expositio. sic aqua magis, q̃ ablutio. Et concedendę sunt rationes hoc probãtes.

Cap 12

Cap. 4.

Cap. 3.

Cap. 7.

Cap. 13

Vbi supra

AD ILLVD ꝙ obiicitur in cõtrariũ de Magistro. Dicendum, ꝙ ipse fuit alterius opinionis: nihilominus tamẽ cõcedendũ est, ꝙ baptismus sit ablutio: nec ex hoc sequitur, ꝙ non sit aqua abluens. Quod autem dicit, quod elemẽtum non sit sacramentũ, intelligendum non secundũm id ꝙ est, sed secundũm actũ, q̃ est lauare. PER HOC ẽt patet sequẽs: q̃ aqua nõ est sacramentũ sed in ꝙ aqua solũ: sed secundũ actũ lauandi: sicut gratia medetur secũdum actũ purgandi: & iõ nõ sequitur, ꝙ sẽper aqua sit sacramentũ, nec quod omnis aqua: sed in aqua q̃ lauat, & q̃ deputatur ad hoc: & hoc nõ est totũ mare, uel fluuius, sed illud aquæ, quẽ de proximo coniungit corpi lauãdo. EX HOC ẽt patet sequẽs: quia uerbũ refertur ad aquã secundũ ꝙ sacramentum in actu: & sic inquãtũ est lauãs. AD ILLVD, quod obiicitur: ꝙ manet. Dicẽdũ ꝙ baptismus ꝓprie secundũ ꝙ dicit sacramẽtũ exterius: nõ manet in se: sed in suo effectu: & rõne illius dr̃ manere. Effectus enim baptismi aliquando dr̃ baptismus. Vnde notandum, qd̃ cũ in baptismo sint tria: quoddã est sacramentũ tantũ, uel elementũ utibile: quoddã res tantũ, sicut gr̃a curans: quoddã quod est sacramẽtum, & res sacramenti, ut character. De re sacramẽti dicitur cõtineri: & sacramento dr̃ proprie: de sacramento autẽ dicitur magis ꝓprie, sed de lotione adhuc magis ꝓprie: & de alimẽto sub tali actu maxime ꝓprie: secũdm has quatuor acceptiones quadruplici tur diffinitur. Secũdum ꝙ baptismus est nome elementi significãtis, & sanctificantis uirtute uerbi, diffinitur ab Hug. Baptismus ẽ aqua, diuctis criminibus sanctificata. Secũdũ ꝙ ꝓ actu, uel usu elemẽti, a Magistro diffinitur sic. Baptismus est tinctio corporis exterior, facta sub forma uerborũ ꝓcipta. Secũdum ꝙ accipitur ꝓ sacramẽto, & re sacramẽti, q̃ est character, sic a Damas. diffinitur. Baptismus est uitæ spiritalis principiũ, sigillũ, et custodia, & illuminatio mẽtis. Et tangitur quadruplex cõditio characteris. Quia.n. preparat ad gr̃am, iõ principium uitæ. Quia distinguit gregẽ domini, sic sigillũ. Quia indelebiliter pleuerat, sic custodia. Quia ꝓpialiter disponit ad fidẽ, dicitur illumina-

Ibi supra

Lib. 4. sp. 10 v. me.

tio mẽtis. Secũdũ ꝙ accipitur ꝓ re sacramẽti diffinit̃ a Dion. Baptismus est regenerationis sacramentũ, secũdũ ꝙ primitiũs subsistit in anima: spiritualiter formãs aiales motus ad opportunitatẽ diuinorũ eloquiorũ, & actionũ, & ad cęlestis q̃etis anagogen iter facies. In hac diffinitione tãgitur res huius sacramẽti: q̃ est gratia aiam uiuificãs, cũ dicit. Secũdũ ꝙ primitus subsistit in aia. Tangitur ẽt habilitatio potetiæ ꝓ uirtutẽ: primò ad actiuam, cum dicit. Formans animales motus: secũdò ad cõtemplatiuam, cum dicit. Ad cælestis quietis anagogen.

Lib. de Celest. Hier. cap. 3. part. post medium.

QVAESTIO III.

An expressio uerbi uocalis sit de integritate Baptismi?

VTRVM expressio uerbi uocalis sit de integritate Baptismi? Et quod sic patet ex ipsa domini institutione. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritussancti: ergo necesse est ibi uerbum Trinitatis, uel Trinitatem nominari, & exprimi. Si dicas, quod debet nominari in corde, & non oportet, quod in uoce. Cõtra. In baptismo, qd̃ est sacramẽtum fidei ne cesse est esse professionẽ fidei: ergo cum sit pfectum sacramentum debet habere pfectã professionem: sed hæc est in uerbo, q̃ Ro. dicitur. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: ergo necesse est uerbum exprimi. ITEM. Aug. dicit, & habetur in litera. Verbo baptisma cõsecrat: detrahe uerbũ, & qd est aqua, nisi aqua: aut ergo intelligit de uerbo creato, aut increato. Si de increato: illud non

Matt. ult.

Cap. 10

Tract. 80. sub p. Iõã. circa medium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest detrahi: quia semper adest: ergo cũ intelligat de uerbo, ꝙ potest accedere, & recedere: & hoc est uerbum uocale, uidetur, ꝙ sit de integritate baptismi.

Libr. 1. de Sacramẽ. par. 8. cap. 6. Et libr. 2. par. 1. cap. 2

CONTRA. Hugo. Decuit per uerbũ, per qd omnia sunt creata, omnia recreari: ideo uerbum cõsonat sacramẽto: sed illud fuit uerbũ increatum tantũ: ergo nõ requiritur ad essentiã sacramenti uerbum uocale, siue creatum. ITEM, Et si creatũ, non uidetur ꝙ uocale, quia Aug. dicit, & habetur in litera, ꝙ uirtus aquæ est a uerbo, nõ quia dicitur, sed qa creditur: ergo sufficit uerbũ mẽtale: non ergo uocale. ITEM. Si uerbum uocale est necessariũ, cum patris, & filii & spiritus sancti sint tria nomina uocalia, debet ergo baptizari non in nomine tantũm, sed in nominibus. ITEM. Quod nõ uerbũ uocale, uidetur; qa uerba uocalia non sunt cadẽ apud omnes: ergo nec sacramentũ: & hoc falsũ est, qa una fides, & unum baptisma.

Vbi supra.

Ephes. 4.

RESOLVTIO.

Vt fides professio integra sit: utque regeneratio hæc spiritualis per uerbum incarnatum facta credatur: iuxta uerbum uocale exprimitur.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ necesse est exprimi uerbũ uocale; quia Deus contulit nim uerbo: unde sine uerbo nullius est efficacæ. Ratio ãt quare uoluit exprimi: est perfecta fidei professio, ut sit in facto, & uerbo. Est etiã perfecta signatio: quia. n. peracta est regeneratio per uerbũ incarnatũ; & uerbũ incarnatum optime signatur per uerbũ uocè inductũ: ideo uoluit, & instituit; ꝙ esset ibi uerbum uocale.

AD ILLVD, qd obiicitur primo, ꝙ omnia sunt creata ꝑ uerbum increatum. Dicẽdum, ꝙ ꝑ illud, secundũ ꝙ incarnatũ est; omnia sunt recreata sufficiẽter, sed efficienter per fidẽ, & professionẽ huius: & quia in sacramento est efficientia, ideo est ibi expressio in uerbo uocali. AD ILLVD, qd obiicitur: nõ quia creditur; intelligendum est cũ præcisione, nõ qa dicitur tantũm, sed etiã quia creditur. AD ILLVD, qd obiicitur: ꝙ debet dici in nominibus. Dicendum, ꝙ nomẽ dicitur tripliciter. Vno modo uox imposita ad significandũ aliqd, ut Petrus: alio modo nomẽ dicitur notitiatur cũ dicit: Deus in nomine tuo salum me fac: quia si esset uox, iam non esset salus mundo: tertio modo nomẽ dicitur notitia, uoce expressa; ut in Psal. Notus in iudæa Deus, in Israel magnũ nomẽ eius. Ille. n. dr magni nois. cuius nominis fama perebruit: & sic accipitur in proposito. Et qm̃ una est notitia patris, & filii, & spiritus sancti, qa una fides: ideo dicitur in nomine tantũ, & nõ in nominibus. AD ILLVD, qd obiicitur: ꝙ uoces sunt diuersæ. Dicendum, ꝙ si diuersæ sint linguæ: tamen conuenunt in intellectu, & modo intelligẽdi, idest signatione, & modo signandi: & quia nõ requiritur nomẽ secundũ ꝙ uox tantũm, sed secundũ ꝙ uox sit signãs, & talem intellectum generans, & tali modo, & hoc est idẽ apud oẽsnõ & sacramẽtum idẽ: sicut homo, & anthropos.

QVAESTIO III.

An ad integritatem Baptismi necessariò requiratur credulitas alicuius articuli fidei?

VTRVM ad completum, & integrum esse baptismi sit necessaria fides alicuius articuli? Et ꝙ sic uidetur. Quoniã Ambr. dicit, & habetur in litera: qd baptismus est fidei sacramẽtum: ergo si desit fides, deest illud, qd principaliter, & specialiter respicit baptismus: ergo non est integrum sacramẽtum. ITEM. Aug. dicit, & habetur in litera. Vnde hæc tãta uirtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat: nisi faciẽte uerbo: nõ quia dicitur, sed quia creditur: ergo si necesse est dici, necesse est credi. ITEM Rom. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Glo. in morte ipsius dicit nos baptizari, qa mors Christi causa est nostræ purificationis: sed mors Christi non est; ergo si aliquid facit necesse est, ut faciat per illud, qd aliquo mõ est: sed fides est illud secundũ qd manet adhuc passio, quia creditur: ergo ad integritatẽ baptismi necessaria est fides articuli passionis. ITEM. In actu baptizadi, & in uerbo est professio fidei: sed professio fidei quãdo nõ est fides, falsa est, & inefficax: ergo ad hoc ꝙ baptismus sit sacramentum cõpletum, & efficax necessaria est fides.

Libr. 1. de Spiritu. sanc. cap. 3.

Tract. 80. super Ioã. circa medium.

Cap. 6.

CONTRA. Baptismus est præuius ad uirtutes tãquam primũ sacramentorũ, qd imprimendo characterẽ, disponit ad fidẽ: sed prius potest esse sine posteriori: ergo baptismi sacramentũ est integrũ, cum defectu fidei. ITEM. Cũ nobilior sit charitas, quã fides, & efficacior ad merendum; si baptismus habet efficaciam ab aliqua uirtute, potiùs uidetur, ꝙ debeat habere a charitate, q̃ a fide. ITEM. Si fides est de necessitate baptismi, ad hoc ꝙ sit perfectũ, & efficax sacramẽtum; & sacramẽta ueteris legis etiã efficaciam haberet, cum fides eis erat adiuncta: uidetur ꝙ non differat baptismus a sacramẽtis ueteris legis. ITEM. Videtur, ꝙ nõ sit necessaria fides articuli passionis, sed magis Trinitatis; qa in baptismo exprimitur uerbũ, in quo est professio fidei Trinitatis: ergo si maximè est necessarium credere, qd fides exprimit in illo sacramento: tunc uidetur ꝙ nõ fides articuli passionis, sed Trinitatis sit de necessitate baptismi. Propter hoc ergo est quæstio, quomodo sacramẽta dicantur habere uirtutem a fide? & si alia sacramẽta habẽt sicut & baptismus, quare magis ipse baptismus dicitur sacramentum fidei quãm alia sacramenta?

RESOLVTIO.

Ad sacramentum Baptismi sicut signatur, ita necessariò requiritur fides articuli passionis Christi, et sanctissimæ Trinitatis.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ fides nõ tantũ necessaria est sacramẽto baptismi, sed omnibus sacramẽtis specialiter tamen sacramẽto baptismi: qa omnia sacramẽta uirtutem habent a fide, ut dicit Hug. Huius autem ratio sumitur generaliter respectu omnium sacramẽtorum, nõ solùm necessitatis, sed etiã cogruentię. Ratio autẽ necessitatis est, quantùm

Libr. 1. par. 9. cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

niã in fide est prima ratio uiuẽdi, & prima ratio eleuãdi supra naturã. Propter primã rationẽ uniẽdi necessaria est in sacramẽtis: quoniã gratia sacramentalis cõparatur ad uirtutẽ passionis ut ad meritum: sed ad uirtutẽ. Trinitatis sicut ad principium effectiuum. Ad hoc autẽ ꝙ uirtus passionis magis operetur, & disponat in sacramẽtis, q̃ alibi: necesse est, ꝙ aliquo modo copuletur huiusmodi signis. Hoc autẽ non põt esse sine eo, in quo est prima unio: & hæc est fides, per q̃ meritum capitis fit membrorum. Dum.n. credimus ꝙ ,p nobis passus est, meritum Christi fit ecclesiæ. Similiter ad hoc ꝙ uirtus diuina specialiter, & mirabiliter influat supra naturã, necessaria est fidei uirtus; in qua est prima ratio eleuandi potentiam supra naturã: & hæc fides: p,p ꝙ etiã maximè attribuitur ei uirtus faciendi miracula. Ratio autẽ congruentiæ est: qã sicut sacramẽta dicunt quoddã uelamẽ gratiæ interioris: qd̃ tamen aliquo modo illuminat ad cognoscendũ: sic fides uelamen dicit futuræ contemplationis, & uisionis: & tamẽ hoc uelamẽ potius est illuminãs, q̃ obscurans. & rursus. Sicut in sacramẽtis est aliquid mysticum, & aliquid gratuitum: sic aliquid in fide respicit non tantum intellectum, sed etiam effectum. Hæc ergo est rõ generalis, quare fides necessaria est omnibus sacramentis. Sed specialiter appropriatur baptismo: quoniam baptismus est primum inter sacramenta, & ianua sacramẽtorum: sicut fides ianua uirtutum. Et rursus: quia in hoc sacramento magis explicitè est professio fidei, q̃ in aliquo alio sacro, tum in actu, tum in uerbo: in actu est professio fidei passionis, scilicet per immersionẽ: sed in uerbo professio fidei Trinitatis. Vnde & maior efficacia est in hoc sacramento, q̃ in aliquo alio. Ex hoc patet, cuius articuli fides sit necessaria, s. passionis, a qua est meritum: & Trinitatis, quæ est principium effectiuum. Concedede ergo sunt rationes, quæ ostendunt, quod ad baptismum necessaria est fides alicuius articuli. Attamẽ sicut baptismus est sacramentum nõ singularis hominis, sed ecclesiæ: sic efficaciam habet a fide ecclesiæ: & hoc per unitatem sponsæ, & columbæ.

Ad illvd ergo, quod obiicitur, ꝙ baptismus est præuius ad uirtutes. Dicẽdum, ꝙ quamuis sit præuius respectu suscipientis: non tamen respectu ecclesiæ, in qua suscipitur sacramẽtum. Ad illvd, qd̃ obiicitur de charitate: iã patet responsio: quia non ita cõgruit sicut fides ꝑdictis rationibus: & tamẽ fides ecclesiæ uerè non est sine charitate. Ad illvd, quod obiicitur, quod nõ differt a sacramentis legis ueteris. Dicendum, quod immo: quia illa habebant efficaciam a fide specialis personæ; unde paruulus iustificabatur in fide parentum: hoc autem habet a fide ecclesiæ. Alia etiam differẽtia est: quia illa totam efficaciam habebant a fide, hæc autẽ nõ tantũm habẽt a fide: sed etiã a pactione diuina: q̃ ipsum opus operatum ordinauit ad gratiam percipiẽdam: illa uerò per accidẽs solùm iustificabant: sola circũcisione excepta, q̃ uirtutẽ habuit a fide ecclesiæ, & ex pactione Dei. Dominus.n. pactũ fecit, cũ dixit. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: & similiter. Ponã pactũ meum &c. Ad illvd, qd̃ obiicit: ꝙ fides Trinitatis magis uidetur necessaria. Dicẽdum, ꝙ necessaria est utraque: sicut tactum est: sicut etiam utriusque fit professio: magis tamẽ appropriatur uirtus, & efficacia fidei passionis Christi: quoniã ob meritũ passionis Christi tota Trinitas est liberalior ad dãdum specialẽ gratiam in baptismo: & hinc est, ꝙ fides passionis exprimitur pacto, sed fides Trinitatis exprimitur uerbo: & sic patet, quæ sint necessaria ad integritatem baptismi.

Marc. ultimo. Genes. 17.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An uerbum illud, Ego te baptizo, necessario requiratur ad formam sacramenti Baptismi?

Consequenter est qstio de forma uerbi, q̃ attendẽda est in baptismo: & circa hoc quæritur tria. Primò q̃ritur, utrum uerbum exprimẽs actum baptizandi, sit de necessitate formæ baptizandi? Secundò quæritur, utrum expressio totius Trinitatis sit de necessitate baptismi? Tertiò quæritur de uariatione formæ.

Quod uerbũ exprimẽs actũ sit necessarium, uidetur: qã hanc formã seruat tota ecclesia. Ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritusãcti. amẽ. Item. Alexãder tertius dicit. Si qs puerũ in aqua ter miserit, dicẽdo. In nomine patris, & filii, & spiritus sancti; nisi dicat ego baptizo te; talis mersio non põt esse baptismus. Item. Ratione uidetur: qã nihil est magis necessarium ad baptismum, q̃ intẽtio baptizantis: eque.n. est necessaria intẽtio, sicut fides: ergo nihil est magis de necessitate formæ, q̃ uerbũ exprimens intentionẽ: sed tale est hoc uerbũ baptizo: ergo si aliquid est de necessitate formę baptizãdi, uerbum baptizandi est de necessitate.

In Decret. de Baptismo & eius effectu cap. I.

Contra. Verba nõ sunt de necessitate sacramẽti: nisi illa, q̃ bus dominus cõtulit uirtutẽ, instituendo: sed cum instituit formã, nõ dedit uirtutẽ huic uerbo Baptizo: ergo non est de necessitate. Quod non dederit, patet: quia traditur forma. Doecte omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sãcti: si ergo daretur uirtus huic uerbo Baptizantes, non liceret mutare participium: ergo nulla uirtus tradita est uerbo. Item. Quod non sit necessarium propter intentionem, uidetur: quia actus baptizandi eque bene, uel magis exprimit intentionem ac uerbum. ergo uidetur, ꝙ superfluat, uel saltẽ nõ sit uerbũ necessariũ. Quod aũt exprimat, patet per similẽ: quia cũ quis signat se signo crucis sanctę, sufficit dicere. In nomine pris, & filii, & spiritusãcti: nec oportet addere signo. Item. Si est necessarium exprimere actũ in sacramentis propter intentionẽ: ergo cũ intẽtio sit necessaria in sacramento Eucharistiæ, similiter deberet exprimi in forma: & si non exprimitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitur, non est sacramentũ: sed hoc est falsum: ergo & primũ.

RESOLVTIO.

Verbum exprimens actum baptizandi, de necessitate formæ est tum propter institutionem, tum propter intentionem, quæ est necessaria sacramento.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut dicit auctoritas Alexãdri: Verbum baptizandi est de necessitate formæ. Ratio autem quare est de necessitate, est institutio. Ratio aũt institutionis ẽs quia intentio est necessaria sacramento: & hoc est sacramentum necessitatis, & est ad alterum. Ideo ꝙ periculum defectus intentionis, proprio uerbo expressa est ibi in forma.

Vbi supra.

EX HIS patent obiecta. Quod enim obiicitur, ꝙ dominus nõ tradidit in forma. Dicendum, ꝙ dominus antequam illud diceret, formam instituerat, quam modo seruat ecclesia, & accepit ab Apostolis. Illud autem, qd obiicitur Matt. vlt. fuit commemoratio iam institutæ. Aut si Christus ipse non instituit: instituit ecclesia instinctu Spiritus sancti: & hoc tantum est, ac si ipse proprio ore dixisset: tota .n. Trinitas approbat, qd ipse Spiritussanctus inspirat fieri: sicut illud, ꝙ Christus instituit. AD ILLVD, quod obiicitur: ꝙ non oportet: quia actus intentione exprimit. Dicendũ, ꝙ oportet: quia actus potest fieri multiplici intentione. Potest .n. quis immergere, ut ludatiut corpus abluat: ut baptizet: & quia actus multipliei intentione fieri poterat, ideo non determinate intentionem baptizandi exprimebat: sed actus signandi una principali intetione consueuit fieri: ideo nõ est simile. AD ILLVD, quod obiicitur de Eucharistia. Dicendum, quõd non est sacramentum necessitatis: & præterea non est ad alterum: & itẽrũ fit cum maiori solẽnitate: ideo intentio ibi colligitur, non euagatur tunc: propterea non est necesse exprimi uerbo: & ideo non oportuit institui, nec ꝑ cõsequẽs obseruari. Alia rõ huius est, sed infra dicetur, cum agetur de forma Eucharistiæ.

QVAESTIO II.

An necessarium sit, vt omnes tres sanctissimæ Trinitatis personæ exprimantur in forma Baptismi?

VTRVM expressio totius Trinitatis sit de necessitate baptismi? Et ꝙ sic, uidetur per formam a domino traditam Matt. vlt. ITEM. Fulgentius. Mysteriũ redemptionis nullo modo habetur, si Patris, uel Filii, uel Spiritussancti nomen subtrahitur. ITEM. Pelagius Gaudentio episcopo. Reuera si hi de hereticis, qui in locis dilectioni tuæ uicinis commorari dicuntur, solũ in nomine dominis baptizatos fuisse fortasse confitentur: sine cuiusquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidẽ uenientes in sanctæ noĩe Trinitatis baptizabis: ergo non fuerũt baptizati. ITEM. Ratione uidetur: quia necessarium est uerbum uocale ad professionem fidei: sicut non sufficit credere tãtum alteram personarum: sic nec sufficit profiteri: ergo si ꝓfessio sufficiens est, necesse est totam Trinitatem exprimere in baptismo.

SED CONTRA. Ambr. dicit, & habetur in litera. Si unum in sermone comprehendas, uel patrem, uel filium, uel Spiritumsanctum: fidem autem nec patris, nec filii, nec spiritussancti abneges: plenum est fidei sacramentum: ergo uidetur, ꝙ non est necesse exprimere totã Trinitatem, sed credere. ITEM. Ratione uidetur, quia una est potestas, & operatio Trinitatis: ergo qd operatur pater, & tota Trinitas: ergo si dicatur, Baptizo te in nomine patris: tantundem ualet, ac si tota Trinitas exprimatur. ITEM. Apostoli in primitiua ecclesia baptizauerũt in nomine Christi: ergo si nullo modo licuit eis mutare formã a Deo institutam: ergo ista forma non discordabit ab illa: ergo uidetur, ꝙ sufficiat alteram personam exprimere. Si dicas, ꝙ non mutatur propria, sed diuina auctoritate: tunc ergo diuina auctoritas contulit uim illi nomini: ergo si quod Deus cõtulit, illud homo auferre nõ potest: adhuc baptizari potest in nomine Christi. Si dicas, ꝙ non fuit collata uirtus nisi ad tẽpus: quæro, quare magis collata fuit uirtus simpliciter nomini totius Trinitatis, q̃ nomini Christi. Et rursus. Quare magis collata uirtus nomini Christi pro illo tpe, quãm pro nostro? Et ꝙ simpliciter habuit, uidetur: qa baptismus uirtutem habet a passione: ergo & a fide passionis: ergo si Christus, non tota Trinitas fuit passa: potiũs debet dici in noĩe Christi, quã totius Trinitatis.

Lib. 1. de Spiritus. cap. 3. ante

Act. 2. 10. & 19.

RESOLVTIO.

Sicut in baptismo Christi tota Trinitas sensibilibus signis affuit, pater, scilicet in uoce filius, in humana natura, spiritussanctus in columba: ita in nostro sensibilibus uerbis innocari debet tota.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ notitia Trinitatis, siue nominatio potest esse in baptismo quatuor modis. Aut ita ꝙ sit plena in corde, & in ore: & tunc secũdum omnes plenum est sacramentum. Aut ita ꝙ sit semiplena in corde, & ore: & tunc secũdum oes non est sacramentum plenũ. Aut ita ꝙ plena in ore, et semiplena in corde. Aut ita, ꝙ plena in corde, & semiplena in ore. Primis duobus modis non est controuersia: sed duobus sequentibus fuit opinio diuersa. Quia enim baptismus est sacramentum fidei, & uirtutẽ habet a fide, quæ in corde est: ideo uoluerunt aliqui dicere, ꝙ plenitudo fidei in corde cum qualicumque Trinitatis expressione: siue duæ, siue una, siue tres personę exprimantur: plenum fuit sacramentũ: quia fides supplet defectum sermonis. Econuerso autem si non est fides in corde, si exprimantur tres ore: non est plenum sacramentum: & hoc uidetur dicere Amb. Et huius opin. uidetur fuisse Hug. & Magister quantum ad primã partem opinionis. Sed quia (ut determinat Aug.) Baptismus ẽ sacramentum fidei, non singularis personæ, sed totius ecclesiæ: ideo fides personæ nihil obest, nihil prodest. Et ideo determinat alia positio, ꝙ quicquid sic de

Lib. 2. par. 6. cap. 2.

Aug. ad Hieron. Epist. 28

Universidad de Deusto
Biblioteca

de fide cordis: iudicandu est de baptismate secundum expressionem oris, siue sermonis: & ideo q̃ aliter cunque credat, & si totam exprimat Trinitatem, baptizatus est; si autem non totam, non est baptizatus: & rebaptizandus est: & hoc cõiter & certitudinaliter asserit Magistri.

AD ILLVD, quod obiicitur de Ambro. Dicendum, q̃ uerbum Ambrosii est exponendum, ut sacramentum fidei ponatur p̃ ipsa fide; plenum sacramentum fidei ipsa fides, quæ significatur per sacramẽtum. Vel si de sacramento intelligitur; habet locũ in casu: ut quando puer deficit in manibus sacerdotis: ubi credẽdum est, q̃ diuina misericordia, & summus sacerdos non dimittat imperfectum, quod inchoatum est. AD ALIVD. Dicẽdum, q̃ & si potestas, & operatio Trinitatis uniat; tamẽ fides distinguit: & ideo non sufficit unam personarum credere, sed necesse est credere omnes. Et quia baptismus est sacramentũ plenæ professionis: ideo necesse est profiteri omnes personas. AD ILLVD, quod obiicitur de nomine Christi. Dicendum, q̃ Apostolis licuit baptizare; nomine Christi, diuinitus inspiratis; sed non licet modo nobis. Dicunt tamen aliqui, q̃ uerbũ illud non amisit uirtutem propter constitutionem ecclesiæ ordinatis, quod tantum fiat in nomine Trinitatis. Vnde & si peccaret sic baptizans, tamen baptizatum esset. Sed communis opinio, & certior est, quod non esset baptizatum: quia cum sit unicum baptisma in ecclesia; ideo unica debet esse forma: & ideo tantum in nomine Trinitatis baptizat tota ecclesia. Qd̃ ergo obiicitur, quod Apostoli baptizabant in nomine Christi. Dicendum, q̃ data fuit uirtus illi uerbo tempore primitiuæ ecclesiæ: & una ratio fuit, q̃ nomen Christi implicat, & insinuat totam Trinitate. Christus enim unctus dicitur; & ideo unguentum, & unctum, & unctionem insinuat: & sic cum prædicta forma concordabat. Alia ratio fuit, quia nomen Christi erat ignotum, & contumeliosum, utpote crucifixum: nomen publicaretur, & in reuerentia haberetur, hũc tẽporis eo usi sunt. Et quia cessante cãusa, cessat effectus: Christi nomine publicato, & honorabili facto, amplius nec debuit, nec potuit in eo impleri sacramentum baptismi; quia ad tempus tantũm institutum fuit. Quod ergo obiicitur, q̃ debuit simpliciter institui p̃ fidem passionis. Dicendũ, q̃ recreator dicitur dupliciter; uel sicut auctor; & sic tota Trinitas: uel sicut mediator; & sic Christus. Ad hoc ergo, q̃ esset plenum sacramentum; necesse erat fide profiteri mediatorem, & auctorem: sed tamen principalius auctorem. Quia ergo per actum immergendi mors Christi intelligitur, & ita mediatori necesse fuit uoce exprimi auctorem: & ita totam Trinitatem nominari oportuit.

QVAESTIO III.

An uariatio formæ baptismi impediat ipsum baptismum.

DE uariatione formæ in nominando totam Trinitate, quod

quod põt fieri quinque modis, mutando, addendo, corrumpẽdo, transmutãdo, interponẽdo. MVTATIO fit, ut quãdo ponitur nomen pro noie: utpote si loco patris ponatur genitoris. Et q̃ hoc nõ impediat, uidetur; q̃a forma baptismi nõ attenditur in uocibus, secundũm q̃ uoces sunt; q̃a tunc nõ esset eadẽ forma apud nos, & Græcos; sed in uocibus secũdum, q̃ significatiuæ. Si ergo idẽ significat pẽ, & genitor; idem faciet in forma unũ, qd̃ reliquũ. Et preterea, plus conueniunt pater, & genitor, quã nomen patris in Græco, & in Latino; cum sint eiusdẽ linguæ. ADDITIO est, quando nomen, qd̃ non est expressum in forma, superadditur: ut si dicatur in noie patris oipotentis. Et q̃ hoc non impediat, uidetur; q̃a cũ additur nomẽ, & si nihil faciat, manet tamẽ totũ, qd̃ faciebat: & sacramentũ manet, in quo est unctus. i. uerbum: ergo est plenum, & efficax sacramentũ. CORRVPTIO est, quando omnis prolatio est modo minus cõuenientis: utpote si dicatur in noie patria, & filia, &c. Et quod hoc nõ impediat uidetur, q̃a Zacharias Bonifacio scribẽs dicit: Si cõtingat aliquẽ infringendo languã p̃ ignorantiã dicere baptizãdo, in noie patria, & filia, & spiritu sancta: nõ est rebaptizandus. Et huius rõ reddi põti q̃a sanus est sensus. TRANSPOSITIO, siue trãsmutatio est, quãdo aliter ordinatur, utpote si dicatur primõ, In nomine filii, & post in noie patris. Et q̃ hoc nõ impediat, uidetur, quia nomina trãspositã idem significant; ut si dicatur: est homo albus: est albus homo: ergo si oĩno idem est sensus, & eadẽ fidei professio, trãspositio nõ impedit. INTERPOSITIO est, cum in medio cadit actus, ut sternuatio, uel uerbum: ut in noie patris, & aqua ista est frigida, & filii &c. Et q̃ hoc non impediat, uidetur; q̃a totum est salũ, quando aliquid interponitur: & aliqui hoies ita sunt obliuiosi, q̃ sp interponũt aliquid, antequam possint complere orationẽ inceptam.

Vide de cons. dis. 4. cap. Retulerunt.

2. De ribere. men. c. 1. parũ ante finem.

CONTRA, Quod mutatio impediat, uidetur; q̃a uirtus est data illis uerbis, & non aliis; ergo &c. ITEM, Quod additio impediat, ui; q̃a si nihil licẽt addere canoni scripturæ, multo fortius nec formæ sacramẽti. Præterea patet p̃ illud, qd̃ dicitur Apo. Si q̃a apposuerit &c. ITEM, Quod corruptio impediat uidetur, q̃a uerba corrupta aut nihil significãt, aut aliud significãtur patet cũ dicitur patria; sed necessaria sunt uerba significãtia: ergo &c. ITEM, De trãsmutatione uidetur, q̃a sicut de integritate fidei est numerus pionarũ ita Ordo professionis: ergo sicut mutatio numeri impedit, ita & ordinis. ITEM, De interpositione uidetur, q̃a baptizare est unus actus continuus: ergo si diuccontinuatur, necesse est reincipi, aut non erit unus; & ita nec baptismus.

cap. ul.

RESOLVTIO.

Non qualibet uariatio baptismum impedit: sed nominis, & numeri tantũ: quippe quæ alias nec principalẽ innuit sententiam.

RESPONDEO. Adhoc noluerunt aliqui dicere; q̃ qualiter-

Universidad de Deusto Biblioteca

cumq; fiat uariatio, dum tamē omnes personæ exprimantur: integrum est sacramentū. Alio rum positio fuit, q̃ necesse est omnimodam identitatem serua ri: quantulacunq; n. uariatio in forma, facit non esse sacramentū. Sed utraq; istarum positionum respuenda est: quælibet n. excedit. Vnde dicendum, q̃ ali qua uariatio impedit, aliqua non. Variatio n. mutationis impedit, siue fiat ex certa scientia, siue alio modo: mutatio (inq̃) nominis: ut si dicatur: In nomine genitoris, & geniti: qa alius modus est exprimendi Trinitatē per nomina principalia: alius per nomina nō principalia. Mutatio etiam numeri impedit: ut si dicatur. Baptizo te in nominibus, quia alia est sententia.

Ad illvd ergo, quod obiicitur, q̃ idem significant. Dicēdum, quòd attendendus est modus significandi: quia data fuit uirtus nominibus exprimentibus Trinitatem: & hoc principaliter secundum omnem linguā. Quod ergo obiicitur, q̃ magis conueniunt, quia in eadem lingua. Dicēdum, q̃ etsi magis q̃tum ad modū loquendi: non tamen magis quantum ad modū significādi. In nomine enim est considerare uocem, notamen, siue expressionem, & significationem. Quantum ad primum magis conueniunt, sed quātum ad secundum minus: quantum ad tertiū æqualiter. Et uirtus regenerationis data est ratione notaminis, siue quantum ad rōnē innotescendi, a qua imponitur nomen: & hæc est eadem apud omnes. De additione, Dicendum, quòd aut' est additio uocis distrahens intellectum: & hæc impedit, si oppositum addatur: ut si dicatur, Patris geniti. Aut saluans, ut Patris ingeniti: & tunc non impedit, nisi uelit inducere errore: Quod obiicitur de comminatione Apoc. intelligitur de additione distrahente. Ad illvd, quod quæritur de corruptione. Dicendum, quòd corruptio aut est tāta, quod nullo modo tenet sensum: & tunc omnino impedit: aut non est tanta, quin bene maneat: sicut de puero balbutiente intelligitur: & tunc dicendū, quòd non impedit: nisi uelit inducere errorem. Quod ergo obiicitur, quod uoces non significant. Dicendum, quòd & si non significent ex institutione: significant tamen ex accommodatione usus, ut olli pro illi. Ad id, quod quæritur de transmutatione. Dicendum, quòd si fiat simpliciter sine erroris dogmatizatione, non impedit. Et ratio huius est: quia ordo intelligitur in ipsis uerbis, quod filius a patre procedat: & sic non oportet exprimere ordinem, sicut nomina personarū: & ita patet quod obiicitur.

Ad illvd, quod obiicitur de interpositione, siue intermissione. Dicendum, quòd aut est tanta intermissio, quod discontinuet intentionem, & longā faciat morā: utpote si longam facit sermonē, uel uadit ad urinādū: & tunc necesse est, quòd reincipiat. Sed si interuenit parua morula obliuione, uel sternuatione, non discōtinuatur actus, nec oportet reincipere.

PARS SECVNDA.

De institutione baptismi.

De institutione baptismi quando cæpit, uariæ sunt estimationes. Alij dicunt tunc esse institutum, cum Nicodemo Christus ait, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. Alij dicūt institutionem Baptismi factam, cum Apostolis dixit, Ite, docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Sed hoc dixit eis post resurrectionem, præcipiens eis de uocatione gentium; quos ante passionem binos miserat ad prædicandum in Iudæam; & ad baptizandum, dicens. In uiam gentium ne abieritis. Iam ergo institutus erat baptismus, quia baptizabant simul & prædicabant.

Io. 3.

Matt. uls.

Lu. 10.

De forma, in qua baptizauerunt Apostoli ante passionem Christi.

Si uerò quæritur, in qua forma tunc baptizauerunt Apostoli? Sanè dici potest, in nomine Trinitatis; scilicet in ea forma, in qua baptizauerunt postea gentes: quæ ante passionem potest intelligi fuisse tradita; licet non sit scriptum. Non ergo tunc illam formam Christus priùs tradidit, cum ad euangelizandum gentibus misit: sed quam ante tradiderat, mittens eos in Iudæam; post iterauit, cum ad gentes misit. Commodiùs ergo dicitur institutio facta, quando Christus a Ioanne baptizatus est in Iordane: quod dispensauit; non quia mundari uoluit, cum sine peccato fuerit; sed quia contactu mundæ carnis suæ uim regenerationem contulit aquis; ut qui postea immergeretur inuocato nomine Trinitatis, a peccatis purgaretur. Tunc ergo inuocato nomine Trinitatis institutus est baptismus Christi: in quo Trinitas, cuius mysterium ibi innotuit; interiùs hominem baptizabat.

Matt. 10.

De cōsecratione. Nequā aqua.

Beda in Homil. Euang. qd canitur in octaua Epiph.

Quare in aqua tantùm fiat.

Celebratur autem hoc sacramentum tantùm in aqua; non in alio liquore; ut ait Christus. Nisi quis renatus &c.

Io. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ambr. sup. 6. ca. epis. ad Ro. Ideoq; uniformiter id fieri in aqua præcipitur; ut intelligatur, quod sicut aqua sordes corporis ac uestis abluit: ita baptismus maculas animæ, sordesque uitiorum emundando assergit. Vel ideo, ut nullum inopia excusaret: quod posset fieri, si in uino, uel oleo fieret: & ut communis materia baptizandi inueniretur apud omnes: quod aqua signauit, quæ de latere Christi manauit, sicut sanguis alterius sacramenti signum fuit. Non ergo in alio liquore potest consecrari baptismus, nisi in aqua.

De immersione, quoties fieri debeat.

De immersione uerò si quæritur, quomodo fieri debeat præcisè? Respondemus, Vel semel, uel ter; pro uario more ecclesiæ. Vnde Gregor. De trina immersione baptismi nil uerius responderi potest, quàm quod uos ipsi sensistis: quia in una fide nihil officit ecclesiæ sanctæ consuetudo diuersa. Quia enim in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismo ter, uel semel immergere: quia & in tribus mersionibus personarum Trinitas; & in una potest diuinitatis singularitas designari. Nos uerò, qui tertiò immergimus; etiam triduanæ sepulturæ sacramentum signamus. Secundùm hoc, licèt non modò ter, sed etiam semel tantùm immergere. Ibi tamen dumtaxat immergere semel licet, ubi consuetudo ecclesiæ talis existit. Si quis uerò id facere incipiat, ubi consuetudo talis non est, uel semel tantùm mergendum asserat; reprehensibilem se constituit. Vnde Haimo, In suo sensu abundabat Cyprianus, cum semel mergebat in baptismo parnulos: quia quod intelligebat, studiosè implebat, bonis operibus abundando; licèt in hoc nescius delinqueret: sed quia bonis operibus abundabat, postea correptus a Deo, abundauit altiori sensu, ter illos mergendo. Ecce habemus, quia deliquit, qui semel mersit. Sed hoc ideo, quia aliter se habebat consuetudo illius ecclesiæ; uel quia unam tantùm faciendam mersionem asserebat. De trina mersione August. ait, Postquam nos credere promisimus, tertiò capita nostra in sacro fonte demersimus: qui ordo baptizandi duplici mysterij

Leãdro siue Leonardo episco. epi. 41. Lib. 1. et habẽtur de cõs. dis. 4. d tri na immersione. Io. 19.

Supor epi. ad Rom. ca. 14. In qua dã Homil. et habetur de cõse. dist. 4. Postq.

sterij significatione celebratur. Recte enim tertio immersi estis, qui accepistis baptismum in nomine Trinitatis. Recte tertiò immersi: quia accepistis baptismum in nomine Christi, qui die tertia resurrexit a mortuis. Illa enim tertiò repetita immersio typum dominicæ exprimit sepulturæ. Constat ergo baptizandos tertiò debere immergi: & tamen si semel tantùm immergantur; uerum baptisma accipiunt. Et qui semel immergit tantùm, non peccat; nisi consuetudo ecclesiæ obsistat; uel hoc modo tantùm debere fieri asserat.

Quando Circuncisio amisit uim.

Solet etiam quæri, si circuncisio amisit statim uim suam ab institutione baptismi? Ad quod dicimus, in Christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circuncisio perdidit uim suam; ita quod postea non perfecerit, sed potius obfuerit obseruatoribus suis. Sed usque ad oblationem ueræ hostiæ potuit prodesse. Si enim ante passionem legalia finem habuissent; non ea imminente, uetus pascha cum discipulis manducasset.

Io. 19. ubi dicit, Consummatum ẽ. Mat. 26 Luc. 22 Marc. 14. Io. 3.

De causa institutionis.

Causa uerò institutionis baptismi est innouatio mentis: ut homo, qui per peccatum uetus fuerat; per gratiam baptismi renouetur: quod fit depositione uitiorum, & collatione uirtutum. Sic enim fit quisque nouus homo, cum abolitis peccatis, ornatur uirtutibus. Abolitio peccatorum pellit fœditatem: appositio uirtutum affert decorem; & hoc est res huius sacramenti, scilicet interior munditia.

An baptismus aperuerit cœlum.

Si quæritur, Vtrum baptismus aperuit cœlum, quod non aperuit circuncisio? Dicimus quia nec baptismus, nec circuncisio regni nobis aditum aperuit; sed hostia Saluatoris: quæ si tempore circuncisionis oblata fuisset, illius temporis homines regnum intrassent. Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

Universidad de Deusto Biblioteca

SVPRA egit Magister de baptismo quantũ ad se, uel quãtum ad ea, quę spectant ad integritatem sacramẽti. Hic agit de ipsius institutione. Et habet hæc pars tres partes. In prima agit de modo, & tpe institutionis. In secũda de administratione iam instituti. ibi *De immersione uerò sic quæritur, &c.*] In tertia uerò de causa, & ratione, ad quam eius institutio ordinatur. ibi. *Causa uerò institutionis baptismi, &c.*] Quælibet harum partium duas hẽt. Nam in illa, in qua determinat de institutione: primò determinat tẽpus institutionis. Secundò materiã in qua, ibi. *Celebratur autem hoc sacramentum, &c.*] Similiter pars de usu tã instituti, duas habet. In prima determinat, qũo hoc sacramentum est administrandum. In secunda uerò ostendit, ꝙ in huius sacramenti institutione, & usu euacuata est circũcisio, ibi. *Solet etiam quæri, si circumcisio amisit, &c.*] Similiter tertia pars de causã institutionis duas habet. In prima determinat causam per se ipsius institutionis: siue illud, ad quod baptismus ordinatur per se. In secunda uerò illud, ad quod ordinatur ꝑ accidens: & hoc ibi. *Sed quæritur, utrum baptismus, &c.*

Dub. 1. *IAm ergo institutus erat, &c.*] Videtur ex hoc, ꝙ cum institutio baptismi cadat sub pcepto, ꝙ ante passionẽ tenebantur omnes baptizari: ergo oẽs erãt trãsgressores: quod uidetur iniquũ.

Lib. 2. Sãctor. 6. Ad hoc respondet Hugo de Sãcto Victo. Non est culpandus aliquis, nisi ex culpa sua sit ingratus cõsilii, aut præcepti: fuit autem Nicodemo reuelatum tãquam cõsilium amico. Cum autem dicto est: Ire, docete omnes gentes, bapt. &c. oibus informãdis expositũ est pcepto. Vnusq; ꝙ que aũt ex eo tempore debitor esse cœpit, quo ad ipsum ꝑ prædicationẽ institutio peruenit.

Non ergo in alio liquore, &c.] Quæritur, utrũ in omni aqua? Et ꝙ sic, uidetur: quia oĩs aqua oĩ aquæ est eadem specie: ergo si data est uirtus speciei aquæ nõ huic, uel illi speciali, uidetur ꝙ in oĩ possit fieri baptismus. Resp. Dicendũ, ꝙ baptismus institutus est in elemento aquæ: quia aqua per suã qualitatem repręsentat gratiã baptismalẽ. Ad hoc ergo ꝙ sit baptismus: requiritur ꝙ saluetur proprietas, & species aquæ: ut sit aqua naturalis, & habẽs aliquo mõ, ꝑ proprietatẽ lauandi: & hanc ẽt hẽt aqua turbida. Si uerò has cõditiones aqua perdat; uel ꝙ miscetur cũ ꝑdominante, & alterante, & ducẽte in alias proprietas: non est dicendum tunc in illo liquore tradi baptismatis sacramentũ: & sic patet, quod obiicitur.

Nec baptismus, nec circumcisio, &c.] Videtur malè dicere: qa ianuę clausio non fuit nisi ꝑ peccatũ, & maximè per originale: sed baptismus, & circumcisio delebant originale: ergo aperiebant ianuam. Item, De baptismo uidetur dicere falsum, quia super illud Luc. apertum est cœlum, Glosa. Bedæ. Dũ ille Iordanis aquis subiit, nobis cœli ianuam pandit: & dum caro innoxia frigentibus aquis tangitur opposita cõmoda noxiis rũphea igne extinguitur: nec Christus cœlu tũc aperire cœpit. Sed his uerbis ostenditur uirtus baptismi: qritur ergo, q̃ sit illa ianua, & quomodo sit aperta, & quãdo? Videtur. n. aperta in passione, qa super illud Collos. Pacificans per sanguinẽ &c. Glos. patet modo introitus in cęlum. Item, Videtur ꝙ in resurrectione: per orationẽ, q̃ cantat ecclesia. Deus, qui ęternitatis nobis aditum &c. Resp. Dicendum, ꝙ clausio ianuæ spiritualis intelligitur ꝗ hibẽtia illa, ob q̃ nullus poterat ingredi ad domini aspectum: illa autẽ prohibẽtia erata diuina iustitia iustẽ puniẽte, & a peccato primi hominis promente. Merebatur originalis culpa, ut homo non compareret coã Deo ꝑ ꝑ fœditatem culpę, ꝑ ꝑ offensã maiestatis diuinę, & ꝑ ꝑ mortalitatẽ in carne: quia uestitus sacco nõ debebat ingredi in palatiũ regis Assueri, sicut dicitur Heste. Istã. n. ianuã aperire dẽ illud, qd̃ remouet ista obstacula. Obstaculum culpę amouebat baptismus: obstaculũ debiti rõne offensę amouit passio: ꝑ q̃ fuit facta satisfactio: obstaculũ mortis, Christi resurrectio: & ita ianuæ apertio incheari dicitur in baptismo; & ꝑfectum habere in passione: sed cõplemẽtum in resurrectione, manifestationem in ascensione. Et quoniã hæc iam facta sunt: ideo uirtus baptismi est ianuam aperire, nõ per se tãtum, sed etiã ꝑ ꝑ hoc, ꝙ iã facta est oblatio hostię uerę. Ideo magis effectus apertionis ianuę attribuitur baptismo q̃ circũcisionis: licet utrumque sacramentum deleat culpam: & sic patet illud.

Cap. 1.

Cap. 6.

Cap. 4.

Cap. 8.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An Baptismus congruè institutus sit in aqua?

AD intelligendũ huius partis tria principaliter qruntur. Primò quæritur de baptismi institutione. Secundo de instituti administratione. Tertiò de circũcisionis cessatione, siue euacuatione. Circa primum quęruntur duo. Primò quæritur, in quo elemento sit sacramentũ baptismi institutum. Secũdò, utrũ in institutione sit uirtus cõllata aquis, sicut dicit Magister.

VTRVM sacramentum baptismi debuerit institui in aqua? Et quòd sic ipsum factum domini ostendit.

SED QVOD non uidetur ratione: qa baptismus est signum sepulturæ Christi, sicut dicitur, Rom. Consepulti. n. estis, &c. ergo si sepultura Christi fuit in terra, nõ in aqua: uidẽt ꝙ similiter debuerit baptismus institui in terra. ITEM. Sacra uet. leg. fuerũt signa sacramẽtorum no. le. & in illis ꝑfigurata sunt ista: sed sacramẽta ue. le. fiebãt uel in eis q̃ habebant ortũ a terra, ut sacrificia & decimationes, uel in aliquo terreo, ut circumcisio, q̃ fiebat cultello petrino: ergo si fuerũt cõuenientia signa horũ: ergo sacramenta no. le. (maximè baptismus) debuerũt institui in terra, nõ in aqua. ITEM. Si dicas, ꝙ debet fieri in aqua ꝑ ꝑ expressã significantiã gratię. Sed contra. Liquor olei expressiùs signat gratiã, quã aqua: ergo magis debuit institui in oleo, q̃ in aqua.

Cap. 6.

Cap. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 1. ITEM. dr Apoc. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: ergo si in baptismo est lauatio a peccatis: & signat illã ablutionẽ factam p sanguinẽ Christi: ergo magis debuit institui in sanguine. ITEM, Quæritur, quãdo dñs instituit sacramẽtum baptismi?

Quæstio collate.

RESOLVTIO.

Cum baptismus sit sacramentum necessitatis, animam mundificans, & ardorem carnalis concupiscentiæ cohibens: institues debuit in elemento communissimo, et habere proprietates habere: cum sit aqua est.

RESPONDEO. Dicẽdum, q̃ sacramẽtum baptismi est maximẽ efficax, & maxime necessarium inter alia sacramẽta. Efficax, qa in eo imprimitur character. q̃ disponit animã ad susceptionẽ luminis gratiæ, ut transparentia uitrũ ad susceptionẽ luminis corporalis: datur ẽt gra mũdificans animã: datur ẽt illi gra actus remittendi ardorẽ cõcupiscentiæ. Sed qa hæc oportuit dari in eo signo, qd̃ sua proprietate multiplici hęc oia designaret: tale aũt est aqua, qa trãsparet, & est per uia luminis: & ideo charactere signat: & iterũ abluit, & mũdat inter omnes liquores: & iõ signat gratiã mũdantẽ: itẽ infrigidat, iõ signat remissionẽ ardoris cõcupiscẽtiæ. Cõueniebat ergo maximẽ aqua baptismatis sacramẽto ob efficaciã. Similiter etiã pp necessitatẽ: quia. n. sacramẽtum est, a quo nemo absoluitur. & in quo omnes cõmunicãt, necesse fuit institui in liquore communi apud omnes: & in quo abundant pauperes, & diuites: talis autem liquor est aqua: ideo &c.

ADILLVD ergo, quod obiicitur: q̃ signat sepulturã. dicendũ q̃ nõ tantũ signat domini sepulturã: immo ẽt gratia, q̃ donat: & qa in immersione in aquã utrunque signatur: in terra autẽ nõ signatur gratia mũdans: cũ sit ex elemẽtorum: iõ &c. ADILLVD, qd̃ obiicitur de leuc. Dicẽdum, q̃ sicut dicit Apostolus, omnes qui fuerunt in lege, fuerunt sub maledicto usque ad aduentum Christi qui factus est pro nobis maledictum, ut a maledictione nos liberaret: qa terra fuit maledicta hominũ, nõ aqua. In hunc signũ sacramẽta illa erãt ex his, q̃ sunt ex terra. nõ sic autẽ sacramẽta noua: qa ista est lex benedictionis. Præterea. Lex uetus, & maximẽ Moysi fuit onerosa ad cõfringendum duros: & iõ in duris, ut in cultello petrino, & in effusione sanguinis remediũ habebat: sed lex noua est suauitatis, & amoris: iõ datur in aqua, q̃ cedit facile. ADILLVD, qd̃ obiicitur de oleo, & sanguine: patet respõsio: quia nec cõuenit signationis efficaciæ, cũ nõ mundet: nec necessitati, cũ nõ omnes eis abundent. ADILLVD, qd̃ q̃ritur ultimo, quãdo est institutũ: ex scriptura pt respõderi, q̃ de hoc in multis locis loqtur. Propter qd̃ notandũ, q̃ dominus baptismi sacramẽtũ primo insinuauit instituendũ: sicdõ instituit: tertiõ confirmauit institutũ. Insinuauit quidẽ facto, & verbo. Facto, cũ baptizatus esset à Ioã. i aqua ostendit ceteros credẽtes i aqua fore baptizãdos. Insinuauit uerbo, cũ prędixit Nicodemo. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.

Insti-

Instituit autẽ cũ ipse baptizare cępit per discipulos. Post hęc uenit Iesus in terrã Iudæ: & baptizabat: & tunc instituit facto, & uerbo: qa dicitur ibidẽ, q̃ baptizabat: & si nõ ipse in propria p tona, tamẽ discipuli in sua psentia: secũdum q̃ ipse uolebat. Et rursus discipulos misit ad pdicãdum, & baptizãdum binos. sicut dicit Magister in litera. Confirmauit aũt baptismũ facto, & uerbo. Facto, cum de latere eius nõ tãtũm profluit sanguis, uerũ ẽt aqua in ipsa passionis cõsummatione. Verbo aũt confirmauit, qũ post resurrectionẽ discipulos ad baptizãdum omnes, & singulos misit. Et sic patet, quomodo diuersimodẽ loquitur scriptura.

Ioã. 3.

Luc. 10

Ioã. 19.

Matt. ult.

QVAESTIO. II.

An ex institutione baptismi collata sit aliqua uis aquis?

VTRVM ex institutione baptismi in aqua collata sit aliqua uis aquis? Et q̃ sic uidetur.

Cap. 3. Luc. baptizato Ieiu & orante, apertum est cęlum, & descendit spiritus sanctus &c. Glos. Dominus baptizatus est nõ mundari indigẽs, sed tactu mundę carnis suę aquas mundãs, ut uim abluẽdi habeant: ergo si uis abluendi est aliqua uis, patet q̃ aquis collata est aliqua uis. ITEM. Habetur de cõsecratione dist. 4. Num quã aquæ baptismi purgare credentium peccata potuissent, nisi contactu dominici corporis sanctificatæ fuissẽt. ITEM. Ratione uidetur, qa ois operatio egredit a substãtia mediãte aliqua uirtute: ergo cũ aqua tãgendo corpus abluat animã, hoc est ab aquavirtute aliqua mediãte, sed nõ naturali: ergo data est aliqua uirtus aquis in baptismi institutione.

CONTRA. Si data est aliqua uirtus aquæ, q̃ro quomodo data: & dicit Glo. qd̃ contactu carnis domini. Si ergo per cõtactũ carnis dominicæ: ergo habent ipsam omni circumscripto: ergo si qs immergeret in aqua sine omni uerbo, aqua regenerabit eum: qd̃ falsũ est. Si tu dicas, q̃ simul est in aqua, & uerbo. Obiicitur tunc, quia hęc differunt substantia, & natura: ergo operatione, & uirtute: ergo non pot una uirtus esse in utroque. ITEM. Si mũda caro Christi cõtulit illã uim, sed frequenter tetigit aquas, ut quãdo puer lauabatur, & quãdo lauabat manus: & ubi eadẽ causa ibi idẽ effectus: ergo ante cõtulit, quam baptizaretur. ITEM. Si contactu carnis: ergo solum illæ aquę virtutẽ habẽt, quas Christi caro tetigit: nõ ergo oĩs aqua. Si tu dicas, q̃ virtus illa deriuata est in alias aquas: ergo cũ deriuatio a corpore i corpus nõ fiat nisi p continuum, nullo modo poterit peruenire ad aquas illis aquis discontinuas: ergo idem inconueniens. ITEM. Si uirtus aliqua collata est, quæro quid sit: quia si bonum, aut de bonis minimis, aut maximis, aut mediis: si de minimis, illud est inferius anima: ergo nõ agit in ipsã: si de mediis: ergo par est animæ, nec adhuc influit: si de maximis: ergo est data aqs uirtus aliqua gratuita

RESOLVTIO.

Non aliqua nouaus, sed noua institutio collata est aquis ex institutione baptismi.

RESPONDEO. Dicunt aliqui, quod dominus contactu mundissimę carnis suę uim contulit aquis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

aquis, q̃ nõ habebant: & uis ista fuit aliqua ꝓprietas absoluta: & hæc ꝓprietas fuit aquę meliorat io, & reductio ad statum primum, in quo erat ante hominis lapsum: q̃a post lapsum oia elemẽta sunt deteriorata, ut habitatio cõgrueret habitatori deteriorato. Sed q̃a homo p aquę sacramentũ meliorari debebat, & resurgere nõ aqua meliorata, & ad primũ statum reducta est, & hãc uocãt illã uim. Sed ista positio nõ põt stare. Primo, q̃a hæc uis dicitur ad regenerãdum: sed hãc nõ habebat aqua in statu innocẽtiæ, quia nõ erat opus regenerationę: unde illa melioratio nihil facit ad rem. Præterea. Si aqua est meliorata, & nõ alia elemẽta, ergo uidetur, qd̃ ordinatio elemẽtorum sit dissipata: cũ necesse sit ꝙ habeãt debitã proportionẽ. Et ꝓp hoc dicunt aliqui, ꝙ collatio uis regeneratiuę nõ est aquæ meliorario uel purificatio, sed alicuius uirtutis supernaturalis collatio, quę nõ est data aquę secundum esse perfectum, quoadusq; ueniat uerbũ: sicut uis immutadi uinum nõ est in colore pfecta, uisi superueniente lumine: & hęc supra naturam data est aquę: & supra naturam ibi existit, ut effectum habeat supra naturã per uoluntatem diuinã. Sed quoniã illud difficile est intelligere, quo aliquid absolutum sine secundum naturã, siue supra naturã sit modo in aqua, qd̃ non erat prius: & quo datum sit contactu carnis etiã aquis remotis. Propterea dicendũ (sicut tactum fuit supra) ꝙ uis ista non est aliqua proprietas, uel essentia absoluta addita aquæ, sed solum ordinatio eius ad hoc, ꝙ homo regeneretur. Prius enim omnes liquores erant indifferentes: & poterat inquantum est de se in aliquo alio liquore baptizari ut in aqua. Sed cum dominus uoluit mergi, & baptizatus est in aqua, sola aqua habuit ordinationem ad hoc: & ideo solum in ea potuit fieri baptismus. Sed q̃a nõ instituit baptismum fieri tantum per immersionẽ, immo etiã per uerborum prolationẽ, & talium uerborum: similiter & uerba adhoc ordinauit. Vnde aqua in quam mersus est, & uerba q̃ protulit, ulterius habent uim: nõ unum sine altero, q̃a utrumque insimul ad regenerationem obtinendam ordinauit.

ET SIC PATENT obiecta ad utramque partẽ, quia prima procedunt de ui, ut est ordinatio ad regenerationẽ: secunda autẽ de ui, q̃ est qualitas absoluta. Hæc autem uis non est per transfusionem, sed per institutionẽ. Vnde sicut dominus non tantum uerba, quæ protulit, ordinauit, & instituit ad regenerãdum, sed etiã omnia cõsimilia: sic nõ tantum aquam, quã tetigit: sed omnem aquam specie cõsimile. Et autẽ omnis aqua omni aquæ specie cõsimilis: & ideo omni aquæ cõtulit. Et est simile. Si rex ordinaret, ꝙ literę suę non tũ haberent uirtutem, & efficaciã, q̃ scriberẽtur in pellibus caprinis, & q̃ essent scriptę aliquibus determinatis uerbis: & hoc quide faceret, manu sua scribendo in illo genere pellis, diceretur quod rex illa manu sua efficaciam dedit illi pergameno & omni pergameno eiusdem speciei: etiam quod futu-

turum est usque ad multa tempora: & hoc per solam institutionem, & ordinationem, non per alicuius uirtutis alterius collationem. Sic intelligendum in proposito, quoniã dominus tactu carnis mundæ dedit uim aquis, nõ quia mundicia transiret a carne in aquam, sed quia cum dominus esset mũdus, uoluit ob nihil aliud in aquam mergi, nisi ut illa mersione aqua haberet istam ordinationem. Vnde si aqua crearetur de nouo cõsimilis isti in specie, credo quod eandem haberet ordinationem, & eande diceretur habere uirtutem. Et si tu obiicias mihi, Omnis relatio fundatur super aliquid absolutum, eo quod aliquid absolutum de nouo aduenit: ergo si hæc ordinatio, q̃ est relatio aduenit, oportuit aliquid absolutum dari. Dicendum, ꝙ illud non habet ueritatem in relationibus uoluntariis, q̃a numquam (ut dicit August.) sine sui mutatione fit pignus: & similiter hæc uox Buba sine sui mutatione potest fieri significatiua: similiter & in proposito intelligendum. Et licet utraque harum opinionum sit catholica, & probabilis: hæc tamen est magis intelligibilis, & consona sanctorum auctoritatibus. Dicuntur n. aquæ mũdatæ & sanctificatę, & uirtuosæ effectæ, quia ad sanctificationẽ animæ, & mũdiciã efficaciter sunt ordinatæ, nõ faciendã ab ipsis, sed suscipiendã, & dandam in ipsis a Deo ipsi homini baptizando: & sic exponenda sunt consimilia. Nec est intelligendum, ꝙ aliqua actio fit ab aquis in animã: aquæ n. nulle non habent ꝓprie uirtutem illam, nec operationem, sed earum uirtus: & actio est efficax ordinatio uel secundum actum, uel secundũ habitum: & sic non habet calumniam, quæ circa hæc dicuntur.

Ib. 21. Ciuit. dei. c. 27

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An semel, uel ter immergi debeat baptizandus?

QVANTVM ad secundum articulum quę ritur secundò de baptismi instituti administratione, quæ fit in paruuli immersione: & circa hoc duo q̃ runtur. Primo, quæritur, quotiẽs oporteat mergi. Secundò, quantum.

QVOD semel tantum sit immergendum, uidetur de consecratione Dist. 4. ex concilio Tolet. 4. Propter uitandum schismatis scandalum, uel hæreticí dogmatis usum, simplam tenemus baptismatis immersionẽ: ergo uidetur, quod hæreticũ sit ter mergere. ITEM. Ratione uidetur, quia hæc est uera per essentiam. Baptismus est ablutio, uel tinctio in aqua: ergo si fit triplex tinctio, & triplex erit baptismus: ergo si nullo modo licet baptismum iterari, nullo mõ licet ter mergi. ITEM. ista duo sufficiunt uerbũ, s. & elementũ: & si mergatur semel, & si proferatur semel, est plenum sacramentum: ergo si amplius mergit, superfluit: ergo non debet nisi semel mergi. ITEM. Quæritur, quare magis ter, quàm bis. Si dicas, quòd binarius est numerus infamis, quia recedit ab unitate,

eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

eadem ratione est laudabilis, quia accedit maximè.

SED CONTRA. Hier. super epistolam ad Ephes. In patre, & filio, & spiritusanctо baptizamur, & ter mergimur, ut Trinitas unum appareat sacramentũ. ITEM. Pelagius Gaudētio episcopo. Euangelicum uerò præceptum ipso Deo, & domino saluatore nostro Iesu Christo dicente, uel tradere nos admonet, ut in nomine Trinitatis trina et immersione sanctorum baptisma cuique tribueretur. ITEM. De conic. di. 4. ex canonibus Apostolorum. Si quis presbyter aut episcopus non trinã immersionẽ unius mysterii celebret, sed semel tantum mergat in baptismate, qd dari a quibusdã iubetur in morte dñi, deponatur: ergo necessaria ẽ trina ĩmersio.

Cap. 4. & recitatur de consecr. d. 4. cap. Eodem modo. De cõs. dist. 4. cap. Multi sunt.

canone. 49.

RESOLVTIO.

Nec ter, nec semel immergi refert: sed seruandus propriæ Ecclesiæ ritus.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ unitas uel multitudo immersionum non est de substantia baptismi, sed solum de bene esse: quia quotiescunque immergat, dũ tamen debito modo, & sine dilatione magna, uerba ꝓferati baptismus est, & sacramentum integrum: & si non sit ei de necessitate, est tamen de congruitate ꝓp significationẽ, cui congruit unitas, & Trinitas: ut patet in fide Trinitatis, qa unitas est in essentia, sed Trinitas in ꝓsonis. Similiter in morte Christi: quia una est in essentia, sed tribus diebus fuit ĩ corde terræ. Similiter gratiæ: quia una est in se, sed triplex in uirtutibus: ideo vnitas, & Trinitas cõuenit: sed tamẽ magis Trinitas ꝓp expressionẽ maiorem: & iõ utrũqi morẽ seruat ecclesia. Sed Romana Ecclesia tãquam pecellẽs trinum seruat immersionẽ, tũ ꝓp significationẽ Trinitatis: tum et triduanę sepulturæ: tũ etiam ꝓp triplicis concupiscẽtiæ munitionẽ, a qua aĩa liberatur: tum etiam ꝓp triplicẽ uirtutem, qua imago aĩa reformatur. Si ergo qritur quoties sit mergendum. Respondẽt secũdm morem ecclesiæ: qui a propria auctoritate mutat peccat. Et iõ dicitur qd deponẽdus est eps, non qa non baptizare, sed qa ꝓpria auctoritate nouũ introduceret. RATIONES ergo ꝓbantes, qd ter ĩmergendũ ita intelligẽdę sunt secũdm morẽ ecclesiæ Rom. AD ILLVD, quod obiicitur ad oppositũ primo. Dicendũ, ꝙ loquitur secundũ morẽ illius ecclesiæ, in qua tantum solebat semper mergi: sed hæretici cęperunt immutare: iõ statuerũt ter, ne uideretur hæresim cõsentire. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ baptismus ẽ tinctio. Dicẽdũ, ꝙ nõ est ꝓ essentiã: nisi addatur forma pcripta: si tũ sanctio fiat cũ inuocatione Trinitatis, baptisma ẽ: etsi ĩ una ꝓnunciatoria uerba, non debet amplius mergere: qa baptisma cõsummatũ est. Sed quãdo fit trina mersio, in prima debet nominari pater in secunda filius, in tertia spũssanctus, quia tunc nulla superfluit: qa nõ est cõplementum sacramẽtũ, quousqi terminatũ nõ sit uerbum: incipitur n. immersio cum uerbo, & cũ illo terminatur. Sequens patet, & similiter, quare magis ter, q̃ bis &c.

QVAESTIO II.

An immergendus, uel tantùm aspergendus sit baptizandus.

QVANTVM oporteat paruulum immergi ad hoc, quod sit baptizatus. Et quod totum corpus, videtur: quia signum est passionis, & mortis: ergo si Christus totus passus ẽ, & mortuus, totus homo necessario immergitur. ITEM. Baptismus est remedium contra cõcupiscentiã: sed cõcupiscentia est in toto corpore, quia tota caro est infecta: ergo &c. ITEM. Si sufficeret aliquam partem mergi, cum pars, per quam transfusum est originale, & in qua uiget concupiscẽtia, sint membra genitalia, magis sufficeret illam partem immergi, quam aliam. Sed nullus dicit, quod sufficiat: ergo debet immergi totum.

CONTRA. Apostoli baptizauerũt tria milia hominum una die: & constat quod non mergẽdo, quia non haberent aquam: ergo aspergẽdo: sed aspergi nõ potest totus homo: ergo &c. ITEM. Scribitur in passione beati Laurentii, quod Romanus attulit urcceum cum aqua, & tunc non fuit immersus: patet ergo. ITEM. Esto qd puer seminius esset in periculo mortis, adhuc est de foro nostro: ergo debet baptizari, sed non totus ꝓp periculum: ergo &c. ITEM. Esto, ꝙ sit ita parum de aqua, qd nõ posset mergi nisi una pars, qritur, utrum possit baptizari. Et ꝙ sic uidetur qa est ibi uerbum & elementum: & elemẽtum habet uirtutẽ regenerationũ ut sinuitudinem: ergo et efficaciã: ergo nõ est necesse totum immergi.

RESOLVTIO.

Et hoc, & illud: sed meliùs primum?

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ ꝓsumitur, ꝙ Apostoli baptizauerunt aspergendo: & mos ille seruatur adhuc ĩ pluribus ecclesiis, & maximè in ecclesia Gallicana. Seruari autẽ põt ꝓp hoc, quod est ibi integra rõ sacramẽti & seruari debet cũ necessitas imminet, aut ꝓp infirmitatẽ baptizãtis, qa manus sunt debiles: uel qa rudis est, et timetur ne lędat puerũ: uel ꝓp infirmitatẽ, uel impotẽtiã baptizati, utpote si non esset totus natus: uel ꝓp penuriã elementi, ut si sit modicũ de aqua. Mos tamen cõis ecclesiæ est baptizare immergendo, secundùm qd tangit Magister in litera, & sancti dicunt, & modus est ĩsie. Sacerdos n. debet puerũ tenere ꝓ latera, & uertã facie ad aquã debet mergere: ita qd habeat caput primò uersus oriẽtẽ, secũdo uersus aquilonẽ, tertio uersus meridiẽ. Hæc tũ ad solemitatẽ spectat. Põt igitur utroqi mo baptizari, tũ cõuenientius, & aptiùs, & securiùs est baptizare immergendo: & si satis est de aqua, totũ corpus debet immergi. Si parũ, sufficit si sit tantũ de aqua, qd immergi posit pars principalis, ut caput, & pectus, uel caput tũ, uel facies tãtum: qa sunt ibi oẽs sensus, & ibi maximè uiget operatio aĩę, & secundũ illã maximè attenditur rõ imaginis secundũ corpus qualẽcumqi sit, rõne totalitatis sensuum signat totalitatẽ mortis, & curationis: non sic autẽ est de genitalibus mẽbris.

Ex 2. cœli. tex. cõ. 7. & de inceps.

ET SIC patet totum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An circuncisio cessare debuit.

CONSEQVENTER ē quæstio de tertio articulo, scilicet de cessatione circuncisionis. Et circa hoc quæritur duo. Primo quæritur, utrum circuncisio debuerit cessare. Secundo, utrum cessauerit ante promulgationem euangelii, uel post.

QVOD nō debuit cessare ostenditur. Primo, auctoritate canonica. Dicitur n. Gen. in donatione circūcisionis. Erit pactum meū in carne nestra in fœdus æternum: ergo uidetur, q̄ circūcisio æternaliter debeat durare: sed quod æternaliter durat, non habet finem, nec terminū: ergo &c. ITEM. Rom. Circuncisio prodest, si legem obseruas: ergo uidetur, q̄d sit utile seruantibus legem, seruare circuncisionem: ergo non cessauit. Si tu dicas, Apostolum esse locutū pro tempore ante euangelium: Contra Galat. ubi prohibet circuncisionē, dicit. Testificor omni homini circuncidenti se, q̄d debitor sit uniuersæ legis faciendæ: sed quia male agit, non obligatur ad peius: ergo si circuncisus tenetur ad legem, circuncisio non est malum: ergo circuncisio non cessauit. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione, qa Christus non tantùm uerbis instruxit nos, sed etiam factis. Vnde et auctoritas dicit, quod omnis Christi actio nostra fuit instructio: sed Christus circuncisus fuit, sicut dicitur Luca: ergo si membra debent assimilari capiti: tunc ergo uidetur, quod necessarium sit: & nos circuncidi: uidetur enim, quod sicut baptizari uoluit, ut formam daret, ita etiam circuncidi. ITEM. Ratio quare aliqua legalia cessauerūt, est: qa significatum eorum impletum est. & ratio quare aliqua durant, est, quia signant q̄d semper faciendum est: ideo remansit thurificatio. Sed signatum circuncisionis non impletur usque ad octauam resurrectionis ultimæ: & iterum signat aliquid, quod semper faciendum est, sicut amotionem superfluitatum: ergo semper deberet durare. ITEM. Sacramenta legis gratiæ sic succedunt sacramentis legis scriptæ, sicut illa sacramentis legis naturæ: sed decimatio, quæ fuit remedium contra originale tempore legis naturæ, simul mānsit cum circuncisione: ergo pari rōne circuncisio cum baptismo. Propter hoc est quæstio, qua necessitate cessauit: cū enim non habeant repugnantia hæc duo remedia, & aliqui acceptant unum, qui non acceptat reliquum, de bonitate diuinæ misericordiæ esset, quod utrumque maneret, & Deus haberet maiore populu, & pluribus modis curaretur nostrum uinus.

Cap. 17

Cap. 2.

Cap. 5.

Gregor.

Cap. 2.

CONTRA. Quod cessauerit, ostenditur Gala. Ego Paulus dico uobis, si circūcidimini, Christus nihil uobis profuerit. ITEM. Hebr. Translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat: sed oportuit sacerdotium transferri: ergo & legē: & si hoc tunc & sacramenta legalia: sed inter hæc præcipuum & magis notabile est circuncisio, tanquā aliorum fundamentum: ergo &c.

ITEM. Circuncuncisio fuit ad distinguendum populum à populo: sed Christus lapis angularis filios Dei dispersos congregauit in unum, & duos parietes iunxit: & unus pastor unu ouile habere debuit: ergo necesse ē in lege noua illud signum aboleri. ITEM. Aut baptismus datus est in remediu sufficiēs, aut non. Si nō, ergo sacramenta nouæ legis sunt imperfecta: ergo & lex noua: q̄d est inconueniens. Si est perfectum remedium contra originale peccatum, & ille morbus est simplex non iterabilis: ergo adueniēte baptismo superflua est circuncisio: ergo si omne superfluum a lege Dei est resecandum, patet &c.

RESOLVTIO.

Quia umbram fugat ueritas, apparente baptismo due circuncisionis, non iure aufugit.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ sicut dicit Canon euangelicæ legis, non solum circuncisio: sed etiam omnia sacramenta legalia destituerunt aduenientibus sacramentis nouæ legis, eo quod sacramenta illius temporis huic tempori non conueniebant, tū quia erant obscura quantum ad significantiam: erant enim uelamen: tum etiam quia paruæ uirtutis quantum ad efficaciā: tum etiam, quia grania quantum ad obseruantiam. Et hæc omnia legi illi competebant, quæ erat lex figuræ, & oneris ad confringendam duriciam, & superbiā ceruicis iudaicæ. Lex autem nouæ oppositas habet cōditiones, quia est lex ueritatis, & gratiæ, & suauitatis. Quia lex per Moysen data est: gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est. & omnis suauitatis. Iugū enim suaue est, & onus meum leue. sicut dicitur Matt. Et ideo debuit habere sacramenta expressiora ad signandum, efficaciora ad curandum, & leuiora ad portandum: & iō omnia illa sacramenta cessauerunt, & alia sunt instituta. Vnde August. contra Faustum. Prima sacramenta, quæ obseruabantur, prænunciatiua erant Christi ueniuri, quæ cum suo aduentu Christus complesset, ablata sunt, & alia instituta, uirtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora, & numero pauciora. Ex hoc ergo patet respōsio, quod cum sacramentum baptismi sit institutum loco circuncisionis, q̄d circuncisio cessare debuit, maxime cum illud sacramentum sit expressius in signando, efficacius in curando, & leuius in portando. Hoc aūt totum patet respiciēti conditiones, & proprietates utriusque.

Ioan. 1.

Cap. 12

Lib. 19. cap. 23

AD IELVD ergo, quod obiicitur, q̄ data sunt in fœdus æternum. Dicendū, quōd illud non oportet intelligi ita æternu, q̄d carear fine. In eadem enim litera dominus dicit, quod dabit eis terram in possessionem æternam: & constans est quod terrā promissionis Iudæi non possident: & propter hoc distinguendum de æterno. Dicitur enim æternum tripliciter, aut quantum ad durationem, aut quantū ad finis indeterminationē, aus quantum ad significationē. Primo dicitur dupliciter, aut quia caret principio, & fine, Ecclesiast. Qui uiuit in æternum, circa-

Paulò supra.

Cap. 18

Universidad de Deusto Biblioteca

creauit omnia simul: aut quantum ad priuationem termini. Psal. Statuit ea in æternum. Similiter secũdo modo dicitur duplicitet, aut quia non ita sit semel, qn oporteat fieri pluries: & sic dicitur, Seruiet æterno, q paruo nesciet uti. Aut qa non determinatur terminus: & sic dicitur sacerdotium Aaron æternũ, quia non determinauit dominus, quando cessaret. Tertio modo dicitur dupliciter, aut qa signat æternum: & sic est terra promissionis data in possessionem æternam. Aut qa signat, & ducit in cognitionem uitæ æternæ: & sic dicitur circũcisio eterno. Et isti tres uitimi modi habentur a Glos. super Gen. ibid.

Psal. 148.

Genes. 17.

AD ILLVD, quod obiicitur de hoc quod dicitur Rom. Circuncisio prodest &c. Dicendũ, ꝙ hoc dicit Apostol. secundũm statum illum, in quo erant lex, & circuncisio obseruanda: secũdum enim nullum statum profuit circuncisio sine legis obseruantia: idem enim ipse, qui præcepit circuncisionem, mandauit & legem: si ergo aliquis seruet circuncisionem, & contemnat legẽ, etiam in tpe legis nõ proderat: proderat autem si utranque seruabat, non tantum carnaliter, sed spiritualiter. Quod ergo obiicitur, ꝙ pro tempore euangelico dicit. Testificor omni homini circuncidenti se &c. dicunt aliqui hoc dixisse Apostolum ad terrorem. Sed tamẽ illud nõ sufficit: ideo plus oportet dicere, ꝙ est obligatio ex diuino præcepto, & est obligatio ex conscientiæ dictamine. Ex diuino præcepto nemo obligatur, quia illud est reuocatũ. Sed qui habet conscientiam se teneri ad circuncisionẽ, quia adhuc stat diuinum mandatum, per eã dẽ rationem necesse est, ꝙ habeat conscientiã obseruãdi omnia mandata legis. Vnde Apostolus facit argumentũ per impossibile a destructione consequentis sic. Pseudoapostolici dicebant, ꝙ tenebantur circuncidi, sed non debebãt alia legalia obseruari: & Apostolus dicit ꝙ si tenentur ad hoc p̃ceptum, cũ ita sint alia p̃cepta ut illud, tenẽtur ad oia. Si u. alia sortis est immortalis. & oĩs alia: tamen utrũque est falsum: & uno incõuenienti posito multa sequuntur.

Cap. 2.

Vnde p hoc ꝙ nõ erat tota lex seruanda, uolebat Apostolus arguere, ꝙ circuncisio non esset seruanda. AD ILLVD, qd obiicitur de Christo, qd Christus fuit circuncisus. Dicendũ, quod Christus oĩbus opibus suis nos erudiuit: sed tamen non omnia fecit ad imitationẽ, sicut opera miraculosa, & alia plura. Ratio ante quare Christus uoluit circuncidi, fuit triplex, s. in fidei argumentũ, humiliratis exemplũ, & legis complementũ. In fidei argumẽtum, qa de Iudæis erat secundũm carnem: & pp ipsum specialiter de illo genere nasciturum signandum instituta est circuncisio. Ne ergo uideretur dissimilis patribus, & nõ ille esse, q fuit promissus: & ne p hoc possent Iudæi suum palliare errorẽ: ideo debuit circuncidi. Secũdo pp humilitatis exemplũ, pp quod subiecit se legi, & omnibus legalibus, cum tamen sub nullo esset. Tertio fuit circuncisus in legis cõplementum: unde suscipiendo circuncisionem, impleuit legem: & implendo, cessare fecit, quia legẽ nõ destruxit, sed compleuit, dum ueritatem significatam exhibuit. Et hoc est, quod dicit Aug. contra Faustum, quod sacramẽta ve. Te. in aduentu Christi impleta sunt, & iõ ablata, qa impleta. Et hæc rõ triplex trahitur de Hom. August. super Luc. de circuncisione pueri: & sic patet ꝙ Christus noluit, qd̃ alii imitarentur eũ in hoc, sed quod magis ex hoc eru dirẽtur. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ significatum eius nondum est impletũ. Dicendum, ꝙ circuncisio & habebat principale significatũ, & hoc erat originalis deletio: & habebat consequens. s. liberationem a miseria per Christũ in Oct. resurrectionis. Et quoniã impletum est q̃tũm ad principale signatum in baptismo, & quantũm ad consequens in capite nostro Christo, q resurrexit die octauo, ideo debuit cessare. Sed quod adiungit, ꝙ det manere ut thurificatio. Dicendum, ꝙ thurificatio non manet solũm propter hoc, ꝙ significat, ꝙ faciẽdum est: sed et ꝙ exterior obseruantia quodãmodo moralis est: & etiam qa facilis est; & pterea ecclesia non retinuit de lege, sed instituit, qa alio modo illi thurificabant.

Cap. 16.

Cap. 2.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ circuncisio non aufert decimationem. Dicendum, quod circũcisio nõ fuit remedium uniuersale, sed particulare: nec omnes ad illam obligabantur: & ideo decimatio adhuc habebat locũ. Sed ad baptismũ omnes obligãtur, & est remedium uniuersale, & sufficiens: & ideo si remaneret circuncisio, plus haberet oneris, quãm utilitatis. Et sic patet ultimum, quia dominus noluit, quia non competebat huic tempori, tum propter penalitatem, tum propter particularitatẽ, tũ pp effectus modicitatem.

QVAESTIO II.

An circuncisio cessauerit ante baptismi promulgationem?

VTRVM circuncisio cessauerit ante promulgationẽ euãgelii. Et ꝙ sic uidetur. Matth. Lex, & prophetæ usq; ad Ioãnem &c. aut hoc dictum est inclusiuẽ, aut exclusiuẽ. Sed quocunque modo hoc dictum est, cum defecerit Ioan. & eius baptismus ante passionẽ; uidetur, ꝙ & lex, & sacramenta legalia defecerunt ante promulgationẽ euangelii. ITEM. Ratio, quare circuncisio cessauit, fuit legis impletio, & legalium: sed hæc omnia impleta sunt in passione, cum dictum est, Consummatum est, & uelum templi scissũ est: ergo si hoc fuit ante euangelii promulgationem, ante defecit: & hoc trahitur ex pluribus locis de Lib. quæstionum noui, & ueteris testam. ut Magister dicit in litera. ITEM, Specialis ratio cessationis circuncisionis fuit institutio nobilioris sacramenti loco eius: sed baptismus est institutus ante passionem, & euangelii promulgatione: ergo ante cessauit circũcisio. ITEM, Ad hoc est auctoritas Hier. ad Aug. q̃ ponit in Glo. Galat. Sũt utiqs mortiferæ cæremoniæ Iudæorum omnibus fidelibus: finis enim legis Christus &c.

Cap. 11

Io. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SED CONTRA, Post passionem Paulus circuncidit Timotheum, & in hoc reprehenditur: & seruauit uotum Nazaræorũ: ergo nondum erat malum,
Act.16 & 21. nec circuncisio cessauerat. Si dicas, qd fecit p̃ uitãdum scãdalum. Contra. Propter uitandũ scãdalum nõ est faciendum cõtra ueritatẽ uitæ, uel doctrinæ: ergo si hoc erat malũ de se, nũq̃ ex hoc excusatur, qd non peccauerit. ITEM, Nullus obligatur ad id, quod ignorat, & non põt scire: sed multi erãt, ad quos nõ peuenerat institutio baptismi: ergo illi non tenebantur baptizari; ergo si Deus nõ reliqt eos sine remedio, adhuc post passionẽ circuncisio habuit esse
Epis.9. Tom.2 ctum, & statum. ITEM, Aug. ad Hieron. Circuncisio, & alia legalia non erant noxia: licẽt iam non essent signandis futuris necessaria: magis noxium erat ea quasi noxia prohibere. Est ergo hic quæstio, cum uideatur hic esse multiplex contradictio, qd
Act.15 tenendum sit: nam Petrus uidetur sibi contrarius: qui dixit, ꝙ non erant legalia seruanda, & post modum Iudaizabat: sicut dicitur, ad Gal. ITEM. Pau-
cap.2. lus uidetur sibi contrarius, qui reprehendit Petrum, & postmodum circuncidit Timotheum, & seruauit uotum Nazaræorũ. De primo dicitur Act.16. De secundo 21. ITEM, Petrus uidetur contrarius Paulo, & ecõuer
cap.2. so: quia ad Gal. dicitur, ꝙ Paulus restitit Petro in facie: ergo dissensio uidetur in hoc fuisse inter colũnas ecclesiæ. ITEM. Hier. uidetur contrarius Aug. si
cap.2. cut patet in Glos. Gal. & ꝙ aper te cõtradicãt: hoc apparet in eorum epistolis, q̃bus sibi respondent. Vnde Hier. in epistola ad Aug. Tu dicis legalia obseruare, bonum: ego affirmo malum, non modò eis, qui ex gentili, sed etiam qui ex Iudaico populo crediderunt.

RESOLVTIO.

Nec obseruantiam, nec uim amissæ legalia ante Euangelij prædicationem, orthodoxe fatendum est.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam aperiẽda est uia duplex: quia pcipui doctores, scil. Hier. & Aug. timuerũt in huius qõnis determinatione. Et primò ad intelligendã solutionem Hier. sciẽdũ est, ꝙ beatus Hier. duo tpa intellexit in no. leg. datione, & sacramentorum suorũ institutione. Vnum. s. tps condendi euãgelium, qd incepit ab aduentu Christi usq; ad passionis consummationẽ. Aliud fuit promulgationis euãgelii, ꝙ incep. ab aduẽtu spiritus sancti usque ad finẽ mundi. Similiter intellexit, ꝙ mãdata legalia, & ceremonialia dupliciter cõuenit seruare: uel ex p̃cepto tanq̃ necessaria ad salutẽ, uel ex dispẽsatione, non qa bona sint, sed qa inde eliciturbonum. Concessit ergo Hier. legalia, maximè circuncisionẽ seruari debere, quousq; ueritas euãgelii p̃mulgaretur, & institutio no. leg. aperiretur, & hoc in toto primo tpe. Sed illis incipientibus aperiri, illa cessabant, sicut ista innotescebãt: ita ut nulli post acceptã notitiam ueritatis liceret seruare hmõi sacramenta aliquo modo, nisi solùm, ad quos nõ peuenerat pre-

dicatio euangelii, uel etiam ipsis Apostolis maioribus ex dispensatione, & pia quadã simulatione: cæteri autem erant trãsgressores qualitercunq; seruarent. Et ad hoc ponendum mouit eum auctoritas sacræ scripturæ, & auctoritas ecclesiæ. Auctoritas sacræ scripturæ: nam oes Apostoli consenserũt. Act. 15. legalia non esse seruanda. iterum. Videbat Apostolos alicubi post illam sniam seruasse: & dicebat primam sniam datam esse secũdum rigorem ueritatis: sed obseruationẽ factam esse secundùm simulationẽ pietatis, secũdùm ꝙ dicit Apost. 1. ad Cor.
cap.9. Omnibus oia factus sum, Iudeis tanq̃ Iudeus &c. & hoc pia quadam simulatione. Auctoritas ecclesiæ etiam mouit: qa sancti patres cõiter dãnauerunt hęresim Hebionis, & Cherinthi, q̃ dixerunt legalia cum euãgelio esse seruanda: & pp hoc dicebãt pia quadam, & dispensatoria simulatione esse seruata propter infirmitatem Iudæorum. Sic dicit Hier. ꝙ Petrus seruabat legalia quadã simulatione, secũdum quod Apostolus dicit Gal. 2. ut etiã Barnabas duceretur in hãc simulationem. Et dixit etiam, ꝙ Paulus pia quadã simulatione reprehendit Petrum, qui nec peccabat: sicut Petrus condescendebat Iudæis in legalium obseruationes: ita Paulus in illius obseruantię reprehensione gentibus. Et ita nec Petrus peccauit in maiẽ obseruãdo, nec Paulus in procacitee reprehendendo: sicut Porphyrius hæreticus Paulum, qui principi procaciter insultasset,

Platonicus ilum arguebat, ꝙ Apostolorum

Ecce hæc est positio Hier. & rõ positionis. Aug. autem alio modo soluit. Ad cuius solutionem intelligendã notandum est, ꝙ Aug. triplex tps intellexit. s. tps condendi euangelium, promulgandi conditũ, & custodiendi iã promulgatum. Primum tps fuit ab aduentu Christi usq; ad passionis consummationem, & illo tpe sunt legalia infirmata, & in morte Christi mortua. Secũdum tps fuit a passione Christi usq; ad diuulgationẽ euãgelii in oes gentes, quando potuit dici. In oẽm terrã exiuit &c. & hoc tpe sunt legalia ad tumulũ deducta Tertium tps fuit ab illo tpe usq; ad mundi finem, in quo legalia sunt quasi in tumulo clausa. Vterius notãdum, ꝙ triplici de causa possunt aliqua obseruari. s. propter salutis necessitatẽ, propter honestatem, propter proximi infirmitatem. Dixit ergo Aug. quod primo tẽpore legalia seruari poterant tãquam uiua propter salutis necessitatẽ, uel utilitatem. Secundo tempore seruari poterant ẽt ab his, q̃ audierunt euangelium propter honestatem: quia cum honore adducenda erat synagoga ad tumulum, non quasi idololatra statim abiicieda; & hoc etiam tempore seruari poterãt propter proximi utilitatem, ne Iudæi a fide reuocarentur. Tertio uero tempore nullo modo sunt seruanda: quia qui iam seruat, non est materni corpusculi honorator, sed sepulturæ impudens reuelator. Et ita posuit, quod Petrus, & Paulus uterq; seruauerunt non tantùm propter uitandum scandalum pro-

que no cũ Aristotelea rũ ant. nomine Mal chus, patria Tyrius qui xv. lib. aduersus Christ. Relig. cõscripsit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ximi, sed etiam ad honorem debitum matri impendendum: & quòd non tantùm simulatoriè, sed etiam ueraciter obseruauerunt, non propter salutis necessitatem, quia sciebant ea nõ esse ad salutem necessaria. Similiter poluit, quòd Petrus ueraciter, nõ simulatoriè reprehẽsus fuit a Paulo, non quia legalia seruabat: sed quia exemplo suo gentiles iudaizare cogebat. Ratio autem sua hęc fuit: nam si fuit ibi tantùm simulatio in obseruatione; ergo propter scandalum proximi uitandum licet relinquere ueritatem. Et iterũ. Quare modò non similiter liceret, qd nullus diceret. Rursus. De reprehẽsione Pauli, si simulatè tantùm reprehendit Petrum, falsum ergo dixit, & mẽtitus est Gal. 2. & quòd non ambulabat ad ueritatem euangelii, & quòd reprehẽsibilis erat. Sed quis audeat dicere, quod Paulus in doctrinæ ueritatis dispensatione sit mentitus? Quòd si aliquis diceret: patebit uia hæreticis, ut alia dicãt simulatè dicta. Et quia ipse Augus. doctor egregius uerbis Hieron. addidit: nec mirum, nec est incõueniẽs, ꝙ posteriores prioribus addant: ideo modo soluendi Aug. tanq̃ sufficiẽtiori adhærent, qui melius sentiunt. Vnde Hugo de sancto Victore dicit, quod circuncisio, & alia legalia quantùm ad efficaciam cessauerunt post passionem, sed quantùm ad obseruantiam cessauerunt post euangelii promulgationem. Et præter rationem Aug. aliam rationem assignat, quia nec natura, nec ratio sustinet repentinas immutationes: & ne uideretur lex noua præcipitanter data, cum maturitate subintrauit, & uetera transierunt. Ex his patet responsio ad primum, ꝙ quæritur. Concedo enim sicut rationes ostendunt, quòd legalia quantùm ad obseruantiam non cessauerunt ante promulgationem, nec etiam quantùm ad efficaciam utiliter, quia creditur (sicut dicit Bernar.) quòd habuerunt efficaciam in his, qui distabant, & præceptis adhuc astringi non poterant. In his autem, qui scire poterant, nullam efficaciam habebant.

Sco. 3. d. q. 4. tenet, qd usqs ad ascẽsionem erat necessaria circuncisio Iudais: et qd habebat efficaciã. sed S. Tho. tenet, qꝙ tãtum obligabantur ex conscientia erroꝛea, nõ autẽ ex ui, præcepti.

AD ILLVD: ergo, quod obiicitur, quod lex, & prophetæ usque ad Ioan. &c. Dicendum, quòd illud intelligitur inclusiue: non quia tunc statim defecerit, sed quia ex tunc legalis obseruantia infirmari cœpit.

AD ILLVD, quod obiicitur de impletione. Dicendum, quòd impletio fuit causa cessationis: sed causa ista non ponebat effectum, nisi clarescereet: ueritas enim excludit umbram tantùm dum clarificatur, quia nullus tenetur ad incognitum. AD ILLVD, quod obiicitur de institutione baptismi. Dicendum sicut tactum est, quòd institutio erat causa euacuationis, sed actu non faciebat cessare: nisi priùs pateret sacramenti utilitas, & necessitas. Sed hæc non fuit indicta in aperto usq; post passionem. Dominus enim dicit Nicodemo. Nisi quis renatus fuerit &c. sed hoc dixit quasi consilium in occulto. AD ILLVD, quod obiicitur de Hierony. Dicendum, quòd August. dictis Hierony. addidit, & clarius hoc uidit; & ideo eius dictis standum est. Nam & ipse Hieronimus addendum, & hæc corrigenda sibi commisit. Ex his patet repugnantia: nam Petrus primò dictauit legalia non esse obseruanda: & ideo non esse gentilibus imponenda. Sed tamen postmodum ipse seruauit, ostendens, quod propter statum, in quo aliquando fuerant, essent honorãda. Idem ipsum de Paulo est dicendum. De controuersia Petri, & Pauli dicẽdum, qd̃ idem senserunt omnino, & tamen Petrus iustè reprehensus est, quia reprehensibilis erat nõ quia malè faceret, sed aliquantulum incautè: & ille defectus circunspectionis credo, quod fuit in eo aliqua culpa, licèt nõ esset mortalis: & diuina dispensatione hoc permissum est, ut dũ Petrus reprehensus nõ desisteret, clariùs ueritas patescereet: & quod Petrum exemplum imitandi in actu suo nollet dare. Vnde erat reprehẽsibilis. i. utilis reprehendi: & dignus, quia ad ueritatem euangelii non ambulabat, idest non usquequaq; quia ex hoc ueritas conculcabatur: & ideo Paulus benefecit, & utiliter, quia corã omnibus eũ reprehendit. Nec est excusandus Petrus ab una leui negligẽtia, ne Paulus accusetur graiùs mendacii culpa. AD VLTIMAM contrarietatem patet responsio ex prædictis.

DISTINCTIO QVARTA.

De baptismo per comparationem ad recipientes.

HIc dicendum est aliquos suscipere sacramentum & rem sacramenti, aliquos sacramentum & non rem, aliquos rem & non sacramentum. Sacramentum & rem simul suscipiunt omnes paruuli, qui in baptismo ab originali mundantur peccato: quamuis quidam differẽtur illis, qui perituri sunt; paruulis, in baptismo dimitti peccata, innitentes illi uerbo August.: Sacramenta in solis electis efficiunt, quod figurant: non intelligentes illud ita esse accipiendum, quia cum in aliis efficiant sacramenta remissionem, non hoc eis faciunt ad salutem, sed solis electis. Nam quòd omnibus paruulis in baptismo remittatur peccatum per baptismum, Aug. euidenter dicit: A paruulo (inquit) recenter nato usque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur a baptismo: ita nullus est, qui nõ peccato moriatur in baptismo: sed paruuli tantùm originali, maiores uerò etiã omnibus, quæ malè uiuendo addiderunt ad illud, quod nascẽdo traxerũt: nisi

Lib. de baptismo paruul. 2. In enchir. c. 43. & Habentur de cõs. dis. 4. à paruulo.

Universidad de Deusto Biblioteca

as uitæ impediat. Adulti quoque, qui cum fide baptizantur, sacramentum & rem suscipiunt.

De fictè accedentibus.

Si sine fide, uel fictè accedunt, sacramentum, non rem suscipiunt. Vnde Hieron. Sunt lauacra gentilium, hæreticorum: sed non lauant ad salutem. In ecclesia etiam, qui non plena fide accipiunt baptismam, non spiritum, sed aquam suscipiunt. August. etiam ait, Iudæis omnibus communia erant sacramenta, sed non communis omnibus erat gratia, quæ est uirtus sacramentorum: ita & nunc communis est baptismus omnibus baptizatis, sed non uirtus baptismi, id est, ipsa gratia. Item. Omnis, qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi pœniteat eum ueteris uitæ, nouam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cũ baptizantur, soli paruuli immunes sunt. His, aliisque testimoniis apertè ostenditur, adultis sine fide & pœnitentia ueram in baptismo non conferri gratiam remissionis: quia nec paruulis sine fide aliena (quia propriam habere nequeunt) datur in baptismo remissio. Si quis ergo fictè accedit, non habens ueram cordis contritionem, sacramentum sincere accipit. Videtur tamen August. dicere, quòd etiam fictè accedenti, qui etiam habet odium fraternum; in ipso momento, quo batizatur, omnia condonentur peccata, & post baptismum mox redeant. Sed non hoc asserendo dicit: immo hanc opinionem & præmissam sententiam conferendo: ait enim sic. His, qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur: quia spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum: aut in ipso temporis puncto per uim sacramenti dimissa, iterum per fictionem replicantur: ut etiã illud uerum sit, Quotquot in Christo baptizati est, &c. & illud, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum: ut induat eum Christum sanctitas baptismi; & exuat eum Christum pernicies fictionis. Nam redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertè dominus docet etiam in illo seruo, a quo dominus dimissum debitum petijt: quia ille conseruo dimittere noluit. Sic non impeditur baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittantur, etiam si fraternum odium in eius

Cõmen. ad 16. c. Ezec. & citatur in glos. Enarrationem psalm. 77. in princ. Augu. li. de pœnitentia medicina cap. 2. Et ponitur de cõsc. di. 1. c. Omnis qui.

Li. 1. de baptismo contra Donatist. c. 12. et de cõsc. di. 4. c. Quod Deus in fine.

Sap. 1.

Mat. 18.

in eius, cui dimittuntur, animo perseuerat. Soluitur enim hesternus dies, & quicquid superest: & soluitur etiam ipsa hora, momentumque ante baptismum, & in baptismo. Deinceps autem continuò reus incipit esse, non solùm consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimissa sunt. Hoc autem (ut prædiximus) non sub assertione dicit: quod ostenditur ex eo, quod ait in eodem Libr. sic. Si ad baptismum fictus accedit, dimissa sunt ei peccata, aut non sunt dimissa: eligant, quod uoluerint. Ecce apertè cernis, si tamen attendis, id dixisse August. non asserendo, sed quærendo, & aliorum opiniones referendo. Idem enim ait, Tunc ualere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio ueraci confessione recessérit: quæ corde in malitia perseuerante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri. Non ergo fictè accedenti peccata dimittuntur.

cap. 12. in primis uerbis & d. consec. dist. 4. ca. ostenditur illos. & ca. Tunc ualere.

Quomodo intelligatur illud, Quot quod in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Quæritur ergo, quomodo illud accipiatur, Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis? Potest dici, quòd qui in Christo, idest, in Christi conformitate baptizantur, sicut moriantur uetustati peccati, sicut Christus uetustati pœnæ, induunt Christum, quem per gratiam inhabitantem habent. Potest & aliter solui, Duobus enim modis Christum induere dicimur: uel assumptione sacramenti, uel rei perceptione. Vnde August. Induunt homines Christum aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquando usque ad uitæ sanctificationem: atque illud primum bonis & malis potest esse commune: hoc autem est proprium bonorum & piorum. Omnes ergo, qui in Christi nomine baptizãtur, Christum induunt uel secundùm sacramenti perceptionem, uel secundùm uitæ sanctificationem.

Gal. 3.

Rom. 6.

Eph. 4.

Li. 5. d baptismo contra Donatistas cap. 24.

SVPRA egit Magister de baptismo secundùm se. Hęc est secũdum pars, in qua agit de baptismo in comparatione ad recipientes. Et diuiditur hæc pars in duas partes. In prima agit per comparationem ad communiter recipientes. In secunda specialiter quantùm ad paruulos, infra in fine huius Distinct. ibi Solet etiam quæri &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prima pars habet duas. In prima Magister agit de recipiẽtibus sacramẽtum. In secũda de recipiẽtibus sacramẽti rem tantùm. ibi. *Sunt et alio, ut supra posuimus.*] Prima pars habet duas partes. In prima, pmissa uaria cõditione accipiẽtiũ: agit de accipiẽtibus rẽ, & sacrum. In secuda aut de recipiẽtibus sacrum tñ non rẽ. ibi, *Qui uero sine fide.*] Prima pars I duas. In prima determinat ueritatem. In secũda dissoluit dubitationẽ, siue remouet falsitatẽ. ibi. *Quamuis quidam dissentiunt &c.*] Similiter secũda pars, in qua agitur de fictẽ accedentibus ad sacramentum duas habet. In prima determinat ueritatẽ. In secunda uero remouet dubitationẽ. ibi. *Videtur tamẽ Aug. dicere &c.*] Et ibi primò determinat dubiuta, ortũ ex auctoritate Augu. Secũdò uero determinat dubium, qd ortũ habet ex auctoritate Apostoli. ibi. *Quæritur ergo, quomodo illud.*]

Dub. 1. *Nisi penitentia eum &c.*] Videt August. malè dicere, quia si hoc uerum esset, tunc pẽnitentia deberet pcedere baptismũ: ergo baptismus nõ est primũ inter sacramẽta; qd est cõtra Magistrũ & cõmunem opinionem. Respõdeo. Dicẽdum, ꝙ Augu. non loquitur de pẽnitẽtia sacramẽto, sed de pẽnitentia uirtute tãtùm, cuius actus præcedit in adultis baptismi sacramentum: nec tamen oportet ꝙ actus pẽnitentiẽ formatæ, qui dicitur contritio, pcedat: sed sufficit, quòd actus informis, utpote attritio: atteri enim pœnitere est.

1. 2. *Nec parulus sine fide &c.*] Videtur malè dicere: quia secundũ hoc si parẽtes sint infideles, tunc uidetur, ꝙ parulus damnetur: hoc autem est inconueniens, & contra Augu. Nam (sicut dicit Aug. ad Bonifaciũ.) esto ꝙ parẽtes ducãt filios suos per ignem: nihil eis obest parentũ infidelitas. Si tu dicas, sicut dicit Aug. ad Bonifacium: ꝙ habet uirtutẽ a fide ecclesiæ, quia adest: esto tunc quòd nullus sit fidelis, uidetur ꝙ sacramentum nullã habeat uirtutẽ: sed hoc falsum est, quia baptizatus est, & nullam fictionem habuit: ergo recepit effectum baptismi. Respondeo. Dicendum, ꝙ in salutem parulorum requiritur uirtus passionis Christi cum fide proximi, sicut dicit Augustinus, & supra ostensum fuit. Sed tamen non oportet, ut sit fides offerentium, sed sufficit quod sit fides ecclesiæ, quæ est, uel si hæc deficeret, sufficeret meritum fidei, quod fuit in ecclesia. Sicut enim orationibus sanctorum in uia Deus reconciliat multis peccatoribus: ita merito sanctorum, qui sunt in patria, multa remittuntur nobis, quia priùs meruerunt nobis. Et hoc dicit Aug. ad Bonifacium. Cum offeruntur parulli ad percipiendam gratiam, tam ab eis quorum gestantur manibus, quàm etiam ab ipsis, si ipsi fideles sint: quàm ab unuersitate sanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri intelliguntur, quibus placet ꝙ offerantur: quorum sancta, & in diuidua charitate ad communionẽ spiritualem adiuuantur, & ita offerentes possunt intelligi sancti: non solùm qui sunt in ecclesia militante; sed & qui sunt in triumphante. Nihilominus

nus tamẽ uerum est, quòd sacramẽtum baptismi prodest parulis merito fidei ecclesiæ militantis: quæ quamuis possit deficere in aliquibus pſonis specialiter; generaliter tamen nunquam deficit, nec deficiet: iuxta illud Matth. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationẽ seculi. Vnde sicut species semper saluatur in aliquo induiduorum, sic fides in aliquo fidelium: & hoc diuina prouidentia facientẽ. Nec unquam fuit, postquam incepit ecclesia, quin semper esset aliquis, qui Deo placeret, sic nec unquam erit.

Cap. ultimo.

Dub. 3. *Tunc uidere incipit &c.*] Contra. Videtur secundùm hoc, ꝙ confessio expellat fictionẽ: sed hanc nõ potuit expellere baptismus: ergo maioris uirtutis est confessio, siue pẽnitentia, quàm baptismus. Respon. Dicendum, ꝙ confessio inquantùm est sacramentalis, non expellit fictionem: sed inquãtùm est actus uoluntarius recedens a malo uolito, uel proposito: & ita nõ expellit per naturam sacramenti, sed per naturam libertatis uoluntatis, cum sacramento pẽnitentiẽ; quæ uoluntas si adesset in baptismo, omnẽ culpam deleret: & ita ex hoc non sequitur, ꝙ pœnitentia sit maioris uirtutis.

Dub. 4. *Induunt homines Christũ &c.*] Videtur malè dicere: quia nullus induit Christum, in quo non sit receptio, secundũ illud Apostoli. Induite nouũ hominem, q secundùm Deum creatus est in iustitia, & sanctitate ueritatis. Itẽ. Induitio dicit aliquem habitũ: ergo, cũ in ficto nullus habitus detur de nouo; uidetur, ꝙ nihil induat. Respon. Dicẽdum, ꝙ induere Christum est aliquem habitum accipere, per quem homo fiat aliquo modo cõformis Christo. Conformari autem Christo est dupliciter, aut exteriùs, aut interius. Et interius dupliciter: aut per charitatem unientem, & transformantẽ in eum, qui amatur: & fidem similiter conformãtem: aut per aliquid gratis datũ, ad hoc pparans, & disponẽs. Dico ergo, ꝙ uiri sancti, & charitatem habet, & bona opera, & conuersationẽ sanctã, & sacramẽtũ perceperũt, & Christum induerunt quãtùm ad sacramẽti susceptionẽ, & conformationẽ in cõuersationem exteriùs similiter. Sed fictẽ accedentes, quia exteriùs suscipiunt signũ: uel qd est signũ passionis, & mortis, & resurrectionis, & interius characterem (quæ ad gratiam disponũt) Christũ aliquo modo induunt, sed imperfectè: quia quãuis non remouentur: tamen nouo homini quodammodo similes fiunt. Et sic patet utrumque obiectum: procedunt. n. secũdùm ꝙ induitio dicit conformitatem secundùm habitum perfectum &c.

Ephes. 4.

ARTICVLVS I.

QVÆSTIO. I.

An baptismus deleat omnem culpam in dignè suscipiente?

AD intelligentiam huius partis duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de suscipientibus sacramentum baptismi dignè. Secundò de suscipientibus fictè. Circa primum quærũtur tria. Primò quæritur, utrum baptismus in dignè suscipientibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

pientibus deleat oēm culpam. Secundō utrum deleat omnem pœnam. Tertio, queritur, utrum in ōibus æqualē habeat efficaciā.

QVOD in dignè susciptentibus deleat omnem culpam, ostenditur sic: super illud Exod. Cap. 14 Nec unus ex eis remansit. Glos. Oia peccata ablata sunt in baptismo, potentia diaboli est submersa. ITEM. Baptizatus si statim post baptismum moreretur euolaret statim: sicut dicunt sancti: & Beda ꝙ baptismus aperit cælum: sed nullus statim euolat, in quo est aliqua culpa: qa perfectio gloriæ nō compatitur culpā: ergo baptismus delet omnem culpam. ITEM. Quantulacumq; gratia delet omne mortale, &c etiam ueniale; de quo ē contritio: ergo si sacramentum baptismi aliquid addit, uidetur quod deleat omnem culpam.

Sup. Luca cap. 3. in gl. sed secundū suū ordinē cap. 10.

ITEM. Sacramentum baptismi est remedium perfectum: cum sit fundamētum legis perfectionis: ergo cum originale peccatum primauerit hominem innocentia directè, & principaliter; non delet perfectè originale, nisi restituendo innocentiam: sed non est innocēs simpliciter, nisi qui caret oi culpa: ergo &c.

CONTRA. Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ, sicut dicit Hierony. Quod non sanat oculum, sanat calcaneū: ergo cum culpæ sint diuersæ, non tantum specie, sed genere; utpote originalis, & actualis, & mortalis: ergo ad hoc ꝙ curentur, necesse est, ꝙ diuersæ adhibeantur spirituales medicinæ: sed baptismus est unicum sacramentum: ergo non delet omnē culpam. ITEM. Gratia baptismalis est gratia incipientium: sed status incipientiū magis est cōpossibilis culpæ, q̄ proficientiū, & perfectorū: & gratia incipiēs magis compatitur culpā, quām proficiens, uel perfecta: sed gratia in proficientibus, & etiam ꝑfectis compatitur aliquam culpā, s. uenialem: ergo multō fortius gratia baptismalis. ITEM. Esto ꝙ aliquis accedit ad baptismum cum motu uenialis peccati; aut datur ei effectus sacramēti, aut non: si nō, ergo est fictus: sed quicunque est fictus, peccat mortaliter: ergo ueniale peccatum illi est mortale; quod stultū uidetur, si quis hoc dicit; qa ad nihil nouum obligatur: si autem est fictus: ergo recipit gratiam: & constans est, quod illa non delet culpam: quia tunc sumui esset, & non esset talis culpa: ergo gratia baptismalis non delet omnem culpam. ITEM. Si baptismus deleret omnem culpam, cum sacramenta non sint nobis necessaria, nisi ad culpam delendam: quia si non esset peccatum, non esset sacramentum: ergo cætera superfluunt. Et iō quæritur, utrum talis effectus debuerit dari alicui sacramento: & quare magis sacramento baptismi, quām alicui aliorum?

RESOLVTIO.

Quia (iuxte Apostolo) non sicut delictum, ita & donum: ex magna Dei liberalitate factum est, ut sicut omnes & per omnia per originalem culpam damnamur: ita per baptismum in pristinam innocentiam spiritus reducamur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut auctoritates dicunt, & Magistri communiter asserunt, in sacramēto baptismi (si plenè ꝑcipitur eius efficacia, & remedium) omnis culpa deletur, & restituitur homo in pristinā innocentiam quantùm ad animā. Si quæratur ratio huius propter quid? Dicendū, ꝙ huius rō causalis fuit diuina liberalitas, quæ tantam huic sacramento contulit efficaciam. Si autem quæratur ratio huius, potest congruitas triplex assignari. Prima potest esse ex parte eius, cōtra qd̄ baptismus est. Baptismus.n. ꝓprie est contra originale; ꝙ inter oia peccata peiores in anima reliquit sequelas; & cuius corruptio est uniuersalis, & magna: & ideo congruum fuit, ut Deus magnæ efficaciæ remedū institueret in contrarium: ut sicut in corruptione illius morbi manifestatur rigor diuinæ iustitiæ: sic etiam in remedio maniestaretur dulcedo diuinæ misericordiæ: ut non solùm illi morbi sed omnia, quæ consequuntur annexa, huius remedii uirtutē deleantur. Et hoc est, quod dicitur Rom. Nō sicut delictū, ita & donum &c. Secunda congruitas est ratione eius, ad ꝙ est, scilicet ad regenerandum. Vnde in hoc sacramento transfert homo a potestate tenebrarum in adoptionē filiorū Dei; & maximè a peritur largitas diuinæ manus in primo reditu, & aduentu. Et hoc, est quod dicitur Timot. Per lauacrum regenerationis & renouationis spiritussancti, quem effudit in nos abundè. Tertia congruitas est rōne ordinis: quia illud est primum inter oia sacramenta, & fundamentum ad alia: iō ut perfectū sternatur fundamētū; placuit diuinæ misericordiæ huic sacramento perfectam dare efficaciā ad delendū omnem culpam: ut posteriorum obitus is, qui baptizatus est: & quasi nouus effectus: oīno ad interiora extēdat se. Et qa disposuit huic sacramēto dare ꝑcipuam efficaciam, & qd uirtus passionis spiritualiter huic sacramento adesset: iō dedit expressam significātiam: hoc.n. inter cætera magis indicat, animam fieri sanctam, & puram. Concedendū est ergo, ꝙ delet omnem culpam.

Cap. 5.

Cap. 3.

AD ILLVD ergo, ꝙ obiicitur; ꝙ diuersorum membrorū diuersæ sunt medicinæ &c. Dici potest, ꝙ hoc est uerū in corporalibus: in quibus est arctatio virtutis: in spiritualibus autem, ubi est maior cōmunicatio bonitatis, secus est. Sed quia hoc diximus uerum esse in spiritualibus: propter hoc, ꝙ sacramenta distincta sunt. Dicendum, ꝙ remedium pōt morbum respicere dupliciter; aut quia principaliter fit ad hoc; aut qa huc curat tanquam annexum: dico ergo ꝙ secundùm quod diuersi sunt morbi spirituales, diuersæ ēt sunt medicinæ sacramentales, principaliter ordinatæ ad illos. Si aūt morbus habeat alium morbū coniunctū; & medicina perfectā habeat uirtutē curādi: non tantū curat principalē, sed ēt annexū: & sic dico sacra baptismū. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ gratia baptismalis est incipientium. Dicendū, ꝙ gratia baptismalis habet duplicem cōparationem, s. ad bonum, ad qd̄ habi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

habilitati & ad malum, a quo cu rat, siue ad peccatum. Secundũ primam cõparationem cõperit statui inscipientium: sed quantũm ad a iam cõparationẽ, cum sit perfectum medicamentum; habet uim gratiẽ: & hoc ex diuina ordinatione, q̃ in illo sacramento uult omnia delere, & innocentiam perfectẽ instituere. AD ILLVD, ꝓ obiicitur de motu uenialis peccati. Quidã respõdent, quod ueniale tũc efficitur mortale, ꝙ negligit se præparare, & ad sacramentum disponere: non quia idem peccatum, ꝓ sit ueniale, fiat mortale: sed ꝙ additur contẽptus, qui est mortalis. Sed hic sermo durus est: quia frequẽter insurgunt ueniales motus, ẽt cum spirituales homines sint in perceptione diuinorũ sacramentorum. Ideo dicunt alii, quod est fictio dupliciter, s. simpliciter, & secundũm ꝙd. Fictio simpliciter aufert totum effectũ. & hæc ẽ uoluntate mortaliter peccandi. Fictio secũdum quid: & hæc est uenialis, q̃ non impedit ingressum gratiæ: sed complementum gratiæ unde in tali non habet perfectum effectum. Aliter tamen potest dici: quod motus uenialis nõ facit fictum simpliciter: sed ad tẽpus: quia gratiam non expellit, sed retardat: dum non eleuat se ad recipiendũ diuinam gratiã: & quãdo talis motus cessat, credo ꝙ statim baptismus plenum effectum habeat: & hunc motũ, & alia peccata deleat: etiã si nõ superueniat de illo contritio nõna &c. QVOD VLTIMO obiicit, patet: quia baptismus nõ est irrabilis. Et iterum: aliquæ sequelę remanent, q̃ quamuis nõ sint culpa, inclinãt tamen ad culpã: & ideo indigent remediis aliis. QVARE autem hoc sacramentũ magis sit efficax, quãm alia, patet ex iam dictis.

QVAESTIO II.

An baptismus deleat, aut delere debeat omnem pœnalitatem.

VTRVM sacramentum baptismi deleat omnem pœnam? Et ꝓ sic uidetur. Rom. Sine pœnitẽtia sunt dona Dei. Glo. Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, aut planctum, aut aliquid aliud opus: ergo uidet, ꝓ baptizatus nullius pœnæ sit debitor. ITEM. Aug. Baptizatus es, mundatus es, & restitutum est corpus tuum ad statum primi hominis: ergo si primus hõ nullius pœnæ fuit debitor, uidetur similiter ꝓ nec baptizatus. ITEM. Pronior est Deus ad miserendum, q̃ ad condemnandum: & passio Christi plus meruit, q̃ peccatũ Adę demeruit: sed Deus in ultiõe peccati Adæ pœnas nobis multiplices inflixit: ergo multò fortius ꝑ ꝑ meritum passionis Christi non tantũm à culpa, sed ẽt a pęna debet eripere, omni. s. quam inflixit. ITEM. Remota causa, remouere debet effectus: sed cõ nostræ pœnalitatis, & mortalitatis fuit culpa: ergo restituta innocẽtia, iã non debet durare pœnalitas aliqua, uel mortalitas. Si tu dicas, ꝓ culpa fuit causa mortalitatis, nõ sic innocentia causa cõtrarii. Contra. Si oppositum est causa oppositi, & propositũ propositi: ergo cum culpa sit causa ponens mortalitatem: similiter innocentia ponet impunitatẽ, & immortalitatẽ: ergo si baptismus reducit innocentiam, uidetur quod tollat omnem pœnã.

CONTRA. Videmus paruulos baptizatos, qui nullam culpam cõmiserunt: post baptismũ multis cruciatibus subiacere: & constat, ꝓ non iniustẽ: ergo baptismus nõ absoluit ab omni pęna. ITEM. Videtur, ꝓ non debeat ab aliqua pęna absoluere: quia Aug. dicit. Aut Deus punit, aut homo. Et iterum 2. ad Tim. 2. Iustus est, seipsũ negare non potest: ergo cum dimittere malum impunitum, sit non tm relinquere uniuersum in ordinatum: sed ẽt facere contra iustitiã: uidetur ꝓ Deus in baptismo nõ deberet ab oĩ pęna absoluere. ITEM Baptismus magis ẽ remedium contra originale, q̃ cõtra actuale: sed nõ curat a pęnis cõtractis ꝑ originale: ergo nec absoluit a pęnis debitis actuali: ergo uidetur, ꝓ a nulla. Si tu dicas, ꝓ relinquuntur pęnæ contractę ad exercitium. Cõtra. Magis est exercitium in pœnis psonalibus, q̃ sit in naturalibus: ergo potius deberet illas dimittere. PROPTER HOC est quęstio, cũ bonus medicus intẽdat semper radicẽ morbi curare: & bonum remedium ad hoc feratur, propter quid baptismus relinquit magis pęnam fomitis, quæ inclinat ad peccatum, quãm alias pęnas debitas pro peccatis?

in ex. psl. Ps. 44. post medio, & con tem. 1. sup ps. 38.

Q̃ collaterali.

RESOLVTIO.

Ab æterna & satisfactoria pœna absoluit prorsus baptisma, a contracta uero nequaquam, nec quidem iniuria.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ distinguendum est de pœnis. Quædam n. pęnæ sunt æternales: & quædam temporales. Ab omni æternali absoluit baptismus delendo omnem culpam. De tẽporali uero distinguendũ ꝙ quædã contrahuntur: quędã assumuntur. Cõtrahuntur autẽ sicut fames, & sitis, & passiones cõtemporaneę uitę. Quædã imponuntur, & assumuntur, ut ieiunia, & corporalia, & spiritualiã exercitia, & laboriosa opera. Baptismus ergo absoluit ab oĩ pęna æternali: absoluit nihilominus ab oĩ pœna ꝑpali satisfactoria, siue assũpta: nõ ãt ab oĩ contracta, utpote à fame, siti, & infirmitate, & cęteris pęnis spũalibus. Rõ ãt huius est, ꝓ Deus ad hoc ipsum nõ ordinauit. Et rõ, quare non ordinauit est, ꝙ cõgruum fuit, ꝓ hmõi pęnalitates in nobis reliquerẽt: & hoc ad manifestãdum æquitatẽ diuini iudicii, ad demonstrandũ fructum passionis Christi, ad promouendũ meritum lib. arb. Ad manifestãdum ęquitatẽ diuini iudicii, ut illa sntia, quã dictauerat de morte Adę, & posterorũ eius: immobilis permaneret: unde ab illa nemo euadit. Ad ostẽdendum fructũ passionis Christi: quia si dominus curaret naturã, & fomitẽ, filius nasceretur immunis a culpa, nec indigeret regenerari a Christo: iõ ut oẽs se ipsius passiõe noscant egere, data est uirtus sacramẽto a passione: siue ad hoc ordinatũ est ut pęnas remittat psonales non naturales, ꝙ a remediũ respicit psonã, nõ naturã &c. Ad amplificandũ meritũ lib. arb. promouent. n. ad bonum multiplicitę hmõi pęnalitates. Dantur. n. ꝑ-

pre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap.6. pter humilitatem. Iob. Sagittæ domini militant in me, quarum indignatio &c. Propter timoris
cap.6. incussione Iob. Terrores domini militant contra me. Propter
cap. 28. sui ipsius cognitionē Isa. Tantū modo sola uexatio dabit intellectum &c. Propter stimulationē
cap.2. ad bonum. Mich. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem. Propter exemplum non peccādi. Zach. Addā exemplum meū
cap.13 ab adolescentia mea. Propter
Cap.3 exercitiū virtutū. Iudit. Hę sunt gentes, quas reliquit dominus, ut erudiret Israel. Propter hoc ut sit signū adoptionis filiorū.
cap.12 Heb. Si extra disciplinā estis &c. Propter hoc etiam, ut nemo acceipiat hoc in retributionis præmiū: ne. s. hoies propter hoc ad baptismū venirent. Si. n. daretur ibi immortalitas; ꝓpter hoc plures accederēt, q̄ propter gratiā: nec fides tunc haberet meritū, cui humana rō prēberet experimentū. Prima ergo ratio, quę dicit, quod remanet pœna corporalis, concedenda est. Sed ꝓ dicit Aug. ꝓ corpus restitutū est in statū primi hominis. Dicendum, quod intelligitur quantū ad innocentiam, non quantum ad naturam.

Greg. Homil. 26 in Euang. circa initium.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod Deus pronior est ad misere ndum. Dicedum, quod sic decet Deum misereri, ut inuiolabilis maneat sententia ueritatis: & ideo patet, quod non debuit sintam latam contra hoiem retractarei sed manente sententia remedium misericorditer adhibere. Et primum fecit quasi cōpatiūs, secundum uero ex se. Aurius meritum Christi nō ordinatur efficaciter nisi his, q̄ ei adhærent, & ita personas respicit. AD ALIVD, quod obiicitur de causa. Dicendū, quōd est ꝓ dā causa efficiens, & conseruās: quædā inducens, sed non cōseruans. primo modo hēt ueritatē, secundo modo non. Exēplū horum est in sole, & lumine, gladio, & vulnere. Primo mō culpa non est causa pœnæ, sed secūdo modo. QVOD tamen obiicitur, q̄d si oppositū cā oppositi &c. Dicendum, quōd illud est uerum, ubi est tota cā. Pōt nihilominus dici, ꝓ innocentia nō est causa immortalitatis meritoria, sicut culpa fuit meritoria mortalitatis: & q̄uis mereatur, tamē diuina dispensatione (ut dictum est) non redditur statim. AD ALIVD, q̄d obiicitur, ꝓ aut punit Deus, aut homo. Dicendū, q̄d homo aliq̄ pœnam habuit, cum peccauit. aliq̄ cum conteritur: residuum uero soluit Christus de suo: & sic non remanet impunitū. AD ALIVD, Dicendum, ꝓ baptismus est remediū respiciens ꝑsonam, non naturā: & rationes huius dictæ sunt: ideo pœnā personalem, non naturalem remittit. AD ILLVD, quod obiicitur de medico, q̄d curat radicē. Dicēdū, q̄d Deus utroq; modo curare potuit; sed tamen magis hoc modo curare disposuit: non ut totum genus curetur simul: sed quilibet, qui uellet curari, & quilibet in propria persona: quia magis astringebatur Deo, dum hoc recognoscebat beneficiū. Et diuina cēsa institutio hoc exigebant tanquā congruum, & decens. Si enim unuiquemque nostrum Deus curasset in radice, non sic gratiā Dei cognosceret q̄libet: nec ita gratus esset de beneficio ꝑstito in alio, sicut de ꝑstito in seipso.

QVAESTIO III.

An ruē suscipientes baptismum æquē eius efficaciam recipiant?

VTRVM dignē recipientes sacramentum baptismi, omnes & equaliter recipiant eius efficaciam. Et quōd sic uidetur.
Tom.7. Aug. in libro de unico baptismo. Baptizari alius alio magis non dicitur, uel minūs: ergo æqualiter. ITEM. Ratione uidetur: q̄a baptismus restituit quēlibet ad plenam innocentiam: ita ꝓ baptizatus statim euolaret, si moreretur: sed unum non est altero innocentior: ergo &c. ITEM. Baptismus habet efficaciā a passione Christi, sed Christus se æqualiter obtulit, ꝓ omnibus: ergo & sacramentum æqualiter habet efficaciam in omnibus. ITEM. Quæritur, in quo maiorem habet efficaciam? aut in eo qui magis peccauit: aut in eo qui minūs. Quod in eo q̄ magis uidetur, quia utrq; totum remittitur, & illi magis qui peccauit amplius. Sed quod in eo, qui minus uidetur, quia ille est gratia dignior: ergo &c.

CONTRA. Dicitur Matth. de
cap.25 dit uicuique secundū propriā uirtutem: sed unus est dispositus magis, quā alius: ergo unus plus accipit a Deo in baptismo, quam alter. ITEM. Damas. Peccatorum omnibus similiter per baptismum uenia datur, gratia autem secundum proportionē fidei, & purgationem. ITEM. Deus dator est gratiæ in baptismo: & cōstat quōd uoluntarius & rationalis: sed ratio dictat, eū qui donat, secundum ꝓ melius inuenit aliquem dispositū, plus eis donare: ergo &c.

RESOLVTIO.

Baptismus æquē characterem imprimit, & peccatum delet: sed non æquē omnes habilitat ad bonum gratiæ.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ supra dictum est, prima res baptismi est character, secunda e infusio gratiæ, tertia est restitutio innocentiæ. Quantum ad characterē nō est magis, uel minus: unus. n. alio non est magis baptizatus. Quantum ad tertiū. s. innocentiam, æqualiter: quia unus nō est magis innocēs alio. Quātum ad medīū uerō, quod est gratia: dicendum, ꝓ est magis, & minūs. Sed gratia duplicem habet actum, scilicet delere peccatū, & habilitare ad bonū. Quantum ad deletionem peccati maiorē habet effectum in eo, qui plura commisit: sed non tamen propter hoc est maior, q̄a modica gratia potest delere omnem culpam. Quātum uero ad habilitationem ad bonū, in eo qui magis disposuit se, maiorem habet efficaciam. Et propterea ipsa est maior, quia ex hac parte attenditur augmentū gratię. PER HOC patent omnia, prēter illud de passione. Ad quod dicendum, quod & si Christus pro omnibus passus est, non tamen habet passio eius in omnibus efficaciam, quia nō omnes se disponunt sic. Et si æqualiter passus est, non tamen habet æqualem in oēs efficaciam: quia non omnes æqualiter se disponunt:

Dist.3. art.1. q.1. in resō. arg.

Universidad de Deusto Biblioteca

nunt: sed qui propinquiùs accedit, magis accipit, sicut ad ignē. Primæ duę rationes currunt secundùm illam uiam, secūdùm quam est ęqualitas characteris, & eloquentiæ. ADILLVD, qđ quæritur, cui plus donat, uel ei, q̃ plus peccat, uel ei qui minus? Dicendum, quòd quantùm ad remissionem culpę, & dimissionem pœnę, ei qui plus. Quantū uerò ad habilitationem ad bonū aliter potest esse, secundùm quòd magis se disponit, & Deus acceptat: quia frequenter ubi abundauit delictum, super abundauit & gratia. Tamen cæteris paribus minor præparatio ei, q̃ minus peccauit, pro maiori reputanda est: unde credo magis eum dispositum ad gratiam. Et si tu obiicias, cui plus dimittit, plus diligit. Dicendum, q̃ illud nō ponitur, quòd ita sit semper: sed quia de bono, & ęquo debet plus diligere ex dimisso: sed nō oportet, q̃ plus diligat ex bono dato, & commisso: & sic patent omnia circa hæc quęsita.

Rom. 5

Luc. 7.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An inuitè baptizatus suscipiat sacramentum baptismi?

CONSEQVENTER quātùm ad secundū articulum quæritur de fictè accedentib. Et circa hoc quæruntur tria. Primò quæritur, utrum aliquis inuitus, siue coactus suscipiat sacramentum baptismi. Secundò, utrum fictus recipiat sacramentum, & non rem. Tertiò, utrum recedēte fictione baptismus habeat in eo plenam efficaciam.

QVOD aliquis inuitus nō recipiat baptismum, uidetur: quia dicitur in decretali Innocētii, q̃ si aliquis omnino recusans immergatur, non est baptizatus. ITEM. In sacramento baptismi contrahitur matrimonium spirituale, & desponsatur anima Deo: sed matrimonium spirituale aut tantum, aut plus exigit de consensu, quam matrimonium carnale: ergo si coactio impedit matrimonium carnale, similiter uidetur, quòd impediat, ne quis suscipiat baptismatis sacramentum. ITEM. Sacramentum est donum Dei nō solùm rōne gratiæ gratum facientis: sed etiam characteris impressi: sed gratia Dei nō tantum nō datur repugnantibus, immo etiam subtrahitur: ergo uidetur quòd tali modo conferatur sacramentum. ITEM. Lex euangelica est lex libertatis: ergo & sacramenta euangelica sunt libertatis: sed quòd libertatis est, libere suscipitur a uoluntate: ergo uidetur, q̃ nec de iure, nec de facto aliquid sacramentū baptismi recipiat inuitus.

CONTRA. Paruulus, & furiosus recipiunt sacramentum, quātuncumque renitantur, sicut patebit infra: si ergo hoc uerū est, ad receptionē eius non concurrit actus uoluntatis: ergo omnia recipit inuitus, ut uoluntarius. ITEM. Baptismus est remedium contra originale: sed originale contrahit necessario puer, cum nascitur: ergo uidetur similiter, q̃ ad baptismum possit inferri alicui necessitas uiolētię. ITEM. Non potest magis cogi uoluntas, quàm cōminando, uel intentando ad mortē: sed si aliquis cōpulsus timore mortis sacrificet, erit idololatra: ergo similiter si sacramentū baptismi recipiat timore mortis, sacramentū uerū est. ITEM. Si aliquis baptizatur ex amore malè inflāmante, baptizatus est de facto: ergo si non minus repugnat baptismo amor malè inflāmās, quā timor malè humilians: si sic baptizatus ex malo amore baptizatus est, similiter uidetur, q̃ baptizatus ex timore, sit baptizatus.

RESOLVTIO.

Qui uerbo, opere, & intentione, ut cunq; renuit, nequaquam baptizatur: qui autem minis, timore aut spe aliqua ducitur, licèt deludat, baptismum recipit.

RESPONDEO. Dicēdū, q̃ coactio duplex est. C. sufficiens, & inducens. Si aliqs mergatur coactione sufficienti, utpote qa qui uiolenter acceptus est, & ipso renitēte manibus, & pedibus mersus est, talis nullo modo baptizatus est qa nullo modo fuit in eo cōsensus, nec uoluntas, immo fuit oīno repugnans. Si aūt aliquis immergatur coactione inducēte, utpote minis, uel flagellis: ita q̃ magis uult se subiicere sacramēto ecclesiæ, q̃ morte perire. Dico, q̃ aut intendit alios illudere, & mortē euadere: & tūc qa nō est intentio, nō est sacramentū: cū nullus dicatur baptizatus esse, q̃ consentit se immergi ad iocum. Aut ipse uult illud, qđ facit ecclesia, circa se fieri magis, q̃ uelit perire: & tunc siue credat, siue nō: siue uelit habere gratiam, siue nō: dicēdū, q̃ recipit sacramētum: eo qđ quāuis nō sit ibi uoluntas meritoria, est tamen ibi consensus, & uoluntas: nec est simpliciter inuoluntariū. Vnde qa talis uult exterius sacramentū recipere: uult aliquid in se fieri, qđ fit. Et sic pp hoc, qđ subiicit se causæ, se subiicit necessario annexo: & ideo secūdū Canones, & doctores Theologiæ talis iudicandus est baptizatus.

ET EX hoc pater illud, qđ primò obiicitur: nam ista est intentio Innocentii. ADILLVD, qđ obiicitur de matrimonio carnali. Dicendū, q̃ nō est simile: qa enim coacta connubia consueuerūt habere malos exitus, iō sacri Canones interdixerūt ipa. Alia tamē pōt esse ratio huius, ut dicitur infra. Nihilominus tamen illud uerū est, qđ non tanta uoluntas requiritur in aliquo ad susceptionem baptismi, sicut ad contractionem matrimonii. Si.n. pater exponat paruulū ad baptizandū: non potest paruulus cum ad adultā ætatem uenerit, reuocare. Nō sic est de matrimonio, qa quantuncunq; pater obliget paruulum, nunquā obligatur nisi consentiat, cū peuenerit ad annos discretionis.

Dist. 26 & deinceps.

ADILLVD, qđ obiicitur, q̃ sacramentum est donū Dei. Dicēdum, q̃ est donum gratiæ gratis datæ, & gratum facientis: licèt aūt donum gratiæ gratūfacientis non detur habenti duplex cor, & duplicem uoluntatem: datur tamen donum gratiæ gratis datæ, quod non exigit tātā dispositionē in suscipiēte. ADILLVD, quòd obiicitur, q̃ lex euangelica est lex libertatis. Dicendum, q̃ uerum est, q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

de iure non datur, nec dari dēt ei, qui libera uoluntate non accedit: & ius diuinum hoc dictat, & Constantinus de hoc legem condidit. De facto tamē si fiat, factum est: hoc tamen habet ueritatem in re sacramenti, quod facit esse in lege libertatis. AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium, ꝙ quantuncunq; renitentis sacramentum dari potest ꝓp paruulū, & furiosum. Dicendum, ꝙ non est simile, quia illi non habent usum uolūtatis: unde non statur appetitui suo, sed uoluntati offerētium. Tamē de furioso distinguitur, qa aut habuit aliquādo usum liberi arbitrii, aut nō habuit. Si nō habuit, iudicandum est sicut de paruulo. Si habuit, & in illo baptizari uoluit: iudicandum est cum baptismum recipere: sed si nullo modo uoluit, non est credendū ipsum recipere sacramentum. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ originale contrahit qs inuitus. Dicendum, ꝙ non est simile: quia originalis contractio est quasi naturalis: & ideo inuitabilis: sed remedium baptismi non respicit naturā: sed potiūs uoluntatem personæ: & ideo non est simile. AD ILLVD, quod obiicitur ultimo de cōminatione mortis. Dicendū, ꝙ maior pōt esse coactio, q̄ hæc nam hæc est solum inducens, nō sufficiens: sed cum accipitur, uelit, nolit, & immergitur: ibi e sufficiēs coactio. Quamuis, n. uoluntas nō possit cogi in uolendo, pōt tamen simpliciter homini fieri coactio in actu exteriori. Vnde uolūtas inducta uoluntas est: & ideo hic imprimitur character, & ibi nō. Exemplum in eo, q̄ ponit thura timore mortis: & de eo, cuius manus trahitur uiolenter: primus cōsentit, & peccat, & dicit, sacrificare: secundus nō. Sic qui sacramētū inductus suscipit, dicitur consentire: siue inducatur amore bono, uel malo: siue timore bono, uel malo: suscipit sacramentū, qa sacramenti susceptio est bonis, malive cōmunis: & ideo talis uoluntas sufficit ad sacramentū, ut Seniores dicūt. Et sic patet quibus character baptismalis imprimitur.

QVAESTIO II.

An fictè accedens ad baptismum, recipiat sacramentum, & non rem sacramenti?

VTRVM fictus recipiat sacramentum, & non rem. Et ꝙ sic uidetur per illud Sap. Spiritus disciplinæ sanctus effugiet fictū. ITEM, Ratione uidetur, quia gratia non stat, nec stare pōt cum proposito peccādi: immo habita expellitur: sed talis accedit in proposito peccandi: ergo &c. ITEM, Baptismus est sacramentum fidei: ergo necesse est accedentem ad ipsum credere, si est in statu, in quo possit. Vnde Matth. ult. Qui crediderit, & baptizatus, &c.

CONTRA. Sacrameta no. lesūt causa: sed posita causa, ponitur effectus: ergo si aliquis recipit sacramentum, etiam si fictus est, recipit & rem. Si dicas, ꝙ causa ista potest impediri, ut nō efficiat propter malam dispositionem in suscipiente, tamen nō potest impediri, quin significet: ergo si significat ibi esse gratiā, & non est: falsum est ergo signum. ITEM. Quæro quid impe-

pedit: & constat quòd nihil magis repugnat gratiæ, quàm culpa: sed culpa non impedit, immo expellitur: ergo a nullo alio potest impediri. ITEM. Si fictio impedit, quæro quid faciat hominē fictum? si defectus fidei: ergo eadē ratione defectus charitatis: & tunc omnis non habens charitatem est fictus: ergo nullus recipit gratiam.

RESOLVTIO.

Quia Deus neminem inuitum sibi ascisit, gratiam in baptismo non dat, qui eam reiicit.

RESPONDEO. Dicendum, qd ad hoc uoluerunt aliqui dicere, quòd fictus accedens ad baptismum recipit sacramentum, & rem pro instanti illo, quo baptizatur, ut uerificetur illud Apostoli. Quicunque baptizati estis in Christo, Christum induistis: sed statim post recedūt uitio fictionis: & hoc dicunt August. sensisse. Sed Magister hoc improbat in litera, & ostendit August. sensisse contrarium. Et ꝓpterea aliter est dicēdum, quod fictè accedens recipit sacramentum, & non rem. Fictus autem dicitur ille, qui aliud exteriūs pōtendit, aliud habet interius: tales est, qui exterius se corporaliter subiicit, sed interius uoluntate aduersatur. Vnde cum triplex sit potentia interior, tripliciter potest aduersari: aut discredo quantum ad rationalem, aut maium appetendo quātum ad concupiscibilem, aut sacramentum cōtemnendo quātum ad irascibilem: & in tali non habet effectū sacramētū, qa Deus nulli inuito dat iustitiā, nec gratiā: alioquin nō esset iustitia.

Rom. 6

ET PER hoc patet, qd obiicit de causa. AD ALIVD, Dicendum, quòd sacramentum significat se facere in recipiente remissionem, & quantum est de se semp facit: sed quòd nō fiat, uitium est suscipientis: & ita ueritas est in sacramento, sed falsitas in ficto. AD ALIVD, Dicendum, quòd gratia expellitur, & recipitur in anima secūdùm eō formitatem uoluntatis, similiter & culpa. Vnde culpa nō obsistit gratiæ, nisi quamdiu uolūtas est illi consentiens, quando autem doler, tunc consona est. Cum ergo dicitur, quod nihil magis repugnat gratiæ, q̄ culpa: intelligendum est, ꝙ repugnare potest esse dupliciter: uel quantùm ad resistentiam, uel quantùm ad oppositionem secundùm formam. Exempliū est de tenēbris in aere, & de opacitate respectu lucis. Sic dicendū in proposito, quod culpa, & gratia repugnant secundùm oppositionem formæ sed fictio secundùm oppositionem resistentiæ, unde fortiùs repugnat. AD ILLVD, quod obiicitur de defectu fidei. Dicendum, quòd necesse est rationem concordare sacramento, & uoluntatem: sed non oportet, quòd perfecta concordia, quæ est per gratiam gratum facientem, sed ea, quæ est per gratiam gratis datam. Sed ratio non efficitur concors nisi gratia fidei, sālte informis: uoluntas autē efficitur concors attritione: similiter irascibilis quadā humilitate, siue subiectione: ideo non est simile de charitate. Bene autē opponere, si intelligeret, de fide formata &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO III.

An fictus recedente fictione, gratiam recipiat.

VTRVM fictus recipiat rem post sacramentum recedente fictione. Et quod sic uidetur. Quoniam August. dicit, & habetur in litera. Tunc incipit ualere baptismus ad salutem, quãdo illa fictio ueraci confessione de corde recesserit. ITEM. Fictio erat sola causã, quare sacramentum non habebat efficaciã: ergo illa remota, habet effectũ. ITEM, Si non haberet efficaciã: ergo illa remota, habet effectũ. ITEM. Si nõ haberet effectum, cum sacramentum non possit iterari, & nullus sine efficacia baptismi possit saluari, non pateret huic uia salutis.

CONTRA. Opera mortua nõ uiuificantur, sed iste recipit baptismũ extra charitatem, & ita est opus mortuum. ITEM, Necesse est causam esse coniunctã effectui, alioquin si causa præterit, & non est: ergo nihil facit: sed ita est in hoc: ergo &c. ITEM, Si aliquis indigne recipit corpus domini, recedente indignitate, nõ propter hoc aliquid efficit: ergo &c. ITEM. Quid erit de eo, qui medio tempore peccauit? si enim habet efficaciam, tunc cum remittat omnem culpam, remittitur fictio, & alia peccata: sed hæc non fierent ei, nisi fuisset fictus: ergo reportat commodum de malitia.

RESOLVTIO.

Redit gratia, quæ propter fictionem a baptizato abierat, fictione cedente.

RESPONDEO. Dicendum breuiter, quod sacramentum baptismi cum non sit iterabile, imprimit characterem, & ille habet omnem efficaciam, recedente fictione, quam habuisset ante: unde peccata illa remittit quantùm ad pœnam, & culpã, quæ præcesserunt: quæ autem post commisit, uirtute pœnitentiæ remittuntur, & pro illis est pœnitentia imponenda.

EX HIS patet omnia. AD ILLVD, ergo quod primò obiicitur, quod opera mortua &c. Dicendum, quod baptismus non est opus hominis: sed Dei: & ideo nunquam potest esse mortuum. Illud autem, quod dicitur de operibus mortuis, intelliguntur de operibus nostris. AD ILLVD, quod obiicitur, quod causa debet esse coniuncta effectui. Dicendum, quod character semper manet, & illud efficit, quod faceret gratia, fictione recedente. AD ILLVD, quod obiicitur de sacramento Eucharistiæ, patet responsio, quod non ualet: tum quia transit, & nihil relinquit gratis datum, disponens ad gratiam gratum facientem: tum etiam quia est iterabile. AD ILLVD, quod obiicitur de eo, qui medio tempore commisit. Dicendum, quod omnia remittuntur ei: sed non reportat cõmodum: quoniam tã de fictione, quàm de peccatis post perpetratis est ei pœnitentia imponenda: & sic patet totum.

PARS SECVNDA.

De illis, qui suscipiunt rem, & non sacramentum.

SVnt & alij (ut supra posuimus) qui suscipiunt rem, & non sacramentum: qui enim effundunt sanguinem pro nomine Iesu, etsi non sacramentum, rem tamen accipiunt. Vnde Aug. Quicunque non percepto regenerationis lauacro, pro confessione Christi moriuntur, tantùm eis ualet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismi. Audistis quod passio pro Christi nomine suscepta, supplet uicem baptismi. Nec tantùm passio uicem baptismi implet, sed etiã fides & contritio: ubi necessitas excludit sacramẽtum: sicut apertè docet Aug. dicens, baptismi uicem aliquando implere passionem. De latrone illo, cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradiso. Beatus Cyprianus in lib. 4. de Baptismo, non leue documentum assumit. Quod etiã atque etiam ego considerans, inuenio non tantùm passionem pro nomine Christi id, quod baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem conuersionemq; cordis: si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest. Neque enim ille latro pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: nec quia credidit, passus est: sed dum patitur, credit. Quantùm ergo fides ualeat, etiam sine uisibilis baptismi sacramento, quod Apostolus ait, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: in illo latrone declaratum est: sed tunc impleuit inuisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Et baptismus quidem potest esse, ubi conuersio cordis defuerit: conuersio autem cordis potest quidem inesse non percepto baptismo: sed contempto baptismo non potest: nec ullo modo dicenda est conuersio cordis ad Deum, cum per sacramentum contemnitur. Ecce hic habes non solùm passionem, sed etiam fidem & contritionem conferre remissionem, ubi non contemnitur sacramentum: ut in latrone

Li. 13. de tri. c. 7. & Ber. in epis. ad Hugo. q. 77.

Lib. de baptis. contra Donatistas ca. 22.

Luc. 23

Io cpr. ad Iulianũ circa fin. nem. et de cõsec. d. 4. baptismũ uicem.

Ro. 10.

Augu. ibidem capitu 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib. 2. Retrac. ca. 18. ca. 22. contra Dona. illo ostenditur, qui non per passionem, sed per fidē saluatus est sine baptismo. Sed dicunt quidam hoc retractasse Augustinum. Retractauit quidem exemplum: sed non sententiā. Ait n. in 4. lib. de baptismo: Cum dicerē uicem baptismi posse habere passionē, nō satis idoneum posui illius latronis exēplum: quia utrum non fuerit baptizatus, incertū est. Cōstat ergo sine baptismo aliquos iustificari & saluari. Vnde Ambr. de Valentiniano. Ventrem meum doleo, ut prophetico utar eloquio: quia quem regeneraturus eram, amisi: ueruntamen gratiam, quam ille poposcit, non amisit.

Lib. de obitu Valentiniani, paulo anteme dium. 4 Hier. 4

Quæ uidentur obuiare prædictis.

His autem uidetur obuiare, quod dominus dicit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum cœlorum: quod si generaliter uerum est, non uidentur esse uera superius posita. Sed illum intelligendum est de illis, qui possunt & contemnunt baptizari. Vel ita intelligendum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, idest, ex ea regeneratione, quæ fit per aquam & spiritum sanctum, non saluabitur. Illa autem regeneratio fit non tantùm per baptismum, sed etiam per pœnitentiam & sanguinem. Vnde auctoritas dicit; ideo Apostolum pluraliter dixisse fundamentum baptismatum, quia est baptismus in aqua, in sanguine, in pœnitentia. Hoc autem non ideo dicit, quòd sacramentum baptismi fiat non nisi in aqua: sed quia ipsius uirtus, idest, sanctificatio datur nō modò per aquam, sed per sanguinem, uel pœnitentiam interius. Ratio etiam id suadet. Si enim non ualentibus credere paruulis sufficit baptismus, multò magis sufficit fides adultis uolentibus, sed non ualentibus baptizari. Vnde August. Quæris quid sit maius, fides, an aqua? non dubito quin respondeam, fides. Si ergo quod minus est, sanctificare potest, nonne quod maius est? idest, fides, de qua Christus ait, Qui crediderit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Sed dicunt aliqui, nullum adultum in Christum credere, uel charitatem habere sine baptismo, nisi sanguinem fundat pro domino: subdita introducentes testimonia. August. ait. Ex illo tempore, quo saluator dixit,

Determinatio Ber. epist. 77 et ē ad Hugonē. Glo. super epist. ad Heb. 6.

De unico bap. et Hug. lib. 2. par. 9. cap. 4.

Io. 3.

Io. 11.

Io. 3.

Nisi

Nisi quis renatus fuerit &c. absque sacramento baptismi, præter eos, qui in ecclesia sanguinem fundunt, aliquis uitam æternam accipere non potest. Item. Nullum catechuminum quamuis in bonis operibus defunctum, uitam æternam habere credimus, excepto martyrio, ubi tota sacramēta baptismi complentur. Item. Baptizatis iter tantùm salutis esse credimus. Sed quod in his minus dixit, in alijs capitulis supra positis suppleuit. Et ideo hæc sic intelligenda sunt, ut illi soli habentes tempus baptizandi excipiantur: si enim aliquis habens fidem & charitatem uoluerit baptizari, & non ualet necessitate præuentus, supplet omnipotentis benignitas, quod sacramento defuerat. Dum enim soluere potest, nisi soluat, tenetur: sed cum iam non potest: & tamen vult, non impudat ei Deus, qui suam potentiam sacramentis non alligauit. Quod uerò inuisibilis sanctificatio sine uisibili sacramēto quibusdam insit, apertè August. tradit super Leuit. dicens: inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse & profuisse sine uisibilibus sacramentis. Visibilem uerò sanctificationem, quæ fit sacramento uisibili sine inuisibili posse adesse, non posse prodesse: nec tamen uisibile sacramentum ideo contemnendum est, quia contemptor eius inuisibiliter sanctificari non potest. Hinc Cornelius & qui cum eo erant, iam spiritu sanctificati baptizati sunt. Nec superflua iudicanda est sanctificatio uisibilis, quia inuisibilis præcessit. Sine uisibili ergo inuisibilis sanctificatio esse potest, & prodesse: uisibilis autem, quæ fit sacramento tenus, sine inuisibili prodesse non potest: cum ista sit omnis illius utilitas. Simoni Mago uisibilis baptismus non profuit, quia inuisibilis non affuit: sed quibus inuisibilis affuit, profuit: nec tantum ualet fides aliena paruulo, quantum propria adulto. Paruulis enim non sufficit fides ecclesiæ sine sacramento: qui si absque baptismo fuerint defuncti, etiam cum deferuntur ad baptismum; damnabuntur: sicut multis sanctorum auctoritatibus comprobatur. Ad quod hoc unum sufficiat. August. ait, Firmissime tene: paruulos, qui uel in uteris matrum uiuere incipiunt, & ibi moriuntur: uel de matribus

Lib. de fide ad Petrū. cap. 3.

Aug. 8 eccl. dog mat. ib. cat. 74. Ibidem

Super Leuit. cap. 84 tom. 4.

Act. 10

Act. 8.

Lib. de fide ad Petrū Capito 27. Habetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de consec. dis. 4 c. firmiss. fine.

nati sine sacramento baptismi de hoc seculo transeunt, æterno supplicio puniendos: quia & si propriæ actionis peccata non habuerũt, originale tamẽ peccatum traxerunt carnali cupiscentiæ conceptione. Et sicut paruuli, qui sine baptismo moriuntur, infidelium ascribuntur numero: ita qui baptizantur, fideles dicuntur, quia fideliũ consortio non separantur, cum orat ecclesia pro fidelibus defunctis. Fideles ergo sunt non propter uirtutem, sed fidei sacramentum.

Epistola ad Bonifatiũ quæ est 23. Tom. 2. De consec. dis. 4 nihil ẽ. aliud.

Vnde August. Paruulum & si nondum fides illa, quæ etiam in credentium uolumtate consistit, iam tamen fidei ipsius sacramentum, idest baptismus fidelem facit: sicut credere respondetur, ita etiam fidelis uocatur: non rem ipsam mente annuendo, sed ipsius rei percipiendo sacramentum.

Quid prosit baptismus his, qui cum fide accedunt.

Solet etiam quæri de illis, qui iam sanctificati spiritu, cũ fide & charitate ad baptismum accedunt: quid eis conferat baptismus? Nihil enim eis uidetur præstare, cum per fidem & contritionem iam remissis peccatis iustificati sint. Ad quod sanè dici potest, eos quidem per fidem & contritionem iustificatos, idest a macula peccati purgatos, & a debito æternæ pœnæ absolutos: tamen adhuc teneri satisfactione temporali, quia pœnitentes ligantur in ecclesia. Cum autem baptismum percipiũt, & a peccatis (si quæ interim post conuersionem contraxerunt) mundantur, & ab exteriori satisfactione absoluuntur, & adiutrix gratia, omnisque uirtus in eo augetur: ut uerè nouus homo tunc dici possit. Fomes quoque peccati in eo ampliùs debilitatur. Ideo Hieronymus dicit, quod fides quæ fideles facit, in aquis baptismi datur, uel nutritur: quia non habenti aliquando ibi datur, & iam habenti ut pleniùs habeat dator, sic & de alijs intelligendum est. Qui mundus accedit: ibi fit mundior, & omni habenti ibi ampliùs datur. Quod uerò omnis exterior satisfactio ibi relaxetur, Ambr. ostendit super illum locum, Sine pœnitentia sunt dona Dei & uocatio: dicens, Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum uel planctum, uel aliquod opus: sed & omnia gratis condonat. Quod quidem de exte-

Aug. ho. 74. super Ioannẽ Mat. 25

Rom. 11

de exteriori gemitu uel planctu accipiendum est. Nam sine interiore nemo adultus renouatur: sed exteriores satisfactiones, & afflictiones, scilicet sordes pœnitentium ibi dimittuntur. Multum ergo confert baptismus, etiam iam per fidem iustificato: quia accedens ad baptismum, quasi ramus a columba portatur in arcam: qui autem intus erat iudicio Dei, sed nunc etiam iudicio ecclesiæ intus est. Cum uerò in baptismo peccatum deleatur, & satisfactio exterior non imputatur: quæritur cur pœnalitas, cui pro peccato addicti sumus, non tollatur? Hoc ideo tradunt fieri uiri sancti, quia si a pœna homines per baptismum liberarentur, ipsam putarent baptismi pretium, non æternum regnum. Ideo soluto reatu peccati, temporalis pœna tamen manet: ut illa uita studiosiùs quæratur, quæ erit a pœnis omnibus aliena. Ideo etiam manet, ut sit fideli & certandi materia, & uincendi occasio: qui non uinceret, si non pugnaret, nec pugnaret, si in baptismo fieret immortalis.

Tom. 4. non longè a fine commentarij ad cap. 11 ad Roma. Ea de consec. dis. 4 sine pœnitentia. Gen. 8. Aug. lib. 13. de ciui. Dei c. 4 Isidor. lib. 1. de summo bono cap. 24

Cuius rei baptismus, qui datur iam iusto, sit sacramentum.

Si quæritur, cuius rei baptismus ille sit sacramẽtum, qui datur iam iusto: Dicimus sacramentum esse & rei, quæ precessit, idest, remissionis ante per fidem datæ, & remissionis temporalis pœnæ siue peccati si habetur (quod interim committitur) & nouitatis, ac oĩs gratiæ ibi præstitæ. Omnis etenim rei signum est, cuius causa est. Nec mireris rem aliquãdo præcedere sacramentum, cũ aliquando etiam longè post sequatur: ut in illis, qui fictè accedunt: quibus, cum postea pœnituerint, incipiet baptismus prodesse: in quibus fuit baptismus sacramentum huius sanctificationis, quam pœnitendo habent. Sed si numqnam pœniterent, nec a figmento recederent, cuius rei sacramentum esset baptismus ab illis susceptus? Potest dici, rei quæ ibi fieret, si non eorum enormitas impediret.

Si paruulis datur in baptismo gratia, qua possint in maiori ætate proficere.

Solet etiam quæri, Si paruulis in baptismo datur gratia, qua cum tempus habuerint utendi libero arbitrio, possint bene

Universidad de Deusto
Biblioteca

bene uelle & currere. De adultis enim, qui dignè recipiunt sacramentum, non ambigitur; quin gratiā operantem, & cooperantem perceperint: quæ in uacuum eis cedit, si per liberum arbitrium post mortaliter deliquerint: qui merito peccati gratiam appositam perdunt. Vnde dicuntur contumeliam spiritui sancto facere, & ipsum a se fugare. De paruulis uerò, qui nondum ratione utuntur: quæstio est, an in
2. Cor. 6. ad Heb. 10 *baptismo receperint gratiam, qua ad maiorem uenientes ætatem, possint uelle & operari bonum. Videtur quòd non receperint: quia gratia illa charitas est, & fides; quæ uoluntatem præparat, & adiuuat. Sed quis dixerit eos accepisse fidem & charitatem? Si uerò gratiam non receperint, qua bene operari possunt, cum fuerint adulti: non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in baptismo data: nec per illam possunt modò boni esse, nisi alia addatur: quæ si non additur, non est eorum culpa, quia iustificati sunt a peccato. Quidam putant gratiam operantem, & cooperantem cunctis paruulis in baptismo dari in munere, non in usu: ut cum ad maiorem uenerint ætatem, ex munere sortiantur usum: nisi per liberum arbitrium usum muneris extinguant peccando: & ita ex culpa eorum est, non ex defectu gratiæ, quòd mali fiunt: qui ex Dei munere ualentes habere usum bonum, per liberum arbitrium renuerunt, & usum praauum elegerunt.*

SVPRA egit Magister de his, qui suscipiunt sacramentum tantùm: hic agit de his, qui suscipiunt rem sacramēti tantùm. Et habet hæc pars duas partes. In prima inquirit Magister, utrum possint habere rem sine sacramento. In secunda quærit utrum primò debeāt suscipere sacramentum, ibi. *Solet etiam quæri.*] Prima pars habet duas. In prima determinat ueritatem. In secunda remouet dubitationem. ibi. *His autem uidetur obuiare.*] Et primò remouet dubitationem habentē ortū ex uerbo domini in Ioan. Secundò uerò ex uerbo August. ibi. *Sed dicāt aliqui, nullum adultum.*] Similiter secunda pars, in qua Magister determinat utrum iā habentes rem, debeāt suscipere sacramētum? habet duas partes. In prima inquirit, quid sacramētū his efficiat, siue cōferat. In secūda uero qrit, qd in eis signat, ibi. *Si quæritur, cuius rei baptismus &c.*] ubi determinat qd significet. *Solet ei quæri, si parui-*

li in baptismo datur.] Hæc secunda pars principalis distinctionis, in qua Magister determinat specialiter effectum baptismi in paruulis: utrū paruuli recipiāt dona uirtutū. Et habet hæc pars duas partes. In prima quærit. In secunda determinat secundū ueritatem, & opinionem, ibi. *Videtur quòd non receperint &c.*]

Dub. 1. *Neque enim ille latro &c.*] Secundum hoc uidetur, q̄ ille nō fuit martyr, qa martyrē nō facit pœna, sed causa. Sed cōtra. Hieron. Christus de cruce latrone inuitauit ad paradisum: & ne quis putaret a iquādo seram esse conuersione, homicidii pœnam fecit esse martyrium. Item. Actus martyrii est sustinere pœnā ex charitate: sed latro non sic sustinuit: ergo &c. Resp. Dicendum, quod ad martyrium cōpletum duo cōcurrunt. iusta uolūtas, & iusta causa. Primū defecit in Innocentibus, secundū uerò in Latrone: & ita de se neutrum fuit cōpletum martyrium. Sed dominus Innocentibus, quia simul cū ipso nati sunt: & p̄ hoc qd̄ erat coētaneus illis: suppleuit qd̄ deerat ex parte uolūtatis: sic in latrone, q̄ deerat ex parte causæ. Vnde optimè dicit Hiero. Quod fecit esse martyrium. qd̄ dominus de se suppleuerit: & sic patet controuersia, quia de se nō fuit martyrium completum, sed dominus fecit.

Dub. 2. *Quem regenerauerunt eum, &c.*] Obiicitur contra hoc uerbum Ambro. quia si perdidit eum: ergo uidetur peccasse. Itē. ipse dolebat aut p̄ peccatū illius, aut p̄ peccatum suum. Nō p̄ peccatum illius, quia ipse dicit: qd̄ ille non amisit gratiam, quā poposcit: ergo p̄ peccatum suum. Resp. Dicendum, qd̄ cōsuetudo ecclesiæ erat differre baptismū usque ad tempora determinata, nisi imminēret periculum mortis, & usque ad eruditionē perfectā: & ideo qa ibi Ambro. uidit non imminere periculum, distulit: & ideo non peccauit: nec ille damnatus fuit, quia petiit: & ita cum uoluntas fuerit in eo, non fuit cōtemptus: & ideo saluatus est. Nec Amb. dolebat de culpa sua, nec de dānatione illius: sed dolebat dolore compassionis. Quia. n. nō fuit baptizatus, ideo de peccatis suis aliquā sustinuit pœnam purgatoriā: & ideo Ambro. cōpatiebatur ad modū Isa. cap. 6. qui dicebat, Venter meus ad Moab, quasi cithara sonabat.

Excepto martyrio, ubi tota &c.] Dub. 3. Videtur falsum dicere: qa in baptismo fluminis imprimitur character: in baptismo flaminis nō: non ergo sacramenta tota complentur: aut si tota complentur, tūc ergo character imprimitur, ubi maximè cōsistit ratio sacramenti. Sed cōtra. Qui habet characterē, non pōt recipere characterē eiusdem generis: ergo qui est baptizatus aqua, non potest martyrizari. Item. Si tota sacramenta, uidetur q̄ aut est implicati: facti: aut baptismus continet plura sacramenta. Resp. Dicēdum, q̄ baptismus dicitur pluraliter sacramenta, non ratione principalis signi, uel effectus, sed ratione effectū consequentū: qd̄ est purgare a culpa, & a pœna satisfactoria, & sequela: q̄ omnia quia sunt in martyrio, ideo dicit, qd̄ recipit omnia sacramē

ta

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta idest plenitudinem efficaciæ quantùm ad rem ultimam: & iõ patet, quòd non ualet oblectio de charactere: nam ipse uocat sacramẽta hic effectus sacramẽti baptismi, quæ sunt res tantũ.

Dub. 4. *Parvulus enim nõ suffice &c.*] Videtur maledicere, quia adultus, cum nõ potest, excusatur a præcepto: ergo multofortius parvulus. Item. Dominus fidẽ parentum reputat, quasi esset parvuli: ergo si ex fide, & charitate offerant parvulum, videtur ꝙ dominus reputet illam esse parvuli: ergo non damnatur sine baptismo. Item. Ponatur quod aliquis occiderit puerũ, cum deferetur ad baptismum: baptizetur, nunquid dicemus parvulũ dãnari, qui ꝑ susceptionem sacramenti mortuus est? Videtur .n. hoc esse magna crudelitas.

Quod si dicamus saluari: non ergo uerũ dicit Aug. in litera, ꝙ nõ saluantur, etiã si ad baptismũ deferantur. Si dãnatur: ergo peiorata est cõditio parvulorũ respectu status legis naturæ, in quo saluabãtur sola fide parentum. Respõdeo. Dicendum, ꝙ nullus parvulus saluaꝰ nisi virtute sacramẽti, quantum est de lege cõi: non quia parvulus teneatur præcepto: sed qa sine sacramento, uel qd̃ equiualeat sacramento, Deus non disposuit dare gratiã. Hoc dico qa qui ꝓ ꝑter hoc solũ occisus est a persecutore, cum portaretur ad baptismum, ne baptizaretur, moritur pro baptismo: iõ in sanguine suo piè creditur baptizatus. Si autem alia de cauta occiditur quantuncũq; deferatur, & pro eo oretur, damnatur. Ratio autem huius est, quia post passionẽ Christi formata est ecclesia, & ecclesiastica sacramenta: & omnis paruulus, qui saluatur in fide ecclesiæ saluatur: quantuncunque parentes sint mali: & nisi opus ecclesiasticum, utputa sacramentum tale fiat circa eum, expers est fidei ecclesiæ, ac ꝑ hoc & salutis. Alia etiam ratione, quia cum oẽs post passionem saluentur per fidẽ passionis iam reuelatæ: iõ congrueba: huic modo, ut nullus saluetur: nisi uel in se haberet fidem, uel circa ipsum fieret expressa fidei professio quantum ad morte Christi. Ex his patet, quare in lege sufficiebat sola fides, modò autem non: facit .n. hoc certitudo diuinæ dispositionis. Qa: ergo obiicitur de adulto. Dicendum, ꝙ uterq; excusatur a præcepto: sed adultus habet gratiam pœnitentiæ, ad quam se disponit ꝑ contritionem: quæ disponit ad illam gratiã: & illa supplet locum baptismi, parvulus non: iõ potest disponi ad gratiam alterius sacramẽti, antequã ad gratiam baptismi: & ad illam non potest disponi, nisi ꝑ sacramentum, iõ moritur sine gratia, & moritur in culpa: & ideo dãnatur. Quod obiicitur, ꝙ fidẽ parẽtum reputat suam. Dicendũ, ꝙ nõ facit nisi uirtute sacramẽti. Ad casum, quem ponit, patet responsio: distinguendũ .n. est, ut prædictum est. Ad ultimum, quare antiquitus saluabãtur in fide parentũ, & non mõnam patet repõsio. Nec sequitur, ꝙ tunc melioris conditionis esset: quia nullus status est melior ꝑ ꝑ generalitatẽ remedii: particularis autem

autem personę conditio potest esse deteriorata: Deus autẽ in institutiõe sacrorũ statũ cõcernit generalis ecclesiæ, nõ particularis ꝑsonæ: & eqm̃ certitudo remedii major ẽ, & cõior est in sacro q̃ in fidei merito: iõ patet illud.

Dub. 5. *Firmissimè tene, &c.*] Dicit August. paruulos nondum baptizatos æterno supplitio cruciãdos. Videtur falsum dicere: quia parvuli nihil cõmiserunt: nec actualiter ad aliquid cõuersi sunt: sed pœna ignis debetur delectationi, & conuersioni: ergo non debetur eis. Itẽ. Paruuli nõ potuerũt uitare culpam: ergo minimè sunt incũpandi: ergo pœna eorũ dẽt esse mitissima. Resp. Dicendũ, qd̃ (sicut dicunt Magistri) ꝑ uuli non habẽt pœnã sensus, nec q̃tũm ad igne, nec q̃tũ ad uermẽ: sed solũ pœnã dãni: & ideo pœna erit mitissima: hanc autẽ uocat August. supplicium, licet impropriè: nõ quia urãtur igne: uel quia corrodantur uermẽ: sed quia in illis hæc ipsa carẽtia magnũ est supplicium. Propter remorsum autẽ paruuli non dolebunt: quia (diuino iudicio, & misericordia faciente) statu, quem habuerunt, contenti erunt. Sed hoc alibi plenius dicitur.

Dub. 6. *Quia fideiussum, &c.*] Videtur male dicere, quia nõ fit oratio nisi pro peccatoribus: ergo si ecclesia orat ꝓ paruulis, reputat eos peccatores: ergo facit iniuriã sacro baptismi, quasi nõ purificet. Respõ. Dicendũ, ꝙ nõ iõ orat pro eis, ut ipsi indigeãt: sed ut oiten dat, qd̃ ũt de eius gremio, & eius filii: Nec frustra orat, qa oratio nes illæ ꝓ paruulis sunt gratiarũ actiones: ꝓ indigentibus uerò suffragia, cõputant̃ qa aliis ꝓsunt.

Quia si a pœna hominis, etc.] Videtur, ꝙ illud nullum sit incõueniẽs: qa si baptismus restitueret corpus in oimodam puritatẽ, in de haberet hõ immortalitatẽ, & hoc est ꝑmium baptismi, & pars beatitudinis. Resp. Dicendũ, ꝙ immortalitatẽ, siue sanitatẽ carnis posset baptismus dupliciter restituere: aut ita ꝙ ibi daretur gratia consummata: & hoc nihil aliud esset, q̃ dare gloriã: ꝙ dñs nõ decreuit facere: qa uult, ꝙ volũtas pueniat ita liberẽ, ut instituta est ab initio. Si ãt fieret immortalitas i carne, nõ existẽte ꝑfecta gratia in aiar tũc posset ibi esse error, & rõ demãdi: qa appeteret huiusmodi medicinã spũalẽ ꝓ remediũ corporale: & ita i salute corporis deordinaret̃, & i firmaret̃: qd̃ nõ est conueniẽs.

Dub. 7.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An baptismus ignis sufficiant ad salutem sine baptismo aquæ?

AD intelligẽtiam eorũ q̃ Magister dicit in parte ista, duo principaliter quæritur: Primo qritur de sanctificatione aduitorũ ꝑter baptismũ. Secũdò qritur de sãctificatione paruulorũ i baptismo. Circa primũ qrũtur tria: cũ .n. sãctificatio, & purificatio fiat triplici baptismo, ut dicit Magister. s. flummis, flaminis, sãguinis: quẽritur de his tribus. Primò quãtum ad efficaciã. Secũdò quantũ ad ꝑmnentiã. Tertio quantũ ad cõuenientiã.

VTRVM baptismus flaminis sine baptismo fluminis sufficiat ad salutem. Et quod non uide-

Universidad de Deusto Biblioteca

nifestetur. Primò auctoritate domini Ioa. Nisi quis renatus fuerit &c. sed nullus sic renascitur, nisi baptizetur baptismo aquæ: ergo nullus intrat in regnum cęlorum sine baptismo aquæ: ergo baptismus flaminis, siue spiritus non sufficit. ITEM. Hoc ipsum probatur exęplo: quia Act. dicitur: q̃ Cornelius, & qui cum eo erant: priùs receperunt spiritum sanctum: & postmodũ baptizati sunt baptismo aquæ: ergo uidetur, q̃ baptizati baptismo flaminis tenẽtur ad baptismũ aquę: ergo sine hoc nõ est salus. ITEM. Si aliquis posset saluari sine baptismo aquæ, maximè uideretur de paruulo, cui cituùs debet ex misericordia dei subueniri: sed paruulus, qui non est renatus aqua, dãnatur: sicut dicit Aug. in lib. de fide ad Petrũ, & habetur ĩ litera. Firmissimè tene &c. Ergo nullus alius sine baptismo quantuncũque aliter baptizatus sit, saluari pot. ITEM. Si aliter q̃ per baptismum aquæ põt q̃s saluari: ergo baptismus aquę non est sacramentum necessitatis: ergo nõ peccant, qui nolunt baptizari: sed hoc est manifestè falsũ: ergo sine baptismo aquæ nõ est salus: ergo nullus alius sufficit sine hoc.

Cap. 3. Cap. 10 Ca. 27

CONTRA. Ioan. Omnis, qui uiuit, & credit in me non morietur in ęternum: sed iusti credũt, & fideles sunt, antequã baptizẽtur: ergo si moriantur in tali fide, non moriuntur in ęternum. ITEM. Ambro. dicit & habetur in litera. Ille, quem regeneraturus eram: gratiam, q̃ poposcit, nõ amisit: ergo ille, qui mortuus erat non regeneraturus, erat saluus sine baptismo aquæ: ergo baptismus pęnitentiæ sine isto dat salutẽ. ITEM. Gratia gratum faciens est dispositio sufficiens ad salutẽ: dispositio autẽ ad gratiam est, in toto corde ad Deum redire, & ab errore discedere, & hoc totum potest esse per Dei gratiam sine baptismo fluminis: ergo aliqs solo spiritus sancti baptismate saluari potest. ITEM. Propter qd̃ unum quodque, & illud magis: sed baptismus fluminis sine aquæ non sanctificat nisi per spiritum: ergo spiritus magis sanctificat, & facit dignũ uita æterna: si ergo aliquis habeat baptismum flaminis sine aqua, habet sanctificationem: & qui hoc habet, habet quod sufficit ad salutem: ergo &c. Si tu dicas, qd̃ nemo potest habere baptismum flaminis, nisi priùs baptizetur baptismo aquę: ostẽditur esse falsum. Primò q̃ Deus nullũ obligat ad impossibile: & iterum, nulli se negat requirenti ipsum: si ergo aliquis, qui nõ pot baptizari, ad Deum conuertitur, Deus conuertitur ad ipsum: sed hoc non est nisi per collationem spiritus sancti: & hoc est baptizari baptismo flaminis: ergo ille potest habere sine alio.

Cap. 11

RESOLVTIO.

Et quidem baptismus flaminis absque baptismo fluminis suffiere potest ad salutem, sed in casu modo uno: uno circa hunc nõ abstinere contemptus intercedat.

RESPONDEO. Dicendũ, qd̃ baptismus flaminis, & baptismus fluminis uterque est necessarius ad salutẽ: sed primus est necessarius, non quia sit in pęcepto: sed quia sine illo nullus liberatur a peccato. Et quoniam omnes peccatores nascimur, & nullus saluari põt, nisi liberetur a peccato: ideo nullus sine baptismo flaminis, neque paruus, neque magnus põt saluari. Baptismus aũt fluminis, siue aquæ est necessarius, quia Deus instituit: & quia instituit sub pęcepto: & quoniam quæ pęcepta sunt, sunt necessaria ad salutem: ideo talis baptismus est ad salutem necessarius. Sed quoniã Deus neminem obligat ad impossibile ex suo pęcepto, ut dicit Hiero. & iterũ, q̃ quis non põt facere, si uelit facere, reputatur ei pro facto, sicut dicit Glos. super illud Psalmi. Etenim in corde iniquitates operamini &c. Quod non potes facere, & uis: deus factũ reputat: ideo baptismus aquę nõ sic est necessarius, q̃n si adsit uoluntas, & desit possibilitas, nõ saluetur aliqs sine ipso. Cõcedendũ ergo est, q̃ baptismus flaminis sine baptismo fluminis sufficit: dum tamen homo habeat uoluntatẽ, & ꝓpediatur, ut ante mortem nõ recipiat, præpediente necessitate: sicut ostendunt rationes ultimæ. Concedẽdum est nihilominus, q̃ nullus sine hoc põt saluari, si possit, & negligat baptizari. Et hoc est, qd̃ dicit August. q̃ quis põt saluari non percepto sacramento baptismi: sed non potest baptismi sacramento contempto: tunc autem contemnit: cum baptizari potest, & locus, & tempus se offert, & negligit: & tunc etiam priuatur baptismo flaminis: quia a gratia cadit.

Psal. 17.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur de domini mandato, & ad illud de Cornelio, iam patet responsio: quia utrũque intelligitur in eo, qui facultatẽ habet: & non ꝓpeditur necessitate. Nã Cornelius locum, & tẽpus habebat: & domini mandatum affirmatiuum eum, qui poterat, obligabat. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de paruulo, q̃ tũc paruulus, maximè nõ baptizatus poterit saluari. Dicẽdum, q̃ paruulus si haberet baptismum flaminis sine baptismo aquæ numquam damnaretur. Quod ergo damnatur, hoc est, quia priuatus baptismo aquę, caret gratia spiritus sancti: quia aliter ad gratiam non põt disponi, quantũ est de iure cõmuni: nisi Deus faciat de priuilegio specialis: sicut in sanctificatis in utero. Sed adultus de sententia cõmuni potest per fidem, & dolorem de peccatis ad gratiam disponi, secũdùm illud Ezech. Quæcumque hora ingemuerit peccator, uita uiuet &c. unde non est simile, qa unicuique plus ualet fides sua, q̃ aliena: & ita adulto plus ualet uolũtas sua, q̃ paruulo uolũtas aliena: nec damnatur paruulus ꝓp trangressionem pręcepti, sed ꝓp culpam originalis, q̃ remanet non deleta. QVODVLTIMO obiicitur, iã saluũ est: qa dicitur sacramentũ necessitatis: non quia sine ipso non possit homo saluari: sed quia ad hoc tenetur, si potest: & hoc negleẽto non potest saluari.

Cap. 23

QVAESTIO II.

An baptismus aquæ præstantior sit baptismo sanguinis, uel econtra?

DE præeminentia istorum, & inquiritur qs baptismus sit dignior, utrũ baptismus aquæ, uel sanguinis? Et qd̃ aquæ, uidetur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Libr. 4. de orth. fide. c. 10. circa medium.

tur, quia Dama. distinguit nouē genera baptismatum, ascendendo gradatim: & in ultimo ponit baptismum aquæ, siue fluminis: ergo si gradatim ascendit; sicut patet in aliis differētiis; uidetur ꝙ illud ꝙ ultimo ponit, est perfectius: sed ultimo ponit baptismum aquæ: ergo &c. ITEM. Baptismus aquę habet efficaciam a passione Christi, sed baptismus sanguinis a passione martyris: sed maior, & nobilior est passio Christi, & eius uirtus: ergo maior est efficacia baptismi aquæ, quā baptismi sanguinis: ergo baptismus aquæ nobilior. ITEM. Baptismus aquę tribuit gratiam gratum facientem, per quam acq̃ritur Aurea: sed baptismus sanguinis ducit ad Aureolam, q̃ est accidentale præmiū: ergo si præmium substantiale præcellit accidētale: ergo baptismus ordinatus ad meritum substantiale, & p̃mium, ꝑcellit alium: & sic &c. ITEM, Remedium illud, qd̃ plures curat: & a pluribus morbis, & periculosioribus sanat, melius est, & utilius: sed baptismus aquæ plures personas sanat, & a pluribus morbis, quā baptismus sanguinis: quia ab omni culpa tā mortali, quàm ueniali: ergo est remedium melius, & utilius: ergo nobilius.

CONTRA. Num. super illud. *cap. 7.* Tolles taurū &c. Gl. Baptismus in sanguine puriores facit, quā baptismus I aquae sed baptismus ille est perfectior, q̃ facit puriorē: ergo baptismus sanguinis est ꝑfectior, & nobilior baptismo aq̃. ITEM. Dam. dicit, ꝙ baptismus sanguinis est ualde bonus, & uenerādus; quia secundis ꝛr dibus, nō inq̃nat: sed baptismus quæ secundis sordibus inquinatur: ergo baptismus sāguinis est ꝑfectior, est nobilior baptismo aquæ. ITEM. Processus & ab imperfecto ad perfectum: sed a baptismo aquæ ad baptismum sanguinis siue martyrii recto ordine, ꝑceditur; & nō retrocedit: ergo ille baptismus, in quo est status perfectionis, est dignior. ITEM. Quod ꝑximius est fini, est certius, & efficacius: & ponit in altiori gradu: illud est similiter nobilius, & melius: & tale est baptismus sanguinis; qa statim introducit in gloriam sine impedimento: nec tantùm acquirit gloriam, immo gloriam eminentem: ergo &c.

RESOLVTIO.

Quia plures, & a pluribus morbis liberat, maiorēque gratiam confert baptismus aquæ, haud iniuria extensiuè dignior iudicādus erit baptismo ignis. At hic quia potissimū a maculis curat expeditiusq̃ ad gloriā ducit: quid mirum si uniuersa excellentior illo intensiuè affirmabitur?

RESPONDEO. Dicendum, q̃ dignitatis præeminētia in his baptismatibus conspicitur ex cōsideratione effectuum eorūdem. Vtriusque autem effectus. s. sanguinis, & fluminis est & in liberando a malo, & in ordinādo ad bonum: & utroque modo se habent sicut excedētia, & excessa. Nam maior effectus, siue efficacia in liberando a malo potest esse uel extēsiuè, uel intensiuè. Si extensiuè, baptismus aquæ excedit: quia plures personas liberat, & a pluribus morbis: quia a peccato mortali, & ueniali. Baptismus autē sanguinis liberat paucos, & solùm a ueniali liberat a mortali: non: quia præsupponit charitatem: aliter nihil ualeret ad salutem. Similiter in ordinādo ad bonū maior excessus pōt attendi dupliciter: aut extensiuè, aut intensiuè. Si extensiuè, sic præcellit baptismus aquæ: quia dat gratiam gratis datam. s. charactere, & gratiā gratum facientem, quæ disponit ad gloriā, & præmium essentiale. Baptismus aūt sanguinis gratiā gratum facientem non tribuit, sed cōsummat: nec tribuit charactere: ꝙ que distinguitur ab a, & præparatur ad gratiā. Vtroq; modo rum p̃dictorum baptismus sanguinis excedit intēsiuè sicut excedit extensiuè: nā efficacius, & melius liberat a malo culpę, & pęnę: qa oēm resecauit & secundùm potentiā, & secūdùm actum. Similiter efficacius ordinat ad bonū: quia statim introducit in gloriā: & ꝑfectiorē, & gloriosiorem hoc baptismo baptizatus cōsequitur palmā. Rēdendū est ergo ad q̃stionē prędictam, ꝙ se habent sicut excedētia, & excessa. Si tamen qras, qd̃ magis pręcellat: credo quod dunt rationes inductæ.

AD ILLVD ergo, ꝙ obiicitur, qd̃ Dam. ultimo loco ponit baptismū aquę, breuiter est respōdendū: ꝙ non ponit ultimo ꝑ pter hoc, ꝙ sit dignior; sed qa ꝑ est in intentione tractandi prin cipalior: & quia nomē baptismi magis proprie habet; quia mundat & interius, & exterius. AD ILLVD, ꝙ obiicitur: ꝙ baptismus aquæ habet efficaciā a passione Christi: ergo &c. Dicendū, quōd argumentum illud deficit dupliciter. Primò quia passio Christi non operatur ibi secundùm totam suam uirtutem. Secundò etiam, quia baptismus martyrii efficaciam habet a passione Christi: nullū enim martyrium efficax est nisi per illā. Vnde Apocalyp. scribitur de martyribus. Hi sunt, qui uenerunt ex magna tribulatione; & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni; non tantùm in suo, sed etiam agni. Ratio autem, quare efficaciam habet maiorem, est: quia in baptismo sanguinis amplior, & plenior est imitatio, & professio passionis Christi, q̃ in baptismo aquæ: nam ibi est professio uerbo, & signo sine actu: hic autē nō solo signo, & actione, sed & passione. Vnde in baptismo aquę mors significatur, hic autē suscipitur: unde quia expressior est ibi ꝑfessio fidei, ideo efficacior. Vnde Aug. loquēs ad Fortunatū de cōparatione horū baptismatum, dicit. Baptizatus confitetur fidem suā coram sacerdote: martyr coram persecutore. Ille post ꝑfessionem aspergitur aqua; hic aspergitur sāguine. Ille manus impositiōe pōtificis accipit spūmsanctū: hic tēplū efficitur spūsanctī: & ita patet, ꝙ illud præcellit. Vltima duo non probant, quod sit efficacius simpliciter; sed quōd sit ad plura, quia ad gratiam gratum facientem, & contra mortem culpæ: hic autem quamuis non det gratiam, tamen ipsam cōsummat. Quamuis enim

cap. 7.

Habetur in libr. de Eccles. dogmatibus. cap. 74 Tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptismus sanguinis non auferat culpam, aufert tamen oēm possibilitatem ad culpā: & hoc maioris est perfectionis, q̄ delere culpā, & dimittere possibilitatē ad culpā, immo inclinationē.

QVAESTIO. III.

An baptismus sanguinis sit sacramentum?

DE horum conuenientia: & cum baptismus aquę sit baptismus, & sacramētum, quęritur, Vtrum baptismus sanguinis saltem sit sacramentum. Et ꝓ nō uidetur; quia supra Dist. 4. dicit Magister, ꝓ sacramentum baptismi celebratur tātum in aqua, nō in aliquo alio liquore: sed sanguis non est liquor eiusdem speciei cum aqua: ergo &c. ITEM. Sacramentum est signū expressum eius, quod fit interiūs: sed sanguis potiūs corpus inficit, quām purificet: ergo cum interiūs anima non inficiatur, sed purificetur, baptismus sanguinis non est sacramentū. ITEM. Sacramentum nouæ legis efficit aliquid, siue confert aliquid interiūs aliquo modo: sed sanguis exterior, & persecutio exterior non efficitur interiūs, sed potiūs recipit bonitatē ab interiori: ergo &c. ITEM. Omne sacramentum est institutum, quia ex institutione figurat; hoc autem non est institutum: ergo non est sacramentū.

CONTRA. Sacramentum est inuisibilis gratiæ uisibilis forma: sed hoc est in martyrio: qa est signum gratiæ inuisibilis in corde: manifestatur amor Dei ꝑ sanguinis effusionē: ergo &c.

ITEM. Super illud Rom. Qui ē
Cap. 5. forma futuri, Glo. De latere Xpi dormiētis fuerunt oīa sacramētaꝰ ex quibus formatur ecclesia: & hoc dicit, qa inde fluxerunt sanguis, & aqua: ergo uidetur, ꝓ ita accedit ad rōnem sacramēti baptismus sanguinis, sicut aquæ. ITEM. Quod participat nomē speciei, participat nomē generis: sed martyriū, siue effusio sanguinis dr baptismus: ergo debet dici sacramentum. IVXTA hoc q̄ritur, cum multa sint genera martyriorum, pp quid martyriū uocatur magis baptismus sanguinis, q̄ ignis, uel alterius elementi: cum oībus sint sancti passi. ET ITERVM. Cum multa sint genera baptismatum, sicut dicit Dam. Videtur ꝓ Magister sufficiēter tangit tantūm tria, s. baptismū pēnitētiæ, baptismum sanguinis, & baptismū aquæ: uidetur. n. ꝓ aut Magister diminutus sit, aut Dam. superfluus.

RESOLVTIO.

Requisita ad integritatem sacramēti quia baptismo sanguinis omnia desunt, sacramentum esse minimē arbitrandum est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ baptismus sanguinis non est sacramētum, quia deficiunt ei omnia: quæ sunt de rōne sacramenti. s. representatio ex similitudine, significatio ex institutione, sanctificatio ex uerbi prolatione: quorū quodlibet deficit, ut in opponendo rectum est, & inspicienti patet: & iō sacramētum non est. AD ILLVD ergo, quod obiicitur: qd̄ est inuisibilis gratiæ uisibis forma. Dicendum, ꝓ ratio illa est truncata, & supplēda est, sicut Magister supplcuit supra Dist. 1. ita ꝓ similitudinē gerat, & causa existat, quorum

utrum-

utrumq; deficit in proposito. AD ILLVD, quod obiicitur: ꝓ sacramenta dicuntur profluxisse, dū profluxit sāguis, & aqua. Dicendum, ꝓ sanguis, & aqua non significabant sacramētum eiusdē generis: sed diuersa: nam aqua præsignabat sacramētum baptismi; & sanguis sacramentum Eucharistiæ, ubi uerē est sanguis: & ideo non oportet, ꝓ uerum sacramentū baptismi sit in sanguine: quia dominus non instituit in sanguine sacramentum purgationis, sed eibationis, & refectionis, iuxta illud Matt.
Cap. 26 Hic est enim sanguis meus &c. AD ILLVD, quod obiicitur; ꝓ participat nomen speciei &c. Dicendum, ꝓ uerum est secundū quod baptismus nominat speciem sacramēti: & hoc quidem facit; dum accipitur pro signo uisibili. Sed baptismus non tantūm dicitur ablutio exterior; sed etiā purificatio interior: & hęc non est species sacramenti; qm̄ hæc est non tantūm in baptismo fluminis, sed ēt flaminis & sanguinis: unde quia uterque purificat, iō non absurdē utercque baptismus dicitur: & hoc auctoritate sacræ scripturæ probatur. Nam Luc. de baptismo martyrii dicitur. Baptismo habeo
Cap. 12 baptizari &c. Et de baptismo
Cap. 1. flaminis habetur Act. Vos autē baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. AD ILLVD, quod q̄ritur: quare martyrium dicitur baptismus sanguinis &c. Dici potest, ꝓ in martyrio ponitur uita carnis, & uita illa in sanguine est: secundūm ꝓ dicitur in lege Moysi. Vel dicendum, qd̄ hoc dicitur, quia omne genus martyrii ibi habet finem. Nam ab oībus aliis legimus sanctos interdum liberatos ꝑterquam a pœna gladii. Si quęratur ratio huius: potest dici, ꝓ hoc genus pœnæ est a mala uoluntate hominis immediatē: sed alia genera pœnarū sunt a creaturis operantibus naturaliter: & quoniā martyr Deo obtēperati congruū est, ut ei ad manifestationē diuinæ bonitatis, & in testimonium suę uirtutis obtēperent cætera operantia per naturā. Mala autem uoluntas cōtra Deum nititur; & domino resistere uult; & iusto Dei iudicio finitur malē agere, cū uulti & ideo nec est congruū, ut martyri subiiciatur, nec ꝓ carnifex a malo prohibeatur. Vel ideo Deus cæteros martyres huic pēnæ subiacere disposuit, ut nullus euadat. Magis. n. cōgruebat de hac, q̄ de alia: qa ab hac unigenitum non eripuit: quid ergo mirum est, si alios non eripit; ne fortē seruus uideat maior domino suo? Prima tamen rō uidetur melior. AD ILLVD, quod obiicitur ultimò, qd̄ Magister tantūm ponit tria, & Damas. Dicēdum, ꝓ Magister nō agit hic nisi de baptismo: qui purificat: & hunc cōprehendit sub triplici differentia. Damas. aūt accipit differentias baptismi: & quantū ad purificationē, & q̄tum ad significationē: iō ponit nouē: & quorum sic potest patere sufficiētia. Nā baptismata ꝑtinentia ad significationem fuerunt ante legem nouam: in lege aūt noua ad purificationē. Prima quatuor sunt, secūdum quatuor, q̄ præfigurātur in baptis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo. In baptismo enim ē aqua, est spiritus, est passionis uirtus, & quartò baptizādi actus. Quātùm ad aquam præcessit figura in baptismo diluuii, secundùm quod dicitur 1. Petr. Quos nūc similis formę saluos facit baptisma. Præmiserat enim, quòd in diluuio, octo animæ saluæ sunt factæ per aquam. Quantum ad aquam, & spiritum in baptismo maris rubri. De quo dicitur Apostolus. 1. ad Corin. Quod omnes baptizati sunt in nube, & in mari: & nubes illa erat igneaim qua signatur gratiæ Spiritusſ. efficacia: Quantū ad uirtutem passionis præfiguratur in baptismo legis: ubi est aspersio ꝑ aquam lustrationis: & erat cinis uitulæ rufæ: in cuius uitulæ occisione signatur passio Christi: ut aqua lustrationis habens uim ab illo cinere, significet baptismum habere uirtutem a passione Christi. Et de hoc baptismate habetur sæpe in lege, & ad Hebr. Cinis uitulæ aspersus inquinatos sanctificabat ad emundationem. Quantum ad actum baptizandi in baptismo Ioann. immergebatur quia in nomine uenturis in quo præcessit expressa figura quantum ad actum. De hoc baptismate dicitur Matt. 3. & Luc. 1. Marc. 1. Ioan. 1. & sic quantum ad significationem sunt quatuor. Quatuor etiam sunt quantùm ad purificationem. Est.n. purificatio a culpa: & sic est baptismus pœnitentiæ. Et a culpa, & pœna satisfactoria: & sic baptismus aquę. Et a sequela: & sic baptismus i linguis igneis. Et ab omni miseria: & sic baptismus sanguinis. Et sic patet, qd in lege noua sunt quatuor purificantia: & in lege ante nouam sunt quatuor significantia: & medium iungens hæc illis, sub baptismus, quo baptizatus fuit Christus: ubi collata est uis regeratiua aquis, & spiritus in columbæ specie descendit de cælis. Et sic patet, quòd in uniuerso sunt nouem, & non plura, nec pauciora baptismata. Patet etiam, quare Magister tantùm tria numerat: quia solū de his loquitur, quæ sunt ad baptismi efficaciam, quo ad purgationē a culpa.

cap. 3.

cap. 10

cap. 9.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. 1.

An pueri in baptismo sanctificationem consequantur?

CONSEQVENTER quæritur de sanctificatiōe collata paruulis per sacramentum baptismi. Et circa hoc tria principaliter quæruntur. Primo quæritur, utrum paruuli in baptismo recipiant sanctificationem. Secundò, utrum recipiant plenè. Tertiò: utrum recipiant æqualiter.

QVOD paruulus non possit iustificari, videtur, quonā Bern. de lib. arb. dicit, quod duo sunt ad salutem necessaria, scilicet dans, & lib. arb. Et subiungit, ꝑ tam non potest esse salus nostra sine uoluntate consentiēntis, quàm non potest esse sine gratia dantis: sed in paruulo nō est uius lib. arb. ergo potest esse in eo salus. ITEM. August. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te; hoc est sine

Serm. 16. de tempore. ne actu tuæ uoluntatis: sed paruulus hunc non habet: ergo nō potest iustificari. ITEM. Voluntas paruuli non mutatur: ergo semper se habet uniformiter re spectu gratiæ: sed Deus semper paratus est dare: ergo quod modo dat, modo non: hoc est ꝑ ꝑter mutationem in uoluntate suscipientis: ergo si in paruulo non mutatur uoluntas: non recipit rem. Si dicas, quòd paruulus disponitur non actu suo, sed fide offerentium. Contra. Esto quòd illi essent infideles, tunc ergo paruulus dānaretur. ITEM. In sacramento significatio antecedit sanctificationem: ergo non existente significatione, non est sanctificatio: sed paruulo sacramentum non significat, quia nihil facit in intellectum eius uenire: ergo paruulum non sanctificat.

Rom. 10

RESOLVTIO.

Paruuli baptizati recipiunt gratiā baptismi & si non rōne suī meriti tamen passionis Christi, & fidei ecclesiæ, & uirtute sacramenti.

RESPONDEO. Dicendū. ꝑ paruuli recipiūt rē sacramēti, q̄ est remissio culpę originalis: & hoc merito passionis Christi, & alienę fidei, & uirtute sacri. Et rō huius est tum rōne diuinę misericordię, tum rōne suæ impotētiæ, tū ratione talis culpę. Quia.n. per actum alterius fuit culpa contracta: & ipsi nō poterant se adiuuare, misericors Deus congruū reputauit, eis per alū subueniri. Quia.n. ꝑ illa culpa nullus satisfacere poterat purus homo: iō subuenit Deus toti humano generi ꝑ passionē Christi. Et rursus. Quia passio effectū nō habet, nisi in his, q̄ uolūt fieri membra Christi, & cōsentiunt: & hoc nō poterat paruulus uellere: iō subuenit ei uoluntas & fides aliena. Sed qa fides subuenit ꝑ fitēdo, & hęc ē in sacramēto: ubi ē ꝑfessio mortis Xpi in signo: iō subuenit ꝑ sacramētū. Tria ergo sunt disponentia paruulū ad salutē. Primum est passio Christi: secūdū fides aliena, s. ecclesię: tertiū uero immediatum est uirtus sacramenti, quæ characterem imprimit, quia ad gratiam disponit.

ET PER HOC patent obiecta. Nam primum intelligitur de iustificatione a culpa acta, non cōtracta. SECVNDVM similiter patet, qa paruulus non disponē secūdum actū suum, sed alienū: qa diuina misericordia alienā uoluntatē sibi propriā reputat. AD TERTIVM dicendum, ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentum quantum est de se, semper significat, & sanctificat: sed tamen in paruulo non habet effectum signandi, sed sanctificandi: quia non est capax doctrinæ: est tamen capax gratiæ, sicut & culpæ: & hoc est ex largitate diuinæ misericordiæ: quamuis enim non significet paruulo: tamen aliis significat gratiam, quam tribuit paruulo.

QVAESTIO II.

An pueri in baptismo præter sanctificationem, siue gratiam recipiant etiã habitus uirtutum?

VTRVM paruuli recipiant plenè rem, hoc est gratiam cum habitibus virtutum. Et ꝙ non, uidetur August. de baptismo paruulorum. Paruulos & si nondum fides, quę incredentiũ uoluntate consistit; iam tamen ipsius fidei sacramentum fideles facit: ergo non habent habitum fidei. ITEM. Ratione uidetur, quia uirtus est habitus: sed habitus reddit potentiam facilem ad opus, sed hæc non est in paruulo: ergo &c. ITEM. Virtus est habitus perfectus, quia uirtus est, quæ habentem perficit; & eius opus bonũ reddit: sed perfectio moris præsupponit perfectionem naturæ: ergo cum in paruulo non sit perfectio naturæ, nec erit in eo pfectio moris: & sic &c. ITEM. Virtus est habitus potentiæ motiuæ: sed cognitiua præcedit motiuam: ergo cum paruuli nõ sint susceptibiles habitus cognitiui, nec erunt motiui.

De uerbis Apostoli Serme. 24. To. 10.

CONTRA. August. ad Bonifacium. Regenerans spiritus in maioribus offerentibus, & paruulis oblatis communis est: ergo eundem effectum habet in magnis, & paruis. ITEM. Ratione uidetur: qa baptismus ita facit euolare paruulum, si moriatur, ut adultũ: sed uirtutes sunt pennę ad uolandum in cælum: ergo paruulus habet uirtutes, si baptizatur. ITEM. Baptismus delet originale in paruulo: sed originale non solum aie subitãtiam, sed ẽt potentias deformat in pueris: ergo si baptismus est perfectum remedium, reformat potentias: sed potẽtię reformantur habitibus uirtutum: ergo baptismus dat paruulis habitus uirtutũ. ITEM. Baptismus facit paruulũ dignum, & idoneũ ad dotes gloriæ, quæ sunt uisio, dilectio, tentio: sed ad uisionem disponitur fide, ad dilectionẽ charitate, ad tentionẽ spe: ergo paruulus habet uirtutes theologicas, & alias per consequens.

RESOLVTIO.

Recipiunt quidem pueri in baptismo cum gratia uirtutes: sed quia tenellæ ætatis sunt, per eas & secundùm eas operari nequeunt.

RESPONDEO. Quidã dixerũt, uirtutes paruulis dari quantũm ad radicem; non quantũm ad habitus: quia datur eis gratia delens culpam, non ut habilitans potentias, qa potentię sunt ligatæ: unde non sunt natę habilitari, sed cũ potentię soluũtur, gratia ramificatur in habitus uirtutũ. Sed hæc positio non põt stare; quia tunc aliquis habens uirtutes, & ligarentur in eo potentiæ per stultitiã, uel furiã; auferret eas: quod stultũ est dicere, cum sola culpa ꝓdãtur. Alia positio est, qd dantur paruulis qtũm ad habitũ: sed non quantũ ad usum. Sed tũc quæritur, qd uocatur ibi usus: aut facultas utẽdi, aut actus. Si facultas: tũc q hẽt habitum, hẽt facultatem; nec est distinguere. Si actus: sed adulti nõ sp utuntur uirtutibus, ut quãdo aliis intendunt, & tũ cõpletè habent habitus. Si usus uocatur qdã assuefactio addita muneri uirtutis, sicut patientia dicitur fuisse in Iob adhuc non soluti; quia hæc nõ est in omnibus adultis bonis. Tertia positio est, ꝙ dantur eis habitus, sed secũdum statũ imperfectionis: unde habitus iste quasi medius est inter potentiã nudam & pfectè dispositã; sicut est usus in oculo canis ante nonũ diẽ. Sed ista positio non põt stare conueniẽter, qa pfectio habituum infusorũ uenit ex parte gratię: & p id, qd habent, absq; additione, possunt paruuli bene operari, cum creuerunt. Et propterea dicendũ est; ꝙ dãtur eis habitus pfecti uirtutũ, sicut & adultis: quãuis p illos non operentur. Propter qd notandum, ꝙ potentiæ aię dupliciter impediuntur, ne debite exeãt in actus suos. Vno modo a corporis imperfectiõe, & corruptione: & sic impediuntur in paruulis, & stultis, & dormientibus: & contra hoc impeditiuum est corporis pfectio, & bona dispositio. Alio modo impediuntur ab habitu malo, & a cõcupiscentia, siue a culpa: & cõtra hoc impedimentum est gratia, siue uirtutes; per quas expediuntur ad operandũ. Virtutes: ergo reddunt potentias faciles, ipsas perficiendo, & hoc remouendo culpã: aliã autem expeditionẽ non faciunt: unde cũ paruulus sit habens utrumq; impedimentum, alterũ remouetur p uirtutes, non utrumq;: & ideo nõ est omno facilis ad operãdũ. Huiusmodi aũt habitus expeditiuus hẽt triplicẽ † ortũ. Nã qdam est innatus, quidam acquisitus, qdam infusus. Primus incipit cũ natura, & ab eius principiis ortum hẽt: & ideo est in natura imperfecta imperfectus, & cum natura crescente crescit, & cũ natura pfecta perficitur: ut patet in naturali iudicatorio. Secundus uerò. s. acquisitus ortum habet a libero arb. qui non hẽt usum, donec natura aliquo modo perficiatur; & ideo sequitur naturam perfectam. Tertius uerò ortum hẽt a Deo, nõ a natura, nec a lib. arb. Et quia non habet ortum a lib. ar. põt esse in paruulo ante usum liberi arb. Quia uerò non hẽt ortum a natura, põt esse perfectus, natura existente imperfecta.

† Aliàs habitũ.

ET PER hæc patent obiecta. Nam fides aliqd hẽt infusum, aliquid acquisitũ, ut cognitionẽ substratam: ratione primi est in paruulo, non ratione secundi. AD PRIMVM, quod obiicitur de facilitate: patet responsio; quia habitus ille reddit potentiam facilem: sed non omnino. AD SECVNDVM, quod obiicitur: ꝙ uirtus est habitus perfectus &c. Dicendũ, ꝙ perfectio moris quædam est acquisita: & hæc præsupponit pfectionẽ naturæ. Quædam infusa: & hæc non præsupponit nec essãtiò pfectionem naturæ. Posset tamẽ dici, ꝙ potẽtię natura-

Universidad de Deusto Biblioteca

turales in paruulo, in quibus natæ sunt inesse uirtutes, quātùm est de se, perfectæ sunt; licēt nō exeant in actum propter impedimentum corporis. Vnde statim cum anima paruuli soluta est a carne, habet operationes sibi debitas. AD ILLVD, quod obiicitur: ꝙ habitus cognitiui præcedunt &c. Dicendum, ꝙ licet habitus cognitiui sint priores, secūdùm acquisitionem: tamen gratuiti per infusionem præcedūt. Sed quæritur, cum cognitiui possint infundi, quare non dantur paruulis? Ratio est, quia sunt ad cognoscendum: & huic actura non habent ante usum rationis. Sed habitus motiui non tāta sunt ad dirigendum, sed ad faciendum dignum gloria, & purificandum a culpa.

QVAESTIO III.

An omnibus pueris æquè in sacramento conferatur gratia?

VTRVM æqualis gratia detur omnibus paruulis in sacramento? Et ꝙ sic, uidetur: quia ꝙ causa differenter imprimat esse ctus, hoc nō est, nisi uel qa agēs uoluntarium: aut quia si nō est uoluntarium, tamen differenti modo se habet: uel si eodem modo, materia recipiens se habet alio modo: sed nec sacramētum, nec uirtus passionis est uoluntarium agens: nec ipsum diuersificatur: nec paruulus unus est magis dispositus, quàm alter: ergo &c. ITEM. Cum qualicunque dispositione infans nascitur, & qualiacunque habeat naturalia: unus tamen non nascitur magis peccator, quam alius: ergo pari ratione in regeneratione unus non debet regenerari magis, uel melius alio. ITEM. Vnus non punitur magis alio: ergo nec remuneratur.

CONTRA. Bonitas naturę dispositio est ad gratiam: ergo ubi melior est natura, ibi est melior dispositio: sed causa uniformiter agens magis imprimit magis dispositio; ut lux in aere, quàm in aqua: ergo cum unus paruulus melius sit dispositus, quā alius: patet &c. ITEM. Quia Deus prę uidit Iacob futurum bonum, dedit illi gratiam: alteri uero, scilicet fratri non dedit, quia permānsurum in malitia uidit: ergo si paruulorum, qui baptizantur, quosdam prouidet damnādos, quosdam saluandus uidetur, quod saluandis dare debeat maiorem gratiam.

RESOLVTIO.

De lege communi omnibus paruulis se habet Deus in sacramentis pro conferenda gratia. At quia liber est uiscunque, potest ex priuilegio liberè liorem se uni ostendere, quàm alteri.

RESPONDEO. Dicendū, ꝙ gratia mensuratur secundùm liberalitatem Dei dantis, non secundū qualitate suscipientis, nisi de congruo: & hoc secundùm ꝙ suscipiens se præparat: non secundū ꝙ est capax: quia ergo Deus ꝙ operatur ibi secundùm exigentiam sacramēti: & ulterius, unus nō est dispositus magis q̄ alter: ideo æqualiter omnibus paruulis dat, quātùm est de lege communi. Quia tamen potestas eius nō est alligata sacramento, non est necesse, ꝙ semper det æqualiter: sed potest facere, cui uult priuilegium speciale:

AD

AD ILLVD ergo, qd primò obiicitur de agente diuersimodè. Dicendū, ꝙ illud non ualet; qa Deus operatur in sacramento: ut agens uoluntarium. SIMILITER nec secundùm ualet, quia propagatio libidinosa hoc facit, quæ conuersa est in naturam: & ideo uniformiter. AD ILLVD, quod obiicitur tertiò de pœna. Dicendum, ꝙ illud non ualet: quia iustitia respicit meritum præcisè, sed misericordia respicit dantis benignitatē. AD ILLVD, quod obiicitur ad oppositum. Dicendum, ꝙ bonitas naturæ non disponit ad gratiā, ut necessitas: nec etiam ut congruitas: nisi interueniat præparatio determinata: ut sic se ꝑparet, sicut natura nata est capere. VLTIMVM patet, quia uirtus sacramenti non respicit futurū, sed dispositionem præsentem: Deus autem & sic, & sic.

DISTINCTIO QVINTA.

De Baptismo per comparationem ad dantes.

POST hæc sciendum est, sacramentum baptismi a bonis, & a malis ministris dari: sicut a bonis & malis sumitur. Nec melior est baptismus, qui per meliorem datur: nec minùs bonus, qui per minus bonum datur: nec malus, qui per malum datur; nec maius munus datur in baptismo dato a bono, nec minus in baptismo dato a malo, sed æquale: quia non est munus hominis, sed Dei: quod totum subditis declaratur testimonius. August. ait, Baptismus talis est qualis ille, in cuius potestate datur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. Idem, Prorsus fieri potest, ut aliqui uerum habeant baptismum, & non habeant ueram fidem. Item, Si inter bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior baptismus, qui per meliorem datur: nullo modo malus est, qui etiā per malum datur: quia idem baptismus datur. Et ideo per ministros dispares Dei munus est æquale, quia non illorum, sed eius est. Idem, Cū baptizat malus, illud quod dat: ū est, unū est: nec impar propter impares ministros, sed par & æquale propter hoc, Hic est, qui baptizat. Itē, Ego dico, & nos dicimus oēs: quia iustos oportet esse, per quos baptizat: iustos oportet esse tāti iudicis ministros. Sint ministri iusti, si uolūt. Si aūt noluerint esse iusti, qui sedēt in cathedra Moy-

Sup Io. Trac. 5

De uno co bap. contra Petil. c. 11.

lib. 3. contra Cres. Gram. ca. 6.

Sup Io. trac. 6.

Io. 1.

Trac. 5 sup Io. post medium.

Sa

Universidad de Deusto
Biblioteca

si, securum me facit Magister meus, s. Christus: de quo, s. dicit, Hic est, qui baptizat. Item, Quos baptizauit Iudas, Christus baptizauit. Si quis ergo baptizauit ebriosus, homicida, adulter: si Christi erat baptismus, Christus baptizauit. Non timeo adulterum, nec ebriosum, nec homicidam: quia columbam attendo, per quam mihi dicitur. Hic est, qui baptizat. Item. Homicida per baptismum Christi: quod sacramentum tam sanctum est, ut nec homicida ministrante polluatur. Item, Si in hæresi quacunque uel schismate quisquam in nomine patris & filij & spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit, integrum sacramentum accepit: sed salutem, quæ uirtus est sacramenti, non habebit, si extra ecclesiam catholicam ipsum sacramentum habuerit. Debet ergo ad ecclesiam redire: non ut sacramentũ baptismi iterum accipiat, quod nemo debet in aliquo reiterare: sed ut in societate catholica uitã accipiat. Baptismus enim extra ecclesiam nequit prodesse. Ibi enim cuique prodesse pōt baptismus, ubi pōt prodesse eleemosyna, s. in ecclesia. Item. Isid. Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi: licet paganus sit, qui baptizat. In his perspicuè carnis baptismum uerum bonis & malis dari, & a bonis & a malis: & ipsum tamen æque sanctum esse, & munus eius æquale in bonis, siue a bonis, siue a malis baptizentur.

Matt. 28. Io. 1. Ibidem paulò inferiùs. Lib. de fide ad Pet. c. 3. uersus fi. In decretis Isid. ti. de sacr. bapt. De cōs. d. 4. c. Rom.

De potestate baptismi, & ministerio.

Quia ministerium tantùm habent, non potestatem baptismi. Potestatem enim sibi retinuit. Quod nouit Ioannes, cum uidit columbam descendentem super Christum. Vnde Aug. Quid nouerat Ioannes Baptista? Dominum. Quid non nouerat? potestatem dominici baptismi in nullum hominem a domino transituram: sed ministerium planè transituram: potestatem a domino in neminem transferendam, sed ministerium in bonos & malos. Non exhorreat columba ministerium malorum: respiciat potestatem domini. Quid facit ibi minister malus, ubi bonus est dominus? Neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat, Deus. Si superbus fuerit minister, cum diabolo

Io. 1. Trac. 5 sup. primu ca. Io. paulo ante mediũ. De cōs. d. 4. baptism. talis.

bolo computatur: sed non contaminatur donum Christi: quod per illud fluit, purum est. Per lapideum canalem transit aqua ad areolas: in canali lapideo nil generatur, sed hortus fructus plurimos affert. Habent ergo non modo boni, sed etiam mali ministerium baptizandi, sed neuter potestatem baptismi. Ministerium enim dedit Christus seruis, sed potestatem sibi retinuit, qua si uellet, poterat seruis dare, ut seruus daret baptismum suum tamquam uice sua. Et potestatem suam constituere poterat in aliquo, uel in aliquibus seruis: ut tanta uis esset in baptismo serui, quanta est in baptismo domini, sed noluit: ne seruus in seruo spem poneret. Baptizat seruus ut minister, baptizat dominus tamquam potestatem habens, quam si daret seruis, ut scilicet ipsorum esset, quod domini erat, tot essent baptismi quot serui: ut sicut dictus est baptismus Ioannis, sic diceretur baptismus Petri, uel Pauli. Quod ne fieret, retinuit sibi dominus potestatem baptismi: seruis autem ministeriũ dedit. Si ergo seruus dicit se baptizare, rectè dicit: sed tanquam minister baptizat: & ideo non differt siue bonus, siue malus baptizet. Inde etiam nemo dicit, baptismus meus, cum tamen dicat euangelium meum, prudentia mea, licèt sint hæc a Deo, in quibus differentia est. Alius enim alio melius operatur in euangelizando, & alius alio prudentior est. Alius autem alio magis, minusve baptizatus, siue ab inferiori, siue a maiori baptizetur, dici non potest.

1. Cor. 3. Ibidem paulò post medium. Ibidẽ. Hic. 17 Ibidem et lib. 5 d. bapt. contra Dona. Cap. 14

Quæ fuit potestas baptismi, quam potuit Christus dare seruis.

Hic quæritur, quæ sit illa potestas baptismi, quam Christus sibi retinuit, & potuit dare seruis. Hæc est, ut plurimi uolunt, potestas dimittendi peccata in baptismo: sed potestas dimittendi peccata, quæ in Deo est, Deus est. Ideo alij dicunt hanc potestatem non potuisse dare alicui seruorũ: quia nulli potuit dare, ut esset, quod ipse est, uel ut haberet essentiam, quam ipse habet, cui hoc est esse, quod posse. Dicunt. n. Si hanc potentiam alicui dare potuit, potuit ei dare creaturas creare: quia non est hoc maioris potentiæ, quàm illud. Ad quòd dici pōt, quia potuit eis dare potentiam dimittẽdi peccata,

Hic magister, non tenetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccata, non tamē ipsam eandē, qua ipse potēs est: sed potētiā creatā, qua seruus posset dimittere peccata: nō tamē ut auctor remissionis, sed ut minister, nec tamen sine Deo auctore: ut sicut in ministerio hēt exteriùs sanctificare, ita in ministerio haberet interiùs mūdare: & sicut illud fecit Deo auctore, qui cū eo & in eo operatur illud exteriùs: ita interiùs mūdaret Deo auctore, qui eius uerbo uelut quodā ministerio uteretur. Item etiā posset Deus per aliquē creare aliqua, non per eum tanquā auctorē, sed ministrū, cū quo & in
1. Cor. 3. *quo operaretur: sicut in bonis operibus nostris ipse operatur: & nos: nec ipse tantùm, nec nos tantùm, sed ipse nobiscum & in nobis: & tamen in illis agendis ministris eius sumus, non auctores. Ita ergo potuit dare seruo potestatem dimittendi peccata in baptismo. i. ut in mundatione interiori seruus cū domino operaretur: nō seruus sine domino, nec dominus sine seruo, sed dominus cum seruo & in seruo: sicut in exteriori ministerio dominus operatur cum seruo & in seruo. Vnde & dominus dicitur sanctificare, & seruus; sed do-*
cap. 84. To. 4. *minus inuisibili gratia, seruus uisibili sacramento. Vnde Aug. super Leuit. Dominus ait, Ego dominus, qui sanctifico. Et de Moyse etiam dictum est, Et sanctificabis eum. Sed Moyses sanctificabat uisibilibus sacramentis per ministerium: dominus autem inuisibili gratia per spiritum, ubi est totus fructus uisibilium sacramentorum. Sine hac sanctificatione uisibilia sacramenta nil prōsunt. Si quis hoc melius aperire poterit, non inuideo.*

SVPRA determinauit Magister de baptismo p cōparatione ad incipientes: hic agit de ipso p cōparatione ad dātes: & hi sunt, quibus collata est potestas baptizādi. Et diuiditur hęc pars in duas ptes. In prima agit de ptāte collata. In secda agit de his, quæ hāc ptātem expediunt, uel impediunt, infra Dist. ieq. circa medium. ibi. *Hoc etiam sciendum est, &c.*] Prima pars habet duas. In prima ostendit Magister, quæ sit ipsa potestas, q̄ ministris est collata. In secda uero determinat, quibus est collata, infra Distinctio. *Nunc ad illos, &c.*] Prima pars habet tres partes. In prima parte ostendit, q̄ potestas baptizādi æqualiter est efficax in omnibus ministris. In secunda uero ostendit, quæ sit ista potestas: quoniā est solus ministerii exterioris. ibi *Quod ministerium tantùm habent, &c.*] In tertia uero parte ostendit, quę sit ista potestas,

stat quàm dominus potuit dare ministris, sed non dedit. ibi. *Quæritur, quæ sit illa &c.*] ubi dicit, q̄ ē potestas cooperationis.

Dub. 1. *Vtros oportet esse, &c.*] Secundū hoc uidetur, q̄ si aliquis sacerdos sit in peccato mortali, & baptizet, q̄ mortaliter peccet. Sed contra. Facit id, ad qd tenetur: ergo baptizando nō peccat. Respon. Dicendum, q̄ iste, qui baptizat, aut est in peccato notorio, aut occulto: siue sic, siue sic distinguendum est: quia aut est necessitas, & timetur scandalū: & tunc non peccat baptizando, sed in hoc q̄ negligit se prepare, & cū timore & reuerentia ad sacramentum accedere. Si autem non est necessitas, nec timetur scādalū, si non baptizet: non debet baptizare: sed priùs se ppare re ad iustificationē: qd si non facit, non tantùm peccat negligēdo, sed etiam sacramento contumeliam faciendo, & usurpando id, ad qd non est idoneus. Si autem notorius est, peccat scādalizando: & ideo dicit Aug. q̄ mūdos oportet esse ministros: patet ergo responsio ad obiectū. Non enim peccat, quia facit, quod nō debet simpliciter; sed quia non facit, ut debet.

Dub. 2. *Si quo ego baptiz. &c.*] Videtur male dicere, quia ebrietas auferit usum rationis, & intentionē: sed intentio necessaria est ad baptismum: ergo si ebriosus caret intentione, non baptizat. Item. Quæritur, si aliqs est ita ebrius, q̄ non est omnino in eo ligata ratio quin possit aliquid dicere, sed tamē balbutiendo dicit: utrū sit baptizatus, quem talis baptizat. Qd non, uidetur, qa ligatio linguæ signū est ligationis rationis: & necesse est ratione esse solutam ad ea, quæ spectant ad ministerium sacramenti: ergo &c. Respon. dicendum, q̄ differētia est inter ebrium, & ebriosum. Ebrius enim dicitur in actu, sed ebriosus in cōsuetudine: & bene potest aliquis consuetus inebriari, aliquādo sobrius esse in actu: ita q̄ non biberit multū: & tunc si baptizat, baptizatū est. Quod quæritur de ebrio. Dicēdum, q̄ si habeat ligatam rationē, adeo q̄ tollatur intentio baptizandi, & nesciat qd faciat: tunc nō baptizat. si autē ratio soluta est in tantū q̄ scit, qd facit, tamen nō omnimode est bene cōpos sui: tunc iudicādum est, q̄ sit baptizatus, et si lingua aliquo modo balbutiat, quia id non est signum ligaminis rationis semper efficax. Multi enim sunt, qui ex modico uino balbutiunt, & habēt usum rationis. Distinguendum tamē est in ligamine linguæ: nā si format uerba intelligibilia, licēt nō omnino perfectè, baptizatus est paruulus. Si autem ita corruptè profert, q̄ intelligi non potest, & formam ita infringit, ut conuenienter intelligi nō possit, est rebaptizandus.

Quod nouit Ioannes &c.] Videtur dicere cōtra Hieron. & Chrysostomū, qui dicunt, quod non nouerat esse Christum: & ita uidetur contrarietas. Quæritur ergo, qs melius inter eos senserit. Et uidetur, q̄ August. quia quādo Iesus ad Ioannem uenit, tuc dixit Ioannes. Ego a te debeo baptizari; sicut dicitur Matth. ergo cognoscebat ipsū esse Christum. Quod autem melius dicat Chrysost.

Dub. 3.

Super Matth. cap. 11.

cap. 3.

Universidad de Deusto Biblioteca

Chrysost. uidetur, quia Ioanni, quando missus est ad baptizandũ, dictum fuit. Super quẹ uideris spiritu descendẹtem: hic est, qui baptizat: ergo antequam uenirẹt ad eum, sciebat, ꝙ solus ipse esset, qui baptizaret interiùs: sed tamen non cognoscebat exteriùs ipsum. Respon. Dicendũ, ꝙ utrumque uerum fuit: sicut docet nos intelligere Chrisost. Primò Ioãnes nouit Christũ in infantia notitia corporali, postmodum recessit in desertum: & tunc post longũ tẽpus, quando missus est ad baptizãdum dictũ est ei, ꝙ Christus potestatẹ baptizãdi sibi retineret: sed iã oblitus est p̃ p̃ magnam moram, q̃s, uel qualis esset Christus in persona: & iudicio columbæ utrumque didicit, quia p̃ hoc sciuit, ꝙ ipse esset Christus, & ꝙ ipse esset, qui peccata dimitteret, & spiritum sanctum daret. Vtrumq; ergo priùs sciebat in generali, sed postmodũ didicit in specialiꝛ prius tamẽ cognouit q̃s esset, quàm cuius potestatis esset. Primum .n. sciuit per conuersationem infantiæ, secundum per reuelationem prophetiæ: & sic patet utrumque.

Mat. 3. Mar. 1.

Dub. 4. *Ne seruus in seruo spem poneret &c.*] Quæritur de ratione ista, quam assignat Magister, ne seruus poneret spem in homine: q̃a illud nullum uidetur inconueniens, quia possumus in orationibus sãctorũ cõsidereẹ: unde clamamus de Beata Virgine, uita dulcedo, & spes nostra salue. Respõ. Dicendũ, ꝙ est spes auxilii, & est spes præmii. Dicendum ergo, ꝙ si potestas dimittendi peccata esset data homini, iã posset homo sperare ab homine gratiam, & ueniam, & ita per consequens gloriam, ad quam gratia est uelut dispositio necessaria: sed hæc ab homine sperari non potest, nec debet. Sed cũ homo possit orationibus adiuuare quadam congruitate, põt homo sperare in aliquo sancto tanquã in adiuuãte, nõ tãquam in releuante: q̃a hoc est gratia specialis solius Christi: & sic patet illud.

Tot essent baptismi &c.] Hic q̃ritur de alia ratiõe, quã assignat, cũ dicit. Ne tot essent baptismi, quot baptistæ. Videtur .n. ratio non esse bona: q̃a aut intelligit tot numero, aut tot specie. Non tot specie: constat, quia consimilis forma, & consimilis effectus est in omnibus. Si tot numero, nullum esset inconueniens. Respondẽdum, quòd intelligitur, q̃d tot essent denominatione: & ita scissura esset in ecclesia, quia unus posset dicere: Ego sũ Pauli, alius aut, Ego sum Apollo: & sic non perfecta esset unitas in ecclesia, cuius unitatis perfectio fundamentum habet in uno baptismo.

Dub.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An solis sacerdotibus collata sit potestas baptizandi.

AD intelligentiam eorum, quæ dicũtur in p̃senti distinctione, tria principaliter q̃runtur. Primò quẹritur de potestate collata baptizaturis, sine baptizantibus quantùm ad extẹsionem. Secundò de ipsa quantũ ad intensionem, siue efficaciam. Tertiò quæritur de ipsa potesta

tebaptizãtium per comparationem ad dantem illam. Circa primum breuiter quæruntur duo. Primò quẹritur utrũ soli sacerdotes, siue clerici habeant potestatem baptizandi. Secundò, dato quod etiam laici, q̃ritur utrũ hæretici in potestate illa cõmunicent cum catholicis.

QVOD non tantũ sacerdotes, sed etiam laici possint baptizare, sic ostenditur. Si baptizaret uetula, seruata forma uerborum iste, quem baptizat non rebaptizatur: sed uetula non baptizaret, nisi haberet potestatẹ, ergo &c. ITEM. Alia ratione uidetur. Baptismus, quia est sacramentum necessitatis: ideo institutum est in elemento omnibus communi: sed elementum non sufficit, nisi adsit qui possit baptizare: ergo potestas baptizandi omnibus debuit conferri tã clericis, quã laicis. ITEM. Ioan. dicitur ꝙ dominus non baptizabat, sed discipuli: sed discipulis nondum erat collata potestas sacerdotalis: ergo &c.

Cap. 4.

CONTRA. Isido. Constat baptismum solis sacerdotibus traditum esse, nec ipsis diaconibus eius ministeriũ est permissum, ITEM. Baptismus est sacramentum ecclesiæ: sed ordo est in ecclesiastica hierarchia: ergo ab his solis potest tradi, qui ad hoc in ecclesia sunt ordinati: sed illi soli sunt qui habent ordinis sacramentum: ergo &c. ITEM. Si p̃ p̃ necessitatem solam cõfertur omnibus: ergo cum sacramentũ pœnitentiæ sit sacramentum necessitatis, uidetur, ꝙ in casu illo det quilibet absoluere etiam laicus. ITEM. Si in casu necessitatis indultum est, uidetur quod si aliquis laicus baptizet pter necessitatem, debet rebaptizari.

Lib. 2. effi. capit. 24. uersus fin.

RESOLVTIO.

Ministri delegati sacramenti Baptismatis soli sacerdotes sunt. In necessitatis tamen articulo quis (modò eligendis aut non sit) baptizare potest.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sacramentum baptismi est sacramentum ecclesiasticum, necessãrium, & primum. Quia ecclesiasticum: ideo eius administratio primo, & principaliter est commissa clericis, & inter hos sacerdotibus. Quia uerò necessariũ, & sacerdos non semper adest; ideo eius administratio se extẽdit etiam ad laicos, diuina misericordia faciente, quæ neminem uult perire. Quia uerò primum: ideo a nullo alio sacramento dependet: & ideo huius ministerii potestas se extẽdit ad omnes, q̃ possunt facere ea, quæ sunt de integritate sacramenti: & quicũque ista faciat, baptizatum est: iste ergo solus excluditur, q̃ nõ potest. Propter quod notandũ, ꝙ baptismus sicut alia sacramẽta est sacramentum: & sacramẽtum unum, & uerũ, & integrũ. Quia sacramentum, ideo est signum uisibile: & ideo debet habere dispẽsatorẹm uisibilẹm, vt hominẹm: non spiritum. Quia uerò unum: ideo debet tradi ab uno dispẽsatore, nõ a pluribus. Quia uerum: ideo nõ debet idẽ esse baptizans, & baptizatus, sed alius, quia in forma duplex persona exprimitur, cũ dicitur, Baptizo te. Quia uero integrũ: ideo cõcurrunt in eò necessario duo. s. elementum & uerbũ. Verbum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bum autē debet dici: & quia dicere est cū intentione proferre: ideo necesse est, ꝙ baptizans habeat discretionē, & non sit stultus: & oportet ꝙ habeat locutionē, & non sit mutus. Quia uerò in elementum debet mergere, oportet ꝙ non sit mancus. Omnis ergo talis qui potest exercere ea, q̄ sunt de integritate sacramenti, potest baptizare: & in ea su necessitatis debet, etiam si nō sit ordinatus: prer casū necessitatis solus sacerdos debet baptizare: & si alius facit, quāuis baptizaret, tametsi grauiter peccat.

PATENT ERGO obiecta, qa Isidorus loquitur secundum cōgruitatē exequēdi, non secūdū potestatē. Et SIMILITER patet aliud, quia & si sit ecclesiasticū, tamē est necessarium, & primū: & ideo etiam secundum rectam ordinationē ecclesiæ, competet eius administratio omnibus eis, qui possunt exercere, quæ sunt de integritate sacramēti. AD ILLVD de pœnitentia, dicendum, ꝙ & si sit necessarium, nō tamē primum: sed eorum, q̄ iam sunt de ecclesia. Præterea. Hoc sacramentum est tātum adultorum, qui possunt adire sacerdotem interiorem, cum careat exteriori: sed nō sic baptismus, quia est remedium paruulorū. AD VLTIMVM. Dicendū, ꝙ potestas non tantū data est in casu necessitatis, sed etiam tunc imposita, ut si alias fecerit, peccet: siue uerò nō peccat, si facit, imo peccat, si nō facit: nihilominus tamen si fecerit, factū est: Et sic patet responsio ad illud.

EX PRAEDICTIS patent alii qui casus, qui circa potestatē baptizātium possunt quæri. Solet .n. quæri, utrū in articulo necessitatis possit aliquis a sathana baptizari, esto ꝙ se trāsfiguret in angelum lucis. Et ꝙ sic uidetur, quia omnia uerba potest dicere: & omnē actum facere, quē alius pōt. Et ad hoc patet respōsio: quia non competit ei administratio sacramenti sensibilis. Potest autē huius triplex ratio reddi. Prima est, qa spiritus est: administratio autē siue dispēsatio sacramentorum per Christū hominē instituta est per homines ad salutem hominum dispensanda. Secunda ratio est, quia spiritus est ita præcisus ab ecclesia, ꝙ nec est membrū actu, nec potentia: & ideo administratio, aut potestas, quæ decēdit a capite Christo, nō peruenit ad ipsum. Tertia ratio est, qa in omnibus sinistram habet intentionē: sicut .n. Christus omnia bene facit: ita diabolus omnia malē: & ideo ēt si faceret actum, & diceret uerbū, non tamen intenderet baptizare, sed potius deludere. & sic patet, ꝙ non pōt baptizare. Prima tamen ratio minus ualet.

SOLET ETIAM quæri, utrū aliqs in articulo necessitatis possit baptizare seipsum: uidetur .n. quod sic, pp statū necessitatis, cum possit se mergere, & uerbum dicere. Et hoc ipsum uidetur Innocētius in quādā Decretali dicere, ꝙ si iudæus aliqs aspergat se aqua, utens forma baptismi, nō habens aliquē, qui ei sacramentum tribuat: euolat, & inter fideles cōputandus est, ut dicit. Et ad hoc patet responsio, quod nullus potest sibi administrare sacramentum baptismi. Et quidem prima ratio talis est: quia non saluantur ueri baptismi in forma duplex persona exprimatur, cum dr. Baptizo te. Secunda rō est, quia baptizans pater est spiritualis baptizati: si ergo nemo est filius suus, nemo seipsum pōt baptizare. Postremo deficit ibi rō significationis: quia .n. significat ibi mūdans, & mūdatus spūaliter: & hoc nō pōt esse ide, sed alius: ita necesse est etiā quod sit in ia cramēto. Prima tñ rō potior ē.

SOLET etiā poni talis casus. Habeat conjortium mutus, & mancus. Alter non pōt baptizare, quia deficit ei uerbum, alter nō potest: quia deficit ei actus, uidetur ergo quod ambo simul possint totum supplere, & baptizare pp necessitatem. Et ad hoc patet respōsio, qd non possunt. Aut .n. dicit mācus ille, Baptizamus, aut baptizo. Si dicat, Baptizamus, mutat formam. Si dicat, Baptizo, falsum dicit, qa cum sit mancus, nō mergit: & ita non pōt ibi saluari, qd est de integritate sacramēti. Si āt duo baptizēt, quorū uterq; mergit, & dicit uerbum: si dicunt ambo baptizamus, neuter baptizat, quia forma mutatur. Si uerò dicunt, Baptizo, alter cum baptizat, qui prius loquitur, & complet, alter uerò oino nihil facit.

SOLET etiam quæri, si plures sint ī extrema necessitate, utrū possint simul baptizari. Et qd sic uidetur. Propter necessitatem indultum est omnibus: erpizare plures, ubi ē periculum mortis. Et ad hoc aliter respondetur, quām ad prædicta. Quod potest, quia si baptizaret ita, Baptizo uos in nomine patris, & filii, & spiritussancti, baptizatū est. Et si tu obiicias, ꝙ mutat formam, ut si dicatur, Nos baptizamus. Dicendum, quod in hoc non est mutatio formę. Nā sicut dicit Priscian. (nos) non ingeminat singulare suum, ut dicatur, ego, & ego: sed ego, & tu, uel ego & ille: & ideo si dicitur, Nos baptizamus, aliquid dicitur a forma extraneum, & forma mutatur. Sed cum dicitur, Baptizo uos, sensus est. Baptizo te, & te: & ideo non est formæ mutatio, sed geminatio: nam hic non introducitur persona alia, nisi baptizans & baptizata: non sic est in forma alia, cum dicitur, Nos baptizamus. Attendendum tamen, quod si ꝙ pluralem numerum nō fiat uis aliqua: nisi q̄ sit secūdum cursum solitū loquēdi: secundū ꝙ Papa de se unico dicit, Nos dicimus, & in uulgari hoc utimur ligua gio: non dicerem tunc formam mutari, nec corruptam esse. Sed si iste sermo seriosē diceretur, & cum pondere sui sensus, aliū generaret intellectum: & ideo non esset baptismus, quia sicut prædeterminatum est, mutatio formæ aufert baptismum.

EX PRAEDICTIS ergo patet, ꝙ vnus pōt simul plures baptizare, non plures unū: & rō est mutatio formæ in uno, & non in alio. Pōt nihilominus alia rō assignari: quia nō est necesse, ꝙ simul duo baptizēt, si uterq; potest uerbum dicere, & mergere. Sed necessitas, & utilitas est, qd simul duo baptizentur, quando sunt in articulo mortis. Alia tñ ra-

3. Collateralis quæst.

4. Collateralis quæst.

Lib. 12. & 13. sue Grammatice

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratio est, quia baptizans minister Christũ signat: unde sicut in hoc ꝙ unus habebat plures uxores, saluari potuit rõ sacramenti aliquo modo, quia Christus est sponsus multarum animarum, sed non econuerso: sic in proposito est intelligẽdum, ꝙ unus est baptizans interius, .s. Christus dominus, a quo est unitas in sacramento baptismi.

QVAESTIO II.

An hæretici baptizare possint.

DATO ꝙ clerici, & laici possint baptizare: quæritur, si possint baptizare hæretici. Et quòd sic ostenditur. Primò auctoritate Bedæ, Siue hæreticus, siue schismaticus in nomine sanctæ Trinitatis baptizat: non ualer iste, qui baptizatus est, a catholicis baptizari. ITEM. Aug. Nulli sacramento est inuriandum: illi autem iniuriantur, q̃ dicunt ea polluì per pollutionẽ ministrorũ: ergo hæretici quãuis polluti, possunt baptizare. ITEM, Accedente uerbo ad elementum, fit sacramentum: sed hæreticus dicit uerbum, & habet elementum: ergo potest conferre sacramentum. ITEM. Potestas baptizandi non est donũ gratiæ gratum facientis: sed tantùm gratis datæ, quia constat, quod mali sacerdotes baptizãt: ergo esto ꝙ aliquis sacerdos catholicus fiat schismaticus, uel hæreticus: tamen propter hoc nõ amittit gratiam gratis datã: videt ergo qd̃ possit baptizare.

Augus. Tract. 80. in Ioann. circ. medium.

CONTRA. Cum traditur forma baptismi, pmittuntur duo, scilicet doctrina, & fides. Matt. Docete eos baptizantes in nomine patris &c. & rursus. Qui crediderit, & baptizatus fuerit:

cap. 4.

sed doctrina hæreticorum non est scientia: sed insipientia: & fides eorum est error, non fides: ergo nec baptismus eorũ est baptismus. ITEM. Baptismus est sacramentum fidei: ergo ubi deficit fides, deficit baptismus. Probatio primæ Augustini. Accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum: nõ quia dicitur, sed quia creditur, non est sacramentum: ergo cũ hæreticus non credat, nõ confert sacramẽtum. ITEM. Ad baptismum requiritur intentio: sed hæreticus non habet intentionẽ: quia non habet fidem, quæ intentionem dirigit, ut dicit Ambr. ergo nõ potest baptizare. ITEM. Hæresis non est ecclesia: ergo baptismus hæresis non est baptismus ecclesiæ: sed solũ baptismus hæreticorum: ergo quia non sunt de ecclesia, non est baptismus.

RESOLVTIO.

Hæreticus baptizat, modo requisita ad baptismum obseruet.

RESPONDEO. Dicendũ, sicut dictum est, ꝙ ista tria sunt de integritate baptismi, .s. immersio in aquã, prolatio verbi, & intentio faciendi, quod facit ecclesia: & quia hæreticus manẽs hæreticus potest hęc tria habere, potest baptizare, & baptizat: qd̃ aliquid istorũ non deficit: operatur enim tunc non ut hæreticus, sed ut catholicus. AD IVDVD ergo, quod obiicitur de doctrina, & fide. Dicendũ, ꝙ ista non sunt necessitatis, sed congruitatis, fides inquam baptizãtis: nam fides ecclesiæ necessaria est, & hæc non deficit, & ꝙ

hoc patet sequens. SIMILITER ad illud, qd̃ obiicitur de intẽtione. Dicendũ, ꝙ sicut patebit infra, intentio potest esse respectu operis, non respectu finis: & sic potest esse recta etiam sine fide.

Dist. 6. art. 2. q. 1.

AD VLTIMVM dicẽdum, ꝙ illud argumentum nõ ualet, & refert August. instantiã, Aegyptus non est paradisus: ergo fluuius Aegypti nõ est fluuius paradisi, & est fallacia consequentis: sicut hic. Homo non est asinus: ergo genus hominis non est genus asini: possunt enim ecclesia, & hæresis in aliquo cõicare, quamuis multũ differant. EX HIS patet casus, quo posset quæri de hæretico, qui credit, ꝙ ecclesia nihil faciat: uidetur.n. ꝙ cum talis nihil intendat facere, non baptizet. Et ad hoc dicendum, ꝙ hæreticus benè intẽdit aliquando facere, quod facit ecclesia: & tamẽ intendit, quod ecclesia nihil faciat, quia respectu alterius est intentio, & credulitas. Nam credulitas est respectu effectus: & ipse credit, ꝙ nullus effectus subsit illi operi: nihilominus tamen intendit facere id opus, nõ tãtùm ut est actus ablutionis corporis, verum etiam ut est actus quidam consecratus fieri ab ecclesia: & hoc intendendo facere, quamuis principaliter non intẽdat effectum, intendit tamen ex consequenti, sicut supra tactum est de eo, qui uoluntarie se subiicit operi exteriori, per consequens uoluntarie se subiicit characteri: & sic patet totum.

Dist. 4. art. 2. q. 1. & 2.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An mali sacerdotes (& si catholici) ministrando sacramentum, dent sacramentum, & rem sacramenti?

QVANTVM ad secundum articulum quæritur consequẽter de potestate baptizantium per comparationem ad effectum: & circa hoc quæruntur duo. Primò quæritur, utrũ mali ministri (licet catholici) dent sacramentum, & rem. Secundò quæritur utrum hæretici, & præcisi ab ecclesia dent rem sacramenti, ut catholici.

QVOD mali ministri dent rẽ sacrameti, probatur multis auctoritatibus, quæ habẽtur in litera: maximè ista. Si quos baptizauit ebriosus, homicida, adulter, si baptismus Christi est Christus baptizat: sed Christus baptizat sanctificando: ergo & malus minister sim iliter. ITEM. Ratione uidetur: quia si baptismus mali hominis non daret gratiam: tunc salus nostra penderet ex aliena uita: quod si nefarium est dicere, & iniustũ: patet, ꝙ mali ministri conferunt rem sacramenti. ITEM. Plus pertinet doctrina ad doctorem, q̃ baptismus ad baptizantem: sed malus doctor dat doctrinam bonam, & sanam, quàm dominus præcepit accipere: ergo multò fortius iste, qui baptizat: quãuis malus, potest dare bonum baptismũ, siue effectũ baptismi.

Matth. 23

CONTRA. Malach. Maledicã benedictionibus uestris (de sacerdotibus malis) & Glo. Hier.

cap. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Quicquid à vobis benedictũ fuerit, a me maledicetur: ergo qui baptizatur a malo sacerdote, maledictus est: non ergo recipit per eius ministerium gratiã.

Mat. 24 ITEM. Eccl. Ab immundo qd mundabitur? sed sacerdos malus est immundus: ergo ab ipso, uel per ipsum non conferitur in baptismo gratia, quæ mũdat animam. ITEM. Ratione uidetur: quia sicut sensus, & motus fluunt a capite in membra corporalia, & ab uno membro in aliud: ita & in corpore mystico: ergo si membrum aridum non defert sensum: sacerdos, q̃ è immortali peccato, baptizando non confert gratiã baptizato. ITEM. Oratio uitiatur ex uitio orãtis, & potius meretur homo iram, q̃ gratiam unde. Greg. Cũ is, qui displicet ad intercedendũ mittitur: irrat animus ad deteriora, ꝓuocatur: ergo baptismus uitiatur ex uitio baptizãtis, aut si nõ uitiatur, cũ Deus iudicet de operibus secundùm interiora, & sacerdos sit mortuus, & opus eius mortuũ, mortuus aũt nõ unificet: patet ꝙ malus sacerdos conferre non potest gratiã unificãtẽ. ITEM. Quæritur, utrum peccet is, qui accedit ad sacerdotem malum.

Quæstio cellate.

Leuit. 5 Et uidetur ꝙ sic: quia in lege præceptum erat fugere immundum corporaliter: ergo spiritualiter illud debemus obseruare, ITEM. Esto ꝙ sacerdos petat pecũ pro baptismo, nũquid est ei damnum? Si sic, cũ emat sacramentũ, est simonia. Si nõ, aut remanebit nõ baptizatus, & hoc est periculum: aut baptizatus sine sacerdote ꝑter necessitatem.

RESOLVTIO.

Quia sanctum dominus propositum, sacramque eius remedium nequitia sacerdotis ministri nec fadare, nec impedire potest; conferendo hic sacramentum, utrumque præstat, scilicet & sacramẽtum, & rem sacramenti.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd malus sacerdos non tantùm sacramentum, sed et rem dat, non ipse, sed Deus, cuius sacramenta sunt bona, qa impolluta. In baptismo n. non mundat, neq; interiùs baptizat minister, sed Deus. Sed cũ deus lauet interiùs, precedente lotione exteriori: & exterior displicat, qa lauans displicet; quomodo consequẽs est ut lauante malo sacerdote exteriùs, Deus lauet interiùs. Et ad huc est notandum, ꝙ est quoddã opus, quod habet uirtutem a charitate, uel uoluntate interna solùm: quoddã quod habet ab institutione diuina. Primũ opus est uirtutis, & uitii: & a Deo pẽsatur secundum qualitatem uoluntatis. Secundum est opus sacramenti: & iõ pẽsatur secundũ meritum: & dignitatẽ Christi instituentis: & tale semper remanet efficax, & impollutum: nec pòt: aliquo modo pollui, sicut nec meliorari. Habet n. uirtutẽ a Christo, nõ a ministro. Sicut semen iactum in terrã æqualiter fructificat: siue sit bonus, q̃ seminati; siue malus: sic & hic.

EX HIS patent obiecta: nam sacramenta sunt benedictiones Dei, nõ malorũ. ET SIC patet et sequẽs: qa immundus ibi nõ munda. Simi iter ad illud, quod obiicitur a simili de corporali nutrimento: patet responsio, ꝙ non

non est simile: qa Deus immediatè dat gratiã baptizato. AD ILLVD, ꝙ q̃ritur, utrũ peccet, q̃ accedit ad malum sacerdotẽ: Dicendũ, ꝙ non, imo magis peccat iste, q̃ eũ recusat: credẽs sacramẽtum, ꝙ ipsum dispensatum, esse uitiatũ: q̃ facit iniuriã sacramento. Nec ualet, quod obiicitur: qa illud intelligitur de tactu p imitationẽ, & consensum malũ: nõ sic aũt tãgit, q̃ baptismum recipit. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de simoniaco. Dicunt quidã, ꝙ potiùs debet quis se baptizari facere a laico. Sed esto, ꝙ nõ esset alius; dicũt ꝙ nõ possũt dare pecũ, ut sacrũm emat: sed ut emat aquã. Sed esto ꝙ aqua sit cõsecrata: rũdẽtur: ꝙ aũ debent dimittere paruulũ mori sine baptismo: qa nõ sunt facienda mala, ut eueniãt bona. Melius tũ est dicere, ꝙ dari potest precium non ad emẽdum sacramentum, uel aquam, sed ad redimẽdam uexationem iuris suii & hoc magis uidetur consonare pietati, & rationi, & etiam iuri.

QVAESTIO II.

An hæretici, dent rem sacramenti; sacramenta conferendo.

VTRVM hæretici dent rẽ sacramẽti. Et qd nõ, vt. Aug. de consecratione Dist. 4. Ecclesia paradisũ comparata, indicat nobis posse qdẽ foris baptismũ eius recipere, sed salutẽ beatitudinis extra eã nec accipere, nec habere. ITEM. Aug. qui foris ecclesiã baptizantur, non sumunt baptismũ ad salutẽ, sed ad perniciẽ: habentes formam baptismi, uirtutẽ eius negãtes. ITEM. Ratione uidetur, qa si baptisma hæreticorum facit filios Dei, dando gratiã baptismatis; vt ꝙ inter hæreticos extra ecclesiã sint filii Dei: hoc aũt falsum est. ergo &c. ITEM, Si baptisma hæreticorũ facit remissionẽ peccatorũ, & remissio fit per spũmsanctũ: ergo inter eos est spũsanctus: ergo hæretici dant spiritũsanctũ: sed hoc ẽ falsũ: ergo &c.

CONTRA. Vnum est baptisma Christi ecclesiæ, & hæreticorũ; q̃ in eadẽ forma baptizant, eandem efficaciam habent: ergo si in baptismo ecclesiæ dat gratia, & in baptismo hæreticorũ. ITEM. Baptisma illorum: est uerum sacramentum: quòd patet: quia non est iterandum: ergo si non inuenit obstaculum, ita confert gratiam, ut catholicorum. ITEM. Possibile est, ꝙ iste, qui baptizati sit hæreticus, me nesciente: ergo damnum incurro de malitia aliena sine omni mea culpa.

RESOLVTIO.

Hæretici si forma ecclesiæ baptizẽt, uerè baptizant: quandoquidem non hæresis, sed Ecclesia filios baptizant.

RESPONDEO. Dicendũ, ꝙ baptismus, q̃ solùm datur ab hereticis in forma ecclesiæ, baptismus est; & baptismus ecclesiæ: qa regenerat filios ecclesiæ, non hæresis, regenerat et filios in Christo. Exẽplum Aug. contra Donatum est; quia sicut Iacob sanctũ, uel semẽ nõ tũ genuit puterũ liberarũ sed et ancillarũ: sic & Xps: vnde q̃ boni baptizãtur ab hereticis, cõparat eos filiis ancillarũ: sed q̃ mali ab ecclesia, cõparat eos Esau. habet igit ip effi

Universidad de Deusto Biblioteca

eaciam, nisi habeat obicem in suscipiente: tunc aut hēt obicem, quando iste, qui baptizatur, cōsentit hæresi. Et hoc pōt esse tripliciter: aut qñ est hæreticus, & faciet errori: aut si nō est hæreticus, tamē uadit ad hæreticū p̄ei sum in conceptū ecclesiæ: aut si nō est p̄ersus, uadit tamē ad occultū, quē scit esse hæreticū p̄ aliqd commodum uel fauorē: & tunc nihil accipit: quia accipit ab hæretico, ut est hæreticus. Sed tunc non cōsentit; quādo habet impotentiam discernendi, ut paruulus; uel quando ille hæreticus est occultus, & creditur esse catholicus: aut quando homo est in necessitate cōstitutus solo necessitatis intuitu.

AVCTORITATES August. secundùm primam uiam intelliguntur. RATIONES ad oppositum patent, quia quos hæretici baptizant, nō consentientes hæresi suæ, & si uidētur esse de eis, tamen sunt ecclesiæ filii, & filii intrant ecclesiam. Vnde Augu. dicit cōtra Donatum, q̄ hæretici baptizantur non p̄ id, qd habent repugnans ecclesiæ; sed per id, q̄ habent cōitatem cum ea, & unitate; & ideo si iste, q̄ baptizatur, nihil recipiat ab hæreticis, nisi baptisma, nec in aliis cōueniat; iudicandus est catholicus; quia cum catholicis conuenit, & non hēt repugnans; & talis est paruulus; & ideo quāuis paruuli baptizentur ab hæreticis, non tamen sunt inter hæreticos quantùm ad meritum, sed solùm quantùm ad numerum; & ideo non sequitur, q̄ sint inter hæreticos, secundùm quòd hæretici sunt, sed sicut filii Dei; nec etiam q̄ inter eos, scilicet hæreticos sit Spiritus sanctus, p̄ quem remittuntur peccata.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An, & quæ fuerit ea potestas, quam Christus dare potuit ministris, nec dedit?

QVANTVM ad tertium articulum quæritur de potestate baptizantiū per cōparationem ad dantem illā. Et circa hoc quærūtur duo. Primo quæritur, quæ sit illa potestas, quam Christus dare potuit ministris & nō dedit. Secundò quæritur, utrum Christo fuerit data potestas dimittendi peccata.

CIRCA primū sic proceditur. Super illud Io. Hic est, q̄ baptizat, dicit Aug. q̄ Ioannes dicit, q̄ potestatem mundandi a peccatis ministris dare potuit, sed non dedit; ergo uidetur, q̄ ista fuerit potestas cooperationis. ITEM. Quod illam dare potuerit, sed non dedit, uidetur per uerbum August. & Magistri; quia non dedit hanc potestatem, ne homo spem poneret in homine; sed propter nullam potentiam homo sperare in homine, nisi homo haberet potentiam dimittendi culpam, & dandi gratiam; ergo de illa intelligitur. ITEM. Hoc ipsum ostēditur ratione, quòd potuit hanc communicare per simile in spiritualibus: quia angelo superioris ordinis dedit potentiam purgandi alium, qui est inferioris ordinis; ergo cum ita sit ordo in ecclesiastica hierarchia, sicut in angelica, pa-

tet, &c. ITEM. Ostenditur etiā per simile in corporalibus: quia rebus corporalibus dedit potentiā curandi a morbo corporali; ergo animabus sanctis debuit dare potentiā curandi a morbo spirituali. ITEM. Hoc et probatur a minori; q̄ dare potuit ministris ecclesiæ potentiā expellendi dæmones: ergo multo fortiùs seminariū eorum; qd est peccatum. ITEM, A minori uidetur alio modo, quia nulla creatura nobilior est anima sancta: sed gratiæ dedit potentiam expellendi culpam: ergo & animæ dare potuit.

Trast. 49. sup Ioan.

CONTRA, Aug. Maius est iustificare impium, quàm creare cœlum, & terram: sed potentiæ creandi nō est capax creatura: ergo nec potentiæ iustificandi, siue dimittendi peccata. ITEM, Omis actio est p̄ coniunctionem agentis: sed solus Deus pōt illabi aīæ: ergo solus pōt purgare. ITEM. Purgatio a culpa est a superiori: sed solus Deus est supra lib. arb. ergo solus Deus potest culpā dimittere, q̄ est in lib. arb. ITEM, Interiùs baptizare est gratiā infundere, & gratiam infundere est ipsam creare: sed solius Dei est creare gratiam: ergo ipsius tantùm est interiùs baptizare, siue a culpa purgare.

RESOLVTIO.

Cum plura sint genera potestatum, unum nec dedit, nec dare potuit Christus: alterum et potuit et dedit. Ceterа potuit, sed dare noluit.

RESPONDEO. Dicēdū, q̄ circa baptismum possunt sex potestates annotari; ut uideamus, quā dare potuit dominus, & nō dedit. Prima est auctoritas: & hæc est, qua Deus a seipso, non aliunde hēt potestatē interiùs mundandi a culpa. Secunda est cooperationis, ut homo accepta diuinitus potentia, in tali actu esset cooperator. Tertia est excellentiæ, ut secundùm abundātiorem gratiā existentem in baptizante maiorē conferret gratiam baptizando. Quarta est in uocationis, ut homo in nomine Petri baptizari possit, sicut in nomine Christi, uel Trinitatis. Quinta est institutionis, ut sicut Christus habuit potestatem instituēdi baptismū in aqua, ita alius haberet in aqua, uel alibi. Sexta est ministerii, qua dat, ut p̄ hoīem possit exteriùs ministrari & uerbū, & elementum. Primam nec dare potuit, nec dedit: ultimā dare potuit, & dedit: de oībus intermediis dicūt Magistri, q̄ dare potuit: sed nō dedit: ne spes in hoīe poneretur; quia si unus homo posset alium sanare spiritualiter, uel suis meritis plus de gratia dare, speraret homo ab hoīe gratiā, & ueniam. Quartā uerò, & quintam non dedit; ne tot essent baptismi, quot baptistæ; quia numeratur baptismus, & denominatur ab eo, cuius noīe fit; & ab eo, q̄ instituit: & ideo ne multi essent baptismi, sed unus solus, instituit, ut unus solus inuocaretur. De potestate uerò cooperationis controuersia est: quia Magister dicit, q̄ illam dare potuit; hoc tamen communiter negatur. Sed quia Aug. uidetur hoc dicere; propter hoc notandum, q̄ cooperari alii est dupliciter; uel

Universidad de Deusto
Biblioteca

uel per modũ uerè efficiẽtis, sicut natura cooperatur Deo in productione naturalium: & lib. arb. gratiæ in sciendo opus meritoriũ. Vel per modum disponentis, sicut cooperatur hõ Deo quantùm ad gratiã, qa se disponit. Primo mõ (qd quid uideatur dicere Magister,) Deus dare nõ potuit: qa creatura capax non fuit: nec hoc modo intellexit Aug. Sicut n. tactum fuit in 1. Lib. & per obiectiones ostensum, dare gratiam est potentiæ infinitæ, & potentiæ supra mẽtem humanã: quæ immediatè è in Deum. Secundò uerò modò dare potuit, ut hõ secundùm actũ interiorẽ baptizato gratiã obtineret, non gratiã efficiẽdo, sed ipsam impetrando: sicut dedit homini uirtutẽ faciendi miracula, nõ quia ipse ea efficeret: sed quia virtute sibi a Deo data, quotiẽs uellet, impetraret. Sed hanc non dedit homini, sut tantùm posset interiùs in sanando aiam, sicut exteriùs uirtute miraculorum sanat corpora. Tũc enim ad eos recurreretur pro salute animæ sicut ad Deũ. Dominus aũt quantùm ad hanc potẽtiã oẽs fecit æquales: ut salutem aiæ a se solo doceat requirẽdã. Oẽs n. æqualiter purgant, qui sacramentum administrant: & ita non est efficacia in actu mentis baptizantis, sed solum in administratione sacramenti.

Dist. 4.

Et per hoc manifesta est solutio duorũ primorũ obiectorũ. Ad illvd, ergo, qd obiicitur: q angelus superioris ordinis purgat &c. Dicendum, q illud est intelligendũ quantùm ad cognitionẽ, & hoc solum dispositiuè: sed maius est purgare affectiuam: quia magis est Deo coniuncta. Præterea. Habitus, qui reformat affectiuã, est habitus magis deformis: nihilominus tamẽ dicit Aug. quòd solus Deus est doctor, sicut solus baptizat interiùs. Sed in hoc nõ contradicit Diony. non. n. uult excludere dispositionem doctoris exterioris, q est p modũ cuiusdam extensionis: sed uult, q habitus a solo Deo infundatur: nec in hoc excludit cooperationem luminis naturalis. Aliqua enim sunt, q possumus cognoscere p lumen naturaliter inditũ. Similiter aliqua bona sunt, ad q possumus assuefieri per rectitudinẽ naturaliter inditã. Et sicut ad ea, q supra naturã sunt, solus Deus eleuat cognitiuã, infundendo habitum cognitiuũ: utpote illustrationem prophetiæ, uel fidei: sic cũ gratia gratũ faciens, & charitas eleuẽt supra naturam, non infunt ibi nisi per infusionem: & sicut cognitiuã (Deo cooperante) pot se efficere aliquo habitu naturali, utpotẽ cognitionis naturalis: aliquo nõ, utpotè infuso: sic & ex parte affectiuę est intelligendũ quãtùm ad habitus morales, & infusos: & qa gratia gratum faciens naturã supra se eleuat, habitus est infusus: & ideo ab illo solo est, q pot illabi animæ. Quamuis aũt utrumq; sit à Deo, tamẽ in habitu cognitionis doctor p̃parat non solùm uerbo exteriori, sed etiam p habitum interiorem: & ita unus est melior doctor, q alter. Ita Deus potuisset facere in baptismo, sed noluit: ut ei soli omnipotentia, honor, & gloria attribuatur. Ad illvd, quod obiicitur de medicina corporali, patet responsio: q non est simile, quia medicinæ sanitatem non efficiunt, sed disponunt ad iuuando naturam. Non est etiam simile, quia corporalia motuò agunt, & patiuntur: non sic ãt anima influit in animam: & ratio huius assignata fuit in Primo Lib. Ad illvd, qd obiicitur de expulsiõe dęmonũ. Dicẽdum, q illud non est maius, sed minus, quia dęmõ potest expelli sine melioratione, & infusione gratiæ, sed non culpa: dęmon. n. potest expelli, qa pôt arctari per contrariam potestatẽ. Ad illvd, qd obiicitur de gratia. Dicẽdum, quòd gratiam expellit informando, non efficiendo: & quia anima non potest animam informare, ideo nec actum illum communicare: effectiuè autem solus Deus est, qui pot gratiã dare. Patet ergo, de qua potestate Aug. intellexit: s. de potestate cooperationis, qua dicitur aliquis cooperari, non quia simul cũ illo efficit; sed qa aliquo dono sibi dato aliquid facit: quo facto Deus facit. s. solo nutu mẽtis sine actu sacramenti: Vnde sicut B. Petrus dicitur uortuos suscitasse, & infirmos curasse, & habere uirtutem curandi, & gratiam sanitatum: non quia ipse faceret: sed quia Deus nutu suo faciebat sine aliquo uisibili sacramento. Sic diceretur aliquis purgare, & purificare, & Deo cooperari: si data esset ei consimilis gratia ad animas purgandas, qd noluit Deus, sicut dicit Augu. Ideo etiam non dedit, qd unus baptizaret meliùs, q alter: & si Magister ita intellexit, bene intellexit: & rationes inductę ad oppositũ non sunt contra ipsum: uerumtamen ipse in litera multũ exprimit. Et ideo in parte ista non est ei usque quaque consentiendum: & ita patet solutio obiectorum. Ad hoc problema terminandum ualent, quæ scripta sunt de donatione gratię. Quartadecima Distinctione. Libri Primi.

Apo. 5. c. ob. di.

QVAESTIO II.

An christo data fuerit potestas dimittendi peccata?

Vtrvm Christo data sit potestas dimittendi peccata. Et quòd sic, uidetur. Ante resurrectionem enim dicit Matthæi: Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Post resurrectionem dicit Matthæi. Data est mihi omnis potestas, &c. Item. Ratione uidetur, quia Christus est redemptor secundũ q homo, & mediator: sicut dicitur in Tertio Sent. Dist. xix. sed maius est redimere genus humanum, quã peccata dimittere: ergo &c. Item. Humana natura est unita diuinæ in unitate personæ: ergo multo fortius in unitate operationis: ergo quamuis sit Dei solius: est tamẽ hominis Christi etiam dimittere peccata.

Cap. 9.

Cap. ul.

Contra. Ille solus potest peccata dimittere, qui potest animas unificare: sed solus Dei, & non alterius est animas uiuificare, sicut dicit August. ergo &c. Item. Quamuis homo iste sit Deo unitus: tamẽ homo, est & creatura: ergo finita

Lib. Homil. homi. 22. To. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tæ potentiæ: sed animam recreare, cum sit facta nihil per peccatum, est infinitæ potentiæ: ergo illud non potest Christus secundùm quòd homo

RESOLVTIO.

Secundùm quòd Deus, habet Christus potestatem dimittendi peccata efficienter. In quantum uerò homo, dispositiuè.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ si intelligatur de potestate effectiua dimittendi peccata: sic solius Dei est, non hominis: quia Christus interiùs baptizat, nõ secundùm ꝙ homo, sed secundùm ꝙ Deus. Sicãt de potestate dispositiua, utpote ꝑ modum meriti: sic Christus meruit nobis dimittere peccata & quãtùm ad pœnã, & quãtùm ad culpã. Vnde quia Deus, dedit dona hominibus: & cõdonauit culpã. Quia uerò homo innocẽs, accepit in nobis dona, idest meruit, ut nos accipere mus. Meruit aũt Christus nobis remissionem culpæ, & relaxationem pœnæ sua passione: quæ fuit Deo gratissima, & in se fuit acerbissima: nullo modo ex delicto suo, immo propter soluẽda debita nostra. Et in hoc habet Christus excellere inquãtùm homo in potestate dimittendi pœnam: quia per se potest totũ condonare, sicut & fecit mulieri in adulterio deprehensæ: & nunc etiam potest sine claue aliqua. Alii autẽ homines si hoc possunt, hoc est ꝑ potestatẽ, qua dominus eis cõmisit suæ passionis thesaurũ, & meritum dispẽsandum, quasi custodibus thesauri. Iõ ampliori modo nobilitatis attribuitur Christo, etiam secundùm ꝙ homo, potestas dimittẽdi peccata, quàm aliis: nõ ꝙ ipse deleat culpam: sicut ostendunt rationes: qa (sicut probatũ est in Primo libro, & in peccatori ꝓblemate) talis deletio fit ꝑ gratiæ infusionẽ, & creationẽ: & iste est actus potentiæ infinitæ: creatura autẽ potentiæ infinitæ nõ est capax, nec per potentiam finitam põt continuari potentiæ agentis actu infinito: & ideo nullo modo nec unitæ, nec non unitæ creaturæ alicui conuenit potestas baptizãdi interius, siue remittendi peccata effectiuè, sed solùm dispositiuè: & hoc cõpetit merito Christi. Vel rãtùm formaliter: & hoc cõpetit gratiæ, quam impetrat Christus.

Ioã. 8.

Dic. 17

EXHIS patẽt obiecta. Quod .n. dicitur in Matth. intelligitur secundùm idiomatum cõmunicationem, non ꝙ secundùm ꝙ homo hoc possit. ADDITVD, qd obiicitur de redemptione. Dicẽdum, ꝙ in redẽptione duo sunt. Est .n. ibi solutio pretii, pro quo eramus obligati, & donatio gratiæ, per quã sumus reconciliati. Primum quidem est minoris potentiæ, secundum maioris: & ratione primi dicitur redemptor, ratione humanitatis: ratione secundi quantùm ad diuinitatẽ: nec humanitas sufficeisset, nisi deitati unita esset. AD ALIVD dicẽdum, ꝙ unitas, quæ est operationis, non sequitur unitatem personæ, sed naturæ. Et quia patris, & filii una est natura, quamuis duæ sint personæ: ideo una habent operationem. Quia uerò humanitas, & diuinitas in Christo sunt diuersæ naturæ; ideo diuersas operationes habent.

Di-

DISTINCTIO SEXTA.

Quibus est collata potestas baptizandi.

NVnc quibus liceat batizare addamus. De hoc Isidait, Constat baptismum solis sacerdotibus esse traditum: eiusq; mynisterium nec ipsis diaconibus implere est licitum absq; Episcopo uel presbytero, nisi his procul absentibus, ultima languoris cogat necessitas: quod etiam laicis fidelibus permittitur. Ex consilio Carthaginensi quinto. Item mulier, quamuis sancta, baptizare non præsumat, nisi necessitate cogente.

Li. 2. de offi. eccl. c. 24 & hẽ de cõs. d. 4. c. cõstat Can. 100. De cõs. d. 4. ca. mulier.

Vtrum rebaptizandi sint, qui ab hæreticis baptizantur.

De illis uerò, qui ab hæreticis baptizantur, utrum rebaptizandi sint quæri solet. Ad quod breuiter dicimus, quod quicunq; sit, qui baptizet, si seruatur forma a Christo tradita, uerum baptismum dat: & ideo, qui illum sumit, nõ debet rebaptizari. Vnde Beda, Siue hæreticus, siue schisma ticus, siue facinorosus quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizet, non ualet ille, qui baptizatus est a bonis catholicis rebaptizari, ne confessio & Trinitatis inuocatio uideatur annullari. Item. August. Quamuis unum sit baptisma & hæreticorum. s. eorum, qui in nomine patris & filij & spiritus sancti baptizant, & ecclesiæ catholicæ: qui tamen foris ecclesiam baptizantur, non sumunt ad salutẽ baptismum, sed ad perniciem: habentes formam sacramenti, uirtutem autem eius abnegantes: & ideo ecclesia non eos rebaptizat, quia in nomine Trinitatis baptizati sunt, & ipsa est forma sacramenti. Item, Rebaptizare hæreticũ, qui hæc sanctificationis signa perceperit, omnino peccatum est: catholicum uerò, immanissimum scelus est. Ex his apertè colligitur, quòd qui etiam ab hæreticis baptizati sunt, seruato charactere Christi, rebaptizãdi non sunt: sed tantum impositione manus reconciliandi: ut spiritum sanctum accipiat, & in signum detestationis hæreticorum. Sunt tamen nonnulli doctorũ, ut Cyprianus & alij quidam, qui dicere uidentur ab hæreticis non posse tradi baptismum: & eos esse rebaptizandos cum, ueniũt ad ecclesiam, qui ab illis di-

Ho. 36 super Mat. et hẽ de cõs. d. 4. c. Si de, ad qõ. Orosi. 59. To. 4. et hẽ de cõs. d. 4. ca. Quamuis. Aug. ad Ma xi. epi. 203. To. 2. et hẽ de cõ. ſe. d. 4. c. rebaptizã.

cuitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Epi. 12 lib. 1. sup illud c. 31. Ab immundo quid mund. Num. 19. & Leui. 5. 7. & 11 De nor. ba. cap. 13. Tom. 7. Ad Cal. 2. Cõm. 4. cap.

cuntur baptizati. Sed hoc de illis uerum ist, qui extra sor-
nam ecclesiæ baptizare præsumunt. Cyprianus tamen ibi
a ueritate deuiasse uidetur: qui ait de hæretico, Quomodo
sanctificare aquam potest, cum ipse immundus est, & apud quẽ
spiritus sanctus non est? cum dominus dicat in lege, Quæcũ-
que tetigerit immundus, immunda erunt: quis potest dare
quod ipse non habet? Hoc ergo ex ignorantia eum dixisse
Augustinus innuit dicens, Martyrem Cyprianum glorio-
sum, qui apud hæreticos uel schismaticos datum baptis-
mum nolebat cognoscere, dum eos nimis detestaretur, tanta
eius merita usq; ad triumphum martyrij secuta sunt, ut &
charitatis quæ excellebat, luce obumbratio illa fugaretur:
& si quid purgandum erat, passionis falce tolleretur. Nec
nos, qui baptismi ueritatem & hæreticorum iniquitatem
agnoscimus, ideo Cypriano meliores sumus: sicut nec Pe-
tro, quia gentes iudaizare non cogimus.

SVPRA ostendit Magister, quæ sit potestas collata ministris. Hic secundò determinat, quibus est collata. Et hẽt hæc pars duas partes. In prima determinat, quibus liceat baptizare: ostendens, qd nibus in casu necessitatis. In secda uerò quit, & determinat, utrũ baptizatos ab hæreticis liceat rebaptizari. ibi. *De illis uerò, qui ab hæreticis baptizantur, &c.*] Et ista pars habet duas. In prima determinat ueritatẽ. In secda remouet falsitatẽ. ibi. *Sunt tamen nonnulli Doctorum, &c.*] Ostendens, ꝙ Cyprianus, qui dixit baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos, non rectè sensit.

Dub. 1 *NE confessio, & Trinitatis inuocatio, &c.*] Videtur ratio ista Bedæ non ualere; quia quãdo aliquis plus, & pluries inuocat Trinitatem, & confitetur: non annihilat, sed potius honorat. Item. Si hæc ratio bona est: tũc nullũ opus debet iterari, in quo fit inuocatio Trinitatis, qd manifestè falsum est. Respon. Dicendum, ꝙ ista nõ est ratio Bede, quia inuocetur Trinitas: sed quia inuocetur ad talem effectum, qui iterari non potest: sicut ad impressionem characteris: & ideo si secundò inuocat aliquis, cum non possit habere effectum: annihilat inuocationem præcedentem, uel sequentem. Hoc autem non semper est in aliis generibus operum, uel sacramentorum: nisi eorum, q̃ characterem imprimunt. Ideo patet, ꝙ non est simile.

Rebaptizare hæreticum, &c.] Dub. Quæritur circa hoc uerbũ August. cum hæreticus det ita uerum baptisma, ut catholicus, & similiter recipiat: quare maius peccatum, & immane scelus est rebaptizare catholicum? Resp. Dicendum, ꝙ quando hæreticus

cus baptizatur, & rebaptizatur, non est tantũm peccatum, quãtum est de catholico. Et huius ratio est, tum a parte rei sacramenti, tum a parte ipsius sacramenti. A parte rei sacramenti, quia eam non recipit hæreticus: & ideo si iterũ baptizatur, propter hoc efficacia non geminatur. A parte sacramenti, quia dubiũ fuit, & probabiliter moti sunt, ꝙ hæretici carentes fide non baptizent: & ubi dubitatio est, potest in casu quis rebaptizari: & ideo nec omno facit iniuriã rei, nec omno sacramento secundum certam scientiam. Sed nunc determinatũ est, ꝙ sacramentum recipit, & characterẽ, & rẽ, nisi sit obstaculum fictionis: & ideo peccatum est, quia ignorantia iuris nõ excusatur a toto: & hic est ignorantia iuris. Cum autem rebaptizatur catholicus, de quo constat, ꝙ recipit sacramentũ, & probabiliter creditur, ꝙ recipit rem sacramẽti, tunc ex certa scientia fit iniuria sacramento, & Christo, qa effectum unicæ passionis i. remissionem peccatorum omnium uult reiterare: & quantùm in se est Christum iterum crucifigere: & sacramentum iterat, & grauissimè peccat.

Dub. 3. *Quomodo sanctificare aquam potest, &c.*] Obiicitur contra hæc uerba Cypriani: qa secundùm hoc, uidetur, ꝙ baptismus non fiat nisi in aqua sanctificata: ergo si aliquis baptizetur in aqua fluminis, est rebaptizãdus. Itẽ. Qualiter respõdetur ad eius argumenta, ad q̃ Magister nõ respondet? Si n. nulla est sanctificatio nisi ꝙ spiritũ sanctum, & hunc hæreticus nõ hẽt: ergo nihil sanctificat. Resp. Dicẽdũ, ꝙ duplex est sanctificatio. Quædam, q̃ spectat ad solẽnitatem: quædã ad necessitatem. Illa, q̃ est ad solẽnitatem: est facta a plato ecclesiæ ꝙ orationẽ. Sed hæc nõ addit aliquid: nec adimit baptismo. Alia est per uerbum adueniens ad elementum, per uerbum inquã quod est de integritate formæ sacramenti: & quoniam istud non het efficaciam a dicente, sed potius ab instituente: ideo sanctificat, & est efficax nõ uirtute ministri, sed Christi. Sicut notorius odiosus, & malus scribit literas, quas mittit regi filius eius: quis notarius non placeat: nec aliqd qd̃ sit in ipso ipsi regi: placeat tamẽ litera filii, & omno efficax est: apud regẽ: sic intelligedũ est in proposito. Et sic patet, ꝙ obiectio sua non ualet, qa non sanctificat sacramentum spiritus baptizãtis, sed spiritus Christi. Et hoc est, qd̃ Cyprianũ decepit, qa baptismũ potestatẽ ministro traditã non bene cõsideraui: & de sacramẽto secũdum, qd de eius efficacia iudicauit: & si qs hoc diceret, ĩ erroré manifestũ, si uellet hoc defendere, pueniret: ꝙ nullus nisi sanctus posset facta ecclesiastica dispẽsare: quod modo tenent quorundã hæreticorum sectę.

Sed si quid purgandum erat, &c.] Dub. 4. Vt Aug. hic male dicere, qa hęresis est qd̃ baptizatus sit rebaptizãdus, & graue peccatũ est rebaptizare: ergo si hoc faciebat Cypr. erat hęreticus: sed si hęreticus patiatur, nõ pp hoc saluatur: ergo &c. Rñ. Dicẽdũ, ꝙ Cyprianus, hoc nõ dixit asserẽdo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec defendendo, sed opinando: & ideo non fuit hæreticus, quia non erat in ecclesia determinatum. Præterea. Zelus fidei, & detestatio hæreticorum, quæ multũ uigebãt in eo, faciebãt ipsum ex humana infirmitate excedere: & ideo uenialiter credendus est peccasse, si peccauit. Similiter, & Petrus amore quodã speciali mouebatur erga gregẽ: & ideo si ex hoc malum exẽplum gentibus dedit, nõ grauiter, sed uenialiter credendus est peccasse. Et hoc innuit Augustinus, eũ dicit: q̃ nõ sumus eis meliores; quia propter ueniale peccatum non est quis minus præferendus alii. Venialia enim omnia secantur falce martyrii.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit character.

QVIA supra quæsitum est de potestate baptizandi. Ad intelligentiã huius partis quitur [illegible] de iteratione baptizãdi. Et quia causa, quare non pôt iterari baptismus, est character, quem imprimit: ideo quæritur primò hic de charactere. Et circa hoc sex q̃runtur. Primo quæritur de charactere, quid sit secũdùm essentiam. Secundò quæritur, ad q̃d sit. Tertiò, in quo sit sicut in subiecto. Quartò quæritur, per q̃d character imprimatur. Quintò, qualiter imprimitur, utro deiebiliter, an indeiebiliter. Sextò & ultimò quæritur, utrum baptismus debeat iterari.

QVOD character sit habitus, sic ostẽditur. Tria sunt in anima, i. potentiæ, passiones, & habitus: sed character nõ est potentia, quia non est in omnibus: nec passio, quia secũdùm ipsum anima non patitur: ergo est habitus. ITEM. Constat charactem aliquem esse qualitatẽ spiritualẽ animę: sed nihil est in genere alio determinato, quod nõ sit in aliqua eius specie: ergo eũ qualitas spiritualis sit in prima specie qualitatis. & ista est habitus, uel dispositio: ergo character ẽ habitus, uel dispositio: sed nõ est dispositio, quia non est facile mobilis: ergo habitus.

CONTRA. Augustinus de bono coniugali dicit. Quia habitus est, per quẽ aliquis aliquid agit: sed charactere nõ agit homo aliquid: ergo character non est habitus. ITEM. Si character est habitus, aut est habitus naturalis, siue innatus; aut acquisitus, aut infusus. Nõ innatus, hoc eõstat: ergo acquisitus, uel infusus: sed omnis talis habitus, eũ sit in alia p̃ modum p̃fectionis, est sciẽtia, uel uirtus: character autẽ nihil horũ est: ergo non est habitus.

RESOLVTIO.

character qualitas est in animã & habitus; non passio, nec potentia.

RESPONDEO. Ad hoc dixerũt aliqui, q̃ characterificatio non est aliud q̃ consignatio: & character idẽ est, quod signum: hoc si signum nihil addit supra potẽtias animæ, q̃d sit quid absolutum: sicut nec signatio circulo: sed sunt datur supra potentias animę nu das: & est ibi secundum institutionem, & actum consignantis, nulla facta mutatione; unde est pura relatio, ut paternitas. Et dicunt, q̃ uerbũ Philosophi intelligitur de illis, quæ dicũt aliquid absolutum. Et ponũt exẽplum, q̃ character est in anima, sicut consecratio in ecclesia; in qua cõsecratione ecclesiæ, nõ datur nouа qualitas, sed solùm ordinatio ab eo, qui potest ad sacramenta ibidẽ celebrãda. Sic dicũt, q̃ character est quoddã animæ signaculum, in quo dicitur anima sanctificari, ut Deus in ea habitet, ut in templo. Et hoc dicũt sensisse Dionysiũ: q̃ dicit. Character est signum sanctũ cognitionis, uel communicationis, fidei, & sacræ ordinationis, datum accedenti ad hierarchiam. Sed illud non potest stare, quia character dicit aliquam assimilationem, & cõfigurationem ad Christũ, sicut character bestię ad diabolum. De quo Apocalyp. Sed assimulatio fundatur super qualitatem: ergo fide nouo sit similis Deo; & non fit mutatio ex parte alterius extremi secundùm qualitatem; uidetur q̃ necesse sit dare animæ aliam qualitatem. Propterea dixerũt aliqui, q̃ & si character dicat relationem; dicit nihilominus qualitatem aliquam, super quam fundatur; & illa qualitas est, sicut dispositio ad recipiendum lumen, & calorem gratiæ, sicut siccitas in ligno ad calorem, & peruietas in uitro ad lumen: & ideo posuerunt characterem in secunda specie qualitatis. Sed illud non potest stare, quia ista est naturalis potentia uel impotẽtia, quæ consequitur naturam. Præterea: siccitas, & peruietas sunt impotentiæ resistendi: ergo character esset in potentia, quod stultum est dicere. Propterea alii dixerunt, quod character non tantùm est ad disponẽdum, sed ẽt ad distinguendum; & est sicut quedam qualitas, animam fidelem decorãs, & ornãs, per quam ab infideli distinguitur, unde infert sensui spirituali passionem mulcebrẽ: & ideo est passibilis qualitas, & ĩ tertia specie qualitatis. Sed illud non pôt stare, quia non dicitur passibilis qualitas, q̃ infert passionem sensui interiori, uel intellectui. Cũ enim omnis ueritas sit obiectũ intellectus, tunc omnia essent in tertia specie qualitatis, q̃d stultum est dicere: ergo similiter de charactere. Propterea alii dixerunt, q̃d character quantùm est de suo nomine importat configurationem: unde ubi nos habemus Hebr. figura substãtiæ: alii translatio dicit, character substãtiæ: & ideo character est in quarta specie qualitatis, q̃ est forma, & circa aliquid cõstans figura. Et si obiicias, quod figura est in quantitate, & quãtitas in corpore, Dicũt, quòd sicut duplex est quantitas. i. spiritualis, & corporalis, siue molis: sic duplex est figura. Sed istud non uidetur posse stare, quia figura est clausio terminorum, secundùm q̃d est in quarta specie qualitatis: sed in spiritualibus configuratio nõ est similis terminorũ clausioni, sed est similitudinis impressio, siue assimilatio. Item. Si figura ponatur in spiritualibus, nõ est est nisi trãslatiuè: sicut ergo quãtitas uirtutis non ponitur in genere quantitatis uere: sic nec figura in specie figuræ. Et iterũ. Quomodo secundùm quantitatẽ uirtutis actu dicitur clausio terminorum? Et iterum, super q̃d funda-

Lib. de Eccles. hierar. cap. 2. par. 3.

Tom.

cap. 14

cap. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fundatur illa clausio? Si superuiturem datam, uel innatam, oportet ad aliã speciẽ recurrere: ergo cũ figura spiritualis non habeat conueniẽtiam cum illa, uidetur quod character non dicat figuram, siue configurationem in quarta specie. Propterea alii se extendentes, dicunt: q̃ nõ est in aliqua specie qualitatis a philosopho assignata, quia ipse nõ assignat nisi solũm species qualitatis naturæ, uel acquisitæ, non infusæ: & hoc etiam ipse Philosophus innuit cum dicit. Fortassis & alii apparebunt qualitatis modi. Et dicunt characterẽ sub alia specie contineri, ut. s. una species qualitatis sit qualitas infusa. Sed illud uidetur q̃ erere fugã: quia nos uirtutes theologicas, & alias uirtutes, quæ sunt infusæ in prima specie qualitatis collocamus: quare ergo non similiter characterem? Et ideo dicẽdum, quod character cum sit in anima, & sit qualitas spiritualis, q̃ est habitus, non passio, nec potentia. Sed notandum, quod habitus accipitur dupliciter. Vno modo propriè, prout distinguitur cõtra dispositionem p̃ perfectum, & imperfectum. Alio modo communiter, prout utrumque comprehendit. s. omnem qualitatẽ animam disponẽtem, siue facilè mobilem, siue difficilè, siue perfectã siue imperfectam: & sic accipitur, cum dicitur: tria sunt in anima, potentia, passio, & habitus. Nam dispositio est in anima, & non est potentia, nec passio. Dicẽdũ igitur, q̃ si accipiatur habitus largè, sic character est habitus. Si autẽ strictè, sic quia character est perpetuus, ideo habitus: sed quia non perficit, sed disponit ad ulteriorẽ perfectionẽ, s. gratiæ: ideo est dispositio. Similiter est in oculo corporali, quia ibi est lumen cũ natura inseparabile, sed insufficiens ad uidendum: nisi ueniat spiritus uisibilis à nerno obtico. Similiter in intellectu est lumen cõnaturale inseparabile, non tamẽ sufficiẽs ad dirigendum cognitionẽ, nisi superueniat habitus scientiæ. Secundum rẽ igitur character est quædã qualitas anam non oino perficiens, sed dispones ad ulteriorẽ perfectionẽ. s. gratiæ. Vnde põt esse, qd̃ sit quoddã lumẽ spirituale semiplenũ, & quidam calor gratis datus. Illud lumen dicitur signaculũ aiæ, uel signari in aia, secundũ quod dicitur i Psal. Signatum est super nos lumen uultus tui domine: signatũ (inquã) p̃ naturã, sed specialiũ per sacramenta diuina, specialissimẽ p̃ dona spiritussancti gratuita. Dvo igitur obiecta solũtur, quia intelliguntur de habitu perfecto, qui plenẽ rõnem habitus habet. Nã iste habilitat ad opus aliquod de se: & sic uel habilitat cognitiuã, & est scientia: uel motiuã, & est uirtus. Nõ ãt, est uerũ de habitu, qui est imperfectus, disponẽs ad aliũ: sicut lumen natura e ad scientiam, & lumen cũ ad habitum uidendi. Sic intelligendum est in characterẽ: nihilominus tamen aliquem actum habet, sicut patebit in sequenti problemate.

In prædic. ca. de Qualitate.

Obserua qd apud S. Tho. ab solũtũ characteris è potestia quædã spiritualis possiua.

QVAESTIO II.

Ad quid utilis sit character?

DE charactere quantũ ad utilitatẽ, ad quid uidelicet character sit utilis. Et cum sit signũ sacramentale, dicitur quod est ad significandum, nec tantũ ad hoc, sed etiam ad disponendum. Est etiam ad assimilãdum, & distinguendum. Quæritur ergo primõ de significatione: & cum signũ sit, quod se offert sensibus: uidetur, q̃ character non sit signum, cum sensibus se non offerat. ITEM. Si est signum, aut ergo est naturale, aut uoluntariũ. Si uoluntarium: ergo diuersificatur apud diuersos, quod stultum est. Si naturale: ergo habet esse a natura, quod est stultum similiter dicere. ITEM. Si est signum, quæritur, quod significat: si gratiam. Contra. Multi habẽt characterẽ, qui nec habent, nec habuerunt, nec habebunt gratiam. De secundo actu, qui est disponere quæritur similiter: & q̃ sit ad disponẽdum, uidetur: quia cum Deus sit agens potentiæ infinitæ, non indiget dispositione præuia ad imprimendũ formam: ergo non est necesse, qd̃ character, uel aliquid aliud disponat ad gratiam. ITEM. Si è ad disponendum: quæritur ergo ad quid disponit si ad gratiam. Cõtra. Gratia habetur in baptismo flaminis, sine charactere: ergo non indigemus dispositione media. ITEM. Gratia unitur gloriæ sine dispositione media: ergo uidetur similiter quod natura uniatur gratiæ sine dispositione præuia: ergo non est necessaria alia dispositio: De tertio actu, qui est assimilare quæritur, cui character assimilat: & confiat, qd̃ si alicui, quod ei, a quo imprimitur, ergo assimilat Deo. Sed contra. Similitudo est rerũ differentiũ: eade qualitas: sed creatori & creaturæ nihil è cõe: ergo &c. ITEM. Character stat cũ culpa. q̃ oino est deo dissimilis: sed similitudo expellitur p̃ dissimilitudinẽ: ergo culpa expelleret, siue deleret characterẽ. quod falsum est: ergo &c. ITEM. Cũ assimilet toti Trinitati: qa quicquid assimilet uni p̃sonę, & oibus: quæritur, cui per ap̃propriationẽ. Et q̃ patri, uidetur: qa est sacramentum regenerationis: sed eius est regenerare, cuius est generare: cũ ergo generare sit proprũ patris, patet &c. Et quod filio, uidetur: qa filius dicitur esse character æternus. Sed q̃ spũsancto vr: quia character signum est præparans ad gratiã, & donum gratuitũ gratis datum: sed gratia appropriatur spirituisancto: ergo &c. De quarto etiã actu, s. de distinctione qritur, quos distinguit. Et dicit Dam. qd̃ character baptismalis distinguit fidele ab infideli.

SED CONTRA. Multi sunt fideles, qui non habent characterem, & multi infideles, qui habent: ergo &c. ITEM. Si distinguit, quæritur cui, aut enim Deo, aut nobis. Deo non, quia ipse non indiget. Nobis non, quia non uidemus, utrum aliquis habeat characterem. Quod si angelis, uel beatis, superfluit, quia bene sine hoc cognoscunt.

RESOLVTIO.

Character eius utilitatis est, ut gratiam, & significet, & quodammodo efficiat, ad eandem præparet, configureq̃ nos Deo.

RESPONDEO. quod character est signaculum sacramentale à Deo impressum. Quia signaculum sacramentale: ideo gratiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dissentit Scotus distin. 4. q. 9. ad quas hæc dispositionē. mediā, quia ei sufficit suscepto sacramēto.

significat, nō tātum significat, immo aliquo modo præparat: quia usus sacramentorum non tantum est in significando, sed in efficiendo quodam modo. Et quia gratiam significat, ad gratiam disponit, io habet aliquam similitudinē cum gratia, quę est similitudo Dei: iō aliquo modo configurat Deo. Et quia oēscō figurat uni: ideo assimilat etiam gregē domini inter se: & p hoc distinguit ab his, q nō sunt de grege: uel etiam distinctionem facit in eodē grege secūdū aliā, & aliam rationem assimilandi.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur primo, quod non est uisibile. Dicendum, q̃ character cū exteriori signo facit unū sacramentum: unde non est rō in eo significandi per se tantum, sed per coniunctionē cum exteriori elemento: & rōne illius est uisibile, & unum: sicut elementū unum: & ratione eius est uoluntarium, sicut elementum significat ex institutione: nec est tamen diuersum apud diuersos, quia institutum auctoritate Magistri uniuersalis. AD ILLVD, quod quæritur, quid significet. Dicendum, q̃ gratiam: & quod ibi nō sit, ut supra habitum est, hoc est ex defectu suscipientis tātum. AD ILLVD, q̃ obiicitur de secundo actu. Dicendum, q̃ disponit sicut quoddam lumen, & calor datus. Dispositio autē illa non est necessitatis, qd̃ ages non possit aliter agere, uel suscipiens capere: sed tantūm congruitatis. Quia, n. natura corrupta est per peccatum, & indisposita ad gratiam, congruum fuit quod interēdat dispositio media: non sic gratia ad gloriam.

Dist. 4. art. 2. q. 3. & 3.

ET SIC PATET responsio ad tria obiecta. Ad primum, quia non est dispositio p̃ p̃ agetis indigentiam. Ad secundum, quia nō est dispositio necessaria. Ad tertium, quia non est similis dispositio in natura peccatrice ad gratiam, sicut gratiæ ad gloriā. AD ILLVD, quod quæritur de assimilatione. Dicendum, quod est assimilatio per unius qualitatis participationem, uel per imitationem, uel per omnimodam indiuisionem. Prima est creaturæ ad creaturam. Secunda est creaturæ ad Deum. Tertia est Dei ad Deum, siue unius personæ ad alteram. Assimilatio autem creaturæ ad Deum, uel est perfecta, uel sufficiens, uel ad sufficientem disponens. Prima est in gloria: & hæc non compatitur dissimilitudinem aliquam nec culpæ, nec miseriæ. Secunda in gratia: & hæc compatitur dissimilitudinem miseriæ: sed non culpæ. Tertia in characterе: & hæc cōpatitur utramque, quia solum est gratiæ gratis datæ, & multum longinqua: & sic patet respōsio ad duo de assimilatione. AD ILLVD, quod quæritur, cui principaliter assimilat. Dicendum, q̃ appropriate ipsi filio, qui character dicitur: uel ēt quia baptizati dicunt induere Christū, quia ipse est caput, & dux exercitus: & qa sicut patebit, character p̃ appropriationē respicit fidē. DE distinctione soluunt quidam, quod character distinguit eos, qui sunt de ecclesia numero, ab his, qui non sunt numero quantum ad meritū. Sed hoc nihil est, quia hęreticus

Quæ. sequens.

ticus pręcisus habet characterē, nec tamen est de ecclesia. Alii dicunt, q̃ character distinguit percipientem sacramenta ab his, qui perceperunt tantū signum cōparticipationis sacramentorū, & per consequens distinctionis quantum ad non percipientes. Sed tunc uidetur, quod idē esset signū suiipsius. Et propterea dicendum, quod rō distinguendi in charactere venit ex rōne significandi: character autem significat gratiā fidei secūdū aliquem statum: unde distinguit uel fidelē ab infideli, uel fidelē a fideli & qd̃ permiscētur, hoc nō ē ex uitio signi, sed signatorū. ET p̃ hoc patet sequēs: qa signū est nobis nō p̃ se, sed rōne cōiūctionis cū elemēto. Et ē exē plū, si aliquis assumeret arma regis, signum esset, q̃ esset de exercitu regis: potest tamen nihilominus esse ex parte contraria, quamuis arma significēt, quod si ex parte illa, & nō est falsitas in signo, sed in accipiente. Et sic in proposito intelligendū, quoniam sicut arma fiunt ad distinguendum exercitus, & tamen ut plurimum confunduntur, qui sunt in bello: sic etiā est nobis, quamdiu sumus in cōflictu huius uitæ ptentis miseræ. Exemplum est de habitu religionis, q̃ est signum bonitatis: tū cōiicant ēt in hoc boni cū malis, & carnales cum spūalibus, & amātes mundum cum cōtemnentibus.

QVAESTIO III.

In quo, ut in subiecto sit character?

IN quo sit character sicut in subiecto. Et quod in tota anima, uidetur: qa character distinguit ouem Christi a nō oue, mēbrum Christi a non mēbro, sed anima non dicitur ouis, nec mēbrum secundum potentiā, sed sēcūm substantiā: ergo character secūdum substantiā distinguit. ITEM. Cuius est dispositio, & habitus: sed character disponit ad gratiā, & remissionē originalis: quod respicit totam aiam: ergo character ē in aię substātia.

SED QVOD sit tantum in potentia cognitiua, uidetur: quia omne, quod est in anima pertinens ad cognitionē, est in potētia cognitiua: sed character pertinet ad cognitionem, cum sit signum: ergo &c. ITEM. In una aia est unus character per unū sacramentū: sed omnis habitus est in potentia, ut in subiecto: ergo cum accidens sit in uno subiecto, character est in una potentia: sed potentia, q̃ maximē huic conuenit, est cognitiua: ergo &c. SED QVOD sit in tota imagine, uidetur. Character est quædā configuratio: sed configurari dicitur anima Trinitati secundum tres potentias, non unam tantūm: ergo &c. ITEM. Character disponit principaliter ad imaginis reformationem: sed reformatio imaginis attenditur quantum ad reformationē ipsarum potentiarum, ut cōuertuntur ad Deum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Character in anima est secundum imaginem, proprietatem, & uertitatem; at tamen potentia cognitiua appropriatur.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ circa hoc triplex fuit opinio. Quidam dixerunt, quod character est in tota anima p̃ rationes p̃dictas, quia distinguit ouē

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Th. 3. p. q. 63. ar. 5. videtur ponere in intellectu. Sco. uerè in 4 dist. 4. q. 9. tenet, q̃ sit in essentia, & non in potentijs.

ab oue, uel ab ea, q̃ nō est ouis: & hoc respicit animæ substantiam. Quidam q̃ in cognitiua propter rōnem signandi: & quoniam signū, qd est ratio cognoscendi, respicit potentiam cognitiuam: ergo &c. Quidam quōd in tota imagine p̃ p̃ rationē configurandi: & quia actus characteris (a quo nomē accepit) principaliter est configurare: iō hęc tertia opinio melior est, q̃. f. sit in anima secundum imaginem, secundūm proprietatē, & secundū ueritatē. Sed quia imago & si sit in tribus, tamē appropriatur cognitiuæ, secundum quōd dicitur in Lib. de spiritu, & anima, quōd imago est in potentia cognoscendi, similitudo in potentia diligendi: ideo per appropriationem est in potentia cognitiua. AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quōd distinguit animam: ergo in anima: uerū est, sed non oportet q̃ sit primō in tota aia: sicut color distinguit corpus, sed tamen primō est in superficie. AD ILLVD, qd obiicitur, cuius est dispositio, est & habitus. Dicendum, q̃ uerū est de illa dispositione, quæ fit habitus: sed de alia non sic: qa habitus unius potētiæ disponit ad habitum alterius: ut habitus fidei ad habitum charitatis. AD ILLVD, qd obiicitur q̃ spectat ad cognitionē. Dicendū, quod uerum est, si sit habitus cognoscendi. Et p̃ p̃ ea, character non tantūm ad cognitiuē spectat, sed etiam ad gratiā reformantē totam imaginē. AD ILLVD, qd obiicitur: qd est unū in anima una. Dic: potest dupliciter. Primō quōd unum accidens est in pluribus, sicut una gratia in pluribus potentiis, & una sanitas in pluribus membris. Potest ergo accidens unum esse in pluribus potentiis, quando illud accidens non respicit determinatē unā potentiam, sed † eas: secundum qd fundentur in uno. Vel aliter. Imago una est, & tamen in tribus potentiis: quia dicit relationem ad unum. Similiter dici potest in charactere: quia. n. imago importat distinctionem, ideo comparatur ad plura, sicut ad unum subiectum. Et exemplum est in numero. Ternarius. n. unus ē in tribus hominibus, & unus est quamuis illi sint plures in se, qui sunt unum subiectū ternarii, & nullus eorū per se tantūm est subiectū. Ita & in charactere intelligēdum est, q̃ dicit (sicut prætactum est) quādam configurationē animæ, ad beatam Trinitatem, mediam inter configurationē animæ quātum ad naturam, & configurationem eiusdem quantū ad gratiam gratum facientem.

† a. l. pluribus

QVAESTIO IIII.

An character ita per uirtutes imprimatur, sicut per sacramenta?

PER quid character imprimitur, utrum imprimatur, per uirtutes sicut per sacramenta? Et quōd sic, uidetur: quia character est signum conformatiuum, siue configuratiuum: sed per uirtutes configuratur anima Deo: ergo per uirtutes imprimitur character. ITEM. Quæro, utrum imprimatur per sacramēta veteris Testamenti. Et uidetur, quōd sic: quia character est signum distinctiuū, distinguēs populum a non populo: sed dominus tempore legis habuit populū, q̃ debuit distinguī, sicut et nūc: ergo si distinguebantur per sacramēta, patet q̃ in illis imprimebatur signaculum distinctiuum: huiusmodi autē est character: ergo &c. ITEM. Quæritur, utrum per oīa sacramēta nō. Test. imprimatur character. Et uidetur, q̃ sic, qa quod potest in maius, potest in minus: sed omnia dant gratiam quæ maior est, q̃ character: ergo &c. ITEM. Character ad gratiam disponit: ergo cum omnia sacramenta dent gratiam, & disponant ad illam, omnia dant characterem.

Quæ pro col. later.

CONTRA. Character est signū indelebile: ergo oē illud & solū impressiuū est characteris, q̃ nō iteratur circa subiectum: sed tantū tria sunt sacramenta non iterabilia, ut baptismus, cō firmatio, & ordo: ergo tantū illa tria imprimunt characterem. QVAERITVR ergo ulteriūs rō huius: cū oīa passio, q̃ inest aliqbus insint per aliquā naturam cōem, quæ sit illa natura cōis reperta i his tribus, & nō in aliis? & constat, q̃ non est materia: qa non est cōis: nec forma, quia nec illa est cōis. Et si dicas, q̃ cōueniunt in innocatione Trinitatis, ut efficientis. Obiicitur q̃ si uiliter, & in aliis est inuocatio Trinitatis, ut efficiētis: & qa illa est una in oibus sacris? necessē est ergo, q̃ illa natura sumatur ex parte finis. Sed hoc nō ui, qa in fine cōi uidentur oīa conuenire: ei finibus aūt proximis oīa differunt. Et si dicas, q̃ hoc est, quia ista tria sacramēta sunt respicientia statum fidei determinatum: ergo cū fides sit eadē secundūm diuersos status, uī qd in oibus illis sacramentis unus imprimatur character: sed constat, q̃ multi sunt characteres, aliquin nō posset qs ordinari, si nō esset cōfirmatus. Quæritur ergo, q̃ sit rō multitudinis, & uidetur, q̃ superfluant: cum sufficiēter per unum possint distingui. Quōd aūt sint multi uidet, quia character interior similitudinem habet cum signo exterior: sed signa sunt dissimilia, & diuersa: ergo & characteres.

RESOLVTIO.

Character cum sit signum distinctiuum, distinguens spiritualiter interius multos: in sacramentis, & in tribus eorum tantūm imprimitur, non autem in uirtutibus.

RESPONDEO. Ad p̃dictorum intelligentiā est notādū, q̃ character est signū, interius distinctiuum: qa ergo signare non cōueniet ei nisi rōne signi uisibilis, iō solū in sacramētis nō in uirtutibus imprimitur. Quia uerō interius spūaliter ē distinguēs, iō in sacramētis, q̃ sunt non carnalis populi, sed spūalis: imprimit. f. in sacramētis no. le nō uetens. Quia distinctiuū nō unius, sed multorū: iō unitiuū multorū in uno statu fidei: & iō in his sacramentis solū imprimitur, q̃ respiciunt statum fidei determinatum. Tres autem sunt status fidei, scilicet genitæ, roboratæ, & iam multiplicatę: & secūdum hoc attēditur triplex distinctio in populo. f. bonorum a malis, fortium ab infirmis, clericorum a laicis. Et hęc triplex distinctio præcessit in figura in populo Israel. Prima cum oes sunt distin-

Universidad de Deusto Biblioteca

cti ab Aegyptiis, ad ueniendum in terrã promissionis. Secũda, cum fortes ab infirmis ad pugnandũ in bello. Tertia, cum Leuitæ ab alio populo ad ministrãdum in tẽplo. Similiter triplex fuit distinctio in domo Dauid. Prima domus eius ab infidelibus. Secũda, quia erant ibi specialiter pugnatores. Tertia, qa Leuitæ, & sacerdotes, & scribæ ab aliis etiã distincti erant: & etiam duces, & principes habebant. Quia ergo tria tantũm sunt sacramenta, q̃ respiciunt statum fidei determinatũ, Baptismus primũm, qa ibi fides gignitur: & homo ab Aegyptiis separatur. Confirmatio secundũm, qa ibi fides roboratur. & ut pugil inungitur homo ad pliandum, & ab infirmis discernitur. Ordo tertiũm, quia ibi uirtus multimoda datur, & homo ut sanctus ad ministeriũ tẽpli a laicis separatur: ideo ista tria tantũm imprimũt characterem. Natura ergo cõmunis reperta i his & non in aliis, est: qa sunt signa uisibilia interius operantia, respiciẽtia statũ fidei determinatũ. Et qa distinctio populi a nõ populo præcedit alias distinctiones: ideo baptismalis character p̃cedit alios de necessitate. Sed distinctio fortium ab infirmis p̃cedit distinctionẽ aliam solũm de congruo, non de necessitate. Ex hoc ergo patet ordo characterũ: patet & numerus, qa tres sunt secũdũm tres status, & tres distinctiones, & tria sacramẽta. Patet etiam ratio imprimendi. Presupposita nãque identitate ex parte materialis elemẽti, ratione cuius cõperit signatio, sumitur rõ principalis ex parte finis. Quia tamen finis mouet efficiẽtem, & efficiens secundũm exigentiã finis introducit formam in materiam, concurrit triplex ratio: & prima est status fidei determinatio, ex parte finis: ex parte efficientis institutio, q̃ ad talẽ finẽ ordinãs, dedit talẽ uirtutẽ, ut in his imprimeretur character: ex parte uero formæ est sanctę Trinitatis inuocatio: & sic patẽt oĩa.

Quod primo obiicitur de virtutibus, iã patet quia non est cõfiguratio, secũdũ quam attẽdatur signum distinctiuum, eo q̃d non est signum sensibile extra. Ad illvd ergo, quod obiicitur de sacramentis ue. le. similiter patet respõsio: quia ibi erat tantũm cõfiguratio exteriũs in carne, quia erant sacramẽta populi carnalis. Ad illvd, q̃ obiicitur: quod põt in maius, põt in minus. Dicẽdũ q̃ istud nõ est generaliter uerũ, quia frequenter uirtus creaturę ordinatur ad maius non ad minus: homo.n. potest generare hominem, non festucam. Ad illvd, q̃d obiicitur, q̃d omnia sacramenta disponunt ad gratiam. Dicendum, q̃ actus disponẽdi ad gratiã nõ est proprius characteris, sed magis qui prędeterminatus est. Quod posit modũ q̃ritur, satis patet, si breuiũs resumantur prędicta. Ordo enim, & summa p̃dictorũ est: quia character est signũ interius distinctiuũ pariter, & unitiuũ in aliquo fidei statu: ideo imprimitur a signo uisibili interiũs operante, respiciente statũ fidei determinatum. Status ergo fidei determinatus est prima ratio imprimẽdi, qa finis imponit necessitatẽ his, q̃ sunt ad finem: ideo

quia

quia ille instituit ad hũc finem sacramenta, dedit uirtutẽ, & formam uerborum congruam. Est etiã ratio multiplicandi: quia.n. tantũm tres status fidei sunt, & tres distinctiones: ideo tantũm tres characteres. Est etiam ratio ordinandi: nam fidei generatio præcedit confirmationẽ, & confirmatio multiplicationem: sed primum de necessitate præcedit secundum, & tertium: & secundum excedit tertium de cõgruo tantũm. Talis ordo est in distinctionibus populi, nãprimò est separatio fidelis populi ab Aegyptiis, uel malis. Secũdò fortium ab infirmis. Tertiò sanctorum, & perfectorum ab aliis: & sic est ordo in characteribus.

Qvaestio V.

An character imprimatur delebiliter, uel indelebiliter?

Vtrvm character imprimatur delebiliter, uel indelebiliter. Et q̃ indelebiliter, Videtur: quia sacramenta, in quibus imprimitur character, nullatenus iterantur; sed si deleretur, possent, & deberent iterari: ergo nõ deleẽ. Item. Character stat cum culpa, sicut patet in sacerdote malo: ergo non repugnat culpæ: stat etiam cum ignorantia, ut in paruulo baptizato: ergo uidetur q̃ non habeat contrariũ, per q̃d deleatur, & est in subiecto perpetuo: ergo eius impressio est indelebilis.

Contra. Possibile est aliquem baptizatum habere characterem bestiæ, de qua habetur
Cap. 3. Apoc. sed nullus simul potest placere Deo, & diabolo: ergo nullus simul potest habere signum huius, & illius: ergo unus character potest alterũ delere, & destruere. Item. Character bestiæ est delebilis, quia nullus est adeo malus, quin possit fieri bonus: ergo a simili character Christi: cum ille, qui bonus est, possit malus fieri. Item. Si character est indelebilis, quero unde illud habeat. Si ab efficiente: sed gratia gratumfaciens a Deo est, & tamen delebilis est. Si a subiecto, ergo quicquid est in anima, est indelebile. Praeterea: quod magis sit delebilis ratione subiecti, uidetur: quia uoluntariẽ recipitur: sed quod subiacet uolũtati, est uariabile: ergo &c. Item. Quod post hanc uitam deleatur, uidetur in beatis, quia ex parte multo.n. magis est imperfectiuum lumen, quàm fides: ergo si fides excidit, & character. Item. Quod in damnatis deleatur, uidetur: quia character aliquo modo habilitat ad gratiam, sed tunc erunt ipsi omnino inhabiles: ergo carebunt charactere.

Resolvtio.

Quia character proprietas est, existens in perpetuo subiecto, in quo nec repugnantiam habere potest: ob id perenniter imprimitur.

Respondeo. Dicendum, q̃ communis opinio ist, q̃ character est proprietas indelebilis: sed in huius indelebilitatis causa differenter sentiunt diuersi. Quidam enim dicunt, quod quia character est in anima secundũm substãtiam, uel essentiam, & ipsa est perpetua, & inuariabilis: ideo & character: sed istud supra improbatum est. Alii dicunt, quod quia est in anima se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundùm potentiam cognitiuã, quę nõ subiacet uariabilitati, ut uoluntas, quædam enim cognoscimus uoluntate non uolente, & ideo etiã est inuariabilis. Sed hoc non ualet, quia per ignorantiam expelluntur habitus cognitiui, sed non character. Tertiũ dicit, ꝙ sicut ex matrimonii obligatione contrahitur uinculũ indissolubile, quandiu uiuitur: ita ex cõsimili in susceptione sacramenti: & quia ibi est quoddã matrimonium spirituale: & quoniã tam Deus, ꝙ anima sunt perpetuam durationem habetia: ideo character semper durat. Sed quãuis istud possit dici de baptismo, ubi est qdam contractio matrimonii: non tamẽ in aliis sacramentis. Et propterea dicendum aliter, ꝙ perpetuitas characteris principaliter sumitur ab eius cõditione, & natura. Vnde notandũ, ꝙ est habitus innatus: & hic est indelebilis omnino: & est habitus acquisitus: & hic quia est ex acquisitione, perdi pót: & est habitus infusus, uel datus: & hic est duplex. Quidam est datus ad dirigendum: & quia potẽtię possunt obliquari: iõ est delebile, potest.n. inuenire repugnãriam in subiecto. Est & alius impressus ad distinguẽdum: & huic in directio, uel obliquatio potẽtiæ non repugnat. Si.n. aliquid repugnaret, hoc solum esset oppositã cõsignatio: sed opposita nõ pót esse, ꝙ solus Deus põt imaginẽ suam cõsignare: ideo si debet oppositio signo signari, a solo Deo fiet: sed ipse numquã imprimit signũ sibi contrarium: iõ necesse est, ꝙ character æternaliter perseueret. Qũ ergo character proprietas est, existẽs in subiecto ꝙ petuo, in quo non potest habere repugnantiam: ideo eius impressio est perpetua. AD ILLVD, qd obiicitur de characterе bestiæ. Dicẽdũ, quod character bestię nõ dicitur aliquod signaculum, quod diabolus animæ impresserit, sed culpa secundũm eius uoluntatem perpetrata, in quo est anima per obstinationem disposita ad perpetuitatẽ: & ideo non est omnino simile. AD ID, qd quæritur, unde hoc habeat. Dicendũ, quod a sui cõditione, subiecto cõcordante, nõ repugnãte: & efficiente, non perducente contrarium, nec subtrahẽte. AD ILLVD, quod obiicitur de damnatis. Dicendũ, ꝙ in damnatis manet ad confusionem, & in beatis ad quantũcunque decorem. QVOD obiicitur, ꝙ est ex parte. Dicẽdum, ꝙ sua imperfectio scilicet characteris compatitur secum perfectionem gloriæ: nõ sic autem est de perfectione fidei, quia fides secundũm ꝙ est uirtus, dicit ænigma, & absentiã rei creditæ: & hæc repugnat statui gloriæ: & ideo euacuatur non secundũm quod lumen tantũm, sed secundũm ꝙ habet annexum ænigma, & absẽtiam rei in se, quod est essentiale fidei secundũm quod uirtus: alioquin si uideretur præsentialiter, non esset meritum. Non autem est simile de characterе: quoniam dicit quandam consignationem, & lumen quoddam: & illud nõ habet oppositionẽ ad lumen perfectum: nec habet oppositionẽ ad tenebrã pœnæ propter lucis modicitatem: iõ nec ibi euacuatur, nec hic extinguitur.

QVAE-

QVAESTIO VI.

An baptismus reiterabilis sit?

VTRVM baptismus debeat iterari. Et ꝙ sic, uidetur: quoniam possibile est aliquẽ fictẽ accedẽtem baptizari, qui nihil gratiæ percipit per baptismum: ergo si non debet esse sibi uia salutis præclusa: debet, & potest iterari isti baptismus. ITEM. Duo dãtur in baptismo, scilicet character, & gratia: sed quãuis character sit indelebilis: ergo saltem ratione gratiæ potest, & debet iterari.

CONTRA. Si baptismus posset iterari: ergo posset q libet impune peccare: cum ibi fiat remissio culpæ, & pœnæ. ITEM. Si effectus non potest iterari, nec causa: ergo si character non potest iterari, nec signum uisibile, siue baptismus. ITEM. Multa non debent fieri de iure, quę si fiunt de facto, facta sunt: ut sacerdos præcisus non debet conficere, sed si conficit, confectum est. QVAERITVR ergõ, utrum in hoc casu aliquid fiat. Et ꝙ sic uidetur, quia accedente uerbo ad elementum, fit sacramentum.

Qꝙ tol later.

RESOLVTIO.

Sicut semel tãtũ contrahitur peccatũ originale; sicut Christus amplius nõ moritur, nec illi mors ultra dominabitur; sicut domũ character æque semel, imprimitur; ita baptismus primũ delens, fidẽ repræsentans, et terminũ efficiens, una solum uice nec pluribus conferri potest.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ baptismus nec debet, nec potest iterari. Quia non potest: ideo q iterat, nihil facit. Quia uerò non debet: qui scienter iterat, grauissimè peccat. Ratio autẽ, quare nõ debeat iterari: triplex est. Prima est ratio morbi, quem curat, scilicet peccati originalis, q non potest iterari. Secunda est ratione eius, quod principaliter signat, ut passionem, & resurrectionem: quam impossibile est iterari. Tertia est ratione efficaciæ in curando, quia absoluit a pœna, & a culpa: & tunc mali non essent puniendi, si semper cum peccarent, deberent baptizari. Ratio quare non potest iterari, est characteris impressio: quia ex quo semel imprimitur, amplius imprimi non pót: & ille est effectus sacramẽti primus, sine quo nihil facit sacramentũ. Alia est diuina institutio, quia dominus instituit: ut perfectã, & unicam haberet efficaciam, & semel tantũm fieret. si ergo fit secundò, nihil fit in anima: & ita cassiat sacramentum scienter: & propter hoc iterans baptismũ nihil facit omnino: & magis peccat, quãm ille, qui fictẽ accedit, quia facit contra ordinationem diuinam: facit ẽt contumeliam sacramento: facit, & contumeliam Christo: quia quantũm est de se, filiũ Dei crucifigit: & ipsum contemptui, & irrisui habet: cum unicum sit baptisma, & unicam efficaciam habeat perfectam a passione unica. Et ideo sancti patres grauem pœnam imposuerunt rebaptizãtibus, & rebaptizatis scienter, propter grauitatem culpę: quia rebaptizatio aut sapit hæresim: aut si non sapit, grauissimum cõtẽptũ Dei, & sacramẽti inducit: & ideo graues debent puniri.

Iuxta illud. Epies. 4. Vna fides, vnum baptisma &c.

AD

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVD, quod obiicitur de ficte accedente. Dicendum, qd fictione recedente, character totum supplet, quod sacramentũ sine fictione faceret. AD ILLVD, quod obiicitur de gratia. Dicendũ, quod gratia non est effectus immediatus, sed mediãte characterе infunditur a Deo: & ideo nihil fit, quando nõ imprimitur character. AD VLTIMVM, Dicendum, ꝙ qui iterat baptismũ, nec de facto, nec de iure sacramentũ tradit, uel recipit: quia ille nõ est susceptibilis, sed tantùm exterius abluit. Et si scienter, uel negligenter facit, graniter peccat. Si uerò diligentia adhibita, & si nihil faciat interius: tamen non peccat.

DISTINCTIO SEXTA.
PARS SECVNDA.

De his, quæ potestatem baptizandi impediunt, uel expediunt. Et quòd nullus in materno utero baptizetur.

De cõs. d. 4. eodem mõ

HOc etiam sciendum est, quòd licet ter immergatur propter mysterium Trinitatis, tamen unum baptisma reputatur. Illud etiam ignorandum non est, quòd in materno utero nullus baptizari potest, etiam si mater baptizetur. Vnde Isidorus, Qui in maternis uteris sunt, ideo baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundùm Adam non est, secundùm Christum non potest renasci: neque regeneratio in eum dici potest, quem generatio non precessit. Item. Aug. Non potest quisquam renasci antequam natus sit. Si uerò opponitur de Hieremia & de Ioanne Baptista, qui ab utero sanctificati legũtur: quod etiam de Iacob quidam putant. Dicimus, si sanctificatio ibi accipitur interior emundatio, in miraculis diuinæ potentiæ esse habendum, (ut Aug. ait,) ambiguè super hoc loquens: Si usque, adeo (inquit) in illo puero accelerans est usus rationis & uoluntatis, ut intra materna uiscera iam posset agnoscere & credere, quod in alijs parnulis expectat ætas ut possint: in miraculis habendum esse diuinæ potentiæ, non ad humanæ trahendum exemplum naturæ. Nam quando uoluit Deus, etiam iumentum locutum est. Idem de Hier. legitur, Priusquam exires de uentre, sanctificaui te. Illa tamen sanctificatio, qua efficimur templum Dei, non nisi renatorum est. Nisi enim quis

Hie. super epist. ad Ro.

De cõs. di. 4. q. in materno.

Libr. 1. de summo bono. ca. 24.

Ad Dardanũ epi. 57.

Nu. 22

Hie. 1.

renatus

renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Nemo autem renascitur nisi priùs nascatur. Vnde illa sanctificatio potest secundùm prædestinationem accipi: Ecce uidetur dubitanter loqui, qui etiam in eodem dicit, Non dictum est, quia credidit infans in utero, sed exultauit: nec Elisabeth dicit, Exultauit in fide, sed exultauit in utero meo. Et potuit esse hæc significatio tantæ rei a maiori cognoscendæ indicium, non a paruulo cognitæ. Absque assertione de hac sanctificatione loquitur, non definiens, qualiter intelligenda sit illa sanctificatio: an sit signum futuræ rei, an ueritas iustificationis per spiritum factæ. Sed melius est, ut dicamus, illos præter communem legem in uteris iustificatos, & gratia præuentos dimissis omnib. peccatis; quod et multis sanctorũ testimoniis docetur.

et Luc. 1. Ma. Luc. 1. Eadem epi. 54 in medio.

1. Cor. 3. Io. 3 Luc. 1. Ambr. et Bed. super 1. c. Luc.

Si baptismus sit, verbis corruptè prolatis.

Quæri etiam solet, Si corruptè proferantur uerba illa, an baptismus sit. De hoc Zacharias Bonifacio scribit, Retulerunt mihi nuncij tui, quòd fuerit sacerdos in eadem prouincia, qui Latinam linguam penitus ignorabat: & dum baptizaret, nescius Latini eloqui, infringens linguam diceret, Baptizo te in nomine patria, & filia, & spiritus sancta: & propter hoc considerasti rebaptizare. Sed si ille, qui baptizauit, non errorem inducens, uel hæresim, sed pro sola ignorantiæ Romanæ locutionis, infringendo linguam baptizans dixisset: non possumus consentire, ut denuo baptizetur.

In Epi. q. lib. de cõs. d. 4. c. Retulerunt.

Leo Papa.

Præterea sciendum est, quòd illi, de quibus nulla extant indicia inter propinquos uel domesticos uel uicinos, a quibus baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascãtur, ne pereant: in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non finit, ut uideatur iteratum. Conferendum eis uidetur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas interuenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.

De cõs. di. 4. c. si nullo: ex epist. Leo. 1. ad Rusticũ, quæ est nu. 70

De illo, qui pro ludo immergitur.

Solet etiã quæri de illo, qui iocans sicut mimus, cõmemoratione tamen Trinitatis immergitur, utrum baptizatus sit. Hoc autem Aug. non definit, ita inquiens. Si totum ludi-

Lib. 7. de bap. contra

disse,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicere, & mimicè & ioculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus, qui sic daretur? diuinum iudicium per alicuis reuelationis miraculum oratione implorandu esse censerem. Videtur tamen sapientibus non fuisse baptisma: ut cum aliqui in balneum uel in flumen merguntur in nomine Trinitatis, non est tamen baptismus: quia non intentione baptizandi illud geritur. Nam in hoc, & in aliis sacramentis sicut forma est seruanda: ita & intentio illud celebrādi est habenda. Illud etiam non te moueat, quòd quidā nō ea parulos ad baptismū fuerunt, ut per spiritum ad uitam regenerentur æternā: sed eos putant hoc remedio tēporalem accipere sanitatem, non.n. propterea illi non regenerantur, quia nec ab illis hac intentione offeruntur.

Den. c. 35. & hab. de cōs. d. 4 solo. & quæri. Augu. ad Bon. epi. 23 et hab. de cōs. d. 4. nō te moueat. Leo pp in epi. ad uniuersos p Sicil. cōstitutos & hab. de consec. d. 4. c. duo tēpora, et c. signa necessitate. 2. lib. d offic. c. 24. de cōs. d. 4 c. Paruuli. De cōs. d. 4. cū pro paruulis. Ex Augu. li. 4 de bap. contra Donat. c. 24.

Quòd duo tempora erant, in quibus baptizabantur hoies.

Agnoscendum est etiam in baptizandis electis duo tempora esse seruanda, idest, Pascha, & Pentecosten: ut in sabbato Paschæ uel Pentecostes baptismi sacramentum celebretur. Qui uerò necessitate mortis, uel periculi urgentur, omni tempore debent baptizari.

De responsione patrinorum.

Porrò cuncti ad baptismum uenientes, fidem suam profiteri debent, & exponere ad quid petendum uenerint ad ecclesiam. Vnde etim a baptizando quæritur, Quid uenisti ad ecclesiam petere? Qui si adultus est, pro se respondet, Fidem, idest, sacramentum fidei, & doctrinam. Ita etiam per singula interrogatus, respondet se credere in patrem, & filium, & spiritum sanctum. Si autem paruulus est, non ualens credere uel loqui, alius pro eo respondet. Vnde Isidorus, Paruuli alio profitente baptizantur, qui adhuc loqui uel credere nesciunt: sicut etiam pro ægris, mutis, uel surdis alius profitetur, dum baptizantur: sic & de pœnitentibus agendum est. Si uerò pro eo, qui respondere pōt alius respondeat, non itidem ualet: sicut dictum est, Aetatem habet, pro se loquatur. Si uerò quæritur ex quo sensu pro paruulo dicatur, Credo, uel fidem peto: Dicimus de sacramento fidei id esse intelligendum, quod respondetur petere, cum defertur ad ecclesiam; & habere fidem, cum baptizatur: ut sit sensus, cum dicitur, Fidem peto, idest, sacramentum fidei præstò sum recipere: Credo, idest, sacramentum fidei suscipio: quod est, hic paruulus præsto est sacramentum fidei accipere. Vnde August. nihil est aliud credere, quàm fidem habere: & ideo cum respondetur credere paruulus, qui fidei nondum effectum habet, respondetur fidem habere propter fidei sacramentum, & conuertere se ad Deum propter conuersionis sacramentum. Sed adhuc quæritur, ex quo sensu pro paruulo respondeatur, Credo in Deum patrem, & in Iesum Christum, & in Spiritum sanctum. Nunquid de sacramento fidei, an de fide mentis ibi agitur? Si de sacramento, cur nominatim distinguuntur personæ? Si uerò de fidei affectu, quomodo uerum est, cum ea paruulus careat? An illud facturus paruulus respondetur, cum creuerit: sicut & omnibus pompis diaboli spondetur abrenunciare: quod si non seruauerit factus adultus, tenebitur ipse, uel sponsor? Sanè et dici pōt ibi sponderi pro paruulo, quòd ad maiorem etatem si uenerit, & pompis diaboli renunciabit, & sanam fidem tenebit, cuius tunc sacramentum recipit. Hac autem sponsione paruulus, pro quo fit, tenebitur, non sponsor: si tamen ut cautio impleatur, quantùm in se est, operam dederit: quia exigitur a patrino, ut sit diligens circa eum, pro quo spopōdit, solicitudo. De hoc Aug. Certissimam emisistis cautionem, qua renunciare pompis diaboli spopondistis.

De cōs. d. 4. nihil aliud: ex epi. ad Bonif. 23. De cōs. dist. 4. Primo igitur; ex August. li. 2 de sym. ad catech. c. 1. et 2. li. 4. c. 1.

De instit. cle. c. 25. et hab. de cōs. d. 4 ante baptism. In li. 1. de sym. ad cat. ib. c. 1. et hab. de cōse. dist. Sicut nos.

De catechismo, & exorcismo.

Illa aūt interrogatio, et responsio fidei fit in catechismo, cui additur exorcismus. Ante baptismum.n. fit catechismus, & exorcismus: post catechismū sequitur exorcismus: ut ab eo, qui iam fide instructus est, aduersaria uirtus pellatur. Exorcismus de Græco dicitur in Latinum Adiuratio: Catechismus, Instructio. Catechizare est instruere: ut de symbolo, ac rudimentis fidei. Exorcizare est adiurare: ut, Ex ab eo spiritus immunde. Symbolum est signum, uel collatio. Signum, quia eo fideles ab infidelibus discernuntur: Collatio, quia ibi totius fidei sufficientia et integritas est collata. Catechismus et exorcismus neophytorū sunt: magisq; sacra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentalia, quàm sacramenta dici debent. Neophytus nouitius interpretatur, uel rudis. Et dicitur Neophytus nuper ad fidem conuersus, uel in disciplina religiosæ conuersationis rudis. Hæc ergo præcedunt baptismum: non quòd sine istis non possit esse baptismus uerus, sed ut baptizandus de fide instruatur: & sciat cui debitor fiat deinceps, & diaboli potestas in eo minuatur. Vnde Rabanus, Ante baptismum, catechizandi deberet in homine præuenire officium: ut fidei catechuminus accipiat rudimentum: & sciat cui debitor fiat deinceps. Item August. Paruuli exufflantur & exorcizantur, ut ab eis pellatur potestas diaboli: ne iam contendant eos subuertere, ne baptismum consequantur. Non ergo ab infantibus creatura Dei efflatur uel exorcizatur, sed diabolus, ut recedat ab homine.

De instructione clericorum.

De eccl. dogmat. cap. 31 Tom. 3

SVPRA egit Magister de potestate baptizãdi: hic agit de annexis illi potestati. Et diuiditur hæc pars in duas. In prima agit de annexis sacramẽto baptismi. In secunda de sacramentalibus. ibi. *Illa autem interrogatio, &c.*] Et quouiã quatuor sunt annexa, ex parte baptizati idoneitas, ex parte baptizantis intentionis conformitas; ex parte temporis oportunitas; & ex parte seuantis responsionis fidelitas: ideo Primo determinat, quis potest baptizari: Secũdo utrum intentio sit necessaria ad baptismũ. ibi. *Solet etiam quæri de illo, qui iocans, &c.*] Tertio de temporis opportunitate. ibi. *Aliud secundum est etiam in baptizandis electis &c.*] Quartò de seuantis responsione. ibi. *Porrò cuncti, &c.*] Mediis duabus partibus remanentibus indiuisis, prima diuiditur in duas. In prima parte determinat, quis baptizati possit. Secundò, q̃ baptizari debeat. ibi. *Quæri etiam solet, si corruptè uerba, &c.*] Prima pars diuiditur in duas. In prima determinat ueritatem. In secũda soluit obiectionem. ibi. *Si uerò opponitur de Ieremia, &c.*] Secunda similiter diuiditur in duas. In prima determinat si ille, qui baptizatus est corrupta forma, debeat rebaptizari. Secundò, utrum ille, de quo nulla est certitudo; possit, uel debeat baptizari. Primum ibi. *Solet quæri, si corruptè, &c.*] Secundum facit. ibi. *Præterea sciendum est, quòd illa, de quibus, &c.*] Item, quarta pars hẽt duas. In prima determinat ueritatem, quantum ad baptizantis interrogationẽ, & uel baptizandi, si adultus est: uel patrini, si paruulus est: responsionem. In secunda soluit dubitationem. ibi. *Sed adhuc quæritur, ex quo sonus, &c.*] Similiter secũda pars, in qua agit de sacramẽtalibus, exorcismo. s. & catechismo, habet duas. In prima ponit ordinem in exorcizando, & catechizãdo paruulum, & horum nominum, & aliorum quorundã notificationẽ. In secunda ponit exorcismi efficaciam, ibi. *Paruuli exufflantur &c.*

Dub. 1. QVæritur hic, &c. Vtrum beatus Ioannes in utero habuit usum liberi arbitrii? Et quòd sic uidetur, quia exultauit ad uocẽ beatæ Mariæ, sicut dicitur in textu: sed talis exultatio nõ fuit nisi per apprehensionem rei amatæ: res autem non apprehẽdebatur nisi ratione; nec amabilis erat nisi uoluntate rationata. s. presentia Christi, uel eius matris: ergo uidetur, est usus liberi arb. sit secundùm actum rationis, & uoluntatis, q̃ simpliciter habuit usum. Sed contra. Augu. ad Dardanum. Nõ est dictum, quia credidit infans: ergo si motus fidei primus est inter motus uirtutũ, uidetur q̃ non habuit actum alicuius uirtutis: ergo cum hoc nõ fuerit propter defectum gratiæ, fuit ergo propter defectum libe. arbitr. Respon. Dicẽdum, q̃ circa hoc duplex fuit opinio & Augu. loquitur dubie. Fuerunt. n. q̃ decerent Ioannem non habuisse motum liberi arb. nec exultationẽ illam fuisse ab eo, sed magis in eo, nõ per naturam, sed supra naturam: sicut asina Balaam locuta est, & tamen non intellexit. Sic dicunt Ioannem motum fuisse a spiritusancto ad aduentum domini, & illũ motum fuisse ad motum exultantis, non quasi ple perciperet, sed quia uolebat dominus, ut mater motu pueri dominum perciperet, & matrẽ eius: & ut hoc esset futurum prẽsagium. Et huic opinioni uerba consonãt August. Fuerunt alii, qui dixerunt, Ioanni statim datum motum liberi arbitrii, & illustrationẽ cognitionis, qua cognouit dominum præsentem, & ganisus est supra naturam. Et si tu obicias, q̃ dominus non subtrahit dona, & ita post sẽper habuit usum liberi arbitrii: quod nec creditur, nec est probabile. Propterea breuiter respõdetur, q̃ sicut dominus gratiam rapto alicui dat ad unam horã: sic ẽt Deus fecit hoc supra naturam ob specialem causam. Vtraq; positio est probabilis, nec possunt de facili improbari.

Ipi. 57 2 sen. 2

Num. 22.

Sed si ille, qui baptizauit &c.] Dub. 2. Videtur Zacharias hic dicere, q̃ si uellet errorẽ introducere, q̃ non esset baptismus. Sed contra. Fides, uel hæresis baptizantis nihil facit ad hoc, q̃ non sit baptismus: ergo uidetur q̃ sit idem iudicium, siue intendat errorẽ introducere, siue non. Respon. Ad hoc dixerunt aliqui, q̃ q̃uis infidelitas circa alios articulos nihil faciat ad baptismi integritatẽ, tamen infidelitas contra baptismum multum facit. Sed si attendamus, cum fidelitas comprehẽdat omnẽ articulum, & ĩ infidelitate nõ sit fides, nec pars fidei: nihil facit ad hoc (ut uidetur) ratione eius, qua est fidelitas, uel infidelitas. Ideo dicendum, q̃ nulla infidelitas aufert baptismum: dum tamen intentio sit salua, faciendi scilicet quod facit ecclesia: & quoniam iste, qui intẽdit introducere hæresim, intendit nouam formam cudere, & quod facit ecclesia infirmare: ideo non est salua intentio, ac per hoc, nec baptismus.

De quibus nulla extat iudicia etc.] Dub. 3. Videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Videtur Leo hic malè dicere: quia ita magnum peccatum est rebaptizare baptizatũ, sicut omittere baptismũ: ergo q̃ baptizat illũ, de quo nulla extant indicia cõmittit se periculo, & discriminis: q̃a nescit, utrũ rebaptizet baptizatũ: sed omis talis peccat: ergo &c. Iuxta hoc q̃ritur, utrũ aliqs possit baptizari dormiendo? Et q̃ sic uidetur, q̃a de lethargico, q̃ non pōt euigilare, uidetur q̃ debeat baptizari. Respon. Dicendũ, q̃ ignorãtia facti adhibita debita diligentia excusat à toto: & quoniã si aliqs baptizet aliquẽ, de quo non pōt cognosci p̃ aliquẽ, q̃ fuerit baptizatus, ignorat eũ esse baptizatum, & adhibet diligentiã, si requirat a notis: ideo non peccat. Rursus. Quia aliquod est signum probabile, q̃ nõ sit baptizatus, tenetur, & det baptizari: & ita patet, q̃ baptizando non cõmittit se discrimini. Quod q̃ritur de dormiente. Dicendũ, q̃ si est adultus, aut prius consensit, & uoluit: aut noluit, & retinuit. Si cõsensit, & noluit, si baptizatur, baptizatus est. Aut si prius negauit, & renuit, baptizatus non est. Si aũt indifferenter se habuit quantũ ad id, q̃d exterius est: non potest: nisi per ipsum: & si prius noluit, baptizatus est: si noluit, non: quia oportet, q̃ sit aliqualis consensus in adulto, uel coactus, uel spontaneus. Si q̃ratur, q̃d debeat fieri. Dicendũ, q̃ nullus dẽt aliquem baptizare dormiendo, nisi plumatur, q̃ non euigilet ante mortem: & nisi plumatur de eius uolũtate p̃ signa, uel uerba, uel parentũ saltem, q̃a de Christianis natus. In hoc casu, his concurrẽtibus, det baptizari: & nisi fuerit fictio in ira ipsius ante dormitionem, tunc recipit sacramẽtum, & rem, ut dicit Innocentius. Si autem fuerit fictio, sed tamen uoluntas ad baptismum, recipit sacramentum, & non rẽ. Omnino eodem modo dicendum est de furioso.

Qũ collaterales.

Si totum ludere, &c.] Videtur. August. hic malè dicere, q̃a intentio est de necessitate baptismi: ergo si totum factum est ioculariter, non est baptismus: ergo non est implorãdum diuinum cõsilium, sed baptizãdus, q̃a in his, in q̃bus certi sumus, & habemus humanum cõsiliũ: nõ oportet confugere ad Deũ. Respon. Dicendum, q̃ sicut dicit Hug. Ludus non semper excludit intentionem, sed compatitur: sicut patet. Et Hugo ponit exemplum: quia uelle dare ludere, est duobus modis. Vno modo uelle ludere, ita q̃ nullo modo. Alio modo ita quod uult ludere, & nihilominus uult dare. Et primo quidem modo excludit intentionem: & qui sic dat ludendo, non dat. Secundo modo ponit intentionem dandi, & uere dat. Sic in proposito intelligendum: unde potest esse intentio cum ludo. Et ideo dicit Augustinus. Implorandum est diuinum consilium: quod si dominus non reuelat, rebaptizandus est, tamen sub conditione. Et hoc est, quod dicitur in illo casu, in quo puer Athanasius simulans se esse episcopum baptizauit quosdam pueros ludicre: quia postmodum consilio Alexandri episcopi uti sunt rebaptizati, qui inferius subditur, quod idem episcopus superuenit, & quæsiuit de intentione, & cognouit per uerba iuuenis, quod habuit intentionem: & iõ non debuerunt rebaptizari: & quod habuit intentionem, conii citur, quia non baptizauit nisi catechumenos: & sic patet intellectus verbi Augustini.

Dub. 4.

Lib. 2. de Sacram. par. 6. cap. 13.

1. q. 1. c. Spiritus S.

Dub. 5.

Agnoscendum est etiam, &c.] Videtur, quod magis competeret dies Epiphaniæ, quia dominus fuit in illo baptizatus. Respondeo. Dicendum, quod dies Epiphaniæ non fit ita solemniter propter hæresim extirpandam, quæ dixit solum illa die aquas posse regenerare. Fit autem aliis duobus diebus, quoniam in baptismate lauit nos a peccatis in sanguine suo: in Pentecoste baptizauit spiritusãcto: & quia baptismus hunc duplicẽ effectum habet, ideo tunc generaliter omnibus datur: sed specialiter datur cuilibet, quando timetur de morte.

Dub. 6.

Parunis, alio profitente, &c.] Quæritur hic de illo uerbo Magistri: utrum ille, qui profitetur, debeat dici patrinus. Et q̃ sic, habet communis uius. Sed in contrarium uidetur, quia pater dicitur solum, qui generat aliquo modo uel spiritualiter, uel carnaliter: sed talis neutro modo. Item. Quæritur, utrum possint esse plures. Respondeo. Dicendum, quod sicut dicit Hugo de sancto victore, patrini uocantur, qui paruulos ad baptismum offerunt, quia regenerandos ad nouam uitam offerunt, & in oblatione, & in responsione quodammodo faciunt ad ipsorum regenerationem: & ideo rectè patrini dicuntur. Et post subiungit. Placuit patribus, ut per singulos baptizandos patrini singuli admitterentur, id est unus tantum, siue uir, siue mulier: propterea fortassis, ne spiritualis cognatio, cui reuerentia debetur, passim diffusa in matrimonii cõpula obesse potuisset. Sed quædam ecclesiæ hanc consuetudinem non seruant, plures ad susceptionem paruulorum admittentes.

Lib. 2. de Sacram. par. 6. per totum.

Dub. 7.

Ante baptismum, &c.] Innuit Magister, quod exorcismus fit post catechismũ. Contra. Videtur q̃ male ordinet, quia exorcismus est ad expulsionẽ mali: sed catechismus ad instructionẽ boni: sed prius est malũ expellere, quã bonũ inferre: ergo prius fuit agendum de exorcismo. Respondeo. Dicẽdum, q̃ ista duo possunt triplicitèr ordinari, aut ratione eius, ad quod fiunt: aut ratione eius a quo dispensatur, aut ratione eius in quem fiunt. Si ratione eius ad quod, sic q̃a catechismus est ad imperfectionem intellectus, & exorcismus ad id q̃d respicit affectum, quia ad suggestionem diaboli expellendã, catechismus præcedit: & sic ante exorcismũ est catechismus. Si rõne eius a quo, q̃a catechizatio est ab ordine lectorũ, & exorcizatio est ab exorcistis, & lectorũ ordo præcedit: sic ante exorcismum est catechismus. Si ratione eius ad quod: sic dicendum, quod adultus est prius capax doctrinæ, quãm gratiæ, paruulus econtrario: & iõ in adultis pecdit catechismus: in paruulis econtrario exorcismus: & ideo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo ordo mutatus est secundũ aliquas ecclesias: nec seruatur ille, qui consueuit esse in primitiua ecclesia, quia tunc baptizabãtur adulti, nunc autem paruuli.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An pueri in uteris matrum baptizari possint, sicut sanctificari?

AD intelligentiam huius partis, tria principaliter quærũtur. Primò, quæritur de idoneitate ex parte baptismi. Secundò, de intentione ex parte baptizantis. Tertiò uerò, de sacramentalibus annexis baptismo. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur, utrum aliquis possit in utero baptizari, sicut & sanctificari. Secundò, utrum sanctificati in utero debeant baptizari.

VTRVM aliquis possit in utero baptizari, sicut & sanctificari? Et quod aliquis possit baptizari in utero, ostenditur sic. Maior est gratia sanctificationis, q̃ gratia baptismalis: sed paruulus in utero est susceptibilis gratiæ sanctificationis, sicut patet de Ioãne Baptista, & Hie-
cap. 1. remia. de Ioanne Luc. Spiritu. s. replebitur adhuc ex utero ma-
cap. 1. tris suæ. De Hier. Hiere. Antequam exires de uulua sanctificaui te. Si ergo paruulus in utero est capax gratiæ sanctificationis, uidetur similiter quod & gratiæ baptismalis. ITEM. Prior est Deus ad miserendum, quàm ad condemnandum: sed paruulus in utero non tantùm est susceptibilis culpæ, sed etiã pœnæ: ergo uidetur quod debeat ei in utero remedium præparari: sed remedium cõtra culpam originalem est baptismus: ergo uidetur quòd homo possit in utero baptizari.

SED CONTRA. Aug. dicit, & habetur in litera. Non potest quis renasci, antequã sit natus: sed baptizari est renasci: ergo non potest baptizari, antequã nascatur. ITEM. Origina is culpa contrahitur ex carne corrupta: ergo quandiu paruulus est coniunctus carni corruptæ, est coniunctus causæ morbi, quia semper nutritur sanguine menstruo: ergo non debet quis purificari in loco infectionis, nisi separetur: ergo non debet baptizari antequã nascatur, & a matre separetur. ITEM. Baptismus est sacramentum exterius, & omne aliud sacramentum: ergo nullus est susceptibilis baptismi nisi exteriùs prodeat in lucem: non ergo baptizabilis est, quãdiu in utero latet.

RESOLVTIO.

Cum pueri in matrum uteris existẽtes non sint de foro Ecclesiæ: cũsi baptismus sit sacramentum in ecclesia institutum: inibi baptizari nequeunt; immo de lege communi, nec sanctificari; quidquid sit de gratia specali.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam est notandum: quòd ratio, quare quis non purificatur, nec baptizatur in utero: est diuina institutio, quæ sic instituit. Ratio autem diuinæ institutionis assignatur congruitatis, non necessitatis: quia posset utique aliter esse, si Deus uellet: & secũdùm diuersos plures, & diuersæ congruentiæ assigna-

signatur. Fuerunt enim qui dixerunt, q̃ ratio sumitur ex parte æquitatis diuini iudicii, quæ nec paruulum, nec adultum iustificat sine aliquantula pœna: & ideo debuit circa paruulum aliquid fieri pœnale, ad hoc ut iustificaretur: & illud dicũt fuisse omni tempore. Sed ista ratio non uidetur conueniens, quoniam non est generalis. Tempore nanque legis naturæ (ut dicit Gregor.) iustificabantur in sola fide parentum. Præterea. Esto quòd paruulus baptizetur in aqua calida, siue tepida, poriùs ei esset solatium quàm pœna: & ita hæc ratio non sufficit.
Lib. 4. Moral. cap. 2. & habetur d. consec. dist. 4. Quod apud nos.
Fuerunt alii, qui dixerũt, quòd ratio sumitur ex parte sacramẽti: quia enim in originali peccato & est caro infecta, & anima deformata: ideo sacramentũ baptismi duo habet, scilicet aquã, & spiritum, ut dicit Damas. & quodammodo est ibi purificatio, & regeneratio carnis, & spiritus: & ideo non tantùm præsupponit natiuitatẽ in utero, q̃ est in infusione animæ: uerũtiam natiuitatem ex utero, quę est in egressu. Et ista quidem ratio bona est, sed particularis, q̃ non ualet ad remediũ legis naturæ, quod non respiciebat paruuli carnem. Fuerunt & alii, q̃ sumpserunt rationem ex parte culpæ. Quia. n. culpa originalis cõtracta est ex carne infecta, & ex carne parentum secũdùm actum generationis: totũ tempus generationis, & cibationis ex illa carne infecta, utputa ex sanguine menstruo est tẽpus deputatum peccato, non remedio: & iõ ante necesse est a carne matris paruulum separari, & totã generationis actionẽ cõsummari, quã superueniat benedictio; quoniam illud totum est tẽpus maledictionis. Et ista quidẽ ratio bona est, nisi ẽt repugnaret sanctificationi, quoniam ibi datur gratia mundãs a culpa originali. Fuerunt & quarti, qui dixerunt, q̃ rõ est ex parte gratiæ; quia enim gratię est dare esse ordinatum, & gratiæ est regenerare, & esse ordinatum præsupponit esse distinctum, & renasci præsupponit nasci: ideo necesse est quòd ante baptismum paruulus nascatur, ut sit pfectè natus secũdùm carnem. Sit etiam distinctus, quoniã quandiu est in uentre, coniungitur matrici per umbilicum: unde recipit alimentum. Et hæc quidem rõ bona est, maximè quia cõsonat, & ortum habet a uerbis Sanctorũ: tamen adhuc per istã rationem posset ostendi, quod paruulus nõ deberet sanctificari i utero, sicut nec baptizari. Et propterea est dicendum, quod rõ sumenda est ex parte sacramentalis remedii. Quia. n. sacramentale remedium respicit operationẽ ecclesiæ, & operatio ecclesię non se extendit ad paruulũ nisi extra uterum: iõ nullo tempore nec fide parentum, nec aliquo sacramento iustificatus est paruulus, antequam natus, quantum est de lege communi, quia Deus decreuit saluare puerum p̃ sacramentum, uel aliquid, q̃d sit loco sacramẽti. ADHOC aũt intelligendum est notãdum, q̃ triplex status distinguitur in homine post aiæ infusionẽ. Primus est in utero. Secundus ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra uterũ in statu infantiæ. Tertius in statu naturæ adultæ. In primo status manifestus ẽ Deo. In secundo manifestus est nobis. In tertio manifestus est sibi. In primo ergo statu cũ soli Deo sit notus, pōt per eius uolũtatẽ sanctificari, nō per nostrã cooperationẽ, cum non cognoscat eũ ecclesia, nec sit de foro ecclesiæ. In secundo statu, quia notus est Deo, & ecclesiæ remediũ pōt habere a Deo, cooperãte adiutorio alieno, non suo. In tertio statu, cum sit oĩbus modis notus, s. Deo, & sibi, & ecclesiæ, pōt omnibus his modis adiuuari, ut nō tantũm Deus sua uirtute faciat, sed etiam adiuuet fides aliena quantũ ad sacramẽtum, & fides, & deuotio ꝓpria. Prima ergo sanctificatio est ꝑ diuinam uo untatẽ, & pertinet ad singulare priuilegiũ. Secunda uero est per lege datã, sicut patet in circuncisione, patet et in baptismate, cũ dictũ est: Nisi quis renatus fuerit &c. Tertia ẽ per lege inditã, quam Deus indidit, ut ad Deum recurrat hō petere ueniam pro offensa. Et primo quidem est paucorum, utputa illorũ, quos deputat ad aliquod magnum officium, & ẽ præter lege communem. Ita.n. decreuit diuina iustitia, ut quãtum est de lege cōmuni, nō releuetur qui cecidit, nisi aliqua dispositio uecurrat: & paruulus quidem sicut per aliũ cecidit, ita potest per aliũ releuari disponendo, ut puta per fidẽ alienam: adultus autem per propriam, sicut per propriam uoluntatem peccauit. Quia uero in utero non potest per fidem alienam, uel per sacramentũ adiuuari, quoniã non est de foro ecclesiæ, nec nobis notus, & hoc decreuit Deus de lege cõi: ideo nullus in uentre purificatus est nisi de priuilegio speciali. Quoniã igitur baptismus respicit legem cõem, & legem datam: iõ non debet quis in utero baptizari, nec potest. Et hæc ratio cõmunis est omnibus sacramentis secundum omne tempus.

Genes. 17.

Io. 3.

Et patet responsio ad illud, quod obiicitur de sanctificatione: concedo .n. ꝙ Deus posset dare gratiam, si uellet paruulo: sed per sacramentum baptismi, uel aliud ecclesiasticũ nō debet fieri, non qa maius sit, sed quia alius est modus, qui non competit illi statui. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ Deus pronior est ad miserendum. Dicendũ, ꝙ uerum est, sed rō cum misericordia currit iustitia: & ideo, quia iustitia dictabat, ut aliqua satisfactio, uel aliquod ꝓparatorũ fieret sibi pro paruulo, iō ante non remittebat culpam, tamen non continet misericordiã suã in ira, quia hoc ipsum quod cōseruat in utero, & præparat remediũ extra, misericordiæ est. Et si retribuisset Adæ secundũ peccatum suum, totam posteritatem eius deseuisset.

Qvæstio II.

An puer in utero matrum sanctificari, cum in lucem prodierint, baptizandi sint?

Vtrvm sanctificatus in utero debeat baptizari, cum natus est? Et quod sic, uidetur: quia ratis per sanctificationem non habet characterem, sed debet signo Christi consignari, ꝙ fit in baptismo: ergo dẽt baptizari. Item. Baptizati baptismo flaminis baptizãtur aqua, & tenetur baptizari, ut patet de Cornelio: sed sanctificari non est aliud, q̃ gratiã spiritus sancti recipere: ergo sanctificati tenentur baptizari. Item. Nullus quãtũcunq; magnus absoluitur a diuino mãdato: sed dominus mãdatũ dedit de suscipiendo baptismũ: ergo ita tenetur ad hoc sanctificatus, ut alius.

Actuo

Contra. Vigor singularis priuilegii sp trãscendit beneficiũ cõe: & in sanctificatione datur gratia curãs, sicut in baptismo, & maior, & efficacior: sed ordo est a minori ꝑfectione ad maiorem, sed non econtra: ergo sanctificatus non tenetur baptizari. Item, Si sanctificatus baptizatur, uidetur, ꝙ sit uanitas: quia quod pōt sufficienter fieri ꝑ unũ, frustra fit ꝑ duo in natura: ergo si natura non facit frustra, multominus nec gratia: sed gratia sanctificãs sufficit ad curationẽ, aliog̃n Deus agit imperfecte: ergo &c. Item. Videt ꝙ sit ibi contẽptus, qa q̃ baptizatus est, si iterũ baptizetur, facit contumeliã sacramẽto, quia primũ remedium reputat insufficiens: ergo pari ratione, qui baptizatur post sanctificationem, iniuriatur sanctificationi.

Resolvtio.

Sanctificati inter uteros, extra uteros etiam baptizandi sunt, eo saltem, ut domini præcepto parere, Christi redemptione cum cæteris indigere, & a reliquis fidelibus non dissentire uideantur.

Respondeo. Dicendum, ꝙ sanctificatus baptizari debet baptismo aquæ, sicut baptizatus baptismo flaminis. Et est ratio triplex. Prima propter bonum obedientiæ, quia Deus præcepit, ut oẽs renascantur aqua. Secunda propter humilitatem, qa debet se reputare peccatore, & indigere Christi redemptione. Tertia propter unitatem, ut ab aliis mẽbris Christi non discordet. Non ergo baptizatur propter hoc, ꝙ sanctificatio nō sufficiat, sed propter rationes prædictas: propter quarũ exempla danda Christus fuit circũcisus. Vt autem obediret legi, subiecit se signo peccatoris, quo non ipse se peccatorẽ, sed alios se peccatores profiteri doceret. Postremo ut patribus nō esset dissimilis. Patet igitur responsio, quod sanctificatus non recipit baptismum in remedium, quod si faceret esset inordinatio, uanitas, & contemptus: sed in signaculum, quod habet tria bona coniuncta. s. obedientiam, humilitatẽ, & unitatem, quantum ad unitatem characteris.

Ad illvd, ergo, quod obiicitur, quod sanctificatio transcendit. Dicendum, quod quamuis hoc uerum sit quantum ad gratiam, q̃ delet culpam, & habilitat ad bonum, tamen non transcendit quantum ad characterem, quia illum non imprimit: & ideo ratione illius adhuc baptismus dẽt recipi. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ superfluit, patet responsio, quia nō recipit ad id, ad quod præcessit sanctificatio. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ rebaptizatus iniuriatur baptismo. Dicendum, quod hoc uerum est, quia iterat idem re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

medium, & ad idem: non sic est in proposito, & sic patet totum.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An intentio baptizandi sit de necessitate baptismi?

QVANTVM ad secundum articulum quæritur de intentione baptizandi, & circa hoc duo quæruntur. Primo quæritur, utrũ intentio sit de necessitate baptismi. Secũdò quæritur, utrum recta intentio sit de necessitate baptismi.

VTRVM intentio sit de necessitate baptismi. Et ꝙ intẽtio sit de necessitate baptismi ostenditur. Primò per auctoritatẽ Magistri in litera. In hoc, & in aliis sacramentis, sicut forma seruanda est, ita intentio conferendi illud est habenda; sed forma est de necessitate: ergo & intentio. ITEM. Forma uerborum est de necessitate, non secundùm ꝙ cogitantur, sed secundùm quod dicuntur: sed dicere est cum intentione proferre: ergo intentio est necessaria ad baptismum. Si tu dicas, ꝙ ex hoc non sequitur, ꝙ oporteat habere intentionem talem, & talem: sed sufficit ꝙ intẽdat aliquid: utputa ludere: contra ediitur ꝙ necesse est habere intentionem dandi sacramentũ: quia opera, q̃ sunt secundum artem, uel ratione, ut ratio est: recipiũt denominationẽ ab eius intentione, qui operatur: quoniam si intendit ludere, ludus est: ergo si non intendit administrare sacramentũ, non est sacramentũ.

Dist. 3. CONTRA. Augustinus dicit, & habitum est supra. Accedente uerbo ad elementum, fit sacramentum: ergo si ista duo adsint, so sit sacramentum est integrum, ma Tract. 80 in Ioan. xime cum in datione formæ in tentio non tangatur. ITEM. Ad baptismum cõcurrit fides, cum sit sacramentum fidei: sed fides ecclesiæ sufficit, cum baptizans est in fideli: ergo uidetur similiter ꝙ intẽtio ecclesiæ suppleat intentionem baptizantis. ITEM. Baptismus ita respicit recipientem sicut dantem: sed non est necessaria intẽtio in recipiente, ut patet in paruulo, & furioso: ergo nec in dante; & sic &c. post mi dist. 9.

ITEM. Videmus, ꝙ opera spiritualia, q̃ dominus facit per ministros aliud intendentes, approbat: ut puta tentari iustos per dæmones, qui probationem non intendunt. Similiter in operibus corporalibus, percutit uulnere letali, & si non intendat occidere, homicidium facit: ergo uidetẽ similiter in proposito, quia licet quis nõ intẽdat baptizare, tamẽ si facit qd̃ requiritur ad baptismum, baptizat. ITEM. Si intẽtio est necessaria: ergo quilibet est incertus, utrũ sit baptizatus: ergo si nõ debet se committere diuinis, semper tenetur rebaptizari, cũ nunquã possit certificari de intentione baptizantis.

RESOLVTIO.

Quia sacramentum ab intentione non à natura esse suum habet; meritò intentio de eius necessitate est.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ in omni sacramento necessaria est intẽtio. Ratio autem huius est, quia sacramentum non habet esse suum a natura, sed ab institutione: unde si ante institutionẽ immer-

immersisset quis in aquam sub forma uerborum, nõ esset sacramentum. Dicunt ergo quidam, sicut Magister Hugo de sancto Vict. ꝙ sacramẽta instituta sũt, ut fiant rationabiliter, & ex intentione: & ideo ꝙ non sit intentio, non est sacramẽtum. Ait.n. sic. Sacramenta Dei nõ sic instituta sunt, ut operandi nullam rationem admittãt, aut tumultuosã quadã, & uiolenta, atque irrationabili pertinacia sine omni intentione, aut uoluntate operantium ad effectum procedant. Vide ergo & considera, quia rationabile oportet esse omne opus ministrorum Dei: nec per solã formam possunt dare, ubi agendi intentio nulla est. Potest tamen & alia ratio assignari, quia ad sacramẽtum necessaria est intentio, & institutio. Ad hoc.n. ꝙ sit sacramentum; necesse est ꝙ forma, & elementum ad unũ ordinentur: hoc autem non est cum forma, & elementũ indifferẽtia sint ad multa; ideo superuenit institutio Christi, quę formam, & elemẽtum ordinauit ad aliquem effectum determinatũ, & signatum. Sed tamen institutio, & siverba ordinauit ad unũ, non tamẽ arctauit: quia ad alios usus possunt sumi, & sumuntur: & ideo ad hoc quod ordinẽtur, necessariũ est interuenire intentionem ministri, qua intendit, illo actu, & uerbo talem effectum dare; uel saltem ꝙ facit ecclesia facere, uel saltẽ quod Christus instituit, dispẽsare: alioquin uerbum, & elemẽtum ut disuncta, uel ad aliud iuncta, talem effectum non faciunt.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur primò. Accedit uerbũ ad elementum, &c. Dicendum, ꝙ nõ accedit unũ ad alterũ, nisi adsit intentio iungẽs. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de fide: ꝙ sufficit fides ecclesiæ. Dicendum, ꝙ fides est sicut agens uniuersale: sed intẽtio est agens particulare, applicans fidẽ ad hoc, uel ad illud: & ideo fides saluatur in generalitate ecclesiæ: sed intentio est necessaria, qua copulatur actus ille fidei ecclesiæ tamquã actus particularis & actualis in ministrãte: uirtus ergo sacramenti est a fide ecclesiæ, sed dispẽsatio est ab actione ministri: & quoniã ministratio respicit intentionẽ dãtis, ideo nõ sic requiritur fides in dispẽsante, ut intẽtio. AD ILLVD, quod obiicitur de suscipiẽte. Dicendum, ꝙ si suscipiens sit adultus, & nullo modo intendat sibi fieri quod facit ecclesia, sed tantùm iocũ; non credo ꝙ recipiat sacramentũ, si nihil intẽdat nisi ludere, & lauari. EX HOC patet illud, qd̃ cõsueuit quæri, utrum aliqua ficti impediat susceptionẽ sacramenti. Si.n. fictio illa nõ remoueat intentione hanc, uidelicet suscipiendi, qd̃ ecclesia dat, uel intẽdit dare; quantacunque sit fictio, non impedit susceptionem sacramenti. Si uero ita sit fictus, ꝙ nõ habeat intentionẽ recipiẽdi, uel fiendi circa se, qd̃ ecclesia facit, uel intẽdit facere: sed solũ intẽdit ludere, uel alios deludere, nõ uideo quo iste suscipiat sacramẽtum, uel rẽ. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de operibus. Dicendũ, ꝙ opera illa de se sunt ordinata ad illũ finẽ, ut grauis pœnitentia ad occisionẽ, & pœna ad bonorũ probationem. Sed abiu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio, & Trinitatis inuocatio sunt ordinata ad multa: & ideo non facium sacramenta sine intētione: & sic patet illud. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ semper oportet rebaptizari, cū non constet de intentione baptizantis. Dicendū, ꝙ non oportet; qa fecit qd in se est: & debitam adhibuit diligentiam: & ideo ampliùs non tenetur: maximè si defectus intentionis nō potuit cognosci ex aliquo signo. Vtrū aūt sit baptizatus uel nō, hic est duplex opinio. Vna est, ꝙ Deus reputat illū baptizatum, non tamē ecclesia. Et rationem eius sumunt ex illo uerbo Isidori. Quacumque arte uerborum quis iuret, Deus sic accipit: sicut ille, cui iuratur, intelligit. Sed illud intelligitur quantūm ad culpā, non quantū ad rōnem uoti, uel sacramēti: & hoc est manifestū in matrimonio, & uoto. Et ideo dicunt alii, ꝙ non est sacramentū, q̄uis ibi sint uerba: quia ut dicit Greg. in Moralibus, Non dēt intētio uerbis deseruire: sed uerba intētioni: & hoc maximè hēt locum in sacramento: & ideo nō baptizatur quantum est ꝑ se, qd ꝑ hominē gestum est. Si q̄ras, an aliter saluetur. Dicendū, ꝙ si adultus baptizatur, ut dēt: fides interior supplet. Si paruulus, piū est credere, ꝙ sūmus sacerdos suppleat: si tamē non faciat, iustè facit: & nos esse uoluit incertos de salute ad deponendū superbiā, & excitandam diligētiam: & ut attentius & a personis dignioribus, & superioribus requiramus. Credo bene, uel ꝙ Deus reuelēt, uel integrè suppleat: nisi peccata nostra præpediant. Ergo hic habēdum est pro regula ad omnia sequentia; quòd ad omnium sacramentorū dispensatiōnē necessarium est habere intentionem uel actu, uel habitu, uel implicitè, uel explicitè.

QVAESTIO II.

An ad baptismum necessaria sit intentio recta?

ATRVM recta intentio sit necessaria ad baptismum. Et ꝙ sic, uidetur: qa ad baptismū requiritur intentio: ergo ad rectè baptizare requiritur recta intētio. ITEM. Minus malum est nihil intendere in opere, quàm malum finem intendere: ergo si defectus intentionis non potest stare cum baptismo, multò minùs obliqua intentio. ITEM. Operā, ad quę necessaria est intentio, ab ipsā denominantur: ergo cum ad baptismum necessaria sit intentio; si ergo intētio est recta, & baptismus est rectus: & si obliqua, & baptismus: sed non est baptismus, nisi rectus: ergo &c.

CONTRA. Supra probatum est, quod hæreticus baptizat: sed hæreticus semper habet obliquam intentionem, quia uult trahere ad suam hæresim: ergo non est ad baptismum necessaria recta intentio. ITEM. Mala uoluntas in baptizante non nocet: ergo nec obliqua intentio. ITEM. Baptismus est opus Dei, non humanum: ergo non potest esse obliquum: sed intentionis rectitudo exigitur propter rectitudinem operis: ad baptismum ergo non est necessaria recta intentio.

RESOLVTIO.

Intentio faciendi id, quod ecclesia facit, necessaria est omnino, et de substantia baptismi; si qua autem alia recta intentio intercidat, de congruitate tantum est.

RESPONDEO. Dicendum ꝙ intentio idem est, quod uoluntas ratiocinata, prout dirigitur in finem: sed finis duplex est: est enim finis, qui est rei terminus, uel cōplementum: & est finis, q̄ est rei utilitas. Sic in sacramento duplex est finis, unus. s. q̄ est cōplementū. s. quòd ibi sit unio uerbi, & elementi: & finis utilitas. s. baptizati, uel baptizantis. Secundum hunc duplicem finē duplex est intentio: sicut aliqs, qui fundat domum: intendit eā cōsummare, & intēdit inhabitare. Sic in sacramento intēdit qs prima intentione sacramentum ecclesiæ ministrare: consequenter uel intendit suam utilitatē, uel paruuli salutē, uel qdquid illud sit. Prima intentio est de necessitate sacramenti: secunda tātùm de congruitate. Prima intētio non hēt rectū, & obliquum, sed secunda hēt rectū, & obliquum. Vnde patet respōsio, qd ad sacramentū baptismi nihil facit intentio recta, nec aliqd obstat intentio non recta, quantū ad substantiam sacramenti: nocet tamen, uel prodest habenti.

ARGVMENTA ergo, q̄ probant, quòd ad baptismū requiritur intetio recta, supponunt ad baptismum requiri intentionē, quæ est intētio utilitatis: & ideo oia sup̄ saluum fundātur, ut patet de primo. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ melius est nihil intēdere, q̄ malè. Dicendū, ꝙ defectus intētionis nō impedit sacramētum ꝑ se ꝑ culpam, sed ꝑ se illius actus necessariam exigentiam. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ opera denominantur ab intentione. Dicendum, ꝙ hoc uerum est de operibus, ad quorū informationē necessaria est intentio finis, ut est utilitas. Notandum tamen, ꝙ quamuis nō sit necessarium intendere efficaciam baptismi in se, & principaliter, tamen intenditur in quolibet baptizato uel in generali, uel in speciali, uel in se, uel in annexo, uel ꝑ se, uel ꝑ aliud. Ad hoc. n. quòd qs baptizetur; oportet si est adultus, quòd intendat, quòd fiat in se, uel circa se, quòd facit ecclesia: similiter intendat baptizās facere. Actui autem exteriori ut est ecclesiæ, iunctus est character interior: sic enim & non aliter est actus sacramentalis.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An paruuli catechizari debeant?

CONSEQVENTER tio loco q̄ritur de sacramentalibus, & circa hoc q̄runtur duo. Primo quæritur de catechismo. Secundo de exorcismo.

CVM catechismus dicatur instructio; quæritur ergo, utrū paruuli debeant catechizari? Et quòd sic, uidetur: quia ubi unū tantùm sacramentum est, & unus ritus debet obseruari: sed magni catechizantur: ergo & paruuli. ITEM. Forma a Deo tradita est obseruanda generaliter; sed Matth. ult. baptismo pia- *Graia nox.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

præmittit doctrinã, cum dicit. Ite, docete oes gentes &c. ITEM. Ad hoc facit mos, & cõsuetudo uſus eccleſiæ, q cum faciat recte catechizando pueros: vt &c.

SED CONTRA: Stultum eſt inſtruere eum, q non eſt capax doctrinæ: ergo baptizans ſtulte agit, cum catechizat paruulum. ITEM. Videtur, q ad ſiſtentes tal sẽ reſpondeant. Aut.n. reſpondent in perſona paruuli, aut in perſona ſua. In perſona ſua nõ, quia ſacerdos q̃rit a paruulo. Si in perſona paruuli: ergo falſum dicunt, eũ dicunt, credo. ITEM. Quæro utrũ in illa reſponſione obligentur patrini. Et q̃ ſic uidetur q̃ ait Aug. in quodã ſermone. Volo oes, qd cognoſcatis tã uiri, q̃ mu ieres, uos puu is, quos ſuſcepiſtis fideiuſſores apud Deum extitiſſe: ſed tunc vt cum nemo ſciat de alio, qualis ſit futurus, q̃ ſtulte promittat, & in diſcrimen ponat. ITEM. Quæro utrũ paruuli obligẽtur. Et q̃ ſic uidetur, q̃ dicit Dion. q̃ ſenſus uerborũ, q̃ dicitur patrini: eſt q̃ puer ille eũ inſenũ uenerit, tenebit ſacras confeſſiones: obligat ergo paruulum: ſi .n. obligari poterit paruulus p carnales parentes ad malum: ergo per ſpirituales ad bonũ multo fortius. Sed cõtra. Si parẽtes premittant pro filio, q̃ filius intrabit religionẽ: ille nõ obligatur, nec tenetur: ergo ſimiliter in propoſito. ITEM. Quæro ſi obligatur, utrum illa obligatio ſit uotum. Et quod ſic uidetur, quia uotum eſt ſpontanea promiſſio melioris boni, deliberatione, & obligatione firmata. Contra. Secundum hoc duplici peccato peccaret baptizatus, q̃ tranſgreſſor eſt uoti, ac p̃cepti.

Quæſtiones collaterales.

Lib. de Eccleſ. hierar. part. 3. cap. 3. & ult.

RESOLVTIO.

Et adulti, & paruuli nõ iniuria catechizandi ſunt: illi quidem ut ſponte chriſtianam religionem amplecti uideantur, hi uerõ ob ætatis imbecillitatem p patrinos quaſi p fideiuſſores: ut ſic utroq; uinculo ſeruentur baptiſmi ritus.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ catechiſmus in adultis p̃cedit baptiſmũ p p duas cauſas, ut baptizãdi inſtruerentur de credẽdis, & ut ſe obligarẽt uoluntarie ad Dei imperia faciendas quaſi nõ coactẽ, ſed uoluntariẽ illa impleturi erant. Paruuli uerõ, & ſi nõ poſſunt doceri, poſſunt tã per patrinos obligari: iõ fit in eis catechiſmus & p p rationem obligãdi, & propter uniformitatẽ: ut cõſimiliter oes baptizentur, ſicut conſimilẽ effectũ recipiũt. AD ILLVD ergo, qd obiicitur d doctrina, iã patet rhſio. SIMILITER, qd obiicitur de reſponſibus. Dicendũ, q̃ reſpondẽt in p̃ſona paruuli. Et eſt ſenſus. Credo. i. ſacramentũ fidei percipio, uel ſuſcipere p̃ſto ſum. Et nõ eſt ſermo falſus, nec inconſuetus ſicut dicit Aug. in epiſt. ad Bonifaciũ. Frequenter ſignũ accipitur pro reſicut dicimus, Cras erit reſurrectio domini: & uidens fumum, dicit ſe uidere ignẽ. Vel põt eſſe ſenſus. Credo .i. ad credendũ me obligo. AD ILLVD, quod q̃ritur, utrum patrini obligentur. Dicendum, q̃ ſi non haberent alium doctore, obligantur ad inſtruendum ipſum in his, quæ ſunt de neceſſitate fidei, & morum: uel ad hoc quod facerent inſtrui, uel ad

Vide Celeſt. 1. Pap. Epiſt. 1 ad Epiſc. Gall. cap. 12 quæ habetur in prim. 1. Tom. Concil.

hoc qd ille crederet, uel ſerueret: nunc aũt q̃ multos habẽt doctores, nõ tenentur. AD ILLVD, qd quæritur de paruulis, utrũ obligẽtur. Dicendũ, q̃ ſic, q̃ ibi non requiruntur niſi ea, ad q̃ tenetur de iure naturali, nulla aũt ſupererogationis: iõ non eſt ſimile de ingreſſu in religionẽ. AD ILLVD, qd q̃ritur, utrũ talis obligatio ſit uotũ. Dicendũ, q̃ propriẽ non: q̃ a eſt de eo, q̃ ſupererogationis eſt: tamen extenſo nomine eſt uotũ, quia eſt uoluntaria obligatio. Non autem facit duplex peccatum, quia non obligatur magis, quam priũs de neceſſitate, ſed de bono, & æquo.

QVÆSTIO II.

An exorciſmus ad aliquid proſit?

VTRVM exorciſmus habeat aliquam efficaciam in paruulo, uel adulto? Et dicitur, q̃ habet poteſtatem ad expellendum dæmonem. Et q̃ illud ſit uerũ, uidetur p Augu. in lib. de ſymbolo. Paruulus exorcizatur, ut poteſtas diaboli expellatur. ITEM. Rabanus. Exuſſlatur a paruulo ſæua poteſtas p pium ſacerdotem. ITEM, Qũ habeat efficaciam, uidetur rõne: quia ſacerdos dicit exorcizando, Exi ab eo immunde ſpiritus: ergo ſi nõ frustra hoc inſtituit eccleſia, diabolus exit, ſicut imperat. ITEM, Exorciſmi dæmonis pellebãt dæmones, & aliqui mali pellebantur ad inuocationem Chriſti: ergo ſi ille habet exorcizãdi officium, & hẽt exorciſmos efficaciores, patet &c.

Lib. 1. c. 1. de ſymbolo.

Lib. 1. d. inſtitutione clerij. c. 25. circa med. & ea. 27.

Poſſ. me diam.

CONTRA. Cypricanus. Diabolo poteſtas non minuitur ante baptiſmũ. ITEM. Quod nullius ſit efficaciæ, uidetur: q̃ ſi pellit dæmones, aut ſpiritualiter, aut corporaliter. Non ſpiritualiter, q̃ tũc expellitur ſpiritualiter, quando expellitur culpa: ergo tũc ante baptiſma expelleretur culpa. Si quãtũm ad corporalẽ leſionẽ: ergo ſolũ dæmoniacis, & obſeſſis deberet fieri exorciſmus. ITEM. Si aliũ effectũ non hẽt, niſi dæmonem pellere: cum multo efficaciũs pellatur in baptiſmo, deberet ſtatim baptizari, & nullo mõ exorcizari. Si dicas, q̃ diſponit, ut habeat maiorẽ effectum baptiſmus. Contra. Aut hoc facit diſponẽdo ſubiectũ, aut fortificãdo baptiſmum. Non diſponendo ſubiectũ, quia ſi diſponit, aut minuẽdo culpã, aut pœnã: neutrũ põt, cum non poſſit minui pœna ſine culpa. Nõ fortificando baptiſmũ, quia nondũ eſt, cum exorciſmus fit. ITEM. Decedat aliq̃s exorcizatus ante baptiſmũ, q̃ro utrũ aliqd cõferat exorciſmus. Si nihil, ſtultũ eſt expectare. Si aliqd, q̃ro qd. Si minores tenebras. Contra. Tenebrę ſunt carentia uiſionis diuinæ: hæc aũt oes ſunt ſimiliter priuati. Item. Si dicas, q̃ fiat ad ſolenitatẽ baptiſmi, q̃ro quare magis baptiſmus hẽt ſolẽnitatem, quã alia ſacramenta: & quæ & quot ſunt illa, quæ requiruntur ad eius ſolemnitatem.

Epiſt. 30.

RESOLVTIO.

Exorciſmo & ſolemnior redditur baptiſmus; & dæmonis poteſtas cohibetur; ne aut paruulos nocet; aut adultos importunius oppugnare queat.

RESPONDEO. Aliqui dixerũt, q̃ exorciſmus ſolum fit ad ſolẽnitatẽ, & ad expreſſiorem ſignatio-

Universidad de Deusto Biblioteca

tionem: nec aliquid efficitur ibi, sed solùm signatur, quod efficitur in baptismo. Alii autem dixerunt: ꝙ non tantùm fiat ad baptismi solemnitatem, immo habeat effectum spiritualem, licet semiplenum ad disponendum ad baptismum. Vnde paruuli non baptizati, sed exorcizati morientes sustinet minores tenebras. Primi nimis parũ dixerunt: & Sanctorum auctoritates pius dicunt. Secundi nimis dixerunt: ideo tenendum est medium, ꝙ fit ad solemnitatem baptismi, & ad cohibendum diabolũ, ut non possit occidere paruulũ, nec ita fortiter uexare adultũ, ut retrahat a baptismo. Vnde nõ est contra uexationem, quam facit in corpore, sed quã faceret: quia diabolus ex quo uidet hominem præparari ad baptismũ, ipsũ uexaret. Vnde Greg. dicit, ꝙ illos pulsare negligit, quos ꝙ eto iure possidere se sentit: sed quando uidet se deseri, tũc prouocatur.

AD PRIMA duo obiecta patet responsio, quia Cyprianus intelligit de potestate spirituali. Et illud de uexatione similiter patet.

AD ILLVD, qd obiicitur: quare non statim datur baptismus. Dicendum, ꝙ propter solemnitatem: & propter hoc, quod baptismũ debet præcedere doctrina, siue catechismus: ut ergo diabolus arceatur, catechismo annectitur exorcismus. Nec fit ꝓ aliquã efficaciã gratiæ in anima, sed solũ ad significãtiã, & ad arcẽdũ potestatẽ contrariã. Ordo ãt eorũ, q̃ sunt ad solemnitatẽ baptismi secundum morẽ ecclesiæ ut ilitatior hic est. Primo exufflatur, & hoc, ut virtus diaboli exterior expellatur, & interior expellẽda significet: Secundo signũ crucis fit in pectore, & ĩ frõte, ut d ẽmũ cognoscat se expellendũ tã moc culto cordis, q̃ in aperto cõfessionis. Tertio sal in ore ponitur, ut significetur, ꝙ ꝓ baptismum ia por sapientiæ pparetur, & fœtor fomitis restringat. Quarto fit linitio auriũ & narũ cũ sputo, ut significetur gra ad discernendũ & ad obediendũ. Quinto fit inũctio in pectore, & scapulis, ut significetur gratia unctionis ad Deũ amãdum, & ad eius onera portãda. Sexto post baptismũ fit inũctio chrismatis in uertice, ut significet apertio mentis imputribilis ad contemplandum ẹterna Chrisma. n. confectũ est ex oleo lucẽte, & balsamo conseruante. Septimo uestitur uestimẽto insũdo, & albo: ut significetur cãdor innocentiæ, & stola resurrectionis. Vltimõ ponitur cereus ĩ manibus, ut sit uccrna pedibus eius uerbũ domini, & lumen semitis eius. Secũdũm Hug. uerò de sancto Vic. forma exorcismi, & aliorum sacramentaliũ in baptismo ita perficitur. Puer primò signatur crucis signaculo in frõte, in pectore, in oculis, in naribus, in ore, ĩ auribus, ut totius corporis sensus hoc signaculo muniãtur, cuius uirtute omnia sacramenta complẽtur, & omnia diaboli sigmẽta frustratur. Vnde Rabanus Vt ab eo diabolus expellatur, in uase suo pristino suę intereptionis signũ cognoscens. Postea datur sal benedictũ in os eius, ut sapientia cõditus, careat fœtore iniquitatis; & ultra non putrescat a uermibus uitiorum. Sicut enim

Libr. 2. de Sacram. par. 6. cap. 9. circ.

Vbi supra.

sal conseruat carnem a fœtore, & putrefactione: sic sapientia ꝓ ipsũ significata, spiritum cõseruatine soluatur in uitia, & fœteat per infamiam. Deinde exufflatur malignus foris, ut spiritus spiritu pellatur, scilicet spiritusancto malignus, quia Spiritusanctus ꝓ flatum datus est. Insufflauit, & dixit eis. Accipite Spiritumsanctum &c. Postea tanguntur ei aures, & nares cũ salliuatiut tactu supernæ sapientiæ, aures aperiãtur ei ad audiẽdum uerbum Dei, & nares similiter ad discernendum odorem uitæ, & mortis. Hoc signauit dominus, cum dixit in sanatione surdi, & mutti. Effeta &c. Glos. Sputum de capite domini est diuina sapientia, quæ soluit labia, ut dicat, Credo in Deum. Post hæc introducitur baptizãdus in ecclesiam. His habitis, & cõpletis uenit sacerdos ad fontem, & consecratur fons in nomine Patris, & Filii, & Spiritu S. ut sanctitas sacramenti non ex eo, qui ministrat, constare sciatur, sed ex eo, qui sanctificat. Post hæc traditur nouę uitę auditoribus catechumenis symbolũ fidei, in quo Apostolicæ doctrinæ forma continetur. Hoc nõ dicitur in moderno Ordinali, ut credo. Post hoc oblatus ad baptismum paruulus, & interrogatus a sacerdote, si abrenuncier sathanæ, & omnibus pompis eius, & omnibus operibus eius; per ora gestantium respondet, ut aliena iniquitate obligatus, aliena fide, & confessione saluetur. Postea mungitur oleo sacro in pectore, tanquam muniatur aduersus hostem, ne ei deinceps immunda, & noxia persuadere possit. Vngitur & inter scapulas, ubi uigor portãdi onus est: ut fortitudinem accipiat ad portandum onus Christi. Deinde interrogatur, si credat in Deum patrem, & filium, & spiritum S. unã ecclesiam catholicam, remissionem peccatorum, & uitam æternam: & sub hac fidei responsione, & trina immersione sordibus uetustatis abluitur, nouum indutus hominem. Deinde postquam baptizatus a fonte ascendit, sacro chrismate in uertice ungitur, ut spiritum Christi participando, merito Christi, deinceps christianus appelletur, cohæres regni, & gloriẹ sacra unctione effectus. Deinde traditur ipsi iam Christiano uestis candida, ut qui primæ natiuitatis decorem uetustatis pannis obfuscauerat, habitu regenerationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur etiam caput sacro uelamine post unctionem sacram, ut intelligat se diademate regni, & sacerdotali dignitate potiri.

 Io. ult.

Mat. 7

AD VLTIMVM cereus accensus datur in manu eius, quatenus impiere doceatur illud euange. Sic luceat lux uestra coram hominibus. Hanc lampadem si inextinguibilem seruauerit, inter uirgines sapientes cum sponso cælesti ad nuptias introibit: & statim si adest episcopus, confirmatur: & datur ei Eucharistia post confirmationem, si sit adultus, ut sic Christo incorporetur.

Mat. 5

Universidad de Deusto Biblioteca

DISTINCTIO SEPTIMA.

De confirmatione.

De institutione cle. li. 1 c. 30. & cõf. d. 5 c. nonissime.

NVnc de sacramento confirmationis addendum est: de cuius uirtute quæri solet. Forma enim apertè est, scilicet uerba, quæ dicit Episcopus; cum baptizatos in frontibus sacro signat chrismate. Hoc sacramentum ab aliis perfici non potest, nisi a summis sacerdotibus: nec tempore apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis apostolis legitur peractum, nec ab aliis quàm ab illis, qui locum eorum tenent, perfici potest, aut debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habetur, & nacuum, nec inter ecclesiastica reputabitur sacramenta. Licet autẽ presbyteris baptizatos tangere in pectore, sed non chrisma te signare in fronte. Virtus autem huius sacramenti est donatio spiritus sancti ad robur: qui in baptismo datus est ad remissionem. Vnde Rabanus: A summo sacerdote per impositionem manus paracletus traditur baptizato: ut roboretur per spiritum sanctum ad prædicandum aliis illud, quod ipse in baptismo consecutus est. Item. Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, post baptismum accipere debent spiritum S. ut pleni Christiani inueniantur.

Vrb. 1. Papa in epist. ad oẽs christianos; & hi de cõf. d. 5 cap. oẽs fideles.

Hi de cõf. d. 5 c. d his uero.

Melchiades in epistola ad Episcopos Hisp.

Scitote utrunque esse magnum sacramentum, sed unum maiori ueneratione tenendum, sicut a maioribus datur. Ecce maius dicit sacramentum confirmationis. Sed fortè non ob maiorem uirtutem & utilitatẽ, quam conferat; sed quia a dignioribus datur, & in digniore parte corporis fit, scilicet in fronte. Vel fortè quia maius augmentum uirtutum præstat; licèt baptismus plus ad remissionem ualeat. Quod uidetur innuere Rabanus dicens, In unctione baptismi spiritum descendere ad habitationem consecrandam. In hac uerò eiusdem septiformem gratiam cum omni plenitudine sanctitatis & uirtutis uenire in hominem. Hoc sacramentum tantùm a ieiunis accipi, & ieiunis tradi debet, sicut & baptismus: nisi aliter cogat necessitas. Nec debet iterari, sicut nec baptismus, uel ordo. Nulli enim sacramento facienda est

Vbi su. De mõ cõferendi, de cõf. d. 5 c. ut ep. et ca. ut ieiuni & c. dictũ est. ex cõci. Aureliã. et

est iniuria: quod fieri putatur, quando non iterandum iteratur. Sed utrum aliqua, uel nulla iterari possint, quæstio est. Nam de baptismo, & ordine quòd non debeant iterari, apertè. Augu. dicit utrumque sacramentum est, & quadam cõsecratione datur. Illud quidem cum baptizatur: illud uerò cum ordinatur. Ideoque in ecclesia catholica utrumque non licet iterari, quia neutri facienda est iniuria: quod indubitanter etiam de confirmatione tenendum est: De alijs uero utrum iterari ualeant uel debent, postea differemus.

Lib. cõtra epistolam Parmeniani. c. 2. & 12.

NOTVLA.

Grego. ita scribit Ianuario Episcopo. Peruenit ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quòd per presbyteros chrismate tangere eos, qui baptizati sunt prohibuimus; & nos quidem secundum ueterem usum uostræ ecclesiæ fecimus: sed si omnino de hac re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt ut presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus. Sed istud pro scandalo sedando semel mihi concessum esse æstimatur.

Ex lib. 3. Epi. epi. 26. in fine.

HAEC est secũda pars illius partis; in qua Magister agit de sacramẽtis secundũ septem differẽtias. Supra. n. egit Magister de baptismo, q̃ est primus inter sacramenta. Hic egit de cõfirmatione. Et quoniã tria est considerare circa hoc sacramentum, Primò ea, quæ spectãt ad ministri dignitatem. Secũdò efficaciam, Tertiò uerò usum: ideo pars ista tres habet particulas. In prima parte agit de hoc sacramento quantùm ad integritatem. In secunda quantùm ad efficaciam, & uirtutem. ibi. *Virtus autem huius sacramenti est*] In tertia quantùm ad usum, siue modum sumendi. ibi. *Hoc sacramentum tantùm a ieiunis, &c.*

Dub. 1. PRo scandalo sedando &c.] Videtur illa concessio Grego. de qua dicitur in fine Notulæ non fuisse recta; quia scandalũ de ueritate uitæ, uel doctrinæ nihil immutat: si ergo solus episcopus potest cõfirmare: uidetur q̃ propter scandalum nõ debuit illud permittere. Respõsio. Dicendũ, q̃ quamuis sacerdos non possit propria auctoritate; tamen pro cauta necessaria summus Pontifex, in quo est plenitudo potestatis: potest alii quàm episcopo committere: & ille non facit auctoritate sua, sed auctoritate sibi commissa: unde ille potiùs facit, cuius auctoritate fit: unde non est dubium, quin pontificalis auctoritas sit de necessitate huius sacramenti. Aliqui tamen dicunt, q̃ non concessit eis conferre sacramentum, sed solum aliquid sacramentale: sicut aliquãdo datur laicis panis benedictus loco corporis dominici.

Virtus autem &c.] Contra. Si hoc uerum est, Eucharistia confirmat: unde in Psal. Panis cor hominis confirmat. Responsio. Ad hoc multipliciter respondetur. Primo modo sit: q̃ istud sacramentum ordinatur ad robur per se; sed eucharistia per accidens. Sed hoc non soluit: q̃a siue per

Dub. 2. Psalm. 103.

Universidad de Deusto Biblioteca

per se, siue per accidens, dum tamen habeat effectum eundem; uidetur alterum superfluere. Secundus modus dicendi est, ꝓ cõfirmatio confirmat contra malu, sed eucharistia in bono. Sed nec illud sufficit, quia omne sacramentum cum sit remedium, est cõtra malum, & ita Eucharistia. Alii dicunt, ꝓ duo sunt nobis necessaria, s. fides, & mores: & unum confirmat in fide, s. cõfirmatio: sed eucharistia quantum ad bonos mores: quia (ut dicit Bern.) eucharistia nõ solùm delet uenialia, sed etiam consensum fortificat, ne inclinetur ad mortalia. Alii dicunt, ꝓ utrumque fortificat fidem: sed duo necessaria sunt ad fidẽ firmam, s. corde credere, & ore cõfiteri: & Eucharistia confirmat quãtum ad fidem in corde, sed confirmatio quantum ad confessionem, siue prolationem in ore. Alii dicunt, ꝓ utrũque fortificat a charitate; quia ab eius fortitudine pendet fortitudo omnium. Sed charitas põt deficere dupliciter, uiper defectum alimenti, uel per actionẽ contrariũ: sicut patet in igne materiali: & cõtra primum est eucharistia, quæ cibat: cõtra secundum cõfirmatio, ut impugnatibus resistat. Alii dicunt aliter, & probabilius: ꝓ confirmatio est ad corroborationẽ fidei, sed eucharistia charitatis: & hoc patet, quia hic est signum cõfessionis fidelis, ibi signũ unionis. Et si quæratur, quare magis cõfirmatur hę duæ uirtutes, quã aliæ? Dicendum, ꝓ quia in his duabus pedet fortitudo spiritualis ædificii quantum ad intellectum, & affectum. Et quia in fide est prima eleuatio, in charitate eleuatio sũma, & utrobique difficultas; & quia pronitas est ad contrarium: ideo magis confirmantur.

Scito utrunque &c.] Videtur secundùm hæc uerba Melchiadis, ꝓ amplius gratia in eo datur. Dicendũ, ꝓ cõmuniter dici consueuit, ꝓ unum sacramẽtum dicitur maius alio ꝑ quo modis. Primo modo propter significationem: sic Matrimonium dicitur maius, quia signat unitatem naturarum in Christo. Secũdo modo propter continentiam: & sic Eucharistia dicitur maius. Tertio propter efficaciam: & sic Baptismus. Quarto propter dignitatem ministrantiũ, siue dispensantium: & sic dicitur confirmatio maior: ꝑ datur a summis sacerdotibus, siue episcopis. Quinto propter hoc, ꝓ ponit in nobiliori gradu: & sic dicitur Ordo maius sacramentum. Dub. 3.

In digniori parte corporis sit, &c.] Videtur falsum dicere, ꝑ uertex est dignior quantum ad situm; & cor quantum ad uirtutem: ergo potius debet dari in capite, uel in corde. Item uidetur, ꝓ in lingua, quia ibi est confessio. Respondeo. Dicendum, ꝓ pars dignior quantum ad uirtutem, & operationem est cor; sed tamen occulta est, & latet interius. Inter partes uero, quę se offerũt sensibus nostris, caput est dignius, & in capite facies, s. anterior pars: & ideo hoc sacramẽtum datur in facie, sed magis in fronte: quia ibi est sedes uerecũdiæ. Vnde quia hoc sacramentũ est contra confusionem, & uerecundiã confitendi nomen Christi, Dub. 4.

sti quæ linguam contrahit, ne superrè dicat: debet hoc sacramẽtum in fronte dari. Frons quidẽ pars est faciei eminentior: unde dixerunt quidam, quòd in nouaslege fit prima unctio in capite rõne mirutis: secũda uerò in fronte, tertia iterum in capite. Et prima fit in baptismo. Secunda uerò in confirmatione. Tertia uerò in episcopi consecratione. Et prima signata e in prima unctione Dauid. Secunda uerò in unctione Dauid super domũ Iudæ. Tertia uerò in unctione Dauid super eunctum regnum. Et satis possunt aptari illis, si quis inspiciat. In prima enim Dauid non habuit potentiam. In secunda habuit potentiam, & resistentiam. In tertia habuit potentiam, & præsidentiam super gentem suam. Reg. 16 Reg. 2. Reg. 5.

Hoc sacramẽtum tantũ à se. &c.] Contra. Videtur, ꝓ quia est ad robur, quòd cibus nõ impediat: cibus n. corporalis nõ repugnat fortitudini spirituali. Respon. Dicendum, ꝓ in hoc sacramento datur gratia, & gratia corroborans, & iterum cõtrahitur affinitas quædã. Ideo illa tria statuta consueuerunt ab antiquis patribus in sacramento seruari tanquam congrua: ut ieiuno stomaco propter gratiam spiritus sancti suscipiendam confirmandus ab alio portetur, uel reneatur, qui sit confirmatus, in signum debilitatis, & imbecillitatis, ut sit consimilis sexus propter periculum affinitatis. Dub. 5.

Nec debet iterari &c.] Contra. Videtur enim, ꝓ possit iterari; ꝑ morbus pusillanimitatis põt iterari, contra quem est: ergo & sacramentum. Si tu dicas, ꝓ non potest ꝑ characterem: ꝛũc uidetur ꝑ character prejudicet morbo: si ergo non est curatio morbi, ꝑ character, sed magis e contrario, patet &c. Respon. Dicendum, ꝑ illud sacramentum non põt iterari, ꝑ character, ꝑ imprimitur in eo indebiliter. Non debet ẽt tũ rõne morbi, quem curat; tum rõne effectus, quę donat; tum rõne rei, quã allegoricè signat. Rõne morbi, ꝑ est pœna contracta: hæc aũt secũdùm ꝓ huiusmodi, nõ iteratur, sed si iteratur, hoc est solùm secũdũ ꝑ adducta. Rõne effectus, quę donat, ꝑ est plenitudo gratię ad robur; & ꝑ integer effectus: iõ status. Rõne rei, quam allegoricè signat, ꝑ signat aduentum Spiritus sancti de cælo in Apostolos in die Pentecostes, qui postquam aduenit, numquam ab eis discessit: & sic patet illud.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An sacramentum confirmationis, formam habeat: & quæ illa sit?

AD intelligentiam illorum trium, quæ Magister agit de sacramento confirmationis: tria principaliter ꝗruntur. Primò quęritur de hoc sacramẽto quantum ad integritatem. Secundò quantùm ad uirtutem uel efficaciam. Tertiò, quãtùm ad usum. Circa primum quærũtur tria. Primò quæritur de cõfirmatione quantùm ad formã. Secundò quantùm ad materiã. Tertiò, quantùm ad dispensatoris potentiam.

Universidad de Deusto Biblioteca

QVod necessarium sit in hoc sacramento habere formam uerborum, ostenditur p similé in aliis sacramentis: quia si in aliis forma uerborum est necessaria, uidet, q̃ in isto. ITEM. Hoc ipsum ostenditur per aliã rõnem: quia forma verborũ est sanctificans elementum: sed sacramentum est ex sanctificatione sanctificans, secundum q̃ dicit Hug. ergo necesse est, q̃ formam uerborum habeat; cum p ipsam sit sanctificans elementũ.

Lib. 1. de sacr. par. 9. cap. 2.

SED CONTRA. Christus fuit institutor formę sacramentorũ: sed formam confirmationis nõ legitur instituisse: immo pueris tantùm manus imposuisse: ergo nõ est necessaria: cum Christus instituerit, q̃ pertinet ad necessitatem, & formã aliorum sacramentorũ, & non huius. Si tu dicas, q̃ reliquit apostolis formã. Contra, legitur Act. q̃ impositione manũ dabant, Spũm S. sed quod est de necessitate sacramenti, est inuariabile, ut sacramentum: ergo &c. ITEM. De forma quæritur, quæ est hæc. Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, amen. Primò uidetur, q̃ superfluat hoc uerbum Signo, q̃a sufficit actu signare. Si tu dicas, q̃ hoc est propter intentionẽ: tunc ergo sicut in baptismo dicit Baptizo, & nõ dicitur alius actus: sic in confirmatione sufficit dicere. Confirmo. ITEM. Quæritur, quare potiùs fit mentio in forma de cruce, q̃ de incarnatione, uel resurrectione. ITEM. Quæritur, quare potiùs in hoc sacramento materia nominatur cum dicitur, Confirmo te chrismate, quàm in baptismo, ut dicatur, Baptizo te in aqua.

Mat. 19

Cap. 8.

Qs coll.

RESOLVTIO.

Sicut sacramentum hoc non minùs est sacramentum, quàm cætera: ita nec minùs formã uerborũ exigit quàm reliqua.

RESPONDEO. Ad hoc dicendum, q̃ forma prædicta est de necessitate huius sacramenti: sicut probant rationes ad hoc inductæ. AD ILLVD autem, qd obiicitur in contrarium de eius institutione, diuersificãtur Doctores. Quidam. n. dicunt, quod formã illam Christus instituit, & Apostolis tradidit: & apostoli postmodum aliis reliquerũt: licet hoc non sit scriptum in canone scripturæ. Ipse tamen forma illa non fuit usus imponendo manus pueris: q̃a hoc faciebat, ut dominus, nõ ut minister. Aliter põt dici, & melius (ut credo) qd illud sacramentũ Christus nec dispensauit, nec instituit: quia post ascensionem suã docebat Apostolos confirmari, & spiritũ eis ad robur dari. Vnde Ioan. Spiritus sanctus nondũ erat datus: quia Iesus nondum erat glorificatus. Non (inquã) datus in plenitudine, uel ad robur; sed hoc quidem fuit in die Pentecostes. Vnde confirmati sunt a Spiritu sancto immediate sine ministerio, & sacramento: & ideo ipsi alios confirmabant etiam sine uerbo. Sed postquã bases ecclesiæ, Apostoli, scilicet quia Deo, nõ per homines erãt ordinati prælati, & confirmati defecerũt instituit spiritus S. huius sacramenti formã, cui ẽt uirtutem sanctificandi dedit.

Cap. 7.

Et

ET PER hoc patet responsio ad primum. AD ILLVD, qd obiicitur de forma, quare. s. Christus nõ instituit: & quare apostoli nõ instituerunt, nec posteris tradiderunt, rõ prædicta est. Possunt tamẽ & aliæ rõnes cõgruentię assignari: quia. n. minuebatur in dispensantibus sanctitas, & in suscipientibus idoneitas: iõ opportunũ fuit instituere uerbum sanctificans. Alia est ẽt rõ, sed hæc patebit infra. AD ILLVD, qd ultra q̃ritur de forma. Dicendum, qd in hoc sacramento datur gratia ad robur fidei q̃tum ad confirmationẽ in corde & quantũ ad confessionẽ liberã in ore: & quia difficillimum, & arduissimum erat Christũ crucifixum cõfiteri, tum pp opprobriũ, secundùm qd dr 1. ad Corinth. Prædicamus Christũ crucifixum, Iudæis qdem scandalum, gentibus aũt stultitiam: rũ pp periculum, quia aduersarii tales nitebantur occidere. Ioan. Hæc facient uobis pp nomen meum. Hinc est, q̃ decuit duplicẽ actum in forma poni: unum qui respicit liberã crucifixi confessionem, quasi eam semper ferret in fronte: alterum, qui respicit cordis stabilitionẽ. EX HOC patet, quare magis fit mẽtio de cruce, quia illud ẽ arduissimũ, & ignominiosum cõfiteri. DE materia verò quare hoc fit, iam uidetur: & rõ est, quia consecrata est, non sic in sacramentis aliis. Aliqui tamen dicunt, quòd hoc est propter præcipuam efficaciam huius sacramenti, & gratiam specialem, & singularem, quæ datur in hoc sacramento ad pugnam.

Qs seq. tertio.

Cap. 1.

Cap. 15

QVAESTIO II.

An sacramento confirmationis necessariò requiratur materia: & quæ illa sit?

DE materia utrum sit necessaria: & uidetur primò, quòd istud sacramentum indigeat necessario materia. Et q̃a sicut dicit Hug. sacramentũ est elementum foris sensibiliter propositũ, ex similitudine repræsentãs, sed repræsentatio est per materiã: ergo materia est necessaria. Præterea. Supra habitum est, quod dominus potestatem mundãdi non tradidit homini per se, sed per elementum; ne poneretur ipes in hoie: ergo pari rõne potestatẽ cõfirmãdi nõ debuit dare homini nisi mediãte elemẽto.

Lib. 1. de sacram. par. 9. cap. 2. Qs coll.

CONTRA. Apostoli sola manus impositione confirmabant: ergo uidetur, qd successores eorum sola manus impositiõe hoc possint: si transmiserunt potestatẽ, quã habebant. ITEM. Materia aliorum sacramentorũ fuit instituta a Christo, ut patet in baptismo, & Eucharistia: & Xps ẽt ea suscepit: ergo uidetur pari rõne, qd si hoc sacramentum haberet materiã, q̃ Christus instituisset sacramentum suscipiẽdo. Si tu dicas, q̃ non decebat eũ confirmari: obiicitur tunc, quia similiter nec circũcidi, nec baptizari. sed fecit pp auctoritatẽ sacramenti: & habitum ad exẽplum: ergo &c. ITEM. Quæro, utrum materia huius sacramenti debeat esse consecrata, & uidetur, qd sic, quia est chrisma quòd cõsecratur a pontificibus determinato tempore anni. Sed uidetur, quòd non, cum alia sacramenta possint fieri sine con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secratiõe: ut patet in baptismo, quod antecedit; & Eucharistia, quæ sequitur baptismum: ergo & in confirmatiõe. ITEM. Quæro cum alia sacramenta habeãt elementa simplicia non mista, quare hoc sacramentum habet mista: & uidetur, quod non deberet habere, quia Eccl. dicitur. Quasi balsamum non mistum odor meus: & hoc dicit Sapientia de se. ITEM. Quæro quare magis assumitur balsamum, q̃ aqua: & uidetur quod aqua magis: quia morbo generali debet respondere elementum commune, & generale: sed balsamũ est preciosum, & rarum, aqua communis est omnibus: ergo &c. ITEM. Quare magis oleum, q̃ uinum: & uidetur, quod uinum magis: quia facit hominem audacem, & disertum: & hic est huius sacramenti effectus.

Qõ coll.

cap. 24

RESOLVTIO.

Sacramentum confirmationis utique habet materiam & consecratam nõ a christo, sed a rectoribus Ecclesiæ instigante Christo institutam.

RESPONDEO. Sicut tactũ est prius, Christus hoc sacramentũ nõ instituit: quia credẽtes post eius ascensionem erant confirmandi. Vnde nec materiã, nec formã apostoli dispensauerunt: sed rem huius sacramenti, siue formã à spiritu sancto immediate acceperunt. Nam immediate ab ipso cõfirmati fuerunt: & q̃dem sine elemento, uel materia: quia in donatione Spiritus S. signa uisibilia apparebant: & ideo non erat opus elemento. Sed postea successoribus institutis dãdus erat usi uerborum, & inuisibiliter: ió oportuit instituti sensibile elementum. Institutũ est ergo hoc elementũ, Spirit. S. dictã te, ab ipsis ecclesiæ rectoribus: & quia Christus nõ instituerat, nec uim ei dederat, secũdum q̃ ipse contactu mundissimæ carnis dederat aquis: ut ét ipse conficiendo corpus suum instituit elementum, siue materiã Eucharistiæ, ut panẽ, uel uinum: ideo Episcopi nõ ualentes seipsis materias consecrare, cõsecrari per benedictionẽ instituerunt.

De cõs. d. 4. ta. Nõ quã chrism. Nõ quã aqua ba ptismo fuit ga re pecca ta credẽ tium po tuisse; uisi con tactude minis corpis sanctiq̃ cæum fuisse.

ET IDEO materia huius sacramenti debet esse consecrata. AD ILLVD, quare mista in isto, & non in aliis. Dicendũ, q̃ sicut dictũ est in forma: quia erat ad duplicem actum arduum: & iõ duplex actus exprimitur in forma: & iõ & duplex elementũ cõsonãs illi duplici actui, & rei cõmiscetur. Oleũ oliuarum p̃ p̃ nitorẽ signat interiore fidẽ ex bona cõscientia. Balsamũ p̃ odorẽ dignũ, & laudabilẽ confessionẽ. Et ex hoc patet, quare hoc habet duo elementa, magis q̃ alia. AD ILLVD, q̃ obiicitur de gratia litare. Dicendum, q̃ hoc uerum esset, si esset sacrum necessitatis, & saluarẽt in aqua cõpieta rõ signandi. DE uino similiter dicendũ, q̃ non cõuenit p̃ hoc, q̃d audacem, & forte facit obnubilando rõnem: ideo non conuenit: quia fortitudo spiritualis est ex ratione recta, & pura, & non ex ratione obnubilata.

QVAESTIO III.

An quilibet possit conferre sacramentum confirmationis?

DE potentia dispensandi hoc sacramentum: & uidetur q̃ quilibet possit hoc sacramentũ dispẽsare, saltem in necessitate: q̃a si baptizat quis, baptizatum est: cũ ergo baptismus maximæ efficaciæ sit inter sacramenta: & q̃d põt in maius, potest in minus: ergo si põt quilibet baptizare, potest ẽt confirmare. ITEM. In naturis sic est, q̃ ubi res est, ibi operatur non ubi debet esse, & nõ est: ergo si Spiritus S. est in laico bonõ, & nõ in Episcopo malo uidetur, q̃ magis confirmet per laicum. ITEM. Simplex sacerdos inungit chrismate in uertice: aut tũc aliquid facit, aut nihil. Si nihil, tunc frustra facit. Si aliquid facit, pari rõne potest inũgere in frõte: sed hoc est confirmare: ergo &c. ITEM. Si solus Episcopus hoc potest, aut hoc est p̃ ordinem, aut p̃ter iurisdictionẽ. Si propter ordinem, cũ alium ordinem nõ habeat, q̃ sacerdos: ergo & sacerdos. Si p̃ iurisdictionẽ: ergo electus non consecratus hoc põt.

CONTRA. Magister dicit in litera, q̃d hoc sacramentum a solis summis sacerdotibus datur, alioquin nõ est inter sacramenta ecclesiæ computandum: immo irritum habendum: ergo a nullis aliis potest dari. ITEM. Rabanus dicit, Per impositionẽ manus summi sacerdotis paracletus traditur baptizato: & uocat summum sacerdotem episcopum: ergo si aliquis inungat, & uerba dicat, hoc sacramentũ nõ tribuit. ITEM. Ratione uidetur, quia Act. 8. dicit quædam Glos. quod Philippus ille, ad cuius prædicationem Samaritani crediderant, non poterat manus imponere, quia non erat Apostolus: ergo solũ apostolis hoc concessum erat.

Lib. 1. d institutõe cle. cap. 30 circa initium. Idem Euseb. Papa Epist. 3. ad E pis. Thu scia de cons. d. 5. cap. Munus impositionis.

RESOLVTIO.

Quia in primitiua ecclesia solis Apostolis, nec alijs discipulis licuit confirmare; ita & in deriuatiua solis episcopis, nec primatos sacerdotes eadem auctoritates cõtingit; quippe qui Apostolorum illi, his uerò septuaginta duorum discipulorum loco successere.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ illud sacramentum nec potest, nec debet per alios dispensari: & si alii præsumunt, nihil faciunt. Et ratio huius est, q̃ auctoritas ecclesiæ fuit deriuata ad membra, secũdũm ordinem ecclesiæ primumuende sicut solis apostolis hoc poterant: sic nunc solis eorum successores possunt. Sed tunc est quæstio quare hoc sacramentum, & Ordinis a solis Episcopis traditur, & solis episcopis fuit commissum. Dicendum, quod ratio huius est, quia ipsi, & eorum successores sunt prælati in ecclesia principales. Prælati autem duplex est officium, scilicet inferiores in gradu suo statuere, & collocare in ordine: & murum opponere se, siue gregem suum defendere: ideo ipsi soli ordines faciunt, & corroborant. Aliter dicunt aliqui, quod in his duobus sacramentis datur gratiæ plenitudo: ideo ab his debent dari, qui habẽt plenitudinem auctoritatis, ab aliis non. Propter hanc eandem rationem consecrare ecclesias, & abbates, quia sunt opera excellentiæ: & solis Episcopis sunt concessa, pro eo, quod habent excellentem auctoritatem. Alia ratio potest redi-

Qõ coll.

Universidad de Deusto
Biblioteca

di, quòd ipsis episcopis est cura de subditis, & maximè de clericis; cum curam habeant de omnibus, licet aliis commissa sit custodia: tamē placuit Spiritui S. ut aliquod sacramētum omnes subditi a prælato reciperent immediate. Similiter ꝙ clerici aliquod: & id est duplex sacramentum, in quo duplex imprimitur signaculum. Vnde & Apost. ad Rom. Desidero uidere uos, ut aliquid impatiar uobis spiritualis gratię ad confirmandos uos. Multæ possunt hic rationes assignari, & conuenientiæ, quia in talibus magis locum habet congruitas, quàm necessitas: qa institutio necessitatē facit ꝑcipuè.

Cap. 1.

AD ILLVD, quòd obiicitur de baptismo. Dicendum, quòd non est simile: quia enim baptismus est sacramentum necessitatis, ideo potestas eius omnibus est concessa: non sic autem est de confirmatione. AD ILLVD, quòd obiicitur, ꝙ Spiritus S. operatur ubi est. Dicendū, ꝙ gratia Spiritus S. per quā dicitur in nobis operari, duplex est, scilicet gratum faciens: & sic operatur opera nostra ad salutem eius in quo est: & gratia gratis data; & per hāc operatur salutē in altero: & hæc manet in homine, gratia gratum faciente recedente ex dispensatione diuina: ut subditi salus non impediatur malitia prælati. AD ILLVD, quod obiicitur de sacerdote, ꝙ ungit in uertice. Dicendum, qd nihil efficit: & tamen nō frustra fit, quia instruit, & coniunctum efficit, t. baptismo. Præterea: si aliquid facit, tamen non tantum ut sacramentum confirmationis. AD ILLVD, quòd ultimo obiicitur, unde habet hoc episcopus. Dicendum, quòd nec a iurisdictione, nec ab ordine sacerdotali, sed ab auctoritate, & dignitate episcopali: & hæc dicit ordinem in eminentia. Hæc autem eminentia confertur episcopo, cum conseceratur: & ideo si renunciet iurisdictioni, adhuc potest confirmare: quamuis ergo non habeat ex ordine sacerdotali, nec ex iurisditione temporali, habet tā ex aliquo, qd superexcellit utrumque. Aliqui dicunt tamen, quòd hoc habet ratione institutionis.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An in sacramento confirmationis detur gratia gratis data?

QVANTVM ad secundum articulum quęritur de uirtute, siue efficacia sacramenti confirmationis: & circa hoc tria quæruntur. Primò supposito, quòd det gratiam, cum sit sacramentum nouæ legis; quæritur, utrum det gratiam gratum facientem. Secundò, utrum eadem gratia detur in baptismo, & confirmatione. Tertiò, utrū cōpiosius munus gratiæ conferatur in confirmatione, quam in baptismo.

QVOD conferat gratiam gratum facientem, ostēditur. Primò per auctoritatem Rabani. Per impositionem manuum summi sacerdotis Spirit. S. traditur baptizato: sed non dicitur dari Spirit. S. nisi quando datur gratia gratum faciens: ergo in

Lib. 1. de instit. cler. ca. 30. in principio.

in sacro confirmationis gratia gratūfaciēs datur. ITEM. Rōne uidetur, quia hoc sacramentum confirmat in bono: sed sicut solūs gratię gratumfaciētis est reuocare a malo, ita & confirmare in bono: ergo &c. ITEM. Gratia collata in hoc sacramēto est completiua, & confirmatiua, & augmentatiua gratiæ baptismalis, sicut dicit Magister: quia maius augmentum uirtutum præstat: sed gratia gratis data nec complet, nec cōfirmat, nec auget gratiam gratumfacientem: ergo non confertur in sacramēto confirmationis talis gratia, sed potius gratumfaciens.

CONTRA. Habens gratiā gratūfacientem, accedēs ad baptismum, ipsam non suscipit: ergo si omnis accedens dignè ad cōfirmationem hēt gratiam gratūfacientem: ergo non dat eā cōfirmario. ITEM. Esse spirituale pōt esse sine esse robusto, sicut & naturale esse potest esse sine robusto esse: quia hoc est bene esse: sed omne illud, sine quo potest stare esse spirituale, est gratia gratis data, non gratia gratumfaciens: ergo cum confirmatio conferat tale esse, non confert nisi gratiam gratis datā. ITEM. inter hanc gratiam, & illam hoc interest, ꝙ gratia gratis data respicit pœnam, sed gratia gratūfaciens culpam: sed confirmatio est contra pœnam: ergo &c. ITEM. Videmus Christum libere confiteri multos in mortali peccato: actus ergo ille potest esse gratia gratis data. Si ergo ad hoc confertur cōfirmatio, non est necesse, ꝙ det gratiam gratumfacientem.

RESOLVTIO.

Et quidem confirmatio gratiam gratumfacientem præstat: sed non quæ ex non grato gratum; sed quæ ex minus grato magis gratum hominem reddit.

RESPONDEO. Dicendum (sicut innuit Rabanus, & Magister dicit, & communiter cōcordant Doc.) confirmatio dat gratiam gratumfacientem. Sed notandum, ꝙ gratia gratumfaciēs dupliciter dicitur. Aut gratumfaciens de non grato: & talis est gratia baptismalis, & pœnitentialis. Aut magis gratum faciēs de iā grato: & talis est gratia cōfirmationis, quæ gratiam acceptam ampliat, & confirmat.

ET PER hoc patet responsio ad primum obiectum in contrario: quia quamuis baptismus habeat gratiam gratumfaciētē, non tamē hēt ad illum effectū: nec in illo statu, in quo hēt post confirmationem: & ideo recipitur hoc sacramentum ad perfectionē illius gratiæ, & confirmationem; & hoc per gratiam in hoc sacramento collatam, quæ nondum habetur. Non sic est de gratia baptismali: quia baptismus flaminis dat primam gratiā iustificantem, sicut baptismus fluminis: tamen non est negandum, ꝙ in baptismo fluminis tribuatur gratia gratumfaciens ex priùs grato, non ad iustificādū, sed ad augendum: & hoc principaliter est in confirmatione.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ esse spirituale est sine gratia cōfirmationis. Dicendum, quod gratia augmentans utique gratumfaciens est: & tamen sine ea est esse spirituale: & ideo illa ꝑposi-

Universidad de Deusto Biblioteca

positio est falsa. Oē illud, &c.

AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ gratia gratumfaciens est contra culpā. Dicendum, ꝙ nō tantùm est cōtra culpā, sed ēt cōtra pēnā, eatenus qua ordinata est ad culpam, & talis est pusillanimitas.

AD VLTIMVM, dicendum, ꝙ quamuis possit aliquis Christū confiteri sine gratia confirmationis: non tamen ita faciliter, nec ita utiliter, nec ita salubriter, sicut cum gratia gratumfaciente, quia ex ipsa est confessio laudabilis, & Deo accepta.

QVAESTIO II.

An eadem gratia conferatur in baptismo, & in confirmatione?

VTRVM eadem gratia conferatur in baptismo, & confirmatione. Et ꝙ alia, uidetur: qa baptismus, & eius effectus præcedit sacramentum confirmationis tempore, & natura: sed quod præcedit alterum tēpore, & natura, differt ab eo essentialiter: ergo differens gratia confertur, in hoc sacramento, & in illo. ITEM. Signa sunt similia, & proportionabilia signatis: sed aliud signum est in baptismo, & alius character: ergo alius effectus, & alia gratia. ITEM. Si omninò daretur eadem gratia: ergo qui haberet baptismum, haberet cōfirmationē: ergo ulterius frustra confirmaretur.

CONTRA. Vtraq; gratia, est gratumfaciens: sed in una anima est una gratia gratumfaciēs, quia duo accidentia, & maximē accidentia simplicia in eodē subiecto esse non possunt, cum sint eiusdem speciei: ergo constat, ꝙ una numero. ITEM. Eadem per essentiā est uirtus debilis, & robusta: ergo gratia baptismalis similiter, & gratia cōfirmationis eadem. ITEM. Gratia pueniens, & subsequēs (sicut dicit Magister) est eadē per essentiam: sed sic se hēt gratia baptismalis, & confirmationis: quia baptismalis præuenit, ut homo iuste uelit: confirmationis confirmat, ne frustra uelit: ergo &c. *Lib. 2. d. 26.*

RESOLVTIO.

Eadem est baptismi & confirmationis gratia; diuersificatur tamen in effectibus.

RESPONDEO. Cum quæritur, utrum gratia, quæ datur in sacramento baptismi, & confirmationis, sit eadē, uel alia? Ista quæstio dupliciter potest intelligi. Vel ꝙ in sacramento cōfirmationis non confertur aliqua gratia, nec aliquis character, sed solum baptismalis confirmetur sine alicuius appositione: & hoc quidem est querere, utrū in cōfirmatione cōferatur aliqua gratia. Si n. confertur: cum non cōferatur, quod collatum est; patet, ꝙ ista quæstio ex præcedenti quæstione soluta est, quia ibi datur gratia, ut dicit Rabanus, Hug. & Magister, cum dicunt ibi gratiam augeri, ac per hoc & nouam cōferri. Quidquid enim uoluerunt aliqui dicere, credo illud uerum. Vel potest quæri, utrum sint eædem, uel eadem: esto ꝙ in utroq; detur gratia, ita ꝙ ex his una gratia per essentiā fiat, sicut fit de eo, quod auget, & eo, quod augetur. Et hic sunt tres positiones. Quidam n. dicunt, ꝙ differūt essentialiter, sicut uirtutes, & dona; quia in baptismo datur gratia, quæ influens in potentias, facit uirtutes: in confirmatione uerò datur gratia, q̄ influens in potentias, facit dona in ordine quē facit habitudines. Et si pulchra uideatur hæc positio, tamen ueritatem non hēt: quia in uirtutibus, & dōnis ponit gratiā essentialiter differre. Rursus. Connexionē illorum dissoluit: in sacramentis enim non est connexio, ut in uirtutibus, & donis. Alia positio est, ꝙ gratia hæc, & baptismalis & si sint gratumfaciētes, differunt tamen in essentia: sicut morbi, contra quos ordinātur. Et distinguuntur in subiecto, qa in diuersis partibus aiæ potentialibus: ut sicut partes animæ partes corporis: sic partes gratiæ partes aiæ, siue potentias perficiant. Vode dicunt, ꝙ distinctē manēt in aia: nec una auget aliā: nec confirmat, nisi p ac cidens, scilicet quia confirmat hominem. Tertio modo potest dici: ꝙ gratia gratumfaciens in aia est una: quia una est anima, quæ gratificatur & uni: & rursus: tota gratia tollitur unico peccato. Propter hoc dicendum aliter, sicut in uirtutibus gratuitis, ꝙ est ibi gratia, & habitus substratus, & gratia una in omnibus, sed habitus substrati alii, & alii. Sic in sacramentali etiam gratia & est gratia gratūfaciē, & effectus specialis; quem habet uirtute sacramenti: & inquātum gratumfaciens una est, sed ratione effectuum distinguuntur: & quia sacramentum signat gratiam, ut in tali effectu: ideo signa, & sacramēta sunt diuersa. *Lib. 2. de sacr. par. 7. cap. 4.*

CONCEDENDVM est ergo, quod gratiæ baptismali superadditur gratia confirmationis, quæ habet alium effectum, scilicet ablationē pusillanimitatis: & hoc probant tres primæ rationes. Concedendum est etiam, ꝙ cedit in unam, sicut probāt tres sequentes rationes: quamuis n. gratia per essentiam sit eadem, tamen effectus ad quem ordinatur est alius, & alius: & ideo nō est repugnantia inter rationes illas. Gratia enim in anima una est gratumfaciens, sed effectus sunt multi, & uarii: & quoniam signa sacramentalia ordinātur ad gratiam secundùm effectus curationis: ideo sunt uaria signa, & sacramenta: & non solùm signa exteriora, & uisibilia, sed etiā interiora: utputa sunt characteres, qui sunt signa distinctiua. AD ILLVD tamen, qd obiicitur, ꝙ non sunt duo accidentia eiusdem speciei in eodē subiecto, dici potest quòd inquātum sunt sacramentalia, nō sunt eiusdem speciei, sed diuersæ.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd eadem est uirtus debilis, & roborata. Dicēdum, quòd non solùm differunt per debile, & roboratum gratia baptismalis, & confirmationis: sed etiam per morbum, contra quem sunt, & quem curant. AD ILLVD, qd obiicitur de gratia præueniēte, & subsequente. Dicendum, quòd non est simile, quia ad eūdem effectum ordinatur gratia præueniens, & subsequens, non sic gratia sacramentorum istorum: nihilominus tamen concedo, quod illa gratia gratumfaciens secundùm, quòd huiusmodi, cedit in unum cum gratia baptismali, & illam auget: ideo prima ratio non ualet, quòd quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ habent ordinem temporis, non sunt idem. Illud enim fallit in his, quorum unum se habet per additionem ad alterum.

QVAESTIO III.

An copiosius in confirmatione, quàm in Baptismo gratia conferatur.

VTRVM copiosius munus gratiæ conferatur in cõfirmatione, q̃ in baptismo? Et ꝓ sic, uidetur ratione effectus: est n. hęc ad confirmandum, illa ad iustificãdum, illa est ad credẽdum, hæc ad confitendum: si ergo maioris gratiæ est confirmatum esse, q̃ iustificari: maioris ẽt publicè cõfiteri, quàm occultè credere: uidetur ꝓ gratia cõfirmationis sit copiosior. ITEM. Ratione aliarum, quia signum in hoc sacramẽto est pretiosius, & carius: ergo & gratia signata prætiosior, & maior in confirmatione, cũ signum in sacramentis debeat respõdere signato. ITEM. Ratione dispensationis, quia nõ ideo magis est sacrametum, quia a maioribus, sed qa maius, ideo est eius dispẽsatio commissa maioribus: sed dispensatio huius sacramẽti est maioribus commissa, quam dispensatio baptismi: ergo &c. ITEM. Hoc ipsum ostenditur auctoritate Rabani. In baptismo spiritus S. descẽdit ad habitationem Deo consecrandam: in hac uerò eiusdem septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & uirtutis uenit in hominem: patet ergo quòd conferr maius munus.

Melchiades Papa Epistola ad Episco. Hispa. circa mediũ. Spiritus S. in fõte baptismi plenitudinem tribuit ad innocẽtiã: in cõfirmatione augmentũ præstat ad gratiã.

CONTRA. Gratia baptismalis est contra culpa originalem, & omnes eius sequelas. sed gratia confirmationis contra unam sequelam, utputa pusillanimitatẽ: sed congruum est contra morbum maiorem efficaciorem dari medicinam: ergo &c. ITEM. Ratione effectus primi uidetur, qa maius donũ est de inimico fieri amicum, quam de amico magis amicũ: sed in baptismo fit homo amicus: in cõfirmatione autem magis amicus: ergo in baptismo cõfertur maius donum. ITEM. baptismus facit hominem innocentem, & statim aperit cœlum: sed hoc non facit confirmatio, nec aliud sacramentum: ergo baptismus est efficacius sacramentum. ITEM. Ad hoc est auctoritas Magistri in litera, Maius est hoc sacramentum non ob maiorem uirtutem, uel utilitatem, quam coferat: sed quia a dignioribus datur: ergo &c.

RESOLVTIO.

Præsupponit quidem gratia confirmationis gratiam baptismalem; & eidem addit; uiribus tamen maior non est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ gratia cõfirmationis p̃supponit gratiã baptismalẽ, sicut benè esse supponit esse. Quãdo ergo fit cõparatio harum gratiarum, potest fieri dupliciter. Vno modo cum p̃suppositione: & sic omnino maior est gratia cõfirmationis, quã baptismalis: sicut benè, & perfectè uiuere melius est, q̃ uiuere: qa hoc addit ad illud, & cõplet. Si autem intelligatur per se, ut d. hæc gratia, q̃ additur, sit maior, uel minor. Dicendũ sine dubio, ꝓ nõ est tantæ efficaciæ, ut pareat qa uiuificare mortuum, maior gratia est, & potentia: q̃ iam uiuificatum sanare, uel fortificare,

tificare, præcisè loquendo: sed cum presuppositione maius est esse uiuum, & sanum, quàm uiuum tantùm.

RATIONES ergo, probantes ꝓ confirmationis gratia maior est, intelliguntur cum præsuppositione, quia auget gratiã baptismalem: sed rationes probantes contrarium, intelliguntur cum præcisione, hanc gratiam illi, cui additur comparando: & hoc patet per singulas rationes cuilibet inspicienti.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An omnes teneantur ad susceptionem sacramenti confirmationis?

CONSEQVENTER quãtum ad tertium Artic. quæritũ de usu sacrameti confirmationis: & circa hoc qruntur tria. Primò q̃ritur de usũ quantùm ad generalitatem. Secundò quãtùm ad necessitatẽ. Tertio quantùm ad modum dispensandi.

QVOD nõ debeat eius usus esse generalis, uidetur: & primo ꝓ debeãt excludi mulieres: quia hoc sacramentum ordinat ad pugnam: sed mulieres excluduntur a bello: ergo debent excludi ad hoc sacramento. ITEM. Videtur ꝓ debeant excludi paruuli per eandem rationem, cum non sint apti ad portandũ arma. ITEM. Videntur excludi illi, qui sunt in periculo mortis, quia illi exeunt extra omnem pugnam: ergo liberi sunt a sacramento pugnæ. ITEM. Videtur, ꝓ hoc sacramentum non cõperat mutis, quoniã hoc sacramentum est ad liberam nominis Christi confessionẽ: sed muti non possunt confiteri ore: ergo frustra recipiũt, qui hoc recipiũt. ITEM. Aut ab hoc sacramẽto excluduntur aliqui, aut nulli. Si aliqui: non ergo est omnium generaliter. Si nulli excluduntur: ergo character impressus distinguit solùm ab infidelibus: ergo a tot & eisdem, a quot & quibus character baptismalis: ergo uidetur ꝓ alter istorum superfluat, quod est inconueniens.

Ita. n. inquit Melchiades, ubi sup. et habb. de cõf. di. 5. cap. Spiritus Sanctus.

CONTRA. Quod istud sacramentum cõpetat omnibus, uidetur, quia sicut dicit Magister, & Rabanus, in hoc sacramento datur septiformis gra spiritus S. sed iste effectus est omnibus generalis: ergo & hoc sacramentũ. ITEM. Quod conueniat omni sexui, uidet, & maximè muliebri: qa omnes, qui pie uolũt uiuere in Christo, persecutione patiuntur: ergo & sexus infirmus: sed infirmo, qui persecutionẽ patitur, sũt maximè necessaria arma fortitudinis: ergo eũ hæc dentur in cõfirmatione, uẽ ꝓ mulieres maxime indigent hoc sacramento. ITEM. Quod sit necessariũ omni ętati, & maxime puerili, uidetur: qa discreti Ducis est armare milites suos ante pugnã, & ante lęsionẽ: sed pugna, & læsiones, & lucta statim incipiũt in annis discretionis: ergo competens est sacramentũ cõfirmationis ante annos discretionis dari. ITEM. Videtur ꝓ omni statui, quia certũ est de uiuentibus, & hoc ostẽditur de moriẽtibus auctoritate Hug. q̃ dicit, Omnino periculosum esset, si ab hac uita sine cõfirmatione migrare contingere: & ita moriẽti et opportunum est.

Vbi supra.

Libr. 2. de Sacram. par. 7.

RESPO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Sicut omnium uita super terram hanc melius est, q̃ omnes muniri, & confirmari oportet.

RESPONDEO. Dicendum, q̃d istud sacramentum omnibus cõpetit p̃ gratiæ ampliationem: quæ ibi datur: sed maxime cõpetit his, qui sunt ex acie pugnantiũ in bello spirituali: & q̃a hoc cõpetit omni sexui, ideo hoc sacramentum omnibus cõmpetit.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de mulieribus patet, q̃a licet nõ competat bellum materiale, cõpetit tamen spirituale. Multæ n. in hoc bello strenues fuerũt, ut pater de sacris uirginibus, q̃ martyrizatæ sunt pro confessione, & nomine Christi. AD ILLVD, q̃d obiicitur de paruulis. Dicendũ, q̃ paruuli non armantur pro statu illius ætatis, ut tũc pugnent, sed ut post modũ sint pugnaturi. Nec hoc sit inconuenienter: quia arma illa non sunt aggrauãtia, sed alleuiãtia: nec solum sunt defendentia, sed præmunientia: & melius est hominem muniri ante lesionem, q̃ post. AD ILLVD, q̃d obiicitur de his, qui sunt in periculo mortis, patet responsio: quia non recipiũt sacramentũ ad pugnã, & cõflictum, sed ad meritũ obedientiæ, & uirtutis augmentũ, q̃d est eis utile, & bonum. AD ILLVD, q̃d obiicitur de mutis. Dicendũ, q̃d sacramẽtũ istud est ad corroborationẽ fidei in corde, & hoc ita ĩdiget mutus, vt dicetur: nec tãtum in corde, uerũ et in nutu, & passione põt Christũ co p̃fiteri: & iõ hoc sacro indiget, sicut & alii. AD ILLVD, q̃d ultimo q̃ riũ de charactere; dixerũt aliq̃, q̃ unus est character differẽs solum secundũ statum: ideo non est superfluitas, quãuis ab eisdẽ distinguat. Sed tamen illud non est cõueniens dicere, q̃d idẽ character sit: cũ aliud sit signũ exterius: cũ et non confirmatus possit ordinari. Et ideo dicendũ est aliter, q̃ alius est character, & ab eisdem distinguit; sed tamẽ non superfluit: quia secundũm aliũ, & aliũ statum distinguit. Quamuis n. omnis Christianus sit Christi pugil: tamẽ ex gratia in alio, & alio statu dicitur Christianus, & pugil: & secundũm alium, & alium actum. s. confessionem exteriorẽ, & credulitatẽ interiorẽ. Et q̃a secũdũm aliud distinguit, & character ad aliũ statum gratiæ disponit: iõ nõ superfluit: & cũ alius sit status fidei, & character statũ respiciat, quamuis fides sit eadem, character est tamen alius, sicut signũm exterius.

QVAESTIO II:

An sacramentum confirmationis necessarium sit ad salutem?

DE huius sacramenti necessitate, & quæritur utrum gratia confirmationis sit de necessitate salutis: & quod sic uidetur. Rabanus. Omnes fideles p̃ manus impositionem episcoporũ accipere debẽt spiritum sanctũ, ut pleni Christiani inueniantur: sed nullus saluatur, nisi sit plenus Christianus: ergo similiter nullus saluatur sine sacro cõfirmationis. ITEM. Hug. Quid p̃dest q̃ per baptismum a lapsu erigeris, nisi et p̃ cõfirmationẽ ad stãdam confirmeris? quasi dicat, nihil. ITEM. Hug. Omnino periculosum esset si ab hac uita sine cõmotione migrare cõtingeret: sed nõ esset omnino periculosum nisi necessarium ad salutẽ: ergo &c. ITEM. Rom. Cor de creditur ad iustitiã, ore aũt cõfessio fit ad salutem: utrunq; est ergo ad salutẽ necessarium: sed nullus saluatur, nisi credat, uel habeat fidei sacramentum: ergo nullus saluatur, nisi cõfiteat, uel habeat sacrm ad hoc ordinatũ.

Lib. 1. de instituto clericõ. cap. 30

Lib. 2. de sacramẽ. par. 7. c. 10.

Cap. 10

CONTRA. Baptismus delet culpam: ergo dat gratiam: sed habens quãtũ sacumque gratiam, habet quod necessarium est ad salutem: ergo nõ est ulterius necessaria sibi confirmatio, uel aliquid aliud. Si dicas sufficere ad salutẽ, si moritur, sed non ad pugnandum, si uiuit. Contra. In baptismo dat̃ gratia cum omnibus sicut dicit Magister Dist. 1. sed q̃ habet uirtutes, habet arma sufficientia ad pugnã: ergo &c. ITEM. Nullus cadit nisi uolẽs: ergo ex quo habet gratiã ipsum statuẽtem, põt stare; ergo non necesse est cadere: ergo gratia confirmationis nõ est necessaria. ITEM. Magna charitas sufficit ad tolerandã mortem: sed possibile est eum, qui baptizatur, ante quam hoc sacramentum percipiat, per bona opera ad charitatẽ magnã peruenire: ergo sine hoc sacramento est salus pugnantibus.

RESOLVTIO.

Absque euidenti periculo, grauique culpa confirmationis sacramentum contemni non pot: non tamẽ simpliciter necessariũ ẽ ad salutẽ.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ est necessitas simpliciter, & est necessitas cõditionata. Simpliciter nõ est gr̃a cõfirmationis necessaria, sed necessaria ex conditione: s. pugnãti, & uincere uolẽti, sicut comedere necessariũ est uiuere uoleti. Vnde Melchiades Papa Quia i hoc mũdo tota ætate uicturis inter hostes inuisibiles, & pericula gradiendũ est in baptismo regeneramur ad uitã, post baptismũ confirmamur ad pugnã, q̃a oes uiuẽtes in pugna uiuũt, q̃a militia est uita hoĩs super terrã. Ex institutione ergo ecclesiæ est, q̃ nullus ab hoc sacramẽto excipitur, sed oẽs suscipere debẽt, vt sint strenui pugnatores: & iõ si q̃s cũ habet locũ, & tẽpus, & opportunitatẽ, negligẽdo cõtẽnit, periculo se exponit.

Epistola. ad Episcopo. Hispan. et hab. de cons. d. 5. ca. de his verò quib. vide in 1. Tomo. Concil.

RATIONES ergo probantes q̃d simpliciter necessariũ sit, nõ ualet. Et primo auctoritas Rabani intelligitur de plenitudine copiæ, nõ sufficiẽtiæ uel de plenitudine nõ in esse, sed in robore. AVCTORITAS Hugo. intelligitur de eo, q̃ uiuere debet in pugna. SEQVENS auctoritas intelligitur rõne negligentiæ & contẽptus institutionis ecclesiæ. AD ILLVD, q̃d obiciẽ de cõfessione fidei. Dicendũ, q̃ illud nõ est similẽ, quia credere necessarium est cuiuibet, ex quo est adultus: sed cõfiteri nõ tenetur nisi p̃ loco, & tpe. AD ILLVD, q̃d obiciturad oppositũ, q̃d non est necessaria simpliciter, uerũ est, q̃a morienti, & nõ contenenti sufficit gr̃a baptismalis. AD ILLVD uerũ, q̃d ubi, q̃d non est necessaria ad pugnã. Dicendũ q̃d quãtũs lib. arb. nõ cogatur: in ita infirmatũ est pusillanimitate, q̃d nunquã staret nisi gratia fortiscãte sustentaretur: & illa infirmitas curaretur: & iõ necessaria est ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad standum nō propter impellentem tantùm, sed propter interiorem debilitatē. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̄ magna charitas pōt augeri. Dicendum, qd̄ sicut in baptismo contingit, qd̄ homo benè se præparando hēt gratiū, quę datur in baptismo, antequā baptizetur: sic potest esse in gratia confirmationis: & tamen sacramentum baptismi est necessarium, nō superfluum, qa illam gratiam efficaciùs dat: & illis dat, qui per se non possunt se sufficienter disponere sine sacramento: per hunc ergo modū intelligēdum est in cōfirmatione. Est igitur necessaria gratia cōfirmationis, non sine qua simpliciter nō sit salus, sed sine qua uel per sacramentum, uel aliàs accepta pugnando non perueniatur ad salutem.

QVAESTIO III.

An confirmationis sacramentum posterius sit sacramento baptismi?

DE modo sumendi illud sacramentum, & de ordine. Et ostenditur, q̄ istud sacramētum non possit dari ante baptismū. Et primùm ostenditur per hoc, q̄ baptismus est fundamentum, & ianua sacramentorū: ergo si quis recipit aliud de facto, cum non intret per ianuam, nec habeat fundamentum, nihil hēt. Si tu dicas, quod baptismus sit fundamentum de congruo. Cōtra. Innocentius dicit in quadā Decretali, q̄ non baptizatus, q̄ fuit ordinatus, & promotus in sacerdotem iterū erat rebaptizādus, & ordinandus: sed ordo nō pōt iterari, siue recipiatur ab eo, q̄ pōt dare dē facto, siue ab eo, qui pōt dare de iure; ergo si nō potuit recipere ordinē, pari rōne nec confirmationem. ITEM. Confirmatio respicit aliquid p̄existens, qa quod non est, non pōt confirmari: sed nullum sacramentum necessariò præit cōfirmationē aliud a baptismate: si ergo aliquid p̄supponit, uidetur, q̄ baptismum.

CONTRA. Posteriùs est sacramentum eucharistiæ, q̄ confirmationis: sed sacramentum eucharistiæ potest sumi ante baptismum de facto: ergo & cōfirmationis, ut uidetur. ITEM. Video, q̄ aliquis non baptizatus potest mori pro Christo, & cōfiteri Christū: ergo non baptizatus pōt habere rē huius sacramēti ante baptismum: ergo pari rōne & sacramentum. ITEM. Quāuis ordines in sacramento ordinis ordinati sint; tamen qui recipit superiores ordines negligendo inferiores, non est reordinādus, immo est ordinatus: ergo si ibi est ordo ēt quātùm ad characteres, & cōparatio secundùm maiorem conuenientiā: multò fortiùs, vī in proposito, q̄ non baptizatus possit cōfirmari.

RESOLVTIO.

Quia gratia roborans exigit gratiam iustificantem: cum hęc in baptismo conferatur, illa in confirmatione: ante sacramentū illud præit, istud uerò subsequitur.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ non baptizatus non pōt confirmari, nisi prius baptizetur. Ratio aūt huius uenit ex duplici re huius sacramenti. Primò ex parte gratiæ, quia ibi datur gratia iustificans, hic roborans, & ista præsupponit illam: alia ratio uenit ex parte characteris, qa character ille fundametum est alio rum: ideo illo non impresso, alii non possunt imprimi. Et quoniam cum in sacramentis nō imprimit character, in qbus aptus natus est imprimi, dicitur nihil fieri: & ideo non baptizatus nō pōt in tali statu cōfirmari, & cōcedo rationes ad hoc. Quomodo autem character baptismalis fundamentum sit, patet: quia ille respicit fidē, siue inchoactionem fidei, & alia respiciunt statum fidei: & sicut se hēt fides ad statum, ut alii status ad initiū, hę character ad characterem. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de Eucharistia, iam patet responsio, quia ibi character nullus imprimitur: & ita non hēt adeo essentialē ordinē, sicut confirmatio, & ordo. AD ILLVD, quod obiicitur, quod potest confiteri, & mori. Dicendum, q̄ uerum est sine sacramento, sed non sine re illius sacramenti: & sicut res huiusmodi non potest haberi sine re illius sacramenti, sic nec character sine charactere. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de ordinibus. Dicendū, q̄ nō est simile, qa (sicut patebit) nō est ita essentialis comparatio ordinum superiorū ad inferiores propter diuersitatem ministrorum. Sed hoc meliùs patebit suo loco.

Dis. 24 par. 2. arti. 1. q. 3.

DISTINCTIO OCTAVA.

PARS PRIMA.

De sacramento Eucharistiæ secundùm se.

POst sacramentum baptismi & confirmationis sequitur eucharistiæ sacramentum. Per baptismum mundamur, per Eucharistiam in bono consummamur. Baptismus æstus uitiorū extinguit, Eucharistia spiritualiter reficit. Vnde excellenter eucharistia dicitur, idest, bona gratia: quia in hoc sacramento non modò est augmentum uirtutis & gratiæ: sed ille totus sumitur, qui est fons & origo totius gratiæ. Cuius figura præcessit, quando manna pluit Deus patribus in deserto, qui quotidiano cœli pascebantur alimento. Vnde, Panem angelorum manducauit homo. Sed tunc, qui panem illum manducauerunt, mortui sunt. Iste uerò panis uiuus, qui de cœlo descendit, uitam mundo tribuit. Manna illud de cœlo, hoc super cœlum. Illud scatebat uermibus in diem alterum reseruatum: hoc ab omni corruptione alienum. Quicunque religiosè gustauerit, corruptionem non uidebit. Illud datum fuit antiquis post transitū maris rubri, ubi submersis Ægyptijs, liberati sunt Hebrei. Ita hoc cœlestis manna non nisi

Ambr. lib. de initiandis mysteriis. cap. 8. Tom. 4. Exod. 16. ca. Psalm. 77. Ibidē. cap. 9. Io. 6. Exo. 16

Universidad de Deusto
Biblioteca

renatis præstari debet. Panis ille corporalis populum anti
Io. 19. *quum ad terram promissionis per desertum eduxit: hæc esca cœlestis fideles huius seculi per desertum transeuntes in cœlum subuehit. Vnde rectè uiaticum appellatur: quia in uia nos reficiens, usque in patriam deducit. Sicut ergo in mari rubro figura baptismi præcessit, ita in manna significatio dominici corporis. Hæc duo sacramenta demonstrata sunt, ubi de latere Christi sanguis, & aqua profluxerũt:*
Exod. 12. Gen. 14 *quia Christus per sanguinem redemptionis, & aquam ablutionis nos redimere uenit a diabolo, & a peccato: sicut Israelitas per sanguinem agni Paschalis ab exterminatore, & per aquam maris rubri ab Aegyptiis liberauit. Huius*
De sacra. li. 4. c. 3. Tom. 4 *etiam sacramenti ritum Melchisedech ostendit, ubi panem & uinum Abrahæ obtulit. Vnde (ut ait Ambros.) intelligi datur anteriora esse sacramenta Christianorum, quam Iudæorum.*

De institutione sacramenti.

Hic etiam alia consideranda occurrunt quatuor, scilicet sacramentum, institutio, forma, & res. Sacramentum dominus instituit, quando post typicum agnum corpus &
Matt. 26. *sanguinem suum discipulis in cœna porrexit. Vnde Eusebius Emisenus, Quia corpus absumptum ablaturus erat*
De cons. dist. 2. c. Quia corpus. *ab oculis, & illaturus syderibus, necesse erat, ut die cœnæ sacramentum nobis corporis & sanguinis consecraret: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium.*

HAEC est tertia pars huius partis totalis de sacramentis: in qua Magister tertio loco agit de sacramento Eucharistiæ. Diuiditur quẽ hæc pars in tres partes. In prima agit de eucharistia secundum se. In secunda per cõparationem ad suscipientes, siue manducãtes, infra Dist. 9. *Et sicut duæ sunt res illius sacramenti.*] In tertia per cõparationem ad dispensantes, siue conficientes, infra Dist. 2. *Si autem quæritur, qualis sit illa conuersio, &c.*] Prima pars hẽt duas. In prima determinat de his, quẽ antecedunt esse huius sacramẽti. In secunda de his, quæ integrãt esse huius sacramenti, quæ sunt forma uerbi, & elementũ: & hoc ibi. *Forma uero est, quam ipse ibidem edidit, &c.*] Prima ps hẽt duas, quoniam antecedens hoc sacramentum est duplex. Quoddã, quod nihil confert ad esse, sed ad manifestum esse: & hoc est præfiguratio, & nominatio. Quoddam, quod confert ad esse, ut institutio. Ideo prima pars habet duas. In prima determinat Magister de huius sacramenti præfiguratione. In secunda de institutione, ibi. *Hic etiam considerandæ occurrunt.*] In prima parte primò opponit rationem nominandi, & modos figurandi: ostendens quatuor præcessisse figuras.

Dub. 1. *Qui sacramentum &c.*] Videtur non benè ordinare sacramenta: & prius enim est cibare, quod est Eucharistiæ, quàm cõfirmari, quia paruulorum est cibari. Respon. Dicendum, quod quamuis Eucharistia sit cibus cõmunis omnium bonorum: tamen dicit Aug. q̃ est cibus grãdium, & perfectorum. Et quia sicut præcedentia duo sacramenta sunt paruulorum: & paruuli priùs sunt, quàm grandes, & p̃fecti: ideo sequitur illa duo sacramenta: & ita secundum consuetudinem modernæ ecclesiæ prius confirmatur paruulus, quàm communicetur.

Dub. 2 *Excellenter Eucharistia &c.*] Quæritur, quare hoc sacramentum potius dicitur Eucharistia, cum oibus detur gratia bona, et in baptismo maximè detur magna gratia. Respon. Dicendũ, q̃ hoc proprie dicitur de Eucharistia, tũ q̃a principaliter ẽ ibi rõ boni, tũ quia et rõ gratię. Ratio boni: quia bonũ est diffusiuum, & cõicatiuu. Vnde cibus, q̃ cõicat se pluribus. & per partes, est bonus. Qui communicat se pluribus totus, & succesiue, melior est, ut uerbũ Dei, qd̃ prædicatur. Qui uerò cõicat se pluribus, & totu, & simul, iste e optimus, & talis est iste cibus. Hic et est ille cibus, q̃ est summum bonũ. s. Christus dñs: & sic peipuè reperitur ibi rõ boni. Reperitur ibi et principaliter rõ gratiæ tũ p̃ modum cõtentiui, tum p̃ modum affectiui. Per modum contentiui, q̃a hoc est solum sacramentum, quo ipsa gratia est contenta secundũm ueritate, immo plenitudo gratiæ unde assimilatur ipsi charitati, q̃ unit fini, & habet idẽ p̃ obiecto, & p̃ fine. Rõne affectiui, quoniã hic est carbo ignitus, caro, s. Christi, q̃ inflãmat, & beatificat: non tũ gratificat: sed et multipliciter adiuuat. Primũ quidẽ, q̃a est cibus incorporans capiti. Io. Qui manducat carnẽ meã, in me manet. Secundo, q̃a fortificat. Psal. Panis cor hois confirmat. Tertio, q̃a delectat. Sap. Panẽ de cęlo dedisti eis, oe habẽte delectamentũ &c. Quartò ualet ad augmẽtũ fidei, sicut dicitur infra Dist. 13. Quintò ad subleuationẽ spei, Matt. Ecce ego uobiscũ &c. Sexto ad dilatationẽ charitatis, quia est memoriale amoris. Matt. Hoc quotiescumq; feceritis. Septimò ad remissionem uenialium, sicut dicit Innocẽtius.

cap. 6. Psalm. 103. ca. 16. ca. ult. cap. 2.

Rectè uiaticum &c.] Contra. Quia si dr̃ uiaticũ, quia est uiatorũ pari rõne, & alia sacramẽta. Respon. Dicendũ, q̃ uiaticũ dicitur triplici ex causa. Prima est, q̃a est cibus itinerantiũ, q̃a datur transeuntibus de hac uita ad patriã. Secũda, q̃a institutus est a Christo ut itinerante, siue trãsiente. Tertia, quia signum est trãsitus Christi, sicut phase.

Dub. 3

Universidad de Deusto Biblioteca

Dub.1. *Sacramentum dominus &c.*] Quæritur quare magis dominus ipse per se, siue in propria p sona hoc sacramentum, & baptismum instituit. Ad hoc dicẽdum, quia in baptismo est inchoatio; & in hoc consummatio: ideo illud instituit in principio suæ prædicationis, istud in fine & recessu a discipulis: & ideo hæc duo confirmauit Matthæi ultimo.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An conueniens fuit sacramentum Eucharistiæ præfigurari apud veteres?

AD intelligentiam huius partis, secundùm duo, quæ Magister determinat, duo principaliter quæruntur. Primo q̃ritur de figura sacramenti Eucharistiæ. Secundò, de institutione. Circa primũ quæruntur tria. Primò, utrum sacramentũ Eucharistiæ debuit præfigurari. Secũdo, q̃ritur de numero figurarũ, & sufficientia. Tertiò, quæritur de figurarũ præeminentia.

QVOD hoc sacramentum sit præfiguratum, patet per illud Apost. Oes eandem escam spiritualem manducauerunt: & post: hæc omnia contingebant illis in figura. Et q̃ ita debuerit, apparet: qa si lex uetus fuit nobis futurorum figura; & q̃ erant digniora, magis debet p̃figurari: cum hoc sacramentum sit dignissimũ, maximè debuit præfigurari. ITEM. Rõne alia ostenditur, quia congruũ erat, ut processus a tenebris ad lucẽ fieret mediante umbra, & figura: quia sicut natura nõ sustinet repẽtinas immutationes, sic nec gratia: sed in hoc sacramento est ipsa lux præsens: ergo debuit præfigurari. ITEM. Hoc sacramentum est difficillimum ad credẽdum: sed ad difficilia paulatim est infirmus promouendus. 5. Phy. 13. & 1 cel. 22. 6. Phy. 32. & 8. Phy. 47.

CONTRA. Mutationis non ẽ mutatio: ergo nec signi signũ: sed sacramentum hoc eo ipso q̃ sacramentum est, est signum, & figura: ergo non debuit præfigurari, nec præsignari. ITEM. Cõfirmatio, & extrema unctio sunt nouæ legis sacramenta, & nõ habent figuras in ueteri. Qd̃ si dicas de unctione Regum, illud nihil est; quia illud speciale, hoc uniuersale: ergo nec hoc debuit habere. ITEM. Baptismus habuit figuram, quæ non tantũ fuit figura, sed etiam remediũ, utputa circuncisionem: sed nihil præcessit sacramentum altaris, qd̃ haberet eius remedium: ergo hoc sacrum est sine figura.

RESOLVTIO.

Nobilissima, & altissima res (quale est sacramentum Eucharistiæ) quam maximè cõgruunt præcursiones, et pro lego mena.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ istud sacramentum præfiguratum est, & præfigurari debuit tum ratione suæ dignitatis, tum ratione difficultatis. Ratione dignitatis: quia prædicatum, & expectatum erat sicut donum Dei excellentissimum: ideo figuræ huius sacramenti præire debuerunt, ut in his præsciretur expectatio fidelium, & dignitas huius sacramenti famosior ostenderetur. Vnde figurarum præmissio non fuit aliud, quam fa-

mæ eius diuulgatio. Rõne difficultatis, quia hoc inter sacramenta cætera est difficillimum ad credendum: immò inter cætera credibilia: ideo debuerunt homines ad hoc assuefieri, figurarum manuductione.

AD ILLVD, quod obiicitur primo in contrarium, q̃ signi non est signum. Dicẽdum, qd̃ illud signum habet ueritatem cõiunctam. Vnde non tantùm est signum, sed ẽt ratione conuuncti est ueritas: & quoniam ueritatis p̃ôt esse signum, & figura: ideo sacrametum no. le. potest esse signum, & figura, & maximè huius. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de confirmatione, & extrema unctione, multipliciter respondetur. Quidam. n. dicũt, q̃ omnia sacramenta in ueteri lege sunt præfigurata, quoniã rota erat in rota in uisione Ezechielis. Et quòd obiicitur de duobus sacramentis, soluitur per intercẽptione, quoniã tres unctiões le. no. præfiguratæ sunt per tres unctiones Dauid. Et ita per intercẽptione respondent. Alii dicunt aliter, quod illa sacramenta nõ fuerunt præfigurata, ppter suã perfectionem, unde distinguũt tria genera sacramentorũ. Quedam. n. sunt suprema; ut il. a, q̃ dant gratiam perfectam, uel ad pugnandum, uel ad egrediendum: & talia sunt Cõfirmatio, & Extrema unctio; quæ de rõne sua perfectionem dicunt: & quoniam lex neminem ad perfectũ duxit: ideo hæc duo sunt propria no. leg. Alia sunt quasi media, q̃ gratiam magnã dãt, ideo pertinent ad legem nouã: tamen quia nõ dicunt perfectionem, possunt p̃signata esse in ueteri testamẽto: & hæc (ut dicũt) sũt duo, s. Baptismus, & Eucharistia. Quædam sunt intima, ut matrimoniũ, ordo, & pœnitentia: & hæc non sunt propria, immo cõia; nec tantùm p̃figurata: immo inchoata. & in noua perfecta. Tamen p̃ferre alia sacramenta duobus, q̃ præfigurata sunt; uidetur ualde absurdum: cũ sint duo sacramenta. s. Baptismus, & Eucharistia famosissima. Et iõ aliter dicendum, quòd quãuis oia aliquo modo p̃figurata sint: hæc duo tamen pluribus, & expressioribus figuris p̃figurata sunt. Tum propter difficultatem in credendo, q̃ est in Baptismo, qa primum sacramẽtum: in Eucharistia, quia summum. Tum p̃ dignitatem, q̃ est in Baptismo quãtum ad efficaciam, in Eucharistia quãtum ad continentiã. Tum p̃ ecclesiæ unitatem, q̃ est in baptismo quantũ ad inchoatione, in Eucharistia, quantum ad consummatione: uel in baptismo quãtum ad signaculũ Christianitatis, in Eucharistia quantum ad cultum deitatis. Vnde quamuis alia habeant figuras aliquo modo, nõ tamen ita præcipuè, nec ita expressè. AD ILLVD, quòd obiicitur, q̃ baptismus habuit figurã sanctificantẽ. Dicendũ, q̃ rõ huius est duplex. Prima est, quia baptismus est remediũ cõtra morbum pniciosum, & mortiferum: & est remedium paruulorũ, q̃ se nõ possunt iuuare: & quoniã qui minùs se possunt iuuare, maiori indigent auxilio: iõ sacramentum pcessit baptismum, quod de se haberet efficaciam;

Ezec. 1 & 10.

1. Reg. 16.

2. Reg. 2. & 2 Reg. 5.

Heb. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eiam: Non sic est de Eucharistia, quoniam est sacramentum iã uiuentium, & adultorum, qui se possunt iuuari auxilio fidei, & motu lib. arb. unde supplet in eis fides, quòd deerat a parte sacramenti, & sic patent quæsita.

QVAESTIO II.

An sufficienter sacramentum Eucharistiæ præfiguratum sit, à uetustis seculis?

DE numero, & sufficientia figurarum huius sacramenti, & Magister assignat quatuor. s. agnum paschalem, manna, sacrificium Melchisedech, & sanguinem, qui profluxit de latere Christi, sed uidetur, q̃ Magister assigner insufficienter, qa aliæ figuræ pcesserũt in sacrificiis, & oblationibus diuersorum, ut in hædo, quem obtulit Manue, & fauo mellis. ITEM. Videtur falsus in assignando manna pro figura: quia habuit omnem saporẽ: sed non hoc habet Eucharistia: qa tunc alia sacramenta superfluerẽt. ITEM. Obiicitur de oblatione Melchisedech. Quia ipse obtulit & dedit Abrahe: sed sacramentum Eucharistię offertur Deo: & ita nõ uidetur figura. ITEM. Obiicit d̃ agno paschali, & eius sanguine, qm̃ pręcessit trãsitũ maris rubri: ergo figurã baptismi: & ita uidetur si recta fuit figura, quòd & Eucharistia fuit ante baptismũ, quod absurdum est. ITEM. Obiicitur de sanguine, q̃ fluxit de latere Xpi? quia ille idem est in hoc sacramento secundum ueritatẽ, & ẽ signum in hoc sacrameto: ergo idem est figura suis & idẽ est signum, & signatũ respectu eiusdem: q̃ est oũno inconueniens.

Iudic. 13.

1. Reg. 24.

RESOLVTIO.

Iuxta tres mundi præcipuas ætates præcipuas Magister sacramenti Eucharistiæ assignauit figuras.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ Magister sufficienter assignat figuras in hoc sacramento habito respectu ad oẽs leges. Nã in lege naturæ ponit figurã sacrificium Melchisedech, & in lege Moysi agnũ, & manna: & in lege gratiæ sanguine passionis. Et sufficientes sunt figuræ, si attendamus ad ea q̃ præsignãtur. Nã i hoc sacrameto est uisibilis forma: & hæc p̃signata est in sacrificio Melchisedech. Et est res cõtenta: & hæc est p̃signata in agno paschali. Et res signata tantũ: & hæc est præsignata in mãna. Et uirtus dans efficaciã: & hæc p̃signata in sanguine, qui fluxit de latere Christi. Vnde tres prime tenent rõnem figuræ, sed ultima magis tenet rationẽ causę: nihilominus habet rõnem figuræ, pensãtis circunstantiis: quoniam de passo, & iam mortuo profluxit sanguinis, & aqua.

QVOD autẽ obiicitur de sufficientia, iam patet, quia aliæ figuræ reducuntur ad has: omnes enim oblationes, & omnia sacrificia ad agnum paschale, & omnes cibi ad mãna reduci possũt. AD ILLVD, quod obiicitur de manna. Dicendum, q̃ Omnem, tantum ua et dicere, quantũ perfectum: uel si Omnem, distributiue dicatur, intelligendum est quantum ad rem contentã. Vel si interrogatur quantùm ad effectum, facienda est uis in sapore, quantum ad actum cibandi: & tunc alia non superfluunt.

AD

AD ILLVD, qd̃ obiicitur de sacrificio Melchisedech. Dicendum, q̃ peroptimẽ pręfiguratũ est ibi, & in manna sacramentũ Eucharistię: quoniam hoc sacrã mentũ nobis, pfertur ad esum, & Deo offertur ad cultum: & iõ dat̃ nobis diuinitus, & nos Deo offerimus. Et hoc signatum est in manna, quod repositum fuit in urna coram domino, qa datum fuit de cęlo ad esum: & iterum coram domino repositũ: taliter datur hoc sacramentum, si quis intpiciat diligentius, qa de cęlo nobis datur, et nos sumimus: tamen Deo offerimus. AD ILLVD, quod obiicitur de agno paschali. Dicẽdum, quòd agnus ille proprie significabat Christi passionem, quæ erat radix, & fundamẽtum, uirtutem præbens omnibus sacramentis: & ideo omnia præcessit. Et quãuis omnia sacramenta efficaciã habeãt a passione Christi, quia tamen in hoc sacramento ueraciter cõtinetur Christus passus: ideo esus, & usus illius agni p̃cipuè hoc sacramentũ signabat: & iõ figura baptismi pcedebat non rõne, qua illud sacramentũ p̃figurabat, sed rõne qua p̃figurabat passionẽ. AD VLTIMVM, dicendum, q̃ sanguis Christi, q̃ fluxit de latere Christi, non habuit proprie loquendo rõnem figuræ, qa ibi erat ueritas: tamen rõne modi emanãdi, qa profluxit de latere mortui, habuit rõnem quodammodo præfigurãdi, maximè ratione annexi, scilicet aquæ: & illud melius tactum fuit in principio huius Libri, scilicet in Proœmio: & sic patet solutio obiectorum.

QVAESTIO III.

Quæ figurarum expressius figurarit sacramentum Eucharistiæ.

DE figurarum præeminẽtia: & quæritur quæ figura sit expressior, utrum illa, quæ fuit tempore legis naturæ: an illa, quæ fuit tempore legis Moysaicæ, an illa, quæ fuit tempore legis gratiæ? Et quòd illa, quæ fuit tempore legis naturæ, uidetur auctoritate Amb. de Sacramentis. Apparet anteriora fuisse sacramenta Christianorum, quàm Iudæorum: sed hoc non uidetur nisi ratione legis naturæ: ergo aliquo modo magis fuerunt sacramenta Christiano rum in illo tempore, sed non quantùm ad ueritatem, uel efficaciam: ergo quantùm ad expressionem figuræ. ITEM. Lex naturæ magis conuenit cum lege gratiæ, siue euangelii, quàm lex Moysi: quia ius euangelicum plus habet de naturali dictamine, quàm de institutione; econtra est in lege Moysi: ergo & sacramenta expressius figurant, ut uidetur. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione, quia Melchisedech obtulit sacrificium in pane, & uino: & in eisdem speciebus modo offertur, & celebratur sacramentum altaris: ergo cum non possit expressius figurari, quàm in simili, secundum speciem: uidetur quòd tunc præcessit figura expressissima.

AD OPPOSITVM arguit Hug. de san. vict. Sicut appropinquauit passio Saluatoris, ita signa debuerũt esse euidentiora. & rõ eius est: qa creuit cognitio ueritatis: ergo cum tpe legis scriptę

Lib. 1. de Sacr. par. 11. c. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

crenit cognitio ueritatis, & appropinquauit passio Saluatoris: uidet q̃ figuræ fuerunt expressiores. ITEM. Hoc uidetur ad literam in mãna; qa illud erat de cælo æqualiter oẽs reficiens, & oibus eõe, & omnẽ suauitatem habens: sed panis & uinum ipsius Melchisedech de terra erat: ergo si hoc sacramentum est pãnis de cęlo descendens, vr q̃ figura mannę fuerit expressior.

RESOLVTIO.

Quantum ad ritum sacramentum Eucharistiæ expressius figuratum est in sacrificio Melchisedech; sed quo ad effectum in mãna.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ figuræ illarũ rerum, secũdũm diuersas cõsiderationes mutuò se excedunt in expressiõe, sicut ostendunt rõnes inductæ. Potest .n. sacramentum hoc p̃figurari quãtũm ad ritum, uel quantũm ad effectum, siue quãtũm ad signum, uel quantũm ad signatũ. Si quãtũm ad ritũ, sic expressior figura p̃cessit in sacrificio Melchisedech: sicut probant rõnes inductæ: & hoc patet. Si aũt q̃tũ ad effectum, sic expresse præsignabatur in mãna, sicut ostendunt rõnes prædictæ: & sic patet responsio ad utramq; partẽ.

Q3 col. Sed tamen adhuc restat q̃stio, quare expressior p̃figuratio pręcessit in lege naturæ, quantum ad ritum. Et ad hoc dicendum, q̃ dominus instituit legem scripram, ut impleendam, & euacuãdam, sicut ueritas euacuat umbram: iõ ne uideremur iudaizare, disposuit figuras i lege Moysi dare expressas: sed tũ differentes, quantũm ad ritũ, ut manifestè ex earũ institutione ostenderetur legis illius euacuatio, & imperfectio. Et iõ magis se dicit Christus sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, q̃ Aaron, ut ostendatur ibi legis, & sacerdotii translatio: sicut ostendit Apostolus ad Hebræos: & sic patet totum.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An sacramentum Eucharistiæ debuit a principio institui.

QVANTVM ad secundũ articulũ consequẽter quæritur de institutione sacramenti Eucharistiæ. Et circa hoc tria quæruntur. Primò quęritur, utrum a principio debuerit institui. Secundò, supposito quòd in lege euangelii, quęritur quando, utrum ante passionem, an post. Tertiò, quæritur de modo, & ordine instituendi.

QVOD a principio debuerit institui, uidetur; quia hoc sacramẽtum est uiaticum, quia præbet alimentum itinerantiũ: ergo tunc institui debuit, quando homines itinerare cœperunt ad patriam: sed hoc statim fuit post lapsum: ergo &c. ITEM. Hoc sacramẽtum est sacramentũ unionis corporis Christi ueri, & mystici: ergo tunc debuit institui, quando fuit corpus Christi mystici: sed hoc fuit a principio: ergo &c. ITEM. Sacramentum matrimonii non cessauit p̃ lapsum, immo q̃d erat in officiũ, factum est in remediũ: & etiam esus ligni uitæ datus erat homini (ut dicit Aug.) in sacramẽtũ: ergo non debuit cessare, quin sacramentaliter ederet: sed nõ debuit lignum comedere, quod daret uitã corporalem, quia morti corporali obligatus erat: ergo lignum uitæ, quod daret spiritualem: sed hoc est Eucharistia: ergo &c. ITEM. Sicut pœnitentia est contra mortale, ita Eucharistia contra ueniale: sed ab initio cucurrit ueniale peccatum, ut mortale: ergo pari ratione Eucharistia cum pœnitentia.

CONTRA. Hoc sacramentum est maxime gratiæ contentiuũ, unde ab hoc nomen accepit: ergo tantũm tpe legis gratiæ debuit institui. ITEM. Hoc sacramẽtum est cõtentiuũ secũdũm ueritatẽ corporis Christi, q̃d traxit de Virgine: ergo nõ potuit esse, antequam esset hoc corpus: ergo tãtũm in nouo testamẽto.

RESOLVTIO.

Sacramentum Eucharistiæ cum sit nobilissimum, in memoriam mortis & passionis suæ propter nimiã charitatem ergà nos passæ institutum, non debuit institui nisi in nobilissimo tempore gratiæ; in qua apparens benignus & humanus, pro nobis mori dignatus ẽ.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ hoc sacramentũ cõgruebat legi gratiæ tãtũm, tum p̃ p̃ rem contentã, q̃ est corpus Christi ueri: tũ p̃ p̃ efficaciã, q̃ est charitatis uinculũ, q̃ in noua lege apparere, & abũdare debuit: in anterioribus autẽ imperfectè possideri, ut ita gradus fit in mundo, sicut in uno homine.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, de uiatico. Dicendum, q̃ non ualet, quia aliquod debuerunt habere sustentaculum, nõ pfectum cibũ: & ita aliquam figurã, non rẽ ipsam. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃d est signũ corporis mystici. Dicendũ, q̃ non tãtũm est signũ eius, immo corporis Christi ueri: & illius est signũ immediatius: & ideo q̃uis corpus Christi mysticũ cœperit ab Abel, nõ tamẽ corpus Christi propriũ, ideo nec hoc sacramentũ. AD TERTIVM. Dicẽdũ, q̃ matrimoniũ q̃tũm ad officiũ oi statui cõueniebat, quantũm aũt ad remediũ non. Esus autẽ corporalis illius ligni cõueniebat statui immortalitatis, esus istius ligni spiritualis oi statui: sed sacramẽtalia post istius ligni natiuitatẽ ut fructũ, uel fructus. Est .n. eius mãducatio secũdũm ẽt assumptã humanitatẽ, quam exposuit pro nobis in preciũ: & nunc exponit in cibũ. Ioan. Panis, quẽ ego dabo; caro mea est pro mundi uita. AD ILLVD, q̃d obiicitur de Eucharistia, q̃ est remedium contra uenialia. Dicẽdum, q̃ tripliciter deficit ista ratio. Primo qa morbus uenialis nõ est ita periculosus, ut mortalis. Secundò uerò, qa p̃ pœnitẽtiã ueniale poterat habere remediũ, ut mortale. Tertiò, q̃ sacramentum non est principaliter contra uenialia ordinatum, ut infra uidebitur.

Cap. 6.

Di. 12. par. 2. art. 1. q. 3.

QVAESTIO II.

An sacramentum Eucharistiæ in hora passionis institui debuit?

QVANTO debuit institui, & q̃ ante passionem, uidetur: quia hoc sacramentum est rebẽtũ a domino in uiaticum: ergo tunc debuit institui, quando dominus fuit uiator. Si dicas, q̃ non sequitur, quia nõ dicitur uia-

uiatiest, quia a uiatore, sed quia detur uiatori. Obiicitur tunc, ꝓ ipse dominus non tantum formam instituendo, sed etiam exēplum præbendo, dedit. ITEM. Videtur ꝓ iuxta passionem, quia hoc sacramentum datum est in signum amoris: sed dominus in fine ostedit specialia signa amoris ad discipulorum consolationem. Ioan. Cum dilexisset suos, in finem &c. ITEM. Hoc sacramentum est cibus reficiēs: ergo si tempus institutionis, & institutio debet esse cōcors effectui, uidetur quod debuerit institui in hora cœnæ. ITEM. Sacramentum impletiuum erat eius, quod pfiguratū erat in agno paschali: ergo si ueritas debuit supponi umbræ, ꝓ debuit institui post esum agni, & ita in cœna paschali.

cap. 13

CONTRA. Christus conficiēdo dedit formam conficiēdi: ergo dando dedit formam dandi, uel communicandi: sed post cœnam non est tempus conueniēs sumendi: ergo uidetur, ꝓ dominus inordinate dederit hoc aute est inconueniens: ergo tunc nō dedit. ITEM. Hoc sacramentum sequitur baptismū: ergo debuit institui post baptismum: sed baptismus institutus est post resurrectionē: ergo &c. ITEM. In hoc sacramento cōtinetur Christus sacramentaliter: sit q̄ non est nobiscum sensibiliter, saltem sit nobiscum sacramentaliter: & in ascensione recessit a discipulis corporaliter: ergo tūc debuit instituere hoc sacramentū. ITEM. Hoc ipsum uidetur, quia est signum memoriale: sed talia melius memoriæ imprimuntur, cū maximo exhibentur (sicut dicit Aug. in quadā Homil.) ergo inter omnia, quæ fecit, illud debuit esse ultimum: sed multa fecit coram discipulis post resurrectionem: ergo hoc sacramentum debuit post omnia instituere.

Matt. ult.

Vide in Epistola. 118 cap. 6. à medio To. 2.

RESOLVTIO.

Sacramentū Eucharistiæ, quia cibus est reficiēs, ꝓ ipsi alis, amore nimio nobis datur, tēpore Paschalis cœnæ, quādo maiora charitatis argumēta ostensa sunt, institui debuit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ sacramentum illud, cum sit uisibile, continet corpus Christi uerum, & uere est ibi cibus, & præcipuum signum amoris. Cibus (inquam) reficiens: & ideo tempore refectionis institui debuit. Cibus et paschalis: & ideo in paschali cœna. Quia vero erat signū amoris, & in recessu debet homo ostendere amoris signa, & memoriale, ut arctius in memoria maneat: ideo in ultima cœna.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝓ si tunc institutum est, ꝓ tunc deberemus illo uti. Dicendum, ꝓ hora illa conueniens fuit primæ institutioni: sed usui nostro non conuenit, quia institutio respicit effectum sacramenti, uel qd efficit: sed usus ulterius idoneitatem suscipientis: & quia homo satur non est idoneus ad spiritualia peragenda: ideo non seruat hoc ecclesia, nec debet seruare. Si obiicias, ꝓ tūc apostoli primo indebite acceperunt. Dicendum, ꝓ ipsi sobrie comederant exemplo magistri: & iterum comederunt cibum paschalem, quī erat quodā modo spiritualis propter signantiam. AD ILLVD, de baptismo. Dicendum, ꝓ non est credibile, quod tunc esset forma instituta, sed qd alias instituit, ibi confirmauit, & publicauit. Similiter subdit de hoc sacramento: Ecce ego uobiscum sum. AD ALIVD, de recessu. Dicendum, ꝓ Christus recessit in passione: unde ille fuit transitus ex uia: & transitus ille fuit ad nostram salutem: ideo tunc instituit cibum paschalem: sed in ascensione fuit ad suam gloriam. AD ILLVD, de memoria. Dicendum, ꝓ ante passionem fuit cum eis ut socius: & ideo tunc reliquit signa amoris: sed post resurrectionem fuit ut dominus, & quasi extraneus: unde dicebat. Hoc est, quod dicebā, cū adhuc essem uobiscū: & iō recessus ille debuit explicare signū, & sacramentum amoris.

Luc. 24

QVAESTIO III.

An Christus instituendo sacramentum Eucharistiæ, prius cōfecerit, quam uerbum protulerit?

DE modo instituendi sacramentum Eucharistiæ: & cum institutio huius sacramenti fuerit in institutione uerbi, quæritur, utrum prius confecerit, quam uerbū protulerit. Et ꝓ sic ostenditur ex textu euangelii. Matth. Cœnantibus illis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; discipulis suis, dicens: accipite &c. Et post. Hoc est corpus meum. Ex hoc uerbo duplex elicitur ratio. Prima, quia prius benedixit, q̄ uerbum proferret: sed benedictio fuit consecratio, ergo prius benedixit, & consecrauit, q̄ uerbum proferret. ITEM. Arguit ex alio uerbo, qa prius fregit, quam uerbum proferret: sed fractio consequitur cōfectionem in hoc sacramento, sicut patet: ergo priùs cōfecit, quā proferret uerba: ergo non instituit uerba conficiendo.

Ca. 26.

SED CONTRA. Si uerba non protulit conficiendo, aut confecit aliis uerbis, aut sine uerbo. Si confecit aliis uerbis: ergo illa maximè debent habere uirtute. Si sine uerbo: ergo ut ꝓ ecclesia nō imitetur summū Magistrum in conficiendo: ꝓ uidetur inconueniens, cū in isto sacramēto pcipuè summus sacerdos formā, & exēplar dederit consecrandi. ITEM. Si non cōfecit his uerbis, ergo verba in ore Christi fuerūt tantū significatiua: ergo non habuerūt virtutē, neq; efficaciam. Si tunc nō habuerunt: uidetur ergo, ꝓ nunq̄ habeant, quia nō habent nunc, nisi propter illud, quod factum est tunc.

RESOLVTIO.

Simul dominus sacramentum Eucharistiæ confecit, et instituit: et sicut semel tantum confecit: ita semel tantū uerba protulit.

RESPONDEO. Dicēdum, ꝓ circa hoc sunt tres opiniones fatis ꝓbabiles. Prima est ꝓ dominus prius cōfecit, q̄ uerbum instituerit, sicut prius baptizatus est, quā formā baptismi instituerit. Et rō eorū est, qa ipse q est uerbū patris, cōfecit seipso sine uerbo: nobis ātē q indigemus uirtute uerbi, dedit formā post consecrationem. Alia opinio est, ꝓ dominus confecit simul, & uerba protulit, sed bis protulit. Primo in occulto ad conficiendum. Secundo in aperto ad formam institutam manifestandum. Primum quidem intelligitur fecisse, cum dicitur, Benedixit, ac fregit: & exponunt, Benedixit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit. s. occultè dicendo, Hoc est corpus meũ: & post fregit distribuẽdo, & dixit apertè illud uerbũ, Hoc est corpus meũ. Tertia opinio est, q̃ dominus simul cõfecit, & uerbũ instituit; & sicut semel tantũm confecit, ita semel tantũm uerba protulit: & illud uidetur cõuenientius. Ad quid enim toties uerba proferre, cũ bene posset facere, semel proferẽdo? Vlteriùs, quãuis posset cõficere sine uerbo, debuit tamen conficere, uerbum dicendo, ut Apostolis formam traderet, q̃ dominus nõ tãtum ibi suã potẽtiã ostendebat, sed etiã discipulos informabat: & hec positio est cõmunior, & probabilior. Hanc sustinendo, dicendum est, q̃ dominus conficiendo, uerba instituit; quia uerba proferẽdo post cõfecit. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ priùs benedixit. Dicendum, q̃ benedictio illa non fuit consecratio, sed fuit quedam p̃ parationi uel magis quędam orationis, siue gratiarum actionis præmissio, in qua ostedit nobis nullum cibum attrectandum nisi præuia benedictione: unde mos est ecclesiasticorum uirorũ ad omnem cibum præmittere benedictionem. AD ILLVD, q̃ obiicitur de fractione. Dicendum, q̃ dupliciter de causa potest esse fractio, uel ad figurandum, uel ad distribuendum. Ad figurandum, sicut sacerdos frangit in altari: & hæc sequitur consecrationem. Alia uero est ad distribuendum: & sic si aliquis conficeret pro multis, ita q̃ haberet unum panem, nõ hostias distinctas, congrue posset priùs frangere: & sic fecit dominus. Vnde fregit, ut inter discipulos distribueret.

DISTINCTIO OCTAVA.
PARS SECVNDA.

De sacramento Eucharistię, secundùm quòd duobus integratur, uerbo, scilicet, & elemento. De forma.

FOrma uerò est quã ipse ibidẽ edidit dicens, Hoc est corpus meũ: & post, Hic est sanguis meus. Cum n. hæc uerba proferuntur, conuersio fit panis & uini in substantiã corporis & sanguinis Christi: reliqua ad laudẽ Dei dicuntur. Vnde Ambr. Sermone Christi hoc conficitur sacramentum, quia sermo Christi creaturã mutat: & sic ex pane fit corpus Christi: & uinum cum aquã in calicem missum, fit sanguis consecratione uerbi cęlestis. Consecratio quibus fit uerbis? Attende quæ sunt uerba. Accipite & comedite ex eo omnes, Hoc est corpus meũ: & iterum, Accipite & bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus. Per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo refertur, oratio premittitur pro populo, pro regibus. Item August.

In li. de sacr. 4. cap. 4.

Matth. 26.

Li. 4. de sacr. c. 4. & de cõs. d. 2.

Credeu-

Credendum est, quòd in uerbis Christi sacramenta conficiantur: reliqua omnia nil aliud sunt quam laudes, uel obsecrationes fidelium et petitiones. Ecce quę sit instõ et forma huius sacramenti. Vbi consideratione dignum est, quare illud sacramentum post cœnam dedit discipulis. Dominus igitur Iesus ad inuisibilia paternæ maiestatis migraturus, celebrato cum discipulis typico pascha, quoddam memoriale eis commendare uolens, sub specie panis & uini corpus & sanguinem suum ita eis tradidit, ut ostenderet legis ueteris sacramenta (inter quæ præcipuum erat agni paschalis sacrificium) in morte sua terminari, ac legis nouæ sacramenta substitui: in quibus excellit mysterium Eucharistiæ. Ideo etiam post alia dedit, ut hoc unum arctius memoriæ discipulorum infigeretur, & ab ecclesia deinceps frequentatur. Sed non exinde disciplinam sauxit in posterum, ut post alios cibos sumatur, sed potius a ieiunis sumi oportet: sicut Apostolus docet, ut singulari reuerentia diiudicetur, id est, discernatur ab aliis cibis, quod dominus apostolis disponendum reliquit. Vnde Augu. Appareat, cum primò acceperunt discipuli eucharistiam, non eos accepisse ieiunos: non ideo tamen calumniandum est uniuersæ ecclesiæ, quod a ieiunis sumitur semper. Placuit enim spiritui sancto, ut in honore tanti sacramenti, priùs in os Christiani dominicum corpus intraret, quàm alii cibi: ideo ubique mos iste seruatur. Non enim quia post cibos dedit dominus, ideo pransi uel cœnati illud accipere debent, ut illi faciebant quos Apostolus redarguit. Nam saluator, quo uehementiùs commendaret mysterij illius altitudinem, ultimum hoc uoluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Quo autem ordine deinceps sumeretur, Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, reseruauit docendum.

Panis est. Ambros. ibi cap. 5. Ibid. c. 4. 1. Fi. 2. De cõs. di. 4. ca. Vtrum sub p. et Aug. ep. 59. 1. Cor. 11. Ad Januariũ ep. 118. cor ca fine. De cõse di. 2. c. Liqdo ap. 1. Cpr. 11. Augu. de ciu. dei. li. 10. cap. 5. & de cõse. di. ca. Sacrificiũ. Grego. hom. pascha ii, et habetur de cõs. dis. 2. cap. species. Rom. 8.

De sacramento & re.

Nunc quid ibi sacramentum sit, & quid res, uideamus. Sacramentum est inuisibilis gratiæ uisibilis forma. Forma ergo panis & uini, quæ ibi uidetur, est sacramentum, id est, signum sacræ rei: quia præter speciem, quam ingerit sensibus,

aliquid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Comm. ad 1. c. epis. ad Ephe. 1 med. et hab. de cons. d. 2

aliquid aliud facit in cognitionem uenire. Tenent ergo species uocabula rerum, quæ ante fuerunt. s. panis & uini. Huius autem sacramenti gemina est res, una. s. contenta, & significata, altera significata & non contenta. Res contenta & significata est caro Christi, quam de Virgine traxit, & sanguis quem pro nobis fudit. Res autem significata, & nõ contenta est unitas ecclesiæ in prædestinatis, uocatis, iustificatis, & glorificatis. Hæc est duplex caro Christi, et sanguis. Vnde Hierony. Dupliciter, inquit, intelligitur caro Christi & sanguis eius: uel illa quæ crucifixa est & sepulta, & sanguis, qui militis lancea effusus est: uel illa spiritualis ac diuina, de qua ipse ait, Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus &, Nisi manducaueritis carnem meam: & biberitis meum sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Sunt ergo hic tria distinguenda. Vnum, quod tantùm est sacramentum: alterum, quod est sacramentum & res: & tertium, quod est res & non sacramentum. Sacramentum & non res, est species uisibilis panis & uini. Sacramentum & res, caro Christi propria, & sanguis. Res & nõ sacramentum mystica eius caro. Porrò illa species uisibilis sacramentum est geminæ rei: quia utranq; rem significat, et utriusq; rei similitudinem gerit expressam. Nã sicut panis præ cæteris cibis corpus reficit & substentat: & uinum hominem lætificat atq; inebriat: sic caro Christi interiorẽ hominem plus cæteris gratiis spiritualiter reficit & saginat. Vnde Psal. Calix meus inebrians, quàm præclarus est. Hẽt etiam similitudinem cum re mystica, quæ est unitas fideliũ; quia sicut ex multis granis conficitur unus panis, & ex pluribus acinis uinum in unum confluit: sic ex multis fidelium personis unitas ecclesiastica cõstat. Vnde Apost. Vnus panis, & unũ corpus ecclesia dicitur; pro eo, quod sicut unus panis ex multis granis, et unũ corpus ex multis mẽbris cõponitur: sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulãte connectitur. Hoc mysteriũ pacis & unitatis nostræ Christus in sua mẽsa consecrauit, qui accipit hoc mysteriũ unitatis, & non tenet uinculum pacis, non accipit hoc mysteriũ pro se, sed contra se. Cuius etiam sacramentum est corpus Christi pro-

Io. 6.
Psalm. 103.
Psalm. 22.
1. Cor. 10.

De cõs. d. 2. cu. qa pas sus §. dominus noster.
Aug. ꝗ blasphemia spiritus S.
Exod. 35.

sti proprium de Virgine sumptum: quia ut corpus Christi ex multis membris purissimis & immaculatis constat, ita societas ecclesiastica ex multis personis a criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta est area domini de lignis Sethim: quæ sunt imputribilia, & albæ spinæ similia.

SVPRA egit Magister de antecedentibus sacramentũ Eucharistię. Hic agit de integrantibus ipsum, q̃ sunt duo. s. uerbum, & elementum, siue uisibile signum. Et hæc pars hẽt duas partes. In prima agit de forma uerbi. In secunda uero de significatione, siue cõuenientia signi. *Nunc quid ibi sit sacramentum.*] Vtraq; pars hẽt duas. Nã in prima determinat primò, q̃ sit forma. Secundò, qualiter est utendũ ea, utrũ. s. sicut instituta est quãtum ad tpsi: & hoc facit, ibi. *Vbi consideratione dignum est.*] Similiter secunda pars, in qua agit de cõne signãdi, hẽt duas. In prima determinat, qd sit ibi signum, & signatũ. In secunda determinat similitudinẽ, & cõuenientiã unius ad alterum, ibi. *Porrò illa species uisibilis, &c.*]

Dub. 1. *Attende, quæ sunt, &c.*] Videtur hic innuere Magister, q̃ hæc sit forma. Sed contra hoc est, q̃ ecclesia his uerbis nõ utitur: ergo non conficit: ergo ecclesia, aut male facit, aut Magister falsum dicit. Respon. Dicẽdũ, q̃ circa hoc sunt duæ opiniones. Aliqui dicũt, q̃ uis data est uerbis, qd solũm his uerbis fit cõsectio, q̃ dicit ecclesia: & si uerba immutantur, quantumcumq; sit sensus, non conficitur: & ideo dicunt, q̃ in his uerbis nõ fit consectio, huic consecratio: & dicunt, q̃ Magister non dat ibi formam. Alii dicũt aliter, q̃ mutatio in modo enũciandi, dum tamen seruetur sensus, non impedit cõsecrationẽ. Vnde in forma, quam ponit Magister, ita bene est consecratio, sicut in forma, quæ ponitur in canone. Veruntamen hoc asserendum est; q̃ in forma, quæ in canone scribitur, conficitur sacramentum. De hac est utiliùs dubitare. Quis enim põt scire, utrum Euãgelistæ, ut ipse Apostolus, formam intenderent describere? ideo meliùs est hic piè dubitare, q̃ præsumptuosè diffinire. Credo tamen, q̃ si aliquis ita conficeret, non esset paruipẽdendum, immo honor, & reuerentia est exhibenda propter periculũ: & propter hoc, q̃ no possumus discernere: qa maius periculum est in contemnẽdo hostiam consecratam, q̃ non consecratam uenerari pro consecrata: utputa si non consecrata cõmiscetur aliis consecratis, a q̃bus non possit discerni, meliùs est totum uenerari, quàm despicere aliquam ex eis, cum nõ possit cognosci. Si quis tamen formam ecclesiæ ex certa scientia mutat, grauiter peccat.

Non ideo tamen, &c.] Videtur n. q̃ immo uaide calumniandũ est, qa seruandum est, & imitãdum tã factum, quã uerbum: & iterũ, magis q̃ dicit dominus, Dub. 2.

quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quiàm seruus, sed dominus cõfecit post cœnam: ergo quamuis Apostolus dicat contrarium, uidetur, q̃ magis post cœnam cõficiendũ sit. Respon. Dicẽdum, q̃ in his, quę dominus præcepit magis obediẽdum est domino, q̃ alicui alii: sed tamen non omne factum domini est præceptũ: quia nõ oia fecit ad imitationẽ, sed quędam fecit ad signationẽ, & manifestationem ueritatis: sicut dicitur fecisse dominus, quando fuit circuncisus: quia hoc nõ fecit ad imitationem, sed potiùs ad instructionem alicuius rei cognoscendæ, uel spiritualiter faciendæ: sic cibum illum instituit post cœnam in signationem effectus, uel etiam aliorum, quæ tanguntur in litera.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An forma consecrationis panis recta sit?

AD intelligentia huius partis secũdùm duo, quæ determinat hic Magister duo principaliter quęruntur. Primo quæritur de forma uerbi in sacramẽto Eucharistiæ. Secundo de signatione ipsius sacramenti. Circa primum quæruntur duo. Primo quæritur de forma uerbi super panem. Secundo de forma uerbi super uinum.

QVANTVM ad formã panis, quæ est. Hoc est corpus meum. Quæritur primo quantum ad subiectum, scilicet quõ ad pronomen. Cum enim Hoc, sit pronomen, & non relatiuũ: ergo est demonstratiuum: quia aliter esset casum, ut dicit Pri-

Lib. 12.

scianus. Si ergo demonstrat, aut ad intellectum, aut ad sensum. Si ad intellectum: tunc q̃ro qd. Non pōt dici nisi corpus Christi uerum: ergo sensus est, Corpus meum est, corpus meũ. Hoc nihil uidetur, quia nullam ratione operandi dicit. Si ad sensum: ergo sensus est, Panis est corpus meũ: sed hoc simpliciter est falsum: ergo neutro modo potest accipi. ITEM. Hoc pronomẽ importat demonstrationem, nõ ut cõcepta, sed ut exercitam: sed demonstratio non exercetur nisi circa illud, quod actum est tẽpore prolationis: ergo si cũ profert pronomen, nõ est ibi nisi panis demonstratum: ergo panis: ergo idem, quod priùs. ITEM. Regula est, q̃ terminus, supponens, uerbo de præsenti non habenti uim amplianti, supponit pro eo, quod actu est: sed actu non est ibi nisi panis: ergo supponit pro pane: sed illi non conuenit prædicatum: ergo locutio falsa. QVAERITVR etiam de cõpositione. i. quæ est in hoc uerbo Est: & cum ista forma sit forma operatiua, uidetur, q̃ deberet ibi poni uerbum operatiuũ: sed hoc uerbum Est, est uerbũ expracticõ. i. extra operationẽ: ergo nullo modo deberet ibi poni. ITEM. Hoc uerbo Christus confecit, & sacerdos intendit cõficere, sicut Deus uerbo increato creauit: ergo si ad prolationẽ huius uerbi fiatum fit transubstantiatio, uerbum illud est imperiũ: ergo uidetur similiter q̃ potiùs uerbo imperatiuo uti deberet sic, scilicet, Fiat corpus meum: sicut in creatione nõ dicitur est, sed fiat lux. ITEM.

Qõ collatio.

Qõ collatio.

Subiectum, & prædicatũ dicunt formas incompossibiles: sed uerbum substantiuum præsentis tẽporis dicit simultatem formarũ prædicati, & subiecti: ergo non debet dici de pſenti, Hoc est, sed Hoc erit. QVAERITVR etiã de hoc prædicato, Corpus meum: uideturn. q̃ deberet magis dici caro, quia caro magis est connexa cibationi: unde Ioan. Caro mea uere est cibus. ITEM. Si ista uerba proferuntur a conficiẽte: ergo cum cõficiens loquitur de Christo ut de tertia persona, nõ debet dici meum, sed Christi. Si dicas qd Christus uim dedit his uerbis, sicut uim dedit in nomine suo dæmonia expellere, cum dixit, In nomine meo dæmonia eiicient, & tamen eiicientes dicebant in nomine Christi. ITEM. Cum de forma aliorũ sacramentorum sint actus pertinentes ad intentionem, & usum, siue ad consecrantem: ergo uidetur quod antecedit. i. Accipite, & comedite: & hoc quod sequitur. i. In mei memoriã facietis, sit de forma. Quęritur ergo, quę sit forma præciae, & quare non ponitur: ibi uerbum exprimens actum ministri.

Qõ collatio.

Mat. 8

Cap. 6.

RESOLVTIO.

Pronomen Hoc, in forma consecrationis panis demonstrat sub uisibilibus accidentibus substantiam panis, circa quam uerbum substantiae operatur: ex sic transubstantiatur in uerũ corpus Christi.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam. n dicunt, qd uerba illa dicit sacerdos non ut sua, sed ut Christi: unde materialiter tenentur: nec tũc est quærere, quid ibi demõstretur per pronomen, uel quid cõpletur per uerbum. Sed hoc non sufficit dicere. Primò quidem, quia & si uerba in persona alterius proferantur, non p̃ hoc omnino materialiter tenentur, sed significatiue, cum recitentur in eo sensu, in quo ille dixit. Præterea, similiter possumus q̃rere secundùm q̃ a Christo prolata sunt. Alii dicunt, q̃ uerba tenẽtur significatiuè: sed oratio non habet ueritatem pro tẽpore, in quo profertur, sed pro tempore, in quo prolata est, ut hęc oratio, Ego bibo, non est uera pro tempore prolationis, sed pro tempore sibi coniuncto. Sed illud non soluit: quia aut demõstrat ibi panis, aut corpus Christi. Si panis, nullo tẽpore est oratio uera. Si Christi corpus, ẽ omni tempore uera. Alii dicunt, q̃ tenetur significatiuè oratio: & uera est etiam pro tempore, in quo profertur, sed non demonstratur ibi aliqd ad sensum, sed ad intellectũ. Ad intellectũ (inquam) nõ sicut simile in simili, ut cum dicitur, hęc herba crescit in horto meo, sed sicut signatũ in signouit sit sensus, hoc, id est, signatũ per hoc, est corpus meũ: & hæc signatio orationis uera est, etiam si nihil fieret. Sed rursus, quia signationi uocis addita est ex institutione diuina uirtus efficacissima, uiterius oratio illa & ex domini institutione, & ex sacerdotis intentione est conuersiua, ut sit sensus: significatũ per hoc, quod est conuertendum in corpus meum, est corpus meũ: & hæc opinio probabilior est p̃ dictis. Ad huc tamen illud non plene satisfacit. Si enim, ut dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aug. uerbum debet accedere ad elementum, ut fiat sacramentum: & elementum non est ibi signarũ, sed magis illud, quod in corpus conuertitur: non demonstratur: ergo corpus Christi, sed substantia panis sub accidentibus, quæ possunt oculis conspici: & hoc quidem uerum est maximẽ: cum intentio conficientis super panem feratur, & conuertatur in corpus: & illud demonstrat, super qd fertur sua intentio. Propter hoc notandũ, ꝙ ista oratio singularis est inter omnes orationes: aliæ enim sunt indicatiuæ ueritatis: siue existentiæ: hęc aũt id ipsum, qd figurat, facit: unde est uerbum operatiuum, & operatiuum nõ operatione successiua, sed instãtanea, & operatiuum non alicuius rei nouæ, uel non existẽtis, sed terminus eius est eus actu cõpletum, & non mutatum: & ad illud quidem terminatur, ut est alterius signum. i. corporis Christi mystici: & hoc totũ facit uirtute uerbi increati adiuncta ministro circa materiam nihil agente. Ex his sex conditionibus patet ratio oium dictorũ in hac forma, si qs inspiciat: qa enim hic sermo est cõuersiuus: & transitiuus, siue ad transitionem ordinatus est: ideo operatiuus, & operatio est circa substãtiam panis: ideo pronomen demonstrat panis substãtiam sub accidentibus, quæ oculis conspici possunt: & tangitur illud, qd cõuertitur per subiectum, sicut illud, in quod per prędicatum. Quia uero terminus operationis est actu eius non innouatũ: ideo dẽt poni ibi uerbum essendi, non fiẽdi, ut significetur cõuersio esse sine mutatione termini. s. in eo, quod est. Quia subito: ideo simul est fieri, & factum esse: ideo est presens uerbum instantaneum & non futurum: & tale est presens huius uerbi est. s. Sum, es: ideo melius dicitur est, q̃ erit. Quia uero operõ terminatur ad corpus Christi uerum, ut signum mystici, in quo est diuersitas operationũ: ideo dicitur corpus nõ caro, qa corpus commune est ad totum ętherogeneum, & homogeneũ: caro autem dicit homogeneũ. Quia uero hoc operatur uirtute uerbi increati cõiuncta, & ut cõiuncta, ideo dicit Meum. Loquitur enim sacerdos in persona Christi: ideo pro Christo dicit Meum. Quia uero minister nihil operatur circa materiam, nec immutat: ideo nihil plus est de forma: & enim si minister nõ tangat, nec frangat, dum tamẽ intendat, & uerba dicat, confectũ est: nõ sic est in baptismo.

D. Tho. uocat orõnem practicã, qa facit, qd significat; & qa operatur sacramẽtaliter, iõ nõ ponitur uerbũ imperatiuũ, sed indicatiuum: quoniã operãs sacramẽtaliter facit significãdo ibid. T. Tho. 3. par. q. 78. ar. 5. et Scot. d. 8. q. 2. q. 1 ad quibus cõtradicit. D. Tho.

Ex his patent omnia obiecta, hoc solo excepto. s. ueritate locutionis. Quomodo enim est locutio uera, si demonstratur substantia panis, cũ hæc sit semper falsa, panis est corpus Christi, cum sint formę incompossibiles? Et si tu dicas, ꝙ hoc uerbum Est, non dicit ibi inherentiam, sed potius conuersionem: tunc ergo secũdum hoc potius cõpeteret uerbum imperatiuũ. Et propterea notandum, ꝙ sicut in uerbo æterno filio Dei domino nostro Iesu Christo est ueritas, & omnipotentia: sic in uerbo suo ab ipso prolato est ueritas, & efficacia, ut tale uerbũ sacramenta-

sacramentis no. le. competat: iõ debuit ita dicere uerbũ enũciatiuum ueritatis, sicut est ipsa ueritas, ac per hoc indicatiuũ. Et quia nõ esset uerũ simplici enũciatione, ut nõ esset falsus, iunxit uerbo efficaciam ore suo. Et qa mandauit alis facere, & dicere, & ipse non iubet aliquẽ esse falsum: iõ in ore eorũ, qbus dedit mandatũ, dedit uerbo efficaciã. Et iõ hoc uerbũ. Est, in hac oratione nõ identitatem, nec simultatẽ signat: sed hoc esse corpus, hoc est ad huius uerbi prolationẽ hoc totũ transire in corpus: unde oratio ista in ore alterius, q̃ in ore sacerdotis falsa ẽ: quia nõ cõuertit, neq; transubstantiat hoc in illud, nec uera ẽ per identitatẽ. Et hic sensus, q̃uis sit huic orationi proprius, & similiter formæ sanguinis: tamẽ nõ est alienus a rõne, pẽfatis cõditionibus superiùs assignatis. Ex qvibvs alia obiecta patent. Nec uideatur incouueniens dicere, ꝙ hoc uerbũ (est) non identitatem dicit, sed potius cõuersionẽ in hac oratione, q non tantum est significatiua, sed ẽt operatiua. Magis tamen debuit poni uerbum essendi, quàm operandi, quia magis competebat formæ, ut simul esset efficacia cum ueritatis enunciatione, simul etiã notaretur termini immutabilitas cum conuersione.

Verbũ est, dicit, conuersionem.

QVAESTIO II.

An forma consecrationis uini recta sit?

De forma uerbi super uinũ, & hoc habetur in canone. Hic est calix sanguinis mei &c. Sed uidetur, ꝙ hæc non sit forma, propter hoc ꝙ Magister dicit, ꝙ hæc est forma. Hic est sanguis meus: cũ ergo nõ sint duæ, paret &c. Item. In nullo euangelistarũ habetur hæc forma, qa in Mar. & Mat. dicitur. Hic est sanguis. In Luc. Hic est calix in meo sanguine: si ergo non debet simpliciter credi alicui, qd nõ sit in nouo, uel ue. Test. sed nouo & ueteri simpliciter ẽ credendum: ergo & ista forma est abiicienda, & quæ in euangelio tradita est tenenda. Item. Quęro de huius formæ congruẽtia, & cum in forma non debeat poni nisi quod spectat ad essentiã sacramenti, & calix non sit nec de materia, nec de forma, sed uas continens, ergo non debet in forma poni. Si dicas, ꝙ tenetur trãsumptiuè: quæro ad qd. Si ad passionem: ergo sensus est. Hæc est passio sanguinis. Si ad potum: ergo sensus est, Hic est potus: sed licet sanguis ẽ potus, sic corpus est cibus: ergo si i forma panis non dr, Hic est cibus corporis, nec in forma uini debet dici. Hic ẽ potus sanguinis. Item. Vbi est sermo trãslatus, ibi est improprietas, & ubi ẽ improprietas, ibi est occasio erroris: & ois talis excludẽda est: ergo &c. Item. Vbi trãsũptio, ibi sunt plures ĩtellectus. s. ꝓprius, & transumptus: sed multiplicitas itellectuũ est rõ euagãdi, ꝙ specialiter debet esse alienum a dispensante, & conficiente hoc sacrum: ergo &c. Obiciture aũt ultra de hoc, ꝙ est sanguinis. Si. n. hoc est principale in sacro, ut quod debeat exprimi in recto potius q̃ obliquo. Item. Si calix est ibi ꝓ contẽto, & cõtentum non differt a sangui-

Marc. 14. Matt. 16. Lu. 22

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne, & obliqui sunt transitiui: ergo non debet poni in obliquo. Quæritur etiam ultra de hoc, ꝙ dicitur nouũ & æterni Testamẽti, quia si Testamentum nouũ, non ergo æternum: ergo male coniungitur unum cum altero. ITEM. Videtur quod non deberet poni, Mysterium fidei, quia in aliis sacramentis est mysterium fidei: & tamen non ponitur: ergo nec in illo debet poni. ITEM. Additur, Qui pro uobis, & pro multis effundetur: quare similiter non dicitur de corpore, Tradetur? ITEM. Quare distinguit? cum enim æqualiter pro omnibus sit effusus. uidetur, quod non deberet dicere, pro uobis, & pro multis: sed, pro omnibus.

RESOLVTIO.

Nihil addatur, aut detrahatur formæ calicis, quã S. Romana Ecclesia utitur: quippe quæ non ab Euangelistis: sed ab Apostolis successiue accepit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ hæc forma, Hic est calix sanguinis mei: ẽ forma recta, & certa; & forma congrua: sed utrum sit tota; an quod sequitur, sit de integritate, dubium est: creditur tamen quod est tota. tamen qd̃ sequitur, nõ est frustra additũ, nec debet aliquid resecari. Qd̃ autem ista sit forma recta, patet per hoc, quod ipsam tenet Romana Ecclesia, quæ fuit ab Apostolorũ principibus edocta. Vnde Innocentius Romana Ecclesia illud semper integra fide seruauit, quod ab ipsis Apostolis, qui eam præsentialiter factis & doctrinis ecclesiasticos ritus docuerunt, accepit: ab ipsis scilicet Apostolis Petro, & Paulo, quos uiuos auctores habuit, defunctos custodit, hunc ritum sacrificii accepit, quem hactenus immobili cultu seruauit. Accipienda est igitur forma a Canone, quia illa traditur non p modum narrationis, sed institutionis. Magister autem non intendit dare formã, sicut nec in aliis sacramentis fecit: sed illi consimilem insinuare. Accipienda est igitur ab ipsis Apostolis, nõ ab Euangelistis: quia Apostoli ecclesiam instituerunt secundũ quod a domino acceperunt: Euangelistæ uero diuina uerba; & opera narrauerunt, attendentes ad intellectum, non ad uocem. Ideo nec Euangelistæ in forma conueniunt, quia formã sortasis tradere nõ intendunt: sed conueniunt in sensu, quem narrare uolebant. Et sic patet, quod hæc est forma. Vtrum autem illa, quę traditur in euangelius, sit forma, in qua cõficiatur, quis audeat negare, aut quis p̃sumat asserere, cum nesciamus, an ipsi intenderunt formam describere, an uerba narrare? Qd̃ si intenderunt formã dare, forma in illis uerbis omnibus iaciatur: & modica uariatio uerbi saluo sensu formam non mutat: & ita ex hoc non habetur, qd̃ ista, quę habetur in Canone, non sit forma: immo uere est forma, cũ in sensu cum aliis cõueniat. Qd̃ si non intendant, tunc restat, ꝙ ista est forma, ac ꝙ hoc hęc forma est recta, & certa. Et patet respõsio ad prima duo obiecta. Est etiam congrua, quia in hoc sacramento significatur sanguis Christi, ut effusus in pretium. &

Vide Lib. 4. de sacra altaris mysteria. c. 6 circ. fin.

De celebr. Missarum. cap. 6. cũ Mat. tha.

& ut administratus in potum: sanguis neutrum dicit de se expresse, sed per conuenientiam cum calice, quia sanguis in calice ut effusus, & potendus proponitur. Ideo calix in scriptura significabat aliquando passionẽ, Ma. 20 ut Matt. Potestis bibere calicẽ, quem ego bibiturus sum? Significat & potus refectionem per Psal. transumptionem, ut in Psalm. Calix inebrians quã præclarus est. Propter hunc duplicem tropum melius dicitur, calix sanguinis, quàm sanguis per se. Si ergo quæratur, ad quid transumitur? dico quod ad contentũ. Vnde dicitur calix sanguinis, sicut calix uini, cum dicitur, bibe calicem. Si quæras, quare non de corpore dicitur, cibus corporis? Dicendum, quod corpus Christi de se panis est: sed sanguis non dicitur potus nisi prout propinatur in calice passionis. ADDITVR, quod obiicitur de transumptione, ꝙ est occasio erroris, & euagationis. Dicendum, ꝙ hoc uerum est, ubi est transumptio occulta, impropria & inconueniens: sed sic nõ est hic. ADDITVR, quod ultra quæritur quare sanguinis ponitur in obliquo. Dicendum, ꝙ in recto intelligitur, nec obliquus, & recius construuntur transitiuẽ, ut diuersa, sed identitas est: sicut cum dicitur, potus uini, uel creatura talis: & sic patet qd̃ est forma congrua. Est enim tota, & perfecta: sufficiens enim est ad significandum transubstantionem uini in sanguinem Christi. Vnde quod additur, est de bene esse, quia in sequentibus describũtur effectus sanguinis, in hoc sacramento figurati, & in passione effusi, qui triplex est. Vnus est testamenti innouatio, & innouati cõfirmatio, quia in morte confirmatur testamentum, & nouum efficitur, quia uetus, quod in sanguine taurorũ fuerat confirmatum, ibi est euacuatum: ideo dicit, Noui, & æterni Testamenti. Alius effectus effusionis sanguinis est fidei manifestatio, quia quod erat sigillatum, & secretũ, in passione agni est apertum: ideo dicitur, Mysterium fidei, scilicet secretum: hoc enim erat in fide secretissimum, & hoc reuelato reuelata est fides: uel quia difficilius ad credendum, Tertius effectus est salus quorundam iudæorũ, & multorum gentilium: & ideo dicit, Qui pro uobis: per Apostolos intelligens Iudæos: & pro multis per hoc intelligens Gentiles. Vel ideo dicit, quia in hoc sacramento sacerdotes debent ꝙ se specialiter, & pro aliis rogare: ideo dicit, pro nobis sacerdotibus, & pro multis subditis, per uos conuertendis. Posset hic quæri de harum formarum uariatione quantũ ad additionem, diminutionem, & cætera consimilia: & de hoc sentiendũ est, ꝙ dictum est circa formam baptismi. Hic n. sunt diuersæ opiniones. Nam quidã dicunt, ꝙ qualiscumq; uariatio (saluo sensu) non tollit efficaciam formę. Alii uero dicunt, quod minima mutatio tollit: quia in his uerbis sic ordinatis data est virtus: sed (sicut tactũ fuit supra Dist. 1.) melius est uiam mediam tenere: unde quæ ibi dicta sunt, hic etiam supponenda sunt.

Superius distin. 3. art. 2. q. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Quid res, quidve sacramentum est in Eucharistiæ sacramento?

CONSEQVENTER, quantum ad secundum articulum quæritur de sacramento Eucharistiæ quantum ad significationem. Et circa hoc quæruntur duo. Primò quæritur, quid sit ibi res, qd sacramentũ. Secũdò q̃ritur de unitate huius sacri.

CIRCA primũ proceditur sic. Magister dicit, quòd aliquid est ibi sacramentum tantũm, ut species uisibilis: & aliquid res tãtũ, ut corpus Christi mysticũ: & aliquid res, & sacramentum, ut corpus Christi uerum: quod est res primi, & sacramentũ tertii. Et uidetur primò, q̃ species uisibilis non sit sacramentũ corporis, quia sacramẽtum natura sẽ debet habere similitudine ad rẽ: sed spẽs nõ habet similitudinẽ: qa ta corpus Christi uerũ, q̃ mysticum, est totum heterogeneũ, sed species homogeneneũ: ergo &c. Si dicas, q̃ species cõponitur ex pluribus granis: hoc nihil est, quia illa non sunt heterogenea, sed uniformia uel homogenea. Præterea. Species est accidens: ergo non cõponitur. ITEM. Sacramentum nouæ legis efficit: sed species nullã habent omnino operationẽ respectu contenti: ergo non sunt sacramentũ. ITEM. Quod corpus Christi uerum non sit sacramẽtum corporis mystici, uidetur, quia sacramentum est, signum; signum autem est qd se offert sensibus: sed corpus Christi, ut est sub illis speciebus, nõ offert se sensibus: ergo &c. ITEM. Si est sacramentum: ergo signũ ex institutione significans: sed corpus Christi uerum non est institutum ad significandum mysticum, nec debet institui, quia est nobilius sicut caput toto corpore: ergo non est sacramentum. ITEM. Obiicitur de mystico, q̃ non sit res, quia res cuiuslibet sacramenti est aliqua gratia, quia dicitur sacramentum inuisibilis gratiæ uisibilis forma: ergo cũ corpus mysticum nõ sit gratia, non est res huius sacramenti. ITEM. Res cuiuslibet sacramenti no.le. est effectus eius: sed corpus Christi mysticum non est effectus huius sacramenti, quia effectus non præcedit causam; sed corpus mysticum præcedit sacramentum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Panis, & unum species uisibiles signa sunt corporis Christi ueri, ac mystici: at corpus uerum res est panis, & uini: causa uero & signum corporis mystici.

RESPONDEO. Sicut dicit Magister, tria sunt in hoc sacramẽto, species uisibilis, corpus Xpi uerum, & corpus mysticũ. Et secundum qd dicit Hug. Primũ est signum secundi, & tertii. Secundũ est res primi, & signũ, & causa tertii. Et tertiũ est res secundi, & ueritas primi: unde reperitur hic rõ efficiendi, & significandi; unde est factum no.le. *Lib. 2. par. 8. cap. 7.*

AD ILLVD, quòd obiicitur, qd debet habere similitudinem. Dicendum, q̃ species cõparationem habet ad materiam cõponentẽ, siue ex qua constat, quia est ex granis: & comparationẽ habet

habet ad effectum cõsequentẽ, siue quem dat, qui est cibare. Si ad materiam, sic ex granis purissimis adinuicem unitis: & sic habet similitudinẽ cum corpore mystico, quod cõstat ex fidelibus puris, fide & charitate copulatis. Et si obiicias, quòd est diuersarũ operationũ, non ualet, quia uniuntur, ut consimiles in unitate fidei, & charitatis. Si autẽ comparetur ad effectũ, qui est cibare, tunc habet similitudinem ad corpus Christi uerum, qd est uere cibus. Potest tamen dici, q̃ ad utrumque cõparetur rõne eorum, ex quibus conficitur, quia corpus Christi uerum est ex purissimis sanguinibus, & corpus Christi mysticum ex puris fidelibus. Quòd autem hic membrorũ significetur uarietas, hoc est per accidẽs. f. rõne corporis Christi, qd traxit de Virgine, qd ẽ corpus organicũ. Et si obiicias, q̃ species non componitur, nec reficit. Dicẽdum, q̃ retinẽt idiomata substantiæ, q̃ prius ibi fuit, & rõne illius sunt signa conuenientia. AD ILLVD, q̃ obiicitur de causalitate. Dicendũ, q̃ illud, quod est sacramentum tantum, si cõparetur ad medium, per se non habet rõnem efficiendi aliquã, uel causandi, nisi adiuncto uerbo, ut patet i aqua respectu characteris: sic in speciebus respectu corporis. Similiter si cõparetur ad tertium, habet rõnem efficiẽdi mediante secundo, ut ablutio exterior cum charactere. Similiter hic species exteriores rõne corporis Christi ueri interius cõtenti, qd unit & incorporat. AD ILLVD, qd obiicitur de corpore uero. Dicendum, q̃ ex se habet naturalem aptitudinẽ ad representandum. Qd autem representet, hoc non cõuenit ei secundum se, sed prout subest speciebus uisibilibus institutis: & quantum ad hoc est signum uisibile institutum uoluntariè in altero, non in seipso: nec ad significandum est institutum secundũ se, sed ad efficiendum in se tãquam nobis iusta ad significandũ uerò ut e cõtentũ in altero: & hoc nihil derogat sibi. AD ILLVD, qd obi de corpore mystico, q̃ nõ est res. Dicendũ, q̃ res huius sacri non dr corpus mysticũ rõe partiũ, sed rõne uniõis: & illa unio est gra, & effectus sacramenti. Si obiicias, q̃ effectus sequitur causam. Dicendum, q̃ unio in corpore mystico potest esse dupliciter, uel ab unitate uirtutũ contingentiũ, uel a gra sacramentali, secundũ quam sumentes magis Christo incorporantur: & sic per consequẽs magis adiunuicem uniũtur. Prima præcedit, & non est res: secunda sequit, & est effectus, & res huius sacramenti: & sic patet illud.

QVAESTIO II.

An sacramentum Eucharistiæ unũ sacramentum sit, uel plura?

DE unitate huius sacramẽti. Et q̃ sit unum sacramentũ, ꝓbatur, quia Amb. dicit q̃ simplex est sacramentũ: sed hoc est sacramentũ: ergo simplex: ergo unum. ITEM. Rõne uidetur, qa hoc sacramẽtũ unius effectus ẽ causa, & ad unũ ordinat: ergo est unum, & non plura. ITEM. Tantum septẽ sunt sacra: sed si hoc nõ esset unum; essent sacramẽta plura, q̃ septem: ergo &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

CONTRA. In collecta, Purificemus (quæsumus domine) sacramẽta, q̃ sumpsimus: & i multis aliis locis: ergo &c. ITEM. Signata in hoc sacramento sunt plura, s. corpus Christi uerum, & corpus Christi mysticũ, quæ oĩno habent differente unitatẽ. Nã corpus Christi uerũ est unũ unitate integritatis, sed corpus mysticũ est unum unitate formæ aggregationis: ergo &c. Si dicas, q̃ sunt ad inuicẽ ordinata ita q̃ unum per alterum: obiicitur, qa plura sũt significata immediate, & ex æquo, ut corpus, & sanguis. Si dicas, qd̃ sunt annexa: hoc nõ soluit, qa in ueritate sacramenti nõ sunt ut annexa. ITEM. Sacramentũ est signũ essentialiter: sed purificato superiori purificatur inferius: sed in Eucharistia sunt plura signa: ergo & plura sacramẽta. Si dicas, q̃ plura sunt signa ratione specierum: sed unum significatũ: & iõ unum sacramentum. Contra. In nomine est uox, & significatum, sicut in sacrameto: sed Marcus, & Tullius, & si idem significent, tamẽ diuersa sunt nomina: ergo in sacrameto isto, & si idẽ sint res, plura tamẽ debẽt dici sacramenta. ITEM. Ista duo constituunt sacramentũ, uerbũ & elementum: elementum in rõne materialis, & uerbum in rõne formalis: ergo ubi plura uerba, & elementa, ibi plura sacramenta: sed sic est in proposito. Si dicas, quod ordinata sunt ad unum: & ideo sunt unum. Contra. Causa uniuersalis, & particularis ad unum effectum ordinantur: nec tamen sunt una causa, sed plures causæ: ergo &c.

RESOLVTIO.

Vnum est sacramentum Eucharistiæ, non unitate simplicitatis, sed integritatis & signi.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ unitas sacramenti non est unitas simplicitatis: constat. n. ex uerbo, & elemento, sed integritatis: nec integritatis absolutæ, sed in comparatione, quia non unitur in tertio tãquam in forma, sed tanquam in signo. Quoniam ergo hoc sacramẽtum q̃uis duo signa contineat, & duo uerba, quia tamen ex his perfectum resultat signũ, & ordinatum ad unum, scilicet ad unionem corporis mystici: ideo est unum sacramentum. Ratio autem talis integritatis, & ordinationis unius dispositiuè uenit a natura, quia nec panis est per se plenè reficiens, nec uinum, sed utrumque: & una plena refectio in natura uenit ex utroque & ita disposita sunt ad unam refectionem signandam. Sed completiuè uenit ab institutione diuina, quæ una institutione hæc duo signa ordinauit ad significandã unã perfectã refectionẽ: & iõ unum sacramentũ rõne naturæ, & institutionis diuinæ. Vnde qa ex pluribus integratur, iõ Greg. materialiter loquendo in collecta dicit, sacramenta. Quia ueró una ordinatione ordinatur: ideo statim dicit. Et præsta, ut hoc tuum sacramentũ &c.

ET SIC PATET illud Gregorii. AD ILLVD, quod obiicitur, quod plura sunt signata. Dicendum, quod unum est propter alterum, & per alterũ, quia uerũ signat mysticũ. AD ILLVD autem, qd̃ obiicitur de sanguine. Dicendum, q̃ annexa unt: Vnde sicut oblatio agni, & eius sanguinis nõ sunt duæ oblationes, uel sacrificia, sic in proposito intelligendum. Et si illud, nõ sufficit, dicendum, q̃ ordinantur ad unũ significatum ultimum. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ sunt plura signa. Dicendum, q̃ integraliter loquendo, & materialiter, uerum est: quia plures species, sed tamen unum signũ integrum, sicut ostensum est: non sic diuersæ uoces sunt unũ nomẽ, immo diuersas rationes habent innotescendi, & diuersas institutiones: ideo plura nomina. Si autẽ unã haberẽt institutionem, unum esset nomen, sicut hoc nomen, Bonauentura, & hoc nomen, Bonushomo. AD ILLVD, similiter patet responsio, qa quamuis sint duo uerba, & elementa: unum tamẽ sunt sacramentũ: qa uerbum, & elementũ nõ conueniunt ad unũ sacramentũ nisi ratione institutionis ordinãtis ad unũ: qa ergo hic est institutio, illa plura ad unum ordinãs, ideo unũ sacramẽtum. PER HOC patet, q̃ nõ est simile de cã uniuersali, qa non tantùm ad unũ effectũ causæ particularis ordinãtur uniuersalis, sed ad multos alios. Sed hæc duo ad unũ pfectũ sacramentũ ordinãtur. Perfectũ (inquam) quantùm ad significationẽ, qa in neutro saluatur rõ perfectæ refectionis naturalis per se, sed in utroque simul, ut tactum est.

Consen. S. Tho. 3. par. q. 72. ar. 2.

DISTINCTIO NONA.

De Eucharistiæ Sacramento per comparationem ad suscipientes, uel manducantes.

ET sicut sunt duæ res illius sacramenti, ita ẽt duo modi manducandi. Vnus sacramentalis, s. quo boni & mali edunt: alter spiritualis, quo soli boni manducant. Vnde August. Quid est Christum manducare? Non est hoc solum in sacramento corpus eius accipere: multi. n. indignè accipiunt, sed in ipso manere, & habere ipsum in se manentem. Spiritualiter. n. manducat, qui in unitate Christi & ecclesiæ, quam sacramentum significat, manet. Nam qui discordat a Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit: etsi tantæ rei sacramentum ad iudicium sui quotidie accipiat. Spiritualem manducationem. Aug. distinguens a sacramentali ait, Vt quid paras uentrem & dentes? crede, & manducasti. Credere. n. in eum, hoc est comedere panem & uinum. Qui credit in eum, manducat eum. Item, Quomodo manducandus est Christus? Quomodo ipse dicit, Qui manducat carnem meam, & bibit sangui-

De uerbis dñi. et hẽ de cõs. d. 2. 1. Quid est Christum.

Tract. 25. sup Io. Ro. tract. 26. sup Ioa. in tom. 9.

Aug. li. de remedio penit. c. 6. Quo. Ioa. 6. Aug. de Sacr. fideli. De cõs. d. 2. ca. qa pas sus §. dominus noster. De cõs. d. 2.

sanguinem meum, in me manet, et ego in eo. Si in me manet, & ego in eo, tunc bibit: qui uerò in me non manet; nec ego in illo: & si accipit sacramentũ, acquirit magnũ tormentũ. Itẽ. Nulli ambigendum est, tunc quemquã corporis & sanguinis domini participẽ fieri, quando Christi membrũ efficitur: nec alienari ab illius panis, calicisq; consortio, ẽt si antequam illum panem edat & calicẽ bibat, de hoc seculo in in unitate corporis Christi constitutus abscedat: quia illius sacramenti beneficio non priuatur, quando ille habere hoc, quod illud sacramentum signat, inuenitur. In illo enim sacramento corpus & sanguinem suum nobis commendauit, quod & fecit nosipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus. Item, Qui discordat a Christo non manducat carnem eius, nec sanguinem bibit: etsi tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi quotidie accipit.

De errore quorundam, qui dicunt a bonis tantùm corpus Christi sumi.

In 4. li. dialogorum. Sup Io. tra. 26 tom. 8. 1. Cor. 11. 2. Cor. 32. Augu. tra. sup Ioã. 6. post medium. tom. 9.

Hæc uerba & alia huiusmodi, ubi de spirituali manducatione agitur, quidam obtuso corde legentes, erroris caligine inuoluti sunt adeo, ut præsumpserint dicere corpus & sanguinem Christi a bonis tantùm sumi, & non a malis. Sed indubitanter tenendum est a bonis sumi, non modo sacramentaliter, sed & spiritualiter. A malis uerò tantùm sacramẽtaliter, idest, sub sacramento, scilicet sub specie uisibili carnem Christi de Virgine sumptã, & sanguinem pro nobis fusum sumi: sed non mysticam, quæ tãtùm bonorum est. Quod subditis probatur testimoniis. Greg. Est quidem in peccatoribus & indignè sumentibus uera Christi caro, & uerus sanguis: sed essentia, non salubri efficientia. Item. August. Multi indignè accipiunt corpus domini, de quibus Apostolus ait, Qui manducat, & bibit calicem domini indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Per quod docemur, quam sit cauendum malè accipere bonum. Ecce enim factum est malum, dum malè accipitur bonum: sic econtra Apostolo factum est bonum, cum bene accipitur malum, scilicet dum stimulus Sathanæ patiẽter portatur: Ergo et mala prosunt bonis, sicut Angelus Sathanæ Paulo: & sancta obsunt ma-

lis, bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Vnde qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: non quia res illa mala est, sed quia malus malè accipit, quod bonum est. Idem. Indignè quis sumens corpus Christi non efficit, ut quia malus est, malum sit, quod accipit, uel quia non ad salutem accipit, nil accipiat. Corpus enim & sanguis domini nihilominus erat in illis, quibus ait Apost. Qui manducat indignè, &c. His aliisq; pluribus apertè ostenditur, quòd etiam a malis uerum corpus Christi & sanguis sumitur: sed sacramentaliter, non spiritualiter. Aug. li. de baptis. cõtra Donatist. 5. ca. 8. in to. 7 1. Cor. 11

De intelligentia quorundam uerborum ambiguorum.

In gl. 1 Cor. 2. Quotiẽscunq;

Secundùm hos duos modos sumendi, intelligentia quorundam uerborum ambiguè dictorum distinguenda est. Ait enim August. Bonus accipit sacramentum & rem sacramenti, malus uerò sacramentum & non rem. Sacramentum hic dicit corpus Christi proprium, de Virgine natum: Rem uerò spiritualem Christi carnem. Bonus ergo utramque Christi carnem accipit: malus uerò tantùm sacramentum, id est, corpus Christi sub sacramento, & non rem spiritualem. Item. Non manducans, manducat, & manducans non manducat: quia non manducans sacramentaliter, aliquando manducat spiritualiter, & econuerso. Et qui manducant spiritualiter, ueritatem carnis & sanguinis dicuntur sumere: quia ipsam efficientiam habent, id est, remissionem peccatorum, pro qua uidetur orari cum dicitur. Perficiant in nobis domine (quæsumus) tua sacramenta, quod continent: ut quod nunc specie gerimus, rerum ueritate capiamus. Rerum ueritatem dicit ipsam efficientiam: quasi dicat, Per hæc sacramenta præsta, ut sicut sacramentaliter carnem Christi sumimus, ita spiritualiter sumamus. Vel petit sacerdos, ut Christus, qui nunc uere sub specie panis & uini sumitur manifesta uisione, sicut in essentia diuinitatis est, quandoque accipiatur. Constat ergo, a bonis & a malis sumi corpus Christi, sed a bonis ad salutem, a malis ad perniciem. In complenda missa. Greg. 1 Homil. paschæ. 9. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVPRA egit Magister de sacramẽto Eucharistiæ in se. Hic incipit agere per cõparationẽ ad manducantem. Et quoniam circa manducationẽ eucharistiæ dupliciter fuit erratũ, & quantũ ad manducantem, & quantũ ad cibũ, q̃ mãducatur: ideo hæc pars hẽt duas partes. In prima Magister excludit errorem quantũ ad mãducãtes: qa dixerunt alij malos nõ mãducare uerũ corpus Christi. In secunda excludit errorẽ quantũ ad cibum, qa dixerũt alii, q̃ a nullis sumitur uerũ corpus Christi: & hoc facit infra Dist. 10. *Sunt item alij præcedentium insaniam, &c.*] Prima pars hẽt tres partes. In prima parte Magister dicit ueritatem. In secunda manifestat mentientes. ibi. *Hæc uerba, & alia huiusmodi, &c.*] In tertia dissoluit ex his locutiones multiplices. ibi. *Secundum hos duos modos sumendi, &c.*]

Dub.1. *Crede & manducasti, &c.*] Cõtra hæc Augustini uerba obiiciturcum.n.summa unio, & incorporatio sit in charitate: uidetur potius, q̃ deberet dicere, Dilige, & manducasti. q̃ crede. Respon. Dicendum, q̃ ipse intelligit de fide operante per dilectionem. Ratio autem quare magis dicit de fide, duplex est; quia fides respicit intellectum, & affectum: & ita vtroq; modo. Item. Alia ratio est, qa licẽt charitas perfectius dicat unionem, tamen proprietas manducationis magis in actu fidei inuenitur, quia credens masticat recogitando: sed diligens nõ incorporat, sed incorporatur.

Dub.2. *Credere enim in eum &c.*] Contra. Videtur falsum dicere, quia illud est spirituale, s. credere: hoc est corporale: ergo unũ nõ est alterum. Resp. Dicẽdum, q̃ hoc non est dictum per omnimodam idemptitatem, sed per æquipollentiam in effectu, quia idem facit, uel expressionem significationis: quia hoc signat illud: & sic patet obiectio.

Dub.3. *Qui uerò in me, &c.*] Videtur male dicere, quia cũ nemo sciat utrum maneat in eo: ergo nemo scit, utrum peccet, quando accipit sacramentum, ergo quilibet quãdo accipit, cõmittit se diseri mini. Respon. Verbum illud, intelligendũ est de eo, q̃ scit se esse extra Christum, ita q̃ plura signa, & fortiora habeat ad oppositum, quam ad propositum. Nam si probabilia signa habeat de gratia, sufficit sibi ad hoc, q̃ peccatum nõ incurrat, quia nõ incurrit contemptum: quamuis non tantùm se disponat, quod Deus accepter omnino.

Dub.4. *In illo enim sacramento, &c.*] Videtur male dicere: quia si nos sumus res sacramenti: ergo cum recipimus rem sacramenti, manducamus nosmetipsos, quod est omnino inconueniens, ut uidetur. Respon. Dicendum, q̃ nos sumus res huius sacramenti nõ simpliciter, sed inquantùm sumus membra: siue inquãtùm sumus uniti ipsi capiti: unde sacramentũ illud, signat unionẽ corporis Christi per comparationẽ membrorũ adinuicẽ, & ad caput: quando ergo nos sibi uniuit, fecit nos. i. ipsam unionẽ rẽ huius sacramẽti, qa nobis rẽ sacramenti tribuit: q unio quotidie

die in nobis crescit, & meliorat: secundùm, q̃ deuotè sacramentum suscipitur.

Dub.5. *Qui manducat, &c.*] Quæritur hic, quid sit manducare indignè. Respon. Dicendum, q̃ triplex est dignitas secundùm, qd distinguit Glo. 1. Cor. 9. q̃ facit hominem accedere indigne: indignus est, qui non deuota mente accedit ad eucharistiam, uel in uoluntate peccandi manet, uel q̃ aliter celebrat mysteriũ, quã a Christo institutum est. Ex hoc elicere possumus triplicẽ indignitatẽ. Prima, q̃ est in memoria. Secunda in uoluntate. Tertia in opere. Prima respicit peccatum præteritũ, de quo non pœnitet: & hæc uocatur indeuotio. Secunda respicit peccatũ futurũ, quod proponit facere: & hanc uocat uoluntatẽ peccandi. Tertia respicit peccatum præsens: & hęc est quando aliter celebrat mysterium, ita q̃ actu peccat dũ cõficit. Et hęc indignitas secundùm triplicẽ differẽtiam inducit contẽptum, ac per hoc facit accedere indignè, & ita actu peccare.

Dub.6. *Factum est malum, &c.*] Videtur male dicere, qa corpus Christi, & ipse Christus est bonũ secũdùm se: ergo nõ põt fieri malũ aliquo modo. Respõ. Dicendum, q̃ sacramẽtum dicitur fieri malũ nõ in se, sed ifti: & iavt cõparatum ad hoc, cõparatur p sumptionẽ, & manducationẽ: & ita uult dicere, q̃ sumere corpus Christi, qd erat bonum in genere siue in se, per circunstantiam factum est malum, non in quantùm ipsum, quod sumitur, sed actus sumendi.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An duo tantùm sint modi manducandi Christum in sacramento Altaris?

AD intelligentiã eorũ, quę Magister determinat in præsenti Dist. duo principaliter quæruntur. Primo q̃ritur de manducatione in generali. Secundò in speciali per cõparationem ad malos. Circa primum q̃runtur quattuor, primo quæritur de modis mãducãdi, quos ponit Magister duos. s. sacramentalẽ, & spiritualẽ. Secũdò, qd sit manducare spiritualiter, siue pro quanto dicatur qs mãducare spiritualiter. Tertio, quid sit manducare sacramentaliter, siue pro quãto qs dicatur manducare sacramentaliter. Quarto, utrum Christus manducauerit utroque modo.

QVOD duo debeant esse modi manducandi. s. sacramẽtalis, & spiritualis, secũdùm q̃ Magister dicit, ostenditur. Primò auctoritate canonica Ioan. 6. Qui manducat me, uiuit propter me. Hic tangitur modus spiritualis. Sed prima ad Corin. 11. Qui manducat indigne, iudicit sibi manducat. Hic tangitur ęlius modus, qui non est spiritualis: ergo manducatio corporis Christi multiplex est. Item. Auctoritate August. Spiritualiter manducat, qui in unitate Christi, & ecclesiæ, quã sacramẽtum signat, manet: qui autem discordat a Christo, nec carnẽ Christi manducat: nec sanguinem bibit: et si tantæ rei sacramẽtum ad iudicium

Cap. 6.

Cap. 11 Vide Tract. 26. in Io. paulò post medium. Tom. 9 et refertur de cõs. d. 2 c. Panẽ & alia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicũ quotidie accipiat. ITEM. Hoc ipsum ostenditur ratione, quia cum duæ sint tantùm res huius sacramẽti, & possibile sit unam accipere sine alia: ergo sunt duo modi distincti. ITEM. Manducatio dicit usum sacramenti: ergo cum sit hic sacramẽtum interiùs, & exteriùs, patet ꝙ sunt duæ mãducationes.

CONTRA. Videtur, quod nõ nisi una, quia ubi unũ propter alterum, ibi unum tantùm: ergo si sacramentalis est propter spiritualem, uel ad spiritualem sicut signum ad signatum: ergo una tantùm mãducatio. ITEM. Caro Christi est uerè cibus: ergo sicut lucis est illuminare, ita carnis illius est cibare: sed non corporaliter, ergo spiritualiter: sed qui recipit sacramentaliter, recipit carnem, & sic cibatur spiritualiter: ergo unus tantùm est modus manducandi, scilicet spiritualis. ITEM. Ostenditur, ꝙ sunt plures modi, quia sicut dicitur supra Distinct. 4. quidam recipiunt in baptismo rem tantùm, quidam sacramentum tantùm, quidam utrumque: ergo tres modi: eadem ergo ratione & hic sunt tres manducationes. ITEM. Triplex est unio, in natura, in fide, & in charitate: sed unioni fidei respondet manducatio sacramentalis, & unioni charitatis spiritualis: ergo erit tertius modus respondens unioni in natura. ITEM. Triplex est in nobis uirtus theologica, & quælibet suo modo unit: ergo cum aliquis modus manducandi respondeat fidei, aliquis charitati, aliquis similiter respondebit spei.

RESOLVTIO.

Si attendantur genera manducantium, rerumq; quæ in Eucharistia comprehenduntur: duo prorsus sunt, nec plura, nec pauciora erũt manducationum genera.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ duplex est modus mãducandi: cuius distinctio oritur a triplici principio, uidelicet a dispositione sumentiũ. Quia quidam accedunt male dispositi: & hi manducant sacramentaliter. Quidã bene: & hi spiritualiter. Viteriùs secundo oritur distinctio a modo sumẽdi. Quidã.n. suscipiunt ore corporis: & hi sacramentaliter. Quidã uerò ore cordis: & hi spiritualiter. vnde sed'm duplex os duplex est mãducatio. Tertio oritur distinctio ab ipso sacro, qa duplicẽ hẽt rẽ, quarũ una pt recipi sine altera: ita, sicut duplex est baptismus fluminis, & flaminis a duplice re: sic ẽt duplex modus mãducãdi. Et hoc ultimũ est, & completiũ: quia una res põt sumi sine altera.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, qd ubi unum propter alterum. Dicendum, quòd hoc uerum est, si sit ibi unum propter alterum, quod nõ queat separari: sed cum separatur, tam nõ remanet unum. AD ILLVD, quod obiicitur, quod caro semper cibat. Dicendum, quod actus ille semper respicit dispositionem suscipientis, sicut illuminare: vnde sicut geminatur dispositio, sic & modus manducandi.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod tres sunt modi in baptismo: & sic &c. Dicendum, quod ille tertius modus nõ distinguit nisi materialiter tantùm ab aliis duo-

duobus. AD ILLVD, quod obiicitur de unione naturæ. Dicendum, ꝙ mãducatio respicit actũ personæ, ideo secundùm naturã est manducatio, sed presupponitur. AD ILLVD, qd obiicitur de spe, dicunt quidam, quod non unit, qa spes proprie est futuri: tamen dicendum, ꝙ iste manducationes non distinguũtur, secundùm uirtutes, qua manducatio spiritualis est secundùm fidẽ, & charitatem, sed secundùm sacramenti: unde omne sacramentũ, qd quidẽ habet res duas, pt recipi sacramentaliter, & spũaliter.

QVAESTIO II.

Qui sit corpus Domini spiritualiter manducare.

QVID sit manducare spiritualiter: siue pro quanto dicatur quis mãducare spiritualiter, Et ꝙ credere sit spiritualiter mãducare; uidetur autoritate domini Ioã. Nisi manducaueritis carnẽ filii hois, non habebitis uitã
Cap. 6. æternam. Et Ioh. Qui credit in me, ẽt si mortuus fuerit, uiuet.
Cap. 11. Si ergo uita spiritualis nõ est sine manducatione spirituali, & uiuere est in nobis per fidem: ergo uel credere est manducare, uel non sine manducatione.

ITEM. Videtur expressius auctoritate Aug. quam etia ponit magister in litera. Crede, & manducasti: sed constat, quod hoc nõ intelligitur sacramentaliter, ergo spiritualiter: & sic &c. ITEM. Quandocumque aliquis interiùs sanatur, dicitur spiritualiter baptizari ergo a simili, quandocumque aliquis spiritualiter masticat, & reficitur, spũaliter mãducat: sed hoc ẽ pactũ fidei deuotæ, ubi ẽ discussio & spiritualis refectio: ergo &c.

CONTRA. Si credere est spiritualiter manducare, cum multi peccatores & credant, & aliquam deuotionem habeant, uiderur ꝙ secundùm hoc spiritualiter manducent: hoc autem est contra Aug. qui dicit, ꝙ nullus spiritualiter manducat, nisi qui est mẽbrum Christi, & manet in Christo. ITEM. Si actus fidei etiam cum charactere sufficit ad spiritualem manducationẽ: ergo omne, quod credimus, & diligimus, manducamus: ergo cum multa alia credamus, quàm hoc sacramentum, uel rem huius sacramenti, uidetur ꝙ mãducatio spiritualis sit omnium articulorum: qd nemo sane mẽtis concederet: & ꝙ manducatio nõ sit huic sacramẽto, & rei propria. ITEM. Mãducatio spiritualis est dicta ad similitudinẽ materialis: sed qui comedit materialiter, incorporat sibi cibum: qui autem credit, & diligit Christum, incorporatur Christo: ergo potius manducatur, quàm manducet: ergo uidetur, ꝙ mãducatio spiritualis, qua quis mãducat, in actu fidei, & charitatis non consistat.

RESOLVTIO.

Spiritualiter Christum tunc quis uerè manducat: dum illum pro se in pretium ad redimendum, & in cibum ad reficiendum gratis traditum agnoscit: ita ut tanta charitate consumptus, eidem prorsus spiritu & mente transformetur.

RESPON. Dicendũ, ꝙ mãducatio primò, & propriè in corporalibus inuenitur, & ab illis ad spiritualia est trãslata: & ideo si uolimus accipere rectã mãducatio non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nē spiritualem, necesse habemus ad propriam acceptionem uocabuli uera transferre. Notandum ergo, q̃ licet multiplex actus sit in manducatione corporali annexus, & consequens: iste tamē duplex est, q̃ est de integritate, masticatio. f. & incorporatio: ut patet aspicienti. Si ergo ratio mādūcationis congruē transfertur ad spiritualia, oportet hæc duo in ea repeiri: & secundùm ea, in quibus hæc duo consistunt, manducatio spiritualis attenditur. Spiritualiter ergo masticatio est recogitatio cibi, scilicet carnis Christi pro nobis expositæ in pretium ad redimendum, & cibum ad reficiendum. Incorporatio uerò attenditur, dum recogitans, charitatis amore ei, qd̃ cogitatur, iungitur, & sic incorporatur: & dū incorporatur, reficitur, & magis assimilatur.

AD HOC ergo, quòd quis spiritualiter manducet, requiritur recogitatio fidei, & affectio charitatis. In primo.n. est masticatio, in secundo incorporatio: & ex his duobus integratur spiritualis manducatio. Concedo ergo q̃ non sufficit qualiscumque fides, sed necessariò fides operās p̃ dilectione: & de hac currunt tres rationes ad primam partē.

AD ILLVD ergo, quod primo obiicitur in oppositum de fide informi. Dicendum, quòd uerum est q̃ illa non sufficit. AD ILLVD, quod obiicitur, quod secundùm hoc omnes articulos manducamus. Dicēdum, quod proprie loquendo nō quęcunque discussio, & recogitatio fidei dicit masticatio, sed illa q̃ est cibi: & ideo nō quilibet actus credendi manducare nos facit, nisi illē sit, qui est ipsius carnis Christi pro nobis ad redimendū expositæ, ubi fuit eius decoctio, & reficiendi ubi uera cōsistit refectio. AD ILLVD, quod obiicitur, de assimilatione. Dicēdum, q̃ non est omnimoda similitudo: est tamē similitudo sufficiēs ad translationem: quia sicut hic corporaliter est masticatio & incorporatio, ita & in manducatione spiritualis: sed in hoc est dissimilitudo, quia in corporali manducās conuertit in se cibum, qa dignior, & nobilior est cibo. In spirituali est econtrario, quia cibus est nobis dignior, & perfectior, & completior: ideo potiùs in ipsum immutamur, & incorporamur, quā econuersi. Ratio ergo non ualet, quia non est omnino simile: & in translatione non oportet omnimodam attendi similitudinem, sed sufficit reperire aliqualem.

QVAESTIO III.

Quid sit corpus Christi sacramentaliter manducare.

QVID sit manducare sacrāmentaliter: siue pro quātō aliquis dicatur manducare sacramentaliter: & quæritur utrū sufficiat sola actio corpalis? Et qd̃ sic uidetur per simile: qui.n. mergitur, forma sacramēti baptismi seruata, si non habet aliquid resistens, baptizatur sacrāmentaliter: ergo uidetur similiter q̃ manducet sacramentaliter, qui recipit corporaliter ipsum sacramentū. ITEM. Sola spiritualis masticatio, & incorporatio reficit mādūcationem spiritualem: ergo videt, q̃ sola degustatio, siue masticatio specierum faciat manducationem sacrāmēntalem. ITEM. Minima dispositio, q̃ possit haberi ad hoc sacramentum, est fides informis: sed sine hac potest manducari sacrāmēntaliter: ergo uidetur quod sola actio corporalis sufficiat. Probatio minoris. Hæreticus sacerdos potest conficere, sicut infra ūidebitur: sed nō minus est conficere, quām sacramentaliter sumere: ergo hæreticus potest sacramentaliter sumere: ergo sine fidei actu potest sacramentaliter manducari: ergo sola actione corporali. ITEM. Quæcūque inseparabiliter sunt unita, quādiu sunt i nullo actu, separantur: ergo qui sumunt, & manducant unum, & alterū: sed species cōtinent corpus Christi uere: ergo qui species comedit, comedit corpus Christi: sed nō comedit ex hoc spiritualiter: ergo sacramentaliter saltem.

Di. 13. ori. 1. q. 1.

CONTRA. Ad actū sacramentalem requiritur intentio, sicut supra probatum est: & si qs uerba diceret, & non intenderet cōficere, non conficeret: ergo q̃ manducat, si nō intendat, sacrāmēntaliter nō manducat. ITEM. Fides est fundamentum omniū sacramentorum maximē huius, Mysterium fidei: ergo si aliquis degustat, & non credit, non sumit: ergo sacrāmēntaliter. ITEM. Duo sunt de integritate sacrāmēti. f. significatio, & sanctificatio: ergo ad hoc quod aliqua ratio sacramenti saluetur, necesse est aliquod istorum reperiri: sed ei, qui non credit sacramentum, nec significat, nec efficaciā sanctificationis præstat: ergo talis nullo modo mādūcat. ITEM. Si sola masticatio corporalis sufficeret, tunc mus, & angelus assumpto corpore, & homo ignorans, sacramentaliter sumerent, quorum quodlibet est inconuenies: restat ergo qd̃ non sufficit: Est igitur q̃stio qd̃ requiratur.

RESOLVTIO.

Sacramentaliter Christum manducare nil aliud proprium est, quam sacramentum ut sacramentum sumere.

RESPONDEO. Dicēdum, quòd sacramentaliter manducare, est manducare sacramentum, & ut sacramentum. Quoniam.n. sacramentaliter manducare est dispositio actus manducandi, ideo ad hoc q̃ actus sit sacrāmētalis, necesse est, quòd respiciat ipsum sacramentum. Ad hoc aūt, quod aliquis manducet sacramentum manducando species, duo exigūtur. f. cibi existentia, & eius ad cibarum naturalis cōuenientia. Primum exigitur, quia si nō præcesserit sacramenti confectio, non potest sequi mādūcatio. Secūdum exigitur, quia cibus iste solis hominibus est cōcessus: unde sicut homo solus baptizatur, ita corpus Christi sacramentaliter a solo homine manducatur: & sicut solus homo suscipit sacramentū baptismi, ita solus homo suscipit sacramentum eucharistiæ. Ad hoc uerò quòd manducet ut sacramentum, necessaria est intentio, & intentionis regulatio, uel secundum fide, quæ est in ipso: uel secundum fidem, quæ est in altero. Intentio (inquā) necessaria est: nam si quis uet ad mensam, & intenderet corpus reficere, & aliquis pro pane communi sacrāmētum sibi sicut panem offerret, & ipse intēderet omnino cibum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibum corporalē sumere, nemo diceret, eum sacramentaliter mā ducasse. Necesse est etiam, ꝙ illa intentio dirigatur uel secūdum fidem, quæ est in ipso, uel in altero: quia uel oportet quōd credat, quōd sub illa specie aliquid spirituale lateat, qd̄ sumere intēdat uel oportet, quod saltem intendat sumere, ꝙ alios credere existimat, quamuis ipse non credat. Vnde credo, quod si aliquis hæreticus intendit accipere, qd̄ æstimat ecclesiā credere esse corpus Christi, quamuis nō credat, sacramētaliter tamen comedit: quia quamuis intentio sua non copuletur, nec attingat rē sacramenti ꝑ propriam fidem; attingit tamen mediante fide aliena. unde sacramentaliter comedit, quamuis nō ita attingat sicut ille, qui credit fide propria. Et sic patet pro quanto dicatur sacramentaliter manducare. si quia sacramētum primum uerē existit, & ipse, qui manducat illud ut sacramentum sumere intēdit: siue qa credit esse uerū sacramentū, siue qa existimat alios credere.

AD ILLVD, ꝙ obiicitur, quod sufficit sola manducatio corporalis. Dicendū, ꝙ falsum est: sicut ostendunt rationes ad oppositum, immo quatuor exiguntur, sicut tactū est. AD ILLVD, quod obiicitur de mersione. Dicendum, qd̄ non sufficit in adulto, sicut prius dictū fuit, nisi adsit intentio regulata a fide uel in se uel in alio: sic & in proposito. AD ILLVD, quod obiicitur de spirituali manducatione. Dicendum, quod non est simile, quia i actu fidei, & charitatis semper spiritualis res attingitur; & ita res spirituales nō frustratur. Sed cū quis manducat corporaliter, potest esse quōd nō attingat aliquid, qd̄ spiritualiter subest, nec intellectu, nec affectu, nec per se, nec per alterum, & ita non manducat ut sacramentum: & sic patet illud. AD ILLVD, quod obiicitur de fide informi. Dicēdum, qd̄ falsum est, quia minor est cognitio estimationis, quām fidei: & minus est intendere facere quod alius facit, quām intendere quod credit: & quia dispositio aliqua est, ideo aliquo modo est manducatio sacramentalis, quamuis non ita plene. AD ILLVD, quod obiicitur de inseparabilitate. Dicendum, quōd inseparabilia sunt quantūm ad sitū, nō tamē sunt inseparabilia quātūm ad tactum: potest enim qs percutere, & perforare, & frangere speciem: & tamē nihil facit circa rem: ita, & manducare. Et quoniam sacramentum dicit cōparationem ad rem, nihil debet attingere sacramentaliter, nisi et attingat rem, & hoc potest esse sicut uisum est: & ideo non sufficit solum speciem mādūcarē ad manducationem sacramentalē, nisi attingat rem per intentionē regulatam aliquo genere cognitionis, scilicet uel existimationis, uel fidei informis, uel fidei formatæ, uel etiam scientiæ certæ, ut in Christo.

QVAESTIO IIII.

An Christus sumet eum spiritualiter, tum sacramentaliter manducauerit?

VTRVM Christus mādūcauerit quolibet suprādictorum modorum. Et quod sacramentaliter uidetur Leuit. Cumque de sanguine

cap. 8.

sanguine arietis. Glos. Esicii. Primo sacerdos, deinde filii sanguine intingebātur; qa Christus in cœna prius sanguinem accepit, deide discipulis dedit. Et rursus ibidē dicit Glos. Bibit, & aliis bibere dedit. ITEM. Rōne uidetur quia baptismū accepit in exemplum: ergo si hoc sacramentum est magis arduum, ergo de hoc magis exemplum dare debebat. ITEM. Quod spiritualiter manducauerit, uidetur: qa spiritualiter mādūcatur per cognitionē, & dilectionē: sed Christus summe se cognoscebat, & diligebat: ergo &c. ITEM. Xps erat adhuc uiator: ergo adhuc debebat uiaticō: sed corpus Christi spiritualiter est uiaticum: ergo &c.

CONTRA. Quod non manducauerit spiritualiter uidetur: qa ubi est spiritualis manducatio, ibi est unio: ubi autem unio ibi diuersitas nulla est: ergo cū idē non differat a se, patet qd̄ Christus non comedit spiritualiter, cum fuerit idem sibi. ITEM. Vbi est spiritualis manducatio, sacramentum habent spiritualem effectum: sed in Christo non habuit talem effectum manducatio: ergo &c. ITEM. Quod nō sacramentaliter manducauerit uidetur, quia manducare sacramētaliter est manducare sacramētum sub uelamine: sed Christus sub uelamine non manducauit: ergo &c. minor patet, quia aperte totum cognoscebat. ITEM. Si sacramentaliter tantum, cum iste sit modus debitus malis, ipse autē aut sumpsit optimo modo, aut nullo modo sumpsit: & iste modus non est optimus: ergo non conuenit ei.

RESOLVTIO.

Sacramentaliter tantum sacramentum Eucharistiæ sumpsit Christus, nec adhuc rem: idque totum in exemplum.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ quidam dicere uoluerūt, ꝙ nullo modo sumpsit, quia sic nō cōpetebat. Veruntamen nunc cōiter dicunt, ꝙ Christus manducauit sacramentaliter, sicut dicit Esicius, qd̄ primus bibit, ne alii potum sanguinis abhorrerent. Sed de spirituali quidā dicūt qd̄ sic: dicunt. n. quod fuit ibi unio per actum amoris, & effectus fuit non in se, sed in membris: ut sicut Christus nō sibi meruit sed nobis: sic uirtute illius manducationis meruit, ut membra corporis sui magis unirentur sibi: sed si istum uerum esset, tūc haberet effectum in non manducante, & in dormiente. Amplius, ipso baptizato non sunt alii baptizati. Postremo; spiritualis mādūcatio dicit intentionē unionis mādūcātis ad mādūcatū actu uel habitu, quorū neutrū fuit in Christo. Propterea dicendum, ꝙ sicut baptismum tātūm sacramentaliter suscepit, & non rem: sic & hoc sacramentūm & hoc quidem in exemplum. AD ILLVD ergo, qd̄ obiicitur, ꝙ manducauit spiritualiter, qa fuit in eo cognitio, & dilectio. Dicendum, ꝙ hoc non sufficit nisi etiam sit ibi incorporatio, q̄ non potuit esse in ipso: qa non erat diuersus ab eo, cui incorporatur ista manducatio. AD ILLVD, qd̄ obiicitur, ꝙ erat uiator. Dicendū, ꝙ uerum est: sed nihilominus erat comprehesor perfectissimus, & nullatenus pote

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat proficere nec charitatis habitu, nec feruoris motu. Vnde est quod quis quantuncumque perfectus, dum tamen non sit beatus, si recipiat dignè sacramentũ, intẽditur in eo charitas motu, uel habitu. AD ILLVD, qd obiicitur, quod non manducauit sacramentaliter, quia nõ sub uelamine. Dicendum, qd ad plenam rationem sacramẽtalis mãducationis nõ oportet, quòd ueniat signum tanquam uelamen uelans, sed sufficit, ut ueniat tanquam significans: quod autem uelet, hoc est per accidens: quia oculus uidens non est illuminatus plenè. Vnde uelando illuminat, illuminando uelat. AD ILLVD, qd obiicitur, quod mali tantum comedunt sacramentaliter. Dicẽdum, quod aliquis sacramẽtaliter tantũm recipit, qa non est idoneus ad spiritualem efficaciam. Sed hoc potest duplici esse de causa: aut propter gratiæ plenitudinem: & hoc perfectiõis est, & in solo Christo fuit: aut hoc est propter ipsius ineptitudinẽ, & indignitatem, & sic est ĩ peccatoribus: & sic patet illud.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An iniqui ueraciter sumant corpus Christi?

CONSEQVENTER, qu autũm ad secundum articulum: quæritur de manducatione in speciali, siue de manducatione malorum. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primò quæritur, utrum mali sumant ueraciter corpus Christi. Secundò, utrũ ille, q̃ in peccato est ex certa scientia, manducet damnabiliter. Tertiò, utrum semper mortaliter peccet. Quartò quæritur, utrum peccet damnabiliter, qui corpus Christi dat ei, quem scit esse peccatorem.

QVOD mali sumant corpus Christi ueraciter, uidetur: quia ipse est in speciebus indiuidualiter: ergo cum sumant species, sumũt uerum corpus Xpi. ITEM. In baptismo, qui tantũm exterius abluitur, & nihil interius accipit, nullo modo baptizatur: ergo si mali rem interiorem aliquã non percipiunt, nullo modo percipiunt sacramentũ: sed percipiũt sacramentũ: ergo &c. ITEM. Aeque effugit dominus peccatum consecrantis, ut manducantis: sed non subtrahit se propter peccatũ consecrantis: ergo nec propter peccatum manducantis. ITEM. Non magis nobilis est filius in carne humana, quàm in propria natura: sed in propria natura non effugit malum hominem: immo etiam in quolibet est: ergo nec in humanitate.

CONTRA. Sap. Spiritus disciplinæ effugiet fictũ: sed non magis est mundus Spiritus ſſ. quàm Christus: ergo & Christus effugiet fictum, siue malum. ITEM. Sap. In maliuolam animam nõ introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: si ergo corpus peccatoris est talemo ergo introducit Christũ. ITEM. Exo. Manna scaturiebat in uasis eorum, qui indebitè colligebant: ergo si ueritas debet respondere figuræ, cum Christus non putrescat, saltem abiecedit. ITEM. Rõne uidetur, quia Christus secundùm suã ueritatẽ nõ est cibus uentris, sed mentis, ut dicit Magister, & Sãcti: ergo cũ non intret mentem peccatoris, nec uentrem: uidetur ergo qd peccator nullo modo sumat. ITEM. Summè sapiens nihil facit indecens: sed indecens, & inordinatum est, quòd tam nobile corpus intret in tam uile hospitium: ergo &c. ITEM. Quod Christus patitur se sumi a peccatore, aut est opus iustitiæ, aut misericordiæ. Iustitiæ non, qa peccator non est dignus. Misericordiæ nõ, quia misericordia facit, qd homini salubrius est: ergo cum omne, qd Deus facit, sit misericordia, & ueritas, uidetur q̃ peccator nullo modo sumat.

cap. 1.

cap. 1.

cap. 1.

RESOLVTIO.

Sumunt ita mali sicut boni; sed tamen sorte inæquali.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ sicut tangit Magister in litera, aliqui uoluerunt dicere corpus Christi uerum a malis non sumi: quia non decet tantam maiestatem, & carnem tam sanctã, & purã in corpus peccatis subditum introire. Vnde uolebant dicere, quod corpus Christi verum a speciebus abicederet, ex quo peccator ipsu labiis, & ore polluto cõtingeret. Sed quoniã hoc in errorem ducit: & manifestè est contra auctoritas Sanctorum: ideo communiter tenent Doctores fideles tanquam certitudinaliter uerum, quod in remedia; ad quæ est corpus Christi uerum, non est differẽtia inter iustum, & impium. Quia ipse dominus utriq; se offert nũc, sicut pro omnibus se tunc obtulit in cruce. Sed quantũ ad ultimum, scilicet unionem in corpore mystico, multũ refert, qa boni recipiunt indefructũ, mali non, immo potius damnum. Vnde concedẽdum, q̃ recipiũt rem sacramenti, quæ est corpus Christi uerũ, q̃ natũ est de Virgine, qd pepẽdit in cruce, qd a mortuis resurrexit, & est ĩ cęlis.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod spiritusanctus effugit, & de Sapientia. Dicendum, quod illud intelligitur, quantum ad effectum gratiæ gratum facientis, non quantũm ad substantiã. AD ILLVD, quod obiicitur de manna. Dicendum, q̃ illud præfigurabat malum, quod consequuntur suscipientes indignè, nõ aliquid: quod sit circa sacramentum. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est cibus mentis, nõ uentris. Dicendum, q̃ hoc non dicit, quia non inferatur in uentrem, sed quia uenter ex illo nõ cibatur, quia non digeritur corporaliter Christi caro, ut exinde alimentum ad membra singula dirigatur, sicut carnales discipuli intellexerunt: sed ueraciter reficit bonos. Sed peccator quidem licet uerum sacramentum recipiat, spiritualiter nõ reficitur: sicut fictus baptizatur, sed tamen nõ abluitur interius. AD ILLVD, qd obiicitur, q̃ indecens est, qd intret in peccatorẽ. Dicendũ, q̃ decentissimũ, & summæ misericordiæ, & dignationis est: quãuis indecẽs uideatur esse maiestati, nõ tamẽ Xpi humilitati, ob quã in cruce decentissimè fuit. Præterea nõ inquinatur p̃ hoc: nec et est in ipso peccatore, nisi qa est in specieibus sãctissimorũ symbolorũ.

AD ILLVD, qd obiicitur, utrum sit iustitiæ &c. Dicendum, qd misericordiæ. Quod obiicitur, quod est recipienti in malũ. Dicendum, quod sicut Dei benignitas occasionaliter rõne duritiæ peccatoris cõuertitur in irã: sic in proposito, licet sit misericordia: tamen peccator misericordiam in iram conuertit: sicut dicitur Rom. 2. An ignoras, q̃ benignitas Dei &c. *Cap. 2.*

QVAESTIO II.

An sumens in peccato mortali ad damnationem sumat?

VTRVM peccator, qui est in peccato ex certa scientia mãducet corpus Christi damnabiliter. Et q̃ sic uidetur. 1. Corin. Iudicium sibi manducat, & bibit: de malis loquitur. Et iterũ. Reus erit corporis, & sanguinis domini: ergo grauiter peccat. *Cap. 11*

ITEM. Aug. Mala prosunt bonis, ut angelus sathanæ Paulo: & bona, & sancta obsunt malis: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia qui proiiceret corpus domini in sterquilinio, grauissimè peccaret: sed non est maius sterquilinium, quàm homo peccator: ergo &c. ITEM. In hoc sacramento Deus offert gratiã homini: sed peccator accipiens in peccato opponit se gratiæ: sed qui repellit gratiam Dei, peccat: ergo &c.

CONTRA. Sacramentum illud est de bonis nobilissimis: sed nobilissimis bonis siue maximis, sicut dicit Aug. nõ contingit male uti: ergo nec hoc sacramento: ergo peccator non peccat sumẽdo. ITEM. Non egent qui sani sunt medico, sed q̃ male habet: ergo cũ peccator male habeat, peccator indiget hac medicinã: sed qui accedit ad medicinam, qua indiget, non errat: & si non errat, nõ peccat: ergo &c. ITEM. Nullus faciendo illud, ad quod tenetur, peccat: sed peccator aliquo tempore tenetur manducare: ergo non peccat. Si dicis, qd peccat, quia nõ debite facit, Cõtra. Actus est in præcepto, non modus manducandi: ergo &c. ITEM. Si manducare peccatum est: sed sicut peccator est indignus manducatione, ita & uisione: ergo peccat uidendo. *Lib. 2. de lib. arb. ca. 19. pau lò post initium*

RESOLVTIO.

Qui in peccato scienter sumit, tanto domino iniuriatur. Quicquid igitur impunis abibit? num non gehennæ ignis reus erit?

RESPONDEO. Dicendum, q̃ peccator sumit sibi corpus Christi ad damnationem: nõ quia ipsum corpus aliquam maculam det animæ, sed quia peccator ipsum contemnit, dum se præparare, cum immundus sit, negligit: & dominum in tam fœdum hospitium introducit. Et est ibi peccatum omissionis, in hoc, quòd se non parauit tanto hospiti suscipiendo. Et est peccatum contempus, quia Christo, quantum in se est, cõtumeliam facit. Ideo dicit Apostolus, qd reus est corporis, & sanguinis domini, quia ei contumeliam facit, & ipsum contemnit.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod hoc sacramento non contingit male uti. Dicendum, q̃ falsum est; quia non solùm sacramento, sed Deo contingit male uti: cum ipse diligitur, ꝓter aliud. Quare autem uirtutibus non contingit male uti? patet

patet; quia ipse sunt boni usus, & quibus utitur homo formaliter: contingit tamen malè uti ipsis uirtutibus ut obiecto: & sic in proposito intellige. AD ILLVD, quod obiicitur de medicina. Dicendum, quòd sicut corporalis medicina nocet imparato, sic spiritualis est imparato occasio nocumenti, quia medicina quærenda est cum ꝑparatione, non tantum corporalis, sed etiam spiritualis, illa .s. quæ nobilissima est. AD ILLVD autem dicendum, quòd non peccat ratione actus, sed circunstantiæ: sicut si aliquis eleemosynã daret in cõtemptum Dei, sic & ille peccat, quia bonũ malo modo facit. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd uidere sit peccatum, sicut manducare. Dicendum, q̃ non est simile. Primò quidem, quia non est tantæ irreuerentiæ uidere, sicut manducare. Secundò uerò, quia manducando sacramẽtum sumitur, & gratia offertur: & quando peccator ꝑseuerat in peccato tẽpore, quo dominus uiuificat ipsum personaliter, nõ tantum uocaliter, auget contemptum: iõ peccat mortaliter. Vnde dicendum, q̃ est peccatum in gustu propter duo .s. propter irreuerentiam, & ꝑ negligentiam, quia debebat se ꝑparare ad gratiam. In uisu quantũ ad neutrum est peccatum. In tactu uerò est medio modo: nã si est peccatum, hoc est solum propter irreuerentiã, quia non est ordinatum sacramẽtum, ut tactu det gratiã. Sed qui est immũdus, & fętidus spiritualiter, peccat si tangit, quia tantæ rei quantùm in se est, facit iniuriã. Distinguitur tamẽ in tactu, qa aut ꝑuenitur, & necessitas urget; utputa qa corpus Xpi in locum immundũ caderet, nisi colligeret: & hoc mõ si tangit, nõ peccat; qa non est irreuerẽtia: alias peccat. Et si tu obiicias, qd semper est peccatũ, qa Bethsamitæ uidentes arcam, sunt interfecti. Similiter Oza percussus est, qa arcã tetigit. Dicendum, q̃ hoc non fuit figura uidentiũ, & tangentium Christum: sed Bethsamitæ figuram gerunt simpliciũ huius sacramenti arcana uidere uolentium, qui propter tumoro sitatẽ frequẽter in fide pereũt, & moriuntur. Et Oza figuram gerit sacerdotum carnalium: q̃ in peccatis existentes, ad conficiendum accedunt. Nam aliqui dicunt; quòd noẽte cum uxore iacuit. Literalis autẽ ratio, quare illi interfecti sunt, est quia cõtra domini mandatũ fecerunt, qa dominus præceperat, q̃ nullus de plebe uideret arcam. Præceperat etiam, ut sacerdotes eã ferrent: & tunc quia utrique cõtra præceptũ domini fecerunt, ideo percussi sunt. Nunc autem dicẽdum est, qd quia gustus facit irreuerentiã, simpliciter peccat, qui gustat. Quia uerò in tactu est irreuerẽtia, licẽt nõ semper, nec tãta, iõ nõ tantũ peccatis & potest esse qd sine peccato faciat, quia in uisu irreuerẽtia nõ est: ideo nulla culpa, nisi aliqua conditio superaddita faciat culpam ex sua deformitate. *1. Reg. 6.* *2. Reg. 6.*

QVAESTIO III.

An peccator semper peccet in sumendo corpus Christi?

VTRVM peccator sumendo corpus Christi semper mortali-

Universidad de Deusto Biblioteca

taliter peccet. Et quod sic, uidetur: qa inter dignũ & indignũ nihil est mediũ: sed nullus peccator accedit dignè: ergo oīs peccator accedit indignè: & oīs talis peccat: ergo peccator semp peccat sumendo. ITEM. Oīs, q accedit, tenetur seipsum ppa-
1. Cor. 11. rare: qa dicit Apostolus. Probet autem seipsum hō: sed si ppa-rat se, facit φ in se est: & si hoc, tuc Deus facit qd in se est: & tunc nō est peccator: ergo si est peccator, & accedit, non se p parauit: ergo oīs talis peccat.

ITEM. Accipiens sacramentum, & non rem, fictè accedit: sed omnis peccator manens in peccato mortali, q accipit sacramētum, accipit illud sine re: ergo fictè accedit: sed q fictè accedit, peccat mortaliter: ergo, &c. ITEM.
Cap. 11 Sicut dr in Glo. 1 ad Corint. Indignè manducat, q accedit infideiis, uel indeuotus: sed oīs peccator est indeuotus, qa charitas facit deuotũ, qua carer peccator: ergo oīs peccator indignè accedit. ITEM. Si peccator, q hēt peccati mortalis conscientiā, peccat mortaliter accedendo: aut ergo, qa hēt peccatũ, aut quia hēt cōscientiā. Non quia cōsciētiā, qa nō est malum cognoscere suum peccatũ: ergo quia hēt peccatũ: & sic semper mortaliter peccat. ITEM. Qui peccat, & ignorat; minus est dispositus ad medicinā: unde Ambro. dicit, φ peccat grauissime, qui ignorat: si ergo peccat, q accedit cũ peccato ignorans; multofortius, qui accedit cum peccato scienter. ITEM. Iustus credens se esse in peccato mortali, peccat si accedat: sed iustus est magis dispositus, q quilibet peccator: ergo multò magis peccat peccator.

CONTRA. Si oīs peccator dānabiliter māducat; cum nullus scit se esse iustum, oīs hō exponit se diferimini sumēdo. ITEM. 1. Cor. 4
Apost. Nihil mihi cōscius sum, sed in hoc iustificatus non sum: sed nō tenetur hō ampliùs se disponere, quā φ non habeat remorsum conscientiæ: ergo si p hoc nō est iustificatus, & q accedit non iustificatus peccat, tunc quilibet sumendo peccat.

RESOLVTIO.

Qui præmissa sufficienti præparatione, manducat; dignè manducat: qui nulla indignè: qui aliquali, nec dignè, nec indignè.

RESPONDEO. Ad pdictorum intelligentia dicendũ: φ in hoc sacramento tenetur ꝓcipiens se præparare, qa Deus uenit ad habitandum in hoie. Præparatio aūt non sp est sufficiens: sed hęc est sufficiens, quando inuitatos domini expetitur de hospitio p uerā examinationem, & contritionē, siue iudiciū pœnitētię. Rursus: Quia diuina maiestas summa se dignatione humiliat, & diuina bonitas offert gratiā; dēt hō cum metu reuerentiæ, & cum oī dilectione accedere; ad hoc φ digne manducet. Dignè ergo manducare est sufficienter se præparare f. peccati oīs expulsione, reuerentia, & dilectione. Quidā igitur sunt, q se sufficienter præparāt secundum ueritatem. Quidam aūt non sufficienter præparant secundum ueritatem: sufficienter tamē secūdum probabilitatem. Quidā aut neutro

tro modo se præparant, immo contemnunt. Qui ergo sufficienter se præparat, mādūcat dignè. Qui se nullo modo ꝓparat manducat indigne. Qui aūt minùs sufficienter se præparat. f. secūdum probabilitatem potiùs, q secundum ueritatem; nō māducat dignè, qa non se ꝓparauit digne sufficienter: nec indignè, qa se præparauit tantùm probabiliter: talis quis non recipiat gratiā, nō tamē incurrit offensam.

ET SIC patet illud, quod obiicitur de dignè & indignè in mente: quia est ibi mediū, quānis nō sit mediū inter dignum, & indignum. AD ILLVD, quod obiicitur de preparatione. Dicēdum, φ nullus tenetur ad hoc sufficienter præparare se, quia nullus pōt scire, utrū hoc faciat: sed qd præparet secundum sufficiens dictamē conscientiæ, & in hoc cōtentus dēt esse probabilitate. AD ILLVD, quod obiicitur de indeuoto. Dicendum, quod indeuotus ibi dicitur contrarie, qui accedit cum peccādi ꝓposito, sicut ibi patet in Glos. AD ILLVD, qd obiicitur de eo, qui hēt cōscientiam peccati. Dicendum, φ nō dicitur quis peccare, quia recognoscit peccatū suum, sed quia cognoscit peccatum, & de illo non pœnitet, & cum illo accedit: hoc autem nō potest esse sine contemptu: reus est, quādo ignorat. Similiter patet sequens, qd ignorans minus est dispositus, cęteris paribus. Sed ignorans proponēs pœnitere, & uolens scire, q unit in culpa persistere, non minus, sed magis est dispositus: unde ignorantia peccati nō excusat rōne ignorantiæ, sed rōne probabilitatis, quod sit in gratia. AD VLTIMVM. Dicendum, qd iustus ex tali conscientia reddit se magis inhabile, non ꝓp culpā, sed propter cōscientiā erroneā, quę quidem quamdiu persistit, obligat, ut nō recipiat, propter hoc, quod non potest cū hac cōsciētia recipere, quin contemnat.

QVAESTIO IIII.

An sacerdos mortaliter peccet, dando corpus Christi peccatori petenti?

VTRVM peccet damnabiliter ille, qui corpus domini dat ei, quē scit esse peccatorem. Et φ sic uidetur. Matth. Nolite cap. 7.
sanctũ dare canibus. Et 15. Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus. ITEM. Cy Lib. 1.
pria. Quod histrionibus sacra epist. 10
cōio debeat dari, puto nec maiestati diuinæ, nec euangelicæ disciplinæ congruere. ITEM. in prin.
Ratione uidetur, quia medicus, qui daret ægroto medicinā, de qua sciret eū moriturū, peccaret mortaliter: ergo similiter sacerdos peccat, qui dat peccatori corpus Christi, qui scit cedere in mortē. ITEM. Quicumq; daret corpus domini, ut proiiceret in latrinā: nō tantùm proiiciens, sed & dans peccaret mortaliter: ergo similiter in proposito. Si dicas, φ ipse non dat, sed reddit. Contra. Si furiosus peteret gladium suū, ut se interficeret: qui illi redderet, mortaliter peccaret: ergo, &c. ITEM. Si peccator peteret in occulto, peccaret, q ei daret: ergo similiter in manifesto. Si dicas, φ non. ꝓp scandalū. Contra. Hoc est contra ueritatē uitæ: sed contra ueritā-

Universidad de Deusto Biblioteca

ritatem uitæ nihil est faciendũ pp scandalum: ergo &c. ITEM. Aliter pōt uitare scandalum, ut si pro hostia daret panem benedictum: ergo propter scandalum non tenetur.

CONTRA. Dominus dedit corpus suum Iudæ, ne proderet peccatum Iudæ: ergo similiter & sacerdos ei, quem scit esse in peccato, dēt dare. ITEM. Augu. Non prohibeat dispensator peccatorē mensam domini manducare, sed exactorem moneat timere. ITEM. Ratione uidetur, quia ipse est dispensator: ergo non est suum qd dat, sed reddit alienũ: ergo in facie ecclesiæ tenetur dare: sed non peccat faciēdo, qd tenetur: ergo &c. ITEM. Non debet saluare ita animam unius, q perdat animas multorum: sed multi possũt scādalizari, si non daret: ergo &c. ITEM. Si non dat, prodit crimen, & reuelat confessionem, quod tenetur non facere. ITEM. Si nō dat, ille nihilominus tamen peccat, qa facit totũ, qd in se ē. ITEM. Si dat simplice hostiã, ille nihilominus peccat, & est ibi simulatio in sacramento ueritatis: ergo si hoc nullo modo est faciendum, patet &c.

Refertur de cōs. d. 2 c. Non prohibeat.

RESOLVTIO.

Peccatori occulto & publicè petenti non denegandum est: secus uetorius; siue publicè, siue occultè petat.

RESPONDEO. Dicendum, q sacerdos dēt dare illi, que scit esse peccatorē, si petat in aperto, si sit occultus peccator, & ipse solus scit. Si manifestus, nullo modo debet dare, siue petat, siue non, sicut dicit Dominus Cypria. de Histrionib. Ratio autē quare debet dare, est multiplex. Prima est, quia nescit utrum Deus occultē operetur. Secunda est, ne prodat crimen eius. Tertia est, ne alios scandalizet. Quarta, quia ille ius habet in facie ecclesiæ; & tunc tenetur illius suum petenti reddere.

AD ALIVD, ergo, quod primò obiicitur. Dicendum, q dominus prohibet, ut nō dent, idest, non offerant, non quin reddāt. AD ILLVD, quod obiicitur de medicina & de illo, q proiicit, patet responsio: qa ipse nō dat, sed reddit ut alienum. AD ILLVD, quod obiicitur, q non est reddendus gladius furioso. Dicendum, q in iudicio teneretur reddere, si non constaret eum esse furiosum: & quia hic peccator in iudicio, & facie ecclesiæ petit, & non apparet suũ peccatum: ideo debet ei dare. AD ILLVD, quod obiicitur de occulto. Dicedũ, q peccator ĩdignus est, & in ueritate nō hēt ius: hēt tamē ius secundùm iudiciũ ecclesiæ, qa nō cōstat de peccato, nec cōstare pōt: & ideo quādo operatur sedm ueritate, & iudiciũ suũ, nō tenetur dare: quādo sedm iudiciũ ecclesiæ tenetur: & ex hoc patet, qd non facit cōtra ueritate, sed sedm ueritatē. Iudex n. in foro ecclesiæ iudicat sedm ea, q patent, nō sedm ea, q latent: unde scandalũ non est tota cā. VLTIMVM patet, qa nō deberet dare hostiam consecratam: nam si daret, peccaret ille, & ipse simulando: nisi fortassis ipse peccator hostiã peteret ob uitandam infamiam, & in domini corporis reuerentiam.

DISTINCTIO DECIMA.

PARS PRIMA.

De sacramento Eucharistiæ, quantùm ad cibum, qui manducatur; respondens rationibus illorum, qui dicunt corpus Christi uerum in altari nō esse.

SVnt & alij præcedentium insaniam transcendentes: qui Dei uirtutem iuxta modum naturalium rerum metientes, audaciùs ac periculosiùs ueritati contradicunt: asserentes in altari non esse corpus Christi uel sanguinem, nec substantiam panis uel uini in substantiam carnis et sanguinis cōuerti, sed ita Christum dixisse: Hoc est corpus meũ, sicut Apostolus dixit, Petra autem erat Christus, Dicunt enim ibi esse corpus Christi tantùm in sacramento, idest, in signo, & tantùm in signo manducari a nobis. Qui errandi occasionem sumunt a uerbis ueritatis, unde prima hæresis facta est in discipulis Christi. Cum n. diceret, Nisi quis mãducauerit carnē meã, & biberit sanguinē meum, non habebit uitã æternã: illi non intelligentes dixerũt, Durus est hic sermo: quis pōt eũ audireē & abierũt retro. Illis discedentibus, instruxit duodecim, qui remãserãt. Spūs est (inquit) qui uiuificat: caro nihil prodest. Verba quæ locutus sum uobis, spiritus, & uita sunt. Intellexisti spiritualiter? spiritus et uita sunt: intellexisti carnaliter? ēt sic spiritus & uita sunt, sed tibi nō sunt. Spiritualiter intellige, quæ locutus sum. Non hoc corpus, quod uidetis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem effusuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod uobis commendaui: spiritualiter intellectum uiuificabit uos: caro aūt non prodest quicquam. Sunt ēt & alia illorũ insaniæ fomitē ministrantia. Ait n. Aug. Donec seculum finiatur, sursum est dominus: sed tamen etiam hic nobiscum est ueritas domini. Corpus enim in quo resurrexit, in uno loco esse oportet: ueritas autem eius ubiq; diffusa est. Item. Vna persona est Deus & homo, ubiq; per id, quod est Deus. in cælo per id, quod hō est: Christus ēt dicit, Pauperes semper habebitis uobiscum &c. His aliisq; utuntur præfati hæretici in assertionem sui erroris.

Augu. super psalm. 99. nō longe a fine. Tom. 8 Io. 6. Augu. ad Dardanum epi. 57. hō lōge a prin. in to. 2 Matt. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Determinatio præmissorum.

Quæ ex eadem ratione omnia accipienda sunt: non enim uerbis his negatur uerũ corpus Christi a fidelibus sumi, uel in altari esse: sed his ueritas Apostolos & in eis nos instruxit, quòd ipsius corpus non per partes discerptum, ut putauerũt illi discipuli, qui retro ierũt, sed integrũ: nec uisibiliter in forma humana, sed inuisibiliter sub forma panis & uini corpus & sanguinẽ nobis traderet. Quẽ sensum Aug. cõfirmat dicens. Ipsum quidẽ, & nõ ipsum corpus, quod uidebatur, mãducatur: ipsum quidẽ inuisibiliter, nõ ipsum uisibiliter. Itẽ. Et si necesse est illud celebrari, necesse est tamẽ inuisibiliter intelligi. Ita ẽt intelligendũ est corpus Christi esse in uno loco. s. uisibiliter in forma humana: ueritas tamẽ eius. i. diuinitas ubiq; est, ueritas ẽt eius. i. uerũ corpus in oĩ altari est, ubicũq; celebratur. Sic ẽt illud intelligendum est, Pauperes sẽper habebitis uobiscũ, me aũt nõ sẽper habebitis, secũdùm corporalẽ præsentiã. s. quia cũ eis conuersabatur. Similiter per id, quod homo est, in cœlo est. s. uisibiliter: inuisibiliter aũt est in altari, quia nõ in forma humana apparet, sed forma panis & uini operitur. Vnde & inuisibilis caro eius dicitur, quæ uerè est in altari: sed quia in spẽ sua nõ apparet, inuisibilis dicitur. Ait n. Aug. Hoc est, quod dicimus, quòd modis oĩbus approbare contendimus, Sacrificiũ ecclesiæ duobus cõstici, duobus cõstare uisibili elementorum spẽ, & inuisibili domini nostri Iesu Christi carne, & sanguine, sacramento, & re sacramẽti. i. corpore Christi: sicut & Christi persona cõstat & conficitur ex Deo & hoĩe, cũ Christus sit uerus Deus & homo, quia oĩs res illarum rerum naturam & ueritatem in se continet, ex quibus conficitur. Cõficitur aũt sacrificium ecclesiæ duobus, sacramento & re sacramenti. i. corpore Christi. Est ergo sacramentum & res sacramenti, idem corpus Christi. Ecce inuisibilẽ dixit carnẽ Christi, quia forma panis operta sumitur, & tractatur. Idẽque corpus Christi dixit esse sacramentũ & rẽ: ex quo cõfirmatur, quod supra diximus. Deinde addit, quod magis monet lectorẽ. Caro (inquit) eius est, quã sub forma panis opertã in sacramẽto accipimus: et sãguis eius, quẽ sub uini spẽ

Io. 6.

In epl. ad Hyrenem et hb de cõs. d. 2 cap.

In lib. sentem. Prosperi. et hb de cõse. d. 2. ca. Hoc ẽ.

Ibidem ubi §.

ac

ac sapore potamus. Caro uidelicet carnis, et sãguis sacramẽtum est sanguinis: carne & sanguine, utroque inuisibili, intelligibili, & spirituali significatur corpus Christi uisibile & passibile, plenum gratia & diuina maiestate.

Quæ sit intelligentia præmissorum.

Attende his diligenter, quia tropo quodam utitur hic Augustinus, quo solent res significantes rerum sortiri uocabula, quas significant. Hic enim uisibilis species panis uocatur nomine carnis, & uisibilis species uini nomine sanguinis. Inuisibilis uerò & intelligibilis dicitur caro Christi: quia secundùm illã speciẽ nõ uidetur caro, sed intelligitur, & sanguis. Caro ergo inuisibilis dicitur esse sacramentum carnis uisibilis: quia species panis, secundùm quam illa non uidetur caro, est sacramentum carnis uisibilis: quia in carne inuisibili, idest, specie, secundùm quam caro Christi non uidetur caro, significatur corpus Christi, quod est uisibile et palpabile, ubi in sua forma apparet. Ita & de sanguine accipi debet. Quem sensum confirmat Aug. s. aperiens, qualiter prædicta intelligenda sint, quia obscure dixerat: consequenter dicens: ita panem uocari corpus Christi, cum uerè sit sacramentum corporis Christi, quod in cruce positum est: sicut ipsa immolatio, quæ fit manibus sacerdotis, uocatur Christi passio, non rei ueritate, sed significandi mysterio: & sicut sacramentum fidei dicitur fides.

De cõs. dist. 2. Hoc est qd dicimus, §. sicut ergo.

SVPRA ostendit magister corpus Christi verum sumi. In hac parte ostendit, ꝙ corpus Christi uerum est in altari, procedẽs à destructione minoris erroris ad destructionẽ maioris. Et diuiditur hęc pars i duas partes. In prima Magister respõdet sophisticis rõnibus illorum, qui dicebant corpus Christi uerum in altari non esse. In secunda ueritatem confirmat multiplici auctoritate: ostẽdens ꝙ corpus verum est in altari, & qua uirtute hoc fiat. ibi. *Satis respõsum arbitror esse hereticis.*] Prima pars habet duas. In prima ponit auctoritates, & rationes. In secunda subiungit expositiones, & determinationes. ibi. *Quæ ex eadem ratione omnia accipienda sunt*] Et illa similiter duas habet in prima exponit, & determinat quasdã auctoritates, quas illi malè intelligendo deprauabant. In secunda uerò incidẽter exponit quandã locutionẽ tropicã Aug. ꝗ posset alicui ministrare fomentũ erroris. ibi. *Attende his diligenter, etc.*]

Sacrificium ecclesiæ &c.] Videtur August. hic malè dicere, quia

Dub. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

quia ex corpore Cristi, & signo uisibili nihil fit unum. Respon. Dicendum, ꝙ quãuis non fiat unum per essentiã, fit tñ unum sacramentum, quia sacrum non dicit aliquid absolutum, sed magis ad aliquid. Vnde dicitur facere unũ sacramẽtum, non quia fiant unum, sed quia ad unum.

Dub. 2. *Sicut Christi persona, &c.*] Videtur impropriè loqui, quia persona Christi est simplicissima: ergo non habet compositionem aliquam. Item. Nulla uidetur si militudo, quia est unio in persona, & omnino sempiterna, & inseparabilis: hæc autem ad modicum tempus est. Respon. Dicendum, ꝙ similitudo attenditur quantum ad duo, & quantũ ad ea, quæ dicuntur cõponi, & quantum ad modum cõpositi. Quantum ad ea, q̃ dicuntur cõponi, qa sicut est ibi aliquid spirituale, & inuisibile, ut diuina natura: aliquid corporale & uisibile, sic & in proposito. Quantum ad modum propositi, quia sicut diuina natura, & humana dicuntur cõponi, nõ quia ex eis constet unum: sed quia uniuntur in uno, s. in una psona Christi: sic in proposito dicuntur cõponi, quia ad unum. Quod ergo obiicitur de compositione. Dicendum, ꝙ large dictum est psonam Christi constare, & conficiri: quia illas duas naturas in se habet. Vnde dicitur composita. qa cũ alio posita nõ ex aliis cõfecta. Qd obiicitur de inseparabilitate. Dicendũ, ꝙ quantũ ad hoc non attenditur similitudo.

Dub. 3. *Conficitur autem &c.*] Obiicitur: cum illud sacramentum dicatur constare ex carne, & sanguine & ex specie uini, & panis similiter ex specie, & uero corpore: quæritur quo differunt. Item. Cum conficitur ex sacrõ & re, qritur quo se habeant per modũ partium. aut n. sunt partes subiectiuæ, aut integrales. Nõ subiectiuæ, quia ex eis non constaret. Si integrales: sed pars integralis non recipit de nominationem totius: ergo sacramentũ non habet cõfici ex sacramento & re. Respon. Dicendũ, ꝙ sacramentũ no. le. duo habet. s. ꝙ est signũ, & res: qm̃ ergo illud sacramentũ habet rõnem signãdi a specie exteriori: sed rem rõne dãdi gsam a carne Christi uera: iõ signãter dicit Aug. ꝙ sacrum ecclesiæ duobus conficitur. s. sacramento, uel signo, cui appropriat rõne sacramẽti p̃ signifi cationẽ, & rem sacri, quę efficit. Et per hoc patet illud, qd̃ queritur, qa aliter sunt partes species sine re, s. panis, & uinum, quãm species cum re quia solum quantum ad alterum. s. quantum ad rationem significandi completam, sicut tactum est supra.

Dub. 4. *Caro uidelicet &c.*] Videtur maledicere, quia nihil idem est signum sui ipsius. Si tu dicas mihi, quod idem sub diuersis statibus potest esse signum, & signatum, ut caro prout est sub sacramento, sit signum sui prout est in cęlo: qd̃ uidetur dicere litera sequẽs. Cõtra. Signum debet esse notius sensibus, q̃ signatum: sed caro ꝓut est sub sacramento est inuisibilis, & impalpabilis: & in cælo uisibilis, & palpabilis: ergo nõ est signũ eius. Si dicas tu, sicut dicit Magist. ꝙ caro accipitur ꝓ signo carnis, scilicet pane. Cõtra. Spẽs panis est uisibilis, & palpabilis: sed Aug. dicit ꝙ carne inuisibili significatur caro uisibilis. Respõ. Dicẽdũ, ꝙ tropologicus est sermo, nec tãtum uno tropo, sed duplici: qa qd̃ est signi attribuitur signato, & qd̃ est signati attribuitur signo. Spẽs. n. panis est signũ, qm̃ est uisibilis: sed caro interius contenta est signatum, qa est inuisibilis gratiæ: ergo ꝙ caro inuisibilis signat, hoc est dicere, qd̃ spẽs panis, quæ est signũ carnis inuisibilis, signat corpus Christi uisibile, & palpabile: & illa spẽs panis est caro inuisibilis, non qa non uideatur, sed qa cõtentũ eius, qd̃ est caro, est inuisibile, & intelligibile, eatenus, ut ibidẽ continetur: quasi uellet Aug. dicere, Caro uisibilis, & palpabilis signatur, & continetur a specie panis inuisibiliter, & intelligibiliter.

Significatur corpus, &c.] Videtur male dicere, qa dicit Greg. Homil. Paschæ, qd̃ palpari pot, corrupi necesse est: ergo si corpus Christi est incorruptibile, est impalpabile. Respon. Dicendũ, ꝙ Greg. intelligit de palpabilitate secũdum tactũ corporis nõ glorificati, & de palpabilitate, qua aliqd̃ dr palpari ex necessitate, nõ ptãte, qũo est palpabile corpus Christi glorificatum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An in sacramento altaris realiter sit Christus?

AD intelligẽtiã huius partis quęritur quinque. Primò quæritur, utrum corpus Christi sit in altari secũdùm ueritatem. Secũdò, utrũ sit ibi secũdùm quantitatẽ. Tertiò, utrũ sit dimẽsiue. Quintò, utrũ totũ sit in qualibet parte hostiæ.

QVOD sit in altari secundùm ueritatẽ, uideturi quia dominus dixit. Hoc est corpus meum: ergo si mentiri non potuit: ꝙ demonstrauit, fuit corpus suum: & dedit illum ritum, secundùm quem ipse confecit: ergo cum modo conficiatur secundùm illum ritum, uerũ corpus Christi est in altari. Si dicas, ꝙ illud non intelligitur per idempritate, sed per significationem, sicut illud, Petra autẽ est Christus: ergo secundùm hoc ꝙ significationem similiter posset dici de manna, agno Paschali, & sacrificio Melchisedech: tũc ergo non erit differentia inter sacramentum nouæ legis, & ueteris. ITEM. 1. ad Corin. Panis, quem frangimus, corpus domini est: ergo &c. Si dicas, ꝙ hoc similiter dicitur per significationem, Contra. Apostolus postea infert. Itaq; qui manducat, & bibit indigne: reus est corporis, & sanguinis domini: sed si hoc uerum esset quia signum: tunc similiter, quia hæc uox Christus, est signum, qui pronuncia ret in peccato, esset reus corporis, & sanguinis domini: quod falsum est. ITEM. Matth. Ecce ego uobiscum sum usque ad cõsummationem seculi: constat ꝙ hoc non dicit quantùm ad apostolos: quia sunt mortui: ergo quantùm ad credentes: sed non quantùm ad effectum diuinitatis, & gratiæ: quia secundùm diuinitatẽ est cũ omnibus hominibus,

Matt. 26. Marc. 14. Lu. 22. 1. Cor. 10. Cap. 10 Cap. 11 Ca. ult.

nibus secundùm gratiam nō est semper cum fidelibus omnibus: intelligit ergo secundùm humanitatem, sed hoc non uisibiliter, sed sub sacramento: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia caro Christi uere est cibus: sed cibus, qui non exponitur ad cibandū, est frustra: ergo si caro Christi non est, frustra exponitur ad cibandum: sed non in se. Ergo sibi liter, ne generet horrorem: ergo est uera caro Christi sub sacramento. ITEM. Christus pro salute nostra carnem suam uerā exposuit ad patiēdum, cū adhuc essemus iniusti. ergo si multo magis debeat diligere iustos, carnē ergo suam ueram exponet ad reficiendum, nō tantùm in signū, ergo &c. ITEM. Ars, & uirtus est circa difficile, & quanto difficilius est credere, tanto magis meritorium: sed ꝓ Christus sit in sacramento sicut in signo tantùm, nullam habet difficultatē: quod autem sit in sacramēto uere aliter sicut in cœlo, hoc maximam hēt difficultatē: ergo hoc maximè meritorū esset credere: ergo si debuit facere, quod magis esset meritorium: patet &c.

CONTRA. Ostenditur, ꝓ nō sit ibi secundùm ueritatem. Primò per impossibilitatem: qa corpus Christi ante non erat in altari, & nūc est: ergo aliquo genere motus est mutatum: sed non mutatione locali, quia tunc a cœlo recederet: ergo aliquo alio genere mutationis: sed aliæ species motus solùm cadunt circa mutabile, & alterabile; corpus autem Christi glorificatum impossibile est uariari: ergo &c. ITEM. Nihil est, nec potest esse extra terminum substantiæ suæ: sed corpus Christi in cœlo existens habet ibi terminum suæ substātiē: ergo impossibile est, ꝓ sit alibi, q̄ in cœlo: ergo impossibile est, ꝓ sit secundùm ueritatē in hoc sacramento: ergo si est ibi, est solùm sicut in signo. ITEM. Hoc ipsum ostenditur propter congruitatem, quia sacramenta instituta sunt propter humiliationem, ut homo in inferioribus se quæreret, & inueniret salutē: ergo cum corpus Christi uerum non sit inferius, non congruit sacramento. ITEM. Omnia sacramēta sunt ad Dei honorificationem, & reuerentiam: sed si corpus Christi uerum esset ibi, cum reuerentia sit a loco, in quo est, se elongare, sicut dictū est Moysi. Solue calciamētum &c. nullus deberet ad hoc sacramentum accedere: si ergo institutum est, ut homo accedat salua reuerentia, non est ibi corpus uerum. ITEM. Hoc ipsum ostenditur ēt propter inutilitatem, quia Ioh. dicitur, quod caro non prodest quidquam: ergo caro secundùm sui ueritatem non reficit: ergo si non debet in hoc sacramento esse aliq̄d, ꝓ non prosit: ergo non est ibi Christus secundùm carnem. ITEM. Gratia, quæ datur in hoc sacramēto, est a Deo: sed Deus Christus æquè bene operatur ubi non est secundùm præsentiam corporis, sicut ubi est, sicut patet in filio reguli (unde reprehenditur Regulus, quia corporalem præsentiam quærebat) ergo nulla esset ibi utilitas.

Exo. 3.

cap. 6.

Gregor. Homil. 28. in Euang.

RESO-

RESOLVTIO.

Derogat pietati fidei, & sacramenti dignitati, qui Christum in ibi realiter existere negat.

RESPONDEO. Sicut tangit Magister, opinio quorundam fuit, & error pessimus, ꝓ Christus non esset in altari, nisi tantùm sicut in signo: & dicitur manducari, quia signum eius accipitur, & manducatur. Et hoc quidem uolunt habere ꝓ simile in aliis: qa in aqua baptismi non est gratia sicut contenta, sed tantùm sicut in signo: & ad hoc quidem uidētur pietate moueri, quasi nemo sit dignus tangere, necdum etiā comedere ueram carnē Dei. Sed iste est error pessimus, & contra pietatem fidei, quæ tantùm sibi beneficium a Deo datum recognoscit: & gratias agit, quod in carne sua, & natura propria nobiscum sit. Est etiam cōtra sacramenti dignitatem, & excellentiam, in quo relucet diuina potētia, & sapientia, & bonitas altiùs cæteris sacramētis: unde cætera sacramenta excellit, & quasi cōsummatiuum est aliorum omnium, sicut charitas omniū uirtutum. Primum igitur hic manifestatur Dei potentia in operis singularitate: cum enim panis in Christi corpus uerum, & integrum in multis altaribus cōuertitur, nullo remanente communi, & subito: ostēdit se Deus hoc posse supra omnem potentiam operatiuā in conuersione: supra imaginatiuam in hoc quod idē est in pluribus locis: supra intellectiuam in hoc qd̄ tam magnū, & integrū in tā parua specie facit existere non contractum.

Horum hæresiarcha fuit Berēgarius, qui dam, De cons. di. 2. cap. Ego Berengarius.

EX HOC patet responsio ad illud, quod obiicitur de impossibilitate. Dicēdum. n. est, qd̄ quamuis natura hoc nō possit facere, neque rā intelligere: tamē Deus potest multa in corpus Christi conuertere: & ex hoc corpus Christi est in multis locis non per mutationem, quę fit in Christo, sed in pane, qui conuertitur in ipsū. SIMILITER patet aliud. Quamuis. n. corpus Christi terminum habeat in cœlo quātùm ad existentiam naturalē, non tamen habet quantùm ad potestatē conuersionis, secundùm quā alibi potest corpus cōuerti in ipsum: & ideo illa uirtute super naturali sit alibi, qua aliud conuertitur in ipsum: & hoc melius patebit in tertio probemate. Relucet autem sapientia in cōgruitate: Christus enim dominus noster satis magnum populum domino aeq̄ fierat, ipsos in suo corpore mystico uniēdo. In hoc autem corpore, quod est ecclesia, sunt multi, & diuersi: sunt uiatores, & infirmi, sunt ēt quotidianis peccatis circūdati. Quia sunt multi in uno corpore, indigent connexione. Quia uiatores, indigēt refectiōe. Quia quotidianis peccatis implicati, indigent oblatione multiplici: ideo hæc non tantùm interius fienda erat per gratiā uirtutum, sed et exteriùs per gratiam sacramentorū. Congruum ergo fuit, ut haberent exteriùs connectens, sicut habebāt unum interiùs: sed illud unū debuit esse, ubi erant membra, & ita cum in multis locis sint mēbra, debuit tale esse, quod congrueret esse in multis: sed hoc non est nisi Deus, uel diuinitati unitum: sed quod est interiùs di uini-

unitati unitũ, est corpus Christi: ergo corpus Christi debuit in sacramento exteriori, qd est unum, quo omnes fideles unitũtur in manducando unam, & eã dem escam. Congruebat etiã ut haberent exterius reficiens in sacramento, sed reficiens animam non est nisi Deus, uel Deo unitũ, & hoc est corpus Christi uerum: & ita cõgruum fuit, ut corpus Christi uerum in sacramento isto esset. Congruebat etiam ut haberent oblationem exteriorem, sed dominus unica oblatione offerendo se omnes alias oblationes euacuauerat: ergo si non debuit reficere qd destruxerat. debuit nobis illam eandem quam obtulit, & non aliam instituere oblationem: ergo sicut corpus Christi uerum fuit oblatũ in cruce, ita sacrificatur in altari. Et ex hoc patet, qd nõ ualet, quod obiicitur pp congruitatẽ.

Quod autem primo obiicitur, quod homo non humiliatur in hoc sacramento. Dicendum, quod immo quia in signo exteriori uisibili est humiliatio. Præterea. In hoc super omnia humiliatur, & captiuatur intellectus hominis, quia credere compellitur, quod nullatenus potest comprehendere. Præter hoc ẽt, in hoc sacramento est exemplũ totius humilitatis, qa dominus maiestatis tam modico, & paupere pallio adhoc in exemplum humilitatis, & paupertatis uestitur. Ad illud, quod obiicitur de reuerentia. Dicendum, quod reuerentia non tantũm fit a Deo recedendo, sed etiam humiliter ad ipsum accedendo, maximẽ cum ipse uocat: quia si homo non iret cum uocatur, non esset reuerentia sed stulticię. Apparet etiam tertiò diuina bonitas in unitate. Nam ex hoc ꝙ Christus est ibi corporaliter præsens, fidei meritum augetur: dũ hoc credit, quod nullatenus ratione cognoscit. Charitatis etiã deuotio inflammãtur, quando sentit dominum sibi præsentem in carne, sicut enim ad potentiã ignis expellitur frigus, sic ad potentiam carnis Christi expellitur tepor. Vnde Dam. dicit, ꝙ caro Christi est tanquam carbo ignitus. Item. Spei fiducia subleuatur: dum enim ipsum eundẽ offerunt patri, qui oblatus est in cruce, quis est, qui non confidat se exaudiri? Per hoc etiam patet, quod obiicitur de inutilitate, quia quod dicit dominus, Caro non prodest quidquam, intelligit carnaliter intelligenti. Ille autem intelligit carnaliter, non qui intelligit carnẽ esse præsentem, sed qui intelligit Christum manducari, secundum quod comeditur caro cuiuslibet animalis per frusta. Sed tamẽ multum prodest eam ueraciter assumenti sub sacramento. Similiter patet aliud, quia præsentia corporis non auget Dei uirtutem: sed cõgruum est ꝙ dominus ex sua præsentia corporali aliquod munus specialius tribuat: & licet non ualeat illi, qui credit eum nõ posse operari, nisi ubi est corporaliter: credẽti tamen multũ ualet, sicut multũ valuit Zacheo præsentia corporis Christi.

Si quidẽ fides est uisibilis et non bilis.

Ioã. 6.

Qvæstio II.

An Christus quantitatiue sit in sacramento altaris?

Vtrum corpus Christi sit in altari

altari, secundùm suam naturalem quantitatẽ, an sit ibi a quantitate abstractum. Et ꝙ magis abstractum, videtur. Aug. Corpus: in quo resurrexit, in uno tantum loco esse oportet: ueritas autem eius ubiq; diffusa est: ergo in sacramento est ueritas, non tamen est ibi corporeitas, siue quantitas. Item. Videtur ratione, quia in hoc sacramento solum est Christus, ut cibus spiritualis: sed quantitas nihil facit ad esse cibi spiritualis. Item. Impossibile, & nõ intelligibile est, duas dimensiones esse simul: ergo si diuina maiestas comparat se nostræ infirmitati in hoc sacramento: ergo non debet facere hoc, sicut corpus Xpi sit cum quantitate: & cum abstractio sit magis rationabilis, & magis intelligibilis, Deus facit ꝙ rationabilius est. Item. Multò congruentius est separari substantiam ab accidente, q̃ ecõuersõ: sed in hoc sacramẽto separatur accidens a substantia in speciebus: ergo in re contenta substantia a quantitate.

In expositio. Psalm. 4. & ponitur d. confid. d. 2.

3. Metaph. 9.

Contra. Augustin. de uerbis Euangelii. Totus per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cęlo: sed totum, & pars dicunt quantitatem: ergo &c. Item, Corpus Christi est uiuens: & si uiuens, organicum: & si organicũ, quãtum: ergo si in altari non abstrahitur a uita, igitur nec a quantitate. Item. Corpus Christi, siue Christus ibi uidet, & audit: quamuis nõ loquatur, ne deprehendatur: sed sensus exteriores præsupponunt quantitatem: ergo est ibi secundum quantitatẽ.

Simile habes ex eodẽ de conf. d. 2. ca. singuli.

Item. Si non est ibi quantitas, deponit quantitatem: sed depositio accidentis absoluti inducit transmutationem secũdùm formam: ergo corpus Christi glorificatum transmutatur.

Resolvtio.

Pars affirmatiua credatur.

Respondeo. Quidam dixerunt, qd in sacramento altaris ẽ Christus, non tantum ut significatus, sed etiam contentus: sed tamen non est secundum suam quantitatem, nec etiam secundùm alia accidentia: quia ista nihil faciũt ad finem huius sacramenti, qui est cibare. Et rationẽ huius habent ex hoc, quòd ibi est corpus Christi, quia uel transubstantiat, uel transubstantiatur aliquid in ipsum: sed illud est pure substantia, & non accidens, quia alia accidẽtia manet: ideo transubstantiatur in substãtiam, ita quòd est abstracta ab omnibus accidentibus. Sed hæc positio quamuis nõ sit erronea, sicut prædicta, est tamen errori propinqua: ideo quia & si substantia corporea possit intelligi esse sine quantitate, & aliis accidentibus, nũquam tamen intelligitur bene esse: si ergo nõ habet tũc, male est. Et rursus. Quãuis substãtia possit abstrahi a quantitate, tũ ꝙ corpus uiuat, & sit organicũ, & nõ sic quantũ: hoc nec esse nec intelligi põt: & ex hoc sequit, corpus Christi nec bene ibi esse, nec uiuere: quod nefas est dicere. Propterea dicẽdum, quòd in altari non tantũ est corporis Xpi ueritas, immo ẽt quantitas. Et ad intelligentiã obiectorum notandum, ꝙ & si in hoc sacramento fieri debeãt mira-

Universidad de Deusto
Biblioteca

miracula, nō tamen debent fieri, nisi quæ congruant sacramēto: sacramētum aūt illud est mysterium fidei & iō est uerū, & occultum. Quia uerum: ideo eū dicitur, Hoc est corpus meum, corpus panis transit in corpus Christi, & hic, & ubicunq; dicatur. Et ex hoc oritur duplex miraculum. Primum est, quia panis transit in corpus Christi integrum, & perfectum. Aliud quia corpus Christi integrum est, ubicumq; fit hæc transubstantiatio, ita totum, & perfectū in paruo loco, & unum in pluribus locis. Quia uero occultum: ideo debent manere species, & oia sensibilia, ipso non apparente. Et ex hoc est duplex miraculum. Vnū, quia accidentia sunt in subiecto. Alterum uero, ꝙ est ibi corpus clarissimum: & est præsens, & non uidetur.

Ex his patēt obiecta. Primū .n. quod dicit Aug. ꝙ ueritas vbicumq; &c. non distinguit ueritatem contra quantitatē, quæ est de ueritate corporis, sed contra apparitionem sensibilem, ga tantum in uno loco apparet. Pater etiā sequens, quia quātitas facit ad sacramenti ueritatē, & perfectionē, ut corpus contentū sit habens omnem perfectionē. Ad aliud. Dicendum, ꝙ diuinitas nostræ infirmitati se contemperat, saluata integritate sacramenti. Et præterea sic se contēperat, ut intellectum excedat, & fides locum, & meritum habeat. Ad vltimum. Dicendū, ꝙ si Deus utrumque faceret, tamen nulla esset utilitas nec quātum ad ueritatem, nec quantum ad celationem, idest occultationem, si corporis Christi ueritas a quantitate abstraheretur: & propter hoc non ualet, quia nō debet hic fieri, nisi quod congruit sacramento.

Qvaestio III.

An Christus diffinitiue sit in sacramento altaris?

Vtrum corpus Christi sit sub speciebus diffinitiue. Et quōd non, uidetur: quia illud loco diffinitur, quod est in uno solo loco: sed corpus Christi sub sacramento est in pluribus locis: ergo &c. Probatio minoris. Omne, quod est, ubicumq; consecratur, in pluribus locis est: sed corpus Christi est tale: ergo &c. Item. Omne illud, in quod possibile est plura in pluribus locis cōuerti, possibile est in pluribus locis esse: sed corpus Christi est huiusmodi: ergo &c. sed nullum tale habet esse diffinitiuum: ergo &c. Item. Vbicumque se extendit uirtus uerbi, & elementum; extendit se et sacramentum: sed uirtus uerbi non est determinata ad locum, sicut patet: similiter nec elementum qd est panis: ergo nec hoc sacramentum: ergo nec corpus Christi interius contentum. Item. Quod est in uno loco, & potest sine sui mutatione esse in alio, non est ibi diffinitiue: sed corpus Christi est huiusmodi, quia est in cælo, & potest sine mutatione sua esse in loco alio, ut in altari: ergo &c.

Contra. Omne indiuiduū est hic & nunc: sed corpus Christi est indiuiduum: ergo & hic & nunc: sed quod est hic, & nunc, est in loco diffinitiuē: ergo &c. Si dicas, quod corpus Christi quamuis sit indiuiduū, tamen est unitum substantiæ immensæ: & ratione illius unionis habet esse in pluribus locis. Si ista est sufficiens ratio: ergo ab instanti conceptionis fuit in pluribus locis, quōd stultum est dicere. Præterea. Illa unio nō aufert ei, quin sit indiuiduū: ergo non aufert esse hic & nūc, nec esse diffinitiuum. Item. Si Christus in sacramento potest esse in pluribus locis, esto, quōd tantum tria loca sint, in illis possibile est esse corpus Christi: ergo possibile est esse ubique: sed hoc cum sit solius Dei, impossibile ē alteri cōuenire: ergo &c. Item. Quod sic est in aliquo, quōd mouetur ad motū illius, in illo est diffinitiuē: sed Christus mouetur ad motum totalis speciei: ergo &c. Probatio minoris. Cum transfertur species, uerē dicitur transferri corpus Christi uerum: ergo &c.

Resolvtio.

Per se loquendo, in uno tantum loco Christus est: ut quia plura pluribus in ipsum conuertuntur: & ipse pluribus in omnibus illis est.

Respondeo. Sicut dicit Innocentius. Quēadmodū Dei filius secūdum diuinitatem habet triplicem modum essendi, in omnibus per essentiam, in iustis per gratiam, in Christo per unionem: sic corpus Christi localiter est in cælo, personaliter in uerbo, sacramentaliter in altari: hoc tertio modo dicit ipsum reperiri in pluribus locis, quia plures sunt species continentes. Vnde per se loquēdo, est in uno loco tantū, in quo diffinitur, sicut indiuiduum: quia uerò multa in ipsum cōuertuntur, quę sunt in diuersis locis, & ipsum per consequens est in diuersis locis, secundùm illum modū, secundū quem multa in ipsum conuertū tur, & hoc sub sacramento. Vnde notandum ad intelligentiam obiectorū, ꝙ corpus Christi est indiuiduum: in quod plura conuertuntur, secundum se. Quia indiuiduum secundùm se est, in cælo tantum in proprio, & diffinitiuo loco est. Quia uerò in ipsum plura conuertuntur, nō habet terminum substantiæ limitatum ad unum locum: sed extendit se ad locum cōuersionis. Et quia conuersionis loca non possunt esse omnia, nec unum solum, immo plura: quantum ad hoc, nec immense est sicut Deus, nec omnino diffinitiuē sicut aliquod indiuiduu, sed medio modo: sicut Deus secūdum modum essendi per gratiā, non in oibus: sed in pluribus. Si ergo quæratur rō, quare Corpus Christi est in pluribus locis, credo ꝙ hæc sit rō: quia plura conuertū tur in ipsum totum, & in pluribus locis. Si quæratur, quare plura. Dicedum, quia dñs instituit. Et si quæratur rō institutionis. Dicendum, ꝙ quia cibus spiritualis, & communis: iō natū est cibare plures: & ideo plura conuertuntur in ipsum aptitudinē aūt cibandi spiritualiter habet ex unione cum diuinitate: actu uero ex illa sub sero: iō institutū est ut plura i illud corpus cōuertāntur, & sub hoc sacramēto.

Hæc rationem infringit Sco. dis. 10. q. 3. sed eandem accipit S. Tho. 4. sent. dis. 10. q. 1. ar. 1

Qvod obiicitur primō de indiuiduo: patet, quia ultra rationē indiuiduū habet, ꝙ plura con

Universidad de Deusto
Biblioteca

uertantur in ipsum in diuersis locis: unde sicut indiuiduum, in quod alia possunt conuerti secundum partē, potest esse in maiori loco: sic illud, in quod alia conuertuntur totaliter in diuersis locis, potest esse in pluribus locis. AD ALIVD patet responsio, quia non in oibus potest esse conuersio, quia sacerdos non haberet locū, ad cuius ministerium fit. Posito autem per impossibile, ꝙ tantum essent tria loca, tunc dicēdum, ꝙ esset ubique: sed nō sicut Deus: qa Deus est ubique propter sui immensitatem, unde nulli pōt abesse: sed corpus Christi esset ubique ꝑ locorum paucitatē. AD ILLVD, qd obiicitur de motu translationis. Dicendum, ꝙ corpus Christi mediū tenet inter esse immēsum, & esse diffinitum: & ideo quodammodo est immotum, & quodāmodo mobile. Mobile qdem in uno loco, & immotum in alio: & in eadem hostia non mouetur ad motum partiū, nec per se, nec per accidens, nisi trāsferatur tota hostia: si ergo simpliciter mutaretur, & omnino, bene argueret: sed hoc non habet ueritatem.

QVAESTIO IIII.

An corpus Christi dimensiue sit sub speciebus panis, & uini?

VTRVM corpus Christi sit dimensiue sub illis speciebus, siue circumscriptiue. Et quod sic, uidetur: quia omne quod habet extensionem siue dimensionem, & ab ista non abstrahitur si est alicubi, est ibi dimensiue: sed corpus Christi sub sacramēto non abstrahitur a dimensione, cum sit organicum ibi, & habeat partem extra partem: ergo est ibi dimensiuè, siue circumscriptiuè. ITEM. Corpus Christi nō abstrahitur a suis ꝓprietatibus: sed sicut dicit Gilbertus in Sex Principiis. Proprium est positionis primo loco adhærere substātiē: ergo si nō abstrahitur ab aliis proprietatibus magis remotis, nec a positione: sed positio est ordinatio partium in loco: ergo &c. ITEM. Omne corpus, qd est alicubi localiter, est ibi circumscriptiuè: sed corpus Christi in sacramento est localiter: quia dicit Innocētius, qd in pluribus locis existit: sed hoc non est nisi sub sacramēto: ergo &c. ITEM. Omne corpus, quod est alicubi, ita quod nec excedit, nec excedit ab eo, in quo est, non est tātum localiter, sed etiam contermināriuè, & ꝑ consequens circumscriptiuè, & dimensiuè: sed corpus Christi taliter est sub sacramento: ergo &c.

CONTRA. Esse diffinitiuè ē superius adesse circumscriptiuè: sed corpus Christi non est diffinitiuè sub sacramento, ut probatum est: ergo &c. ITEM. Omne, qd est dimensiuè alicubi, ęquatur illi, in quo est: ergo si dimensiuè est, æquatur hostiæ: secindatur ergo hostia, & tunc similiter æquabitur parti: ergo unum & idem est ęquale parti, & toti: quod quidem Deus non potest facere, quia tunc idem esset maius, & minus seipso: & duo contradictorie opposita essent simul uera, & bicubitum æquale esset monocubito. ITEM. Omne, qd est in aliquo contermināriuè, & si sit dimensiuè, necesse est quod sit configuratiue: hoc patet

patet: ergo cum corpus Christi sit ibi conterminatiuè, quia nec excedit, nec exceditur: si est dimensiue, est eiusdē figuræ: ergo orbicularis, & subtilis. ITEM. Omne, qd est alicubi inseparabiliter, si est ibi dimensiue, mouetur ad motum eius, in quo est, siue transferatur, siue transuertatur: sed corpus Christi est in hostia inseparabiliter: ergo si est ibi dimensiue, sicut hostia uertitur, ita & corpus: & ita habebit aliquādo caput superius, aliquādo pedes. Si ad hęc omnia respōdeas per miraculum, quia illud esset uerum, si esset per naturā: hoc non soluit. quia per miraculum nunquam separatur diffinitio a diffinito: sed istæ rationes procedunt non secundū accidētales proprietates, sed per proprias rōnes, siue diffinitiones.

RESOLVTIO.

Corpus Christi, licēt in hostia habeat propriam dimensionem, non tamen ibi dimensiuè est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ illud dicitur esse dimensiuè alicubi, quod ita est in illo, quod totum in toto, & pars in parte, secūdum commensurationem: & huiusmodi non debuit esse corpus Christi sub sacramento, quia tunc necessarium esset illi æquari, & configurari, sicut probant rationes prædictæ. Sed hoc non congruebat ueritati sacramēti: quia (sicut supra probatum est) ad ueritatem sacramenti requiritur, quod sit ibi in quātitate sua: & si æquaretur hostiæ, non esset in sua quantitate, sed conformaretur uel cōfiguraretur non in sua figura, & ideo hoc non debuit fieri: sed debuit fieri, ut corpus habens suam perfectionem esset in hostia illa, & ita habens suam dimensionem, non esset ibi dimē siue. Concedendæ ergo sunt rationes ad hoc inductæ.

Qs. 2. præsen. ari.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod habet dimensionem, est dimensiue. Dicendum, quod hoc uerum est, si sit ibi sicut locatum in loco: sed non est ibi, sed tamquam signatum contentum in signo: & quia eodem modo significatur in parua hostia, ut in magna, eodem modo continetur. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non abstrahitur a proprietatibus. Dicendum, ꝙ proprietates corporis Christi sunt duplices. Quædam absolutæ, ut esse bicubitum, & talis figuræ. Quædam relatæ, ut uideri, & tangi, & tantum locum occupare. Ab absolutis nō abstrahitur, sed a comparatis abstrahitur, tum propter ueritatē sacramenti, qua oportet, ut magnum corpus sit in parua specie: tum ꝓpter utilitatē fidei, quā oportet ocultari. Secundum hoc sciēdū, ꝙ positio est ordinatio partium in toto, & ab hac non abstrahit, & de hac loquitur Gilbertus: & partium in loco: & ab hac abstrahitur propter sacramēti ueritatem. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est ibi localiter. Dicendum, quod aliquid dicitur ibi esse localiter, aut quia est secundum corporalem præsentiam, aut quia secundum cōmensurationem cori debitam. Primo modo, est ibi localiter, secundo modo non, immo tantum in cælo: unde Innocent. distinguit esse locali-

Universidad de Deusto Biblioteca

caliter contra esse sacramentaliter. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ conterminatiuè est ibi. Dicendum, q̃ esse conterminatiuè dicitur dupliciter. Vno modo priuatiuè, quia nec excedit, nec excedituri & sic ex hoc non sequitur esse dimẽsiuè. Alio mõ positiuè, qa primũ respõdet primo, & postremũ postremo, & mediũ medio, & qd̃ sic est, est ibi dimẽsiuè, siue circunscriptiuè: sed sic nõ est ibi corpus Christi: & iõ nõ est ibi dimensiuè, siue circunscriptiuè, q̃ uis nõ excedat, nec excedatur: quia medium medio non respondet.

QVAESTIO V.

An sub qualibet parcicula hostiæ sit totus Christus?

VTRVM corpus Christi sit in qualibet parte hostiæ. Et q̃ sic, uidetur: qa dicit Hilarius, ubi pars est corporis, ibi & totũ: ergo cum in qualibet parte hostiæ sit aliquid de Christo ponere: ergo in qualibet parte est totũ ponere. ITEM. Signemus unã partẽ æquè magnã, impossibile uidetur, qd̃ sit ibi pes, sicut qd̃ sit totũ corpus: ergo cũ maioris nobilitatis sit totum cõtinere, quã partem, & nõ sit maius impossibile uidetur, qd̃ hoc sit tenendũ. ITEM. Constat, q̃ post fractionem est totus Christus in singulis ptibus, in quotcunq; fiat partitio: sed p fractionẽ nihil nouũ ibi efficitur: ergo ante fractionẽ erat totũ in qualiber parte. Si dicas, qd̃ est ex cõsequenti, sicut in speculo: nõ uaret, qa in speculo generatur species in singulis partibus ab obiecto: sed ibi non est aliquod amplius bis faciens corpus Christi de nouo uenire, quia uerba longo tpe sunt ante dicta, ergo semper est ibi totum. ITEM. Corpus Christi sub sacramẽto sublimatur ad excellentiorem modum essendi, quãm spiritus: spiritus n. tantùm in uno loco est, sed corpus Christi præsens est pluribus: ergo si spiritus est ita ĩ toto, quod in qualiber parte, multo fortiùs corpus Christi. ITEM. In conuersione panis est totũ homogeneon: ergo q̃libet pars habet rationem totius: ergo cũ nõ sit maior ratio, quare ista pars conuertatur in hanc partẽ quãm in illam, qua rõne invnã, & in oẽs: ergo si quælibet pars in totum, patet &c. ITEM. Hoc ipsum ostenditur per impossibile. Signemus aliquam partẽ esse ibi, aut est ibi totum, aut pars: Si totũ, habeo propositũ: Si pars, tunc diuidatur hostia: hic aut est pars, aut est totum: Si pars, ergo Christus est diuisus. Si totum, & priùs nõ erat, ergo plus continet hæc pars hostiæ quam priùs, ergo de necessitate est aliquid ibi cõuersum in partes, qd̃ priùs non fuerat: & ulteriùs locus est mutatus, quia pars illa cessit aliis partibus, quæ de nouo esse ibi incipiunt. ITEM. Esto q̃ fieret consecratio in pane, qui esset maioris quãtitatis, quãm corpus Christi, tunc uel aliqua pars hostiæ esset uacua a cõtinentia corporis Christi, aut corpus Christi est ibi minus, q̃ sit per naturam, aut est in qualiber parte. Sed primum est contra perfectionem sacramenti: secundùm contra perfectionẽ corporis Christi: ergo tertium est ponendum.

Refert d. esse. d. 2.

Sed

SED CONTRA. Si ubi pars, ibi totum, ergo ubi una pars, ibi q̃libet: ergo pars non est a parte distincta: ergo corpus Christi est ibi confusum. ITEM. Si totũ est in qualibet parte, ergo cum possibile sit hostiã diuidi in infinitum, uidetur quod corpus Christi erit ibi infinities. ITEM. Tantundẽ facit si est in toto totum, quantum si est in qualibet parte totum: ergo ponere q̃ sit in qualiber parte, est ponere superfluitatẽ. ITEM. Ad hoc sacramentum concurrit uerbum, & elementum, & intentio: sed intẽtio ministri est quòd sub totali specie totus sit Christus, nec fertur intẽtio eius super partes, qa partes sunt innumerabiles, ergo in illis non est totus.

RESOLVTIO.

Scias, tantùm esse sub fragmento, quantum toto tegitur.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ duplex est hic positio. Aliquorũ enim positio est, quod sub totali specie sit totum corpus, ita qd̃ sub nulla parte totum ante fractione, sed post fractionẽ est in qualiber parte totum. Et hoc dicunt uenire non aũtitute cõuertendi, quia hoc non est per conuersionem, sed per inseparabilẽ unionẽ. Sicut enim, ubi corpus, ibi anima Christi propter coniũctionem: sic cum hæc pars contineat aliquam partem corporis, & inseparabiliter: rursus, illa pars non posset diuidi ab alia, quia corpus est incorruptibile propter coniunctionem: quia separat partẽ hostiæ ab hostia, totum trahit secum. Et ponit exemplum in speculo, quia imago habet esse spirituale, quod non potest diuidi, & in altera parte speculi remanet pars imaginis simiiliter & tota. Simile etiam dicũt in anima sensibili, quæ nata est esse in corpore anuloso propter cõsimilem rationem in partibus, & toto: unde quando diuiditur pars a toto, remanet in ea tota anima. Sic uno modo in proposito. Vnde quia non est ponẽdum in hoc sacramento, nisi qd̃ necesse ẽ, & ratio cogit post fractionem esse in partibus diuisiuis hostiæ: ante fractionem autẽ ponere esse in omnibus partibus rõ nõ cogit: nolunt amplius ponere. Aliorum opinio est, quòd corpus Christi ita est in toto, q̃ ĩ qualibet parte, in qua saluatur species totius. Et hoc quidem ponunt non propter necessitatem, sed propter rationem inducentem, & in conuersione, & in fractione. In cõuersione, quia cum totum sit homogeneum, nõ est maior rõ, quare magis una pars in unam partem, quam in totũ conuertatur: ex quo non requiritur determinata pars. Vnde Innocẽtius. Ego sanè cõcesserim, quòd totalis panis in toralẽ corpus conuertitur: ita tamen quòd nulla pars panis in aliquam partem corporis transit. In fractione similiter uidemus, q̃ qua ratione post in qualiber parte totius, eadem ratione similiter & ante. Vnde Innocẽtius, Reor, salua fide maiestatis: quòd ubi est panis consecratus, totum in singulis partibus continetur: qd̃ inde cognoscitur, quoniam in quotcumque partes species diuidãtur, in singulis est totus Christus. Et hæc positio est probabilior, & huic magis consentio, qa

Universidad de Deusto Biblioteca

facit ad ueritatem sacramenti, & utilitatem fidei. Ad ueritatē, quia Christus ibi continetur, ut signatum in signo: & qui ratio signādi uniformiter est in partibus, & in toto: ad ueritatē sacramēti spectat, qd uniformiter sit in partibus, & ī toto. Ad utilitatē fidei facit, qa phātastica imaginatio multùm impedit nos ab eleuatione ad contēplandū credenda: sed si corpus Christi ponatur ibi, ita qd pars in parte, & totū in toto, non est oīnoda abstractio ad imaginationē. Sed quādo ita ponitur, q̄ totus sub qualibet parte, hoc nullatenus cadit sub imaginatione. Vnde multū subleuatur homo ad puritatem intelligentiæ.

AD ILLVD, ergo, qd obiicitur in cōtrariū, q̄ ibi est confusio. Dicēdū, q̄ non est: qa & si partes nō distinguātur sēdm positionē in loco; distinguūtur tñ sēdm positionē in toto: & ideo non est ibi cōfusio, qa est ibi positio, quæ est ordinatio partium in toto. AD ILLVD, qd obiicit, q̄ infinities esset. Dicendum, q̄ quāuis aīa sit in qualibet parte corporis: tamen semel est, quia unū est corpus: similiter in una hostia, quāuis in oībus partibus est ibi, tamen semel: nec hostia est diuisibilis ī partes infinitas, ita qd ratio totius, s. panis, uel proprietatis consequentis saluetur, quia in diuisione continui est status naturalis, quātùm ad partes secundùm formā. AD ILLVD, qd obiicitur de superfluitate, patet respōsio ex iā dictis. Quod.n. corpus Christi sit in singulis partibus hoc facit ad sacramenti ueritatem, & fidei utilitatem in promouendo ipsum intellectū, & ideo nō superfluit. AD ILLVD, quod obiicitur de intētione. Dicendū, q̄ nō oportet, qd specialiter discretē feratur intentio ministri super oēs partes: sed quia omnes habent rationem totius, sufficit quòd super totum: & sic in qualibet parte, quod in toto.

DISTINCTIO DECIMA.

PARS SECVNDA.

Confutat adhuc errorem, quòd in altari non sit uerum corpus Christi.

SAtis responsum est hereticis, et obiectionibus eorū, qui negāt uerū corpus Christi in altari esse: et panē in corpus, uel uinū in sanguinē mystica cōsecratione cōuerti, dicētes, Quis audeat māducare dominū suū? Quis ēt audeat dicere, quotidie formari corpus Christi de materia uel substantia, quæ non fuit caro Virginis?

Auctoritatibus confirmat.

Hæc & his similia obiciūt illi, in diuino mysterio legem naturæ sectātes: quorū perfidiā subdita cōuincunt testimonia.

nia. Ait.n. ueritas, Accipite, Hoc est corpus meū. Itē Amb. Si tantū ualuit sermo Heliæ, ut ignē de cœlo deponeret; nō ualebit tantū sermo Christi, ut substātias mutet? De totius mūdi operibus legitur, quia ipse dixit, & facta sunt, etc. Sermo igitur.i. filius, qui potuit ex nihilo facere, quod nō erat, nō pōt ea, quæ sunt, in id mutare, quod nō erāt? Non.n. minùs est creare, quā mutare nouas naturas rerū. Itē, Si ordinē quærimus, uiro mixta fœmina generare cōsueuerat. Liquet ergo, quòd præter naturæ ordinē uirgo generauit: & hoc, quòd cōficimus corpus ex Virgine ē. Quid ergo hic quæris naturæ ordinē in Christi corpore, cū præter natura sit ipse partus ex Virgine? Itē, Ante benedictionē alia spēs nominatur, post cōsecrationē corpus significatur. Ante cōsecrationē aliud dicitur, post cōsecrationē sāguis nūcupatur. Tu dicis Amen.i. uerū est. Quod sermo sonat, affectus sentiat. Itē. Aug. In spē panis et uini quā uidemus, res inuisibiles.i. carnem & sanguinē, honoramus: nec similiter pendimus has duas spēs, sicut ante consecrationē pendebamus, cū fideliter fateamur ante consecrationē panem esse et uinum, quod natura formauit: post consecrationē uerò carnē Christi & sanguinem, quòd benedictio consecrauit. Item Amb. Panis est in altari usitatus ante uerba sacra: ubi accessit cōsecratio, de pane fit Christi caro. Quo aūt pōt, quod panis est, esse corpus Christi? Cōsecratione: quę fit sermone Christi. Itē. Si tāta uis est in sermone Domini, ut incipiāt esse, quę non erāt: quātò magis operatorius est, ut sint quæ erāt, & in aliud cōmutētur? Et sic quod erat panis ante cōsecrationē, iā corpus Christi est post consecrationē: quia sermo Christi creaturam mutat: & sic ex parte fit corpus Christi, & uinum cum aqua in calicem missum fit sanguis consecratione uerbi cœlestis. Item, Augustinus: Sicut per spiritum sanctum uera Christi caro sine coitu creatur: ita per eundem ex substantia panis, & uini idem corpus Christi & sanguis consecratur. Corpus Christi & ueritas est, & figura. Veritas, dum corpus Christi & sanguis uirtute spiritus S. ex panis uniq; substantia efficitur. Figura uerò est id, quod exterius sentitur. Item. Eusebius Emisenus, inuisibilis

Matth. 26. Ambr. lib. de his, qui mysteriis initiātur, ca. 9. in medio 10. 4. 1. Re. 9 Gen. 1. et Psal. 32. Ibid. Ibid.

Aug. in li. sent. Pro. & de cōs. d. 2. nos aūt.

Lib. de sacr. 4. c. 4. To. 4. Ibid. et de cō se. d. 1. panis ē.

De cōs. d. 2. ca. Quia corpus.

sacerdos

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacerdos uisibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, uerbo suo, secreta potestate commutat. Ex his, aliisque pluribus constat uerum corpus Christi & sanguinem in altari esse, immo integrum Christum ibi sub utraq; specie, & substantiam panis in corpus, uinique substantiam in sanguinem conuerti.

SVPRA reprobauit Magister errorem ponentium, corpus Christi non esse uere in altari: & hoc respondendo eorũ sophisticis obiectionibus. In parte ista ueritatem fidei confirmat: ostendens, q̃ corpus Christi uerè est in altari multiplici auctoritate: & similiter cum hoc ostendẽs, qua uirtute sit ibi. Et habet hæc pars tres partes. In prima resumit errorem superiùs positũ cũ sua ratione, ut ipsum infringat ueritatis ostensione. In secũda manifestando ueritatem cõuincit errorem, ibi. *Hæc & his similia obiciunt, &c.*] In tertia cõcludit ueritatem iam probatã, ibi. *Ex his, aliisq; constat, &c.*] Prima parte & ultima remanentibus indiuisis, media diuiditur in duas. In prima ostendit duplici auctoritate, q̃ corpus Christi uerè potest esse in altari. In secunda ostendit, q̃ non solùm potest esse, immo uerè est post consecrationem, ibi. *Item ante benedictionem altaris species nominatur, &c.*] Et utræque auctoritates habent secum rationes coniunctas. Nam primæ duæ dicunt, q̃ Verbi uirtus, & uirtus Spiritus S. quæ potuit in utero Virginis mirabiliter, & præter ordinẽ naturę formare corpus Christi, potest similiter, immo fortiùs substantias in id, q̃ nõ erat mutare. Similiter duæ sequentes dicunt, q̃ pãnis cõuertatur in uerũ corpus, & ibi fit corpus, ubi erat pãnis. *Hoc fit secreta potestate, & uirtute Spiritus S.*

Aliis responsum est, &c.] Contra, quia his duabus obiectionibus ipse non respondit. s. de manducatione domini nostri, quod uidetur esse irreuerentię; & de formatione corporis Christi, quod uidetur esse dementię. Respon. Dicendum, q̃ solutio huius secundi articuli patebit in sequenti distinctione de conuersione. Alterius uerò. s. de irreuerentia patet ex sequẽtibus, quia non manducatur manducatione carnali, sed spirituali: sicut medicina saluiferas & hoc non est irreuerentia, immo magis irreuerentia domini contemnere medicinam. Dub. 1.

Si tantum uoluit &c.] Quæritur de hoc Ambr. uerbo: unde hoc habuit sermo. Aut a se, aut aliunde. Non a se. constat. Non aliunde, ut uidetur, quoniã appetere, uel petere consumptionem aliorum nõ est charitatis, cum charitas dicat cõtrarium: sed q̃ non est ex charitate, non est exaudiẽda petitio: ergo, &c. Respon. Dicendum, q̃ sermo Dei dicitur uiuisse, non quia potentia fuit in Elia, uel eius sermone ad illud faciendum: sed quia ad eius petitionem assiti uis superior: & hoc non fuit tantùm ratione charitatis, quæ erat in eo, sed potiùs rõne gratiæ miraculorum, quæ potissime uigebat in eo: Nec peccauit in hoc Elias, immo dignè fecit: qa illi cõfidẽtes inmultitudine comitũ, irreuerẽter loquebantur, cõtemnentes uirtutem Dei, q̃ erat in eo: & ideo iuste experti sunt Dei iudicia iustum, & potentiã uiri sancti: & nos et instructi sumus, quantam seruis suis uelit Deus reuerentiam exhiberi. Dub. 2.

Post consecrationem, &c.] Videtur Aug. hic malè dicere: qa in substãtia formæ nihil est pertinens ad benedictionẽ, sed dicitur totum per modum narratio nisiq̃ patet cũ dicitur, Hoc est corpus meũ. Resp. Dicendum, q̃ uerba, in quibus consistit uis consecrandi, dicuntur benedictio tum rõne benedictionis p̃cedentis, tum quia ad eorũ prolationẽ dominus benedicit, qa conuertit in corpus, quod super omnia benedixit, ditando perse ctis donis gratiarum animam, & sanctificatione, & puritate carnem illam sanctissimam. Dub. 3.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An tanta uirtutis sit, panem in corpus Christi conuertere, quantæ aliquid de nouo creare?

AD intelligentiam huius partis duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de sacramento Eucharistiæ per cõparationem ad uirtutem transsubstãtiantem. Secundò per cõparationem ad uirtutem apprehendentem. Circa primum quæruntur quatuor. Primò quæritur de uirtute transsubstantiandi per comparationẽ ad uirtutem creandi. Secundò p̃ comparationẽ ad uirtutẽ concipiendi. Tertiò p̃ comparationem ad uerbum. Quartò per comparationem ad elementum.

VTRVM æqualis uirtutis, uel maioris sit panem in corpus Christi conuertere, quantæ est aliquid de nono creare? Et q̃ non sit æqualis uirtutis, uidetur p̃ uerbũ Ambr. qui arguit sic. Si sermo Christi potuit facere, quod non erat: non põt ea, q̃ sunt, in id mutare, q̃ non erãt? q.d. põt: sed ista ratio nihil ualet: nisi illud esset maioris potẽtiæ: ergo potentia creãdi est maioris posse, quãm transsubstantiandi. ITEM. Ratione uidetur, quia ubi est maior distantia, ibi est maior uirtus reducens: sed inter ens, & non ens est maior distantia, q̃ inter ens, & ens: ergo maior est uirtus in creatione, in qua de non ente fit ens. ITEM. Maior est uirtus, quæ agit pauciorib̃us mediis, & auxiliis: sed uirtus, quæ producit ex nihilo, sibi sola sufficit: quę uerò ex aliquo, aliam rationem præsupponit: ergo &c.

CONTRA. Manus est de impiò facere pium: q̃ creare cœlum, & terram: sed transsubstantiatio panis in corpus Christi multò maior est, quãm impiũ iustificare: ergo illud maioris uirtutis est, q̃ creare. ITEM. Illud est impossibile, q̃ mens bene disposita difficiliùs iudicat: sed omnis mens faciliùs credit aliquid de nouo fieri, quãm aliquid in aliud transmutari sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne illius augmẽto, & aliqua mutatione: ergo illud est difficilius. ITEM. Vbicumque est finita distantia inter extrema, aliquid manet cõmune: sed in transubstantiatione nihil commune manet: ergo inter extrema est distantia infinita: & si hoc, trãsubstantiatio talis est a uirtute infinita: & sic non est maioris potẽtiæ illud, quàm istud. ITEM. Maioris potentiæ est facere, q̃ unũ sit in pluribus locis, q̃ q̃ unum sit: sed hæc uirtus, quę facit corpus Christi esse in altari, facit ipsum in pluribus locis esse: ergo illud est maioris uirtutis.

RESOLVTIO.

In hoc quòd transubstantiatio facit, ut corpus Christi sit in altari non de alio, & prout in eo est anima cum diuinitate conuncta, super excellit cuiuscunque alterius rei creationem.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ si loquamur de uirtute creante, & transubstantiante, quę maior sit quantùm ad se, non est differentia: quia una est, nec intensa, nec remissa. Si autem quãtùm ad effectum, q̃ sit indicatiuus maioris potentiæ, siue magis declaratiuus potentię diuinę. Dicendũ, q̃ in qualibet harum operationum est cõsiderare principium initiale, distantiam mediam, & terminum finalem. Quãtùm ad principium initiale maioris uirtutis attestatio est creare, quam transubstantiare: quia ibi ex nihilo, hic operatur in aliquid, & ex aliquo. Quantùm uero ad distantiam mediam est equalitas uirtutis: quia utrobique nihil cõmune reperitur, nec manet secũdùm genus subiectũ, licèt secundùm genus p̃dicabile in altero. Quantũ uero ad terminum finalẽ, q̃a in creatione fit, ut q̃d non erat, sit: in transubstantiatione fit, ut quod erat alicubi, sine siti mutatione sit alibi, illud quidẽ est maius: sed hoc rarius: & illud maius est: sed istud maius uidetur. Quantùm ergo ad terminũ finalem maius est creare, sed maius uidetur transubstantiare. Rationes ergo primæ uere sunt, q̃a maior effectus est creare & quãtùm ad terminum finalẽ, & quãtùm ad principium initiale. In hoc tamen quod corpus Christi superexcellit omnem creaturã prout est cum anima, & diuinitate: & transubstantiatio facit, ut illud corpus sit in altari non de alio: ideo excellit omnem rei alterius creationem; non tamen sui informationem scilicet in utero, sicut uidebitur.

Q̃. sequens.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, q̃ maius est de impio facere pium &c. Dicẽdum, quod illud dicitur maius saluo liber. arb. q̃a hic ex parte li. arb. est resistẽtia, ibi nulla: non sic in proposito. AD ILLVD, q̃d obiicitur de iudicio mẽtis dispositiuæ. Dicendũ, q̃d faciliora iudicantur sitatiora, & quæ magis apparent, quãtis maiora sint: unde non uaiet. AD ILLVD, quod obiicitur de distãtia. Dicendum, quod hoc concedendum est quantùm ad hoc, quod nihil commune remanet; sed nõ quantùm ad distantiam in ratione generis prædicabilis. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃d maius est facere, q̃d in pluribus locis &c. Dicendum, quòd cum aliquid non ens fit, aut est in potentia ut sit, aut nullo modo. Si aliquo modo est in potentia ut sit, tunc bene concedendum est, quod maius est facere, q̃d in pluribus locis sit, quàm quod sit: quia est in potentia ad esse, non ad plura loca simul. Sed quãdo nullo modo est in potentia ut sit, & congruitatem habet ad hocut in pluribus locis sit, primũ est maius: & sic est in proposito, quia illud, quod creatur, nullam habet potentiam, nec ordinationem ad hocut sit: sed corpus Christi iam conditum, & perfectum idoneitatem habet ad hoc, ut sit in pluribus locis sub sacramento.

QVAESTIO II.

An uirtus transubstantiandi excellat uirtutem concipiendi?

DE uirtute transubstantiandi per comparationem ad uirtutem concipiendi. Et q̃ uirtus transubstantiandi sit nobilior, ostenditur sic. Nobilitas, & magnitudo uirtutis per actũ dignoscitur, & actus per terminũ: sed uirtus conceptionis in Virgine determinata est ad corpus Christi passibile, & mortale: transubstantiatio autem ad corpus impassibile, & immortale: & hoc, p̃ ut est perfecta ætate substantia, & quantitate: ergo &c. ITEM. Quanto illud, ex quo incipit actio, minorem habet dispositionem ad terminum actionis, tantò uirtus reducens est excellentior, & uirtuosior: sed panis minorem habet dispositionem ad carnem Christi, quàm caro Beatæ Virginis: cum ergo uirtute transubstantiationis panis trãseat in carnem, & uirtute conceptionis caro ꝑ Virginis facta sit caro Christi, uidetur q̃ uirtus transubstantiationis, seu uirtus transubstantiansis sit dignior, & excellentior. ITEM. Quantò uirtus magis se diffundit, & cõmunicat, tantò potẽtior, & melior est; quia bonum est communicatiuum sui: sed uirtus transubstãtiandi est communis toti mũdo, & Christi carnem facit esse ubicumque fideles sunt, uirtus aũt concipiendi solùm fuit in Virgine, & Christum solùm in uno loco fecit esse: ergo hæc uirtus scilicet transubstantiandi est nobilior, & excellentior.

CONTRA. Illa uirtus est dignior, quæ subiectum suum facit dignius, & excellentius: sed uirtus concipiendi data Virgini Mariæ, fecit eam multò digniorem, q̃ uirtus, siue potestas consecrandi data sacerdoti, uel uerbo: ergo uirtus concipiendi est excellentior. ITEM. Opus illud est maius & excellentius, de quo tenetur quis secundùm rectam rationẽ plus laudare Deũ, & ei rengratiati: sed magis tenemur laudare Deum de cõceptione gloriosæ Virginis, quãde cõsecratione, q̃ facit sacerdos in altari: ergo &c. ITEM. Illa uirtus est potentior, & maior, quæ potest in plus: sed Beata Virgo unica conceptione concepit illud idem, & tantum quãtum omnes sacerdotes omnibus consecrationibus conficiunt a principio mũdi usque ad finem: & præterea nouum aliquod, quod non erat nobis conceptum: sed sacerdos non conficit, nisi quod erat: ergo uirtus conceptionis ad maiorem effectum, siue terminum se extendit: ergo nobilior est uirtute trãsubstantiandi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Quia maius est esse matrem Dei, quàm sacerdotem: quia concipere importat maius quid, quàm conficere: colligitur, ut præstantior sit uirtus conficiendi uirtute transubstantiandi.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ dupliciter est loqui de utraque harum uirtutũ. Aut prout sunt in suo fœtu & primo principio: ut dicatur uirtus concipiendi, quæ operata est conceptionẽ, & principaliter, & propria auctoritate: & similiter uirtus trãsubstantiandi: & sic non est comparatio, secũdùm magis, & minus in se. Sed si comparetur ad manifestationem factã per effectus, iudicandum est, ꝙ se habent sicut excedentia, & excessa. Licet n. utrumq; sit nobilissimum, & ostendat Dei potentiã esse summam: in illo tamen magis laudatur maiestas diuina, & in hoc captiuat magis rõ nostra. Alio mõ possumus loqui de hac duplici uirtute, prout dicitur cõiacere creaturæ: secundũ quòd dicitur ꝙ Virgini data est potestas concipiendi: & sacerdoti ꝑ uerbum potestas conficiendi. Et sic loquendo, simpliciter uirtus cõcipiendi est dignior, & excellentior: quia subiectum magis nobilitat: maius n. est esse matrem Dei, quàm esse sacerdote. Quia etiam actio Virginis est singularior, & gloriosior, & præclarior: magis n. est concipere, quã conficere: quia terminus actionis plus accepit à cõcipiente matre, quã à conficiente sacerdote: accepit n. à matre humanitatẽ. & esse: non tantum esse hic, uel esse ibi: in consecratione uero, sicut melius patebit, corpus Xpi non incipit esse &c. AD ILLVD ergo, qd obiicitur de nobilitate corporis Christi, iã patet respõsio. Nã corpus Xpi in consecratione nõ fit qd si fieret, tunc utique bene concederẽ rõnẽ. Sed certè tũc nõ fit eius humanitas, quia facta est in cõceptione. Nõ fit gloria corporis, quia facta est in resurrectione. Non fit perfecta ætas, quia triginta annorum spatio est perfecta. Vnde argumentum deficit, quia arguit, ac si fieret. Sed per cõsecrationem nihil nouum fit, sed hoc solum fit, ut qd erat in cęlo perfectum & gloriosum, uirtute transubstantiãdi idẽ sine mutatione sit in altari. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ minor est dispositio. Dicendum, ꝙ ex utraq; erat potẽtia obedientiæ: ueruntamẽ esto quòd minor sit dispositio, tamẽ uirtus data uerbo, uel sacerdoti nõ efficit, uel reducit ad actum: sicut uirtus cõceptiõis data Virgini: & hoc melius patebit in tertio Problemate. AD ILLVD, qd obiicitur de cõsecratione, qd nobilior est uirtus, quæ se magis cõmunicat. Dicendum, ꝙ hoc uerum est cæteris aliis paribus: sed non sic est in proposito. Nã beatissima Virgo Maria tantam habuit diuinitus sibi collatam uirtutem, quòd rectè mater domini dicitur, & est uerissimè. Sacerdos autem nec uerbum, nec pater, nec mater Christi potest dici: cuamuis ad eius ministerium cõuertatur panis in beatissimum corpus Christi.

QVAE-

QVAESTIO III.

An uirtus transubstantiandi sit à uerbo prolato, aut à solo uerbo increato?

DE uirtute transubstantiationis per comparationem ad uerbum. Et quæritur, utrum uirtus transubstantiandi sit data uerbo prolato, an solùm sit uirtus uerbi increati. Et qd uerbo prolato, uidetur. Ambr. Sermo Christi creaturã mutat: sed omnis actio, quæ est ab aliquo, est mediante uirtute: sed hęc est mediãte uerbo ꝓlato: ergo, &c. ITEM. Eusebius. Inuisibilis sacerdos uisibiles creaturas ĩ substantiam corporis, & sanguinis Christi uerbo suo secreta potestate commutat. ITEM. Ratione uidetur, quia omne adueniẽs alicui, quod est in sola potestate ad aliquid, & faciens ipsum esse in actu, hẽt uirtutem aliq; sed uerbo aduenienti ad elemẽtũ, statim trãsit in corpus Christi: ergo in uerbo est aliqua uirtus ad hoc. ITEM. Cum non sit uirtus in speciebus, si nõ est uirtus in uerbo: tunc ergo non est sacramentum no. leg. cuius est efficere quod figurat. ITEM. In omni naturali operatione, ubi Deus operatur mediante creatura, data est uirtus creaturæ, ꝑ quam operatur: ergo simili ratione in opere miraculi: ergo si illud operatur per uerbum: patet ꝙ uerbo collata est uirtus.

Lib. de his, qui mysteriis initiãtur.

Vide q̃ est d. 2. c. Quia corpus assumptum.

CONTRA. August. de uerbis domini. Sicut de Virgine ꝑ Spiritum S. Christi caro sine coitu creatur, ita per eundem ex substantia panis, & uini idem corpus Christi mysticè cõsecratur: sed illud fit solũ uirtute increata: ergo & istud. ITEM. Ambro. Sermo Christi creaturam mutat: quis sermo? hic, per quẽ est increatum, nõ creatũ: ergo, &c. ITEM. Ratione uidetur, qa corpus Christi est nobilissimum inter creata: sed potentia transubstantiandi potest in illud, ꝙ cõuertit aliud in ipsum: sed nihil potest supra aliud, nisi ꝙ est nobilius, & nihil creatum est ipso nobilius: ergo nulla uirtute creata fit: ergo nec uirtute uerbi ꝓlati. ITEM. Si uirtus est data uerbo a Christo, aut uerbo in mente, aut in scripto, aut in prolatione: non in uerbo, nec in scripto: ergo in prolatione: sed uerbũ, quod Christus protulit, nunq; resumi pot: ergo dicitur aliud, sed illud nũquam fuit, nisi nũc: ergo nec data est ei potestas, siue uirtus. ITEM. Si datur in prolatione, aut subitò, aut successiuè. Si successiuè: ergo successiuè operatur: quod stultum est dicere, ut manifestum est: non enim dare est, qd una pars panis primò transubstantietur, q̃ alia: cum uerbum respiciat æqualiter totum: nec ꝙ una pars Christi priùs sit ibi, q̃ alia: quia tunc partes corporis Christi glorificati essent separabiles, quod stultum est dicere. Si subitò, aut in principio, aut medio, aut in fine. Si in principio, & statim cũ est, operatur: ergo in principio fit transubstantiatio: ergo si nõ compleret uerba, tamen factum esset. Similiter de medio. Si in fine: sed uerbum in fine nõ est: ergo datur non enti. Item. Si in fine, constat quòd desinẽte uerbo, desinit & uirtus, ergo in eodem instanti uirtus incipit, & desi-

To. 10.

desinit, & est, & non est. ITEM. Si datur uirtus, aut toti, aut alicui parti. Si toti, aut quelibet pars habet totam uirtutē, aut partem. Si totam, ergo quælibet pars facit. Si partē uirtutis, cū partes nō sint simul, nec erit uirtus simul nec operatio simul. Si alicui parti: quæro cui. ITEM. Si Deus dat uirtutē uerbo in prolatione, tunc cum uerbum prolatum deficiat, uidetur similiter, q̃ illa nobilis uirtus statim desinat esse, & inconueniens esset, q̃ Deus sic tam nobilem uirtutem daret, quæ statim desinat esse. ITEM. Si corrūpitur, quæro in quid cedit: aut in aliquid, aut in nihil. In aliquid non, quia nō ex aliquo. Si in nihil, tunc uidetur contra communem sententiā sanctorum, & philosophorū, quæ est: q̃ nihil, quod corrumpitur, cedit omnino in non ens.

RESOLVTIO.

Non ex uerbo in se, sed ex diuina institutione factum est, ut uerbo ipso cum debita intentione prolato, fieret trā substantiatio.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ hic est duplex opinio, sicut tactum est supra. Quidā enim ponunt, q̃ datur uerbis aliqua uirtus spiritualis, per quam operantur transubstantiationem: deo nihilominus intime operante; & hæc uirtus uerbi habet posse: & respicit panem, non n. se extēdit ad corpus Christi. Et est exemplū, si esset dator formarū (sicut aliq̃ posuerūt) agēs particulare solum operaretur per cōparationē ad terminū a quo, nō ad quē: & datur hæc uirtus uerbo supra naturā, & supra intellectū: & datur subito, ut dicunt. Sed non oportet ut operetur statim, cū datur: quia operatur secundùm nutum dantis, & est uirtus simplex operans instantaneè, & tamen est in subiecto composito, & successiuo, quoniam est ibi supra naturam. Sed quia difficillimum est, & non intelligibile uidetur: quando ista uirtus datur uerbo, utrum tunc detur, uel ante sit data, & quomodo, & qualiter dat, & qūo operatur, si ponatur esse aliqua qualitas data uerbo. Propterea è alia uia, q̃ uirtus uerbi extēso nomine dicitur, nō quia aliqua qualitas sit data uerbo, per quā operatur, sed ex diuina institutione hoc firmatum est, ut isto uerbo prolato a sacerdote super panē cum intentione conficiendi, panis transubstantietur. Vnde ad prolationem illius uerbi, uerbū increatū facit, ista ergo ordinatio uerbi infallibilis ad talē effectum uirtus dr, q̃ non est aliqua qualitas data uerbo, nec aliquod de nouo creatum.

Dist. 3. par. 1. arti. 1. q. 2.

ET EX HOC patent rationes ad utramque partem, quia primæ: procedunt de uirtute communiter dicta, pter ultimū. Ad q̃ dicendū, q̃ nō est simile: q̃ a natura est agens ꝓpinquū, & efficiens: sed hic solus Deus est influens. RATIONES ad oppositum patet, q̃ sicut rerū creatio est a sola uirtute increata, sic & transubstantiatio. Sed in hoc est hic additio, q̃ hoc ad prolationē uerbi prolati, illud aliquo ministerio. ALIAE RATIONES omnes patent, quia nihil absolutū est uerbis datū: sed Christus unica institutione nō tātūm verbum,

bū, q̃ ꝓtulit: sed omne cōsimile prolatū a sacerdote supra naturam ordinauit: ut statim ipso prolato, ipse sacerdos inuisibilis assistens conuerteret. Vnde nihil datur uerbo de nouo, quando sacerdos illud pronūciat. Sed illa institutione primaria efficacē habuit ordinatione ad hoc, propter quōd non immerito dicitur habere uirtutem. Per hūc etiam modū intelligo sacramenta no. le. esse causam, & efficere, sicut supra determinatū est: nō quia gratiam donent, sed quia efficacē ordinationem habēt diuina pactione ad gratiam: non sic sacramenta ue. le. excepta circuncisione: habet nihilominus hoc sacramentum causalitatem ratione rei contentę, scilicet carnis Christi, quæ ad gratiam disponit: & hæc positio magnorum est, & bene intelligentium.

Dist. 1. part. 1. art. 1. q. 4.

QVAESTIO IIII.

An uirtus uerborum transubstantiare possit quantacumque materiam?

DE uirtute transubstantiante per comparationem ad elementum: & quęritur, utrum uirtus uerborum possit conuertere quantamcumque materiam. Et quōd sic, uidetur: quia æquè facile est cōuertere unam hostiā, sicut duas: & ita duas, ut tres: & sic procedendo: ergo pari rationē æquè facile est cōuertere magnam, & paruam quantitatem. ITEM. Conuersio ista est a uirtute immensa: sed illa uirtus pōt super quantamcūque materiā: ergo &c. ITEM. Vnus sacerdos totū mundo posset conficere: eadem ratione si duplo plures essent, & sic ascendedo: ergo &c. ITEM. Panis est totum homogeneum: ergo eiusdem naturæ est in toto, & in partibus: & si secundum hanc partem conuenit ad conuersionem, & secundum omnē: ergo si adsit uerbum, & elementum, cum ista faciant sacramentum, patet &c. ITEM. Sicut medium corrūpitur per superfluum, ita per diminutum: sed in quantacumq̃ parua quātitate potest uerbum cōuertere: ergo in quantacumque magna.

CONTRA. Omnia creauit Deus in numero, pondere, & mensura: ergo in hoc sacramento concernitur determinata mēsura: non ergo potest in quantamcunque materiam. ITEM. Baptizans si intenderet uerbo consecrare totum mare, non tamen consecraret nisi eam partem, quæ uenit in usum: ergo uidetur similiter, quōd nec hic totum panem. ITEM. Virtute sacramenti non deberet fieri aliquid, quod sit in contumeliam sacramenti: sed si uirtute uerbi hoc fieret, posset stultus sacerdos conficere totum panem de foro: & sic hoc sacramentum ueniret in contumeliam: ergo &cæt. ITEM. Natura nihil facit frustra: ergo multò minùs nec Deus: sed si in quantalibet quantitate fieret consecratio, tunc esset frustra: ergo &c.

Sap. 11.

RESOLVTIO.

Non quantaui materia: sed quantum usui fidelium sufficiens, & sanctæ institutioni conueniens esse iudicabitur; ut corpus Christi cōuerti potest.

RESPONDEO. Ad hoc uoluerunt aliqui dicere, quōd nedum

Universidad de Deusto Biblioteca

non totum panem de foro: immo etiam nisi seruetur ritus ab ecclesia institutus; non conficit sacerdos: quia sicut non potest conficere nisi sacerdos; sic nec ipse sacerdos conficit nisi modũ sacerdotum, & ritum seruet in conficiende: & hoc dicunt fuisse reuelatum: qui autem aliter facit, non sacerdos, sed sacramenti temerator secundùm iudicium eorum reputatur. Sed hæc positio est nimis arcta: quia sicut dicit August. Forma uerborum, in quibus consistit uis conficiendi, ualde modica est: & constat additã esse huiusmodi ad solemnitatem. Alia positio est, quòd si adsit intentio, & uerbum, & elementũ pòt in quantacumque materia. Vnde si sacerdos totum panem de foro intenderet conficere, confectum esset, & similiter totum uinum de cellario. Sed hæc positio nimis ampla est: & dum nimis tribuit uerbo, & ministro: infert contumeliam sacramento. Nec credendum est, quòd Christus hoc daret: cum nec sapiens homo dictaret hoc esse dandum: & ipse sapientissimè omnia fecit: & maximè sapienter hoc instituit sacramentum. Et propterea dicendum sine præiudicio, quòd non fit uirtute uerborum conuersio, nisi adsit intentio, & intentio concors institutioni, & intentioni ecclesiæ; quia sicut dicit Hug. Omne sacramentum irritum reputatur, si contra institutionem celebratur. Intentio autem ecclesiæ, & instituentis est conuertere ad usum fidelium. Vnde cũ uirtus uerborum secundùm intentionem reguletur, ad tantam naturam se extendit, ad quantam potest sacerdos conficere, quòd debeat, & congruit sumi in usum fidelium. Et per hoc patet, quòd sacerdos uolens conficere totum panem de foro, nihil quidem facit.

Refert de cons. dist. 8.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd ista uirtus non potest super quantamcumque materiã. Dicendum, quòd uerum est: sed hoc non uenit ex impotẽtia uerbi, sed ex defectu intẽtionis. SIMILITER patet sequẽs, quia si tot essent fideles, quibus necesse habere tantum de hostiis, quantùm de pane in foro, tunc inordinata intetione posset conficere. AD ALIVD, Dicendum, quòd non est defectus ex parte materiæ, sed intentionis ordinatæ, ut dictum est: non (inquam) ad finẽ, quia talis ordinatio nõ facit ad hoc, quod fiat conuersio, uel non. Si enim aliquis conficit intentione lucri, nihilominus conficit: sed si aliquis cõficeret non ad usum, sed ut proiiceret in latrinã, dicitur ab aliquibus, qd nihil faceret. Quidquid sit de hoc; tamen illud uerum est, quod oportet, quòd habilitas sit ad usum secundùm ꝓbabilitatis iudicium, & ideo nõ potest confici in quantacumque quantitate, propter hoc qd quantitatis nimietas aufert utẽdi idoneitatem ex parte materiæ. Sed quantacumque sit parua quantitas, sine indecentia potest uenire ad usum: ideo quantitas parua non impedit, quia quantacumque modica, potest uenire in usum.

ARTI-

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An existentia, qua Christus existit in sacramento altaris, excedat capacitatem intellectus humani?

CONSEQVENTER, quæritur de uirtute apprehendente existentiam Christi uera in altari. Et circa hoc quęruntur duo. Primò quæritur, utrum talis existentia sit supra intellectum uiatoris. Secundò quærnur, utrum sit supra sensum comprehensoris.

QVOD existẽtia corporis Xpi in sacramento altaris sit supra intellectum uiatoris, ostẽditur sic. Omnis cognitio intellectiua secundùm naturam conuenientem nostro intellectui in su, & ꝓcipit a sensu. Propter quod etiã dicit Philosophus, qd nihil est in intellectu, ꝙ prius non fuerit in sensu: sed corpus Christi esse sub illis speciebus est tale qd, ꝙ numquam fuit in aliquo sensu nec in se, nec in simili: ergo &c. ITEM. Quòd ẽ supra experientiam, est supra intelligentiam humanã, quoniam cognitio generatur in nobis per experientiam, ut dicit Philosophus, sicut ex multis sensibus una memoria &c. sed existentia corporis Christi sub sacramẽto, est supra experientiam, quia fides nõ habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum: ergo est supra intelligentiam nostrã. ITEM. Intellectus noster suppo nit hoc tamquam principium ꝙ se notum, cui non potest contradicere ad minus ratione, ꝙ omne continens corpus maius est, uel æquale illi, quod continet: sed species, siue hostia, nec est maior, nec æqualis, sicut dicit fides: ergo si intellectus hoc ponit: ponit ergo contra se. ITEM. Ois intellectus humanus hoc dicit, quòd si aliquid est in aliquo toto, & fiat in mipori, quòd necesse habet cõtrahi, aut illud excedit simpliciter: sed fides nostra dicit, quòd in hoc sacramẽto corpus Christi est in magna hostia, & iterum in medietate hostiæ ita magnum, & non contractũ: ergo intellectus hoc non potest capere.

ex libel. de sen sensib.

In proœm. metaph.

CONTRA. Nullus tenetur ad impossibile: ergo sic hoc est omnino supra posse nostri intellectus, nullus tenetur credere: ergo qui nõ credit ibi esse corpus, sicut fides prædicat, non peccat. ITEM. Aug. dicit. Quod credimus, debetur auctoritati: qd intelligimus rationi: sed multas rationes habemus ad monstrandum, quòd ibi sit uerum corpus Christi, & quod si uerum est, integrum est, & unum: ergo uidetur quòd intelligamus. ITEM. Quod est supra intellectum, est supra uerbum, & sermonem; quia sermo ortum habet ab intellectu: ergo non uidetur, quòd aliquis possit de hoc sacramẽto loqui. QVAERITVR etiam iuxta hoc, si totum est fidei, quòd est in hoc sacramento, uidetur: quòd peccat quicumque se intromittit disputare de ipso. Et iterum cum alii articuli fidei sint supra intellectũ, propter quid magis dicitur de isto, quàm de aliis.

Ex proœmio lib. Perih.

Qꝫ coll.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Si quis intellectus sensibilibus humanæ sapientiæ ducatur: haud dubium, quòd existentiã christi in altari non admittet: sed si ad piæ fidei statuta inspexerit: contrario modo cernet.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ aliqui uoluerunt hic subtiliari, & dicere: ꝙ hoc aliquo mõ erat intelligibile. Et quamuis existẽtia talis sit supra naturã corporis humani non glorificati, non est tamen supra naturam corporis glorificati: quia corpus illud habet proprietates lucis, & nobilitates lucis: corpus autem lucis tante nobilitatis est per naturã, quod in maiori spario, & in minori potest esse: ita quòd ipsum nec sit maius, nec minus. Exemplum autem dari sic. Si lux cãdelæ, siue lumẽ sit in magna domo: & postmodum trãsferatur in paruam: lux cãdelæ tanta est in parua, quanta in magna, non rarior, nec densior. Similiter radius si dirigatur in propinquũ, & longinquum. Similiter uolũt dicere in corpore glorioso, & maximè i corpore Christi. Sed istã manuductio ad intelligendum potius intellectum obfuscat, q̃ aperiat. Primũ, quia exẽplum non est conueniens in se: lumen enim nõ est corpus, nec defluxus corporis, nec rarefit, nec condensatur. Rursus non est conueniens ad propositum, quia diffusio luminis eo qd̃ arctatur secundùm sparum, configuratur secundũ illud, in qd̃ diffundit: si ergo corpus Christi sic esset in hostia, oporteret ꝙ figura nasi, & aliorum membrorum configuraretur planiciei hostiæ. Et iterum non põt intelligi, quòd cõtrahatur, quin una pars corporis itret sub alia: ac per hoc non maneret corporis quantitas, & figura: & multa inconuenientia ad hoc sequuntur. Ideo dicẽdum aliter, quòd est supra naturam corporis glorificatinec proprietates illę possunt conuenire alicui per naturam: & si conueniant, hoc solũ per miraculum, & ideo non est quærendum simile, per q̃ capiatur. Si ergo quæratur ratio, per quam intelligatur, uel utrũ sic intelligibile. Dicendum, ꝙ est loqui de intellectu nostro, ut ẽ humanus, uel ut est fidelis. Sicut est humanus, sic intelligit conuersus ad imaginationẽ, & sensum: & iudicat secundùm causas intrinsecas, & inferiores: & ideo deficit in assentiendo: quia non assentit, nisi secundũ manuductionem, quæ ortũ habet ab imaginationẽ, & sensu. ITEM. Quia iudicat secundũ causas intrinsecas, & creatas: & ita cõparando potentiã cõtinendi actiuè ipsius hostiæ ad potentiam cõtinẽdi passiuè Christi ipsius corporis: & quia inuenit repugnantiã, & improportionabilitatem, iõ contradicit in ratiocinando. Et ita iste articulus dicitur esse supra intellectum, & contra intellectũ secundùm quod est intellectus humanus. Si aũt loquimur de intellectu, secundùm ꝙ est fidelis: sic dicẽdũ ꝙ assentit secundũ dictamen fidei, & secũdùm regulã ueritatis æternæ: iõ sufficit i assentiẽdo, et cõcordat in ratiocinãdo. Intellectus.n. fidẽ habens, statim credit, ex quo hoc propositũ est sibi. f. ꝙ Christus ẽ sub speciebus illis, & hoc admittus lumine fidei. Similiter cõcordat in ratiocinando, quia aspicit ad causas superiores: sic .n. dicit intellectus, Deus põt facere omne, q̃ est congruũ: & si des assumit, Congruũ est quod caro Christi exponatur in cibũ, & ideo rõ cõcludit, ꝙ Deus hoc possit ibi facere. ITEM. Intellectus dicit, ꝙ ueritas non põt dicere falsum, & fides assumit. Veritas dixit. Hoc est corpus meũ, & præcipit ut diceretur: ergo dixit uerum. Cũ ergo sit in nobis duplex intellectus, f. fidelis, & humanus: iõ sentimus in nobis aliquãdo colluctationes: fidelis tã intellectus præualet ei, q̃ est humanus, qa eleuat ipsum extra animalitatẽ: attã non ita eleuat qd̃ cõprehendat, ut meritũ fidei integrũ maneat. Et hoc patet, qa intellectus humanus dicit, ꝙ impossibile est, ꝙ maius contineatur a minori: & fidelis respondet, ꝙ uerum est localiter: & corpus Christi magnum nõ est ibi localiter, sed sacramẽtaliter: & quãuis illud sit impossibile per naturã, tamẽ põt esse Deo possibile: qa nescimus qd̃ Deus posset mutato mõ essendi: iõ licet intellectus sibi præualeat, tamen nondũ cõprehendit:

ET SIC patet rõnes ad utrãq; partẽ. Primæ.n. procedũt de intellectu secundũ qd̃ humanus, & secũdæ de intellectu secundũ quod fidelis. ADILLVD tamẽ, ꝙ quæritur, quare plus hoc dr̃ esse supra intellectum. Dicendũ ꝙ in hoc quodãmodo cõicat nostra imaginatio, cũ corpus Xpi sit imaginabile: & quoniam illuditur ei, quia ut est sub sacramẽto, subterfugit imaginationem, immo supra ipsam est: ut prehabitum fuit, eum accipiat modũ essendi, quem habet spiritus: iõ cum repugnet imaginatio, magis est contra intellectum. Sed in articulis aliis, scilicet diuinitatis omnino deficit, & non adeo repugnat. AD ILLVD, qd̃ quæritur, quare disputatur de hoc sacramento, cum totum sit fidei. Dicendum, quòd non ad generandam fidem, sed ad nutriendam: ne propter ignorantiam aliquid cõcedat repugnãs fidei, uel negetur consequẽs ad fidem: & hoc pertutilissimum, & necessarium est: quia multa pronuntur in hoc sacramẽto ab incautis, in quibus est periculum in asserẽdo. Vnde disputamus, non ut melius credamus, sed ut fidem illibatam seruemus: dum ipsa cognita errores cauemus & cauẽdo in ueritate psistamus.

QVAESTIO II.

An beati uideant christum, sicuti est, in sacramento altaris?

VTRVM existentia Christi sub sacramento sit supra sensum comprehensoris. Et quòd non, uidetur: quia Magister dicit in sequenti Distinctione: ꝙ hæc est ratio, quare sub alia specie traditur corpus Christi, ut fides habeat meritum: sed in beatis fides non habet locum, ergo uidetur quòd debeat eis apparere in propria specie. ITEM. Quãuis status gratiæ sustineat aliquod uelamen, & compatiatur: tamẽ statui gloriæ oẽ uelamen reuelat: ergo si corpus Xpi uelat sensui nostro per speciẽ: vt̃ ꝙ beatis sit reuelatũ. ITEM. sensus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius decipiuntur propter hoc, q̃ ibi latet Christus sēsus nostros: sed i beatis nulla cadit deceptio: ergo nullo modo potest latere sensum beatorum. ITEM. Claritas corporis non gloriosi nō potest latere uisum nō gloriosum: ergo nec claritas corporis gloriosi uisū gloriosum: sed corpus Xpi est clarissimum: ergo &c.

CONTRA. Existentia illa, & modus existendi est supra intellectum: sed nunquam sensus eleuatur supra intellectum: ergo est super omnem sensum quantumcumque glorificatū. ITEM. Corpus Christi sub sacramento habet modum existendi eleuatum ultra modum existendi spiritus creati: pro eo quod est in qualibet parte totum: & pro eo, qd̃ est in pluribus locis simul: sed numquam oculus gloriosus uidet spiritum: ergo nec corpus Christi prout ibi existit. ITEM. Sensus gustus est in beatis, sicut dicit August. de quinque sensibus, & infra patebit: sed esto, q̃ beatus sumere Christi corpus, constat quod gustus non sentiret saporem carnis: ergo pari ratione nec uisus percipit, ut est ibi. ITEM. Regula est in perspectiua, quod ubi duæ magnitudines uidentur in æquali spatio, maior magnitudo uidetur sub angulo maiori. Videre enim est secundū triangularem directionem radiorum: ita quod basis est res uisa, & angulus intelligitur fieri circa pupillam oculi: ergo cum corpus Christi maius sit ista specie, si uidet intra speciem maiorem magnitudinem, maior angulus est infra minorem: sed hoc non potest esse nisi per miraculum: ergo impossibile est quod per naturam corpus glorificatū videat, immo uidere ita est miraculū sicut existere.

Vide lib. 4 distinguendo Deo in fine. Tom. 9.

RESOLVTIO.

Quia uisus non abstrahit a quantitate, quantumcumque beatus fuerit, Christi modum in Eucharistia existendi uidere non poterit.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ existentia corporis Christi sub sacramento est sublimata supra modum essendi, & oīs corporis & omnis rei corporalis, & dimē sue: & ideo cum uisus non abstrahat a quantitate, quia est de ratione sensatorum: & percipere habeat corpus secundum modum existendi corporalem: dicendum est, quod nullo modo uisus quantumcumque gloriosus ad hoc attingit, ut uideat ibi Christum sicuti est, etiam si presens sit. Et si alicui miraculose ostensum est, numquam tamen ostensum fuit in forma, quā ibi habet, ut cōiter dicitur: q̃ ostā sum fuit in forma paruuli: & ipse est ibi secundū eandē quantitatē, quā habet in cęlo, & sic est in qualibet parte: & iste modus existēdi abstrahit ab oī sensu. Vsi e ōcedēdę sūt rōnes ad hoc.

AD ILLVD, quod obiicitur de merito fidei, & de uelatione. Dicendum, quod quamuis sensus non percipiat, tamen intellectus hoc clarè nouit. Vlteriùs. Et si uisus non uideat, hoc non est, quia uelatur illa specie, sed quia est ibi per modum alium, quàm sit corpus ut est sensibile. Credo tñ, q̃ aliquibus certis indiciis cognosceret quodammodo esse ibi corpus Xpi intellectus

Li. ult. De ciuit. Dei cap. 29 Tom. 5

ctus conuersus ad sensum, sicut ponit Aug. exemplum, de uisu glorioso, utrum uideat Deum: ubi dicit, quod intellectus per sensum comprehendit, q̃ Deus est omnia in omnibus: sicut ego per uisum cognoscere dicor, qd̃ aliquis sit uiuus, & habeat animam, quando uideo eum loq. AD ILLVD, quod obiicitur de deceptione. Dicendum, quòd in hoc sacramento nullus sensus decipitur, nec aliquid aliud, qa est sacramentum ueritatis. Sed q̃ dicuntur sensus decipi, hoc dicitur, quia sunt uia, ut opinio in nobis fallatur, quæ iudicaret ibi esse subiecta specierum, nisi intellectus fidelis purgaret errorem: multò magis in beatis purgat, & preuenit, ut non decipiātur. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de claritate corporis non glorificati. Dicēdum, q̃ neutra latet sensum, dū tamen corpus habeat modum existendi debitū corpori, quemadmodū corpus Christi passibile sub sacramēto datū fuit impassibiliter, q̃uis secūdùm ueritatē esset passibile ante passionē: p hunc modū & uisibile, & sensibile est insensibiliter, rōne modi essēdi ibi: in hoc aūt modo piudicare sensui beatorū, sed opus Dei in hoc sacramento mirificum prædicare.

DISTINCTIO VNDECIMA.

PARS PRIMA.

De Eucharistiæ sacramēto per comparationem ad dispensantes uel conficientes: & primò de confectione.

SI autem quæritur, qualis sit illa conuersio, an formalis, an substantialis, uel alterius generis: definire non sufficio. Formalem tamē non esse cognosco: quia species rerum, quæ ante fuerant, remanent, & sapor, & pondus. Quibusdam esse uidetur substantialis, dicentibus sic substantiā conuerti in substantiam, ut hæc essentialiter fiat illa: cui sensui præmissæ auctoritates consentire uidentur.

Oppositio.

Sed huic sententiæ sic opponitur ab aliis, Si substantia panis (inquiunt) uel uini conuertitur substantialiter in corpus uel sanguinē Christi, quę ante non erat corpus: & hodie est aliquid corpus Christi, quod heri non erat: & quotidie augetur corpus Christi, atque formatur de materia, de qua in conceptione non fuit factum. Quibus hoc modo responderi potest: quia non ea ratione dicitur corpus Christi confici uerbo cœlesti, quod ipsum corpus in conceptu Virginis formatum

Universidad de Deusto Biblioteca

matum deinceps formetur: sed quia substantia panis uel uini, quæ ante non fuerat corpus Christi uel sanguis, uerbo cælesti fit corpus & sanguis. Et ideo sacerdotes dicuntur consecrare corpus Christi & sanguinem: quia eorum ministerio substantia panis fit caro, et substantia uini fit sanguis Christi: nec tamen aliquid additur corpori uel sanguini, nec augetur corpus Christi, uel sanguis.

Augustinus in libro sententiarum Prosperi.

Si uerò quæris modum, quo id fieri possit? breuiter respondeo. Mysterium fidei credi salubriter potest, inuestigari salubriter non potest. Quod ergo corpus Christi panis mutatione in id non augmentatur, nec sanguis ex uini conuersione, eius uoluntati & potentiæ adscribatur, qui idem corpus de Virgine eduxit: sit ergo substantia illa ista sine eius augmento. Nec tamen concedunt quidam, quòd substantia panis aliquando fit caro Christi: etsi fiat caro Christi: sicut farina facta est panis, & aqua facta est uinũ: nec tamen dicitur farina est panis, & aqua est uinum. Alij uerò concedunt illud, quod erat panis uel uinum, post consecrationem esse corpus & sanguinem: non tamen sequitur, panis est caro Christi, uel uinum est sanguis: quia substantia panis uel uini postquam facta est caro Christi uel sanguis, non est substantia panis uel uini, sed caro & sanguis. Ideo distinguendum uidetur, cum dicitur substantia panis, uel id quod erat panis, modò est corpus Christi. Manens enim panis non est corpus Christi: sed mutata in id, quod facta est, est corpus Christi: Nec dicimus substantiam panis uel uini materiam esse corporis uel sanguinis domini: quia non de ea, ut de materia, formatur corpus: sed ipsa formatur in illud, & efficitur illud. Vnde Augustinus, Corpus Christi dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, sumimus in memoriam Dominicæ passionis. Quod cum per manus hominis ad illam uisibilem speciem perducatur, non sanctificatur, ut sit tam dignum sacramentum, nisi operante inuisibiliter spiritu Dei.

Asserunt quidam dictum panem transire in corpus Christi.

Quidam uerò sic dicunt conuersionem illam esse intelligendam, ut sub illis accidentibus, sub quibus erat priùs substantia panis & uini, post consecrationem sit substantia corporis & sanguinis: sic tamen, ut non eis afficiatur, & sic asserunt dictum panem transire in corpus Christi: quia ubi erat panis, nunc est corpus Christi. Quod si est, quid ergo fit de substantia panis & uini? Illi dicunt uel in præiacentem materiam resolui, uel in nihilum redigi. Alij uerò putauerunt, ibi substantiam panis & uini remanere, & ibidem corpus Christi esse & sanguinem: & hac ratione dici illam substantiam fieri istam: quia ubi est hæc, & illa: quod mirum est: & ipsam substantiam panis uel uini dicunt esse sacramentum. Sed quòd non sit ibi substantia, nisi corpus Christi & sanguis, ex prædictis & subditis apertè ostenditur. Ait enim Ambr. Panem istum, quem sumimus in mysterio, illum intelligo utique, qui manu Sancti spiritus formatus est in utero Virginis, et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Vnde ueritas ait, Ego sum panis uiuus, qui de cœlo descendi, & iterum, Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita. Ex his namque duabus sententiis aperte datur intelligi, quia panis ille, & iste, non duo, sed unus panis, & una caro proculdubio unum efficitur corpus. Illud uerè, illud sanè, quod sumptum est de Virgine, quod resurrexit, & in cœlum ascendit. Item Gregorius. Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis uocem cœlos aperiri, In illo Christi mysterio Angelorum choros adesse, summa & ima sociari, unum quid ex inuisibilibus atque nisibilibus fieri? Idem, Eodem momento & in cœlum rapitur ministerio Angelorum consociandum corpori Christi, & ante oculos sacerdotis in altari uidetur. Sicut diuinitas uerbi totum implet mundum, ita multis locis illud corpus consecratur. Nec sunt tamen multa opera Christi, sed unum corpus, &

De sacramẽ. et alle. de cõse. d. 2. c. Oia q. Io. 6. In homil. Paschali. c. quid sit sanguis & lib. 4. dialog. c. 68. et hi de cõse. d. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

inus sanguis. Ideoque siue plus, siue minus quis inde perciplat, omnes æqualiter Corpus Christi integerrimè sumunt. Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis, uel uini, licet species remaneant. Est enim ibi species panis & uini, sicut & sapor. Vnde aliud quidem uidetur, aliud uerò intelligitur.

SVPRA egit Magister de sacramento Eucharistiæ in se, & in comparatione ad manducantem. In hac parte agit de ipso per comparationem ad conficientem. Et diuiditur hæc pars in tres partes. In prima parte agit de ipsa consectione. In secũda de consequentibus ad consectionem infra Dist. 12. ibi. *Si autem quæritur de accidentibus &c.*] In tertia agit de potestate conficiendi infra Dist. 13. *Solet etiam quæri, utrum præsentes sacerdotes etc.*] Prima pars habet duas partes. In prima parte agit de ipsa cõsectione quantùm ad actũ trãsubstantiãdi. In secunda quantùm ad materiam. ibi. *Sub alia autem specie tribus de causis*] Prima pars hẽt duas partes. In prima determinat ueritatem. In secunda reprobat falsas opiniones. ibi. *Quidam uerò sic dicunt conuersionem illam, &c.*] Prima pars hẽt duas. Primò enim determinat, quid sentiendũ est. Secundò uerò qd loquendũ. ibi. *Nec tamen concedunt aliqui, &c.*] Similiter secunda pars hẽt duas. In prima ponitopinion. In secũda reprobat. ibi. *Sed quòd non sit ibi substantia nisi corpus Christi, &c.*

Dub. 1. MYsterium fidei, &c.] Contra. Videtur. n. secundùm hoc, ꝙ omnes peccent grauiter, qui disputant de his, quæ ad fidem spectant. Respon. Dicendum. ꝙ facienda est uis tam in hoc, ꝙ dicit, Mysterium fidei, quàm in hoc uerbo, inuestigari. Mysterium enim secretũ est, & illud non est inuestigandum, ut homo uelit ratione comprehendere, quod dominus noluit occultare: & qui aliter facit, peccat, & præsumptuosus est: dum se eleuat ad id, ad quod non potest p tingere. Qui autem disputat de fide non ad mysterii inuestigationem; sed potius ad defensionem, ille non facit contra hoc, ꝙ dicit Aug. & Magister.

Alij uerò concedunt, &c.] Videtur falsum dicere, qa (qd) est relatiuũ essentialitatis: sed ibi nihil manet commune: ergo talis locutio est falsa. Præterea. Quæro pro quo supponit, cum dicitur, ꝙ erat panis, aut ꝙ supposito panis, aut Christi. Si pro supposito panis, contra, Isti nũquam conuenit predicatum. Si pro supposito corporis: ergo implicatio est falsa: quia corpus Christi numquam fuit panis. Respon. Dicendum, ꝙ propriè loquẽdo cũ hoc relatiuum (qd) sit relatiuũ idemptitatis, & suppositum non sit idem cum prædicato, ꝙ simpliciter loquendo proprie falsa est: nec Magister dicit concedendam secundùm opin. suam. Si autem legatur a sanctis, exponẽdam esse credo. Dub. 2.

Vnde

Vnde cum Augustinus dicit, quod corpus Christi dicimus illud, quod ex fructibus terrę collectum, &c. Dicendum, quòd illud dictum est quantùm ad signum exteriùs, & secundùm metaphoram est intelligẽdum: secundùm quòd signum pro signato ponitur, & uocatur hoc corpus Christi sacramentũ corporis Christi.

In ipsa immolationis, &c.] Videtur Gregor. hic malè dicere, quia si aperiuntur, quæro ad quid. Si ut descendat, uidetur falsum, quia potest descendere sine apertione cœlorum. Iterum. Ad quid descendit. s. ut panis cõuerteretur in corpus suũ hic inferius. Si dicas hoc dictũ tropice, quæro in quo tropo. Respon. Dicendum, quòd panis iste, qui in altari conficitur, est panis cœlestis: cœlum aut dicitur aperiri, quando uehemẽs fit influentia desuperiùs. Quoniam igitur immolationis hora nobis panis cœlestis, & super substantialis tribuitur; hinc est, quod Grego. dicit cœlos aperiri, sicut in eius natiuitate dicitur, quòd per totum mundum mellifluì facti sunt cęli; quia datus est nobis iste, qui dulcior est super mel, & fauum. Dub. 3.

In cœlum rapitur, &c.] Videtur falsum dicere; quia illud corpus sumitur a sacerdote, ergo non rapitur ministerio. Item. Quomodo consociatur corpori Christi, cum idem sit corpus. Item, Quæritur quomodo intelligitur illud, quod scribitur in canone. Iube hæc perferri ꝑ manus Sancti Angeli tui, quid est; & quis est Angelus, qui ꝑfert. Respon. Dicendum, quod sicut prædicta uerba circa confectionem figuratiuè, & secundùm tropum intelligenda sunt, sic & ista. Vnde sicut manus angelorum non intelliguntur corporaliter: sic nec rapi hoc sacramentum intelligendum est localiter, uel corporaliter: similiter nec consociari specialiter. Sed hoc intelligendum est, ꝙ sicut Angeli intelliguntur Deo offerre orationes nostras, & petitiones, similiter desideria: non propter ignorantiam Dei, sed propter commoditatem nostram, quia suis sanctis affectibus, & puris nos adiuuant: & merita nostra in conspectu Dei replicant, ut ex eorum puritate sancta, & affectione feruenti, ratione dignitatis nuncii sint acceptabilia. Sic intelligẽdum est offerre sacrificia, quia sacris mysteriis assistentes unà nobiscum precantur, ut nostra munera sint accepta: & unà nobiscum reuerentur sanctissimum Corpus Christi, sicut in cœlo: ideo dicuntur in cœlum rapere, & consociare quantùm ad hoc, quod reputant honore dignum in altari, ut in cœlo. Per hunc etiam modum intelligenda est oratio canonis; quia sicut exponit Innocentius, Angelus ille magni consilii est Christus: per manus illius oramus sacrificium perferri, id est ipsius meritis, & precibus nostrum sacrificium Deo acceptari. Vnde ipse est pontifex, & aduocatus noster, & apparet continuè uultui Dei ad interpellandũ pro nobis; & sic patent quæsita.

Ar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An panis conuertatur in corpus Christi?

AD intelligentiam huius partis sex quærũtur. Primo igitur, utrum in hoc sacramento fit aliqua cõuersio panis in corpus Christi. Secundo, dato quod sic, quæritur utrum totus panis conuertatur, an aliqd remaneat præter accidentia. Tertiò, dato qd conuertatur totus, quæritur utrum talis conuersio panis possit dici annihilatio. Quartò, dato ꝓ non, quæritur utrum panis conuertatur in totum Christum, i. in animam, & diuinitatẽ, sicut in carnẽ. Quintò, utrum hæc conuersio sit subita, an successiua. Sextò, & ultimò quæritur, quibus uerbis sit exprimenda illa conuersio.

QVOD sit ibi uera conuersio panis in corpus Christi uidetur. Primò per ipsam formã: quia cũ dicitur. Hoc est corpus meum: aut falsum dicit ueritas: aut panem conuertit in corpus: sed non dicit falsum: ergo &c. ITEM. Hoc ipsum probatur auctoritate doctorum, auctoritate Ambr. scilicet & Eusebii, & August. & Damasc. Panis, & uinũ supernaturalitet in corpus, & sanguinem transit. ITEM. Ratione uidetur: quia constat, & uerũ est, ꝓ corpus Christi secũdũm ueritatẽ est in altari, & prius nõ fuit: ergo secũdũm aliquam mutationem sui, uel alterius. Non sui, quia est immutabile. Non alterius, nisi panis: ergo &c. Si dicas ꝓ corpus Christi est mutabile secundum locum, quia hæc est mutatio entis completi, & est in corpore Christi: Contra omne, ꝓ mutatur secundum locum, si accedit ad unum, recedit ab altero: ergo secundum hoc Christus recedit a cœlo. Præterea. Nihil, quod mutatur secundum locum, simul tendit ad differentias diuersas positionũ: sed simul consecratur corpus Christi Romæ, & Parisiis: ergo si corpus Christi mouetur Romę, nõ ergo Parisiis, ergo &c.

CONTRA. Greg. dicit & habetur in litera. Quis fidelium habere dubium possit, in hora immolationis cœlos aperiri, summa & ima sociari? sed hæc non fierent, si aliquid in corpus Christi conuerteretur: immo uidetur secundùm Grego. ꝓ descendatur ergo ibi non est conuersio. ITEM. Damas. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & bibere uinum, coniungauit eis diuinitatem, & facit ea sacramentũ corporis, & sanguinis sui: si coniungauit illis diuinitatem: ergo saluantur in sua natura: non ergo cõuertuntur in aliud. ITEM. Ratione uidetur: quia si aliquid conuertitur in corpus Christi, aut cõuertitur in corpus Christi quod est, aut non est. Si qd non est: ergo corpus de nouo fit: ergo plura corpora simul. Si quod est: sed quandocumque aliquid cõuertitur in id qd est, augetur: ergo corpus Christi cõsecratione, siue conuersione fit maius. ITEM. In nullo alio sacramẽto elementũ cõuertitur in id, qd signat: sed sufficit illud adesse: ergo vt, ꝓ sit, debeat esse in hoc sacramẽto. ITEM. Miracula nõ sunt

Ambr. lib. 4. de Sacra. cap. 4. & lib. 6. cap. 1. & refertur de cõs. d. 2. ca. Omnia.

1 de cons. d. 2. Quia corpus assumptum. Ang. cis in litera ad leg.

Lib. 4. de Orthod. f. de. c. 14. in me dio.

sunt ponẽda, ubi æquè benè pt fieri sine miraculo: sed corpus Christi cũ sit gloriosũ simul cũ pane pt esse: & idem faciet, ac si panis cõuerteretur: qd nõ pt esse sine miraculo: ergo &c. ITEM. In nullũ corpus cõuertitur cibus, nisi qd indiget refectione: sed corpus Christi nõ est tale: ergo, &c. Si dicas, ꝓ non absorbetur terra, sed ut radius aquam. s. non indigentia, sed potentia: Contra. Radius non conuertit aquam in se: ergo nec Christus panem in corpus suum.

RESOLVTIO.

Credamus firmiter cum ecclesia catholica, panem in uerum christum corpus conuerti, necdum in partem, sed in totum.

RESPONDEO. Sicut dicit Magister, quorundã fuit positio, ꝓ non est ibi aliqua cõuersio: sed ad inuocationem uerborũ sine conuersione fit diuina uirtute, ut corpus Christi sit ibi. Sed hęc positio contraria est auctoritati sanctorum, & rationi. Rationi quidem, quia aufert sacramẽti ueritatem, cõgruitatem, & miraculi utilitatem. Veritatem, qa ponit ex hoc falsitatẽ in forma. Ponit etiam mutationem circa Christi substãtiam, sicut probatum est in opponendo. Cõgruitatẽ tollit, qa cum manet ibi panis, nõ est adeo ductiuum in alterum, sicut cũ manent sola accidentia, quę dependent, & per se stare non possunt. Vtilitatem etiam qa dũ ptãtem, & rõnem quærit minuit meritum fidei. Propter hæc ergo hæc positio est reprobanda, & neminẽ hẽt ex Doctoribus defẽsorẽ. Immo cõtinet ecclesia, ꝓ est ibi cõuersio panis ĩ corpus Christi, nõ (inq̃) partem corporis: sed in totum.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur. primò de uerbo Grego. Dicendum, ꝓ sermo ille est tropicus, & dicũtur cęli aperiri, qa diuina bonitas largè nobis tũc tribuit panẽ cœlestẽ. Summa et, & ima dicuntur sociari pp corporis Christi præsentiã. Et rursus p manus Angelorum dicitur deferri quantùm ad deuotionẽ offerentis, q mittit sacrificiũ, & orationẽ in cœlum, q̃q̃ ad Angelos spectat domino præsentare: sed hoc in literalibus dubiis patebit. QVOD autem dicit Damas. intelligendũ est quantùm ad continentiam specierũ uisibilium, uel in rõne conuersionis substantiæ panis, quia panis cõuertitur in corpus diuinitati unitũ, & spẽs post cõuersionẽ continent illud: & sic diuinitas utrisq; dicit cõiungari. AD ILLVD, patet responsio, qa totum in totũ conuertitur: ideo nec fit nouum, nec fit maius: illud aũt intelligitur, si in parte conuerteretur. AD ALIVD, qd obiicitur de aliis sacramentis: patet similiter responsio, ꝓ nõ est simile, quia hoc est maius quantùm ad rẽ cõsecratam. Præterea, in aliis res est gratia, q creatur: sed corpus Christi nõ creatur tunc in sacramento. AD ILLVD, qd obiicitur de miraculo: patet similiter, quia miraculũ ponitur hic pp ueritatem sacramẽti, & cõgruitatẽ, & ẽt utilitatẽ, sicut uisum est. AD VLTIMVM, qd obiicitur de cibo, & cibabili. Dicendum, ꝓ panis non conuertitur ĩ corpus Christi, sicut cibus in cibabile: nec corpus Christi con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuertitur in se, sed Deus conuertit, ut ubi erat panis, qui est cibus corporalis, fit corpus Christi, nō per mutationē in corpore Christi factam, sed in pane in ipsum priùs existens transeunte.

QVAESTIO II.

An totus panis conuertatur in corpus Christi, uel aliquid remaneat post consecrationem?

VTRVM totus panis conuertatur in corpus Christi, an aliquid remaneat præter accidentia. Et ꝓ totus non conuertatur, uidetur: quia nihil est in genere, qđ non sit in aliqua eius specie: sed transubstantiatio est mutatio; & in omni specie motus aliqd manet: ergo &c. ITEM. Sicut in naturali mutatione est potentia materiæ, sic & in hac potētia obedientia: sed ex parte transmutati ubi est potentia materialis, non omnino tollitur: & ideo remanet illud, in quo fundatur: ergo uidetur ꝓ similiter in ista aliquid remaneat, in quo remanet obedientiæ potentia. ITEM. De ratione mutationis est, quòd illud qđ mutatur, aliter se habet nunc, quàm priùs: sed panis mutatur in corpus Christi: ergo aliter se habet nunc, q̄ priùs: sed quod aliter nunc se habet quàm priùs, aliquo modo manet: ergo & panis secundùm aliqd sui manet. ITEM. Quādocumque duo extrema communicāt in aliquo, illud in quo communicant, manet idem in tota trāsmutatione: sed panis, & corpus Christi communicant in materia: ergo materia manet.

CONTRA. Virtute uerbi fit transubstantiatio: sed uerbū demonstrat substantiam sub accidētibus, totam (inquam) substātiam panis ergo totam cōuertit. ITEM. Conuertit in totum corpus Christi: ergo cōuertit, & totum panem, quia si tantùm materiam panis, tunc uidetur, ꝓ esset conuersio in solam materiā. ITEM. Si manet aliquid de pane, aut ut commune in transmutatione, aut non commune. Si ut commune: ergo corpus Christi haberet aliam materiam, uel aliā formam, quod stultum est dicere. Si non ut commune: tūc quæritur, utrum remaneat materia sine forma, aut forma sine materia: sed utraque per se est otiosa: sed sacrameto nihil omnino est otiosum: ergo neutrum manet. ITEM. Si conuertitur secundùm partem suæ essentiæ, quæro secundùm quam, & ostenditur, ꝓ secundūm formam: quia illa est magis idonea conuersioni. Et p̄terea sacramentum est institutū non ratione materię, quæ in omnibus communis est, sed ratione formæ. Si ergo uerba respiciant magis formam, tunc illam conuertunt. Sed contra. Tunc remanet materia incompleta: sed diuinæ uirtutis non est incompleta facere, sed potiùs incompleta complere: ergo &c.

RESOLVTIO.

Nouo mutationis genere, (quæ transubstantiatio dicitur) totus panis in corpus Christi conuertitur; solis accidentibus intactis remanentibus.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ opinio aliquorum fuit, quam tamen Magister non ponit, quia modernorum est; uel etiam ꝓ non

non multū est probabilis: ꝓ non totus panis conuertitur secundùm substantiā, sed aliqua pars essentialis remanet: constat.n. ꝓ accidentia remanent secundùm esse, & operationem. Quia uidetur, ꝓ remanent secūdùm esse; fuerunt qui dicerēt; ꝓ remanet etiam materia, quę illa sustinet: & transit forma. Sed hoc nihil est, quia materia non est nata sustinere accidētia, nec esse in actu nisi cum forma. Alii uidentes ꝓ accidentia habēt operationem; & omnis operatio ortū habet à forma substantiali; dixerunt ꝓ transit materia, & remanet forma. Sed hoc iterum nihil est, q̄a forma nō operatur nisi in materia: propter hoc quamuis illud sacramentum sit plenum miraculis: quia tamen non ponuntur esse, nisi quæ faciunt ad sacramenti ueritatem, & eius occultationem, ideo ponunt communiter Doctores, ꝓ totum transit in totum, solis accidētibus remanentibus, causa necessaria, & vtili. Et propterea relicta prima opinione, quæ tollit conuersionem materiæ: relicta alia, quæ tollit conuersionem formæ; magis catholicā tenemus, quod totus panis in corpus Christi conuertitur, & optimo modo ista conuersio transubstantiatio dicitur. Si aūt quæras, sub quo genere motus, uel mutationum continetur. Dicendum, ꝓ hæc est mutatio singularis: quæ nullum simile plenum habet, assimilatur tamen in aliquo aliis. Quia enim in hac mutatione nihil commune manet, assimilatur creationi. Quia uerò principium initiale nō est nihil, sed aliquid: ideo dissimilis est creationi, & similis generationi. Quia uerò terminum finalem non habet aliquid de nouo factum, sed priùs existens: ideo est dissimilis generationi, & similis augmento. Quia uerò corpus Christi ex hoc non crescit; sed in pluribus locis existit: ideo dissimilis augmēto, & similis loci mutationi. Quia uero in alio loco existit, & a proprio non recedit: sed aliquid in ipsum transit: ideo omni motui, & mutationi dissimilis est: & est prius mutatio singularis. Corruptioni uerò & diminutioni nullo modo assimilatur; q̄a operationes sunt imperfectæ: quæ non decēt diuinam uirtutem hæc operantem. Rursus: quia in alterationē uariantur accidentia sensibilia; & hoc non contingit huic sacramento propter fidem; nec illi assimilatur.

EXRIS patet primum, & secundum & tertium: q̄a illud est uerum de mutatione, in qua habent aliquid commune termini: sed hic nihil habent. AD ILLVD, quod obiicitur ultimò, quod habent commune. Dicēdum, ꝓ cōmune habent secundùm naturā p̄dicationis, sed non secundùm naturam mutationis. In illa.n. mutatione nihil possunt habere commune; quia corpus Christi non potest habere nec nouā materiam, nec nouam formam: & si aliquid maneret, impossibile esset, ꝓ corpus Christi idē esset omnino: cum autem totum transit, nulla omnino innouatio, nec formatio fit circa corpus Christi: unde illud argumētum locū habet in naturali mutatione.

QVAE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO III.

An conuersio, qua in altari panis conuertitur in carnem, & uinum in sanguinem Christi, dici possit annihilatio?

VTRVM ista conuersio sit ad nihilatio. Et qd sic, uidetur: quia omne illud, quod sic mutatur, ꝙ nihil de ipso remanet, ad nihilatur: sed taliter est de substantia panis in proposito: ergo est adnihilatio. ITEM. Succedēs generatio non aufert corruptionem præcedentem: ergo succedens conuersio non aufert corruptionem precedentem: sed hic corrumpitur materia, & forma, & ita totum: ergo quicquid succedat, nihilominus est adnihilatus panis. ITEM. Esto ꝙ pari uirtute conuerteretur totum uniuersum in corpus Christi, ipsum esset adnihilatum. Probatio. Toto uniuerso cedēte in nihil, solo Christo remanente, nihil minus remanet, quàm si conuerteretur totum in Christum, quia tātum Christus est: ergo si ibi esset adnihilatio, & hic. ITEM. Argumentum hoc est necessarium. A non est B, nec pars B, nec aliqd eius, nec aliqd aliud, & fuit: ergo est adnihilatum: sed panis non est Christus, nec pars Christi, nec aliquid aliud: ergo &c.

CONTRA. Nihil, quod cōuertitur in rem digniorem se, adnihilatur: sed panis conuertitur in rem multō digniorem se: ergo &c. ITEM. Actio penes terminū denominatur: ergo cum adnihilatio denominetur ab hoc, quod est nihil, & adnihilatione nihil fit: sed nihil nō habet aliquid de bono, ergo nec adnihilatio: sed nulla actio est a summo bono nisi bona: ergo &c. ITEM. A summo bono numquam id quod est bonum, fit malum: ergo a simili numquam id, quod est ens, fit non ens, siue nihil. ITEM. Aug. Conditor naturæ nihil facit contra naturā: sed omnis natura appetit esse, sicut dicit Philosophus. Naturam (inquimus) desiderare quod melius est, & esse quàm non esse. ITEM. In sacramento debet saluari ratio signi, siue cōueniens signatio: sed hoc sacramentum non est corruptiuum, sed conseruatiuum, & melioratiuum: ergo in ipso non debet esse adnihilatio.

Lib. 1. de Gener. & corrupt. tx. 59. & 7. de Aurora tex. cō. 33.

RESOLVTIO.

Quia conuersio panis in corpus Christi in rem meliorem mutatio est: transubstantiatio, & nequaquam annihilatio dicatur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut tangit Magister in litera, quorundam positio fuit, quod esset adnihilatio panis; cū nihil de eo remaneat. Quia uidebatur indignum dicere, ꝙ aliquid extraneum in corpus Christi transiret: ideo rationabilibus uidebatur eis, ꝙ panis corpori Christi cederet non mutādo locum, sed desinēdo esse: & Christi corpus superueniret, quàm ꝙ panis in ipsum cōuerteretur. Sed hæc positio stare non potest: cum hoc nō deceat Deum facere, qui est tota causa in hac conuersione: nec deceat sacramentum opus tam uile. Ideo communiter ponunt omnes, ꝙ non est adnihilatio panis, immo in meliorē substantiam commutatio: & ideo transubstantiatio, non adnihilatio

Sco. d. 2. q. 2. ne, qd panis et uinum substantia adnihilā. Sed D. Tho. 3. pa. q. 46. art. 4. subscribit. S. B.

tio talis conuersio est: & sic appellari debet. Amplius. Si panis nō cōuerteretur in corpus Xpi, nō esset intelligere, qūo corpus Christi inciperet esse in altari sine sui mutatiōe: sicut prius ostēsum fuit: ꝙ quod conuersio panis nō adnihilatio dicenda est.

Qd. 1. huius art.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, Nihil remanet de pane: ergo adnihilatur. Dicendum, ꝙ istud non sequitur, quia adnihilatio est non tantum nihil de re manere, sed illud in nihilum cedere: sed hic non cedit in nihil, immo in aliquid melius. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ posterior generatio non tollit priorē corruptionem &c. Dicēdum, ꝙ uerum est, quia forma corrumpitur, quæ non cedit in formam contrariam: sed si forma illa cōuerteretur in contrariam, nō diceretur oino corrumpi, sed in aliud transire. AD ILLVD, qd obiicitur de uniuerso. Dicendū, ꝙ propter hoc non adnihilatur omnino. Quod obiicitur. Non plures res remanent, q si in nihil, uel nullum cederet. Verum est non plures res, sed tā Christus sit in pluribus locis, & sub eibus speciebus, & locū omniū substantiarū suppler, & illa accidētia ex plenitudine dominici corporis habēt operationē, quam haberet substantia, sicut patebit infra. Et cū dicitur aliqua operatio conueniens speciei eodē miraculo cedit forma panis, & eius materia: sicut melius patebit in fra. nō nihil perit ꝙ hoc in natura, sed quodāmodo ad tēpus cessat. AD ILLVD, qd ultimo obiicitur. Dicendū, ꝙ illa diuisio est insufficiens, qa non sequitur, ꝙ sit adnihilatū, si nō est hoc, nec aliud, qa hæc habet duas causas ueritatis. Nō est hoc, nec aliud, aut qa cessit in nihil, aut qa trā sit in aliud: & ratione huius est uera, & hoc nō est adnihilari.

QVAESTIO IIII.

An panis, qui in corpus Christi conuertitur, in totum Christum conuertis dici possit?

VTRVM panis conuertatur in totū Christum. Et quod sic uidetur. Quia ad id se extendit conuersio, ad qd cōtinentia: species enim non continet nisi uirtute conuersionis: sed ibi continetur totus Christus: ergo panis conuertitur in totū Christum. ITEM. Qd specialiter panis cōuertatur in diuinitatem, ui: qa intentio consecrantis est, ut cibus corporalis cōuertatur in spiritualē: sed cibus spiritualis est Deus, q est cibus sanctorum spirituum: cum ergo conuersio elementi sequatur intētionem, uī ꝙ cōuersio sit in Deum. ITEM. Quod in anima, uidetur: quia anima Christi in uno loco est p naturam, sicut corpus: ergo si corpus Christi non sit in multis locis, nisi aliquid cōuertatur in ipsum, pari ratione, nec anima Christi: sed anima est sub sacro, alioquin corpus esset examine, qd est inconueniens: ergo &c. ITEM. Quod sanguis sit ibi, uidetur: quia aut conuersio panis expectat cōuersionem uini, aut non. Si non expectat: ergo ante conuersionē uini uirtute huius uerbi. Hoc ē corpus meū, est ibi sāguis: sed adid extedit se elemētū passiue, ad ꝙ uerbū operatiue: ergo elemētū panis cōuertit in sanguinem. Si expectat: ergo

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ibi successio: ergo nō deberet eleuari corpus in conspectu populi ante consecrationē uini, q̃ est contra cōsuetudinem totius ecclesiæ: tunc.n. tota ecclesia facit quātū in se est simplices idololatrare, cū nondū sit ibi Xpⁿ.

CONTRA. Quod in solū corpus cōuertatur, & non in diuinitatē, uidetur: quia si in diuinitatē, tunc creatura posset fieri creator, quod est inconueniens. ITEM. Diuinitas est ubiq: ergo ex conuersione nō pōt de nouo in aliquo loco esse: si ergo conuersio facit de nouo esse, ubi res conuertitur: ergo nō conuertitur nisi in corpus unicū. ITEM. Qd nō in aīam, uidetur: qa sacrum habet rōnē significandi, & efficiendi: & rō signandi tantū, uel amplius se extendit, quantū rō efficiendi: sed constat qd panis non habet similitudinē ad Xpi animā: ergo nec habet conuerti in ipsam. Præterea si in animam conuerteretur, cum illa pars sit dignior, ab illa deberet denominari: ergo deberet dici. Hæc est aīa mea. ITEM. Quod nō in sanguine, uidetur: qa si panis conuerteretur in sanguinē sicut in carnē, frustra ergo sub duabus speciebus fieret hoc sacramētū. Præterea. Istæ duæ orationes, Hoc est corpus meū, Hic est calix sāguinis mei, habēt distinctas significatiōes: ergo & efficacias.

RESOLVTIO.

In solum corpus Christi conuertitur panis, quia cum eo simbolicatum habet uim in diuinitatem, non in animam, & si inseparabiliter ibi uera sint omnia hæc.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ præcisè panis in id cōuertitur, cum quo habet similitudinem: super hāc.n. similitudinem fundatur institutio, & aduenit uerbi sanctificatio: quia ergo panis habet similitudinem tantum ad corpus: ideo est institutum tantum conuerti in corpus: & uerbum sanctificans, s. Hoc est corpus meū, signat conuerti in corpus, non in diuinitatem. Nec in animam, nec in sanguinem aliquid panis conuertitur; nec est sub sacramēto corpus sine istis: quia non sunt ibi propter conuersionem, sed propter inseparabilem coniunctionem, siue in diuisionem. Sāguis enim est ibi ratione commistionis: anima ratione coniunctionis; sed deitas ratione unionis.

EX HIS patent obiecta: quia & si totus Christus cōtineatur, non tamen in totum est conuersio: unde falsum est, quod quidquid continetur in sacramento, est ratione conuersionis, immo ratione conuersionis, uel indiuisionis. AD ALIVD patet respōsio, quia corpus est cibus ratione unionis cū diuinitate. SIMILITER aliud de anima patet, qa corpus est in pluribus locis ratione conuersionis: sed anima consequenter ratione unionis, siue perfectionis. AD ILLVD, quod obiicitur de sanguine, similiter dicendum: quod illæ conuersiones non se expectant, sed utrobiq; est totum, siue totus Christus. Panis tamen, & uirtus suæ formæ ordinatur ad corpus primo, ad cætera sicut ex consequenti. Similiter dicendum est de conuersione uini, sicut & panis.

QVAE-

QVAESTIO V.

An conuersio panis in corpus christi fiat in instanti; uel successiuè.

VTRVM hæc cōuersio sit subita, an successiua. Et quod subita, uidetur; quia successio est per resistentiam suscipiētis: ut patet in diffusiōe lucis in aera, quia nihil est ibi resistēs: sed ex parte panis nulla est resistentia: ergo nec successio aliqua. ITEM. Quanto operatio est a uirtute potētiori, tāto uelocior, ut patet in 6. Physicor. sed hæc est a uirtute infinita: ergo est in instanti. ITEM. Non ob aliud est successio in operatione nisi propter præparationē, & inductionem proprietatū: sed hic nulla est præparatio: ergo nulla successio. ITEM. Successio aut hic est quia panis successiuè abiicitur: aut quia corpus successiuè introducitur. Non quia panis; quia nō est ponere, quare citius conuertatur una pars quā alia, nec materia, quam forma. Nec quia Christi corpus, quia illud non potest habere nisi esse perfectum, & integrum.

Tex. cō. 11. & circa.

CONTRA. Et si diuina uirtus ibi immediate operetur, operatur tamē ad uerbi prolationem: sed uerbi prolatio est successiua: ergo & conuersio. ITEM. Si dicas quod non operatur per sermonem, tamen simul operatur cum sermone, quia nec ante, nec post: quia sermonis prolatio est successiua: ergo cum successiuū non sit simul cum instantaneo, patet &c. ITEM. Si conuersio est in instanti, quæro in illo instanti, in quo est mutatio, quid sit? aut panis, aut corpus. Non panis, quia panis est terminus, a quo non. Non corpus, quia est terminus ad quem est mutatio. Nec aliquid aliud: ergo nihil: sed hoc est impossibile: ergo mutatio non fit in instanti. ITEM. Panis in illa conuersione habet esse ultimum, similiter corpus Christi primum: aut ergo in eodem instanti, aut in alio: si in eodem: ergo simul est panis, et corpus. Si in alio, & alio: sed inter quælibet duo instantia cadit tēpus medium, & in illo medio est conuersio: ergo &c.

RESOLVTIO.

Instantanea conuersio est, qua panis in corpus christi cōuertitur; quia in uerbo prolato uerbum increatum operatur, cuius est in instanti operari.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ hæc conuersio est subita, & in instanti. Quamuis enim fiat ad uerbi prolationem, non tamen per uerbum sicut per effectiuū principiū, sed per uerbū increatum, quod operatur in instāti.

QVOD ergo obiicitur, q̃ non sunt simul. Dicendū, q̃ successiuū non est simul cum instantaneo, nec secundum partem: sed tamen secundum aliquid sui: ut puta factum, uel dictū esse, qd est uel in rōne medii, uel principii, uel finis. Vnde certum est, qd quando totum dictū est, totum factum est: sed quando dominus facit, ipse nouit. AD ILLVD uerò, qd obiicitur de illo instanti, utrum sit panis. Dicendum, q̃ in mutatione subita est simul fieri, & factum esse: & simul desinere, & desiisse: quia ergo in instanti desinit esse panis, non est panis. Rurius. Quia incipit esse corpus, uel cōuertitur in

Universidad de Deusto Biblioteca

corpus, est corpus Christi. ADIVVD uerò, quod q̃ritur de ultimo eē panis, multiplex est positio. Quidā enim dicunt, q̃ quia panis habet esse temporale, sed corpus Christi esse æternũ, qd̃ ultimum esse panis non est nisi in tempore, primum esse corporis in instãti. Vnde sicut instans copulatur ad tempus, ita quod nihil est medium: sic & in proposito habere se dicunt. Sed hoc est fuga. Primò, quia si panis haberet esse in instãti, manet obiectio, & non est ibi solutio. Secũdò, quia q̃ corpus Christi sit in altari, uel sub speciebus, hoc est temporale. Tertiò uerò, quia utrumque habet esse permanẽs, & ideo esse utriusq; est in instãti. Propter hoc est alia positio, q̃ in eodem instanti est ultimò esse panẽ, & primò esse corpus, eodem (inquam) secundùm substantiã, differente secundùm rõnem. Quia secundùm quòd est mẽsura ultimi esse panis, est terminus præteriti. Secũdum q̃ est mẽsura primi esse corporis Xpi, ut hic, est principiũ futuri. Sed hæc positio non potest stare, q̃a quæcumque sit diuersitas in ratione in uno instanti, numquã tamen cõtradictoria sunt simul uera in eodẽ. Et præterea si præteritum in sui termino esset, & futurum esset in sui initio, numquam continuarentur per unũ instans, immo essent simul. Propterea est tertia positio, q̃ est in uno instanti secundum rem, q̃ tamen plura secundùm uirtutẽ. Sicut enim unus puctus fit duo puncti diuisione lineæ, & commẽsurationes: utputa si duarum linearum fiat cõtiguatio super lineam continuã substratam, ille unus punctus ad quem contiguatur, æquiualet duobus: sic in instanti quamuis non multiplicetur, quia tẽpus nõ diuiditur, tamen duobus equiualet, ꝓpter mensurationem duorũ ultimorum durationis, s. panis, & corporis Christi. Sed illud non põt stare, q̃a in contiguis ultima simul sunt: sed in durationibus, quæ se habent secundum prius, & posterius, impossibile est, q̃ ultima sint simul. Vnde in illa contiguatione punctus substratus non fit duo, sed duo puncti uniuntur in uno: nec tamen cedunt in unũ propter distinctionem corporum, in quibus sunt. Et iterum quãtuncumque illud uerbum sit, quòd duo indiuisibilia sint simul, numquã tamen uerum est, q̃ duo contradictoriè opposita simul insunt eidẽ: & quia sunt incõpossibilia; nec etiam ea, quæ necessariò requirunt ordinem non tantum causaliter, siue secũdùm naturam, sed etiam secũdùm esse in actu, & durationem actualẽ. Propterea est quarta positio, quod est in alio, & alio instanti secundũ rem: eo modo quo in tẽpore est ponere instãtia multa: quia unũ est secundũ suam essentiam, cui iuxtaffluxus est continuus. Vnde non est ponere plura instantia, ut consequenter se habentia secundum se: sed tamen secundũ q̃ mensurat duas actiones discõtinuas est in eo duo signare: sicut linea si secet aliã, signat duo puncta. Sed illud non potest stare, quia in nullo continuo, nec esse, nec intelligi, nec signari possunt uerè duo indiuisibilia ipso

ipso manente continuo, quæ se habeant consequenter: alioquin intelligitur de necessitate, ut multiplicatum: si ergo tẽpus manet non intercisum, patet &c.

Et ideo dicendum est ultimò, q̃ tempus, siue instans mensura ultimi esse panis, & primi esse corporis potest dupliciter accipi. Vel in diuisiõe propria uniusciusq; sicut dicit Philosophus q̃ unumquodque propria periodo mensuratur, quæ quidem cũ ipsa re incipit, & desinit: & sic sunt diuersæ mensuræ discontinuæ, & diuersa instantia consequẽter se habẽtia, sicut sunt duo esse. s. esse panis, & esse corporis. Si autem accipitur instãs secundùm communem mensuram, quæ est tempus continuum, & commune, non intercisum, ut est mensura motus primi mobilis, uel etiam ut tempus cõsideretur secundùm essentiam, non secundum esse: tũc accipitur de terminatum instans secundùm nostram significationem. Signetur ergo unum instans in tempore, in quo ultimo est panis. Signetur & aliud instans, in quo primo est corpus Christi: ego dico, qd̃ non est signare duo instantia consequenter se habentia in cõtinuo, manẽte continuo. Vnde quodlibet horũ per se significari potest: sed duo simul impossibile est signare. Et sic patet q̃ in alio, & alio instanti habet esse panis, & corpus secũdùm rẽ, & secundum quòd est mensura realis, & propria: licet secundũ mensuram communem duo instantia immediatè signare non cõtingat. Hic autem modus sol uendi rationabilior, & certior uidetur omnibus prædictis: quoniam supra tria principia certa fundatur. Primum est, q̃ in eodem instanti simplici impossibile est contradictoria esse, quantumcũque instans habeat diuersitatem secundum considerationem. Secundum est, quòd in cõtinuo manente continuo impossibile est instãtia esse consequẽter, nec uerè signari. Tertiũ est q̃ inter esse panis, & inter esse corporis Christi, uel inter duo contradictoria nihil est mediũ.

3. de Gener. & corrup. 57. qd̃ & Poeta ait. Stat sua cuique dies.

QVAESTIO VI.

Quo genere locutionis exprimenda est conuersio panis in corpus Christi.

QVERVS uerbis debeat exprimi ista conuersio. Et ostenditur, quod per uerbum substantiuum, ut dicatur, Panis erit corpus Christi: & quod fuit erit corpus Christi, & hoc auctoritate, & ratione. Quia Ambros. dicit, quòd erat panis ante consecrationẽ, est corpus Christi post consecrationem. ITEM. Ratione uidetur, quia ubi totum transit in totum, fit maior uario, quàm ubi pars in partem: sed uera est ubi pars in partem, utputa secundùm accidens album erit nigrum: & secundum substantiam, ut quod fuit sub forma ignis, modo est sub forma aeris. ergo multò fortius hic ubi totum transit in totum. ITEM. Quod in uerbo mutandi uidetur. Damas. Panem, & uinum fecit corpus, & sanguinem suum. ITEM. Ratione, uidetur: quia quod mutatur, & non adnihilatur, non fit nihil, sed aliquid: at uerò panis mutatur, & non adnihilatur,

In lib. de his, qui mysteriis initiantur. c. 9 a med. Tom. 4 & recitatur d. cons. d. 2. c. Ante. et in li. 4. de Sacra. cap. 4. cir. initiom. Tom. 4

nec fit aliud, q̃ corpus Christi, ergo &c. ITEM. Quod cum uerbo possendi. Amb. Quod est panis, potest esse corpus consecratione, quæ fit Christi sermone. ITEM. Ratione, quia omne qd̃ mutatur in aliquid, habet posse ad illud, quia omnem actum antecedit potentia aliqua: sed panis mutatur in corpus Christi: ergo &c. ITEM. Quod cum præpositione, uidetur. Amb. de sacramentis. Vbi accessit consecratio, de pane fit corpus Christi. ITEM. Ratione uidetur: qa hic est trãsubstantiatio. Aut ergo de aliquo, aut de nihilo. Non de nihilo: ergo de aliquo: ergo de pane, cum non sit dare de alio.

CONTRA. Hoc uerbum est notat identitatem: sed panis ad corpus Christi nõ est identitas, nec in forma, nec in materia: ergo talis locutio scilicet cum uerbo substantiuo, quod notat idẽtatem, est falsa. ITEM. Omne fieri terminatur ad factum esse: sed in hoc sacramento nihil factum est, quia corpus non est nunc factum: ergo nec fieri est ibi: ergo sunt falsæ cum uerbo fiendi. ITEM. Omnis potentia aut est actiua, aut passiua: in pane non est actiua, nec etiam passiua, qa tunc esset ad actum: ergo cum hoc uerbo potest esse falsa locutio. ITEM. Hec præpositio De, & Ex, dicit causalitatem, aut ordinẽ: ut de mane fit meridies: hic non potest stare secũdum quòd dicit causalitatem: nec secundũ quod dicit ordinem: quia tunc est sensus, Post panem est corpus: pari ratione posset dici de uerbo. Corpus post uerbum.

RESOLVTIO.

Eò conuersio hæc aliarum conuersionum ordinem excedit, ut uix exprimi queat.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ ista cõuersio est singularis, quia totum in totum transit, & hoc uirtute supra naturam: ideo panis ad corpus non est idẽptitas, non est causalitas in Christi corpore, nulla est innouatio in pane: nulla est secundùm causas inferiores ordinatio. Ex his eliciuntur quatuor regulæ. Prima est, q̃ omnia uerba signantia idẽptitatẽ panis ad corpus Christi, faciunt sermonẽ falsum: unde oẽs tales locutiones impropriæ sunt, & exponendę. Panis erit Corpus Christi: uel qd̃ fuit panis, est corpus Christi. i. conuersum est in corpus Christi: & simpliciter non sunt recipiendę cũ relatiuo, & uerbo substantiuo: & iõ non ualet ratio, quã adducit. Quia n. totum in totum transit: non est maior idẽptitas immo minor, immo nulla. Secũda regula est, q̃ omnia uerba signantia innouationẽ circa corpus Christi, sunt falsè dicta: quę autem signant conuersionẽ, & transitum: uerè dicuntur: & qa generari dicit innouationẽ, fieri pōt dicere transitũ: ut cũ dr, hoc fit illud: ideo cum uerbo fiẽdi potest concedi, non cũ uerbo generãdi: & concedendæ sunt rationes ad hoc. Ratio ad oppositum nõ ualet, quia obiicit de fieri, put dicit alicuius generationẽ: sed non sic accipitur hic: unde hęc est magis propria, panis fit corpus: quàm, de pane fit corpus: & hec simpliciter est impropria, Corpus Christi fit: sed cõcedi-

ceditur, fit hic. Tertia regula est, qa non est ordinatio panis ad corpus Christi secũdùm causas inferiores: ideo uerba hoc signãtia, sicut hoc uerbũ Pōt, absolute dictum, faciunt locutionẽ falsam: ut si dicatur, Panis p̃t esse corpus. Sed si dicatur ordinatio secundùm causas superiores, tunc est in locutione ueritas: ut si dicatur, Panis pōt conuerti a Deo: & sic dicit Amb. & ratio concludit, qa actus ille est a potentia superiori. Quarta regula est, qa nulla est causalitas, sed solùm transitus panis in corpus Christi, quod oẽs præpositiones causalitatem importãtes reddũt locutionem impropriã: unde impropriæ sunt cum hac præpositione De, uel Ex, secundũ q̃ dicũt causalitatẽ: sed cum est aliqua acceptio ordinis, nec tamẽ secundùm illã oĩno propriè. Et dicẽdũ, q̃ illa est uera, & propria, in qua uerbũ signãs nõ idẽptitatẽ, nec innouationẽ, nec ordinationẽ naturalem, sed solùm cõuersionẽ cũ p̃positione importãte transitũ, non causam: unde hæc est p̃pria, Panis cõuertitur in corpus Christi.

DISTINCTIO VNDECIMA.

PARS SECVNDA.

De materia Eucharistiæ. & primò Quare sub alia specie.

SVb alia autem specie tribus de causis carnem & sanguinem tradidit Christus, & deinceps sumendum instituit: ut fides scilicet haberet meritum, quæ est de his, quæ non uidentur: quia fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Et ideo etiam, ne abhorreret animus, quod cerneret oculus: quia non habemus in usu carnem crudam comedere, & sanguinem bibere. Quia ergo Christum uorari dentibus fas non est, in mysterio carnem & sanguinem nobis commendauit. Et etiam ideo, ne ab incredulis religioni Christianæ insultaretur. Vnde August. nihil rationabilius, quàm ut sanguinis similitudinem sumamus: ut & ita ueritas non desit, & ridiculũ nullum fiat a paganis, quod cruorem occisi hominis bibamus. Ne ergo hoc fieret, & ne ueluti quidam horror esset cruoris, in similitudinem accipimus sacramentum. Ex præmissis iã liquet, quare sub alia specie et quare sub ista hoc sacramẽtũ dominus celebrauerit, et celebrari a nobis instituerit.

Grego. 1 homi. pasch.

De cõs. d. 2. c. sub figura. Hab. de cõs. d. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare sub duplici specie.

Sed quare sub duplici specie sumitur, cum sub alterutra totus sit Christus? Vt ostenderetur totam humanam naturam assumpsisse, ut totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur, uinum ad animam: quia uinum operatur sanguinem, in quo sedes animæ a physicis esse dicitur. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur, ut animæ & carnis susceptio in Christo, & utriusque liberatio in nobis significetur. Valet enim (ut Ambr. ait) ad tuitionē corporis, & animæ, quod percipimus: quia caro Christi pro salute corporis, sanguis uerò pro anima nostra offertur, sicut præfiguraui Moyses. Caro (inquit) pro corpore nostro offertur, sanguis pro anima: sed tamen sub utraque specie sumitur totus: quod ad utramque ualet, quia sub utraque sumitur Christus. Sed si in altera tantùm sumeretur, ad alterius tantùm, idest, animæ uel corporis, non utriusque pariter tuitionem ualere significaretur. Sub utraque specie tamen totus sumitur Christus: nec plus sub utraque, nec minus sub altera tantùm sumitur. Eadem enim ratio est, ut ait Hilarius, in corpore Christi, quæ in manna præcessit. De quo dicitur, Qui plus collegerat, non habuit ampliùs: nec qui minus parauerat, habuit minus. Et licèt sub utraque specie sumatur totus Christus, tamen non fit conuersio panis nisi in carnem, nec uini nisi in sanguinem. Nec debent dici duo sacramenta, sed unum: quia sub utraque specie idem sumitur. Neque debet iterari sacramentum: quia benedictio non reperitur super speciem eandem. Neque aliæ substantiæ in sacrificium uerit.atis offerri debent: quia de alijs non potest consecrari corpus Christi uel sanguis.

Cōmentarius ad undecimū caput ep. ste. prio ri ad Heb. in Tom. 4

De cōs. d. 2. ca. ubi ps. est. Exod. 16.

Quare aqua admisceatur.

Aqua uerò admiscenda est uino, quia aqua populum significat, qui per Christi passionem redemptus est. Calix ergo dominicus iuxta Canonum præceptum, aqua et uino mixtus debet offerri: quia uidemus in aqua populum intelligi, in uino ostendi sanguinem Christi. Cum ergo in calice uino aqua miscetur, Christo populus adunatur: & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur: quę copulatio aquę et uini sic miscetur in calice Christi, ut mistio illa non possit separari. Nam si uinum quis tantùm offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis.

De cōs. d. 2 ca. cum oē. Apoc. 17.

Iulius Papa.

Si uerò quæritur, An irritum sit, quod geritur; si aqua prętermittatur: audi quod sequitur in eodem Canone. Non pōt (inquit) calix domini esse aqua sola, aut uinum solū, nisi utrumq; misceatur. Item Cyprianus, Calix domini non est aqua sola, aut uinū solū, nisi utrumq; misceatur: sicut nec corpus domini potest esse farina sola, nec aqua sola, nisi utrūque fuerit adunatum, et panis unius compage solidū. Si quis tamen non intendens introducere hæresim, obliuione, uel ignorantia aquam prætermiserit, non uidetur esse irritum sacramentum: sed ille graniter est corripiendus: nam & Grecorum ecclesia nō apponere aquam dicitur: quod etiam ex dictis Cypriani uidetur posse colligi, ait enim. Si quis de antecessoribus nostris, uel ignoranter uel simpliciter non hoc seruauerit, quod nos dominus facere & exemplo & magisterio docuit, potest simplicitati eius indulgentia domini uenia concedi. Nobis uerò non potest ignosci, quia nunc a domino instructi sumus, ut calicem domini cum uino mistum, secundùm quòd dominus obtulit, offeramus. Ex hoc uidetur, quòd si quis simpliciter uel ignoranter uinum offerat sine aqua, sacramentum conficiat. Aqua uerò nullatenus sine uino potest offerri in sacrificio: nec panis nisi de frumento: nec granum frumenti, nisi redactum fuerit in panem: quia Christus & panem se dicit, & grano frumenti se comparat. Quod ergo supradictum est non posse uinum solùm offerri, determinari oportet: recipit enim exceptionem. Non potest, nisi simpliciter uel ignoranter fiat: uel non potest, id est, non debet. Quibusdam tamen uidetur hoc generaliter uerum. Colligitur etiam ex prædictis: quòd Christus uinum aqua mistum dedit discipulis. Corpus uerò tale dedit, quale tunc habuit; id est, mortale, & passibile. Nunc uerò sumitur a nobis immortale & impassibile: nec tamen maiorem habet efficientiam. Eucharistia quoq; intacta non debet dari populo pro supplemen-

De cōs. d. 2. ca. nō dēs. De cōs. d. 2. c. si cut ī iā ēstifica.

De cōs. d. 2. ca. & scri ptura.

Io. 6. Io. 12.

Iulius Papa, q; intac ta nō dēs da ri hostia populo hab. de cōs. d. 2 c. cū eē.

Universidad de Deusto Biblioteca

to communionis: quia non legitur Christum alicui discipulorum præbuisse panem intinctum, nisi Iudæ. Tunc uerò non accepit Iudas corpus Christi, sed tantùm panē: corpus uerò et sanguinē Christi ante cū alijs discipulis perceperat.

SVPRA egit Magister de confectione quantùm ad transubstantiationem, siue conuersionem. Hic agit secundò, in qua specie, uel substātia debeat fieri talis confectio. Et hēt hæc pars duas partes. In prima determinat, in qua specie, uel substātia nunc conficere debeat ecclesia. In secūda ostendit, ꝓ sic fuerit in confectione prima, quæ fuit in cœna. ibi. *Colligitur etiam ex prædictis, quòd christus, &c.*] Vbi ostendit, in quibus substātiis confecit: & quale corpus discipulis dedit: & quale nos sumimus. Prima pars hēt tres. In prima ostēditur, quare illud sacramentū, siue Christi corpus datur sub alia specie. In secunda, quare sub duplici specie. ibi. *Sed quare sub duplici specie, &c.*] In tertia uero determinat, ꝓ aqua uino cōmiscenda est. ibi. *Aqua uero adm. secunda est uino.*] Et illa pars duas habet. In prima ostendit modum commiscendi. In secunda uero inquirit, utrum hoc spectet ad sacramenti necessitatem. ibi. *Si uero quæritur, an uerum sit, &c.*

Dub. 1. NŌ abhorreret animus, &c.] Videt nulla esse ista Magistri ratio: quia non est faciendū aliquid in solatium sensus, quod præiudicet intellectui. Sed sicut horridum est seniui comedere carnes, ita difficile est intellectui credere oppositum eius, qd̄ sentit: ergo videtur, ꝓ melius esset horrorem generari in sensu, ut ita ueritas manifestaretur in intellectu. Respon. Dicendum, ꝓ ista non est tota ratio, quare sub specie uelatur: quia fit in sensus solatium: sed quia fit in sensus solatium, & in fidei meritum: in quo capitur, & illuminatur intellectus: si autem occultaretur sensui, & intellectus non releuaretur per fidem, tunc aliquod præiudicium fieret intellectui. Nunc autem non est ita: & ideo non uaiet.

Vinum & animam, &c.] Videtur malè dicere: quia regula est in philosophica scientia, ꝓ termino semel posito non est utēdum æquiuocè: ergo similiter nec signo: si ergo uinum signat sanguinem Christi, non signat animam Christi: non ergo animam nostram. Respon. Dicendum, ꝓ sicut in signis uitalibus duplex attenditur significatio, scilicet propria, & allegorica: ita & in hac duplici signatione similiter accipitur in theologia. Simile potest esse in signis sacramentalibus, ꝓ unā rem significent proprie, scilicet uel rem quam continent, uel effectum quem tribuunt: aliam allegorice, scilicet rem à qua uirtutem trahunt, sicut a passione, & eius fide. Et sicut fallit regula sophistarum in primis signis, quia in theologica scientia dictio simul accipitur moraliter, & literaliter, & allegoricè: sic fallit in his signis, quia unum principaliter, & propriè significant, & aliud allegoricè. Posset tamē dici, ꝓ unū signatur per alterū, ut animā per sanguinem: & sic nullum est inconueniens.

Dub. 2.

Dub. 3. *Caro Christi, &c.*] Secundùm illud Ambr. Videtur, ꝓ istud sacramentum sanat corporaliter: & hoc etiam uidetur Apostolus dicere. 1. Cor. Ideo inter uos multi infirmi, & imbecilles: & dormiunt multi: loquitur de indigne accipientibus. Sed cōtra. Est cibus spiritualis, & remediū contra peccatum: ergo nō uidetur, ꝓ sanitatē corporis tribuat. Itē. Si tribuat sanitatem corporalem: ergo uidetur, ꝓ corpore existente sano, nō deberent homines recipere nisi sanguinem: qd̄ nō est dicendū. Respon. Dicendū, ꝓ Amb. loquitur de salute corporū, non q̄ est in uia, sed q̄ erit in patria, q̄ annexa est spiritualī: & Apostolus de infirmitate loquitur spirituali. Si quis aūt de corporali uelit intelligere, hoc solum referendum, & intelligendum est per accidēs, & ualde ex consequenti: quia nec adhoc, nec ꝓꝓ hoc est institutū.

Cap. 11

Dub. 4. *Aqua uero, &c.*] Quærit, utrū sufficiat, si admiscetur in dolio: & uidetur, ꝓ sic: quia ante inceptionem Missæ misceri potest, & admixta transferri in uinum. Sed contra hoc est, quia talis admistio nihil faceret ad sacramētum. Respon. Dicendū, ꝓ admistio aquæ cum uino est sacramentalis: unde solius est sacerdotis, & est ad signationem: & ideo tunc debet poni, quando iam inchoantur sacra mysteria. Et in missa solemni poni debet post offertorium: in missa autē priuata propter periculum obliuionis, & propter hoc ut fortè diuturno tempore benè commisceatur, securius est ponere statim, cum ponitur uinū in principio missæ. Quod ergo obiicitur de lymphatione in dolio. Dicendum, quòd illa non est sacramentalis: & ideo nihil facit ad sacramentum.

Mistio illa, &c.] Videtur, ꝓ possit separari, quia experimentū est probatum, ꝓ quantumcūq; aqua miscetur, ꝓ uinum appositus attrahit aquā, & segregat: ergo uidetur, ꝓ numq̄ ita possit misceri, ut Magister dicit. Respō. Sicut dicit Philosophus, quando prædominatur uinum, soluitur species aquæ, &c. & cū soluta est, & cōuersa in uinum, totum est uinum, & sic conuerti pōt: non n. conuerti pōt nisi panis, uel uinū. Aliqui tamē uolunt dicere, ꝓ aqua nō conuertitur in sacramēto, sed tenet ꝓ rationem aquæ: & est ibi ꝓꝓ signationem solùm: sicut si superinfunderetur aqua post trāsubstantiationē, siue conuersionē uini. Hanc duplicem opinionē ponit Inno. in Decretali quadā de corpore domini. Primam tamen magis approbat, & magis uidetur approbanda. Vinum n. potest conuertere aquam in se in parua quantitate, ut Philosophus dicit Primo de Generatione. Fuerunt etiam aliqui dicentes, aquā cōuerti in alios humores, & uinū in sanguinē: sed hoc nihil est, cū solùm substātia panis, & uini possit transubstantiari: unde si aliquis puram aquam in

Dub. 5.

Vide 5 Metaph. tex. com. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in calicem poneret, oīno nihil conficeret: non sic est de uino: & ideo prima opinio tanquam probabilior est tenenda. Quod ergo obiicitur de iunco. Dicendum, q̃ non separat aquam mistam; sed per naturam conuenientem aquę attrahit partes uini aquosas, totius (inquã) uini: non quia ibi sit aqua, sed partes debiles uini, quæ minus habẽt de uirtute.

Dub.6. *Nobis uerò, &c.*] Obiicitur cõtra hæc Cypriani uerba. Aut.n. hoc dicit, qa tale peccatum est irremediabile, aut quia culpabile. Si quia irremediabile: hoc falsum est. Si quia culpabile: sed similiter fuit in ignorantibus, qa ignorantia iuris non excusat: ergo, &c. Respon. Dicendum, q̃ hoc dicit, non quia peccatum sit in nobis irremediabile: sed quia non habet colorem excusationis, si fiat ex certa scientia: sed qui ex ignorantia faciebant, habebant excusationem. quæ tamen nõ excusat a toto, sed a tãto, qa forte non erat in eis mortale. Nec erat simpliciter ignorantia iuris, immo quodam modo dici poterat ignorãtia facti; quia dominũ fecisse nesciebant, cum nõ habeatur ex scriptura: coniicitur tamen ex hoc, q̃ de latere eius exiuit sanguis, & aqua: ubi etiam quodam modo præfigurata sunt sacramenta.

Dub.7. *Aqua uerò, &c.*] Obiicitur. Ponatur ergo, q̃ aliquis decipiatur, credens aquam esse uinum, & percipiat hoc tempore perceptionis sacramenti, quid faciendum est ei? Respõdent quidã, q̃ debet uinum ponere, & non debet consecrare; sed panẽ sian gere, & mittere in uinum. Sed ad quid hoc faceret? si enim uinum non consecratum non est maioris efficaciæ quã aqua, sufficit aquam ponere, uel positã tenere. Et ideo dicunt alii, q̃ debet formam uerbi super uinum dicere, ut plenum sit sacramentum, si percipit hora debita; tũ propter signationem, tum etiã quia credo, qd̃ sanguis aliquo modo addat ad efficaciam; sed tamen consulendum esset tali, quod priùs contereretur, & doleret de negligentia.

Dub.8. *Corpus uerò, &c.*] Videtur hoc malè dicere de Iuda, quia peccator erat, & malus; & hoc dominum non latebat: ergo tantũ sacramentũ nõ debebat ei cõsecricũ non debeat dari nisi dignè accedentibus, & sine peccato. Cap.13 Item. Io. Cum introisset Sathanas, Glo. Non ut quidam putãt. Iudas tũc recepit corpus Christi. Respon. Dicendũ, q̃ dominus dedit corpus suum Iudę, ne eum proderet, ut formam sacerdotibus daret. Et qd̃ obiicitur de Glo. Dicendum, q̃ Glo. hoc nõ negat; sed negat, q̃ non dedit ei tunc, quando dedit ei bucellam intinctam.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An materia sacramenti altaris debeat esse panis & uinum?

AD intelligentiam huius partis secũdùm duo, quæ determinat Magister, duo principaliter q̃rũtur. Primò ad intelligentiã primi quæritur de speciebus, in quibus nunc conficit ecclesia. Secundò quæritur de

de modo, quo cõfecit Christus. Circa primum primò quærũtur breuiter quatuor. Primò queritur utrũ hoc sacramẽtum cõficiat debeat in specie panis, & uini. Secundò, utrum utraque harũ specierũ sit de integritate sacramenti. Tertiò q̃ritur, utrum aqua sit de integritate sacramẽti. Quartò, utrum in omni pane, & uino possit confici sacramẽtum hoc.

QVOD istud sacramẽtum debeat confici in speciebus panis, & uini: ipsa domini institutio, siue consecratio, & ecclesiæ catholicæ obseruatio sufficientem præbet auctoritatem, & rationem. Sed quòd non, uidetur: quia secundum quod dicit Hug. Crescente ueritatis cognitione, signa debuerunt esse euidentiora: ergo cum panis, & uinum fuerunt sacramenta legis naturæ, nullo modo debent esse sacramenta legis gratiæ, in qua tantùm concurrit cognitio ueritatis. ITEM. Lex scripta plus cognitionis dabat, & habebat, quã naturalis: ergo eius signa erant certiora, & expressiora: ergo magis lex noua debuit conficere in sacramentis, siue signis traditis tempore legis scriptę, quãm tempore legis naturæ, de quibus sunt species panis, & uini. ITEM. Hoc ipsum uidetur; quia in lege scripta agnus, & eius sanguis offerebatur: sed caro magis exprimit carnem, & sanguis sanguinem: ergo magis in illa specie debet confici sacramentum eucharistię, quãm in ista. ITEM. Species sacramenti naturaliter habent præsentare; sed panis, & uinum fiunt ab artificio; ergo non congruunt sacramento.

Libr.1. part.11. car. 6. paulo post initium.

ITEM. Hoc specialiter ostenditur de pane, quia in hoc sacramento specialiter debet signari Christus passus; unde ipse dicit: Hoc facite in meam commemorationem: sed panis integer non signat passionem; ergo non congruit huic sacramento. ITEM. In hoc sacramento continetur Christus, ut cibus paruulorum, & humilium, qui priùs erat cibus angelorum; sed cibus paruulorum est lac; ergo in lacte debet confici. ITEM. Obiicitur de uino, quia hic signatur Christus, ut cibus, siue potus sanans: sed uinum non datur infirmis; ergo non debet in uino confici hoc sacramentum, quod est sanatiuum infirmitatis spiritualis. ITEM. Effectus istius sacramenti est extinguere morbum concupiscentiæ, sed uini est accendere. Prouerbio. Luxuriosa res est uinum: ergo &c. Cap.20

RESOLVTIO.

Aperiora signa, quæ Christi corpus tum uerum, tum mysticum expressius significarent, quàm panis & uinum, uix inuenire potuere.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ istius sacramenti duplex est res, scilicet corpus Christi uerum, & mysticum: & quia signa sunt instituta propter expressionem rei significatæ, talia debuerunt esse, quæ de sui natura nata essent utrumque exprimere. Et quoniam corpus mysticũ est ex multis aggregatis in unum, talia elementa esse debuerunt, q̃ ex multis aggregantur in unũ: tale aũt est panis, qa est ex multis granis puris: tale ẽt est uinum, qd̃ est ex multis racemis purissimò rectè

unionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

unionem corpus Christi mystici signat. Corpus autem Christi uerum continetur in hoc sacramẽto ut cibus: quia propter hoc institutum est sacramentũ, non ut cibus qualiscumque, sed ut cibus conueniens, cibus efficax, cibus sanans, cibus omnibus communis: ideo debuit institui signum, quod quidẽ esset cibus habens istas proprietates, Cibus autem magis conueniens est panis de frumẽto, & uinum: & huiusmodi signum est, quòd naturæ non generat ex frequentatione fastidium, quod non conuenit de aliquo alio cibo. Est etiã efficax in confirmando, quia panis cõfortat, & uinum lętificat. Est etiam sanus, sicut dicit Isaac in dictis, quia uterque ad sanitatem facit. Vlteriùs, est cibus cõmunis, & usitatus maximè inter gentes rationabiliter uiuentes. Vnde Damasc. Consuetudo est hominibus manducare panem, & bibere uinum: ideo coniguit eis dominus diuinitatem, & fecit ea corpus, & sanguinẽ tuum: ut per hæc, quæ sunt secundùm naturam cõsueta, in quibus uita conseruatur, ad ea q̃ sunt supra naturam, anima transferatur.

Ex his patent obiecta. Quod enim obiicitur, ꝓ sacramenta in no. lege sunt euidentiora. Dicendum, ꝓ euidẽtius factum est ratione uerbi additi. s. huius, Hoc est corpus meum: sed oportuit a parte elemẽtali, quia sufficiebat illa euidẽtia. Ad illvd, quod obiicitur de signis legis scriptæ. Dicendum, ꝓ euidentiora signa erant passionis, quia sicut supra dictum est, ad illam signandam principaliter ordinabatur, sed non euidẽtiora quantùm ad expressionem gratiæ sacramentalis: & hoc principaliter significatur in sacramẽtis nouę legis. Et per hoc patet de carne, qa nõ signatur caro ut caro, sed ut reficiens. Ad illvd, quod obiicitur, ꝓ sunt ab artificio. Dicendũ, ꝓ habilitas est a natura, sed perfectio ab opere humano: sic & Christus a sua origine habuit cibandi habilitatem, sed actu est cibus effectus decoctione i igne passionis, & cõpressione intercular crucis: sic est in ipso signo .s. pane, & uino. Et per hoc patet sequens quod obiicitur, ꝓ non signat passionem. Dicendũ enim, ꝓ falsum est: immo signat per decoctionem, uel etiam cõpressionem. Posset tamen dici, ꝓ non exprimitur Christus ut passus principaliter, sed vt cibus. Ad illvd, quod obiicitur, qd est cibus paruulorum, & humilium. Dicẽdum, ꝓ est cibus paruulorum, & humilium: eorum tamen qui aliquo modo creuerunt non accedentium ad fidẽ: unde Aug. Cibus sum grandiũ, crescẽ, & manducabis me &c. Et ideo pane, non in lacte fuit institutum. Ad illvd, quod obiicitur de uino, ꝓ non sanet. Dicendum, ꝓ uinum datur iam conualescentibus, & non actu infirmantibus: in quo signatur, quod illud sacramentum dari debet iã confidentibus per bonam conscientiam, non iacentibus in lecto peccati. Ad illvd, quod obiicitur, qd auget luxuriã. Dicendum est, ꝓ hoc facit quando sumitur ad ebrietatem, non quãdo sumitur ad refectionem, & iucũditatem seruata sobrietate.

QVAESTIO II.

An species tum panis, tum uini sit de integritate sacramenti altaris?

VTRVM utraque harum specierum sit de integritate sacramenti? Et ꝓ sic, uidetur: quia dominus, cum illud sacramentũ tradidit, in utreque specie consecit: sed non est sacramentum cõplectum, nisi secundùm ꝓ ipse instituit: ergo &c. Item. Forma uerbi est de integritate sacramẽti: sed forma corporis nõ est nisi super panẽ, & forma sanguinis non est nisi super uinum: ergo utraque species est de integritate sacramenti. Item. Nullum sacramentum est iterandum, quãdiu manet: nec cõsecratio supra consecrationem est addenda, cũ est pfecta: sed ad consecrationẽ panis additur cõsecratio uini: ergo nondũ est perfecta: ergo &c. Item. In hoc sacramento exprimitur mysterium nostræ redemptionis: sed hoc nõ fit in solo pane, siue etiam corpore, sed etiam sanguine: & sic &c.

Contra. In hoc sacramento quantùm ad speciem panis totus Christus continetur: nec aliquid amplius in duobus, quàm in uno, nec aliud, sed omnino idem: ergo uidetur ꝓ non sit de integritate species uini: quia illa remota remanet totum complectum. Item. Fideles integrũ, & perfectum sacramentũ recipiũt: nec recipiunt nisi in altera specie tantum: ergo &c. Item. Quęro, quæ necessitas est in hoc sacramento sanguinem Christi signari. Si quia est de integritate, multo magis anima: ergo anima multo magis debet significari. Si dicas ꝓ in hoc signatur anima, quia sedes animæ est in sanguine, ut dicit Magister. Cõtra. Anima ut perfectio est in toto corpore, & in singulis partibus: nõ ergo in sanguine. Preterea. Quędam animalia sunt sine sanguine. Item. Baptismus est sacramentum ualens ad remediũ corporis, & animæ: & tamen non est ibi signum, nisi unicum: ergo nec hic.

RESOLVTIO.

Et si non quò ad efficaciam; tamen quò ad significantiam utraque species, scilicet & panis et uini de integritate est sacramẽti Eucharistiæ

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ in sacramento duo sunt. s. efficacia, & significantia. Esse igitur de integritate sacramẽti dupliciter est. Aut quantùm ad efficaciã: & sic neutra species est de integritate: sed quælibet est totum, quod habet efficaciam. Aut quãtùm ad significationem, uel significantiam: & sic sunt de integritate, quia neutra per se exprimitur res huius sacramenti, sed in utraque simul: & hoc patet sic. Hic significatur Christus cibus perfectè reficiens manducantes sacramentaliter, & spiritualiter: perfecta autem refectio non est in pane tantùm, sed in utroque: ideo non in uno tantùm perfectè significatur ut reficiens, sed in utroque. Reficit autem hoc sacramentum non quoscumque, sed manducantes spiritualiter. Manducare autem spiritualiter est cognoscere, & affici circa eius passionem, quæ fuit in corporis eius multiplici afflictione, & san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sanguinis effusione, in quo manifestatur immensa Dei charitas, & in hoc anima pfectè reficit, & delectat: & ideo utrusque distincte significatur. s. corpus, & sanguis. Rursus. Delectatio, & refectio non est in passione, quia passio, sed quia nostra redēptio: ibi etiam mira utilitas nos delectat: & quia redēpti sumus in corpore, & anima, ad hoc est perfecta redemptio, & Christus exposuit corpus, & animam: & ideo ut perfecta esset, uel signaretur redemptio, & ex hoc perfecta refectio, debuit signari corpus in pane, & anima, cuius sedes est in sanguine: in uino. Ratio igitur integritatis est significantia Christi, nos perfectè reficiētis in meditatione suæ amātissimę passionis, & nostræ iucūdæ redemptionis: quæ non per alterum horum perfectè signari potuit, sed per utrumque. Rationes autem ad primam partem inductę procedunt quātùm ad significantiam.

Ad illvd, qd obiicitur primo ad oppositum, patet respōsio: quia & si totum an utraque specie contineatur, non tamen per alterum perfecte signatur: & ideo fideles recipiunt perfectum sacramentum sub una specie, quia ad efficaciam recipiūt. Sed quantùm ad significantiam sufficit qd ecclesia facit in corū pēsentiami nec oportet q ipsi recipiant propter periculum effusionis, & propter periculum erroris: quia nō crederent simplices in altera specie totum Christum recipere. Exēplum patet de eo, cui exiuit sanguis ab hostia, qa non credebat q esset sanguis in specie corporis. Ad illvd, qd obiicitur tertiò, quæ necessitas est, q oporteat sanguinē significari. Dicendū, q hoc est tū pp passionē, tū pp aīę redemptionem. Aīa enim cum sit spiritualis, nō potuit in se signari, sed in annexo, utputa in sanguine, in quo est sedes animæ: non quia in solo sanguine sit, sed quia anima rationalis uniturr mediante potēcia sentiendi, & illa mediāte potentia uegetandi: & quia illa habet tres vires. s. generatiuam, augmentatiuam & nutritiuam: prima quæ est fundamentum omnium, est nutritiua, & nutrimentum sanguinis, uel aliquid loco eius: ideo &c. Ad illvd, quod obiicitur de baptismo. Dicendū, quòd baptismus principaliter significat mortem, & sepulturam: sed hoc factu signat eū passu: & qsit passus est in aīa, & in carne passus corporis afflictione, & sanguinis effusione: ideo utrumque hic signari debet. Vnde non est simile, quia ista non est tota causa, nec principalis: sed principalis est signatio refectionis perfectè secūdum statum uię. Causę autem congruentię multę sunt, & accipiūtur tū ex ppria rei significatione, quam efficit sacramentum: & hæc est nostra refectio, tum rei quam signat allegoricè: & hæc est Christi passio. Refectio autem potest significari ut perfecta: & sic significatur per hæc duo quantùm ad modum duplicem: quia alii suauiter, alii cum maiori labore reficiuntur. Prima significatur per sanguinem, & speciem uini: secunda per speciem panis. Vel quātùm ad effectus, quia confortat: & hoc

hoc per speciem panis: & lætificat, siue delectat: & hoc per uinum. Quantum ad signationem allegoricā debet signari corpus: & anima, quia Christus utramque assumpsit, & in utraque passus est, & utramque redemit: & hæc omnia ad congruitatem faciunt: & institutio, quæ præexigit congruitatem, superueniens institutio inducit necessitatem.

Qvaestio III.

An aqua sit de integritate sacramenti Eucharistiæ?

Vtrvm aqua sit de integritate sacramenti Eucharistiæ. Et quod sic uidetur. Cyprianus. Sicut in sanctificando calicē domini offerri sola aqua non potest, sic nec uinū solum potest: sed uinum est de integritate, & sine illo nō potest esse sacramētum: ergo nec sine aqua. Item. Rationē, uidetur: quia sacramētum corporis non potest fieri in sola farina, nisi per commistionem aquę fiat panis: ergo nec sacramentum sanguinis sine commistione aquæ. Item. Aut dominus potuit, aut non potuit. Si potuit, & quod ipse instituit, est de integritate sacramenti, quia q aliter facit, nil facit: ergo &c. Si non potuit: ergo præsumptio fuit ponere. Item. Quod signat aliquid, quod est de substantia, & principaliter in sacramento, est de eius substantia: sed unio aquæ cum uino significat unionem membrorum ad caput, ut dicit Beda, & habetur in litera. Item. Vinum significat sanguinem, qui fluxit de latere Christi: sed non tantum sanguis fluxit, immo sanguis & aqua: ergo imperfectum est sacramentum, utrumque apponatur.

Lib. 2. Epist. epist. 3

Sed contra. Nihil est de substantia sacramenti huius materialiter, quòd non remanet, neque secundùm substantiam, neque secundùm accidentia: sed aqua est huiusmodi: ergo &c. Item. Elementum, quod est de substantia unius sacramenti nō est de substantia alterius, cum sint sacramenta distincta: sed aqua est materia baptismi: ergo non est de necessitate huius sacramenti. Item. Omne, quòd est de substantia, aut est quantū ad significantiam, aut quantùm ad efficaciam. Non quantùm ad significantiam, quia debet signare corpus Christi uerum, & mysticum, & sanguis sufficienter signatur per uinum, & similiter unio corporis mystici. Nec quantùm ad efficaciam, quia sine aqua est transubstantiatio. Item. Quidquid sit de integritate, quæro de congruitate: & uidetur quòd non sit congruū aquam apponi, quia hoc sacramentum est rei habentis omnis saporis suauitatem: sed aqua est insipida: ergo non congruit. Item. Pani nihil additur: ergo nec uino: uel si additur, queritur quare. Item. Dominus non legitur apposuisse: ergo uidetur quod non peccet, qui non apponit: sed multòmagis q apponit. Quòd autem sit de necessitate, & congruitate præcepti, Cyprianus ostendit dicens. Nobis ignoscī omnino non potest, qui admoniti sumus: ut calicem domini cum uino, & aqua mistum, secundùm q dns obtulit, offeramus. Qvaestio ergo est, si mortaliter peccat, qui omittit. Q. coll.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Non quid necessarium, et de integritate; sed quid annexum, & de congruitate est aqua in sacramento Eucharistiæ.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ de integritate sacramenti huius sunt quatuor, s. materia, & forma, & ordo, & intentio cõsecrãtis. De congruitate aũt, & bene esse sunt, quæ sunt his annexa: aqua ergo cũ non sit aliquid horum, non est de necessitate: sed annexum est materiæ, s. uino, quia adiungitur uino, & in ipsum conuertitur, & postmodũ in sanguinẽ: & iõ est de congruitate. Ratio autem huius connexionis est expressior signatio, quia aqua signat populum, & ꝑ coniunctionem sui cum uino signat unitatem capitis cum mẽbris: per uinum autem signatur unio membrorum adinuicem. Rationes igitur ostendentes, ꝙ aqua non sit de substatia sacramenti, sunt concedendæ.

De cõs. d. 2. ca Omne.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de Cypriano. Dicendum, ꝙ Cyprianus dicit illud nõ posse fieri, quod non benè potest, uel nõ de iure potest. Vnde Alexander, ubi Cyprianus dicit potest, dicit debet. AD ILLVD, qd obiicitur de farina. Dicẽdum, ꝙ non est simile, quia farina non cõmista, siue per se nõ est cibus: sed uinũ potus est per se. AD ILLVD, qd obiicitur, uatum dñs posuerit. Dicendum, ꝙ sic, sed non tanquam necessarium, sed tamquam congruum: & hoc patet, quia uinum erat, ex quo cõfecit: ergo aqua transierat in uinum antequam conficeret: & quia apposuit, peccat qui nõ apponit, nihilominus cõficit. AD ILLVD, qd obiicitur de unione. Dicendum, quòd illa unio significatur per uinum, quia significitur unio mẽbrorum adinuicẽ, & per consequens ad caput, nõ tamen ita expressè: iõ congruit. SIMILITER qd dicitur, qd fluxit simul. Dicendum, quòd per aquam illam non signatur aqua ista, nec econuerso: sed aqua illa aquam baptismalem signat. Vel potest dici, quòd ex hoc innuit commiscẽdam aquam uino, unde illud fuit figura huius, non hoc sacramentum illius: hic n. sanguis non ille tantum, sed totus, qui fluxit de corpore, signatur, & continetur. AD ILLVD, quod quæritur de congruitate. Dicendum, quòd est de cõgruitate. Quod dicit de insipiditate. Dicẽdum, quòd signat populũ, qui est insipidus, & sapidus fit per coniunctionem cum sapientia Christo, sicut aqua cum adiungitur uino. AD ILLVD, qd obiicitur, quod non commiscetur aliquid pani. Dicendum, ꝙ non est simile, quia non potest ei sic aliquid commisceri, ut trãsear in ipsum, quia durior: propterea non habet uirtutem conuersiuam, ut uinum. Præterea, principaliùs refertur ad signandum nostram redemptionem. AD ALIVD. Dicendum, quòd dominus apposuit, & quidã hoc coniciunt propter domini sobrietatem, quod non biberit uinum purũ, maximè forte tale, quale est in terra promissionis. Sed hæc coniectura debilis est: sed scimus quòd Apostoli, qui cœnæ domini interfuerunt, ita ecclesiæ reliquerunt. Nec obiectio

Testatur id Damas. lib. 4. cap. 5.

ctio ualet de Euangelio, quia nõ omnia scripta sunt: & ratio quare de aqua nõ est scriptum, est ne putetur de substatia sacramenti: ne autem putetur præter necessarium fuit in passione domini infusum, cũ exiuit sanguis, & aqua: & ideo peccat, qui omittit: & qui ex hæresi, uel cõtemptu omitteret, peccaret mortaliter: qui enim negligit ex hoc quod nullam habet diligẽtiam, peccat mortaliter: qui negligit ex hoc, quod habet diligentiam semiplenam, peccat uenialiter: sed tamen grauiter peccat, quia hoc sacramentum cum omni diligentia est consecrandum. Et quantum istud opus, & hoc sacramentum præcedit alia opera, tantum negligentia in hoc præponderat aliis negligentiis.

QVAESTIO IIII.

An omnis panis, & omne uinum materia sit sacramenti Eucharistiæ?

VTRVM hoc sacramentũ possit confici in omni pane, & uino? Et quod sic, uidetur: quia est cibus communis: ergo debet fieri in materia communi, sicut baptismus propter excusationẽ pauperum: ergo in omni pane, & in omni uino, quæ habent rationem reficiendi, & potandi. ITEM. Ostenditur, quòd possit confici in pane, & uino corrupto, quia dicit Innocen. Et si diligenti studio uinum optimũ sit quærendum: uitium tamen uini non maculat mundiciam sacramenti; eadẽ ratione, nec panis: ergo &c. ITEM. Ostenditur qd in pane, & uino misto: quia sicut uino commiscetur aqua, ita granis frumenti commisceri possunt alia grana: sed in uino misto aqua fit, & debet fieri sacramentum: ergo similiter & in frumento misto potest. ITEM. Qd in omni aqua uidetur, quia omnis aqua potest conuerti in uinum, & conuersa potest conuerti in sanguinem: ergo &c.

CONTRA. Quòd non in omni pane, & uino, uidetur: quia sicut dominus baptizãdo dedit uim regenerationis aquis, ita consecrando instituit huius sacramenti materiam: sed cõsecrauit in pane frumenti, quia ille est solum cibus paschalis, & in uino uitis: ergo &c. ITEM. Qd nec in uino, nec in pane corrupto, uidetur: quia uinum corruptum non est uinum, sicut homo mortuus non est homo. Vnde acetum (sicut dicit Philosophus) nec est uinum, nec potest esse: similiter de pane: ergo &c. ITEM. Quod nec de misto, uidetur: quia † mutatio est miscibilium alteratorum unio: unde in mistione transmutantur formæ mistorum, & resultat tertium: ergo uinum mistum non est uinum: & similiter panis: ergo &c. ITEM. Quod non in aqua non naturali, uel artificiali, uidetur: quia baptismus, qui est sacramentum necessitatis, non potest: ergo nec illud, quòd debet fieri solemnius.

8. Metap. 14

† A. l. mist. 10.

Lib. 1. de Gen. & corrup. te. cõ. ult.

RESOLVTIO.

Quia Christus ex tot tantisq; granis, ac ligais, soli se grano frumenti, & ligno uitis comparauit; ideo in aliis, quàm in illis conficiendum non est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ materia congrua huic sacramẽto de natura sua est, panis de

Universidad de Deusto
Biblioteca

frumento, & uinum de uite: ꝓpter hoc ꝙ iste cibus inter omnes cibos: & potus ille inter omnes potus est conuenientior, efficacior, sanior, & communior: & ideo dominus se grano frumenti comparauit, & ligno uitis: & hac causa in his duabus speciebus confecit, & conficiendo instituit. Ideo in alio pane q̃ de frumento: uel in alio uino q̃ de uite non potest cõfici: & hoc determinauit Cõcilium Carth. In omni autem pane de frumento sicut in omni uino de uite, siue ibi sit differentia accidentalis siue specifica (ut dicunt quidã) potest confici tahuata specie illius panis, & illius uini.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de omni pane propter cõmunitatem. Dicendum, quòd non tantùm communitas, sed etiam congruitas est hic consideranda. Præterea. Baptismus est sacramentum necessitatis, sed illud non: ideo non est simile. Præterea. Omnis aqua naturaliter omni aquæ est eadẽ specie, non sic omne bladum. AD ILLVD, quod quæritur de corruptione. Dicendum, quòd est quædam corruptio a statu optimo, non tamen abesse simpliciter: utputa quando uinum turbatur, uel acescit: quædam est corruptio abesse simpliciter, ut quãdo simpliciter desinit habere formam panis, & uini, ut quando perfectè conuersum est in acetum. Prima corruptio nõ tollit potentiam cõficiendi, sed secunda tollit. Hæc autem corruptio poterit discerni per gustum ab illis, qui noscunt naturas rerum. AD ILLVD, quod obiicitur de mistione. Dicendũ, ꝙ mistio dicitur dupliciter. I. cõmuniter, & proprie. Communiter quando miscetur aliquid alicui alterius naturæ, quòd in nõ habet proportione in quãto, sed illud tanquam prædominãs solut speciem, & cõuertit in se: & tunc non est mistio proprie, & talis potest esse in hoc sacramẽto. Et de hac dr in fine Primi de Gener. ꝙ si gutta aquæ misceat amphoræ uini, non est mistio, quia soluitur species. Et alia mistio proprie dicta, miscibilium alteratorum unio: & hæc repugnat: unde tot grana possunt cõmisceri granis frumenti, & tantùm de aqua uino: quòd alterãt a suis naturalibus saporibus: & hæc mistio tollit potentiam conficiendi: & ideo frumenti grana diligenter sunt secernenda, & ualde parum de aqua est apponendum: maximè quando uinũ est debile. AD ILLVD, qd ultimò quæritur de aqua. Dicẽdum, ꝙ nulla aqua rosacea, nec artificialis, sed solũ naturalis, q̃ dr aqua uiua, est apponenda: & si apponatur alia aqua ut transeat in uinum, fit sacramentum: sed ille qui apponit, peccat: sicut ille qui omitteret ponere aquam: ꝙ n. aqua signat populum, hoc est rõne multitudinis: & talis ẽ aqua nõ artificialis, sed nãlis.

Ioã. 12 & 15. Iulius Pap. in 7. decr. reprehendit quosdã qui uinũ expressũ in calice offerebant.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. I.

An Christus confecerit in azimo, uel fermentato?

CONSEQVENTER, quantũ ad secundũ art. quęritur de modo, quo Christus cõfecit

fecit. Et circa hoc quæruntur duo. Primò quæritur de modo conficiendi quò ad signum exterius. Secundò quò ad contentum interius.

VTRVM Christus cõfecit in azimo, an in fermẽtato. Et ꝙ in azimo uidetur, Matth. prima autẽ die azimorum. ITEM. Marc. Et primo die azimorum. & Luc. Venit autem dies azimorum, in quo necesse erat occidi pascha: sed isto die non reperiebatur fermentatum in omnibus finibus Israel: ergo si conficiens in domo Iudæorum uoluit comedere pascha, non potuit conficere in azimo. ITEM. Ratione uidetur, quia dominus nõ uenit soluere legẽ, sed adimplere mandata legis: sed præceptum erat. Exod. & Deuter. ꝙ comederent pascha cum azimis: ergo comedit azima: sed de illo pane confecit, quem in cœna comedit: ergo &c. ITEM. Dominus debuit eo modo cõficere, quo magis sacramento conueniret: sed azimum ratione integritatis magis cõuenit huic sacramento: ergo in pane azimorum debuit conficere: unde. 1. ad Cor. Non in fermento ueteri, sed in azimis sinceritatis, & ueritatis.

Cap. 26 Cap. 14 Cap. 22 Exo. 12 Deut. 16. Cap. 5.

CONTRA. Hoc est, ꝙ dominus præuenit diem azimorum: sed ante i lum diem non comedebant azima: ergo &c. Quod autem præuenerit, ostenditur: quia si figuræ debet ueritas respondere; cum agnus, qui erat figura huius, immolaret 14. luna: Christus fuit crucifixus 14. luna: sed ante diem crucifixionis confecit: ergo in fermento.

HOC IPSVM probatur auctoritate, quia dicitur Iohan. Non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha: ergo ante ductus est ad passionem, quàm manducaretur pascha: ergo puenit: & si hoc, ergo idem qd prius. ITEM. Dies festus paschæ dicitur prima dies, in qua manducabatur pascha: sed Ioan. dicitur ꝙ ante diem festum paschæ fecit cœnã cum discipulis suis: ergo &c. ITEM. Hoc ipsum probatur per Luc. ubi dicitur, ꝙ mulieres in die crucifixionis aromata parauerunt, in sequenti quieuerunt, & Glos. dicit ꝙ non licebat aliquid parare secundùm legem: ergo magnus dies festus fuit in sequenti crucifixionis: sed magnus dies festus erat prima dies azimorum: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia si dominus noluit nos ritum iudæorum seruare: uidetur, ꝙ nec ipse seruauerit: ergo nec confecit in azimis. IVXTA HOC quæritur de controuersia Græcorum, & Latinorum, unde uenerit: & uidetur ꝙ nõ poterit esse, quia ipsi acceperunt ab Apostolis, & Apostoli ab ipso domino: ergo uel Apostoli errauerunt, uel Græci finxerunt. Quæritur etiam, qui melius faciunt: & utrumque utrique benè faciunt, cum aliqui modum domini non teneant.

Cap. 18 Cap. 13 Ca. 23. Quã colà later.

RESOLVTIO.

Quidquid dicant Græci, Christus in azimo, & non in fermentato confecit.

RESPONDEO. Ad primum dicendum ꝙ dominus pascha ecclesiæ brauit. 14. luna: unde nõ puenit, sicut expresse tres Euãgelistę cõcordant: nec præuenire debuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si ergo manducatio agni typica est figura mãducationis agni ueri: manducatio agni ueri debuit illam sequi, non præire. Vnde quia in luna. 14. paschale fecit: quando tantùm comedebãtur azima; patet quòd in azimo confecerit.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ præuenit, quia crucifixus est 14. luna. Respondent quidã. ꝙ luna. 14. est crucifixus, quia solemnitates durant a sero usque ad aliud sero: unde primo sero comedit agnũ, & antequam ueniret alterũ sero, est crucifixus. Aliter dicitur, & melius: quòd passio eius inchoata est statim post cenam, quia fuit in agonia, & fuit comprehensus &c. unde oprime est factum, quod agni comestio, & ipsius immolatio facta est. 14. luna, non qa cõsummata, sed inchoata. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non introierunt prætoriũ, ut non contaminarentur. Dicendum, ꝙ pascha tribus modis accipitur. Vno modo pascha cibus paschalis dicitur, ut azima q̃ per septem dies comedebatur a Iudæis. Alio modo pascha dicitur agnus paschalis. Lucæ. 22. In qua necesse erat occidi pascha. Tertio modo dicitur pascha agnus uerus. 1. Corin. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Et primo mõ accipit in Ioã. AD ILLVD, qd obiicitur de die festo. Dicendũ, ꝙ illi septem dies oes erãt dies festi: sed primus erat per excellentiam, festus dies hic est 15. amplius maiori excellentia sabbatum, quod erat inter illos dies festos, i quo nihil debebant parare tum propter suam celebritatem, tum ꝓpter azima: quod ergo dicit Io. loquitur de die 15. antequam facta est cœna. Quòd autem dicũt Iudæi non in die festo, intelligẽdum est de sabbato. Similiter, qd mulieres quiescunt, hoc est ob reuerentiam sabbati, non qa primus dies, quia in primo die aliquid parare, sed in sabbato parare nil licebat. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd dominus non debuit facere nos iudaizare. Dicendum, ꝙ dominus de lege non retinuit, sed de nouo instituit, sicut patet de baptismo: qa illi aqua lustrabãtur, & nos aqua lustramur: sed hic instituit, quia sacramento congrue bat. AD ILLVD, quod quæritur de controuersia Græcorũ, & Latinorum. Dicẽdum, quòd (sicut dicit Leo Papa) antiqui patres propter Iudæorum institutionem, & quando error ille uigebat de legali obseruãtia, decreuerunt ex consilio spiritus S. cessare, quousque error ille minueretur, sicut decreuerunt in Christi nomine baptizare. Vnde omnis ecclesia primò in azimis conficiebat, postmodum ex hac causã in fermentato: sed cessante iam illa causã, redit iã Romana ecclesia in ritum pristinum: Græci uerò tamquam superbi noluerunt ad ritum primum redire: & ideo ex hoc ita coacti sunt defendere: Primò dicentes se ita accepisse. Secundò uerò, quia hoc non sufficiebat, addiderunt rationem, propter hoc. ne iudaizarent. Tertiò, quia hoc non sufficiebat, si dominus in azimis confecisset, ausi sunt hoc dicere, quòd dominus confecit de fermentato. Et quia

Vide Innoc. de Off. Missa. par. 3. c. 4. ubi quintupliciter distinguit accipi pascham in sacra.

Hoc ideo, ne, sicut blasphemiis hæretici uocarunt in azimis conficere dominum, ita iudaizarent.

quia Euangelistæ dicunt cõtrarium, ausi sunt dicere, ꝙ falsum dixerunt: & a. Ioanne correpti sunt. Ecce quomodo error parum in principio multus est in fine: tamen tam ipsi conficiunt, quam nos: hoc enim non est de substantia sacramenti, sed de cõgruentia: & hoc patet ex imitatione, uel institutione sacramentorum.

QVAESTIO II.

Quale corpus, passibile, an impassibile dederit Christus manducandum Apostolis?

DE modo quo Christus confecit quò ad contentum interius: & quæritur, quale corpus dedit discipulis in cœna? Et ꝙ impassibile, & immortale uidetur. Matth. Transfiguratus est ante eos. Glo. Illud corpus, qd habuit per naturam: dedit discipulis suis in cœna, non mortale, non passibile. ITEM. Ratione uidetur, quia omnis caro passibilis, est conuertibilis: ergo si corpus passibile dedit, fuit conuertibile in manducantes: quod est inconueniens. ITEM. Omni passibili potest inferri passio, & omne illud, cui potest inferri passio: læditur per contractum fortem agentis: si ergo Christus sub forma panis fuit tunc: ergo percussione dentium, & mastícatione poterat lædi. ITEM. Si passibile, & mortale, esto quod esset reseruatum in triduo: tunc ergo moreretur: & si hoc, non esset ibi anima: ergo nec plenũ sacramentum: cum ergo hoc nõ sit ponere, constat quod nõ moreretur: ergo, &c. ITEM. Esto quòd aliquis confecrasset in triduo, constat quod uerba eande haberent uirtutem: sed uirtute uerborum est ibi modo totus Christus: ergo totus Christus esset ibi: ergo simul esset uiuus, & mortuus: uiuus sub sacramento, mortuus extra: ergo pari ratione immortale sub sacramento, mortale extra. ITEM. Quod illud sit nullum inconueniens, uidetur: quia si aliquod corpus esset in pluribus locis, simul posset moueri, & quiescere, & simul moueri, & non moueri: ergo eadẽ rõne simul pati, & non pati, mori, & nõ mori: ergo, &c.

Cap. 17

CONTRA. 1. Cor. dicit Glosa. Solet quæri, quale corpus discipulis suis dedit dominus: & respondet. Dicimus tale, quale erat, quia passibile, & mortale. ITEM. Si dedit impassibile, & immortale, cum haberet in se passibile, & mortale: ergo aliter dedit in signo, quàm in se: ergo fuit ibi fictio. ITEM. Si immortale, esto quod reseruaretur, simul esset uiuus, & mortuus: ergo simul uiueret, & non uiueret: & si hoc, duo cõtradictorie opposita essent simul uera de eodem, quod nõ potest credi, nec intelligi. ITEM. Cum dicitur, Hoc est corpus meum, panis solùm conuertitur in corpus, sed anima est ibi solùm per concomitantiã: ergo si in triduo fuisset confectum, esset mortuum corpus, cum anima esset separata: ergo similiter si esset reseruatum: ergo passibile, & mortale.

Cap. 15

RESOLVTIO.

Passibile corpus, sed impassibili modo manducandum Christus tradidit Apostolis.

RESPONDEO. Circa hoc duplex est opinio. Vna Magistri

Universidad de Deusto Biblioteca

Lib. 2. de sacram. par. 8. cap. 3. Hug. & suorum sequacium, q̃ Christus corpus suum immortale, & impassibile dedit sub sacramento: & non est inconueniens, q̃ sit habens alterum, & alterum modum essendi habitu, & actu. Habitu quidem erat mortales: sed ex aliqua cā sumpsit ad tempus immortalitatē; sicut subtilitatem in natiuitate, agilitatem in mari, claritatem in monte; sic immortalitatem sub sacramento. Nec est ibi contradictio uera, qa corpus Christi ex hoc, q̃ in pluribus locis est, oppositas habet proprietates: sicut portare, & portari; qescere, & moueri: sic pati, & non pati. Quantùm enim ad hoc accipit rationem uniuersalis, licet uerè sit singulare. Et secundùm opinionem istorum si reseruatum fuisset, non esset mortuū in pyxide. Sed quia hæc opinio similiter contradictoria ponit dici de eodem secūdùm q̃ idē; & hoc non est necessarium ponere in hoc sacramēto: ideo minus est rationabilis. Propterea est alia opinio Magistri, & Innocentii, & sequacium, q̃ dedit tale corpus discipulis, quale habuit: quāuis enim corpus Christi simul uirtute sacramenti sit in pluribus locis, eadem tamen habet absolutas proprietates, tā quam unum numero. Et propter hoc ad intelligentiam obiectorū in contrariū. Dicendū, q̃ duplex est proprietas, quæ conuenit corpori Christi. Quædam absoluta, quædam relata ad locum. Proprietas absoluta, quæ conuenit corpori Christi, ut in uno loco est, cum sit una, conuenit tamē, ut in omnibus. Sed proprietas relata ad locum, cū sit in diuersis locis, & si conueniat ei in uno loco, non tamen oportet, quod in omnibus. Vnde non oportet, quòd si corpus Christi sit in multis locis, quòd si mouetur in uno, moueatur in altero. Similiter non oportet, quod si aliquis percutit ipsum in uno loco, quòd in alio similiter percutiat; quia talis operatio respicit præsentiam localem agentis. Ita similiter non oportet, qd̃ si uideatur in uno loco, quòd in alio uideatur; quia hoc recipit præsentiam uisibilis. Concedendum ergo, q̃ Christus corpus passibile, & mortale habebat sub sacramento: sed tamen non poterat ibi sibi passio inferri, quantumcūque homo percutiret. Vnde dicendum, quòd sub speciebus illis erat passibilis, sed erat ibi impassibiliter. Vnde loquendo de passione illata, si quæratur, utrum posset ibi pati; ista distinguenda est. Aut enim hoc, quod est (ibi) determinat actum: aut compositionem intellectam circa subiectum. Si determinat actum, falsa est; quia sensus est, quòd sub sacramento poterat ei passio inferri: & hoc est falsum: quia sicut ibi non poterat sentire, ita nec poterat ei passio inferri. Si autem determinat compositionem intellectam circa subiectum, sic locutio est uera: & est sensus. Existens ibi poterat pati: quia si passio in alio loco ei inseratur, etiam ibi passionem sentiret, & moreretur: unde si fuisset reseruatum corpus illud, habuisset plagas sub sacramento: sicut extra: sed tamen non esset illi ibi illata passio sub tali modo existendi. Propter hoc dicunt Magistri, q̃ ibi existens erat passibilis passione illata sibi alibi, tamen erat ibi impassibiliter. Et si sic Magister Hugo intellexit, habet ueritatem. Sed tunc illa adaptatio de dotibus non ualet. Si enim dotes dicunt qualitates aliquas, non uideo quomodo corpus non sit alteratum saltem ad tempus. Constat autem, quod quando dedit sacramentum, corpus eius actu, & habitu habebat proprietatem passibilitatis: ergo non habebat oppositam: modum tamen existendi in alio alium habebat, qui modus sublimat ipsum supra habere passionem, ac per hoc supra possibilitatem sentiendi, ut erat ibi, uel contingendi. Vnde quamuis esset passibile, tamen nunquam poterat ibi palpari: similiter nec passio ibi inferri.

Innoc. 3. li. 4. d̃ sacro altaris myste-rio. ca. 12.

EX HOC patent obiecta, quia Glosa dicit, quod dedit immortale, & impassibile; quia ibi passio ei non poterat inferri, uel mori: poterat tamen alibi. SIC PATET similiter sequens, quare ibi non poterat conuerti, quia non erat ibi passibile. SIMILITER patet tertium, quia passio poterat ei inferri, sed nō secundùm omnem statum: ut puta secundùm illum, secundùm quem erat indefectibile. ADILLVD, quod quæritur, si in triduo fuisset reseruatum, Dicendum, quod mortuus esset sub speciebus: & similiter si aliquis confecisset, non esset ibi nisi corpus mortuum. QVOD obiicitur, quòd tunc imperfectum esset, &c. Dicendum, quòd sacramentum esset perfectum ab efficacia; quia corpus erat unitum diuinitati, & esset perfectum a significantia: sed tamen non a continentia. Et ratio huius est; quia imperfectio erat in ipso signato; quia corpus erat mortuum. Similiter dicendum, quòd non est esse ibi animam uirtute uerborum: sed propter coniunctionem: unde quia in triduo non erat coniuncta: ideo non esset ibi: non propter uirtutem uerborum, quæ modo sit maior, sed propter alium statum corporis: uerba autem sacramentalia sunt ordinata ad conuertendum in corpus, quale erat secundùm statū prolationis uerborum. SED NVNQVID poterat Christus facere, si corpus erat mortuum sub sacramento, quòd anima egrediens de corpore pendente in cruce intraret corpus sub sacramento, & ita simul esset uiuum, & mortuum? Dicendum, quòd hoc facere nil aliud esset, quām redire unde exierat: unde hoc esset corpus suum uiuificare; quia omnino unum est: & ideo est ibi imaginatio mala; quia imaginatur corpus Christi unicum esse, ut diuersa corpora: & quòd unum sit & perfectum, & uiuum, & aliud non; hoc autem non debet intelligi: quia tantùm unum est corpus.

Qz collator.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO DVODECIMA.
PARS PRIMA.

De consequentibus ad confectionem corporis Christi quantùm ad fractionem.

SI autem quæritur de accidentibus, quæ remanent, idest de speciebus, & sapore & pondere, in quo subiecto fundentur: potiùs mihi uidetur fatendum existere sine subiecto, quã esse in subiecto, quia ibi nõ est substantia nisi corporis & sanguinis dominici, quæ non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus Christi talem habet in se formam, sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per se subsistentia ad mysterij ritum, ad gustus fideique suffragium: quibus corpus Christi habens formam & naturam suam tegitur.

De fractione & partitione.

Solet etiam queri de fractione & partitione, quæ ibi uidetur fieri, utrum uera sit: & si ibi uera fractio est, cuius rei sit, uel in qua re fiat. Cumque non sit ibi alia substantia, quàm Christi, si in aliqua substantia est illa fractio, in corpore Christi uidetur esse. Sed contra, cum ipsum corpus incorruptibile sit (quia immortale & impassibile) in ipso non posse esse uidetur. Nam & Christus redarguit carnalẽ sensum discipulorum: qui putabant carnem Christi sicut aliã in partes diuidendam, & morsibus dilacerandam. Ideo quibusdam placet, quod non sit ibi fractio sicut uidetur: sed dicitur frangi, quia uidetur frangi. Quibus obijcitur quod ait Ambr. Nihil falsi putandum est in sacrificio ueritatis: uel sicut fit in magorum præstigiis, ubi delusione quadam falluntur oculi, ut uideant esse, quod non est. Ad hoc illi dicunt, Non fallit nos usus, nec fallitur: quod esset, si crederetur ita frangi, ut uidetur. Nec illusio est: quia ad utilitatem fidei, non ad deceptionem ita fit: sicut & Christus se ostendit duobus discipulis in uia in specie peregrini: nec in eo tamen talis forma erat, sed oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

Io. 6.

Opinio quorundam.

Luc. ul. capite.

Aliorum

Aliorum opinio.

Alij uerò dicunt, quòd sicut ibi species panis est, & non est ibi res cuius, uel in qua sit illa species: ita est ibi fractio, quę non fit in aliqua re, quia nihil ibi frangitur, quod mirabiliter Dei potentia fieri dicunt, ut ibi sit fractio, ubi nihil frangitur.

Aliorum opinio.

Alij tradunt corpus Christi essentialiter frangi & diuidi, & tamen integrum & incorruptibile existere. Quod se colligere asserunt ex confessione Berengarij: qui confessus est coram Nicolao Papa, & pluribus episcopis, panem & uinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solùm sacramentum, sed etiam uerum corpus & sanguinem Christi esse: & sensualiter non solùm sub sacramento, sed in ueritate manibus sacerdotum tractari & frangi, & fidelium dentibus atteri.

Confessio Berẽgarij et hab. de cõs. d. 2. c. ego Berengarius.

Sententia probabilior.

Sed quia corpus Christi incorruptibile est, sanè dici potest fractio illa & partitio non in substantia corporis, sed in ipsa forma panis sacramentaliter fieri: ut uera fractio, & partitio sit ibi, quæ fit non in substantia corporis, sed in sacramento, idest, specie. Ne autem mireris uel insultes, si accidentia uideantur frangi, cum ibi sint sine subiecto: licet quidam asserant ea fundari in aere. Est ibi uera fractio, & partitio, quæ fit in pane, idest, in forma panis. Vnde Apostolus ait, Panis quem frangimus: quia forma panis ibi frangitur, & in partes diuiditur: Christus uerò integer manet, & totus est in singulis. Vnde Aug. Quando Christus manducatur, uita manducatur. Sed quis audeat mãducare dominum suum? & tamen ueritas inuitans non ad manducãdum ait. Qui manducat me, uiuit propter me. Nec occiditur Christus, ut manducetur, sed mortuos uiuificat, quando manducatur: reficit non deficit: uiuit manducatus: quia surrexit occisus; nec quãdo manducamus, partes de illo facimus, & quidẽ in sacramento sic fit. Item, Norũt fideles, quo modo manducent carnem Christi: unusquisque accipit partem suam: unde & ipsa gratia partes uocantur. Per partes manda-

1. Cor. 10.

In sermone de uerbis Euãg.

Ioan. 6

Aug. & cõs. d. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

manducatur, & ipse manet integer totus: per partes mãducatur in sacramẽto, et manet integer totus in cœlo, manet integer totus in corde tuo. Iõ ista dicũtur sacramẽta; quia in eis aliud uidetur, et aliud intelligitur: uidetur panis & calix, quod et oculi renũciãt: quod aũt fides instruẽda postulat, panis est corpus Christi, calix est sãguis. Ex his datur intelligi, quod fractio & partes, quæ ibi uidẽtur fieri, in sacramẽto fiũt. i. in spẽ uisibili. Ideoq; illa Berẽgarij uerba ita distinguẽda sunt, ut sensualiter nõ modo in sacramẽto: sed in ueritate dicatur corpus Christi tractari manibus sacerdotũ, frãgi uerò & atteri dẽtibus, uerè quidẽ: sed in sacramento tantũ. Vera ergo est ibi attritio & partitio: sed in singulis partibus totus est Christus, Vnde Hiero. Singuli accipiũt Christũ dominũ, & in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuitur: sed integrũ se præbet in singulis. Item. Hilarius, Vbi pars est corporis, ibi est & totum.

Hab. de cõs. d. 2 c. singuli accipi.

Quid illæ partes significent.

Quid autem partes illæ significent, Sergius Papa tradit inquiens. Triforme est corpus Christi. Pars oblata in calicẽ missa, corpus Christi, quod iã surrexit, mõstrat: pars comesta, ambulantẽ adhuc super terrã: pars in altari usq; ad finẽ Missæ remanens, corpus iacens in sepulchro significat: quia usq; in finem seculi corpora sanctorum in sepulchris erunt. Et sicut partes illæ mysticam tenent significationẽ, ita etiam & fractio passionis Christi & mortis est repræsentatio. Vnde ipse ait, Hoc facite in meam commemorationẽ, idest, in memoriam passionis & mortis meæ. Nam (ut ait Ambrosius.) Quia in morte Christi liberati sumus, huius in edendo & bibendo carnem, & sanguinem memores esse debemus. Sed caueat quisque ne indignè percipiat, quia iudicium sibi manducat. Non est enim iste panis, qui uadit in corpus, sed panis uitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiã fulcit. Sic ergo uiue, ut quotidie merearis accipere, nec accedas indignus. Indignus est, qui aliter celebrat mysteriũ, quã Christus tradidit: uel qui habẽs mortale peccatũ accedit. Ergo etsi sint peccata quotidiana, uel non sint mortifera, antequã accedas, dimitte debitoribus tuis. Si dimittis dimittetur tibi: et sic securus accede. Panis n. salutaris est, nõ uenenũ. Si ita accedis, spiritualiter mãducas. Spiritualiter enim manducat, qui innocentiam ad altare portat.

De cõs. Dist. c. triforme.

Matt. 26.

Lu. 22.

De cõs. d. 2. ca. nõ iste.

Heb. 7.

Super psa. 20 et habetur de cõs. d. 2 ca. semel.

SVPRA egit Magister de confectione, siue consecratione. In hac Dist. agit de cõsequentibus. Et quoniam duo sunt consequentia. s. fractio, & iteratio, siue frequentatio: ideo Dist. ista diuiditur in duas partes. In prima agit de fractione. In secũda de huius sacramenti frequẽtatione. ibi. *Post hæc quæritur, si quod gerit sacerdos.*] Et quoniam fractio illa non potest esse nisi circa illud, quod remanet post trãsubstantiationem: & hæc sunt accidentia: ideo Primò quærit, utrum ibi sint accidentia in seipsis subsistentia. Secundò uerò q̃rit, utrum ibi sit fractio vera. ibi. *Solet etiam quæri de fractione.*] Et illa pars habet tres partes. In prima determinat quęstionem secũdùm aliorum opinionem. In secunda secundùm ueritatem, & opinionem propriam. ibi. *Sed quia corpus Christi incorruptibile est.*] Ostendens, q̃ fractio illa est uera: & tamen est tantùm circa accidentia. In tertia uerò ostendit, quid partes illæ significent. ibi. *Quid autem partes illæ significent.*] Subdiuisiones partium manifestæ sunt in litera.

Dub. 1. *Christus se ostendit etc.*] Videt in hoc magis implicari incõueniens, nõ solui: q̃a Christus, q̃ est veritas, nullã falsitate habere potuit in uerbo: ergo pari rõne nec in facto: ergo cũ nõ esset peregrinus nõ debuit se in illa specie ostendere. Præterea. Corpus Christi erat gloriosum: ergo nõ erat uisibile, nec ullius coloris: ergo uidetur quod aliter se mõstrauerit, quã fuit: ergo uidetur, quod in opere mendacium commisit. Respon. Dicendum, q̃ dominus ostendit se in specie peregrini, non ut ostenderet se esse peregrinum sed ut talem se exhiberet oculis corporis: sicut dicit Greg. qualis erat corã oculis mentis. Vnde dominus aliquando ostẽdit se dilectis suis sub diuersis modis apparendi non ut talis esse creditur, sed ut potius homini manifestetur in ea forma, in quã põt percipere uel ẽt, ut potius occultetur. Dicẽdum ergo, q̃ in ista ostensione nulla fuit deceptio. Sensus. n. exterior formã uidebat uerã, interior nõ decipiebatur: sed claudebatur: sicut dicitur in litera. Oculi eorũ tenebantur, ne eũ agnoscerent: & ideo ista nõ fuit deceptio, sed ueritatis occultatio, & ueritatẽ occultare nõ est mẽtiri: uñ non est simile in proposito, quia cũ tactus apprehẽdit partitionẽ & numerũ partiũ, sicut sensatum cõe & per se, & sensus cõis necessario sequat̃ ad cõpletum apprehensionẽ sensus particularis, nõ posset hoc esse sine deceptione: & ideo quod inducunt pro simili, non est simile, sed dissimile.

Manet in eo etc.] Vt falsum: quia (sicut aliqui dicunt) adhuc domini præputium est in terra, & aliq̃ dicũt se habere de sanguine domini: non ergo totus est in cœlo. Resp. Dicendum, q̃d in Christo resurrexit totũ, q̃d fuit de

Dub. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

de ueritate humanæ naturæ, & quod spectat ad decentiam: & ideo dicitur totus esse in cœlo. Quod ergo obiicitur de præputio. Dicendum, ꝙ uel non fuit de carne secundum speciem, sed diuina dispensatione parum de carne secundùm materiam ibi, fuitaut dareturvel i deuotionē, sicut reliquię: & sic dicēdum est de sanguine. Vel aliquid fuit de ueritate, & illud resurrexit cum Christo, & illud est in cœlo, & residuum mansit. Aliqui tamen dicūt, quòd circuncisi resurgēt sine præputio, quia illud signaculum est ad decorem. Et si tu obiicias quòd totum resurget: dicunt, quod uerum est totum, quod spectat ad esse, uel pulchritudinem: & ideo non est instātia de præputio. Quod autem horū sit uerius, difficile est scire: tamē quocumque modo dicatur, uerū est, quod totus Christus, idest, perfectus qūātùm ad esse, & benè esse est in cœlo.

Dub.3. *Manet integer &c.*] Videtur malè dicere, quia corpus Christi non intrat cor tuum, cū sit quid corporale: quia solus Deus illabitur animæ: ergo si Christus integratur ex anima, & corpore, non potest esse in corde, nec manere. Resp. Dicendum, ꝙ Christus habitat in cordibus nostris non corporaliter, sed spiritualiter, sine per fidem: sicut dicitur ad Ephe. Hinc est, ꝙ Christus dicitur manere integer in corde, quia quantūcunque species frangātur, cor fidele credit corpus Christi manere integrū, & illibatum, non ꝙ corpus secūdùm ueritatem animam ingrediatur.

Cap.3.

Dub.4. *Vbi pars est corporis &c.*] Videtur secundùm hæc Hilarii uerba, ꝙ eum plures sint ibi partes, ꝙ Christus sit ibi pluries, & cū infinitē, infinities: quod non uidetur esse conueniens. Respon. Dicendum ad hoc, quod dicunt aliqui, ꝙ corpus Christi est in illa specie semel tantùm, & tamen concedūt esse infinities quātùm ad modum: & ponunt exemplū in figura incisionis, quę est in cera una, & semel: quia una imago potest fieri ex frusto uno ceræ, & tamen infinitis modis potest formari. Nam in qualibet parte ceræ est oculus, & non in qualibet est manus, & in qualibet est caput. Debet enim in cera esse quicquid manus artificis potest facere. Et ad hoc est auctoritas. Philosophi in vi. principiis, qui dicit ꝙ in huiusmodi formis esse est a natura, formari uerò ab actu. Et ad hoc etiam est auctoritas. Hier. super prologum Bibliæ. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis manus cesset: tamen uirtute totum est, quicquid potest esse. Sed licet exemplum illud aliquid uideatur superficietenus habere similitudinis, plus tamē habet dissimilitudinis: quia tota imago non est in qualibet parte ceræ, sicut in tota cera: hic autem quantūcumque parua pars signetur, tantùm est quantùm est in hostia tota. Præterea. Quicquid dicatur ibi esse a natura, numquā est in actu, nisi ars faciat: est tamen in potentia. Et ideo dicit Hieron. ꝙ totum est uirtute, hic autem totus Christus in qualibet parte hostiæ. Ideo dicēdum aliter, quòd corpus Christi cum sit in sacramento non quasi in loco,

Gilbert. uel Petrus.

loco, sed ut in signo: non tātùm signante, sed etiam continente ueraciter: & ratio continentiæ non descendat a ratione sacramenti, sicut q̄libet pars pōt significare, & signat sicut totū, sic q̄libet pars signat & continet totum: & quoniā quantūcumque partes significent, tamen unum sunt cum toto: unū (inquam) signum, non plura, nisi diuidantur: hinc est ꝙ cum semel continent: & Christus totus semel continetur, non potest inueniri exemplū in corporalibus, immo potiùs inueniretur contrarium. Sed exemplum quærendum est in spiritualibus: nō quia corpus Christi non sit uere corpus, sed modum essendi habet ibi supra naturam corporum. Sicut ergo in unico corpore est unica anima, & tamen in singulis mebris existens tota, & est semel, quia unum est perfectibile. sic & corpus Christi semel tātùm in uno est sacramento.

Dub.5. *Indignus est, qui aliter &c.*] Videtur male dicere, quia omnes aliter celebramus: constās enim est, ꝙ Christus, nec tot orationes, nec tot crucis signationes fecit, quot nos facimus. Si tu dicas, ꝙ hoc intelligitur quantùm ad ea, quæ sunt de substantia sacramenti. Quæritur, quare ecclesia addit istas solennitates, & tot crucis signationes. Resp. Dicendum, ꝙ quędam spectant ad huius sacramenti necessitatē, & integritatē: & talia Christus per se tradidit. Quædam ad solemnitatem: & hęc ecclesia super addit: hæc autem non sunt diminuentia, sed saluantia illa, quæ sunt de integritate sacramenti: & ideo non aliter celebrat, sed ita seruat. Si qs uerò uitaret formam Christi: uel ea, quę tradita sunt ab ecclesia, mutaret, utique & talis esset indignus, & de tali loquitur. Ad illud ꝙ quæritur, quare ecclesia addit huiusmodi solemnitates. Dicendum, quòd additio harum solemnitatū est pro excitanda deuotione, & arctanda intentione: est etiam tertio propter expressiorem significationem. Vnde adduntur orationes ad excitandam deuotionem in sacerdotibus, & ad docēdum quid debeant petere. Vnde sicut institutæ sunt horæ canonicę, ne propter negligentiā pertranseat hora, in qua non laudetur Deus, & ut populus accendatur ad deuotionem: sic & in proposito est intelligendum. Propter intentionem uerò fiunt crucis signationes, ut sacerdos actu cordis, & manuum conuertatur supra sacramentum: ideo quando nominat, signat propter expressiorem significationem. Illę enim crucis signationes, quæ ibi sunt, quę sunt. xxv. & fiunt in septem uicibus, significant expressę passionem Christi: sicut tradit Innoc. In prima uice fiunt ter, ad significandum trinam traditionē Christi scilicet a Deo, Iuda, & Iudæis. In secunda uice fiunt quinquies, ad significandum. v. personas, quę in traditione Christi fuerunt, scilicet personam traditi, tradentis Iudæ, & cementium, qui fuerunt tres, scilicet pontifices, Scribæ, & Pharisæi. In tertia fiunt bis, ad significandum conuersionem duplicis elementi, scilicet panis, & uini. In quarta fiunt quinquies, ad significandum

Universidad de Deusto Biblioteca

gnificandum quinque plagas. In quinta fiunt bis, ad significẽdum uincula, quibus corpus fuit ligatum, & flagella, quibus sanguis effusus. In sexta fiunt ter, propter crucifixionem factã in linguis Iudæorum, quãdo ter dixerũt, Crucifige eũ. In septima quinque, ter de corpore super caliceṁ, & bis a latere, ut significentur tres cruciatus, scilicet passionis, pro passionis, & compassionis, & propter aquã, & sanguinem, qui de latere Christi fluxerunt. Hæ omnes sunt. xxv. qui est numerus cubitus, ut designetur ꝙ quantũcunq; multiplicetur sacrificiũ, semper est unum: & sic patet ꝙ nihil uacat a mysterio.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An possibile sit etiam per miraculũ, ut accidentia sint sine subiecto?

AD intelligentiam huius partis tria principaliter quæruntur. Primò, de existentia specierum, siue accidentium sine subiecto. Secundò, de actione ipsarum, siue transmutatione. Tertiò, de fractione. Circa primum quæruntur tria. Primò quæritur, utrum sit possibile, quòd accidens sit sine subiecto etiam per miraculum. Secundò, utrum sit congruum. Tertiò, utrum sit verum, siue verificetur in hoc sacramento.

QVOD accidentia sit possibile esse sine subiecto sic ostẽditur. Basilius in Hexameron. Cum enim Deus possit plus facere, quàm intellectus noster intelligere; & intellectus intelligat accidens præter subiectum: ergo Deus potest hoc facere, ꝙ accidens sit sine subiecto.

CONTRA Per miraculũ non potest separari a diffinitione diffinitum, uel partibus diffinitionis: unde non potest fieri, ꝙ aliquid sit homo, & non sit animal rationale, & mortale: sed accidẽs habet diffiniti per subiectum: ergo non potest per miraculum esse sine subiecto. ITEM. Accidens habet diffiniti per comparationem ad subiectum, & in comparationem ad suam operationẽ: & constat ꝙ prior est comparatio accidentis ad subiectum, quã ad comparationem, quia ab illo recipit esse: sed non potest aliqd accidẽs separari a diffinitione in comparatione ad actum per miraculum: unde non potest fieri ꝙ sit albedo, & quod non sit color disgregatiuus uisus: ergo nec a diffinitione per subiectũ accidens potest separari per miraculum. ITEM. Sicut se habet esse ad ens, ita inesse ad inherẽs, qa accidentis esse est inesse: sed esse nõ potest separari ab entevr sit ens, & non sit ens: ergo nec inesse ab inhærente: ergo cum accidens sit inherẽs, impossibile est quòd sit, & non insit. ITEM. Facere, ꝙ aliquid non participans rationẽ alicuius, fiat participans: est hoc transmutare in illud, sed ratio substantiæ est ens per se: si ergo accidentia per miraculum fiant entia per se, hoc est facere, ꝙ sint substantiæ: ergo species illę fiũt substantiæ: eũ ergo sint accidentia, sicut cõstat: simul ergo sunt substantiæ, & accidentia, quod nequaquam capere potest intellectus. ITEM. Eadem est oppositio distantium specierum, quę est differentiarum: sicut patet, quia quæ est oppositio hominis ad asinum, eadem est rationalis ad irrationale. Rursus sicut opponitur asinus homini, sic opponitur rationali: unde sicut nõ potest fieri, quod idem sit homo, & asinus: ita quòd nec sit asinus & sit rationalis: ergo a simili, immo multo fortius non potest fieri, quod idem sit accidẽs, & ens per se: sicut nec quòd idẽ sit substantia, & accidens.

RESOLVTIO.

Potest Deus sua omnipotentia uirtute separare accidentia a subiecto: ergo ea per se existere facere.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ per miraculum potest fieri, qd accidentia sint sine subiecto. siue substantia: cum enim differant per essentiam, potest Deus sine omni inconuenientia per uirtutem suam illa separare.

AD RATIONES ad oppositum respondent quidam, quod esse per se, & esse in alio dicunt rationem substantię, & accidentis quo ad modos consequentes, qui sunt inseparabiles secũdùm potentiam naturalem: ideo per huiusmodi habẽt notificari, qa oppositiones currunt quo ad rationes dicentes essentiam. Similiter de oppositione quo ad differentias essentiales. Potest tamen dici aliter, quod est accidens secundùm species, siue differentias speciales. Nam inquantum comparatur ad subiectum, habet dici accidens: inquantum ad operationem, habet dici hoc. Notãdum igitur quòd sicut cõparatio accidentis ad operationem est dupliciter, scilicet secũdum actum, & secundùm aptitudinem: ita etiam ad subiectũ. Comparatio uerò accidentis ad propriam operationem secundùm aptitudinem est essentialis, & inseparabilis: unde non potest esse quòd sit albedo, & non sit uisus disgregatiua. Comparatio uero secundum actum consequitur essentiam. Vnde posset accidẽs separari ab actuali operatione: unde albedo non semper disgregat. Sic dicẽdum, quod comparatio accidentis ad subiectum secundùm aptitudinem est essentialis: & hæc numquam priuatur ab accidente, nec ab illis speciebus: uerum est enim dicere, quòd sint natæ esse in subiecto. Comparatio uerò actualis, quamuis semper insit actu secundùm naturam, tamen sequitur essentiam: & ideo potest separari sine aliquo inconuenienti potentia supra naturam. His uisis patet responsio ad obiecta.

QVOD enim obiicitur, quòd diffinitum non potest separari a diffinitione. Dicendum, quòd nomina in diffinitione posita, si militer & uerba dicunt interdũ aptitudinem nõ semper actum: & ideo dico, quòd accidens quãuis non sit in subiecto, non in se paratur a sua diffinitione, immò ei conuenit, quia aptũ est esse in subiecto. PATET et respõsio ad sequens de operatione, quia si illa diffinitio intelligatur secundùm actum, est separabilis: si secundum aptitudine neutra est separabilis. AD ALIVD qd obiicitur de esse. Dicendum, ꝙ nõ est simile, qa eẽ dicit actũ entis absolutè, sed esse actũ esse accidẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cidētis in comparatione ad rem alterius generis: & quia res alterius generis diuersa est, potest circuscribi intellectus eius a re illa, siue separari: non sic esse absente. AD ILLVD, quòd obiicitur de substantia. Dicendum, ꝙ accidentia illa numquam participant rationem substantiæ: nā substantia dicitur res per se existens, ita quòd nata est ꝑ se existere, et nullo modo in alio: hoc autem nullo modo conuenit illis accidentibus, immo nata existere sunt in alio. AD ILLVD, quod obiicitur de oppositione. Dicendum, quòd differentię debent dicere aptitudinem, sicut & diffinitiones: si ergo accipiantur secundum aptitudinem naturalem, ens per se, idest quod natum est esse in alio: sicut accidens nūquam participat nomen substantiæ, ita nec differetia dicto modo. Dicitur autem accidens ens per se quātum ad actū: & sic non dicit differentiam essentialem, sed modū consequentem essentiam: & in talibus differentiis non tenet obiectio.

QVAESTIO II.

An conueniens sit in sacramento altaris, ut species sint sine subiecto?

VTRVM congruat, ꝙ in hoc sacramento sint species sine subiecto. Et quòd non sit inconueniens, immo conueniens, patet: quia si ibi esset subiectum, nequaquam tanta esset dependentia specierum ad cōtentum, sicut est: & ita numquam esset signum ita ductiuum.

CONTRA. Minus inconueniens est corpus non glorificatum simul esse cum glorificato, quàm accidens esse præter subiectum: si ergo corpus glorificatum esset simul cum pane, multominus esset inconueniens quàm accidentia esse præter subiectum, & magis credibile: ergo magis congruebat accidentia manere in subiecto, quàm se parare. ITEM. Accidentia illa ducunt ad intelligendum, quòd ibi sit substātia panis; quia sunt propria accidentia panis, & signa substantiæ panis; ergo in hoc sacramento cum non sit substantia panis, est aliqua falsitas: sed non decet in sacramento ueritatis esse falsitatem: ergo &c. ITEM. Opere miraculi non debet fieri præiudicium naturæ rei: sed cum res ponitur in loco, qui suæ naturæ non conuenit, quamuis sit nobilior, tamen fit ei præiudicium: ut si uermis poneretur in cælo, uel pes in scapulis: ergo similiter quando datur ei proprietas, quæ naturæ suæ non conuenit: sed esse sine subiecto est proprietas nullo modo conueniens naturæ accidentis: ergo non congruit hoc per miraculum sibi dari. ITEM. Infirmior est intellectus ad credēdum contrarium eius quod sentit, quàm sensus ad recipiendum aliquod occurribile nocibile sibi, nam sensus hoc potest sine gratia: sicut patet in eo, qui comedit medicinam, sed intellectus non: sed non debet fieri aliquid in solacium minoris infirmitatis, quòd fiat in præiudiciū maioris. Si ergo uelatio accidentium occultat intellectui, quod ibi est, nullo modo debuerunt ibi accidentia remanere.

RESO-

RESOLVTIO.

Vt fidei meritum magis, ac magis augeatur; uēp efficacior appareat significatio, inconueniens nō fuit, ut accidentia sine subiecto remanerent.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ congruit ibi accidentia remanere (sicut dicit Hug.) in solatium sensus, & in fidei meritum. Dū enim uelatur uerum corpus carnis, & fides magis meret credēdo quod non uidet, & sensus libentius recipit. Congruum autem est, quod sola remaneant sine subiecto propter efficaciorē significationem: quia efficacius & perfectius ducunt in signatū. cum non habeatur ibi stabiliens per naturam propter conuenientem cibationem: quia enim iste cibus est spiritualis: ideo oportet animam subleuari a carnalitate sensus per fidem, & a carnali dilectione per charitatem: & ideo nō debuit ibi remanere panis materialiter propter fidei ꝑmotionem. Dum enim subleuatur intellectus ad intelligēdum quod est supra naturam, scilicet accidentia esse sine subiecto: fit habilior ad credēdum, quod est supra seipsum, quod totus Christus sit in tā parua hostia. Quarta ratio propter diuinorum operum perfectionem, quę debet in hoc sacramento reperiri, cū sit perfectissimum. Et attenditur duplex perfectio in hoc sacramento, prima est in hoc, quòd accidentia accipiat modum nobilissimum essendi, scilicet esse per se: & in hoc, quod substantia illa, quæ suberat, cum esset materialis, & corruptibilis, transubstantiatur in substantiam, si uē in corpus spirituale, & incorruptibile, & in corpus diuinitati coniunctum, & gloriosum.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod minus est inconueniens. Dicendū, quòd hoc non est inconueniens isti sacramento, immo ualde conueniens. AD ILLVD, quod obiicitur de falsitate. Dicendum, quòd non est consentiendum sensui, sed fidei: & ideo nihil omnino falsitatis est ibi, sed ueritatis. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non debet fieri præiudicium naturę Dei. Dicendum, quòd duplex est ordo rerū, unus scilicet uniuersalis, alius particularis, qui debetur isti rei, uel illi. Dico igitur, quòd per miraculum nō debet fieri aliquod præiudiciū ordini uniuersali: ut si pes esset in capite, esset in præiudiciū toti corpori: similiter nec quod sit in præiudicium totius uniuersi. Sed licet ut alicuius rei natura melioretur, & statū recipiat magis nobilem, quàm naturæ suæ competat, dummodo fiat ordinatio conueniens secundùm ordinem uniuersi, & cōuenienter fit: & sic est in proposito, quia hoc ordinatur ad hominis utilitatem. Vel dicendum, quòd cōpetit naturæ uniuscuiusq; rei obedire creatori, & illud est cōueniens suæ naturæ quòd creator iusserit, quod si prius nō sit cōueniens, postea fit cōueniēs. AD ILLVD, qd obiciū de infirmitate intellectus. Dicendū, ꝙ hoc uerum est, si non daretur aliud medicamētum ipsi: & hoc est gratia fidei, qua fortificatur intellectus ad credendum sine dubio, quòd non uidet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO III.

An uerum sit quòd in sacramento altaris accidentia sint sine subiecto?

VTRVM sit uerum accidentia ibi esse sine subiecto. Et qd̃ non, uidetur: quia mouere, & operari debetur substantiæ, quę est hoc aliquid: sed accidentia illa habent mouere, & operari in substantia: ergo sunt in substantia. ITEM. Nullum accidẽs extenditur nisi in materia: quia omnis forma de se simplex est: sed constat quod accidentia illa habent extensionem, & maiorẽ possunt habere: ergo sunt in materia. ITEM. Miraculum non auferet operationẽ, sed albedo est lux incorporata: cessante ergo materia corporali, manet pura lux: ergo albedo per se debet mouere uisum.

CONTRA. Omne accidens, qd̃ est in subiecto aliquo, denominat illud uel simpliciter, uel secundum quid: sed hoc non faciunt illæ species, quia nec denominãt panem, nec corpus Christi, nec aerem: ergo &c. ITEM. Accidentia naturalia non consequuntur materiam secundum essentiam, sed solum secundum esse: scilicet ut forma cõpletur, nec aliter materia est accidentiũ subiectum: sed materia non est ibi sub forma panis, hoc cõstat, sed sub forma substãtiali carnis: sed tales proprietates non sunt natæ esse in carne Christi: ergo &c. ITEM. Quandocunq; in aliqua mutatione saluatur accidẽs secundum esse, quod habet in subiecto, necesse est quod sit inconueniens ei, quod mutatur, & in quod mutatur: ut si de aere fiat ignis, manet calidum: sed panis conuertitur in corpus Christi: & color, & sapor, & odor non sunt communia utrisque: ergo uel non manent, uel non remanent in subiecto: sed manent: ergo sunt sine subiecto.

RESOLVTIO.

Quid obloquuntur nonnulli? Verè accidẽtia sine subiecto sunt in sacramento altaris.

RESPONDEO. Aliqui noluerunt dicere, qd̃ species illæ erãt in aere circunfuso. Sed illud manifestè falsum est tum propter hoc qd̃ non denominant accidentia aerem circumiacentem, tum etiam quia impossibile est accidens transmutare subiectũ, uel transmigrare de subiecto in subiectum. Si ergo fuerunt in pane, non possunt esse in aere: & iterum, aere mutato transferuntur de uno loco ad alium. ITEM. Locum replent, & aerem expellunt: sed nullum locatum comparatur ad locum ut ad suũ subiectum, & nullum accidens expellit subiectum proprium, propter hæc, & his similia communiter tenent Magistri, quòd accidẽtia sunt ibi sine subiecto.

AD ILLVD, quod obiicitur de operationibus. Dicendum, quòd quędam sunt ibi operationes naturales, quædam supra naturam, quædam partim sic, partim nõ: & iõ ex operationibus nihil potest concludi: sed quæ operationes sunt ibi naturales, infra patebit. Attamen sicut miraculum est, quòd accidentia sint sine subiecto: ita miraculum est, ut operentur per se. AD ILLVD, quod obiicitur de extensione. Dicendum, quòd quantitas formaliter loquendo habet extensionem de natura sui generis: unde non saluatur quantitas nisi etiam extensio: sed tamẽ casualiter hẽt a substãtia: & ideo quia esse quãtitatis, & natura ortum habet a substãtia: sed diuina uirtus facit, quod sit quantitas uere, & sine substãtia: & hoc faciendo necesse est extensionẽ saluari sine materia: & hoc miraculi est, nõ naturæ. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de albedine, ꝙ est lux incorporata: ꝑt responderi dupliciter. Primò, ꝙ nõ est in actu, sed in potẽtia: & ideo adhuc cessãte corpore, manet adhuc in potẽtia. Secundò, quia omnino nõ cessat corpus, immo quamuis cesset substantia, manet tamen dimensio, superficies, & terminatio: & ideo albedo, secũdùm illum actum solùm, quem priùs habebat.

Art. 5. quæst. 3

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An accidentia, quæ in sacramento altaris sine subiecto sunt, conuerti possint in alitum, uel alimentum?

QVANTVM ad secundũ Artic. s. de actione, & mutatione illorum accidentium quæruntur similiter tria. Primò quæritur, utrum illa accidentia possint conuerti in alimentum. Secundò utrum possint alias species sine naturas cõuertere in sacramentũ. Tertiò, utrum aliquas operationes habeant per naturam, an aliquas habeant per miraculum.

VTRVM species illæ, sine accidentia possint cõuerti in alitum seu alimentum. Et qd̃ sic, uidetur per Tex. & Glo. 1. Cor. ubi dicitur, Vnusquisq; cœnã suam præsumit ad manducandum: & alius quidẽ esurit, alius autem ebrius est. Et Glo. hoc exponit de diuitibus; qui offerebant panem ad consecrandum in magna abundantia; & aliis nõ dabãt: ergo si panis, & uinũ non solùm reficere poterãt: uerùm etiam inebriare post consecrationem: ergo in alimentum, uel alitum cedere. ITEM. Sicut calor ignis ordinatur ad cõuertendũ in cinerem illum, ꝙ offertur in pabulum: sic calor naturalis ad conuertendum in carnẽ, & sanguinem: sed species proiecta in ignem comburitur, & cõuertitur in cinerem agente exteriori calore: ergo pari ratione in sanguinem potest conuerti agente calore interiori. ITEM. Sicut putrefactio ordinatur ad generationem uermis; sic digestio ad generationẽ humoris, & etiam carnis: sed species illę conuertuntur in uermes, si putrefiãt: sicut experimento patet, si quis probare uellet: & credo, ꝙ per negligentiam aliquando cõtingat: ergo pari ratione in carnem. ITEM. Hoc probatur deducendo ad inconueniens duplex. Primum, ꝙ illud sacramẽtum est in præiudicium naturę, quia quando, & quotiens fit trãsubstantiatio, perit cibus naturalis, uel carnalis irreuocabiliter: ex quo nullo modo conuertitur in aliquid, quod natum est cibare. Secundum inconueniẽs est, quòd illud sacramentum si est ita, est in præiudicium fidei: si enim accidentia non habent

Cap. 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

operationem substantiæ, deprehendi pōt illud sacramentū sensibili experimēto, & ita meritū fidei euacuari: sed utrumq; horū est maximū incōueniens, & contra illud sacrm, cū sit in meritum fidei institutum.

SED CONTRA. Ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus, sicut dicit Philosophus: sed non sumus ex accidentibus, sed ex substantiis: ergo cū spēs ille sint accidentia, patet q̄d nō nutriūt. Si dicas, q̄ miraculosè conuertuntur in substātiā. Contra. Si cōuertuntur in substantiā, cum sint multa accidētia: ergo ī multas substātias debēt conuertiergo quot accidentia sunt ibi, tot substātiæ debēt generari. Si tu dicas, q̄ quātitas cōuertitur in substantiā, q̄ est aliorum fundametū: ergo si cōuertitur in substantiā, desinit esse quantitas: ergo desinit esse quātum: sed oē alimentum auget per naturam quanti: ergo illud alimentū nō poterit augere: illud ēt alimentum generatum carebit quantitate, q̄d est impossibile. ITEM. Sacramentū istud est cibus spiritualis: & ideo ēt est una ratio congruitatis, quare substantia transit, ne queratur refectio corporalis: ergo si ob hanc causam transeunt, non uidetur quod ultra remaneat illa uirtus. ITEM. Si cibus est corporalis: ergo sacerdos, q̄ cātauit unā missam, non poterit cātare aliā, q̄ frāgit iciunium, quo fracto licitū non est cantare. Vnde indicitur sacerdotibus, ut eo die, quo plures missas cantare debēt, in prima non faciāt pūrificationē: q̄ si ita esset, q̄ species istæ alterēt, nulla uideretur esse hæc institutio. ITEM. Hoc probatur auctoritate Ambr. qui dicit de hoc sacramento, q̄ non est cibus uentris, sed mentis: sed si conuerteretur in alimentū, uel alitum, uerè esset cibus uētris: ergo, &c.

a. d Gener. & corrup. text. cō mi. 50.

Sicut ī die Natiuitatis Domini.

Lib. 6. de sacram. cap. 4. Tom. 1.

RESOLVTIO.

Percipiens sacramentum alitur, & nutritur; conuertiq; possunt accidentia illa in alimentum.

RESPONDEO. Dicendū, q̄ circa hoc duplex fuit opinio. Aliq; dixerūt, q̄ accidētia illa nō resciunt, nec conuertuntur in alimētum: q̄a nec accidentia possunt, nec huic cōpetit sacramento: tamē spēs habent odorem, & saporem: & odor quamuis sit accidens, tamen immutando aera, cerebrum inebriat, sicut patet, q̄ multi inebriantur ex odore uini: & sic dicunt intelligendū esse uerbum Apostoli, & Glos. Sed quoniam manifestè apparet in cōbustione specierum, q̄ resoluuntur in cineres: & si non alerent, non appareret, quomodo hoc sacramentum latere possit, immo necesse esset deprehēdi: ideo communior est opinio, q̄ percipiens sacramentum alitur, & nutritur: & illud satis probari potest ad sensum. Manifestum enim est percipiēti, quod per sumptionem uini, siue illius speciei, sitis extinguitur.

AD ILLVD, autē, q̄ obiicitur in contrariū, q̄ alimētū est substātia, diuersimodè respondetur a diuersis. Aliq. n. dicūt, quod uirtute supra naturam accidentia cōuertuntur in substātiam. Ille enim, q̄ uirtute increata potens est supra naturam accidentia

cidentia illa sustentare sine materia: ille uirtutem dat, ut desinētibus proprietatibus nō in nihil, sed in substantiā conuertantur, in quā cōuerteretur ipsa panis substātia, si adesset: & hoc dicunt ipsum sacramētū exigere, ne deprehendatur, & fides amittat meritum: ne ēt sacramentū faciat aliquod naturæ præiudicium. Et si tu obiicias, q̄ incineratio non est a uirtute supra naturā: sed naturali: similiter nec inebriatio: nec cōbustio, immo sunt a uirtutibus naturalibus, maximè cum fiant ab exteriori uirtute, fiant nihilominus successiue, terminantur ēt ad rē minus pfectā: ipsi dicunt, q̄ ibi est potētia actiua, & potentia passiua: potentia agēs est naturalis: sed potentia passiua in accidentibus est supra naturam quantum ad hoc, s. ut in substantiam cōuertatur. Nā residuū, q̄d fit ante conuersionē, & q̄d fit per conuersionem, totum pōt esse a potentia naturali, tam agente, quā patiente. Et hi dicunt, q̄d primum accidentium conuertitur in substantiā, nō q̄a de quātitate fiat substantia tātum: sed quia fit substantia quanta. Et hæc opinio satis est probabilis. Aliorum opinio est, q̄ sumpti species alitur, non quia accidentia in substantiam cōuertātur: sed quia substantia reuertitur, q̄ prius ibi fuerat: ut sicut I aliis miraculis, & apparitionibus dicitur, quod in præiacentē materiam resoluuntur, & redeunt, sicut dicitur de columba, & stella, & consimilibus. Sic etiam dicunt, q̄ sicut panis conuertitur in corpus, ut sit sacramentum: sic peracto officio sacramenti, ex quo desinit esse sacramentū, desinit ibi esse corpus Christi: & ideo sicut mirabiliter prius substātia panis conuertitur, ita ēt miraculose reuertit. Et ista fuit positio Inn. in Lib. suo, quē fecit de ecclesiasticis officiis, ubi dicit in libro tertio capitulo de fractione. Si ergo quæritur q̄d a mure comeditur, cum sacramentum corroditur: uel quid incineratur, cum sacramentum crematur. Respondeo dicendo, quod sicut miraculosè substantia panis conuertitur in corpus dominicum, & incipit esse sub sacramento: sic ipsa quodāmodo miraculosè reuertitur, cum ipsum ibi desinit esse. Hunc aūt modum dicendi credo probabilem, & securum: maxime cū tāti uiri habeat auctoritatem. Caueat tamen quisque, qualiter intelligit: quia in hoc secretum fidei latet. Et secundūm hanc positionem patet responsio ad q̄stionem. Concedendū est. n. q̄d recipiēs hoc sacramētū alitur, & nutritur, non quia accidētia in substantiam conuertantur: sed quia aliquid conuertitur in substantiam comedentis: non (inq̄) accidēs: sed substātia.

ET SIC non est contra illud Philosophi, quod ex eisdem nutritur, ex quibus sumus. AD ILLVD, q̄ obiicitur, quod est cibus spiritualis. Dicendum, q̄ illud uerum est, quādiu saluatur ratio sacramenti: non enim cibat spiritualiter nisi in quantū sacramentum, quia ad cibationem spiritualē est ordinatum: cum ergo incipit cibare, desinit esse sacramentum: & ita patet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo ratio illa bona est. Cum.n. non sit ibi quãdiu est sacramẽtum, nisi corpus Christi uerũ: & hoc non alit corporaliter, & accidentia, & hæc similiter non alunt: ideo sacramentum rectè dicitur spiritualis cibus, quãuis recedente ratione, & officio sacramenti, cibus corporalis incipiat esse, sicut fuerat ante. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ soluit iejunũ. Dicendũ, ꝙ nõ soluit, tũ quia sacramentũ dum sumitur, non est cibus corporalis: tũ etiã rõne corporis Christi interiùs contenti, qui tantũ est cibus mẽtis: & ideo non est simile de uino, quod recipitur ad purificationem: & ideo patet illud. PATET etiam sequens: Ambrosius enim loquitur de corpore Christi: & hoc est tantũ cibus mentis, non uentris. Vterque prædictorum modorum dicendi satis probabilis uidetur: nec facile est improbare, quia Sancti nõ multum de hoc loquuntur: nec rationi hic multum innitendum est, quia utraque opinio fundatur hic supra miraculum, & potentiam operantem supra naturam. Quis autem scit, utrum Deus sic, uel sic faciat, cum uterque modus dicendi satis sit rationabilis, & probabilis? Nec uidetur omnino improbabile, ꝙ aliquod accidẽs in substantiam conuertatur in hoc sacramẽto, cum accidens hic subsistat sine subiecto. Nec uidetur improbabile, ꝙ sicut substãtia panis cõuertitur, ita reuertatur. Cũ.n. in substantię panis cõuersione corpus Christi non generetur: nec fiat, sed tantũ sub illis speciebus esse incipiat, sicut tenet fides recta: quis audeat hoc tanq̃ irrationabile repudiare? cum corpore Christi non corrupto: sed desinente esse sub speciebus, substantia illa, quæ sustentabat accidẽtia: reuertatur: cum accidẽtia illa nõ sint ob aliud sine subiecto, nisi ob dignitatem, & præsentiam cõtẽti? Quia si quæras, utrũ sit creatio, uel generatio, uel alia mutatio? sane potest dici, quòd sicut conuersio est mutatio singularis, sic est & reuersio. Quidquid etiam horum dicatur, dum tamen nõ asseratur pertinaciter, nullum est ibi periculum: solùm hoc caueatur, ne nostræ capacitatis intelligentia totaliter in obsequium Christi captiuetur.

QVAESTIO II.

An eadem accidentia habeant uim conuertendi alias naturas in sacramentum?

VTRVM accidentia habeant uim, & potentiam conuertendi alia in sacramentũ: utpotè si uino consecrato apponatur aqua? Et ꝙ sic uidetur: qa ęqualis, uel maioris uirtutis est consecratio in hoc sacramento, q̃ benedictio in aqua: sed aqua benedicta iuncta aquæ non benedictæ facit totam esse benedictam: ergo uinum non consecratum iunctum consecrato, fit cõsecratum: ergo &c. ITEM. Quãdo apponitur aqua, uel uinum, species illæ occupant maiorẽ locum: ergo sanguis Christi est sub maiori specie: sed sanguis Christi non est in maiori loco, nisi quia aliquid in ipsum conuertitur: ergo illud, qd̃ apponitur, conuertitur in ipsum sanguinem: ergo species, quæ est sacramentum aliquid aliud in sacramentum conuertit. ITEM. Hoc ostenditur ratione: quia accidens cum substantia non occupat maiorem locum: nec facit maiu: similiter, nec corpus glorificatum cum non glorificato: sed in calice non est, nisi substãtia sãguinis glorificati, siue corporis Christi, & accidens: ergo si illud, quod apponitur manet in substantia: uidetur, quòd in eodem loco esse possint: ita ꝙ non occupẽt maiorem locum: quod est manifestè falsum: ut patet inspicienti. Restat igitur, ut illud, quod apponitur: non saluetur in ratione substantiæ: sed solùm species: sicut species, quæ est ibi: ergo necessario est ibi conuersio. ITEM. Si apponatur alius liquor, ut aqua in magna quantitate, totum conuerteretur in substãtiam aquæ: ita quod uerè est aqua: ergo pari ratione, si ita parum ibi appponatur, quod species prædominetur: uidetur, quod conuertatur in uerum sacramentũ, cũ non plus possit supra consecratum, quàm ec conuersio. ITEM. Hoc ipsum ostenditur per impossibile: quia quãdo apponitur uinum, uel aqua, fit una superficies: qro ergo, aut illa superficies est in subiecto, aut sine subiecto. Si in subiecto: ergo si modicũ qd apponatur, desinit esse sacramẽtum. Si sine subiecto: ergo totũ est sacramentum. Si sine subiecto, & in subiecto: ergo duo cõtradictorie opposita sunt uera de eodẽ, qd̃ nunquam fit. Si dicas mihi, ꝙ secundùm unam est in subiecto, & secundùm aliam extra subiectum. Contra. Esto, ꝙ apponatur aqua, & misceanẽ usq; ad minima: tunc nõ est assignare diuersas ptes: ergo necesse est, ꝙ saltẽ tũc cõuertatur.

CONTRA. Nihil conuertitur in sanguinem nisi per transubstantiationem: sed uirtus transubstantiandi nõ est in elemento: sed in uerbo: ergo quantuncunq; addatur elemẽtum aliud speciei, non fit transubstantiatio: ergo manet substantia cũ accidentibus: ergo non conuertitur in sacramentum. ITEM. Si cõuertitur: aut ergo uirtute sanguinis, aut uirtute uini. Virtute sanguinis nõ, qa sanguis ille est glorificatus: ergo nõ hẽt potẽtiã conuertẽdi aliqd aliud in se. Item non uirtute uini, qa uinũ qd̃ conuertitur ratione substãtię, nõ ratione proprietatum cõuertitur, & ibi non est substantia uini: ergo nulla uis est, quæ potlit conuertere. ITEM. Aqua nõ est nata de se cõuerti in sanguinẽ: ergo si apponat uino cõsecrato, nõ trãsit i sãguinẽ: ergo manet substãtia eius: & sic, &c.

RESOLVTIO.

Partem negatiuam substinendam suadet.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ accidentia non habent uirtutẽ conuertendi aliam substantiam in sacramentum. Et ratio huius est: quia in hoc sacramento est transubstantiatio: transubstantiatio autem non fit sine uerbo: ideo quantuncumque apponatur aliquod aliud elementum, nisi adsit uerbum, non fit sacramentum. Et si tu obicias, quòd aqua benedicitur per uerbum, & oleum benedicitur: & tamẽ si non benedictum proportionabi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nabiliter apponatur, efficitur benedictum. Respondetur, ꝙ non est simile; quia consecratio in oleo, & benedictio in aqua non ponunt nisi accidens aliquod, & proprietatem quandam sanctificationis. Sed hic consecratio ponit conuersionem in ueram substantiã, & continentiã eiusdẽ, quæ est a sola uirtute increata assistente ipsi uerbo. Alia ẽt est ratio; quia aqua benedicta tota attingitur, & secundũ totũ qd̃ hẽt in se, commiscetur aquę superuenienti, & oleum benedictum non benedicto oleo; sed sanguis ibi contentus nulli humori miscetur, pro eo, ꝙ non est ibi diffusus, sed est sanguis glorificatus intra uenas Christi contentus: & ideo a nullo liquore attingitur: & ideo nihil p mistionem, uel contactum potest in ipsum conuerti. Si ergo aliquid cõuertatur, necesse est, ꝙ per transubstãtiationem, & nouam consecrationem conuertatur. Concedendum est ergo, ꝙ spẽs uini iuncta alii liquori non conuertitur in sacramentũ.

Distinct. 3. par. q. 77. art. 8.

Et patet responsio ad primum obiectum, ꝙ non est simile tum ratione eius, qd̃ est hic conuersio in substantiam, tum quia non est mistio talis, nec tãta sicut in aqua benedicta. Ad illvd, quod quæritur. Si aqua modica conuertitur a specie uini. Respondetur dupliciter secũdũ diuersos. Vno modo, ꝙ non conuertitur, ita ꝙ soluitur forma substantialis aquæ, sed conuerti ibi est solùm alterari, quia mutat̃ sapor, & color, & odor, & participat proprietates uini; & ideo quantùm ad sensum nostrũ conuersa est; & talis cõuersio disponit ad conuersionẽ in sacramentum, si adesset uerbũ; sed cũ non adsit, nõ cõuertitur; sed manet substãtia habens proprietatẽ uini p actum, & uirtutẽ illius speciei. Alius modus dicendi est, qd̃ aqua cõuertitur in uinũ: & hoc uirtute illarum specierũ, nõ (inquã) in uinũ, quod sit unum secundùm speciẽ; sed est uinum solum secundũ materiam, sicut caro secundùm speciem cõuertitur in carnẽ secundùm materiã. Et si tu obiicias, ꝙ nihil dat, ꝙ non hẽt, uerum est secundùm substantiã, uel secundùm uirtutẽ; & species illæ quamuis non habeant substantiam uini, habẽt tamen uirtutẽ, & operationem: & ideo sicut uerũ uinum solueret speciẽ aquæ modicæ, & conuerteretur secundùm ueritatem: ita intelligendum est in proposito. Vterque modus dicendi est probabilis satis, & quocunq; horum modorum dicatur, nõ sequitur, quod aqua iuncta uino fiat sacramentum, & cõsecretur. Ad illvd, ꝙ obiicitur, qd̃ corpus Christi est sub maiori specie. Dicendũ, ꝙ non est sub maiori specie, qa aliquid fit appositũ speciei, ita quod sit in illo; sed quia species illa magis est diffusa, sicut si species uini, quæ est in calice, plundo ponatur in calice latiori, magis dilatatur species. Sic intelligendum in proposito, quia cum miscetur alius liquor, partes illius speciei magis diffundũtur, maximè si liquor ille penetret, & diuidat, & separet ptes speciẽ intimè. Ad illvd, ꝙ obiicitur, ꝙ accidẽs nõ occupat maiorem locum

locum in substantia. Dicendũ, ꝙ istud uerum est de accidente secundùm existentiam naturalem: tale enim accidens in substantia non ponit in numerum cum illa, sed sicut dimensio in illis speciebus locum habet naturalem, pro eo ꝙ non tantùm est ibi mathematice in calice sanguis, immo etiam naturalis dimensio, licet sit supra naturam præter subiectum: ideo sicut locum occupat, ita cum alia dimẽsione occupat maiorem locum, quã per se solam, non per naturam substantiæ, sed dimensionis naturalis. Ad illvd, quod obiicitur, quod alius liquor potest facere, quod non fit sacramentum. Dicendum, quod non est simile, quia facilius est destruere quãm construere. Mus enim, & quodlibet aliud manducans potest facere, qd̃ desinat sacramentum: sed nullus potest facere, qd̃ illud fit, nisi adsit uerbum, & sacerdotale mysterium. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ fit una superficies. Dicendum, quod liquor additus, quamuis non faciat unam substantiam, tamẽ dimensio continuatur dimẽsioni, & ita fit dimensio una, & quantitas una. Si ergo quæras, utrum in subiecto, uel præter subiectũ. Resp. Non diuidis sufficienter, quia partim est in subiecto, partim extra subiectum: & illud nõ est inconueniens, sicut una pars superficiei potest esse nigra, & alia alba: sic in proposito intelligendum, quod pars speciei consecrata est sine subiecto, reliqua uerò in subiecto. Et si obiicias, ponatur quod perfectè misceatur cum misto, sic usque ad minima, tunc sequitur inconueniens, ꝙ idem sit in subiecto, & præter subiectum. Dicendum, ꝙ mistio liquoris cum liquore non est usque ad minima secundùm quantitatem, sed intelligitur secundùm uirtutem, quia ita est in aliis mistionibus: & ipse obiicit, quòd sit usque ad minima secundùm quantitatem. Si autem talis sit mistio, quod fiat in speciebus uniuersalis alteratio, uel etiam quod species illæ uini transfunderentur in liquorem consimilem sed prædominantem, ita quòd nulla esset distinctio, quod hic esset species consecrata, & ibi non consecrata nec secundùm naturam, nec secundùm uirtutem, sicut est in mistione naturali: tunc dico ꝙ desineret esse sacramentum, sicut desinit per aliam transmutationem: & totum esset unũ corpus, & esset una superficies secũdùm partes, & totum existens in unico subiecto: quãdo autem hoc fiat, difficile est discernere.

QVAESTIO III.

An illæ uel accidentia, operationes, quas habent, naturã, aut miraculosè habeant?

De operationibus, quas habẽt illa accidentia. Vtrum habeant per naturam, an per miraculũ. Et quæritur primò de immutationis operatione, quę est illarum specierum, utrum sit naturalis, uel miraculosa. Et ꝙ naturalis uidetur, quia quod per se inest alicui, non solum inest illi coniuncto materiæ, sed etiã abstracto, & separato: sed mouere sensus per se inest sensibilibus; ergo per se inest illis a materia

Universidad de Deusto
Biblioteca

teria separatis: sed quæ per se insunt, naturaliter insunt: ergo &c. ITEM. Forma substantialis nunquam mouet sensum separatũ a formis accidentalibus: ergo forma substantialis nihil facit, nihil priuat, quin accidentia moueant sensum, dummodo accidentia habeant esse: ergo per naturam mouent. ITEM. Sensus est susceptiuus specierum præter materiam, tamen sub conditionibus materialibus hic, & nunc: si ergo est aliqua species sensibilis sine materia, habens tamen materiales conditiones, illa maximè habet mouere sensum: ergo cum huiusmodi sint istæ species, patet &c. ITEM. Hoc patet per simile, si idolum relinqueretur in speculo, abstracto corpore obiecto, moueret uisum: & tamen idolum in speculo habet esse spirituale: ergo uidetur, quòd species illę, cum sint ibi relictę sine materia, quòd habent naturaliter immutare. ITEM. Si nauis per miraculum leuaretur in aera, licet existentia nauis in aere esset miraculosa: tamen existentia nautæ in naui esset naturalis, & operationes consequentes illam existentiam essent naturales: cum igitur accidentia fundentur in quãtitate, & quantitas in materia, subleuat o quantitatis a materia est miraculosa, sed existentia aliorum accidentium est naturalis: ergo operatio in sensibus consequens illam existentiam, est naturalis.

Ex. cõ. 13. et 5. physic. 30. CONTRA. Philosophus in 1. de Anima. Rectum inquantum rectum contingit tãgere æneam sphæram secundùm punctum: tangit autem numquam separatum: quia ænea sphæra non est nata tangi nisi a naturali: si ergo rectum separatum tangeret æneam sphæram, hoc esset supra naturam, uel contra: cum igitur sensus particularis sit natus immutari a specie existente in materia, si immutetur a separata, immutatio ista nõ est naturalis. ITEM. Sicut se habet sensus interior ad speciem sine materiai sic exterior ad speciem in materia: ergo permutatim, sicut interior ad speciem in materia: sic exterior ad speciem sine materia: sed interior nunquam naturaliter apprehẽdit speciem in materia sed abstractam, ergo nec exterior speciem separatam a materia. ITEM. Formæ conuenit esse hic, & nunc ratione materię: sed per eam naturam, per quam est hic & nunc, habet mouere sensum: ergo cum hoc sit a materia, naturaliter ergo habet mouere: ergo si fiat separatio a materia, iam non mouebitur naturaliter. ITEM. Illa species motiua sensus habet triplicem comparationem, scilicet ad subiectum, ad medium, & ad organum: & sunt istæ comparationes ordinatæ: ergo destructa prima, & destruuntur aliæ consequenter: ergo si habeat species illa comparationes duas sequentes sine prima, non habet naturaliter sed miraculosè. Secundò quæritur de opere trãsmutationis, & maximè de putrefactione, utrum scilicet sit naturalis. Et ꝙ sic, uideturs quia quod conuenit alicui naturaliter, saluata natura ad hinc illi conuenit: sed speciebus illis naturaliter conuenit corrum-

corrumpi, & deficere propter defectum uirtutis naturalis: quia causantur a contrariis qualitatibus: & constat ꝙ illæ species saluantur in eadẽ natura: ergo &c. ITEM. Corruptio per cõtrarietatem est naturalis, hoc patet: sed species ibi existentes habẽt uerè naturam cõtrarietatis: ergo sunt corruptibiles naturaliter. Minor patet sic: Vbi cõtraria sunt secũdum esse spirituale, simul possũt esse in eodẽ, & secũdùm idẽ, ut in eodẽ medio, ut in sensu, & intellectu contrarii colores: cũ ergo hic non possint esse contrarii colores, nec sapores simul, immo mutuo se expellũt, habẽt igitur naturam ueræ cõtrarietatis. ITEM. Vbi sunt species secũdùm spirituale esse: excel ẽtia talis speciei nõ est corruptiua: si igitur Ispeciebus sacrãlibus excellentia sensibiliũ cõtristat sensum, ergo est ibi species habẽs naturã uerę contrarietatis: sed qd̃ sic est, est corruptibile naturaliter: ergo &c. ITEM. Anselm. de cõceptu uirginali distinguit triplicẽ cursum, naturalẽ, & uoluntariũ, & mirabile: & dicit qd̃ mirabilis a Deo administratur immediatè. Cũ igit Deus nihil immediatè corrupat: ilia corruptio, siue putrefactio nõ est a Deo immediate: ergo nõ est mirabilis: ergo est naturalis uel uoluntaria, sed non uoluntaria: ergo naturalis. Cõtra. Forma de sui natura est i simplici, & in inuariabili essentia cõsistes: si ergo accidat ei uariatio, hoc est ꝑ materiã: ergo separata a materia est inuariabilis ꝑ naturã: si ergo uarietur, hoc est supra naturã: ergo &c. ITEM. Ad trãsmutatione philosophicã concurrunt tria principia. Subiectũ, & duo cõtraria: ergo ubi deficit materia, nõ est intelligi mutationẽ philosophicã: sed hoc est in his speciebus: ergo putrefactio illa nõ est philosophica. ITEM. Sicut a forma est agere, ita est a materia pati: sed non conuenit agere philosophicè nisi ꝑ formã, ergo nec pati nisi per materiam: ergo ubi deficit materia, ꝑ consequẽs ibi non est passio philosophica: ergo nec transmutatio. ITEM. Nõ est uerè contrarietas sine subiecto: sed materia prima est subiectũ contrarietatis corporalis: ergo ubi deficit prima materia, nõ est uerè cõtrarietas: sed actio naturalis est per ueram contrarietatem: ergo &c. SIMILITER posset argui de contractu, ꝙ est formę in materia, & actio, & passio propter contactu. TERTIO quæritur de opere nutritionis, utrum, scilicet nutritio sit naturalis, uel supernaturalis.

Ex lib. sex prin cipiorũ Gilberti Porretani.

Ex 1. Physic. 2 tex. 41 & de incepti.

RESOLVTIO.

Quia operationes specierum Eucharistiæ habent esse in quantitate, cõtentis immutationi sensuum: iure naturales censendæ sunt.

RESPON. Dicendũ, ad intelligẽtiã prędictorũ secundùm unum modũ dicẽdi satis probabilẽ, ex cõparatione uirtutis ad operationes ex uirtute egredientes, operationes habẽt regulari secũdùm potẽtias, & uirtutes, a qbus egrediũtur. Propter ꝙ notãdum, ꝙ aliquando datur alicui potestas conformis suæ naturæ, & actus egressus ab illa potẽtia est naturalis, sicut cũ cæco reddit potentia uidedi. Aliquãdo datur potestas alicui partim cõformis naturę, & partim supra naturã: & tũc actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

actus egrediens quodammodo est naturalis, quodammodo supra naturam, sicut cæco uidere nocte. Quandoque datur potestas omnino supra naturam: & tunc actus egrediens ab illa potentia est miraculosus simpliciter, & supra naturam: sicut Virgini data est potestas pariendi. Considerandum est igitur, ꝙ in hoc sacramento est hæc omnia reperire. Nam prima quantitas naturaliter habet substare aliis accidentibus, & alia accidentia naturaliter substentari ab illa. Si ergo detur quantitas potentia sustentandi alia accidentia, illorum existentia in quantitate est naturalis, operatio sequens habet potentiam naturalem. Vnde dico, ꝙ operationes illarum specierum in sensus sunt naturales, quia in quantitate habet esse conueniens immutationi sensuum. Omnes igitur rationes hoc ostendentes sunt concedendæ.

AD OPPOSITIONES manifesta est responsio, quia quantitas est ibi loco materiæ, & per illam sunt hic, & nunc, & habent esse materiale, & conueniens immutationi sensuum, & accidentia primò sunt in quantitate: & hoc potest satis uideri per exemplum supra de naui positũ. Quia uerò datur ulteriùs quantitati illi potentia subsistendi trãsmutationibus illarum formarum: talis potetia partim est conformis naturæ, partim supra naturam. Conformis est, quantùm ad subsistentiam contrarietatis, quia quantitati per se insunt contraria. Sed supra, quantum ad hoc ꝙ manet eadem secundùm se, facta mutatione; hoc enim est proprium solius substantiæ: & ita supra naturam cõtrarietatis. AD ILLVD, ꝙ quæritur de trãsmutatione, utrum sit naturalis, uel miraculosa. Dicendum, ꝙ ratione naturarum illarum specierum, quę habent naturam cõtrarietatis, illa transmutatio est naturalis, sed rõne subsistentialitatis est supra naturã: & ita partim naturalis, & partim supra naturam. Rationes igitur ad partem oppositam factę in secundo problemate currunt secundùm has duas uias. Nam quæ probant, ꝙ sunt naturales, sumuntur a natura contrarietatis formarum illarum: quæ uerò probant qd̃ sunt supra naturam, procedunt secũdùm uiam subsistentialitatis: sic patet secundò quęsitum de trãsmutatione. Si uerò datur illis accidentibus potentia conuertẽdi in substantiam, cum desinunt esse, & cum corpus Christi ibi desinit esse, talis potentia omnino est supra naturam: & ideo talis actus omino est supra naturã, & miraculosus. AD ILLVD, qd̃ quæritur de nutritione. Dicendum, ꝙ ibi triplex est operatio. Prima est ꝙ species illæ, p actionem uirtutis agentis transmutãtur: & hæc partim est naturalis, partim supra naturam. Secũda, est quod in fine trãsmutationis cedunt in substantiam, ita quòd in illam conuertuntur: sicut conuerteretur substãtia panis, si esset præsens: & hæc est miraculosa. Tertia est, quia substãtia illa postea conuertitur in carnem: & hæc est simpliciter naturalis. Sed quamuis iste modus dicendi, probabiliter possit sustineri: aliter tamen potest dici securius, & breuiùs, ꝙ operationes accidentium, siue uirtus operans habet cõparari ad illud, a quo egreditur, & ad illud, circa ꝙ operatur. Si loquimur per cõparationem ad illud a quo egreditur, sic dico, ꝙ cum per naturã omnis uirtus operans uel sit substãtialis, uel saltem ab illa dependeat, & reguletur: ꝙ substantia circunscripta sic ulteriùs accidẽs operetur, ita miraculum est, ꝙ operetur per se, sicut miraculũ est ꝙ per se manet: & ita omnis operatio est miraculosa. Si autẽ loquimur per comparationẽ ad obiectum, siue sit ad organum sensus, siue aliud quodcumque corpus, sic dico quod accidentia multas habẽt ibi operationes naturales: unde quod albedo mouet uisum, & sapor gustum, hoc non est supra naturam, nec contra: sed secũdùm naturam. Quoniam ergo albedo non separatur ibi, ut habeat esse mathematicũ, sed saluatur esse naturale, & singulare: ideo illæ operationes, q̃ inerant albedini, & aliis accidentibus adhuc naturaliter insunt. Concedendum ergo ꝙ immutatio, & transmutatio quodammodo naturaliter est in relatione ad obiectum: quia saluatur ibi natura accidentium: quodammodo est supra naturam in comparatione ad subiectũ, quia accidentia per se agunt. Et secundùm hoc currunt rationes ad partes oppositas adductæ.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An ad fractionem hostiæ corpus Christi uerè frangatur?

CONSEQVENTER quãtùm ad tertium Artic. q̃ritur de fractione illarum specierũ. Et circa hoc tria principaliter quæruntur. Primò quæritur, utrum uera fractio sit in corpore Christi. Secundò utrum sit in speciebus. Tertiò quęritur, quid partes significent.

QVOD corpus uerè frangatur, uidetur Aug. dicere. Norint (inquit) fideles quando manducãt carnem Christi: unusquisque accipit partem suam: qd̃ si uerũ ē, ergo diuiditur. ITEM. Ostenditur ex confessione Berẽgarii, quę accepta fuit a Nicolao Papa: confessus est enim corpus Christi uerum sacerdotis manibus attrectari, & frangi: ergo si ista cõfessio ut fidelis accepta est, patet &c. ITEM. Ratione uidetur, quia corpus Christi uerũ manducatur: sed ꝙ manducatur atteritur, & ꝙ atteritur, frangitur: ergo &c. ITEM. Hoc sacramentum est memoriale passionis: & ita memoriale, quod hoc non tantum est signum, sed etiã ueritas: sed in passione uerè fuit corpus Christi fractum, & diuisum: ergo in hoc sacramento uerẽ frangitur. Si dicas, ꝙ est incorruptibile, ideo nõ potest frãgi: hoc nihil est: qa corpus Christi ꝙ natum est esse in uno loco, & in pluribus per miraculũ: ergo similiter per miraculũ potest incorruptibile frangi.

De cõs. d. 1. c. Ego Berengarius.

SED CONTRA. Corpus animatum,

matum, quod diuiditur, corrũpitur: ergo cum corpus Christi sit animatum, si frangitur, & diuiditur, corrumpitur: & si corrumpitur, non manet uerum sacramentum: ergo &c. ITEM. Si potest frangi, & masticari: ergo & eadem ratione & digeri: ergo & eadẽ ratione, & in secessum emitti, quod nefas est dicere. ITEM. De manna, quod fuit figura huius sacramenti, nec qui plus colligebat, habuit plus: nec qui minus, habuit minus: si ergo fuit uera figura, necesse est corpus Christi tũ esse in parua pte hostiæ quãtum ĩ utraque: uel in magna parte: ergo non diuidit.

RESOLVTIO.

Non confractus, nõ diuisus: integer Christus in hostiæ particulis sumitur.

RESPON. Quidam dixerunt, quos tangit Magister in litera, qd corpus Christi uerũ frangitur in sacramento, & tamen nõ corrũpitur: & hoc quidẽ fit per uirtutem supra naturã, sicut factũ est, quod corpus Christi passibile datum est discipulis: & tamen non est ab eorundem dentibus passum. Et in assertionem suę positionis habere uoluerunt confessionẽ Berengarii. Sed hec positio non põt stare, quia si est incorruptibile, nõ diuiditur: sed si frãgitur, diuiditur: ergo similiter diuiditur, & non diuiditur: tunc ergo Deus faceret duo cõtradictorie opposita simul ee uera, quod nunquã facier. Propter hoc dicendũ, qd corpus Christi uerũ non frãgitur, imo in quot cũq; partes diuiditur hostia, est totũ, & integrum.

QVOD ergo obiicitur de confessione Berẽgarii, & uerbo Augu. Dicendum, q utrumque dictum est ratione specierum exteriorum, circa quas conuenit esse attritionem, fractionem, & masticationem. Nec modus iste loquendi est tenendus. Recepit tamen ecclesia confessionẽ Berengarii, & publicauit, quamuis minus expressam: ad elidendum suum errorem, qui non concedebat corpus Christi ibi esse uerũ nisi sicut in signo. Vnde pp hoc recepit, ut intelligeretur ibi uerè esse, non uerè diuidi. AD ILLVD, qd obiicitur, q corpus Christi uerum manducatur. Dicendum, q in mãducatione tria sunt, Masticatio, intentrem traiectio, & incorporatio: & hæc tria respondent tribus, quę sunt in sacramento. Masticatio nam quæ est specierum tãtũ: incorporatio est quantũ ad corpus Christi mysticum: intentrem traiectio est nõ solũm specierũ, sed etiam corporis Christi ueri, quod ibi est quandiu est species panis: non ergo dicitur corpus Christi uerum uerè manducari corporaliter, quia corporaliter masticatur: sicut n. nõ frãgitur, sic nec masticatur. AD ILLVD, quod obiicitur, q est signũ passionis, quæ fit tunc: quia sic iem per pateretur Christus; sed passionis, quæ semel fuit. Et quod obiicitur, quod est ibi ueritas. Dicendum, q non ibi ueritas passionis: sed ueritas eius, qui est passus. AD ILLVD, qd dicitur, hoc posse fieri per miraculum. Dicendum, quod non est simile de esse in pluris locis: quia ibi nulla est contradictio: hic autem sic.

QVAE-

QVAESTIO II.

An species sacramenti Eucharistiæ uere frangantur?

VTRVM in speciebus sit uera fractio. Et quod nõ, uidetur; quia quod uere fit in signo, significatur fieri in signato: sed in signato non est fractio, ut p batum est: ergo nec in signo. ITEM. Omnis actio terminatur ad hoc aliquid: sed non est ibi substantia aliqua nisi substantia corporis Christi: ergo non frangitur ibi aliquid, & uidetur frangi: ergo est ibi tantũm fractio apparens. ITEM. Licet uideantur ibi esse accidentia ĩ subiecto, tamen in nullo subiecto sunt: nec est ibi falsitas aliqua: ergo uidetur similiter, quod quãuis uideatur esse ibi fractio, si non est, non est ibi falsitas.

CONTRA. Dicitur in euangeliis Matt. Mar. Luc quod bene dixit, & fregit: sed ibi fuit uera benedictio, ergo & uera fractio: alioquin ipsa ueritas in sacramẽto ueritatis, & euangeliũ ueritatis narrat, quod apparet esse uerum, & est falsum. ITEM. Species illa panis alba est uerè, uerè potest denigrari: ergo eadem ratione uerè potest diuidi. ITEM. Diuisio sequitur quantitatem: ergo si est uera quantitas, ergo uera diuisio, & fractio: nõ ergo tantum appparens. ITEM. si tantum apparens: ergo non oportet aliam uiolentiam digitis fieri, nec aliquo actu corporis uti, sed solus actus animę sufficeret: cum ergo oporteat uiolentiam digitis inferri, patet ergo quod est ibi uera diuisio.

Matt. 26. Marc. 14. Lu. 24

RESOLVTIO.

Sicut in Eucharistia uera quantitas est, & soliditas; ita & uera fractio.

RESPONDEO. Quorundam opinio fuit, quod ibi non est uera diuisio: sed tantum apparens: nec tamen est ibi falsitas, uel deceptio, quia non fit ad fallendũ, sed ad instruendum: sicut etiam dominus alio modo apparuit, q̃ eẽt, discipulis eũtibus in Emaus nec ulla fuit ibi falsitas. Sed ista opinio stare non potest: quia si nõ est ibi uera fractio: ergo nec uerè masticantur species, & ita totum uidetur esse fictio. Propter hoc fuit alia opinio, quæ dixit, quod homo frangit: quia actus est a parte hominis: sed tamen nihil ibi frangitur: quia accidentia frangi per se non possunt. Hæc positio etiam non potest stare: quia si actio complet, infert pathonem necessario. Et propter hoc est alia positio rõnabilis, & q diuisio est ibi uera, quantitas uera, soliditas uera: & quia diuisio consequitur quantitatem per se, sicut est ibi uera quantitas, ita & uera fractio. Lu. 24.

AD ILLVD uero, quod obiicitur, quod non est fractio in signato. Dicendum, q fractio illa nõ signat fractionẽ corporis Christi ibi contenti, sed significat passionẽ, quæ præteriit. AD ILLVD, qd obiicitur, q actio terminatur ad substantia. Dicẽdũ est, q uerum est per naturã: sed si accidens posset per se stare, utiq; susceptiuum esset actionis: nunc aũt miraculo stat: & ideo accidens est actionis susceptiuum. AD ILLVD, quod obiicitur, qd sicut accidentia appa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rent &c. Dicendum, quòd illud est ex cõsequenti: sed diuisio primò apparet, inde accidentia apparent: & per consequens ducit in congnitionem subiecti: & antequam ueniatur ad hoc, potest fides obuiare. Sed ibi prima frõte apparet diuisio: & ideo necesse est ibi esse deceptionem sine aliqua ueritate: ex alia parte ueritatem esse sine deceptione.

QVAESTIO II.

Hostiam frangi; eiusque tot fractiones quid significent?

QVID significent partes, & earum significatio his uersibus continetur. Hostia diuidi in partes, tincta beatos. Plane sic ea notat uiuos, seruata sepultos. Obiicitur primò contra significationem diuisionis, quia in corpore Christi mystico non est diuisio, sed unio; ergo si sacramentum est uerum signum, in sacramento diuisio fieri non debet: aut si fit, falsum significat. ITEM. Videtur quod sufficeret in duas tantum partes diuidere: quia ecclesia sufficienter diuiditur in uiuos & mortuos. Si dicas, quòd mortui sunt in duplici differentia, quia quidam sunt id Purgatorio, & quidam in Paradiso: hoc non soluit, quia beati non indigent sacrificio: ergo non debent in nostro sacrificio signari. ITEM. Videtur, quod in plures partes; quia uiui sunt in multiplici differentia. Quidam enim sunt actiui, quidam contẽplatiui. quidam prælati, quidã sunt boni, quidam mali: sed debent significari uiui, sicut mortui: ergo multo plures debent esse partes. Si dicas, quòd mali non debent significari.

CONTRA. Christus pro omnibus se obtulit in cruce: sed hæc oblatio est rememoratio illius: ergo &c. ITEM. Obiicitur contra hoc, quod dicitur: quòd pars intincta signat beatos. Sed contra, Calix signat passionem: ergo nullo congruit ad signandũ beatos. ITEM. Dicitur ꝙ pars comesta signat ambulantes super terram. Sed contra. Illa pars comesta incorporatur: sed ambulantes minimè possunt comparari: ergo per illã non debent signari. ITEM. Dicunt, ꝙ pars seruata signat mortuos. Cõtra. Pauci, aut nulli reseruant: ergo nulli perficiunt sacramentum.

RESOLVTIO.

Hostiæ fractio Christi passionem notat; at tres particulæ tres corporis Christi mystici partes designant.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut dicit Magister, ipsa fractio signat passionem, sed partes istę signant partes corporis Christi mystici. Et quia partes in corpore Christi mystico sunt in tripli differentia: quidam enim regnãt in Paradiso, quidam securi expectant in sepulchro; quidam autem pugnant in merito: ergo tantum tres partes fiunt in hoc sacramento.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur primo, quòd falsa est diuisio. Dicẽdum, quòd non est, immo signat diuisionem, quæ fuit in passione. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd deberent esse tantum duæ partes, patet respõsio, quia mortui sunt in duplici differẽtia: unde duæ partes sunt ad significandum illos. AD ILLVD, quod, obiicitur quòd nõ debe-

deberet esse pro beatis. Dicendũ quòd hoc sacrificium non tantum offertur in expiationẽ, sed etiam in gratiarum actionem: & ideo pro miseris, & beatis. AD ILLVD, quòd obiicitur, qd uiui sunt in multiplici differentia, sicut mortui. Dicendum, ꝙ non sunt in tanta differentia: qa omnes uiui indigent sacrificio expiante a culpa: quidam autẽ mortui liberante a pena: alii solũ laudis memoria. AD ILLVD, quod obiicitur de malis. Dicendum secũdum Aug. quod sacrificium corporis Christi solum pro his offerri debet, q̃ sunt de corpore Christi. Nec ualet, qd Christus pro omnibus est oblatus: quia hic non signantur omnes pro q̃bus est oblatus, sed rãtum illi, q̃ sunt de corpore Xpi mystico. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ calix signat passionẽ. Dicendũ, ꝙ alia proprietas est, s. facilis sumptionis, per quam beati signantur, qui sine aliqua retardatione degustant. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd comestio dicit incomparationem. Dicendũ, ꝙ non tantum incorporationẽ dicit, sed et dicit perditi restaurationem: & per hoc significat ambulantes. AD VLTIMVM dicendum, quòd modo non reseruatur propter periculum: tã in diuisione trimembri triplex status membrorum Xpi signatur, & reseruatio partium solum ad euidentiam est.

DISTINCTIO XII.

PARS SECVNDA.

De consequentibus ad confectionem corporis Christi: quantùm ad frequentationem.

POst hæc quæritur, Si quod gerit sacerdos propriè dicatur sacrificiũ uel immolatio: & si Christus quotidie immoletur, uel semel tantũ immolatus sit. Ad hoc breuiter dici potest, illud quod offertur & consecratur a sacerdote, uocari sacrificiũ et oblationẽ: quia memoria est repræsentatio ueri sacrificij, & sanctæ immolationis factæ ī ara crucis. Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus est in seipso, quotidie aũt immolatur in sacramento, quia in sacramẽto recordatio fit illius, quod factũ est semel. Vnde Aug. Certum habemus quia Christus resurgens ex mortuis iã non moritur, &c. tamen ne obliuiscamur quod semen factũ est, in memoria nostra oĩ anno fit. s. quoties pascha celebratur. Nec tamẽ toties Christus occiditur, sed tantũ anniuersaria recordatio repræsentat, quod olim factũ est: & sic nos facit moueri, tanquam uideamus dominũ in cruce. Itẽ. Semel immolatus est Christus in se-

Aug. in lib. sentẽ. Prosperi & habet de con sec. d. 2 cap. Se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mel immolatus. Super Ps. ad Hebr. & allegatur de cons. dist. 2. cap. in Christo

in semetipso, & tamen quotidie immolatur in sacramento. Quod sic intelligendum est, quia in manifestatione corporis & distinctione membrorum semel tãtum in cruce pependit, offerens se Deo patri hostiam redemptionis efficacem, corũ .s. quos prædestinauit. Item Ambr. in Christo semel oblata est hostia ad salutem potens, quid ergo nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offerimus, ad recordationẽ eius mortis fit: & una est hostia nõ multæ. Quõ? una & non multæ, quia semel immolatus est Christus. Hoc aũt sacrificium exẽplum est illius: idipsum, & semper idipsum offertur: proinde hoc idem est sacrificium, alioquin diceretur, quoniã in multis locis offertur, multi sunt Christi, non, sed unus ubique est Christus: & hic plenus existens, & illic plenus: sicut quod ubique offertur, unum est corpus, ita & unũ sacrificium Christus hostiam obtulit: ipsam offerimus, & nunc: sed quod nos agimus, recordatio est sacrificij. Nec causa suæ infirmitatis repetitur, quia perficit hominẽ: sed nostræ, quia quotidie peccamus. Ex his colligitur esse sacrificium & dici, quod agitur in altari, & Christũ semel oblatum, & quotidie offerri: sed aliter tunc, aliter nunc. Et etiam quæ sit uirtus huius sacramenti ostenditur: remissio scilicet peccatorum uenialium, & perfectio uirtutis.

Virtute sacram. Euch.

De causa institutionis.

Lib. de sacr. 4. c. 6. in tom. 4. Ad iuuariũ ibidem ca. Sub figura. De con. sec. d. 2 cap.

Institutum est enim hoc sacramentum duabus de causis. In augmentum uirtutis, s. charitatis, & in medicinã quotidianæ infirmitatis. Vnde Ambr. Si quoties effunditur sanguis Christi, in remissionẽ peccatorum effunditur, debeo semper accipere: qui semper peccо, debeo semper habere medicinam. Item. Aug. Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Christus semel sit passus: quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas uiuere nõ põt. Et quia quotidie labimur, quotidie Christus mystice immolatur pro nobis. Dedit n. nobis hoc sacramentum salutis, ut quia nos quotidie peccamus, & ille iã mori non põt, per hoc sacramentum remissionẽ consequamur. Quotidie comeditur ipse & bibitur in ueritate, sed integer, & uiuus manet. Itẽ. Mysteriũ fidei dicitur, quia credere debes, quòd ibi salus nostra cõsistat. Si

autem

aũt quæratur, utrũ quotidie cõicandum sit. Audi quid inde tradit Aug. Quotidie (inquit) Eucharistiã accipere nec laudo, nec uituperо: oĩbus tamen dominicis diebus cõicandum hortor. Si tamen mens in affectu peccandi est, grauari magis dico Eucharistiæ perceptione, quã purificari. Et licet quis peccator mordeatur, si peccãdi tamẽ de cætero non habeat uoluntatẽ, & satisfaciat lachrymis & orationibus, accedat securus: sed hoc de illo dico, quẽ mortalia peccata nõ grauant. Si uerò non frequentius, saltem ter in anno hoies cõicent (nisi forte quis criminalibus impediatur) in Pascha scilicet, & in Pentecoste, & in Natali. Omnes ergo communicent, qui noluerint carere ecclesiasticis liminibus.

Lib. de eccles. dogma tib. ca. 25. in tom. 3.

Fabianus Papa, de cõs. d. 2 c. si nõ.

SVPRA egit Magister de fractione: hic agit de frequẽtatione. Et quoniã hoc sacramẽtũ frequentari cõtingit, & a sacerdote conficiente, & a populo: & utraq; frequẽtatio respicit suũ finẽ: nã sacerdotalis scilicet respicit significationẽ, sed populi frequentatio respicit sanationẽ: ideo pars hæc hẽt duas partes. In prima qrit, quare sacerdos frequẽter cõficit. In secũda determinat, quare fideles frequẽter recipiunt. ibi. *Institutum autem est hoc sacramentum, &c.*] Prima pars hẽt duas. In prima mouet quæstionẽ. In secũda determinat. ibi. *Ad hoc breuiter dici potest.*] Similiter secunda pars duas hẽt: Primò determinat huius sacramenti efficaciam. Secũdò uerò mouet q̃stionẽ de frequẽtia. ibi. *Si autẽ quæritur, etc.*

Sicut dicit Magister in litera, hic signatur passio Christi tanquam in signo, & tanq̃ in signo rememoratiuo: & quoniam frequenter rememorari debemus Christi semel passi: ideo illud sacramẽtũ iteratur pluries. Sed si tunc obiicias de sacramento baptismi: Dicendum, q̃ non est similе, quia baptismus signat passionem, prout nos per illam morimur peccato originali, quod traximus ab Adam: & hoc non facit passio in quolibet nisi semel: hinc est, q̃ baptismus non potest iterari: & si quis iterat, facit contumeliam sacramento. In hoc autem significatur Christus passus, ut nos reficiens: & quoniam sæpe reficit in omni memoratione: ideo sæpe iteratur illud sacramentũ sine cõtumelia: nec dicitur propriè iterari sacrm, sed frequẽtari: quoniã unũ, & idẽ cõtinetur in hostia hesternа, & hodiernanũc autẽ iteraretur, si sup eandẽ hostiam fieret iteratio formæ: & hoc nõ posset fieri sciẽter absq; pctõ.

Dub. 1. *Si in hoc sacramento, &c.*] Si hoc uerum est ergo tãtũm semel deberet fieri ab uno sacerdote, & semel manducari. Item. Baptismus, qui signat passionẽ Christi, nõ iteratur: ergo nec illud sacramentum. Respõ.

Et si quotidie, &c.] Cõtra. Est enim q̃ instantia in die Veneris

Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancto, quando sacerdos non cõficit sacrificium: & uidetur, ꝙ tunc magis deberet: si enim hoc est memoriale passionis: ergo eum illo die specialiter memoria habeatur, uidetur ꝙ tũc magis esset conficiendum. Itẽ. Quæritur iuxta hoc, quare sacramẽtũ reseruatur sub forma panis, non uini. Et respõdetur ad primum, ꝙ aliud est conficere, siue consecrare: aliud est offerre: & quamuis in illo die nõ fiat cõfectio, fit tamen oblatio, quia sacerdos corpus in præcedẽti die consecratũ offert in altari. Si ve rò quæras, quare fit oblatio, & nõ consecratio. Respõdetur, ꝙ oblatio, siue sumptio fit a sacerdote, ne oratio dominicalis, q̃ dicitur quotidie in illo die ab ecclesia, in qua petitur, Panẽ nostrũ quotidianũ, uacua fiat. Sed cõsecratio nõ fit: sed reseruatio ꝓp hoc, ꝙ in illo die fuit dominus passus in propria effigie, nõ in signo. Et qa tota dies est memoriale passionis, & totũ officiũ: ideo nõ fit cõsecratio a cœna usque ad sabbatũ, in quo est memoria resurrectionis: unde cãtatur missa de resurrectione. Quod q̃ritur de sanguine, quare nõ reseruatur. Aliqui dicũt, ꝙ non oportet: qa uinũ, qd̃ sacerdos ponit in calicẽ, ꝓ appositione corporis consecratur. Sed illud non potest habere ueritatẽ, sicut probari potest de facili, quia nullo modo fit trãsubstantiatio sine uerbo. Et ideo dicũt alii, quod triplici de causa nõ reseruatur. Vna est propter periculum effusionis. Alia propter uerbum domini, quod dixit super calicem. Non bibam de hoc genimine &c. & ideo non sumit sanguinẽ sacerdos a cœna usq; ad resurrectionem. Tertia est, qa sacerdos magis sumit ad resurrectionẽ, quàm ad significationẽ, quoniam totus Christus est perfectè sub specie panis, q̃ uis non perfectè significetur: iò solùm in specie panis sumitur, & solùm sacrificium, siue sacramentum corporis reseruatur.

Semel immolatus est, &c.] Contra. Si n. semel immolatus est Christus: uidetur, quòd saltẽ in die non liceat sacerdoti pluries conficere. Quæritur ergo quomodo liceat sacerdoti pluries cõficere, & sumere in eodẽ die: cum populo non liceat, nisi semel: & uidetur, ꝙ magis sit licitum populo, cu minus sit horũ alterum. s. sumere, quã utrũq; s. conficere, & sumere. Respon. Dicendum, ꝙ propter reuerentiam sacramenti sunt duo instituta, circa modum sumedi hoc sacramentum. s. ꝙ sumatur ieiuno stomacho, & quod tantùm semel, ut ab aliis cibis discernatur. In primo communicat sacerdos, & populus: oportet esse quod sacerdos ieiunus sit sicut populus: & hoc habetur in quãdam Decretali de celebratione Missarum ex parte nostra: & ita semper sacerdos uino profundere debet, postquã accepit totũ Eucharistiæ sacramentum; nisi cum eodẽ die aliam missam celebrare debuit: quia si forte uinum profusionis acciperet, aliã celebrationẽ impediret. Sed in illo differt, quia alicui de populo bis communicari non licet, sed licitum est sacerdoti, ꝓpter hoc, quod est persona communis, & debet celebrare missam omni populo: & quia põt esse, quòd unus sacerdos propter teneritatẽ, & vicinitatem deseruit duabus ecclesiis, uel quia in eadem ecclesia ꝓp solẽnitatẽ officii oportet pluras missas cantare, sicut in Natiuitate domini, & quandocunq; celebrãt, tenẽtur cõicare: ideo indultũ est eis plures missas celebrari in eodẽ die, & pluries hoc facẽm sumere.

Dub. 3.

Dub. 4. *Quia quotidie peccamus, &c.*] Videtur hic malè dicere Aug. quia nullus peccat in eo, quòd uitare non potest: ergo talia nõ uidentur esse peccata. Respon. Dicendum, quòd adhoc dupliciter potest respõderi. Vno modo, quod quamuis peccata non possint uitari generaliter, & uniuersaliter: possunt tamen uitari particulariter hoc, & illud. Et ponitur exemplum in naui, in quã ingreditur aqua. Sed quomodo possunt uitari motus, q̃ ueniũt ex surreptione, & in particulari, difficile est dicere. Et ideo alius modus est dicendi, quod est distinguendum in necessitate, & in peccato. Est enim necessitas ex naturæ institutione, & est necessitas ex corruptione. Prima est data. Secunda est, quam incurrit homo ex culpa. Prima necessitas omnino excludit culpam. Secunda uerò excludit culpam actualem mortalem, non tamen uenialem. Vnde (sicut uul August. de perfectione iustitiæ hominis) quia homo noluit uitare peccatum, cum potuit: inflictũ est ei non posse, cum uelit.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An sacramentum Eucharistiæ efficaciam habeat in quolibet uiro iusto?

AD intelligentiã huius partis secundum duo, quæ determinat hic Magister, duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de huius sacramenti efficacia. Secundo quæritur de frequẽtatione. Circa primum quæruntur tria. Primò quæritur, utrum sacramentum habeat efficaciam in quolibet uiro iusto. Secũdò, utrum habeat efficaciam in aliquo peccatore existenti. s. in mortali peccato. Tertiò quæritur de ipsa efficacia in se.

QVOD habeat efficaciam in quolibet uiro iusto, ostẽditur: quia sacramentum habet efficaciam, nisi habeat obicem: sed in nullo uiro iusto hẽt obicem: ergo in quolibet habet efficaciam. ITEM. Sacramentalis manducatio quando coniuncta est spirituali; semper hẽt efficaciam: sed semper coniuncta est spirituali in uiro iusto: quia spiritualiter manducare est in ipso manere: ut dicit Aug. sed omnis iustus manet in ipso: ergo, &c. ITEM. Damasc. dicit, ꝙ caro Christi est sicut carbo ignitus: sed habens sensum corporalem semper calefit ꝓ contactũ carbonis materialis: ergo similiter habẽs sensum spiritualem ꝓ contactum carbonis spiritualis: sed omnis iustus sensum habet spiritualem: ergo, &c. ITEM. Si aliquid requiritur ultra charita

Lib. 4. cap. 14 à med.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem in suscipiente, quæritur qd sit illud, & quæ, & quot.

CONTRA. Baptismus nõ habet efficaciã in adulto, nisi se ꝑparet: ergo a simili nec hoc sacramentu hẽt efficaciam in iusto, nisi se præparet; & adhoc facit uerbum B. Pauli. Probet aut seipsum homo. ITEM. Possibile est, ꝙ iustus hẽt conscientiam se graiuiter peccasse, uel esse in grani peccato: quia frequẽter peccatum ueniale perpetrãs reputatur mortale a ꝑfectis, ꝑp hoc tamen non cadit a iustitia: sed si talis accedat, accedit indignè, & talis nõ recipit efficaciã: ergo &c. ITEM. Efficacia huius sacramenti consistit in deletione uenialium, & augmento uirtutum: sed uenialia non dimittuntur, nisi homo se præparet per cõtritionẽ, cum ex actu nostro sint commissa: similiter nec uirtutes augentur: ergo nõ in omni iusto habet efficaciam.

1.Cor. 11.

RESOLVTIO.

Qui se ipsum probauerit, ad Eucharistiam accedat; & solus eius efficaciam degustabit.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ sacramentum hoc non habet efficaciam in aliquo, nisi in dignè accedente. Dignè autem accedere in hoc cõsistit, ꝙ homo se præparet, sicut debet. Tantum enim sacramentum recipere, sicut recipitur alius cibus, nõ est congruum, nec fructuosum. Et quia in hoc sacramento ꝑsens est diuina maiestas, & summa exprimitur charitas: ideo debet recipi cum honore, & deuotione. Et quia cum honore, & deuotione non suscipitur tam nobilis hospes in immundo hospitio, necesse est, ꝙ homo hospitium Deo præparet per sui iudicationem: & quia non præparat hospitiũ hospiti, nisi ipsum cognoscat, necesse est, ꝙ cibum istum ab aliis discernat.

AD HOC ergo, ꝙ sacramentum hoc habeat in aliquo efficaciam, Primò oportet cibũ istũ ab aliis discernere per fidem. Secundò hospitium præparare ꝑ suiipsius probationem. Tertiò in hospitium paratum recipere cum honore, & deuotione. Et primum, & secũdum habemus ab Apostolo. Primum ibi. Probet seipsum homo. Secundũ ibi. Non diuudicãs corpus domini. De tertio habemus exemplum in Zachæo. Et quia multi recipiunt hoc sacramentum, qui se non debite preparant: ideo multi imbecilles, & infirmi, & dormiunt multi. AD ILLVD, quod quæritur, utrum uir iustus recipiat efficaciam. Dicendum, ꝙ si se debite præparet, recipit: alioquin si ex quodam torpore, uel ex distractione non se debite ꝑparet, aut nullam, aut modicam reportat efficaciã, quamuis non incurrat mortalem offensionẽ. AD ILLVD, quod obiicitur de obice. Dicẽdum, quòd ad illud sacramentum requiritur lib. arbi. cooperatio: & ideo omissio obex est nõ tantùm peccatum, uerumetiam solicitudo, uel distractio. AD ILLVD, qd obiicitis ꝙ manducat spiritualiter. Dicẽdum, ꝙ uir iustus non semper manducat spiritualiter, utputa quando dormit, uel quando distrahitur per cogitationes extrinsecas: sed tunc spiritualiter manducat, quãdo mouetur motu fidei, & charitatis: quia tunc masticat, & incorporat: & ideo si negligit, nõ reportat effectũ. AD ILLVD, quod obiicitur de carbone ignito. Dicendum, ꝙ operatur in sensum ratione organi: sed si operaretur in sensũ ratione sui: tunc sensus occupatus circa aliud non sentiret, nec calefieret. Huius autem exemplum est in uisu, quando quis dormit, uel occupatur alibi: si ergo sensus mentis nostræ uult ab hoc carbone inflammari: necesse habet ad ipsum conuerti, & dirigi: conuerti autem ad ipsum dẽt, sicut ad memoriale passionis uiuum. Triplex.n. habemus memoriale passionis. s. in scripto, in uerbo, & sacramẽto. In scripto, ut quãdo passio describitur, uel narratur ꝑ scripturã, uel quãdo imaginibus exprimitur: & hoc est memoriale quasi mortuum, & hẽt fieri ad uisum, qui apprehendit magis de longinquo. In uerbo, utpote qñ aliqs uerbotenus narrat passionem Christi, & illud partim est uiuum, & partim mortuũ. Viuũ est in corde bonorum prædicatorum: sed mortuum in corde tepidorum, & malorum. Vel uiuum in corde, & cogitatione, nõ uiuum in uoce: & hoc est ad auditum. Auditus autem nõ ita apprehendit de longinquo. In sacramento uerò est memoriale, cũ ipsum corpus Christi significatur, & continetur in specie panis, & sanguis in specie uini: & hoc memoriale uiuũ, qa ipse Christus seipsum ibi ꝑbet, offerens nobis corpus, quod pro nobis fuit occisum, & sanguinẽ, q pro nobis fuit effusus: & hoc est ad gustum, qui de proximo apprehendit, ut iam non quasi specularione, sed quadam experiẽtia passionis eius memores simus. Si ergo accendit affectum nostrum passio descripta, & amplius feruentèr prædicata, multo magis inflammare, & afficere debet in hoc sacramento expressa: & hoc absq; dubio facit, si quis sensum habet, & illum conuertit adhoc sacramentum: Ille ergo est, q ex hoc sacramẽto efficaciam reportat, qui se cõuertit. Ille uerè audit missam, non qui tantùm uerba dicit, uel audit sine deuotione, sed adhoc memoriale totam mentis intentionem conuertit.

1.cor. 11.

Luc. 18

QVÆSTIO II.

An per sacramentum Eucharistiæ remittantur peccata mortalia?

VTRVM habeat efficaciam in aliquo peccatore, uidelicet, qui est in mortali peccato? Et ꝙ sic, uidetur per illam collectam. Sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragilium: sed scelera non dicuntur nisi magna peccata: ergo, &c. ITEM. Dauitsc. Corpus Christi omnis læsionis est unctio, omnis sordis purgatio: ergo sordis mortalis. ITEM. Iulius Papa. Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, &c. Sed crimen pro maioribus peccatis accipitur: ergo, &c. ITEM. Ratione uidetur: quia illud sacramentum est expressi illiuum signum passionis: ergo cum efficacia sequatur signantiã, & oña sacramenta efficaciam habeãt a passione, hoc habebit potissimam: ergo si baptismus, & pœnitentia habet efficaciam in peccatore,

De cõs. dist. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, uidetur similiter q̃ & illud. ITEM. In sacramento isto realiter continetur auctor, & mediator, & fons gratiæ, qd̃ in nullo alio: ergo uidetur quod si aliqd̃ sacramentum potest fugare culpam, quod hoc multomagis: sed aliquod potest ut baptismus: ergo &c. ITEM. Esto q̃ aliquis peccator attritus accedat ad hoc sacramentum, non tamen sufficiẽter: si talis accederet, ad baptismum, & pœnitentiam iustificaretur, quia non habet obicem: ergo pari ratione cum non habeat obicem, iustificatur in hoc sacramento. ITEM. Accedẽs fictè ad baptismum, fictione recedente habet efficaciam: ergo similiter uidetur, q̃ illud sacramentum: & ita est utile peccatori.

CONTRA. Aug. ad Renatũ. Quis offerat corpus Christi, nisi pro his, q̃ sunt de corpore Christi? sed nullus peccator est talis: ergo pro eo non debet offerri. ITEM. Ambr. Spiritualiter manducat, qui innocentiam ad altare portat: sed nullus existens in mortali, portat ad altare innocẽtiam: ergo &c. ITEM. Ratione uideturquia accedẽs ad hoc sacramentum, aut accedit dignè, aut non. Si dignè accedit: ergo dignus est, & ita non habet culpã. Si non dignè: ergo non reportat efficaciam: ergo non habet efficaciam in peccatore. ITEM. Hoc sacramentum habet efficaciam mediante manducatione spirituali: sed mãducatio spiritualis fit mediante charitate: ergo præsupponit charitatem: ergo qui accedit sine charitate, non reportat efficaciam.

RESOLVTIO.

Communiter sacramentum Eucharistiæ uenialia delet; quid si ex immensa Dei pietate mortalia etiam quandoque deleat?

RESPONDEO. Non limitamus largitatem Dei, quin in hoc sacramento possit, & aliquando faciat remissionem omnis culpæ. Sed secundùm forum cõmune, & generalem rationem institutionis sacramenti: dicendum, q̃ istud sacramentum datum est in cibum illis, qui sunt de corpore Christi, & omnes tales habẽt charitatem: ideo effectum habet in solis iustis. Effectus autem in iustis est liberando a culpa uenniali, & præseruando a mortali, ut patebit.

EX HOC patet responsio ad duo prima: quia illud intelligitur per præseruationẽ, uel quantùm ad aliquas reliquias. AD TRIA sequentia. Dicendum, q̃ sacramentum tantam habet efficaciam, quantam congruit habere his, quibus datur, & hæc solis iustis datur: ideo non valet de baptismo, & penitẽtia. Si ergo obiicias, quod nobile est illud sacramentum inter cætera: Dicendũ, q̃ nobile est ratione contenti, nõ ratione effectus ceteris aliis. Sed tunc obiicitur, quia adhuc non uidetur solui: cũ enim Christus sit hic præsens, uidetur q̃ abundantius cõgrueret, hic gratiam eius comitari. Nam in aduentu Christi abundãter gratia collata est. Ad hoc dicendum, quod hoc spectat ad nobilitatẽ sacramenti, quod nõ deletur ibi culpa mortalis: tam enim est nobile sacramentũ, & tam nobilis panis, quod non debet dari nisi filiis, & iam iustificatis: & qui tales sunt, non habent culpam mortalem. Ideo de speciali dignitate huius sacramenti est, q̃ non ordinatur contra mortalẽ culpam: & sic patet responsio ad illa tria. AD ILLVD, quod obiicitur de recessu fictionis. Dicendum, quod non est simile, quia in baptismo manet character, ex quo est susceptibilis gratiæ, non sic in proposito.

QVAESTIO III.

Quæ uirtus, quæue sit efficacia sacramenti Eucharistiæ?

QVAE sit efficacia huius sacramenti. Et dicit Magister, q̃ est uenialium remissio, & augmentatio uirtutum. Et q̃ ita sit, uidetur. Innocentius dicit. Eucharistia liberat a malo, & conseruat in bono, delet uenialia, & cauet mortalia. Huius etiam uirtute sacramenti uniuersæ uirtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberat. ITEM. Ratione uidetur, qa hoc dicitur esse sacramentum unionis: aut ergo, quia de nouo unit, aut qa magis unit. Nõ qa de nouo unit: ergo quia magis unit: sed si magis unit: ergo auget uirtutes. ITEM. Si magis unit: ergo repugnat ei, q̃ minus: sed hoc est uenniale, qa dicit August. Minus te amat, q̃ tecũ aliquid amat: & hoc dicitur de uenniali: ergo &c. ITEM. Caro Christi est sicut carbo ignitus: sed carbonis igniti est pellere frigus, & intendere calorẽ: ergo hoc sacramentũ reprimit motus frigidos culpæ, & intendit motus uiuos gratiæ: ergo delet, & auget. ITEM. Hoc sacramentũ quotidie offertur: ergo si non frustra est; dat ergo aliqd, quo quotidie indigemus; sed illud quo quotidie indigemus, est liberatio a uenniali malo, & profectus in bono; quia charitas, aut deficit, aut proficit: ergo &c.

Innoc. 3. lib. 4. de altarium mysterio. cap. 44 enim medium.

Damasc. li. 4. cap. 14

CONTRA. Vnius sacramenti unus dẽt esse effectus p̃cipuus; ergo non est ad hos duos effectus p̃dictos: ITEM. Quod nõ sit ad remissionẽ uenialium, ostẽditur primò: quia q̃ accedit ad hoc sacramentũ, aut accedit cõtritus, aut non. Si contritus: ergo remissa est ibi culpa. Si non contritus: ergo remanet culpa; ergo nullum hẽt Eucharistia effectum super uenialia. Si dicas, q̃ cõtritio non semper sufficit, esto quod tanta sit, quod sufficiat, tunc non habebit hoc sacramentum effectum, & tamẽ melius est dispositus. ITEM. Si effectus huius sacramẽti est deletio uenialium; ergo qui peccat uenialiter, irritat effectum eius: sicut qui peccat mortaliter, irritat effectum baptismi: sed homo hẽt necesse peccare uenialiter; ergo & hoc sacramentũ irritare: ergo nunquam accipi dẽt, quia nunquam dẽt quis contumeliã huic sacramento inferre. ITEM. Quod augmentum uirtutum non sit effectus huius sacramenti uidetur; qa si hoc: tũc ergo ualde cito fieret aliquis perfectus, qui hoc sacramentũ quotidie recipit: sed hoc uidemus esse falsum; ergo &c. ITEM. Augmentũ uirtutum est effectus baptismi, & confirmationis, sicut supra dixit Magister, & similiter remissio uenialium: non ergo huius sacramenti.

RE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Vnit magis, fouet, uenialia delet, augmentoque uirtutum ac charitatis prodest Eucharistia.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ cum hoc sacramentum sit unionis, effectus eius primus aut est unire, aut magis unire: sed non de nouo unire, ut supra ostẽsum est: sed iam unitos magis unire.

Idem S. Tho. q. 3. pa. q. 79. art. 2.

Magis autẽ unire est tripliciter. Aut quia qs unitur maiori uinculo: ut ille magis unitur q̃ maiorẽ hẽt charitatem. Aut qã eodem uinculo unitur strictius: ut ille qui secundum eundem habitum feruentius amat. Aut quia eodẽ firmius: ut ille qui in eodẽ habitu est magis radicatus. Dicitur ergo hoc sacramentum magis unire, quia digne accedentẽ reddit feruentiorem, ut carbo ignitus: & iterum reddit fortiorẽ, ut bonus cibus. Et ex hoc q̃ reddit charitatẽ magis ignitam, adiuuat ad consumendam peccati uenialis rubiginem. Ex hoc q̃ magis firmat, adiuuat ad uitandum omnia scelerat: & ratione utriusque ualet ad augmentum uirtutum, & maxime charitatis, quæ est uinculum: non quãtũm ad essentiam, sed quãtũm ad feruorem, uel radicationẽ. Feruor enim minuitur quotidie per uenialia, & radicatio: ideo oportet per hunc cibum restaurari deperditum.

Ex sententia Damasc. li. 4. cap. 14. à medio.

EX HIS patent obiecta: nam rationes ad primã partem sunt concedendæ. QVOD uerõ obiicitur, quod unus est effectus. Dicendum, quod uerũ est primus: & ille est magis unire, & per illum habet hos duos consequentes. AD ILLVD uero, quod obiicitur, quod uenialia delentur in contritione. Dicendum, q̃ iste non est effectus primus: sed ex consequenti fit, quando homo in liget: utputa quando feruor charitatis per se non est ita intensus. qd̃ peccata uenialia deleat, adiungitur carbo diuinitus, per quem uigoratur, & uigorata deleat uenialia: nihilominus tamen si non habet uenialia, charitatis feruor uigoratur. AD ALIVD, Dicendum, quod non irritatur huius sacramenti effectus per aliquod ueniale, quia ueniale non tollit gratiam, sicut mortale tollit: & possibile est unum uenialẽ remitti altero nõ remisso: unde uenialẽ nec irritat antecedenter faciendo fictum, nec consequenter euacuãdo fructum: nec oportet alia uenialia deleri: sed secũdum quod homo melius se disponit, & charitas contra illa uigoratur: unde plus & minus in diuersis. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de augmento. Dicendũm, qd̃ augmẽtum intelligitur quãtũm ad feruorẽ, non quãtũm ad essentiam. Et quãtũm ad feruorem nõ omnes ita procedunt propter multa uenialia, quæ eõ mittuntur, q̃ illum diminuunt. VLTIMVM manifestũ est, quia neuter horũ est primus, & proprius effectus huius sacramẽti, sed magis unire, ut uisum est.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. I.

An teneamur Eucharistiæ sacramentum sumere?

CONSEQVENTER q̃ritur de huius sacri frequentatione. Et circa hoc q̃runtur tria.

Primo

Primò quæritur, utrum necesse sit accedere ad hoc sacramentũ, siue utrum teneamur accedere. Secundo quæritur, quid sit melius habenti libertatem accedẽdi: s. frequẽtare, an tardẽ accedere. Tertiò, utrũ homo debeat se retrahere ab hoc sacramento propter immunditiã corporalẽ.

QVOD sit necesse ad hoc sacramẽtum accedere, ostendit hoc modo, Ioan. Nisi manducaueritis carnem, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis &c. ITEM. Ecclesia excõmunicat nõ accedẽtes ad hoc sacramentum determinatis tẽporibus: sed non excõmunicat pro uenialibus culpa uel leui: ergo grauis culpa est nõ accedere: & si hoc, necesse est accedere. ITEM. Innocẽtius. Necessariò mãducãdus est agnus, ut à uastãte angelo ꝓtegamur: nec exire possumus de Aegypto, nisi celebrãdo phase, & paschalẽ agnũ comedamus. Et ante hoc dicit, quod necesse est, q̃ homo se præparet, ne cessando sumere incurrat periculũ. ITEM. De sacerdote specialiter ofdtur. Nã ut dicit Ambr. in quadã oratione. Graue est, quod ad mensam tuã mundo corde, & innocentibus manibus non uenimus: sed grauius est si peccata metuẽdo sacrificium non reddamus: sed primum est mortale: ergo & secundum. ITEM. Rõne uidetur, quia sacerdoti impositum est officium: sed officium sine usu est otiosum. Et amplius. Qui habet talentũ, tenetur illo utiliter dam netur cum seruo nequam: ergo tenetur sacrificiũ offerre. Et est exẽplũ. Si aliquis habet officium prædicãdi sibi impositũ, & uideret expedire executionem, & negligeret, grauiter peccaret.

Cap. 6.

Ca. Omnis utr. uiris sexus.

Innoc. in Cõci. Lateran. 21 & Isab. li. 5. de ofi. iii. 28. cap. 12.

CONTRA. Augu. Quid paras dentem, & uentrẽ? crede, & mãducasti: si ergo sufficit ad mãducationem credere: nõ ergo tenemur sumere sacramentũ. ITEM. Effectus huius sacramẽti est deletio uenialium, & augmentum uirtutum: sed neutrũ est de necessitate salutis: ergo &c. ITEM. Si necesse esset accedere: ergo paruuli, qui non accedunt, nec manducant, oẽs damnarentur.

RESOLVTIO.

Non ex sui institutione; sed ex præcepto superaddito, & officio assumpto tenemur Eucharistiam sumere.

RESPON. Dicendũ, q̃ sacramẽtum hoc non est de necessitate quãtũm est de sua institutione: sed si est, hoc est ex assumpto officio, uel mandato superaddito. Ex assumpto officio, quod scilicet necessarium est exequi: ut cum sacerdos uiuit de altari, ut parochianis prosit, debet seruire altari: si autem non uiuat de altari, sed in libertate sua remaneat, non tenetur magis, quãm alius homo ex debito, sed magis ex bono, & æquo. Ex mandato superaddito, quod instituit ecclesia, ut fideles communicarent semel in anno, & in morte. Vnde si quis negligit, nõ est sine contemptu: ideo peccat mortaliter. Ratio autem quare ecclesia instituit, est, quia hoc sacramentum est salubre, & multi erant negligentes de sua salute. Institutio autem ecclesiæ fuit sub præcepto, ut patet in decr. de pe. & re. lib. vi. Omnis utriusque sexus fidelis cũ ad an-

Vide de cõs. d. 2 ca. et si non frequentius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos discretionis peruenerit, recipiat reuerenter ad minus in pascha eucharistiæ sacramẽtum, nisi forte de proprii sacerdotis cõsilio ob aliquam rationabile eausam ab eius perceptione ad tempus duxerit desistẽdum: alioqn & uiuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Cõstat autem q̃ hæc est pœna excõmunicatorũ.

EXHIS patent obiecta. Nam uerbum Ioannis, siue domini in Ioanne intelligitur de manducatione spirituali, quæ est per fidem, & charitatem sine qua nemo adultus saluatur: & hæc etiã est in paruulo aliquo modo ad incorporationem. AD ILLVD, quod obiicitur de ecclesia, patet respõsio, quia ecclesia instituit: & ut institutio esset firma, addit pœnam. Similiter illud Innocentii intelligitur aut de manducatione spirituali, aut de sacramentali ratione institutionis ecclesiæ. AD ILLVD, quod quæritur de sacerdote. Dicendum, q̃ si sacerdos est qui habet curam, tenetur: nisi alius eius defectum suppleat. AD ILLVD, quod obiicitur de Ambr. Dicendum, q̃ loquitur de talibus, qui tenentur. Vel si de omnibus, tũc loquitur de immunditia ueniali nõ mortali. AD ALIVD. Dicendum, q̃ officium sacerdotale non imponitur, ut homo necessario exequatur, sed pro loco, & tempore, ut sibi uidebitur expedire: & ideo si conscientia dictat, q̃ sit abstinendum ob sui indignitatem, & reuerentiam sacramenti, non peccat: nec etiam prædicator nisi quando uidet imminere periculum, uel negligit officium per inobedientiam: est enim ei iniunctum, ut illud exequatur.

QVAESTIO II.

Habenti libertatem ad Eucharistiã accedendi quid melius, sit frequentare sumptionem, an tardè accedere?

DE habente libertatem accedendi, quid sit ei melius, frequentare, an tarde accedere. Et quod frequentare uidetur: quia in primitiua ecclesia (secundùm quod dicitur Act. xiiii.) quotidie communicabãt: ergo si optimè fuit ab Apostolis instituta, uidetur q̃ eorum exemplo melius sit quotidie communicare. ITEM. Ostenditur auctoritate. Dominus enim docuit nos orare, & petere quotidie panẽ sup̃ substantialẽ, & alius euãgelista nominat ipsum quotidianum. Et August. dicit. Panis iste quotidianus est, quotidie accipe, ut quotidie tibi prosit: ergo uidetur auctoritate domini, & Ambro. q̃ quotidie si melius. ITEM. Ratione uidetur, quia hoc sacramentum est in remissionem uenialium: sed semper peccamus ueniaiter: ergo debemus quotidie accipere. Et hoc est, quod dicit Ambro. Cum sanguis Christi effunditur, in remissionem peccatorum effunditur: semper ergo accipere debeo, qui semper peccо. ITEM. Alia ratione uidetur: quia sacramentum illud auget in homine uirtutem, & charitatem: sed quanto hęc magis augẽtur, tãto melius est homo dispositus: & quanto melius dispositus, tanto frequentius debet accedere: ergo a primo ad ultimũ ad sacramentum hoc semper est accedendum.

Sm. 18 Ta. 10

CONTRA

Ca. 53 Tom. 3

CONTRA. Augu. de ecclesiasticis dogmatibus. Quotidie eucharistiam accipere: nec laudo, nec uituperо: sed si semper deberet percipi, laudaret: ergo &c. ITEM. Aug. Quid paras dentẽ, & uentremserede tantum, & mãducasti: ergo nulla est utilitas in accipiendo corporaliter: quia si aliqua esset utilitas: malè ergo diceret Augu. Quid paras dentem, & uentremẽ quia diceretur ei, propter utilitatem. ITEM. Ratione uidetur, quia possibile est manducare spiritualiter non accedendo, & non est ibi periculum: sed accedẽdo nisi homo sit bene paratus, est periculu: ergo si nja securior est eligenda, tunc ergo est raro communicandum sacramentaliter, & sæpe spiritualiter. ITEM. Gloria Dei nostro commodo est preferenda: sed q̃ dimittit accedere propter sacramenti dignitatem, principaliter dat gloriam Deo: qui autem accedit propter sacramenti efficaciam, attendit commodũ suum: ergo melius facit q̃ cessat, quàm qui accedit. IVXTA hoc quæritur de diuersitate institutionis, quia secundùm quod dicitur de cons. d. ii. † Anacletus instituit, quod quandocumque uenirent ad ecclesiam. Fabianus, quod ter in anno. Sother Papa, quod in cęna domini: & Decretalis dicit, quod semel in anno.

† Anacl. I epist. ut de cõsec. d. I. Episco. Fabianus de cõsec. d. 2 c. si non fuerit. Sotherus epist. ad Episco. Italiæ, de cõsec. d. 2. ca. I cœna. Innoc. III. in Concil. Later. can. 21

RESOLVTIO.

Ita quisque sumat sicut se ad sumendum paratum senserit.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ si q̃s semper esset paratus, semper utile esset hoc sacramentum recipere, ut scilicet haberet habitaculum mundum, & spiritualiter comederet hunc cibum cum honore, & deuotione. Quia igitur tempore ecclesię primitiuæ erãt mundi per baptismi innocentiã & charitate ardentes per donationem spiritus Sanẽti: ideo congruebat eis quotidie communicare. Quia uero postmodũ charitas refriguit, & per peccata mundicia baptismalis ut in pluribus perdita fuit, relictum fuit iudicio, & cõscientię uniuscuiusque, ut reciperet quando se dispositũ uideret, ne aliter manducaret ad suam damnationem. Et quia homines inceperunt fieri negligentes, oportuit ut iterum institueretur a summo pontifice frequẽtatio: sed quia frequentabãt multi, & non benè se præparabant, instituit Fabianus, ut tribus anni solemnitatibus, in quibus homines meius parantur, & quas desiderabilius expectant, communicarent, scilicet Natali, Paschate, & Pentecoste. Et quia homines adhuc processu temporis his tribus temporibus negligenter se præparabant: ideo hoc ad extremum est ad pascha reductum, quod præcedit tempus p̃parationis, scilicet quadragesima. Si ergo quæritur, utrum expediat frequentare alicui. Dicẽdum, quod si uideat se esse in statu ecclesiæ primitiuæ, laudandum est, quotidie communicare. Si autem in statu ecclesiæ finalis, utpote frigidum, & tardũ, laudandum est quod raro. Si autem medio modo, medio modo debet se habere: & aliquando debet cessare, ut addiscat reuereri: aliquando accedere ut inflammetur amore; quia tali hospiti debetur honor, debet & amor: & tunc

Idem S. Tho. 4. par. q. 80. c. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tunc secũdùm illam partẽ, secundùm quam uiderit se melius proficere, ad illã magis declinet, quod homo solùm experientia discit. Oẽs ergo rationes ad primã partẽ intelliguntur, salua debita præparatione, quę in paucissimis est ut semper.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium, quòd Aug. non laudat, sed relinquit conscientiæ. Dicendum, ꝙ hoc dicit, quia ꝙbusdam (ut tactum est) magis est utile frequentare: quibusdam raro, quia maiorem efficaciam credo recipit homo ĩ una missa, uel manducatione cum bona præparatione, quàm in multis: si nõ se præparet diligẽter. AD ILLVD, quod dicit Aug. Dicendum, qd̃ hoc dicit Aug. non quia manducatio sacramentalis non sit fructuosa: sed contra illos, qui carnaliter hunc cibum spiritualem comedebant, quia nullum fructum reportabant. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ securius est. Dicẽdum, quòd quamuis istud sit securius, tamen istud est utilius, quia sicut plus prodest baptismus sanguinis, & fluminis, quàm sanguinis tantùm: sic plus manducatio spiritualis, quando coniuncta est sacramẽtali, quã quando est per se solùm. AD ALIVD. Dicendũ, ꝙ uterqi dat gloriam Deo, & qui manducat cum reuerentia, & qui ex reuerẽtia dimittit. Sicut dicit August. & Centurio dominum honorauit, cum noluit quod domum eius intrarer: & Zachęus, qui in domum introduxit.

Mat. 8
Luc. 19

QVAESTIO III.

An propter immundiciam corporalem abstinere quis debeat à communione?

VTRVM homo debeat se retrahere ab hoc sacramento propter immundiciam corporalem. Et ꝙ sic uidetur: quia in lege mulier, quę menstrua patiebatur, reputabatur immunda: similiter uir, qui patiebatur seminis fluxum: similiter mulier post partum: & propter istas immundicias arcebantur ab ingressu templum, & esu agni abstinebant: ergo uidetur ꝙ multò fortius ab esu agni ueri homines arceri debent propter immundiciam corporalem. ITEM. Ex concilio Elibertano dicitur de consecr. di. 1. Omnis homo ante sacram communionem abstinere debet ab uxore propria tribus, aut quatuor, aut octo diebus: sed quilibet potest coniungi cum uxore propria sine immundicia mentis: ergo illud dictum est ante & propter immundiciam corporis: & sic &c. ITEM. Greg. dicit, ꝙ pollutus ex cogitatione præcedenti non debet accedere: aut ergo hoc est propter immundiciam corporale, aut spiritualem. Non spiritualem, quia propter illam cogitationem, si nõ esset secuta pollutio, non impediretur: ergo propter immundiciam corporale. ITEM. Deut. habebis locum &c. Glos. Mundiciam corporalẽ diligit Deus: ideo precipit, nihil fœdum manere in castris: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, qa si aliquis immundis manibus cõsecraret, peccaret utique, quantumcumque sanctus: ergo &c. ITEM. In hoc sacramento non tantùm

Leuit. 11. et 12

Ca. 23.

tantum est quid spirituale, sed etiam corporale: ergo debet esse mundicia corporalis.

CONTRA. iste cibus non est cibus uentris, sed mẽtis: ergo retrahi debet aliquis sola immundicia mentis, non carnis. ITEM. Magis displicet Deo immundicia peccati uenialis, quàm quælibet immundicia corporalis: sed propter peccatum ueniale commissum non debet quis se retrahere: ergo nec propter aliquam immundiciã corporalẽ. ITEM. Immundicia corporalis, ut pollutio, non impedit manducationem spiritualem, qua est nobilior: ergo multo minus nec sacramentalem.

RESOLVTIO.

Non corporis; sed mentis mundicia est, quæ necessariò ad Eucharistiæ sumptionem præexigitur.

RESPONDEO. Dicendum, qd̃ immundicia corporalis quadruplex est. Quædam est coniuncta spirituali secundum ueritatẽ: ut pollutio uenens ex turpi cogitatione, uel crapula. Quædã est coniuncta spirituali secundũ cõformitatem: ut pollutio ueniens ex diabolica illusione, uel ex naturæ superfluitate, in qua sentitur pruritus, & delectatio inordinata. Quædã uerò est, quæ nõ est coniuncta spirituali, tamen est generans horrorẽ immundiciæ in anima: ut pollutio ueniẽs ex infirmitate. Quædam autem est pure corporalis nullum horrorem immudiciæ in anima generans: ut immundicia in pede. Prima immudicia impedit, propter hoc quod homo debet reputare se immundum. Vnde nõ recipit sacramentũ cum reuerẽtia, qui sic immũdus est, nisi necessitas compellat: & propter irreuerentiã priuatur fructu, & incurrit damnũ. Secunda immundicia, quæ est in illusione diabolica, arcere debet ex congruo: quoniam q̃uis nõ sit certum, ꝙ sit anima ibi maculata, tã probabiliter potest dubitari: & ideo qui se reputat immũdum, bene facit: unde Isido. de consc. di. 2. Quisquis nocturna illusione polluit, q̃uis extra memoriã turpiũ cogitationum sese præsentiat in quinatum: tã hoc ut tentaretur, culpæ suæ attribuat, suamq; immundiciã statim fletibus tergat. Tertia immundicia est indifferens, qa tantũ est pœna: & ideo nõ arcet. Si tã rõne horroris abstineat, deuotio, & reuerẽtia est laudanda: unde nec mulier menstruata arcetur, nec etiã mulier post partũ, sicut dicunt iura. De primo reperies in decreto. di. v. De secundo extra lib. iii. de purificatione post partum. Quarta simpliciter est indifferens inter oẽs has immundicias. Prima magis impedit, ultima nullo modo: oẽs tã impediunt de cõgruo secundum gradus. Vnde si quis quærat, utrũ semper quãdo polluitur corporaliter, cessare debeat? Dicendũ est, ꝙ si sentit inquinationem illam multum animam inclinasse, quia in actu illo fit homo caro, siue in somnis, siue in uigiliis, consulendum esset ei facere reuerentiam sacramento. Si autem sentit naturam magis expeditam, & ulterius deuotio trahat ad perceptionem, & solemnitas trahat, vel aliquid quod multum recompensat,

Vide S. Tho. 3. p. q. 80 arti. 7.

Qõ colluatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ser; tũc arbitraretur ipsum sine remorsu posse accedere. Concedendum ergo, quod solum propter carnis immundiciam non impeditur: sed quia hæc immũditia coniuncta est immundiciæ mentis, nec solum propter immundiciam mentis, quia cogitatio uito transit, sed immundicia carnis horrorem relinquit, & diutius durat, & mordinat: & iò quamuis pollutio sit peccatũ ueniale, magis tameni impedit, quã aliud ueniale, propter horroris diuturnitatem, & maiorẽ deordinationem.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd immundicia corporalis, quia corporalis, impedit per legem. Dicendum, quòd non uaet, quia lex data est in onus, & in figuram: & per illas immundicitias figurabantur spirituales immundicitiæ. AD ILLVD, quod obiicitur de cõiunctione cum uxore. Dicendum, quòd raro contingit, ꝙ homo coniũgatur secundum illum actũ debitum exigendo, quin sit ibi aliqua culpa: si autem solum reddendo debitum, non credo, qd debeat retrahi nisi de congruo, uel etiam causa prolis: & hoc dicit Greg. & habetur de consecr. Dist. ii. AD ILLVD, quòd obiicitur, quare pollutio impedit. Dicendum, ꝙ ratione pollutionis carnis coniunctę pollutioni mentis: quia ex hac pollutione se immundum, & indispositum reputare debet ad hoc sacramentum ratione prædicta. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ diligit Deus mundiciam corporalem. Dicendũ ꝙ uerum est earenus, quatenus excitat deuotionẽ mẽtis: ecõtrario abhominat immũdiciam corporalem, quæ est uia ad irreuerentiam mentis: & talis bene ipedit. ET PER hoc patet sequens, quia immundis manibus nõ tractat Christi corpus nisi homo, qui modicũ, aut nullam adhibet reuerentiam. AD ALIVD de immundicia ueniali patet solutio, quia non ita durat, nec ita mens abhorret, nec ita deordinat. AD VLTIMVM. Dicendum, quòd in manducatione sacramentali uenit Christus corporaliter in hominẽ, nõ in spirituali: ideo nõ est simile.

DISTINCTIO XIII.

De Potestate conficiendi: & primò an hæretici excommunicati conficiant.

SOlet etiam quæri, vtrum prauí sacerdotes hoc sacramentum conficere queant. Ad quod dici potest, quod aliqui, licet sint prauí, consecrant verè, scilicet, qui intus sunt nomine & sacramento, & si non uita: quia nõ in merito cõsecrãtis, sed in uerbo efficitur creatoris. Vnde August. Intra catholicam ecclesiam in mysterio corporis & sanguinis domini, nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito

In lib. de corpore do

uito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & virtute spiritus sancti. Credendum est enim, quod in uerbis Christi sacramenta conficiantur. Sicut ipse est, qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum suam efficit carnem, & sanguinem. Item. Greg. Putant quidam communionem corporis minus esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quàm magnum laqueum incidit: vt diuina & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credant: cum vnus idemque spiritus sanctus in tota ecclesia inuisibiliter ea mysteria & operando sanctificet, & sanctificando benedicat. Mysterium ideo dicitur, quod secretam, & reconditam habeat dispensationem: sacrificium verò, quasi sacrum factum: quia præ ce mystica conseratur pro nobis in memoriam dominicæ passionis. Sacramentum est in aliqua celebratione, cum res ita fit, vt aliquid significatæ rei accipiamus. Sacramenta sunt, Baptisma, Chrisma, Corpus Christi: quæ ideo sacramenta dicuntur, quia sub tegumento visibilium rerum diuina virtus secretiùs salutem eorundem sacramentorum operatur. Vnde a secretis virtutibus, vel sacris sacramẽta dicuntur. Panis & calicis sacramentum græcè Eucharistia dicitur: latine bona gratia interpretatur: & quid melius corpore, & sanguine Christi? Siue ergo per bonos, siue per malos ministros intra ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est, quia spiritus sanctus viuificat: nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore domini, hoc & de baptismate, & chrismate dicendum est & tenendum: quia uirtus diuina secretiùs operatur in eis, & diuina solummodo est hæc virtus siue potestas, non humanę efficaciæ. Illi verò qui excommunicati sunt, vel de hæresi manifestè notati, non videtur hoc sacramentum posse conficere, licet sacerdotes sint: quia nemo dicit in ipsa cõsecratione, offero, sed offerimus, quasi ex persona ecclesiæ. Et ideo cum alia sacramenta extra ecclesiam possint celebrari, de hoc non uidetur. Quod etiam Aug. tradere uidetur, dicens, Recolite nomen, & aduertite veritatem. Missa enim dicitur, eò quòd cælestis nunciusad consecrandũ visicum

mini: et allegatur 1. q. 1. ca. intra catholicã. Ioa. 1. ca. 1. q. 1. Multi secularium. 1. Cor. 12. Isid. lib. etih. primo.

Hic magister non tetigit.

Augu. in serm. de cro

Universidad de Deusto
Biblioteca

uificum corpus adueniat: iuxta dictum sacerdotis dicētis. Omnipotens Deus iube hæc perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, &c. Ideirco nisi angelus uenerit, missa nequaquam iure uocari pōt. Nunquid.n. si hoc mysterium hæreticus ausus fuerit usurpare, angelū de cęlo mittit deus oblationem eius consecrare? maxime cum eisdem per prophetam comminatus sit, dicens, Maledicam benedictionibus uestris. Quod si benedictionibus eorum se asserit maledicturam veritas, quid erit de hostia? Ergo dicemus illam posse benedici ab illo, quē scimus à Deo forte maledictum cum sua benedictione? Si.n. Deus maledixerit benedictionibus hæreticorum, & schismaticus benedixerit: quis eorum præualebit? Numquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere uerba uerissima comminātis Dei? Ex his colligitur, quod hæreticus è catholica ecclesia præcisus, nequeat hoc sacramentum conficere: quia sancti angeli, qui huius mysterij celebrationi assistunt. tunc nō adsunt, quando hæreticus uel schismaticus hoc mysterium temerariè celebrare præsumit. Non.n. dubitari licet, vbi corporis dominici & sanguinis mysteria geruntur, supernorū ciuium adesse conuentus. In huius autem mysterij expletione, sicut formam seruari ita ordinem haberi. s. ut sit sacerdos: et intentionem adhiberi oportet, ut illud facere intendat. Sed si non credit de illo mysterio sicut ueritas habet, numquid potest intendere illud conficere? & si non intendit, numquid conficit? Aliqui dicunt etiam, nō recte de illo mysterio sentientes, posse intendere, non quidem illud cōficere, quod iam esset rectè credere, sed id agere, quod geritur ab alijs, dū conficitur: & sic adhibetur intentio: etsi intentio dicatur de esse conficiendi illud ministerium, tamen ex quo intendit ea dicere et agere, quæ ab aliis geruntur, impletur mysterium. Illud etiam sanè dici potest, quod à brutis animalibus corpus Christi non sumitur, etsi uideatur. Quid ergo sumimus, uel quid manducat? Deus nouit hoc. De hoc cælesti mysterio aliqua perstrinximus, à catholicis fideliter tenenda. Qui.n. his contradicit, hæreticus iudicatur.

Vide. 1. ca. 9. Multi secularis ex sententia Grego. & 1. 9. 3. cap. Maledicam ex sententia Hieron.

Quid

Quid faciat hæreticum, & quid sit hæreticus.

Ne autem ignores quid faciat hæreticum, uel quid sit hæreticus, audi breuiter quid inde sancti Doctores tradāt. Hilar. ait, Extiterunt plures, qui cælestium uerborum simplicitatem, non ueritatis ipsius absolutionem susceperunt: aliter interpretantes quàm dictorum uirtus postularet. De intelligentia enim hæresis, non de scriptura est: & sensus, non sermo, sit crimen. Idem in lib. 8. Intelligentiæ sensus in crimine est. Hieron. dicit, quod ex uerbis inordinate prolatis incurritur hęresis. Augustinus definiens, quid sit hæreticus, ait: Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, et maximè gloriæ, principatusq; sui gratia, falsas ac nouas opiniones gignit, uel sequitur.

SVPRA egit Magister de confectione: hic agit de potestate cōficiendi. Et diuiditur hæc pars in tres partes. In prima quærit Magister, & determinat, qui possunt conficere. In secunda, qui possunt sumere: & ostendit, & soli homines. ibi. *Illud etiā sanè potest, &c.*] In tertia uerò incidenter determinat, pro quanto dicantur ali qui errare, sine hæresim incurrere. ibi. *Ne autem ignores, &c.*] Prima pars habet duas. In prima determinat, siue tangit, quę sunt necessaria ad conficiendū hoc sacramentum licite. In secūda tangit illa, quæ sunt de necessitate huius sacramenti simpliciter, quæ scilicet sunt intentio, & ordo. ibi. *In huius autem mysterij expletione, &c.*] Quamuis enim bonitas sit necessaria sacerdoti adhoc, quod conficiendo non peccet, saltem quod probabiliter sit bonus: sed tamen non est necessaria adhoc, quòd conficiat. Sed ordo, & intentio ad conficiendum simpliciter sunt necessaria: altero enim deficiente nō conficitur, sed deficiente bonitate fic. Et sic duo determinātur in hac Distinct. Primum spectat ad conficiendi potestatem. Secūdum uerò adsumptionem, &c.

NIhil à bono magis, &c.] Videtur ex his uerbis Augustin. quòd malus sacerdos æqualiter perficiat ea, quæ spectāt ad missam, ut bonus: & ita uidetur, quòd sicut bonus sacerdos non peccat, ita nec malus. Quæritur ergo de sacerdote, qui sciente malus est: & tenetur conficere propter hoc, quòd habet parochiam, quid debet facere: si dimittit, peccat: si conficit, facit contra conscientiam: & ita uidetur esse prolexus. Quæritur etiam de sacerdote, qui non tenetur celebrare, si postquàm indutus fuerit, occurrat ei remorsus de aliquo mortali, utrum debeat desistere, an procedere. Responsio. Dicendum, quòd sacerdos aut tenetur

Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ad celebrandum, aut non: si non tenetur, credo quòd non debeat accedere, nisi prius fuerit contritus, & etiam confessus etiã quantuncunq; cõtritus sit, nisi priùs confiteatur, si remorsus est de mortali. Si aũt non est de mortali, credo qd̃ benefaciat celebrãdo, siue accedẽdo. Si aũt occurrat ei aliquis casus in missa, uel mortale peccatũ, de quo nõ fuit cõtritus: in tali statu potest occurrere, qd̃ si habet sacerdotis copiã, dẽt confiteri, si hẽt aptitudinem horę ante canonis inchoationem. Si non, dixerunt aliqui, qd̃ si adest populus, sufficit cõtritio cũ proposito confitendi, quia scandalizaret populũ, si dimitteret: si aũt non timeret scandalum, consulunt dimittere, maximè cum nihil cogat. Veruntamen credendum est, ꝙ sine peccato põt, qd̃ inchoatum est perficere, si propositum cõfitendi hẽt, & si cũ contritione totũ suppletur: nec uideo ibi cõtemptũ. Si autẽ tenetur cantare, & nõ habeat copiam sacerdotis, dico ꝙ tenetur se præparare p cõtritionem, & propositum cõfitendi: & ita uidetur, quod nõ peccet, si accedat cum uerecundia, & reuerentia. Si autem non se præpararet, & cantat, dico, ꝙ peccat peccato omissionis: cum omittit conteri: alio etiam peccato, si est occultus, si manifestus, dico, ꝙ scandalizat: si autẽ prohibitus ab ecclesia, peccat omnibus his modis, & peccato transgressionis. Sed intelligendũ est semper, quod unum est peccatũ, & reliqua omnia sunt sicut annexa siue circunstantiæ aggrauantes: sicut si aliquis occidat homines p p lucrum. Sed quid dicemus, de eo cui accedit remorsus de irregularitate? tũc ibi non est remedium contritionis, nec confessionis. Ad hoc respondent aliqui, quod cum irregulari sit prohibitum conficere hoc sacramentum, & cum irregularitas non deleatur per contritionem, sed solùm per dispẽsationẽ, ꝙ quantuncunq; adsit populus, & scãdalum timeatur, cum non sit faciendum contra ueritatem uitæ p p scandalum, & cõtra præceptum: ꝙ tenetur, aut deponere conscientiam irregularitatis, aut dimittere missã: & hoc dico ante consecrationẽ, & maximè ante inchoationem canonis. Aliqui dicunt, ꝙ prohibitio propter irregularitatem ad ipsum non se extendit, maximè cum accessit sine conscientia irregularitatis. Vnde propter reuerentiam sacramenti, & scandalum populi dicunt, ꝙ si dolet, & libenter faceret, quod in se esset, dicunt a domino esse dispensatum, ut tunc. Si uerò quæritur de illo, q̃ solet habere conscientiam, qd̃ non esset sacerdos, hic dicendum dupliciter. Aut debet dimittere missam ante consecrationem, aut debet cõscientiæ fingere infirmitatem: ideo sanum consilium est, ꝙ homo se ante diligenter præparet, & in missã nõ cogitet de se; sed magis de sacramento. Dub. 3.

Nec honorum, &c.] Quæritur, q̃s magis peccat, utrum. s. sacerdos malus, q̃ cõficit, & non sumit, an ille, q̃ utrumq; facit. Et uidetur, ꝙ ille magis, q̃ utrũq; facit, q̃a plus p̃sumit, & maior est irreuerentia. Itẽ. Quæritur quis

quis plus peccet, utrũ ille, q̃ p p timorẽ, & reuerentiã nihil audet facere, an ille, q̃ conficit. Et uidetur, ꝙ magis ille, q̃ cõficit, q̃a facit maiorẽ contumeliã sacramento, alter reuerentiam. Similiter q̃ritur de illo, q̃ tantùm sumit corpus, & nõ sanguinẽ. Respon. Dicendũ, ꝙ grauius peccat ille, qui simulat se facere, q̃ ille, q̃ cõficit, & nõ sumit: & grauius ille, q̃ cõficit, & nõ sumit, quã ille, q̃ cõficit, & sumit totũ. Et rõ huius est, q̃a irreuerentia põt fieri sacramento uno modo, quia ille, qui ministrat, est indignus, tamen facit, sicut ecclesia instituit. Alio modo, quia non solùm est indignus; sed etiã in ipsa celebratione nõ seruat ritum, quẽ debet: & tunc nõ solùm exhibet irreuerentiã: sed etiam facit cõtumeliã; quia sacramentum non perficit: sed dimittit in completum manu ordinatum est, ut nullus se simuleet celebrare: de hoc & infra. Licet is, qui prò sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet grauiter, si se ingerat irreuerenter ad illud: grauius tamẽ uidetur offendere, qui fraudulenter illud præsumpserit simulare, cum ille in solius Dei misericordis manum incidat, iste uerò nõ solùm Deo non uereturilludere: sed populo quem decipit, se astringat. Ordinatum etiã est, ut qui conficit cõicet. Certũ est, ꝙ hi qui sacrificantes nõ edunt, rei sunt dominici sacramenti. Quicunq; ergo sacerdotum deinceps diuino altari sacrificium obiaturus accesserit, & se a cõione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit grãtia communionis, uno anno repulsum nouerit. Ordinatum est etiam, ut sanguinem sumãt unde de consec. dist. 2. Gelasius papa, Aut integra sacramenta percipiãt, aut ab integris arceantur, quia diuisio unius, & eiusdem ministerii sine grandi non potest sacrilegio prouenire.

In Dec. de Missarũ celebr. li. 4.

De cõs. dis. 11. ex concil. Toletan. 12.

Recolite nomen, &c.] Quæritur circa hæc uerba Aug. quare s. missa sic nominetur: & si in omni sacrificio mittatur hostia. Itẽ. Quæritur, quare nõ dicitur. Ite: missa est in qualibet missa. Item. Quæritur de hoc, ꝙ dicit, qd̃ cęlestis missus ad consecrandum, & uiuificandum corpus aduenit. Contra. Ex hoc Aug. uerbo uidetur, ꝙ Angelus consecret corpus domini, & conficiat. Cõtra. Hoc est, ꝙ actio ista est omnino supra naturam Angelicam. Respon. Dicendum, ꝙ (sicut tangitur in litera) missa dicitur, quia mittitur cœlestis missus. Cœlestis iste missus (sicut exponit Inno.) est magni cõsilii Angelus. Iste (inquam) mittitur ad consecrãdum, quia iste est sacerdos inuisibilis, qui consecrat, & conficit hoc sacramentum, ubicunque conficiatur: unde nõ ualet illa rõ in contrariũ, qua obiicitur de Angelico ministerio: non tantùm enim est hic missio: sed etiam mittio sacrificii ad Deum per summum Angelum. s. Christum assistentibus magnis Angelis: p p ꝙ in fine dicitur, Ite: missa est: & p p hoc missa recte appellatur unde Hugo. Ipsa hostia sacra missa uocari põt, quia transmissa est primũ. a patre, ut esset nobiscũ: postea a nobis patri, ut apud patrem

Dub. 3.

Lib. 2. par. 9. cap. 14

Universidad de Deusto
Biblioteca

trem nobis per incarnationem. Secundum a nobis patri per passionem. Similiter in sacramento primum a patre nobis p sanctificationem, qua nobiscum esse incepit: postea a nobis patri per oblationem, qua pro nobis intercedit. Sed tunc est quęstio, quare non dicitur in fine cuiusliber missę, Ite, missa est. Resp. Dicendum, q̃ & si quelibet missa totum corpus Christi mysticum respiciat, sicut patet per triplicem hostiæ partitionem, tamen secundum istam differentiam triplicem contingit missas tripliciter appropriari. Quædã enim celebrantur spiritualiter ad honorem sanctorum: & quia ipsi sunt in tuto iam, & sunt coram Deo: ideo in talibus licentiatur populus, & ideo dicitur, Ite missa est: quasi festinate ingredi in illã requiẽ. Quædã specialiter ad salutẽ uiuorũ: & qa nõ sumus certi de salute nostra: ideo debemus cõtinuè sollicitari esse, ne p nostram ignauiam in nobis missæ efficacia euanescat: ideo dicitur in missa in fine omni tempore: Benedicamus domino, secundum illud prophetæ. Benedicam dominum in omni tempore. Quædam specialiter ad requiẽ defunctorũ, & in illis dicitur. Requiescant in pace.

Ps. 33.

Dub. 4 *Ne autem ignores, &c.*] Quæritur, unde dicatur, & pro quanto dicatur hæreticus. Si enim dicas, quod hæreticus dicitur, qa errat, hoc est contra Aug. q dicit primo de Trinit. Errare potero: sed hæreticus esse non potero. Si tu dicas, q̃ hæreticus dicitur: quia diuersus a cõmunione fidelium: ergo excõicatus, & schismaticus dici dẽt hæreticus. Quæritur ergo pro quanto qs dicatur hæreticus, & in quo differant hæresis, secta, & superstitio. Respon. sicut dicit Isido. in lib. Ethy. Hæreticus dicitur ab hæresis græcè, qd̃ est electio Latine: & quamuis electio sit bonis, malisq; cõmunis: tamen hęreticus ipse non ex dono Dei: sed ex propria auctoritate, & ex proprio sensu accipit aliquã sententiam falsam. Nam omne uerũ a spiritusancto est, a quocunque dicatur. Hanc autẽ non dicitur eligere, quandocunq; opinatur aliquid falsum: sed quãdo falsum præoptat, & ptinaciter credit, & paratus est defendere, siue ipse finxerit, siue alius: unde talis diffinitio põt dari. Hæreticus est, qui diuinæ legis ignorãtia, uel contemptu pertinax inuector proprii erroris, aut alicui sectator catholicæ ueritati mauult aduersari, quam subiici. Et hæc diffinitio concordat rãtioni. Et ut ait August. Qui sententiam suam quamuis peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, corrigi parati, nequaquam sunt inter hæreticos computandi. Et differt hæresis a schismate: quia hæc est contra fidem, schisma cõtra mores, uel uinculum charitatis. Sententia autem contra fidẽ ratione adinuentionis dici põt superstitio, i. superflua institutio: rõne adhęsionis hæresis: ratione defensionis secta, loquendo per appropriata. Vel hæresis, qa cõtra ueritatẽ: secta, qa contra cõitatẽ: superstitio, qa contra utilitatẽ, quasi superflua institutio. Vel hæresis ab eligendo, secta a persequendo,

Vide Hiero. sup. c. ad Galat. et habe. 20. q. 3 cap. Hęreses.

Epist. 162. et hab. 24. q. 3 Decret. cap. Di sit ant.

colligi põt ex initio.

sequẽdo, superstitio a superstãdo. Vnde hæresis dicit præsumptuosam, & deliberatã falsi adinuentionem: secta superaddit imitationem: superstitio diutur nitatis inueterationem: sicut senes superstites delirant sic & hęretici: ideo dicitur superstitio, quia uetustari, & superstiti concordat. Prius autem superstitio dicitur quasi a superstando: nam sicut in fide intellectus captiuatur, sic in superstitione errore inflatur, & eleuatur.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An quiuis sacerdos conficere possit?

AD intellectum huius partis duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de potestate conficientis. Secundò quæritur de sumente. Circa primum quæruntur quattuor. Primò quæritur, utrum omnis sacerdos potest conficere. Secundò, utrum soli sacerdotes. Tertiò quæritur, in quo residet maior potestas ad consecrandũ, an in sacerdote, an in uerbo. Quartò qritur utrum melior sit missa boni sacerdotis, quã mali.

CIRCA primã sic proceditur Aug. in lib. sententiarũ Prosperi. Non est locus ueri sacrificii extra catholicam ecclesiã: sed hæreticus est extra catholicam ecclesiam: ergo in eo non est uerum sacrificium: & sic, &c. ITEM. Hieronym. pollutum comedunt hæretici: sed panis iste non potest polluit: ergo non comedunt hunc panem. ITEM. Idem Hieronym. Odit Deus sacrificia hæreticorum, detestatur fœtorem: ergo non mittit nec se, nec Angelos, nec ipsi per consequens mittunt in cœlum: ergo non conficiunt, nec missam dicunt, & falsò dicunt, Ite: missa est. ITEM. Cyprianus. Hæreticorum sacramenta sacrilegia sunt: sed iste panis sanctus est: ergo &c. ITEM. Ex Concilio Laudaceen. Non oportet benedictiones hæreticorum accipere: sunt enim magis maledictiones. ITEM. Ratione uidetur: quia hoc sacramentum est sacramentum unionis: ergo qui separati sunt ab ecclesia, omnino alieni sunt ab hoc sacramento: & si hoc, non possunt conficere. ITEM. Qui separati, & hæretici sunt, quamuis habeant ordinem, non tamen possunt soluere, & ligare: & si soluunt, nihil faciunt: ergo eadem ratione nec conficere. ITEM. Priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate: sed hæreticus, & schismaticus abutuntur potestate conficiendi: ergo sicut Deus dedit potestatem: ita & debet auferre. ITEM. Potestatis superioris est compescere inferiorem, si ordinatæ sunt potestates: ergo si Papa, uel Episcopus uetat sacerdoti, ne conficiat, amplius non potest conficere. Si dicas, quod si non potest de iure, potest tamen de facto. Contra. Hoc solùm potest homo apud Deum, quod de iure potest: sed potestas conficiendi est potestas quantùm ad Deum: ergo si non potest de iure, nullo modo potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTRA. Aug. ad Parmenianũ loquẽs de hæreticis, & schismaticis dicit. Sicut in eis mansit baptismus, sic & ordinatio integra: in præcisione fuerat uitiũ, quod in unitate pacis est correptum. nõ in sacris, q̃ ubicunque sunt, ipsa uera assumit. ITEM. 1. q. 1. in capit. remissione, dicitur, sacramenta in modum lucis, ab immundis coinquinari nõ possunt. ITEM. Sacerdos conficit, aut qa bonus, aut qa sacerdos. Si quia bonus: sed nõ est certus de bonitate: ergo nec certus est, utrum conficiat. Si quia sacerdos, cum propter hæresim non desinant esse sacerdotes, patet, &c. ITEM. Ad sacramentum ex parte dispẽsantis non plus requiritur quam ordo, & intentio, & actio: sed hęc omnia sunt in precisos: ergo &c. Si dicas, q̃ requiritur bonitas: tunc salus nostra in manu alterius posita est.

Lib. 2. contra Parmenianũ cap. 13 Tom. 7.

RESOLVTIO.

Modò omnia ad confectionẽ Eucharistiæ requisita adsint, qualiscũq; sacerdos sit conficitur: licet sacrificium hæreticorum assistentibus etiam præiudicet quodammodo.

RESPONDEO. Aliq uoluerũt distinguere, ex quibus uidetur fuisse Magister, q̃ sacerdotes mali quidã occulte sunt mali, & Dei ecclesia saltem nomine, & numero, & quo ad exteriorẽ faciem: & tales possunt. Alii uerò sunt manifestè mali, & ab ecclesia præcisi: & tales non possunt. Sed hæc positio uidetur consonare positioni Cypriani: qui posuit, q̃ hæretici non habeant sacramenta uera, quod satis improbat Aug. Propter hoc dicendum aliter, quod in sacramento duo attenduntur. S. sacramẽti ueritas, quæ consistit quãtùm ad rem primam: & sacramenti utilitas, quæ cõsistit quãtùm ad rem ultimam, quæ est incorporatio, uel unio quantũ ad corpus mysticum. Si de ueritate sacramenti loquamur, ueritas saluatur, ubi est ex parte ministri, ordo, & intẽtio, & uerbi prolatio, cum adest debitum elemẽtum. Si autem loquamur quantùm ad utilitatem: Dicendum, quòd sacerdos bonus conficit ad utilitatem suam, & assistentium, malus occultus ad dãnum suum: nihilominus tamen ad utilitatem assistentium, qui cum fide, & deuotione missam audiunt. Sed præcisus, & hæreticus ad damnationem suam, & omnium assistentium. Quia ergo in præcisis, & hæreticis manifestis priuatur sacramentum omni fructu, quamuis sit ibi corpus Christi uerum: ideo loquuntur sacri Canones, & auctoritates Sanctorum, ipsorũ sacrificia detestantes, non ratione operis operati, sed damni: & sic soluuntur auctoritates: & sic credẽdũ est intellexisse Magistrum.

Aug. lib. 1 [illegible] Baptismum [illegible]

AD ILLVD, autem, qd̃ obiicitur, quod non possunt præcisi, quia est sacramentum unionis. Dicendum, q̃ sacramentũ unionis est ratione efficientiæ, & p̃cisi sine efficacia & fructu conficiunt. AD ALIVD, q̃ obiicitur, q̃ nõ possunt soluere. Dicẽdũ, q̃ nõ est simile, qa potestas soluẽdi est ptãs ad alterum ordinata, quæ non tantùm conficit in ordine, sed in iurisdictione, quã nõ het hæreticus? AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ priuilegium debet

debet amittere. Dicendum, q̃ dignus est de se, sed tamen Dei largitas non subtrahit quod imprimit ut perpetuum: & quia talis est character sacerdotalis: iõ manet ad diuinæ largitatis gloriã, & malorum perpetuam damnationem, & ignominiã: & per consequens, ad manifestandam Dei iustitiã. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ superior potestas potest cohibere inferiorem. Dicẽdum, q̃ secundùm illud potest cohibere secundùm quod superior, sed nõ est superior quantùm ad potestatem conficiendi: omnes. n. sacerdotes æqualiter possunt cõficere. Sed quantùm ad debitã, & ordinatam executionem est superior: & quantùm ad hanc bene cohibet. Vnde si præcisus, uel excommunicatus conficiat: facit quidem hoc, ad quod habet potentiam: sed tamen non facit, debitè, & ordinatè, immo ad damnationem suam.

QVAESTIO II.

An soli sacerdotes conficere habeant Eucharistiæ sacramentum?

VTRVM soli sacerdotes possint conficere. Et q̃ sic uidetur, quia dicit Hugo. Ad istud sacramentum concurrit ordo, intentio, & actus. Et hoc etiam dicit Magister, & habet consuetudo sanctæ ecclesiæ. ITEM. Ratio ne uidetur, quia in uetere test. ex quo templum est factum, solis sacerdotibus licebat offerre sacrificium: ergo si figura fuit uera, & debet ei ueritas respondere, patet &c. ITEM. Sacramẽtum est habendum in magna reuerẽtia: ergo eius dispensatio nõ omnibus debuit concedi: ergo aliquibus est concessa: ergo alii nõ habẽt potestatem: sed illos quibus hęc potestas data est, dicimus sacerdotes: ergo &c. ITEM. Apostolus ad Heb. dicit, q̃ pontifex constituitur, ut dona, & sacrificia offerat pro peccatis: ergo qui non est constitutus sacerdos, nõ potest. ITEM. In omni gente ẽt inter idololatras, in quibus ponitur cultus, aliqbus personis specialiter committitur potestas offerendi, quæ dicuntur sacerdotes: ergo si ecclesia est ordinatissima: ergo uidetur, q̃ Christus aliquibus hoc officium debuit dare: sed distributio officiorum in ecclesia debet esse ordinata ad unum: ergo hi solùm hoc possunt, qui ad hoc per principes, & pontifices ecclesię ordinãtur: sed hi sũt sacerdotes: ergo &c.

Cap. 2. q. 5.

CONTRA. Et si solis sacerdotibus ex officio competat baptizare, tamen si laicus baptizat, baptizatum est: ergo similiter si cõficit, confectum est. ITEM. Magis dignus est ministrare Deo bonus laicus, quàm impius sacerdos: ergo si ad sacerdotis mali inuocationem dominus conuertit panem in corpus, multofortius ad uerbum laici boni. ITEM. Sicut dominus solis discipulis dixit: Accipite, & quotiẽscumque feceritis &c. ita dixit: Docete omnes gentes, baptizantes: sed potestas baptizandi est concessa omnibus: ergo a simili potestas conficiendi. ITEM. Beatus Petrus. Vos estis gens sancta, regale sacerdotium: loquitur ad omnes bonos: ergo &c.

Matt. 26. Mar. 14. Luc. 24

1. Pet. cap. 2.

RESOLVTIO.

Non sacerdos conficere tentans, nequaquam conficit.

RESPONDEO. Dicẽdum, q̃ soli

Universidad de Deusto
Biblioteca

li sacerdotes possunt conficere, & si alii conficiũt, nihil omnino faciunt: & hoc quidem docet fides nostra, quã ab Apostolis percepimus, & ipsi a domino: unde ordinauerũt ecclesiã secundùm Dei institutionẽ. Et qa Apostoli, & eorum postmodũ successores potestatem cõficiendi personis specialibus cõtulerunt, quas & sacerdotes appellauerũt: ideo solùm illis tenet fides licitũ esse. Huic cõsonat ratio, qd sacramẽtũ illud, qd in magna reuerẽtia habendũ fuit, specialibus personis cõmissum est, & cõmitti debuit: aut ergo ratione sãctitatis, aut ratione auctoritatis. Si sanctitatis (ut dicũt hęretici:) tũc ergo nemo est certus utrũ conficiat, & salus nostra pẽdet ex aliena bonitate. Si auctoritatis, & auctoritas potest tam bonis, quã malis concedi. & hanc uocamus ordinem sacerdotis: constat ergo, quod illi soli possunt.

AD ILLVD, quod obiicitur de baptismo. Dicendum, quod non est simile, quia illud est sacramentum primum, & necessarium, nec in tanta ueneratione habendum. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ bonus laicus est magis dignus. Dicendum, ꝙ non consideratur in potestate conficiendi dignitas, sed tantùm auctoritas, quę in sacerdotibus ratione characteris. AD ILLVD quod obiicitur, ꝙ solis dictum est, Accipite, & comedite: similiter, ite, & baptizate: patet responsio. Sicut enim ipsi exposuerunt facto, aliter est hoc commissum, aliter illud. Sicut n. in ecclesia instituerũt: patet ꝙ indifferẽter baptizari permiserunt, & specialẽ potestatem, & auctoritatẽ personis specialibus cõtulerunt, maxime ad hoc sacramentum conficiendum: hanc autem dicimus ordinem, & personæ potestatẽ illã habentes, uocantur sacerdotes. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ sancti dicuntur sacerdotes. Dicendũ, ꝙ nõ dicũtur sacerdotes ab oblatione corporis domini, sed suis; qa unusquisque corpus suũ offert hostiam uiuentem.

QVAESTIO III.

An circa uerbum aut circa sacerdotem magis residet uis conficiendi eucharistiam.

CVM potestas sacerdotalis cõcurrat ad consecrandum, & uerbi uirtus; quæritur circa qd magis residet potestas, an circa uerbũ, an circa sacerdotem. Et ꝙ maior potestas circa ministrũ, uidetur, quia Deus communicat uirtutem rebus secundùm congruentiam ipsarum: sed anima ministri, cum sit spiritualis, & Dei imago, maioris uirtutis est capax, quam uerbum sensibile: ergo penes ipsum magis residet uirtus. ITEM. Sacerdos operatur per uerbum sicut per instrumentum: sed nobilior est potentia agentis, quam instrumentis siue uirtus operandi magis est penes agentem, quam penes instrumentum: ergo &c. ITEM. Verbum est effectus sacerdotis: sed effectus non est maioris virtutis, q̃ causa: quia causa prima plus influit; quã secunda: ergo sacerdos plus influit, quam uerbum, cum sit causa uerbi.

CONTRA. Sacerdos non potest nisi per uirtutem uerbi; sed propter quod unumquodque & illud magis: ergo &c. ITEM. Sacerdos non recitat illud verbum sicut suum, sed sicut Christi: sed uerbum Christi plus potest, uel habet, quàm minister Christi: ergo magis residet penes uerbum. ITEM. Verbum est de sacramento istoꝝ: sed ordo est aliud sacramentum. ergo sacramentum magis per accidens respicit consecrationem, quàm uerbum, & si hoc, patet &c.

RESOLVTIO.

Vna & eadem est potestas ministri, & uerbi.

RESPONDEO. Ad hanc quæstionem dupliciter respondetur secũdùm duplicem opinionem de uirtute uerbi. Quidam enim dicunt, ꝙ uerbum habet uirtutẽ quandam, quæ est qualitas absoluta, & sic est causa efficiens consecrationis: & hi ponunt ꝙ potestas conficiendi principaliter residet penes uerbum, & uerbum illam uirtutem habet, qa est uerbum Christi. Et est exemplũ de præcone, siue nuncio, qui cõpellit populũ per edictũ Regis: potestas quidem cõpellendi consistit principaliter i edicto, & hãc hẽt, qa exit a Rege. Per hoc patent obiecta ad oppositum. Alia positio est, ꝙ uirtus uerbi non est aliqua qualitas absoluta, sed solùm ordinatio ad talem effectũ, ut ad eius prolationem fiat, non ad prolationem factã a quo libet, sed ab habente Christi signaculũ. Et secundùm hanc positionem dicendum, quod una est potestas conficiendi, consistens in ministro & in uerbo, sicut i literis papalibus. SI QVAERATVR, ubi est maior uis, an in uerbo, siue in scripto, an in sigillo. Dicendum, qd una uis est in utroque, qa unum dat uim alii. Nã charta scripta sine sigillo nõ habet aliquã uim: similiter nec charta sigillata sine scripto. Obiectiones ad utrãque partẽ procedũt, ac si essent diuersę potestatis oĩno. Et si q̃ras, qũo est una potestas in duobus. Dicendũ, ꝙ una ordinatio est, & uirtus, & potestas illa est per ordinationẽ adhuc effectũ: & nihilominus hęc tria quasi una ordinatione concurrunt. i. ordo, uerbum, & elementum. Penes elementũ est ordinatio per modũ potẽtię passiuæ, penes uerbũ ordinatio potentiæ actiuæ, similiter penes sacerdotem. Sed in sacerdote potestas est ad modum generalis, & mediatẽ; in uerbo per modum specialis, & immediatẽ. Cum. n. potestas sit in sacerdote ad conficiendum. & absoluendum: uerbo tamen cum intentione prolaco arctatur ad hoc ut cõficiat: potestas autem illa in sacerdote ponit characterem, quæ est qualitas absoluta nobilitãs animam sacerdotis in uerbo. Secundùm hanc opinionem nihil ponit nouum, quod sit aliquid absolutum: sed ad aliquid: & ideo si quantùm ad substratum loquamur, posset dici quod nobilior est potestas sacerdotis quantùm ad id, quod est in eo.

ET QVOD obiicit in contrarium, quòd non potest nisi per uirtutẽ verbi, Dici potest, quod uerbum prolatum & habet ordinationem, & habet uirtutẽ diuinã assistentem. Ratione primi se habet ad sacerdotẽ sicut instrumẽtum, ratione uerò uirtutis assistẽtis sicut agẽs nobilius: & de illa uirtute concedo ꝙ nobilior est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est. Sed tamen propter hoc non sequitur, quod uerbum sit nobilius: bene tamen sequitur, quod est immediatius. Sic igitur duobus modis respondetur secundùm duas opiniones. Quæ autē harum opinionum, uerior sit, difficile est iudicare, & difficilius uidetur aliquam harum improbare. Nam prima, quæ dicit, qd in uerbo est uirtus diuinitus: dicit hoc esse supra naturam secūdùm immensitatem diuinæ potentiæ: & quis posset negare, qd Deus posset hoc facere: & si potest, quis neget ꝙ det sacerdotibus si placet? & etiam multæ auctoritates uidentur hoc dicere. Similiter quis audeat alterā improbare, quæ dicit, quod in uerbo est efficax ordinatio: & amplius sibi asserere nō præsumit? & hæc quidem uera est. Si quis aute audeat arguere, si amplius non uult asserere, cum nec fides cogat, nec auctoritas compellat amplius dicere; maxime ad hæc perspecta, quæ nō possit satis exponi hoc modo sine sēsus distorsione. Et ideo quia magis est sobria, & magis intellectui consona, potest cui placet huic positioni satis securè adhærere.

QVAESTIO IIII.

An melior sit missa boni sacerdotis, quàm mali?

VTRVM melior sit missa boni sacerdotis, quam mali. Et ꝙ non uidetur. Aug. In mysterio corporis, & sanguinis domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote.

Lib. de. corpore Christi.

ITEM. Ratione uidetur; quia unus nō baptizat melius, quàm alius: nulli enim data est potestas excellētiq: ergo pari ratione nec melius conficit. ITEM. Nihil quod in bonitate non potest crescere, nec decrescere, fit a bono melius, uel a malo peius: sed corpus Christi in bonitate non potest crescere, nec decrescere: ergo sacramentum est æquale a bono, & a malo ministratum ITEM. Si missa dicitur melius ab vno, quam ab alio, uidetur secundùm hoc, quod spes possit poni in homine, quod est inconueniens.

CONTRA. Plura bona paucioribus bonis sunt meliora: sed in missa mali sacerdotis hoc solùm acceptat Deus, s. Christi corpus, in missa boni acceptat omnes orationes, & deuotiones: ergo missa boni est melior. ITEM. Melius est quod est fructuosius: sed missa boni sacerdotis est fructuosior, qa melius exauditur, & magis in ea ad deuotionē homines prouocantur: ergo est melior. ITEM. Si æque bona est: ergo maiè prohibent sacri Canones audire missam ab hereticis, & schismaticis, & simoniacis, & fornicariis notoriis. PROPTER hoc quæritur, quare horum magis missam prohibent. Et qui dicuntur notorii fornicarii.

Est enim contra.

RESOLVTIO.

Quo ad substantialitatem, mali sacerdotis missa æqualis est missæ boni sacerdotis; sed quo ad circumadiacentia alterā alterā præstat.

RESPONDEO. Dicēdum, ꝙ de missa est loqui quantùm ad substantiale, quod est ibi, & hoc est consecratio corporis, & sanguinis domini: & quātùm ad hoc æqualitas est in omnibus: quia unus & idem

idem ab omnibus fit. Sunt etiā in missa aliqua circumadiacentia: sicut petitiones, orationes, obsecrationes, & deuotus motus, & affectus: & quantùm ad hoc, melius ualet missa boni sacerdotis, qa magis prouocat ad deuotionem: & si quis libentius audiat missam sacerdotis deuotioris, credo quòd bene facit: dū tamen credat ipsum in substantiali non superexcedere peccatis missam, alioquin periculose erraret.

RATIONES procedūt ad ptes oppositas secūdū has duas uias. AD ALIVD uero, quod queritur, quare quorundam missæ audiri prohibentur. Dicendum, quod hoc est in pœnam peccati eorum, quia non sunt digni eōficere, & si conficiunt, non sunt digni audiri. Alia rō est, vt cōfusi de culpa, redeant ad gratiā. Tertia ratio est, ut alii retrahantur ab eorum imitatione. Vnde hic est opus iustitiæ, misericordiæ, & prouidētiæ. AD ILLVD, quod quæritur, quare magis illa quatuor genera peccatorum. Dicendum, ꝙ hoc est; quia directè repugnant huic sacramēto. Nam in hoc sacramento est secretum fidei: & ideo repelliūtur hæretici. Est uinculum charitatis: ideo schismaticis. Est uas gratiæ, unde eucharistia dicitur: iō simoniaci, qui gratiam emunt, & uendunt. Est eleuans hominem ad statum spiritualē, ideo repelluntur notorii fornicarii, qui omnino sunt carnales. Et dicuntur notorii fornicarii non propter suspicionem tātùm, uel alia signa probabilia, sed secundùm ordinem iuris condemnati de tali crimine, uel sponte in iudicio confessi, uel canonicè conuicti, uel etiam propter euidentiam facti, siue sceleris. Et uocō euidentiam, quando factum ita notorium est, quòd non indiget testibus, cum nulla possit tergiuersatione celari. Et hoc dicitur in quadam Decretali de cohabitatione clericorum, & mulierū. Nostra. Et infra. Sine dubitatione teneatis; ꝙ a clericis, & presbyteris fornicariis quandiu tolerantur, nec habent operis euidētiā, licite diuina mynisteria audiātur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta. Ex hoc patet, quod omnes tales, quando cōficiunt, peccant: & similiter q̃ præter necessitate audiunt: quia faciunt contra ecclesiæ statuta.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An corpus Christi traiciatur in uentrem muris?

CONSEQVENTER quantùm ad secundum articulum quæritur de sumente. Et circa hoc duo quærūtur. Primò quæritur, utrum corpus Christi traiciatur in uentrem muris. Secundò, utrum descēdat in uentrem hominis.

QVOD mus traiciat in uentrem, uidetur; quia qui sumit aliquid, sumit & illud, ꝙ inseparabiliter ei est unitū: sed mus sumit species, & in illis speciebus est corpus Christi inseparabiliter: ergo &c. ITEM. Deus magis refugit peccatum, quam creaturam quamlibet: sed corpus Christi traiciitur in uentrē peccatoris, si peccator sumat: ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo & in uentrem muris, si uoret & sumat. ITEM. Quæro qd mus comedit, aut substantiam, aut accidentia. Si substantiam: sed non est ibi nisi substãtia corporis Christi: ergo mãducat corpus Christi. Si accidentia: sed accidentia non sunt sine subiecto, nisi quandiu est ibi corpus Christi: ergo si in uentrem muris descendunt accidentia, similiter uidetur, quòd & corpus Christi. ITEM. Quod esset hoc inconueniens, cum uideamus corpus Christi ita esse in uase polluto, sicut in mundo?

CONTRA. Magister dicit in litera, ꝙ non sumit corpus Christi. ITEM. ratione uidetur, quia qui masticando traiicit in uentrem aliquem cibum, illum manducat: ergo si mus in uentrẽ traiicit aliquem cibum, illum manducat: ergo si mus in uentrẽ corpus Christi traiicit, manducat: sed non sacramentaliter, nec spiritualiter: ergo nullo modo. ITEM. Si mus baptizetur in nomine Trinitatis, nihil reciperet magis, quàm si in aqua simplici lauaretur, quia non est susceptibilis sacramenti: ergo pari ratione nihil plus sumit, quam si comederet panem simplicem.

RESOLVTIO.

Quia corpus Christi in ordine est ad usum humanum, si mus comederet, ne in uentrem quidem traiceret.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ circa hoc duæ fuerunt opiniones. Quidam enim dicũt, ꝙ corpus Christi cõtinetur in illis speciebus inseparabiliter, quandiu sunt sacramentum. Sacramentũ autem sunt per naturam panis, & per naturam consecrationis uerbi: & ideo cum consecratio non dimittat hostiam, quãdiu salua est forma panis, tamdiu sacramentum est, quandiu forma panis salua est: & ideo cũ sacramentum sit contentiuũ ueri corporis secundùm quod sacramẽtum, tãdiu continet, quãdiu salua est species panis in modica parte. Et isti dicunt, quòd ubicũque ponatur species siue in loco mundo, siue immundo, siue in uentre muris, siue in alio loco, dicunt quòd ibi est corpus Christi. Et quia hoc uidetur corpori domini derogare, & sacramento, dicunt ꝙ hoc potius est in laudem utriusque. Nam corpus Christi non patitur iniuriã aliquam, cum sit glorificatum: & inquinari nullo modo potest. Sacramentum etiam laudatur, qd adeo est sacrum, & rei nobili cõiunctum, ꝙ nõ potest separari, uel auferri sibi continentia aliqua, dum salua sit forma. Et qa ubicumque est sacramentum, & species illę sunt sanctissimorum symbolorũ, in quibus Christus est, ubicũque est, nobiliter est. Dicunt etiam, ꝙ nos in hoc reprehendimur, quod loca humilia despicimus, & uestimẽta mutamus: cum Christus ubicũque collocetur, illa species esse habeat: cum etiam non relinquat illud operimentum, quousque sit corruptum. Et sicu obiicias tũc, ꝙ mus manducat, respondent quod falsum est: quia nec sumere debet dici corpus Christi, nec manducare: cum nullo modo ipsum attingat, nec per conueniẽtiam in natura, nec per cognitionem quantulamcunque, nec per dilectionem. Quantumcunque autem hæc opinio muniatur, numquã tamen adeo munitur, quin aures piæ hoc abhorreant audire, quod in uentrem muris, uel in cloacã sit corpus Christi, quamdiu species ibi subsistunt. Propter hæc est alia opinio, qd corpus Christi nullo modo descendit in uentrem muris. Ratio autem, quę hos mouet, est, quia Christus non est sub illo sacramento nisi eatenus, quod ordinabile est ad usum humanum, scilicet ad manducationem: sed sicut mus rodit, ita & inhabile facit, & ita sacramentum esse desinit, & corpus Christi ibi esse desinit, & substãtia panis redit, sicut Innocentius dicit, & auctoritas supra habita est Distinctione præcedenti, ubi quæsitum est, utrum accidentia nutriant. Et hæc opinio communior est, & certe honestior, & rationabilior uidetur.

S. Tho. 3. p. q. 81. art. 1. tertio quod sumus uerum p ac tidem.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod inseparabiliter est unitum speciebus. Dicendum, quod uerum est, quamdiu habent rationem sacramenti, & sunt habiles ad usum humanũ, hoc autem non est, cum mus comedit. AD ILLVD, quod obiicitur, quod magis detestatur peccatum. Dicendum, quod in peccatore & est natura, & est culpa: & quamuis displiceat culpa, tamen naturam, quam fecit, non odit: immo tantum diligit, quòd paratus est remittere culpam, si ipse consentiat, & ratione habilitatis naturalis idoneus est peccator sumere magis, quam mus: quãuis mus non sit peccator: quia numquam peccator ita uitiat, nec corrumpit naturã rationalem, quin sit nobilior, quàm irrationalis. AD ILLVD, quod quæritur, quid comedit, Respondetur dupliciter secundum duas opiniones, uel quod comedit accidentia, quæ sunt uirtute supra naturã possibilia conuerti in substantiam: uel quod comedit substantiam panis, quæ recedit: sicut superius tactum fuit. SI QVAERAS, quid sit de corpore Christi, numquid euolat. Dicendũ, quod sicut in panis conuersione corpus Christi non descendit localiter, nec mutatur aliqua mutatione, sed sola panis conuersione incipit esse sub illis speciebus: sic sola panis reuersione desinit esse ibi, ita quod nulla sit in eo mutatio, nec localis, nec alia. Qui potest capere, capiat: & qui non, credat, & hoc ibi sufficiat. AD ILLVD, quod obiicitur de uase polluto. Dicendũ, quod non est simile, quia adhuc pollutio uasis non aufert habilitatem ad usum: ac per hoc non aufert, quin sit sacramentum, & ita non tollit contentum.

QVAESTIO II.

An corpus Christi descendat in uentrem hominis communicantis.

VTRVM corpus Christi descendat in uentrem hominis. Et quod sic, uidetur auctoritate de cõsecratione Distinctione secunda in cap. Tribus gradibus. Qui residua corporis dominici, quæ in sacrario relicta sũt, consumunt: non statim ad percipiendos communes cibos conueniant, ne putent sacræ portionis miscere cibum, qui per aqua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

liculos digestus in secessum effunditur, sed hoc non diceret, nisi descenderet in uentrem: ergo, &c. ITEM. Beda ibidem. Si quis per uoracitatem, uel ebrietatem Eucharistiam euomuerit quadraginta diebus pœniteat: sed non uomitur, nisi qd traiicitur: ergo, &c. ITEM. Corpus Christi coniunctum est illis speciebus, quandiu manent sub formis suis: sed nõ statim transmutantur, imo descẽdunt in uẽtrem sub suis proprietatibus: ergo & corpus Christi cum eis.

ITEM. Corpus Christi aut uadit in uentrem, aut in mentem: non in mentem, quia solus Deus illabitur menti: ergo in uentrem.

ITEM. Pro quanto dicitur corpus Christi mãducari sacramentaliter? Si propter masticationẽ tantũ: ergo si quis masticet species, & spueret, diceretur sacramentaliter manducasse, qd falsum est: ergo oportet, ꝙ non solum fiat masticatio, sed etiam incorporatio: sed si species sine contento trãsimittuntur in uentrem, designãt habere sacramenti rationem: ergo propter hoc non erit manducatio sacramentalis: necesse est ergo ꝙ manducetur corpus Christi uerum.

ITEM. Quod inconueniens est, si descendat in uentrẽ: uidemus enim corpus lucis per oia transire incoinquinatum, nec aliqua refugit, nec munda, nec immunda: ergo similiter, imo multo fortiùs Christi corpus gloriosum.

Ca. 15. CONTRA. Matth. Omne, qd in os intrat, in uentrẽ uadit, & p secessum emittitur: sed corpus Christi non emittitur in secessum: ergo constat ꝙ ab ore non uadit in uentrem. ITEM. Amb. Non est iste panis, qui uadit in corpus, sed panis uitæ æternæ, qui animæ substantiam fulcit. ITEM. Ratione uidetur, ꝙ constat, quod corpus Christi nõ est cibus uentris, sed mentis: ergo non trãsit in uentrẽ, sed in mentem. ITEM. Si transit in uentrẽ, uadit ad officia uentris, quæ sũt digerere, & distribuere, & ad singulas partes transmittere, uel emittere in secessum: sed hoc est falsum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Corpus Christi nedum in uentrem hominis trãsitur: sed ibi etiãsq; manet, quousque species illæ ordinabiles sunt ad refectionem.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ in uentrẽ ire est dupliciter, aut quantũ ad substantiã, aut quantum ad cibandi efficaciã. Primo modo descẽdit aliquod corpus in uentrem, etiã si non sit cibus. Secundo modo non, nisi sit cibus. Similiter in mentem recipi est dupliciter. Aut quantum ad substantiam: & sic uadit illud, quod illabitur animæ: & hoc est solus Deus. Aut quantum ad efficaciã: & sic dicitur in mentem ire, quod ipsam reficit. Si ergo loquamur quantum ad cibandi efficaciam: sic certum est, quod corpus Christi nõ uadit in uentrem, sed in mentem: quia caro Christi non reficit uentrem, sed mentẽ, sicut ostendunt quatuor rationes ultimæ. Si autem loquamur quantum ad substantiam, sic certum est, ꝙ non uadit in mentem: sed utrum sic uadat in uentrem, dubiũ est propter diuersitatẽ opinionum. Vnde notãdum ꝙ quatuor fuerunt hic opi-

opiniones. Alij enim dixerunt, ꝙ non solùm in uentrem, sed etiam uadit, quocũque illę species deferuntur, salua natura illarum, siue in uentrem muris, siue in locum immundum. Aliqui dixerunt, ꝙ non solum in uentrem hominis uadit, sed etiã ibi manet, quamdiu species illæ sunt ordinabiles ad refectionẽ. Vnde dixerunt, ꝙ in uentrem uadit, & moratur, quousque refectionis operatio compleatur. Aliqui dixerunt, ꝙ ad uentrem peruenium quousque incipiant cõsumi, & amplius non morantur. Aliqui dixerunt, ꝙ solũ est cũ illis speciebus, quamdiu sunt cũ aliquo sensu, & uisu, uel gustu. Et hi dicunt, ꝙ idem sensit Hug. qui dicit. In uisu, tactu, & sapore tecũ est: & quamdiu sensus corporalis afficitur, præsentia corporis non aufertur: postquam sensus corporalis percipiendo deficit, deinceps corporalis præsentia quærenda non est, sed spiritualis retinenda: qa dispensatio completa est, perfectum est sacramentũ, uirtus manet, Christus de ore transit ad cor: melius est enim ut eat in mentem tuam, quam in uentrẽ. Ratio autẽ harum opinionum est hæc: omnes enim in hoc consentiunt, ꝙ tandiu est corpus Christi in illis speciebus, quãdiu est ratio sacramenti. Dicunt ergo primi, quod species panis cõsecrati tandiu est sacramẽtum, quandiu est species panis, cum uirtus consecrationis ipsam respiciat secundum quod est panis: ideo numquam desinit, illa proprietate salua: & ex hoc oritur positio prima. Alij uero dicunt, quòd ratio sacramenti tandiu saluatur, quandiu species habilis est ad refectionem humanam: ideo enim instituta est, & ad hoc ordinatur: & hoc patet, quando est extra, & in stomacho, quia ibi reficit: & ex hoc oritur secunda ratio. Tertij dicunt, quod tandiu saluatur, quousque recipiatur in vsum manducationis: & quando manducatio completa est, iam sacramẽtum non est, sed fuit: & ex hoc habet ortum tertia positio. Alij dicunt, ꝙ quia sacramẽtum est signum, & signum est quod se offert sensibus, ꝙ tandiu species est sacramentum, quamdiu nata est sentiri ab aliquo sensu: & ideo cum deficit perceptio sensuum, deficit ratio sacramenti, & præsentia corporalis. Quid autem in tanta diuersitate tenendum est, difficile est iudicare. Videtur tamen prima opinio, quæ dicit qd deferitur quousq; species deferãtur, nimis ampla, quia tunc & mus in uentrẽ traiceret, & in cloacam descenderet: ꝙ aures piæ abhorrent: & si diceremus, hæretici & infideles deriderent nos & irriderent. Similiter quarta opinio, quę dicit, quod deficit, deficiente sensu illatum specierum, uidetur esse nimis arcta: numquam enim secundum hoc posset dici corpus Christi sumi uere, cum non dicatur sumptus esse cibus, qui nõ percipitur, nec peruenit usque ad stomachum. Vnde nec uerbum Hug. intelligendũ est quãtum ad actũ sentiendi, sed quantum ad idoneitatem. Et propterea sensus non tantum est in gustu linguæ, sed etiam sentit ho-

Lib. 2. de sacramẽ. p. 8. ca. 12. & 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo descensum cibi, quousque quiescat in stomacho. DE DVABVS positionibus mediis, quæ sit uerior, non est facile iudicare, cum utraque multum sit probabilis. Probabile enim est, q̃ sumptione completa, & manducatione, cum iam sacramentum habuit finem suũ, propter quẽ erat, desinit esse sacramentum: & hoc dicit Hug. de sancto vict. & uidet hoc sensisse. Dicit enim sic. Postquam manducasti, si corporalem præsentiam Christi quæris, in cœlo quære, ibi est ad dexteram patris. Et hoc uidetur satis probabile: quandiu enim Christus est sub speciebus illis, est adorandus: sed stultus esset, qui adoraret Christum in uetre manducãtis. SECVNDVM hanc positionem satis patet responsio ad obiecta exceptis his, quæ de commistione, & uomitu obiiciuntur, ad quæ potest responderi. AD PRIMVM, quòd decretum non dicit, quòd commisceantur, sed commisceri putentur. AD SECVNDVM uerò, quod dicit Beda, quòd aliquis uomit, hoc dictum est de specierum uomitu, & pœna imposita non est, nisi quia species illæ fuerunt contentiuæ dominici corporis: & ideo in magna reuerentia sunt habendæ, maximè q̃a fuerunt sanctissimis simbolis consecratæ: & ideo comburuntur, & cinis debita reuerentia reseruetur. Ille autẽ, qui uomit, graniter punitur, quia quantum in se est, uomit corpus Christi, & sic de illo dicendũ esset, ac si proiiceret in cloacam. Sic potest ista opinio satis probabiliter sustineri.

NIHILOMINVS tamen alia uidetur securior, & auctoritatibus magis concordare, q̃a corpus Christi cum illis speciebus descendit ad stomachum, & sub illis est, quamdiu illæ sunt sub propria forma: & habent rationem reficiendi, & secundum ordinationem ad refectionem humanã sacramentum erat. Vnde concedunt, quod corpus domini est in stomacho, quia ibi sunt species, ut cibus, & ideo si euomuntur species, euomitur Eucharistia: & si species possit ab aliis discerni, sumenda esset. Si autem species istæ trãseãt stomachum indigestæ propter aliquam infirmitatem, sunt tunc extra proprietatem refectionis: & ideo si uadant in secessum, non est ibi corpus domini. Vtrũ autem hoc sit uerum, nescio; tamen securum mihi uidetur, q̃ si quis euomat species perceptibiles, magna reuerentia est exhibenda: & magna diligentia adhibenda, ne quis euomat: & periculum est ei dare, de quo præsumitur, quod nõ possit tenere. SECVNDVM hanc positionem satis patet responsio ad obiecta. Pœna autem imponenda euomentibus determinatur satis De consecratione distinctione secunda.

DI-

DISTINCTIO DECIMAQVARTA.

PARS PRIMA.

De Pœnitentia in generali.

POst hæc de pœnitentia agendum est. Pœnitentia longè positis a Deo necessaria est: ut appropinquent. Est enim (ut ait Hieron.) secunda tabula post naufragium: quia si quis uestem innocentiæ in baptismo perceptam peccando corruperit, pœnitentiæ remedio reparare potest. Prima tabula est baptismus, ubi deponitur uetus homo, & induitur nouus. Secunda, pœnitentia, qua post lapsum resurgimus, dum uetustas reuersa repellitur, & nouitas perdita resumitur. Post baptismum prolapsi per pœnitentiam renouari ualent: sed non per baptismum. Licèt homini sæpius pœnitere: sed non baptizari. Baptismus tantùm est sacramentum: sed pœnitentia dicitur, & sacramentum, & uirtus mentis. Est enim pœnitentia interior, & est exterior, Exterior, sacramentum est: interior, uirtus mentis est: & utraque causa salutis est, & iustificationis. Vtrum uerò omnis exterior pœnitentia sit sacramentum, uel si non omnis, quæ hoc nomine censenda sit, consequenter inuestigabimus. A pœnitentia cœpit Ioannis prædicatio dicentis, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum. Quod autem præco docuit, illud post ueritas prædicauit, exordium sumens sermonis a pœnitentia. Pœnitentia dicitur a puniendo, qua quis punit illicita, quæ commisit. Pœnitentiæ uirtus timore concipitur. Vnde Isaia. A timore tuo domine concepimus & peperimus spiritum salutis. Est autem pœnitentia (ut ait Ambr.) mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Item Gregor. Pœnitere est anteacta peccata deflere, & flenda non committere. Nam qui sic alia deplorat, ut alia tamen committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriæ quis defleat, & adhuc auaritiæ æstibus anhelat?

Cõmune ad 3. et Esaiæ post medium. tom. 5. et to. 1. epist. de ꝓgenit. seruãdam in med. eiusdẽ.

Mat. 3

Esa. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEterminatis tribus partibus principalibus, in quibus Magister egit de tribus sacramentis. Hic incipit quarta pars, in qua agit de sacramento Pœnitentiæ. Diuiditur autem hęc pars in duas. In prima parte agit de pœnitentia in generali. In secunda agit specialiter de eius partibus. infra Dist. xvi. *In perfectione autem pœnitentiæ, etc.*] Prima pars habet duas. In prima Magister determinat ueritatem. In secunda elidit duos errores circa pœnitentiam, infra eadem Dist. ibi. *Hæ uerbis quidã uehementius, &c.*] Prima pars habet tres partes. In prima determinat ordinem ipsius ad baptismum. In secunda parte determinat eius multiplicitatẽ. ibi. *Baptismus tantum est sacramentum, &c.*] In tertia post distinctionem multiplicitatis ponit notificationes pœnitẽtię uirtutis. ibi. *Pœnitentia dicitur a pœnitendo, &c.*] Vbi ponit rationem a parte nominis, & a parte rei.

Dub. 1 SEcunda tabula, &c.] Obiicitur contra hæc Hiero. uerba. Cũ enim secundum dicatur respectu primi, & prima tabula sit baptismus, & secunda pęnitentia: tunc uidetur, ꝙ secundum sacramentum sit pœnitentia: ergo male ordinat Magister quarto loco. Item. Quero a te pro quanto dicitur pœnitentia tabula, & quid est naufragium. Si tu dicas, ꝙ est casus in mortale: tunc uidetur, ꝙ sit prima tabula: quia si quis cecidit per mortale, necesse est recurrere ad pœnitentiam. Respon. Dicendũ, ꝙ mare est mundus iste secundum illud Psal. Hoc mare magnum, &c. nauis per quam homo trãsit super undas huius maris est gratia S. S. Vel nauis est ecclesia, quę iuncta est glutino charitatis secundũm illud Prouer. Facta est quasi nauis institoris. Naufragium uerò fuit corruptio, & fractio in Adã, in qua fractione omnes filii eius iactati sunt super undas huius maris ꝑ concupiscentiã, & per pœnam. Ab hoc naufragio primò liberatur hõ per baptismum, qui restituit innocentiam, & gratiam ꝑdiram: & ideo est prima tabula: & quia frequenter reiinquunt plures gratiam baptismalem, & illam tabulam, per quam liberabantur in undis maris, & ꝑ illã amplius non possunt se defendere: ideo indigent secunda: & hæc est Pœnitentia: utraque tamen dicitur tabula, quia sustinet, ne quis periclitetur per culpam: non tamen ita ponit in tuto, sicut erat homo in statu innocentiæ. Quod ergo obiicitur, ꝙ secunda tabula, ergo secundum sacramentum, non uaiet: quia non omne sacramentũ est tabula: quia non omne liberat a naufragio. Et est simile: hic est secundus Archidiaconus: ergo est secunda persona in hac ecclesia. Quod quæritur, quid uocatur naufragium? dicunt aliqui, quod quilibet casus in mortale: & quia duplex est differentia mortalis, scilicet originale, & actuale: ideo duplex tabula, scilicet baptismus, & pœnitentia. Melius tamen potest dici, quod humana natura sit naufragium in Adam: nobis autem data est tabula baptismi, quæ nos sustẽtat

Ps. 103.

Cap. 1

tat per innocẽtiam: & quia hoc sacramentum iterari nõ potest, ideo datur aliud sacramentum, & hoc est pœnitentia.

Dub. 2. *Pœnitentia dicitur, &c.*] Cõtra Est enim pęnitentia interior, & exterior: ergo similiter est uirtus, & sacramentum baptismus, quia est baptismus interior, & exterior. Item. Pęnitentia interior est res huius sacramenti: sed nulla uirtus est res sacramẽti: quia distinguitur gratia uirtutum, & gratia sacramentorũ: ergo &c. Respon. Dicendum, ꝙ illa non est tota ratio, quod pęnitẽtia interior sit uirtus: sed quia est pęnitentia interior, q̃ non tantum dicit gratiam, uel actum gratiæ: sed concernit actum lib. arb. & ideo est uirtus: non sic baptismus: differt autẽ pęnitẽtia interior, ut est uirtus, & res sacramenti. Primo enim modo est contra dehabilitationem culpæ, secundo contra uulnerationem naturæ.

Dub. 3. *A pœnitentia incepit, &c.*] Cõtra. Videtur enim, ꝙ debuit incipere a baptismo: quia pęnitentia est secunda tabula: sed baptismus prima. Respõ. Dicendum, ꝙ incepit prędicationem a pęnitentia uirtute, non sacramento: & pęnitentia uirtus in adultis prędcedit baptismum: & quia prædicabat adultis, ideo recte incepit a pęnitentia. Obiectio uero cadit de pęnitẽtia secũdo.

Dub. 4. *Est autem pœnitentia, &c.*] Videtur ista Ambr. diffinitio non esse conueniens, quia Philosophus dicit, ꝙ peccat, qui diffinit illud, quod est in quiete, per id, quod est in actu, & motu; sed pęnitentia dicit habitum, plangere actum: ergo &c. Itẽ. Obiicitur de alio membro, quod dicit, Plangenda iterum non committere. Aut enim refertur ad idem tempus, aut ad aliud. Si ad idem: tunc super fluit, quia nemo dum peccata plangit, in eodem tempore peccata cõmittit simul, & semel. Si ad aliud: ergo pęnitentia excludit iterationem culpę: ergo & iterationem pęnitentię. Iuxta hoc quęritur, cum multę diffinitiones pęnitentię assignentur, & unius rei una sit diffinitio, quomodo differenter assignantur. Respõ. Ad primum dicendum, ꝙ (sicut uult Philosophus) habitus cognoscũtur per actus; & quoniã pęnitentia est habitus, ideo per actum rectè diffinitur: & per actum, qui est de esse pęnitentię, & qui est principalis: & iste est plangere commissa. Et ꝑ actũ, qui est de bene esse, siue de perfecto esse; & iste est plangenda non committere: uel per actum duplicem principalem, & annexum. Quod obiicitur, ꝙ malè diffinitur per actum. Dicendũ, ꝙ actus non accipitur, ut in motu, sed ut inquiete. Dicitur.n. pęnitentia plangere, non quia pęnitentia semper sit in actu plãgendi: sed quia habilis est ad plãgendum; & sic accipitur, ut in quiete. Ad aliud, quod obiicitur, ꝙ potest referri ad idem tẽpus, uel ad aliud. Si ad idem tẽpus: tunc non stat pro actu non committendi ꝙ sed pro affectione, ut scilicet quando pęnitemus, uelimus iterum non committere, uel non uelimus; sicut illi, qui de uno peccato pęnitẽt, & de alio non pęnitent; & ita non

Iuxta illud: Res sentus se

hẽt ad esse: ita & ad qd qd: Potest etiam colligi ex diffinitione motus.

colligit ex 2. Metaph. 49. & ex 9 Metaph. 20. et ex cõ. magna in prol. 1. Posterio. & ex 2. de Anima tex. cõ. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non excludit casum sequẽtem: sed malam uoluntatem presentem. Si autem referatur ad futurum, sic pœnitentia diffinitur nõ quælibet: sed pfecta, & secundũ statum perfectionis, & utilitatis. Ad illud, quod quæritur de diffinitionibus. Dicendum, ꝙ pœnitentia potest tripliciter notificari, scilicet per actum principalem, per actum principalem & annexum, & per effectum. Secundum primum modũ tres dantur diffinitiones differentes solũm uoce, uel maiori expressione. Prima est in Glo. Matth. Prima uirtus est per pœnitentiã &c. Vnde talis trahitur notificatio. Pœnitentia est prima uirtus perimens hominem ueterẽ. Secunda est Ambr. Pœnitentia est dolor, & amaritudo animæ pro peccatis, quæ quisque commisit. Tertia August. Pœnitentia est quædam dolentis uindicta semper puniens in se, quod doleat commisisse. In omnibus his rationibus patet, ꝙ est diffinitio per actum principalem, q̃ est dolere de commisso. Quantùm ad secundum modum dantur tres aliæ, quæ habentur in litera, differentes similiter secũdùm maiorem expressionem. Prima est Ambros. Pœnitentia est præterita mala plangere, & plãgenda, &c. Secunda est Gregor. Pœnitentia est anteacta mala deflere &c. Tertia Magistri. Pœnitentia est uirtus, uel gratia, qua commissa mala cum emendationis proposito &c. In omnibus istis rationibus non tãtùm ponitur actus principalis, qui est plangere, & odire culpã perpetratam: sed etiã annexus, scilicet nolle aliam perpetrare. Quantùm ad tertium modum dantur aliæ tres differentes similiter secundùm maiorem expressionẽ. Prima a Damasc. Pœnitentia est ab eo, quod est prẽter naturam, in id, quod est secundùm naturam cõuersio. Secunda in Glo. Matth. Pœnitentiam agite, Pœnitentia est correctio malæ mentis. Tertia Aug. in Lib. 5. respõsionum. Pœnitẽtia est quædam res optima, & perfecta omnes defectus reuocans ad perfectum. In omnibus illis rationibus tangitur secundùm plus, aut minus effectus pœnitentiæ, qui est animam reparare: & sic patet quæsitum de differentia diffinitionum, quæ dantur de pœnitentia.

cap. 3.

cap. 5.

Aug. 5. lib. pœnitẽtiarum Tom. 7.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An pœnitentia sit uirtus?

AD intelligentiam huius partis q̃ritur de pœnitentia uirtute: & circa hoc duo principaliter quæruntur. Primò q̃ritur de ipsa absolutè. Secundò in comparatione. Circa primũ quæruntur tria. Primò quæritur, utrum pœnitentia sit uirtus. Secundò, dato quòd sic, quæritur, utrum sit uirtus generalis, an specialis. Tertiò quæritur, utrum sit uirtus theologica, uel cardinalis.

CIRCA primã proceditur sic. Matth. Pœnitentiam agite. Glos. prima uirtus est per pœnitentiam perimere ueterem hominem: hoc ipsum dicit Magister in litera. ITEM. Sicut dicit Philosophus, uirtus est, quæ habentem perficit, & opus eius bonum reddit: sed talis est pœnitẽtia: ergo est uirtus. ITEM. Nullus actus est laudabilis, nec meritorius nisi actus uirtutis: sed pœnitere est laudabile, & meritorium: ergo est actus uirtutis: sed est actus pœnitentiæ: ergo pœnitentia est uirtus. ITEM. Nihil expellit uitium, & peccatum nisi gratia, uel uirtus: sed pœnitentia expellit hoc: ergo pœnitentia est gratia, uel uirtus: sed non est gratia: quia gratia dicit pure, quod a Deo est: pœnitẽtia autem actum nostrum: ergo, &c. ITEM. Pœnitere non ideo bonum est: quia præceptũ: sed magis econuerso: ergo per se bonum: & iterum arduum, & difficile est modo debito pœnitere, & circa ipsum contingit errare: ergo necessariò indigemus uirtute ordinãte ad hoc: sed hæc nõ est nisi pœnia: ergo &c.

Lib. de uera, et falsa pœnit. Tom. 4 & lib. de pœn. medicina. To. 9. et ad Seleucianam epist. 108. in fine. To. 2.

CONTRA. Sacramentum, & uirtus ex opposito diuiduntur: sed pœnitentia est sacramentũ: ergo non est uirtus. Si dicas, ꝙ pœnitentia dupliciter accipitur: & secundùm duas acceptiones est uirtus, & sacramẽtũ. QVAERITVR, quare magis pœnitẽtia, quãm baptismus, uel aliud sacramentum. ITEM. Pœnitentia est passio: sed omnis uirtus (ut dicit Philosophus) est habitus: ergo pœnitentia non est uirtus. ITEM. Oẽs uirtus hẽt obiectum bonum, sicut scientia uerũ: sed pœnitentiæ obiectum est peccatum: pœnitens n. non pœnitet rẽte nisi de culpa: ergo &c. ITEM. Oẽs uirtutes sunt connexæ, & manent aliquo modo in patria, & fuerunt in Christo, & in primo homine: sed pœnitentia non fuit in Christo, nec in primo homine, nec etiam erit in patria: ergo &c.

2. Ethi. cap. 2. & 6.

RESOLVTIO.

Necdũ pœnitentia uirtus est: sed gratia, sacramẽtum, actus, passio, id quæ analogicè: iuxta diuersas naturas, quas in ea reperire est.

RESPON. Dicendũ, ꝙ circa hoc multiplex opinio fuit. Quidã. n. dicere uoluerunt, ꝙ pœnia nõ est uirtus: sed actus uirtutis: non unius: sed oẽtum: & concurrunt oẽs ad hũc actũ, sicut oẽs corde citharæ ad unũ sonũ secundùm regulã tãgentis: sic oẽs uirtutes secũdùm dictamẽ prudẽtiæ. Sed ista positio, nõ est conueniens: si. n. iste actus est bonus, & difficilis, & circa quẽ contingit errare: sicut ira p zelum est habitus, quo hõ irascitur uitiis alienis: sic pœnia est habitus, quo hõ irascit uitiis ꝓpriis. Si. n. non esset habitus: tunc non diceretur habere pœniam, nisi actu pœnites. Secunda opinio fuit, ꝙ est habitus nõ uirtutis, sed gratiæ: nec tantùm nominat gratiã secundùm substantiã, sed etiã secundùm actũ, ut sicut gratia baptismalis dicitur innocentia, sic gratia iustificationis pœnitentia. Sed hæc positio nõ debet stare, quia gratia non dirigit lib. arb. ad aliquem motum speciaiẽ per se, nisi mediante uirtute, qã facit pœnitentia. Tertia positio est, ꝙ pœnitẽtia est uirtus, sed non est uirtus nisi extenso nomine uirtutis. Nã uirtus, ꝓprie est in dirigẽdo ad bonum: uirtus enim est qualitas mentis, quia rectè uiuitur: sed pœnia reuocat a malo. Sed hæc positio non uidetur adhuc sufficiens

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo ex hoc dignus est puniri.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur in contrarium, quod effectum habet generalem. Dicendum, ꝙ illud est uerum ratione connexionis uirtutum, quia omnes defectus reparat: & magis est uerum de ipsa, quam de alia, qa aliorum actus est in formando, sed actus pœnitētiæ est in reformando. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̄ eiusdem uirtutis est gaudere de aliquo, & de opposito tristari. Dicēdum, quod uerum est imperatiuē, sed nō elicitiuē: & hoc patet: qa charitas dictat, & imperat fugere peccatum; sed tamen timor elicit motum fugæ. Alterius enim uirtutis est imperare, & alterius elicere: ut obedientia dictat Deo obediendum in hoc præcepto, Non mœchaberis, & continentia elicit. AD ILLVD, quod obiicitur de obiecto. Dicendum, qd̄ & si nō cōtrahatur ad speciale peccatū, tamen illud cōsiderat sub specialī, & propria ratione, hoc est inquantū ad se perpetratū, & Dei offensiuū, cui uult recōciliari, & emendam facere: & iō est uirtus specialis: qa uirtus ponit specialis, uel generalis, nō ratione obiecti, quod est materiale, sed secūdum qd̄ habet rationē motiui.

QVAESTIO III.

An pœnitentia sit uirtus Theologica, uel cardinalis.

VTRVM sit uirtus theologica, uel cardinalis. Et ꝙ theologica, uidetur: quia pœnitentiæ est reconciliare Deo, & detestari peccatum inquantum Dei offensiuū: ergo respicit ipsum Deū non tantum ad finem, sed etiam in ratione obiecti: sed omnis talis uirtus ē theologica: ergo &c. ITEM. Videtur ꝙ sit charitatis: quia pœnitētiæ est detestari peccatum: quia peccatū est Dei offensiuum: sed non detestatur aliquis separationem ab aliquo, nisi quia diligit cōiungi cū eo: sed hoc est charitatis: ergo pœnitentia est charitas. ITEM. Eadem ut naturali, qua homo refugit malum, ne fiat: aspernatur, cum factū est: sed charitate refugit homo separari a Deo: ergo eadem refugit separationem iam factā: sed hoc est pœnitētiæ: ergo &c.

CONTRA. Quod sit uirtus cardinalis uidetur: qa omnis uirtus theologica secūdum actū suum transit in Deum, ut obiectū: sed pœnitentia non transit in Deū, ut in obiectū quantum ad actū penitēdi: ergo &c. ITEM. Quod sit iustitia, uidetur super illud Psalm. Sacrificate sacrificiū iustitiæ, &c. Glos. Quid iustius, quam ut suis quisq; peccatis potius, quam alienis peccatis irascatur: sequens per pœnitentiam, & satisfactionē Deo offerat? ITEM. Isido. Tunc iudicium homo de se sumit, quando per dignam pœnitentiam sua praua facta dānat: sed iudicium sumere, est iustitiæ: ergo &c. Psal. 4.

RESOLVTIO.

Pœnitentia uirtus cardinalis est: ad iustitiam propriè spectans.

RESPON. Dicendum, ꝙ hic duplex fuit opinio. Quidā.n. uoluerūt dicere, ꝙ pœnitētia non est aliud, q̄ charitas secundūm substantiā, differēs secūdūm statū. Dicitur.n. charitas inquantūm amat Deū: sed pœnitētia inquātūm resurgēsiō eius est detestari malū inquantūm Dei offensiuum. Sed certē si timor, qui facit declinare a malo, differt a charitate non uideo, quare pœnitentiam non differat: sed quia habitus cognoscuntur per actus, nō quoscumque, sed formales, siue elicitos, & primos. Norandū, ꝙ pœnitentiæ actus est detestari culpam, siue peccatum, quia Dei offensiuum: & hoc in reconciliationem, siue emendam: & quia hæc ratio est ipsius iustitię: dico ꝙ pœnitentia est uirtus cardinalis contenta sub iustitia. Sicut.n. fortitudo multos habet ramos, ab una radice procedentes, s. patientiam, perseuerantiam, fiduciam: quæ induant unam rationem: sic etiam iustitia, ut puta largitatem, pietatem humilitatem, obedientiam, pœnitentiam: quę forte sunt partes potentiales ipsius uirtutis iustitię, sicut melius patebit infra. S. Thō. 3. pa. q. 85. ar. 3.

Artic. sequēti per totum.

AD INTELLIGENTIAM āt obiectorū notandum, qd̄ uirtutes seinuicem adiuuant, & inuicem sibi imperant, sicut patet cō sideranti motus earum, ut patet. Aliquis.n. obedit ad hoc solum ꝙ pcipitur: & hoc est obedictiæ puræ. Aliquis obedit pcepto domini, qa amat eū: & hoc est obedictiæ imperatæ a charitate. Aliquis obedit ēt hoc pcepto continentię, quia diligit ipsam: & hoc est obedictiæ imperatæ, a continētia unde obedire sēper ab obedictia elicitur, aliquādo per se, aliquādo ab aliis imperata. Similiter patet in aliis, qa continere est actus elicitus a cōtinentia. Si quis āt cōtinet amore castitatis, talis actus est elicitus, & imperatus a castitate. Si qs amore Dei, sic est elicitus a castitate, & imperatus a charitate. Si propter pceptum Dei, sic est imperatus ab obedientia. Similiter dicēdum, qd̄ pœnitentia detestatur peccatū, aut qa Dei offensiuum, ut ei reconcilietur, & emēdet, & hoc facit secundūm se: aut qa a Deo separatiuum, & hoc facit imperata a charitate: aut qa spiritualis uirtutis corruptiuum, & hoc facit imperata, & adiuta a qualibet specialī uirtute; & sic patet, qd̄ proprie est iustitia, tamē contingit aliarum uirtutum motus sibi cōmisceri. AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod est theologica, quia habet Deum pro obiecto. Dicendū, quod falsum est, quia sicut obedientia proprie respicit Dei mandatum, & latria honorem Deo debitum: sic pœnitentia offensam Deo factam, & emendam faciendam. AD ILLVD patet responsio; quia ille motus est a charitate ꝙ modum imperantis, sed a penitentia per modum elicientis: unde quamuis charitas moueat ad detestandum, ꝙ separat a Deo: non tamen elicit, quia est ibi specialis difficultas, sicut i aliis actibus uirtutū: unde sicut charitas mouet nos ad omne bonum imperando, sed nō eliciēdo, immo speciales uirtutes sūt accessarię: sic in actu pœnitentiæ intelligēdum. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de uirtute naturali. Dicendum, qd̄ non est simile: quia uirtus naturalis non dicit tantā approximationem ad actū, sicut uirtus infusa, uel acquisita: & ideo magis diuersificatur, quā naturalis: & hoc patet quia plures uirtutes sunt in eadē potētia naturali: & ideo non sequitur, quod si naturalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ralis eadem est, quod propter hoc sit eadem uirtus moralis.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

In quo, ut in subiecto sit pœnitentia?

CONSEQVENTER quantùm ad secundùm articulum quæritur de pœnitētia in cōparatione. Et circa hoc quæruntur tria. Primò quæritur de ipsa per comparationem ad subiectum. Secundò quantum ad actum, siue originem. Tertiò quantum ad ordinem.

Lib. de uera et falsa pœnitētia. cap. 8. Tom. 4.

QVAE uis animæ sit subiectum virtutis pœnitentiæ: & ostenditur, ꝓ sit in vi animę irascibili. Aug. pœnitentiam diffiniens, dicit: ꝓ est quædā dolentis uindicta: constās autem est, quod uindicta est ipsius irascibilis, & uindictam appetere: ergo &c. ITEM. Super illud Psal. Irascimini etc. Gl. Quid iustius, q̄ ut suis quisq; irascatur peccatis potius, q̄ alienis: seq; puniēs per pœnitentiā, & satisfactionē, Deo offerat? ergo irasci peccatis est per pœnitentiam: sed constat, ꝓ irasci est ipsius irascibilis: ergo & pœnitere. ITEM. Ioan. Chrys. Perfecta pœnitētia cogit pœnitentem omnia libenter sufferre: sed hoc est ipsius irascibilis: ergo pœnitentia est in ui irascibili. ITEM. Pœnitere (sicut patet ex ratione nominis) est pœnā tenere: & ipse Aug. hāc ethymologiam ponit: sed uis, quæ respicit pœnam, & sustinet, est irascibilis: ergo &c. ITEM. Pœnitentia uirtus est non solùm secundum ꝓ respicit culpam: sed secundum ꝓ est in subiectum. s.

Psal. 4.

In Tract. de utilitate pœnitēn. Tom. 94

in hominem: qui offendit, ut puniatur, & per pœnā emenda fiat: & hoc patet per duo, quæ Magister dicit in litera. Dicit enim ꝓ pœnitentia dicitur a puniendo. Dicit etiam, ꝓ per pœnitentiam mala plangimus cum emēdationis proposito: ergo cum uirtus, qua uoluimus proximum peccātem puniri, sit in irascibili. s. ira per zelum: pari ratione, & pœnitentia erit in irascibili.

SED CONTRA. Videtur, ꝓ pœnitentia sit in synteresi: quia cuius est actus, eius & habitus: sed actus pœnitentię est gemere, & gemere est in synderesi: ergo & pœnitentia. Prima patet. Secūda probatur: qa scribitur Rom. Spiritus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus & Glos. dicit ꝓ spiritus est synderesis: ergo &c. ITEM. Videtur, ꝓ ī rationalis quia in ea ui est pœnitentia, cuius est agere pœnitētiam: sed agere pœnitentiā est ipsius rationis: ergo & pœnitentia. Prima patet. Minor ꝓbatur. super illud Psalmi, Spera in domino &c. Glos. idest de peccatis pœnitentiam agā. Et ut habetur in Glos. Quare tristis &c. ratio confortat animam sensualem: ergo ratio agit pœnitentiam: ergo &c. ITEM. Videtur, ꝓ in concupiscibili: quia opposita nata sūt fieri circa idē: sed delectatio, & tristitia sunt opposita, similiter dolor, & gaudium, amor, & odium: sed in pœnitentia est dolor, tristitia, & odium peccati, & horum opposita. s. amor, & gaudium sunt in concupiscibili: ergo & per prædictam regulam pœnitentia est in cōcupiscibili: nō ergo ī irascibili. ITEM. Videtur, ꝓ sit ī qualibet

Cap. 8.

Psal. 41.

Cap. 16

Psal. 36.

Ex prædictis. cap. de oppos.

libet ui animæ: quia q̄ mutuo se expellunt, habēt esse circa idem susceptibile: sed pœnitentia expellit oia peccata: ergo cū diuersa genera peccatorū sint à diuersis uiribus, pœnitentia non est in una ui, sed in diuersis.

RESOLVTIO.

Cum pœnitentia pertineat ad affectiuam animi partem: in facultate irascibili subiectatur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ circa hoc uarie opinati sunt diuersi. Quidam enim dixerunt, quod pœnitentia circuit omnes uires, quia expellit omnia peccata, & omnia deflet. Et quoniā pro omnibus deflet, & ad perfectum fletum concurrit motus omnium uirtutum: & ad expulsionem uitiorum concurrunt habitus uirtutum omnium: uoluerunt ꝓ pœnitentia in omnibus uiribus esset, tanquam iustitia generalis. Et hoc nituntur ostendere per Glo. super illud Isa. Venter meus ab Moab quasi cithara sonabit. Glos. interlinearis exponit, Sonabit plangēdo. Et Glo. ordinaria dicit. Sicut cithara compositum sonum nō emittit, si una chorda rupta fuerit: sic spiritualis uenter prophetæ si una chorda uirtutum rupta fuerit, dulces melodias non resonabit. Et ex hoc uolūt habere, quod similiter est in luctu pœnitentiæ: & ita qd̄ pœnitētia sit in omni ui: & ideo dicūt, quòd pœnitentia diffinitur per actus diuersārū uiriū: & dicunt, ꝓ ei respōdet actus uiriū diuersārū. Satisfacit. u. pœnitens orando: & hoc est rōnalis: ieiunādo: & hoc est concupiscibilis: miserendo, siue eleemosinam tribuēdo: & hoc est similiter cōcupiscibilis: pœnam sufferendo: & hoc est irascibilis. Sed ista positio partim supra improbata est.

Artic. præc. q. 2.

Sed enim pœnitētia est habitus specialis, & unus, ut supra monstratum est: & unus habitus in una est potentia: cum unum accidens sit in uno subiecto, & subiectum uirtutis sit potentia: necesse est ꝓ pœnitētia non in omnibus, sed in aliqua ui sit determinatè. Sed illud est, quod decipit ponentes, pœnitētiam in omnibus uiribus esse: quia pœnitētia ab omnibus imperat: & hinc est, ꝓ ad iuctum pœnitētiæ omnes uirtutes concurrunt ut annexæ: ergo uidetur, ꝓ pœnitentia sit in omnibus uiribus, & uirtutes cæteras complectatur. Istud etiam decepit eos, quia actū specialem, & proprium pœnitētiæ non respexerunt, qui non est cōmunis, sed alicuius specialis uis: & ideo hæc positio non est multum probabilis. SECVNDA positio est, ꝓ pœnitentia est in uide terminata: sed nō est aliqua triū uirium pdictarum: sed in ui superiori ad illas tres: & hanc uocant liberum arbitrium, in quo coniugatę sunt uis cognitiua, & motiua, & quòd imperat aliis uiribus: & ei non imperatur: & circa quod residet meritum ex parte nostra. Et quia uirtus a nulla potentia imperatur, quia etiam uirtus est ad merendum, posuerunt omnes uirtutes, & pœnitētiam esse in libero arbitrio, tam quam in subiecto. Quia uerò liberum arbitrium regit potētias inferiores, & per unam uirtutē potest regere multas potentias, sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut per iustitiam, & pœnitentiam: hinc est quod pœnitentia uidetur esse in inferioribus uiribus: uidetur etiam esse in pluribus, quãuis subiectiuè sit in una sola. Verumtamẽ (sicut alibi melius patet) liberum arbitriũ non dicit aliam potentiam ab his. s. rationali, concupiscibili, & irascibili, licet dicat per aliam modum, quia dicit per modum mouentis, & imperantis: sed iste potentiæ sunt ei obedientes, ita qd̃ eadem potentia inquantum libera, imperat sibi ut natura: & ideo si ista positio uelit dicere quod liberum arbitrium dicat potentiam secundum rem, & naturam distinctam ab his. s. rationali, concupiscibili, & irascibili, tunc eam non intelligo, nec credo, quod habeat ueritatem. Sed si uult dicere, quod nominent eandem potentiã, sed tamen secundum alium modum se habendi, hoc ego non nego. Sed adhuc remanet eadem dubitatio, si potentiæ animæ diuersæ sint, in qua sit secundum rem, quia uel oportet ad hoc uenire, quod illę tres potentiæ sint una potentia secundum rem, uel qd̃ liberum arbitrium sit potentia distincta ab illis: uel qd̃ omnis uirtus sit in aliqua istarũ triũ. s. uel in rationali, uel in concupiscibili, uel in irascibili, in quibus cõsueuerunt communiter a Doctoribus, & a Patribus nostris tres uirtutes theologicæ poni: cum actus harum uirtum immediate tendant in Deum: & certe, si theologicæ ibi reponũtur, quare non & cardinales secundum aspectũ earum ad inferius? TERTIA positio est, quòd pœnitentia est in rationali: & ratio huius positionis hæc est, quia pœnitentia est pars iustitiæ cardinalis: cum enim sit uirtus, & non sit theologica, necesse est quod reducatur ad aliquam uirtutem: cum ergo uirtus cardinalis sufficienter & secundum Sanctos, & secundum Philosophos diuidatur in quatuor, & pœnitentia non sit sub aliqua aliarum, constat quod pœnitentia (ut præmissum est) sub iustitia continetur. Iustitia autem cum sit habitus unus, non potest esse in pluribus uiribus: ergo necesse est q̃ sit in una. Rursus. Cum actus iustitiæ, qui est reddere unicuique, q̃ suum est, proprie sit rationis, quia iste est actus iudicialis, & ratio est iudex in regno animæ: dicũt q̃ iustitia est in rõne ut est iudex, sicut prudentia in ea ut est dux, siue consiliarius. Et quoniã ratio ut est iudex, imperat toti animæ: hinc est, quod iustitia cardinalis dicitur omnes uires animę circuire: & hinc est quod habitus continet, qui uidetur ad affectionem pertinere, sicut obedientiam, & pœnitentiam: & hinc est quod pœnitentia in una ui est, tamen multas circuire uidetur: & ideo in rationali est, ut est regitiua irascibilis, & concupiscibilis, ut moueat concupiscibilem ad gemendum pro culpa, & irascibilem ad puniendũ ipsam animã. Sed nec illud est multum rationale inspicienti, quod pœnitentia, quæ est in affectu maximè, & humilitas, quę est species iustitiæ, sit in rationali. Et ultrius. Habitus uirtutis non debet poni circa uirtutem imperantẽ, sed eliciẽtem. Nam in eliciendo est difficultas, & respectu illius, siue ratione illius est habili ratio: unde motus uirtutis non dicitur esse huius proprie, uel illius, nisi uirtutis elicientis: sicut si charitas imperet cõtinere, uel iustitia pugnare: tamen continere semper est continentiæ, & rectè pugnare est fortitudinis: Sicut ergo pœnitere non est nisi pœnitentię: sic & habitus est nõ in uirtute imperante, sed eliciente: hæc aũt non est uis rõnalis, sed uis affectiuæ, & maximè irascibilis, sicut patet ex rationibus prius uisis. Nam pœnitentia nõ tantum respicit uitium, qd̃ abominatur: quantum subiectu peccati, contra quod insurgit, & qd̃ insurgendo punit: & qd̃ nõ tam respicit culpam, siue offensam, quã etiam emedam: & ita emeda est in pœnæ sufferentia: & iõ rectè dicitur vindicta. ET IDEO est alia opinio, quod pœnitentia, ut est specialis uirtus, est in irascibili: hanc positionẽ credo probabiliorẽ. Non enim capio, quomodo pœnitentia in oibus uiribus esse potest, cũ iã habitus specialis. Sic nec secundum capio, qũo omnis uirtus sit in una ui, supposito q̃ potentiæ rationales sint plures, quæ sunt propriè ipsius animæ, ut rationalis, siue sint plures potentiæ, siue (ut dicunt alii) plures uires. Nec tertium, quo pœnitentia, & humilitas sint in ratione, cum dicant, quod est affectionis, ut etiã ipsa spes, uel charitas. Et ideo dicendum, q̃ cum pœnitentia de se dicat habitum affectionis, quod est in potentia affectiua: cum autem dicat affectionem odii, uel doloris, ut uindictę, & ut punitis: sicut patet ex multiplici auctoritate, & rõne in opponẽdo: & illud odium, quod est cum insurrectione, sit in irascibili potentia: dico q̃ ipsa pœnitentia est in irascibili. Si obiiciatur, qũo hoc potest esse, cũ sit species iustitiæ, iustitiã aũt necesse sit esse in una potentia, tamq̃ habitum unum: hæc aũt non potest esse irascibilis, quia magis est uis rõnis ius reddere, quam potentiæ irascibilis. Dicendum, q̃ ipsa iustitia est in tribus uiribus, secundum quod dicit Glo. super Gen. Quod comparatur iustitia Eufrati. Si obicias, qũo potest esse habitus unus, dico q̃ iustitia cardinalis potest esse habitus unus, non sicut conclusio particularis dicitur habitus unus, sed sicut una totalis scientia dicitur unus: ut Grammatica, quæ multos cõtinet habitus ꝓticuliares, & Geometria: sic & iustitia obedientiã, humilitatem, pœnitentiã, & largitatem, & ueritatem, & secundum istos habitus particulares potest esse in diuersis potentiis. Nã ueritas est in rõnali, & largitas in cõcupiscibili, pœnitentia, & humilitas in irascibili: uniuntur tñ oẽs in unẽ rõnẽ, quæ est reddere unicuiq; ius suum: & iõ subeunt rõnẽ unius uirtutis cardinalis. Si ergo iustitia cardinalis esset unus habitus particularis, & simplex omo, & indiuiusq; tũc haberet locum obiectio: quod cũ non sit, patet &c.

ADILLVD, ergo, quod obiicitur, quod sit in sinteresi. Dicendum, quod illud argumentum defiet, quia gemere nõ est synteresis ut eiectis, nec ut per

Tib. 2. dist. 25 & dein ceps

S. The. 3. p. q. 85. ar. 4. ter ep quod ẽ in nolãtate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectè imperantis: quia sic nihil potest imperare libero arbitrio. Sed potius est ut remurmurantis malo, & dictantis bonũ, quia naturaliter remurmurat de malo: & in hoc errare non potest. Et quoniam uirtus est in potentia, penes quã residet facultas, & imperiũ eliciendi actum: ideo non est in syntereſi, sed in libero arbitrio: libertas autem arbitrij non solũ est in ratione, sed etiam in concupiscibili, & irascibili, quia complectitur rationẽ, & uoluntatem: & uoluntas continet potentiam amandi, & detestandi secundum concupiscibilem, & irascibilẽ. AD ILLVD, quod obiicitur, quod sit in rationali. Dicendum, quod ratio dicitur multipliciter: tamen quantum pertinet ad propositum, dicitur communiter, & propriè. Communiter comprehendit totam portionem animæ diuisam contra sensualitatem, in qua ponuntur tres potentiæ, & sic accipitur in Glos. prædicta. Propriè accipitur pro potentia diuisa cõtra concupiscibilem, & irascibilem: & sic obiicitur, & sic non ualet obiectio. AD ILLVD, qd obiicitur, quod sit in concupiscibili propter hoc, quod odiũ est in eadẽ. Dicendum, quod odiũ dicitur dupliciter. Aut cum quadam displicentia, aut cum inflirrectione, & uindicta, & ira: & primum est in concupiscibili, secundum in irascibili: & tale est pœnitentia. Sicut enim per irã, & per zelum irascitur homo, & indignatur peccatis proximi: sic per pœnitentiam peccatis suis. AD ILLVD, quod obiicitur, qd sit in omnibus. Dicendũ, ꝙ expellere omnia uitia est dupliciter, uel per modum detestantis, uel per modũ informantis. Per pœnitentiã expelluntur omnia uitia per modum detestantis, & satisfaciendi. Sed per modum informãtis unumquodq; vitium expellitur per uirtutem sibi oppositam. Quod primo modo expellit, necesse est esse in eadem potentia: sed quod secundo modo, non: & sic patet illud.

S. Tho. tenet ꝙ pœnitẽtia, ut passio sit in cõcupiscibili, licet ut virtus in uoluntate.

QVAESTIO II.

An pœnitentia initium sumat ex timore?

DE origine pœnitentiẽ: & dicit Magister in litera, quod ipsa pœnitentia uirtus timore concipitur.

SED CONTRA hoc est, quia si est uirtus, est per infusionem: non ergo per conceptionem. ITEM. Cum conceptio non fit sine generatione, quare magis dicit concipitur, quàm generatur? ITEM. Quare magis timore, quam alio principio? uidetur quod magis amore, quia timor nascitur ab amore: ergo prima ratio generandi, & concipiendi est in amore: ergo &c. ITEM. Tam timor, quam amor est ex fidei cognitione: ergo deberet dicere, quòd fide concipitur. ITEM. Si timore, aut seruili, aut initiali, aut filiali. Non seruili: quia cum illo manet uoluntas peccandi. Non initiali, neque filiali, quia antequam habeat timorem filialem, uel initialem, necesse est, quod de peccato pœniteat. ITEM. Timor est donum: sed pœnitentia uirtus est ante dona naturali ordine: ergo ipsa non concipitur timore aliquo.

RE-

RESOLVTIO.

Pœnitentia non propriè generatur, sed concipitur: idq; per dispositionem suscipiendi eam.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ ergo pœnitẽtiæ uirtutis effectiua Deus est: sed dispositiua a nobis, quia qui creauit nos sine nobis, non iustificat nos sine nobis. Dispositio aũt hoc ordine ꝙ cedit. Primo necesse est Dei bonitatem, & iustitiã cognoscere, cui displicet oẽ malum, & inordinatio: & ab illa ostenditur, & nullo modo ma ũ relinquit impunitum: & se debet cognoscere aliquid fecisse, ꝙ suæ displicere debeat bonitati, & hæc est cognitio culpæ: & ex hoc cognoscit se homo ex diuina sententia obligatum ad pœnã. Necesse est etiã secundò cognoscere Dei misericordiã, qua paratus est oĩ reuertenti, & dolenti de culpa cõmissa sibi remittere, & indulgere. Ex prima cognitione generatur timor: ex secunda generatur spes remissionis: & ex his uoluntas reuertendi confederandi Deo, & satisfaciẽdi per gemitũ, & alias pœnas: & si incipiat facere qd in se est, dispositus est ad iustificationẽ. Ex hoc igitur patet rispõsio, qũo pœnitẽtiæ uirtus concipitur ꝙ dispositionẽ suscipiendi eã: & quare magis dicitur, concipitur, quã generãt: quia generare est efficientis, & principii effectiui, sed concipere receptiui. Ex hoc patet etiã, quare magis dicit timore, quã amore, quia peccator nõ habet amorem Dei, sed iui: & iste amor nunquã generat pœnitentiam, nisi quia timet: unde quamdiu amat, & credit, non refugit peccatum, sed quãdo timet: & ideo non cõcipitur fide, quia ante timorem non est pœnitentiæ seminariũ, quod est cessare a malo. Ex hoc etiã patet, quare magis timore, quã spe: quia timor concipit, sed spes promouet. Ex hoc patet ulterius, ꝙ concipitur timore seruili. Nec est inconueniens, quia conceptio ista nõ est per productionẽ in esse, sed per dispositionẽ, & præparationẽ: & ideo nõ oportet, quod pœnitentia sit cũ timore seruili: sed sufficit, ꝙ timor præparet ad pœnitentiam.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod pœnitentia est ante dona. Dicendum, quod est donũ spiritus sancti, cum quo est spũs sanctus sanctus, & datur: & hoc est gratiæ gratũ facientis, & de hoc uerũ est, quod obiicit. Et est donum, quod est sine spiritus sancti donatione propriè dicta, quę est per inhabitationẽ: & hoc donũ est gratiæ gratis datæ, & tale donum est timor seruilis: & hic antecedit uirtutes: & tali timore concipitur pœnitentia: & ideo non ualet obiectio.

QVAESTIO III.

An pœnitentia sit prima uirtutum?

DE ordine pœnitẽtiæ ad alias uirtutes, & ꝙ sit prima uirtus, uidetur. Matth. Pœnitentiã agite, Glos. Prima uirtus est per pœnitentiam perimere uetere hominem. ITEM. Ratione uidetur, quia prius est declinare a malo, quam facere bonum: sed per pœnitentiam est declinare a malo, per alias facere bonum: ergo &c. ITEM. Egressus uitii, *cap. 3.*

Bb 2 uir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uirtutis operatur ingressum: sed pœnitentiæ est peccata expellere: ergo &c.

CONTRA. Fides est fundamẽtum totius spiritualis machinæ secundum Apostolũ: & hoc patet rõne, quia prius est actus intellectus, quã affectus: sed fides dirigit intellectum, pœnitentia affectũ: ergo &c. ITEM. Cũ dicitur, pœnitentia uirtus prima, aut hoc est quantum informis, aut quãtum formata. Informis nõ, quia ipsa generatur ex fide, & spe, & timore, ut ostensũ est, uirtus enim pœnitentiæ timore concipitur. Si formata, Contra, oẽs simul infunduntur: ergo pœnitentia infunditur cum aliis: ergo &c. ITEM. Primus actus est uiuere; sed iustus ex fide uiuit, uel ex charitate, nõ ex pœnitentia propriè: ergo prius est charitas, & fides, quam pœnitentia. ITEM. Nulli displicet offensã alicuius, nisi quia diligit illũ: si enim odiret, placeret: ergo diligere Deum per naturam præcedit odium peccati: sed primũ est charitatis, secundum pœnitentiæ: ergo &c. ITEM. Naturaliter prius est intentio ad terminũ ad quem, quã separatio a termino a quo: sed charitas dirigit ad terminum ad quem, pœnitentia separata a termino a quo, s. peccato: ergo charitas prior.

Heb. 11.

Qõ ĩma diuiè p ced.

Rom. 1.

RESOLVTIO.

Ad informationem totius, uirtus, non est uirtus, quæ fide præcedat: sed ad eiusdem reparationem uirtus est, quæ pœnitentiam antecedat.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ prius dupliciter dicitur: uel secundũ substantiã, uel secundum usum. Secundũ substantiam oẽs sunt simul: secũdũ usum distinguendũ est. Aut enim secundũ imaginis informationem: & sic est fides prima: aut secundũ regressum, & reparationem: & sic actus pœnitentiæ est primus, q̃ immediatior est. Nã & si simul fiet motus lib. arbi. cũ contritione, q̃ quidẽ motus a pluribus dicitur motus fidei: tũ gratia adueniẽs p modũ reparantis, & expellentis culpã, immediate respicit motum, uel actũ pœnitentiæ. Sicut enim gratia prius culpã expellit p naturam q̃ habiliter ad bonũ: sic necesse est, q̃ hõ ex parte sua ĩ iustificatione primo aspnetur culpã, quã dirigat ĩ bonũ opus.

PERHANC duplicem distinctionẽ patet solutio ad primũ, & secundũ. Primũ, q̃ a fides est prima informãdo. Secundũ, q̃ oẽs uirtutes simul infunduntur, & simul sunt quãtũ ad substantiam, & essentiam.

AD ILLVD, quod obiicitur de actu uiuendi. Dicendum, quod prior actus est uiuificare, quã uiuere: unde & si fides, & charitas faciant uiuere, pœnitentiæ tũ est uiuificare: & sic potest dici prior. AD ILLVD, q̃ obiicitur, quod displicet offensio propter dilectionem. Dicendum, q̃ non est necesse actu præcedere dilectionem ipsam displicentiã, sed sufficit, quod comitetur in habitu. AD VLTIMVM dicendum, q̃ uerũ est, ubi eodẽ motu recedit, & accedit: sed in spiritualibus non tenet, ubi alio motu recedit a termino, & fertur in terminũ: tunc enim necesse est, quod primo resiliat, si uult accedere: uũ prius oportet exire domum, quam ire ad ecclesiam.

DISTINCTIO DECIMAQVARTA.
PARS SECVNDA.

Elidit errores illorum, qui dicunt, quòd pœnitentia non iteratur.

HIs uerbis quidam uehementius inhærentes, contendunt uerè pœnitentem ultra non posse peccare dammabiliter: & si graniter peccauerit, ueram non præcessisse pœnitentiã. Quod etiam aliis muniunt testimoniis. Ait n. Isid. Irrisor est et non penitens, qui adhuc agit, quod pœnitet. Nec uidetur deũ poscere subditus: sed subsannare superbus. Canis reuersus ad uomitum, & pœnitens ad peccatum. Multi lachrymas indesinenter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdã accipere lachrymas ad pœnitentiam cerno, & effectũ pœnitentiæ non habere: quia inconstantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc reuiuiscente usu, ea, quæ fleuerunt, iterando committunt. Esaias de peccatoribus dicit, Lauamini, mundi estote. Lauatur & mundus est, qui & præterita plangit, & flenda iterum non cõmittit. Lauatur, & non est mundus, qui plangit quæ gessit, nec deserit, & post lachrymas ea, quæ defleuerat repetit. Idem Aug. Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata. Nihil ualet ueniam a malis poscere, & mala denuo iterare. Item Gregorius. Qui commissa plangit, nec tamen deserit. pœne graniori se subiicit. Item Ambrosius: Reperiuntur, qui sæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo. Nam si uerè pœnitentiam in Christo agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut unum baptisma: ita est una pœnitentia. His aliisque pluribus utuntur in assertionem suæ opinionis. Sed Ambrosius dicit, Hæc uera pœnitentia est cessare a peccato. Et iterum, Magni profectus est renunciasse errori. Imbutos enim uitys animos exuere atq; emẽdare, uirtutis est perfectæ, & cœlestis gratiæ: & ideo sanè ita definiri potest, Pœnitentia est uirtus uel gratia, qua cõmissa mala cũ emendationis proposito plãgimus, et odimus,

Cap. 1.

In li. soliloquiorum de pœ. d. 3 3. c. inuit.

De pœ. d. 3. qui admi. 1

li. 2. de pœ. c. 10 to. 3.

Supopi. ad Cor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& plangenda ulterius commitere nolumus: quia pœnitentia uera est, in animo dolere, & odire uitia. Vnde illa uerba præmissa, Pœnitere est ante acta deflere, & flenda non committere: rectè sic accipi possunt, ut non ad diuersa tẽpora, sed ad idem referantur: ut scilicet tempore, quod deflet commissa mala, non committat uoluntate, uel opere flenda, quod innuitur ex uerbis consequentibus. Nam qui si alia deplorat, &c. Hinc Augustinus ait, Cauendum est, ne quis existimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & eleemosynis redimenda. In melius est enim uita mutanda, & per eleemosynas de peccatis præteritis propitiandus est Deus, non adhoc emendus quodam modo, ut ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, etsi miserando deleat commissa peccata, si non satisfactio congrua negligatur. Item Pius Papa, Nihil prodest homini ieiunare & orare, & alia religionis opera agere: nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis sic mentem reuocat, ut commissa plangat, & plangenda committere non uelit, nec satisfacere negligit, uerè pœnitet. Nec ideo non est uera pœnitentia, quia forte post, non de proposito, sed casu uel infirmitate peccabit. Ille autem irrisor est, & non pœnitens, qui sic commissa plangit, ut plangenda uoluntate uel opere commitere non desinat. Ille etiam, qui post lachrymas repetit, quæ fleuit, lauatur ad tempus: sed mundus non est, idest, illa munditia non est ei sufficiens ad salutem: quia est momentanea, non perseuerans. Item illud, Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat, sic intelligendum est: Inanis est, scilicet carens fructu illius pœnitentiæ, quam sequens culpa non inquinat. Illius enim fructus est uitatio gehennæ, & adoptio gloriæ. Mortificatur enim illa pœnitentia, & alia anteacta bona persequens peccatum, ut non sortiatur mercedem, quam meruerunt cum fierent, & quam haberent, si peccatum non succederet. Sed etsi de peccato succedenti pœnitentia agatur, & pœnitentia, quæ præcessit, & alia anteacta bona reuiuiscunt: sed illa tantùm, quę ex charitate

Aug. super Ioannem. 22. in Enchir. ca. 70. in Tomo. 3.

De pœn. d. 3. ca. Nihil prodest. Ang. et Isid. ser. monitis. ex dicta.

ritate prodierunt. Illa enim sola uiua sunt, quæ ex charitate fiunt. Ideoque si per sequentia peccata mortificantur, per subsequentem pœnitentiam reuiuiscere possunt. Quę uero sine charitate fiunt, mortua & inania generantur: & ideo per pœnitentiam reuiuiscere possunt. Quæ uerò sine charitate fiunt, mortua & inania generantur: & ideo per pœnitentiam reuiuiscere non ualent. Similiter intelligendum est illud, Nihil prosunt lamenta & cætera. Et illud, Nihil ualet, &c. Si enim replicentur peccata, nihil ualet ad salutem uel ad ueniam in fide præcedens lamẽtum: quia nihil relinquitur de uita munditia: quia aut peccata dimissa redeunt, ut quibusdam placet, cum replicantur: uel si non redeunt, eis tamen deletis propter ingratitudinem ita reus & immundus constituitur, cum adhuc in expiandis implicantur, acsi iam deleta redirent. De hoc tamen, s. an peccata redeant, post pleniùs agimus. Similiter nihil ualet ad salutem obtinendam, uel ad munditiam uitæ habendam, ueniam de malefactis poscere, & malefacta denuo iterare. Ita etiam intelligendum est illud, quod idem Augustinus alibi ait, Pœnitentia est quædam dolentis uindicta, semper puniens in se, quod dolet commisisse. Et infra, Quotidie doleudum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis uirtus. Pœnitere.n. est pœnam tenere: ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando. Ille autem pœnam tenet, qui semper uindicat, quod commisisse se dolet: Pœnitentia ergo est uindicta semper puniens in se, quod dolet cõmisisse. Quid restat nobis, nisi dolere in uita? ubi.n. dolor finitur, deficit & pœnitentia. Si uerò pœnitentia finitur, quid relinquitur de uenia? Tandiu gaudeat & speret de Dei gratia, quamdiu sustentatur a pœnitentia. Dicit enim dominus, Vade, & amplius noli peccare. Non dixit, Ne pecces: sed nec uoluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo seruabitur, nisi dolor in pœnitentia continuè custodiatur? Sed semper doleat, & de dolore gaudeat: & non sit satis, quòd doleat, sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat.

Aug. in li. de uera, & falsa pœnitentia. 8. i medio eius dẽ 1. to. 4. Eodẽ libr. Cap. 9.

Io. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Determinatur intelligentia dictorum.

De pœnitentia perfectorum, uel ad salutem sufficienti intelligendum est, quod supra dixit, scilicet, Pœnitentia est uindicta semper puniens, quod commisit: & alia huiusmodi. Illud uerò, Si pœnitentia finitur, nihil de uenia relinquitur: dupliciter accipi potest. Si enim iuxta quorundam intelligentiam peccata dimissa redeunt, facile est intelligere nihil de uenia relinqui: quia peccata dimissa iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex seruitute in libertatem manumittitur, interim uerè liber est, & tamen propter offensam in seruitutem postea reuocatur: sic & in pœnitentia peccata uerè dimittuntur, & tamen propter offensam, quæ replicatur, iterum redeunt. Si uerò non redire dicantur, sanè potest dici etiam sic nihil de uenia relinqui, non quod dimissa peccata iterum imputentur: sed quia propter ingratitudinem ita reus & immundus constituitur, ac si illa redirent.

De solemni, & unica pœnitentia.

Illud autem, quod Ambrosius ait, Reperiuntur, &c. Sicut unum baptisma: ita & una pœnitentia: non secundùm generalem, sed secundùm specialem morem ecclesiæ de solemni penitentia dictum intelligitur: quæ apud quosdam semel celebrata non iteratur. Item illud aliud Ambrosii, Pœnitentia semel usurpata, nec uerè celebrata, & fructum prioris aufert, & usum sequentis amittit: de solemni intelligitur. Solemnis ergo pœnitentia, ut Ambrosius in eodem ait, est quæ fit extra ecclesiam in manifesto, in cinere, & cilicio, quæ pro grauioribus, horrendisque ac manifestis delictis tantùm imponitur. Et illa non est iteranda pro reuerentia sacramenti, ut ne uilescat & contemptibilis fiat hominibus. Vnde Augustinus, Quamuis caute & salubriter prouisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina uilis uel minus utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat Deo dicere, Quare huic homini, qui post pœniten-

De pœ. d.3.ca. Reperiuntur.

De pœ. d.3.ca. si.§. pœnitentia ergo.

Ad Maced epi. 54. non longe a princi. in to.1.

tiam primam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Origenes quoque de hac solemni pœnitentia, quæ pro grauioribus criminibus iniungitur, ait. Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit, quæ non in crimine mortali, uel in blasphemia fidei: sed in sermonis, uel in morum uitio consistat: hec culpa semper reparari potest: nec interdicitur aliquando de huiusmodi pœnitentiam agere: sed non ita de grauioribus criminibus. In grauioribus enim criminibus semel tantùm pœnitentiæ conceditur locus. Communia, quæ frequenter incurrimus, semper pœnitentiam recipiunt, & semper redimuntur. Communia dicit uenialia peccata, & forte mortalia quædam alijs minus grauia: quæ sicut sæpe committuntur, ita frequenter per pœnitentiam redimuntur. Sed de grauioribus criminibus semel tantùm agitur pœnitentia, scilicet solemnis. Nam & de illis, si iterentur, iteratur pœnitentia: sed non solemnis: quod tamen in quibusdam ecclesiis seruari non consueuit.

Sup Leuitici. c. 25. Homil. 15.

In med. eiusdē, in to.1.

Auctoritatibus probat, frequenter peccata dimitti per pœnitentiam.

Quod uerò pœnitentia non semel tantùm agatur, sed frequenter iteretur, & per eam frequenter iterum uenia præstetur: pluribus sanctorum testimonijs probatur. Ait enim Augustinus scribens contra quosdam hæreticos, qui peccantibus post baptismum semel tantùm dicebant utilem esse pœnitentiam, ita: Adhuc instant perfidi, qui sapiunt plus quam oportet: non sobrij: sed excedentes mensuram: dicunt, Etsi semel peccantibus post baptismum ualeat pœnitentia, non tamen sæpe peccantibus proderit iterata: alioquin remissio ad peccandum esset incitatio. Dicunt enim, Quis non semper peccaret, si semper per pœnitentiam redire posset? Dicunt enim dominum incitatorem mali, si semper peccantibus subuenit: & ei peccata placere, quibus semper præsto est gratia. Errant autem: constat enim multum ei peccata displicere, qui semper præsto est ea destruere. Sed si ea amaret, non semper ea destrueret. Idem ad Macedonium, Intantum hominum iniqui-

In li. de uera, et falsa pœ. c.5. in initio in to.7.

Ad Ro. 12.

Aug. ad Maced. epi. 54. nō longè a princ. in to.2.

Mat. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas aliquando progreditur, ut etiam post peractam pœnitentiam, & post altaris reconciliationem, uel similia, uel graniora commitant. Et tamen Deus facit etiam super tales oriri solem suum, nec minus tribuit, quàm ante tribuerat, largissima munera uitæ & salutis. Et quamuis eis in ecclesia locus ille pœnitentiæ non concedatur: Deus tamen super eos suæ pœnitentiæ non obliuiscitur. Ex quorum numero si quis uobis dicat, Dicite mihi, utrum aliquid prosit ad uitam futuram, si in ista uita illecebrosissimæ uoluptatis blãdimenta contempsero, si me pœnitendo uehementiùs, quàm prius excruciauero, si uberiùs fleuero, si melius uixero, si pauperes largius sustentauero, si charitate ardentius flagrauero? quis uestrum ita desipit, ut huic homini dicat, Nihil tibi ista in posterum proderunt? Vade, saltem huius uitæ suauitate fruere. Auertat Deus tam immanem sacrilegamq; dementiam. Item. Ioan. Chrys. de reparatione lapsi, Talis mihi crede, talis est erga homines pietas Dei: Numquam spernit pœnitentiam, si ei sincerè & simpliciter offeratur: etiam si ad summum quis peruenitat malorum, & inde tamen uelit reuerti ad uirtutis uiam: suscipit libenter & amplectitur, & facit omnia, quatenus ad priorem reuocet statum. Quodq; est adhuc præstantius & eminentius, etiam si non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantulacunq; tamen & quantumlibet breui tempore gestam non respuit pœnitentiam: suscipit etiam ipsam, nec patitur quamuis exiguæ conuersionis perdere mercedem. Exemplis et hoc idem astrui potest. Dauid. n. per pœnitentiã adulterij simul & homicidij ueniam impetrauit: & graniter tamen postea deliquit in populi enumeratione, quod populi multitudo prostrata ostendit. Illud autẽ mirabile est, quod Angelo ferienti plebem, se obtulit dicens. Grex iste quid fecitẽ fiat manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto, statim sacrificio dignus iudicatur, qui absolutione æstimabatur indignus. Nec mirum si tali sua oblatione pro populo peccati sui adeptus est ueniam: cum Moyses offerendo se pro plebis errore peccata diluerit. His, aliisq; testimoniis pluribus euidenter ostenditur, per pœnitentiam non semel

Et hab. de pœn. d. 3. ca talis.

1. Reg. 11.
Ibidẽ.
Ambr. in Apologia.
Dauid. ca. 7. in fi. eiusdem in tom. 4.
1. Par. 21.
Exod. 32.

semel tantum, sed sæpius nos a peccatis surgere, & ueram pœnitentiam sæpius agi. Voluntarie enim peccantibus nobis, ut ait Apostolus, pro peccatis non relinquitur hostia, secunda scilicet, quia semel tantùm Christum oportuit pati: nec relinquitur secundus baptismus. Relinquitur uerò secunda pœnitentia, & tertia, & deinceps, ut Ioannes Chrysostomus super hunc locum ait. Sciendum (inquit) quod hic quidam exurgunt, horum uerborum occasione, pœnitentiam auferentes: quasi per pœnitentiam non ualeat peccator post lapsum resurgere secundò, & tertiò, & deinceps. Verum etiam in hoc pœnitentiam non excludit, nec propitiationem, quæ sæpe fit per pœnitentiam: sed secundum baptismum, & hostiam.

Hebr. 10.

Ad ca. 10. Ad Hebr. 10.

SVPRA egit Magister de pœnitentia in generali, determinans ueritatẽ, s. quid sit, & quomodo diuidatur, & ad sacramenta alia ordinetur. In hac parte ostendit duos errores, ex prædictis ortum habentes. Quorum unus est, ꝗ pœnitentia nõ iteratur. Alius est, ꝗ pœnitentia non potest fieri de uno peccato sine alio. Ideo diuidit hæc pars in duas. In prima elidit primum errorem. In secunda secundum. infrà Dist. xv. *Et sicut prædictis auctoritatibus etc.*] Prima pars habet tres. In prima ponit errorẽ cum confirmatione. In secunda respondet ipsorum auctoritatibus ibi. *His, aliisque pluribus utuntur.*] In tertia adducit multiplices auctoritates ad elidendũ istũ errorem ibi. *Quod uerò pœnitentia non tantum &c.*] Prima pars duas habet secundùm duo mẽbra erroris. In prima adducit auctoritates quæ ostendunt, ꝗ uera pœnitentia non est, a qua quis recidiuat. In secunda probat, ꝗ post recidiuum non est iteranda ibi. *Item Ambr. Reperiuntur, quæ sæpius &c.*] Simi iter secunda pars duas habet. In prima respondet auctoritatibus, quæ uidentur ostendere primam partem erroris. In secunda respondet auctoritatibus, quæ ostendunt secundam. ibi. *Illud autem, quod Ambr. ait &c.*] Similiter tertia pars diuiditur in duas. In prima adducit auctoritates ad improbationem illius erroris. In secunda exẽpla. Primum facit. ibi. *Quod uerò pœnitentia non semel &c.*] Secundum. ibi. *Exemplis etiam astrui potest.*]

LAuamur, &c.] Super illud dicit Isidorus. Lauatur, & non est mundus: qui plangit, ꝗ gessit, &c. Videtur malè dicere, qa lauare non est aliud q̃ mundificare: ergo lauari, & non esse mũdum non est aliud, quàm mũdificari, & non esse mundum, & ita sunt opposita. Item. Cum dicit, Lauatur, qui plãgit &c. aut intelligit de planctu exteriori, aut de interiori. Si de exteriori, tunc

Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc ex hoc nō lauatur. Si de interiori: tunc constans est, ꝙ uiuificatur, si ex corde hoc faciat: ergo est mūdus. Resp. Dicēdū, ꝙ differenter exponūt aliq. hūc locū. Quidā.n. dicūt, ꝙ dicitur lauari, & esse mūdū, sicut actus, & habitus: & sic q pœnitet, sed statim recidit, lauatur qdē, qa hēt actū pniæ: sed paulo post cadit: & ita nō hēt habitū: & ideo nō dicitur mūdus. Aliter exponitur, ꝙ dicitur lauari, & esse mūdū: sicut uia, & terminus, siue dispositio, & ꝓparatio ad aliqd. Fletus.n. & dolor attritionis disponit ad pniam: cum qs ergo dolet, & atteritur, lauatur: qa ad mundiciā disponitur: sed tamen dum recidit, se iterum inquinat: & ideo nō est mundus. Et est exemplum: si mulier pannum lauaret, & statim post aliquātulum lotionē in lutum immergeret. Vnde sermones sunt tropici, & sunt secundūm quandā metaphoram exponēdi. Qd̄ qritur, cuiusmodi sit illa lotio? dico qd̄ est interior, & non est contritionis: sed attritionis: uel si est contritionis, non tantum denominat mundum; quia non pseuerat, ut passio in tertia specie qualitatis.

Dub. 2. *Nihil prosunt, &c.*] Videtur Aug. hic falsum dicere: qa prosunt ad remissionē preteritorum peccatorū, qa saltē illa dimittūtur: aliqd ergo prosunt: nō ergo nihil. Itē. Si tu dicas (sicut Magister dicit) qd̄ nihil prosunt ad salutē, ergo pari ratione deberet dicere, ꝙ nihil prosit baptismus, cum replicantur peccata. Respon. Dicendum, qd̄ intelligit de replicatione habituali, qa nihil prosunt lamenta, cum est uoluntas replicandi, quia deest penitentiæ fundamentum: & ideo lachrymæ istæ sunt fictæ. Vel dicendum, sicut dicit Magister, ꝙ nihil prosunt ad salutē. Nec est simile de baptismo, quia quamuis ad salutem non prosit, quando peccata replicantur, prodest tamē ꝓp impressionē characteris: & quia cōferitur fundamentum omnium sacramentorum: ideo non est simile. De pœnitentia autem, cū homo peccat, nihil manet: & ideo iterari potest & debet.

Qui commissa, &c.] Videtur Greg. hic male dicere: quia plangere commissa non est peccatū: sed homo non subiicit se pœnæ grauiori nisi propter culpam: ergo &c. Item. Plangere bonū est & penale: ergo potius dispōnit ad gratiam, quam ad pœnā. Respō. Dicendū, ꝙ hoc non dicit de quocunq; fletu: sed hypochritarū, q in lachrymis exterius prætendunt sanitatem, & in corde portant iniquitatem: & isti peccant dupliciter, & quantum ad tales loquitur Greg. Aliter potest dici, ꝙ loqtur de eo, qui flet ordinate, & in detestationem culpę, quod pœnæ grauiori se subiicit non propter fletum, sed propter contemptum. Fletus.n. ille est ab aliquo dono Dei: & qui iterat peccatum, cōtemnit donum Dei. Præterea ipso fletu consideratur peccati enormitas: ideo cū iteratur, augetur offensa ꝓp actualem cōtestationem. Vnde sicut habitus scientiæ aggrauat, & tamē bonū est scire peccatum, & cognoscere ita considerare, & plāgere peccati

cati enormitatem est bonum, & si quis post hoc peccat, aggrauatur culpa per accidens.

Dub. 4. *Pœnitentia est uirtus &c.*) Videtur ista diffinitio Magistri nō esse conueniens: quia diffinitio totum esse rei debet indicare, & partes pœnitentiæ sunt cōfessio, & contritio, & satisfactio: unde uidetur, qd̄ non solum per actū contritionis, qui est plāgere, & odire peccatum, sed et per actus alios deberet diffiniri. Item. Pœnitentia est respectu præteritorum, & non respectu futurorū: ergo male diffinitur respectu futuri, cū dicit, Et plāgenda iterū non cōmittere. Resp. Dicendū, ꝙ actus principalis pœnitentiæ est actus cordis, & actus interior: & ideo per illū magis diffinitur: & ideo illum tangit explicitē. Vnde plāctus nō attenditur hic, quantum ad effusionem lachrymarum exteriorum, sed interiorū: quia istæ exteriores nō sunt de esse: sed de bene esse: nihilominus alios actus includit, cum dicit, cum emendationis proposito, quia emenda fit per confessionem, & satisfactionem: & quoniam pœnitentia secundūm qd̄ uirtus est, respicit emendam, & emenda nō stat cum iteratione culpæ: ideo ex consequenti respicit culpā non iterādam. Et ideo Magister diffinit per futurum: quia quamuis pœnitentia, ut est affectio, sit respectu præteriti, tamen pœnitentia uirtus etiā futurū respicit. Vnde in diffinitione pœnitentię tangit Magister tria hic actum. Vnus est actus pœnitentiæ secundum qd̄ pœnitentia: hic est dolere de culpa commissa. Alius est actus, secundūm qd̄ pœnitētia est uirtus: & iste actus est uelle emendare: & hunc tangit, cum dicit. Cum emendationis proposito &c. Et tertius est annexus utriq; scilicet nolle offendere, uel committere: & iste perficit utrumque. Nullus.n. uere pœnitet de preterito, nec proponit emendam facere, nisi proponat ultra non offendere.

Sed & si ille peccato &c.) Videtur secundūm hoc, ꝙ uiuificare sit actus pœnitentiæ. Sed contra. Videtur ꝙ magis iustitiæ, quia mortuū uiuificare non est aliud quam iustificare: sed iustificatio est per generalem iustitiam: ergo & uiuificatio: & hoc uidetur. Ezech. In iustitia, quam operatus est, uiuet, & non morietur. Item. Videtur ꝙ hoc sit fidei. Heb. & Abac. Iustus ex fide sua uiuit. Item. Videtur, ꝙ hoc sit charitatis: quia charitas est uita animæ, sicut dicit Augu. & magister Hugo de sancto Vict. Itē. Videtur multō magis esse gratiæ, quia uita diuiditur in uitam naturæ: gratiæ, & gloriæ. Resp. Dicendum, Sicut uiuere in naturalibus aliquando dicitur actus primus, aliquādo dicitur signū uitæ: sic etiam aliquando attribuitur uita ei, a quo est, aliquādo ei, in quo manifestatur. Dicēdum ergo, quod illud, quod uiuificat, proprie gratia est: illud autem per quod manifestatur, uirtus est. Potest igitur manifestari uita, ut in fieri, uel ut in facto esse. Si ut in fieri, sic attribuitur uirtuti pœnitentiæ, per quā manifestatur ipsa uiuificatio, quia in contritione percipiūtur signa expulsionis peccati. Si uero facto esse, sic pt manifestari uita quātū ad

Dub. 5.

Ca. 18.

Ca. 10.

Cap. 2.

Hug. li. 2. c. 13 c. p. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad intellectum; & sic per fidem captiuantem. Aut quantum ad affectum, & sic per charitatem uigorantem. Aut quantum ad affectum: & sic per iustitiam regulantem: & ita patet responsio, quare his attribuitur: & responsio ad obiecta, quia non attribuitur his uita tamquã principio, sed tamquam manifestatiuo; & talia possunt esse plura.

Dub. 6. *Pœnitentia est quædam &c.*] Videtur Aug. hic malè dicere, qa nullus in eadem causa potest esse reus, & iudex: ergo si quis peccauit, non potest rationabiliter se punire. Item: Homo magis tenetur ex charitate se diligere, q̃ alium: sed homo debet alii parcere, non uindicare: ergo nõ debet uindicare, nec uindictam de se exigere. Item. Vindicta est solius Dei: sicut dicitur Ro. Mihi
Cap. 12 uindictam; ergo pœnitentia est solius Dei, siue uindicta in pœnitentia. Respon. Dicendũ, q̃ ista ratio est conueniens, quia pœnitentia uirtus est ad destructionem ueteris hominis ordinata, & nemo potest uitam nouã inchoare, nisi repudiet veterem: & nemo potest domini amicus effici, nisi odiat, quod Deus odit: quia ergo Deus odit peccatum odio uindictæ, & ipsum peccatorem: ideo pœnitens etiam ipsũ debet odire, & de se ratione & uindictam expetere. Ad illud ergo quod obiicitur, quod nõ pertinet. Dicendum, q̃ non pertinet ad ipsum inquantum reus est iudicare: pertinet tamen iudicari inquantum reus est, & iudicare inquantum iustus. Vnde ipsa ratio conformata legibus æternis seipsam punit, ut conformis fuit legi peccati: & sic accipit auctoritatem a Deo, & nõ ipse punit, sed Deus. Item. Deus inseruit homini naturale iudicatorium, cui commisit regnum animæ iudicandum, & lib. arb. illi conformatum debet uindicare transgressionem & in seipso, nõ auctoritate sua, sed Dei, & naturalis iudicatorii, q̃ non errat. Cum ergo dicitur, quod non est idem reus, & iudex: uerum est idem secundùm idẽ. Quod obiicitur, quod debet parcere. Dicẽdum, q̃ & si homo debeat parcere iniuriam suam: tamen iniuria Dei est iudicanda ab eo, cui cõmissa est: & quia homo iniuriatus est Deo, ideo debet esse minister Dei in parte ista. Ex hoc patet ultimũ, quod uindicta est Dei: uerum est de uindicta, qua aliquis uindicat se, quia nullus debet se uindicare: sed debet uindicare aliũ de se, uel de alio. Vel dicẽdum, qd̃ Dei est tamquam principalis auctoris, hominis tãquam ministri.

Sed semper doleat, &c.] Videtur Augu. hic malè dicere: quia gaudium & dolor sunt opposita, & opposita non sunt nata simul inesse eidem: ergo impossibile est quod semper doleat, & gaudeat. Si tu dicas, q̃ dolor est de peccato, & gaudium de dolore: & sic non habent oppositionem. Contra. Videtur, quod habent oppositionem: quia siue de eodem, siue de diuersis impossibile est quod eadẽ anima simul sit tristis, & gaudens: ergo impossibile est qd̃ semper doleat, & gaudeat. Item. In dolore mouetur cor secundum contractionẽ, in gaudio secũdũ dilatationem.

nem. Sed non potest simul, & semel moueri oppositis motibus: ergo &c. Si tu dicas, q̃ gaudium est secũdũ: quid, & dolor simpliciter. Cõtra. Nulla est uirtus, in qua non sit delectatio: & si est uirtus simpliciter, est delectatio simpliciter: uirtus enim delectat suum possessorem. Item. Gaudium est de pœnitentia rei amatæ: ergo si pœnitens multum desiderat dolere, uidetur qd̃ si multum dolet, gaudet simpliciter. Respon. Dicẽdum, quod utrumque est in uere pœnitente. s. dolor, & gaudium: nec unum diminuit alterum: sed perficit: sicut uelle dolere desiderium doloris dolorem non minuit, immo auget: sic & gaudium: nam in pœnitentia eũ sit uirtus tantùm est dolor: sed dolor uoluntarius: & tamen quia habet q̃ amat, & desiderat, necessario gaudet. Ideo pœnitens cum habet dolorem, quem desiderat, gaudet: nec gaudium remouet dolorem, immo pficit: & simul est dolor, & gau-
Lib. 4. confess. dium: sicut Aug. de se dicit, q̃ solus fletus erat sibi dulcis, loquẽs de amico mortuo, & hoc erat propter doloris uehementiam: sic & in proposito. Quod ergo obiicitur, quod impossibile est simul inesse eidẽ &c. dici potest, quod uel non sunt in eadem potentia; sed in diuersis: ut dolor sit in sensualitate, & gaudiũ in ratione: & tũc nullum est impossibile, q̃ una uis gaudeat de dolore existente in alia. Vel dicendum q̃ sunt in eadem, ut secundum quod supra se cõuertitur de sicut non cum actu simplici; sed composito uis conuertatur supra peccatum, & supra doloremisic nec effectus. Vnde sicut in ratiocinatione dicimus, qd̃ est actus unus: tamen nullus cõuertit se supra plura, quæ diuersimode agnoscit: sic & affectus consequens sine aliqua repugnãtia diuersimodè afficitur: & sic patent obiecta.

Pœnitentia est uindictæ, &c.] Dub. 8. Dicit hic Magister, q̃ intelligitur de pœnitentia perfectorum. Contra. Videtur enim malè dicere Aug. quia si pœnitentia finitur, nihil relinquitur de uenia: ergo semper punire spectat ad omnes. Respon. Dicendum, q̃ perfectus dicitur dupliciter: aut quantùm ad temporis durationem, aut quãtùm ad status sublimitatem. Prima perfectio est, q̃ diuiditur cõtra incipientes proficientes secundùm profectum temporis. Alia perfectio cõsistit in operibus supererogationis. Magister autẽ intelligit de perfectione primo modo, & uocat perfectorum pœnitentiam, quę durat usque ad finem uitę: & de hac dicit intelligi illud Aug. q̃ semper punit. Notandum tamẽ, q̃ semper punire debet non simpliciter, sed quamdiu durat culpa: & sic patet illud.

Solemnis ergo pœnitentia, &c.] Dub. 9. Hic quatuor sunt notanda. Primo qualis sit, siue q̃ sit eius forma. Et dicendum, q̃ pœnitentia solemnis est pœnitentia addens super publicã, quia non tantùm est in manifesto, sed quia fit cũ solemnitate quadam. In capite enim quadragesimæ eiicitur pœnitens extra ecclesiã, nec admittitur usque ad diem cœnæ; & tunc etiam nõ communicat. Eiicitur autem a persona autentica sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut ab episcopo præsentibus sacerdotibus, qui nouerunt culpã. De hoc, l. dist. pœnitẽtes, & cap. sequen. Secundo notanda est ratio huius solemnitatis triplex. Vna est ad terrore aliorum: alia propter erubescentiã delinquentis: & tertia propter significationẽ eiectionis Adæ de paradiso. Vnde hoc debet cum crebris suspiriis denunciare episcopus: & ita eiicere, sicut Adam eiectus fuit de paradiso: & ideo non est iteranda, & de hoc habet. l. dist. pœnitentes, & c. sequ. & eadem. dist. c. si quis post remissionem. §. potest & aliter. Tertio notandum est, quod hæc pœnitentia non imponitur nisi pro graui, & enormi culpa: maximè pro culpa, quæ totam urbem commouit, sicut ibidem dicitur. Nec imponenda est sacerdotibus propter reuerentiam ordinis. Et potest quidem imponi publica pœnitentia pro peccato manifesto. Quarto notandum, quod pœnitens non reconciliatur solemniter nisi ab episcopo, uel sacerdote de mandato episcopi, præsertim in articulo necessitatis. Reconciliari autem potest in octaua Paschæ si bene pœnituerit, & habere ingressum ecclesiæ: sin autem manebit sic, usque ad finem uitæ; & de hoc habetur. xxviii. quæstione. ii.

Dub 10 *Quod tam u, &c.*] Obiicitur. Videntur enim tales ecclesiæ peccare, cum faciant contra rationẽ sacramenti, & signationis solemnis pœnitentiæ. Respon. Dicendum, q̃ hoc non est de necessitate pœnitentiæ; sed solum de benẽ esse: tamen ubi sunt geres duræ, hæc pœnitentia iteratur ex causa, ut duritia confringatur multiplici cõfusione, quæ unica non confundebatur: & uix talibus possit imponi pœnitentia occulta ita diuturna, quod susciperent, uel seruarent: ideo talis pœnitentia iteratur ex causa.

Quod uerò pœnitentia &c.) Videtur malè dicere, qui super illud Amos. Super tribus sceleribus Damasci, & super. iiii. non conuertam eum: Glos. ibi. Quarto eadem peccata committenti, nec pœnitentiam, nec indulgentiam se daturum denunciat; ergo non uidetur, quod frequenter, si tantùm ter. Respon. Dicẽdum, q̃ Hieronymus intelligit, q̃ primum peccatum sit contentire in corde, secundùm est facere in opere, tertium est uertere in consuetudinem: quartum est finaliter non pœnitere: & de hoc nec pœnitentiam dat, nec eniã, quia post mortem non est locus pœnitentiæ. Ab aliis tribus liberat, q̃ dat pœnitentiam, & ueniam simul: sicut probatur, & innuitur in resuscitatione trium mortuorum, quorum unum suscitauit in domo, aliũ in porta, & tertium in sepulchro.

Vide Dub. 8

Etiam si ad summum &c.) Videtur malè dicere Chrysostomus quia nullus est ita malus, quin adhuc possit peccare: ergo nullus est ita malus, q̃n adhuc possit fieri deterior. Item. In Psal. dicitur. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: ergo si est semper, & crescit, numquã est status quãtùm ad actum. Respon. Dicendum, quod hoc potest intelligi secundùm actum, ut ita sit malus, quod nullus peior: & quod non intelligatur secundùm potẽtiam: uel dicatur, q̃ hoc intelligitur secundum genus peccati, quod si aliquis peccet enormissimo peccato, adhuc Deus paratus est parcere, dũ est in uita: & hoc uocat summũ malorum. Quia est malũ cõtra gratiã diuinam, ut fornicatio: & est malum cõtra gratiã, & rõnem, ut periurium: & est malum contra gratiam, & rationem, & naturã, ut sodomiticũ, & illud est pessimum. Vel si q̃ aliud genus peccati sit peius, ut blasphemia i Deũ, siue spiritus blasphemiæ.

Psal. 73

Dub. 13 *Deliquit in populi &c.*] Videtur illud uerbum Augustini falsum, quia Moyses numerauit populum. Et similiter Saul. tamen neuter peccauit: ergo pari ratione, nec Dauid. ITEM. Dauid peccauit: ergo non debuit populus puniri; sed potius ipse, qui peccauerat. Respons. Ad primum. Dicendum, quod Moyses numerauit mãdato domini, & Saul propter expeditionem ad pugnam; sed Dauid propter superbiam, uolebat enim gloriari in multitudine populi numerosa. Quod queritur, quare puniuntur populus. Respondetur propter connexionẽ populi ad principem, propter quã etia puniti sunt filii Israel in peccato Acham. Vel potest dici, & melius, quod dominus punuit principem in populo, ut in eodem punireturur, in quo gloriabatur, sicut aliquis punitur in sua possessione. Aestimant tamen aliqui, quod iusto Dei iudicio permissum sit hoc, ut illi punirentur, qui adhæserant Absalon. Figura tamen, & instructio in hoc magna fuit, ut ostendatur quantùm maius prelatus, & eius peccatum obest subditis, & quantum eius oratio prodest in ipsius pœnitentia, & seueritate.

Nume. 26. 1. Reg. 11.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An contingat cadere à uera pœnitentia.

AD intelligentiã huius partis duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de iteratione pœnitentiæ. Secundò de effectu pœnitentiæ iteratæ. Circa primum quæruntur tria. Primò quæritur, utrum contingat cadere a uera pœnitentia. Secundò, utrum contingat per pœnitentiam resurgere. Tertiò, utrũ omnis agens pœnitentiam super culpam inueniat ueniam a Deo.

CIRCA primam quæstionẽ proceditur sic: & ostẽditur q̃ contingat a uera pœnitentia cadere exemplo Dauid, qui de peccato mortis Vriæ pœnitens, q̃ dominus eius pœnitentiã acceptauit; qui tamen post peccauit in enumerando populum. ITEM. Auctoritate domini Ioan. ubi dicit paralytico. Vade, & amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: sed nõ fuisset cõminatus malũ propter recidiuum, nisi posset cadere: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia pœnitentia habet esse in libero arbit. secundum statum uiæ; & hoc non est coactum: sed tale est uertibile; & per uertibilitatem potest cadere a statu gratiæ, & iustitiæ: ergo & pœnitentiæ. ITEM. Gratia

Iosue. 7

2. Reg. c. penu. Cap. 5.

baptismatis est maior, q̃ pœnitentiæ & confirmationis similiter: sed post uerã gratiã baptismatis, & confirmationis contingit cadere: ergo post gratiam pœnitentiæ.

CONTRA. Ambr. & August. sic diffiniunt pœnitentiã. Pœnitentia est perpetrata plãgere, & plangenda non committere: ergo si admittit, uel cõmittit post plangenda, prius non pœnituit. Si ergo pœnituit, patet q̃ ultra non cõmittet. Si dicas, quod refertur ad idem tempus, hoc supfluit, quia nemo in eodẽ tpe, in quo plãgit, peccata admittit.

Vide li. 2. de summo bono. c. 16 in prin. et de pœnit. dis. 3. c. Irrisor.

ITEM. Isido. Inanis est pœnitentia, quã sequens culpa inquinat: ergo si post peccat, prima pœnitentia fuit inanis: ergo ab oppositis si fuit uera, postea nõ peccauit. ITEM. Ratione vr, quia offensa est infinita: ergo & satisfactio si uera est, debet esse infinita: ergo cũ non sit infinita intensiuè, saltẽ est infinita durãtione: ergo si non semper durat, non est uera pœnitentia, nec satisfactio. ITEM. Vere pœnitentis est semper dolere: ergo eius semper est peccatũ detestari: sed semper detestanti gratiã impossibile ẽ resurgere: ergo uere pœnitentem cũ semper detestetur culpam, impossibile est cadere.

RESOLVTIO.

A vera pœnitentia in finem perducente, nequaquam contingit cadere: licet bene à pœnitentia uera, id est verum veritatis opus habente.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ sic errauerunt aliqui circa pœnitentiam, sicut circa charitatem. Dixerunt enim q̃ habẽs semel ueram charitatem, numquã perdit eã: similiter & habens ueram pœnitentiã, nunquã eam ꝑdit: Sed hoc est manifestus error, & contra scripturã. Ratio aũt, quę istos decepit, fuit: quia non considerauerũt qd dicatur, uel qd importetur per hoc nomen Verũ, cum dicitur uera pœnitentia, uel uera charitas: Quamuis n. unũ dicat indiuisione principiorũ entis, & uerum indiuisionem entis ab esse, siue actu absoluto: prout tamen notũ est fieri apud intellectũ, & bonum per indiuisionem ab actu ut in finem relato, tamen quando uerũ reflectitur supra bonum, ut dicatur uera uirtus, utrumque potest importare, & utroque modo accipi potest. Et ideo intelligendũ, q̃ ueritas pœnitentiæ dupliciter accipitur, sicut & cuius libet uirtutis. Vno. n. modo dicitur uirtus uera, quæ habet uerũ uirtutis opus, uel nata est habere quãtum est de se: & sic hæc ueritas est de essentia uirtutis. Alio modo dicitur uirtus uera, quæ perducit in finẽ, & hæc ueritas non est essentialis uirtuti, sed tantũ dicit uirtutis statũ, siue cõtinuationem. Secundũ hoc dicendũ, q̃ si primo modo dicatur pœnitentia uera, quæ uerum uirtutis habet actum: sic de ueritate pœnitentiæ est detestari malum cõmissum, & pro illo tpe nullum committere, & de futuro præponere non cõmittere: & ab omnibus his potest homo cadere, & ita a pœnitẽtia uera ueritate primo modo dicta. Si autem dicatur uera, quia perducit in finẽ, ut finalis, & continuata: ab hac non est cadere. Sed hanc nõ est dicere

dicere hominẽ habere nisi in fine, & post nõ contingit cadere.

AD ILLVD, quod obiicitur primo, q̃d ad ueritatem eius spectat plangenda non cõmittere, Dicendum, q̃ si loquamur de ueritate primo modo, ad ueritatem spectat non cõmittere tunc nec proposito, sed non post: & sic accipitur in illis diffinitionibus. Vel si accipitur pro futuro simpliciter, tunc erit pœnitentiæ dictę ueræ ueritate perseuerantiæ, siue ducente in finem. ET SIC NOC patet illud Isido. quia dicit inanis propter frustrationẽ finis. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃ offensa ẽ infinita, Dicendum, q̃ Deus remittit offensam per gratiã, & pro delectatione exigit pœnã per pœnitentiã: & iõ non oportet, quod sit infinita. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃ semper dolere debet. Dicendum, quod semper dolere debet habitu: sed qui habitu dolet de peccato præterito, nihil impedit, quin actu committat futurum: uel referendum est ad pœnitentiam finalem, sicut dictum est iam.

QVAESTIO II.

An pœnitentia reiterabilis sit?

VTRVM contingat per pœnitentiã resurgere, hoc est pœnitentiam iterare. Et q̃ sic, uidetur exemplo Dauid 3 qui primò peccauit homicidio, & pœnituit. Rursus peccauit numerãdo populum, & pœnituit, & Deus utrumq; acceptauit. ITEM. Auctoritate Ezech. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis &c. omnium iniquitatum eius nõ recordabor amplius: sed non distinguit peccatorem: ergo uerum est de eo, qui recidiuauit, quia terminus in cõditionali in antecedente tenetur uniuersaliter. ITEM. Esto q̃ semper iste dum fuit in pœnitentia, fuisset in culpa, constat q̃ peior fuisset: sed non si ei præclusa salutis uia: ergo si tunc potuisset per pœnitentiã surgere, & nunc potest. ITEM. Rõne uidetur, quia Deus pronior est ad miserendum, quã ad cõdemnandũ: sed quantumcunq; homo Deo seruierit, si pœnitet de bono facto, Deus obliuiscitur bonorũ: ergo si pœnitet de malo, remittit. ITEM. Si non potest resurgere secundo, aut hoc est, quia non potest secundo pœnitere, aut quia Deus non acceptat. Nõ primo modo, quia lib. arb. est in nobis uertibile, & tota die uertimus. Non secundo modo: pœnitere enim est conteri, & humiliari de peccato: sed dicitur in Psalm. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritũ, & humiliatum &c.

Ca. 18. *Psa. 50*

CONTRA. Heb. Impossibile est eos, qui prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiã. ITEM. Prouer. Qui peruersis graditur uiis, concidet semel. ITEM. Ambro. dicit quòd unica est pœnitentia, sicut unicum baptisma. ITEM. Ratione uidetur, quia sacramentum pœnitentiæ habet effectum a Christi passione, ut baptismus: sed passio Christi est unica, & amplius non potest pati: ergo nec pœnitentia iterari. Et hoc est, quod dicit Apostolus. Rursus crucifigunt sibi filium Dei. ITEM. Baptismus non iteratur, nec iterari potest, ne fiat contumelia sacramento,

Cap. 6. *Ca. 28.* *Lib. 2. de pœnitẽ. c. 10.* *post mediũ To. 1.* *Heb. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ueniat in contemptum: ergo pari ratione nec pœnitentia.

RESOLVTIO.

Absit, vt pœnitentiam irreuocabilem arbitremur: Quid enim esset, nisi desperationes vniuersa dare committere?

RESPONDEO. Dicendum, q̃ pessimus error est, & crudelissimus: q̃ pœnitentia non possit iterari, quia claudit uiscera diuinæ misericordiæ: & tunc oẽs peccatores, uel ferè oẽs cogeret desperare. Et ideo dicẽdum, qd̃ iterari potest, quotiensumque homo est in hac uita: sed post hanc uitam non potest. Et ratio quare pœnitentia possit, & debet iterari, & baptismus non, est triplex. Vna est, quia in baptismo imprimitur character, q̃ est indelebilis: in pœnitentia non. Secunda rõ est, quia baptismus est contra morbum non iterabilem, qualis est morbus peccati originalis: sed pœnitẽtia contra morbũ iterabile, qualis est morbus peccati actualis: unde quia medicina debet aptari morbo, patet &c. Tertia ratio est, quia baptismus habet totam efficaciũ a passione, sed pœnitentia non habet efficaciam tantũ a passione Christi, sed ab actu nostro: & ideo baptismus non iteratur, sicut nec passio: pœnitentia uero iteratur, secundũ q̃ uoluntas nostra conuertitur, & reuertitur: inde est quod in baptismo oẽs pœna remittitur, in pœnitentia non. Et si baptismus iteraretur, daretur nobis occasio peccandi: non sic est in pœnitentia, quia bene punit.

AD ILLVD, ergo quod obiicitur in cõtrariũ de uerbo Apostoli, Impossibile est &c. potest fieri uis in hoc qd̃ dicit, impossibile: quia non ex uiribus humanis. Vel impossibile. i. difficile: loquitur enim de imperfectis, qui difficulter resurgunt. Vel ut hat uis in pœnitentia, quia loquitur de renouatione, quæ est in pœnitentia, quam sequitur baptismus: hæc enim uirtutem totam habet ab hostia passionis: & de hac dicit Apostolus. Non relinquit hostia pro peccato. AD ILLVD Ambr. & Origenis. Dicendũ, quod intelligi debet de pœnitentia solemni: & hoc secundum morem aliquarum ecclesiarum, sicut patet in litera. AD ILLVD, quod obiicitur de baptismo & contumelia sacramenti, patet responsio ex prædictis, quod non est simile: hic enim non fit contumelia sacramento: quia sic institutum est, & efficaciam habet: sed secundus, uel iteratus baptismus nullius est efficaciæ. Non fit etiam cõtumelia passioni, quia non sic totam, & plenam efficaciam a passione recipit, ut baptismus: sicut in præcedentibus uisum est, & infra de pœnitentia uidebitur.

Heb. 10

Sup. Dist. arti. 1. q. 8.

QVAESTIO III.

An pro quacunque culpa, etiam grauissima sit reperire gratiã apud Deum in pœnitentia.

VTRVM omnis agens pœnitentiã super culpã inueniat uenia etiam quantumcũq; peccauerit: Et q̃ non uidetur: in Machab. Orabat scelestus dominũ, a quo non erat misericordiã consecuturus: loquitur de Antiocho, qui ueniam petiit, & propter multa scelera non inuenit. ITEM. Heb. de Esau loquens, dicit. Non inuenit locum pœnitentiæ, quamquam cum lachrymis postulasset eam: constans est, quod pœnitebat, & petebat ueniam, & non inuenit: & tamẽ non fuit multum enormis peccator: ergo multo minus illi, q̃ sunt ĩ grauibus peccatis. ITEM. De Angelo, & Dæmonibus dicit Isid. Non pœnituerunt, & si penituissent ueniam non inuenissent. ITEM, Sententia diffinitiua est irreuocabilis: ergo si aliquis damnatus est per sententiã diffinitiuam, quantumcunque pœniteat, non inuenit ueniam: sed damnati pœnitebunt, sicut dicitur Sap. Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, &c. ergo cum eis numquam detur uenia, non omnis agens pœnitentiam apud Deũ inuenit ueniam.

Cap. 10

Lib. de natura creaturarũ.

Cap. 5.

Cap. 18

CONTRA. Mat. Quotiẽs peccauerit in me, &c. & post. Non dico tibi usque septies: sed usqi septuagesies septies. Glo. Finitũ ponit pro infinito: ergo si precẽ fit nobis misericordiam ad infinitas culpas, si quæratur ei uenia, cum maiorem misericordiã faciat, quã præcipiat: & ipse sit misericordissimus, multo magis uidetur, q̃ ipse petenti sibi ueniam pareat. ITEM. Ber. in li. de gradibus humilitatis dicit de diaboli damnatione. Sic Deus temperauit in uindictam pœnitentiam, ut si uellet resipiscere, Deus ueniam nõ neget. ITEM. Misericordia Dei super excellit omne peccatum intensiue, unde quia ipsa est infinita: uidetur, quod quantuncunque iteretur peccatum, adhuc super excellit: ergo plus potest Deus remittere, quam homo possit peccare: ergo si ueniam petit, misericordiam nõ negat. ITEM. Chrys. dicit. Etiam si ad summum quis peruenit malorum, & inde uelit reuerti, suscipit libenter, & amplectitur: ergo uidetur, quod omnis agens pœnitentiam, apud Deum inueniat ueniam.

Cap. 8

RESOLVTIO.

Ea est Dei pietas, ut nec diabolum desperet: si perfecte pœnitere posset.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ agere pœnitentiam, siue dolere de culpa cõmissa est dupliciter, aut propter læsionem naturæ, aut propter offensionem maiestatis diuinæ: & ipsius iustitiæ. Primam pœnitentiam sup culpa commissa habere potest quis ex sola natura, sine aliqua gratia. Sicut n. hõ naturaliter se diligit, ita ẽt odit omne, propter quod malum incurrit: & hæc pœnitentia est in malis, & in damnatis: & etiã aliquando in Angelis malis, cum absorpti erunt a pœnis. Sed in hac uuit, & regnat mala uoluntas, cum sit, p̃rii boni amica: ideo Deus eam non acceptat, nec quis sic pœnitens inuenit gratiã, uel ueniam. Alia est pnia, qua quis pœnitet p̃p Dei offensam paratus ei facere emendã: & hæc non est sine diuina gratia gratũ faciente, uel gratis data: & hæc adeo disponit ad gratiam, q̃ nullus est sic pœnitens, quin inueniat gratiam, & uenia: & ideo Deus nulliã dat, nisi cũ quo proponit facere misericordiam. Et quoniam diabolus hanc habere non potest: ideo non potest habere ueniam: sed si per impossibi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

le poneretur, ꝙ diabolus hãc haberet, utique dominus daret ei gratiam. Hæc igitur est potissima causa irremediabilitatis peccati diaboli, quia non potest pœnitere, nec liberũ arbitriũ eius uerti ad ueniam petẽdam. Quæ autem huius sit ratio, habet locum in Secundo Libro. Concedendum igitur, ꝙ omnis agens pœnitentiam super culpam secundùm assignationem prædictam, quantumcunque peccauerit, inueniat ueniam.

Dist. 7. p totũ.

AD ILLVD, ergo qd obiicit de Antiocho. Dicendum, ꝙ pœnituit ꝑ ꝑ lesionem naturæ, quã incurrerat, non propter diuinã offensam, unde non intendebat satisfacere pro offensa: sed sicut patet ex litera, desperabat, quasi mentiendo contrarium diceret. AD ILLVD, quod obiicitur de Esau. Dicendum, quod ipse similiter penituit, ꝑpter amissionem benedictionis, & præterea nolebat facere emendam: sed potius de fratre quærebat uindictam, sicut patet ex textu. AD ILLVD, quod obiicitur, quod diabolus, & dæmones ueniam non haberent, si pœniterent. Dicendum, quod loquitur de petitione ueniæ quantùm ad primum modum, scilicet propter pœnas, non propter iustitiam: si enim alio modo pœniterent, haberent (sicut dicit Bernardus) sed nõ possunt. AD ILLVD, quod obiicitur de damnatis. Dicendum, secundum distinctionem præhabitam, quod non pœnitebunt propter amorem iustitiæ: sed propter odium pœnæ.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An resurgens per pœnitentiam necesse sit resurgere in æquali uel in maiori charitate?

CONSEQVENTER quantùm ad secundùm articulum quæritur de effectu pœnitentiæ iteratæ. Et circa hoc quæruntur tria. Primò quæritur, utrum sit necesse resurgere in æquali charitate, uel etiam in maiori. Secundò quæritur, utrũ perfecta pœnitentia restituat in pristinum gradum. Tertiò, utrũ perfecta pœnitentia restituat homini opera bona, priùs mortificata per culpam.

CIRCA primã proceditur sic. Rom. Diligentibus Deũ omnia cooperantur in bonũ. Glos. Etiam ipsus in mortale: sed si resurgerent, in minori charitate, cooperaretur eis in bonum: ergo &c. Si dicas, ꝙ casus reddit cautiores, & diligentiores. Contra. Augmentata una uirtute, augmentantur & oes: ergo si aliqs est prudentior &c. ITEM. Dominus dicit per Ezechiel. de peccatore pœniteante, Omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: sed si in minori resurgit charitate, recordatur: ergo &c. Si dicas, quod intelligẽtur de recordatione ad pœnam æternam. Contra. Diminutionẽ gratiæ sequitur diminutio gloriæ: ergo si in minori charitate resurgit, minorem gloriam habebit: ergo cum ablatio gloriæ, & diminutio boni æterni sit pœna, patet &c. ITEM. Aug. ad Macedonium loquens de recidiuantibus.

tibus. Deus facit oriri super tales lumen suum: nec minus tribuit, q̃ ante tribuerat largissima dona uitæ, ac salutis. Et si dicas, quantùm est de se. Contra. Mensura gratiæ est secundùm donationẽ illius: ergo si priùs magna, & larga: ergo & nũc: & sic, &c. ITEM. Ratione uideturi ga (sicut determinat Magister) per pœnitentiam opera mortificata uiuificantur, qa fiũt remuneratione digna: ergo remunerabũtur opa priùs facta: sed cõstat secundùm qd meruerunt; ergo tantùm habebunt gloriæ, ex quanta charitate sunt facta: ergo necesse est, quod in æquali resurgat, cum nullus possit præmiari ultra quantitatem charitatis finalis. ITEM. Difficilius est resurgere, q̃ resistere: ergo maioris uirtutis, & gratiæ: cũ ergo ꝑ gratiam, quã habuit nõ restiterit peccato, ad hoc ꝙ resurgat, necesse est habere maiorem. ITEM. Deus nihil mali permittit fieri, de quo non eliciat bonum æquale, uel maius: quia si hoc esset, aliquando turpitudo remaneret in uniuerso: ergo si permittit hunc peccare peccato, quod admiit tantum de gratia necesse est, ꝙ tantam, uel plus restituat.

CONTRA. Contingit perfectũ cadere: sed cũ resurgit, statim nõ est ꝑfectus, qa nemo repente fit summus; ergo non necesse est, qd resurgat in æquali ITEM. Minima charitas potens est delere oẽm culpã: sed nõ est necesse de gratia, nisi quãtũ sufficit ad delendũ culpam: ergo necesse non est, quod in æquali, si potest in minori. ITEM. Deus in donatione gratiæ de cõgruo cõsiderat dispositionem suscipientis: sed possibile est, ꝙ qui magnam charitatem habuit, parum se disponat: ergo possibile est ipsum paruã charitatẽ accipere. ITEM. Quantò gradus altior, tantò casus grauior: & quãtò grauior est casus, tantò minus est homo dispositus ad gratiã: ergo ex hoc, ꝙ maiorem habuit charitatẽ, minus est dispositus: ergo potius resurget in minori, quã in æquali. ITEM. Iste nihil meretur propter charitatem, a qua cecidit, similiter nec aliquid, quod habebat: ergo gratiæ donatio oĩno est a liberalitate Dei: ergo potest esse maior, minor, & æqualis.

RESOLVTIO.

Secundùm mensuram præparationis, & diuinæ largitatis dispensationem erit & modus resurgendi per pœnitentiam a peccato in gratiam.

RESPONDEO. Adhoc dixerũt quidã, ꝙ sp in æquali, uel maiori oportet resurgere. Et rõ eorũ sup hoc est, ꝙ dominus non pmitteret electũ cadere, nisi uideret, ꝙ deberet sibi prodesse. Vlteriùs dicũt, ꝙ dominus sp electos in meliori statu uitæ accipit. Tertiò, ꝙ remunerat opus, quantùm meruit radix, ex qua fuit. Sed hãc positionem credo falsam, sicut monstratum est, & rõnẽ positionis minus cõgruã, tum quia fundatur sup falsum, tũ qa sup incertũ. Sup falsum, in hoc, ꝙ dicit, qd̃ remuneratio operũ meritoriorũ respicit radicẽ, ex qua facta sunt, qd̃ falsum est: sed potius radicem, in qua reuiuiscunt. Nunquam enim re

Universidad de Deusto
Biblioteca

munerarentur, nisi finalis charitas superueniret: nihil enim efficaciter est dignũ remuneratione sine finali perseuerãtia. Alia duo sunt dubia, scilicet, q̃ Deus semper electos in meliori statu accipiat, & q̃ semper profit casus ad augmentum gratiæ, cum uideamus signa ad contrarium. Ideo, credo, quod probabilior est alia opinio, q̃ resurgat in equali, & maiori, & minori, secũdum quod se melius preparat, & diuina largitas dispẽsat.

Sep. videtur tenere, q̃ resurgit ad maiorẽ gloriã; q̃ resurgit oĩa priora bona, et nitra hoc hẽt actũpæ uitẽtia.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ casus cooperatur in bonum. Dicendũ, q̃ hoc dicitur non ratione gratiæ augmentandæ: sed recuperatę conseruandæ. Et melius est modicum habere de gratia usq̃ in finem, quam multũ ad tempus tantum. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ non recordatur Deus iniquitatum. Dicẽdũ, q̃ uerum est: unde nõ dat ei minorem gratiam merito peccatorum: sed quia non benè se pparat ad tantam gratiam. AD ILLVD, Aug. ad Macedonium. Dicendum, q̃ Deus paratus est, si homo se disponeret: & hoc dicit pro aliquibus, nõ pro omnibus: quia illud Apostoli ad Ro. ubi abundauit delictum, &c. uerum fuit alicubi: sed non ubiq̃. AD ILLVD, quod obiicitur de uiuificatione. Dicendũ, sicut patebit, q̃ opus uiuificari est dignũ remuneratione fieri, & opera remunerabuntur secundùm mensuram charitatis finalis. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ fortiùs est resurgere. Dicẽdũ, q̃ fortiùs quantũ ad actum: sed non oportet, q̃ ex fortiori habitu: q̃a nec in resistendo, nec resurgẽdo operari est necesse secundùm totam uirtutis nobilitatẽ. AD ILLVD, dicendũ, q̃ licit bonum non facienti semper: sed in universo, & hoc est declaratio summæ misericordiæ, & iustitiæ & aliquo modo facienti, nisi negligat, quia habet maiorẽ occasionem feruoris, & humiliationis ex ipso casu.

Cap. 5.

QVAESTIO II.

An perfectè resurgens per pœnitentiam, restituatur in pristinum gradum?

VTRVM perfecta pœnitentia restituat in pristinũ gradũ. Et quod sic uidetur. Aug. in lib. v. responsionũ. Pœnitentia est res quædam optima, & perfecta, omnes defectus reuocans ad perfectum: sed si non reuocaret in gradũ pristinum, non esset perfecta reuocatio: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur: q̃a peccator Deũ offendit, non tantum quia contra eius imperium facit: sed etiam in hoc, q̃ se seruum suũ, & eius imaginem deformat, & peiorem reddit: ergo non potest perfectè reconciliari, quandiu aliquid manet minùs benè, q̃ ante, quia non tantùm Deo restituit, quantum abstulit. ITEM. Perfectus medicus perfectũ sanat: sed perfectum antidotum non est nisi pristinã plenè restituat sanitatẽ: cum ergo dominus sit perfectus medicus animarum, patet &c. ITEM. Dominus cum sanauit in corpore, semper restituit sanitatẽ pristinã perfectè: ergo similiter eũ sanat spiritu: sed sanat in spiritu per pœnitentiam: ergo pœnitentia perfecta restituit in pristinam sanitatem.

Aug. 3 Hyp. Sententiarum. Tom. 1.

CON-

CONTRA. Possibile est (ut dictum est) resurgere in minori charitate, & in eadẽ suã perfecte pœnitentiam: ergo pœnitentia perfecta nõ restituit semper in sanitatem pristinam. ITEM. Aliquis per peccatũ amisit uirginitatem: sed impossibile est ipsum ulteriùs uirginẽ fieri: ergo impossibile est per pœnitẽtiã in statum pristinũ redire. ITEM. Gloria magna est homini in hoc, q̃ numq̃ offendit Deũ: sed eũ, qui pœnitet post peccatum necesse est dominum offendisse: ergo nunquam in statum pristinum, & gloriam redibit. ITEM. Potẽtior est baptismus, & efficacior, q̃ pœnitentia: sed baptismus nunquam reparat omnes defectus, quos incurreramus per originale: quod patet, q̃a remanet quadruplex pœna aliæ, & pœna corporis multiplex: ergo nec pœnitentia restituit omnia, quæ incurrimus per actuale.

RESOLVTIO.

Quò ad substantiam, habitum gratiæ, & naturalium habilitatem restituit quidem pœnitentia in priorem gradum: & si non quò ad accidentalem illum decorem; qui est continuatio pœnitentiæ, & integritas carnis.

RESPON. Dicendũ, q̃ pœnitentia perfecta potest considerari dupliciter, aut quantùm ad durationẽ, aut quantũ ad duratione, & feruorẽ. Si quantũ ad durationẽ, ut scilicet teneat, q̃diu imponitur, & compleat quod sibi imponitur secundùm rectam taxationem sacerdotis, non est necesse restituri in statum pristinum: quia ita negligẽter potest exequi, q̃ non præparet se ad tantam gratiam, quantam amisit. Si autem sit perfecta quantùm ad feruorem, & durationẽ: sic dico, quòd si ita feruenter pœnitet, & dolet de culpa, secundùm quòd congruet ei, qui de tanto statu cecidit, credo quod per hanc redit in pristinam sanitatem. Et de hac intelligit Augustinus; & concurrunt prædictæ rationes: quia antidotum illud operatur secundùm congruentiam suscipientis. Intelligendum est tamen, quòd dupliciter est loqui de sanitate, aut quantùm ad substantiam, & habitus gratiæ, & habilitatem naturalium, & sic restituit in sanitatem pristinam. Est etiam loqui quantũ ad aliquẽ statũ, siue integritatẽ, uel decorem accidẽtalem, & quantum adhoc non est necesse restitui, & hæc est continuatio innocentiæ, & integritatis carnis, &c.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ potest in minore resurgere, & pœnitentiam perficere. Dicendum, quòd si non negligenter perficit pœnitentiam, ad ulteriorem gratiam se disponit. AD ILLVD, ergo, quod obiicitur de uirginitate, & gloria, & ad illud de innocentia. Dicendum, q̃ quantum adhoc non restituit; sed quantùm ad omne, quod fuit substantiale circa meritũ. AD ILLVD, quod obiicitur de baptismo, quod non restituit. Dicendum, q̃ uerum est, & rõ huius est; quia sanat tantùm personam. Sed originale inficit, & naturam, & personam, & ideo non omnes pœnę tollũtur: non sic autem est in pœnitentia, ipsa enim sanat morbũ personalem

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonalem tantùm, & ideo totaliter, & oino sanat, cũ pfecta est.

QVAESTIO III.

An opera bona, per culpam iam mortificata, per pœnitentiam reduant?

VTRVM pœnitentia restituat homini opa bona prius mortificata p culpam. Et qd non uidetur. Hug. Nemo in spe correctionis peccare dẽt, quia qd semel amittitur, ipsum amplius non recuperatur: ergo si bona opera prius facta sunt amissa p culpã, ipossibile est ea restitui: ergo nec uiuificari. ITEM. Oẽ, qd uiuificatur, est aliquo mõ: sed qd oino pteriit, nullo modo est, & talia sunt opa bona prius facta: ergo nec uiuificari, nec recuperari possunt. ITEM. Impossibile est habitum semel amissũ, ampliùs illũ eundẽ recuperare: ergo a simili, impossibile est opera bona prius mortificata, & amissa eadẽ recuperari, & uiuificari. ITEM. Si opera mortificãtur, & uiuificãtur: ergo idem actus secundùm idẽ sui, esset susceptibilis oppositarum cõditionum: qd est impossibile, qa impossibile est, qd motus unus secundũ eandẽ partẽ primo sit uelox, & postea tardus.

Lib. 2. de sacram. par. 14 Cap. 4. circa mediũ.

CONTRA. Ioel. Reddã uobis annos &c. Glo. Nõ patitur perire uberratẽ, quã eũ pturbatione amisistis: sed ubertas illa erat ex multitudine bonorũ operũ: ergo si illã nõ patitur perire: ei pœnitẽtia restituit opa bona mortificata p culpã. ITEM. Rõne uidetur: qa opa bona facta prius, digna erãt remuneratione eternaised q̃ huic nõ remunerẽtur, hoc est, qa iste non perseuerat in gratia: ergo si iste resurgit, & perseuerat in gratia, opera illa remunerabuntur: ergo. &c. ITEM. Iste gaudet de bonis, q̃ fecit ante lapsũm, & ordinate: ergo in gloria gaudebit: sed nõ gauderet in gloria, nisi illa fecisset: ergo ex illis operibus mortificatis per culpam accrescit gaudium æternum: ergo &c. ITEM. Plus potest gratia pœnitentiæ, q̃ culpa: sed culpa opera uiua mortificat: ergo gratia mortificata uiuificat.

Cap. 2. Glo. in-terlin.

RESOLVTIO.

Pœniteat quemque sceleum libenter, & cito si quidem quidquid boni fecerat, reminiscit; & uinum permanet diutius per pœnitentiam.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ hoc uerũ est: & cõis tenet opinio, q̃ opera, q̃ priùs fuerunt uiua, quia ex charitate facta, & digna uita æterna, postea adueniẽte culpa mortificantur in isto, qa amplius in hoc quamdiu est culpa, in eo nõ sunt digna remuneratione p p̃ dignitatẽ ipsius: sed rursus gratia redeunte, quæ istũ facit dignũ uita æterna, iã opera in hoc sunt digna remuneratione: & ideo restituuntur, & uiuificantur. Et concedendę sunt rationes adhoc.

AD INTELLIGENTIAM obiectorum notandũ, q̃ quidã dicunt, q̃ opera bona i charitate facta, quia bona sunt, & a Deo, sunt in laudẽ Dei: & inde debet laudari Deus. Quia uerò in unitate corporis mystici, & quia in charitate, pertinent ad corpus mysticum. Quia ex libera uoluntate, & iusta, ad radicis præmiũ, siue facientis meritum. Vnde quia iste cadit, qui fecis, opera nihilominus remanẽt in corpore mystico, quia inde alia membra gaudebũt, & Deus inde laudabitur: sed tamen non manent ad gloriam facientis, & ideo moriuntur ista isti, scilicet homini, cum iste moritur: sed ipso resurgente a culpa, & facto de corpore mystico, sibi bona opera reuiuiscunt: & quantùm ad hoc dicit intelligi illud Apoca. Tene, quod habes &c. Tamen quicq̃d sit de hoc: siue remaneant in corpore mystico, siue non; uerum est, quod manent in memoria eius: qui fecit: & dubium etiam non est: quin maneant in memoria Dei opera priùs facta, & quãdiu manet culpa, manẽt in Dei cõgnitione cuncta respicientis, & in memoria peccatoris. Sed ibi non manent ad remunerandum, nec in memoria peccatoris ad gaudendum, sed magis ad dolendum, quod de tantis bonis ad tanta malã deuenit. Sed cum resurgit, manent in Deo ad remunerandum, & in memoria ipsius peccatoris ad gaudendum: & ideo prius aliquo modo manebant; sed mortua, postmodũ manebunt, & manent uiua.

Cap. 3.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur de Hug. Dicẽdũ, q̃ intelligit de illo opere bono, quod homo potuisset facere, uel fecisset illo tẽpore, quo peccauit, quod quidẽ non recuperabit: quia si alio tẽpore uelit facere opus q̃ ommisit, perdit opus, qd deberet i illo tempore facere. Vnde Seneca dicit, q̃ grauissima est iactura tẽporis: qa non potest recuperari. AD ILLVD, quod secũdò obiicitur, potest responderi dupliciter. Vel q̃ manẽt in corpore mystico, sicut tactum est, uel q̃ manent in memoria eius qui fecit, & Dei, p quo fecit. AD ILLVD, qd obiicitur, q̃ impossibile est recuperare habitũ amissum eundem numero. Dicendum, q̃ aliud est uiuificari, aliud recuperari. Recuperatio.n. respicit esse: sed uiuificatio respicit ordinatum esse, siue ordinem, uel tale esse. Et quoniã quod desinit esse, si iterum incipiat esse, nõ est idem numero: sed aliud: ideo habitus si corrumpatur: & amittatur, idem non recuperatur: sed quia possibile est, quod idẽ manens idem habeat alium, & aliũ ordinem, secundùm hoc attenditur uiuificatio, & mortificatio in operibus, & sortaiis in habitibus: iõ possibile est opus mortuum uiuificari, ita qd maneat idem. EX HOC soluitur ultimũ: quia quod dicitur opus uiuum, & mortificatũ, hoc non dicit diuersas dispositiones circa opus; sed dicit circa opus diuersas ordinationes, scilicet ordinationẽ ad remunerationem dum uiuit, & priuationẽ illius cum iã mortuum est, siue mortificatũ. Sed in suscipiente, siue homine dicit diuersitatem penes qualitatem gratiæ, quæ est accidens absolutum ipsius subiecti, secũdùm cuius subiectionẽ, & amissionẽ subiectũ alteratur, & dicitur modo homo mortuus, modo viuus, modo peccator, modo iustus, & ita alteratus. Sed opus ex consequenti est ordinatum ad vitam, uel hoc ordine priuatum: & hoc non dicit motum; quia in aliquid per se non est motus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO DECIMAQVINTA.

PARS PRIMA.

De pœnitentia specialiter quantum ad eius partes, elidés errorem corũ, qui dicunt, quod pœnitentia potest fieri de uno peccato sine alio.

IT sicut prædictis auctoritatibus illorũ error conuincitur, qui pœnitentiam sæpius agendã non putant, & per eã à lapsu peccantes frequenter surgere diffitentur: ita eisdem illorum oppositio eliditur, qui pluribus irretitum peccatis asseruat de uno uerè pœnitere, eiusdemq; ueniam à domino consequi posse sine alterius pœnitentia. Quod etiam auctoritatibus astruere conantur. Ait.n. propheta. Non iudicabit deus bis in idipsum: uel ut alij transtulerunt, Non consurget duplex tribulatio. Si ergo (inquiunt illi) aliquis sacerdoti fuerit confessus unum de duobus uel pluribus peccatis, et de illo mundam sibi pœnitentiam a sacerdote satisfactione expleuerit, cæteris tacitis, non pro illo peccato amplius iudicãdus est, de quo satisfecit ad arbitrium sacerdotis, qui uice Christi in ecclesia gerit. Ideoque si de eo iterum iudicetur, bis in idipsum iudicat deus, & consurget duplex tribulatio. Sed de his oportet illud tantum intelligi, qui præsentibus suppliciis commutantur in bonum, & sic perseuerant: super quos non consurget duplex tribulatio. Qui uero inter flagella duriores & deteriores fiunt, ut Pharao, præsentibus æterna connectunt: ut temporale supplicium sit eis æternæ pœnæ initium. Vnde Aug. Ignis succensus est & e.i. uindicta dei hinc incipiet: & ardebit usque ad extremam damnationem. Hoc contra illos notandum est, qui dicunt illud scilicet, Non iudicabit Deus bis in id ipsum, ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis emendantur, alij hic & in æternum puniuntur. Quinque enim modis flagella contingunt, uel ut iustis per patientiam merita augeantur, ut Iob ad custodiam uirtutum: ne superbia tentet, ut Paulo: uel ad corrigenda peccata, ut Mariæ lepra: uel ad gloriam Dei, ut de cæco nato: uel ad iudicium pœnæ, ut Herodi: quatenus hic uideatur quid in inferno sequatur, secundum illud, Duplici contritione contere eos domine. Illa ergo auctoritas Nahum non cogit nos sentire, omnia quæ temporaliter puniuntur, non ulterius a Deo punienda: nam & si super eundem locum Hieronymus dicat Aegyptios, & Israelitas a Deo temporaliter punitos, ne in æternum punirentur: non est tamen de omnibus generaliter intelligendum. Ait enim sic, Quod genus humanum diluuio, Sodomitas igne, Aegyptios mari, & Israelitas in eremo perdidit, scitote ideo temporaliter pro peccatis punisse, ne in æternum puniret: quia non iudicabit Deus bis in idipsum. Qui ergo puniti sunt, postea non punientur: alioquin mentitur scriptura: quod nefas est dicere.

Nahũ 1. et habetur de pœn. dist. 3. sunt plures, §. auctoritas 8. d. capit. Presbyter Sup cãtieũ. Deute. 22 & allegatur de pœ. d. 13 c. Ignis Gl. Beda sup Matth. Quot modis cõtingũt flagella. Iob. 1. 2. Cor. 12. Nũ. 12 Iuã. 9. Act. 12

Hie. 17 cõmentario ad eum locũ. 1. ta. Nahũ Propheta Quid agitatis contra dominũ? etc in 10. 6 Gen. 19 Exod. 14. nũ. 11. Hie. eodẽ cõmentario ad 1. cap. Nahũ paulò ĩferius ad superiora. Hiero. in forma. Ibidẽ. Leui. 24. Num. 15.

Quæ sit intelligentia premissorum.

Attende lector his uerbis, & caue ne de omnibus generaliter intelligas: sed de his tantum, qui inter ipsa flagella pœnitentiam egerunt, credentes in Deum Hebræorum: quam etsi breuem & momentaneam, tamen non respuit Deus. Quod autem qui per temporale flagellum non corriguntur, post æternaliter puniantur, ibidem ostendit, agens de fideli deprehenso in adulterio, qui decollatur. Vbi ostendit leuia peccata breui & temporali supplicio purgari, magna uero diuturnis æternisque supplicis reseruari: ita inquiens, Quærat hic aliquis, si fidelis deprehensus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiet? Aut enim punietur, & falsum est quod dicitur, Non iudicabit Deus bis in idipsum: aut non punitur: et optandum est adulteris, ut hic breui pœna puniantur, ut frustrentur ibi cruciatus æternos. Ad quod respondemus, Deum ut omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mensuras: & non preuiri sententiam iudicis, nec illi in peccatorem exercendæ debitæ pœnæ auferri potestatem: & magnum peccatum magnis diuturnisque lui cruciatibus. Si quis uero punitus sit temporaliter, ut ille qui Israelitæ maledixerat, & qui in sabbato ligna collegerat, tales postea non puniri: quia culpa leuis præsenti supplicio compensata sit. Leuis.n. culpa leui supplicio compensatur. His satis innuit Hieronymus grauia peccata

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccata & hic puniri grauí supplicio: & in futuro puniendа æternaliter, de quibus pœnitentia non agitur inter flagella. Leuia uerò quæ hic puniuntur, leui pœna compensationem recipere: quod in bonis fieri non ambigimus, & in malis forte etiam sit ita. Satis iam apparet quod illi de prophetia induxerunt, non facere pro eis, qui dicunt ei, qui crimen sibi reseruat, de alio ueniam præstari per pœnitentiam.

SVPRA reprobauit Magister errorem, q̃ attendebatur quãtum ad pœnitentiæ iterationem. Hic reprobat errorem, qui consistit quantùm ad pœnitentiæ diuisionem: & hoc maximè ratione satisfactionis. Dicebãt enim aliqui, q̃ poterat quis pœnitere, & satisfacere de aliquo crimine; ita quòd de alio esset impœnitens. Et quoniam iste error suam habebat defensionem, ideo hæc pars diuidi tur in duas. In prima respondet, & excludit defensionem, quam habet ex auctoritate scripturę. In secunda defensionem, quam hãt ex auctoritatibus patrũ. ibi. *Alias quoque auctoritates inducunt.*] Prima diuiditur in duas. In prima respondet auctoritati. In secunda expositioni. ibi. *Nam & si super eundem locum Hieron. etc.*] Quælibet harum partium duas habet. In prima opponit. In secũda soluit: & hoc satis manifestum est in litera.

Non consurget, &c.) Videtur contrarium. Eccl. Error, & tenebræ peccatoribus concreata sunt. Item. In psalmo. Induatur sicut diploide confusionis. Respon. Dicendum, q̃ tribulatio potest quadruplicitèr intelligi, aut quantùm ad subiectũ punitum, aut quantùm ad modũ puniendi, aut secundùm diuersitatem status, aut secundùm proportionem ad meritũ. Dico igitur, q̃ tribus modis duplicatur. Aut duplicatur quantùm ad effectum, quia duplex est hominis pars. s. corpus, & anima: & duplex uis in lib. arb. peccãte. Ideo punitur homo in anima, & corpore, in ratione, & uoluntate: & iste est unus modus duplicandi. Alio modo duplicatur quãtùm ad modum puniendi, quia per carentiam, & calorem, per ignẽ, & frigus, sicut peccauit per timorem, & amorem. Tertio modo duplicatur quantùm ad statum, quia punitur quis in præsenti: & si est impœnitens punitur in futuro. Sed quantùm ad proportionem ad meritum non consurget duplex tribulatio, quia semper Deus punit citra condignũ: & hoc modo intelligitur auctoritas Prophetæ. Secundùm alias uias multæ inueniuntur auctoritates, sic est etiam intelligendũ dictum Hierony. sequens.

Dub. 1. Cap. 11. Ps. 34.

Quinque enim, &c.) Videtur in sufficiẽter tangere modos, cum multo plures assignari possint. Flagella enim sunt ad uitã æternam ordinata, ad probationem, & ad multa alia; quæ hic non tãguntur: ergo uidetur q̃ sit insufficiens. Resp. Dicendum, q̃ utilitates flagellorum possunt accipi ex scripturis in generali, uel in speciali. In generali omnes modi flagellandi ad hos reducuntur: & hoc pater, si consideretur sufficientia. Omne enim flagellum cõtingit, & est ordinatum aut ad utilitatem flagellati, aut ad gloriam flagellantis. Si aduti litatem flagellati, aut ut promoueatur i bono: & sic primus modus: & est exemplũ de Iob. Aut ut conseruetur: & sic secundus: & ex exemplum in beato Paulo. Aut ut reducatur ad bonum: & sic tertius; & est exemplũ in Maria sorore Moysi. Aut ad gloriam flagellantis: & hoc dupliciter, aut ut manifestetur in potẽtia in misterando: & sic est quartus: & ex exemplum in cæco nato, quem dominus illuminauit. Aut ut manifestetur potentia in iudicando: & sic est quintus; & est exemplum in Antiocho. Aliter possunt distinguiri quia omne flagellum aut est ordinatum ad bonum, aut contra malum. Si ad bonum, aut promouendum, aut demonstrandum. Si contra malum, aut euitandum, aut corrigendum, aut uindicandum: & secundùm hoc accipiuntur quinque modi. Vnde uerius. *Iob probat, purgat, purgat, purgat Mariam. Herodem punit, in eco se manifestat.* Sunt & alii modi speciales, & utilitates, quæ his uersibus continentur. *Erudit, uerberat, probat, & letum facit, arctat. Confortat, satiat, consummat, deinde coronat.* Erudit Hierem. Per omne flagellum erudieris Hierusalem. Vertit, idest cõuertit. Psal. Multiplicatæ sunt infirmitates eorũ, postea accel. Probat. Eccl. Vasa figuli probat fornax. I. etũ facit lac. Omne gaudium existimate fratres &c. Arctat Iia. Vexatio dabit intellectum auditui. Confortat. Ioan. Hęc mihi consolatio, ut affligens &c. Satiat, idest, fœcundat. Exod. Quanto magis opprimebant, tantò magis multiplicabantur. Consummat. Matth. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiã. Coronat. ii. Cor. Id quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis &c. Omnes autem ad prædictos modos reducuntur. Hic tanguntur flagellorum utilitates, quæ sub tribus modis assignatis continentur; & amplius sunt duo modi.

Dub. 2. Cap. 6.

Vt iustus per patientiam, &c.) Videtur hic de primo modo male exemplificare: quia Iob dicitur. Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui. Item. Greg. in Moral. Quicquid mali patimur, pro peccatis nostris accidere est manifestum. Respon. Dicendum, q̃ causa dupliciter dicitur, scilicet propriè, & communiter. Communiter, & sic dicitur causa sine qua nõ: accipiendo igitur causam large pro causa sine qua non, sic omni no pœna dicitur uenire ob meritum culpæ originalis; quia nisi peccatum præcessisset, nulla esset pœna. Si aute accipiatur propriè pro causa meritoria uel finali, sic non meruit Iob illã pœnam. Et quod dicitur, Vtinã appenderentur, hoc est potius ad oppositum: quia sicut ipse dicit consequenter q̃ pœna improportionabiliter excedit meritum.

Cap. 27. Cap. 1. Cap. 28. Cap. 6. Cap. 1. Cap. 5. Cap. 4. Cap. 6. Cap. 6. Ps. 15.

Vel ad minimum pœne, &c.) Videtur

Universidad de Deusto Biblioteca

detur male dicere: quia Aug. de pœnitentia. Quicquid Deus per miserit pati, scias esse flagellum corrigentis non damnantis. Itē. Quandiu homo uiuit, potest cōuerti, & potest mereri, & est in statu uiæ: ergo nō debet inchoari pœna. Respon. Dicendum, q̄ flagellum inflictum habet comparationem ad infligētē, & ad illum cui infligitur. De infligente autem est loqui aut quantùm ad uoluntatem antecedentē, uel consequentem. Si quantùm ad uoluntatem antecedentem, sic omne quod Deus nobis facit, & infligit in præsenti uita, ordinationem aliquā habet ad gloriā: quia secundùm uoluntatem istā uult fieri. Si autem quantùm ad uoluntatem consequentem: q̄a secundùm hanc uoluntatē uult Deus secundùm quod præscit, & præscit istum in malitia permansurum, pœnā dicitur infligere in uindictam grauis culpę. Similiter de flagellato est loqui dupliciter. Aut quantùm ad istum: & quia ipse est in statu, in quo potest reuerti, tā ipse, quā pœna a iquam ordinationē habent ad bonum. Aut contingit loqui quantùm ad obstinationē animi, quæ conuertit benignitatē in iram, & gratiā impugnat: & sic sunt ei pœnæ in dānationē: & sic patet utraque pars.

Dub. 5. *Sit non præuenirī, &c.*] Videtur male dicere: quia qui semel iudicatus est, & punitus a sacerdote, amplius non iudicabitur, nec punietur: ergo sententia iudicis præuenitur. Respon. Dicēdum, q̄ sacerdos aut absoluit non absolutum, & imponit minorem pœnam, quam debet: & sic iudicat sententia hominis, & non iudicis superni: & hoc modo si uideatur præuenirī sententia iudicis, non tamen præuenitur: quia oportet hominem puniri in foro Dei. Aut sacerdos seruato ordine recto, & quā ita te punit, & sententia sacerdotis est sententia Dei: hic hominem absoluentis: & tunc non præuenitur: quia ipse iudex iudicat p̄ ministrum suum, cui commisit ministerium: tamen cassum est, nisi præcedat ministerium Dei absoluentis.

Leuis enim culpa, &c. Premittit hic exempla de Israelita: qui collegit ligna in sabbato: & ulterius de eo, qui Israelitæ maledixerat, & qui etiam blasphemauerat: & uidetur in utroque male exēplificare cum ratione pœnæ, tum ratione culpę. Ratione pœnę, quia uterque occisus est, & laudatus: & hæc est grauissima pœnarū, scilicet pœna mortis. Item. De culpa uidetur falsum: quia blasphemia est grauissimū peccatum. Preterea. Transgressio mandati decalogi non est leue peccatum, maximè: q̄a punitur pœna mortis, quæ erat pœna debita enormissimis peccatis. Respon. Dicēdum, q̄ Hieron. non uocat supplicium mortis leue absolutè: sed in cōparatione ad pœnam æternam: & leuem culpam uocat, tum propter hoc q̄ semel perpetrata est, tum etiam quia neutrum habebat deformitatem notabilem: & ideo si uterque uoluit penitere, de facili potuit misericordiam inuenire, & graues pœnas euadere: & uterque illorum occisus fuit ex rigore legis, quæ data erat in timorem. Et q̄d obiicitur de blasphemia, Dicendum, q̄ secundū Richa. de S. Victo. Non omnis blasphemia est peccatum in spiritum sanctum, sed quæ dicitur spiritus blasphemiæ, quando q̄s uoluntatem habet blasphemandi Deū. Sed illa, quæ dicitur ex quadam surreptione, & sine cōturbatione, non est semper inter peccata enormia reputanda grauis, licet ipsa graue possit esse peccatum.

timore. Et q̄d obiicitur de blasphemia, Dicendum, q̄ secundū Richa. de S. Victo. Non omnis blasphemia est peccatum in spiritum sanctum, sed quæ dicitur spiritus blasphemiæ, quando q̄s uoluntatem habet blasphemandi Deū. Sed illa, quæ dicitur ex quadam surreptione, & sine cōturbatione, non est semper inter peccata enormia reputanda grauis, licet ipsa graue possit esse peccatum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An possibile sit reconciliari Deo per satisfactionem.

AD intelligentiam huius partis sex incidunt hic quærenda. Primo q̄ritur, utrū possibile sit Deo reconciliari p satisfactionem. Secundò, utrum sit possibile Deo satisfacere de uno peccato, alio retento. Tertiò, utrum extra charitatem abstinentē a peccatis, possibile sit satisfacere. Quarto, utrū opera satisfactoria facta extra charitatē uniificentur adueniente charitate, & debeant computari in sortē. Quinto quæritur, utrum per talia opera aliq̄d mereatur. Sexto & ultimò quæritur, quid sit illud quod meretur.

QVOD sit possibile Deo reconciliari ostenditur per diffinitionem eius, quod est satisfacere. Quia dicit Anselm. Satisfacere est honorem debitū Deo reddere: sed hoc est possibile homini: ergo possibile est satisfacere. ITEM. Quanto is contra quē delinquitur misericordior est, tanto minorem exigit pœnam: & quanto minorem exigit pœnam, tanto facilius, & possibilius est ei satisfacere: sed Deus est multò misericordior homine: ergo si potest homini satisfieri, & Deo. ITEM. Sufficienter aliquis punitur, quando tantū datur ei tormentum, quantū fuit delectamentū, quia hoc est iustitia legis Mosayca. Iuxta mensuram peccati erit & plagarum modus &c. Et legis diuinę. Quantū se glorificauit &c. Sed aliquis potest sibi hoc facere: ergo potest Deo satisfacere.

Lib. 2. Cur deus homo, cap. 6

Deute. 25.

Apoc. 18.

CONTRA. Tanta est offensa: quātus is est, qui offenditur: sed Deus est infinitus, qui offenditur in peccato. igitur & offensa. Sed quanta est offensa, tanta debet esse satisfactio (alioquin non fit satis) ergo in infinitum oportet q̄ homo se puniat; sed hoc est impossibile alicui: ergo nō potest Deo satisfacere homo de peccato. ITEM. Peccatū diaboli peccatum nostrum non excedit in infinitum: immo quāto eius culpa excedit humanam, tāto uirtus naturæ ad sustinendū mala, & faciendum bona est fortior: sed diabolus non potest satisfacere: ergo nec homo. ITEM. Primus parens nō potuit de culpa sua satisfacere, quia cum esset homo, uoluit in scientia assimilari Deo: ideo ad satisfactionem necesse fuit, quod Deus fieret homo: sed quilibet peccator præfert uolūtatem suam uoluntati diuinæ: ergo non potest satisfacere. ITEM. Nullus de originali potuit satisfacere nisi per mortem Christi: sed multo minùs ponderat originale, quām actuale: ergo &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Inutilis quidē esset apud Deū omnis hominum conatus, nisi uirtus satisfactionis & meritis Christi adesset: qui omnem illum foueret, validumq; & firmum eundem redderet.

Sco. di. præsentiens, quod de possibili nō repugnat qd̄ ipse satisfaceret, licēt Deus voluerit nostræ satisfactiōi cōiungere meritū Christi: vide q. 1. ibi. quō ergo. S. Tho. 3. p. q. 1. ar. 2. tenet cū S. Bon.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ hic est unus modus dicendi satis probabilis: q̄ de omni eo qd̄ est in peccato, nō fit satisfactio, quoniā hoc est impossibile: unde & Deus nō exigit satisfactionem de oī eo, qd̄ est in culpa; sed aliquid condonat per misericordiam: de aliquo requirit satisfactionē per iustitiā; ut simul sit hic misericordia, & ueritas: nec umquam est satisfactio, nisi præcedat condonatio, sicut nūquam est meritū nisi præcedat donum gratuitum. Vnde notandū, quod in peccato duo sunt. s. offensa Dei, & libido deordinata: sed offensa Dei est infinita, & pro illa nō fit satisfactio, sed dei misericordia illam remittit, suam dando gratiam: libido aūt puersa finita est. Et quia Deus iustus est, & non totum remittit, sed pro illa exigit pœnā condignam: & quantūm ad hoc possibile est Deo satisfacere.

ET SIC patet respōsio ad duo prima. Ad primum, quod nō fit satisfactio de offensa. Ad secundū, quod diabolus nō potest satisfacere propter impossibilitatem percipiendi gratiam, in qua remittatur sibi diuina offensa. Patet etiā respōsio ad tertium. Deus enim per misericordiā relinquit oīno offensam, dādo gratiam, sed satisfactionem exigit de ipso damno, quod intulit sibi peccator per culpā, & delectatio nem libidinosam. Et quia Adā intulit sibi damnum mortis, & toti posteritati: ideo non potuit plenè satisfacere: nisi ille, qui nō esset mortis debitor, & ualeret totum genus humanū. Sed peccator quilibet dū peccat, infert damnū in imaginis deformatione, quæ reparabilis est, & infert damnum sibi, non aliis: & ideo non est simile.

ALIVS est modus dicendi et satis probabilis, & uidetur rōnabilis: quod etsi diuina misericordia relinquat offensam homini dando gratiam, non tamen ita oīno relinquit, quin etiā exigat de offensa satisfactionem per iustitiam: & quia homo non potuit pro tanta offensa satisfacere, ideo Deus dedit ei mediatorem, qui satisfaceret pro offensa. Vnde in sola fide passionis Christi remittitur oīs culpa, & sine fide eius nullus iustificat. Et secundum hoc dicunt, q̄ oīs satisfactio nostra uirtutē habet a satisfactione Christi. Sed ipsa satisfactio Christi habet effectū in membris per sacramentum baptismi plenum, per sacramentū pœnitentiæ secundum partem, per fidem ante nouam legem, & etiā post: & in his, qui non possunt confiteri: effectū habet ad huc minorem: unde oīs satisfactio non tantū de peccato primi parentis, sed etiam de aliis fundata est super satisfactionē mediatoris. ET SECVNDVM hanc uiā facilis est responsio ad obiecta. Sicut enim offensa est infinita, sic q̄ Deus patitur est satisfactio infinita. Similiter secundū patet, quia diabolus non habuit mediatorē, sup quē posset fundari eius satisfactio. SIMILITER patet tertiū de Adam: quoniam sicut ipse non potuit satisfacere de peccato suo, sic nemo potest sufficienter satisfacere de suo, nisi super satisfactionē passionis Christi per fidē esset fundatus.

QVAESTIO II.

An possibile sit satisfacere Deo de uno peccato absque alio.

VTRVM possibile sit Deo satisfacere de uno peccato sine alio. Et qd̄ sic uidetur, i. Timot. Pietas ualet ad omnia. Glo. Summa Christianę disciplinæ in pietate, & misericordia est: quam qui sequitur, etiā si lubricū carnis patiatur, sine dubio uapulabit, no tamen peribit. Et cōstat, quod intelligit de lubrico mortali, quia si de ueniali, etiā sine illa non periret: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, qa satisfactio respondet transgressioni ex opposito: ergo cum impossibile sit trāsgredi nisi successiue, primo uno modo, deinde alio, uidetur similiter q̄ & possit satisfacere primo de uno peccato, deinde de alio. ITEM. Alii peccato alia debetur pena, & alia satisfactio: unde & alia imponitur: esto ergo quod pro aliquo peccato imponatur pœna debita, si exequatur illā, amplius nō potest, nec debet exigi ab eo aliquid, sed potest exequi committendo aliam culpam: ergo &c. ITEM. Plus desiderat Deus satisfactionē sibi fieri a peccatore, quam aliqs creditor solutionem a debitore: sed creditor qui multum desiderat solutionem, recipit solutionem de uno sine alio: ergo & Deus satisfactionem de uno peccato sine alio. ITEM. Homo potest satisfacere de uno ueniali cōmittendo etiā aliud: ergo pari rōne de mortali. Aut quæritur, quare non.

Cap. 4.

CONTRA. Isa. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis, percutis pugno impie. Et post. Numquid tale est ieiunium, quod elegit quasi diceret, non ergo non placet Deo pro peccato ieiuniū, quando ieiunādo cōmittuntur peccata. ITEM. Gregorius in homil. Qui sic alia plangit, ut alia committat, pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat. ITEM. Ratione uidetur, quia in hoc peccator est pœna dignus, quia Dei imaginem deformat: ergo numquā satisfacit nisi per reformationem imaginis: sed in eo qui satisfacit, & rursus peccat, numquam reformatur imago: ergo talis nunquā satisfacit. ITEM. In peccato est cōuersio, & auersio, & pœna debetur peccatori rōne auersionis: sed peccata omnia conueniunt in auersione: ergo satisfactio respicit peccata secundum id, in quo cōueniunt: ergo impossibile est satisfacere de uno sine alio.

Cap. 58.

RESOLVTIO.

Nisi de omnibus simul satisfaceret homo, simul & auersus, & conuersus ad Deum esset: quod omnino implicat.

RESPONDEO. Quod aliqui posuerunt, quod de peccato poterat fieri satisfactio peccatore persistente in alio: & ratio eorū erat diuina largitas, & benignitas, quæ acceptat satisfactionē quantumcunque modicam. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sco. hic q. 1. ibi de quarto agit de satisfactione exteriori, posset satisfacere si sine alio & sibi nulla inde retinguatur repugnantia.

tamen hi non consideraueruntſufficienter, quid ſit ſatisfacere: non enim ſatisfacere dicit tolerãtiam pœnæ tantũ, quia Deus in malis noſtris non delectatur, ſed delectatur in iuſtitia voluntatis noſtræ, & reconciliatione: quæ non poteſt haberi de una culpa ſine alia, tum propter connexionem virtutum in una gratia, quæ de et culpã omne mortalem, cum habeat omnem virtutem annexam; tum propter diuinam largitatem, quę ſecundũ partẽ nõ gratificat, immo oẽm offenſam condonat: tũ propter peccata mortalia, quæ oſa cõicant in auerſione, & contemptu Dei: & omnia ſunt contra Deũ, & contra nnum: & ideo ſi Deus remitteret culpam de uno ſine alio, ſimul eſſet is, cui remittitur amicus, & inimicus, conuerſus, & auerſus. Et ideo (ſicut dicit Magiſter) error eſt hoc ponere, quod homo ſatisfaciat Deo offendendo Deũ, quia ſemper manet auerſio, & imaginis deformatio, & inimicitia. Et ideo dicitur Eccle. 9. Qui in uno peccauerit, multa bona perdet. & beatus Iacobus. ii. cap. Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus: quia qui peccat in uno non ſatisfacit pro aliquo, eo quod in oĩ peccato nnus offenditur, & impoſſibile eſt, quod Deus ſit amicus, & inimicus eiuſdem.

AD ILLVD, qd obiicitur, de illa Gloſa, quod non peribit. Dicendum, quod intelligitur, qd operibus pietatis præparatur qs ad gratiã, per quam ſatisfaciat de omnibus. AD ILLVD, qd obiicitur de tranſgreſſione. Dicendum, q non eſt ſimile: quia enim mala facimus, ideo malſumus: & ideo qa actus nõ ſunt conexi, nec tranſgreſſiones: ſed non quia bona facimus, boni ſumus, ſed econtra; ideo oportet, quod ante ſit amicus, quam pro aliquo peccato ſatisfaciat: & ſi amicus: ergo nullum peccatum habet mortale. AD ALIVD, qd obiicitur. Dicendum, quod illi peccato debetur tanta pœna de ſe, niſi remittatur per gratiam, quam impoſſibile eſt illi perſoluere, quia infinita: & ideo nunquã taxari poteſt pœna debita, quouſque manet in culpa. AD ILLVD, quod obiicitur, quod Deus nult plus ſatisfactionem, quam creditor ſolutionem. Dicendum, quod Deus ſimiliter recipit ſatisfactionem paulatim: ſed quãdiu eſt in aliqua culpã, nõ eſt in ſoluendo aliquid, imo in obligando ſe potius: & ideo Deus non recipit. AD ILLVD, quod obiicitur de ueniali. Dicẽdum, quod non eſt ſimile, quia ueniale ſtat ſimul cum gratia, & quam contingit ſatisfacere: non ſic mortale, imo quodlibet mortale tollit fundamentum ſatisfactionis, ſicut melius patebit in ſequenti problemate.

QVAESTIO III.

An extra charitatem abſtinentem à peccatis, poſſibile ſit ſatisfacere.

VTRVM extra charitatem, abſtinentem a peccatis poſſibile ſit ſatisfacere. Et quod ſic, uidetur Luc. Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt uobis: conſtat quòd ibi loquitur de peccatoribus: ergo poteſt ſatisfacere quis per eleemoſynam ſine gratia. Et hoc ipſum

Cap. 4. dixit Daniel Nabucohdonoſor. Peccata tua eleemoſynis redime: & conſtat q ille erat peccator magnus: ergo &c. ITEM. Tren. Venatione ceperunt me, Glo. Et ſi fides deeſſet, pœna ſatisfaceret: ſed ubi deeſt fides, nõ eſt charitas: ergo &c. ITEM. Ratione uideturi quia ad nullũ præceptum diuinũ tenetur homo ex charitate: hoc conſtat: qa ſi quis pro loco, & tempore parentes honorat, etiam non habens charitatem, non peccat: ergo multominus tenetur ex charitate implere ſacerdotis mandatum: ſed ſatisfactio eſt mandatum ſacerdotis: ergo poteſt fieri extra charitatem. ITEM. Si tenetur ex charitate ſatisfacere, cum nullus ſit certus, utrũ amore an odio ſit dignus, ſemper eſt in dubio: ergo ſemper debet ſatisfacere. Si tu dicas, quòd concluſio eſt uera, quia ſemper continuãda eſt pœnitentia tibi uſqi ad mortem: ergo eſto quod impoſita ſit alicui pœnitentia dare centum marcas, uidetur ſecundũ hoc quod ſemper tenetur dare: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo tenetur ad impoſſibile.

CONTRA. Nõ reſpicit dominus quantũ, ſed ex quanto: ſed uoluntas ſine charitate non placet Deo: ergo nec opus, nec ſatiſfactio. ITEM. Quamdiu homo eſt extra charitatem, eſt inimicus: ſed ſatisfactio eſt reconciliatiua: ergo talis nõ poteſt ſatisfacere. ITEM. Apoſtolus. i. ad Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem nõ habuero: nihil mihi prodeſt: ergo &c. ITEM. Nullus damnatur, pro quo ſatisfacit: & nullus damnãtur niſi propter culpã: ergo nullus ſatisfaciẽs damnatur: ſed nullus euadit damnationẽ, niſi qui habet charitatẽ: ergo nullus ſatisfacit, niſi qui eſt in charitate.

RESOLVTIO.

Satisfactio, cum imponiet acceptationem, reconciliationem, & amicitiam Dei: qui extra charitatem eſt, nalidi ſatisfacere non pot.

RESPONDEO. Dicendum, q ſatisfacere quãtum eſt de ui nominis, importat diuinam acceptationem, & reconciliationem, & amicitiam. Et quoniam ſine gratia gratum faciente, & charitate impoſſibile eſt aliquẽ Deo placere, & opera eius acceptari: ideo nec ſatisfacere eſt poſſibile: poteſt tamen homo antequã habeat charitatem præparare ſe ad habendam charitatem, & ad exequendam ſatisfactionem: & ſic intelligitur conſilium domini, & conſilium Dan. ut ſe præparent ad eleemoſynam per gratiam, qua accepta, multiplicando eleemoſynas ſatisfacerent.

Diſſentit Sco. hic q. 1. ibi De quarto S. Tho. diſ. præſẽti, art. 3. cõſentit S. B.

AD ILLVD, quod obiicitur, de Glo. in Tren. Dicendum, qd fides ibi dicitur conſcientia peccati. Aliquãdo enim habens gratiã per pœnam ſatisfacit de culpa, cuius non habet memoriam: unde tantum uallet dicere, ſi fides deſit, quantum ſi deſit conſcientia. AD ILLVD, quod obiicitur, qd nullus tenetur ex charitate implere mandata. Dicendum, quod quando ſatisfactionis opus ab homine imponitur homini, non tenetur illud opus facere ex charitate, ſiue in charitate: qa præceptum: ſed neceſſe hẽt in charitate facere ad hõc, q

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit emendatorium, & Deo placi tũ. Et ideo dico, quod opere illo iniuncto completo, non tenetur illud iterare: sed si dubitat probabiliter se Deo nõ satisfecisse, non debet a satisfactione cessare, quousque per signa probabilia habeat certitudinem de culpa dimissa, & pœna. Vnde, sicut dictum est de alis sacramentis, maximè de Eucharistia, quod nõ uiuet nisi habenti charitatẽ, non tamen tenetur quis accedere ex charitate secundum ueritatem, sed se probabiliter disponere. Ita etiã de satisfactione dicendũ, quod opera iniuncta in satisfactionem tenetur facere, & tenetur se disponere quãtũ est in se: & absolutus est in foro ecclesiæ, & a pœna suæ conscientiæ: & in foro Dei absolutus est, ut non peccet in hoc faciendo. Sed tamen ꝓ hæc opera non absoluitur oĩno: & ideo sanum cõsiliũ est, ꝓ homo semper pœniteat. Sufficit tamen cũ signis probabilibus fecisse pœnitentiã iniunctã, nec oportet eã iterare: vnde si centum dedit, non debet iterare, nec sacerdos debet iterũ imponere, nisi pro aliqua culpa de nouo commissa. Satisfecit enim talis in foro ecclesiæ, & suæ conscientię. Vnde notandum, ꝓ duplex potest distingui forũ secũdũ duplex iudicium. s. forum cõscientiæ, & forum diuinæ iustitiæ. Primum est manifestum, secundũ est occultum. Si quis igitur impleat pœnitentiam impositam sine remorsu conscientię, sed tamen extra charitatem, nõ tenetur satisfacere amplius nec iudicio sacerdotis, nec iuo tenetur tamen iudicio Dei, quia adhuc Deus exiget pœnam; illud autem forum distinguitur contra forum ecclesiæ. Illud uero uocatur forũ ecclesiæ, quod est in facie ecclesiæ, & secundũ iudicium publicum.

Dis. 12 par. 2. artic. 1. q. 1.

QVAESTIO IIII.

An opera satisfactoria, extra charitatem facta, ad uenente illa, reuiuiscant aut debeant in sortem computari?

VTRVM opera satisfactoria facta extra charitatẽ, aduenente charitate reuiuiscant, siue uiuificentur: & an debeant computari in sortem? Et ꝓ sic uidetur. Super illud Luc. Si attenuatus frater tuus, &c. Glos. exponit, quod fructus bonæ conuersationis debẽt ei cõputari ab eo tpe, ex quo peccauit: & ex hoc uidetur quod charitate, aduenente, possunt bona opera computari. ITEM. Baptismus acceptus a ficto extra charitatem, aduenente charitate incipit ualere: ergo similiter cũ satisfactio sit opus sacramentale, poterit ualere aduenente charitate. Si tu dicas, quod non est simile, quia in baptismo imprimitur character. Contra hoc est de restitutione, quę tunc ualet ad salutem, cum aduenit charitas: nec oportet iterari. ITEM. Facilius est in natura uiuificare, quod non uixit, quàm quod uixit, & est mortuum, siue mortificatum: primum enim est naturale, secundum supra naturam: ergo cum opera mortificata aduenente charitate uiuificentur, multo magis mortua, uel saltem æqualiter. ITEM. Bonum moris magis propinquum est gratiæ, quàm bonum naturæ: sed naturalia uiuificantur, & gratia reformãtur: ergo & bona in genere priùs facta. ITEM. Rõ, quare Deus remittit culpam, & non remittit pœnam: estne peccatum remaneat impunitum: ergo si iste peccator punitus est ante aduentum gratiæ, nunquã debet puniri post gratiam: uel in parte dẽt, aut nullo modo puniri dẽt, aut non tantũ: ergo bona opera computantur.

Cap. 51

CONTRA. Quod nullo modo uiuit, nec est a principio uiuente, nec hẽt potentiam ad uitam: non potest uiuificari: sed tale est opus extra charitatem factum: ergo &c. ITEM. Omne opus satisfactorium est meritorium: sed nullum est meritoriũ nisi ex charitate: sed opus illud non fuit ex charitate, nec amplius potest esse: quia impossibile est, quod mutet originẽ: ergo impossibile est inter opera satisfactoria computari. ITEM. Peccator ante satisfactionẽ est obligatus ad pœnam infinitam: sed ab infinito nihil adimitur: ergo quantumcumq; peccator se affligat, tenetur ad æqualem pœnam: ergo non debent talia opera cõputari. ITEM. Opus ex charitate procedens excedit improportionabiliter opus extra charitatem factum: sed quod improportionabiliter excedit aliud, nõ accrescit ex additione illius: ergo quantũcumque, uel quæcumque opera fecerit ante charitatem, nihil addunt ad opera post charitatem, sicut nec pũctus ad lineam: ergo in nihilũ debent computari.

RESOLVTIO.

Tutius est negatiuæ parti adhærere, quàm affirmatiuæ.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ circa hoc fuit duplex opinio. Vna qdẽ fuit, quod opus satisfactorium, quantum est de sua rõne perfecta, meretur collationẽ gloriæ, & meretur remissionem pœnæ. Collationẽ gloriæ: quia fit ex charitate. Remissionem pœnæ: quia fit in charitate, inquantùm sacramẽtale est: & ideo sufficit, qd̃ fiat in charitate quantùm adhoc, quod per charitatẽ pœna debita satisfaciẽti sit proportionabilis pœnæ, quam sustinet. Dicunt ergo, ꝓ opera illa uiuificari quantùm ad meritum, uel retributionem uitæ æternæ est impossibile: qa non fuerunt ex charitate: & amplius impossibile est esse ex charitate: sed quantùm ad meritum remissionis pœnæ, qa non erat alius defectus, nisi qa pœna non erat proportionabilis. Isto posito in charitate, & pœna facta ꝓportionali, uiuificantur quantũ adhoc, ꝓ cõputari debẽt in sortẽ. Et ita aliter uiuificantur, q̃ opa mortificata: qa illa ad ęternam retributionem, hæc solùm ad pœnæ dimissionẽ. ALTA est positio, ꝓ oẽ opus satisfactoriũ est meritorium uitæ æternæ: & oportet fieri ex charitate monẽte imperio coniuncto, uel saltẽ puio, uel primo: sicut est de eo, q̃ uadit ad S. Iacobum: unde dicit, ꝓ talia nullo modo uiuificantur, nec computãtur. Prima positio est multum probabilis: sed hæc securior est.

ADILLVD, ergo, ꝓ obiicitur in contrariũ huius, ꝓ debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

fructus computari. Dicendũ, ꝙ illud intelligitur si statim post peccatum incepit confiteri, & tunc opera satisfactoria fuerũt ab illo tempore, etiam antequã absolueretur a sacerdote. Vel dicendum, ꝙ fructus cõputantur quantũm ad superexcrescentiã usurarii: quia merito illorũ fructuum diabolus non traxit illũ ad multa scelera. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de baptismo. Dicẽdũ, ꝙ est opus dei ad hoẽm, & hoc nunq̃ est mortuũ: tamen ꝓp in conuenientiã suscipiẽtis priuatur effectu: & tale est baptismus. Est opus hoĩs ad hoẽm, & tale consideratur solũm exterius: qa hõ non uidet nisi ea, q̃ extra se sunt: & talis est restitutio, & hoc nõ oportet esse uiuũ. Aliud est opus hominis ad Deum, & tale põt esse mortuum: sed dẽt esse uiuum adhoc, & satisfactoriũ: aliter enim Deo non est acceptum: & tale est opus satisfactionis, quo hõ reconciliatur Deo. Et ideo nõ est simile de baptismo, & satisfactione. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ uiuificare, qd̃ nunquam uixit, est facilius. Dicendum, ꝙ hoc uerũ est in his, quę ideo uiuunt, qa recipiunt uitã, sed nõ in his, quæ ideo possunt uiuere: quia procedunt a uita: & talia sunt opera. AD ALIVD, dicendum, quod non est simile de habitibus, & potẽtiis, & actibus, quia isti manent, illi non: nec informari, nec uiuificari possunt. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ eã satisfaciendi est, ne sit peccari impunitas. Dicendum, ꝙ illa nõ est tota ratio: sed est hęc, qa homo est amicus Dei effectus ꝓ gratiam, & dignus aliquando beatificari, ideo solũm ad pęnã temporalem astrictus est: & iõ antequã sit amicus, ad æternã restringitur. Preterea. Opus factũ ex charitate improportionaliter (sicut factũ est in opponẽdo) excedit opus factũ extra charitatẽ: & ita pęna supportata ex charitate, & mera uoluntate excedit pęnam supportatã sine charitate: & iõ Deus pęnã ęternam ęternaliter portandã ex mala uoluntate, cui iusmodi est in dãnatis, rationabiliter in pęnam temporalẽ cõmutat, ex charitate importãdã, qa tantũ placet ei talis tolerantia: & iõ alia pęna extra charitatẽ portata tamquã oĩno improportionalis non augmẽtat illã: quia illam solam reputat satisfactoriã, cuius tolerantia, & assũptio sumitur ex charitate: qa in aliam non commutat pęnam.

1. Reg. 1.

QVAESTIO V.

An homo quidquam mereatur per opera extra charitatem facta.

SVPPOSITO quod per opera facta extra charitatem nõ fiat satisfactio, nec uiuificẽtur, Quęritur, utrum homo per ea aliqd̃ mereatur. Et ꝙ sic, uidetur: qa sicut dicit auctoritas cõmunis; Nullum malum impunitum, & nullum bonum irremuneratũ: sed diuina iustitia numquã malum quantulumcũque dimittit, quin punat: ergo nec quantulũcumq̃ bonum, quin remuneret. ITEM. Si non remunerat: ergo æqualiter se habet iudex, ad eum, qui nullum bonũ fecit, & ad eũ, qui fecit multa bona: ergo stultum est alicui peccatori consulere, quod faciat aliquod bonum opus. ITEM. Exod. Honora patrem tuum, ut sis longeuus:

nusnaut hoc dicitur habenti charitatem, aut non habenti. Si habenti tantũ, hec est parua remuneratio, quia ipse non amat istã uitam: sed aliam. Si non habenti: ergo meretur aliquid, si honorat: & sic &c. ITEM. Dominus dicit de hypocrita. Qui facit opus bonum propter gloriã, quod recepit mercedem suam; esto ergo, quod aliquis faciat opus bonum propter Deum, nõ propter gloriam, cum non sit peius, quam illud, quod fit ad gloriam, immo melius: ergo dignum est mercede aliqua.

Mat. 6

CONTRA Aug. Peccator nõ est dignus pane, quo uescitur; ergo si peccator non est dignus uiuere, multominus est dignus remunerari. ITEM. Qui nihil ẽ, in conspectu alicuius, apud illũ nihil meretur; sed peccator nihil est in conspectu Dei. Psalm. Ad nihilum redactus est in conspectu eius malignus: ergo &c. ITEM. Sap. Similiter odio sunt Deo impius, & impietas eius; sed impietas omnino displicet Deo: ergo & impius: sed qui oĩno displicet alii, nihil meretur apud ipsum: ergo &c. ITEM. Nihil meretur organum, nisi uiuũ in operatione seruitii: unde ligo nihil meretur, quamuis cũ eo operetur homo in uinea; sed peccator organum est non uiuum: ergo &c.

Psalm. 14.

Ca. 14

RESOLVTIO.

Profecto de condigno nihil peccator apud Deum mereri potest; quantumuis bene faciat; de congruo tamen quidquam mereri posse, non improbamus.

RESPONDEO. Aliqui dicunt, ꝙ peccator nihil omnino mereretur apud Deum neque ex congruo, neque ex condigno; sed tamen Deus ratione abundantissimæ largitatis bona eius opera non dimittit irremunerata, immo remunerat: & est bonum peccatori bene operari, quamuis non sit iustum eum remunerari: sed magis benignum. Alii dicũt, & probabiliũs, ꝙ est gmereri de congruo, & de cõdinno; peccator autem apud Deũ nihil meretur de condigno; sed mereri potest de congruo: peccator enim aliquando facit bonũ opus in genere ad gloriam suã, ut cum dat eleemosynam propter gloriã: & ex hoc opere nõ meretur mercedem, sed pœnã, quia procedit ex contumelia. Aliquando facit ad Dei gloriã, & propter amorem Dei, quem habet, & hoc non potest esse sine aliqua gratia gratisdata, quę disponit de cõgruo ad gratiam gratumfacientem, quam Deus aliquo modo acceptat: & ex hoc meretur de congruo. Illud aũt meritũ cõparatũ merito charitatis est improportionabile; sicut linea latitudini, & superficiei: unde sicut linea nihil est in cõparatione ad superficiem, aliqd tamẽ est in se: sic est de peccatore cõparato ad iustũ, & de eius amore ad amorem charitatis, & de merito ad meritum.

EXRIS patent obie a, & primò ad illud August. Non est dignus &c. Dico bene, ꝙ non meretur de cõdigno. SIMILITER ad duo sequentia: ꝙ nihil est in comparatione charitatis. Ad illud de Sapien. Dicendũ, ꝙ illud intelligitur ꝓ se, secundum ꝙ impiũ, non secundum ꝙ habẽt naturam

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturam bonam, & aliqua bona gratis data: & cũ facit opus secundùm quod impius, nihil meretur, sed quando secundùm gratiam gratis datam, aliquid ad salutem meretur de cõgruo.

AD VLTIMVM de instrumento. Respon. Dicendum, ꝙ non uiuum dicitur dupliciter. Negatiuè, quod non uiuit, nec natũ est uiuere: & priuatiuè, ꝙ non uiuit, sed natum est uiuere. Et per primum nec de congruo, nec de condigno meretur: per secundum autem meretur de cõgruo: eo quod non priuatur simpliciter uita: uiuit enim in merito, si uoluntariè operatur bonum: & est quodammodo Dei adiutor.

QVAESTIO VI.

An opera bona extra charitatẽ facta, ualeant ad tolerabiliorem pœnam?

QVAERITVR, utrum bona opera extra charitatem facta ualeant ad tolerabiliorẽ pœnam. Et ꝙ sic, uidetur: quia August. dicit de talibus in Ench. ꝙ adhoc eis prosunt, ut tolerabilior sit damnatio. ITEM. Ratione uidetur: qa probatum est supra, quod aliquid meretur illo opere: ergo esto qd statim moriatur post illud: ergo cum non sit irremuneratum, & non premiatur in collatione boni: ergo saltem in diminutione mali.

ITEM. Declinare a malo sempuitat pœnam, quamuis nõ semper consequatur palmã: sed melius est bonum facere: ergo multò fortiùs uitabit pœnã. ITEM. Peccatum aggrauatur ex sequẽti euentu, seu effectu, & grauiùs punitur: ut patet i peccato occi: ergo peccatum, quod reddit hominẽ magis ociosum ad bonũ, magis punitur: ergo illud, propter quod fiunt bona opera, minus: & ita, &c.

CONTRA. Aug. in Enchir. dicit, damnatis non prodesse suffragia ecclesiæ: sed ista sunt potentiora, cum sint ex charitate, quam opera extra charitatẽ facta: ergo illa multominus prosunt. ITEM. Si meretur remissionem pœnæ, aut intensione, aut duratione. Non duratione: quia pœna est infinita. Si intensione: sed quantùm adhoc est finita: ergo intantum possunt multiplicari bona opera, quod nulla erit pœna. ITEM. Tantæ culpæ debetur tanta pœna: sed opera bona extra charitatem facta nõ immutant, nec minuunt culpã: ergo nec pœnam. Quæritur ergo, ad quid ualeant huiusmodi opera bona.

RESOLVTIO:

Ne dum ad tolerabiliorem pœnam to futuro (tametsi ex consequenti) uerùm etiam ad multa bona in præsenti ualent opera bona extra charitatem facta.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ huiusmodi opera bona extra charitatem facta, quando bona fiunt intentione, ualent ad multa. Ad temporalium multiplicationem. Isa. Si uolueritis: & audieritis me, bona terræ comedetis. Ad temporalis pœnæ diminutionem. 3. Reg. Nonne uidisti Achab coram me humiliatũ? idcirco non inducam, &c. Ad gratiæ impetrationem sicut Raab. Inuenit gratiam propter opera, quæ fecit nuncius. Ad bonæ uitæ assuefactionem. Tren. Bo-

Bonum est uiro, cum portauerit iugum, &c. Ad peccati resistentiã: quia peccatũ trahit suo pondere ad aliud. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua: & eleemosyna resistit peccato. Ad tolerabiliorem pœnam æternam: sicut dicit Aug. quod ualet, ut tolerabilior sit damnatio. Sed illud diuersimodè intelligitur a diuersis: quidam enim dicunt, ꝙ facit pœnam tolerabiliorem, non mutando pœnam: sed fortificando subiectũ. Sed hoc nõ est congruum dicere, ꝙ uirtus aliqua detur damnato p̃ꝑ opera illa, quæ facit mitius sustinere, quia aut daretur ad semper, aut ad tps, & utrũq; est incõueniẽs. Illa, u. uirtus, aut ẽ naturalis, aut gratuita, quorũ neutrũ facile ẽ intelligibiliter assignare. Aliq; dicũt, ꝙ ualẽt ad remissione pœnæ uermis: quia non tãtum habebũt remorsum cõscientiæ, quantùm si nulla opera bona fecissent. Sed illud nõ ualet, qa remorsus conscientiæ erit secundùm quantitatem culpæ. sicut & ignis: ergo si nõ ualet ad ignẽ, nec ad uermem. Ideo tertio modo dicendum, ꝙ ualent ad tolerabiliorem damnationẽ ex consequenti: quia impediunt culpam factam aggrauari: & ẽt retrahunt hominẽ a peccati frequentia, & ab intentione libidinis, & contemptus: quia nõ ex tanta libidine peccat, qui aliquãdo opera bona facit, sicut q Dei obliuiscitur. Et ad uermem: qa minus cruciabitur, & minorem habebit remorsum, quàm si opera illa non fecisset: non de illa culpa, quam commisit: sed de malis, quæ commisisset, & de bonis, quæ omisisset, si illa opera bona non fecisset. Et ita intelligendum est de eo, qui statim moritur, & de eo, qui magis moritur, quàm neget Christum. Et de consimilibus.

HIS VISIS patet respõsio ad utramq; partem. Rõnes ad primam partẽ procedunt de pœna, quam posset incurrere, si illa opera negligeret. Rõnes uerò ad oppositum procedunt de pœna, q debetur culpę iam factę, & sic patet totum circa hoc.

Cap. 3.

DISTINCTIO DECIMAQVINTA.

PARS SECVNDA.

Confutatio asserentium, pœnitentiam posse fieri de uno peccato sine alio.

Alias quoque auctoritates inducunt. Ait n. Greg. Pluit dominus super unam ciuitatem, & super alteram non pluit: & eandem ciuitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille, qui proximum odit, ab aliis uitiis se corrigit, una eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida remanet: quia sunt quidam, qui cum quædam uitia resecent,

Super Ezech. ca. 1 homil. 10. & hab. de cõse. d. 3. ca. pluit.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super psa. 118 in prin. serm. 8. in tomo 4. & habetur de consec. distinc. 3. cap. prima consolatio.

in alijs graniter perdurant. Item. Ambros. Prima consolatio est, quia non obliuiscitur misereri deus. Secunda per punitionem: ubi & si fides desit, pœna satisfacit & releuat. Ratione quoque vtuntur dicentes, Si his qui vnum peccatum confitetur altero tacito, satisfactionem à sacerdote iniunctam expleuerit; nunquid etsi peccatum tacitum conuersus fuerit confessus, pro utroq; ei pœnitentia imponetur? Longe hoc videtur à ratione, & ecclesiæ consuetudine, quę pro eodem peccato nisi reiteretur, nulli bis pœnitentiam imponit. Fuit ergo illa peccati condigna satisfactio, vnde & peccatũ deletum videtur. Quomodo accipienda sunt præmissa.

De pœnit. dis. 3. cap. Quærat hic aliquis §. Illud et Grego. usq; ad finẽ. ca. Matth. 18.

HIS responderi potest sic. Illud Gregor. Pluit dominus &c. non ad criminis veniam, sed ad operis praui desertionẽ referẽdum est: vt ideo pars ciuitatis dicatur complui: quia ab actu & delectatione peccati cui ante seruiebat modo cessat: non quod eius veniam habeat. Vocaturque pluuia illa talis contmentia, qua ab opere peccati reuocatur: quia ex fonte gratię dei id cordi instillatur, vt vel sic paulatim ad pœnitentiam veniat, vel eo minus à deo puniatur qui diuturniori delectatione, & actu peccati maius sibi accumulasset tormentum. Si uerò ad indulgentiam reatus pluuia referatur, euangelicę sententię contraire uidebitur. Si.n. propter misericordiam, qua quis proximo suo non miseretur, etiam quæ dimissa sunt replicantur ad pœnam, multo magis quę nondum sunt dimissa propter odium fraternum, ad pœnam reseruari probantur. Et si ille qui arbiter suæ uoluntatis constitutus est, non potest inchoare nouam vitam, vt ait August. nisi pœniteat eum veteris vitæ: quomodo ad nouitatem indulgentiæ perueniet: qui odij vetustatem non deposuit? Illud etiam quod ait Ambros. Et si fides desit, pœna satisfacit &c. non de fide intelligitur qua creditur in deum: sed de conscientia delicti. Deest enim fides, cum conscientia peccati non subest. Nam cum delicta omnia nemo intelligat: est aliquando in homine peccatum cuius non habet conscientiam. Vnde Apostolus, Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Cum ergo

1. Cor. 4

quis

quis flagellatur pro peccato cuius non est conscius, si patienter fert pœnam & humiliter amplectitur, cogitans se forte peccatum habere, quod non intelligit, & pro eo puniri a Deo, pœna illa satisfacit & releuat grauatum. Ad hoc autem quod obiicitur de satisfactione illa: si satisfactio non fuit, iterum imponenda est. Si uerò iterum imponenda non est, satisfactio fuit, & si satisfactio fuit, ueniam impetrauit. Responderi potest satisfactionem non ideo fuisse, quia ille dignos fructus pœnitentiæ non fecit. Est enim satisfactio pœnitentię, ut ait August. peccatorum causas excidere, nec suggectionibus eorum aditum indulgere. Item, Sanè scelerate uiuunt, nec curant talem uitam moresque corrigere, & inter ipsa facinora sua eleemosynas frequentare non cessant: frustra ideo sibi blandiuntur: quia dominus ait, date eleemosinam, et ecce omnia munda sunt uobis. Hoc enim quam late pateat non intelligunt. Multa enim sunt genera eleemosinarum: quæ cum facimus, adiuuamur. Non solum qui dat esurienti cibum, sitienti potum, & huiusmodi: sed etiam qui dat ueniam petenti, eleemosynam dat: & qui emendat uerbere in quem potestas datur, uel coercet aliqua disciplina, uel orat ut ei peccatum dimittatur, eleemosynam dat, quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstantur inuitis, quando eorum consulitur utilitati, & non uoluntati: sed ea maior est, qua ex corde dimittimus quod in nobis quisque peccauit. Minus enim magnum est erga eum esse beneuolum, qui tibi nihil mali fecit, Illud multo grandius ut tuum etiam inimicum diligas, & ei qui tibi malum uult, & si potest facit, semper bonum uelis, faciasq; quod possis. Quod ergo dominus ait, Date eleemosynam, & omnia munda sunt uobis: ita ne intellecturi sumus, ut non credentibus in Christum, munda sint omnia, si eleemosinas istas dederint? qui enim uult ordinate eleemosynam dare, a se debet incipere, et etiam primũ sibi dare. Est.n. eleemosyna opus misericordiæ: uerissimaque dictum est, Miserere animæ tuæ placens Deo. Non ergo se fallant, qui per eleemosynas largissimas fructuũ suorũ uel pecuniæ impunitatẽ se emere æstimãt, in peccatis permanẽ-

Aug. 7 li. de pœnit.

Aug. I Euc. c. 75. in principio.

De generibus eleemosinarũ. Ibidẽ. ca. 72.

Aug. I euch. c. 73. in prin.

Eccles. 30.

tes

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes: quæ ita diligunt, ut in eis optent versari. Qui uerò dilig
Psal. 10. it iniquitatē, odit animā suam, & qui odit, animā suam nō
est misericors ei, sed crudelis. Diligendo quippe eam secundū
seculum, odit eam secundum deum. Si ergo uult ei dare elee
mosynā, per quā fit mūda: odiat eam secundum seculum, &
diligat eam secundum deum. Hac eleemosyna, quam sibi ho
mo primitus debet, mūdantur interiora. Ad quod hortans
Matth. 2. Christus ait, Mundate quæ intus sunt. Immundis.n. nihil est
mundum: sed polluta sunt eorum mens & conscientia, ut
ait Apost. Immundi uero sunt omnes, quos non mundat fi-
Ad Titum. 2. des, qua creditur in Christum: de qua scriptum est, Mundās
fide corda eorū. Sed ne istas eleemosynas, quæ fiunt de fru-
ctibus terræ, respuere Christus uideretur, Hæc, inquit, opor
tuit facere. s. iudicium & charitatem Dei, et illa non omit
tere. i. eleemosynas fructuum terrenorum. Ex his datur in-
telligi, quod in peccato mortali permanentes, etsi eleemosy
nas largas faciant, non tamen per eas satisfaciunt: quia in
ordinatè agunt, dum a se nō incipiunt. Nec proprie dicitur
eleemosyna tale opus, dum sibiipsis crudeles existunt, non
placentes deo. Non ergo dicenda est illa peccati satisfactio,
De pæ. d. 3 ut. quā quis agit pro uno peccato, dū perdurat in altero. Quia
nihil prodest ieiunare, & orare, & alia bona agere, nisi mēs
nihil pro dest. reuocetur a peccato: et si aliquando conuersus tacitum pec
Pius pa pa. catum sacerdoti fuerit confessus, de utroque imponenda est
ei satisfactio: quia de primo condignè non satisfecit.

Secundùm quosdam fuit satisfactio.

Quibusdam tamen uidetur fuisse satisfactio; sed infru-
ctuosa, dum in peccato altero persistit: percipitur tamen
fructus eius, incipietque proficere, cum peccati alterius pe-
nituerit. Tunc enim utrumque dimittitur peccatum, & sa-
tisfactio, præcedens uiuificatur, quæ fuerat mortua: sicut
baptismus illi qui ficte accedit tunc primitus ualet, cum fi-
Lib. de uera et nit. ca. ctio a mente recedit per pœnitentiam. Et in huius opinionis
falsapæ 14. insi. munimentum auctoritates inducunt. Ait enim Aug. Pium
tom. 4. est credere, & nostra fides expostulat, ut cui gratia Christi
in homine destruxerit mala priora, etiam remuneret bona:
& cum destruxerit quod suum non inuenit, diligit bonum
quod

quod in peccante plantauit. Item Hieron. Si quando uideris
inter multa peccata quemquam facere aliqua iusta opera, Commē
non est tam iniustus Deus, ut propter multa mala obliui- tario
scatur paucorum bonorum: sed faciet ea metere & in hor- ad illud
rea congregare, quæ bona in terra seminauit. Sed hæc dicta Aggæ
intelligimus de illo, qui in charitate quodam tempore bo- in Semi
na facit, & bonus est, alio uerò tempore malus est, & multa nastis
peccata facit. Non ergo intelligendum est eum inter multa multū,
peccata iusta opera fecisse, quasi simul eodemque tempore &c. in
peccata fecerit & iusta opera: sed diuersis temporibus utra to. 6.
que fecisse. Nisi enim bonus foret, quando bona fecit, non se
minasse diceretur in terra bona. Destructis ergo malis post
opera bona commissis, priora bona in charitate scilicet fa-
cta, quæ sequentia mala mortificauerant, pœnitentia de
illis malis habita uiuificantur. Vnde Apost. Iacientes fun- In epi.
damentum pœnitentię ab operibus mortuis: opera mortua ad He-
nominans, priora bona significat, quę per sequens peccatum br. c. 6.
erant mortua: quia hi peccando priora bona irrita fecerūt.
Hęc sicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiam reuiui
scunt, & ad meritum æternitatis prodesse incipiunt. Simili
ter & illud bonum amat Deus, quod plantauit in peccan-
te, in illo scilicet, qui post illud bonum peccauit, non simul
peccans & bonum operans extitit: quia talis hominis opus
non diligeret Deus ad remunerationem. Potest etiam accipi De pæ-
de operibus bonis, quæ ab aliquo fiunt, dum malus est, & nit. d. 3
in peccato mortali persistit uel ad tempus, uel usque in si- Quid er
nem: quę dicuntur à Deo remunerari & non dari obliuio- go. §. po
ni, non quia proficiant ad uitam æternam obtinendam; sed test ēt.
ad tolerabilius extremi iudicij supplicium sentiendum: si- Lib. de
cut de fide & cæteris, quæ sine charitate habentur. Augu. patien-
ait, Si quis non habens charitatem, quæ pertinet ad unita tia. ca.
tem spiritus & uinculum pacis, quo ecclesia connectitur, in 26. in
aliquo schismate cōstitutus, ne Christum neget, patitur tri tom. 4.
bulationes, famem, persecutionem, uel flammas, uel bestias,
uel ipsam crucem, timore gehennæ: nullo modo ista culpan
da sunt, immo & hæc laudanda est patientia. Non enim di-
cere poterimus melius ei fuisse, ut Christum negando, nihil
horum

Universidad de Deusto
Biblioteca

horum pateretur, quæ passus est confitendo: sed æstimandum est fortasse tolerabilius ei esse futurum iudicium, quã si Christum negando nihil horum pateretur: ut illud quod ait Apostolus, Si tradidero corpus meum ita ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: nihil prodesse intelligatur ad regnũ obtinẽdum, nisi ad extremi iudicij tolerabilius subeundũ suppliciũ. Et infra, Hæc propter charitatẽ dicta sunt: quia in nobis non potest esse uera pœnitentia: quoniam in bonis charitas Dei est quæ tolerat omnia.

1.Cor.4

Aug.1. cor.13.

Perstringit dictorum summam, ut alias addat.

Ex his ostenditur bona, quæ sine charitate fiunt, prodesse quidem ad tolerabiliorem pœnam sentiendam; sed non ad uitam obtinendam. Illa enim quæ in charitate quis facit, si postea prolapsus fuerit nec exurrexerit, non esse in memoria Dei, Ezechiel dicit, Si auerterit se iustus a iustitia, & fecerit iniquitatem, numquid uiuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in peccato suo morietur: & non erunt in memoria iustitiæ quas fecit. In cuius loci expositione Gregor. ait, Hoc nobis maxime considerandum est; quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam transacta bona renocamus: quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonorum præteritorum. Intelligendum est hoc, ad uitam percipiendam bona præterita non dare fiduciam, etsi ad mitiorem pœnam: alioquin præmissæ auctoritati Augustini obuiaret. Et bona in charitate facta, quæ concomitatur mortalis culpa, quam non delet sequens pœnitentia: ad sensum mitioris pœnæ proficiunt, non ad uitæ fructum.

Ezech. 33.

Hom.11 super Ezech. in lib.1

Auctoritates aliæ ad proposita eadem confutanda.

Satis arbitror illis esse responsum, qui asserunt de uno crimine pœnitentiam agi, & ueniam præstari, alio in delectatione retento, uel per confessionem non exposito, qui non modo præmissis auctoritatibus confutantur; sed etiam subditis: ait enim Augu. Sunt plures quos pœnitet peccasse; sed tamen omnino reseruantes sibi quædam, in quibus delectentur: non animaduertentes dominum simul mutum

Li.de ueraetfal sapæ.c. 9.10.4.

Marc.7 Luc.8.

tum et surdum a demonio liberasse, per hoc docens nos numquam nisi de omnibus sanari. Si enim vellet peccata ex parte reseruari, habenti septem dæmonia, ei proficere potuit, sex expulsis: expulit autẽ septem, vt omnia crimina simul eiciendæ doceret. Legionem vero dæmonum ab alio eiciens, nullum reliquit de omnibus, qui liberatum possideret: ostendens quod etsi peccata sint mille, oportet de omnibus pœnitere. Numquam aliquem sanauit dominus, quem non omnino liberauit. Totum enim hominẽ sanauit in sabbato: quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit: indicans pœnitentem oportere simul dolere de omni crimine. Scio enim dominum inimicum omni criminoso. Quomodo ergo qui crimen reseruat, de alio recideret veniam? sine amore Dei consequeretur veniam, sine quo nemo vnquam inuenit gratiam. Hostis enim Dei est, dum offendit perseueranter. Quædam enim impietas infidelitatis est ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam. Iam enim sine vera pœnitentia inueniret gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptismi puritatem conatur adducere. Recte enim pœnitens quicquid sordis post purificationem baptismi contraxit, oportet ut abluat, saltem lacrymis mentis, sed satis durus est, cuius mentis dolorẽ oculi non declarant. Sed sciat se culpabiliter durum, qui deflet damna temporis, uel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit in lacrymis. Quem ergo pœnitet, omnino pœnitet. Idem, Pœnitentes, si verè estis pœnitentes, & non estis irridentes, mutate vitam, reconciliamini Deo. Pœnitentiam agis, genua figis, & rides: subsannas Dei patientiam. Si pœnitentiam agis, pœnitet te: non es pœnitens. Si ergo pœnitet cur facis quæ malè fecisti? Si fecisset pœnitet, noli facere: si adhuc facis, certè non es pœnitens. Item Innocentius secundus, Admonemus fratres nostros, ne falsis pœnitentiis Laicorum animas decipi, & infernum pertrahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus de uno solo pœnitentia agitur: vel cum sic agitur de vno, vt non discedatur ab alio.

Mart. 5.

Ioan.7 Ibidẽ. c. eodẽ.

Augu. lib. de ueraet falsa pœnitẽtia ca. 10. in princi. eiusdẽ De pœnit. dis. 5. Fratres nostros.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Repetit de vera pœuitentia.

Ex præmissis perspicua fit notitia ueræ pœnitentiæ vel satisfactionis. Illa enim vera est pœnitentia, quæ peccatum abolet: quod illa: sola facit, quæ scelus corrigit: illa verò scelus corrigit, quæ odium commissi criminis & committendi cum desiderio satisfaciendi affert. Iudas enim pœnituisse legitur sine assecutione veniæ, quia tali pœnitentia non correxit crimen. Vnde Hiero. Nihil Iudæ profuit sera pœnitentia, per quam scelus corrigere non potuit. Sic quando frater peccat in fratrem, vt emendare non valeat, quod peccauit, potest ei dimitti: sin autem permanent opera, frustra voce assumitur pœnitentia: hoc est quod de eo infelicissimo dicitur. Et oratio eius fiat in peccatum: vt non solum emendare nequiuerit perditionis nefas, sed proprij homicidij scelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud, Vt emendare non valeat, quod peccauit, &c. Non enim emendatio hic intelligenda est rei demptæ recompensatio: sed delicti exprobratio & abominatio, cum satisfactionis desiderio. Demit enim iniustè quis alicui, quod restituere non valet, vt oculum, vel vitam, & huiusmodi: & tamen si pœnituerit peccati cum amore condignę satisfactionis, veniam habet. Nec ideo quisquam putet, qui rem alienam iniustè abstulerit, quam reddere potest, de illo peccato pœnitere ac veniam consequi, nisi restituat ablatum. Quandiu enim res, propter quam peccatum est, non redditur, si reddi potest; non agitur pœnitentia, sed fingitur.

Matt. 27.

Cõmen. ad illud. Matt. 27.

Quid ad nos? in 10. mo. 9. Psal. 108.

Augu. in epis. 2. ad Mace. epis. 4. post me diũ 10. 2.

VPRA respondit Magister rõni sumptæ ex sacra scriptura. In hac parte respondet rationibus sumptis ex auctoritatibus Sanctorum, & consuetudine Ecclesiæ. Habet aũt hæc pars quatuor. In prima ponit rationes, quæ videntur facere ad huius opinionis defensionem. In secunda vero ponit ueras responsiones. ibi. *His responderi potest &c.*] In tertia improbat falsam, graue, & probabile respon sionẽ. ibi. Quibusdam th vĩ &c. In quarta ad ueritatis confirmationẽ, & erroris confusionẽ adducit auctoritates probantes. ꝗ nõ possit fieri pœnitẽtia de uno peccato, si quis pmaneat in alio. ibi. *Satis arbitror illis esse responsum.* Quæliber aũt partiũ posset subdiuidi in duas partes. Nã in prima ponit duas rõnes. In secũda ponit duas responsiones ad prędictas rõnes. In tertia primo ponit aliorũ responsionẽ deinde improbat. In quarta primo con-

cõfirmat ueritatẽ per auctoritates; secundò epilogat partes, ut cuilibet inspicienti patet.

Dub. 1. *Vnde ex fonte gratiæ &c.*] Videtur secundũ illud uerbũ Greg. ꝗ gratia detur paulatim, & ꝗ paulatim expellatur peccatum. Contra. Supra Lib. ii. Dist. xxvi. dicitur ꝗ gratia pręueniẽs est fides cum dilectione, & hæc non cõpatitur secum culpam. Respon. Dicendũ, ꝗ Deus non tantũ dicitur instituere donum gratiæ gratũ facientis, sed etiam donũ gratiæ gratisdatæ. Et gratia præueniens utraque dicitur, uel quæ præuenit, & disponit uoluntate ad susceptionem gratiæ: & hæc est gratia gratisdata: uel quæ præuenit opus, sed th tacit uoluntatem bonã: Magister igitur loqtur hic de gratia gratisdata. In secũdo de gratia gratumfacienre.

Dub. 2. *Multa enim sunt genera, &c.*] Notandum hic, quod quædam est eleemosyna corporalis, quæ dã spiritualis. Eleemosyna corporalis septimembris est, sicut in hoc uersu continetur. *Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.* Sufficientia autem harum potest assignari sic. Hę differentiæ ordinantur contra defectus corporis, & animæ ut unitæ corpori. Sic autẽ diffinitur homo, Homo est substantia animata, per hoc tãgitur uegetabilis, quę indiget duplici restauratione. i. calidi, & sicci: & hoc est per cibũ: & frigidi, & humidi: & hoc est per potum. Sic est duplex opus misericordiæ sensibilis, & & huic necessarium est duplex cooperimentũ contra exteriora nocua. i. remotũ: & hoc est hospitiũ: & proximum, & hoc est uestimentum. Et sic est duplex opus misericordiæ rationalis: & hæc est substantia libera, & hæc nata est habere libertatẽ. i. a carcere, & a seruitute. Contra ergo seiuũctione in carcere ẽ uisitatio, cõtra seruitutẽ redẽptio. Postremo ẽ unũ opus mẽtę mortalis: & secundum hãc inest ei mors, & post indiget sepultura: & sic ẽ 7. Vel aliter. Defectus, siue miseria aut ẽ corporis, aut cõiuncti. Si corporis, sic est sepultura. Si cõiuncti, aut ab intrinseco, aut ab extrinseco. Si ab intrinseco, aut propter improportione: & sic est infirmitas, aut propter cõsumptionẽ: & hoc uel calidi, & sicci: & sic fames, aut humidi: & sic sitis. Si ab extrinseco: aut uoluntaria, & sic est incarceratio: aut naturalis: & hoc uel naturæ superiori, & contra hanc est hospitiũ: uel inferiori: & cõtra hãc est uestimentum. Similiter eleemosyna spiritualis est septimẽbris, sicut in hoc uersu continetur. *Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.* Sufficientia aũt sumitur sic. Defectus enim spiritualis, aut est talis, ꝗ nõ põt ei subueniri ꝗ hominem immediatè, sed per Deum: & tunc est ultimũ. i. oratio. aut potest, & tunc aut est cognitiuè, aut effectiuè. Si cognitiuè, aut est ignorantia cognoscendorum: & tunc est doctrina. aut agendorũ. & sic est cõsilium. Si affectiuè, aut est culpa, aut pęna. Si culpa, aut ĩ nos, & tũc est remissio. aut in alios: & tũc est correptio. Si aũt pęna aut tunc releuandus est uerbo: & sic consolatio. aut facto: & sic supportatio: & sic iunt septe

uidelicet, Doctrina, consilium, remissio, correctio, consolatio, supportatio, & oratio.

Dub. 3. *Sed ea maior est, &c.*] Quæritur hic, quæ sit maior eleemosyna, utrum corporalis, an spiritualis. Et ꝓ corporalis uidetur: quia. Dominus nõ facit mentionem in iudicio, nisi de corporali. Sed contra hoc est, quia sicut se habet substantia spiritualis, ut anima ad corpus: ita eleemosyna ad eleemosynam: sed anima multo pluris est q̃ corpus: ergo eleemosyna spiritualis, quã corporalis. Resp. Dicendum, ꝓ (sicut dicit Augu. & habetur in litera) eleemosyna spiritualis dignior est & nobilior: corporalis autem est manifestior: & qa dominus populo rudi loquebatur, ideo mentionẽ facit de corporali: inuuens de spirituali a maiori, si quis habeat intellectum.

Matt. 25.

Dub. 4. *Qui vult ordinatè &c.*] Contra, quia maius, & perfectius est diligere inimicos, q̃ amicos: ergo a simili perfectius diligere alium, quãm diligere se: & misereri alii, q̃ sibi: ergo rectus ordo est prius alteri misereri. Itẽ, Homo per pœnitentiam debet esse sibi austerus, & seipsum iudicare: & ita non debet misericordia incipere a nobis, sed iustitia. Respon. Dicendum, quod duplex est in nobis portio s. corporalis, & spiritualis. & secundum hanc duplex defectus est, & duplex misericordia: est enim misericordia respectu incõmodi, & mali, quod est corporis. Primum incõmodum edire est uiri spiritualis, secundum incõmodum est uiri carnalis, Dico ergo ꝓ respectu aiæ unusquisque debet esse prouidus, & nullus in hoc debet sibi esse durus, quia hoc non est iustitia, sed nequitia. Sed in corporali dummodo non excedat, laudabile est, ꝓ est sibi durus, & aliis pius. Augu. aũt intelligit de spirituali, non de corporali.

Est enim eleemosyna, &c.] Videtur male dicere, quia super illud Matth. Nesciat sinistra &c. Glo. Eleemosyna est pars iustitiæ. Item. Satisfactio est pars iustitiæ, & eleemosyna est pars satisfactionis: ergo &c. Resp. Dicẽdum, ꝓ dare eleemosynã indigẽti, hoc põt esse dupliciter, aut solum quia considerat indigentiã, & sic est pietatis, aut quia cõsiderat indigẽtiam, & debitum, quia impositũ, uel quia ipse debet, cum habeat superfluum: & sic est pars iustitiæ; & sic est in satisfactione: tamen pietas ad iustitiam reducitur.

Quod in peccato mortali, &c.] Quæritur, utrũ utilius sit facere eleemosynas largas, quãm parcas. Et uidetur, ꝓ non: quia aut homo est extra charitatem, aut in charitate. Si extra, ita amittit magnas ut paruas: & ecouerso, sicut dicit Magister in litera. Si in charitate: sed Deus pesat opera secũdũ quantitate charitatis: ergo siue paru, siue multũ fiat, ex quantitate charitatis tantum ualet una quantum alia. Item. Deus nõ pensat quantũ, sed ex quãto, sicut patet. Dominus in Luc. dixit de uidua, q̃ misit duo ærea minuta in gazophylacium. Amen dico uobis, quia hæc uidua plus omnibus misit. Sed cõtra. Si hoc esset: ergo si ditis esset diues, q̃ daret magnã pecuniã Deo: nec sacerdos deberet ei imponere nisi obolũ, si tantũ ei uaret quantũ una marca. Respon. Dicendũ, ꝓ de quantitate eleemosynę est loqui uel p cõparationẽ ad eũdẽ, uel ad diuersos. Si ad eundem, sic melius, & utilius est dare plus, quã minus. Et ẽ triplex utilitas. Prima, qa si ẽ in charitate, amplius satisfacit. Secũda, qa si est extra, magis disponit se ad gratiã. Tertia, qa si ue sit extra, siue intra, multiplicat intercessores: & hoc est, qd dñs suadet. Facite uobis amicos &c. Si aũt p cõparationẽ ad diuersos, eleemosyna non pcellit eleemosynã secũdũ proportionẽ quantũ ad meritũ, & satisfactionẽ. Tantum, n. meretur pauperçula in donatione modici panis, quantũ diues in donatione maioris. In hoc tamen præcellunt diuitiæ, quia possunt multiplicare intercessores, qui pro eis tenentur orare.

Luc. 16.

Dub. 7. *Quia inordinatè agunt &c.*] Videtur secundũ hoc, qd ordo sit necessarius ad eleemosynam: ergo si qs dat eleemosynã prius, cui debet dare posterius, non satisfacit. Contra. Esto ꝓ non det minus indigenti, cũ non teneatur dare alii, & uterque posset licitè recusare, nõ seruat ordinẽ, & tamen non peccat: ergo non uidetur perdere fructũ eleemosynæ. Item. Quæritur, utrum in ordine dandi eleemosynã sit attendenda bonitas, uel indigentia. Et quod indigentia uidetur, quia qui dat diuiti, eleemosynã non facit; sed facit eleemosynã, qui dat pauperi malo, cum sit proximus, & sustentandus. Cõtrariũ huius habetur Ecclesiast. Da iusto, & ne receperis peccatorem. Quæritur ergo de ordine dandi eleemosynam. Respõ. Dicendum, quod quędam sunt, quæ faciũt ad ordinationẽ eleemosynæ quantum ad esse: quædã quantũ ad bene esse. Ex parte. s. dantis ad esse facit misericordia uera, & pietas: & hec est, quę procedit ex charitate recta, & sine hac nõ est eleemosyna. i. Corint. Si distribuero in cibos pauperũ &c. Quædã ex parte suscipientis, & hoc est indigentia uel uera, uel apparens. Vera, de hac Luc. Cum facis conuiuium, uoca pauperes, & debiles. Quædã ex parte muneris, & hoc est, ꝓ possit illud dare propter hoc quod illius habet dominiũ. Pro uerb. Honora dominum de tua substantia. Eccl. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata. Quædam ex parte intentionis. s. ꝓ sit intentio recta, quia Matt. dicitur de hypocritis, quia receperunt mercedem suam: & ideo ibi dicitur. Te aute faciẽte eleemosynã, nesciat &c. Quædã autem debene esse. s. ꝓ sit in recipiente sanctitas, & bonitas, & de hoc Ecclesi. Da bono, & ne receperis peccatorem: hoc non dicit abiciendo, sed postponendo. Vel intelligit de hæretico, cui non est facienda eleemosyna, nisi in necessitate extrema. Exigitur etiam, quod in dãre sit hilaritas. 2. ad Cori. Hilarem datorem diligit Deus. Exigitur quod in domo sit abundantia, uel uere ut proportionabiliter. Thob. Si multũ tibi fuerit, abũdanter tribue. Exigitur, qd in donatione sit uelocitas, qa qui

Cap. 12.

Cap. 13

Cap. 14

Cap. 3

Cap. 34

Cap. 6.

Cap. 12.

Cap. 9

Cap. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. 3. cito dat, bis dat. Proue. Ne dicas amico tuo, uade, & reuertere. Et Cap. 4. Eccl. Nō ,ptrahas darũ angustiãti. Et sic patet, ꝙ ofto sunt cõditiones, quatuor de eē, & quatuor de bene esse, & ordinatè dare ꝗtùm ad primas conditiones est de esse, quãtũ ad sectas minimè.

Ad uitam æternam, &c.] Loq-
Dub. 8. tur de his, quæ per peccatũ post modũ sunt mortificata. Sed cõtra. Illa opera fuerunt digna uita æterna: ergo si alio remunerẽtur: uidetur, ꝙ remunerentur citra condignum: ergo uidetur, ꝙ possit ex illis uitam æternam sperare, cum remuneret bona citra condignum. Item. Videtur, ꝙ nihil faciat ad mitiorem pœnam: qa mala priùs facta extra charitatem non minuunt gloriam, quando homo est in cœlo: ergo nec bona pœnam. Itē. Videntur augere pœnam, quia 2. Petri. Melius illis erat uiã ue-
Cap. 1. ritatis nō agnoscere, quàm post agnitam retro conuerti. Respō. ꝙ bona illa faciunt ad mitiorẽ pœnam, non quod minuant pœnam debitam peccato: sed quia minuunt tẽpus peccandi: & tũc non fuit in peccatis, quãdo fuit in gratia. Sed ratione peccatorum post commissorum nō minuit: sed occasionaliter auget contemptum: & ideo bona conuertit sibi in mala, sicut pœniten ti Deus mala conuertit in bona. Quod ergo obiicitur, quòd sũt meritoria uitæ. Dicendum, ꝙ non sunt digna nisi suppposita ꝑ seuerantia: & ideo cũ cadit qs, fiunt indigna, & dicuntur mortificata: & ideo non sunt digna remunerari uita æterna. Nec tamen omnino remanent irremunerata, quia ille, qui fecit, habuit gaudium: & ulterius de illis operibus gaudent, qui permanserunt in corpore mystico; potest etiam esse, ꝙ Deus merito illorum retrahat hominem a multis peccatis.

Nequaquam aliquem sanauit, etc.] Dub.
Videtur hic falsum dicere: quia Marc. dicitur de cæco, quem do Cap.
minus illuminauit, ꝙ primo ut dit homines uelut arbores ambulantes. Si dicas, quod paulatim totum sanauit: Quæritur, cum possit sanare subito, quare sanauit successiuè. Respon. Dicendum, ꝙ totus sanatus fuit: quia corpore & mente: sanus n. corporalis non est utilis, nisi prout ordinata est ad spiritualem: & quia dominus perfectè, & utiliter faciebat, ideo utrunque restituebat. Quod ergo quæritur, quare paulatim? Dicẽdũ, ꝙ ibi signatur curatio a sequela cuiusmodi est cæcitas: quamuis autem culpa curetur in instãti, non tamẽ pœna. Vnde Glos. ibi. Quem uno uerbo sanare poterat, paulatim curat: ut magnitudinem humanæ cæcitatis ostẽdat, quæ uix, & quasi per gradus ad lucem redit.

Pœnitentia enim uera, &c.] Vi
detur hoc falsum: quia dicitur Dub.
Amos. Non adiicier ultra, ut re- Cap.
surgat uirgo Israel. Et iterum. Cap.
Cadent, & non resurgent. Glossa. Non reuertetur ad priorem felicitatem. Respon. Dicendũ, ꝙ differt dicere resurgent ad priorem dignitatem, & puritatem. Nam dignitas respicit status gloriam: puritas uerò respicit emundationem ab omni macula: possibile autem est per pœnitentiam

pœnitentiam omnem culpam deleri & quantùm ad maculam, & quantùm ad reatum, cum completa est: & quantùm adhoc intelligit: quia hoc fuit in baptismo: quantùm uerò ad dignitatem innocentiæ non surgit pœnitẽs, sicut nec Adã resurrexit.

Dub. 11 *Sciat se culpabiliter durum, etc.*] Videtur malè dicere: quia non est in potestate nostra lachrymari: ergo uidetur, ꝙ nullus sit culpabilis, si non lachrymatur. Item. Lachrymæ sunt exteriùs: ergo cum ita possit pœnitere cœcus, sicut habens oculos, uidetur: ꝙ lachrymario nihil faciat. Respon. Dicendum, quod aliqs est durus dupliciter. Quidam ex natura, uel siccitate capitis: & talis est durus ad lachrymas exteriores. Aliquis est prõptus ad lachrymas exteriores pro dãno: sed non pro peccato: & iste dicit esse durus culpabiliter: uel quia est sequela culpæ præteritæ, uel negligentiæ præsentis: quia peccatum non discutit, ut debet, nec odit: uel quia debet se culpabilem reputare: & fortassis his modis uoluit August. dicere ipsum culpabiliter durũ: de ultimò tamẽ mõ est dubiũ.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit satisfactio?

AD intelligentiam huius partis, quia supra quæsitum est de potentia satisfaciendi quæritur hic de modo. Et circa hoc duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de modo in generali. Secundò quæritur de modo in speciali. Circa primum quæruntur quatuor. Primò quæritur, quid sit satisfactio. Secundò cui sit satisfaciendum. Tertiò, per qualia opera. Quartò, per quæ.

CIRCA primã sic proceditur. August. diffinit satisfacere, & habetur in literã. Satisfacere est peccatorum causas excidere: & earum suggestionibus aditum non indulgere. Videtur primò ista diffinitio, siue notificatio superflua: quia idẽ est prorsus peccatorum causas excidere, & non consentire suggestionibus. ITEM. Videtur diminuta, quia hoc totum uerè dicitur de eo, qui à peccato cessat: ergo secũdùm hoc cessare a peccato hẽt completam rationẽ satisfactionis: ergo non oportet amplius satisfacere. ITEM. Videtur falsa, cum dicit peccatorũ causas excidere: quia hoc est solius Dei: ipse enim est, qui delet peccata. ITEM. Videtur falsi implicatiua, cum dicit peccatorum causas: peccatum enim nihil est: ergo nõ habet causas: quia cã est, ad cuius esse sequitur aliud. Si dicas, ꝙ non habet causam efficientem: sed deficiẽtem: sed rũc cum talis sit nostra uoluntas: uidetur, ꝙ oportet excidere uoluntatem: sed non uoluntatem potentiam: quia hoc est impossibile. Non uoluntatem affectionem: quia est per Dei gratiam. Non uoluntatem actum: quia ista est per ipsum peccatum. Si dicas, ꝙ causa idem est, ꝙ occa- Lib. 1.
siones. Contra. Nõ est in nostra Cur de-
potestate uitare occasiones. Et us hõ.
iterum. Esto, ꝙ eas non uitet, ca. 11.
dum tamen non peccet, satisfa- 19. &
cit. ITEM. Aniel. diffinit satisfa- 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere, Satisfacere est honorem debitum Deo impendere. Quæritur ergo, quomodo differant hæ diffinitiones.

RESOLVTIO.

Satisfactio est præsens emenda pro culpa præterita: & firmum propositum de euitanda futura.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam notandũ, ꝙ hæc notificatio tripliciter exponitur. Vno modo ut sequens pars sit expositio præcedentis, ut sit sensus: Satisfacere est peccatorũ causas excidere. i. motiua, & occasiones: & hoc quidem est eorum suggestionibus aditum nõ indulgere: tunc enim exciduntur, quando nullo modo admittuntur. Aliter exponitur, ꝙ motiua ad peccatum sunt duplicia. Quædam intra nos: & ista sunt excidẽtia: sicut pronitas ad malum, & difficultas ad bonum, uel etiam radices peccatorum. Quædam extra: & ista non sunt introducenda: & quantùm ad hæc duo genera duas ponit differentias. Sed tamen primæ expositioni repugnat negatio: similiter secundæ repugnat relatio eius, quod est earũ. Et ideo tertiò modo dicitur, ꝙ ad satisfactionem cõpletam duo requruntur, scilicet emenda præsens pro culpa præterita, & propositum firmum in uitando futura: & ista duo tangit in hac notificatione. Quantùm ad emendã pro culpa ꝑpetrata dicit: Peccatorum causas excidere: nõ enim potest pro culpa meliùs emẽdari, q̃ ea a se dolore, & pœna præcidendo remouere: quæ est amore sequendo perpetrauit. Quantùm ad firmum propositum de futuro dicit: Et suggestionibus aditũ nõ indulgere.

ETERR. hoc patet responsio ad obiectum primo: quia nõ est negatio. Et ultra, quæ sit differentia diffinitionũ: qa hæc diffinitio tãgit recessum a malo: ista Anselmi accessum ad bonum. AD ILLVD, quod obiicitur secũdo, ꝙ totã habet rationem satisfactionis, quæ pôt a peccato cessare. Dicendum, ꝙ peccatorũ causas excidere dupliciter est. Vno modo per declinationem solũ, alio modo per pugnam, & uiolentiam. Primo modo opponit, secundo modo accipit hic excidere causas peccatorum ꝑ penalitates assumptas, & cõtrarias, per quas uiolenter exciduntur. AD ILLVD, quod obiicitur tertio, ꝙ peccatum non habet causam, &c. Dicendum, ꝙ causas hic uocat occasiones. Occasiones autẽ duplices sunt. Quædam proximæ, ut cœna splendida est occasio edacitatis. Quedã remotæ, ut inuitatio ad bonam cœnam. Et qui bene uult satisfacere, necesse habet occasiones propinquas excidere: & tales sunt in nostra potestate, remotæ autem non.

QVAESTIO II.

Cui satisfaciendum sit?

CVI sit satisfactio facienda. Et ꝙ Deo uidetur. Anselm. ita diffinit satisfacere. Satisfacere est honorem debitum Deo impendere: sed ei satisfit impendẽdo honorem, cui honorem impendimus: cum ergo honorem impendamus Deo, satisfaciendum est Deo. ITEM. Illi fit satisfactio, qui exigit pœnam, & emendam: sed ille, qui exigit pœnam a peccatore, Deus est. Gregor. Aut homo punit, aut Deus: ergo satisfactio fit Deo. ITEM. Huic fit satisfactio, cui iniuriatum est per culpam: sed hic est Deus, quia peccatum est spreto incommutabili bono, rebus commutabilibus adhærere: ergo satisfactio propriè fit ipsi Deo. ITEM. Christi satisfactio fuit exemplar nostræ satisfactionis: & inde non tantùm exemplum trahitur, sed etiam fundamentum nostræ satisfactionis: sed Christus satisfecit patri: qa semel seipsum obtulit oblationẽ, & hostiã Deo: ergo nostra satisfactio similiter est Deo facienda. ITEM. Si satisfactio non fieret nisi ecclesiæ: uidetur, ꝙ cum peccator exiret forum ecclesiæ, non teneretur ad pœnam aliquam: ergo oẽs euolarent, ergo frustra sunt suffragia ecclesiæ: & errant, qui ponunt pœnã purgatoriam: sed hoc est contra fidem: ergo &c. ITEM. Si Deus peccatori quotiescunq; iustificaretur, totum condonaret, malum remaneret inultum, & daretur unicuique libertas transgredi contra Deum simpliciter: & hoc est inconueniens: quia si hoc, uniuersum fieret inordinatum: ergo &c.

CONTRA Aug. dicit, & Magister ponit in litera. In fidelitatis impietas est ab eo, qui iustus est, & iustitia; dimidiam sperare ueniam: sed si hoc est erroneum dicere, ꝙ dimidiam ueniam donet: ergo si dimittit, totum condonat: ergo pœnam, & culpam: ergo ipse amplius non exigit, nec oportet ei satisfacere: ergo soli ecclesiæ. ITEM. Deus in cõtritione dimittit culpam, & pœnam æternam, quæ excedit omnem pœnam temporalem improportionabiliter: ergo cum contritio non excedat confessionẽ improportionabiliter, nec quãtùm ad pœnam, nec quantùm ad meritũ multò fortius in confessione absoluitur peccator ab omni pœna temporali, quantùm ad Deum: ergo Deus non exigit ampliorem satisfactionem. ITEM. Tanta pôt esse contritio, ꝙ delet oẽm pœnam, & culpam: & tunc cõstat, ꝙ Deus nihil exigeret satisfactionis: sed si talis ueniat ad pœnitentiam, pœna satisfactoria est ei imponenda: ergo uidetur, ꝙ satisfactio non fiat Deo, sed ecclesiæ, q̃ est eius sponsa. ITEM. Confessio ultra contritionẽ est solùm necessaria propter reconciliationem faciendam ecclesiæ: & ideo fit homini: ergo multò fortius de satisfactione, q̃ cõsequitur cõfessionẽ. ITEM. videmus, ꝙ ecclesia absoluit a maiori parte pœnæ satisfactoriæ in huiusmodi relaxationibus: sed nullus pôt alicui relaxare, nisi quod sibi debetur: ergo uidetur, ꝙ ista debeatur ecclesiæ: ergo uidetur, ꝙ satisfactio non fiat Deo: sed magis ecclesiæ.

RESOLVTIO.

Deo primùm, ecclesiæ demum satisfacere habet peccator: quippe qui illam præcipuè offendit; ei tamen ex consequenti damnificauit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ cum peccator peccat: se ad pœnam æternã obligat: cum autẽ diuina misericordia iustificat, sem

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu uiuificat, omne remittit culpam, & reatum pœnæ æternæ, qui inseparabiliter adhæret culpæ: sed quia misericordia non pōt præiudicare iustitiæ cuius est mala punire: ideo sic soluit a culpa, & pœna, ut tamen remaneat obligatus ad aliquantulam pœnam tēporalem. Sed quoniam peccator ipsum Deum offenderat, & ecclesiam damnificauerat; commisit dominus iudiciariam potestatem sup peccatores rectoribus ecclesiæ, & in eos compromisit tanquam in arbitros: ut sic innotescat uoluntas Dei pœnitentibus per sacerdotes: & per illos imponatur pœna peccatoribus, & domino satisfiat principaliter, & ecclesiæ per consequens. Vnde satisfactio propriè de peccato fit ipsi Deo: tamen per ecclesiam, & in ecclesia: & concedo rationes ad hoc inductas.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non est speranda dimidia uenia. Dicendum, ꝙ tunc uenia dimidiatur quando unum mortale dimittitur, & reliquum tenetur: & hoc est inconueniens ponere, quod Deus, qui iustus est, possit confœderari, & recōciliari homini in sua iniustitia permanenti: alioquin simul esset amicus, & inimicus. Non sic autem est de aliqua pœna temporali, quia obligatio ad pœnā non facit iniustitiam in eo, qui uult soluere. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd in contritione dimittit pœnam æternam. Dicēdum, ꝙ hoc est: quia ibi principaliter operatur misericordia relaxans: sed in satisfactione iustitia, in confessione uerò utraque: unde quasi medium tenet. In cuius signum fit ibi ligatio, & solutio: & ideo non est simile. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ tanta potest esse contritio, ꝙ totum remittatur. Dicendū, ꝙ uerū est: sed ꝗ ecclesiæ non cōstat: iō dēt a sacerdote imponi; si aūt sacerdori constaret, reputaret omnō sibi satisfactū, & tūc pœnā nō imponeret: sed absolutum ostenderet. Nunc autem in aliquibus decipitur: sed deceptio est fructuosa, quia semper merita cumulantur, & ecclesiæ imponenti, & ulteriùs satisfaciēti: quia enim dominus non uult ultra sortem, reliquum in thesauris ecclesiæ habetur repositum. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd confessio est propter recōciliationem. Dicendum, ꝙ non est solùm propter hoc: sed ad arbitrandum pœnam inter hominem, & Deum: qua soluta, tunc fit reconciliatio perfecta. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ ecclesia absoluit a maiori parte, &c. Dicendum, ꝙ non est remittendo: sed pro eo soluendo de thesauris suis: uel quia Deus plenariè compromisit in eos, quibus plenitudinem tradidit potestatis. Quod autem horum uerum sit, infra. s. Dis. xx. uidebitur, cū de relaxationibus agetur.

QVAESTIO III.

Per qualia opera satisfaciendum sit?

PER qualia opera debeat fieri satisfactio. Et uidetur, ꝙ tantùm per pœnalia. Greg. in quodam Hom. Iustum est, ut peccator tantò maiora inferat sibi lamenta per pœnitentiam, quātò maiora intulit damna p culpā.

Item.

ITEM. Ratione uidetur; qa peccator eo ipso quod peccauit, est debitor pœnæ: sed in satisfactione soluit, quod debet: ergo per pœnā satisfacit: ergo &c. ITEM. Vniuersum remaneret inordinatum, si peccatum remaneret inpunitū: sed post satisfactionem peccatū nō punitur: ergo necesse est, quod ante puniatur. s. per satisfactionē. ITEM. Greg. dicit, & uerum est; quod sicut in corporalibus, ita & in spiritualibus est curatio per contrarium: sed peccatum libidinosum per delectationem committitur, & p satisfactionem curatur: ergo satisfactio dēt esse per pœnam.

Dis. 14 par. 1. dub. 6.

ITEM. In pœnitia & eius partibus sumit peccator de se iustitiā, & uindictam: sicut supra patuit: sed uindicta non nisi p pœnā sumitur de peccato: ergo &c.

Li. 1. cur Deus hō cap. 11

CONTRA. Ansel. Satisfacere est honorē debitum Deo impēdere: sed hoc fit omni tēpore bono: ergo non solùm per opera pœnalia: sed per omnia alia pōt fieri satisfactio. ITEM. Non delectatur Deus in pœnis nostris: ergo non magis placent opera pœnalia Deo, quā alia: sed per id quod magis placet ei, cui debet satisfactio, melius satisfit: ergo &c. ITEM. Quædam sunt peccata, quæ perpetrantur cum tristitia: sed satisfactio debet esse per contrarium: ergo sine pœna dēt de his peccatis satisfactio fieri, utputa sunt inuidia, & accidia, &c. ITEM. Si satisfactorium est pœnale, p se loquēdo: ergo magis pœnale magis satisfactoriū: sed auaro est magis pœnale dare obolum, quàm largo marcam; ergo magis satisfacit hic p obolū, quā ille per marcā. SIMILITER potest obiici in ieiunio, & oratione: & hoc est incōueniēs, quod mali de malitia sua commodum reportarent.

RESOLVTIO.

Per opera pœnalia satisfaciendum est: nam ita congruè Deo honor ablatus redditur, reordinatur deordinatum, curatur infirmus, & debitum soluitur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ est satisfactio per opera penalia, & huius ratio est quadruplex. Prima est, qa ibi est honoris ablati redditio; unde honorē istum debet homo reddere amplius, quam si nō abstulisset; & ideo requiritur, ut non tantùm Deo famuletur per operationē bonā, uerumetiā seipsum deiiciat per pœnam assumptam. Secunda ratio est, quia est primò deordinati reordinatio; & quia deordinatum per culpam optimè ordinatur in pœna: ideo &c. Tertia ratio est; quia ibi est infirmati curatio; qa infirmatus per delectationis calorem, curatur per penalitatis algorem; & ideo &c. Quarta ratio est, quia ibi est debiti absolutio; & quia peccator est debitor pœnæ, ideo debet per pœnam satisfacere.

EX HOC patet primò obiectum. Quoniam est debitum honoris ueniens ex bono collato; & hunc debemus per gratiarum actionem. Et ueniens ex mandato iniuncto; & hunc debemus per obedientiam, & subiectionem. Et ueniens ex maiestatis imperio; & hunc debemus per latriæ adorationem. Et ueniens etiam ex peccato commisso; & iste honor redditur Deo

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per suipsius punitionem: & hoc est in satisfactione. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non delectatur in pœnis Deus. Dicendũ, quod uerum est ea ratione qua pœnæ: sed ea ratione qua curantes culpam nostram, & honorãtes diuinam iustitiam, bene delectatur in eis. AD ALIVD. Dicendum, quod & si in quibusdã peccatis comitetur tristitia, radix tamen est ex delectatione libidinosa. AD VLTIMVM. Dicendum, quod aliquid est pœnale naturæ, qa natura est: utputa ieiunii abstinẽtia, & erogatio bonorum, in quibus sustẽtatur humana infirmitas. Aliquid ratione culpæ, & inordinationis uoluntatis. Prima pœnalitas respicitur per se in satisfactione. Secunda uerò non: & de ista secunda opponit.

QVAESTIO IIII.

Per quæ præcisè opera satisfacendum sit?

PER quæ opera contingat satisfacere: & assignantur tria, scilicet ieiunium, oratio, & eleemosyna. Et obiicitur primo, ꝙ uidentur superflua. Primò ratione eleemosynæ, quia Matth. dicitur, Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi per orationem, & ieiunium: & non facit mentionem de eleemosyna, ITEM. Hieron. dicit, quod ieiunio sanãtur pestes corporis, oratione pestes mentis: sed omne peccatum aut est inquinamentum carnis, aut spiritus: ergo omne peccatum sanatur ieiunio, aut oratione: & sic &c. ITEM. Videtur superfluere oratio, & ieiunium: quia dicitur Luc. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis; ergo eleemosyna est contra omne peccatum: ergo superfluunt alia. ITEM. Videtur, ꝙ diminuta, quia contraria contrariis curantur: sed multò plura sunt genera peccatorũ: ergo multò plura remedia. ITEM. Cũ opus fortitudinis, & patientiæ sit maioris pœnalitatis: uidetur, quod eius opus sit magis satisfactoriũ, quã ista. ITEM. Quæritur qd istorũ istorũ triũm sit magis satisfactorium. Et uidetur, qd oratio, qa satisfactio Deo reconciliat: sed oratio est, q̃ maximè unit Deo: ergo &c. Sed uidetur, ꝙ ieiunium: qa illud opus est magis satisfactorium, ꝙ est magis pœnale: sed magis pœnale est affligere carnẽ: ergo &c. Quod aũt eleemosyna, uidetur. 1. ad Thim. Exercete ipsum ad pietatẽ: pietas. n. uãlet ad oia: ergo &c. ITEM. Obiicitur de peregrinationibus, & flagellis diuinis, q̃ pœnæ satisfactoriæ sunt: & non uidentur sub his contineri.

cap.17

cap.11

RESOLVTIO.

Ieiunio, oratione, & eleemosyna satisfactio omnis exoluenda est: quia his tribus peccatorũ radices euellantur; reordinamur: Deo conciliamur, & uitæ tum actiuæ, tum contẽplatiuæ accomodamur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ oratio, & ieiunium, & eleemosyna quodlibet horum accipitur propriè, communiter, & communissimè. Propriè oratio est ascensus ad Deum ad aliquid degustandum, uel impetrandũ, uel exoluendum. Communiter oratio dicitur, secundùm quod comprehendit omnem actum, cõtemplatiuè ad Deum relatũ. Communissimè, secundùm ꝙ comprehendit omnem bonum actum, secũdum qd dicitur. Nõ cessat orare, qui non cessat benefacere. Similiter ieiunium dicitur propriè afflictio carnis secundum gustum Communiter omnis carnis afflictio, quę consistit in uigiliis, & flagellis, & ieiuniis propriè dictis. Cõmunissimè dicitur ieiunium abstinẽtia ab omni mortali. Ista. Hoc est ieiunii, ꝙ legi, dissolue &c. Similiter eleemosyna dicitur propriè opus pietatis impẽsum proximo ad releuandam indigentiam corporalem. Communiter omne opus pietatis proximo impensum, siue spirituale, siue corporale. Communissimè dicitur omne opus misericordiæ siue proximo, siue sibi impensum; secundum quod dicit Augu. ꝙ eleemosyna hominis debet incipere a semetipso. Iuxta illud Eccl. Miserere animæ tuæ placens Deo. His præsuppositis, dicendum, ꝙ hæc tria prout partes satisfactionis dicunt, accipiuntur non communissimè, non propriè sed communiter; & tunc patet eorum distinctio, & sufficiẽtia manifestè. His præmissis, dicendum ꝙ sufficientia, & distinctio harum partium pũ test accipi secundum appropriationem, & secundum proprietatem. Secundum appropriationem cum enim tripiex sit radix peccati. Aut concupiscentia carnis; & contra hanc est ieiunii. Aut concupiscentia oculorum, & contra hanc est eleemosyna. Aut superbia uitæ: & cõtra hãc est oratio (hoc dico secundum appropriationem quia unumquodque horũ ualet contra omnes: appropriatè tamẽ magis opponũtur, sicut dictum est) & ex hoc patet numerus, & sufficientia. Per proprietatẽ uero sic. Opus pœnale aut ordinat nos ad Deũ: & sic est oratio; aut ad nos, & sic est ieiuniũ, qd macerat carnẽ nostram: aut ad proximũ, & sic est eleemosyna: & sic patet sufficiẽtia secundùm illud Tim. Sobriè, & iustè, & piè uiuamus &c. Aliter põt accipi secundùm reconciliationẽ, qa p orationẽ Deo reconciliamur. Sed (sicut dicit Aug.) Si uis orõnẽ tuã volare in cęlum, fac duas alas. s. ieiuniũ, & eleemosynam. Thob. xii. Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna. Aliter accipitur sufficientia, quia duplex est uita. s. actiua, & contemplatiua, quantùm ad cõtemplatiuam: oratio, quantum ad actiuam, eleemosyna: ut autem homo sit dispositus ad utramque, sic est ieiunium.

Gl. sup. T. ad T. math. c. 5.

Ca. 58.

Ca. 30.

1. Io. 2.

Cap. 2.

Enarratio. 1. Ps. 42. in fine. Tom. 8 & Sermo. 59 in fi. su p illud Matt. Audisti qa dictũ ẽ. Diliges proximu. etc. To. 10.

EX DICTIS patent obiecta. Quod. n. dicitur, ꝙ oratio sufficit cũ ieiunio. Dicendũ, ꝙ accipitur ibi cõissimè oratio, non secũdum qd est pars satisfactiõis. Similiter cũ dicitur, ꝙ eleemosyna oia mũdat. AD ILLVD, qd obiicitur, qd deberẽt esse plura. Dicendum, quod ista secũdùm quod cõiter dicuntur, multa genera operum cõprehendunt, nõ tria tãtum, & sic patet illud. AD ILLVD ergo qd obiicitur de patiẽtia, patet responsio: mã patientia, ꝙ ut importat remissionẽ, cõtinet sub eleemosyna: prout afflictionẽ, & macerationẽ, continet sub ieiunio cõiter dicto: & sic altera pars satisfactionis. AD ILLVD qd quæritur, quod est magis satisfactorium. Dicendũ, ꝙ unum-

Universidad de Deusto
Biblioteca

unumquodque horum secundùm appropriatione suam. Tamè si generaliter loquamur, Dicendum, quòd in satisfactione tria sunt, scilicet uitatio culpæ; & cētera hanc ualet maximè oratio. Secundùm est augmentum gratiæ: & ad hanc maximè ualet eleemosyna: quia homo facit sibi amicos, qui impetrant gratiam. Tertium est solutio pœnæ: & hoc maximè est in ieiunio; & hoc est infimum in satisfactione, alia duo præponderant.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO II.

De quibus eleemosyna fieri debeat.

CONSEQVENTER quantùm ad secundùm articulum quæritur de modo satisfaciendi in speciali. Et circa hoc quatuor queruntur. Primò quæritur de quibus debet fieri eleemosyna. Secūdo, utrum ieunio contingat satisfacere. Tertiò, utrum contingat satisfacere oratione. Quartò, & ultimò quæritur de restitutione.

CIRCA primā proceditur sic. Communiter dicitur, q̄ eleemosyna debet fieri de rebus propriis, iustè acquisitis, & necessariis. Et q̄ solùm de rebus propriis uidetur: quia dicit Ius, q̄ non potest alienari possessio ui si a domino; sed cum eleemosyna datur, possessio alienatur: q̄a fit ipsius pauperis recipientis: ergo nullus potest dare eleemosynam, nisi qui habet proprium, & super rem temporalem habet dominium. ITEM. Hoc probatur ex textu Bibliæ. Prouerb. Cap.3. Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus. Quod autē solùm de iustè acquisitis ostenditur. Eccl. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata. Et infra. Dona iniquorum non probat altissimus. ITEM. Grego. in Moral. Eleemosyna redemptoris oculis pater, quæ non ex illicitis, uel iniquitate congeritur; sed quę de rebus concessis, & iustè acquisitis. Et iterum ipse dicit. Non est cōputanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur, qd̄ ex illicitis rebus acquiritur. ITEM. Quod de necessariis uidetur. Illud enim non est satisfactorium, ad quod quis alias tenetur: sed quilibet tenetur ad dandum superflua pauperibus, quantumcumque sit sine peccato. Luc. Quod superest, date eleemosynam: ergo &c. ITEM. Grego. in homil. super illud, Facite dignos fructus pœnitentię, Qui se nouit nonnula illicita cōmisisse, debet a licitis abstinere: ergo si abstinentia satisfactoria non est illa, quæ est ab illicitis; sed quæ a licitis: uidetur similiter q̄ eleemosyna satisfactoria sit illa, quæ nō de superfluis; sed quæ de necessariis.

ADOPPOSITVM, q̄ non debeat esse de necessariis (ut resoluendo, siue destruendo incipiamus) uidetur: quia unusquisque tenetur se magis, quàm alterum diligere: ergo tenetur sibi necessaria reseruare. ITEM. Dare necessaria utrę humanæ est supererogationis; sed nullus sacerdos potest imponere opera supererogationis: ergo nec talem eleemosynam: si ergo eleemosyna, quę est imposita a sacerdote, est satisfactoria, non oportet q̄ sit de necessariis. ITEM. Videtur q̄ possit esse de iniustè acquisitis. quia Luc. dicitur, Facite uobis amicos de Māmona iniquitatis. Glos. Iniquitas benè dispensata uertitur in iustitiam. Aug. in quæstionibus Exod. Qui habetis aliquid de malo, facite inde bonū. ITEM. Hic quæritur, si meretrix uel usurarius, uel aleator de lucro suo possint facere eleemosynam: cum omnes hi malo modo acquirāt. ITEM. Videtur q̄ non oporteat fieri ex propriis, q̄a filii Israel abstulerunt uasa Aegyti. & postea obtulerunt in usum tabernaculi. ITEM. Si hoc esset uerum, cū mulier, & filius, & monachus non habeāt dominium, uidetur q̄ nullam eleemosynā possunt facere, q̄ falsum est: cum magis teneantur esse hospitales: & frequenter mulieres pius debet, quàm uiri.

Ca.16.
Ca.3.
Q.14.
Q. collater.
Exo.12
Exod. 35.

RESOLVTIO.

Illius profectò eleemosyna ualida est, qui illud tribuit, quod iusto titulo debet, tenet & possidet.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ illud est necessarium ad hoc q̄ eleemosyna sit satisfactoria. i. q̄ ille, qui tribuit, iusto eam titulo habeat, & tenere, & possidere possit: si enim aliter habeat, potius tenetur reddere, quàm dare.

QVOD ergo quæritur, utrū necesse sit eleemosynam dare de proprio. Dicēdū, q̄ aut dicitur proprium, quia habet principale dominium alienādi; aut quia ab alio habet sibi commissum officiū administrandi. Primo modo simpliciter potest facere ille, qui habet proprium. Secundo modo nō potest facere, superiore prohibēte: ut monachus, qui administrat res, & bona monasterii ex mandato Abbatis, potest utique eleemosynā dare; si autem iste uetet, non potest, nec debet. Vnde ca. non. xii. q. i. Certū est, q̄ monachus nihil habere, uel dare, uel accipere sine superioris licentia debet nisi forte ille, q̄ indiget, sit in extrema necessitate; tunc non debet obedire Abbati, qa manifestè faceret contra Deū. Similiter iudicādum est de muliere, si non habeat dotem, uel aliquid iuxta dotem: q̄ contra mandatum uiri nō potest eleemosynam facere, si conscientia dictat ei, q̄ uir nullo modo uelit; sed non debet sibi formare conscientiam, q̄ uir prohibeat medium; sed superfluitatē; nisi manifestè uiderit uoluntatē uiri ad oppositum. SI ERGO obiciatur de filiis Israel, qui furati sunt. Dicēdum, q̄ dominus trāstulit dominium, & reuera nō fuit ibi furtum.

ADILLVD, quod obiicitur, q̄ sunt malæ conditionis monachi. Dicēdum, q̄ non, quia uni ea temporalium dimissione (si uerè dimiserūt temporalia) meruerunt tantùm quantùm in multis & præter ea bona uoluntas supplet, qd̄ deest ex manu. ADILLVD, quod quæritur de malè acquisitis. Dicendum, q̄ quędam sunt malè acquisita, in quibus transfertur dominium, & non competit repetitio; & talia nō est necesse restitui, & possunt licite retineri, ut pretium postri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

postribuli, & lucrũ histrionis, & talia possunt dari ĩ eleemosynamised tamen nõ debet recipi in oblationem, si sit publicum, propter reuerentiam altaris, & confusionem peccati, ut resipiscant. Et hoc est q̃ dicitur Deuter. Non offeras mercedem postribuli. Quædam autem sunt, in quibus non transfertur dominium, sed competit repetitio, ut in furto, & rapina; & de talibus non potest fieri nec oblatio, nec eleemosyna: sed debet fieri restitutio. Ad huiusmodi autem genus reducuntur omnia, quæ iniusto titulo, & mala fide possidẽtur: quia iniustus titulus pro nullo est habendus. Male autẽ fidei possessor dicitur, qui contra legum interdicta mercatur: talia sunt, quæ habentur per symoniam, & usuram: & ideo de talibus nullo modo nec potest, nec debet fieri eleemosyna. Sed verò quæritur de aleatore. Dicendum est generaliter, q̃ malæ fidei possessor est, & iniusto possidet titulo: & ideo nullo modo potest, nec debet sibi tenere q̃ lucratus est, cum talis ludus sit turpis, & reprobatus, & contra Deum, & cõtra omnia iura. Vtrum tamen teneatur restituere, distinguunt aliqui: quia aut ille penes quem lucratus est, est talis persona, q̃ rebus suis præesse non potest, utputa minor, sive pupillus, surdus, & mutus, perpetuo morbo languidus: & sic tenetur restituere. Si autem sit talis p̃sona, quæ potuit amittere, aut tractus est ab illo, & inductus, aut non. Si tractus fuit ab illo, non tenetur illi restituere: quia illi non competit repetitio in uindictam peccati: sed potest inde facere eleemosynam. Si autem ipse traxit eum, nõ potest eleemosynam facere: sed tenetur restituere saltem in foro conscientiæ: quia licite nullus uelit amittere: tamen qui non uult amittere, nec ludere: sed inducitur, minus culpabilis uidetur, & alius qui inducit magis: & ideo iste non debet damnificari, nec autor, ne, inductor in aliquo meliorari: nulli tamẽ licet ex hoc aliquid lucri acquisiti in proprios usus cõuertere. Similiter iudicãdum est de torneamentis, & dicendum, q̃ in illis pactionibus, quas habẽt intra se, bona non transferũtur inuicem: sed in usus pauperum conuertũtur propter ludi inhonestatem, & iuris interdictionem: & ex his patent obiecta.

Ca. 23.

Quod enim dicitur, q̃ de iniquo nõpotest fieri eleemosyna, intelligitur de eo, quod inique possidetur, & iniusto titulo? Quod obiicitur ad contrarium, procedit secundùm aliam. Ad illvd, quod obiicitur de necessariis, & superfluis. Dicendum, q̃ necessariũ dicitur dupliciter. Vel secundùm naturę arctitudinem, nei secundùm communẽ uium uuedi. Si secundùm arctitudinem, non tenetur, nec oportet ei imponi, qui peccauit: quia hoc est perfectionis illorum, q̃ totum mundum e pectant à Christo, dicit uiri, q̃ iunt in statu perfecto: & ideo si fiat eleemosyna, debet fieri de eo, quod superest huic necessario, & bene est satisfactoria. Alio modo dicitur necessarium, quod expedit homini secundùm communem modum uiuendi. de quo dicit Augu. q̃ multa superflua habere probabimur, si sola necessaria teneamus: & de tali fit propriè eleemosyna satisfactoria: de superfluo uerò non fit quantũ est de rigore iustitię. Tamen credo, quod diuinæ misericordiæ benignitas tanta est, q̃ totum acceptat, & quasi pro nihilo saluat nos. Et sic patet responsio ad utramque partem.

QVAESTIO II.

An ieunium sit opus satisfactorium.

Vtrum ieunio cõtingat satisfacere. Et quod sic, vt. qa si satisfacere est causas peccatorum excidere: & Deo honorẽ p pẽnam reddere, cum in ieunio carnis incentiua excidantur, & homo seipsum puniat, patet &c.

Cap. 2.

Contra. Ioel. Scindite corda uestra, & non uestimenta: ergo non facit uim Deus in afflictione carnis, sed mentis. Item. i. ad Thim. Corporalis exercitatio ad modicũ utilis est, pietas ad multa: sed satisfactio multũ est utilis: ergo &c. Item. Cũ satisfacere sit causas excidere peccatorũ, illud punire est satisfacere, quod est causa peccati: sed hoc est cor, non os, uel caro.

Cap. 4.

Ca. 15. Matth. Nihil quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quæ de corde exeunt ergo &c. Item. iudex iustus puniendo non animaduertit in instrumentũ, sed in auctorem sceleris: unde non punitur gladius, sed homicida: ergo cum caro sit instrumentum sicut instrumentũ mortum, patet &c. Item. Caro est inimicus nostri spiritus. Gal. Hæc sibi adinuicem aduersantur: sed Matth. dicitur. Diligite inimicos uestros, benefacite &c.

Cap. 5.

Item. Quod cõmune est apud omnes, est naturale: sed Ephes. dicitur. Nemo umquam carnẽ suam odio habuit: ergo naturale est carnem souere: ergo affligere est contra naturam: sed pœnitẽtia est regressio ab eo, quod est præter naturam: ergo ieunio non est satisfaciendum in pœnitentia. Item. Qui carnem affligit, amittit uitã, & accelerat mortẽ: quia est in eo maior consumptio, & minor restauratio: sed qui accelerat mortẽ, est homicida: et si longo tpe differat, non refert. Vnde Hiero. non refert utrum paruo tpe, uel magno te interimas: ergo qui ieunat, est homicida. Item. Omne opus discretum, & uirtuosum consistit in medio: sed ieunium non consistit in medio, immo declinat ad indigentiam: ergo nec pẽnitentiæ est, nec uirtutis.

Cap. 5.

Refertur de consec. Dist. 5. cap. Nõ medio. criter.

RESOLVTIO.

Cum ieunium ieunantis multa bona conferat: quis non illud satisfactorium esse, affirmabit?

Respondeo. Dicendum, q̃ ieunium est opus satisfactoriũ: secundum quod ipse Dominus dicit Matth. Hoc genus demoniorum non eiicitur nisi in oratione, & ieunio. Est (inquam) satisfactorium liberando à pœna, cum sit pœnale, & Deo est placitum: quia corporis, & spiritus est reordinatiuum. Vt corpus spiritui non repugnet contumaciter. Qui delicatẽ a pueritia nutrit seruũ suũ: sentiet illũ contumacẽ. Vt spiritui subiciatur totaliter. i. Corint. Castigo corpus

Cap. 17

Prouc. 6.

Ca. 29.

Cap. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.9. pus meum, & in seruitutē redigo &c. Vt non crucietur æterna liter. Eccles. Est qui multa redi
Ca.20. mat modico pretio. Et Ezech.
Cap.4. Diē pro anno dedi tibi. Vt glorificetur æternaliter. ii. Cor. Id
Cap.6. quod est in præsenti momentaneum, & leue tribulationis nostrę &c. AD ILLVD, ergo quod obiicitur in contrarium; quōd non placet Deo &c. Dicendum, quōd Deo non placet afflictio carnis, siue eius maceratio secū dū se, sed quantū in ea punitur spiritus, quia dolor non est carnis, sed animæ in carne, ut dicit
Lib. 14 de Ciui. Dei. ca. 15. Aug. & inquantum talis pœna procedit a pœna doloris spiritualis, ut non sicut hypocrita exterius tantum puniat. Et contra hoc est illud Ioelis, quia non dolebant animo, sed signo. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄ ad modicum ualet. Dicendum, q̄ hoc est, uel quia uni soli: uel ad modicum comparatione pietatis.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd̄ caro non est causa. Dicendum, q̄ & si non sit causa, est tamen occasio, occasiones aūt sunt prę cidendæ. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄ est instrumentum. Dicendū, q̄ duplex est instrumentum. s. separatum, & hoc nō est puniendum: & cōiunctum, quale est caro, & hoc est puniedū, quia hoc puniro, punitur ipūs. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄ fouendus est inimicus. Dicendum, quod caro fouenda est, & seruanda: sed inimicitia carnis non est fouenda, immo ad con-
.m. cordiam spiritus reuocanda: & quia hoc fit per ieiunium, & fla
.m.t gella, ideo est punienda: & per
.m.t hoc patet, q̄ naturale est carnē diligere, & fouere: sed carnis lasciuiam fouere est correptionis, & uitii. AD ILLVD, qd̄ obiicit q̄ diminuit uitā. Dicendum, q̄ diminuere uitā, uel accelerare, aut est ex intentione, aut præter. Si ex intētione, peccatū est; & sic intelligit. Hier. prętet intentionē, & tunc aut dādo operā rei licitæ, aut non licitæ, uel utili, sed illicitæ, uel malæ: primo mō non est peccatū, sed secundo. A liqui tñ dicunt, q̄ abstinentia nō accelerat mortem, sed tamen non credo, imo grauis abstinentia bene accelerat. AD ILLVD, qd̄ obiicitur, quōd non est medium in ieiuniis. Dicendum, q̄ imo: sed hoc nō est mediū sobrietatis, sed mediū iustitiæ, q̄a ieiunio punit quis suā carnē: sed in hac punitione seruandū est ita mediū, ut nec nimis lente puniat, ita q̄ uitia carnis uiuant, nec ita acerbē, ut natura deficiat. Vnde Bern. Oportet carnē reprimere, non extinguere. Nec tstud impedit, quin sit medium, quia ad extremum decliuat. Nam in patientia medium est ferè omnia sustinere: & in continentia etiam semper abstinere.

QVAESTIO III.

An oratio sit opus satisfactorium?

VTRVM contingat satisfacere oratione: & cum duplex sit oratio, s. metalis, & uocalis, quęritur, q̄ magis sit satisfactoria. Et uidetur, q̄ mentalis, q̄a uera citer orare est (ut dicit Grego.) amaros in compunctione gemitus, non ornata uerba resonare: ergo uidetur, q̄ uera oratio, & satisfactoria non sit in uerbo, & cantu, sed in lachrymis, & fletu.

Item.

Cap.6. ITEM. Matt. Orātes nolite multū loqui sicut ethnici faciūt: sed si uocalis oratio adderet ad satisfactionē, non esset parū loquendū, sed multū: ergo &c. ITEM. Oratio facit hominem tendere sursum: sed oratio nō pōt ferri sursum, q̄diu sollicita est circa, quę sunt deorsum: sed qd̄ p̄ sert sermonē, intenta est circa qd̄ creatum: ergo si oratio q̄ magis fert sursum, est oratio mentalis, & ista est magis placita, hæc est magis satisfactoria.

CONTRA. Oratio est satisfactoria, quæ est pœnalis: sed hæc non est oratio mentalis, sed uocalis. Nā mentalis est oratio sua
Ca.10. uis, sicut dicit Eccl. Muscę morientes pdunt suauitatē unguenti. ITEM. Illa, quæ est præcipuè satisfactoria, precipue debet imponi a sacerdote; sed sacerdos imponit oratione uocalem, nō metalē: ergo &c. ITEM. Oratio mētalis, si qua est satisfactoria, est illa, qua orat cū gemitibus: sed hæc est contritionis. i. plāgere peccatū, & cōtritio diuiditur cōtra satisfactionem: ergo talis oratio nō est pars satisfactionis. ITEM. Plus laborat, qui laborat corde, & lingua, q̄ qui corde tātū: sed laborare primo mō est in oratione uocali, corde uero tantum in mentali: ergo ut qd̄ uocalis sit magis satisfactoria.

RESOLVTIO.

Quelibet oratio satisfactoria est, sed ea potissimum, qua homo accuditur ad gemitum, cum ea maxime oblectetur Deus.

RESPON. Dicendū, q̄ uocalis oratio ordinatur ad mētalē, & non econuerso: sed secundū, hoc intelligendū, q̄ quædā ora tio est purē mentalis, quædā uocalis, quedā media. Purē mentalis est, quādo labia non mouentur, sed cor ad Deum loquitur. Pure uocalis est, quando nihil cogitat in his, q̄ dicit nec in generali, nec in speciali, ita quod referat intentionem ad sensum uerborum, uel finē: sed cū orat, fabricat castra & sic mentalis simpliciter excedit uocalē. Alia est mixta, in qua. s. orat mentaliter, & uocaliter; & de ista distinguendū, quia aut uerba illa impediunt affectum, quia sic inflāmatus est, q̄ immediate fertur in Deum: & tali utilior est oratio mentalis: si autem iuuatur, utilior est uocalis: & multi sunt tales, & maxime illi, qui nō sūt uiri spirituales: ad quorum affectus prouocandos institutæ sūt uocales orationes. SI QVAERATVR, quæ oratio sit satisfactoria, credo q̄ omnis: quia nulla est, in qua nō laborent uirtutes animales: & quantum delectatur spiritus, tantū caro frequenter tabescit, & uirtutes animales minus sunt intentæ regimini corporis. Credo tamen, q̄ illa inter ceteras est satisfactoria magis, in qua accenditur homo ad gemitū, quia hæc est, in qua Deus maximè delectatur. Vnde quia illud est gratiæ specialis: ideo non imponitur a sacerdote, sed præambulū ad illud. s. oratio uocalis: & quia nō est status in uocibus, sed ordinatur ad intellectū, hinc est q̄ Dominus, & Grego. mittunt a uocali oratione ad mentalem. Q̄ collitera.

AD ILLVD, q̄ obiicitur, qd̄ impedit ne feratur. Dicendū, q̄ falsum est, Imo excitat affectū

Universidad de Deusto
Biblioteca

repidum, nec est homo diuisus: īmo uis inferior superiori cooperatur. AD ILLVD, qd obiicitur, qd uocalis magis est pœnalis. Dicendū, ꝙ uerum est ceteris paribus. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ oratio gemebunda spectat ad contritionē. Dicendum, ꝙ uerū est: sed super illā addit
Luc. 18 postulationē, sicut Publicanus petebat dño in templo remissionem: & sic patet illud. Sit ergo hæc summa dictorū, ꝙ oīs oratio ex charitate facta, si rectè fiat, pœnalis est, & satisfactoria pōt esse, quia nūquā est ita delectationis, quin sit pœnalis antecedenter, uel consequenter, uel concomitanter. Illa tñ inter oēs præcipuè satisfacit, quæ est magis gemebunda, & in qua maior clamor cordis est ad Deum pro uenia peccatorū: hæc aūt in aliquibus est mētalis, in aliquibus uocalis. Vnde notandum, ꝙ triplex est ratio, quare uocalis oratio est instituta. Prima, & potissima est ad affectus accensionē:
Cap. 6. unde Beda super illud Matt. Pater noster &c. Non his solis uerbis oratur, sed aliis cōtentis sub eodē sensu, quibus cor nostrum accenditur. Secūda ratio est ad intellectus instructionē. Vnde Beda ibidē. Orationē breuibus uerbis composuit, quibus nec opus est loqui ad eū, qui oīa nouit: sed ut qui cū Deo agit, disceret res, quas oraret, non uerba quæ diceret. Tertia ratio est ad faciliorē recordationē: unde su-
Cap. 6. per illud Marth. Nolite assimilari eis: Glo. Nō apud Deum agēdum est uerbis sed rebus, intentione cordis, affectu simplici: q̄ enim dicimus, nō eū docemus, sed nos ꝙ pis orādi recordamur. Et sic patet rō institutionis orationis uocalis: quia propter mētalē est, quā Deus præcipuè acceptat, & illā magis ad remissionē, & satisfactionem, in qua cor magis contra peccatum intendi tur: ideo perutile est peccatoribus orationes frequentare, in quibus fiat mentio de malè cōmissis, sicut fuit oratio Manasse.

QVAESTIO IIII.

An restitutio pars sit satisfactionis?

VTRVM restitutio sit pars satisfactionis. Et ꝙ sic uidetur: qa aliquo peccato peccamus in Deū tantū, aliquo in deū, & proximum, ut rapina: sed cōstat ꝙ satisfactio respondet iniuriæ: ergo satisfieri debet ī hoc Deo, & proximo: sed satisfit ꝓximo ꝑ restitutionē. ergo &c. ITEM. Qui peccat per gulositatē, nullo modo melius satisfacit, quā ꝑ ieiunii sobrietatē: ergo q̄ peccat, rē alienā auferendo, nō melius satisfacit, q̄ restituendo: ergo &c. ITEM. Per signū ostenditur: quia si duo sunt raptores; quorū alter potest restituere, alter non, minorem pnīam imponit sacerdos ei, qui potest restituere, maiorem ei qui non: ergo restitutio facit ad satisfactionē. ITEM. Satisfacere est causas peccatorū excidere: sed causa quare raptor in peccato est, est qa alienū abstulit, & detinet: ergo satisfactio est per rei retētæ reddītionem, quia hic peccati causa excidetur.

CONTRA. Peccatum eo ipso est peccatū, quia in Deum est, & quia Dei deformatur imago, non quia in alium similem: qa tunc ieo peccaret, cum aliud animal

Psalm. 50. mal comederet. Vnde & in Psa. Tibi soli peccaui: ergo satisfactio facienda est soli Deo: sed hoc non est ꝑ restitutionē, quia restitutio respicit proximum directē: ergo &c. ITEM. Satisfactio est ꝑ pœnam, ad quā homo non tenetur aliàs nisi per culpā, & secundum iudicium sacerdotis: sed ad restitutionē rei alienę tenetur, eo ipso ꝙ est res aliena ex iudicio Dei sine sacerdote: ergo &c. ITEM. Si est pars satisfactionis, cum satisfactio nulla sit sine charitate, nec restitutio sine charitate: sed hoc est falsum: ergo &c. ITEM. Cum sint tres partes satisfactionis. s. ieiunīū, oratio, & eleemosyna, quęritur sub qua illarum continetur, & cum sub nulla, patet &c.

RESOLVTIO.

Proprii sumendo restitutionem, est quidem satisfactionis pars: cōmuniter verò minimè.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ circa hoc duplex ē opinio. Quidam dicunt, ꝙ restitutio nō est pars satisfactionis, sed fundamētum. Quædam enim requiruntur ad pœnitentiam, siue satisfactionem, ut fundamenta: & talia sunt peccati dimissio, & alienæ rei restitutio. Quædā ut expedientia, ut uitare paruam societatem. Quædam ut satisfactoria, ut ieiunium, oratio, eleemosyna. Quædam ut perficientia, ut sunt opera supererogationis.
Ca. 19. Lucæ. Quod cumque supererogaueris, reddam tibi. Et ratio eorum est, quia culpa propriè est in Deum, & quia satisfactio per pœnā arbitratiā fit arbitrio sacerdotis. Sed alia opinio est, qa restitutio ē opus satisfactoriū, si fiat in charitate, alioquin nō, sicut nec alia opera. Posset tamen dici, ꝙ satisfactio dicitur cōiter, & propriè. Cōiter: omne opus pœnale uoluntariè assumptum, siue ad ꝙ tenetur iudicio Dei, siue iudicio sacerdotis: & sic restitutio est opus satisfactorium, & eius pars. Si autem dicatur satisfactio propriè per pœnam uoluntariè assumptam, ad quam non tenebatur nisi ex culpa, & iudicio sacerdotis: sic non est pars eius, quia restituere tenetur, qui habet rem alienam secundū omne ius, etiā si sacerdos numquam imponat. Rationes igitur ad primā partē procedunt de satisfactione dicta cōiter, aliter procedunt omnes ex insufficienti.

AD ILLVD, uerò, quod obiicitur ad oppositum, quod peccatur solum in Deum, &c. Dicendum, quod uerum est per se: sed tamen quia hō est imago Dei: & honor, & dehonoratio imaginis ad prototypum refertur: ideo quia spiritus ex charitate diligitur, diligi debet homo inquantum imago: sic etiam in spiritum peccari potest. Vel aliter dicendum, ꝙ aut intelligitur de eo qui non habet superiorē ad puniendum: aut intelligitur primo, & principaliter. Aut de peccato, quod non est in proximum extra, sed per superbiam intra. AD ALIVD patet responsio, quia obiicitur de satisfactione propriè dicta. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non est sine charitate. Dicendum, ꝙ satisfactio quia Deo, nō potest esse nisi in charitate, restitutio qa ꝓximo extra, pōt esse: sed ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod placeat Deo; oportet esse in charitate. AD VLTIMVM. Dicendum, q̃ ad nullam illarum partium reducitur, quia sunt satisfactionis proprie dictæ. AD ILLVD, autem, qd obiicitur, ad contrarium, quod peccatur in proximum. Dicendum, q̃ non peccatur in proximum nisi per accidens. s. quia offenditur Deus in proximo: & ideo soli Deo satisfaciendum est. Nec illi, qui dicunt restitutionem esse satisfactoriam: ideo dicunt, quia per ipsam homo satisfaciat ꝓximo: sed quia dum aliquo modo reddit rem, quam diligit, & posset de facto tenere: amore Dei, & mandato sacerdotis restituit. Veruntamen non est restitutio ꝓpriè satisfactio: sed inchoatio. Sed cũ de proprio aliquid dat, tunc rectè dat honorem Deo, & superaddit: ideo satisfacit. AD ILLVD, quod maior pœnitentia imponitur, Dici potest, qd hoc est: quia rẽ proximi dissipauit. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non potest melius curari. Dicedum, q̃ falsum est: immo melius curatur quis, si dat de proprio.

DISTINCTIO DECIMASEXTA.
PARS PRIMA.

Asignat partes pœnitentiæ, ut est ecclesiæ sacramentum, & primò de partibus integralibus.

IN perfectione autem pœnitentiæ tria obseruanda sunt, scilicet compunctio cordis, confessio oris, satisfactio operis: Vnde Ioan. os aureum, Perfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia libenter ferre, in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hæc est fructifera pœnitentia, ut sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet corde, ore, & opere: ita tribus modis satisfaciamus. Sunt enim tres peccati differentiæ (ut ait Aug.) & in corde, & in facto, & in consuetudine, uel uerbo tamquam tres mortes. Vna quasi in domo, scilicet cum in corde consentitur libidini. Altera quasi prolata iam extra portam, cum in factum procedit libidini assensio. Tertia cum ui malæ consuetudinis tamquam mole præmitur animus, uel noxiæ defensionis clypeo armatur, quasi in sepulcro iam fœtens. Hæc sunt tria genera mortuorum, quæ Deus legitur suscitasse. Huic ergo triplici morti triplici remedio occurritur: contritione, confessione, satisfactione. Compunctio nobis commedatur ibi, Scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. Confessio ibi, Iustus in principio sermonis accusator est sui. Verè enim confitetur, qui se accusat, qui se execrando malum imputat. Et ibi, Effundite coram illo corda uestra. Et iterum, Confitemini alterutrum peccata uestra. Satisfactio a Ioanne præcipitur, ubi ait, Facite dignos fructus pœnitentiæ, scilicet ut secundùm qualitatem & quantitatem culpæ, sit qualitas, & quantitas pœnæ. Non enim par debet esse fructus boni operis eius, qui nihil uel minus peccauit, & eius, qui grauius cecidit. Ideo discretio pœnitenti ualde necessaria est, ut illa gerat, quæ tradit August. dicens, Consideret qualitatem criminis, in loco, in tempore, in perseuerantia, in uarietate personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius uitij multiplici executione. Oportet enim penitere fornicantem secundùm excellentiam sui status uel officii, uel secundùm modum meretricis, & in modum operis sui: & qualiter turpitudinem egerit, si in loco sacrato, si in tempore orationi constituto, ut sunt festiuitates & tempora Ieiunij. Consideret quantùm perseuerauerit: & desleat, quòd perseueranter peccauerit: & quanta uictus fuerit impugnatione. Sunt enim, qui non solùm non uincuntur: sed ultro se peccato offerunt: nec expectant tentationem: sed præueniũt uoluptatem. Et pertractet secum, quam multiplici actione nitij delectabiliter peccauit. Omnis ista uarietas confitenda est & deflenda, ut cum cognouerit, quod peccatum est, cito inueniat Deum sibi propitium. In cognoscendo augmentum peccati, inueniat cuius ætatis fuerit, cuius sapientiæ, & ordinis. Immoretur in singulis istis, & sentiat modum criminis, purgãs lachrymis omnem qualitatem uitij, desleat uirtutem, qua interim caruit. Dolendum est enim non solũ, quod peccauit: sed quia uirtute se priuauit. Desleat etiam quoniam offendens in uno, factus est omnium reus. Ingratus enim extitit, qui plenus uirtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccauit: quia omni bono abundauit. Alio etiam modo offendens in uno, factus est omnium reus: quia omnis uirtus patitur detrimentum ab uno uitio. Ponat se omnino in iudicio & potestate sacer-

De pœ. d. 2. c. p fecta pœn. De sert. habito in monte in li. 2. pœn. li. ante med. in tom. 4.

Iobel. 2 Pro. 18 Psalm. 61. Iac. 5. Mat. 3 Luc. 3. Beda.

Deverat et falsa pœ. 4 i princi. tom. 4. Ibid.

Iac. 2. Aug. de pœ. uera, & falsa i tom. 4. c. 14. Ibid. cap. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacerdotis, nihil sui reseruans sibi: ut omnia eo iubente paratus sit facere pro recipienda uita animæ; quæ faceret pro uitanda corporis morte: & hoc cum desiderio, quia uitam recuperat infinitam. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus: semper deprecetur Deum, offerat Deo mentem, & cordis contritionem, deinde & quod potest, det de possessione, & tũc si quid offeret, securus offerat. Respexit dominus ad Abel, & ad munera eius. Prius dicit Abel, quam ad munera eius. In iudicio ergo cordis conferenda est eleemosyna tribuentis. Nec considerandum est quantùm, sed qua mente, qua affectione dat, quod potest. Qui ergo sua peccata redimere uult temporalium oblatione, priùs offerat mentem. Caueat etiam ne ductus uerecundia, diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis uelit sacerdotibus manifestare. Quidam enim uni celant, quod alteri manifestandũ conseruant: quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper uenia carere: ad quam per frustra putat peruenire. Caueat etiam ne priùs ad Dominicum corpus accedat, quam confortetur bona conscientia, & doleat, quod nondum audeat sumere, quem multum desiderat cibum salutarem. Cohibeat etiam se a ludis, a spectaculis seculi, qui perfectam uult consequi remissionis gratiam. Isti sunt digni fructus pœnitentiæ, animam captiuam elaqueantes, & in libertate seruantes. Et infra. Quærat anima dignos fructus, etsi non dignos pœnitentiæ. Sunt enim digni fructus uirtutum, qui non sufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim graniores postulat, ut dolore & gemitibus mortuus impetret uitam. Ex his ostenditur, qui sint digni fructus pœnitentiæ, quibus uera satisfactio expletur: quòd nõ omnes digni fructus sunt digni fructus pœnitentiæ: quod de illa pœnitentia intelligitur, quæ maiorum est criminum. Non enim sufficiunt graniter delinquentibus, quæ sufficiunt minus, uel parum peccantibus.

Gen. 4.

Qd non est dicit dēda cõfessio p diuersos sacerdotes.

August. ubi. ca. 25.

Quæ sit falsa satisfactio.

De pœ. d. 5. ca. Falsas.

Et sicut sunt digni fructus pœnitentiæ, ac uera satisfactio: ita & indigni fructus, & falsa satisfactio, idest, falsa

sa pœnitentia. Vnde Gregor. Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundùm auctoritates Sanctorum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoq; miles, uel negotiator, uel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus ad pœnitentiam uenerit, uel qui bona alterius iniustè detinet, uel qui odium in corde gerit: recognoscat se ueram pœnitentiam nõ posse peragere, nisi negotium relinquat, uel officium deserat, & odium ex corde dimittat, & bona, quę iniustè abstulit, restituat. Nec tamen desperet: interim quidquid boni facere potest, hortamur ut faciat, ut Deus cor eius illustret ad pœnitentiam. Et cum sit pœnitentia interior, & exterior, de utraq; per præmissa satis apparet, quę sit uera, & quæ sit falsa.

SVPRA egit Magister de pœnitentia in sua generalitate. In parte ista agit de eius partibus. Et quoniam principalis pars pœnitentiæ ut est sacramẽtum ecclesiæ, est confessio: ideo primo assignat partes pœnitentiæ. Secundò uerò principaliter, & specialiter agit de cõfessione, & de his, quæ spectant ad eam, infra Dist. xvii. *Hic oritur quæstio multiplex, &c.*) Prima pars duas habet secũdùm duo genera partium: quædam enim sunt partes integrales, quædã subiectiuæ. Ideo primo agit de integralibus, ex quibus constat pœnitẽtia perfecta. Secũdò de subiectiuis, ibi. *Preterilla uero adu; iendum est, etc.*) Prima pars habet tres. In prima assignat illas partes, ex quibus pœnitentia integratur confirmans auctoritate Chrysosto. & August. In secunda tradit modum, secundum quem uera pœnitentia constituitur, ibi. *Ideo differtio pœnitentis.*) In tertia determinat modum, quomodo quidam non ueram pœnitentiam faciunt: sed falsam. ibi. *Et sicut sunt digni fructui pœnitentiæ, &c.*

IN *perfectione autem, &c.*) Quæritur, utrum ista tria sint partes pœnitentiæ subiectiuæ, uel integrales. Et quòd non sint integrales uidetur: quia totum non prædicatur de parte integrali: sed conteri est pœnitere, & similiter confiteri est pœnitere, & satisfacere: ergo non sunt partes integrales. Si tu dicas, quòd istud fallit in toto homogeneo: quia quælibet pars panis est panis: obiicitur quia totum, homogeneum het partes unius naturæ: pœnitentia autem non habet partes unius naturę, & conformes. Nam pœnitentia continet contritionem, & confessionem, & satisfactionem, quæ sunt diuersã secundũ formam. Item. Partes integrantes constituentes aliquod totum siue homogeneum, siue heterogeneum, debent esse simul: sed hæ partes pœnitentiæ non sunt simul: ergo, &c. Quòd autem

Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem nō sint subiectiuæ, uiderur: quia tota natura totius uniuersalis saluatur in qualibet parte: unde ratio tota animalis est in homine: sed contritio non est tota, & perfecta pœnitētia, nec cōfessio: ergo non sunt subiectiuę. Item. Numeratis partibus subiectiuis, numeratur totū. Si ergo istiæ sunt partes pœnitentię subiectiuæ, eū sint tres, tres sunt pœnitētiæ: aut ergo pœnitentiæ tres uirtutes, aut tria sacramēta, quorum utrumq; falsum est. Resp. Dicendum adhoc, ꝙ pœnitentia sumitur dupliciter, scilicet pro pœnitentia uirtute, & pro pœnitentia sacramento. Si loquamur de pœnitentia uirtute, sic contritio, & confessio, & satisfactio nō sunt partes integrales: sed potestatiuæ. Sicut enim ab una essentia plures egrediuntur potentię, sic ab uno habitu plures actus consequuntur: uirtus enim pœnitentiæ ordinat hominem, ut puniendo se, faciat emendam secundum omne forum: & ideo quilibet horum actuum denominationem recipit ab habitu, ut pœnitere dicatur: & sic uidetur habere rationem partiū subiectiuarum. Sed reuera non habent: quia confessio, & satisfactio non est pœnitentia: sed actus egrediens a pœnitentia: similiter satisfactio, & contritio. Si autem loquamur de pœnitentia sacramēto, sic sunt partes integrales quantum ad esse perfectum: unde rationabiliter loqtur Magister cum dicit, quod in perfectione pœnitentiæ, &c. sic patet, quod nullum horum est perfectum sacramentū sine alio. Et si tu obijcias, quod non habent esse simul. Dicendum, ꝙ quamuis non sint simul actu, sunt tamen simul uoto, uel effectu: unde quando quis conteritur, habet confessionem, & satisfactionem in proposito: & quando quis satisfacit, conteritur, & habet duorum præcedentiū effectum: & sic patet illud.

Vt sicut tribus, &c.) Secundū hoc uidetur, ꝙ satisfactio non debet distingui contra alias partes. Item. Si tribus modis est satisfacere secundum triplicē modum peccandi: ergo qui peccauit in corde, non uidetur, ꝙ debeat sibi imponi pœna in carne: quia per quæ quis peccat, ꝙ hec & punietur: tunc ergo pro nullo peccato spirituali est imponēda satisfactio: & illud est manifestè falsum, cum peccata spiritualia sint graniora carnalibus: ergo grauius puniuntur a Deo, & grauius debent puniri a sacerdote. Respon. Dicendum, ꝙ satisfactio dicitur dupliciter. Vno modo satisfactio dicitur ipsa reconciliatio, & sic qa omnes partes pœnitentiæ sunt ad reconciliationē ordinate, quæliber potest dici satisfactio, siue satisfactoria. Alio modo dicitur satisfactio persolutio pœnæ debitæ: & sic competit propriè uni parti pœnitentię, quę est assumptio, siue adimpletio pœnę iniunctę: nihilominus tamē aliis partibus competit per accidens, utpote contritioni ratione doloris coniuncti, qui est in parte sensibili; similiter confessioni ratione erubescentiæ. Et sic patet primum. Ad illud, quod obijcitur, ꝙ non debemus satisfacere exterius, ꝙ peccato cordis. Dicendum, ꝙ illud uerbum Chrys. similiter, & Aug. per appropriationem intelligitur, quoniā ista tria respondent oi peccato mortali, qa qlibet meretur pœnā æternā aiæ, & corporis, & cuilibet pœna interior, & exterior: nisi tanta sit interior, ꝙ exterior non sit opportuna, & eius locū suppleat. Vnde sicut certum est, ꝙ non sufficit confiteri pecatū oris, immo etiam pro illo oportet conteri, & satisfacere: ita & in proposito intelligendum est.

Dub. 3

Compunctio nobis, &c.) Videtur accipere compunctionem, ꝙ eodem, & contritionē. Sed contra. Super illud Psalmi. In cubilibus uestris cōpungimini. Glo. Quibusdā stimulis excitate uos, non pro dolore peccatorum: sed ad uidendam lucem Christi, & ut inuisibilitū amore inardescatis. Sed contritio est de peccatis tantum: ergo non sunt idem: ma ſe ergo accipit, pro eodem. Respon. Dicendum, ꝙ dolor dicitur contritio, & dolor dicitur compunctio. Cōtritio, qa conterit, uel peccata in corde illo dolore teruntur: sed cōpunctio: qa cor cōpungitur. Sed cōpūgitur cor secundum duplicē aspectū, aut carētia gloriæ, aut cōsideratione offensiæ: & secundum hoc attenditur duplex dolor, & duplex irriguū. i. superius, & inferiusi & ita compunctio cōior est, quā cōtritio, sicut patet ex Glo. illa. Magister aūt appropriat hic cōpūctionē ad dolorē de peccatis. ex quorū cōsideratione pūgitur cor quasi quibusdā aculeis.

Psal. 4

Dub. 4

Confessio sit iustus, &c.) Videtur malè dicere; quia aut accusat se iustus inquantum iustus, aut inquantum peccator. Si in quantum iustus: sed omnis, qui accusat iustum inquantum huiusmodi, accusat iustitiam: & omnis, qui accusat iustitiam, est iniustus: ergo si accusat se inquātum iustus, est iniustus. Si accusat se secundum ꝙ peccator; sed omnis, qui accusat peccatorem secundum ꝙ peccator, accusat peccatum, & oīs talis iustè accusat, & est iustus; ergo si accusat secundum ꝙ peccator, accusator est iustus, & ita secūdum ꝙ peccator est iustus. Respō. Dicēdum, ꝙ in accusatione est accusans, & accusatus; & cum iustus accusat se, adest accusans, & accusatus, sed tamen habens quasi duplicis personæ rationem, & proprietatem; & secūdum ꝙ tener duplicis personæ rationem, ita & duplicis proprietatis: quia ille idem secūdum qd iustus accusat se, secundum quod peccator est: & sic patet, quod sophisma est de illa reduplicatione, quod potest referri ante actum accusandi ratione subiecti, uel ratione obiecti.

Dub. 5.

Satisfactio a Ioanne, &c.) Videtur malè dicere, quia Ioānes nō potuit, sacramenta nouæ legis instituere; ergo nec satisfactionem præcipere. Respon. Dicendum, quod Ioannes præcepit insinuando, uel prædicando; sed Christus mandauit tanquā principalis auctor; quia Ioānes peccurrit, ut dicitur Matth. 3. Sed saluator confirmauit, & instituit, ut habetur eiusdem.

cap. 4

Dub. 6.

Facite dignos, &c.) Videtur nō esse præceptum conueniens; qa digni fructus pœnitentiæ sunt Deo accepti; sed non est in nostra

Universidad de Deusto
Biblioteca

stra potestate, nec in nostra cognitione ea facere, quæ sunt in diuina acceptione: ergo &c. Itē. Si satisfactio est in præcepto, cū nemo sciat, utrum satisfaciat; quia nemo scit se esse in charitate, uidetur quod semper est iteranda satisfactio. Respon. Dicēdum, ꝓ dignitas fructus dupliciter potest accipi, aut per comparationem ad meritum culpæ; aut in comparatione ad diuinā acceptationem. Et nota ꝓ hic vocat dignos fructus pœnitentiæ non in comparatione ad diuinā acceptationē; quia hoc non præcipitur: sed quantùm ad meritū culpæ. Similiter intelligendum, ꝓ satisfacere Deo dupliciter est, uel secundùm forū suum, uel secundùm ueritatem: & sic nō est in præcepto uel secundùm probabilitatem cōscientiæ: & sic est in præcepto. Sed tunc uidetur, ꝓ ille peccator, qui non uult suscipere satisfactionē cōdignam a sacerdote impositam, mortaliter peccet. Dicēdum, ꝓ indignitas fructus dupliciter pōt accipi, aut per comparationem ad meritum culpæ, aut in comparatione ad meritum pœnæ. Si in comparatione ad meritū pœnæ est p̄ceptū affirmatiuū, qd̄ non obligat ad semper: & ꝑterea cōmissū in potestate sacerdotis: & ita si pœnites hic condignā pœnā a sacerdote susciplt, & plenā pœnitentiam facit: si p.p hoc, ꝓ sacerdos non imponit attēdens fragilitatē peccatoris, dominus expectat, & soluet in purgatorio.

Dub. 7 *Vt secundum qualitatem, &c.*) Quæritur, q̄ sit differentia inter qualitatē culpæ, & quantitatē. Cum n. non habeat culpa quāti-

tatem molis: sed uirtutis, & hæc sit qualitas, uidetur, qd̄ non differunt. Item. Si secundùm quantitatem culpæ est quantitas pœnæ; sed tanta est culpa, quanta est offensa; & tanta est offensa, quantus est is, q̄ offenditur: sed ille est infinitus: ergo debet imponi pœna infinita. Item. Quomodo pœna pōt esse secundùm qualitatē, cum sint diuersorum generū, culpa, & pœna. Resp. Dicendum, ꝓ possibile est quātitatem, & qualitatē culpæ causari ab eodē principio; sed tamen secundùm aliam rationē: sicut cognoscere coniugatam auget culpam, & ulterius ponit in speciē peccati: Vnde quātitas culpæ attenditur secundùm id, quod distinguit peccatum, secundùm ꝓ dr̄, ꝓ est inquinamētum carnis, & spiritus: quātitas secundū ꝓ aggrauat in eodē genere. Et his duobus modis respōdet qualitas pœnæ, ut peccato spirituali pœna spiritualis. s. oratio: peccato carnali pœna in carne. s. ieiuniū: & quantitas quātitati in eodē genere. Et nota ꝓ quantitas peccati non accipitur hic penes eum, contra quē; sed penes libidinem peccantis: & sic patet obiecta: quia hec quantitas est finita: & assimilatio quantitatis pœnæ, & culpæ attenditur in eodem genere.

Purgam lacrymis, &c.) Quæritur. Aut hoc ē p̄ceptū, aut cōsiliū. Si p̄ceptum est, uī periculū: q̄a pauci, aut nulli ita discurrūt deflēdo singula: & constans est ꝓ unica cōtritione iustificatur † hō, qui non pōt omnes qualitates cōsiderare. Si consiliū cōtra, Sicut di. † Philosophus spēs de

lectationis mouet appetitū: ergo si aliquis ita sigiliatim uitium recoguet: uidetur, ꝓ det sibi occasionem tentationis, & lapsus: ergo melius est obliuisci, q̄ ita ante oculos reducere. Respon. Dicendum, ꝓ quantùm ad aliquā qualitatem uitii est in præcepto, utpote quantum ad illā, q̄ trahit in genus peccati aliud: quātùm ad aliquas est in cōsilio. s. quantum ad illas, q̄ nō mutāt peccati genus. Siue aūt sit cōsilium, siue p̄ceptū, nō obligat ad semp: sed quando est locus, & tps, & quando pœnitens ita macerauit se, & domuit sensualitatem, ita ꝓ ad recognitionē circunstantiarum ignis non incalescit: sed magis indignatio uolūtatis: tūc dēt talia recogitare, maximē qn̄ est in actu orationis, & gemitū: alias potius dēt abigere, ꝓ talia ruminare, maxime in peccatis carnis, in quibus hēt hō incitationē intra: ꝓꝓꝓ signanter dicitur 1. Corin. Fugite fornicationem. q.d. non tantùm in opere, uel in uoluntate. sed etiam in recogitatione.

Cap. 6.

Dub. 9. *Deficiat uirtutem, &c.*) Contra. Contritus non debet dolere, nisi de culpa: ergo si debet dolere de carentia uirtutis, uidetur, ꝓ hoc sit culpa: sed infinitis instantibus caruit: ergo in infinitis peccauit. Item. Cum multæ sint aliq̄ circunstantiæ, sicut determinat Tullius, scilicet quis, quid, cur, quando, ubi, quomodo, quibus auxiliis: & illam, quæ est quis, diuidit in 12. circunstantias, scilicet numerus, mora, conditio, scientia, &c. quæ ibi patent: uidetur, ꝓ August. nimis [illegible] sufficienter hic tangat. Respon. Dicendum, ꝓ nō solùm contritione deflentur peccata: sed etiam pœnæ peccatorū: pœnæ (inquā) quæ sunt sequelę, & q̄ dehabilitant, & reddunt hoīem ineptū ad bonum. Inter has præcipua est carentia uirtutū: & per hanc Aug. intelligit alias sequelas uitiorum, quæ considerādæ sunt, & deflendæ: non quia sunt culpa: sed pœna: nō inflicta: sed acta. Ad illud, quod obiicitur, ꝓ plures ponit Tullius. Dicendū, ꝓ Aug. non ponit hic oēs circunstantias: sed solùm aggauantes: Tullius uero oēs circūstantias, quæ contingunt negotium, uel personam. Possunt aūt oēs circūstātiæ reduci ad 14. quæ his uersibus notantur. *Aggrauat ordo, locus, persona, scientia, tempus. Ætas, conditio, numerus, mora, copia, causa, Est modus in culpa, status alius, lucta pusilla.* Ex his autem sex respiciunt personam, scilicet scientia, ordo, ætas, conditio, persona, & status. Tres respiciunt crimen, siue actū. s. numerus, mora, & modus agendi. Tres respiciūt causam. s. copia, causa, lucta pusilla. Et duę sunt adiacentes. s. locus, & tempus.

Dub. 10

Cum gaudio enim, &c.) Videtur male dicere: quia pœnitentia maximē consistit in dolore, & lachrymis: ergo nō debet facere cum gaudio; sed potius cum dolore. Si tu dicas ꝓ utrumque ibi concurrit, quæritur, quare potius dicit cum gaudio esse faciendum. Respon. Dicendum, quod ideo hortatur ad gaudium, quia illud est conseruatiuum omniū uirtutum, & maximē uirtutum quæ consistunt circa pœnalitatem. Vnde Philosophus dicit, q̄ continet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

continet. & hoc ipso gaudet, iure castus est. Et ille uere habet perfectam fortitudinem, qui nõ solùm succumbit; sed etiam in pœnitentialibus, uel pœnalibus gaudet: & hæc est principalis ratio, quare hortatur ad gaudiũ, quia aliter assumptio pœnalitatis non est uirtuosa. Ratio autẽ quare gaudendum est in pœnitentia, est multiplex. Prima est consideratio æquitatis. Secunda est consideratio utilitatis. Æquitas est maximè ibi, ut caro quæ traxit peccatum, & subingauit per delectationẽ, & inimica est spiritui ueritatis: ecõtra subiicitur per afflictionem, & per hoc reconcilietur, & de inimico uindicta sumatur. Vnde sicut homo carnalis multum gaudet in depressione inimici, ita spiritualis debet gaudere de afflictione carnis. Et sicut iudex iustus gaudet in exercitatione iustitiæ, sic pœnitẽs debet gaudere: & ideo
Ca.28. dicitur Prouerb. gaudium est iusto facere iustitiam. Et Pro-
Ca.14. uerb. Cor, quod nouit amaritudinem animæ suæ &c. Alia est consideratio multiplicis utilitatis, quæ est tabula liberationis a naufragio. Vnde sicut gaudet quis, quando de naufragio euadit, sic pœnitens debet gaudere. Alia ratio potest esse ex parte boni; quia renouat hominem, secũdùm illud Psalmi.
Psal. 102. Renouabitur ut aquilæ iu. &c. Damna etiam spiritualia ibi restaurantur. Et sic patet multiplex ratio gaudii. Et ꝗ obiicit, ꝗ debet facere cum dolore, dicendum, ꝗ istud non impedit; quia quando quis uehementer doler, in solo dolore inuenit delectationem. Vnde exẽplum est de Augustino, ꝗ narrat in Quarto libr. confess. ꝗ quando mortuus erat socius, in nullo delectabatur nisi in gemitu: & pœna erat ei omnis alia delectatio, & in hac sola quiescebat: quanto magis igitur debet quis in dolore de propria morte lætari? & ideo rectè dicit, ꝗ cum gaudio facere debet &c.

Caueat ne ductus &c.] Videtur malè dicere; quia quanto pluribus renelat, tanto maior erit uerecundia, & plus habet vnde erubescat. Vnde uidetur, ꝗ hoc nõ sit ex uerecundia; sed contra uerecundiam. Respon. dicendũ ꝗ uerecundia potest esse maior dupliciter, aut quia reputatur quis peccator enormis, & magnus: aut quia pluribus esse peccator cognoscitur: & primaverecundia maior est: & ideo pro ni tãda maiori, unde assumeret q̃ minorem, ac per hoc derogaret ueritati confessionis, quę nõ est diuidenda, † sicut patebit infra.

Caueat etiam, &c.] Quæritur, quid uocatur hic consortari bona cõscientia. Videtur enim, ꝗ qui est in gratia, possit accedere sine culpa; & talis est contritus ante confessionem. Sed in cõtrarium est, quod dicit Hug. in Epistola ad Ber. Audacter dico, si fuerit contritus, non tamen debet communicare, antequam cõfessus fuerit: ppter hoc est quæstio, utrum aliquis contritus in casu aliquo possit accedere ad communionem. Respon. Dicendum, ꝗ tunc aliquis cõsortat se bona conscientia, dum probabiliter percipit culpam sibi esse dimissam: hoc autem percipit quãdo facit, quod in se est ad obtinendam ueniam. Tunc autem plene facit quod in se est ante communionem, si habet sacerdotis copiam: tunc enim si confitetur exterius, conscientia interior consortatur, & bene potest accedere. Si autem habet copiã, & non confitetur, malè facit si accedit. Si uero non habet copiam, aut habet necessitatem cõficiendi ut sacerdos parochialis: & tunc potest accedere cum dolore, & proposito confitendi. Aut non habet necessitatem: & sic nullo modo debet accedere ante confessionem: quia qui fuit per mortale peccatum excõmunicatus, ad sacramentum unitatis ecclesiæ, non debet accedere nisi prius reconciliatus ecclesię, nisi alias cogatur: & tunc euidẽs excusatio habetur.

Dub.13 *Cohibeat etiam, &c.*] Quæritur, quare notantur ista duo, & quare dicit ipsum debere se cohibere: aut enim sunt mala, aut bona, & licita. Si mala: tũc ergo omnes debent se cohibere. Si uero bona, & licita: ergo nullus debet se cohibere. Respon. Dicendũ, ꝗ sicut dicitur 1. ad Cor. 10 in Glo. Ludus est gesticulatio libidinosa, cuiusmodi est in choreis. Spectacula sunt (sicut dicit
Super Psalm. 149. Aug. in Psalmo) & uenatio, & huiusmodi: dico igitur, ꝗ ludus choreatum non est malus secũdum se, sicut patet de sorore Moysi; sed fit malus quadrupliciter de causis. Propter modum, quando est modus lasciuus. Propter finem, quãdo fit ad prouocandum libidinem. Propter tempora, ut si fiat tempore tristitię. Propter personą, ut si fiat a persona religiosa: his remotis pot fieri. Quoniam igitur pœnitens persona est, cui non competit, & quamdiu uerè pœnitet, est in tempore tristitiæ; ideo ei non competit. Similiter iudicãdum est de spectaculis, his enim quatuor de causis possunt malè fieri, & fiunt: his exclusis bene possunt fieri.

Non omnes digni, &c.] Videtur malè dicere, quia opera, quę facit pœnitens ex uirtute pnitæ sunt fructus uirtutis, & nõ nisi pnitæ: ergo &c. Pręterea, sicut uirtus pœnitentiæ est circa bonũ & difficile: ita aliæ uirtutes: ergo &c. Item. Cum fructus dicatur à fruendo, quomodo opera pœnitentiæ possunt dici fructus? Respon. Dicendum, ꝗ opera pœnitẽtiæ dicuntur fructus, non quia eis fruamur; sed quia ad fruitionem ducunt. Vel fructus metephoricè, sicut ex arbore nascitur pomũ, quod dicitur fructus arboris, ita ex uoluntate pœnitentis bonũ opus. Et nota, ꝗ differt dicere bonum fructũ, & dignum fructum pœnitẽtiæ. Bonus fructus potest dici omne opus bonũ: dignus fructus plus dicit, scilicet bonum opus, cum conuenientia ad statum. Bonũ enim est opus, & ita perfectum, si cõpetat statui. Sed dignus fructus pœnitentiæ non dicit solũ modo bonum opus prout cõpetit statui; sed etiam ut competit merito peccati: quia plus peccauit, ampliora debet pati, ut Gregorius determinat in homilia. Dub.14

Ideoque miles, &c.] Contra. Si hoc verum est: ergo nullus negotiator, uel miles saluatur: & hoc est contra sacram scripturam. Dub.15

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam beatus Ioannes militiam non reprobauit: sed dixit. Contenti estote stipendiis &c. Item. De negotiatoribus Gen. Zabulō in litore maris habitabit: ubi secundùm literam terra Zabulon benedicitur negotiatoribus: Item. Si hoc uerum esset, periret militia, quæ necessaria est ad defendendam fidem: perirēt negotiationes, sine quibus multæ terræ non possent uiuere. Resp. Dicendum, ꝙ militia, & negotiatione, & officio telonii, siue uectigaliū exactione, (a qua dicitur Matthæus publicanus) potest quis rectè uti, si facit eo modo quo instituta sunt: ut miles nemini iuri ut: negotiator neminem circumueniat: & telonarius non exigat uectigal immoderatum; sed quod institutum est ex certa causa, & utili: & hoc totum potest esse sine peccato, & hoc modo pœnitens potest in hoc statu saluari. Sed his propinquissimæ sunt abusiones militibus uiolentiæ, in negotiatoribus deceptiones, in aliis immoderatæ exactiones: & ideo huiusmodi sunt periculosa. Et quantùm ad tales abusiones dicit Gregorio. non pœnitet quis, quousque dimittat hæc, scilicet quantum ad abusionem.

Luc. 3. Cap. 49.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit contritio?

AD intelligentiam huius partis q̄ritur de contritione: & circa hoc principaliter quatuor quæruntur. Primo quæritur de contritione quantum ad quidditatem. Secundò quātùm ad quantitatē. Tertiò quantùm ad durationem. Quartò quantùm ad intentionem. Quantùm ad primum queruntur duo. Primò queritur de contritione, qd sit quantùm ad suam substantiam. Secundò quid sit in genere moris.

CIRCA primū proceditur sic. Magistri dicunt, ꝙ cōtritio est dolor, uoluntarie pro peccatis assumptus: & ꝙ ita sit uidetur: quia (sicut dicit Ambro.) pœnitentia est commissa deflere. Et iterum. Pœnitentia est dolor, & amaritudo mētis pro peccatis, quę quisque commisit: sed hoc non est confessio, neque satisfactio. ITEM. Aug. Dolēdum est, & dolore purgādum: sed cōtritio est illud in pœnitentia, qd peccata purgat: ergo contritio est dolor. ITEM. Ratione uidetur, quia primū, quod est in pœnitentia est dissentire à peccato facto: sed quod factū est, necesse est esse factum: sed cum aliqd displicet alicui uehementer, qd tamen non pōt facere, quin fuerit, generat dolorem: ergo &c. CONTRA. Sicut uere pœnitentē necesse est dolere, ita & oportet pudere: ergo pudor est de pœnitentia, & non est cōfessio, nec satisfactio, ergo contritio, & sic &c. ITEM. In pœnitentia nō tantùm est dolere, uerum etiam gaudere: unde in præcedenti Distinctione. Doleat, & de dolore gaudeat: ergo quemadmodum contritio dicitur dolor, ita etiā debet dici gaudium. ITEM. Videtur, ꝙ nō sit dolor: quia sicut dicit Augu. Dolor est dissensus ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: ergo &c. Sed contritio est dissensus a peccatis, q̄ nobis uolentibus accidunt: ergo &c. Si dicas, quod peccata prius sunt placita, & uolita, post autem displicent, & nō sunt uolita, & pro illo tēpore est dolor. Contra. Dolor est ex cōmunctione disconuenientis: ergo ab oppositis ex dissensu disconuenientis non est dolor: sed gaudium: ergo si peccata displicent, & per contritionem dissentit quis a peccatis, uidetur quod non dolor: sed gaudiū est contritio. ITEM. Contritus dolet de peccato: aut ergo quia uult ipsum esse factū, aut quia non uult. Si quia uult, cum factum sit tunc euenit qd uult. Si quia non uult: sed omnis uolūtas est indiscreta, quę appetit impossibile, & refugit necessarium: ergo cū uoluntas contriti non sit talis, patet &c. Si dicas ꝙ uerum est de uolūtate absoluta: sed non de uelleitate: & talis est contritio. Contra. Contritus habet uoluntatem a uirtute, & gratia informatam: sed omnis talis consistit in pleno cōsensu: ergo uoluntas contriti nō est uelleitas: sed plena uoluntas: & ita nulla est ista responsio. ITEM. Differt dolor, & timor: qa dolor est affectio de præsenti malo, sed timor de futuro: sed peccatum est præteritum, & de eo est contritio: ergo nō est præsens secundum effectum: sed secundùm aspectum: similiter & futurum est præsens secundum aspectum: ergo sicut est dolor de præterito, ita etiam de futuro. ITEM. Cum contritio sit, dolor, ut quid magis denominatur nomine contritionis, quam nomine doloris;

Dist. 14.

Dist. 15.

RESOLVTIO.

Contritio dolor est per essentiam: accipiendo dolorem non pro passione insensu; sed pro dissensu uoluntatis.

RESPONDEO. Dicendum, quòd sicut peccatum perpetratur per consensum, sic econtra deletur, & destruitur per dissensum uoluntatis rationalis: & quia dissensus ab ea re quam impossibile est nō esse, generat dolorem, sicut dicit Aug. ideo dicēdum, ꝙ contritio est dolor per essentiam. Sed attendendum, ꝙ dolor dicitur dupliciter. Vno modo ipse dissensus uoluntatis, alio modo passio resultās in sentientem, uel sensualitatē ex illo dissensu, per quam prorumpit homo i lachrymas: & ille dissensus est de essentia contritionis; sed illa passio est effectus eius.

QVOD ERGO obiicitur, qd sit pudor, & gaudium, sicut & dolor. Dicendum, ꝙ pudor consequitur ad illum dissensum, secundùm quod dissentit a peccato tanquam a turpi. Cōsequitur etiam gaudium secundùm qd ex illo dissensu sentit se elōgari a peccato: immediatius autē cōsequitur passio, quæ est dolor. Nam ipse dissensus uehemens a re, quam nolumus esse, & tamē est immediate dolorē generat; quia dissensus: sed quia a turpi pudore, ab illo elongat gaudiū. ADDITVD, qd obiicit, qd peccatum nobis nolentibus accidit. Dicēdum, ꝙ peccatum est uoluntarium quo ad delectationē, sed non uoluntarium ratione malitiæ, & deformitatis, & pœnæ. Sed illud non solutiquia dolor

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tantum est de deformitate, imo etiã de delectatione. Ideo dicendum, quod ad hoc qd doleat, sufficit quod illud, de quo dolet, sit nobitũ pro tpe, in quo dolet: & non oportet, quod pro omni tempore. Et quod in contrarium adducit, quod dissensus a re disconuenienti generat gaudium: uerum est quando est tãtum dissensus, ut puta cum refugit, ne faciat peccatum; non dolet, sed gaudet: sed quando est dissensus cũ coniunctione, tunc est dolor: & ita est in contritione, quia nollet peccasse: & tamẽ necessarium est ipsum peccasse. AD ILLVD, qd obiicit, q̃ contritus uult impossibile. Dicendum, quod uelleitate uult, non uolũtate absoluta: sicut aliquis ex pietate de illo, qui mortuus est, uellet q̃ uiueret. Et quod obiicit, q̃ uirtus est in pleno cõsensu. Dicendum, q̃ consensus semiplenus aut est propter defectũ uoluntatis, sicut piger uult, & non uult: & talis uellentas nõ est gratiæ, sed pigritiæ. Aut est propter defectũ uoliti, quia non est natum eligi, cum sit impossibile; & talis benè est a uirtute; ut patet in pietate: & hic est plenus consensus a parte uoluntatis, quia reflectitur uoluntas supra se, & uult se sic uelle. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ dolor est de præsenti. Dicendum, (sicut dictũ fuit,) q̃ est de pleni secũdum aspectum. Qd obiicitur in contrarium, q̃ non sufficit, q̃ sit præsens secundũ aspectum. Respondent aliqui, q̃ est pretens secundum reputatione, quia pro tali reputat se uerè cõtritus, ac si esset inlectus peccato prius facto. Sed illud nõ soluit quia esto q̃ constaret sibi de iustitia præsenti: th adhuc doleret de præterito. Ideo dicunt alii, q̃ est pręsens secundum effectum, quia remanẽt reliquiæ. Sed tũc esto q̃ nullæ reliquiæ remanerent; adhuc tamen doleret homo de malo, quod fecit. Ideo dicendum, q̃ ad dolorem faciẽdũ sufficit, q̃ res, quæ displicet uoluntati sit præsens aspectui, nõ secundum coniecturam, sed secundùm certitudinem; quia ita est, & non põt aliter esse, & tũc est dolor; siue illud, de quo genitus est, sit præsens, siue præteritum; siue futurum. Vnde cũ dicitur mihi certitudinaliter, q̃ aliquis, quẽ diligo, cras morietur; generat in me dolorem: multò magis de præterito, in quo est perfecta certitudo. AD ILLVD, q̃ quæritur, quare magis denominatur nomine cõtritionis, & quæ conuenientia doloris ad cõtritionem. Dicunt aliqui, quod ideo hoc nomine conicitur; quia sicut unguentum sanatiuum cõficitur ex multis herbis, in mortariolo contritis; sic unguentum compunctionis conficitur ex herbis peccatorum, quæ natæ sunt in terra nostra, cum conteruntur in mortariolo conscientię; ita uidetur Bern. super cantica dicere. Sed tunc ab hac contritione non diceretur homo contritus, sed conterens. Ideo addendum, q̃ in hac contritione tria sunt attendenda, qd cõteritur, à quo conteritur, & ad qd contritio terminatur. Quod cõteritur est cor peccatoris, quod est tanquã uas fictile, repletũ ueneno peccati, iuxta illud Deut. Fel draco ca-

num

num uinum eorum &c. A quo conteritur est duplex mola; una superiny surſum eleuans, & hęc est spes ueniæ ex consideratione misericordiæ: alia mola deorsum deprimens, est timor penę: ueniens ex consideratione diuinæ iustitiæ. Et de his molis dicitur Deut. Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorẽ molam. Illud uas ad hoc conteritur, ut emollescat, quia durũ est: Cor enim durum male habebit in nouissimo. Vel (melius) ut peccati delectatio totaliter effundatur: iõ dr cõtritio, non fractio. Quia fractio est in maiores partes: cõtritio in minores: & qñ in maiores partes est fractio, sapor aliquo mõ remanet: ut aũt no remaneat nec sapor, nec unitas: iõ in partes minimas cõteritur. Et hæc delectatio totaliter remouetur per pœnam æternã, & remouetur per gratiã: & ideo utrobique contritio & in pœna æterna, secundum illud Eccles. Conteretur cũ delinquente delictum. Et per gratiam. Psalm. Cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Sed aliter, quia ibi cõteritur in puluerem; non ut aliud uas fiat; quia de impiis dicitur, Non sic impii non sic, sed tãquam pulus &c. Sed in contritione gratiæ est cõtritio ad generandum uas nouũ & solidum per humorẽ gratiæ, & lachrymarũ: & ideo rectè dicitur contritio, non attritio; qa partium tritarum est unio, ut fiat uas in honorem: secundũ illud de Paulo, uas electionis est mihi. & 2. Timot. Si quis emundauerit se ab his, erit uas &c. sic patet ratio dicti.

Ec.24.

Ec.27.

Psal. 50.

Psa. 3.

Act.9. Cap.2.

QVAESTIO II.

Quid sit contritio?

QVID sit contritio in genere moris. Et q̃ sit actus uirtutis, uidetur; quia omnis actus difficilis, & meritorius est actus uirtutis, uel doni, uel beatitudinis; sed contritio est huiusmodi, & non est doni, nec beatitudinis: ergo est uirtutis. ITEM. Omnis actus meritorius specialis, qui egreditur a potentia determinata; est uirtutis specialis: sed contritio est huiusmodi: ergo contritio est uirtutis specialis. ITEM. Pœnitentia est dolor, & amaritudo mentis: sed cõstat illud esse dictum per causam, quia pœnitentia (ut dicit Ambr.) facit dolere: ergo si contritio est dolor; contritio est actus uirtutis pœnæ: ergo &c.

SED CONTRA. Contritio est dolor; sed dolor est passio, & passio nõ est actus uirtutis, nec gratiæ: ergo nec cõtritio. quòd dolor sit passio; patet; qa dolor opponitur delectationi. ITEM. Contritio est expulsiua peccati: sed peccatũ expellere est ipsius gratiæ: ergo contritio est gratię actus. Si tu dicas hoc esse uirtutis: Contra. Aut hoc est uirtutis per gratiam; aut conuerso. Constat quod uirtutis ratione gratiæ, quæ est uita: & ideo expellit mortem: cum ergo contritio per se sit expulsiua peccati, patet quòd cõtritio est actus gratiæ. ITEM. Contritione omnia peccata expelluntur: sed oẽ tale est cõmune ad omnem animæ potentiam, & habitum: ergo contritio non est actus uirtutis: aut si est, non est actus uirtutis specialis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Contritio est specialis motus virtutis pœnitentiæ.

RESPON. Dicendũ, ꝙ circa hoc triplex fuit opinio. Quædã, ꝙ cõtritio est motus lib.arb.informati gratia, non uirtute: ꝑ ꝗd est expulsiua peccati. Alia, ꝙ est motus omniũ uirtutum, quia contra oĩa peccata. Tertia, ꝙ est motus uirtutis specialis.s. pœnitentiæ. Et habent istæ tres opinio. ortũ ab opinionibus de pnia: ꝗa quidã dicebant, ꝙ pnia esset gratia: quidã ꝙ uirtus generalis: quidam ꝙ specialis. Sed cũ supra ostẽsum sit, ipiam esse uirtute specialem, cuius motus est peccatũ detestari cõmissum ad emendam: & hoc est conteri: Dicendum ergo, ꝙ contrito est motus specialis uirtutis.s.pniæ.

Dis.14. p.1.a1. 1.q.2.

AD ILLVD, quod obiciturꝙ est passio Dicedum, ꝙ dolor dicitur dupliciter. Vno mo dissensus uoluntatis rõnalis. Alio mõ passio redundans in sentictem, uel sensuositatem. Primo modo est motus uoluntatis: & sic contritio est dolor ꝑ essentiã. Alio mõ est passio: & sic cõtritio est dolor per concomitantiam. AD ILLVD, quod obiciturꝙ delere culpã est gratiæ. Dicendũ, ꝙ si delere culpã sit gratiæ: tamen in aduito, qui præparat se per usum lib.arb.infunditur gratia, ut in talium est: & deletio culpæ in illo fit per gratiam, ut induit rationem uirtutis: & ideo per pœnitentiã, quæ concernit gratiam, & habitum uirtutis.

AD ILLVD, quod obiciturꝙ oĩa expellit. Dicendũ, ꝙ expellit ꝑ modũ detestantis, & unius uirtutis est oĩ malum detestari subiecta rõne, qua est Dei offensiuũ, & ꝗa cõmissum est contra Deũ: & sic contritio detestat, & expellit, & ẽ uirtus pnię. Vnde sicut obedientia opera omnium uirtutũ respicit sub rõne mandati nec ꝑ hoc est uirtus generalis, ꝗa licet ista differant ꝑ essentiã: tũ rõ formalis est una secundũ speciẽ: & sic & in proposito. Et est simile de uisu, ꝗa qui uidet hoiem, & plantã, quæ non solũ differunt spe, sed etiã genere: uidet tamen, ꝗa sunt colorata: uidet etiã albũ, & nigrũ, quæ sunt opposita per se, & differunt specie: & tamen ipse nõ differt, ꝗa uidet per naturã lucis: sic contritio detestatur superbiã, & luxuriã inquantũ malũ contra Deũ perpetratũ ab ipso, qui cõtritus. Et si tu obiicias, ꝙ contritio est uis cõcupiscibilis, & pnia est in irascibili, supra solutũ est. Nam dolor, & odiũ cũ iniurrectione consistit in irascibili: tũ cũ illo est dolor quidã in concupiscibili: & iste est imperatus a pnia, & coniunctus cũ illo dolore. Et sic patet ꝙ non est contrariũ prædictis: quia utrumq; concurrit ad cõtritione: sed primus dolor est præcipuus, & principalis.

Dis.14. p.1.a1. 1.q.2.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An dolor per contritionem maximus esse debeat.

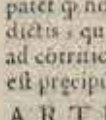

Consequenter quantum ad secundum articulum quæritur de cõtritione quantũ ad quantitatem. Et circa hoc duo quæruntur. Primo qritur, utrũ necesse sit dolorem cõtritionis esse maximum. Secũdo, utrum possibile sit in illo dolore cadere excessum. De quantitate.n. contritionis a parte gratiæ non est dubium: quia tantũ est Deo accepta, quantùm est gratia.

VTRVM necesse sit dolorem contritionis esse maximũ. i. utrum ad hoc ꝙ cõtritio sit sufficiẽs, necesse sit plus dolere de peccato, quã de aliquo temporali. Et ꝙ sic uidetur. Hiere. Luctum unigeniti fac tibi. Glo. Docet pœnitentem, quid facere debeat. Et alia Glos. Nihil dolentius morte unigeniti: ergo tantùm debet quis dolere de peccato, ꝙ de nullo magis. ITEM. Aug.xxi.de Ciuit. Dei. Necesse est ut tantũ urat dolor, quantũ hæserat amor: ergo si dolet plus de amissione rei tẽporalis, quã de amissione Dei per culpam: plus ergo diligit rem temporalem, quàm Deum: sed nullus talis pœnitet uere: ergo &c.

Cap.6.

Glosa interlinearis.

ITEM. Ratione uidetur, quia dolor, & omnis affectio (ut dicit Aug.) fundatur in amore, sed amor Dei debet esse maior oĩ amore creaturæ: ergo & dolor ex amissione Dei. ITEM. Dolor contritionis est a gratia, & lib.arbi.alius aũt tantum a culpa, & lib.arb.sed gratia plus roborat in bono, quã culpa inclinet ad malum: ergo motus doloris fortior. ITEM. Animus iustus plus Deo unitur, quã sibi per amorem: sed de eo, cui magis unitur: magis dolet, cum separatur: ergo magis dolet se per peccatũ separatum esse a Deo: te sua, si esset possibile. ITEM. Omnis habens animum ordinatum plus dolet de amissione maioris boni: sed Deus est summũ bonũ, & oĩs contritus habet aĩum ordinatũ: ergo plus dolet de amissione Dei, ꝗ de amissione alterius boni creati.

CONTRA. Ostenditur ꝙ non oportet esse maiorem, ꝗ de aliquo temporali; quia albius est, quod est nigro impermistius: ergo maior est dolor, qui minus habet de gaudio: sed dolor contritionis ẽ mistus gaudio; alius sine aliquo gaudio est quandoque: ergo ille maior. ITEM. Magis dolendũ est de eo, quod recuperari non potest: ꝗ de eo, quod recuperari potest, & recuperatum est: sed amissio filii nõ potest recuperari, amissio Dei in pœnitente est recuperata: ergo non tantum dolere debet de amissione Dei, quantũ de amissione filii. ITEM. Quod non oportet tãtum dolere, uidetur: quia quantũcumque parua sit gratia, delet omnem culpam: ergo similiter ex parte doloris ꝗtumcumque paruus est, (dũ tamen gratia sit informatus,) delebit omnem culpam: ergo non oportet, ꝙ sit maior omni alio. ITEM. Si hoc oporteret, tunc pauci essent cõtriti: pauci enim sunt, qui maller esse cęci, quàm numquã peccasse. Videmus etiã multos uiros pœnitentes, qui flent ex morte consanguineorum, qui non possunt flere pro peccatis commissis.

RESOLVTIO.

Nec quò ad sensum, nec quò ad deliberationem rationis absolutè necesse est, vt contritionis dolor maximus sit; sed solùm in comparatione ad alios dolores.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim quæritur de quantitate do lor potest dici displicentia ratio nis, uel passio, ex hac resultãs in sensua itate. Si hoc secundo mo do accipiatur, dico ꝙ nõ est ne cesse magis dolere de peccato, quã de re tpali: nec etiã necesse est dolere: qa nõ est in ptãte cuiuslibet: talis. n. dolor non conse quitur amorẽ: sed cõsequitur ip sam affectionẽ: & affectio experimentalẽ cognitionẽ: & qa nõ oẽs habent experientiam diuinę dilectionis: ideo non omnes ita sensibiliter dolẽt de peccatis: tamen quod magis ẽt sensibiliter doleat aliquis de peccato: q̃ de aliquo dãno, hoc est pfectionis, & congruum, non necessarium. Sed inquãrũm dolor dicitur displicentia rationis, sic dico, ꝙ displicentia mensuratur secũdum quantitatem charitatis. Quantitas autẽ charitatis dupliciter potest accipi, uel in se, uel in cõparatione ad alios amores. In se, sic dico, ꝙ est parua, & maior, & maxima. In comparatione ad alios, sic dico, ꝙ uẽdicat sibi dominium in corde, quamdiu est: nec umquam ibi est, nisi sit domina: unde dico, ꝙ adhoc, ꝙ aliquis habeat charitatem, necesse est, ꝙ diligat Deum super omnia. Hoc autẽ est diligere Deũ super omnia, quod pro nullo dãno, uel commodo uelit offendere Deum: sic intelligendum est de displicentia contritionis. Vnde dico, ꝙ peccatum debet tantũm displicere rationi, ꝙ nullo pacto, nullo commodo, uel incommodo, uelit in ipsum cõsentire, uel consensisse: quoniã uoluntas, quæ ex aliqua causa consentit in peccatum, iusta nõ est: unde sicut non oportet habentẽ charitatem uelle mori pro Christo, sed in casu in quo uel oportet ipsum amittere charitatem, uel uitam: tunc tenetur magis uelle mori pro Christo, q̃ charitatem amittere. Sic in proposito est intelligendum, ꝙ non teneor nunc pro satisfactione peccati omnem pœnam sustinere, uel recõciliationem: quia Deus non exigit: & ideo sicut ego possum saluari nõ sustinendo martyrium: sic possum reconciliari Deo sine multis doloribus. Hęc sint dicta de amissione rerum temporalium. Si vero de comparatione, & præelectione culpæ, uel pœnæ quæratur: Respõdẽt aliqui, & faciũt in hoc uim, quia pot intelligi respectu præteriti, uel futuri. Sed ego non uideo in hoc uim: quia iusta uoluntas, & uerẽ pœnitens ita detestatur præteritum peccatum, qd fecit: sicut futurum ne fiat: & ita est peccatum uelle peccasse, sicut uelle peccare. Ideo de peccati præcedentis dolore, & detestatione: dicendum, ꝙ in casu, in quo oportet præeligere, uel consentire in peccatum, siue cõplacentiam peccati, uel tolerantiã pœnæ, quilibet tenetur præeligere, siue magis eligere pœnam, quam uelle peccare, uel peccasse. Præter casum necessitatis dico, quod præeligere omnem pœnam est perfectæ uirtutis: dubitare uerò est infirmitatis: quia timor naturalis ualde facit dubitare: & ista dubitatio simul potest stare cum charitate: sed præeligere cuipam alicui pœnę, hoc est iniquitatis, si est cum deliberatione, & plena uoluntate: quia omnis uoluntas est iniqua, quæ peccatum uult uel absolutè, uel conditionaliter. Vnde periculũ est, & stultitia quærere hoc ab aliquo infirmo, uel etiam a seipso: quia hoc est hominem ponere in tentationem. Vnde nullus confessor dẽt hoc ab aliquo, qui sibi confitetur, quærere: sed si pœnitens se offerat, & dicat se malle mortuum esse, q̃ peccasse, uel simile aliquid: gaudendũ est: quia signum bonæ uoluntatis est. Si ergo quæritur, utrum dolorem contritionis necesse sit esse maximũ. Si dicatur de dolore sensualitatis, manifestum est, ꝙ non. Si de displicentia rationis, aut quantum ad intentionẽ motus absolute: & sic nec hoc modo oportet esse maximum, Si in cõparatione ad alios dolores: dico sicut de amore, ꝙ oportet ꝙ habeat prædominium: & sic procedunt rationes probãtes ipsum inter omnes alios dolores de rebus creatis obtinere principatũ. Quòd si intelligatur de dolore sensualitatis, ad oẽs per interemptionẽ soluendũ est, sicut tactum est: quia sequitur experientiã, & delectationem, & etiã complexionem, uel aliquod tale: ideo sensibiliter magis dolet quis de morte unigeniti. AD ILLVD tamẽ, quod obiicitur ultimò, ꝙ semper superior monet inferiores. Dicendum, ꝙ uerum est in his, in quibus natæ sunt simpliciter obedire: sicut in motu manuum, uel pedum: sed non est itaq; affectionibus, nisi per multam assuetudinem. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ parcus: quia admistus gaudio. Dicendum, ꝙ dolor contritionis, quando est in anima bene disposita, ualde magnus est, & gaudium mitigat dolorem, & intendit: ideo enim dolet: quia uult dolere: & quantò magis appetit dolere, tanto magis dolet. & quãtò uidet se magis dolere, magis gaudet: ideo patet, quod non remittitur: quia non habet oppositionem, immo unum est causa alterius: tamen bene concedo, ꝙ mitigatur, & minùs lædit: unde intenditur, & mitigatur. Intenditur respectu peccati, & mitigatur respectu pœnitentis. Intenditur respectu obiecti, mitigatur respectu subiecti. Vel intenditur sub ratione displicentiæ, mitigatur sub ratione pœnæ. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ potest recuperari. Dicendum, ꝙ hoc etiam mitigat dolorem, ut dolor contriti non sit cum desperatione, sed cum spe. Tamen quia contritus de se non sperat, quantùm est de se: ita se affligit dolore, ac si omnino ꝑdidisset: respirat tamen in misericordia Dei. Et quod obiicitur, quod magis est dolendum de re irrecuperabili, dicendum, quod uerum est cæteris paribus. AD ILLVD, qd obiicitur, quod minima gratia delet omnem culpam. Dicendum, quod dolor quantuncunque sit paruus, sufficit si sit gratia informatus: sed tamen nunquam gratia informat, quin uẽdicet sibi in corde dominium quò ad actum, uel motum uoluntatis rationalis, non sensualitatis. AD ILLVD, quod obiicitur: quod pauci, uel nulli mallent esse cæci, quàm peccasse: iam patet responsio secundùm uiam prætactam. Si enim in necessi-

Idem S. Tho. d. 17. q. 1 art. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessitati essent positi. s. uel q̃ a detestatione peccati desisterẽt; uel q̃ oculos amitterent: (& loquor de detestatione interiori:) necessario haberent præeligere: nunc autem non habent.

QVAESTIO II.

An dolor contritionis possit esse nimius?

VTRVM possibile sit in dolore contritionis cadere excessum. Et q̃ sic, uidetur: quia omnis motus, cui adhoc, q̃ sit bonus, debet admisceri aliquid de contrario; potest esse nimius: sed dolori contritionis debet admisceri gaudium: ergo potest nimis intendi. ITEM. Omnis uirtus, quæ habet obiectum creatũ potest habere nimium: quia si creatum est, ergo habet sibi debitum limitatum amorem, & odium: sed contritio, sine pœnitentia est huiusmodi: ergo potest habere excessum. ITEM. In contritione dolor est passio: sed omnis passio in re corporali facta, potest magis, & magis intendi: & per suam intensionem potest inducere mortem: & quæ mortem inducit, est superflua: ergo, &c.

CONTRA. Contritio est motus gratia informatus: sed gratia non potest nimium intendi; nec motus eius; quia omnis motus eius est laudabilis: ergo nec contritio. ITEM. Quantùm diligenda est alicuius boni præsentia, tantùm detestanda est eius amissio, & absentia: sed Deum non potest aliquis nimis amare, & appetere: ergo peccatum, q̃d est a Deo separatiuum, non potest nimis detestari. ITEM. Anselm. appetebat uiscera exiccari ex intensione diuini amoris: ergo non est malum ex intensione diuini amoris talia appetere propter Deũ: eadem ratione nec malum ex intensione doloris propter recuperandum Deum.

RESOLVTIO.

Contritio prout est displicentia de peccato commisso, nullatenus potest esse nimia: prout uerò passio est, redundans in sensualitatem: uix aut nunquam: tametsi posset esse tantus dolor in parte sensitiua, quod sufferre non posset absque de disparatione uitæ.

RESPONDEO. Sicut dictũ est; in cõtritione est dolor prout est displicentia uoluntatis rationalis, & est dolor passio redundãs in sensualitatem: quantùm ergo ad displicentiam rationis, concedo q̃ non potest esse contritio nimia; quia peccatum nulli potest displicere nimis inquantum peccatum. Quantùm autem ad passionem redundantem in sensualitatem: uix aut nunquam est nimia; tamen posset esse tantus dolor, q̃ humana infirmitas nõ posset sufferre sine magno detrimento: & tunc dico, q̃ temperãdus esset. Sed esto, q̃ non temperaret quis: quia non aduerteret, & raperetur a feruore; non credo, q̃ in tali casu peccaret, quia daret operam rei licitæ. Si autẽ aduertit, debet temperare: tamẽ paucis hoc consilium est necessarium. Si autem non temperaret, uel per affectionem gaudii, uel per consolationem spei; credo quod transcenderet metas uirtutis, & ira contritionis. Contritio enim, sicut charitas, nominat quid informatum gratia: unde dolor contritionis manens contritio

Q̃d pro motiuo et pro

tritionis, nõ potest esse nimius, quia displicentia peccati nunquam tantùm potest intendi, quod possit esse nimia; cum sit ex consideratione recta. Rationes ergo, quæ probant, q̃ dolor possit esse nimius secundùm q̃ displicentia, soluendæ sunt.

QVOD obiicitur, quòd debet esse gaudium. Dico, quòd si esset dolor sine gaudio, ut in desperatis; bene esset excessus: sed talis non est motus cõtritionis, quæ est præsupposita spe de uenia: unde talis quando uidet se dolere, necessario gaudet: & ideo non est superfluus. AD ALIVD. Dicendum, quòd pœnitentia est in subiectum, & in peccatum; & prout punit subiectum, bene posset excedere: sed prout detestatur peccatum: quia separat a summo bono, secundùm illam rationem respicit infinitatem, & non habet excessum. TERTIVM argumentum est concedendum: procedit enim de contritione, secundùm quòd nominat dolorem passionem, non ipsum motum displicentiæ peccati. AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium; quòd non potest esse nimius: quia gratia informatus. Dicendum, quòd informatur ipsa displicentia, & per consequens passio sensualitatis: tamen tantùm posset illa passio intendi, quòd gratia, quę mouet ordinatè, non informaretur. Alia quitur de detestatione. AD II. VD, quod obiicitur de Anselm. Dicendum, quod non intelligit uiscera secundùm ueritatem sibi uelle siccari; sed uocat ibi uiscera intimos carnis appetitus. Vel dicendum, quòd siccatione uiscerum uocat uulnera charitatis, qua anima languet ex absentia ipsius Christi.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An contritio sit motus instantaneus, uel successiuus?

CONSEQVENTER quantùm ad tertium articulum, quæritur de duratione contritionis. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur, utrum cõtritio sit motus instantaneus, uel successiuus. Secundò quæritur de diuturnitate contritionis, utrum homo debeat semper conteri.

QVOD contritio sit motus successiuus ostẽdirur hoc modo. Omnis actus, circa quẽ est minus diuturnum, & magis diuturnum, est successiuus: sed talis est contritio: ergo, &c.

ITEM. Nostrum intelligere est cum continuo tempore, ut dicit Philosophus: quia est animæ, ut corpori unitæ: sed contritio similiter est animæ, ut corpori unitæ: ergo, &c. ITEM. Omnis actus collatiuus est successiuus: sed in contritione est actus collatiuus: quia dolet de de peccato in comparatione ad Deum, quem offendit: ergo, &c. ITEM. Quod successiuè inducatur contritio, uidetur; quia omnis forma habens partem, & partem, inducitur successiuè: sed cõtritio habet partem, & partem: quia potest intendi, & remitti: ergo iducitur successiuè. ITEM. Omnis forma, quæ hẽt cõtraria dispo-

Colligit ex 1. Poste. 5. 6. & 7. ex 1. de Alia 48. & circa, et ex 3. de Alia, et ex 12. Metaph. 51. & circa ex 5 Phys. 8 longum processum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositionē in materia: inducitur successiue: sed contritio hēt induci in liberū arbitrium subiectū peccato, ꝗ qd priuatur gratia, & fit ad malū promptq; promptas ex opposito respōdet contritioni: sicut culpa ex opposito gratiē: ergo inducit successiue.

CONTRA Contritio necessaria est iustificationi impii, & illa est in instanti; ergo & contritio. ITEM. Dicit August. xiiii de Trin. qd si oculus esset actu uidens, & obiectū ex opposito crearetur, simul esset, & uideret: ergo si actus uisus pōt esse in instāti, multo fortius actus intellectus, & affectus: ergo & contritio.

ITEM. Delectatio est in instāti: sicut uult Philosophus: quia est habēs se p modū quietis, & non ipsius cōiunctionis cōuenientis cum conuenienti: ergo & dolor, ꝗ opponitur ei: sed contritio est dolor: ergo &c. ITEM. Ad illuminatione distātia localis exigitur: & tamen illuminatio in oculo, & esse luminis est in instāti: ergo multo fortius in primo actu gratiē est mutatio subita.

Collitur ex 12. Metaph. 39. Vide Auerr. 3. Colligat. ca. 31.

RESOLVTIO.

Contritio quantum ad durationem et fieri, successiua est; sed quantum ad esse, & dissensum instantanea est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝗ est loqui de contritione quantū ad durationē, & quātū ad esse, & quantū ad fieri. Si quantū ad durationē, cū durer longo tpe: sic dico, qd est successiua, sicut est uuere hois. Si quantum ad esse; qa est actus fixus in detestatione peccati, & actus ut quies: sic dico, quod esse eius est in instanti. Si quantum ad fieri, est distinguendum: qa in fieri est præparatio, & formę inductio: dico ergo, ꝗ preparatio ad actū contritionis est successiua: quia multa oportet prius considerare: sed ipse dissensus animæ postea in instanti fit.

RATIONES autem probates, ꝗ sit instantanea: quia probant quo ad inductionem in esse, & ipsum esse, uere sunt. Primę duę rationes, q probāt successionē, intelligūtur de inductione, & p paratione naturæ; diuturnitas enim est ratione successionis. Similiter nostrum intelligere cum ratione acquisitionis speciei per sensum, & phantasiam. Sed quod obiicitur, ꝗ habet successiuum, & collatiuum. Dicēdum, ꝗ collatio potest esse dupliciter. Vno modo discursus ab uno in aliud: & hęc successiua est: & alio modo duorū comparatio secundùm aliquē respectū: & tūc accipiuntur plura in una ratione: & talis potest esse in instāti, & simul de pluribus: aliquin nunquam de consonantia musica posset iudicari, cum una uis iudicet de duobus adinuicē comparatis. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝗ habet partem, & partem. Dicendū, quod forma, quæ habet partem, & partem, aut educitur de materia, aut ab agente exit. Si educitur de materia; sic quia ibi habet partem suæ essentię, cum est ibi contrarium, pro eo ꝗ contraria habent unam naturam cōmunem; educitur successiue, ut a bedo. Forma uerò, quę totaliter est ab extrinseco; tota & simul datur, qualis est forma luminisque quamuis habeat partem, & partem: non tamen

men in materia: quia eius oppositum est priuatio; contritio talis est: cum motus procedens a gratia, & lib. arb. nō sit de materia eductus. AD ILLVD, qd obiicitur, quod dispositionem contrariam habet in materiam. Dicendum, quod est habere cōtrariam dispositionem in materia, nullo tamen modo resistentē: & hæc non facit successionē in inductione formæ, nec in præparatione: ut cum Deus de aqua uinum fecit. Et est habere ut resistentem, non in formationi; sed usui: & sic pronitas ad peccatum resistit usui gratiæ, & contritioni, non informationi: quia simul est: & hæc ponit successionem in duratione, & in usu contritionis in prima inductione. Pronitas enim, quia pœna est, simul stat cum contritione: culpa uerò quia priuatio est, non resistit: sicut nec tenebra inductioni lucis.

QVAESTIO II.

An homo semper debeat conteri?

DE diuturnitate cōtritionis, utrum debeat homo semper conteri. Et ꝗ sic, uidetur. Aug. in Tractatu de pœnitētia. Sēper doleat, & de dolore gaudeat, & post: ubi dolor finitur, ibi deficit pœnitentia: si pœnitentia finitur, quid relinquitur de uenia? tandiu gaudeat, & speret de gratia, quandiu instentratur a pœnitentia: semper igitur debet homo penitere. Item. Grego. super Iob. Anima eius super semetipso lugebit. Dignum est, ut in se ipso homo semper merores inueniat; qui in se gaudia relicto creatore quærebat. Item Eccl. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu: similiter nec sine spe debet esse: ergo semper debet esse inter istas duas molas; sed hoc est conteri: ergo semper debet homo cōteri. ITEM. sicut se habet uera innocentia, & perseuerans; ad peccatum de futuro: ita pœnitentia contra peccatum de; præterito; sed perseuerans innocentia semper refugit peccatum, ne fiat ergo & pœnitentia peccatum factum. ITEM. Sicut culpa est uelle peccare, ita culpa est uelle peccasse; sed hō sēper tenetur nolle peccare, ergo & nolle peccasse; sed ex hoc ꝗ nō uult peccasse, & peccauit, generatur dolor: ergo &c.

Cap. 8. & 9. Tom. 4

Ca. 14.

Cap. 5.

CONTRA. Aug. in lib. de pœnitentia. Doleat, & de dolore gaudeat: non ergo semper est dolendum; immo aliquando gaudendum. ITEM. Ratione uidetur; quia dolor est ex præsentia disconuenientis; sed contingit peccatum amotum esse ab anima secundùm se, & secundùm suum effectū: ergo nō est ibi aliquid, quod generet dolorem: ergo nō semper est dolendū. ITEM. Contritio est æquè benè pars pœnitētiæ, ut cōfessio, & satisfactio; sed non oportet semper confiteri: ergo nec semper conteri. ITEM. Contritio est medicina; sed contingit hominem perfectè esse sanatum; ut puta si baptizatur, uel etiam si fecerit pœnitentiam condignam; quę omnes defectus reducit ad perfectum: ergo si post recuperationem sanitatis cessat usus medicinæ; debet igit cessare contritio. ITEM. Contritio est pœna, qua peccator se punit; ergo esto ꝗ sufficienter sic punitus pro peccatis

tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunc si ampliùs punit se per contritionem: punit se supra condignum: sed hoc est impietatis, & crudelitatis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Tenetur homo de culpa commissa semper, utrùm non ad semper conteri: sed pro loco & tempore.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut dicit Hug. cum Deus absoluit hominem a culpa, ligat eum uinculo perpetuę detestationis: tenetur.n. semper malum, quod fecit detestari: sed quia tentio talis est precepti affirmatiui, quod semper obligat, sed non ad semper: ideo dico ꝙ semper tenetur cõteri: sed nõ ad semper: sed pro loco, & tempore: uidelicet cũ recogitat mala sua, in q̃bus offendit Deum. Concedendæ sunt igitur rationes hoc probantes.

Lib. 2. de Sacramẽ. par. 2.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ nõ semper: quia aliquando est gaudendum. Dicendum, ꝙ non tantùm gaudere, immo alia cogitare debet: nec Aug. uult ꝙ teneatur semper in omni instanti: sed ꝙ semper teneatur pro loco, & tempore: ita ꝙ uoluntas conterendi semper sit in habitu: sed in actu pro loco, & tempore. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ dolor est ex præsentia disconuenientis. Dicẽdum, quod quidam est dolor illatus, ut puta i sectione carnis: quidam est dolor uoluntarie assumptus, ut quando dolet de morte amici: & iste dolor non causatur ab amici morte: sed causatur a uoluntate, mortẽ amici refugiẽte. Et q̃a refugit, qd̃ necesse est esse: ideo necesse habet dolere: sicut si ego nolle vehemẽter te infirmari: & si tu infirmareris dolerẽ: sic q̃a ergo nollẽ me peccasse, & uideo me peccasse: doleo: unde de dolore causato a uoluntate, nõ oportet, ꝙ illud, pro quo quis dolet, sit præsens affectu, nec effectu, nec reputatione: sed solùm aspectu certo. AD ILLVD, quod obiicitur de medicina. Dicendum, ꝙ quedam medicina est sanatiua tantùm: & hæc est quando est morbus. Quædã præseruatiua, & melioratiua: & talis est contritio: & hanc semper habere bonum est. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ est pœna. Dicendum ꝙ nunquam peccator se tantùm potest punire, quin maiori pœna sit dignus secundùm rigorem iustitiẽ: & q̃a homo sibi rigidus debet esse, & alii pius: nunquã tantùm se affligit per contritionẽ, qd̃ sit superfluum: dum tamen hoc possit sustinere: quia torum est ei ad gloriæ cumulum. Tamen nota, ꝙ contritio ratione displicẽtię peccati semper est necessaria saltem in habitu: ratione uerò gemitus, & planctus, uel doloris sensibilis non est necessaria: maximè uiris perfectis, qui audiuerunt uocem interna, quod audiuit Magdalena. Dimittuntur tibi peccata tua: sicut dicit Bern. in Cantica principium. Sed ulteriùs possunt, & debent meditationẽ suã ad dulcedinem patriæ superna conuertere. Ante uerò hunc statum sanum consilium est, peccata sua ante oculos reuocare ad gemitũ, & dolorẽ. Præterea displicentia non dicit semper pœnam, immo frequẽtor magnam habet lętitiam cõiunctam: dum considerat in se liberationem plenam.

ARTI-

ARTICVLVS IIII.

QVAESTIO I.

An contritio intendi possit?

CONSEQVENTER quantum ad quartũ artic. queritur de cõtritionis intensione: & circa hoc quæritur duo. Primò qrit, utrũ cõtritio possit intẽdi. Secũdo, utrũ oporteat ite sũs cõteri de uno peccato, q̃ de alio.

QVOD posit intendi, uidetur: quia contritio est actus alicuius uirtutis: sed quælibet uirtus potest intendi, ut in Primo probatum est de charitate: sed augmentata eius uirtute, augetur eius motus: ergo &c. ITEM. In contritione non sunt nisi duo, t. dolor, & gratia: & unum est sicut formale, reliquũ sicut materiale: sed est possibile, dolorem in nobis intendi, possibile est etiam augeri: ergo &c. ITEM. Si non pôt intendi, ergo in omnibus est æqualis: sed contritione existente æqualis, æqualis est iustificatio, & glorificatio: ergo omnes secundum hoc essent æqualiter iusti. ITEM. In omni actu animę, in quo contingit proficere: per assuefactione & continuationem contingit ipsum intendi: hoc patet: sed profectus est in multiplicatione cõtritionis, & frequentũne: ergo &c.

Di. 17. par. 1. ar. 1. q. 1. & 2.

CONTRA. Nihil intenditur, cuius impositio est in termino: sed impositio contritionis est in termino: quia contritio est diuisio in minima: sed in minimo non est minus: ergo &c. ITEM. Nihil intenditur, quo nõ potest cogitari, uel esse maius: sed illo, uel eo, quod habet esse, cũ infinitum, nihil potest esse maius, cum sit infinitum: ergo nihil tale potest intendi: sed contritio est huiusmodi, cum deleat omnem culpam, quod est uirtutis infinitę: ergo &c. ITEM. Omne, quod intenditur, aut intenditur per accessum ad veram nominis impositionem, uel per depurationem a contrario: sed cõtritio non intenditur per depurationẽ a contrario, cũ statim cũ est, expellat totaliter omnẽ culpam; quia habet gratiam coniunctã? nec per accessum ad impositionem: no minis uerã: quia eius impositio est in termino: ergo &c. ITEM. Si intenditur, aut ergo a gratia, aut a lib. arb. A libero arbitrio nõ, qm̃ cõtritio est motus gratuitus: & talis mẽsuratũ sed ra quantitatẽ gratiæ: sed augmẽtũ gratię, & charitatis non potest esse a lib. arb. sed a Deo, Si a gratia. Contra. Gratia uniformiter mouet li. ar. quantum est de se: ergo non uidetur intendere in eo cõtritionem. Præterea, secundùm illud attenditur intensio, uel augmentum, penes quod cõsistit ratio quantitatis: sed quantitas est ex parte materiæ, formalis uerò cõtritiõis rõ potius cõuenit gfe, q̃ materialis: ergo secundùm illã non intenditur, nec augetur.

RESOLVTIO.

Si dare est pœnitentiæ augmentũ; & contritionis augmentum dare est; cũ hæc ab illa quantitate habeat?

RESP. Dicendũ, ꝙ cõtritio est motus uirtutis, habes quãtitatẽ uirtutis: sicut ẽ virtus, a qua est: unde & augmentũ, & intensionẽ habet secũdum id, a quo recipit quãtitatẽ: hoc ãt est uirtus pœnitentiæ: unde sicut certũ est charitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritatem augeri, ita & pœnitentiam: ac per hoc certum est contritionem, & intendi, & augeri. Vnde notãdum, ꝙ quemadmodũ charitas dicitur intendi quãtùm ad feruorem: & augeri quãtùm ad essentialem uirtutem: & primum est a cooperatione lib. arbi. secundum uerò est a dono cęlestis: ita & in proposito oportet intelligi, ꝙ motus contritionis feruentior esse potest secundùm cooperationem lib.ar. Vnde ex æquali gratia aliquando magis feruès elicitur motus, aliquando minùs, secundùm cooperationem lib.arb. sed (propriè loquendo) non dicitur maior, nisi uirtute pœnitentiæ augmẽtatæ: & hoc est per gratiam. Concedendæ sunt igitur rationes ostendentes, ꝙ cõtritio possit intendi.

Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ est diuisio in minima. Dicendum, ꝙ cõtritio habet respectũ ad obiectum, supra quod dirigitur: & ad uirtutem, a qua oritur: siue dicatur habitus, siue lib.ar. secundùm comparationem ad obiectum: quia omne mortale expellit, & quasi in puluerem redigit: & secundùm illam uiam non habet intendi. Habet etiam comparationem ad uiam, a qua exit: & secundùm illam uiam habet intendi; & prima uia ratio procedit: & ideo non concludit. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ est virtutis infinitę. Dicendũ, ꝙ contritio non delet nisi uirtute gratiæ: gratia autem est donũ, per quod inhabitat in nobis ille, cuius uirtus est infinita: & illa est, quę potest in infinitum effectum: & illi uirtuti attribuitur expulsio primò & per se, & contritioni per illam: & ideo non sequitur ꝙ contritio sit infinita; sed ꝙ coniuncta est cum uirtute, cuius operatio est infinita.

Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ non accedit magis. & ꝙ non recedit. Dicendum, ꝙ utrumque falsum est: immo ratione gratię magis accedit; ratione uerò doloris dico ꝙ magis recedit. Dolor enim non tantùm habet oppositionem ad culpam; sed etiã sequelas, & pronitates peccati: quæ quodammodo doloris intensione in nobis remittuntur paulatiuè: & expelluntur, prout dolor est purior, & intensior: accessus autem ad ueram impositionem non attenditur in hoc, ꝙ non habeat uerum nomen; sed quia non percipiat istud, aut participat illud in termino secũdùm rationem gratuiti. Ad illvd, quod quæritur, utrum intendatur secundùm intensionẽ doloris, aut gratiæ, siue a lib.ar. an a gratia, iam patet responsio. Si enim loquamur de feruore, dico ꝙ est a lib.arb. Si autem loquamur quãtùm ad ueram augmentationem: sic dico, ꝙ immediatè uenit a cremento pœnitẽtiæ, quæ augmẽtata, augetur dolor rationalis parti, qui est detestationis, uel displicentię. Et si quæsuerit unde ueniat, dico ꝙ a Deo effectiuè, a lib.arb. dispositiuè, a gratia cõpletiuè. Et si tu obiicias, ꝙ gratia uniformis est, & præterea est forma. Dicendum quod quamuis ipsa uniformiter gratificet; dum tamen magis a Deo influitur, & abundantiùs datur, magis gratificat. Et rursus. Quamuis a gratia, cum sit forma

forma: non habeat principaliter ortum quantitas molis, quę est a materia principaliter: habet tamen ortum quantitas uirtutis, quæ est a forma: & hoc genere quantitatis est cõtritio quanta. Et ex hoc patet, quomodo, uel unde habeat quantitatem, & vnde habeat intensionẽ, & qualiter.

Qvaestio II.

An plus de uno peccato, quam de alio conteri oporteat?

Vtrvm per contritionem plus, uel intensius oportet cõteri de uno peccato, quàm de alio? Et quod non, uidetur: quia contritio delès culpam est in instanti: sicut patet de iustificatione impii: sed motus idem in instanti non potest esse magis, & minus intensus: ergo &c. Item. Quicquid agit in multa simul, ita quod non in singulaiõ agit in quædam plus, in quædam minus; sed contritio simul agit in multa peccata: ita quod nõ considerat singula: quia tunc oporteret respectu illorum diuidi actionem: ergo contritio non magis detestatur unum peccatum, quàm alterum. Item. Contritio ea ratione detestatur peccatum, qua separatiuum est a Deo; sed quodlibet separat a Deo, & ita amittitur Deus per unum peccatum mortale, sicut per aliud: & ita per paruum, sicut per magnum; ergo &c. Item. Contritio respicit peccatum quantum ad duo, scilicet quantum ad offensam, & quantum ad damnum. Sed quantum ad offensam omne peccatum habet rationem infiniti, cum sit contra Deum infinitum. Quantùm ad damnum, unum peccatum aufert omnes virtutes, sicut dicitur Iacob. & habetur in sra. Qui peccat in uno, factus est omnium reus: cum ergo damnum, & offensa habeant rationẽ æqualitatis; uidetur quod cõtritio debet de omnibus esse æqualis. Cap. 2.

Item. Quantumcumque contritio detestetur modicum peccatum, laudabilis est: & quantũcunque sit parua contritio etiã de maximo peccato, bona est, & laudabilis: ergo uidetur, quod non sit necessarius gradus intensionis secundùm gradum uitiorum, & peccatorum.

Contra. Maior est dolor de mortali, & debet esse, quàm de ueniali: ergo pari ratione de uno peccato mortali grauiori, q̃ de alio minùs graui. Item. secundùm Gre. Magis se debet punire per satisfactionem, qui grauiùs peccauit; ergo pari ratione idem ipse cum grauiùs peccat, grauius se debet punire per contritionem. Si ergo de grauiori peccato in diuersis oportet esse contritionem maiorem, pari ratione in eodem: ergo &c. Item. Idem debet esse ordo in dolore, qui est, & debet esse in amore; quoniam ab ipso habet ortum: sed magis bonum secundùm ordinatam dilectionem magis est amandum; ergo pari ratione magis malum est magis detestandum. Item. Contritio est dolor rationalis: sed dolor cõsequitur existimationem rationis; existimatio autẽ rationis non æqualiter pensat omnia peccata: sed quędam maiora; ergo pari ratione & dolor. Item. Esto per impossibile, quod aliqs perplexus esset, ut caderet in alterum duorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum malorũ: constat q̃ si ordinatã haberet dilectionem; magis refugeret maius malũ: ergo si magis refugit ante lapsum, pari rõne & post lapsum: & sic, &c.

RESOLVTIO.

Contritio ut est deletiua culpæ, actu de omnibus æquè est, licet non habitu. Vt autem deletiua pœnæ est: sic de uno magis est, quam de alio, & actu, & habitu.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ dupliciter est loqui de contritione, aut prout est deletiua culpæ; aut prout deletiua pœnæ. Si prout est deletiua culpæ, sic operatur in iustificatione impii in instanti; & sic actu non potest habere ordinem respectu specialium peccatorũ; quia simul, & in instanti est contra omne peccatum cõmissum; hẽt tamen secũdùm habitũ; quia dolor ille habitualiter disponit ad detestandum aliquod plus, aliquod minus: & quia habilitat ad detestãdu m malum: quia malum: ideo ad magis detestandum maius malum. Si autẽ loquamur prout est deletiua pœnæ, tunc dicẽdũ, q̃d hẽt maiorẽ intensionẽ, & minorem ẽt secũdùm actum: sicut ostendunt rationes inductæ ad secundam partem.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur in contrarium; patet respõsio, scilicet ad primum, & secundum. Procedunt enim de contritione secundum primam uiã, scilicet ut est in iustificatione impii. AD ILLVD, quod obiicitur de separatione, & damno, & offensa. Dicendum, q̃ separatio attenditur in elongatione secundùm dissimilitudinem: & offensa secundùm contemptum, & damnum secũdùm amissionem gratuitorum, & uulnerationem naturalium, siue dehabilitationem: & in his pœnæ gradus est: unde illud non ualet. Quamuis enim Deus ab omnibus offendatur; tamen a iqui contemnunt eum plus, aliqui minus: & similiter in aliquo peccato plus natura læditur, & a uirtute plus elongatur. AD ALIVD, quod obiicitur, quòd de paruo non minùs potest dolere. Dicendũ, quod sicut in charitate non est dare, quin amor qdantumcumque sit paruus, & quantumcumque magnus semper sit bonus: tamen in sua magnitudine, & paruitate necessario habet ordinẽ: sic in proposito est intelligendum: & sic est facilè ad cetera respondere.

DISTINCTIO DECIMASEXTA.

PARS SECVNDA.

De partibus subiectiuis pœnitentiæ.

Prædictis uerò adijciendum est, quòd tribus modis agitur pœnitentia: ante baptismum, scilicet de prioribus peccatis: post baptismum est de grauioribus, quæ post committuntur. Est etiam pœnitentia venialium quotidiana: quæ etiam humilium est, & perfe-

perfectorum. Vnde Augu. Tres sunt actiones pœnitentiæ, quas mecum eruditio uestra recognoscit. Vna est, quæ nouum hominem per baptismum parturit, donec per baptismum omnium præteritorum ablutio fiat peccatorum: quia nullus suæ uoluntatis arbiter, nisi pœniteat eum veteris uitæ, nouam inchoare potest: a quo paruuli sunt immunes cum baptizantur, quia nondum possunt uti libero arbitrio: quibus tamen ad remissionem originalis peccati prodest eorum fides, a quibus offeruntur. Altera est actio pœnitentiæ post baptismum; quæ fit pro illis peccatis, quæ legis Decalogus continet. Agunt ergo homines pœnitentiam ante baptismum de peccatis prioribus, ita tamen ut etiam baptizentur: sicut Petrus ait, Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque uestrum in nomine domini, &c. Agunt etiam pœnitentiam, si post baptismum ita peccauerunt, ut excommunicari & reconciliari postea mereantur. Est etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium penè quotidiana: in qua pectora tundimus, dicentes, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos, & cetera. Neque a nobis dimitti uolumus, quæ dimissa nobis in baptismo non dubitamus: sed illa, quæ humanæ fragilitati; quamuis parua; tamen crebra subrepunt: quæ si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt & oppriment; sicut unum aliquod grande peccatum. Quid enim interest ad naufragium, an uno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur; an paulatim subrepens aqua in sentinam per negligentium culpam impleat nauim, & submergatur? Ideo ieiunium, & eleemosynæ, & orationes inuigilent: in quibus cum dicimus, Dimitte nobis debita nostra, &c. manifestamus nos habere quod nobis dimittatur: & in his uerbis humiliantes animas nostras, quotidianam agere pœnitentiam non cessamus.

Homil. de uera tate, & necessitate pœni. quæ est. 50. in tom. 10. & libr. de medicina pœ. ca. 2. in tom. 9.

Exod. 20.

Act. 2.

Mat. 6

Qd multiplicando uenialia ita aggrauat, sicut unũ grande peccatum.

Mat. 6

De satisfactione venialium.

Quæ autem pro uenialibus sit satisfactio sufficiens, August. insinuat, ita inquiens in Enchi. De quotidianis & breuibus, leuibusque peccatis, sine quibus hæc uita non ducitur: quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum enim est dicere,

cap. 11. inte. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, Pater noster, qui es in cœlis, &c. Delet omnino hęc oratio minima, & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus vita fidelium etiam scelerate gesta, sed pœnitendo in melius commutata discedit: vt sicut veraciter dicitur, Dimitte nobis debita nostra: ita & veraciter dicatur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, idest, sic fiat quod dicitur: quia & ipsa eleemosyna est veniam petentibus omnino ignoscere. Ex his, aliisque præmissis iam facile est intelligere, quæ pro venialibus sit exhibenda satisfactio. Sufficit enim Dominica oratio cum ieunio, & eleemosynis: sic tamen vt præcedat contritio aliquantula; & addatur confessio, si adsit facultas; de qua confessione post tractabitur. Pro grauioribus verò peccatis hæc etiam in satisfactione adhibenda sunt; sed multò vehementius atque districtius: quia (vt ait † Aug.) ad agendam pœnitentiam non sufficit mores in melius commutare, & a malis factis recedere; nisi de his, quæ facta sunt, satisfaciat domino per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

Mat. 6

† In lib. de pœn. medicinal. c. 5. in tom. 9. et Homi. 50. quæ est de vtilitate ac necessitate pœnitentiæ, in fine, To. 10.

SVPRA egit Magister de partibus pœnitentiæ integralibus. Hic agit de subiectis, quę sunt pœnitentię ante baptismũ, & post baptismũ, de mortalibus, & de venialibus. Diuidit, aut hæc pars in duas partes. In prima diuidit pœnitentiam per trimembrem differentiam. In secunda uero specialiter tradit modum pœnitentiæ de uenialibus ibi. *Quæ autem pro venialibus, &c.*] Prima pars duas habet. In prima ponit diuisionem. In secunda confirmat per auctoritates. ibi. *Vnde Aug. ait: pœnitentiæ, &c.*] Similiter secunda pars diuiditur in duas. In prima assignat sufficientem satisfactionem. In secunda uero epilogat ibi. *Ex his aliisq; iam præmissis, &c.*

Vna tribus modis, &c.] Quæritur de hac tripliei pœnitentiæ diuisione, utrum sit pœnitentiæ uirtutis, an pœnitentiæ sacramenti: uidetur quòd non uirtutis, quia hæc simplex est, & species specialissima. Item, quòd nec sacramenti: quia multiplicato superiori, non multiplicatur inferius: ergo secundum hoc uidetur, quod pœnitentia secundum tres differentias sit triplex sacramentum. Præterea, omne sacramentum (ut dicit Ambrosius.) est simplex. Respondeo. Dicendum, quòd pœnitentia, quæ est ante baptismum, est pœnitentia uirtus, non pœnitentia sacramentum; & ideo pœnitentia, quæ est post baptismum, est pœnitentia sacramentum: & ideo pœnitentia in hac diuisione accipitur communiter ad uirtutem, & sacramẽtum: nec est dictum æquiuocè, sed analogice per reductionem ad unam naturam. Vlteriùs notandum, quòd partes istę non sunt diuersificantes pœnitentiam essentialiter, sed secundùm statum: & ideo non est diuisio in partes essentiales; nec oportet ex hoc sacramentum multiplicari, nec esse compositum: & sic patet illud.

Dub. 1.

Altera est actio, &c.] Innuit Magister, quòd pœnitentia sit pro peccatis, quæ legis Decalogus continet. Videtur non benè dicere, quia in Decalogo non prohibetur superbia, nec hypocrisis, nec consimilia: ergo pro his non uidetur esse pœnitendum. Respondeo. Dicendum, quòd sicut in ordine prædicamenti quædam sunt in genere per se, quædam sunt in genere per reductionem, sicut principia, & etiam priuationes: sic intelligendum est in articulis fidei. Quædam enim sunt antecedentia, quædam consequentia, & quędam sunt directè credibilia, sicut articuli: & in omnibus his iudicatur quis hæreticus, si peruersè sentiat. Per hunc modũ intelligendum est in præceptis decalogi: quòd quædam sunt ibi prohibita principaliter, & explicitè; quædam ut annexa, & implicitè. Vt uerbi gratia, si dicatur, Non mœchaberis: principaliter prohibetur, & explicitè actus aduiterii: sed implicitè, & in generali omnis actus coitus, ut antecedens: & sic prohibetur concupiscentia coitus, sine aspectus mulieris ad concupiscendum: consequenter uerò prohibetur omnis effusio seminis inordinata. Sic intelligendum in aliis, quòd in primo præcepto præcipitur cultus Dei: & in hoc præcipitur actus fidei antecedenter; & consequenter omnis elatio, & superbia prohibetur: sic & in aliis.

Cum dicimus, Dimitte nobis, &c.] Objicitur. Esto quòd aliquis nõ habeat conscientiam peccati in aliquo instanti, ut potè quando missam cantat, & est benè confessus, & intentus cœlestibus: tunc uidetur quòd talis dicendo istam orationem, peccet mortaliter: quia facit contra conscientiam. Respon. Dicendum, quòd omnis homo potest ratiõnabiliter habere conscientiam de peccato ueniali, tum propter frequentiam, tum propter ignorantiam: quia in multis ignoranter delinquimus: etiam cum credimus benè facere: tum propter adhærentiam, quia amor rei temporalis, & affectiones istæ inordinatæ frequenter multùm nobis adhærent: & ideo quilibet potest dicere, Ab occultis meis munda me domine, &c. Vel potest dici, quòd adhuc potest dicere in persona aliorum: & ideo non peccat, sed pro aliis impetrat pro illo tpe: uel petit pro seipso: uel pro statu alio.

Dub. 3.

Psal. 18.

Delet omnino, &c.] Videtur ex hoc dicere Aug. quòd Oratio dominicalis deleat peccata. Sed contra. Solius gratiæ est delere peccata: ergo &c. Si tu dicas quantum ad pœnam. Contra. Non est par pœna ueialis, & mortalis: sed illa est satisfactio

Dub. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctio pro uenialibus: non ergo pro mortalibus. Respondeo. Dicendum, quòd ipse loquitur de deletione quantùm ad pœnam. Valet enim hæc oratio contra pœnam uenialis, & mortalis: sed plus contra pœnam debitam alicui ueniali; quæ tota potest remitti in hac oratione, si dicatur deuotè. Contra pœnam mortalis, ualet, sed non tantùm; quia hoc non totum remittitur: ualet tamen aliquantulum, immo multum; non tantùm ratione orationis, sed ratione eleemosynæ implicitè: & illa est eleemosyna præcipua. f. remittere peccatum proximo: & ideo dicitur, si ueraciter dicitur, Dimitte nobis; sicut & nos dimittimus.

Dub. 5. *Ita ueraciter dicatur, &c.*] Secundùm hoc uidetur, quòd omnis, qui habet rancorem; in dicendo istam orationem, peccet mortaliter; quia omnis, qui petit sibi dimitti, sicut dimittit alii; si non dimittit, ex hoc petit sibi peccatum non dimitti: sed quicumque petit sibi peccatum non dimitti, peccat mortaliter: ergo uidetur, quòd semper peccat mortaliter, quando hanc orationem, dicit. Respondeo, Dicendum, ꝙ nullus dicens hanc orationem intendit ipsam dicere ad petendum iram; sed potiùs ad petendum misericordiam: quando ergo dicit illam conditionem, non intendit uim conditionis aggrauare, siue sit homo intelligens, siue simplex: & ideo non est ibi nouus contemptus, ac per hoc nec nouum peccatũ: nihilominus peccatum aggrauatur occisionaliter. Et si tu obiicias, quod tunc deberet abstinere. Dico quòd adhuc aggrauaretur magis; dum ab aliis petitionibus saluberrimis cor petentis arceretur. Si tu dicas, quòd illam deberet dimittere; adhuc grauiùs peccaret; dum domini orationem scienter infringeret: & ideo sanum consilium est cui libet, quod in fraterno odio nullatenus pseueret: apparet enim, quòd sine dispendio maximo esse non potest.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An oporteat pœnitere & dolere de peccato originali.

AD intelligentiam huius partis secundùm triplicem pœnitentiam, quam distinguit Magister in litera, tria principaliter quæruntur. Primò quæritur de pœnitentia ante baptismum. Secundo de pœnitentia post baptismũ, quæ est de mortalibus. Tertiò de pœnitentia, quæ est de uenialibus. Circa primum quæruntur duo. Primò quæritur, utrum oporteat pœnitere, & dolere pro originali peccato. Secundò, utrum accedentem ad baptismum eũ actuali, necesse sit, ante sacramentũ Pœnitentiæ accipere.

QVOD non sit necesse pœnitere de originali uidetur; quia potentior est uis regenerationis sacramenti, quamuis propagatiua hominis corrupti: sed per propagationem sine delectatione transfunditur originale; ergo ab oppositis, immo multò fortiùs per sacramẽtum sine dolore deletur. ITEM. Omnis pœnitentia respectu uoliti est: non enim pœnitet hominem de eo, quòd noluit: sed originale peccatum nunquam fuit uoluntarium: ergo de illo non est necessaria pœnitentia. ITEM. Omnis pœnitentia est in actu uolente: sed originale peccatũ est in paruulo: & in quo est morbus, est & remedium: ergo non oportet ipsum pœnitere, cum non possit actu uelle. ITEM. Omnis pœnitentia est respectu actus proprii: pœnitet enim homo de eo, quod fecit ipsemet, non de alieno: sed originale peccatum est per actum alienum: ergo de eo non potest esse pœnitentia. ITEM. Baptismus ordinatur contra originale: sed non sunt duo remedia contra idem: ergo pœnitentia nõ est remediũ cõtra originale.

CONTRA. De eo, de quo iustè arguitur homo ab alio; iustè arguitur a seipso: sed Augustin. dicit in Libro de Correctione, & gratia, quòd peccator pro originali est arguendus: ergo peccator debet arguere seipsum: sed homo de culpa arguit seipsum per pœnitentiam: ergo, &c. ITEM. Sicut ira per zelum detestatur homo omnem iniustitiam in alio; ita pœnitentia omnem iniustitiam in se ipso; sed originale est iniustitia in homine: ergo est detestanda p pœnitentiam: & sic habetur propositum. ITEM. Omnis, qui uult Deo reconciliari; necesse habet detestari omne, quod a Deo separat: sed originale separat a Deo: ergo originale peccatum detestandum est. ITEM. De omni peccato, de quo iustè punitur a Deo; debet uerè pœnitens punire seipsum: sed pro originali iustè punitur homo a Deo pœna carentiæ, quæ est maxima pœna: quia maximum damnum: ergo pro eo debet se homo punire.

RESOLVTIO.

Nec infantes, nec quari adulti, sed solùm hi, qui se habere sciunt, de peccato originali dolere debent; nec dum necessariò, & in speciali; sed de congruo, & generali.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ de originali peccato est loqui communiter, & specialiter. Cõmuniter, ut est in omnibus: & sic ad eius deletionem non requiritur aliquis actus ex parte eius, in quo est; ut patet in paruulo. Est iterum loqui specialiter quantùm ad adultos, qui se habere nesciunt, & quantùm ad hos non oportet, quòd aliquis actus detestationis aduenìat. Est iterum loqui quantùm ad adultos, qui se habere sciunt: & quantùm ad tales congruum est, ut sibi displiceat: congruũ (inquam) quòd displiceat, nõ in speciali: sed in generali: quia debet eis displicere omne, quod a Deo separat, nec est necessarium. Ratio autem quare non est necesse, ut conteratur: est quia non est actu nostro commissum: & sic licèt in adulto sit talis originalis displicentia; non tamen est pœnitentia: quia pœnitentia (ut ostensum est) p̃priè est respectu uoliti. Rationes igitur probantes, quod non est necessaria pœnitẽtia ad deletionẽ originalis, uerę sunt, & cõ-

Hãc dicti ãt sequit S. Tho. hic q. 2 ar. 2 et q. d. ma lo q. 7. art. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedẽdę. Rationes omnes ad oppositum procedentes probãt, ꝙ congruũ est, ut originale displiceat adulto, ne uelit ampliùs in illo remanere: sed ꝙ teneatur se affligere, non concludunt, uel etiam pœnitere.

QVOD enim obiicitur, ꝙ arguendus est pro originali, non intelligitur; quia ipsum contraxit: sed ne in ipso uelit permanere. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ pœnitentia est ad detestandũ omne malum nostrum. Dicendum, ꝙ uerum est; tamen non contractum; similiter de ira per zelum in proximo. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ pœnitentia debet detestari omne malum; qd separat a Deo. Dicendum, ꝙ uerũ est, si istud sit ex propria uoluntate introductum: & esto, ꝙ detestetur, non propter hoc pœnitens dicitur. AD ILLVD, qd obiicitur; ꝙ debet se punire de omni eo, de quo iustè punitur a Deo. Dicendum, ꝙ hoc uerum esset, si Deus pœna sensus puniret; uel etiam baptismus non sufficeret: nunc autem Deus nõ punit pœna sensus: & baptismus ab omni pœna satisfactoria, siue assumpta absoluit; sicut meliùs supra uisum est.

†Di. 4. p. 1. ar. 1. q. 2.

QVAESTIO II.

An adulto, accedenti ad baptismum cum actuali, opꝰ sit prius pœnitentiæ, quàm baptismi sacramentum suscipere?

VTRVM adultum accedentem ad baptismum cũ actuali necesse sit ante sacramentum pœnitentiæ accipere, quàm baptismum. Et ꝙ sic, uidetur. Actu. Pœnitemini, & baptizetur unusq; ipsum. Glos. Dicturus de baptismate, premisit lamenta pœnitentiæ; ut priùs aqua afflictionis se pfunderent, & post sacramento baptismatis lauarent.

Act. 2.

ITEM. Matth. Exibat ad illum Hierosolyma &c. Glo. Iam tunc exemplum baptizandis dabatur confitendi peccata, & promittendi meliora: ergo si debẽt confiteri, similiter & cõteri, & satisfacere. ITEM. Ratione uidetur, quia Dominus, & B. Ioannes inceperunt prædicationem a pœnitentia: sed ab eo debuerit incipere, ꝙ est salutis initium: ergo si ita inceperunt, patet ꝙ primò debet accipi pœnitentia. ITEM. Primo persona corrupit naturã: sed actuale est corruptio personæ, & originale naturæ, & contra actuale est pœnitentia: ergo præit baptismum. ITEM. Paruulus non habet nisi originale; sed adultus actuale cũ originali; sed habens ampliorem morbum, debet habere ampliùs remedium: cum ergo baptismus necessarius sit paruulo: aliquid ultra baptismum erit necessarium adulto: sed hoc nõ ẽ nisi pœnia: ergo &c.

CONTRA. Baptismus est ianua sacramentorum: sed ianua est primò, & ante ipsam nihil debet præmitti: ergo &c. ITEM. Pœnitentia est secunda tabula post naufragium, ut dicit Hieron. & habetur in litera supra Distinc. 14. sed secunda dicitur respectu baptismi; ergo hæc non præcedit ipsum. ITEM. Baptismus omnem culpam delet; sicut supra monstratum est; unde Aug. ad Valentinum. Lauacro regenerationis omnia peccata hominum mundantur atque sanantur: sed superfluum est facere per plura, ꝙ potest fieri per unũ: ergo ad emendationem non est necessaria pœnitentia.

Dist. 1. p. 1. q. 1.

RESOLVTIO.

Non pœnitentia sacramentum (licèt & hæc de congruo posset) sed pœnitentia uirtus, requiritur adulto baptizando, de aliquo mortaliter.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ est loqui de pœnitentia, ut est uirtus, & ut est sacramentum. Si loquamur de pœnitentia, ut est uirtus, cuius actus est contritio: necesse est, ꝙ præcedat baptismum in adulto, qui habet actuale peccatum; nemo enim incohare potest nouam uitam, nisi pœniteat eum ueteris uitæ. Si autem loquamur de pœnitentia, ut est sacramentum, sic addit, ꝙ homo confitetur, & recipit absolutionem, dico ꝙ non est necesse præcedere; sed de congruo ꝙ. Fit enim confessio sacerdoti, ut homo erubescat; & peccata sua recognoscat, & de eorum remissione Deo ingratus non existat: & quantùm ad hoc congruum est; sed non oportet, nec debet se qui absolutio, nec ligatio; quia omnino solutus in baptismo. Igitur pœnitentia quantùm ad contritionem præcedit necessariò; quantùm ad confessionẽ de congruo, quantùm ad absolutionem & satisfactionẽ neutro modo: & quia sacramentum completum est in absolutione: quia ibi est remedium: ideo dico, ꝙ pœnitentia secundùm quòd sacramentum est ecclesiæ, sequitur, non præcedit.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur primò, quod lamenta pœnitentię debent præcedere. Dicẽdum, quòd istud concedendum est: similiter quod exemplum dabatur confitendi, non quia necessarium: sed quia congruum. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ prædicatio incepit a pœnitentia. Dicendum, ꝙ incæpit a pœnitẽtia uirtute, non sacramento. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ prior est corruptio personę. Dicendũ, ꝙ uerum est in primis parentibus; sed post fuit econuerso: & quia sacramenta concurrunt secundùm cursum necessitatis nostræ: ideo patet, ꝙ priùs debuit esse baptismus. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ amplius remedium habere debet. Dicendum, ꝙ uerum est. Contritionem; sed non oportet, quod aliud sacramẽtũ: quia baptismus ad utrumq; ualet; & ideo non requiritur aliud sacramentũ; sed sufficit actus mentis, per quem se præparat ad esse cum baptismi, alioquin accederet actus: & sic patet illud.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An necesse sit pœnitere de peccatis, per ignorantiam commissis?

CONSEQVENTER quantùm ad secundùm articulum quæritur de secunda pœnitentia post baptismum, scilicet quæ est de mortalibus. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur de mortalibus per ignorantiam, utrum necesse sit pœnitere. Secundò quæritur, utrum necesse sit conteri de peccatis scienter commissis, & postmodum oblitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVOD necesse sit pœnitere de peccatis cõmissis per ignorantiam, ostenditur: quia dicit Amb. Grauissime peccas, si ignoras: sed (sicut exponitur,) hoc nõ est ob aliud, nisi quia talis non de facili quærit medicum: ergo tali necessaria est medicina: sed hæc est pœnitentia: & sic, &c.

ITEM. Ratione uidetur: quia Aug. de correctione, & gratia dicit, q̃ non excusatur homo propter ignorãtiam, quia teneatur credere: ergo pari ratione non excusatur homo propter ignorãtiam, quin teneatur conteri.

ITEM. Ratione uidetur: qa peccatum ex ignorantia est peccatum actuale, ex nostro actu cõmissum: ergo sine actu nostro non deletur: sed actus, per quem deletur culpa, est pœnitentia: ergo, &c. ITEM. Ignorantia in eo, qui peccauit, non excusat a peccato: ergo non excusat, quin egeat remedio.

CONTRA. Pœnitentia nõ est nisi de uolito: sed qd̃ p ignorantiã fit, est inuoluntarium: ergo de tali nõ dẽt fieri pœnitentia. ITEM. Incognita bona non possumus amare: ergo nec incognita mala possumus odire, nec detestari: ergo de his nõ est pnia. ITEM. Nullo iure sumus certi, utrum offendimus Deũ p ignorantiam: sed nullus tenetur agere aliquid ex præcepto, nisi ad q̃ hẽt certitudinem ex aliquo iure: ergo nullus tenetur pœnitere de commissis per ignorãtiã. ITEM. De solis illis tenemur pœnitere, de quibus tenemur cõfiteri: sed sola illa tenemur confiteri, quæ possumus ueraciter enarrare: & illa sola possumus ueraciter enarrare, quę nouimus: qa si dubia, uel ignorata asseramus, est mendacium: ergo cum ignoranter commissa nesciamus esse peccata, non possumus ea ueraciter cõfiteri: ergo nec tenemur de his aliquo modo pœnitere.

RESOLVTIO.

Et si non in speciali: in generali tamen pœnitendum est de ignoranter commissis.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ pœnitere de aliquo, est dupliciter, scilicet in generali, & speciali. In generali, quando homo dolet in generali de omni offensã Dei, quam fecit. In speciali, quãdo dolet de hac, uel illa. Dico ergo, q̃ de peccatis commissis per ignorantiam debet pœnitere in generali, & dicere cum Propheta: Delicta iuuentutis meæ, & igno. me. &c. In speciali uerò nõ tenetur pœnitere, sed tenetur facere, quod in se est: ut sciat, & peccata recognoscat. Cõmittũtur enim peccata per ignorantiã iuris: & tunc cognito iure, scit se peccasse: ut puta, qui fornicatus est, ignorans illud esse peccatũ: Committuntur et per ignorantiam facti, diligentia debita non adhibita: & tunc cognoscuntur domino reuelante: unde tenetur orare, ut dominus parcat ei, uel reuelet. Psalm. 24.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ peccatum commissum p ignorãtiam est inuoluntarium. Dicendum, q̃ non est omnino inuoluntarium: quia & si non perfecta fuerit cognitio: fuit tamen cognitio actus, quamuis non recognoscerentur circunstantia deformans: & hoc melius patet in † quæstione de ignorantia. † 1. d. 9. q. 1. art. 2. q. 3.

Ad

AD ILLVD, quod nõ possumus pœnitere de ignoratis. Dicedũ, q̃ uerum est de ignoratis omnino: sed de ignoratis in particulari, & in uniuersali scitis, contingit conteri in uniuersali: & quia quædam ignorata in particulari per negligentiam, sciuntur per diligentiam: ideo tenetur facere q̃ in se est, ut sciat: & si non occurrat, tũc sufficit pœnitentia in generali ut doleat, & etiam aliqua mala sustineat, & in multis se offeditisse credat, quæ ignorat.

AD ILLVD, quod obiicitur: q̃ ignoratur, nullo iure scitur. Dicedũ, q̃ ad pnam sufficit cognitio probabilis: & probabile est cuiliber, q̃ fuit ignorans etiã in adulto, q̃ in multis offenderit; & hoc insinuat lex diuina, q̃ de illis docet pœnitere, & petere ueniam: unde in Psal. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ ignorata nõ possunt cõfiteri: ergo &c. Dicedũ, q̃ illa tenemur confiteri: pro q̃bus oportet pœnitentiam facere in specialitate aũt. nisi nobis innotescant uel p nostram diligentiã, uel p reuelationem diuinam, ad pœnitentiã in speciali agẽdam non obligãt: nihilominus tamen in ipsa confessione debet homo se totum ostendere, & libenter pœnã portare: etiam de his, quæ sunt ignoranter perpetrata.

QVAESTIO II.

An teneatur homo conteri de peccatis scienter commissis, sed post modum oblitus?

VTRVM de peccatis sciẽter cõmissis, & post modũ oblitis teneatur homo confiteri: an possit de talibus sine pœnitentia saluari. Et q̃ tenetur conteri, uidetur: quia si aliquis peccet, & post cadat in furiam ante pœnitentiam, non potest post modũ iustificari. Et huius ratio est, qa non potest de peccatis pœnitere: ergo si furiosus non excusatur, nec obliuiosus. ITEM. Prima ad Corin. Nihil mihi conscius sum &c. Glo. Quia põt latere, q̃ nescio: ergo latentia peccati impedit iustificationem: sed hoc non esset, nisi de illo teneretur pœnitere: ergo &c. Si tu dicas, q̃ in generali tenetur: hoc non soluit; quia in generali non latet: immo quilibet debet reputare se fuisse peccatorem. ITEM. Quod teneatur in speciali, uidetur: quia si non esset oblitus, teneretur pœnitere ĩ speciali: ergo esto, quod ex culpa inciderit in obliuionẽ, & ex negligentia: si non reportat cõmodum de malitia, adhuc tenetur. ITEM. Quæro, quid sit conteri, sine pœnitere in generali. Si sub conditione: ut doleo si feci: similiter potest homo pœnitere de his, quę non fecit, sicut de his, quæ fecit. cap. 4.

CONTRA. Aliquis ita oblitus est, q̃ non põt recordari: qa memoria non est in nostra potestate: ergo si nõ tenetur ad impossibile; non tenetur ad recordari; sed nõ põt pœnitere nisi de malis, q̃ recordatur: ergo nec de his. ITEM. Si facit homo, q̃ in se est, Deus facit qd̃ in se est: sed possibile est istum facere, quod in se est sine recordatione: ergo possibile est facere, q̃ in se est sine pœnitentia: ergo possibile est iustificari sine pœnitentia: ergo non tenetur pœnitere. ITEM. Aliqs ẽ paratus dolere de oibus, & non dolet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dolet, uel pœnitet de his: nisi qa non recordatur: ergo obliuio introducta, est impedimentum: si ergo dolet de obliuione, remouetur impedimentum; ergo iustificatur. ITEM. Esto quod totu oblitus sit in generali, & particulari, quia nunquam recordatur se offendisse; talis non pōt pœnitere nec in generali, nec in speciali: & tamen potest iustificari: quia est uiator, & potest demereri: ergo non oportet, q̃ de istis pœniteat.

RESOLVTIO.

Non in speciali, sed solum in generali (eo præcipue si omnino sit oblitus) tenetur quis conteri de scienter commissis, & deinde iam oblitis.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ oblitus aut est oblitus omnino: ita q̃ non recordatur nec in generali, nec i specialiaut est oblitus in speciali: sed tamen in generali recordatur. Quando est oblitus in speciali, tamen recordatur in generali: dico q̃ tenetur pœnitere, & conteri in generali de negligentia sua, propter quā uenit in illam obliuionem: & tenetur facere, q̃ in se est, ut recordetur in speciali uel per recogitationem, uel per orationem. Si autem sit omnino oblitus, adhuc tenetur cōteri in generali: & vocō conteri in generali, non sub conditione, sed sub existimatione probabili. Debet enim homo probabiliter credere, quōd in multis offendit, quorum nō recordatur: & si ex hac existimatione doleat, sicut si certus esset, contritus est, & pœnitens. Concedendæ sunt igitur rationes monstrantes: quōd non necesse est conteri in speciali, siue pœnitere in particulari.

Cōtētit S.Tho. 1. 2. q. 113. art. 5.

NEC ualet illud, quod ultimò opponitur, quod nec in generali tenetur: quia totum est oblitus. Dico enim, quōd totū, quod est oblitus certitudinaliter, potest cognoscere probabiliter. AD ILLVD, uerò, quod obiicitur ad oppositum, quod oportet specialiter, per simile de furioso. Respondendum est, quod furiosus, nec generaliter, nec specialiter potest pœnitere: & nullus iustificatur sine pœnitentia uel in generali, uel in speciali. AD ILLVD, quod obiicitur, quod peccatum latens impedit iustificationem. Dicendum, q̃ falsum est: immo certitudinem iustificationis: quia non est certus de iustitia, eō quod non est certus de culpa. AD ILLVD, quod obiicitur, quōd reporetur commodum. Dicendum, quōd falsum est, quia debet dolere in generali de illis, & præterea de obliuione: & iterum grauius punitur a Deo, quàm si non fuisset oblitus: tamen uia salutis non præcluditur. VLTIMVM de generalitate patet; quia pœnitere in generali non est per conditionem: sed per certitudinem de peccatis commissis, quia scit se aliquando peccasse: sed tamen non recolit, quo peccato: aut per præsumptionē probabilem, quæ aliquando tantum dolorem generat in homine, sicut certitudo peccati, & tantundem ualet.

AR-

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An ueniale peccatum fieri possit mortale?

CONSEQVENTER quantùm ad tertium articulum quæritur de pœnitentia uenialium. Circa quam duo quæruntur. Primò quæritur de periculo morbi, Secundò de necessitate remedii.

VTRVM ueniale peccatū possit fieri mortale. Et q̃ sic, per complacentiam specialiter uidetur. Augu. Nihil adeo est ueniale, q̃ non fiat mortale, dum placet. ITEM. Quod per multitudinem. Aug. de pœn. Quamuis singulis nō ferali uulnere ferire sentiamur; tamen omnia simul congregata, uelut scabies, eo q̃ plurimum, necant. ITEM. Ratione uidentur: quia complacentia est plenus cōsensus: sed delectatio, quæ est uenialis, adueniente cōsensu fit mortalis: ergo ueniale per complacentiam fit mortale. Minor patet: quia delectatio morosa, q̃ est uenialis, ante consensum postea fit mortalis. ITEM. Placitū est quieta uoluntas: sed quiescens in creatura fruitur illa, & ita peccat mortaliter: ergo ueniale fit per complacentiam mortale. ITEM. Quod per multitudinem uidetur: qa amor mortalis non excedit amorem uenialis in infinitum: sed finitum aliquoties sumptum reddit esse nō finitum: ergo &c. Si tu dicas, qd excedit in infinitum: quia hoc est supra Deum, & illud infra. Contra. Ab eadem uirtute non exit motus in infinitum maior, & minor: sed amor mortalis, & uenialis sunt ab eadem potentia: ergo &c. ITEM. Veniale est alicuius quantitatis: quia est maius, & minus: sed omne quātum est proportionabile quāto: ergo mortale cum sit quantum, non excedit ueniale improportionabiliter: & sic &c. ITEM. Veniale est dispositio aliquo modo ad mortale: sed per maiorem dispositionē fit necessitas: ergo necessario (ut uidetur) ueniale introducit mortale peccatum.

Serm. 4. de amicab. de sancto, qui est 42. in ord. to. 10. & lib. 11. C.D. ca pu. 27. Tom. 5

CONTRA. Veniale, & mortale specie differunt: sed complacētia eō quod complacentia non mutat speciem: sed conseruat: ergo unum per complacentiā non fit alterum: ergo ueniale non fit mortale. ITEM. Mortale excedit ueniale in infinitum: quia pœna excedit pœnam in infinitum: ergo ueniale infinities multiplicatum non fit mortale.

RESOLVTIO.

Veniale peccatum fieri potest mortale, non ita ut in illud commutetur per essentiam: sed quod autem ueniale erat, accedente respectu mortale euadat.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ triplex est genus uenialis peccati. Quoddam enim est ex surreptione: & ideo ueniale, quia uitari non potest tunc. Quoddam ex cogitatione sine uoluntate & sine cōsensu: & ideo est ueniale: quia non plene cōtentit homo; ut in cogitatione de muliere, & delectatione citra consensum in delectationem. Quoddam est ueniale cum ratione, & consensu: sed tamen ideo est ueniale: quia non est deordinatio contra præceptum: ut ebrietas, & mendacium

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium iocosum. Cum igitur quæ ritur, utrum mortale fiat uenia le? si intelligatur ꝓ hæc culpa p essentiam fiat illa, nulla est quæ stio: quia hoc est impossibile. Si intelligat, ꝓ illud, qd̃ aliàs erat ueniale, potest esse mortale, ut mendacium iocosum, & ebrietas: dico ꝓ quoddam nõ fit mortale, quoddam fit mortale per complacentiam. Primum igitur ueniale, quod cõmittur præter rationẽ, semper est ueniale. Sed secundo modo ueniale per delectationem citra consensum, fit mortale per consensum: & ita p complacentiam, secundùm qd̃ placitum dicitur consensus plenus. Tertiũ ueniale, qd̃ est per delectationem citra Deum, põt fieri mortale per libidinem magnã, sicut mendaciũ iocosum: & hoc fit mortale secundùm placitũ, secũdùm qd̃ placitũ dicitur quietaꝓ uoluntas. Et quia iteratio actus disponit ad libidinẽ, & cõplacentiam: hinc est quòd Aug. dicit in pluribus locis, quòd plura uenialia obruũt, nõ p se, sed qa disponunt ad libidinẽ, nõ di spõne necessitatis, sed ꝓnitatis.

AD ILLVD ergo, quod probatur, quod uenialia non fiant mortalia per essentiam. Dicendum, quòd uerum est: sed quod obiicitur in contrarium de Augustino: solutum est qũo intelligitur. Illud .n. intelligitur siue p cõueniẽtiã in genere actus, siue per dispositionẽ, quia multa uenialia disponunt ad libidinẽ, & contẽptum; ideo Aug. cõparat ea bestiis minutis, cõparat guttis, cõparat arenæ, cõparat scabiei; nõ quia ipsa in se faciũt naufragiũ; sed quia ad hoc gducunt per accidens. AD ILLVD, ꝓ obiicitur de consensu, & quieta uoluntate. Dicendum, ꝓ qũ consensus uenit, nouum peccatum fit, nec fit ueniale mortale: sed quod alias esset veniale, mortale fit. AD ILLVD. qd̃ obiicitur; ꝓ per multitudinẽ &c. Dicendum, ꝓ est infinita proportio, nõ quia motus est infinitus intẽsione, sed reputatione: sicut patet in eo, qui diligit Deum ex charitate, plus diligit Deũ, quã denarium unũ, & quã in infinitum multiplicatum: unde unus amor, qui est infra Deũ: nũquã cõparabilis est amori, qui est supra Deum secundũ istũ modũ. AD ILLVD, quod obiicitur; ꝓ ueniale est quantum. Dicendũ, ꝓ quẽadmodum linea est in se quanta: sed comparatione superficiei non habet quãtitatem: sic ueniale & si de se quantum sit, comparatione tamẽ mortalis carret quantitate. AD ILLVD. qd̃ obiicitur de dispositione. Dicendum, ꝓ uoluntas semper liberẽ mouetur: & iõ nõ disponitur dispositione, q̃ sit necessitas: sed tãtũ dispositione, q̃ est ꝓnitas: nõ sic natura, q̃ ad unã partẽ est determinata. Et alia ratio est in habente charitatẽ: quia sustẽtatur a uirtute infinita; & talis p nullũ põdus cõpellitur cadere libera sustẽtatione: uolũtas .n. semp̃ libera est: & quãdiu est i uia, ꝓtibilis est; & iõ numquã incurrit biliter, dũ est i uia ad malũ culpæ: disponitur: & sic patet illud.

QVAESTIO II.

An quis teneatur pœnitere de ueniali?

DE pœnitentia uenialiũ quã tùm ad necessitatem remediii. Et est quæstio, utrum quis teneatur pœnitere de ueniali. Et ꝓ sic, uidetur: quia impossibile est intrare in gloriã, nisi uenia le remittat: sed ueniale est actua le peccatum, & ab illo non iustificatur nisi per pœnitentiam: ergo necesse est pœnitere. ITEM. Aliquod est ueniale, quod per consensum fit mortale: ergo aliqua sunt, in quę tenemur dissentire, ne fiant: ergo postquam talia sunt commissa, tenemur dissentire, & de eis dolere, ergo & pœnitere. ITEM. Multitudo uenialium de proximo disponit ad mortale, licet nõ necessario: ergo qui dimittit uenialia in se multiplicari, committit se discrimini: sed omnes tenentur non committere se discrimini: ergo &c. ITEM. Quòd pœna exterior sit necessaria, uidetur; quia dicit Magister in litera, quod est pectus percutiendum, & quantula cũque pœna sustinenda. ITEM. Aug. loquens de periculo uenialiũ, Ieunia (inq̃) & orationes, & eleemosynæ mitigent.

SED CONTRA. Quæ non tenemur uitare, non tenemur de his pœnitere: hoc certum est; qa sicut uirtus pœnitentiæ detestatur factum, ita cauet faciẽdum: sed talia sunt uenialia: ergo &c. ITEM. Ad nihil tenemur, sine quo potest esse charitas: sed charitas potest esse sine deletione venialium; quia stat cum uenialibus: ergo de uenialibus non tenemur pœnitere. ITEM. Non teneor pœnitere de hoc ueniali, nec de illo, & sic de aliis: pari ergo ratione de nullo. ITEM. Qd̃ non debeatur ueniali pœna exterior, uidetur; qũ ueniale est minus mortale in infinitũ: sed mortali debetur pœna finita exterior: ergo ueniali nulla.

RESOLVTIO.

De peccato ueniali ex se pœnitendum non est: nisi prout occasionem præbet periclitandi.

RESPONDEO. Dicendum; ꝓ dupliciter est loqui de morbo peccati uenialis; aut in se, aut in quantum præbet occasionem periclitandi, quam ponit Aug. in litera siue per consensum, siue per contemptum. Si loquamur de ueniali in se: sic dico, ꝓ non est necesse pœnitere de ueniali nec pœnitentia interiori, nec pœnitentia exteriori; quoniã (sicut infra uidebitur) ueniale non solùm in hac uita deletur; uerumetiã post mortẽ. Si autem loquamur ratione periculi, ad quod ducit: sic dico: ꝓ quia ducunt ad periculum ipsum impœnitentem, quod tenetur homo de aliquibus pœnitere, quando aduertit periculum, sicut manifestè dicit Aug. in litera. Et ideo notandum est (sicut tactum est) ꝓ tria sunt genera uenialium. Quædam ex surreptione: & de his non tenemur pœnitere nisi de congruo. Quædam ex cogitatione, cui si consentiatur, fit mortale: & de tali tenetur homo pœnitere non simpliciter: sed in casu, siue p loco, & tepore, quando recogitat ca, ne si cõsentiat, cadat. Quædã autem sunt uenialia, quæ per sui multitudinem augent libidinẽ; sicut illa, in quæ est consensus, & deordinatio infra Deum: & de talibus dico, qd̃ tenetur homo pœnitere, ne multiplicentur, & in

Vide S. Thomã tertia part. q. 87. ar. primo.

Dist. 20.

Qd̃ immediate præbet occ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in hoc periculo, & discrimini se committat: & ad talium hortatur pœnitentiam Aug. ostendẽs periculum, quod est in multitudine uenialium, comparans arenę, comparans festis minutis, comparans guttis multiplicatis, comparans scabei: & intelligenda est similitudo quantùm ad hæc omnia ratione periculi: nõ quod faciunt ipsa uenialia de se: sed quod ad hoc hominem præparant: & de his sanum consilium est etiam pœnam sustinere, sicut Aug. determinat. Vtrum autẽ teneamur sacerdoti ea cõfiteri, & ad eius arbitrium satisfacere, quæstio erit infra, cum agetur de confessione ipsa.

Ex his patent obiecta ad utramque partem. Nam rationes ad primam partem procedunt ratione periculi, ad quod disponunt, præter primam: quæ soluendum est per interemptionẽ: quia remitti possunt in alio seculo. Rationes uerò ad oppositum procedunt ratione morbi in se, tamen non ualent: quamuis enim mortale, quantùm est mortale, sit inproportionabile: tamen in ipsa iustificatione remittitur pœna æterna: & mortale sit quodammodo uenale, & ita proportionabile.

DISTINCTIO DECIMASEPTIMA.

PARS PRIMA.

De confessione sacramentali, & de his, quæ ad eam spectant: prout habet rationem remedii quantùm ad necessitatem ex parte confitentis.

† Ps. 31. Casiod. in glosa ordi. & primò, an sine uocali cõfessione possit esse salus? Item ibidẽ ps. 31. non longe a principio enarrationis in to. 8.

HIC oritur quæstio multiplex. Primò enim quæritur, utrum absque satisfactione, oris confessione, per solam cordis contritionem, peccatum alicui dimittatur. Secundò, An alicui sufficiat confiteri Deo sine sacerdote. Tertiò, An laico fideli facta ualeat confessio. In his enim etiam docti diuersa sentire inueniuntur; quia super his uaria ac pene aduersa tradidisse uidentur doctores. Dicunt enim quidam, sine confessione oris & satisfactione operis neminem à peccato mundari, si tempus illam faciendi habuerit. Alij uerò dicunt ante oris confessionem & satisfactionem in cordis contritione peccatum dimitti a deo, si tamẽ uotum confitendi habeat. † Vnde propheta, Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino. & tu remisisti. &c. Quod exponẽs Cassiod. ait. Dixi. i. deliberaui apud me, quòd confitebor; & tu remisisti. Magna pietas dei, qui ad solam promissionem peccatũ dimiserit. Votum enim pro operatione

ratione iudicatur. Item. Aug. Nondum pronunciat, promittit se pronunciaturum, & deus dimittit: quia hoc ipsum dicere, quoddã pronunciare est corde. Nondum est uox in ore, ut homo audiat confessionem; & deus audit. Item. Sacrificium deo spiritus contri. cor contri. &c. Alibi etiam legitur: Quacunque hora peccator conuersus fuerit & ingemuerit, uita uiuet, & non morietur. Non dicitur, ore confessus fuerit; sed conuersus ingemuerit. Vnde datur intelligi, quod etiam ore tacente, ueniam interdum consequimur. Hinc etiam leprosi illi, quibus dominus præcipit, ut ostenderent se sacerdotibus, in itinere antequam ad sacerdotes uenirent, mundati sunt. Ex quo insinuatur, quòd antequam ora nostra sacerdotibus aperiamus. i. peccata confiteamur, a lepra peccati mundamur. Lazarus etiam non prius de monumento est eductus, & posit a domino suscitatus: sed intus suscitatus, prodijt foras uiuus: ut ostenderetur suscitatio animæ præcedere confessionem. Nemo enim potest confiteri, nisi suscitatus: quia a mortuo, uelut qui non est, perit confessio. Nullus ergo confitetur, nisi resuscitatus. Nemo autem suscitatur, nisi quia peccato soluitur: quia peccatum mors animæ est, quæ ut est uita corporis, ita eius uita deus est. His, aliisque pluribus authoritatibus probatur; ante confessionem uel satisfactionem sola compunctione peccatum dimitti: quod qui negant, eas determinare laborant: necnon in huiusmodi sententiæ deprehensionem, & ad suæ opinionis assertionem authorum testimonia inducunt. Ait enim dominus per Esaiam, Dic tu iniquitates tuas ut iustificeris. Item. Ambr. Non potest quisquam iustificari a peccato, nisi peccatum ipsum antea fuerit confessus. Idem dicit, Confessio a morte animam liberat, confessio aperit paradisum, confessio spem salutis tribuit: quia nõ meretur iustificari, qui in uita sua non uult peccatum confiteri. Illa confessio nos liberat, quæ sit cum pœnitentia. Pœnitentia uera est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quisque commisit. Item Ioan. Non potest quisquam gratiam dei accipere, nisi purgatus fuerit ab omni peccato per pœnitentiæ confessionem, & per baptismum. Item Aug.

Ps. 50. Ezr. 19 c. De pœ. d. 1 c. Conuertimini, quasi p totũ. Luc. 17 Ioã. 11. Eccl. 17 Esa. 43 Cap. 4. in fi. in tom. 4. Idẽ in sermone Christi de pœ. dis. Idẽ in sermo. Christi di. 1. c. Ecce nunc. Ioan. Chrys. de. pœ. dis. 1. c. nõ pũt Hom. 49. nõ longe a prin. in to. 10. Matt. 16. Iob. 31

Agite

Universidad de Deusto
Biblioteca

31.ti. *Agite pœnitentiam, qualis agitur in ecclesia. Nemo dicat*
depara diso c. *sibi, occulte ago, quia apud deum ago, nouit deus, qui mihi*
14. in medio, *ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est, Quæ*
in ꝓ.4 *solueritis super terram, soluta erunt & in cœlis? Ergo sine*
Sup ps. *causa claues datæ sunt? Frustramus ergo uerbum Christi?*
68. in fi. con *Iob dicit, Si erubui in conspectu populi peccata mea confite*
cionis prima *ri. Item Ambr. Venialis est culpa, quam sequitur confessio*
ad illa *delictorum. Item Augu. super illum locum psal. Non ab-*
ps. 10.8 *sorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os*
Ps. 129 *suum. Puteus est profunditas iniquitatis: in quam si eci-*
Prou. *deris, non claudet super te os suum, si tu non claudis os*
18. De *tuum: Confitere ergo & dic: De profundis clamaui ad te do-*
pœnit. *mine, &c. & euadet. Claudit super illum, qui profundum*
dis. 10. *contemnit: a quo mortuo, uelut qui non sit, perit confessio.*
Supma *Item Aug. Nullus debitam grauioris pœnæ accipit ueniam,*
la. ex al *nisi qualemcumque, etsi longe minorem quam debeat, solue*
lega- *rit pœnam. Ita enim impartitur a deo largitas misericor-*
tur de *dia, ut nõ relinquatur iustitia disciplinæ. Item Hieron. Qui*
pœ. d. 2 *peccator est plangat delicta propria uel populi: & ingredia-*
ca. qui *tur ecclesiam, de qua propter peccata fuerat egressus: &*
sacer. *dormiat in sacco, ut preteritas delicias, per quas deum offen-*
derat, uitæ austeritate compenset. His, aliisq; authoritati-
bus nituntur asserere, sine confessione uocis, & aliqua solu-
tione pœnæ neminem a peccato mundari.

Cui sententiæ potius consentiendum sit.

De pœ. *Quid ergo super his sentiendum? quid tenendum? Sane*
d. 1. c. *dici potest, quod sine confessione oris, & solutione pœnæ ex-*
Nullus *terioris peccata delentur per contritionem, et humilitatem*
Ibidem *cordis. Ex quo enim proponit mente compunctia se confiteri*
Agite. *rum, deus dimittit: quia ibi est cõfessio cordis, etsi non oris,*
Super *per quam anima interius mundatur a macula & contagio-*
ps. 50. *ne peccati commissi, & debitum æternæ mortis relaxatur.*
Post me *Illa ergo, quæ superius dicta sunt de confessione & pœniten-*
dion *tia, uel ad confessionem cordis, uel ad interiorem pœnam re-*
narra tionis *ferenda sunt. Sicut illud Augu. Quod nullus dicitur ue-*
ad illa *niam consequi, nisi prius quantulamcumque peccati solue-*
ps. in *rit pœnam, uel de exteriori pœna accipienda sunt, & ad con-*
ro.8. *temnentes*

temnentes, uel negligentes referenda, sicut illud, Nemo di-
cat, occulte ago, &c. Nonnulli enim in uita peccata confi- Psa. 31
teri negligunt uel erubescunt: & ideo non merentur iusti- Sup Lu
ficari. Sicut enim præcepta est nobis interior pœnitentia: cã Lib.
ita & oris confessio, & exterior satisfactio, si adsit facul- 10. in
tas. Vnde nec uerè pœnitens est, qui confessionis votum non fi. cõmẽ
habet. Et sicut peccati remissio munus Dei est: ita pœni- tariq ad
tentia & confessio, per quam peccatum deletur, non potest c. 22. in
esse nisi a Deo, vt August. ait. Iam, inquit, donum spiri- Tomo.
tus sancti habet, qui confitetur & pœnitet: quia non po- 4.
test esse cõfessio peccati & compunctio in homine ex seipso.
Cum enim irascitur sibi quisque & displicet, sine dono Spi-
ritus sancti non est. Oportet ergo pœnitentem confiteri pec-
cata, si tempus habeat: & tamen antequam sit confessio
in ore, si votum sit in corde, præstatur ei remissio.

SVPRA egit Magister de partibus integrantibus pœnitentiã, quasi sub quodam cõpendio. Hic, quia pœnitentia ut est sacramentum ecclesiæ, precipue attenditur quantũ ad confessionẽ, principaliter determinat de confessione. Et diuiditur hęc pars in duas. In prima agit de cõfessione sacramentali, ut habet rõnẽ remedii. In secunda inquãtũ hãt rõne signi, infra Dist. 22. prope finem: *Post prædicta restat inuestigare, &c.*] Prima pars habet quatuor. In prima agit de confessione quantum ad necessitatem ex parte confitentis. In secunda quantũm ad potestatem absoluentis infra Dist. xviii. *Hic quæri solet, si peccatum, &c.*] In tertia quantũm ad oportunitatem temporis: infra Distin. xx. *Sciendum est etiam, quod tempus pœnitentiæ, &c.*] In quarta quantũ ad utilitatem a parte finis: infra Distin. xxi. uitra medium. *Post hæc considerandum est, &c.*] Prima pars spectat ad pręsentem Dist. quę habet tres partes secundum tres quæstiones, quas determinat Magister circa confessionis necessitatem. Primo ergo quærit, utrum confessio sit peccatori necessaria ad iustificationem. Secundò dato quod quodãmodo sit necessaria: utrum sufficiat confiteri corde, an necesse sit cõfiteri ore ipsius Dei ministro: & hanc prosequitur ibi. *Iam secundum quæstionis articulum, &c.*] Tertiò uerò determinat, cui homini necesse sit cõfiteri, utrum sufficiat confiteri laico, an necesse sit confiteri sacerdoti, & hoc ibi. *Nunc priusquam præmissis auctoritatibus, &c.*] Prima pars habet tres. In prima proponit quæstiones. In secunda ad utrãque partẽ quæstionis opponit, utrũ f. cõfessio sit necessaria ad iustificationem, ibi. *Dicunt enim quidam, &c.*] In tertia determinat ibi. *Quid ergo super his sentiendũ?*

MAgna pietas est, &c.] Videt Cassiodo. hic malè dicere, Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia secundum hoc tantum ualet, si quis habet uoluntatem cõfitendi, quantum si confitetur: frustra ergo confitetur. Itẽ Aut sacramentũ confert aliquid habenti bonam uoluntatem, aut nihil. Si aliquid: ergo non est idem, & æquiualens uelle, & sacramentũ suscipere. Si nihil cõfert habenti bonam uoluntatẽ, & nulli alii confert: ergo &c. Respon. Dicendum, quod uotum hic dicitur firmum propositũ: & hoc computatur pro operatione: non quia tantum ualeat omnino: sed quia hoc Deus acceptat: & si adsit uotum, & desit facultas: Deus excusatũ habet. Concedo ergo bene: quod semper aliquid recipit, qui opere accipit sacramentum, & aliquam utilitatem habet: tamẽ ubi deest facultas, Deus reputat sufficiens ad impetrandum, ipsum uotum: & ubi adest, antequã peruenias ad opus, reputat conueniens ad obtinendum gratiam: nec tamẽ frustra cõfitetur: si enim pro loco, & tempore nõ confiteretur: aut uotum non esset, aut esse desisteret, si prius esset.

Dub. 2. *Nemo enim potest &c.*) Videtur non esse uerum, ꝙ dicit: qa secundum hoc cum nullus mortuus teneatur ad sui suscitationẽ (qa hoc est impossibile) nullus peccator tenetur ad cõfessionẽ, quod est inconueniens. Respon. Dicendum, ꝙ posse confiteri est dupliciter. Aut peccatũ detergendo, ut sit confessio manifesta, & sic potest fieri etiam a peccatore. Aut ut sit cõfessio uerè reconciliatiua: & sic non põt fieri nisi a iusto, & suscitato. Si enim aliàs fiat, ubi soluitur exterius, sed nõ interius. Nihil enim ad salutẽ ualet alicui pœnam tẽporalem taxare, quousq; dominus absoluat ab æterna.

Dub. 3. *Quæ ut est uita &c.*) Innuit Magister, quod sicut anima est uita corporis: ita Deus est. Videtur hoc esse falsum: qa aia uiuificãdo informat corpus: sed Deus non est forma animæ. Itẽ Corpus priuatũ animę uita, non resuscitatur, nisi ꝑ miraculum: ergo uidetur ꝙ iustificatio sit miraculosa: ꝙ non uidetur, cum nemo admiretur hoc, nec sit insolitum. Respon. Dicendum, ꝙ sic Deus est uita animę, sicut aia corporis quodammodo, & quodammodo non sic. In hoc enim est similitudo, ꝙ quemadmodũ corpus indiget anima, & ab ipsa uiuificatur, quamdiu illi contiũgitur, & per eius separationem uilescit: sic quamdiu anima uniitur Deo per charitatem, uiuificatur, & quãdo separatur ab eo, moritur, & uilescit. In hoc autẽ est dissimilitudo, quia aia coniungitur naturaliter, & naturaliter ex corruptione naturę separatur: ita quod appetitus, & indigentia est in utroque, qa constituunt tertium: ex Deo autẽ, & anima nõ fit unum. Et prętereà coniunctio illa est uoluntatis ex utraq; parte: & hinc est ꝙ quia uoluntas nostra naturaliter est uertibilis, & diuina misericordia prompta est misereri: quod resuscitatio animæ nõ est miraculosa: sed (ut, proprius loquamur) est mirabilis.

Dub. 4. *Quia non meretur &c.*) Videtur improprie loqui, quia iustificatio antecedit omne meritũ: ergo nullus iustificari meretur. Item

Quæritur,

Quæritur, cum oẽs uirtutes dentur homini, scilicet fides, charitas, &c. quare magis uocatur iustificatio deletio culpæ, quam aliud. Item. Cum aia dicatur uiuificari, sanari, & renouari, qritur, quę sit differentia inter hęc. Respon. Dicendum, ꝙ iustificatio nõ cadit sub merito cõdigni: cadit tamen sub merito cõgrui: dicitur aũt reparatio aiæ iustificatio. Peccatũ enim actuale est deordinatio, siue obliquatio circa aliquem actum animę: & per hanc separatur anima a Deo: & ex hoc incurrit duplex malum, scilicet difficultatem ad bonũ: & ideo dicitur uetustas, qua anima iam inueterata est: & pronitatẽ ad malum: & hęc dicitur infirmitas: unde omne peccatũ dicitur iniustitia, dicitur mors, dicitur uetustas, dicitur infirmitas. Per oppositum igitur aia in aduẽtu gratiæ uiuificatur, & ex susceptione uirtutum ordinantiũ uniuersas potentias, iustificatur: & hoc quidem fit in instanti: unde iustificatio dicitur a iustitia generali: sed sanatur uiterius per gratiam sacramentorum, & renouatur per bonum exercitiũ, & fit semper ad bonũ habilior.

2. Cor. Vnde dicit Apostolus. Quod renouatur de die in diem, sicut exterior de die in diem corrumpitur. Vnde notandum, ꝙ peccatum uno modo dicitur infirmitas, & uetustas: alio modo sequela peccati. Et primo quidem mõstatim fit sanatio, & renouatio; secundo modo successiuè. Nec peruenitur ad perfectã sanitatẽ, & nouitatẽ nisi in gloria: eo qd semper manet pronitas, & difficultas in uia. Quod ergo quęritur, quare dicit iustificatio. Dicendũ, ꝙ dicitur a iustitia generali, non a iustitia cardinali. Qd quæritur, quo hæc differunt? iã patet. Patet etiam illud, qd consueuit quæri, cuius sit sanare: Dico.n. ꝙ contritionis inquantum est actus uirtutum, est iustificare: sed eius inquantum est sacramẽtalis, est curare. Sacramẽta.n. proprie sanant, & uirtutes rectificant. Sed inquantum est gratę, est uiuificare, inquantum horum omnium, renouare.

Dub. 5. *Nisi purgatus &c.*) Quæritur, quo ista tria distinguãtur: uidetur enim cõfessio ab his nõ differre. Respon. Dicendum, ꝙ curatio a morbo est dupliciter, aut per uirtutẽ, aut per sacramentũ. Si per uirtutem, dicit per pœnitentiam. Si per sacramentum: hoc est dupliciter, sicut duplex est tabula: & sic est confessio, & baptismus. Aliter potest dici, & melius: quod Chrysosto. loquitur de adultis: & hi purgantur duplici sacramento, scilicet cõfessione, & baptismo: & præparatorium ad utrumque est contritio: & hanc nomine pœnitentię dat intelligi.

Dub. 6. *Nemo dicat sibi: &c.*) Videtur ex hoc, quod pœnitentia omnis sit facienda in publico: & illud uidetur per literam sequentẽ de Iob. Si erubui peccata mea &c. uidetur secundum hoc, ꝙ quilibet teneatur cõfiteri peccata sua in conspectu populi: ergo non est uere pœnitens, qui confitetur in priuato. Respon. Dicendum, ꝙ August. intelligit de occultatione, quæ fit respectu sacerdotis, cui præcepit Dns manifestari, nõ respectu aliarũ personarũ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dub.7. *Venialis est culpa, &c.*] Videtur malè dicere, quia culpa nō alleuiatur ex effectu sequenti, quamuis aggrauetur: ergo videtur ꝙ mortale nunq̃ per confessionem fiat ueniale. Item. Veniale non fit mortale: ergo nec econuerso. Item. Si fit ueniale, quia Deus dimittit per confessionem: multo a fortiori debet dicere de contritione. Respon. Dicendum, ꝙ in absolutione, quæ est in contritione, culpa, recipit ueniam quantùm ad pœnam æternam. In cōfessione vero partim recipit veniā, partim non: quia ad unam partem pœnæ ligatur, ab alia absoluitur. & ideo dicit Ambro. quod uenialis efficitur nō quantùm ad maculam, sed quantum ad obligationem ad pœnam aliquam: & sic patet illud.

Dub.8. *Dormiat in sacco, &c.*] Non uidetur esse doctrina competens, quia multi in sericis asperas pœnitentias agunt. Respon. Dicendum, quòd saccus accipitur pro qualicunque humiliatione: eo tropo, quo species accipitur pro genere. Vel dicendum, ꝙ non est perfectionis, sed consilij: nec intelligitur de sacco exterius, sed quod interius feratur uestimētum asperum. Vel dicendū, & melius: ꝙ ita est intelligēdū, ꝙ ingrediatur ecclesiam: sicut dormire in sacco non intelligitur de templo materiali: sed de unitate spūali: & sic interius debet esse amictus sacco, quia uera pœnitētia debet esse humilis, & austera: quorū utrūq; notatur in sacco, & fuit in Ninuitis. Sed illa auctoritas non uidetur ad propositū de confessione: & ideo dicēdū: ꝙ adducta est non pp confessione, sed pp satisfactionem: facit tamē ad confessionem, quasi a posteriori: & sic patet illud aliud.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An ad iustificationem impij necessariò requiratur gratiæ infusio.

AD intelligētiā primæ quæstionis, quā ponit hic Magister, q̃ritur in parte illa de iustificatione impii: & circa hoc duo principaliter quærūtur. Primò, de his quæ sunt necessaria ad iustificationem impii absolutè. Secūdo quæritur de ipsis ī comparatione ad inuicem. Circa primum quæruntur quatuor. Primò quæritur, utrū ad iustificationē impii sit necessaria gratiæ ifusio. Secò, utrū necessarius sit motus lib. arb. Tertiò, utrum necessaria sit contritio. Quartò, utrum necessaria sit confessio.

QVOD ad iustificationē impii necessaria sit gratiæ infusio, uidetur. Rom. Iustificati per gratiam &c. Item. Ratione uidetur, quia peccatū est priuatio, sed non remouetur priuatio nisi per collationē habitus: ergo cōfertur in deletione peccati aliquis habitus: sed peccatū Deo displicebat, & displicere faciebat: ergo ab oppositis habitus ille Deo placet, & placere facit: sed hunc dicimus gratiā gratum facientem: ergo &c. Item. Per peccatū separatur homo a Deo: ergo ab oppositis in iustificatione unitur Deo; sed unio in Deo nō est sine dispositione uniente, q̃a tūc peccator inimicus Deo haberet gratiam Dei; ergo &c. Item. non decet esse post hunc statū nisi duo loca. s. gloriæ, & pœnæ: ergo nō decet hoiem esse nisi in statu, in quo possit esse in altero istorū: ergo hoiem mortale necesse est esse, uel in culpa, uel in gratia: sed ꝑ iustificationē recedit a statu culpæ: ergo necesse est sibi conferri habitum gratiæ.

Cap.43 CONTRA. IIa. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas pp me: ergo deletio culpæ erit ante habitū gratiæ. Item. Non minus ē impiū iustificare, quā creare; sed Deus creat sine medio: ergo & iustificat. Item. Lapsus fuit propriè ab innocentia in culpā: ergo cū reformatio respondeat deformationi, debet hō in purā innocentiā restitui: sed hæc media est inter culpā, & gratiā: ergo &c. Item. Si gratia expellit culpā, aut quando est, aut quando nō est. Si quando est: sed accidentis esse est inesse: ergo expellit culpam, cū subiecto inest: quæro a quo subiecto. Non ab alieno, nec a tuo; quia prius est culpam expelli, q̃ hoiem iustificari. Si quando nō est: sed nihil agit quando non est: ergo non expellit. Item. Iustificatio est gratia q̃dā: ergo si a gratia, similiter alia ab alia: & sic ī infinitū.

7. Metaph. 2

RESOLVTIO.

Vt restituatur impius pristine innocentiæ; viq; natura debilitata de habilitetur ad bonum; necessariò exigitur, vt in ei iustificatione gratia infundatur.

Psal. 24. RESPONDEO. Dicendum, q̃a in oī opere dñi ē misericordia, & ueritas; hęc maximè in nobili opere oportet esse. s. in opere iustificationis. Quoniam igitur hō peccauit, & nihil ante gratię infusionē apud Deum meruit, Deus iusto iudicio nō omnino effectum culpæ tollit, immo pęnam relinquit: & ideo in priore statum hoiem non statim restituit. Et quoniam misericors est, iō etiā amplius bonum reddit. Quia magis indiget, ideo nō tātū restituit innocentiā: sed etiā dat gratiam: ideo quāuis delere posset Deus sine medio culpā, decreuit tamen delere ꝑ gratiā, quæ non tantū faceret innocentem, imo etiā naturā debilitatā habilitaret ad bonū: unde concedūdæ sunt rationes ad hoc.

Costit S. Tho. 1.q.114. arti. 2.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrariū, ꝙ Deus solus delet. Dicēdum, ꝙ uerū est effectiuē, sed formaliter delet ipsa gratia: Deus autē nullius est forma perfectiua. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ solus creat. Dicēdū, ꝙ non est similes: quia creare dicit opus, quod non respicit materiā præiacentem: sed iustificare respicit materiā subiectā: & ideo non tantū respicit efficientē causam uerum etiam formalem.

AD ILLVD, q̃d obiicitur, ꝙ culpa auferat innocentiam. Dicendum ꝙ non decreuit Deus restituere innocentiam, quia daret gratiam, ratione prius habita.

AD ILLVD, quod q̃ritur; aut gratia expellit, quando est &c. Dicendū, ꝙ quādo est, & simul ē, & expellit. AD ILLVD, q̃d obiicit, ꝙ accides esse est inesse. Dicendū, ꝙ grā est accidēs, & hēt ortū realiter ab alio, quā a subiecto proprio. s. a Deo. Vnde triplicē hēt comparationē, ad principiū, a quo procedit, ad peccatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum contrarium, qd expellit, ad subiectum, qd pficit: & oēs istę comparationes sunt simul tempore: tamē naturaliter priùs gratia comparatur ad principium, a quo procedit, secundo ad peccatum, qd expellit, tertiò ad subiectū, qd perficit: unde propriè loquendo priùs est gratia ab efficiente, quam expellat culpam p naturā: & sic patet responsio ad illud. Obiicit enim de esse gratiæ, inquantùm informat subiectū: priùs aūt est gratiā creari p naturam, q̄ subiectum est gratia informatum: unde sicut in actione, & productione aliarū formarum intelligimus, quod forma priùs se habeat in ratione uirtutis agentis, q̄ qualitatis informantis: sic in proposito intelligatur: tamē hæc proprietas non est temporis: sed naturæ.

AD ILLVD, quod ultimò obiicitur. Dicendum, ꝙ gratia aliquando dicitur habitus, aliquādo actus, aliquādo status est in habitu gratiæ. Iustificatio autē dicitur magis actus gratiæ, uel status, q̄ dicatur ipse habitus. Quare autem magis sic appellatur, infra uidebitur.

QVAESTIO II.

An ad iustificationem impij necessarius sit motus lib. arbitrij?

VTRVM ad iustificationē sit necessarius motus lib. arbit. Et ꝙ sic uidetur, Aug. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te: ergo necessario ad iustificationem requiritur eius motus. ITEM. Ber. de lib. arb. Opus salutis duo requirit, idest Deū dantem, & lib. arb. recipiens, & consentiens: ergo necessariò cōcurrit opus lib. arb. ITEM. Ratione uidetur, quia Deus quantùm est de se, semper paratus est iustificare hominem: ergo ꝙ homo modò iustificetur, & non priùs: non est secūdùm uariationem ex parte Dei, sed a parte hois: sed adultus iustificatur sine aliqua uariatione circa sensum; ergo necesse est, ꝙ sit uariatio circa lib. arb. ITEM. Deus plus exigit ab homine, q̄ plus potest: ergo plus ab adulto, quam paruulo, cum plus possit: sed illud, quod exigit, non pōt minus esse, q̄ motus lib. arb. ergo ad iustificationē illū exigit.

De uer bis. Apost. ser. 16. Tom. 10.

CONTRA. Iustificatio est p uirtutē: sed uirtus est bona qualitas mentis, quā Deus in nobis sine nobis operatur: ergo &c. ITEM. In iustificatione accedit hō ad Deū: sed dicitur Ioā. Nemo uenit ad me, nisi traxerit eū pater: sed tractus est motus uiolentus, & lib. arb. non pōt inferri uiolentia: ergo non est ibi motus lib. arb. ITEM. Porētius agēs est Deus, quam aliquod agens creatū: sed agens creatū sine aliqua cooperatione suscipientis expellit oppositū: ut patet in luce, q̄ expellit tenebram sine aliqua cooperatiōe aeris: ergo &c. ITEM. Quæro quis sit ille motus: cum enim oīs motus meritorius, sit a lib. arbitr. vi, ꝙ ille posset esse cuiuslibet uirtutis.

Ep.

RESOLVTIO.

Requiritur quidem motus lib. arbit. qui profectò idem est, quod motus fidei; nam in primum impius gratiæ consentit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut iustificatio non est nisi uolentis; sic etiam non dat eam Deus nisi uolenti, dum sit in tali statu, ꝙ consentire, & dissentire possit: ideo ad susceptionem iustificationis in adulto requiritur motus lib. arb. secundū quē cōsentiat gratię. Et quia primus motus, per quem consentit gratiæ, est motus fidei: ideo motus iste est motus fidei. unde Rom. Iustificati per fide. Glos. 1. Ex motu lib. arb. qui est ex fide. Iō dicitur Act. Fide purificans corda: quia motus fidei primo requritur ad purificationem.

S. Tho. quæst. 6 Cap. 5. Cap. 15

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, ꝙ Deus operatur uirtutē sine nobis. Dicendum, ꝙ uerū est sine nobis efficientibus: non tamen sine nobis disponēribus, uel cōsentientibus. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ Deus trahit. Dicendum, ꝙ est trahi per coactionem: & sic non trahit, & est trahi per inductionem, & subleuationem: & sic trahit: quia inducit: & etiam subleuat hominē ad illud, ad quod per se non potest pertingere. AD ILLVD, qd obiicitur, quod Deus est potentissimus. Dicendum, ꝙ hoc nō est propter impotentiam ex parte Dei: sed propter congruentiā in agendo. Nō enim facit Deus q̄dquid potest; sed quod decet, & quod congruit: & decens est, quod imprimat formam in materiam, sicut competit formę, & materię suscipienti: & forma est iustitia, quæ est libertatis: & materia similiter est uoluntas libera in agendo; & recipiendo: & ideo non datur sine actu eius, cum quo nata est agere. AD ILLVD, quod quæritur de illo motu, quis sit. Dicendum, ꝙ (sicut Glo. dicit expresè, quæ priùs habita est) ille est motus fidei, liberum enim arbitrium est facultas uoluntatis, & rationis: & gratia aduenienS utramque potentiam facit in actu: ut ratio sit in actu credendi, qui est fidei: & uoluntas in actu detestandi, q̄ est contritionis.

QVAESTIO III.

An ad iustificationem necessaria sit contritio?

VTRVM ad iustificationē necessaria sit contritio. Et ꝙ sic, uidetur. Super illud Psalm. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Glos. Spiritus contribulatus, & contritus est sacrificiū, in quo peccata soluūtur. ITEM. Super illud Psalm. Iustitia ante eum ambulabit. Glos. Aug. Prima hominis iustitia est, ut puniat se malum, & faciat se bonū: hæc est uia Domini, ut ueniat ad eū. ITEM. Ratione uidetur: quia impossibile est peccatorem iustificari, quin sequatur pœna satisfactoria: sed possibile est ipsum statim mori, & nulla erit pœna satisfactoria, nisi uoluntariè inchoata in uita, sicut dicit Aug. ergo necesse est, quòd in ipso actu iustificationis sit motus pœnalis: sed non est nisi contritio: ergo &c. ITEM. Sicut culpa uoluntate est introducta: sic etiam conseruatur per ipsam: ergo si lib. arb. ex quo semel consensit, semper habetur pro consentiente, nisi dissentiat, necesse est dissentire: sed dissensus eius ante aduentum gratiæ nihil potest: ergo oportet quod dissentiat cum gratia. ITEM. A liquid plus requiritur in iustificatione eius, qui post fidem peccauit, ultra motum fidei: sed hoc nō est nisi contritio: ergo, &c.

Psalm. 50. Psalm. 84.

Universidad de Deusto Biblioteca

cap.1. SED CONTRA. Eccle. Timor Domini expellit peccatũ: ergo potest fieri secundum hoc iustificatio, siue peccati expulsio motu timoris: non ergo necesse est q̃ cõtritionis. ITEM. Sup illud.
cap.7. Luc. Dimittũtur ei peccata multa, &c. Glos. Ardor charitatis peccatorũ rubiginẽ in ea cõsumpsit: ergo nõ oportet, qd̃ sit dolor. ITEM. Rõne uidetur: quia duæ sunt partes iustitiæ. s. facere bonũ, & declinare a malo: sed prima est maior: ergo multõ magis se disponit hõ ad gratiã faciẽdo bonũ, quã uitãdo malũ: ergo magis appetitu boni, quã detestatione mali. ITEM. Cum ego iustificatus est, põt moueri motu oris uirtutis: cũ ergo motus oris uirtutis sit gratiæ cognatus, motus cuiuslibet uirtutis informis disponit ad gratiã: non ergo necessaria est contritio.

ITEM. Possibile est aliquẽ auerti a Deo, nihil de ipso cogitãdo: ergo similiter possibile ẽ aliquẽ a pctõ recedere, nihil cogitãdo de pctõ: ergo absq; contritione.

RESOLVTIO.

Cum in iustificatione expellatur peccatũ, et infundatur gratia: necessariò ob id præexigitur contritio.

RESPONDEO. Adhoc dicũt aliqui, q̃ iustificatio tripliciter dicitur. Vno modo dicitur iustificatio ad iustitiã ꝓparatio: & huic quidẽ necessaria est attritio, uel dolor. Alio modo iustitiæ infusio: & huic necessaria est infusio gratiæ, & expulsio culpæ. Tertio modo iustificatio est in iustitia exercitatio: & huic quidẽ necessaria sũt duo a gratia, & duo ab aia. s. motus lib. arb. & cõtritio: & dicunt uerbum Aug. de ista iustificatione intelligi. Qui creauit te, &c. Sed certè si adhoc q̃ gratia infundatur necesse ẽ, q̃ homo se præparet consentiẽdo gratiæ, & detestando peccatum, necesse est in ipsa gratiæ infusione ista quatuor esse. s. gratiæ infusionem, & lib. arb. motum, & contritionẽ: & peccati expulsionẽ. Deus enim expellit culpam, infundendo gratiã: sed non infundit nisi ei, qui concordat: & necesse est cõcordare gratiæ aduenienti, & peccatum expellenti. Gratiæ sic aduenienti cõcordat per motum lib. arb. Gratiæ ut peccatũ expelléti ꝑ motũ cõtritionis. Vnde duo sunt ibi a Deo. s. gratiæ infusio, & peccati expulsio: & duo a nobis his duobus modis cõsona: & hæc quatuor tãgũtur in illo uersiculo Psal. Cõmouisti terrã, & cõturbasti eã, sana cõtritiões eius, qa cõmota est. Gratia. n. aduenies in aiam cõmouet rõnem sed'm, qd̃ est pars lib. arb. & cõturbat voluntatẽ ꝑ contritionẽ, & postmodũ sanat ꝑ peccati expulsionẽ. Et rõ huius redditur, qa ꝑcessit dup'ex cõmotio, per quã aia ipsa se gratiæ iustificãti conformauit, & ideo subiũgit, q̃ commota est. Concedendæ sunt igitur rationes ad hanc partem inductæ.

S.Tho. 1.2. q. 113. art.5.

AD ILLVD, uerò, qd̃ obiicitur in contrariũ, q̃ motus timoris cõuenit iustificari. Dicendum, q̃ ĩ peccato tria sunt. s. actio mala, & ipsa interior macula, & sequela. Actio mala expellitur timore, macula dolore: sed sequela charitatis ardore. Vnde timor. s. seruilis est in iustificatione: ut dicitur præparatio ad iustitiam:

iustitiã: dolor ut infusio iustitiæ: charitatis ardor in consummationem. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ melius est facere bonũ, &c. Dicendum, q̃ reuera melius est, sed tamen non est ita cõsonũ gratiæ delẽti culpã, ut detestatio peccati: & qa contritio propter consonantiã est necessaria, ideo &c. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ quilibet motus uirtutis est cognatus gratiæ. Dicẽdum, q̃ uerum est: tamen ordo est in actibus uirtutum: nunq̃ enim amat quis, nisi moueatur motu fidei. Sic dico, q̃ motus uirtutis pẽnitentiæ in iustificatione post motum fidei est motus primo necessarius, & ideo simul est cum ipsa gratiæ infusione. AD ILLVD, quod obiicitur q̃ potest quis auerti a deo nihil cogitando. Dicendum, q̃ nõ uaret, tum quia recessus a Deo est inordinatus: sed regressus ordinatus (exẽplũ est de eo, q̃ cadit de scala) tum quia plura exigunt ad bonum, quã ad malum.

QVAESTIO IIII.

An ad iustificationem requiratur confessio?

VTRVM ad iustificationẽ necessaria sit confessio. Et q̃ sic, uidetur. Prouer. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: q̃ autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiã cõsequitur: sed iustificatio nihil aliud est q̃ spiritualis directio: quia iustitia est rectitudo uoluntatis: cum ergo nullus possit dirigi, nisi peccãt confessio, nullus sine confessione præuia potest iustificari. ITEM. Ila. Narra, si qd habes, ut iustificeris: sic exponit Ambrosius, & Origen. Hoc intelligitur de narratione culpæ, quæ est in cõfessione: ergo hæc necessaria est ad iustificationẽ. ITEM. Io. Chrysost. Non potest quis gratiã accipere, nisi purgatus fuerit ab omni peccato per confessionem: ergo necessaria est. ITEM. Ambr. in Lib. de Paradiso. Non potest quis iustificari a peccato ante confessionẽ: ergo confessio necessariò præit. ITEM. Ratione uidetur: quia omnis habens gratiam, & iustitiam, ingreditur in regnum cœlorum: nec aliquis potest portã claudere salua iustitia, & gratia: ergo nullus potest intrare in regnum cœlorum nisi per hostium Petrum, cũ data sit ei clauis: a qua nullus est exemptus: sed nullus potest habere, nec obtinere remissionem culpæ, nisi habeat per auctoritatem summi Pontificis, & eorum, qui in hoc communicant: sed nullus absoluitur a sacerdote sine confessione præuia: ergo &c. ITEM. Pnia est sacramentũ necessariũ ad salutẽ: ergo partes eius sunt necessariæ: sed pnia. i. contritio est necessaria ad impii iustificationẽ, ut uisum est: ergo pari ratione necessaria est cõfessio.

cap.28.

cap.43.

CONTRA. Hoc obiicitur: sicut Magister obiicit primò auctoritate Psal. Dixi confitebor, &c. Cassiodorus. Magna pietas Dei, quod ad solam promissionem peccatum dimittit. Votum enim pro operatione iudicatur. ITEM. Aug. super illud idem. Lucæ clarius constat cordis cõtritione, non oris confessione peccata dimitti: sed iustificatio est ibi, ubi est peccati dimissio: ergo sine confessione est iustificatio:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficatio: & sic &c. Ad hoc etiã sunt auctoritates Magistri in litera. Item. Ratione uidetur; quia pronior est Deus ad miserendum, quam ad condemnandum: sed solo actu cordis consentaneo subtrahit gratiam: ergo multò fortiùs solo actu cordis peccata dimittit. Item. Deus non alligauit suam potentiã sacramentis: ergo quandocunque homo facit, qd in se est, Deus facit, qd in se est: ergo si corde doleat ꝑs de culpa, si non sit cõfessor, uel cõfessio extra, Deus facit, qd est in se: ergo iustificat.

Resolvtio.

Confessio, cum sequatur contritionem, quæ absque iustificatione non est: illi necessario præexigi non potest.

Respondeo. Dicendum, ꝙ si iustificatio dicatur iustitiæ infusio, non est necessaria confessio: sicut expresse ostendunt illæ rationes, quæ inductæ sunt. Vnde solum ista quatuor necessaria sunt. s. gratiæ infusio, motus lib. arb. contritio, & peccati expulsio. Secundùm enim rectũ ordine (sicut patebit) cõfessio sequitur tempore, & natura contritionem: & si sequitur contritionem, cum ipsa contritio non sit sine iustificatione, nec econuerso ipsa iustificatio potest esse sine confessione.

Quib. immediatè sequit.

Ad illvd, ergo, quod obiicitur in contrarium de illis auctoritatibus. Dicendum, ꝙ sicut dicit Aug. Quamuis aliquis iustificari possit sine sacramentis, tamẽ nullus iustificatur cõtemnẽs sacramẽta: quoniã igitur cõfessio est peccantibus imposita, impossibile est aliquẽ iustificari, q nõ habeat cõfessionẽ in facto, uel in proposito. Si n. cõfessionem contemnat, quantumcũque doleat, nõ acquirit iustitiã. Si autem confessionem habeat in proposito, cũ Deus bonã uoluntatem, & propositum in talibus reputet pro facto, si bona & efficax est; tunc si adsit dolor, potest esse iustificatus: ideo ꝙ tanto dicũt auctoritates Sanctorum, & rationes prædictæ, ꝙ cõfessio necessaria sit ad iustificationem. Voluntatem enim cõfitẽdi confessionẽ uocãt, ut patet discurrẽdo per singulas. Nam quod primo dicitur, Qui abscõdit sceleraconstans est, quod loquitur de hypocrita, qui non tãtùm caret proposito cõfitẽdi, immo ẽt hẽt malitiã celandi, & excusandi. Ad illvd, similiter, quod dicitur, Dic tu iniquitates, &c. Dicendum, ꝙ quãdo hõ nulli huic mandato obedire, se disponit de congruo ad gratiam: & diuina misericordia largissima cum inuenit animam dispositam, gratiam tribuit, ac si esset cõfessa ꝑ sermonẽ. Aliæ duæ auctoritates ita intelligẽdæ sunt. Vel si intelligãtur de actu cõfitendi: tũc sumũt cõfessionẽ pro peccati recognitione, q̃ interiùs est inter ãiam, & Deum: & sic nõ concludunt. Ad illvd, qd obiicitur, ꝙ nullus intrat sine prãte clauiũ. Dicendũ, ꝙ sine potestate clauiũ intrare dupliciter põt intelligi: aut sine potestate, ita qd intelligatur cõtrarie, sicut cõtẽnẽs claues Petri: uel sine prãte: ita qd priuatiuè. Et adhuc dupliciter: uel simpliciter priuatiuè, ita ꝙ nõ habet effectũ absolutionis, nec in opere, nec in deuotione, siue in desiderio: aut ita quod habet in deuotione, & proposito: & ita quodã modo habet. Primo & secundo modo non intrat, nec iustificatur: sed tertio modo intrat, & aliquo modo per clauem, licet nõ sic sicut illi, q absoluũtur actualiter. Ad illvd, qd obiicitur, ꝙ pœnitentia est sacramentum necessarium. Dicendum ꝙ nullum sacramentum est adeo necessarium, quin fides & deuotio suppleat locum eius: sicut patet in baptismo; & ideo siue sacramento pœnitentiæ salus alicui esse potest. Et quod obiicitur de contritione, ꝙ est necessaria. Dicendum, ꝙ non est necessaria secundùm quod est pars pœnitentiæ sacramenti; sed secundùm quod est actus pœnitentiæ uirtutis; & illa est prima uirtus, sine qua non est salus peccatori adulto. Et simul est in actu, & habitu uirtus illa in ipsa infusione gratiæ: quia inuenit lib. arb. in actu fidei conformi in iustificatione, ut uisum est. Præterea. Esto ꝙ contritio pœnitentialis prout est sacramentalis, esset necessaria, non sequitur propter hoc de cõfessione, quæ est actus exterior superaddens contritioni.

ARTICVLVS II.

Qvæstio I.

An infusio gratiæ necessario præcedat expulsionem culpæ?

Consequenter uiso de his, quæ concurrũt ad iustificationem impii in se, quantũ ad secundùm articulũ quæritur de ordine ipsorum ad inuicem. Et circa hoc quatuor quæruntur. Primò, queritur, utrum infusio gratiæ necessariò præcedat expulsionem culpæ. Secundò quæritur, utrũ expulsio culpæ necessariò præcedat contritionem. Tertiò, utrum ante contritionem necesse sit præcedere attritionem. Quartò, utrum confessio necessario sequatur iustificationem.

Qvod gratiæ infusio necessario præcedat peccati expulsionem uidetur. Ambr. dicit. Quemadmodum intrans animã sapientis disciplina imprudentiam tollit: ita perfecta uirtus iniquitatem: si ergo iniquitatẽ nõ tollit nisi perfecta uirtus intrãs: & hæc ẽ gratia, ergo &c. Item. Gratiam infundi, non est aliud, quam ipsam creari; sed creatio gratiæ præcedit expulsionẽ culpæ: quia culpa non expellitur nisi per gratiam: ergo & gratiæ infusio. Item. Si prius naturaliter expellitur culpa, quam infundatur gratia, cum culpa non possit expelli nisi per habitationẽ Dei in anima, tunc priùs inhabitaret Deus animã, quàm infunderet gratiam, & hoc est impossibile. Item. Cum ignis expellit frigidum: prùs naturaliter immittit uirtutem in materiam, quàm illud expellit: si ergo Deus expellit culpam immittendo gratiã: ergo prior est gratiæ immissio per naturam, quàm culpæ expulsio.

Sed contra. In qualibet mutatione priùs est terminus a quo, quam terminus ad quem, uel secundùm naturam, uel secũdùm tempus: sed iustificatio incipit a malo, & terminatur ad bonum: ergo si malum, a quo incipit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipit peccatum est; & bonum ad quod tendit, est gratia: uidetur q̃ prior per naturam sit peccati expulsio, quam gratiæ infusio.

Ex post prædic. cap. de Priori. ITEM. Prius natura est, a quo nõ conuertitur consequentia secundùm necessitatem: sed necessario ad esse gratum sequitur esse mundum, & non econuerso: ut patet in primo homine & Angelo: in quibus ante fuit status innocentiæ, quam gratiæ: ergo naturaliter prius est esse mundum, quam gratum: sed esse mundum est per culpæ expulsionem: esse gratũ per infusionẽ gratiæ: ergo culpæ expulsio est prior. ITEM. Medium est secundùm naturã, & secundùm actualem existentiã: & licet inter culpam, & gratiam nõ sit medium secundùm actualẽ existentiã, est tamen medũ secundùm naturam: sed medium secũdum naturam in mutatione naturaliter præcedit extremũ: ergo &c. ITEM. Culpa expellitur, aut quãdo est, aut quando non est. Nõ quando non est: quia tunc semper expelleretur. Si quando est: sed qñ è culpa in ãia, nõ est ifusã gra: q̃a tunc simul essent duo opposita i eodẽ: ergo ante expellitur culpa, q̃ infundatur gratia. ITEM. Si Deus successiuè operaretur, prius expelleret culpã, q̃ infunderet grãm: prius (inquã) tpe: sed subita ordinatio & si tollat ordinẽ tpis, nõ tñ tollit ordinẽ in naturæ: ergo cum subito iustificet, prius tñ naturaliter culpã expellit, q̃ det gratiã. ITEM. Non uidetur q̃ sit aliquis ordo, qñ priuare priuationem nihil aliud est, q̃ restituere habitum; sed culpa est priuatio, gratia est habitus: ergo omnino est idem gratiam infundi, & culpam expelli: ergo uidetur q̃ simul sint tẽpore, & natura: cum eiusdem ad se non sit aliquis ordo.

RESOLVTIO.

Cum causa naturaliter effectum præcedat: infusioque gratiæ peccati expulsionẽ operetur, illam præcedere hanc rectè affirmabimus.

RESPON. Ad hoc uoluerũt aliqui dicere, quod Deus seipso expellit culpã. Nam ipse de se dicit Esa. xliii. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas p̃p me. Vnde secũdùm hos prius Deus mũdat ãiã, & postmodum dat gratiã simul tpe: tamẽ posteriusna tura. Sed quia cõiter ponitur, & uerũ esse credo quod Deus expellit peccatum per gratiam, sicut sol per radios tenebras, sicut dicitur Act. xv. Fide purificans &c. & hoc supra monstratũ est: ideo cum causã præcedat effectum, infusio gratiæ naturaliter prior è expulsione peccati, sicut lux præit effugationẽ tenebrarum.

AD QVOD intelligendum notandum est, quod qualitas aliqua, quæ agit in aliud, habet triplicem comparationem, scilicet ad principium a quo exit, & ad contrarium oppositum q̃ expellit, & ad subiectum quod perficit. Et sunt istę cõparationes ordinatæ. Primo n. comparatur ad principiũ, a quo producitur. Secũdo ad oppositum, qd expellit. Tertio ad subiectum, quod perficit. Subiectum n. informatum aliqua qualitate, uel deformatũ uitio, non põt intelligi informari aliqua bona qualitate, uel pfectionem nisi prius intelligatur expulsio cõtrarię. Et impossibile est, quod aliquod intelligatur expulsum ab aliquo, quia prius intelligatur illud. s. expellens egredi a suo principio. Qñ igitur gratiæ infusio non dicit perfectionẽ subiecti nisi per cõcomitantiam, sed potius ipsius gratiæ productionem ab agente: ideo patet quod prior est, quãm expulsio, sicut & causa prior est suo causato. AD ILLVD, ergo qd primo obiicitur in cõtrariũ, quod prius est terminus a quo. Dicendum, quod terminus ad quem nõ est gratiæ infusio, sed magis subiectum esse gratum, & mundatum, & gratia informatũ. Vnde bene cõcedo, quod gratia prius per naturam habet rationem agentis, q̃ informantis: & secundùm q̃ prius habet rationẽ agentis, q̃ informantis, sic est principiũ iustificationis: secũdùm uero q̃ habet rationẽ informantis, sic est terminus. AD ILLVD, quod dicitur, q̃ prius est esse mundum, quãm gratũ. Dicendũ, quod quamuis prior sit mundatio per naturã, q̃ gratificatio: non tñ est prior, quam ipse mundans: & quia gratia nõ tantum est gratificans, sed etiã mundans: ideo præcedit. Vnde ratio illa bona esset, si mũdatio non esset a gratia, tanq̃ a principio immediato, & creato: nunc aut ratio illa tãtum ualet, quod prius per naturam competit gratiæ expellere culpam, quam subiectum informare: & hoc uerũ est. Forma n. quæ inducitur in materia aliquam, prius est ibi, ut potentia, siue agens, quam sit ut perficiens, siue ut actus. Sine igitur expulsio culpæ sit idẽ, quod mundificatio, sine non, sequitur infusionem gratiæ: gratia enim mundificat: & hoc per naturam prius habet facere, quã subiectum dominare. AD ILLVD, qd obiicitur, quod mundicia, uel innocentia est mediũ inter gratiam, & culpam. Dicẽdum, quod verum est, sed non propter hoc est prius ãiæ mundificatio, q̃ gratiæ infusio. Gratia enim creata in anima ipsam informat: & quia informare nõ põt, quamdiu ibi obstaculũ est: ideo subiectum oppositio habitu informat, & culpam expellit. Vnde prius est culpæ expulsio naturaliter, quãm ãię informatio. Et ante hæc duo prius est gratiæ creatio, quãm aliquod horũ: gratiæ aũt infusio non est aliud, quãm ipsius creatio. Vñ cum dicit, quod gratiæ infusio è ipsius subiecti habilitatio, hoc dictum est per cõcomitantiam. AD ILLVD, quod quæritur, qñ culpã expellitur, aut quãdo est; aut quando non est. Dicẽdum, quod quia expulsio est mutatio subita, & in mutatione subita similiter est fieri, & factum esse: ideo simul est expulsio, & expulsum esse: vnde expellitur, quando primo non est. Dicitur ergo pro tãto expelli, quia prius fuit, & adhuc esset, nisi contrarium repugnaret: & non semp dicitur expelli, sed solum in primo instãti in quo esse desinit; & tunc quidẽ non est. Aliqui tamen uolunt aliter dicere, quod q̃a culpa habet esse temporale, ideo non est in sui termino: sed gratia est in termino, & in initio: & ideo dicũt quod cum gratia infunditur, & incipit, & est tunc: peccatum autẽ cũ desinit esse,

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse, non est. Sed quicquid sit de uerbo Definēdi, quod habet duplicem expositionem: tamen credo, ꝙ culpa bene habet se in instāti, sicut & gratia: & est in sui termino, termino (inquam) intra: sed expulsio est terminus extra; quia simul est cū expulsum esse. Et si tu obiicias, ꝙ duo instantia sunt immediata. Tunc respondendum, sicut superius responsum fuit de transitione panis in corpus Christi, ubi positæ sunt quinque respōsiones, quas non oportet iterare propter breuitatem, & in ultima credo esse standum. Ad illvd, quod obiicitur, si Deus operaretur successiue &c. Dicendum, ꝙ aliud mūdaret animam, quàm gratia: & tunc esset alius ordo naturæ. Nunc autem cum mundet gratia, necesse est ordine naturæ ipsam præcedere expulsionem culpę: hoc autem posito, qd per gratiam mūdet, impossibile est intelligere quod successiue; qa tunc simul esset gratia cum culpa: gratia autem talis proprietas est, quæ culpę nullatenus possit ꝑmisceri. Qvod obiicitur ultimò, ꝙ idem est remouere priuationem, & dare habitum. Dicendum, ꝙ uerum est, ubi est pura priuatio: tum est etiā, vbi datur habitus præcise remouens illam priuationem: nunc autem nō est ita: sed peccatum; & si dicat deformitatem, nihilominus tamen concernit aliquam materiam secundùm quosdam. Quicquid tamen sit de hoc, gratia nō tantum reparat habitum oppositum culpæ, quæ est innocētia: sed superadditur, ut uisū est suprat & ideo non est omnino idē culpam expellere, & gratiam dare. Et illud tenet cōmunis opinio, quæ illa quatuor distinguit, q̄ concurrunt ad iustificationem impii, inter quę primum est gratię infusio: ultimo uero ponitur culpæ expulsio.

Di. 11. part. 1. art. 1.

Art. 1. huius d. q. 1.

QVAESTIO II.

An expulsio culpæ necessario præcedat contritionem?

VTRVM expulsio culpæ necessario præcedat contritionem. Et ꝙ sic, uidetur: quia motus contritionis est motus formatus: sed gratia prius naturaliter informat subiectum, quàm actu: ergo priùs naturaliter est homo gratus, quàm contritus; sed esse gratificum, sequitur peccati expulsionem: ergo & cōtritio, quæ prouenit ab anima gratificata. Item. Cōtritio est motus meritorius; sed omnis motus meritorius procedit a radice mundata: ergo cum radix mundetur per peccati expulsionem, patet ꝙ expulsio peccati præcedit contritionem. Item. Cōtritio est opus bonum; sed opus bonū præcedit habitus bonus; ergo prius naturaliter anima habilitatur, quàm conteratur; sed impossibile est intelligere animam habilem ad bonum nisi expulsa culpa: ergo &c. Item. Motus liberi arbitrii præcedit; sed impossibile est animā simul moueri diuersis motibus secūdùm partem superiorem: sed in eodē instāti est remissio culpæ, & motus liberi arbi. non ergo contritio.

CONTRA. Si contritio sequeretur culpæ remissionem; cum remissa culpa necessario fit homo iustus: ergo etiam si non sequeretur contritio, esset iustus sed

sed hoc est falsum: ergo necessario præcedit. Item. Si remissio culpæ esset omnino a lib. arbitrio constat, ꝙ actus detestationis eam præcederet; sed sicut quod est tota causa, præcedit rem: ita & quod est adiuuatiuum: ergo si contritio est motus a lib. arbi. adiuuans gratiam, & faciens uiā ad culpam delenda, patet ꝙ est prior. Item. Si lumen non posset introduci in aere, nisi aere ad hoc operante: non solum luminis inductio præcederet expulsionem tenebræ; sed etiam actus aeris; sed sic est in proposito: ergo cum iustificatio non introducatur nisi adiuuante lib. arbitrio, patet ꝙ nō solum iustificatio, seu infusio gratiæ præcedit expulsionem culpæ; sed actus lib. arbi. præcedit ipsā naturaliter. Item. Cū anima non possit sanari nisi operans: si non posset operari nisi sanata, esset ei uia præclusa: ergo necesse est quód illa operatio, per quam sanatur, præcedat sanationem: ergo etiam peccati remissionem.

RESOLVTIO.

Anima, quia per peccati detestationem ad gratiam se disponit: iure contritionem culpæ expulsionem præire arbitrandum est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ aliquorum opinio fuit, quod remissio culpę antecederet contritionem; secundùm ꝙ remissio culpæ dicitur quantùm ad maculæ ablationem; sed quantùm ad pœnam, uel sequelam sequitur. Sed (sicut supra dictum est) contritio necessaria est in ipsius gratiæ infusione: unde & præcedit peccati expulsionem naturaliter. Et hoc patet sic, quia anima per detestationem peccati se disponit ad gratiā dispositione quanta potest: gratia uerò adueniens in anima, qa illa detestatio erat quasi dispositio media ad introducendam gratiam, per naturā priùs respicit illam, & per illam culpam delendam. Sic ex comparatione, uel respectu gratiæ ad illam detestationem est contritio: ex respectu ad culpam est remissio: ideo contritio præcedit remissionem per naturam. Et concedendę sunt rationes ad hoc. Exemplum autem huius videri potest sic. Intelligamus aerem obtenebratum per præsentiam nubium & nebularum: & quod nubes illæ non possint expelli catenus, qua obtenebrant nisi per motum aeris, & irradiationem luminis: tunc ad hoc ꝙ aer reciperet primam illuminationem, oportet simul cum irradiatione solis concurrere uentum: & post ad perfectam restitutionem luminis oporteret ad hunc uentum sequi, qui nebulas expelleret. Per hunc modū est intelligere de cōtritione, & gratiæ infusione: ut tamen causalitas actiua attribuatur ipsi irradiationi secundùm illum psal. Præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt &c.

Q̄ immed. præced. et ar. 1. huius d. q. 3.

Ps. 17.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium, quod est actus formatus, & meritorius, & bonus. Dicēdum, ꝙ actus formari potest a gratia dupliciter. Vno modo a gratia ipsum motum secundùm suam substantiam eliciente, & imperante: ut cum gratia mouet liberum arbi. ad bonum opus; & tunc uerum est, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod animæ gratificatio, & mũdatio, & habilitatio ad bonum talem actum præcedit. Alio modo actus formatur a gratia non imperante, nec eliciente: sed adueniente: ut quando liberum arbitrium est in actu consono gratiæ: tunc etiam adueniens, & inueniẽs liberum arbitriũ ĩ actu, utrumque simul tẽpore format, scilicet potentiam, & actũ: prius tamen natura actum, quam potentiam, sicut dispositionem intermediam: & de tali non est uerum quod sequatur mundationem, uel informationem, immo præcedit, & ordinatur ad remissionem culpę: quod quidem nõ facit aliquis actus a gratia elicitus, prout dicitur gratũ faciens. Nam etiam ille actus, quo anima se disponit, est a gratia, secũdùm q̃ gratia dicit aliquid gratis datum: quia secundùm quod habitum est in Secũdo, lib. arb. non se disponit ad gratiam gratum facientem sine aliquo gratis dato: & sic patẽt tria obiecta. Contritio uerò quæ est post iustificationem est per modum illum, quem dicit. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ anima non simul diuersis motibus mouetur. Dicendum, quod uerum est secundùm eandem potetiam: sed secũdùm aliam, & aliam potest esse, & necesse est: simul enim sunt cognitio rationis, & appetitus uoluntatis, & delectatio: eũ quis delectatur in uidendo, uel intelligendo aliquid. Sic in proposito: quia motus lib. arb. est fidei secundùm actum rationis, sed contritio est potentiæ uoluntatis in irascibilem uim: & simul sunt tempore.

Dis. 28 art. 1. q. 3.

QVAESTIO III.

An attritio præcedere debeat impij iustificationem?

VTRVM necesse sit, q̃ attritio præcedat impii iustificationẽ, siue contritionẽ. Et q̃ sic uidetur: quoniam si Deus iustificaret sine præparatione, tunc et sine motu lib. arbi. iustificaret: quod quidem non facit, sicut dicit Augu. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Tunc ergo quero, per quid immediatè se præparat. Si per actũ alium, quàm doloris, cum gratia nõ sit deletiua suæ præparationis: illũ actum non expellet: sed formabit: ergo sine omni contritione poterit iustificari: sed hoc est falsum: ergo &c. ITEM. Gratia per se sufficiens est delere culpam, ex quo uenit in animam: ergo si requiritur actus, uidetur hoc esse magis ad introducendam gratiam, quam ad iuuandum introductam: sed motus doloris ante infusionem gratiæ est attritio: ergo &c. ITEM. Licet dolor sit motus instantaneus, non tamẽ elicitur a lib. arb. nisi per præparationem, & collationem, quæ fit in tempore: sed iustificatio fit in instãti: ergo necesse est q̃d ante illud instans lib. arbit. dolere incipiat.

De mo. fo. lib. Tomo.

CONTRA. Videmus Paulum iustificatum, in quo nulla præcessit præparatio, nec attritio. ITEM. Ambro. Nescit tarda mollimina spiritus sancti gratia: ergo statim potest totum fieri: ergo &c. ITEM. Si requiritur dolor præcedẽs, aut ille dolor formatur adueniẽte gratia, aut nõ. Si sic: ergo attritio fit contritio, & opus mortuum fit uiuum, quod

quod est inconueniens. Si non formatur: ergo necesse est dolorem nouum elici: sed similiter posset elici, si ille nõ pcessisset: ergo &c. ITEM. Iuxta hoc q̃ritur. Vtrũ Attritio fiat cõtritio. Et q̃ non vt, qa ortum habet a timore seruili, qui expellit, non formatur. Quod autẽ fiat, videtur, quia ortum habet a fide informi, q̃ nõ expellitur, sed formatur: ergo similiter & attritio.

Q̃ ex. Lanra.

RESOLVTIO.

De lege cõi (quidquid sit de lege, & priuilegio speciali) attritio præcedere habet impij iustificationem.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ secundum speciale priuilegium potest Deus iustificare sine oi præparatione: tamen secundum legem cõem non iustificat nisi eos, qui se ppararat, sicut dicitur in Zach. Conuertimini ad me: & ego conuertar ad vos: & qa præparatio debet esse secũdum conuenientiã ad iustificationẽ, in qua est motus libe. arbi. & contritio, necesse est, q̃ homo se ppareet motu fidei, & doloris, ita quod gratia inueniat liberũ arbitrium in utroque istorum actuum, uel etiã iuxtà paratũ ad utrumq; ita q̃ in eodem instanti paratũ sit moueri, in quo gratia aduenit. Et concedendæ sunt rõnes ad partẽ istã: procedunt. n. secundũ legẽ cõem, quę nõ prejudicat priuilegio speciali. Et ideo patet de Paulo. SIMILITER q̃ nescit tarda mo. Dicẽdũ, q̃ uerũ est, q̃ grã subito uenit: sed tũ hõ nõ subito pparatur. AD ILLVD, q̃d obiicitur, utrũ ille dolor formetur, aut nouus eliciatur: illi qui dicunt, q̃d contritio sequitur culpæ remissionẽ, dicunt q̃ nouus elicitur, & q̃ post infusionẽ gratiæ oẽs uirtutes habent nouos actus. Sed illi, qui dicunt, q̃ contritio est in instanti iustificationis, necesse habent dicere, q̃ dolor ille formatur, & motus fidei, siue lib. arbit. AD ILLVD, q̃ quæritur, utrum attritio fiat contritio. Dicendum, quod istud tripliciter potest intelligi. Aut q̃ habitus quo quis atteritur, formetur, & illo conteratur, sicut fides informis fit formata; & hoc credo uerum: credo. n. q̃ habitus pnię in formis per aduẽtũ gratiæ informatur. Nec est simile de timore seruili, in quo uiuit uoluntas peccandi. Secundo modo potest intelligi quantùm ad actũ substratum: & hoc concedo, q̃ actus in principio sui est attritio, sed an requã interrumpatur fit contritio, sicut patet de motu quo qs uadit ad ecclesiã, si infundatur ei gratia in uia. Tertiò modo potest intelligi quantùm ad conditionẽ superadditam, quód opus mortuum secundũ partem illã, qua mortuum est, fiat uiuum: & hoc impossibile est, quia pars illa motus transiit, & fuit informis, & nunquam formatur, qa non resumitur idem q̃ pteriit.

1.

QVAESTIO IIII.

An confessio necessario sequi haberat iustificationem?

VTRVM confessio necessario sequatur iustificationẽ. Et quod sic uidetur, quia iste peccator tenetur confiteri: sed constat, quòd gratia non absoluit ipsum a pręcepto confessionis: ergo post gratiam suceptã adhuc tenetur. ITEM. Contritus, & confessus tenetur satisfacere:

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed confessio non absoluit a satisfactione, q̃ est posterior ipsa; ergo nec contritio a confessione; sed cõtritus est iustificatus; ergo iustificatus tenetur confiteri. ITEM. Dñs p̃cepit pnĩam agere; sed in pfectione pœnitentiæ sunt ista, contritio, confessio, & satisfactio, sicut dicit Magister in litera supra: ergo non implet homo p̃ceptũ, nisi confitetur: ergo tenetur homo cõfiteri quãtumcũq; iustificatus. ITEM. Iustificationi necessariũ est propositum confitendi: sed propositum, aut desinit esse efficax, aut exit in actũ, cum se ostenderit tps, & locus; sed proposito confitendi desinente, desinit aliquis eẽ iustus, & necesse est nõ eẽ propositũ efficax, uel hoiem cõfiteri: ergo uel necesse est, ꝙ post iustificationẽ hõ confiteatur. uel ꝙ a iustitia cadat.

Mat. 3.

Distin. 16. in princi.

CONTRA. Qui habet iustitiam, habet omne, ꝙ ad salutem est necessarium; sed oĩs iustificatus habet iustitiam; ergo hẽt oẽ, ꝙ ad salutẽ est necessariũ; si ergo cõfessio non sit necessaria ad iustificationẽ, nec post iustificationẽ est necessaria ad salutẽ: ergo iustificatus ad confessionẽ nõ tenet. ITEM. Si iustificatus tenetur ad cõfessionẽ; aut ergo propter deletionem culpæ, aut propter deletionem pœnæ. Nõ culpæ, qa culpa iã deleta ẽ. Non pœnæ, quia tanta põt esse cõtritio, ꝙ delet totã pœnã; & si aliquod residuum est, potest delerip satisfactionẽ exteriorẽ: ergo nullo mõ tenet. ITEM. Duplex est forum. i. forum Dei, & forũ ecclesiæ: secundũ forum Dei punitur quis in purgatorio multo grauius, quam in hoc mundo secundũ forũ ecclesiæ in hac uita; sed põt quis renunciare iudicari in foro minori, ut transferat se ad forũ maius: ergo aliquis licitẽ post contritionẽ põt expectare pœnã purgatoriã: ergo nõ tenetur iudicari i foro ecclesiæ; ergo nec confiteri. ITEM. Ponatur, ꝙ aliqs conteratur, & nihil cogitet de confessione: constans est, ꝙ iste habet gratiã, & non omittit: ergo non cadit a gratia, quia nõ interuenit cõtemptus: ergo quamdiu non cogitat, non peccat: esto ꝙ sic moriatur, constat quod saluatur etiã sine confessione: ergo, &c. Et ad hoc sunt multæ auctoritates, quas adducit Magister in litera.

RESOLVTIO.

Post adeptam iustificationem tenemur confiteri necessitate præcepti: a qua non nisi impossibilitas excusat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ *Pat. 11* confessio est instituta sub præcepto, sicut melius patebit infra. Et iõ quia ab hoc præcepto *Pat. 5. Dab. 8. et ar. 1 in sol. ad arg.* peccans per susceptionẽ gratiæ non absoluitur, adhuc confiteri tenetur; & iõ si non confitetur, cadit a iustitia. Sicut enim nullus potest iustificari, qui sacramenta contemnit: sic nullus in iustitia perseuerat, si post iustificationẽ ex contemptu negligat confiteri; & ideo si põt confiteri, & non curat, cadit a iustitia; cum cadat a proposito confitendi, sine quo iustificari non poterat. Concedendum ergo, quod cõfessio post iustificationẽ est necessaria necessitate præcepti, a qua tamen excusat impossibilitas: unde & rationes ad hanc par-

partem sunt concedendæ.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, Qui hẽt iustitiã habet oẽ, ꝙ necessarium est ad salutẽ. Dicendũ, ꝙ uerũ est: si perseueret in illa; sed quãuis sine confessione possit quis iustitiam adipisci tamen in illa nõ põt diu permanere sine confessione, quin omittat. Non solum aũt sunt necessaria ad salutem illa, quæ necessariò requiruntur ad iustitiæ adeptionem, uerumetiã illa, quæ requiruntur ad habitæ conseruationẽ. AD ILLVD, quod obiicitur: Aut est necessaria p̃p deletionem culpæ &c. Dicendum, qd ista non est ratio, sed institutio: quia enim cõfessio instituta est sub præcepto, ideo nemo absoluitur; sed quilibet tenetur, quãtũcũque pœna, & culpa deleat. Valet tamẽ ad deletionẽ culpæ quantũ ad eos, qui se non ꝑparauerunt sufficienter omnino: & etiã pœnę quantũ ad alios: & ad multas utilitates, sicut infra meliùs apparebit: p̃p quod eam dominus instituit. AD ILLVD, qd obiicitur de duplici foro. Dicendum, ꝙ pœnitens quamdiu est in hac uita, subiectus est foro ecclesiæ: ita quod ab ipso nõ potest appellare. Præterea facit iniuriã ecclesiæ: & iõ si põt comparere, tenetur, nisi per impossibilitatẽ excusetur. Nemo.n. ad forũ purgatorii admittitur, qui forũ ecclesiæ contempsit, cum in nullo fiat iniuria peccatori, sed i utroque iustitia. AD ILLVD, quod obiicitur de illo, qui nihil cogitat. Dicendum, ꝙ hoc põt esse duplici ex causa, uel p̃p intẽsionẽ doloris, uel propter occupationẽ superfluæ sollicitudinis. Quantũ ad primum, quia dominus cor eius occupauit; si non fuit mora superflua, nec indiscretio aliqua; credo ꝙ dominus absoluit, & uoluntatẽ pro opere cõputat: & cõputatur iste cũ illis, qui excusantur propter impossibilitatem habendi deuotionẽ in sacramento. Si aũt non cogitat, nec curat aliis sollicitudinibus occupatus; maximẽ si locum, & tempus habuit confitendi ore, tunc non excusatur, imo ob peccatũ omissionis reputabitur reus mortis, maximẽ si non fuerit sic morte puentus, qn bene posset, & deberet recogitare, & petere sacramentũ ecclesiæ.

DISTINCTIO DECIMASEPTIMA.

PARS SECVNDA.

Adhuc de confessione sacramentali: an scilicet sufficiat soli Deo confiteri.

Iam secundum quæstionis articulum inspiciamus, scilicet vtrum, sufficiat peccata confiteri soli Deo; an oporteat confiteri sacerdoti? Quibusdam visum est sufficere, si soli Deo fiat confessio sine iudicio sacerdotis, & confessione ecclesiæ; quia Da- Ps. 13.

Universidad de Deusto Biblioteca

Super Lucã. 22. ca. nid dixit, Dixi confitebor domino, & tu remi. &c. non ait sacerdoti, & tamen remissum sibi peccatum dicit. Itẽ Amb. Ideo fleuit Petrus, quia culpa obrepit ei, non inuenio quid dixerit, inuenio quod fleuerit. Lacrymas eius lego, satisfactionẽ non lego. Sed quod defendi non põt, abluí põt: Lauãt lacrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri. Veniæ fletus consulit, & verecundiæ. Hoc idem etiã Maximus dicit episcopus. Itẽ Ioan. Chrys. Non tibi dico, vt te prodas in publicũ; neque apud alios te accuses: sed obedire te volo prophetæ dicenti, Reuela Deo viã tuã. Ante Deũ; ergo tua confitere peccata, apud verum iudicẽ cum oratione delicta tua pronuncia, non lingua, sed conscientiæ tuæ memoria: & tũc demũ spera te misericordiã posse consequi. Si habueris peccata tua in mente continue, numquã malũ aduersus proximũ in corde tuo tenebis. Idẽ. Peccata tua quotidie dicito, vt deleas illa. Sed si confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in animo tuo: nõ dico vt cõfitearis ea conseruo tuo, vt tibi exprobet. Dicito Deo, qui curat ea. Nec. n. si nõ dixeris, ignorat ea: cũ faciebas ea, præsto erat: cum admitteres ea, cognouerat. Nunquid ea vult a te cognoscere? Peccare non erubuisti, & cõfiteri erubescis? Dicito in hac vita, vt in alia requiem habeas: dicito ingemiscens: & lacrymans. In codice scripta sunt peccata tua. Spongia peccatorum tuorũ lacrymæ tuæ sint. Item Prosper. Illi quorum peccata humana notitiam latent, non ab ipsis confessa, nec ab alijs publicata, si ea confiteri, vel emendare noluerint, Deum quem habent testem, ipsum et habituri sunt vltorem. Quod si ipsi sui iudices fiant, & veluti suæ iniquitatis vltores hic in se voluntariam pœnã seuerissimæ animaduersionis exercentes temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus restringent æterni ignis incendia. Et infra. Facilius sibi Deum placabunt illi, qui aut proprijs conuersionibus crimen produnt, aut nescientibus alijs ipsi in se voluntariã excommunicationis ferunt sententiam: & ab altari cui ministrabant, non animo, sed officio separati, vitam suam quasi mortuam plangunt: certi quod reconciliati sibi efficacis pœnitentiæ fructibus,

Sup ca. 12. ad Heb. homi. 31. post me diu eius dẽ Psal. 36. Homi. 2. in Psa. 50 ad eum versũ, Et peccatum meũ contra me ẽ semper post me diam homiliæ. De pœnit. Dist. 1. c. por cõsilli. Et in 2. de vita cõtemplatiua. Cap. 7. Ibidem. Facilius.

ctibus, a Deo non solùm amissa recipiant: sed etiam supernæ ciuitatis gaudia recipiant. His auctoritatibus innituntur, qui sufficere contendunt deo cõfiteri peccata sine sacerdote. Dicunt enim, quod si quis timens detegit culpam suã apud homines, ne inde opprobrio habeatur, uel alij suo exẽplo ad peccandum accingantur, & ideo tacet homini, & reuelat Deo, consequitur ueniam.

Quod non sufficit soli Deo confiteri, si tamen homini possit.

Sed quod sacerdotibus confiteri oporteat, non solùm illa auctoritate Iacobi, Confitemini alterutrum peccata uestra, &c. sed etiam aliorum pluribus testimoniis comprobatur. Ait enim Aug. Iudicet seipsum homo uoluntariã dum potest, & mores conuertat in melius: ne cum iam non poterit præter uoluntatem a domino iudicetur: et cum in se protulerit seuerissimæ medicinæ, sed tamen utilissimæ sentẽtiam, ueniat ad antistites, per quos illis claues ministrantur ecclesiæ. Tanquam bonus iam incipiens esse filius, materno rum membrorum ordine custodito, a prepositis sacramẽtorum accipiat satisfactionis suæ modũ, in offerendo sacrificio contriti cordis deuotus & supplex. Id tamẽ agat, quod nõ solùm sibi prosit ad salutem, sed etiam ad exemplum cæteris; ut si peccatum eius non modo in graui eius malo, sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atq; hoc expedire utilitati ecclesiæ uidetur antistiti, in notitiam multorum uel totius plebis agere pœnitentiam non recuset: ne letali plagæ per pudorem addat tumorem, cum tanta est plaga peccati & impetus morbi, ut medicamenta corporis & sanguinis domini differenda sint, auctoritate antistitis, debet se quisque remouere ab altari ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. Item Leo Papa, Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, ut non modo per baptismum: sed etiam per pœnitentiam spes uitæ reparetur: sic diuinæ uoluntatis præsidijs ordinatis, ut indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere. Christus enim hanc prepositis ecclesiæ tradidit potestatem, ut confitentibus penitentiæ satisfactionem

Iac. 5. 1 Io. 50. Q. est de uenitate, ac necessitate pœnitentiæ, nõ longe a fine eiusdem tom. 10 Ibid. de pœ. d. 3

De pœ. d. 1. ca. multiplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad cõionẽ sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Lib. de penit. et falsap. ui. c. 10 tom. 4.

Item Aug. Quem penitet, omnino pœniteat, & dolorem lachrymis ostendat: repræsentet uitam suam deo per sacerdotem, præueniat iudicium dei per confessionem. Præcepit. n. dominus mundandis, ut ostenderent ora sacerdotibus docẽs corporali præsentia confitenda peccata, non per scripta manifestanda. Dixit enim ora monstrate: & oẽs, non unus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro uobis offerat munus deo a Moyse statutum: sed qui per uos peccastis, per uos erubescatis. Erubescentia enim ipsa partem hẽt remissionis. Ex misericordia enim hoc præcepit dominus, ne nemo pœniteret in occulto. In hoc enim quòd per seipsum dicit sacerdoti, & erubescentiam uincit timere dei offensi, fit uenia criminis. Fit. n. ueniale per confessionem, quod criminale erat in operatione: & si non statim purgatur, fit tamẽ ueniale, quod commiserat, mortale. Multũ enim satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum, quæ cõmisit, nuncio dei negauit. Deus enim qui misericors & iustus est, sicut seruat misericordiam in iustitia, ita & iustitia in misericordia. Opus enim misericordiæ est peccanti peccata dimittere: sed oportet, ut iustus misereatur iuste: considerat enim si dignus est, non dico iustitia: sed & misericordia. Iustitia enim sola damnat; sed dignus est misericordia, qui spirituali labore quærit gratiam. Laborat enim mens patiẽdo erubescentiam. Et quoniam uerecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Vnde patet: quia quanto pluribus confitebitur in spe ueniæ, turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur gratiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus possunt proficere, plus confitentibus parcere. Item Leo Papa, Quamuis plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non ueretur: tamen quia non omniũ sunt hutusce modi peccata, ut ea, quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicari. Remoueatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut timent inimicis sua facta reserare, quibus possunt

Qd criminale fiat ueniale.

Augus. ibid. hactenus.

De pœ. dist. 1. Quamuis.

sunt legum percelli constitutione. Sufficit enim cõfessio, quæ primum deo offertur, & tunc etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim plures ad pœnitentiam posuerunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Ex his aliisque pluribus indubitanter ostenditur oportere Deo primum, & deinde sacerdoti offerri confessionem: nec aliter posse peruenire ad ingressum paradisi, si adsit facultas.

SVPRA executus est, & determinauit Magister primã q̃stionẽ. Hic tangit, & determinat secundã. s. utrũ necesse sit cõfiteri hoĩ, an sufficiat soli Deo cõfiteri. Et diuiditur hęc pars in duas. In prima adducit auctoritates ad falsam partẽ. In secũda adducit auctoritates ad uerã. ibi. *Sed quòd sacerdotibus confiteri oporteat, &c.*) In quibus clarescit cõfessionis uocalis institutio, & pẽtõrũ obligatio; in q̃bus ẽt cõsistit p̃sentis q̃stionis difficultas, & determinatio.

Dub. 1. *Vbusdam uisum est, &c.*) Queritur hic, utrũ tales fuerũt hæretici. Et q̃ nõ vẽ; qa Magister recitat hoc tanq̃ opinionẽ ꝓbabilẽ. Sed cõtra hoc est; quia negãs cõfessionẽ, negat absolutionem: ac ꝑ hoc negat clauium uirtutẽ; & ita manifestẽ est cõtra scripturã, & ita contra fidẽ. Respõ. Dicendũ, q̃ si quis esset modõ huius opinionis, esset hæreticus iudicandus; quoniam in concilio generali hoc determinatum est sub Inno. III. Sed ante hãc determinationẽ hoc non erat hæresis; qa ipsi non negabãt clauium potestatem: sed negabant necessitatem: & benè cõcedebãt, q̃ utile erat cõfiteri, & sacerdotes poterant absoluere. Ideo Magister, & Gratianus in Decretis hoc referunt tanq̃ opinionem: tamẽ uterq; improbat hoc, & determinat ĩ cõtrariũ: & si qs ꝑtinaciter assereret cõtrariũ, esset hæreticus iudicãdus.

Dub. 2. *Sed quod defendi, &c.*) Videtur malẽ dicere; qa nullũ peccatũ põt rõnabiliter defendi: quare ergo dicit, qd̃ defendi nõ põt? Resp. Dicẽdũ, q̃ defensionẽ hic uocat peccati excusationẽ. & alia quæ sunt peccata, q̃ sunt possibilia defẽdi, qa possunt excusari: & hoc ipso digna sunt uenia peccata naturæ, q̃ possunt excusari de se, & possunt habere ablutionẽ, & absolutionẽ merito lachrymarũ. Vult ergo dicere; q̃ non est aliqd̃ peccatũ tã graue, qd̃ ꝑ lachrymas non fiat excusabile: nec aliqd̃ ita põderosum, q̃ n uerus dolor cõtritionis faciat confiteri. Et fletus, & lachrymatio cõuenit sceleri, dũ impetrat ueniã; & uerecũdiæ dũ reddit peccatorẽ excusabilem, uel facit eũ uerecundiã abiicere, ob quã nõ audebat cõfiteri: & ita Amb. nõ intendit excludere constitutionem, sed persuadere ueram contritionem: & sic patet intellectus auctoritatis.

Dub. 3. *Non dico, &c.*) Secũdùm hoc uidetur, q̃ cum omnis homo sit conseruus, q̃ nulli possit peccatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum reuelari. Præterea, Sigillũ confessionis est arctissimum: ergo non debet timere, ut sibi exprobretur. Respon. Dicẽdũ, ꝙ dupliciter cõfitetur aliquis peccatum suũ alicui. Aut sicut homini: & hoc per quandam cõfabulationẽ: Aut sicut deo, & hoc ꝙ cõscientiæ reuelationẽ, ut loquatur hoĩ sicut Deo. Primo mõ peccatũ cõfiteri, est cõfiteri conseruo, quia confitetur homini, & ut homini. Et ideo põt sibi exprobrare, quia ad sigillũ confessionis non tenetur. Alio modo quia confitetur homini. ut Deo: & tunc non confitetur, ut conseruo: sed Deo: ꝙ homo nõ nouit illud, ut homo: nec pt illud dicere: sed tenẽ tacere, & tunc non est timendũ, ꝙ exprobret. Si autem aliquis confessionẽ reuelaret, indignus esset honestate sacerdotali) & rationabiliter cõfessio posset fieri alli. & ipse uitari: & hoc auctoritate superioris.

Dub. 4. *Nescientibus aliis, &c.*) Videtur malè dicere: quia nullus potest seipsum excõicare. Itẽ. Quãtumcunq; aliquis pœniteat, nisi per iudicium sacerdotis non potest reconciliari. Resp. Dicendũ est, ꝙ loquitur de notitia, qua quis nouit, ut homo. Aliquis tamen nouit, ut Deus, ad cuius arbitriũ homo dicitur ferre in se excõicationis sniam, quando aliquo se arcet propria uoluntate, a quo arcetur excõicatus intuitus, utpotè a locis sacratis, & participatione eucharistiæ. Et si tu obiicias, ꝙ nemo dẽt se priuare illo sacramẽto, cũ sit medicina. Dicẽdũ, ꝙ dilatio medicinę, ut melior fiat ꝓparatio, potius est ꝓmotio, quã retractio a bono. Ad illud autem sacramentum maxime preparatur homo per desiderium, & per reuerentiam: & quanto diutius aliquando se retrahit, tanto desiderabilius sumitur, & reuerentius accedit, maximè ille, qui a peccato resurgit: & ideo hoc dicit.

Vt indulgentia, &c.) Videtur ex hoc, ꝙ absolutio sacerdotis per modum supplicandi, siue deprecandi debeat fieri: non ergo per modum indicatiuum. Sed cõtra hoc est, ꝙ omnium sacramentorum forma est per modũ indicatiũ: ergo & huius sacramenti. Respon. Dicendũ, ꝙ illud sacramentum est contractuale peccatum, ad cuius curationẽ cõcurrit actus volũtarius. Vnde licet sacramentũ de se habeat uirtutẽ, põt tamen impediri ꝑ prauã dispositionẽ existẽtẽ: & illã prauã dispositionẽ solus Deus amouet: & ideo cõgruum est, ut forma uerborũ sub utroque exprimatur: & sic est fieri cõgruũ, & cõsuetũ. Nã sacerdos primo absolutionẽ dat per modum deprecatiuum, dicens. *Indulgentiam tribuat, &c.* & post. *Et ego absoluo te.*

Dub. 5.

Dominus corporali, &c.) Videtur ex hoc, ꝙ qui ignorat linguam nõ posit confiteri per interpretem: & etiam, ꝙ mutus confiteri non posit, cum non possit ore dicere. Itẽ. Quæritur, utrum interpres teneatur celare. Et uidetur, ꝙ sic: quia communicat in actu sacerdoti: in contrarium est, ꝙ peccator ei non cõfiteretur. Resp. Dicẽdum, ꝙ Aug. loqtur de illis, q̃ habẽt idioma, & potẽtiã cõfitẽdi, ꝙ nõ excusantur, immo

Dub. 6.

immo tenentur proprio ore dicere propter meritum erubescẽtiæ. Quod obiicitur de interprete. Dicẽdũ, ꝙ obligãdus est ꝑ sacerdote: & si nõ obligat, tamen tenetur: q̃ est auris sacerdotis. Vnde cõicat cum utroque.

Dub. 7. *Fit tamen ueniale, &c.*] Videtur falsum dicere: quia species rerum nõ possunt trãsmutari: ergo nec peccata. Respon. Dicẽdũ, ꝙ mortale fieri ueniale est dupliciter, aut quantùm ad maculã, & deformitatẽ, aut quantùm ad reatum. Si quantùm ad maculã, hoc est impossibile. Si quantùm ad reatũ, hoc põt esse dupliciter. Vel ꝙ reatus iste fiat ille: & hoc nunq; fit. Vel quia ille succedit huic: & hoc est uerũ, quia aliquis prius obligatur ad mortẽ æternam, & post per ditinam misericordiam ad pœnã temporalẽ. Vel distinguitur, ꝙ ueniale dicitur tribus modis. Ex genere, ut mendacium iocosum. Ex euentu, propter effectum diuinæ misericordiæ. Ex circunstantia, ut illud quod habet excusationem. Primo modo mortale non fit ueniale, sed secundo modo.

Dub. 8 *Quæ ne pluribus, &c.*) Videtur male dicere: quia aut secundus sacerdos aliquid remittit, aut nihil. Si aliqd, similiter & tertius: & sic totum possunt remittere: ergo sine satisfactione per solã confessionem potest quis salua ri, qd est inconueniens. Si uero nihil remittit, ergo non consequitur ueniã facilius. Itẽ. Si prima confessio est sacramentum pfectum, ergo si superaddit, uidetur totum superfluũ: ergo nõ consequitur ueniã. Itẽ. Quilibet sacerdos dẽt imponere pnĩam: & tunc uidetur, ꝙ aut detur ad oẽs, aut ad nullã. Si ad oẽs, tunc difficilius cõsequitur ueniam. Si ad nullam, uidetur, ꝙ una cõfessio irritet aliam. Resp. Dicendũ, ꝙ cõfessio ordinatur ad multa, sed ad unũ principaliter: & quantùm ad principale, æquiualet cõfiteri multis & uni, q̃ ꝙ unus sacerdos tũ dimittit de pœna, quantũ põt uelanium. Nec dẽt iterari cõfessio ꝑ ꝑ finẽ principalẽ, nisi forte timeatur error fuisse in cõfessione. Præterea. Aliæ sunt utilitates annexæ, & ad illas ualet multoties cõfiteri, scilicet ad erubescẽtiã, & intercessorũ multiplicationẽ, & ad humiliationẽ, & gratiæ augmentum. Ad principalẽ effectũ ualet quãtùm ad certificationẽ. Ex his patent obiecta, q̃ secũdus non facit nouã remissionẽ, nec dẽt de nouo ligare, sed aliqd facile imponere, ut Pr nr, &c. & sp pt pœnitens esse certior, quia si nõ habuit effectũ prima pt esse, ꝙ secũda habeat, q̃ meliùs inuenit dispositũ: & ex hoc patet ultimũ.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An confessio sit de lege naturæ?

AD intelligentiam huius partis qritur de confessione uocali. Et circa hæc duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de cõfessione quãtùm ad præceptum instituentis. Secundò quantùm ad obligationem exequentis. Quantùm ad primum quærũtur tria. Primò quæritur, utrum mandatum de confessione pertineat ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad legem naturę. Secundò, vtrũ pertineat ad legẽ scriptam, vel legem gratiæ. Tertio quęritur, a quo fuerit instituta, vtrum a Christo, an ab aliquo eius Apostolo.

QVOD in lege naturæ fuerit confessio instituta, videtur. Super illud Gen. Adam vbi es. Glo. Verba increpantis sunt, & ad confessionem cogentis, non ignorantis. Sed Adam non tenebatur nisi ad legẽ naturæ: ergo confessio est de iure naturali, confessio. s. vocalis, quia vocaliter ei dominus loquebatur, & ille vocaliter respõdebat. ITEM. Iob. Si abscõdi quasi homo peccatum meum, & celaui iniquitatem meã in sinu meo: Quasi diceret, Non: ergo peccatum erat abscondere peccatum, & vt peccatum reprobat Iob: sed ipse nõ tenebatur nisi ad ius naturale; ergo ius naturale prohibet absconsionem peccati: ergo precipit, vel suadet confessionem.

cap. 3.

cap. 31

ITEM. Greg. ibidem in Glo. Vere humilis non solùm mala sua cognoscit; sed etiam voce confessionis aperit: sed humilitas de peccatis cõmissis est de iure nanaturali: ergo & vox confessionis peccati. ITEM. Ratione videtur: quia duplex est confessio scilicet cõfessio laudis, & cõfessio peccati: & vtraque est in gloriam Dei, sicut patet, quia dixit Iosue ad Achan. Confitere peccatum, & da gloriã Deo. sed natura dictat Deum glorificandum, dictat Deum laudandum, non tantum corde, sed et ore: ergo pari ratione dictat peccatum vtroque modo confitendum. ITEM. Pœnitentia tres habet partes. s. contritionem, confessionẽ, & satisfactionem: sed contritio, & satisfactio sunt de lege naturali: ergo pari ratione & cõfessio. ITEM. Omne opus virtutis spectat ad dictamen naturæ: sed confessio peccati est opus virtutis: ergo &c. Probatio minoris. Veritas est virtus (vt vult Philosophus) sed veritas est, quæ habilitat ad dicendũ verum: sed maxima difficultas est in enarrando suum peccatũ verè: ergo maximè circa hunc actum consistit virtus: ergo &c.

Iosue. 7.

Ibidem.

CONTRA. Ius naturale (vt dicit Isid.) idem est apud oẽs: sed confessio peccati non est eadẽ apud omnes: ergo confessio peccati non est de iure naturali.

ITEM. Videtur quòd sit contra naturam; quia naturale est cuilibet, & de natura recta celare amici commissum, sicut dicitur Prouerb. Sed magis se debet quisque diligere, quàm proximum ex dictamine naturæ: ergo natura dictat peccata propria esse celanda. ITEM. Naturale est cuilibet celare verenda corporis: ergo similiter verenda spiritus: sed peccata sunt turpitudines animæ: ergo peccatũ confiteri potius est contra naturam, quàm secundum naturam. ITEM. Recta ratio, quæ est naturæ cõformis, erubescit turpia cogitare: ergo si plus est referre, siue dicere, quàm cogitare; videtur quòd peccatum suũ quisque per naturam erubescit dicere: ergo cum cogitare turpia, & facere, sit contra naturã, & rationem rectam: pari ratione & referre. ITEM. Per naturam recordatio iniuriarum est occasio

Ibid. cap. 12.

occasio inimicitiæ cõfirmandę: sed peccator per peccatum est iniuriatus Deo: ergo recordãdo peccatum, & iterando, inimicitias renouat; sed quod fecit hominem inimicum Deo, uel magis inimicum, est contra naturam, & rationem rectam: ergo & confessio sceleris.

RESOLVTIO.

Mentaliter quidem confiteri (quod idem est, quod illatam offensam agnoscere) utiq; de iure naturæ, est. & vocaliter autem in casu quidem Deo, in generali uerò homini eadem natura confiteri dictat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ dupliciter sunt aliqua de dictamine iuris naturalis: aut in generali, aut in speciali. In speciali, ut honorare parentes. In generali, ut dictat natura ea, quæ super addit lex euangelica: sicut sunt aliqua supererogationis: ut consilia, uel etiam aliqua sacramenta. Intelligendum est igitur, ꝙ est confessio peccati mentalis, & uocalis. Mentalis cõfessio est recognitio peccati, & offensæ: & hæc est de dictamine naturæ in speciali, secundùm ꝙ cognitio offensæ est de dictamine naturæ. Cognitio autem offensæ humanæ est de dictamine naturæ per se, secundùm ꝙ est rationalis. Sed cognitio offensæ diuinæ ẽ de dictamine naturæ adiutæ aliquo modo per fidem. Quomodo enim scit homo se offendere Deum, quem non uidet, nisi per aliquem radium fidei hoc cognoscat? cum autem homo cognoscit, ꝙ Deum per preuaricationem inhonorat: natura dictat, ꝙ ab ipso est misericordia humiliter petenda: & hoc nunquam est, nisi cognoscatur culpa. Vocalis uerò confessio est duplex, scilicet quæ fit Deo, & quæ fit homini. Vocaliter cõfiteri Deo dictat natura, nõ simpliciter: sed in casu: ut puta, quãdo Deus exigit, sicut exegit ab Adã & Cayn. Vocaliter autem cõfiteri homini non dictat natura, nisi in generali. Dictat enim, ꝙ omnibus modis recõciliari oportet Deo, quibus ipse statuit: unde natura sic dictabat, ꝙ si Deus arbitriũ constitueret inter se, & peccatorem; ꝙ ipsi esset culpa reuelãda: & ita dictabat in generali: dictabat etiam, ꝙ illi essent dicenda uera: Et sic patet quomodo confessio spectat ad legem naturæ. Quædam enim est de dictamine naturæ per modum necessitatis; quia natura dictat illã simpliciter, & specialiter. Quædam etiã est de dictamine naturę per modum expedientis non simpliciter; sed in casu necessitatis: ut cõfessio uocalis facta Deo. Quædam uerò dictabat in uniuersali solùm: & hæc est confessio facta homini.

EX DIS patent obiecta ad primam partem, nam auctoritates procedunt secundum primã uel secundam uiam, ut patet. Similiter prima ratio inducta ex simili in confessione uocali laudis; quia sicut in casu laudare oportet ore, tamẽ semper debet actu, uel habitu laudare in corde: sic & intelligendum de confessione peccati. AD ILLVD, quod obiicitur de partibus aliis, scilicet contritione, & satisfactione. Dicendum, ꝙ ille partes respiciunt pœnitentiam, secundùm quod est uirtus, & secundùm ꝙ

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sacramentum: sed specialiter contritio, & satisfactio respiciũt uirtutem: sed cõfessio magis est pœnitentiæ ut sacramentum: sicut melius patebit infra. Confessio enim peccati quæ fit homini, ortũ habet non tantũm a natura: sed et ab institutione diuina: & ex hoc patet responsio ad primũ, qd dicit, q̃ est opus uirtutis. Dico.n.q̃ reuera opus uirtutis est: sed nõ omnino: sed uirtutis cũ adiunctione institutionis sacri: uirtus enim non dictat, q̃ peccata occulta dicãtur homini. Similiter nec pœnitentia dictat illud per se quantumcunque homo doleat: sed cum Deus instituit, tunc uirtus obedientię imperauit pnia accelerauit, & veritas actum direxit. Et ita patet, ad quam uirtutem spectet cõfiteri, & quomodo sit opus uirtutis, & cuius. Vnde pœnitentia in generali dictat secũdum q̃ est uirtus uolens facere emendam: obedientia per mandatum specificat: ueritas elicit, & regulat.

Ad illvd, quod obiicitur in oppositum, q̃ nõ est idem apud oẽs. Dicendum, q̃ illud intelligitur de eo, qd natura dictat in particulari, non in uniuersali. Ad illvd uerò, quod manifestare peccatum est contra rationẽ. Dicedum, q̃ peccati propalatio pt fieri dupliciter, uel ad sui ipsius cõmendationem, sicut faciũt peccatoris, q lętatur, cũ male fecerint, & exultant in rebus pessimis, quorũ uiæ puersæ &c. quibus est facta frõs mulieris meretricis, & de quibus dr. Peccatũ suum sicut Sodoma pdicauerũt &c. & hæc est contra naturã, & contra rationem rectã, & ad proximicẽ. Ad conscientiæ assecurationẽ. Vnde Dauid statim cũ dixit, Peccaui: audiuit. Transtulit Dominus &c. Et hoc magnum bonũ est 2. Cor. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.

Qõ sequenti.

2. Reg. 12.

Cap. 1.

QVAESTIO II.

An confessio instituta fuerit in lege, & in leg. ueteri?

Vtrvm confessio fuerit instituta in lege scripta. Et q̃ sic uidetur. Leuit. dicitur de sacerdote, qui debebat hircũ emissarũ emittere. Confiteatur oẽs iniquitates filiorũ Israel, & uniuersa delicta, æque peccata: sed non poterat sacerdos confiteri peccata aliqua, nisi illi prius confiterentur ea: ergo uidetur q̃ ibi fuit confessio instituta. Item. Hoc uidetur auctoritate Salomonis, qui dicit. Qui abscondit scelera sua, nõ dirigetur: cõstat q̃ loquitur de his, qui erant tẽpore legis & constat, q̃ non intelligit de absconsione respectu Dei, cui omnia sunt nota: ergo respectu ministri Dei ergo &c. Item. Isa. Narra si quid habes, ut iustificeris: sed narratio dicit actum sermonis, & confessionẽ uocalem: & constat q̃ loquitur pro tempore legis: quia exhortando nõ prædicando: ergo uidetur quod tempore legis esset confessio in præcepto. Item. Hoc uidetur. Plus est aliquid ꝓ fiteri facto quam uerbo: plus et confiteri peccata coram omnibus, quam coram uno: sed ipsi confitebantur se peccatores coram omnibus, dum offerebant hostiam pro peccato: ergo cum ad hanc tenerentur, uidetur q̃ multo fortius ad confessionem oris. Item. Confessio oris instituta est ad hoc, ut sacerdos sit medius arbiter: sed in lege ueteri sacerdos erat mediator. Vnde p totum Leui. ubi agitur de oblatione, dicitur. Orabitque sacerdos, & remittetur ei. Item. Vetus lex fuit lex rigoris, & magis puniebat, quãm noua: sed confusio, quæ est pœnitentia, est magna pœna ergo magis fuit comperens legi ueteri, quam nouæ. Item. Ratio, quare est instituta confessio, est ut fiat reconciliatio ecclesiæ: sed ecclesia erat in uete.te. & unitas magna: quia ũus dũ peccabat iniuriabat toti multitudini: sicut manifestũ est in Achar: ergo tũc debuit institui confessio peccati.

Cap. 16.

Prouer. 28.

Cap. 43.

Cap. 12. & 14.

Contra. Aug. Oblatio sacrificiorũ cõfessio fuit pctorũ: ergo ut q̃ nõ fuerit ibi alia cõfessio, q̃ oblatio. Item. Cõfessio ordinata ẽ ad absolutionẽ: sed lex trãsgredientes ex certa scientia, faciebat occidi sine misericordia: cũ ergo nõ teneret aliqs facere se occidi, nõ tenebat cõfiteri. Item. In cõfessione manifestantur, q̃ cordis sunt, & occultas: sed lex ꝓhibebat manũ, non aĩam: ergo cõfessio legi nõ cõperebat. Item. Si cõfessio fuit i lege, aut sicut morale, aut sicut sacrale. Si ergo sicut morale: ergo sic fuisset in lege naturę. Si sicut sacrale: ergo cum alia & alia sint sacra no. legis, & ueteris, nõ deberet esse i noua. Item. Vsq; ad aduentũ Xpi fuerunt homines sub umbra, & ante nõ gubernerũt ad lucẽ: sed per confessionẽ peccati ꝓdit peccator i apertũ: ergo ante aduentũ Chri non debuit esse peccati cõfessio. Item. Cõfessio

i. Para lip. 2.

est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est ordinata ad potestatem clauium miqeia confitens absoluitur: sed in sola lege noua dictum est
Ioã.20 sacerdotibus. Quorum remiseritis peccata &c. ergo uidetur, ꝙ cum ante non fuerit potestas absoluendi, ꝙ nec fuerit necessitas, nec utilitas confitendi.

RESOLVTIO.

Confessio cum sit manifestatrix secretorum, quæ opera tenebrarum sunt; ad Dei & proximi reconciliationem ordinata: in lege uetere, qua lex est umbræ & figurarum, institui non potuit, nisi in figura.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ duo sunt principaliter in confessione, propter quæ oportuit, & conueniens fuit confessionē institui. Primò est propter deletionem peccati, & manifestationem: & iste est finis cōfessionis in se. Secundus finis est propter reconciliationem faciendã Deo, & eius ecclesiæ. Primò igitur fit propter peccati deletionē: peccator enim dum malè agit, odit lucem: & ideo in reuersione ad iustitiam oportet redargui opera infructuosa tenebrarumq; autem arguuntur, a lumine manifestantur, hoc autem est per
Eph.5. confessionem: & ideo debuit in ea lege institui confessio, in qua est manifestatio ueritatis: in ea (inquã) lege, in qua uerbũ caro factum est, ut intelligibile fieret
Ioã.1. sensibile, & manifestũ. In ea lege debeat occulta, & tenebrosa opera manifestari: & uerba cordis formã uocis induere: hęc aut est lex gratiæ: & iō confessionis institutio quantũ ad primũ finē competit legi gratiæ. Alius finis est ad reconciliationem faciedã, humano arbitrio mediãte; ideo fit homini, ut homo sit iudex, & arbiter inter Deum, & peccatorem. Arbiter autē talis dēt esse, qui possit manum ponere in utrũq: talis aũt nō potuit esse, quousq; Deus factus est homo: & tunc homo deificatus datus est nobis mediator, & arbiter Christus, ꝙ potuit arguere, & manũ ponere in utrumq:. Hic aũt reliquit in ecclesia successores, quos & arbitros constituit, & rectores ecclesiæ, quibus cōmisit auctoritatē reconciliandi. Et quoniã hæc auctoritas primo fuit in Christo, & in nullo potuit esse, anteq; ueniret ille principuus mediator, & hoc solũ in lege noua fuit, ideo tãtũ in hac lege institui cōfessio debuit. Cōcedo ergo, ꝙ cōfessio, ꝙ est sacramētũ, (confessio inquã uocalis) solius nouę legis fuit: nec potuit in lege uetere nisi in figura, qa illi legi nō cōpetebat. Pręcetiit aũt in hoc, ꝙ sacerdotibus data erat auctoritas discernēdi inter lepram, & non lepra, sanctũ, & profanum. Sed hæc quidem erant corporalia, & nō spiritualia: & illam figuram ostendit dominus impletam esse in lege noua, cum mundatos ad sacerdotes mittebat, ut dicitur Matth.8. vbi uoluit aliq dicere, quod confessio fuit insinuata: sed magis (ut uidebitur) fuit ibi instituta.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd fuit ibi cōfessio, qa sacerdos confitebatur. Dicendum, ꝙ talis non erat confessio sacramentalis, quæ fit homini, de qua nũc loquimur, qua aliquis se accusat: sed illa fiebat Deo in generali de peccatis ipsius multitudinis, non alicuius particularis personæ. AD ILLVD, qd obiicitur, de absconsione. Dicēdum, ꝙ intelligit de absconsione, quæ est per peccati defensionem, & palliationem, sicut faciunt hypocritæ: & illud est falsitatis: & hæc est contra legem naturæ & respectu Dei, & respectu hominis. Quamuis autem sit prohibitum mentiri, nō tamen est præceptũ dicere omnem ueritatem. AD ILLVD, qd obiicitur de narratione. Dicendum, quod intelligitur de narratione secundum linguam, & os cordis. Vel si intelligatur secundum os corporis, ad hoc intelligitur, quod fiat respectu Dei: quemadmodum fit oratio uocalis nō ad Deum instruēdum, sed excitandum in nobis affectum pudoris, uel amoris, uel doloris, uel alicuius alterius affectionis. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ plus est facto profiteri, quam uerbo. Dicendum, ꝙ illa oblatio non erat professiua peccatis sed hostiæ oblationis ꝙ peccato: ex consequenti autem ostendebatur peccator. Sed hoc non est in specialis, sed in generali: nec magis sacerdoti, quam alii: & hoc quidem decebat aliquo modo fieri: quia iam ecclesiastica unitas in conformitate sacramentorum, & uniformitate cultus diuini cœperat inchoari. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ sacerdos erat mediator. Dicēdum, ꝙ & si mediator esset ad offerendum hostias figurales, non tamen erat mediator in absoluendo: & ita sacerdoti non debebat fieri confessio peccati: sed oblatio hirci, uel uituli non sic est de sacerdote no. test. qui sicut uerum Christi corpus conficit, & potestatem habet ad cōficiendum: sic auctoritatem habet ad corpus mysticum absoluendũ. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ lex uetus erat lex rigoris, & oneris. Dicendũ, ꝙ quamuis cōfessio onerosa uideatur propter pudorem, tamen est sarcina miro modo alleuians per absolutionem: & ideo illi legi non competebat. Hic enim fit ab omni peccato absolutio, ibi uerò sine omni misericordia grauis peccatoris fiebat damnatio, ꝓpterea nō competebat illi legi talis perfectio. AD VLTIMVM, de unitate ecclesiæ. Dicendum, ꝙ unitas erat; sed tamen figuralis respectu uetæ unitatis huius ecclesiæ: & ideo sicut sacrificium fuit figurale, ita & sacerdos, ita reconciliatio: & postremo confessio; quia leprosus: se sacerdotibus ostendebat.

QVAESTIO III.

A quo instituta sit confessio?

A QVO fuerit instituta confessio, & ꝙ fuerit instituta a Christo uidetur: quia sacerdotium fuit institutum a Christo ad remissionem peccatorum, & absolutionem: sed sacerdotes non possunt, nec debent soluere: nisi sciant a quo soluant: sed posito posteriori, ponitur prius: ergo si Christus instituit absolutionē, multo fortius confessionem.

ITEM. Cuius est instituere totum, & partes: sed dominus instituit pœnitentiam, cum prædicanit, & præcepit. Agite pœnitentiam, ergo tunc instituit confessionem. ITEM. Confiteri peccata occulta, hoc est magnę perfectionis, Mat.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectionis, & superadditum man
datis legalibus: sed nullus potest
hoc præcipere, nisi qui per oia
potest super hominem: ergo so-
lus Christus ad confessionē pec
catorū potuit obligare. ITEM.
Mat. 3 Ioannes præcurrit saluatorem,
& uerus fuit præcursor: non tā-
tum in uerbis, sed in gestis: sed
omnes, qui baptizabantur a Io-
anne, confitebantur peccata. er-
go sicut præcessit in Ioanne ba-
ptismus præparationis, & con-
fessio præparationis: ita utrūq;
debet institui a Christo. ITEM.
Hoc sacramentum perneccessa-
rium est, sicut baptismus: quia
secunda tabula est post naufra-
gium: quando iam non ualet ba
ptismus: sed Christus per seipsū
nos liberauit a naufragio, & pri
mam tabulam instituit: ergo ui-
detur, quōd similiter & secun-
dā, & ita confessionem ipsam.

Dist. 3. p. 2. m. 1. q. 1. & Dist. 9. m. 1. q. 4. CONTRA. Sacramentis, quæ
dominus instituit, ipsemet usus
fuit, ut priùs usum est in Baptis
mo, & Eucharistia: sed ipse nun
quam fuit cōfessus aliquod pec-
catū: ergo &c. ITEM. Christus
Ioā. 9. in factis suis nobis dedit exēplū:
sed ipse absoluit sine omni con-
fessione mulierem in adulterio
depreheniam: ergo non uidetur
instituisse confessionem, sed po
tiùs noluisse. ITEM. Quæro, ubi
instituit. Si dicas, ibi, Agite pœ-
nitentiā. Contra. Nondum erāt
sacerdotes, quibus possent, & de
berent confiteri: ergo in illa præ
dicatione non implicabatur cōfe-
ssio. ITEM. Alii dicunt, ꝙ in-
stituerit ibi, ubi misit leprosum
ad sacerdotes. Sed contra. Matt.
viii. dicitur. Vade, & ostende te
sacerdotibus, & offer munus
tuum, quod præcepit Moyses: er
go constat, quōd mandauit face
re, quod fiebat in lege, & illud
non erat confessio uocalis: er-
go &c. ITEM. Dicunt alii, ꝙ
ibi Ioan. xx. Accipite S. S. quia
dum instituit sacerdotes, & po-
testatē absoluendi eis dedit præ
cepit per consequens aliis, ut ad
eos peccata deferrēt. Sed cōtra.
Difficilius est confiteri, quā con
fessionē audire: ergo magis spe-
cialiter de hoc debuit mandarū
dare. QVAERITVR igitur, qua-
re Christus non instituit confes-
sionem expresse, sicut alia sacra.

RESOLVTIO.

Formale confessionis, hoc est potestā tem absoluendi, per se instituit Christus: at uero materiale, quod est peccati detectio, insinuauit solum; Apostolis instituendum re linquens.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ
duo sunt in confessione. Vnum
formale, & cōpletiuum: & hoc
est absolutio, siue potestas absol
uendi, uel medicandi: & hanc
dominus instituit, qui potestā-
tem clauium concessit: & penes
hoc residet uirtus. Aliud autem
est materiale: & hoc est detectio
peccati, siue morbi: & hoc domi
nus non instituit in se, sed insi-
nuauit. Ratio autem, quare non
instituit (ut dicunt aliqui) hæc
fuit, quia sufficit ægroto expo-
nere medicum, & medicinā: &
ulceris confessio peccati nō na-
ler extorta, sed debet esse uolun
tariā: ideo dominus insinuauit,
relinquēs hoc in uoluntate ægro-
rantium. Et hoc est quod dicit
Hugo. Medicis dixit, ut cura-
rent, sed infirmis nō dixit, ut ad
medicos curādi causa uenirent: ita
hoc

hoc quasi certum esse uoluit, ꝙ
ægri libenter salutē quærerent,
& se curandos offerrent, si medi
cos inuenirēt. Et licet hoc sit sa-
tis probabile, potest tamē & ali
ter dici, ꝙ dās confessionē ꝑ se
nō instituit, quia est in remediū
recidiuantiū: sed quia Christus
erat ecclesiæ fundator, & uenie
tibus ofum peccatorū ꝑ baptis-
mū fiebat remissio: iō ab eo non
debuit institui confessio, ne ex
uerbo dāi daretur aliquibus re-
cidiuādi occasio. Cum aūt eccle
sia fuit instituta, & ibi hostes ce
perunt: tunc remediū ne desper-
arent, uel contemnerent, publi
cari oportuit: & ideo per Apo
stolos confessio debuit institui,
auctoritate sibi a domino tradi-
ta in clauibus sibi datis, in q̄bus
potestatem recuperant sanandi.
& ita imperādi modū conuenie
rem salutis: & hoc quidē erat per
morbi detectionem, & peccātis
humiliationē, & sacerdotis sē ab
solutionē: & ideo confessio fuit
a domino insinuata, ab Apostō
lis instituta, ab episcopo Hicro-
solymitano. S. Iacobo promul-
gata. Et sicut sententiæ de nō ser
uādis legalibus promulgata fuit
Act. xv. sic & cōfessio oībus his
peccantibus indita, & imposita
Iac. v. Cōfitemini alterutrū pec
cata uestra. Et iterū, non solum
hęc est ratio, sed etiā uiterior ce
pūt: cōfessio. n. hois est opus pu
re humanum: unde non est data
uirtus sacramenti ipsi confessio
ni, sed absolutioni: ideo recte ho
minibus puris institutio debuit
reseruari. Ex his, quę dicta sunt,
quatuor possunt rōes elici, qua
re dominus immediate cōfessio
nē, & expresse non instituit. Pri
ma quidē, quia nō oportuit. Se-
cunda uerò, qa in hoc uoluntā-
riā cē debere docuit. Tertia, qa
est sacrm recidiuātium. Quarta,
qa quantū est de se, est opus hu
manū: unde credo, qd nō per se
instituit: & si dicatur instituisse,
hoc est intelligendū insinuādo,
& auctoritatem dando.

Nō pla cis hæc Sco. dis. præscu. q. unica ns. 1. artic.

EX hoc patet rāsio ad primū,
& secundū: dominus. n. formale
pēnitentię instituit ꝑ se, materia
le aūt non: & rō uiā est supra.
AD tertiū quoque patet respō-
sio qa apostoli hoc poterāt præ
cipere auctoritate clauiū sibi da
tarū, qa aliter frustra ēent datę.
AD IIIVM, qd obiicitur, ꝙ cōfi
tebātur &c. Dicendū, ꝙ utrūq;
saluator impleuit sed unū ꝑ se,
qa decebat ipsum: & alterū per
alios, quia eos decebat uti cōfes-
sione. Christus. n. q oia sciebat,
sine cōfessione oris absoluebat.
Sed hoc apostoli facere nō pote
rant: qa nisi per ægrotū non po
terant nosse plagā. AD IIIIVM,
ꝙ obiicitur ultimò. Dicendum,
quod Christus instituit secun-
dū hoc ꝙ erat ibi completionis:
non tamen totū sicut baptismū:
quia non conueniebat ei ita fa-
bricare totam tabulam recidiuā
tium, sicut primam accedentiū.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. I.

An omnes adulti tam boni, quām mali confiteri teneantur.

Onsequenter uiso de
institutione cōfessio
nis, q̄ritur de obliga
tione ad ipsā. Et quā
tum ad hoc tria quæruntur. Pri
mò ꝑ cōparatione ad subiectū.
Secundo ꝑ cōparationē ad ēpm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertiò p cōparationē ad modū. VTRVM omnes adulti boni, & mali ad confessionem teneātur. Et ꝓ sic, uidetur per Decretalem de pœnitentiis, & remissionibus. Lib. 5. Oīs utriusq; sexus fidelis, postquā ad annos discretionis peruenerit: oia peccata sua saltem semel in anno fideliter cōfiteatur proprio sacerdoti. Et ꝓ illud sit præceptum; patet in hoc, ꝓ subiungitur grauis pena. s. ꝓ uiuens ab ingressu ecclesiæ arceatur; & moriens Christiana careat sepultura. Itē j. Ioh. i. Si dixerimus, quia peccatum nō habemus; mendaces sumus, & nos seducimus; & ueritas in nobis non est: loquitur de oibus cōiter; ergo oīs, qui dicit se non habere peccatum, peccat mortaliter: ergo q̄libet tenetur se recognoscere peccatorem secundū formam ecclesię, quę tradita est peccatoribus: sed hoc est per cōfessionē: ergo &c. ITEM. Præceptum est omnibus orare, & nullus absoluitur quantumcumque perfectus ab oratione Dominicali: ergo oēs tenentur dicere, *Dimitte nobis debita nostra*) sed dominus non tantum orationem instituit, immo etiā confessionē: sed oratio est opus satisfactorium, & præsupponit confessionem: ergo &c. ITEM. Quantumcunque aliquis sit sanctus, & iustus, si potens est corpore, tenetur Quadragesimam ieiunare, nec propter aliquam sanctitatem absoluitur ab ecclesiæ institutione; ergo pari ratione, nec a confessione.

CONTRA. Augustinus dicit, & habetur Distin. præcedenti. Pœnitentia perfecta ad baptismi puritatem conatur reducere: sed possibile est aliquem ueram pœnitentiam perficere pro peccato; ergo possibile est redire ad innocentiam baptismalem: sed habēs innocentiam baptismalem non tenetur cōfiteri, quia purus est: ergo non uidetur, quod oēs ad confessionem teneantur. ITEM. Confessio, & sacramentum pœnitentię est institutum p̄ hoc, ut reciduantes post baptismum possint resurgere: sed possibile est, quod aliquis conseruet innocentiam baptismalem: ergo talis non tenet confiteri. ITEM. Possibile est in multis, ꝓ nō habeant nisi uenialia: sed uenialia non tenetur confiteri: homo, q̄a in illis decedens potest saluari, & sola contritione possunt deleri: ergo talis non tenetur confiteri, quamdiu in tali statu consistit. ITEM. Possibile est, quod aliquis ita intentus sit circa ęterna, ut non habeat remorsum de aliqua culpa: aut ergo tal s tenetur confiteri, aut non. Si non, tunc nō oēs obligantur. Si tenetur, & non habet conscientiam peccati, tenetur ad confitendū, siue ad dicēdū contra cōsciētiā, & ita mentiri: qd̄ nefas est dicere: ergo non oēs obligantur.

RESOLVTIO.

Vniuersi, saltem semel in anno confiteri tenentur, & ex traditione Apostolorum, & ex decreto Ecclesiæ.

RESPON. dicendum, ꝓ teneri ad cōfessionem peccatorum est dupliciter. s. ex institutione prima, quia instituta est sub pœna, uel ex cōstitutione supadducta. Primū pceptū datū fuit ab Apostolis, & uulgatū fuit a Iacobo

Iaco. 5. Ex 6. Synodo Concil. Laterane. Florē. & denuo Triden.

cobo episcopo Hierosol. Secundū a patribus i ghali Cōcilio, & vulgatū fuit ab Innoc. iii. Rōne primi mandati, institutionis, qm̄ instituta ē directē cōtra mortale; tenebantur omnes cōfiteri, qui post baptismū peccauerūt mortaliter. Ratione uerō secūdæ institutionis tenentur oēs saltem ad semel in anno. Ratio autem huius institutionis triplex est. Prima est uniuersalis indigentia. Omnes enim peccauerunt,

Rom. 3 Eccl. 7.

& egent gloria Dei: nō est enim qui faciat bonum, & nō peccet. Ideo Deum debet quilibet glorificare, confitendo se peccatorē. Qui enim se peccatorem confitetur, Deū glorificat, ostendens se Dei gratia, & misericordia indigere. Secunda ratio fuit sacræ communionis reuerentia, quia omnes tenentur in pascha communicare tam perfecti, q̄ alii: & tunc, quia agnus paschalis cum solemnitate manducandus est; ut mundi essent manducantes, & dignum oportuit remedium præmitti probationis, & purgationis, & hoc quidē est in confessione peccati. Tertia rō fuit discretio gregis dominici: ne lupi abscōderentur in grege, qui manducarent agnos: ideo institutum est, ut uultus conscientiarum suarum sacerdotibus ostēderent, & ne hæretici palliaret, & sub pelle innocentiæ se abscōderent, oibus quantumcunque sint innocentes, pręceptum est confiteri: & ideo omnes quantumcumque sint boni, tenentur confiteri semel in anno.

AD ILLVD, ꝓ obiicitur, ꝓ pœnitentia perfecta reducit ad innocentiam. Dicendum, ꝓ illud uerū est de culpa, pro qua fuit illa pœnitētia assumpta: sed quādiu sumus in hac uita, uni culpę succedit alia: & ideo oportet, ꝓ renouetur confessio, & pœnitentia. AD ILLVD, ꝓ obiicitur, ꝓ instituta est propter reciduantes. Dicēdum, ꝓ in baptismo deletur principaliter originale: delentur nihilominus uenialia & mortalia: & ideo baptismus ualet contra illa. Similiter de pœnitentia intelligendum; ꝓ principaliter instituta ē propter mortalia, ad minus ipsa cōfessio: sed tamen ualet cōtra oē peccatum: & ita contra oēm lapsum siue p̄ mortale, siue per ueniale. Licet ergo aliquis conseruet gratiam baptismalem, inquantum delet originale, & culpam mortalem: nullus tamen est adeo iustus, q̄ conseruet quantum ad deleriōnē uenialis, quia tota die iteratur: ideo expedit ei, si nunquā mādasset ecclesia, confiteri: nūc aūt non solum expedit: sed etiā necessario obligat. AD ILLVD, qd̄ obī, ꝓ nō tenemur uenialia cōfiteri. Dicēdū, ꝓ (sicut tactū est) trēdio ad cōfessionē est dupliciter, uel p̄ p̄ uinculū peccati, uel p̄ p̄ uinculum solius præcepti. Venialia igitur non tenetur q̄s confiteri propter uinculum peccati; sed hoc solum est propter obligationē præcepti, quæ obligat unumquęque ad confitendum: & ideo si non habet nisi uenialia, tenetur illa confiteri: unde si haberet mortalia, quæ confiteretur, non teneretur ad uenialia. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de eo, qui nō habet remorsum. Dicendū, quod impossibile credo secundum statum uiatoris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝓ aliquis unum diem, uel septimanam trãseat sine remorsu uenialis; tamen ꝓ totum annũ trãseat, hoc habeo magis ꝑ impossibili: & uix credo, ꝓ fuerit hoc donũ in aliquo, nisi in Christo, & eius matre: & ideo unusquisque uel habet cõscientiã, uel debet habere: & omni hora petere. *Dimitte nobis, &c.* uix enim credo, ꝓ homo quamdiu sit in uita ista, sit sine uenialibus. Tum propter frequentiã, quia strepitus nitiorum & peccatorum uenialiũ semper insonant auribus nostri cordis. Tum propter ignorantiam, quia in multis uenialiter peccamus, & ignoramus, & nõ consideramus. Tum propter adhærentiã, quoniam uenialia ista sunt magnæ adhærẽtiæ, maxime quando habetur affectio circa aliquod terrenũ: & iõ quãtũcũque quis sit perfectus, corde debet recognoscere, & ore confiteri se peccatorem esse. Si tamen aliquis esset, qui nõ haberet peccatum propter superabũdantẽ gratiam, dico ꝓ non teneretur ad illud mandatũ, quia solis peccatoribus, & uiatoribus est datum: talis aũt iam in cælis habitat. Si aũt esset aliquis, qui non haberet propter ignorãtiã, uel negligẽtiam, non excusatur a mandato propter ignorantiã: non tamen tenetur aliquid dicere, ꝓ non habeat in corde, sed tenetur recogitare, & postea tenet dicere: Hoc aũt non credo posse cõtingere homini habenti intellectum, & usum rationis, nisi per speciali illimam gratiam, quãtiã credo Apostolos nõ habuisse, quia uenialiter peccauerunt, sicut dicit Grego. uel propter nimiam negligẽtiam. Et sic patet, ꝓ secundum communem legẽ saltẽ semel in anno omnes adulti tenentur confiteri uniuersaliter, & omnes debent orare, *Dimitte nobis, &c.* nec est aliquis, qui in multis nõ possit sæpium arguere.

QVAESTIO II.

An statim, oblata occasione, teneatur homo confiteri?

QVantum ad tempus quæritur, utrum peccator statim cum possit, teneatur confiteri. Et ꝓ sic uidetur. Hug. de sancto uict. Si necessitas non est, quæ prætendatur, cõtemptus non excusatur: sed cum se offert confitẽdi opportunitas, nulla potest prætendi necessitas: ergo nõ excusatur a contemptu. ITEM. Quanto hõ plus ꝑmanet in peccato, tanto est inhabilior: ergo quanto citius confitetur, tanto est habilior ad resurgendum. Sed constat, quòd aliquando tenetur confiteri, & non nisi quando est habilior: si ergo tanto habilior, quanto citius: ergo quãto cyùs potest, tenetur confiteri. ITEM. Aegrotans morbo corporali, & periculoso, quia approximat morti, & ignorat mortem, tenetur quærere medicum, & consulere sine dilatione, & statim, si offert se opportunitas: ergo cum maior sit ægritudo corporis spiritualis, & maius periculum, & dies mortis ignoretur, quòd sine dilatione teneatur confiteri. ITEM. Iste, qui est in gratia, tenetur numquam cadere: ergo ab oppositis, iste qui est in culpa (si non reportat de malo commodum) tenetur numquam in culpa esse: & si tenetur numquam in culpa esse, & hoc non potest esse nisi resurgẽdo: ergo statim ex quo peccauit, tenetur resurgere, quia confessio est ad resurgendum a peccato: ergo, &c.

CONTRA. Præceptum affirmatiuum non obligat ad semper: sed ad aliquod tempus determinatum: sed quantumcunque rei indeterminatæ additur determinatio temporis, non tenetur ante illud tempus quis obseruare: sed in mandato de confessione dicitur, quòd debet confiteri semel in anno: ergo uidetur, quòd non sit transgressor, siue omittat, siue differat confiteri usque ad annum.

ITEM. Si tenetur ad statim, pari ratione in alio nunc: sed cum sint Nunc, infinita in tempore: tunc infinities peccaret, si omitteret: sed hoc est inconueniens: ergo &c. Si tu dicas, quòd tenetur statim, cum recognoscit offensam. Contra. Esto, quòd non recogitet, non tenetur: sed hoc est malum, & negligentia: ergo reportat commodum de malitia. ITEM. In eadem Decretali datur mandatũ de eucharistia, & sub eadem pœna: sed cõstat, ꝓ nemo peccat omittendo, si differat sumere eucharistiã usq; ad Pascha: ergo pari rõne de confessione. ITEM. Licitũ est peccatori quærere sacerdotẽ discretũ, & expectare: ergo licitũ est ẽt quærere ꝑsidoneum & expectare ad pœnitendum, & satisfaciendum: & hoc est tempus Quadragesimæ adhoc institutum: ergo uidetur, quòd sine peccato liceat expectare quadragesimam.

Lib. 5. de pœn. & remiss. c. omnis utriusque.

RESOLVTIO.

Qui se in lethale peccatũ prolapsum esse agnouerit, conteri illico debet, & confiteri proponere: & immo (si adest occasio) ad pedes sacerdotis ore suam culpam exponere. Nam absque periculo usq; ad Pascha differre non potest.

RESPONDEO. Circa hoc notãdum, quòd est loqui de confessione dupliciter, uel quantùm ad propositum interius, uel quãtùm ad uerbum exterius. Si quãtùm ad propositum interiùs, sic communiter conceditur, quòd tenetur proponere confiteri, & conteri; quia sine proposito cõfitendi, & emendandi non dimittitur peccatum, sicut nec sine contritione. Adhoc autem tenetur, quando recogitat culpam commissam, & Dei offensam: uel quando tempus se offert, in quo recogitare dẽt sicut in hora mortis, uel periculo, vel aliquo alio simili. Sed quãdo teneatur ꝓgredi in actum, hic diuersimodẽ opinantur diuersi. Aliqui n. dicũt, ꝓ cũ actus confitendi nõ sit necessarius ad iustificationẽ, quia ꝑ contritionẽ est iustificatio: & ita cõfessio sũ sit necessaria: quia est in ꝑcepto, & ecclesia non exigit ante Pascha: ꝓ ante nõ tenetur, nisi periculũ mortis imminear. Huius aũt dilationis dicũt cõcessã esse licẽtiã ex Decretali illa generali Cõcilio edita. Omnis utriusq; sexus, &c. Aliorũ opinio est, ꝓ sicut tenetur ad ꝓpositũ cõfitẽdi, dum se offert opportunitas interior: sic tenetur ad opus, quando se offert exterior. Aut enim propositum non est efficax, aut cadit a proposito efficaci: si qñ

Universidad de Deusto
Biblioteca

se offert oportunitas, in opus nõ exit: & dicunt, ꝙ se offert oportunitas, quando hẽt discreti sacerdotis copiã, & peccati commissi memoriã. Nec obstat decretalis, qa nõ dat licentiã differendi, sed prohibet negligentiã, & dilationẽ: sicut ẽt prohibet, ne qs ultra annũ in excõicatione maneat: nõ tamẽ dat licentiã remanendi, usq; ad horã illã. Similiter si imperator dat alicui ꝑsonæ infami priuilegiũ, ut non agatur contra eã, sicut cõtra infamẽ, non ꝑ hoc liberat ab infamiæ nota: sed solũmodo a pœna, ut contra ipsam non agatur. Sic Decretalis illa non liberat a rẽtione, & offensa: sed ne ecclesia neget alicui ingressum in ecclesiã, uel in sepulturam, si facit post. Sicut ergo ante cõditionẽ Decretalis tenebatur cõfiteri, quãdo se offerebat oportunitas: sic uidetur, qd post eius cõditionẽ: qa Decretalis nõ pro negligentibus: sed contra negligẽtes est edita. Quæ aũt istarũ opinionũ uerior sit, dubiũ est, & difficile iudicare. Tamẽ ad ueritatis clariorẽ intelligentiã distinguipõt, quãdo qritur, quãdo obligatur fidelis confiteri, secundũ duplicẽ obligationẽ, q̃ superiùs tacta est, & secundũ duplex mãdatũ diuersimodẽ respondẽdũ est. Quidã.n.ad cõfessionẽ obligantur nõ ex culpa cõmissa: sed ex institutione ecclesiastica: ut potè illi, q nõ habent mortalia peccata, tales differre possunt usq; ad Pascha: qa mãdatũ illius decretalis nõ obligat, nisi sicut obligat ad eucharistiã, ad quã ꝑparat confessio sacerdoti facta. Quidã uerò non tantùm obligãtur ex ecclesiastica institutione: sed ex propria trãsgressione: & hi tenentur ex sacramenti institutione: de talibus generaliter asserere, ꝙ possunt usq; ad Pascha differre: uidetur mihi periculosum: similiter, ꝙ teneantur sp, quando se offert oportunitas cõfiteri, uidetur ualde durũ. Ideo uidetur rõnabiliter sentiendum mediũ. s. ꝙ oportunitas loci, tẽporis, & sacerdotis potest tripliciter se ante Pascha offerre. Aut ita ꝙ timetur, ne unquam se offerat talis oportunitas, sicut est in his, qui grauiter infirmãtur: & tales ante tenẽtur absque dubitatione ad confessionem: Aut ita, ꝙ maior oportunitas expectatur, uel quãtùm ad tempus, uel quantũ ad sacerdotẽ: & sic potest differri sine aliquo peccato: Aut ita qd nũquã rationabiliter maior oportunitas expectatur, uel quantùm ad sacerdotẽ, uel quantùm ad tps: & tunc credo sine præiudicio, ꝙ tenetur. Et ideo aliter censendũ est hic de religioso, aliter de laico. Nã religioso totum tempus uitę est tempus pœnitentiæ: & ideo habita copia sacerdotis, si peccauit mortaliter, credo, ꝙ tenetur sine mora confiteri, & ad ipsum recurrere. Et intelligitur sine mora, sicut ratio recta determinat. Laicus uero rationabiliter põt expectare tps quadragesimale, qd est tẽpus pœnitentiæ: unde cum tps sit magis oportunum in eis ad satisfaciendũ, & confitendum, si expectent, rõnabile est iudicare qd non peccent: dum tamen proponant simiter tunc temporis confiteri. De clericis verò iudicare nõ audeo:

deo: cõsilium tamen sanum credo, ꝙ omnes qui cadunt ꝑ mortale, quãm citius possunt, confiteantur: non enim uidetur uerè contritus, qui tam longo tempore uulnus peccati portat occultum. Si autem obiicias mihi, ꝙ status non obligat aliquẽ, nisi ꝑ uotũ. Respon. ꝙ status nõ obligat, sed mandatum omnibus datũ: ad nunc aũt, uel ad tunc obligat oportunitas, quæ diuersimodẽ offert se diuersis: & illud ueritatem habet in omnibus præceptis affirmatiuis, quod ad aliqd tempus obligatur unus, ad qd quidem tempus alter non obligatur: sicut patet in honore parentum. Fatendum est igitur, ꝙ mandatũ illud nullũ obligat ad statim nisi in casu, ut uisum est.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ contemptus non excusat. Dicendum, ꝙ ipse uocat necessitatem non tantùm ineuitabilẽ, sed necessitatis commoditatem: Vel dicẽdum, ꝙ loquitur de illis, qui de hac uita sine sacramẽtis decedunt, qui nõ excusantur, si tunc possunt sacramentum recipere. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ quanto homo citius cõfitetur, tanto est habilior. Dicendũ, quod homo potest resurgere a peccato ante confessionem, ut uisum est: & ideo cum deletũ sit per contritionem, non sequitur illud. AD ILLVD, quod obiicitur de ægrotante morbo corporali. Dicendum, quod si aliã uideat uiam curationis, non tenetur medicum cõsulere, uel ẽ si expectat tempus magis congruum: & quia ita est in proposito: ideo &c. AD ILLVD, quod obiicitur, quod tenetur nunquã cadere. Dicẽdum, quòd non est simile: quia teneri ad non cadendum est tentio præcepti negatiui, quod obligat ad semper: sed teneri ad resurgendum est tẽtio affirmatiui, quod nõ obligat ad semper. AD ILLVD, quod obiicitur ad oppositum. Dicẽdum, ꝙ quantùm est de mandato illius decretalis: non obligantur ante Pascha, sicut probant illæ rationes: obligantur tamen aliqui ex necessitate institutionis sacri.

QVAESTIO IIII.

An confiteri teneamur ex charitate?

DE obligatione ad confessionem quantùm ad modũ. Et quæritur utrum obligemur ex charitate. Et quòd sic, uidetur, quia August. dicit, & habetur in primo cap. huius Dist. Nemo potest confiteri, nisi suscitatus: a mortuo enim ueluti, qui nõ est, perit confessio: nemo autem resuscitatur, nisi qui a peccato soluitur: hæc Aug. sed nullus soluitur a peccato sine charitate: ergo confessionem, quę est in præcepto, oportet fieri in charitate: quia aliter fieri nõ potest, ut debet. ITEM. In confessione peccati est laus Dei, ut dicit Hie. sed non est speciosa laus in ore peccatoris, ut dicitur Eccl. 15. ergo eum nõ teneatur quis ad laudẽ Dei, nisi eatenus, qua est speciosa: ergo nullus tenetur ad confessionem faciendam in statu peccati: si ergo tenetur ad illam, tenetur in statu gratię: ergo in charitate. ITEM. Tres sunt partes pœnitentiæ ordinatæ. s. contritio, confessio, & satisfactio: ergo quilibet, qui tenetur ad pœnitẽtiam, cum ad hæc omnia teneatur, tenetur ordinate, ergo prius

Eccl. 17

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad contritionem : ergo nemo debet confiteri, nisi contritus : sed nō est cōtritus quis nisi in charitate: ergo si tenetur ad cōfitendum, tenetur ad confitendum ex charitate. ITEM. In cōfessione est absolutio:& illa est absolutio a pena, nō a culpa(sicut melius patebit infra) hæc aūt absolutio nulla est nisi peccat absolutio culpę:ergo in nullo hēt illud sacramentū efficaciā, nisi in eo, qui hēt gratiam : sed q̄ recipit sacramentū,tenetur se disponere ad efficaciā sacramēti,alioquin fictē accedit, & oīs talis peccat mortaliter ; sed efficacia cōfessionis nō est nisi in habente charitatem : ergo tenetur homo confiteri ex charitate.

CONTRA. Sacramentum pęnitentiæ est cōtra morbū mortalis culpæ efficax medicamentum:ergo in eo morbus ille curatur : ergo recipitur ibi salus mentis,& corporis :ergo uidetur,q̄d nō oporteat ad illud afferre sanitatē : sed quærere: ergo non oportet, quod accedat ad confessionem ex charitate, nec adhoc tenetur. ITEM. Ad opera p̄ceptorū, & ēt uirtutū, sicut cōtinere, obedire, parētes honorare, nō tenemur ex charitate:ergo uidetur, q̄d nec ad cōfessionē. ITEM. Nullus scit se habere charitatem:ergo si tenemur confiteri ex charitate, cum nemo hoc sciat, utrū hoc fecerit,nemo est absolutus: ergo adhuc tenetur : ergo semp tenetur iterare. Præterea, si accedit sine charitate,uidetur peccare mortaliter. ITEM. Cōfessio nō est opus priuilegiatum, immo cōfessio peccati est peccatorū,& impiissimorū : sed non tenetur q̄s ad aliqua o.ga facienda ex charitate, nisi quæ sunt opera ualde nobilia:ergo &c.

RESOLVTIO.

Adest sufficiens probabilitas charitatis, uel dispositionis ad charitatem, & sufficit.

RESPONDEO. Ad uiorum intelligentiam notandum, q̄ q̄dā sunt sacramēta ordinata ad gratiam acquirendam, siue obtinendam, ut Baptismus, & Pœnitentia. Quædam ordinata ad gratiam promouendam, siue augmentandam, ut Confirmatio, & Eucharistia. Dico igitur, q̄ sicut sacramenta augmēcantia gratiam nō habēt efficaciā, nisi in habentibus charitatē: sic sacramenta gratiam impetrantia non habēt efficaciam nisi in eis, qui se disponunt. Et sicut dictum est in præcedentibus, scilicet. Dist. ix. q̄ non tenemur ad Eucharistiam accedere cum charitate secundum ueritatem, sed sufficit, q̄ sēdm probabilitatē: sic dico, q̄d ad sacramētū pēnitentiæ non est necesse, q̄ accedat habens charitatem, uel dispositionē ad charitatē sufficientem secundum ueritatē: sed sufficit sēdm probabilitatem. Hæc autem dispositio attritio est : q̄ frequenter ob cōfessionē superadiunctam, & absolutionem sacerdotis formatur p̄ gratiā, ut fiat cōtritio, siue ad ipsam contritio subsequatur, & multis ibi gratia conceditur. Vnde dico, q̄ sufficit, quod probabiliter se disponat ad gratiam p̄ omnimā peccatorum detestationē : q̄ si se nō disponit, immo cum uoluntate peccandi accedit : dico, q̄ peccat mortaliter : q̄a sacramētū irritū facit quātūm est in se, & hoc nō sine cōtēptu:unde tenēt iterū reuerti ad sacerdotē, & petere absolutionē. Et si tu q̄ras, unde exigat hoc cōfessio, cū nō sit opus priuilegiatū, Dico, q̄ hoc hēt, q̄a est opus sacramētale ad iustificationē institutū: vñ hęc cōfessio ad absolutionē est ordinata. Concedo ergo q̄d non est necessariū, nec obligatur quis confiteri ex charitate : sed tenetur confiteri uel ex charitate, uel ex dispositione, ad charitate disponēte sufficiēter: uel sēdm probabilitatē, uel secundum ueritatem.

AD ILLVD, quod obiicitur, in cōtrariū, q̄d nō cōfiteretur nisi suscitatus. Dicendū, q̄ uocat suscitatū dispositū ad charitatē, q̄ iā incipit suscitari, cū attenitur p̄ dolorē: & in cōfessione plerūq; recipit uitam. AD ILLVD, q̄d obiicitur de laude speciosa. Dicēdum, q̄ laus est speciosa dupliciter. Vel sēdm acceptationē Dei, uel sēdm conscientiā laudantis. Illa est speciosa secundū acceptationem Dei, in qua peccator fit iustus, uel quā facit, postquam est iustus. Alia uero est speciosa secundū iudiciū cōsciētiæ nostræ, in quo cōsciētia, & uoluntas cōformat se laudi diuinæ sēdm suam existimationē: & ad hanc speciositatē tenemur, non ad illā: quia nescimus, q̄ Deus acceptat: credimus tamen probabiliter, quod Deus acceptat uel sp̄, uel frequenter, q̄ cōscientia recta approbat, tamē nescimus. AD ILLVD, q̄d obiicitur de ordine. Dicēdū, q̄ contritio dicit duo, q̄a dicit peccati detestationem, & dicit gratiæ informationem. Ratione primi oportet, q̄ p̄cedat alioquin cōfessio est sub fictione. Rōne secundi nō oportet, q̄a in hoc non consistit fictio, cum nemo illud in se hēt sciat. AD ILLVD, q̄d obiicitur de absolutione. Dicēdū, q̄ nemo recipit effectū, nisi charitatē habeat saltē in principio confessionis, uel in medio, uel in fi. Multi aūt habent in fine, q̄ iā nō habēt in principio : & alii se credūt habere in principio, & ī fine, q̄ fortassis nō habēt: & aliqui non habēt, nec credūt se habere. Primi nō incurrunt offensam: sed acquirunt gratiā. Sēdī euadūt offensam, quāuis nō acquirāt gratiam. Tertii uerò nō acquirunt gratiam: sed iram: & sic patent obiecta.

DISTINCTIO DECIMASEPTIMA.

PARS TERTIA.

Adhuc de confessione sacramentali : an scilicet sufficiat laico confiteri.

NVnc priusquam præmissis authoritatibus, quę his contradicere uidentur, respondeamus : tertiam quæstionem intueamur. Quod enim secunda quæstio cōtinebat, scilicet An sine confessione, & iudicio

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicio sacerdotis soli Deo confiteri sufficeret, expeditum est: & certificatum præmissis testimonijs, quòd non sufficit confiteri Deo sine sacerdote: nec est uerè humilis & pœnitens, si non desiderat & requirit sacerdotis iudicium. Sed nunquid æquè ualet alicui confiteri socio uel proximo suo, saltem cum deest sacerdos? Sanè adhoc potest dici, quòd sacerdotis examen requirendum est studiosè: quia sacerdotibus concessit Deus potestatem ligandi atque soluendi. Et ideo quibus ipsi dimittunt, & Deus dimittit. Si tamen defuerit sacerdos, proximo uel socio est facienda confessio. Sed curet quisque sacerdotem quærere, qui sciat ligare & soluere. Talem enim esse oportet, qui aliorum crimina diiudicat. Vnde August. Qui uult confiteri peccata, ut inueniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat ligare & soluere, ne cum negligens circa se extiterit, negligatur ab eo, qui cum misericorditer monet & petit: ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit. Tanta itaque uis confessionis est, ut si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non potest uerecundari coram sacerdote, quem desideranti nec tempus, nec locus offert. Et si ille cui cõfitebitur, potestatem non habeat soluendi, fit tamen dignus uenia ex sacerdotis desiderio, qui crimen confitetur socio. Mundati enim sunt leprosi, dum ibant, ut se ostenderent sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Vnde patet Deum ad cor inspicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Vnde Augustinus. Sæpe quidem quærunt eos sani, & læti: sed dum quærunt, antequam peruenianr, moriuntur. Sed misericordia Dei ubique est: qui & iustis parcere nouit, etsi non tam cito, sicut si soluerentur a sacerdote. Qui ergo confitetur sacerdoti, omnino meliori quam potest confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis. Nam in resuscitatione filiæ Archisynagogi puellæ, pauci interfuerunt, qui uiderunt: nondum enim erat sepulta, nondum extra portam delata: nondum extra domum in notitiam portata. Intus resuscitauit, quam intus inuenit: relictis solis Petro & Iacobo & Ioanne, & patre, & matre puellæ,

Quæst. Solut.
Mat 16
Lib. de uera, et falsa pœ. ca. 10.to.4
Lu. 17.
Ibidẽ.
Ibidem cap. 11.
Mat. 9.
Mar. 5

puellæ, in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra inuenit, aduertendum est quomodo suscitauit. Flebat enim turba post filium uiduæ: fleuit Martha & Maria supplicantes pro fratre: flebat & turba Mariam secuta. In quo docemur, publice peccantibus non proprium: sed ecclesiæ sufficere meritum. Laboret ergo pœnitẽs in ecclesia esse, & ad ecclesiæ unitatem tendere. Nisi enim unitas ecclesiæ succurrat, nisi quod deest peccatori sua oratione compleat, de manibus inimici nõ eripietur anima mortui. Credendum est enim, quod omnes orationes, & eleemosynæ ecclesiæ, & opera iustitiæ & misericordiæ, succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem. Ideoque nemo digne pœnitere potest, quem non sustineat unitas ecclesiæ. Ideoque nemo petat sacerdotes per aliquam culpam ab unitate ecclesiæ diuisos. Ex his satis aperitur & absoluitur præmissæ quæstionis articulus. Quærendus est enim sacerdos sapiens & discretus, qui cũ potestate simul habeat iudicium, qui si forte defuerit, confiteri debet socio. Beda uerò inter confession m uenialium & mortalium distinguit super illũ locum, Confitemini alterutrum peccata uestra. Ait enim, Coæqualibus quotidiana & lenia, graniora uerò sacerdoti pandamus, & quanto iusserit tempore purgare curemus: quia sine confessione emẽdationis peccata nequeunt dimitti. Sed & graniora coæqualibus pandenda sunt, cum deest sacerdos, & urget periculum. Venialia uerò, etiam sacerdotum ablata copia, licet confiteri coæquali: & sufficit, ut quibusdam placet, si tamen ex contemptu non prætermittatur sacerdos. Tutius est tamen & perfectius utriusque generis peccata sacerdotibus pandere, & consilium medicinæ ab eis quærere, quibus concessa est potestas ligandi & soluendi.

Qualiter suprادictæ auctoritates intelligendæ sint.

Cum ergo, ex his aliisque pluribus testimonijs perspicuum fiat & indubitabiliter constet, peccata primum Deo, deinde sacerdoti esse confitenda, & si ipse defuerit, etiam socio: illud Ioan. Chrysostomi superius positum, non est ita intelligendum, ut liceat alicui, si tempus habeat, sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit ubi crimen occultum est, soli Deo per sacer-

Luc. 7.
Ioa. 11.
Augu. ibid. c. 12.
Super epi. Iaco. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacerdotem dicere, & semel. Nec oportet publicari coram multis, quod occultum est. Quod notauit dicens, Non tibi dico, ut te prodas in publicum. Sicut enim publica noxa publico eget remedio: ita & occulta, secreta confessione, & occulta satisfactione purgatur. Nec necesse est, ut quod sacerdoti semel confessi sumus, iterum confiteamur: sed lingua cordis non carnis apud nerum iudicē id iugiter confiteri debemus. Vnde idem Ioan. ait, Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis depreceris, citius illa delebis. Si nerò obliuiscaris, tūc eorum recordaberis nolens, quando publicabuntur, et in conspectu omnium amicorum & inimicorum, sanctorumque angelorum proferentur. Ita etiam illud Ambrosij, Lachrymæ lauant delictum, quod uoce pudor est confiteri: ad publicam pœnitentiam referendum est. Ibi enim uirtutem lachrymarum & confessionis ostendens, significare uoluit, quod lachrymæ occultæ & confessio secreta (sicut quæ fit soli sacerdoti) lauant delictum, quod pudet aliquem publice confiteri. Quod nerò dicit se lachrymas Petri legisse, non satisfactionem nel confessionem: per hoc non excludit illam. Multa enim facta sunt, quæ scripta non sunt: & forte nondum facta erat institutio confessionis, quæ modo est. Similiter & illud Prosperi, Si sui iudices fiant, mutabunt æterna supplicia. Et illud, Facilius Deum placabunt sibi, qui aut proprijs confessionibus crimen produnt, aut nescientibus alijs in se sententiam excommunicationis ferunt: ad publicam confessionem & satisfactionem referri oportet. Non enim solis sacerdotibus ius ligandi atque solnendi datum est, si cuique suo arbitrio pœna nel excommunicationis sententia ligare, & absque sacerdotali iudicio seipsum Deo nel alteri reconciliare licet, quod ecclesiasticæ institutioni & consuetudini penitus repugnat. Potius ergo si publice peccasti, publice confitere te reum, & emenda. Si nerò occulte deliquisti, etiam sic non taceas: nec tamen dico ut publices. Taciturnitas enim peccati ex superbia nascitur cordis. Ideo enim peccatum suum quis celat, ne reputetur foris, qualem se iam diuino conspectui exhibuit: quod ex fonte

De pœ. d. 1. ca. Quos aliquando ad finem.

De pœ. d. 1. ca. Nūc ãt Loco priuti citato.

Hãc expositionem cõfirmat per uerba Ioã.

De pœ. dist. 1. cap. Lachrymæ.

Eusebius sup Leui. 15

ex fonte superbiæ nascitur. Species enim superbiæ est se nelle iustum uideri, qui peccator est: atque hypocrita conuincitur, qui instar primorum parentum, uel tergiuersatione uerborum peccata sua leuigare contendit, uel sicut Cayn peccata sua reticendo supprimere quærit. Vbi ergo superbia regnat et hypocrisis, humilitas locum non habet. Sine humilitate nerò alicui neniam sperare non licet. Vbi est ergo taciturnitas confessionis, non est speranda uenia criminis. Iam certissime liquet quam sit detestabile peccati silentium: & econuerso quam sit necessaria confessio. Est enim confessio testimonium conscientiæ Deum timentis. Qui enim timet iudicium Dei, peccatum non erubescit confiteri. Perfectus timor soluit omnem pudorem: confessio peccati pudorem habet, & ipsa erubescentia est grauis pœna. Ideoque iubemur confiteri peccata, ut erubescentiam patiamur pro pœna. Nam hoc ipsum pars est diuini iudicij. Si ergo quæritur, an confessio sit necessaria, cum in contritione iam deletum sit peccatum: Dicimus quia quædam punitio peccati est, sicut satisfactio operis. Per confessionem etiam intelligit sacerdos, qualiter debeat iudicare de crimine. Per eam quoque peccator fit humilior & cautior.

allegatur de pœn. d. 1. cap. Nõ sũt ad fin.

Ioan. Chrys.

Ad qd ualeat confessio.

HAEC est tertia pars, in qua Magister tertiã prosequitur quæstionẽ. Et diuiditur hæc pars in tres partes. In prima mouet quæstionem. In secunda soluit. ibi. *Sunt ad hoc qui sic dicunt.*) In tertia iam determinata ueritate, respondet auctoritatibus superius inductis ad faciam partem. ibi. *Cum igitur ex his aliisque, &c.*) Ex quibus responsionibus duo præcipuè circa confessionem manifestantur: sicut patet in litera, scilicet cui sit confitendum, & quid sit confitendum.

socius non potest absoluere: ergo nec locum sacerdotis supplere. Respon. Non fit socio, ut supplcatur locus sacerdotis: uel ut confessio sacramentum ex hoc habeatur: sed ut uoluntas confitẽtis probetur, & innotescat: ut totũ ꝑ in se est faciat. Dixerunt tamen aliqui, qd aliquo modo absoluitur iste in ista confessione. Dicunt. n. quod quinque modis habetur potestas absoluendi. I. Auctoritate: & sic est Dei. Excellentia: & sic est Christi hoꝭ. Potestate, sine auctoritate cõmissa: & sic ẽ sacerdotis. Merito uitæ: & sic ẽ iusti, & sancti. Et uirtute unitatis ecclesiasticæ: & sic ẽ cuiuslibet uiri fidelis: & iõ dicunt, quod

Dub. 1. *Si tamen defuerit, &c.*) Videtur malè dicere sacerdos, uel

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝙ talis confessio quodammodo est sacramentum ecclesiæ. Probabilius tamen est dicere, quod non sit sacramentum ecclesiæ: cum deficiat ibi formale: scilicet potestas clauis, sed est aliquid loco eius.

Dub. 2. *Qui ergo confitetur, &c.*] Videtur secũdùm hoc, ꝙ si sacerdos suus non est optimus, ꝙ possit eum deserere, ꝙ est cõtra canones. Respon. Dicendum, ꝙ ipse loquitur de homine, qui est in sua libertate, antequam committat se alicui sacerdoti, ꝙ debet eligere quanto meliore potest: si autem post electionem intelligatur, hoc est intelligẽdum cũ licentia sui sacerdotis, uel ita quod primum satisfaciat proprio sacerdoti, ut nullo modo contemnatur sacerdotis auctoritas, & ministerium.

Dub. 3. *Quærendus est enim, &c.*] Quæritur, quare hoc debeat fieri Nãcum simplex sacerdos ita bonã missam canter, sicut & sapiens, & ita benè baptizet: ergo uidetur quod ita benè absoluat. Quęritur etiam, utrũ simplex sacerdos peccet in absoluendo, uel in audiendo confessiones. Et quod sic uidetur per illud, quod ante prædixit. Talem oportet esse ꝙ aliorũ crimina iudicat &c. Itẽ. Qui intromittit se facere quod nescit, usurpat alienum, & omnis talis peccat mortaliter, siue grauiter. Respon. Dicendum, ꝙ siue scientia sit clauis, siue non, tamẽ necessaria est sacerdoti tãta scientia, ꝙ sciat discernere in peccatis cõibus, & qd̃ sit ueniale & qd̃ mortale; & quod sciat sp. ad quę peccata potestas sua potest se extedere: & hoc quia alia pœnitentia danda est pro uenialibus, alia pro mortali: & si ad aliqd̃ genus peccati non potest extendere manum, illud necessarium est et cognoscere, alioquin in periculum animæ suæ, & confitentium audit cõfessiones. Et si subditi cognoscunt eius simplicitatem, tenentur discretos consulere, alioquin utrique peccant graiter, & de hac discretione loquitur Augu. Alia est discretio, qua sciat per habitum acquisitũ discernere inter ꝓpriates peccatorum: & hæc est de benè esse: in talibus autem debet secuiorem uiam semper eligere, & sapientes cõsulere. Ad illud, quod obiicitur de missa. Dicendum, ꝙ non est simile: quia ibi est uis in uerbis a domino statutis: hic autem requiritur, ut consulat, & iudicet secundùm conscientiam, quæ est in ipso. Quod quęritur, utrum peccet. Dicendum, ꝙ carens discretione necessaria peccat ipse, & qui eum sustinet: de alia non credo.

Nec necesse est, &c.) Ex hac litera uidetur, ꝙ peccata, quæ semel homo confessus est, non debeat iterum confiteri: sive non sit necesse. Et illud uidetur per rationem, ꝙ in eodem foro nõ debet quis bis puniri: si ergo ꝙ pro peccato commisso semel punitus est, uidetur &c. Item. Certum est, quod peccata nũquam redeunt secundum veritatem: ergo si semel absolutus est, nunquam ligatur iterum: ergo nunquam tenetur iterum eadem cõfiteri. Contra. Ponatur ꝙ quis fictè confiteatur: constans est quod talis non reportat commodum, immo damnum de cõfessione. Si ergo nihil remanet in eo de confessione: quia characterem non imprimit: ergo tenetur iterum confiteri. Item. Ponatur quod aliqs rememoretur peccati mortalis, quod obiitus fuit confiteri: constans est, quod non est cõfessus integre pro tanto, in quo nunc est: sed confessio quæ non est integra (sicut infra uidebitur) pro nulla reputanda est: ergo tenetur iterum totũ confiteri, ac si nunquam fuisset confessus. Item. Ponatur, quod aliquis recidiuet: constans est quod peccatum sequens ex præcedentibus aggrauatur, tum propter ingratitudinem, tum propter consuetudinem: ergo non potest sciri quãtitas peccati, nec qualitas conditionis, nisi sciatur totum: ergo &c. Respon. Dicendum, quod si confessio legitimè facta est, & ea quæ ad ipsam pertinent seruata sunt, non oportet iterum cõfiteri, quę alias iunius confessi. Sed quia contingit, qd̃ confessio uel quando primo facta est, irrita fuit, uel postmodũ irritatur: ideo oportet aliquãdo iterari. Sunt autem quatuor casus communes, & usitati, in quibus Doctores dixerunt cõfessionem esse iterandam. Primus est propter enormitatem sceleris, ob quam oportet peccatore ad superiorem remitti, qui confessionem reuiis audire debet, & absoluere, nisi malit alteri committere. Secũdus est ꝓpter ignorantiam sacerdotis, utpote quãdo sacerdos ignarus est: quæ reuius enim est tunc sacerdos, qui sciat ligare, & soluere, & ei iterum est confitendum uel ex licentia sacerdotis proprii, uel auctoritate superioris. Tertius casus est propter malitiã fictionis, ut si sciente aliquod peccatum in corde retinuit, uel si accessit cum uoluntate peccandi. Quartus est propter contemptum satisfactionis, ut quando negligit, & contemnit facere pœnitentiã sibi iniunctam. Et intelligantur isti duo ultimi casus quãdo mutat sacerdotem. Si enim ad eundem reuertitur, tunc distinguẽdum est: quia aut recenter confessus est, aut iam de memoria sunt elapsa ab ipso sacerdote ꝓpter diuturnitatem temporis. In primo casu non tenetur iterare. In secundo tenetur. In his casibus communiter cõcordant omnes, confessionem iterandã esse. Sunt & duo alii casus, in quibus Doctores sibi aduersãtur. Alii enim dicunt, quod tenetur homo iterare confessionẽ propter peccati obliti recordationem, & propter recidiuationem, quoniã aliter confessio integra non est: & confessionem oportet habere integritatẽ ad hoc ut habeat utilitate: sicut melius patebit infra. Alii dicunt, quod sufficit in generali dicere se alias peccasse, & hoc de nouo peccatum commisisse, uel recordatum esse in speciali, quoniam prior cõfessio valuit, & bona fuit. Alii dicunt ꝙ peccata eiusdem generis tenetur referre in specialis: sed alia in generali: & sic satis est consuetudo. Sed quid super his sit sentiẽdũ, melius patebit in di. xxi. ad præsens autem tantùm dixisse sufficiat. Quod si igitur velis pręcise scire, quid sit necessarium in iteratione confessionis. Dicẽdum, quod aut est propter defectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum ex parte sacerdotis: & hoc non est nisi dupliciter. Aut quia nescit absoluere, aut quia non potest: & sic sunt duo. Aut propter defectum ex parte pœnitentis & hoc dupliciter. Aut quia contemnit sacerdotis absolutionem, aut quia contemnit ligationem. In duobus illis casibus credo, quòd confiteri iterum eadẽ sit consilium, & hoc in speciali, nisi interueniat aliquis casuum prædictorum, ut pote, ignorantia sacerdotis: quia non recte ligauit, uel contemptus suæ ligationis: aliter non credo uerum, nisi conscientia liget, & hoc melius patebit infra, cum agetur de cõfessionis denudatione. Ex his satis patent obiecta, & melius patebunt infra Dist. xxi. Rationes enim, quę ostendunt confessionem non esse iterandam, procedunt de illa confessione, qua qs est legitime confessus, & absolutus, sicut patet: quia aliter non concludunt. Rationes uerò ad oppositum procedunt de confessione, circa quam fuit aliquis defectus, uel a parte absoluentis, uel a parte absoluti, qui potest esse conditionis necessariæ: & tunc oportet iterum confiteri uel totum, uel partem secundùm qualitatem defectus. Si uerò sit defectus conditionis expedientis, & congruę, tunc iteratio est de congruitate, non de necessitate, ut quãdo interuenit obliuio, uel etiam recidiuatio: & sic patet istud totum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An sufficiat laico confiteri?

AD intelligentiam huius partis secundùm duo, quæ tangit hic Magister, duo principaliter quęruntur. Primò quęritur, cui fit confitendum. Secũdò quæritur, quid sit confitendum. Circa primum quæruntur tria. Primò quæritur, utrum sufficiat confiteri laico. Secũdò dato, quòd non, quęritur utrum contra uoluntatem proprii sacerdotis possit quis cõfiteri alii discretiori. Tertiò qritur, utrũ proprio sacerdoti debeat qs confiteri in publico, uel in occulto.

VTRVM sufficiat confiteri laico. Et uidetur quòd sic: dicitur Iacob. ubi instituitur confessio. Cõfitemini alterutrum peccata uestra: constat quòd loquitur omnibus: ergo uidetur quod illud dictum est omnibus: ergo dictũ est & laicis. Cõfitemini alterutrum. ITEM. Glos. ibidem dicit. Minora minoribus, maiora maioribus: constat autem quod maiora omnia confitenda sunt sacerdotibus: ergo si minora dicit cõfitenda minoribus, videtur quod aliis quàm sacerdotibus est cõfitendum. ITEM. Videtur ratione: quia confessio fit homini nõ quia homo remittat culpam: sed ut pœnitens erubescat, sed plus erubescit aliquãdo aliquis de socio laico, quàm de sacerdote: ergo magis saluatur ibi finis, siue utilitas cõfessionis. ITEM. Confessio ad hoc ordinatur, ut homo ab homine erudiatur, & cognoscat peccati plagã: sed plerunque melius hoc nouerunt multi laici, quàm etiam sacerdotes: ergo &c. ITEM. Cõfessio est ad multiplicationem adiutorum, siue intercessorum: sed frequentius plus ualet oratio laici, quàm sacerdotis: ergo utilius est confiteri plerunque laico. ITEM. Confessio est necessitatis: sicut in præcedẽtibus uisum est: ergo si Deus per sacramenta non arctat uiam salutis: uidetur, quod omnibus dari debuit potestas audiendi cõfessionem: & econuerso, confiteri debuit cuilibet.

CONTRA. Aug. de Pœnitentia Distin. vi. qui uult confiteri peccata sua, ut inueniat gratiã, quærat sacerdotem: ergo uidetur, quod confiteri laico nõ sufficiat. ITEM. Veritas debet respõdere figuræ: sed in lege nullus iudicabatur mundatus a lepra, nec recipiebatur in castra p alicuius iudicium, quantumcũq; esset sapiens, nisi per iudicium sacerdotis: ergo uidetur pari ratione, q̃ nullus possit reconciliare pœnitentem ecclesiæ, nisi solus sacerdos: sed confessio ordinatur ad hoc: ergo &c. ITEM. Confessio ordinata est principaliter ad absolutionem: sed potestas ligandi, & soluendi data est principaliter Summo Pontifici, scilicet Petro, & aliis Apostolis: ergo ipsis solis sacerdotibus: ergo ab illis solis potest fieri absolutio: ergo ipsis solis debet fieri confessio. ITEM. Si aliis sufficeit confiteri: ergo frustra est concessa potestas absoluendi sacerdotibus: si ergo non est frustra concessa, patet igitur, &c.

RESOLVTIO.

Sacramentaliter confiteri aliis, quàm sacerdotibus non possumus: nam his uerè absoluendi potestas tradita est.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ est loqui de confessione dupliciter. Vno modo prout est opus uirtutis directè repugnans hypocrisi, in quo qs seipsum accusat, ne alius quã sit appareat, uel ẽt mala sua aperit ad inuestigandam morbi curationem: & hoc modo confessio cuilibet potest fieri, qui pòt adiuuare instruendo, uel orãdo, de quo homo potest erubescere, & humiliari, & ille exemplo humiliationis meliorari, non peccatorum cognitione depraua: & sic quis pòt peccatum suum cuilibet confiteri, siue clerico, siue laico: sicut etiam dicit Ber. super Cant. Vir perfectus tantus est ueritatis amator, q̃ uellet omnes nosse sua mala, dum tamen eis non esset occasio mali, sed boni. Alio modo confessio est opus sacramentale, prout ordinatur ad reconciliationem, quæ fit per absolutionem, & ligationem: & quoniam hæc potestas collata est solis sacerdotibus (sicut melius patebit infra) ideo hæc nulli nisi solis sacerdotibus est facienda. Et concedendæ sunt rationes adhoc inductæ.

AD ILLVD, quod obiicitur. Confitemini alterutrum peccata uestra &c. Aliqui dicunt hoc dictum de uenialibus, de quibus (sicut patebit) nõ est necesse cõfiteri. Aliter potest dici, qd̃ est confessio duplex, scilicet in generali, ut quando quis dicit suum *Confiteor*. Et in speciali

Universidad de Deusto
Biblioteca

quando quis dicit peccata sua. In utraque harum cõfessionum est alternatio. Sed in confessione speciali est alternatio quantum ad solos sacerdotes, in generali uerò quantum ad omnes: & ideo patet auctoritas & Glo. & inuitur hoc ex pluribus uerbis, quæ ponuntur in Glo. AD illa, quæ obiiciuntur de erubescentia, instructione, & oratione. Dicendum, quòd in omnibus argumentis est consequens, pro eo quòd non accipiunt totã causam, nec etiam principalem causam, quæ est reconciliatio faciendæ ecclesiæ: & ideo omnes ab insufficienti procedunt de confessione, secundum quod est sacramentum: tamen uerum concludunt, quod utile etiã est aliquando confiteri non sacerdoti: sicut etiam audiui de muliere, quę in morte confessa fuit uiro ad uehementem confusionem, cuius pęnitentiam per signa ualde euidentia Dñs acceptauit, priùs tamen fuit confessa sacerdoti.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ cum sit necessitatis, debuit omnibus committi. Dicendum, ꝙ non oportuit, nec debuit. Non debuit, qa absoluere dicit actũ alicuius personæ auctoritatem habentis. Non etiam oportuit, quia nullus uolens habere sacerdotem, & eo carens, priuatur salute: sufficit enim sibi uoluntas confitendi: & ut uoluntas eius exterius appareat, dat Magister consilium, ꝙ confiteatur proprio socio: non quod illa confessio sacramentum ecclesiæ sit, sed ut talis ostendat se perfectã habere uoluntatem, & facere quod in se est.

QVAESTIO II.

An aliq; quàm proprio sacerdoti confiteri liceat?

VTRVM contra uoluntatem proprii sacerdotis liceat confiteri alii discretioribus an teneatur confiteri proprio sacerdoti. Et qd teneatur ei confiteri, ostẽditur, Primò auctoritate sacræ scripturæ. Prouerb. Diligenter cognosce uultum pecoris tui. Si ergo uultus pecoris est cõscientia, & nullus potest scire uultũ, siue conscientiam nisi per confessionem: ergo si præceptũ est sacerdoti, qui habet curam animę, scire conscientiam, subditus ei tenetur confiteri. ITEM. Hebr. 13. Obedite præpositis uestris per omnia; ipsi enim pernigilãt quasi rõnem reddituri pro animabus uestris: ergo si sacerdos qui habet curam, tenetur reddere rationẽ de anima subditi, uidetur ꝙ subditus teneatur ei ita tum suum indicare. ITEM. Hoc ipsum ostẽditur auctoritate Canonis Innocentii in consilio generali. Omnis utriusque sexus fidelis, cũ quo ad annos discretionis peruenerit, omnia sua peccata solus confiteatur proprio sacerdoti. Et in eadem Decretali. Si quis ex causa uoluerit alii cõfiteri, prius licentiam petat, & obtineat a proprio sacerdote: si ergo sacerdos non dat licentiã, uidetur, ꝙ nullo mõ possit confiteri alii. ITEM. De pnia Di. 6. Vrbanus secundus, Placuit ut nulli deinceps sacerdotũ liceat quelibet cõmissum alii sacerdoti suscipere ad pniam sine eius consensu, cui prius se cõmisit: ergo uidetur, ꝙ nõ liceat cõfiteri nisi, pprio sacerdoti. ITEM. Rõne uidetur, qa cõfessus alii, aut tenetur iterũ confiteri, aut non. Si sic: ergo nullus fuit ualoris prior cõfessio, siue absolutio: uerẽ, absolutus de aliquo non tenet iterũ absolui de eodẽ in eodẽ foro. Si nõ tenetur: ergo uẽ, qd sit exẽptus a proprio sacerdote: sed nullus eximitur, nisi hẽat priuilegiũ: ergo nullus põt alteri confiteri, nisi priuilegiũ hẽat ipse, uel nisi sacerdos licentiet. ITEM. Quilibet fidelis tenetur sacra ꝓcipere a proprio sacerdote: ergo sacrm Eucharistiæ: sed cõfessio est præparatio ad illud sacrm: ergo illi tenetur cõfiteri, a quo sacrm tenetur suscipere; sed hic est sacerdos, pprius: ergo q̃ tucunq; confiteatur alii, tenetur cõfiteri proprio sacerdoti.

CONTRA. Aug. in lib. de pnia. Qui uult peccata confiteri, quærat sacerdotẽ scientẽ ligare, & soluere, ne ambo ĩ foueã cadãt; ergo si sit sacerdos proprius sim plex, uẽ ꝙ possit alii confiteri, ꝓ uoto. ITEM. Sicut dicit Ber. Qd ex charitate institutũ est, cõtra charitatẽ non debet militare: ergo similiter qd institutũ est in remediũ, nõ debet contra remediũ militare: igitur ẽsto ꝙ sacerdos sollicitet mulierẽ, si ipsa cõfitetur ei peccatũ suũ, est in periculo: ergo si non tenetur periculo se cõmittere, nõ tenetur ei cõfiteri. ITEM. Priuilegiũ datũ est Prædicantibus, ꝙ pñt audire cõfessiones: sed q concedit principale, concedit & accessoriũ: ergo si dñs Papa concessit potestatẽ absoluendi: ergo & potestatẽ peccatoribus tribuit, eos adeundi: ergo contra uoluntatẽ sacerdotis possunt eos adire. ITEM. Potestas iurisdictionis descẽdit a superioribus ad inferiores: ergo si aliqbus dat Eps auctoritatẽ suã, cũ inferior non possit supra superiorẽ, sed econuerso, uẽ qd ois fidelis, et nolẽte proprio sacerdote, possit eũ adire. ITEM. Qd talis confessus non teneatur illo anno amplius cõfiteri uẽ, quia natura nihil facit frustra, nec ars: ergo nec gratia, uel regula spũs sancti: ergo superfluũ est duo remedia eiusdẽ speciei (maximè qũ alterũ est efficax) contra idẽ ordinari: sed cõfessis est ei qui superioris auctoritate potuit absoluere, & absoluit: ergo amplius non tenetur confiteri proprio sacerdoti. ITEM. Si teneretur: ergo frustra daret illud priuilegiũ, siue illa auctoritas, & uideret duplex tribulatio cõsurgere: & cũ hoc non sit equũ, nec in iure diuino, nec iure humano: non uidetur quod teneatur confiteri proprio sacerdoti.

RESOLVTIO.

Nisi adsit legitima causa refugiendi: saltem semel in anno proprijs Pastoribus (si illi id a nobis exegerint) confiteri tenemur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ (sicut supra tactũ est) de confessione non sacramẽtali, quæ quidẽ fit ad peccati recognitionẽ, & erubescentiam, cum non spectet ad aliquẽ determinatẽ, sed ad oẽm qui prodesse potest, sine licentia, & mandato potest peccator cui uult ad libitum cõfiteri: dum tamen sit de fidelũ numero, siue sit laicus, siue sit sacerdos, siue secularis, siue religiosus: ita ꝙ non sit uel excõicatus, uel pręcisus. De confessione autem sacramentali, quæ fit ad ha- Qẽ pra cedem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habendã absolutionẽ, aliter dicendum: ꝙ non potest fieri nisi potenti absoluere: aliter. n. nihil fit ab absoluente, & nihil recipitur a pœnitente. & oportet itẽrũ confiteri. Secundum hoc intelligendum, ꝙ proprius sacerdos dicitur dupliciter. Vno modo cõissimẽ, alio mõ cõster, & tertio mõ proprie. Cõissimẽ dicitur proprius sacerdos, quicunque pot confitentẽ absoluere siue per propriã auctoritatẽ, siue per cõmissione, uel demãdationẽ: ut potẽ sunt illi, qui habent priuilegium, dum predicant, audiendi confessiones. Cõster uero dicitur proprius sacerdos ois ille, qui ex propria auctoritate, uel officio tanquam prelatus ordinarius põt absoluere, ut Eps, & sacerdos parochianus. Proprie uero dicitur proprius sacerdos ille, qui administrat sacra, & cui commissa est specialis cura: & iste est sacerdos parochianus. Intellige igitur, quod cuilibet horum licitum est confiteri: & proprio sacerdoti. s. parochiali confessus, non tenetur iterum confiteri. Similiter confessus superiori, qui curã habet, dico qd non tenetur confiteri sacerdoti superiori parochiali, nisi eum remittat; sed sufficit, quod sacerdoti suo innotescat. Et hoc dico, si fiat ex causa. Sed de tertio sacerdote, qui soluit per demandationem, siue commissionem; non habens animæ curam, est distinguendum. Aut enim commissa est ei & licentia data a sacerdote: & tunc sacerdos ius suum commisit alii: & tunc qui confitetur ex licentia sacerdotis, etiam ipso exigente illo anno, nisi recidiuet, non tenetur iterum confiteri eidem: quoniã sacerdos ius suum, & potestatẽ pro illo tempore alteri dedit. Aut est auctoritas commissa a superiori ordinario: & tunc aut plena, aut in casu. Si plena, sic iudicandum est sicut de ordinario, sicut patet de his, qui sunt Pœnitentiarii domini Papæ, & Episcoporũ. Aut est commissa in casu, sicut his, qui prædicant, datum est priuilegium. Credo enim, quod talibus data sit potestas audiendi confessiones, nõ in præiudicium sacerdotum bonorum, sed potius in fauorẽ fidelium, & propter ignorãtiam, & negligentiam, & malitiam quorundam sacerdotum. Et credo hoc priuilegiũ in extremis temporibus emanasse, quia tanquam uerificatum est illud, Erit sicut populus sic sacerdos: & pro magna parte sunt uenales cõductitii; & multi parochianos suos plus ad malum, quam ad bonũ trahunt. Vnde dico, quod secundum intentionem priuilegii sacerdotes parochiales iure suo non priuantur, immo faciendũ est semper, ꝙ a suis parochianis debita eis reuerẽtia exhibeatur, nec contra hoc priuilegium illud facit. Ideo credendum est, quod omnes parochiani quandocunque, & quotiescunque, talibus confiteantur, tenentur sacerdotibus proprius confiteri, si sint boni, & idonei, & ipsi exigunt, nec aliãs contenti sunt: & hoc dico saltem semel in anno de illis peccatis, quæ habent tunc. Si autem parochianus habet causam legitimam, propter quã rõnabiliter refugit ipsum, uel

Ostend.

uel quia sollicitat ad malũ; uel quia timet reuelationem confessionis, uel quia simplex est & idiota, dico quod confessus iterum nõ tenetur, etiam si exigat sacerdos, quia in fauorem clauium expresse hoc priuilegium datum est. Alioquin si non habet excusationem, & ipso exigẽte nolit confiteri, uix crederem talem personam esse uere pœnitentem. Ideo omnibus sanum consilium est, quod remittant ad proprios sacerdotes, ut si nõ sint contenti illa confessione, iterum audiantur. QVANDO ergo queritur, utrum teneatur cõfiteri proprio sacerdoti. Dicendum, ꝙ si intelligatur de confessione, in qua est absolutio, de proprio sacerdote (largo modo sumendo. s. qui habet potestatẽ absoluendi) dico quod tenetur, nec sufficit alii confiteri. Si uero intelligatur de parochiali, sic nõ est generaliter uerum, ut uisum est: potest enim alii cõfiteri nõ solum ex licentia eius, uerum etiam ex licentia superioris: unde consilium dandum est omnibus, quibus imminet periculũ, quod recurrant ad superiores, si sacerdos non uult eis licentiã dare: uel ad eos, qui habent potestatem diœcesani, uel ad pœnitentiarium Domini Papæ; alioquin nõ possunt absolui ab aliis, quin teneantur ipsi saltem semel confiteri. Concedo ergo (sicut ostendunt rationes) ꝙ in casu bene potest confiteri alii, nec tenetur confiteri proprio sacerdoti: in casu uero potest confiteri alii, & tamen adhuc tenetur proprio sacerdoti cõfiteri propter hoc, ꝙ alius nõ habet auctoritatẽ plenariã.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur primo, ꝙ debet cognoscere uultum pecoris. Dicendum, ꝙ ipse absoluitur, dum alius uicem eius supplet; & hoc quãdo superior prælatus, uel habẽs licentiam ab ipso, uel a prælato audit: & ideo ipse non tenetur audire, nec alius confiteri. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ non possit confiteri alii sine licentia per decretalẽ, etiam si causam habeat: unde dicit, Petat, & obtineat. Dicendum, ꝙ ratio redditur in eadem decretali, quia alius non potest absoluere: unde loquitur de eo, qui non habet iurisdictionem aliquam super pœnitentem, nisi per cõmissionem sacerdotis. SIMILITER ad sequens decretum Vrbani, patet responsio, quia intelligitur de illo, qui non habet potestatem aliquomodo nisi per sacerdotem absoluendi: & hoc patebit melius infra, cum agetur de potestate clauium. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ aut tenetur, aut non tenetur. Dicendum, ꝙ aliquando tenetur, sed tamen non frustra alii confitetur: perutile enim est pluribus sacerdotibus integre confiteri, tum propter multiplicationem intercessorum, tum etiam quia si deuotionem habeat, cum audit prædicationem, uix fortassis tantam recuperabit: tum ga promouet ad humiliationem, & gratiæ meliorem impetrationem. Aliquando non tenetur, ut prædeterminatum est, non quia sit exceptus; sed quia alius ex causa supplet eius officium. Credo tamen, ꝙ si sacerdos pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rochianus sit idoneus, ꝙ semp bonum est, ut subditus ad eum remittatur, a quocunque audiatur in his, quę ad ipsum spectãt: non tamen semper est necessarium. Vnde argumenta ad oppositum non ualent: quia efficaciori modo curatur, qui ex causa rationabili pluries cõfitetur. Potest tamen dici: sicut aliqui Iuris periti senserunt, ꝙ & si teneatur iterum cõfiteri proprio sacerdoti in eodem anno, nõ tamen oportet, quod illa eadem, quia uerè absolutus est peccator. Et istud uidetur satis probabile, quia frequenter peccatores prædicantibus suas monstrant conscientias, quas nullo modo propriis sacerdotibus aperirẽt, immo illa dicunt frequenter, q̃ longo tempore celauerũt, licet aliqua minora dicerẽt, sicut expertis notum est. Et ideo credẽdum est etiam summum Pontificem hoc mouisse ad illud priuilegium concedendum, quod non est adeo ampliandum, ut præiudicium fiat potestati sacerdotali, nec adeo restringendũ, ut obsit fidelium pietati: unde nec sunt pœnitẽtes arctandi ad illa enormia iterum confitẽda, cum semel prædicãti liberrime sunt confessi: nec ita liberi sunt iudicandi, quin etiam semel in anno, quę aliàs occurrunt in cõscientia, teneantur sacerdotibus propriis confiteri, si illi uelint. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ tenetur a proprio sacerdote eucharistiæ sacramentum accipere ergo & sacramentum pœnitentiæ. Dicendum, ꝙ non est tantùm periculum in susceptione illius: sicut in susceptione huius. Dico tamen, quod sufficit sacerdoti, ꝙ alius, qui potuit, & debuit, supplemit locũ eius: unde non tenetur, nec debet de iure amplius exigere, maximè si parochianus non ex cõtempt, sed ex rõnabili causa ad aliam accedat, petita licentia. Rationes uero ad oppositum verum probant. Tamen illud uerbum Augustini non intelligitur generaliter de omni sacerdote sciente, sed de sacerdote sciente, & potente: uel si scit, & non potest, cum licentia sacerdotis proprii, qui hẽt posse, quamuis non habeat scire. AD ILLVD, qd obiicitur de periculo. Dicendũ, ꝙ illud non dat posse, sed rationabilem causam dat, ut possit superiorem adire, uel ab ipso licẽtiam petere: ꝙ si non potest aliquod horum facere, debet in cõmuni loco confiteri. AD ILLVD, quod obiicitur de priuilegiatis. Credo quod malo uelle sacerdotum parochialium possint confiteri ex licentia priuilegii, & sacerdos non est audiendus, si prohibet: quia manifestè male mouetur. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non debet iterum confiteri. Dicendum, ꝙ non tetur de eiidem, tenetur tamẽ de aliis propter mandatum Decretalis, quia non potest sacerdotẽ iure suo priuare.

QVAESTIO III.

An sufficiat confiteri proprio sacerdote in occulto, uel etiam in propaculo?

VTRVM necesse sit confiteri proprio sacerdoti coram populo, an sufficiat ei confiteri in occulto. Et ꝙ necesse sit confiteri coram populo, uidetur: Augus-

gus. dicit, & habetur supra eadem Dist. Nemo dicat sibi, occulte ago pœnitentiam. Et post Iob ait. Si erubui in conspectu populi confiteri peccata mea: adiuratio est, & imprecatur sibi malum: ergo uidetur tum ex uerbo Aug. tum ex concordia, quam adducit: q̃ cõfessio sit facienda sacerdoti coram multis. ITEM. Greg. de Magd. in Hom. Quia semetipsam graniter erubescebat intus, nihil esse credebat, quod uerecũdaretur foris: unde commendat eam, qd coram omnibus se peccatricem ostendit: ergo uidetur, quod qui liber peccator ita deberet facere. ITEM. Ber. super Cantic. Homil. 43. Si ueritatis amore affectus esses: uelles proculdubio, quod in te est eandem de te omnes tenere sententiam, quam ipsam apud te habere cognoscis ueritatem. Alioquin si priuato amore contentus, detines intra te iudicium ueritatis, cui dubiũ est, minus te ueritatẽ diligere, cuius præponis proprium commodum, uel honorem? ergo secundùm Ber. nullus est ueritatis amor, qui quod ueraciter de se sentit: non omnibus publice cõfitetur. ITEM. Rõne uidetur, Quia uerus pœnitẽs seipsum punit, & iudicat loco Dei, & sacerdoti offert se iudicãdũ, ut Deo: ergo dẽt sedm ꝙ põt, se diuino iudicio conformare: sed in iudicio finali peccata oẽum oibus innotescent, quia tunc aperientur libri: ergo nunc debet uerè pœnitẽs librum suę conscientiæ oibus aperire. ITEM. Aut pœnitẽs uult, qd alii reputent cũ peccatorẽ, aut bonũ. Si uult quod reputent eum bonum: ergo non est uerus pœnitens, sed hypocrita superbus. Si uult, ꝙ reputent eum peccatorem: sed nullus potest eum reputare peccatorem, nisi ab ipso sciat: ergo debet omnibus reuelare. ITEM. Peccator confitetur sacerdoti, ut reconcilietur non Deo tãtũ: sed etiam ecclesiæ: quia Deo reconciliatus est per cõtritionẽ; sed ecclesia nõ est psona singularis: immo multitudo fideliũ: ergo uidetur, ꝙ sacerdoti p̃sente multitudine, deberet cõfiteri.

CONTRA. In Decretali Innocentii, Omnis utriusq; sexus, &c. & post, Omnia sua solus peccata semel in anno confiteatur proprio sacerdoti: ergo solus debet esse. ITEM. Quæ debent secretissimè custodiri, non debẽt in conspectu multitudinis propalari: sed ea q̃ in confessione dicuntur, debent secretissimè custodiri, sicut infra habebitur in sigillo cõfessionis: ergo nullo modo debẽt corã multis dici. *Dist. 21 p. 2. ar. 2. q. 1.*

ITEM. Ber. in Lib. de Dispensatione. Quod ex charitate institutum est, cõtra charitatem militare non dẽt: sed cõfessionem constat p charitatem esse institutam: ergo non dẽt contra charitatẽ militare: sed manifestatio peccati a iquibus est occasio labendi, multis superbiendi, & ẽt peccatorem contemnendi: ergo non debet multis manifestari. ITEM. Nullus tenetur semetipsum diffamare: sed cum manifestatur peccatum in conspectu multitudinis, efficitur homo infamis: ergo nullus tenetur, nec dẽt sic peccatum cõfiteri: ergo uidetur, quod soli sacerdoti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Et ex præcepto Apostolorum, & & ex traditione ecclesiæ, sufficiat confiteri in occulto.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ confessio sacramentalis sacerdoti soli, & in secreto dēt fieri, nisi sit peccatum aliquod enorme, qđ totā cōmouerit urbem, uel ēt totū orbē: quod quidem dēt quis cōfiteri in publico, ut in publico pnia solēnis imponatur, & ut ostendat, & recognoscat se reū: ut puta si sit hæreticus manifestus. Quantùm uerò est de confessione secūdum legē cōem dēt unico sacerdoti fieri in priuato: sicut expressè dicit illa Decretalis. Rō aūt huius ē: qa occultatio duplici ex causa competit sacramento, tum qa hic manifestantur peccata sacerdoti, non ut manifestentur: sed ut deleantur, & occultentur: qa charitatis confessio operit multitudinem peccatorum: tum ēt, qa manifestantur sacerdoti ut Deo, ad testimonium conscientię internæ: & ideo, ut homo totam conscientiam reuelet homini tanquam Deo, & hoc testificante teste secreto, in tali manifestatione nō dēt admitti alienus: sed sacerdos unicus, qui teneat locū Christi: & sic occultatio competit duplici ex causa. Vna est, quia cōfessio est adeo onerosa, siue ignominiosa, ꝙ uix aliquis, aut nullus audet coram multitudine confiteri, cum pauci audeant plenè, & integre confiteri, ēt coram unico sacerdote. Alia ratio est, quod manifesta confessio est periculosa. Si enim cōscientiæ manifestarentur, infinita mala orirētur, & rixæ, & discordiæ, & infamiæ sicut manifestè apparet. Et ideo dicendum est, ꝙ non tenetur qs cōfiteri nisi unico, & ꝓprio sacerdoti, & huic solitario, quātùm est de præcepto Apostolico, siue ecclesiastico.

AD ILLVD, ergo, qđ obicit de Aug. Dicendum, ꝙ loquitur de occultatione respectu iudicii sacerdotalis, qbus dominus cōmisit auctoritatē, & officiū iudicandi inter lepram, & nō lepram. Et si tu obiicias de Iob dicēdū, ꝙ illa translatio non est recta: sed alia, quam habemus. Tamē si uelimus illam sustinere: dicēdum, ꝙ intelligitur de generali confessione, qua omnes confitērur se peccatores. AD ILLVD, quod obiicitur de Magd. Dicendum, ꝙ illud fuit pfectionis, & supererogationis: unde non omnibus cōpetit. Vel dicēdū, ꝙ ipsa nō fuit cōfessa peccata sua corā oībus, q̄ fecerat occultè: sed quia signa lasciuiæ nō occultè portaut: sed in publico: iō etiā signa pnię in publico manifestauit: & hoc est dignum, & laudabile, & imitādū: nec tamē dico, ꝙ homo adhoc teneatur nisi de bono, & æquo. AD ILLVD, qđ obiicitur de Bern. Dicendū, ꝙ facienda est uis in hoc, qđ Bernardicit: Quod in te est: & ipsemet facit ibi uim, Sanè qđ in te est dixerim: quia plerunq; nō expedit innotescere oia, quæ nos scimus de nobis: atq; ipsa ueritatis charitate uetamur palā nō esse, uel fieri uelle, ꝙ noceat cognoscenti. Et sic pater, ꝙ quamuis homo, quātum est de se, debeat esse promptus, non tamēn dēt palam peccata dicere, nę alii in-

de damnificentur. AD ILLVD, quod obiicitur de diuino iudicio, quod omnibus propalabitur. Dicendū, ꝙ secus est, qa illud erit iudicū seueritatis; hoc aūt est misericordiæ, & benignitatis. Præterea, nulli nocebit illa manifestatio: sed in hoc Dei iustitia clarior apparebit: nunc autem nulli prodesset, & multis obesset. AD ILLVD, qđ obiicitur, ꝙ pēnitens dēt uelle, ꝙ alii reputent cum peccatorem. Dicendū, ꝙ uerū est, ꝙ dēt uelle suam humiliationē, ita tamen, quod alii nō peccent contemnēdo, uel inimicando: & ideo sufficit, quod peccatores se dicāt in generali: sed nō expedit in speciali ita multis dicere simul, maximē, qui non sunt sacerdotes: nō ergo dēt celare peccatū propter suum commodum, & gloriam: sed propter cauendum culpā alienam. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ cōfitetur, ut reconciliētur. Dicendum, ꝙ sacerdos hēt potestatē reconciliādi Deo: qa ipse ratione auctoritatis fungitur iure Dei, & ecclesiæ tanquam mediator utriusq; & ideo non oportet multitudinem adesse: secus autē est in iudicio cōtentioso, ubi homo se non accusat, sed defendit, ubi producuntur testes: hic aūt nō oportet.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO. I.

An oporteat confiteri, etiam uenialia?

CONSEQVENTER quantùm ad secundum articulum quęritur, quid sit confitēdum. Et circa hoc quæruntur tria. Primò, utrum oporteat cōfiteri omnem uenialem culpā. Secūdò utrum oporteat confiteri oēm peccati mortalis differētiam. Tertiò, utrū oporteat confiteri omnem circunstantiā.

CIRCA primam ostēditur, ꝙ oporteat confiteri omnē culpam uenialem. Iac. vlt. Confitemini alterutrum peccata uestra Glos. Peccata, quæ ex humana ignorantia ueniunt, dicit & pręcepit confiteri, & talia sunt uenialia: ergo præceptum est cōfiteri illa. ITEM. Aug. Si cœpisti fluctuare, cōfitearis motum, ne plangas ruinam: si ergo periculum est ruere, qui non confitetur, exponit se periculo: sed omnes tenentur illud fugere: ergo &c. ITEM. De omni & de quocunque dominus punire, & iudicare debet in futuro, commisit in præsenti iudicium sacerdotibus, & præcipuè Petro: sed dominus in die iudicii iudicabit de uenialibus, & oportebit reddere rationem (ut dicitur Matt. 12.) de omni uerbo otioso: ergo &c. Si tu dicas, quòd requiret rationem, sed tamen non propter hoc condemnabit. Obiicitur de eis, qui cum mortali decedunt, quod pro uenialibus in æternum cremabuntur: ergo uidetur, quod impius ueniens ad confessionem, cum pro utrisque esset ęternaliter puniēdus, quòd debet utraque confiteri. ITEM. De aequibus uenialibus difficile est iudicare, utrum sint mortalia, uel uenialia, quæ tamen secundum ueritatem sunt uenialia: sed ubi est difficultas, & ambiguitas recurrendum est ad sacerdotes, sicut dicitur Deu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re. capit.17. Si difficile & ambiguum, &c. ergo uenialia talia sunt confitenda.

CONTRA. Pœnitentia est secunda tabula post naufragium: sed per uenialia nemo naufragatur: ergo pro uenialibus nullus tenetur recurrere ad pœnitentiã: ergo nec ea confiteri. ITEM. uenialia non sunt in prohibitione: ergo nec eorum remedia in præcepto: ergo non est præceptum confiteri uenialia.

ITEM. Confessio fit ad recõciliandum ecclesiæ: sed p uenialia nullus factus est inimicus ecclesiæ: nullus extra ecclesiã eiectus est, in nullo damnificata est ecclesia: quia charitatem non auferunt, nec minuũt: ergo nemo tenetur illa confiteri. ITEM. Quidquid homo tenetur confiteri, tenetur amplius non iterare, quia pnia uera est, commissa plangere, & plangenda non cõmittere: se non tenetur quis uenialia non iterare: ergo non tenetur de illis pœnitentiam agere: ergo nec confiteri.

RESOLVTIO.

Et si non de præcepto, aut necessario: de consilio tamen, & de congruo uenialia confitenda sunt.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ cõfessio uenialium non est in p cepto, est tamẽ in cõsilio. In pcepto nõ est: quia cum sint de sui natura uenialia, p se possunt ueniam consequi siue per pœnitentiam internã, siue per exteriorẽ assumptam, siue etiam per pœnam purgatoriam (sicut melius patebit infra) siue per aliud remedium competẽs, & idoneũ. Quamuis aũt de ratione sui generis non sit ea cõfiteri necessarium, tamen ea confiteri congruum est maximè uiris perfectis: quia utile est multũ, & pœna illis debita minuitur exvi elauium: hoc est igitur de uenialibus generaliter dictum. In casu tamen contingit, q̃ homo tenetur ea confiteri, siue propter dubium, siue propter ecclesiasticũ institutum. Propter dubium, qa dubitat probabiliter, utrum sit mortale, uel ueniale. Ideo si non pœnitet sicut de mortali, discrimini se exponit: & ideo dẽt cõfiteri sicut facet in cõsciẽtia: & iudicio sacerdotis relinquat, utrũ sit ueniale, uel mortale. Propter ecclesiasticum statutũ tenetur, quia omnis fidelis semel in anno tenetur confiteri: & ideo si non habet nisi uenialia, saltem illa semel in anno tenetur confiteri. Sed hoc non propter uenialis peccati morbũ: sed propter præceptũ: quod quare omnibus sit iniunctum, superius actum est. Concedendum est igitur, quòd uenialia secundum quod huiusmodi non est necesse confiteri, est tamen expediens: nec quis tenetur nisi de bono, & æquo: nisi ĩ duobus casibus, uel qa ligatur a cõscientia, uel qa ligatur a cõstitutione ecclesiastica.

Distin. 20. ar. 1. q. 1.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod peccata, quæ per ignorantiam contrahuntur, præcipit cõfiteri. Dicendum, quod illud intelligẽdũ est de uenialibus. Sed tunc præcipere est docere, secũdum illud Luc. v. Præceptor per totam noctem &c. uerbum autẽ beati Iacob: quamuis propositũ sit per modum imperatiuum, tamen pro mortalibus tenetur imperatiue, pro uenialibus magis excitatiue, uel exhortatiue. AD ILLVD, quod dicit Aug. si cœpisti, &c. Dicendum, q̃ consilium est, non quia non aliter possit vitari ruina nisi per cõfessionem: sed quia hæc uia est idonea, & salubris: unde non dicit hoc q̃ semper tuat ille, qui non confitetur motum; sed quia ad ruendũ sit procliuior. AD ILLVD, quod obiicitur, qd dominus puniet, & iudicabit in futuro. Dicendũ, quod aliter iudicabit ueniale, si ue pro ueniali, aliter pro mortali. Pro mortali namque iudicabit, & condemnabit: pro ueniali nequaquam condemnabit, nisi forte sit annexum mortali: & hoc non ratione sui: sed ratione mortalis. Et ideo ex quo quis cõfitetur mortale, soluitur, p quo condemnandus erat a domino: & ideo non oportet illa confiteri, quantũ est de necessitate obligationis. AD ILLVD, quod obiicitur de uenialibus, quod dubiũ est, utrum sint mortalia. Dicendum, quod in tali casu nisi certificetur pœnitens per aliquem uirum sapientem, cui possit adhibere fidem, tenetur illud utique confiteri: si autẽ tollatur dubium, & sciatur esse ueniale, tunc non obligatur. Sicut si con scientia alicuius probabiliter dubitat de aliquo, utrum sit mortale: tenetur amplius illud non facere, manente dubitatione: sed amota tali conscientia, non tenetur: & ideo sanè dictũ est, quod ad confessionem uenialis ligatur quia non ex institutione diuina: sed ex constitutione ecclesiastica, & conscientia propria: & sic patent obiecta.

QVAESTIO II.

An confiteri oporteat omnem peccati mortalis differentiam?

VTRVM sit confitenda omnis peccati mortalis differẽtia: si peccatum cordis, oris, & operis, peccatũ ẽt latens, & manifestũ. Et q̃ oẽm differentiam, uidetur per Decretalem, q̃ dicit cuilibet fidelis Omnia solus peccata tua: non dicit omnia quantũm ad venialia: ergo dicit oĩa quantũ ad mortalia. ITEM. Hoc vi rationes: quia pro quolibet horũ efficitur hõ inimicus Dei, & separatur ab unitate ecclesiæ: sed cõfessio ad hoc directe instituta ẽ, ut hõ reẽcilietur ecclesiæ, & ostẽdatur recõciliatus Deo: ergo de oĩbus tenetur cõfiteri. ITEM. Pro omni differẽtia peccati mortalis punitur quis actualiter, & ẽternaliter, & cõdemnabitur: seu pro oĩ eo, pro quo adducẽdus est hõ in iudicium condemnationis, necessario oportet adduci ante arbitriũ Iesu Christi: ergo pro omni differẽtia mortalis tenetur cõfiteri. ITEM. Peccatum grauius magis est dignũ punitione: sed peccatum cordis aliquando grauius est, quàm peccatum operis in alio genere, ut hæresis, quam fornicatio: similiter peccatum apertum grauius est, quã occultum: si ergo oportet cõfiteri peccatum operis, & oris, uidetur q̃ & peccatum cordis: similiter & si peccatum latẽs, uidetur quod multoforiori rõne, qd est manifestum: ergo omne peccati mortalis differentiam necesse est cõfiteri. ITEM. Per omnẽ peccati mortalis differẽtia naufragatur hõ: sed patiẽs naufragiũ necesse habet ad tabulam recurrere, & non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest ad baptismum ergo ad sacramentum penitentiæ sed sacramentum penitentiæ inquãtum sacramentum, consistit in confessione: ergo &c.

CONTRA, Sapien. xi. per quę peccat qs, per hęc & torquetur: ergo si aliqs solo corde peccat, in solo Spiritu, & nõ in carne, nec per organum oris: ergo sola contritione est puniendus: non ergo confessione: ergo non tenetur confiteri peccatum cordis. ITEM. Augu. Vbi peccatum oritur, ibi peccatum moriatur: ergo peccatum, quod fuit in solo corde, ibi debet mori: ergo nõ oportet ꝙ exterius propaletur puerbum. ITEM. In foro iudiciali ita est, ꝙ nõ adducuntur aliqua ad iudicium, nisi quę aliquo modo manifesta sunt. Vnde Mat. xviii. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum &c. ergo uidetur ꝙ si peccatum aliquod in solo corde fuit, nec ulli sit manifestum, ꝙ non oporteat ad iudicium sacerdotale deferre. ITEM. Quod solũ peccatum latens sit confitendum, uidetur; quia Aug. diffiniens cõfessionem dicit, ꝙ confessio est, per quam morbus latens spe uenię aperitur. ITEM. Super illud Gen. 4. Vox sanguinis &c. Glos. Euidẽtia patrati sceleris non indiget accusatore; sed cõfessio est accusatio: Prouerb. xviii. Iustus in principio accusator est sui, ergo quando peccatũ est euidens, non indiget confessione: ITEM. ideo dicitur cõfessio, ut instruatur sacerdos de quantitate peccati; sed non oportet, qñ est publicũ, & notorium: ergo de aperto nullus debet, nec tenet confiteri.

RESOLVTIO.

Vt sacerdos recte iudicare possit: ut quę pœnitentiæ ad plenum institiatur omnes peccati mortalis differentias confiteri oportet.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ omnis peccati mortalis differentiam necesse est cõfiteri, siue sit latens, siue manifestum, siue sit cordis, siue oris. Peccatum enim manifestum oportet cõfiteri duplici ex causa: una est a parte audiẽtis, alia ex parte confitentis. Ex parte audiẽtis, ut audiat: qñ sicut est in iudicio forensi, ꝙ iudex aliqd nouit, ut priuata persona, qd tamen non nouit ut iudex, nec procedit ad sentẽtiam quousque innotescat ei, ut iudici. Sic est in iudicio pœnitẽtiali, ꝙ sacerdos aliquid nouit, ut homo, quod tamen non nouit ut Deus. Quia non nouit, ut est per testimonium conscientię accusatum, quæ est testis diuinus & quousque sic nouit, nec spectat ad ipsũ soluere, nec ligare: ideo oportet ꝙ ei cõfiteatur peccatum, quantumcunque sit publicum. Alia ratio est ex parte confitentis, ut iustificetur: quantumcunque. n. aliquis ab aliquo excusetur, nunquam p̃ hoc iustus dr, aut iudicatur: sed magis iniustus: sed quãdo hõ ipsum, qui est dignus accusatione, accusat, tũc exercet opus iustitiæ: & ideo dr, Iustus in principio accusator est sui. Vt ergo quis iustificetur, & iustus esse cõprobetur, & dignus ecclesiæ reconciliationę, necesse ẽ ꝙ ipse se accuset, quantumcunque eius peccatum sit publicum. Oportet etiam peccatũ cordis, siue peccatũ latens confiteri duplici ex causa similiter, tum

tũ ex parte audiẽtis, tũ ex parte confitentis. Ex parte sacerdotis audiẽtis, qñ per illum det ligari ad pœnã, aut absolui: certum. n. est ꝙ ꝑ omni mortali meretur quis pœnã æternã: ro satisfactio imponẽda est sed'm arbitriũ sacerdotis: ideo talis hẽt necesse cõfiteri ei scelus occultũ, qa aliter ipse non nouit. Alia ratio est ex parte peccatoris confitentis; ut quæ non cognouit intra thalamum cordis in cõspectu diuinæ præsentiæ cogitare, & uelle, & uolendo consentire: tunc coram oculis sacerdotis recitet cũ rubore: ut qui perpetrauit interecũde, & uerecundiã abiecit, nũc ex hoc in conspectu hominis erubescat hominis. carnalis plus erubescit oculos hominis, quã Deus. Concedendæ igitur sunt rationes, quod differentię omnis peccati confitendæ sunt.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, de Sapien. xi. Dicendum, ꝙ tam uerbum illud, quam uerbũ Chrysost. & Aug. super hac materia intelligedũ est ꝑ appropriationẽ. Non n. intelligẽdum est præcise per ueritatem. Peccator. n. qui sola uoluntate peccat, quæ toti homini præsidet, totus punitur: ita ꝙ interius, & exterius: & ideo si fiat emenda, totus hõ debet eam facere, & per omnes actus. cordis, oris, & manus. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de Augu. ꝙ ubi oritur &c. Dicendum, quod uerbum illud intelligitur quantũm ad progressum peccati, ut peccatũ nõ procedat; sed ubi oritur, ibi moriatur: sed non intelligitur quantũ ad emendam. Vel dicendum, quod illud est intelligendum de pœnitentia respondente peccato publico, & occulto. De peccato enim publico publice est confitendum, seu puniendum propter scandalum extirpandum: & de occulto occulte coram unico sacerdote: & illud uidetur Magister dicere in litera. AD ILLVD, quod obiicitur de foro iudicii, quod adducuntur manifesta. Dicendum, i foro iudiciali, qd̃ procedit sed'm rigorẽ iustitiæ ad cõdemnationẽ, alius est actor, alius est reus, alius testis: & ideo oportet, qd̃ pluribus sit notum illud, de quo quis accusatur. Sed in foro penitentiali sacerdos tenet locũ Dei, & confiteris tenet locũ accusantis, & accusati, & testis; nam ratio accusat uoluntatem, & testimonium ferente conscientia: & quia ille est testis priuatus, quẽ nihil latet, & de omni occulto testimonium perhibet: ideo talis iudicio competit occulta iudicare. AD ILLVD, quod obiicitur de manifesto, quod confessio est latentis peccati manifestatio, per Aug. Dicendum, ꝙ est peccati latentis illum, cui confitetur per modum iudicis. Vel dicendum, quod peccatum omne in anima est, quasi apostema intrinsecũ; & quantumcumque homo peccet aperte, adhuc uirus peccati later in anima: sed in confessione rũpitur uulnus, & sanies peccati ad exteriora trahitur, ut dicit Greg. & hinc est quod Aug. dicit, quod confessio dicitur, per quam morbus latens spe uenię aperitur. AD ILLVD, quod obiicitur de euidentia patrati sceleris &c. Dicendum, quod illud intelligitur in foro iudiciali; qa factum illud exterius notũ est; & te-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& testibus nõ eget, eo quod nulla potest tergiuersatione celari: sed non sic in foro pœnitentiæ: creditur enim ibi testimonio solius conscientiæ. Si enim conscientia testificetur nunc contra hominem, in iudicio testificabitur pro homine: alioquin semper erit testis contrarius. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est ad sciendã quantitatem peccati. Dicendũ, q̃d ista non est tota ratio, immo rõnes, q̃ superius assignatæ sunt: & ꝑterea ad hoc est, ut sciat per modum iudicis.

QVAESTIO III.

An omnes peccatorum circunstantias confiteri teneamur?

VTRVM tenemur confiteri omnem peccati circunstantiam. Et quòd sic uidetur; quia Aug. dicit in Libro de Pœnitentia, enarrans multiplicia genera circunstantiarum, Omnis (inq̃t) ista uarietas confitẽda est, & deflenda. ITEM. Ratione uidetur, quia cõfessio maxime fit ad sciẽdam peccati quantitatem; quia imponenda est pœnitentia secundùm mensuram, & ęstimationẽ peccati, sicut dicitur Leui. v. sed penes circunstantias cõsistit peccati quãtitas: ergo necesse ẽ eas cõfiteri. Prima manifesta est. Secunda probatur ꝑ hoc, q̃d dicit Bernar. q̃d nugæ in ore sacerdotis blasphæmiæ sunt: hoc autem nõ dicit nisi propter aggrauationem peccati: ergo &c. ITEM. In cõfessione necesse est genus peccati aperiri: sed genus peccati uariatur ꝑ circunstantias, sicut patet: cognoscere. n. nõ suã, q̃ soluta est, fornicatio est: cognoscere nõ suam, q̃ habet virum, est adulterium: ergo necesse est confiteri circunstantias. ITEM. Cõfessio potissimè fit ad erubescentiam: sed maior est erubescentia in confessione circunstantiarũ adiacentium, quam etiã in enarratione actus: ergo uidetur, q̃d potissime sit circa circunstantias in confessione insistendum. ITEM. Confessio principaliter fit ad accusationem peccãtis: sed accusatio actionis est ex circunstantiis, unde Tullius in Primo Rhetoricæ. Circunstantiæ sunt, a quibus trahuntur argumenta accusationis, uel defensionis. Et Boetius in 4. Circunstantiæ sunt, quæ q̃stionẽ Rhetoricam faciunt de laude, & uituperio ꝑsonæ. ITEM. Strictius est diuinum iudicium, quã humanum: sed in humano iudicio modo fit inquisitio, & responsio de circunstantiis: unde non est sufficiens quærere de actu: ergo multo fortiùs in iudicio diuino: sed hoc est iudicium pœnitentiæ: ergo &c. ITEM. Sicut diligentius curandus est morbus spiritualis, quàm corporalis: sic magna diligentia est habenda circa spiritum, & maior, quàm circa corpus: sed morbus corporalis non detegitur sufficienter, nisi etiam circunstantiæ detegantur: ergo, &c.

CONTRA. Translato principali, necesse est, ꝑ transferatur annexum: sicut Apostolus dicit Heb. 7. Translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat; sed peccatum est principale: ergo si per confessionem dominus transfert peccatum, pari ratione & circunstantiam. ITEM. Circunstantiæ sunt infinitæ numero, & nullus tenetur ad illud, quod sibi est impossibile: ergo non tenetur circunstantias peccati recolligere, & referre. ITEM. Non est necesse, ꝑ peccatori imponat sacerdos ita grauem pœnã, sicut exigit culpa, immo tota die imponuntur multo minores: ergo pari ratione non est necesse, quod peccator cõfiteatur se ita grauiter peccasse, sicut peccauit. ITEM. Si tenetur confiteri circũstantias ad sciendum quantitatẽ peccatiꝛ quantitas peccati non scitur, nisi sciantur circunstãtiæ alleuiantes sicut aggrauantes, & circunstantiæ defendentes sicut accusantes: ergo homo tenetur in cõfessione seipsum excusare; sed hoc falsum est: ergo &c. ITEM. Videtur quòd circunstantia nõ augeat quantitatẽ; quia in boni quãtitas meriti nõ causat ex circunstãtiis; sed ex quãtitate amoris, quo conuertitur hõ ad Deũ: ergo pari rõne cũ peccatũ sit auersio, quãtitas peccati cõsistit in libidine, siue contemptu cordis: nõ ergo in circunstantia exteriori. ITEM. Vi q̃d non det speciẽ peccato; quia omne illud quod dat speciem, & formã, dat esse essentiale, & intrinsecum, & unicum: sed circunstantiæ sunt extrinsecæ, & accidentales, & variabiles: ergo nulla circunstãtia trahit in genus peccati nouum: non ergo uidetur quod oporteat circunstantias confiteri. Est ergo quæstio, quas oporteat cõfiteri, & quas non.

RESOLVTIO.

Circunstantias aggrauantes confiteri, bonum est; alleuãtes congruũ: trahentes in aliud genus peccati simpliciter necessarium.

RESPONDEO. Dicendum, ꝑ circunstantiæ, quæ attingũt peccatum, quædam sunt alleuiãtes, quædam in aliud genus trahentes, quædam aggrauantes. Circũstantias in aliud genus trahẽtes confiteri, est necessarium, quoniã genus peccati confiteri oportet. Circunstantias uerò alleuiãtes confiteri, non est bonum, nisi propter hoc ut satisfiat alienæ inquisitioni, uel ut prouideatur eius scandalo, & perturbationi: utpote si timeret cõfessorem ex hoc accipere occasionem ad malum: uel si etiam tantùm diminuat, ut sit in genere uenialis: sicut comedere carnes in quadragesima, ꝑpter infirmitatem, ita tamen quod a latere non sit gulositas aliqua. Et ratio huius est; quia in cõfessione nõ debet peccator se excusare; sed accusare. De circũstantiis autem, quæ aggrauant, si genus peccati nõ mutatũ est, est inter Doctores opinio diuersa. Quidam enim dicunt, ꝑ pœnitentes tenentur cõfiteri; sed quia præceptum affirmatiuum est, ideo obligat non ad semper; sed pro loco & tempore, scilicet quando eas cognoscit siue per se, siue per inquisitionem alienam: unde sapiens, & intelligens tenetur eas confiteri absque inq̃sitione: simplex tenetur, si ab eo inquiratur. Alii dicunt quod nõ tenemur ad cõfessionem harum circunstantiarum tentione necessitatis; sed de bono, & æquo: & quanto sunt magis sapientes, & perfecti, tanto magis debent distinctius eas explicare: sed non tenemur ad hoc nisi forte ex propria conscientia obligemur. Hãc positionem credo probabiliorem. Vnde dicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cendum, ꝙ confessio circũstantiarum in aliud genus trahentium spectat ad confessionẽ quãtum ad necessitatẽ: confessio uerò aggrauantium magis facit in cõgruitatem: confessio uerò alleuiantium potius facit in cõgruitatem: & hoc intelligitur exceptis casibus predictis. Omnes igitur rõnes probantes circunstantias esse cõfitendas, sunt cõgruitatis quantum ad aggrauantes: alias si uelint probare necessitatem, ab insufficienti procedunt, illa excepta, quæ est de circunstantia trahente in aliud genus unde uerbum Augu. consilium est. Et quæ obiciuntur de quantitate, & erubescentia, & accusatione, & diligentia habenda, nõ concludunt nisi, quod cõpetentius fiat, si exprimatur cuiuslibet peccati circunstantia.

Ad illvd, ꝙ obiicitur in contrarium, Dicendum, quod non oportet eas confiteri, congruũ est tũ. Ad illvd, quod obiicit, ꝙ circũstantiæ alleuiantes sũt confitendæ &c. Dicendũ, ꝙ nõ est simile, quia aggrauantes nõ tũ oportet cõfiteri ꝑꝑ quantitatẽ peccati, uerũ etiã ꝑꝑ erubescentiã, & accusationẽ. Ad illvd, qd obiicit, quod nõ augẽt contẽptũ, uel libidinẽ. Nec est simile de bono; quia n. boni sumus, bona facimus: unde quantitas bonitatis uenit ab habitu intrinseco: sed quãtitas malicię ab actu: quia n. mala facimus, mali sumus. Ad illvd, qd obiicitur ꝙ non mutat specie. Dicedũ, ꝙ est esse naturæ, & esse moris. Et aliquid est alicui accidentale secundũ esse naturę, quod tamen est essentiale secundum esse moris: & quamuis circunstantiæ sint accidẽtales actui secũdum esse naturæ: tamen essentiales sunt secũdũ laudem, & uituperiũ; quæ laus uenit ex parte moris, uel eius cõtrariũ. Et si tu obiicias, qd non debent dici circunstantiæ. Dicendũ, ꝙ aliqua est circunstantia respectu esse naturalis, q non est circunstantia respectu peccati, sed forma: utpote furto accipere rẽ nõ suã, immito dño. Aliquando circunstãtia ẽ accidẽtalis respectu actus quãtũ ad esse naturæ, & inquãtum peccatũ: ꝙ sine ea nihilominus est peccatũ: sicut accipere rẽ alienã, & sacrã de loco sacro: & ita circunstantia, & forma. Sed circunstãtia respectu peccati furti, quia sine ea poterat esse furtũ, sed forma respectu sacrilegii.

DISTINCTIO DECIMAOCTAVA.

PARS PRIMA.

De confessione sacramentali, ſ. quantùm ad poteſtatem abſoluentis virtute clauium in foro pœnitentiali.

Hic quæri ſolet, Si peccatum omnino dimiſſum eſt a Deo per cordis contritionem, ex quo pœnitens votum habuit confitendi, quid poſtea dimittatur ei a ſacerdote. Video enim quo vinculo eum ligat ſcilicet temporalis pœnæ, ſed non a quo eum abſoluat. Et ideo

quæro. Ante pœnitudinem quippe cordis anima rei maculã habet, & fœtorem peccati, atque æternæ vltionis vinculo ligata exiſtit. Si vero ante confeſſionem per cordis contritionem Deus per ſeipſum ſine miniſterio ſacerdotis: & debitũ omnino relaxat, & animam interius purgat a contagione & fœtore peccatis quid ergo mundat: quid dimittit ſacerdos: vbi ſunt claues illæ, quas dominus tradidit Petro & ſucceſſoribus eius, dicens, Tibi dabo claues regni cœlorum; & quæcumque ligaueris ſuper terrã, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Vt autẽ præmiſſa quæſtio plenius explicari valeat, quaſi altius ducto rete, de his clauibus & vſu earum diſſeramus. Matt. 16. Luc. 5.

De clauibus.

Claues iſtæ non ſunt corporales, ſed ſpirituales, ſcilicet diſcernendi ſcientia, & potentia iudicandi: id eſt, ligandi & ſoluendi, qua dignos recipere, & indignos debet excludere a regno eccleſiaſticus iudex: qui ſicut habet ius ligãdi, ita & ſoluendi. Vnde Ambroſius. Dominus par ius & ſoluẽdi eſſe voluit, & ligandi, qui vtrumque pari conditione permiſit. Ergo qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi habet. Et infra. Certum eſt, quod eccleſia vtrunque licet, hæreſis vtrunque non habet. Ius enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus. Rectè ergo eccleſia hoc ſibi vendicat, quæ veros ſacerdotes habet: hæreſis vendicare non poteſt, quæ veros ſacerdotes non habet. De pœni. diſt. 1. c. verbũ Dei.

De vſu clauium.

Vſus vero harum clauium multiplex eſt, diſcernere ſcilicet ligandos, & ſoluendos, ac deinde ligare vel ſoluere. Qui enim, vt ait Gregorius, indignos ligat vel ſoluit, propria poteſtate ſe priuat, id eſt, dignum priuatione ſe facit.

Si ſacerdos poteſt dimittere, vel retinere peccata.

Sed quæritur, Vtrũ a peccato ſoluere valeat ſacerdos, id eſt, a culpa, vt culpæ maculam abſtergat, vel debitũ æternæ mortis ſoluere valeat. Quidam arbitrati ſunt, cum peccator dupliciter ligatus teneatur, vt prædictum eſt, ſcilicet mentis contagione ac cæcitate, & debito futuræ pœnæ, alterum curari per Deum, alterum ſolui per ſacerdotem. Patitur Matt. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur enim per peccatum quasdam tenebras interiores & maculas: a quibus nisi liberetur, proiicitur in tenebras exteriores. Cum autem liberatur ab his, suscitatur a morte peccati. Vnde Apostolus, Surge qui dormis, & illuminabit te Christus. Solus.n. Christus, no sacerdos, animam resuscitat, ac pulsis tenebris interioribus & maculis, eam illuminat et mundat, qui animæ faciem lauat: debitum verè æternæ pœnæ soluere concessit sacerdotibus. Quod in resurrectione Lazari signatum asserunt: quem Christus prius per se interius vinificauit, deinde foras exire iussit, eumque adhuc ligatũ soluere Apostolis præcepit: quia (vt aiunt) ipse interius animam a caligine maculaque peccati emundat: sacerdotibus verò dedit vinculum æternæ mortis soluere. Alij verò dicunt solùm Deum, non sacerdotem, debitum æternæ mortis dimittere, sicut & animam interius per se vinificat: nec tamen diffitentur sacerdotibus traditam potestatem peccata dimittendi & retinendi, quibus dictum est: Quorum remiseritis peccata, &c. Sicut enim Christus retinuit sibi potestatem baptismi, ita & pœnitentiæ. Et ideo sicut interius gratia sua animam illuminat, ita & simul debitũ æternæ mortis relaxat. Ipse enim per seipsum peccata pœnitentium tegit: & tunc tegit, quando ad pœnam non reseruat. Tunc ergo tegit, quando debitum pœnæ soluit. Quod autem ipse tegat, apertè dicit Augu. exponens illum locum Psal. Quorum tecta sunt peccata, idest, cooperta & abolita. Si enim texit Deus peccata, non luit aduertere: si noluit aduertere, noluit animaduertere, idest punire, sed ignoscere. Ita ergo dicit, a Deo tecta, vt Deus non uideat, idest, æternaliter puniat. Videre enim Dei, peccata est ad pœnam imputare. Auertere autem faciem a peccatis, hoc est ea ad pœnam non reseruare. Item Hieron. Quibus Deus dimittit peccata, tegit, ne in iudicio reuelentur. Item Cassiodo. Quigrania habent peccata, alijs Deus imputat, alijs per misericordiam non imputat. Ex his apertè ostenditur, quod Deus ipse pœnitentem soluit à debito pœnæ: & tunc soluit, quando intus illuminat, inspirando veram cordis contritionem. Cui sententiæ ratio suffragatur, & auctoritates attestantur.

Eph. 5.

Ioã. 20

Sup Ps. 31. non longè a principio secũdæ narratiõ ad eundem Psa. 51. in prin. cõmẽtarij ad il lo Psa. in to. 8. Ad eũdem Psa. super eo loco. Beatus vir cui, &c.

Eph. 2.

Isa. 3.

Esa. 43

Auctoritate probat idem, et habetur de pœnitẽ. dist. 3. Verbũ Dei.

Nemo

Nemo enim verè compungitur de peccato, habens cor contritum & humiliatum, nisi in charitate. Qui autem charitatem habet, dignus est vita æterna. Nemo autem simul vita & morte dignus est. Non est ergo tunc ligatus debito æternæ mortis. Filius enim iræ esse desiit, ex quo diligere & pœnitere cepit. Ex tunc ergo solutus est ab ira: quæ non manet super illum, qui credit in Christum, sed super illum, qui non credit. Non ergo postmodum per sacerdotem, cui cõfitetur, ab ira æterna liberatur, a qua iam liberatus est per Dominum, ex quo dixit, Confitebor. Solus ergo Deus hominem interius mundat a peccati macula, & a debito æternæ pœnæ soluit: qui per prophetam ait, Ego solus deleo iniquitates & peccata populi. Item Ambro. Verbum Dei dimittit peccata: sacerdos est iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet, sed nullus potestatis iura exercet. Idem, Ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Item August. Nemo tollit peccata nisi solus Deus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem, & dimittendo, quæ facta sunt, & adiuuando ne fiant, & perducendo ad vitam, vbi omnino fieri non possunt. His aliisque pluribus testimonijs docetur, Dominum solùm per se peccata dimittere: & sicut dimittit quibusdam, ita & aliorum quorundam peccata retinet.

Isa. 43

Ioan. 1.

Sacerdotes dimittunt, & retinent peccata suo modo.

Nec ideo tamen negamus sacerdotibus concessam potestatem dimittendi & retinendi peccata, cum hoc veritas in euangelio aperte doceat. Hinc Augustinus ait: Ecclesiæ charitas, quæ per Spiritum Sãctum diffunditur in cordibus eorum, qui participes sui sunt: peccata dimittit: eorum qui non sunt, tenet. Idem, Sacerdotes possunt confitentibus parcere: quibus enim remittunt, remittit Deus. Lazarum enim de monumento suscitatum obtulit discipulis soluendum: per hoc ostendens, potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim, Quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælo &c. hoc est, Ego Deus, & omnes cælestis curiæ ordines, & omnes sancti in gloria mea

Matt. 16. & Ioã. 20

Sup Io. Tract. 121. in fi. eiusdem in tom. 9. Augu.

Universidad de Deusto Biblioteca

in Lib. de pœn. uera, et falsa. c. 10. in tom. 4. laudant vobiscum & confirmant, quos ligatis & soluitis. Non dixit, quos putatis ligare & soluere: sed, in quos exercetis opus iustitiæ vel misericordiæ. Aliter autem, vel alia opera vestra in peccatores non cognosco. Idem, Cum veraciter ad Deum conuerso peccata dimittuntur, ab eis

Ioa. 8. dimittuntur, quibus ipse veraci conuersione coniungitur.

Matt. 16. in libr. de bapti. mo par uulorũ tom. 6. Spiritus Sanctus ea dimittit: qui datus est omnibus sanctis sibi charitate cohærentibus, siue nouerint corporaliter, siue non. Similiter cum alicuius tenentur peccata, ab eis tenentur, a quibus ille cordis pranitate disiungitur, siue notis corporaliter, siue ignotis. Omnes enim mali spiritualiter a bonis seiuncti sunt. Ecce hic dicit peccata dimitti, vel retineri a sanctis viris: & tamen spiritum sanctum ea dimittere dicit. Et quod maiori consideratione dignum est, idem etiam dicit, quod Deus per se, vel per sanctos suos

Ibidem in eodẽ. tantùm dimittit peccata, Ait enim sic: Sacramentum gratis dat Deus etiam per malos: ipsam verò gratiam non nisi per se ipsum, vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum, vel per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra, quibus ait, Si cui dimiseritis, dimittetur. Ecce quam varia a Doctoribus traduntur super his: & in hac tanta varietate quid tenendum? Hoc sanè dicere, ac sentire possunt, quod solus Deo dimittit peccata & retinet: & tamen ecclesiæ contulit potestatem ligandi & soluendi: sed aliter ipse soluit vel ligat, & aliter ecclesia. Ipse enim per se tantùm dimittit peccatum: qui & animam mundat ab interiori macula, & a debito æternæ mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant, vel soluunt a peccatis.

Mat. 8 Luc. 8. Ioa. 11. Non autem hoc sacerdotibus concessit, quibus tamen tribuit potestatem soluendi & ligandi, id est, ostendendi homines ligatos, vel solutos. Vnde Dominus leprosum sanitati prius per se restituit, deinde ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostenderetur mundatus. Ita etiam Lazarum iam viuificatum obtulit discipulis soluendum. Quia etsi

Leuiti. 12. et 13 aliquis apud Deum sit solutus, non tamen in facie ecclesiæ solutus habetur, nisi per iudicium sacerdotis. In soluendis ergo

ergo culpis uel retinendis ita operatur sacerdos euangelicus, & iudicat, sicut olim legalis in illis, qui contaminati erant lepra, quæ peccatum signat. Vnde Hiero. super Matthæum ubi Dominus ait Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hunc, inquit, locum quidam non intelligentes, aliquid sumunt de supercilio Pharisæorum, ut damnare innoxios, uel soluere se putent noxios, cum apud Deum non sententia sacerdotum: sed reorum uita quæratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi: quos illi non faciunt leprosos uel mundos: sed discernunt, qui mundi uel immundi sunt. Ita & hic apertè ostenditur, quod non semper sequitur Deus ecclesiæ iudicium, quæ per surreptionem & ignorantiam interdum iudicat. Deus autem super iudicat secundùm ueritatem. Et in remittendis, uel in retinendis culpis id iuris & officij habent euangelici sacerdotes, quod olim habebant sub lege legales in curãdis leprosis. Hi ergo peccata dimittunt uel retinent, dum dimissa a Deo, uel retenta iudicant & ostendunt, Ponunt enim sacerdotes nomen Domini super filios Israel: sed ipse benedicit, ut legitur in Numeris. Hunc modum ligandi & soluendi Hieronymus supra notauit.

Hiero. I. li. cõm. in Matth. 3. c. 16. 10. 9

Num. 6

Alius modus ligandi & soluendi.

Ligant quoque sacerdotes, dum satisfactionem pœnitentiæ confitentibus imponunt. Soluunt, cum de ea aliquid dimittunt, uel per eam purgatos ad sacramentorum communionem admittunt: quem modum superiùs Leo Papa notauit. Secundùm hunc modum dicuntur etiam sacerdotes dimittere peccata uel retinere. Vnde superius August. dixit, Quibus remittunt, & remittit Deus, &c. Opus enim iustitiæ exercent in peccatores, cum eos iusta pœna ligant: opus misericordiæ, dum de ea aliquid relaxant, uel sacramentorum communioni conciliant: alia opera in peccatores exercere nequeunt. Et notandum est, quia quos satisfactione pœnitentiæ ligant, eo ipso a peccatis solutos ostendunt: quia non imponitur alicui satisfactio pœnitentia-

De pœ. dis. 27. li. de uera, & falsa pœ. ca. 10. 10. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentialis, nisi quem sacerdos uerè pœnitentem arbitratur. Alij uerò non imponuntur: & eo ipso peccatum retineri a Deo iudicant. Quod autem hoc ad claues pertineat, August. ostendit dicens, Frustrat claues ecclesiæ, qui sine arbitrio sacerdotis pœnitentiam agit: si sine oris confessione criminis indulgentiam imprecatur.

In lib. de pœ.

SVPRA egit Magister de confessione quãtùm ad necessitatẽ a parte pœnitentis. Hic secundo agit de ipsa quantùm ad potestatem ex parte absolutionis. Habet autem hæc pars duas. In prima agit de potestate in se: In secunda in comparatione ad suscipientes: infra Dist. xix. *Posquam ostensum est, quæ sint claues, &c.*] Prima pars habet duas. In prima determinat de clauibus, & earum usu in foro pœnitentiali. In secunda uerò in foro iudiciali. ibi. *Et est alius modus ligandi, et soluẽdi, etc.*] Prima pars habet duas. In prima quærit, & determinat ueritatem. In secunda ad maiorem enodationem opponit: & hoc ibi. *Sed quæritur, utrum a peccato soluere ualeant, &c.*] Prima pars duas habet partes. In prima mouet suam quæstionem. In secunda determinat ibi. *Claues istæ non sunt corporales, &c.*] Similiter secunda pars tres habet. In prima opponit ad utramque partem, ostendens primo, quod sacerdotes non possunt soluere a peccato, & ligare. In secunda ostendit, ꝓ possunt a peccato soluere, & ligare. In tertia determinat modum, per quem soluunt, & ligant. ibi. *Non autem hoc sacerdotibus, &c.*] ubi ostendit, quod sacerdotes dicuntur ligare, & soluere uel quantùm ad ostensionem, uel quantùm ad pœnam temporalem.

Dub. 1.

ANima rei, &c.) Quæritur hic, quomodo ista differant abinuicem. Quæritur etiã, qua re peccatum potius dicitur habere fœtorem, quàm calorem, uel aliam proprietatem rei sensibilis. Respon. Dicendum, ꝓ quamuis peccatum unum sit in se, tamen secundùm diuersam comparationem ad iudiciũ uerum tria sortitur uocabula. Iudicium enim nostrum tripliciter se habet, scilicet uel per modum speculatiuum, uel prout se extendit ad affectum, uel prout se extẽdit ad effectum. Similiter diuinum iudicium in triplici ratione habet cõsiderari respectu peccati. Aut per modum speculationis: & sic dicitur peccatum macula propter rationem turpitudinis, quam ibi considerat. Vel per modum affectus: & sic dicitur peccatum fœtor, eo ꝓ ipsum refugit affectus rectè ordinatus. Vel, put exit in effectũ puniendi: & sic peccatum æternæ mortis debitum dicitur. Sortitur, ergo tria nomina secundùm comparationem ad actum triplicem diuini iudicii, scilicet discernendi, uel approbãdi, uel respuendi, & tertio sententiandi. Vel aliter. Peccatum cõparatur ad id, in quo est: & sic quia cum maculat, dicitur macula. Vel ad alium proximum, in cuius affectu non est: & sic dicitur fœtor in eo. Vel ad Deum: & sic dicitur æternæ mortis uinculũ.

Dub. 2.

Verbum Dei, &c.) Quæritur circa hoc uerbum Ambr. quid uocetur per uerbum Dei. Si filius Dei: ed ille idem est iudex, scilicet Dei filius: ergo non bene diuidit ex opposito. Item. Iudicis non est peccata dimittere: sed potius punire: male igitur uiderur hoc assignare. Dicitur enim in Psalmo. Cum accepero tempus, ergo iustitias iudicabo. Item. Videtur litera sequens cõtradicere: Sacerdos officiũ suũ exhibet: sed nullius potestatis iura exercet. Respon. Dicendũ, ꝓ Ambro. tangit hic triplicem modum dimittendi peccata, scilicet secundùm clauem auctoritatis: & hæc est Dei iudicantis. Secundùm clauẽ excellentiæ: & hæc est uerbi incarnati. Secundùm clauẽ ministerii: & hæc est ipsius sacerdotis. Et sic patet quo ilia distinguuntur: & patet ꝓ non est cõtrarietas in litera. Vult enim Ambr. dicere, ꝓ peccata dicuntur dimitti a sacerdote non per modum efficientis: sed ministrantis: & hoc dicit litera sequens. Ad illud, q̃d obiicitur, ꝓ iudex punit. Dicendũ, ꝓ duplex est iudiciũ. Vnũ in pœnitẽtiæ foro: & hoc magis est misericordiæ, quã iustitiæ: quia modo est tempus misericordię. Aliud iudiciũ postremum: & illud est iustitię, q̃d signanter notans dicit: Cum accepero tẽpus: isto, & sic patet illud.

Ps. 74.

Ecclesiæ charitas, &c.) Videtur hic Aug. falsum dicere, quia solus Deus peccata dimittit: sed ecclesiæ charitas non est Deus: sed unitas corporis mysticii ergo, &c. Si tu dicas, ꝓ charitas ecclesiæ accipitur non formaliter: sed exẽplariter pro charitate, q̃ est S. sanctus. Similiter posset dicere, q̃d Deus cœli, terræ peccata dimittit: & ita non magis cõpeteret ecclesiæ, quam alii. Respon. Dicendum, ꝓ charitas ibi stat pro charitate creata, quod patet per determinationem adiunctam, cum dicit: Quæ per S. sanctum diffunditur. Hæc autẽ dicitur dimittere peccata quantùm ad meritum, sicut exponit infra, quia uiri sancti per charitatem suã merentur gratiam primam. Vel ideo dicitur dimittere: qa nulli dimittũtur, nisi eis, qui recipiuntur infra ecclesiã sticam unitatẽ - unde hæretici, & schismatici quandiu extra ecclesiam in hæresi, & schismate perseuerant, gratiam nec sibi, nec aliis ualent aliqualiter impetrare, de adultis loquendo.

Dub. 3.

Quodcumque ligaueris, etc.) Obiicitur cõtra istam Hieron. expositionẽ, quia si istud esset solùm ꝓ ostensionẽ, nulla ergo differẽtia esset sacerdotis noui testam. ad uetus. Et iterum, si sacerdos est arbiter, & pœnas põt secũdm arbitrium suum imponere: ergo uidetur, ꝓ ad uolũtatem suam possit soluere, & ligare. Itẽ. Aliquis hypocrita, qui habet signa contritionis, absoluitur a sacerdote, quæro ergo hic, an clauis errat, an non. Si errat: ergo non deberet eum absoluere: sed hoc falsum est: qa iudex secũdm ea,

Dub. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea, quę apparent, debent iudicare. Si non errat: ergo uidetur, ꝙ talis sit solutus in cœlis. Respō. Dicendū, ꝙ quantùm ad absolutionē a culpa, sacerdos se hēt per modum demonstrātis: quātùm ad absolutionē a pœna, se hēt per modum dimittētis. Sed attendendum est, ꝙ efficacia sacramēti pēdet ex idoneitate suscipientis: actus.n. actiuorū sunt in patiente dispōsito. Dico igitur, qđ in talem, qui uidetur cōtritus, hēt clauis effectū, quātū est de se: sed quod non hēt, hoc est ex fictione illius: ita quod quamuis clauis non erret, tamē ille errat, & decipit. Si autem ille, qui soluit, obligat secundum uoluntatem: ita ꝙ non secundùm scientię, uel iuris regulam procedat, sic clauis non hēt efficaciam: & contra tales, qui uolebant ad uotum soluere, & ligare, loquitur Hieronymus, ostendens hoc de superciliio, & superbia procedere: Vnde sicut sacramēta priuātur efficacia, aut qa non recte administrantur, aut quia non recte suscipiūtur: sic de clauibus oportet intelligi.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An claues datæ sint ecclesiæ.

Ad intelligentiam huius partis quæritur de clauibus secundùm quod spectant ad forum pœnitentiale. Et circa hoc tria principaliter quærūtur. Primo quæritur de clauibus in generali. Secundo de potestate ligandi, & soluendi, quæ est clauis principalis. Tertio de scientia discernendi. Quantùm ad primū quæruntur duo. Primò quæritur, utrū claues ecclesię datę sint. Secundo supposito, qđ sic, quæritur, ad quod datæ sint.

Circa primā ostenditur, ꝙ claues ecclesiæ sint datæ per illud, quod habetur Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorū. Item. Hoc ipsum probatur per illud, qđ dicitur Io. 20. Quorū remiseritis peccata, remittūtur eis, &c. ergo in potestate Apostolorū fuit introducere ad iustitiam: ergo ad uitam: sed omnis qui potest admittere, uel excludere a regno, habet clauē regni: ergo Apostolis datę fuerūt claues, non nisi inquantū erant prælati Ecclesiæ: ergo, &c. Item. Ratione uidetur: qa nullus potest ingredi regnum cęlorum nisi per Ecclesiam: & hoc significatum est Gen. 28. vbi dicitur. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli: Sed constās est, ꝙ ad rectum ordinem oportuit prælatos in Ecclesia institui: sed nullus sufficiēter portæ pręest, nisi qui habet clauem ipsius: ergo uidetur, ꝙ Dominus claues Apostolis concesserit. Item. Decet regem terrenum, ut clauē ostii, siue portæ suis seruis committat, qui ministrant in eius curia: sed non est liberalior rex terrenus, quā rex æternus, immo multò minus: ergo uidetur, ꝙ aliquibus seruis, siue hoībus claues cōmisit.

Ad oppositvm ita arguitur. Nulla necessitas est clauiū, ubi ostium semper est pateas, & apertum: sed ostium cœli, & ecclesiæ semper est apertum: ergo &c. Minor ꝓbatur sic. Ostiū paradisi Christus dominus est, qui dicit Io. 10. Ego sum ostiū: sed illud semper est apertum, quia Io. 6. dicit ipse. Eum, q uenit ad me, non eiciam foras. Et Apoc. 4. Vidi, & ecce in cęlo ostium apertum: ergo &c. Item. Illi soli cōceditur clauis, qui potest claudere & aperire: sed hic est solus Christus. Isa. 22. Dabo clauem domus Dauid sup humerū eius, & claudet, & nō erit, qui aperiat, &c. ergo solius Christi est aperire, & claudere: ergo &c. Item. Solus ille fert clauem, qui pōt obstaculū amouere: sed obstaculum regni cœlorum solus Christus potuit amouere: ergo &c. Probatio minoris. Super illud Isa. 22. Dabo clauem domus Dauid: Glos. In passione reseravit, qđ ante nō poterat: sed hoc fuit solius Christi: ergo &c. Item. Maius quid est habere claues paradisi, quam habere claues mortis, & inferni: sed Christus clauē mortis, & inferni sibi soli reseruauit, nec dedit ecclesiæ: ergo clauem regni multo fortiùs.

Resolvtio.

Nec clauis authoritatis, nec clauis excellentiæ datæ sunt ecclesiæ, sed ministerij tantùm: qua taxare, & relaxare potest pœnam temporalem, peccatis commissis debitam; utrute tamen duarum clauium primarum.

Respondeo. Dicendum, ꝙ nomē clauis trāslatū est ad spiritualia ab ipsis corporalibus. In his autē corporalibus clauis est instrumentū ad remouendū aliquod obstaculū. Quoniā igitur in spiritualibus inuenimus obstaculum ad ingrediendum in regnū cęleste, necesse est illud remouere: ideo ad spiritualia nomen clauis transferimus, nocātes clauē illam uirtutē, ꝑ quā obstaculum remouetur, siue ꝑ quā excluditur, uel includitur. Sed ꝫm hoc igitur notandum, qđ cum triplex sit obstaculū ingrediendi in regnū, & triplex prās illud remouēs, triplex est clauis spiritualis, differens secundùm gradū, & dignitatē. Obstaculū autē ingrediendi in cœlum est debitū alicuius peccati: hoc aūt est triplex. Primū peccati mortalis commissi: & hoc est debitū æterni supplicii: hoc aūt obstaculum solus Deus amouet: quia hoc remouetur ꝑ culpæ deletionē: & ideo potestas hoc remouens, est potestas diuina, q̄ ab aliqbus dicitur clauis auctoritatis. Sed ꝫm obstaculū est debitum peccati cōtracti: & illud est debitū solutionis pretii, & hoc solui potuit per eum: qui potuit satisfacere, talis autem fuit solus Christus; & ideo hæc potestas remouēs illud obstaculū, est solius Christi: & uocāt eam aliqui clauē excellētiæ. Tertium obstaculū est debitū peccati dimissi: quia postq̄ homini dimissa est culpa, adhuc est obligatus ad tēporale pœnam: & hoc remouere pōt ꝑ illū, q pōt peccati pęnā taxare: & talis est minister Christi, non tantùm Christus: & ista potestas est hominibus communicata, & uocatur ista potestas clauis ministerii. Cum igitur triplex sit potestas secundum triplex obstaculū, triplex est clauis. Prima. s. auctoritatis a qua est: secunda scilicet excellentiæ: & hæc est in solo Christo: & tertia est clauis ministerii, quæ descen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scendit a claue auctoritatis mediante claue excellentiæ: & de hac dictũ est Petro, Tibi dabo claues regni cęlorũ, Matth. 16. & de hac procedũt auctoritates, & rationes ad primã partẽ. Sed rationes ad oppositũ proceduot de aliis clauibus.

AD ILLVD, ergo, qd primo obiicitur, ꝙ ostium semper est apertum. Dicendum, ꝙ hoc uerũ est de se: sed tamẽ homo sibi claudit ꝑ debitũ peccati, qd incurrit, a quo oportet hoicem per aliquã clauiũ liberari. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ solus Christus põt claudere. Dicendũ, ꝙ illud intelligitur de claue excellętiæ, ꝑ quã clausit limbum sanctis, ne ibi descẽdant, & aperuit paradisum: & de ista apertione dicit in oratione Paschali, Deus q̃ ęternitatis aditũ deuicta morte reserasti: de hac intelligitur Textus, & Glosa: & ita patet seqꝫ obiectio. AD ILLVD, qd obiicitur de clauibus inferni, pt respõderi sedm aliquos, qd istæ ẽt sunt claues inferni: sed tamẽ denominantur a digniori: quia dũ aperiunt cęlum, claudũt infernũ: sed principaliter sunt ad aperiẽdum cęlum. Põt aliter dici, ꝙ claues inferni hẽt Christus sedm ꝙ Deus, q̃ a ipse est, q̃ põt animã, & corpus perdere in gehenam, & qui pt liberare, & ibidẽ includere: unde hoc cõpetit ei sedm claue auctoritatis, q̃ est in remouẽdo culpã: & ideo plus dicit per clauẽ inferni, q̃ ꝑ clauem regni: sicut plus est liberare a culpa, & morte æterna, q̃ liberare ab aliqua pœna temporali introducendo in gloriam: ideo non ualet illud.

QVAESTIO II.

An claues ecclesiæ traditæ, sint & ad claudendum, & ad aperiendum?

AD quid sint istæ claues. Et supposito, ꝙ sint ad aperiẽdum, quæritur utrum sint ad claudendũ. Et ꝙ sic uidetur. Isa. 22. Dabo clauẽ domus Dauid, & aperiet, & nemo claudet: claudet, & nemo aperiet: sed potestas collata est ministris conformis potestati Christi: ergo ad claudendũ, & ad aperinedum. ITEM. In datione clauiũ dominus dedit nõ solũ ptãtẽ soluẽdi, sed ẽt ligãdi, nõ solũ dimittẽdi peccata, sed ẽt retinẽdi, sicut patet Mat. 16. & Io. 20. & ꝑ hoc, ꝙ soluũt, sunt ad aperiendũ: & ꝑ hoc, qd remittũt, similiter: ergo ab oppositis ꝑ hoc, qd ligãt & retinent, erunt ad claudendũ: nõ ergo solũ ad aperiendũ. ITEM. Clauis dicitur metaphoricè in spiritualibus ad similitudinẽ clauis in corporalibus: sed officiũ clauis nõ tãtùm est ad aperire: sed ẽt claudere: ergo &c. ITEM. si solùm est ad aperiendũ: ergo pari ratione cũ baptismus sit ad aperiendum ianuam, & oĩa sacramẽta, & præcipuè Eucharistia, & Vnctio extrema, q̃ remouet obstacula ad ingrediendum in gloriã: ergo oẽ sacramentum esset clauis, quod non admittit usus, nec ratio: ergo &c.

CONTRA. Claues datę sũt ad nostrã utilitatẽ: sed utilitas nostra nõ ẽ, ꝙ regnum cœli nobis claudat: ergo nõ sũt ad claudẽdũ. ITEM. Nihil claudit regnũ cęlorũ, nisi qd apponit obstaculũ: sed appositũ aũt obstaculũ ad ingrediẽdum non est nisi debitũ, ꝙ

quòd est ex peccato: sed claues non sunt ad faciẽdum homines peccare: ergo uidetur quòd claues non sint ad claudendum. ITEM. Quicunque utitur instrumento ad illud, ad quod est, recte utitur illo: sed sacerdos claudendo aditum regni non recte facit: sed peccat: ergo clauis non est ei ad hoc data. Probatio minoris. Matt. xxiii. Væ uobis scribæ, & pharisæi, qui clauditis regnũ cœlorum ante homines: ergo peccabant in hoc. ITEM. Nihil idem est ad oppositos fines: sed claudere, & aperire regnum cœlorum sunt opposita: ergo clauis non ordinatur ad hæc duo. Quæritur etiam iuxta hoc, cum malum exẽplum claudat regnũ cęlorum, & bonum aperiat: quare non dicitur clauis. ITEM. Cũ soluere, & ligare non sit clauis usus: sed magis manus, non uidetur quod dominus deberet clauibus attribuere usum ligandi, & soluendi: quod tamen facit: Matth. xvi. quæritur ergo, unde hoc sit.

Qꝫ col. later.

RESOLVTIO.

Potestas ecclesiæ (quæ non inepta similitudine clauis dicitur) ad utrumque quidem est: & si principalius ad aperiendum.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ potestas sacerdotibus communiter concessa super subditos, non est ad omnino soluendum debitum: quia non debebat hęc cuilibet communicari; ne culpa sine pœna remaneret: ideo data est eis potestas, ut ligãdo soluerẽt, ligando, scilicet ad unum: absoluerent ab alio; sed non est data potestas ligandi nisi propter solutionem. Quoniam igitur soluere aliquem a debito est remouere obstaculum: & hoc est aperire cœlum, & per consequens ligare est claudere; ideo dico, ꝙ claues istæ simul sunt ad ligandum, & soluendum: claudendum, & aperiendum. Sed actus ligandi, & soluendi competit eis immediate, & in subiectum: sed actus aperiendi in relatione ad finem ultimum. Et quoniam instrumentum denominatur ab optimo, & a fine: ideo magis denominatur ista potestas a nomine respiciente finem. Quia uerò instrumẽtum ordinatũ ad claudendum, & aperiendum in corporalibus est clauis: iõ talis potẽstas rectè dicitur clauis: non tamen est omnimoda similitudo: sed aliqua. Clauis enim materialis ad utrũque principaliter est, & principalius ad claudendum propter latrones, & fures: sed spiritualis principalius est ordinata ad aperiendum: nec est ordinata ad claudedum nisi propter aperitionem: sicut nec ad ligandum nisi propter solutionem: ẽ ita quẽadmodum medicina est scientia sani & ægri: sani per se, & ægri per accidens: ita intelligẽdum est in proposito. Concedo ergo ꝙ sit ad claudendum, licet non omnino eodem modo, quo clauis materialis.

AD ILLVD ergo, ꝙ obiicitur, ꝙ clausio est nobis dãnosa, & fit per peccatũ. Dicendũ, ꝙ sicut in corporalibus q̃dam est ligatio simpliciter noces, & impediẽs: sicut cum ligatur hõ ꝑ paralysim: quædã simpliciter expediens: sicut cum ligatur hõ cum medicamine emplastri: sic & in spiri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

spiritualibus ligatio peccati spe dit: sed ligatio sacerdotalis melius facit ad uelocioré, & expeditioré solutionē. Similiter intelligendum est de clausione, ꝙ est quædam bona & expediens: & hac ligat clauis non alia: ipse autem opponit de alia. Et per hoc pater responsio ad tria obiectadi gat.n.nō debito peccati, sed impositione, siue superpositione remedii. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ nihil idē est ad oppositos fines. Dicendū, ꝙ uerū est intelligēdo de fine p se; sed de hac quod est ad diuersa, ita ꝙ ad unum est per se, ad alterum per accidens, nihil impedit: sic autem dicimus in proposito esse. AD ILLVD, quod quæritur quare exemplum nō dicitur clauis. Dicendum, ꝙ officium clauis est, quod eadem soluit, & ligat, & claudit, & aperit: & solū est hæc potestas sacerdotalis: ideo sola dicitur clauis: unde baptismus non dicitur clauis, eo ꝙ tantum aperit: similiter nec bonum exemplū: econuerso peccatum uel malum exeplum tantum claudit: & ideo neutrū dicitur clauis. Præterea. Exemplum disponit a remotis; sed clauis aperit de propinquo: ideo clauis non debet dici. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ clauis non est soluere. Dicendum, ꝙ potestas illa habet actum in relatione ad subiectum, & in relatione ad finem actus. In comparatione ad subiectū respicit potestatis usum: sed in cōparatione ad finē respicit fructū. Et quia denominatio est ab optimo: ideo dominus claues illam potestatē uocauit. Sed qa executio, & usus respicit actū primum: ideo illi clauī actum soluendi, & ligandi attribuit.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An auctoritas ecclesiæ possit in culpam?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum q̃ritur de p: testate ligādi, & soluendi in foro pœnitentiali, de qua duo queruntur. Primo q̃ritur, utrum hæc potestas possit in culpā. Secundo q̃ritur, utrum possit in pœnam.

CIRCA primā sic procedit. Et uidetur, ꝙ habeat posse in culpam. Ioan. xx. Quorum remiseritis peccata, remittuntur, & quorū retinueritis &c. ergo uidetur, ꝙ habeat posse supra peccata. ITEM. Sacramentū pœnitētiæ ē remediū contra mortale actuale, sicut baptismus cōtra originale: ergo sicut uirtute baptismi deletur originale, ita uirtute pœnitētiæ mortale actuale: sed uirtus pœnæ principaliter cōsistit circa claues: ergo uidetur &c. Item uir iustus meritō uitæ potest alū primam gratiam impētrare, cui nō est commissum officium mediatoris: sed sacerdoti per officium clauium est commissum officiū mediatoris: ergo multo fortius sacerdos gratiam impetrare potest: ergo & peccata dimittere. ITEM. Communiter cōceditur, ꝙ sacramentum baptismi delet omnem culpam; sed tamen in hoc non derogatur diuinæ potētiæ in aliquo: ed maioris uirtutis est susceptiuus spiritus rationalis, q̃ aqua: ergo uidetur ꝙ sine aliquo inconuenienti possit dici, ꝙ sacerdos uirtute clauiū ministerialiter absoluat a culpa.

CONTRA. Marci. 2. cum dominus dixisset, Filii dimittūtur tibi peccata tua: statim dixerūt. Hic blasphemat: sed non credebant blasphemare ob aliud, nisi quia peccata dimittere est solius Dei: non est ergo sacerdotis. ITEM Augu. & Grego. dicunt, ꝙ in suscitatione Lazari mortui, significata est resuscitatio peccatoris: sed Lazarus est prius a domino uiuificatus, q̃ traderetur discipulis exoluendus: ergo absolutio sacerdotis nihil ualet, antequam homo sit uiuificatus per gratiam, & suscitatus a morte culpæ: ergo sacerdos non pōt super culpam. ITEM. Paris potestatis est interius baptizare, & a culpa absoluere mortali; sed Deus nō debuit potestatē baptizādi interius cōiicere, ne spes ponerētur in hoīe: ergo pari ratione nec potestatē absoluendi ab actuali. ITEM. Nullo modo fit remissio culpæ nisi per gratiam: sed gratiam dare est potētiæ infinitæ, sicut monstratum est in præcedentibus: ergo &c.

RESOLVTIO.

In culpam potestas ecclesiæ non potest, nisi per modum deprecantis, & impetrantis.

RESPON. ad prēdictorum intelligentiam est notandum, quōd circa hoc est duplex modus dicendi secūdum diuersos Doctores. Aliqui.n. dicere uoluerunt, ꝙ dupliciter est loqui de clauiū potestate: Aut prout operatur in proposito confitendi, aut in actu cōfessionis. Si prout operatur in proposito confitendi, sic quia illud Appositum clauditur in contritione, & in contritione primo, uel puta deletur culpa: sic uirtus clauium quodāmodo se extendit ad delendum culpā, non.n.a culpa potest iustificari, nisi proponat sacerdoti cōfiteri. Si autem loquamur de potestate, qut operat in actu absoluendi: sic non pōt in culpam, pro eo ꝙ dignē accedens ad absolutionem, accedit contritus, & suscitatus; & ita est etiam culpa remissa. Sed iste modus dicendi, licet uideatur probabilis, tamen habet in superficie phantasiam. Primum quia baptismus sacramentum non dicitur operari, antequā homo baptizetur (alioquin operatum fuisset abinitio) pari ratione nec clauius. ITEM. Plus potest unūquodque in re, quam in solo proposito: si ergo in proposito delet culpam, quāto magis dum exhibetur in re ipsa? Et iterum. Possibile est, quod aliquis ad absolutionē accedat attritus sicut ad baptismū, quare tunc nō fiet attritio cōtritio, cū nō sit fictus? Et ideo est alius modus dicendi, ꝙ habēs clauē, & potestatē clauis, mediator est Dei ad homine, & hois ad Deū, unde per ipsum peccator ascendit ad Deum: & sic est sacerdos os peccatoris, siue loquens pro peccatore, & per ipsum descedit Deus ad hominē: & sic est sacerdos angelus Dei, immo os, eo ꝙ ipse separat pręciosum a uili. Secundum ꝙ ascendit, habet se per modū inferioris, & supplicātis: secundum qd descendit, per modū superioris, & iudicātis. Secundum primum modū potest gratiam impetrare, & ad hoc est idoneus. secundum secūm modū potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest ecclesiæ reconciliari: & ideo in huius significatione in forma absolutionis premittitur deprecatio per modum deprecatiuum, & subiungitur absolutio per modum indicatiuum: & deprecatio gratiam impetrat, sed absolutio præsupponit tantum. Nunquam enim sacerdos absolueret quēquam, de quo non presumeret, quod esset absolutus a Deo. Si ergo quæratur, utrū potestas clauium se extendat ad delendā culpam: dicendū, ꝙ bene potest se extendere per modum deprecantis, & impetrantis: & illud signatum est in benedictione sacerdotum. Nume. 6. sed per modū impetrantis non. Quoniā ergo potestas sonat p modū actiui, & impetrantis ex se: hinc est quod potestas clauium (propriè loquendo) nō se extendit supra culpam: & concedendæ sunt rationes ad hoc inducētæ.

AD ILLVD, quod obiicitur, de Ioan. Dicendum, ꝙ uel illud de remissione dicitur quantum ad ostensionē, uel solū quātum ad pœnam. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ sacramentum pœnitentiæ est contra morbum actualis peccati mortalis. Dicendū, ꝙ sacramentum pœnitentiæ accipit prout cōprehendit rem interiorem. s. contritionem, per eū modum, per quē in perfectione pœnitentiæ tria concurrunt. s. contritio, confessio, & satisfactio.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ uir iustus impetrat gratiā. Dicēdum, ꝙ uerum est, tamen non largitur: & bene sacerdos potest ibi gratiam impetrare peccatori, sed ipse non dat eā, sed alius: & ideo soli illi attribuitur absolutio a culpa. AD ILLVD, quod obiicitur de sacramento baptismi. Dicendum, ꝙ baptismus delet culpam per gratiā, sed tamē nō est illius causa efficiens, (sicut supra ostēsum est) sed uirtus diuina. Et baptismus dicitur peccata remittere ratione rei interioris, quam solus Deus infundit similiter & pœnitentiæ sacramentū. Sed potestas clauis dicit potestatē creaturæ rationalis: nec concernit gratiam, sed quod exterius est: quia clauis est extra in sacerdote, & ideo nō sic ei attribuitur: si enim sibi attribuerētur mundatio, cū hoc nō possit intelligi per modū informandi, intelligeret per modū efficiēdi.

QVAESTIO II.

An sacerdos eadem potestate in pœnam possit.

VTRVM sacerdos possit aliquid in pœnā. Et ꝙ sic, ostēditur per Magistrum in littera ibi. Ligant quoque sacerdotes, dum satisfactionē pœnitentibus imponunt: soluunt autē, dū de ea aliquid remittunt: ergo uidetur ꝙ aliquid remittunt de pœna. ITEM. Nihil est in peccatore remittēdum, nisi uel offensa, uel pœna: sed offensam remittit Deus, non sacerdos: ergo si pœnā solus Deus rēmittit: uidetur ergo: ꝙ sacerdos a nullo absoluit: falsū ergo dicit sacerdos dicēs, Ego te absoluo. ITEM. Sicut sacerdos nouæ legis se hēt ad sacerdotē ueteris: sic sacra nouę legis ad sacra uet. le. sed sacra uet. legis exhibent qd' illa demōstrabant, & significabāt: ergo sacerdotes nouæ legis dant quod illi pfigurabant. sed illi pfigurabāt in suis actibus remissionē: ergo uidet, quòd isti sacerdotes eam tribuant: sed nisi remissionem culpæ, aut pœnæ: sed nō culpæ, ergo pœnę. ITEM. Qui peccauit peccato occulto, & post conteritur, ante absolutionem sacerdotis non apparet ligatus nec sibi, nec alii. Sibi non: quia uidet se habere bonam uoluntatem. Aliis non: quia non uident in eo nisi bonum: ergo uidetur quod non sit alicuius utilitatis ipsum ostēdere absolutum, immo quod non ostendatur.

CONTRA. Hieronymus. In remittendis, & in retinendis culpis id iuris habent euangelici sacerdotes, qd' olim habebant sub lege legales: sed illi non ostendebant nisi mundatum, ita quod non mundabant a culpa, nec absoluebant a pœna: ergo similiter & isti. ITEM. Si remittat pœnā, aut æternam, aut temporalem. Aeternam non, istud constat; quia illa inseparabilis est a culpa, & præterea est infinita: ergo non potest remitti nisi a uirtute remittente culpam, & a uirtute infinita: ergo non a sacerdote.

PRAETEREA. Si Deus remitteret culpam sine pœna æterna: ergo aliqs esset sine culpa, & reus mortis æternæ: sed non caret qs culpa nisi per charitatem: ergo simul haberet charitatem, & rea esset dignus morte æterna, & gloria, quod est impossibile: nō ergo remittit culpam sine pœna: ergo sacerdos non remittit pœnam æternā. ITEM. Non remittit pœnam temporalem, quoniā ad illam ligat: & constat ꝙ non ligat, & solum respectu eiusdē. SI TV dicas, quod absoluit a pœna purgatoria, & ligat expiatoria, siue satisfactoria. Cōtra. Pœna purgatoria est de alio foro: ergo ab illa non potest sacerdos absoluere. ITEM. Si quis moriatur ante perfectionem pœnitentiæ, punietur in purgatorio: sed nō debet puniri pœna a qua est absolutus: ergo ab illa nūquam fuit absolutus. ITEM. Dominus dum remittit culpam, remittit pœnam totam: nec obligat ad pœnam nisi quantum exigit sua iustitia: ergo si aliquis remittit aliquid ulterius de illa pœna, præiudicat diuinæ iustitiæ: sed nullus potest diuine iustitiæ præiudicare, ergo nullus de pœna tēporali, ad quam obligatur peccator, potest aliquid remittere.

ITEM. Si posset partem remittere, aut plus remittit ei, qui plus peccauit, aut plus ei, qui minus. Si plus, uel tātum ei, qui minus: ergo uidetur quod si aliquis parum peccauit, ita etiam parum debetur ei de pœna, quod totum relinquere: ergo pro paruo peccato non est imponenda aliqua pœna, quod est inconueniens. Si remittit minus, ergo ei q minus dignus ē, magis remittit: sed hoc ē incōueniens: ergo &c. ITEM. Si remittit partē, alius sacerdos pōt remittere aliā partem, & sic deinceps, & sic totū remittit: qd' nō cōpetit, ut uidetur secundum forum commune.

RESOLVTIO.

Nec quicquam pœnæ infernalis, nec quicquam pœnæ purgatoriæ mittit sacerdos: sed illius tātum, ad quam post absolutionem obligatur peccator.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ præter positionem illam, quam Magister

Universidad de Deusto
Biblioteca

Magister ponit in literas quæ aliqui senserunt, ꝓ absoluit a pœna æterna: quam etiam satis efficaciter improbat, tres sunt hic modi dicendi. Vnus modus dicendi est, quòd sacerdos absoluit non a pœna, sed a uinculo cõfessionis, ligando ad pœnam satisfactionis. Et ista positio uidetur trahi ex uerbis Hugonis in Libro de potestate ligandi: ubi distinguuntur septem uincula, scilicet obduationis, seruitutis, captiuitatis, æternæ damnationis siue punitionis, perpetuæ detestationis, confessionis, & pœnalis expiationis. A primis tribus absolut Deus per gratiam, & misericordiam. A uinculo obduationis absoluit per gratiam præparantem, quæ emollit cor ad pœnitentiã, & est gratia gratis data. A uinculo seruitutis ꝑ gratiam præuenientem, quę est gratum faciens, & liberat a seruitute peccati. A uinculo captiuitatis per gratiam cooperantẽ, quæ expedit hominẽ, & soluit, seu excitat ad bona opera. A uinculo quarto. s. æternę damnationis soluit ligãdo ad quintum. s. ad uinculum perpetuæ detestationis. A sexto uero soluit ꝑ ministrum ligando ad septimum. Sacerdos enim soluit peccatorẽ confitentẽ, ut non teneatur confiteri, sed ligat ad uinculum satisfactionis. Sed illud non sufficit, quia sacerdos in absoluendo non dicit, Absoluo te a cõfessione, sed a peccatis. Ab illis ergo absoluit, uel quantùm ad pęnã, uel quantũ ad culpã: ergo plus oportet dicere. IDEO est secundus modus dicendi, quod sacerdos absoluit non tantùm ab hoc uinculo, sed etiam a pœna purgatoria ligando ad pœnam satisfactoriam: sed non soluit aliquã partem pœnæ relaxando, sed solùm commutando: & hoc sub conditione, si expiet satisfactionem iniunctam. Sed si illa satisfactio sit condigna, absoluit a tota, si nõ absoluit a tanta: & ideo si peccator moriatur ante complementum satisfactionis condignæ, oportet eum puniri in purgatorio. Sed nec illud sufficit ad huc, quia iste peccator post absolutionem diuinam non ligatur ad pœnam purgatoriam magis, quam ad aliam. Et hoc patet, quia tantùm potest contteri, quod Deus totũ remittat, & statim euolabit: ergo non oportet quòd illam commutet. Et iterũ. Si non facit nisi commutare, & ligat ad condignam: ergo nullũ fructum reportat inde pœnitẽs, & pro nihilo dicit, Ego te absoluo ab omnibus peccatis: quę ola magna sunt inconuenientia: sũt & alia, quæ omittuntur breuitatis causa. ET IDEO est tertius modus dicendi magis consonus rationi, & fidei pietati, quòd sacerdos aliquã partem pœnæ absoluendo dimittit ex ui clauiũ: & hoc possumus intelligere sic: Quia uniuersæ domini misericordia, & ueritas: & ideo in iustificatione, quę est opus misericordiæ, misericordia sic remittit culpam: ut iustitiæ regulam nõ prætereat. Præterea, adhuc deinet obligatum ad pęnam. illa autem pęna ob rigorem diuinæ iustitiæ est uiribus nostris improportionabilis, & nostræ cognitioni ignota: & pro illa oportet qd̃ satisfaciat Deo. Prouidit

uidit adhuc ergo nobis uiam misericordia diuina, & constituit arbitrum sacerdotẽ, & illi dedit potestatem arbitrandi, & taxandi pœnam, & manifestandi nobis, & partem pœnæ remittere ex uirtute passionis Christi, ut diuina iustitia pro illa parte solutionem ab isto non exigat, sed ex passionis Christi pœna sit cõtenta. Quãta sit illa pars nostrũ nõ est determinare, sed Dei. Et tunc sacrm pœnitẽtiæ nõ tantũ erit onerosũ, sed ẽt fructuosũ. Hanc ergo opin. sustinendo cõcedendum est, quod sacerdos remittit aliquam partem pœnę (sicut ostendunt rõnes) non æternæ (sicut ostendunt aliæ) non purgatoriæ, sed communiter illius pęnæ, qua Deus obligat peccatorẽ post absolutionem a culpa, & pro illa nũquam punitur in purgatorio, nec alibi, sed pro alia parte, a qua non absoluit, uel punietur hic sufficiẽter, uel dominus exiget in purgatorio. AD ILLVD ergo, ꝓ obiicitur de Hiero. Dicendum, ꝓ est ostẽdere per solã demonstrationẽ, sicut ostẽdit ille qui digito monstrat aliquid. Et est ostendere ꝑ quandam exhibitionem, ut artifex ostendit imaginem inchoatã, quãdo eam cõsummat. Dico ergo ꝓ Hieronymus uult dicere, ꝓ sacerdos euangelicus quãtũ ad absolutionem a culpa absoluit solũ ostẽdendo. s. demonstrãdo absolutum: & hoc uerũ ut intelligatur ostendere nõ solum sensui manifestando, sed ẽt perficiendo, & exhibendo. AD ILLVD, quòd obiicitur de Pœna purgatoria, & æterna. Dicendũ, quod concedendum est, sed aliter, & aliter: quia ab æterna nullo modo soluit, a purgatoria absoluit nõ per se, sed per accidens, quia cum in pœnitente uirtute clauium minuitur debitum pœnæ temporalis, nõ ita acriter punitur in purgatorio, sicut si non esset absolutus. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝓ hoc præiudicat diuinæ iustitiæ. Dicendum, quod falsum est. Sicut enim in baptismo per passionis Christi meritũ, & solutionẽ soluitur peccator a tota pœna, ita in pœnitentia per eiusdẽ passionis Christi uirtutẽ soluit a parte pœnæ: ita quod in nullo præiudicatur iustitiæ, imo uerificatur illud Psalmistæ, Misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi: misericordia enim supererogando pretium, iustitiæ satisfacit. AD ILLVD, quod quæritur, si remittit partem, aut maiorẽ ei qui magis habet &c. Dicẽdũ, ꝓ misericordia nõ considerat meritum, sed miseriã: & ideo diuina misericordia, q̃ subuenit hic miseris non cõsiderando in eis meritũ, sed demeritũ, subuenit ꝑ meritum Christi, & remittit partẽ æqualẽ oĩbus, non inquã secundũ absolutã cõparationẽ, sed proportionalẽ, ut si illi q̃ debet centũ remittit decẽ: & ei q̃ debet decẽ, remittit unũ: & iõ q̃ magis peccauit, dum pœnitet, tenetur ad magnas gratiarum actiones, & hoc melius patebit, cum ostendetur, quo in oĩ opere domini est misericordia, & ueritas AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ si q̃libet remittit partẽ, tunc vt ꝓ tota aliqn̄ remittat. Dicendum, quod primus sacerdos, cui cõfitet, si paratus est to

Universidad de Deusto
Biblioteca

tũ remittit de ipsis culpis, quòd per uim clauium debet remitti; & ideo alius non remittit: bonum est tamen alteri confiteri, tum propter instructionẽ, tum propter maiorẽ certitudinẽ, tũ pp eius intercessionẽ, tũ pp uerecundiæ meritum, & arctam satisfactionẽ, & humiliationem.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An scientia clauis sit?

CONsequenter quantũ ad tertiũ articulum quæritur specialiter de clauí, quę dicitur scientia. Et circa hoc duo quæruntur. Primò, quæritur, utrũ scientia sit clauis. Secundò quęritur, vtrũ sit alia clauis, quàm potentia.

CIRCA primam ostenditur, quòd scientia sit clauis. Primò sic. Super illud Matth. xvi. Tibi dabo claues. Glo. Clauis dicitur scientia, & potẽtia: qua debet dignos recipere, & indignos repellere: ergo scientia est clauis. ITEM. In quodam sermone de Apostolis Petro & Paulo dicitur. Petrus accepit clauem potentiæ, Paulus uero clauẽ scientiæ: ergo scientia est clauis. ITEM. Ratione uidetur, quia oẽ illud qd directè repugnat errori, scientia est, uel de genere scientiæ: sed clauis aliqua est huiusmodi: ergo &c. Probatio minoris Hiero. super illud. Tibi dabo claues. Sciat prudens lector, hoc esse de futuro promissum: quia si statim datæ essent, numquàm in eo error prauæ confessionis locum habuisset: ergo aliqua clauium excludit errorem. ITEM. Augu. dicit, & habetur in Dist. præcedẽti. Qui uult peccata confiteri, ut inueniat gratiam, quęrat sacerdotem, q̃ sciat ligare, & soluere: ne cum negligens circa eum extiterit, negligatur: ergo necessarium est absoluenti habere scientiam: ergo si illud, q̃ tenet rationem ad aperiendum, est clauis, uidetur, q̃ scientia clauis sit. SED CONTRA. Sup illud. Tibi dabo claues &c. Glo. Præsentis iudicii potestatẽ: ergo uidetur, q̃ utraque clauis est potestas: non ergo scientia. ITEM. Claues dãtur in ordine, & consequuntur præcisè ordinem: sed multi habent ordinẽ, qui non habent scientiam, & econuerso: ergo scientia non est clauis. ITEM. Clauis semel habita nũquam amittit, sicut nec ordo: sed scientia habita potest amitti: ergo scientia non est clauis. ITEM. Si scientia innata, aut acquisita, aut infusa. Si innata: ergo claues sunt a natura. Si scientia acquisita: ergo claues sunt p̃ acquisitionẽ, nõ per gratiam. Si infusa: sed multi sunt q̃ nihil nouerunt per infusionem propter suam nequitiã: ergo mali nõ habent claues. Si tu dicas q̃ infunditur scientia, quæ est gratis data, sicut Salomoni. Contrarium uidemus apertè: qa oes fere ita sunt simplices, & idiotę post susceptionem sacerdotii, ut ante.

RESOLVTIO.

Secundò, quòd scientia habitus dicit, clauis non est: sed solũ inquantũ authoritatem, & officium discernendi importat: quæ ordinem inseparabiliter consequuntur.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ in hoc duplex fuit opinio antiquorum.

Quidam enim dixerunt, q̃ scientia est clauis, prout scientia nominat habitum sciendi discernere: sed non est clauis principalis, nec per se, sed prout iuncta est auctoritati ligandi, & soluendi: & hæc clauis non est de esse ordinis, sed de bene esse: ita q̃ si aliquis recipit ordinem de facto, non habens scientiam, factum est: sed executionem iurisdictionis absoluendi non recipit sine periculo animæ, eo qd altera clauium caret. Et hi dixerunt, q̃ quidam habebant scientiam clauium: ut illi, qui habent scientiam acquisitam. Quidam enim clauiculam, ut illi qui carent acquisita, tamen per naturalem industriam noscũt, quòd ars docet & scriptura. Quidã uerò nullã, ut qui carent utraque: & uidetur fuisse opinio Magistri. Sed non uidetur hoc benè posse sustineri, licet aliquam habeat probabilitatem: cum dicamus nos claues ordinem consequi, & ita dari sicut ordinem: & ita durare, sicut ordo durat.

ET IDEO est secunda opinio, quòd scientia non est clauis secundùm, q̃ dicit habitum: sed inquantum dicit auctoritatem, siue officium discernẽdi: hoc autem officium siue hæc auctoritas est consequens ordinem inseparabiliter: & hæc est clauis essentialiter. Et hæc fuit Præpositiui: & hanc tenent communiter Doctores: hoc addentes, q̃ scientia habitus est, sicut dispositio faciẽs ad benè esse, uel etiã sicut dispositio materialis: sine qua altera clauis exire non potest in actum. Sicut enim uis nisiua non est humidum crystallinum, tamẽ illud exigit ad suã operationem: sic ipsa auctoritas discernendi requirit habitũ scientiæ, & quanto meliùs habetur scientia, tãto meliori modo habetur clauis: & ideo maluerunt Sancti hãc clauem uocare hoc nomine, quam alio. Ex his patent obiecta ad utramq; partem. Nam primæ auctoritates, quæ dicunt scientiã clauem, intelliguntur de scientia, prout dicit auctoritatem discernendi.

AD ILLVD, quod obiicitur de Hieron. Dicendum, quòd non intelligit tantùm quantùm ad esse, nec etiam solùm quantùm ad benè esse, sed etiam ulterius quantùm ad perfectum esse: sicut fuerunt in Apostolis, q̃ post aduentũ Spiritus sancti non fuerunt deceptí, nec a ueritate abducti, uel obducti. AD ILLVD, quod obiicitur de August. quod solus sciens potest utiliter ligare. Dicendum, quòd hoc nõ est: quia habitus scientiæ sit clauis, sed quia dispositio est ad clauẽ, sicut dictum est. Quæ autem ad oppositum inducuntur, concedenda sunt, quoniam uerum concludunt, scilicet scientiã, ut dicit habitum, non esse clauem.

QVAESTIO II.

An scientia sit clauis, alia a potentia soluendi.

VTRVM scientia sit alia clauis, quàm potentia soluendi. Et quod sic uidetur. Primò, auctoritate domini, Matth. xvi. Tibi dabo claues regni cœlorũ: si ergo Dominus uerè, & propriè est locutus: non ergo tantùm clauem, uerum etiam claues dedit: ergo plures sunt claues: sed non nisi potentia, & scientia:

Universidad de Deusto Biblioteca

Ex 2. de Animator. cõ. 33.

scientia: ergo &c. ITEM. Habitus, & potentiæ, per actus dignoscuntur: ergo pari ratione, & instrumenta: sed scientia est ad discernendum, siue nominet habitum, siue auctoritatem: potentia uerò ligandi, & soluendi est ad alterum: ergo &c. ITEM. Quæ habent opposita diuersa, ipsa sunt diuersa: sed scientia opponitur errori, ut dicit Hieron. & habetur in precedenti problemate; potentia autem soluendi opponitur difficultati: ergo &c. ITEM. Quæ respiciunt diuersas aliq uires diuersa sunt (loquedo de his, quæ superadd ũtur potentiis, pro eo quòd accidentia, & proprietates p subiecta, propria distinguuntur) scientia ad intellectum, & potentia ad effectum refertur: ergo vr̃ ꝓ sint duæ.

CONTRA. Clauis uel est ordo sacerdotalis, uel proprietas inseparabiliter annexa, sicut infra uidebitur: sed ordo ille est unus: ergo & clauis ad illum ordinem spectans est una. ITEM. Claues sunt directè ad regnum cœlorum aperiendum, & ad obstaculum remouendum; sed regnum illud non est nisi unum; & ostium quòd sacerdos aperit, non est nisi unum, scilicet debitum pœnæ æternę, ergo uidetur quòd una tãtùm debeat esse clauis, scientia, & potentia. ITEM. Aut potentia ligandi, & soluendi aperit per se solam, aut iniuncta auctoritati discernendi. Cõstat ꝓ non per se solam, sicut prius uisum est: & hoc patet, qa nulli competit de aliquo sententiare, de quo non cõpetit discernere; si ergo actus aperiendi nõ competit ei nisi cum scientia, & clauis ab actu aperiẽdi denominatur: ergo ambæ sunt una clauis. ITEM. Si claues istę distinguuntur, aut penes id a quo sunt, aut in quo, aut ad quod. Si penes id a quo, ut scientia a filio, & potentia a patre. Cõtra hoc est numerus, & ordo. Numerus, quia cum tres sint personæ, tres deberent esse claues. Ordo, quia cũ pater secundùm originem præintelligitur, potestas soluendi præiret scientiam, quòd est inconueniens. Si penes id, in quo sunt; cum ergo triplex sit in nobis potentia, secundùm quam consistit imago triplex deberet esse clauis. Vna in memoria, alia in intelligentia, tertia in uoluntate. Vel si non est in istis uiribus, cum tres sint uires, in quibus sunt tres uirtutes, deberent tunc ergo esse tres claues, una in rationali, alia in concupiscibi, & tertia in irascibili. Si autem distinguuntur penes illud, ad quod, sed illud est unum s. aperire regnũ; ergo &c. Si tu dicas ꝓ sunt ad soluendum, & ligandum, & ad discernendum, & ita ad duo. Contra. Ad uirtutem requiritur scire, & uelle, & perseueranter operari sed scire, & uelle uirtutem nõ plurificãt, immo sunt in una uirtute: ergo pari rõne, nec discernere, & soluere plurificant claues, sed sunt una clauis.

RESOLVTIO.

Cũ discretio, & absolutio sint aliæ, & aliis actus: clauis discretionis, & clauis potestatis absoluendi erũt aliæ & aliæ: tametsi unica sit potestas essentialis. Ordinis, quæ potestas potestas est.

RESPON. Ad prædictorum in-

intelligẽtiam est notandum, ꝓ distinctio clauiũ prædictarũ diuersimodè sumitur a diuersis. Quidam enim distinctionẽ harum clauium sumunt penes id a quo sunt, & ad ꝓ finaliter reducunt. Dicũt enim, quòd sicut in angelis est hierarchia descendẽs a hierarchia supercœlesti, & ad illam ascẽdens, & rediens: sic est in militante ecclesia. In angelica autem hierarchia sicut dicit Dyo.) est ordo, scientia, & actio i. potestas ordinata scientia, & actione, ita ꝓ potestas respondeat patri: & hæc apparet i thronis. Scientia filio: & hæc apparet in Cherubin. Et actio, siue opus spiritusanctò: & hæc apparet in Seraphin. Per hunc modum est intelligere in hierarchia ecclesiastica, quæ maximè consistit penes sacrm ordinis in quo confertur potestas ordinata scientia & actione: & hanc dicunt potestatem clauium, quæ complectitur actum discernendi, & soluendi: ita ꝓ potestas respondeat patri, & scientia filio, & opus spiritui sancto. Et secũdum hos sunt in sacerdote tres potestates. Vna principalis, & prima, quæ ẽ ipse ordo, uel potestas conficiendi: secunda est potestas discernendi, & tertia absoluendi: ut sic appareat perfectissima pulchritudo in ordine ecclesiastico secundũ repræsentationem illius superioris perfectissimę trinitatis. Si autem tu queras ab his quare potestas conficiendi non est clauis, rũde ut quia non est ad alterum sicut illæ duæ, sicut uidebitur infra: & hæc quidem positio satis probabilis ur̃ esse. Alii sumunt rõnẽ distinguendi penes id in quo sunt, & cõtra ꝓ sunt: Dicũt n. ꝓ hæ duæ claues respiciunt intellectum, & affectũ remouẽdo duplex malũ nobis inflictũ. s. errore per sciẽtiã, & difficultatẽ p absoluẽdi potentiã. Sed iste modus minus probabilis est q̃ primus, tũ quia secũdũ rectã uiã distinctionẽ clauis nõ inquirit: tũ quia & si scientia in intellectu, tñ auctoritas discernendi in eadẽ potentia est, ut vr̃ apertè cũ auctoritate soluẽdi, si ue sententiandi. Nõ aũt rectè sumit hõnem distinctionis. Claues n. non dantur sacerdoti, ut sint in remediũ sibi: sed ut sint rectè in remediũ aliis. In hoc tñ concordant cũ prima, ꝓ duę sũt claues secũdũ completã distinctionẽ. Tertius modus distinguẽdi claues est penes id, ad ꝓ immediatè sunt. In foro aũt pœnitentiali duo sunt, quemadmodũ in foro iudiciali. In illo enim sunt isti duo actus. s. discernere causam, & postmodũ sententiare: & isti sunt actus diuersi; & ad hoc quòd plenè cõmittatur alicui auctoritas, necesse est utrũque committi, alioquin plenam non habet auctoritatem. Est tamen duplex auctoritas concurrens in unam plenam, ꝓ patet quia eam contingit diuidi. Committit enim aliquãdo dominus Papa aliquibus, ut causam discutiant, & discussam, seu inquisitam ante prolationem sententiæ ad ipsum remittant: & hi habent auctoritatem discernendi, non sententiandi. Per hunc modũ in auctoritate, sacerdotibus cõmissa, est sentiẽdũ, ꝓ cũ sufficiẽs sit eis collata prãs arbitrãdi inter peccatore & Deũ, ꝓ utrũque

Universidad de Deusto
Biblioteca

que habent auctoritatem: & eũ utraque sit ordinata ad aperiendum cœlum, utraque dicitur clauis, & sunt duæ claues: tamẽ qã ex his constat una plena auctoritas: ideo in uno ordine dãtur, & unum respiciunt. Et sic patet, q̃ sunt plures claues: & patet responsio ad primũ obiectum in contrarium de ordinis unitate. Posset tamen dici, q̃ prima, & unica potestas essentialis ordini sacerdotali est ptãs cõficiẽdi.

AD ILLVD, q̃ obiicitur, q̃ sunt ad unum. Dicendum, q̃ ad illud unũ duplex actus necessario requiritur. s. discretio culpæ & solutio pœnæ: & in his duobus duplex clauis consistit non ergo penes finem ultimum: sed penes immediatum habent discretionẽ. AD ILLVD, q̃ obiicitur de apertione. Dicendũ secundum antiquos, q̃ ad eandẽ seram aperiendam in corporalibus uidemus duplicem clauem: unam quæ aperit uiam, & dicitur anticlauis: & aliam, quæ directè aperit: & hæc dicitur principalis clauis. Sic I spiritualibus scientia est: sicut anticlauis, quę dirigit iudicium, & potestas soluendi principalis clauis. AD ILLVD, q̃ quæritur, penes quid distinguantur. Dicendum, q̃ penes illud, ad q̃ immediate sunt, scilicet discernere de culpa, & soluere a pœna, non penes hos actus soluere, & ligare. Et si tu obiicias, quod scientia, & operatio non faciunt duas uirtutes. Dicendum, q̃ scientia est duplex, una per modum praxis, & & experientiæ: & hæc est in qualibet uirtute, & est eis essentialis. Alia uerò est per modum cuiusdam directionis: sicut prudentia, quæ ut dicit Bern. est auriga uirtutum, & fides etiam est directiua theologicarum: & sic distinguitur ab his, quæ circa opus consistunt: sic intelligendũ est in proposito. ET SI tu quæras a me, quare non sunt tot potestates, quot sunt uitia, a quibus soluunt. Dicendum, q̃ ab omnibus aliis soluunt secundũ unam rationem, & unum actũ, & modum consimilem: & ideo non oportet sic multiplicari.

DISTINCTIO DECIMAOCTAVA.
PARS SECVNDA.

De clauibus, & eorum usu in foro iudiciali.

EST & alius modus ligandi & soluendi, qui per excommunicationem geritur: dum aliquis secundùm canonicam disciplinam tertio uocatus ad emendationem manifesti delicti, & satisfacere uoluerit, condemnatur, sententia ecclesiæ a loco orationis, & sacramentorum communione, & fidelium consortio præscinditur ut erubescat, & pudore sceleris conuersus pœniteat, ut sic spiritus eius saluus sit. Quod si pœnitentiam profitens resipuerit, negatæ communioni admittitur, & ecclesiæ reconciliatur. Hæc est autem ecclesiæ anathematizatio; hanc pœnam illis, qui digne percelluntur, infligit: quia gratia Dei & protectio illis amplius subtrahitur, ac sibi ipsis relinquuntur: ut sit eis liberum ruere in interitum peccati, in quos etiam maior diabolo sæuiendi datur potestas. Orationes quoq; ecclesiæ & benedictionum, ac meritorum suffragia, eis nequaquam suffragari putantur. 1. ca. 3.

Quomodo intelligendum sit illud: Quodcuuq; sol. &c.

Secundum hos ligandi & soluendi modos quomodo uerum est, quod dicitur, Quodcunq; solueritis super terram, erit solutum & in cœlis: & quodcunque ligaueritis super terram, erit ligatum & in cœlis, &c? Aliquando enim ostendunt solutos uel ligatos, qui ita non sunt apud Deum: & pœna satisfactionis uel excommunicationis interdum indignos ligant uel soluunt: & indignos sacramentis admittunt, & dignos admitti arcent. Sed intelligendum est hoc in illis, quorum merita solui uel ligari postulant. Tunc.n. sententia sacerdotis iudicio Dei & totius cœlestis curiæ approbatur & confirmatur; cum ita ex discretione procedit, ut reorum merita non contradicant. Quoscunque ergo soluunt uel ligant, adhibentes clauem discretionis reorum meritis, soluuntur uel ligantur in cœlis, idest, apud Deum: quia diuino iudicio sacerdotis sententia sic progressa approbatur & confirmatur. Quos ergo secundum merita sententia ecclesiæ percellit, ledit: & illi foris sunt apud Deum. Qui aũt non meruit, sententia ecclesiæ non læditur, nisi contemnat. Vnde Orig. Exiit quis a ueritate, a fide, a charitate: & per hoc exit de castris ecclesiæ, et si episcopi noce non abũciatur: sicut contra aliquis nõ recto iudicio foras mittitur: sed si non egit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdũ.n. qui foras mittitur, intus est, & qui foras est, intus uidetur retineri. Ecce qualis & quãtus est usus Apostolicarum clauiũ. Iã ostensum est ex parte, qualiter sacerdotes dimittãt peccata, uel retineãt, & tamẽ retinuit sibi Deus quãdã singularẽ potestatẽ dimittendi uel retinẽdi: quia ipse solus per se debitum æternæ mortis soluit, et animã interius purgat. Mat. 16 Sup Lem. Ho. 24. ad 24. ca. eiusdẽ in medio homiliæ 2 in to. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quæ sint interiores tenebræ, & interior macula.

Hic quæritur, Quæ sit illa macula, & quæ sint illæ tenebræ interiores, a quibus Deus interius animam purgat: cũ ueram pœnitentiam immittit. De tenebris & interiori caligine satis facile est & intelligere & respondere. Cum enim quis mortaliter delinquit, & gratia uirtutis priuatur, si qua præcessit, & naturalium bonorum elisionem patitur. Vnde & intellectus obtunditur, & totus homo interior obtenebratur: et ita quasi caligine quadam mens obuoluitur, quæ caligo peccati pœna est. Hanc uerò Deus pellit, cum pœnitentiam immittit, per quam perdita bona restituit, & uitiata reparat. Vnde Propheta, Nebulam sicut cinerẽ spar-
Ps. 147 *git. Sed quæ est macula peccati, a qua animam lauat? Ecce enim quis uoluit facere homicidium, & patrauit, quo patrato desinit tam uelle quam facere: nondum tamen uerè, & humiliter pœnitere, nec confiteri proponit. Quæ ergo remansit in anima illius macula? Mala uoluntas quidẽ fuit macula illius animæ: sed illa transit. Macula etiam est, si pœnitere contemnit: sed hoc est peccatum aliud a præcedenti. Quæ ergo macula remansit, a qua ipse in pœnitentia pur-*
Leui. 11 Num. 19. *gatur? Polluta est quidem anima, quousque pœniteat, sicut erat dum in ea praua erat uoluntas. Sicut enim, qui tangit morticinum uel aliud immundum, ita pollutus est post tactum quousque lauatur, sicut fuit dum tangeret: ita post actum peccati ita polluta remanet anima, sicut fuit in ipso actu peccati: quia ita est longè a Deo per dissimilitudinem, qui est uita & munditia mentis, sicut fuit dum peccatum*
Ps. 87. nõ lege a fine enarrationis. *ageret. Ipsa ergo dissimilitudo, quæ inest animæ ex peccato, & est a Deo elongatio, animæ macula intelligitur, a qua*
tom. 8. *purgatur in pœnitentia. Hoc autem solus Deus facit, qui solus suscitat animam & illuminat: quod sacerdotes nequeunt, qui tamen medici sunt animarum. Vnde Propheta, Nunquid medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? quod exponens August. ait, Boni Doctores rectè medici dicuntur: qui uiuentes curare ministerio possunt: sed non mortuos suscitare. Sola enim Dei gratia mortui reuiuiscunt.*

Supra

SVPRA egit Magister de usu & potestate claui in foro pœnitentiali, quæ quidem est per absolutionem, & ligationẽ in foro illo. Hic secundò agit de absolutione, & ligatione in foro iudiciali: quæ quidem est per excommunicationẽ: & habet hæc pars tres partes. In prima assignat hunc modum ligandi: quare, & qualiter fiat. In secundaue rò authoritate sacræ scripturæ cõfirmat. ibi. *Secundùm hos ligandi, & soluendi modos, &c.*] In tertia ad intelligentiam illarum auctoritatum quandam quæstionem quærit, & determinat, scilicet quæ sit animę macula, uel tenebra, a qua Deus mundat. ibi.

Dub. 1. *Hic quæritur, quæ sit illa macula.*) Stultissimi relinquuntur &c.) Videtur malè dicere: quia lib. arbi. non respicit magis, & minus: ergo non est modo liberius post excommunicationem ad peccatum, quã ante. Item. Iuxta hoc quęritur, quę sint mala, quæ incurrit quis per excommunicationem. Respon. Dicendum, qd libertas peccandi non est libertas: sed defectus libertatis. Liberum ergo arbi. prout dicitur liberum a culpa; quia hic non est libertas essentialis; sed accidentalis, dicitur magis, & minus liberum, & tunc magis est liberum, quando melius se potest defendere; & minus liberum, quando minus se potest defendere a peccati dominio. Quoniã igitur meritis orõnum ecclesiæ multi sustentantur, & defenduntur a culpis, tunc dñt liberiores ad pctm perpetrandũ fieri, qũ auferũtur eis suffragia ecclesię. Vnde patet qũo illud uerbũ intelligit. Et nota ꝙ multa sunt incõmoda, quę incurrunt excommunicati, quæ notantur his uersibus. *Gratia subtrahitur, magis ac magis obice rupto. De uitio ruit in uitium, suffragia perdit. Et satanæ citus uexãdus traditur ille, Quem ligat ex proprio anathematis gratio culpis.* Et intelliguntur quantùm ad expositionem, uel de se eiectionem: sicut rex diceretur militem tradere inimico, quem non defenderet ab eius uexatione.

Sed intelligendum est, &c.] Quęritur hic, si aliquis sit iniustè excommunicatus, utrum habere se debeat pro excommunicato. Et quod sic uidetur: quia dicitur in iure. Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta tenẽda est, & timenda. Sed contra: Magister dicit, quod illam solam sentẽtiam approbat curia cœlestis, quę datur ex meritis. Item, Fouere & tenere sententiam iniustam est præstare patrocinũ iniustitiæ: ergo talis sententia, ut uꝝ nullo modo tenenda est nec ab eo, q excõicatur, nec ab aliis. Item. Quęritur, quomodo sit sẽtentia excommunicationis iniuste lata. Respon. Dicendum, qd sententia iniusta dicitur ex animo, ex causa, ex ordine. Ex animo, ut cum fertur nõ zelo iustitiæ; sed uindictę. Ex causa, ut cũ non est meritum sufficiens, uel certum, p.p quod debeat excommunicari iste, cui infligitur. Ex ordine ut cũ prermittitur ordo iuris. Si ergo talis excõicatio feratur in aliquem, distinguendũ est; quia aut fertur ab habẽte canonicam iurisdictionem, aut a non habẽte. Si ab habente. Dicẽdum, Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum, ꝙ tenenda est, & timēda, qa non est subditorū discutere suias maiorū: & si cōtēnat, graiter peccat. Excipiuntur autē duo casus, uideliçet si sniā illa lata est post appellationē legitimā, uel quādo continet intolerabilē errorem: aut si diceretur: excommunico te, quia credis in Deū. In his duobus casibus non quærentes absolutionē, admittuntur ad eorum probationem: aliās aūt nō admittūtur nisi humiliter petant absolutionē. Absoluit aūt dominus Papa in oībus ad cautelam: non ꝓ hoc, quod reputet fuisse excōicatos, uel excōmunicandos, sed ut ostendat ecclesiæ sententiā (quātumcunq; sit iniusta) esse formidandā: unde timetur, & tenetur non consideratione iniustitiæ: sed ob reuerentiā potestatis ecclesiasticę. Hoc sentiēdum est secundū iura, si ex cōicetur ab habēte iurisdictionē canonicā. Si aūt ab alio excōicetur, qui non hēt canonicā iurisdictionem, & hoc constet, tunc non est timēda: utpotè si sint hæretici, uel schismatici, apostatæ, intrusi, suspensi a iurisdictione. Si aūt taliū crimen sit occultum, tolerāda est talium snia: sicut & ipsi tolerantur ab ecclesia.

Dub. 3. *De tenebris, &c.*) Videtur falsum dicere: quia uidemus multos peccatores in peccatis existētes: qui ualde bene intelligunt, & addiscunt: & ita experimentū est cōtra hoc. Itē domini documentū est Luc. 16. Filii huius seculi prudentiores sunt filiis lucis. Item. Cum multò magis sit peccatum deordinatiuum affectus, quām intellectus: & corruptiuū amoris, q̄ luminis, & charitatis, quā fidei: ur potius esse dicendū, ꝓ peccatum sit frigus, quā tenebra. Respon. Dicendū, ꝓ gratia magis dicitur lux, quā calor, quoniā lux in se habet, & uirtutem illuminādi, & illuminādo magis, & magis uirtutē calefaciēdi: & ideo plus complectitur lux, quā calor. Et gratia inquantū lux non tātum respicit intellectū, uerumetiā affectum: immo lux, ut dicitur de gratia, noīat eā, ut respicit totā animā: quoniam sic est forma totius oris primi, per cuius influentiā fiunt generationes circa partes inferiores: & una est rō actualitatis, & diffusionis, sed m q̄ innuit, & dicit apertè Dion. in lib. de Diuinis nominibus: & quia hoc cōpetit gratiæ, q̄ est radix oīum habituum gratuitorū, & principiū ois boni operis: hinc est, q̄ dicitur lux, & peccatum dicitur tenebra: qa tenebra non tantùm priuat actū lucis, sed m quē est in sensum uisus: sed etiā alios actus, secūdū quos est opa tiua: & ista tenebra non respicit intellectū tantū: sed intellectū, ut extensum ad calore affectus. Ex his patēt obiecta. Q̄d. n. dicitur, ꝓ intellectus uiget in peccatoribus. Dicendum, ꝓ uerū est secundum actum, qui est purè speculationis, sed non prout extenditur ad effectum, uel opus. Vnde aliter habuit prophetiam Balaam, aliter Dauid. Ille enim solum uidebat: iste uidebat, & gaudebat: & secundùm hoc se in ope regulabat, & seipsum dirigebat. Exēplū est in musico, & bono citharedo: aliter. n. nouit consonantiā citharæ musicus, aliter bonus citharedus: & quantùm ad hanc obtūditur intellectus manifeste, licet nō quātum ad primum ita aperte: credo tamen firmiter, quod quantum ad utrumque.

Lib. 2. col. 11. ver. p. 3. c. 2.

Dub. 4. *Ipsa ergo dissimilitudo, &c.*) Videtur malè dicere. Omnis enim macula deformitas dicit: aut qa aliquid est remotum; aut quia aliquid q̄d non debet, circa rem ponitur, sicut patet: trūcatus nasso est deformatus; sed habens morpheam, uel aliquid tale, est maculatus: sed peccatum nō corrumpit bona naturalia: quia nihil corrumpit in eo. quod est existentia, uel natura: aut si corrumpit, tamen nihil ponit: ergo nullo modo debet dici macula. Si tu dicas, ꝓ ponit malam habilitatem, & pronitatem ad malum, & illa est macula. Contra. Illa pronitas potest auferri per oppositam pronitatem: ergo macula peccati deleret maculam: quod inconueniens est dicere. Item. Pronitates liberantur per assuefactionē: solus autē Deus liberat a macula, ut dicitur in litera. Respon. Dicendum, ꝓ peccatum non est aliud quām priuatio ordinis debiti, & uoco ordinem debitum prout comprehendit modum, speciem, & ordinem: prout circa ipsum cōsistit præcipue ratio boni. Ista ergo deordinatio remanens in anima est culpa ipsa, & peccatum: quia est ex proprio actu, ubi debet esse ordo iustitiæ. Hic autem habet considerari & secundùm rationem auersionis, & secundùm rationē cōuersionis, & sed m rationem utriusque. Secundùm primam rationem competit ei ratio priuationis, sed m sed m modum ratio inordinationis, & hic iungit sibi rem turpem: secundùm tertium modum ratio obligationis. Quantùm ad primum modum dicitur peccatum tenebra, & deformitas. Quoniam bonū dupliciter potest considerari. s. in se: & sic dicitur lux, & per oppositum peccatum dicitur tenebra. Et in comparatione ad uim cognitiuam: & sic dicitur pulchritudo animæ: & per oppositum peccatum deformitas. Quātùm autem ad auersionem sic dicitur macula, & fœtor: & hoc similiter secūdùm duplicem cōparationem illius cōiunctionis cum delectabili terreno: aut in se: & sic est macula: aut ad uim cognitiuam: & sic fœtor: & quātùm ad utrūque sic cōpetit esse uinculum mortis æternæ.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO. I.

An quis possit, uel debeat excommunicari?

AD intelligentiam huius partis sex quærūtur. Primò quæritur, utrū aliquis possit, uel debeat excommunicari. Secundò dato ꝓ sic, quęritur, ꝓ quo quis sit excommunicādus. Tertiò quæritur, a quo. Quartò utrum excommunicatio possit iterari. Quintò de cōmunicatione cum excommunicatis. Sextò de absolutione.

QVOD aliquis possit excommunicari ostenditur. Primo auctoritate domini Matth. xviii. Si peccauerit in te frater tuus &c. usq; ibi. Q̄d si ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

cus, & publicanus. Et post. Amẽ dico uobis, quodcunque ligaueritis super &c. sed ethnici, & publicani extra communicationẽ reputantur: ergo & talis frater: & hoc secundùm iudicium ecclesiæ, ut dicit: ergo &c. ITEM. Hoc probatur exẽplo Apostoli. qui. 1. Corin. v. Fornicatorẽ manifestum tradidit satanæ. Et 1. ad Tim. 1. Ex quibus est hymeneus, & Alexander: quos tradidi satanæ. Et Gal. 1. Si quis uobis euãgelizauerit præter id qd̃ accepistis, anathema sit. Et. 1. ad Corint. ult. Si quis nõ amat dominum Iesum Christum, anathema sit. Si ergo Paulus ecclesiæ administrator subiectos ex cõmunicauit, uidetur illud esse conueniens, & licitum. ITEM. Hoc ipsum rationabiliter probatur per exemplum in moralibus. Pater enim familias secundùm rectum ordinem rectitudinis filium inobedientẽ extra domum ad tempus eiicit, ut saltem sic corrigatur: ergo pari ratione ille, qui præest in domo Dei, potest & debet consimilem eiicere extra domum. Sed eiicere extra domum, est eiicere extra communicatione: & hoc nõ ẽ aliud, quàm excõmunicare: ergo &c. ITEM. Videmus in arte medendi, quod secundùm rectum iudicium artis membrum putridũ ordinatum ad aliorum mẽbrorum infectionem a corpore est resecandum: sed in spiritualibus contingit membra esse putrida per peccatum, & alia mẽbra corrũpentia: ergo uẽ ꝓ talia recte sint amputãda secundũ rectũ regiminis ordinẽ; sed hoc fit per excõmunicationem: ergo &c.

CONTRA. Excommunicatio est separatio a cõmunione: sed communio est per charitatem; sed extra charitatem nemo potest, nec debet aliquem eiicere; ergo nec excõmunicare. Quod nemo possit auferre charitatem uidetur; quia nemo amittit charitatẽ inuitus. ITEM. Nemo est qui non sit ex charitate diligendus, quandiu est in via: ergo &c. ITEM. Excommunicatio est separatio a communione sacramẽtorum: sed a sacramentis nullus est separandus, nec prohibẽdus: ergo nullus est excommunicandus. Maior patet. Minor probatur sic. Omnis fidelis aut est iustus, & sanus, aut peccator, & infirmus. Si iustus, non est arcendus a sacramentis. Si peccator, & infirmus, & indigens medicinis spiritualibus, magis est attrahendus, quã arcendus: ergo &c. ITEM. Excommunicatio aut est morbus, aut medicina. Si morbus ergo nulli est infligẽda: qa omni salus est desideranda. Si medicina: ergo cũ medicina sit omnibus aptanda, & non prosit nisi ei, qui uult in eam per libert. consentire: ergo nullus est excommunicandus nisi uolẽs: & quilibet debet uelle se excommunicari, quorum utrũque falsum est. ITEM. In excommunicatione traditur satanæ ipse excommunicatus, sicut pater in excommunicatione ipsius Apostoli: aut ergo quantum ad animã, aut quãtum ad corpus. Sed quãtum ad corpus non potest; illud uidemus ad literam. Quantum ad animam nec potest, nec debet: ergo nullo modo uidetur aliqs esse excommunicandus.

RESO-

RESOLVTIO.

Qui lenibus ecclesiæ monitis non mouentur, Dei autoritate excommunicandi sunt: si forte resipiscant.

RESPON. Ad horum intelligẽtiam est notandum; ꝓ sicut in disciplinis duplex est modus instruendi, & duplex modus arguendi, scilicet ostensiuus, & ꝑ impossibile: & in medicinalibus duplex est modus curandi. s. per medicamẽta leniẽtia, & per medicamẽta asperantia curatur. n. aliquis per emplastri appositionem, aliquis per sectionẽ. Sic in moralibus ẽ duplex modus corrigendi: unus per dulces monitiones, alter per asperas increpationes: & hoc secundum duo genera hominum; quia quidã sunt tractabiles, & plicabiles; quidam duri, & rebelles. Sic in diuinis, & ecclesiasticis iudiciis, in quibus ẽ instructio, curatio, & correptio, duplex reperitur modus instruendi, & corrigendi, & etiã curãdi. Quemadmodum igitur nolentibus acceptare rationem ostensiuam, fit argumẽtario ducens ad impossibile, & morbis qui nõ curãtur per emplastrum apponitur uulnus, & cauterũ: & inuitis, & incorrigibilibus fit curatio ꝑ flagellũ; sic esse oportuit in ecclesiæ rectoribus: & iõ dominus institutor, & fundator ecclesiæ eidem non tantùm dedit medicamenta sacramentorum ad curandum accedentes; sed etiam gladium spiritus, qd̃ est uerbum Dei, & potestatem amputandi, & resecandi contemptores, & rebelles: & tales licet, & debitum est excommunicari, sicut ostensum est authoritate Dei, & exemplo Apostoli, & ratione in consimili.

AD ILLVD ergo, qd̃ obiicitur, quòd excommunicare est extra communionem eiicere, quę est per charitatem. Dicendum, quòd communio triplex est. Quædam spiritualis omnino, & hæc est quantùm ad dilectionem interiorem. Quędam corporalis, & hæc est quantùm ad exteriorem cõuersationem. Quædam medio modo, & hæc est quantùm ad sacramẽtorum susceptionem, & pręcipue quantùm ad sacramentum altaris. Dico ergo quod a prima nullus potest, nec debet excludi quandiu est uiator, nec excommunicatio dicit priuationem illius communionis. Quantùm ad sacramentalem excluditur quilibet, qui dicitur excomunicatus siue maiori, siue minori. Quantum ad conuersationem exteriorem attenditur excommunicatio maior, in quà communicatio negatur secundùm actus legitimos, qui attenduntur in quinque, scilicet in osculo, in colloquio, in conuiuio, in oratorio, in ualefaciendo. Vnde uersus. *Os, orare, uale, conuiua, mensa, negatur.*) Sic igitur patet, quòd cùm triplex sit communio, una spiritualis, & alia sacramentalis, & alia corporalis, quòd secundùm primam nullus excommunicatur; secundùm sacramentalem, excommunicatur omnis qui dicitur excommunicatus: secundùm tertiam excommunicatur ille, qui maiori excommunicatione excommunicatus dicitur; quia maiorem hic priuatio communicationis, & sic pa-

tet

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter illud primũ. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ nullus separandus est a sacramentis. Dicendum, ꝙ immo: quoniam & si sacramenta sunt medicinæ: tamen non ꝓsunt nisi dispositis. Vnde sicut bonus medicus secundũ artem prohibet infirmũ a medicinis, non tantùm a cibis ꝓp indispositionem: sic in proposito est intelligẽdum. Vtilius enim est alicui medicinam subtrahere, quã dare contra dispositionem, immo tali differre medicinam est medicinale. AD ILLVD, quod obiicitur de excommunicatione, utrum sit morbus, uel medicina. Dicendum, ꝙ sicut sectio de prima sua ratione plaga est & dolorem facit: tamen in comparationem ad uulnus apostematis est medicina: sic ipsa separatio a communione fideliũ dicit malum, & damnum, & pœnam: in comparatione tamẽ ad rebellem medicina est, ut eius rebellio, & cõtumacia frãgatur. Vnde sicut ille, qui syllogizat ꝓ impossibile, deducit ad impossibile: non ut ibi sistat, sed ut redeat ad ueritatem: sic ecclesia separat & excommunicat, ut redeuntẽ cum humilitate, & confusum de contumacia, arctius stringat, & interius claudat. Et sic patet, ꝙ quamuis sit medicina: ꝙa curat morbum rebellionis, ꝙ nullus hanc medicinã debet appetere, nec debet dari nisi quærenti ueram medicinam, nõ contemnenti. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ excõmunicare est tradere Satanæ. Dicendum, ꝙ Satan est tortor, non tantùm animarum, uerum etiam corporum. Tradere autem tortori est dupliciter, aut cessando a protectione torquendi: sine exponendo, aut iubendo tortori, ut affligat. Excommunicare ergo secũdum præsentis ecclesiæ statum est Satanæ tradere, protectionẽ subtrahendo, & ei exponendo: subtrahit ergo suffragia & sacramenta per quæ munimur cõtra hostis insidias. In tempore aũt ecclesiæ primitiuæ, quia Dæmones ipsis Apostolis subiiciebantur, & manifestanda erat fides per miracula: non tantùm exponebãtur, immo corporaliter ad mandatum Apostolicum uexabantur: sicut dicitur. 1. Cor. 5. & in Textu, & ī Glosa: & illud decuit in principio ecclesiæ fieri ad terrorem, uel propter excellentiam Apostolorum: Nunc autẽ quamuis non ita uexentur: tamen corpore, & spiritui uexandi exponuntur: & pro tanto dicuntur tradi Satanæ, & uere excõicari. Et sic patent obiecta.

QVAESTIO II.

Propter quid, aut cui, uel quando inferenda sit excommunicatio?

PRO quo quis debeat excommunicari, & quare: utrum ꝓ damno, uel pro iniuria illata ecclesiæ. Et ꝙ sic uidetur: si quis enim frangit, uel incendit ecclesiam, excommunicatus est ipso iure: non autem si aliam domũ frangeret, &c. ITEM. Si quis ꝓcutit clericum est excommunicatus ipso iure, & incidit in canonem latæ sententiæ. Sed non incidit, si percutit laicum secularem: ergo si ius recte dicat, uidetur, ꝙ pro iniuria etiam sibi illata posset ecclesia excommunicare. ITEM. Ratione uidetur: quia gladius unicuiq; datur ad defensionem: sed potestas excommunicandi est gladius spiritualis: ergo potestate excommunicandi potest ecclesia se defendere & contra damnum, & contra iniuriam. ITEM. Iustum est unumquẽque puniri in eo, in quo peccat: ergo si peccat in matrem ecclesiam inferendo damnum, & iniuriam: iustum est, ut perdat eius beneficia, & suffragia: sed hoc est excommunicari: ergo, &c.

CONTRA. Excõmunicatio, siue anathematizatio est maledictio: sed Rom. 12. dicitur: Benedicite maledicentibus uos. Benedicite, & nolite maledicere: ergo maledicentibus, uel male facientibus non debet ecclesia maledicere: ergo nec excommunicare. ITEM. Excõmunicatio est beneficiorum subtractio: sed Deus non subtrahit misericordiam & beneficia ab his, qui offendunt ipsum: ergo si preceptũ est necessitatis uitis, ut sint misericordes & perfecti sicut pater cœlestis, qui facit solẽ oriri sup bonos, & malos: sicut dicitur Matth. 5. ergo non debet ecclesia hoc subtrahere propter damnum uel iniuriam aliquam sibi factam. ITEM. In excommunicationibus damnatur homo in spiritualibus: sed improportionabiliter maius est damnum in spiritualibus, quàm in temporalibus: sed si quis incendit uel frangit ecclesiam, uel percussit clericum, uel aliquod tale, non damnificauit nisi in temporalibus: ergo cum nõ debeat infligi maior pœna, quàm sit damnum: uidetur, ꝙ propter hoc non debet excommunicari. ITEM. Ecclesia militãs debet imitari triũphantem: sed dicitur in canonica Iudæ, ꝙ cum Michael altercaretur de corpore Moysi, non est ausus iudicium inferre blasphemando: sed dixit, Imperet tibi Dominus: ergo uidetur pari ratione, ꝙ ecclesia nullum alter cantem cum ipsa debet excommunicare, siue anathematizare.

RESOLVTIO.

Qui semel, atque bis monitus adhuc ad ecclesiæ obedientiam redire contempserit, excommunicetur protinus, ut contumax. Tametsi nihil prohibeat, ut pro alio, quàm pro contumacia excommunicetur; at uerò ex consequenti.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam est notandum, ꝙ duplex est excommunicatio, siue excommunicandi modus. Quædam enim excommunicatio est a iure, quædam a iudice. Prima excommunicatio est preseruatiua. Secunda est curatiua. Prima excommunicatio, & si fieri uideatur ad cõseruandã libertatem ecclesiasticam, sicut secũda fieri uidetur propter emẽdam: tamen prima principaliori modo fertur ad cauendam culpam: quia magna culpa est, & multum grauis, quãdo quis peccat in ecclesiam. Similiter secunda principaliori modo fit ad frãgendam contumaciam: & ideo talis secũdùm formam iuris nulli debet infligi nisi contumaci: & ideo debet monitio præmitti, ut sic de contumacia conuincatur. Cõtumax autem dicitur, qui semel, & bis monitus, tertio peremptorie citatus, non cõparet: aut si comparet, non uult stare iuri, uel quãdo offensa est ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

manifesta, & iussus a iudice nō uult emendare, tali autem competit hæc medicina: sicut in primo problemate uisum est.

Ex his patent rationes ad utramque partem. Concedo.n. ꝙ pro damno, uel iniuria potest excōmunicationis sententia dictari a iure: sed non principaliter propter hoc: & similiter pro emēda potest ferri a iudice: sed non principaliter propter hoc: sed propter contumaciam. Rationes ad primam partem ostēdunt, ꝙ excommunicatio fertur pro damno. Rationes uerō ad oppositum ostendunt, ꝙ nō principaliter pro damno: sed ꝓ peccato: unde ecclesia maledicit, & subtrahit beneficia ob meritum illius, non propter damnum suum: ob illius culpam, nō propter uindictam. Si enim ille uelit redire, & non possit emendare, statim ecclesia parcet.

Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ ecclesia damnificat illum in spiritualibus. Dicendum, ꝙ ecclesia non damnificat: sed ille, qui peccat, & est contumax, seipsū damnificat: sed ecclesia ostendit ipsum damnificatum, ut sic saltem malum suum erubescat, & deferat: & si quodam modo magis damnificet, hæc aggranatio damni ad utilitatem ipsius finaliter secundum intentionem ecclesiæ ordinatur. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ Michael non maledixit. Dicendum, ꝙ diabolus est obstinatus in malo, & incorrigibilis: & maledictio illata sibi non potest eum; nec per se, nec per accidens ordinare ad benedictionē: & ideo nulla fuit utilitas in maledicēdo diabolū: sed dum ecclesia maledicit subditum, facit ei confusionem pro peccato: & quia tali confusione pōt a peccato resipiscere, ideo maledicit, ut post benedicat, ideo ligat, ut absoluat: & non est simile de hac maledictione, & de illa.

Qvaestio III.

A quo inferri possit, & debeat excommunicatio?

A Qvo possit excommunicatio fieri: & ꝙ a solo habente clauem ostenditur sic. Soluere, & ligare sunt actus clauium: sed excommunicare est ligare, ut dicit Magister in litera: sed cuius est actus: eius est & potentia: ergo &c. Item. Excommunicare est a communione sacramentorum separare: sed eius est a communione, siue a participatione separare, cuius est administrare: sed solus sacerdos, qui habet claues potest sacramentum corporis, & sanguinis administrare: ergo solus potest excommunicare. Item. Petro data est potestas ligandi, & soluendi in foro iudiciali, & pœnitentiali; quæro igitur, quando: & uidetur, ꝙ non, nisi quādo date fuerunt ei claues: ergo, qui non habet claues, non habet hanc potestatem. Item. Maioris uirtutis est, & potestatis ligare uinculo excommunicationis, quam pœna satisfactionis: sed solus sacerdos potest pœnitentiam imponere, & cōfessiones audire, qui habet claues: ergo solus talis pōt excōicare, quia qui non pōt in minus, non potest in maius.

Contra. Iudices delegati habent potentiam excommunicandi, & cum multi eorū claues non habeant, quia non sunt sacerdotes: ergo aliquis potest excōicare, qui non habet claues. Si tu dicas, ꝙ non sua auctoritate excōicant. Obiicitur tunc de Archidiacono, ꝙ ex suo officio eās audit, & defendit: ergo excōicare potest, & tamen si non est sacerdos, nō habet claues. Si tu dicas, ꝙ similiter habet ꝓ demādatione, uel consuetudine: quæro, quare nō similiter habet actū ligandi in foro pœnitentiali ꝓ cōmissione, uel consuetudinē: nō enim uidetur maior rō in uno, q̄ in alio. Item. Electus canonice, & approbatus: certum est, ꝙ antequ ordinetur in presbyterū, non habet claues: & tamen pōt causas audire, & excōicare propria auctoritate: ergo &c. Item Sacerdos parochialis non habet secundū iura potestatē excōicādi nisi pro furtis, & rapinis, & eō similibus: & constat, ꝙ ipse habet claues, & usum clauium, ergo excōicatio non est a potestate clauium. Item. Multitudo tota ut capitulum excōicat, ita ꝙ nullus: sed multitudinem habere claues, ita ꝙ nullus, est impossibile: cum dicat proprietatē absolutā: ergo actus excōicādi nō est a claue. Iuxta hoc quæritur, cum multitudo non possit excommunicari, ita ꝙ nullus, quomodo possit excommunicare, ita quod nullus.

Resolvtio.

Cum excōmunicatio potestatem clauium præcise non sequatur, ab eo inferatur, qui iurisdictionis potestate fungitur.

Respondeo. Dicendum, quod inter ipsos Iuristas de hac quæstione est cōtrouersia. Quidam dixerunt, quod potestas excōicandi solum est in epis. Alii dixerunt, quod non solum est in epis, sed etiā in Archipresbyteris, Archidiaconis, & Abbatibus, & aliis prælatis. Tertii dixerunt, ꝙ hoc competit his & etiā sacerdotibus parochialibus. Sed licet in hac quæstione Canonū sit dicere Quiattamē Theologię est dicere propter quid, tāquam scientiæ superioris, & altioris. Quod enim in ecclesia aliquis habeat potestatē, hoc e ab ipso Christo, qui potestatem contulit Apostolis, & precipuē ipsi Petro: utramq; enim dominus ipsi Petro contulit potestatem, & ligandi, & soluendi in foro pœnitentiali: & ligādi, & soluendi in foro iudiciali. Prima potestas respicit ordinem, secunda prælationē: unde secundum primā par potest absoluere parem: secundum secundam non potest par ligare parē, nec superiorem. Et huius ratio est, quia illa est ordinis: hæc autem prælationis: potestas excōmunicandi. Prima potestas ligādi, & soluendi in foro pœnitentiali aditum cœli aperit: & ideo recte dicitur clauis. Secunda per censuram iudicii subditos coercet: & ideo dicitur gladius. Prima potestas est potestas arbitrandi inter Deū, & hominem: secūda uero inter hominem, & hominem: & ideo prima respicit ordinem, secūda prelationē. Prima potestas quoniam collata est Petro, ut sacerdoti, descendit in omnes sacerdotes, quamuis non omnes habeant executionem. Secunda quia collata est Petro, ut prælato, descendit in omnes per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonas ecclesiasticas, quæ habet prælationem, uel iurisdictionē. Vnde qui habent iurisdictionem ordinariā in iudicando aliquos, habent potestatē coercendi eos per centurā ecclesiasticā, ut iudicium eorum inuiolabiliter obseruetur. Et quoniā iurisdictionē habent non solum habentes claues, sed etiā nō habentes: habent (inquam) uel ex iure, uel ex consuetudine, sicut archidiaconi & aliqua capitula: nō possunt excōmunicare. Rursus, quia aliqui habent claues, q̄ nō habent iurisdictionē in foro iudiciali, ut simplices sacerdotes: ideo non possunt excōicare nisi p cōmissionē, uel nisi in casibus determinatis, ut in furto & rapinis. Concedo ergo rōnes, p̄ baotes, q̄d hæc potestas non sequitur præcise potestatem clauiū. AD ILLVD ergo, q̄ primo obiicitur, quod soluere, & ligare sunt actus clauium. Dicendum, quod uerū est in foro pœnitentiali: sed in foro iudiciali nō sūt clauiū, nisi accipiatur potestas clauiū secundum plenitudinē: secundum quē modum dicitur esse in Epis, qui quando promouentur a sacerdotio in episcopum, non recipiunt nouā clauem, sed clauis potestatis in eis ampliat. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄ eius est excommunicare, cuius est communicationē dare. Dicendum, q̄d non solum eius est; uerumetiam eius, qui præest cōmunicāti, uel etiam administrāti sacramenta: & q̄m tales sunt qui habent iurisdictionem, quā iuis non habeant claues: iō &c. AD ILLVD, q̄ quæritur, quando data est hæc potestas Petro: dici pōt q̄ simul data est utraque, quia data est ei potestas clauis in sua plenitudine. Vel pōt dici, q̄ non simul, sed potestas clauiū promissa fuit Matt. xvi. & data Ioh. xx. Accipite spiritū sanctum, &c. Potestas uero excommunicandi insinuatur fuisse data Matth. xiii. ubi post q̄ dictum est, Si ecclesiā non audierit, &c. Additum est, Amen dico uobis, quodcumque ligaueritis, &c. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄ hęc est maioris uirtutis. s. excommunicare. Dicendum, q̄ se habent sicut excedentia, & excessa, & sunt alterius, & alterius ordinationis: & ideo non sequitur, quod qui habet unam potestatē, habeat aliā: utraque tamē concurrit ad potestatis plenitudinem, & una sine alia esse potest. Pluribus tamen concedituir clauis, quā gladius, quia plures habent ordine sacerdotalē, quā prælationem, & ecclesiasticam iurisdictionem: Et si quæratur rō huius, duplex est. Vna est diffusio boni, quia potestas clauiū est ad reconciliandum, potestas gladii ad compellendum. Alia rō est utratio periculi, quia pauci sunt q̄ sciant hoc ense percutere: ideo p̄p periculum, pauco rum manibus tradi debuit. Ideo etiā solemnem excōicationem, quæ fit cum candeliis prius accēsis, & deinde extinctis, & pulsatis campanis, oportet a solis epis fieri, licēt aliæ possint ab aliis fieri. AD ILLVD, quod quæritur ultimo, quare congregatio, siue multitudo pōt excōicare, ita quod nullus, & non excōicari. Dicendum, q̄d peccata multitudinis nulla sunt, sed iurisdictio multitudinis non nulla est. Et si tu quæras, unde hoc est. Dicendum, quod multitudo bene facit ad augmentum potētiæ in excellentia: unde multitudo potest trahere nauē, ita q̄d nullus trahat nauē p se: sed multitudo inquantū huiusmodi non facit defectum, nec impotentiam: unde multitudo non trahitur, nisi quilibet de multitudine trahatur: sic tota multitudo excōicat, ita quod nullus. Non sic excōicatur, ad minus secundum nouā iura, ut Iuristæ dicunt.

QVAESTIO IIII.

An quis pluries excommunicari possit?

DE excommunicationis iteratione, & quæritur utrum aliquis possit pluries excommunicari. Et q̄ sic, uidetur primū: quia hoc habet usus ecclesię uniuersalis, quam errare est impossibile, ut uidetur. ITEM. Videmus in aliis pœnis impositis, q̄d simul, & semel plura possunt imponi ieiunia, uigiliæ, & orationes: ergo pari ratione possunt infligi plures excōmunicationes. ITEM. Ita uidemus in remediis, q̄ si iteratur morbus, & remedium: ita et in pœnis, quod multiplicantur pœnæ secundū meritā: ergo cū excōicatio, & remedium sit & pœna, uidetur igitur q̄ sicut canta pōt iterari, & multiplicari, q̄ & excōicationes. Et q̄ causæ possint iterari, illud est apertum: potest.n. aliquis esse incendiarius, fractor ecclesiarum, pensior clericorū, & sic de aliis: ergo &c. ITEM. Si non possent excōicari, ex quo sunt excōicati: & illi qui sunt absque excōicatione possunt excommunicari: ergo excommunicati sunt melioris conditionis, quām non excommunicati.

CONTRA. Excommunicatus interfectus est gladio spiritualis: sed interfectus non potest magis, nec minus interfici: ergo nec excōicatus iterum excōicari. ITEM. Excōicatus extra cōmunionē ecclesię est eiectus: sed ut dicit Apostolus. i. ad Cher. v. Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare? sed posse excōicare est posse iudicare: ergo si non pertinet de talibus iudicare, uidetur similiter, q̄ nec excōmunicare. ITEM. Excōicatus est beneficiis ecclesiasticis priuatus: & excōicatio est priuatio: sed priuationes non recipiunt magis, & minus: non.n. dicitur unus cœcus altero magis cęcus, & minus: ergo &c. ITEM. Alter altero nō est absolutus magis, nec minus, nec idem magis seipso: ergo pari rōne, nec excōicatus magis, & minus, immo multo fortius.

RESOLVTIO.

Iterata culpa, excommunicationis inductiua: cur & non ipsa excōicatio eiusdem culpæ punitiua merito iteratur?

RESPONDEO. Dicendum, q̄ excōicatus bene potest iterum excommunicari, uel eiusdem excōicationis iteratione ad suam maiorem confusionem; uel etiā alia propter nouæ culpæ cōmissionem: & tunc tot erunt excōicationes, quot causæ principales, pro quibus excommunicatur. Sicut enim iteratur culpa, ita rationabiliter iterari potest, & debet ipsa pœna: & conceden dæ sunt rationes ad hanc partē.

AD ILLVD ergo, q̄ primo ob-

Universidad de Deusto Biblioteca

obiicitur de interfectione. Dicẽdum quod quemadmodum qui peccat mortaliter, mortuus est, & interficit seipsum per expulsionem gratiæ, & adhuc magis potest peccare: quia quãuis non uiuat ad bene agendum, adhuc tamen uiuit in eo uoluntas ad mala operandum: & quamuis gratia sit expulsa, potest tamen magis a gratia elongari. Sic itel ligendum est in proposito, quia quamuis secundum statum illũ nihil profint ei ecclesiastica sacramenta, & suffragia: potest tamẽ adhuc magis, & magis elongari. Nec est simile de interfectione corporali, in qua prima interfectio reddit impossibilem ad uitã: non sic est in proposito, quia adhuc manet aptitudo ad redeundum. AD ILLVD, quod obiicitur ꝙ extra communionẽ est. Dicẽdum, quod quia characterem baptismalem habet indelebilem, quantumcunq; sit malus, ideo non exit omnino ecclesiæ potestatem: & ideo punit, et corrigit magis, quã paganos infideles, qui nũquam fuerut sub potestate ecclesiæ: & de talibus scilicet paganis loquitur Apostolus, non de malis subditis, & excommunicatis: nã ipse de eis iudicabat. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, quod absolutio non recipit iterationem per intensione. Dicendum, ꝙ hoc falsum est: & patet in eo, qui pluribus excõmunicationibus diuersis de causis est excõmunicatus ab eodẽ, uel qui est excõmunicatus a diuersis episcopis, qui potest absolui ab una excommunicatione, ita ꝙ non ab alia: quia non sic est cõnexio in absolutione, sicut in gratiæ infusione. AD ILLVD, quod obiicitur, quod priuationes non recipiunt magis, nec minus: potest responderi dupliciter. Primo quia illud est uerum in puris priuationibus, nõ in aliis. Nã claudus dicitur magis, & minus: quia non totaliter priuat uirtutem gradiedi: similiter & iniustus magis, & minus. Vel posset dici, ꝙ & si ratione actus, uel habitus magis, & minus non recipiant, tamen ratione causarũ unde magis est elongatus a uitu, qui læsus est in neruo, & in pupilla, & in humore crystallino, quãm qui in altero horum tantum: similiter intelligendum est in proposito.

QVAESTIO V.

An qui excommunicati, communicant, & ipsi excommunicati sint?

DE excommunicatione quã tum ad cõmunicationẽ: & quæritur, utrum communicans cum excommunicato sit excommunicatus. Et ꝙ sic ostenditur, quia iura istud dicunt. ITEM. Ratione uidetur: quia accedere ad unum oppositorum est recedere a reliquo: sed excommunicatus est extra communicationem positus: ergo qui ei communicat a cõmunicatione recedit. ITEM. Excommunicatio infligitur in pœnã erubescentiæ: sed nulla est erubescentia, ubi alii communicant: ergo ad hoc quod sententia illa sit alicuius ualoris, necesse est ipso iure alios arcere ab excommunicati communione: ergo si censura ecclesiastica est in excommunicatione, uidetur quod iuste, & debite talis sit excõmunicatus.

ITEM.

ITEM. Aut licet communicare excommunicato, aut nõ. Si sic: ergo tales non sunt uitandi: & hoc est contra illud. i. ad Cor. v. Si quis frater &c. & post, cũ huiusmodi nec cibum sumere. Si non licet: ergo per aliquã sententiam alii arcentur communicare cum isto, & nõ nisi per sniam excõicationis: ergo qui cõicant ei, incidunt in excõicationis sententiã: ergo sunt excõicati.

CONTRA. Communicans cũ infideli, siue cum altero peccatore siue in cibo, siue in potu, non incurrit illud uitium, nisi cõicet in actu consimili, siue crimine: ergo pari rõne nullus participans cum excõicato est excommunicatus, nisi participet i crimine. ITEM. Excommunicatio aut est morbus contagiosus, aut non. Si sic: ergo qua ratione iste primo excommunicatus infecit participãtem pari uitio: ita & alius alium, & sic deinceps: ergo si hoc falsum est, & cõtra iura, non est morbus cõtagiosus: ergo non ur, quod cõicans excõmunicato sit excõicatus. SI TV dicas, ꝙ hoc facit institutio, nõ cõtagio. Contra. Institutio ista ab hoie est sicut excõicatio: sed nullus debet infligere pœnã nisi pro culpa: ergo si non communicat in merito, siue in culpa, nec in pœna: ergo institutio illa, quæ facit communicari in pœna, siue culpa, est iniusta. ITEM. Filius communicans patri, aut est excõmunicatus, aut non. Si sic: ergo debet uitare patrem: sed si pater non potest uitari sine suo detrimento: ergo filius portat iniquitatem patris, ꝙ est contra ius diuinum. Si autem non est excommunicatus: ergo licet alicui ex familiaritate communicare cũ excommunicato. Sed laudabilior est societas, & amicitia, & charitas: ergo uidetur pari ratione, ꝙ ex socialiamore, uel aliquo tali licet excommunicato communicare: & ita non uidetur communicãs excommunicato esse excommunicatus. ITEM. Excommunicatio omnis, siue maior, siue minor separat a sacris: sed nullus separandus est a sacramẽtis nisi pro culpa mortali: ergo omnis communicans excommunicato peccat mortaliter. Sed si hoc uerũ est, cũ ista medicina sit occasio multorum periculorũ, uidet tunc ꝙ nõ sit medicina: sed morbus: & ꝙ quicumque infert eã, cũ ponat multos in graui periculo, ꝙ grauiter peccet.

RESOLVTIO.

Si necessitas euidenter non urgeat; ignorantia quoque non excuset: qui excommunicatis communicant, & ipsi excommunicati sunt.

RESP. Dicẽdum, ꝙ sicut tactũ est, duplex est excõicatio. f. minor, & maior. Minor tm̃ separat a sacris. Maior uero nõ tantũ a sacris separat: sed et ab actibus legitimis cũ aliis ꝓsonis: & iõ excõicatio minor ẽ morbus respiciens personã absolute: excõicatio uero maior est morbus respiciens ꝓsonã, ut est pars cõicans, & separãs a cõicante: hæc ãt separatio cũ sit relatio ęqparãtiæ, lo cũ nõ hãet, nisi alii separarẽtur ab eo: ergo ad hoc ꝙ ista excõicatio sit efficax statuit ius, ut alii eũ uitẽt. Et quia hoies ut in plu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ribus magis timent penam, quã culpam, infirmitatem sententiæ adimuxit pœnam consimilem; sed minorem: unde non separat a cõmunicatione fidelium; sed sacramentorum. Et hoc totum dictat ratio recta esse conueniẽter factum, & statutum: sed quoniam periculum est omnes a cõmunicatione (ut pote qui necessitate, uel ignorantia communicant) prohibere: ideo debuerũt tales personæ excipi: Vnde qui communicat necessitate sicut filii, & filiæ quãdiu sunt sub manu parẽtum, sicut uxor, sicut seruiens, & seruientes, & ancillæ: sicut peregrini, & pauperes, dum unde sustententur, non habent, in talibus ius sententiam relaxat. Similiter qui communicant ex utilitate, ut conuertatur peccator a uia sua mala, cum secundũ legem charitatis ambulent, non arcentur. Similiter qui cõicant ex ignorãtia, excõicati nõ sunt, pro eo ꝙ talis ignorantia facti excusat. Dicitur autem hic ignorare, quãdiu homo nescit, uel ꝑ denunciationem, uel per famã: unde non debet sibi qs de facili conscientiam facere: qa de quolibet præsumẽdum est bonum, nisi probetur contrarium: & hæ circunstantiæ hoc uerũ continentur. Vtile, lex, humile, res, ignorata, necesse. In quo tangit hic triplex causa, & necessitas cõprehẽdit tria mẽbra his personis exceptis: Et sic cõicantes sine aliquã harũ conditionum interuenientiũ excõicatis, secundũm regulam iuris excõicati sunt minori excõicatione: & hoc quidẽ rationabile est, ut uisum est.

Ex his patet obiecta. Qd. n. obiicit de aliis peccatis, & de cõtagione, & de filio, in oibus patet rõsio: qa hoc facit institutio: & rõ institutionis dicta est, & cõuenientia exceptionis, & quare maior transit, & minor. Et iõ regula est, ꝙ excõicatio nõ trãsit in tertiã personã. Patet etiam, ꝙ cõicans non cõicat in culpa: sed quia non adhibet debitam reuerentiã sentẽtiæ: hinc iustum est quòd reporter pœnam.

Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ ista est pœna tãtùm mortaliter peccantium. Dicendum, ꝙ secundum aliquos conclusio concedi tur. Dicunt. n. ꝙ præter casus exceptos mortaliter peccat, qa facit contra ecclesiæ mãdatum, & scienter uidetur contemnere sententiam ecclesiẽ. Sed quia uide durum uidetur illud dicere, & maximum periculum esset oẽs communicantes excommunicari: ut declinemus periculũ utrũque, sine præiudicio hic distinguendum uidetur. Dicere enim ꝙ tãtùm sit peccatum ueniale; non uidetur conueniens, cum cõiter parua uim faciãt homines in peccatis uenialibus. Dicere itẽrũ, ꝙ, ꝑ quolibet uerbo humanitatis, qd amicus amico dicit, peccet mortaliter: durũ uidẽ. Et iõ dicendũ, q cõicat in actu exterior in contẽptum suiẽ late: ꝙ tũc peccat mortaliter. Aut nõ cõicat in contẽptum: sed tamẽ rõnabiliter uideri põt, ꝙ suia ueniat in contẽptum: adhuc credendũ ẽ eũ mortaliter peccare. Aut ꝑ habiliter credit, ꝙ ex hoc nunquã suia contenẽtur, & ipse eũ timore hoc facit, & ex quadã affabilitate, uel societate aliqua uerba ꝓter necessitatẽ dicit, uel alio

alio modo in casibus non exceptis cõicat: tunc credendum est circa tales sententiam tẽperari. Vndẽ si quis quærat, utrũ hõ debeat magis dimittere se interficere, q̃ aliqd̃ uerbum dicere: Dico, ꝙ si ex hoc in cõtemptũ ueniret suia, deberet utiq. Sed qs iudicaret istũ malẽfacere, cũ potius debeat de furto comedere, q̃ fame perire? Si q ergo dicũt, ꝙ peccat mortaliter, intelligendũ est, quando cõtemptus interuenit: & qa uix põt frequentari sine contemptu: ideo sanũ cõsilium est unicuiquut se a talibus elonget propter uitandũ periculũ: sicut dicit Aug. quod faciendum est de iuramento. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ non priuantur sacramentis sic mortaliter peccãtes. Dicendũ, ꝙ hoc factũ est propter terrorem, ne forte per assuetudinem in periculũ contemptus incideret.

Qvaestio VI.

An quis inuitus absolui possit?

De absolutione, & quæritur, utrum aliquis possit absolui inuitus. Et ꝙ sic uidetur, qa pater carnalis multa bona facit filio inuito: ergo pari ratione, immo multo fortiori, cũ magis pius debeat pater spiritualis esse: uidetur, ꝙ possit absoluere subditũ ipso inuito. Item. Pronior dẽt esse ad miserendum, quam ad condemnandum: sed aliquis de iure potest excõicare inuitũ: ergo multo magis absoluere. Item. Excommunicatio est pœna inflicta externus propter emendationẽ: ergo si peccator non emẽdatur, sed deterior efficitur, cũ cessante cã, cesset & effectus: ví, ꝙ possit, & debeat talis etiam nolens absolui.

Sed contra. Nullus põt, nec dẽt absoluere aliquem inuitum in foro priuati. ergo pari ratione nec in foro iudiciali.

Item. Dictũ est Petro. Quodcunq; ligaueris super terrã, erit ligatum & in cęlis: ergo conformari debet ligatio, quę fit in terris, ei ligationi, quę fit in cœlis, & econuerso, alioquin non fit, ut dẽt: sed in cœlis nullus absoluitur inuitus: ergo nec in terris debet. Item. Manente causa manere debet & effectus: sed causa, propter quã infligitur excõmunicatio, est rebellio, & contumacia: sed quandiu non uult absolui, est rebellis, & contumax: ergo inuitus non debet absolui. *Mat. 16*

Iuxta hoc quæritur, quis sit modus, secundũm quem debet absolui. Quæritur etiam, a quo possit absolui. *Qõ cob.*

Resolvtio.

Nisi cesset cõtumacia, cõsentiat ꝙ excommunicatus a iure, absolus nõ poterit: quidquid sit de excommunicato de facto, ad corrigendum ipsum errorem.

Respondeo. Dicendum, ꝙ est loq de potẽtia absoluedi, & excõicandi, prout põt in hoc actus, uel de iure, uel de facto: differt. n. facere & iustẽ facere. Si loquamur de facto, si Eps excõicet nõ contumacem, prermissis iuris ordine, in facie ecclesiæ excõicatus est) quamuis iniustẽ lata sit suia, & tenetur eam sustinere: alioquin ex hoc ipso contemptu efficitur dignus excõicari, & ligatur apud Deum. De iure aũt est excõmunicatus, quãdo secundum iuris dictamẽ abest, q̃ hẽt iurisdictionẽ canoni-

Universidad de Deusto Biblioteca

cam fertur sententia in cõtumacem: & hæc ligat apud Deum. Similiter intelligendum in absolutione ꝙ pōt aliquis absolui de iure, vel de facto. De iure nullus excõicatus absolui pōt, nisi cesset a cõtumacia. De facto absolui pōt secundum uoluntatẽ prælati, in cuius potestate fuit sententiam ferre, & reuocare. Vnde si talis absoluatur, nec peccat, nec est excommunicatus, qui ei communicat: & hoc dico, siue ꝗ absoluatur, sit ligatus iusta sententia, siue iniusta: & hoc maximè uerũ est de domino Papa. Veruntamen sicut rationes probant, talis absolui non dēt si iuste excommunicatus est: nec de iure absolui pōt. Si autem excommunicatus fuisset iniuste, posset eum prælatus absoluere etiam inuitum, non ꝑ ꝑ suum meritum: sed ad reuocandum errorem proprium.

Ad illvd, qd primo obiicitur, ꝙ pater corporalis beneficia præstat inuito filio. Dicendum, ꝙ non est simile, ꝗa illa sunt beneficia temporalia, quæ prestantur contra uoluntatem, & in quibus non consideratur æquitas ex parte suscipiẽtis: non sic autem est hic: & propterea talia beneficia prosunt inuitis: sed beneficiũ absolutionis nulli inuito prodest, immo obest. Vnde sicut fastidiosis nō est ingerendus cibus corporalis, quia obest, & illum proiciunt, uel si suscipiunt, magis grauantur: sic in proposito est intelligendum. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ potest excommunicare inuitũ. Dicẽdum, ꝙ excommunicatio est sic correctio de contumacia: & ideo utilis est talis contumaci, & nolenti. Econtra. Absolutio est utilis redeunti, non in contumacia existenti: & ideo talem excommunicatum absolue re potius est præstare iram, quã misericordiã: sicut facit ille, qui dimittit iniuriam inultã. Vnde sicut melius est, qd Satanæ tradatur corpus, quam spiritus: sic melius est isti, ꝙ permaneat in uinculo, q̃ ꝙ detur ei beneficiũ cũ contemptu. Ad illvd, qd obiicitur, ꝙ inflicta est ad emẽdationem. Dicẽdum, ꝙ non tãtum ad emendationem, immo etiã ad instructionẽ aliorũ, ut alii discant non contradicere, & rebellare: sicut Datan, & Abirõ: & ideo ne alii sumant exemplũ malum, dēt in talibus excõmunicatio continuari, ut aliis prosit ad uitandum casum. Verumtamen quia nescitur, utrũ Deus det ei spiritũ bonum, quamdiu uiuit: ideo ꝑ expectanda est cõuersio eius: & ideo non est ante absoluendus, quantumcunq; incorrigibilis uideatur. Nemo.n. est omnino incorrigibilis ꝑ priuationem, quamdiu uiator est: & ideo excõmunicatio medicina est. Ad illvd, quod quæritur, qualiter debeat fieri. Dicendum, ꝙ excommunicatio ex triplici causa potest esse inflicta. s. quædã ꝑ ꝑ contumaciam purã, qdã ꝑ ꝑ offensam manifestam, qdã ꝑ ꝑ offensam occultam: ut quando aliquis incidit in canonẽ ex peccato aliquo, qd nō est publicum. Primus dēt absolui recepto ab eo sacramẽto, ꝙ stabit mandatis ecclesiæ: & illi dēt mandari, ꝙ pareat iuri: & si qd aliud in sententia excommunicationis iustè lata contineatur, utpote, quando condẽnatur in expensis. Si autem est excõmunicatus ꝑ ꝑ offensam manifestã ꝑ sententiã, uel facti euidentiã, tunc ante absolutionem dēt ꝑstare emendam. Si autem propter occultã, tunc sufficit ad relaxandam suiam, qd sufficiens cautio præbeatur parendi mandato. Ad illvd, qd queritur, a quo quis potest absolui. Dicẽdum, ꝙ de minori excõicatione absolui pōt a quolibet habente potestatem tunc absoluendi a peccato. Vnde duo excõmunicati minori excommunicatione inuicem se absoluere possunt. Pro regula aũt habendũ est, ꝙ de oĩ excommunicatione lata a iure siue maiore, siue minore ꝑt quis absolui a proprio Epo, siue a sacerdote, exceptis sex casibus, in quibus sibi reseruauit iuris conditor potestatẽ. Primus si uerberat clericum, in quo casu nō potest absolui nisi a dño Papa, uel eius legato octo casibus exceptis. Secũdus casus est de illo, q incẽdit ecclesiã, & denunciatus est ab Epo. Tertius casus est de illo, qui frangit ecclesiã, & denunciatus est. Quartus casus est de eo, q sciẽter & spõte participat cũ excõmunicatis a Papa, & recipit eos in officiis, maximè quãdo nominatim exprimũtur. Quintus de illo, q falsat literas Apostolicæ sedis. Sextus de illo, q cõicat excõicato i crimine: tunc enim dēt absolui ab eo, q excommunicauit, etiã si non sit eius subditus. Quod si difficile est ei accedere ad ipsũ, ꝑstita muratoria cautione, ꝙ parebit eius mãdato, potest absolui ab epo, uel a sacerdote proprio. A primo aũt casu excipiũtur. 8. casus. Primus est si sit in articulo mortis. Secundus est si fuit ostiarius potentis, & percussit nõ ex odio, uel ꝓposito. Tertius si percutiens clericũ sit mulier. Quartus si regularis regularem. Quintus si sit seruus, & nõ grauiter læsit, & dominus eius dãnificaretur de eius absentia, & ipse dominus est sine culpa. Sextus si sit pauper. Septimus si sit impubes, uel senex, uel uaiitudinarius. Octauus si hēt inimicitias capitales. De excõmunicatione uero illata a iudice nullus potest absolui, nisi ab ipso, uel eius superiori, excepto solo articulo mortis.

Casus seruati.

DISTINCTIO DECIMANONA.

De confessione in comparatione ad sumentes: & primò quando, & quibus claues dantur.

Postquam ostensum est, quæ sint claues Apostolicæ, & quis earum usus superest inuestigare, quando istæ claues dentur, & quibus. Dantur hæ claues per ministerium episcopi alicui in promotione sacerdotij. Cum enim recipit ordinem sacerdotalem, simul

Universidad de Deusto
Biblioteca

simul & has claues recipit. Sed non uidetur, quod omnes uel soli sacerdotes has claues habeant: quia plerique ante sacram ordinationem scientiam discernendi habent, plures post consecrationem ea carent. Sanè dici potest, quod alteram clauium istarum, idest scientiam discernendi non habent omnes sacerdotes: unde dolendum est atq; lugendum. Multi enim licèt indiscreti, atque scientiæ, qua eminere debent, exortes, sacerdotij gradum recipere præsumunt, uita & scientia eo indigni: quia nec ante sacerdotium, nec post scientiam habent discernendi, qui ligandi sint, uel soluendi. Ideoque illam clauem in consecratione non recipiunt: quia semper scientia carent. Qui uerò ante sacerdotium scientia discernendi præditi sunt, licèt habeant discretionem, non tamen in eis clauis est: quia non ualent ea claudere, uel aperire. Ideoque cum promouetur in sacerdotem, clauem discretionis rectè dicitur accipere: quia & ante habita discretio augetur, & fit in eo clauis, ut ea iam ualeat uti ad claudendum, uel aperiendum.

Si alteram clauem omnes habeant.

Matth. 16. *Cumque iam constet non omnes sacerdotes illas duas claues habere: quia scientia discernendi plerique carent: de altera, idest, potentia ligandi, & soluendi quæritur, utrum omnes sacerdotes eam habeant. Quidam enim hanc potestatem putant illis solis esse concessam, qui doctrinam simul ac uitam Apostolorum seruant. Illas enim claues promisit Dominus Petro, & imitatoribus eius tantùm, ut aiunt: qui etiam authoritatibus utuntur in munimentum suæ opinionis. Hoc enim dicunt Augustinum sensisse, ubi superius ait, Remissionem peccatorum, uel per seipsum facit Deus, uel per columbæ membra. Dicit etiam idem peccata dimitti, uel teneri a sanctis. Idem super Exodum, ubi de lamina aurea legitur, Erat autem lamina aurea semper in fronte sacerdotis. Hæc, inquit, significat fiduciam bonæ uitæ: quam qui uerè perfectèque, non significatione, sed ueritate sacerdos habet, solus potest auferre peccata. Item Gregorius, Illi soli habent in hac carne positi potestatem ligandi, & soluendi, sicut sancti Apostoli, qui illorum exempla simul*

In li. de baptis. contra Do. 5. c. 21. to. 7. Exod. 28. Augu. super Exod. ca. 120 to. 4. In tra. euange liorum. Ho. 27.

simul cum doctrina tenent. Item ex dictis Origenis, Hæc potestas soli Petro concessa est, & imitatoribus Petri. Nam quicunque uestiga Petri imitantur, habent recte ligandi, & soluendi potestatem. His, aliisque testimonijs innituntur, qui asserunt potestatem ligandi, ac soluendi illis solis concessam sacerdotibus, qui uita, & doctrina pollent sicut Apostoli.

Aliorum sententia uerior.

Alijs autem uidetur (quod & mihi placere fateor) cunctis sacerdotibus hanc clauem dari, scilicet ligandi, & soluendi: sed non eam recte ac digne habent, nisi qui uitam, & doctrinam Apostolicam seruant. Nec præmissæ authoritates malos sacerdotes hanc potestatem negant habere: sed illos solos digne ac recte hac potestate uti significant, qui præditi sunt uita, & doctrina Apostolica: quia soli ipsorum Apostolorum imitatores digne, rectèque possunt ligare, & soluere. Et per Dominum tantùm, uel per sanctos, in quibus habitat Spiritus Sanctus, digne, & recte fit remissio, uel retentio peccatorum. Fit tamen & per illos, qui sancti non sunt: sed non digne uel recte. Dat enim Deus benedictionem digne poscenti, etiam per indignum ministrum. Quod uero hanc potestatem habeant omnes sacerdotes, Hierony. testatur super illum locum euangelij, ubi dominus dicit Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum. Habent enim, inquit, eandem iudiciariam potestatem alij Apostoli: habet & omnis Ecclesia in episcopis, & presbyteris. Sed ideo Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligant, quod quicunque ab unitate fidei, & societate Ecclesiæ se separauerit, nec a peccatis solui, nec cœlum potest ingredi. Item, quod sacerdos, etiam si malus sit, gratiam tamen transfundit pro suæ dignitatis officio, Augustinus ostendit dicens. Dictum est a Domino in Numeris ad Moysen, & Aaron sacerdotes, Vos ponite nomen meum super filios Israel, & ego dominus benedicam eos: ut gratiam tradito per ministerium ordinati transfundat hominibus, nec uoluntas sacerdotum obesse, uel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem sit dignitas sacerdotalis officij, & ordinis hinc aduertamus. Dictum est de nequissimo Caipha inter cæ-

Matt. 16. In lib. quæstionũ ex uet. tes. de illo qd̃ hr. num. 6 Quæst. 11. in tom. 4. Ibidẽ. Ioã. 11.

tera,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tera. Hoc autem a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit: per quod ostenditur, spiritum gratiarũ non personã sequi digni uel indigni: sed ordine traditionis: ut quãuis aliquis boni meriti sit, nõ tamẽ possit benedicere; nisi fuerit ordinatus ut officij ministerium exhibeat. Dei autem est effectum tribuere benedictionis. Hinc euidenter ostenditur, ordinem non priuari potestate tribuendi gratiam ob ministerij indignitatem. Huic tamen Aug. sentẽtiæ uidetur obuiare quod ait Esychius. Sacerdotes, inquit, non propria uirtute benedicunt; sed quia figuram Christi gerunt, & propter eum, qui in ipsis est, plenitudinem benedictionis tribuunt, non solum is qui sacerdotium sortitus est; sed quicunque Christum in seipso habet, & eius figuram gerit per conuersationem bonam, sicut Moyses, idoneus est, ut benedictionẽ præstet. Ecce hic habes, quòd non solũ sacerdos, sed omnis, in quo Christus habitat, benedictionẽ præstat. Sed alia est benedictio, quę solis sacerdotib. cõgruit: alia quæ ab omnibus bonis communiter exhibetur. Denique illi sacerdotes, in quibus Christus habitat, benedictionis plenitudinẽ tribuere dicũtur: nõ quia soli illi transfundat gratiã; sed quia illi soli licite et digne id agũt. Nec subditos mala uita sacerdotis lædit, si bona faciũt, quæ ille dicit. Vnde Grego. Multi dũ plus uitam sacerdotum quàm suã discutiunt, in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes, quod non eos uita sacerdotum læderet, si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

Sup 1. c. mi. c. 9. lib. 2.

1. quæ. 1

De hoc, quod scriptum est in Malachia, Maledicam benedictionibus uestris.

Præmissæ uerò sentẽtiæ, qua dicitur etiã per mali sacerdotis ministeriũ transfundi gratiã benedictionis, uidetur obuiare quod Dominus per Malachiã prophetã malis sacerdotibus cõminatur. Maledicam benedictionibus uestris. Et alibi. Veh his qui uiuificant animas, quę nõ uiuunt, & mortificant animas quæ non moriuntur. Si n. maledicit dominus benedictionibus eorũ: et si animæ, quas uiuificãt, nõ uiuũt: quo per eos gratia benedictionis transfunditur? Sed illud capitulũ maledicã, &c. quidã referũt ad hæreticos, qui ab ecclesia

Mala. 2. 13.

præcisi sunt: & ad excõicatos, quorũ benedictiones fiũt maledictiones his, qui eorũ sequũtur errores. Illud verò alterũ. s. Viuificãt, etc. super oẽs illos sacerdotes exponũt, qui absque claue scientiæ, & forma bonæ uitæ præsumũt ligare uel soluere. Sed nullus officio sacerdotis uti debet, nisi immunis sit ab illis, quæ in alijs iudicat: alioquin seipsum condẽnat.

Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

Qualem ãt oporteat esse, qui aliorum iudex cõstituitur, Aug. describit, ita dicẽs, Sacerdos cui oĩs offertur peccator ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus. Iudicans enim aliũ, qui est iudicãdus, condẽnat seipsum. Cognoscat ergo se, & purget in se quod alios uidet sibi offerre: caueat ut a se proiecerit, quicquid in alio damnosum reperit. Animaduertat quòd qui sine peccato est, primus in illam lapidẽ mittat. Ideo n. liberauit peccatricẽ; quia nõ erat qui iustè proijceret lapidẽ. Quo lapidaret, qui se lapidandũ cognosceret? Nullus n. erat sine peccato, ĩ quo intelligitur oẽs crimine fuisse reos. Nam uenialia remittebantur per cæremonias. Si quod ergo in eis peccatum erat, criminale erat. In hoc ergo patentissimum est, crimen sacerdotum esse detestabile, qui non prius se indicant antequam alios alligent. Caueat spiritualis iudex, sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ, Oportet ut sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet iudicare discernat. Diligens ergo inuestigator sapienter interrroget a peccatore, quod forsitan ignorat, uel uerecundia uelit occultare. Cognito uerò crimine, uarietates eius non dubitet inuestigare, & locum, & tempus, & cætera quæ supra diximus: quibus cognitis, adsit beneuolẽs paratus erigere, et secum onus portare: habeat dulcedinem in affectione, discretionem in uarietate, doceat perseuerantiam, caueat ne corruat, ne iuste perdat iudiciariam potestatem. Et si enim pœnitentia possit ei acquirere gratiam, non tamen mox restituit in potestatem primam. Et si Petrus post lapsum restitutus fuerit: & sæpe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas: nõ tamen

Rom. 2. Li. de ueraꝛ & falsa pœ. ca. 20. in tom. 4. Rom. 2. Ioan. 8. Nota. nã uenialia bicdicũt crimina alias secundũ legẽ. ut uenia putabãtqua p cæremonias dimittebãtur si ne morte, uel mutilatione: criminalia q̃ mortẽ uel mutilatione inferebãt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est necesse, ut omnibus concedatur quasi ex auctoritate. Inuenitur auctoritas, quæ concedit, & quasi imperat. Inuenitur auctoritas alia, quæ non concedit: sed uetat: quæ scripturæ non repugnant, sed concordant. Cum enim tot sunt, qui labuntur, ut pristinam dignitatem ex auctoritate defendant, & quasi usum peccandi sibi faciant, recidenda est spes ista. Si uerò locus est ubi ista non concurrant, restitui possunt, qui peccant, Ex his satis perpenditur, qualis debeat esse sacerdos, qui alios ligat, & soluit: discretus scilicet, & iustus: alioquin mortificat sæpe animas, quæ non moriuntur: & uiuificat, quæ non uiuunt: & ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autem Malachiæ, scilicet, Maledicã benedictionibus uestris: siue super hæreticos tantùm & excommunicatos, siue super omnes sacerdotes, qui uita & scientia carentes benedicere presumunt, dictũ accipiatur, sic intelligi potest. Maledicam benedictionibus uestris, idest his, quæ in eis benedictionibus possidetis: qui faciam ea cedere uobis in maledictionem, non benedictionem. Quia etsi benedicunt sanctis, non hoc faciunt ex uero corde: & ideo eorum benedictio eis uertitur in maledictionem. Vel maledicam benedictionibus uestris, idest, quod a uobis benedicitur, a me erit maledictum: quia benedicunt iniquè agentibus, adulanturq; peccantibus, dummodo diuites sint.

Hactenus August. in c. superius citato.

Mal. 2.

Hiero. nõ Exe a prin. commẽ. ad 2. c. Mala. tom. 6.

SVPRA determinauit Magister clauium usum & substantiã. Hic determinat, q̃do ille claues, & quibus dantur. Et habet hæc pars duas. In prima ostendit, quod clauis scientiæ non datur ignorantibus, & inscijs. In secunda quæritur, vtrum potestas ligandi, & solucdi competat malis, ibi. *Cumque iam constet non omnes, &c.*) Et hæc secunda pars habet tres. In prima ponit & inuuit opinionẽ falsam, immo hæresim, quod claues in illis solis sunt, qui habent doctrinam, & uitam Apostolorum seruant. In secunda ponit opinionem ueram, quod sint in quolibet sacerdote: & respondet, falsè, & innuit eam, ibi. *Alii autem uidetur, quod & mihi placeret.*) In tertia uerò ipsam defendit a quibusdam, quæ uidentur ipsam ostendere falsam, ibi. *Præmissa uerò sententia, quæ dicitur, &c.*

Sed cum esset Pontifex, &c.] Videtur dicere falsum: quia sicut patet ex textu, ipse dixit animo interficiendi Christum: ergo peccauit dicendo, non prophetauit. Item. Tam ipse, q̃ Iudæi intellexerunt de salute corporali

Dub. 1.

tali constans est autẽ, illud fuisse falsum. Respon. Dicendum, q̃ in prophetatione illa duo est considerare, scilicet uerbum cogitationis interioris, & uerbum exterioris hominis. In uerbo autem ipso interiori est considerare duo, scilicet ipsius immissionem, uel inspirationem, & post immissionẽ uerbi immisi diuindicationem, quæ fuit ab intellectu Caiphæ. Et cum uerbum haberet duplicem intellectum, scilicet carnalem, & spiritualem, Spiritussanctus immisit secundum intellectum spiritualem: & ipse intellexit secundum carnalem. Et secundum hũc duplicem intellectum uerbum exterius duplicem facit intelligentiã in auditoribus. Vnam carnalem in iudæis, & aliam spiritualem in Christianis: & secundum primum intellectum non fuit uerbum prophetationis, sed inspiratio: & sic intellexerunt iudæi cõspiratores: Secundum uerò secũdum intellectum uerbum fuit uerum, & prophetia facta fuit Christianis: unde prophetauit, nesciens quid diceret, quantũm ad uerum intellectum, secundũ quem inspiratum fuerat uerbũ. Et secundum duplicem intellectum dicitur uerbum illud fuisse factum spiritussanctí, uel malæ uoluntatis ipsius pontificis.

Dub. 2.

Sed nullus officio, &c.] Contra: quia secundum hoc cum nullus sit, qui careat uenialibus, nullus deberet ab eis absolui. Si tu dicas, quod intelligit de mortalibus. Contra. Sacerdotem, qui habet curam animarum: cõtingit peccare mortaliter: & tamen tenetur pœnitentes audire, & nullus peccat faciendo illud, ad q̃ tenetur: ergo non peccat mortaliter. Ite. Absolutio fructuosa, & utilis fieri potest sine gratia gratum facientes: ergo non oportet q̃ sit i gratia, nec tenetur ex quo habet iuum effectũ. Resp. Dicendum, q̃ absoluere hominem a mortali, hoc est indicare hominem in conspectu Dei: secundum autem omne forum nullus digne iudex est, qui reus est, & in eadem damnatione: iõ dico quod sacerdos, quando absoluit pœnitentem, tenetur de culpa sua pœnitere, alioquin indigne sacramentum ministrat, ideo grauiter peccat; q̃a in quo alterum iudicat, seipsum condẽnat. Quod obiicitur de ueniali, non ualeat: quia non est ibi iudicium. Quod obiicitur, q̃ facit quod debet. Dicendum, q̃ uerũ est, sed non omni modo, quo debet. Quod obiicitur, q̃ fructuosa est. Dicendum, q̃ uerum est suscipientibus, sed damnosa est absoluenti, siue administranti, p̃p contemptum sacramenti.

Iudicans enim alium, &c.] Ponatur ergo hic, quod sacerdos cognoscat parochiam suam, uel (ut dicatur honestius) furet cũ parochianis suis res aliquas, vtrum possit eos absoluere. Et q̃ sic uidetur: quia in quocunque peccato existit, absoluit de facto: ergo uidetur quod de tali possit eos absoluere. Sed contra hoc est: quia non potest esse idẽ in eadem causa iudex, & reus: & hoc patet: ergo si talis sacerdos reus est, iudex esse non potest. Respon. Dicendum est, q̃ non uideo, quare non possit absoluere. Esto enim, q̃ aliqs det

Dub. 3.

gua-

Universidad de Deusto
Biblioteca

malũ consiliũ, ut pote de homicidio faciendo, non uideo quare ille idem non possit pœnitẽti dare bonum: uerũtũ neutri credere est turũ. Non ipsi absoluentii quia uidetur in eo manifesta præsumptio. Non ipsi pœnitenti: quia uidetur in eo minus uera contritio, & peccati detestatio, dum non uult detegere nisi nolenti: unde si sacerdos nolit eũ licentiare, debet superiorem adire. Vel si ille non habeat superiorem, uel non uult ad eum ire, potest ab illo absolutionem recipere: quia reuera absoluit, si contritio adest: sed si uiterius ad maiorem certitudinem uult alii sacerdoti peccatum detegere, bonum est: & hoc dico ad maiorẽ securitatem habendam.

Dub.4. *Ideo enim liberauit, &c.*] Contra, secundùm hoc uidetur, ꝙ illa peccatrix non fuit liberata ex misericordia: sed qa non aderat humana iustitia. Item. Esto quod prælatus sit malus, quæro a te, utrũ teneatur subditos corrigere: constans est, ꝙ non est absolutus a tentione: ergo si facit hoc, non peccat ex hoc. Respon. Dicendum, ꝙ duplex est correctio. Vna per modum increpationis, & arguitionis: & talis arguit per modum superioris, & qui sic arguit alium, peccat: quia ꝙ facit, non ut debet facit. Sed si interior sit malitia, peccat: si exterior superbiendo, peccat: scandalizãdo: & ideo ad hoc qd licite corrigat, tenetur primò de oculo suo trabem eiicere, alioquin ordinẽ correctionis peruertit. Alia est correctio per modum supplicationis, & admonitionis: & hæc potest esse bonorum, & etiam malorũ: ipse autem loquitur de prima, & non de secunda. Quod obiicitur de muliere, patet: qa ille modus corripiendi erat per uindictam. Quod obiicitur, ideo liberauit &c. Dicendum, quod ideo non dicit finẽ: quia ille fuit suæ misericordiæ abundãtia: sed potius uiam, & modum ad ipsam liberandam insinuat. De correctione uerò fraterna hoc notandum, quod tunc tenetur homo corripere, quãdo uidet fratrem grauiter peccare, & credit probabiliter qd debeat prodesse, & non obesse: hoc tamẽ cauendũ, ne quis formet sibi conscientiã stultam ex modica coniectura.

Diligens ergo inuestigator, &c.] Dub.5. Ex hoc uidetur, ꝙ ad confessorẽ pertinet perscrutari conscientiam alienam. Sed contrarium habetur in Psalm. lxiii. Scrutati sunt (inquit) iniquitates, defecerunt scrutantes scrutinio. Item. Deut. xxiiii. Cum repetis a proximo tuo rem aliquam, quam tibi debet, nõ ingrediaris domũ: ergo non uidetur quod homo interius debeat ad secreta cordis ingredi. Item. Ex horum peccatorum ruminatione frequenter fœtor oritur concupiscentiæ inquerente, & generatur cognitio mali in audiente: propter qd etiam frequenter cõtingit eum titiliari ad sciendum scientia experientiæ: ergo &c. Respon. Dicendum, ꝙ absq; dubio oportet ipsum confessorem diligentem esse in inuestigãdo. Et ratio huius est, quoniam ipse iudex est: & iudex diligẽter inquirere debet causæ ueritatem, maxime quando dubia apparet, secundũ quod

quod dicitur Iob. xxix. Causã, quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam. In talibus autem inquisitionibus cauẽdum est superflua curiositas, & negligentia. Quædam enim sunt, quę nõ debet inquirere in speciali confessor, sicut sunt peccata inconsueta, & enormia, & contra naturam, & de talibus intelligitur illud Prouerb. xi. Inuestigator malorum opprimetur ab eis. Et ratio huius est, quia frequenter addiscit pœnitens, quod non nouerat, & contingit ipsum confessorem in talibus concuri: & ideo non debet talia quærere nisi in generali, & quasi de longinquo per quaidã circũlocutiones, ut si fecit, qui cõfitetur intelligãt, si non fecit, non addiscat. Item. Huius rei significatio est Iudith 8. ubi dicitur, Vos autem nolo, ut scrutamini arcanum meum. Iudith confessio interpretatur: & hoc dixit sacerdotibus reprimens curiosam inquisitionem: & ideo quia a longinquo debet esse, dicitur Iob. xxvi. Obstetricante manu eductus est colubber tortuosus. Alia uerò sunt inquirenda, scilicet transgressio x. præcept: rum, commissio vii. capitalium, abusio. v. sensuum: & de his potest quærere, quando uidet negligentem, uel ignorantem esse ipsum pœnitentem: hoc autem semper est attendendum, ut inquisitio conferat statui pœnitentis. Ideo dicitur Prouerb. xviii. Iustus in principio accusator est sui, uenit amicus eius, & inuestigauit eum. Et cum magna prudentia oportet hoc facere, & ideo necesse est confessores esse discretos. Vnde Prouer. xviii. Sapiens sibi uidetur uir dives, pauper autem prudens cum scrutabitur.

Cum enim tot sint, &c.] Videtur male dicere, quia deferendum est multitudini: & ubi multitudo est in causa, oportet rigori detrahere: ergo magis restituendi sunt in gradum pristinum, quam si pauci essent. Contra. Ius dicit eos esse amouendos: ergo qui restituit, facit contra ius: ergo agit iniustè. Respondeo. Dicendum, quod in talibus, quãdo crimen graue est, uel enorme, amotio sacerdotum ab officio est de æquitate iuris, & rigore, sed restitutio est de iuris relaxatione. In relaxatione autem ad hoc quod fiat, cõsideranda est in eo, qui facit: potentia, ut sit talis qui supra ius possit, & non sit illi iuri subiectus, & in eo cui fit, sit causa idonea, scilicet necessitas, uel utilitas, alioquin non dispensatio, sed dissipatio debet dici. Et quoniam dominus Papa non est subiectus constitutionibus patrum, sed super omnes est: ideo potest in eis dispensare: & tunc benefacit, quãdo necessitas, uel utilitas hoc requirit. In mandatis uero decalogi nullo modo potest, quia ipse est subiectus eis: ideo dispensatio ita consueuit diffiniri, Dispensatio est iuris relaxatio, facta cum causæ cognitione ab eo, qui habet ius dispensandi. Vnde dispensare dicitur, quasi diuersa pensare: & ideo in eis, quæ statum ecclesię decolorant, dispensãdũ nõ est, & in eis qui nituntur, ius infringere: & hoc est quando multis conceditur, quod paucis esset con- Dub.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedendum; & quando sic accipitur, non fit sibi de gratia, sed tanquam si esset de iure cõmuni: & in talibus loquitur auctoritas prius posita.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An sacerdotibus veteris legis datæ sint claues?

AD intelligentiam huius partis, in qua Magister determinat, q̃ bus dantur claues, & quando, tria quæruntur. Primo quæritur, quibus dantur claues? Secundo quęritur, quando. Tertiò, super quos, uel in quos ministri per claues possunt. Circa primum quęruntur duo. Primò quæritur, utrũ claues datæ sint sacerdoti legali, an soli sacerdoti euangelico. Secundò, utrum in potestate clauium communicet bonus minister cum malo ministro.

VTRVM sacerdos legalis habuerit claues. Et quod sic, uidetur: quia sicut legisperiti instituti fuerunt ad populum docendum, ita sacerdotes ad sanctificandum: sicut patet per totum Leuiticum, & in Exodo: sed legisperiti in ueteri testamento accepérunt clauẽ scientię ad peragendum suum officium: ergo & pari ratione sacerdotes legales ad suum. Minor patet per hoc q̃ dicitur Luc. xi. Væ uobis legisperitis, ueh qui tulistis clauem scientiæ &c. ITEM. Clauis est sequela ordinis sacerdotalis, sicut melius iam patebit: sed sacerdos legalis habuit ordinem, & pontificatum, secundùm quòd patet Hebr. v. Nec quisquam sibi sumit honorem: sed qui uocatur a Deo tãquam Aaron: ergo cum habuit principale, uidetur quod etiam habuit annexum. ITEM. Clauis est auctoritas discernendi, & ligandi, & soluendi, faciendo reconciliationem peccatoris cum ecclesia: sed hoc totum fuit in sacerdote summo in ueteri testamẽto, quia ad ipsum pertinebat leprosum iudicare, & expiare, sicut dicitur Leuiti. xiiii. ergo habuit clauem.

Artic. seq.

SI TV dicas, quod illa erat potestas carnalis, sicut expiatio, & ipsa lepra. Contra. A lepra non potuit mundare corporaliter: ergo si expiabat aliquo modo p̃ aspersionẽ, sicut ibi ponitur: ergo expiatio illa erat spiritualis.

CONTRA. Claues sacerdotales sunt ad aperiendum regnũ cœlorum: sed regnum cęlorum non fuit apertum ante mortem Christi: ergo claues ante mortem Christi fabricatæ non fuerunt: ergo nec aliquis eas potuit habere ante. ITEM. Per claues istas spirituales reconciliatur peccator, dum soluitur, & ligatur: sed reconciliatio fieri nõ potuit nisi per mediatorem: mediator autem unus tantùm est, scilicet Christus dominus: ergo ante aduentum ipsius haberi non potuerunt. ITEM. Lex Moysi carnalis dicitur ab Apostolo, & lex occidens: sed ista potestas est spiritualis, & ad uiuificandum, uel ad proficiendum in uita: ergo talis potestas clauiũ nullo modo legi illi competebat.

RE-

RESOLVTIO.

Clauis potestas spiritualis, derinata à Christo, & ad reconciliationem hominis ordinata; veteris legis sacerdotibus conferri non potuit: si quidem lex illa furoris lex fuit carnalis, & à Christo valde distans.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ aliqui Doctores dicere uoluerunt, quòd potestas clauis fuit in lege Moysi, & est in lege gratiæ, sed differenter: quia ibi fuit imperfecte, & semiplenè, hic autem perfecte. Vt sicut illa fuit imperfecta lex, & hæc perfecta, & hæc addit supra illam: sic clauis ad clauem. Et sicut pœnitentia inchoauit in ueteri testamento, & fuit ibi; ita & clauis: secundũ cuius arbitrium consummatur pœnitentia. Et hoc nituntur ostendere per hoc quòd sacerdotibus commissum fuit, ut peccantibus per ignorantiam sacerdos imponeret pœnam iuxta mensuram delicti, sicut dicitur Leuiti. v. & illud fuit quoddam ligare ad pœnam: non tamen perfectam habuerunt potestatem, quia non poterant absoluere remittendo partem pœnæ: & hoc quidem habent a Christi passione claues in noua lege. Et per hoc respondetur secundùm illos ad obiecta utriusque partis, ut patet intuenti.

ALIA opinio est, ut credo probabilior, quod potestas clauium proprie est sacerdotis euangelici: nec in lege ueteri fuit inchoata, sed magis figurata: & illud apparet clarius, si respiciat ipsius essentia, & origo, & finis. Clauis enim potestas spiritualis est, quæ est aliquid datum animæ in sigillatione, qua sigillatur charactere sacerdotali: & q̃n lex illa non spiritualis, sed carnalis dicitur, ideo non competebat ei, sed nouæ, quæ est lex spiritus. Similiter patet hoc, si respiciatur clauis origo. Cum enim triplex sit clauis (ut in præcedentibus uisum est) scilicet auctoritatis, excellentiæ, & ministerii: clauis ministerii descendit a claue auctoritatis mediante claue excellentię: q̃n & si Deus per se delet culpam, & sacerdos aliquam pęnę partem: Christus tamen fuit, q̃ soluit debitũ in passione sua, soluit (inquã) debitũ Adę: & tãtũ superabundauit, q̃ ministris communicauit uirtutem soluendi a pœna. Similiter patet, si respiciatur finis, quoniã clauis ad aperiendum est per reconciliationem: & quoniam in reconciliatione illa mediator ẽ homo, qui tenet locum Dei, extunc potuit, & debuit dari clauis, ex quo Deus factus est homo, ut nos diuinitatis suæ tribueret esse participes, & ex quo pretiũ reconciliationis fuisum est: & hoc debuit esse in noua lege: & iõ primò dictũ est Petro, Tibi dabo claues: quasi ante datæ non fuisse concedendę igitur sunt igitur rationes probantes, quòd solus sacerdos euangelicus habet claues.

AD IELVD, quod obiicitur, de claue scientię. Dicendum, q̃ illa clauis scientię dicitur clauis alia, quã ista, quia illa fuit ad docendum ea, quæ iuris erant, & legis: hæc aũt ordinatur ad dirigendum clauẽ potentiæ ligãdi, & soluendi a pœna: & ita hæc aperit cœlũ: sed illa aperiebat aditũ præparabat ad sciendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lex aũt noua cõmunicat cum ueteri in scientia, quia utraque lex docet, licèt hic clarius aperiãtur mysteria legis, & prophetarum. Sed in redundãtia, & copia gratiæ, & spiritualitate potestatis differebant: & ideo nõ naler illud. ADHVC, qd obiicitur, qd est sequela ordinis. Dicendum, quod sicut in lege uetere non fuit clauis uera, sed figuralis: ita etiã & ordo. Et hoc patet, qa uerus ordo est, qui uerã offert hostiã, & sacrificiũ Deo acceptum: & hoc est in nouo testamento, ubi offertur uera Christi caro. In lege uero ueteri offerebatur caro bouis, uel agni, q erat huius signum. ADHVC, q obiicitur, qd habuerũt discernendi auctoritatem, & similiter expiandi. Dicendum, q illud erat carnale, non spirituale.

QVOD obiicit, quod non mundabat ad immunditiam carnis. Dicendum, quod expiatio, & illa sanctificatio propriè nõ erat carnalis, nec spiritualis, sed figuralis: unde non fiebat ad mundiciam carnis, uel spiritus cõferendam, sed potius ad signandam munditiã spiritualẽ. Dicitur tamen carnalis, pro eo q de munditia carnis certificabat auctoritate, & iudicio sacerdotis.

QVAESTIO I.

An clauis æque penes malos, sicut penes bonos sacerdotes residat?

VTRVM malus sacerdos cõmunicet cum bono in potestate clauis, an sit in solo bono. Et q sit tantũ in bono uidetur. In donatione siue promissione clauium, quæ facta est Petro, primo commendatus est Petrus. Beatus es Symon, &c. & post. Ego dico tibi, &c. ergo uidetur, quod si omnibus datæ sunt in Petro, & datæ sunt Petro ratione fidelis, & bonæ confessionis, q ad illos solos descendat, qui sunt Petro similes, & eius imitatores. Ad huius aũt cõfirmationem adducitur uerbum Augu. quod dicitur super illud, Tibi dabo. Sicut dictum est Iudæ, Pauperes semper uobiscum habebitis, &c. gerenti typum malorum: sic dictum est Petro, Tibi dabo claues, gerenti typum bonorum: ergo, &c. ITEM. Ioan. xx. ubi primo datæ sunt hæ claues, dicitur. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. ergo si ante donationem potestatis dedit spiritum sanctum, qui non habent spiritum sanctum, non habent potestatem clauium: sed mali non habent spiritum sanctum: ergo &c. In huius autem confirmationem adducitur G. Aug. ibidem. Ecce charitas, quæ diffunditur per spiritum sanctũ in cordibus eorũ, in quibus et peccata dimittit, sed soli boni habent charitatẽ: ergo &c. Ad hoc etiã sunt multæ auctoritates in litera. ITEM. Hoc uidetur ratione, qa bonus distributor nõ dat aliquam potentiam distribuendi, qui est omnino indignus: sed peccator in peccato existens indignus est tã nobili potestate, s. soluendi, & ligandi: hoc apertũ est, & Deus hoc scit: & ipse est, qui hanc potestatẽ tribuit: ergo aut male donat dona sua, aut talis nõ habet potestatẽ. ITEM Stultus esset Rex, qui clauẽ cameræ suæ committeret inimico suo: si ergo peccator inimicus Christi est, cũ Christus nihil stulte agat, peccatoribus clauẽ camere suæ non committit: sed hæc est clauis cœli: ergo &c.

CONTRA. Mat. 23. dicit dominus discipulis suis. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcumq; dixerint uobis, seruate, & facite. constans est, q dominus loquitur de malis: sicut ibidem patet, & illis dicit reuerentiam exhibendã, & obedientiam: uult ergo dominus etiã prælatis malis subesse bonos subditos: si ergo potestas prælationis in nouo testamento in potestate clauium consistit: ergo dominus uult hanc potestatem malis cõferre. ITEM. Sicut clauis ligandi, & soluendi est a Deo: ita & clauis scientiæ est a Deo: sed dominus clauem scientiæ legis peritis dedit, qui mali erant, & et male utebãtur, ut dicitur. Luc. 11. ergo nihil prohibet clauem illã malis tribui. ITEM. Ratione uidetur, qa gratia non trãsfunditur ab uno homine in alterum, ut in præcedentibus uisum est: ergo gratia gratumfaciens nihil facit adhoc, qd Christo gratia fiat: ergo nec adhoc quod iste illi regnum aperiat. ITEM. Nihil refert adhoc, qd aliquis cellarii claues gerat debite, utrum ipse bibat: sed sufficit, qd aliis administret: ergo a simili uidetur, quod in hoc nullum iudicium generetur ecclesiæ, si habet claues cœli, licet ipse non habet sensum gratiæ, & gustum. ITEM. Si non habet clauem nisi iustus: cum nemo, nec de se, nec de alio sciat, utrum sit iustus, nemo scit utrum soluat, uel liget, an utrũ sit solutus, uel ligatus: ergo dubitatio maxima, & perplexitas in ecclesia Dei relinquitur: quod est contra bonam institutionem ecclesiæ, quæ debet esse fundata in fundamento ueritatis æternæ. ITEM. Si potestas clauis sequeretur sanctitatẽ, cũ tota die fiat trãsmutatio in sanctitate: quia ille, qui est minus sanctus, fit magis sanctus, & econuerso: modo subditus fieret prælatus, modo prælatus subditus: ergo nulla stabilitas esset in ecclesia, quod abhorret fides recta.

RESOLVTIO.

Ita bonis, sicut malis (quantùm ad ea, quæ de necessitate sunt) claues habent; tametsi quàd ea, quæ congruitatem concernunt; minus bi, quam illi.

RESPONDEO. Dicendum, q est loqui de collatione clauis alicui bonorum ad ea, quæ sunt de necessitate; & aliter quantùm ad ea, quæ sunt de idoneitate. Si loquamur quantùm ad ea, q sunt de necessitate: sic ad esse clauis sufficit donum Spiritussancti secundùm gratiam gratis datam: hæc autem infallibiliter, & secundùm diuinam institutionem datur omni suscipienti Ordinis sacramentum, siue sit bonus, siue sit malus. Ratio autem huius est: quia donum gratiæ gratis datæ nõ repugnat iniquitati, quin simul fiet cũ ea sicut patet in scientia, & aliis donis. Et rursus, peruersitas non repugnat utilitati illius doni: sicut enim malus prædicator bene prædicat, & frequenter fructificat: propter quod dominus noluit prohibere eum, qui in nomine eius eiiciebat dæmo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monia, quamuis eum non sequeretur: quia hoc erat ad utilitatem aliorum: sic quia bonum illud gratiæ gratis datæ ordinatũ est ad utilitatẽ cõmunem: & quãuis nõ ualeat accipienti, tamen ualet aliis: ideo dominus, q̃ in distributione sacramentorũ utilitatem cõem considerat: & suam institutionẽ nõ retractat, malis confert istam potentiam, qui ordinati sunt secundùm ecclesiæ catholicæ formã. Sic ergo quãtùm ad id, qd̃ est de necessitate clauis, siue quantùm ad esse, siue quantũ ad executionẽ; cũ nihil exigatur adhoc nisi ordo & iurisdictio; & hunc dicit donum gratiæ gratis datæ: tam in bonis, quã in malis est. Si aũt loquamur quantùm ad ea, quæ spectãt ad idoneitatem, cum ad debitum usum officii concurrat meritum, & auctoritas prælationis debeat esse cum sanctitate, maximè tale officiũ, & talis auctoritas competit ei, qui habeat charitatẽ. Ex hoc patet: quia officium illud est officium mediatoris, & recõciliatoris: & cũ auctoritas ista sit iudiciariæ potestatis, & nullus sit bonus mediator, q̃ est inimicus: nullusq̃ sit bonus iudex in ea cã, in qua est reus, oportet ipsum esse mũdũ, & sanctum: alioquin & si sit minister, non tamen est idoneus, uel dignus.

His visis facilè est respondere ad obiecta. Concededæ. n. sunt rõnes probãtes claues esse in malis. Ad auctoritates autẽ in oppositũ dissoluẽdas dici pt, quod loquuntur quantùm ad idoneitatẽ, non quantùm ad necessitatem. Vel dicendum, sicut supra dictum est in baptismo, quod fides, & charitas ecclesiæ operatur in baptismo collato a malis, qa cõfertur in forma ecclesiæ: sic in proposito est intelligendũ. Ad illvd, qd̃ obiicitur de bono dispẽsatore, quod nõ dat indigno, põt respõderi, qd̃ Deus non dat ei p p se, sed p̃ pter cõem utilitatem: & quãuis malus non sit dignus, potest tamen esse utilis: ideo ei confert. Vel dicendum, q̃ Deus hoc facit ad ostendendum abundantiam largitatis suæ, qua solem suũ oriri facit sup bonos, & malos. Ad illvd, quod obiicitur de claue cameræ. Dicendũ, q̃ si clauis talis esset naturæ, quod nec aperiret, nec aperire posset nisi amicis, secure posset talis clauis cuilibet dari: talis autem est clauis cœli, ut patet ex dictis in præcedentibus.

Dist. 1 art. 1 q. 1

ARTICVLVS II.

Qvaestio I.

An claues in sacerdotio, & cum sacerdotio conferantur?

Consequenter quantùm ad secũdũ articulum quæritur, quando claues dentur. Et circa hoc duo quærũtur. Primò quæritur, utrum claues dentur in ordine sacerdotali. Secundo, utrũ contingat eas ab eodem ordine separari.

Circa primã ostenditur, qd̃ in solo illo ordine dẽtur. Primò auctoritate Amb. in Lib. de Paradiso loquẽtis de præte ligãdi, & soluẽdi, ubi dicit. Ius hoc solis est p̃missum sacerdotibus. Item. Sup illud, Tibi dabo cla. Glo. Hieron. Habent iudiciariã potestatẽ oẽs Apostoli hẽt etiã oĩs ecclesia in ep̃is, & presbyteris: sed oĩs eps est sacerdos: ergo &c. Item. Ratione uidetur. Quia potestas clauis Apostolis data fuit, cũ dominus dixit Ioh. xx. Quorũ remiseritis pecc. &c. ergo illis solis assignatur hęc potestas dari, q̃bus hęc uerba dicũtur: hæc aũt non dicũtur nisi solis sacerdotibus: ergo &c. Item. Oĩs habẽs hãc potestatẽ mediator est, & oĩs talis constituitur in his, quæ sunt ad Deũ, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis: ergo ad eũ pt̃inet hæc potestas, ad quem pertinet sacrificiũ offerre: & hoc pt̃inet ī no. le. & ue. ad solos sacerdotes: ergo &c.

Matt. 16.

Contra. Hieron. Hostiarii inter bonos, & malos habentes iudicium dignos recipiũt, & indignos despiciũt: sed hoc est officium clauiũ, sicut patuit in p̃cedentibus p Glo. Matth. xvi. ergo &c. Item. Ratione uidetur: qa si alicui cõperit dari claues, ei competit, qui hẽt officiũ ostiarii: sed multò inferior sacerdotio est ordo ille, immo primus inter ordines: ergo tunc uidetur ei dari potestas clauiũ. Item. Exteriora, q̃ iunt in ordinibus, sunt signa interiorũ, & spiritualium: quoniã sacramentum est inuisibilis gratię uisibilis forma: ergo in illo ordine datur clauis spiritualis interius, in quo datur clauis materialis exterius; ergo cum ille sit ordo ostiariorũ, patet &c. Item. In omni ordine est aliqua potestas spiritualis, & illa potestas ordinata est sub sacerdotali p modũ ministerii in ordinibus inferioribus: sed nos uidemus in curia Regis, & aliis curiis claues non dari principibus, & consiliarius: sed cliẽtibus, & ministris: ergo uidetur, q̃ magis cõpetat hanc clauem dari in traditione aliorum ordinum, quam sacerdotii cum officiũ sacerdotis sit in præsentia domini ministrare, & gratissimũ ei sacrificiũ offerre. Ivxta hoc q̃ritur, cũ detur nouus usus ligandi, & soluẽdi in dignitate episcopali; cũ ẽt ibi tradatur potestas, & auctoritas pontificalis, utrum tradatur ibi alia clauis: q̃ si uerum esset: nõ ergo tm̃ duæ sunt claue, q̃ est contra p̃determinata.

Qẽ col.

Resolvtio.

Ad eum claues hæ spectare debent, ad quem in ecclesia Dei & mediatorem, & reconciliatorem agere attinuit: qui solus sacerdos est. Quare & in episcopatu, nec aliã nouam clauem conferri arbitrandum est; sed hanc eandem ampliari, & extendi.

Respondeo. Dicendũ, sicut dicunt Sancti; & hoc ẽt innuit ipse modus tradendi ordines: q̃ in ordine sacerdotali clauiũ potestas confertur: huius autẽ ratio est institutio diuina. Institutionis aũt congruitatem uidere possumus: quoniam harum clauium conseruator habet officiũ mediatoris, & officium reconciliatoris. Mediator aũt est inter Deum, & hominem; reconciliator uerò reducẽdo ad ecclesiã, & reconciliãdo ecclesiæ. Adhoc aũt, ut possit esse mediator perfectus, & competens inter Deũ, & hominem; oportet, q̃ posse habeat offerendi bona, & sacrificia pro peccatis, in quibus Deus placetur. Adhoc, q̃ possit reducere ad corpus Christi, mysticũ, cuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius caput est ipse Christus uerus: ut recta sit, & ordinata potestas, oportet, ꝙ habeat posse cõficiendi sanctissimum corpus Christi: hoc autem pertinet ad solos sacerdotes: & ideo mirabilis Dei sapientia ordinatissimo modo ordinãs ecclesiasticas potestates: hanc potestatem ligandi, & soluẽdi solis sacerdotibus cõmisit: & ita in ordine sacerdotali dantur claues. Et quoniam Episcoporatus non dicit nouũ ordinem: sed quandã ordinis eminentiam: recte dicendum est, in eo non dari notiam clauem: sed potestatem huiusmodi extendi, & ampliari, ut sic pateat ultimo quæsitum. Ampliatur autẽ potestas iurisdictionis ad corripiẽdum: in cuius signum baculus ei traditur pastoralis.

AD ILLVD, ergo quod obiicitur de ostiariis, ꝙ habent iudicium. Dicendum, ꝙ habere iudicium, & potestatem ad repellendũ, uel ad admittendum est dupliciter. Vel ad ipsa sacramẽta, & eorum efficaciam, et quidem prout oportet administrandos: & hoc quidem spectat ad claues cœli, & hæ sunt claues, de q̃ bus loquimur. Alia est potestas admittendi, & repellendi ad locũ, uel ad loca sacramentorum: sicut est ecclesia, & hæc spectat ad infimum ordinem: hæc autẽ non dicitur clauis cœli: sed magis potestas quædã respectu tẽpli materialis: & ideo magis potest dici clauis excubantiu in custodiis sanctuarii. Et quamuis aliquo modo sit hæc potestas spiritualis: quia inest ratione officii, & ordinat ad spirituale: tamen ex hoc non dicitur clauicularius cœli, nec ostiarius. EVBER. hoc patent duo sequentia de clauibus, & ostiario: qa aliã potentiã signant, non illam, q̃ pdicta est, & de qua nũc agitur. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ illa potestas est infimarũ personarum in curiis hoium. Dicendũ, ꝙ non est simile, quia hęc dicit propriẽ potestatem respectu hominum ostium ingredientium, ex qua non acquirunt aliquam excellentiã. Sed potestas clauiũ est potestas respectu ingredientium ecclesiam: & deinde cœlũ: & ideo ille, cui collata est plena potestas, uper omnes constitutus est: sicut beatus Petrus. Et quia principi collata est prima hæc potestas, patet, qd̃ non uiliratis: sed maximæ nobilitatis est: & ideo nobilissimo ordini competit, & aptatur.

QVAESTIO II.

An potestas clauium inseparabiliter comitetur ordinem sacerdotalem?

VTRVM hæc potestas comitetur inseparabiliter ordinẽ sacerdotalem. Et ꝙ sic, uidetur: quia sicut nunquam iteratur ordinis consecratio: sic nec iteratur uerbum, in quo datur potestas clauium: ergo sicut ille ordo inseparabiliter possidetur, propter characterem uidetur similiter, ꝙ hæc potestas. ITEM. Potestas ista in aliquo est, & cõstat, ꝙ non nisi in sacerdote, non secundum carnẽ, sed secundũ animã: sed quæ secundũ aiam habentur, cum aia sit incorruptibilis, non possunt auferri, ut patet in scientia & uirtute: ergo talis potestas non põt auferri. ITEM. Si amittuntur, aut ergo propter ignorantiã, aut pp malitiã, aut pp subditi carẽtiã. Nõ pp ignorantiã, hoc constat. Nõ propter malitiã, istud cõstat: qa mali habẽt, ut uisum est prius. Non pp subditorum carentiã, quia si talis faceret carere claue: tunc mutatione subditorũ amitterentur claues, quod est manifestè falsum: ergo &c. ITEM. Si aliquid necessariò ponit aliud, nõ põt aliud auferri, quin ipsũ auferatur, qd̃ ponit: sed aliquo facto sacerdote secundũm ecclesiæ formã, statim habet clauem: ergo remota claue remouetur ordo: sed ordinis character non potest amouerì: ergo &c.

CONTRA. hoc obiicitur. Primò de hęreticis, & schismaticis, qui secũdũ, ꝙ dicitur in litera, & habetur in principio præcedentis Dist. non possunt soluere, & ligare: & tamẽ ordines hẽnt, sicut infra patebit: ergo clauis non sequitur ordines inseparabiliter: quia si non possunt, non habent potentiam. ITEM. Obiicitur de degradatis: cõstans est, quod ordines non possunt auferri: quia nõ potest auferri character: si ergo degradatur, hoc erit solum quantum ad auctoritatem, siue potestatẽ: ergo, uidetur, ꝙ illa auferatur, maximè cum uideantur magis elongari ab hoc actu ipsi degradati, quã hęretici. ITEM. Obiicitur de aia separata, quæ habet characterem ordinis, & non habet clauium, in patria enim cessat omnis prælatio: ergo non uidetur, ꝙ inseparabiliter characterem comitetur. Si TV dicas mihi ad hæc omnia, ꝙ omnes prædicti habẽt potestatem: sed non executionem hoc improbatur triplici ratione Prima est: quia illa potestas est spiritualis, & actiua: potestas.n. dicitur actiua, nõ passiua: & iterum est in potentia libera, quæ, scilicet est lib. arb. quod exit in actum, quãdo uult: ergo impossibile est, quod aliqs habeat potestatem, & nõ habeat executionem quando uult. ITEM. Frustra est potentia, quã non consequitur actus: ergo si in talibus est potẽtia sine actu, frustra est: sed in operibus diuinis nihil debet esse frustra: ergo &c. ITEM. Si talis potentia nõ est in actu, quæro unde hoc sit. Si quia Papa prohibet, uel superior? Sed contra. Quãtuncunq; superior prohibeat, si quis conficit, cõfectum est de facto: si baptizat, baptizatum est: ergo pari ratione si absoluat, uel liget, absolutũ, & ligatum est: qd̃ est manifestè falsum: ergo redit primũ, ꝙ tales non habent potestatem: & habent characterem: ergo hæc potestas non sequitur characterem inseparabiliter.

Dist. 5. Quæst. Prima. Ar. 2.

1. Cœl. text. cõ. 32. et 3 de Aia text. cõ. 45. Deus, & Natura nihil frustra agunt.

RESOLVTIO.

Quõ ad essentiam potestas hæc clauium inseparabiliter insequitur ordinem sacerdotalem: tametsi quo ad usum, uel executionem minimè.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut de potentia uisiua est loq; dupliciter, uel quantũ ad essentiã, uel quãtũ ad usum. Et quantũ ad essentiã fundatur hæc potẽtia radicaliter in aia, nec animã deserit unquã. Quãtũ ad usum uerò exigit organũ benedispositũ, & mediũ illuminatum. Sic in proposito est intelligendum, quod si loquamur de potea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentia soluēdi quātùm ad essentiā, sic radicaliter est in ipsa anima sicut & character, nec uidetur ab illo differre, nisi secundū relationem quandā: & hoc modo inseparabiliter se tenet cum sacerdotali ordine. Alio modo possumus loqui quantùm ad usum: & hoc modo necessariò requiritur status uiatoris, & auctoritas iurisdictionis. Quòd status uiatoris requiratur patet: qa sicut rō merendi non competit charitati extra statum uiæ, sic nec potestas reconciliandi, & sacramēta exhibendi, siue administrandi nisi in statu ecclesiæ militantis: & sic per mortē dicitur potestas usum amittere in anima separata. Quòd iterū requiratur iurisdictio, patet sic: sacerdos enim est mediator: & inquātùm mediator inferior est Deo, & superior pēnitēte: & arbiter, & iudex homini constitutus loco Dei ad parcendum, siue soluendum, & ad puniendum: talis autem iudicatio non est sine aliqua iurisdictione in eum, qui iudicatur. qa nemo potest aliquē iudicare, nisi qui iudex eius constituitur ab eo, qui potest: & iō iurisdictio est tanquā uis motiua ipsius clauis, siue manus: hac autem deficiente, quæ clauē moueat, & si adsit clauis, nunquam aperiet: & si amittitur hæc iurisdictio, cessat clauis executio. Hæc autē amittitur dupliciter. Vel per ablationem subditorū quantū ad rem, & sic est in schismaticis, hæreticis pertinaci, fornicariis notoriis, excommunicatis, & huiusmodi. Vel quantùm ad ad ablationem secundùm rem, & secundùm spem: & hæc est in degradatis, quibus sine spe recuperādi auferitur: unde hæretici, & excōicati dicūtur habere manum ligatam: sed degradati amputatā. Ideo dico, q̄ & si clauis quantùm ad esse ordinem cōsequatur, tamen quantū ad executionē sequitur status, & iurisdictionē. Et sic patet respōsio ad tria prima obiecta de hæreticis de degradatis, & aliquibus separatis, qui dicuntur nō posse, qa nō sunt ibi, quæ necessaria sunt ad usum: & tamen habent potentiam, sicut in anima exci est potentia uisiua, & tamen uidere non potest.

Ad illvd, quod obiicitur, q̄ est ptās actiua, & libera: Dicendum, q̄ quamuis sit actiua, & in substantia libere agente: tamen est ad alterum, & indiget debito suscipiente. Vnde quemadmodū matrimonium est ex consensu libero, tamen quia mater non est idonea ad contrahēdum cum filio, quantuncunque consentiant, non est matrimonium: sic intelligendum est in proposito. Ad illvd, q̄d obiicitur, quòd frustra est potentia, quam non consequitur actus. Dicendum, q̄ si intelligatur de actu debito pro loco, & tempore, & oportunitate: potest habere locum: si aut in aliis intelligatur, multas habet instantias. Et iam quia tales personæ carēt oportunitate ad actū, & si nunquam exeant, non propter hoc habent potentiam frustra. Præterea Illud uerbum intelligitur de actu generaliter, non de hoc, uel de illo: quia non oportet, q̄ potentia exeat in omne: sufficit tamen, q̄ aliquid faciat, ita quod

quod nō sit otiosum in natura: & sic est in proposito: quia & si nihil per illam porētiam fiat exterius: tamen illa potest esse in animę ornatum quantùm ad bonos, uel in confusionem quantū ad malos. Ad illvd, q̄d quæritur: quis aufert illi potentiæ executionem. Dicendum quod potentia cōtraria, siue superior potest eā auferre. Et si obiicias, q̄ non potest auferre actum contiendi. Dicendum, q̄ non est simile duplici ex causa. Prima est: quia non potest tali auferre materiam: & si posset panē de triticō auferre, tunc auferret potentiam. Sed hoc aufert materiam, scilicet subditos: superior enim potestas potest subditos eximere a potestate inferioris: & hanc auferendo aufert iurisdictionē. Præterea, in potestate cōficiēdi omnes pares sunt; quia hæc immediate datur per impressionē characteris: sed in iurisdictione, sine prælatione non est æqualitas: & ideo in huiusmodi possūt arceri: non sic in aliis. Et hæc est ratio, quare boni, & religiosi sancti inclusi, etiam si sint sacerdotes, non habēt executionem clauis in absoluēdo, & ligando: qa non habēt iurisdictionem in aliquo: & ideo ab hoc actu prohibētur. Vnde Eugenius Papa. Placuit ut nulli monachorum temerario ausu liceat pœnitentiam dare &c. Ratio autem huius prohibitionis assignatur 16. q. 1. & in pluribus Decretis sanctorum patrum. Habent tamen (sicut ibidem ostenditur) idoneitatem ex ordine, & ex uitæ merito, quæ adiuncta iurisdictioni, quam expetit, siue exquirit ordo sacerdotalis: exit in actū Vnde. xvi. q. 1. Leo Papa. Monachi, & si in dedicatiōe sui presbyteratus sicut & cæteri sacerdotes prēdicandi, baptizandi, pēnitentiam dandi, peccata dimittendi, beneficiis ecclesiasticis perfruendi, ritè potestatem accipiant: tamē executionem suæ potestatis non habent nisi a populo fuerint electi, & ab Episcopo, & cōsensu Abbatis ordinati. Ex his patet, quando hæc potestas dat̄, & q̄d nunquā quātū ad potentiam auferatur: sed solùm quantùm ad usum.

ARTICVLVS III.

Qvaestio. I

An sacerdos unus quemlibet indifferenter absoluere possit?

Consequenter videndū est quantùm ad tertium articulū, in quos habeant sacerdotales claues usum, uel effectum. Et circa hoc duo quærūtur. Primò quæritur, utrum sacerdos, qui potest absoluere subditum unum, possit & quemlibet alium. Secundò, utrum subditus sacerdos possit absoluere prælatum suum.

Circa primam sic proceditur, & ostenditur, q̄ sacerdos: q̄ in unum pōt, & in omnem aliū. Leuit. 13. dicit. Hō, in cuius cute apparuerit plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, uel ad unum quemlibet filiorū eius: ex hoc patet, q̄ q̄libet sacerdos in ueteri lege poterat iudicare de omnibus fidelibus de populo Israel, de quacunque esset tribu: sed quod præcessit in figura, debet sequi in ueritate: ergo uidetur, q̄ modo possit quilibet sacerdos

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdos de lepra cumuliber iudicare. Et multò fortius hoc uidetur, qa maior est unitas in ecclesia, & quātū administrātes sacramenta, & quantū ad charitatē fideliū, quàm tunc epis erat: sed tunc qd̄ poterat unus, poterant oēs: & in quem poterat unus, & omnes: ergo & modo debet esse similiter. ITEM. Dominus uirtutē istam, siue potestatem istam dedit primis sacerdotibus, & secundùm conformitatem eorum descendit in posteros: sed dominus dixit generaliter. Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittūtur eis: & hoc ipsum ipsi sacerdoti: ergo uidetur, ꝙ detur potestas in omnes: ergo omnes pōt absoluere. ITEM. Ratione uidetur, quoniā ita uidemus in corporalibus, ꝙ ignis, qui comburit in una materia, cōburit & in qualiber simili, & eiusdē speciei: & lux quæ fugat tenebram de uno loco, similiter & de alio pellit sine instantia: ergo pari ratione uidetur in propolito, ꝙ si aliquis sacerdos pōt absoluere unū peccatorē pœnitentē, ꝙ pari ratione possit & quelibet aliū cōsimilē. ITEM. Videmus in artificialibus, ꝙ clauis, q̄ unā serā aperit, aperit & omnes per eum modum factas: & econuerso multæ claues similes & quātitate, & qualitate unā seram: si ergo debitū peccati est cōforme in omnibus peccatoribus pœnitentibus, & potestas aperiendi in omnibus clauibus sacerdotalibus: ergo qui potest in unum, & in quemlibet aliū. ITEM. Ita uidemus in superceælestibus, ꝙ Angelus ordinis inferioris potest purgari, illuminari, & perfici a quoliber Angelo superioris ordinis: ergo si hæc hierarchia illā imitatur, cum ordo sacerdotalis sit supra laicos, uidetur, ꝙ quiliber laicus a quoliber sacerdote possit absolui. ITEM. Si non potest absoluere oēs, cum tamen possit unum, q̄ro unde hoc sit. Aut enim est ex potentiæ laxatione, & corruptione, aut ex ligatione, quia superior potestas nō permittit. Primo modo nō: illud patet. Secundo modo non det: quia bonū est diffundēdū, & multiplicandū, & colendū: ergo nō est restringēda potestas: & ita uidetur, ꝙ qui in unū potest, ꝙ possit in omnes.

CONTRA. 16. q. 1. Nulli sacerdotū liceat parochianū alterius aut absoluere, aut ligare. ITEM. 9. q. 2. Nullus alterius parochianum iudicare, ordinare, aut excōicare pſumat: quia tale iudiciū, aut ordinatio, uel excōicatio, nec rata erit, nec uires ullas habebit. ITEM. In Concilio generali extra de pœnitētiis, & remissionibus: Si quis aliquādo ex causa uoluerit alteri confiteri, licentiam petat, & obtineat a ꝓprio sacerdote: quia aliter ipsū non poterit absoluere, uel ligare: sed non quiliber sacerdos est proprius, quia propriū dicitur, quod conuenit uni soli: ergo nō quiliber sacerdos potest quemlibet absoluere. ITEM. Ratione uidetur: quia nos uidemus in ordinatione prædicamentorum in rationabilibus, & in ordine cauſarum in naturalibus, quod reductio fit usque ad supremum per unum immediatum: ita quod non sunt plura immediata respectu unius. Et hoc

patet: quia vna est species specialissima unius indiuidui: similiter est in causis: ergo si ordo est in ecclesia descendendo, & ascendendo secundum gradus a summo Pōtifice usque ad Parochianum, uī tunc ꝙ per unum sacerdotem, per unum archidiaconū, per unum Episcopum, per unum Patriarcham, uel Hierarcham reducatur ad summū Pontificem: ergo non poterunt secūdum rectum ordinem plures sacerdotes in unum: non ergo quilibet quemlibet potest absoluere, uel ligare. ITEM. Ita uidemus in exercitibus, quod sunt ordines distincti, & tribunus super centuriones, & centurio super quinquagenarios, & quinquagenarius super decuriones, & decurio super decē: qui sunt ab uno, nō sunt suo a suo decurione: nec potest decurio competere nisi iuos decem, & sic de aliis ascendendo: similiter pari ratione uidetur, ꝙ nec sacerdos alterius parochianum, nec Eps alienum subditum. ITEM. Si duo haberent posse super unum, qui possent discordare, possent contraria iubere: sed nemo pōt duobus dominis contraria iubētibus obtemperare rōnabiliter, ergo posset in isto subdito ꝓpiexitas generari: ergo secundū rectū ordinē non debet duobus sacerdotibus super eundē subditū æqualis potestas dari: ergo &c.

RESOLVTIO.

Excipio mortis articulo, nō nisi proprios subditos absoluere licet: siquidem nephas est, in messem alienam falcem immittere.

RESP. Dicēdum, ꝙ sicut dicit Dion. Lex diuinitatis est media per prima, & ult. per media perducere ad purgationem, illuminationem, & perfectionē. Ideo sicut uidemus in omnibus, siue rationabilibus, siue in naturalibus, siue in cœlestibus, quod ad hoc, ꝙ sit concordia, & decor, oportet ꝙ sit ordo: sic intelligendū est, & in spiritualibus potestatibus in ipsa ecclesia: unde Cant. VI. legitur ꝙ terribilis est ut castrorū acies ordinata. Quoniam igitur ordo attenditur secundum prælationem, & subiectionem: & prælatio attenditur secūdum ascesum, & descesum: nō secundūm æqualitatē: & in ascendendo ad superius ē status, & reductio ad unū: ecōtra in descendendo est multiplicatio. Ideo secundum rectū ordinē ecclesiæ oportuit unum esse platum primū, & supremū, in quo esset ita status ꝓlationis ecclesiasticæ: & quia in illo status est tāquam in primo, & simplicissimo: illo generesideo virtus in eo unica est, & solus est inter platos, qui habet plenitudinē potestatis. Ite. Quoniam per recessum ab uno fit multiplicatio, & per hoc virtutis diminutio: ideo quāto prælati alii inferiores sunt, tāto plures sunt, & tanto minorem habent potestatem: ita quod status est in sacerdotibus parochialibus, qui immediate gerūt populi curam: & istorum iurisdictio arctata est ad portunculam determinatam, & cuilibet cōmissa est sua portio secundūm rectā ordinationē, & illa iudicatur esse messis sua. Et quoniā nō licet alii sacerdoti mittere manū, uel falcem in alienam messem: ideo alius nō hēt potestatē, eius subditus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditũ absoluere, nisi sit superior, uel uicem habeat superioris: ut pœnitentiarii domini Papæ, & pœnitentiarii Episcopi, legati, & priuilegiati, qui faciunt hoc auctoritate superioris: sicut nũcius a principe procedens põt in omnes subditos aliis inferioribus. Hæc autem intelligenda sunt secundùm legem communẽ: quia in articulo necessitatis indulget rectitudo iuris cuilibet sacerdoti quemlibet absoluere, si sit in ecclesiæ unitate. Pro regula igitur hebendum est, ꝙ solus, sacerdos proprius habet potestatis executionẽ in suos, exceptis quinque casibus. Primus est si ouis aliena in parochia sua delinquit, Secundus si mutauit ibi domicilium, sicut est in scolaribus, qui student Parisiis. Tertius est si sit vagabũdus. Quartus est, si sacerdos proprius sit inscius, uel malitiosus, & petita licentia uult adire periorem. Vltimus est in articulo necessitatis: & in hoc casu non oportet sacerdotem alienum esse licentiatum. In aliis autem nõ oportet a sacerdote pœnitetis solùm: quia ille nõ potest nisi subditum licẽtiare: sed oportet esse licentiatũ ab ordinario, si ab ipso Episcopo. Cõcedendę ergo sunt rationes probantes, ꝙ non quilibet potest in quemlibet.

Ad illvd ergo, quod obiicitur de filiis Aaron. Dicendũ, quod non est simile: quia populus Israel populus unus erat, & unum templũ habebat, nec erãt ibi regna terrarum solicitudini sacerdotum commissa, sicut nũc sunt: & ideo oportet modo plures esse Episcopos, & plures ecclesias, quarum quęlibet habet suam potestatem. Ad illvd, quod obiicitur de hoc, quod dicit dominus. Quorũ remiseritis &c. Dicendum, ꝙ clauis sacerdotalis quamuis quãtùm est de se, indifferens sit ad omnes: tamen uis motiua huius clauis, quæ est iurisdictio (ut prius uisum est) non se habet ad oẽs nisi in uno solo: & iõ unus solus potest omnes absoluere: Quando ergo dominus dedit clauem, & hanc potestatem, ipse præsupponit eius executionem secundùm regulã potestatis collatæ Petro, & eius successoribus. Ad illvd, quod obiicitur, ꝙ ignis agit in quodlibet combustibile. Dicendum, ꝙ non est simile, quia ista est actio naturalis, quę est secundùm necessitatem: hæc autem est actio spiritualis, & rationalis, quæ quidem attenditur secundùm ordinem. Ad illvd, quod obiicitur, de claue, & sera. Dicendum, ꝙ istud uerum est, quãdo adest uirtus motiua, quæ clauem moueat; sed in aliquibus uis ista arctata est, ut in sacerdotibus inferioribus: in aliquibus ligata, ut in hæreticis, & excõmunicatis: in aliquibus est amputata, ut in degradatis. Vnde sicut hi nõ possunt absoluere aliquem, quorũ manus est ligata simpliciter: ita in aliis non potest clauis claudere, nisi se manus iurisdictionis ualeat extendere. Ad illvd, quod obiicitur de angelis superioris ordinis. Dicendum, quod non est simile; quia in Hierarchia angelica non potest cadere zelus, nec cõtrouersia: pro eo ꝙ concordia in sublimibus est facta: non sic est in ecclesia, immo quilibet uult sibi ius alterius uendicare: ideo oportuit potestates distinguere, & limitare. Ad illvd, quod ultimò obiicitur, ꝙ potestas non est arctanda. Dicẽdũ, ꝙ arctatio potestatis potest uenire dupliciter aut propter defectum amoris, aut propter conseruationem ordinis. Prima est inuidię, & repugnat bonitati: secunda est sapientiæ, & cõcordat paci, & communi utilitati: & talis arctatio facta ẽ in minoribus sacerdotibus regulante iure diuino, immo ipso Spiritu Sancto, patres, & Apostolos, qui ecclesiam fundauerunt, & ordinauerunt: & sic patet totum.

Qvaestio II.

An inferior superiorem absoluere possit, superiore ipso annuente.

Vtrvm inferior possit absoluere superiorem ipso uolente. Et ꝙ sic, uidetur quia Hebr. dicitur: ꝙ pontifex non tantùm pro se; sed etiam pro populo debet orare, eo quod ipse sit circũdatus infirmitate: ergo si peccat mortaliter, indiget cõfiteri, quẽ admodum unus de populo; sed non habet superiorem ordinarium: ergo potest confiteri, & absolui ab inferiori. Item. Ad hoc ꝙ de peccato mortali fiat reconciliatio, necesse est interuenire mediationem sacerdotis: sed possibile est supremum prælatorum peccare: ergo indiget sacerdote reconciliante: sed non superiori. Item. Quamuis summus Pontifex sit constitutus, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis: tamen ipse per alium sacerdotem potest facere hostiam offerri, & alius potest offerre pro eo: ergo quamuis claues habeat ad soluendum, tamen alius potest absoluere eum: sed non nisi inferior: ergo pari ratione in omnibus aliis. Item. Potestas absoluendi data est ad utilitatẽ eius, qui absoluitur: sed ille, cui data est potestas hęc, non est peioris cõditionis, quam alii: ergo & ille potest absolui: sed non a se, nec a superiori: ga frequẽter non habet copiam eius, aut non habet superiorem, ut Papa: ergo &c.

Contra. Relationis non est relatio, nec motus ẽ motus, nec mediationis ẽ mediatio, nec mediatoris est mediator: sed supremus sacerdos, & omnis prælatus mediator est inter inferiores, & Deum: ergo non potest esse, nec debet ceconuerso. Item. Ad hoc quòd aliquis absoluat aliquem, necesse est quod habeat iurisdictionem super eum, sicut in præcedẽtibus uisum est: sed inferior non habet iurisdictionem super superiorem: ergo &c. Si dicas mihi, quod superior dat ei iurisdictionem absoluendi. Contra. Nemo dat quod non habet: sed prælatus non habet iurisdictionem absoluendi se; quia nõ habet potestatẽ supra se: ergo &c. Item. Prælatus inferior non põt aliũ excommunicare, nec ipse dare alii iurisdictionem excommunicandi se: ergo similiter uidetur, quod nec absololuẽdi. Item. In hierarchia angelica nõ recipiũt angeli superiores illuminationẽ ab inferioribus: ergo similiter uidetur, ꝙ ecclesia superior ab inferiore non absoluatur. Item. Probatum est per canones, & rationes, quod sacerdos nõ potest absoluere alienum parochianũ: ergo

Cap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo nec suum prælatum, per locũ a maiori: magis n. videtur qd̃ possit supra minorem, quam supra maiorẽ. Si dicas, q̃ prælatus dat ei potestatem in se, q̃ritur, quomodo hoc possit esse

RESOLVTIO.

Ne ex dilatione pœnitentiæ periculum aliquod imminet animabus hierarchiæ Prælatis subditis absolutis.

RESP. Dicendum, q̃ inferior superiorem potest absoluere: si superior velit ei se subiicere: & hoc patet sic. Virtus clauium quantũ est de se, ad omnes se extendit, nisi ex ordinatione, superiorum manus arctaretur propter seruãdum ordinem ecclesiasticum: sacerdos enim ex sua ordinatione institutus est mediator inter Deum iudicẽ, & hominem peccatorem: & quantum adest ex parte Dei, non est differentia: q̃ liber enim suum sacerdotem reputat mediatorẽ, & cuilibet impressit episcopus mediatoris characterem. Sed differentia est ex parte hominum: quia si quilibet esset mediator cuiuslibet, esset in ecclesia confusio; & ideo alii aliis subiecti sunt: & qui subiciũtur uni, non possunt dare alteri auctoritatem in se: sed si libera esset persona, quæ posset se subiicere, tũc absque dubio posset eam absoluere. Quoniã ergo supremus prælatus, qui meræ libertatis est, & nulli subiectus, põt se cui uult subiicere: & alii exempti suis etiam subditis concedũ quod ipsi possunt eos absoluere. Quod autem supremus prelatus se possit ei subiicere, iuri diuinum concordat: quia cum ipse sit circundatus infirmitate, debet subiici sacramẽtis: & sicut medicus infirmatus quærit medicum, & medicinã non inquantũ medicus sed inquantũ ægrotus: sic ecclesiæ prælatus, & mediator quærit sacerdotem inquãtum Dei inimicus per culpam factus est, & inquantum peccator. Ius etiam canonicum cõcordat, quod unusquisque possit auctoritatem suam communicare pro se, & pro utilitate sua, sine præiudicio facto propriæ auctoritati, & potestati: & ita summus Pontifex põt se cuilibet sacerdoti subiicere, & absolutionẽ petere: possunt etiam & alii prælati de permissione Papæ: sicut dicitur in illa Decretali de pœnitentiis & remissionibus: quę est Greg. Ne pro dilatione pœnitẽtiæ periculum imminet animarum, permittimus episcopis, & aliis superioribus, nec non minoribus p̃latis exempeis, ut pręter prælati sui licẽtiam prouidum, & discretum possint sibi eligere confessorẽ: Et sic patet q̃ subditus potest superiorem absoluere ipso uolente, & eligente: ac per hoc se eidem in foro pœnitentiali subiiciente.

AD ILLVD, quod obiicitur primo, q̃ relationis non est relatio &c. Dicendum, q̃ uerum est secũdum quod huiusmodi, nec medici medicus secundum quod huiusmodi, nec sacerdotis sacerdos inquantum talis: sed inquantum peccatoris. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de iurisdictione. Dicendum, quod prælatus dat ei iurisdictionem in se, se ei subiiciẽdo. Et si obiiciatur tunc, quod non potest dare, quod non habet in se. Dicendum, quod iurisdictio, & subiectio est ad alterum: & iõ quamuis non possit quis sibiipsi esse subiectus: nihil tamen prohibet ipsũ subiici posse alii, maxime si est liberæ potestatis.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ nõ potest dare auctoritatem excommunicandi se. Dicendum, quod argumentum illud deficit dupliciter. Primũm quidẽ, quia excommunicatio est contra hominem, sed absolutio pro homine: & homo non potest auctoritate sua uti contra se, quãtuis possit pro se. Amplius deficit, quia alius modus iurisdictionis requiritur ad excommunicationẽ, quam ad absolutionẽ. Excommunicatio namque, quę respicit hominem communem, dicit iurisdictionem communẽ super hominem, sed absolutio dicit mediationẽ inter Deum, & hominem, qua. i. homo semper inferior est. Et quoniam necesse est hominem, quantumcũque sit magnus, iudicari cum Deo, & in iudicio esse inferiorem quantum ad hoc iudicium quilibet potest quantumcũque sit magnus dare alii supra se iurisdiõnẽ. Sed quia prelatus talis sup oẽs talis iurisdictio, q̃ attẽdit quãtum ad prelationem super hoies, in eũ haberi nõ põt, nec ipse alteri dare suo iure suæ dignitatis, ratione cuius potest dicere Deo, Tibi soli peccaui: & ideo nõ potest alteri dare potestatẽ excõicandi seipsum.

AD ILLVD, quod obiicitur, de angelis, quod non descendunt ad inferiores. Dicendum, quod non est simile, quia angeli semper in sua dignitate persistunt, nec cadit in eis obscuratio peccati: & ideo non oportet eos ad inferiores descendere. Sed in ecclesiastica hierarchia secus est, q̃a peccant prælati, & subditi: & iõ etiã oportet, quod ipsi subiciantur infererioribus, quia etiam ipsi per culpam quodammodo inferiores facti sõt. AD ILLVD, qd̃ ultimõ obiicit de subdito alterius, patet responsio, q̃a non habet iurisdictionẽ in tale: nec talis põt ei dare, cum alteri subiectus sit unde sicut nõ valet. Iste, q̃ est seruus Petri, non põt se facere seruum Martini: ergo nec iste, q̃ liber ẽ: sic nec in, p̃posito.

DISTINCTIO VIGESIMA.

PARS PRIMA.

De confessione quantùm ad oportunitatem temporis respectu pœnitentiæ mortalium in se. i. de his, qui in fine pœnitent.

SCiendum est etiã, quod tempus pœnitentiæ est usq; ad extremum articulum vitæ. Vnde Leo Papa, Nemo est desperandus, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam quod diffidentia etatis differtur, consilio maturiore perficitur. Aug. tamen de Leo Papa d. pœn. di. 7. Augus. Homil. 41. de vn

Universidad de Deusto
Biblioteca

rè pœnitentibus in tomo.1. Ibid. in fine.

pœnitentiam differentibus ita scribit. Si quis positus in vltima necessitate voluerit accipere pœnitentiã, & si accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis nõ illi negamus quod petit: sed nõ præsumimus, quod benè hinc exit. Si securus hinc exierit, ego nescio. Pœnitẽtiã dare possumus, securitatẽ verò non. Numquid dico, damnabitur? sed nec dico, liberabitur. Vis ergo a dubio liberari? age pœnitẽtiam, dũ sanus es. Si sic agis, dico tibi quia securus es: quia pœnitentiã egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiã, quando iã peccare nõ potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Item, duæ res sunt, aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur, quid horũ tibi sit furtum nescio: ergo tene certũ, & dimitte incertũ. Sed quare hoc dixit Aug. cũ pœnitentia

Psalm. 141. Exod. 12. Exech. 18.

que in fine agitur, in Psalmo appelletur sacrificium vespertinũ, quod erat acceptabilius in lege? & cũ in quacũque die inuocetur Deus, adsit: & quacũque hora ingemuerit & cõuersus fuerit peccator, vita viuet, & non morietur? Sed illa dixit Aug. propter illos, qui pœnitentiã vsque in finem vitæ protrahunt: & tunc non ex Dei amore videntur pœnitere, sed timore mortis, quasi ex necessitate. Vnde idem quasi aperiens quare superiora dixit, ait. Nullus expectet quando peccare non potest. Arbitrij.n. libertatem quærit deus, ut deleri possint commissa. non necessitatem, sed charitatem, nõ tantum timorem, quia non in solo timore viuit homo. Quẽ ergo sero pœnitet, oportet non solum timere iudicem, sed diligere, quia sine charitate nemo saluus esse potest. Non ergo tantum timeat pœnã, qui pœnitet, sed anxietur pro gloria. Quæ conuersio si contigerit alicui ẽt in fine, desperandũ non est de eius remissione. Sed quoniam vix vel raro est tam iusta conuersio, timendum est de pœnitente sero, maximè cũ filij, quos illicitè dilexit, sint præsentes, vxor, & mundus ad se vocet: multos solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniã deus semper potẽs est, semper ẽt in morte iuuare valet, quibus placet. Cum ergo opus sit nõ hominis, sed dei fructifera pœnitentia: inspirare eam potest quandocũq; vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia, quos damnare pot ex iustitia. Sed quoniã multa sunt quę impediunt, & languẽ

Augu. in libr. de pœ. vera et falsa c. 17. in tom. 4.

1. Cor. 13.

tẽ retrahunt, periculosum est, & interitui uicinũ, ad mortẽ per trahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui deus tunc inspirat, si quis est, ueram pœnitentiã, sed si ẽt sic cõuersus uita uiuat, & non moriatur, nõ promittimus quod euadat omnem pœnam. Nam prius purgãdus est igne purgationis, qui in aliud seculum distulit fructũ conuersionis. Hic autem ignis, etsi æternus non sit, miro tamen modo grauis est: excellit.n. oẽm pœnam, quam vmquam passus sit aliquis in hac uita. Nũquam in carne tanta inuenta est pœna, licet mirabilia martyres passi sint tormenta: & multi nequiter iniqui quãta sæpe sustinuerũt supplicia? Ex his satis ostenditur quã periculosum sit differre pniam usq; in finem uitæ. Si tamẽ ẽt tunc uera habeatur pnia, hominem liberat, & uitam mortuo impetrat: non sic tamen ut nullam sentiat pœnam, nisi forte tanta sit uehementia gemitus, & contritionis, quæ sufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo sit difficile, ut tunc sit uera pœnitentia, quæ tam sera uenit, quando cruciatus membra ligat, et dolor sensum opprimit, ut vix homo aliquid cogitare ualeat: melior est tamen sera, quàm nulla. Pœnitentia enim etsi in extremo uitæ hiatu aduenit, sanat & liberat. Multum seruiit latronis pœnitentia: sed sera indulgentia. Sed licet latro veniam meruisset in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccand & perseuerandi auctoritatem.

Ibidẽ. Augu. ca 18. Luc. 23

De his, qui hic pœnitentiam non complent.

Si vero quæritur de illis, qui in hac uita pniam non complẽt, utrum trãsituri sint per ignẽ purgatorij, ut ibi cõpleãt quod hic minus fecerunt: idẽ dicimus & de istis esse sentiendum, & de his qui in extremis pœnitent. Si. n. tanta fuerit cordis contritio & delicti exprobratio, ut sufficiat ad puniẽdum peccatum: liberi ab alijs pœnis transeunt ad uitam, etsi mexpleta fuerit pœnitentia: quia perfectè pœnituerunt, & ingemuerunt corde. Qui uero non adeo conteruntur corde, & ingemiscunt pro peccato, si ante expletionem pœnitentiæ decesserint, ignem purgatorium sentient, & grauius puniẽtur, quam si hic implessent pœnitentiam. Horrendum est.n. incidere in manus dei uiuentis: Deus enim cum sit mise-

Heb. 10

Universidad de Deusto
Biblioteca

cors & iustus, ex misericordia pœnitenti ignoscit, non reseruans peccatum ad pœnam æternam. Ex iustitia uero impunitum non dimittit delictum. Aut enim punit homo, aut deus. Homo autem punit pœnitendo, deus autem pœnam exigendo. Et est pœnitentia interior, & exterior. Si ergo interior pœnitudo fuerit tanta, ut sit sufficiens ultio peccati, deus qui hoc nouit, ab illo qui taliter pœnitet, ulterius pœnam non exigit. Si uero interior pœnitudo non sufficit in uindictam peccati, nec exterior pœnitentia impletur: deus qui modos & mensuras peccatorum & pœnarum nouit, addit ad pœnam sufficientem. Studet ergo quisque sic delicta corrigere, ut post mortem non oporteat pœnam tolerare. Quædam enim peccata mortalia in pœnitentia fiunt uenialia: uō tamen mox sanantur. Sæpe enim infirmus moreretur, si non medicaretur: non tamen statim medicatus sanatur. Languet post uicturus, qui prius erat moriturus. Qui autem in pœnitens moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciatur. Si enim semper uiueret, semper peccaret.

Augu. de vera & falsa pœn. c. 18. in Tom. 4.

SVPRA egit Magister de cōfitendi necessitate, & absoluentis potestate: Hæc ē tertia pars: in qua agit de temporis oportunitate. Et habet hæc pars duas. In prima agit de tpis oportunitate quantū ad pœnitentiā mortalium. In secunda quantū ad remissionē uenialiū, infra Dis. seq. *Solet ē quæri, utrū post hāc uitam*] Prima pars habet duas. In prima agit de oportunitate tpis respectu pœnitentiæ in se. In secunda in cōparatione ad potestatē sacerdotis, ibi. *Si uerò quæritur de illo, qui satisfactionē iniunctā, &c.*] Prima pars habet duas. In prima quærit tempus pœnitentiæ inchoandæ. In secunda quærit de pœnitentiæ ipsius satisfactionis fine terminandæ, ibi. *Si uerè quæritur de illo, qui in hac uita pœnitentiam, &c*] Et in utraque parte primò proponit ueritatem. Secundò confirmat per auctoritatem.

Si sic agis, dico tibi, &c.] Videtur malè dicere: quia nemo scit: utrum amore, uel odio dignus sit: ergo nemo est securus. Respondeo. Dicendum, quòd duplex est certitudo, scilicet scientiæ, & coniecturæ: certitudinem scientiæ nemo habet nisi per reuelationem: certitudinem autem coniecturæ habet, qui sanus pœnitet, cum ei prospera arrident: tunc signū est quod dolor suus est ex Dei gratia, non ex affectione terrena. Vtraque harum certitudinū caret, qui in fine pœnitet sera pœnitentia, quia magis habet rationem ad oppositum, quam ad propositum. *Et*

Dub. 1. *Et in quacunque die, &c.*] Videtur hoc esse contra illud Mich. 4. Tunc clamabūt: & non exaudiā. Et Glo. sup illud. Clamabūt. Sera pnia: ergo uidetur, qd dominus nō sp adsit. Resp. Dicendū, qp innocatio pōt uenire ex duplici principio. s. ex timore pœnæ, uel ex amore diuinæ misericordiæ. Primū est seruitutis: & hāc inuocationē dominus nō exaudiet. Secūm est filiationis, & ueritatis: et hāc inuocationē exaudit secundū illud Psal. Prope est dominus oībus inuocantibus eum in ueritate. Ps. 144

Dub. 3. *Arbitrij enim libertatem, &c.*) Videtur non benè dicere; quia Deus pōt iustificare hominem etiam dormientem, sicut illustrauit Salomone etiam in somnis, quando nō est usus lib. arb. Item. Libertas arbitrii durat, quandiu homo uiuit secundum impossibilitatem ad meritum, & demeritum, secundùm impossibilitatem ad coactionem: semper ergo quocunque modo intelligat de arbitrii libertate, nō uidetur uerum, quod dicit. Respon. Dicendum, qp hic appellat Aug. ar. libertatē non ipsam potentiæ facultatem, sed expeditionē, secundū quam dicitur libere facere, quando non hēt retardationem: hæc aūt requiritur quātum ad bene esse conuersionis: hæc aūt frequenter nō habetur in morte, pro eo, qp adeo intenta est dolori mortis, & ægritudinis, qp minus potest ad seipsam redire, & cogitare, quæ spectarent ad hoc, ut haberet aliqs sufficiēs remediū ueræ pniæ. Verū tamē litera uidetur loq de tpe post mortē, in quo nō solū difficile, sed impossibile est saluari decedētē in peccato: nō qa hoc non possit diuina porētia, sed iustē, & rōnabiliter oppositū decreuit diuina iustitia: & si alicui umq̄ post mortē dedit gratiū, intelligēdū est, qd ille nō erat dānatus p sniam, sicut legitur de Traiano. Aliqui et dicere uoluerūt, qp hoc priuilegiū spectale fuit, ut dominus ostenderet, quantū sanctos suos diligeret.

Hic autem ignis, &c.) Videtur hoc falsum: quia ignis cōflagrationis, qui exuret faciē mundi, nō peribit omnino: sed reprobos inuoluet: ergo multo fortius uī, qp iste ignis in æternum duret. Resp. Dicendū, qp non loq̄tur de duratione, siue æternitate istius ignis quantū ad substātiā, sed quātū ad officiū, siue quātū ad actū puniēdi, siue purgandi bonos. Si. n. remanet ad actū aliquē, id quod hēt ardoris erit ad reproborum concremationem, non ad purgationem. Dub. 4.

Horrendum est, &c.) Videtur cōtrariū dici. 2. Reg. vlt. Melius est mihi incidere in manus Dei, q̄ in manus hoīa. Itē. Deus est misericordissimus: sed in manu misericordioris melius est incidere: ergo &c. Resp. Dicendū, qp duplex est status, unus in quo sceptrū hēt misericordia: & hic est status uitæ præsentis, p quo dictū est, Melius est incidere in manus Dei. Alius est status, in quo sceptrum habet iustitia: & hic est status uitæ futuræ, & pro hoc dicitur. Horrendum est incidere, &c. Quia cum Deus sit misericordissimus, ideo plus impēdit, quā humana mēs possit æstimare. Cū sit & simi- Dub. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter iustissimus', quãuis non sit ita pronus: adeo tamen graiter punit, qd̃ horribile est cogitare.

Dub 6. *Quædam enim peccata, &c.*) Videtur dicere falsum: quia mortale in pœnitẽtia omnino deletur: ergo omnino desinit esse: ergo non transit in aliud peccatum: ergo sit ueniale. Respon. Dicendum, ꝙ in mortali duo sunt, & macula, & reatus, siue obligatio ad pœnam. Cum ergo deletur mortale, macula omnino desinit, nec in aliud transit: sed reatus pœnæ manet alteratus: qa primo erat ad mortem æternã, sed modo est ad pœnam temporalem. Sed quomodo intelligemus, ꝙ iste reatus fiet ille. Notãdum est hic, quod aliqui uoluerunt dicere, ꝙ idem reatus erat, sed minoratus, siue diminutus. Dixerunt enim, ꝙ cum Deus dimittit culpam, non dimittit secundum id, quod est: sed solùm secundùm rationem dispositionis, q̃ est æternitas, unde prior obligatio ad pœnam manet: sed quia dominus remisit æternam iam, & solùm ad pœnam temporalem obligat: ita quod idẽ reatus est, qui tunc erat, & nunc: & pro tanto creditur mortale fieri ueniale. Sed illud nõ est multùm bene intelligibile, pro eo, ꝙ ęternitas nõ est dispositio pęnæ; sed magis mensura: & mensura durationis inseparabiliter adhæret ei. quod mensuratur si aliqua actio sit in A, impossibile est, ꝙ illa eadem fiat in B; & ideo intelligẽdum, quòd nouus est reatus: & primus reatus commutatur, & culpa totaliter dimittitur: & ideo si mortale dicatur fieri ueniale quantũ ad reatum, non est intelligendum per identitatem: sed per commutationem, quam facit diuina sentẽtia. Potest tamẽ dici, qd̃ mortale in pnãa dicitur fieri ueniale: qa ibi de eo uenia impetratur.

Si enim semper maneret, &c.] Si hoc uerum est: tunc uidetur, ꝙ quilibet impœnitens peccet continuẽ. Respon. Semper peccant, idest, in peccato perseuerant: & ideo semper debent perseuerare in pœna. Alia est tamen ratio huius, sicut patebit infra Di. 44. Dub. 8

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

AD intelligentiam huius partis de pœna purgatoria ratione pœnalitatis quæruntur sex. Primò quæritur, utrum pœna purgatoria sit. Secundò, utrum sit maxima pœnarum tẽporalium. Tertiò queritur, utrũ sit uoluntaria. Quarto, utrum sit in ea minor ceritudo de gloria, quàm in uia. Quintò quæritur de his, quorum ministerio pœna illa infligitur. Sextò, & ultimò quæritur de loco, in quo animæ purgantur.

VTRVM sit ponere pœnam purgatoriam Et uidetur, ꝙ sic. Primò auctoritate Apostoli 1. ad Cor. 3. Ipse autem saluus eritsic tamen quasi per ignem: ergo uidetur, ꝙ sit ponere aliquam pœnam post hanc uitam, qua electi purgantur. ITEM. Aug. dicit, & habetur in litera. Aut homo punit, aut Deus punit: sed frequenter aliqui cõuertuntur in fine, qui non puniuntur in præsenti: ergo necesse est, ꝙ puniãtur a Deo: sed nõ ignẽ in-

fernali, siue æterno: ergo, &c. ITEM. uidetur hoc ipsum rõne, quia qui grauius peccauit, grauius est puniendus: ergo, qui diutius peccauit, diutius est puniendus: sed iste, qui perseuerauit in culpa usq; ad mortem, diuturnius peccauit: ergo diuturnius, & grauius debet puniri: sed non in hac uita: ergo &c. ITEM. Peccatum relinqui impunitum est uniuersum remanere inordinatũ: & hoc est uniuersum sęsari: sed impossibile est, ꝙ summa sapientia dimittat uniuersum fœdari: ergo oportet illud puniri: sed non in præsenti: ergo &c. ITEM. Si non est pœna purgatoria: sed boni statim euolant: ergo errat uniuersalis ecclesia, q̃ pro defunctis fidelibus facit suffragia. ITEM. Si nõ est pœna post hãc uitã: ergo qui perdurat usq; ad mortẽ in culpa, cũ nullã sustinuerit pœnam, reportat de malitia sua cõmodum, quorum utrunq; est falsitas manifesta.

CONTRA. Apo. 14. Beati mortui, qui in domino moriuntur: amodo. n. iam dicit spiritus, &c. ergo post hanc uitam nullus bonus laborat: ergo nullus affligitur: ergo nullus punitur. ITEM. Deus est misericordissimus: sed a summo misericordi; ueniã dimidiam sperare est impietas: ergo cum remittit, totũ remittit: ergo si aliquid de peccato remisso exigitur a peccatore, hoc est secundùm statum præsentis ecclesiæ: sed in morte hunc statũ egreditur: ergo uidetur, ꝙ amplius nihil ab eo exigat. ITEM. In morte absoluitur, quis ab omni mandato: ergo & a mandato satisfactionis, & cõfessionis, & huiusmodi: sed punitio pro peccatis satisfactio est: ergo liberatur deinceps ab oi debito punitionis: ergo ut uidetur, amplius nõ puniũ. ITEM. Pronior est Deus ad miserendum, q̃ ad condẽnandũ: sed decedentẽ in mortali peccato statim condẽnat: ergo decedẽtem in charitate statim glorificat. ITEM. Potẽtior est charitas ad eleuandũ, q̃ sit mortalis culpa ad deprimendum, sed culpa mortalis statim demergit in abyssum: ergo charitas statim eleuat in cęlũ: ergo nõ est ponere post mortem aliquod supplicium. ITEM. Status post mortem respondet statui, qui est in uia: sed in uia non est nisi duplex status. s. bonorũ, & malorũ: ergo post mortẽ nõ est nisi duplex: ergo statim aia decedẽtis, uel est in paradiso cum bonis, uel in inferno cũ malis.

RESOLVTIO.

Cum nihil coinquinatum ingredi possit in cœlestem illam Hierusalem, necessariò statuendus est locus purgatorius; in quo expletè purgentur, qui in illam introducentur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut dicit scriptura, & auctoritates sanctorũ, & reuelationes plures, & rõnes cõcordãt, & ecclesia uniuersalis cõfirmat, q̃ ꝙ illis orat: absq; dubio post hãc uitã est ponere pęnã purgatoriã. Rõ aũt huius est ista, qa uniuersæ uiæ dñi misericordia, & ueritas. Sic aũt misericordia pareit dñs, ut ueritati siue iustitiæ non fiat piudiciũ: iõ dimittit culpã, & pęnã æternã, ita tamẽ, ꝙ obligatum teneat ad pœnãt palẽ: ab hac aũt pœna non absoluitur in

Universidad de Deusto
Biblioteca

morte, quoniã status post mortẽ nõ repugnat punitioni aiæ; quãuis nõ cõpetat merito eiusdẽ. Puniuntur n. aiæ, & ꝑmiantur: & ideo cũ nõ sint alicui taliter remissã peccata, ꝓn obligẽt ad aliquã pœnam, nisi fiat ꝑ baptismalẽ gratiã, & ab ea obligatione nõ absoluitur, & debitor pœnæ non potest cum debito ingredi cœlum, necessarium est esse purgatorium.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur de Apoc. ꝙ requiescunt a laboribus suis. Dicendum, ꝙ est labor in operãdo, & est labor in patiendo: & uerbum illud intelligitur de labore in operãdo, quia iam nõ est dies, in qua operari ualeant merendo: non autẽ intelligitur de labore in patiendo: & hoc patet ex ipso Textu sequẽti, Opera enim illorum sequũtur illos. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ est misericordissimus. Dicendum, ꝙ est uerũ: sed tamen iustus est: ideo uenia ꝑstat, quã decet iustam misericordiã præstare. Quia, n. iustus est, homini iniusto nõ decet reconciliari manẽte iniustitia, & ossẽdẽte: & ideo nunc iustitiã decet, ut remittendo unã mortalem culpam, remittat oẽm aliam: nõ sic de pœna. Quoniam n. misericordia remittit pœnã, & iustitia exigit: ideo oportet quodammodo diiudicari, ut alteri non præiudicetur: & sic patet, ꝙ etiam pœna exigitur in foro Dei. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ absoluitur ab omni mandato. Dicendũ, ꝙ uerum est: sed tamen non absoluitur ab omni debito, immo anima trahit secũ debitum: & quia retributor est iustus, retribuit secundum qd inuenit debitricẽ: & quia debitrix erat pœnæ quã nondum exoluit, patet &c. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ statim damnat decedẽtem in mortali. Dicẽdum, ꝙ nõ est simile: quoniã ille, q̃ in mortali est, nihil hẽt in se, qd sit dignum uita, immo totũ, uel est mortuũ, uel mortificatũ: & ideo summe dispositus est ad æternã damnationẽ: & ꝑ hoc statim damnatur iusta retributione. Sed ille, qui est in charitate, cum charitas simul ster cũ ueniali culpa, & reatu pœnæ, habere põt in se aliqd dignũ pœna. Et quia gloria non põt simul stare cum pœna sed mforum cõe, necesse est priùs debitum illud solui ꝑ pœnã purgatoriã. AD ILLVD, quod obiicitur, de pondere, iã patet responsio, quia põdus charitatis hẽt in se aliquid retardãs, ut culpã aliquã paruulã, uel reatum: sed põdus peccati nihil hẽt eleuãs, uel retardans, ideo nõ est simile de ascensu charitatis, & de descensu peccati. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ nõ est nisi duplex status in hac uita, ergo &c. Dicendũ, ꝙ licet non nisi duplex sit principalis, tamen uterque subdiuiditur. Nam qui hẽt iusticiam, in duplici differẽtia est. Aut enim est in statu perfectorum perfectione completa: & talis non habet aliqua uenialia, aut aliqua cremabilia, nec aliqua debita: & huic statim debetur uita æterna: tales sunt Sãcti martires, ut Laurentius, & Vincentius: & S. confessores, ut Benedictus, & Franciscus. Alii sunt in statu imperfectorum, & hi cremabilia habent, ut plurimũ, & etiam debita: & oportet primũ debita solui, q̃ introducantur in patriã: & hoc est in pœna purgatoria. Similiter carentes iustitia in duplici sunt differentia. Quidam in statu paruulorum: & hi carẽt iustitia originali: & his cõpetit status in limbo sine pœna sensibili. Alii sunt in statu adultorum, q̃ carẽt iustitia personali, siue gratuita ꝑ propriam culpam: & talibus competit status infernalis: & sic patet, quod ratio illa non ualet. Posset etiam dici, ꝙ pœna purgatoria nõ dicit statum: sed magis trãsitũ de statu in statũ.

QVAESTIO VI.

An pœna Purgatorũ maxima sit pœnarum mundi?

VTRVM pœna purgatoria sit maxima pœnarum temporalium. Et ꝙ sic, uidetur. August. in quodam sermone. Serm. 4 de animab. de uisio. Ille ignis durior erit, quã qdquid in hoc sæculo pœnarũ, aut uidere, aut sentire, aut cogitare quis põt. ITEM. In litera dicit, ꝙ excellit omnem pœnam, quam unquam passus est aliquis in hac uita. ITEM. Ratione uidetur: ga quãto quis iudicandus est debilior, tanto iudex puniens minori pœna debet esse cõtentus: ergo quãto est fortior, tanto exigitur ab eo pœna grauior: sed spiritus separatus improportionabiliter ẽ fortior, quam sit totum coniunctum, siue homo totus: sed post hanc uitam est spiritus separatus: ergo uidetur, ꝙ grauius puniatur. ITEM. Spiritus separatus a carne semper grauius peccat, quãm spiritus carni cõiunctus: sed malum pœnæ proportionatur malo culpæ, & malum pœnæ semper grauius est in spiritu separato: ergo pari ratione & malum pœnæ. ITEM. Maior, & grauior est pœna passionis, quãm pœna compassionis: sed anima exuta punitur pœna passionis, coniuncta uero pœna compassionis: ergo &c. ITEM. Quantò aliqua pœna est maior, uel uniuersalior, tanto est grauior: sed anima exuta cum punitur, tota punitur, & secundùm totum: cum enim sit simplex, ignis totam attingit: sed in præsenti, aut uix, aut nunquam aliqua pœna totum hominem cruciat: ergo generaliter grauior est illa, quam sit aliqua temporalis pœna.

CONTRA. Deus retributor est uniuscuiusque secundùm meritum suum: unde proportionabiliter respondet pœna reatui: sed cum quis moritur, reatus non intenditur: ergo nec pœna debet intendi: ergo nec debet esse maior in futuro, quàm in præsenti. ITEM. Quantò aliquid magis est passibile, adiunctum punienti magis patitur, & grauius punitur: sed coniunctum est magis passibile, quam anima secundùm se: ergo adiunctum affligenti magis patitur: ergo si punitur coniunctum in præsenti, & in futuro anima separata, patet, &c. ITEM. Maior est passio, in qua agens est transmutans, & abiiciens: quàm ubi alterum horum deficit: sed in purgatorio anima punitur: ita quod non transmutatur, nec aliquid abiicitur: in præsenti autem corpore fit abiectio: ergo uidetur, quòd ista pœna sit grauior. ITEM. Beatior erit anima, quando glorificatur corpore

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore resumpto: & similiter miserior quãdo punietur corpore resumpto: ergo unio aiæ ad corpus potius facit ad pœnæ augmentũ, quã ad diminutionẽ: ergo ab oppositis, separatio facit potius ad diminutionẽ, quã ad augmentũ: ergo uidetur, quod minus grauiter puniatur in purgatorio anima separata, quam nunc, cum sit coniuncta.

RESOLVTIO.

Tametsi nec sensus, nec ratio naturalis adsit ad huiusmodi propositum confirmandum: ita tamen credendum est ex dispositione diuinæ iustitiæ.

RESPONDEO. Dicendũ, ꝙ sicut dicit Magister, & Sancti et multi dicunt oportet nos concedere si non appareat nobis ratio: ꝙ pœna purgatoria grauior est oi temporali pœna, quã modo sustinet aia carni coniũcta: in hmõi autẽ magis adhærendũ est auctoritati, quam rõni: pro eo, quod illud est magis supra naturã, & rõnem, q̃ secundum naturã, & rationem. Sanè tamẽ hoc intelligendum, ut generaliter pœna illa sit maior illa secundùm regulam Philosophi: Si optimum in uno genere est melius optimo in alio genere, & hoc simpliciter illo melius. Similiter intelligendũ est hic, ꝙ illa sit maior, non qa minima sit maior maxima in hoc genere: sed quia maxima in illo genere maior sit maxima in hoc genere. Sicut enim dicit Beatus Gregor. Quibusdã reuelatum est quasdã animas in umbra esse punitas. Ad hoc aũt, quod tenemus, intelligendum, ꝙ aliqui uoluerũt assignare rationem naturalem, ostẽdentes, ꝙ ex natura animæ ueniret: quia cum anima exuta patitur, per seipsum patitur secũdùm se totam: & ideo pœna modica est ei grauissima. Sed hunc modum dicẽdi nõ approbat ratio catholica, quę in inferno credit aias grauius puniẽdas post corpora iã resumpta: Vnde credendũ est, ꝙ iusti, q̃ in igne cõflagrationis in corpore purgabuntur in die iudicii, grauius punientur: quia breuius: & ideo intensius: quã qui nunc purgantur. Alii uoluerunt assignare rationem partim naturalem, partim supra naturalem. Dixerunt enim, ꝙ animæ exutæ a corpore habẽt potentias suas expeditas: & naturale desiderium habent pertingendi ad bonum, ꝑ̃ter quod sunt creatæ. Et ulterius, gratia est in eis, quæ magis istud desiderũ inclinat: & ideo cum illud bonum sitiant, & ab illo retrahantur, & quasi incarcerentur, modica pœna sensibilis cũ hac tristitia est eis maxima: & pro tanto dicunt pœnam purgatoriam esse maximam. Sicut enim delectationes spirituales sunt intensæ multum, & ꝑcellunt corporales: ita & tristitia de absentia superexcellit omnem dolorem corporeum. Sed certè non ista ratio bene manducii, si quis aspiciat. Primum quidem, quia desiderium summi boni est desiderium, quod habet necessario secum coniunctam fruitionem, & aliquã realem possessionem: & ideo parit gaudium: unde qui plus desiderat supremum bonum, magis ibi delectatur. In hoc enim dissimile est desiderium temporalium, & corporalium a desiderio spiritualiũ, ut ostendit Aug. in li. 83. q. & illud ueritatem habet maximè cum Deus in habitat per charitatem in anima. Secundùm etiam istam rationem pœna limbi maxima esset, & fuisset maxima in sanctis patribus, ubi creditur fuisse requies facta. Et ista etiam ratio nihil ad propositum facit, si quis inspiciat, ꝑ eo quòd sancti nõ de carentia loquuntur: sed de pœna afflictiua, sicut de igne, siue de flãma purgatoria. Ideo dicẽdum, quòd ratio huius sumitur ex diuina iustitia: & ista est ratio recta: quia quod ignis agat in animam (ut infra uidebitur) non est naturę, sed iustitiæ: & ideo quòd magis agat diuinæ iustitiæ est attribuẽdũ. Quoniam ergo Deus iustus pœnam non acceptat secundùm quod punitiua tantùm: sed secũdùm quòd plus est in ea ratio ordinis rectitudinis: secundùm hoc intelligendum est, quòd est pœna assumpta, & pœna inflicta. In pœna assumpta non tantùm placet Deo ordinatio pęnę ad culpam: sed & ordo, & rectitudo, quę est in uoluntate assumente: sed in pœna inflicta placet ordinatio pœnæ ad culpam. Quoniam igitur pœna pœnitentiam in præsẽti plus est assumpta, pœna mortis minus est inflicta in purgatorio, pro eo quod iam non est tẽpus agendi: sed recipiendi: ideo modica pęna in præsenti plus satisfacit, & magis est de ea contẽta diuina iustitia, quàm de magna in futuro. Et ideo quasi improportionabiliter maiorem exigit, ut ei satisfiat. Exemplum autem potest haberi in istis materialibus debitis creditor. n. plus acceptat marcam auri, quàm decem marcas argẽti: & pœna pręsens illi comparata multo pretiosior est in conspectu Dei, quàm sit aurum argento in conspectu hominũ. Concedendę ergo sunt rationes probantes pęnam illam grauiorem esse.

Dist. 21. p. 1. ar. 2. q. 2.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quòd reatus non augetur. Dicendum, quod verum est. Sed reatus pœnæ melius soluitur de modica pœna uoluntarie assumpta, quàm de mala inflicta. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ quanto magis est passibile, magis patitur. Dicendum, ꝙ illud est uerum cęteris paribus: sed diuina uirtus, cuius est ille ignis instrumentum, ordinat ut punia: grauius. Vel dicendum, quod pœna non iudicatur maior, & minor secundùm læsionem, siue passionem: sed secundùm sensum passionis, prout sensus refugit illam pœnam. Et quoniam spiritus licet minus lædatur ab igne, quã corpus; uiuaciorem tamẽ habet uim sentiendi passionem: & iterum, maxime refugit: quia hoc contra naturam suam est, nõ sic cõtra naturam corporis: & ideo quamuis minus patiatur, & minus lædatur, passione tamen naturali magis punitur, & magis dolet. Et per hoc patet respõsio ad duo ultima. Quod enim dicit, ꝙ magis punit quod obiicit, & trãsmutat. Dicendum, quod falsum est: quia ignis infernalis, q̃ urit, & nõ consumit, grauius punit, quã iste alius ignis, qui utrũque facit. SIMILITER de alio quod magis punit, ꝙ unit. Dicẽdum, qd̃ falsum est: quia maior

pœna

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœna est brachiũ cõterere, quã ẽt amputare: qa remanet ibi sensus, & dolor cõtinuus. Sic & in aia, q̃ numq̃ dormit, sp ẽ actualis sensus nociui, & dissensus: ita ꝓ utrumque uiget, & neuter minuitur quantùm est ex parte spiritus: & ille dolor est intẽsus, & continuus, ac per hoc grauior. Quõ autẽ corpus agit in spiritũ, in suo loco dicetur, cũ agetur de pœnis infernalibus.

Dis. 50 & ult.

QVAESTIO III.

An pœna Purgatorij uoluntaria sit?

VTRVM pena illa sit uoluntaria: & ꝓ sic uẽ: qa omnis sapiens uult illud, sine quo nõ põt adipisci, quod desiderat: unde desiderãs sanitatem uult secari, & uri: sed aiẽ in purgatorio nõ sunt insipiẽtes, & desiderãt gloriã, & sciunt ad eã non posse peruenire nisi p illius pœnæ tolerãtiam: ergo &c. Si tu dicas, ꝓ hoc non est uelle simpliciter, sed sub cõditione: ostendit: ꝓ simpliciter uelint. Cor rectũ hẽt, q uoluntatẽ suã uolũtati diuinæ conformat, ut dicit Amb. & Glo. super Psal. 33. sicut habitum est in Primo Dist. ult. Sed iusti in purgatorio habẽt cor rectũ, & Deus uult ibi esse ipsos: ergo ipsi volũt esse, & pati. ITEM. Oĩs uere pœnitens uult facere emendam siue agendo, siue sustinendo: sed anima quæ moritur uere pœnitens pœnitentiam non amittit: ergo uult emendam facere: sed nõ potest agendo: ergo patiendo: ergo uult pœnam illam pati. ITEM. Omnis qui patitur pœnã aliquã, & non uult illam pati, iudicatur impatiens: & ille est q̃ dicitur inobediens: ergo cũ uideãt iusti in purgatorio pœnam patiantur, si nolunt illam pati, sunt impatiẽtes, & inobedientes.

CONTRA. Voluntarium est illud, ꝓ est in ipso cognoscẽte singularia: ergo ꝓ non est a principio intrinseco: sed extrinseco, & de necessitate non de libertate, uo habet rationẽ uoluntarij: sed talis est pœna purgatoria: ergo &c. ITEM. Nihil, a quo quis desiderat, & petit liberari, est uoluntarium: si enim esset voluntariũ, in eo uellet persistere: sed iusti qui sunt in purgatorio, petunt, & desiderant inde liberari: ergo etc. Minor multis reuelationibus nota est, sicut põt probari p iiii. Dialogorũ. ITEM. Quãto pœna acerbior est, si uoluntaria est, tãto gloriosius est martyrium; sed pœna purgatorii ẽ acerbissima, ut monstratum est: ergo si est voluntaria, uidetur quod omnes, q̃ transeunt purgatorium, martyres iudicandi sunt.

Greg.

RESOLVTIO.

Pœna purgatoria eo uoluntaria est, quod uoluntariẽ sustinetur, tametsi oppositum eius desideretur.

RESP. Dicendum, ꝓ aliqua pœna dicitur tripliciter voluntaria. Vno modo: qa assumitur a volũtate imperante, sicut ẽ pœna pœnitẽtialis. Alio modo qa sustinetur a uoluntate acceptãte, sicut est pœna martyrii: qa adeo eis placet, qd̃ ab ea liberari nõ uellẽt. Tertio modo est quædam pœna, q̃ sustinetur a uoluntate tolerante, ut pœna, q̃ est in patientia: ita ꝓ eius oppositũ est in desiderio, sicut cum amans, & desiderans sanitatẽ, infirmatur: sustinet quidem infirmitatem tamquam pœnam diuinitus inflictam: attamen ab

ab ea liberari, pœnat, & illud minimẽ habet rõnem uoluntarii: Hoc modo uolũtaria est pœna purgatoria in uiris iustis, qui uolũtarie eã sustinent, & desiderãt uehemẽter ad propriã puenire, & alios sibi auxilium præbere.

SECVNDVM hoc patet respõsio ad utranque partem, quoniã rationes ad primã partẽ probãt illã pœnam uoluntariã esse hoc mõ tertio. Rationes uero ad oppositum probant ꝓ non est uoluntaria primo mo, uel secũdo: ꝓ patet discurrendo p singulas. Primæ n. oẽs rõnes currunt secundũ ualuntatẽ tolerantẽ, quæ Deo se conformat, cum ẽt liceat aliqd sibi desiderare, ꝓ & Deus uellet ipsam habere quãtũ in se est. Sequentes rõnes currunt secundum uoluntatẽ imperãtem, quę est ab intrinseco: uel secundum desiderantẽ, quæ nollet separari à uolito, quæ tantò magis delectat, quantò uoluntariũ, quod obtinet, magis desiderat.

ARTICVLVS IIIII.

QVAESTIO I.

An qui in purgatorio detinẽtur, certiores sint de gloria, quã qui adhuc peregrinantur in terris?

VTRVM in illa pœna sit minor certitudo de gloria, quam in uia. Et ꝓ sic, uidetur: quia quanto status similior est statui, quẽ hõ oĩno respuit, tanto maiorem timorẽ incutit ei, qui in eodem existit: sed status purgatorii magis similis est statui infernali, q̃ status uitæ pũtis: ergo augẽt in eo timor: ergo p oppositum minuitur certitudo. ITEM. Sic aia peccatrix punitur timore, & dolore: sicut ecõtra aia iusta reficitur gaudio, & spe: sed i purgatorio augẽt pœna doloris: ergo pari rõne pœna timoris: ergo minuit certitudo beatitudinis. ITEM. Si augeretur certitudo, augeretur cõsolario: & si augeretur cõsolatio, minueretur flagellatio: ergo si esset ibi maior certitudo, esset minor afflictio ibi, q̃ in pũti, sed nõ ẽ minor, sed maior afflictio, q̃ in pũti: ergo est minor certitudo. ITEM. Si maior esset ibi certitudo, cum nõ ambulet ibi aia p spẽ, sed p fidẽ, q̃ non euacuatur quousq; ueniat lux gloriæ, esset ibi maior fides: & si maior fides, maior gratia: ergo à destructione cõsequentis, si gratia non est maior in purgatorio, uẽ ꝓ nec maior certitudo: ergo saltem ita dubitat aia ibi, sicut hic. Sed hic nescit utrum odio, uel amore digna sit; ergo & ibi nescit, utrum sit, in inferno, uel extra.

CONTRA. Magis est certus p spem qui sperat, & nõ põt desperare: q̃ q̃ sperat & desperare põt: sed aiæ quæ sunt in purgatorio ita sperãt, ꝓ despare nõ possũt; in uia aũt desperare possunt: ergo &c. ITEM. Maior est certitudo in eo, in quo nulla est dubitatio, q̃ in eo, in quo cadit dubitatio, hæc est p se uera. Sed in eo qui est in purgatorio, non cadit dubitatio de gloria habẽda: ergo est ibi maior certitudo. Probatio minoris. Si põt dubitare se peruenturũ, & q̃ põt dubitare, põt consequẽter opinari; & qui põt opinari, potest credere, & errare circa utranq; partem: ergo cum anima talis non possit errare, nõ uidetur ꝓ possit dubitare. ITEM. Si uenit de hoc titubatio aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut ex subreptione, aut ex scientia certa: non ex subreptione: quia hoc competit animæ ratione cõiunctionis suæ cum carne, a qua opprimitur, & non omnino est domina actuum suorum. Nõ ex certa scientia, probatio. Anima, quæ est in purgatorio; certa fide cognoscit, q̃ in inferno uermis est, qui non moritur: certa fide cognoscit, q̃ anima in inferno nõ melioratur: certa fide cognoscit; quod in inferno desperatione crutiatur: sed constat q̃ opposita uidet in se: ergo ex deliberatione non potest de his dubitare, quin cadat a uera fide: sed non potest fieri infidelis: ergo non potest ex certa scientia dubitare, nec ex surreptione dubitare: ergo nullo modo: ergo &c. ITEM. Cum anima a carne separatur, seipsam nudam intuetur: ergo uidet quod habet in se: ergo nouit, utrum habeat culpam mortalem, an gratiam; & certa est quod si habet gratiam, non potest ad infernum descendere: ergo uidetur quod nullo iuditio dubiter: ergo multo maior certitudo de gloria in purgatorio, quàm in præsenti sæculo.

RESOLVTIO.

In purgatorio est certitudo media inter certitudinem uiæ & patriæ; cum certe sciant, qui inibi detinentur, ulterius labi non posse.

RESPON. Ad prædictorum intelligentiam est notandum secũdùm quosdam, quod pro acerbitate pœnarum ita absorbetur spiritus, ut ubi sit ignoret: & ex hoc dubitat, utrum sit in inferno, an extra. Sicut enim anima ex dulcedine extra se rapit, ut nesciat an in corpore, an extra corpus hoc uideat: sic suo modo dicunt in pœnis se habere: & pro statu illo dicunt minorem certitudinem secundum actum esse, licet non sit minor secũdùm habitum, immo quodammodo maior. Sed certè non uidetur hoc rationabiliter sustineri. Primum: quia & si spiritus carni coniunctus, possit ab huiusmodi pœnis adeo absorberi, ut usum rationis amittat: spiritus tamẽ separatus, qui immortalis est, non uideur adeo absorberi, cum fortior sit ad sustinendum magnam pœnam in se, quàm in corpore patiuam. Et q̃ illud uerum sit, patet per Grego. in 4. Dialogorum, ubi dicit: quod quidam in purgatorio existentes in grauibus pœnis petierunt adiutorium pro liberatione: ergo sciebant se esse aliqũ liberãdos. Patet et q̃ illud, quod dicitur in homilia de Diuite, & Lazaro: ubi dicitur, q̃ dãnati supra se electos considerant usque in diem iudicii. Si ergo pœna illa infernalis improportionabiliter grauior est, quàm purgatoria, & illa non absorbet usum rationis in dãnatis, qui sunt oppressi uerme, & desperatione, & culpa: quanto magis nec ista pœna absorbebit spiritus iustorũ, qui fortificati sunt bona conscientia, & spe, & diuina gratia? certè non uidetur. Ideo dicendum, q̃ animæ in purgatorio maiorem habent certitudinem de gloria; quàm etiãiliæ, quæ in uia sunt; sicut habebant animæ in lymbo. Et ista certitudo media est inter certitudinem uiæ, & patriæ. In patria enim est certitudo tentionis, euacuans expectationem, & timorem. In uia uero est certitudo expectationis immixta timori: quia quilibet labi potest, dum est uiator. In purgatorio est medio modo, scilicet certitudo expectationis eorũ, quæ nondum obtinuit: sed est euacuatio timoris propter confirmationẽ lib. arb. qua deinceps scit se peccare non posse. Et sic patet quod est maior certitudo, dum euacuatur timor de lapsu: & illa euacuatio non est per animæ maiorem perfectionem: sed per status mutationem.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur in contrarium, quod locus ille similior est inferno. Dicendum, quod duplex est similitudo, uel symbolum. Vna, quæ est uiam ad faciliorem transitũ: perquẽ modum dicit Philosophus, quod in habentibus symbolum facilior est transitus: & de hac ueritum est, q̃d obiicitur. Alia est similitudo: quę tamen ad transitũ nõ disponit: sicut os similius est ossi, quàm sit humor: & tamen non ita de facili potest conuerti in alimẽtum os, sicut humor: & de isto non habet ueritatem, q̃d obiicitur. Quia enim difficilior ẽ transitus, ideo minus potest: immo si nullus est transitus nullo modo potest timere. Quoniam ergo ab igne purgatorii in infernum descendere est impossibile, non ab igne præsentis supplicii, siue status præsentis, quamuis ille sit similior, non inducit maiorem timorem. AD ILLVD, q̃d obiicitur, quod punitur dolore, & timore. Dicendum, quod ad hoc quod sufficienter puniatur, non oportet animam puniri omni genere pœnæ: afflictio enim ignis, uel cruciatio doloris sufficienter punit, etiam si non adsit titubatio, uel titillatio timoris. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃d augmẽtata certitudine, augetur cõsolatio. Dicendum, quod hoc uerũ est cæteris paribus: sed quoniam illa certitudo est cum afflictione, & expectationis dilatione: ideo non tam uiget ibi consolatio quàm afflictio: attamẽ nec in ira sua continet misericordias suas dominus: sed cum iratus est misericordiæ suę rememoratur, & uehementer afflictos aliqua spei certitudine refocillat. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ ambulat per fidem: ergo &c. Dicendum, quod & si per fidem ambulet quantùm ad ea, quæ diuinitatis sunt, quæ nondum per speciẽ intuetur: nihilominus tamen aliqua sunt nobis inuisa, quæ anima exuta nouit tãquam certitudinalia, utpote diuinam sententiã de se latam, q̃ de unoquoque hoie particulariter fertur in eius exitu: hæc autem fidem non euacuat: quia credit non apparẽtia: & ad hoc indiget substantia rerum sperandarum, & argumento non uisarum.

1. D. Gre. 4.

QVAESTIO V.

A quibus tanquam à ministris infligatur pœna Purgatorij.

QVORVM ministerio pęna illa infligitur? Et quod ministerio dæmonum, uidetur: sicut dicit auctoritas, & habetur infra Dist. xlvii. in fi. Illos habebunt tortores in pœna, quos habuerunt incentores in culpa. Sed constat, q̃ iusti purgantur pro eis culpis, quas dæmones incenderunt. ergo &c. ITEM. In legenda Beati Martini dicitur, q̃ diabolus astabat ad eius obitũ, sicut ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi dicitur: qd dixit. Quid astas hic cruenta bellua? sed constans est, quod sciebat se non posse eũ trahere ad infernum, cum sciret uirum sanctum: ergo saltem uolebat ducere in purgatorium.

ITEM. Ratione videtur: quia crudelius est uexare bonos, quàm affligere malos: sed ꝙ crudelius est, crudeliori tortori debet committi: ergo cum diabolus cũ suis angelis sit crudelissimus, uidetur ꝙ eius, & suorum sit uiros iustos in purgatorio affligere. ITEM. Vti iusti affliguntur in purgatorio: constat ꝙ nõ ratione eius, ꝙ habuerunt simile Deo: sed ratione eius ꝙ habuerũt simile diabolo: ergo quãdiu est in illis iste reatus, non sunt omnino erepti ab eius potestate: ergo videtur ꝙ ab eis affligantur.

CONTRA. Greg. in 4. Dialog. dicit, ꝙ animæ reproborum per seipsas descendunt ad infernũ: ergo pari ratione, immo multo fortiori ꝓ seipsas sine dæmonũ ministerio descendunt in purgatoriũ. ITEM. Aiæ puniũtur in purgatorio ad hoc, ut purgentur, & in cęlũ introducãtur: sed dæmones abhorrent aiarũ purgationẽ & liberationẽ: ergo talẽ purgationẽ, siue punitionẽ nõ administrãt: sed fugiũt. ITEM. Sicut dicit Aug. Si diabolus cognouisset patientiã Iob, & ꝙ eius tẽtatione deberet ꝓficere, nequaquã ipsũ ampliùs uexasset: ergo cum sciat certis signis, ꝙ illæ aiæ iustę suę non sunt, & ꝙ ex pęna sunt melioranda, uidetur ꝙ eas amplius nullatenus uexet. ITEM. Alius est, qui punit filiũ: alius qui punit latrunculũ: filiũ.n. punit dominus, uel doctor: sed latronem punit emissarius, uel tortor: sed dæmones sunt tortores, & iusti sunt sicut filii: ergo nequaquam conueniens est illos ab iustis puniri. ITEM. Iniustum est, ut qui de altero triumphauit, eidem subũciatur post triumphũ: sed animæ uiri iusti de dæmonibus triumphauit in hac uita: ergo iniustũ est, ut diabolus super eam posse habeat post hãc uitam.

RESOLVTIO.

Vtrumq; affirmari possit; et à malis angelis, & à bonis purgatoriã pœnam infligi: probabilius tamen de secundis uidetur, quàm de primis.

RESP. Dicendum, ꝙ aliqui noluerũt dicere, quòd pęna purgatorii ministerio dæmonum infligatur, pro eo quod in scriptura aut uix, aut nũquam legitur, ꝙ bonus angelus bonos uexauerit: sed uexatio bonorũ solum a malis fuit, sicut est exẽplum de Iob: exemplum et de Antonio: mali uero uexati sunt a bonis, & a malis. Et ratio huius ut esse secundùm eos: quia qui uexat alterũ, & affligit, quoddam odium habet: diabolus autẽ odit bonos, & malos ob suam crudelitatẽ, ideo utrosque affligit cũ sibi permittitur, maxime cum affliguntur ꝓ peccato, quod est eius similitudo, & quædã characteristicatio: boni uero non odiunt nisi malos: & ideo illos solos affligunt: sicut afflixerunt Sodomitas, & Aegyptios. Sed licet uideatur esse magis conueniens, ut fiat hoc ministerio dæmonũ, quàm sanctorum spirituum: mihi tamẽ uidetur esse dicendum, & rationabilius etiã, quòd sicut diuina iustitia iubẽte, & flatu ignis ineuẽdente mali adurẽtur in infernũ post

post iudicium, sic etiã & in purgatorio. Non enim uidetur probabile, ꝙ dæmones illud ministerium exerceant: cum ibi purgetur peccati scoria, secundum quam ibi quodammodo anima similis erit diabolo; & diabolus suam similitudinem nolit delere, sed potiùs cõfirmare: nec unquam exercet hominem, nisi in quo sperat uictoriã acquirere: nec uexat eum, a quo uictus est, & deiectus: & alia plura ad hoc faciunt, quæ tacta sunt. Rursus non uidetur hoc probabile, ut ministerio fiat angelorũ bonorum, ut tam grauiter affligant, & puniãt concues suos: nec hoc de facili posset ꝓ scripturã probari, non solũ in se, uerum etiã in simili, quamuis Iacob patriarcha uisus sit ab angelo lædi, cũ emarcuit nerus femoris eius: sed illud magis fuit ad concupiscentiæ repressionem, quàm ad grauem afflictionem. Ideo concedendum, ꝙ non fit ministerio dæmonum, nec etiam super norum spirituum, nisi fortassis quantum ad directionem. Credendum.n. est, ꝙ in egressũ aiẽ a corpore assistũt & spiritus bonus, & spiritus malus, unus, uel plures: & tunc secundum uerita tem ferri sententiam, & si bona est per ministerium boni angeli, uel adducitur in cœlum, uel in purgatorium, quousque post quã purgata fuerit, per eius ministeriũ educatur, ita ꝙ ipse solum sit deductor, & non tortor. Si uerò sit mala, per ministeriũ dæmonum deducitur ad infernũ. Hoc inquã tanẽ magis probabile concedendum, quis nihil sit in hac parte temere afferendũ.

AD IIII VD ergo, quod obiicit, ꝙ incentores erunt tortores. Dicendũ, ꝙ uerũ est, nisi illa culpa remittatur, & homo pœniteat; & hoc non habet locũ in proposito. AD IIII VD, quod obiicitur ꝙ præsens erat in obitu Martini. Dicendum, ꝙ hoc non erat, ut adduceret ad purgatoriũ, sed qa cupiebat insidiari calcaneo, & per hoc detrahere in abyssũ. AD IIII VD, quod obiicitur, ꝙ maior crudelitatis est. Dicendum, ꝙ uerum est, si ibi staret intentio: sed illa punitio est trãsitus ad æternã glorificationẽ; non sic est in damnatis, ideo nõ est simile. AD IIII VD, qd obiicitur, ꝙ puniuntur rõne similitudinis. Dicendum, quod est puniri simpliciter, & est puniri sic, uel sic. Primo quidẽ modo puniuntur rõne peccati. Sed sic uel sic puniuntur ad purgationem, quoniam habent iustitiam. Et hinc est, quod talis punitio ad diabolum non spectat.

QVAESTIO VI.

Purgatorium vbi sit?

DE loco, in quo animę punitũtur hac pœna. Et quęritur, utrum locus ille sit superiùs, an inferiùs, an in medio. Et quòd in loco superiori, uidetur sic. Animæ illæ iustæ erutæ sunt de potestate tenebrarum, quoniam hoc dicitur de omnibus uiris iustis. & de illis maximè, uerum est, quos non possunt ad malum pertrahere: sed ipse diabolus est Princeps aeris huius: ergo uidetur, quòd sint illæ animæ supra hunc aerem eleuatæ: ergo uidetur, ꝙ locus purgatorius aiarũ sit in sphæra ignis sursum. ITEM. In corporalibus

 situs

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſitus ſequitur pondus: & cũ corpus habet in ſe inclinationes diuerſas, ſequitur naturam prædominantis: ergo a ſimili in ſpiritibus locatio ſequit̃ pondus ſpirituum: ſed pondus in ſpiritibus eſt amor: ergo ſi in ſpiritualibus prædominatur amor caſtus, qui tedit ſurſum, uidetur q̃ ſpiritũs abſolutus a corpore, ſi habeat charitatem, quamuis aliquid habeat cremabile, debeat ferri ſurſum. ITEM. Purgatorium eſt via media tranſeundi a ſtatu uiẹ ad ſtatũ patriæ, ſed ſtatus uiæ eſt circa locum terreſtrẽ, ſtatus patriæ eſt intra locum ſupra cœlẹ ſtẽ: ergo cũ uia ſit media ad terminum, uidetur q̃ purgatoriũ ſit in medio inter cœlum, & terram: ſed medium illud ſurſum eſt, & maximẽ competens ſphęræ ignis: ergo &c.

SED quòd ſit in loco inferiori, ſ. infernali, uidetur. Primò auctoritate Gregor. in Dialog. Vna, eademq; uis puniens, bonos probat, purgat, & elimat: malos uerò condẽnat, deuaſtat, & exterminat: ergo uidetur q̃ idẽ ſit puniens, & idẽ etiã ſit locus purgandorũ, & locus dãnandorum. ITEM. Hoc uidetur per ſimile, quia limbus ſanctis patribus fuit loco purgatorii. Sed cõſtat, q̃ limbus fuit in inferno, aut iuxta infernum: quod patet per articulum fidei: Deſcendit ad inferos: dicitur enim q̃ expoliauit principatus, & poteſtates. Col. ii. ergo &c. ITEM. Ratione uidetur: quia locus pœnæ eſt locus ignobilis, ſicut locus gloriæ eſt nobilis: & iterum culpæ, inquantum huiuſmodi locus debet inferior: ſed locus purgatorius eſt pœnalis locus, & purgationi debitus rõne culpæ: ergo dẽt eſſe ignobilis: ſed locus quãto ſuperior, tanto nobilior: & quanto inferior, tãto minus nobilis: ergo &c. SED quòd ſit in medio vr. Hugo de S. Victo. Probabile eſt, q̃ in his locis puniantur in quibus culpã cõmiſerunt: ſed in medio: ergo &c. ITEM. Hoc ipſum vr exẽplo. In Quarto Dialogorũ narrat Grego. de Paſchaſio: q̃ Cyprianus Eps uir ſãctus eum in quibuſdam balneis inuenit, ad quę iuerat ipſe Eps conſilio medicorũ: & Paſchaſius iam pridem mortuus, ibi puniebat: & poſt eius adiutorio liberatus eſt: ſigno dato eidẽ Epo, ſi poſt trigeſimum die inueniretur ibi dẽ. ITEM. Hoc ẽt vr rõne, quã ſtatus purgatorius eſt ſtatus medius inter ſtatum gloriæ, & ſtatum damnationis æternæ: ergo in medio inter utrumq; deberet eſſe: ergo nec ſuperius, nec inferius, ſed in medio circa nos.

Lib. 2. de Sacram. par. 18 cap. 4.

RESOLVTIO.

Licet de hoc uir cert. habeatur, nec à ſacra Biblia, nec à Sanctis: id tamen pro comperto habẽdũ eſt, ſuperius in ſphæra ignis non eſſe; ſed inferius in terra; in centro quidem de lege cõmuni; in medio verò de priuilegio ſpeciali.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ iſtud a Sanctis determinatũ nõ eſt: nec rationes multũm efficaces ad hanc materiã adduci uaelent de facili: pro eo q̃ licitum eſt hic uarie ſentire: & ſecundum tres partes propoſiti problematis inuenti ſunt diuerſi diuerſa ſentire, innitentes rationibus iam tactis. Quidam enim dixerunt, quod locus eſt ſurſum: quidam quod deorſum ſub terra: quidam quod ibi, ubi peccauerũt. Sed ſi dixerimus, q̃ omne ſurſum ſit, repugnabit ratio, & auctoritas, & reuelatio. Quia frequenter plures circa nos pati inuenti ſunt. Si dixerimus, q̃ omne deorſum, idem inconueniens ſequit̃. Si dixerimus, q̃ ubi peccauerunt, illud omnino uel incredibile, uel improbabile eſt, q̃ oes aiæ, quæ Pariſiis peccauerunt, Pariſiis puniantur. Quid ergo dicendum? Sanè poteſt dici, q̃ eſt determinare locũ purgatorium dupliciter, uel ſecundum legem cõem, uel ſecundũ diſpenſationem diuinam. Si ſecundum legẽ cõem, ſic limbus inferius fuiſſe credendus eſt, ut ſit locus purgatorius: & talis locus competit punitioni, & ſimiliter ſatiſfacienti, ſiue ei qui affligitur merito fœditatis culpabilis: Hic autem locus pars inferni creditur a quibuſdam propter illud uerbum Gregor. in Quartò Dialogorum, quòd ſub eodem igne electus purgatur, & dãnatus crematur: Si ãt loquamur ſecundum diſpẽſatione ſpecialẽ, ſic diuerſis diuerſa loca cõceſſa ſunt. Vel propter eorum celeriorem liberationẽ, ut poſſint aliis ſuam indigentiã reuelare, ſicut docet exemplum de Paſchaſio. Vel propter noſtram inſtructionem, ut aliquando recogitemus magnam poſt hanc uitam pẽnã infligi peccantibus. Vel propter alicuius ſancti impetrationem. Sicut legitur q̃ S. Patricius impetrauit cuidã, q̃ puniretur in quodam loco in terra: ex hoc fabuloſe ortũ eſt, q̃ ibi eſſet purgatorium, & ſic ſunt diuerſa loca. Concedendum igitur eſt, q̃ locus purgatorii eſt inferius ſecundum legẽ cõem: eſt etiã medius ſecundum diſpenſationem diuinã: ſuperius in ſphæra ignis non eſt aliquo iſtorũ modorũ: ſed qui hoc cogitat, moueri uẽt ſecundũ phantaſticã fictionẽ.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ eſt in ſuperiori, quia ſunt eruptæ de poteſtate tenebrarum. Dicendum, q̃ infernus exiſtentes etiã ereptæ poſſunt eſſe aiæ, quia Satanas non regnat niſi in mundanis per conuerſionem, non per localem inhabitationẽ. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ corpus ſequitur naturã prædominantis. Dicendum, q̃ motus animæ ſurſum, uel deorſum nõ eſt ſecundum ſuum deſideriũ, ſed ſecundũ diuinum iudicium, quod eſt mouens ſupremum: & quia illud iudicium decreuit eã affligere ad tempus, & hoc competit loco deorſum. ſ. punitio, & afflictio: ideo patet illud, quòd non ſequitur naturam prædominantis, niſi iuxta regulam ſupremi mouentis. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ eſt uia. Dicendum, quòd eſt uia retardans: & eo quòd eſt retardans, aliquo modo eſt obliquans: & quia aliquo modo obliquat, ideo non oportet, quod rectè ſit in medio, qa tunc eſſet uia recta, & uelox, nunc autem tardior: & ſic patet illud. Rationes verò ad alia duo membra, & ſi non ſint multum efficaces, tamen quia uerum cõcludunt, concedendæ ſunt.

AD ILLVD, tamen, quod ultimò obiicitur, q̃ medius eſt: ergo in medio debet eſſe. Dicendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum, & plus sapit naturã unius extremi, pro eo quod punitur ibi. non pro eo quod habet de iustitia, sed de culpa. Vnde cum non sit nisi duplex meritum, scilicet bonum, & malum, secundum legem communem solum duplex debet esse locus correspondens retributioni utriusqi. Vnus nobilis, qui est supremus, alter ignobilis, qui est infimus, & propter hoc (ut dicit Grego.) uocat infernus, quasi inferus, uel infra nos, siue sub nobis.

DISTINCTIO VIGESIMA.
PARS SECVNDA.

De confessione quantùm ad oportunitatem temporis respectu pœnitentiæ mortalium, in comparatione ad potestatem sacerdotis. Tum in primis de pœnitentia impari.

SI verò de illo quæritur, qui satisfactionem iniunctam impleuerit, quę ignorantia, vel negligentia sacerdotis peccato condigna non fuit, vtrũ de vita migrans ab omni pœna liber sit. Idem respondeo, quod supra, de illo qui pœnitentiam non compleuit, dixi. Quod si tantùm est lamentum interioris doloris, vt sufficiat in vindictam peccati, omnino liberatus est: si verò non sufficit dolor interior simul cum pœna iniuncta, addet Deus
Luc.23 *pœnam. Quod autem interdum sufficiat dolor interior ad vindictam peccati, certum documentum habemus in illo latrone, qui sola mentis contritione & confessione statim vt conuersus fuit, paradisum ingredi meruit. Sed quia dispensatores ecclesiæ contritionis quantitatem non perpendunt, quibus non est datum intelligere occulta cordium: omnibus leges pœnitentiæ constituunt, tam magis quã minus de peccato dolentibus. Quorum studium ad hoc præcipuè tendere*
In Enchi. cap. 65. in tom. 3. *debet, vt cordis dolorem (quantùm fas est) cognoscant, & secundum ipsius modum satisfactionem iniungant. Vnde*
Psal. 50. *August. In actione pœnitentiæ, vbi tale commissum est, vt is qui commisit, a Christi etiam corpore separetur: non tam consideranda est mensura temporis, quam doloris: Cor enim*
Psa.37 *contritum & humiliatum Deus non despicit, Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, nec in*

in aliorum notitiam nisi per uerba, uel alia quæcunque signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur, Gemitus meus a te non est absconditus, rectè constituuntur ab eis, qui ecclesiis præsunt, tempora pœnitentiæ: ut satisfaciat etiam ecclesiæ, in qua peccata ipsa remittuntur, extra eam quippe non remittuntur. Ipsa enim Spiritum sanctum pignus accepit: sine quo non remittuntur ulla peccata. Item Hier. Mensuram temporis in agenda pœnitentia ideo non satis apertè præfigunt canones pro unoquoque crimine, vt de singulis dicant qualiter unumquodque emendandum sit: sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuerunt: quia apud Deum non tantùm ualet mensura temporis, quantùm doloris: nec abstinentia tantùm ciborũ, quantùm mortificatio uitiorũ. Ideoque tempora pœnitentiæ pro fide & conuersatione fidelium pœnitentium abbreuianda præcipiunt, & pro negligentia protrahanda, pro quibusdam tamen culpis modi pœnitentiæ sunt impositi.

Quomodo cum morientibus agendum?

Solet etiam quæri, Vtrum satisfactionis lex morituris sit imponenda. De quo Theodorus Cantuarien. episcopus in pœnitentiali suo sic ait, Ab infirmis in periculo mortis positis pura inquirenda est confessio peccatorum: non tamen est illis imponenda quantitas pœnitentię: sed innotescenda: & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum largitionibus, pondus pœnitentię subleuãdum, si fortè migrauerint. Si uero conualuerint, pœnitentiæ modum a sacerdote impositum diligenter obseruent. Aliis uerò pro qualitate peccati pœnitentia decernenda est præsidentium arbitrio. Vnde Leo Papa, Tempora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt tuo iudicio, prout conuersorum animos perspexeris esse denotos. Pariter etiam habere debes ętatis senilis intuitum, & respicere periculorum quorumcunque, uel ęgritudinum necessitates.

Quid in casu necessitatis?

Sciendum etiam, quod tempore necessitatis non est negandą pœnitentia uel reconciliatio pœnitentibus. Vnde Leo Papa, His qui tempore necessitatis & periculi urgentis instan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. Quod si ita aliqua ægritudine aggrauati sunt, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentiſi gnificare non ualeant, testimonia eis fidelium circumstantiũ prodesse debebunt: simulque pœnitentiæ, & reconciliationis consequantur beneficium. Item Iulius Papa, Si presbyter pœnitentiam abnegauerit morientibus, reus erit animarum, quia dominus ait, Cum conuersus fuerit, tunc saluus erit. Vera enim confessio ultimo tempore potest esse: quia non modo temporis, sed etiam cordis Deus inspector est, sicut latro bonus pendens in cruce probat.

Ibidẽ c. si pbr. Eze. 18 26. q. 6 cognoui mus ad finem. 26. q. 6 cognoui mus. §. cæterũ. Et hab. 26. q. 6 c. pbr. iteri 26. q. 6. ca. Aurel. epi. 26. q. 6. c. si mbet.

An presbyter inconsulto Episcopo reconciliet?

Non debet tamen presbyter pœnitentem reconciliare inconsulto Episcopo, nisi ultima necessitas cogat. Vnde in Carthaginensi Concilio, Presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo, uel ultima necessitas cogat. Cuiuscunque pœnitentis publicum crimen est, quod uniuersam commouerit urbem ante absidam, scilicet introitum ecclesiæ manus ei imponatur. Item Aurelius dixit, Si quis in periculo constitutus fuerit, & se reconciliari diuinis altaribus petierit: si episcopus absens fuerit, debet presbyter consulere episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare. Inconsulto uero episcopo non potest excommunicare, uel publicè pœnitentes presbyter reconciliare. Vnde in Carthaginensi Concilio secundo statutum est, ut chrysma uel reconciliatio pœnitentium, & puellarum consecratio a presbyteris non fiat. Item. Reconciliare quẽquam in publica missa presbytero non liceat: puellarum tamen consecratio consulto episcopo, per presbyterum fieri ualeat. Vnde in Chartaginensi Consilio secundo, Presbyter inconsulto episcopo uirgines non consecret, chrisma uero numquam conficiat. Sicut præcepto episcopi potest presbyter consecrare uirgines, sic & reconciliare pœnitentes.

Ibidem. c. pres b.

Quid de eo, qui currẽs ad pnĩam, morte præuenitur.

Si autem queritur de illo, qui ad pœnitentiam festinans sacer-

dotem inuenire non potuit: & ita decessit: utrum oblatio eius sit recipienda. Diximus, quia est. Vnde in Apanensi Concilio, Si aliquis fuerit mortuus, qui non sit confessus, & testimonium habet bonum, & non poterat uenire ad sacerdotem, sed præoccupauit eum mors in domo, uel in uia: faciant pro eo parentes eius oblationem ad altare: & dent redemptionem pro captiuis.

26. q. 6 Si aliquis.

SVMMA determinauit Magister tempus pœnitẽtiæ in se. Hic secundo determinat p cõparationẽ ad arbitriũ sacerdotis. Et quoniã in pnĩa, a sacerdote imposita, tria est cõsiderare: s. reconciliationẽ, & pœnæ impositionẽ, siue iniunctionẽ, & ultra iniunctæ pœnæ expletionẽ: nõ hæc pars hẽt tres. In prima q̃rit Magister quasi ordine resoluto incipiens a posteriori, utrũ pœnitentia iniũcta cõsummata, sit pœnites absolutus simpliciter: & hoc facit ibi. *Si uero quæritur de illo, &c.*) In secũda, qs pnĩa imponẽda est. s. utrũ in extremo mortis articulo: & hoc ibi. *Solet etiã quæri, utrum satisfactionis lex, &c.* In tertia q̃rit, utrũ in necessitate alicui negãda sit recõciliatio. ibi. *Secundum etiam, quidã [illegible] refutant.*) Et illa pars diuiditur in tres. In prima ostẽdit, q̃ nõ ẽ negãda reconciliatio in articulo necessitatis. In secũda ostẽdit, q̃ p̃ter necessitatẽ in grauibus oportet cõsulere eps̃m. ibi. *Non debet tamen presbyter, &c.*) In tertia ostẽdit, q̃ si pœnitẽs uoluit reconciliari, & nõ potuit, q̃ habẽdus est pro recõciliato: & hoc ibi. *Si autem queritur de illo, &c.* Principaliter aũt p̃sentis partis intẽtio consistit, qualiter satisfactio sit iniungenda, & qualiter impleenda, utrum etiam per interpositã personã, & utrũ scilicet tota.

Dub. 1.

Si uero non sufficit, &c.) Videtur falsum dicere, qa iste, q̃ fecit pnĩam iniunctã: fecit totũ ad q̃ tenebatur: ergo illa cõpleta, est absolutus: ergo nõ dẽt amplius pœnã reddere. Item. Sacerdos est arbiter inter peccatorẽ, & Deũ: sed si sacerdos iniũgat peccatori pnĩam maiorẽ, peccator tenetur stare eius iudicio, quãuis excedat: ergo si Deus nõ reuocat cõpromissum, si errat iniũgẽdo minorẽ pœnã debita, dẽt Deus esse cõtẽtus: aut si aliter, vi frãgere pactũ. Itẽ. Ignorãtia excusat, maximè quãdo est inuincibilis: scire quãtũ Deus exigat pœnæ pro culpa, nemo nouit certitudinali certitudine solũm p coniecturam: ergo in hoc stãdũ est iudicio & arbitrio sacerdotis: ergo si amplius nõ peccat, absolutus est. Resp. Dicẽdũ, q̃ sacerdos uirtute clauium hẽt potẽtiã relaxãdi aliqd de pœna: & hãc Deus nunq̃ exigit: sed solutũ eũ reputat, a quo sacerdos absoluit: & quantũ ad hoc simpliciter se cõmittit in sacerdotis arbitrium, si non sit impedimentũ a parte eius, qui absoluitur. Quantum uero ad taxationẽ non se cõmittat nisi in arbitriũ discreti, q̃ etiã discrete taxet: qa si aliter fit, decet Deum aliter facere: & ideo si sacerdos

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœnitẽtiam minorem condigna imponat dominus supplet, quod deerat. Quod obiicitur, ꝙ talis fecit totum ad quod tenebatur, uerum est de tẽtione, quę uenit ex obligatione, siue ex reatu peccati: non est tamen uerum quo usque soluerit pœnam condignã. Quod obiicitur de arbitrio, iam patet responsio: quia in solius discreti arbitrium se committit quantũ ad taxationẽ pœnæ. Quod obiicitur de ignorantia. Dicẽdum, ꝙ illa ignorantia excusat, ut non peccet: sed tamẽ non excusat, ut satisfactionem perfectam faciat, & ideo oportet hanc perfici in foro Dei.

Statim ut conuersus fuit, &c.) Dub 2. Videtur hoc falsum: quia Mich, 2. dicitur. Ascender, ter pandens ante eos: hoc intelligitur de Christo: ergo ante Ascensionẽ Christi nullus intrauit: ergo nec latro statim. Resp. Aliqui adhoc uoluerunt dicere, ꝙ latro fuit in Paradiso Terrestri cum domino usque ad Ascensionem: sed post Ascensionem fuit in Paradiso celesti. Sed tamen illud dubium est: & ideo uia alia eligenda est secundũm August. ꝙ Paradisus uno modo dicit statum fruitionis, alio modo dicit locũ aptum, & idoneum. Et ille locus duplex est, secundũm quod fruitio est duplex. Quædam per speculum, & imperfecta, & tali cõperebat Paradisus terrestris, qm̃ locus est terrenus, tamen quietus, & eleuatus. Quædam est fruitio plena: & hæc est in patria: & huic competit locus supercœlestis. Quando ergo dicitur, quod latro statim fuit in Paradiso, intelligitur quantũm ad statũ: quia statim fuit in Dei uisione, nõ quantũ ad locum.

Non sunt uerè præfigunt, &c.) Dub. 3. Contra. Quia Gregor. dicit, & habetur supra Distin. 16. Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundũm auctoritatem sanctorum patrum imponuntur: ergo uidetur, quod omnes pœnitentiæ ueræ in Canonibus sanctorum comprehendantur. Respõ. Dicendũm, quòd sicut in scientiis practicis, quæ uertuntur circa opera, sermo in particulari est incertus, & dubius: sermo autem in uniuersali certitudinẽ habet: sed cum applicatur ad singularia, incipit quodammodo habere incertitudinem, ut qui nõ cõsiderat circunstantias particulares, potius deuiet, quam seipsum rectificet: sicut patet in Medicina, & Scientia moralis: sic intelligendum est in proposito, quod Canones instruunt in generali, qualiter imponenda est pœnitentia: sed descensum ad singularia relinquunt sacerdotibus discretis, qui considerent personarum circunstantias, accedẽtes ad canones sicut ad regulas directiuas: quia si contra Canones imponant, non rectè imponunt. In canone enim maximè determinatur pœnitentia quantũm ad tẽpus magis quàm quãtũm ad modum: quia modus ille certior est, & communior. Vnde generaliter pro peccato mortali præfigunt pœnitentiã septennem: unde laicus, qui fornicatur, septem annis: presbyter decem: episcopus uerò quindecim pœniteat: sicut habetur in diuersis locis in Decretis patrum. Similiter de euomentibus eucharistiam propter gulam, & ebrietatem si sit laicus lx. diebus pœniteat, si clericus, uel religiosus lxx. diebus, si episcopus. xc. diebus: hoc habetur de consecr. Distin. 1. Ad has autem regulas aspiciendo debet unusquisque sacerdos inspicere quales pœnitentias imponat, tum secũdùm grauitatem criminis, tum secundùm diuersas conditiones personarũ. Et nota hic, quòd pro peccato mortali septennis pœnitentia præfigitur non solùm propter temporis diuturnitatem: sed magis propter figuram, & significationem. In lege enim Maria separata fuit extra castra diebus septem. Nume. 12. Maria signat pœnitentem: unde Maria amarum mare interpretatur. Et in Trenis dicitur de uiro pœnitente. Magna est uelut mare contritio tua: hæc pœniuit septẽ diebus: sed nunc pœnitet septem annis: qd̃ significatũ est Ezechiel. 4. Die pro anno dedi tibi. Si autem tu quæras rationem huius, quare pœnitentia est aggrauata, cum lex noua sit lex misericordiæ. Dicendum, ꝙ maior ingratitudo est hic propter maiorem gratiam. Etiam est maior contẽptus propter maioretu dignitatem nouæ legis, in qua sanguis Christi effusus est, ut firmum esset testamentum. Quia etiam grauius est peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Quia ulterius satisfactio in lege noua debet esse perfecta, ut in statum pristinum reducat. Et quoniam sol in uno die non redit in idem punctum, sed in annum: ideo dies conuersus est in annum. Rursus: quia perfectum est remedium in lege noua: ideo annus debuit multiplicari per septennarium propter septem pronitates domandas, propter septẽ dona Spiritus sanctus reacquirenda, propter septem dotes, tres scilicet animæ, & quatuor corporis obtinendas. Et sic patet ratio, quare canones sic instituerunt: hæc autem omnibus nõ sunt imponenda, sed † tamen insinuanda, ut recognoscant, quam grauis est culpa. † tantum.

Non tamen est illis, &c.] Videtur malè dicere: quia ad nihil ualet scire quid, & quantùm debeat facere, nisi etiam faciat: ergo si non est imponenda, ut faciat, non est innotescenda. Si dicas, quod ualet ad cognoscendum grauitatem peccati. Contra. Grauitas peccati considerata in fine maximè inducit in desperationem: sed hoc maximè cauendum est infirmis: ergo non debet tunc dici. Responsio. Dicendum, quòd pœnitentia nõ est imponenda tali, de quo præsumitur, quod moriatur: quia stultum esset aliquid imponere alicui, quod non potest facere. Sed innotescenda est ad cognoscendam grauitatem peccati, ut doleat, & ingemiscat: sed nihilominus manifestanda est diuinæ misericordiæ abundantia, ut speret in domino, & confidat: & sic manifestans pœnitentiam non inducit in desperationem: sed magis in ueram contritionem. Dub. 4.

Presbyter reconciliare, &c.) Videtur malè dicere: quia ubi supernus iudex dictat faciẽdũ, frustra quæritur cõsiliũ humanũ: sed Dub. 5

Universidad de Deusto Biblioteca

sed cum presbyter audet peccatorem cõtritum, superius iudex dicit peccatorem iustum conuersum in iustum, & esse reconciliatum: ergo statim sine consilio, siue sit in necessitate, siue non, debet eum soluere. Respon. Dicendum, ꝙ dupliciter quæritur cõsilium ab aliquo, aut ꝓ instructione, & tunc quæritur consilium a sapiente, quia sapiens: & hoc maxime quando casus emergit, ubi probabiliter potest dubitari. Alio modo quæritur cõsilium, & consulitur aliquis propter auctoritatis commissionem: & sic inferior consulit superiorem, scilicet, ut sciat eius uoluntatem, & ut per eius imperium, & cõmissionem habeat potestatem: hoc modo debet sacerdos in aliquibus casibus cõsulere episcopum, quia non potest per se ad illos extendere manum, cum habeat potestatem limitatam. In quinque autem casibus debet sacerdos ad episcopum remittere, uel eum consulere. Primus est de penitentia solemni, quæ ab episcopo debet imponi, & per eum pœnitens reconciliari. Secundus casus est de excommunicatis, quos aliquando non potest absoluere. Tertius, ubicunque inuenerit irregularitatem contra eum: propter illam enim debet remittere ad episcopum, ut si potest dispẽset: si non potest cum literis suis mittat ad Papam. Quartus est de incendiariis. Quintus si sit cõsuetudo in aliquo episcopatu, ꝙ certa crimina ad episcopum deferantur: ut homicidium, sacrilegiũ, & huiusmodi: & iste casus est particularis, nõ uniuersalis.

Dub. 6. Vtrum ad unus conseruatio, &c.) Videtur male dicere: quia illæ desponsantur Christo: ergo a solo Episcopo imponendus est eis annulus. Respon. Dicendum, ꝙ quantùm est de iure communi, hoc licitum est solis Episcopis: quia ipsi sunt sponsi, qui debent Christo animas consecrare, secundùm ꝙ dicit Apostolus 1. Cor. 9. Despondi uos uni uiro Virginẽ castã: & dẽt si ios perfectos generare: & ideo habent claui um potestatẽ in excellentia, & eis solis ista, quæ sunt excellentiæ, cõmissa sunt. Vnde hoc, qd dicit Magister, locale solũ fuit, & nunc non habent locum nisi uiduis uelandis, quibus potest sacerdos de Concilio Episcopi dare uelum: & pro tanto illud est intelligendum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An unus satisfacere possit pro alio?

AD intelligentiam huius partis quæritur de satisfactionis diminutione. Et circa hoc quæruntur sex. Primò quæritur, utrum possit fieri satisfactionis cõmutatio. Secò, utrum possit, uel debeat fieri relaxatio. Tertiò dato, ꝙ sic, quæritur, a quo potest fieri. Quartò quritur, pro quo potest fieri. Quintò, cui naleat. Sextò & uitimò quantum naleat, &c.

VTRVM possit fieri satisfactionis commutatio, & hoc est quæstionis fundamentum, scilicet, utrum unus pro alio satisfaciat. Et quod sic, uidetur Gal. 16. Alter alterius onera portate: sed onera, quæ maxime sunt portãda, sunt onera spiritualia: ergo si alicui imposita est pœnitentia grauis, uidetur, quod aliquis partem, uel totum possit ꝓ eo portare. ITEM. In litera dicitur, A uicorum orationibus, & eleemosynarũ largitionibus põdus pnitæ subleuandũ est: loquitur de eo, qui grauiter infirmatur. ITEM. Hoc uidetur per rõnem. Primò per simile in rebus naturalibus: uidemus enim in aliquo corpore animalis, ꝙ unũ membrum se exponit, ut sustineat læsionẽ, & grauamen alterius: sicut patet, ꝙ brachiũ se exponit pro capite: si ergo in corpore mystico est connexio per assimilationem ad corpus naturale, uidetur similiter, quod unũ membrum onus alterius possit, & debeat supportare. ITEM. Hoc uidetur per simile in humanis actibus: uidemus enim, ꝙ sic est in actibus, ꝙ si aliquis est alicui debitor, non refert apud creditorẽ, utrum ipse, uel alius soluat, immo pro eodem utrumqi accepta: si ergo multo benignior est Deus, & auidior ad percipiendã solutionem, quam homo terrenus, uidetur, quod ipse sit contẽtus, & sibi sufficiat si alius satisfaciat pro eo. ITEM. Hoc uidetur per locũ a minori: quia plus est impetrare remissionẽ culpę, quam remissionẽ pœnæ: sed sanctus uir impetrat alicui, qui est extra gratiã per suas orationes remissionem culpæ; ergo & remissionem pœnæ per suas afflictiones. ITEM. Christus punitus est, & pœna sua satisfecit, nõ ꝓ peccato suo, hoc constat: ergo pro alieno: ergo Christus satisfecit pro nobis, si ergo oẽs nos unũ sumus in Christo, & membra huius sumus, & imitatores eius esse debemus: uidetur, quod unus pro alio possit, & debeat satisfacere.

CONTRA. 2. Cor. 5. Oẽs stabimus ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisq; prout in corpore gessit, siue bonũ, siue malũ: ergo unicuiq; retribuitur iuxta opera sua: ergo non uidetur, quod unus pro alio satisfaciat: quia tunc Deus alicui retribueret sedm opera aliena. ITEM. In Psal. Tu reddis unicuiq; iuxta opera sua: ergo idem, qd prius. ITEM. Ratione, uidetur, quoniã non exigit Deus satisfactionem ab aliquo: quia delectetur in pœna: sed ut uelut per remediũ sanetur offensa: sed quia satisfactio est remedium cõtra culpã, & antidotum, siue remediũ circa membrum infirmans debet apponi: ergo uidetur, quod non possit in alium hominem commutari. ITEM. Non potest conteri, nec confiteri unus pro alio, immo oportet, ꝙ ipse, qui peccat, conteratur, & confiteatur: ergo uidetur simili iter, ꝙ oporteat ipsum satisfacere & pœnã pati. ITEM. Si tam possunt supra se suscipere satisfactionem infirmi ponatur igitur, ꝙ aliquis debeat pœnitentiam septennem, & consanguinei recipiant super se, & infirmus moritur, quæro ergo a te, aut euolat, aut non euolat. Si non: sed punitur in purgatorio, & illi puniũt se pro eo: ergo Deus punit bis in idipsum. Si uero euolat, ponatur quod illi nihil faciant de satisfactione suscepta: tunc ergo saluabitur quis, & culpa remanebit impunita,

Psalm. 61.

Ps. 61.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nita, quod est cõtra diuinam iustitiam. ITEM. Nullus potest mereri alteri, quin mereatur sibi, secundum quod dicit illa auctoritas: *Qui pro alio orat, pro ipso laborat*: ergo pari ratione nullus põt satisfacere pro alio; quin satisfaciat, ꝑ sequitur ergo si potest unus pro alio satisfacere, potest unus simul, & una pœna satisfacere, ꝑ se, & illo: & ita pari ratione pro tertio & quarto: & sic deinceps: ergo pro omnibus: ergo uidetur qd̃ si hoc uerum est, ꝑ uno satisfaciente, satisfaciant & omnes.

RESOLVTIO.

Ex plusmo charitatis fit, ut aliud pro alio satisfacere possit non per modum mercandi, sed per modum precij soluendi.

RESPON. Dicendum, quòd pœna satisfactoria habet in se duplicem rationem, siue ueritatem. Pœna enim talis propter duo est maximè, & propter medicamentum cõtra sequelas peccati, & in precium ad soluendum reatum peccati. Si ergo loquamur de ista pœna, secundum ꝑ est purgatoria, siue medicinalis: cũ morbus non recipiat medicinam ex pœna aliena, sed propria (unde nõ extinguitur concupiscentia in me, si tu ieiunas pro me) quãtùm ad hanc rationem pœna satisfactoria nec põt, nec debet commutari in alium personam. Posset tamen commutari in pœnam internam: quia gemitus cordis plus frequenter medetur, & reparat animam, quam diuturnitas pœnæ exterioris. Si autem loquamur de pœna secũdum quod habet rationem precij: hoc modo est concedendum, quòd potest commutari: quia potest unus ꝑ alio soluere pœnam. Sed hæc commutatio debet fieri auctoritate sacerdotis, cuius est hic duo considerare, scilicet debitam in subditis dispositionem: & debitam proportionem in pœna. Debitã dispositionẽ voco, ꝑ in uno sit sufficientia, & in aliquo indigentia: & in utroq; sit charitas, quæ facit bona cõia. Si uerò alterum horum desit, non fit cõmutatio recte. Debitã uerò proportionẽ uoco, ut minor pœna in maiorẽ cõmutetur: quia plus satisfacit deo pœna propria, q̃ aliena: sicut efficaciùs nõ meretur sibi, q̃ alii. Vnde sicut pœna assumpta commutat in maiorẽ pœnã purgatoriam, eo ꝑ multò minus est illa accepta: pro eo quòd ista est uoluntaria simpliciter: illa minimè uoluntaria: similiter debet propria pœna cõmutari in maiorẽ alienã, ad hoc ut fiat cõmutatio recta. Sic igitur concedẽdũ est (sicut probant primæ rationes) ꝑ pœna satisfactoria cõmutari potest ratione unitatis charitatis, quantum ad illud, quod habet in se precii soluẽdi, sed nõ q̃tũ ad illud, qd̃ hæc in se medicamenti. AD ILLVD ergo, qd̃ obiicitur, ꝑ unicuiq; reddetur sedm̃ opera sua. Dicendũ, ꝑ charitas opera aliena facit sua, maximè quãdo charitas alterius uoluntaris, qd̃ suum est, alteri donat. AD ILLVD, quod obiicitur de remedio, iam patet responsio: quoniã quantumcunque aliquis supra se pœnam recipiat alterius, tamen ille non est omnino liberatus a pœna, quouiq; consumatur peccati sordia, quam contraxit ex culpa, quæ etiam non potest deleri, nisi per pœnam exteriorem,

riorem, uel per contritionem internam. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non potest conteri, nec confiteri. Dicendum, quod nõ est simile, quia prima, scilicet cõfessio, & cõtritio sunt ordinata, ut ingrediatur unitatem ecclesiasticã, per quam fit, ut bona unius fiant alterius: satisfactio uerò utramque consequitur: & quia fundamentum istius commutationis est in charitate, ideo non est simile. Alia ratio est, quia in potestate cuiuslibet est confiteri, in nullius potestate est conteri, nisi eius, qui nouit occulta cordis, scilicet spiritus hominis. Sed pœnam pati est in potestate cuiuslibet tam pro se, quàm pro alio: attamen non est inutile, nec à satisfactione alienum, si uir iustus peccata desseat minus iusti. AD ILLVD, quod quæritur, utrum istam uoleat ille, cuius satisfactio commutatur. Dicendum, quod non: tum quia oportet, quòd scoria peccati purgetur, tum etiam quia nullus ingreditur paradisum, quousque sit extra debitum omne: ita quòd nec ipse sit debitor, nec alius pro eo. Si ergo obiicias, quod tunc bis punit deus in idipsum. Dicendum, quòd falsum est, quia secundum quod illi celerius faciunt, ipse liberatur: & computat dominus in sortem pœnam, quam ille sustinet pro se, & quam alii sustinent pro eo. Vnde si debuit pœnam duorum mensium, taliter poterit iuuari, quòd liberaretur infra mensem: nunquam tamen inde extrahitur, quousque debitum sit plene solutum: quo soluto, iam illud quod soluitur, deinceps est ipsius, qui satisfacit: oratio enim in sinu suo conuertitur: uel si ipse nõ indiget, cõuertitur in sinum ecclesiæ. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd qui meretur alii, & sibi. Dicendum, quòd nõ est simile de opere meritorio, & satisfactorio. Opus enim meritorium est ea ratione, qua est ex radice charitatis, quæ semper placet Deo: & ille in quo est illa radix, & quæ omnes cõmuniter respicit, & omnia communia facit: ideo nõ põt aliquis mereri alii, quin ipse placeat apud Deum: ga hoc ipsũ deo placet maximè. Opus uerò satisfactorium est ratione pœnæ; & tanta pœna soluit tãtùm debitum, & maior maius debitum: ideo per eandem pœnam non potest quis in integrũ duo debita soluere: & ideo satisfacit per eandem pœnam; si pro alio quantùm ad totum non satisfacit pro se. Et si pro se, non pro alio, sibi quidem meretur eternam gloriam: quia opus illud placitum est Deo: & facies illud, Deo placet faciẽdo, ut per hoc dignus retributione a Deo iudicatur.

QVAESTIO II.

An relaxatio pœnæ, siue (mauis dicat) indulgentiæ, possibiles sint?

VTRVM possit fieri satisfactionis relaxatio. Et quòd sic, uidetur: quia uniuersalis ecclesia has relaxationes acceptat: sed constat ꝑ ipsa nõ errat: ergo uerè fiunt. Probatio minoris. Ita dictũ est Petro. Ego pro te rogaui Petre, ut nõ deficiat fides tua, constat ꝑ hoc dictũ est Petro in ꝑsona ecclesiæ: sed Christus exauditus est in omnibus pro sua reuerẽtia: ergo & in isto: & si hoc, ecclesia

Luc. 22.

Universidad de Deusto Biblioteca

Heb.5. ecclesiavniuersalis nõ decipitur, nec errat. ITEM. 1.ad Cor.2. Nã & ego si quid uobis donaui, in psona Christi donaui. Glo. Ac si Christus condonasset: sed si Christus uerè condonat, uerè est cõdonatum: ergo qd douauit Apostolus, uerè condonatum, & relaxatum fuit: sed non est minoris potestatis summus Pontifex, quàm Paulus: ergo &c. ITEM. Aug. in lib. de pœnitentia. Credendum est, quòd omnes orationes ecclesiæ, & eleemosynæ, & opera iustitiæ succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem: si ergo opera ecclesię ualent: ergo bona satisfactoria, quæ sunt in ecclesiastica unitate, ualent ad satisfaciendum: ergo uidetur, quòd ille, ad quẽ spectat hęc distribuere, possit peccatores adiuuare, & ita satisfactionem minuere, ac per hoc condonare, & relaxare. ITEM. Christus condonauit multis non solum culpam: sed etiam pœnam: ut patet in muliere adultera: sed Deus plenitudinẽ potestatis reliquit in ecclesia: ergo & potestate relaxandi, & condonandi.

Ioã. 8

CONTRA. Isa. 40. Dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu domini duplicia: ergo uidetur, quod pœna ad perfectam remissionem sit duplicanda, non relaxanda. ITEM. Super illud 2. Timo. 2. Negare seipsum nõ potest. Glos. Quid faceret, si dicta sua nõ impleret? ergo necesse ẽ, q̃ dominus dicta sua impleat: sed ipse prædixit. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus: ergo necesse est ita puniri, sicut & peccator meruit: ergo non pot aliquid relaxari. ITEM. Ratione uidetur: Facere dignos fructus pœnitentiæ est in diuino præcepto, a quo non potest quisque homo purus absoluere: sed dignos fructus facere est secundùm magnitudinem sceleris magnificè satisfacere: ergo uidetur, quod non licet alicui de ecclesia de illo minuere: ergo nec relaxationem aliquam facere, uel percipere. ITEM. Inferior non potest absoluere a pœna, ad quã ligat superior: sed Deus remittendo culpã, ligat ad aliquo tam pœnam temporalem: ergo uidetur q̃ nullus homo possit de illa aliq̃d dimittere: ergo &c.

Deute. 25.

RESOLVTIO.

Et ex merito nostræ contritionis, & ex uirtute christi, ac unitatis Ecclesiæ relaxatio cuiusque pœnæ possibilis est: maiorẽ in minorem semper taxando; ita ut residuum Ecclesiæ merita persoluant.

RESPON. Dicendum, quòd relaxationes fiunt, & fieri possunt: sed qualiter possunt fieri, diuersimode nobis insinuant diuersi. Quidam enim distinguentes forum Dei, & forum ecclesiæ, dixerunt huiusmodi relaxationes non fieri, nec intelligi quantùm ad forum Dei: sed quantùm ad forum ecclesię. Hoc autem sic intelligũt. Sacri canones pro mortalibus peccatis graues & diuturnas pœnitentias taxant, ut pro uno mortali septẽnium, uel amplius, secundùm quod grauius est: quæ pœna adeo grauis est, q̃ uix, aut nunquam posset quis facere, & pauci inuenirentur, q̃ uellent idẽo constituerũt rectores ecclesiæ pœnitentias secundùm

dùm arbitrium imponi: & de residuo relaxationes constituerũt fieri: quod & facere potuerunt, quoniã cõstitutio humana erat, & in humana constitutione potest homo hic dispensare, & temperare, quę dispensatio quędam relaxatio non indebite appellatur. Sed tamen ista opinio, & si relaxationes, uideatur ponere, uerius tamen interimit: quia si relaxant, ita quod Deus non relaxat, potius deceptio, quam relaxatio uera iudicanda est: & potius crudelitas, quàm pietas dici potest, dum minuendo hic pœnitentiam, in futuro ad grauiora trahit supplicia. IDEO ALITER dicendum, q̃ relaxatio illa non solum ualet in foro ecclesiæ, uerum etiam in foro Dei: qa Deus habet pro condonato, quòd sic condonatur. Modus autem intelligendi qualiter fieri possit, talis est. Præsupponendum, quòd bonum obtinemus ex triplici merito, scilicet ex merito proprio, & ex merito capitis, & ex merito ecclesiasticę unitatis. Et quòd ita sit, in se manifestum est: quia q̃libet, meretur sibi per gratiam, quam habet. Quod Christus meruit nobis, nemo dubitat, nisi q̃ fide caret. Quod ecclesia merea tur nobis, & eius merita, patet p̃ uerbum Aug. prædictum, & per illud, quod ipse subiugit. Nemo potest digne pœnitere, quem nõ sustinet unitas ecclesiæ. Verbũ istud est uerbum Augu. in Lib. de pœnitentia. Per hunc modũ sicut meritum obtinendi est triplex, sic meritum liberandi a malo. Meritum scilicet proprium: & hoc est meritum nostræ contritionis: & per hoc meremur liberari a pœna æterna: ita q̃ simul sunt hæc duo, sicut ĩ angelis gratia, & gloria. Secundo modo meritum Christi: & hoc operatur in sacramentis, & potestate clauiũ, & per hoc remittitur pars pœnæ. Tertio modo est merito unitatis ecclesiasticæ, & per illud adhuc fit remissio. Et sic secundùm triplex meritum triplex sit pœnæ condonatio, ut sic currat misericordia cum iustitia: & in qualiber est commutatio maioris in minus. Vnde pœna æterna primò mutatur in temporalem in remissione culpæ. Secundò temporalis magna, & supra uires in pœnam cõpetentem uiribus cõmutatur in sacerdotis absolutione. Tertiò verò cõmutatur pœna, ad quã tenetur iudicio ecclesiæ adhuc in minorẽ in relaxatione: & pro alio residuo merita ecclesię satisfaciunt, ita quod in nullo prędiudicatur iustitiæ.

Dist. 4. p. 1. ar. 1. q. 1. & 2.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod duplicatur pœna, & q̃ iuxta mensuram delicti debet esse & plagarum modus. Dicendum (sicut tactũ fuit supra, quando agebatur de baptismo) quòd peccatum nostrum satis punitũ fuit, quando Christus pœnam pro nobis subiit, & suam pro nobis pœnam exposuit, & nostram fecit: nos sufficienter iudicamur puniri siue quantùm ad duplicem in anima, & in carne, siue quãtùm ad mensuram acerbitatis pœnæ. Similiter intelligendum in proposito, quod pœnalitates, q̃ sunt in ecclesia, & quæ sunt supererogationis, p̃ eo, cui fit relaxatio, subueniunt, ut Deus reputet sibi satisfactum. AD ILLVD, q̃ obiicitur, quòd tenetur ad faciendũ dignos

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignos fructus pœnitentiæ. Dicendum, quòd facere dignos fructus pœnitentiæ est dupliciter, scilicet uerè & interpretatiuè. Et ille dicitur dignos fructus pœnitentiæ facere: qui non solum per seipsum, sed etiam p suffragium alienum habet sufficiens precium ad soluendum debitum. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd inferior non absoluit ab eo, quod ligat superior. Dicendum, quòd non absoluit omnino condonando, sed pro eo soluendo de ecclesiastico thesauro. Vel potest dici, quòd inferior potest absoluere ab eo, ad qd̃ ligat superior, si ad hoc data est sibi auctoritas a superiori, sicut patet: & talis auctoritas a Christo data est ipsis rectoribus Ecclesiæ.

QVAESTIO III.

A quo ipsi hæc pœnæ relaxatio, sine indulgentiarum condonatio fieri possit?

A Quo posit relaxatio fieri. Et uidetur, quod a quolibet sacerdote; quia relaxationes fiunt ex ui clauium, & omnis sacerdos claues habet; ergo uidetur, quod omnis sacerdos possit relaxationes facere. Si tu dicas, quòd non est ex ui clauium, sed ex thesauro ecclesiæ. Contra. Quilibet sacerdos habet thesaurum suæ parochiæ, sicut Episcopus suæ prouinciæ: ergo, &c.

ITEM. Qui præsunt collegiis, habent claues ad soluendum, & ligandum in utroque foro: & habent thesaurum supererogationum, sicut prælati religionũ: ergo uidetur quòd ipsi possint.

ITEM. Videtur, quòd quilibet homo: quia quilibet liberæ conditionis, est dominus bonorum, & meritorum suorum: ergo potest merita sua alteri concedere: & dum illi concedit, eius pœnitentia minuitur, & relaxatur: ergo uidetur quod quilibet hoc posit. ITEM. Bona spiritualia sunt maioris communicationis, quam temporalia; sed si aliquid datur alicui, ex quo plenè datur illi, potest illud concedere alii; ergo uidetur pari ratione, immo multò fortiori, quod cui datæ sunt relaxationes, ille potest eas dare alteri alii.

CONTRA. Plus est facere indulgentias, quam imponere pœnitentias: sed pœnitentias imponere non potest nisi solus sacerdos; ergo indulgentias dare non potest nisi sacerdos.

ITEM. Nemo scit, utrum plura habeat merita, quàm sibi sufficiant; immo nescit se habere merita sufficientia; ergo nullus de proprio potest relaxare aliquid de pœna, conferendo aliquam ex eis indulgentiam; ergo non spectat indulgentias facere nisi ad prælatos Ecclesiæ.

ITEM. Maius est indulgentias concedere, quàm excommunicare, uel Ecclesiæ reconciliare: sed secundum est prælatorum tantùm, sicut prius probatum est; ergo multo fortius indulgentias facere.

QVAERITVR ergo, cum unus Episcopus non possit alienos subditos absoluere, nec ligare, nec in foro pœnitentiali, nec in foro iudiciali, unde est, quòd potest indulgentias in alienа diœcesi facere, sicut uidemus tota die fieri.

RESPON-

RESOLVTIO.

Solis Episcopis, tum in primis Romano Pontifici, qui Episcopus Episcoporum est, incubit hoc onus uti solis, & legitimis Ecclesiæ Dei sponsis: de cuius ærario uirtute relaxationes, & indulgentiæ fiunt.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ sicut in præcedenti problemate tactũ est, relaxationes, & indulgentiæ fiunt de meritis supererogationis, quæ sunt in ecclesia, q̃ quidem sunt sicut thesaurus spiritualis eius: Hæc autem merita supererogationis non omnium est dispensare: sed Episcoporũ tantũ: & ideo relaxationes facere ad solos Episcopos pertinet. Ratio autẽ quare thesaurus Ecclesiæ solis Epis committitur dispensandus, est quia Ecclesia thesaurum istum habet ex desponsatione sui cum Christo; qui est uir eius, & sponsus: & cui generat filios, & filias, idest perfectos & imperfectos, ad quorum educationem Christus uult seruari hæc bona. Et quoniã in lege tactum est, q̃ qui recipit uxorem fratris sui, ut suscitet fratri suo defuncto semen, debet succedere in bonis, quæ pertinent ad filiorum educationem, secundũ q̃ innuitur Ruth. 4. illis solis cõpetit iste thesaurus dispensandus, qui sunt sponsi Ecclesiæ: tales autem sunt Epi, qui sponsi sunt, & habent uim generandi filios, & filias. i. perfectos, & imperfectos, & inter hos maximè summus Pontifex, qui est totius uniuersalis Ecclesiæ sponsus, & rector. Ideo omnes Episcopi, q̃ habent prolem, possunt facere indulgentias, & præcipuè summus Pontifex, qui est totius uniuersalis Ecclesiæ sponsus, & rector, quia ipsi cõpetit totius spiritualis thesauri dispensatio, secundum quod curam habet de tota Ecclesia, & omnibus eius filiis; unde omnes sunt eius filii, & ipse est pater omniũ. Concedendum igitur est, q̃ indulgẽtias facere non tantùm non conceditur laicis, sed nec etiam sacerdotibus, nec platis inferioribus, ut Abbatibus, uel Prioribus.

AD ILLVD, quod obiicitur in cõtrarium, iã patet respõsio: quia non est tota ratio uirtutis indulgentias faciendæ, scilicet clauis: sed regitur potestas clauis cum iurisdictione, & thesauri dispensandi auctoritate, quæ ordinariè solis cõpetit Epis. Nã per commissionem quilibet sacerdos potest dare indulgentiã ex parte Epi, sicut patet in simplicibus prædicatoribus.

AD ILLVD, quod obiicitur de illis, qui præsunt collegiis. Dicẽdum, q̃ tales qui præsunt subditis aliquam auctoritatem habent bonorum sui collegii: non tamen respectu meriti Christi, quod dedit dispensandum Ecclesiæ, & eius sponsis: ideo non habent auctoritatem plenariam respectu thesauri Ecclesiæ: & ideo solũ bona sui collegii possunt communicare, sed non possunt relaxare, quia nesciunt, utrum superabundet, quia potestatem plenam super hoc non habent. Et uoco largo modo plenam potestatem, prout dicit plenitudinem sufficientiæ, per quem modum est in Episcopis ad hunc actum, nõ prout dicit plenitudinem superexcel-

Universidad de Deusto Biblioteca

lentiæ: sic enim est in solo summo Pontifice plenitudo, scilicet potestatis, & auctoritatis.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod quilibet homo potest bona sua alteri concedere. Dicendum, quòd relaxatio plùs dicit, quam cōmunicatio: dicit enim quandam auctoritatem, ratione cuius dicitur isti indulgentiam præstari: & ideo quamuis quilibet habens charitatē bona sua possit communicare: non tamen omnis potest relaxare, sed qui habet ad hoc concessam sibi auctoritatem. Item differt cōicatio a relaxatione: quoniam relaxatio fit de præteritis malis p merita Christi, uel Ecclesiæ, quæ præcesserunt: communicatio autē propriè respicit futurum bonum, non solum præteritum: & quāuis possit dare alicui, quod iam non est datum, nec determinatū alicui, sicut unam missam, quā cantat pro aliquo mortuo: tamen si cantauit eam pro suis peccatis, uel dedit alii, nō potest sua auctoritate cōmutare, hinc est quod qui recipit relaxationes pro se, non potest dare alteri: quia si ecclesia soluit debitū suum apud Deum, non propter hoc dedit potestatem, quod solueret ipse pro alio Et si Deus dimisit isti debitum, non propter hoc potest iste dimittere alii, ꝙ Deo debetur. Nec ualet illud argumentum de communicatione naturali. Quia enim aliquis omnino liber est in possidendo temporalia, quicunque est liberæ conditionis, & liberè possidet, liberè potest alteri dare: qui autem seruus est, non potest sine auctoritate Domini, omnia autem nostra sunt Christi, & omnia merita sunt spiritualia, & nos sumus eius serui: & ideo nihil possumus in alterum transferre, uel dare: nisi sit data auctoritas a Christo. Et sic patet sequens. AD ILLVD, quod quæritur ultimò, utrum Episcopus possit indulgētias facere in alia diœcesi. Dicunt aliqui, quod sicut potest ligare, & soluere in aliena diœcesi ex consensu diœcesani: ita & relaxationem facere: & ita duæ uirtutes concurrunt in unam, & tantùm possunt, si sunt multi, quantum si unus solus. Sed tunc non uidetur esse aliud, quam deceptio, si hoc esset. Ideo dicendum, quod quia relaxatio dicit thesauri communicationem, & ulteriùs auctoritatem, qua Episcopus in aliena diœcesi potest communicare bona sua subditis alienis, bona (inquā) suæ diœcesis: propriis autem subditis relaxare, siue indulgere. Vnde istæ relaxationes propriis subditis uere sunt relaxationes, si contingat subditos pergere ad obtinēdam indulgentiā, quam ibi facit Episcopus alienus potius sunt communicationes, quam relaxationes. Per quem modum Abbates, Priores, Ministri communicant bona suis collegiis, sed non relaxant quicquam, nisi fortè hoc sit ex consensu, & uoluntate proprii Episcopi. Et hoc dicitur de pœnitentiis, & remissionib. cap. Quod consuluisti & infra. Cum a non suo iudice ligari nullus ualeat, uel absolui: remissiones illis prodesse tantummodo arbitramur, quibus proprii iudices indulserunt.

QVAESTIO IIII.

Pro quo fieri debeant relaxationes & indulgentiæ?

PRO quo debeat relaxatio fieri, utrum .s. pro spirituali, an pro corporali beneficio. Et ꝙ pro temporalibus, & corporalibus actibus fieri debeat, uel etiā beneficiis ostenditur per communem usum ecclesiæ, ubi indulgentiæ fiunt pro eleemosynis, peregrinationibus, uisitationibus reliquiarum, & huiusmodi. ITEM. Ratione uidetur, quia huiusmodi relaxationes aliquo modo sacramentales sunt: sed sacramenta attenduntur in rebus exterius gestis: ergo &c.

ITEM. Istæ relaxationes non sunt a culpa, sed a pœna: sed pœna si rectè commutatur, commutatur in pœnam: sed absolutio fit a pęna exteriori in carne, ut pote a ieiuniis, & consimilibus: ergo debet fieri commutatio in pœnam exteriorem: ergo pro tali commutatione fieri debet. ITEM. Si non pro opere exteriori, sed pro interiori: ergo cum bona uoluntas simul possit esse in aliquo respectu omnium relaxationū, quia perfectus omne bonum uult, & sibi placet, uidetur tunc quod quilibet iustus haberet omnes indulgentias, quod non est conueniens dicere: tunc enim frustra homines laborarent.

CONTRA. Indulgentia, siue relaxatio dicit beneficium spirituale: sed quicunque dat spirituale pro temporali, committit simoniam: ergo uidetur ꝙ in oībus relaxationibus sit simonia, si fiunt pro exterioribus obsequiis, uel eleemosynis. ITEM. Maior est misericordia spiritualis, quā corporalis: unde magis est alicui parcere, quàm hospicio colligere, uel eleemosynam dare: ergo facit magis hominem dignum remissione: ergo potiùs pro illo opere debet fieri relaxatio. ITEM. In maiori ruina, & periculosiori est ecclesia, in qua est schisma, quàm Ecclesia, cuius parietes minantur ruinam: ergo magis indiget talis Ecclesia muniri quàm alia. Si ergo relaxationes debito modo fiunt pro Ecclesia materiali reparanda, ut qui iuuat habeat indulgentiam: uidetur multò fortiùs indulgentia debere dari pro spirituali ruina reparanda: ut qui orat ut Deus det ei concordiam, indulgentiam habeat. ITEM. Maioris perfectionis, & plùs Deo acceptum est religionem intrare, quam crucem accipere: ergo potiùs deberet Dominus Papa indulgentiam dare intrantibus religionem, quam euntibus ultra mare.

IVXTA HOC quæritur: si aliquis accipit crucem, & habet uotum & uolūtatem perfectam eundi ultra mare, utrum habeat remissionem omnium peccatorum. Quod si sic, tunc indulgentia fit pro sola uoluntate, & ita pro re spirituali. Si uerò non, tunc Ecclesia non uidetur esse conformis Deo, qui uotum, & bonam uoluntatem si plena est, & non deficiat quantū in se est, reputat pro facto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Pro actibus exterioribus conceden de sunt potissimùm indulgẽtiæ: His enim & gloria Dei, & utilitas populi magnoperè paratur.

RESPON. Dicendum, quòd sicut videmus in politiis: & communitatibus humanis, q̃ thesaurus reipublicæ propter duo maximè consueuit proferri, & cõmunicari exterius: sic est in spiritualibus intelligendum. Profertur namque thesaurus extra ad dispergendum propter gloriam principis, sicut faciunt Reges curiales, sicut fecit Assuerus. Alio modo propter vtilitatem communitatis, vt quando læditur communitas, proferunt stipẽdia, & donatiua militibus, vt eant ad pugnam. Sic thesaurus ecclesiæ ab his, qui habent dispensare, duplici ex causa debet distribui. Vna causa est propter gloriam principis, & laudem: & laus, & honor Dei est in sanctis suis: & sancti honorantur in constructione basilicarum, & visitatione basilicarum, & commemoratione virtutum suarum: & idem fit in prædicationibus, & sermonibus: ideo pro his omnibus indulgentiæ recte fiunt. Alia causa est communis vtilitas, quæ quidem vtilitas est defensio terræ sanctæ, defensio fidei, promotio studii, & consimilia: & ideo pro talibus debent fieri. Et quoniam hæc consistunt in actibus exterioribus, ideo maxime pro actibus exterioribus debent fieri indulgentiæ.

Hester cap. 1.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quòd est symonia, quia datur spirituale pro temporali. Dicendum quòd falsum est, immo maior pena commutatur in minorem, & residuum soluit pastor ecclesiæ de gratia. Vel dicẽdum, quòd non dat indulgentiam pro eleemosina exteriori, cõsiderans datum, sed fructum, videlicet, quia ex radice bonæ volũtatis procedit. AD ILLVD quod obiicitur, quod spiritualis eleemosyna maior est. Dicendum, quod in donatione indulgentiæ non consideratur operis nobilitas, quia tunc magis deberet dari docentibus, quam peregrinantibus: sed consideratur hoc, quòd illud opus sit meræ voluntatis, non necessitatis: sit etiam quid taxabile, sit etiam aliquo modo pœnale: hæc enim omnia considerat, qui indulgentiam præstat. AD ILLVD quod obiicitur de ruina spirituali. Dicẽdum, quod (sicut tactum est) pro talibus tenetur homo orare. Præterea, non est bonum talia publicare. Ruinam autem materialem ecclesiæ publicare, nec dicit aliquod malum, nec infamiam. Præterea. Magis potest homo subuenire ad receuãdum inopiam ecclesiæ, quàm ad ponendũ ibi concordiam: quia primum est opus humanum, secundum uero opus diuinum. AD ILLVD, quod obiicitur de ingressu in religionem. Dicendũ, quòd sicut indulgentiæ non debent dari indignis, ita nec debent dari nisi indigentibus: ueri autem religiosi, qui statum aggrediuntur perfectionis, potius spiritualia bona aliis largiuntur, quam aliunde vendicent. Vnde hoc maximè verum est, quod dicitur Actuum 20. Beatius

tius est dare, quàm accipere. In temporalibus autem non habet ueritatem, nisi quando donans datide proprio labore, & accipiens accipit ex torpore.

AD ILLVD, quod quæritur de illo, qui dat sola uoluntate, &c. Dicendum, quòd secũdum peritos non habet totam indulgentiam, quicquid isti uulgares prædicatores dicant: tamen uaret eis tã nobile propositum ad augmentum charitatis, & per consequens contritionis, & ita ad remissionem pœnæ. Indulgentiæ enim non intelliguntur dari pro sola uoluntate: sed pro effectu cum uolũtate: unde qui habet uoluntatem, & effectum, indulgentiam consequitur: alius qui habet uoluntatem solam ex deuotione, habet meritum magnum, licẽt non omnimodum consequatur effectum.

QVAESTIO V.

An existentibus in purgatorio, uel tantum uiuis, relaxationes uel indulgẽtiæ concedendæ sint.

CVI relaxationes possunt fieri. Et quæritur, utrum existenti in purgatorio, an solùm uiuenti in hoc sæculo. Et quòd extendat se ad eos, qui sunt in purgatorio uidetur, quia dicit Chrysosto. super illud Matth. xvi. Tibi dabo claues regni cœlorum. Homini mortali cœli & terræ, & omnium, quæ in eis sunt potestatem commisit dominus, & Ecclesiam ualidiorem cœlo demonstrauit: ergo uidetur quod summus Pontifex habeat posse super eos, qui sunt in purgatorio. ITEM. Suffragia Ecclesiæ prosunt his, qui sunt in purgatorio, sicut melius patebit infra, alioquin frustra oraret Ecclesia pro mortuis: sed indulgentiæ sunt de nobilissimis suffragiis Ecclesiæ: ergo &c.

ITEM. Petro commissa est clauis regni cœlorum: sed quamdiu quis est extra palatium, indiget auxilio hostiarii, siue deferẽtis clauẽ, & in eius manu, & ptãre est; ergo cũ ille, qui est i purgatorio, adhuc habeat obstaculum, ut remoueatur ab eo, indiget auxilio clauis: sed illud auxilium conferitur per indulgẽtias: ergo &c. ITEM. Pater misericordiam omnibus prouidet secundùm ordinatissimam dispositionem, & misericordissimam suam pietatem: sed recta ordinatio charitatis, quæ exigit ut unus possit ab alio adiuuari, hoc maximè exigit circa eum, qui se iuuare nõ potest. Si enim hominibus in hoc cum indigent auxilio, prouidit Deus auxiliũ per indulgentiam Ecclesiæ conferẽdum: cum illi de purgatorio indigeant auxilio, & se iuuare nõ possint, uidetur quod indulgentiæ eis factæ maximè prosit, & quod per hanc uiam Deus eis maximè prouidere debuit.

CONTRA. Matth. xvi. dictum est Petro in potestatis collatione. Quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis &c. & ibi collata est amplitudo potestatis, sed determinatio fit p hoc quod dicit: Super terram: ergo non habet potestate super illos qui sunt mortui, cum iam nõ supsint ITEM. Magister dicit in litera, & accepit a Theodoro in suo pœnitentiario, quod moriẽtibus non est pnia imponenda, sed solũ innotescẽda: ergo si ligatio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio, & relaxatio pari passu ambulãt; quia simul data est potestas ligandi, & soluendi, cum nõ possit penitentiã imponere in morte, multomiuus post mortem potest relaxationem facere. ITEM. Nullus potest alicui relaxationem facere, nisi pariter possit eum iudicare: sicut dicitur de penitentiis, & remissionibus in Decretali: nullus enim potest iudicare nisi eũ, qui est de foro suo; sed illi qui sunt in purgatorio, non sunt de foro ecclesiastico: ergo &c. ITEM. Si posset indulgẽtias facere eis, qui sunt in purgatorio, cum talibus maxime cõpatiendum sit, deberet summus Pontifex totam ibi experiri suã potestatem, & ita facere qd statim euolarent: ut quid ergo pro mortuis amplius oratur, & laboratur, si summus Põtifex potest eos tam de facili liberare?

RESOLVTIO.

Pro uiuis & iudicãdo & adiuuãdo fieri possunt relaxationes. Pro mortuis adiuuando tantũm: cum & ipsi, nondum ad plenum exiuerint forum ecclesiæ militantis.

RESP. Dicendum, quod sicut ex præcedentibus colligitur, relaxatio, siue indulgẽtię collatio, duo dicit. i. thesauri ecclesiæ cõicatione, & cum hoc quãdam iudiciariã absolutionẽ: sicut exp̃sse colligitur ex Decretali illa de penitẽtiis, & remissionibus. Quod autem consuuisti, &c. Dico igitur quod quia bona, & thesaurus ecclesiæ est in summi pontificis potestate, & illi qui sunt in purgatorio, rõne charitatis idonei sũt ipsa alia beneficia recipere, quod Papa potest eis bona ecclesiæ communicare. Quantũm autem ad auctoritatem iudicandi, cum illi iam exierunt forum ecclesiæ, & ecclesiasticum iudicium, uidetur q̃ eis nõ possit fieri absolutio nisi per modum deprecationis: & ita proprie loquẽdo non fit eis relaxatio: sed si large dicatur relaxatio cuiuscumque auxilii impensio, & bonorũ ecclesiæ communicatio, sic potest eis relaxatio fieri: sed hæc nõ tenet modum iudicii: sed potius suffragii. Amplius Relaxatio prædicta non tantũm dicit iudiciariam absolutionem: verumetiam dicit aliquam cõmutationem in pœnam aliquam uoluntarie assumptam, & cum devotione: & hoc uidemus in omnibus indulgentiis: hoc autẽ nõ potest esse quantũm ad eos qui sunt in purgatorio; quia sunt extra statum illum, in quo possent eis persuaderi alicuius pœnæ deuota, & uolũtaria assumptio: & ideo non competit eis relaxatio, nisi forte per medium, siue per accidens. Si quis enim uellet cruecm pro mortuo patre assumere, non est aliqualiter negandum, quod si voluntas sit summi Põtificis, quia indulgentia illa prosit. Ex his patent obiecta ad utramque partem.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod potest. Dicendum, quod uerum est per modũ adiutorii, & suffragii. Tamen ad illud q̃ obiicitur de potestate clauis, q̃ potest vsque ad apertionem cęli. Dicendum, quod si intelligat p̃ modum iudicii, non habet ueritatem, nisi quantũm ad eos qui sunt de ecclesia militante. Si quãtũm ad adiutorium, sic quantũ ad omnes bonos, qui sunt extra cęlum.

cęlum. Vnde nota, quod quidã sunt de ecclesia triumphante: & super tales non potest nec iudicando, nec adiuuando. Quidam de militãte: & super tales potest tam adiuuando, quam iudicando. Quidam in statu medio, qui tam iudicati sunt, & tamen miseri sunt: & super tales non potest iudicando; sed potest adiuuando; quia dum uiuerent, meruerunt adiuuari. Et sic patent obiecta ad primam partem. AD ILLVD, quod obiicitur ad oppositum, quod non possit propter hoc, quod dicit, super terrã. Dicendum, quod illud intelligitur de iudiciaria potestate. Nihilomus tamen posset dici, quod quodãmodo super terram sunt, dũ super terram hoc meruerunt.

AD ILLVD, quod obiicitur de absolutione, & ligatione: potest responderi, quod nõ est simile; quia pronior est Deus ad misericordiam: & ideo abundãtiorem dedit potentiam ad misericordiã. Vel dicendum, quod alius se potest in hac uita ligare pro eo, & tunc ex uinculo charitatis alius absoluitur. AD ILLVD, quod obiicitur de relaxatione, q̃d includit iudiciũ. Respondendum, q̃d ipse procedit, prout relaxatio propriè dicitur: & sic respicit solos uiuos. AD ILLVD, q̃d obiicitur, quare nõ absoluit solo uerbo oẽs, qui sunt in purgatorio. Dicendũ, q̃ si Deus per seipsum sic miseretur, ut semper uelit tenere suã iustitiam, multo fortius Dei minister. Vnde dispẽsatio bonorũ ecclesiæ discrete, & cũ moderamine facienda est. Alioqn nisi discrete fieret, Deus non acceptaret: & bona spiritualia non possunt dissipari, nec cõtra diuinam acceptationẽ distribui, quamuis possint bona temporalia non solum dispẽsari, uerumetiam dissipari de facto, quãnis aliter dictet ius diuinum esse faciendum. Si quis autem contẽdat Vicarium Iesu Christi habere iudiciariam potestatem super eos, qui sunt in purgatorio, non est ei multum improbe resistendum, dum tamen hoc dictet ratio uel auctoritas manifesta. Quicquid .n. loquamur disputãtes, uel etiam prædicantes: hoc sana fide tenẽdum est, quod dominus Vicario suo plenitudinẽ potestatis contulit, & tãtam utique recepit potestatem, quantã decebat hõi puro dari. Et hoc ad ędificationẽ corporis sui, q̃ est ecclesia: unde sup̃ hoc non temerarie iudicare: sed gratias plurimas Deo debemus agere.

QVAESTIO VI.

Quantum indulgentiæ ualeant?

QVANTVM ualeant huiusmodi indulgẽtię, quæ fiunt. Et q̃ ualeant tantũ, quantũm p̃ dicatur, uĩ: qa dicitur Iob. xiii. Non indiget Deus nostro mendacio: ergo uĩ quod summus Põtifex in suis literis mentiri non debeat: si ergo uerum dicit, tantam tribuit indulgentiam, quantã in suis literis, p̃mittit. ITEM. Qui promittit aliquantam summam pecuniæ, tenetur ei (si potest) in solũdo: sed summus p̃ãtifex, & alii qui dãt indulgẽtias, promittunt aliquam partẽ pnię relaxare: ergo si põt, soluere tenetur. Quod ãt possit, uidẽtur p̃ illud q̃ dr. 2. Cor. 2. Si qd donaui, in persona Christi &c. Glos. Acsi Christus donasset: sed Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtus potuit totum condonare: ergo &c. ITEM. Aliquis episcopus poteſt aliquantam indulgẽtiã facere, eſto quod uiginti, uel quadraginta dierũ: ſed ſummus Pontifex plus poteſt, quam omnes episcopi, eo quod plenitudinem habet poteſtatis ſuper omnes: ergo plus poteſt dare, quam omnes: ergo uidetur, quod totũ poſſit cõdonare: ergo ſi totum, & per conſequens quãtamlibet partem. ITEM. Summus põtifex poteſt facere indulgentiam generalem unius diei: ergo cẽtum milibus põt dare unum diẽ, ita qd̃ cuilibet unũ: ergo pari rõne uni põt dare qd̃ duiſim dat oĩbus: ergo totum cõdonare: ergo tantùm ualẽt indulgentiæ quantùm ſonant literæ pontificales.

CONTRA. Si tantùm ualẽt indulgentię, quantùm dr: ergo cũ multæ, & large indulgẽtiæ fuerint, & merita ſint adeo pauca nũc, qd̃ ſibi poteſt homo vix ſufficere, ut qd̃ iã totus theſaurus eccleſiæ a longo tempore defeciſſet, & ita nulla indulgentia nunc ualeret, ITEM. Si tantùm ualent, quantùm dicitur: ſed in aliquibus indulgẽtiis pro adiutorio facto fabricæ eccleſiæ, uel conſimili, indulgẽtiæ partis tertiæ pnæ promittuntur: ergo ſi detur primo unus denarius, & ſecundo ſecundus, & tertio tertius, ut qd̃ ille, qui mille peccata commiſit, pro tribus obolis, uel denarius ſit liberatus: quod non tãtùm falſum: ſed ẽt irriſione dignũ iudicat omnis anima recta. ITEM. Si tantùm ualẽt, quantũ dicitur: ergo ſi peccatori, qui debet nouẽ annos, remittuntur anni tres, & ita triẽnium: ſimiliter illi q̃ debet triginta, remittitur tertia pars: & ita decenniũ: ergo uidetur quod reportat commodum de malitia ſua. ITEM. Si tãtùm ualent, quantùm dicitur: ergo ille qui habitat iuxta eccleſiã, in qua eſt indulgentia unius anni, dum uiſitat eccleſiam, tantùm habet, quantùm ille, qui lõge diſtat per decem dietas: & dues offerrens unum obolum tãtum habet, quantùm vna pauperculа. Sed hæc omnia ſunt abuſiones: ergo non tantum uãlent indulgentiæ, quantùm eccleſia prædicat.

RESOLVTIO.

Ex parte concedentis tantùm ualẽt indulgentia, quantum ſonant ex parte uerò recipientũ quibus plus, quibus minus iuxta diſpoſitionis quantitatem.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd communiter: ſecundùm Doctores, ad hoc, qd̃ indulgentiæ, uel relaxationes aliquid ualeãt, exigitur duplex conditio ex parte donantis, & duplex ex parte recipientis. Ex parte dantis req̃rit̃ potentia: req̃ritur ẽt honeſta, & rõnabilis cauſa. Non enim credẽda eſſet indulgentia alicuius ualoris, ſi quis daret eam eunti bus ui dere torneamenta. Ex parte recipientis duplex, ſcilicet confeſſio cũ uera contritione, & fides cum uera deuotione: ut uere de peccatis ſit pœnitens, & uere cõfidens, quod paſtoris indulgentia ſibi ualeat: His præſuppoſitis, dixerunt aliqui huiuſmodi indulgẽtias aliquid ualere: ſed nõ quã tantum, quantùm promittitur: ſed aliquid ualẽt modicum, ſecundùm qd̃ meretur fides, & deuotio. Prædicat tamen hoc eccleſia ut filios ſuos bona quadã deceptione ad bonũ alliciat, ſicut mulier filio pomum promittit, quod poſtea non donat. Sed iſtud eccleſiæ eſt derogare, dicẽdo eam ſub ſpecie quadam mentiri, & opera inania, & puerilia, & iocoſa eſſe, q̃ facit: quod aborret mens recta. ALII dixerunt, qd̃ ſimpliciter tantũ ualent, quãtùm promittunt: quia non conſideratur hic emptio: ſed eccleſiæ largitas: & æqua eſt hæc conditio, quicumque ſit ille, qui diſponat. Vnde ſicut diues mittens ad tabernam tãtùm habet de uino, quantùm habet uetula pauperculа, ſi per precium mittat: ſic in eccleſiaſtica uolunt intelligi indulgentia. Sed iſta poſitio uidetur adhuc nimis magnum forũ facere de indulgentiis, ac p hoc potius facit ad uilificationẽ ipſarum, quã ad laudẽ. TERTII dixerunt, qd̃ ad hoc quod ualeãt iſtæ indulgentiæ tantùm quantùm promittitur, neceſſario req̃ritur exiſtimatio iuſta. Iuſtam autem exiſtimationem uocauerunt, quando hõ libere tantùm eleemoſynę facit, p eccleſię ſubleuatione, quantùm uellet dare ad hoc, ut remitteret tertia pars pnæ, ſiue quantùm deberet uel le dare. Sed certè ſi ita eſſet, nulla eſſet in mundo relaxatio: ſed ſolũ cõmutatio, ſi quis inſpiciat.

POSSVMVS igitur dicere, q̃ quantitas indulgentiæ attendituꝛ reſpectu pęnæ ſecundùm q̃ habet rationem præcii, uel debiti ſoluendi, nõ ratione antidoti uel purgationis ſcoriæ peccati, quam neceſſe eſt amoueri per propriam pœnã, utputa per contritionem, uel alicuius pęnæ per

peſſionem. Hæc autem quãtitas mẽſuratur ſecundùm rectum iudicũ ſummi pontificis, uel eius, qui indulgẽtias facit. Ille autem qui dat indulgentias, cum eas tribuit, conſiderat cauſam pro qua reputat eum dignum tanta gratia: & ſecundùm quod plus uel minus accedunt homines ad illam cauſam, plus uel minus participant de indulgentia. Vt uerbi gratia, ſtationes Romæ inſtitutæ ſunt, ubi ſunt indulgentiæ determinatę: hoc inſtituerũt ſancti patres p.p peregrinos, qui ueniebant de locis remotis: nec exiſtimauerunt dignũ eſſe tãta gratia eũ, qui eſt natus iuxta eccleſiã, ſicut eũ, qui per longã uenit uiam: unde nec tãtam recipit indulgentiam, ſed aliquantũ. Concedo igitur, quod indulgentiæ, quantùm eſt ex poteſtate dãtis, tantùm ualent, quãtùm promittunt, ſicut oſtendunt primæ rationes. Concedo nihilominus, quod non cuilibet ualent tantũ, nec æqualiter oĩbus: ſed ſecundùm exiſtimationem eius quã habuit, uel habere debuit qui indulgentiam fecit, quã non oportuit exprimere: quia omnes fideles debent illud in corde, preſupponere, quod dona, & miſerationes ſanẽti ſpiritus donẽtur cum æquo libramine: nec hoc debet aliquem ab his retrahere: quia ſemper plus ualent, ſi homo ſit in charitate, quam ualeat obſequium, uel aliud aliquid, pro quo indulgentia concediturꝛ uel donatur.

Ex hoc patent omnia obiecta.

DI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO VIGESIMAPRIMA.

PARS PRIMA.

De confessione quantùm ad oportunitatem temporis respectu pœnitentiæ uenialium.

SOlet etiam quæri, *Vtrum post hanc uitam aliqua peccata remittantur. Quod aliqua post hãc uitam remittantur, Christus ostendit in euangelio, ubi ait, Qui peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro. Ex quo datur intelligi, sicut sancti Doctores tradunt, quod quædam peccata in futuro dimittentur. Quædam enim culpæ in hoc seculo relaxantur: quædam uerò paruæ etiam in futuro: quæ quidem post mortem grauant: sed dimittuntur si digni sunt, si bonis actibus in hac uita meruerunt, ut dimittantur eis. De illis etiam, qui ædificant lignum, fenum, stipulam, dicit August. quod ignem tribulationis transitoriæ inuenient cremabilia ædificia, quæ secum portauerunt homines, cremantem. Ait enim sic. Post istius sanè corporis mortem, donec de igne purgatorio ueniatur ad diem damnationis & remunerationis: si hoc temporis interuallo spiritus defunctorum, qui ædificauerunt lignum, fenum, stipulam, huiusmodi ignem dicantur perpeti, quem alij non sentiunt, qui huiusmodi ædificia non portauerunt, ut inueniant ignem transitoriæ tribulationis uenialia concremantem, non redarguo: quia forsitan uerum est. Sed quia dicitur, Saluus erit quasi per ignem, contemnitur ille ignis, Grauior tamen erit ignis ille, quam quidquid potest homo pati in hac uita. Hic apertè insinuatur, quod illi, qui ædificant lignum, fœnum, stipulam, quædam cremabilia ædificia, idest, uenialia peccata secum portant: quæ in igne emendatorio cremantur. Vnde constat quædam uenialia peccata post hanc uitam deleri.*

Mat. 12 Lu. 12 Gre. 25 di. cap. Qualis hinc.

1. Cor. 3

In li. de ci. Dei. lib. 21. cap. 26 tom. 5.

1. Cor. 3

Quod alij citius, alij tardius purgantur.

In illo autem igne purgatorio alij tardius, alij citius purgantur, secundùm quod ista pereuntia magis, uel minus amauerunt. Vnde Augu. Post hanc uitam incredibile non est,

In Ench. c. 69 tom. 3.

est, nõnullos fideles per ignem quendam purgatorium, quãto magis, minusve bona pereuntia dilexerũt, tanto tardius citiusue saluari. Vnde non frustra illa tria distinxit Apostolus, lignum, fœnum, stipulam, quæ illi ædificant: qui etsi aliena non rapiant, rebus tamen infirmitati concessis aliqua dilectione inhærent. Qui secundùm suos amandi modos, uel diutius, ut lignum, uel minus ut fœnum, uel minimum ut stipula ignem sustinebunt. Qui uerò superædificant aurum, argentum, & lapidem pretiosum, de utroque igne securi sunt: non solùm de illo æterno, qui cruciaturus est impios in æternum: sed etiam de illo emendatorio, quo purgabuntur quidam saluandi.

Augus. enarratione in Ps. 80. nõ lõgè a fi. to. 8. & enarratione ad Ps. 107 nõ lõgè a prin. concionis 3. ad eũdẽ Psalm.

Oppositio.

Hic obijci potest. Si per lignum, fœnum, stipulam, uenialia intelliguntur peccata, & nullus adeo perfectus est, qui uenialiter non peccet: ergo qui ædificant aurum, argentum, & lapidem preciosum, ædificant etiam lignum, fœnum, stipulam: ergo per ignem transibunt. Ad quod dicimus: quia non omnis, qui uenialiter peccat, lignum, fœnum, stipulam ædificat: sicut econuerso non omnis, qui contemplatur Deũ, & diligit proximum, & opera bona facit, ædificat aurum, argentum, lapidem preciosum. Et tamen in auro intelligitur contemplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapide precioso bona opera. Sed illi, qui ædificant lignum, fœnum, stipulam, Deum contemplantur, et proximum diligũt, & opera bona faciunt: nec tamen ædificant aurum, argentum, & lapidem preciosum. Hæc enim ædificat, qui sic illa tria facit, ut cogitet, quæ sunt Dei, & quomodo placeat Deo, non mundo. Lignum uerò, & fœnum, & stipula accipi possunt secularium rerum, quamuis licite concessarũ, tales cupiditates, ut amitti sine animi dolore non possint. Hæc ergo ædificat is, qui cogitat, quæ mundi sunt, quomodo placeat mundo: qui circa diuitias suas quodam carnali affectu tenetur: & tamen ex eis multa beneficia facit, nec pro eis aliquid fraudis uel rapinæ moliter. Ex his ergo patet, quod non idem homo simul hæc & illa ædificat. Illa enim ædificatio perfectorum tantùm est, qui non cogitant place-

Solutio.

Aug. in Enchi.

Idẽ de fide & operib. cap. 16 tom. 4.

1. Cor. 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

re mundo: sed tantùm Deo: quia etsi uenialiter aliquando peccant, feruore charitatis ita absumitur in eis peccatum, sicut gutta aquæ in camino ignis: & ideo nunquam secum portant cremabilia. Hæc autem inferior ædificatio minorum est, qui non tantum Deo, sed etiam mundo placere cogitant, Deum tamen præponunt. Si uerò mundum præponerent, non superedificarent, sed destruerent fundamentum. Affectiones ergo carnales, quibus dediti sunt domibus, coniugibus, possessionibus, ita ut nihil præponant Christo, illis tribus significantur, quæ in mentes perfectorum non cadũt, etsi alia uenialia admittant. In cordibus uerò minorum interdum durant usque in finem: qui cum talibus ædificiis transeunt, sed dissoluuntur in igne. Ipsi uerò merito fundamenti salui erunt, grauissimam tamen pœnam sentient. Ex quo apparet quãtam hic misericordiam exhibet Deus, & quantam ibi exerceat seueritatem: cum pro eodem peccato multo grauius ibi puniat, quàm hic.

Opinio quorundam cum obiectione.

Sed fortè dices illud esse accipiendum de pœna peccati, non de ipso peccato, quòd Greg. dicit quædam lœuia in futuro dimittenda. Si enim ueram pœnitentiam habuerit quis, peccata omnia dimissa sunt ei: sed pœna fortè remansit. Ideoque si uerè pœnitens obyt, sine peccato transiit. Si autem uerè pœnitens non est in obitu, maculam portat, quæ nũquam delebitur. Qui uerò ædificat lignum, fœnum, stipulam, uerè pœnitet: quia bonus est, & charitatem habet, & in charitate de hac uita transit: ergo sine peccato transit. Non sequitur. Verum quidem est: quia bonus est, & charitatem habet, & uerè pœnitet: & tamen cum ueniali peccato transit, quod non deleuit pœnitentia. Pœnitentia.n. non delet nisi peccatum illud, quod deserit homo. Tale autem peccatum sæpe in hac uita non relinquitur ab homine, & tamen uerè pœnitens est, & si non de omnibus uenialibus pœniteat. Potest enim quis de omni mortali, & de ueniali pœnitere, excepto uno uel pluribus, uenialibus quidem. Sicut habet quis charitatem, & unum uel plura uenialia: quod de criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens: sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hæc secularia: talis existens subita morte opprimitur. In illo terreno affectu mortuus est, & tamen saluabitur a quo non se hic absoluit: ergo post hanc uitam ab illo purgabitur. Constat ergo quædam peccata, scilicet lœuia, post hanc uitam dimitti. Si uerò de pœna peccati illud intelligi uoluissent authores, cur magis commemorassent lœuia, quàm grauia, cum etiam grauium pœna hic inexpleta post hanc uitam restat?

SVPRA egit Magister de tpis oportunitate quantũ ad remissionẽ mortaliũ: hic secũ agit de oportunitate quantum ad remissionẽ uenialiũ. Et hẽt hæc pars duas. In prima ꝓcedit ad ueritatẽ ostendendam. In secunda se exercet ad ueritatem defendendam. ibi. *Hic obiici potest, si per lignum, fœnum, &c.*) Prima pars hẽt duas. In prima ostendit, a quibus hõ purgetur in purgatorio. s. utrum a pœna, an ẽt a culpa, ostedes. q̃ a culpa. In secda agit de diuturnitate purgationis. ibi. *In illo autem igne purgatorio, &c.*) Similiter secda pars, in qua ueritatẽ ostẽsam defendit, hẽt duas. In prima.n. dissoluit quandã sophisticã rationem. In secunda uerò excludit quandam apparentem solutionem. ibi. *Sed fortè dicet, illud accipiendum esse, &c.*)

Dub. 1. DE *illo etiam, &c.*] Videtur ꝑ hoc intelligere uenialia. Sed cõtra. Isa. 5. Vę qui coniũgitis domũ ad domũ, &c. Glo. Hier. Hæretici dogmata dogmatibus coiungunt: & q̃ supra fundamẽtum debuerunt ædificare aurũ, & argẽtum, & lapides pretiosos, econtra ædificant lignum, fœnũ, & stipulã: sed constat, q̃ hæretici in fictione dogmatũ suorũ mortaliter peccãt: ergo istud nõ intelligitur de uenialibus. Item. Quæritur, quo tropo dicuntur uenialia lignũ, & fœnũ, & stipula: & cũ multæ sint uenialium differẽtiæ, qũo ad tres possunt reduci. Respondendũ est adhoc, q̃ una scriptura multis modis põt exponi: unus tamen est principalis, & literalis intellectus: plures tamẽ esse possunt ꝑ adaptationẽ. Literalis autẽ intellectus, secũdm qd patet ex Glo. & litera sequenti, est de uenialibus: & Hiero. ꝑ quãdã adaptationẽ exponit. Si quæratur rõ huius intellectus: dicendũ, quod Apostolus loquitur de uenialibus, in quantum sunt cremabilia. Cremabile autem, qd præstat pabulum, & consumitur ab igne, in triplici differentia est. Quoddam enim est, qd durat diutius, quoddam citissime cõsumitur, quoddã medio modo. Primo modo dicitur lignũ: secundo modo dicitur stipula, & tertio modo dicitur fœnum, quod tenet medium inter utrumque extremum.

Vnde non fenestra, &c.) Videtur malè dicere: quia supra fidem Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidem nihil ædificatur: si bonũ: ergo nullum peccatum: sed uenialia sunt peccatum: ergo nullo modo superædificatur. Item. Nihil comburitur quod est de spirituali ædificio: sed lig. & fe. & stipu. superædificantur: ergo non cremantur. Respon. Dicendum, quod lig. fœnum, stip. superædificari dicuntur dupliciter, secundum quod dupliciter possumus exponere. Potest. n. per lignum intelligi opus bonum, cui tamẽ est annexũ aliquod ueniale peccatum, sicut patet in multis actibus: & tale opus ex alio habet, quod sit de ẹdificio, ex alio habet, quod sit cremabile. Nam superedificatur ea ratione, qua bonum est propter principalem intentionem; sed crematur ea ratione, qua habet amorem terrenis annexum: & uix contingit nisi in perfectis, quin in bonis operibus cadat aliquid a latere reprehensibile. Aliter potest exponi, ut per lignum, fœnum, & stipul. recte intelligantur uenialia, & ita dicantur superædificari, nõ ut sint de ẹdificio; sed quoniam fundamentũ ædificii non subuertunt; sed simul stant cum illo: non sic in mortalibus peccatis: & pro tanto dicuntur superædificari, tamen nihilominus cremabuntur.

Dub. 3. *Qui uerò superædificant, &c.*) Videtur male dicere; quia in auro intelligitur conteplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapidibus pretiosis bona opera. Sed cum oẽs iusti hoc superedificant: ergo nullus iustus transibit per ignem purgatorium. Si dicas quod intelligitur cum precisione. Contra. Eccle. 7. Nõ est qui faciat bonum, & nõ peccet: ergo nullus poſſe hæc superædificat. Item. Quæritur de sufficiẽtia horum trium, & quomodo distinguuntur. Videtur. n. quod aurum potius deberet attribui dilectioni, quam contemplationi; quia dilectio est prætiosissima. Resp. Dicendum, quẹ superædificatio cõtemplationis, dilectionis, & bonæ actionis, intelligitur per ædificationẽ auri, & argenti, & lapidum, cum precisione: ita quod alia non superẹdificẽtur. Tũc autem dicuntur uenialia superædificari nõ quãdo committuntur; sed quando in usum, & in habitum conuertuntur, sicut in dilectione filiorum, & uxoris, & huiusmodi: & sine tali habitu, & usu bene potest homo esse, quamuis nõ põt peccata aliqua quãtùm ad actũ uitare: utputa quæ ex surreptione uel ignorantia oriuntur. Solis ergo perfectis cõpetit superædificatio auri &c. & hi securi sunt. Quod quæritur de distinctorum. Dicendum, quòd est loqui de ordinatione mentis quantùm ad partem superiorem, & sic intelligitur conteplatio Dei & quoniam hæc dicit eminẽs in anima, rectè intelligitur per aurum. Quantùm uerò ad partem inferiorẽ ordinatur dupliciter. Aut prout dirigit uolutatem in se; & sic est dilectio ꝓximi. Aut prout voluntatem dirigit in opere: & sic est bona operatio. Et dilectio proximi comparatur ad bonam operationem sicut argẽtum ad lapides pretiosos, pro eo quod sicut argentum substernitur lapidibus pretiosis, & per illos ornatur: sic dilectio per bonos

bonos effectus. Et nota quod in contemplatione Dei clauditur dilectio: & sic patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An uenialia absque gratia deleri possint?

AD intelligentiam huius partis incidit hic quęstio de purgatione peccatorum post hanc uitam. Ad quod intelligendum tria quęruntur. Primò quęritur de purgatione peccatorũ ante purgatorium. Secundò de purgatione per purgatoriũ. Tertiò de liberatione a purgatorio. Quantùm ad primum: cum in præcedentibus sit quæsitum de iustificatione a mortalibus, quęritur hic de deletione uenialiũ. Circa quod duo quæruntur. Primo quæritur, utrum uenialia possint deleri sine gratia. Secundò, utrum possint deleri a gratia sine pœnitentia.

QVOD uenialia possint deleri sine gratia, uidetur; quia omnis culpa remissa est omnino, cum est punita quãtùm ipsa exigit; sed uenialis culpa est digna sola pœna temporali: ergo cum omne temporale finem habeat, possibile est aliquem existentem extra gratiam sufficienter ꝓ illa culpa puniri: ergo possibile est sine gratia remitti. Prima propositio manifesta est; quia nullus ita seuerus est in iustitia, quod puniat ultra quam meruit ille, qui peccauit: ergo cum sufficienter punit, amplius non punit; sed nõ potest esse culpa sine pœna; ergo cessante pęna cessat culpa. ITEM. Venialis culpa nõ dicit deformitatẽ imaginis, sed solùm ꝓnitatem ad bonum cõmutabile: sed pronitas potest sine gratia aboleri: quoniam qui est ꝓnus ad auaritiam, sine gratia potest fieri prodigus, & pronus ad prodigalitatem: ergo &c. ITEM. In morbis paruis natura non indiget medicina; sed solũ quando morbus magnificatus est; sed uenialia non posternũt naturam, immo dimittunt eam in suo uigore: ergo præter medicinã gratiæ potest per naturã ueniale curari. ITEM. Quãto morbi minorẽ habent cõnexionẽ, & similitudinẽ, tãto specialius potest unus sine alio curari: sed ueniale maiorem conuenientiã habet cum aliquo ueniali, quam cum mortali: sed unum ueniale potest deleri alio remanente: ergo multo fortius potest deleri ueniale remanente mortali: ergo &c. ITEM. Si ueniale non potest deleri sine gratia: esto quod aliquis in solo ueniali moriatur, illud nũquam delebitur; sed quãdiu durabit, punietur: ergo non differt a mortali.

CONTRA. Augu. de Ciuitate Dei. 21. c. 26. Nec magna, nec parua ſht nobis dimitti, nisi nos dimiserimus debitoribus nostris: hoc non est ob aliud, nisi quia dum homo nõ dimittit, est semper in peccato: ergo nullũ peccatũ põt homini dimitti, quãdiu est in peccato mortali: ergo si sola gratia a peccato liberat, ueniale nõ dimittitur sine gratia. ITEM. Si aliquid delet aliud, habet oppositionem ad illud aliquo modo; sed nec pęna, nec natura habet oppositionem ad culpam;

Universidad de Deusto Biblioteca

pam: ergo nec propter pœnam, nec propter naturam delentur uenialia, nisi adsit gratia. ITEM. Oē peccatum nocet, & adimit, sicut uult Aug. in Enchi. & multis locis: ergo ueniale aliquid de bono spirituali, & rectitudine adimit: sed solus Deus potest animæ restituere bonum, sicut solus potuit eam creare: & hoc est per gratiam: ergo &c. ITEM. Deus punit pro ueniali, hoc eō stat: ergo aliquid inuenit displicentię in ueniali: sed nihil oīno remouet displicentiam Dei, nisi quod inuenit placentiam, & ueniam: sed sola gratia gratum faciens est illa, quæ Deo placere facit: ergo &c. ITEM. Perfectius est carere ueniali q̄ mortali: ergo æque nobilis doni sine æquē perfecti, uel magis perfecti actus est delere ueniale, quā delere mortale: sed mortale delere non potest nisi a dono gratiæ gratum facientis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Sine gratia gratum faciente, nec uenialia dimitti possunt: si quidem & ipsa Deo displicere faciunt.

RESPON. Dicendum, quòd aliquorum positio fuit, quod uenialia sine gratia gratum faciente deleri possint p gratiam gratisdatā. Et rationem huius ostēdere uoluerūt pro eo uidelicet, quod ueniale peccatum non repugnat gratiæ gratum facienti. sed gratis datæ: nec offendit maiestatem diuinam, quia ibi non diligitur aliquid supra Deum, sed aliquantulū inordinatè sub Deo: & ideo sicut mortale potest deleri per gratiam, quia ei repugnat, quia gratia Deo offenso reconciliat, & quia Deum eō temptum amare facit super oīa: sic uenialie potest deleri per gratiam gratis datā, quæ illam modicam inordinationē remouet, & illam occasionem minus amādi Deum ab ipsa anima tollit: nec oportet ibi esse gratiam eleuantem animam ad dilectionē Dei super omnia, q̄a per ueniale nihil amatur supra Deū. Sed hæc positio licet probabilis uideatur, a ueritate tamen deuiat, si quis inspiciat. Omne enim peccatum eo ipso q̄ peccatum est, aliquo modo animam deformat, & aliquo mō ipsam deordinat, & necesse est ex hoc quod aliquo modo Deo displiceat. Quoniam igitur nota displicentiæ minima, quæ esse possit, sine habitu gratię, qui reducit ad complacentiam, & ad amicitiam auferri non potest: tenendum est omnino de omni peccato generaliter, quod nullum omnino potest deleri sine gratia gratū facienteſ: sic enim decreuit nos sanare diuina misericordia: & hoc dicūt sancti, & sonat scriptura, quę maximè ponit gratiam esse necessariā ad delenda peccata:

AD ILLVD ergo, quod obiciturſ, q̄ sufficiens punitio absoluit a culpa. Dicendum, quòd si illud intelligatur in facie hominum, qui iudicant secundum exteriora, potest habere ueritatē. Sed in facie Dei, qui considerat faciem animę internam, & decorem imaginis suæ, quantacumque sit pœna, non potest omnino absoluere peccatorem, nisi remoueatur interior deformitas, & ideo in foro Dei impossibile

bile est peccatum sufficiēter punitri quantum ad ips, nisi deleatur per gratiam. AD ILLVD, quod obiciturſ, quod ueniale dicit solam pronitate. Dicendum, quod falsum est: imo amplius dicit quandam notam displicentię: & ita semper manet in anima, etiam si ueniat pronitas ad oppositum, nisi interueniat charitas, quæ operit multitudinem peccatorum. AD ILLVD, quod obiciturſ, quod in morbis parum natura non indiget medicina. Dicendum, quod uerum est: & similiter in spiritualibus est, si rectè fiat similitudinis translatio. Natura igitur habet in se fundamētū sanitatis. s. uirtutes naturales regentes cōplexionem, & expellentes nocua. Regimen aūt spiritualis sanitatis non est nisi gratia gratum faciens: & ideo sicut corrupta uiu naturali, non pōt deleri morbus corporalis: sic nec absente gratia potest deleri (quantūlibet sit paruus) morbus spiritualis. Nō ergo gratia sicut medicina, sed sicut regimen uirtus ē: exterius aūt sacramentum est sicut medicina, quæ non indiget gratia necessario (expedit sibi tamen) ad curatione uenialis: maximè cū illa ægritudo est consuetudinaria. AD ILLVD, quod obiciturſ, q̄ maior connexio est uenialis ad ueniale. Dicendū, q̄ ueniale sine ueniale potest deleri, quia neutrū fundamentū uirtutis uiuificantis, & sanantis euertit. s. gratiā: sed mortale extirpat gratiā, (non. n. simul stat cum uita) & q̄n potest deleri aliqua culpa sine gratia, ideo nullus morbus etiam minimus potest deleri, quin deleatur omnis mortalis culpa: uō sic autem est in ueniali, pro eo quod utrumque simul stat cum gratia. AD ILLVD, quod obiciturſ de eo, qui in solo ueniali decedit. Dicendum, quod positio est impossibilis: & ideo nō est mirum si accidat impossibile: si tamen aliqs decedat cum originali, & ueniali, uel cum ueniali, & mortali: punietur pro ueniali aliquanta pęna intensiue: sed rōne adiuncti pœna illa erit æterna, non ratione ipsius culpæ uenialis.

QVAESTIO II.

An uenialia sine contritione, uel pœna interiori dimitti possint a gratia?

VTRVM uenialia possint deleri a gratia sine cōtritione, sine interiori pœna. Et q̄ sic uidetur per illud, quod habetur in littera, quod est uerbum Greg. Quod est guttа aquæ ad cammum ignis, hoc est ueniale ad feruorem charitatis: ergo uidetur quod in solo charitatis feruore possit deleri ueniale.

ITEM. Sicut colligitur ex uerbis Augustini in libro Confessionum. Veniale non est aliud, quam minor amor Dei: ergo quod excludit remissionem a moris, excludit ueniale, & delet: sed charitas, nulla facta meditatione, potest magis, & magis inflammari: ergo, &c.

ITEM. Possibile est iustum, qui habet uenialia, mori dormiendo, uel ita quod cadat in suriam: ergo cum ultra non sit locus pœnitentiæ, & necesse sit illa uenialia deleri, quia aliquando, cum habeat gratiam, peruenient ad gloriam: ergo possunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenialia deleri per gratiam sine pœnitentia. ITEM. Mortale improportionabiliter plus offendit Deum, quam ueniale: sed minima cõtritio sufficit ad delendũ mortale cũ gratia: ergo ad delendum ueniale sufficit sola gratia. ITEM. Venialia delentur uirtute sacramenti extremæ unctionis, uirtute etiam eucharistiæ, sicut supra habitũ est. Et expresse dicit Ambro. & per orationẽ dñicalem, & benedictionem ẽpalem, sicut dicunt Magistri cõiter: ergo non est necessarium conteri, quia alia est uia deletionis: cum ergo ꝑ hæc remittantur, & etiã per contritionem, & exteriorẽ satisfactionem, & per baptismum, quæritur per quã naturam cõeni insit his hæc passio communis.

CONTRA. Supra Distin. xvi. habetur, ubi agitur de remissione uenialium, siue de pœnitentia, dicit Magister, quod ad remissionem uenialiũ sufficit oratio dominica cum aliquo ieiunio, & eleemosynis: sic tamẽ ut precedat contritio aliquantula: ergo non potest pro illa culpa fieri satisfactio congrua, nisi precedat interior pœnitentia: ergo &c. ITEM. Maioris adhærentiæ est ueniale, quam mortale: sed mortale nunquã deletur, nisi liberum arbit. ab eo dissentiat ꝑ actum contritionis: ergo multo fortius videt de uenialí. ITEM. Quando aliquæ duæ formæ ipse compatiuntur, una per se nõ expellit aliã: sed ueniale simul stat cum gratia: ergo gratia per se nõ delet ueniale: ergo necesse est aliquid addi ultra, qd cũ uenialí peccato oppositionẽ hẽat: sed hoc non est nisi penitentia interior: ergo &c. ITEM. Ratio, quare mortale nõ põt deleri sine actu detestationis, est: qm̃ uoluntate actum est, & uoluntate acceptante: & ideo non põt deleri nisi uoluntate detestãte: sed uenialia ut in pluribus uoluntarie cõmittuntur, & durãt in nobis, quamdiu uoluntas uult in talibus uersari: ergo uidetur qd uenialia non possint deleri sine contritione interna. ITEM. Possibile est unũ ueniale deleri sine alio: sed hoc non est nisi per aliquid, quod magis aspicit unum ueniale, quam aliud, ratione cuius gratiæ effectus potius est supra unum, quã supra aliud: sed tale non est gratia, nec sacramentum, sed solus actus interior liberi arbitrii: ergo &c.

RESOLVTIO.

Consonat liberum arbit. adsit unum ex his exterioribus, uel memoria passionis christi, uel benedictio episcopalis, uel aquæ benedictæ aspersio, et sufficientes erunt à uenialí macula nos eripere.

RESP. Ad hoc uoluerunt aliq dicere, quod peccata uenialia, quia quodammodo sunt uoluntaria, sine actu uoluntatis detestantis, illa deleri non possint: quia tamen longe minus habẽt de ratione uoluntarii, q̃ mortalia: ideo quãtulacũque cõtritio sufficit siue in gñali, siue in speciali. Vnde dixerunt, qd si quis cũ impænitentia de uenialibus decedat, mortaliter peccat. Si gẽ uero præter usum liberi arbitrii decedat, possimodũ deletur per gratiam cũ detestatione uoluntariumã anima, quæ est in gratia, statim dum in se conspicit culpam

culpam illam detestatur, & gratia existens in anima eam delet. Sed tamen illud difficile est sustinere tam in hoc sæculo, quã in futuro. In hoc inquam sæculo, quoniã multi sunt modi remittendi peccata uenialia ꝑter pænitentiam: ut cum aliquis de uotẽ suscipit ẽpalem benedictionem, & aquæ benedictę asperionem, & cõsimilia. In futuro, quia cum nullus sit usus lib. arb. meritorius post mortẽ, in nullo uidetur possibile, quod gr̃a culpam deleat cooperãte motu uoluntatis animæ iam exutę: & sic modus iste dicendi non uidetur omnino cõueniẽs. Propter hoc igitur aliter dici oportet. Et ut intelligamus modum deletiõis uenialium, notandum est, quod triplex est genus peccati. t. originale, actuale mortale, & actuale ueniale. Et primum quidem minimam habet rõnem uoluntarii, imo nullam habet rationẽ uoluntarii in nobis. Alterũ autẽ genus peccati. t. mortale, simpliciter tenet rõnem uolũtarii, licet non ita, sicut peccarũ Adę, qd̃ nullũ habuit inclinatiuũ. Veniale peccatum quodãmodo tenet medium: unde quodãmodo habet rationẽ pœnę, quodãmodo culpæ: & rursus quodãmodo est uoluntariũ, quodãmodo inuoluntariũ. Habemus enim necessitatẽ cõmittendi aliquod ueniale in cõi, quãuis ad nullũ in particulari. Primum igitur peccatum, quoniã aliunde contractum est, potest deleri, lib. arbit. nihil omnino agente, sed sacramento solo exterius adiuuante, sicut patet in paruulis. Secũdũ genus peccati, quoniã uoluntarie contractum est, non potest deleri, nisi lib. arb. consonante, & adiuuãte: ideo in iustificatione impii requiritur motus lib. arb. per quem consonet gratię, & uterius contritio, per quam adiuuatur. Veniale uerò peccatum põt deleri, lib. arb. consonante, & aliquo exterius adiuuante. Vnde si lib. arb. gr̃ę nõ repugnat uolẽdo psistere in culpa: & gr̃a uirtute sacramenti, uel rei sacrãlis, uigoretur: culpam uenialem deleri, uel uniuersaliter, uel particulariter. Vnde credendum, qd̃ aliquo nihil de peccatis suis cogitante: sed tantum passionem Christi recolente in sacramẽto Eucharistiæ. recogitãte (inquã) feruenter quod uenialia peccata, uel omnia, uel quędã remittantur ei per gratiam sic adiutã: & omnia illa siue sacramenta, siue sacramẽtalia, ut Eucharistia, & unctio, & baptismus, & aquę asperio, & Episcopalis benedictio, & contritio, & misericordię exhibitio, & orationis dominicæ deuota exoratio faciũt ad uenialium deletionem, non per propriã naturam, sed per eã naturam, qua gratia gratum faciẽtem ad hunc actum adiuuant, & uigorant. Si quęras, quomodo adiuuant. Dicendum, quod in talibus ut plurimum est humiliatio, & deuotio, quę est actus grãtia informatus, repugnans ipsi uenialí peccato, quod feruorem charitatis, & deuotionem, quãtum est ex se, diminuit. Vel ea ratione qua est in eis pœnalitas, quę repugnat in ordinatæ delectationi, & pro illa pœna inuẽta est ordinanti gratiæ. Et sic potest responderi, quod quã

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis uenialia ualde congruè per pœnitentiam deleãtur: possunt tamen per gratiam aliter adiutam deleri. Et concedendæ sunt rationes ad hoc inductæ.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, ꝙ præcedere debet aliquantula contritio. Dicendum, quod Magister non determinat peise modum delendi uenialia peccatum, sed modũ perfectè satisfaciendi. Nemo.n. perfectè satisfacit pro culpa, nisi etiã interius in corde doleat, quantumcũque se exterius puniat: hoc dico, uel in generali, uel in speciali. Venialia aũt non solũ ꝑ uim pœnitentiæ, sed et aliis modis deleri possũt, ut tactũ est. AD ILLVD, qd obiicitur, qd ueniale ē maioris adhærentiæ. Dicendum, qd dupliciter est loquide adhærentia uenialis, aut quantum ad maculam, aut quãtũ ad pronitatẽ, quæ est uia ad illã. Si loquamur quantũ ad notã displicẽtię, plus adhæret mortale, quã ueniale. Si aũt quantum ad pronitatem, econtrario est: deleto aũt non est respectu pronitatis, sed potius respectu maculæ peccati.

AD ILLVD, qd obiicitur, qd ueniale se cõpatitur cũ gratia, &c. Dicendũ, qd verũ est, ꝙ se compatitur, quantũ ad inhærentiã: & iõ gratia non deiet per sui essentiã, uel inherentiã: & ꝑ hoc oportet ei addi aliquod adiutorium uel lib. arb. uel alicuius alterius pẽnalitatis, uel sacramenti, rõne cuius effectus, uel actus gratię repugnat uenialiꝗ: quis.n. gratia secundum essentiam stet cũ ueniali, tñ charitas ad feruorẽ excitata cõsumit culpã, sicut fornax ignis modicã aquæ guttam. AD ILLVD, qd obiicitur, qd ueniale est uoluntariũ. Dicẽdum, qd nõ sic sicut mortale: tamen qa aliquo mõ uoluntariũ est, numq̃ deletur, nisi uoluntas detestetur. Vnde uix contingit, qd ei q proponit manere in ueniali peccato, utpote in uerbis ociosis, quod ẽt si cõfiteatur, remittatur ei culpa: nisi forte pro opere illo contra seipsum insurgat, & adeo rugitus rationis fremat, quod bestiales motus sensualitatis gressum figãt, ad modum leonis, quo rugiente cæteraasialia gressũ figunt. AD ILLVD, quod obiicitur, qd ueniale unum deletur sine alio. Dicendum, quod hoc possibile est duplici modo. Vel qa uoluntas habitualiter adhæret uni, & non alii: & tunc culpa remittitur, cui non inhæret: & remanet culpa, cui uoluntas adhærebit. Vel iõ, quia uoluntas unum peccatum magis detestatur, quam alterum. Vnde gratia magis delet culpam ueialem, in cuius deletione magis uoluntas consonat, uel adiuuat.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An in purgatorio purgetur etiam culpa aliqua, uel solum pœna?

CONsequenter quantũ ad secundum articulũ quæritur de purgatione, quæ fit per purgatorium. De qua duo quæruntur. Primo qrit, utrũ in purgatorio post hãc uitã fiat a iqua purgatio ab aliqua culpa, an solũ a pœna. Secundo, utrum purgatio illa fiat ꝑ ignẽ materiale.

Quod

QVOD fiat ibi purgatio a culpa ostenditur. Primo ꝑ illud, quod dicitur Matth. 12. Qui dixerit contra S. sanctũ ver bũ, nõ remittetur ei neq; in hoc sæculo, neq; in futuro: ergo implicat dominus aliqua peccata remitti in futuro: sed nõ nisi in purgatorio: ergo &c. ITEM. Gregor. in 4. Dialog. dicit, ꝙ q̃dã leues culpæ remittuntur in futuro: & ibi multa dicit, q̃ adhoc ostẽdendũ faciũt. Si dicas, ꝙ hoc nõ intelligitur quantũ ad reatũ pœnæ: hoc nõ soluit, qa in futuro, utpote in purgatorio nõ solũ fit purgatio a reatu culparũ uenialiũ, uerumetiam mortaliũ in his, q̃ pniam in hac uita non cõplent. ITEM. Oĩs purgatio secũdũ quod huiusmodi respicit fœditatẽ aliquam: fœditas autem animæ culpa est: ergo videtur, quod purgatorius ignis sit contra culpam. SI DICAS, qd est contra pronitatem, uel sequelã, uel aliquid tale: tunc quæro, cũ lib. arb. post hanc uitam sit ita immobile respectu pronitatis, sicut respectu uoluntatis, quare tas sequela põt purgari, & nõ uenialis culpa: cum plus lædat animam sequela mortalis, quã culpã uenialis. ITEM. Quod purgat aliquid, aliquo modo habet oppositionẽ ad illud: sed pœna pgnę non opponitur: ergo si est ibi purgatio, non est pęna: ergo a culpa aliqua.

CONTRA. Super illud 1. Io. 5. Est peccatum ad mortem. Glo. Quod in hac uita non corrigitur, frustra post mortem uenia eius postulatur: ergo nulla post mortem ibi culpa purgatur. ITEM. Damasc. Quod est hominibus mors, hoc est Angelis casus, & ecouuerso: sed Angeli post casum a nulla culpa possunt liberari: ergo nec oẽs post mortem. ITEM. Greg. in Dialo. Talis in iudicio quisq; futurus est, qualis de corpore exiuit: si ergo exiuit cum ueniali, patet &c. ITEM. lib. arb. medium est inter profectum in bono, & liberationem a malo culpæ: sed post mortem non potest quis proficere in bono: ergo nec a culpa aliqua resurgere. ITEM. Facilius est labi in ueniale, quam liberari a ueniali: sed post mortem nõ potest anima ueniaiter peccare: ergo nec a ueniali resurgere.

ITEM. Veniale in nobis non est nisi ratione fomitis: ergo ablato fomite ueniale non manet: sed fomes aufertur in morte, non post mortem: ergo & ueniale.

RESOLVTIO.

Non a quauis macula, sed a uenialibus tantum, & a debito mortalis purgat purgatorius pœna.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ aliquorum Magistrorum, & bene intelligentium opinio fuit: ꝙ nullum peccatum post mortem dimittatur, pro eo, ꝙ usus lib. arb. quantum ad meritum, uel demeritũ oĩno cessat. Vnde dicunt, ꝙ uenialia oĩno remittuntur, aut ꝑ pœnitemiã, aut per finalẽ gratiã, si nõ adsit locus pœnitẽtiæ, si fortè morte præoccupatus moritur iustus hõ. Rationem aũt huius positionis, & intelligentiam per hunc modũ assignant. Dicunt enim, quod triplex est gratia, scilicet baptismalis, pœnitentialis, & finalis: & quælibet istarum gratiarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro sui initio dominium hēt in ipsa anima, pro eo, quod dominatur in ipso ingressu, ut gratia baptismalis, quæ in status sui principio deleat omnem culpam, non tantùm mortalem, uerumetiam uenialem. Dominatur autem gratia baptismalis ex uirtute sacramenti. Gratia pœnitentialis ex subiectione, & conformitate liberi arbitrii. Gratia finalis ex perfecta cōformitate omnium uirium animæ ad ipsam gratiam. Cum.n. ipsa separatur a carne, iam pronitates, & pturbationes, quæ inerant animæ, ex carne recedunt, & potentiæ aiē tranquillantur, & gratiæ subiiciuntur: ac per hoc uenialia delentur, siue sint in parte animæ rōnali, siue in parte aiæ sensibili: & ita nullum ueniale dimittitur post hanc uitam, sed expellitur in puncto illo, in quo potest dici, hæc est finalis gratia, quæ dominiū sibi uendicat, & omnem expellit culpam. Si ergo obiicitur eis, qd ī futuro purgantur, & remittuntur peccata. Ied m eos, quod remittūtur quātum ad reatum, siue pœnam, & purgātur quantū ad scoriam, siue sequelā. & illud dicitur Magister Hugo sensisse, qui ait sic loquens de remissione peccati. Aliquādo Deus remittit secundùm pietatem, aliquando secundùm seueritatē, aliquando secūdum utrumq;. Per incendiū purgatorii scoria peccati excoquitur, per lauacrum baptismi peccati macula abluitur, p flagellū satisfactionis peccati palea excutitur. Sed licet ista opinio sit multùm rationi consona, tamen auctoritates sanctorum uidentur expressè contraire. Nam ipse Gregorius dicit in Moralibus, q aliqua peccata dimittuntur post hanc uitam. Et si tu dicas, quod intelligit quantū ad reatum, sicut obiectum fuit: sic de omnibus posset intelligi culpis. Item. Isidorus tractās illud Matth. 3. Ipse nos baptizabit in Spiritu sancto & igni. Peccata, q̄ præcesserunt, Spiritus sanctus p aquē baptismū abluet; & q̄dam ex eis, quæ postea sequuntur eriminibus per igne purgatorium remittet. Cum ergo peccata præcedentia non solum quantū ad pœnā: sed ēt quantū ad culpā abluantur: ergo in purgatorio quēdam quantùm ad culpam sunt remittenda. Rursus: cum gratia dominium habeat in anima statim in ipsa separatione, propter quid nō purgat a peccati scoria, uel sequela, sicut a uenialis culpa? Et propter hoc est secūdus modus dicendi, quem approbat Magister in litera, & Sāctorum multiplex confirmat auctoritas. Dicendum ergo, quod aliqua peccata, utpote uenialia, non solùm in hoc seculo: sed ēt in purgatorio remitti possunt, & remittuntur: quando quis trāsit cum uenialibus, pro eo, quod gratia non fuit adiuta finaliter ad illa delenda: & ideo indiget auxilio. Quoniam ergo uoluntas potest gratiæ post hanc uitam esse conformis, quamuis nō possit esse adiutrix, pro eo, qd cessauit tempus meriti: ideo indiget adiutorio exteriori; & cum non sit locus sacramenti, habet adiutorium ignis punitiui, siue purgatorii, qui ideo dicitur purgatorius, quoniam anima purgatur

Libr. 2. de Sac. par. 14 cap. 8.

tur a peccati scoria, & a uenialis culpa, si cum illa transeat: & hoc possibile est: quia sicut ostensū est in præcedenti problemate, ad deletionem uenialis sufficit, q̄ lib. arb. se conformet gratiæ, nec est necesse, quod adiuuet. Concedendū ergo aliquos post hanc uitam a uenialis culpa posse purgari.

Ad illvd ergo, qd obiicitur, qd frustra post mortem uenia postulatur de eo, quod non corrigitur. Dicendum, quod illud itelligitur de mortali. Vel si fiat uis in hoc, quod dicit, q̄ in hac uita non corrigitur, uerum est, uel in se, uel in merito. Quāuis autem non corrigatur aliqd ueniale cum quo quis transit: non corrigatur (inquam) in se, meruit tamen corrigi: quia qui decedit in charitate, per illam meruit etiam post hunc statum ab his emundari, quæ retardant præmiū charitatis. Ad illvd, quod obiicitur de casu Angelorum, & morte hominum. Dicēdum, q̄ simile est quātū ad lib. arb. inuertibilitatem, siue quantum ad peccatum mortale, non quantùm ad oia: nam mali Angeli possunt in pēnis proficere, quamuis non possint a malo resurgere. Per oppositū, ratione boni meriti p̄teriti boni hoīes possunt a malo eripi: quāuis nō possint in malum labi, quia in bono, in quo moriuntur, sunt cōfirmati. Ad illvd, qd obiicitur, de Grego. Dicendum, qd sicut ipsemet subiungit, illud intelligitur quātum ad mortalia, non quantum ad uenialia: quia ipsemet excipit illa. Ad illvd, quod obiicitur, q̄ lib. arb. tenet mediū. Dicēdum, q̄ falsum est pro statu illo. Est.n. in statu, in quo potest ad ingressum in gloriam disponi per impedimenti remotionem, quāuis non possit mereri. Quoniam ad deletionē uenialis, & ad remissionem reatus peccati sufficit præsentia gratiæ, & pœnæ, cum consonātia lib. arb. & adiutorio meriti p̄teriti. Ad illvd, quod obiicitur, q̄ facilius est labi in malū. Dicendum, q̄ uerum est quantùm ad lib. arbitrium uertibile, non quantùm ad oēm statum animæ. Ad illvd, qd obiicitur, q̄ ablato fomite aufertur ueniale. Dicendum, q̄ uerū est quantùm ad potestatem peccādi de futuro: non tamen oportet auferri ueniale prius perpetratum: quia non omnis causa introducendi est causa conseruandi: sicut in multis exemplis patet. Destructo enim cultello, non potest infligi plaga: si tamen cultellus destruatur, non oportet propter hoc sanari plagam prius inflictam.

QVAESTIO II.

An in purgatorio sit ignis materialis?

Vtrvm purgatio illa fiat per ignem materialem, aut p spiritualē. Et q̄ sit spiritualis, uidetur per Glosam super illud 1. Corint. 3. Si cuius opus arserit. Exurit autem illius opus, q̄ hic temporalia dilexit: quoniam sine dolore non pereunt, quæ hic cū amore possessa sunt: & † August. de Ciuit. Dei exponens illud, dicit. Necesse est, ut tantùm urat dolor, quantùm hæserat amor: si ergo hoc totum est spirituale: nō uidetur, q̄ ille ignis

† vid plura libr. 20. c. 16 Tom. 5. & ser. de anima defuncta Tom. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

purgans sit aliud, nisi spirituale quid. ITEM. Quod purgatur, & a quo purgatur, & ipsa purgatio est, quid spirituale; ergo vr, ꝙ illud similiter ꝑ quod purgatur: hic aũt est ignis purgatorius: ergo &c. ITEM. Nihil corporale extrinsecũ facit aliquid ad aiæ iustificationem: ergo nec ad culpæ remissionem: sed in purgatorio emundatur anima a culpa: ergo uidetur, ꝙ non uratur flãma materiali. ITEM. Si anima purgatur per pœnam corporalem, cum pœna mortis sit suprema pœnarum: ergo uidetur, qd ibi deberet omnino purgari, nõ igne materiali. ITEM. Videtur, ꝙ nulla adhoc sit necessitas, qa uehemẽs dolor, & feruẽs amor per se sine aliquo exteriori sufficiũt delere pœnam, & culpam: sed statim separata anima cum lib. arb. consonet gratiæ, feruet charitas, & anima detestatur quantùm potest culpam prius commissam, & hoc generat feruorem, & dolorem: ergo statim deletur omnis culpa.

CONTRA. Sicut dicitur in Glo. super illud. Sic saluus erit, &c. & habetur in litera. Grauior est ille ignis, quã quidquid põt homo pati in hac uita: ergo aiæ habebunt aliquod afflictiuum extra: illud autem aut est corporale, aut spirituale: non spirituale: qa tũc uel esset Angelus, uel esset aia, uel Deus, quorum nullum esse põt: ergo necesse ẽ, quod sit corporale. ITEM. Nos uidemus, ꝙ recta ordinatione fit, qd aia, q rebus corporalibus se subiecerat libidinose, utpote ꝑ conuersionẽ ad bonum commutabile, iustificatur per materialia, & corporalia sacramẽta: ergo pari ratione post hanc uitam purgari dẽt ꝑ afflictiua corporalia. ITEM. Si aia post mortẽ purificatur: aut ergo dolore, q ueniat ex cõtritione, aut dolore, q ueniat ex rei amissione, aut dolore, q ueniat ex exteriori afflictione. Non primo modo: qa non est amplius locus meriti, nec quantũ ad contritionem, nec quantũ ad alios actus uirtutũ. Non secũdo modo: quia dolor de hmõi amissione est potius sapiẽs rationem culpę, quã rationem purgationis, qa uenit ex mordmato amore: ergo tertio modo purgatur dolore, qui uenit ex afflictione exteriori: ergo &c. ITEM. Si ignis ille esset spiritualis, cũ non sit Deus, hoc constat: necesse est, qd in diuersis diuersificetur, & plurificetur: ergo quot essent animæ, tot essent ignes purgatorii, & tot purgatoria: si ergo hoc est inconueniens, patet quod non est spiritualis.

RESOLVTIO.

Ignis purgatorius, materialis est, materialiter animas puniens: Nec modum curiosè humanus intellectus quærat: ubi diuina iustitia occulte sic ordinat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ Aug. uidetur dubitare, utrum ignis ille sit materialis, an spiritualis, q cruciabit, uel nunc cruciat animas: non solùm de igne purgatorio, sed etiã de igne infernali; in quo diues ille ardebat: nõ solum sup Genes. ad literã, uerumetiã in Lib. de Ciuit. Dei. Vnde & per modũ dubitationis dicit in Glo. super illud 1. ad Cor. 3. Qui ædificat lignũ, & fœn. &c. ponens opinionem, dicentiũ, igne materiali. & corporali animas post hanc uitã purgari, dicit Non redarguo: quia forsitã uerum est: & hoc ipsum ponitur in litera, & satis uidetur rationabilis sua dubitatio. Diues enim, q erat in inferno, & cuius lingua urebatur, linguã corporalem non habebat. Et q portat, lignũ, fœnum, stipulã, non portat secum hęc materialia: sed spiritualia, quæ sic nominantur per metaphoram: quare non similiter de igne spirituali metaphoricè competit intelligere? Sed quamuis egregius Doctor Aug. uisus fuerit hic dubitare: alii tamen Doctores nobis auferunt dubitationem: quoniã hoc cognouerunt multiplici ratione, ut Greg. in 4. Dialogo. & Isid. De ordine creaturarum: & cõiter tenent Doctores temporis nostri ignem purgatoriũ esse materialem, siue corporalem. Sed qualiter talis ignis agat in animas eas affligendo: hoc magnã hẽt quæstionẽ, & infra inquiretur de pęnis aiarum. Qualiter autem agat purgando, diuersitas est inter Doctores. Quidã enim dicere uoluerunt, ꝙ poteritum punitiuã data est igni uiri spiritualis purgatiua, ratione cuius purgat a ueniali macula, uel etiam a peccati scoria, sicut sacramenta habent uim satisfaciendi sibi datam. Sed illud non oportet ponere, s. quod ultra punitionem habeat uim nouam; cum multas animas dicat Gregorius purgari ꝑ diuersa loca: & talis culpæ mundificatio proprie fit ab ipsa gratia. Et iõ est aliorum positio (ut uidetur) magis recta, ꝙ ille ignis per eandem naturam & punit, & purgat: quoniam puniendo iuuat gratiam, & gratia habens adiutorium pœnæ, & consonantiã uoluntatis nostræ: (quæ quamuis non sit adiutrix, non tamen impedit) est potens purgare culpam, & peccati scoriam, ita ut purgatio talis sit a gratia, lib. arbi. consonante, etiam exteriore pęna adiuuante secundum conformitatem ad remissionem uenialium, quæ fit in hac uita. Si tamen quæras, qnomodo pęna adiuuat gratiam ad delendum, siue purgandum maculam. Dicendum, quòd hoc facit diuina iustitia. Vel etiam per eum modum potest intelligi: per quem dicitur, quod infirmitas grauis sobriam facit animam, idest: uirtus hoc facit quodammodo adiuta per pœnam. Si autem queras, utrum statim cum gratia habet illud adiutorium, culpam deleat, & purget scoriam. Dici potest, quod utrumq; est satis probabile, uel quod statim uigoretur gratia, ut ueniale lem culpam deleat, cum a pœna est adiuta, & deinceps punitur pro obligatione. Vel potest dici quod pœna magis, & magis disponat: & postmodum ex quo disposuit, sufficienter gratia ipsa in instanti delet culpam, si qua est. Quod; cumque horum dicatur, non uidetur de facili improbari posse. Concedendum igitur ignem illum materialem esse, siue corporalem.

AD ILLVD ergo, qd obf do Gl. & de Aug. Dicendũ, ꝙ Aug. non negat, quin ille ignis materialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

terialis sit, qui animas purgabit: sed exponit hoc de spirituali posse intelligi, tamen ipse Augustinus satis in sermonibus suis de purgatorio loquens, innuit ignem materialem esse, sicut ignis inferni. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ spiritualis est purgatio. Dicendum, q̃ uerum est: & ideo effectiuè, siue formaliter est per quid spirituale, scilicet p̃ gratiam: sed tamen quia anima peccauit cum carne, & peccãdo carnẽ sibi præposuit, & ita corpus præposuit spiritui, diuina iustitia decreuit etiam in purgatione rei corporali ipsam subiicere. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non iustificat corporale extrinsecum. Dicendum, quod uerum est per se: tamen exterior punitio excitat, & adiuuat interiorem gratiã, ut possit perducere ad iustificationẽ perfectam. AD ILLVD, quod obiicitur de pœna mortis. Dicendum, quòd ipsa pœna mortis est debitum originalis peccati: nec est ordinata ad animæ purgationem, nisi uoluntariè suscipiatur, cũ quis potest euadere, ut in martyribus: uel etiã sustineatur uoluntariè cum ab alio infligitur: sed pœna purgatorii ad hoc est. AD ILLVD, quod obiicitur de dolore, & amore. Dicendum, quòd illi sunt motus uoluntarii: & ideo non oportet, quod sint in summo in anima iam exuta. Præterea, iam per se non sufficiunt, cum non restet amplius merendi spaciũ: & iò necesse est exterius adhiberi ignẽ purgatoriũ: sicut parnulis, qui nõ possunt p̃ se mereri, subuenit baptismatis lacẽm.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An alius alio citius liberetur in purgatorio?

CONSEQVENTER quantum ad tertiũ articulum quæritur de liberatione a purgatorio. Et circa hoc quærũtur duo. Primò quæritur, utrum unus liberetur ante alium. Secundò, utrum aliquis euolet ante extremum iudicium.

QVOD unus liberet̃ ante aliũ ostẽditur. Primò per illud, qd̃ dicit Apostolus I. ad Corin. iii. Qui ædificat lignum, fœnũ, stipulam, &c. sed facilius, & citius consumitur stipula, quã lignum: ergo cũ aliquis ferat stipulam, aliquis ferat lignũ, uidetur quod citius liberetur unus, quàm alius. ITEM. In litera habetur, & est uerbũ Aug. in Enchi. Post hanc uitã incredibile nõ est, nonnullos fideles p̃ ignẽ purgatoriũ quantò magis minuisse bona pereũtia dilexerũt, tanto citius, tardiusq; saluari. ITEM. In foro pœnitentiæ graui ori culpæ respondet grauior pœna non solũ quantũ ad intẽsionẽ, sed ẽt quantum ad durationẽ: ut patet inspicienti canones, in quibus pœnitentiæ taxãtur. Si ergo iudicium ecclesiæ rectum conforme est diuino iudicio, patet &c. ITEM. Per peccatum meruit anima non solùm in igne cremari: sed etiam a Dei uisione priuari: ergo utrũque modo debet temporaliter puniri: ergo qui grauius peccauit, non solùm acerbius puniri, uerum etiam diutius debet a Dei uisione separari: ergo tardius purgari.

CONTRA. Quantumcunque merita sint inæqualia, tam in cęlo, quã in inferno sunt præmia, & supplicia æqualiter durantia: ergo pariter, ut videtur, debet esse in pœna purgatoria. ITEM. Secundum quod intensior est culpa, intensior ei redditur pœna; sed quantùm potest minor pœna super minorem culpam, tantum p̃ maior super maiorem: ergo quam cito liberatur in purgatorio paruus peccator per parnam pœnam, tam cito liberatur magnus peccator per magnam pœnã. ITEM. Si alius citius alio liberat̃ aut ratione maioris charitatis, aut ratione minoris reatus. Ratione maioris charitatis non uidetur; quia charitas est tãto maior, quanto anima est Deo similior: & quanto Deo est similior, tãto statui gloriæ uicinior: ergo tanto citius curatur, & purgatur, & in cœlum fertur. Sed quod ratione minoris reatus, uidetur; quia anima non est obligata nisi ad soluendũ, quod traxit ex hac uita: sed quãto debitũ est minus, tanto citius soluitur; ergo uidetur qd̃ talis citius purgetur, & in cœlum feratur.

RESOLVTIO.

Qui grauius tardiùs; & qui leuius citius.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ sicut dicit Aug. expresse in litera, in illo igne citius purgatur unus, quàm alius. Qui enim diutius in peccato permansit, dignum est vt diutius sustineat pœnam. Rursus. Qui grauius offendit, dignum est ut puniatur pœna acerbiori, & dilatione patriæ longiori, diuina hoc iustitia faciẽte; quæ oibus decẽtissime reddit stipendia meritorum.

AD ILLVD, quod obiicitur, in contrarium de æqualitate durationis in cœlo. Dicendum quòd non est simile; quia in inferno pœna æterna infligitur: & æterno non est maius, & minus ex parte post, siue ex parte ea, qua est æternũ. Similiter in cęlo præmium æternũ datur: in purgatorio uerò solã pœna temporalis infligitur: & in hac est diutius, & breuius. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ pœna grauis ęque cito delet grauem &c. Dicendum, q̃ uerum esset, si omnino pœna intenderetur, secundùm quod intenditur culpa: sed diuina dispensatio sic ordinat, ut non omnino intẽdatur quantùm ad acerbitatem propter magnam difficultatem, siue etiã quia mult utroque modo punire: & ita ut maior acerbitas, & diuturnitas recompenset, si quod in altero deficiebat. AD ILLVD, quod quæritur, q̃s citius purgatur. Dicendum, q̃ ille, qui minorem habet reatũ: quoniam locus purgatorius nõ est debitus nisi ratione reatus, uel alicuius culpæ. Et si tu obiicias, q̃ charitas maior debet facere citius euolare. Dicendum, q̃ charitas maior auget gloriam intensiue: secundùm autem durationem non. Vnde si duo innocentes inæqualis charitatis simul morerentur, simul euolarent: non tamen ęqualiter beati essent. Quod ergo obiicitur, quod est similior statui gloriæ. Dicẽdum, q̃ uerũ est rõne ordinationis ad bonũ: sed nõ magis quan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantũ ad liberationem a malo: & uelocior purgatio respicit ereptionẽ a malo directe, nõ habili tationem ad bonum.

QVAESTIO II.

An sancti ante iudicium euolent in cœlum?

VTRVM aliquis sanctorũ euolet in cœlum ante iudicium. Et ꝓ non uĩ. Heb. 11. Apostolus loquens de uiris sanctis, & fidelibus dicit. Hi omnes non acceperunt repromissiones, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, ne sine nobis consummarentur: ergo si sanctiores priores non debuerunt consummari sine aliis sanctis Apostolis, cum utique ad die iudicii crescat numerus sanctorum, patet ꝓ unus nõ euolet ante alium. ITEM. Matt. 25. Statuet agnos a dextris, hœdos autẽ a sinistris: & dicet his, q̃ erunt a dextris. Venite benedicti pr̃is mei percipite regnum: ergo uidetur quod non sint ante illud iudicium gloriam percepturi. Si. n. primo percepissent, non diceret dominus. Percipite regnum. Item nullius possessio, quę habetur per sententiam, obtinetur ante lationem sententiæ; sed uitæ æternæ possessio habetur per sententiam: ergo cũ sententia detur in die iudicii, uidetur quod ante diem iudicii non euolet aliqua anima in cęlũ. ITEM. Magnifici regis eo modo est stipendia elargiri, per quẽ modũ eius magnificẽtia magis declaratur; sed hoc est pcipue, dum fit curia una ex multitudine, & ex aggregatione multorum: ergo uĩ quod dominus reseruet gloriam æternam, ut eam simul omnibus conferat. ITEM. Anima peccauit in carnem: ergo uĩ ꝓ in carne debeat puniri: ergo nunquam perfectè purgatur, nec punit quousque resumat corpus, in quo purgetur: sed ante perfectam purgationem non euolat anima in cęlũ: ergo nõ ante die iudicii. ITEM. Corpora non glorificabũtur ante diem iudicii quantumcũque sit sanctus, qui moritur: ergo pari ratione nec animæ.

CONTRA. Luc. 23. Dixit dominus latroni. Hodie mecũ eris in paradiso: ergo anima latronis fuit cum Christo. Sed cõstat, ꝓ Christus postmodum nõ abstulit, qd̃ prius promisit: ergo sem ꝓ post fuit cum Christo: sed Christus ascẽdit in cœlũ: ergo anima latronis ascendit: ergo pari rõne aliæ sanctæ aiæ. ITEM. Phil. 1. Cupio dissolui: & esse cum Christo, ita dicebat Apostolus. Sed cõstat, ꝓ desiderũ suũ nõ erat cassum: ergo statim post dissolutione fuit cũ Xpo. ITEM. Apoc. 6. Datæ sunt illis singulæ stolę: sed nõ est stola nisi gloria aiæ, & stola corporis: ergo &c. ITEM. Charitas ẽ pondus sufficiẽter inclinãs, & sursũ eleuãs: ergo si nõ sit retardãs, statim ꝓ charitatem aia sursũ euolat: sed q̃ purgatur in purgatorio, post purgationẽ nõ habet aliqd̃ retardans: ergo statim euolat. ITEM. Differre mercede mercenarii, facit iniudicũ iustitiæ: sed Deus ẽ sume iustus: ergo statim quando inuenit hominẽ dispositũ, statim retribuit. ITEM. Spes, q̃ differtur, affligit aiam: si ergo differtur premium sanctorum usque ad iudicii, uidetur quod sint in cõtinua afflictione, & gemitu & expectatione: ergo si Deus tantũ differt, uidetur ꝓ ipse sit crudelissimus.

RESOLVTIO.

Si nullius debitores sunt actis, si sufficienter dispositi inuenientur: quis sic, ut nõ statim euolãt ad gloriã?

RESP. Dicendum, ꝓ alig stulti circa hoc erãt, dicẽtes aias non esse glorificãdas ante diem iudicii: sed potius expectare usque ad extremũ diẽ iudicii. Hos stultos dixi, qm̃ talis error nec fulcimẽtũ hẽt ab auctoritate, nec ab effi cacia rãne, nec habuit ista positio aliquẽ magnũ auctorem, nec defensorẽ; sed imponitur qbusdã Græcis. Vt th pro isto errore facere Glos. q̃ est super psal. Noli emulari, super illo uersu eiusdẽ psalmi. Et adhuc pusillũ &c. ubi dicit Aug. Post istã uitã nondũ eris, ubi erũt sancti, qbus dicet, &c. Sed in illa requie poteris esse, ubi erat Lazarus cũ Abraam: Vbi expresse innuere uĩ, ꝓ iusti q̃ moriũtur, nõ statim iunt, ubi erunt post iudiciũ; sed in illa requie, ubi erat Lazarus cũ Abraã. Sed sicut patet in ipsa Glo. ex cõsequẽtibus, istud dictũ est quantum ad stolã corporis, nõ quantum ad gloriã, uel locum. Certum n. est, quod Xps expoliauit principatus & potestates tenebrarũ, ac per hoc cõstat sanctos, qui in limbo erant, ad cęlũ cum Christo sublimatos: ac per hoc & omnes iustos qui non habent reatum pœnæ.

AD ILLVD, ergo qd̃ obĩ. ꝓ nõ acceperũt repromissiones. Dicẽdũ, ꝓ Apostolus uocat consummationẽ, quantũ ad illius superna cęlestis implectionẽ, postquã nullus intrabit. Vel dicendum, qd̃ Apostolus intelligit quantũ ad regnũ gratiæ, qd̃ conseruauit usque ad nos: ut nos facti participes gratiæ in abundãtia, participes et fieremus & glorię. AD ILLVD, quod obi. ꝓ statuet agnos &c. Dicendũ, ꝓ iudicium istud erit quantũ ad consummatã glorificationem suscipiendã in anima, & in carne, quam nondum habent mortui, quamuis animæ sint beatæ in cœlo. AD ILLVD, quod obiicitur de sententia. Dicendum, qd̃ sicut dupliciter contingit regnum obtinere, scilicet integre, & perfectè, siue in toto, & alio modo secundum aiam siue in parte: sic dupliciter ẽ iudiciũ, siue etiam dupliciter sententia. Nam sicut homo glorificatur secũdũm partẽ; ita particulariter iudicatur, & de eo sententia profertur, quando anima de corpore egreditur. Iudicium autẽ uniuersale & sententia erit, quando homo erit glorificandus totaliter: & tunc consummabitur curia cœlestis, & sic duplex iudicium competit duplici modo possidendi gloriam. Et duplex modus competit duobus, scilicet diuinæ magnificentię, & nostræ indigentiæ. Propter nostrã indigentiam collendam: statim quando anima est apta, sublimatur ad gloriã: quia frustra expectaret, cum non possit amplius mereri. Propter diuinam magnificentiam ostendendam reseruatur generalis, & uniuersalis resurrectio corporum in fine sæculorũ. Et sic in nullo præiudicatur cõmodo nostro, dum aia assumitur in gloriam: in nullo diuinæ gloriæ, dum in fine fiet in reassumptione corporum totum, qd̃ fieret si gloria differret ab animabus. ITERM hoc pa-

tent illa tria, scilicet de possessio ne per sentẽtiam, de Dei magnificatione, & de corporum resuscitatione. De qua quare differatur, suo loco habetur infra.

DISTINCTIO VIGESIMAPRIMA.
PARS SECVNDA.

De confessione quantùm ad utilitatem ex parte finis: iuxta ordinem, superius in Dist. Decimaseptima statutum.

POst hæc considerandum est, quid prosit confessio illa, ubi singula peccata, quæ quisque fecit, non exprimuntur. Sanè dici potest, quod omnia crimina semel saltem oportet in confessione exprimi, nisi aliqua a mente exciderint. Sed quia nemo delicta intelligit omnia, generaliter saltem ea confitere, quorum memoriam habes: & sic nihil celasti de sceleribus tuis. Venialia uerò, ut ait Aug. quia innumerabilia sunt, sufficit generaliter confiteri, nisi aliqua sint frequenter iterata: perfectius est tamen etiam illa axprimere si uales. Ideoque quotidie generaliter fit confessio in ecclesia, pro uenialibus. s. peccatis, quę quotidie admittimus, et pro illis mortiferis, quorũ noti tiam non habemus. Vnde Aug. ueritatem dicit Deo pœnitens, quando nihil illi de commissis sceleribus celat: non quod & si uoluntatem celauerit, Deus ignoret: sed ueritatem sibi dici uult ab eo, ut ueniam consequatur. Si uerò mẽte aliqua exciderint, cõfitetur ueritatem Deo, cum generaliter dixeris. Deus qui nosti occulta cordis, & opera mea & delicta a te non sunt abscondita, quibus ueniam largiaris precor: & hæc est ueritas confitentis, quam diligit Deus. Vnde Psal. Ecce enim ueritatem dilexisti. Hic insinuatur quod generalis confessio etiam mortalia delet, quorum intelligentia non habetur.

In quinta respõsione cõtra elagianos.

Ps. 68.

Ps. 50.

Nemo confiteatur peccata, quæ non fecit.

Sicut autem pœnitens celare non debet peccatum suum: quia superbia est: ita nec humilitatis causa fateri se reum illius, quòd se non commisisse nosci: quia incauta est talis humilitas, & peccatorem constituit. Vnde Augu. Cum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod uitaras: quia ueritas in te non est, nisi ita te dixeris peccatorem, ut etiam esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut quod es, dicas. Nam quomodo est ueritas, ubi regnat falsitas?

De uerbis Apostoli. Ser. 29 in 10.10

Pœna reuelantium confelsionem.

Caueat autem sacerdos, ne peccata confitentium alijs prodat: alioquin deponatur. Vnde Grego. Sacerdos ante omnia caueat, ne de his quæ ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis: nec (quod absit) pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus uitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat. Quod uerò dictum est, ut pœnitens eligat sacerdotem scientem ligare & soluere, uidetur contrarium ei, quod in canonibus reperitur, ut nemo scilicet alterius parochianum iudicare præsumat. Sed aliud est fauore uel odio proprium sacerdotem contemnere, quod canones prohibent: aliud cæcum uitare, quod Vrbanus facere monet: ne si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadant. Ait enim Vrbanus secundus, Placuit ut nulli sacerdotum deinceps liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine eius consensu, cui se prius commisit, nisi pro ignorantia illius, cui prius consensus est. Qui uerò contra hoc facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit.

De pœ. d. 6. ca. Sacerdos.

16. q. c. Ad minus para. Ecc. in hoc 9. q. 2. quasi p totum. Matt. 15. ibidem.

SVPRA egit Magister de confessionis necessitate a parte cõfitentis, & possibilitate a parte absoluẽtis, & opportunitate a parte temporis: hic agit de utilitate a parte finis: & habet hæc pars duas. In prima ostẽdit, quæ cõfessio sit utilis, scilicet cõfessio uera & humilis. In secũda ostendit, quantùm confessionis contemptus obsit infra Dist. 22. *Cumque multis auctoritatibus supra sit assertum.*) Prima in duas diuiditur. In prima determinat, quæ sunt attendenda in confessione ex parte confitentis. In secunda, quæ ex parte audientis. ibi. *Caueat autem sacerdos, &c.*) Prima pars duas continet. In prima ostendit, quod confessio nõ debet esse diminuta. In secunda parte, quod non debet esse superflua. ibi. *Sicut autem pœnitens celare non, &c.*) Similiter secunda, in qua determinat ex parte sacerdotis, qd obseruandum sit, duo continet. Primũ est vt cõfessa teneat secrete. Secundũ uerò, ut nõ absoluat alterius parochianũ: & hoc ibi tangitur. *Qd uerò dictum est.* Et ita principaliter duo tãguntur. s. qd confessio integra debet esse, & secreta.

Quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dub.1. *Qui a omnia criminalia, &c.*) Vt hoc falsum: qa ad hoc quod contritio valeat, non oportet sigillatim conteri de quolibet, immo iustificatur in contritione de omnibus: ergo pari ratione uidetur de cõfessione. Respon. Dicendum, quod non est simile: quia contritio est in conspectu Dei, qui uno aspectu uidet omnia: sed confessio est in conspectu hominis, qui non potest plene noscere morbum, nisi audiendo mortalia singula. Et iterum. Cõfessio fit ad erubescẽtiam: contritio uerò ad peccati detestationem per iustitiam. Detestatio autem intenditur in collectione multorum malorum: sed erubescentia in expletione singulorum.

Venialia, &c.) Videtur nõ bene dicere: quia iteratio nõ trahit in alius genus: ergo quantumcũque iteretur, venialia sunt: ergo sufficit illa generaliter cõfiteri, sicut & alia. Respon. Dicẽdum, quod consuetudo frequẽter ducit in libidinẽ, & contemptum: ideo propter dubium, & uitandum periculum, quãdo timetur probabiliter aliquid horum esse ueniale peccatum, confitẽdum est, & sufficit stare in generalitate: nec oportet ad singula descendere: si tamen uelit descendere, laudabile est ualde, & utile, & per necessarium uolenti ascẽdere ad perfectionem.

Dub.2.

Dub.3. *Nec humilitatis causa fateri, &c.*) Videtur cõtrarium dicere Aug. in lib. cõfessionum, ubi dicit sic. Si quæris a me, utrum iustus sim. Respondeo, quod non: sed constat qd Aug. iustus erat, & hoc ex humilitate dicebat, & bene, & meritoriè. Respon. Dicendum, quod fateri se reũ, uel iniustũ est dupliciter. Aut privatus est iniustitia: sic simpliciter priuat iustitiam: & hoc modo non debet se quis fateri reũ, nisi habeat mortalis conscientiã. Alio mõ est fateri se reũ, & iniustũ, prout reatus priuat iustitiæ perfectionẽ: & secundùm hoc oĩs homo potest se iniustũ fateri, secundùm illud Isa. lxiiii. Vt pannus mestruatæ uniuersæ iustitiæ uestræ. Nec iustificatur hõ cõparatus Deo secũdùm, q̃ dicit Iob: & hoc mõ Aug. dicebat se nõ esse iustum. Et nota quod confessio debito modo facta debet habere. xvi. cõditiões: unde uersus. *Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis. Et frequens, nuda, discreta, libens, uerecunda. Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata. Fortis, & accusans, & sit parere parata.* Sufficientia ãt, & numerus harum conditionũ põt accipi sic. Quædam.n. sunt conditiones, q̃ sunt, & debent esse in confessione secundũ suã rectã quantitatẽ. Quædam secundùm rectum ordinẽ, & societatẽ. Quædã secundùm rectã qualitatẽ, & secundùm rectã quantitatem. Et hoc tripliciter. Aut quantùm ad integritatem, aut quantùm ad numerositatẽ, aut quantũ ad diuturnitatem: & sic sunt tres conditiones. s. quod sit integra, frequens, & accelerata. Si quantùm ad associationẽ, sic debet habere duarũ societatem partium. s. contritionis, & satisfactionis: quantùm ad contritionem sit lacrymabilis, quantũ ad satisfactionem sit parere parata. Vel quantùm ad utrumque, & sic fortis. Quantùm ad qualitatẽ aut ipsius confitentis, aut cõfessionis. Si confitentis, sic sunt qnque conditiones: secũdum uim rationalem est simplex: secundũ concupiscibile debet esse libes, secundum irascibile.n humilis, in sermone fidelis, & in signo uerecunda: & sic sunt quinque. Si in se considerẽtur, sic debet esse pura, ut nihil intermisceat: debet esse nuda, ut nihil celatũ teneat: quantum ad circunstantias debet esse discreta, ut nihil addat: debet esse secreta, ut aliis non noceat: debet esse accusatoria, ut seipsum puniat. Et sic sũt tres ex parte qualitatis, tres rationes adiuncti, quinque ratione subiecti, & quinque ratione fuit: & sic in uniuerso sunt. xvi.

Dub.7. *Sed aliud est fauore &c.*] Videtur hic male soluere, qa ex hac solutione quilibet, cui nult posset confiteri, dummodo non cõteminat proprium sacerdotem. Sed contrarium habetur in Decretalã, ubi dicitur, quod si ex causa nult accedere ad alium, petat primo, & obtineat licẽtiam, quia aliter non poterit soluere, uel ligare. Respon. Dicendum, quod illud uerbum August. intelligitur quantũ ad electionem sacerdotis, antequam subditus alicui se subiciat, & curam animæ committat: sed uerbum Vrbani post cõmissionem: ex tũc enim tenetur ei cõfiteri, nec debet alii nisi petat licentiam. Tamen in quinq; casibus habetur licentia petita pro obtenta. Primus est, si sit uagabundus. Secũdus est, si renuciauit domicilũ. Tertius, si peccauit, uel offendit in aliena parochia. Quartus propter sacerdotis ignorantiã, uel malitiam, quia est reuelator cõfessionis, uel sollicitator ad malum. Vltimus est in casu necessitatis, ut si sit in articulo mortis, uel debeat intrare iustum bellum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An liceat peccatum aliquod in confessione omittere.

AD intelligentiam huius partis secundum duo, quæ tanguntur in littera, duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de confessione quantum ad modum. Secundò uerò quæritur de confessione quantum ad sigillum. Circa primùm quæruntur tria. Primò quæritur, utrum liceat aliquod peccatum in confessione omittere. Secundò, utrum liceat addere. Tertiò, utrum liceat aliena peccata referre.

QVOD non liceat de confitendis omittere, ostenditur. Primò, auctoritate Augu. in libro de pœnitentia. Caueat, ne uerecundia ductus, diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis uelit manifestare: qd est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper uenia carere, ad quam per frustra sperat peruenire. ITEM. Ratione ostenditur sic. Confessio ordinatur ad peccati cognitionem: sed numquam recognoscit ægritudinem sufficienter, qui solùm peccatum unum nouit, cum homo multis ægroter, sicut patet in medicinis: ergo non sufficienter peccatum detegit, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

non dicit uni sacerdoti peccata omnia, quæ commisit.

ITEM. Confessio est ad peccatoris accusationem: sed cum peccator se accusat de tribus peccatis, & fecit decem, hoc ipso prætendit sacerdoti se non peccasse nisi ter: sed hoc est falsitas, & hypocrisis manifesta: ergo &c.

ITEM. Cõfessio fit p̃ p̃ absolutionẽ: absolutio ãt sacerdotis signũ ẽ diuinæ absolutionis: sed Deus nũquam absoluit ab una culpa, quin absoluat ab oĩ culpa mortali: ergo absolutio sacerdotis, aut nulla est, aut est ab oĩ culpa: sed non meretur absolui a sacerdote peccator, q̃ celat ei peccatum: ergo nulla est absolutio, nisi confiteat sacerdoti uni oĩa, a quibus indiget absolui.

CONTRA. Omnes sacerdotes tenent locũ unius. s. Christi: ergo idem est cõfiteri diuersis, quod confiteri uni: ergo tantum ualet si peccator diuisim diuersis confiteatur oĩa, quãtum si oĩa cõfiteatur uni. ITEM. Cõfessio est in remedium: ergo nõ debet fieri in scandalum: sed possibile est quod pœnitens confiteatur proprio sacerdoti aliq̃d peccatũ, quod scandalizabit eũ, utpotè si cognata sacerdotis fuerit eius adultera: ergo uidetur quod possit peccatum hoc reseruare, & alia sibi dicere, & ita cõfessionem dimidiare. ITEM. Aliquis confessus est uni. x. & commisit xii. & oblitus duorũ post recordatur, non habens copiam sacerdotis, ille fuit legitimè cõfessus de. x. ergo si nõ debet bis puniri pro eo, sufficit nunc cõfiteri duo: ergo uidetur quod confessio possit dimidiari.

ITEM. Sufficit si quis confitetur sacerdoti proprio illud, a quo potest absoluere: sed possibile est quod aliquis habeat casum, uel peccatum, a quo non potest absoluere nisi superior: ergo sufficit quod minora confiteatur uni, & peccatum illud confiteatur maiori: ergo uidetur quod confessio possit dimidiari.

RESOLVTIO.

Quidquid sit de ueniabilibus; mortale aliquod caueat, ne subtereat peccator.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ in uenialibus non est uis: sicut enim non est necesse ea confiteri, sic nõ est necesse ea simul, & oĩa integrè cõfiteri. Sed de mortalibus dicitur, q̃ necesse est oĩa confiteri uni sacerdoti, omnia (inquam) quorum est memor, & de quibus non fuit alias legitimè confessus. Et tunc uoco legitimè confessum, quando nihil interuenit quòd absolutionem sacerdotis irritam faceret: quod est in quatuor casibus, & duo sunt a parte absoluẽtis. Vnus si non sciat, alter si nõ possit. Vnus contra clauem scientiæ, alter contra clauem potentiæ. Duo a parte cõfitentis. Vnus si sciẽtè confiteatur: alter si post confessionem satisfactionẽ contemnẽs, eius obliuiscatur. Si autem legitimè confessus est, non oportet iterare nisi in uniuersali: si uero non oportet quod omnia dicat, pro eo quod sacerdos absoluit ab omni culpa, aut nulla est absolutio. Nullus autem sacerdos intendit absoluere pœnitentem ab eo, quod sibi celat: ad hoc ergo quod confessio sit integra, necesse est quod oĩa quæ

quæ simul habet in conscientia, de quibus tenetur confiteri uni sacerdoti, dicat: alioquin (sicut expresè dicit Augusti.) probatur confessio ficta.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod omnes sacerdotes tenent locum unius, scilicet Christi. Dicendum, quòd uerum est: sed ita tenent locum unius, q̃d non simul omnes, sed quidlibet per se: & ideo qui uult confiteri sacerdoti tamquã Christo, si recte confiteatur, necesse est q̃ omnia dicat uni: quod si aliqd celat uni, quãuis dicat alii, quantum est in se, mediatori celatur, & ita Christo. AD ILLVD, quod obiicitur de scandalo sacerdotis. Dicendum, quod ubi timetur scandalum, non est confessio dimidianda, sed licentia petenda: & si nõ datur, superior est adeundus, uel alius qui habeat eius auctoritatem, nam in tali casu licentiã petere est obtinere. AD ILLVD, quod obiicitur de eo, qui per obliuionem omisit decem confiteri. Dicendum, quòd sanum consilium esset, quod totum diceret, sicut in præcedentibus tactum est: tamen non credo quod teneatur dicere nisi in generali: nisi fortè aliquis prædictorum casuum interuenisset. Nam aliud dicere, est uiam confessionis, & salutis multis auferre, cum multi confiteantur aliquãdo aliquod peccatum enorme, quod deinceps uix alii sacerdoti dicerent. Nec auctoritates sanctorum hoc cõpelluntdicere, quia hoc nõ est confessionem diuidere: prima enim fuit integra, & secunda similiter: quia non oportet hunc de aliis habere remorsum nouum, nec nouã absolutionem: similiter iudicandum est de recidiuo. AD ILLVD, quod obiicitur de recursu ad superiorem. Dicendum, quod aut recurrit propter absolutionem a culpa, aut pœna propter excommunicationem, uel irregularitatem. Si propter absolutionem a pœna, uel pœnali uinculo, sufficit quod confiteatur illud solum. Si propter absolutionem a culpa, si superior non remittit ad proprium confessorem, sanum consilium est, si non habet causam excusantem nisi solùm erubescentiam, uel opinionem falsam: quod omnia, de quibus habet remorsum, ipsi dicat, & pro omnibus illis generalem absolutionem, & pœnitentiam suscipiat. Si autem aliquam excusationem habet probabilem, ratione cuius magis uult confiteri alteri, tenetur totum inferiori reuelare, & peccatum illud quod superiori est confessus, & cætera alia: & sic non erit cõfessio diuisa, & ille ex tũc poterit ab omnibus absoluere. Quoniam si aliqua peccata absolutioni superiorum reseruantur, in quibus minores sacerdotes cum eis nõ communicant: hoc magis factũ est propter taxationem pœnæ, quam tali peccato superior debet sapienter infligere, siue iniungere pro culpa, quàm pro alto, scilicet absolutione a tali peccato, seu culpa. Et ideo si talem culpam confessus est, & p̃ nam pro ea a superiore suscepit, potest illam cum aliis inferiori integrè confiteri, & ille absoluere eum ab omni culpa: ita dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

taxat, ut ille faciat pœnitentiam, a superiore sibi iniunctam. Et si tu obiicias, quod iste qui adit superiorem, & unicum tantum, uel duo, aliis tacitis, confitetur, uidetur esse hypocrita, & se laudare. Dicendum, quod uerũ est si inuueret se sibi generaliter cõfiteri: tunc enim uidetur ipsum alia crimina non habere, sed dũ ostendit se specialiter pro illo unico aduenisse, & alium cõfessorẽ pro minoribus habere (& hoc acceptas superior) nulla est ibi deceptio, quamuis totum dicere sit maior perfectio.

QVAESTIO II.

An liceat in confessione quidpiam addere?

VTRVM liceat aliquid in confessione addere. Et qd̃ non, uidetur, quia Augu dicit in lib. de pœniten. & habetur in litera. Cum humilitatis causa mentiris, si nõ eras peccator, antequã mentireris, mentiendo efficeris qd̃ uitaras. Si ergo aliquis causa humilitatis accusat se amplius, quam meruit, uidetur ex hoc culpam incurrere. ITEM. Iniquus testis est, qui accusat alium in eo, in quo non est culpabilis, quantumcunque faciat bona intentione: sed hõ in confessione contra se testificatur: ergo si se accusat in eo, in quo non peccauit: uidetur quod iniquè agat. ITEM. Nihil obnciendum est in iudicio manifesto, quod non possit manifestè probari: ergo pari ratione nihil imponendum est in iudicio pœnitentiali, quod non possit per testem rectum probari: testis autem est conscientia; ergo nihil dicendum est, nisi de quo accusat conscientia: ergo &c. ITEM. Confessio est ad dirigẽdum medicum spiritualem; sicut cognitio carnalis infirmitatis est ad dirigendum medicum carnalẽ: sed ille facit errare medicum, q̃ dicit se habere morbum, quem non habet: sicut qui dicit se nõ habere, quem habet: ergo sicut peccat ille qui dimittit, ita & ille qui addit.

CONTRA. Grego. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est: ergo si potest, & debet se homo accusare, secundum quod agnoscit se, & bona mens potest se magis culpabilem reputare, quàm sit secũdum ueritatẽ, uidetur quod magis possit se accusare, quàm sit in re. ITEM. Qui conteritur, plùs quam meruit, & satisfacit punitẽdo se ultra, quam meruit; iustè, & laudabiliter, & benefacit: ergo pari ratione qui se accusat ultra quàm peccauit, benè facit. ITEM. Confessio est ad humiliationem confitentis, & hoc per accusationem: sed nemo potest se nimis humiliare, etiã si se subiiciat omnibus propter Deum; ergo pari ratione nemo potest se nimis accusare. ITEM. Ponatur quod aliquod peccatum cõmisit quis, de quo dubitat utrum sit mortale, uel ueniale: quæro, qualiter debeat illud confiteri: & uidetur quod sicut mortale, quia in dubiis securior pars est eligenda: alioquin si sicut ueniale confitetur, diferimini se cõmittit: sed possibile est qd̃ istud peccatũ nõ sit nisi ueniale: ergo põt ueniale cõfiteri ut mortale: ergo ad confessionẽ addere ad se accusandũ.

In ref. ad. inter. Aug. canon. ringi. Epist. 91.

RESOLVTIO.

Nihil ultra testimonium conscientiæ addatur: nisi in grauiorem sui accusationem fiat ex nimia humilitate.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam prænotandũ est, quod differt mentiri, & falsum dicere. Mentiri enim est quãdo aliud exprimit uox, q̃ sentiat mens, et si p uocem uerum dicatur in re. Falsum dicere est, quãdo uox discordat a re significata. Mẽtiri qdẽ, quia semper importat abusum signi, & obligationem hoĩs quantùm ad uim intellectiuam, & exteriorẽ; inter quas est discordia, semp malũ est: & ita secundùm se malũ, q̃ nulla põt bona circunstantia uestiri, ut bene fiat; sicut dicit Aug. in Lib. cõtra mendacium. Falsum uerò dici põt frequenter meritoriè, cum mens decipitur: & ita credit esse, ut loqtur: sicut dixit Apostolus se in Hispaniã profectuũ. Si ergo tu q̃ras, utrum liceat addere ad confessionem. Respondendum est: q̃ aut tu loqueris quantùm ad testificationem conscientiæ; aut quantùm ad conformitatem ueritatis in re. Si quantùm ad conscientiam, ut conscientia minus accuset, & uox amplius: sic est peccatum, & mendacium, & pdĩtur confessionis meritũ; in qua debet esse uerbum uerax, secũdũ illud Eccl. Ante omnia uerbum uerax præcedat te. Verbũ uerax est, quando id exprimit lingua, quod sentit conscientia. Si autem intelligas de additione quantùm ad rei ueritatem, ita quod conscientia non discordat a lingua. Dicendum tunc, q̃ talis additio põt esse meritoria. Qui n. in paruis se credit grauiter offendisse, & sic confitetur quasi grauiter offenderit, multũ absq; dubio proficit.

ad con. finitum Tom. 4.

Rom. 15

Cap. 37

RATIONES igitur ad primã partem, procedẽtes concludũt, q̃ nõ põt, nec dẽt addere ultra testimoniũ cõsciẽtiæ. RATIONES ad secundã partẽ procedũt secundũ qd̃ in additione lingua consonat cum conscientia: & sic licet addere: quia nullum sit ueritati piudicium, dum simul iungitur ueritas mentis, & oris præ humilitate cordis: & sic intelligitur illud Greg. Bonarum mentiũ, &c. SIMILITER & sequens de contritione, & punitione, & additione. Posset tamen dici, quod nõ est simile de contritione, & punitione, & de confessione: quoniam confessio est actus ueritatis, & cõtra hunc non põt aliquis dicere aliquid, quod nõ sit falsum, & in præiudiciũ ueritatis: sic est de punitione, q̃ a iustè potest aliquis sustinere pœnam, quam non meruit, et propter gloriam Dei, uel propter salutem proximi, uel in amplio rẽ profectum sui: & hoc est abũdantis iustitiæ. Veritas uerò nõ dẽt nec deficere, nec superabundare, quia est rectitudo intellectus: & hæc rectitudo est indiuisibilis: sed rectitudo uoluntatis habet latitudinem, ideo plus & minus factũ est iustum: sed non plus & minus dictũ est uerum, nisi dicatur uerius, qd̃ est durabilius, ut necessarium, & perpetuũ, quã cõtingens, & mometaneũ. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ cõfessio est ad humiliationẽ. Dicendũ, q̃ nõ omni modo est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad humiliationem: sed propter accusationem, quæ ueritatē dēt habere principium, uel comitē, adhoc ꝙ recta sit. Et non sequitur, ꝙ si humilitas nō hēt excessum in reputatione, ꝙ ueritas non hēt excessum in locutione. AD ILLVD, ꝙ quæritur de peccato dubio. Dicendum, ꝙ sicut dicit Aug. in xv. de Trinitate, nō solū est mendacium dicere scienter falsum: sed ēt asserere dubiū, quia lingua a corde discordat. Quādo dubitat, utrū sit mortale: dicendū, ꝙ sicut dubitat, ita dubitādo dēt confiteri: ita men dēt cōteri, & pœnam sustinere, ac si esset mortale: & tunc mēs assecuratur, & in nullo ueritati iudicatur: & sic patet respōsio ad obiecta. AD ILLVD, tamē, quod ultimō obiicitur ad partē oppositā, ꝙ facit medicū errare. Dicēdum, ꝙ falsum est: quia aggrauatio pœnitentiæ nō aggrauat naturam: sed alleuiat: non sic est in tēporali, & in corporali medicina: nocet enim si nō adsit morbi materia. Sed ista est ratio: quia lingua discordat a conscientia: & illud præcipuē exigitur in confessione recta, & ordinate facta.

QVAESTIO III.

An liceat aliorum peccata in confessione referre?

VTRVM in confessione liceat aliena peccata referre. Et ꝙ sic uidetur. Neemiæ. 1. Ego & domus patris mei peccauimus: & similiter in oratione Danielis. Ergo si rectē confitebatur, uidetur, qd nos similiter facere deberemus. ITEM. Ex charitate pōt, & dēt quis proximi peccata deflere: & ex charitate non solū pro suis uerūetiā pro alienis peccatis pōt satisfacere: ergo pari ratione pōt aliena peccata cōfessori referre. ITEM. Peccatum alienū frequēter aggrauat suū, sicut si pater cognoscit filiā, uel si mulier cognita est a patre spirituali (qd absit) uel a psona excellentis religionis: ergo si dēt peccatū suum plene explicare, uidetur quod liceat aliena peccata referre. ITEM. Cōfessio nō solū est in remedium peccati p̄teriti, sed ēt in cōsilium uitandi futuri: sed frequenter alienum peccatū pstat homini scandalū, & ruinā, utpote cū luxuriosus aliquam infestat: ergo si dēt pœnitens sacerdori exponere peccatorum occasiones, ut secundūm consilium eius, & adiutorium peccatū euitet: uidetur, qd possit, & debeat aliena peccata in confessione referre.

Cap. 3. & 6.

CONTRA. Psal. Dixi confitebor aduersū me iniustitias meas domino. Gios. Peccata mea, non aliena: ergo aliena cōfitenda nō sunt. ITEM. Chanaan fuit male dictus: quia non operuit uerenda patris: ergo tenebatur illa operire: ergo pari ratione & proximus uerenda proximi, licet non ita strictē: ergo qui reuelat alienam culpā, peccat grauiter. ITEM. Si licet peccata proximi referre uni sacerdoti, cum liceat confiteri mille: sicut ex præcedētibus habitum est: ergo liceret peccata proximi mille reuelare: & ita proximum infamare. ITEM. Aut fuit particeps illius peccati, aut non: si non, ergo non tangit peccatum suum: ergo non debet illud confiteri: Si fuit particeps: sed in illo foro potest

Ps. 31.

Gen. 9.

potest quis aliū accusare in crimine, in quo participat: ergo male facit, qui alium accusat.

RESOLVTIO.

Non ad accusationem alienam, sed ad expletorem proprij uulneris curationem licet quandoque aliorum peccata reconsere in confessione.

RESPON. Dicendum, ꝙ aliena peccata aut sunt impertinentia ad peccati nostri accusationem: sed ex quadam associatione referrea, & ad quādam excusationem ille, qui confitetur, quia solatium est miseris socios habere pœnarum: & sic dicendum, qd malē facit, q sic confitetur: sicut multi simplices aliquando accusant omnes uicinos suos, ut ipsi minus cōfundantur: ut si dicāt, Sunus latrones, usurarii, periuri, & consimilia: & tales a confessoribus corripiendi sunt: quia rectam formam confessionis nō seruant. Aut peccata aliena sunt nostris cōiuncta, & admixta, ita quod sine illis non potest bene culpa propria explicari: & tunc licitum est cōfiteri eatenus, quatenus non potest sine alieno peccato culpa propria explicari. Vnde sufficit aliquādo in generali, ut si mulier cognita est ab Episcopo (quod absit) sufficit dicere, qd aliquis magnus prælatus eam cognouit. Si a persona religiosa, sufficit quod in generalita te sua stet: quia satis apparet genus culpæ. Si uerò descendat ad personam singularem, increpanda est persona confitens. Similiter nec debet cōfessor curiose inquirere de persona. Sed si suspicatur, quod sit psona, cui possit prodesse: & competens & utile sit illum scire, potest extra forū confessionis illam inquirere. Nātalia frequenter sunt occasio frāgendi sigillum confessionis, ubi est maximum periculum, sicut patebit inferius. Si uerò peccatū non potest explicari sine explicatione personæ determinatæ: utpote si mulier inordinate a uiro cognita est, tunc si dicat de marito, nō peccat, pro eo quod non potest aliter confiteri propriam culpam: & tunc nō debet attendi accusatio aliena: sed accusatio ppria. Et sic generaliter uerum est, quod peccata aliena non sunt dicenda in cōfessione, nisi eatenus, quatenus sunt propria: nec confessores debent inquirere. Vnde illi confessores, q ramusculos in confessionibus inquirunt, & audiunt de aliis malum, & sustinent, uix aut numquā a peccato detractionis excusari possunt: & nesciunt mederi animabus, dū patiuntur eos, qui ueniunt ad medicinā, alios accusando sibi infligere uulnus graue. Concedendæ igitur sunt rationes ostendentes peccata aliorum, secundū quod alium accusant, in foro confessionis passim non esse dicenda, nec audienda. Concedendum nihilominus, qd in casu possunt dici propter curationem uulneris sui.

Art. sequ. q. 8

AD ILLVD, tamē, quod obiicitur de Neemia, & Daniele. Dicendū, qd alius fuit modus cōfitēdi ga ille fiebat Deo ad ipsius iustitiæ laudē, & ad impetrandā misericordiā toti populo: hic āt fit, ut hō se accuset corā sacerdote, ut possit iudicari, & absolui. Et qa sacerdos est iudex priuatus, iō tantū propria peccata dicere

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere debet. AD ILLVD, qd obiicitur de contritione, & satisfactione. Dicendũ, qd si cõdoleo peccato proximi, & punio me pro illo, misericordiã illi impetro, nõ iniuriã facio: non sic quãdo eũ accuso: & ideo non est similе. AD ILLVD, qd obiicitur, qꝑ facit ad proprii peccati curã, & cautelam. Dicendum, qꝑ in tali casu licet: multũ tamẽ est obseruandum, ne quis aliũ accuset in illo actu: sed si quis uideret expedire scire peccatum alienum propter utilitatem eius, uel commune bonum, tutius est extra forum confessionis ꝑquirere: & audire.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An liceat confessionem reuelare?

CONSEQVENTER quantùm ad secũdũ articulum quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc tria quærũtur. Primò quæritur, utrũ in aliquo casu liceat cõfessionẽ reuelare. Secũdò, utrum confitens possit sacerdotem licentiare, ut reuelet. Tertiò, utrũ illud, quod dupliciter nouit sacerdos. s. per cõfessionem, & per aliam uiam, teneatur celare.

QVOD sacerdos non possit reuelare confessionẽ ostẽditur. Greg. De Pœnitentia Di. 6. Sacerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur peccata sua, alicui recitet. ITEM. Decretalis edita in concilio generali de Pœn. & remi. Caueat autem sacerdos, ne uerbo, uel signo, uel quouis alio mõ prodat aliquatenus peccatore. ITEM. Hoc uidetur rõne: qa peccata in cõfessione delẽtur: sed pro peccato, qd Deus remisit, nemo est accusandus: ergo si sacerdos est minister remissionis, nõ põt accusare, uel detegere peccatorẽ, quin faciat contra officiũ ueri sacerdotis: ergo ois talis est deponendus. ITEM. Peccator confitetur sacerdoti, & sacerdos accipit loco Dei: sed Deus peccatũ pœnitentis occultat, & nõ detegit: ergo & sacerdos tenetur occultare. ITEM. Sacerdos, qui audit peccatorem, nescit utrum dicat sibi uerũ, ergo nescit utrũ ille sit culpabilis: ergo si nullius peccatũ debemus accusare nisi eius, de quo nobis constat: ergo peccatũ ꝑ cõfessionem cognitũ nullatenus est prodendum.

CONTRA. Ponatur, qd aliqs iuret dicere uerũ super aliquo facto, & nullus põt, nec debet mentiri, nec falsum iurare, nec periurare, sine peierare propter aliquod scandalũ euitandum: ergo magis debet manifestare, quã falsum respondere. ITEM. Ponatur, qd audiat hæreticum in confessione, qui nolit pœnitere: sed alios corrũpere, magis dẽt fidem Christo seruare sacerdos, quàm ipsi hæretico: ergo magis dẽt cõfessionem illius detegere, quã permittat cum gregem domini corrũpere. ITEM. Ponatur, qꝑ sacerdos sciat ꝑ cõfessionẽ, inter duos contractam esse affinitatẽ per coitũ fornicariũ, & post eos uelle contrahere in facie ecclesiæ, si sacerdos iungit istos, cum isti peccẽt mortaliter, cõsentit peccato eorũ: ergo mortaliter peccat: ergo si nõ dẽt scleris alicui fieri ꝑticeps, debet

debet hoc manifestare. Similis casus est in Decano, q audiuit cõfessionem habentium irregularitatẽ, an debeat eos præsentare ordinãdos ab Episcopo, uel reuelare confessionem. ITEM. Ponatur, qd aliquis prior de ordine monachorum confiteatur Abbati, & quãdiu est in prioratu habeat occasionẽ trahentem ad peccatum, a quo non uult desistere, si habet curam animæ suæ, tenetur inde illum amouere: sed amouẽdo innotescit ipsũ peccasse: ergo uidetur qd confessio posit aliquo modo reuelari.

RESOLVTIO.

In quocunque casu ita confessor confitentis peccata celet, ac si non audiuisset.

RESPON. Adhoc uoluerunt aliqui distinguere, qꝑ dupliciter potest quis sacerdoti confiteri. Aut tanquam pœnitens, & uolens a peccato absolui: & tunc sigillum confessionis claudit oẽ, quod dicit sine ꝓ apertione. Aut ita quod non uult a peccato desistere, ut si reuelat propositũ ꝑ iurandi, uel occidendi hominẽ, uel aliquod tale: & tunc non tenetur sub sigillo confessionis claudere: sed tunc potest dicere ei, qui potest prodesse, & nõ obesse. Sed quamuis istud uidetur dici probabiliter, tamen cũ mãdatum, & institutio de omni culpa dicat generaliter oppositum, & pœnitens peccatum suum nõ tanquam homini: sed tanquam Deo reuelet, & nesciat sacerdos utrum ille uerum dicat, an eum seducat, nisi manifestatum fuerit per aliam personam, nullatenus debet manifestare personam illam, propter hoc, qd sigillum confessionis diligentissimè est custodiendum, scilicet propter scandalum, ne pœnitens retrahatur a confessione. Propter quod etiam miraculum magnũ in quadam naui contingit, ut narratur de quodam, qui peccata sua publice confessus est in mari, & postquam uentum est ad portum, nemo nouit, quid dixerit: Vnde sacerdos taliter dẽt nescere quasi non audierit, & quasi non nouerit: & ꝑpter hoc dicendum, qꝑ sicut dicit Grego. & habetur in litera, pro nullo scãdalo est cõfessio reuelanda.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur de iuramento. Dicendum, quod secure potest dicere, nescio: nec periurat, quia iuramentum non obligat illum ad dicendum nisi illud, quod nouit ut homo, non ut Deus: quia supra Deum nullus est: unde pro nullo præcepto obedientiæ, pro nullo iuramento, uel periculo debet illud dicere. AD ILLVD, quod obiicitur de hæretico. Dicendum, quòd debet tacere, nec per illam cognitionem aliquid dicere specialiter: tamen sine reuelatione confessionis superiori dicere potest. *Vigilate super oues: quia lupus est in grege*: si probabiliter uidet illũ, qui confessus est uerum dixisse, & periculum ouium imminere. Potest etiam & debet esse sollicitus sine reuelatione cõfessionis quomodo sciat, & gregi dominico prouideat: & tunc domino suo, & etiam confitenti fidem, quam debet seruat. AD ILLVD, quod obiicitur de presbytero. Dicendum, quòd presbyter dẽt dissuadere ei, qui est confessus: & si-

† Alia exceptio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& similiter Decanus clerico: & si ille petat, debet differre: & nisi ille cogatur per superiorem, uel per scandalum populi, nõ debet nec matrimonium tale benedicere, nec clericos præsentare: ex tunc autem potest: quia non ipse facit; sed ecclesia, & ecclesia iudicat secundùm ea, quæ exterius sunt. Consilium tamen est, quod & sacerdos, & Decanus faciant per Vicarium, rũ propter confessionem illorum occultã, tum etiam propter criminis horrorem: si tamen ipse faciat, non credo, quod peccet, dum non ultro se offerat; sed coactus sustineat. AD ILLVD, quod quæritur de subdito qui nõ unit a culpa cessare. Dicendum, quod superior debet ei persuadere uoluntariam cessionem, & quòd ipse petat absolui ab onere officii. Quod si non uult, non debet eũ absoluere: sed debet eũ sustinere, nisi sit talis religio, in qua subditi possint transmutari, uel trãsferri sine diffamiæ nota.

QVAESTIO II.

An confitens confessorem licentiare possit; ut peccata sua reuelet?

VTRVM confitẽs possit sacerdotẽ licentiare. Et q̃ non vi: quia ad celandũ confessionẽ arctatur p̃ mandatũ superioris. s. Papæ uel inferioris a mandato superioris nõ põt absoluere: ergo nec ad contrarium mãdato licẽtiare. ITEM. Sigillũ confessionis institutum est non solum p̃ p̃ uitandum scandalum confitentis: sed etiã ecclesiæ totius unitati: ergo quantumcunque confitẽs uelit, si reuelet, præiudicium toti ecclesiæ facit: ergo non potest ab eo licentiari. ITEM. Sigillum istud institutum est propter scãdalum uitandum: sed si quis reuelat per licentiam, potest sacerdotem licentiari idem scãdalum quod sine licentia; quia confitens penitere posset de licentia data, & imponere sacerdoti confessionis reuelationẽ, & cum habeat iudicium pro seipsõ, posset idẽ scandalum concitari, quod sine licentia. ITEM. Si licẽtiari possunt: ergo eũ mali & impii sacerdotes possent prætendere licẽtiam sibi datam, uideretur tunc, q̃ sub hoc pallio confessionem impune reuelare possent: sed hoc est inconueniens: ergo &c.

CONTRA. Celatio confessionis est in fauorẽ confitentis: sed quilibet potest cedere iuri suo: ergo potest confitens dare licentiam reuelandi. ITEM. Qui põt dicere peccatum p̃ seipsum, potest per sacerdotem alii sacerdoti denudare: ergo & per ipsum alii reuelare. ITEM. Quod dẽ homini, ut homini in casu vtili, põt & debet ab eo dici: sed cõfitens, qui dicit confessori ut Deo, põt dicere ut homini: ergo põt dare licentiam reuelandi alii. ITEM. Constat qd̃ superior põt mittere ad inferiorẽ, & auctoritatem absoluendi ab aliquo pctõ enormi ei prẽbere: sed hoc non posset, nisi posset per uoluntatem confitentis peccatum alii reuelare: ergo &c.

RESOLVTIO.

Tunc solùm potest, quando facit eũ nuncium: modò etiam non timeatur scandalum.

RESP. Dicẽdũ. q̃ (sicut dictum ẽ) sacerdos nõ dẽt p̃ p̃ duo. I. quia nouit solũ ut Deus, & iterum ne populum

populum scandalizet, uel etiam ipsum confitentẽ: & quia confitens potest facere qd̃ ipse nouit, at homo: quando facit eum nuncium, potest eum licẽtiare in casu, in quo non timetur periculũ scandali, sicut ostendunt rationes secundo inductæ: ubi autem periculum scandali formidatur, quantumcunque p̃nitens licentiat sacerdotem, non debet sacerdos assumere. Tunc autem potest timeri periculum scandali, quãdo probabiliter possit conii ei, quòd sacerdos confessionem suam reuelauit. Vnde si dicat, q̃ alii referat peccatum, debet ipse sacerdos pœnitentem suum constituere, non se nuncium facere, & sic uitatur scandalum, & non rumpitur sigillum confessionis. Et intelligatur hoc cũ illa generali suppositione, q̃ peccatũ alicuius nullum est manifestandũ, nisi ei qui possit prodesse, nec uelit obesse: intelligitur ẽr hoc de peccatis propriis non de alienis: nã aliena peccata dicere nõ põt, neque dẽt pœnitẽs alicui cõmittere, nisi forte in casu in quo ipse deberet dicere: & melius per aliũ q̃ p̃ se põt bonum illius procurare, ẽ per adhibita cautela, ut ex hoc nõ scãdalizetur ecclesia. Et sic patent obiecta.

QVAESTIO III.

An cõfessor teneatur celare id, quod aliunde etiam, quam per confessionem scit?

VTRVM sciẽs aliqd̃ p̃ cõfessionẽ, & p̃ aliã uiã, teneatur celare. Et q̃ lic, uã. Primò p̃ quãdã Decretalem Innocentii de pẽnitentiis & remiss. Qui peccatum si bi in pœnitentia detectum præsumpserit reuelare, non solùm a sacerdotali officio deponendum decernimus, uerũctiã ad agẽdũ pœnitentiã in arctum monasterium detrudẽdum: ergo si aliqs nouit aliqd̃ peccatum per cõfessionẽ, qualitercunque illud nouerit aliter, non uidetur qd̃ possit illud idẽ per cõfessionem detegere. ITEM. Confessionis sigillum (ut supra p̃batum est) nullo pacto est infrigẽdum: sed tuc infringitur q̃ confessio reuelatur: impossibile autẽ est reuelari hoc peccatum audítum in cõfessione, quin reueletur confessio: sed cõfessio nullo modo est reuelanda, ergo nec illud peccatũ: & põt fieri talis syllogismus. Nulla confessio est reuelanda, hoc peccatum est confessio uel pars confessionis, qd̃ dupliciter nouit: ergo &c. ITEM. Talis scit per confessionem & per aliãviã, nouit ut homo & ut Deus: sed inquantùm nouit ut Deus, tenetur tacere: inquãtùm ut homo, põt dicere ei qui potest prodesse: ergo ista duę oppositas habẽt conditiones: quandocunque autem opposita sunt circa idem, necesse est quòd alterum uel utrũque cãdat a sui proprietate; si ergo maius dominatur supra minus, & dominando uincit, & cognitio qua cognoscit per modũ Dei, simpliciter maior est: ergo uidetur, quòd illã teneatur sequi & ita celare. ITEM. Sigillum cõfessionis ita arcte institutum est p̃ p̃ scandalum, & ne mali sacerdotes malignari possint, & fideles per hoc a cõfessione retrahi. Sed si ita esset, q̃ posset aliquis reuelare, qd̃ per aliam uiam nouit, q̃libet sub hoc prætextu posset omnia, uel pro magna parte reuelare,

Oz. 1. huius art.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuelare, dicēs se aliter nosse, & sic nullus malus posset cōuinci, nec ī malicia deprehēdi. ITEM. Sigillū confessionis ita annexū est confessioni, ut quiennq; cōfessiones audit, hoc ipso quod audit, se obligat ad secreti habitionem: sed si tu scires aliquid, & postmodum promitteres referēri illud, quod nunquā illud diceres, tenereris omnino celare: tūc ergo uidetur similiter ꝓ tenetur celare illud, quod aliter quām per confessionē nouerat.

CONTRA hoc arguitur sic, & suppono hic quinque, q̄ sunt ꝑ se nota. Prima suppositio est, ꝓ nihil statuendū est neq; seruādū, in quo fiat p̄iudiciū ueritati. Secūda est, ꝓ fraus & dolus nemini debet patrocinari. Tertia est hæc, ꝓ nullus ꝓ aliquo tenetur mētiri. Quarta est hæc, ꝓ nullus sciēter reddit se impotentem ad id, quod tenetur sine peccato mortali. Quinta est hęc ꝓ nihil debet statui nec seruari, unde innocēs possit rōnabiliter accusari & condemnari, & alii de peccato scandalizari. Ex PRIMA arguo sic. Nihil seruandū est, in quo fiat preiudiciū ueritati. Sed aliquis sacerdos pōt in causa testificari, utpote qui cum alio uidit furem, uel aliquod simile, cuius testificatione subtracta latebit ueritas & regnabit falsitas: si ergo talis cōfessione de culpa audiat, & hoc ipso testificari non uelit, fit preiudicium ueritati: ergo si hoc nō dēt fieri, nō obligatur ad tacedū. Ex SECVNDA sic, Fraus & dolus nemini debet patrocinari: sed aliqs peccator sciens se esse reū & accusatione dignū, hoc solo cōfitetur, ut os sacerdotis claudat: si ergo claudit, ac per hoc remanet impunitus, fraus & dolus sibi patrocinantur: ergo si hoc est incōueniens, patet &c. Ex TERTIA sic. Nullus ꝓ aliquo tenetur mētiri: sed ille ꝓ nouit aliter quā ꝑ cōfessionē, non pōt dicere, nescio: quin mētiatur: quia nouit ut homo & ut Deus: si ergo iurauit ueritatem dicere, tenetur qd̄ nouit ut hō, reuelare, cum ad hoc iuramentum posset ipsum arctare. Ex QVARTA sic. Esto qd̄ aliqs teneatur accusare proximū apud p̄latum, tū ex mādato diuino, tum ex mandato p̄lati sui, ille uidit eum peccātem, & audiuit eū cōfitentē: si ergo tenebatur ex uisu dicere, & ex auditu confessionis reddit se impotentē: ergo quando audiuit eius confessionem peccauit mortaliter, qd̄ nullo modo uidetur probabile. Ex QVINTA sic. Nihil debet celari, unde nocēs possit rōnabiliter condemnari: sed ita est in ꝓposito; si tenetur celare qd̄ alias nouit: ergo &c. Probatio. Ponatur casus, ꝓ quatuor uadāt ꝑ uiam, unus peccat in conspectu omnium: unde accusandus est coram p̄lato & puniendus, confitetur uni de tribus: duo alii accusant illum qui peccauit, & testificantur contra eū, & ad maius robur testimonii aduocant tertium: tertio petitur, ꝓ dicat, & illi eū accusāt nisi dicat, tanquā fautor sit in aliena culpa, & p̄latus rōnabiliter punit ipsum ad duorū testimoniū de inobedientia: si ergo totum iniquū est, ut qd̄ non tenetur celare. Si tu dicas mihi, qd̄ sacerdos

dos debet cōfiteri protestari, qd̄ non accipit sub sigillo confessionis. CONTRA. Quero qñ, aut an tequā confiteatur, aut post quā confessus est. Sed ante non tenetur; quia nescit, quid sibi uelit dicere. Si postquam confessio audita est, hoc nihil est; qa ex quo cōfessio fctā fuit, sigillū habuit: ergo per suam protestationem non potest infringere. Et iterū. Quilibet sacerdos posset dicere confitenti. Nolo illud sub sigillo accipere. Preterea. Esto quod obluticatur illud dicere, & habeat in corde, quamuis non in ore; uidetur, quod idem debeat accidere.

RESOLVTIO.

Qui nō fit extra confessionem, ut publicē audierit, potest quidem unde reuelare; sed magis expedit adhuc tacere; nec nisi coactè ad maiorum ruina referre.

RESP. Dicendum, ꝓ triplex est hic modus dicendi, primus est iste. Dicit enim quidam, quod ex quo aliquis scit aliquid per confessionem, qualitercunque sciat, & quandocunque sciat, illud uere non potest reuelari; quia non potest tale quid reuelari, cum sit pars confessionis, quin fiat sigillo confessionis preiudicium: quod maxime, & præcipue seruandum est integrum. Ad obiecta respondent, sicut sunt p̄tactum est: quod si uideatur generari preiudicium, uel sequi malum, non debet recipere sub sigillo confessionis: sed cum protestatione, quod nolit tenere secretum. Et si ista opinio pia uideatur, pro eo quod multum tribuit sigillo, scilicet confessionis; tamen posset ducere in magnum periculum. s. ꝓ fieret ueritati, & innocentiæ, & obedientiæ præiudicium, & fraudi præstaretur patrocinium, sicut ostēsum est. Et constat ꝓ sigillum confessionis institutū est ad uitandum scandalum, ueritas aut ꝑ p scandalum dimittenda non est. Et iterum. Illa protestatio non facit, ut possit reuelare, qd̄ aliās tenetur celare. Et iterum. Si aliquis audiuit confessionem alicuius, & ille de illo peccato sit infamis, nūquid fractor sigilli dicitur, si de hac materia cum aliquibus loquitur? hoc uidetur nimis durum, & impium.

ET ideo est secunda positio, q̄ ut esse rēperatior, qd̄ confessio claudit os respectu cognitionis p̄cedentis, non respectu sequentis. Et rō huius est, quia ille qui priūs nouit, & illud in confessione recipit: os sibi clauditur, respectu p̄cedentis, sed non respectu sequētis. Sed hæc positio minus est rōnabilis, quā prima, q̄uis uideatur magis sobria. Primū, qa ex hac positione ita generat ueritati p̄iudiciū, sicut ex prima. Viteriūs dicit, quod sigillū confessionis pōt oēm cognitionem antecedētem claudere, & post cognitio ꝑ ueniēs pōt illud aperire. Si n. cōfessio ideo clauderet priūs scitū, qa reuelare scitū est frangere sigillum, cū illud cōtineatur sub sigillo, quo cognitio sequens dabit potentiā loquendi, uel manifestandi illud, qd̄ sub sigillo erat clausum? Aut si reuelare quod post scitur, inquantū post scitur, nō p̄iudicat cōfessionis sigillo, quare reuelare priūs scitū, cū unū, & idem posit sciri per uisum, dein-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deinde per confessionem, didicit tertio per aliorum reuelationem? Et ideo est tertius modus dicendi magis consonus ueritati, & rationi: q̃ illud, quod scitur duplici uia, duplici cognitione scitur: & sicut duplici cognitione scitur, ita pōt homo obliuisci unum modum sciendi, & memorari alterū, sicut patet: qa aliquando obliuiscitur homo se uidisse, & recordatur se audiuisse, uel obliuiscitur se audiuisse q̃ relationem, & meminit se audiuisse in confessione. Et sicut duplex est scientia, siue modus sciēdi: sic duplex est modus reuelādi, nec unus præiudicat alteri: ut si quis dicat, Ego uidi: uel dicat: Ego in confessione didici: nec unus modus alteri præiudicat: & sine sigilli fractione, & p̄iudicio, & absq; præiudicio ueritatis potest, quod scitum est per confessionem, & per alium modum reuelari: ita tamen q̃ modus sciendi per confessionē semper maneat in occulto. Quia tamen posset ex hoc scandalum generari, maximè apud pœnitentem, & apud alios, credo quod debono, & quo magis dēt celare, q̃ unus alius: & ideo propter uitandum scandalum pœnitentis debet ei protestari in confessione, q̃ non debet illud celare: non quia illa protestatio acquirat ius reuelandi: sed quia proximo aufert rationem scandali.

Debet etiam permittere se cogi ad dicendum: cogitur autem, siue quia ueritati generatur præiudicium, siue per mandatū: & ex tunc potest dicere absq; omni remorsu: cū magna enim maturitate reuelandum est alienū peccatum, etiam ubi non est annexum cōfessionis sigillum. Et hæc positio rationabilior, & securior uidetur, & iurisperiti in hanc magis consentiunt.

Ad illvd, quod obiicitur de secretali. Dicendum, q̃ loquitur de reuelatione peccati eatenus, quatenus per confessionē scitum est: unde grauem imponit pœnam, in qua pœna dicitur, quod dēt intrudi in monasterium arctum: & hoc intelligitur, non quia cogat ad emittendum uotum: sed quia pro tanto crimine compellit ad perpetuè puniendum. Ad illvd, quod obiicitur; quod nullo modo cōfessio est reuelanda, &c. Dicendum, q̃ ibi est sophisma secundum accidens, pro eo, quod isti peccato inquantum reuelandū extranea est confessio: cū enim dupliciter sciatur, secundum unū modum reuelari pōt, & dēt secundum alium uerò minimè: & ideo primū quod proponit, est falsum. s. quod non pōt hoc peccatum reuelari, quia reuelatur confessio. Ad illvd, q̃ obiicitur, quod istæ cogitationes habent oppositione, & gradum. Dicendum, q̃ uerum est, q̃ gradum habent: sed tamē nō habent oppositionem, pro eo, q̃ secundum diuersas uias sunt: unde idem potest esse scitum, & creditum: sic in proposito est intelligendum. Ad illvd, quod obiicitur, quod malis auferenda est occasio malignādi. Dicendum, q̃ numquam omnino potest malis claudi aditus malefaciendi: nec adeo debet claudi, quod ex hoc claudatur bonis uia recte agendi: nec debet claudi aditus uni malo, ut aperiatur alteri: & ideo ratio illa non concludit, quod illud, q̃ dupliciter est cognitum, necessario oporteat celari. Ad illvd, quod obiicitur, quod promittit habere secretum cum audit, uerum est ipsam confessionem, & illud eatenus quatenus sic scitur: aliter non promittit: & si etiam promitteret, ubi ueritas, uel obedientia præciperet reuelari, pōt promissio, uel iuramentū nullum esse. Vnde si uidissem proximum peccantē tali peccato, q̃ teneor dicere superiori, si iurem sibi non dicere, nō absoluor, immo dicere oportet, & facienda est pœnitentia de periurio, pro eo, quod contra iustitiam iurauit: & sic patet totum. Ex hoc autem, quod dictum est, non debet sacerdos sumere audaciam reuelandi, & loquendi de facili de eo, quod per confessionem nouit, pro eo, quod confessionis sigillū adeo est custodiendum, ut non solū uitetur fractio, immo etiam dignū est, ut tollatur de hoc omis suspitio, ne in cōtemptū ueniat sacramentum confessionis.

DISTINCTIO VIGESIMASECVNDA.

Quantum obsit confessionem contemnere: & primò An peccata iam dimissa redeant.

Cumque multis auctoritatibus supra sit assertum, in uera cordis contritione peccata dimitti ante oris confessionem uel operis satisfactionem, ei etiam, qui aliquando in crimen lapsus est: Quæritur si post cordis contritionem confiteri contempserit, uel in peccatum idem uel simile ceciderit, an peccata dimissa redeant. Cuius quæstionis solutio obscura est, & perplexa, alijs asserentibus, alijs contra negantibus peccata semel dimissa, ulterius replicari ad pœnam. Qui uerò dicunt peccata dimissa redire, subditis se muniunt testimonijs. Ambr. ait, Donate inuicem, si alter in alterum peccat: alioquin Deus repetit dimissa. Si enim in his contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiam, per quam misericordiam dederat: sicut in Euangelio de seruo nequam legitur, qui in conseruum suum impius deprehensus est. Item Rabanus. Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet uniuersum debitum: quia non solùm peccata, quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam: sed etiam originalia, quæ in baptismo sunt ei dimissa. Item Greg.

Matt. 18.
De pœ. d. 4. in prin. & c. seq.
In ho. quadā.
In qua dāhom.
Luc. 6.
Ibidē.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Grego. Ex dictis Euangelicis constat, quia si ex toto corde non dimittimus quod in nos delinquitur, & hoc rursum exigitur, quod iam nobis per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Item Augustinus. Dicit Deus, Dimitte, & dimittetur tibi: si ergo prius dimisi, dimitte tu postea. Nam si non dimiseris, reuocabo te: & quicquid dimiseram, replicabo tibi. Item, Qui diuini beneficij oblitus, suas uult uindicare iniurias, non solùm de futuris peccatis ueniam non merebitur: sed etiam præterita, quæ iam sibi dimissa credebat, ad uindictam ei replicabuntur. Item Beda. Reuertar in domum meam, &c. Timendus est ille uerficulus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriã non uacantes opprimat. Item. Quemcumque enim post baptisma siue pranitas hæretica, seu cupiditas mundana arripuerit, mox omniũ prosternet in ima uitiorum. Item. Aug. Redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissime Dominus in Euangelio docet in illo seruo, a quo dimissum Dominus debitum petiit: eo quod ille conseruo suo debitum nollet dimittere. His auctoritatibus inmituntur, qui dicunt peccata dimissa, si replicãtur, redire simpliciter. Quibus opponitur. Si quis pro peccato, de quo pœnituit, & indulgentiam accepit, iterum punitur, non uidetur iustum. Si punitur pro eo quod peccauit, & non emendauit, iustitia est aperta. Si uerò requiritur quod fuerat condonatum, uel iniustitia est, uel iustitia occulta. Videtur ẽt Deus bis in idipsum iudicare, & duplex tribulatio consurgere: quod scriptura negat. Sed ad hoc potest dici, quod neque duplex tribulatio consurgit, neque iudicat deus bis in idipsum. Hoc enim fieret, si post condignam satisfactionem et sufficientem pœnã iterum puniret: sed non satisfecit digne & sufficienter, qui non perseuerauerit. Debuit enim iugem peccati habere memoriam, non ad faciendum, sed ad cauendum. Debuit nõ oblisci omnes retributiones dei: quæ tot sunt, quot sunt peccatorum remissiones. Tot ergo debuit cogitare dona dei, quot mala sua: ac pro illis usque in finem gratias agere. Sed quia ingratus ad uomitum sicut canis rediit, ante acta bona mortificauit, et peccatum dimissum reuocauit: ut cui humiliato ante

Sup. Luca ii. 4 cap. 47 Ibidẽ.

Lib. de baptismo de pœ. d. 4 Matt. 18.

Nahũ. 1.

ante Deus peccatum dimiserat, eidem postea elato & ingrato imputet.

Aliorum sententia.

Sed quia absonum videtur, vt peccata dimissa iterum imputentur, placet quibusdam neminem pro peccatis semel dimissis iterum a Deo puniri. Sed ideo dicuntur dimissa redire, & imputari, quia propter ingratitudinem ita reus & peccator constituitur, vt ante fuerat. Sic enim quod dimissum fuerat dicitur exigi, quia remissionis perceptæ ingratus: ita reus fit vt ante fuerat. Vtrique parti quæstionis probati fauent doctores. Ideoque alicui parti non præiudicans, studiosi lectori iudicium relinquo, addens mihi tutum fore, ac saluti propinquum sub mensa dominorum micas edere. Matt. 15.

Quid sit hic Sacramentum, & Res.

Post prædicta restat inuestigare, quid in actione pœnitentiæ sit Sacramentum, & Res. Sacramentum enim signum est sacræ rei. Quid ergo hic signum est? & quæ est res sacra huius signi? Quidam dicunt sacramentum hic esse quod exterius tantùm geritur, scilicet exterior pœnitentia: & quæ est signum interioris pœnitentiæ, scilicet contritionis cordis, & humilitatis. Quod si est, non omne sacramentum euangelicum, id efficit quod figurat. Exterior enim pœnitentia non efficit interiorem: potius interior causa est exterioris. Sed adhuc, inquiunt illi, hoc esse intelligendum de illis sacramentis, quæ in nouo testamento instituta sunt: vt est sacramentum baptismi, confirmationis, & corporis Christi. Sacramentum verò pœnitentiæ, sicut & coniugij, ante tempus gratiæ, etiam a primordio humani generis fuit. Vtrumque enim institutum fuit in primis parentibus. Item. Si exterior pœnitentia sacramentum est, & interior res sacramenti: sæpius præcedit res sacramentum, quam sacramentum rem. Sed nec hoc inconueniens est. Nam & in aliis sacramentis, quæ efficiunt quod figurant, hoc sæpe contingit. Quidam autem dicunt, exteriorem pœnitentiam & interiorem esse sacramentum, nec duo sacramenta, sed vnum, vt species panis, & vini non duo Gãdulphus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt sacramenta, sed vnum. Et sicut in sacramento corporis, ita etiam in hoc sacramento dicunt aliud esse tantum sacramentum, scilicet exteriorem pœnitentiam: aliud sacramentum & rem, scilicet interiorem pœnitentiam: aliud rem & non sacramentum, scilicet remissionem peccatorum. Interior enim pœnitentia, & res est sacramenti, id est exterioris pœnitentiæ, & sacramentum remissionis peccati, quam signat & facit. Exterior quoque pœnitentia & interioris signum est, & remissionis peccatorum.

IN particula precedenti egit Magister de utilitate cõfessionis recte factæ. In hac parte agit de damno confessionis omissæ. Vnde quærit, utrũ propter omissionem confessionis redeant peccata dimissa. Et habet hæc pars quattuor particulas. In prima mouet quæstionem. In secunda ponit unã opinionem cum sua confirmatione, ibi. *Qui verò dicunt peccata dimissa, &c.*] In tertia soluit quæ uidentur facere contra prædictã rationem, ibi. *His auctoritatibus suntuntur*]In quarta ponit aliã opinionem, ibi. *Sed quia absonum uidetur, vt peccata, &c.*] Vbi ponit aliam opinionẽ minus temperatam. *Post prædicta restat mouestigare.*] Hæc est ultima pars huius partis, in qua agit de pœnitentia, secundum quod habet rationem signi, quæ fuit diuisa cõtra totam partem. Sunt autem in hac parte duæ particulæ secundum duplicem opinionem, quam ponit, quid sit in pœnitentia signum, & quid signatum. Primam ponit ibi. *Post prædicta considerandum, &c.*] Secundam. *Quidam autem dicunt, &c.*

Dub. 1. NOn solum peccata, &c.] Innuit, q̃ nõ solùm peccata, quæ fecit homo post baptismũ, sed etiam originalia reputabuntur ei ad pœnam. Contra. Videtur falsum dicere: quia originale est a naturali origine: sed aliquis non bis potest nasci carnaliter: ergo non potest originale iterari. Item. Originale non est ab uno nisi unum: ergo male dicit, quod redeunt originalia pluraliter. Item. Quæritur, utrum similiter possit dici, quod redeunt uenialia. Respondeo. Dicendum, quod in originali duo sunt, scilicet carentia debitæ iustitiæ, & ulterius pronitas non fiat uitium. Ratione primi priuatio uisione Dei, sed ratione secundi frequenter in malum trahit: ratione utriusq; dicitur quodammodo redire, quia pronitates intenduntur, & huiusmodi indignus uisione Dei efficitur, & ita quodammodo redit in consimili reatu. Quod ergo dicitur, qd non potest iterari, uerum est in se. Quod obiicitur, quod dicitur pluraliter. Dicẽdum, quod hoc est ratione plurium pronitatũ. Quod quæritur de ueniali. Dicendum, quod potest aliquo modo dici, licet adhuc magis improprie, quam peccata alia. Est n. ibi quodammõ ingratitudo.

Dub. 2. *Tot ergo debent, &c.*] Ex hoc uidetur, quod ad tot gratiarũ actiones teneatur quis, quot percepit beneficia. Sed quia qui libet nostrũ recipit quotidie innumerabilia beneficia: ergo ad innumerabiles tenemur gratiarum actiones. Item. Si ad tot tenemur gratiarũ actiones, quot peccata sunt dimissa: ergo uidetur similiter, quod si aliquis dedit alicui centum denarios, tenetur similiter centies gratias agere. Respond. Dicendum, quod sicut de peccatis sufficit conteri in cõmuni, ita quod omnia detestetur, ita tamen q̃ nullum placeat: sic de omnibus sufficit gratias agere in communi; ita tamen q̃ de nullo in speciali ingratus existat: & secundũ quod plura sũt beneficia, maiores debet gratias agere: & per oppositum si non agit, magis ingratus iudicatur esse: & pro tanto dicitur, quod debet pro omnibus gratias agere, non ita quod pro quolibet dimissa suam oportet gratiarum actionem exhibere, sed quanto plura fuerint, magis accusant ingratum de ingratitudine, & faciunt dignum increpatione.

Dub. 3. *Quia propter ingratitudinẽ, &c.*] Quæritur hic, utrum ista ingratitudo dicat genus peccati, uel circunstantiæ. Si genus, uidetur tunc qd necessariò quilibet peccet duplici genere peccati ĩ quolibet peccato, quia quilibet immemor est beneficii accepti, cũ Deum offendit. Si circunstantia solùm, non uidetur ita aggrauare peccatum. Item. Videtur quod non tantum sit circunstãtia, quia gratiarum actio est actus uirtutis, quæ est gratitudo: ergo ingratitudo est speciale uitium. Respondeo. Dicendum, quod ad hoc quod aliquis sit uere gratus, duo requirũtur, scilicet quod pro loco, & tempore sit memor beneficiorũ ad gratias agendũ, & quod sit prõptus ad obsequẽdum, & reddendum bonum pro bono. Similiter ingratitudo dupliciter dicitur. Vno modo obliuio beneficii cum contemptu: ut puta quãdo est locus, & tempus agendi gratias, & recognoscendi: & sic est peccatum speciale, contentum sub omissione. Alio modo dicitur ingratus, qui recipit bonum, & reddit malum: & hæc est circunstantia peccati: & sic est in omni peccato, & tantò magis aggrauans, quanto homo plura bona percepit.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An peccatore redeunte ad vomitum, redeant & peccata non dimissa quantùm ad maculam?

AD intelligentiã pſentis Art. tria principaliter quæruntur. Primò, quæritur quantùm ad primam partem de reditu peccati. Secundò, quæritur de pœnitentia in ratione sacramenti: & hoc quantùm ad secundam partem. Tertiò, ad intelligentiam totius partis præcedentis, quæritur de pœnitentia in ratione fundamenti. Quantùm ad primũ quæruntur duo. Primò quæritur, utrum peccata redeant quantùm ad maculam. Secundò, utrum redeant quantùm ad reatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVOD peccata redeant quantum ad maculam uidetur 1.Pet. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum, sed remoto operimẽto, remanet & apparet illud, quod operiebatur: si ergo peccatum sequens remouet charitatem, uidetur quod peccata per ipsam dimissa, facit in conspectu Dei apparere, & esse.

ITEM. Sicut se habet culpa ad mortificandum, ita se habet charitas ad uiuificandum, & econuerso: sed charitas subsequens uiuificat opera sua priùs mortificata: ergo pari ratione culpa sequẽs facit redire ma a priùs deleta. ITEM. Peccati deletio est effectus gratiæ immediatus. sed remota causa proxima, & immediata, remouetur effectus: ergo remota gratia, priuatur deletio culpæ: si ergo peccatum gratiã priuat, per cuius actum est deletio peccati, ergo peccata priora remanent indeleta. ITEM. Ista duo sunt, quę culpã cõstituunt, scilicet deformitas, & pronitas: sed possibile est peccata priora redire, quantum ad deformitatem, & pronitatem: ergo &c. Probatio minoris. Deformitas consistit in deturpatione imaginis, & pronitas in inclinatione ad actum aliquem secũdum excessum. Sed pronitas remanet post peccatum, & potest per culpam sequentem intendi, & anima deformari: ergo &c.

CONTRA. Nihil, quod omnino cedit in non ens, iteratur omnino idem: sed culpa cũ deletur, omnino non est: ergo impossibile est per sequentem actum eandem culpam numero renouari. ITEM. Nihil reducit aliquid deletũ ad esse, nisi quod pòt facere esse: sed unus actus nõ facit, nisi unam maculam siue culpam in anima: ergo impossibile est plura genera peccatorum redire per unã culpam. ITEM. Contrarium non reducit ad esse suum contrariũ: sed possibile est quod aliquis, qui primò peccauit per auaritiam, postmodum recidiuet per prodigalitatem: si ergo prodigalitas non reducit auaritiam ad esse, patet &c. ITEM. Si peccata dimissa redeunt quantum ad culpam: aut ergo quia homo hoc facit: aut quia Deus. Homo non, quia nõ potest eodem peccato numero bis peccare. Deus non, quia neminem potest facere peccatorem: ergo nullo modo hoc est: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Qua sensu per gratiam deleta Deus, pro semper deleta sunt.

RESPONDEO. Dicendum, quod aliquorum opinio fuit, quod priora peccata redeunt, & priora demerita, sicut ostendum fuit supra, quod redeunt priora merita, & reuiuiscant per gratiam subsequentem. Dicebant enim bona, & mala quantum ad reditum, & uiuificationem pari passu ambulare, secundum illud quod dominus dicit Exec. XVIII. de uiro iusto, qui si ab iustitia auertit, omnium iustitiarum eius non recordabor: & de peccatore resurgente, quod nõ recordatur iniquitatum. Sed tamen illud non uidetur intelligibile, quod eadẽ charitas amissa redeat, si est habitus creatus, nec quod eadem culpa similiter: si enim omnino deletur: nõ redit eadẽ, quæ prius: sed nouã. Et ideo fuit secunda opinio magis aliquantulũ temperata, q̃ peccata non redeant nisi per quatuor peccatorum genera. s. per odium fraternum, p̃ apostasiam, per contemptum confitendi, & per hoc, q̃ dolet se penituisse. Vnde fecerunt uersus.

Fratres odit, apostata fit, spernitque fateri. Pœnituisse piget, pristine culpa redit.

Ratio autem eorum præter auctoritates, quæ hoc dicere uidentur, & tanguntur in litera: fuit: qã dominus remittit culpam sub quadruplici conditione. s. si ipse dimittat proximo, si perseueret in fide, si confiteatur culpam, si perpetuo detesteturculpam cõmissam: & quoniam pactio franguntur non existente conditione, quãdo aliquis peccat aliquo genere peccatorum, dicunt culpã redire. Sed nec ista positio det teneri, licet fuerit magni clerici. s. Præpositiui: quoniam non rectum habet fundamentum. Constat enim culpam non deleri nisi per gratiam, constat etiam ad præsentiam gratiæ omnino deleti culpam. Si enim gratia præsens est, culpa omnino deleta est, & iam non est: nec est, qui faciat eam esse in anima: ideo nõ uidetur esse probabile, quod p̃ter aliquam conditionem deficientem, culpa dimissa iterum redeat. Et ideo est positio probabilis, & recta, quam tenent moderni Doctores, q̃ peccata dimissa nullo modo redeant quõ ad culpam. Et concedendæ sunt rationes quo ad partem istã.

AD ILLVD, quod obiicitur primò de remotione operimenti. Dicendum, quod aliud est operiri in conspectu hominis, aliud in conspectu Dei. In conspectu hominis cooperiri potest aliquid, ita tamen quod p̃ hoc non desinat: sicut pictura operitur panno, non quia non sit: sed quia non apparet. In conspectu autem Dei quem nihil potest latere, operire est facere, quod non sit: & hoc modo charitas operit priora peccata deledo: & ideo cum iam non sunt, remoto operimento non apparent. AD ILLVD, quod obiicitur, quod gratia uiuificat opera mortificata, respondetur ad hoc, quod non est simile, tum ex parte gratiæ, tunc ex parte bonorum, tum ex parte diuinæ misericordiæ. Ex parte gratiæ, quoniam ipsa potentior est ad bonum, quam culpa in malum. Et parte bonorum: quia connexio est in bonis, & manet in unitate corporis mystici: non sic est in malis. Et parte diuinæ misericordiæ, quæ pronior est ad misserendum, quam ad condennandum, & ideo non ualet. Sed aliter potest dici, quod aliud est bona opera mortificari, aliud peccata deleri. Bona namque opera mortificantur, non quia esse desinant: sed quia reputantur indigna remuneratione æterna propter indignitatem solùm peccantis. Sed peccata deleri, uere dicit peccati expulsionem, & remotionem talis uitii ab anima. Vnde sicut charitas, quæ est habitus animæ, numquam eadem redit si amittatur: sic nec culpa eadem redire potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVD, ꝙ obiicitur de effectu immediato. Dicendum, ꝙ effectus habet comparari ad aliquã cãm dupliciter. Aut sicut introducentem, & conseruãtem, ut lumen ad solẽ: & sic locũ habet illa maxima. Aut sicut ad introducentem solum: sic non habet locum. Sicut cultellus infligit plagam, non oportet qd̃ destructo cultello, destruatur plaga. Sic in proposito est intelligẽdum, quod gratia in suo primo aduentu facit culpam, quam inuenit in anima amplius nõ esse.

AD ILLVD, quod obiicitur de deformitate, & pronitate. Dicẽdum quod neutra reddit omnino eadem numero. Sed quãuis de pronitate aliquo modo possit esse verum, non intenditur tamẽ deformitas, quæ est in priuatione boni, & nota displicentiæ eadem esse nõ potest: & hæc est culpa proprie loquẽdo, sicut planum est in Secundo Libro.

QVAESTIO II.

An saltem redeant quò ad reatum?

VTRVM peccata dimissa redeant quantùm ad reatũ. Et ꝙ sic uidetur per tex. 18. Matt. Serue nequam, omne debitum dimisi tibi &c. Et post. Tradidit eũ tortoribus, quousque redderet &c. Et post. Sic pater uester: ergo dominus debitum quod dimiserat, iterum exigit: ergo &c.

ITEM. Ponatur quod aliquis ante compleram satisfactionem cadat in cupam, constat quod satisfacere non potest extra gratiã: ponatur ergo quod decedat, ille reatum secum portat, qui nõ potest solui per pœnam satisfactoriã: ergo punitur pœna æterna.

ITEM. Quot peccata sunt isti dimissa, tot tenetur gratias agere, tot etiam tenetur detestari continue peccata: sed cum peccat uno peccato, omittit gratias agere, & peccata detestari: ergo tot penarũ reus erit, quot prius erat.

ITEM. In legibus humanis seruus manumissus redigitur in seruitutem, quando dominum suũ attrectat manu cruenta, uel pro alia enormi offensa: ergo si leges istę a lege procedant æterna, uidetur quod Deus similiter: ergo ita recidiuantem assidue reputat obligatum ad pœnam, sicut prius reputabat.

CONTRA. Non iudicat Deus bis in idipsum. Naum. 1. non ergo bis punit: si ergo aliquis pro peccato commissõ pœnituit, & se puniuit, uidetur quod amplius pro illo non puniat, quantumcunque peccet aliàs: ergo &c.

ITEM. Reatus pœnæ æternæ est inseparabiliter annexus culpæ: sed culpa non potest redire: ergo &c.

ITEM. Si reatus peccatorum præcedentium redit: ergo nulla est in mundo utilitas, quod quis bene fecit: & pœnituit: sed hoc uidetur impiũ dicere: ergo &c.

ITEM. Dona Dei sunt sine pœnitentia: ergo si Deus aliquid condonat, non pœnitet de condonatione: ergo nõ potest reatus redire, quẽ Deus dimisit, uel a quo soluit.

RESOLVTIO.

Quò ad pœnam damni redeant quidem; quò uerò ad pœnam sensus minimè, nisi in mortali, et non in gratia illam pœnitentiã expetiisset.

RESP. Dicendum ꝙ aliqui noluerunt dicere peccata præcedẽtia redire quò ad reatum: quia per culpam sequentem tot reatibus obligatur ad pœnam, quot prius erat obligatus. Et ratio huius tangitur in litera. Dicebant enim, quod quot peccata cõmiserat, tot uinculis obligabatur, cum ueniebat ad pœnitentiam, ut detestaretur præterita mala: & ideo cum peccat, omnia uincula rumpit: & ideo tot reatibus reus est, quot prius peccata cõmisit. Sed illud nihil est. Primũ quã sufficit una detestatione detestari cętera: nec tenetur simul, & semel diuisim detestari omnino: ergo in uno non peccat nisi omissione unica. Aliorum opinio fuit, ꝙ peccata priora redeãt per recidiuum quantùm ad æqualentiam: pro eo quod ingratitudo, quæ est conditio peccati, adeo aggrauat peccatum, ut sit ita reus, sicut per omnia peccata præcedentia reus fuerat. Sed illud non uidetur uerum. Primò, quia ingratitudo pensatur secũdum quantitatem beneficii: sed maius beneficium præstat Deus conseruando innocentiam, quã reuocando ad pœnitentiam. ergo grauius peccauit, cum primo innocentiam perdidit, quã quãdo recidiuauit: ergo ingratitudo non facit, quod adeo sit peccatum graue, ut præcedentia. Præterea. Ingratitudo ista est peccati circunstãtia a parte peccantis: sed magis aggrauat peccatum libido, uel genus peccati, quam aggrauet circunstantia: ergo nunquam propter ingratitudinem unum peccatum leue secundum genus equipollet peccatis præcedentibus grauibus, & enormibus. Et ideo aliter dicendum, quòd reatus est obligatio ad pœnam: pœna autem peccati duplex est, scilicet pœna dãni, & sensus. Possumus ergo loqui de reatu peccati dupliciter, aut quantùm ad pœnam damni, aut quantùm ad pœnam sensus. Si quantùm ad pœnam damni: sic quia qui peccat in uno, factus est omnium reus: credendum est, ꝙ peccata dimissa redeunt. Si autem loquamur quãtum ad pœnam sensus, sic distinguendum est. Quia quędam peccata sunt omnino dimissa quantùm ad pœnam, & culpã, & talia nullo modo redeunt. Quędã autem dimissa sunt in parte, & de talibus fienda est satisfactio. Et quoniam culpa sequens tollit potentiam satisfaciendi, quã diu manet; per hoc ipsum iste obligatur ad supplicium æternum, non ratione sui principaliter, sed ratione annexi: & sic intelligendum est peccata redire. Verum est etiam, ꝙ aliquo modo aggrauat culpam sequentem præcedens remissio: quia est ibi contemptus præstiti beneficii: non tamen ita, quod faciat æquiualentiam.

AD ILLVD, quod obiicitur de auctoritate Matth. Dicendum, ꝙ secundũ alterum horũ modorum intelligendum est, & similiter sequens obiectum patet: quia uerum concludit.

AD ILLVD, quod obiicitur de tẽtionibus, iam responsum est per interemptionem, quia non tot tẽtionibus tenetur: sed ea sola tentionem, quã tenetur conteri.

AD ILLVD, quod obiicitur de seruo manumisso. Dicendum, ꝙ in legibus humanis illud sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad cautelam, & terrorem: & iõ non oportet sic ĩ lege diuina reperiri. Rationes autem ad oppositum, quibus ostenditur, qd̃ reatus non omnino redit, uerum concludunt.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An sacramentum pœnitentiæ institutum fuerit?

CONsequenter quantũ ad secũdam partem distinctionis quæritur de pœnitentia in ratione sacramenti: & cũ ad rationem sacramenti duo concurrant s. institutio, & significatio, de quibus duobus in litera agitur: ideo circa hæc duo quærunt tur. Primo qritur de penitentia quãtùm ad institutionẽ. Secdo, quantùm ad significationem.

VTRVM sacramentum penitentiæ fuerit institutum. Et ꝙ sic uidetur: Ita diffinit Hugo. sacramẽtum. Sacramentum est ex similitudine repræsentans, ex institutione significans, &c. si ergo pœnitentia est sacramentum: patet &c. ITEM. Sicut dominus præcepit baptizari, ita præcepit pœnitentiam agere, sicut patet Matth. iiii. Et sicut dicitur Iohan. iii. Nisi quis renatus fuerit, &c. ita dicitur Luc. xiiii. Si pœnitentiam non egeritis, omnes simul peribitis: ergo sicut præcipiendo baptizari, instituit baptismatis sacramentum: ita præcipiendo pœnitere, instituit sacramentum pœnitentiæ. ITEM. Modus agendi pœnitentiã in ueteri lege fuit præfixus; sicut patet Leuitic. simili ter in noua secundùm sacerdotis arbitriũ: sed talis modus non est ex naturæ dictamine: ergo est ex institutione.

Lib.2. par.9. Cap.2.

Cap.4. & 5.

CONTRA. Hug. de sancto Victo. dicit, ꝙ in lege naturæ nullũ sacramentũ institutũ fuit sub p̃ ceptos sed solũ sub consilio. Sed pœnitentia in lege naturæ fuit sub præceptos quia nemo sine ea unquam saluari potuit: ergo nõ fuit instituta. ITEM. Nullum sacrametum indiget institutione, ꝙ est ex naturali dictamine: sed penitentia est ex naturali dictamine: quia naturaliter dictat ratio, qd̃ peccans & offendens debet per pœnitentiæ humilitatẽ reconciliari: ergo &c. ITEM. Omne sacrametum, quod institutũ est, uariatum est: sed pœnitentia semper fuit ab initio usque nunc quantùm ad contritionẽ, & satisfactionem saltem: ergo non uidetur per legem institutum. ITEM. Si institutum est sacramentum, quæritur ubi, & a quo. Si ibi, ubi dicitur, Agite pœnitentiam. Similiter institutum potest dici a Iohanne, qui prædicauit. Pœnitentiam agite. Si ibi. Vade, & ostende te sacerdotibus; sed constat quod intelligebatur de sacerdotibus legalibus. Si ibi. Quorum remiseris peccata. Sed contra. Ibi est institutum quod est ordinis sacerdotalis.

Lib.1. de Sacram. par.11. cap.p.

Mat. 3.4.

Ioã.20

RESOLVTIO.

Pœnitentia ut reconciliatiua Deo tantum, a natura dictatur: ut uero etiam reconciliatiua est ecclesiæ, ab utraque lege scripta institutionem habet; sed complete ab Euangelica.

RESP. Dicendum, quòd de pœnitentia est loqui dupliciter, aut prout est reconciliatiua Deo, aut prout est non solũ reconciliatiua deo, sed et ecclesiæ. Si loquamur de ipsa prout deo reconciliat, sic est de dictamine legis naturalis, quæ dictat cõteri de peccato, & humiliari debere, tamẽ aliqua illustratione fidei: & sic tale sacramentale potius habuit insinuationẽ, quã institutionẽ. eo.n. ꝙ natura dictabat, ĩsinuari sufficiebat. Et aliqui uolũt dicere, qd̃ insinuatum fuit ante lapsum in illo uerbo Genesis. In quacunque die comederitis &c. Sed illud uerbũ uidetur potius minari supplicium, quam instituere remedium. Et iterum. Cũ pœnitentia sit in remedium de sua institutione primaria, nõ uidetur cõpetens eius institutio, nisi ex quo cœpit peccatum. Et idem est alia positio, & melior, quod dominus tunc insinuauit, & instituit, quando post peccatum Adam uocauit. Vbi es? Vbi dicit Glo. quod monebat eũ redire ad cor, iuxta illud prophetici, Redite præuaricatores ad cor: & multæ Glosę, quæ ibi ponuntur hoc innuunt. Et sic patet, ꝙ pnĩa prout fuit sacramentum reconcilians deo, ibi fuit insinuatum quãtum pro illo tempore sufficiebat: & illa insinuatio cum naturali dictamine sufficiebat loco institutionis. Est & alio mõ loqui de pœnitentia secundum ꝙ est sacramentum ecclesiæ: & sic habuit institutionẽ in lege scripta, siue Mosayca siue Euangelica. In lege Mosayca, qa nondũ erat unitas pfecta, nec perfecta reconciliatio institutionẽ habuit secũdũ imperfectionẽ. s. quantum ad quandam generalitatẽ in determinatione oblationũ, quę erãt loco confessionis, & satisfactionis. In lege autem noua, ubi unitas ecclesiastica est perfecta, & reconciliatio plena, instituta fuit secundùm statum pfectionis, & quantùm ad formale, qd̃ ẽ absolutio sacerdotalis, & ligatio, & quãtùm ad materiale, quod ẽ qdam lucida, & aperta cõfessio non solùm in generali, uerum etiam in specialì. Et primum dominus instituit per se, & ꝓmulgauit. s. clauium potestatem post resurrectionẽ; Secundum uerò institutum fuit per Apostolos, uel (ut melius dicam) promulgatum: qua dominus Apostolos docuit, & ipsi a domino docti, & auctoritate ab ipso accepta, immo eius auctoritate promulgauerunt. Non.n. nobis tradiderunt, nisi qd̃ a domino, uel a dñi spũ acceperunt. Et sic patet qñ, & qũo, & ubi, & a quo institutum ẽ hoc sacrm. Concedendæ igitur sunt rationes hoc probantes.

Cap.2

Gen.3

Isa.46

AD ILLVD, qd̃ ubi, ꝙnõ fuit institutum in lege naturæ. Dicẽdum, quod propriè institutum non fuit pcepto disciplinæ, uel præcepto sacrali: sed magis ex p̃ cepto naturali, ad qd̃ illuminabat excitatio, & uisitatio Dei, qua hoies increpauit in signo audibili: & increpat spiritum iter p dolorem in lectulo, & omnia ossa hominis marcescere facit.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ est ex naturali dictamine. Dicẽdum, ꝙ uerũ cõcludit secundũ illam acceptionem: attamen qa natura per se non sufficit, patet &c. AD ILLVD, quod obiicitur quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

qd nõ est uariatũ. Dicẽdum, ꝙ inquantũ est sacramẽtum ecclesiæ, uariatũ est: & lex scripta aliqd addidit supra illud, qd erat naturalis dictaminis: & lex euãgelica illud additũ nõ euacuauit, imo magis impleuit in addẽdo additione pfecta. QVOD q̃ritur, ubi, & a quo sit institutum, iam patet ex prædictis.

QVÆSTIO II.

Quod signum, quando signatum in sacramento pœnitentiæ?

DE pœnitentia quantũm ad significationem. Et quæritur, quid sit hic signum, & qd signatum. Et uidetur, ꝙ pœnitentia exterior significet interiorẽ, sic. Sacramentũ illud significat ex institutione, qd repræsentat naturaliter: sed pœnitentia exterior naturaliter repræsentat interiorem: ergo illud significat ex institutione. ITEM. Sicut se hẽt baptismus corporalis ad spiritualem, sic pœnitẽtia exterior ad interiorem: sed baptismus fluminis significat baptismũ flaminis: & hoc ex institutione: ergo & pœnitẽtia exterior interiorẽ. ITEM. Pnia sacramentum liberat a naufragio: sed impossibile est peccantem actualiter a naufragio liberari nisi ꝑ pniam interiorẽ: ergo pnia sacramentum in se continet eam: sed non in ratione signi: ergo in ratione signati. ITEM. Pnia pfecta ad baptismi puritatem conatur reducere: sed peccator nunquam reducitur ad puritatem illam nisi per pœnitudinem cordis: ergo pœnitentia exterior interiorem significat.

CONTRA. Hugo. Sacramentum est materiale elementũ, foris sensibiliter propositum, ex similitudine repræsentãs: sed exterior pœnitentia non est talis: quia non est elementum: ergo non est sacramẽtum, nec signũ. ITEM. Interior pœnitentia est uirtus, uel actus uirtutis: sed gratiæ uirtutum, & sacramentorũ differentes sunt: ergo interior pœnitentia non est res alicuius sacramenti. ITEM. Quandocunque rectè ordinãtur signum, & signatũ in sacramento, signum causa est signati per diffinitionẽ sacramenti superius habitã: sed pœnitentia exterior nõ est causa interioris, nec illa affectus, immo ecõuerso: ergo &c. ITEM. Cum in perfectione pœnitentiæ tria sint. s. contritio, confessio, satisfactio, quæritur ratione cuius dicitur exterior, & rõne cuius dicitur interior. Si dicitur interior rõne cõtritionis, & exterior rõne confessionis, & satisfactionis. Cõtra. Ista nõ significant contritionem: sed potius uoluntatẽ confitendi, & satisfaciendi. Si dicitur exterior ratione triũ, tunc ergo cum sint tria diuersa, erũt tria sacramenta. Si dicas, quòd uniuntur, quæro quo genere unitatis uniuntur.

RESOLVTIO.

Res est peccati remissio; signum exterior pœnitentis humiliatio; signum & res eiusdem interior pœnitudo.

RESPONDEO. Dicẽdũ, ꝙ sicut in iudicando de institutione oportet iudiciũ uariari de pnia, secundũ qd est sacramẽtũ recõcilians Deo, & secundũ qd recõciliat non solùm Deo, sed etiam ecclesiæ: sic & in proposito. Secũdum namq; quod est sacramentum reconcilians Deo, pro re habet peccati remissionem, pro signo hẽt exteriorem humiliationem, siue in habitu, siue in uerbo: pro re, & signo interiorem pœnitudinẽ. Nec oportet, quod primum sit causa medii, sed potius econuerso: & hoc quia est ex naturali dictamine: iõ peccatum exterius ab interiori, nõ exterius facit id, quod interius est. Sed inquantũ est sacrm ecclesiæ institutionẽ habes, sic hẽt rõnẽ causæ, & signi sicut alia facta: & rõ causalitatis residet penes id, ꝙ formale est, rõ uerò signi penes id, quod materiale est. Materiale aũt in hoc sacramento ẽ humiliatio pœnitentis, siue quãtũ ad actũ cõtritionis, siue quantũ ad uerbum accusationis, siue quantum ad pœnã satisfactionis: formale uerò est absolutio sacerdotis: hæc duo simul iũcta significant pœnitentiã interiorẽ, secundùm qd ꝑ ipsam est remissio culpę perfecta quãtũ ad culpã, & quãtũ ad pœnã, & quãtũ ad remissionẽ peccati. Quãtũ ad culpam rationẽ hẽt signi exterius sacramentum. Quantũ ad remissionẽ pœnæ hẽt quodammodo rationẽ causæ. Et sic patet qd in hoc sacramento sit res. s. peccati remissio pfecta: & qd signum. s. exterior pnia secũdũ ecclesiasticam formã, in qua est humiliatio, & absolutio: res & signum est interior pœnitudo. Vnde cõcedendæ sunt rationes ad primam partem.

AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non est elementũ. Dicendũ, ꝙ Hug. ualde large sumit elemẽtũ ad oẽ illud, ꝙ exterius apparet sensibus. Vel si appropriẽtur ad corporalia sacramenta, tunc non intelligitur nisi de sacramẽtis propriis no. leg. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ gratiæ uirtutũ differunt a gratia sacramẽtorũ. Dicendũ, ꝙ uerũ est aliquomodo: sed non oportet quantũ ad essentiam: sed sufficit quantũ ad effectũ, ut supra determinatum est in principio: & sic est in proposito. Nã pnia interior est res exterioris, secundũ qd ultra rectitudine uirtutis addit ulteriorẽ effectum. s. remissionis ꝑfectæ quantũm ad culpam, & pœnã, quãdo exterior est perfecta: & est simile in baptismo, ut uisum est supra. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ interior est causa exterioris. Dicẽdum, ꝙ qa hoc sacramentum partim est naturalis dictaminis: partim institutionis: ideo signum exterius quodammodo causatur & quodammodo causat. Nam detestatio interior inquãtũ detestatio est, bene facit exterius hoẽm humiliari: sed secundùm qd absoluit in integrum a culpa, & pœna, hoc hẽt ab exteriori absolutione, & pnia: & sic patet, quod cõuenientissime est ordinatio in significãdo, & causando secundũ qd ei competit. AD ILLVD, quod obiicitur: ratione cuius illorũ trium est signum: dico ꝙ ratione oiũm. Sumitur enim cõtritio pro exteriori gemitu: nec tamen tria sunt sacramenta: sed illa tria, ut unum perfectum signum significant pœnitentiam perfectam. Et hoc patet, quia si uerè pœnitet corde: ergo dolet: & hoc significatur per gemitũ contritionis: ergo detestatur culpam, & se redarguit: & hoc significatur

Dist. 4. art. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnificatur per uerbum cõfessionis: ergo hẽt uolumratem emendandi: & hæc significatur p pœnam satisfactionis. Hæc tria cõtinet pœnitetia interior, quæ est una, & uera uirtus: & ideo omnia signa exteriora in unum perfectum signum concurrunt, & sunt unum sacramentum, & habẽt unitate sacramẽti: & est modus specialis unitatis, cum multi modi assignentur a diuersis. Et si tu obiicias, quod non sunt simul. Dicendum, q̃ saltem quantùm ad propositum, siue uoluntatis uotũ unũ manet in alio: ut qui cõtenitur uerẽ, proponit eõ fiteri, & satisfacere, aliter non est contritio uera: sic intelligendum est de aliis.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An pœnitentia sit fundamentum christianæ ædificij?

CONSEQVENTER quantùm ad intelligentiam omniũ horum, quæ dicta sunt in hoc tractatu de pœnitentia, quæritur de pnia secundùm qd hẽt rationem fundamenti. Et circa hoc duo quæruntur. Primò de ratione fundamẽti in se. Secundò uerò in relatione ad rationem tabulæ.

QVOD pœnitentia teneat rationem fundamenti ostẽditur. Heb. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Ibi Glos. Quod prius dixit inchoationis sermonem, nunc uocat fundamentũ: sed in sermone quo eruditur ueniens ad Christum, pœnitentia est fundamentum, qd patet per illum excellentem Doctorẽ Io. qui prædicauit, Agite pniam. Patet etiam per Doctorẽ doctorum, q̃ incepit pdicationẽ suã ab hoc uerbo. Agite p sentiã. Glo. Pœnitentia est prima uirtus, quia ibi dicitur. Prima uirtus est per pniam permere ueterem hominem. ITEM. Impossibile est domũ Dei ædificare in corde, nisi destruatur ædificiũ Satanæ, & ipse expellatur: sed hoc primo fit introductione pœnitentiæ: ergo uidetur, qd pœnitentia primo sternatur: ergo ipsa est fundamentum.

CONTRA. 1. ad Cor. 3. Fundamentũ aliud nemo ponere ꝑ ter id, quod positum est, q̃ est Christus: ergo si Christus solus est fundamentũ, & pnia nõ est Christus, patet &c. ITEM. Heb. 11. Fides est substantia sperãdarum rerũ, &c. Gl. Est fundamẽtum oium bonorũ: sed nõ sunt duo fundamẽta: ergo. &c. ITEM Pœnitentia, & impœnitẽtia sunt opposita: sed impœnitẽtia est cõsummatio ædificii diabolici: ergo non fundamentũ: ergo p oppositum vt, q̃ pnia sit consummatio ædificii Iesu Christi, non fundamentũ. ITEM. Quæritur de numero, & ordine eorũ, quæ ponũtur in fundamẽto ab Apostolo. Ponit. n. duas uirtutes cũ dicit, Non rursus iacientes fundamẽtũ pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum. Tangit ẽt duo sacramenta, cũ dicit, baptismatũ doctrinæ, impositionis quoq; manuũ. Duos articulos fidei cum dicit, Resurrectionis mortuorũ, & iudicii æterni. Cũ multo plures sint uirtutes, & multo plura sint sacramenta, & ẽt articuli, quærit quare hec tantũ tot enumerat. ITEM. Quæritur iuxta hoc, cum fundamentum dicatur Christus. 1. Cor. 3. Fundamẽtum nemo aliud, &c. Dicatur ẽt pnia in auctoritate ꝑdicta. Dicatur ẽt fides Heb. 11. in Tex. & Glo. Dicatur charitas Eph. 3. In charitate radicati, & fundati. Dicatur humilitas secũdùm Greg. q̃ dicit in Moral. Tũ ruinę crescit, qd ædificas: si ante molem fabricę humilitatis fundamenta nõ proiicias. Dicatur patiẽtia secũdũ † prudẽtẽ dicẽtẽ, *Nam uirtus est uirtus, quam non patientia firmat*, secundùm quam communem naturam in his repertam dicitur potius fundamentum de his, quã de aliis.

† Prudentium.

RESOLVTIO.

Ex hoc solum pœnitentia, fundamentum dicitur christianæ ædificij, quod prohibens s. immunditiam peccatis remouet.

RESP. Ad ultimum iam quæsitum intelligendum, notãdũ, q̃ fundamẽtũ dr dupliciter. Vno mo locus, in quo ædificium stabilitur: & hoc modo dicit Christus fundamentum: & hoc bene notatur in Glo. 1. ad Cor. 3. ubi dicitur, q̃ sicut totum ædificiũ materiale tendit deorsum: qa locum fundãs est deorsum: sic spirituale ædificium tẽdit sursum: quia Christus dominus, qui fundamentum est spiritualis ædificii, est sursum. Alio modo dicitur fundamentum illud, secundùm q̃ res locatur in suo subiẽtaculo, & hoc põt esse tripliciter. Aut illud, per quod prohibens remouetur, aut illud, per quod ibi locatur, aut illud, per quod confirmatur & stabilitur. Si est illud, p quod remouetur prohibes: sic est pœnitentia, quę remouet peccati immũditiam: super quam erat constructa machina diabolica. Si autem sit, ut collocãs: sed duo sunt in nobis, per quæ nati sumus locari, & tẽdere ad locum nostrũ s. intellectus, & affectus. Intellectus locatur in Christo per fidem, & affectus locatur, & conglutinatur per charitatem: & ideo non tantùm dicit Apostolus, In charitate fundati: uerùm etiam, radicati. Si autem sit, ut defendẽs, & roborans: aut contra uentum prosperitatis, aut cõtra uentum aduersitatis. Si contra uentum prosperitatis, est humilitas. Si cõtra uentum aduersitatis, est patientia, siue fortitudo. Et sic per hoc fundatur supra firmam petram ipsa anima: & sic patet, q̃ ratio fundamenti de omnibus dicitur secundùm quãdam analogiam, quæ ortum, & radicem habet in Christo.

AD ILLVD ergo, quod quęritur, utrum pnia sit fundamentum. Dicendum, q̃ sic accedenti ad Christum de regione dissimilitudinis, siue peccati. Et patet responsio ẽt ad illud, quod obiicitur de fide, & de Christo. AD ILLVD ergo, qd obiicitur, de impœnitentia. Dicendum, q̃ qa privatiuè opponitur, & in privatiue oppositis tenet consequentia ecõtrario, nõ in ipsis: sicut patet in cõpositione rei, & resolutione: quia qd est primum in componendo, ultimu est in resoluendo; iõ hæc ratio potius facit ad oppositũ, quã ad propositũ. AD ILLVD, qd quęritur de numero, & ordine eorum, quę ponuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur id fundamento. Dicendum, q̃ Apostolus (sicut dicit Glos.) uocat fundamentum sermonē inchoationis, idest sermonem, qui debet fieri his, qui ad Christū sunt uocandi primo. In hoc autem sermone tria comprehendit, quæ habet necessario cognoscere, si quis uult ad legem Christianorum introire, & per hanc ad uitam uenire. Oportet enim uolentem ad Deum pertingere, quòd sciat quo debet tēdere, & adiutorium per quod potest peuenire, & uiam per quam debet incedere. Terminus est præmium, adiutorium est sacramētum, uia est uirtus, siue uirtutis opus, quod est præceptum, & hæc tria scire oportet uoleti ad Deum peruenire, secundùm illud Hugo. quòd tria sunt maximè attendenda præcepta sacramenta promissa. Via igitur est in uirtutibus: & quoniū ad hoc quòd recta uia procedat, necesse habet declinare a malo, & tendere in bonum: ideo duplicē ponit uirtutem: unam, per quā declinatur a malo, & hæc est pœnitentia: aliam per quam tenditur in bonum, & hęc est fides tēdens Deum per dilectionem, q̃ sequitur pœnitentiam quātùm ad tendentiam, licet antecedat quātùm ad cognitionem. Adiutorium similiter oportet duplex saltem esse. Vnū q̃ liberat a malo: & hoc est sacramētum baptismi, in quo delentur peccata. Alterum quod confirmat in bono, & hoc est confirmatio, siue manuum impositio. Similiter retributionem duplicem oportet cognoscere. s. bonorum, & malorum. Bonorum per resurrectionem mortuorum remunerandum p gloriā. Malorum p iudiciū æternū. Hæc oportuit primò prædicari, & inter prima hęc primo pœnitentiā: & sic patet numerus, & ordo: & nostra etiam est instructio, qualiter docere debemus eos, qui de nouo ueniunt ad legem Christi.

QVAESTIO II.

An pœnitentia sicut fundamentum dicitur, & tabula etiam dici possit?

DE pœnitentia sub ratione tabulæ. Et primò uidetur, q̃ ista duo non compatiātur se circa pœnitentiam. s. tabula, & fundamentum, quoniam fundamēti est subsistere, & tabulæ est superferri: ergo si pœnitentia recte dicitur fundamētum, impropriè a Magistro tabula appellatur. ITEM. Hier. super illud. Peccatum suum sicut Sodoma &c. Secunda tabula post naufragiū est peccati absconsio: sed pœnitētia consistit in peccati detestatione: ergo &c. ITEM. Fundamētum est primum: ergo si pœnitētia est fundamentum, & est tabula: ergo est prima tabula: ergo malè dicit Hiero. quòd sit secunda tabula. Videtur enim ista incompossibilia, quod sit fundamentum, & quod sit secundum. SED dicās, quod est tabula secundùm q̃ est sacramentum, & fundamentum secundùm quòd est uirtus. Cōtra. Si est tabula in quantùm sacramentum: ergo est secundùm sacramentū: ergo immediate de ipsa debet determinari post baptismum. ITEM. Ista tabula dicitur quia liberat a naufragio secūdùm q̃d uirtus: ergo est tabula secundū quod uirtus.

Quæ-

Quæritur ergo secundùm quem tropum dicatur tabula.

RESOLVTIO.

Pœnitentia ut uirtus est, tropicè fundamentum dicitur: ut sacramentum tabula.

RESPON. Dicendum, quòd pœnitentia siue dicatur fundamentum, siue tabula: sub tropo dictum est: tamen secundùm aliā, & aliam acceptionē, secundū q̃ fit duplex translatio. Pœnitētia enim est uirtus, & sic cōpetit ei ratio fundamenti. Pœnitentia sacramentum est, & sic secundùm hoc non competit ei ratio tabulæ. Ratio autem huius est, quia uirtus (ut uult Aug. de quantitate animæ) nihil aliud est quam æqualitas mentis undique rationi consentientis unde est quēdā quadratura, per quam anima in spirituali ēdificio collocatur. Et quoniam in hac collocatione pœnitentiæ uirtus primò occurrit in ædificatione: ideo competit ei ratio primæ partis ædificii: hoc autē est fundamentū: & ideo pœnitētię uirtuti rectissime aptatur nomen, & proprietas fundamenti. Sed nomen, & proprietas tabulæ competit pœnitentiæ sacramento.

AD QVÒD intelligendum oportet nosse, quid sit mare, q̃d naufragium, quid nauis, & quid tabula. Mare est præsens sęculū secundùm illud Psalmi. Hoc mare magnum. Nauis, quæ perducit ad portum salutis, est unitas ecclesiastica. De qua Sapiē. xiiii. Transeuntes mare per ratem liberati sunt. Et Act. xxiii. Nisi in nauis manseritis &c. Naufragiū est per separationem, & diuisionem membrorum secundùm illud Iudæ. Hi, qui segregant semetipsos &c. Tabula est adiutorium aliquod collatum, per quod posset ille, qui est in periculo naufragii, subleuari a periculo peccati: & hoc est sacramentum. Et cum duplex sit peccati periculū, duplex est naufragium. Et duplex est sacramentū liberans a duplici naufragio, scilicet a naufragio originalis: & hoc est baptismus. Et quia originale est primū, ideo baptismus est prima tabula. Et secundùm naufragium est per actuale: & quia hoc curat pœnitentia, ideo dicitur secunda tabula. Et sic patet quòd rectè dicitur fundamētum, & rectè dicitur tabula secūdùm diuersas acceptiones. Et rectè inquantū uirtus dr̃ fundamētū, rectè inquantū sacramentū liberans a naufragio dicitur secunda tabula.

ET SIC patet illud argumentum. Est secūda tabula: ergo est secundùm sacramentum. Patet etiam secūdo obiectum de compossibilitate horū duorum. AD ILLVD ergo, quod obiicitur de absconsione. Dicendum, quod est absconsio per hypocrisim, & per pœnitentiam ueram, quę totum remittit. Et Hieronymus loquitur de abscōsione secunda, quæ fit per reuelationem, non de prima. AD ILLVD, q̃d obiicitur, quod pœnitentia liberat secundū quod uirtus. Dicendum, q̃d sicut fides supplet locum baptismi, ubi quis non potest baptizari: sic pœnitentia uirtus locū sacramenti: attamen quia hoc nō habet nisi in articulo necessitatis, ut possit a naufragio liberare, sacramētum autem habet de

Ps. 103

se

Universidad de Deusto
Biblioteca

se: ideo ratio tabulæ debet sacramento attribui, non uirtuti. Preterea Sacramētum respicit liberationē a malo, siue a periculo, non sic uirtus. Et quia tabula sonat in rationem refugii, & liberationis a malo naufragii, & periculo peccati: ideo magis cōpetit sacramento, quam uirtuti: & sic patet respōsio ad obiecta omnia circa partem oppositam. Solum hoc diligenter attendendū est, quod quādiu sumus in hoc mari, stringamus tabulam propter periculum euitandum a mari magno.

DISTINCTIO VIGESIMATERTIA.

De sacramento Vnctionis extremæ.

PRæter præmissa est etiam aliud sacramētum. s. Vnctio infirmorum: quæ fit in extremis oleo per episcopum consecrato. Et sunt tria genera unctionis. Est. n. unctio quæ fit chrismate: quæ dicitur principalis unctio, quia in ea principaliter paracletus datur. Vnde & propter abundātiam gratiæ duos liquores mistos habet, oleum. s. & balsamum: oleum conscientiæ, balsamum bonæ famæ. Chrisma uero Græcè unctio Latinè dicitur. Nec tamen omne oleum ad unctionem sanctificatum chrisma uocatur, sed illud solum quod miscetur cum balsamo: quo capita Regum & Pontificum unguntur, quo etiam baptizatos sacerdos ungit in uertice, & pontifex per impositionē manus confirmandos ungit in fronte. Est & alia unctio qua cathecumeni & neophyti unguntur in pectore & inter scapulas, in perceptione baptismi. Tertia uero unctio est, quæ dicitur oleum infirmorum, & de qua nunc agitur.

A quibus institutum sit hoc sacramentum.

Hoc sacramentum unctionis infirmorum ab Apostolis institutum legitur. Ait. n. Iacobus, infirmatur quis in uobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini, & alleuiabit eum Dominus: et si in peccatis fuerit, dimittentur ei. In quo ostenditur duplici ex causa sacramentum hoc institutum, scilicet ad peccatorum remissionem, & ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Vnde constat eum, qui hanc unctionem fideliter deuoteq; percipit, & in corpore & in anima alleuiari: si tamen expedit, ut in utroq; alleuietur. Quod si forte corpus uale-

Iacobi uli. c.

tudinem illi habere non expedit, illam quæ est animæ sanitatem in hoc sacramento acquirit: & sicut in alijs sacramentis: ita & in isto aliud est sacramentum, aliud res sacramenti. Sacramentum est ipsa unctio exterior: Res sacramenti unctio interior, quæ peccatorum remissione, & uirtutum ampliatione perficitur. Et si ex contemptu, uel negligentia sacramentum hoc prætermittitur, periculosum est, & damnabile.

De iteratione huius sacramenti.

Quærunt aliqui, Si hoc sacramentum iterari possit, cum baptismus, & alia quædam sacramenta semel suscepta non iterentur. Augustinus dicit Sacramentum non iterandum, & sacramento non faciendam esse iniuriam, sed hoc dicit, ubi agit de Sacramento baptismi, & confirmationis, & ordinationis. Vnde non uidetur illud generaliter accipiendum, sed de Sacramento baptismi, confirmationis, & ordinationis, quæ nullatenus sunt repetenda: quia semel tantùm, & non sæpius datur baptismus, confirmatio, & ordinatio. Sacramentum verò altaris, & pœnitentiæ, & coniugij sæpe iterari uidetur: quia sæpe Sacramentum corporis percipitur, frequenter pœnitentia agitur, coniugium sæpe contrahitur. Quare ergo unctio similiter non potest iterari? Si morbus non reuertitur, medicina non iteretur. Si verò morbus non potest cohiberi, quare medicina debet prohiberi? Sicut oratio iterari potest, ita & unctio iterari posse uidetur, utraque enim illic commemorat Iacobus, & utrumque alteri cooperatur ad conferendam alleuiationem corporis & animæ. Cur ergo negatur unctionem super infirmum posse iterari, ad impetrandam sæpius sanitatem mentis & corporis: cum propter infirmitatem eadem sæpe iteranda sit oratio? Quidam autem de omni Sacramento intelligi uolunt, quod non sit iterandum, scilicet secundùm totum illud, quod pertinet ad Sacramentum, dicentes quædam sacramenta sæpius posse suscipi, quædam verò non. Nec tamen quæ sæpius sumuntur totaliter iterantur: ut Sacramentum altaris, & unctionis: quæ licèt sumantur sæpius, tamen quia non ite-

In libr. contra Parmenianū.

Aliorū opinio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum benedicitur eadem hostia, vel idem oleum, non iteratur Sacramentum cum iniuria. Sed dicet quis, sic & baptismus non iteratur, etsi aliquis frequenter baptizetur, dum eadem aqua non iterum benedicatur. Sed aliud † est, inquiunt illi, de benedictione aquæ, qua fit baptismus, aliud de benedictione panis, & olei. Potest etiam baptismus celebrari in aqua, etiam non benedicta: quia illa benedictio pro reuerentia tantum fit & decore, non virtute sacramenti. Sed corpus Christi non potest confici, nisi de pane consecrato: nec vnctio illa fieri potest, nisi de oleo ab Episcopo consecrato. Ideoque illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videtur. In coniugio quoque semel tantum benedicitur quisque, non septus. Benedicitur enim vt ait † Ambro. cum prima, & non secunda vxore. Si ergo cum dicitur sacramentum non esse iterandum, nec iniuria ei esse facienda, rationem dicti referas ad sanctificationem rei, qua sacramentum expletur: de omni sacramento generaliter id verum est. Si verò ad susceptionem sacramenti, de quibusdam verum est, quod non iterantur crebra susceptione: de alijs verò quibusdam non: quia frequenter sumuntur, vt hoc vnctionis sacramentum, quod in omni penè Ecclesia sæpe repetitur.

† In Gloss. super illud. 1. Cori 9. Nubat tantum in domino, et in cõmentario suo ad idem caput in fine eiusdem eu tomo 4.

SVpra determinatum est de quatuor sacramẽtis. Hæc est quinta pars, in qua agit de quinto sacramẕto de Vnctione extrema. Diuiditur autem hæc pars in duas. In prima agitur de sacramenti institutione. In secunda de instituti dispensatione. Et ibi. *Quærunt etiam aliqui, si hoc sacramentum*] Prima pars duas continet. In prima distinguit hanc unctione ab aliis. In secũda determinat causas sue institutionis. f. a quo est institutũ, & propter quid, & in qua materia: hoc ibi. *Hoc autem sacramentum vnctionis infirmorum, &c.*] Similiter secunda pars principalis duas habet secundu duas opiniones, quas ponit circa sequentationem siue iterationem sacramenti. Et primum modum ponit ibi. *Quærunt aliqui, &c.*] Secundum ibi. *Quidam autem de omni sacramento.*]

IN parte ista sunt dubitationes circa literam: & primò de ordine istius sacramenti ad antecedentia, & sequentia. Videtur enim malè ordinatũ cum enim inter omnia sacramẽta vltimò detur, propter quod & extrema unctio nuncupatur, videtur quòd ultimò debeat ordinari. Respondeo. Dicendum, quod

quod sacramenta quædam respiciunt personam, quædam communiter ipsam Ecclesiam: vt sicut in naturis quædam sunt uires ordinatæ ad cõseruationem indiuidui, quædam ad conseruationem speciei: sic in spiritualibus sacramenta quinque sunt ad conseruandam, & promouendam gratiam, uel consummandam circa ipsam personam, sed ordo, & coniugium ad consummandam ipsam Ecclesiam: & ideo: quia multitudinem respiciunt, sicut multitudo sequitur uniratem, sic duo sacramenta prædicta consequuntur alia quinque, inter quæ extrema unctio ultimum locum tenet. Alia ratio assignata est supra circa principium huius libri Distinctione secunda, ubi tangitur ordo sacramentorum.

Dub. 2. *Vnctio, quæ fit chrismate, &c.*] Videtur malè dicere, quia aut unctio principalis dicitur ab ordine, aut a dignitate. Si ab ordine, falsum dicit, quia prima unctio est in baptismo. Si a dignitate, adhuc falsum dicit, quia in sacramento ordinis est unctio maioris dignitatis. Respond. Dicendum, quòd principalis unctio dicitur confirmatio ex qua triplici causa. f. a loco quia in fronte, quæ est pars nobilior in corpore. A ministro, quia fit ab Episcopo. Ab elemento, siue materiâ, quia de oleo misto cum balsamo. Postremo ab effectu propter abundantiam gratiæ. Vnde ibi paracletus in magna abundantia traditur: sic etiam patuit in Apostolis: & hæc est unctio principalis. Etsi obiciatur de ordinis sacramento. Dicendum, quod non datur amplius munus gratiæ gratumfacientis, sed amplius munus gratiæ gratis datæ. f. auctoritatis, & potestatis sacerdotalis, uel Pontificalis. Datur etiã ibi munus gratię gratum facientis indignè suscipientibus, licèt non tantùm. Et nota, quòd de eadem materia fit triplex unctio. Vna qua baptizati iniunguntur in uertice. Alia qua confirmandi unguntur in fronte. Tertia, qua inunguntur Pontifices in capite. Et hoc uult dicere in litera Regum, & Pontificum, id est Regalium Pontificum quales sunt Pontifices nouæ legis: nam Reges secundum quòd dicunt illi, qui nouerunt, unguntur in scapulis.

Duplici ex causa, &c.] Videtur malè dicere, quia unius sacramenti unicus est finis. Respondeo. Vnus est finis principalis, & nihil impedit quando multiplex potest ecutilitas; dũ tamen unus sit finis principalis, alii uero per accidens: & sic est in proposito. Dub. 3

Et si ex contemptu, &c.] Videtur malè dicere, quia negligentia in his, quæ non sunt de necessitate salutis, non generat periculum, nec facit hominem dignum damnatione. Respõdeo. Dicendum, quod Vel, non tenetur disiunctiuè, sed magis intelligitur copulatiuè. Vnde non intelligitur hoc de qualibet negligentia, sed solùm de negligentia, quæ generat contemptum, siue quæ habet contemptum annexum. Vnde ita iudicandum est de hoc sacramento, sicut iudicatur de sacramento a taris. Dub. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Ad quid est extrema vnctio?

AD intelligentiam præseris distinctionis secundùm duo, quæ Magister determinat de Vnctionis sacramento, duo principaliter quæruntur. Primo, quæritur de ipso quantùm ad ipsius institutionem. Secundò, quantùm ad usum, siue dispensationem. Quantùm ad primùm, quæruntur quatuor. Primo, de causâ eius finali. Secũdò, de eius efficiente. Tertio, de materiali. Quartò, de formali.

QVantùm ad causam finalẽ quæritur, utrum istud sacramentum principaliter sit ordinatum ad morbum corporalem, an ad spiritualem. Et quòd ad corporalem uidetur ex eius institutione Iaco. v. Infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros, &c. & post dicit, Oratio fidei saluabit infirmum. ITEM. Matt. 6. Vngebant oleo multos infirmos, & curabantur: si ergo utebantur hoc sacramento secũdum quod dicitur in Gl. & hoc ad curationem infirmantiũ corporaliter; ergo principaliter uidetur ad hoc ordinari. ITEM. Sacramentum ad illud finaliter ordinatur, propter quod principaliter dispensat: sed illud principaliter dispensatur propter infirmitatem corporale, quia nũquam datur nisi existentibus in graui infirmitate corporali, ergo uidetur quod principaliter sit ad hoc. ITEM. Si est contra infirmitatẽ sicut medicina, quæro contra quam, aut contra corporalẽ, aut contra spũalẽ. Si cõtra spũale, cũ nõ sit contra actuale, nec originale, erit cõtra ueniale. Sed ueniale quolibet die iteratur: ergo & hoc sacẽm; sed hoc sacẽm nõ dat̃ frequẽter, sed rarissimè: ergo nõ est cõtra peccatũ ueniale. ergo è cõtra infirmitatẽ corporale. Si tu dicas, q̃ è cõtra peccatorũ sequlas, ẽ ro aut contra aliquas determinatè, aut cõtra oẽs. Si cõtra aliquas, quare non similiter contra alias? Si contra omnes, cum sint diuersæ secundum diuersitatem morborum, uidetur quod debeant diuersa ad hoc esse sacramenta.

CONTRA. Quod non sit ad morbum corporalem curãdum per se uidetur: quia sacramenta nouæ legis in dignè suscipientibus efficiunt, quod signant: si ergo uiri sancti dignè suscipiunt sacramẽta; ergo haberet unctio semper in eis efficaciam sanãdi; ergo uiri sancti numquam morerentur. ITEM. Multi sunt uiri perfecti, qui secundum Pauli exemplum desiderant dissolui, & esse cum Christo. Si ergo sacramẽtum unctionis ordinatur ad uitam corporis conseruandam; ergo a tanibus nullo modo debet suscipi. ITEM. Sacramentũ est medicina spiritualis; ergo si sicut medicina corporalis sanat solum morbum corporalem, & ad hoc est principaliter, & uniuersaliter, ita uidetur quod medicina spiritualis durat solum morbum spiritualem, ita quod ad hoc sit uniuersaliter, totaliter, & principaliter. ITEM. Si unctio sanat morbum corporalem, aut per uirtutem naturalẽ, aut per uirtutem supra naturã.

Non p uirtutem naturalẽ, hoc constat, quia operatio sacramẽtorum non est secundum uirtutes naturales elementorum exteriorum: ergo per uirtutem supra naturam: sed illa æquè potest in infirmitatem incurabilẽ ut curabilẽ; ergo uidetur quòd istud sacramentum liberet a lepra: sed hoc est falsũ: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Ad peccatum ueniale primùm; ex consequenti ad alleuiationem corporalis infirmitatis est sacramentum extremæ vnctionis.

RESPON. Dicendum, quod aliquorum opinio fuit, quod sacramentum istud principaliter est ordinatum contra sequelas, uel reliquias peccati, quæ grauant, quæ relictę sunt tam ex originali, quàm ex actuali, quę q̃dẽ reliquiæ sunt pœnæ spirituales; habentes tamen frequenter pęnas corporales annexas propter suu expurgationem: & ideo principaliter hoc sacramẽtum est cõtra pœnam spiritualem, sed ex cõsequenti est ad sanandũ morbũ corporalẽ. Sed cõtra hoc est q̃ dicitur Iacob. v. in institutione istius sacramenti. Si in peccata fuerit, remittentur ei; ergo istud sacramentum est ordinatum contra aliquem morbũ peccati: & hoc ipsum tangit in Gl. & cum non sit contra originale, nec contra mortale, relinquitur q̃ sit cõtra peccatum uenia le: & hoc cõis opinio tenet. Sed notandũ, q̃ de ueniali peccato è loq̃ dupliciter, aut p̃ut è qs in statu uiæ, aut p̃ut è in egressu. Si prout est in statu uiæ, sic morbus uenialis est, quasi inseparabilis, uel quadam necessitate iterabilis: ac per hoc quodãmodo incurabilis: & iõ non debuit contra ipsum aliqua medicina spãliter, & principaliter ordinari, imo quodãmõ oia sacramenta ualent ad eius curationẽ secundum plus, & minus. Si aũt loquamur prout aia est in statu egrediẽdi, sic posũt curari sine iteratione: & sic cum aia possit trahere talia cremabilia, q̃ retraherent a gloria: instituit diuina misericordia remediũ, quo aia curari posset q̃tum ad remissionẽ culpæ, & etiã partis pœnæ: & hoc è sacẽm unctionis extremę. Modus aũt curãdi ueniale peccatũ in hoc sacramẽto correspõdet mõ infirmitatis, ueniale aut peccatũ grauat animã deprimendo deorsũ, ut non ita intendat in Deũ per deuotionẽ, & amorẽ, pro eo q̃ est ibi cõuersio inordinata ad cõmutabile bonũ, & p̃ eo q̃ minor amor Dei, sicut tangit Aug. in lib. confes. & ideo cum curatio directè fit per contrarium, per illud curatur, quod animã aggrauatam per deuotionem sursum eleuat: & quoniam corpus quod corrũpitur aggrauat animam, cum illud sacramentum sit ad eleuandam animã per deuotionem, in qua anima recipit uigorem quẽdam, in quo semper est deletio uenialium, si sunt in anima, & per consequens repressio molestiarum corporalium, si expedit ipsi animæ: hinc est quòd istud sacramentũ principaliter est ad curationem, & alleuiationẽ infirmitatis spiritualis, s. peccatiuenialis, & per accidens est ad curationem, & alleuiationẽ infirmitatis corporalis, quodãmodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad uigorãdum aiam, q̃ regit corpus: & sic pater, quid sit in hoc sacramẽto res tãtum, qd signũ, & qd res & signũ. Signum tãtũ est unctio exterior. Res tãtũ est uenialis curatio. Res & signum in ipsa aia deuotionis excitatio. q̃ nõ est aliud, quã quædã spiritualis unctio. Concedendę igitur sunt rõnes probãtes. istud sacramentum ualere ad infirmitates corporales curãdas. Concedendæ et sunt rõnes probãtes, ꝙ nõ ualet principaliter contra illas, quoniam solum p̃ accidens, & ex cõsequenti ualet, ut prius ostensum est.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, q̃ nõ datur nisi in statu infirmitatis. Dicendũ, ꝙ non est p̃ p infirmitate, sed p̃ p hoc, qd appropinquat egressui, i quo possunt uenialia perfectẽ curari. Et ꝙ illud sit uerũ, patet: quia quãtum cunq; quis infirmetur, non dat̃ ei hoc sacramentum, nisi p̃sumatur, q̃ moriatur, uel ꝙ sit in articulo mortis. Et si cõstaret nobis de aliquo, ꝙ liberaretur ab infirmitate, non deberet dari ei hoc sacramentum: sicut patebit inferius. AD ILLVD, qd obiicitur, de uenialit, ꝙ quotidie iteratur, patet iam responsio, qa non datur hoc sacramentum contra illud peccati genus, nisi in statu, in quo p̃munitur, ꝙ liberetur & a cupa, & a peccandi necessitate. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non ualet principaliter. Dicendũ, ꝙ uerum est: & hoc innuit ipsa forma orationis in qua non fit mentio nisi de remissione peccatorum. Quod tamen obiicitur, ꝙ nullo modo det ualere a simili: quia corporalis medicina sanat spiritualẽ morbũ. Dicendũ, ꝙ nõ est simile: qa spiritus continet corpus: unde passiones aiæ spirituales multum redundãt in carnẽ. Vnde Prou. dicit. Spiritus tristis exiccat ossa: ideo non mirum si tranquilletur aia, & uigoretur, & lætificetur, si et hoc redundat ad corpus: & sic hoc sacramentũ respectum hẽt ad corpus releuandum p̃ p alleuiationẽ spiritus. AD ILLVD, ꝙ quæritur, p̃ quã naturam hoc facit. Dicendum, ꝙ per uirtutem supra naturam: sed illa operatur secũdũm diuinã institutionẽ. q̃ noluit p̃ hoc sacramẽtum p̃dere secretum fidei: & ita nec secũdum legẽ cõem ab infirmitatibus ĩcurabilibus liberare. Et iterum in hoc sacramẽto aliqd est naturale, aliqd supra naturã. Et fectus nam q̃ qui est in spiritu, est supra naturam: sed qd ille redundet in carnẽ, illud naturale est secundũm quod in Psal. Dicit homo deuotus. Sitiuit in te anima mea, &c. Et iterum alibi. Reflorui caro mea, &c.

Cap. 11.

Psal. 41.

Psal. 15.

QVAESTIO II.

An sacramentum extremæ unctionis à Christo institutum sit.

DE causa efficiente, siue instituente: & quæritur utrum hoc sacramẽtum instituit Christus, uel aliquis eius discipulus. Et quod Christus uidetur, qa legislatoris est leges instituere: sed sacramenta omnia sunt leges, & statuta in lege euangelica: ergo nõ solũm hoc instituit Christus uerum etiam omnia. ITEM. Deus p̃ seipsum instituit oia sacramenta ve. le. Moysi loquendo, & peipiendo. Vnde in principio cuiuslibet sacramenti

lis p̃ecepti dicit in Leui. Locutus est dominus, &c. Si ergo sacramẽta euangelica sunt multo dignioia, uidetur &c. ITEM. Sacramentum (sicut habitũ est supra Dist. xiii.) est in quo diuina uirtus secretius operatur: si ergo uirtus diuina operatur in sacramẽtis principaliter, cũ instituere sacrm sit maioris dignitatis, quã operari in sacramento, & operatio est a diuina uirtute: ergo & institutio. ITEM. Marc. 6. dicitur, qd discipuli inũgebãt oleo multos infirmor, & curabãtur. Sed constat; qd Apostoli nondum erant tantæ auctoritatis, quod per se auderent aliquid instituere: ergo uidetur, quod dominus eis mandauerit: ergo uidetur, quod ipse instituit.

CONTRA. Magister dicit in litera. Hoc sacramẽtum legitur ab Apostolis institutum ITEM. Alibi non habemus mandatum de hoc sacramẽto nisi Iac. 5. ergo uidetur ibi institutũ fuisse. ITEM. Omne sacramentũ, quod Christus instituit, ipse per se exhibuit: sed Christus hoc sacramentum nõ exhibuit, qa nunq̃ infirmos oleo: sed solo uerbo sanauit: ergo &c. ITEM. Omne sacramentũ, ꝙ Christus instituit, habuit figurã in uet. testam. sed hoc non habuit ibi figurã: quia nunq̃ legimus infirmos p̃ p curationẽ in ue. test. inũgi: ergo uidetur, qd institutio huius sacramẽti nõ pertinuerit ad Christũ.

RESOLVTIO.

Per Apostolis spiritu sancto dictante institutum, sed per B. Iacobũ promulgatum est hoc sacramentum.

RATIONE. Ad horum intelligentiã notandũ est, qd aliq̃ dicere uoluerũt, oia sacra instituta fuisse a Christo, quoniam ipse fuit legislator: unde quamuis nõ expresse legatur de cõfirmatione, & extrema unctione, tamen credendũ est ipsum instituisse: & hoc aliquo mõ innuitur de confirmatione, cũ manus pueris imposuerit Matth. 19. De extrema unctione cũ discipulos ad prędicandum misit, q̃ oleo ungebant infirmos, & curabãtur: sicut dicitur Mar. 6. Nec dubiũ est, qn p̃ mãdatum ipsius hoc fecerint. Si aũt Apostoli dicuntur aliqua instituisse, hoc est quia institutionẽ promulgauerunt, sicut B. Iacobus confessionis, & Vnctionis. Sed tamen cũ in Euangelio sufficienter lex euãgelica exprimatur, & euangelica lex contineat Christi statuta, & facta, & magis statuta, quam facta: quomodo probabile est, ut omnes euangelistæ sic sub silentio tam nobilia sacramenta prãtãsissent, si Christus instituisset: cum ex his nostræ salutis adminiculum eliciatur? Et ideo p̃babilius alii dicunt & Magister uidetur hoc sentire, immo aperte dicit, qd spiritus sanctus p̃ Apostolos hoc sacramentũ instituit, sicut supra dictũ est de sacramẽto cõfirmationis. Et qd hoc potuerit esse, manifestũ est, cum ipse sit Doctor p̃cipuus: sicut & Christus. Et exẽplo patet: quia Apostoli S. sancto dictante formã baptismi a Christo institutam, & confirmatã, ad tempus mutauerũt, quanto magis quod Christus insinuauit instituere potuerunt? Et quod ita fuerit congruũ, manifestum est, si attendatur diuersitas sacramentorũ. Quædam n.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt sacramenta cõia leg. vet. & no. quædam propriissima legi nouæ, quædam medio modo. Cõia sunt illa, quæ sunt quodã modo ex dictamine naturæ, q̃ quia semper idem manet, illa sacramẽta ab initio cucurrerunt, ut matrimonium, & pœnitentia, secundum quod Deo reconciliat: & hæc quidem dominus Iesus consummauit, & cõfirmauit in le.no. nõ euacuauit. Quædam sunt propriissima le.no. & hæc sunt, quæ signant gratiam in tali statu, quæ propriè competit leg.no. hæc autẽ duo sunt, cõfirmatio, & vnctio, ubi signatur gratia Spiritussancti, secundum q̃ inungitur quis in pugilẽ, ut pro Christo audeat mori: & in regẽ, ut in regnum cœlorũ possit introire, tamq̃ in suũ. Hoc est no. le. propriumideo in ue. te. non habuerunt certam figuram hæc duo sacramenta. Et quia signant Spiritus sancti gratiã in aliqua abundantia, & Spiritussanctus abundanter nõ fuit datus, quousque Iesus fuit glorificatus, sicut dicitur Ioan. vii. ideo hæc duo sacramẽta à Christo fuerunt insinuata, sed post a Spiritusancto fuerunt instituta. Quedã sunt sacramenta media, quæ in uet. le. non fuerunt in ueritate: fuerunt tamen in figura, & significatione, sicut baptismus, eucharistia, & ordo: & qa Christus legem impleuit, & figuras euacuauit, hæc tria sacramenta per seipsum instituit: Sicpater quomodo congruentissimẽ statuta, & instituta sunt ecclesiastica sacramenta, ut nihil sit gestũ per obliuionẽ, sed secũdũ inenarrabilem Dei dispensationẽ. Concedendæ igitur sunt rõnes, pbãtes Spirituſ. q̃ Apostolos hoc sacramẽtũ instituisse. ADILLVD ergo, q̃ obiicitur, q̃ hoc est legislatoris. Dicendum, q̃ Spiritusãctus suppleuit hoc q̃ ipse dominus dimiserat in doctrina, sicut dicitur Ioan. xvi. Multa habeo uobis dicere, quæ nõ potestis portare mõ: & post. Cũ uenerit, &c. Vnde sicut supleuit q̃ deerat de doctrina secundum Dei ordinatã dispensationem, ita etiã de institutione ex causa congrua, q̃ dimissum erat. Nec sunt duo legislatores Christus, & Spiritus eius. ADILLVD, q̃ obiicit, q̃ per semetipsum. Dicendum. q̃ ipse immediatè loquebatur Moysi, & post Moyses præcipiebat populo, sicut nuncius Dei, & ministers sic Spiritussanctus Apostolis, & ipsi ut ministri populis exponebant. Vnde sacramentorum institutionem non attribuimus nisi Deo, uel p filium, uel per spiritũsanctum: nec credendum ẽ quemquã apostolorum hoc per se instituisse, sed totũ collegiũ: sed Iacobus promulgauit, sicut sententiam tulit de obseruantia legalium. Act. xv. Et per hoc patet sequens, quia sicut Deus operatur principaliter, & sacerdos ut minister: sic institutio sacramentorum respicit Deum, ut auctorem: & Apostolos respicit, ut ministros in promulgando. ADILLVD, q̃ obiicit, q̃ Apostoli ungebãt oleo. Dicendũ, q̃ ibi non fuit hoc sacramentum institutum, sed insinuatum: & hoc pater: quia unctio illa principaliter fiebat ad sanitatẽ corporalem, nõ ad curationẽ spiritualẽ principaliter. Vnde sicut gratiã sanitatum tunc habebãt apostoli, & non potentiam ligandi, & absoluendi: sic oleũ illud deseruiebat, siue operabatur ad salutem corporis: nunc autem principaliter operatur ad salutẽ spiritus, sicut in ipsa forma euidenter exprimitur.

QVAESTIO III.

Qs huius sacramenti materia sit?

DE huius sacramẽti materia: & dicit Magister, q̃ materia huius sacramenti est oleum ab episcopo consecratũ. Sed primo uidetur, q̃ magis deberet adhiberi aliud elementum, quam oleum. Primo quia hoc sacramẽtum est periclitantium, & mortis appropinquantium: & hi maxime sunt in articulo necessitatis: ergo talibus maxime de elemento cõi prouideri debet: si ergo aqua cõior est, uidetur &c. ITEM. In cõfirmatione, in qua datur gratia abundans non solũ est elementum oleo: sed ẽ balsami, qd̃ est p̃ciosum: ergo cũ hoc sacramẽtum introducat hoiem in regnũ, qd̃ est p̃ciosissimum p̃mium, uidetur qd̃ in eo deberet esse balsamum. ITEM. Videt qd̃ nõ oporteat esse consecratũ: qa baptismus, & eucharistia, in quibus ẽ magna gratia, & efficacia, non indigent materia cõsecrata alia sanctificatione, q̃ quæ sit in sacramenti forma: ergo pari ratione nec vnctio extrema. ITEM. Ad p̃fectum esse sacramẽti, ista duo sufficiunt. s. significatio, & sanctificatio. Significatio est p elementũ, sanctificatio est p uerbũ: sed hæc duo sũt si qs inũgat̃ de simplici oleo: ergo videt q̃ sit ibi sacramentũ p̃fectum. ITEM. Si oportet sacramentum unctionis fieri de oleo cõsecrato, quero cui cõpetit nomen uel rõ sacramenti, an oleo, an unctioni. Quod vnctioni uidetur p ipsam denominatione sacramẽti. SED q̃ oleo cõsecrato uidetur, quia oleũ est signum, & oleum cõsecratũ signum est sacrum sacræ rei, q̃ non tantũ habet significationẽ, sed et quoddã genus cãlitatis per benedictionẽ: ergo ut q̃ heat in se cõpletam sacramentiationẽ. ITEM. Panis cõsecratus est sacramentũ non ipsa mãducatio, imo potius est usus: ergo uidetur similiter in proposito, q̃ oleum consecratum sit sacramentum, & unctio sit usus, ergo non cõuenienter nominatur. Quod si non est uerum, nõ uidetur hic exigi materia consecrata. ITEM. Videt q̃ nec oportet esse consecratam ab episcopo, quia plus est cõsecrare, siue corpus domini cõficere, ubi est transubstãtiatio, quam oleum, ubi manet eadem usia: sed simplex sacerdos pt primum, ergo & secundũ. IVXTA hoc est qõ. quare debet esse oleũ, & quare simplex non mustum, & quare cõsecratũ ab epo, & si illa cõsecratio faciat oleum consecratũ? *Qõ collatera.*

RESOLVTIO.

Oleum ab Episcopo consecratum huius sacramenti materia est.

RESPONDEO. Ad prædictorum intelligẽtiam est notandũ, quod aliqui dicere uoluerunt, q̃ materia in hoc sacramẽto est oleum: sed consecratio episcopalis superueniens facit esse sacramentũ, sed inunctio consequens est sacramenti usus, siue dispensatio. Sed quoniam istud repugnas

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnat denominationi sacramẽti, & etiam cõmuni opinioni: ideo melius dicitur, quod sicut aqua in baptismo est elementum, sic in confirmatione chrisma, & in unctione oleum consecratum ab episcopo. Ratio autem sumi potest a parte instituentis, & et a parte finis. A parte instituentis, quoniam enim Christus per semetipsum potuit sanctificare baptismum, & eucharistiã: ideo non est alia consecratio præparans necessaria: sed solum ad solemnitatem facit; sed hoc sacramentum Spiritus sanctus instituit per Apostolos, qui non poterãt sanctificare nisi per Deum: ideo materia est non simplex elementum: sed oleum, per uerbum, & inuocationem sancti spiritus cõsecratum: & hoc per verbum episcoporum, qui sunt successores Apostolorũ, ut sicut Spiritus sanctus instituit per Apostolos, sic etiam nunc consecretur per episcopos. A parte finis sumitur ratio, qm̃ hic datur gratia sanãs lãguores spirituales, & datur gratia ordinãs ad sanitatem pfectã, quæ quidem est gloriæ: ideo debet signari per oleum, quod est curatiuum ratione curationis, & per oleum consecratum ratione ordinationis ad supereminẽtem curationem, & per oleũ simplex non per mistum: quia ad ingressum in gloriã requiritur, & sufficit bona cõscientia. His uisis facile est soluere obiecta.

Ad illvd enim, quod obiicitur de cõmunitate medicinæ. Dicendum, quod istud non est sacramẽtum necessitatis, & præterea modicum de elemento, scilicet de oleo sufficit, & hoc potest ubique locorum haberi, & ideo non est periculum aliqd. Præterea cuitatio periculi non debet præiudicare dignitati, & congruitati sacramenti. Ad illvd ergo, quod obiicitur, q̃ deberet misceri cum balsamo, sicut in confirmatione. Dicendũ, quod non est simile: quia in confirmatione datur gratia ad pugnãdum in uita, per quam oportet ambulare non solum secundũm placentiam ad Deum, nerumetiam ad proximum. Sed in unctione datur gratia ad resistendum diabolo, ne possit detinere, & ad hoc nõ est necessaria fama; sed bona conscientia: & quia balsamum aromatizans significat bonam famam, & oleã nitens bonam conscientiã, ideo &c. Ad illvd, quod obiicitur, q̃ eucharistia non indiget alia consecratione. Dicẽdum, quod non est simile: tum ex parte instituentis, tum ex parte finis, ut uisum est. Ad illvd, qd̃ obiicitur, quod in oleo nõ consecrato si fiat unctio, est significatio, & sanctificatio. Dicendum, q̃ falsum est. Primo enim deficit significatio, quæ non tantũm exigit representationem: sed etiam institutionem: sic autem institutum est fieri. Secũdo deficit sanctificatio: quia non habet uerbũ efficaciam, nisi habeat competẽs elementum. Ad illvd quod obiicitur, quod oleum consecratum est sacramẽtum. Dicendũ, quod proprie loquendo nõ est sacramentum: sed ad sacramentum ordinatum. Et ratio huius est: quia non habet nec perfectã significationem, nec sanctificationem quousque applicetur infirmo, & superueniat sacerdotalis oratio: tũc enim significatur gratia intus inungens, & tũc est primo sacramentum, & non ante: & ideo non est simile de cõporte domini, ubi in prima sanctificatione fit cõuersio, & post nõ additur uberior interior sanctificatio, quæ nouam introducat uirtutem. Ad illvd, quod obiicitur, quod sicut sacerdotes possunt corpus domini conficere, & ita oleum consecrare. Dicẽdum, q̃ non ualeat; quia tãta est potestas in ministris ecclesiæ, quãtam distribuit dominus mẽbris: nec oportuit potestatẽ consecrandi oleum ita communicari sacerdotibus, sicut conficiẽdi corpus Christi: quia unus episcopus facilitet toti prouinciæ põt unctionis oleum consecrare: sed non põt quotidie in singulis parochiis missam cantare, sicut decet, cum ille sit panis quotidianus, & communis omnibus: & sic patet istud.

Qvaestio IIII.

Quæ sit huius sacramenti forma?

De forma huius sacramenti. Et quæritur, utrum forma uerbi sit de essentia huius sacramenti. Et quod sic uidetur. Primo per ritum uniuersalis ecclesiæ, quæ ubique locorum unctionem tribuit cum benedictione sacerdotali. Item. Probatur per illud Iac. 5. Inducat psbyteros, & orent pro eo ungentes eum oleo. ergo premittitur oratio ante unctionem, & uidetur q̃ illa sit de integritate, ut unctio: & hoc probatur per literam sequẽtem: Oratio fidei saluabit infirmum: ergo efficacia sacramenti principaliter residet penes uerbũ orationis. Item. Hoc ipsum uidetur per simile in aliis sacramentis, quia sacramenta no. lesanctificant per uerbum, ut dicit Hug. ergo pari ratione uidetur, quod istud sacramẽtum. Item. Sicut in aliis necessaria est intentio, & ideo est uerbum etiam arctans intentionem: ita & in hoc necessaria est intentio: ergo pari ratione & uerbi exprimentis, siue arctãtis intẽtionẽ prolatio. *Libr. 1. part. 9. cap. 2.*

Contra. Omnia sacramẽta ex fonte sacræ scripturæ ortum habent: quia nullum sacramentum est in ecclesia, quin describatur in scriptura: sed huius sacramenti forma numquam describitur nec ab euangelista, nec ab Apostolo: ergo &c. Item. Omnia sacramenta, quæ habent formam, eandem debent habere per totam ecclesiam catholicã: quia uariatio formę est variatio sacramenti: & sacramentum debet esse uniforme, sicut fides, & ecclesia: sed hoc sacramentũ nõ habet eandem formam, nam in ecclesia Gregoriana est hæc forma. *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi dominus quicquid oculorum uitio deliquisti.* In Ambrosiana est hæc. *Vnge te oleo sanctificato in nomine patris, & filij, & spiritussancti, ut more militis unctus præparatus ad certamen aduersas potestis superare potestates.* Vel similis huic: ergo non nr̃, quod aliqua forma sit substantialis. Item. Omnes sacramentorum formæ traditæ sunt per orationem deprecatiuam: ergo nõ uidetur cõuenienter assignata. Aut nõ est forma quoniã sacramenta no. leg. certitudinaliter ponunt suũ effectum;

Universidad de Deusto
Biblioteca

effectum: ergo per orationē indicatiuā dicunt exprimi, non p deprecatiuam. ITEM. Secūdum Beatū Iac. Oratio fidei est illa, quæ est necessaria: si ergo oratio est ad Deum, & ad Deū oratur melius gemitu cordis, quàm uoce oris: uidetur, q̄ ad istius sacramenti perfectionem non oporteat aliquid oretenus exprimi. Quæritur igitur, si formam habet, quæ sit forma, & per quem modum.

RESOLVTIO.

Oratio deprecatiua est, nec incongruè. s. Per istam, &c.

RESPONDEO. Dicēdum, q̄ alii qui uoluerunt dicere, q̄ istud sacramentū non habebat formā uerbi essentialem: sed quæ solū erat de bene esse: & ideo nō fuit expressa, nec in ecclesia inuenitur unica: sed diuersa. Sed tamē istud nō est securū dicere, nec secundū Textum scripturæ, cū in istius sacramēti institutione maximā uim uideatur Iacobus in oratione instituere, & sibi totā efficaciā attribuere: eū dicit, Oratio fidei saluabit: non dicit, vnctio. Oratio autem fidei dicitur non ipsius inungentis: sed ipsius ecclesiæ, in cuius fide administrantur sacramēta: sicut ergo in aliis sacramentis nō sufficit corde credere, nisi fiat professio in uerbo exterioris: sic intelligendū est hic, q̄nō sufficit oratio mētalis sine uocali: & iō forma uerbi est de integritate sacramenti, forma (inquā) uerbi secūdū q̄d est expressiua orationis fidei: & hoc propter talē institutionē istius sacramēti. Vnde nota, q̄d est forma uerbi, quæ exprimit actū, & intentionē: & talis est p modum indicātiuum, & nō est de sacramēti necessitate: sed congruitate: & hæc in aliquibus ecclesiis habetur: sed nō in Romana, q̄ maximè uitat ea, quæ possunt esse occasio deuiandi. Et est forma, q̄ exprimit orationem: & quoniam oratio est p modū deprecatiuum, talis forma est deprecatiua: & hæc est de necessitate sacramenti huius, & habetur in omnibus ecclesiis, quoniam hæc tāgitur in institutiōe huius sacramēti & quoniā nō exprimitur verbū determinātū sed solū oratio fidei; iō non oporter, q̄ sit uniformitas i uerbo orationis: sed solū, q̄d sit in sensu. Si q̄ras, quare in isto sacramento potius est orō de esse tia, quam in alio. Rñdeo, q̄d iō principalis est institutio. Si autē q̄ras rōnē institutionis dici pōt q̄d hæc hēt rationem congruitatis multiplicē. Prima est ex parte suscipiētis, q̄ propter infirmitatē est destitutus: ideo oratione est relcuandus. Secunda est ex parte modi curādi, q̄ est p deuotione, & eleuationem aiæ ad spiritualia: & qa q̄d super oia excitat animam, adhoc est oratio: ideo &c. Tertia ratio est ex parte morbi, quoniam hic fit remissio peccati interuenientē ministerio sacerdotis: & quoniā in remissione culpę sacerdos nō se hēt nisi p modū deprecātis, unde & in absolutione sua utitur oratione deprecatiua, ut in penitentibus habitū est: hinc est, q̄d optimè institutū fuit unctionē non fieri sine oratione cuius expressio est forma sacramenti, ut ostendunt rationes. His uisis facile est respondere ad obiecta.

Ad

AD ILLVD. n. q̄d obiicitur q̄ non habet ortum ex fonte sacræ scripturę. Dicendum, quòd falsum est, ut patet immo ab illo uerbo beati Iacobi, Oratio fidei saluabit infirmum. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non est eadem forma. Dicendum, quod secundum id quod est necessarium & essentiale sacramēto, eadem oportet esse: sed forma uerbi non est necessaria ratione uocis exterioris: sed prout est expressiua uerbi interioris. AD ILLVD, quod obiicitur de oratione indicatiua. Dicēdum, quod nō est simile de hoc sacramento: & de aliis, pro eo quòd istud habet aliquam specialem rationem, quā non habent alia, ut uisum est. AD ILLVD, quod obiicitur q̄d melius orātur gemitu cordis. Dicēdum, quòd in sacramentis: quia sunt signa exteriora, non tantùm considerātur, quod est interius: sed etiam signū exterius, ratione cuius habet rationem sacramenti: & sic patet totum. Quamuis enim alii quis crederet trinitatem, nisi ex ptnsetetur in baptizando, non daret sacrm: & sic in proposito est intelligendum.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Qui sit huius sacramenti minister?

CONSEQVENTER quantùm ad secundum articulum quæstionis quæritur de huius sacramenti dispensatione. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primò quæritur, quis debeat administrare hoc sacramentum. Secundò, cui debeat dispensari. Tertio, in quo membro, siue loco. Quartò, & ultimo quotiens.

CIRCA primā proceditur sic. Videtur quod huius sacramenti administratio solis episcopis competat. Primò per similē. Sacramentum confirmationis, quod habet materiam consecratam, a solis episcopis traditur: ergo pari ratione & sacramentum illud. ITEM. In artificialibus nobilioris artificis est uti instrumēto facto quàm ipsum facere: unde nobilior est miles, qui utitur ense, quàm faber qui facit: ergo si episcopus solum oleum consecrat, uidetur quod ipse solus hoc oleo inungere debeat. ITEM. In naturalibus uidemus, quòd eadem uis quæ præparat materiam, inducit formam: & hoc spectat ad rectum ordinem operandi: si ergo gratia, & uirtus conformis est naturæ, cum episcopus materiam præparet, uidetur q̄ ipse solus sacramentum conferat: & hoc est in ipsa unctione.

SED CONTRA. Ostēditur, q̄ extēdat se ad oēs, quia uerbum, & elementū constituunt sacrm: sed oleum consecratum potest administrari per simplicem laicum, & etiam uerbum dici: ergo & sacramentum administrari. ITEM. Quod ita debeat esse uidetur, qa illud est sacramentū eorum, q̄ iunt in extremo mortis articulo: sed talib. frequeter non pt subueniri per sacerdotē: ergo uidetur q̄ saltem per laicū eis subueniri possit. ITEM. Hoc ostēditur exēplo, qa legitur in legendas Genouefæ, q̄ ipsa inungebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

gebat oleo infirmos, & curabat eos: ergo uidetur ꝙ hoc saltem spectet ad uiros sanctos.

RESOLVTIO.

Hæc officio solis sacerdotibus, sed ex per cuio etiam minoribus, sacramentũ hoc dispensare contingit.

RESP. Dicẽdum, ꝙ huius sacri dispensatio ex officio spectat ad sacerdotes, & illud cõfirmat auctoritas, & rõ. Quia Iac. uit. dicitur. Inducat presbyteros &c. & orent super eũ. Ratio: quia cum huius sacri materia sit oleũ consecratum, non debet administrari, nec contingit nisi ab eo, q̃ habet manus cõsecratas, & talis est sacerdos: ideo non se extendit ad omnes. Nec ad solos episcopos: quia cum hoc sit sacramentum periclitantium, qui non possunt adire prælatos: sed magis conuerso, oportet multos perire, si a solis episcopis dari deberet: iõ disposuit Spiritus sanctus, ꝙ unguentum non solum esset in capite, uel in barba Aaron; sed et descẽderet usque in oram uestimenti, scilicet usque ad inferiores sacerdotes. Nec solum sumitur rõ a parte unctionis, uerum et a parte orationis: quoniã. n. officiũ mediationis sacerdotibus cõpetit, sicut cõpetit offerre dona, & sacrificia pro peccatis, nec solis episcopis, nec et laicis. Sic et dispensatio huius sacri, cuius efficacia principaliter cõsistit in oratione fidei, cuius et sacerdos minister de ratione sui officii.

AD ILLVD, ꝙ obiicitur de cõfirmatione. Dicẽdum, ꝙ nullo modo est simile. Primu: quia cõfirmandi possunt adire episcopum, non sic inungendi. Præterea. Manuũ impositio solis Apostolis competebat: sed infirmorum curatio usque ad alios discipulos descendebat: at sacrũ confirmationis est sacramentũ impositionis manuũ: sacramẽtũ unctionis est ad curationem ordinatum. AD ILLVD, q̃d obiicitur, quod in artificialibus nobilius est uti instrumento &c. Dicendum: ꝙ illud ueritatẽ habet ut plurimum in mortalibus. Et rõ huius est, quoniã gradus dignitatis est in eis secundũ ordinationem ad finem, & utẽs instrumẽto immediatior est finis, quam fabricans; sed in his operibus ecclesiæ est gradus secundũ comparationem ad primũ principium, ex quo fluit totum regimen, & operatio in corpore ecclesiæ: & ideo uirtus prior superior est. Vnde superior est episcopus, qui ordinat sacerdotem ad celebrandum, quam ipse sacerdos, qui celebrat: sic in proposito est intelligẽdum. Præterea. Non est tantæ seruitutis oleum consecrare, sicut infirmos inungere. Primum enim sufficienter potuit fieri ab uno, secundum uero minime: ideo uoluit Spiritus sanctus secundum magis cõmunicari, quam primũ. AD ILLVD, quod obj., ꝙ eiusdẽ est formam inducere, cuius est materiam ꝓparare. Dicendũ, ꝙ uerũ est de forma, q̃ perficit illã ꝓpar ōnem, sicut faber fabricãdo ferrũ inducit formã ensis: sic episcopus quãdo benedicit inducit consecrationem: sed propter hoc nõ oportet ꝙ il o oleo utatur, sicut nec faber ense. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃d uerbum & elementũ faciunt sacramentum. Dicendum, ꝙ uerum est in aliquibus sacramentis, quorum dispensatio omnibus est communis: sed nõ est uerum in omnibus, ut in Eucharistia: & sic intelligendũ de unctione extrema. AD ILLVD, quod obiicitur de extremo mortis articulo. Dicendum, ꝙ deuotio potest supplere absentiam sacerdotis: & ideo non est necesse omnibus committi, maxime cum sacerdos satis de facili possit adesse, nisi absit ꝓpter negligentiam infirmi. AD ILLVD, quod obiicitur de s. Genouefa. Dicendum, (ꝙ sicut supra habitum est) quod quidam absoluũt ex merito, quidã ex officio. Sic intelligẽdum est in ꝓposito. Vnde sicut ad solos sacerdotes pertinet absoluere, tamen uiri sancti frequenter impetrãt uitæ merito, quod alii faciunt ex officio: sic &c. in unctione intelligendum est.

QVAESTIO II.

Quibus sacramentum hoc præstandum est?

QVI debeat sacramentũ istud dari. Et quod solis infirmis uidetur per illud, quod dicitur Iac. uiti. Infirmatur quis in uobis? inducat presbyteros: ergo solis indicitur, ꝙ presbyteros inducant: & hoc uidetur maxime per literam sequentem: Oratio fidei saluabit infirmum. ITEM. Quod solis ratione utentibus ostenditur per Textum, cum dicitur. Inducat presbyteros: & post: Si in peccatis fuerit &c. si ergo te, & in peccatis esse, est propriũ uidetur &c. ITEM. Quod solis in periculo mortis existentibus, uidetur per ipsam denominationem, qua dicitur, unctio extrema; ergo solum in extremis debet dari.

CONTRA. Quod non solis infirmis debeat dari: uidetur per ipsam Glos. quæ dicit: Infirmatur quis in uobis mente, & corpore, scilicet uel fide: ergo non solum infirmantibus corporaliter: sed etiam infirmantibus spiritualiter debet dari. ITEM. Vnctio hæc debet dari appropinquantibus ad mortem, & existẽtibus in periculo mortis: sed qui ingreditur iustum bellum, in periculo mortis est: ergo, &c.

ITEM. Quod non solis ratione utentibus uidetur: quia non soli tales infirmantur, sed etiam alii, qui indigent alleuiatione, ut paruuli, & stulti: ergo uidetur, ꝙ debeat eis hoc sacramentum dari, quod est unctio infirmorũ. ITEM. Hoc probatur ex Textu, in quo dicitur: Infirmatur quis in uobis (quis) tenetur infinite: ergo quicunque infirmatur, debet inungi.

RESOLVTIO.

Solis infirmis, & ratione utentibus, et in extremis laborantibus.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ hoc sacramentum est principaliter ad uenia ia delẽda, secundũ quod possunt conuenientem recipere affectum: & per hoc est in alleuiationem animæ aggrauatæ a corpore, corruptione habente: & ideo istud sacramentũ debet dari solis infirmis, q̃ peccare potuerũt uenialiter, & his prout sunt in articulo mortis: sic enim possunt a culpa ueniali liberari conuenienter, & sufficienter: & hoc innuitur in ipso Textu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Textu, status (inquam) infirmitatis. Et hoc est, quod dicitur, infirmatur. Periculum, in hoc qd dicitur (quis) quasi discretiue, & notabiliter, & grauiter: ita quod deficit uirtus naturæ, & auxiliũ medicinæ. Discretio uerò rationis in hoc, quod dicitur: Inducat presbyteros. Et iterũ in hoc, quod subinfert: Si in peccatis fuerit, remittentur ei. Concedẽdæ igitur sunt rationes mõstrãtes hoc sacramentum dari debere solis infirmis rõne utentibus, & in piculo mortis existẽtib.

AD ILLVD, qd obiicitur de Glo. Dicendum, ꝙ istud intelligitur uniuersaliter sub distinctione: nec excludit infirmitas corporalis, sed præsupponitur. AD ILLVD, quod obiicitur de his, q intrant iustum bellum. Dicendum, ꝙ & si tales sint in periculo mortis secundùm fortunam: non tamen secundùm naturam. Sacramenta autem ecclesiastica non fortunam sequũtur: sed naturam respiciunt. SI VV obiicias de illo: qui damnatus est per sententiam. Dicendum, ꝙ talis infamis est in facie ecclesiæ, etiam si secundùm ueritatem non habet culpam: & sic patet ratio illa.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ alii indigent alleuiatione. Dicendum, ꝙ adhoc principaliter sacramentum istud non ordinatur: sicut patet in ipsa forma: sed ad peccatorũ remissionem, quæ per sensus exteriores perpetrata sunt: & ideo nõ datur ifantibus, nec naturaliter stultis. AD ILLVD, quod obiicitur de hoc nomine (quis.) Dicendum, ꝙ magis discretiuè tenetur quã infinitè. Et si tu obiicias, quod talis modus non competit illi nomini. Dicendum, ꝙ falsum est: qa talis modus annexus est modo accipiendi interrogatiue.

QVAESTIO III.

In quibus corporis partibus faciendo sit isthæc extrema vnctio?

IN quo loco debeat fieri vnctio. Et ꝙ totũ corpus debeat inungi uidetur: quoniam talis vnctio, aut est contra infirmitatem corporalem, aut contra infirmitatem spiritualem. Si contra corporalem: cum ergo mortalis infirmitas per totum corpus diffusa sit, totum dẽt inungi. Si contra spiritualem: sed spiritualis infirmitas non concernit aliquam partem determinatè: ergo &c. ITEM. Vnctio sacramentalis signat vnctionem gratuitam, & spiritualem, quæ est in anima: sed anima est in qualibet parte corporis tota: ergo &c. ITEM. Vnctio deuotionis respicit animam secundùm potentiam intellectiuam: sed illa nullius partis corporalis est actus: ergo nulla pars corporis determinatè debet inungi: ergo totũ corpus inungendum est. ITEM. Cum quis purificatur ab originali, totus immergitur, si sit aqua sufficiens: ergo similiter si oleum est sufficiens, totus uidetur inungendus.

SED CONTRA. Matth. 15. De corde procedunt cogitationes malæ, furta &c. secundum illud omnia peccata, ex corde procedunt: ergo ad deletionem peccatorum signandam sufficit locum cordis inungere. ITEM. Vnctio confirmationis in unica parte sola fit, scilicet in fronte: ergo pari ratione, & ista unctio huius sacramenti. ITEM. Si in pluribus partibus distinctè: ergo plures sunt unctiones: ergo plura sunt sacramẽta. Pes enim, & manus specie differunt secundùm naturam organizationis. ITEM. Si in diuersis partibus debet fieri inunctio, cum contingat frequenter multa membra corporis amittere ex sola ægritudine, uidetur quod ægritudo perfectione sacramenti faciat carere, quod non est conueniens: quæritur ergo quæ membra debeant inungi, & utrum mutilata debeant inungi.

RESOLVTIO.

Non totum corpus, sed organa quinque sensuum, & quæ generatiuæ, & progressiuæ virtuti partes deseruiunt, inungenda sunt.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ in talibus (ut sæpe dictum est) finis imponit necessitatem his, quæ sunt ad finem: quoniam istud sacramentum principaliter ordinatur ad uenialium deletionem, secundùm quod ex textu beati Iacobi innuitur, & uenialia perpetrantur ab anima secundùm unionẽ ipsius ad carnem corruptam, & hoc est per potentias, per quas uritur corporis organico: & ideo rectè ad deletione taliũ peccatorum debet medicamentum exterius adhiberi, secundum id quod habet sensibile circa organa ipsarum potentiarum. Est autem triplex potentia animę, secundum quam regitur corpus, & eruditur, & nouritur: secudùm quam ad exterius comparatur, scilicet sensitiua, generatiua, & progressiua: & ideo organa istarum potentiarũ debent inungi. Et quoniam quinque sunt organa deseruientia quinque sensibus, scilicet os, oculi, nares, aures, & manus, & lumbi deseruiunt generatiuę, pedes uerò uirtuti progressiuæ: ideo istæ septem partes inungũtur. Et sic patet quod nec totum corpus debet inungi, nec una pars determinata.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de infirmitate spirituali, ꝙ non determinat partem. Dicendum, quòd uerum est, quod nõ determinat partem, in qua sit, uerumtamen determinat partẽ, per quam contrahitur. Et per hoc patent duo sequẽtia de anima, quod est in qualibet parte corporis, & de potentia intellectiua: quoniam, & si anima secundùm essentiam sit in qualibet parte corporis tota, & secundùm potentiam intellectiuam partem determinatam corporis non concernat: tamen secundũ potentiam sensitiuam, & operatiuã determinat sibi aliquas partes corporis organizatas, in quibus delectatur, & secudùm quarum delectationes diuersa incurrit peccata. AD ILLVD, quod obiicitur de baptismo. Dicendum, quod non est simile, pro eo quòd in originali tota caro fœdatur, sed in uenialis peccati commissione aliquis actus specialis potentiæ concernitur.

AD ILLVD, quod obiicitur in oppositum de corde. Dicẽdum, quod & si de cordis affectu procedant omnia: tamen per diuersas potentias subministrantes.

AD ILLVD, quod obiicitur

S. Bon. Lib. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de unctione confirmationis. Dicendum, quòd non est simile, pro eo, quòd illa est contra pusillanimitatem, & uerecundiam determinate; sed hæc est contra venialia peccata, quæ respiciunt actus omnium potentiarum. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd ergo plura sunt sacramenta. Dicendum, quòd illæ partes non inunguntur, nisi pro ut concurrunt in unum, cui deseruiunt, & secundùm cuius nutum mouentur: & ideo quia vnctio est in his, secundùm unam naturam, & per comparationẽ ad unum: ideo unum est sacramentum. AD ILLVD, quod obiicitur de illis, qui pdunt hęc membra. Dicendum, quòd quãuis sint mutilati, tamen debent inungi. Et si tu obiicias, quod est implicatio falsi in forma. Dicendum, quod falsum est, quia cæci libenter uellent uidere, & surdi auditum desiderant, quãuis non audiant: ideo rectè dicunt in talibus membris inungi, quia per talia membra, aut peccauerunt, aut peccare uoluerunt, saltem ueniali appetitu. Si tu quæras, cum per membra genitalia maximè culpa in hominibus contrahatur, siue perpetretur uenialis, & mortalis, ut quid non inunguntur? Dicendum, quòd hoc est propter fœditatem membri, propter quam natura rationalis erubescit non solùm tangere, sed uidere: sed quod plus est nominare, & amplius erubescit cogitare: & ideo absit quòd oleum sanctum debeat ibi apponi, sed loco illorũ membrorum inunguntur lumbi. Credo etiam quod compatitur uerecundiæ infirmorum, quia nemo est ratione utẽs, qui non erubescat membra illa alijs demõstrare, immo ipsemet erubescit uidere.

QVAESTIO IIII.

An sacramentum extremæ unctionis iterari possit?

QVotiens debeat hoc sacramentum dari. Et quæritur, utrum debeat iterari. Et quòd non, uidetur. Primò, quia nulli sacrameto facienda est iniuria: sed qui iterat sacramentum, facit ei iniuriam: ergo, &c. ITEM. Per simile uidetur: quia unctio Episcopalis siue confirmationis non iteratur: ergo nec vnctio extrema iterari debet ratione consimili. ITEM. Hoc uidetur per denominationẽ, quia dicit vnctio extrema: sed vnius hominis una est mors, & unum extremũ: ergo tantum semel debet inungi.

CONTRA. Quoties iteratur morbus, & medicina: sed tam morbus corporalis, quam spiritualis iteratur, scilicet ueniale peccatum, & corporalis infirmitas: ergo &c. ITEM. Aliquis qui est in periculo, secundum humanum iudicium, & opinionem medicorum est inungendus, quia præsumitur, quod laboret in extremis. Si ergo ille idem in extremis alijs laborare potest, uidetur quòd inungi debet. IVXTA HOC quæritur, si aliquis sacerdos incipit inungere, & in unctione deficit, utrũ debeat a capite incipi, uel perfici. Et iterum, utrum aliquis in eadem infirmitate debeat bis inungi, ut puta in infirmitate inturabili.

RE-

RESOLVTIO.

Cum in hoc sacramento, nec imprimatur character, nec detur effectus perpetuus, possibile est reiteratio.

RESPONDEO. Dicẽdum, quod istud sacramentum (sicut innuit aperte in litera) & debet, & potest iterari. Si autem quæratur ratio huius, Dicẽdum est quòd generalis ratio, quare sacramentum non debeat iterari est, quia effectus eius est perpetuus, qui non iteratur; unde characteris impressio non est generalis ratio, sed potius effectus perpetua tio: unde ex quo panis semel cõsecratus est, non debet amplius consecrari, quamuis non imprimatur ibi character: & similiter oleum benedictũ non debet amplius benedici, siue cõsecratum non debet amplius consecrari. Quoniam igitur in unctione extrema non imprimitur, nec datur effectus perpetuus, maximè si homo ab infirmitate resurgat: ideo secunda operatio sacramenti necessaria est: & ideo iteraque aliqua contumelia ipsius sacramenti.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, quod sibi fiat iniuria in iteratione. Dicẽdum, quòd hoc uerum est quãdo iteratur sacramentum, & nihil nouum efficitur: hoc autem in proposito non habet locum. AD ILLVD, quod obiicitur de unctione confirmationis. Dicendum, quòd non est simile, quia ibi est effectus characteris, qui est perpetuus, propter quem amplius sacramentum iterari non debet. AD ILLVD, quod obiicitur de denominatione. Dicendum, quòd unctio extrema est dupliciter. Aut secundùm ueritatem, aut secundùm nostram opinionem. Primò modo non iteratur: secundò modo sic: & ita frequenter accidit multos inungi pluries.

AD ILLVD, quod quæritur, si sacerdos deficit, utrum sit initiandum. Dicendum, quòd potius est suplẽdum, quod inchoatum est, pro eo quòd quælibet unctio specialem habet formã, sicut patet aspicienti Ordinariũ: attamen generaliter cõueniunt in remissione peccati. AD ILLVD, quod quæritur de infirmitatibus prolixis, aliqui uoluerunt dicere, quòd post annum iterari potest, pro eo quòd completa est reuolutio corporũ superiorum. Sed absurdum ualde uidetur sacramenta regulari secundùm motum solis, & astrorum. Et ideo potest aliter dici, quòd nullus in aliqua infirmitate inungendus est, nisi cum præsumitur ad exitum appropinquare: & hoc est ex infirmitatis aggrauatione, quem statum natura diu sustinere non potest, immo aut uincit, aut uincitur. Si ergo infirmus non moriatur, sed diutius uiuat; & si non perfectè curetur, curatur tamen aliquo modo ab intensione morbi, quia ideo uenialia iterum redire possunt: & iterum infirmitas corporalis aggrauatur, ideo potest, & debet sacramentum unctionis iterari. Et sic patet responsio ad obiecta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De sacramento ordinis quò ad ea, quæ ad illud disponunt.

Hugo. libr. 2. parte 3. cap. 4. Quar se pie sui.

NVnc ad consideratione sacre ordinationis accedamus. Septem sunt spiritualium officiorum gradus siue ordines, sicut ex sanctorum patrũ dictis apertè traditur, & capitis nostri. s. Iesu Christi exẽplo monstratur: qui omniũ officia in semetipso exhibuit, & corpori suo quod est Ecclesia, eosdem ordines obseruandos reliquit. Septem autem sunt, propter septiformem gratiã sancti spiritus: cuius qui non sunt participes, ad gradus Ecclesiasticos indignè accedunt. Illi verò in quorum mentibus diffusa est septiformis gratia Spiritus sancti, cum Ecclesiasticos ordines accedunt, in ipsa spiritualis gradus promotione ampliorem gratiam percipere creduntur.

Quales assumendi sunt ad clerum.

Clemens Papa di sti. 3. c. tales.

Tales autem ad mysterium spirituale eligendi sunt clerici, qui dignè possint Dominica sacramenta tractare. Melius est enim Episcopo paucos habere ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui ordinatori graue onus inducant. Tales enim decet esse ministros Christi, qui septiformis gratia spiritus sancti sint decori: ex quorum doctrina & conuersationis forma eadem gratia in alijs transfundatur, ne cœlestes margaritas spiritualium verborum officiorumque diuinorum sordidæ vitæ pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus septem sunt gradus ecclesiastici, scilicet Ostiarij, Lectores, Exorcistæ, Acolyti, Diaconi, Subdiaconi, Sacerdotes: omnes tamen clerici vocantur, id est, sortiti. Corona enim signaculum est, quo signantur in partem sortis ministerij diuina. Corona regale decus significat: quia seruire Deo regnare est. Vnde ministri Ecclesiæ Reges esse debent, vt se & alios regant: quibus Petrus ait, Vos estis genus electum, regale sacerdotium, &c. Summitas capitis desuper nudatur, vt eorum mens ad Dominum libera monstretur, quæ reuelata facie gloriam Dei contempletur. Summitas enim capitis est eminentia mentis. Denudatio capitis est reuelatio mentis. Clericus enim secretorum Dei non ignarus esse debet. Tondentur etiam capilli usque ad reuelationem sensuum, scilicet oculorum, & aurium: ut uitia in corde et opere pullulantia doceantur præcidenda, ne ad audiendum & intelligendum uerbum Dei præpediatur mens, pro quo seruato reddetur in excelsis corona. Tonsuræ autem ecclesiasticæ usus a Nazareis exortus uidetur: qui prius crine seruato, deinde uitæ continentiam caput radebant, & capillos in igne sacrificij ponebant. Hinc usus inoleuit, ut qui diuinis cultibus mancipantur, quasi Nazaræi, idest, sancti crine posito inueniantur: sicut ad Ezechielem dicitur, Fili hominis sume gladium acutum, et duc super caput tuũ, & barbam. In actibus etiam Apostolorum Priscillam & Aquilam hoc fecisse legimus. Paulus quoq; & alij quidam discipuli Christi hoc fecerunt. Rectè ergo in quibuslibet gradibus constituti, clerici uocantur: quorum nomina & rationes nominum Isidorus exponens, ait: Cleros & clericos hinc appellatos esse credimus, quia Matthias electus est sorte: quem primum per Apostolos legimus ordinatum. Cleros. n. Græcè, Latinè sors, uel hæreditas dicitur. Ideo ergo dicti sunt clerici, quia sunt de sorte domini, uel quia Deum patrem habent. Generaliter uerò clerici nuncupati sunt omnes, qui in ecclesia Dei seruiunt: quorum gradus & nomina sunt hæc, Ostiarius, Lector, &c.

Mat. 7. De corona, & tõsura. Hugo. libro 2. p. 3. ca. 1. 1. Pe. 2 2. Cor. 3

Hug. ut 3. c. 2. Num. 6 Cap. 5. Act. 18 1. Co. 11. Isid. in libr. 7. ethym. & allegatur d. 21. c. Cleros.

HAec est sexta pars, in qua de sexto sacramento agitur. Posset tamen diuidi cõtra totam præcedentem. In præcedentibus enim egit de sacramentis, quæ respiciunt determinatam personam. Hic agis de his, quæ respiciunt multitudinẽ ecclesiasticam. Et primo de ordine. Secũdo de matrimonio. Quantum tamen diuidatur, & ordinetur pdicta pars ista, in qua agit de Ordinis sacramẽto, duas hẽt. In prima enim determinat de ipso sacramento. In secunda de dispensatione huius sacramenti, infra Dist. xxv. *Solet etiam quæri, si hæretici, &c.*] Prima pars hẽt duas. In prima determinat de his, quę disponunt ad ordinẽ. s. bona uita, & tonsura. In secunda de ipsis ordinibus, ibi. *Hostiarij idem, & janitores sunt, &c.* Prima pars diuiditur in duas. In prima ostendit, cum sint septem ordines propter signandã. s. gratiam septiformem, ꝙ nemo dignè accipit ordines, qui non est in gratia: & hæc est dispositio interior. In secunda uerò determinat de dispositione exte-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riori, quę quidē est tonsura. ibi. *In hoc igitur sacramento septiformis, &c.*

Dub. 1. IN parte ista sunt dubitationes circa literam. Et primo quæritur de ordine huius sacramenti ad alia, præcedentia; uidetur, n. malè ordinare: quia hoc sacramentum est ordinatum ad dispensandū oīa alia sacramenta: ergo inter omnia alia uidetur esse primum. Respōsio. Dicendum, ꝙ dupliciter est loqui de ordine. Aut in comparatione ad alterum, respectu cuius est. Aut a parte subiecti, in quo est. Si in comparatione, sic uerum est, qd̄ sacramentum ordinis in dispensante debet præcedere, & præcedit omnia sacramenta, prout suscipiūtur. Alio modo, prout cōsideratur respectu subiecti sui: sic: quia nemo ordinandus est, qui non sit dispositus per aliqua sacramenta antea, maximè per baptismum, hoc modo sequitur necessario: & ideo baptismus: quia primo recipitur inter sacramēta, ianua sacrorū appellatur.

Dub. 2. *In hoc igitur sacramento, &c.* Videtur malè dicere: quia dona S. sancti sunt connexa: & isti gradus non sunt connexi necessario, nec simul: ergo non uidetur ꝙ istud sacramentum sit gratię septiformis. Item. Nulla uidetur esse connexio horum ordinum ad dona S. sancti, quia hostium custodire ad nullum donorum S. sancti uidetur pertinere. Resp. Dicendum ꝙ uerbum Magistri per quandam appropriationem intelligendum est, non per propriętatem, ꝙ dona Spiritus sancti diuisim dentur in ordinibus singulis, sed ulus horum donorum his septem gradibus aptari possunt, & hoc ascēdendo a minori usque ad summum.

Corona regale Deus, &c.] Vide Dub. Videtur malè dicere: quia dicitur Exod. 19. Sacerdotibus, ꝙ sunt regnum sacerdotale: ergo secundum hoc sacerdotium adiacet regno, non econuerso: ergo magis deberet dicere: regnum decorum. Respon. quod differentia est inter uetus, & nouum testamentum, inter comparationem sacerdotū, & regni. Quia enim uetus testamentum erāt adhuc carnalium, & carnaliter uiuentiū, ideo potestas secularis erat principalior, & potestas sacerdotalis erat minor. Et ideo signanter dicebatur in lege, Regnum sacerdotale: quia sacerdotium pendebat ex regno. Sed contra, in noua dicitur. 1. Pet. 2. c. Regale sacerdotium, quia principalius est nunc sacerdotium, quā regnum, & potestas spiritualis, quam tēporalis, siue carnalis: sic enim cōpetebāt statui gratiæ.

Tonsura autem, &c.] Videtur Dub. malè dicere: quia umbra euacuata est per ueritatem: unde nullo modo debet legem Nazareorū obseruare: ergo nec ritum, nec tonsuram. Respon. Dicendum, quod ritus iste, & usus non fuit inchoatus secundūm ueritatem, sed secundum signationem: illi enim signabant enim, ꝙ illi, qui erant domino dedicandi, deberent ab alis segregari: in nulla autem parte corporis sic competit signari, sicut in capite &c.

AR-

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An ordinandi tonsurari debeant in modum coronę?

AD intelligentiam huius partis quæritur de ordine in generali: de quo secundūm duo, quæ in litera determinantur, duo principaliter quæruntur. Primo quæritur de ordinis signaculo. Secundò quæritur de ordinis sacramento. Et cū ordinis signaculū fit tonsura cū corona: circa hoc quatuor quęrūtur. Primo quæritur, utrūm ordinandi debeāt coronari, & tōsurari. Secūdò, dato ꝙ sic; quęritur, utrum corona illa sit sacramentum. Tertiò, utrum in suceptione coronæ fiat abrenunciatio temporalium. Quartò, utrū ecclesia talibus teneatur ad temporale subsidium.

QVOD non debeant clerici tōsurari, ostenditur. Hiere. 49. Vbi comminatur dominus his dicēs: Dispergam eos in omnem uentum, qui attonsi sunt in comam: si ergo dominus hoc detestatur, uidetur &c. ITEM. Galat. vi. in Christo Iesu nec circumcisio aliquid ualet, neq; præputium, sed noua creatura: ergo nihil ualet in uo. ie. capillos tondere. ITEM. Cæsaries a natura data est in decorem: sed omnia gratuita saluant ea, quæ sunt de decore naturæ: ergo in nullo sacramento uidetur deponēda cæsaries. ITEM. Videtur, ꝙ non debeant coronari. Primum, quia ueritas debet respōdere figurę. Sed ut Magister dicit, Ista capillorum amotio in uoto Nazarēo rum fuit prefigurata: sed isti nō faciebant coronam: sed totaliter radebant, sicut dicitur Num. 6. ergo &c. ITEM. Amotio capillorum signat amotionē superfluorum: si ergo non pars superfluitatis: sed tota abiicienda est, uidetur, quod totum caput radendum sit. ITEM. Coronæ signaculo consueuerunt signari stulti: sed clericos non decet nisi signū sanctitatis, & honestatis: ergo uidetur, quod nullo modo debeant coronari. QVAERITVR igitur, quæ est ratio quare tonsurantur, & coronantur clerici; & quæ sit differētia inter coronā, & tōsurā: & rursus quare cōuersi religiosi tonsurā recipiūt, sed non coronam. QVAERITVR etiam quare in huius sacramenti susceptione potius consignantur fideles, quam in susceptione alterius sacramenti.

RESOLVTIO.

Si decum Christus Deus a reliquis uulgaribus uisibili quodam symbolo se cernis; professio id per aliud, quam per tonsura in modum coronę symbolum fieri non debuit; ati & maiestate, & mysterio præstantissimum.

RESPONDEO. Dicendum (sicut melius infra uidebit) ꝙ in sacramento ordinis datur prās ad istud nobile officiū exequendū: & quoniā hæc oibus nō datur, nec oibus dari dēt: ideo oportet psonas hoc officium suscipiētes primo cōsignari: & hoc signaculo, qd̄ ostendat distinctionē, & quod ēt sit in eruditionē. Nullum autem ira cōueniens est, ut tonsura cum corona. Primo ratione situs: quia in superexcellētiori parte debet hoc signaculum

poni, vt significetur officiū nobilitatis, ad quod parati sunt. Secundò uero: quia tonsura inferior cum rasura superiori circularem figuram faciunt in capillatura, & illa appellari potest corona, quę signat eos parari ad regale sacerdotium, secm illud 1. Pet. 2. Vos estis genus electum, regale sacerdotium: ideo signaculum regale rectissime eis competit ad distinguendum. Competit nihilominus ad erudiēdū: & hoc quia in talis signaculi collatione est superfluitatis amotio, est summitatis capitis denudatio, est figuræ orbicularis impressio. In primo instruuntur clerici, quid sit uitandum, quoniam superfluitas terrenitatis secundùm illud Apostoli. 1. ad Timo. vlti. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. Vnde & in hoc signatur, quod debent esse succincti lumbos mentis. In secundo instruuntur, quātùm ad illud, qd est desiderandum, & quod est tenendum: & hoc est bonum superum, secundùm illud Apostoli Philip. 3. Nostra conuersatio in cœlis est: mente enim debemus accedere Deo, & sobrii esse proximo. In primo instruūtur qualiter sit ad illud perueniendum: figura enim orbicularis est simplicissima, capacissima, & pulcherrima, in quo signatur, quod simplices debent esse in mente. Sap. 1. In simplicitate cordis quærite illum. Dilatati in affectione. 2. Corin. 6. Os nostrum patet ad uos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

Ps. 110 Et pulchri in conuersatione, qa Confessio, & pulchritudo in cōspectu eius: & hoc est per mundiciam, iuxta illud Psal. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat & sic patet, quare sic debeant consignari per tōsuram, & coronam. Nam tonsura dicitur amotio capillorum a parte inferiori: sed corona amotio orbicularis a parte superiori: uel posset dici etiam ipse circulus, & tunc corona utrumq; comprehenderet.

Ad illvd ergo, qd obiicitur, quod dominus minabatur his, qui huiusmodi tonsuras conseruabant, uerum est his, qui faciebant ad cultū demonum, sed nō his, qui faciebant ad cultum diuinū. Ad illvd, quod obiicitur, quod in Christo Iesu non ualet circumcisio &c. Intelligendum est, quod p se non ualet ad iustificationē capillorum amotio, uerumtamen ad eruditionē ualet, ualet etiam ad distinctionem. Ad illvd, qd obiicitur: q̄ ætatis decorat naturam. Dicendū, q̄ decor naturæ duplex est. Quidam spiritualis, & quidam corporalis. Spiritualis decor per gratiam non auferitur: sed augetur: sed corporalis inanis est, & uanus secūdum illud Prou. vlt. Vana ē pulchritudo: & iste non seruandus, immo cōtenendus ab his, qui interiorem uolunt seruare, secundum illud Apostoli 2. Cor. 4. Sed licet iste de foris est, homo noster corrumpatur, &c. & licet contemptibilis fiat extra, tamen decorus, & honorabilis fit intra: & in hoc significatur, quod huiusmodi cultura exterior est a spiritualibus fugienda. Ad illvd, qd obiicitur de Nazaræis, quod

quod totaliter radebantur, &c. Dicendum, q̄ non oportet ueritatem per omnia assimilari umbræ, quoniam diuersis temporibus conuenerunt: illi. n. primo seruabant capillaturam, & post radebant, in quo significatur uelamen legis Mosayce, & reuelatio Euangelicę. Sed hic partim raditur, partim reseruatur, ut signaculum regale manetatiplus enim fit corona ut sit signaculum distinctiuum, quā figuratiuum: contrario erat in uoto Nazaræorum: & per hoc patet sequens: nam sufficienter abdicatio terrenorum figuratur in tonsura: & ideo conuersi laici tonsurantur, qui mundum relinquunt: & apertio mentis signatur per summitatis rasuram: & ideo non oportet totam amoueri capillaturam. Præterea. In ipsa signatione honestas debet attendi: & ideo non debent omnino capilli amoueri, pro eo, qd indecens uideretur habitus, & forma clericalis. Ad illvd, q̄ obiicitur de stultis. Dicendum, quod non solùm stulti coronā tur sed etiam reges: & ideo non est principaliter stultitię signū: uerumtamen & hoc non uacat a mysterio. Qui enim uolunt uere Deo seruire, oportet, quod stulti fiant huic mundo. Vnde 1. Corin. 1. Quoniam. n. in Dei sapientia non cognouit mundus per sapiēciam Deū, placuit Deo uos facere credentes. Vnde 1. Cor. 4. Nos stulti propter Christū, &c. Alia duo, q̄ q̄runtur, ex prędictis manifesta sunt, s. de tonsura conuersorum, & de coronatione clericorum: illi. n. tōduntur: quia tēporalibus renunciant: hi signantur, quia ad spirituale, & nobile officium assumuntur.

Qvaestio II.

An corona, quæ clericis fit, sacramentum sit?

Vtrvm corona sit sacramentum. Et quod sic uidetur, quia corona est signaculum, sicut dicitur in litera: & est signū rei sacræ, scilicet eleuationis mētis ad cœlestia: ergo uidetur, quod corona sit sacramentum. Item. In spiritualibus corporalia non fiunt propter corporalia sed propter spiritualia: ergo talis consignatio in capillis fit propter spiritualem signationē: sed signum exterius, cui respondet interius, est sacramentum: ergo &c. Item. Corona non datur a quolibet: sed ab episcopo, uel personis, quæ habent dignitatem specialem: ergo importat aliquam excellentiam: sed non quantùm, ad illud quod est exterius: quia barbarus potest ea facere: ergo quantùm ad illud qd est interius: ergo &c. Item. Ex corona efficitur aliquis, & dicitur clericus: sed clericus & laicus distinguuntur: si ergo omnes fideles aut habent sacramentum ordinis, aut fatei dicūtur, uidetur, quod coronati recipiunt in susceptione uel coronatione sacramentum ordinis.

Contra. Non distinguuntur nisi septem gradus, sicut assignantur in litera: sed corona antecedit omnes illos gradus: ergo non ponitur in aliquo gradu ordinis: ergo non est sacramentum ordinis, nec aliud constat: ergo &c.

Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

ITEM. In omni ordine traditur aliqua potestas: ed ī corona nulla omnino traditur potestas: ergo corona non est ordo. Prima patet per diffinitionem ordinis, secunda manifestatur in collatione coronæ, ubi non fit mētio de aliqua potestate. ITEM. In ordinibus datur nobile sacramentum, ac per hoc debent cum magna solemnitate dari: unde non dantur nisi in Missa: sed corona datur extra missam: ergo &c.

RESOLVTIO.

Non quidem sacramentum est; sed præparatio ad sacramentum.

RESPON. Dicendum, quōd sicut in transeuntibus de uno statu ad aliū præmittitur aliquod præparatorium, quod nō ponit in statum; sed disponit: sic in ,p posito intelligendum est: nam suscipiētes ordinis sacramentū in quodam speciali statu inter fideles collocantur. Vnde quemadmodum inter statum sæcularē, & religiosum medius est noueiatus, i quo nec ,ęcularis nec religiosus est proprie, cum non uouerit ea, quæ sunt religionis seruare: & sicut inter fideles, & infideles medii sunt cathecumeni, qui tamen non sunt inter fideles computandi, immo hora communionis de ecclesia cōsueuerunt emitti, sicut nouitii de capitulo: sic clerici medii sunt in quantūm habent tōsuram inter laicos, & ordinatos: quia tamen signum istud omnibus est commune, ideo omnes clerici nuncupantur, & confunditur nomen. Sicut ergo nouiciatus non est religio: sed ad religionē disponit: & cathecuminatio, siue catechizatio non est baptismus: sed dispositio, & præparatio: sic communne signaculum non est sacramentum, nec ordo; sed tantum dispositio.

AD ILLVD, quod obiicitur, quōd est sacræ rei signum. Dicēdum, quōd ista nō est tota ratio sacramenti: sed amplius oportet addere. Non enim sufficit signatio, nisi etiam ibi aliquid consecratur: quod cum non fiat in corona: quia nulla traditur spiritualis potestas, patet, quod non est ordo. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non fit nisi propter spirituale. Dicendum, q' uerum est, quōd corona fit propter spirituale: non tamen propter spirituale officium, quōd ibi detur: sed quod ibi figuretur: & ad hoc quod homo cōfiguretur, & præparetur: & ideo non frustra fit. AD ILLVD, quod obiicitur, qd datur a persona excellenti. Dicēdum, quōd eiusdem est præparare materiam, & formam addere: & quoniam præparat ad ordinis sacramentum qui ponit hominem in statum excellētiæ, & qui etiam traditur a pōtifice excellentibus: ideo & corona non rōne sui, sed rōne eius, ad qd disponitur. VLTIMVM, qd obiicitur, iā determinatū est: ,q a nec laicus est, ,pprie nec ordinatus. Sed tū magis se tenet cū ordinato, sicut nouitius plus appropinquat ad statū religiōis: & sicut dī religiosus ,q quis nō ,pfessus dicat: sic habēs coronā dī clericū: ,cū tū non sit ordinatus, & sic patet totum.

QVAESTIO III.

An in susceptione coronæ fiat abrenuntiatio temporalium?

VTRVM in susceptione coronæ fiat abrenuntiatio temporalium. Et quod sic uidetur. Primō ,p istud, quod dicunt in susceptione. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es, qui restitues hæreditatē meā mihi. Sed nō restituitur, uel redditur, nisi quod datur, uel dimittitur: si ergo clericus petat restitutionem hæreditatis, implicat eius dimissionem. ITEM. Super hoc dicit Hiero. Dominus cum his partibus, s. transitoriis pars fieri dediguatur: restat ergo, qd Deum in partem suā nō habeāt, aut hæreditate alia careant.

Lib. 2. p. 2. c. 3 ITEM. Hug. de S. Vict. in Lib. de Sacramentis. Aliam terram non dēt clericus habere nisi Deum, & ea quæ ad Deum spectant, cui statutum est de decimis, & oblationibus, quæ Deo offerunt, sustentari. ITEM. Ad maiorem perfectionem tenentur clerici noui, quam vet. test. Vnde Matth. 5. Nisi abundauerit iustitia uestra, &c. Sed sacerdotibus, & Leuitis dicitur Deu. xviii. Nō habebunt sacerdotes, & Leuitæ, & omnes, qui de eadem stirpe sunt partem, & hæreditatem cum reliquo populo Israel: ergo si illi adhoc tenebantur, multō fortius uidetur de clericis noui test. ITEM. Tonsura signat temporalium abdicationē, & corona eleuationē ad cœlestia, sicut dicit Magister in litera: uel ergo est falsum signū, uel clericus nō dēt habere patrimoniū, siue aliquā possessionē t,palium.

CONTRA Here. fuit de ordine sacerdotali, sicut patet ī principio. Verba Hieremiæ &c. & tamen dicitur Hier. 33. Dixit Ananeel Hieremiæ: Posside agrū meum, qui est in Anatoth, quia tibi competit hæreditas: ergo cōpetebat illis hæreditas: si ergo ueritas respondet figuræ, uidetur &c. ITEM. Leuit. 15. Aedes Leuitarum, quæ in urbibus sūt, semper possunt redimi: sed non sic erat de ædibus aliorum: ergo maiori libertate possidebant Leuitæ, quod habebant, quam alii: ergo &c. ITEM. Clerici possunt uxores ducere, filios procreare ante sacros ordines: si ergo non tenētur ad castitatem: ergo nec ad paupertatem: ergo non tenentur patrimonio renunciare. ITEM. Nullos tenetur ad opera supererogationis, nisi uoluntariē se obliget: si ergo clericus in suscipiendo tonsuram non intendit patrimonio renunciare, patet, &c.

RESOLVTIO.

Nec de iure diuino, nec de humano ad temporalium abrenuntiationem cogitur clericus: sed solum de bono & æquo.

RESPONDEO. Dicendum, ,q renunciare temporalibus in eo, qui ecclesiæ deseruit, siue in eo, qui clericus est, est perfectionis, & non necessitatis: unde & hoc fuit in ecclesia primitiua, quod nihil habebat aliquis proprium, nihil suum esse dicebat: & adhuc hodie per Dei gratiam inuenitur in religionis perfectione. Adhoc tamē nō cōpellitur clericus, nec iure diuino, nec humano: uerūtamē de bono, & equo minus dēt indudari sollicitudini t,paliū clerici, ,q laici, ,q expectāt successionē in posteris. Sed nunc illud Eccl. 4. uerificatum est: Vnus est, & secundum non habet, & tamen laborare non cessat. Vnde una ratio est: quia non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non expectat posteros. Alia ratio est, quia magis debēt esse intenti ad spiritualia; & sollicitudo tpalis excludit spiritualem: ideo auctoritates loquūtur quasi ipsi oībus tplibus debeant cedere, & oīa dimittere: sed hoc non intelligitur quantū ad possessionem, sed potius quantum ad affectionem: nec ad hoc induc unt sibi nouam obligationem super alios de debito, sed solūm de bono, & æquo.

Ad illvd ergo, quod obiicitur, de restitutione hereditatis. Dicendum, quod hoc nō dicit, quia dimittat ius, sed quia congruit, ut dimittat affectū, ut circa diuina sit intentus: & sic intelligitur illud quod dicit Hier. & quod dicit Magister Hugo.

Ad illvd, qd obiicitur, de sacerdotibus, & leuitis, quod non debeāt hæreditatem habere. Dicendū, qꝑ illud intelligitur quārum ad terræ diuisionem, non quantum ad possessionem mobilium, ut pecudum, & domorū, & suburbanorum, ad pecora alenda, Ratio autem, quare tpalis hæreditas in possessione terræ non dabatur leuitis: erat duplex. Prima, quia ipsi ut cultores Dei per totum populū debebant dispergi. Secunda, ut circa diuinū cultum magis essent intenti, quia habebāt, vnde alias ualerent sustentari. Nunc autē clerici sunt de oī gente per totū mundum dispersi: & ideo istud præceptum non mansit. Et iterum sacerdotii Christi non tam fuit figura sacerdotium Aaron, quā etiā Melchisedec, qui (secundum qꝑ dicitur ad Heb. vii.) fuit Rex, & sacerdos sicut Christus. Et quāuis dominus honorē regalē recusauerit propter exemplū humilitatis, & ipse pauper, & mendicus fuerit tamē qꝑ suā dulcissimā benignitatē ad hoc alios nō arctauit. Sciebat enim, qꝑ melius est habere mercenarios, quā nullos, uel paucos filios: & ideo charitate refrigescente, disposuit Spiritus sanctus, ut Ecclesia temporalibus abundaret, ne cultus Dei ꝑ paupertatē, & inopiā deperiret. Et istud aperte uidet, quia Ecclesiæ pauperculæ quasi nullum inuenitur rectorem, nisi sit talis, qꝑ pro sui utilitate ab oībus contemnatur. Vnde nullatenus credēdum est, statum uniuersalis Ecclesiæ aliter regi, quām disponit Spiritus sanctus: quicquid sit de personis specialibus.

Qvaestio III.

An Prælati Ecclesiæ teneantur clericis ad stipendium?

Vtrvm prælati Ecclesiæ teneantur clericis quantū ad temporale stipendium. Et qꝑ sic, uidetur i. ad Corint. ix. Nescitis quoniam hi, qui in sacrario operantur, ea quæ de sacrario sunt, edunt: qui altari deseruiunt, cū altari participant? Si ergo clerici iā altari deseruiunt: ergo &c. Item. Magister Hugo dicit in libro de sacramentis. Postquam clericus factus est, debet deinceps de stipediis Ecclesiæ sustētari. Item. Decretalis lib. iii. de clericis ordinādis. Non liceat uli Epo ullos ordinare clericos, & nollas alimonias eis ministrare: sed duorum unū eligat, uel non faciat clericos: uel si fecerit, det illis unde possint uiuere. Item. Alia Decre. Innocent. in eo. tit. Tam

Tādiu ꝑ ordinatores, uel ꝑ eorū de successores prouideri uoluimus ordinatis, donec per eos ecclesiastica bēficia cōsequantur.

Contra. Clerici non tenentur patrimoniū dimittere: ergo nec Ecclesia tenetur eis in necessariis prouidere. Item. Simplices clerici nū tenent Ecclesiæ deseruire: ergo nec plati Ecclesiæ tenent eis necessaria ministrare. Ivxta hoc quæritur, utrum clerici qui de bonis Ecclesiæ sustentantur, utpote qui habent beneficium pbēdale, teneant ad horas canonicas. Et qꝑ sic vī, qa cū uināt de altari, debent altari deseruire: sed seruitiū Ecclesiæ a patrib. statutū est in horis canonicis dicendis: ergo, &c. Item. Oppositum huius est, quia cum non sint in sacris ordinibus constituti, non uidentur ad hoc teneri, cū ante possint oīa, q posse libertas dignoscitur laicalis.

Resolvtio.

Eos tantum clericos Episcopi in necessariis alant; quos & in sacros ordines assumpsisse: & vnde victum sustineant, prorsus non habere compererint.

Resp. Dicendū, qꝑ clericus ordinatus, aut ē ad sacros ordines promotus, aut nō. Si sit ad sacros ordines ꝓmotus, & non habeat unde uiuat, cū ei teneatur Ecclesia tanq ministro ad seruitiū Ecclesiæ deputato, & ipse indigeat dico, qꝑ Eps qui eum ꝓmouit, si bi i necessariis ꝓuidere tenetur. Si aūt non est ꝓmotus ad sacros ordines, uel si patrimoniū hēt, nō tenetur sibi, nel Ecclesia, uel Eps ꝓuidere. Primo, qa nō obligatus ad seruiendū Ecclesiæ. Secundo uerò, quia nō indiget. Et q̄uis nemo teneatur propriis stipendiis militare: quia tū ipse promoueri uoluit, deseruire tenetur Ecclesiæ rōne ordinis: nec tenetur sibi prouidere præiatus necessariò, cum non possit indigentiā allegare. Et totū hoc confirmatur ꝑ illud quod dicitur in illa decretali Alex. lib. iii. de ꝑbendis: Eps si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria uitę percipiat, in diaconum, uel presbyterum ordinauit, tamdiu ei necessaria uitę subministret, donec ei ī aliqua ecclesia cōueniēt stipendia militiæ clericalis assignet, nisi talis ordinatus de sua, uel paterna hæreditate subsidia uitæ possit habere. Et si qratur rō huius, ius diuinum reddit, quia cum talis obligetur ad seruiendum Ecclesiæ, debet Ecclesia econtra obligari ad prouidendum ei in necessariis.

Et sic intelligendæ sunt auctoritates, quæ de hac materia loquuntur: & patent rōnes ad oppositum, quia procedunt de simplici clerico. Qvon uerò quæritur ultimò utrum ad dicēdum horas canonicas teneātur, per illud idem solui potest. Quidam enim obligantur Ecclesiæ, quia Ecclesia eis obligatur, utpotē qui beneficia recipiunt Ecclesiæ. In aliquibus est econuerso, quia Ecclesia eis obligatur, quia ipsi primò ꝑ sacrorum ordinū susceptionem obligantur Ecclesiæ. Vnde apparet secundū ius commune, quod clerici in sacris ordinibus cōstituti tenentur ad horas canonicas ex officio: infra uerò sacros ordines tenent beneficiati ex bēficio: in sacris ordinibus constituti, & beneficiati

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciati tenentur ex vtroque: & hoc dictat ius canonicum, & concordat diuinum &c.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An in Ecclesia sit sacramentum ordinis.

CONSEQVENTER, quantùm ad secundùm articulum quæritur de sacramento ordinis in generali, de quo quatuor quæruntur. Primò quæritur, utrum sit in ecclesia. Secundò, utrum sit sacramentum. Tertiò, utrum sit sacramentum nouum, proprium. Quartò, utrum sit sacramentum unum.

CIRCA primã sic proceditur, & ostenditur, quòd in ecclesia sit ordo. Primo per illud ꝓ dicitur. 1. Cor. 12. quod ecclesia similis est corpori organico: sed corpus organicum ad sui perfectionem necessario requirit ordinationẽ: ergo &c. ITEM. Hoc uidetur Exo. 20. Vide omnia, & fac secũdùm exemplar, quod tibi in monte monstratum est: ergo ecclesia militans imitari debet triumphantem. Vt enim dicit Apostolus, omnia hæc exemplaria sunt cęlestium. Si ergo in ecclesia triumphante ordo est vt in angelis, patet &c. ITEM. Ecclesia constituitur ex duplici pariete, l. laicali, & clericali: sed i. pariete laicali est ordo, utpote imperator, rex, dux, comes, tribunus, centurio, & decuriones: omnia hęc ordinem dicunt. Si ergo ecclesia militat militia spirituali, uidetur quòd ipsa debeat esse ut castrorum acies ordinata.

ITEM. Vbicumque est multitudo, aut confusa est, aut ad ordinem redacta est, & ad regimen: ergo si in ecclesiastica multitudine confusio necessario euitatur, uel uituperatur, necesse est quod ibi ponatur ordo.

CONTRA. Vbicumque est ordo, ibi est distinctio: sed ut dicitur Gal. 3. Omnes nos unum sumus in Christo: intelligendo de omnibus fidelibus: ergo ibi non uidetur esse ordo. ITEM. Vbicũque est ordo, ibi est determinata prælatio, & subiectio: sed in ecclesia quilibet debet se reputare infimum, sicut dicitur Phi. 2. in humilitate, superiores sibiũ uicem &c. Luc. 22. Quicumque uoluerit inter nos maior esse, fiat sicut &c. ITEM. Vbi est ordo, ibi est prælatio & dominiũ: & ubi hoc est, ibi est aliqua subiectio, & seruitus: sed omnes fideles in libertatem uocati sunt, sicut dicitur ad Gal. 5. ergo inter fideles in ecclesia nullus est ordo. ITEM. Si est ordo, aut ergo secundùm bona naturæ, aut secundùm bona fortunæ, aut secundùm dona gratiæ. Si secũdùm bona naturę: ergo ille debet esse superior, qui est fortior, & qui est industrior: & hoc est falsum. Si secũdùm bona fortunæ: ergo ille superior qui est ditior, & potentior. Si secundùm dona gratiæ: sed nemo scit quis habeat de gratia plus, uel minus: ergo nemo scit quis sit subditus, aut qs sit prælatus: ergo non uidetur quod sit aliquis ordo.

RESOLVTIO.

Vt pulchritudo, rectitudoque seruetur; necessarius est in Ecclesia Dei ordo.

RESP. Dicẽdum, ꝓ necessarius est

est ordo in ecclesia duplici ratione, scilicet propter pulchritudinẽ, & propter rectitudinem. Cum enim sit magna multitudo in ecclesia, nisi esset ordo manifesta appareret cõfusio: & hec est multitudinis fœdatio: unde omnis sapiẽs, qui eo ipso quòd sapiens est, pulchritudinis est amator, non producit multa sine ordine: & inter hæc maximè apparet sapientia Dei, quę inter omnia opera sua manifestatur in constitutione ecclesiæ. Necessarius est etiam ordo propter rectitudinem. Nam multitudo, cũ in statu est, in quo deuiare pōt, errat si non habet ducem, nec rectorem, sicut dicitur. 3. Reg. 22. Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, sicut oues non habentes pastorem. Quoniam ergo multitudo ecclesiæ est in statu, in quo pōt deuiare, indiget capite, & regimine: & cum unus nõ possit omnibus sufficere, nec ad omnia ideo oportet secundũ plus, & minus ecclesiastica officia, & potestates distribuere, ut ecclesia regatur, & dirigatur sine errore: & concedẽdæ sunt rationes ad hoc.

AD ILLVD, quod obiicitur de unitate. Dicendum, quòd sicut in corpore nostro est considerare naturam, per quã est unitas, & conuenientia, & naturam secundum quam est distinctio, plexio: secunda est organizatio: sic in corpore quod est ecclesia. Per naturã enim charitatis omnes unimur: sed per dona alia gratiatum, quæ Apostolus enumerat. 1. ad Cor. 12. distinguimur, & ordinamur. AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, quòd unusquisque se debet reputare inferiorem. Dicendum, quòd reputare se inferiorẽ est dupliciter. Vel quantùm ad uitæ meritũ, uel quantùm ad officium. Quãtùm ad uitæ meritum: quia nemo scit quanti sit meriti, sic debet se reputare inferiorem. Sed quantùm ad officium non oportet, & quantùm ad hoc attenditur ordo. AD ILLVD, qd obiicitur de libertate. Dicedum, quòd libertas ibi non excludit subiectionẽ, cum ipse Apostolus dicat Heb. ult. Obedite præpositis uestris per omnia: sed excludit ignominiam seruitutis, in qua est ille, qui est seruus peccati: & ita non excludit ordinem. Vel dicendum, quòd alii subiici est dupliciter. l. timore, & amore. Qui subiicitur cum amore, ambulat in libertate spiritus, sicut filius. Qui ex timore, iste è quodammodo seruus: & in bonis, & iustis non est subiectio per timorem: sed per amorem: & talis subiectio, & prælatio, & ordo in nullo præiudicat libertati. AD ILLVD, qd quæritur sed m q dona attẽdatur ordo. Dicedũ, ꝓ secũdũ dona gratiæ gratis datę, q̃ qdẽ est potestas ad aliquod officium deputata: & de hac certi sumus certitudine probabilitatis: & hæc stat, & non uariatur et gratia gratum faciente abscedente: si enim gratia gratum faciẽs reddat dignum, talis gratia gratis data collocat ī ordine, & gradu: & sic patet totum.

QVAESTIO II.

An ordo sacramentum sit?

VTRVM ordo sit sacramentum. Et quòd sic, patet per diuisio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

missionem sacramentorum, quæ ponuntur esse septem, inter quę & ordo cõnumeratur, q̃ diuisio supra habita est Dis. 1. ITEM. In ecclesia est ordinata potestas, quæ manifestatur per aliqua signa, & confirmatur per institutionẽ diuinam: & illa est res sacra, hęc autem dicunt rationem sacramenti perfectam: ergo &c. ITEM. Illud propriissime est sacramentum, quod maxime Deo consecrat in suipsius susceptione: sed tale quid est ordo ecclesiasticus: unde & sacerdotes uocãtur, qui ad gradum supremũ perueniunt: ergo ordo maximè est sacramentum. ITEM. Illud potissime est sacramentum, per quod sacramenta cetera conseruantur, & dispensantur: tale autẽ est sacramẽtum ordinis: ergo inter cetera uidetur esse sacramentum præcipuum.

CONTRA. Omne sacramentũ est elementum, siue signum, qd̃ offert se sensibus: ordo autẽ est quid relatiuum: ergo ordo non est sacramentum. ITEM. Omne sacramẽtum est in medicamentum secundũm statum naturæ lapsæ: sed ordo est ad perficiendum alios: unde non ordinatur nisi qui quodammodo uolũt agredi opera pfectionis: ergo ordo cadit a ratione sacramenti. ITEM. In angelis est ordo, & tamen non tenet rationem sacramenti: ergo pari ratione nec in hierarchia inferiori. Si tu dicas qnõ est simile, qa ibi est totum spirituale. Obiicitur de laicis qui sũt de ecclesia, & suscipiunt sacramẽta, & habet ordinem, & potestate, & signa potestatis, ut Rex habet sceptrum, & purpuram, & coronam: & tamen ordo talis non est sacramẽtum. ITEM. Ordo ita respicit quod est inferius, sicut qd̃ est superius: quia utroque destructo, destruitur ordo. Sed ordo quantũm ad subditos non est sacramentum: ergo nec quantum ad alios. Minor patet: quia eũ omnes sint subditi, uel prælati, omnes habent sacramẽtũ ordinis, quod manifestè est falsum. ITEM. In hierarchia cælesti est ordo, scientia, & actio, sicut vult beatus Diony. ergo si ei debet ecclesia respondere, similiter uidetur q̃ sit in humanis sed scientia, & actio non ponunt̃ inter sacra: ergo nec ordo.

RESOLVTIO.

Eatenus Ordo sacramentum est, quatenus ordinatam potestatem dicit ad ministerium, uel ad opus uel ad alterum.

RESPONDEO. Ad prædictorum intelligentiam est notandum, q̃ ordo dupliciter dicitur. Vno modo dicitur ordo ipsa relatio ordinatorum, ut prælatio & subiectio: & hæc non dicitur, nec est sacramẽtum. Alio modo dicitur ordo ordinata potestas, secundum quã ipsum subiectũ potens habet ordinari dupliciter, scilicet ad opus, uel ad ministerium: & habet etiam ordinari ad alterũ: hanc aut̃ potestatẽ dicimus ordinis sacramẽtũ. Hãc autem necesse est poni in ecclesia propter regimen, & decorẽ, quæ attenduntur penes ordinem: ut prius ultimum est: quare debet esse in ecclesia ordo. Sed principalior ratio, quare hæc potestas debet conferri per modum sacramenti, est propter sacramentorum dignitatem, quæ in ecclesia dispensanẽ, & in quibus deus colitur, quæ ut non uenirent in contemptum, non debuerunt omnibus committi dispẽsanda, sed personis spiritualibus: & dũ his committitur, quod alis nõ datur his potestas, per quã speciali ordine situantur in ecclesia Dei: & quoniã hi debebant ab alis per signa aliqua secerni, & id signum est rei sacræ: ideo potestas hæc debuit ordinari per modum sacramenti, & istud cõuenientissimum est. Cum enim sit ad sacramentorum ordinatã dispositionẽ, & distributionẽ, debuerunt ministri ad hoc ordinari per alicuius sacramenti susceptionem, in quo datur potestas, p̃ quam ministri Dei ad ministrandum, & etiam inter se ordinantur: ideo recte ordo appellatur. His uisis obiecta in cõtrarium de facili terminantur.

Qvod enim obiicitur, q̃ est elementum. Dicendum, q̃ in collatione huius potestatis aliqd̃ signum est extra, quod largo modo appellatur elementum quoniam largo, & exteso modo sumitur in diffinitione sacramẽti. AD ILLVD quod obiicitur de medicamento. Dicendum, q̃ ordo non est tantum in medicamentum respectu suscipientis, sed etiam respectu aliorum: unde maximè tenet rationẽ sacramenti. Nec istud obuiat, quod dicitur, quod debet dari perfectis, quoniam nemo reperitur sic perfectus, quin uiterius possit perfici. Vnde quilibet hoc sacramentum suscipiens, aliquam gratiam in eo recipit, si digne recipiat, per quam excluditur difficultas ministrandi in his, quę pertinet ad cultum Dei. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ ordo ẽ in laicis, & in angelis. Dicendũ, quod utrobique deficit ratio sacramenti: quoniam duo sunt q̃ integrant sacramentum, scilicet sensibile signum, & spirituale, sicque sacrum signatum. Ratione primi deficit i angelis, qui sunt omnino spirituales. Ratione uero secundi deficit in laicis, in quibus ordo attenditur quantum ad potestatem terrenã, quę respicit bona naturæ uel fortunæ specialis personæ, uel reipublicæ: in ecclesiastica uerò hierarchia cõtingit utrunque. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd ordo respicit inferius &c. Dicendum, quòd ipse obiicit de ordine prout dicit relationem: sed hoc modo non est sacramẽtum: sed prout dicit potestatẽ: super quam fundatur illa relatio: & hæc ponit aliquid in his, qui preferuntur per aliquid sibi datũ, nihil uero in his, qui subiiciuntur. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ scientia, & actio non dicunt sacramentum. Dicendum, quod scientia, & actio sunt annexa, & ordo est principale: unde eũ ponitur ordo esse sacramentũ, illa duo simul includuntur: & istud superius tactum est, quãdo agebatur de potestate clauium. *Dis. 18*

QVAESTIO III.

An propriè ordo sacramentum sit nouæ legis.

VTRVM sacramentum ordinis sit nouæ legis proprium. Et qd̃ non uidetur: quia in Psal. dicitur. Tu es sacerdos in æternum secũdũm ordinem Melchisedec. hoc dictum est de Christi sacerdotio, sicut exponit Apo-

S. Bon. Lib. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stolus ad Hebr. ergo sacerdotiũ Christi prius in Melchisedec præcessit: ergo & ordo. Si tu dicas, q̃ præcessit in figura. Respondeo. Ita præcessit in figura in sacerdotio Aaron: ergo debet dici secundum ordinem Aaron: quod tũ nõ decuit dici, ut Apostolus ostendit. ITEM. 1. Cor. x. Omnes eandem escam spiritualem manducauerunt: ergo idẽ vere fuit sacrificiũ: sed ordo est ad sacrificium ministrãdum: ergo idem ordo, & idem sacramẽtum. ITEM. Ecclesia est una ab Abel usque ad finem mundi, & in unica unitate unus debet esse ordo: ergo sacramentum ordinis est unum in no. & vet. testa. ITEM. Sacramẽtum ordinis est de dictamine legis naturalis: & hoc patet, quia ab initio fuerunt sacerdotes, ut patet exẽplo Melchisedech. & Hier. dicit: & quod est de dictamine naturæ, semp idem perseuerat: & hoc manifestum est in matrimonio: ergo idem debet esse ordo in ve. te. & no. ergo sacramentum hoc commune est, non proprium.

CONTRA. Heb. 7. Translato sacerdotio necesse est ut & legis translatio fiat: si ergo Apostolus probat diuersitatẽ legis, per diuersitatem sacerdotii, eũ alia, & alia sit lex, uidetur q̃ alius, & alius sit ordo. ITEM. Ordo est spirituale signaculũ, in quo spiritualis potestas traditur ordinato, utpote in supremo ordine traditur potestas cõficiendi corpus Christi: sed hoc est propriũ solius no. le. ergo &c. ITEM. Sacramẽta no. le. alia sunt & noua: ergo ad dispensanda hæc cum sint maiora, & digniora, maior, & dignior potestas requiritur: si ergo sacramenta, quæ dispensantur, sunt diuersa: ergo & sacramẽtum, per quod dispensantur: sed hoc est ordo: ergo &c. ITEM. Idem ordo non est iterandus: sed ordinatus in lege, si ueniat ad euangelium, ibidem ordinatur: ergo uidetur quod alius sit ordo, & aliud sacramentum.

RESOLVTIO.

Quia sacerdotium, vel potestas sacerdotalis hæc nostra spiritualis est, nouæ legis propriè est: nec si sicut figura fuit apud veteres.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ sicut signum sortitur nomen signati, & econuerso: & tamen signum, & signatum sunt diuersa: sic figura nomẽ ueritatis sortitur, & unũ dicitur esse in alio, sicut rota in rota: & tamẽ aliud est figura, aliud est ueritas: per hunc modum intelligendum, q̃ lex noua differt a ueteri, & sacrificiũ a sacrificio, & ordo ab ordine. Vnde sicut sacramentum eucharistiæ est no. le. proprium, quamuis in ueteri leg. fuerit sacrificium, quod erat huius signum: sic spiritualis potestas secundum quam attenditur ordinis sacramentum nouæ leg. propria est: sacerdotium similiter, quamuis istius ordinis, & sacerdotii præcesserit signum figuratum. Vnde sicut multum differt inter agnum uerum, & typicum: sic multum differt, licet nõ tantum inter potestatem offerendi hunc agnũ, & illum: & ideo concedendum, quod sicut baptismus, & Eucharistia sunt sacramenta nouæ leg. propria, licẽt in anterioribus fuerint præfigurata: sic in sacramento ordinis.

AD ILLVD, quod obiicitur secundum ordinem Melchisedec. Dicendum, quod hoc intelligitur secũdum expressam præfigurationem, sicut ibidem Apostolus ostendit, quia præfigurauit Christum quantum ad originem, & quantum ad dignitatẽ, & quantum ad ritum. Quantũ ad originem, quia sine genealogia, i. expressa in scriptura. Quãtum ad dignitatem, quia fuit sacerdos, & Rex. Et Abraam benedixit quãtum ad ritum, quia obtulit panem, & uinum. Non peroptimẽ appropriat in Psalmo. ii. & eleganter exponit Apostolus. AD ILLVD, quod obiicitur, quod eandem escam mãducauerunt. Dicendum, quod hoc intelligitur non de manducatione sacramentali, sed spirituali, quæ est per fidem, & charitatẽ: & quia idem, quod nos credidẽrunt, & amauerunt, eandẽ escã manducauerunt, & de eadẽ Ecclesia fuerunt: nec tamen eadem signa sensibilia habuerunt, nec eadem sacramenta: & ratio huius, i. ius, in usa est supra, cum agebatur de sacramentorum differentia: & per hoc patet ratio de unitate Ecclesiastica, quia illa est secũdũ fidei conuenientiã, non secũdũ sacrorum indifferentiam. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ est de dictamine naturæ. Dicendum, q̃ uerum est in uniuersali, non in speciali. Bene enim dictat ratio recta Deum esse colendum, & ad hoc speciales ministros constituendos: sed tali cultu colendum, & tale sacrificium offerendum, & talem potestatem collatam esse hoibus: hoc non est naturæ, sed gratiæ.

QVAESTIO IIII.

An Ordo sacramentum unum sit vel plura?

VTRVM Ordo sit sacramentum unum, uel plura. Et qd̃ sit unum, uidetur per diuisionẽ sacramentorum, quæ diuiduntur, in 7. si ergo alia non subdiuiduntur; uidetur quod ordo sit unum sacramentum. ITEM. Sacramentum unionis, siue communionis est unum sacramentum: ergo pari ratione sacramẽtum ordinis. ITEM. Ab eodem est unitas, a quo est perfectio, & complementum; sed sacramentum ordinis unum habet cõplemẽtum. s. sacerdotium, quod cõplet omnes ordines præcedentes: ergo unum est sacramentũ. ITEM. Quanto aliqua uirtus potentior, tanto magis unita: ergo quanto sacramentum maius, & excellentius, tanto magis unũ; sed sacramentum ordinis est excellens, & in statu excellenti collocat ordinatum, ergo, &c.

CONTRA. Multiplicato inferiori multiplicatur superius; sed sacramẽtum est superius ad ordinem; ergo cum sint plures ordines, sunt ergo plura sacramenta. ITEM. Cum ordinis sacramentum diuidatur, aut ergo in partes integrales, aut subiectiuas. Non integrales, quia nulla pars integralis recipit prædicationẽ sui totius, sed quilibet gradus ecclesiasticus est ordo. Si in subiectiuas: ergo redit idem qd̃ prius, quod illud sacramentum multiplicatur. ITEM. Hoc sacramentum est ordinatum ad dispen

Universidad de Deusto
Biblioteca

spensationem aliorum sacramē orum: sed alia sacramenta differunt specie: ergo potentiæ ordinatæ ad illa debēt differre specie: ergo uidetur quòd illud sacramentum per species diuersas plurificetur. ITEM. Sacerdos cū sacerdote habet conuenientiam in sacramento ordinis: sed sacerdos cum diacono habet distinctionem, & differentiam: constat ꝙ non solum materialem, ergo specificam habet differentiam: ergo cum utrumque horum sit sacramentum, uidetur quod ordinis sacramentum diuersas habet species sacrorum.

RESOLVTIO.

Vnum est; nam & si plures partes potestatiuas habeat, ad vnum tamen ordinat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sacramētum ordinis vnum est: multas tamen habet partes, quæ sacramentum non plurificant, pro eo quòd non sunt omnino partes subiectiuæ: & tamen recipiunt prædicationem totius, qa naturam habent quodammodo partium subiectiuarum: & tales sunt partes potestatiuæ, quę maximè competunt ordini, tum quia ordo dicitur ordinata potestas, quæ ex ordinatione multorū ad unum redditur perfecta, & quodlibet illorum participat rationē potestatis, licet non perfectè: tum etiam quia ordo concernit distinct. in partibus, sicut & numerus; unde quemadmodum partes numeri quodammodo habent naturam partium integrantium, in hoc quod simul conuenientes per ordinem reddunt numerum perfectum, ut partes senarii constituunt senarium: & tamen quelibet pars numeri est numerus: sic omnes gradus ordinum unum faciunt sacramentum perfectum: & tamē quilibet gradus ordo dicitur: & cōcedendæ sunt rationes, ostendentes hoc sacramentum esse unum, quamuis aliquę non sint multum cogentes.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, ꝙ multiplicato inferiori &c. Dicendum, quòd illud uerum est in eo, ꝙ habet naturam specici, siue partis subiectiuæ solum: non sic est in proposito.

AD ILLVD, qd quæritur, vtū diuidatur in partes integrales, aut subiectiuas. Dicēdum, quod diuidit̄ in partes potestatiuas, quæ utrarumque partium habent naturam: unde sicut diuisio analogi tenet medium inter diuisionem æquiuoci, & uniuoci: sic talis diuisio medium tenet inter diuisionem totius uniuersalis, & totius integralis.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ ad dispensationem aliorum ordinat. Dicēdū, ꝙ principaliter ordinat ad dispensationē sacramenti altaris, quod unum est.

AD ILLVD, quod obiicitur, de differentia. Dicendum, quod quodammodo est specifica, quodammodo non: una enim species nō disponit ad aliam, sicut unus ordo ad alium disponit: & ideo non est ibi specifica distinctio, sed tamen aliquo modo distinguuntur: quia tamen ad unum complementum ordinantur, ideo unum sacrm faciunt.

DISTIN-

PARS SECVNDA.

De Ostiariis.

Ostiarij ijdem, & Ianitores sunt, qui in ueteri testamento electi sunt ad custodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus. Dicti autem ostiarij, eo quod præsint ostijs templi. Ipsi enim tenent claues, omnia intus et extra custodiunt: atque inter bonos & malos habentes iudicium, dignos recipiunt, indignos respuunt. Vnde & eis cum ordinantur, claues ecclesiæ dantur ab episcopo. Et dicitur eis, Sic agite, tanquam rationem deo reddituri de rebus, quæ clauibus istis recluduntur. Hoc officium dominus in sua persona suscepit, quando flagello de funiculis facto, uendentes & ementes eiecit in templo. Ipse enim se ostiarium significans dicit, Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.

Ibid. 1. Pa. 26

De cōs. Dis. 23 Ostiarij Io. 2.

Io. 10.

De Lectoribus.

Secundus est gradus Lectorum. Lectores a legendo, sicut Psalmistæ a Psalmis canendis, uocati sunt. Illi enim prædicant populis quid sequantur: isti cantant, & excitant ad compunctionem audientium: licet quidam lectores ita miserabiliter pronuncient, ut quosdam ad luctum & lamentationem compellant. Idem etiam pronunciatores uocantur, qui porro ante nunciant: quia tam clara eorum uox, ut etiā longe positorum aures adimpleat. Ad lectorem autem pertinet lectiones pronunciare, & ea quæ prophetæ uaticinauerunt, populis prædicare: ut iam ex officio in ecclesia legat prophetias & lectiones. Vnde & ei uidente populo, traditur ab episcopo codex diuinarum lectionum, & dicitur, Accipe, & esto uerbi Dei relator: habiturus, si fideliter impleueris officium, partem cum his, qui bene uerbum Dei ministrauerunt. Qui ad hunc gradum prouehitur, literarū scientia debet esse instructus, ut sensum uerborum intelligat, tum accentū sciat, distinctè legat: ne confusione prolationis intellectū ab auditorib. auferat. Attēdat quid indicatiuè, quid interrogatiuè sit legendū, ubi sit in oratione facie-

Isid. 22 c. Cleros.

Idē dis. 25. ca. plectu.

Dis. 23 c. Lect. Hug. li. 2. p. 3. cap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

da distinctio. Hæc enim malè seruata intellectum turbant, Luc. 4.
& alios ad risum prouocant. Auribus & cordi consulere Esa. 61
debet uox lectoris, Hoc officium impleuit Christus, cum in
medio seniorum librum Esaiæ aperiens, distinctè ad intelli-
gendum legit. Spiritus domini super me, &c. Ex quo lectori Esa. 58
datur intelligi, quia gratia spirituali clarere debent, qui
alijs uerbum Dei annunciant. Hic ordo formam & initium
a Prophetis accepisse uidentur: quibus dicitur, Clama, ne Isid. 21
cesses: quasi tuba exalta uocem tuam. c. Cleros

De Exorcistis.

Tertius est ordo Exorcistarum. Exorcistæ autem ex Grec
co in Latinum adiurantes uel increpantes uocantur, inuo-
cant enim super cathecumenos, & super eos, qui habẽt spiri
tum immundum, nomẽ domini adiurantes per eum, ut egre-
diatur ab eis. Ad exorcistam pertinet exorcismos memori-
ter retinere, manusq; super energumenos, & cathecumenos
in exorcizando imponere. Debet autem habere spiritum
mundum, qui spiritibus immundis imperat: & malignum
expellere de corde suo, quem expellit de corpore alieno, ne
medicina quam alij facit, sibi non prosit, & dicatur ei, Me- Luc. 24
dice cura te ipsum. Hi cum ordinantur, accipiunt de manu Dist. 13
episcopi librum exorcismorum: & dicitur eis, Accipite, & exorci-
habetote potestatem imponendi manus super energumenos sta.
& cathecumenos. Hoc officio usus est dominus, quando sali-
ua sua tetigit aures, & linguam surdi, & muti, dicens, Eff Mar. 7
ata, quod est, Aperire: per hoc docens nos spiritualiter debe-
bere aperire aures præcordium hominum ad intelligendum,
& ora confitendum: ut pulso dæmone, Spiritus sanctus uas Mat. 8.
suum recipiat. Hoc etiam officio usus est Christus, cum dæ- Luc. 8.
moniacos multos sananit. Hic ordo a Salomone uidetur de- Dis. 23
scendisse: qui quendam modum exorcizandi inuenit, quo Cleros.
dæmones adiurati, ex obsessis corporibus pellebantur: Huic
officio mancipati Exorcistæ uocati sunt. De quibus Christus
in Euangelio, Si ego in Belzebub eycio dæmonia: filij uestri Mat. 12
scilicet Exorcistæ, in quo eyciunt? Luc. 11

De Acolytis.

Quarto loco succedunt Acolyti. Acolyti uerò Græcè, Latinè

Latinè ceroferarij dicuntur, a deportandis cereis quando Isi. ibi.
legendum est Euangelium, uel sacrificium offerendum. Dis. 21
Tunc enim accenduntur luminaria, & deportantur ab eis: Cleros.
non ad effugandas aeris tenebras, cum sol eo tempore ru-
tilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum: ut sub typo
luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua legitur, Erat Io. 1.
lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in
hunc mundum. Ad Acolytum pertinet præparatio lu-
minarium in sacrario. Ipse cereum portat, ipse urceolum Dis. 25
cum uino, & aqua suggesta pro Eucharistia subdiaconis Perle-
præparat. Hi cum ordinantur, cum edocti fuerint ab epi- gen.
scopo qualiter in officio suo agere debeant, ab Archidiaco
no accipiunt candelabrum cum cereo, & urceolum ua-
cuum. Hoc officium dominus se habere testatur dicens. Io. 8.
Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in te- Exod.
nebris. Huius officij formam illi gerebant in uet. test. qui lu 27.
cernas candelabri componebant, & accendebant igne cæle Leui. 6
sti, ad illuminandas tenebras Aquilonares.

De Subdiaconis.

Quintus est ordo Subdiaconorum. Græcè Hypodiaco
nes uocantur, quos nos Subdiaconos dicimus. Qui ideo sic
appellantur: quia subiacent præceptis & officijs Leuita-
rum. Oblationes enim in templo a fidelibus suscipiunt, &
Leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud He-
braos Nathinnei uocabantur, id est, in humilitate domi-
no seruientes. Ad Subdiaconum pertinet calicem & pa-
tenam ad altare Christi deferre, & Leuitis tradere, eis- Dis. 52
que ministra. Urceolum quoque & aquam manilem, & Perle-
manutergium tenere episcopo, & presbyteris & Leuitis gen.
pro lauandis ante altare manibus aquam prębere. His
lex continentiæ imponitur: quia altari propinquantes,
uasa corporis, & sanguinis Christi portant. Vnde illud
implere debent, Mundamini qui fertis uasa domini. Ad Hug. P.
hos etiam pertinet tantùm de oblationibus ponere in alta- p. 3. c. 9
ri, quantùm sufficere possit populo: nec non corporalia, Esa. 42
& pallas, & substratoria lauare. Hi cum ordinantur
accipiunt de manu episcopi patenam & calicem uacuum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab Archidiacono uerò urceolum cum aquamanili, & manutergium. Hoc officio usus est dominus, quando linteo se
Io. 3. præcinxit, & mittens aquam in peluim, pedes discipulorum lauit, & linteo tersit.

De Diaconis.

Aug. li. 2. p. 3. cap. 16 Diaconorum ordo sextum tenet locum propter senarij perfectionem. Hic ordo in ueteri testamento a tribu Leui nomen accepit uel traxit. Dicuntur enim & Leuitæ. Præ-
Nu. 3. cepit quippe dominus Moysi, ut post ordinationem Aaron, & filiorum eius, prorsus tribus Leui ad diuini cultus ministeria ordinaretur & consecraretur domino: & seruirent pro Israel coram Aaron & filiis eius, in tabernaculo:
Nu. 4. Ipsique gestarent arcam, & tabernaculum, & omnia uasa eius: & in circuitu tabernaculi excubarent: & in transportando tabernaculo ipsi deponerent, rursumq; componerent. A uigintiquinque annis & supra iussi sunt seruire in tabernaculo: quam regulam in nouo testamento sancti pa-
Nu. 8. tres constituerunt: quia hæc ætas adferenda onera est robusta. Leuitæ ergo ex nomine authoris uocati sunt. De Leui enim Leuitæ exorti sunt: a quibus in templo mystici sacramenti mysteria explebantur. Hi Græcè Diacones, Latinè ministri dicuntur: quia sicut in sacerdote consecratio, ita &
Isid. 7. ety. in Diacono ministerij dispensatio habetur. Ad Diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quæ
Dis. 21 Cleros. aguntur in sacramentis Christi, scilicet in baptismo, in chrismate, in patena, & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altari. Componere etiam mensam domini & uestire, crucem ferre, & prædicare euangelium & epistolam ad populum. Nam sicut Lectoribus uetus testamentum, ita Diaconibus nouum prædicare præceptum
Dis. 25 Preledu. est. Ad ipsum etiam pertinet officium precum, recitatio cathecumenorum nominum. Ipsæ præmonet aures habere ad dominum: ipse donat pacem, & ipse annunciat. Quod autem huic ordini a Moyse statutum est, hoc etiam in nouo testamento repræsentatur, cum Diacono super lævum humerum stola ponitur, & casula in diebus ieiunij complicatur: quia quicquid laboris & substentiæ in hac uita tole

ratur, quasi in leua portatur, donec in dextera, idest, in æternitate requies habeatur. Hic ordo ab Apostolis celebratus Act. 6.
est, quando (ut legitur in Actibus Apostolorum) septem uiros plenos Spiritu Sancto ad hoc officium elegerunt, & oratione præmissa manus eis imposuerunt. Vnde & consuetu- De cõs. 1. ca.
do inoleuit, ut in omni matrice ecclesia septẽ Diacones circa Christi aram, quasi septem columnæ, assistant. Hi sunt septẽ angeli tuba canentes in Apocalypsi, qui quales esse de- Episco. Apo. 8
beant, Apostolus docet Timotheo scribens. Hi cum ordinantur, solus episcopus eis manum imponit: quia ad mini- 1. Tim. 3.
sterium applicantur. Ponit eis orarium, id est, stolam super Di. 23.
leuum humerum, ut per hoc intelligant se accepisse iugum Diaconus.
domini suaue: quo ad sinistram pertinentia diuino timori Matt.
subijciant. Accipiunt & textum euangelij, ut intelligant 11.
se esse præcones euangelij Christi. Hi autem antequam Hugo.
ordinentur, probentur (ut docet Apostolus) & sic mini- 1. Tim.
strent, nullũ crimen habentes. Hoc officio usus est Christus, 3.
quando post cœnam sacramentum carnis, & sanguinis discipulis dispensauit: & quando Apostolos dormientes ad Matth. 26. Lu.
orationem excitauit dicens, uigilate, & orate, ut non in- 22.
tretis in tentationem.

De Presbyteris

Septimus est ordo Presbyterorum. Presbyter Græce senior interpretatur Latine. Non modo pro ætate uel decre- Isid. ety. ca.
pita senectute; sed propter honorem & dignitatem quam 13. Di.
acceperunt, presbyteri nominantur: qui morum prudentia & maturitate conuersationis præcellere debent in po- 21. Cleros.
pulo. Vnde scriptum est, Senectus uenerabilis est, non diuturna, nec annorum numero cõputata. Cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis uita immaculata. Ideo autem etiam presbyteri sacerdotes uocantur; quia sacrum dant: qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent sicut episcopi: quia ipsi nec chrismate frontem signant, nec paracletum dant: quod solis deberi episco Act. 8.
pis lectio actuum. Apostolorum demonstrat. Vnde & apud & 19.
ueteres idem episcopi & presbyteri fuerunt: quia il- Isido.
lud est nomen dignitatis, non ætatis. Sacerdos nomen ubi su
habet pra.

Universidad de Deusto Biblioteca

Dis.26 habet compositum ex Græco & Latino, quod est sacrum
Perle- dans, siue sacer dux. Sicut enim rex a regendo, ita sacer-
ctu. dos a sacrando dictus est: consecrat enim & sanctificat. Ar
tistes uerò sacerdos dictus est ab eo, quòd antestat: primus
.n. est in ordine ecclesiæ. Ad presbyterum autem pertinet sa
cramentum corporis & sanguinis domini in altari Dei con
ficere, orationes dicere, & dona Dei benedicere: qui cum or
dinantur, inunguntur eis manus, ut intelligant se accepisse
gratiam consecrandi, & charitatis opera debere extendere
Dis.21 ad omnes. Accipiunt & stolam, quæ utrumq; tenet latus:
Exod. 29. quia debent esse muniti armis iustitiæ cõtra aduersa & pro
Matt. 10. spera. Accipiunt etiam calicem cũ uino, & patenam cũ ho-
stijs: ut per hoc sciant se accepisse potestatem placabiles Deo
hostias offerendi. Hic ordo a filijs Aaron sumpsit initium.
Summos.n. Pontifices & minores sacerdotes instituit Deus
Luc. 10 per Moysen: qui ex præcepto Dei, Aaron in summum Pon-
Matt. 16. tificẽ, filios uerò eius unxit in minores sacerdotes. Christus
quoq; duodecim elegit discipulos prius, quos & Apostolos
uocauit: quorum uicem gerunt in ecclesia maiores Pontifi-
1.Ti.3 ces. Deinde alios septuaginta & duos discipulos designauit:
Matt. 27. quorum uicem in ecclesia tenent presbyteri. Vnus autem in
Heb.8. ter Apostolos princeps extitit Petrus, cuius Vicarius, &
successor est Pontifex summus, unde dicitur Apostolicus,
qui & Papa uocatur. s. pater patrum. Qualis autem eligi
debeat presbyter, Apostolus scribens Timotheo ostendit,
ubi nomine episcopi presbyterum significat. Hoc autem of
ficio usus est Christus, cum seipsum in ara crucis obtulit,
idem sacerdos & hostia: & quando post cœnam panem & ui
num in corpus suum & sanguinem commutauit. Ecce de se
ptem ecclesiæ gradibus breuiter elocuti, quid ad quemquam
pertineat insinuauimus. Cumque omnes spirituales sint &
sacri, excellenter tamẽ Canones duos tantum sacros ordines
1.Ti.3 appellari censent. Diaconatus scilicet & presbyteratus:
Act.6. quia hos solos primitiua ecclesia legitur habuisse, & de his
solis præceptum. Apostoli habemus: Apostol. enim in singu-
lis ciuitatibus episcopos & presbyteros ordinauerunt. Leui
tas etiam ab Apostolis ordinatos legimus: quorũ maximus

fuit beatus Stephanus. Subdiaconos uerò & Acolytos pro
cedente tempore ecclesia sibi constituit.

Quid sit, quod hic dicitur ordo.

Si autem quæritur, Quid sit, quod hic uocatur ordo: sa-
nè dici potest signaculum esse, idest, sacrum quoddam, quo
spiritualis potestas traditur ordinato, & officium. Chara-
ter ergo spiritualis, ubi fit promotio spiritualis, ordo uel
gradus uocatur. Et dicuntur hi ordines sacramenta: quia
in eorum perceptione res sacra, idest, gratia confertur:
quam figurant ea, quæ ibi geruntur.

De nominibus dignitatum uel officij.

Sunt & alia quædam non ordinum, sed dignitatum uel Dis.11
officiorum nomina. Dignitatis simul & officij nomen est epi c. cle-
scopus. Episcopatus autem uocabulum inde dictũ est, quod ros.
ille, qui Episcopus efficitur, superintendat, curam. s. subdi Ezech.
torum gerens: scopin enim Græcè, Latinè intendere dicitur. 33.
Episcopi autem Græcè, Latinè speculatores interpretantur. Dis.21
Nam speculator est præpositus in ecclesia: dictus eo, quod c. ros.
speculetur, atque perspiciat populorum infra se positorum Quasi p
mores & uitam. Pontifex est princeps sacerdotum, quasi totum.
uia sequentium. Ipse & summus sacerdos nuncupatur.
Ipse enim Leuitas & sacerdotes efficit, ipse omnes ecclesia
sticos ordines disponit.

De quadripartito ordine Episcoporum.

Ordo autem episcoporum quadripartitus est, s. Patriar-
chis, Archiepiscopis, Metropolitanis, & Episcopis. Patriar
cha Græcè summus patrum interpretatur: quia primum,
idest, Apostolicum tenet locum: ut Romanus, Antioche-
nus, Alexandrinus: sed omnium summus est Romanus.
Archiepiscopus, princeps Episcoporum, archos enim Græ- † Potiùs
cè, Latinè princeps dicitur. Metropolitæ autem a mensura à ma-
ciuitatum dicuntur. Singulis.n. prouinciis & ciuitatibus ietate
præeminent: quorum authoritati & doctrinæ cæteri sacer- ie.
dotes subiecti sunt. Solicitudo enim totius prouinciæ ipsis
episcopis commissa est. Omnes autem superius designati or
dines Episcopi nuncupantur. Nota quod Archiepiscopo-

tum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rũ nomine primates superiùs significasse uidetur, & Metropolitanorum, quos nunc archiepiscopos dicimus. Horum autem discretio a Gentilibus introducta uidetur: qui suos flamines, alios simpliciter flamines, alios archiflamines,
Isidor. *alios protoflamines appellabant. Sacerdotes enim Gẽtilium flamines dicebantur, qui habebant in capite pileum, in quo erat brenis uirga, desuper habens aliquid lanæ, quod cum per æstum ferre non possent, filum tantùm in capite ligare cœperunt. Nudus enim capitibus eis incedere nefas erat. Vnde à filo quo utebãtur, flamines dicti sunt: quasi filamines. Sed festis diebus filo deposito pileum imponebant pro sacerdotij eminentia. Vates a uiuentis appellati sunt: cuius significatio multiplex est. Modo enim sacerdotem, modo prophetam, modo poetam significat. Cantor uerò uocatur, qui uocem modulatur in cantu. Huius sunt duo genera, Præcentor, & Succentor. Præcentor, qui uocem præmittit in cantu: Succentor, qui subsequenter canendo respondet. Concentor autem dicitur, quia consonat. Qui autem non consonat nec concinit, concentor non erit. His breuiter tractatis*
Aug. li. 2. p. 1. cap. 3. *admonendi sunt Christi ministri, quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, ita præcellant uitæ sanctitate: ut plebs eis commissa, eorumque disciplinis edocta, gratanter eis obediat, & eorum imitatione de die in diem proficiat, à quibus diuina sacramenta percipiunt, & missarum solemnia audiunt. Missa autem dicitur, uel quia missa est hostia cuius commemoratio fit in illo officio: unde dicitur, Ite missa est, idest, sequimini hostiam quæ missa est ad cœlestia, tendentes post eam, uel quia missus cœlestis uenit ad consecrandum dominicum corpus: per quem ad altare cœleste defertur hostia. Vnde & dicitur, missa est.*

SVPRA egit Magister de disponẽtibus ad ordinẽ. Hic agit de ordinib. Et hæc pars habet duas. In prima agit de gradibus ordinũ. In secũda de dignitate, siue officiis superadditis ordinib. ibi. *Sunt & alia quædam non ordinum, &c.* Prima pars hẽt tres partes. In prima ponit gradus ordinũ, quos in litera distinguit, & partes in locis manifestæ sũt. In secũda uero assignat differentiam ordinum minorum ad maiores. ibi. *Cumque omnes sint spirituales, &c.* In tertia uero determinat, in quo cõueniunt. ibi. *Si autem quæritur quid hoc sit*). Prima harum in 7. partes diuiditur secundùm septem ordines, quæ patent in litera, quæ ibet suo loco. Similiter secunda pars, in qua agitur de dignitatibus superadditis ordinibus, habet tres partes secundùm tria, de quibus agit. Quædam enim tenent nomina officiorum præcipuè, magis quã dignitatũ, ut cantor, & subcantor. Quædam nomina dignitatum, ut Archiepiscopus, Patr archa. Quædam media, ut episcopus, quod est nomẽ dignitatis simul & officii, ut dicitur in litera. Primo igitur agit de his, qui dicũt officium, & dignitatem. Secundo de his, qui dignitatem. ibi. *Ordo autem episcoporum quadripartitus est &c.*) Tertio uerò de his, qui dicunt officium. ibi. *Cantor sic uocatur, &c.*)

Dub. 1. *Habuerunt se fideliter, &c.*) Videtur malè dicere; quia cũ tales habuerunt aureolam, uidetur quòd omnes lectores habeãt aureolam: & ita omnes sacerdotes. Respon. Ad hoc potest dici, quòd officium lectoris est non tantùm prophetiam legere nudam, sed etiam exponere: & tũc bene patet officium, quoniam nõ solum legit corticem literæ; sed etiam explicat arcanum prophetiæ: & tunc est prædicator, & doctor, & meretur aureolam: quod si tantùm officiũ accipiat, & non impleat, non habebit ex hoc aureolam; quia aureola nõ redditur uoluntati, uel officio p se; sed uoluntati iunctæ cũ actu dici, q̃ id intelligitur quantũ ad meritum substantiale.

Ab archidiacono, &c.) Videtur malè dicere; qa archidiaconus nõ potest ordinare: ergo nec dare vasa, in quibus significatur potestas. Item. Quæritur quis sit actus principalior acolitorum, an ministrare de cereo, an ministrare de urceolo. Et uidetur, quod de urceolo; quia secundũ istum actum quodammodo iũgitur cum officio subdiaconi: Sed ad oppositũ est, quia unusquisque ordo denominatur a digniori, & principaliori: sed acoliti dicũtur quasi cerofarii. Resp. Dicendum, quod potestas traditur ab episcopo: sed archidiaconus tradit urceolum, & candelabrum, ut significetur quod talis ministrat subdiacono: & primũ incipit circa altare ministrare. Archidiaconus ãt dicitur princeps ministerii. Quod obiicitur, quis actus principalior sit? Dicẽdum, quod actus a quo denominatur, est ferre cereos; quia hũc actum habent in quadam cõpletione. Sed actum ministrandi habent in imperfectione quantùm ad ministrationem aquæ. Subdiaconus autẽ completius hunc actum habet. Alia est, quia in ferendo cereos significatur potestas, quam habet in dando bonum exemplum: & quia hoc est cuiusdam superpositionis, sed in ministratione aquæ subiectio: ideo &c.

Leuitæ ergo, &c. Videtur malè dicere, quia sacerdotiũ nouæ legis euacuat sacerdotiũ ueteris: ergo pari ratione ministerium euacuat ministerium: ergo non debent amplius leuitæ dici. Itẽ. Quæritur de hoc q̃ dicit. Ad Diaconum pertinet assistere sacerdo Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdotibus: quia cum unius ordinis unus sit actus, & una potestas, uidetur qd̃ male assignet diacono nouum actum, sicut intelligitur ex litera: ergo aut diaconus complectitur nouum ordinem, & nouum characterem: aut non bene, nec uere assignatur est huiusmodi actus. Resp. Dicẽdum, quod leuitæ proprio nomine appellãtur Diaconi, in quo nomine clauditur proprius eorum actus, & principalis, scilicet ministrare sacerdoti specialiter, & immediate in sacramẽtis. Ad diaconos enim pertinet corpus domini transferre: in primitiua ecclesia etiam sanguinẽ dispensare: unde immediate isti sacerdotibus assistũt, & ministrãt: & quando datur eis potestas ad hunc actum, tunc est dicendum characterem imprimi. Vnde cũ nouum nihil circa illud in litera assignetur, intelligendũ qd̃ alii sunt annexi, hi principales. Et si tu quæras, quare dicuntur leuitæ: dicendum, quod non ideo dicuntur leuitæ, quia officium habeant leuitarum: sed quia consimile illi, & per illud officium prefiguratum.

Aliquid eiusmodi autem, &c.) Videtur quod diuisio actuum sacerdotalium a Magistro positas qui sunt: corpus domini conficere: orationes succicere, dona Dei benedicere: non sit sufficiens: quia cum actus ligandi & soluedi sit multo nobilior, uidetur q̃ Magister deberet assignare ipsi sacerdoti. Respon. Dicendum, qd̃ isti actus sunt proprie sacerdotum, & respiciunt sacerdotem secundũ se: sed actus ligandi & soluendi respicit confessionem: ideo supra de hoc actu in sacramento de pnia determinatũ est: ideo Magister non repetit.

Diaconos duos, &c.) Videtur falsum esse: quia subdiaconus tangit uasa sacra: ergo uidetur &c. Resp. Dicendum, quod ordines sacri dicũtur tribus modis. Primo large: quia sacrum exigũt ministrum: secundũm illud Esa. 52. Mũdamini qui fertis uasa domini. Vnde quæ a contingũt res sacratas: aeri debent esse: & secundũm hoc omnes isti tres dicuntur sacri. Secundo modo stricte dicitur sacer ordo: quia ipsum sacrum dispensat, & quodammodo tractat, deserendo & aliis administrando: & sic diaconus & subdiaconus. Tertio modo sacrũ dicitur proprissime: quia sacram rem conficit: & hoc competit ordini supremo, & ideo sacerdos appellatur.

Si autem quæritur, &c.) Innuit Magister, quod ordo est signaculum sacrum. Contra. Videtur male dicere: quia sacramentum est elementum: sed ordo est sacramẽtum: ergo ordo est elementum, non ergo spirituale signaculum. Item. Cum in aliis sacramẽtis imprimatur character, propter quid ordo magis diffinitur per signaculum? Ite quæritur, quid sit res, & quid signum in sacramento ordinis. Respon. Dicendum, quod in collatione ordinis est collatio potestatis: per quam homo ponitur in statu diffinito, & gradu: & quoniam diuersitas est in potestatibus, diuersitas est in signaculis, & per cõsequens diuersitas est, & debet esse in exterioribus signis: aliter tamen & aliter: quia signa sunt simpliciter diuersa: sed potestates conueniunt in eadem anima

anima in hoc, quod uniformis ratio distinguendi reperitur in omnibus characteribus, & ad unũ ordinatis. Quoniam ergo ordo debet diffiniri per id, quod commune est, & communitas non est a parte elementi exterioris: sed signaculi impressio: ideo magis diffinitur per id, quã per elementum exterius. Et iterum magis hoc sacramẽtum quã aliud, quoniam character plus habet hic rationem suam, id est rationem distinguendi, quãm in aliis sacramentis &c.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An in omnibus ordinibus imprimatur character.

D intelligentiam huius partis quæritur de ordinibus in specialis: circa quos dupliciter dubitare contingit ad emodationem eorum, quæ magister in litera tangit. Primo quãtum ad characteris impressionem. Secundo quantum ad numerum, & distinctionem. Quantum ad primum quæritur quatuor. Primo quæritur, utrum in omnibus ordinibus imprimatur character. Secundo utrum vnus uel plures. Tertio, utrũ habeant ordinem adinuicẽ. Quartò, quæritur quantũm ad signum exterius, quod ei respondet.

Circa primam sic procedit, & ostenditur. primo qd̃ in omnibus imprimatur character per diffinitionem ordinis: Ordo est signaculum, in quo spiritualis potestas traditur ordinato: si ergo hæc est recta ratio, cõperit omnibus ratio signaculi: sed non est signaculum materiale: sed spirituale: hoc autẽ est character: ergo &c. Item. Omne sacramentum iterari potest, quod non imprimit characterem, sed nullus ordo potest iterari, sicut dicit Aug. & habetur in Distinctione sequenti: ergo in singulis imprimitur character. Item. Character est signaculum impressum, configurans nos domino Iesu Christo: sed dominus oẽs ordines in semetipso exhibuit, sicut Magister inducẽdo probat in litera: si ergo in omnibus eidẽ cõfiguramur, uidetur qd̃ in oibus character imprimatur. Item. Impressio characteris, siue signaculi est ad distinctionem secũdum aliquã statũ: sed in omni ordine ponitur quis in statu ministrãdi determinato: ergo in omni ordine imprimitur character.

Contra. Character e signaculũ spirituale: ergo in illis solis imprimitur in quibus dãtur potestas noua, & spiritualis: sed potestas oẽum ordinum inferiorũ est corporalis, ut aperire ostiũ, siue custodire, prophetias dicere, cãdelabra deferre: ergo in his nullo modo imprimitur character. Item. Character est signaculũ q̃ respicit, siue q̃ habet imprimi in imagine ad cõfigurandũ ipsam Deo: sed actus quorũdã ordinũ solum sunt circa ministeria inferiora: ergo si talia nõ spectãt ad imagine cõsignandã deo, patet &c. Item. Character est signũ indelebile: ergo si collocat hoiem in aliquo statu: ipossibile e ab illo statu recedere, q̃n fiat cõtumelia sacro: sed qui sunt in minoribus ordinibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus constituti, pñt licite redire ad laicatum: ergo in eis character nõ imprimitur. ITEM. Character est signaculum perpetuũ, quod manet in anima separata; ergo non debet imprimi, nisi ad actũ ppetuũ: sed actus ministerialis istorũ ordinũ inferiorum non est perpetuus: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Cum nullus ordinum reiterari possit; in quolibet characterem imprimi credendum est.

RESPONDEO. Dicẽdum, quod aliqui uoluerunt dicere, quod character in solo ordine sacerdotali imprimatur, sed in ordinibus inferioribus solum disponitur quis ad talis characteris susceptionem. Nam propter suam nobilitatem de congruo exigit ordines inferiores habere præuios. Sed cũ ordines inferiores saltem sacri sint de perfectione sacramenti, & in his fiat segregatio perpetua clericorũ a laicis, non uidetur in solo sacerdotio character imprimi. ET ideo dixerũt alii, quod character imprimitur in omnibus ordinibus sacris, sed non in minoribus. Et huius signum est, quia isti non possunt laicis commisceri, alii uero sic. Sed cũ nullus ordo iterari possit, & quilibet habeat aliquid de ratione sacramenti, uidetur ꝓ in quolibet sit aliquid, ꝓ habet rationem rei, & signi, & rationem signaculi perpetui: hoc autẽ characterem dicimus: non igitur uidetur, quod in illis solis imprimatur character.

ET ideo est opinio probabilior, quod in oibus ordinibus character imprimatur, sicut rationes expresse ostendunt. Cum enim character sit signaculum distinctiuum, & perpetuum, & Christo configuratiuum, & hoc est in omnibus ordinibus reperire, non est dubitandum characterem in omnibus imprimi.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod est signaculum spirituale. Dicendũ, quod in omnibus ordinibus datur potestas, uel spiritualis de se, uel ad spiritualem ordinans. Vnde potestas hostiarii est ad admittẽdum hostes ad diuinum sacrificium, potestas lectoris non solum ad excitandum auditum exteriorem, uerumetiam interiorem: & sic de aliis, sicut melius patebit, quãdo agetur de distinctione ordinũ.

AD ILLVD, ꝓ obiicitur de configuratione. Dicendum, quod character ordinis, ut est conseruantis animam, cõfigurat Deo secundum imaginem, ut assimilatam Deo: & hoc fit in ordine supremo. Vel dicendum, ꝓ magis propriè cõfigurat tale signaculum Christo: quia cum Christus triplex habuerit officium, s. ministri in agendo, pugilis in patiendo, redemptoris in mouendo: ideo triplex fuit sacramentũ, secundum ꝓ homo configuratur his, tribus modis: unde tantum triplex est sacramentum, in quo fit characteris impressio. Nam baptismus cõfigurat morienti, & resumenti: unde in ipso consepelitur hõ in mortẽ. Confirmatio configurat pugnanti, & pugnanti: ideo signum crucis fit in media fronte. Sed ordo configurat ministranti, & operanti, sicut recte in litera ostenditur: & quia in oibus configuratur quis Christo secundum plus

plus, & minus, ideo in oibus character imprimitur. AD ILLVD, ꝓ obiicitur de indelebilitate, & ꝑpetuitate. Dicẽdum, quod character oium ordinum manet in aia, siue reuertẽris ad laicatum, siue moriẽris, ut signaculum distinctiuum: & hoc uel ad gloriã si bene uiuis est, uel ad ignominiam si male: nec oportet, quod maneat semper quantũ ad usũ ministerii, quia iste usus quodã mõ conuertit in pmiũ, uel supplicium: & per hæc patet ultimũ.

QVAESTIO II.

An in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimantur?

VTRVM in diuersis ordinibus diuersi characteres imprimantur. Et quod sic uidetur: quia ordo secundum esse (essentialiter loquendo) est signaculũ: ergo cũ sint plures ordines, sũt ergo plura signacula spiritualia: sed illa signacula spiritualia characteres appellantur: ergo, &c. ITEM. Potestates ordinum sunt simpliciter diuersæ, sicut patet in ostiario, & acolito: claudere ostium, & ferre cereum, siue corporaliter, siue spiritualiter intelligatur, e actus oino diuersi sunt. Si ergo potestates distinguntur per actus, & signacula distinguentia secundum diuersitates potestatũ: ergo diuersi sũt characteres. ITEM. Signum debet respondere signato, & signa gratia datur: quę est res ultima: & exteriora signa in diuersis ordinibus simpliciter sunt diuersa, uidetur ex hoc ꝓ characteres, qui sunt signata, & signa. ITEM. In quolibet ordine imprimitur unus character: & cum in quolibet ordine imprimatur, ut supra probatum est, tunc idem character iteratur: sed hoc est impossibile, & hoc dicere est cõtumeliam facere sacramento: uidetur ergo quod post primum ordinẽ, qui alium recipit, nihil recipiat, sed sacramento contumeliam faciat: sed hoc est incõueniens: ergo &c.

CONTRA. In sacramento baptismi nõ imprimitur, nisi unus character, & similiter in sacramento confirmationis: ergo pari ratione in sacramento ordinis. ITEM. Hoc sacramentum ordinis essentialius respicit characterem, ꝗ aliquod aliud sacramentum, in quo character imprimitur: si ergo ordo unum est sacramentum, quantumcunque ꝑficetur, uidetur quòd unus character in eo imprimatur.

ITEM. Si plures, & diuersi characteres imprimuntur: aut ergo diuersitate specifica, aut numerali. Non numerali, quia impossibile est plura accidentia eiusdẽ speciei esse in eodẽ subiecto. Si specifica: sed ex diuersis sed informã, & speciem manentibus diuersis non fit unum, nisi unum materiale sit respectu alterius: si ergo character respectu characteris non est materialis, & specie differt: ergo numquam faciunt unũ sacrm, si diuersi sunt. ITEM. Natura inferior nõ facit ꝑ plura, qd pót facere ꝑ unum: ergo nec natura superior. Si ergo ordinati ꝑ unũ characterem possunt distingui, sicut & baptizati, uidetur qd unus solus character in ordine imprimatur: sq̃ritur ergo, q̃ sit necessitas, quare plures characteres imprimãtur.

RESOLVTIO.

Diuersæ sunt potestates: diuersi & characteres esse debent.

RESPONDEO. Dicendum est, quod inter opinantes in omnibus ordinibus cē characterem, duplex opinio cē cōtineuit. Qui dā iudicare uoluerunt, qd oes ordines ī uno characterē uniuntur: differente tamen secundum maiorē cōpletionem, & minorē, sicut si sigillum imprimatur in cera, tenuerit ideā fortius, & amplius paulatiue procedendo secundum plus, & plus: quousq; ueniatur ad statum perfectū. Si aūt quēras, quę sit ratio talis impressionis, respondent breuiter, quod hoc est p̄ characteris imperfectionē. Sed si hoc esset, tūc impossibile esset promoueri ad sequentē ordinem omisso priori, quod est contra iura. Si etiam hoc uerū esset, nō esset differentia inter ordines, nisi secundum magis & minus, quod est manifestē falsum, cum potestates in diuersis ordinibus sint ad diuersa ordinatæ. Postremo, si hoc esset uerū, character reciperet magis. Sed quæritur, quare nō reciperet minus: q̄ si hoc esset, tunc ēt delebilis. Quare ēt characteres aliorū sacramentorum magis, & minus non recipiunt, ut dicatur baptizatus, uel cōfirmatus magis, & minus. Quod cum non sit conueniens dicere, non est cōueniens hanc positionē ponere. Et ideo dicitur aliter, & ꝓbabilius: quod in diuersis ordinibus diuersi imprimuntur characteres. Ratio aūt huius est, quia nō solum eo, quod ad Dei cultum assumūtur, distinguuntur ab aliis: immo ēt inter ministrantes ordo est, & distinctio. Et ulterius gradus illi, & potestates ministrandi, si semel dātur, numq̄ auferunt, etiā si ad altius ministeriū eleuetur, qui in minori ministrauerat: Et iō in diuersis ordinibus diuersa signacula debēt imprimi, secundum q̄ nobis diuersitas potestatū ministrādi, & perpetuitas inotescat: tale aūt signaculū est character: & ideo in diuersis ordinibus diuersi imprimuntur characteres: & concedendæ sunt rationes hoc ostendentes.

AD ILLVD, ergo qd obiicitur de facto baptismi, & confirmationis: patet responsio quod non est simile, pro eo qd nō ponunt ita diuersitatē, sicut ponit ordinis sacrm, q̄ de sui rōne imprimit diuersitatē graduū. AD IPSVD, qd obiicitur, qd character essentialiter est sacrm. Dicendū, q̄ uerū est, sed non nisi prout cōparatur ad ulterius signatū. Sicut ergo una linea est scripta, & duæ, & tres, & quatuor: & ut multarū linearū aggregatio ad unam sniam exprimendam nō est, nisi una scriptura: sic in proposito est intelligendū, q̄ ordo talis aīæ cōfiguratio ordinatur ad hoc qd ei inseribatur signaculū, sed in qd hō Dei minister perfectus esse iudicatur: & cum sacrm dicat quid ad alterum, & characteres uniuntur secundum qd ad ā terum: & iō plures characteres unum faciunt sacrm.

AD ILLVD, qd quæritur, utrum differant specie, uel numero. Dicendum, quod dupliciter est loquendum, quod dupliciter est loqui de characteribus, aut in se, aut prout uniuntur in unitate, & integritate sacramenti. Si in se, sic differunt sicut diuersę species numeri, sicut binarius, & quaternarius. Si ꝓut uniuntur in unitate sacramenti, sic quēad modum binarius, & quaternarius cōstituunt senarium: & habent rōnē partis cōstitutiuæ, & cōplementum ponunt ī senario: sic intelligendum est in proposito suo modo, licēt non sit simile omnino. AD ILLVD, qd obiicitur ultimo, iā patet responsio: qd illud uerum est, & locum hēt, quando ꝓ unum pōt ita bene fieri, ut ꝓ plura: in proposito autē non est sic, pro eo qd oportet ordinatos nō solum ab aliis, sed etiam inter se distingui.

QVAESTIO III.

An hi diuersi characteres essentialiter ad uicem ordinentur.

VTRVM characteres diuersorum ordinū sint essētialiter ad se inuicem ordinati: Et q̄ sic uidetur: q̄a maior est connexio ordinis ad ordinē, quā ordinis ad baptismum: & characteris unius ordinis ad characterē alterius, quam ad baptismalē. Sed essentialis ē ordinatio characteris ordinis ad baptismalem, sicut dicitur in Decretali de p̄sbytero non baptizato. lib. iii. Non baptizatus non potest ordinari. Vnde si de facto ordinatus est, debet baptizari, & postterum ordinari: ergo character ordinis essentiali ordine pręsupponit baptismalem: ergo &c. ITEM. Magis competit ordini, quam numero: sed sic est in numeris, quod numerus posterior necessario præexigit priorem, & figura similiter posterior antecedentem: unde nunquam est quaternarius sine ternario, nec terragonus sine trigone; ergo nunquam est gradus secundus sine primo, nec tertius sine secūdo: & sic de aliis. ITEM. Ex diuersis formaliter non potest fieri unum nisi adinuicem ordinētur: sed omnes ordines unū cōpletum reddunt ministeriū: ergo necesse est quod adinuicem ordinentur. ITEM. Si quis scienter promoueretur ad ordinem posteriorem priori omisso, hoc ipso suspeditur ab executione, sicut dicitur ī Decretalibus: sed hoc non esset, nisi oporteret ibi seruari ordinem: ergo &c. ITEM. Vbicumque sunt gradus, oportet ponere ordinem: sed in sacramento ordinis diuersi ordines sunt gradus spiritualiū officiorum, sicut dicitur in litera: si ergo per characteres in illis gradibus situantur, uidetur quod sit ibi essentialis ordo.

CONTRA. In his, in q̄bus est ordo essentialis, est tucto prioris destruitur posterius: sed non habito priori ordine, nihilominus haberēt posterior: sicut patet in ordinatis per saltum, qui non sunt reordinandi: ergo &c. Maior patet per se, minor probatur per illud, quod dicitur Distinctione. 52. sollicitudo &c. & extra de clerico per saltum ordinato. Tuę literę &c. ITEM. Characteres comparationem habēt sicut potestates, & actus ordinum, ad quos ordines comparātur: sed in illis potestatibus nullus omnino est ordo, sicut in potestate expellendi dæmones, & ferendi cæreos: ergo nullus est ordo in talibus characteribus. ITEM. in his quæ respiciunt corporale, & spirituale, prius est

Universidad de Deusto
Biblioteca

corporale, quam spirituale: sed exorcizatio dicit liberationē a uexatione spirituum, sed acolytatus respicit officium illuminādi: ergo prior est ordo acolyti, quā sit exorcistæ: nō ergo recte ordinantur, cum unus dicatur ordo tertius, alter quartus.

ITEM. Prius est quod liberat a malo, quam quod habilitat ad bonum: sed in secundo est habilitatio ad bonum, in tertio est liberatio a malo: ergo uidetur qd tertius ordo sit prior, quā secudus. Sed ita vr, quod nullus sit ordo certus inter istos gradus.

RESOLVTIO.

Habent quidem inter se ordines congruitatem, sed non necessitatem.

RESPONDEO. Dicendum, qd est ordo necessitatis, & est ordo congruitatis. Si ergo loquamur de ordine istorum graduum ecclesiasticorum. Dicendum, quod nō est ordinatio necessaria, nec essentialis, pro eo quod ordo posterior haberi potest, & suscipi sine priori. Si autem loquamur quantum ad ordinationem congruitatis, sic est ibi ordo, eo qd ad bene esse ministerii sequētis præexigatur ordo siue potestas ministerii præcedentis: quemadmodum igitur si quis uelit ordinatē procedere, prius debet exordium præmittere, post narratione, & post rōcinatione, & postremo conclusionē: tū si uellet incipere posset a posteriori, licet non ita ordinate: sic in ordinibus oportet intelligi: cum n. ordines inferiores ministrent sacris, & sacri ordines ministrent sacerdotio, & inferior gradus prior sit in ascendendo, & potestas ministerialis sit inferior, patet quod ibi est ordo: non tamē necessitatis, quoniam potestates diuersæ sunt, & per seipsas obtineri, & haberi possunt, licet nō ita perfectè sine aliis. Est igitur ordo in his gradibus secundum maiorem accessum ad ultimum gradū. s. sacerdotium. Vnde primò homo introducitur in ecclesiam per ostiarium. Secundò, manuducitur per lectorem prophetarum. Tertio, adiuuatur p exorcistam, ut liberetur a malo. Quartò, excitatur p acolytum, ut proficiat in bono. Deinde sit a iii duo ordines, qui ministrant sacerdoti in oblatione sacrificii: & sic patet quod est ibi ordo congruitatis, non necessitatis. Nec ualent illæ rationes, in contrarium de exorcista, & acolito: pro eo, quod omnes ordines pro testatem spiritualem dicunt, & pro eo quod eruditio præcedit liberationem a malo. Et ideo cōcedendum est, quod sit ibi ordo in characteribus, sed non est ordo essentialis: sicut in elementis ordo est: tamen ultimum elementū, siue litera ante scribi potest cum sit prima litera, ultima ordine retrogrado in scribendo: sed tamen ordinate scribendo est primo scripta, sic & ordines possunt suscipi descendendo, siue retrocedendo.

AD ILLVD, ergo quod obiicitur de baptismo. Dicendum, quod non est simile, quoniam (sicut factum fuit supra in tractatu de baptismate, & in conclusio apud cōpendium determinatu fuit, & Decretalis Innocentii de presbytero nō baptizato cōfirmat) Baptismus est fundamētū, & ianua omnium sacramentorum: & quoniam fundamento non existente, nihil potest supædificari: ideo character baptismi alios præcedit essentiali ordine, non sic in aliis. AD ILLVD, quod obiicitur de numeris. Dicendum, q̄ non est simile, quoniam numerus sequens habet p̄cedentem partem sui. Sed non sic gradus sequens hēt præcedētem partem sui: sed ut disponentem de congruo. AD ILLVD, qd obiicitur, quod ex pluribus differentibus non fit unum. Dicendum, q̄ uerum est, quod nō fit unum per essentiam, sit tamen unum sacramentum, quæ est unitas in comparatione ad unū signandum perfectē: & sacramētum ordinis nō habet omnimo de unitatem absolutam, sed per comparationem, ad quam unitatem constituendam non requritur essentialis dependentia in partibus. AD ILLA, quæ obiiciuntur ibi ultimo de saltu, & de gradu. Dicendū, q̄ illæ duæ rationes non ostendunt, quod non sit ibi nisi ordo congruitatis quantùm est de integritate sacramenti: est tamen ibi ordo necessitatis, quātùm est de obligatione præcepti, qua quis tenetur ordinate ascendendo, non saltando ordinari.

QVAESTIO IIII.

Quando, & in quo ex requisitis ad ordinem character imprimatur?

QVando imprimatur character in diuersis ordinibus, & cum in ordinibus sit ista gnaque reperire, utpotè in ordine sacerdotali. s. benedictionē inū ctionem, manuū impositionē, & alicuius porrectionem, ut libri, uel uasis, uel clauis, & uerbi expressionē, quæritur in quo istorum fiat characteris impressio. Et primo uidetur, quod non in benedictione, quoniam semper in ordinibus fuit characteris impressio: & illud est ordini essentiale, in quo imprimitur character: sed benedictio non est de essentia ordinum, cum non legatur talis solēnitas fuisse in ecclesia primitiua: ergo &c.

ITEM. Illud in quo imprimitur character interior, debet habere assimilationem cū interiori charactere: sed character ille respicit aliquam potestatem, benedictio autem sit ad sanctitatem: ergo &c. ITEM. Quod non detur in inunctione uidetur: qa si aliqua passio aliquibus inest, inest secundū aliquod commune: sed characteris impressio est in omnibus ordinibus: sed inunctio est in uno solo. s. sacerdotio: ergo &c. ITEM. Vbi talis causa, ibi talis effectus: sed in episcopatu est noua inunctio: ergo noui characteris impressio: hoc autē est falsum: quia si nouus character imprimeretur, sicut sacerdos posset esse sine Diaconatu, sic episcopus sine sacerdotio, cuius contrarium determinatum est in Decretali Lib. 3. ITEM. Quod non detur in manuū impositione uidetur. Primo per cō similem rationem, quia cum nō fiat impositio nisi in solis duobus ordinibus, non imprimeretur character nisi in his duobus solū, qd est manifestē falsum, sicut patet ex præcedentibus.

ITEM. Ordo traditur tātum ab episcopo: sed ordo traditur in impressione characteris: ergo si chara-

Universidad de Deusto
Biblioteca

character imprimitur in impositione manuum: uideur, quod solus episcopus debeat manu imponere in ordinatione, qd est falsum: quia ut dicit Canon Distin. xxiii. Presbyter cum ordinatur &c. omnes sacerdotes assistētes debēt in ordinatione sacerdotis manus imponere.

Qvod autem in libri, uel uasis traditione non imprimatur, uidetur: quoniā esto, qtales libri, uel uasa deessent, sicut fortē deerāt in ecclesia primitiua, nihilo minus tales ordines dari possūt: ergo, &c. Item. Multa talia cōfert Archidiaconus, ut ampullā: & aque manilē Subdiacono, sicut in litera tangitur, & claues ipsi hostiario: si ergo solius episcopi est conferre ordines, uidetur, ꝙ in tali traditione nō imprimatur character. Qvod aūt in uerbi expressione non imprimatur, uideur. Primo quia in uerbis illis signatur rectā potestatis executio. ut patet siquis inspiciat: ergo cum illud sequatur ordinis essentiā, & characterem: uidetur &c. Item. Character nō pōt imprimi nisi a Deo: sed uerbi expressio est p uerbū imperandi, cum dicitur. *Accipe potestatem, &c.* ergo in tali forma non est competens imprimi characterē. Est igitur qstio, quare hoc sacramentū habet formam uerbi p modū imperatiuum, cū alia habeant per indicatiuū, uel deprecatiuū. Est etiam quēstio, unde ortum habuerunt hæc circa ordinē. s. manuū impositio, & benedictio, & unctio. Est & qstio, quare impositio manuū est in duobus ordinibus: sed unctio in uno solo ordine. s. sacerdotio. Est quarto qstio, quare Diacono solus Episcopus manus imponit, sacerdotibus uerò alii sacerdotes. Est ultimò qō, in quo essentialiter consistit sacramentum illud exterius: & cū nō habeat elementum, nec formam statutam, uidetur, ꝙ nihil essentiale habeat. Et ꝙ non habeat formam determinatam uidetur, cum antiqua Ordinatio alium modum habeant.

Resolvtio.

Non in unctione, neque in benedictione confertur character: sed in traditione instrumenti proprio ministerio deseruienti.

Respondeo. Ad prædictorū intelligentiam habendam hæc sunt præsupponenda, ꝙ omne sacramentum aliquod signū essentiale habeat exterius: nullo enim modo accidit sacramento esse signū: sed essentiale est simpliciter. Amplius supponendū est, ꝙ in oī sacro, in quo imprimitur character istud est essentiale sacramento, in quo, siue ꝙ qd character imprimitur. Amplius. Cū signum debeat habere similitudinem ad signatum, in eo imprimitur character, quod exterius magis est in sacramento sibi simile. Quoniā igitur in ordine imprimitur character, ꝙ est signaculū ad aliquam potestatē spiritualem: hoc pro generali regula habendum est, ꝙ in illo signo exteriori imprimitur character in quolibet ordine, in quo principalis potestas, quā respicit ordo, signatur tradi ordinato. Ad hanc autem signandā duo concurrunt exterius. s. traditio a cuius instrumēti, & expressio uerbi: ut sic in signo uisibili

sibilē, simul, & audibili significetur dari: Nec sufficit signum audibile sine uisibili, p p hoc, ꝙ aliud uerbū, aliud dēt respicere signū, ut patet in aliis sacramentis: Nec sufficit signū sine verbo, qa ad multa pōt tale signū. s. liber, uel illud uas dari: & iō oportet p uerbū arctari: & hæc duo sunt essentialia, & intrinseca sacramento. & perficiētia sacrm. Quoniā. n. manus est organum organorū in operādo, & lingua in exprimēdo, rectē significatur cōferri potestas in officio utiusque: & hæc in quolibet ordine reperiuntur, secundū ꝙ reperit & characteris ipressio. Sed quoniā characteres sunt diuersi, habētes maiorem dignitatē, & minorē sēdm gradus potestatum: ideo tam signa, quā uerba diuersificātur, maxime in ordinibus sacris, & in minoribus. In ordinibus. n. sacris, quoniā datur ibi nobilis potestas, & excellēs, fit manus impositio, non tantū instrumenti traditio: quoniā manus est organū organorum, in quo. s. principalius residet potestas operandi: unde sic ordinabant in ecclesia primitiua, ubi nō nisi isti duo ordines explicite erant. Sed in ordinibus minoribus fit traditio a cuius instrumēti, ut clauis, uel libri, uel exorcismi, &c. Et si plura instrumenta tradantur uni, illud pro principali habēdū est, qd episcopus tradit cum prolatione uerbi, *Accipe potestatem*, unde in omissione principalis dēt ordo iterari, qa ꝑsumitur, ꝙ characterē non receperit. Sed in aliis cōsequentibus si fiat defectus, uel negligētia, debent suppleri. Concedēdū est igitur, ꝙ in unctione nō imprimitur character: sed tantū fit propter solemnitatē, & dignitatē corporis dominici, qd non est contrectādum nisi manibus consecratis. Pontifici autem fit unctio in capite, in quo significatur abundantia gratiæ, quæ in platis dēt in excellētia reperiri. Et hinc est, ꝙ manus sacerdotis unguntur oleo sancto: sed caput Pontificis chrismate, ut significetur, quod in eo dēt esse excellētia uitæ in cōspectu Dei in scientia, & in cōspectu hominum quantū ad famam: Concedendum est etiam, qd non fit characteris impressio in ipsa benedictione, sicut ostendunt illæ rationes: quia potius est instituta ad deuotionē excitandam, & impetrandum gratiam, quā sit de sacramenti substantia.

Ad illvd uerò, quod obiicitur de manuum impositione, ꝙ non reperitur in omnibus, ratio iam dicta est: reperitur tamē aliquid simile: quia collatio alicuius instrumēti, in quo est protensio manus, & fit signatio collationis potestatis. Ad illvd, qd obiicitur, ꝙ sacerdotes imponunt manus. Dicendū, ꝙ illa manus impositio non est ad ordinis collationē, sed ad significationē. Significatur enim gratia communionis, quæ in ordine sacerdotali confertur, & per sacerdotem debet administrari: ideo non imponūt manus sacerdotes Diacono, sed solus episcopus, in cuius impositione manuum non tantū est signatio: sed etiā potestatis collatio. Præterea. In hoc significatur, ꝙ ille, qui ordinatur in illo ordine cōsecra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

secratur, cum sacerdotes manus sacratas imponunt. Et nota, qd & si multi sint assistentes: sufficit tñ qd tres manus imponant, aliud est ex abundantia: nec tñ illud ē de necessitate sacramēti. AD ILLVD, quod obiicitur de libri, uel uasis traditione. Dicendum, qd sicut oē instrumetum, siue armatura in uirtute manus est: sic et p impositionē manuū, ubi deerant talia, possunt signari: (unde sicut post uidebitur in impositione manuum in Ecclesia primitiua cęteri ordines implicabantur, qui postmodum, p cessu temporis explicati sunt, si ue expliciti & quantum ad uerbum. & quantum ad signum, & quantum ad personas. AD ILLVD, qd obiicitur, q archidiaconus confert multa talia. Dicēdum, q hoc est ad potestatis explicationē. Vnde in tali traditione facta ab archidiacono nō traditur noua potestas, sed tradita explicatur. AD ILLVD, qd obiicitur de uerbi expressione. Dicēdum, q semper intelligendum est fuisse uerbum aliqd, in quo exprimeretur potestas talis dari, sed non fuerunt uerba prefixa, nisi in solis duobus sacramentis, quibus dominus uerba specialia ore proprio prædixit: & iō in aliis & si uerba sint necessaria, non tamen sunt determinata uocabula, uel uocaliter: sed uerba q̄cūq; sensum exprimentia, quantum est de ratione sacramenti, sufficiebant, si quis in hæresim introducere non intendebat. Sed nūc necessariū est seruare formam ab Ecclesia statutā, & approbatā. AD ILLVD, qd obiicitur de modo imperatiuo. Dicendum, q Pontifex summus gerit p̄sonā Christi, & p̄sonā superioris, sicut dicit Isid. in Lib. de officiis: & quoniā potestas superioris plus, & minus traditur, & descendit: & secundū illam, qui cōseruus subiunt: deo rectissimē modo imperatiuo vtitur. Et sic patet responsio ad primam quæstionē. OMNES aliæ quæstiones ex dictis patent, prēter illam, quæ est de ortu istorum. Nam benedictio, & manus impositio a Patriarchis uenit. Genes. 27. & Genes. viii. sed inunctio figurā habuit in lege. Leui. 8. ubi dicitur, quod inunctus est summus sacerdos.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An ordines rectè diuidantur in sacros, & non sacros?

CONSEQVENTER quantū ad secundū articulum quæritur de ordinibus quantum ad numerum, & distinctionē: & circa hoc quæruntur breuiter quatuor. Primò, quæritur de diuisione ordinum in sacros, & non sacros. Secundo, utrum psalmistatus sit inter ordines minores. Tertiò quæritur, utrū ep̄atus sit inter ordines maiores. Quartò, utrū sint septē, uel plures, aut pauciores ordines.

DE diuisione ordinum, & uidetur q ista diuisio nulla sit: Primò, quia oīs ordo essentialiter, & uniuersaliter ē sacramentum: sed oē sacramentū dicit rem sacram: ergo ordo uniuersaliter est res sacramenta: ergo oīs ordo est sacer. ITEM. In inferioribus ordinibus sic datur pote-

potestas ministrandi circa altare, & ea quæ pertinent ad sacramentum sacramētorū. s. corpus dominicū, sicut in diaconatu, & subdiaconatu, licēt nō ita de ꝓpinquo: ergo uidetur q sicut illi sunt sacri: sic & isti. ITEM. In Ecclesia primitiua non fuerunt ordines, nisi sacri s. ꝑsbyteratus, & diaconatus: ergo uel illa Ecclesia fuit diminuta, uel ista superfluit. ITEM Ea quæ spectant ad substantiā sacri, sem per eadē p̄seuerant: si ergo ordines minores uerē ordines sunt, aut tunc esse debuerunt, aut uerē ordines nō sunt. Quod si tūc nō fuerunt, sicut patere pōt, nō uidetur, &c.

CONTRA. In ueteri testamēto erant distincta officia ministrantium, ita q alii ministrabant circa altare, alii circa custodiam templi. Si ergo maioris ordinis & dignitatis est nunc sacerdotium. & cultus diuinus est ampliandus, & ampliatus, uidetur q alii debent ad hæc, alii ad illa deputari: ergo uidetur, q ista, & minora distinguantur, qd cū ordines penes officia maiores, & minores eē debent. ITEM. Sicut patebit cū de matrimonio agetur, & habetur Dist. 32. in Decretis. Aliqui sunt ordines impedientes matrimonium, & aliqui non. Si ergo in illo ordine, in quo corpus domini conficitur, actus libidinis per omnia remouetur, uidetur quod aliqui sint ordines sacri, & aliqui non. ITEM. Quod debeat ita eē, probatur. Primò, quia ordo est sacramentum perfectorum: sed ad statū perfectionis non statim ascenditur, sed paulatiuè peruenitur: ergo si sacer ordo collocat aliquo mō in statu pfectionis, vī qd aliquos ordines inferiores habere debeat, non sacros. ITEM. Videmus in curia regis terreni, quod ad hoc quod sit sufficiēter ordinata, ministri superiores indigēt inferioribus qui obediunt, & subseruiunt; & maiores indigent minoribus: ergo si domus Dei ordinata debet eē, uidetur quod ibi debent esse ministri, & rursus ministri ministrātiū, & primi sunt in ordine superiori, secundi in minori: ergo minores, & maiores.

Infra Distin. 17.

RESOLVTIO.

Non ratione sui, ordinum quidam sacri sunt, & quidam non sacri: sed ratione ministerij; in ministeriis consecrationem requirentis.

RESPON. Dicendum, q sacramentum ordinis gradus habet plurimos: & prima quidem distinctio est per gradus inferiores, & superiores, siue per gradus sacros, & non sacros. Ratio autem quare hoc sacramentum gradus habet, est: quia ordinat ad dispensandum sacramentum dignissimum, & ministrandum in templo Dei. Ad ministerium autem illud concurrunt quædā officia digniora, & quædam minus digna: q & si oia regrāt ministros sanctos, illa tū quæ attenduntur circa altare, & circa portationē uasorū sacrorū, & circa oblationē sacrificii cōsummandā, potissimè regrūt ministros sanctos, secūm illud Isai. 52. Mūdamini, q fertis uasa domini. Sāctitas aut, uel sanctificatio potissime consistit in continentia: iō sunt qdā ordines, q regrunt cōtinen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinentiam in ministris, quidam uerò minimè. Ideo rectè quidã ordines sacri dicuntur, quidam non sacri, nõ ratione sui, sed ratione mysterii, ad quod requiritur sanctitas in ministro: & sic patet ratio huius distinctionis ordinum per sacros, & non sacros: & concedendæ sunt rationes adhoc.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod omnis ordo est sacramentum. Dicendum, ꝙ omnes ordines signa sunt sacra, & rei sacræ. Sed ab hac ratione nõ dicuntur ordines sacri, sicut uisum est. sed a consecratione ministri: & quia ipsi ordines disponunt ad contingendum, & ministrandum uasa consecrata.

AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ in omnibus datur potestas ad ministrandum aliquid circa sacramentũ maximum. Dicendũ, quod uerum est: tamẽ secundũ plus & minus, secũdum propinquum, & remotum: illis.n. qui sunt in inferioribus ordinibus constituti, non licet uasa consecrata portare ex officio, quãuis propter inopiam ministrorum frequenter talibus permittatur.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ in ecclesia primitiua soli ordines sacri fuerunt. Dicendum, ꝙ falsum est, immo & alii fuerũt: sed implicitè dabantur in impositione manuũ, quoniã manus est organum organorũ. Ratio autem quare non distinguebantur, erat propter paucitatem ministrantium, & propter paucitatem fidelium: ideo oportebat, ꝙ oia officia darẽtur uni. Nũc aũt multiplicatus ẽ diminus cultus, ideo nõ est simile: & per hoc patet ultimũ. Quod.n. dicit. ꝙ substantialia semp fuerunt eadem. Dicẽdum, ꝙ uerum est: & semper isti ordines, & gradus in ecclesia fuerũt, licet non essent explicati, & distincti, ut nunc: non solũm enim nunc debent distingui propter ministrantium amplificationẽ: sed etiam propter manuductionẽ: quia ab ipsis cenabulis ordinantur nunc, qui debent esse clerici. Ideo secundum profectum, uel prouectum ætatis in susceptione graduum debent, & possunt promoueri, nec statim ad supremum gradum prouehi.

QVAESTIO II.

An Psalmistatus ordo sit?

VTRVM Psalmistatus sit ordo. Et ꝙ sic, uidetur Dist. 21. Cleros, & clericos, & infra. Generaliter clerici dicti sunt oẽs, qui in ecclesia Christi deseruiũt quorum gradus, & nomina sunt hæc: ostiarius, psalmista, & lector, &c. Et iterum Dist. 25. perfectis: & infra: ibi enumerat officium psalmistæ inter alios, & hoc expresse dicit Isidorus. Lib. Etymo. ITEM. Ratione uidetur hoc ipsum probari: quia prophetia psalmorũ non est minus nobilis, quam aliæ, quia ergo sicut est ordo in ecclesia deputatus ad recitandũ alias prophetias. si ordo lectoris, ita uidetur, ꝙ det aliquis ordo ordinari ad recitandum psalmos: sed iste est Psalmista: ergo &c. ITEM. Nobilius, & dignius officiũ est psalmos in ecclesia recitare quã sit ostia custodire: ergo si ordo deputatus est ad illud officiũ, multofortius uidetur, ꝙ ad dicendum psalmos.

CONTRA. Dist. 77. illud nos: & infra. Si qs eps esse meretur, fiat primum ostiarius, deinde lector, post exorcista, deinde sacerdos acolytus, deinde uerò sub diaconus, deinde Diaconus, postea presbyter: hic sufficienter gradus & ordines distinguũtur, & non ponitur ordo psalmistę: ergo &c. ITEM. Oẽs ordines (sicut melius patebit) ab epo dantur nõ a simplici sacerdote, sed psalmistatus datur a simplici sacerdote. Vnde Dist. 23. Psalmista põt absque scientia episcopi sola iussione presbyteri officiũ suscipere cantandi. ITEM. Ad illud, quod cõmuniter spectat ad totum chorũ, non debet aliquis ordinari specialiter: sed psalmodia spectat ad omnes, qui sunt in choro, & cantus antiphonarum, & responsoriorum.

Dist. 23 ori. 1. §. 1.

RESOLVTIO.

Non ordo, sed ordo annexum proprie dicatur Psalmistatus.

RESPON. Dicendum, ꝙ psalmistatus proprie non est ordo, sed officium ordini annexum. Et rõ huius est, quia nõ dicit officiũ, cui deberet specialis gradus ordinari deputari: sed solũm est annexum ordini. Psalmista enim, & cantor pro eodem reputantur, sicut patet ex eis, q̃ dicuntur Dist. 23. psalmista, & cantor, &c. Psalmista.n. est non solũm psalmos cantare: sed etiam alios cantus armonicos lectionibus interserere: & hoc ut audientiũ corda excitentur ad Dei laudẽ, & ad erudictionẽ lectoris, ut non afficiantur tẽd o in auditu uerbi diuini. In hoc ergo, quod est ad laudem Dei, cum id sit omnium fidelium communiter & simul, non oportet adhoc ordinem deputari. In hoc enim, quod excitat corda ad eruditionem, & ad percipiendum sensum, quem prædicat lector, est officium annexum ordini lectoris: & sic patet ꝙ strictè accipiendo ordines, & gradus: psalmistatus non debet inter ordines computari. Sed si largius extendatur nomen ordinis ad officium etiam annexum ordini, & quod specialiter, & principaliter conuenit ordinatis: sic psalmistatus potest inter ordines computari, & ita accipit Isidorus; Et per hoc patent auctoritates inductę ad hoc, qd sit ordo: loquuntur enim secundùm hanc uiam.

AD ILLVD uerò, quod obiicitur, quod prophetia psalmorum est dignior, uel æquè digna. Dicendum, quod digna est quantùm ad intellectum, & sensum ita sicut aliæ. Sed quia Psalmista non tantùm erudit ꝙ sensum uerborum, quantùm etiam excitat mentes per cantum musicorum, & per emitionem uocum resonantium, & hoc competit multitudini; alias uerò prophetias cõpetit uni recitare, cui alii sint intenti: ideo oportet illum, qui legit, esse prouectiorem non ratione eius, quod recitatur, sed ratione modi recitãdi: & sic patet illud.

AD ILLVD, quod obiicitur, de custodia ostiorũ, & psalmodia. Dicẽdum, quod maioris auctoritatis, & dignitatis est excludere idignos, & admittere dignos ad diuinum officium, quam interesse, & psalmos cantare: pro eo, quod primum dicit quãdam auctoritatem, & potestatem, nec com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

competit alicui, nisi detur ab eo, qui habet auctoritatem eminentem. s. ab episcopo. Sed psalmodia respicit scientiam, & uocem: & qui habet hæc sine donatione auctoritatis, potest hoc facere sola iussione sacerdotis, ut pdictum est: quãuis ergo istud officium maius uideatur, tamen si cõsideretur auctoritas utrobique: illud est maius, quam hoc.

QVAESTIO III.

An episcopatus ordo sit?

VTRVM Episcopatus sit ordo. Et quod sic uidetur. dis. 77. Gelasius Papa distinguens gradus ordinum in fine dicit. Deinde subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter, & exinde si meretur, episcopus ordinetur. ITEM. Isido. in 7. lib. erymo. Episcoporum quadripartitus est ordo: ergo episcopatus est ordo. ITEM. Ratione uidet: quia nullus recte dicitur ordinari nisi ab ordinis susceptione: sed q promouetur in episcopũ, recte dr in episcopum ordinari, sicut per oes canones innuitur, q de hac materia loquunt: ergo &c. ITEM. Illa inter uirtutes est uirtus pcipua, quę uirtutes alias regit, & eis imperat: ergo pari ratione in ordine ille erit magis pcipuus, q alios dispẽsat, & regit: & ille est ordo episcopalis: ergo &c. ITEM. Hoc uidetur per diffinitionẽ ordinis. Ordo. n. est (ut dicit Magister) signaculum, quo spiritualis potestas traditur ordinato: sed hoc totum est in episcopatu: patet ergo &c. Minor patet per ipsam ordinationẽ episcopi, in qua traditur sibi baculus, qui significat potestatẽ spiritualem; unde dicitur sibi cum traditur ei baculus. *Accipe baculum pastoralis officij, idest potestatem ligandi, & soluendi: & sit in corrigendis uitijs pię sanctus, in fouendis uirtutibus animos subdituendi: tranquillitate seruum demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deserens.* ITEM. Solemnior inunctio, solẽ nior benedictio, & solẽnior manuum impositio fit in consecratione episcopi quãm sacerdotis: sed talis inunctio nõ potest esse uacua a significatione, & efficacia, cum sit nouæ legis: ergo est amplioris efficacię. Si ergo sacerdotium est ordo, multo fortius uidetur quod episcopatus.

CONTRA. Magister Hug. de sancto Vict. distinguens gradus ordinũ dicit sic. Primus ẽ ostiariorum, secundus lectorum, tertius exorcistarum, quartus acolitorũ, quintus subdiaconorũ, sextus diaconorum, septimus sacerdotũ. Hic gradus dispares in eodẽ ordine habet dignitates: s. episcopi &c. ergo episcopatus solum dicit dignitatẽ, non ordinẽ &c. ITEM. Distinctio graduum & ordinum omnis est propter altaris ministerium. s. propter sacrificium, in quo est consummatio omnis diuini cultus. ergo ea peruetum est ad illud, ibi debet esse status: sed in presbyteratu peruenitur ergo &c. ITEM. Gradus ecclesiastici talem habẽt ordinem, quod possibile est posteriorem accipere omisso priori, quod patet per illud. q̃ dicitur Dist. quinquagesima secũda, sol licitudo &c. & extra de clerico per saltum ordinato tuæ literæ &c. Sed impossibile est aliquem promoueri in episcopum sacerdotio omisso, sicut dicitur extra de

de excessibus prælatorum, ex literis, & infra ubi dicit Inno. Põtificale officium sine altaris ministerio non ualer ad implerier go uidetur q̃ episcopatus no sit ordo alius, quod sacerdotium: ITEM. Promotus in sabbato ad ordinem sacrum, non debet in die sequenti alium ordinẽ sacrũ suscipere sed promotus in sacerdotem potest in die sequenti. s. dominico in episcopum promoueri: ergo uidetur quod episcopatus non sit ordo sacer.

RESOLVTIO.

Non ordo proprie, sed ordinis eminentia, uel dignitas dicatur Episcopatus: in quo nec character quidem imprimitur.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd sicut tactum est, cum ordinis potestas principaliter sit ordinata ad dispensationem sacramentorũ, & maxime illius sacramenti nobilissimi s. corporis dñi: quia ibi est status graduũ, & ordinũ ascendentium, & ita ultra sacerdotium non est gradus ordinis. Sed tamen intra hunc gradum, & ordinẽ cõtingit esse distinctiones dignitatũ, & officiorum, q̃ tamẽ nouum gradũ, uel ordinem non cõstituunt, ut archipresbyter, episcopus, archiepiscopus, patriarcha, pontifex summus, q̃ ultra sacerdotiũ non addunt ordinem, nec gradum nouum: sed solum dignitatem, & officium. Et ita episcopatus prout concernit ordinem sacerdotii, bene potest dici ordo: sed prout distinguitur cõtra sacerdotium, dicit dignitatem quandam uel officium episcopo annexum: & non est proprie nomen ordinis, nec nouus character imprimitur, nec noua potestas datur: sed potestas data ampliatur. Vnde sicut non recipit alias claues, sic nec alium ordinem. & hoc sensit Magister Hugo: hoc etiã sensit Magister sententiarum: sicut patet per id quod, dicit in litera, q̃d non sunt nomina ordinum: sed dignitatum: hoc etiam tenet communis opinio, quod in episcopatu character nouus nõ imprimatur: sed si aliqua eminentia cõfertur, quæ semper manet cũ ipso charactere ordinis, ablata omni iurisdictione. Hãc ergo opinionem sustinẽdo dicamus, q̃d episcopatus præcise loquendo, nõ est ordo: sed ordinis eminentia, uel dignitas. *Lib. 2. par. 3.*

AD ILLVD ergo, q̃d primò obiicitur de Isidoro, & Gelasio. Dicẽdum, q̃ ad eorum auctoritates, & consimiles unica respõsione potest responderi, quod ipsi nomen ordinis ampliant ad officia, & dignitates: sed Magistri nostri strictius accipiunt, scilicet pro gradu potestatis: & hoc patet per hoc, quod Isidorus, dicit q̃ episcoporũ quadripartitus est ordo. Cum enim ordinatus in episcopum si assumatur ad archiepiscopatum non cõsecretur de nouo: sed solũ accipiat palliũ, patet q̃ non pót intelligi, q̃d nouus fit ibi ordo, sed solum dignitas altior. Si ergo dicit ipsos esse diuersos ordines, manifestũ est q̃ nomẽ ordinis, ad officia & dignitates extẽdit: & q̃ hoc patet aliud sequens. Sicut. n. ampliat uocabulũ, & significatio ordinis: ita & uerbum cũ dicitur, iste ordinatur in episcopũ: unde non ita propriè dr aliquis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quis ordinari, cum promouetur in episcopum, sicut cum promouetur in sacerdotem: sed magis proprie dicitur cōsecrari. Vnde & Apostolus loquēs proprie dicit Act. xx. Posuit nos Spiritus Sāctus epos &c. Et 1. Thi. Si qs episcopatū desiderat, bonū opus desiderat. AD ILLVD, qd obiicit, quōd per episcopum ordines dispensantur. Dicendum, q̄ nūquam possunt per episcopum dispensari, nisi ordines illos quos dispensat haberet maximē nisi haberet sacerdotium: & ideo cōcedo bene, quod episcopatus includit necessario ordinem perfectissimum, scilicet sacerdotiū: & illi superaddit aliquam eminentiam, quam & ipsum nomē insinuat: dicitur enim episcopus ab epi, quod est supra. AD ILLVD, quod obiicitur, quōd ordo est signaculum, in quo spiritualis potestas &c. Dicendum, quod episcopatus deficit quantūm ad utramque partem diffinitionis. Primō namque deficit a ratione ordinis quantūm ad hoc, quod dicitur signaculum: quia signaculū ibi accipitur pro charactere: & hic non imprimit in episcopatu: cuius signum est, quod non potest episcopus consecrari, nisi sit sacerdos: & ita p se charactere nō imprimit. Amplius deficit: quia non datur ibi noua potestas: sed solum potestas ligandi, & soluendi ampliatur: & ideo in huius signum baculus pastoralis porrigitur. Vnde sicut collatio pallii nō dat nouū ordinē archiepo ultra episcopū: sic nec collatio baculi, aut anuli, aut mitræ, aut alicuius cōsimilis ultra sacerdotem: talia n. potius sunt sacramentalia, quā sacramenta: non enim sacramentalia tantum præcedūt sacramentum: sed etiam sequi possunt. AD ILLVD, q̄ obiicitur, quod solemnior est inunctio. Dicendum, quod uerum est pro eo q̄ ad summum pontificatum assumitur, & datur ibi eminētia status, & dignitatis pastoralis, in qua debet esse eminentia sanctitatis. Vnde illa sanctitatis eminentia per superabundantem inunctionem debet signari secundum q̄ dicitur de summo Pontifice Aaron, sicut unguentum in capite eius, quōd descendit in barbam, barbam Aaron. Vnde quia ad officium illud maior requiritur sanctitas, quam requirat ad ordines, hinc est q̄d maior fit inunctio. Reges n. & principes consueuerunt inungi in signum dignitatis, quibus nō ordo conferitur, sed regalis dignitas: sic & episcopi quibus cōfertur ordo sacerdotalis: & propter hoc rō illa non ualet, quia inunctio non respicit ordinem inquantum est ordo, sed magis dignitatē. Vnde & sacerdos nō inungitur ad ordinis necessitatem, sed magis ad solemnitatē, ut digne possit corpus Christi sacratissimum consecrare.

Græcè Speculator, latinè.

QVAESTIO IIII.

An septem tantum sint ordines sacri?

VTRVM ordines sint septem, an plures, uel pauciores: & quod tantum septem sint, hoc expresse magister Hug. dicit. Magister etiam dicit in litera. ITEM. Necesse uidetur, quia signum debet respondere uerità: sed in sacramento isto septiformis

formis gratia spiritussancti datur: ergo uidetur quōd si gradus in ordine assignātur, quod septem debeant esse. Sed quod debeant esse tantum tres, uidetur auctoritate Diony. de ecclesiastica hierarchia: ubi non ponit nisi tres gradus, scilicet ministros, sacerdotes, & episcopos. ITEM. Hoc uidetur rationē, quia distinctio gradūm debet esse penes actus hierarchicos: isti autem actus sunt tres tātummodo, scilicet purgare, illuminare, & perficere: ergo uidetur quod sint tantum tres gradus, sint ordines. Sed quod sint plures uidetur, quoniam ecclesia militans imitatur triumphātem, secūdum qd dicitur Exo. xxv. Inspice, & fac secundum exemplar, q̄ tibi monstratum est &c. Sed in illa est distinctio, & gradus in angelis secundum numerum nouenarium: ergo &c. ITEM. Quanto maior est recessus a principio, tanto magis tenditur in multitudinem: sed hierarchia ecclesiastica plus distat a principio omnium deo sumuo, quām angelica: ergo pluribus gradibus, & ordinibus debet distingui, quam angelica: ergo plures deberēt esse ordines, quam nouem. Est igitur quæstio, propter quid in hoc sacramento magis est graduum distinctio, quām in aliis. Et propter quid in numero septenario?

Hu. de Eccl. hier. c. 5.

RESOLVTIO.

Nec plures, nec pauciores: & omnibus eminent sacerdotium est.

RATIO. Dicendum, quod omnes in hoc concordant, scilicet, q̄ huic sacramento cōpetit graduum distinctio, siue propter hoc quōd penes ipsum memora ecclesiæ in corpore mystico ordinantur secundū diuersas operationes, & gratias, secundum q̄ dicit Apostolus. 1. Ad Corint. 12. Siue propter hoc quōd secundum illud sacramentum cōfiguratur, & cōformatur pulchritudo ecclesiæ militātis pulchritudini ecclesiæ triumphantis. Siue propter hoc quōd illud sacramētum in suo supremo ponit, & disponit hominem ad gratiam perfectionis: & gratia perfecta in pluralitate donorum Spiritus Sancti consistit. Siue propter hoc quōd illud sacramentum ordinatur ad dignissimum ministerium, quod est consecratio dominici corporis, ad quam non statim est conuolandū: sed per gradus paulatim ascendendum, cum id sacramentum propter sui nobilitatem, & reuerentiam multa debeat habere ministerra inferiora. Oibus his modis accipitur ratio pluralitatis in gradibus ordinum: & secundū aspectum ad has rationes pluri ficandi sumitur sufficientia graduum ecclesiasticorum diuersimode a diuersis. QVIDAM enim sumūt penes distinctionem mēbrorum ecclesiæ, quę attenditur secundūm dona gratiarum, quę determinat Apostolus 1. Cor. dicens. Alii datur per spiritum sermo sapientiæ &c. & illi dicūt nouem esse ordines secundū genera gratiarum, quæ ibi ponuntur, quę sunt nouem. Vnde adaptāt sic. Alii datur per spiritum sermo sapientiæ, scilicet episcopo. Alii sermo scientiæ, scilicet Sacerdoti, q debet scire ligare, & soluere. Alii fides, scilicet diacono,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cono, qui debet euangeliũ nunciare, in quo fides nostra continetur. Operatio uirtutum subdiacono, qui aggreditur opera perfectionis. Interpretatio sermonum acolito, cuius est alios illuminare, & tenebras effugare. Gratia sanitatum exorcistæ. Genera linguarum psalmistæ. Prophetia lectori, & discretio spirituum ostiario, qui admittit bonos, & repellit malos. Sed iste modus sumendi non est omnino competens: quoniam ista differentia gratiarum non eisdem, sed diuersis conuenit membris: omnes autem ordines eisdẽ dãtur, licet successiuè. SECVNDI sumunt aliquantulũ aptius penes conformitatem exempli ad exemplatum: dicunt enim, qd̃ sicut in angelica hierarchia est distinctio ordinum penes purgare, illuminare, & perficere; sic est in ecclesiastica. Vnde notẽ sunt ordines secundùm hos tres actus triplicatos. Primo.n. actui purgationis respõdet tres. Quoniam aut purgari habet exterius, aut interius, aut partim sic, partim sic. Si exterius per segregationem corporalem bonorum a malis, sic est ostiarius, q̃ admittit bonos, & excludit malos. Si interius, sic est postremus inter inferiores, scilicet acolitus: quia talis non purgat tenebras corporales, cum lumen ferat de diested spirituales. Si partim sic, partim sic: sic est exorcista, qui purgat a uexatione diabolica, quæ est quodammodo intra respectu corporis, quodãmodo extra respectu animæ: qa non illabitur demon animæ, licet obsideat corpus. Similiter quantùm ad actum illuminationis tres ordines accipiuntur, secundùm quod triplex est lumẽ. s. plenum, subsequens, & præcedens. Lumen plenum est in doctrina euangelica, scilicet doctrina Christi, quæ spectat ad diaconos. Lumen subsequens in doctrina Apostolica, quæ spectat ad subdiaconos. Lumen præcedens in prophetica, quæ spectat ad lectores. Similiter secundùm opus perfectionis, siue consummationis triplex est ordo. Quædam est consummatio prima, utpote per gratiam baptismi, & pœnitentiæ: hæc debetur sacerdotibus. Quædam excellentior: & hæc episcopis: quorũ est ordinare, & cõsecrare abbates, & uirgines. Quædam excellentissima, utpote cõsecrare episcopos, archiepiscopos: & hæc pertinet ad summum Pontificem: quia est pater patrum, in quo ẽ plenitudo auctoritatis: & sic ista tus istius ordinationis consummatur in unitate & descendit ꝑ gradus nouem, ut sic conformẽtur Hierusalem cœlesti: & iste nouenarius reducitur ad ternarium actuum, ut sic ascendat, & configuretur beatitudinæ Trinitati. Nam purgatio pertinet, seu reducitur ad bonitatem: illuminatio uero ad sapientiam: sed consummatio ad potestatem: & sic regnum ecclesiæ per Spiritum sanctum, & filium traditur Deo patri, dum ad ipsam sapiẽtiam, & paternam unitatem reducitur, ultra quam non est cogitare ascensum. Et iste modus est satis probabilis. Tamen adhuc aliquantulum a proprietate recedit, dum nõ accipitur ordinum

dinũ distinctio per id, quod est propriũ sibi, & intrinsecũ. TERTII adhuc sumũt aliquantulũ aptius penes gratiã, ad quam ordinat ordo, quoniam tãtùm ordinat ad gratiã ꝓfectam, q̃ septiformis est: ideo ordinũ ecclesiasticorũ septem cõpetit esse gradus, ut ordo ostiarii respondeat dono timoris, ꝑ qd̃ recedit homo a malo. Ordo sacerdotii dono sapientiæ: quia gustat, & administrat ipsum lignum uitæ, ipsum panẽ cęlestẽ, in quo est omis sapor. Ordines intermedii respõdent intermediis donis. Et iste modus iã dictus adhuc satis est probabilis, & magis attingit ad sufficientiã ordinum uere assignandã, quã aliquis prędictorũ. LICET aute oes hi modi ex dictis Magistrorum tracti sint, nã primus ex dictis Isid. secundus ex dictis Diony. tertius ex dictis Aug. & Magistri: tamen adhuc aliqd̃ uidetur rationabilius posse dici, si quartum modũ sumendi attendamus: qui est penes id, ad q̃ ordo ordinatur: & hoc qdem est ad corpus Christi uerũ dispẽsandũ ad utilitatẽ corporis Christi mystici. Vnde in sacerdotio est status, in quo est consummatio potestatis, & ultra quẽ potestas in ipso concurrit, scilicet conficiendi corpus Christi uerum, & absoluendi mystica. Hic autem ordo nobilissimus dẽt habere ordines sibi subministrantes secundũ exigentiã huius duplicis potentiæ. Vnde quidã ministrant quantùm ad corpus Christi uerum: & hi sunt ordines ipsi sacerdotio propinquiores. Nam dupliciter est ministrare, aut accipiendo hostias a plebe, & hoc est subdiaconi: aut offerendo sacerdoti, & hoc est diaconi, & illud est principale eorũ officium, sicut expresè innuit Isid. & hoc est, qd̃ sic denominantur. s. diaconus, quasi minister, aut subdiaconus, quasi subminister. Alii uero inferiores subministrant, siue subseruiũt ꝑparãdo corpus Xpi mysticũ ad hoc, qd̃ possit ꝑduci aduerũ digne ꝑcipiẽdũ: & ad hoc sũt quatuor ordines, secundum qd̃ quadrupliciter põt ad hoc præparari. Primo modo admittendo ad locũ sacrum: & hoc est ostiariorũ. Secundo ꝑbendo documentum: & hoc est lectorum. Tertiò præstando auxiliũ: & hoc exorcistarum. Quarto mostrãdo bonũ exemplum: & hoc ceroferariorũ, siue acolytorum, ad quos pertinet, ut luceat lux eorum coram hominibus, ut uideant, &c. Sic patet, qd̃ miro modo procedit ordo a multitudine in unitatem. Nam principalis gradus est unus, cui & subseruientes debẽt esse duo: qa.n.a primo deficiũt, cadunt in dualitatem, & rursus subseruientes duobus sunt quatuor: qa deficiũt ẽt ab illis. Et sic patet ꝑfectio, & cõsummatio ordinũ, & distinctio in numero secundũ secũ gradus potestatũ, q̃ sunt essentiales ordini. quarũ numerus, & sufficiẽtia sumũt penes id, ad qd̃ directę sunt.

HIS nisis obiecta de facili satis patent. Quod.n. obiicitur, qd̃ sunt septem concedendum.

QVOD verò obiicitur, quod sunt tres per Dionysium. Dicendum, quod Dionysius sub ministris comprehendit septem gradus, qui omnes administrant

sacerdoti. AD ILLVD, quod obiicitur de illo triplici actu. Dicendum, quòd distinctio ordinum nõ sumitur penes illum triplicem actum, sed potiùs secundum actum ministrandi: & si etiam sumeretur, adhuc non ualeret, quia illi plurificantur, ut patet in angelis. AD ILLVD, quod obiicitur, quod imitatur supernam Hierusalem. Dicendum, quod uerum est secundùm quòd suo statui competit. In illa autem superna Hierusalem ordines assignantur supremi, inferiores: & medii secundum aspectus diuersos, sicut patet in Distinctione hierarchiarum angelicarum. Ordines autem Ecclesiastici sumuntur per comparationem ad unum principaliter, quia ad hoc sunt: & hinc est quod nec illo modo plurificantur, nec in tot membra, in quot sunt ordines angelici.

DISTINCTIO VIGESIMAQVINTA.

PARS PRIMA.

De dispensatione sacramenti ordinis. tum in primis de ordinatis ab hæreticis.

1.q.1. Arrianos. In lib.3. dialo. et allegatur.q.1.c. supe niẽte Cyprianu. martyr in epis. contra Arria. & ponitur.1.q. 1.ca.Si quis in quit, circa mediũ. Ad eũ locũ Aggei. 2. inter rog Sacerdo-

SOlet etiam quæri, Si hæretici ab Ecclesia præcisi & damnati possint tradere sacros ordines; & si ab eis ordinati, redeuntes ad Ecclesiæ vnitatem, debeant reordinari. Hanc quæstionem perplexam ac pene insolubilem faciunt Doctorum verba, qui plurimum dissentire videntur. Videntur enim quidam tradere, hæreticos sacros ordines dare non posse, nec illos, qui ab eis ordinati videtur, gratiam recipere. Dicit enim Innoc. Arrianorũ clericos non videri suscipiendos, cum sacerdotij, vel ministerij alicuius dignitate: quibus solùm baptisma ratũ esse permittit, quod in nõie patris & filij & spiritu sancti percipiatur. Dicit ẽt nos posse dare spiritũ sanctũ, quem amiserunt, & ordinatos ab hæreticis caput habere vulneratũ: & cum qui honorem amisit, honorẽ dare nõ posse; nec illum aliquid accepisse, quoniã in dante nihil erat, quod ille posset accipere. Tradit etiã, venientibus ab hæreticis per manus impositionem laicam tantum tribuendam cõtionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum subrogare. Gregorius etiam dicit sacrilegam esse Arrianorum consecrationem, cum ex eorum manu communio percipitur. Cyprianus etiam dicit, Omnia quæcunque faciunt hæretici, carnalia & inania & sacrilega esse, & eorum altaria falsa & illicita, sacerdotia & sacrificia sacrilega, qui more simiarum, quæ cum homines non sint, formam imitantur humanam, vultum Ecclesiæ catholicæ & auctoritatem sibi vẽdicant, cum ipsi in Ecclesia non sint, & cum sint sacrilegi, sacerdotium administrant, & altare ponunt, cum nec sacrificari oblatio illic possit, vbi spiritus sanctus non sit: nec cui quam dominus per eius preces, & orationes prosit, qui dominum ipsum violauit. Hieronymus quoq; asserit oĩa, quæ offeruntur ab hæreticis, contaminata esse in conspectu Domini: quia licèt sancta videantur specie sui, tamen quia contacta sunt ab illo, qui pollutus est, polluuntur omnia. Idem, Odit Deus sacrificia hæreticorum, & a se proiicit: & quoties in nomine eius congregati fuerint, detestatur fętorem eorũ, & claudit nares suas. Idẽ, illi offerunt pantẽ sacrilegũ, &c. Leo etiam testatur extra Ecclesiã, nec rata esse sacerdotia, nec vera esse sacrificia. Idem etiam dicit, per crudelissimam vesaniã in Alexandrina sede oĩum sacramentorũ lumen extinctum. Intercepta est sacrificij oblatio, defecit oblatio, defecit chrismatis sanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. His alijsque testimonijs astrui videtur sacramenta Ecclesiastica, præcipuè corporis & sanguinis, ordinationis, & confirmationis, per hæreticos non posse ministrari.

tes.1.q. c. Si popul. Idẽ sup Amos ad ca. c. ad eũ locũ Oli & pricipi festinitates vestras. idẽ libr. 2. ad c. 8. Osee, et ponit 1.q.1.c. illi offerũt. Leo ad Anatoliũ Cõstãtino. Episcopum & hare. 1. q.1.c. in Ecclesia. Leoni Augusto.

Authoritates, quæ videntur obuiare præmissis.

Contra aũt alii sentire vidẽtur, quod ab hæreticis ẽt præcisis, sacri ordines, sicut et baptismus tradi valeant: nec ab hæreticis redeuntes, qui illic ordinati sunt, & baptizati, iterum ordinandi sunt, sicut nec baptizãdi. Vnde Aug. De hæreticis ẽt damnatis, quod quidam dicunt, Baptisma quod accepit, non amittit, qui recedit ab Ecclesia, ius dandi quod accepit amittit: multis modis apparet inaniter dici. Primo, quia nulla ostẽditur causa, cur ille qui illud baptisma amittere non potest, ius dandi possit amittere. Vtrumq; n. sacramentum est, & quadam consecratione vtrumq; homini datur: illud cum baptizatur, & istud cum ordinatur. Ideo non licèt in catholica Ecclesia vtrumq; iterari. Nã si quan

In Lib. 2. contra epist. Parmeni. c.13. in fo.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do ex ipsa parte venientes, etiam præpositi, pro bono pacis, correctio schismatis errore suscepti sunt: etsi visum est opus esse, vt eadē officia gererent, quæ agebant, non sunt rursus ordinandi. Sed sicut baptismus in eis, ita mansit ordinatio integra: quia in præcisione fuerat vitium, quod in vnitate pacis est correctum, non in sacramentis, quæ vbicūq; sunt, ibi vera sunt. Et cum ipsi expedire videtur Ecclesiæ, vt proposti eorum venientes ad catholicam societatem, honores suos ibi non administrent, non ei, tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed super eos manent. Ideoq; nō eis manus imponitur: ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria. Sicut aūt in baptismo est ius, quod per eos dari possit: sic in ordinatione ius dandi est: vtrumq; quiaē ad perniciē suā. Sed aliud est non habere, aliud perniciosè habere, aliud salubriter habere. Idē, De his, qui ab Ecclesiæ vnitate separati sunt nulla iam quæstio est, quin habeant & dare possint: sed perniciosè habent, perniciosèque dant, quia extra vinculū pacis sunt. Neutri sacramento facienda est iniuria. Sicut nō rectè habet, qui ab vnitate recedit, sed tamē habet, & ideo redeunti non redditur: sic et nō rectè dat, qui ab vnitate recedit, & tamen dat: & ideo qui ab eo accipit, veniēti ad vnitatē non iteratur. Idem, Aliud est non habere aliquid, aliud est non iure habere, vel illicitè vsurpare. Non ergo ideo non sunt sacramenta Christi, & Ecclesiæ, quia eis illicitè vtantur non mō hæretici, sed et oēs impij: sed illi corrigendi sunt & puniendi, illa aūt sunt agnoscenda & veneranda. Item Greg. Quod dicitis, vt qui ordinatus est, iterum ordinetur, valde ridiculosum est. Vt enim baptizatus semel, iterum baptizari non debet: ita qui consecratus est semel, in eodem ordine non valet iterum consecrari. His aliisq; authoritatibus videtur asseri, in omnibus impijs, etiam in hæreticis præcisis, & damnatis Christi sacramenta permanere, cum iure dandi. Possunt enim dare, sed perniciosè, & quibus dederint, non sunt iterum ordinandi: quæ præmissis ex opposito obuiare videntur.

Aug. in eisdē l. & cap. Eph. 4.

Aug. in lib. 2. de vnitate baptismi contra Parmeniānū. Ioā. Kanenna. Episco. d. 68. c. Sicut semel lib. 2. epist. 32.

Determinatio præmissæ contradictionis.

Hæc autem quidem ita determinat. Dicens enim hæreticos

cos accepta sacerdotali uel episcopali unctione ab ecclesia recedentes, baptismi quidem dandi ius retinere: sed non habere facultatem tribuendi sacros ordines, uel consecrandi dominicum corpus, post quam præcisi & damnati sunt ab ecclesia. Sicut degradatus episcopus non habet potestatem largiendi sacros ordines: facultatem tamen baptizandi non amisit. Quod Aug. ait, intelligitur dictum de hæreticis, qui non sententia ecclesiæ: sed prauitate sensus sui a fidei ueritate ac doctrinæ unitate diuisi sunt: qui licet tales sint, ius tamen ordinandi & consecrandi habent. Et qui ab eis ordinantur ante manifestam præcisionem, etiam si cum eis apertè exierint, & sententia ecclesiæ damnati fuerint, tamen si redierint, iterum ordinandi non sunt. Et ubicunque legitur de ordinatis ab hæreticis, quòd seruatis ordinibus ministrare ualeant, uel iterum ordinandi non sint: de huiusmodi accipiendum dicunt. Nam postquam præcisi fuerint & dānati iudicio ecclesiæ, ius ordinandi & consecrandi eis detractum asserunt, ut degradatis uel excommunicatis. Alij uerò dicunt, sacramenta ab hæreticis & præcisis secundùm formam ecclesiæ celebrata, uera esse & rata: quia recedentes ab ecclesia ius dandi & consecrandi non perdiderunt: & qui sic ab hæreticis ordinantur, cum redeunt, iterum ordinandi non sunt. Quæ uerò ab hæreticis aliter quam in ecclesia fiunt, falsa sunt & inania: & qui à talibus ordinari uidentur, non munus, sed uulnus accipiunt. Et secundùm hanc differentiam uarie de his loquuntur Doctores. Quidam uerò dicunt eadem sacramenta ab hæreticis præcisis posse celebrari, quæ a catholicis, si ab illis forma ecclesiæ seruetur. Et ab eis celebrata uera esse & rata, quantùm ad se: quantùm uerò ad effectum, falsa esse & inania, & in his, qui male tractant, & in his, qui malè suscipiant: & ideo irrita & falsa: quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt. Damnanda etiam dicuntur: quia illicitè dantibus uel accipientibus sunt in iudicium. Polluta etiam dicuntur, non quantùm ad se, sed propter indignam hæreticorum tractationem. Ideo Gregorius communionem Arrij nō cuit execrationem: & Innocentius Bonosii ordinationem damnat.

Et hab. 1. q. 1. §. Opponitur aūt. Primo.

2. opinio probabilis.

3. opinio. to. 7 c. 9. Super Osea.

4. opinio falsa, et videtur esse Gratianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

damnationem: non quod ita in se sint: sed quia malè dantes uel accipientes talis facit. Sicut etiam Hieron. sacrificia eorum panem luctus uocat: non quantùm ad se: sed quantùm ad effectum. Nonnulli uerò tradunt illos hæreticos, qui in ecclesia ordinati sunt, ius ordinandi & consecrandi etiam cum separati fuerint, habere. Qui uerò in schismate uel hæresi positi, ab eis ordinati & inuncti fuerint, illo iure carẽt. Ideo cum ordinare uolunt, uulnus potius infligunt, quàm gratiam conferant.

De simonia, unde dicatur, & quid sit.

De simoniacis uerò non est ambigendum, quin sint hæretici, qui tamen ante sententiam degradationis & ordinant, & consecrant. Et licèt simoniaci propriè dicantur, qui instar Simonis Magi impreciabilem gratiam precio conducere uolunt, & qui pro ministerio sacro precium recipiũt in modum Giezitæ uocandi sunt: omnes tamen, & dantes & accipientes simoniaci dicuntur: & utrique eadem sententia percelluntur.

Act. 8.

4. Re. 5

De his, qui scienter a simoniacis ordinantur.

Differt tamen inter eos, qui ordinantur a simoniacis scienter, & eos, qui ignoranter. Qui enim scienter a simoniacis se permiserint consecrari, immo execrari: eorum consecratio omnino irrita est. Qui uerò ordinantur a simoniacis, quos cum ordinantur, nesciunt esse simoniacos, qui & tunc pro catholicis habentur: eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

Urban. Papa. 1. q. 1.

De his, qui dicunt se emere corporalia, non spirituolia.

Si uerò aliqui obiecerint, se non consecrationes emere sed res ipsas, quæ ex consecratione proueniunt: penitus de sipere probantur. Nam quisquis horum alterum uendit, sine quo alterum non habetur, neutrum uendere derelinquit.

Distinctio simoniacorum.

Simoniacæ autem hæresis tripartita est distinctio. Alij enim simoniacè a simoniacis ordinantur: Alij simoniacè a non simoniacis: Alij non simoniacè a simoniacis. Vnde Nicolaus Papa, Statuimus decretum de simoniaca tripartita

1. q. 1. ca. Statuimus decretũ.

hæresi, idest, de simoniacis simoniacè ordinantibus, uel ordinatis, & de simoniacis simoniacè a non simoniacis, & de simoniacis non simoniacè a simoniacis. Simoniaci simoniacè ordinati, uel ordinatores, secundùm Canones a proprio gradu decidant. Simoniaci etiam simoniacè a non simoniacis ordinati, similiter ab officio remoueantur. Simoniacos uerò non simoniacè a simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere. Quod intelligendum est de his, qui ordinantur a simoniacis, ignorantes eos esse simoniacos. Hoc facit simoniacos, non reatus criminis, sed ordinatio simoniaci.

Alexandri Papæ censura de ordinatis ab Hæreticis, & Simoniacis.

Similiter, cum decernit Alexander Papa simoniacos omnino damnandos ac deponendos: subintelligendum est, nisi uiolenter quis attractus fuerit. De his enim & a quibuslibet hæreticis uiolenter ordinatis, dicit Innocentius, quod possunt habere aliquem colorem excusationis, si statim discedunt ab eis, & pessimo eorum conciliabulo renunciant.

1. q. 1. c. Ergo simoniacos. 1. q. 1. Cũ ait.

De ætate ordinandorum Decretum Nicolai Papæ.

Sacri, inquit, Canones sanxerunt, ut Subdiaconus non ordinetur ante quatuordecim annos, nec Diaconus ante uiginti quinque, nec Presbyter ante triginta. Deinde si dignus fuerit, ad episcopatum eligi potest: quod nos etiam pari modo seruare iubemus. Item Fabianus, Si quis triginta ætatis non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etsi ualde sit dignus: quia & ipse dominus triginta annorum baptizatus est, & sic cæpit docere.

Dis. 77 & 78.

Luc. 3.

SVPRA egit Magister de ordine. Hic agit de ptãte cõferendi ordines. Et quoniam potestas exigit debitã ordinationẽ. Ideo primo agit Magister de potestate conferendi ordines. Secundò uerò de eo, quod incidit circa ordinis dationem, & susceptionem, quod est simonia, ibi. *De simoniacis uerò*. Tertiò uerò de idoneitate ordinandorum; maximè quãtùm ad ętatẽ. ibi. *Sacri inquit Canones*. Prima pars hẽt tres. In prima arguit ad partẽ falsam, ostendẽs, q̃ hæretici non possunt ordines dare. In secunda ad partẽ ueram. ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Econtra autem alij fuisse uidentur.) In tertia autem prædictas contrarietates ad concordantiã reducit. ibi. *Hæc autem quidam ita determinant.*) Similiter secunda pars, ĩ qua agit de vitio, quod incidit circa ordinum dationem; quod est simonia, habet duas. In prima agit de culpa. In secunda uerò de pœna. ibi. *Differt tamen inter eos, &c.*) Tertia pars remanet indiuisa.

Dub. 1. *Nec ab his aliquem, &c.*) Videt malè dicere; qa aut iste habet ordinem, aut nihil habet. Si nihil habet: ergo poterit ab episcopo catholico promoueri cũ dispensatione, sicut patet in hæreticis. Si habet ordines: ergo iã promotus est. Respo. quod hoc non dicit, quia non sit ordinatus, sed quia malè sit ordinatus. Malè aũt est ordinatus dupliciter, aut quia est ordinatus à quo non debet, aut quia sicut nõ debet. Primo mõ tripliciter. Aut quia ordinatus ab hæretico, uel simoniaco, sicut hic in proposito tunc.n. si scienter facit, & cõmunicat hæresi, uel simoniæ nõ potest exequi, nec dispẽsatur de facili: & hoc uult dicere in litera. Aut ordinatur à catholico sine licentia episcopi proprii & auctoritate, talis debet deponi. septima quæstione prima. episcopus in diœcesibus dispensari tamen potest, si talis ordinãs potuit spem in ratihabitione episcopi proprii. Aut ordinatur ab episcopo, qui renunciauit loco, & officio quia talis non debet conferre ordines. si uero renunciauit loco tantum, potest dare minores ordines, & de licentia episcopi potest dare omnes: & qui sine licentia episcopi proprii recipit ordines posset deponi de rigore iuris, potest tamen cum eo dispensari. Primo modo dicitur male ordinatus, quia non recipit eo modo quo debet: & tunc aut furtiuè, aut p saltum. Si furtiuè, hoc est dupliciter: aut quia duos recipit; & eodẽ die, ita q̃ alterum furatur, loquendo de sacris: & pœna omnium talium est depositio, sicut dicitur distinctione lxxii. subdiaconus, extra de eo qui furtiuè innotuit &c. Si autem furtiuè recipit unum tantum, tunc aut fuit prohibitũ sub interminatione anathematis. & tunc solus Papa dispensat, extra de eo qui fur. Si autẽ non fuit prohibitũ, tunc põt permitti in minoribus: & si intrat clausturum, prælatus potest dispensare cum eo. Si uero est ordinatus per laitum, hoc est dupliciter. Aut ex malitia, aut ex negligentia. Si ex malitia, licet charactẽrem recipiat, tamen debet deponi. Si ignoranter, sic pœna nõ imposita ab episcopo poterit ad interiorem ordinem promoueri suspenso conterim ab executione superioris. Dist. 52. extra de eleri. per fal. Nota etiam hic, quod licet possit saltari ab uno ordine, omisso alio, præsertim so tamen sacerdotio non potest esse episcopus, extra de excessibus prælatorum. ex literarum fi. Si uero omisit diaconatum, episcopus est, sed illum ordinem, quem omisit, dare non potest. 1. q. 1. Ita tamen non est in baptismo, quia est sacramentum primum.

Omnes tamen & dantes, &c.) Videtur malè dicere; quia Simon solum voluit emere: ergo soli emptores simoniaci debent dici, & uenditores Giezitæ. Item. Plus fecit Giezi, quã Simon qa Giezi uendidit: ergo magis ab ipso debet denominari. Respõ. Dicendum, quod Simon ideo uoluit emere, ut post uenderet: ideo utrumque malum, & peccatum sibi imputatur: & ideo utrique ab ipso denominantur. Quod obiicitur de uoluntate. Dicendum, quod quia iste iam tempore gratiæ reuelatæ, & maiorem potestatem, & spiritualiorem uoluit emere, & iterum pactũ uoluit facere: ideo grauius & enormius peccauit, quã ille qui periit ex quadã liberalitate, & credebat ille quod esset modicum, sed pœna lepræ semper ostendit, quàm magnũ esset illud scelus.

Dub. 3. *Vtrique eadem sententia, &c.*] Videtur malè dicere; quia grauius peccant uendentes, ut uidetur, quia minus appretiant, quã ementes: ergo grauius debet puniri. Contrarium uidetur, quia ementes præstant illi occasionem, ut accipiat ultra sortem: ergo si grauius peccat usuras accipiens quàm dans, patet, &c. Respon. Dicẽdum, quod quantum ad genus peccati est uniformitas, quia uterque gratiæ Spiritus sancti facit iniuriam. Sed grauius pensatur peccatum secundum maiorem appetitum, & intensionem libidinis, & secũdum statum personæ uendentis, & ementis: grauius enim peccat Episcopus uendens, quã sub ditus emens: quia tamen genus peccati est idem, utrique eadẽ sententia percelliuntur.

Qui uero ordinantur a simoniacis, &c.] Videtur male dicere; qa tales simoniaci ordinãtes sũt irregulares, & non habẽt executionẽ, & nullus dat, qd̃ non habet: ergo non dat executionẽ. Itẽ. Ponatur q̃ aliquis simoniacus, qui est mihi notus sustinea ab Ecclesia, & ipse ẽ Eps meus, & ego compellor ad sacros ordines, q̃ritur qd tũc facere debeã. Si.n. scienter ordinet a simoniaco, sum irregularis, & punior tã q̃ simoniacus. Si nõ obedio, peccо mortaliter, & scandalizo: ergo vẽ qd̃ in tali casu sit hõ perplexus. Resp. Dicendum, quod in primo casu executionem habet a iure, quod p̃ ignorantiã talem reputat eum excusatum, ordinem uero habet a simoniaco. In secundo debet quantum potest subterfugere, quod si nõ potest, magis patitur quã agat, & habetur tunc pro excommunicato: unde uel debet ordines differre, uel ad alium Epm ire; sed si nõ põt, ad alium debet sustinere: & cũ Ecclesia sustineat, debet & ipse sustinere, sicut ille qui ignorat. Dub. 4.

Quisquis horum, &c.] Videtur malè dicere, qa ius patronatus annexum est fundo inseparabiliter: ergo cum ius patronatus sit spirituale, & non possit uẽdi sine simonia, impossibile est qd̃ talis fundus sine simonia uẽdatur. Resp. Dicẽdũ, qd̃ Magr nõ loqr de tpalibus, q̃bus annexa sunt spiritualia; sed contra de spiritualibus, quibus annexa sunt temporalia, sicut est præbenda: & in talibus habet locum verbum, Magistri, non Dub. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in primis. Fundus enim non est annexus iuri patronatus: sed magis econuerso. Vel dicendũ; quod intelligit de eo, quod ita iunctum est spirituali, quod tenet locum spiritualis. Sed fundus siue villa, cui ius patronatus annexum est, tenet uere ratione rei temporalis.

Dub. 6. *Simonia autem heresis, &c.)* Quæritur quibus modis contrahitur simonia: & consueuit dici, quòd quinque modis, q̃ his uersibus cõtinetur. Munus, lingua, timor, caro cum fama populari. Non faciunt gratis spirituale dari: ergo secundùm hoc uidetur quòd Magister insufficiẽter tres modos assigner. Iuxta hoc quæritur de sufficientia horũ modorum: cum enim fama sit bonus odor, sicut bonum exemplum, non uidetur quod sit quid tẽporale. Item. In uet. leg. habebatur sacerdotium iure ꝓpinquitatis: ergo cũ illud non esset peccatũ, non uidetur &c. Respondeo. Dicendum, quòd proprie loquẽdo symonia est in precio, quod quidem inrẽdit auaritiam maximè cũ interuenit pactio: & ita symonia denominat̃ hic a Magistro. Et põt fieri tripliciter: quia precium põt dari ita ꝙ symoniacus nõ recipit, utpote: q̃ datur collateralibus: uel põt dari a collateralibus ordinati: uel põt ipse ordinatus dare ordinatori, & tunc est symonia in ordinis susceptione, & proprie loquẽdo in his tribus modis. Vel aliter: q̃ aut ordinatus dat, & ille recipit: & tũc simonia ex ordinatur a simoniaco: aut q̃ nec ille dat, nec ille recipit; sed ille alias fuit simoniacus: & tũc ordinat̃ non simoniacè a simoniaco. Penes hoc sumitur distinctio Magistri satis sufficiens: sed in cõmuni distinctione modorum accipitur simonia generaliùs: quia pauci sunt hodie immunes in clero respectu multitudinis: utpote quando ille qui ordines tribuit, uel alius ex causâ inordinata acquirit, siue ordinem, siue beneficium: & isti sunt. v. modi quorũ sufficientia patet. Si aliqs inordinate moueatur, aut ex timore malè humiliãte: & sic est unus modus. Aut ex amore malè inflammante: & tunc cum triplex sit amor. s. superbia uitæ, quę amat homines, & concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum penes cõcupiscentiam oculorum accipitur illa, quæ est in nummo, quę comprehendit omne terrenum, & obsequium uile. Penes amorem carnalem accipitur aliud membrum scilicet caro, qui comprehendit inordinatum amorẽ siue respectu propinquorum, siue respectu aliorum: ut si quis amore fornicariæ promoueret filium fornicariæ. Si autem quãtum ad superbiam, dupliciter. Aut prout appetit fauorẽ ut hypocrita: & sic est fauor, siue fama popularis: aut prout appetit laudari: & sic lingua: & sic patet sufficientia. Vel ut distinguatur munus a manu, a lingua, & corde, & duplex mortium timor, & amor: & sic erũt quinque modi: & per hoc patet numerus & sufficientia. Ad illud, quod obiicitur de fama. Dicendum, quod fama magnum bonum est non appetenti sicut uiro iusto, sed appetenti, & laboranti ad hoc non est magnum bonum, sicut hypo-

critę, unde Pro. 10. Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescit. Quod obiicitur de consanguinitate non est simile; quia sacerdotium ueteris legis erat carnale; sed illud nouæ est spirituale: & sic patent ea, quæ sunt circa istam partem.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An solus Episcopus possit ordines conferre?

ADuinte ligentiam præsentis distinctionis duo principaliter q̃runtur. Primo quæritur de potestate ordinandi. Secundo de possibilitate ordinandorum. Circa primum quæruntur quatuor. Primò, utrum solus episcopus possit ordinare. Secundò, utrum episcopus hæreticus possit ordines dare. Tertiò, utrum simoniacus episcopus aliquem ualeat ordinem uendere? Quartò, utrum ordines dans simoniacè, hoc ipso fiat hæreticus.

QVod solus episcopus possit ordinare, ostendit Hebr. 13. Sine ulla contradictione ꝙ minus est a maiore benedicitur. sed ordinum collatio est per benedictionem: ergo necesse est, ꝙ ille, qui ordines confert, eminentiam habeat ultra omnes ordines: sed talis nõ est nisi episcopus: ergo &c. Item. Isid. in lib. 7. Etymo. cap. xii. loquens de officio episcopi dicit. Ipse est summus sacerdos, ipse & pontifex maximus nominatur: ipse enim efficit sacerdotes, atque leuitas: ipse omnes ecclesiasticos ordines disponit. Item. Ratione uidetur; quia eius est in ecclesia ordines constituere, cuius est ecclesiam gubernare: sed gubernatio ecclesiarum spectat ad episcopos, qui sunt superintendentes: ergo & dispensatio ordinũ. Item. Eius est in ecclesia ordines cõferre, ad quem spectat ex ecclesia filios generare pfectos, ꝙ eo quod ordo collocat in statu perfectionis: sed hoc est illius solius qui est sponsus, hic autem est episcopus: ergo &c. Item. Maioris dignitatis est ordines dispensare, quam sit sacramentum cõfirmationis dare: sed primum est episcoporum tantùm: ergo & secundùm.

Contra. 1. Thi. 4. Noli negligere gratiam, quæ in te est ꝙ impositionẽ manuũ presbyterii: ergo in primitiua ecclesia psbyterorũ erat manus episcopis imponere: ergo & ordinare: ergo &c. Item. Ordinatio ordinum principalium fit per manuũ impositionem: ergo cui competit manuum impositio, competit & potestas ordinandi: sed prima competit presbyteris: ergo &c. Probatio mediẽ. Dist. 23. Presbyter cum ordinatur, episcopo eũ benedicente, & manum super caput eius tenente, & omnes presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas iuxta manus episcopi teneãt super caput illius: ergo &c. Item. Quod perfectum est, põt in tale quale ipsum est: sed ordo sacerdotalis est ordo perfectus: ergo potest in tale, quale ipsum est: ergo uidetur quod sacerdos sacerdotem possit facere. Item. Plus est corpus domini conficere, quam aliquẽ ordinare in aliquo

quo gradu ecclesiastico: sed primum est non tantùm episcopi; sed etiam sacerdotis: ergo pari ratione uidetur qd̃ ordinatio clericorũ. ITEM. Plus præest sacerdos diacono, quã præest episcopus episcopo: sed eps potest alũ promouere, & consecrare in episcopum: ergo multo fortius sacerdos potest facere diaconum: propter hoc est quæstio, cum minus a maiore benedicatur, quomodo episcopus potest benedicere episcopũ, & quod amplius est archiepiscopũ, immo quod adhuc maius est, Hostiensis benedicit Papam.

RESOLVTIO.

Cum ordo potestas sit, ab eo conferri debet, qui reliquos in potestate excellit: qui Episcopi sunt: ueri Apostolorum successores.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut sacri Canones dicunt, secũdùm ius cõmune non potest aliquis ordines dispensare præsertim ordines sacros, nisi solus episcopus. Huius statutum ortũ habet ex sacra scriptura, & Spiritus Sãcti ordinatione. Ex sacra scriptura: quia cũ dominus duo genera discipulorum habuit, quosdam in numero duodeno, quosdam in numero septuagesimo: primos Apostolos nominauit, super quos etiam fundauit ecclesiam, ipsos tamen primo fundãdo in se: alios simplices discipulos appellauit: & Apostolis primo fuit collata potestas imponendi manus, & consecrãdi, nõ autem simplicibus discipulis, sicut patet ex Textu, & ex Glos. Act. 8. Et quoniã Apostolis successerunt episcopi, discipulis uero sacerdotes simplices, sicut habetur distin. 21. & in nouo testamẽto. Et ita patet quod auctoritas ordinandi, & manus imponendi secundùm formã ecclesiã primitiuæ episcopis appropriatur. Vnde & Apostolus scribẽs. 1. Thi. 5. Dicit. Manus cito nemini imposueris. Consilium ẽt Spiritus Sancti cõcordat, quo & scripturæ sunt editæ, & constitutiones ecclesiasticæ: qa. n. ordo potestas est, siue ĩ ordine potestas traditur: ideo ab eo debet tradi, qui potestatem habet, & inquãtum habet potestatẽ. Posse autẽ gradus distribuere, & conferre nõ est cuiuslibet potestatis; sed eius q̃ in potentia supereminet: sicut patet etiam in regimine ciuiræ secularis. Ad hoc ergo qd̃ ordo recte tradatur, disponit S. Sanctus quod tradatur ab eo, q̃ non solum ordinem habet; sed qui ẽt habet ordines, per quos ẽ potens sicut & alii, & eminentiã dignitatis, per quã potest super alios. Hunc autem dicimus ordinem, qui dicit ordine cum eminentia: Ideo patet ꝙ duo requiruntur ad hoc, ꝙ episcopus possit ordinem cõferre. s. ꝙ ille habeat illum ordinẽ, & ꝙ habeat episcopalẽ dignitatẽ. A ha ratio est: quia si passim omnibus esset concessũ, tot admitterẽtur ad ordines, ꝙ nõ seruaretẽ ordo, immo potius generaretẽ confusio: & iõ dispositũ est Dei cõsilio, qd̃ solis epis ordinum dispẽsatio, & aliorum perfectorum, ut cõsecratio abbatum, moniałium, & ecclesiarum, & consimilium cõcedatur. Posset ẽt ratio assignari, sicut ẽ, siue ex hoc, qd̃ sacramẽtũ ordinis statũ perfectionis dicit: ideo his, qui habent potestatis eminentiam, debuit reseruari, & episcopus tanquam sponsus filios, idest perfectos, & filias, idest imperfectos debuit generare. Prima ifi rõ melius ualet.

AD ILLVD, quod obiicitur de impositione manuũ presbyteri. Dicendũ, ꝙ presbyter uocat ibi seniorem: & Apostolus intelligebat seipsum ꝙ impositionẽ manus presbyteri. Glo. presbyterũ uocat epm, uel psbyteri. i. psbyterorũ: qa sicut dicit ius, salũ̃ tres sacerdotes debent manus imponere: sed tamẽ ipsi nõ imponũt, ut dãtes potestatẽ, uel ordinẽ: qa ab uno solo dari pt, & dẽt: unde ipsi non benedicũt cõsecrationis suæ. Et ꝙ hoc patitio nõ sequẽs: quia manuum impositio nũ facit ordinẽ, nisi illa, q̃ iuncta est benedictioni. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de perfectione. Dicendum, ꝙ est perfectio sufficientiæ, & redundãtiẽ. Ad hoc aũt, qd̃ aliquid faciat aliud sibi simile, uel pfectum, nõ sufficit, qd̃ sit pfectũ pfectione sufficientiæ: sed redundãtiæ. Et quoniã in sacerdote est pfectio sufficientiæ, in episcopo tatione eminentiæ superadditæ est perfectio redundantiæ: ideo hæc perfectio sufficit ad generandũ filios perfectos, non prima. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ plus est Corpus Domini consecrare &c. Dicẽdũ, ꝙ illud argumẽtũ peccat dupliciter. Primo quia potestas ordinandi præsupponit ordinationẽ, & superaddit, per quam nõ solum est ordinatus: sed ẽt ordinator, & ideo prima est fallã. Et iterũ cõsequentia non ualet: quia nõ sequitur, si aliquis potest in maius, ꝙ possit in minus, nisi maius includat illud minus: ut ferre duos modios includit unum: non sic est in proposito. AD ILLVD, quod obiicitur, quod magis superat sacerdos diaconum, &c. Dicendum, ꝙ uerum est, ꝙ magis superat, quàm episcopus superat episcopum, qui est iam, & super illum non habet posse: sed non magis quem superat ille, qui est episcopus in actum illum, qui est episcopus in potentia. Præterea, & si magis superet in ordine secundùm quem accipitur ratio ordinati: non tamen in ordine secundum quem accipitur ratio ordinantis, qualis est in episcopo, nõ in presbytero: & ideo non ualet illud. AD ILLVD, qd̃ ultimo quæritur, quomodo episcopus benedicit episcopum. Dicendum, ꝙ hoc nullum est incõueniens, quia non benedicitur nisi inquantum caret ordine, siue dignitate episcopali; & sic maior est. Sed tunc adhuc restat quæstio, quomodo benedicit archiepiscopum, cum ille superior sit, & non possit dare, qd̃ non habet. Si tu dicas, ꝙ hoc facit auctoritate summi Pontificis, qui superest: tũc non minor restat quæstio de ipso, qualiter summus Pontifex benedicatur ab Episcopo Hostiensi. Si tu dicas, ꝙ Christus dedit ei hanc potestatẽ. Contra. Esto, quod ipse non esset, nec esset commissa alteri: nunquid non posset summus Pontifex consecrari. Et propter hoc dicendum, ꝙ infallibiliter uerum est, quod dicit Apostolus, quod minor a maiore bene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

benedicitur pro statu, in quo benedicitur: nam sine cunctatione uerum est, quod nullus dat alii maiorem dignitatem, quàm habeat: nec minimum ordinem dare potest, quem non hēt: & ideo episcopus consecrans Archiepiscopum, uel Papam, omnino nō tribuit ei, nisi consecratione episcopalem. Sed ille ampliorē habet auctoritatem, & iurisdictionem a subditorū electione suo consensu, & domini institutione, qui ordinauit Petrū, & eius successores super totā ecclesiā: uolens ut omnes, qui canonicè electi fuerint, eandem quam & Petrus, habeant potestatem.

QVAESTIO II.

An Episcopus hæreticus ordines sacros conferre possit?

VTRVM Episcopus hæreticus possit dare ordines. Et ꝓ sic uidetur. August. contra Parmenianum dicit. Sicut dicimus in baptismo, ꝓ per eos dari possit, ita & in ordinatione: & adhoc sunt plures auctoritates in litera. ITEM. Ratione uidetur. quia sicut se habet sacerdos ad potestatem conficiendi, sic se habet episcopus ad potestatem ordinādi: sed sacerdos quantuncumq; hæreticus si habeat intentionem faciendi, quod facit ecclesia, uerè cōficit: ergo & hæreticus episcopus uerè ordinat, si formam ecclesiasticam seruat. ITEM. Si aliquis catholicus intra ecclesiā ordinetur, & post in hæresim labatur, si iterum reuertatur, non reordinatur: ergo ordines labendo in hæresim non amisit: pari ratione, nec episcopus dignitatem, siue gradum episcopalem: ergo episcopus existens hæreticus habet illā dignitatem, siue excellentiam ordinis: ergo & operatione consequentem ipsam de facto: ergo si ordinat ordinatum est. ITEM. Character æquè uerè est in malis, ut in bonis: & æque uere imprimitur malis ut bonis: ergo pari ratione æquè bene datur a malis, siue peruersis, ut a bonis: ergo cum essentia ordinis in charactere cōsistat, patet, &c.

CONTRA. Innocentius dicit, & habetur in litera. Cōstat eū, ꝗ honorē amisit, honorē dare nō posse: sed talis est hæreticus: ergo &c. ITEM. 1. q. 1. Benedictio illi in maledictione conuertitur, ꝗ adhoc, ꝓ fiat hæreticus ordinatur. ergo si ꝑ maledictionē nullus promouetur ad ordinē: patet ergo, &c. ITEM. Plus est aliquē ad ordinē promouere, quā absoluere, uel ligare: sed hæreticus ꝑcisus nullum pōt absoluere, uel ligare: ergo nullū pt ad sacros ordines promouere. ITEM. Inferior potestas non pt agere nisi per continuationem cū superiori, & propria potestate: sed potestatis plenitudo est in summo Pōtifice, a quo separatus & disiunctus est hæreticus ꝑcisus: ergo uterq; nihil oīno pōt dare de his, ꝗ spectāt ad ecclesiasticas potestates.

RESOLVTIO.

Si formam & intentionem ecclesiæ habuerit, ordinat quidem in substantia; & si non ad utilitatem.

RESPONDEO. Dicendū, ꝓ & si ista quæstio aliquando fuerit dubia multum apud præclaros doctores de omnibus sacramentis tam de baptismo, quam de aliis, qd nō essent apud hæreticos: tamen per illustrissimum doctorem August. aperte est nobis hæc quæstio parefacta quod sacramenta Ecclesiastica apud hæreticos, qui formam Ecclesiæ seruant, & intentionem habent faciendi, quod facit Ecclesia, sūt quantum ad ueritatem, quāuis non sint quantum ad utilitatē: quia sacramenta dispensant, sed tamen fructum sacramentorum non reportant, pro eo ꝓ Spiritus sanctus nō confert gratiam extra catholicam Ecclesiam: & ideo in omnibus sacramentis, q habē ueritatem differentem ab utilitate, generaliter uerum est, quod apud hæreticos possunt esse: omnia autem sacramenta sunt ita præter sacramentum pœnitentiæ, cuius res est interior contritio, sine qua nulla uera est absolutio, & cum qua nulla absolutio est uana, uel inutilis: ideo omnia possunt dispensare & dispensant ueraciter præter solam absolutionem pœnitentiæ: & ideo nulla iterantur præter illa, nisi fortè unctio extrema: & sic cum ordo habeat characterem, qui præter spiritus sancti gratiam, qua peccata delentur, existit. Dicendum quod ꝓ eos pōt ueraciter dispensari.

AD IELVD ergo, qd obiciatur de Innocentio, & Gregorio, ad illas duas auctoritates. Dicēdum, quod ideo dicitur recipere maledictionem, quia gratiam non recipit: ideo dicitur non recipere honorem, quia non recipit executionem, qui ordinatur ab hæretico præcisso: qui ideo dicitur ordine amisisse, pro eo quod ordinis executionem amittere non quia amisit characterē, qui deleri non potest. AD ILLVD, quod obiicitur de potestate absoluendi. Dicendum, ꝓ non est simile, quia absolutio sacerdotalis, aut nulla est, aut sine fictione est: nullus autem scienter ab hæretico absoluitur, qui careat fictione. Aliter tamen potest dici, quod potestas quadruplex reperitur in ministris Ecclesiæ. Quædam nāque est fundata super ordinem principaliter, ut potestas cōficiendi. Quædam super iurisdictionem canonicam principaliter, ut potestas excommunicandi. Quædam super ordinem, & eminentiam, ut potestas ordinandi. Quædam super ordinem & iurisdictionem, ut potestas absoluendi, & ligandi in foro pœnitentiali. Et quoniam character auferri non potest: ideo potestas, quę consequitur characterem de facto auferri non potest. Sed quoniam iurisdictio descēdit ordinatē a superiori ad inferius, ita quod plenitudo est in summo Pontifice: ideo potest auferre eam, & potestatem, quę consequitur ipsam. Vnde potest excommunicando auferre potestatem absoluendi, & excommunicandi, sed nō ordinandi. ET PER hoc patet responsio ad multa, & ad sequens etiam. Quod enim obiicitur, qd in summo Pontifice est plenitudo potestatis: uerum est secundum quod potestas cōsequitur iurisdictionem, quæ maxima, & in termino est in eo: sed non in quātum sequitur characterem, quia ille immediatè a Deo imprimitur, & est in oībus æqualis: tamen executio omnis potestatis debet fieri secundum eius regi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

regimen: & ideo si ipse prohibeat, non potest talis potestas licite exire in actum, tamen quia ab ipso non dependet secũdum rem de facto, facit sicut & alius: & sic patet totum.

QVAESTIO III.

An Episcopus simoniacus simoniacè aliquem ordinem vendere possit?

VTRVM simoniacus Episcopus aliquẽ ualeat ordinem uendere. Et q̃ sic uidetur: quoniã nihil prohibetur, nisi quod fieri est possibile, alioquin frustra prohibetur: sed sacri ordinis uẽditio prohibetur. i.q.i. Calixtus Papa prohibet. Sanctorũ (inquit) patrum exempla sequẽtes ordinari quemquam in Ecclesia Dei, uel promoueri per pecuniam auctoritate sedis Apostolicæ modis omnibus prohibemus: ergo &c. ITEM. Quod potest furtiuè accipi, põt etiam pecunia emi, & uendi: sed ordo sacer potest furtiuè accipi, sicut dicitur extra de eo, qui furtiuè ordinem suscepit, ubi cum eo dispensatur, si ingrediatur religionẽ, quod possit in susceptis ordinibus ministrare: ergo &c. ITEM. Quod est in humana dispensatione, potest emi, & uendi, sicut & liberaliter ministrari: sed ordinum collatio in humana dispensatione consistit: ergo potest emi, & uendi: ergo simoniacè dari. ITEM. Character ordinis stat cum quantacumq; culpa, & malitia: ergo & potestas ordinandi, & ordinem suscipiendi: ergo quantacumque sit in aliquo simoniaca prauitas: tamen non uidetur dationem, uel susceptionem ordinis impedire.

CONTRA. Gregorius dicit & habetur. i. quæst. i. Quicumq; studet precii datione sacrum ordinem accipere, nõ est sacerdos: sed inaniter tantummodo dici concupiscit: ergo per simoniam ordo non potest suscipi: ergo nec simoniacus dare. ITEM. Leo Papa sic arguit. i. quæst. i. Gratia si non gratis datur, uel accipitur, gratia non est. Simoniaci autẽ non gratis accipiunt, igitur gratiam, quæ maximè in Ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt: si autem non accipiunt, non habent: si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt. ITEM. Dona Spiritus sancti sunt in potestate Dei, non hominis: ideo enim sancti spiritus dicuntur, & sunt, quia ipse ea dominat: ergo nemo potest ea habere, nisi a Spiritu sancto: sed Spiritus sanctus eũ sit liberalissimus, nihil potest uendere, neq; uendit: ergo eius dona, nec pecunia possunt uendi, nec precio comparari: si ergo ordo donum Spiritus sancti est, impossibile est ipsum precio uendi, uel emi: ergo nec ab aliquo simoniaco dari. ITEM. In sacris ordinibus, scilicet diaconatu, & sacerdotio, Spiritus sanctus datur, quod patet per hoc quod dicitur ibi. Accipite Spiritum sanctum: sed Spiritus sanctus non potest uendi: ergo nec ordines sacri, qui etiam datione conferuntur. Probatio minoris. Quod põt emi, & uẽdi, potest in seruitutem redigi: sed Spiritus sanctus nõ potest redigi in seruitutem: ergo &c. QVAERITVR igitur: cum simonia sit studiosa uoluntas emendi, uel uendendi spirituale, quomodo possit incidere in sacrorum ordinum collationẽ, uel aliorum spiritualium, cum illa (ut uidetur) uendi non possit.

RESOLVTIO.

Sacramenta pro materiali uendi possunt: & non pro formali, scilicet gratia.

RESPON. Ad prædictorum intelligẽdum est notãdum, quod spirituale dicit tripliciter. Vno modo quod est spirituale pure, ut gratia, & uirtutes, & dona: & hæc nec de facto, nec de iure uẽdi possunt, immo si quis habens uellet uendere, non solum non acquireret amplius, sed etiã q̃d haberet amitteret. Alio modo spirituale est, quod adiungitur, scilicet rei corporali, quę tamen ratione illius spiritualis consecratur: & accipit rationem spiritualis: & hoc spirituale de iure non potest uendi: pro eo quod non potest poni sub precepto de facto: tamen ratione rei corporalis uẽdi potest, & talia sunt sacramenta ecclesiastica. Quoddam est spirituale quod adiungitur rei corporali, quæ tamen habet rationem rei temporalis, ut calix consecratus, uel etiam ius patronatus: quia ibi cõsecratio iuncta est argento, & ius patronatus fundo: & illud dicitur spirituale, quia spirituali annexum: & hoc de facto uendi põt, de iure nõ potest uendi: tamen potest cum eo, cui adiunctũ est in uẽditione trãsire: calix enim consecratus uendi potest, ita tamen quod consecratio non uendatur, sed argenti ualor: & fundus uendi potest, cui annexum est ius patronatus: sed non ipsũ ius patronatus de iure, quin cõmittatur simonia. His prænotatis, ad ordines ueniendum est, in quibus est aliquid de primo genere, scilicet gratia sãctificãs, aliquid de secundo, scilicet potestas ministerialis per aliquod signum exterius dispensata, cui inseparabiliter est adiuncta. Primam impossibile est precio cõparare, nec uendere: secundam uerò possibile est pro precio dari, quia inseparabiliter est adiuncta exteriori sacramento: & cũ illud possit pro pecunia dari, potest & ali potestas uendi: & sic patet quod simoniacus simoniacè ordines dare potest.

AD ILLVD, quod obiicitur de Gregorio, & de Leone Papa, patet respõsio, q̃ loquuntur de gratia gratum faciente, quæ nõ potest, nisi gratis dari: & hęc est quæ sacrum facit non quantum ad potestatem, quæ iuncta est rei exteriori positæ in hominis dispensatione. AD ILLVD, q̃d obiicitur de donis Spiritus sancti, &c. Dicendum, quod dupliciter est loqui de huiusmodi donis gratis datis. Aut ratione sui, aut ratione annexi: & secũdum hoc duplicem habent dispensatorem. Quantum ad se habent dispensatorem spiritum sanctũ, qui characterem imprimit, uel totam trinitatem. Quantum uerò ad annexum dispensatorem habent hominem purum: & primus numquam uendit, sed secũdus uendere potest annexum illi, quod est quodammodo spirituale: & propter illud emitur: & ideo ipsa dona dicitur uendere, & potest: cum in eius potestate

Universidad de Deusto
Biblioteca

stae commissa sint temporalia dispensanda. AD ILLVD, quod obiicitur ultimò, quod Spiritus sanctus non potest redigi in seruitutem. Dicendum, quod in seipso uendi non potest: tamen eius effectus uendi possunt, pro eo quod eius effectus sunt in humano dominio constituti: & sic concedēdum est ueros ordines a simoniacis posse dari, quamuis non dentur, nec recipiantur ad utilitatem, sed potius ad dānationem, & bonum conuertatur eis in malum.

QVAESTIO IIII.

An dans ordines simoniacè; ex hoc ipso hæreticus fiat?

VTRVM dans ordines simoniacè ex hoc ipso fiat hæreticus. Et quod sic uidetur. Gregorius in registro, & habetur. i. quæstio. i. presbyter si per pecuniā, &c. Et infra. Quia decimas, & altare, & Spiritum sanctum emere, uel uendere simoniacā hæresim nullus fidelium ignorat. ITEM. In eodem. Quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc ut fiat, hæreticus promouetur. Itē. i. q. i. Eos qui per pecunias, & infra. Tolerabilior est enim Macedonii, & eorum qui circa ipsum sunt Spiritus sancti impugnatorum impia hæresis. illi enim creaturam, & seruum Dei patris, & filii, spiritum sanctum delirando fatentur, isti uerò eūdem Spiritum sanctum efficiūt seruum suum: ergo uidetur ꝙ sit ibi impiissima hæresis. ITEM. Omnis qui æstimat donum Dei pecunia possideri, errat, & hæreticus est iudicandus: sed omnis uendens, uel emens ordines, æstimat donū Dei pecunia possideri; ergo &c. ITEM. Nullus est maior error circa naturalia, quā uni contrario attribuere suum contrarium; ut si quis ponat album nigrum; & circa mores nullus maior quam ponere bonum malum: ergo nec circa diuina aliquis est maior error, quam ponere Dei gratiam non esse gratiam: hoc autem ponit omnis, qui eam emere, uel uendere contendit; ergo, &c. ITEM. Sicut filio attribuitur sapientia, ita Spiritui sancto largitas: sed qui attribueret filio insipientiam, haberetur in hæresim: ergo qui attribuit Spiritui sancto auaritiam, hæreticus est: sed qui credit dona Spiritus sancti per pecuniam uendi, uel emi, est huiusmodi, quia ponit Spiritum sanctum esse uenalem; ergo, &c.

CONTRA. ulla hæresis est in contractu, sed in credulitate: sed simonia est in contractu emptionis & uenditionis: ergo non uidetur, quod simoniacus fiat hæreticus. ITEM. Hæresis est peccatū in filium, & contra ueritatem; sed simoniacus peccat cōtra Spiritus sancti gratiam, & bonitatem: ergo non uidetur esse hæreticus. ITEM. Non uidetur labi in aliquod peccatum uendendo Spiritus sancti donum, quia dicitur. i. Regum ix. de Saul, & iii. Regum xiiii. de uxore Hieroboan, quod utrique ad sanctos propheras precium detulerunt pro prophetia: & manifestum, & constas est prophetiam donum Dei esse: ergo &c. ITEM. Per Apostolum. i. Corinth. ix. Si nos uobis spiritualia seminamus, non est mirum, si carnalia uestra metamus: ergo licitū est pro spiritualibus carnalia accipi: non ergo uidetur peccare. ITEM. Non uidetur peccare q̃ emit, quia regnum cœlorum quod est supremum inter oia, uendi potest & emi, sicut dicit Gregorius. Regnum cœlorum tantum ualet, quantum habes: ergo &c. ITEM. Qui emit, dat temporale pro spirituali: ergo carius habet spirituale, quam carnale: ergo non auertit se ab incommutabili bono, immo se potius conuertit; ergo non peccat, quia peccatum est auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad commutabile.

RESOLVTIO.

Si crediderit sacros ordines precio appreciari posse; constituitur quidem hæreticus. sin secus minimè.

RESPONDEO. Dicendum q̃d sacri ordines, nec aliquod sacramentum per pecuniam dari potest sine graui, & enormi peccato, pro eo quod spirituale, quod ex sola liberalitate pro sui dignitate dandum est, mercatur, & fatetur uile. Rursus. Quia illud ꝙ erat impretiabile sub prætio ponit, quod nullo modo potest fieri, quin fiat contumelia Spiritusancto: ideo illud non tantum est malum in se, immo etiā secundum se.

SI autem tu quæras a me, utrum sit peccatum in fide, uel in moribus. Dicendum, ꝙ ille qui emit, uel uendit spiritualia, aut credit ea pro precio posse æstimari, & ualori rei terrenæ æquari, & pro pecunia possideri & hæc est hæresis manifesta: & sic æstimauit Simon magus: talis enim errat in fide, quia credit gratiam non esse gratiam. Aut ille qui uendit, & emit, nō credit, quod gratia Dei per pecuniam comparetur; sed tamen ardes auaritia nititur aliquid asse qui, uel impetrare per pecuniā, quod ad humanam spectat dispensationem: & sic non est peccatum fidei, sed morum: quoniam talis per optimè nouit, & male facit: sicut & ille qui fornicatur sciens fornicationem esse peccatum, non errat in fide, sed in uia morum: & sic simoniacus est auarus, & in pessima specie auaritiæ: nec est hæreticus propriè, sed tamen a sanctis hæreticus uocatur, siue quia ad modum hæretici operatur, siue quia prout hæreticus proiicitur a Dei seruitio, & cultu propter enorme scelus.

ET SIC patet quomodo respondendum sit ad illud, quod obiiciebatur, quod simoniacus non sit hæreticus. PATET etiā quod ad utrāq; partē obiicitur.

AD ILLVD, uerò quod obiiciitur, quod non sit peccatum uēdere exemplo prophetarum. Dicēdum, quod nullus prophetā donum uendidit prophetiæ, qui esset bonus, & sanctus, sed solum mali: sicut expresè reprehenduntur tales in Michæa. iii. ubi dicitur. Principes eius in munieribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebāt, & prophetæ eius in pecunia diuinabant. Et infra. Propter hoc causa uestri Sion quasi ager arabitur, &c. illud quod obiicitur de uxore Hieroboam, & Saul. Dicendum, quod numquam legitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitur, quod illi prophetæ aliqd recepissent, sed ignoranter illi dabant, quia morem istum accipere consueuerunt quodammodo a diuinis ariolis, qui nō erāt prophetæ ueri. AD ILLVD, quod obiicitur, quod seminans spiritualia potest metere carualia. Dicendum, quod si propter hoc seminat, ut illa metat finaliter, maximè si pactio interueniat non est iustitia, immo malitia, & auaritia: quod si hoc non intedat principaliter, immo carnalia metit, ut se sustentet, & spiritualia seminet nulla est auaritia, nulla est mercatio, imo manifesta iustitia, sicut multiplici exemplo Apostolus. i. Cor. ix. probat, quoniam talis debet sustentari. Vnde ex hoc patet qd si doctor, & consiliarius, & medicus, & alii qui laborant, de cōsilio, siue de doctrina pretium recipiant propter laborem, & suam sustentationem, nulla est culpa, nulla ē simonia. Si tamen quis uenderet donum sibi diuinitus datum, non laborem suū, iudicaretur simoniacus. Similiter dicendum est de celebratione missarum, & consimilium. AD ILLVD, quod obiicitur, qd regnum cœlorum emitur. Dicēdum, quod emptio illa non est emptio, pro eo quōd pretium eius nō est nisi bona uoluntas, quæ mercedem non intuetur: unde quamuis sine mercede nō possit seruire: tamen quia liberaliter deseruit, nulla omnino pactio interuenit, unde totum spirituale est. AD ILLVD, quod obiicitur, quod se conuertit ad bonum spirituale. Dicendum, quod quamuis se conuertat, tamen conuertit se inordinatè: & hoc est magis auerti, quam conuerti. Exemplum huius est in Iuuenis, qui ad Deum se conuertens uolens æquari, magis cecidit, quam ascendit: sic qui conuertitur ad emendum donum Spiritus sancti, magis a Deo recedit, quam ad eū accedat, &c.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An mulier ordinari possit?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quæritur de possibilitate suscipiendi ordines, de qua quatuor quæruntur. Primo, quæritur, utrum ad hoc quod ab aliquo possit ordo recipi, requiratur sexus uirilis, an fœmina possit suscipere. Secundo, utrum ad ordinis susceptionē necessaria sit usus rationis. Tertio, utrum necessaria sit indiuisio carnis. Quartò, utrum necessaria sit cōditio libertatis.

QVod sexus uirilis requiratur, ostenditur. Primo sic. Nullus ordo potest conferri, nisi ei, qui habet naturalem possibilitatem, uel aptitudinem ad illum: nullus autem habet possibilitatem ad ordinem, qui non habet ad tonsuram, & cōtonā: & nullus ad hoc habet naturalem aptitudinem, quem decet semper habere uelatum caput. Si ergo solùm uirum per naturam decet orare capite non uelato, mulierem autem uelato capite, sicut dicitur. 1. ad Corinthi. xi. quod & ipsa natura docet: ergo, &c. ITEM. Nullus est possibilis ad ordines suscipiendos, nisi qui Dei gerit imaginē, quia ib hoc sacramentō hō quodāmodo sit Deus siue diuinus, dum potestatis diuinæ fit participes: sed uir rōne sexus est imago Dei, sicut dicitur. 1. Cor. ii. ergo nullo mō mulier potest ordinari. ITEM. In ordine spirituali potestas datur ordinato: sed talis potestatis non est mulier susceptibilis, sicut dr. 1. ad Tim. ii. Mulierem in ecclesia docere nō permitto, neq; dominari in uirum: ergo nec ordinis. ITEM. Ordines alii præparant ad episcopatū, si quis bene in illis conuersetur: sed episcopus sponsus est ecclesiæ: ergo cū mulier nō possit ad episcopatum prouehi, sed tantum uir, alioquin sponsus ecclesiæ nō esset: ergo ad ordines antecedentes promoueri est tantum uirorum.

CONTRA. Iud. 4. legitur qd Delbora iudicauit Israel, & ei præfuit: ergo uidetur quod mulieri competat potestas iudiciaria, maximè qd abundat in gratia: ergo & potestas sacerdotalis. ITEM. In nouo testamento uidemus abbatissas, quibus cōmiserunt collegia regēda: ergo uidet qd eis cōmitti deat potestas absoluēdi, & ligādi ergo pari rō ne ut, quod conferri possit eis ordo sacerdotalis. ITEM. Ordo sacerdotalis, & alii respiciunt tantum animam, & non carnē: sed quantum ad animam nō est distinctio sexus, immo ita imago dei est mulier, ut uir: ergo eqūè bene est susceptibilis ordinis. ITEM. Non est maior perfectio quam sit status religionis: nec maior fortitudo, quā sit in persecutione martyrii: sed mulieres admittuntur tam ad religionē, q̄ ad martyriū: ergo debent, & posst admitti ad ordinem sacrum.

RESOLVTIO.

Qui ordinantur, Christum mediatorem repræsentare habent; Num igitur fœmineus sexus congruè id efficere poterit?

RESPON. Dicēdum, quōd cōtra hoc tenet opinio, quod mulieres ad sacros ordines admitti non debent. Nā expressè dicit. Dist. 23. Sacratas Deo fœminas uel monachas, sacra uasa, uel sacratas pallas penes uos cōtingere, & incensum circa altare deferre periatum est ad apostolicam sedem, quæ oīa uituperatione, & reprehensione plena esse, nulli recte sapienti est dubium. Quapropter huius sanctę sedis auctoritate, ne pestis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissime mādamus. Et sic omnes consentiunt, quod promoueri non debent: sed utrū possint, dubium est. SANE quorundam opinio fuit quod possunt (qui dicti sūt Cataphrygę) qui etiam non solum præmissis auctoritatibus inniruntur; sed auctoritatibus adherent Canonum, & pro se adducunt, in quibus ostēditur mulieres antiquitus ordines suscepisse. Dicitur enim xxvii. q. i. diaconissam ante annos. xl. non debere ordinari statuimus. Et in eadem quæstione, si quis rapuerit, uel sollicitauerit diaconissam. Et similiter Dist. xxxii. mentio fit de presbytera. Sed si attendatur, quod dicitur. Distinct. xxii. presbyteram &c. ibi ostēditur, q̄ presbyteræ uocātur uiduæ, & seniores & matronę; & ex hoc colligitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod diaconissæ dicebantur q̃ communicabant cũ diaconibus in legẽdo homiliam, quibus fiebat aliqua benedictio. Vnde nullo modo credendum est, quod unquam secũdùm canones mulieres fuerint ad sacros ordines promotę. Et secundùm saniorẽ opinionem, & prudentiorũ Doctorum non solum non debent, uel non possunt de iure, uerum etiam non possunt de facto. Et si quæratur ratio huius: dicendũ, quod hoc uenit tam ex institutione ecclesiæ, quam ex hoc qd̃ eis non competit ordinis sacramentum. In hoc enim sacramẽto persona, quę ordinatur, significat Christum mediatorem: & quoniam mediator solum in uirili sexu fuit, & per uirilem sexum potest significari: ideo possibilitas susciplendi ordines solum uiris competit, qui soli possunt naturaliter repręsentare, & secundùm characteris susceptionem actu signum his cõferre: & ista positio probabilior est, & multis auctoritatibus sanctorũ potest probari.

Ad illvd ergo, quod obiicitur de Debora. Dicendum, q̃ illa fuit potestas temporalis nõ spiritualis. Mulieribus autem bene licet temporaliter dominari: sed non spirituali dominio, uel quod est signũ. Cuius ratio est, quòd ille qui dominatur, gerit typum capitis Christi: quoniã ergo mulier non potest esse caput uiri, ideo ordinari non potest. Ad illvd, quod obiicitur de abbatissis. Dicendum, qd̃ non habent locam prælationis ordinariæ: sed quasi locũ abbatis sunt substitutæ, propter periculum cohabitãdi cum uiris: unde non possunt ordinarie absoluere, nec ligare: officium autem sacerdotale, uel etiam cuiuslibet ordinis cui datur ordinarie, eidem datur etiam potestas illa: & ordo significationem habet, quę nõ competit mulieri, quam uis regimen competat fœminis. Ad illvd, qd̃ obiicitur, quod ordo respicit animam. Dicendum, quod ordo nõ respicit animam tantùm: sed animam et carni coniuncta: & hoc ratione significationis, quæ consistit circa signum uisibile, ac per hoc circa corpus: & executio, & uius ordinis coniunctum respicit. Et ideo quoniam nec ordinis significatio, nec ẽt dispensatio sic cõpetit mulieri, sicut superius probatum est: ideo patet illud. Ad illvd, qd̃ obiicitur de perfectione religionis, & martyrii. Dicendum, q̃ est perfectio status qui respicit gratiam gratum facientem, & huius æquè bene est susceptibilis mulier, & uir: & est perfectio status qui respicit aliquid gratis datum: & hæc potest cõpetere uni sexui, quãuis non competat alii: quia hæc non tantũ respicit q̃ est intrinsecus: sed etiam q̃ est extrinsecus. Talis est perfectio ordinis, in qua est collatio potestatis, quã ostẽdit multiplex ratio mulieribus minimè conuenire.

Qvaestio II.

An ad susceptionem sacrorum ordinum requiratur usus, siue consensus rationis?

Vtrvm ad susceptionem ordinis necessarius sit usus rationis. Et q̃ sic uidetur: quia nõ bilius

bilius, & perfectius sacramentũ est sacramentum ordinis, quã sacramentum matrimonii, & in aliori statu ponit: sed sacramentum matrimonii non potest a furiosis ratione carentibus contrahi, sicut expressè habetur in
Dist. 7. fra ergo &c. Item Hoc uidetur per formam: quia nullus offert aliquid non intelligenti: sed ordinando dicit ordinans ordinato: *Accipe potestatem &c.*) ergo præsupponit in eo discretionẽ: si ergo nõ habet discretionem, nõ uidetur ordinem posse suscipere. Item. Vsus istius sacramẽti nulli potest competere nisi habenti rationis usum: ergo si alii datur, frustra dat: ergo si Deus frustra nihil facit, uidetur quod ei, qui non habet usum rationis, numquam sacramẽtum ordinis cõferatur. Item. Si quis offerret potestatem recusanti, non esset ibi potestatis susceptio: quoniã sicut se habet collatio ad uoluntatem dantis, ita susceptio ad voluntatem suscipiẽtis: ergo si dãs non dat nisi uelit, & intẽdat: suscipiens non suscipit, nisi uelit, & intendat. Item. Tempus, & ętas determinantur in susceptione ordinis Dist. 77. Sed hoc nõ est propter aliud nisi propter discretionem, & usum rationis, q̃ nõ habetur in minoribus annis: ergo &c. Item. Sacris ordinibus de necessitate est annexa cõtinentia: sed nullus obligatur ad continentiam, nisi usum habeat rationis, & per consensum proprię uoluntatis: ergo saltem ad sacros ordines nullus potest ante annos discretionis promoueri: ergo necessarius est usus rationis.

Contra. Alia sacramenta, quæ imprimunt characterem, ut baptismus, & confirmatio antevsum rationis dari possunt: ergo vt pari ratione, quod & istud sacramẽtum. Item. Hoc ipsum uĩ extra de clerico ordinato per saltum, ubi dicitur, quod infra annos discretionis ad minores ordines est promotus, & post sine iteratione cõcessum est ei in huiusmodi ministrare. Item. Sacerdoti, quãdo ordinatur, dãtur claues ligandi, & soluendi, etiã si sacerdos scientia careat: ergo multo fortius puero daripoterit ordo, si careat usu rõnis. Item. Si aliquis timore mortis cõpulsus se ordinari patiatur, & malit ordinari, quam mori, est ordinatus: sicut & in baptismo manifeste patet: ergo sufficit uoluntas coacta: ergo non est necessariũ, quod libere consentiat: ergo nõ uidetur necessaria ætas. Item. Sapientis est respicere nõ tantũ præsens: sed etiam quod futurũ est: ergo si multi carent discretione, de quibus præsumitur, quod aliquando fiant discreti, uidetur qd̃ ialtẽ ordo possit eis committi, & executio maneat in suspenso. Item. Si aliquid ex parte susciplentis esset necessariũ in ipsa ordinatione, oportet quod saltem consensum suum exprimeret, & quod ab eo requireretur: sicut fit in matrimonio: sed hoc modo non fit in ordine: ergo non uidetur quod sit necessarius consensus: ergo nec usus rationis.

Resolvtio.

Nequaquam de necessitate; sed solum de bene esse.

Respon. Ad hoc dicũt aliqui,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd ad ordinum omnium susceptionem requiritur rationis consensus pro eo q̃ in quolibet ordine officium committitur respectu actus eliciendi a ratione, & officium nulli committitur, nisi ei qui uult recipere: & ideo dicunt, q̃ usus rationis requiritur in ordinato, alioquin nihil omnino fit. Sed tamẽ illud uẽ est cõtrarium Decretali de clerico per saltum ordinato, ubi tangitur, quod ad minores ordines infra annos discretionis promotus est. Amplius. Tota die uidemus paruulos ad ordines minores promoueri, qui nec sciunt, quid sit ordo, nec q̃d ibi detur: & iterum, usus confirmationis nõ est ante adultam ætatem: & tamen sacramẽtum dari potest. Et ideo est alia opinio magistrorum, q̃d ad aliquem ordinẽ requiritur usus rationis de necessitate sacramenti: ad aliquẽ ordinem de honestate præcepti, ad aliquos de honestate, & cõgruitate. Ad episcopatum namque, quoniam ibi contrahitur matrimoniũ spirituale, necessario requiritur consensus, sine quo nõ fit matrimonium nec spirituale, nec corporale, ut infra uidebit: ac p hoc necessario requiritur usus rationis, & discretionis de necessitate sacramenti, licet multa alia requirantur, de necessitate. s. præcepti. Ad ordines uero sacros requiritur rõnis usus de necessitate præcepti pro eo q̃ ad illos ordines non debent admitti, nisi qui possunt ad continentiam obligarire: ideo q̃ ordinãt scienter eos q̃ non possunt obligari: quia ratione carent faciunt contra statutum, & præceptum ecclesiæ: & ideo si tales ordinantur exterius characterẽ recipiũt de facto: quia non contradicunt, quamuis non consentiant. Ad minores uero ordines requiritur de honestate rationis usus: quia ibi committuntur officia, quæ spectant non solum ad habentes usum rationis, immo etiam ad habentes scientiam litteraturæ. Sed tamen quia illi ordines sunt ad quandam assuefationem, ubi ex aliqua utilitate, uel necessitate uidebit expedies, possunt ad minores ordines promoueri, & ante annos discretionis. Sed q̃d ita passim promoueantur, & beneficiis ecclesiasticis ditentur, uix potest esse sine cõtemptu eorum, & scandalo hominum, & periculo animarum. Concedendæ ergo sunt rationes ostendentes, quod nõ est necessarius usus rationis ad sacramenti esse, uel suscipere: sed solum quantùm ad bene esse, & digne suscipere: loquendo de ordinibus proprie.

Ad illvd, quod obiicitur de matrimonio. Dicendum, q̃d non est simile: quia in matrimonio non requiritur usus rationis propter dignitatem sacramenti: sed propter significationem cõiunctionis Dei, & animæ, quæ non est nisi in mutuo consensu: præterea non concludit hoc generaliter de sacramẽto ordinis: sed solum de dignitate episcopi. Ad illvd, quod obiicitur, q̃d dicit. Accipe. Dicendum, quod illa oblatio significat magis imperium, & potestatem dãdi, quam executionem suscipientis: unde illius non tantum est offerre: sed conferre: & nisi sit obex

obex contrariæ uoluntatis, ita quòd omnino sit inuitus, recipit sacramentum, secundùm q̃d iudicatur de sacramento confirmationis. Ad illvd, q̃d obiicitur de usu. Dicendum, quod & si non habeat statim usum: quia tamen speratur aliquando habere, non frustra datur sacramentum: sicut etiam datur sacerdotium ei, qui longe post differt celebrare. Ad illvd, quod obiicitur de recusante. Dicendum, q̃ hic est sophisma consequentis, recusans non recipit: ergo oportet q̃ recipiens consentiat: quia medium est inter recusantem omnino, & consentientem. Ad illvd, quod obiicitur de tempore, & ætate. Dicendum, quod determinatio ista temporis non est quantũ ad sacramenti necessitatem: sed potius quantum ad susceptionis congruitatem, & solemnitatem, quam in maioribus ordinibus oportet seruari, saltem quantum ad annos discretionis propter uotum continentiæ, & ordinum dignitatẽ: ulterior uerò protelatio temporis quantũ ad sacerdotes quantum ad tẽpora moderna nõ exigatur: q̃a sicut in multis malitia supplet gratẽ: ita in multis bonitas, & sãctitas supplet. Præterea, multi nunc ordinantur, qui nõ præficiuntur populo, ut religio suadeo non oportet in eis ita exuare tempora, ut in aliis, maxime si sit sanctitas uitæ, & sciẽtia, & maturitas morum. Ad illvd, quod obiicitur de continẽtia, iam patet responsio, nam cõtinentia in sacris ordinibus non est de esse: sed de bene esse.

Qvaestio II.

An bigami ad sacros ordines assumi possint?

Vtrvm ad ordinis susceptionem necessaria sit indiuisio carnis. Et quòd sic uidetur. 1. ad Tim. 3. Oportet episcopum esse unius uxoris uirũ: & hoc ipsum dicit de diacono. Item. Ambr. ad Vercellenses, & habetur. 34. dist. Cognoscimus non solum de episcopo, & presbytero Apostolum statuisse: sed etiam patres in concilio Niceno tractatũ addidisse, clericum quempiam non debere esse, qui secunda cõiugia sit sortius. Item. Ille non potest ꝓmoueri, qui habet uxorem, cuius caro est diuisa: ergo multo minus potest ille, qui habuit plures uxores. Prima patet ex hoc q̃ dicit Inn. dist. xxxiiii. Si quis uiduam, licet laicus duxerit uxorẽ seu ante baptismũ, seu post, non admittatur ad clerũ. Item. Sacerdos siue eps gerit figurã Christi: sed Christus nõ fuit diuisus, imo unitus unitate naturæ: ergo deficit in tali significatio ordinis: ergo & ordo, quoniam significatio est essentialis sacramento. Item. Bigamia est proprietas, quæ numquã relinquitur: nec potest ille qui est bigamus, fieri non bigamus: ergo si impedit sacramentum, uidetur, q̃ reddat se impossibile ad ordinis susceptionem.

Contra. Carnis corruptio nõ impedit sacri susceptionẽ: ergo nec diuisio consimili rõne. Item. Si carnis diuisio impedit quę est cũ uxore, cũ uituperabilior sit illa, q̃ est cũ meretrice, multo fortius illa impediret: sed illa non impedit, ergo nec ista.

Item.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ITEM. Si carnis diuisio impedit, aut ratione alicuius, ꝙ fit in carne, aut ratione eius, ꝙ fit in anima. Ratione alicuius, ꝙ fit in carne, non uideturꝙ relinquat aliam dispositionem, quã in cognitione unius. Ratione alicuius, ꝙ fit in anima nõ, quoniam mortua uxore nihil remanet de matrimonio. ITEM. Quæro, quare impedit. Si propter defectum sacramẽti, quero cuius. Si matrimonii: Cõtra, plus deficit a sacramento matrimonii, ꝙ nunquam contraxit, quàm qui bis contraxit: ergo non deficit a sacramento matrimonii. Si a sacramento ordinis. Contra. Bigamia non attenditur secundũ sacramentum ordinis: sed secũdùm matrimonium: ergo nõ deficit ordo. Est igitur quæstio, quare diuisio impedit, & non corruptio. Et iterum. Quare corruptio si impedit in muliere, ut non consecretur; quare non similiter & in episcopo. Et iterũ, Quare fornicatio uxoris potius faciat uirum irregularem, quã fornicatio uiri, cum potius puniendus sit propter diuisionem carnis suæ, quam alienæ.

RESOLVTIO.

Si Christus unicam habuit sponsam ecclesiam: si ecclesia unicum habet uirum Christum; quid his, & bigamis?

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam est notãdum, ꝙ sacramentum ordinis abundat ab aliis in ratione signandi, quoniam non solùm illud, qd adhiberur exterius signat, immo ipse suscipiens signum est: & signat ipse episcopus consecratus, uel presbyter ordinatus ipsum Christum, secundùm ꝙ superius tactum est. Et in hac proprietate differt ab aliis sacramentis, præterquam a matrimonio, in quo ipse uir, qui est subiectum ipsius sacramenti, signũ est ipsius Christi: sicut mulier signũ est ecclesiæ: & ita concurrunt ad idem significãdum. Quoniam ergo de significatione ordinis primaria est, quod ordinatus significet Christum, ut sponsum ecclesiæ: & hoc non potest significare bigamus, qui habuit uxorem uiduam, quoniam ecclesia unicũ habuit sponsum, & Christus unicam habet sponsam: hinc est, quod tales inepti sunt ad ordines, maximè principales, & sacros: in quibus homo iam incepit expresse figurare Christum: Vnde bigamia reddit ineptum ad diaconatum, & subdiaconatum, & sacerdotium, & potissime ad episcopatum: Et ideo in his ordinibus nunquam legitur dispensatum, nec dispensari debet: non quia sacramentum essentialiter deficiat, immo bigamus recipit characterem: sed quia perfectio sacramenti in ipso deficit, qui nulla ratione potest supplere p hominem, nec repensari: Tamẽ in ordinibus inferioribus ex causa necessitatis dispensationem recipit sicut dicitur. 34. Dist. cap. Subdiaconus. §. Necessitate cogente. Et iterum: lector, si uiduã &c. Ex his patet, quod diuisio carnis impedit: & quare impedit, & quæ diuisio.

AD ILLVD ergo, qd obiciturꝙ de corruptione. Dicendum, ꝙ non est simile: quia non repugnat necessitati sacramenti, nec significationi, ut bigamia. Similiter diuisio per fornicationem non impedit: quia non est diuisio per significationem: sed hæc est diuisio signans. AD ILLVD, quod obiicitur, aut hoc est ex parte carnis. Dicendum, ꝙ ratio sumitur ex parte totius hominis, cuius est matrimonium contrahere: & quod est subiectum matrimonii, in quo quidem est impedimentum non ratione immunditiæ, uel qualitatis absolutæ, quæ sit in carne: sed propter significationem deficiẽtẽ. Quia enim contraxit cum una, signat Christum: quia uerò ab una recessit, & contraxit cum secunda, recessit a significatione: & ita est defectus sacramenti, scilicet unitatis, quæ in sacramento matrimonii, & ordinis debebat significari. Et per hoc patet sequens, quod obiicitur de defectu sacramenti: dico enim, ꝙ in eo deficit sacramentum unitatis: quod siue deficiat ex parte sua, siue ex parte uxoris, reddit ipsum minus idoneum ad ordinis sacramentum. Si ergo quæras, quod sacramentum deficit, utrum ordinis, uel matrimonii: dico ꝙ sacramẽtum ordinis deficit: quia non est perfectio, quę posset significare, quod exigit ordo. Præterea est defectus sacramenti matrimonii, defectus (inquam) non simplicis negationis, sicut est in eo, qui nunquã fuit uxoratus: sed defectus priuationis, ubi aliquid est de significatione, aliqd de priuatione, quæ generat quandam enormitatem, siue deformitatem: ratione cuius ad tam nobile sacramẽtum non debet admitti. Ex his patẽt quæstiones sequẽtes, quare, scilicet impedit diuisio, non corruptio: quia non priuatur sacramentum aliquod, nec efficit defectiuum propter corruptionem, sicut propter diuisionem. AD ILLVD, qd quæritur, quare non impedit corruptio consecrationẽ uiri, sicut & mulieris: dicunt aliqui iuristæ, quod episcopus signat ecclesiam militantem: sed uirgo signat Christũ, qui fuit uirgo: sed illud non capit ratio recta. Et ideo aliter dicendũ, ꝙ episcopus signat Christum: sed mulier signat ecclesiã triumphantem, siue ipsam ecclesiam, quæ uirgo est, & nunquã fuit nisi uxor Christi: Christus autem & si uirgo fuit, tamen synagogam habuit non ut uxorẽ: sed ut cõcubinam. ET PER hoc patet ultimum, quare ille, ꝙ desponsat corruptã ab alio, & cognoscit, est ineptus, & bigamus iudicatur. Dicendum enim, qd ratio est: quia nõ est unicus unicè: ista enim non est unica, & maiorem oportet significariuni tatem ex parte uxoris, quam uiri: quoniam ecclesia non fuit copulata nisi Christo, nec matrimonialiter, nec alio modo: Christus autem copulatus fuit synagogæ, quamuis non insolubiliter, & ita non matrimonialiter: & sic patet, qd omnia talia statuta sunt ualde rationabilia, qa in eorum constitutione non pẽsatur cul pa; sed potius significatio congrua, &c.

Quæ-

QVAESTIO IIII.

An suscipientes ordines sacros liberi esse debeant.

VTRVM ad susceptionem ordinis sit necessaria conditio libertatis. Et ꝙ sic uidetur. Dist. 54. Nullus eporũ ad clericatum seruum alterius promouere ꝑsumat. ITEM. In eodẽ Decreto capit. sequenti Nulli de seruili cõditione ad sacros ordines ꝓmouetur, nisi a dominis suis prius legitimam libertatẽ consequantur. ITEM Si seruus intret religionẽ, redditur domino suo: & non potest ingredi, nisi efficiatur liber: ergo pari ratione nisi efficiatur liber, non poterit ad sacros ordines ꝓmoueri. ITEM. Nemo põt duobus dominis seruire, sicut ipse Saluator Matth. 6. testatus est: ergo cũ officium clericale totum hominẽ sibi reqrat dedicari, nullus adhoc poterit promoueri, qui sit in alterius potestate.

CONTRA. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis, dicitur Prouer. 17. ergo uidetur, ꝙ ubi est sapientia, & uitæ bonitas, ꝙ nihil ex parte seruituris obstat. ITEM. Ordo dicit potestatem spiritualem, seruitus dicit subiectionẽ corporalẽ: sed subiectio corporalis non habet repugnantiam cum eo, ꝙ spirituale est: ergo &c. ITEM. Deus nõ est acceptor personę: ergo tantùm placet ei obsequium serui, sicut obsequiũ domini: ergo sicut possunt ad diuinũ cultũ, & clericatum assumi domini, ita ẽt possunt serui. ITEM. Alia sacramẽta ita libere possunt accipere serui, ut domini: & ad ea ita cõiter admittuntur: ergo pari ratione uidetur, ꝙ ad ordinem. IVXTA hoc quæritur, si seruus sit ordinatus ignorante domino, utrũ sit ei restituendus. ITEM. Si restituitur quare non res aliæ cõsecratæ & iterum quanto tempore potest repetere.

RESOLVTIO.

Dignitatis sacramentum, sicut ipsi digni igitur & nobiles ad id assumuntur, non spuri, non serui, & huiusmodi.

RESPON. Ad prædictorum intelligentiam notandũ est, ꝙ sacramentum ordinis non solum abũdat ab aliis secundùm rõnẽ signi, ꝓp hoc, ꝙ nõ tantùm sacramẽtũ; sed ẽt suscipiens sacramẽtũ tenet rõnem signi: immo ẽt abundat secundùm rõnem remedii, quia non solùm ibi gratia ad curandum subiectum ordinatur: sed ẽt datur gratia, quę ordinat ad curandum alios: nũ de collocat hominem nõ tantũ in statum sanitatis, immo etiã in gradum honestatis, & dignitatis: & ideo adhoc sacramentũ requiritur nõ ꝑsona quælibet, sed persona honesta, cui honor, & dignitas competat clericalis. Et quoniã honestas multũ recipit exteriora: ideo non solũ ꝓpter defectum uitæ efficitur ꝓpter defectum multũ reipiscipiendum: sed etiam propter defectum multorum aliorum. Adhoc.n. ꝙ ꝑsona sit honesta oportet, ꝙ in ea cõcurrat honestas a parte originis, nominis, corporis, actionis, cõdationis, & cõuersationis. Propter defectũ a parte originis ineptus ẽ filius sacerdotis spiritus, & etiam qui libet illegitimus. Deut. xxiii. A parte nominis siue famæ ineptí

cepti sũt infames, & publicè pęnitentes. Dist. l. ex pęnitentibus. Propter defectũ a parte corporis corpore uitiati, & dęmoniaci, & epileptici. dist. xxxiii. communiter diffinimus. Propter defectum a parte actionis, ut quãdo incidit in peccatũ enorme, siue factũ, ut homicidium. dist. l. fere per totum: & hoc est ꝓp magnũ horrorẽ, qui est in sanguinis effusione, siue iustè fiat, siue iniustè: uel ꝓpter hoc ꝙ diuidit unitatem animæ, & corporis. Propter defectum conditionis, ut seruus. dist. iiii. Propter defectũ conuersationis, ut curiales. dist. li. In oibus autem tradunt distinctiones, siue exceptiones: sed ille spectant ad sciẽtiam inferiorem. Hæc tantum in generali dixisse sufficiat, qd quia sacramentum ordinis non tantum personæ meritum, sed honestatẽ considerat, quia cleri cus est persona communis, & ordo ponit in gradum dignitatis, debent excludi illi, in qbus sacramentum, & alia per consequens possunt dehonestari. Et quoniam seruus quandiu in tali statu est, est ignobilis, & ad ignobilia opera potest cogi, & ideo non potest se totum mancipare, cum alii sit subiectus: ió non potest ad sacros ordines ꝓmoueri quantũ est de sacramẽti honestatẽ recipit tã ordinẽ.

AD ILLVD ergo. quod obiicitur ꝙ seruitus nõ impedit, & ad omnia sequẽtia patet respondeo per iam dicta. Veruntamen quod quærit, si seruus det reddi domino suo. Respõ. qd aut est ordinatus domino sciente, & consentiente, aut ignorante, & nolente. Si sciente, & consentiente, uel etiam non contradicente, generat sibi præiudiciũ, ut amplius non possit repetere eum. Si ignorãte domino & nolente, aut ignorante ꝑsentatore & ępo, aut altero, uel utroq; sciente. Si eis ignorantibus, tũc seruus tenetur se redimere, si habet pecuniam: quod si non habet, nec ecclesia vult eum redimere, domino suo debet reddi. Si autẽ sciente ordinante & ꝑsentatore, tenentur domino in pecunia, uel in alio seruo, uel in duplum: quod si nõ habent, dominus potest sibi resumere seruum. Aliqui tamẽ dicunt ꝙ nõ si peruenit ad sacerdotium, sed omnibus uidetur quod dominus debeat seruari indemnis: habet tamen ius petẽdi eum infra annum: & quidam dicunt quod post ordinationem, quidam dicunt ꝙ post cognitionem. Et hæc omnia probãtur per illa iura, quæ dicuntur Dist. 54. Sunt & alia multa, quæ determinantur in iure, quæ inquam competunt ordinãdis, q ex diuersis locis scripturæ sũt tracta, & maxime de prima ad Tim. 4. & hæc oia determinantur a Dist. 33. usq; in finem primę partis: & qui hæc distinctio magis spectat ad scientiã inferiorem, ideo ad præsens illa sufficiat, ne extra metas nostræ scientiæ exeamus: & oia ad ipsam sicut ad originem possit reduci, si quis haberet peritiam iuris canonici, & diuini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Matrimonio secundùm causam formalem.

CVm alia sacramenta post peccatum & propter peccatum exordium sumpserint, matrimonij sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum a domino: non tamen ad remedium, sed ad officium. Refert enim scriptura Gen. in Adam misso sopore, atque una de costis eius sumpta, & exinde muliere formata, uirum in spiritu intelligentem, ad quem usum mulier facta esset, post extasim prophetice dixisse. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Gen. 2.

De duplici constitutione coniugij.

Coniugij autem institutio duplex est. Vna ante peccatū ad officium facta est in paradiso, ubi esset thorus immaculatus, & nuptiæ honorabiles: ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Altera post peccatum ad remedium facta extra paradisum, propter illicitum motum deuitandum. Prima, ut natura multiplicaretur: Secunda, ne natura exciperetur, & uitium cohiberetur. Nam & ante peccatum dixit Deus, Crescite & multiplicamini: & post peccatum omnibus pene hominibus per diluuium consumptis. Quod uerò ante peccatum institutum fuerit coniugiū ad officium, post peccatum uerò ad remedium concessum, Augustinus testatur dicens, Quod sanis est ad officium, ægrotis est ad remedium. Infirmitas enim incontinentiæ, quæ est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum. Si uerò non peccassent primi homines, sine carnis incentiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eorum conuenirent. Et sicut remunerabile est, aliquod bonum opus, sic coitus eorum bonus esset & remunerabilis. Quia uerò propter peccatum lethalis cupiscentiæ lex membris nostris adhæsit, sine qua carnalis non fit commixtio, reprehensibilis est & malus coitus, nisi excusetur per bona coniugij. Hebr. 13 Gen. 1. Super Gen. li. c. 7. to. 3. Ro. 6.

Quando

Quando præceptum, quando indultum sit coniugium.

Prima institutio habuit præceptum, secunda indulgentiā. Dicimus enim ab Apostolo humano generi propter uitādam fornicationem indultum esse coniugium. Indulgentia uerò quia meliora non eligit, remedium habet, non præmium; a qua si quis declinauerit, meretur exitiale iudiciū. Quod secundum indulgentiam conceditur, uoluntarium est, non necessarium: alioquin transgressor esset, qui illud non faceret. Et potest sane intelligi illud sub præcepto dictum hominibus primis ante peccatum, Crescite et multiplicamini. Quo etiam post peccatum tenebantur, usque quo est facta multiplicatio: postquam secundum indulgentiam matrimonij contractus fuit. Ita etiam post diluuium, quo uniuersum pene humanum genus deletum est, secundùm præceptum dictum est filijs Noe, Crescite, & multiplicamini. Multiplicato uerò homine, secundùm indulgentiam contractum est, non secundum imperium. 1. Cor. 7. Genese. 1 Gene. 9

Quibus modis accipiatur indulgentia.

Indulgentia autem diuersis modis accipitur, scilicet pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est permissio in nouo testamento, de minoribus bonis, & de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium, quod non meretur palmam: sed est in remedium. De minoribus malis, idest, de uenialibus, est coitus qui fit causa incontinentiæ. Illud scilicet coniugium indulgetur, idest, conceditur. Illud uerò, id est, coitus talis permittitur, idest, toleratur, ita quod non prohibetur.

Quod nuptiæ sint bonæ.

Fuerunt autem nonnulli hæretici nuptias detestantes, qui Tatiani appellati sunt. Hi nuptias omnino damnāt, ac pares fornicationibus aliisque corruptionibus faciunt: nec recipiunt in suorum numerum coniugio utentem marem uel fœminam. Quod autem res bona sit coniugium, non modo ex eo probatur, quod dominus legitur coniugium instituisse inter primos parentes: sed etiam quod in Cana Galileæ nuptijs interfuit Christus, easque miraculo commendauit, aqua in uinum conuersa. Qui etiam postea uirum dimittere Aug. de hæresibus. ca. 25. in tomo. 6 Hugo 4 sin. c. 3 Gene. 2 Ioan. 2 Mat. 19 1. Co. 7 Mat. 5 & 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tere uxorem prohibuit, nisi causa fornicationis. Apostolus etiam ait, Virgo non peccat, si nubat. Constat ergo rem bonam esse matrimonium: alioquin non esset sacramentum. Sacramentum enim sacrum signum est.

Cuius rei sacramentum sit coniugium.

Cum ergo coniugium sacramentum sit, & sacrum signum est & sacræ rei, scilicet coniunctionis Christi & ecclesiæ, sicut ait Apostolus. Scriptum est, inquit, Relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in ecclesia. Vt enim inter coniuges coniunctio est secundùm consensum animorum, & secundùm permistionem corporum: sic ecclesia Christo copulatur uoluntate & natura, quæ idem uult cum eo: & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritualiter & corporaliter, idest, charitate ac conformitate naturæ. Huius utriusque copulæ figura est in coniugio. Consensus enim coniugum copulam spiritualem Christi & ecclesiæ, quæ fit per charitatem, significat. Commistio uerò sexuum illam significat, quæ fit per naturæ conformitatem.

Eph. 5. Gen. 2.

An detur mulier, ad matrimonium impertinens.

Inde est quod quidam doctorum dixerunt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, quæ non experitur carnalem copulam. Ait enim August. Non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commistio sexus. Item Leo Papa, Cum societas nuptiarum ita a principio sit instituta, ut præter commistionem sexuum non habeat in se Christi & ecclesiæ sacramentum: non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Item Augustinus, Non est perfectum coniugium sine commistione sexuum. Hoc si secundùm superficiem uerborum quis acceperit, inducitur in errorem tantùm, ut dicat sine carnali copula non posse contrahi matrimonium: & inter Mariam & Ioseph non fuisse coniugium, uel non fuisse perfectum: quod nefas est sentire. Tanto enim sanctius fuit atque perfectius, quanto a carnali opere immunius. Sed superius

27. c. 2 Nõ est. Ibid. c. cum so ciecas. In soli loquij.

perius posita ea ratione dicta intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cum qua non est permistio sexuum: sed non pertinet ad matrimonium, quod expressam & plenam tenet figuram coniunctionis Christi, & Ecclesiæ. Figurat enim illam uniionem Christi, & Ecclesiæ, quæ est in charitate: sed non illam, quæ est in naturæ conformitate. Est ergo & in illo matrimonio typus coniunctionis Christi, & Ecclesiæ: sed illius tantum, qua Ecclesia Christo charitate uniitur: non illius, qua per susceptionem carnis capiti membra uniuntur: nec ideo tamen minus sanctum est coniugium: quia vt ait Aug. In nuptis plus valet sanctitas sacramenti, quam fœcunditas ventris. Est etiam coniugium signum spiritualis coniunctionis & dilectionis animorum, qua inter se coniuges uniri debent. Vnde Apostolus ait, Viri, diligite uxores uestras, vt corpora uestra.

Hæc est ultima pars totalis partis in qua agit Magister de sacramentis. In hac.n. parte agitur ultimò de sacramẽto matrimonii: & quoniam tũc vnaquæque res perfectè cognoscitur quando cognoscitur secũdum quadruplex genus causæ: ideò pars ista habet quatuor partes. In prima agit de matrimonio secundum causam formalẽ. In secũda secundum causam efficientem, infra Dist. proxima. *Post hoc aduertendum est &c.*] In tertia secundum causam finalẽ, infra Dist. in. 31. *Post hoc de bonis coniugij.*] In quarta secundum causam materialem, quæ est ipso natum legitimitas: hæc enim est dispositio a parte suscipientis: & per oppositum agit de illegitimitate, & hoc facit infra Dist. 34. *Nunc superest attendere, &c.*] Prima pars, in qua determinat de matrimonio secundum causam formalem, habet duas: quia enim matrimonio formaliter, conuenit sacramentum, & signum: sacramentale duo in se continet, secundum quod tale signum signat diuinam institutionem, & naturalem repræsentationem: ideo pars ista habet duas. In prima agit de matrimonii institutione. In secunda de repræsentatione, siue aptatione signi ad signatum: & hoc ibi. *Cumque coniugium sacramentum sit.*] Prima pars habet tres partes. In prima determinat institutionis tempus. In secunda modum, ibi. *Prima institutio habuit principium.*] In tertia remouet quoddam dubium quod habet ex prædictis ortum, ibi. *Fuerunt autem nonnulli heretici.*] Similiter secunda pars, in qua post institutionem agit de significatione, habet tres particulas. In prima determinat, quid sit in hoc sacramẽto signum, & quid signatum: ex quibus intelligitur uniũ fieri sacramẽtum

 siue

Universidad de Deusto
Biblioteca

sive integrari. In secunda ex verbis suis introducit dubium, ibi. *Inde est quod quidam doctorum.*] In tertia uerò dissoluit, ibid. *Hoc sit secundum superficiem.*] Et ita in duobus est cõtinentia huius distinctionis: s. in huius sacramenti institutione, & in sacramenti constitutione siue integratione.

Dub. 1. IN parte ista sunt dubitationes circa literã: & primo quæritur de situ huius partis. Videtur enim quod sacramẽtum matrimonii deberet primo situari, siue primo de eo tractari. Primum quidem quia prius est qđ animale est, deinde quod spirituale: sed matrimonium respicit statum animalem, aliud spirituale: ergo &c. Item. Matrimonium est primum inter oĩa institutum: ergo primo debuit de eo tractari. Respondeo, quod sicut tactum est, sacramenta nõ ordinantur secundum statum ꝑfectionis, uel imꝑfectionis, nec secũdum tempus institutionis: sed ordinantur secundum comparationem ad statum hominis indigẽtis his sacramẽtis: & quoniam. v. prima sacramenta respiciunt indigentiam principaliter in se, sed duo ultima sat ad alterum, scilicet ordo, & cõiugium: inter cetera minus habẽt de proprietate sacramentorum no. se, & minus de perfectione, cũ nũc temporis sit indulgentia: ideo restè post alia determinat de ipso: & sic patet respõsio ad obiecta.

Dub. 2. *Secundum præceptum, &c.*] Cum illud idem dictum sit bestiis, quę non sunt rationis capaces, quomodo tale præceptum potuit dari? Respondeo. Dicendum, quod homini fuit, & benedictio, & præceptum, & moralé, & sacramentale. Benedictio ratione potentiæ in generando. Præceptum ratione capacitatis in ratiocinando. Præceptum sacramentale ratione coniunctionis indiuisibilis in significando. Ex hoc patet quod bestiis solũ fuit benedictio illud uerbũ, q̃ non sunt rationis capaces: patet etiam ꝙ non fuit sacramentale, nisi rõne institutionis matrimonii in coniunctione Adã & Euę, q̃ postmodũ est secuta. *De meritis bonis, &c.*] Videtur hoc falsum, quia omne q̃ fit ex charitate, meretur iaimã: sed aliqs potest ex charitate cõtrahere, & uxorem cognoscere: ergo, &c. Respondeo. Dicendum, quod illud uerbum autem telligitur, quando quis utitur coniugio ad uitandam fornicationem, aut intelligitur de paꝛtoma, secundum q̃ dicit quãdam superexcellentiam ad meritum quantum ad aureolam, siue quãtum ad fructum sexagesimum. *De minoribus malis, &c.*] Videtur falsum dicere, quia incontinentia est peccatum mortale: ergo, & concubitus qui fit propter incontinentiam, est mortale peccatum. Respondeo. Dicendum, quod concubitũ fieri causa incontinentiæ, dupliciter potest intelligi. Aut ut continentia intendatur ut aspernanda, aut quòd intendatur ut assequãda, siue prosequenda: & primo modo intelligit Magister, secũdò modo opponit. Verum autem sic coire intendit, infra melius patebit.

A R-

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quando institutum sit matrimonium?

AD intelligentiam prę cedentis distinctionis secundũm duo, quæ determinat Magr de sacramẽto matrimonii, duo principaliter quæruntur. Primò, quę ritur de eius institutione. Secundò, de eius integritate. Circa primum tria quæruntur. Primò, quæritur, quando fuerit institutum. Secũdo, a quo. Tertio, quę ritur, qualiter fuerit institutũ.

QVod matrimoniũ fuerit institutum ante lapsum, ostẽditur per illud, qđ dicitur Matt. xix. Non legisti, quod ab initio qui fecit homines, masculum & feminam fecit illos, & dixit propter hoc, &c. ITEM. Magister in litera. Cum alia sacramẽta post peccatũ exordiũ sumpserunt, matrimonii sacramẽtum etiam ante peccatũ legitur institutũ. ITEM. Ratione uidetur, quia usus coniugii est ad procreationem prolis: sed prolis procreatio conueniebat statui innocentiæ: ergo tunc debuit institui. ITEM. Matrimonium est apud omnes: ergo est de dictamine naturæ: sed talia ab initio homini sunt impressa: ergo, &c.

CONTRA. Hugo de Sancto Victo. Tempus institutionis sacramentorum extunc esse cœpit, qñ hõ a gaudiis paradisi eiectus est: & ita uidetur quod matrimoniũ post lapsum sit institutum. ITEM. Ratione uidetur, quia sacramentum est medicina contra morbum; sed tpe status innocẽtiæ nullus fuit morbus: ergo &c. Si tu dicas, sicut dicit Magister, quod institutũ est in officium, non in remediũ, quæritur tunc, quare similiter alia nõ sunt instituta in officiũ, & post in remedium sicut matrimonium. ITEM. Sacramenta sunt signa uisibilia rerum inuisibilium, per quæ homo manuducitur ad spiritualia cognoscẽda: sed Adam non indigebat manuduci, quia spirituali mente erat præditus: ergo non fuit necesse institui in statu innocentiæ. ITEM. Ante lapsum nõ erat maior inordinatio, uel libido in actu generatiuæ, quã in actu nutritiuæ: sed licuit Adæ comedere de omni ligno: ergo similiter uidetur quod licuit ei coire cũ omni muliere, aut si non, quæritur, quare magis est arctatus ad istum actum, quam ad alium. ITEM. Cum post lapsum nõ habeat sacramentum, quod respicit actum nutritiuæ, & generatiuę, & utrumq; est in remediũ, quare Adam similiter nõ habuit in statu innocentiæ sacramentum quantum ad utrumq; actũ in officium? & uidetur quod magis debuit habere quantum ad nutritiuã, quia nutritiua magis erat ibi in usu, quã generatiua.

Lib. 1. De Sacramẽt. per. 8. Cap. 12

RESOLVTIO.

In officium unic lapsum, in remedium post lapsum institutum dicimus.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ quia institutio respicit usũ, usus matrimonii est in remedium, & est in officium. Vsus autem aliorum sacramentorum est tãtum in remedium: ideo matrimonii usus non tantũ conuenit in fir-

mis, sed etiam sanis: & ideo duplex fuit eius institutio: una ante lapsum in officiū, alia post lapsum in remedium. Est aūt vsus matrimonii in remedium contra ignorantiā, dū erudit inquā tum signum: & in remedium cōtra concupiscentiā, dum illā refrenat ut medicamentum. Sic & eius officium fuit quantum ad duas operationes potentiarum, & quantū ad actum cognitiuæ, ut hō uideret exterius coniunctionē in creatura quā intelligebat interius, non inquā: ut erudiretur, sed ut uidendo materialiter ꝓ sciebat, oblectaret. Similiter quantum ad actum generatiuæ fuit in officium, vt quia ꝑ se homo non potuit specie conseruare, adiuncta socia in actu illū conseruationis prodire posset. Ex hoc patent tria obiecta.

AD ILLVD uerò, quod obiicitur de nutritiua. Dicēdum, ꝓ nō est simile, qa ibi fit cōtinua deperditio ꝑ calorē: iō frequenter fieri restauratio, & de multis, non de uno tantū. Aliter potest dici qd duplex est deperditio. s. quantū ad humidū nutrimētale, & radicale: similiter duplex est restauratio. s. quantum ad humidum nutrimentale ꝑ lignū paradisi, & similiter quantum ad humidum radicale ꝑ lignū uitæ: hoc aūt, ut dicit Aug. non solū fuit in usum, sed in sacramentum etiā, signabat enim pastū sapientiæ interioris: & qa unica est sapientia, unicus fuit ille cibus, licet alii essent plures. Similiter, qa in actu cōiugii intelligitur coniunctio Christi, & Ecclesiæ, & Christus est sponsus unicus, & Ecclesia unica: in de est ꝓ diuina institutione est mulier uiro in matrimonio cōiuncta, sicut & lignum uitæ pro uisum in sacramentum. Quia uerò ꝑ peccatum est amissa conseruatio individui, salua nihilominus illa, q̄ est speciei: ideo remansit matrimonium: sed non remansit illud lignum, habuerunt tū aliquā signum quoniq; Christus nasceretur. Si tunc quæratur, quare magis quātum ad nutritiuam, & generatiuā Adā habuit sacramenta, quā quantum ad alias potentias, ut uisum &c. Dicendū, ꝓ ista fuerunt in vsū, & in tale usum qui ueniebat ex indigentia: nā Adā, nec ꝑ se poterat conseruari, nec per se poterat generare: & iō indigebat aliquibus, quibus uteretur: & quia usus exterioris hois, & indigentia importabant similitudinem interioris, qa alia non ꝑ se pōt vuere, nisi reficiat a Christo: nec similiter ꝑ se bona opera facere nisi fecundetur ab ipso: iō patet ultimum, ꝓ vnicum fuit sacramentum, nec penes alios sensus oportuit alia sacramenta institui.

QVAESTIO. II.

A quo institutum sit hoc sacramentum?

A QUO fuerit sacramentū matrimonii institutum. Ergo a Deo, uidetur ꝑ illud Matt. xix. Quos Deus cōiunxit, homo nō separet: hoc dē de cōiunctione q̄ est in matrimonio: ergo si illa q̄ est a Deo, patet, &c. ITEM. Hoc ipsum uidetur, qa Gene. i. dixit Deus. Crescite & multiplicamini. Sed illud crementū erat ꝑ usum actus matrimonialis: ergo matrimoniū fuit a Deo institutū. ITEM. Hoc ipsum ostendunt ꝑ ratio-

rationē, quia si sacramenta sunt a voluntate humana, & oē tale est uariabile, & mutabile, & cū sacramēta sint immutabilia, uidetur ꝓ non solum hoc, sed et oia alia sint a Deo instituta. ITEM. Sacramenta quāto maiora sunt, tāto a maiori instituenda sunt: sed sacramentū matrimonii est præcipuē magnum, sicut dicitur Ephesios. v. Sacramentum hoc magnum est: ergo a maximo Deo non ab homine institutum fuit.

CONTRA. Institutio matrimonii fuit in illo uerbo. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne, &c. sed illud uerbū fuit Adæ, non Dei: ergo fuit institutum ab homine, non a Deo. ITEM. Si sacramentum matrimonii est institutum a Deo, & in his quę sunt a Deo instituta, non potest Ecclesia aliquid mutare, nec disponere: ergo nec circa matrimonium: sed tota die dispensatur quātum ad hoc sacramentum: ergo &c. ITEM. Non legitur Deū esse locutū de matrimonio, nisi quādo dixit, Crescite, & mul. &c. & cū hoc etiam dictū sit bestiis, &c. videtur ꝓ et inter bestias cōstituit: sed hoc est inconueniēs: ergo &c. ITEM. Matrimoniū contrahit ꝑ humanū consensū: ergo est cōtractus humanus: sed contractus humani sunt instituti ab hominibus: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Et si nodum fidei, sed dispositiuam etiam natura alii sacramentum sit matrimonium, a Deo tamen eius institutio est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝓ institutio matrimonii ē a Deo. Sed nota, quod quedam sunt sacramenta, quæ sunt purè fidei, sicut baptismus, & confirmatio, & consimilia: quædam autem non tātum sunt fidei, sed etiam naturalis dictaminis: & talia sūt pœnitentia, & matrimonium: sed tamen non omnino sunt de dictamine iuris naturalis. Quæ primo modo sunt, Deus instituit mandando: quæ secundo modo, instituit interius illustrando: & sic instituit matrimoniū. Vnde ipse non præcepit Adam, quod Euam duceret in uxorem, sed illustrauit eum interius, ut intelligeret eam sibi datam in uxorem, & omnibus posteris per liberum consensum uxores illo modo coniungi. Vnde Adā sic illustratus dixit, Hoc nunc os, &c. Et sicut dicit Magister in litera: prophetice est locutus: & ideo uerbum illud non fuit a semetipso, sed a Deo: & ideo institutio huius sacramenti fuit a Deo: & sic patet primum.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod tunc Ecclesia nihil mutare potest. Dicendum, quod dominus instituit sacramentū quō ad formam, & quō ad materiā, quantum illi tempori congruebat, excipiendo solum patrem, & matrem: & quia aliæ personæ secundum diuersa tempora debebant congruere institutioni, de legitimitate personarum reliquit Ecclesiæ dispensandum & circa hanc dispensat Ecclesia. AD ILLVD, quod obiicitur, quod dominus non est locutus de matrimonio nisi ibi, Crescite, & multiplicami. Dicēdum, quod factum est, immo locutus

Universidad de Deusto
Biblioteca

curus est per Adam, quando Adã Spiritu s. illustratus dixit illud uerbum in persona Dei: & hoc patet; quia Christus Mat. xix. repetit illud, ut uerbũ Dei. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ est contractus humanus. Dicendum, quod non est pure humanus; & hoc patet sic. In matrimonio nãque duo sunt, & mutua obligatio, & obligationis mutuę indissolubilitas, & quamuis primum sit hominis, secundũm est tamen instituentis. & ratione illius indissolubilitatis præcipue matrimonium tenet rationem sacramẽti, & significati: & ideo nõ ab homine ortum habet, sed a Deo: & hoc melius patebit infra, quando agetur de indissolubilitate matrimonii.

QVAESTIO III.

An institutio matrimonii fuerit sub præcepto?

QVALITER fuit institutum matrimonium. Et est quęstio, utrum institutio matrimonii fuit sub pręcepto; & quod sic uidetur ꝑ textum Gen. quia ꝑceptum est eis, quod crescerent, & multiplicarentur: sed non poterat hoc fieri nisi per coniunctionem maris cũ fœmina: hæc autem cõiunctio legitime facta est matrimoniũ: ergo matrimonium fuit institutum sub præcepto. ITEM. Magister in litera. Prima institutio matrimonii habuit præceptũ: sed prima fuit in paradiso: & ibi data fuit sub pręcepto: ergo &c. ITEM. Rationem uidetur quia matrimonium ordinatum erat ad conseruationem speciei quantum ad generatiuam, & eius signorum ordinatus erat ad cõseruationem in diuidui quantũm ad nutritiuũ; quia & si numquam moreretur, tamen determinato tempore in aliam uitam transferretur: sed eius cadebat sub præcepto: ergo & coitus. ITEM. Omnes qui possunt, tenentur pro loco & tempore multiplicare prolem spiritualem, reuocãdo scilicet hominem a peccato: ergo cum secundũm statum primum multiplicatio corporalis esset coniuncta spirituali, uꝛ ꝓ omnes tenebantur: & sic uꝛ institutũ fuisse matrimonium sub præcepto.

CONTRA. Si fuit institutum sub præcepto, aut ergo illud ꝑceptum fuit iuris naturalis, aut positiui. Non positiui; quia unũ solum fuit: Non iuris naturalis; quia adhuc maneret: ergo nullo modo fuit institutum sub præcepto. ITEM. Sępe licitum fuit homini facere quod melius est; sed melius est omnino continere, quam coire; quia castitas uirginalis est dignior coniugali: ergo licuit non coire, nec nubere; sed nõ licuisset, si fuisset, uel esset sub ꝑcepto: & sic &c. ITEM. Si ꝑceptum fuit, cũ Abel uxorẽ nõ habuerit, uꝛ qd̃ peccauerit: sed cõstat qd̃ hoc est falsum; ga Abel ẽ primus iustorũ, sicut testatur dñs, Mat. 23. A sanguine Abel iusti: ergo &c. ITEM. Ad matrimoniũ maxime regiũ liber cõsensus: ergo nullo mõ arctari debuit hõ per præceptum.

RESOLVTIO.

In prima institutione fuit ut prius rum temporum sub præcepto, quantũ dẽ, & affirmatiue sed in secunda, uidelicet temporis gratiæ, sub indulgentia.

RESP. Dicendum, ꝓ prima institutio matrimonii præceptum habuit, sicut dicit Magister: & ꝑceptũ illud fuit affirmatiuum, & fuit iuris naturalis. Sed attendendum, quod ius naturale quędam dicitur simpliciter, quædã, secundũm tempus. Simpliciter ut Deum amandum. Secundũm tempus, ut omnia esse communia. Dico ergo quod pręceptum de usu matrimonii fuit naturale secundo modo: quia quamdiu pauci erant, dictabat ius naturale, quod multiplicãda esset proles ad cultum Dei. Sed cessante isto statu, cessauit præceptum: & ideo institutio secunda tempore legis gratiæ habuit indulgentiam, non præceptum.

ET EX hoc patet responsio ad primum obiectum. AD SECVNDVM. Dicendum, quod nõ tempore legis naturæ institutę: nec ẽt corruptæ in statu primo perfectius fuit continere, quam nubere. Primo quidem: quia nõ erat pruritus, nec turpitudo aliqua. Secũdo uerò quia erat obedientiæ meritum. Vnde cæliba tus Ioannis, non præferk coniugio Abrahæ. AD ILLVD, quod obiicitur de Abel. Dicẽdum, ꝓ illud erat præceptum affirmatiuum: & ideo non obligabat ad semper; sed pro loco, & tempore: & ideo non peccauit; qa non dum senuerat. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de libertate cõsensus. Dicendum, ꝓ sicut præceptum non auferet motum charitatis, qui motus maximẽ gratuitus, & liberalis est: sic non auferet libertatem cõsensus, nec diriminis ideo quamuis dominus pręcipe ret contractionem matrimonii cum aliqua, tamen utrum cum hac quis contraheret, uel cum alia, reliquit in mera libertate contrahentis.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Quid signum, quidue signatum in sacramento Matrimonij.

CONSEQVENTER quantũm ad secundũ articulum quæritur de matrimonii integritate & circa hoc quærũtur tria. Primò quæritur de integritate quãtũm ad significationẽ. Secũdò quantũ ad causalitatẽ. Tertiò quantũm ad utrumque.

QVID sit in sacramento matrimonii signum, & quid signatum, & cum signum in sacramentis sit elementum, sicut dicit Hugo. quia sacramẽtum est elementũ ex similitudine repręsentans: & cum hic nullum sit elementum, uidetur quod hic nullum sit sacramentũ: & si nullum sacramentum, non uidetur habere significationem sacramenti. Si TV dicas, quod uir & mulier se habent in ratione elementi. Contra Differt elementum ab eo, qui suscipit sacramẽtum: ergo si uiri, & mulieris est sacramentum illud ut susceptiuum, non ergo ut figuratiuum. ITEM. Sicut in no. le. appropinquauit ueritas, ita no. le. tempore, scilicet ueritatis debuerunt signa sacramentorum euidẽtia esse cum ergo uir, & mulier fuerũt semper materia huius sacramenti, uidetur quod in no. leg. non sunt materia, siue elementum. SI DICAS, quod uerbum, quo exprimitur consensus, est elementum. Contra hoc est, qd̃ illi

Li. 1. de Sacramentis. p. 9. ca. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud sem p fuit opportunum. Si dicas: qd addita est benedictio annuli, & nuptiarum: hoc nihil est, qa hæc nõ sunt de substantia sacramẽti. ITEM. Quæro qd sit signatũ in hoc sacr̃o: & uidetur Apostolus dicere Ephe. 5. Coniunctio Xpi, & ecclesiæ: ubi ait. Hoc sacr̃m magnum est: ego aũt dico in Xpo, & ecclesia. Sed si hõ nõ peccasset, Xps incarnatus non esset sed m eõiorẽ, & probabiliorẽ opinionẽ: & nihilominus magnũ fuisset sacramentũ: ergo nõ tũ coniunctio Xpi, & ecclesiẽ est signatũ. ITEM. Si signat cõiunctionẽ fidelis aiæ cum Deo, sed hæc separabilis, & solubilis est: ergo & matrimoniũ. Si utrunq; tũc ergo cum duplex sit cõiunctio; & una sine alia: vt ergo ꝓ illud sacr̃m non sit unum, sed plura. ITEM. Cum in aliis sacramentis sit aliqd, ꝓ est res tãtum, aliquid qd̃ est signum tantum, aliquid ꝓ res & signum, quæro, vtrum illud sit in hoc: & si est, q̃ro quid sit illud. Si dicas, quod consensus exterior est signum tãtum, interior res & signũ, unio Xpi, & ecclesiæ, res tãtum. Obiicitur, quia sicut ordinãtur sed m causalitatẽ, sic ordinãtur sed m significationem: ergo si primum non est cã secundi, sed magis econuersõ, patet &c.

RESOLVTIO.

Elementum sensibile sacramentum hoc, cum sit quodam modo ab institutione naturæ; non habet. At si signum uerbum uel nutus est, consensum explicant.

RESPON. Dicẽdum, ꝓ sicut in aliis sacramentis aliqd est ꝓ est res tantum, aliquid ꝓ est signũ tantum, aliquid ꝓ est res, & signum: sic & in matrimonio: & hoc in oĩbus sacramẽtis est generale. Differt tũ in mõ cõputãdi: & hoc quia quædam sacra sunt totaliter ab institutione, q dã sunt partim a naturæ dictamine, partim ab institutione. Illa sunt totaliter ab institutione quorũ usus respicit ea, q sunt s dei pure, ut baptismus, & eucharistia: illa hent signa significantia sed m institutionẽ exterius, & interius: & iõ talia hẽnt conuenientia instituta, & exterius adhibita: & in talibus uerũ est, ꝓ signa ista euidentiora sunt secundum approçinquationẽ ueritatis: & in talibus uerum est, ꝓ primũ signum est cã secũdi, & sed m quodãmo cã tertii, ut patet in baptismo. Sunt & alia, quę quodãmo ab instinctu naturę sunt, ut matrimonium, in quo est maris, et fœminę coniunctio: et pœnitẽtia in qua est offensę emẽdatio: partim eratum sunt a fide. s. ꝓ illa coniunctio significet coniunctionẽ Dei, et aiæ: & illa emẽdatio facit reconciliationẽ Dei cum aia: & talia suã primã institutionem habuerunt i paradiso, matrimonium aũt magis apertè: & qa quodãmõ sunt a natura, & i statu naturæ institutæ, nõ debebat hõ subdi elemẽto: iõ nõ sunt in elemẽto extra sensibile: hẽt tamẽ exterius signum, ꝓ quale significat interiorẽ coniunctionẽ ꝓ naturam suę significationis. s. verbum, uel nutus, & illud addit qd̃ significat naturaliter cõtensum interiorem aiorum. s. copulam interiorem aiorum. s. carnalis, sed m ꝓ significat coniunctionẽ Christi, & ecclesiæ, uel Dei & aiæ: & hoc est secundum fidẽ, & institutionẽ: est habile ꝓ naturã, & significat ꝓ institutionẽ: qa unus est mas, & signat Xpm: alius ãt fœmina, & significat aiam. ET ex hoc patet responsio ad primum, qd sit hic signum: qa primo & principaliter ẽ uerbum, uel nutus, in quo exprimitur consensus: utve to annexum ẽ distinctio sexuũ: Patet ẽt quare non habet elemẽtum, sicut alia sacramẽta. Patet ẽt, quare signum non creuit in euidentia, quia nõ erat oĩno secundum institutionẽ: iõ immutabile ẽ quãtum ad ipsum significans augmentum, tamen est i euidentia significandi, quia certius nunc scit, qd significat matrimonium, quã ante sciretur.

AD ILLVD, ꝓ obiicitur, qd sit ibi signatum. Dicẽdũ, ꝓ vnũ est signatum principale, s. coniunctio Christi, & ecclesię: & qa ista coniunctio est dupliciter. s. ꝓ charitatẽ, & ꝓ naturæ consortiatem: dupliciter in hoc sacramẽto significatur. Prima per cõsensum animorum, secunda per cõmissionem sexuum. AD ILLVD, ꝓ obiicitur, si homo nõ esset lapsus &c. Dicendũ, ꝓ adhuc significasset unionem Christi, sicut Dei cum ecclesia, licet nõ expressè coniunctione cum fideli anima: sed tamen dñs ita puidebat futurũ esse: & iõ sic instituebat. Si tamen hõ non peccasset sacr̃m a signatione vacuum non esset. AD ILLVD, qd obr̃, ꝓ primũ non est causa secundi. Dicẽdum, ꝓ vbi est signario secundũ institutionẽ, primũ põt esse causa secundi: sed ubi per naturam, secũdũm ꝓ est interius est causa exterioris: quia effectus exterior signũ est causæ interioris, ut uerbũ cõsentiẽdi exterius interioris cõsensus est signum, sicut in pœnitentia uisum est.

QVÆSTIO II.

Quid causant, quidue causatum in hoc sacramento est?

QVID sit in hoc sacramento causans, & quid cãtum. Et ꝓ hoc sacr̃m aliquid efficiat probat̃, qa ut dicit Aug. & hẽ in litera, ꝓ sanis erat ad officium, ægris ẽ ad remediũ sed ꝓ nullã hẽt efficaciã nõ ꝓstat remediũ: ergo si matrimoniũ ꝓstat remediũ, aliqd efficit. ITEM. Si est sacr̃m no. le. ergo nõ tũ representationem, sed etiam institutionẽ, & sanctificationẽ continet; sed sacramentũ sanctificans donat gratiã: ergo &c. ITEM. Sicut sacramentum repręsentat ex similitudine, ita figurat ex institutione, & ita sanctificat ex benedictione. Sed in no. le. est benedictio nuptiarum: ergo uidetur ꝓ sit sanctificatio: sic &c.

CONTRA. Si sacramẽtum aliquid efficit, efficit quod figurat: sed istud signat coniunctionem Xpi, & ecclesiæ, & hãc non effficit: ergo nec aliqd aliud. ITEM. Sacramẽtum ꝓ dat gratiã, & habet efficaciã, ab omnibus debet accipi, qui habent morbum sed oẽs habent morbum cõcupiscẽtiæ: ergo oẽs debent nubere: sed bonum est homini non nubere: ergo non dat gratiam. ITEM. Si dat gratiam, quæro quam. Si cõiungit animã Deo, & desponsat, uel vnit eriam membra ũdin uicem, cum animam fieri ipsum Christi, & membra unire sit effectus baptismi, & eucharistiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

stiæ, uidetur hoc sacramentum superfluere. ITEM. Sacramentũ ꝙ dat gratiam: si uendatur, uel sub pacto pecuniæ accipiatur, facit interuenire simoniam: ergo qui aliquam duceret uxorẽ cum pacto pecuniæ esset simoniacus, quod falsum est.

RESOLVTIO.

Dignè susciptibus præter id, quod in remedium est; gratiam adhuc quandam infert.

RESPON. Ad hoc uoluerũt aliqui dicere, ꝙ illud sacramentũ nullã dat gratiam: & ꝙ dr ꝙ sacramenta no. le. dant gratiã, dicunt intelligi de his, quæ in no. le. sunt instituta: nec est hoc sacramentum remedium p efficaciam: sed per indulgentiã: & in de est ꝙ concupiscentiã nõ minuit secm habitum, minuit tñ secundum indulgentiã, & secm actum, ut non uratur: secundum ꝙ dr. r. ad Cor. 7. ꝙ melius est nubere, quam uri. ALII dicũt, ꝙ in sacramẽto matrimonii datur gratia dignè, & deuorè susciptibus rõne benedictionis superadditæ: Deus. n. eis benedicit ad benedictione sacerdotis. Sed hæc positio non uidetur ualere, quia illa benedictio est sacramentalis: & si sacramentale efficit, quanto magis sacrm? ET ideo tertio mõ dicendum, ꝙ susciptibus hoc sacramentum datur remediũ, quantum est de rõne sacri ꝙ excusat coitũ: & facit illud esse ueniale, sine nõ esse peccatũ, ꝙ alias eẽt peccatũ: & hoc põt esse sine dono gratiæ & habuit hoc illud sacrm statim post lapsum. Sed nunc p legis nouæ non tantũ præstat illud remedium, sed ẽt aliquod gratiæ donũ dignè susciptibus, utporè his qui ex charitatis cõsensu uniũtur ad procreandum prolem ad diuinũ cultum. Rõne. n. expressionis cõsensus indiuiduam hẽt consuetudinem uitæ: & rõne benedictionis ecclesiæ, cuius est sacramenta ecclesiæ debite tractare, subleuat aia a corruptione concupiscentiæ inordinata, & datur gratia ad copulã singularem, & ad copulam utilem, & ad copulã inseparabilẽ. Et ex hac gratia fit remedium contra triplicem inordinationem concupiscentiæ, & nascitur triplex bonũ matrimonii. Concupiscentia enim inclinat ad multas, quia luxuriosus non est una contentus: & in matrimonio datur gratia homini, ut soli uxori uelit coniungi: & ita pronitas ad multas excluditur p copulam singularẽ. Cõcupiscentia. n. inclinat ad delectationem non ad utilitatem, qa luxuriosus non quæritnisi satisfactionẽ appetitiuæ, seu appetitus sensitiui: datur ergo gratia in matrimonio, ut non recognoscat uxorem nisi p p prolẽ: & ita excluditur delectatio appetitiuæ per copulam utile. Concupiscentia fastidium generat post impletionẽ. Vnde luxurioso postquã cognouit uxorẽ, illam respuit, & uadit ad aliã. In matrimonio uero datur gratia, ut semper uelit esse cũ una: & ita excluditur uariarum concupiscentia per copulam inseparabile. Ex copula singulari obtinetur bonum fidei, ut ad aliã non accedat. Ex copula utili bonum prolis. Ex copula inseparabili bonum sacramenti. AD

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, quo efficit quod signat. Dicendum, ꝙ figurat primo conjunctionem aiorum: & hanc efficit non primo uniẽdo, sed magis augendo, sicut cõsilio contritionem: & hoc iterum quod dãmodo efficit conjunctionem cum Deo, qa si mẽbrum membro magis unitur, per cõsequẽs & magis unitur Christo: sicut in eucharistia, dũ mẽbra magis uniunt xpo, p cõsequẽs magis uniuntur ad invicẽ, unde Christo incorporantur: & sic patet differentia. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ tunc oẽs deberent accipere uxores. Dicendũ, ꝙ in matrimonio datur gratia ad remediũ, sed in uoto diponitur aia p gratiã ad perfectius remediũ. Vnde qa perfectius minus perfecto est præponendũ, ideo nõ oẽs debẽt nubere: sed melius faciunt q uouẽt continentiã. Sed qa nõ oẽs capiunt uerbũ, ideo utruno: est congruũ, uel bonũ, & remediũ uoti, & religionis, uel remediũ matrimonialis cõjunctionis. AD ALIVD patet re Ipensio, quoniã in sacro nõ fit desponsatio, sed figuratur ipsa desponsatio, quę est Dei ad animam. sed desposatio q fit & figuratur, est desponsatio uiri, & mulieris, vbi p cõsequens datur gratia aliqua ad efficaciorẽ desponsationẽ, & unionem ipsius aiæ: hoc tñ est ex consequenti. AD ILLVD, ꝙ ultimo obiicit, de simonia. Dicendũ, ꝙ matrimoniũ accepit rõnem spiritualis, & gratiæ, quando cõsensus iungitur benedictioni, ubi expicatur significatio, & obtinetur per benedictionem sancti ficatio: & ideo in benedictione sacerdotali consistit ratio spiritualis præcipue. Nam matrimonium habet aliquid de contractu uoluntario, & annexũ temporale, ut temporale: & ideo si aliquis uenderet benedictionẽ, esset simoniacus: qui autem cõsentit sina iter, ꝙ ptet pecuniã, quamuis peccet: non tamen iudicat simoniacus, maximè quia ipse non est sacramenti dispensator. Et pręterea multa temporalia sunt adiuncta, ut mutua educatio, & filiorum enutritio, & alia plura: & ideo licet dotes accipere: & ideo si quis cum pactione magnę dotis consentiat, simoniacus non est, quia id sacramentum & si aliquo modo cum aliis conueniat in præstando remedium, habet tamen carnale officium couiunctum, ratione cuius in pactione non cadit etiam in uitium simoniacũ, etiam si aliquid deuiteat: tamen in peccatum, quia contra gratiã despiciatur: hæc aut potuit esse ratio, quæ mouit illos, q dixerunt in hoc gratiam non dari, Sed qui reẽte uulere: picere, & iudicare, necesse hẽt præteritum a uiri separare, ratione quorum diuersa habuit, sacramẽto cõmuniter attribuere, & sacri canones hoc innuunt, in quibus ab antiquo statutũ fuit, ut uir cum uxore in primo die benedictionis carnaliter nõ coiret ob reuerentiam illius benedictionis ecclesiæ, quæ & si uideatur annexa sacramẽto, vtiqs tñ hẽt inquantum signũ: inquantũ tamẽ hẽt efficaciam, & est ecclesiasticũ, spectat ad eius esse cõplementũ: et sic patet totum.

QVAE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO III.

An commixtio carnalis sit de integritate Matrimonij?

VTRVM carnalis commistio sit de integritate matrimonii quantum ad signantiũ, & efficaciam. Et ꝙ sic uidetur: quia in institutione matrimonii dicit, Erunt duo in carne una: & dominus ipse repetit Mat. 19. Sed hoc non est ante commistionẽ: ergo commistio est de integrite. ITEM. Aug. dicit & habetur in litera: Non dubiũ est illã mulierem ad coniugium non pertinere, cum qua docetur cõmistio sexuum non fuisse. ITEM. Rõne uidetur, quia coniugium est signum coniunctionis Christi, & ecclesiæ in conformitate naturę: sed hæc solum est cõmistio: ergo &c. ITEM. Matrimonium est institutũ in remediũ contra cõcupiscentiam: sed hoc remedium habetur ab his solũ, qui matrimonio sunt cõiuncti: ergo hoc remedium non est ꝑ continentiam, sed per commistionem, quia aliter non esset magis remedium nubere, quã non nubere.

CONTRA. Quod non sit de integritate quantum ad signantiam uidetur, quia perfectũ matrimonium fuit inter Adam, & Euã ante cognitionem carnalẽ, & ante dixit, Hoc nunc os &c. quam eam cognoscere: ergo cõmistio non est de integritate. ITEM. Perfectum matrimonium fuit inter Mariam, & Ioseph, qa fuit ibi bonum prolis, bonũ fidei, & sacramenti, & sine cõmistione: ergo &c. ITEM. Qd non sit de integritate in rõne remedii, vt: quia Aug. di. ꝙ sanctior est copula mentium, q̃ corporalis: ergo maior datur ibi efficacia contra concupiscentiã in vnione mẽtali, q̃ carnali. ITEM. In actu illo efficitur hõ totus castro, ergo ꝑ oppositũ eũ gratio, quæ est remediũ contra concupiscentiã faciat ꝑ ipsum, nunquã datur in illo actu. ITEM. In illo actu satisfit concupiscentiæ: sed dum satisfit ei, ipsa intẽditur: sed qd intendit concupiscentiam, nõ est remedium, immo uenenum: ergo carnalis cõmistio non prodest, immo obest ad remedium matrimonii.

RESOLVTIO.

Vt ratum, uerumq; Matrimonium fit, minimè carnalis copula requiritur: sed bene ut plenum atque consummatum.

RESPON. Dicendũ, ꝙ integritas rei dupliciter accipitur, uidelicet, uel quantũ ad esse necessitatis, uel quãtũ ad esse cõpletionis, siue plenitudinis. Si loquamur quantũ ad esse necessitatis, uerum est quod sacramẽtũ matrimonii esse hẽc sine cõmistione carnis. Si aũt quãtum ad esse plenitudinis, sic est de eius integritate: & sic procedunt rationes ad partes oppositas. Et hoc patet sic. In mãrimonio. 3. cõsiderantur hæc tria. s. signũ, officiũ, remediũ. Quãtum ad significatione dicedũ, ꝙ duplex est eius significatio: significat enim cõiunctionem Christi, & ecclesiæ per charitatem, & cõiunctionẽ eorundem ꝑ naturæ conformitate. Similiter duplex est officium. Vnũ. n. est mutue educationis, & solẽti & aliud procreandæ prolis. Similiter duplex est remediũ. Vnũ est quãtum ad cõcupiscentiæ defluxionem, ut. s. non ad omnem mulierem intendat. Aliud quantũ ad inordinationẽ, ut. s. nõ libidine; sed amore prolis, nec sine matrimoniali effectu mulierẽ cognoscat. Primũ igit signatum, & primũ officiũ, & primũ remedium sunt in facto matrimonii quantũ ad coniunctionẽ animorũ. Secundũ est solũ quãtum ad coniunctionẽ corporũ. Et primum est ẽ substãtia matrimonii quã ad esse necessariũ. Secũdum quantũ ad esse plenũ. Et sic patet rẽspõsio ad utrãque partẽ distinguẽdo perfectionẽ dupliceẽ, siue duplicẽ integritatẽ sufficientiæ, & plenitudinis. Et secundũ hoc distinguit iuristę matrimoniũ. i. matrimoniũ ratũ, & matrimonium consummatum.

AD IVVD ergo, quod obj, qd gratia nõ datur in illo actu: ergo non est remediũ cõtra peccatũ. Dicendum, qd remedium aliquod cõtra peccatũ est dupliciter, aut quia liberat a peccato commisso: & hoc est per gratiam, quæ in eo confertur, aut quia liberat a peccato, qd committerẽ alias: & tale est matrimoniũ: quia multi infirmiuretur concupiscentia, nisi haberent uxorem, quam cognoscendo carnis adustionem euadunt: & in tali quantum advsum non est necesse gratiam dari, quam uia in actu illo potest homo meteri, sicut habebitur infra. AD IVVD uero, qd uitimo obiicitur, ꝙ non est in remedium, immo contra: quia intendit concupiscẽtiam in satisfaciendo ei. Dicẽdum, quod qui cognoscit uxorem, debitæ concupiscentiæ nõ satisfacit: sed potius obuiat, ne uratur: & ideo non intenditur, sed remittitur in eo fervor libidinis. Sed qui cognoscit, ut delectetur, non cognoscit matrimoniaiter: & talis non habet remediũ, immo præstat concupiscentiæ fomentum.

DISTINCTIO VIGESIMASEPTIMA.

De matrimonio secundùm causam efficientem, quodque consensus eius causa sit.

POst hæc aduertendum est, quid sit cõiugium, & quæ sit efficiens causa cõiugij, et causa propter quã cõtrahi debeat, et quæ sint bona coiugij, et quo modo ꝑ ea excusetur coitus carnalis, quæ sint legitimæ personæ ad matrimoniũ. Sunt alia plura in matrimonio considerandа, quæ sub compendio perstringemus.

Quid sit coniugium.

Sunt ergo Nuptiæ uel Matrimonium, uiri mulierisque coniunctio maritalis inter legitimas personas, indiuiduam uitæ consuetudinem retinens. Ad indiuiduam consuetudinem 27.q.1 i prin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem uitę pertinet, quod absque consensu alterius neuter continentiam profiteri potest, uel orationi uacare: & quod inter eos dum uiuunt, uinculum coniugale permanet, ut alij se copulare nō liceat: et ut inuicem alter alteri exhibeat, quod quisque sibi. Hac autem descriptione legitimorum & fidelium tantùm matrimonium includitur.

De consensu, qui efficit coniugium.

Efficiens autem causa matrimonii est consensus, non quilibet; sed per uerba expressus: nec de futuro; sed de præsenti. Si enim consentiunt in futurum, dicentes, Accipiam te in uirum, & ego te in uxorem: non est iste consensus efficax matrimonij. Item si consentiant mente, & non exprimant uerbis uel alijs certis signis: nec talis consensus efficit matrimonium. Si autem uerbis explicant quod tamen corde non uolunt, si non sit coactio ibi uel dolus, obligatio illa uerborū, quibus consentiunt dicentes, Accipio te in uirum, & ego te in uxorem, matrimonium facit.

Authoritates pro confirmatione dictorum.

27.q.2 I prin. Vbi supra c. sufficiat Ho. 21. ad ca. 19 Mat. in medio eiusdē. In expositione 2. in Matth.

Quod autem cōsensus matrimonium faciat subditis probatur testimonijs. Ait enim Isidorus, Consensus facit matrimonium. Item Nicolaus Papa, Sufficiat solus secundùm leges eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur: qui solus si forte nuptijs defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. Item Ioan. Chrysost. Matrimonium quidem non facit coitus; sed uoluntas: & ideo non soluit illud separatio corporis. Item Ambro. Non defloratio uirginitatis facit coniugium; sed pactio coniugalis. Ex his apparet quod consensus, id est pactio coniugalis matrimonium faciat: & ex tunc coniugium est, etiam si non præcesserit uel secuta est copula carnalis.

Quando incipiat esse coniugium.

Ibid. c. Cū initiatur. In li. de uirginibus 27. q. 2. in

Quod enim ab ipsa desponsatione, in qua pactio coniugalis exprimitur, coniuges sint, sanctorum testimonia probat. Ait enim Ambr. Cum initiatur coniugium, coniugij nomen ascisitur, cum coniungitur uiro, coniugium est, non cum uiri admistione cognoscitur. Item Isidor. Coniuges uerius appellantur a prima desponsationis fide: quamuis adhuc inter eos

eos ignoretur coniugalis concubitus. Item Augu. Coniunx uocatur ex prima desponsationis fide, quam concubitu non cognouerat nec fuerat agniturus. Nec peierat, nec mendax manserat coniugij appellatio, ubi no fuerat, nec futura erat carnis ulla commistio. Propter quod fidele coniugium ambo parentes Christi uocari meruerunt, non solum illa mater; sed etiam ille pater eius, sicut coniux matris eius: utrumque tamen mente, non carne. Ex his euidenter insinuatur, quod ex tempore, quo intercedit consensus uoluntarius ac maritalis (qui solus coniugium facit) ueri coniuges sunt sponsus & sponsa.

li. Ety. 9. c. 8. i libr. de nupt. et cōcupiscentia c. 11. in 10 n. 7. Matt. 12. Luc. 2.

Opinio quorundam.

Quidam tamen asserunt uerum coniugium non contrahi antè traditionem & carnalem copulam: nec uerè coniuges esse aliquos, antequam intercedat commistio sexus: sed a prima fide sponsationis uir sponsus, & mulier sponsa est, non coniux. Sponsus autem & sponsas coniuges frequenter appellari dicunt, non quia sint: sed quia futuri sunt, cuius rei remissionem inuicem fecerunt. Et secundùm hoc uerba præmissarum auctoritatum intelligenda fore tradunt.

Qua ratione ut tuntur.

Qd spōsa pōt monasterium eligere, non requisito pōsi cō sposa. 27. q. 7 c. desposatam. Vbi 3. c. Decreta 27. q. 2. §. 2. Excēpl ponit.

Quod uero inter sponsam & coniugem plurimum interest, ex eo astruunt: quia licet sponsæ ante carnalem copulam inconsulto uel nolente sponso monasterium eligere: quo facto sponso etiam licet aliam ducere. Coniugatus uero uel cōiugata nec continentiam (nisi ex cōmuni consensu) seruare ualet, nec monasterium petere, nisi uterque continentiam pariter profiteatur. Quod uerò liceat sponsæ monasterium eligere, auctoritatibus sanctorum probatur. Ait enim Eusebius Papa, Desponsatam puellam non licet parentibus alij uiro tradere: tamen licet sibi monasterium eligere. Idem. Greg. Decreta legalia desposatam, si conuerti uoluerit, nullo penitus consueuerunt damno mulctari. Refert etiā Hier. quod Macharius inter Christi eremitas præcipuus, celebrato nuptiali conuiuio cum nesperet thalamum esset ingressurus, ex urbe egrediens transmarina petijt, & eremi solitudinem sibi elegit. Beatus etiam Alexius similiter ex nuptijs

divina

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuina gratia uocatus, sponsam deseruit, & nudus Christo stimulari cœpit. His auctoritatibus & exemplis liquet licere sponsis sine consensu suarum sponsarum, & econuerso continentiam profiteri.

An alter inuito altero continentiam uouere possit.

Hoc autem coniugatis nullatenus licet. Non enim potest uir melioris uitæ propositũ sumere sine uxoris consensu, & ecõuerso. Vnde Gregorius scribens Theotistæ patritiæ, Sunt qui dicunt religionis gratia coniugia debere solui. Verum sciendum est: quia etsi hoc lex humana concessit, tamen lex diuina prohibuit. Si uero utrisque conueniat continentem uitam ducere, hoc quis audeat accusare? Sic enim multos sanctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius continentem uitam duxisse, & post ad sanctæ ecclesiæ regimina ascendisse. Si uerò continentiam quam uir appetit mulier non sequitur, aut quam uxor appetit, uir recusat, coniugium dimittere non potest: quia scriptum est, Mulier potestatem suæ carnis non habet; sed uir: similiter & uir potestatem suæ carnis non habet, sed mulier. Idem, Agathosa latrix præsentium, questa est uirum suum contra uoluntatem suam in monasterium esse conuersum. Quapropter experientiæ tuæ præcipimus, ut diligenti inquisitione discutias, ne forte eius nolũtate conuersus sit, uel ipsa mutare se promiserit. Et si hoc repereris, & illum in monasterio permanere prouideas, & hanc sicut promisit, mutare uitam compellas. Si uerò nihil horum est, nec quoddam fornicationis crimen (propter quod licet uxorem dimittere) prædictam mulierem commisisse cognoueris: ne illius conuersio uxoris relictæ in sæculo fræ possit perditionis occasio, uolumus ut maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, reddere debeas, omni prorsus excusatione cessante. Quia nisi fornicationis causa uirum uxorem dimittere nulla ratio concedit. Postquam enim copulatione coniugij uiri, & mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte remanere in sæculo. Item ex 8. Synodo, Si quis coniugatus conuerti ad monasterium uelit, non est recipiendus, nisi prius a coniuge castimoniam profitente fuerit absolutus. Tales ergo coniuges tunc sine

27.q.2 c. Sunt qui.

27 q.2 c. Mat. 5. c. & 19.

27.q.2 c. Agathosa & quæ uxor ea sequentibus. Mat. 5. et 19

27.q.2 c. Si qs Ex Synodo.

sine culpa sequuntur Christum relicto sæculo, si habent expari uoluntate castitatis consensum. Item, Si uir & uxor diuertere pro sola religiosa inter se consenserint uita, nullatenus sine consensu Episcopi fiat: ut ab eo singulariter prouiso constituantur loco. Nam uxore nolente, uel altero illorum etiam pro tali re matrimonium non soluitur. Item Aug. Si abstines sine uxoris uoluntate, tribuis ei fornicandi licentiam: & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. Item Nicolaus Papa. Scripsit nobis Thaberga regina regia se uelle dignitate, uel maritali copula exui, & sola uita priuata esse contentam desiderare. Cui scripsimus non hoc aliter fieri posse, nisi eandem uitam uir eius Lotharius elegerit. Ex his patet quod coniugati sine communi consensu monasterium eligere, continentiam profiteri, uel habitũ religionis sumere non ualent: & si fecerint, reuocari debent. Sponsi uerò possunt sine communi consensu monasterium eligere. Vnde uidetur inter sponsum, & sponsam coniugium non esse. Ideoque asserunt a prima fide desponsationis coniuges appellari, non re præsentium, sed spe futurorum: quia ex fide quam ex desponsatione sibi inuicem debent, poslea efficiuntur coniuges. Præmissas autem auctoritates, quibus asseritur, quod consensus matrimonium facit, ita intelligi uolunt, ut consensus, uel pactio coniugalis non ante coitum faciat matrimonium, sed in coitu. Sicut enim deflorationio virginitatis non facit matrimonium, nisi præcedat pactio coniugalis: ita nec pactio coniugalis, antequam adsit copula carnalis. Ex pactione ergo coniugali, sponsi & sponsæ fiunt ante coitum: in coitu verò efficiuntur coniuges. Facit etiam pactio coniugalis, ut quæ prius erat sponsa, in coitu fiat coniux.

De adulterinis coniugiis. Vbi q.2.2.7

Responsio, & determinatio superiorem.

His autem ita respondemus. Fit aliquando desponsatio, ubi est compromissio uiri & mulieris de contrahendo matrimonio: non est autem ibi consensus de præsenti. Est & desponsatio habens cõsensum de præsenti, id est pactionem coniugalem, quæ sola facit coniugium. In illa ergo desponsatione, ubi est pollicitatio contrahendi matrimonium, sponsi tan

tum

tum, & sponsæ fiunt, non coniuges: & talibus sponsis licet sine communi consensu continentiam profiteri, & monasterium eligere. In ea verò desponsatione vbi est consensus de præsenti, coniugium contrahitur: & ab illius desponsationis prima fide veri coniuges appellantur. Secundum hanc distinctionem desponsationis variè loquuntur doctores.

Quomodo accipiatur sponsa in subditis capitulis.

Aliquando enim sponsas vocant, quæ talem habuerunt desponsationem, vbi fuit pactio coniugalis de præsenti: & illæ verè coniuges sunt. Vnde Gregorius. Si quis vxorem desponsauerit, vel subarrhauerit, quamquam postmodum præueniente die mortis eius, nequiuerit eam ducere in vxorem, tamen nulli de consanguinitate eius licet accipere eã in coniugio: & si inuentum fuerit factum, separetur omnino. Item Iulius Papa, Si quis desponsauerit vxorem, vel subarrhauerit, & vel præueniente die mortis, vel irruentibus quibusdam causis eam nõ cognouerit, nec frater eius, nec vllus de consanguinitate eius eandem sibi tollat in vxorem vllo vnquam tempore. Item Grego. Qui desponsatam proximi sui puellam cœperit in coniugium, anathema sit ipse, & omnes consentientes ei: quia secundum legem Dei mori decernitur. Nam diuinæ legis mos est sponsas appellare coniuges, vt in Euangelio, Accipe Mariam coniugem tuam. Et in Deut. Si quis alterius sponsam in agro, vel quolibet loco oppresserit, vel adduxerit in domũ suam, moriatur, quia vxorem proximi sui violauit: non quæ iam vxor erat, sed quæ a parẽtibus vxor fieri debebat. Ex his colligitur, quod sponsæ quædam coniuges sunt ante commistionem sexuum. Sed fortè illud monet, quod in fine capituli dicitur, Non quæ iã vxor erat, sed quæ vxor fieri debebat. Quod non ita intelligi debet, quasi vxor verè non fuerit, ex quo pactio coniugalis intercessit: sed quia nondum traducta fuerat, nec res vxoria intercesserat, scilicet concubitus coniugalis.

27.q.2. Si quis vxorẽ.

Vbi supra c. si quis de sponsam.

Ibidem. Qui desponsatam.

Deuter. 22.

Mat. 1.

Deuter. 22.

Quod aliter accipitur in his aliis capitulis sponsa.

Hæc etiam sponsa est, quę sic viro desponsata est, vt non intercesserit consensus de præsenti, sed sponsio futuri. Secundum quem modum illud decretum intelligitur: Si quis sponsam filij oppresserit, & post filius eius eam duxerit, pater postea non habeat vxorem, nec mulier virum: filius qui patris facinus ignorauit, aliam ducat. Si coniux illa fuisset (quod vtique foret, si in sponsalibus pactio coniugalis intercessisset) non permitteretur sponso aliam ducere. Mœchis autem pena non nubendi ex rigore infligitur, vt alij tenentur. Idem ex eodem, Quidam desponsauit vxorem, & dotauit, & cum ea coire non potuit, quam clanculo frater eius corrupit, & granidam reddidit, decretum est, vt quamuis nupta non potuerit esse legitimo viro, desponsatam tamen fratri, frater habere non possit; sed mœchus, & mœcha fornicationis quidem vindictam sustineant, licita verò eis coniugia non negentur. De illa desponsatione hoc intelligi debet, vbi non fuit consensus coniugalis de præsenti: alioquin non liceret eis alia sortiri coniugia. Secundum hoc etiam illud intelligi debet: Statutum est a sacro conuentu, vt si quis sponsam alterius rapuerit, publica pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Et si ipsa eidem crimini consentiens non fuerit, licentia nubendi alteri non negetur. Apparet hanc fuisse desponsatam sine pactione coniugali de præsenti, & ideo non fuisse coniugem: cui viuente sponsa alteri nubendi licentia non negatur. Sunt enim quædam nuptialia pacta de futuro, ex quibus sponsi, & sponsæ vocantur, nec exinde coniuges sunt. Et est pactio quædam coniugalis de præsenti, quæ sponsum & sponsam etiam coniuges facit. Et vtraque pactio desponsatio, vel sponsalia interdum dicuntur: propriè tamen sponsalia dicuntur quædam solemnia pacta nuptialia.

Excõci. Tyburic. & habetur

27.q.2. c. si quis sponsam.

Ibidem.

Quidã sponsi.

Excõci. Toleta. nouissima pra ca. Statutum.

Quare non statim tradantur sponsæ.

De nuptialibus pactis, vbi est tantum sponsio futuri, ait Augusti. Institutum est, vt iam pactæ sponsæ non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam suspirauit sponsus dilatam.

Ibidem. institutum.

Quæ sponsa vidua sit, mortuo sponso.

Et est sciendum quod illa sponsa, quæ tantum in futuro est pacta, mortuo sponso non remanet vidua: quia non fuerat vir eius. Vnde si quis eã duxerit, ad sacros ordines conscendere

28.q.1.

scendere non prohibetur; quia non duxit viduam. Viduæ n. maritus æque sicut bigamus, Sacerdos fieri prohibetur. Ex tali autem copula nullus arcetur a sacris ordinibus.

De eo, qui alterius sponsam ducit.

Secundum hoc intelligendum est, quòd ait Pelagius Papa, de illo qui mortuo sponso eius sponsam ducit in vxorem.

Dis. 24. ca. vii. *Nihil est (inquit) quantum ad hunc articulũ attinet, quod ei obuiet de canonicis institutis, quin ad sacros ordines promoueri valeat. Si verò talis sponsa fuisset, inter quam, & spõsum eius consensus de præsenti intercessisset, eo mortuo vidua remansisset: cui copulatus in coniugio, vlterius ad sacros ordines non accederet, cum viduam duxerit. Non est ergo ambigendum, quin solus de præsenti consensus coniugium efficiat, & exinde veri coniuges appellẽtur. Ideo posit talẽ consensum si quis alij se copulauerit, etiã si carnis commistio illic sequatur, ad priorem copulam reuocandus est.*

HAec est secunda pars, in qua agitur de causa efficiente coniugii, quæ quidem est consensus: & quoniam non oĩs cõsensus facit coniugium, ideo primo, determinat Magister in generali, quòd consensus sit matrimonii causa. Secundò inquirit, qualis sit ille cõsensus, infra. Distin. 28. *Hic quæri debet*, &c.] Prima pars habet duas. In prima determinat de ipso coniugio quantum ad quidditatem. In secunda verò quantũ ad causalitatem, ibi. *Efficiens autem causa matrimonii*, &c.] Et in prima parte duo facit. In prima breuiter præmittit, de quibus intendit agere. In secunda diffinit cõiugium matrimoniale: & hoc ibi, *Sunt ergo nuptiæ*, &c.] & hæc sunt quasi duo præambula ad cognoscendam matrimonii causalitatem, siue originem efficientiæ. Similiter secunda pars huius Distinctionis, in qua agit de causa efficiẽte, diuiditur in quatuor partes. In prima ueritatem narrat. In secunda auctoritatibus confirmat ibi. *Quod autem consensus*, &c.] In tertia impugnat, ibi. *Quidam tamen aiunt*, &c.] In quarta obiectiones in contrarium determinat, ibi. *His ita respondemus*, &c.] Subdiuisiones partium manifestè apparent in litera: maximè in his duabus partibus ultimis, maximè utrum ex solo consensu contrahatur insolubile coniugium: & sic tria continentur in hac Distinctione, scilicet matrimonii quidditas, causalitas, & insolubilitas.

M*atrimonium viri*, &c.] Videtur quod ista diffinitio sit falsa. Primum, quia non est necesse coniuges semper simul cohabitare; ergo non est necesse ad

ad hoc quod sit matrimonium, q̃ sit ibi indiuidua vitæ consuetudo. Item. Videtur esse superflua, quia si est coniunctio materialis est indiuisibilis; ergo si hoc clauditur in primo membro, uidetur q̃ superfluat illud addere. Respond. Dicendum, q̃ hic diffinitur matrimonium secundum statum perfectum, siue cõsummatum: ista autem diffinitio, Matrimonium est maris, & fœminæ coniunctio maritalis, sufficiens est quantũ ad esse diffiniti: & tangitur ibi genus & differentia. Sed quoniam maritalis cõiunctio duo implicat in se. f. legitimitatem personarum, & indiuisionem personarum: iõ ad maiorem eruditionem super additur aliud. f. inter legitimas personas, &c. & non est de esse diffinitionis, sed explicatio primi membri. Posset tamen dici, quòd notetur ibi quadruplex genus causæ. f. formalis in hoc q̃ dicitur, Coniunctio maritalis. Efficiens, in hoc quod dicitur, viri, & mulieris, quæ inquãtum consentiunt, se habẽt in ratione causæ efficientis materialis, in hoc quod dicitur, Inter legitimas personas. Finalis, in hoc quod dicitur, indiuiduam vitæ, &c. vbi tangitur bonum sacramenti, quod est principale matrimonii: Et per hoc patent obiecta, quia non est superfluitas, nec falsitas, quia non notatur indiuisio quantum ad coniunctum, sed quantum ad sacramentum.

Dub. 2. *Si autem verbis*, &c.] Videtur male dicere, quia cum impossibile sit quòd aliud exprimatur in corde, quàm sit in ore sine dolo, uidetur Magister implicare incompossibilia. Respondeo. Dicendum, quòd dolus dupliciter potest esse, scilicet expressus exterius per sermonem, uel solum modo in corde: sicut intentio ioeandi in dãdo baptismum potest esse dupliciter, aut ita quòd tãtum sit in corde: aut ita quod aliquo mõ exprimatur in signo exterioris: sic dolus est in corde, quando exterius facit omnino, sicut facit qui simpliciter cõsentit: & de hoc dolo Magister nõ intelligit. Alius est quando per signum exprimitur, sicut in Decretali quadam de sponsalibus ponitur casus de quodam, qui cum uocaretur Ioan. nominabat se Petrum in consentiendo dicens: ego Petrus, uel aliquod simile: & tunc manifestè deprehenditur dolus exterius: & de tali loquitur Magister, non de dolo occulto. Istud autem uerbum intelligendum est habere veritatem secundum iudicium in facie Ecclesiæ, non secundum ueritatem siue in foro conscientiæ.

Refert etiam Hieronymus, &c.] Dub. 3. Dicit ibi Magister de Machario, quod eremi solitudinem elegit: quæritur ergo utrum sponsa eius fuerit soluta ab eo. Et uidetur quod non, quia iuit in eremum: ergo cum non dederit potestatem suam alii: sed fuerit libere uolũtatis, potuit redire ad sæculum: ergo uiderur quòd vxor soluta non erat. In contrarium est, quia ipse nõ peccabat: ergo vxori nihil subtrahebat: ergo illi licebat trãsire ad secunda uota. Respond. Dicendum, q̃ quãuis eremitæ obedientiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

non promittãt: tamen qa psonę sunt religiosæ, uorum continentię annexum habet: & rõne assum prionis habitus, & moræ intelligitur in ipso solẽnizari uotum, maximè si est cum socis, q uouerunt castitatẽ, & ipse in habitus talis susceptione ad cõtinentiam perpetuam se colligauit.

Dub. 4. *Volumus ut maritum &c.*) Quęritur utrum tonsuratus dẽat in sæculo manere. Et ꝓ sic uĩ, qa non absoluit a uoto: immo post mortẽ uxoris nõ licet cõtrahere, immo tenet cõtinere. & iõ copelledus ẽ: ergo uĩ ꝓ nõ sit absolutus a uoto solẽni: ergo uĩ ꝓ tenetur ferre habitum. Contra hoc ẽ: qa esset i contumeliã uxoris: ergo si ipsa nõ dẽt puniri, patet &c. Rñ. Dicẽdum, ꝓ talis q intrauit religionẽ, aut intrauit uxore nolẽte, & nõ consentiẽte: tñ in sæculo existẽte, & cõtradicẽte: & talis nõ tenet ad religionẽ: qa nõ potuit uotum emittere, immo si repetat, ei reddẽdus est: tenetur tñ quãtum in se est, continentiã seruare: unde cum alio nõ põt contrahere: qa continẽtiã quãtum in se est, potuit seruare: sed non religionẽ intrare, qa non potuit non exigere: sed tenebat reddere. Aut intrat religionẽ uxore uolẽte: sed tamẽ in sęculo remanente: & talis solutus a uoto nõ simpliciter, sed ad tẽpus, nec oino: sed solum in quãtum uorum erat in præiudicium mulieris. Et hoc hĩ in quadam decretali de cõuersione cõiugatorum ex parte ubi scribit, qd si alq s nouit castitatẽ, & habitu religionis susceptu uxore cõsentiẽte: sed postmodũ in sęculo ipsa remanẽte, & ipse remãsit: illa ãt mortua ille idẽ postmodũ cum alia cõtraxit: & hoc qdem non debuit fieri: unde dĩ, qd ſe parãdus est ab illa. & compellẽdus est religionem intrare: & rõ redditur ibi: quia uxore sua manente in sæculo, religionẽ nõ potuit ꝓfiteri: ea tñ sublata de medio sine periculo salutis, uotum qd fecit, nõ potuit uitare: & patet qd non tenetur ferre habitum, quãdiu uxor uiuit, tum ꝓpter scandalum, tum ꝓpter uxoris uituperium.

Vbi est pollicitatio &c.] Vĩ sentire qd non licet sponso trãsire ad religionẽ sponsa nolẽte, nisi sit spõsio de futuro; aliter distinctio sua ad ꝓpositum nihil ualere: & hoc falsum uĩ: sicut hĩ in lib. 3. Decr. de cõuersione cõiugatorum, ubi dĩ in illa decretali, nullum &c. qd licet alteri intrare altero inuito, & illi licet ad secunda uota transire. Et ratio ibi redditur: quia cum non fuissent ibi una caro simul effecti, satis põt unus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere. Item. Quod distinctio ista magistri non soluat uĩ: quia Macharius, & Alexius uterq; consensit de pſenti, aliter. n. non fecisset cõuinia: ergo licet post contractum matrimonium spõsum dimittere. Et iterum, ꝓ licet habere, hĩ ex pdicta decretali. Si ista mulier nondum est effecta una caro, & propter hoc potest uir transire: ergo si ipsa puniri non debet, aut uir suus est sibi restituendus, aut illa põt cum alio contrahere. Respon. Dicendum, ꝓ reuera, sicut expresse dicit decretalis illa, licet his quæ consenserunt de pſenti religionem conuolare, & alteri licet nubere: nec est credẽdum ꝓ Magister uelit oppositum dicere. Alitraires: nec in parte ista ei consentiẽdum esset. Vñ distinguũt iurisperiti matrimonium secundũ triplicẽ dẽtiã. Quoddã. n. initiatũ, quoddã ratum, quoddam cõsummatum. Matrimoniũ initiat in desponsatione de futuro, ratificatur in cõsensu de pſenti, cõsummatur in copula carnali: & ideo pmissę auctoritates intelligi possunt nõ solũ de sponsa, uerumetiam & de coniuge. Aliquando tamẽ auctoritates quæ sequũtur, intelliguntur de ea, q pure est sponsa: & ꝓ hoc distinguit Magister duplicẽ modũ de spõsandi. Sunt tamen & alii modi, qui infra patebunt.

Dub. 6. *Cui copulatus in cõiugium, etc.*] Vĩ malẽ dicere: quia talis non diuidit carnẽ suam, nec uxor diuisit: ergo in nullo uidetur piudicare facto. Item. Talis mulier si ingrediatur religionẽ, cõsecratur ut uirgo: si ergo mulieri nullũ piudiciũ generatur, uĩ ꝓ nec uiro. Contrarium ãt uidetur dici in litera. Resp. Dicendum, ꝓ illud quod dicit Magister, & Pelagius fuit de rigore iuris, non ꝓp obstaculũ, quod fuit ex parte sacramenti directe. Vnde secundum noua iura hodie nõ tenetur, eo ꝓ neuter carnem suã diuisit, & uxorem habuit uirginem, quod attenditur in perfectione sacramenti. Et si obiiciãs mihi de eo, qui cõtraxit cũ aliqua uirgine, & matrimonium consummauit, & post contraxit cum alia, q tamen non cognouit, ꝓ bigamus iudicatur. Dicẽdũ, ꝓ hoc non est ꝓp defectum sacramẽti: sed quia præsumitur contra ipsum de incontinentia: sicut diaconus, qui contraxit cũ secunda in diaconatu: & intellige, cõtraxit de facto; quia de iure nõ potest, ut habetur 28. Dist. cum opere subsecuto puniatur tamquã bigamus: cum tñ secundum non fuerit matrimonium.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit matrimonium rei?

AD intelligentiam pẽcedentis distinctionis secũdũ tria, q̃ determinat Magister tria principaliter q̃runtur. Primò q̃ritur de matrimonii qdditate. Secundò de causalitate. Tertiò de insolubilitate. Circa primũ q̃runtur duo. Primò q̃ritur qd sit cõiugium genere, siue re. Secundò quid sit nomine.

VTRVM matrimoniũ sit maris, & fœminæ coniunctio: & ꝓ sic, uĩ per rationem, quam posuit Magister in litera: matrimonium (inquit) est maris, & fęminæ cõiunctio. Et quod ita sit ostẽditur ratione. Solo uiro existente non est matrimonium: si militer sola muliere existente nõ est matrimoniũ: ergo matrimoniũ ẽ in simultate, & in coniũctione unius ad alterũ. ITEM. Nihil absolutũ ẽ unũ in duobus subiectis: sed matrimoniũ unũ ẽ in uiro, & in fęmina: ergo nõ dicit qd absolutũ sed relatũ: sed illud qd̃cumque sit, cũ nõ sit disparitas, sed cõformitas, nõ ẽ diſiũctio: sed cõiũctio. ITEM. illud, ad qd̃ cõsequuntur ista tria bona. i. fides, ꝓles, & sacrm, ẽ re-

ctē matrimoniū: hoc āt ē cōiunctio maris, & fœminę, ubi est fides ī singularitate, ꝓles in fecūditate, & signātia in insolubilitate ergo &c.

CONTRA. Multiplicato superiori essentiali, multiplicat inferius: ergo si mrimoniū ē cōiunctio, quotiēs uir & uxor cōiungūtur, totiēs matrimoniū cōtrahit: & ita inter eundē uirū, & eā dē mulierē erūt plura matrimonia, qd̄ ſ ſalsū ē: ergo &c. ITEM. Nullū facrm iterat ſup eandem materiā: ergo ſi matrimoniū est cōiūctio viri cū muliere, ex quo semel cōiungit, nō dēt amplius cōiungi cū eadē: ſed hoc ē falsū, & incōueniens: ergo &c. ITEM. Oē facrm ē ſignum sēſibile: ſed nulla relatio ē ſignū sēſibile, cōiunctio āt maris, & fœminæ ē relatio: ergo cōiunctio talis nō ē ſignū: ergo nec facrm: ergo a ſimplici cōuersione, nullū facrm ē cōiunctio: ergo nec mrimoniū. ITEM. Si matrimoniū est cōiunctio: aut ergo corporū, aut aiorū. Nō aiorum, qa tūc matrimoniū esset in patria. Nō corporū: qa tunc inter Mariā, & Ioseph nō fuisset coniugiū. ITEM. Siue ſit coniunctio corporū ſecm cōmistionē, ſiue aiorum ſecm cōsēſum, cōtingit tale coniunctionē remoueri p odiū: ergo & matrimonium ſolui, & deſtrui. Sed hoc falsum ē, ut iā patebit: ergo matrimoniū non ē coniunctio.

RESOLVTIO.

Matrimonium maris fœminæque coniunctio dicitur, quia & id ſignificat, ſcilicet Christi cum eccleſia unionem.

RESP. Dicēdū, ꝓ matrimoniū ſecm genus remotū ē ſignū: ſpecificatio āt, uel deſcenſus ad genus inferius accipit ſecm cōparationē ad ſignificatū: uh cū ſignatum in hoc facto ſit coniunctio Xpi, & eccleſiæ, & interior non pōt melius ſignificari, q̄ p cōiunctionē exteriorē: ſicut baptiſmi ablutio interior per ablutionē aq exteriorem: ſicut baptiſmus dr ablutio, ſic matrimonium dr eſſentialiter, & ſecm genus ſuū, cōiunctio. Et nota q̄ ſicut in ablutione baptiſmi est aliqd pmanēs, ſicut impreſſio character inter or, & aliquid transiēs, ut lotio exterior, & utrumque dr baptiſmus: ſic in mrimonio ē aliqd pmanes: & hoc ē vinculū, p qd̄ ligat uir, & mulier, quātūcumq; exterius ſeparent, & aliqd trāſiens, ſicut cōiunctio primo facta ꝓ uerbum exterius, uel p exteriore actum: & utraq; ē cōdr matrimoniū, & utraq; ē coniunctio: & iō rectè matrimoniū cōiunctio dr, & est: ſicut rōes primæ oſtendunt.

AD ILLVD, ꝓ obr, ꝓ multitiēs cōiunguntur. Dicendū, qd̄ qdam, coniunctio dr uinculū, q̄ qdam facit uinculum, qdam est uinculū: dico ergo ꝓ prima, & ſecunda quia reſpiciunt ſubſtantiam matrimonii, non iterātur, ſed ſolum tertia: & ad multiplicationem illius non ſequitur multiplicatio matrimonii: quāniā nō est genus in eſſendo, ſed actus in tendo, ſiue uſus in agendo. ET EX hoc patet ſequēs, qa non est iteratio facti: & ſicut frequenter manducare corpus Xpi non dicit facti iterationem: ſed uſum: ſic in ꝓposito intelligendū ē, licet nō ſit ſimile oīno: qa qd̄ ſemel mādūcatum ē, iterum mādūcari non pōt. Sed hęc mulier, q̄ ſemel cognita est, iterum cognoſci pr. AD ILLVD, ꝓ obiicitur, ꝓ oē facrm est ſignum sēſibile. Dicēdum, ꝓ ſicut ſimiliter do corporis ſeſu ꝓcipit nō rōne ſui, ſed rōne qualitatū, i q̄bus ē aſſimilatio, q̄ sēſu apprehēdunt: ſic intelligēdum est in ꝓposito, ꝓ q̄uis coniunctio ſecm ſe non ſit ꝓceptibilis, ut relatio: tamē rōne eorum, q̄ cōiungunt: uiri: & mulieris, & rōne ſigni, q̄ qd̄, uel p qd̄ coniunguntur. AD ILLVD, qd̄ q̄ritur, utrum ſit eorporum, an aiorum. Dicendū, ꝓ est corporum & aiorum, qa est coniunctio rōne utētium, & habētiū ſexus diſtinctos: illa āt cōiunctio, quæ reſpicit totum cōiunctum, & est matrimonium eſſentialiter, non ē affectio aiorum, uel approximatio corporum: ſed quoddā uinculū obligatorium, ꝓ non perimit: ſiue affectu, ſiue corpore ſeparentur. Et per hoc patet reſponſio ad vltimum.

QVAESTIO II.

Quid ſit nomine?

QVID ſit matrimonium nomine: & ꝓ matrimonium dēat hoc vinculum appellari, oſtēdūtur. Primo p iura canoni. & ciuilia, q̄ ſic appellāt: & Magiſter ſic in litera appellat, & multiplex adhoc pt adduci auctoritas. Vnde Aug. contra Faustum. Lib. 19 cap. 26 Rom. 6 Matrimonium ob hoc dictum est, ꝓ non ob aliud dēat fœmina nubere, niſi adhoc ut mr fiat. ITEM. Rōne uidetur, qa in aliis ſacrametis denoīatio fit a materia uel a materiali principio: ſicut patet, qd̄ baptiſmus lauacrū dicitur ab aqua lauante, magis q̄ a uerbo: ſed in coniunctione maris, & fœminæ fœmina est ꝓ modum materiæ: ergo uidetur, ꝓ per illā debeat denoīatio fieri. ITEM. Quādo relatio vel comparatio est iter extrema aliqua, ſi rectè denoīatur, ab eo dēt denoīari, in quo maior est dependentia: ſed mulier magis indiget uiro coniungi, q̄ e conuerſio: ergo talis coniunctio potius dēt denoīari a muliere, q̄ a uiro. ITEM. Relatio æqparantiæ potiſſimè ei appropriatur, in quo est conſummatio illius: ſicut æqualitas, & ſimilitudo filio appropriatur, pro eo, qd̄ dat præintelligere principium a quo, patri autem unitas appropriatur: ergo ſi uir primo creatus est vnicus, & poſt mulier facta, ut ei coniungeretur in adiutorium, & hoc per matrimonium: ergo hoc uinculum debet appellari matrimonium.

CONTRA. In oībus denoīatio debet fieri a digniori, ſed in coniunctione carnali, ſiue matrimoniali dignius extremum est uir, q̄ mulier: quoniā caput mulieris est uir: ergo &c. ITEM. Quæro, ſecundum ꝓ genus eam ſæ ſit iſta denominatio. Si ſecm genus cauſæ finalis: ſed mulier ꝓp uirum facta est, non uir ꝓp mulierē: ergo potius dēt denominari a patre. Si ſecundum genus cauſæ efficiētis: ſed efficiens est actiuum principium, & principium actiuum in coniunctione maris, & fœminæ ē uir: ergo potius debet denoīari a uiro. Si ſecm cām materialem: ſed non uir ex muliere, ſed mulier ex cōſta uiri. Si ſecm cauſam formalē: cum magis teneat rationem fur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Phy. sex.81 formæ uir, sicut dicit Philosophus, ꝙ materia apperit formã, sicut fœmina uirũ, uideatur, ꝙ a uiro dẽat denominari. ITEM. Cõiunctio maris, & fœmine est relatio eq̃parãtiæ; sed relatio talis respicit vtrũq; extremũ equaliter, & talis relatio nõ magis denominãt ab uno, q̃ ab altero: ergo nõ magis a matre, q̃ a patre. ITEM. Denominatio rei dẽt fieri ab eo, q̃ accidit, & abesse põt: sed uinculo tali, siue sacramẽto frequẽter deest ꝓles: ergo & maternitas: ergo cũ falso talis mulier dicatur mater, falso talevinculum dicitur matrimonium.

RESOLVTIO.

Tametsi plures assignentur matrimonij etymologiæ, ea nihilominus præcipua est, qua dicitur matrimonium, quasi matris munium.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ aliqui uoluerũt dicere, ꝙ illud uinculũ, siue cõiũctio nõ denoãtur a patre, nec a matre: sed cũ sit uinculũ unũ denoãtur ab utroq; inquãtũ uniũtur: & quoniã pater & mater, siue uir & mulier uniuntur, ut sint una materia ꝓlis: iõ hoc sacrm matrimoniũ appellatur, nõ a matre: sed a materia, & a monos, ꝙ est unũ: inde matrimoniũ quasi unius materia. Sed licet illud uideatur ꝓbabiliter dici, ramẽ est cõtra Isid. in 9. li. etym. c. vir. ubi dicit, ꝙ matrimoniũ dicitur a matre. vnde matrona dicitur, q̃ iã nupsit: & est dicta matrona quasi mater nati. Vnde sicut ibi colligitur, hoc sacramẽtũ appellatur cõiugiũ, appellatur & nuptiẽ, appellatur & matrimoniũ. Et hãc triplicẽ denominationẽ hãt secũdũ tripliẽ cõparationẽ, siue cõsideratione. Põt.n. considerari secundũ illud, ꝙ est: & sic dr cõiugium, quasi cõe iugũ, qa mutuum est uinculum, & mutua ptãs: & hoc dicit Isi. 9. ety. Aut secm signũ, in quo apparet: & sic dr nuptiæ quasi a nubibus: qa nubẽtes aperiri solebãt, & eorũ capita uelabãtur: unde & nomẽ translatũ est. Aut secm fructũ, ad quẽ p ducit: & quoniã perducit ad bonũ ꝓlis, iõ matrimoniũ appellatur. Magis ãt bonum ꝓlis p matris nomẽ datur itelligi, qa mulier p.p ꝓcreationẽ liberorum facta est in adiutorium uiri: & qa in procreatiõe prolis magis incumbit sibi labor. Vnde nota, ꝙ matrimonium quatuor hãt etymologias secm nomen matris. Vno mõ dicitur matrimoniũ qa matris monos, i. lex: ut dicit Aug. contra Faust. Ad hoc dẽt fœmina nubere, &c. Secundo mõ, qa matrẽ monet, ut seruet fœdus cõtra luxuriã. Cõtra, ꝙ dicitur Prou. 2. Reliquit ducẽ pubertatis, & pacti Dei sui &c. Tertio mõ, qa matrẽ iuta defedit, tum ꝓ utrum, tum ꝓ ꝓlẽ: qa mulier indiget defensore. Isa. 1. Defẽdite uiduã. Quarto, matrimoniũ dr matris munus, i. matris officium, ꝓ eo, q̃ prolis enutritio, & acq̃sitio maximẽ spectat ad mulierẽ in cõcipiẽdo, in portando, in pariẽdo, in nutriẽdo, & in cõpatiẽdo: sicut de sicut possessio dicitur patrimoniũ, qa pater na possidet, ne acq̃rit: sic prolis acquisitio matrimonium est, hæc est potior ma inter oes etymologias.

AD ILLVD ergo, ꝙ obiciturꝙ a digniori dẽt fieri denoiatio. Dicẽdum, ꝙ denoiatio est a fiu-

a fructu uẽtis: & ita a digniori. Vnde non fit de noiatio a muliere secundum ꝙ mulier, sed secundũ ꝙ mater. Et ꝓ hoc patet sequẽs, a quo genere cãq; sumitur ip à cã finali, a qua maxime debẽt sera denominari. AD ILLVD, ꝙ obiicit de relatione æquiparantiæ. Dicẽdum, quod istud uinculum in se considerat equaliter respicit utrumq; extremũ, sed relatũ ad effectũ non: & hic fit denominatio per comparationem ad effectum. AD ILLVD, qd obiicitur, quod non semper habent proleu. Dicendum, quod non fit denominatio ab eiuentu, sed ab intẽtione, propter quã principaliter institutũ fuit sacramentum: ideo ibi non est falsitas, nec uanitas.

ARTICVLVS II.

QVÆSTIO I.

An cõsensus matrimonij causa sit?

CONSEQVENTER quæritur de secũdo articulo. s. de causalitate matrimonii. Et circa hoc duo quærunt. Primo quæritur, utrum consensus sit causa matrimonii. Secundo quæritur, utrũ solus consensus uocalis faciat matrimonium.

QVOD cõsensus sit causa matrimonii quantum ad primum genus causæ ostenditur per Chrysosto. qui dicit, quod sed uoluntas. ITEM. Ambro. Nõ defloratio uirginitatis facit cõiugium, sed pactio coniugalis. ITEM. Exẽplo probatur, quia inter Mariã, & Ioseph fuit matrimonium, & th non interuenit nisi consensus. ITEM. Ratione probatur, quia maioris libertatis est pactio coniugalis, quã seruitutis: sed solo consensu aliquis facit se seruũ: ergo solo cõsensu põt fieri alterius coniux.

CONTRA: Nihil est causa efficiens suiipsius: sed matrimonium non est aliud quam consensus, quia ille est signum coniunctionis Christi, & ecclesiæ: ergo consensus nõ est cã efficiens matrimonii. ITEM. Si ꝓ positum est cã propositi, & oppositũ oppositi: ergo si consensus est cã matrimonium constituẽs, dissensus est destruẽs: sed matrimoniũ nõ destruitur per dissensum hominũ: ergo nec ꝓ cõsensum cõstituit. ITEM. Multiplicata cã multiplicat effectus. ergo si consensus est cã, & duo sunt consensus: ergo vt ꝙ duo sunt matrimonia inter uirũ, & mulierem: sed nõ sunt duo matrimonia: ergo &c. ITEM. Si duo consensus faciũt matrimoniũ, necesse est uniri: sed tunc uniuntur qñ sunt in idẽ. Sed in matrimonio non uniuntur in unũ, qa cõsensus uiri est in mulierem, consensus uxoris in uirũ, ergo diuersi: nõ ergo &c.

Ex 2. de Anima 47. et ex B. Aug. 1. de trin. cap. 1.

RESOLVTIO.

Causa quidem efficiens proxima humana pactio est atque consensus: remota uerò institutio diuina.

RESP. Dicendũ, quod sicut baptismus dupliciter dr. Vno mõ ꝓut cõprehẽdit exteriorẽ ablutionẽ, & interiorẽ characteris impressionẽ: alio mõ pro interiori charactere: sic mrimoniũ uno mõ cõprehendit uinculũ, & exterius signũ: & sic mrimoniũ est cõsensus expressus, nõ eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ejus effectus: alio modo prout stat p uinculo interiori. Hmõi ãt uinculum hẽt cãm primã, & hẽt cãm proximam. Prima est diuina institutio: proxima est humana pactio, quæ est in conuenientia consensuum duorũ, s. maris, & fœminæ: & ideo dico quòd cõsensus est causa matrimonii, sed non tota, imo cũ institutione diuina: consensus non alterius tantum, sed utriusque personæ: & per hoc patet primum argumentum.

AD ILLVD, qd obiicitur, qꝑ oppositum est cã oppositi &c. Dicendũ, qd est causa efficiẽs, & conseruans: & est causa efficiens solum, non conseruans: sicut patet, quia sol est causa luminis primo mõ, cultellus causa uulneris secundo modo: sic matrimonium habet causam efficientem consensum, sed non conseruantem. Est ergo cõsensus causa ut matrimoniũ fiat, nõ ut permaneat. Similiter oppositum dissensus non est causa dissoluens factum, sed impediens ne fiat. AD ILLVD, quod obiicitur, qꝑ non uniuntur. Dicendum, qꝑ est uniri & in obiecto & in subiecto: & est uniri in effectu. Dico ergo qd quamuis duo consensus non uniantur in subiecto nec in obiecto, uniuntur tamen in effectu, qui surgit ex illo mutuo consensu: dum enim hæc uult illum in uirum, uult esse eius uxor: & dũ ille hanc in uxorem ducit, efficitur uir eius. Et si tu obiicias, quod non uniuntur in effectu, nisi etiam uniantur in obiecto: dico qd uniuntur in effectu secũdario, & i obiecto secũdario.

QVAESTIO II.

An solus consensus vocalis matrimonium faciat?

VTRVM ad contrahendum matrimonium sufficiat cõsensus uocalis absque mentali. Et qꝑ sic uidet. Primo p illud qꝑ i litera dicit Magister: Si uero bis explicãt, qꝑ th corde nõ uolunt, obligatio illa uerborum quibus cõsentiũt, dicentes, *Accipiam te in uirum*: matrimoniũ facit. ITEM. Hoc ostenditur rõne in simili: s. in iuramento, qa quaeunq; arte uerborũ qs iuraret, in ea significatione Deus accipit, in qua ille accipit, cui iuratur; sicut dicit Isido. ergo in matrimonio similiter vt, qꝑ Deus accipiat in illa intentione, in qua accipit coniux: ergo si coniux credit per uerba illa ipsum uere consentire, talis cõsensus facit matrimoniũ & sic &c. ITEM. Ecclesia iudicat matrimonium esse, quãdocumq; aliquis contrahit cũ aliqua per uerba de præsenti in publico: & si dicat se nõ intẽdit se, nihilominus sentẽtiat ipsum debere reddere, qd exigit ius mrimonii: ergo si ecclesia recte iudicat, & non credit illi, & credendũ sit homini ferenti testimoniũ contra se: sine consensu cordis solo consensu exteriori est matrimoniũ ITEM. Hoc qꝑ regula in canone hi. xxx. q. i. Dictũ est, qd fraus & dolus nemini debet patrocinari. Si ergo iste dolose agit in consentiendo ore, nõ corde, non debet sibi dolus eius suffragari: ergo ita obligat, sicut si corde, & ore cõsentiret. ITEM. Hoc vi rõnede ducente ad incõueniẽs. Si nõ

quiritur

quiritur interior consensus, cũ nemo de illo sit certus, nec esse potest, nemo scit utrum matrimonium cõtraxit: ergo quo tiensciũq; debitum, uel reddit, discrimini se committit. ITEM. Esto quod quis cõtrahat cum duabus per uerba de pãti, primo cum una, & postea cũ alia: & nescit quæ istarum interius consenserit: ergo nescit quæ sit uxor eius uera. Sed tenet uxori uerè debitum reddere: ergo uidetur talis perplexus esse.

CONTRA. Inno. in quadam Decretali de sponsalibus lib. 4. rãdens cuidam casui in hac materia, ubi defuit interior cõsensus, & uir mutauit sibi nomen, dicit quòd nõ est matrimoniũ. Et rõ quã assignat in fine, his uerbis cõtinetur; qa dolus affuit, & defuit oino cõsensus, si ne quo nequeũt cætera fœdus ꝓficere cõiugale ITEM In alia decretali, pxima ante illã dicit. Pueri ante annos legitimos ꝑ uerba sola nõ cõtrahũt, cũ intelligãtur nunime consentire. ITEM. Hoc rõne vt, qa in aliis sacramentis sicut in baptismo, ad hoc qd sit sacramentum, necessario requiritur intentio dicẽtis, sicut supra ostensum est in baptismo de his, q iocula uter baptizant: ergo pari, imo multo fortiori rõne i matrimonio, cũ ad hoc scrm requiratur consensus maxime libertatis. ITEM. Quãdocũq; in scio defit illud, qd tenet rõnem medii iter rẽ, & signũ, nihil factũ est: ut puta, si i baptismo nõ imprimatur character, & i eucharistia nõ sit uerũ corpus Christi. Sed in hoc facto locũ medii tenet cõsensus aliorum: ergo quãdo ille deficit, irritũ est matrimoniũ. ITEM. Quandocumq; aliquid constat ex aliquo tanquã formali, & ex aliquo tamquã materiali: quodcunq; deficiat, & ipsum deficit. Sed sacramentũ matrimonii est tale: ergo cũ solus cõsensus aliorũ sit dispõ: & forma uerborũ, sit cõplementũ: quodcũq; deficiat, non erit sacramẽtum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Apud Ecclesiam quidem facit, sed non apud Deum.

RESP. Dicendum, quod est loqui de matrimonio dupliciter. Aut in foro, seu facie ecclesiæ: aut in foro conscientiæ, secundum duplex forum. s. iudiciale & pœnitentiale: Et secundum hoc est dupliciter iudicare. qa in foro iudiciali iudicatur secũdum allegata: in foro pœnitentiali secundum ueritatẽ, & conscientiã. Si ergo in foro pœnitentiali loquamur, quia hoc est iudicium secundum ueritatẽ, & in conspectu Dei: dicendũ, qꝑ sicut dicũt doctores nostri nec est matrimoniũ, nec matrimoniũ iudicãdum. Et cũ huius sit multiplex rõ, hęc th est pcipua qa in oibus scis requiritur intentio uoluntaria faciendi, qꝑ fit ecclesia: qa ergo talis secundũ ueritatẽ nõ intendebat cõtrahere matrimoniũ, nõ fuit, nec est facm. Si autẽ loquamur in foro iudiciali, ubi secundum allegata oportet iudicari: si probari pot cõsensus per uerba exteriora, in quibus nõ apparuit cuidẽ dolus, matrimonium iudicatur: sed tamen ecclesia decipitur. Sed nõ est deceptio cõtra

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra iustitiã: quia nõ est ibi ignorantia iuris, sed facti: ergo si consensus exterior sine interiori nõ est matrimonium secundùm ueritatẽ, nec secundùm diuinum iudicium, nec secundùm conscientiæ forum; quamuis ille uideatur, & iudicetur secundùm iudicium ecclesiasticum.

AD ILLVD, q̃ primo obiicitur de Magistro: patet respõsio quoniam loquitur secũdùm forum ecclesiasticũ. AD ILLVD, quod obiicitur de iuramento, si minister potest dici, quòd secundùm iudicium ecclesiasticu uel humanum obligatur: si tamen dicat obligari secundùm Deũ, hoc est propter hoc quod Deus talem reputat dignum pena periurii: sicut & illum qui iuramentum non implet, & hoc propter suam fraudem. AD ILLVD, qd obiicitur de iudicio ecclesiæ. Dicendum, quod ecclesia fallitur: & quamuis contingat ipsum seduci a ueritate rei, non tamẽ recedit a ueritate iusticiæ: quia debet iudicare secũdùm allegata. Et si tu obicias mihi, qd in foro iudiciali cõtra seipsum allegat, & unicuique credendum est ferenti testimonium contra se. Dicendum, quod quia ecclesia habet testimonium in cõtrarium, & quia etiam tale testimonium certitudinis est in præiudicium causæ matrimonialis, quæ maxime fauorabilis est: ideo talis viri testimonium non auditur: tamẽ in foro pœnitentiæ, siue conscientiæ creditur homini confitenti suam turpitudinem: quia nihil ibi dicendum est, nisi turpitudo. AD ILLVD, quod obiicitur, qd fraus non debet alicui patrocinari. Dicendum, quod duo sunt ibi, scilicet, uerbi dolositas siue falsitas, & uera carentia conscientiæ. Verbi dolositas, non patrocinatur, immo obest in omnibus foro, siue iudiciali, siue pœnitentiali; qa utrobiq; uel punitur, uel pro punito reputatur. Sed uera carentia hæc est, quæ fustigatur in conspectu Dei, ut uera matrimonium non sit. AD ILLVD, quod nemo scit utrum interius, consentiant. Dicendum, qd quia de quolibet præsumendum est, quod bonum est bonum, nisi manifestus dolus appareat: ideo de quolibet præsumendum est, quod corde consentiat: si ore exprimat, nec est aliud credendum: & si nõ sit ita ignorantia facti in altera persona, quæ ignorat, coitus excusatur, sicut Iacob excusatur in hoc, quod cognouit Liam quia credebat cognoscere suam Rachelem. Nec commutat se diuino mini, nec pplexitati. Quia non maceredi debet consensus ei adhærendũ est, & debitũ reddendum: & sic patet totum.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An matrimonium consummatum dissolubile sit?

CONSEQVENTER quãtùm ad tertium articulum quæritur de indissolubilitate matrimonii: & de hoc duo quæruntur. Primo quæritur de indissolubilitate quantùm ad matrimonium coniunctum. Secundo quantùm ad matrimonium ratum.

QVOD tale matrimonium sit insolubile ostenditur per uerbum Domini Mat. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet: ergo tales qui a Deo sunt coniuncti, sũt inseparabiles; qa Deus nullos separat. ITEM. Quecunque sunt separabilia, plura sunt. Sed dominus dicit, qd uir & mulier non sunt duo sed una caro: ergo non sunt separabiles. ITEM. Hoc ipsum ostenditur p diffinitionem matrimonii, quã ponit Magister in litera, indiuiduam uitæ conuictudinem retinẽs. ITEM. Hoc matrimonium est signum unionis Christi, & ecclesiæ secundùm conformitatẽ naturæ: sed illa unio est inseparabilis: ergo &c.

CONTRA. Omne uinculum iterabile est dissolubile: sed matrimonium est uinculum iterabile; quia possunt esse secundæ nuptiæ: ergo est dissolubile. ITEM. Omne sacramentum perpetuum imprimit signaculum in subiecto perpetuo; sed matrimonium nihil imprimit in anima: ergo &c. ITEM. Omnis effectus, cuius causa est dissolubilis, ipse est dissolubilis: sed causa matrimonii est mutuus consensus, & ille est dissolubilis: ergo &c. Prima pars patet per illud Chrysos. quod eisdem causis, q̃ hæc unumquodque cõstruitur, per eaedẽ destruitur. ITEM. uir tenetur uxori ex uinculo matrimonii reddere debitum: sed ex mutuo consensu possunt se perpetuo absoluere: ergo similiter ex mutuo cõsensu matrimoniũ diuidere. Similiter ex lege matrimonii tenentur in simul cohabitare, & possunt diuersas religiones ex communi consensu intrare: ergo &c.

RESOLVTIO.

Vtroque coniugum superstite; nequaquam dissolui potest matrimonium; Deo ita instituente.

RESPON. Dicendum, quod matrimonium est insolubile extremis manentibus: sed ipsis corruptis, uel eorum altero soluitur; quia non manet ligatio, nisi et maneant quæ ligãtur. Extrema autem sunt destructibilia; quia sunt extrema ratione sexuum, non animorum: & quia sexus respicit dispositionem a parte corporis, & ita uiram corporalem: dico quod rectè matrimonium dicitur uinculum indissolubile; sed non perpetuum.

ET PER hoc patet responsio ad duo prima: obiciũt enim ac si uinculum esset pperuum. Ratio autem huius insolubilitatis dispositiue uenit ab eius significatione; quia significat unionẽ indissolubilem, scilicet Christi, & ecclesiæ secundùm conformitatem naturæ: sed effectiue uenit ab institutione: quia sic Deus instituit, ut amplius non soluantur, dum uiuunt. ET PER hoc patet responsio ad illud de consensu: quia nõ est tota causa matrimonii. Vnde si esset tota causa, bene obiiceret: sed ulterius è ibi diuina institutio. Verumtamẽ illud non bene soluit; p eo quod si duæ causæ concurrunt ad eundem effectum, altera destructa non manet effectus: & ideo si ad matrimonium cum institutione diuina concurrit consensus, uidetur &c. Dicedum ergo, quod est causa introducens tantum, & introducens & cõseruans. Quãdo ergo dicitur, quod si destruitur causa, & effectus;

uerum

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerum est de conseruante, non autem est uerum de introducẽte tantum. Consensus uerò uinculum illud introducit, non cõseruat: & ideo ipso desinente nõ desinit: & ideo patet illud.

AD ILLVD, quod obiicitur de redditione debiti & cohabitatione. Dicendum, quod illud est in potestate coniugatorum: quia uterque habet potestatem super corpus alterius: & quoniã uterque potest iuri suo renunciare, inde est, ꝙ cohabitatio, & debiti solutio potest diuiditi: non sic uinculum, quod Deus instituit, ꝙ tenet rationẽ sacramẽti.

QVAESTIO II.

An matrimonium ratum dissolubile sit?

DE insolubilitate illius matrimonii, quod solùm est in cõiunctione animorum. Et qd tale matrimonium sit insolubile ostenditur: quia determinatum est in iure, ꝙ si quis ꝑ uerba de præsenti consentiat in aliquam, & post in aliam consentit, & carnaliter cognoscit, ꝙ ad primam reuocandus est: ergo primum uinculum fuit insolubile, cum non soluatur per matrimonium consummatum.

ITEM. Hoc ipsum ostenditur ꝑ diffinitionem matrimonii prædictam. Si tamen dicas, quod ei non conuenit: obiicitur per Hugo, qui ita diffinit matrimoniũ. Matrimonium est maris, & fœminæ legitimus consensus indiuiduam, uitæ consuetudinẽ retinens. ITEM. Quod dominus dixit Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet: aut intelligitur quo ad coniunctionem animorum, aut corporum. Quòd animorum uidetur, quia illa copula est sanctior: ergo si de illa intelligit, uidetur, ꝙ quo ad illam sit inseparabile. ITEM. Matrimonium significat quantùm ad coniunctionem animorum coniunctionem Dei, & ecclesiæ. Sed ecclesia semel Christo desponsata numquam separatur, nec separabitur: ergo nec illud matrimonium. ITEM. Cũ uir consentit in mulierem, trãsfert potestatem sui corporis in potestatẽ mulieris: quia tunc ei alligatur: ergo si non habet potestatem sui corporis, nec intrare religionem, nec alii potest se copulare.

CONTRA. Hieron. dicit, qd dominus Ioannem uocauit de nuptiis: ergo soluit eum ab uxore: sed non soluisset nisi fuisset ligatus uinculo indissolubili: ergo &c. ITEM. Sacri Canones ante commissionem carnalem dant liberam prãtem alteri ingrediendi religionem, & alteri nubedi post eius ingressum, sicut patet per multa, quæ habẽtur in litera: sed non posset nubere, nisi uinculum esset solutum: ergo &c. ITEM. Anima nã quam in hac uita sic Deo coniũgitur, quin possit ab eo separari: ergo nec sponsus coniungitur inseparabiliter sponsæ ante copulam carnalem. IVXTA hoc quæritur, si statim post ingressum in religionem est solutum tale uinculũ. Et ꝙ sic uidetur: quia alioquin mulier damnum sustineret: quia esset alligata, & uir non esset alligatus, quod nõ est conueniens: quia ad paria iudicantur. Si autem statim solui tur: sed possibile est ipsũ egredi religionem:

religionẽ: ergo potest nubere, esto ꝙ uxor alteri nupserit, qd est cõtra canones. Propter hoc ꝗritur quãdo soluitur, & quare soluitur ꝑ uinculũ uoti, non ꝑ uinculum matrimonii maioris.

RESOLVTIO.

Matrimonium qd ratũ est in coniunctione animorũ, est insolubile suo modo, qui nõ ab homine, sed a Deo separatur, ut cum votum continentiæ promittunt.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ insolubilitas cõsequitur matrimoniũ non tãtum consummatum, sed etiã ratum est, & ꝑ hoc etiã ratũ est, quia quãdã insolubilitatẽ licẽt animorum, ꝙ matrimonium consummatum habet: habet tñ sibi cõpetẽtẽ, sicut & illud. Sicut n. uinculum matrimonii consummati est insolubile uiuẽtibus extra uita corporali, nec solui tur, nisi morte corporali: sic nec matrimoniũ, in quo est cõmunio mẽtium, & aliorum pôt solui, nisi hõ moriatur spiritualiter huic mundo, siue operi carnẽ, & emittendo uotum castitatis solemne. Extunc n. soluitur tale matrimonium, ex quo spiritualiter moriti: & hoc probatur ꝑ illã decretalẽ. Innoc. de cõuersione coniu. Ex parte tua. Cõcedendũ est igit mãrimoniũ illud esse insolubile suo mõ, cum sit sacramentum: nec separatur ab homine, sed a Deo cui solenne uotum continentiæ promittitur. Et ex hoc patent obiecta præter ultima duo.

AD ILLVD, quod obiicitur, de trãslatione potestatis. Dicendũ, ꝙ potestas corporis nõ sim pliciter trãsfertur in mãrimoniato, sed sub cõditione utriusq; status, & uita manẽte. Vnde dico, ꝙ si uxor peteret sibi statim debitũ, nõ teneret reddere, nec Ecclesia cogeret, ꝙ statim redderet: sed saltẽ dat inducias usq; ad duos menses, ultra qd ꝑs tenetur, aut mulieri debitũ reddere, aut ad uitã aliã se transferre: tunc ergo est uinculum solutũ, cum hõ ad uitã aliã est ingressus biliter translatus: & iõ dr mortuus. ET EX hoc patet illud, qd ultimo ꝗritur, qm. soluitur uinculũ, uidelicet qñ ligatur ut non possit redire ad sæculum; & si uxor instet, necesse habet unũ sibi de duobus eligere infra duos menses secundum canones: & per hoc patet totum.

DISTINCTIO VIGESIMAOCTAVA.

PARS PRIMA.

Qualis sit ille consensus, qui est efficiens causa matrimonij: & quod non debet esse defectiuus ex aliquo exteriori.

Hic quæri debet, Vtrum consensus de futuro, addito etiam iuramento, coniugiũ efficiat: ut si quis promittat, uel etiam iuret alicui se usque ad tempus placitum illam ducturum: & illa promit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tat, uel iuret se illi nupturam: numquid talis sponsio eos cõ
iuges facit? Si mutato proposito alter, uel uterque ad alie-
nam copulam transit, numquid ob priorem sponsionem iu-
ramento subnixam secundæ fœderationis pactum scinde-
tur? Considera, quia longè aliud est promittere, & aliud fa
cere. Qui promittit: nondum facit. Qui ergo promisit se
in uxorem ductturum aliquam, nondum eam duxit in uxo-
rem: & quæ spopondit se nupturam, nondum nupsit. Quo-
modo ergo appellari coniuges possunt, qui nondum contra-
hunt, sed in futuro se contracturos iurando promittunt?
Item. Si ex vi iuramenti ad futurum pertinentis mox effi-
ciuntur coniuges: cur iurant in futuro se facturos quod in
præsenti efficiunt? Item. Si ex quo iurant, mox efficiuntur
coniuges: tunc rem hanc efficiunt, quando iurant se facturos.
Ideo dico quod coniugium tunc non fuit, sed futurum
promittitur. Si verò ille post uxorem duxit, & illa mari-
to nupsit, coniugium vtrinque fuit, & non potest dissolui.
Præcedens ergo mendacium, vel periurium pœnitentia est
corrigendum, sed coniugium sequens non est dissoluendum.
Non autem sic est, quando iuramentum coniugij præsentis
consensus attestatione firmatur: quia post talem consensum
si quis alij se copulauerit, etiam si prolem procreauerit, &
irritum debet fieri, & ipse ad priorum copulam reuocari.

Quæ uidentur obuiare præmissis.

Præmissæ autem sententiæ videtur obuiare illud, quod
leges tradunt: Si quis talis diuinis scripturis iurauerit mu
lieri, se eam legitimam vxorem habiturum, vel etiam si in
oratorio tale sacramentum dederit, sit illi legitima vxor,
quamuis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit. Sed
hic ostenditur quid fieri, vel esse debeat, non quid tunc fiat.
Non enim per illud iuramentum tunc fit vxor, sed fieri de
bet: quia iuratum est. Potest & de illo iuramento hoc di-
ctum intelligi, vbi de præsenti consentiunt, ac se inuicem fu
scipiunt. Illi etiam sententiæ, qua dictũ est, solum consensum
facere coniugium, videtur obuiare quod Euaristus Papa
ait: Aliter legitimum non fit coniugium, nisi ab his, qui su
per fœminam dominationem habere videntur, & a quibus

In auc. quibus mona. essi. le. parad. pen. col. 6. & al legatur 30. q. c. Si quis. Deter- minat. c 30 q. 5. cap.

custo-

custoditur. Vxor petatur, & a parentibus sponsetur, & le
gibus dotetur, & a sacerdote (vt mos est) bene dicatur, &
a paranymphis custodiatur, ac solemniter accipiatur. Itẽ.
Ita legitima scitote esse connubia, aliter verò præsumpta: 30. q.
non coniugia, sed adulteria, vel fornicationes sunt, nisi uo- 5. cap.
luntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint le- Nec a-
gitima. Hoc autem non ita intelligendum est, tamquam sine liud pa
enumeratis non possit esse legitimum coniugium: sed quia r. 5. sed
sine illis non habet decorem, & honestatem debitam. In hu- obuia-
ius enim sacramẽti celebratione, sicut in alijs, quædam sunt tur.
pertinentia ad substantiam sacramenti, vt consensus de pre Quæ ad
senti, qui solus sufficit ad contrahẽdum matrimonium: quæ necessi-
dam verò pertinentia ad decorem, & solemnitatem sacra- tate, & d-corẽp
menti, vt parentum traditio, sacerdotum benedictio, & hu tineant
iusmodi: sine quibus legitimè fit coniugium, quantum ad sacra-
virtutem, non quantum ad honestatem sacramenti. Sine his menti.
ergo non quasi legitimi coniuges, sed quasi adulteri, vel for
nicatores conueniunt, vt illi qui clanculo nubunt, & vtiq;
fornicatores essent, nisi eis suffragaretur voluntas verbis
expressa de præsenti, quæ legitimum inter eos facit matri-
monium. Nam & consensus occultus de præsenti, per uer-
ba expressus, coniugium facit, licèt non sit ibi honestus con-
tractus: sed matrimonium non sanxit consensus, qui in oc-
culto fuit. Si enim alter alterum dimiserit, non cogitur iu
dicio Ecclesiæ redire, & commanere quasi cũ coniuge: quia
non potest probari testibus contractus, qui in occulto est fa
ctus. Quod si ipsi qui in occulto sibi consenserunt, eundem
consensum uoluntariè in manifesto profiteantur, tunc utri-
que propria uoluntas suffragatur, & legitima uota suc-
currunt ad sanciendum coniugium, quòd prius occultè fue-
rat contractum. Voluntas ergo uerbis expressa in occulto
ad hoc suffragatur, ut fiat coniugium: manifestè uerò ex-
pressa suffragatur, ut sanciat & roboret, ac liberum sit Ec-
clesiæ de hoc iure, si expedierit.

De qua re sit consensus ille.

Hic quæritur, Cum consensus de præsenti matrimonium 27. q. 2
faciat, cuius rei consensus sit ille: An carnalis copulæ, an c. subsi-

ciat, pa rag. Cũ ergo in tr a- ctus. Augu. li. de cõ sta vir ginita te ca. 5. in tomo 6. Luc. 1. Sup Lu cã. c. 3. ad c. 1. Luce. Ecce in quã rẽ fuit: il le cõsen sus. Quare à latere viri fa cta sit mulier. Gen. 2.

cohabitationis, an utrisq;. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore, pater cũ filia potest contrahere matrimoniũ. Si carnalis copulæ: tunc inter Mariam & Ioseph non fuit coniugium. Proposuerat.n. Maria in virginitate manere, nisi Deus aliter facere iuberet, secundũ quòd uidetur angelo dixisse. Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosco? id est, me non cognituram propo sui. Neque.n. quia uirum tunc non cognoscebat, necesse erat inquiri quomodo posset habere filium: sed quia se nunquã cognituram proposuerat. Dicit enim Beda, quòd in virginitate manere disposuerat. Si ergo contra suum propositum post consensit in carnalem copulam, videtur facta voti rea mente, & si non opere violata, Dicamus ergo quòd consensus cohabitationis, vel carnalis copulæ non facit coniugiũ, sed consensus coniugalis societatis, verbis secundũ præsens tempus expressis: vt cũ vir dicit: Ego accipio te in meã, non dominã, non ancillam, sed coniugem. Quia enim non ancilla, vel domina datur, ideo nec de summo, nec de imo a principio formata est, sed de latere viri ob coniugalem societatem. Si de summo fieret, vt de capite, videretur ad dominationẽ creata. Si verò de imo, vt de pedibus, videretur ad seruitutem subijcienda. Sed quia, nec in dominam, nec in ancillã assumitur, facta est de medio. i. de latere, quia ad coniugalem societatem assumitur. Cum ergo sic cõueniunt, vt dicat vir, Accipio te in meam coniugem: & dicat mulier, Accipio te in meum virum: his verbis, vel alijs idem significantibus exprimitur consensus, non copulæ carnalis, vel cohabitationis corporalis, sed coniugalis societatis: ex qua oportet eos cohabitare, nisi fortè causa religionis pari voto corporaliter separentur, vel ad tempus, vel vsque in finem.

SVpra ostẽdit Magr cõsensum esse cãm matrimonii. Hic excludit differentias consensuũ non efficiẽtium matrimoniũ: & talis est consensus defectiuus. Qõ, aũt cõsensus dupliciter põt deficere. s. ex aliquo exteriori, vel ex aliquo interiori, ut puta p errorẽ, uel p coactionẽ: iõ hęc pars habet duas. In prima agit de consensu defectiuo exterius. In secunda uerò interius. infra Dist. xxix. Oportet aũt consensum coniugalẽ liberũ esse a coactione. Prima pars secundũ triplicẽ contensũ, siue secundũ qd cõsensus põt tripliciter cõsideri

ri, scilicet quantùm ad tempus, in quo, siue pro quo fit quantũ ad alienũ testimonium coram quo fit, & quantùm ad terminũ in quem dirigitur: secundũ hoc hæc pars hẽt tres partes. In prima inquirit Magister de consensu de futuro, iuramento firmato, utrum faciat matrimonium. In secunda de consensu cum testimonio. ibi. *Præmissa autem sententiæ uidetur obuiare, &c.*) In tertia quærit in quã rem oportuit consentire adhoc, quod contrahatur matrimonium, an in carnalem copulam, an non: & hoc ibi. *Hic quæritur, cum consensus de præsenti*) Quelibet autem istarũ partium duas hẽt. In prima opponit. In secunda soluit. *Partes autem in litera manifestæ sunt.*

Dub. 1. *VT si quis promittat, &c.*] Quæritur, utrum iuramẽtum addat ad promissionem. Si enim nihil addit: ergo frustra apponitur si addit, ergo firmior est p̃missio, & maius uinculum. Sed contra. Maius uinculum superueniens soluit minus, ut uotum priuatum soluitur per matrimonium consummatum: ergo si aliquis spondeat alicui cum simplici fide, & post alii cum iuramento, uidetur, quod teneatur ad secundam. Respon. Dicendum, q̃ in his, quæ sunt eiusdem fori generis, quamuis unum sit maius alio, tamen nõ soluit. Vnde matrimonium consummatum non soluit ratum, eo quod utrumq; est matrimonium, & ligat in facie ecclesiæ: similiter nec sponsalia soluunt sponsalia: sed matrimonium sponsalia soluit: & ideo standum est primæ fidei, & obligationi. Nam secundùm iuramentum nullum est, eo qd contra illud est, q̃ fideliter adimplere tenetur. Vnde faciendũ est secundùm illud Isid. In malis promissis rescinde fidẽ: ideo iurando peccauit: sed non peccauit adherendo primæ.

Non autem sic est, &c.] Videtur malè dicere: quia matrimonium ante copulam soluitur per uotum solemne: ergo cum matrimonium consummatum tantæ sit obligationis ut uotũ, uidetur, q̃ similiter soluere debeat. Respon. Dicendum, q̃ nõ est simile: quia hic sunt obligationes eiusdem generis. Præterea uterque uiuit mundo. Et iterum, in sequenti matrimonio fides promittitur, & datur mulieri: in uoto autem solemni est obligatio alterius generis. Præterea, moritur homo mundo, qd soluit tale uinculum. Et iterum, fides, & obsequium promittitur Deo, cui plus tenemur, quã aliis & ideo non est simile: quia status pfectionis assumitur: & ideo tale uotum licitum est, ac p hoc obligatorium. Secundùm autẽ matrimonium non est licitum; & ideo nec robur habet, nec obligationem; & sic pater, quod non est simile. Dub. 2.

Sacerdotum benedictio, &c.] Innuit Magister, q̃ sine benedictione non sit coniugium quantùm ad honestatẽ sacramẽti. Videtur hoc falsum: quia in secundis nuptiis maximẽ est sacramẽtum honestũ, & tamen non est benedictio. Resp. Dicendũ, q̃ in secundis nuptiis, maximẽ quando mulier est uidua, non fit benedictio propter defectum sacramenti, sicut infra patebit. Dub. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sic autem & celebratur missa determinate propter triplex bonum matrimonii, quòd tribus personis appropriatur: bonum prolis patri, bonum fidei filio, bonum sacramenti, siue uinculi indiuisibilis spirituisancto appropriatur.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An consensus de futuro matrimonii m faciat?

AD intelligentiam presentis distinctionis. sex quæruntur. Primò quæritur, utrũ consensus de futuro faciat matrimonium. Secundò, utrum cõsensus ad tempus. Tertiò, utrũ consensus conditionatus. Quartò, utrũ consensus tacitus. Quintò, utrum consensus occultus. Sextò, utrum solus cõsensus in carnalem copulam.

QVOD consensus de futuro faciat matrimonium, ostẽditur hac ratione. Sicut se habet præsens ad præsens, ita futurũ ad futurum: sed consensus de p̃senti facit matrimonium in presenti: ergo consensus de futuro, facit matrimonium de futuro. ITEM. Per simile uidetur. Sicut qui promittit aliquid in presenti, obligatur in præsenti: sic qui promittit aliqd de futuro, obligatur pro illo tempore: sed sicut promissio est causa obligationis, ita consensus est causa matrimonii: ergo uidetur, quod consensus de futuro faciat matrimonium de futuro. ITEM. Consensus de futuro facit matrimonium, si carnalis copula subsequatur: sed carnalis copula non est causa matrimonii, sed ipsum sequitur: ergo prius fuit matrimonium, quam coiret: ergo &c. ITEM. Si consentiat de futuro & sequitur stuprum, ita ut non cognoscat affectu maritali, sed fornicario, facit matrimonium. Sed magis obligat iuramẽtum, quàm stuprum: ergo si consentiat cum iuramento, est ei uxor.

CONTRA. Iura dicunt, quod si quis in aliquam consentiat per uerba de futuro, & in alteram per uerba de præsenti, secunda est uxor: si ergo unius est una uxor, prima non fuit uxor. ITEM. Ratione uidetur: quia qd̃ futurum est, non est: ergo cum consentit de futuro, nondum consentit: ergo modo non est matrimonium. Quod autẽ nec in illo futuro, patet; quia ponatur, quod tunc non consentiat, non est consensus tunc, nec prius fuit: ergo non est matrimoniũ, nec fuit. ITEM. Qui semel consentit in aliquam, non debet iterum consentire adhoc, q̃ fiat matrimonium. Sed consensus de futuro cum dicitur, Accipiãte in meam, obligat iterum consentire: ergo p̃ uerba de futuro non est consensus matrimonialis. Quod se obliget, patet; quia se obligat ad accipiendum in uxorem, & non aliter accipitur, quam per consensum.

RESOLVTIO.

Verba de futuro obligant quidem, sed non uerè contrahere faciunt.

RESPON. Dicendum, q̃ consensus non facit matrimonium, nisi exprimatur per uerba de presenti, Si enim exprimatur per uerba de futuro, in ueritate non est cõsensus tunc; sed promissio de consentiendo. Vnde si dicas qs. Ego consentiam in te, tunc quidem non consentit; sed se cõsensurum promittit: & qa non est ibi consensus, ideo non est matrimonii contractio; quia uerò est promissio, & ideo est obligatio: preterea non matrimonium; sed sponsalia debẽt dici. Et hęc quidẽ firmata sunt quando simplici promissionis ad ditur iuramentum. Secundum enim iura cogendus est uir, ut mulierem accipiat in uxorem, nisi aliquis casus interueniat, qui soluat sponsalia.

AD ILLVD, quòd obiicitur, quòd sicut præsens se habet ad præsens &c. Dicẽdum, quod uerum est. Vnde sicut si consentit hodie, fit hodie matrimonium; sic si consentit cras, fit cras. Sed cum nunc dicit de futuro, non consentit; sed consentire p̃mittit; & ideo non fit matrimoniũ, nec de præsenti, nec de futuro; sed solum sponsalia contrahuntur. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod de futuro p̃mittitur, obligatur ad futurum. Dicendum, quod uerum est: quia promissio est præsens: unde cum dicit, Ego faciam hoc, actu promittit; & ideo obligatur. Similiter & iste obligatur spondendo; sed non propter hoc fit matrimonium; sicut nec promissio est solutio. AD ILLVD, quod obiicitur de carnali copula. Dicendum; qd̃ iura præsumunt, quod ipse consentit; & hoc per signum expressum exterius: quia tãquam uxorem cognoscit, & p̃sumunt etiam quod tamquam uxorẽ cognoscat, ne reportet commodũ de malitia. Vnde in ueritate si non consentit; sed solum tamquam meretricẽ cõgnoscit, matrimonium secundùm ueritatẽ non est; quia tamen coitus ille cum præcedenti sponsione signum est probabile consensus matrimonialis, ideo matrimonium est secundum iudicium ecclesiæ: & consulendum est talq̃ consentiat, si non consensit interius in animo.

QVAESTIO II.

An consensus ad tempus matrimonium faciat?

VTRVM consensus ad tẽpus faciat matrimonium; ut cũ dicitur, Accipio te in meam usque ad x. annos. Et quòd sic uidetur: quia hic est consensus uiri in uxorem & uxoris iuvirum facta expressione per uerbum; ergo &c. ITEM. Hoc uidetur ratione; quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter, sic secundũ tempus. Sed consensus simpliciter facit uxorem, & matrimonium simpliciter: ergo similiter consensus ad tempus facit matrimonium ad tempus. ITEM. Sicut aliquis fit seruus simpliciter se subdendo, ita etiam fit seruus ad tempus se subdendo ad tempus; ergo similiter uidetur in coniugio; & sic uidetur, quod ad certum tempus possit fieri matrimonium. ITEM. Qui aliquid potest dare simpliciter, potest dare & ad tempus; sed vir potest dare simpliciter potestatem sui corporis; ergo & ad tẽpus; sed non potest potestatem sui corporis dare nisi uxori: ergo potest habere uxorem ad tẽpus. Si tu dicas, q̃ dominus instituit

tuit ad semper. Cõtra. Nihil dẽt dominus instituere, q̃ possit uergere in diminutionem sui honoris, uel nostræ perfectionis. Sed si matrimonium esset temporale, posset quis se totum ad Dei obsequium deputare, quando uellet: ergo &c.

CONTRA. In quadam Decretali Gregor. 9. de conditionibus appositis in desponsationibus dicitur c. ult. Si quis dicat: Contraham tecum, donec inueniam aliam honore uel facultatibus dignioremmatrimonialis contractus quantuncunq; sit fauorabilis, caret effectu. ITEM. Adhoc est diffinitio Hug. qui dicit, q̃d matrimonium est consensus indiuiduam uitæ consuetudinẽ tenens. ITEM. Hoc uidetur rationes quia decesse matrimonii (ut supra ostensum est) est indissolubilitas: ergo qui consentit in matrimonium, ad oẽ tempus se obligat: ergo si exprimit, quod non obligatur nisi ad tps, nullo modo est matrimonium. ITEM. Nulla aĩa unitur Deo p̃ desponsationẽ nisi simpliciter consentiat, & proponat coniungi: ergo similiter in signo, si hoc est conueniens signum nõ fit matrimoniũ, nisi exprimatur simpliciter cõsensus: sed matrimonium est conueniens signum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Nullatenus istiuæ matrimonia tenent: si quidem diuinæ institutioni non concordant.

RESPON. Dicendum, q̃ adhoc q̃ fiat matrimoniũ, necesse est cõsensum esse, & exprimi simpliciter. Vnde dici det: Accipio te in meã: quod si alio modo cõsentiat, nõ est consensus matrimonialis, sine coniugalis, sed adulterium. Vnde deficit matrimonium uerũ, siue deficiat in corde, siue in ore consensus simpliciter: sed quando in corde, tunc in conspectu Dei & secundũ ueritatem; quando in ore tunc in facie ecclesiæ. Ratio autẽ quare oportet simpliciter consentire, & quod nihil ualet cõsensus ad tempus, est quia consensus non facit matrimonium, nisi eatenus quatenus præsupponit diuinam institutionem: diuina autem institutio respicit congruam signationẽ. Si ergo est signatio rei indiuisibilis, siue coniunctionis: ideo constituit dominus coniunctionẽ talem ad perpetuitatẽ. Et huic etiam competit dictamẽ iuris naturalis, q̃ uir potest uxori dare simpliciter potestatẽ sui corporis: & ideo si consensus cõsonat institutioni, necesse est, q̃ sit ad omne tempus, alioquin cõ particularis non concordat uniuersali: & ideo nihil fit, nec consentit in talem, ut in uxorẽ, sed potius, ut in concubinam. Et cõcedendæ sunt rationes adhoc, quia in forma uerborum implicatur aliquid, q̃ est contra matrimonii substantiam.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, q̃ sicut se hẽt simpliciter. Dicẽdum, q̃ hoc uerum est, ubi contingit reperire secũdum, q̃d in utroq; extremorum. Sed matrimonium nullo modo est secũdùm tempus: & ideo non ualet illud. AD ILLVD, quod obiicitur de seruitute. Dicendum, q̃ non est simile, quia seruitus uinculum potest esse temporale, & perpetuum: sed matrimonium est perpetuum. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃ potestas corporis potest dari ad tempus. Dicẽdũ, q̃ non potest dari ad tempus, nisi detur simpliciter: & est simile: quia Deus non acceptat bonam uoluntatem, uel seruitium alicuius, nisi uelit, uel proponat semper sibi seruire. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ dominus non debuit instituere. Dicendum, q̃ in huius sacramenti institutione magis congruitas in signando, & necessitas, quam alibi considerantur: & hæc exigunt ipsum esse perpetuum.

QVÆSTIO III.

An consensus conditionatus matrimonium faciat?

VTRVM consensus conditionatus faciat matrimonium, ut, accipio te in meam, si dederis mihi centum libras. Et q̃ sic, uidetur p̃ simile: q̃a uotum conditionatũ uotum est: ergo similiter uidet, q̃ consensus cõditionatus sit cõsensus, & per consequẽs matrimoniũ efficit. ITEM. Aliquis cõsentiens in aliquã ex spe pecuniæ habẽdæ, matrimoniũ contrahit: ergo si consensus talis cõpetit matrimonio: ergo ipsius expressio non repugnat: ergo si dicat, cõsentio si dederis, patet &c. ITEM. Quando aliquis promittit aliquid sub conditione, si stet conditio, stat obligatio, & promissio: sed possibile est stare conditionẽ: ergo & consensum, & obligationẽ, & matrimoniũ.

CONTRA. Plus se obligat, q̃ simpliciter de futuro promittit, q̃ qui sub conditione. Nam prima est obligatio simpliciter, secunda uero non: sed consensus per uerba de futuro expressus non facit matrimoniũ: ergo &c. ITEM. Post consensum istũ, aut est uxor, aut non. Si uxor: sed possibile est conditionẽ non stare, & non consenserat simpliciter: sed sub conditione: ergo est uxor sine consensu: sed non est uxor: ergo talis consensus nõ efficit matrimonium. ITEM. Matrimonium est uinculum nullo modo solubile: sed omnis obligatio uel pactio sub conditione facta est solubilis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Nullus talium tenet: nisi in casu.

RESP. Dicendum, q̃ consensus conditionatus si fiat per uerba de futuro, iudicari habet, sicut & consensus de futuro. Vnde sicut consensus de futuro non facit mrtrimonium: sed desponsationem, siue sponsalia: sic nec talis consensus sub conditione. Attendendum tamen, quòd cõditio aut apponitur per modum pœnæ, aut ut determinatio contractus. Si per modum pœnæ, nullius est uigoris, pro eo, q̃ matrimonia debent esse libera. Vnde si quis proponat, promitto contrahere tecum sub pœna centum marcarum, uel si non contraxero, dabo tibi centum, etiam si non contrahat, non debet, nec tenet ad illam pœnã. Si aũt apponitur, ut determinatio contractus siue cõsensus, distinguendum est. Aut enim est conditio honesta, aut inhonesta. Si est honesta, stante conditione stant sponsalia; non stante, non stant: ut si quis dicat: Contraham tecum si placuerit patri meo, uel si tu nolueris conuer-

ti

Universidad de Deusto Biblioteca

ti ad fidem. Si autem est inhonesta duplex est. Aut est contra substantiã matrimonii, aut nõ. Si contra substantiam matrimonii, tunc nulla est obligatio, ut si dicat: Contraham te cum, si procuraueris uenena sterilitatis, uel aliquod huiusmodi. Si autem est inhonesta, & non contra substantiam matrimonii, ut si dicatur: Contraham tecum, si furatus fueris, uel si Deum offenderis: talis conditio pro non adiecta habenda est. Et hoc totum probatur per illa, quæ dicũtur extra in 4. Lib. De Conditionibus appositis in desponsatione. Si autem consensus fiat per uerba de præsenti: aut conditio est præterita, aut præsens, aut futura. Si cõditio est præterita, ut, accipio te in meam, si mortuus est pater tuus: uel de præsenti, ut, accipio te in meam, si es uirgo, stante cõditione, stat matrimonium. Si autem conditio est de futuro, aut futuri necessarii, aut futuri contingentis. Si futuri necessarii, ut accipio te i meã, si sol oriet cras, tũc est matrimonium. Si autem conditio est contingens, dico ꝙ non est matrimonium, eo ꝙ consensus pẽdet de futuro, sicut, & conditio: & ideo iudicandum est tunc, sicut de futuro: nec est matrimoniũ, nisi carnalis copula subsequatur: quia tunc intelligitur a conditione apposita recessisse.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur ad secundam partem, ꝙ nõ stat matrimonium per consensum conditionatum. Dicẽdum, ꝙ uerum est, ubi est cõditio de futuro contingenti: quia tunc consensus pendet ex futuro.

AD ILLVD, uerò, quod obiicitur, ꝙ simpliciter stat per simile in uoto. Dicendum, ꝙ non est simile: quia uotum est pura obligatio: matrimonium autem est coniunctio, & non est coniunctio nisi p̃ ꝓsens, sed obligatio est bene p futurũ. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ consensus ex spe pecuniæ facit matrimoniũ: uerum est, quando simplex est, & absolutus. Sed cum exprimit̃ sub conditione, non exprimitur simpliciter, nec ut absolutus, nec ut præsens: & ideo non est simile. AD ALIVD, dicendum, quod matrimonium plus dicit, quam obligationem. Vnde dico, ꝙ nõ sequitur, Iste est obligatus isti mulieri, ut eam accipiat in uxorem: ergo est eius uir: sicut non sequitur, Obligauit se ad persoluendum: ergo soluit: unde matrimonium non tãtùm est obligatio, immo etiam ipsius uinculi indiuisibilis unio.

QVAESTIO IIII.

An consensus tacitus matrimonium faciat?

VTRVM consensus tacitus faciat matrimonium. Et ꝙ sic uidetur per Decr. 4. Lib. De Sponsalibus, Tuæ fraternitati, &c. Matrimonium in ueritate contrahitur per legitimum uiri, & mulieris consensum: sed necessaria sunt uerba quantùm ad ecclesiam ad consensum exprimẽdum de præsenti: ergo uidetur, quod quantum ad Deum sit matrimonium sine uerbo. ITEM. Ratione alia uidetur: quia peccatum adulterii, siue fornicationis solo interiori consensu iudicatur consummatum, etiam sine signo exteriori: ergo si plus põt con-

consensus castus, quã incastus, patet &c. ITEM. Consensus uerborum exteriorum non unit nisi per cõsensum interiorem: sed ubi unum propter alterum, utrobique tantùm unum: ergo uidetur, ꝙ si adsit unus cõsensus exterior, idẽ omnino facier. ITEM. Aliquæ duæ ꝓsonæ consentiũt æque intense, & plene ante expressionem & post: ergo si post expressionẽ est matrimonium, & ante similiter. ITEM. Si aliqs uoueat interius tantum, nihilominus uouet, & obligatur ad uotum: ergo similiter si consentit interius tantùm. Si tu dicas, ꝙ non est simile: quia uotum fit Deo, qui uidet corda: matrimonium uerò respectu hominis, q̃ corda nescit: obiicitur tunc, qd̃ satis in conspectu Dei dẽt esse matrimonium. ITEM. Hoc ostẽditur p̃ simile: q̃a qui uerè cõtritus est interius, in cõspectu Dei uere pœnitens iudicatur, etiam si nõ adsit confessio oris: ergo si similiter in matrimonio.

CONTRA. Matrimonium est sacramentum: sed oẽ sacramentum est signum, & signum est, quod offert se sensui: ergo &c. ITEM. Si cõsensus interius faceret matrimonium: ergo cum nesciat homo occulta alterius, nesciret utrũ esset uir illius, an nõ: ergo si illi coniungeretur exterius, nesciret utrum esset matrimonium: & ita in periculo se poneret. ITEM. Quantuncunq; uelim uoluntate plena alteri aliqd dare, nullum ius acquiritur illi ex mea uoluntate, si nõ promittam exterius per signum: sed in matrimonio ius acquirunt coniuges inter se inuicem: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur: q̃a quãtumcunq; credat aliquis, & nisi sermonem exprimat, Ego te baptizo: non baptizat: ergo a simili uidetur, ꝙ non contrahat q̃tumcumq; consentiat: nisi sermonem exprimat; & ex hoc uidetur, quod mutus non possit contrahere.

RESOLVTIO.

Nequaquam; nisi accedat etiam exterior.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ ad omnis sacramenti esse necessario requritur signatio, siue expressio. Oẽ sacramentum signũ est, & ut signum administratur, & ideo istud est necessariũ: sed in aliquibus est materia determinata, & forma uerborum p̃scripta, q̃ uim habent sibi adhoc datam: & talia sacramenta nunquã fiunt, nisi illa uerba pronunciẽtur. In aliquibus autem non uenit uis a uerbo exteriori: sed ab intrinseco, ut in pœnitentia quãtùm ad confessionem, & in matrimonio: & in talibus sufficit qualiscunque fiat expressio siue uerbo, siue scripto, siue etiã quocunq; mutu alio. Concedendũ est igitur, quod matrimonium non contrahitur, nisi consensus exterius exprimatur, uel p̃ uerba conuenientia, uel per nutus idem importantes: & per hoc patet primum ad primã partem. s. ꝙ de decretali obiiciebatur. Patet etiam, quod inter mutos põt contrahi matrimonium, non tamen sine aliquo signo. Similiter patet ultimum ad oppositũ, ꝙ non est simile de baptismo.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur de adulterio, uel peccato. Dicẽdũ, ꝙ non est simile, q̃a peccatum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in interiori deordinatione; sed sacramentum consistit in exteriori signatione. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ est ibi unum propter alterum: ergo vtrobique tantùm unum. Dicendum, quòd differt dicere unum propter alterum, & unum per alterum: quibi est dicere unum per alterũ, est ponere duo, quorum alterũ est sicut efficiens, alterum sicut instrumentum: & nõ est uerum q̃ efficiens possit tantum per se, quantùm potest cum instrumento. Quod autem dicitur, ubi unũ propter alterum, uerum est cũ loquitur de unitate obiecti, ubi (propter) dicit causam formalẽ, ut uideo colorem quia lucidum, & amo uinum: quia dulce: & sic in similibus. AD ILLVD, quod obiicitur de uoto. Dicendum, q̃ nõ est simile propter duas rationes. Vna: quia uotum non est sacramentum, per quod obligetur homo homini. Alia: quia obligat se homo Deo ad quem cogitare est loqui: matrimonium autem est sacramentum, per quod obligatur homo homini. AD ILLVD, quod obiicitur, quod uerè contritus dicitur pœnitens. Dicendum, quòd uerum est de pœnitentia uirtute; sed non sacramento: matrimonium autem est sacramentum non uirtus: & præterea est ad alterum semper nõ ad se, sicut contritio: & ideo nõ est simile, ut patet.

QVAESTIO V.

An matrimonia clandestina uabãt?

VTRVM consensus de præsenti expressus in occulto, uerũ faciat matrimonium. Et qd̃ non uidetur: quia Euaristus Papa dicit, & habetur in litera loquens de occultis, & clandestinis connubiis: Non coniugia: sed adulteria, uel fornicationes sũt. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione: quia personæ quæ secundùm institutionem ecclesiæ non sunt legitimæ ad matrimonium contrahẽdum, ut frater & soror in secundo gradu, si de facto cõtrahunt, nihil faciunt: immo separantur: cũ ergo huiusmodi clandestina sint cõtra ecclesiæ prohibitionẽ: ergo nihil fit in eis. ITEM. Si aliquis cõtrahat cũ aliqua in occulto, & cũ alia in manifesto, & uetatur ad iudicũ ecclesiæ, ecclesia dicit illam uxorẽ quam accepit in manifesto: ergo si rectè iudicat, illa est uxor: ergo alia nõ fuit uxor. ITEM Matrimonium est sacrameatũ ecclesiæ: ergo debet accipi in facie ecclesiæ: ergo si accipitur in occulto, nõ est sacramentũ ecclesiæ: ergo nec uerum sacramentum: ergo nec matrimonium.

CONTRA. Sacramentũ matrimonii pro materia habet personas legitimas, pro forma cõsensum: sed hæc duo integre possũt esse in occulto: ergo &c. ITEM. Ita baptizatus est aliquis in occulto, sicut in manifesto: ergo matrimoniũ est ita in occulto, sicut in manifesto a simili. ITEM. Contractus matrimonii est per uerba maris, & fœminæ aliis nihil agentibus, nec dicentibus: ergo ita est integrũ si fiat ab illis absentibus, sicut: & præsentibus. Iuxta hoc ergo, quare ecclesia prohibuit matrimonium contrahi in occulto, cum alias esset licitum, & non prohibuit aliquẽ baptizare in occulto, uel etiã consecrare eucharistiam.

RE-

RESOLVTIO.

Vt inconuenientia omnia è medio tollantur; detestamur huiusmodi connubia.

RESP. Dicendum, quod ad esse matrimonii ista duo sufficiunt, legitimitas in p̃sonis, & unitas in consensu. Ad solemnitatẽ uero, & decorem, siue honestatem requiritur & parentũ traditio, & sacerdotũ benedictio: hęc autem ita sunt ad decorẽ sacramenti, ut tamẽ sint de necessitate præcepti. Et rõ huius est uitatio periculi, quia frequenter, q̃ in occulto contrahunt, pœnitet, & cũ aliis de facto contrahunt: & cum non potest primus contractus p̃bari, necesse het ecclesia decipi, & cõtra ueritatem dare sententiam; & ideo oportuit talia prohibere. Hinc ẽ, quod si aliqua cum aliqua cõtrahit in occulto, quis sit matrimonium, tamen cõiunctio illa non est sine peccato, sicut nec cõiunctio fornicatiũ non tamẽ tãtùm & inde est, quod Euaristus Papa dicit, q̃ non sunt connubia, sed adulteria propter culpam.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd illud matrimonium, quod fit contra institutionem ecclesiæ irritatur. Dicendum, q̃ quædã instituit ecclesia circa hoc sacramentum tanquam necessaria, ut porè, quæ personæ sunt legitimę. Quædam tanquam expediẽtia, utpotè in aperto cõtrahere. Et sic matrimonium, quod primo modo fit contra institutionem ecclesiæ, irritat ecclesia: qd̃ secundo modo minime. AD ILLVD, respondendum, qd̃ ecclesia in casu illo necessario decipitur, non tamen decipitur, ut nõ iustè iudicet, quia iustè iudicare est iudicare secundùm allegata: decipitur tamen secundum ueritatem latetem. AD ILLVD, q̃ obiicitur: quod est sacramentum ecclesiæ. Dicendum, quod uerum est; tamen accipitur etiã ab aliis, qui sunt extra ecclesiã. ut baptismus, non tamen ad salutem nisi ab his, qui sunt in ipsa ecclesia: & baptismus accipitur in occulto, quia sacramentũ necessitatis: & non est ibi periculum, immo uitatur periculum; sed illud in facie ecclesiæ accipitur salubrius, in occulto uero accipitur uerè, sed non salubriter, quia contra ecclesiasticam sanctionem.

QVAESTIO VI.

In quid debeat esse matrimonialis consensus?

IN quid debeat esse consensus? & quod in carnalem copulam uidetur: quia ita dicit Hieronymus, & habetur 17. quæst. prima capitu. Sunt quidam: quod uouentibus uirginitatem, non solùm nubere: sed etiam uelle nubere damnabile est: sed non esset damnabile nisi esset contra uotum, & non esset contra uotum nisi consentirent in opus carnis: ergo necesse erat in illud consentire. ITEM. In omnia quæ consentit uir, & uxor, possunt consentire frater, & soror licitè excepta copula carnalis: ergo si inter fratrem, & sororem non potest licitè contrahi matrimonium, patet &c. Si tu dicas mihi, quod oportet consentire in copulam coniugalem, quæro quid nocetur copula coniugalis: & tandem oportet ad hoc deuenire, quod ibi includatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

datur copula carnalis. ITEM. August. dicit, & habetur infra Distinct 30. & loquitur de puritissima Virgine, quæ committens uirginitatem suam diuinæ dispositioni consensit in carnalē copulam: si ergo nullum matrimonium purius illo, nullum sanctius, in omni oportet consentire. ITEM. Si qua mulier dicat, consentio in te, ut tamen non cognoscas me, non est matrimonium: ergo si ista cōditio est contra substantiam matrimonii: ergo tenetur consentire in carnalem copulam. ITEM. Matrimonium ad hoc institutum est, ut sint duo in carne una: ergo necesse est ad hoc, quod sit matrimonium, quod carnaliter uniantur, uel in carne, uel in uoluntate: ergo non est matrimonium sine carnali copula.

CONTRA. Magister dicit in litera, quod consensus cohabitationis, uel carnalis copulæ non facit coniugium. ITEM. In Dist. XXX. dicitur. Cōsensit Maria in copulam matrimonialē, seu maritalem: sed non in copulā carnalē. ITEM. Hoc ipsum expressè dicit Hug. in libro de Virginitate Mariæ: & tamen ex consensu suo matrimonium cōtraxit: ergo non oportet in carnalem copulam consentire. ITEM. Ratione uidetur: quia nullus consentiens in actum carnis, est uirgo perfectè: beatus Ioh. est uirgo perfectè: ergo non consensit in actum carnis: & consensit in matrimonium: quia de nuptiis est a domino uocatus: ergo &c. ITEM. Nullus consentiēs & uouens continetiam virginalē, potest sine peccato consentire in actum carnis: Beata virgo nouit sicut dicit August. & ipsa innuit in responsione sua, quam dixit: ergo peccauit si in actum, siue in carnalem copulam cōsensit: & cōstat quod sine peccato non psit: ergo &c. ITEM. Possibile est inter duos esse plenum matrimonium, & perfectum sine commistione carnali: ergo possibile est quod aliquis cōsentiat in matrimonium, nō cōsentiendo in commistionem carnalē: si hoc pōt esse in re, & effectu, potest esse in consensu, & causa.

RESOLVTIO.

Matrimonialis consensus est ad mutuam corporum potestatem.

RESPON. Dicendum, ꝙ quorundam opinio fuit, qd ad hoc quod contrahatur matrimonium, necesse est absolutè consentire in copulam carnalē. Et dicunt hi quod Beata virgo, & Ioānes consensit: tamē sine peccato: quia Ioannes nec uouerat, nec propositerat virginitatē seruare: Beata virgo quia non uouerat: sed tantum proposuerat. Sed hæc opinio iniuriam facit virgini Gloriosæ: quia quamuis excuset a culpa, minuit tamē virginitatis eius gloriam: ut iā non debeat virgo super omnes virgines nuncupari, quod noster refugit animus pariter, & auditus. Vnde hęc opinio satis conuenientē a magistro Hug. reprobatur. ALTORVM opinio fuit, & istius fuit Altisiodorensis, quod necesse est consentire in copulam carnalem non in particulari: sed in uniuersali: non explicite, sed implicite: oportet enim consentire in copulam coniugalem, quę cōtinet quatuor, scilicet cohabitationem, tationē, & mutuum obsequium, & mutuam corporum potestatem, & copulam carnalem. Sed illud non uidetur sufficiens; qa constat ꝙ Beata virgo bene sciebat legem coniugii, & sciebat ex plicite, & cogitabat de actu coniugum: aut ergo consentiebat, aut dissentiebat. Si cōsentiebat, ratio primum inconueniens. Si dissentiebat: ergo nec in generali, nec in speciali consentiebat. TERTIA opinio est, ꝙ oportet consentire in carnalem copulā uel absolute, uel sub cōditione, uidelicet nisi Deus aliter disponat, uel si placuerit Deo, & tali modo consensit Virgo Beata, ut uidetur dicere beatus August. & hoc non repugnat uirginitati. Sed certē omnis, qui rectè consentit, taliter cōsentit. Præterea. Non est consensus conditionatus sed absolutus ille, qui matrimonium facit, & maximē cum non sit er conditio. Deus autē nolebat virginem carnaliter copulari uiro. Et propterea dicendū, quod consensus, qui matrimonium facit, est consensus in mutuam suorum corporum potestatem. Et hoc sonant uerba, cū dicunt, Accipio te in meam, uel in meum: & sic consensit Beata Virgo, & Ioseph. Sed notādum est, quod aliter datur potestas corporis in contractione matrimonii, aliter in cōtummatione. In contractione ita datur uni, ut non possit illo uiuente dari alii: ita etiam datur illi, ut ius habeat petendi, & necesse sit reddere petenti, nisi moriatur mundo per uotum castitatis solemne, & ingressum religionis. Quoniā igitur Beata virgo diuina inspiratione uouerat, uel fortassis ipsius Ioseph relatione, quod numquā uellet uti eius corporis potestate: sed eius custodire virginitatē: ideo & debuit ei committi, sine dari. Sciebat etiam quod si uellet exigere, quod posset publicādo uotū contrahere: & sic patet istud. Si ergo uolumus istam mutuā corporum potestatem uocare copulam coniugalem, sic Beata virgo consensit in copulam, ut omnes nubentes. In matrimonii autē cōsummatione omnino transfertur potestas, ita quod nec uoto priuato, nec solemni possit petenti debitū aduersari: unde gloriosa uirgo matrimonium consensit contrahere; sed certa fuit ꝙ numquam matrimonium cōsummaret: & hoc scuit Spiritu Sancti reuelatione, uel Ioseph relatione, uel quia cōsiderabat de uoti publicatione: quia in lege preceptum erat seruare: sed nullus fuerat ausus hoc uouere: & hoc tangitur in libello illo, quē transtulit Hier. de natuitate Mariæ, qui quamuis sit apocriphus, continet tamen multa uerissima.

AD IILVD ergo, quod obiicitur, quod uelle nubere damnabile est. Dicendum, quod Hier. loquitur de illis, qui uolunt nubere ex carnis petulantia, & tales magis appetūt coniunctionē corporum, quam animorū. AD IILVD, quod obiicitur, quod in omnia frater & soror, præterquam in copulam carnalem possunt consentire. Dicendum, qd falsum est: non enim possunt sibi suorum corporum dare mutuam potestatem. Vnde alter potest alii nubere, altero contradicente. AD IILVD, quod obiicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, quod dicit Aug. quòd consensit in copulam carnalem. Dicẽdum, quòd illud intelligitur, quia cõsensit in mutuam corporum potestatem, quæ ad carnalem copulam ordinatur, non tamen de necessitate: & Beata virgo in illam mutuam corporum potestatem absolute consensit, residuum uero, s. ordinationem in actum, diuinæ dispositioni cõmisit credens semper, immo & sciens, quod dominus ipsam seruaret sine macula. Exẽplum est de Beata Cecilia. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd conditio illa impedit. Dicendum, q uerũ est contra collationem inutuę potestatis: in consensu enim in copulam coniugalem datur potestas petendi debitum, licet nõ teneatur ad statim, si niam habet, per quam euadere possit: quæ & si non erat nota omnibus, erat tamen nota spiritualibus mẽtibus: sicut certum est nobis de Gloriosa Virgine, & probabilius presumitur de Ioseph: quoniam hoc non est iuris positiui: sed magis est iuris diuini. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd est propter carnalem copulam. Dicendum, q uerum est, quòd prima & principalis institutio ad hoc fuit: & tamen hoc non est tota ratio siue causa matrimonii, sicut melius patebit infra: immo etiam si dei, & sacramẽti, & mutuæ educationis: & hoc supra determinatum est, ubi agitur, utrum carnalis copula sit de integritate sacramenti. Hæc autem sine præiudicio dicta sint, maxime propter reuerentiam Virginis: non enim possumus negare, quin inter Mariam, & Ioseph fuerit coniugium, cum hoc dicat scriptura euangelica, & sancti oẽs in hoc consentiant. Rursus. Pietas fidei, & reuerentia Virginis non patitur nos sentire ipsius beatissimã, & purissimam, & integerrimam animã ad opus carnis fuisse aliquantulum inclinatam: nec credo ipsam in dubio se super hoc posuisse. Si quis tamen aliter dicat, dum tamen virgini non faciat iniuriam, nõ est magna uis facienda. Cauendum est. n. diligẽter, ut honor dominæ nostrę in nullo ab aliquo minuatur, q etiam in periculo capitis debeat integer custoditi.

DISTINCTIO VIGESIMANONA.

Quòd consensus, qui est causa efficiens Matrimonii, non debet esse defectiuus ex aliquo interiori. s. uoluntate.

Portet autem consensum coniugalem liberum esse a coactione. Coactus enim consensus, qui nec consensus appellari debet, coniugium non facit: sicut testatur Vrbanus Papa scribens Sanctio regi Arragonum in hæc uerba, De neptis tuæ coniugio, quam te cuidam militi daturum necessitatis instante articulo sub fidei

fidei pollicitatione confirmasti, hoc æquitate dictante decreuimus, vt si illa virum illum omnino (vt dicitur) tenuit, et in eadem voluntate persistit, vt viro illi se prorsus deneget nupturam: nequaquam eam inuitam ac renitentem eiusdem viri cogas coniugio copulari. Idem. Si uerum esse constitarit, quod nobis legati Iordanis principis retulerunt, scilicet quod ipse coactus, & dolens filiam suam uolentem, flentem, et pro viribus renitentem, Rainaldo desponsauerit: quoniam legum & canonum authoritas talia sponsalia non approbat, ne ignorantibus leges, & canones nimis durum videatur, ita sententiam temperamus, vt si princeps cum assensu filia, id quod cœptum est perficere voluerit, concedamus. Sin autem legatus noster vtrasque partes audiat: & si nihil fuerit ex parte Rainaldi, quod amplius impediat, ab ipse Iordane sacramentum, quo constent hec, quę dicta sunt, accipiat. Et nos canonum, & legum scripta sequentes, deinceps non prohibemus, quin alij viro si voluerit, prædicta eius filia tantum in domino nubat. Ex his apparet coniugium fieri inter consentientes, & spontaneos, non inter renitentes, & inuitos. Verumtamen qui inuiti, & coactè coniuncti sunt, si postea ab aliquo temporis spatio sine contradictione, & querimonia cohabitauerint, facultate discedendi, vel reclamandi habita, consentire videntur; & consensus ille consequens supplet, quod præcedens coactio tulerat.

In libro Pandectarum.

Consentire autem probatur, qui euidenter non contradicit, secundum illud, in sponsalibus eorum consensus exigendus est, quorum in nuptijs desideratur. Intelligitur tamen semper patri filia consentire, nisi euidenter dissentiat. Item. Sponsalia, sicut nuptiæ, consensu fiunt contrahentiũ. Et ideo sicut in nuptijs, ita & sponsalibus patris familias filiam consentire oportet: quæ si patri voluntati non repugnat, consentire intelligitur.

SVpra egit Magister de consensu, qui deficit a parte exteriori. Hic agit de cõsensu, qui deficit defectu interiori, scilicet a ratione, uoluntarii: tamen iste, & præcedens, & interius & exterius deficit. Sed hoc per arctationem dictum esse intelligendum est. Consensus au

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem dupliciter deficit, aut a parte voluntatis per coactionem, aut a parte rationis per errorē. Ideo primò quæritur, utrū consensus coactus faciat matrimonium. Secundò, utrū erroneus infra xxx. Distin. *Res solum coactio impedit, &c.*] Prima pars habet tres partes. In prima veritatem determinat. In secunda explanat. ibi. *Ex his apparet, coniugia fieri, &c.*] In tertia verò illud, quod determinat circa matrimonium, applicat ad sponsalia. ibi. *Cōsentire ait probat, &c.*]

Dub. 1. QVæritur hic de situ huius partis, videtur enim malè hic situari, quia si coactio est impedimentum matrimonii: ergo in illo capitulo deberet determinari, ubi agitur de impedimentis matrimonii. Respon. Dicendum, ꝙ quia Magister agit hic de matrimonio a parte causæ efficientis, & causa efficiens est cōsensus, non quilibet, sed plenus, & plenitudo cōsensus deficit secundum modos prædictos: ideo hic agit de coactione, & errore: infra verò agit de personarum legitimitate: & quia illa multis modis potest priuari, & per consequens matrimonium impediri: ideo inferius agit de multis impedimentis: & hæc est ratio, quare tractatus ille ab hoc separatur, quia ratio impediendi venit ex alio genere causæ.

Dub. 2. *Nequaquam eam matrem, &c.*] Ponatur, quòd aliqua consentiat in aliquem per nuncium, & ante aduentum nuncii pœniteat, & nolit consentire, utrum sit compellenda. Et ꝙ sic, videtur: quia si potestatem suam cōmisit procuratori, tunc ita ratū est, quia procurator facit, sicut si Papa faceret: ergo si procurator, & nuncius consentiat, quātumcumque postmodum reclamet, videtur qd̄ fiet matrimonium. Sed cōtra. Ponatur quod statim ex quo pœniteat, antequā nuncius perueniat, cum alio cōtrahat, constat quod matrimonium est, cum adhuc a ii nō sit alligatus: ergo aliud matrimonium non stat. Item. Nō fit matrimonium, nisi per mutuū cōsensum: consensus aūt mutuus nullus est, nisi simul fit actu, uel habitu: ergo si pœniteat antequā tunc consentiat, patet &c. Quæritur ergo, utrum matrimoniū possit contrahi inter absentes. Respon. Dicendum, quod si aliquis consentit in absentem per procuratorem potest fieri matrimonium, non solum sponsalia contrahi: dum tamen cōsset utrūque consentire: sicut in pręsentiarum potest unus alteri cōsensum exprimere per interpositam personam. Quod aute quæritur utrum ipsa pœnitente, matrimonium contrahatur. Dicendum, quod reuera si nō ante pœniteat, quam ille consentiat, res est salua. Et si pœnitet in corde, & reclamet in signo in cōspectu testium, ꝙ quos possit probari, vtpote negando, uel matrimonium cum alia cōtrahendo, ne uera nō est matrimonium, nec in conspectu Dei, nec in conspectu Ecclesiæ, quia consensus nō simul concurrunt: maxime si fecit quod in se fuit, ut reuocatio voluntatis eius ad nuncū peruenireret: & hoc patet, quia si statim ex quo pœnitet cum alia contraheret, matrimoniū esset. Qd̄ ob

icitur, quod dedit alteri suā potestatem. Dicendum, quod semper intelligitur potestatem ad hunc actū dare, cōsensu in ipso remanente, q̄ est de essentia matrimonii interius in facie Dei, & exterius in facie Ecclesiæ.

Vd. 3. *Verum tamen ut videtur, &c.*] Videtur dicere, ꝙ si non reclamat, qd̄ est matrimonium. Contra. Illud potest esse ex negligētia: sed negligentia non supplet locum consensus: ergo nō uidetur, quod sit matrimonium. Respond. Dicendum, quod secundum faciem Ecclesiæ consensus præsumptus matrimoniū facit, quando. l. probabiliter præsumitur, quod cōsensus ille sit maritalis. Hoc autē potest esse tripliciter: primo modo quando consentit ore: secundo uero quādo, & si non cōsentit ore, tamen uoluntariè cōsentit i carnale opus, petendo, & reddendo ꝙ exigitur: tertio modo quando reclamare potest, & habet locum, & tempus, & non reclamat, cōsentire præsumit: & ideo amplius non auditur. Immo in facie Ecclesię pro matrimonio habetur non ꝑ negligentiā, sed ꝑ cōsensum, qui credit inclinatus, & voluntarius simpliciter, quis in principio fuerit coactus.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An consensus coactus faciat matrimonium?

IN intelligentiam pręsentis distinctionis. tria quæruntur. Primo quæritur, utrū consensus coactus faciat matrimonium. Secundò, utrum consentiens in renitentem generet sibi prejudicium. Tertio, utrum aliquis possit cōpelli per præceptum patris ad matrimoniū cōtrahendum.

QVod cōsensus coactus faciat matrimoniū, uidetur: q̄ Augu. dicit, q̄ coacta uoluntas voluntas est: ergo a simili consensus coactus consensus est: sed posita causa ponitur effectus: ergo posito tali cōsensu, est matrimonium. ITEM. Hoc uidetur ratione per simile, quia qui baptizari consentit timore mortis, baptizatus est, & pro baptizato habetur: ergo similiter est in matrimonio. ITEM. Hoc uidetur per rationem, quia consensus non potest cogi, sed tantum induci: sed sicut inducit aliquis minis, ita inducitur blādiciis: sed si aliquis inductus blandiciis consentiat in matrimonium, matrimonium tenet: ergo similiter si inducitur minis. ITEM. Qui negat Christū timore mortis, peccat, sed nullus peccat nisi liber: ergo consentiens in aliquid timore mortis liberè consentit: sed consensus liberfacit matrimonium, ergo qui consentit timore mortis, &c.

CONTRA. In Decret. de sponsalibus, & matrimonio. Cum locum non habeat consensus, ubi metus, uel coactio intercidit, necesse est ut ubi consensus communis requiritur, coactiōis materia repellatur, ergo &c. ITEM. Consensus matrimonialis signū est cōiunctionis animæ, & Dei: sed anima nō coniungitur Deo cōsensu coacto, ergo si signum est congruum, matrimonium non cōtrahitur timore coacto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ITEM. Nũquam anima fit sponsa Dei, nisi uniatur ei per amorem: ergo numquam fit spõsa uiri, nisi uniatur ei per amorẽ; sed unio quæ est per cõsensum coactum, non fit per amorem; ergo &c. ITEM in consensu matrimonii acquiritur potestas in alterutrum; ergo necesse est q̃ in consentiẽdo sint æquales: sed cum alter cogit alterum ad consentiendum non sunt æquales; ergo tali consensu non contrahitur matrimonium.

RESOLVTIO.

Si post coactionem in carnalem copulam consenserint coacti, est quidem matrimonium alter nequaquam

RESPONDEO. Dicendum, quod consensus coactus potest esse dupliciter, scilicet vi, vel metu. Vis est maioris rei impetus, q̃ repelli nõ potest. Metus est in stantis, uel futuri periculi trepidatio. Tunc autem fit uis, quando capitur, ducitur, trahitur inuitus, vel ligatus ipso reclamãte, & renitẽte, hęc ẽ coactio, in qua non est consensus. Et in hac oĩno non est matrimonium. Est & alia coactio per metum, ut cũ aliquis minatur mortem, vel intentat, nisi consentiat: & de hac coactione distinguunt aliqui, quod talis consentiens, aut consentit ore, sed non corde: & tũc non est matrimoniũ aliquo modo. Aut corde consentit, quamuis coactus: & tunc matrimoniũ est in conspectu Dei, quia uolũtas coacta voluntas est: sed non est in conspectu Ecclesiæ, quæ præsumit quod talis non cõsenserit corde: & ideo iudicat, & sententiat, vt vterque alteri in domino nubat. Sed certè in istud non uidetur consentire Decretalis prædicta, quæ dicit, quod consensus non habet locum ubi metus, vel coactio intercidit. Et ideo distinguitur aliter, quod metus duplex est: quidam leuis, quidam iustus. Iustus, vrpotè q̃ in uirum constantem cadere potest. Leuis est cum quis paruum malum minatur, uel cum talis minatur, de quo presumitur q̃ implere non potuit: & talis metus nõ facit consensum adeo defectiuum, quod impediat matrimonium contrahendum, uel dirimat iam contractum: sed consensus cum tali metu facit matrimonium. Tunc autem est metus iustus, quando aliquis cõminatur damnum mortis, mutilationis, seruitutis, & stupri. Tunc autem cadit in uirum constantem, quando præsumitur probabiliter, q̃ il e qui minatur possit minas implere: non tamen esset timẽdum si simplex rusticus minaretur duci. In hoc metu dicũt iura consensum non facere matrimonium. Sed ratio huius sumitur a diuersis diuersimodè. Quidam enim dicunt, quod hoc est ex indulgentia iuris. Iura enim indulgent tales separari. Primũ, quia pũmunt consentientẽ ore non consensisse corde: & quia uerbum solum dixit, vt pœnam redimeret. Vel etiam ratione finis, quia coacta matrimonia pessimos exitus consueuerunt habere. Alii dicunt q̃ non ex iuris indulgentia: sed hoc facit defectus liberi, & perfecti cõsensus, qui debet esse in matrimonio: quia sicut ostensum est, plenus debet ibi esse consensus: & hoc uide-

uidet probabilius: si tamen post coactionem in carnalem copulam consensit, extunc incipit esse matrimonium.

AD ILLVD ergo, quod primò obiicitur, quod coacta uoluntas, nolũtas est. Dicendum, quòd uerum est: sed nunquam sufficit talis uoluntas ad faciendum bonum, nec etiam ad contrahendum matrimonium: pro eo quòd Dominus uoluit hoc sacramentum contrahi per cõsensum liberum non coactum.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd qui coactus consensit in baptismum, baptizatur. Respondetur, quòd baptismus est opus Dei, non hominum, sed matrimonium est a consensu hominum. Aliter potest dici, quòd non est simile, quia non tanta libertas ibi requiritur, quanta in matrimonio: totum enim esse matrimonii a consensu causatur. AD ILLVD, quod obiicitur: quòd consensus inducitur per blanditias. Dicendum, quòd blanditiæ non ita detrahunt de ratione consensus, sicut minæ: quia blanditiæ ad amorem excitãt, sed minæ ad terrorem.

AD ILLVD, quod obiicitur, de eo, qui negat Christum timore. Dicendum, quod facinus est peccare, quàm bene facere. Vnde plura exiguntur ad constituendum bonum, quàm ad faciendum malum. Præterea. Nullus timor respectu peccati perpetrandi potest, nec debet cadere rationabiliter in uirum constantem. Nam talis timor est tantum respectu alicuius rei faciendæ, quæ non est nostræ saluti contraria, sicut uir constãs rationabiliter prius deberet permittere se interfici: quam Deũ negare. Sed non rationabiliter ageret, si dimitteret se interfici, antequam in aliquid indifferens consentiret. Matrimonium autem non est de his, quæ sunt saluti contraria, uel contra salutem: & sic patet quomodo intelligitur de metu, qui potest cadere in constantem uirum.

QVAESTIO II.

An consentiens in renitentem, præiudicet sibi, ut cum alio contrahere non ualeat.

VTRVM consentiens in renitentem, generet sibi præiudicium, ut non possit cum alio contrahere matrimonium. Et quod sic, uidetur: quia unusquisque potest abrenunciare iuri suo: sed de iure cuiusciusque est, quòd possit in aliam personam matrimonialiter consentire: huic autem iuri homo renunciat, cum alii per consensum se obligat. Si ergo qui consentit in inuitum, suo iuri renunciat, patet quod sibi &c. ITEM. Potestas proprii corporis transfertur per consensum animi, qui præest ei: sed unusquisque sibi præest: ergo cum consentit in aliquam, potestatem sui corporis ei tribuit: ergo iam non potest dare eam alii. ITEM. Iste consentit in inuitam, & renitentem, & postmodum illa consentit; constat, quod cum illa consentit, matrimonium ratum existit: ergo si mulier uirum sibi obligat, non ex hoc quod ipsa consentit, quia consensus unius p-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonæ alteram non obligat: ergo hoc est propter priorem consensum, quē ille prius emiserat: ergo prius obligatus erat.

ITEM. Efficacius, & intensius consentit, qui non solùm fauet consentienti: sed etiam consentit, & aliam personam ad cōsentiendum compellit: sed primus modus consentiendi facit matrimonium, & obligationem inducit: ergo multo fortius secundus.

ITEM. Charitas est uinculum perfectionis, sicut dicitur Col. iii. Hoc autem uinculum quamuis sit perfectum, & spirituale: tamē potest esse unius ad alterum, ita quod nō sit mutuum: ita pari ratione & uinculum carnale: ergo & matrimonium: ergo uidetur quod aliquis possit esse iunctus matrimonialiter alicui, si in aliquam consentit, aut econuerso altera dissentit.

CONTRA. Matrimonium est maris, & fœminæ cōiunctio: omnis āt talis coniunctio est æquiparantiæ relatio. Sed omnis talis requirit conuenientiam inter extrema: quia ad minus est inter duos: unde si alter duorum desinat esse similis, non est similitudo: Ergo a simili i matrimonio, si alter dissentiat, non est matrimonium, nec sponsalia: constat ergo quod nulla est ibi obligatio, nec aliquod præiudicium.

ITEM. Vbi ē matrimonialis obligatio, est uir & uxor: sed uxor dicitur respectu uiri, sicut pater respectu filii: & econuerso: ergo sicut sequitur, Iste non est filius huius: ergo iste nō est pater huius: ita bene sequitur, Non est obligata isti ut uxor: ergo iste non est obligatus isti ut uir, nec alio modo &c. ITEM. Consensus qui transfert corporis potestatē in alteram, est consensus, qui dicit, *Accipio te in meam*: sed nullus potest accipere aliquam in suam, nisi qui facit se suam: ergo absque consensu mulieris nullus est consensus uiri. ITEM. Quantumcunque uendam aliquid, nō fit contractus, nec astrictio, nisi tu emas: ergo pari ratione numquam transfertur potestas uiri in mulierem nisi mulier consētiat. Si ergo ipsa est coacta, nō uidetur esse obligatio aliqua.

RESOLVTIO.

Præiudicat adinuicem.

RESPON. Dicendum, quod quærere, utrum consentienti in renitentem fiat præiudicium, est q̄rere, utrum matrimoniale vinculum claudicet, ut ex parte sit solidum, & ex parte contritum: & hoc est quærere, utrū aliquis sit uir, cuius non est uxor: & aliqua sit uxor, quæ non habet uirum. Et hæc in seipsa quæstio soluitur, pro eo quod in ea opposita implicantur propter naturā matrimonialis uinculi, quod est relatiuum, & mutuū, quod signat ipsa comparatio, & relatio uxoris ad uirum. Dico igitur, quod matrimonium non potest esse claudum quantùm ad uinculū: quia si mulier inuita est, & in dissensu perseuerat tam signo, quā corde, nullum est matrimonium: nec unus acquirit potestatē alicui quam in alterum, p̄ eo quod in altero extremo defuit cōsensus. Vnde primus non se habet per modum efficientis: sed disponētis: & ideo si secundus adueniat, tunc perficit matrimonium pro eo quod iam habet, consensum mutuum, qui est eius principiū completum: & ex tunc uir obligatur, & ei præiudicium ad consentiendum in personam aliam generatur.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod potest renunciare iuri suo. Dicendum, quod huic iuri non renunciatur nisi per uotum aut matrimonium: & quoniam in tali consensu non est votum, nec est matrimonium, & nemo est qui accipiat illud ius: ideo ille consensus nullum potest per se præiudicium generare. AD ILLVD, quod obiicitur, q̄d potestas transfertur per consensum animi. Dicendum, quod in translatione potestatis huius duo sunt, scilicet donatio, & acceptio. Quantùm ad donationē attinet, hic est cōsensus proprii: quantùm ad receptionem, hic est consensus alieni: & quia ille non est ibi, ideo non est translatio. AD ILLVD, quod obiicitur, si illa consentiat. Dicendum, q̄ tunc incipit obligari, & non ratione consensus alieni tm: sed ratione sui, q̄ præcesserat in actu, & erat in habitu: qui & si nō obligaret: quia non erat qui acciperet, ideo alienō consensu aduenente, ille consensus habet uim obligandi, quamuis prius nō haberet. Posset tamen dici, q̄ in tali casu consensus uiri renouari debet uel uerbo, uel signo. AD ILLVD, quod obiicitur, quod efficacius consentit. Dicendum, q̄ si iste non obligetur, hoc nō est propter defectum intentionis: quia nō sic sufficiēter e intesus: sed quia nō est mutuus. AD ILLVD, quod obiicitur de uinculo charitatis. Dicendum, quod charitas prout est uinculum, quod facit vnum corpus spirituale, nūquam est quin sit in utroque extremorum, alioquin non facit unum. Et in matrimonio fiunt unum sponsus, & sponsa, & signatur coniunctio Dei, & animæ, quæ numquam claudicat: ideo nullus est consensus quātum ad uim sacramenti, si libertatem habet in una persona, & coactionem in alia.

QVAESTIO III.

An patet cogere possit filium ad contrahendum.

VTRVM aliquis possit ad matrimonium cōpelli per præceptum patris. Et uoco hic compulsionē, ut obedire teneatur. Et quod sic uidetur, quia Genes. 28. dicitur, q̄d Isaac uocauit filium suum Iacob: præcepitq; ei dicens. Non accipias vxorē &c. constat quod Isaac non præcepit nisi quod potuit, & debuit: ergo potest hoc pater filio precipere. ITEM. Col. 3. Filii obedite parentibus uestris per omnia: ergo in omnibus quę nō sunt contra salutē, tenetur patri filius obedire. Vnde Gl. Placet deo, si per omnia obeditis, ita tamē si in domino obeditis. Si ergo matrimonium non est cōtra salutem, patet &c. ITEM. Sicut se habet pater spiritualis respectu matrimonii spiritualis, ita pater carnalis respectu carnalis. Sed dominus Papa potest præcipere alicui sub pœna excommunicationis, quōd episcopatum accipiat, ergo pater carnalis, quod filius cum muliere, cum qua uult, contrahat. ITEM. Stultus est, qui iurat, & se obligat pro alio, qui non est ei obligatus: ut si iurare

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro extraneo, quod ipse ad sanctum Dionys. iret: si ergo parentes iurant pro filiis: ergo uidetur, quòd suis possunt præcipere, ut iuramenta sua debeant implere. ITEM. Si aliquis contrahat sponsalia cũ aliqua, non dũ est matrimoniũ cõtractum: & tamen per ecclesiasticum preceptum compellitur ad contrahendum. Si ergo potest compelli ab episcopo: pari ratione, uidetur, quòd possit compelli a patre suo.

CONTRA. In eo, in quo pares sumus, unus nõ tenetur obedire mãdato alterius: sed quãtũ ad ius matrimonii oẽs sunt pares: ergo non uidetur, ꝙ pater possit filio imperare. ITEM. Patre imperãte matrimonium, filius sine peccato põt castitatem uouere: ergo non tenetur patri obedire. ITEM. Filius si uult religionẽ intrare, non tenetur patri determinanti, uel prohibẽti sibi religionem, obedire: immo in quantumcunque potest sine peccato intrare: quia tale uotũ est spontaneum. Si ergo matrimonium debet esse liberũ, patet &c. ITEM. Nemo potest me compellere ad perpetuam seruitutem: sed uir eo, ꝙ contrahit cum uxore, dat ei sui corporis ꝑpetua potestatẽ: ergo nõ uidetur, ꝙ in hoc teneatur quis alicui obedire. ITEM. Si teneretur obedire, tũc sponsalia ꝑ parentes contracta absq; cõsensu filiorum nubentiũ, essent stabilia: sed hoc est contra iura canonica, & ciuilia: ergo &c.

RESOLVTIO.

Liberum est matrimonium: non cogant igitur patres filios; nisi aut charitas suadeat, aut necessitas impellat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut ostendunt rationes ultimæ, matrimonii contractus debet esse liber omnino, tum ratione signationis, tum etiam ratione talis, & tantæ obligationis, quæ in illo contractu consistit: & ideo non est præcipiendum a parentibus filio præcepto obligatorio, quod contrahat: quia non potest continere, si uult; & iterum si uult contrahere. Et adhuc per præceptum non potest pater ad cõtrahendum cum hac, uel cum illa eum obligare, nisi charitas uel rationabilis causa eum liget, uel promissio ipsius uoluntaria. Rationabilis autem causa ligat, quando pater habet inimicitias, & non potest euadere nisi filius cum consanguinea inimici contrahat. Charitas uerò ligat, quando pater prohibet filio ne contrahat cum muliere mala: Ob promissionem uoluntariam ligatur, ut quando ipsemet se obligat contrahendo spõsalia, præiudicium sibi generat in hoc, quòd inchoat matrimonium: unde tenetur ad consummandum, & adhoc compelli potest per mandatum ecclesiasticum. Et per hoc pater responsio ad primum in contrarium, & ad ultimum. Nam Isaac rationabiliter præcepit illud, ꝙ Iacob alias tenebatur facere: tũ propter malitiam mulierum, tum etiam quia semen Chanaã de

de terra illa erat disperdendum: & illud clare insinuatur in textu, & clarius in quodã libello, qui dicitur Testimonium patriarcharum.

AD ILLVD, quod obiicitur de obedientia respectu patris. Dicendum, quod illa distributio intelligitur solùm quantùm ad ea, quæ sunt de paterna honorificatione, & quantùm ad ea, quæ spectant ad regimen familiæ. Si autem quantùm ad alia intelligatur, consilium est, non præceptum: & hoc innuit Glos. quæ dicit. Placet Deo, &c. AD ILLVD ergo, quod obiicitur de matrimonio spirituali. Respondent aliqui, quòd Papa non potest præcipere: qa consensus debet esse liber: sed post susceptionem potest præcipere administrationem: Sed tamen istud non uidetur securum dicere, cum tota die uideamus fieri contrarium. Et ideo dicunt alii, quòd simpliciter potest præcipere. Nec est simile de patre carnali; quia pater spiritualis potestatis plenitudinem super filios suos habet amplius, quam pater carnalis. Et præterea non est tanta seruitus, & tam indiuisibilis copula in matrimonio spirituali: sicut in carnali: & hoc patet, quia Papa potest deponere, & absoluere ab episcopatu. Tertius modus dicendi est, ꝙ ubi rationabilis causa est, scilicet necessitas, uel communis utilitas, potest præcipi: & tunc ille tenetur obedire: & quoniam semper præsumendum est, ꝙ tantus pater ex causa rationabili moueatur, nisi expresè appareat contrarium, credendum est, quòd subditus obedire tenetur. Quod si sciret se insufficientem, & indignum, & uideret sibi imminere periculum animæ, credendum est, quòd non teneretur obedire. Hæc enim obedientia modicum, aut nihil de suo debet habere, maximè temporibus modernis. Quidquid tamen sit, non est simile de isto matrimonio, & de illo, ratione iam uisa. AD ILLVD, quod obiicitur de iuramento pro altero. Dicendũ, quòd (sicut infra patebit) nullius est roboris: sed cuiusdam solatii, & solemnitatis, quando parentes iurant pro paruulis: nec obligantur ad aliud, nisi quod bona fide adhoc laborabunt, quòd matrimonium compleatur. VLTIMVM patet, quia talis sibi præiudicium generauit ex propria obligatione.

DISTINCTIO TRIGESIMA.

Consensus, qui est efficiens causa matrimonii, non sit defectius ex parte rationis.

NEc solùm coactio impedit, uel excludit consensum, sed etiam error. Non autem omnis error consensum impedit. Est enim error alius personæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis.

Error

Universidad de Deusto
Biblioteca

29.q.1 Error personæ, quando hic putatur esse homo ille, & est alius. Error fortunæ, quando putatur esse dives, qui pauper est, uel econuerso. Error conditionis, quando putatur esse liber, qui seruus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est. Error fortunæ & qualitatis coniugij consensum non excludit. Error uerò conditionis coniugalē consensum euacuat, de qua conditione postmodum tractabimus. Error quoque personæ consensum coniugalem non admittit: ut si quis fœminam nobilem in coniugium petat, & pro ea alia ignobilis tradatur ei, nō est inter eos coniugium: quia non consensit uir in istam, sed in aliam. Vt si quis promitteret mihi se uenditurum aurum, & pro auro offerret mihi aurichalcum, & ita me deciperet, nunquid dicerer consensisse in aurichalcum? nunquam uoluit emere aurichalcum: nec ergo in illud consensi: quia consensus non nisi uoluntatis est. Sicut ergo error materiæ excludit consensum, ita & in coniugio error personæ. Sed obijcitur de Iacob, qui pro Rachel septem annis seruierat, & supposita est ei Lia: nunquid error personę exclusit coniugium, cum non in eam, sed in Rachel consenserit. Sed quod ibi factum est, in mysterio gestum non improbe traditur: ibi tamen etsi nō precessit, secutus est consensus: nec ex illo concubitu, qui consensum præcessit, fornicarij iudicantur, cum ille maritali affectu eam cognouerit, & illa uxorio affectu debitum persoluerit: putans lege primogenitarum, & paternis imperijs se illi in re copulatam. Excusatur etiam, quia Dei consilio in mysterio ita actum est. Hodie etiam excusaretur ille, cui inscio uxoris soror lectulum eius ingressa se subijceret: quæ cum sine spe coniugij perpetuo manere censeatur, ille tamen, qui cognouit eam per ignorantiam excusatur, quod per simile probatur. Si enim diabolus transfigurans se in Angelum lucis credatur bonus, non est error periculosus. Quod autem uir ille in illam mulierem non consenserit, ex simili ostenditur. Si quis hæreticus nomine Augustini uel Ambrosij, alicui catholico se offerret, eumque ad suæ fidei imitationem uocaret: si ille assentiret, in cuius sententiam fidei diceretur consensisse? Non in hæreticorum sectam, sed in

(Oppositio. Ge. 29. Solut.

1. Cor. 11.

integritatem fidei. quam ille hæreticus se mentiebatur habere. Error uerò fortunæ consensum non excludit. Quæ enim nubit pauperi, putans illum esse diuitem, non potest renunciare priori conditioni, quamuis errauerit. Nec error qualitatis: ut si quis ducat uxorem meretricem, uel corruptam, quam putat esse castam uel uirginem, non potest eam dimittere.

De coniugio Mariæ, & Ioseph.

Præmissis aliquid addendum est de modo illius consensus, qui inter Mariam & Ioseph intercessit. Sanè credi potest, non solùm Mariam, sed etiam Ioseph apud se disposuisse uirginitatem seruare uelle, nisi Deus aliter iuberet; eosque sic consensisse in coniugalem societatem, ut uterq; de altero reuelante Spiritu Sancto, intelligeret quod uirginitatem seruare uellet, nisi Deus aliter inspiraret; sed illam uoluntatem uerbis non expresserant, postea uerò expresserunt, et in uirginitate permanserunt. Consensit ergo Maria in maritalem societatem: sed non in carnalem copulam, nisi de ea dem specialiter Deus præciperet, cuius etiam consilio in maritalem consensit copulam: quia uirginitatem seruare uolebat: & ideo non aliter consensisset in coniugalem societatem, nisi familiare Dei consilium habuisset, de qua Augustinus sic ait, Beata Maria proposuit se seruaturam uotum uirginitatis in corde, sed ipsum uotum nō expreßit in ore. Subiecit se diuinæ dispositioni: proposuit se perseueraturā uirginem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo uirginitatem suam diuinæ dispositioni, consensit in carnalē copulam, non illam appetendo, sed diuinæ inspirationi in utroque obediendo: postea uerò simul cum uiro labijs expressit, & uterque in uirginitate permansit.

Aug. li. 24. con tra Faustū Manichæum c. 8. & 9. in to mo. 6.

In lib. de nupt. et concu. & habetur. 29. q. 2. Sufficiat § cum ergo.

Quod perfectum inter eos fuit coniugium.

Inter quos, ut ait Aug. perfectum fuit coniugium: perfectum quidem non in significatione: sed in sanctitate. Sanctiora sunt enim coniugia pari uoto continentium. Vnde Aug. Quod Deo pari uoto & consensu uoueratis, ambo perseuerantēr reddere debuistis: quo proposito si lapsus est ille, tu saltem perseuera. Non quia pariter temperabaris a commistione

Universidad de Deusto
Biblioteca

27.q.2 § inter quoa. Ad Endiciam

mistione carnali, ideo maritus tuus esse desiterat: immo nerò tanto sanctius coniuges manebatis, quanto sanctiora concordi ter placita seruabatis. Perfectum ergo fuit Mariæ & Ioseph coniugium in sanctitate. Perfectum etiam fuit secundum triplex bonum coniugij, fidem. s. prolem, & sacramentum. Omne enim nuptiarum bonum, ut ait Augustinus, impletum est in illis parentibus Christi, fides, proles, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum: Fidem, quia nullum adulterium; Sacramentum, quia nullum diuortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit: quia in carne peccati fieri non poterat sine pudenda concupiscentia carnis, quæ accidit ex peccato: sine qua concipi uoluit, qui sine peccato futurus erat. Et licet non intercesserit coniugalis concubitus, coniuges tamen uerè fuerunt mente non carne, sicut & parentes: quamuis Ambrosius dicat perfectũ fieri coniugium per carnalem copulam. In omni (inquit) matrimonio coniunctio intelligitur spiritualis: quam confirmat & perficit coniunctorum commistio corporalis. Sed intelligendum est coniugium perfici commistione corporali, non quantùm ad ueritatem uel sanctitatem coniugij: sed quantùm ad significationem: quia perfectius unionem Christi & ecclesiæ tunc figurat.

In li. de nuptiis & cõc. ca. 11. 10.7. & hab. 27 q. 2. ca. Omne itaque.

In li. de pairiar chis. 11 & c. 12 10.4 & hab. 27 q. 2. ca. Cũ initiatur.

De causa finali coniugii.

Exposito, quæ sit efficiens causa matrimonij: consequens est ostendere ob quam causam soleat uel debeat contrahi matrimonium. Est igitur finalis causa matrimonij contrahendi principalis procreatio prolis: propter hoc enim instituit Deus coniugium inter primos parentes, quibus dixit, Crescite & multiplicamini, &c. Secunda est post peccatum Adæ uitatio fornicationis. Vnde Apostolus, Propter fornicationem unusquisque habeat uxorem suam, & una quæque habeat uirum suum. Sunt & aliæ causæ honestæ, ut inimicorum reconciliatio, & pacis redintegratio. Sun etiam & aliæ causæ minus honestæ, propter quas aliquando contrahitur: ut uiri mulierisque pulchritudo, quæ animos amore inflammatos sæpe impellit inire coniugium, ut ualeant suum expletre desiderium. Quæstus quoq; et diuitiarum possessio frequenter est coniugij causa; & alia multa, quæ cuique diligentiam adhibenti facile est discernere. Nec est assentiendum illis, qui dicunt non esse cõiugium, quòd propter has causas minus honestas contrahitur. Constat enim ex præmissis coniugium fieri ex communi cõsensu uerbis de præsenti expresso, quamuis amor ad hoc attraxerit. Cuius rei documentum præstat Iacob, qui Rachel decoram facie, & uenusto aspectu amauit, eãque multum diligens ait, Seruiam tibi pro Rachel septem annis. In Deuter. etiam legitur, Si uideris in medio captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, uoluerisque uxorem habere, introduces eam in domum tuam, &c.

Quod malus finis non contaminat sacramentum.

Et licet fine non bono contrahatur coniugium, quando species contrahentis mouet animum, coniugium tamen bonum est; quia uita mala uel intentio peruersa alicuius sacramentum non contaminat. Habuit autem coniugium Mariæ & Ioseph alias causas speciales, scilicet ut uirgo solatio uiri sustentaretur, & ut diabolo partus celaretur: ut Ioseph esset testis castitatis, defendens eam ab infamia suspicionis, ne ut adultera damnaretur.

SVPRA egit Magister de consensu, qui deficit a parte uoluntatis. Hic secundo agit de consensu, qui deficit a parte rationis. Et quoniã ex hac parte potest dupliciter deficere. Aut propter errorem in ratione, Aut propter obliquitatem in intentione, quæ aliquid dicit rationis, aliquid dicit voluntatis. Ideo primò determinat de consensu, qui fit in errore. Secundo uerò determinat de consensu, qui fit mala intentione, & per oppositum bona, ibi. *Exposito, quæ sit causa efficiens matrimonij.*) Prima pars habet duas. Primò enim determinat uarios errores, qui incidunt circa consensum. Secundo determinat, qualiter cõsensus Mariæ, & Ioseph fuerit rectus, & sanctus, ibi. *Præmissis aliquibus, addendum est, &c.*)

Si enim diabolus, &c.) Videtur falsum dicere: quia hic est error, qui ducit ad idololatria, ut si ostendat se esse Christum, & credatur, & adoretur. Reipon. Dicendum, quod magister loquitur de errore illo ita quod non procedatur ultra, quia iste non est error iuris sed facti. Vel si ultra procedat, intelligitur ita qd non simpliciter; sed sub cõditione, utpote si adoret eũ si est Christus, tunc nulla est idololatria, nec deceptio periculosa. Si autẽ ultra procedat, tunc incipit esse periculum. Dub. 1.

Si quis hæreticus, &c.) Videt, quod talis error sit periculosissimus. Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus: quia si talem hæreticum nomine Augu. recipit, tunc credit omnia, quæ sibi dicit, & ita contra fidem: & efficeretur qui sic credit, hæreticus, & nullus à tali errore excusatur: ergo &c. Resp. Dicendum, quòd si hæreticus ille, qui sic se offerret sub nomine Aug. procederet in prædicando errorem, si ex tùc crederet, periculum esset; quia non tantùm in persona esset error, uerum etiã in fide. Nec excusatur talis q̃ tali consentit, quoniam habet consilarium interiorem, ad quem debet recurrere, & quem debet consulere. Sed si ille non procedat ultra sed solum in generali dicat, q̃ sequitur sectam suã, tunc nullum est periculum: & si pdicat ei uerũ in persona Aug. potest sibi esse meritum in assentiendo. Vnde nota, quod in eadem ueritate assentiens aliquis alicui secundùm quòd catholico Doctori meretur, assentiens ut hæretico demeretur, assentiens ut philosopho, nec meretur, nec demeretur. Vnde esto quòd sicut Moyses dixit, In principio creauit Deus cœlum, & terram: ita etiam diceret Aristot. ita etiam Arrius: qui crederet quod Moyses dicit, meretur: quia crederet quod S. S. fuerit afflatus: & ita crederet primæ ueritati. Qui crederet, quod Arist. dicit, nec mereretur, nec demereretur; quia adhæreret sapientiæ mundanæ. Qui crederet, q̃ Arrius dicit, putas Arrium, qui fuit hæreticus esse doctorẽ uerum, demereretur: quia assensus est fundatus super hæresim.

Dub. 3. *Error uerò fortunæ, &c.*) Videtur male dicere: q̃a possibile est quòd aliquis consentiat in aliq̃ pro sola pecunia: ratio consentiendi fuit sola pecunia: sed non existere causa principali, nõ existit effectus: ergo si nõ est dimes it a, in quam consentitur, ppter diuitias, non est consensus: ergo nec matrimonium. Item. Esto q̃d consensus exprimeretur sub conditione pecuniæ, deinde si non daretur, non esset matrimonium in conspectu ecclesiæ: ergo pari ratione si non est ita in corde, non est matrimonium in cõspectu Dei. Respon. Dicendum, quod error fortunæ non excludit consensum, immo consensũ inducit. Inducitur autem consensus a falsa æstimatione ad eliciẽdum consensum uerum: & cum non sit in aliam personam, quã in hanc, uerus est consensus, & uerum est matrimonium. Quod ergo obiicitur, quod pecunia est causa. Dicendum, quod falsum est, immo æstimatio, uel spes habendæ pecuniæ. Ad illud, quod obiicit, si consentit spe pecuniæ. Dicendum, q̃ aliud est spe pecuniæ consentire, aliud sub conditione consentire. Qui enim consentit spe pecuniæ, supponit diuitias in æstimatione, & absolute elicit consensum ex uoluntate: & ideo matrimonium cõtrahit. Sed q̃ sub cõdõne reseruat sibi adhuc cõsensũ, & ió non est matrimoniũ, nec est similitudo inter hunc consensum, & illum.

Pestea uerò exp. &c. not, &c.] Contra. Matth. 1. Accepit Mariã coniugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. Ex hac litera duplicitur arguit de ly. donec: ergo post cognouit. Similiter de ly. primogenitum: quia primum dicitur respectu secũdi. Item. Io. 2. Descendit Capharnaũ ipse, & mater eius, & fratres eius: ergo fratres habuit: & constat q̃ non de patre: ergo de matre. Respon. Dicendum, quòd ex duplici uerbo prædicto ortum habuit uilissima hæresis Claudianorũ, qui fatentur Beatam Virginem post generationem Christi fuisse cognitam a Iosephi sed heresis ista est omnino irrationabilis: quod Beatissima Mater Dei, ex quo fuit templum Dei, & Spiritus Sãcti, operi carnis uacaret: & hoc non potest cadere nisi in animam impiam, & stultam: credere, scilicet tantam in Matrem Dei indignitatem. Ideo erroneũ est, & perniciosum: & dominus in morte istum errorem euacuat, quando eam Beato Ioanni recommendauit, & dedit eum sibi in solatium loco filii: nec illũ dedisset, si filios habuisset. Qd̃ ergo obiicitur de ly. donec: Dicendum, quod dicit terminum incertum, sicut ibi. Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis, donec ponam: constat q̃ post sedebat a dextris. Similiter dico quòd primo genitus priuat ordinem ad anterius, non ponit ordinẽ ad posterius: & ideo primogenitus appellatur: quia dominus erat secundùm legem offerendus. Et si tu obicias qd̃ habuit aliquos fratres. Dicẽdum, q̃ fratres uocãtur ibi propinqui in secundo gradu, uel in tertio.

Commutatem ergo uirginitatem, &c.) Ex hoc uidetur, quòd saltẽ fuerit mente corrupta, quod dicere est blasphemia. Item. Videtur sibi contradicere: qui paulo ante dicit. Cõsensit Maria in maritalem societatẽ: sed non in carnalem copulam: ergo falsum dicit nunc. Resp. Dicendum, q̃ illud uerbum Augu. intelligitur, non quia uirgo consenserit, ut ipsam cognosceret: quia numquã credo hoc ipsam uoluisse, nec Deum sibi hoc inspirasse: sed cõsensit in coniugalẽ societatẽ, siue in mutuam corporum potestatem, quæ ordinata erat ad copulam carnalem, non tamen ordinatione necessaria.

Iacob qui Rachel, &c.] Quæritur hic, utrum peccauerit. Et q̃d̃ sic uidetur: quia Magister dicit in litera, quod pulchritudo pro eo dubio est causa minus honesta, propter quã contrahitur matrimonium. Item. Fallax gratia, & uana est pulchritudo, sicut dicitur. Prouerb. ult. ergo q̃ propter pulchritudinem contrahit matrimonium, mouetur ex uanitate. Si ergo in sacramentis diuinis talis causa est reprehensibilis, pater &c. Resp. Dicẽdum, quod pulchritudo in muliere, uel uiro potest dupliciter mouere ad matrimonium contrahendum, Aut sicut causa principalis: aut sicut causa inducens, & attrahẽs quodãmodo. Si sicut causa principalis, tũc est causa minus honesta: quia non debet hoc intendi in matrimonio: sed filiorũ procreatio, uel aliqd̃ simile: & hoc iterum ordinatũ est ad diuinũ obsequium. Si ãt sicut inducẽs, põt esse sine peccato ad minus grani, q̃ eo q̃ pulchritudo naturaliter attrahit aiãm ad amorẽ: & si amor tra is sit cõplacẽtiæ nõ multum intentus, non est culpabilis. Si quis aute dicat, quod Iacob

Dub. 4.

Dub. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iacob ibi uenialiter peccauerit, non est multum improbabile. Et nota, ꝙ multæ possunt esse causæ inducentes, quæ sine peccato inducun:dum tamen non sistatur in eis, scilicet gratia, pulchritudo, diuitiæ, merces, sapiẽtia, uirtus, & mores: sed uirtus, & mores supꝑ oia sunt attẽdẽda.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An consensus erroneus matrimonium faciat?

AD intelligentiam p̃sentis Distinctionis tria quæruntur. Primò quæritur de consensu illo, qui est cum errore. Secudò qritur de consensu Virginis Mariæ. Tertiò de consensu illo, qui est ex libidine.

VTRVM consensus erroneus faciat matrimonium. Et ꝙ non, uidetur, quia consensus sequitur cognitionem: igitur, quę consentit, consensit in eum, de quo cogitat: sed credens hunc esse alium, de illo cogitat: ergo consentit in illum, & nõ in hũc: & sic &c. ITEM. Voluntarium est, cuius principium est in ipso cognoscente singula: ergo inuoluntarium ubi nõ est cognitio: sed ubi errat, non cognoscit: & sic non est ibi ratio uoluntarii: ergo nec matrimonium. ITEM. Plus habet de ratione inuoluntarii, quod fit per ignorantiam, quam per uiolentiam: sed illud impedit: ergo & istud. ITEM. Ad hoc est auctoritas, quæ dicit hoc, sicut habetur cap. 29. q. 1. per totum.

CONTRA. Isaac credidit benedicere Esau, & tamen benedicendo Iacob benedictus est: ergo a simili, qui credit ducere unam in uxorem, & ducit aliã, uxor eius est. ITEM. Iacob credidit cognoscere Rachelem, & cognouit Lyam, & tamen matrimonium fuit: ergo &c. ITEM. Hoc ostenditur ratione: quia q peccat per ignorantiam, nihilominus peccat, & non excusatur: ergo nec matrimonium infringitur propter errorem. ITEM. Obiicitur, quia rusticus credens cuprum aurum, emit cuprum non aurum: ergo similiter uidetur, ꝙ mulier credens Petrum esse Martinum, consentit in Petrum. ITEM. Si consensus erroneus impedit inquantùm erroneus: ergo ubicunque est error, est impedimentum: ergo si credit contrahere cum diuite, & cõtrahit cum paupere, uidetur, quod non fiat contractio matrimonii. IVXTA hoc quæritur, quis error impediat, & utrum error nobilitatis impediat matrimonium: uidetur enim, quod non, cum sit error qualitatis; oppositum autem dicit Magister in litera.

RESOLVTIO.

Error personæ impedit, non autem error proprietatum personæ.

RESPON. Dicendum, ꝙ error potest esse dupliciter in consensu. Aut error circa personam. Aut circa proprietates personę. Si sit error circa personam, talis consensum tollit, & matrimonium impedit. Quę enim consentit in aliquem credẽs ipsum esse alium, secũdum ueritatem affectus eius coniungitur ei, de quo credit, & in eum consentit: & ideo non est ibi matrimonium,

nium, pro eo quòd non est consensus mutuus. Ad hoc autem quòd sit error personæ, necesse est quòd duplex persona occurrat. Vna in aspectu interiori, altera in aspectu exteriori: & talis error facit consensum, & uoluntatem diuersi, ab eo, qui exterius apparet, pro eo quod ẽ consensus omnis & uoluntas aliquam consequitur cognitionẽ. Inuita enim (ut dicit Augusti.) diligere possumus, incognita nequaquam. Si autem sit error proprietatum personæ, talis error non omnino tollit consensum: & ideo non omnino impedit matrimonium, nisi quando est error conditionis, siue seruitutis. Quare autem iste error magis impediat, quam alius, infra dicetur.

AD ILLVD, quòd obiicitur, de benedictione Iacob. Dicendum, qd non est simile, quia benedictio est opus Dei: secundũ ueritatem illi debebatur, quem ignorans benedicebat: & ideo Isaac benedictionem postmodum confirmauit: sed consensus est opus personæ quantum ad iudicium potens errare, ideo non est simile. AD ILLVD, quod obiicitur, quod Patriarcha Iacob cognoscens Lyam, errauit: & tamen matrimonium fuit. Dicendum, quòd non ex coitu fuit matrimonium: sed postmodum Iacob consensit in illã, quam † cognouerat: & rursus seruiuit pro prima. AD ILLVD, quod obiicit, quod ignorantia non excusat a culpa. Dicendum, ꝙ ignorantia iuris nõ excusat. Sed tamen ignorantia personæ, & facti, adhibita diligentia, excusatur si quis cognoscat aliam, credens cognoscere suam: sic in proposito. AD ILLVD, quod obiicitur, quod qui credit emere aurũ, &c. Dicẽdũ, ꝙ non est simile duplici ex causa. Primũ, quia rusticus non cogitat de auro nisi i generali, sed de cupro in speciali: sed mulier errans in Petro, cogitat de Martino in speciali. Præterea. Consensus, qui est actus uoluntatis interior, sequitur æstimationẽ, & credulitatem: sed emptio est actus exterior, qui consequitur contractum exteriorẽ circa rẽ. Si tamen rusticus mentionẽ faceret de auro, ita quod mentio de auro fieret in contractu, & ille uenderet auricalcum pro auro, tunc nõ teneret contractus, ĩmo teneretur decipiens ad restitutionem, & quãtum ad hoc ẽ simile. Et hoc est, ꝙ Magister introducit illud ꝑ simili in ipsa litera. AD ILLVD, quod obiicitur, quis error impediat, patet responsio ex prędictis. Quod uero quæritur de nobilitate. Dicẽdum, ꝙ circa nobilitatẽ contingit errare dupliciter. Aut circa subiectũ personę. Aut circa proprietates personæ, ut patet per exemplũ. Mulier.n. quæ credit hunc, quem uidet, esse filium regis Angliæ, dupliciter pót errare. Aut enim cognoscit personã filii regis Angliæ visu, uel auditu: & tũc in ueritate cõsentit in illũ, quia de illo cogitat: & tunc est error p̃sonæ, & non est matrimoniũ. Aut p̃sona eius nõ cognoscit, sed solum cogitat dignitatẽ: & credit hunc, quẽ uidet habere illam dignitatẽ, & nobilitatem: & tunc non consentit nisi

in hunc, & est error propietatis non substantiæ. Quod ergo obiicitur, credit hunc esse alium, falsum est: sed alterum, quia nobilitas non est substantia, sed accidens.

QVAESTIO II.

An cõsensus matrimonialis B. Virg. & Deo placitus, & in se honestus fuerit?

VTRVM consensus matrimonialis B. Mariæ Deo fuerit placitus, & in se honestus. Fuit enim hoc ordine. Primò uirgo uouit: Secundò nupsit, & nupsit ipsi Ioseph. Primò videtur fuisse reprehensibilis in hoc, ꝙ uouit: quia sicut dicitur Matth. xi. Lex & prophetæ usque ad Ioãnẽ: ergo uidetur ꝙ B. Maria in principio erat sub lege, sed in lege sterilis erat maledicta, sicut innuitur Deut. 6. Dum uouit uidetur ꝙ incurrerit maledictionem. ITEM. Votũ castitatis est in consilio: sed consilia a Christo primò sunt ꝓmulgata, & in prædicatione euangelica: ergo uidetur qd̃ ante Christi aduentum uirginitatẽ uouere ad uirginem non pertinebat. ITEM. ulterius. Nõ uidetur benè fecisse, ꝙ nupsit alii: primum ꝓp periculum: quoniam mulier, quæ uult uirginitatem seruare, cum periculo potestatem sui corporis uiro tradit, & maximè cõtrahendo, uel cohabitando: ergo si Beata Virgo uouerat, periculo se cõmittebat, quando cũ uiro contrahebat, uel cohabitabat. ITEM. Perfectius est carere omni consortio uirili siue quantum ad societatem, siue quantũ ad copulam, q̃ aliquo mõ uiro adhærere: ergo si decebat matrem domini esse perfectissimã, nullo modo decuit uiro alicui esse nuptam. VLTERIVS. Videtur ꝙ tali uiro non debuit nubere, quoniam virgo Maria erat cognata Helisabeth, quæ erat uxor sacerdotis Zachariæ, sicut dicitur Luc. i. sed personæ, quæ erant de diuersis tribubus, non debebant simul contrahere, sicut probatur per illud, ꝙ dicit Nume. ulti. Cum ergo Ioseph esset de tribu Iuda, ut patet in Matthęo: uidetur ꝙ male fecit Beata Virgo, quod illi nupsit. ITEM. Beata Maria erat ex stirpe regali, ex progenie Dauid: sicut cantat Ecclesia. Regali ex progenie Maria: sed Ioseph fuit faber, sicut dicitur Matth. xiii. ergo si non decet uirgines de regali stirpe fabris desponsari, uidetur quod beata uirgo Maria inconuenienter nupsit.

RESOLVTIO.

Vtrumque profectò, & honestus in se, & Deo placuit: nisi cum prius uouerit, deinde nupserit.

RESPON. Dicendum, quod hoc totum quod in illo matrimonio gestum est, familiari cõsilio spiritus sancti est factum. Primò nãque decuit Virginem Deo virginitatem uouere triplici ratione. Prima est, ut ei esset ei decentissimum habitaculum. Quia enim sapientia candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, qd̃ nihil inquinatum incurrit, decebat ut ex matre incorrupta & re, & uoluntate firma conciperetur: perfecta aũt incorruptio uoluntatis in uoto consistit uirginitatis. Secunda ratio est, ut esset mulieribus totius uirginitatis exemplum: sicut enim Deus

Pater Christum uiris præposuit in exemplum, sic eius matrem in exemplum præposuit mulieribus: & quoniam hoc est maxime imitandum, & laudandum, scilicet uotum uirginitatis, & ideo in illa esse debuit. Tertia ratio est, quia debet in ea esse omnis nobilitatis & sanctitatis priuilegium: absit enim quod aliqua alia Virgo beatam Mariam excellat: immo altissimus, qui fundauit eam, omnis dignitatis priuilegio ipsam adornauit. ut sicut ipse eam præ cęteris adamauit: sic ipsa omnibus esset sanctior, & amabilior esset uniuersis. Vade circumscripta maternitate Dei, adhuc ipsa præ cęteris sanctis debet amari, & laudari: & ideo Spiritussanctus, qui aliis inspirauit virginitatis uotum, ab ea non retinuit celatum. Nõ solum autem cõueniens fuit ut uouerei, sed etiã ut nubereti ex triplici causa. Primo propter signationem. Secundò propter infamiæ uitationem. Tertio, propter diuini consilii occultationem. Propter signationẽ, quia Ecclesia est spiritualis sponsa, & virgo, & mater; & hoc signari debuit: & nulla alia ad hoc signandum idonea fuit, nisi hęc, quæ simul fuit uirgo, & mater: & ideo ut perfecte signaret, debuit etiam desponsari. Secunda ratio est propter infamiæ uitationem: quia ut dicit Bernard. omnes credidissent, quod esset fornicaria; & non decebat hoc credi de matre Dei: nec etiam de Christo quod esset natus ex adulterio: tolerabilius aute fuit ad tempus credi, quod esset natus ex coniugio. Si enim uirgo fuisset infamata, & filius eius, tunc color excusationis pharisæis esset relictus, & uelamen ipsis mulieribus infamibus. Tertia ratio est propter consilii diuini occultationem, ne aduersario notum fieret cõsilium Dei. Hoc autem occultatum fuit aduersario per hunc modum: quia (sicut Ber. dicit) non poterat latere diabolum, quod scirent homines; unde per homines scire non potuit, nec per se, quia a uirgine procul repellebatur. Decès etiam fuit, ut tali homini nuberet triplici ex causa. s. ratione generis, & ratione fidelitatis, & ratione paupertatis. Ratione generis, quia erat de tribu Iuda, & de semine Dauid, & propinquus B. Virginis: & per ipsum descripta est genealogia Christi, quæ nõ debet per fœminas describi, sicut Hiero. super Matthęum dicit. Secunda ratio est, quia fuit uir castus, & iustus sicut dicit euangelium, & ut esset virgini in solatiũ, & in testimonium eunti in Aegyptum, datus est ei a Deo in uirum. Tertia ratio est propter paupertatem, quia Christus super omnia uenit confundere superbiam, non uoluit uocari filius iudęis, sed magis filius fabri: In quo ostenditur Christi humilitas, & etiam ipsius Virginis gloriosę: & confusa est mundanorum superbia. Ex uis patent obiecta, quæ adducta sunt. AD ILLVD, quod obiicitur primo, quod non debuit uouere, quia hoc spectat ad Euangelium. Dicendum, quod Virgo sanctissima non erat sub lege: nam quo modo sub lege erat, quæ legis auctorem genuit?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et rursus. Si illi, qui spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege, cũ hæc esset plena Spiritu sancto, non pertinebat ad legem: sed ad euangelium, quod ab ipsa infantia in corde ipsius scripserat dei digitus, ipse scilicet spiritussanctus. AD ILLVD, quod obiicitur de periculo, & imperfectione. Dico quod uirgo certificata fuit uel inspiratione diuina, uel reuelatione Angelica de ipsius Sancti Ioseph continentia: & ipsa de se certa erat, quia nullum omnino carnis stimulum sentiebat: & ideo sine omni imperfectione, & periculo nubere poterat, & debebat, quoniam Deus sic inspirabat. AD ALIVD, qd obiicitur, quod fuit de genere sacerdotali. Dicendũ, quod uerum est ex parte matris: sed ex tribu Dauid ex parte patris: & ideo illi nubere debuit, & potuit etiam secundùm lege. Præterea. Puellæ de genere sacerdotum sub illa lege non arctabantur, nec etiam illæ, ad quas non spectabat hæreditas, ppter hoc, quod lex illa instituta fuit ne confunderentur hæreditates. Vltimum patet.

QVAESTIO III.

An consensus libidinosus matrimonium faciat?

VTRVM consensus libidinosus sit causa matrimonii, ut puta cum aliquis consentit in aliquam propter diuitias, uel propter pulchritudinem. Et qd non uidetur: quia coniunctio matrimonialis est a Deo, ut patet per illud, quod dicitur Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed coniunctio libidinis non est a Deo: hæc autem coniunctio, uel consensus uenit ex libidine: quia est ex inordinato amore: ergo &c. ITEM. Cuius causa mala, ipsum quoque malum: unde si radix mala, & ramus operis malus: sed consensus iste est malus: ergo nõ efficit mrimonium nisi malum: sed matrimonium non est malum cum sit sacramentum: ergo &c. ITEM. Matrimonium spirituale contractum interueniente auaritia, & pecuniæ pactione omnino rumpitur, & non debet stare: sicut patet in episcopo simoniaco: ergo pari ratione matrimonium carnale, quod est signum illius. ITEM. Matrimonium est signum coniunctionis Christi, & ecclesiæ: sed ecclesia non coniungitur Christo, nec Christus ecclesiæ, nisi amore casto: ergo, &c.

CONTRA. Hoc uidetur sacra scriptura, quia dicitur expresse Gene. 29. quod Iacob propter pulchritudinem cõsensit in Rachelem. Similiter in Deut. 21. Si uideris mulierem pulchrã. &c. ITEM. Hoc ostenditur dupliciter similitudine, qa q baptizat aliũ intentione iuuandi, uerè baptizat, & intentio est necessaria ad baptismum, sicut consensus ad matrimonium: ergo &c. ITEM. Mercenarius, qui pdicat, am re pecuniæ pdicat, & profert euangelium uerum, & credendum est ei: ergo si amor libidinosus non depauat euangelium in pdicante, nec matrimonium in consentiente. ITEM. Si requiritur consensus castus ad matrimonium, pari ratione & charitas: ergo non poterit hoc sacram per-

perfici nisi ab habentibus charitatem, quod non est in aliquo alio sacramento.

RESOLVTIO.

Si libidinem tantum intendit, nec uxorem ducere, matrimonium nequaquam facit. Secus si cum libidine uxorem etiã ducere intẽdit.

RESP. Dicendum, quòd consensus libidinosus dicitur dupliciter. Aut quia intendit libidinẽ per modum finis, & obiecti: uidelicet, quia talis consensus nihil quærit, nisi corporalem copulam extorquere, & fœminã non uxorem ducere: & iste priuat intentionem contrahendi. Alio modo dicitur libidinosus, quia & si consentiat in aliquam, ut ducat in uxorem; tamen hoc non facit propter seruandam castitatem; sed propter explendam cupiditatem, siue uoluptatem. Primus consensus est contra sacramenti ueritatem. Secundus est contra utilitatem, non contra ueritatem. De consensu autem isto est hic sermo; non de eo, qui caret intentione contrahendi: sed de illo, qui intendit contrahere intentione libidinis: iste autem non aufert, quin sit matrimonium. Vnde concedendæ sunt rationes hoc probantes.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod matrimonium est a Deo, & hoc a libidine. Dicendũ, quòd in consensu duo sunt, scilicet substantia consensus, & circunstantia mala, quia propter pecuniam, uel luxuriam. Substantia actionis est bona, & est a Deo: & hæc est causa consensus. Circunstantia uerò nihil facit adhoc, unde nec iuuat, nec est causa, nec concausa. VNDE ex hoc patet sequens, quia consensus non est causa matrimonii secundùm id, quod habet malitiositatis, sed secundùm illud, quod habet bonitatis. Quod uerò dicitur, quod opera exteriora recipiunt qualitatem ab interiori, uerum est secundũ q̃ sunt opera rationis, quæ ordinantur in finem, & procedũt ab ipsa uoluntate inquãtum bona per ordinationem in finem bonum, non inquantum mala. AD ILLVD, quod obiicitur de matrimonio spirituali. Dicendum, quòd non est simile. Primum: quia ibi requiritur dignitas personæ, & honestas, quæ debitè tractare debeat sacramẽta. Secundum uerò: quia illud sacramentum est spirituale, & officiũ, ad quod eligitur, est spirituale, & sposa spiritualis: ideo quando introducitur per pecuniam, omnino repellitur: nõ sic est in matrimonio carnali, ad quod nec personæ dignitas, nec officium spirituale est. Et iterũ. Non datur gratia per eum modum, per quem in aliis sacramẽtis: sed solum auxilium gratiæ: sicut supra in principio uisum est, nisi fortè ratione benedictionis adiunctæ, quæ uendentem faceret simoniacum. AD VLTIMVM. Respondendum, quòd nõ est signum ratione omnium conditionum: sed ratione indiuisibilitatis: ideo non oportet, q̃ ex castitate, uel ex charitate conueniant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De matrimonio secundùm causam finalem quantùm ad bonum coniugii communiter.

Super Gen. li. 9. ca 7. tom. 3. POst hæc de bonis coniugij, quæ sint, & qualiter coitum excusent, dicendum est. Tria sunt principaliter bona coniugij. Vnde August. Nuptiale bonum tripartitum est, scilicet fides, proles, sacramentum. In fide attenditur, ne post vinculum coniugale cum alio vel alia coeatur. In prole, vt amanter suscipiatur, religiosè educetur. In sacramento, vt coniugium non separetur: & dimissus vel dimissa nec causa prolis alteri coniugatur.

De duplici separatione.

M. t. 16 Separatio autem gemina est, corporalis scilicet, & sacramentalis. Corporaliter possunt separari causa fornicationis, vel ex communi consensu causa religionis, siue ad tempus, siue vsque in finem. Sacramentaliter verò separari nõ possunt, dum uiuunt, si legitimæ personæ sint. Manet enim vinculum coniugale inter eos etiam si aliis a se descendentes adhæserint. Vnde Aug. Vsque adeo manent inter viuentes semel inita iura nuptiarum, vt potius sint inter se coniuges etiam separati, quam cum alijs, quibus adhæserunt. Item. Manet inter uiuentes quoddam coniugale uinculum, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre, sicut apostata anima velut de coniugio Christi recedens, & fide perdita, sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim redeunti, si amisisset abscedens. Habet autem hoc, qui recesserit ad cumulum supplicij, non ad meritum præmij. Item. Quibus placuit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit ut uinculum inter illos coniugale rumpatur, immo firmius hæret, quo magis ea pacta secum gerunt, quæ charius concordiusque seruanda sunt, non uoluptarijs corporum nexibus, sed uoluntarijs animorum affectibus. Et attende, quod tertium bonum coniugij dicitur sacramentũ, non quod sit ipsum coniugium, sed quia eiusdem rei sacra signum

In li. de nup. & cõcu. c. 10. 10. 7 Ibidem. Ibi. c. 11

Hug. 4 sen. c. 5

signum est, id est, spiritualis & inseparabilis coniunctionis Christi & ecclesiæ.

Hæc tria non adsunt omni coniugio.

Et est sciendum, ab aliquibus contrahi coniugium, ubi hæc tria bona non comitantur. Deest.n. fides, ubi uir cũ alia, uel mulier cum alio coit. Hoc ergo bonum ita coniugio adhæret, ut ex eo, si adsit amplius commendetur coniugium: si non adsit, non inde annihiletur. Quæ enim adultera est, non ideo coniunx non est: immo si coniunx non esset, adultera nõ foret: non.n. est adulterium, nisi cum fides thori uiolatur legitimi. Quod cũ fit, culpa cõmittitur, sacramentũ uerò nõ cassatur. Bonum quoq; prolis nõ oĩbus adest cõiugibus. Quidam.n. pari uoto continentiam seruant. Alij pro ætatis defectu, uel alterius rei causa generare non ualent. Nec oẽs illi etiam, qui prolem recipiunt, bonum prolis habent. Nam bonum prolis dicitur non ipsa proles, uel prolis spes, quæ ad religionem non refertur, immo ad hereditariam successionem: ut cum quis hæredes terrenæ possessionis habere desiderat: sed spes ac desiderium quo proles adhoc quæritur, ut religione informetur. Multi ergo prolem habent, qui tamen bono prolis carent: nec ideo tamen coniugium esse desinit. Sacramentum uerò ita inseparabiliter coniugio hæret legitimarum personarum, ut sine illo coniugium non esse uideatur: quia semper manet inter uiuentes uinculum coniugale: ut etiam interueniente diuortio fornicationis causa, coniugalis uinculi firmitas non soluatur. Vbi uerò non inter legitimas personas contrahitur coniugium, non adest illud bonũ, quod dicitur sacramentum: quia potest solui talium copula, de quibus post dicetur. Quod uerò coniugium sit inter eos, qui coniugali affectu, non tamen gratia prolis, sed explendæ libidinis causa conueniunt: nec fornicarij, sed coniuges appellentur, ostendit Aug. inquiens, Solet quæri, Cum masculus et fœmina nec ille maritus, nec illa uxor alterius, sibimet non filiorum procreandorum, sed pro incontinentia solius concubitus causa copulantur, ea fide media, ut nec illa cum altero, nec ille cum altera faciat id: utrum nuptiæ sint uocandæ. Et potest fortasse non absurde hoc appellari con-

Hugo. li. 2. de sacr. p. 11. c. 8.

In li. de bono cõiugali. cap. 5. to. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

connubium, si usque ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit, & prolis generationem, quamuis non a causa coniuncti sint: non tamen uitauerint, ut uel nolint sibi nasci filios, uel etiam opere malo aliquo agant ne nascantur. Caterum si uel utrumque, uel horum unum desit, non inuenio quomodo has nuptias appellare possimus. Etenim si aliquam sibi ad tempus adhibuerit, donec aliquam dignam honoribus, aut suis facultatibus inueniat, quam in coniugio adducat: animo ipso adulter est: nec cum illa quam cupit inuenire, sed cum ista cum qua est: nec cum ea non habeat maritale consortium. Ecce coniuges dicuntur, qui solius concubitus causa conueniunt, si tamen prolis generationem aliquo malo dolo non uitent.

De his, qui procurant uenena sterilitatis.

Denup. et cõcu. li.1.c.14 tom 7. Qui uero uenena sterilitatis procurant, non coniuges, sed fornicarij sunt. Vnde August. Aliquando eousque peruenit hæc libidinosa crudelitas, uel libido crudelis, ut etiam uenena sterilitatis procuret: & si nihil ualuerint, conceptos fœtus intra uiscera aliquo modo extinguat uel fundat, uolendo prolem suam prius interire quam uiuere: aut si in utero uiuebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sint, coniuges non sunt: & si ab initio tales fuerunt, non sibi per concubitum, sed per stuprum potius conuenerunt. Si uero ambo tales non sunt, audeo dicere, aut illa quodammodo est mariti meretrix, aut ille adulter uxoris.

Quando sunt homicidæ, qui procurant abortum.

32. q. 2 Q. uero. Aug. in h. q. no. et ne. c. 12. to 4 Hic quæri solet de his, qui abortum procurant, quando incidentur homicidæ, uel non. Tunc puerperium ad homicidiũ pertinet, quando formatum est & animam hẽt: ut Aug. super Exod. asserit. Informe autem puerperium, ubi non est anima uiua, lex ad homicidium pertinere noluit. Dicit etiã Aug. quod informe puerperium non habet animam, ideoq; mulctatur pecunia, non redditur anima pro anima. Sed iam formato corpori anima datur, non in conceptu corporis nascitur cum semine deriuata. Nam si cum semine & anima existit de anima, tunc & multæ animæ quotidie pereunt, cũ semen fluxu non proficit natiuitati. Primum oportet domũ

compaginari, & sic habitatorem induci. Cum ergo lineamẽta compacta non fuerint, ubi erit anima? Item Hier. ad Algasiam, Semina paulatim formantur in utero: & tandiu nõ reputatur homicidium, donec elementa confecta suas imagines membraque suscipiant. His apparet tunc eos homicidas esse, qui abortum procurant, cum formatum est & animatum puerperium. Tom. 3. Epis. in cõnub. q. 4.

De excusatione coitus, quæ fit per hæc bona.

Cum ergo hæc tria bona in aliquo coniugio simul concurrunt, ad excusationem coitus carnalis ualent. Quãdo enim seruata fide thori causa prolis coniuges conueniunt, sic excusatur coitus, ut culpam non habeat. Quando uero deficiẽte bono prolis, fide tamen seruata conueniunt causa incontinentiæ, non sic excusatur, ut non habeat culpam, sed uenialem. Vnde Aug. Coniugalis concubitus generandi gratia nõ habet culpam: concupiscentiæ uero satiandæ: sed tamen cum coniuge propter thori fidem, uenialem habet culpam. Item. Hoc quod coniugati uicti concupiscentia utuntur inuicem, ultra necessitatem liberos procreandi, ponam in his, pro quibus quotidie dicimus. Dimitte nobis debita nostra, &c. Vbi autem hæc bona desunt, fides, scilicet & proles, non uidetur coitus defendi a crimine. Vnde in sententiolis Xisti Pythagorici legitur, Omnis ardentior amator propriæ uxoris adulter est: Item Hieron. Sapiens iudicio amat coniugem, non affectu: non regnat in eo impetus uoluptatis, nec præceps fertur ad coitum. Nihil est fœdius quam uxorem amare qua si adulterã. Qui dicunt se causa humani generis uxoribus iungi, imitentur saltem [illegible]cudes: & postquam uenter uxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores se uxoribus exhibeant, sed maritos. Idem, In matrimonio opera liberorum concessa sunt, uoluptates autem, quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in uxore sunt damnatæ. In li. de bono cõiugali. c. 6. & 7. to. 6. Gug. 4. sen. c. 4. Mat. 6. 32. q. 4. c. origo quidẽ. Ibi. c. sapiens.

De indulgentia Apostoli quomodo sit accipienda.

Sed si concubitus, qui sit causa prolis culpa caret: quid Apostolus secundùm indulgentiam permittit? ita enim ait, 1. Cor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc autem dico secundum indulgentiam. Cui enim præstatur uenia, nisi culpæ? Per hoc etiam quidam probare uolunt nuptias esse peccatum. Sed, ut prædictum est, indulgentia alia est concessionis, alia permissionis. Egerat Apostolus de nuptiis, & de carnali coitu: et ad vtrumque retulit illud. Hoc autem dico secundùm indulgentiam. Indulgentur enim nuptiæ secundum concessionem: & concubitus nuptialis, qui fit tantùm causa prolis. Concubitus verò, qui est præter necessitatem generandi ob incontinentiam, indulgetur secundùm permissionem: quia ibi est aliqua culpa, sed lenis. Ideoque non iubetur, nec conceditur, sed permittitur, quia non est laudabilis, sed venialis. De hoc August. sic ait, Forte aliquis dicet, Si veniam concessit Apostolus: ergo peccatum sunt nuptiæ. Cui enim venia, nisi peccato conceditur? Plane quod infirmitati permisit secundùm ueniam, audeo dicere peccatũ esse: ueniam namque concedens Apostolus, concubitum attendit coniugatorum, vbi est incontinentiæ malum. Incontinentiæ malum est, quod vir cognoscit vxorem etiam ultra necessitatem procreandi liberos, sed & ibi est nuptiarum bonum. Non enim quia incontinentia malum est, ideo coniugium. Vbi est concubitus præter intentionem generationis, non est bonum: non propter illud malum culpabile est hoc bonum, sed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale: quod non reprehendit Apostolus, sed malum incontinentiæ. Item. Concubitum, qui non fit causa prolis, nuptiæ non cogunt fieri, sed impetrant ignosci: si tamen non ita sit nimius, ut impediat tempora, quæ orationi debentur, nec immutentur in eum vsum, qui est contra naturam. Concubitus enim necessarius causa generandi, inculpabilis, & solus ille nuptialis est. Ille verò, qui vltra necessitatem progreditur, non rationi, sed libidini obsequitur: & hunc non exigere, sed reddere coniugi ne fornicetur, ad coniugem pertinet. Si verò ambo tali concupiscentiæ subiunguntur, rem faciunt, quæ non est nuptiarum: cuius delicti non sunt nuptiæ hortatrices; sed deprecatrices. Decus quidem coniugale est castitas, procreandi, & reddendi carnalis debiti fides, hoc est opus nuptiarum, quod ab omni peccato defendit Apostolus, dicens: Non peccat uirgo, si nupserit. Cum ergo culpabilis non sit generandi intentione concubitus, qui proprie nuptiis imputandus est; quid secundùm ueniam concedit Apostolus, nisi quod coniuges debitum carnis exposcunt, non propagationis uoluntate; sed libidinis uoluptate: quę tamen uoluptas non propter nuptias cadit in culpam; sed propter nuptias accipit ueniam? Immoderata ergo progressio secundùm ueniam conceditur. Quo circa & hinc laudabiles sunt nuptiæ: quia etiam illud, quod non pertinet ad se, ignosci faciunt propter se. Non enim iste concubitus, quo seruitur concupiscentiæ, agitur ut impleatur fœtus, quem postulant nuptiæ. Omnino ergo in genere suo nuptiæ bonæ sunt: quia fidem thori seruant, & prolis susciptendæ causa utrumque sexum commiscent, & impietatem separationis horrent. Sanctitati etiam coniugii nec coniunx infidelis obesse potest; sed potius fidelis prodest infideli, ut Apostolus docet. Ex his ostenditur, quod coniuges qui causa prolis tantùm conueniunt, uel qui exigentibus debitum reddunt, defendit a peccato sanctitas coniugii, bonumque nuptiale. Si enim absque peccato non posset fieri concubitus coniugalis, non præcepisset dominus post diluuium eos copulari, dicens: Crescite, & multiplicamini: cum iam sine carnali concupiscentia non possint adinuicem commisceri.

De uerbis Apostoli.

Aug. in li. de bono cõiu. cap. 10 tom. 6.

1. Cor. 7

August. c. 4. de nup. & cõcupi. 1. to. 7.

Aug. cõtra Iulianum hæreticũ to. 7. c. 21. & 12. 1. Cor. 7. Hug. 4 sen. c. 4 Gen. 9.

Quod non omnis delectatio carnis peccatum est.

Sed forte aliquis dicet, omnem carnis concupiscentiam & delectationem, quæ est in coitu, malum esse & peccatum: quia ex peccato est & inordinata. Et nos dicimus illam concupiscentiam semper malam esse: quia fœda est, & pœna peccati: sed non semper peccatum est. Sæpe enim delectatur uir sanctus secundùm carnem in aliqua re, ut requiescendo post laborem, edendo post esuriem: nec tamen talis delectatio est peccatum, nisi sit immoderata. Sic & delectatio, quæ fit in coitu coniugali, cui adsunt illa tria bona, a peccato defenditur. Videtur tamen Beatus Gregorius aliter sentire, scilicet quod

Hug. 4. sentem. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod sine peccato non possit fieri carnalis commistio, dicēs. Vir cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet. Quamuis diuersæ hominum nationes de hac re diuersa sentiant, & alia custodire uideantur. Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admissionem propriæ coniugis, & lauacri purificationem quærere, & ab ingressu ecclesiæ paululum temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus esse coniugium: sed quia ipsa licita admissio coniugis sine uoluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu est abstinendum: quia uoluptas ipsa sine culpa nullatenus esse potest.

Gre. 33 q. 4. cū uir c. ppria.

Determinat auctoritatem.

Hoc autem ne prædictis obuiet, intelligendum est in illis qui non gratia prolis conueniunt, quorum uoluptas non est sine peccato. Et uix aliqui reperiri possunt adhuc amplexus carnales experientes, qui non interdum conueniunt præter intentionem procreandæ prolis. Hoc autem quoties fit, ab ingressu ecclesiæ abstinendum est. Et quod ita intelligendum sit, Gregorius consequenter ostendit, Si quis uero ita sua coniuge, non cupidine uoluptatis raptus; sed tantùm creandorum liberorum gratia utitur, iste profesto siue de ingressu ecclesiæ, siue de sumendo corporis dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum uero non amor procreandæ sobolis; sed uoluptas dominatur in opere commistionis: habeant coniuges etiam de commistione sua quod defleant. Tunc autem uir, qui post admissionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacram communionem ualeat accipere, cum ei secundùm prefinitam sententiam ecclesiam licuerit intrare.

Ibidi.

SVPRA egit magister de causa formali, & efficiente coniugii. Hic agit de causa finali propter quam: & hæc est triplex bonum. Diuiditur autē hæc pars in duas. In prima agit de bonis cōiugii communiter. In secunda de bonis fidei speciliter. infra Dist. xxxii. *Secundum est et quod cū in omnibus alijs, etc.*) Prima pars habet duas. In prima determinat, q̄ & quot sint bona coniugii. In secunda uero determinat, qualiter per ea excusatur coitus. ibi. *Cum igitur hæc tria*

tria bona in aliquo, etc.) Prima pars habet tres partes. In prima determinat, quæ, & quot sint bona coniugii. In secunda qualiter se habeat ad matrimonium, utrū sint separabilia, an inseparabilia. ibi. *Et est sciendum ab aliquibus contrahi coniugium, etc.*) In tertia uero mouet duo dubia incidentia. ibi. *Solet quæri cum masculus & fœmina, etc.*) Similiter secunda pars, in qua agitur, quomodo bona cōiugii excusant illum actum, habet tres particulas. In prima determinat, per quē modum excusant. In secunda determinat quandā auctoritatem Apostoli quæ uidetur esse cōtraria. ibi. *Sed si conuenerint, qui sic causa prolis, etc.*) In tertia determinat quandam auctoritatem Gregorii. ibi *Sed forte aliquis dicit, etc.*) Et sic duo principaliter determinat Magister in hac Distinctione.

Dub. 1.

NAm bonum prolis, etc.) Vt male dicere; quia per matrimonium non generatur proles sancta. sed culpam habens: ergo si proles non est bonum sacramenti inquantùm proles, sed in quantum sancta, cum in principio ortus sit non sancta, non debet dici bonum, sed malum. Itē. Quid est, quod dicit, q̄d bonum prolis dicitur spes, ac desideriū, quo proles q̄ritur, ut religiose informetur: cū.n hoc habeant steriles, uidetur &c. Respon. Dicēdum, quod proles potest quæri triplici intētione. Primo, ut educetur ad cultum Dei. Secundo, ut in hæreditate succedat. Tertio, ut quis in prolis multitudine, & pulchritudine gloriosus appareat. Primum est bonum sub ratione boni. Secundùm est sub ratione indifferentis. Tertium est bonum deformatum sine ad malum tractum. Bonum igitur matrimonii, quod est bonum simpliciter: indicādum est prolis cum tali intentione, & cū tali ordinatione. Si autem aliis duobus modis habeatur, habetur quidem aliquid bonum: sed non sicut institutum est: & cōperit huic sacramēto: quod institutum est ad procreādam prolem ad cultum diuinum.

Vbi uero non inter legitimas, etc.) Videtur male dicere: quia numquam fuit copula: ergo nūquam soluitur: quia non soluūtur nisi copulati. Respon. Dicendum, quod aliqui copulantur secundùm ueritatē. Aliqui copulantur de facto, & secundùm apparentiam. Si sint matrimoniaiter copulati, non soluuntur: quia uere fuit ibi copula, & uinculū. Si secundùm apparentiam, soluuntur: sed illud soluere nihil aliud est, quam ostendere prius non fuisse.

Dub. 2.

Si uero ambo tales non sunt etc.) Videtur male dicere: quia matrimonium est uinculum, quod importat relationem, sicut similitudo: sed etiam in relatiuis necessaria est correlentia: ergo si ista non est uxor, nec illeuir est: ergo si ista est adultera, & ille similiter. Resp. Dicendum, quōd esse adulterum est duobus modis. Aut ratione actus, aut ratione intentionis. Si ratione actus: sic dico quod si ista est adultera, quod ille, qui eam cognoscit, est adulter. Si ratione intentionis, sic dico, quod una persona intedit cognoscere affectu mari tali,

Dub. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tali, & alia effectu libidinis: & sic loquitur Aug. in proposito: qa si matrimonialiter cõiuncti sũt, ita quod talis pactio non intercediti sed postmodum in altero, uel in utroque fit intẽtio extra generandi prolem, est adulteriũ non ratione generis actus: sed ratione intentionis, pro eo quod facit contra bonum prolis: & ita aduersatur matrimonio, non excusatur. Quod ipse obiicit: tenet de adulterio, quod est ratione generis actus.

Informe puerperium, &c.] Quæritur hic, utrũ talis peccet mortaliter: & utrum sit irregularis. Et quod non, uidetur: quia non punitur nisi solùm pecunia, nõ pœna mortis: ergo uidetur leue peccatũ esse: quia mortalia peccata in lege puniebantur pœna mortis. Itẽ. Si est peccatum mortale, quæro sub quo genere: sed non sub genere homicidii: ergo si non est homicidium, de quo magis uidetur, uidetur qd non est mortale peccatum. Contra. Vt quod grauius peccet, quàm ille, qui procurat abortũ puerperio iam formato: qa plus nocet qui maius bonum impedit, sed maius bonum impedit, qui impedit aiæ ,pereationẽ, q̃ qui impedit corporis uegetationem: ergo magis peccat ille, qui abhortum procurat, q̃ ille, qui animã a corpore separat. Item. Ex hac ratione uidetur, quod magis peccet qui interficit puerum nõ baptizatum, quàm qui interficit puerum Christianum: quia facit perire in anima, & corpore. Itẽ. Peccatum procurãtis abortum aut pensatur secundũm quantitatem bonitatis rei, quæ est, uel quæ futura est. Si rei quæ est, tunc nullum uidetur peccatum, qui non est nisi quædam superfluitas in uentre. Si rei quæ futura est; sed futurus est homo uiuens: ergo talis iudicãdus est homicida. Respon. Dicendum, quod talis non est iudicandus homicida quantum ad factum, quia nõ cecidit, nec aliquis moritur ante puerperium formatum: tamen quantùm ad uoluntatem peruersam iudicandus est homicida non ratione homicidii: sed etiam maleficii: unde talis inter maleficos computatur, & tale crimen graue est. Quod ergo obuicitur, quod nõ sit mortale: quia non punitur morte, ratio non ualet: quia multa sunt mortalia, quæ morte nõ plectebantur: tamen illud grauius scelus est, dum ex certa scientia operatur cõtra naturam: contra a. naturam bestiarum est, quę prolem expectant. Quod quæritur, sub quo genere peccati sit. Dicẽdum, q̃ spectat ad maleficium. Quod obiicitur q̃ plus nocet. Dicendum, quòd non considerat quantitas nocumenti secũdùm id quod potest esse: sed secundùm id quod est: quia secundùm id quod potest esse, cum unus homo per successionẽ possit esse origo mille, qui occideret unum, occideret mille, quod falsum est, & ideo quia nõdum est anima, nedum est tãtum bonum quamuis esse possit: ideo non sic grauiter peccat: & sic patet obiecta.

Dub 4.

Non propter illud malum &c.) Videtur falsum dicere: quia prima ad Corin. 5. dicitur, qd modicum fermentum totam massam corrumpit: ergo uidetur q̃ modicum malum fœdat bonũ, potius quàm econuerso. Resp. Dicẽdum, quòd malum est corruptio boni. Dico igitur qd malum dupliciter potest iungi bono, aut ut corruptibili, aut iustum medicinali. Si inquantùm corruptibili, sic malum fœdat bonum. Si inquantum medicinali, sic curatur, & expellitur. Et est exemplum; quia morbus iunctus naturæ sanæ, eam uitiat & infirmat: morbus uero iunctus medicinæ non reddit medicinã morbidam: sed potius curatur ab ipsa: & quoniam matrimonium est bonum medicinale, ideo non fœdatur a malo: sed potius curat malum.

Dub 5.

Admissio coniugis, &c.] Hoc uidetur falsum: quia tunc nullum coitum contingeret esse sine peccato: & hoc est contra Greg. qui excepit eum, qui gratia prolis coit, siue pro generanda prole: & tamen est carnis cõmistio. Respon. Dicendum, q̃ facienda est uis in uerbo: quia non dicitur carnis commistio q̃ libet actus coniugalis, sed ille q̃ fit ad delectatione carnis, uel ad eius exercitationem, in qua quidem semper est aliqua culpa.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO 1.

In quo genere bonorum matrimonij bona sunt?

AD intelligentiam huius distinctionis duo principaliter quærũtur. Primò quæritur de bonis matrimonii in se. Secũdò, qualiter exeuiant coitum. Circa primum tria quæruntur. Primò quæritur, utrũ bona matrimonii sint in genere conferẽtis, siue utilis, an honesti, an delectabilis. Secundò quæritur de numero, & sufficientia eorum. Tertio quęritur de necessitate horum bonorum.

QVOD sint i genere honesti, uidetur, super illud 1. Cor. vii. Non ut laqueum &c. Glos. Non esse turpe demonstrauit; sed quod honesto honestius est generali nomine honesti commendauit. ITEM. Hoc uidetur ratione: quia castitas cum sit uirtus, est in genera honesti: sed actus coniugalis, est actus castitatis, quoniam est castitas coniugalis, sicut uidualis: ergo &c. ITEM. Actus, qui alias esset fornicarius, fit non fornicarius per coniugium: sed nihil tollit deho nestatem peccati, nisi honestũ: ergo coniugium &c. ITEM. Seruare fidem cõiugii hoc est opus iustitiæ de se: sed talia cadũt in genere honesti, & hoc est bonũ matrimonii: ergo &c.

CONTRA. Aug. de bono coniugali. Quędam bona data sunt a Deo, quæ propter se appetẽda sunt, ut sapientia, salus, & amicitia. Quędam uero propter aliud necessaria, ut doctrina, cibus, & coniugium. Sed honestum est propter se appetendũ: ergo &c. ITEM. Hier. in li. de virginibus. Fornicationis periculo concedũtur nuptiæ, & excusabile fit quòd non propter se est appetẽdum, sicut uiduis solum fornicationis periculo conceduntur secunda connubia. ITEM. Ratione uidetur: quia honestum est quod sua ui nos trahit, & dignitate sua nos allicit: sed omne tale est

Universidad de Deusto
Biblioteca

le est ab omnibus appetendũ, coniugiũ autẽ non est ab oĩbus appetendũ: ergo &c. ITEM. Omnis uerecundia recta est de eo, quod habet aliquid inhonestatis nõ de honesto: sed omnis homo sanæ mentis actum coniugalem erubescit: ergo &c.

RESOLVTIO.

Et in genere honesti, & in genere conferentis, & in genere delectabilis est matrimonij bonum. In primo quidem propter fidem, in secundo propter prolem, in tertio autem propter sacramẽtum.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ num triplex bonum sit in coniugio, scilicet fides, proles, sacramentum; Fides est, quod suã cognoscat, & nõ aliam: hoc est bonum moris de se ordinatum, & cadit subgenere honesti. Prolis uero bonũ cadit ingenere conferentis: confert enim prolis multiplicatio ad speciei conseruationem, & perfectionem numeri: sicut cibus ad conseruationem individui. Bonũ uero sacramenti cadit in genere delectabilis: gratia est ibi unio, ut relinquat homo patrem, & matrem, & sint duo in carne una: unde præcipitur uiris, ut uxores diligãt sicut corpora sua. Et sic patet, quod cum tria sint in electione (sicut uult Philosophus) scilicet honestum, conferens, & delectabile, in triplici genere est bonum cõiugii. Sit hæc tria bona pura essent in statu puritatis, & innocẽtiæ; sed per peccatum sunt suis contrariis admista. Quoniam in actu illo est quædã inhonestas contracta ratione improbitatis libidinis, & pruritus: & ideo in bono honesto quædam permiscetur inhonestas. Est etiã quoddam damnum; quia impeditur homo a rationis instantia, seu intentione: unde procreando ꝓlem ad cultum Dei, impeditur ut tunc perfectè colere Deũ nõ ualeat. Sic igitur bono conferenti permiscetur damnum, & etiã delectabili, scilicet sacramẽti in diuisioni quædam tribulatio, & angustia; quia qui cum uxore est, cogitat quæ sunt mũdi, quomodo placeat uxori, & diuisus est &c. & ita bonum delectabile permiscetur tristitiæ, & angustię. Quoniam ergo bonum est, tamen permistum: ideo appeti potest, & etiam melius est non appeti. Vnde qui iũgit uirginẽ, bene facit, & qui non iungit uirginem, melius facit. Concedẽdę ergo sunt rationes ostendentes matrimonium secundũm aliqd sui esse in genere honesti.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quòd est propter aliud appetendum. Dicendum, quod loquitur ratione boni cõferentis, quod ibi est. AD ILLVD, quod obiicitur de Hieronymo, & ad rationes sequentes soluendum est: q̃ non est pure bonum; sed aliquid habens admistum: & qa bonum istud est medicinale, iõ bonum non fit malum propter malum, quod ibi est; immo curat, & excusat malum, non ut non sit pœnale: & ideo est ibi uerecundia, & tribulatio; sed solum ut non sit culpabile, sicut patebit infra.

3. q̃ 5. Ethic. cap. 5.

Aut. quæst.

QVAE-

QVAESTIO II.

Quæ, & quot sunt matrimonij bona?

DE numero, & sufficientia bonorum matrimonii: & assignantur ab Augustino tria bona in libro de bono coniugali, scilicet fides, proles, & sacramentũ. Primo, uideretur quòd hic sit defectus. Nã præter hoc est in coniugio mutuum obsequium, & hoc quidem aliquod bonum est sicut dicitur Ecclesiast. iiii. Melius est duos esse quam unum, & non est aliquid istorum: ergo, &c. ITEM. Ista tria competunt matrimonio, secundum q̃ est in officium; sed matrimonium nõ solũm est in officium, sed etiam in remedium: ergo uidentur plura esse. ITEM. Bonũ pacis est aliquod bonum, immo maximum bonum, ut dicit Augusti. sed hoc est bonum, quod frequenter facit coniugium: ergo insufficiẽter enumerat. Si dicas, quod enumerat ea, quæ sũt bona matrimonii, nõ ut frequẽter, sed ut semper. Obiicitur, qa nec fides, nec proles, semper est in matrimonio.

SED CONTRA. Videtur q̃ superfluat; quia unius rei unicus est finis; ergo si matrimonium sacramentum est unum; ergo unum debet habere principalem finem: ergo unum est bonum eius, quia bonum, & finis idem. ITEM. Nihil dicitur esse bonum suiipsius: sed matrimonium est sacramentum: ergo sacramentum non est bonum matrimonii. ITEM. Nihil debet connumerari suis proprietatibus: sed fides, & proles sunt cõditiones, & proprietates matrimonii; ergo sacramenti: ergo non debent distingui, neque cõnumerari cum bono sacramenti. Si dicas quod sacramentum aliter accipitur, scilicet pro proprietate matrimonii. Quæritur, quæ sit illa proprietas, & quare magis sibi appropriauit nomen sacramenti.

RESOLVTIO.

Tria præfata, scilicet fides, proles, & sacramentum, quæ tria triplicitèr uenari est.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ numerus, & sufficientia bonorum matrimonii potest accipi a parte causæ instituentis, siue efficientis: & sic a triplici principio: a dictamine, scilicet naturæ, ut uir cubet cum muliere ad conseruationem ipsius naturæ: & sic est bonum prolis. A dictamine rationis rectæ, ut uir cum sua, & nõ cum alia cubet muliere: & sic est bonum fidei. A dictamine gratiæ, ut significetur unio diuinæ naturæ, & humanæ: & sic est bonum sacramenti. Potest etiam accipi a parte principali constituentis: & hoc triplicitèr quia ad hoc quòd matrimonium habeat esse completum, tria sunt necessaria, scilicet institutio, usus, & fructus. Ratione institutionis bonum sacramenti: ratione debiti usus, bonum fidei: ratione fructus conferentis usum, est bonum prolis: & sic patet quòd est triplex bonum. Potest denique excipi a parte finis mouentis, siue terminantis: & hoc uel quia ad bonum, uel quia contra malum. Quia ad bonum, cum triplex sit eligendum bonum, scilicet honestum, conferens, & de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

delectabile. Ratione boni honesti est fides, ratione conferentis proles, ratione delectabilis est sacramentum, secundum q̃ superius est monstratum. Vel aliter, quia contra malum concupiscentiæ, quæ habet in se, triplex malum, scilicet fluxum, inordinationem, & fastidium. Contra fluxum est in matrimonio vnio singularis, contra inordinationem vnio vtilis, cõtra fastidiũ vnio inseparabilis. Ratione singularitatis in unione est fides, rõne utilitatis proles, ratione inseparabilitatis sacramentum. Et hæc tria signant triplicem proprietatem vnionis Christi cum Ecclesia, quia scilicet unitur uni, & quia ex ea filios generat, & quia numquam separatur.

Ex his patent obiecta, quia connumerantur non quæcũque bona, sed quæ communia sunt statui naturę corruptę: ideo nec pax, nec obsequium, nec bonũ quod accipitur inquantum est remedium, inter hæc bona connumerantur, sed hæc tria bona solum. Ad illvd, quod obiicitur, q̃ superfluunt, quia unus finis, &c. Dicendum, quod vnũ est bonum principale, & inseparabile, scilicet sacramentale unum cum uni: & alia sut huic annexa, & nihil impedit quod aliquid habeat unum principalem finem, & plures utilitates adiunctas.

Patet etiam responsio ad illud, quod obiicitur de bono sacramenti: nam ipsa unio dicitur sacramentum matrimonii, sed inseparabilitas unionis dicitur bonum sacramenti, siue sacramẽtum, quod est bonum matrimonii. Ratio autem, quare conditio inseparabilitatis uendicat sibi nomen istud, est: quia matrimonio est consubstantialis, & consequens ipsum inseparabiliter: non sic aliæ conditiones. Et sic patent obiecta.

Qvaestio II.

An isthæc tria bona de necessitate matrimonij sint?

De necessitate horum trium bonorum, utrũ scilicet sint de necessitate sacramenti. Et q̃d bonum sacramenti sit de necessitate, dicit Augu. & habetur in litera. Sacramentum ita inseparabiliter coniugio hæret, ut sine illo esse non uideatur. Item. Ratione uidetur. Bonum sacramẽti est ratio inseparabilitatis: sed inseparabilitas, quæ rei semper inest, est necessitas: aut ergo bonum sacramenti non est bonũ, aut necessariò inest. Item. Q̃d bonum prolis de necessitate consequatur matrimoniũ uidetur, quia dicit August. & habetur in litera, quod qui uenena sterilitatis procurauerint, non sunt coniuges. Item. Ratione uidetur, quia institutum fuit matrimonium ad crescendum, & multiplicandũ: ergo frustra est si hoc fine caret: sed non potest esse omnino frustra, cum sit sacramentum: ergo &c. Item. Q̃d bonum fidei sit de necessitate sacramenti uidetur: quia dicit August. quod si quis consentiat in aliquam, ut post modum aliã accipiat, non est sacramentum: sed hoc est propter defectum fidei: ergo &c. Item. Ratione uidetur, quia licet ex causa fornicationis matrimonium diuidere: sed non liceret nisi fides esset de substantia: ergo &c.

Contra. Quod sacramentum non sit de substantia matrimonii uidetur, quia si aliquis cõtrahat cum aliqua per uerba de præsenti, est matrimonium contractum: & tamen illo transeunte ad religionem, ista potest nubere: ergo non erat ibi uinculum inseparabile. Item. Quod nec fides uidetur, quia matrimonium potest esse inter perpetuò incontinens: & potest esse inter cõtinens, quia neuter cum alio, uel alia potest contrahere: ergo &c. Item. Quod proles non sit de necessitate, uidetur: quia matrimonium est inter steriles, sicut patet; sed hoc non est bonũ prolis. Quæritur ergo, quid est, quod dicit Augustin. quod non sunt coniuges: & si enim prius consenserunt, fuit matrimonium ratum: si post coierunt, fuit consummatum: sed hoc nullo casu, nullo pacto rumpitur: ergo, &c.

Resolvtio.

Sacramentum de necessitate matrimonij per se est: at duo cætera fidei, scilicet et proles, quodammodo quidem de esse, quodammodo uero de bene esse sunt.

Respondeo. Sicut tangit Magister in litera, & accipit ab Augusti. cum sint tria bona matrimonii, scilicet fides, proles, sacramentum: unum, scilicet sacramẽtum est de necessitate matrimonii. Sacramẽtum enim uere est mutua obligatione, & diuina institutione, & signatione illius unionis: & ideo quia ista sunt de necessitate matrimonii, per consequens & sacramentu: Sed alia duo bona quodammodo sunt de esse, quodammodo de bene esse. Si enim loquamur quantum ad matrimonii usum: sic sunt de bene esse: quoniam usus matrimonii absque his esse potest, sicut quotidie est: & non solùm est absque his, sed etiam cum suis oppositis. Vnde sterilitatis, & abortus procuratio, & fidei fractio non dissoluunt matrimoniale uinculum cõtractũ. Si autem loquamur quãtum ad matrimonii contractum, qui est per matrimonialem cõsensum: sic potest esse contractus absq; his duobus bonis, ut puta in sterilibus, & incontinentibus, si tamen non est contra hæc. Tunc autem est consensus cõtra hęc, quando sub tali pacto consentitur, ut prolis sterilitas procuretur, uel uxor alii prostituatur: tunc enim nõ est consensus, uel pactio matrimonii, sed potius adulterii: cum directè repugnat institutioni matrimonii. Sed carentia, siue absentia horum duorum non repugnat, quia fides uenit ex recto matrimonii usu: & quia possunt homines abuti ipso, ideo potest deesse fides. Similiter proles uenit ex fructu uentris: & quia steriles possunt esse uel natura, uel arte: ideo matrimonium hoc bono potest carere.

Ad illvd ergo, quod obiicitur, quod sacramẽti bonum non est in matrimonio ante carnalem copulam. Dicendum, q̃ falsum est, quia est inter coniuges insolubile uinculũ, nec solu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uitur nisi per mortem spiritualem, uel similem, sicut post cor summationem per mortem corporalem: uerum est, tamen q̃ non est ibi sacrm secundũ completam, & plenariam rationem. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd fides non sit de necessitate, quia qui sic cõsensit ut aliam ducere possit post, non contrahit. Dicendum, quòd hoc non est tantum propter defectum fidei, sed etiam propter defectum sacramenti, quia non uult isti cõiungi perpetuo: & quia in pactione intreducitur conditio cõtraria bonę fidei, nec propter infidelitatem soluitur matrimonii sacramentum, sed soluitur obligatio ad reddendum debitum. AD ILLVD, quòd dicit Augustinus, quòd qui uenena procurauerant, &c. Dicendum, quòd hoc non dicit, quia p̃ hoc soluatur matrimonii uinculum, sed quia sacramẽti amittatur meritum, & graue incurrant peccatum. Vnde non sunt coniuges, supple, ueri, & fideles. AD ILLVD, quod obiicitur de bonis prolis, quod propter hoc institutum est. Dicendum, quod nõ tantum propter hoc, sed etiam in remedium, & in signum: & ideo quamuis non sit ibi hoc bonum, possunt tamen esse alia bona: si autem homo stetisset, tunc semper fuisset hoc bonum, quia tantum fuisset in officium: & hoc, bonum non deesset, quia nulla esset sterilitatis pœna.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An coitus propter prolem sine omni culpa esse possit?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum, quæritur de excusatione actus coniugalis per bona matrimonii. Et cum contingat coire cum uxore causa cõcupiscentiæ implendæ, causa fornicationis uitandæ, & causa prolis procreandæ; circa hoc secundum hæc tria, quæruntur. Primo quæritur, utrum coitus propter prole possit esse sine omni culpa. Secundo quęritur, utrum coitus propter fornicatione uitandã, possit esse sine omni peccato ueniali. Tertio, utrum coire cum uxore causa concupiscẽtiæ satiandæ, sit semper peccatum mortale.

QVod coitus propter prolem possit esse sine omni culpa uiderur, quia dicit Augustinus de bono coniugali, & habetur in litera. Coniugalis concubitus generandæ prolis gratia non habet culpam. ITEM. Ratione uidetur. Matrimonium est sãctum, & bonum, quod patet, quia a Deo est institutum, & confirmatũ per præsentiam suã ad nuptias. Ioan. 2. & approbatur per responsionem suam Matthæ. xix. Sed re sancta potest homo sanctæ uti, & sine peccato; ergo cum hoc sit maximè causa prolis, patet &c. ITEM. Omne, quod Deus præcipit, potest fieri sine peccato; sed Deus præcipit prolem procreare, &c. Genes. viii. post lapsum; ergo possibile

bile est hoc facere sine peccato. ITEM. Nulla potentia est mala de se: ergo omni potentia bene possumus uti: sed potentia generãdi est potentia nobis data: ergo possumus ea benè uti, siue melius nõ est aliter, quam ad illud ad quod est, & secundum quod ad illud est: hoc autẽ est, cum cognoscit uxorem propter prolem: ergo &c.

CONTRA. Omnis delectatio immoderata est peccatum, quia ubi est defectus modi, est malum culpæ: sed in coitu est delectatio immoderata, etiam quando coit q̃s causa prolis procreandæ: ergo est ibi peccatum. ITEM. Omnis delectatio, in qua peruertitẽ rectus ordo, est peccatum: sed in coitu coniugali est delectatio, in qua anima absorbetur a carne, etiam cum coit propter hoc: ergo &c. ITEM. Omnis actus, in quo rationabiliter homo erubescit, est peccatum, uel fœditatẽ habet, ut purgare uentrem: attamen non ita rationabiliter de hoc erubescit quis, quia non debet homo erubescere de pœna, sed de culpa; sed in coitu coniugali ratione, uel amore prolis erubescit, & nullo modo coram aliis faceret; ergo est peccatum. ITEM. Omnis coitus, in quo regnat libido, est peccatum; sed in actu coniugali pro generanda prole regnat libido, quia dicit Augustinus, quòd peccatũ non transmittit ad posteros propagari, sed libido; ergo &c. ITEM. Omnis actus, qui e necessario ordinatus ad culpam, est peccatum; sed hic est in coitu ratione prolis, quia contrahit peccatum proles; ergo in actu coniugali semper est peccatum. ITEM. Vbicumque est actus coniugalis, necesse est præcedere motus in carne: sed primi motus sunt peccata saltẽ uenialia: ergo semper coitus propter prolem est peccatum ueniale. ITEM. si matrimonium excusat coitum propter prolis bonũ: aut excusat a peccato quod est, aut a peccato quod non est. Nõ a peccato quòd nõ est, nec fuit. Si a peccato quod est; ergo aliquod est ibi peccatum.

IVXTA hoc quæritur, pro quanto dicatur matrimonium excusare coitum, cum omnis ordinatio, quæ cũ uxore habetur, possit etiam haberi cum alia muliere: & ita sit libido, & pruritus, & carnalis actus in cognoscendo uxorem, sicut etiam aliã mulierem, uel penè. *Q̃ ea latera.*

RESOLVTIO.

Vtique tum a mortali, tum a ueniali: idque per sacramentum: sicut morbus per remedium.

RESPON. Dicendum, quòd circa hoc quidam errauerunt dicẽtes, q̃ in actu generatiuæ nõ est culpa nisi per excessum, sicut in actu nutritiuæ. Alii errauerunt dicentes semper esse peccatum, & nullo modo excusari: immo propter peccatum matrimoniũ uitiari, non uitium excusari: malũ.n. iũctum bono ipsum uitiat, non econuerso bonum malum excusat. Et primi quidem nõ intellexerunt morbum, qũo.s. infecta est uis generatiua. Secundi uerò non intellexerunt sacrm esse remedium, & medicamentũ; q̃d non uitiat a morbo, sed contra morbũ sedat. Et ideo qui recte credũt, uidẽtes morbũ, & re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

medium, dicunt actum coniugii per sacramentũ exculari tãquam morbum per remediũ.

Si qvis autem uelit rationẽ morbi, & remedii intueri, pt patere sic. Primũ quidẽ omnis actus, in quo regnat pruritus libidinis, adeo qd absorbetur ratio, & homo efficitur totus caro, est actus deordinatus, & actus, in quo quantũ est de se peruertitur regnũ animæ: & inordinatio, quæ est in uiribus animæ secũdum quam ordinationem attenditur iustitia quædam, quæ nõ tantũm est in ordinatione ad alterum, sed in ordinatione uiriũ animæ ad se: sed hoc est in actu coniugali, sicut experimento patet, & sancti dicunt, maximè August. & Orige. & in Glo. tangitur ad Cor. 6. Qui fornicatur, in corpus suum peccat. Glo. Hic propriè seruit alia corpori in tãtùm, ut ipso momento, & experimento huius flagitii nihil cogitare homini liceat, aut intẽdere, quia mentem captiuã subdit ipsa submersio & absorbitio libidinis. In huius aũe deordinationis argumentũ plurimum facit erubescentia naturæ, q̃ mendax esse nõ põt. Erubescit autẽ motũ illorum membrorum, & actũ tãto plus, quãto est melius ordinata: ũt sic patet, ꝓ actus ille de se est inordinatus, quia sine tãta deordinatione exercerì nõ põtest, ut in eodem Glo. tangitur pol. Ecce igitur qualiter possumus uidere morbũ. Remedium autem intuerì sic possumus. Quidam enim est actus, qui dicit deordinationẽ mentis ad Deũ, ut idolatrare & periurare: Quidam est, qui dicit deordinationem creaturæ ad creaturam, siue unius ad alterũ, siue eiusdẽ ad se. Primus ẽ malus, & morbidus secundùm se, & nullo modo põt fieri bene nec diuino mãdato, nec aliter. Secũdus uerò, quia non habet essentialẽ deordinatione, põt ꝓ diuino imperium ordinari: utpote cũ Deus præcipit occide hominem, cũ etiam præcipit rem alienam accipere, cum etiã inspirat seipsum occidere, sicut Sanson, in quẽ irruit spiritus domini. Per hunc modũ ordinauit coitum Oseæ cum muliere, quæ non erat sua uxor, ꝑ Dei mãdatum. Sed quoniam actus iste coniugalis non omnibus debebat præcipi, prouidit diuina dispositio illã deordinationẽ ordinare non per mandatum, sed per aliquod statutũ, & per statum, quod esset signũ illius coniunctionis, quę erat ordinata ad concupiscentiæ remedium, & ita per sacramentum matrimonii: qd quia habet rationem medicinæ, potius excusat, quam uitiet, sicut cum dominus præcepit Hebreis, ut uasa Aegyptiorum asportarent, asportare non facit præceptum malum: sed potius e contra præceptum, quod est potentius, & superius fecit, asportationem bonam, & meritoriã, q̃ alias esset culpabilis, & mala. Sancti igitur & ꝏs catholici dicunt coitum ꝑ sacramẽtum matrimonii excusari a culpa mortali, maximè quando gratia ꝓlis fit. Sed de modo excusandi est duplex opinio, qa q̃dã uoluerũt dicere, ꝓ excusatur a culpa mortali: sed nõ a uenniali: quia mortale fit ibi uenniale. Alii dixerũt, & hoc uidetur sentire

Iud. 18

Oseæ 1

Exod. 12.

tire Aug. ꝓ cum Deus ꝑfectum dederit remedium contra morbum, & quando gratia prolis coitur, potest esse sine omni culpa: & hoc est magis consonum rationi, & pietati fidei: & cõcedẽdæ sunt rationes adhoc. Si tamen hæc intẽtio dureta principio usque in finẽ, ut non deflectatur ad aliud mẽs, ꝓ tamen est ualde difficile. Ad illvd, ergo, quod obiicitur, ꝓ est ibi immoderatio, deordinatio, erubescentia, & libido. Dicendum, ꝓ hæc quatuor possunt esse circa actũ rationis, aut sensualitatis. Si circa actum rationis, semper faciunt culpã: qa faciunt malum secundùm se. Si autem sunt circa actũ sensualitatis existẽte ordinatione circa actum rationis, tũc ista cedunt in pœnam: & sic est in proposito. Nam per uirtutem sacramẽti ratio ordinatur, ut moderate uelit, & ordinatè, & honestè: nec de illo actu erubescit homo, quia uult filios procreare, nec improba uoluntate appetit, sed casta. Sed nisi interueniret remedium matrimonii: tunc esset inordinatio non solum in sensualitate: sed etiã in ratione: & sic semper esset peccatum. Vnde istis quatuor mediis ostendi potest, ꝓ actus generatiuæ est peccatum, nisi excusetur. Ad illvd, ꝓ obiicitur, ꝓ est causa peccati. Dicendum, quòd falsũ est: quia actus ille secundùm se non est causa nisi prolis: sed ratione primæ trãsgressionis proles generari non contingit sine culpa sua, non generantis: quia non propter culpam generãtis, sed propter culpam primi parentis nascitur proles peccatrix.

Ad illvd, quod obiicitur de primis motibus: potest dici, qd antecedunt actum coniugalem, nec semper sunt peccata: utputa quando surgunt ex cogitatione ordinata, utpotè si Abraham cogitaret cognoscere uxorem, ut acciperet prolem: & tunc si caro moueretur, non peccaret. Ad illvd, quod ultimò quæritur, a quo peccato excusat. Dicendum, quòd a peccato non quod est, sed quod alias esset, nisi matrimonium interueniret. Vnde differenti modo est remedium sacramentum matrimonii, & alia sacramenta. Hoc enim est in remedium, quia facit uitare peccatũ, in ꝓ incurreretur: alia uero ibe ant a peccato in quod iam quis est lapsus: pro tanto autem præstat remediũ, quia actus de se inordinatus ordinatur per diuinũ statutũ.

Qvæstio II.

An coniugalis coitus causa fornicationis uitanda, ab omni culpa immunis esse possit?

Vtrvm coitus cõiugalis causa fornicationis uitãdæ possit esse sine omni peccato uenniali. Et quod non, uidetur, quia dicit August. & habetur in litera. Hoc, quod coniugati uicti concupiscentia utuntur inuicem ultra necessitatem procreandi liberos: ponam in his, pro quibus quotidie dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Ivbas. 1. ad Corin. 7. Iterum reuertimini in idipsum, ne tentet uos Satanas propter incontinentiam: hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: sed si meritorium esset sine peccato sic uxorem cognoscere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset non tantùm indulgeri, uerumetiam præcipi. ITEM. Gregor dicit super Oseã, ꝙ uir, qui cognouit uxorem, non debet ecclesiam ingredi, nisi lauetur. Et post dicit, hanc constitutionem non extendi ad eos, qui uxores solo amore prolis cognoscunt: ergo alia culpa amplior est in his, qui cognoscunt causa fornicationis uitandæ, sed non nisi uenialis: ergo &c. ITEM. Qui cognoscit ad uitandum fornicationem, aut impellitur a carne, aut non. Si non impellitur: ergo utitur remedio, cum non indiget: ergo aliqua inordinatio est ibi: ergo uenialis. Si impellitur: sed impulsus talis non est sine peccato: ergo &c.

CONTRA. August. Infirmitas carnis excipitur per bonum matrimonii, ne cadat in foueam peccati: sed cum coit causa fornicationis uitandæ, infirmitas carnis mouet: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia qui utitur aliquo ad illud, ad quod est, pōt hoc facere sine peccato: sed coniugium est propter fornicationem uitandam: ergo &c. ITEM. Maius bonum est continentia, quam proles: ergo magis licitũ, & debitum est amare continentiam, quam prolem: sed qui coit amore prolis procreandę, potest sine peccato: ergo, qui amore cōtinentiæ seruandæ. ITEM. Qui coit amore continentiæ seruandæ in altero, non peccat, ut cum reddit debitum uxori, ne in fornicationem labatur: ergo si non magis debet esse sollicitus de aliena continentia, q̄ de sua, patet &c.

RESOLVTIO.

Si petit, uenialem culpam uix subterfugit: si petitur nulla prorsus est culpa: sit obnoxius.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ qui coit causa fornicationis uitandæ, aut hoc est in se, aut in altero. Si in altero, ut reddat debitũ, hoc est purę iustitiæ, hoc est fidei: & est de bonis matrimonii. Rectè ideo omnino a culpa excusatur: Qui uerò coit causa fornicationis uitandæ in se, in hoc semper peccat uenialiter, qa aut pulsatur a carne, aut si non pulsatur, ex quo tamen non uult, ꝙ creare prolem, nec compellitur debitum reddere, aliqua superfluitas est ibi: & ideo peccat. Et si tu obicias, quod licet homini bibere, ne sitiat: sic etiã sine peccato coire, ne fornicari appetat: non est simile: quia hic est metus naturæ, in coitu non, nec et necessitatis: & hoc dicit Magister in sequenti Distinctione &c. Reddere debitum coniugale nullius est criminis, exigere autem ultra generandi necessitatem, culpæ est uenialis.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur de Aug. Dicendum, ꝙ foueam peccati uocat peccatum mortale. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ adhoc est &c. Dico, ꝙ adhoc est sedm indulgentiam, non sedm imperium: & ideo uenialé peccatum, & in hoc ordinatur. AD ILLVD, quod obiicitur de continentia, ꝙ maius bonum est, Dico quod continentiam seruare contingit sine hoc, sed non prolem procreare. AD ILLVD, q̄ obiicitur, ꝙ continentia seruãda est in altero sine culpa, Dico, ꝙ non est locus a minori, sed a maiori, quia ibi est actus iustitiæ, ratione cuius tenetur, & excusatur, non ratione amoris continentiæ.

QVAESTIO III.

An qui concupiscentiæ explendæ gratia cum uxore coit semper mortaliter peccet?

VTRVM coire cum uxore ratione concupiscentiæ sacrandæ, sit semper mortale peccatũ. Et ꝙ non, uideturi qa August. dicit, & habetur in litera. Cōiugalis concubitus gratia concupiscentiæ satiandæ, sed tamen cũ coniuge pp tori fidem, uenialē hēt culpã. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione: quia delectari in coitu coniugali ratione boni matrimonii, peccatum non est: ergo nec uelle delectari, qa si actus bonus, & uoluntas actus bona: ergo uidetur &c. ITEM. Qui delectatur in cibo non pp Deum, sed pp ipsum cibum, quia boni saporis est, non peccat mortaliter: ergo pari rōne cũ delectatio cōiugalis nō sit mortalis, si uult delectari non peccat mortaliter.

CONTRA. Dicit auctoritas, & habetur in litera. Vehemēs amator uxoris est adulter: sed qui amat uxorem propter hoc, ut delectetur in ipsa, est uehemens amator: ergo &c. ITEM. Hier. Voluptates, q̄ de meretricũ amplexibus capiũtur, in uxore dānandæ sunt. ITEM. Ratione uidetur, quia uelle coire, siue appetere sola delectatione, est peccatũ etiam ante consensum: ergo etiã cum progreditur in consensum, & actum: cum comedit uir, tũc cum comedere erit mortale. ITEM. Qui cognoscit propter hoc ut delectetur, fruitur creatura, quia ibi ponit finem suæ quietis: sed summa peruersitas est frui utendis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Et mortaliter, & uenialiter, iuxta intentionem, qua uxorem accessit.

RESPON. Dicendum, ꝙ aliq dicũt, quod qui finaliter cognoscit uxorem, ut habeat illam miseram delectationem, quæ dicitur esse in coitu, peccat semper mortaliter, quando illam ponit tamquam finem principalem, sicut si aliquis pp uanam gloriã prædicaret: qui autem cognoscit aliqua alia causa principali, sed tamen quasi a latere placet ei delectatio, quæ est ibi, sicut de aliquo, qui finaliter prædicat pp Deum, sed tamen quasi a latere placet ei delectatio laudis, dicũt qd peccat uenialiter. Adhoc n. qd cōiugalis coitus sit sine omni peccato, necesse est, quod illa delectatio nō placeat, immo displiceat rationi. Tanta enim est, ut auferat usum rationis, & spiritũ prophetiæ sedm illud tempus: & ideo nō pōt tunc referri in Deum: & ideo ea non potest quis bene uti uolendo: sed nolē coiuon sic est de aliis delectationibus, quarũ sensus possunt a ratione actus referri in Deum. Vnde secundũ hos aliud est delectatione quærere, aliud est oblatã acceptare, aliud eam tolerare: primum est peccati mortalis, secundum est uenialis, tertium est perfectionis. Et hæc positio licet probabilis uideatur, tamē nimis dura est: licet enim uiris cũ uxoribus iocari, & etiam delectari, & uenialé est: ita tamen, ꝙ faciãt affectu maritali: nec oportet om-

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnes delectationem referre in Deum, peccant tamen uenialiter. Nec semper fiat extra ra est mortale, nisi ita ponat ibi finem, quod etiam faceret, si contra Deum esset: tunc enim ponit finem ultimum ibi. Vnde non est simile de prædicatione, quæ est opus primi legiatti. Et propter hoc est alia opinio, q̃ q̃ cognoscit uxorẽ propter delectationẽ finalem, aut mouetur in delectationem in tanto impetu, ut cognoscat uxorem, sicut meretricem: & hoc tunc est, quando eã cognosceret, etiam si non esset uxor: & tunc peccat mortaliter: quia tunc ponit ibi finem ultimum: & tunc uerè, & propriè fruitur, & nimis uehementer amat. Si autẽ in ea uult delectari quia uxor, & nullo modo eã cognosceret, si uxor non esset, tunc nõ est omnimoda inordinatio: & tunc est peccatum uenale, & excusatur per bonũ matrimonii, ut non sit mortale. In hoc casu dicunt doctorum fuisse August. Tamen illa ratio non ualeat dicere ari non est malum: ergo nec uelle: quamuis enim laudari nõ sit malum, tamen uelle laudari malum est.

ET SECVNDVM has duas uias procedunt rationes ad partes oppositas. Illæ n. q̃ probant, q̃d sit mortale, ibi dimis ardores & creaturæ fruitione, procedũt secundum q̃d coitus fit secũdũ impetũ uoluptatis. Rationes uerò ad oppositũ procedũt secũdũ q̃d habetur respectus ad matrimonii sacramentũ: quia cognoscit eam: quia uxor: nec aliter delectaretur in ea, nisi esset matrimonialiter coniuncta.

DISTINCTIO TRIGESIMA SECVNDA.

De matrimonio secundũm causam finalem, quantum ad fidem thori.

SCiendum etiam est, quia cum in omnibus aliis uir præsit mulieri, ut caput corpori (est enim uir caput mulieris) in soluendo tamen carnis debito pares sunt. Ideo Apostolus utrique pariter præcepit in hac causa sibi inuicem subiici, inquiens, Vir debitum reddat uxori, similiter & uxor uiro: quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed uir: similiter & uir non habet potestatem sui corporis: sed mulier: quia nec mulier ad alium uirum, nec uir ad aliam mulierem potestatem sui corporis habet: nec uir ad continendum, nec mulier potestatem habet sine mutuo consensu: sed alter alterius potestatem habet corporis, ut poscenti alteri non liceat alteri negare debitum. In hoc enim pares sunt: quia nec uiro, nec mulieri corpus suum licet alij tradere: sed sibi

1. Cor. 11.
1. Co. 7.

sibi inuicem debitores sunt in hac causa, ne peccandi detur occasio. Per quod non dominium tollitur uiro; sed uitium. Debent enim sibi coniugati non solùm ipsius sexus sui commiscendi fidem liberorum procreandorum causa, quæ prima est in ista mortalitate societas, verumetiam infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus deuitandos, mutuam quodammodo seruitutem: vt etsi alteri eorum continentia placeat, nisi ex alterius consensu non possit. Ad hoc enim neuter habet potestatem sui corporis: quod adeo uerum est, vt etiam quod non filiorum procreandorum; sed infirmitatis & incontinentiæ causa expedit, vel ille de matrimonio, vel illa non sibi alterutrum negent, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas. Reddere enim debitum coniugale nullius est criminis: exigere autem ultra generandi necessitatem, culpæ est uenialis. Fornicari uerò uel mœchari, punienda est criminis.

Aug. in li. de bono coniug. c. 6. in to. 6.

Ibid. c. 7.

Quod neuter continere ualeat, nisi ex communi consensu.

Quod vero sine consensu vxoris uir continere non ualeat, subditis probatur testimonijs. Ait enim Aug. Si dicat vir Continere iam volo, Nolo autem dicit vxor: non potest. Quod enim tu vis, illa non vult. Numquid per continentiam tuam illa debet fieri fornicaria? Si alij nupserit te pino, adultera erit. Non vult tali lucro Deus tale damnum compensari. Redde debitum: & si non exigis, redde. Pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debes uxori. Idem. Secundũ verba apostolica, etiam si vir continere voluisset, & tu noluisses, debitum tibi reddere cogeretur: & illi Deus imputaret continentiam, si non suæ, sed tuæ concederetur infirmitati, ne in adulterium caderes. Quisquis ergo compatiens infirmitati vxoris reddit, non exigit debitum: aut si propter propriam infirmitatem duxit vxorem plangens potius: quia sine uxore esse non potuit, quam gaudens quia duxit, securus expectat diem nouissimum. Idem. Vna sola causa esse potest, qua te ad id quod uouisti non modo non hortaremur: sed etiam prohiberemus implere; si forte tua coniunx hoc tecum

Sup. Ps. 46. citatur. 33. q. 5. c. Si dicat.

Idẽ ad Armentarium epis. 25 in to. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum suscipere animi uel carnis infirmitate recusaret. Nam
uouenda talia nõ sunt a cõiugatis nisi ex consensu, & volun
tate communi: & si præpropere factum fuerit, magis est
corrigenda temeritas, quam persoluenda promissio. Non
enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid uouerit; sed po-
Aug. in libr. de adulterinis cõiugijs. c. 24. tius usurpare retat alienum. Idem, Apostolus nec ad tem-
pus, vt vacent orationi, nisi ex consensu voluit coniuges
carnali inuicem fraudari debito. Idem. Manifestum est ita
voluisse legem fœminam sub viro esse, vt nulla eius vota
idẽ quæ abstinentiæ causa vouerit, reddantur ab eis, nisi auctor
in quibus. Nomerorũ li. 4. q. 59. in tom. 4. fuerit vir permittendo. Nam cum ad peccatum eiusdem vi
ri pertinere voluerit lex, si prius permiserit, & postea pro-
hibuerit: non tamen dixit vt faciat mulier quod vouerat;
quia permissa iam prius a viro fuerat. Viri (dixit) esse pecca
tum; quia obnuit quod prius concesserat: non tamen mulieri
ex hoc iussum dedit, ut cum prius uir ei concesserit, postea
si prohibuerit contemnatur. Ex his apparet, quod vir vel
mulier continentiam Deo offerre non potest sine communi
consensu, nec alter alteri debitum negare debet. Si vero qui
libet eorum alterum a suo iure absoluerit, ad præteritã ser
uitutem numquid reuocare poterit? Hoc enim videtur Aug.
supra uoluisse. Quibusdam uidetur, quod mulier non disce-
dens a domo viri, quæ viro permittente continentiam vone
uerit vel promiserit, eodem prohibente soluere non valeat:
& hoc propter dignitatem viri, qui est caput mulieris. Sed
melius hoc intelligitur in tali casu, vbi vir concedit mulie
ri uouere continentiam, & ante votum prohibet implere.
Ex concil. Remen. 32. 9. 5. Si uero habitum mutauerit, non potest reuocari, secundum
illud, Qui vxorem suam velare permiserit, aliam non acci
piat; sed similiter conuertatur.

Quibus temporibus cessandum sit a coitu.

In Lib. quæst. veteris & noui testam. 10. 4. c. 187 dist. 33 c. 4. Et licet debitum poscenti semper sit soluendum, non licet
tamen qualibet die poscere. Vnde Aug. Christiano cum vxo
re sua aliquando licet conuenire, aliquando non. Propter
processionis enim dies & ieiunorum aliquando non licet con
uenire: quia etiam a licitis abstinendum est, ut facilius impe
trari possit quod postulatur. Idẽ. Quoties enim uel dies Na
tiuita-

tiuitatis, vel reliquæ festiuitates aduenerint, non solum a
concubinarum consortio: sed etiam a propriis vxoribus ab-
stinere. Idem Ambrosius. Si causa procreandorum filiorum
ducitur vxor, non multum tempus concessum videtur ad
ipsum vsum: quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa
ratio conceptus & partus iuxta legem cessare vsum carnis
his debere temporibus demonstrant.

Hieronymus uidetur dissentire a præmissis.

In quãdã sermone. 33. q. 4 Scriptis. 1. Reg. 21. Ioa. 6. Illi autem, quod dictum est, reddere debitum non esse pec
catum, uidetur obuiare quod ait Hiero. Quicumque vxori
debitum reddit, vacare non potest orationi, nec carnes agni
edere. Idem, Si panes propositionis ab his, qui vxores suas te
tigerant comedi non poterant, quanto magis panis, qui de cę
lo descendit, nõ potest ab his, qui coniugalibus paulo ante hæ
rere cõplexibus, violari atque contingi? Non quod nuptias
condemnemus: sed quod eo tẽpore, quo carnes agni manduca
turi sumus, vacare a carnibus operibus debeamus. Hoc capi
tulum maximè ad ministros ecclesiæ pertinere uidetur: qui
bus non licebat sacra officia celebrare, atque mysteria tẽpo
re coniugalis amplexus: quo etiã præsentia S. S. non datur,
Vnde idem ait, Connubia legitima carent quidem peccato:
nec tamen tẽpore illo, quo coniugales actus geruntur, præsen
tia Spiritus Sancti dabitur, etiam si propheta esse uideatur,
qui officio generationis obsequitur. Hiero. super Matt. 23. q. 3

Quibus temporibus non sunt celebrandæ nuptiæ. 38. q. 4 nõ oportet.

Non solum in opere carnali obseruanda sunt tẽpora: sed
etiam in celebrandis nuptijs: secundum illud, Non oportet a
septuagesima usque in octauam Paschæ, & tribus hebdo-
madis ante festum sancti Ioannis, & ab Aduentu domini us
que post Epiphaniam celebrare nuptias. Quod si factum fue
rit, separentur. Item Nicolaus Papa, Nec vxorem ducere,
nec coniugia facere quadragesimali tempore conuenire pos
sit ullo modo arbitror. Nicolaus Papa addã sulta Bulgarorum. 33. q. 4

SVPRA egit Magister de bonis matrimonii in communi. Hic specialiter agit, quo modo uir obligatur uxori, & econuerso quantùm ad solutionem debiti. Habet autem hæc pars duas. In prima determinat, quæ sit obligatio inter uxorem, & uirum quantum ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad fidem tori. In secunda determinat, quomodo & qualiter hęc fides facrit in patribus antiqs. infra Dist. in. xxxiii. *Quæritur hic de antiquis patribus, &c.*) Prima pars habet duas partes. In prima determinat de modo obligationis. In secunda de tempore, in quo debet debitum peti, ibi. *Et licet debitum petenti, &c.*) Prima pars habet duas. In prima ostendit, quod uir, & uxor in hac lege, siue fide iudicantur ad paria: & quod unus sine uoluntate alterius continere nõ ualeat. In secunda auctoritatibus confirmat. ibi. *Quod uero sine conjugio, &c.*) Similiter secunda pars, in qua determinat de tempore in quo debitum debet peti, habet duas. In prima determinat, quod non semper est debitum petendum, quamuis semper sit soluendum. In secunda incidenter determinat, quod non est semper nuptias celebrare oportunum ibi. *Nec solum in corpore carnali, &c.*)

Dub. 1. I*N hoc enim pares sunt, &c.*) Videtur hoc falsum: qa in hoc sacramento signatur coniunctio Christi, & ecclesiæ, Dei, & animæ: inter quos nulla omnino est paritas: ergo nec uiri ad uxorem. Item. Eph. v. Mulieres subiectę sint uiris suis: & post dicit de uiris, quod diligant eas sicut corpora sua: ergo cum corpus sit pars interior, patet &c. Respon. Dicendũ, quod in matrimonio est considerare sexuũ distinctionem, & conformem cõiunctionem, & postremo mutuam obligationem. Ratione duorum primorum signat Deum, & ecclesiam: quia sicut mulier eget uiro, sic ecclesia Christo. Ratione cõiunctionis, inseparabilis, & conformitatis signat illã coniunctionem. Ratione obligationis non est significatio: quia Deus omnino liber est, & nulli omnino obligatur: tamen debet esse inter uirum, & mulierem obligatio: quia aliter non interueniret inseparabilis unio: quoniam conformis est unio, ideo conformis est obligatio: & ideo quantùm ad hoc pares iudicantur: qa conformiter sibi inuicem obligantur. Ad illud quod obiicitur, q̃ uir est superior. Dicendum, q̃ illud intelligitur quãtùm ad illos actus, qui respiciunt sexum uirilem specialiter, scilicet quantùm ad regimen domus, & consimilium.

Nam uouenda talia, &c.) Quæritur utrum peccet mortaliter, qui sic uouet. Et quod sic uidet: quia qui sciẽter utitur pat alienũ, peccat mortaliter, et si det i eleemosynam: ergo cum talis uouens usurpet alienum, patet &c. Itẽ. Qui uouet quod nõ licet, uel iurat, hoc ipso periurus est: qa temerarie iurat: ergo cum non liceat uiro cõtinere uxore inuita, uidetur quod si uoueat, mortaliter peccet. Item. Si iuraret, q̃ numquam mulierem cognosceret, peccaret mortaliter: ergo pari ratione si uoueat. Respon. Dicendum, quod cum quis uouet continentiam, dupliciter potest uouere, aut intentione fraudandi uxorem, aut amore continentiæ. Si intentione fraudandi uxorem, sic est iniquum, & prohibitum: & tale votum est illicitum. Sic intimentix amore sine consensu cõiugis, tale uotum aliqd habet

habet temeritatis, aliquid habet honestatis. Vir enim non habet sui corporis potestatem quantũ ad debitum soluendum: sed sui iuris est quantùm ad debitũ petendum: & ideo primum nõ potest uouere: sed secundum: & iõ nisi uxor consentiat, uotum est teneãdum quantũ est ad debiti redditionem: sed stat quantũ ad solutionem. Vnde si quis deliberate uouit castitatem, tenetur quantum in se est continere, ut debitũ non petat: si tamen uxor petat, soluere debet: & sic nulli fit præiudicium, & nõ offertur Deo alienum: sed proprium. Et sic patet, quod hoc nõ est omnino alienum: & patet responsio ad obiecta. Tamen quod obiicit de iuramento non est simile: qa iuramẽtum temerarium est simpliciter, cum teneatur facere contrarium. Vnde: peccat statim, cum sic iuret, non sic cum uoueat.

Dub. 1. *Si uero qualibet eorum, &c.*) Ponatur, quod mulier de consensu uiri emittat simplex uotum, & post modum uir pœnitear, utrũ teneatur ei debitum reddere. Et uidetur, quod nõ: quia suo iuri renunciauit: unde uidetur quod non habeat uiterius potestatem petendi debitum. In oppositum autem uidetur auctoritas Aug. super Num. xxx. ubi dicitur. Sin autem secutradixerit &c. super illud dixit Aug. & habetur in litera, quod uir potest retractare uotum uxoris, in quod consenserat: & præterea uir non est astrictus seruare continentiam: quia uxore mortua, posset ducere aliam: ergo uidetur quod possit uotum reddere. Resp. Dicẽdum, quod si mulier uouet assensu uiri, aut hoc est assensu priuato, aut assensu qui est in conspectu ecclesiæ, siue prelati. Si assensu, qui fit in conspectu prælati, sic secundum iuris formam non potest debitum petere: quia renunciat suo iuri. Si autem occulto consentit: quia proponit continere, & intendit simpliciter iuri suo renuciare, iam mulier in conspectu Dei absoluta est, nec tenetur debitum reddere, si hoc ex deliberatione uiri cõcesserit. Sed quoniam hoc non constat ecclesię, compellatur per excommunicationem ab ecclesia, uiro debitũ reddere. Si quæras, utrũ debeat obedire? Dicendũ, quod si uotum non emisit, potest sine peccato debitum reddere, & tenetur ad mandatum ecclesiæ. Si autem emisit uotu, credo quod uir eam reuocare nõ possit, nec tenetur assentire ei. Nec est simile de uoto abstinentię: pro eo q̃ quãtum ad omnia uir pest uxori, præter quam in lege tori. Veruntamen talem modum uouẽdi non approbat ecclesia, ppter periculum, quod imminet: unde non patitur, quod unus uoueat, & religionem ingrediatur, nisi alter similiter uoueat, & talis sit persona, de qua non possit suspicio oriri. Si autẽ aliter fiat, corã Deo tenetur obseruare.

Et licet debitum petenti, &c.) Dub. 1. Videtur hoc falsum: quia si nõ licet petere: ergo illicite, & iniuste petit: sed iniuste petenti rem non tenetur quis reddere: quia non est ei reddendum nisi iustum: ergo si nõ potest semper iuste petere: non ergo semper tenetur debitum soluere. Respõ. Dicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicēdum, quōd tunc non licet, quādo priuat iustitiam, & æquitatem, condecetiam, & honestatem, sicut patet per literam sequentem. Esto tamen, quōd priuet iustitiam, adhuc non ualeret ratio illa: quia iniuste petere, est dupliciter. Aut quia non habet ius in re petita, sicut ille qui petit rem alienam: & tali non oportet reddere. Aliter est petere iniuste; quia & si habeat iustitiā, tamen modum debitum in petēdo nō seruat; uel potest esse qd non sit prohibitum: sed tamē sit prohibitum aliquando petere. Verbi gratia. Prælatus superior si iniungat inferiori, ut nihil præcipiat subdito, tamē subdito nō dicit, quod ille non obediat, si p̄latus inferior præcipit: ille tenetur obedire, quia non est exemptus: attamen ille peccat mortaliter. Sic in proposito pōt intelligi. Quicqd sit de exēplo inducto, uerum est, quod & si aliquis ius suū inordinatē exigit, tamē ex hoc non dat ptātem alteri reēdi, quod debet reddere. Vnde dis solum prohibuit accedere ad menstruatam: & ideo ista prohibitio nō se extēdit ad mulierē: & iō tenetur reddere, sed ille petendo peccat. Et sic intelligendum est, qd Aug. dicit sup Leuit. 18. q̄ necessario utrique indicitur continentia, & uterq; in 1. cor. 20. præcipitur interficit: & uterq; facit contra bonū prolis ut Hiero. dicit. Hoc. n. intelligere est rōne personæ petētis, q̄ rectē dicitur accedere, & cōtra hoc facere, ut ex pdictis pater.

Dub. 5. *Quicunque uxo. &c.*] Videt male dicere; quia 1. ad Tim. 5. dicitur. Sine intermissione orate: hoc est præceptum: ergo si non potest orare, qui reddit debitū, patet &c. Item. Videt illud simpliciter ee falsum, quia nihil impedit orationē sicut peccatum: sed ueniale peccatū non ipedit: ergo nec actus, in quo nulla est culpa. Itē. De Dauid obiicitur, qui fuit deuotissimus: & tamen habuit plures uxores, & liberos. Si tu dicas illud intelligi de eo tempore, in quo quis coit, similiter posses dicere de tēpore, in quo homo dormit. Respon. Magister dicit hoc intelligēdum esse de clericis: sed tamen istud non plene satisfacit obiectionibus pdictis. Et ideo dicitur, qd eum dicitur aliquis nō posse, necessario dicitur potentiam negare simpliciter, uel facultatem: & iste modus sæpe est I scriptura. Nō uult ergo Hiero. negare potentiam, sed facultatē; Vnde nō dicit, qd non possit orare, sed dicit qd non potest orationi uacare: qa actus ille multū deficit mentem spiritualem, sicut dicit Aug. nisi sit gratia excellēs, & specialis: sicut fuit in Dauid. Et iō aliud est consilium, ut cum qs uult se totum orationi dare, debet a tali actu abstinere; & sic patet qd nō repugnat orationis peepto. Tamen de illo qd dicit, quod orādum est sine intermissione, intelligendū est quod nomine orationis omnis bonus actus intelligitur secundum Gl. Vnde dicitur ibi. Nō cessat orare, qui non cessat bene facere. Quod obiicitur, qd peccatū magis grauat. Dicedum, qd falsū est deuenia i peccato, ꝓ ptermultam fœditatem animæ, quæ est in illo actu: & frequenter anima multum

multum impeditur per aliquas fœditates, uel etiam infirmitates pœnales.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An uir per votū emissum post carnalem copulā continere queat, uxore nolente?

AD intelligentiā huius partis, quæritur de obligatione coniugum quantū ad solutionē debiti. Circa qd quatuor breuiter oportet quæri. Primo, quæritur de obligatione per comparationē ad votū cōtinētie. Secūdo p̄ cōparationē ad accidēs superuenies. Tertiò, q̄ cōparationem ad tēpus, i quo debitum dēt peti, & solui. Quartò, de tpe, i quo debent nuptiæ celebrari. Circa primū duo quæruntur. Primo, utrum per uotum post carnalē copulam possit uir cōtinere uxore nolente. Secundo, utrum possit continere uxore nolente ante carnalem commixtionem.

VTRVM per uotum post carnalem copulā possit uir cōtinere uxore nolente. Et uidet, quod non; quia post carnalem copulam uir non habet potestatem sui corporis: si non habet; ergo non potest de ipso facere sacrificium continentiæ, uxore nolente. ITEM. Aug. dicit & habetur in litera. Non modo non hortamur, sed etiam quod uoui sti, prohibemus adimplere, si forte coniux tua hoc tecum suscipere, animi, uel carnis infirmitate recusat. ITEM. Ratione uidetur, quia mulier non tenetur cōtinere, nec uir potest eam ad continentiam cogere, sed cogit eam, si ipsa in uita uult continē tiam seruare; ergo cum non possit cogere, non potest continere. ITEM. Sicut seruus tenetur domino obsequi, sic uir uxori debitum reddere, & fortius, qa est a domino confirmatum: sed seruus prohibente domino non potest religionem intrare, uel a seruitio eius se auferre; ergo &c.

CONTRA. Licitum est uiro, uxore etiam prohibente accipere crucem in subsidium Terræ sanctæ; sed uotum continentiæ, adhuc melius est; ergo, &c. ITEM. Vxore prohibente, potest quis corpus suum ad martyrium, & mortem exponere: & tunc constat, quod se reddit impossibilem ad soluendum debitum; ergo &c. ITEM. Quantumcunque quis iuret, uel uoueat, uel se obliget, ut non impleat consilia, non tenet iuramentum, nec uotum; ergo nullus potest se obligare, quin semper faciat melius: sed melius est continere, sicut dicit Apostolus; ergo &c. ITEM. Qui impedit aliquem uolentem ascendere ad altiorem statum, peccat grauiter, quia spiritui sancto obuiat; ergo si uir uult continere, & religionem intrare, uidetur quod uxor teneatur consentire; ergo si non uult, potest ad hoc compelli de iure; ergo, &c.

RESOLVTIO.

Reddat, sed non petat debitum.

RESPONDEO. Dicendum, quod continere est duobus modis: Aut omnino, ita quod debitum, nec petat, nec soluat: Aut non omnino, ita quod debi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitum non petat, tamen petenti soluat. Primo modo potest uir continere uxore inuita, quia nõ pöt ei auferre ius, quod habet ĩ corpus uiri. Secundo modo continere potest ipsa cõtradicente, & uouere pöt: & si uoueat seruare tenetur, uidelicet ut nũqnã debitũ petat, Concedendæ sunt ergo rationes probantes, qd nõ omnino potest continere.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod potest accipere crucẽ. Dicendum, quod hoc factum est in fauorem, & necessitatem Terræ sanctæ: nec facta est omnino derogatio iuri mulieris, quia debet mulier uelle pro necessitate tanta cõtinere ad tempus, quod si nolit, potest uirũ suum sequi; sed cum uouetur continentia, tunc oĩno mulier iure suo priuatur, etiam secundũ tempus totius uitæ. AD ILLVD, quod obiicitur de martyrio. Dicendum, quod mori potest pro Christo, si necessitas imminear, quia mulier tenetur hoc uelle: & si uir uoluntariè se offerat, mulier nõ potest negare, quia ipso mortuo poterit cum altero contrahere: sed non sic est, cum uouet uxore uiuente. AD ILLVD, quod obiicitur, quod semper licẽt facere ꝙ melius est, nec potest se homo obligare ad minus bonũ. Dicendum, ꝙ uerum est de eo, qui habet sui corporis potestatem. Vel dicendum, quod si continet non petendo, sed solũ reddendo, non minus meretur, quã si oĩno contineret. Vnde Augu. dicit, & habetur in litera, Pro sãctificatione perfecta Deus tibi reputabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debes uxori. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de eo, q impedit aliquẽ, &c. Dicendũ, ꝙ peccat, qui impedit aliquem ea rõne, qua in illo extinguit bonũ propositum, & sancti spiritus donũ: sed mulier in hoc non potest consentire, quia sit sibi præiudicium. quia si concedit uiro, quod uoueat continẽtiam, tenetur & ipsa continere: qm igitur ipsa non potest cogi ad continentiã, quia hoc est contra filium: ideo dico, quod ipsa non peccat: sed si alia mulier impediret, tunc peccatum esset.

QVAESTIO II.

An uir continere possit ante carnalem commixtionem uxore nolente?

VTRVM uir ante carnalẽ copulæ cõmixtionẽ possit cõtinere, uxore nolente. Et ꝙ non uidetur. 1. ad Corint. 7. Vxori uir debitum reddat, si, uiliter & vxor viro: sed ante commixtionẽ sunt uir, & uxor: ergo ante cõmixtionem tenetur: ergo &c. ITEM. Vxor viro obligatur uoluntariè, & per mutuũ consensum: si ergo ante commixtionẽ est mutuus cõsensus: ergo & obligatio ad redditionem debiti. ITEM. Mulier non tenetur continere, & non potest cum altero contrahere, ergo potest iustè debitũ exigere: sed iustè exigenti iniustum est negare: ergo, &c. ITEM. Esto quod uir post consensum de præsenti uiolẽter extorqueat copulã carnis, est matrimoniũ consummatum: ergo tenetur ad soluendum debitum omnino ipsa uxori ei: sed uiolenta non inducit nouam obligationem: ergo priùs obligabatur. CONTRA. Decret. de conuersione cõiugatorum, c. Præterea, concedit uiro potestatẽ intrãdi religionẽ uxore nolẽte, sed piùs est religionẽ intrare, quam continere: ergo concedit licentiam continendi. ITEM. Per consensum contrahitur matrimoniũ: esto quod non sit in copula carnalem, ut supra ostensum est: ergo si nõ obligatur, nisi ad illud, in quod consentit, patet &c. ITEM. Si omnis uir esset obligatur ad soluendum debitum ante carnalẽ copulam: ergo nihil adderet carnalis commixtio ad cõseruationẽ matrimonii. ITEM. quæritur iuxta hoc. Vnde hoc est, quod copula coniugalis uiolenter extorta matrimoniũ consummat, & cõsensus coactus matrimoniũ non ratificat: & utrũ huic liceat, post copulam mulieris uouere continentiam. Et ꝙ sic uidetur, quia si prius licebat, & nullus potest ei ius suum uiolenter auferre, patet &c.

RESOLVTIO.

Per duos menses continere potest: inde, uel uotum apertè emittat, uel debitum poscenti reddat.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ ante consummationẽ matrimonii utraque persona, nec oĩno obligatur, nec oĩno est libera. Non oĩno obligatur, quia potest mori mundo: & sic matrimonium soluitur, ipso uiuẽte in carne, & tunc hoc facto omnino est absolutus. Nec omnino libera, quia si uult huic mũdo uiuere, necesse habet petenti debitum reddere: & quia in medio est inter uitam huius sæculi, & uitam religiosam, siue spiritualem: ideo sacri canones terminum præfixerunt, ut possit deliberari, uidelicet terminum duorum mensũ a, uel circa illud. Et ideo dicendũ, ꝙ uxore petente pöt continere ꝑ duos menses, sed post, uel tenetur reddere debitũ, uel manifestare se mundo mortuum per solẽne uotum ad religionis ingressum: quod si non faciat, tenetur ad debitũ soluendum, sicut primæ rõnes ostendunt.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, in contrariũ, ꝙ pöt intrare religionẽ, ergo in sæculo continere. Dicendum, ꝙ non ualet, quia introitus in religionẽ facit mori mundo, & solui uinculũ: unde in nullo fit sponsæ præiudiciũ: non sic est, cũ manet in sæculo. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non oportet consentire in carnalẽ copulam. Dicẽdũ, ꝙ quãuis non oporteat in eã cõsentire, oportet, & tamen cõsentire in copulam coniugalẽ, quæ necessario ordinat ad illã, nisi interueniat mors spiritualis, uel ei uilis. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ nihil addit. Dicendũ, ꝙ falsum est, imo addit quantũ ad signationẽ, & quãtũ ad obligationẽ. Quia n. fiũt unũ corpus, & vna caro: ideo non potest unus transire de hoc mundo, reliquo remanente: & ideo non potest uouere continẽtiam, nisi coniunx pariter uoueat. Præterea, tenetur ad statim reddendũ post carnalem copulam: sed ante datur ei spacium duorum mẽsium, & ideo addit. AD ILLVD, quod quæritur de ea, quæ corrupta est uiolenter a viro. Dicendum, ꝙ quia matrimonium est consummatum, non potest sine assensu uiri religionẽ intrare, nec uotum uouere. AD ILLVD, qd ob-

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiicitur, quòd matrimonium debet esse liberum. Dicendum, q̃ uerum est, quantũ ad consensum, in quo est matrimonii fundamentum: ista tamen copula quãuis sit uiolenta, quia tamen maritalis est, & fundata sup̃ cõsensum uoluntariũ: ideo uoluntaria iudicatur: & ideo matrimonium radicatũ consummat. Pręterea, consensus de sui ratione importat libertatem, non sic cõiunctio corporalis.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An si alter leprosus fiat, debitum reddi oporteat?

CONSEQVENTER quantũ ad secũdũ articulum quæritur de obligatione coniugũ quantũ ad accidẽs superueniẽs. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur, utrũ oporteat debitum reddere, si alter fiat leprosus. Secundò, utrum quis teneatur debitum reddere, si alter fiat fornicarius, uel econuerso.

ET q̃ leproso coniugi oporteat debitum reddere uidetur, quia dicit Decretalis de coniugio leprosorũ. Vxores uiros, & uiri uxores sequantur, & ei coniugali affectione ministrẽt. ITEM. Rõne uidetur, quia matrimonium est uinculum insolubile: ergo non soluitur per infirmitatem: ergo manet potestas petendi etiam superueniente lepra: ergo si mulier nõ habet potestatem sui corporis, & sic, &c. ITEM. Leprosi tentantur de fornicationes: ergo possunt, & debent habere remedium: ergo si ille qui habet uxorem, remediũ non potest habere, nisi ipsa reddat debitũ, uidetur &c. ITEM. Leprosi eo ipso, q̃ leprosi nõ tenentur ad continentiã, nec possunt cogi: ergo necesse est uxores eorum eis reddi.

CONTRA. Leuit. xiii. præcipitur, ut leprosi extra cõionem sanorum eiiciantur: ergo cum uxor est sana, debet per legem sequestrari ab uxore. ITEM. Lepra est morbus contagiosus: ergo morbus, quẽ licet homini fugere: ergo mulier cum uiro leproso non tenetur cohabitare: & si hoc, ergo nec debitum reddere. ITEM. Lepra est morbus hæreditarius: ergo transmittitur ad prolem: ergo cum coitus qui ẽ causa deformitatis in prole, sit contra bonum prolis, & talis sit prohibitus, quia propter hoc non licet ad menstruatam accedere, ut dicetur infra: ergo nullo modo licebit mulieri coire cum leproso, aut econuerso. ITEM. Sicut lepra reddit inhabilem ad ordinis susceptionẽ, ita reddit in habilem ad ordinis suscepti administrationem: ergo si ueni contractionẽ post sponsalia, q̃a soluit sponsalia, ita uidetur q̃ reddat inhabilem ad debiti solutionem.

RESOLVTIO.

Leprosus & petere, & reddere habet debitum: sed non cohabitare.

RESP. Dicendum, q̃ quãuis lepra soluat sponsalia, tamen non potest soluere matrimonium: & ideo cum aliquis efficitur leprosus, & coniux est, & leprosus: & q̃a coniux est, habet ius petendi debitũ, & reddendi: q̃a uerò leprosus dẽt extra sanos habitare; ita dico, q̃ mulieri petenti debitũ potest soluere: sed tamẽ nõ habet necesse cohabitare omninò. Vnde quod dicitur, q̃ uiri uxores sequantur, & ministrẽt, dicitur per modum admonitionis, non p̃cepti: nec cogi potest sanus ad aliud, q̃ ut reddat debitum infirmo: & hoc p̃p periculũ fornicationis: & sic conceden dæ sunt rõnes probãtes, q̃d debeat soluere debitum.

AD RATIONES duas ad oppositum patet responsio, quia non sequitur, si non tenetur cohabitare, q̃ nec debitum soluere. AD ILLVD, q̃ obiicitur de p̃le. Dicendum, q̃ secus est de menstruatis, & leprosis. Nã mẽstruatæ alio tẽpore possunt bonam prolẽ procreare: sed leprosi non possunt, nec omnino faciũt contra bonum prolis, quia quãtum in se est libenter generarẽt sanum: attamen proli generatæ melius est sic esse, quam omnino non esse. AD ILLVD, quod obiicitur de irregularitate. Dicẽdum, q̃ nõ est simile, quia utrũque est congruitatis. s. quòd ordinẽ non suscipiat, & q̃ in ordine suscepto non ministret. Sed matrimonium contrahere hoc libertatis est: sed ius reddere hoc necessitatis est propter insolubilitatem uinculi: & sic patet illud, quod obiicitur.

QVAESTIO II.

An quis reddere teneatur debitum fornicanti?

VTRVM quis teneatur debitũ reddere fornicanti: & q̃ sic uidetur: quia si uterque fornicetur, alter alteri tenetur: ergo si maius malum non soluit mutuam tentionem: ergo nec quando tantùm alter fornicatur. ITEM. Vir semper tenetur seruare fidem uxori etiam fornicãti, quia non licet uiro fornicari, esto q̃ uxor fornicetur: sed seruare fidem est debitum reddere: ergo &c. ITEM. Non fornicãs potest petere: ergo fornicans tenetur reddere: ergo habet ius petendi: sed uinculum coniugale est mutuum: ergo uterq; habet ius petendi: ergo si fornicans hẽt ius petendi, iustum est, q̃d alter reddat: ergo tenetur reddere.

CONTRA. Potest dimittere uxorem causã fornicationis: ergo nõ tenetur debitũ soluere. ITEM. Si mulier p̃cutaret abortũ, uir nõ deberet, nec tenerẽt ei debitum reddere, quia agit cõtra bonum prolis: sed fornicãs agit contra bonum fidei: ergo non tenetur. ITEM. Cõiuges adpari iudicãtur quãtũ ad thorũ: ergo quod non facit unus alteri, uel non uult facere, nec põt petere. Sed si mulier fidem non seruat: ergo nec potest cogere uirum, ut fidem seruet: ergo nec ut debitum soluat.

RESOLVTIO.

Si petitur, non tenetur; si petit, tenetur: quia ipsemet sua libertate se priuat.

RESPON. Dicendum, quòd si alter fornicatur, & hoc potest alter scire per signa probabilia, & per coniecturas apertas, nec tenetur soluere, nec ab ecclesia est cogendus, si potest illud probare; si tamen ipse, uel ipsa non sit eiusdem criminis; quia si sunt in eodem crimine, non potest alter alteri obiicere, quod habet in se. Si tamen innocens petat debitum, priuat se

Universidad de Deusto
Biblioteca

se liberare, & ex hoc obligat se ad reddendũ: quia dum uult debitum sibi reddi a fornicante, & ipse se eidem obligat. Concedendæ sunt igitur rationes probantes, quod reddere debitum fornicanti non tenetur.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd tenentur ambo, si ambo peccent. Dicendum, quòd uerum est. Ratio huius est: quia neuter est tunc super alterum; sed cum aliquis facit contra bonum matrimonii, alter, idest ille qui facit, meretur puniri, & alter meretur habere libertatem: nũc autem neuter est liber: quia uterque peccat: & ideo non est simile: quia quòd non tenetur reddere, hoc non tantùm erat pœna peccantis: sed etiam ubertas non peccantis. AD ILLVD, quod obiicitur, quod tenetur seruare fidem. Dicendum, quòd fides attenditur quantũ ad duo, primò ut non cognoscat aliam, secundò ut cognoscat suam. Quod nõ cognoscat aliam, hoc debet esse tamquam naturale matrimonio: unde talis fides nũquam potest solui matrimonio durante. Si autem hęc non durat, cum alia conditio super hãc fundetur, non tenetur seruare hanc, cui prima non seruatur, nec ius habet petendi, qui prius infringit. AD ALIVD, patet responsio: quia non fornicans habet ius petendi: quia nihil contra fidem fecit: sed alius fecit contra, ideo & in hoc status est inferior, & minus ius habet quam alter.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An mulier tempore menstrui uel reddere, uel petere possit debitum?

CONSEQVENTER quantùm ad tertium articulum quæritur de obligatione quantum ad tẽpus. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur, utrum tempore menstruorum obligetur mulier ad debitũ reddendum, & utrum possit petere. Secundò utrum tempore dierũ solemnium debitum licite possit peti, & solui.

QVOD tempore menstruorum non possit peri debitum, ostenditur. Leu. xv. Vir, qui ad menstruatam accesserit, immundus erit. vii. diebus. Si ut dicas, quòd cerimoniale est. Contra. Ezec. 18. Vir si iustitiã fecerit &c. & post: ad menstruatam nõ accesserit: ubi inter mortalia computatur. Et Glos. ibidem præcipit, ut uiri nõ solum in alienis: sed etiam in propriis uxoribus modum, & tempora seruent. ITEM. Quod non debeat reddere uidetur: quia non solum qui male agunt peccant: sed etiam qui consentiunt: ergo peccat qui reddit, cum consentiat. ITEM. Non est reddendus gladius furioso, ut se interficiat: sed petens debitum tempore mẽstruorum contra salutem suam petit: ergo non ei reddendum est. ITEM. Quod nec sit reddendum, nec petendum, uidetur: quia Leu. xx. dicitur, quòd uterque interficiatur, ici licet uir, & mulier: sed pœna mortis non nisi pro peccato mortali infligebatur: ergo uterq; peccat mortaliter. ITEM. Hieron. dicit qd ex tali coitu nascuntur pueri elephãtici & monstruosi: ergo uterque facit contra bonum prolis: & si hoc: ergo uterque mortaliter peccat.

CONTRA. Maior passio ẽ passio lepræ quam passio mẽstrui: ergo si propter lepram non põt mulier debitũ negare, igitur nec ꝓp tnenstruũ. ITEM. Mulier nõ habet potestatẽ sui corporis: ergo cũ uir petit, suum petit: ergo si suum, & iustum est unicuique reddere qd suum est: ergo iuste reddit mulier. ITEM. Esto quod uir nesciat, qd sit tẽpus mẽstruorum, & mulier timet de lapsu eius, qritur quid debet facere: & ostẽditur ꝙ reddere: quia illius animã liberat a morte, & ab omni culpa. ITEM. Sicut fluxus sanguinis reddit mulierem immundã, ita fluxus seminis reddit uirum immundum: sed nõ peccat mulier, quæ petit a uiro semini suo debitum: ergo &c. ITEM. Si aliquo modo repugnat matrimonio talis coitus, hoc non est nisi ratione prolis: sed possibile est quod talis mulier sit sterilis, & tunc non timetur deformitas prolis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Non peccat, non reddat uam mortaliter peccat.

RESP. Dicendum, ꝙ aliqui uoluerũt dicere, ꝙ omni tempore siue menstruorum, siue alio debet debitum reddi: sed nõ debet peti. Et dicũt, ꝙ ratio huius est, quia petere est agere: sed reddere quodammodo pati: & primũ est libertatis, secundum uero necessitatis est. Vnde & dominus nõ ꝑcepit mulieri non reddere: sed hoc nõ accedere: ac per hoc nõ exemit mulierẽ a tẽtione reddẽdi: sed uir obligatur ut hoc nõ possit petere sine trãsgressione: & hoc ut Magister dicere in litera cũ dicit. Et licet omni tẽpore debitũ sit peteti solueni; non tamen licet omni tẽpore petere. Sed illud non ut cõsonare rationi, nec auctoritati. Primum non auctoritati: quia est cõtra bonũ prolis, sicut dicit Hieron. sup illud Isa. 64. Oẽs iustitię nostrę sicut pãnus mẽstruatæ: dicit. Tũc concipiuntur mẽbris deprauati, cęci, claudi, leprosi: ut quia parẽtes non erubuerunt in conclaui commisceri, patenter eorũ peccatum, & aperte redarguatur in paruulis. ITEM. Aug. super Leui. 18. Ad mulierem &c. necessario interim utrique continentia indicitur. Et iterum. Cum sufficienter prohibuisset, hoc etiam repetit, ne forte in superioribus uideretur figuratiue dictum. Et iterum. Vterque præcipitur interfici. Leu. xx. sicut ibi patet: ergo uterque mortaliter peccat. Et iterum. Esto ꝙ mulier menstruosa tunc tẽporis debitum petat a uiro, & hoc cõstet uiro, durum uidetur dicere ꝙ ius teneatur sibi reddere in prolis iudiciũ: si ergo ad paria indicantur, & dominium non habet alter in alterũ contra diuinum statutũ, non ut qd reddere teneatur. Et iõ aliqui uoluerũt dicere, ꝙ nõ debet reddere nisi præsumat de uiro, ꝙ incidat in fornicationẽ; ꝙ si plumit, debet occurrere maiori periculo: nec reddit gladiũ ad interficiendũ: sed potius ad sanãdũ. Sed nec istud sufficit: quia

Universidad de Deusto Biblioteca

aut mulier tenetur, aut nõ tenetur. Si tenetur: ergo absq; pĩum ptione periculi dẽt reddere. Si nõ tenetur, ut tunc, hoc non est contra diuinum mandatum: ergo quantuncunq; timeat de culpa alterius, cum nõ sit faciendũ malũ certũ, p incerto euitãdo, non dẽt sibi reddere debitum: non quia reddat gladium furioso, qa ista non est ratio, nam aliter seipsum interficit. Nec dat ei occasionem periculi, nisi ipsa petat: non.n. ideo est culpa: qa gladiũ furioso reddit: sed quia contra pceptum, sine prohibitionem agẽdo se deordinat: & hoc non est pp tempus: sed propter morbũ, qui est contra prolis bonum. Vnde similiter esset de uicina partui, quia ex actu illo timetur paruulus opprimi & occidi, uel si ipsa laboraret ægritudine acuta, nullus pro illo tẽpore diceret eũ teneri, nõ rõnet pts, sed rõne morbi, uel piculi. Tertius modus dicẽdi est, q uidetur esse probabilior, p tempus menstruorũ, aut est secm naturam, aut pter naturã. Si secm naturã semel, in mẽse: quia tunc possibile est filios generare, & p abundantiã, & corruptionẽ humoris in pessimo statu: ideo morale est pceptum, ut illo tẽpore non cognoscatur. Vnde si ignorãter petit, uel uioleter reddit, excusat. Si scienter, & libenter petit, & reddit, contra pceptum facit, & mortaliter peccat: & uir secm tẽpus illud non hẽt potestatem in corpus mulieris. Si autẽ sit tempus eõtra naturã, & passio pter naturã, tunc dicitur, quod filii non generantur uitiosi in natura: & tunc si diu duret, debitum pt peti, & reddi. Ex his patẽt obiecta. Qd.n. obiicit de lepra nõ est simile: qa ille morbus est continuus, iste momentaneus. Ad illvd, quod obiicitur, p non habet prãtem. Dicẽdum, p tunc non hẽt alter potestate in corpus alterius: uel ẽt, p pius ẽ obediendum Deo, q̃ homini, si ue mulieri. Ad illvd, qd q̃ritur, qñ uir nescit. Dicendũ, p si credit ipsum desistere, dẽt ei infirmitate dicere, uel satẽ infirmitatẽ simulare: qa si nec tunc uult desistere, dẽt quãtum pot resistere: p si ille uioleter extorquet, mulier est immunis a culpa: aliter.n. pp uitandã culpã uiri, non dẽt ipsa facere culpã. Ad illvd, qd obiicitur, de immunditia Dicendũ, p non est pp immunditiã: sed qa talis est proli contraria. Ad illvd, qd obiicitur de sterili. Dicendũ, p nescit quãdiu hẽt muliebria, utrũ cõcipiat: & iõ obligatur diuino mandato: sicut & aliæ, q̃ cõsueuerũt concipere. Quamuis autem iste modus ultimo dictus uideatur esse probabilior: primus tñ modus dicẽdi est securior, & sanior, quoniam stãdum est pro matrimonio: & valde durũ uidetur, p mulier debitũ nõ reddat uiro instãter petẽti, cũ non apparet infirmitas grauis, & manifesta. Si tu dicas, p non dẽt sine uiolentia: pot esse, p uir non pot sibi uiolentiã facere: & ex hoc cadet in peiorẽ fornicationem: & ideo dicendum est secundũ primum modũ, p secus est in petitione, & redditione, sicut dicit Magister in litera, & primo notatum est. Vnde prohibitio in fornicatione menstruosa extedit se, ut non

nõ petãt: sed non, ut nõ reddãt: & ideo nõ absoluitur a tentione reddendi: & p hoc intelligendæ sunt auctoritates de hoc loquentes. Dẽt tamẽ mulier aliquo mõ se reddere difficilẽ, & cum dolore debitum soluere, ne dũ appetita se peti, ipsa rea sit ac si peteret: unde resistere pot nisi credat scandalum præstare marito. Ex hoc patet illud, qd obiicitur de consensu. Dum enim necessitate compulsa fœmina reddit, non dicitur consentire, nec furioso gladium reddere, sed ip se agit, & hæc patitur. Præterea. Gladius furioso est reddendus, ut euitetur manus periculum: sic in proposito, cum timetur periculum, & uir potest euadere periculum fornicationis, uel odii p redditionem, in quã incurret per abnegationem. Ex his patent alia. Concedẽdum est.n. quod debitum non potest peti scienter, quia hoc est morale pceptum, qa debitum nõ petatur. Et non uadet de lepra, nec de potestate corporis, quia usus est ei arctatus per mandatum illud: & patent auctoritates inductæ in contrarium: omnes enim intelligendæ sunt quantum ad scienter exigentes.

QVAESTIO II.

An diebus solemnibus licitè et petis, & solus possit debitum?

VTRVM tempore dierum solẽnium debitũ possit licite peti, & solui. Et p sic uidetur. 1. ad Cor. 7. Nolite fraudare inuicem nisi ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi: ergo non licet abstinere etiam propter orationem nisi utroque consentiente: ergo si non habet necesse consentire, alter potest petere, & alter debet reddere. Item. Ratione uidetur, quia concubitus coniugalis ratione debiti soluendi nullam hẽt de se culpam: ergo in die solemni reddere non est peccatũ. Item. Coniugium institutum est in remedium concupiscentiæ, ut fornicatio uitetur: Sed possibile est, qd homo infirmus magis tenetur de ope carnis in die solẽni: ergo tunc licet adhibere remedium. Item. Si alter coniugum ex sola libidine explenda peteret debitum, ille a quo petitur deberet soluere, quia reddit ei, p suum est: ergo uidetur multo fortius si tempore sacro petat causa fornicationis uitandæ.

Contra. Quod tali tpe, nec debeat peti, nec reddi ostẽditur auctoritate Aug. q̃ habetur in litera, Christiano cum uxore sua non licet aliquãdo cõuenire propter dies processionis, & ieiuniorum &c. Item. Videtur exẽplo Greg. in 1. Dialogorum, p mulier, quæ nocte cognouit uirũ, cum in die ueniret ad processionẽ a diabolo est acceptas sed hoc non esset, nisi graue peccatum esset: ergo &c. Item. Hoc uidetur rõne. s. p nec sit petendum, nec reddẽdũ: qa pot esse dies solemnis, ut Pascha, uel Natalis, ĩ quo uterq; tenetur cõicare. Sed cõstitutio ecclesiæ est, ut nõ accedat aliquis ad communionẽ, quando cognoscit uxorem: ergo cum non possint simul stare, & tenetur ad faciendum unum: ergo non ad faciendum alterum. Item. Hoc uidetur per rationem uirtutis, quæ considerat non solum actum, sed etiã debi-

Universidad de Deusto Biblioteca

tas circunstantia: sed debita circunstantia est in discernēdo diē sacrum a non sacro: ergo &c.

ITEM. Hoc uidetur per simile: quia non licet in omni loco, nec petere, nec reddere debitū, utpote in ecclesia: ergo similiter uidetur, ꝙ nec in omni tempore.

ITEM. Hoc uidetur ratione, qa maior est delectatio in coitu, quam in cibo: ergo si ecclesiastica institutio quantum ad abstinentiam cibi est necessario obseruanda, multo fortius quantum ad coitum.

RESOLVTIO.

Solui licet, sed peti non licet.

RESP. Dicendum, ꝙ sicut dicit Magister, debitum semper est poscenti soluendum, non tamē semper licet petere: cuius ratio est, quia reddere est necessitatis: sed petere est uoluntatis: & in sacris diebus inordinate uoluptatis est petere, quod patet sic. Coniugiū enim ratione sui actus est remedium, sed non omnino curans, sed excusans. Vnde in actu cōiugali est opus carnis, quod traiit animam deorsum, & ad terrena sapiendum, & etiam ad delectationem sentiendum. Quoniam igitur aliq sunt dies, in qbus debet anima sanctificari, & assurgere ad diuina, utpotè solemnitates præclaræ: sunt etiam aliqui dies, in qbus debet anima affligi, utpotè ieiuniorum & processionū: ideo cōueniens est in talibus temporibus ab illo actu cessare: & iō sancti patres instituerunt: & nō tamen instituerunt tamquam p̄ceptum propter carnis lubricū, ꝙ in multis est magnum: & ga non tamquam præceptum instituerunt, nec ius petendi debitū abstulerunt: ideo cum petitur, manet necessitas ad reddendū. Ideo dicendum, quod reddi pōt sine omni culpa in illis diebus; dum tamen reddat cum displicentia, & dolore. Peti autem nō potest sine culpa, & si aspectus sit ad delectationem, grauis est culpa: si autem ad lubricum carni, & suam infirmitatem, cuius est conscius, uel conscientia uehementer timet, & propter hoc petit, ueniale potest esse peccatum: attamen uix contingit, ꝙ in præcipuis diebus non sit graue peccatum. Concedendæ igitur sunt rationes, quod dēt reddi, quia non possunt se fraudare nisi ex consensu. Vnde tempus orationum non sufficit ad abstinendum, nisi adsit etiā mutuus cōsensus: sicut innuit Apostolus.

AD ILLVD, ergo, quod obiicitur, quod Christiano non licet conuenire. Dicendum, ꝙ non dicit hoc propter hoc, quod illud sit peccatum mortale, & eius oppositum sit in præcepto: sed quia quandam inhonestatē habet, & hoc patet in eadem auctoritate: quia dicit, quod in talibus diebus debent a licitis temperare: & hoc dico nisi contemptus solemnitatis interueniat, sicut fuit i illa muliere, de qua loqtur Greg. quo iuit ad processionem. AD ILLVD vero, qd obiicitur, ꝙ nō debet reddi propter communionem. Dicendum, ꝙ cum reddens cum dolore, & inuitus reddat, non arctatur, nec ab ingressu ecclesiæ, nec a communione: tamen communio posset de consensu sacerdotis differri. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est ibi excessus. Dicendū, ꝙ non est excessus ex parte reddentis, nec etiam ex parte petentis, cum exigit necessitas: si enim propter periculum faciat, nō est excessus mortalis, sed uenialis. AD ALIVD, Dicendum, ꝙ non est simile de loco: quia in loco est consecratio sacramēti, & deputatio ad opera diuina solunt: iō temeratur locus sacer: (est.n. mesa ꝓpria) sed tps nō sic oīno deputat. ADVLTIMVM. Dicendū, ꝙ nō est tū periculū, nec lubricū in gustu, sicut in tactu: & ideo institutum est de ieiunio sub præcepto: sed de cessatione ab amplexu est consilium maximē coniugatis, qui inuicem cohabitant. Hoc sine præiudicio sit dictum, pro eo, quod sancti uidentur talem coitum aggrauare, sicut auctoritates. Hieron. in litera uidetur sentire. Sed intelligendum est, ꝙ sancti istud non prohibuerunt, maximè cū Apostolus dicat, ꝙ propter orationē non debent inuicē fraudare nisi ex consensu. Et ideo concedendum est istud magis esse cōgruitatis, & honestatis, quam necessitatis, nisi conscientia obliget, qua credat illud esse prohibitū, & mortale peccatum: uel nisi interueniat sacræ diei cōtemptus. de quo ualde potest timere, qui tūc debitū nō erubescit petere.

ARTICVLVS IIII.

QVAESTIO I.

An in celebrandis nuptiis debeat tempus obseruari?

CONSEQVENTER quantum ad quartū articulū quæritur de tempore celebrādi nuptias. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur, utrum in celebrandis nuptiis debeat tempus obseruari. Secundò quæritur, utrum contractum matrimonium tempore indebito debeat separari.

QVOD tempus debeat obseruari in celebrandis nuptiis, ostenditur. Primo per illud, qd dicitur Eccl. 3. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus: ergo uidetur, quod non omni tepore liceat nuptias celebrare. ITEM. xxxiii. q. iii. c. Nec uxorem ducere, nec conuiuia facere, in quadragesimali tēpore ullo modo conuenire posse arbitror. ITEM. Secundum omnium mores tempus celebrationis nuptiarum est tempus solemnitatis, & gaudii carnalis, qa uehemens est amoris conuersio ad hæc: sed hæc non competit fieri in tempore deputato ad sanctificationem spiritus: ergo &c.

ITEM. Plus est nuptias celebrare, quā debitum soluere: sed in actu carnali adhoc, ꝙ fiat rectè, & honestè, seruanda sunt tempora: ergo multò fortius in contractione matrimonii, siue nuptiarum celebratione prima.

CONTRA. Galat. 4. Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos: & post: Timeo ne absque causa laborauerim in uobis; ergo uidetur, quod sit hæreticū tempora obseruare: ergo uidet, quod quolibet tempore bonum sit nuptias celebrare. ITEM. In aliorum sacramentorum perceptione non est determinatio tēporum nisi ex sola congruitate, nec seruantur communiter temporū determinationes; ergo uidetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur similiter quod nec in matrimonio, & sponsæ traductione. ITEM. Matrimonium est sanctum, & bonum, cum sit sacramentum: ergo in diebus sacris competens est ipsum celebrare. ITEM. Si matrimoniũ repugnat diebus pœnitentiæ, non est secũdum rationem sui: sed potius ratione abusus: ergo potius deberet in nuptiis prohiberi, & interdici abusus, quam tempus. Est ergo quæstio, propter quã causam ista tria tempora interdicuntur, quæ ponuntur in litera, & magis in hoc sacramento, quam in alio.

RESOLVTIO.

Tribus anni temporibus interdicitur, non quidem per simplicem consensum sponsalia contrahere; sed nuptias celebrare, tum propter principalium festiuitatum domini solemnitatem; tum propter ieiuniorum sanctificationẽ.

RESP. Dicẽdum, ꝙ duplex est rõ, quare in his tribus tpibus interdictum est nuptias celebrari. Vna. s. moralis, alia figuralis. Moralis quidẽ est de his tribus tẽporibus anni pp præcipuarũ solẽnitatum expectationem, in qbus cõsueuerunt fideles cõicare. s. Natalis domini, Pascha, & Pentecostes: qñ debẽt se fideles pparare, ut dominũ suũ possint digne, & reuerẽter accipere: & p hoc debent sensum a terrenis aliquatenus eleuare: & quoniã in sponsę traductione, & nuptiarũ celebratione pp nouitatem uehementer animus cõuertitur ad illud, qd deorsum est, & ad gaudia uana: ideo ista tria tempora ex rationabili causa sunt interdicta. s. tempus aduentus usque ad octauas Epiphaniæ, tempus a septuagesima usq; ad octauas Paschæ, tẽpus a tertio die ante Ascẽsionem usque ad octauas Pentecostes: & quia multæ abusiones fiunt, quæ his tẽporibus non cõueniunt. Alia est ratio figuralis, s. quia in his tẽporibus sunt dies ieiuniorum, & sicut dicitur Matix. Non debent filii sponsi luge re, quamdiu cum illis est sponsus: cum autem auferetur &c. iõ quodam modo in his diebus signatur absentia sponsi: & ideo in talibus non debet fieri spõsi, & sponsę cõiunctio, nec nuptiarum celebratio. Vnde nõ est interdictum contrahi spõsalia, uel matrimonium in his diebus per simplicem consensum: sed interdictum est nuptias celebrare, & sponsam in domum viri adduci: & hoc totum congruitatis ratio exigit, pro eo quod est constitutio humana.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod non sunt tempora obseruanda. Dicendum, quod tempora obseruari est tripliciter. Aut enim tempora obseruãtur quãtum ad naturam in his, quæ subsunt naturæ, ut quantũ ad actum serendi, & nauigandi. Aut tempora seruãtur in his quæ sunt supra naturam, sicut sunt ea, quæ sunt gratiæ, & liberi arbitrii. Aut tempora obseruantur secundũm spiritualem institutionem in executione spiritualium, ut dies instituta ad colendum Natiuitatem domini obseruanda est, ut in ea amplius laudetur Deus. Primum quidẽ non est peccatum, nec tertium: sed secundum: & hoc modo non fit obseruatio in matrimonio: quia

quia non obseruatur lunatio, neque temporum uariatio nisi secũdum quod statutum est ad cultum Deiunde non est obseruatio ratione tpis: sed magis ratione cultus diuini. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ in aliis sacramentis non interdicitur tẽpus, patet responsio: qa hoc sacramẽtum habet aliquid spirituale, & aliquid carnale unde & hoc decetum ratione actus carnalis, tum etiam ratione significationis. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ est sanctum, & bonum. Dicendum, ꝙ uerũ est: tamen habet annexum aliquid, quod tempus orationis impedit: & si impedit post primam coniunctionem, quanto magis in prima ubi est maior ardor, & ardentior affectio? AD ILLVD qd obiicitur, ꝙ abusus deberet interdici. Dicendum, ꝙ non solum ratione abusus: sed etiam ratione vsus habet aliquod præstare impedimentum. Præterea, facillus est determinare tẽpus, & melius obseruatur, quam si moueretur gaudiũ superfluum. QVOD ultimo quæritur iam determinatum est.

QVAESTIO II.

An matrimonium tempore indebito contractum; separare debeat?

VTRVM matrimonium contractum in tempore indebito debeat separari. Et videtur ꝙ sic. 33. q. 4. Nõ oportet à septuagesima usq; ad octa. paschæ, & trib. hebdomadibus ante festũ Ioãnis nuptias celebrare: quod si factũ fuerit, separẽtur. ITEM. Hoc uidetur secundũm ius antiquum, qd sic dicit, Copulationẽ quã contra ecclesiasticã regulã contingit esse contractã, matrimoniũ non eẽ censemus. ITEM. Ratione ut, qa in foro ecclesiastico iudicandum est secũdm statuta ecclesiæ: ergo si ecclesia statuit, nuptias talibus tpibus non fieri, debẽt tales si fiũt iudicari pro nõ factis: ergo debẽt separari. ITEM. Aliquis primo contrahit cum aliqua in clanculo, & cũ alia in manifesto: licet sit uir primæ secundũm ueritatem, tamen iudicatur vir secundæ in foro ecclesiæ: quia cum prima nõ seruauit formam ecclesiæ, sicut cum secunda: ergo si ille qui celebrãt nuptias, non seruat ecclesiasticam formam, patet quod secundũm iudicium ecclesiæ separandus est.

CONTRA. Nihil est pp quod debeat separari matrimoniũ, nisi desit aliqd, qd sit de eius substãtia: sed de substãtia mãrimonii nihil est nisi cõsensus, & psona legitima. Si ergo nihil horũ deficit in ,pposito, patet &c. ITEM. Matrimoniũ nõ dẽt separari in pœnã, nisi sit criminis enormitas, maximẽ cõtra aliqd matrimonii bonum: sed hic nihil è tale: ergo &c. ITEM. In quadam Decre. de matrimonio contracto. c. Ex literis, contra ecclesiæ interdictũ dicitur, Nõ est conueniẽs ut ob id solum sacramẽtum coniugii dissoluatur. ITEM. Nõ prohibetur matrimonium contrahi: sed nuptias celebrari: hoc ãt accidit matrimonio: ergo nullo modo debent separari propter hoc.

RESOLVTIO.

Non perpetuo, sed ad tempus separari potest idque in pœnam contemptus mandati ecclesiastici.

RESP. Dicẽdum, quòd innctos matrimoniaiter triplici modo separat

Universidad de Deusto
Biblioteca

separat ecclesia. Quoſdã ſimpliciter quantum ad uinculum, oſtendens inter eos nõ fuiſſe matrimonium; & hoc eſt propter hoc, ꝙ interuenit aliquod impedimentum, quod eſt contra ſubſtãtiam matrimonii, uel ex parte conſenſus, uel legitimitatis ꝑſonarum; & illud dicitur impedire contrahendum, & dirimere iam contractum. Quoſdam ſeparat ſimpliciter quantum ad tempus ſolum in pœnam; & hoc eſt propter aliquod crimen, quod eſt contra matrimonii bonum. Quoſdam ſeparat ad tempus ſolum ad pœnitentiam agendum; & hoc quando interuenit aliqd impedimentum, quod nõ eſt cõtra matrimonium, nec quantũ ad ſubſtantiam, nec quãtũm ad bonum, ſed inducit peccatũ; & tale eſt eccleſiaſticum interdictũ; & de tali ſeparatione intelligitur auctoritas canonis, quam Magiſter adducit in litera. Et ſic dicendũ, quod tales non debent ſimpliciter ſeparari; ſed ſolũm ad tempus in pœnam peccati; quia contempſerunt mandatum eccleſiæ; & hoc etiam fit ad aliorum terrorem.

Ad illvd ergo, quod obiicitur ſecundo de eccleſiaſtica regula. Dicendũ, ꝙ eccleſia dictat matrimonium debere contrahi ſic, & ſic; & in illa ſua inſtitutione quædã dictat, ut neceſſaria, quædam ut ad ſolemnitatem ſacerdotij; & Canõ dicit de his, quæ regula eccleſiaſtica dictat huic ſacramento neceſſaria. Ad illvd, quod obiicitur, de foro eccleſiaſtico. Dicendum, ꝙ in foro eccleſiaſtico nunquam iudicatur matrimonium non eſſe, niſi quando in facie eccleſiæ deeſt aliquid, qd eſt de ſubſtantia matrimonii; quod tamen non deeſt ſecundum ueritatem; ſicut in matrimonio clandeſtino, ubi non poteſt probari conſenſus; non ſic eſt in propoſito; & ideo patet illud ultimum.

DISTINCTIO TRIGESIMATERTIA.

Qualiter fides tori fuerit in patribus antiquis.

32.q.4 cap. Recurrat nunc § his na Gen.2.

Quæritur hic de antiquis patribus, qui plures ſimul leguntur habuiſſe uxores uel concubinas, utrum peccauerint. Ad quod dicimus. Pro uarietate temporum uaria inuenitur diſpenſatio conditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tantùm, Adam ſcilicet & Euam inchoatum eſt coniugium, Deo per os Adæ dicente, Homo adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una: & ſecundùm inchoationis modum inter duos tantùm per omnem ſucceſſionem temporum contraheretur coniugium, ſi primi homines in obedientia perſtitiſſent. Poſt eorum uerò copulam filij & filiæ eorum matrimonio coniunctti ſunt, ſed uaus uni tantùm. Ideo autem fratres ſoro-

ribus tunc ſunt copulati: quia non erant aliæ mulieres uel viri, quibus Adæ filij uel filiæ iungerentur. Primus omniũ Lameeh duas legitur ſimul habuiſſe uxores: & hoc in eo arguitur: quia pro expletione carnalis voluptatis id feciſſe perhibetur. Poſtea verò, cum iam pene omnes homines falſis dijs ſeruirent, paucis in cultu Dei permanentibus, conſultum eſt a Deo plures in matrimonio copulare ſibi: ne illis paucis deficientibus, cultus & notitia Dei deficeret. Vnde Abraham viuente uxore ad ancillam intrauit, & ex ea genuit. Iacob etiam liberis & ancillis ſe copulauit. Et filiæ Loth patre ebrio uſæ ſunt. Cũ enim cæteris in idololatria relictis, Abraham & filios eius in peculiarem populum ſibi Dominus elegiſſet, rite multarum fœcunditate mulierum populi Dei multiplicatio quærebatur: quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis. Vnde etiam in lege maledicta erat ſterilis, quæ non relinquebat ſemen ſuper terram. Hinc etiam ſacerdotibus coniugia decreta ſunt: quia in ſucceſſione familiæ ſucceſſio eſt officij. Non ergo Abraham uel Iacob deliquit: quia præter uxorem filios ex ancilla quæſiuit: nec tamen illorum exemplo præter coniugale debitum, fœcunditatem in aliqua licet alicui quærere, cum illorum coniugia noſtrorum æquentur virginitati: & immoderatus uſus coniugũ noſtri temporis, turpitudinem fere imitetur fornicationis illius temporis. De hoc Auguſtinus ſic ait. Antiquis iuſtis non fuit peccatum, quod pluribus fœminis utebantur: nec contra naturam hoc faciebãt: cum non laſciuiendi cauſa: ſed gignẽdi hoc facerent: nec contra morem: quia eo tempore ea fiebant: nec cõtra præceptum: quia nulla lege erat prohibitum. Idem. Obiciantur Iacob quatuor uxores: quod quando mos erat, crimen non erat. Sic Patriarchæ coniugibus excipientibus ſemen ſuum miſcebantur, non concupiſcentia perficiendæ uoluptatis: ſed prouidentia propagandæ ſucceſſionis: ſicut Apoſtoli auditoribus ſuis admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non auiditate conſequendæ laudis: ſed charitate ſeminandæ ueritatis. Idem alibi. Antiquis temporibus cum adhuc ſalutis noſtræ myſterium uelaretur, iuſti officio propagandi nuptias

Gen.4. Gen.16 G.26. & 30. Ge.19. Deut.7

In lib. de bono coniug. c.15. in tom.6.

33.q.4 c. Et habetur. Obiciũtur Iacob. Aſt.2. Idẽ de bono cõiugali. ca.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ptias contrahebant, non uicti libidine, sed ducti pietate: quì multò facilius continere possent & uellent. Vtebantur tamen coniugibus, & plures vni viro habere licebat: quas castius habebat, quam nunc unam quilibet istorum, in quibus uidemus, quod secundum ueniam concedit Apostolus. Habebant enim eas in opere generandi, non in morbo desiderij.

1.Co.7 Item Ambro. Dixit Sara ad Abraham, Ecce conclusit me
32.q.4 dominus, ut non pariam. Intra ergo ad ancillam meam, ut fi
c.Dixit lium facias ex ea: & ita factum est. Considera primum,
Sara. quod Abraham ante legem Moysis, & ante euangelium
Gen.19 fuit. Non ergo in legem commisit Abraham, sed legem pre
uenit: nondum enim interdictum uidebatur. Secundo consi
dera, quod non ardore aliquo uagæ succensus libidinis, non
petulantis formæ captus decore, ancillæ concubernio coniu
galem postihabuit torum: sed studio quærendæ posteritatis,
& propagandæ sobolis. Adhuc post diluuium raritas erat
Gen.19 humani generis, erat etiam religionis. Denique & Loth san
cti filiæ hanc causam quærendæ posteritatis habuerunt, ne
genus deficeret humanum: & ideo publici muneris gratia
priuatam culpam prætexit. Item Augustinus, Iustus quã
In li.de uis cupiat dissolui, & esse cum Christo, tamen sumit alimen
bono cõ tum, non cupiditate viuendi, sed officio consulendi, ut ma
iug.c. neat, quoad necessarium est propter alios. Sic misceri fæmi
15.in to nis iure nuptiarum officiosum fuit sanctis uiris, non libidi
mo.6. dinosum. Quod enim est cibus ad salutem hominis, hoc est
Ibid.c. concubitus ad salutem humani generis, & utrumque non
16. est sine delectatione carnali: quæ tamen modificata, & re
frenante temperantia in usum naturalem redacta, libido
esse non potest. Quod autem in sustentando uitam illicitus
est cibus, hoc est in quærenda prole fornicarius uel illicitus
concubitus: & quod est in cibo licito immoderatior appeti
tus, & hoc est in coniugibus uenialis ille concubitus.

Non præfertur uirginitas Ioannis castitati Abrahæ.

In li.de Quod verò castitas virginalis non præferatur in merito
bono cõ coniugali castitati Abrahæ, Aug. ostendit, inquiens. Sicut
iug.c. non est impar meritum patientiæ in Petro, qui passus est,
21. & in

& in Ioanne, qui passus non est: sic non est impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios genuit. Nam illius cœlibatus, & istius connubium, pro temporum distributione Christo militauerunt: sed continentiam Ioannes in opere, Abraham in solo habebat habitu. Melior est autem castitas cœlibum quàm nuptiarum: quarum vnam Abraham habebat in vsu, ambas in habitu: castè enim, & coniugaliter vixit.

Esse autem castus sine coniugio potuit, sed tunc non opor- 32.q.4
tuit. Item. Hieronymus. Quis ignoret sub alta dispensatio- ca. quis
ne Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc ignoret.
Christiani sunt? Quo modo Abraham ante placuit in coniugio, sic nunc virgines placent in castitate. Seruiuit ille legi, & tempori suo: seruiamus, & nos legi, & tempori 1.Cori.
nostro, in quos fines sæculorum deuenerunt. Ex his appa- 10.
ret, quòd Sancti patres ante legem sine peccato plures habuerunt vxores, vel concubinas. Eas enim tunc vxores appellat scriptura, nunc concubinas. Rachel tamen, & Lia, Gen.30
ambæ vxores fuerunt, non concubinæ.

Oppositio.

Si quis opponat, quod fidem thori non seruabant illi pa- Quæ
tres. Dicimus in hoc seruasse fidem thori, quia non alijs, erat cõ
sed proprijs vxoribus, vel ancillis miscebantur. Ecce quæ suetudo
fuerit consuetudo in hoc ante legem. Legis verò tempore in legalis.
terdixit Moyses carnalem copulam fieri cum matre, cum Leu.28
nouerca, cum sorore, cum nepte, cum amita, cum mater- Deu.24
tera, cum nuru, & alijs quibusdam. Permisit autem diuor Matth.
tium fieri dato libello repudij, in quo vir scribebat causas, 19.
pro quibus vxorem repudiabat. Permisit autem aliam ducere dato priori libello; quod propter duritiam cordis eorum permissum Christus dicit, nõ vt concederetur dissidiũ, sed vt tolleretur homicidium. Permisit fieri mala, ne fierent peiora: & hoc permittendo non Dei iustitiam demonstrauit, sed in peccatore minuit culpam.

An licebat plures habere, vel non.

Sed nunquid sub lege licebat habere plures vxores? Au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deu 17 2. Reg. 21. Libros. in Deu. 27 in to. 4. 1. Reg. 1. Gal. 4.

di quid scriptum est in Deuteronomio: Non habebit Rex vxores plurimas, quæ alliciant animam eius. Super quem locum ait Augustinus, Manifestum est Salomonem hoc præceptum transisse: Dauid autem plures habuit, nec præceptum præterijt. Permissum est enim Regi plures habere, non plurimas, quæ alliciant animam, multiplicare. Cum tamen additur, Vt non eleuetur cor eius, alienigenas prohibitum esse videtur. Verumtamen multiplicatio vxorũ generaliter prohibita est. Permissum est aut Regi plures habere, sed non multiplicare. Veniente autem plenitudinis tempore, quo Christi gratia vbique est dilatata, reducta est lex nuptiarum ad priorem honestioremque institutionem: vt vnus vni in figura Christi, & Ecclesiæ coniugatur. Nec quæritur electio muneris in successione generis, sed in perfectione vitæ, & sinceritate scientiæ: & virginitas fœcunditati præfertur, & sacerdotibus continentia indicitur.

De uirginitate mentis, & carnis.

In Lib. 2. de virgi. et habe c. 32 q. 5 ca. Tolerabilius.

Melior est autem virginitas mentis quàm carnis. Vnde Ambrosius, Tolerabilius est mentem virginem quàm carnem habere: vtrumque bonum est, si liceat: si non liceat, saltem non homini, sed Deo castitatem. Virgo prostitui potest, adulterari non potest: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non potest caro corrumpi, nisi mens ante fuerit corrupta. Item. Isidorus. Non potest corpus corrumpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Mundata enim a contagione anima, caro non peccat. In fine huius capituli aperitur quomodo verum sit, nisi anima prius fuerit corrupta, corpus non posse corrumpi, scilicet peccato. Illud etiam Augustini aduertendum est. Sicut (inquit) sanctius est mori fame, quam idolothytis vesci: ita sanctius est defungi sine liberis, quam ex illicito coitu stirpem quærere. Vndecumque verò nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti & salui erunt. Semen enim ex qualicumque homine, Dei creatura est: & eo male vtenti malè erit: non ipsum aliquando malum est.

31. q. 4 c. Reuera. Isid. in sententiis. Aug. in Lib. de bono coniug. ca. 16 in tomo c.

Supra

Supra ostendit Magister, q̃ vir tenetur uxori seruare fidetori, quam quando non seruat, incidit in culpam. Hic intendit inquirere, utrum sancti patres istam fidem seruabant. Habet autẽ hæc pars duas partes. In prima sanctos patres, qui simul habuerũt plures uxores, excusat a culpa. In secunda dissoluit quasdã locutiones dubias, ibi, *si quis oppanat, &c.* Prima pars habet tres partes. In prima sanctos patres a culpa excusat. In secunda multiplici auctoritate confirmat, ibi, *de hoc Augustinus sic ait, &c.*] In tertia eorũ continentiam cõmendat, ibi. *Quod vero castitas virginalis, &c.*] Vbi ostendit quod paris meriti fuit in eis continentia coniugalis, cuius, uel quanti est in nobis continentia uirginalis. Similiter secunda pars, in quã determinat dubia, tres habet partes secũdum tria, quæ ibi facit. Primò enim opponit, & determinat, utrum seruauerint fidem tori. Secundo quærit, & determinat, utrum seruauerint mandatum legis, ibi. *Sed non sed sub lege sic fuit, &c.*] Tertio determinat, quę virginitas, siue incorruptio sit melior, & sanctior, an illa quæ est mentis, an illa, quæ est carnis, ibi. *Melior est autem virginitas, &c.*] Et sic duo breuiter determinat in hac parte, scilicet de continentia coniugali in antiquis patribus, & de virginali in uiris euangelicis, & spiritualibus, siue etiã mulieribus: & tertio breuiter tractat de repudio.

Dub. 1. M *Sterilitas erat sterilis, &c.*] Quæritur hic, aut hoc intelligitur quantũ ad maledictionẽ pœnę, aut culpæ. Si quantũ ad maledictionem pœnę, adhuc uerũ est istud, quod sterilitas non dicit naturam, sed defectum, & malum: & non culpæ, ergo pœnæ. Si ad maledictionem culpæ: ergo esse sterilẽ erat culpa, quod manifestè falsum est. Respond. Dicendum, quod istud intelligitur de maledictione pœnę, prout pœna non tantũ dicit defectum naturæ, immo etiam amplius. s. opprobriũ infamiæ: tũc enim erat infamis, & uilis reputabatur, & ignominiosa; quasi dominus eius uxoriam conclusisset. Exemplum est in Anna primi Regum primo. ca. Vnde sterites mulieres quando non fœcundabantur, reputabant sibi esse ignominiam. Quia ergo tunc omnes uiris copulabantur, & prolem quærebant: & si non habebant, ignominiosę erant: ideò omnes steriles maledictæ erant, quia fructum uenteris non habebant, quem illud tempus requirebat. Nunc autem quęritur fructus bonorum operum: & ideò & si mulier careat filis per uirginitatem, ubi est sterilitas noluntaria, non maledicit, sed laudatur. Si uero careat propter defectum naturalem, non maledicitur, sed sustinetur, maximè s̃ nõ est in ea sterilitas bonorum operum.

Publici muneris, &c.] Dicit hic Amb. de filiabus Loth, q̃ publici muneris gratia priuatam culpã prætexit. Videtur falsum dicere, quia si quis furetur, ut det pauperibus, nõ excusatur a peccato furti: ergo nec ille ab incestu, cũ a patre cognitæ fuerunt. Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item. Videtur quod multipliciter peccauerunt. Primo, quia patrem inebriauerunt: secundo, quia ambæ cum eodem uiro cõcubuerunt: tertio, quia cum patre suo peccauerunt. Respondeo. Dicendum, ꝙ quamuis filiæ Loth uideantur ex pietate motæ fuisse, quia non propter delectationem carnis, sed propter cõseruationem humani generis attemptasse illam cognouerunt: tamen non excusantur ab incestu, quia scienter contra primã institutionem matrimonii, in qua excipiũtur pater, & mater, iacuerunt cum patre. Secundò, uerò, quia super falsam extimationem uoluntatẽ suam fundauerunt: & ideo si ignorantia, & naturalis pietas aliquo modo excuset culpam: non tamen a toto, sed a tanto: nec adeo excusat, q̃ n mortaliter peccauerint, licèt de patre præsumi possit, ꝙ non peccauerit mortaliter. Et hoc uult Amb. dicere, qd intentio illa, qua bonũ cõe, non uoluptatẽ propriã intendebant, preexit priuatã culpã. Fuit n. culpa re uera, sed tñ quãdã excusationis specie habuit ex illa intentione, q̃ uidebat esse pia. Plus tñ habuit de stultitia, & de temeritate, quã de pietate. Primò, q̃ a patre iunctũ debebant cõtinere. Secundò uero, q̃ & si uerũ esset, ꝙ totũ genus humanũ esset cõsumptũ non tñ debuissent attentare tam horribile factum, nisi interueniret diuinum mãdatũ. Sed in hoc manifestatum est, quod in nulla muliere cõfidendum est, quia deceperunt eum; cuius castitas gloriosa prædicatur, dum inter tam impios, tam sanctè, & laudabiliter uixit.

Continentiam Ioannes, &c.] Videt malè dicere, q̃ a aut loquit de continẽtia uirginali, aut simpliciter. Si de continentia simpliciter, tũc falsum dicit, q̃ Abraham uerã continentiã habebat in usu. Si de uirginali, cũ illã sit incorruptionis perpetuæ meditatio, illã non habebat, nec habitu, nec actu. Et iterum Si plura bona pauciorib̃us meliora sunt, uidetur quod perfectiori modo fuerit continens. Resp. Dicẽdũ, ꝙ continentia uno mo dicit priuatione uniuersalẽ illius actus: & sic uocat Aug. castitate cœlibum. Alio mõ dicit priuationẽ Imoderantiæ, uel tẽperantiæ respectu illius actus: hoc modo ponit actũ cũ modestia: & hãc uocat castitatẽ nuptiarum. Per primã uult hõ nullo mõ coire, per secundam uerò uult quando, & quomodo, & cũ qua debet coire. Prima est nobilior: q̃ secunda. Vtramque harum simul habere in usu, est impossibile: sed alteram habere in usu, alteram in habitu nullum est inconueniens: & sic fuit in Abrahã, quia continentiam nuptiarum habuit in usu, sed alterã in habitu, quia facillimum fuisset ei tãquam uiro temperatissimo uniuersaliter a muliere abstinere: & hanc uoluntatem habebat quãtum erat in se: & sic patet quomodo habuit utramque. Patet etiam quomodo continentiam habuit in habitu, non in opere quantum ad omnimodam abstinentiam. Patet etiam, ꝙ non est melius habere ambas, q̃ alterã: quia castitas cœlibatus continet in se q̃quid pfectionis habet altera.

Dub. 5.

Omnes

Omnes retro sanctos &c.) Videtur malè dicere: quia si eiusdem meriti fuerunt: ergo status legis equiparatur statui euãgelii: quomodo igitur uerum est, qd post aduentum Saluatoris effusa sit plene gratia Spiritussanctiꝰ Respon. Dicendum, ꝙ relatiuum plenitudinis, & aduerbium similitudinis in presenti auctoritate nõ dicunt æqualitatẽ, sed magis proportionẽ, ut ita intelligatur: quia sicut competit legi euangelicę continere, ita nubere tunc: tamen hoc excedit illud absolutè, & tempus excedit tempus, & status statum: sicut si fiat cõparatio pueri ad puerum, & uiri ad uirum, siue ad statum uiri, sic in proposito intelligendum. Vnde sancti non intendunt astruere æqualitatem, sed ostendere statum illum esse bonum, quamuis nobis non competit imitari.

Eas enim unus uxores, &c.) Quęritur, quid secundùm ueritatem fuerunt: cum enim non possint simul esse uxores & concubinę, uidetur scriptura falsum dicere. Respon. Dicendum, quòd re uera cõcubinæ fuerunt, sicut innuit textus Gen. de Agar, de qua primo dicitur, ꝙ Sara dedit cãviro suo in uxorem: & post dicitur. Eiice ancillam, & filium eius. & Aug. expresse dicit de ci. Dei. xvi. & xxv. ca. ubi. dicit, quod obediuit uxori reddendo ei debitum. Similiter intelligitur de illis duabus ancillis uxorum Iacob, quarũ q̃libet data fuit a domina uiro, & uir in eis reddebat uxoribus: quoniã ergo in matrimoniũ non erãt cõiunctæ, ideo secundùm ueritatem non erant uxores: sed concubinæ. Sed qũ uxorio affectu cognoscebat, & semen computabatur uxoribus, & ita legitimum: hinc est ꝙ uxores dicuntur. Aliqui inde uolũt dicere: ꝙ uere uxores fuerunt: tamen dicuntur concubinæ propter hoc, quod erant ancillę uxorum, & non nascebatur eis semen: sed liberis. Sed si attendatur figura, quæ ibi importabatur, quam notat Aug. in li. de baptismo, & uerba eius de ci. xvi. prima positio est uerior. Si uero quæratur, quæ fuit uxor uerior inter Rachelem, & Liam. Dicendum, quod utraque fuit: quia seruiuit in uxorem: & in uxorẽ seruiuit, sicut dicitur Gęsæ. Sed tamẽ secundùm affectũ Iacob, Rachel uerior, & maius hẽbat dõium, siue posse ad Iacob: sed secũdũ diuinã dispositionẽ Lia, de cuius semine ortus ẽ Xps dnus, p p quẽ tota generatio Iacob, immo oĩs generatio benedicta est.

Nec quæritur electio, &c.) Videtur hoc esse falsum: cũ enim multi matrimonia liter copulentur, & non ob aliud quam propter prolem principaliter: ergo uidetur qd hoc queratur. Item. Nonne coniuges prolem desiderant, & a Deo q̃runt? constat ꝙ immo. Itẽ. Quis modus est iste loquẽdi, non q̃ritur electio muneris? ꝙ est illud munus? Resp. Dicendum, ꝙ omnia bona, quę cũque habemus, dona Dei sunt, & munera Dei: intelligendũ est igitur quod huiusmodi dona, & munera q̃runt hoĩes, cum ea desiderant: & cum orant Deum pro eis acquirendis, & laborant ut ea habeãt. Possunt igitur hęc munera dupliciter inquiri. Vel secundùm affectum humanum: & sic

Dub. 6.

& sic adhuc q̃ritur, desideratur, & eligitur munus successionis, & plus. Vel secundũ promissum euangelicum: & quoniã lex euãgelica promittit perfectionem in præsenti, & gloriam in futuro, & dona spiritualia non carnalia: hinc est q̃ bene dicitur, Non quæritur electio muneris &c. secundùm intentionem euangelii.

Dub.7. *Non potest corpus, &c.*) Videtur illud verbum Isid. manifeste falsum: quia multis uirginibus a uiris pessimis facta est iniuria, & corruptæ sunt uiolenter. Si tu intelligis de corruptione peccati, sicut dicit Magister. Cõtra. Omne peccatum est in carne, uel in corpore. Resp. Dicendũ, q̃ illud intelligitur de corruptione, quæ redundat in amissione decoris uirginitatis; cum enim sit de magnis bonis, nullo modo pot perimi, uel auferri omnino nolenti. Sed ipse opponit de qualiben corruptione.

Dub.8. *Amictus est mors fame, &c.*) Videtur malè dicere: quia idolum nihil est in mundo. Et iterum, Nihil est reuerendum sicut dicitur. 1. ad Cor. iiii. Et similiter dicitur. 1. ad Corin. x. quod de oibus licet uesci. Respon. Dicendum, quod illud intelligendum est de illo, qui uescitur idolothyeis in reuerentiam idoli, uel quãdo scit alios propter ignorantiam scandalizari: uerumtamen propter scandalum in articulo necessitatis non est idolothytum dimittendum: sed cum protestatione, quod non facit in reuerentiã idoli, est sumendum: & tunc non scandalizat.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An contra Legem sit concubinam habere?

AD intelligentiam præsentis distinctionis secundũ tria q̃ determinat Magister tria principaliter quæruntur. Primò quæritur de continentia coniugali in antiquis. Secundò uerò q̃ritur de uirginali. Tertiò de repudio. Circa primum q̃runtur tria. Primò q̃ritur, utrum cõtra legem naturæ sit habere cõcubinam. Secundò, utrum contra legem naturæ sit, qd̃ unus homo habeat plures uxores. Tertiò q̃ritur. Vtrum Deus debuit in hoc dispẽsare, quod licitum esset homini habere concubinas.

QVOD non sit contra legem naturæ habere cõcubinam, ostenditur sic: quia non est contra legem naturæ habere ancillã, & seruum: sed ancilla potest homo uti ut liber: ergo non est contra legem naturæ carnaliter eam cognoscere: sic &c. ITEM. Mulier non coniugata, & libera habet potestatem sui corporis: sed qui habet rem aliquam, potest illam dare cui uult: ergo & ille qui acquirit licite, licite accipit: quia nulli fit iniuria: ergo quando de uoluntate mulieris procedit, ut cognoscat eam sine pactione cõiugali, cum nõ sit aterius, nec alicui fiat iniuria: uidetur &c. ITEM. Isid. in v. lib. Ety. Ius naturale est commune omniũ nationum: sed habere cõcubinam non est cõtra huiusmodi: ergo &c. ITEM. Quod potest de iure naturæ habere eam cum uxore

uxore uidetur: quia uir non habet sui corporis potestatem: sed mulier: ergo uxore uolente suscipere semen de ancilla sua, tenet uir ancillam cognoscere. ITEM. Ad hoc ipsum facit exemplum de Abraam, qui ad petitionẽ Saræ cognouit Agar: ubi etiam dicit Aug. q̃ hoc fecit Sara eo iure, quo non habet uir sui corporis potestatem: sed hoc est secundũ ius naturę: ergo &c.

CONTRA. Secundùm omnes leges filii q̃ de concubinis sunt, inuperabiles sunt, & contumelia est eis sic nasci: sed non est uituperium nisi præcedat inordinatio: ergo si secundũ dictamen naturæ est contumelia in filiis, qui sic nascuntur, uidetur q̃ in tali actu sit deordinatio: & sic pater &c. ITEM. Recta ratio dictat, q̃ filius debet succedere patri: ergo si pœna est filio, quando nõ habet hæreditatẽ paternã: sed secundum oium mores est, quod nati de concubinis nõ succedũt in hæreditate paterna: ergo cũ si muliter recta rõ dictet, quod nõ est pẽna iusta nisi p̃ deordinationem culpæ, cum nõ fuerit in eo culpa post generationẽ, fuit culpa in generando. ITEM. Recta ratio dictat, q̃ uir & mulier in actu illo uniuntur, & fiunt una caro: & q̃ actus ille est æqualitatis, quoniam similis in specie, & natura: sed unio ad æqualitatẽ non est nisi uxoris, & uiri, aliter non sunt ęquales: ergo recta rõ, siue dictamen naturale refugit coitum cum concubina. ITEM. Recta rõ dictat, q̃ parentes ambo debet filium educare: & qd̃ plus est, post modum in senectute filius debet educare parẽtes, & ęqualiter eos educare tenetur & semper: ergo cum iudicet uirum, & mulierem debere coniugi propter prolis generationem: quia ad hoc data est uis generatiua, iudicatur eos ex hoc simul cõuenire ad prolis educationẽ: & rursus ad prolis recipiendum obsequium, & honorẽ usque in finẽ: ergo iudicat qd̃ non rectè conueniunt, nisi æqualiter, & inseparabiliter cõueniant in actu illo. Sed si sic, tũc uir, & uxor solum debent cõuenire: ergo &c. ITEM. Quod non debet habere concubinam cum uxore, uĩ: qa uxor non põt conuenire cũ alio uiro, quin committat adulteriũ, qd̃ est contra ius naturale: ergo nec uir cũ aliqua alia muliere, q̃ cum uxore. ITEM. Ius naturale dictat, qd̃ homo qd̃ sibi uult fieri faciat alii, & nõ faciat alii qd̃ sibi nõ uult fieri. Sed maritus secũdùm rectam rationẽ abhominatur, & odit, qd̃ alius suam cognoscat uxorem: ergo &c.

RESOLVTIO.

Concubinam habere et si non sit contra ius naturæ proprũsimè sumptum: est tamen contra illud communiter dictum.

RESP. Dicendum, q̃ ius naturale tripliciter dicitur. 1. cõmuniter, proprie, & magis proprie: & secundùm hoc tripliciter diffinitur ab Isid. Vno modo sic: ius naturale est, quod in lege, & euãgelio cõtinetur. Sic diffinitur in principio decreti. Si sic accipit̃ ius naturale, sic habere concubinam est contra ius naturale: qa est contra legem, & euangeliũ. Sed contra legem Moysi implicite: quia non præcipit expresse fornicatorem interfici nisi in eã

Universidad de Deusto
Biblioteca

su, sicut patet in Deut. xxii. tamẽ implicitè clauditur ibi, Non mœchaberis: ubi prohibetur oĩs coitus, nisi matrimonialis. Contra legẽ euangelicã est expresse, nã dicit fornicarios non habere partẽ in regno Dei. 1. ad Cor. 5. & in 7. dicit, ꝙ habeat unusquisque suam ꝓꝓ fornicationem uitandam. Ratio aũt præceptionis est sacramentum matrimonii, qd̃ est institutum a Deo in signationẽ, & in curationem. In signatione ante lapsum, sed in curatione post lapsum. Quia n. corrupta est illa uis, & deordinata, ut dictum est supra, adeo ꝙ nõ exit in actum, quin regnum aĩæ peruertatur, nõ potest fieri post lapsum sine peccato, nisi excusetur per matrimonium: ideo taliter cognoscere concubinam est peccatũ, quantũ est de se, & contra legem, & euangelium: & ita cõtra ius naturale communiter dictum. Secundo modo dicitur propriè: & sic diffinitur, in principio Decretorum. Ius naturale est, ꝙ est commune oĩum nationum: & hoc ius est, ꝙ dictat rõ recta. Contra illud adhuc est cognoscere siue habere cõcubinã: & hoc patet: quia ius naturale dictat, ꝙ cõueniant uir & mulier in tali actu ad generationem ꝓlis, quę utriq; incedat, & cui cõiter pstint, & illa utriq; æqualiter subsit. & quoniam actus ille est consimilis in specie. & ad generãdum cõsimilem in specie, dictat natura, ut conueniant in quadã æqualitate: sed hoc est cum pater coniungitur illi, ut sit uxor, & materfamilias: & ideo recta ratio dictat, quod nõ conueniãt, siue coniugantur illi, ut concubinæ. Sed ista in multis est obscurata per libidinem. sed tamẽ salua manet in his, qui non depraauant iudicium per mala opera. Tertio modo dicitur ius naturale ꝓpriissime, qd̃ natura docuit oĩa animalia: & hoc modo non est contra naturã, nec tamẽ oĩno secundum naturam: & hoc quia quædã aĩalia bruta sunt, licet non omnia, quæ coniungunturper indiuiduam copulam, ut sunt turtures: & quoniam sicut uult Philosophus, omnes uirtutes, quæ sunt in aĩalibus dispersæ, in hoĩe colliguntur, sicut anima oĩum aĩalium in manu hominis: quamuis non omnia aĩa animalia habeant instinctum, tamen natura hominis habet: unde adhoc inclinatur recta natura hoĩs, ut si adhæret mulieri, sic adhæreat, ut pro ipsa patrem, & matrem deserat: & sic accipiat in copulam indiuiduam. Sed m hęc igitur patet, ꝙ fornicari, seu habere fornicariam, uel concubinã non solùm est malum, quia prohibitum, sed prohibitum, qa malum. Vnde concedendæ sunt rationes adhoc.

Dis. 31 art. 2.

Ad aliud ergo, quod obiicitur, ꝙ potest uti re sua, &c. Dicendum, ꝙ quę ad talem usum accipitur, ad æqualitatem accipiturı & si ordinate accipitur, oportet qd̃ ęqualis fiat: & ideo nunquam rectè utitur, nec ancilla, nec libera, nisi cum ea tanquam cum uxore contrahat. Ad illud, quod obiicitur, ꝙ nulli facit iniuriam, qa illa uoluit. Dicẽdũ, ꝙ facit iniuriam Deo, quia cõtra ius statutũ facit: facit etiã iniuriã sibi, pro eo, ꝙ se deordinãdo, in corpus suum peccat: nã uir

uir facit sibi iniuriam, quamuis ipsa uelit, qa ut phrenetica uult malum suũ, ut si aliqua uellet, ut se occideret, uel ea abutereſ contra naturam, qs auderet dicere hoc non esse malum? Ad illud, quod obiicitur, ꝙ ius naturale est cõe. Dicendũ, ꝙ quoddam magis est apertũ, quoddã magis occultũ: & secundum, ꝙ plus apertum, est cõius: secundum qd̃ minus, est minus cõe: & quoniã istud magis est occultũ, ideo minus cõe: tamen lex matrimonii apud oĩs reperitur. Ad illud, quod obiicitur, ꝙ mulier habet potestatẽ corporis uiri. Dicendũ, ꝙ & si cætera bona sint cõia, hoc tamen bonum det esse priuatũ. Vnde nulli alii põt uxorem suam cõicare, nec potestatem exigere in alio: sed solũ in corpore suo: sic nec mulier de uiro. Ad illud, qd̃ obiicitur de Sara. Dicẽdũ, ꝙ Abrahã nunq̃ obtẽperasset, nec obtẽperare debuisset, nisi diuina dispensatio intercuenisset. Vnde illud, ꝙ dicit Aug. non fuit tota causa excusans, sed signũ fuit.

Qvaestio II.

An contra legem naturæ sit, plures uxores habere?

Vtrum cõtra legẽ naturę sit, ꝙ unus habeat plures uxores, Et ꝙ sic, ostenditur auctoritate. quia Gen. 4. dicit Glo. de Lamech, q̃ habuit duas uxores. Primus contra morem, & naturam adulterium commisit: ergo &c. Item. Ratione uidetur, quia secundum dictamẽ naturæ est, ꝙ uir & mulier quantùm ad actũ illum pares sint: sed uxor una nõ potest esse plurium uirorum: ergo nec econuerso. Item. Secundum rectam rationem uir tenetur uxori debitum reddere: ergo cum impossibile sit simul pluribus reddere, non potest se simul pluribus obligare: sed si plures posset simul habere, simul se pluribus obligaret: ergo &c. Item. Quod indictum est homini a cõstitutione, spectat ad ius naturale: sed a sua constitutione dictũ est: Relinquet homo patrem, & matrem, & erunt duo in carne una: ergo secundum dictamen naturæ est, qd̃ tantùm sint duo: ergo una unius, & non plures. *Gen. 2.*

Contra. August. dicit, & haberur in litera. Quando erat mos habere pluresuxores, peccatum non erat: sed mos, uel consuetudo contra naturam nõ est approbãda, nec excusat a culpa: ergo habere plures uxores non est contra naturam.. Item. August. dicit. quod contra præceptum non erat, quia nulla hoc lege prohibitum erat: sed quod est contra ius naturæ, est prohibitum in lege naturæ: ergo &c. Item. Ratione uidetur, quia ꝙ est cibus ad salutem indiuidui, hoc est coniugium ad conseruationem speciei: sed licitũ est pluribus cibis uti ad conseruationẽ indiuidui: ergo & plures uxores habere ad conseruationem speciei... Item. Coniunctio maris, & fœminæ est propter ꝓlis multiplicationem: & hęc est secundum dictamen naturæ: ergo si mulier sterilis ex natura dictat, quod possit ex alio generare, cũ unusquisque quantum est de natura, appetat semen, & prolem relinquere super terram: ergo non est contra, sed secundum naturam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Matrimonialis amor cum singularis sit; non nisi unaturaliter ad plures esse potest.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ sicut dictũ est supra in alia distinctione præsupposita: si ius naturale dicatur, ꝙ in lege, & euangelio scribitur: sic ius naturale est, ꝙ sit una unius: erunt (inquit) duo in carne una tã in ne-
Gen. 2. teri, q̃ in nouo. Si autem ius na-
Mat. 19 turale dicatur, quod ratio recta dictat, adhuc uerum est: qa adhuc natura secundũm ꝙ rationis rectæ est, qd̃ non faciat alii, quod sibi non uult fieri. Sed uir non uult, ꝙ uxor habeat alium uirum: igitur nec ipse debet uelle habere aliam uxorem: cum in tali actu (ut supra uisum est) ad paria iudicẽtur: & tamquam pares conueniant. Si dicatur ius naturale, qd̃ natura impressit animalibus. Dicendũ, ꝙ nõ oibus: sed aliquibus animalibus brutis impressit. Sed tamen in natura est aliquorũ animalium irrationalium, & in nostra natura plãtauit: Hoc patet experimẽto, eo quod in matrimonio est quidã amor singularis, in quo nõ communicat alienus: unde naturaliter omnis uir zelat uxorem quãtum ad hoc, ut nullum diligat præter ipsum in actu illo: & omnis uxor similiter zelat uirum quantum ad hoc: unde stante natura, numquam fuisset ibi cõmunitas, etiam si cetera fuissent communia. Similiter charitate adueniente, quæ facit omnia esse communia, numquam facit uxorem communem propter priuatum amorem, qui debet esse, qui etiam est sacramentum illius amoris, quo Deus zelat animã, ut nolit eã aliquẽ alium tantũ diligere: sic & aiã a Deo nullo modo uult propter aliam deseri: Et in hoc patet sapiẽtia Dei, q̃ se nobis in nobis ostẽdit: & nobis ipsis ostẽdit, qd agere debeamus in creaturis subditis secundũ illud Iob. Interroga iumenta, & docebũt te sed mẽs hoium obfuscata hoc nõ attẽdit. Cõcedendum igitur, qd̃ uti pluribus uxoribus est cõtra ius naturæ. Cap. 12

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, ꝙ qñ mos erat, peccatum non erat. Dicendum, ꝙ mos ille erat approbatus non ab hominibus tãtum: sed a Deo, ut postea patebit: & ideo peccatũ non erat.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ nõ erat contra ꝓceptum. Dicendũ, qd̃ uocat ꝓceptum expressũ exterius ꝑ uocẽ uel scripturã, sicut legẽ Mosaicã. AD ALIVD, qd̃ obi de cibo. Dicendũ, qd̃ nõ est simile: qa ibi est usus rei inferioris, hic ev usu paris, & iõ unius: alioquin superior fit. Præterea, ibi est mutuus amor, & ideo mutuus zelus: & iõ singularis. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ est ad multiplicationem talis actus &c. Dicendum, ꝙ si natura diceret prolẽ esse multiplicãdam: th dictat debite, & ordinate, & ita ꝙ nulli fiat iniuria: & iõ magis est sandũ est a generatione prolis, quam iniuriam inferre alicui: & ideo nec uxore aliã duci. ITEM, Et si natura diceret qrendo bonũ commodi, non tamen in iudicium boni honesti; & honestas consistit in rectitudine iustitiæ, & obseruatione fidei: sed bonũ cõmodi est in fecunditate prolis: hinc est, qd̃ ad prolem generãdã non

non debet alia uxor adiici, nisi Deus dispenset.

QVAESTIO III.

An Deus dispensare debuerit, ut concubinas, & plures uxores habere liceret?

VTRVM Deus debuerit dispẽsare, ꝙ licitum esset habere concubinas: & quod liceret habere plures uxores. Et ꝙ non debuerit dispensare, uidetur: quia conduor naturæ non facit contra naturam, nec contra ius naturæ: sed habere plures uxores, & plures concubinas est contra ius naturæ: ergo &c. ITEM. Nũquam Deus dispensauit, ꝙ una esset plurium uirorum: ergo cũ magis sufficiat una mulier pluribus uiris, quãm econuerso nõ debuit dispensare, ꝙ unus uir esset plurium. ITEM. In institutione matrimonii, & eius cõfirmatione dicitur, quod erũt duo in carne una: & Matth. 19. Super illud. Adhærebit uxori. Glo. Nõ uxoribus: ergo si Deus cõtra suã institutionem non debuit facere, uidetur &c. ITEM. Dispensatio recta debet esse propter maius bonum: sed cum unus habet duas, hic non soluitur bonum fidei, quia cognoscit uir aliã uxorem, cum tamen mulier non cognoscat alium uirum. Nec etiã bonum sacramenti: quia Christus unicam habet ecclesiã sponsam, nõ plures: ergo uidetur, ꝙ male sit dispensatum. ITEM. Si omnis dispensatio debet esse ꝓter aliquam causam, quæro, q̃ sit illa. Si multiplicatio prolis ad cultum Dei, cum ista causa omni tempore sit: quia cultus Dei est multiplicandus: ergo in omni tempore debet ista dispensatio stare. ITEM. Videtur, ꝙ ista dispensatio se extẽderit ad solos patres, qa Deu. 17. dicitur. Non habebit uxores plurimas, q̃ alliciãt aiam eius: hoc dicit̃ de Rege; ergo multo fortius aliis est istud prohibitum.

CONTRA. Quod dispẽsatum fuerit, vt̃, qa Abrahã simul cum uxore habuit concubinã: & tamẽ nõ reprehenditur, immo dominus approbauit, cum dixit de Hismaele, qd̃ ipsum faceret crescere: ergo cũ hoc nõ liceret per naturã, dispensatũ est ergo cum eo. ITEM. Iacob habuit duas uxores, & duas cõcubinas, & constat, ꝙ hoc placuit Deo, quia semen, qd̃ ex oibus accepit, est approbatũ: ergo cũ eo fuit dispensatum. ITEM. Dauid habuit plures uxores, & concubinas, sicut dicitur 2. Reg. & tamen non reprehenditur: ergo dispensatum est cũ regibus. ITEM. Helchana habuit plures uxores, & tamen non reprehenditur: ergo uidẽt, ꝙ cũ oibus fit dispẽsatũ. ITEM. Lex supponit tang licitũ, Deut. 21. Si habuerit homo duas uxores, unã dilectam, & alterã odio habitam: nec hoc redarguit: ergo oibus erat licitum: ergo cum omnibus dispensatum. Quæritur igitur, quomodo, & quando sit dispensatum: & ubi expressum: & quare tunc, & non modo; & quantum se extendat.

RESOLVTIO.

Si quando dispensauit Deus concubinas habere, non absque maxima necessitate, congruitate, utilitate, & honestate dispensauit.

RESP. Dicendum, ꝙ ad dispẽsationem adhoc, ꝙ debite fiat, & cõueniente homo ea utatur, ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista quatuor sunt concurrentia. scilicet necessitas, congruitas, utilitas, & honestas: & ista quatuor sunt hic. Primũ quidẽ congruum fuit illud tempus dispensationi, quoniam tẽpus fuit figuræ: & quoniam Christus generare debebat liberos, & filios per baptismum, & in ecclesia catholica, & in hæreticis diuerticulis: ideo in figura debuit præcedere matrimonium, siue generatio ex libera, & ex ancilla. Et rursus. Quoniam inter illos, qui ab hæreticis baptizantur, quidã hęresim sequuntur, quidam ad ecclesiã reuertuntur: iõ utriusque figura pcessit. Primi in Hismaele, de quo dictum est Gen. xxi. Eiice ancillam, & filium eius. Secundi in ancillis Iacob Gen. 35. quorum filii sunt inter liberos cõputati. Hoc hĩ ab Aug. in li. de baptismo. Fuit ergo tẽporis congruitas. Fuit ẽt necessitas, qa pauci erant Deum colẽtes: & ut cultus diuinus nõ periret, necesse fuit, ut filios multiplicarent: & contingit ꝓ uxores steriles hĩent, iõ necessitatẽ habuerunt tunc plures habere. Fuit ẽt utilitas: quia filii erudiebantur a parentibus, & mores patrum seruabant: & ideo quanto plures, tanto cultus Dei erat celebrior: & ideo erat tunc utile multos procreare. Fuit etiam honestas: qa non affectu libidinoso: sed casto: non affectu adulterii, sed mariti etiam concubinas cognoscebant. In cuius rei testimoniũ de Abrahã dr, ꝓ nõ ipse accepit ancillã, sed uxori obediuit: & ei in ea debitũ reddidit, & affectuviri cognouit: & ideo dicitur Gen. xvi. qd Sara dedit Agar in uxorem Abraam, non quia fuerit uxor: quia postmodum fuit eiecta: sed ut significetur, quod eo affectu eam cognouit, quo & uxorem. Vnde Aug. xvi. de ciu. Dei c. xxv. uocat ipsum uirũ fœminis utiliter utentẽ, uxoretẽperanter, ancilla obrẽperanter, nulla intemperanter. Ex hoc patet quod hęc dispensatio non se extendit ad tempus naturę institutæ, nec gratiæ: quia in natura instituta non erat tempus figuræ, nec necessitas sterilitatis. Similiter in tempore gratiæ cessauerunt figurę, & omnes uocantur ad Christi culturam, & multiplicatum est genus humanum ualde. Ratione utilitatis se extẽdit ante tempus Abrahæ: quia ante non multiplicabantur ad cultum Dei: sed ad malum: quia imitatores erant paternorũ scelerum: & ideo deleti sunt cũ terra. Ratione uerò honestatis ad illos solos se extendit, qui uxori bus, & concubinis temperanter, & ad cultum Dei multiplicandũ sciebant, & uolebant uti, aliter eis dispensatio facta est diuina inspiratione in Patriarchis, & rege Dauid, quoniam utrisque de semine facta est repromissio: & quia isti erant capita, & imitãdi erant tamquam sancti, & intellexerunt rectè dispensationẽ hãc ad omnes extedi, qui erant imitatores eorum in castitate: & mos fuit ex hoc introductus durans usque ad Christi aduentũ. Sed tunc cessauit: qa cessauit cõgruitas, & necessitas, ut iusum est. Vnde omnibus, qbus licuit, licuit tamen ex dispensatione, quæ fuit per inspirationem & hoc dicitur extra de diuor. in quadam

quadam decretali Innocẽtii: ubi dicitur, quod numquã licuit alicui nisi diuina inspiratione.

Ad illvd, qd obiicitur, ꝓ Deus nõ facit cõtra ius naturę. Dicẽdum, qd uerum est contra ius naturę, ꝓ ordinat in ipsum: sed cõtra ius naturæ, ꝓ ordinat ad proximum; põt: non tñ facit contra: sed supra: quia rõ recta sic dictat hoc nõ esse faciendũ: ut tamen dicat in eius oppositõ Deo esse obediendum. Ad illvd, quod obiicitur, qd una sit pluriũ. Dicẽdum, ꝓ si una esset plurium, nulla esset utilitas: quia unus põt fecundare plures: sed nõ una a pluribus. Esset etiam damnũ: quia defectus trãquillitatis: non n. põt cum pace unus duobus dominis seruire, sicut unus dominus duobus seruis imperare, & uir caput est, & dñat mulieri. Deesset ẽt bonum sacri: qa una anima non duobus viris: sed Christus multis cõpulatur aiabus: Et amplius esset incertitudo, Pris, & cõfusio hæreditatis. Ad illvd, qd obiicitur, quod Deus instituit, qd duo &c. Dicẽdum, ꝓ uerum est tẽpore legis naturæ, & tẽpore gratiæ. Sed ex causa tẽpore legis debuit dispensare, nec facit cõtra suam institutionem ipse, qui rem instituit, eum pro loco, & tẽpore dispensat. Ad illvd, quod obiicitur, quod dispensatio debet esse propter maius bonum. Dicendum, quod bonum prolis adeo necessarium est, ut propter ipsum uel let Deus in aliquo detrahi bono fidei, & sacramẽti, nõ tamẽ omnino: quia tunc aliqui fidem seruabant, & ratio signationis ibi manebat. Ad illvd, qd obiicitur, ꝓ multiplicatio prolis non est causa. Dicendum, ꝓ immo: quia cultus Dei crescebat tunc non per uocationem: sed per successionem: quia illis tantum fuit lex tradita: & ideo tunc erat opportunum. Ad illvd, qd quæritur, ad quos se extendebat. Dicẽdum, quod ratione inspirationis tantum ad patres: sed ratione honestę imitationis, & moris derinatum est ad posteros, qui uxoribus utiliter uti sciebant. Quod ergo obiicitur, quod Regibus erat prohibitũ, ne haberẽt plures: sed ut non haberẽt pluriũas: non dicitur etiã illud simpliciter: sed cum determinatione: quę alliciant animũ eius, & tales erant alienigenæ.

ARTICVLVS II.

Qvaestio I.

An uirginitas sit uirtus?

Consequenter quantum ad secundũ articulum quæritur de continentia uirginali, & circa hoc tria qruntur. Primo ergo de ipsa uirginitate quantũ ad genus suũ. Secũdò de cõparatione cõtinentię uirginalis ad matrimoniũ, siue cõiugiũ. Tertio de uirginitate ꝑ comparationem ad præmium.

Vtrvm uirginitas sit uirtus. Et ꝓ sic, uidetur per diffinitionem uirtutis, quia uirtus est bona qualitas mentis &c. Et per diffinitionem Philosophi illud idem. Item. Hoc ostenditur per diffinitionem uirginitatis, quam ponit Augustinus dicens. Virginitas in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ est meditatio. Sed meditari incor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

incorruptionem perpetuã, hoc est maxime arduum, & difficile, & tale ẽ uirtutis obiectũ. ITEM. Hoc ipsum uidetur rõne, qa abstinere a coitu illicito, est uirtutis: sed difficilius est ab oĩ coitu abstinere quam ab illicito: ergo si illud est uirtutis, multo fortius istud. ITEM. In uirginitate meremur nõ tãtum aureã, sed etiã aureolam: sed oẽ meritum consistit mediante uirtute, uel dono, uel beatitudine: ergo &c.

CONTRA. Oĩs uirtus, q̃ non est in finem, in medio consistit: sed uirginitas consistit in extremo, quia omnino abstinet: ergo &c. ITEM. Actus oĩs uirtutis est in præcepto, quia sunt necessario ad salutem: sed actus uirginitatis non est in præcepto: ergo uirginitas non est uirtus. ITEM. Nulla uirtute, quis male utitur, ut patet: sed uirginitate contingit male uti, ut patet de fatuis uirginibus Mat. 25. ITEM. Oẽs uirtutes sunt connexæ; unde q̃ hẽt unam, habet oẽs: sed hoc nõ est de uirginitate: ergo &c. ITEM. Nulla uirtus expellitur, uel amittitur nisi per uitium, & peccatum: sed uirginitas perdit sine peccato: in his, q̃ uiolenter corrumpuntur: ergo &c. Si tu dicas de his, q̃ nõ amittũt, obiciẽ de his, q̃ transeunt de continentia uirginali ad coniugale, quæ uirginitatem pdunt sine culpa. ITEM. Oĩs uirtus perdita recuperatur per pœnitentiam, quia ex gratia, in qua est omnis uirtus: sed uirginitas perdita nunquã recuperatur: ergo &c.

RESOLVTIO.

Virginitas secundũ quod habitum nominat, in medio consistit, & uirtus est.

RESPON. Dicendum, q̃ continentia uirginalis, siue uirginitas tria dicit. Primum est abstinentia ab omni coitu illicito. Secundum est continentia ab omni coitu licito. Tertium est integritas mentis, & carnis. Quantũ ad primum dicit habitũ, quantum ad secundum dicit uirtutis statum, quantum ad tertium dicit decorem: unde uirginitas est habitus continentiæ perfectus, & decorus. Concedendæ igitur sunt rõnes probantes uirginitatem uirtutem esse secũdum illud, quod nominat habitũ. Quæ uerò obiciuntur in cõtrarium, omnia procedunt ratione status, uel decoris: & quantum ad hunc statum ad extremum tendit. Ratione ẽ status non est in præcepto, rõne cuius status põt perdi per descẽsum ad inferiorem statum: ratione cuius status non est aliis connexa. Ratione uerò decoris contingit, quod pdatur homine inuito: Contingit etiã superbe, & male uti: Contingit etiã, ut amissa non possit recuperari. Quantũ uero ad illud, quod est ioi habitus substrati, oẽs conditiones uirtutum in ea reperiuntur. Et sic patent omnia præter primũ, quod obiciebat de medietate quia ita similiter posset opponi de cõtinentia uiduali.

ET propterea dicendum, q̃ quando dicitur, quod uirtus cõsistit in medio, hoc non est intelligendum respectu obiecti, quia sic nulus esset cautus, nisi cognosceret medietatem omnium licitorum de mundo, quia illud est medium inter aliquam, & nullã. Sed istud intelligitur, ut sic medium teneatur, & uirtus sit medium circa delectationes, & tristitias; nã qui omnino nihil sentit de passionibus carnis, hic insensibilis iudicatur, & hoc habet per naturam; qui uerò omnino eis consentit, hic luxuriosus est: qui uerò excitatur, sed tamẽ nõ consentit, talis uirtuosus est: sed hoc omnino bene est in uirginibus, quia aliquo modo caro exstat; quãuis non ita sicut in coniugatis. Hoc autem intelligitur loquendo secundũ uirtutes politicas, & naturam lapsam: nam per superabundantem gratiam potest esse, quod non sentiat, & tamen uirtutem habeat; ut patet in Christo, & eius matre dulcissima.

QVAESTIO II.

An uirginitas præferenda sit continentia coniugali.

DE comparatione cõtinentiæ uirginalis ad matrimoniũ, siue coniugium; & quod uirginitas, sit melior, & perfectior, uidetur, quia uirtus consistit circa difficile, & arduum: ergo circa status arduum maior uirtus: sed magis arduum est omnino abstinere a coitu, quam aliquando tantum: ergo maioris uirtutis. ITEM. Opera perfectionis sunt in consilio, imperfectionis uerò in indulgentia: sed uirginitas ẽ in consilio, matrimonium in indulgentia: ergo &c. ITEM. Cui debetur fructus maior, illud est maioris uirtutis: sed continentiæ uirginali debetur fructus centesimus: sicut dicitur Matth. 12. an Glo. coniugali uerò tricesimus: ergo &c. ITEM. Quod similius est statui gloriæ, est perfectius; sed continentia uirginalis est similior statui gloriæ, quia ibi est incorruptio: ibi non nubũt. Vnde Hier. dicit, quod Angelis est cognata uirginitas; ergo &c.

CONTRA. Aug. de bono coniugali. Non est impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias; & in Abraham, qui filios genuit. ITEM. Aug. de bono uiduali. In continentia coniugali bene utitur homo malo, qui concupiscẽtiam restringit in connubio: sed laboriosius est bene uti malo, q̃ bene uti bono: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur. Si optimum in aliquo genere melius est optimo alterius generis, ipsum simpliciter est melius altero; sed optima fœcunditas melior est oĩ integritate; unde melius est in Beata Virgine, quod est mater, quam quod uirgo: ergo simpliciter fœcunditas melior uirginitate: sed fœcunditas est in coniugio: ergo &c. ITEM. Quod ad plura uacat, & magis facit ad pfectionem gloriæ, illud est melius: sed continentia coniugalis non tantum prodest continentibus, sed etiam filiis generatis: facit etiam ad perfectionem numeri electorum: sed uirginalis sibi soli prodest, & perfectionẽ electorum non accelerat: ergo &c. ITEM. Terra sterilis est inutile maledicenda, sed uirginitas facit uentrem sterilem: ergo merito est maledicenda: non ergo melior. ITEM. Si homo sterilis fuisset, non minus perfectas habuisset uirtutes; sed tunc non esset uirginitas, sed tantum continen

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia coniugalis: ergo continentia coniugalis est continentia perfectissima; ergo uirginitas non superexcellit, immo exceditur.

RESOLVTIO.

Quantum ad decorem omnino uirginitas coniugali absque uitio præferenda est. Quantum uerò uel ad habitum, uel ad statum non nisi sano modo.

RESPON. Dicendum, ꝙ sicut tactum est, in uirginitate est tria cõsiderare, scilicet habitum, statum, & decorem integritatis. Si loquamur quantum ad habitũ, sic se habent, ut excedentia, & excessa: quia ex maiori uirtute potest continere etiam coniugata, quàm uirgo; & econuerso. Si autem loquamur quantùm ad decorem, sic semper uirginitas præfertur continentiæ coniugali: quia ibi est corruptio fœda; hic autẽ est incorruptio sancta. Si autem quantum ad statũ, tũc est loqui dupliciter: aut secundũ idem tempus, aut secundum diuersa. Si secundum idem, dupliciter. Aut secundum tempus legis, aut secundum tempus gratiæ. Si secundum tempus legis, status continentiæ coniugalis omnino præfertur, & status uirginitatis prohibetur: & sterilis maledicitur, & in cõtumelia habetur. Si secundum statum gratiæ, ubi non requiritur fœcunditas uentris, sed sanctitas, & incorruptio, & puritas mentis, uirginitas præfertur continentiæ cõiugali. Si autem secũdum diuersa tempora loquimur, utpotè si continentiæ statum consideremus in tempore legis, & uirginitatis in tempore gratiæ, sicut unusquisq; in suo optimo; sic status statui non præfertur, nec meritum meritondum tamẽ sit charitas æqualis. Et hoc est, quod dicit Aug. quod cœlibatus Ioannis non præfertur coniugio Abrahæ. Rationes igitur probantes, quod continentia uirginalis est dignior, procedunt ratione statuum relatorum ad tempus gratiæ, uel rõe decoris uirginitatis.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium de auctoritate Aug. Dicendum, quòd loquitur secundum status diuersorũ, scilicet legis, & gratiæ. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ laboriosius est, &c. Dicendum, ꝙ uerũ est cæteris paribus: sed licet actiua sit laboriosior, non tamẽ melior, quia alia purior. AD ILLVD, quod obiicitur, quod optima fœcunditas est melior, &c. Dicendum, ꝙ hoc uerum esset, si fœcunditas illa esset per actũ coniugalem, sed non fuit: ideo nihil ad coniugium ex hoc, imo magis ad commendationem uirginitatis. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd ualet ad plura, est melius. Dicẽdum, ꝙ hoc est uerũ, si æquè intense ualeat. Sed aliqd intense ualet ad unum, quod ualet remissè ualenti ad plura. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ terra sterilis maledicenda. Dicẽdum, ꝙ uerum est, si sterilis est fructu, quem tempore suo debet producere. Sed tempore gratiæ non quæritur fructus uentris: sed mẽtis: nõ corporalis, sed spiritualis. QVOD ultimò obj., logẽ de habitu; & hoc uerũ est: de statu aũt non est uerum: aliquem enim statum patiẽtiæ, & tempe rantiæ contingit habere nobiliorẽ, & fortiorem post lapsum. Quæ-

QVAESTIO III.

Quod sit uirginitatis præmium?

DE uirginitate per comparationem ad præmium. Et dicitur communiter ꝙ præmium uirginitatis est aureola: & hoc probatur per figuram Exo. 25. ubi præceptũ est fieri supra maiorem coronam, aliam paruam coronulam: & secundum hanc figuram duplex est præmium, ut dicunt magistri. Substantiale: & hoc dicitur aurea ad similitudinem magnæ coronæ. Et accidẽtale: hoc dicitur aureola ad similitudinem paruæ. Si ergo coronari debet illa corona anima decora, & maximè Christi sponsa: & talis est virgo: ergo &c. ITEM. Hoc ostenditur per scripturam Apoc. 12. Mulier amicta sole, & in capite eius corona XII. stellarũ: si hoc de B. Virgine rectè exponitur, sicut Christus uincentibus communicat thronum: sic B. Virgo perfectè continentibus coronam, sic &c. ITEM. Corona debetur certanti: sed maxima pugna est in carne: ergo qui ipsam perfectè uincit, & notabiliter, debet notabiliter coronari; sed perfectè uincunt virgines: ergo sunt notabiliter coronandæ: ergo aliquam coronam habebunt, quam non habebunt coniugati.

SED CONTRA. Omne meritum charitatis est; ergo & præmium; ergo si charitas omnes uirtutes monet, & omnibus cõmunicat meritum; ergo & præmium: ergo nullum præmium reddendum est virginitati, magis quam alii uirtuti. Si dicas, ꝙ uerum est de præmio substantiali. Cõtra: Nullum præmium debetur ei, qui caret charitate, nec substantiale, nec accidentale; ergo omne præmium debetur charitati. ITEM. Si virginitati debetur aliquod præmium superadditum: aut hoc est ratione difficultatis, aut ratione perfectionis. Si difficultatis: sed difficilius est suam uoluntatem oĩno abnegare, & pro Christo mẽdicare, quam continentiam seruare; ergo multò fortius tali actui debetur aureola. Si ratione perfectionis: sed multò perfectius est diligere inimicos; ergo, &c. ITEM. Si virginitati debetur præmium speciale: aut ergo ratione incorruptionis carnis, aut mentis. Si carnis; ergo violenter corrupta nõ haberet, aureolam, cuius contrarium habetur per uerbum Luciæ: Si inuitam me violaueris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Si secundùm incorruptionem mẽtis: aut quia numquam corrupta, aut qa reparata. Si quia nũquam corrupta; tunc ergo pauciissimis debetur aureola, & etiã non beato Ioanni, quia voluit nubere, sicut dicitur; & tamen eius virginitas multum commẽdatur. Si quia reparata; ergo quãtumcũque fuit luxuriatus, dummodo perfectè pœnitcat, habebit aureolam. Si secundùm utrumque: redit adhuc maius inconueniens, quia nullis, aut paucis aureola debetur. ITEM. Cum virginitati debeatur fructus centesimus: & cõstat quòd hoc non est præmium substantiale, sed accidentale: uidetur ergo quòd idem sit aureola, ꝙ fructus: sed cum fructus conueniat statui uirginali, quare non au-

Universidad de Deusto Biblioteca

aureola? quæritur ergo differentia huius.

RESOLVTIO.

Vltra essentiale gaudium debetur virginitati & aureola, quæ gaudium quoddam accidentale est.

RESPONDEO. Dicendum, quòd triplex premium legimus in scriptura, scilicet præmium aureæ, præmium quòd est fructus, & premiũ aureolę: Distinguitur autem a diuersis hoc diuersimode. Dicunt enim quidã, quòd præmium aureæ debetur radici charitatis: præmium fructus debetur ratione refrænationis pronitatis: sed præmium aureolæ ratione incorruptionis. Quia. n. charitas influit in omnes uirtutes: ideo aurea oĩ uirtuti, & actui debetur. Et quoniam uis concupiscibilis quantùm ad generationem est corrupta, & infecta: ideo in ipsa uiget pronitas: ideo soli continentiæ, quæ illam refrænat, præmium fructus debetur. Quia verò incorruptio attenditur quantùm ad fidem cõtra uoluptatem, & quantùm ad constantiam usque ad mortem: ideo tribus actibus debetur aureola: scilicet prædicationi, continentiæ uirginali, & ipsi martyrio. Vnde secundum hos aurea est gaudium de Deo, fructus de pronitatis restrictione, sed aureola gaudium de incorruptione. Sed hęc positio nõ uidetur conueniens: quoniam incorruptio non tantùm est in his, quibus debetur aureola; sed etiam in iustitia, quæ est perpetua, & immortalis: & in charitate, quæ numquã excidit: & ideo modus iste sumendi non uidetur conueniens. Aliter dicunt alii, quod præmium aureæ debetur ipsi radici charitatis, sed fructus ratione difficultatis, & aureola ratione perfectionis: unde quia difficultas maxima est in continendo omnino, imo quoddam martyrium, & in sustinendo terribilia, quæ mortem inducunt: ideo fructus debetur martyribus, & continentibus: perfectio uerò maxima est in actibus tribus ipsius animæ, scilicet rationalis, concupiscibilis, & irascibilis. Et hoc dupliciter. Et ꝗ conuersionem ad Deum; & ita debetur eis perfectio aureæ. Et per comparationem ad bonum inferius; & ita debetur aureola, quæ est diminutiuum; quia est remuneratio in bono creato: & secundum actum perfectum triplicis potentiæ assignatur, uel redditur aureola. Nam perfectissimus actus rationalis per comparationem ad inferius est ueritatem fidei prædicare: concupiscibilis carnem omnino a coitu refrenare, irascibilis mortem sustinere: & ideo tribus debetur aureola triplex. Sed adhuc positio ista non uidetur omnino cõueniens, quia tanta est perfectio nis omnia relinquere, & seipsum abnegare, sicut prædicare, & oĩno continere: ideo non uidetur quod secundùm perfectionem, uel ratione perfectionis uirginitati debeatur aureola. Aliter igitur dicendum, quod sicut dictũ est supra, quod in uirginitate tria considerãtur, s. habitus, fructus, & decor: habitui respondet aurea, statui fructus, sed decori integritatis aureola. Et qꝗ habitui rñdeat aurea, hoc non est

est dubium. Quod verò statui fructus, hoc patet sic: quia sicut fructus maior, & minor, quem ponit Dominus in Euangelio, attenditur secundùm nobilitatem terræ: sic fructus maior, & minor secundum statum. Esto enim, ꝙ tres in tribus statibus cõtineant, secundùm quod melius possunt, adhuc excedit continentia uidualis coniugalem, & uirginalem. Vnde quia in cõtinentia maximè status diuersi considerantur, & secundum illam distinguuntur: ideo soli cõtinentiæ præmium fructus aptatur, non quin & aliis possit aptari, si est diuersos status assignare. Quod autem aureola respondeat alicui decori exteriori patet, quia aureolæ assignãtur his actibus, quæ cõsiderant aliquid extrinsecum, ut puta ꝙ est infra, ut corpus: vel quod est iuxta, ut proximus quem cõuertit, & ad patriam per bonam doctrinam ducit. Vnde decor quidam erit doctoribus de conuersis per ipsos: & quidam etiam decor, & gaudium erit martyribus in corpore, qui se pro Christo passionibus exposuerunt: quidam decor virginibus in corpore, quod pro Christo incorruptum seruauerunt, & ille decor, uel gaudium de illo decore, aureola recte dicitur. Credo tamẽ melius, ꝙ ille decor aureola dicatur, ꝗ gaudium, quia omnes gaudebunt de decore, non tamen omnes habebunt aureolam. Sed ut totum unum dicant, melius est dicere, quod utrumque, scilicet decor cum gaudio, & gaudium cum decore. His uisis patent obiecta.

QVOD enim obiicitur, quòd debetur radici charitatis omne meritum. Dicendum, quòd uerum est de præmio substantiali: sed de accidentali non est uerũ primò, & per se, sed non sine illo. Vnde est causa sine qua non. Similiter patet, quare uirginitati debetur aureola, non ratione perfectionis, sed ratione decoris. Ratione perfectionis status debetur fructus centesimus, sed ratione decoris aureola.

AD ILLVD, quod quæritur, ratione cuius incorruptionis debeatur aureola? triplex est ad hoc opinio. Quidam enim dicunt, quòd cum meritum consistat in anima, quòd incorruptio mentis debeatur aureola: similiter perfecte uoluntati sustinendi mortem pro Christo: & hoc confirmant per illud, quod dicitur de beato Martino, O beata anima, quam & si gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit. Sed ista positio non uidetur conueniens, quia quantumcunque uelit aliquis prædicare, nisi exeat in opus, nõ credo quod habeat aureolam. Vnde illud beati Martini de præmio essentiali intelligendum est, quia æqualis fuit martyribus propter magnitudinem charitatis. Alia opinio est, quòd debetur actui exteriori. Vnde si aliquis non martyrizetur actu, nõ habebit aureolam. Similiter si auferatur virginitas uiolenter, perditur aureola. Vnde Leo Papa dicit, quòd corruptæ per uiolentiam se non audent sacris uirginibus comparare, nec etiam annulo desponsentur: & secundùm hos quantumcunque

Universidad de Deusto
Biblioteca

cumque homo prædicet, reportat præmium, sed non aureolã, nisi aliquem conuertat. Sed durum est dicere, quòd si uoletur omnino per uiolentiam, quod aliquid ibi perdat, dum nullus consensus interueniat, nulla culpa. Et ideo tertio modo dicendũ, quòd aureola debetur actui interiori per cõparationem ad decorem exteriorem, & exteriori relato ad interius. Vnde si uirgo uelit corrumpi, & nõ corrumpatur, & post peniteat, quia saluata est incorruptio in carne: ideo aureolam habebit. Item, si nolit corrumpi, & non corrumpatur, corruptio illa nõ est iudicanda corruptio decoris uirtutis: & ideo manet decor integer, quia decoratio uirtutis ab interiori procedit: & hoc est, quod dicitur in litera. Non potest corrumpi caro, nisi prius mens corrumpatur, scilicet corruptione, quæ obuiet uirginitati. Vnde quod dicitur, ꝙ ie non audeant sacris uirginibus comparare, hoc est propter periculũ, quia fortassis in actu illo consenserunt, unde semper est eis timendum. Ex uis potest patere, quando uirginitas amittatur. Cum enim ad perfectam uirginitatem duo concurrant, scilicet incorruptio mentis, & incorruptio carnis: incorruptio mentis est, sicut formale, & complementum: incorruptio carnis est, sicut materiale. Si ergo utrumque pereat, totũ perditum est, & numquam recuperari potest. Si autẽ amittatur incorruptio carnis salua incorruptione mẽtis, manet quod formale, & completum est virginitatis: ideo meritum, & præmium: quamuis etiam illud, qd materiale erat sit perditum. Vnde perdita est secundùm quid, tamen manet simpliciter: perdita est in conspectu hominum, non tamen in conspectu Dei: & hoc est quod dicit Ambrosius, & habetur in litera. Si autẽ perdatur incorruptio mentis salua incorruptione carnis, tunc perditur quod formale est, & manet quod est materiale: & quia illa redit ad suum propositum, & habet materiale subsistratum, redeunte uirginitate uirgo iudicanda est, licet non in tanta gloria, in quanta esset si numquam consensisset: & hoc sentire uidetur esse magis pium.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An licitum fuerit uxorem repudiare?

ON SEQVENTER quãtũm ad tertium articulum, quæritur de repudio: & circa hoc tria quæruntur. Primo quæritur, utrum licitum fuerit uxorem repudiare. Secundò, utrum debuerit permitti. Tertiò, quæritur de ipsius repudiatæ reconciliatione.

QVOD fuerit licitum uxorem repudiare, ostenditur sic. Lex Moysi illicita puniebat: quod ergo non puniebatur in lege, tempore legis erat licitum: sed repudiatio non puniebatur: ergo, &c. ITEM. Licitum est, quod nulla lege prohibetur: sed Iudæi non erant astricti alii legi, quàm sibi a Deo datæ: ergo licitum erat omne, quod in lege illa non prohibetur: sed repudium non prohibebatur in illa: ergo &c. ITEM. Licitum est omne, qd diuina inspiratione mandatur: sed Moyses diuina inspiratione afflatus dedit legẽ in Deut. in, quo 24. ca. præcepit libellum repudii dari: ergo uidetur, ꝙ sit licitum. ITEM. Licitum est, quod sit rationabili cã: sed rationabilis cã est ut odiosa societas separetur, maximè quãdo surgit ex eã exterius mouente: ergo si uir pp deformitatem habeat uxorem exosam, uidetur &c. ITEM. Lex matrimonii pfectior est in noua, q̃ in vet. sed in noua licitum est ab uxore separari aliqua de cã, ut puta cã fornicationis: ergo uidetur, ꝙ in leg. vet. licuit, aliqua de causa fieri repudium.

CONTRA. Nihil est licitum, quod est contra diuinam institutionem: sed diuortium est cõtra diuinam institutionem: quia Deus coniunxit masculum, & fœminam: sed quos Deus coniũxit homo separare non debet: ergo &c. ITEM. Nihil est licitum, ꝙ est contra ius naturæ: sed naturæ ius dictat, ut nõ faciat qs alii, ꝙ sibi non uult fieri: ergo cum uir nollet repudiari ab uxore, non debet repudiare eam. ITEM. Nihil licet, in quo est peccatum: sed in diuortio est peccatum, qa dicit Chrys. ꝙ q̃ secundùm legẽ dimittit, quatuor committit iniquitates: qa apud Deũ est homicida &c. ITEM. Maior est unio uiri & uxoris, quam patris & filii, quia dicitur. Gen. 2. Relinquet hõ patrem, & matrẽ, &c. Sed nulli licet repudiare patrem: ergo &c. ITEM. Auctoritate domini Matth. 19. Non licet uxorem dimittere excepta causa fornicationis: sed pp illam nõ erat diuortium, immo mulier lapidabatur: nec alia causa: ergo nunquam fuit licitum.

RESOLVTIO.

Nunquam licuit uxoris repudium, ut sine culpa fieret; sed bene sine pœna.

RESPON. Dicendum, ꝙ secundùm ꝙ dicit dominus repudiũ uxoris nunquam licitũ fuit, ut sine culpa fieret: fuit tamẽ licitũ, ut fieret sine pœna. Vnde aliqd licere alicui, hoc est duplici de causa. Aut quia non obuiat iuris rectitudo: & sic non fuit repudium licitum. Aut qa nõ obuiat iuris punitio: & hoc modo licuit uxorem repudiare: quia tunc nõ obuiauit iuris punitio.

EX HOC igitur patet, quod obiicit, quòd non puniebat lex Moysi, nec prohibebat: quamuis enim lex Moysi nõ prohiberet: quia non decreuerat punire: tamen nihilominus lex naturæ, & dictamen rationis contrariũ dicebat. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ Moyses mandat. Dicendum, ꝙ Moyses aliquid prohibuit in repudio, aliquid mandauit, aliquid permisit: Prohibuit uxorem dimittere sine causa. Permisit uxorem dimittere ex causa fœditatis. Et præcepit libellum dari: & in datione libelli non erat peccatum, sed in dimissione. AD ILLVD, qd obiicitur de causa rationabili. Dicendũ, ꝙ uir, & uxor indiuidualiter cõiungũtur a Deo: ideò nulla pt esse cã separationis, quo ad uinculum, sed quo ad debitum põt esse causa defectus fidei: qa

Redarguitur a Sco. in 4. d. 33. q. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

unus conseruat alteri fidem: & quia ista tunc non fuit causa, iō nulla fuit rationabilis causa. VTTRVM verò pateat, ut patebit in fra; qa fornicatio potest esse ratio, quare uxor non possit uiro debitum reddere, ut in quo peccat quis, in hoc & torqueatur: & illa ratio tunc fuit, nec alia potest esse: & ideo &c.

QVAESTIO II.

An uxorem repudiare, permitti debuit?

VTRVM repudiare uxorem, debuerit permitti. Et qnon, uidetur: quia qui non prohibet malum cum possit, habetur pro consentiente: sed legislator potuit prohibere, & non prohibuit repudiū: ergo consentit: sed cōsentiens malo, peccat: ergo &c. ITEM. Non sunt facienda mala, ut ueniant bona: ergo nec pmittenda mala, ne ueniant maiora mala: ergo nec debuit repudium permittere propter uitandū homicidium. ITEM. Vir & vxor pares sunt quātum ad legem tori: sed sicut uir potest occidere vxorem, ita uxor odiens uirum pōtma. hinare in mortem eius: ergo idem periculum, & idem ius est ex utraque parte: sed nō permittebatur in lege, ut uxor repudiaret uirum: ergo &c. ITEM. Tempore legis naturę non legimus fuisse permissum repudium: tēpore gratiæ similiter legimus fuisse prohibitum, quare ergo tēpore legis scriptæ fuit permissum? Si dicas, sicut dominus dicit, ad duriciam cordis eorum. Contra. Quia duri erāt, ideo ad eorum duritiam constringendā imposuit legislator onera grauia: ergo si graue est habitare cū uxore exosa, congruebat ergo non permitti repudium.

CONTRA. In lege nō debuit prohiberi aliquid ꝙ non debuit puniri: nec puniri debuit, nisi ex quo deberent effici meliores, saltem in opere, quamuis non charitate. Sed si repudium non permitteretur, homines illi, qui pro ni erāt ad homicidium, haberentur in peius: ergo &c. ITEM. Nulla sacramēta ita perfectè fuerūt in ueteri test. sicut in nouo: ergo nec sacramentum cōiugii: ergo si perfectio in sacramento coniugii cōsistit in indissibilitate: nō ergo debuit perfecte in lege ueteri indiuisibilitas imperari. ITEM. Si tanta esset arctitudo inter uirum, & uxorem, quod nullo modo separari possent, cum fornicatio tunc non puniretur, omnes efficerētur fornicarii, & pauci aut nulli ducerent uxorem: ergo si præceptum fuit tunc, semen legitimum multiplicari, repudium non debuit prohiberi.

RESOLVTIO.

Non nisi coactè, pro scilicet uitandis maioribus malis uitandis; permisit Moyses uxoris repudium.

RESPONDEO. Dicēdum, quòd permissio est quadruplex. Vno modo per priuationem præceptionis: & sic Apostolus permit **nit minus** bonum: quia non præcepit **maius** bonum, sicut uirginibus **nubere** permittit. Secundo **modo** per priuationem prohibitionis: & sic uenialia dicuntur permissa: quia non sunt prohibita. Tertio modo per priuationem punitionis: & sic repudiatio uxoris est permissa: quia nō punitur in lege. Quarto modo per priuationem prohibitionis: & sic omnia mala dicuntur a Deo permissa: quia non prohibet. Prima permissio est propter boni qualitatem. Secunda propter nostram infirmitatem. Tertia propter vitāda maiora mala. Quarta propter elicienda maiora bona. Permisit ergo Moyses: quia nō poterat prohibere hoc malum quin, triplex malum inde sequeretur. Primum quidē defectus sacramenti: quia non uellent uxorem ducere. Secundo, multiplicatio fornicationis. Tertio homicidium. Ex hoc patent duo prima: quia Moyses nō permisit nisi coactus propter scilicet maius malum uitandum: unde fuit ibi potius pati, quam agere; sed qui facit malum, ut ueniat bonum, peccat faciendo; ideo non est simile quod secūdo obiiciebatur.

AD ILLVD, quod obiicitur, quare non permittitur mulieri. Dicendum, ꝙ tempore legis nō iudicabantur ad paria uir cum muliere: tum ratione conditionis, quia uir principium est mulieris: tum ratione præuaricationis: quia mulier est initium peccati: ideo dictum est ei Gen. iii. Sub uiri potestate eris. AD ILLVD, quod quæritur quare potius tempore illius legis fuit permissum. Dicendum, ꝙ ad hoc triplex fuit ratio. Vna: quia non fuit eis omnino reuelandum matrimonii mysterium: quia erat tempus umbræ. Secunda quia ipsi erant imperfecti: unde tantum onus noluerunt recipere. Tertia; quia duri: & hoc onus noluerūt portare, & occulte possent abiicere: & ideo nō fuit imponendum. AD ILLVD, quod obiicitur de constrictione duritiæ. Dicendum, quòd frangenda erat per pœnam, quæ non esset occasio maioris mali, qualis fuisset obligatio ad talē inseparabilitatē: & ideo sic debuit frangi, uel constringi.

QVAESTIO III.

An uxor a uiro repudiata, eidem reconciliari debeat?

DE reconciliatione: & quæritur, utrum uxor post repudium debeat uiro reconciliari. Et quòd sic, uidetur: quia peccatum fuit uxorem dimittere, ut supra ostensum est: ergo iustum est ipsam resumere. ITEM. Mulier repudiata si contrahit cum alio, aut peccat, aut non. Si non peccat: ergo cum propter nullum peccatum eius fuerit repudiata, & non debeat infligi pœna nisi propter culpam, manifestum est &c. Si peccat: ergo manet uinculum cum priori: ergo adhuc est uxor eius: sed dominus uult, quòd uxor sit cum uiro: ergo &c. ITEM. De omni malo licitum est pēnitere: sed penitentia retractat malum factū: ergo cum repudiare uxorem sit malum: ergo licitum est pēnitere: ergo & retractare: ergo & vxorē sibi recōciliare. ITEM. Diuisa per diuortium pōt reconciliari: ergo & per repudium.

CONTRA. Deut. 24. dicitur, quod non est recipienda post repudium, ne peccare facias terrā: ergo qui recipit, facit peccare terrā: ergo &c. ITEM. Hiere. iii. Vulgo dicitur: si dimiserit uir

Universidad de Deusto
Biblioteca

uxorem, & illa recedens duxerit uirum alterum, nunquid reuertetur ad eũ? quasi dicat non: ergo &c. ITEM. Iste repudiãdo uxorem, quantum in se, est amisit ius in eam tanquam in uxorem: ergo si recipiat, accipit, quod non est suum. ITEM. Sententia iudicis secundum legem debet irretractabiliter obseruari. Iusta enim sententia non est retractãda: sed cum uxor dimittebatur dato libello repudii, in conspectu ecclesiæ fiebat per sententiam legis repudium: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Nisi culpa adulterij interueniat, potest uxor uiro licitè reconciliari.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ post repudium aliquid fuit licitum, & concessum, ut ambos, scilicet uirum, & mulierem manere innuptos, uel etiam ante nuptias alias inuicem reconciliari. Aliquid fuit licitum, & permissum, ut scilicet uir uxore repudiata aliam duceret uxorem: non enim fuit prohibitum habere plures uxores. Aliquid fuit illicitum, & prohibitum, ut uideheet uxor repudiata uiro uiuente duceret alium. Quia enim nũquam licuit uni uxori plures habere uiros, cum primus uir repudiatæ uiuat, non licet ei habere secundum. Hoc tamen non fuit prohibitum directè, sed obliquè in pœnam eius impositum, ut nunquam possit redire ad uirũ priorem: quia uoluntarie se polluit cum secundo: & ideo dicitur in Deuteronomio. & Hierem. quod polluta, & contaminata est mulier illa propter adulterium, scilicet quod commisit cũ secundo. Concedendum est igitur, quòd licitum est post repudium uxorem uiro reconciliari, nisi culpa adulterii interueniat, propter quam puniendam prohibetur, ne ad uirum redeat: quia tunc licitè fiebat diuortiũ: unde miro modo licet occulto, tamen uerè ipsa lex iudicabat inseparabile esse coniugii sacramentum: & hoc magis expressè tangit Hierem. 3. Quod ergo dicit lex, quod non est recipienda, intelligitur propter adulterium commissum, non quia non sit uxor, sed quia contra matrimonium fecit. Magis autem punitur mulier, quam uir rationibus prædictis, scilicet in solutione tertii argumenti præcedentis qõnis, quia in lege inferior erat.

AD IILVD, quod obiicitur, quòd nullo modo licet, cum perdiderit ius. Dicendum, quod habet ius repetendi, postquam repudiauerit. Si tamen uxor uelit, de eius uoluntate, & consensu potest iterum licite fieri.

AD IIILVD, quod obiicitur, quod sententia lata secundum legem non est retractanda. Dicendum, quod lex quædam præcipit, quædam permittit. Sententia lata secundum legem præcipientem omnino iusta est, & retractanda non est: sed secũdum legem permittentem, cum ibi sit aliquid iustitiæ sine omni peccato reconciliari potest, immo meritoriè, & licitè.

DI-

DISTINCTIO TRIGESIMAQVARTA.

De matrimonio secundum causam materialem, quæ est personarum legitimarum, uel illegitimarum.

NVnc superest attẽdere, quæ personæ sint legitimæ ad contrahendum matrimonium. Legitimæ indicantur personæ secundum statuta patrum, quæ diuersa sunt. Aliæ namque fuerunt legitimæ ante Legem, aliæ sub Lege, aliæ in tempore gratiæ. Item in primitiua ecclesia quædam erant legitimæ, quæ modo nõ sunt. Earum uerò, quæ modo legitimę sunt uel illegitimæ, quædã sunt plene legitimæ, quædam omnino illegitimæ, quędam mediæ. Plene legitimæ sunt, quibus non obuiat uotum continentiæ, uel ordo sacer, uel cognatio, uel dispar cultus, uel conditio, uel naturæ frigiditas, & si quid est aliud. Penitus uerò illegitimæ sunt per uotum, per ordinem, per cognationem, per disparem cultum. Mediæ uerò sunt, nec plene legitimæ, nec omnino illegitimæ, per frigiditatem, per conditionem. Si enim tales iunguntur ignoranter, commanere possunt quibusdam accedentibus causis, & eisdem deficientib. diuidi.

De frigidis separandis.

De his enim, qui causa frigiditatis debitum reddere non possunt, consulit Gregorius, ut permaneant. Sed si mulier causatur dicens, Volo esse mater, & filios procreare: decreuit, ut uterque eorum septima manu propinquorum iuret, quod nunquam carnaliter conuenerint: & tunc mulier secundas nuptias contrahat. Vir autem, qui frigidæ naturæ est, absque spe coniugij permaneat. Ait enim sic, Interrogasti de his, qui matrimonio iuncti sunt, et nubere non possunt, si ille aliam, uel illa alium ducere possit, de quibus scriptum est, Vir & mulier si se coniunxerint, & post dixerit mulier de uiro, quod coire non possit cum ea, si potest probari quod dicit per iustum iudicium, alium accipiat: si uerò ille acceperit aliam, separentur. Item, Requisisti de his, qui ob causam frigidæ naturæ dicunt se non posse inuicem operam carni dantes, commisceri. Iste uerò, si non potest ea uti pro uxore, habeat eam quasi sororem. Quod si retinaculum coniugalis

Sutabunt c. sũ matim continetur extra de frigidis & maleficiis Gre. 33 q. 1. ca. Ad ea i terroga sti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

le noluerit rescindere, maneant uterque innupti: nã si huic non potuit naturaliter concordare, quomodo alteri conuenietꝰ Item, Si uir aliam uxorẽ uult accipere, manifeste patet ratio, quod suggerente diabolo odii fomitem exosam eã habuerit: & ideo eam dimittere mendacii falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, Volo esse mater, & filios procreare: uterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iureiurando dicat, ut numquam per cõmistionem carnis coniuncti una caro effecti fuissent. Tunc uidetur mulier secundas posse cõtrahere nuptias: humanum dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir aũt, qui frigidæ naturæ est, maneat sine coniuge. Quod si & ille aliam coniugem acceperit, tunc hi qui iurauerant, periurii crimine rei teneantur: & pœnitentia peracta priora cogantur recipere connubia. Hoc seruandũ est, cum uterque idem fatetur. Sed uir asserit se debitum reddidisse uxori, & illa diffitetur: cui potius fides habenda sit, meritò quæritur. De hoc ita statutum est, Si quis ita acceperit uxorem, & habuerit eã aliquo tempore, & ipsa fœmina dicit quod nunquam coisset cum eo, & ille uir dicit quod sic fecit: in ueritate uiri consistat, quia uir est caput mulieris. Hoc de naturali impossibilitate statutum est.

Rom. 6

Ibid. c. Si quis acceperit.

Ephe. 5

Hismarius Remensis archiepi. 33. q. 3. c. si per sortiarias.

De his, qui maleficiis impediuntur.

De maleficii autem impedimento hoc tenendum decernitur: Quod si per sortiarias & maleficas concubitus nõ sequitur, hortandi sunt quibus illa euenerunt, ut spiritu contrito & humiliato deo & sacerdoti de omnibus peccatis cõfessionem faciãt, & lachrymis, eleemosynis, orationibus, & ieiuniis domino satisfaciãt: & per exorcismos ac cætera ecclesiasticæ disciplinæ munimina ministri ecclesiæ tales sanare procurent. Quod si non potuerint, separari ualebunt. Sed postquam alias nuptias expetierint, illis nuẽtibus quibus post iunctæ fuerint, prioribus quos reliquerant, etiam si possibilitas concũbendi eis reddita fuerit, recõciliari nequibunt. Quod in fine huius capituli continetur, ex rigore magis dictum intelligendum est, quam ex canonica æquitate: uel intelligendum est non posse reconciliari prioribus, nisi iudicio

iudicio ecclesiæ, quo diuisio facta fuerat.

De furiosis additio.

Furiosi quoque dum in amentia sunt, matrimonium contrahere non ualent. Vnde Fabianus, Neque furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt: sed si contractũ fuerit, non separentur. Itẽ Nicol. Papa, Hi qui matrimoniũ sani contraxerunt, & uni ex duobus uel ambobus amentia, uel furor, uel aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem talium coniugia solui non possunt. Similiter est etiam sciendum de his, qui ab aduersariis exegentur, uel membris truncantur, uel a barbaris execti fuerint.

Fabianus. 32. q. 7. c. Neque fu. Ibidẽ. c. Hi qui matrimonium.

De his, qui cum duabus sororibus dormiunt,

De his etiam, qui cum duabus sororibus, uel quæ cum duabus fratribus dormiunt, uidendum est quid censeant canones. Qui dormierit cum duabus sororibus, & una ex illis ante fuerit uxor, neutram ex ipsis habeat: nec ipsi adulteri umquam in coniugio copulẽtur. Item nec proprie uxori licet sibi reddere debitum: quam sibi reddidit illicitam, sororem eius cognoscendo. Nec post mortem uxoris licet ei adulteræ uel adulteri copulari in coniugium. Item Zacha. Papa Concubuisti cum sorore uxoris tuæ, si fecisti, neutram habeas: & uxor tua si non fuerit conscia sceleris, & cõtinere nõ uult, nubat in domino cui uult. Tu uero & adultera sine spe coniugij maneatis: & dum uiuitis pœnitentiam agite. Quod ait, cui uult nubat, intelligendum est post mortem uiri. Vnde Gregorius. Qui uxores suas in adulterio deprehendunt, nec ille, nec illam aliam uxorem accipiat, uel alium uirum, quandiu ambo uiuunt. Si uero adultera mortua fuerit, uir eius, si uult, nubat adultera uero numquam, etsi mortuus fuerit uir eius: sed omnibus diebus pœnitentiæ lamenta persoluat. Hic de illo adulterio agitur, quod cum cognato uiri, uel cognata uxoris committitur.

Ex Aurelianẽsi concilio ubi suprac. Quidormierit. Zacharias Papa ibi. cap. Concubuisti. Grego. Ibidem cap. Hi uerbis qui.

Non est dimittenda uxor pro aliqua macula, seu deformitate corporis.

Illud etiam sciendum est, quod pro aliqua infirmitate uel macula corporali non licet uiro uxorem dimittere, & econuerso: sed debet alter alteri subsidia prouidere. Vnde Augustinus,

Notaẽ ad hoc c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si quis uiduã, &c. Si quis cũ no. mer. c. & q. ubi sudra. li. de ferma domini in monte.

gustinus, Si uxore.n quis habeat sterilem, sine deformẽ corpore, uel debilẽ membris, uel cæcam, uel claudam, uel surda, uel si quid aliud, sine morbis uel laboribus doloribusque confectam, & quicquid excepta fornicatione excogitari potest, uehementer horribile pro societate fideque sustineat.

SVPRA egit Magister de matrimonio quãtum ad genera causarum. Hic agit quãtum ad quartum genus causæ, scilicet quantum ad causam materialem, quæ quidem est personarum legitimitas, uel illegitimitas. Et diuiditur hæc pars in duas quia quædã personæ sunt simpliciter illegitimæ respectu matrimonii. Quædam respectu matrimonii perfecti: utpote illę, quæ alias nupserunt; & iam mortuus est uir, uel defuncta uxor. Ideo Magister primò agit de impedimentis. Secundò circa finem illius tractatus agit de secundis nuptiis. ibi. *Secundum est, quod non solum primo, &c.*] Prima pars habet duas. In prima agit de impedimentis, quæ non omnino auferũt illegitimitatẽ. In secunda uerò de his, quæ omnino faciunt illegitimitates. infra Dist. 37. *Sunt ergo quidam ordines, &c.*) Prima pars habet duas secundum duo impedimẽta, de quibus principaliter agit. Primò .n. agit de impotentia coeundi, quæ respicit defectum uiri. Secũdò uerò de conditione, q̃ respicit statum legis humanæ, infra Dist. 36. *Nunc de conditione uidendum, etc.*] Prima pars habet duas: q̃a ad impedimentũ sequitur diuortiũ. Ideo primò agit de matrimonii impedimento, licet semi plenè, Secũdò uerò de diuortio. Dist. 35. *Hæc etiam notandum est, &c.*) Prima pars habet duas partes. In prima determinat huiusmodi impedimenta in generali. In secunda in speciali. ibi. *Debet enim, cui causa frigiditatis, &c.*) Et illa secunda pars subdiuidit in duas: quia impedimentum potest uenire uel ex parte uis imperatæ, scilicet generatiuæ. uel imperantis, ut lib. arb. Ideo primo ponit impedimenta respicientia primam uim. Secũdò uero secundam, ibi *Pari si quoque, &c.*) Et quælibet harũ habet duas secundum subdiuisionem impedimenti. Impedimentum in uigeneratiua est impotẽtia coeundi: & hæc est duplex naturalis, scilicet & accidentalis. Similiter impedimentum ex li. arb. est aut propter defectũ cogitationis in crimine, aut honestatis in uoluntate: & sic sũt duo, s. criminis enormitas uel incestus, & corporis deformitas, & horror.

Plenè legitimæ sunt, &c.) Videtur malè dicere: q̃a legitimitas est habitus, illegitimitas est priuatio: sed per habitus cognoscuntur priuationes, nõ ẹ priuatione habitus: ergo malè diffinitur legitimitas, ẹ priuatione illegitima. Respõ. Dicendũ, q̃ sicut solutio uno modo dicit habitũ respectu ligationis: alio modo priuationem: sic in proposito. Si enim comparentur solutum, & ligatum respectu actus quantũ ad quẽ est expeditio: solutio dicit habitum. Si uerò comparentur respectu uinculi: solutio dicit priuationem uinculi: & sic duplicitèr potest diffiniri: per hunc modum de legitimitate oportet intelligi.

Vota esse mater, &c.) Videtur malè dicere: quia propter sterilitatem uxoris non potest uir allegare contra uxorem, quod uelit esse pater: ergo nec propter frigiditatem uiri mulier, q̃d uelit esse mater. Item. Mãrimoniũ fiat sine bono prolis: ergo propter hoc quod uelit esse mater, nõ debet diuidi. Resp. Dicendũ, q̃ sancti curialiter loquũtur: secũdum quod ipsę mulieres sunt uerecundę: mulier enim nõ potest separari a uiro propter defectum potẽtiæ generandi, sed potentię coeundi: & in illa circumlocutione intelligitur: q̃ carnaliter uir cognoscit a uiro: & ita patet q̃ non est simile de causalitate: sed bene est simile de arctitudine. Si enim adeo arcta est, q̃ cognosci non potest, uir potest allegare, & dicere, q̃ uelit esse pater, id est nolit cõtinere, si potest contra: & sic patet illud.

Retinaculum coniugale, &c.) Videtur utrumque esse falsum, primum, de retinaculo coniugali: q̃a si est ibi retinaculũ, cũ sit uinculum indissolubile, solui non põt. *Quare non quia resoluuntur?* Rursus. Videtur falsum dicere, & mala præcipere: quia cum alter eorum non habeat impedimentũ q̃d, potest licitè cũ altero contrahere. Iuxta hæc q̃ritur, utrum Galle, q̃ est frigidus, uere diuortium petat, utrum audiẽdus sit. Et q̃ no, uidetur: quia fornicãs non potest petere diuortiũ: quia fit ob culpam suam: ergo nec talis frigidus, cũ ipse sit in causa. Sed contra hoc est q̃a cũ nõ sit ibi matrimoniũ, uidẽtur q̃ neuter teneatur. Resp. Dicendum, quod diuortiũ propter impotentiam coeundi aliquando fit propter hoc, q̃ impotentia est in altero. Aliquando propter hoc q̃d impotentia est in utroque. Si ẹ propter hoc q̃ sit in utroque, uterque debet sine spe coniugii remanere. Si propter hoc quod sit in altero, siue i uiro, siue in muliere, post diuortium ille, in quo est causa, debet remanere sine spe coniugii tamquam persona illegitima: quod si contrahat, & posuit, tunc debet redire ad prior a uota. Quod ergo dicit, quod remaneant innupti, refertur ad eum, in quo reperitur causa illegitimitatis, siue in uiro, siue in muliere. Quod obiicitur de retinaculo. Dicendum, quod & si secundum ueritatem non sit ibi retinaculũ coniugale, tamen secundũ apparentiam, uel æstimationẽ iuris est. Vel et quædã sponsio, & obligatio: quia affectu maritali inuicẽ cohabitare possunt: unde uaide laudandum est eis, q̃ insimul permaneant, nisi uelint transire ad arctiorem uitã. Q̃d quæritur, si uiro petente debeat fieri. Dicendum, q̃ sic, si ẹ probari potest tamẽ quia contra se, & contra matrimoniũ uadit, suspicio mala de uiro colligitur. Et ideo abundãs probatio tali uiro indicitur, maximè si mulier dicat se cognitam esse ab ipso. Q̃d si mulier cõfiteatur, aut oportet euidẽter probare, aut debẽt ambo innupti remanere; uel etiam

nunquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

numquam separari: pro quo ecclesia debet diligentiam, quam potest adhibere.

Dub. 4. *Septimæ manu, &c.*) Videtur malè dicere; quia nullus debet iurare, nisi de eo, de quo certus est: sed nullus propinquorũ certus est, pro eo, ꝙ actus ille latebras requirit: ergo uidetur, ꝙ nullus possit iurare. Item. Esto, ꝙ nullus sit propinquus, uel paucí, nunquid poterunt separari? Item. Quare magis hoc debet fieri manu propinquorum, quã aliorum? Respon. Dicendum, ꝙ quamuis de actu illo uix aut nũquam habeatur certitudo per facti euidentiam: habet tamen, ut plurimum per signa probabilia, & per coniecturas, quę quamuis non sufficiant ad generandam scientiam, sufficiunt tamen ad generandam fidem, sine credulitatem, quæ aliquod robur prę stat. Dico igitur, quod adhoc, ꝙ diuortium fiat, uterque det iurare, quod nunquam carnaliter conuenerint, nec conuenire potuerint, & ꝙ operam dederint, & unusquisque; ꝙ per se nõ steterit, & propinqui debent iurare, quod ita credunt: & tunc ex quo simul cohabitauerunt per tempus sufficiẽs, diuidi possunt. Si autẽ alter eorum, utpotè mulier dicat, quod non sit cognitus & uir dicat, quod sic, standum est uiro, quia uir est caput mulieris, quia etiam loquitur pro causa matrimoniali, quæ est maximè fauorabilis. Si autem mulier uelit offerre, & replicare ipsum esse mentirum, per ostẽsionem claustrorum, standum est probationi mulieris. Si uerò uir petat diuisionem, & dicat se nõ cognouisse, & mulier dicat se fuisse cognitam, quamuis uir sit caput mulieris, tamẽ non est standum iuramento uiri, pro eo, ꝙ ipse contra matrimonium agit, & multi relinquunt uxores suas. Vnde si aliæ probationes non sunt, non est standum pro eo, sed pro matrimonio. Quod quęritur, quare manu ꝓpinquorũ. Dicendum, quòd hoc est ex duplici ratione. Tum quia eis magis constat. Tum etiam: quia probabile est, quòd magis pro matrimonio stent.

Tunc hi, qui iurauerunt, &c.) Videtur malè dicere: ꝙ iurauerũt se ita credere: sed quamuis non ita sit, nõ propter hoc iurauerũt falsum, nec cõtra mentem; ergo nõ sunt periuri. Resp. Dicendũ, quod facienda est uis in uerbo. Nõ enim dicit, quod sint periuri sed quod rei teneantur, quia ita retractanda est sententia diuortii lata per illa iuramenta, sicut si lata esset per iuramenta falsa: pro eo quod facti euidẽtia ostendit illa iuramẽta fuisse nulla ꝗtum ad illam sententiam fortificandam: nec præbuerunt fortificationem, sed potius errãdi occasionem.

Prioribus, quos reliquerit, &c.) Videtur male dicere, quia si copulentur aliis, & coeunt inuicẽ, tunc apertum est quod solutum est maleficiũ: ergo uidet quod non fuerit perpetuum: ergo &c. Resp. Dicendum, quod cum dicitur quod non possunt reconciliari, hoc intelligitur, quãdo ꝓsumitur maleficium illud fuisse personale: & tunc ualet uterque coniungi alii quia non habet illegitimitatem nisi respectu huius;

& ideo cum alii coniugatur uerè coniungitur: & ideo non potest redire ad primam. Si autem maleficium illud fuisset ita uniuersaliter, ut nullam posset cognoscere mulierem, tunc si redire potentia cognoscendi, & uellent redire: possent. & deberent se inuicem reconciliare. Sed quia potest experiri, uel dare licentiam probandi: cum hæc, & multa maiora quotidiè eueniãt, & contingant?

Nunc fornicatus, &c.) Videtur Fabianus hic malè dicere: quia si non separantur, contrahunt: & si contrahunt, possunt contrahere. Respon. Dicendum, ꝙ furiosus in actu non potest contrahere, nec de iure, nec de facto. Furiosus uerò in habitu non potest de iure contrahere: quia ꝓlem nescit educare. Sed tamen si sit sanæ mentis in actu, potest de facto contrahere: & si contrahat, contractum est. Vnde negatio prima non priuat potentiam simpliciter, sed solùm de iure; uel si priuat potentiam simpliciter, tunc intelligitur de furia in actu: & sic intelligitur uerbum Magistri, & uerbum sequens ad uerbatiuè intelligitur de furiosis in habitu sanæ mẽtis in actu, qui possunt contrahere saltem de facto.

Nec propria uxori licet, &c.) Videtur male dicere, quia non potest eam iure suo priuare. Respon. Istud nõ tenet nunc; sed debet intelligi illud, quia non licet ei petere, nec reddere etiam, ut satisfaciat suæ cõcupiscẽtiæ. Sed tamen tenetur debitum reddere uxori, ex quo peccatũ supuenit post matrimonium legitime cõtractũ: unde quamuis matrimonium non claudicet quantũ ad uinculũ, tamen quantum ad debitum reddẽdum claudicare potest: sicut patet de eo, qui intrat religionem sine licentia uxoris, & emittit uotum solemne: sic in proposito intellige. Vnde ista decreta, quæ hic allegãtur abrogata sunt.

Quod pro aliqua infirmit. &c.) Dub. 9. Videtur malè dicere, quia magis potest sustineri, ut plurimũ fornicationis culpa, ĩ qua ꝓtest esse usus coniugii, quã illa infirmitas, in qua non potest esse usus coniugii: ergo si per fornicationem dimittitur, uidetur quòd & propter talem infirmitatẽ possit dimitti. Respond. Dicendũ, quòd non fit separatio post cõiugũ cõsummationem, nisi fiat in pœnam alterius: & quoniam nemo punitur nisi pro culpa, & afflictio addenda non est, hinc est ꝙ pro qualicunqi pœna, uel infirmitate nõ est uxor reiciẽda.

ARTICVLVS I.

QVÆSTIO I.

An matrimonium impedimentum habeat?

AD intelligentiam eorum, quæ in præsenti distinctione determinãtur, secundum tria quæ in ea tangunt, tria principaliter quęruntur. Primò quęritur de impedimentis matrimonii in generali. Secundò in speciali de impotẽtia coeundi. Tertiò de defectu, qui uenit ex parte li. art. Circa primum quærunt duo. Primo quæritur, utrũ matrimoniũ habeat impedimẽtum. Secũdò dato quod habeat plu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

plura, quæritur de numero, & sufficientia impedimentorum.

QVOD matrimonium nõ habeat impedimentum, ostenditur, quia matrimonium est remedium contra morbum concupiscentiæ, ergo si ille morbus ad omnes se extendit nullo impediente, uidetur similiter, qd matrimonium cũ medicina debeat ex opposito respondere morbo; ergo uidetur, ꝙ matrimonium in omnibus esse possit, nullo impediente. ITEM. Nullũ aliud sacramentum habet impedimentum, quin si aliquis suscipiat de facto, susceptum sit; ergo similiter uidetur in matrimonio, ꝙ qualiscunque sit aliquis, tamen si de facto contrahit, suscipit matrimonii sacramentum. ITEM. Matrimoniũ est insolubile uinculum, ut est supra probatum, ergo si contrahatur, numquam dirimitur, ergo nullum est impedimentum, quod dirimat iam cõtractum. ITEM. Matrimoniũ cum sit sacramentum, operatur deus; unde coniuncti matrimonialiter dicũtur cõiuncti a deo. Matth. xix. Sed diuina operatio non habet impedimentum, cum deus sit agens nobilissimum, ergo matrimonium nullum habet impedimentum.

CONTRA. Matrimonium institutum est in officiũ: sed multi non sunt inepti ad officium, ut puta ad generandum per coitũ: ergo multi sunt non idonei ad matrimonium: ergo &c. ITEM. Matrimoniũ institutum est in remedium: sed multi sunt, quibus non potest esse in remediũ; quia non possunt conuenire: ergo &c. ITEM. Multi sunt, ꝙ non possunt umquam sine peccato actum illum exercere utputa ꝙ uouerunt continẽtiam, uel quibus est prohibitum coniungi ab eo, qui potest: sed omne sacramẽtum potest uenire in usum sine peccato, cum ordinent ad salutem: ergo aliqui sunt inepti ad matrimonium. ITEM. Nihil est sacrum quod sit contra diuinũ mãdatum: sed sacramentum est sacrum signum: ergo nihil est sacramentum, quod sit contra diuinam præceptionem: sed diuinum præceptum Leu. 18. prohibet matrimoniũ fieri inter multa genera personarum: ergo si contrahant de facto, non est sacramentum: ergo habet impedimenta.

RESOLVTIO.

Cum matrimonium summopere consistat in humana dispẽsatione: datumque sit non modo in remedium; sed & in officium. plura habet impedimenta.

RESPON. Dicendum, ꝙ sacramentum matrimonii habet impedimentum multiplex, sicut ostendunt rationes ad hoc adductæ. Ratio autem quare hoc sacramentum magis habet impedimenta, quam alia, est duplex. Vna est ratione causæ efficiẽtis; quia quamuis omnia sacramẽta sint a diuina institutione, & humana dispensatione, tamen hoc sacramentum maximè consistit in humana dispensatione; quia per consensum contrahentium oritur, nec habet dispensatorem determinatum. Alia ratio est ratione finis; quia cũ omnia sacramenta sint in remediũ, istud non tantũ est in remediũ, sed etiam in officium: & cũ alia sint

sint spiritualia, huic coniuncta est actio carnalis, scilicet cõiunctio, quæ est per coitum: & ideo facilius recipit impedimenta.

EX HIS patent obiecta.

Quod obiicitur, ꝙ nullus excluditur a morbo concupiscentiæ. Dicendum, ꝙ morbus ille aliter remediabilis est, q̃ per matrimonium, ut puta per continẽtiam. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ alia sacramenta se extendunt ad omnes: patet respõsio, quia non est simile de hoc, & de aliis, ut uisum est. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ est uinculũ insolubile. Dicendum, ꝙ uerum est, ex quo ligat, sed possibile é aliquos ineptos esse, ita ut hoc uinculo non uinciantur. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, ꝙ diuina operõ non põt impediri. Dicẽdum. ꝙ verũ est ubi Deus operatur ut tota causa: sed non est sic in matrimonio, immo necesse est interuenire cõsensum legitimũ. Præterea, operatio ista præsupponit materiam in qua.

QVAESTIO II.

Quæ, & quot sunt matrimonij impedimenta?

DE numero, & sufficientia impedimẽtorum matrimonii. Et ꝙ sint multa: uidetur, quia impedimenta sunt propter priuationem, uel defectum boni matrimonii: sed defectus boni matrimonii est ut dicit Dionis. malum, quod est infinitis modis, quamuis bonum sit uno modo: ergo infinitis modis, uidetur ꝙ possit impedire. ITEM. Impedimenta matrimonii accipiuntur secundum accidentia personarum: sed (ut uult Philosophus) accidẽtia sũt infinita: ergo & impedimenta. Maior patet discurrendo in singulis: minor patet per Philosophum. ITEM. Impedimenta matrimonii respiciunt matrimonii conditionem, & illud respicit ꝙ sonas singulares: sed singularia sunt infinita, & indeterminata; ergo & mãrimonii impedimẽta. 2. Phy. 50. & 6. Metaphy.

CONTRA. Nihil impedit matrimonium, nisi secundũm institutionem Dei, uel Ecclesiæ: sed institutio Dei, uel Ecclesiæ quãtũm ad matrimonium est in determinatis conditionibus: ergo &c. ITEM. Impossibile est scire legẽ matrimonii, & uinculum, nisi sciantur illa, quæ istud uinculum soluunt: sed lex matrimonii est nobis determinata: ergo & impedimenta: ergo sunt in numero diffinito. ITEM. Hoc ipsum probatur per hoc ꝙ Magister de huiusmodi determinat, & doctrinã dat: sed si non essent in numero determinato, non daret: ergo, &c.

RESOLVTIO.

Matrimonij impedimenta duodecim sunt.

RESP. Dicendum, ꝙ hoc sacramentũ habet impedimenta plura: sed quædã impediunt ex cõgruitate, & ista dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimere iam contractum: ut est Ecclesiæ interdictum, si fit clanculo, & tempus feriatum: quia talia respiciunt solemnitate matrimonii. Quædam impediunt de necessitate, quia non stat cũ eis sacramẽtum: unde dicuntur impedire contrahendum, & dirimere contractum: quia quamuis esset contractum de facto, tamen in ueritate non fuit sacrm, nec matrimoniũ uerum. Impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimenta aũt illa his uersibus cõtinentur, de quibus infra habebitur sigillatim. *Error, conditio votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, ordo, ligamen, honestas. Si sis affinis, si forte coire nequibis. Hæc sociandæ vetant connubia, sunta retractant.* De sufficientia ergo impedimentorum dicendũ, quod impedimẽtum sit, siue potest fieri ex quadruplici causa. Nam ex efficiente causa prouenire possunt tria. Efficiens causa est consensus: ad consensum aũt cõcurrit ratio. & uoluntas. Cõtra rationis actum est error, cõtra actum uoluntatis uis, uel uiolentia: cõtra actum utriusq; cõditio seruitutis, quæ impedit partim pp defectum libertatis, partim pp errorẽ. Ex parte causæ materialis tria, qa matrimonium est coniunctio uoluntarie introducta: ergo est personarũ naturaliter disparatarum. Coniuncti ergo proximitate sunt inepti ad matrimonium. Sed coniuncti possunt esse tripliciter, cõsanguinitate, affinitate, iustitia publicæ honestatis, quæ contrahitur ex sponsalibus per uerba de præsenti: & sic sunt tria impedimenta. Ex parte causæ formalis tria, quia matrimonium est uinculum in quo est mutua potestas uiri, & uxoris: impedimentum autem contra hoc est, quando non potest dare sui corporis potestatẽ. Et hoc põt esse tripliciter. Aut quia tradidit alteri, qui adhuc uiuit: & sic est ligatio. Aut qa se dedicauit Deo: & sic est sacer ordo. Aut quia Deo, & prælato: & sic est votũ: quando quis uouet ingredi religionẽ, uel continentiã tolienem. Ex parte finis similiter tria, qa matrimonium est ad procreandum prolem ad cultum Dei, uel saltem in remedium honestatis. Contra rõnem procreandi, uel remedii est impotẽtia coeundi. Contra cultum Dei, qui est in fide, est disparitas cultus, qui est in moribus, & criminis enormitas: ita sunt duodecim impedimenta. Similiter aliqua recipiunt diuisionem, ut impotẽtia coeundi, & crimen, sicut melius patebit infra. Posset tamẽ aliter horum impedimentorum sumi sufficiẽtia. In matrimonio.n.cõsideratur personæ, quæ iungunt, & ipsum uinculum, & illud per quod uinciuntur, & illud ad quod uinciuntur. Quod uinciturꝗ uinculum, & ad quod, & personæ, quæ uinciuntur, debent aliquo modo conuenire in cultu Dei, & fide: sed distare uinculo naturali, & consimili, pp hoc qd natura abhorret personas multum cõsimiles in actu illo sociari. Multũ igitur distãt, quando sunt dispares in cultu: multum appropinquant quãdo sunt iuncti cognatione, uel affinitate, uel publicę honestatis iustitia. Propinquitas consanguinitatis ẽ ex fructu matrimonii, sed affinitatis ex actu iustitia publicæ honestatis tenet medium inter utrumque: & sic sunt quatuor impedimẽta. scilicet cultus disparitas, cognatio, affinitas, & publicę honestatis iustitia. Considerãtur iterũ ipsum uinculũ, quo uinciuntur indiuidualiter: & ob hoc non possunt coniungi, uel uinciri, qui sunt aliis obligati. Obligari autem alii est dupliciter, aut Deo, aut homini. Et homini

Qd sup. c. d. 38 ari. 1. q. 1.

mini dupliciter, aut per matrimonium, & sic est ligamen: aut per seruitutem, & sic conditio. Obligari similiter Deo ẽ dupliciter. Aut per uotum, aut per id qꝗ habet annexum uotum, ut sacer ordo: & sic sũt alia quatuor, ligamen, conditio, uotum: & ordo. Tertiò, circa matrimonium cõsideratũ illud, p qd cõtrahit: & sic est consensus: & hic respicit actum rationis, & contra hunc est error: & actum uoluntatis, & contra hunc est uiolentia: & sic sunt duo. Quartò consideratur usus matrimonii: & hic dupliciter impeditur. Aut per impossibilitatẽ utendi: & sic est impotentia coeundi. Aut per abusum: & sic est enormitas criminis. Et sic patet numerus, & sufficientia horum impedimentorum, & qꝗ sunt in numero determinato, scilicet duodecim.

Ad illvd ergo, qd obiicitur, qꝗ malum est modis infinitis. Dicendum, quod Dionis. loquit de malo quantũ est de se: quia priuatio, & non ens est, & caret fine, & determinatione. Si aũt loquamur de malo, prout ei substernitur actus: uel per cõparationem ad bonum, quod priuatur: sic poni in genere per reductionẽ: & species determinatas habet, sicut patet in uitiis. Veruntamen istud nõ ualet ad propositum, quia impedimenta matrimonii non sunt defectus, uel mala, sed & aliqua bona habet incompossibilia. Ad illvd, quod obiicitur secundo penes accidentia. Dicendum, quod nõ penes quæcumque accidentia, ve pote, qd sit albus, uel niger: sed penes accidentia, quæ directẽ respiciunt matrimoniũ quãtum ad aliquod bonum: & ita sunt in numero determinato.

Ad illvd, quod sunt circa singularia. Dicendum, quod sicut operationes uirtutum sunt circa singularia: tamen sermo, & cognitio est de eis prout reducuntur ad aliquod uniuersale: primò modo non habet certitudinem, secundo modo habet: sic in proposito casus emergentes sunt multi, & innumerabiles circa specialis personas: tamen oẽs sub hac generalitate impedimẽtorum comprehenduntur: & sic patet totum.

ARTICVLVS II.

QVÆSTIO I.

An naturalis impotentia coeundi matrimonium impediat.

Consequenter quantũ ad secundum articulũ, quæritur de impotẽtia coeundi: & circa hoc duo quærũtur. Primò quæritur, utrum impotentia naturalis coeundi sit impedimẽtũ matrimonii. Secundo quæritur de impotentia coeundi accidentali, quæ est per maleficium.

Quod naturalis impotentia coeundi non impediat matrimoniũ, ostenditur, quia uerũ mãrimonium est mãrimoniũ sine carnali coitu: sed qñcũq; aliquis habet perfectum eẽ sine aliquo, non impeditur per defectum illius: ergo &c. Item. Voluntas continendi in utroque coniugũ non soluit matrimonium: ergo nec necessitas cõtinendi pari rõne: sed ubi est impotentia, &c. Item. Matrimonium est uinculũ insolubile: sed possibile ẽ im-

Universidad de Deusto Biblioteca

potentiam coeundi accidentalē contrahi: ergo si perpetuum nō impeditur accidentali, nec matrimonium impeditur impotentia coeūdi. ITEM. Naturalis impotentia uenit ex frigiditate in uiro: sed frigiditas est accidēs: ergo potest expelli per calliditatem ergo & talis impotentia: sed accidens citò transiens non soluit uinculū perpetuū: ergo &c. Similiter obiicitur de arctatione ex parte mulieris.

CONTRA. Extra. lib. 4. de frigidis, & maleficiatis. Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahendū matrimonia reputantur. ITEM. In matrimonio obligatur homo ad reddendum debitum: sed nullus potest se obligare ad impossibile: sed impotens coire, non pōt debitū reddere: ergo non pōt matrimonium contrahere. ITEM. In matrimonio transit potestas corporis uiri in mulierē, & ecōuersò, sed quādo alter est impotens, non transit potestas, quia nihil dat, ꝙ non habet: ergo &c. ITEM. Si matrimonium est in remedium: ergo inter personas, inter quas nec officium, nec remediū pōt esse, non pōt esse matrimonium: sed hoc est ꝑ impotentiā: ergo, &c. ITEM. Ad hoc est auctoritas iuris. xxxii. q. i. quæ dat licentiam contrahendi alteri personarum in casu isto, ergo non est matrimonium.

RESOLVTIO.

Impedit profectò, si perpetua sit, & ex frigiditate proueniat.

RESPONDEO. Dicendum, quod impotentia coeundi naturalis, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, non impedit. Si perpetua, tūc impedit contrahendū, & dirimit contractū & si alter coniugū petat separationē, separandi sunt: si aūt uelint mutuo cohabitare, possunt, vt qui non pōt mulierē habere, ut uxorem, habeat ut sororem. Sed quia dubium est, utrum impotentia talis sit perpetua: ideo Ecclesia utrique adhibet debitā diligentiam ad sciendā perpetuitatē, & indicit cohabitare ꝑ tres annos, & experiri actum uirum, & remedia, si qua possunt esse contra talē impotentiā. Ad sciendum aūt ꝙ præ: esserit, creditur iuramento septem testium, uel etiam inspectioni eiusdem uiri. Decipitur, tamen Ecclesia aliquando, & cum constet de deceptione, iubet eos quos separauerat, ad priora iura redire. Cōcedendū est igitur, ꝙ impotentia coeundi, quæ uenit ex naturali frigiditate, matrimoniū impedit, si sit perpetua secundum ueritatem. Qualiter, aut cognoscatur eius perpetuitas, & quæ sit diligentia adhibenda, hoc est inferioris scientiæ determinare, ut Iuristarum, aut Medicorum. AD ILLVD ergo, qd obiicitur, quod uerum matrimonium est sine carnali copula. Dicendum, ꝙ uerum est, sed non est sine ordinabilitate ad carnalem copulam: quia sicut dictum fuit, necesse est consentire in mutuam corporum potestatem: hic autē consensus nullus est, nec talis obligatio in eo, qui non habet posse exercedi actū illū: & iō argumentū nō ualet, q̄ a potentia coeundi quantum ad legitimitatem personæ contrahētis, est de essentia, non sic actus. PER HOC patet responsio ad sequēs, ꝙ uolūtas continedi nō impedit matrimoniū, quoniā adhuc manet ordinabilitas ad actum cum uoluntate; q̄a nō necesse est esse ꝑpetuā, pro eo qd uolūtas potest uerti: & ideo nō est simile de impotētia & uolūtate. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est uinculum insolubile. Dicendum, quòd istud uerum est, post quam contractum est legitime: & ex tūc si sugueniat illegitimitas, hæc nō soluit matrimonium: sed si prouenit, impedit contractionē: & adeo impedit, ꝙ & si uideat̄ matrimonium contrahi secundum faciem hominum: tamen secundum ueritatem non cōtrahitur: & ideo dicitur dirimere iam cōtractum, non quia illud uinculum infringat: sed tātum est impedimētum, quod & si de facto consummetur in facie hominum, nullā tamen soliditatē habeat. AD ILLVD, quod obiicitur, quod frigiditas est accidens &c. Dicendum, ꝙ frigiditas duplex est. Quædam accidētaliter, quædā complexionabiliter & ꝑ naturā. Illa q̄ est in homine accidentaliter, potest ut plurimū expelli, pro eo qd non est a prima complexione. Sed frigiditas, q̄ est a complexione, & naturaliter inest, sicut in his qui sunt insensibiles per naturam, uel per malam dispositionem membri alicuius ad hoc ordinati, ut arctitudo in muliere: si tanta est quod nullum remedium adhiberi possit secundum iudicium bonarum matronarum, hæc est quæ impedit; & hęc est inseparabilis, & perpetua, & de hac non ualet ratio. Quod enim dicitur contrarium expelli per contrarium, uerum est ut dicit Philosophus, nisi alterum insit per naturam.

QVAESTIO II.

An impotentia coeundi, ex maleficio proueniens, matrimonium impediat?

DE impotentia coeundi accidentali, quæ est per maleficium, utrum impediat matrimonium. Et ꝙ sic, probatur. xxxiii. q. i. Si per sorciarias, uel maleficas occulto: sed nunquam nisi iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt &c. & post. Si sanari non poterunt, separari ualebunt. ITEM. Extra. lib. iiii. de frigidis, & maleficiatis in decretali honorii. Literæ uestræ: ubi est quęstio de eo, q̄ alias mulieres poterat cognoscere: sed non propriam uxorem: in fine decretalis infertur ipsius septima manus propinquorum iuramento firmantibus se commiscerī carnaliter nequisse, proferatis sententiam diuortii inter eos. ITEM. Vbicūq; talis causa, ibi talis effectus: sed frigiditas, uel arctitudo impediebat, & dirimebat propter impotētiam reddendi debitum: ergo cum talis causa sit in maleficiatis, uidetur &c. ITEM. Maius periculum est in his, qui possunt coniungi aliis, & nō sibi, quā in his, q̄ nulli possunt coniungi quia pōt esse multis occasio adulterii, & homicidii &c. Si ergo separantur propter impotentiam coeundi cum qualibet propter naturalē defe-

Universidad de Deusto Biblioteca

defectum: pari ratione propter impotentiam coeundi cum una p̃ p̃ maleficiũ. ITEM. Maleficia fiũt arte, & potestate dæmonũ: sicut dicitur in auctoritate canonis prius posita: sed diabolus est potentior, & uersutior, quã homo. Si ergo homo potest alterũ omnino reddere inhabilem ad actum matrimonii, uel castrando, uel secando per uiolentiam, uel dando medicinam, uel p uirtutem lapidis aliquam occultũ, sicut aliqui medici narrant: uidetur, quod multofortius hoc diabolus possit: ergo per maleficium poterit præstari efficax impedimentum.

CONTRA. Huiusmodi. Sortilegiũ est diabolicum maleficiũ: sed matrimonium est remediũ, & diuinum beneficium: sed potentius est diuinum beneficiũ, q̃ diabolicum maleficiũ: ergo potius matrimonium soluit maleficium, q̃ maleficiũ excludit matrimonium. ITEM. Nihil impedit matrimonium, quod est temporaneum: sed maleficium omne est dissolubile: ergo per maleficium non impeditur matrimonium. Quod autem sit dissolubile, probatur: ex parte eius cui fit, & modi faciendi, & per quem. Ex parte eius, cui fit: quia talia maleficia fiunt per diaboli ca commercia, quæ non habent posse super viros sanctos: q̃ a ipsi sunt triumphatores diaboli: ergo solum super peccatores. Sed iste pt desinere esse peccator: ergo &c. Ex pte modi, quo fit, q̃ a oĩs res (ut dicit Chry.) p easdem res destruitur, p quas cõponit: ergo si hoc factũ est per maleficiũ, uel maleficia: ergo p illud, uel illa pt destrui. Ex parte eius, p quẽ fit, quia p diabolum: sed uirtus diaboli expellitur ab homine p exorcismũ, et quãdo obsider corpora: ergo uidetur, q̃ similiter quantũm ad effectũ maleficii. ITEM. uidetur, q̃ ista maleficia nullius uigoris sint, quia qua ratione habent effectum in actũ illum, eadem rõne in actũ oẽm: ergo si per maleficia posset impedire coitũ, ita posset cõmestionẽ, & gressum: & sic perimere totum mundũ p suum sortilegiũ: q̃ credere est sacrilegium. ITEM. Si maleficiũ impedit, aut debilitando vim generatiuã, aut auferendo facultatẽ exeundi in actũ. Si primo modo: ergo cũ illa uis equaliter se habeat ad oẽs, si impedit coitũ quantũm ad vnã, impedit quantũ ad oẽs: si ergo nõ impedit quantũ ad oẽs: ergo uidetur, q̃ quantũ ad nullã: & ita nihil uidetur dicere, quod possit cognoscere alias mulieres, & nõ suam. Similiter argue de secundo modo. s. auferendo facultatem exeundi in actum.

RESOLVTIO.

Et hæc pariter impedit; si diuina fuerit.

RESPONDEO. Dicendũ, q̃ aliq̃ dixerũt, q̃ maleficiũ nihil erat in mundo: nec alicuius uis nisi in sola æstimatione hõlum: qui multos naturales defectus attribuunt maleficiis dæmonum p p defectũ fidei. Sed ista positio derogat iuri, & derogat opinioni uulgi, & qd̃ maius est, experimẽto: & ideo nõ hẽt stabilitatem. Fuerunt & alii, q̃ dixerunt, qd̃ maleficium impedit coitum ad tempus: sed tamen nullũ est perpetuũ; q̃ a quodlibet dissolui pt uel

uel p diabolum, uel per maleficium, uel per diuinum auxiliũ: & dixerunt illud capitulum primo propositum, abrogatum. Sed certẽ adhuc istud est contra experimentum, & contra ius nouum: quia decretalis Honorii p̃cipit in talibus fieri diuortium: cum experimento probatum sit multos habitasse similiter p longum tps, & habuisse operã magnã, & quæsisse multa remedia, & nihil omno ualuisse; & ideo p experiẽtiam coniicit ecclesia tale maleficium aliquando esse p petuũ. Rurius, quia multi sunt, qui remediũ inuenerunt, coniicit non semper esse perpetuum: & ideo hoc maleficium aliquando impedit, aliquando non. Et ideo sẽdm cõem Doctorum opinionem distinguendũ est, q̃ impotentia coeundi accidẽtalis, q̃ uenit per maleficium, aut est temporalis, aut ppetua. Si temporalis, non impedit: tunc aũt præsumitur esse temporalis, quãdo infra spatiũ trium annorum cohabitantes, & quãm possunt operã dãtes siue per ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia, sanari possunt. Si autẽ non sanant aliquo remedio, ex tunc præsumitur esse ppetua. Hæc autẽ impotentia perpetua aut pręcedit legitimam contractionẽ matrimonii, aut sequitur. Si præcedit, facit personam illegitimam: ita quod impedit contrahẽdum, & dirimit iam cõtractum. Si sequitur, nõ impedit: sicut etiam de sẽctis dicitur, causa 32.q.7. ubi tale capitulum inscribitur, & in litera ponitur. Illi, qui matrimonium sani contraxerunt, & uni ex duobus, aut amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accedit, ob hanc cãm coniugia taliũ solui non possunt. Similiter intelligendum, qui ab aduersariis excæcantur, aut membris truncantur, aut a barbaris secti sunt. Et sic concedendum, quod sicut sectio, quæ reddit impotentem ad coitum, facit persona illegitimã, si præcedat contractionem: non facit, si sequatur: quia matrimonium non potest solui nisi p mortem uel spiritualem, uel carnalem. Vnde extra. de conuer. coniugatorum. ex parte tua, ubi dicitur. Ex quo matrimoniũ inter legitimas personas per uerba de præsenti contrahitur, in nullo potest casu dissolui, ut uiuente reliquo alter possit ad secunda uota transire. Si igitur sequatur contractionẽ non impedit, si uerò præcedit impedit, si sit perpetuum. Dupliciter autẽ fit maleficium perpetuum. Aut respectu oĩs mulieris: & sic reddit inhabilem ad omnem. Aut respectu vxoris: & sic reddit inhabilem ad illam, sed nõ ad omnes; & tunc tales separari secundũ iura possunt, alis copulari: non sic est de frigidis, quia si copulantur alii, sed ecclesia se esse deceptam; & ideo retractat diuortii sententiam. Concedendæ sunt igitur rationes ostẽdentes, quod maleficium præstat impedimentum matrimonio.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod potentius est Dei beneficium. Dicendum quod uerum est, quam id contra quod ordinatur, ut matrimonium, q̃ morbus concupiscentiæ; quia morbus nõ uitiat matrimoniũ, sed matrimoniũ excusat uitiũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Sed matrimonium non est ordinatum ad restituendum potentiam coeundi: & ideo maleficiũ nõ uincit, nec expellit: nec ex hoc sequitur, q̃ maleficiũ sit potentius. AD ILLVD, qd obiicit, q̃ dissolui põt p causam, &c. Dicendum, q̃ oẽ tale maleficium dissolui põt per Deum, dissolui etiam põt per diabolum: sed nõ omne dissolui potest per maleficiũ, nel humanum cõsilium: qa malefici, sicut per confessionem eorum scitur) aliqua maleficia sciunt facere, quæ ipsi ad pœnitentiam cõuersi non possunt destruere, nec homes sciunt consilium adhibere, propter hoc, qd industria diabolica superexcellit humanam. Et quomã humanum consilium deficit, & Deus propter meritum peccati præteriti frequenter non exaudit, & diabolus adhoc non debet inuocari, nec eius patrocinium implorari: hinc est, quod tale maleficium dicitur esse perpetuum. AD ILLVD ergo, qd obiicitur de culpa. Dicendum, q̃ non sp remotio pœnæ sequitur remotionẽ culpæ. Et similiter ex parte faciẽtis multa possunt destrui, q̃ non possunt cõstrui. Et similiter ex parte exorcismi: non.n. sp habet efficaciam in expulsionem diaboli permittẽte iusto iudicio Dei. AD ILLVD, qd obiicitur, q̃ nullũ maleficiũ aufert potentiã comedẽdi. Dicendũ, q̃ sicut diabolo p̃missa est a Deo potestas sup serpentes magis, q̃ super alia animalia in pri ris facti memoriam, unde plus per incantationes serpentes, qua aues capiuntur: sic quia actus ille uitiosus est, & quodammodo fœtens, & ut plurimum coniungũtur homines ad illum actum libidinosi: ideo diabolus plus habet ibi posse, & plus ei permittitur. Et hoc probatur exemplo scripturæ, & auctoritate, quoniam dicitur in Thob. q̃ dæmonium nomine Asmodeus septẽ uiros in lecto interfecit, non in conuinio. AD ALIVD, quod ultimo obiicitur, quod æqualiter se hẽt uis illa ad oẽs. Dicendum breuiter, quod uerũ est, & si impediretur naturali impedimẽto; æqualiter impediretur quantũ ad oẽs: sed quia dæmoniaco ministerio impeditur, qui assistit, & se obiicit secũdum peritionẽ sortilegæ mulieris imperante hoc merito infidelitatis: sicut si des impetrat, ut Deus assistat ad faciẽda miracula: sic cum sortiaria respectu personæ determinatæ facit sortilegium, quia diabolus in actu illo præsto est, & nõ in aliis, & tunc uel propria uirtute, uel per herbam, uel lapidem, uel naturam occultã, uim impedit, ne in actum exeat, non respectu alterius mulieris, quia ad hoc inuitatus nõ fuit, aut qa dominus non permittit: occultũ enim Dei iudicium hic latet, sicut patet in uxore Thobiæ.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An furia matrimonium impediat?

CONSEQVENTER quantum ad tertium articulum quæritur de defectu, siue impedimento, qui uenit ex parte liberi arbi. Et circa hoc duo quæruntur. Primò quæritur de peccuersitate rationis, quæ est in furiosis. Secundò de subuersione iuuentatis in incestuosis.

VTRVM furia impediat matrimonium. Et uidetur qd sic: quia matrimonium est tantum consentientium, & consensus est ratione utentium: sed furiosi nõ utũtur ratione: ergo. &c. ITEM. Plus tollit consensum stultitia, quã error: sed error impedit matrimoniũ: ergo multo magis furia. ITEM. Furiosus non potest stare in iudicio, nec testificari: ergo nec contractum facere: sed plus est contractum facere ratione sui corporis, quam rerum: ergo si matrimoniũ est cõtractus respectu proprii corporis, patet &c. ITEM. Furiosus non meret, nec demeretur: sed omnis qui suscipit sacramentum, suscipit ad meritũ, uel demeritum, uel indignè: ergo furiosus non potest suscipere sacramentum: & sic non matrimonium.

CONTRA. Matrimoniũ est ad procreãdum prolem ad cultum Dei: ergo qui potest hoc facere põt matrimonium contrahere: sed furiosus potest generare: ergo potest matrimonium contrahere. ITEM. Furia prouenit accidẽtaliter: sed matrimonium est uinculum insolubile: ergo furia nõ impedit matrimoniũ. ITEM. Si a furia potest quis liberari, & nemo potest scire, utrum sit perpetua: sed impotentia coeundi non impedit nisi sit perpetua secundum ueritatẽ, uel probabiliter coniicitur: ergo &c. ITEM. Furiosus potest baptizari, & recipit sacramentum baptismi: ergo consimili ratione potest matrimonium contrahere.

RESOLVTIO.

Non omnis; sed concomitans tantum; quia hæc potestatem consentiendi aufert.

RESP. Dicendum, q̃ circa hoc distinguẽdum est: qa furia aut concomitatur, aut præcedit, aut sequitur. Si concomitatur, tunc quia furiosus nõ habet potestatẽ consentiendi, impedit matrimoniũ, & nullum est. Si autẽ p̃cedit, & ille habet lucida interualla, uel sequtur, matrimonium non impedit. Rationes ergo probantes, q̃ impedit procedunt ea uia: qua furia est tempore cõsensus, & secundũ actũ. Si uerò nõ esset actu furiosus, sed habitu, et si haberet lucidũ interuallum, nõ deberet cõtrahere p̃ periculum: quia talis prolem nescit educare, nec cum uxore debite cohabitare: tamẽ si contraheret, contractum esset.

AD ILLVD uero, qd obiicitur in contrarium, quod potest procreare prolem. Dicendum, q̃ secundum statum furiæ non põt: quia nescit, quis sit Dei cultus. Et quia nescit et filios educare. Præterea, si hoc posset, nõ sequeretur: quia hoc non dicit totum esse matrimonii. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ accidẽtaliter uenit, & recedit. Dicẽdum, q̃ si matrimoniũ sit contractũ per furiã, non tamẽ soluitur: sed impediri potest ut nõ contrahatur: & si etiam cõtrahatur, nihil fit nisi post modum cõsentiat, cum habuit interualla lucida. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ potest liberari a furia. Dicendum, q̃ nõ est simile de furia, & de impotẽtia coeundi: quia furia impedit ratione consensus: & consensus est

Universidad de Deusto Biblioteca

est in vno actu, & in modico tẽpore; & ideo si tunc sit furia, cũ toliatur cõsensum, impedit matrimonium. Sed impotentia coeundi est contra matrimonii usum, non contra consensum: & quia uirus totum tempus uitæ concernit; ideo non est impedimentũ, nisi protẽdatur per totam uitã; q̃ sic patet illud. AD ILLVD, qd obiicitur de baptismo. Dicẽdũ, q̃ nõ est simile, quia baptismus est sacramentum contra originale; quod quia per alium contractum est, sufficit alienus consensus, nec oportet interuenire propriũ; nõ sic in proposito, immo oportet, q̃ cõtrahẽs cõsẽtiat.

QVAESTIO II.

An incestus cum sorore uxoris matrimonium impediat?

DE peruersione uoluntatis in incestuosis; utputã cum quis iacet cum uxoris sorore. Quæritur ergo, utrum tale crimen impediat matrimonium, & faciat personam illegitimam. Et q̃ sic, uidetur per auctoritates, quas adducit Magister in litera.

ITEM. Hoc ipsum probatur rõne; quia in quo quis peccat, in hoc torquendus est; sed incestus iste fuit cõtra bonum matrimonii; ergo in eo debet puniri.

ITEM. Affinitas contrahitur in copula carnali; sed affinitas impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractũ; sicut & consanguinitas, uel cognatio; ergo si factus est affinis uxori, non iam manet matrimonium. ITEM. Quod ꝗltem non debeat reddere debitũ uidetur; quia quicunq; coit cum consanguinea, uel affine, peccat mortaliter; sed nullus tenetur peccare mortaliter; ergo nõ tenetur reddere debitum.

CONTRA. Vxor nõ dẽt puniri in peccato uiri; ergo nõ primatur uiro; & si hoc, ergo ille est uir, & pt ab eo petere debitũ; ergo si manet uinculũ relationis Iutroq; extremo; ergo & ista est uxor, & ille uir. ITEM. Qd mortua uxore possit cõtrahere enim alia, vrīqa oẽ crimẽ pt deleri p pnĩam; ergo si omo deleto crīe, non dẽt durare pœna, vr, q̃ talis possit cõtrahere. ITEM Esto, q̃ cõtrahat, nũqd ecclesia separabit? cõstat, q̃ nõ; ergo incestus non impedit matrimonium.

RESOLVTIO.

Si scelus commissum est ante matrimonij contractionem; non tenet matrimonium illud: si post, tenet.

REPON. Dicendũ, q̃ aliquis pt cõmittere incestũ cognoscendo sororem uxoris suæ duplicitet. Aut anteq̃ contrahat matrimonium cũ sorore, aut post contractionẽ. Si post cõtractionem matrimonii, matrimoniũ illud nõ soluitur; amittit tamẽ ius petendi debitum, non tamẽ reddẽdi; qa non potuit peccatũ eius piacare uxori, nisi fuerit conscia sceleris. Interdicitur ẽt tali ab ecclesia, ut non contrahat cum alia, ẽt priori mortua; dispensatur tã cum eo maximẽ, si timetur de fornicatione; quia est iuuenis. Si uero contrahat sine dispensatione, non debet separari omnino, sed ad tempus ad pœnitentiã faciendam: peccat tamẽ contrahẽdo sine ecclesiæ licentia. Si autẽ cognouit sororem ante matrimonii contractionem, eriũ post sponsalia de futuro, nullum est matrimonium cõtractũ ratione affinitatis: unde separandi sunt iudicio ecclesiæ: & mulier potest nubere; uir autem quantum est de rigore iuris nubere non potest; & in hoc casu intelliguntur auctoritates a magistro inductę. AD ILLVD, quod obiicitur, de crimine. Dicẽdum, q̃ quamuis sit homo puniendus pro crimine quantum est de rigore, dispensatur tamen ubi timetur periculũ, & detrahitur scueritati. AD ILLVD, quod obiicitur de affinitate. Dicendum, quòd affinitas superueniens nõ dissoluit matrimonium iam cõtractum; quia quod firmum est, non potest infirmari aliquo causali, uel accidentali superueniente. AD ILLVD, qd obiicitur de debito. Dicendum, quòd ipse in petẽdo cognoscit affinem; sed in reddẽdo cognoscit uxorem; quia illa petit affectu uxorio, & petit ius, quod habet in eo; & ideo tenetur ille reddere.

DISTINCTIO TRIGESIMAQVINTA.

De diuortio, quod fit propter adulterium.

HOc etiam notandum est, quòd dominus cum concedat vxorem dimitti causa fornicationis viro, eadem licentia non tollitur fœminis. Vnde Hieronymus, Præcepit dominus vxorem non dimitti, excepta causa fornicationis: & si dimissa fuerit, manere innupta. Quicquid viris præcipitur, hoc consequenter redundat ad fœminas. Non enim adultera vxor dimittenda est, & vir mœchus tenendus. Item. Apud nos quod non licet fœminis, eque non licet viris: & eadem seruitus pari conditione censetur. Ex his ostenditur, quod mulier potest super fornicatione virum conuenire, vt vir mulierem. Vnde Innoc. Papa, Christiana religio adulterum in vtroque sexu pari ratione condemnat: sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant: viri autem liberius vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt. Et ideo mulieribus prodito earum crimine, negatur communio: virorum autẽ latente commisso, nõ facile quisquam ex suspicionibus arcetur: qui tamen submouebitur, si eius flagitium detegatur.

Hieron. de morte Fabiolæ. ut 19 Quando uir fornicariam dimittere queat, & econuerso.

Si verò quæritur, An adulter adulteram possit dimittere causa fornicationis: Dicimus quia nequit adultera vxor dimitti a viro, nisi ipse expers fornicationis existat, & econuerso. Vnde Aug. Nihil miquius est, quam causa fornicationis

c. 5. c. Præcepit. Ibi de hac con. Pa. pa. 32. q. 5. c. Xpiam. 32. q. 6

Universidad de Deusto Biblioteca

§. Fece. Iul. 1. de Sermone i monte post medi in tom. 4. Rom. 2 de adulterinis coniugij

tionis dimittere vxorem, si & ipse conuincitur fornicari. Occurrit enim illud, In quo alterum iudicas, teipsum condemnas. Qu ipropter quisquis fornicationis causa vult abijcere vxorem, prior debet esse fornicatione purgatus: quod si militer, & de fœmina dixerim. Idem, Indignantur mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris fœminis pœnas: cum tanto grauius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Ex his apparet, quòd adulter adulteram dimittere non valet, & econuerso.

Quod possunt reconciliari adinuicem.

Si quis autem fornicationis expers fornicariam dimiserit, alij copulari non potest; sed continere oportet, vel ad dimissam redire, sic de fœmina. Vnde & Apostolus, His qui matrimonio iuncti sunt, precipio non ego; sed dominus, vxorem a viro non discedere, quòd si discesserit, maneat innupta, aut viro suo reconcilietur. Et de viro addit, Et vir vxorem non dimittat. Sed Ambro. ait. Ideo non subdit de viro sicut de muliere: quia licet viro aliam ducere. Sed hoc a falsarius in Ambrosii libro positum creditur: supplendum enim esse in viro quod de vxore præmisit, aperte dicit Aug. sic, Quare non addit de muliere, quod præmisit de viro, nisi quod, si milem formam vult intelligi? ut si dimiserit (quod causa fornicationis permittitur) maneat sine vxore, aut reconcilietur vxori? Idem, Si nec nubere illi conceditur viuo viro, a quo recessit, ne huic alteram duceret uiua vxore, quam dimisit: multo minus fas est illicita cum quibuslibet stupra committere. Idem, Vt non facile dimittatur vxor, dominus solam fornicationis causam excepit: ceteras vero vniuersas molestias, si quæ extiterint, iubet pro fide coniugali, & pro castitate fortiter sustineri, & mœchum dixit, qui a viro solutam duxit. Ex his ostenditur quòd si causa fornicationis fit separatio, non potest vir vel mulier in aliam transire copulam. Possunt autē reconciliari & cohabitare sicut prius, si dimissum alter reuocare voluerit.

1. Co. 7. Mat. 19

In 7. c. 1. Cor. Super epis. ad Co. 32. q. 7. ca. Apostolus dicit. Ibidem De sect. dominus in mōte et hī. 32. q. 7. Ibi de c. dominus ad illud. Mat. 22

Quæ prædictis uidentur obuiare.

Dicit tamen Ioannes Chrys. Sicut crudelis & iniquus est, qui

qui castam dimittit: sic fatuus est iniquus, qui retinet meretricem. Patronus enim turpitudinis est, qui celat crimen uxoris. Item. Hiero. Cum mulier vnam carnem in aliam diuiserit, & se fornicatione a marito separauerit, non debet teneri: ne uirum quoque sub maledicto faciat, dicente scriptura, Qui tenet adulteram, stultus est insipiens. Idem ad Amandum presbyterum scribens de quadam, quæ uiro suo uiuente, alij nupserat, sic ait, Rem nouam loquor: immo non nouam sed ueterem, quæ ueteris testamenti auctoritate confirmatur. Si reliquit secundum uirum mulier, & reconciliari noluerit priori non potest.

Ibidē c. Dixit dūs Prouer. 18. 34. q. 2 Non sa iii. Deuter. 24.

Determinatio.

Sed hec omnia intelligenda sunt de illa, quæ ab adulterio recedere noluit, nec per pœnitentiam peccatū delere. Quod si uir scienter patitur, consentire uidetur. Si enim in adulterio perseuerare eligit, patronus turpitudinis & lenocinij reus maritus habebitur, nisi eam adulterij ream facere uoluerit. Si autem a peccato recesserit, & per pœnitentiam illud purgauerit, poterit uiro reconciliari. Vnde Aug. Quod tibi durum uidetur, ut post adulterium recongilietur coniux: si fides adsit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos credimus pœnitentia esse sanatos? Idē, non erit turpis nec difficilis, etiam post patrata & purgata adulteria reconciliatio coniugij, ubi per claues regni cœlorum non dubitatur fieri remissio peccatorum: non ut post uiri diuortium adultera reuocetur: sed ut post Christi consortium adultera non nocetur. Item Grego. Debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit: sed non sæpe. Item Hermes, Si uir scierit uxorem suam deliquisse, & non egerit pœnitentiam mulier: sed permanet in fornicatione sua: & uiuit cum illa uir, reus erit & particeps peccati eius. Quod si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & uoluerit ad uirum reuerti, debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit: sed non sæpe.

De illis, qui se ante polluerunt per adulterium.

Solet etiam quæri, an ualeat duci in coniugiū quæ prius est polluta per adulterium. De hoc Leo Papa ait, Nullus

ducat

Universidad de Deusto Biblioteca

ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Itē, Relatum est auribus sanctorum sacerdotum, quendam alterius uxorem stupro violasse: & insuper mœchæ iuramentum dedisse, quòd post legitimi mariti mortem, si superuiueret, duceret eam in uxorem: quòd factum est. Tale ergo connubium prohibemus & anathematizamus. His aliisque authoritatibus vetantur in coniugiū copulari, qui se prius adulterio maculauerunt. Sed contra Aug. ostendit dicens, Denique mortuo eo, cum quo fuit uerum coniugiū, fieri potest coniugium, cum qua præcessit adulteriū. Idem, Posse fieri sane licitas nuptias ex personis illicite coniūctis honesto placito subsequente, manifestum est.

31.q.1 Nollui. Fæ est Vot. ibi ut c. Relatū. In li. de nup. & conc. Xor. Ut dē c. De nup. & ca. seq.

Determinatio.

Ibidem. *Sed hæc ultima auctoritas de concubinis loquitur, probibens concubinas posse transire ad honestum placitum nuptiarum, si castitatem & fidem seruare uelint. Prima uerò auctoritas Augustini de illis agit, qui de peccato pœnituerunt, & nihil in mortem uiri machinatæ sunt, nec uiuente uiro fidem adulteræ dedit mœchus, quod eam in coniugio duceret, si superaiueret, Qui uero hæc faciunt, alijs præmissis auctoritatibus prohibentur copulari.*

SVPRA egit Magister de tripli impedimēto matrimonii. Hic agit de diuortio, quod ortum habet ex culpa, & peccato. Et quoniam adulteriū potest præcedere matrimoniū, uel sequi: & secundùm quod p̄cedit, causat diuortium, & secundū qd̄ sequitur similiter nō hæc pars diuiditur in duas. In prima agit de diuortio, qd̄ fit pp adulterium, quod sequitur de matrimonium. In secūda agit de adulterio, quod antecedit matrimonium, ibi. *Sed restat quæri, &c.*) Prima pars habet quatuor partículas. In prima ostendit Magister, quod vir innocēs potest fornicariam dimittere, & conuersō. In secunda ostendit, quod si ambo fornicantur, unus non potest alterum inuitum dimittere, ibi. *Si uerò quæritur, &c.*) In tertia ostendit, quod post diuortiū coniuge uiuente neuter potest nubere, ibi. *Si quis autem post nationū, &c.*) In quarta quod possunt inuicem reconciliari ibi. *Vel sunt autem reconciliari, &c.*) In secunda uerò parte principali primo opponit, deinde soluit.

Vtrum ad litera, &c.) Quærit, utrum vir, qui fornicat in occulto, possit dimittere uxorem, q̄ fornicatur i aperto. Et qd̄ si vir, quoniā uir potest agere contra uxorem, & illa non potest excipere contra uirum: & si excipit, nihil ualet, cum non possit probare. Iuxta hoc quæritur, in quibus casibus competit uxori excipere contra uirum petentem diuortium. Respon. Dicendum, quod talis fornicans non debet eam dimittere, nec pōt sine peccato in conspectu Dei, licet possit in conspectu ecclesiæ: pro eo, quod uxori non defuit ius excipiendi, quamuis desit probatio. Argumentum est. 31.q.6. p̄ totum. Si tamen uir egisset pœnitentiam, & illa accusata nollet agere pœnitentiam, si perseueraret in adulterio, creditur tunc, quod uir possit eam accusare, & dimittere per sententiam. Si uerò uir esset in crimine notorio: sicut uxor, nō posset. Vnde septem sunt casus, in quibus secundum iura adultera potest excipere contra uirum. Primus est, si fornicaria conuincitur. 22. q.6. per totū: & extra de diuortiis. Secundus, si quis prostituit eā, extra de eo, qui cogno. consanguineam uxoris suæ. discretionē &c. Tertius, cū credebat maritum in bello defunctum, & nupsit alii. 34.q.1. cū per bellicas. Quartus, si cognita fuit latenter ab aliquo, quem credebat esse uirum suum. Argumentum 13.q.1. Quintus, si fuerit ui oppressa 32.q.5 propositio, &c. hoc autē intelligendum est de ui absoluta, non de metu. Sextus, quando reconciliauit eam sibi post adulterium, & petiit debitum. 32.q.1. Septimus est rarus, si infidelis repudiat uxorem, & illa ducit uirum alterum, si ueniat ad fidem, debet eā recipere, non obstante, quod fuerit fornicata ex tra de diuor. Gaudemus.

Dub.1.

Cum tanto grauius, &c.] Quæritur, quis grauius peccat, utrum mulier, quæ adulteratur quam uir, uel econuerso. Et quod magis uir, uidetur litera dicere. Itē. Sexus muliebris est infirmior, & ad lapsum pronior per naturam: ergo magis excusatur a culpa. Sed contra hoc est, q̄ sexus muliebris naturaliter est uerecūdior, & uiro dēt esse subiectior: ergo uidetur, quod grauius peccat, si adulteretur. Respon. Dicēdum, quod ista duo crimina se habent sicut excedētia & excessa. In hoc enim, quod sexus uiriliis est habilior per naturam, & debet regere fœminam, grauius peccat adulterando sed quia uir maiorem habet impulsione ad luxuriam propter fortitudinē caloris: & quia maiorem habet copiam, nec est sexus uerecundus per naturam: hinc est, q̄ mulier grauius peccat: ideo maior ex peccato mulieris oritur infamia tam uiro, quàm mulieri. Vnde aliquo modo uerum est hoc, quod dicit Greg. de carnalibus uitiis, q̄ sint minoris culpæ: sed maioris infamiæ. Fere enim in omnibus illud reperitur, q̄ adinuicem comparata se habent, ut excedentia, & excessa. Verū tamen, q̄ magis excedat fornicatio mulieris, uidetur: quia magis lædit uirum & minus habet impulsiuum, licet sit minus fortis ad resistendum: illud enim recōpensatur per humanam uerecundiam, quæ debet eam retrahere multum.

Dub.2.

Patronus enim est turp. tod. &c.] Videtur malè dicere Chrysost. quia Prouer. 17. Fidelis est, qui

Dub.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

celat crimẽ amici; ergo bonum est crimen celare. Item. Qui scienter infamat alterũ, aufert ei maximum bonũ: ergo grauiter peccat. Resp. Dicendũ, q̃ celare est dupliciter. Aut cũ scit, sed tamẽ est occultum aliis, & nõ detegit. Aut cũ scit apertũ, & notum, & dissimulando cooperit. Primũ est fidelitatis. Secundum uerò est phere patrociniũ sceleri. Vel aliter. Celare hoc est dupliciter. Aut in ꝓiudiciũ correptionis, aut in supportationem peccatoris, & infirmi: & primũ est malum, secũdm uerò est bonum. Vel aliter. Celare crimẽ hoc est dupliciter. Aut ꝑsonæ, q̃ põt prodesse: aut ꝑsonæ, q̃ põt obesse. Primum est malum, secundùm est licitum. Et sic patet illud.

Quod tibi durum uidetur, &c.)

Dub. 4. Quæritur, si sententia diuortii lata est per errorem, & post uir promotus est ad sacerdotium, si error ecclesiæ, & deceptio pateat, utrum reddedus sit uxori, si ipsa non uult continere. Et q̃ sic: uidetur, quia mulier habebat ius suum, & salno iure mulieris nõ poterat continẽtiã uouere cõtra uoluntatem uxoris. Resp. Dicendum, q̃ inducenda est ad continẽtiã, q̃ si manifesta deceptio in latione prioris sniæ apparet, & ipsa nõ uult cõtinere, dẽt uir suus ei reddi. Veruntamen ille non poterit petere debitum, q̃m quantum in se fuit, cõtinentiã uouit. Et hoc dico, nisi mulier fuerit fornicata.

Dub. 5. *Et insuper mæchæ, &c.*] Videtur hic uelle, quod fides superaddita impediat iuramentum. Sed uidetur, q̃ non, quia licitũ est hãc ducere uxorẽ post mortem uiri, ergo licitum est promittere: ergo propter illam promissionem nõ dẽt impediri sequens matrimonium, sed confirmari; ergo si simplex adulteriũ nõ impedit: uidetur, quod nec impediat cum fidei datione. Respõ. Dicendum, q̃ talis fides nõ est fides, sed potius infidelitas, pro eo, q̃ est contra bonum fidei, quo uxor tenetur alligata uiro; & ideo cum in fidei datione matrimonia inchoentur, & talis fides mãrimonio repugnet, nõ initiat, immo simpliciter inhabiles reddit, quia nec initiari amplius inter tales ꝑsonas põt, nec consummari similiter. Si autem alter in mortem uiri machinetur propter contrahendum matrimonium, potius se facit inhabilem, quã se reddat habilem. Quod ergo obiicitur, q̃ est licitum. Dicendum, q̃ non est: tum quia fit ex mala causa; tum q̃a est occasio multorum malorũ; & ideo si iurat nõ obligatur ad iuramentum seruandum, sed potius ad pẽnitentiam faciendã q̃ iuramento malè, & inordinatè emisso, & sic patet illud.

ARTICVLVS I

QVAESTIO I.

An liceat dimittere uxorem propter fornicationem.

AD intelligentiam prẽsentis distinctionis q̃ritur de diuortio. Et circa hoc sex quærũtur. Primò quæritur, utrum liceat uxorem dimittere ex causa fornicationis. Secundò, utrum dimittere uxorem fornicariam sit in præcepto. Tertio, utrum possit quis fornicantem dimittere propria auctoritate. Quartò, utrũ diuortio celebrato possit aliam uxorem ducere. Quintò, utrum post diuortium possint iniuicem recõciliari. Sextò, utrũ diuortiũ nullo peccato præcedente possit sine culpa fieri.

QVod possit fieri diuortium ex causa fornicationis ostẽditur Matt. v. Si quis uxorem dimiserit excepta causa fornicationis; ergo si hãc causam excipit, & uera est exceptio Domini, uidetur, q̃ ex hoc licet dimittere. ITEM. Ratione uidetur, quia alter coniugum non habet potestatem in corpore alterius, nisi quia dat ei sui corporis potestatem: si quantùm est in se subtrahit potestatẽ sui corporis, amittit potestatem in corpore coniugis: sed hoc facit per fornicationem: ergo &c. ITEM. Vir non tenetur esse cum uxore, nec reddere ei debitum, nisi ratione hõnæ fidei, nec econuersò: ergo si fornicans frangit bonum fidei, non tenetur debitum reddere, nec cohabitare: ergo potest eam dimittere. ITEM. Alter coniugũ fornicando scandalizat alterũ, quia est factum minus rectum, præbens occasionem ruinæ; ergo si omne quod scãdalizat, potest homo a se sequestrare, ut patet Marc. ix. Si oculus tuus scandalizat: ergo &c.

CONTRA. Matth. xviii. Quos Deus coniunxit, homo non separet: sed coniuges sunt diuinitus coniuncti: ergo non debent humano iudicio separari: ergo nec diuortiũ fieri ex aliqua causa. ITEM. Non est reddendum malum pro malo; ergo quamuis uxor fornicando iniuriatur uiro, uir non debet ei reddere malum; ergo non debet eã abũcere. ITEM. Sicut dicunt canones, utroque fornicante non potest alter ab altero separari: sed maior culpa est cum uterq; fornicatur quam alter: ergo si non potest fieri diuortium ex maiori culpa, nec ex minori. ITEM. Propter defectum boni prolis, ut puta si alter sit sterilis, non potest coniux dimitti: ergo si hoc non minus sit bonum prolis, quam bonum fidei, uidetur, quod propter defectum fidei matrimonium non soluatur. ITEM. Quæro, qua de causa possit diuortium fieri magis ex fornicatione, quam ex alio peccato. Si quia peccat in coniugẽ, similiter peccare potest detrahẽdo, odiendo &c. Si uero quia diuidit carnem: ergo cum in peccato Sodomitico non diuiditur caro, uidetur quòd ex illo non possit dimitti uxor, quod nefarium uidetur, cum illud sit magis cõtra matrimonium. ITEM. Quæro, cum in repudio uir, & uxor non iudicantur ad paria, quia uxor non repudiabat uirum: unde est hoc, quod in diuortio ad paria iudicantur, secundum iura. Præterea, quæ est differentia inter diuortium, & repudium.

Qõ collectaal.

RESOLVTIO.

Se culpabiliter fornicatus fuerit, licet quidem sicus si alterum affuerit confessus, uel prostituerit, uel occasionem dederit.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ præter fornicationem licitum est fieri diuortium inter coniuges altero postulante. Et rõ huius est, quia Dominus concessit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc est, quia non seruanti fidē, immo frangenti, nō tenetur vir fidem seruare: & quia directè peccauit contra actum matrimonialem, in eodem puniri debet. Cōcessit igitur Dominus diuortium fieri, hoc exigente æquitatis iuris matrimonialis, quæ surgit ex hoc quod alter iniuriatur alteri culpabiliter subtrahendo ius, quod habebat in corpore sine iniuria alterius: unde non ex quacumque fornicatione fit diuortium, sed ex ea, quæ est culpabilis, & singularis in altera personarum. Si ergo fornicetur sine culpa, utputa per uiolentiā, uel per ignorātiam, cum credit alium, cum quo coit esse uirum suum: aut credit uirū mortuū, & contrahit cum alio, ex tali nō fit diuortiū. Si uerò fornicatio non est singularis, uel quia alter similiter fornicatur, & non potest de hoc alterum increpare: uel etiam: quia alter fornicatur altero cōsentiente, & prostituente: & tūc est particeps criminis: uel etiam altero occasionē præbente, utputa cum repudiauit eam, & illa contraxit cum alio: si ambo ueniant ad fidē, seu lucem, tenetur ipsam recipere: uel etiam altero tolerante, & dissimulante, utputa cum cognoscit eam uoluntariè, postquam scit coniugem fornicari. Omnibus his modis fit quasi criminis particeps: & ideo non fit ei iniuria: & ideo ex causa tali non debet fieri diuortium: quod si fiat ex tali causa propter defectum probationis, peccat ille, qui procurat diuortium, quia iniustè subtrahit ius coniugi.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, ꝙ fit ab homine diuortiū. Dicendum, quod falsum est, immo a Deo fit ex causa iusta. Nō enim homo separat, sed Deus, quos pēna dānat, quos reatus accusat, quos maleficiū coarctat. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ non est reddendum malum pro malo. Dicendum, ꝙ si quis uxorem dimittat, in ultionem iniuriæ, utiq; peccat: sed dimitti debet propter scandalum propriū euitādum, & propter uxoris vitium corrigēdum. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non debet propter peccatum vtriusq; Dicēdum, ꝙ diuortium non fit, nisi altero petente, & altero coniugum alterum repellente: quia quando uterque reus est, non habet actionē in alterum, quia in quo iudicat alterum, seipsum condemnat. Rom. 2. Cum autē alter est innocēs, potest agere: ideo nō est simile. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ non fit ꝓpter defectum prolis diuortium. Dicēdum, ꝙ non est simile, quia fornicator peccat in corpus compatris: sed si defectus est prolis, pōt esse sine peccato, uel saltem sine peccato in corpus uiri. AD ILLVD, quod quæritur, quare fornicatio separet. Dicendum, ꝙ est culpa nō tantū contra Deū, & contra corpus suum, sed contra matrimonii bonum, & contra coniugii pactum, & contra corpus coniugis. Est enim contra fidem, & contra actum matrimonialem. Abutitur etiā corpore, quod non est suum, sed alterius: & ideo talis amittit ius petendi debitum: & quia hoc ratum est in peccato contra naturam, ideo sub fornicatione comprehenditur. AD ILLVD, quod quæritur de repudio, Dicendū, ꝙ differt repudiū, & diuortiū: quia repudium fiebat ex indebita causa, sed diuortium ex debita: & illud est ꝓmissum, hoc cōcessum. Differunt etiam, quia post repudium non prohibebātur nubere, post diuortium aūt prohibentur. Differunt etiam, quia uir repudiabat uxorē, non conuertebatur: unde non iudicabantur ad paria, in diuortio iudicātur ad paria. Et huius ratio est, quia mulier merito primi peccati est subiecta uiro: sed post reconciliationem Christi, in quo non est seruus, & liber, masculus, & fœmina: omnino quantum ad legem tori ad paria iudicantur.

QVAESTIO II.

An dimittere uxorem fornicariam, sit in præceptum?

VTRVM dimittere uxorē fornicariam sit in præcepto. Et ꝙ non, uidetur. 1. ad Corin. vii. dicit Glo. Dominus ꝓmisit causā fornicationis dimittere uxorem: sed permissio non est præceptum: ergo &c. ITEM. Esto ꝙ uir non peccauit, tunc ergo ius habet & actionem in petendo debitum ab uxore, quantumcumque uxor peccet: ergo quantercumq; peccat, non tenetur eam dimittere. ITEM. Ipse uir non tenetur continere, nisi uelit: ergo cum dimissa uxore teneatur continere, non tenetur uxorē dimittere. ITEM. Vnusquisque pōt iniuriam sibi illatā dimittere, & peccanti parcere, nec tenetur a peccante pœnam exigere: ergo quotiescumq; mulier peccauerit in uirum adulterando, uir potest remittere: ergo non tenetur eam dimittere.

CONTRA. Chryso. Sicut crudelis, & iniquus est, qui castam dimittit: sic iustus, & iniustus est, qui retinet meretricem: ergo &c. ITEM. Hiero. cū mulier se fornicatione a uiro separauerit, non debet teneri, ne uirum quoque sub maledicto faciat, dicente scriptura. Qui tenet adulterā, stultus & impius est. Prou. 18. ITEM. Viri est cohibere, & corrigere uxorem: ergo si cohabitat cum muliere adultera affectu maritali, consentit sceleri: ergo si tenetur non consentire, patet &c. ITEM. Mulier fornicans meretricatur: sed qui adheret meretrici, unum corpus efficitur: ergo cum membra Christi nō debeant fieri membra meretricis, tenetur ab ea separari.

RESOLVTIO.

Si publicè, & perseuerantur peccat, tenetur: si occultè, & pœniteat, minimè.

RESP. Dicendum, ꝙ fornicans coniux, aut fornicatur in occulto, aut in manifesto. Si in occulto, sic non pōt dimittere eā, quia non pōt probare, & nō est nostrū de occultis iudicare. Si in manifesto: aut perseuerat in malitia, aut conuertitur ad pœnitentiam. Si perseuerat in malitia, sic quia scandalizat, & quia uir tenetur uxorē corrigere iuxta mandatum Euangelicum, tenetur eam dimittere. Si aūt pœnitet, & se corrigit, non tenetur: & in primo casu loquuntur auctoritates sanctorum, & canonū: unde Hiero. Si uir scit uxorē deliquisse, & mulier ꝓmansérit in fornicatione, & uiuit cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea uir, particeps est peccati eius: tenetur ergo uir uxorē corrigere, iō & fornicantē dimittere, & rōne huius ad tps cōtinere: nec amittit ius in uxorē, ut infra patebit: & quāuis debeat dimittere iniuriam, debet tū corrigere culpam. ET SIC concedendæ sunt rōnes, ꝙ nō tenetur simpliciter dimittere, sed in casu: nec tunc ad oē tps, sed ad aliqd, pro eo qd nō tenetur perpetualiter continere; sed quēadmodū uxore infirmāte corporaliter tenet continere ad tps, ita uxore infirmante spiritualiter ad eius correptionē tenetur ad tempus cā repellere: quoniā quamuis possit culpam indulgere, debet tamen corrigere. Hęc enim simul a Domino præcepta sunt cuilibet, scilicet ut, ꝓximo suo unusquisque parcat: iterum, quōd parcendo corripiat. Et hæc duo simul tanguntur Matth. xviii. SIMILITER rationes ad oppositum concedendę sunt in eo casu, in quo mulier indiget aliqua manifesta correctione propter criminis infamiam, & euidentiam. Tamen ꝙ obiicit, qd est meretrix. Dicendum, quod meretrix dupliciter potest cognosci. Aut secundum ꝙ meretrix, & sic cognoscit a non suo: & hoc modo Apostolus istud uituperat, quia est in contumeliam Christi. Potest iterum cognosci ut uxor: & sic in nullius est contumeliam, immo cognoscitur ordinatē. ITEM. Cū dī, ꝙ cognoscere meretricē est malum, intelligenda est propositio cū reduplicatione inquantū est meretrix, siue, affectu meretricis: & sic patet totum.

QVAESTIO III.

An uir auctoritate propria sine iudicio Ecclesiæ uxorem fornicantem dimittere possit?

VTRVM possit quis uxorem fornicantem dimittere propria auctoritate sine iudicio Ecclesiæ. Et ꝙ sic, uidetur: quia dominus dat iustam sententiā, cū iubet dimitti ex causa fornicationis: ergo si hoc est de iustitia, & quod a Deo iudicatū est, non indiget ampliori iudicio; ergo sine omni alio iudicio potest eā dimittere. ITEM. Mat. i. Ioseph cum esset uir iustus, cogitauit occultē dimittere Mariā. Glos. dicit, quod fuit iustus, & pius. Iustus, quia uoluit dimittere: pius quia noluit propalare; ergo cum Ioseph laudetur, quia uoluit occultē dimittere: licet ergo sine iudicio Ecclesiæ dimittere. ITEM. Possibile est, ꝙ fornicatio nota sit soli uiro, sed nihilominus tenetur uir uxorem corripere: sed diuortium erat ad correctionem fornicariæ; ergo cum hoc non possit probare in facie Ecclesiæ, saltem tenetur si non potest eam dimittere in publico, dimittere in occulto. ITEM. Si uir post cognitam fornicationem uoluntarie uxorem cognoscit, contrahit irregularitatem, & etiam amittit actionem contra fornicariam; ergo si ad hoc nō tenetur, potest uxori debitum denegare: & ita pōt eam dimittere.

CONTRA. Nullus seipsum debet uindicare, quia mihi uindictam, dicit Dominus Rom. xii. ergo si mulier peccauit in uirū, uir non potest eam propria auctoritate dimittere. ITEM. Nullus in eadē causa pōt esse actor, & iudex: sed uir est actor: ergo nō debet esse iudex. ITEM. Repudiū in lege nō licebat fieri nisi auctoritate iudicum euitatis cum datione libelli: ergo multo fortius nec in noua lege. ITEM. Si uir propria auctoritate dimittat uxorē reclamantem, cōpellitur eam recipere: quia prēter ordinē iuris eam dimisit: ergo non uidetur &c. ITEM. Matrimoniū non potest contrahi in occulto sine peccato; sed facilius est ipsum cōtrahere, quam diuidere: ergo in occulto sine peccato nō potest diuidi.

RESOLVTIO.

Et quidem quō ad thorum: sed nō quō ad cohabitationem.

RESP. Dicendum, ꝙ contingit uxorē dimitti a uiro dupliciter. Vel quātū ad torum, ut non cōmisceātur carnaliter: uel quantū ad torū, & mutuam cohabitationē. Si primo modo, sic dico qd uir comperto, & cognito certitudinaliter, ꝙ uxor fornicetur, uel conuerso, pōt debitum denegare: nec ad hoc tenetur, nisi per censuram ecclesiasticā cōpellatur; & tunc si cōpulsus debitum reddidit, nullum ei iudicium generatur. Ratio huius est: quia tenetur, & debet corrigere suum comparē, uel cōiugem in occulto. Si āt loquamur de separatione secundo modo, sic dicitur diuortiū: & hoc quia est in manifesto, non dēt fieri in occulto: sed in facie ecclesiæ: & qa matrimonium est magnū sacramentum, nō sub quocūque iudice; sed coram episcopo, & hoc est qd dicitur 33. q. v. c. seculares &c. Quod fuit editum in cōcilio Carthag. cui interfuit Aug. ubi dicitur. Si antequam ad episcopos cōprouinciales diffidii causas dixerint, & priusquā in iudicio dānētur, uxores suas abiecerint, a cōmunione ecclesię, & sācto populi cœtu, & pro eo ꝙ cōiugia maculāt, separētur. Et iterum in eadem q̄stione Nicolaus Papa. Nō licet alicui sua auctoritate uxorē suam dimittere. Vnde secūdum ius commune tenetur iterū eam resumere: quia iniuste expoliati restitui debēt ante litis contestationē: & hoc dico, nisi obiciat ei fornicationem, quam ueni incontinenti probare, uel aliquod consimile.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, ꝙ dominus sentētiam tulit. Dicendum, ꝙ falsum est; quia non tulit sententiam, sed expressit: & secundū illud ius episcopis potestatem sentētiandi dimisit. AD ILLVD, qd obiicitur de Ioseph. Dicendū, ꝙ nō est simile: qa tunc propter fornicationem non fiebat diuortium, sed homicidiū: & Ioseph tamq̄ pius, timebat mortē Mariæ. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ si fornicatio soli uiro nota est. Dicendum, ꝙ tunc debet uxorem corripere in occulto, non ꝑ diuortiū. AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ contrahit irregularitatem, & amittit actionē, si cognoscit uoluntariē. Dicēdū, ꝙ non tenetur eam cognoscere: nec tamen ex hoc debet eam propria auctoritate, dimittere. Rationes ad oppositum probant, quod diuortium non potest fieri nisi in facie ecclesię, cum sit publicum, & hoc est uerum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO IIII.

An celebrato diuortio, uir aliã uxorem, uel uxor alium uirum ducere possit?

VTRVM diuortio celebrato, uir possit aliam uxorem ducere, uel uxor alium uirum. Et quod non, uidetur. ad Cor. vii. Præcipio non ego, sed dominus uxorem a uiro non discedere, quod si discesserit, manere innupram. ITEM. Aug. de bono. coniug. Manet inter uiuentes coniugale uinculum, quod nec separatio, nec cum alio coniunctio potest auferre. ITEM. Ratione uidetur: qa si alter possit nubere, cum matrimonium non claudicet, posset uterque nubere: ergo quotiescunque aliqua uellet habere alium uirum, posset habere fornicando, ꝙ stultũ est dicere. ITEM. Si propter fornicationẽ solueretur oĩno matrimonium: ergo si aliquis cognosceret uxorẽ, ex quo fornicata est, cum iã nõ sit inter eos matrimonium, peccaret mortaliter, ꝙ est incõueniens dicere.

CONTRA. Oseæ. ii. Non uxor mea, & ego non uir eius. Glos. qa pristinos errores non reliqt: ergo aĩa q̃ nõ relinquit errores, non est uxor Dei: ergo a simili si ita est in signato, & in signo, mulier q̃ fornicationes non reliqt, non est uxor uiri: & si hoc: ergo uir pot cum alia nubere. ITEM. Matth. 19. Qui dimiserit uxorẽ, & aliã duxerit (excepta causa fornicationis) mœchatur: ergo si recta ẽ exceptio, licet ex causa fornicationis uxorem dimittere, & aliã ducere. ITEM. Rõne uir qa adulterãdo diuisit carnẽ suam; sed sacrm matrimonii est, quod sint duo in carne una: ergo sacramentum per fornicationẽ solutur: ergo non est ibi amplius matrimoniũ. ITEM. Post diuortiũ uir in nullo tenetur uxori, nec inquantum ad debitum soluendum, nec quõ ad cohabitationẽ: ergo si aliquis est a lege uxoris soluus, pot contrahere: & si hoc cũ uir solutus a lege uxoris possit contrahere, uidetur &c.

RESOLVTIO.

Si diuortium factum est propter fornicationem, minime: si propter illegitimitatem, etiam.

RESPON. Dicendum, ꝙ diuortiũ pot fieri dupliciter. Aut qa personæ erant illegitimæ ad cõtrahẽndum adinuicem simpliciter: & tũc utraque pot alteri nubere, sicut supra distinctum est. Potest ẽt fieri propter crimẽ fornicationis: & tunc non pot contrahere nec uir nec mulier: quia cũ essent personæ legitimæ, fuit inter eas sacramẽtum, quod est uinculum insolubile. Vnde diuortium non est separatio quantum ad uinculum sacramẽtale; sed quantum ad debitum, & cohabitationem.

AD ILLVD ergo, qd̃ obiicit, ꝙ anima fornicatoris non est uxor Dei. Dicendũ, ꝙ matrimonium non est signum uel sacramẽtum huius principaliter: sed coniunctionis diuinæ naturæ, & humanæ, quæ nullatenus solutur; ideo nõ est simile. AD ILLVD, qd̃ obi de exceptione domini. Dicendum, ꝙ exceptio nõ refertur ad utrumque actũ; sed ad alterum tantum. s. ad actum dimissionis: vñ oratio illa duas habet causas ueritatis; unde qa pro-

procedit ad alteram tantum, in de fit consequens. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod soluitur sacramentum. Dicendum, ꝙ illud non est de necessitate sacramenti, quod caro sit indiuisa: sed de nobilitate, & dignitate. Quãuis cum caro alterius diuidatur, nihilominus sunt duo in una carne. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, qd̃ post diuortium uir in nullo tenetur uxori, nec econuerso. Dicendum, ꝙ quãuis nihil tenetur uxori reddere: nihilominus tñ sacramentaliter est ligatus; & qa est ei alter alligatus quamdiu uiuit, ideo nõ pt alteri alligari.

QVAESTIO V.

An post diuortium reconciliari possint inuicem uir, & uxor?

VTRVM post diuortium possint uir, & uxor inuicem reconciliari. Et quod sic uidetur. ad Cor. vii. Si discesserit uxor a uiro, præcipit manere innuptã, aut uiro suo reconciliari: ergo potest ei reconciliari. ITEM. Qd̃ uir innocens possit reconciliare uxorem inuitam uidetur: quia non peccauit: ergo nihil amisit de iure suo: ergo potest petere debitum: ergo illa tenetur reddere. ITEM. Vir non tenetur cõtinere: quia nõ obligatur nec ex uoto nec ex pena, & non potest alteram ducere: ergo potest sibi uxorem propriam reconciliare. ITEM. Quod fornicaria possit reconciliare uirum inuitũ uf: esto quod sufficienter egerit pniam, remissa est culpa, & pœna: ergo cessat causa diuortii & quia cum causa cessante cesset effectus: uidetur &c. ITEM. Possibile est uirum fornicari: sed fornicante; uiro competit exceptio contra uirum perentem diuortium: ergo pari ratione cõpetit actio mulieri ad repetendum uirum.

CONTRA. Regula est in canone. vi. q. iiii. Quod semel bene diffinitum est, nulla debet iteratione retractari: ergo cum diuortiũ sit celebratum per diffinitionem ecclesiæ, patet &c. ITEM. Vterque potest seruare cõtinentiam, & uouere post diuortium: ergo unus non hẽt ius in altero: ergo si non habent inuicem ius, non possunt inuicem recõciliari amplius. ITEM. Quod fornicãti nõ competat actio in aliũ, uidetur, quia regula est in iure, qd̃ actio semel peremptа nõ restituatur: ergo si ex fornicatione amisit ius petendi debitum, patet &c. ITEM. Quod uir non possit sibi reconciliare fornicariam, uidet; quia in iudicio petit, & obtinuit separationem: ergo renunciauit iuri petendi debitum: & si hoc cum non possit agere ex eo cui renunciauit, uidetur &c.

RESOLVTIO.

Si ambo consenserint, fiat: Aut si innocens petat, compellatur nocens: sed si hic petat, non compellatur ille.

RESPONDEO. Dicendũ, ꝙ ad reconciliationem faciendã aut uterque concordat, aut uterque discordat, aut unus petit, & alter repugnat. Si uterque concordat: absque dubio fit. Si uterque discordat nec pot, nec debet fieri, nisi fiat p p scandalum ecclesiæ, q̃ scãdalizatur: pro eo ꝙ uterque fornicatur publice. Si ãt alter petit, aut nocens petit innocẽtẽ: & sic non dẽt cogi ad reconciliationẽ. Aut nocẽs innocentẽ, ut uir castus uxorem adulteram: & sic ipsã

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsa inuita debet reconciliari per iudicium ecclesiæ, quia sicut dicunt iura, q̃ in meũ fauorem introductum est, in meũ damnũ non dẽt retorqueri. Aut nocens nocentẽ petit, ut mulier, q̃ prius est fornicata reperit uirum, qui est post diuortiũ fornicatus: & sic restituẽdus est maritus uxori inuitus, non quia actio mulieris resuscitata sit, sed in pœnam fornicationis, qa abusus est priuilegio libertatis. Quantuncũq; tamen mulier faciat pœnitentiã, nunquam acquirit ius in uirum ipso nolente, nisi uir fornicetur: & hoc pp contumeliam, q̃ intulit matrimonio, quia directẽ peccauit contra bonum fidei. Ex his patet solutio obiectorum ad primam partem.

AD ILLVD ergo, qd obiicit, q̃ non est retractanda sniã. Dicendum, q̃ hoc uerũ est quãtũ est de rigore iuris: no tamẽ quãtum est de fauore psonæ innocẽtis, ut dictum est. AD ILLVD, qd obiicitur, q̃ uterq; põt uouere continentiam. Dicendum, q̃ falsum est: quia fornicans nõ pt nisi alter consentiat, & nisi post pœnitentiã uelit eam recipere: eps põt eam licentiare, ut intret religionem. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ actio mulieris est perempta, & q̃ uir renunciat iuri suo. Dicendũ, q̃ hoc falsum est, quia actio mulieris non peremitur simpliciter, sed sub conditione. s. si uir permanserit continens: & ratio huius est, quia uinculũ semper manet. Vel potest dici, q̃ actio non uinificatur: sed de nouo datur, uel acquiritur a iure ob peccatum uiri. Similiter sequens est falsum, quia uir non renunciat iuri suo simpliciter, sed ad tempus.

QVAESTIO VI.

An absque culpa præcedente, diuortium fieri possit?

VTRVM possit fieri diuortiũ, si nõ pcedat aliqua culpa. Et q̃ non uidetur. 1. ad Cor. 7. Præcipio nõ ego, sed dominus, uxorẽ a uiro non discedere excepta causa fornicationis: ergo præceptum est, q̃ nõ separetur: sed cõtra præceptum non põt quis facere, quin incurrat culpam: ergo &c. ITEM. Amb. super Luc. Dimittis uxorem sine crimine, putas hoc tibi licere, quod lex diuina prohibet? ergo est prohibitũ hanc sine crimine dimittere. ITEM. Verbo ipsius domini, q̃ est firmius inter cætera. Matth. 19. Qui dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, mœchatur: sed p fornicationẽ, siue accipiatur large, siue strictẽ, semper intelligitur culpa: ergo &c. ITEM. Qui legitimẽ coniuncti sunt ad perpetuam, & indiuiduã uitæ cõsuetudinem ex matrimonio sunt ligati; qui ergo contra hoc facit, nisi habeat cãm, quare debeat rationabiliter facere, matrimonio facit iniuriã, & non est sine peccato facere iniuriã sacramento: ergo &c. ITEM. 1. Cor. 7. Alligatus es uxori, noli quærere solutionem: ergo nisi interueniat culpa, siue peccatum, uidetur, q̃ liceat facere diuortiũ.

CONTRA. Sicut habetur extra de conuer. coniug. Vir & mulier possunt si uolunt, ex consensu mutuo religiones intrare diuersas, etiã si non præcedat culpa, sed hoc nõ fit sine diuortio. ITEM. Vnusquisque potest licitẽ

rẽ renunciare iuri suo: ergo & quo ad cohabitationem, & quo ad debitum soluendum: potest absoluere: ergo &c. ITEM. Vxore uolente intrare monasteriũ, uir potest promoueri ad sacros ordines, & ad episcopatum: & hoc totum sine culpa, sicut dicitur de conuer. coniu. Sanẽ si cõ-
Vtrũ. iugati, &c. IVXTA hoc quæritur, utrum necesse sit utrunque uotum solemne emittere ad hoc, quod diuortium possit fieri, & quare.

RESOLVTIO.

Nunquam, nisi ambo de consensu uouerint religionem, & castitatem

REPON. Dicendum, q̃ diuortium inter legitimas personas coniuges potest fieri dupliciter. Aut ut in eodẽ statu persistant, aut ut ad frugem melioris uitæ transeant. Si ut in eodem statu persistant, tunc non debet fieri nisi manifesta culpa præcedat, tum propter periculum, tum propter scandalum. Si autem, ut ad frugem melioris uitæ transeant, tunc aut uterque est uolũtarius, aut alter inuitus. Si uterq; est uoluntarius, tunc potest fieri sine culpa: ita tamen, q̃ uterq; uotum solemne emittat, & utrecque habitũ religionis assumat, nisi sit talis persona, de qua nulla possit oriri suspicio, quæ uoto solemni emisso poterit remanere in domo. Si autem oportet utrunque conuerti, sicut expresse in pluribus decretalibus tangitur de conuersione coniugatorum, & rursus diuortium fieri debet per personam publicam maximẽ per episcopum. Si autẽ alter uult cohabitare, nullo modo fieri potest, nisi per culpam præcedentem.

ET secundum hanc Distinctionẽ respondetur argumentis factis ad utramq; partẽ, sicut patet aspiciẽti. Veruntamen, q̃ ultimo dicit Apos. q̃ alligatus nõ q̃rat solutionẽ, hoc non dicit, ut dehortetur statum altiorem, sed ut a corde remoueat instabilitatẽ: & ut ostendat in quolibet statu hoẽm posse saluari: unde illud intelligitur, quod nõ q̃rat solutionem, scilicet in præiudicium uxoris, sicut nec seruus libertatem in præiudicium domini.

DISTINCTIO TRIGESIMASEXTA.

De impedimento conditionis, quòd respicit istatum legis humanæ.

NVnc de conditione uideamus, an ualeat coniugium diuidere. Ad quod dicimus, quia non negatur ingenua posse nubere seruo: sed si nescitur esse seruilis conditionis, libere potest dimitti, cum seruitus eius fuerit deprehensa, secundum illud, Si quis ingenuus homo ancillam alterius uxorem acceperit, & æstimat, quod ingenua sit: si ipsa fœmina fuerit postea in seruitutem deiecta,

Universidad de Deusto Biblioteca

In cõci. apud Hieremiam, et hab. 29 q. 2 ca. Si quis ingen.

cta, si eam a seruitute redimere potest, faciat: si non potest, si voluerit aliam accipiat. Si verò ancillam eam scierat & collaudauerat post, eam vt legitimam habeat. Item ex eodem, Si fœmina ingenua acceperit seruum, sciens quod seruus esset, habeat eum: quia omnes unum patrem habemus in cœlis, vna lex erit viro & fœminæ. Cum dicitur, sciens illum seruum, datur intelligi, quod si nescierit illum seruũ esse, non cogitur manere cum ipso. Si enim conditionis dolum patitur, non cogitur adhærere ei, cuius fraude decepta est. Si autem scierit utr conditionem mulieris, uel econuerso: non ualet eam dimittere. Vnde Zacharias Papa, Si quis liber ancillam in matrimonio acceperit, non habet licentiã dimittendi eam, si consensu amborum coniuncti sunt, nisi ob fornicationem. De illis agit, quibus alterutrius conditio nota est, quando coniunguntur.

Ibidẽ c. Si fœmina ingenua.

Ibi. c. Si quis in.

De copula serui & ancillæ diuersorum dominorum.

Quæritur etiam, si seruus vnius ancillam alterius acceperit, an sit inter eos coniugium? De hoc etiam ita statutum est. Dictum est nobis, quod quidam legitima seruorum matrimonia potestatiua quadam præsumptione dirimant: non attendentes illud, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Vnde nobis uisum est, ut coniugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeant: sed in uno cõiugio permanentes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandum est, ubi legalis coniunctio fuit, & per uoluntatẽ dominorum. Attende finem huius capituli, vbi videtur innui præter uoluntatem dominorum inter seruum & ancillam non posse contrahi coniugium, uel si contrahitur non esse ratum. Quibusdam tamen uidetur inter eos posse fieri coniugium dominis ignorantibus.

In cõci. Capilo nensi. Ibid. c. Dictũ. Mat. 19

De uiro, qui se facit seruum, ut dimittatur ab uxore.

Illud etiam notandum, quod si mulier uirum liberum acceperit, & ille, ut causam prestet diffidij, se alicuius seruũ fecerit, nec ille uxorem dimittere, nec illa ob uinculum coniugij in seruitutem redigi poterit. Vnde illud, Perlatum est ad sanctam synodum, quod quidam ingenuus ingenuam acceperit uxorem, & post filiorum procreationem occasione

In Thibu. cõci. Ibid. c. Perlatum.

ne diuortij cuiusdam seruum se fecerit, Vtrum & mulierem necessario tenere debeat: & si tenuerit, an illa etiam seruituti subijci debeat quæsitum est. Iudicatum est uxorem minimè debere dimittimõ tamen ob Christi legẽ mulierem in seruitutem redigi, dum ille non ex consensu coniugis se seruum fecerit, quẽ liberum ipsa maritum acceperat.

De ætate contrahentium.

Hoc etiam sciendum est, quòd pueri ante 14. annos, & puellæ ante 12. annos secundum legem matrimonium inire nequeunt. Quod si ante prædicta tempora copulã inierint, separari possunt, quamuis uoluntate, & assensu parentum tuncti fuerint. Qui uerò in pueritia copulati post annos pubertatis nolunt se relinquere, sed in coniunctione permanere, etiam ex hoc efficiuntur coniuges, & deinceps nequeunt separari. Item, sponsalia ante septennium contrahi non possunt: solo enim consensu contrahuntur, qui interuenire non potest nisi ab alterutra parte intelligatur, quòd inter eos agitur. Duo illa executi sumus cum aliorum quorundam adiectione, quibus coniugium solui potest, nec tamen solui semper necesse est. Nunc de illis, quæ personas illegitimas penitus faciunt, addendum est, & primum de Ordine.

30. q. 1 §. Sponsalia.

SVPRA egit Magister de impedimentis, in quibus impedit matrimoniũ: quia ille, qui contrahit, non potest se ligare propter defectum uirtutis. Hic agit de illo impedimento, q̃ impedit: quia ille, qui contrahit, non potest ligare propter conditionem seruitutis. Et diuiditur hęc pars in duas. In prima determinat de conditione, quia est defectus libertatis. In secunda uerò, quia quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt a seruo, cũ sit dominus omniũ, agit de puerili ætatæ. ibi. *Hoc etiam, secundum est, quod pueri, etc.*) Vbi determinat, quod pueri nõ possunt cõtrahere matrimoniũ ante annum 14. Prima pars habet tres. In prima quærit Magister, utrum error conditionis impediat matrimonium, ubi est error, & dissimilitudo. Secundo verò, ubi est error, & tamen similitudo. Tertio uerò, utrum uiro facto seruo, fiat serua & ipsa vxor. Primum facit hic. *Nunc de conditione, &c.*) Secundum facit, ibi. *Quæritur etiam si seruus vnius, &c.*) Tertium ibi. *Illud etiã notandum est, &c.*) Et ita in hac Distinct. breuiter duo determinat. Primo de errore conditionis. Secundo uerò de defectu ætatis.

Dub. 1.

S*i ipsa fœmina fuerit, &c.*) Quæritur si antequam plenè detegatur, si sint in cauta & lite, vtrũ debeat sibi reddere debitũ.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et quòd non uidetur: quia aut cognoscit ea affectu maritali, aut non. Si sic, generat sibi præiudicium, & consentiens reputatur. Si non cognoscit affectu maritali, peccat mortaliter. Sed contra hoc est: q̃ a nullus debet spoliari iure suo ante causę cognitionem. Resp. Dicendum, q̃ talis potest dupliciter noscere, q̃ illa sit ancilla, quam liberam credidit. Aut leui suspicione, aut p̃ babili, uel uehementi p̃sumptione, siue certa cognitione. Primo non debet petere quousque inq̃rat: sed tamẽ si ecclesia cõpellat, debet reddere; quia ignorantia eum excusat: nescit n. utrum sit uxor. Secundò modo siue ecclesia compellat, siue nõ, nõ debet: quia aut tunc sibi præiudicat necessario, aut fornicatur: & propter mandatũ ecclesię nõ est fornicandũ. Aliter iudicandũ est de uxore fornicaria, quæ uere uxor est, cui cum ex mãdato ecclesiæ redditur debitum, nõ generatur præiudicium, nec incurritur aliquod peccatum.

Sed in uno coniugio, &c.) Videtur malè dicere: quia ponatur q̃ unus dominorũ uendat seruum ad remotas terras, si ancilla seqũtur uirum, priuatur iure suo dominus eius, si non tenetur seq̃: tunc ergo non fuit uerum cõiugium. Item. Ponatur q̃ uxor sit libera, & seruus uenundetur gẽtilibus, q̃ritur, utrum debeat sequi eum. Et q̃ sic uidetur per legem matrimonii. Resp. Dicendum, q̃ si seruus, & ancilla contraxerunt dominis contradicentibus, ipsi sibi p̃iudicant non dominis suis: & ideo si dominus indiget, pōt ancillam uendere, & si non pōt uendere in terra sua, pōt uẽdere in aliena. Si tã in terra sua possit vẽdere, tenetur: alioquin manifeste iniuriat uiro, & abutit re sua in p̃iudicium alienũ. Si uerò dominis consentientibus, tunc simpliciter dicẽdum, q̃ non pōt aliquis eorum uendi a domino in p̃iudicium coniugis: & si alter uendatur, debet alter compelli, uel quòd redimat, uel debet eum emere, uel ancillę licentiam dare, quòd uirum sequatur. Ad illud, quod quæritur, utrum debeat sequi virum, si uenundetur hominibus gentilibus. Dicendum, q̃ dominus suus non debet eum uendere gẽtilibus, pro eo quod est ibi periculum fidei. Si tã uendit de facto, si uxor nõ timet periculũ peccati: & sit in cõtumeliã Dei, uel alicuius fornicationis alterius potest & dẽt uirũ sequi: sed uix uideo, quomodo possit eũ sequi sine periculo fidei, aut alio aliò peccato mortis.

Si mulier uirum, &c.) Quærit, utrum aliquis possit seipsum uẽdere. Et q̃ non uidetur. 1. Cor. 7. Non estis uestri: empti enim estis pretio magno: ergo &c. Respon. Dicendum, q̃ est emptio, uel uenditio ad obsequiũ humanũ, & ad seruitiũ diuinũ. Diuino aũt seruitio nõ repugnat obsequium hominis, siue seruitus corporalis: sed seruitus spiritualis, q̃ est seruitus peccati. Dicendum ergo, quod quia fideles redẽpti sunt & Dei tẽpla facti, nõ possunt se uendere, ut faciãt mala: possunt tamen se uendere ad obsequia. Item. Iuxta hoc quęritur, utrum pater possit uendere prole suam, uxore inuita. Et q̃ sic, ut ea ad ipsum spectat regimẽ domus. Ad oppositũ ãt est, q̃ a partus plus sequitur matrẽ. Rep. Dicẽdum, q̃ filii nõ debẽt uendi, nec possunt uẽdi sine culpa, nisi sit paupertatis, & famis necessitas, in quo casu dẽt uxor uiro consentire. Qd̃ si in alio casu uelit, nõ pōt cum uxor dissentit: sicut uir nõ pōt uendere, nec alienare dotẽ uxoris, quamuis sit dominus dotis: sic in ꝓposito. Et quod in tpe necessitatis, & famis uẽdi possunt, probatur p̃ ad, quod scribitur Neem v.

Iudicatum est uxorem &c.) Quæritur, utrũ uir possit se uẽdere, uxore inuita. Et q̃ nõ, uidetur: quia uir nõ habet potestatẽ sui corporis: sed mulier: ergo &c. Item. Mulier non pōt se uendere uiro inuito: ergo cum ad patria iudicetur, uidetur &c. Item. Quæritur, utrum si vxor consentiat, quod per hoc efficiatur serua. Resp. Dicendum, q̃ si uxor contraxit cum libero, ita quod uterque est liber, uxore dissentiente non debet uir, nec pōt se facere seruum, eatenus ut præiudicium aliquod generetur mulieri, quin reddat sibi debitum, cum petit: Vnde sicut seruus cõtrahens contra uoluntatem domini, non pōt facere cõtractum matrimonii in præiudiciũ domini: sic nec uir in præiudicium uxoris: tamẽ qui a caput est mulieris quantũ ad alia (exceptio debito) potest seruum se facere, quamuis uxor non possit, cum sit sub potestate uiri. Si uerò vxor consentiat in uenditionem uiri, tunc uir pōt se uendere in omne obsequiũ domini, & mulier præiudicat sibi: tamen nec mulier, nec proles uendi potest a uiro, nisi ipsa consentiat, nisi forte in articulo necessitatis: hoc dico de prole, ut prædictum est: & sic patet quomõ litera illa intelligitur.

Hoc etiam sciendum, &c.) Quæritur hic, si ante 14. annos puer contraheret per uerba de pręsenti, & de facto corrumpat sponsam, utrum separari queat. Et q̃ non ut: quia est matrimoniũ ratum, & consummatum. Contra mum videtur per illud, q̃ dicitur in litera. *Si ante prædicta tempora &c.* Respon. Dicendum, quòd in hoc differunt constitutiones iuris, & demonstrationes disciplinarum: quia demõstrationes fiunt de his, quæ fiunt semper: & si fiant de his, quæ frequẽter, non tamen ut frequenter: sed ut semper: exẽplum est de eclipsi; Sed cõstitutiones iuris de his, q̃ sũt sępe: si ergo aliquis sit exceptus ac gñalitate hoium, pro eo quod in malitia supplet ętatem, iudicandum est sicut si haberet ætatem: & sic est in casu proposito intelligẽdum, & in aliis consimilibus.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An seruus contradicente domino, nubere possit?

AD intelligentiam præsentis Dis. secundum duo, q̃ determinat Magister, duo principaliter quęruntur. Primo quãtũ ad primã partẽ Dis. q̃ritur de conditione seruitutis. Secundo quantũ ad secundã quæritur de defectu ætatis. Circa primũ quęruntur

Dub. 1.

Dub. 2.

Dub. 3.

Dub. 4.

Dub. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runtur tria. Primò quæritur, vtrum seruitus cum contradictione domini impediat matrimonium. Secundò utrum cum errore contrahentis. Tertiò quæritur de fructu uentris, cuius conditionem debet sequi, scilicet patris, uel matris.

QVOD conditio seruitutis est contradictione domini impediat matrimonium, sic ostenditur: quia seruus non potest intrare religionem domino suo contradicẽte, sicut dicunt iura; & si intrat compellitur exire, & pro nullo habetur uotum: si ergo non potest se obligare Deo per uotũ, multominus, nec mulieri per matrimonium. ITEM. Seruus cõtradicẽte domino nõ potest ad sacros ordines promoueri: ergo uidetur, ꝙ nec matrimonium contrahere pari ratione. ITEM. In matrimonio transfertur potestas corporis uiri in uxorem, & ecõtra: sed seruus nõ habet potestatem sui corporis: sed eius dominus: ergo non potest contra uoluntatem domini contrahere. ITEM. Seruus tenetur domino suo obedire, cum ꝓcipit sibi aliquid. ITEM. Tenetur uxori debitum reddere, cum petit: sed põt esse, ꝙ dominus petat seruitium, & uxor tũc petat debitum: sed utrumque reddere est impossibile: ergo si nullus potest se obligare ad incompossibilia: ergo seruus non potest cõtrahere. ITEM. Conditio enumeratur inter impedimẽta mãimonii: sed hæc est seruitus: ergo &c.

CONTRA. Galat. . . in Christo Iesu non est seruus, neque liber: ergo nec quantum ad sacramenta Christi, & ecclesiæ est distinctio serui, & liberi: ergo nec in matrimonio. ITEM. Seruus & dominus sunt pares in concupiscentiæ morbo: ergo & in remedio: sed remedium concupiscẽtiæ carnalis est matrimonii: ergo in hoc sunt pares: ergo vnus non potest alterum impedire. ITEM. Seruitus est de iure positiuo, sed matrimonium est de iure naturali: ergo si ius positiuum non præiudicat, nec impedit ius naturale, nec seruitus matrimonium. ITEM. Sicut seruus tenetur obedire domino, ita & filius patri: sed in hoc filius non tenetur obedire patri, ut habitũ est supra, & ostensum quantum ad matrimonium contrahendũ: ergo nec seruus domino.

RESOLVTIO.

Secundum ius nouum impedire non potest: nam debita seruitia adhuc coniugatus domino impendere potest.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ secundum ius nouum conditio seruitutis non impedit matrimonium etiam domino contradicẽte, uel dominis: quia sacramenta ecclesiastica omnibus sunt communia, & seruus etiam coniugatus potest etiam suo domino debita seruitia exhibere: unde per matrimonium non subtrahitur a domini potestate.

AD ALIVD ergo, quod obiicitur de religione. Dicendum, ꝙ in religione religiosus omnino subest præcepto religionis quãtum ad omne tẽpus: & ideo absoluitur ab omni alia potestate: & quia non potest, nec debet auferri ius domini, quod habet in seruum ipso inuito: ideo pater, &c. non sic in matrimonio: quia

qa adhuc seruus est. Et per hoc patet aliud de ordine, quia promotus ad ordines sacros hoc ipso efficitur liber. AD ILLVD, qd obiicitur, qd transfertur in mulierem potestas uiri. Dicendum, ꝙ non simpliciter transfertur: quia uxor non dicitur domina uiri, sed quo ad actum coniugalem, quantum ad quem nullam habebat potestatem dominus super seruum: & ideo quantum ad illum actum transferre potest, licet non ita libere, sicut unus alius, ut uidebitur. AD ILLVD, qd obiicitur de redditione seruitii. Dicendum, ꝙ seruus aut cõtrahit domino cõsentiente, aut contradicente. Si consentiente, cum concedens aliquid cõcedat etiam illa, quæ ad illius ius pertinent, & ad matrimonium pertinet redditio debiti, cum uxor petat, uxori petenti debitum, & domino aliud imperante, tenet, & debet non obedire domino, sed uxori. Si autem domino contradicente contractum est, cum dominus suo iure priuari nõ debeat, ex utraque parte pari imminente periculo debet domino obedire: ꝙ si maius periculũ sit ex parte uxoris, quia timet laplurum in fornicationem, & nõ timet graniter dominum offendere debet secũdum legem charitatis diuinæ debitum prius uxori reddere, quam exequi imperium domini sui. Regulariter tamen tenendum est, ꝙ cum cõtrahit cum seruo scienter domino contradicente, uel econuerso, sibi præiudicat, ut ius petendi non habeat, quando obiecũ postulabit, & ideo seruus non obligatur hæc repugnantia, quia tenetur debitum soluere, etiam cum nullum prejudicium domino generatur.

QVAESTIO II.

An seruitus cum errore matrimonium impediat?

VTRVM cõditio seruitutis cũ errore impediat mãimoniũ. Et ꝙ non, uidetur: quia magis est tolerabilis in coniuge seruitutis cõditio, q̃ ęqualitas lepręꝫ: ergo si error qualitatis talis non impedit, multominus nec error conditionis. ITEM. Error fortunæ sicut iura dicunt, non impedit matrimonium: sed possibile est, quod seruitus sit a fortuna, sicut si aliquis capitur a casu in bello, & efficitur seruus: uel propter pauperratem, quæ est a fortuna secundum usum loquendi se uendit in seruum: ergo &c. ITEM. Seruus quantum est de se, persona est legitima ad contrahendam: sed conditio seruitutis nõ tollit plenum cõsensum, quia si cognoscit substantiam eius, & qualitates, & accidentia, talis cognitio sufficit adhoc, ꝙ consentiat: ergo non est ibi illegitimitas personæ, nec defectus consensus: ergo est matrimoniũ plenum. ITEM. Peior est conditio seruitutis spiritualis, quam corporalis: sed error cõditionis spiritualis nõ impedit matrimonium: ergo &c.

CONTRA. Iura dicunt. 29. q. 2. & Decretalis de coniugio seruorum, quod error conditionis impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractũ. ITEM. Ratione uidetur: quia illud est impedimẽtum matrimonii, quod est contra bonum matrimonii: sed seruitus est contra

bonum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonum prolis: quia si liber cum ancilla contrahat, filii non sunt liberi, sed serui: quia sicut dicũt iura, partus sequitur uentrem. ITEM. Est contra bonum fidei, quia dominus põt uendere uxorem alienigenis, ipso uiro nolente, maxime infidelibus: & uir si sequitur eam, imminet ei periculum fidei: si uero non sequitur, non potest petere debitum, nec habere. ITEM. Nullus puniri debet sine culpa, ipso nolente, & ignorante: sed opprobrium, & infamia est alicui, quod sit seruus, uel etiam seruili personæ subiectus: ergo ubi interuenit error cõditionis, nõ est matrimoniũ. Quæritur ergo quare, & quãdo error conditionis impedit matrimonium.

RESOLVTIO.

Si fuerit error conditionis paris, aut melioris, impedit si deterioris, minime.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd error conditionis potest esse triplex. Aut paris ut cũ seruus contrahit cum ancilla. Aut melioris, ut cum seruus cũ libera. Aut deterioris, ut cum liber cum ancilla. In primis duobus casibus error nõ impedit matrimoniũ, in tertio uero impedit matrimonium, & dirimit iam contractũ: nisi post cognitionem conditionis consenserit uerbo, uel facto. Ratio autem huius est propter duo. s. propter fauorem libertatis, & causæ matrimonialis, quæ maxime fauorabilis est. Vnde quia qui contrahit cum ancilla, quodammodo perdit libertatẽ, quæ est (sicut dicitur in iure ciuili) bonum inestimabile, & quã nullus perdit nisi uolens: quia perditam recuperare nõ potest etiam uolens: ideo in fauorem libertatis ius seruatur erranti, ut si uelit, possit ancillam deserere. Et præterea. Seruitus est contra bonum prolis, & fidei: & quia iura fauent matrimonio, ideo præsumunt errantem in conditionẽ non consentire, ideo nec matrimoniũ eẽt: & ideo qd impediat, hoc facit cõstitutio ecclesiæ ex p dicta ueniens ratione.

AD ILLVD, quod obiicitur de qualitate. Dicendum, q̃ non est simile: qa nulla qualitas est ita cõtra bonum matrimonii ut seruitus: nulla etiã ita obuiat bonis matrimonii, ut seruitus de his, quæ impediũt. AD ALIVD. Dicendum, quod libertas non cõputatur inter bona fortunæ, immo omnibus aliis præponderat. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd nec error, nec seruitus impedit. Dicendum, quod seruitus per se nõ impedit cum est scita: quia quilibet cum uult, potest effici seruus: sed ignorantia impedit: quia non debet puniri nolens. AD ILLVD, quod ultimo obiicitur de seruitute spirituali. Dicendum, q̃ & si sit peior ipsi seruo non tamen adeo redũdat in alium, utpote in prolem, uel etiam in uxorem: & præterea facilius potest expelli.

QVÆSTIO III.

Proles cuius conditionem sequuntur patris, an matris?

CVIVS conditionem sequitur proles, utrum patris, an matris. Et quod patris uidetur, quoniam denominatio fieri debet a principaliori, & digniori: sed pater e nobilius, & dignius principium, quam mater, & principalius: ergo si magis debet principiatum regulari secundũ regulas dignioris principiũ, vt q̃ patrus debeat seq̃ patrẽ. ITEM. In sacra scriptura nũquã ponit genealogia mulierum, sed potius uirorum: ergo generatio principaliter spectat ad uiros: ergo & germen generationis. ITEM. Repromissio de semine b̃ndicto. s. Christo, facta est uiris principaliter, q̃ uis nasci deberet de muliere, non n. facta est repromissio Saræ, uel Bersabeæ, sed Abrahã, & Dauid: ergo vt q̃ proles magis sit ipsius uiri, quã mulieris: ergo &c. ITEM. Vnumquodque principiatũ, qd̃ producitur secundum imitationẽ, plus seq̃t illud, cui plus assimilatur: sed filii plus assimilantur patri: ergo magis debent sequi patres.

CONTRA. De natis ex libero uentre. c. unico dicit Decret. In decens vt, ut geniti ex libera filii ad seruiendum retrahantur: ergo qui nascuntur ex matre libera sunt liberi: ergo sequũtur matrem. ITEM. Si quis seminat in terrã alienã, fructus ẽ dñi terræ, non seminantis: sed uenter mulieris respectu seminis uiri ẽ sicut terra respectu sementis: ergo vt, quod sicut fructus sequit terrã, ita partus sequitur uetrẽ. ITEM. Hoc uidetur in aĩalibus, quoniã si aĩal masculini sexus impregnat aĩal feminini sexus, ut equus equã, pullus sequitur equam nõ equum: ergo pari ratione uidetur in proposito. ITEM. Hoc uidetur per simile in artificialibus, quia si quis ædificat in terra aliena, ædificium cedit solo, non solum ædificio: ergo si quis generat in alieno vẽtre, proles sequitur uentrẽ.

RESOLVTIO.

Prolis conditio, si in pluribus matrem in sequitur, cum illa substantialius principium sit & si non nobilius.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ secundum leges ciuiles, siue ius imperiale partus sequitur uentrem. Et ratio huius est ualde conueniens, quoniam prolis duplex est principium, pater. s. & mater. Pater est principium honorabilius, sed mater est principium substantialius: & ideo in honoribus, & municipiis filius sequitur patrem: quoniam illa acquiruntur paterna solicitudine, & in hæreditate patrimoniali: sed q̃ mater est principium substantialius, quãtum ad id q̃ est, sequitur matrem: & quoniã libertas, & seruitus respiciũt hominem, secundum id q̃ est, nõ secundum id quòd habet, hinc est q̃ secundum leges ciuiles rõnabiliter ualde institutum ẽ, ut partus sequatur uentrem. Et hinc est q̃ coniunctio ad prolẽ generandã matrimoniũ appellatur. Et huic cõcordat ius canonicũ, sicut patet in Decretali prius posita. Concordat etiam ius diuinum scriptum in lege Mosayca, ubi dicitur Exod. xxi. quod si dederit uxorem alicui, quem emerit: & ille postmodum egrediatur liber, filii debent remanere domino, qui dedit ei uxorem licet ipse egrediatur liber. Concordat denique multiplex ratio, & similitudo naturalis: & ideo quia hoc dictat ius ciuile, & ius canonicum approbat, & diuinum confirmat, & naturale commendat: ideo rectè dicen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cendum est, quòd partus debet sequi ventrem. Veruntamen aliquæ partes, q̃ non sunt hmõi legibus subiectæ, nõ seruãt hãc consuetudinẽ, imo partus seqt̃ conditionẽ deterioris: vnde si alter est seruus, filii sunt serui: & similiter si mater ancilla, & si ambo sint diuersorum dominorũ, filii diuiduntur: hunc modũ seruat Francia in aliquibus partibus, licèt non ubique: sed tamen constitutio legalis multò nobilior est, & rationabilior, quam hæc consuetudo.

AD ILLVD, ꝙ primò obiicitur, ꝙ pater est dignius principium. Dicendum, quod uerum est, non tamen substantialius: & ideo in dignitatibus patrem debet sequi: in substantia siue in libertate corporis sui matrẽ. Et ẽ exemplũ, quia nobilius principium fructuũ agriculturæ ẽ cultor, quã ager: fructus tamen est agri, siue domini agri. AD ILLVD, quod obiicit, ꝙ sacra scriptura genealogias attribuit uiris. Dicendum, quod uerũ est, & cõueniens: nã & hunc modũ habemus, quod filium denominamus à patre: unde dicitur Petrus Martini nõ Bertæ, ut in pluribus. Similiter repromissio fit uiris: tamen ex hoc non sequit, quod proles debeat sequi virum secundum cõditionẽ libertatis, uel seruitutis, sed secundum cõditionẽ dignitatis, & honoris, quæ non substantiã respicit, sed potius qualitatem. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, quod filius assimilatur patri. Dicendum, quod assimilatio non uenit a substantia, sed à formatiua uirtute, q̃ principaliter uiget in semine uiri, quãdo masculus generantur: & iõ frequentius filii assimilantur patribus: attamen quantumcumq; sit patri similior ĩ figura, & proprietatibus, plus tamen traxit a matre de substantia: & ideo ex hoc non sequitur, quòd in libertate patrem sequatur.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An status ætatis matrimonium impediat?

CONSEQVENTER quantũ ad secũdum, quæritur de impedimẽto, quod uenit ex defectu ætatis. Et circa hoc tria quæruntur. Primò q̃ritur, utrũ status ætatis impediat matrimonium. Secundò, utrum defectus ætatis impediat contractionem sponsalium. Tertio utrum sponsalia cõtracta post septẽniũ possint dissolui p mutuũ cõsẽsum.

QVod status ætatis impediat matrimonium: ostenditur sic: quia statum ætatis sequitur impotentia coeundi: sed impotentia coeũdi impedit matrimoniũ, ergo & status ætatis. ITEM. Statum ætatis cõsequitur indiscretio: sed discretio requirit̃ ad consensum legitimũ, & consensus ad matrimonium: ergo talis pōt esse status ætatis, quod impediat matrimonium. ITEM. Iura canonica, & similia dicunt, qd̃ impuberes non possunt contrahere matrimonium: sed impuberes iudicãtur rõne ætatis, ut masculus ante xiiii. annum, & fœmina ante xii. &c.

CONTRA. Status pubertatis non impedit susceptionem alicuius alterius sacramenti, quæ etiam

etiam maioris perfectionis sunt: ergo nec matrimonium. ITEM. Quare non possunt contrahere ante tps pubertatis? aut p̃ impotentiam coeundi, aut p̃ defectum discretionis. Si p̃ impotẽtiam, sed multi infirmi sunt impotentes reddere debitum, & tamen possunt contrahere.

PRAETERREA. Multi seniores confecti sunt impotentes, & tamen possunt contrahere.

PRAETERREA. Multi etiam ante annum xiiii. coeunt. Si p̃ defectũ discretionis: contra hoc est, quod multi sũt discretiores in decennio, quam alii in xx. anno, qui possunt contrahere: ergo &c. ITEM. Quæritur quare tps pubertatis citius completur in muliere, quã in uiro: & uidetur ꝙ non deberet, quia quantũ ad sponsalia contrahẽda ad partes, & æquales masculus, & fœmina iudicantur, ut puta ad septennium: ergo pari rõne ad matrimonium contrahendum.

RESOLVTIO.

Impedit quidem: & propter instabilitatem mentis; & propter impotentiam coeundi.

RESP. Ad prædictorum intelligentiam est notãdum, ꝙ matrimonium est in officium, & in remedium, & in sacramẽtum, uel signum. In officium (inquam) procreandi prolem. In remediũ contra impulsum libidinis, & in sacramentum insolubilis cõiunctionis naturarum Christi. Qm̃ igitur ante tps pubertatis non possunt masculus, & fœmina generare: nec feruore libidinis excitantur tamquam impotentes adhunc actum, quia etiam ante tps illud sunt uariabiles, & maetrimonium est immutabile: decreuerunt iura tales psonas non esse legitimas antequam ad tempus ueniant pubertatis.

AD ILLVD ergo, qd̃ obiicitur de sacramẽtis aliis. Dicedũ, ꝙ non est simile, quia utilia, & necessaria sunt ante tps pubertatis. AD ILLVD, aũt qd̃ quæritur, quid impediat. Dicendum, ꝙ defectus ætatis rõne instabilitatis pueriliis, & inpotentia coeundi naturalis. Quod obiicit de sene, & infirmo non est simile, quia stabiles sunt in senio, & in affectu. Sed ꝙ dicit, quod non possunt. Dicendum, quod iura iudicant, & instituunt non secundũ ea, quæ semper, sed secundum ea, quę fiunt frequenter: & quia licet ante tps indictũ aliqui possint coire p̃ accelerationẽ naturæ: ut tamen frequenter, ante illud tps non possunt: quia tamen iura uiderunt, ꝙ aliqui possent, ideo non tantum arctauerunt, quin etiam proximi pubertati circa medium annũ possint contrahere. AD ILLVD, qd̃ quęritur, quare citius cõpletur tps pubertatis in muliere. Dicedũ, ꝙ tps sponsalium determinatur quantum ad discretionem, sed tps pubertatis quantum ad potentiam coeundi: & quia citius potest coire fœmina, quam masculus: iõ &c. Si tu quæras, quare mulier citius pōt, quã masculus. Responderi pōt, ꝙ hoc fit multis rationibus. Primò, quia prius fit solutio uirtuositatis p̃ meatus largiores. Secundò, quia difficilius est agere, quàm pati. Tertiò, quia natura imperfecta in muliere apperit uirum, sicut materia formam: unde propter maio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiorem appetitum naturę maior sit acceleratio.

QVAESTIO II.

An defectus ætatis sponsalium contractionem impediat?

VTRVM defectus ætatis impediat contractionem sponsalium. Et quòd sic uidetur: quia sponsalia de necessitate obligãt ad matrimonium: sed matrimonium non contrahitur, nisi propria uoluntate; ergo sponsalia non contrahuntur, nisi placeant sponso, & sponsæ: sed non habet usum rationis, nisi in determinata ætate; ergo, &c.

ITEM. Iura canonica dicunt (sicut patet extra de desponsatione impuberum per totum) quòd qui contrahunt sponsalia ante septennium, nihil faciunt; ergo, &c.

CONTRA. In sacramento baptismi obligatur paruulus ꝑ alium ad renunciandum sæculo, & ad contrahendum matrimonium cum Deo; ergo pari ratione possunt paruuli per alios ad matrimoniũ obligari. ITEM. Vbi deficit fides propria, succurrit fides parentum; ergo pari ratione ubi deficit discretio paruulorum, suppiet discretio parentum; & sic, &c. ITEM. Quæro, quare tempus septennii est determinatum ad sponsalia contrahenda: & uidetur ꝙ non sit conueniens. Quia quòd ante non possunt contrahi, aut hoc est propter defectum discretionis, aut locutionis. Si discretionis: sed etiam tunc discretio deficit. Si locutionis: sed ante sciunt paruuli loqui; ergo, & cętera.

RESOLVTIO.

Ante septimum ætatis annum non contrahãtur sponsalia: si quidem nec consensum, nec complacẽtiam aliquam tunc habere posse compertum est.

RESP. Dicendũ, ꝙ sponsalia de iure non possunt contrahi ante septenniũ: & si contrahãtur de facto, nihil fit: permittitur, tamen ipsum nihil in re, ꝙ est aliquid in spe ꝑ bonũ pacis. Rõ tpis hæc est, quia sicut non possunt aliqui matrimoniũ contrahere, nisi proprio consensu, & proprio signo exprimente consensum: sic non possunt ad mrimonium obligari, nisi placeat, & cõplacentiã uerbo, uel signo exprimant: quia ut frequenter ab illo tempore incipiunt intelligere, quę dicunt, & loqui secundum proprium affectum: ideo extunc incipiunt ualere.

EX HIS patent obiecta, quia non è simile de obligatione matrimonii, & sacro baptismi, qa illa est necessaria ad salutẽ: ideo meritò ꝑ aliũ subuenitur ægroto. Patet etiã rõ tpis, quia quãuis non sit plena discretio ad discernendum bonum a malo in eis: tamen est discretio ad intelligendum quod dicitur, & respondendum quod libeat.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de sacramẽto baptismi, patet responsio, ꝙ non est simile, sicut sæpe dictum est, ꝑ hoc, ꝙ est contra originale, ꝙ non est per uoluntatem perpetratũ: & uiterius in baptismo non obligatur paruulus, nisi ad ea, ad quæ tenetur de iure naturali: cum de non est ibi uotum, nisi ualde large. Et si tu obiicias, quod paruulus

nulus potest obligari, ubi est bonum suum. Dicendum, ꝙ uerũ est in possessionibus: sed in matrimonio ubi est seruitus corporis, & debet esse mutuus amor, decreuit Deus, ut nullus possit, nec debeat nisi propria uoluntate obligari. Est enim ibi quoddam mirabile: quia homo inuenit in muliere aliquam complacentiam, quam nunquam posset in alia inuenire, ut dicunt aliqui experti.

QVAESTIO III.

An sponsalia post septennium contracta dissolui possint per mutuum consensum?

VTRVM sponsalia contracta post septennium possint dissolui per mutuum consensum. Et ꝙ non uidetur: qa sicut se habet ætas puberum ad contrahẽdum matrimonium, ita ætas impuberum ad contrahenda sponsalia: sed quia puberes contrahẽtes matrimonium non possunt soluere: ergo &c. ITEM. Sicut dominus instituit matrimonium non solui, ita præcipit non periurare, & fide non mentiri: ergo si contracta sunt sponsalia per iuramentum interpositum, uidetur, ꝙ necessario teneantur eos summare. ITEM. De spõsalibus, & matrimoniis dicitur in decretali secunda, quod hoc potest tolerari: si ergo permissio non est boni sed mali, uidetur, ꝙ hoc sit malum. ITEM. In eodem titulo Decre. commissum, Quia iurauit aliquam ducere in uxorem propter iuramentum (si uult intrare religionem) prius deberet contrahere: sed si liceret alicui pertransire, liceret maximè tali; ergo si huic non licet, multomi nus nec alicui.

CONTRA Si promitto tibi dare centum, si absoluas me, sum absolutus: nec periuro, si nõ do: ergo pari ratione in proposito. ITEM. Si duo iurent simul ire Romã, & post pœniteant, & mutuo se absoluant, absoluti sunt: ergo &c. Quæritur igitur qualiter sponsalia contrahantur, & qbus modis soluantur, & tertio quis sit effectus sponsalium.

RESOLVTIO.

Dissolui quidem possunt: modo adsit utrorumque consensus, & causa rationabilis.

RESP. Dicendum, quòd sponsalia multis modis solui possũt, sicut iam patebit: & unus inter illos modos est, quando mutuo se absoluunt. De isto autem modo dicunt aliqui, ut Hugutio, ꝙ modus iste non est licitus, quia non fit sine peccato propter fidem iuramenti: sed solum est ꝑ missus, quia coacta coniugia malos habent exitus: & hoc dicit ꝑ ter illud, quod dicit decretalis, quod potest in patientia tolerari. Alii dicunt, quod cum iuramentum obligatorium nunquã obliget nisi ad uolũtatem eius, cui fit, uidetur: quod instar illorum, qui iurant simul ire ad aliquem locum, sicut ipsa decretalis dicit, ꝙ mutuo se possunt absoluere: & si ueniat ex causa aliquo modo rationabili, dicunt esse licitum, licet sit minoris perfectionis, sicut sonat decretalis: & hæc positio uidetur magis ꝑbabilis, quicquid dicat apparatus.

AD ILLVD, quod obiicitur de matrimonio. Dicendum, quod non est simile propter significationem.

Universidad de Deusto Biblioteca

AD ILLVD, qd obiicitur de iuramento. Dicendum, q̃ nõ obligat nisi sub conditione. AD ALIVD, qd queritur, quo modo cõtrahitur. Dicendũ, q̃ quattuor modis. Simplici promissione, fidei datione, siue iuramẽti interpositione, datis arrhis sponsalitiis, annulli subarrhatione. AD ILLVD, quod quæritur, quibus modis soluantur. Dicendum, q̃ in viii. casibus. Primus, est uoto superueniente, puta si alter sponsorum intrauit religionem. Secũdus superueniẽte matrimonio, puta si contrahat cum alia per uerba de presenti post spõsalia. Tertius, superueniente affinitate, puta si cognouit consanguineam sponsæ: & hoc facto, uel fama probari potest. Quartus superueniente incurabili infirmitate, puta lepra, uel mutilatione membri alicuius. Quintus altero se absentante, puta cum vadit in regionem longinquam sine licentia. Sextus altero fornicante, puta cum alter cognoscit alteram, quàm sponsam suam. Septimus utroque uolente, puta cum ambo cõsentiunt. Octauus est minore petente, puta si contracta sunt sponsalia inter aliquos duos, quorum alter est in ætate debita, alter est minor. Primis duobus modis soluuntur sponsalia ipso facto, aliis per iudicium ecclesiæ. AD ILLVD, quod quæritur quis sit sponsalium effectus. Dicendum, q̃ duplex. Vnus obligationis ad matrimonium, ad quod astringuntur per promissionem, quæ est in sponsalibus. Vnde dicuntur a spondeo spondes: unde compellendi sunt ad matrimonium contrahenduum, nisi timeatur de uxoricidio, uel aliquis dictorum casuum interueniat. Alius effectus est publicæ honestatis iustitia, quæ est, quod nullus cõsanguineorum propinquorum sponsi potest contrahere cum sponsa, nec econuerso.

DISTINCTIO TRIGESIMASEPTIMA.

De impedimentis matrimonii, cum omni, & omnino illud contrahi impedientibus, ex ecclesiastica institutione.

SVnt igitur quidam ordines, in quibus nullatenus potest contrahi coniugium: & si intercesserit copula, fit diuortium: ut sacerdotium, diaconatus, & subdiaconatus. In aliis uerò permittitur sortiri coniugium, nisi religionis habitum sumpserint, uel continentiæ uotum fecerint. Leo Papa, Clericos, Lectores, Ostiarios, Exorcistas, Acolytos, si extra uotum & habitum inueniuntur, & continentiam profiteri noluerit, uxorem ducere uirginem ecclesia Romana permittit, non uiduam uel

uel repudiatam: quia deinceps nec ad subdiaconatum prouehi poterunt, nec laicus uxorem sortitus, nisi uirginem, uel bigamus ad clericatum. Item ex Carthaginensi concilio, Placuit episcopos, presbyteros, diaconos, subdiaconos etiã ab uxoribus abstinere: quod si non fecerint, etiam ab ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc non cogit. Item Leo Papa. Lex continentiæ eadem est ministris altaris, quæ episcopis, & presbyteris: qui cum essent laici, uel lectores, licite uxores ducere potuerunt: sed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cæpit eis non licere, quod prius licuit. Item in sexta synodo. Si quis eorum, qui ad clericatum accedunt, uoluerit nuptiali lege mulieri copulari: hoc ante ordinem subdiaconatus faciat. Item Calixtus Papa, Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, monachis, concubinas habere, seu matrimonium contrahere penitus interdicimus, contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi, & personas ad pœnitentiam debebere redigi, iuxta sanctorum canonum definitionum iudicamus. Item Greg. Nullum facere subdiaconum episcopi presumant, nisi qui se caste uiturum promiserit: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Seria. tum. Ex Carth. con. ibid. ca. placuit. Dis. 31. Lex cõtinentiæ. Dis. 38. Si quis. 28. q. 2 quasi p eo. pres. Dis. 28. Nullũ. Innocẽ. Papa 2 d. c. Decernim.

De interfectoribus suarum coniugum.

His adiciendum est de occisoribus suarum coniugum: de quibus Nicolaus Papa scribit Radulpho Bituricensi Archiepiscopo: Interfectores suarum coniugum sine iudicio, (cum non addis adulterarum, uel aliquid huiusmodi) quid aliud habendi sunt, quam homicidæ? ac per hoc ad pœnitentiam redigendi: quibus penitus denegatur coniugium. Hic uidetur Nicolaus permittere maritis, pro adulterio, aut alio huiusmodi uxores suas interficere: sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio, non materiali criminosos ferire iubet, unde idem Nicolaus, Inter hæc uestra sanctitas addere studuit, si cuius uxor adulterium perpetrauerit, utrum marito eius secundum mundanam legem interficere liceat? Sed sancta Dei ecclesia nunquam mundanis constringitur legibus. gladium non habet nisi spiritualem. Item Pius Papa,

23. q. 2 Interfectores. 33. q. c. quicũque pro priam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pa, Quicunque propriam uxorem absque, lege & sine causa interfecerit, aliamque duxerit, armis depositis publicam agat pœnitentiam, & si contumax extiterit, anathematizetur usquequo consentiat.

HAEC est pars, in qua Magister principaliter determinat de his, quæ matrimonium impediunt simpliciter. Et habet hæc pars duas, quia tale impedimentũ duplex est. Quoddam, qd simpliciter impedit cũ omni; quoddam cum quodã sic, cũ quodam non: ideo secũdm hoc hæc pars habet duas. In prima parte determinat de his, q simpliciter impediunt, & cũ omni. In secunda de his, quæ cum aliquibus sic, cum aliquibus non, infra. Dist. 39. *Post hæc de disparitate, &c.*) Prima pars hẽt duas. In prima parte agit de impedimento, quod impedit propter ecclesiasticam institutionem. In secunda de eo, quod impedit ꝓpter propriam obligationem, infra. Dist. 38. *Nunc de voto inspiciamus, &c.*) Et quoniam ecclesiastica institutio quosdam excludit a matrimonio propter excellentiam uitæ, ut clericos; quosdam propter enormitatem culpæ, ut uxoricidas; ideo hęc pars habet duas particulas. In prima determinat de impedimento ordinis. In secunda de impedimento criminis, ibi. *Sed aduertendum est, &c.*) Vtraque pars remanet indiuisa propter breuitatem.

Dub. 1. VXOREM ducere uirginem, &c.) Quæritur, quare ponit, ꝓ pmittit ducere uirginem cum n. nullo uoto sint astricti, ita potuerũt ducere uiduam sicut uirginem. Respon. Dicendum, ꝓ clerici ducentes uxores infra minores ordines, possunt uxores dupliciter ducere. Aut cum spe redeundi ad ministerium & officium clericatus, aut sine spe. Si cum spe, tunc permittitur, ꝓ ducãt uirgines: & sic loquitur Leo Papa. Si sine spe, tunc possunt, quam uolunt ducere; sed si ducant uidam, amplius nõ possunt ad officium, quod dimiserant, redire: uel si pmittatur reditus ad ordines minores, inhibetur promotio ad maiores; & ideo dicit, Permittantur, si uolunt ad clericatum aliquo tempore redire sine impedimento.

Placuit episcopos, &c.) Videtur mala esse hæc constitutio; quia nemo potest uxorem priuare iure suo: ergo uidetur, ꝓ si habẽt uxores, quod non possunt abstinere ab eis, etiam si uelint. Itẽ. Ponatur, quod aliquis in inferioribus ordinibus, uxore tacente, & sciente promoueatur, utrũ debeat cum reclamauerit, debitum sibi reddi. Et ꝓ sic, uiderur; quia uotum cõtinentiæ non uouit. Et iterum: Si uir ingrediatur religionem, & ipsa taceat, si reclamet post apud episcopum, redire compellitur: ergo &c. Itẽ. Quæritur, utrum mortuo uiro teneatur ad continentiam ꝓpetuam talis mulier, an possit contrahere. Resp. Dicendum, quod hoc intelligitur, quod si non habent uxores, nunquam debent con-

contrahere, ex quo ad sacros ordines sunt promoti: si autẽm habent, non possunt promoueri sine assensu uxorum secundũ cõsuetudinẽ Ro. Ecclesiæ, & uerũ est, ꝓ requirendus est carũ consensus. Quia si uxor taceat uiro suscipiente ordinem, & locũ, & ipsa hẽt reclamandi, præsumitur consensisse, & amplius reclamare non põt: & ex tali consensu suo continentia sibi indicitur, nec pot requirere uirũ. Vtrum autem possint cõtrahere. Dicendum, ꝓ sicut dicitur 32. dist. c. Seriatim &c. non potest, etiam post mortẽ uiri, immo tenetur ad continentiam perpetuã. Sed qualiter hoc sit intelligendum, inter iurisperitos est controuersia. Aliqui enim dicunt, qd mulier consentiens uiro, uouere intelligitur; sed uotum istud; qa nõ est solemnizatũ, impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit iam contractum. Alii dicunt, quod solemnizatur in uoto uiri. Tertii dicũt, quod secus est in uxore ingressi religionem, & clerici: quia uxor clerici tenetur, sed nõ uxor ingressi, quia dignior est clericatus, quam religio, cum bigamus possit esse religiosus, non autem clericus. Alii (& hoc uidetur probabilius) quod uxor aut ignorat ius illud, quia nec scit, nec sibi dicitur: aut nouit. Primo modo non obligatur. Secundo modo si nouit, quia sibi dicitur, & consentit, obligatur. Sed quid in tãta diuersitate tenendum est, sane dici potest, quod si uxor consentiat uiro, quod ordinem sanctum suscipiat, uel quod religionem ingrediatur in conspectu personæ, per quam secundum formam ecclesiæ possit fieri diuortiũ, quod ipsa obligatur ad continentiam perpetuam cum uiro, qui est eadem caro cum ipsa: nec excusatur per iuris ignorantiam: nec est diuersimode iudicandum in clericis, & religiosis quantum adhoc, cum utrobique corpus uiri perpetuo domino dedicetur. Et hoc expresse dicitur Dist. 32. seriatim, &c. Neque permittur uxor iungi eidem marito suo carnaliter, nec unquam nubere, aut in eius uita alium ducere post mortem: & ideo satis probabiliter dictũ est, quod uiro uouente, & solẽnizãte, ipsa uouisse intelligitur: & hoc rorum probatur per multa iura, quæ dicuntur lib. 3. de conuersione coniugatorum.

Quibus penitus denegatur, &c.) Ex hoc uidetur, quod cum talibus dispensari non possit. Quæritur ergo pro quibus peccatis coniugium denegatur, & in quibus dispensatur. Respon. Notandum, quod in septẽ generibus. Primum est adulterium cum occisione, uel fideidatione. 31. q. 1. Secundum est incestus. 35. q. 7. concubuisti. Tertium est raptus sponsæ alterius xxvii. q. ir statutum. Quartum est de eo, q insidians matrimonio filium de sacro fonte leuauit, & de hoc habetur xxx. quæst. de eo autem. Quintum est de eo, qui occidit presbyterum, extra de pœnit. & remit. qui presbyterum. Sexto de eo, qui occidit propriam uxorem. 33. quæst. 1. Septimum solemniter pœnitentes. 33. q. 2. de his antiqui. In omnibus dispensatur, præter quam in primo, propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

peer hoc, quod respicit personā determinatam.

Dub. 4. *Sed sancta Dei ecclesia, &c.*) Videtur falsum dicere: quia Bern. dicit ad Eugē. quod habet utrūque gladium, & vterque gladius tam spiritualis quam materialis est ecclesiæ: & hoc probat per illud Lucæ xxii. Sunt gladii duo: & dominus. Satis est. Resp. Dicēdum, q̄ uterque, ut dicit Bern. est ecclesiæ: sed differenter: qa spiritualis extrahēdus est manu ecclesiæ: sed materialis non manu, sed tantum nutu: & per hoc soluitur illud.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An ordines minores matrimonium impediant?

AD intelligentiam huius breuis distinctionis secūdum duo, q̄ breuiter in ea tangūtur, duo hic principaliter quæruntur. Primo quæritur de ordinis impedimento. Secundo de uxorio. Circa primum quæruntur tria. Primum est, utrum ordines minores impediant matrimonium. Secundum aūt, utrum ordines sacri. Tertio q̄ritur quātum ad ecclesiasticum statutū, per qd̄ sacri ordines impediunt matrimonium.

QVOD minores ordines non impediant matrimonium, uidetur p multas auctoritates, quas adducit Magister in litera: maxime de illa Leonis Papæ, q̄ sumpta est de Dist. xxxii. ITEM. In extraua. de clericis coniu. dicit Alexāder. III. Si qui clericorum infra subdiaconatum accepiunt uxores, ipsos ad retinendas uxores districtione ecclesiastica compellatis. ITEM. Ratione uidetur: quia ad minores ordines ut plurimum paruuli promouentur: sed tales non sunt cogendi ad continentiam: ergo &c. ITEM. In ingressu religionis est status, in quo quis probat, & probatur, antequam ad uotum continentiæ obligetur: ergo pari ratione, immo multo fortiori cum difficilius sit in seculo continere, status debet determinari, in quo clerici possint probare, & probari, utrum uelint uiuere castis, & in illo non debent ad castitatē obligari: sed iste est ordinum inferiorum: ergo &c.

CONTRA. Dist. xxxii. Lectores cū ad annos pubertatis uenerint, cogātur aut uxorē ducere, aut continentiā profiteri: ergo si lectores sunt in statu inferiorū ordinum, uī q̄ compellantur ad continentiā: ergo &c. ITEM. Minores clerici statim ut sunt clerici, in sortem Dei sunt uocati: & ideo dicti sunt clerici: qa in sortē Dei sunt segregati: sed qui habet uxorem, est diuisus, sicut dicit Apostolus. I. Corin. vii. ergo nullus clericus potest, nec debet habere uxorem: ergo &c. ITEM. Omis clericus in minori officio, si ue ordine constitutus pōt habere beneficium ecclesiasticū, maxime si intendat ulterius promoueri, habēt beneficium sine cura: sed nullus cōiugatus pōt, nec dēt habere beneficium præbēdale, sicut dicitur extra. de clericis coniugatis. diuersis falsacis &c. ergo nullus clericus potest esse coniugatus. ITEM. Omnis clericus in minori officio cōstitutus potest gaudere priuilegio clericali: sed nullus uxoratus potest gaudere priuilegio clericali: ergo nullus clericus pōt esse uxoratus. Maior manifesta est, minor pater per Decretalē de clericis coniugatis. Ioan. & infra: ubi dicitur, quod uxoratus etiā non suratus nō potest priuilegio clericali gaudere. SI TV dicis, qd̄ istæ rationes non ualent: quia q̄ est clericus, potest non esse clericus, & ita potest esse uxoratus. Contra. Ordinis sacramentum est per impressionem characteris: ergo sicut baptizatus non potest esse non baptizatus, ita uidetur quod clericus non possit fieri non clericus, siue non ordinatus.

RESOLVTIO.

Nec ad contrahendum, nec ad contractum matrimonium oppositionem habent minores ordines: sed bene quantum ad usum in occidentali ecclesia: idque, honestatis gratia.

RESP. Dicendum, q̄ in ordinibus minoribus est cōsiderare ordinē & officiū, siue ministeriū, & beneficium: & simul hæc tria pōt cōparari ad matrimoniū, & ordo minor nullā hēt oppositionē ad matrimoniū ratione sui, si ue characteris, nec quantū ad cōtractū matrimonii, nec quantū ad usum. Sed ministerium, & beneficiū secundū ecclesiā occidētale oppositionē habēt ad matrimonium quantum ad usum pp honestatē: & quoniam clericus in minoribus ordinibus non tenetur, nec est obligatus ad officiū, nec ad ministeriū: ideo pōt contrahere sine aliquo impedimēto. Et ita concedendum est, qd̄ minores ordines matrimonio non prestāt impedimētum.

AD ILLVD ergo, qd̄ obiciē, quod lectores debent continentiam promittere. Dicendum, q̄ illud capitulum debet intelligi, quando promouētur ad subdiaconatum, alioquin solum est cōsiliū. AD ILLA uero, quæ obiciuntur post, iā pater responsio. Obiciēt enim de clerico quantum ad ministerium, & quantū ad beneficium, & priuilegium, quæ nō sunt necessario annexa minoribus ordinibus: ideo nec matrimonium repugnat, ita qd̄ non possit transferri de uno statu ad aliium: impellitur tn ut nō possit, nec debeat simul in utroque statu militare: quia nemo militans debet se sęcularibus negotiis implicare.

QVAESTIO II.

An ordo sacer matrimonium impediat?

VTRVM sacer ordo matrimonium impediat. Et q̄ sic, uī per auctoritates multas, quas adducit Magister in litera: & sumūtur plures de Dist. 32. ITEM. In extra. de cle. coniu. Alexander. III. Si I subdiaconatu, & aliis superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores dimittere compellere procuretis. ITEM. Omnis, qui nō uouet cōtinentiam, est inepius ad sacros ordines: sed qui habent uxores sunt huiusmodi: ergo &c. Probatio maioris. Greg. dicit, & habēt in litera. Nullum subdiaconum facere præsumant episcopi, nisi qui se promisit castē uiturum: ergo qui se ꝓmittit in manu episcopi, cōtinentiā uouet, & teneē, patet &c. ITEM. In sacris ordinibus cōstituti ministrāt circa altare;

Universidad de Deusto
Biblioteca

tare: sed sanctius est altare nole. & sacrificium quã legis figuræ: sed sacerdos cum ingrediebatur sancta sanctorum tenebatur a coniuge abstinere, sicut dr in Exo: ego multofortius ministri altaris: nunc ergo qui iugiter ministrãt, numquã debent mulieribus adhærere.

CONTRA. Virtus nullam hẽt oppositionẽ cũ virtute: ergo nec sacrm cũ sacro: sed qd nõ hẽt oppositionẽ cũ alio, nõ pstat ei impedimentũ: ergo ordinis sacrm nullo modo impedit matrimoniũ. ITEM. Oppositio est relatio equiparãtiæ: ergo si unũ sacrm repugnat, & impedit susceptionẽ alterius, pari ratione & econuerso: sed matrimonium nõ impedit susceptionẽ ordinis: quia multi cõiugati promoti sunt in episcopos: ergo nec ordo sacer impedit matrimoniũ. ITEM. Idẽ est ordo apud nos, & apud ecclesiã orientalẽ: sed apud illos ordo nõ impedit matrimoniũ, nec econuerso ergo: nec apud nos. Si tu dicas, qd apud nos est superadiectum uotum, ratione cuius impedit, tunc vr q impedimentum ordinis nõ differat ab impedimento uoti.

RESOLVTIO.

Ex statuto ecclesiastico & contrahendum impedit, & contractum dirimit.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd absq; dubio, sicut sacri canones dicunt, sacer ordo impedit matrimoniũ contrahẽdum, & dirimit iam cõtractum: ueruntamẽ quantũ ad modum dicẽdi, siue intelligẽdi inter Doctores diuersos diuersitas opinionum resultat. Quidã.n.dnt, qd ordo sacer impedit matrimoniũ pp uotũ annexũ, ad qd obligat, qui suscipit ordinem sacrũ. Sed qm in susceptione ordinis non ur uoti emissio: aut si est emissio, hæc est quantum ad factũ, quamuis nõ sit quantum ad uerbum: sed nõ uidetur tunc differre ab impedimento uoti, quod falsum est: qa apud græcos non est uotum cõtinentiæ, quia illi sacerdotes licitè utuntur uxoribus: & tamẽ nullus potuit, nec põt in sacris ordinibus constitutus contrahere, sicut ex Synodo. vii. habetur, quæ celebrata fuit apud eos, in quo se huic statuto subiicerunt præter uotum cõtinentiæ. Ideo aliorum est opinio, quod ordo præstat impedimẽtum rõne statuti ecclesiastici, q ligat clericos susipientes ordines ad nunquã contrahendum. Sed quoniã auctoritates canonũ inueniuntur, quę utrunq; sonare uñr, ut q in susceptione ordinis est solẽnizatio uoti: ideo dicẽdũ est melius, qd & si apud græcos impediat, hoc est rõne statuti: & sic nõ impediuit, ut dicunt quidam, a tpe Apostolorũ: tamẽ apud latinos impediuit, & rõne statuti, & rõne uoti. Sicut.n. ordo monachorũ, & habitus continentiã habet annexam p illum, qui habitũ instituit, & regulam edidit monachalem: ideo q profitetur, & susciplt habitũ, dicit emittere uotum consequẽter: sic ordo apud latinos ex ecclesiastica constitutione habet inseparabiliter cõtinentiã annexã: & ideo qui illũ suscipit, spontanee se obligat: ita qd ista obligatio, pcedit ex statuto pariter, & ex uoto: Et sic patet qd impedit, & qualiter impedit.

Ad

Relat. 2. Sent. in d. 37. q. unica.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, qd uirtus cum uirtute, non hẽt oppositionẽ. Dicendum, q uerum est quantum ad habitũ: sed tamen status aliquãdo sunt incompossibiles, ut coniugalis, & uirginalis: & quoniam sacramẽta diuersa status diuersos respiciunt, ut ordo statum continentię uirginalis, uel uidualis: matrimonium statũ continẽtiæ coniugalis: hinc est quòd impedit, sicut status secularis, & religiosus suo modo opponuntur. AD ILLVD, qd obiicitur, quod matrimonium nõ impedit ordinem. Dicendum, q uerum est, si uxor fuit uirgo, & uult continere: sed tamen non est simile: qa processus in uirtutibus, est a ita tu imperfectiori ad perfectiorẽ: sed nõ dẽt esse reditus: & qm matrimoniũ collocat ĩ statu imperfectionis, ordo uero in statu pfectionis: iõ &c. sicut de seculo ad religionẽ licet ascẽdere, nõ descẽdere. AD ILLVD, qd obr vltimò, iam patet responsio: quia statutum ecclesiæ abundantius arctat Latinos, q̃ Græcos, licet illos aliquo modo arcet: & hoc qa Latini voluerũt se subiicere, & plicare: Græci uerò in sua ruditate remanere: & ideo usque hodie ĩ suis fęcibus remãserũt. Patet etiam q non solũ ratione uoti impedit: sed etiam ratione statuti ecclesiastici.

QVEASTIO II.

An ecclesia debuerit clericos ad continentiam obligare?

VTRVM ecclesia debuerit hoc instituere, & p tale statutum clericos ad continentiam obligare. Et quod non, uidetur: Primo: qa matrimonium est in remediũ cõcupiscentiæ: sed hic morbus maxime uiget ĩ clericis, ut patet: ergo nõ debuit denegari remediũ. ITEM. Difficillimũ est iuuenibus abstinere a mulieribus: & iõ continẽtia in eis pro martyrio cõputatur a Hieronymo: sed lex noua dẽt esse lex leuitatis, & suauitatis: ergo &c. ITEM. Ad ea, quæ perfectionis sunt debemus per consilium inducimur mãdato obligari: si ergo abstinere ab omni muliere p fectionis est, non uidetur q ad hoc debuerint clerici per præceptũ obligari. ITEM. Non est maioris pfectionis moderna ecclesia, quã primitiua: sed tunc non fuit indicta clericis continẽtia: ergo nec modo debuit indici. ITEM. Cultus Dei ampliãdus ẽ: sed a nullis cõpetentius ampliatur, q̃ ab ipsis clericis cultoribus Dei: si ergo clerici in sacris ordinibus cõstituti sũt cultores Dei, cũ ampliatio cultus diuini nõ tãtũ fit per generationẽ prolis spiritualis: sed etiam carnalis: quia nati de Christianis Christiani sunt: ergo vr q eis cõperat filios gigare: ergo nõ debet arctari ad continentiam. ITEM. Prelatorũ status dicitur esse pfectissimus, quia insimul iuncta est contemplatio cum actione: ergo cum status clericorum debeat esse p fectus, uidetur quod statui eorum conueniat non tantum generatio prolis spiritualis per uerbum, & exẽplum propter statũ contemplationis; sed et generatio prolis carnalis quantum ad statũ actionis: ergo uidetur, qd eis non debuit matrimonium interdici.

Universidad de Deusto
Biblioteca

interdici · Quæritur ergo, quæ fuit ratio huius statuti, & ad oppositum possent adduci rationes, sed illas claudendum est in responsione.

RESOLVTIO.

Et potuit, & debuit: quia expedire uidit.

RESPON. Dicendum, ꝙ istud statutum de clericorum continētia fecit ecclesia, quia potuit, siue licuit, quia decuit, quia expediens fuit. Potuit autem ecclesia dupliciter, tum propter auctoritatem prelatorum, & maximè Pontificis summi, tum ꝓpter consensum subditorum. Propter auctoritatem namque potuit: quoniam & si omnia sacramenta auctoritatē respiciant in dispensante aliquo modo, tamen illud sacramentum præcipuè inter alia. In cuius signum in ordinis datione loquitur potestatem habens illi, sui ordines confert: unde & dicit: *Accipe potestatem etc* & ideo istud onus, quòd uoluit summus Pontifex huic ordini siue sacramento alligare, potuit & sibi licitū fuit. Sed huic auctoritati, & potestati successit in Latinis uoluntas obtemperandi, quia tale statutum super se libenter receperunt: & hæc duo fecerunt statutum firmum. Sed Græci dederūt tergum: & quia non consenserunt in nobile statutum, ut uasa sua seruarent munda, ablatum est regnum, & intelligentia scripturarum, & datum est genti facienti fructum eius. Sic igitur patet: quod potuit. Nec solum licuit, immo etiam decuit: & hoc propter duo, quoniam in actu carnali, qui est usus matrimonii, ut plurimum est libido: & in eo habitatione, ut plurimū est sollicitudo. Et libido, siue carnalis delectatio reddit fętidum, & immundum: & sollicitudo reddit diuisum. Et quoniam clericum in sacris ordinibus constitutum decet esse mundum, cum ferat uasa domini, decet nihilominus esse sollicitum, & attentum. ut sollicite, & diligenter seruiat domino, & studeat quo modo placeat Christo: ideo decēs fuit eos ab uxoribus separari, ut per omnia fierent idonei cultores ministri altaris. Si enim illi, qui comedebant panes propositionis uasa sancta habere debebant, quanto magis isti, qui agno immaculato assistunt, & dispēsant, & sumūt, omni puritate, & sanctitate debent fulgere, & uasa sua custodire in sanctificatione, & honore, non in desiderii potestate? Certè hoc non tantum decens, sed & etiam decentissimū iudicabit omnis anima, quæ est templum Spiritussancti. Et non tantum decuit, immo etiam expediens fuit. Primo propter uitādum irregularitatis periculum. Secundo propter uitandum latrocinium. Propter uitandum periculum: quia si mulier, quæ est uxor alicuius cognoscat aliū uirum, & ille uir posit cognoscat eam, iam irregularis est: & ideo si uxor sacerdotis Græci fornicatur, iā amplius nec cum ipsa, nec cum alia potest rē habere: & quia difficile est talibus abstinere, frequenter in irregularitatem inciderent, & cum periculo ministrarent, si uxores haberet. Secundo uerò propter uitandū latrocinium. Si enim episcopi, &

& archiepiscopi nunc filios haberent, omnia bona ecclesiastica furarentur, & diriperent: ita quod pauperibus pauca, uel nulla remanerent: cum enim modo congregent, & dirent nepotes quasi gradibus in computabilibus ab eis elongatos, quid facerent si haberēt filios legitimos? Vnusquisque attendat quātum esset periculum: ideo prouidit spiritussanctus hoc offendiculū auferre, & Dei consilio hoc statutū fuit in ecclesia sancta Dei, ut clerici ad sacros ordines uenientes nullo modo matrimonio possint uti.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, quòd clerici indigent remedio. Dicendum, quòd uerū est: sed tamen non solum est remedium matrimonii ad uitandum fornicationem, sed multo nobilius est remedium macerare carnem: unde quando ocium est, & nulla est carnis macerātio, sed nutritur, & impinguatur uetera: tunc præstatur fomentum igni luxuriæ: & ideo aliquibus uidetur difficile continere: sed si occuparent se bono exercitio, & carnem macerarent, alio remedio non indigerent: & istud remedium est eis concessum: quia cōuenit eorum statui. Aliud uero est remedium, quod non cōpetit eorum cœlibatui. AD ILLVD, qd obiicitur, quòd difficillimum est abstinere iuuenibus ab actu carnis. Dicendum, quòd reuera hoc difficillimum est: qa qui ignē abscondit in sinu, quomodo potest eum ferre, ut eius plantæ non ardeant? difficile autem est extinguere ignem: immittendo signa, sed facillimum est superinfundendo aquam. Si enim uis continere, necesse habes mulieres effugere, & carnē macerare, maximè si iuuenis: quod si hoc feceris, & continentiam amare cœperis, fiet tibi nō solum non difficile, immo omnia facile. Cum enim dicit, ꝙ lex noua est onus leue, hoc dicitur ratione charitatis, quæ cætera mandata facit facilia, qua qui caret, uade difficulter potest onus portare. AD ILLVD, quod obiicitur de perfectione. Dicendum, quod ecclesia nullum compelit absoluta impulsione: sed sub conditione, quæ est in uoluntate hominis, scilicet si uelit ordinem suscipere: & hoc non est compellere simpliciter: sed homo tunc se obligat, quando uoluntariè sumit ordinem: oportet enim, quòd accipiat ipsum cum suo onere. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non maioris perfectionis est moderna ecclesia, quam erat ecclesia primitiua. Dicendum, quod illi non competebat, tum propter personarum paucitatem, tum etiam propter paupertatem: tum etiā propter modestiam, & honestatem. Propter paucitatem, quia oportebat clericos fieri de nouo conuersos, qui ut plurimū uxores habebant: nunc autem a cunabulis instruuntur. Propter paupertatem, quia non tantum abundabant tunc, quātum nunc: ideo non tantum timendum de furto erat: sed post Dei dispensatione ecclesia temporalia habens, ne charitate refrigescente tam in clericis, quam in laicis cultus Dei periret, qui dilatari deberet: ideo tunc oportuit continen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nentiam indicere. Propter modestiã, quę erat in illis. Sciebant enim uxoribus melius, & temperantius uti: & sic patet illud. AD ILLVD, quod obiicitur de ampliatione cultus diuini. Dicendum, quòd cũ tot sint de laicis, qui uacent illi multiplicationi carnali, & tam pauci qui sciant, possint, & uelint uacare spiritualibus: ideo oportuit hæc duo officia diuidi: & cum diuisa sint, adhuc carnalis generatio multos habet ministros, & spiritualis paucos. Non enim timendum est, quod deficiat cultus Dei propter defectum generationis carnalis: sed multum timendum est, ne tepescat propter defectum spiritualis. AD ILLVD, quod obiicitur de actione, & contemplatione. Dicendum, quòd quædam est actio, quæ iuncta contemplationi non eam impedit: sed facit, ut sunt opera misericordiæ, & pietatis. Quædam est, quæ mentem deiicit de arce: & talis est actio cõiugalis: quia sicut dicit Aug. Nihil mentem uirilem adeo de arce deiicit, ut contactus membrorum fœmineorum, & hoc supra tactum fuit: & ideo dico qd clericis talis actio nõ competit: sed actio quãtum ad opera misericordiæ: uũ eis cõmissa sunt bona pauperũ dispẽsanda, ut operibus pietatis intẽdant, non ut curam carnis in desideriis faciant.

Ar. pre sed. q. 2

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An liceat occidere uxorẽ adulterã?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quæritur de uxoricidio: & circa hoc tria quæruntur. Primo quęritur, utrum uxorem adulteram occidere sit licitum. Secũdo, quod sit grauius peccatum, utrum occidere uxorem, an matrem. Tertio, utrum hoc peccatum simpliciter impediat matrimonium.

QVOD licitum sit uxorẽ adulteram interficere, ostendi tur. Primo per textum sacrę scripturæ. Exo. xxii. Maleficos non patieris uiuere: istud est moralis: ergo adhuc manet. Si tu dicas, istud fuisse iudiciale, & talia euacuata sunt. Contra. Istud est in lege humana, quod adultera est interficienda, & adulter: sed tales leges approbat, & sustinet ecclesia: si ergo ecclesia non debet approbare, nisi licitum, uidetur, quod uiro uxorem adulterantem interficere sit licitum. ITEM. Hoc probatur per canonem. xxxiii. q. ii. interfectores suarum coniugum sine iudicio, cum non addis adulterarũ, uel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt, quam homicidę? ergo si additur adulterarũ, non uidentur quod sint homicidæ. ITEM. Viri uxorem suam corrigere, & secũdum q̃ grauius peccat, grauius debet eam punire: si ergo mulier, quę adulteratur, digna est morte: sed uir eam occidat, non uidetur quod incurrat aliquam offensam.

CONTRA. Ioan. viii. Qui sine peccato est uestrum, primus in eam lapidem mittat: noluit ergo dominus, quod aliquis occideret mulierem in adulterio deprehensam, nisi haberet conscientiã mũdam a culpa: ergo non uidet, q̃ hoc alicui liceat. ITEM. Canon

non dicit xxxiii. q. ii. Inter hæc sanctitas uestra. & infra. Sancta Dei Ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus, gladium non habet, nisi spirituale: ergo, &c. ITEM. Ratione uidetur, quia quantùm ad culpam fornicationis iudicantur pares: sed nulli mulieri licet occidere uirum adulterum: ergo nec alicui uiro adulteram mulierem occidere licet.

RESOLVTIO.

Nullo iure licet, nec ciuili, nec canonico, nec etiam diuino.

RESPONDEO. Dicendum, quod interfector proprię coniugis si ex certa scientia facit, peccat, quantumcumq; illa sit adultera: peccat autem non tantum contra canones, sed etiam contra ius ciuile. Contra ius ciuile, quia eam interfecit pretermisso iuris ordine: nisi fortè in actu malo eam inueniat, in quo casu leges humanæ concedunt. Sed contra ius diuinum, & canonũ peccat in ipso facto, quoniã nõ debet ipsam adulteram interficere, sed corrigere, cum Deus peccatum paratus sit parcere in lege gratiæ: sicut patet in exemplo mulieris adulteræ. Ioan. 8. Et quoniã matrimonia, & causa matrimoniales tractari debent lege poli, & non lege fori: ideo non licet hoc facere, quod ius ciuile dictat, quamuis Ecclesiæ sustineat ad terrorem malorum, sed quod iudicat sancta Ecclesia, uxorem scilicet adulterã nõ esse occidendam, sed potius dimittendam.

AD ILLVD, quod obiicitur de lege. Dicendum, quod illud erat iudiciale, & iudicialia non manent: quia illa fuit lex rigoris: hæc autem est mansuetudinis. AD ALIVD, quod obiicitur de lege ciuili. Dicedum, quod quædam sunt ibi, quæ Ecclesia approbat, quædam quæ sustinet, & quædam quæ reuocat. Et hoc iudicium de occisione fornicatiæ, siue adulteræ, aut sustinet ad aliorum terrorem, aut etiam retractat, cum prohibet uti in supradicto canone: quid dicit nullo modo interficiendam esse uxorem quamtumcumque in crimine deprehensam. AD ILLVD, quòd obiicitur de illo canone, interfectores suarum, &c. Dicendum, quòd istud dictum est secundũ leges humanas: talis enim ex quo sine causa, & præter iudicium occidit, secundum leges ciuiles punitur ut homicida: sed si per iudicium, & causam faciat, non iudicatur homicida secundum leges humanas. Sed secundum ius canonicum, etiam secundum quod obligantur legi matrimonii, & secundum mandatum Ecclesiæ non principum, non licet occidere, immo homicida iudicatur, sicut expresse testatur capitulum sequens de Nicolao, &c. AD ILLVD, quod obiicitur, quod potest corrigere. Dicendum, quod uerum est: sed correctio tanta, & talis debet esse, ut non auferat locum pœnitentiæ: & ideo quando excedit limites ut occidat, iam non est zelus correctionis, sed furor occisionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO II.

An grauius peccatum sit, occidere uxorem, quàm matrem?

VTRVM grauius peccatũ sit occidere uxorẽ, q̃ matrẽ. Et ꝙ sic uidetur, qa ꝙ grauius punitur, grauius est in offensa: sed peccatum interfectionis uxoris grauius punitur, q̃ peccatum interfectionis matris, sicut patet, xxxiii. q. ii. admonere, &c.

ITEM. Quod est magis cõtra naturã, illud est maius peccatum: sed magis contra naturã est odire, & occidere carnẽ suã, q̃ alienam: quia Eph. v. Nemo unquã carnẽ suã odio habuit; & uxor est caro uiri, sicut ibidẽ dicitur: quia facti sunt una caro; ergo grauius uidetur peccatũ. ITEM. Amor uxoris, sicut patet ex textu Gene. ii. superexcedit amorẽ patris, & matris, etiam amor castus: & hoc etiam uidetur innui ex textu Gene. xxiiii. Isaac, qui tantum dilexit Rebeccã, qd̃ dolorẽ, qui de matre acciderat, tẽperaret. Sed quantò magis aliqs inclinatur ad amorẽ, tantò minus ad læsionem; ergo uidetur quod si occidat uxorẽ, grauius peccet. ITEM. Qui occidit uxorem, facit contra bonum naturæ, & sacramenti, cum sint coniuncti ad indiuiduam uitæ consuetudinem: qui aũt occidit matrem, facit contra alterum tantum: ergo &c.

CONTRA. Licitum est percutere, & uerberare uxorem in casu, sed nũquam licitum est uerberare matrẽ; ergo grauior est offensa illata matri, quam uxori: ergo &c. ITEM. Tantò grauior est offensa, quanto personæ, in quam est, debetur maior reuerentia: sed multò maior reuerentia debetur matri, quam uxori; ergo maior est offensa, quæ est in matrem; & sic &c.

ITEM. Facilius frangitur amor socialis, quam naturalis, pro eo quod naturalia magis adhærẽt: sed amor matris est naturalis, amor uxoris socialis: ergo maioris peruersitatis, & crudelitatis est occidere matrẽ. ITEM. Grauius est eũ offendere, a quo plura beneficia sunt peepta: sed plura beneficia percipiuntur a matre, q̃ ab uxore; ergo &c.

RESOLVTIO.

Grauius peccatum est matricidium: et si propter maiorem pronitatem ueriùs hoc, quàm illud punitur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ absq; dubio grauius peccatum est (in genere loquendo) occidere matrẽ, quã occidere uxorem, tum ratione personę exterioris, cui debetur maior reuerentia, tum rõne minoris pronitatis: pronior. n. est hõ iracundus ad uerberãdum uxorem, q̃ matrẽ; maximè quando ꝓp aliquã causam displicet, mirabile odiũ, & tædium generatur: & ideo pronior est ad occidendum uxorẽ quã matrẽ. Ad occidendum aũt matrem nullius natura inclinatur, nisi sit per iniquitatem conuersa in crudelitatem super bestias. Et quoniã homo pronior est ad uxoricidium: hinc est ꝙ quamuis minus sit peccatum, tamen maior pœna imponitur, ut per incussionem timoris pronitas restringatur.

ET PER hoc patet primũ obiectũ. AD ILLVD, ꝙ obiicitur, qd̃ magis est cõtra naturã, quia una caro. Dicendum, quod maior est unio inter filium, & matrem, quam inter uirum, & uxorẽ secundum rẽ, quamuis in matrimonio sit maior secundum significationẽ, pro eo ꝙ caro matris, & filii habent conuenientiã in substantia, & natura: sed caro masculi & fœminæ secundũ actum commixtionis, & unionis: & ideo ad tempus plus trahitur homo ad uxorẽ, sed simpliciter plus trahitur ad matrẽ.

AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ plus excedit amorem matris. Dicendum, q̃ verum est intensiuè: tamen quantum ad radicationẽ facilius est, quod uir conuertatur in odium uxoris, & econuerso per unam fornicationẽ, q̃ mater in odium filii, uel econuersò. Et hoc quod dicitur, qd̃ relinquat matrem, non dicitur quantum ad affectum, sed quantum ad coniunctionem sexuum.

AD ILLVD, ꝙ obiicitur, quod facit contra bonum naturæ, & sacramenti. Dicendum, ꝙ uerũ est, sed illud præponderat, scilicet matricidium, ꝙ adeo est cõtra naturam, ut numquam natura abhorreat, ita occisionem alicuius, cui cõmisceatur, sicut eius, in cuius utero fuit totus. Vnde quãuis Canon dicat xxiii. q. ii. ꝙ occidens uxorẽ est crudelior oi bestia, quia partem sui corporis occidit; intelligendũ est, qd̃ hoc dictum esse per emphaticũ modum loquendi: secundum quem modum posset dici, quod mater est totum corpus filii, cũ totum ex matre traxerit: & ista est ueritas, licet Hugo super Decreta tenerit contrarium: non enim i hoc approbatur eius sententia a modernis Doctoribus.

QVAESTIO III.

An uxoricidium matrimonium impediat?

VTRVM uxoricidiũ impediat matrimonium. Et ꝙ sic uidetur. xxxiii. q. ii. Interfectores suarum coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium.

ITEM. Eodem titu. In pœnitentia Arnulfi, qui occidit uxorẽ, dicitur. Vxorẽ numquam ducere, concubinã, numquam habere, nec adulterium committere audeat. ITEM. In eo, i quo quis peccat, in eo torquendus est: sed iste peccat contra matrimoniũ occidendo uxorem; ergo &c.

ITEM. Supra Distin. xxxv. dicit Magister, retractatum est de canone expressè extra, de eo, qui duxit in coniugium quam polluit per adulterium, ubi dicitur: ꝙ matrimonium nullum est, & dirimendum est; ergo ꝙ impedit, hoc est propter homicidiũ mariti, ꝙ ꝓpetrauit: ergo si uir occidit uxorem, patet &c.

CONTRA. Si quis occideret uxorem alienam, propter homicidium, nõ efficitur inhabilis ad matrimonium; ergo si plus potest in uxorem propriam, uidetur quod propter eius occisionẽ a matrimonio non debeat prohiberi. ITEM. Possibile ẽ, quod uir occidat uxorem zelo, quem habet in detestationem adulterii; ergo uidetur quod stet pro matrimonio; ergo nõ debet puniri priuatione matrimonii.

ITEM. Omne peccatum potest deleri per pœnitentiam; si ergo pœna ista est ratione peccati, & hæc pœna potest esse occasio peccati, maximè iuueni, qui habet in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

incentiuum libidinis: ergo uidetur, quod nõ possit impediri saltem pœnitentia facta. ITEM. Magis repugnat bono matrimonii adulteriũ, quam homicidium: sed adulterium simpliciter non impedit: ergo nec uxoricidium.

RESOLVTIO.

Vtrumque impedit: licet in casu dispensari possit.

RESPONDEO. Dicẽdum, quòd occidere uxorem potest quis tripliciter. Aut persequẽdo culpam, aut persequendo naturam, aut persequendo matrimoniũ. Persequendo culpam, aut cum in fornicationis crimine deprehendit, & adeo detestatur quod in ultionem criminis mortẽ infligit. Persequendo naturam, ut si mulier propter defectum aliquem, quem habet in se, non habet gratiam uiri: unde uir eam exosam habens, & grauem, propter istam detestationẽ, & odii intensionẽ furore accensus ipsã perimit. Persequendo matrimonium, ut quando mœchatur cũ aliqua, quã uult ducere in uxorem, & non potest, nisi uxore mortua: & ideo ipsam interficit. Primum est graue peccatum propter excessum. Secũdum est grauius. Tertium est grauissimum. In quolibet horum prohibetur a matrimonio contrahendo, sed magis in secundo, & maximè in tertio: & in quolibet horum casuum dispensatur ab Ecclesia, & maximè in iuuenibus: sed in primo difficili, in secundo difficilius, in tertio quodammodo sic, & quodammodo non. Respectu, ergo illius personæ, cũ qua mœchabatur, & propter quam habendam in matrimonio occidit coniugem, numquam cum eo dispensabitur: immo si iunctus fuerit, simpliciter separatur: sed respectu aliarum propter periculum dispensatur. Vnde quamuis crimen non faciat omnino illegitimum respectu omniũ propter periculũ fornicationis, facit tamen simpliciter illegitimũ respectu alicuius personę determinatę, scilicet homicidium iunctum cum adulterio, uel adulterium cũ fideidatione, uel datio fidei cum uxoricidio: & sic concedendum est, quod tale crimen impedit matrimoniũ aliquo modo taliter, quia impedit, sed non dirimit. Alio modo quod etiã dirimit, sicut tactum est.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, ꝙ qui occidit uxorẽ alienam. Dicendum, quod non est simile: quia enim offendit matrimonium in se, cum uxorem propriã interficit, ideo in se debet puniri: nõ sic cum interficit alienã. AD ILLVD, quod obiicitur, de zelo. Dicendum, quod zelus non excusat a toto, sed a tanto: unde facilius cum eo dispensat. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ potest per pœnitentiam deleri. Dicendum, qd̃ enormitas non ita cito deletur, immo in pœnã manet diutius, sicut patet in irregularitate. AD ILLVD, quod obiicitur, quod adulterium magis repugnat. Dicendum, quod falsum est, quia uxoricida est cõtra substantiam matrimonii, quia perimit subiectũ: sed adulterium est contra bonum fidei, sine qua matrimonium esse potest: & ideo non est simile hic & inde.

DISTIN-

DISTINCTIO TRIGESIMAOCTAVA.

De impedimentis, quæ omnino faciunt illegitimum matrimonium contrahendum cum omni, propter propriam obligationem.

NVnc de voto inspiciamus. Votum est testificatio quædam promissionis spontaneæ: quæ Deo, & de his, quæ Dei sunt, propriè fieri debet. Sunt tamen, & uota stultorum, quæ frangenda sunt.

De uotorum differentiis.

Sciendum verò, quod votorũ aliud est cõe, aliud singulare. Cõe, vt illud quod in baptismo oẽs faciunt, cũ spondent renunciare diabolo, & pompis eius: Singulare, vt cum aliquis sponte promittit seruare virginitatẽ, & continentiã, uel aliquid hmõi. Itẽ singulare votũ aliud ẽ priuatũ, aliud solẽne. Priuatũ est in abscondito factum: Solẽne verò in conspectu Ecclesiæ factũ. Item, priuatũ votũ, si violetur, peccatũ est mortale. Solemne verò violare, peccatum & scandalum est. Qui priuatum faciunt votũ continentiæ, matrimoniũ contrahere non debent: quia contrahendo mortaliter peccãt. Si tamen contraxerint, non separentur: quia probari non põt, qd̃ occultè factũ est. Qui verò solemniter uouent, nullatenus coniugium inire queunt, quibus non solũ nubere, sed & uelle damnabile est. Vnde, Aug. In cõiugali uinculo si pudicitia seruatur, damnatio non timetur: sed in viduali continentia, & virginali excellentia virtus muneris amplioris experitur: quæ expetita, & electa, & voto oblata iã non solũ capescere nuptias, sed ẽt si non nubatur, nubere uelle damnabile est. Aug. Vouentibus.n. virginitatẽ, uel viduitatem, nõ solũ nubere, sed ẽt uelle damnabile est. Quod Apostolus ostẽdit Timotheo scribens, Adolescentiores viduas deuita: cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt. i. cũ post votum continentiæ in delitiis egerint vitã, non dico nubunt, sed nubere volunt in Christo, quasi tunc non sit peccatũ: sed quod sit ostendit, subdens: Habentes damnationẽ: & quaret subdit: quia primã fidẽ irritã fecerunt, etsi nõ nubẽdo, tamẽ uolendo: vt voluntatem, quæ à proposito cecidit, appareat

Ad Iuliãũ de sãctaviduitate & allegatur. 27. q. 1. Nuptiarum bonum. Alius. Hiero. & habetur. dis. 27. c. Vouẽtibus. 1. Tim. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse damnandam, siue sequantur nuptiæ, siue nõ. Damnatur .n. propositi fraus: damnantur tales, quia continẽtię fidẽ primã irritã fecerunt. i. votum, vel in voto violato fidẽ, quã in baptismo professę sunt. Si aũt pro voluntate nubendi dãnantur, constat si eã effectui mancipauerint, reuocandum id esse in irritum, easq; arcẽdas redire ad propositũ. Vnde Grego. Viduas a proposito recedentes viduitatis, super quibus nos consuluisti, credo te nosse a sancto Paulo, nisi conuertantur, olim esse dãnatas: quas & nos apostolica auctoritate dãnandas, & a cõtione fidelium, atq; à limitibus Ecclesiæ arcendas fore censemus, vsque quo obediant Episcopis suis, & ad bonum quod cęperunt, inuitè, aut voluntariè reuertantur.

Ad Bonifac et habetur 27. q. 1. cap. viduas a proposito.

De virginibus non velatis.

De virginibus autem non velatis, si deuiauerint, à prædecessore nostro Innocentio Papa tale decretum habemus. Hæ, quæ nec dum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere: licet velatæ non fuerint, tamen si nupserint aliquo tẽpore, his agenda pęnitentia est: quia sponsio earum à domino tenebatur. Si .n. inter homines solet bonę fidei contractus nulla ratione dissolui: quantò magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solui sine vindicta non poterit? Item, Si virgines nondum velatæ taliter publica pœnitentia puniuntur, & à cœtu fidelium vsque ad satisfactionem excluduntur: quantò magis viduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris consilij existunt, & habitum religionis assumpserunt, & deinde apostatauerunt, atque ad priorem vomitum sunt reuersæ: à nobis & ab omnibus fidelibus, à limitibus Ecclesiæ, & à cœtu fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminandæ, & carceribus tradendæ? Ex his apparet virgines, vel viduas voto continentiæ astrictas, siue fuerint velatæ, siue non; nullatenus coniugium sortiri posse. Quod itidem de oĩbus intelligendum est, qui continentiam vouerunt. Quod .n. ante erat licitũ, post votum fit illicitũ. Non est igitur prætermittendũ, quòd Innocen. Papa, de viduis, & puellis decreuit, quę Christo spiritualiter nubunt: si postea publicè nupserint, non eas admittendas esse ad pęnitentiam, nisi hi, quibus se

17 q. 1. ca. Hæc vero.

Ibidẽ. ca. Quæ Christo

se iunxerant, de mundo recesserint. Si enim de omnibus hęc ratio custoditur, ut quæcunq; uiuente uiro alteri nupserit, adultera habetur, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia conceditur, nisi unus de illis fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ ante se immortali sponso coniunxerat, & post hoc ad humanas nuptias transmigrauit? Attendite, quòd non solum coniugium talibus negare uidetur, sed etiã locum pœnitentiæ. Sed non ita intelligendum est, ut aliquando excludantur a pœnitentia, quæ digne pœnitentiam agere uolunt: sed illæ non sunt admittendæ ad pęnitentiam, quæ ab incestus copula discedere noluerint: quia post religionis propositum non potest Deo reconciliari per pœnitentiam, quæ ad habitum suæ professionis redire neglexerit. Tunc enim ille, cui se coniunxerat, ei defunctus erit, cum ab eius illicitis amplexibus hæc penitus recesserit. Cum ergo dicitur, eas non esse admittendas ad pœnitentiam, nisi hi, quibus se iunxerant, de mundo recesserint, subaudiendum est, eis. Tunc enim eis uiri de mundo recedunt & defunguntur, cũ ab eorum concupiscentia istæ se alienant, quem sensum similitudo subdita declarat, & confirmat.

Quod grande malum sit adulterium.

Cum uir & mulier legitimè coniuncti sunt, constat alterum altero uiuente ad aliam non posse transire copulam: alioquin adulterium committitur: de quo Clemens Papa ait, Quid in omnibus peccatis adulterio est grauius? Secundum namque in pœnis tenet locum, quem primum illi habent, qui aberrant a Deo. Grauissime ergo peccant adulteri, grauiter fornicarij: sed cunctis his grauius incestuosi, quos omnes transcendunt contra naturam delinquentes. Vnde August. Adulterij malum uincit fornicationem, uincitur ab incestu. Peius enim est cum matre, quam cum aliena uxore dormire: sed horum omnium pessimum est, quod contra naturam fit: ut si uir membro mulieris non ad hoc concesso utatur: hoc execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius fit in uxore.

32. q. 6 Quin.

De adul. coniug. & hi 33. q. 7. ca. adulte.

De illis, qui post longam captiuitatem redeunt.

Hic quæritur de illis fœminis, quæ putantes uiros suos

Universidad de Deusto
Biblioteca

interemptos, uel in captiuitate, uel ab iniqua dominatione nunquam liberandos, in aliorum coniugia transierunt: si illi, qui putabantur perüisse remeauerint, utrum eis reddi debeant: & an secundi fornicati sint, & ipsæ reæ adulteriū. De hoc Leo Papa sic ait, Necesse est, ut legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda credamus: & remotis his, quæ hostilitas intulit, cuique id legitimè reformetur, quod intulit: procurandumq; est, ut recipiat quisque, quod propriū est. Nec tamen culpabilis iudicetur, & quasi alient iuris persuasor habeatur, qui personam eius mariti, qui iam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captiuitatem ducti sunt, pertinebant, in ius alienum transire potuerunt: & tamen plenæ iustitiæ est, ut eisdem reuersis reformentur. Ideoque si uiri post longam captiuitatem reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseuerant, ut eas cupiant in suum redire consortium, dimittendum est, & inculpabile iudicandum, quòd necessitas intulit, & restituendum, quod fides poscit. Si autem aliquæ mulieres ita uirorū posteriorū amore sunt captæ, ut malint his cohærere, quam ad legitimum transire consortium: merito sunt notandæ, ita ut ecclesiastica communione priuentur, quæ de re excusabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in suū coniugia statum: quia sicut mulieres, quæ ad uiros suos reuerti noluerint, impiæ sunt habendæ: ita illæ, quæ redeūt, merito sunt laudandæ. Ex his ostenditur, illos, qui taliter iunguntur, ut credant uirum interemptum per ignorantiam, aliquam excusationem habere de peccato; & tantum primam copulam esse legitimam, non secundam; ueniam tamen habere, si careat opprobrio malæ uoluntatis.

32.q.1 Cum p bellicā.

Sed si quis relicta in patria sua uxore, in longinquam abiens regionem aliam ducat uxorem, deinde pœnitentia ductus eam dimittere uelit, asserens se aliam habuisse, quæ uiuit: nec ecclesia permittat, quæ, quod ille asserit, ignorat: quæritur an in hac secunda copula sit coniugium. Sanè dici potest non esse coniugium, & mulierem de crimine excusari per ignorantiam, uirum autem adulterium admisisse. Sed ex quo ad primam redire nolens, nec ualens, cogitur ecclesiæ disciplina hanc tenere, incipit excusari per obedientiam & timorem de hoc, quod poscenti mulieri debitum reddit, a qua ipse nunquam poscere debet; & sic de alijs huiusmodi uniuersis sentiendum est.

Hug. 4. sen. c. 4

VPRA egit Magister de impedimento, q̃ uenit ex ecclesiastica institutione. Hic agit de impedimento, q̃ uenit ex nostra obligatione. Et quoniam dupliciter potest aliquis obligari alicui, scilicet uoto, & matrimonio; ideo primo agit de impedimēto, quod uenit ex obligatione uoti. Secundo uerò de illo, quod prouenit ex obligatione matrimonii & incipit illa secunda pars, ibi. *Cum uir & mulier legitimè, etc.*) Prima pars habet duas. In prima determinat, quid sit uotum, breuiter innuēs quid sit, & de quo, & quorum. In secunda determinat de obligatione in comparatione ad matrimonium, ostendens, quod quoddam impedit, sed non dirimit, ut uotum simplex; quoddā & impedit, & dirimit, ut solemne. Et incipit illa secunda pars, ibi. *Sciendum uero, quod uotum, aliud, etc.*) Similiter secunda pars, in qua determinat Magister de impedimento ligaminis, habet duas. In prima ostendit, q̃d legitimè copulatus uni, non potest illa uiuēte alii copulari, nec econuerso; & si copuletur de facto, nō est matrimonium. In secunda quæritur, utrum copulati de facto, possint per ignorantiam ab adulterio excusari, ibi. *Hic quæritur de illa fœmina, etc.*) Vbi determinat, quòd excusantur tales.

P*Riuatum uotum si uiolatur, etc.*) Videtur falsum dicere, quia possibile est, q̃ contrahāt ita tamen, quod nullo modo carnaliter conueniant, sicut Ioseph, & Maria, & Tiburtius, & Cæcilia; ergo non uidetur ibi esse culpa. Item. Si est ibi mortale peccatū; ergo nullus debet de hoc licentiari; sed mulier, q̃ nouit uoto priuato, licentiatur de matrimonio contrahendo. Titulo de eo, quod uouentes nō possunt &c. in decretali. ueniens, &c. ibi dicitur, de uoto uio'ato congruam satisfactionē indicans, & ei, cui nult in domino nubendi licentiam non postponas. Resp. Dicēdum, q̃ cōtrahens matrimoniū, aut intendit cōtrahere solum intendendo, & cōsentiendo in cōiugalem societatem, aut in copulam carnalem, siue propter libidinem, siue propter generationem; primū est licitū; secū̃m est mortale peccatum. De primo nō loqtur Magister, sed de secū̃do; quia oēs contrahentes fere sic contrahere consueuerunt. Qd̃ q̃ritur de illa, q̃ nouit uoto simplici. Dicendū, q̃ ecclesia nō dat ibi licētiam simpliciter, sed sicut patet ex litera antecedenti, & † apparatus dicit, ibi est cōparatiua permissio, quia pmittitur malum fieri, ne ueniat peius, sicut patet ex eo, quod dicitur, 32.q.1. &c. Considera, qd̃ saluator, &c. Vnde illud factū nullo modo trahendū est ad cōsequētiam,

Dub. 1.

† alia Augustinus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam: quia sicut habetur in aliis decretalibus etiaſle tituſi, uotũ ſimpliciter impedit. Et nota q̃ prædicta mulier ſimplici uoto uouitq̃ a & ſi in manibus Eremitæ uouerit, tamẽ quia nõ ſe obligat ad religionẽ ſpecialem: ſed communiter ad continentiã & ille eremita non erat perſona publica, nec ipſa ueſtem mutauit: non fuit uotum ſolemne

Solemne uero uidetur, &c.) Videtur hæc duo male diſtinguere: quia ipſum ſcandalum peccatum eſt. Item. Queritur, utrum ſint ibi duo peccata. Et quod ſic uidetur: quia frangendo votum, peccat in Deum: ſed ſcandalizãdo, in proximum. Reſp. Dicendum, q̃ ſcandalum unitum peccato non facit nouum peccatum quantum ad tranſgreſſionẽ, nec quãtum ad pœnitentiam: ſed nouam addit circunſtãtiam aggrauantem, ut fornicatio publica vltra priuatam: duplex tamẽ eſſe poſſet quantum ad accuſationẽ. Quod obiicitur, quod unum copulatur alteri. Dicendum, quod hoc nõ eſt p̃ diuerſitatẽ peccati: ſed circunſtantiæ adiectę. Qd̃ obiicitur quod in Deum. &c. Dicendum, q̃ idem peccatum & in Deum, & in proximum poteſt eſſe: ſed in Deum principaliter, in proximum ratione circunſtãtiæ adiunctæ: ideo hoc non facit diuerſa peccata: quia peccatum numeratur ratione actus, circa quẽ eſt, non ratione eius, in quẽ eſt. Si quis enim una actione offenderet plures homines, uno peccato peccaret.

Dub. 2.

Probari non poteſt, &c.) Videtur mala eſſe ratio: qa defectus probationis nõ aufert matrimonium, nec facit. Reſp. Aliquorũ opinio fuit ut Huguitionis, q̃ uotũ ſimplex ita impedit apud Deum, ut ſolẽne: unde illud nõ eſt matrimonium in conſpectu Dei: ſed ſolum in facie eccleſiæ: quia nõ ſunt teſtes, per quos poſſit diremi: & ſemper alter coniugium fornicatur, alter uero per ignorantiam excuſatur. Sed nũc peritura noua ſatis determinatũ eſt, quod ſtinculum uoti ſimplicis non aufert obligationem matrimonii, tum quia minus eſt: tũ quia poteſtas corporis non trãſfertur: tum etiam quia in matrimonio ſi non petatur debitum: ſed reddatur ſolum (ſicut debet facere qui uouit) pro ſanctificatione perfecta reputatur: unde defectus probationis non eſt ratio ſufficiens, ſed quædam congruentia adiuncta.

Viduas a propoſito recedentes, &c.) Videtur male dicere: quia propoſitũ non obligat aliquem: ergo ut, quod nõ ſint huiuſmodi, ꝓpter hoc obligatæ: ergo poſſunt retrocedere. Reſp. Dicendum, quod Greg. intelligit non de propoſito ſimplici, uel qualicunque: ſed de propoſito qd̃ eſt firmatũ publica teſtificatione, in qua eſt uotum ſolẽne: & iſtæ ſunt quæ primam fidẽ irritam faciunt, ac per hoc damnationem habere noſcuntur.

Dub. 5.

In propoſito uiri ſimulat, &c.) Videtur falſum dicere: quia ubi eſt ſimulatio, non eſt uotũ uerum: ergo nec domino obligatur, qui ſe ſimulauit obligari. Reſp. Dicendũ, q̃ promiſſio ſimulata dupliciter poteſt eſſe: aut quia non habet ſtabilitatem, aut quia nõ habet interiore aſſenſu correſpondentem. Et hoc dupliciter eſt: quia q̃dam ſit in timore, uel metu, qui põt cedere in conſtante uirum, ſicut Dauid ſe ſimulauit ſtultũ coram Achis. i. Reg. xxi. quędam intẽtione decipiẽdi alios. Prima ſimulatio ſimpliciter obligat: quia neceſſe eſt, ex quo ſe ſemel obligauit uoluntate, & ore ſpopõdit, qd̃ permaneat in ſua pollicitatione. Si uero ſpopõdit ſigno, nõ corde, tenetur apud forũ iudiciale, & coram eccleſia, ſi non affuit timor: apud Deũ uerò tenetur facere pniam de duplicitate, & mẽdatio. Si uerò tertio modo fuit ſimulatio, tũc nec apud Deũ, nec apud eccleſiã obligat: hic ãt fit ſermo de ſponſione ſimulata primo modo, ſicut patet 27. q. 1. Poſſet etiam fieri ſecundo modo. ſ. quando nõ habet intentionem: tunc enim compelliturab eccleſia, ſicut dicitur extra. de regularibus, & tranſeuntibus ad religionem. Vidua ſi ſponte uelum.

Dub. 6.

Virgines, uel uiduas uoto, &c.) Videtur male dicere: quia uelũ eſt in ſignum profeſſionis, ſicut habitus eſt religionis uiris: ſed ante habitus ſuceptionem non ut ſolemnizari uotum: ergo nõ ut omnino impedire coniugiũ. Reſp. Dicendum, q̃ cõtingit uotum ſolẽnizari tribus modis. ſ. ordinis ſusceptione, habitus aſſumptione, ubi eſt diſtinctio ꝓfeſſorũ a nõ profeſſis, & propria teſtificatione, dum tamẽ fiat in manu publicæ perſonæ: Quamuis ergo tales non ſuceperint uelum, ſi tamẽ ſe aſtrinxerũt in manu publicæ perſonæ ad continentiam, nullo modo poſſunt contrahere nec de iure, nec de facto. Si autem ſe uoto ſimplici aſtrinxerunt, non poſſunt, ſcilicet ſine peccato: poſſunt tamen de facto.

Quid in omnibus peccatis, &c.) Videtur male dicere: quia grauius eſt peccatum in Spiritũm Sanctũ, q̃ non remittitur in hoc ſęculo, neque in futuro. Item. Grauius eſt peccatũ inceſtus, ſicut in litera ſequenti habetur. Itẽ. Adhuc grauius eſt peccatũ contra naturam. Item. Grauius eſt homicidium, & uxoricidiũ, de quo ſolemnis pœnitentia imponitur. xxxiii. q. ii. admonere &c. Reſp. Dicendum, q̃ peccatũ dicitur eſſe grauius multis modis. Aut ratione contemptus: & ſic peccatum in Spiritũ Sanctũ. Aut ratione libidinis, ut peccata contra naturam, in quibus libido totum abſorbet naturale iudicatorium. Aut ratione ingratitudinis, & ſic peccatum Adæ in paradiſo. Aut rõne punitionis, & ſic peccatum adulterii, in quo præcipiebatur mœchus, & mœcha lapidibus obrui, ſicut dicitur Deuter. xxii. & ſic accipitur in propoſito, cum dicitur, quod eſt grauius &c.

Dub. 7.

Secundum uaque in pœnis, &c.) Videtur male dicere: quia ordo trãſgreſſionum, & punitionum eſt ſecundum ordine præceptorum: ſed illud, ſcilicet non mœchari, nõ eſt ſecundum mandatum: ſed eſt in ſecunda tabula. Si dicas q̃ ſecundum locũ tenet ratione pœnæ lapidationis, quę debetur blaſphemo, Leui. xx. & adultero Deuter. xx. Obiicitur tunc: quia eadem pœna infligitur filio contumaci, & proteruo Deũ. xx. Reſpon. Dicendum, q̃ aliqui

Dub. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliqui dicunt hoc esse intelligendum sic, quod secundũ locũ tenet: qa peccatũ blasphemiæ est a parte animæ, sed peccatũ adulterii est a parte corporis, & peccatum homicidii est a parte cõiuncti. Sed illud non vt posse stare, quoniam eadẽ pœna pro istis omnibus est inflicta, omnes.n. capite plectebantur: & ideo melius est dicere, qd hoc intelligit ratione pœnæ lapidationis: homicidium uero puniebatur secũdum legem talionis. Quod uero obiiciebatur de filio inobediente. Dicendum, ꝙ nõ ratione inobedientiæ solum: sed ẽt ratione aliorum peccatorumque erant in dissipationem reipublicæ: qa luxuriosus, & consimilia. Si qratur, quare adulterium ita grauiter puniebatur. Dicẽdum, quòd ꝓp duo s. quia erat i destructionẽ cõcordiq, ac per hoc reipublicq: quia erat generatiuum magnæ infamiq postremo ratione ꝓnitatis magnq. Et hęc ẽt ẽ causa, quare tam grauis pœnitentia ꝓ uxoricidio imponitur, ut pronitas refrænetur.

Hoc execrabiliter fit in meretrice, &c.) Videtur falsum dicere: quia magis peccat, qui aburitur re non concessa, quam qui re cõcessa: qa ille dupliciter, iste uno modo: ergo grauius ille. Item. Aug. de bono coniugali ante illud uerbum, in originali dicit. In rebus ad utendum concessis longe fit rationabilius, quam in eis, quæ non sunt concessæ, uel minor, uel rarus excessus; ergo cum uxor sit ad utẽdum concessa, patet &c. Respon. Dicẽdum, ꝙ excessus in usu uxoris põt esse dupliciter, aut secundum naturam, aut contra naturam. Si secũdum naturam, tolerabilior est in uxore propter hoc qd habet excusationem aliquã. Si contra naturam, contra est, quoniã in matrimonio sunt quærenda bona matrimonii: & honestius tractanda est coniux, quam meretrix, ideo cũ peccatum contra naturam sit contra bona matrimonii, & sit in contumeliã uxoris, cui est quedam honestas maior in tractando eam exhibẽda, hinc est, quod grauius peccat, ꝙ facit in uxore: & ideo ẽt dicit, ꝙ propter illud peccatum. s. cõtra naturam mulier potest dimittere, & fugere uirum. Et sic patet, quod quamuis pluribus modis peccet, qui peccat cum meretrice, quàm qui peccat cũ uxore tamen hic intẽsius peccat propter maiorem contemptum.

Necesse est ut legitimarum, &c.) Quæritur hic, si aliquis moriat, & resuscitetur, utrum uxor sua sibi reddenda sit. Et ꝙ sic, vt per literam istã: quia primæ nuptiq fuerunt legitimæ. Itẽ. apparet ꝙ illud, quod dicitur Hebr. xi. Accepũt mulieres de resurrectione mortuos suos. Item Ratione uidetur: quia illi, qui resuscitantur, nõ priuantur hereditate paternaergo nec de iure uxoris. Item. Qui resuscitantur diuino iudicio, ut dormientes sunt: sed matrimonia sũt regẽda iure poli: ergo si quantũ ad Deũ hic dormiẽs iudicatur, & sicut somnus nõ solut mrimoniũ, ita nec talis mortuus, ut vt. Itẽ. Si solutus ergo si resurgat, oportet cõtrahi cũ eade: ergo bigamus iudicat: ergo si nõ oportet ꝙ contrahat, ut ꝙ primũ uinculũ adhuc manet. Contra. Ro. 7. Mortuo uiro soluta est mulier a lege uiri: ergo uir, ꝙ matrimoniũ sit solutum. Itẽ. Ponatur ꝙ mulier uiro suo mortuo statim contrahat, constans est eum non sit alligata: qa nõ ẽ cui ligẽt, ꝙ matrimoniũ ẽ uerũ: ergo si primus resurgat, ꝓp hoc nõ soluet. Item. Ita uere mortuus est iste, sicut ille qui incineratur: sed tali qui resurget nõ redditur uxor, sicut dñs determinat Matt. xxii. ergo pari ratione uir in ꝓposito. Resp. Dicendum, ꝙ sicut superius dictũ est, uinculũ matrimoniale non fundat in aia: sed in coniuncto: unde cum alius moritur, statim perit altera pars relationis: & iõ uinculum statim soluitur: & si mulier alii esset mrimonialiter iuncta, non esset separãda. Si ñ alii non esset iuncta, & ipse uult eã ex quadam honestate, est ei reddeda. Quod ergo obi, quod sunt re integranda, uerũ est, qñ solũ de facto sunt soluta. Quod obi de Hebræ. xi. Dicendum, ꝙ mulieres acceperunt mortuos filios, non maritos. Quod obiicitur de hæreditate, dici potest, quod illud est etiam gratia, & honestas quod ei reddatur: attamen non est simile, quia de uxore nihil potest uir post mortem disponere. Præterea, aliud est de rebus potest.n. testari de rebus: sed nõ potest uxorem relinquere alii. Quod obiicitur, qd sunt dormientes. Dicendum, ꝙ uerũ est respectu potentiæ: sed respectum ueritatis iudicando Deus iudicat talem uere mortuum. Ad illud, quod quęritur, utrum sit bigamus, dici põt quod nõ, si illa nõ cognouit uirum alterũ, eo quod nõ diuidit carnem, nec illa diuisit.

Ideoque si uiri post lõgam, &c.) Videtur malè dicere: qa ex hoc uidetur, quod non debet reintegrari, nisi veht uir. Contra. Esto quod mulier petat, cum excusetur a fornicatione, uidetur qd uir non possit eam repellere: ergo sine diligat, sine nõ det eum resumere. Item. Quæritur, utrũ talis putatio excusetur & qd non uidetur: quia nullus debet committere se discriminis: ergo quantumcunque uir mulieris absentat, nisi sit certa, peccat si contrahit cum alio quæritur: ergo pro quanta certitudine excusetur. Quæritur etiam, si dubitat uirũ suum uiuere, utrum debeat debitum reddere: uidetur enim qd non: quia nullus dubitãs utrum aliquid sit peccatũ mortale, det illud facere: ergo &c. Resp. Dicẽdum, ꝙ mulier q putat uirum suum intereptum: & contrahit, aut credit hoc ꝓsumptione tenuis, q magis debet generare dubitatione quam fide, aut credit ꝓsumptione ꝓbabili. Primo modo non excusatur, si contrahat, sicut dicitur in extra. de sponsalibus, & matrimonii, quod quãtumcunque uir moretur in bello, & uxor sit in iuuencula: tamen non debet contrahere, donec de uiro mortuo aliquam habeat certitudinem: qua habita tunc sine peccato potest cõtrahere utpote si iuramentum habeat ducis exercitus, uel sociorum eius, qui mortem nouerunt, & tunc excusatur. Quod si mulier incipiat post contractum matrimonium dubitare de morte uiri, aut esi dubitatio leuis: & hoc secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum consilium prælati poterit a corde remoueri, & poterit debitum exigere, & petere.
Si uero probabiliter dubitat, debitum debet reddere: sed nõ exigere. Si uero certificatur de uita primi uiri, nec petere debet, nec reddere, sed statim secundũ uirum deserere. Et hoc probatur per illud, q̃ extra dicitur de secũdis nuptiis. Dominus ac redẽptor. & 34 q 1. cum per bellicã. Si uero non statim reuertitur: tunc imputatur ei crimen adulterij: nec potest ad priorem uirũ redire, nisi ipse uelit. In hoc casu loquitur Leo Papa. Ex his patent omnia obiecta: nõ enim debet contrahere nisi certitudinẽ habeat de morte, nec debet petere debitum, quando probabiliter dubitat: nec debeat reddere, quando est certa de uita: quod si aliter faciat, iudicatur fornicationis rea.

Dub. 12 *Sed si quis relictus, &c.*) Quæritur hic de eo, qui reliquit uxorẽ suam absens in regionem lõginquam, & contrahit cũ alia, utrũ in hac secunda copula sit coniugium: & quod non uidetur: quia possitio per adulterium cum fide data impedit matrimonium, sicut supra ostẽsum est. Sed hoc est hic: ergo &c. Item. Quæritur utrum talis, uiuente uxore legitima, debeat reddere debitum, si compellat ipsum ecclesia: & videtur, q̃ non: quia ipse fornicatur: sed magis debet quis permittere se excommunicari, quam fornicari. Respond. Dicendum ad primum est, q̃ si altero ignorante contractum est, est matrimonium in fauorem illius, qui ignorauit. Si autem ille, qui ignorauit, certificatur, nõ debet talis, nec potest sibi copulari ueritate certificata. Sed primus non debet puniri, qui ignorauit, quia non peccauit: & ideo si ligamen primum soluatur, poterit secundum matrimonium stare. Quod quæritur, utrum uiuẽte prima, possit secundam sine peccato cognoscere, dicit Magister, quod sic, si reddat debitum compulsus ab ecclesia. Sed illud hodie non tenetur, quia ecclesiastica excõmunicatio non obligat ad faciẽdam fornicationem, nec excusatur: & ideo talis non debet ecclesiæ obedire: & hoc habetur extra de sententia excommunicationis. Inquisitione.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit uotum?

AD intelligentiam præsentis Distinctionis quæritur de uoto: & de hoc duo principalitẽ quæruntur. Primo quæritur de uoto in se. Secundo quæritur de uoto in comparatione ad obligationem. Circa primum quæritur tria. Primo quæritur de uoto, quid sit secũdum essentiã. Secundò quæritur, de quo sit. Tertiò, in quo sit.

CIRCA quam sic proceditur, & ostenditur, q̃ uotum secũdum substantiam sit promissio per diffinitionem Hugonis. Votum est testificatio quædam, q̃ missionis spontaneæ, quæ Deo, & de his, quæ Deo pertinent, q̃ prius fieri debet. ITEM. Voto se obligat homo ad id, ad q̃ prius non obligabatur: sed homo ad nouum se non obligat nisi propter beneficiũ, uel propter peccatum, uel propter promissum: sed in uoto non obligatur homo beneficio, uel peccato: ergo obligatur promissione: ergo promissio est de substantia uoti.
ITEM. Quod sit obligandi intentio, uidetur: quia sicut matrimonium est ab opere nostro, sic & uotum: sed nullus contrahit matrimonium, quantumcunq; promittat exterius, nisi intendat se obligare, siue cõsentiat interius: ergo &c. ITEM. Votum est obligatio spontanea, siue uoluntaria: sed nullus obligatione uoluntaria obligat, nisi uelit obligari: & nullus uult obligari uerbo, nisi q̃ intẽdit se obligare: ergo &c.

CONTRA. Ostenditur, quod promissio non sit de genere uoti per aliam diffinitionem uoti. Votum est melioris boni conceptio, animi deliberatione firmata. Hæc est diffinitio dicens uoti substantiam: sed hoc totum pt esse sine promissione: ergo &c. ITEM. Greg. super Eze. Qui meliora agere deliberant, & deliberata non faciunt, dum se eleuãt, cadunt: ergo deliberatio melioris obligat ad faciendum, alioquin non esset casus: sed non est ibi alia obligatio, quam uoti: ergo sola deliberatio sine promissione est uotum: non ergo promissio e de essentia uoti. ITEM. Quod nec sit obligandi intentio, uidetur: quia aliquis promotus ad sacros ordines, intendens ordines suscipere, & nullo modo obligari ad castitatem: nihilominus obligatur, ac si intenderet: ergo uidetur, quod de essentialitate uoti non sit obligãdi intentio. ITEM. Si aliquis iurat alicui, nõ intendens se obligare ad illud, quod uerba signant, iudicat nihilominus ita obligatus, ac si intenderet: ergo pari ratione, uidetur: uoto, quod fiat sine intentione. ITEM. cum ista duo simiter faciant ad esse iuramenti. i. promissio, & obligandi intẽtio, quæritur, quæ sit differetia.

RESOLVTIO.

Votum est obligatio noua & uoluntaria. Vel, uotum est conceptio melioris boni, &c.

RESPON. Dicendum, q̃ ista duo sunt de essentia uoti, scilicet promissio, & obligandi intentio, cũ uotum sit obligatio noua, & uoluntaria. Quia de nouo est, super addita promissio est necessaria: Quia uero uoluntaria, oportet, quod uelit obligari, & quod se obligare intendat. Sed contingit, promittere duplici uerbo, scilicet interiori, & exteriori. Promissio quantum ad uerbum interius cogitationis, & deliberationis est de necessitate uoti simpliciter, quod obligat quãtum ad Deum, qui intuetur cor. Sed promissio quantum ad uerbum, uel signum exterius est de necessitate uoti solemnis, quod obligat quantum ad faciem ecclesiæ, q̃ iudicat secundum ea, quæ patet. Et secundum hoc duplex datur diffinitio de uoto: illa magistralis, & communis est de uoto simplici, Cõceptio melioris propositi, &c.

AD ILLVD, quod obiicitur per diffinitionem uoti, & auctoritatem Gregor. in sola deliberatione uotum consistere. Dicendum, q̃ non intelligunt de qualiberdeliberatione, sed de illa, q̃ firmat propositum: & hæc est, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

que consensui addit promissionem, aliter non firmat: unde licitum est dissentire. AD ILLVD, quod obiicitur, quod obligandi intentio non est necessaria, sicut patet in ordine. Dicendum, ꝙ intentio respectu alicuius potest esse dupliciter. Aut principaliter: quia de illo cogitat, & illud placet. Aut quia intendit aliud consequens ad illud, uel simpliciter illi annexum: sicut si aliqs intendit uouere regulam monachorum, per consequens, & ad continentiam obligari intendit, & ad obediẽtiam: alioquin stulte appetit, & uult. Similiter qa ordini sacro annexum est uotũ, si intendit ordinem sacrum suscipere, & ad continentiam obligari per consequens principaliter, uel ex consequenti: quod si nullo modo intendat, nõ est uotum: sic nec matrimonium. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ qui iurat in dolo, tenetur. Dicendũ, ꝙ duplex est forum. s. iudiciale, & pœnitentiale. In foro iudiciali iudicatur secũdum exteriora. In foro pœnitentiali secundum conscientiam. In foro iudiciali quia fraus nulli debet patrocinari, accipiuntur uerba secundum intellectum communem, & latum: quia fraus non debet ei patrocinari: ideo iudicatur teneri, sicut si secundum intentionem rectam uerba dixisset. In foro pœnitentiali, ubi est iudicium secundum ueritatem, iudicatur istũ peccasse in dolo: sed nequaquã ex illa promissione esse obligatum: unde sicut matrimoniũ contractum per uerba exteriora sine cõsensu omni, est matrimonium solum secundum interpretationem fori iudicialis, non secundum ueritatem: sic de uoto dicendum. AD ILLVD, qd ultimo quæritur de differentia uoti ad iuramentum obligatorium. Dicendum, ꝙ triplex est differẽtia, scilicet in obiecto, medio, & fine. In obiecto: quia uotum fit Deo: sed iuramentum homini in medio: quia iuratur per Deum: sed uouetur per promissionem. In fine quia iuramentũ est ad astruẽdam ueritatem: uotum autem ad augendam honestatem, & bonitatem.

QVAESTIO II.

De quo uotum sit?

DE quo sit uotum, siue de materia, circa quam est uotum: & uidetur, ꝙ sit circa omnia. Et primo uidetur, quod de omni bono: quia omne bonum potest homo promittere, & spondere Deo, & in tali sponsione obligatur: sed non est alia quãm uotũ: ergo &c. Vnde & in baptismo promittit quod est necessitatis, scilicet abrenunciare satanæ. ITEM. Quod sit de minori bono uidetur, quia licitum est illud uelle: ergo licite pōt se hõ ad illud obligare. ergo licite uouere: & istud uī ꝙ simile in matrimonio, in quo quis obligat se ad statũ imperfectionis. ITEM. Quod pōt de indifferenti uidetur: quia cibus, & potus (quantũ est de se) dicũt actus indifferentes: quia naturales sunt: sed circa cibum, & potum cõtingit esse uotum abstinentiæ: ergo & circa indifferẽtia. ITEM. Videtur, qd de malis possit esse uotum: quia occidere innocentem est malũ: sed Iepte propter uotum occidit filiam suam uirginem, & laudatur

tur de uoto. Vnde Hiero. dicit, ꝙ ideo ponitur in catologo sanctorum, quia Deo placuit ainus uouentis: ergo &c. ITEM. Conscientia non magis obligat, quã uotum: sed conscientia erronea ligat, quia quod nõ est ex fide, est peccatum. i. contra conscientiã: ergo & uotum erroneũ: sed tunc errat homo in uoto, quãdo uouet malũ pro bono: ergo, &c.

CONTRA. Quod non sit de bono præcepti uidetur, quia supra illud, Vouete, & reddite, Glo. Vouere est uoluntatis, sed reddere necessitatis: ergo est de his solum, ad quæ hõ non aliunde, sed uoluntariẽ obligatur: sed talia sunt supererogationis: ergo &c. ITEM. Quod non sit de minori bono, uidetur p diffinitionem uoti. Votum est conceptio melioris propositi, animi deliberatione firmata: ergo non uidetur qd sit de statu imperfectionis, & minori bono. Et ideo uidetur, quod uotum debet eẽ ad promotionẽ salutis nostræ, nõ in dispendium: sed obligare ad statũ minus bonum est in dispendium salutis, quia secũdũ Bern. Nemo bonus, qui non uult esse melior: ergo &c. ITEM. Qd non sit de indifferenti, ostendit ꝙ diffinitionẽ. Dicitur. n. quod uotũ de his, quæ Deo pertinent, fieri debet: sed talia non sunt indifferentia: ergo &c. ITEM. Quod non de malis uidetur: quia dicit Isido. In malis promissis rescinde fide, in turpi uoto mutare decretum: sed uotum uerũ est immutabile uouenti, uel ergo uotum turpe, uel de turpi non est uotum uerum. ITEM. Votum uerũ obligat ad id, de quo est: sed nullus obligari potest ad malum: ergo, &c. Probatio minoris. Nullus faciens id, ad quod tenetur, facit malum: sed si hõ obligatur ad malũ, & facit malũ, facit id, ad quod tenetur: ergo faciens malum, non facit malum.

RESOLVTIO.

Votum est de ijs rebus, quæ ad Deũ pertinent; ad salutem; faciunt, uel promouent ultra communem statum.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ uotum (generaliter loquendo) est de eis, quæ ad Deum pertinent, & faciunt ad salutẽ: simpliciter uero, & propriè est de his, quæ promouent ad salutẽ ultra statum cõem. Vnde quæcũque sunt talia, cadunt sub uoto: quæ aut his opposita sunt, ut quæ ad dispendium salutis uergunt, sub uoto cadere nõ possunt: quoniã uotum debet habere comites, quos habet iuramentum. s. ueritatẽ, iudicium, & iustitiã. Primò namq; necesse est, ut in eo sit iustitia. s. ut illud qd uouetur, spectet ad salutẽ & sic bonum est, & honestum. Secundò, necesse est in eo esse iudiciũ, ut uouens deliberate uoueat, non precipitãter. Tertiò, ꝙ sit i eo ueritas, ut quod discrete, & iustè uouit, hoc persoluat. Si ergo id uouet, quod ad detrimentum iustitiæ facit, non est ibi lex uoti, nec obligatio, sed ipsi uoto fit iniuria: nec est obligatio ad seruãdum, sed potius ad pœnitendum, sicut de conscientia erronea iudicatur. Secundum hanc regulam communem iudicandum est de his, quæ qruntur in speciali. QVOD enim quæritur, utrum uotum sit de omni bono. s. præcepti,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cepti, & consilii. Dicendum, q̃ uotum (propriè accipiendo) est de bono supererogationis: largè tamen si dicatur quæcumque testificatio, pôt esse de bono præcepti. Et per hoc patet obiecta ad utramq; partem. Illud enim uotum quamuis non sit obligatio de nouo: est tamen testificatio obligationis, qua hõ non solum fatetur se obligatum, sed ẽt cõplacet sibi in illa obligatione, & obligatio uoluntaria fit necessaria: & sic multi faciunt de necessitate uirtutem.

Ad illvd uerò, quod quæritur, utrum sit de minori bono. Dicendum, quod minus bonũ est dupliciter considerare. Vno modo prout dicit statum quendam licitum. Alio mõ prout dicit priuationem maioris boni. Primo mõ licitum est uouere illud respectu mali, quia respectu illius est quodammõ maius bonum. Secundo modo prout est priuatorium maioris boni: & sic licitum non est, nec obligatur, quis ad seruandum, sed ad pœnitendum: ut si quis uoueat, quod Deo seruiet castè in statu sæculari, & numquam ingredietur religionẽ. Primum bonũ est licitum, sed inquãtum priuat statum altiorem, illicitum ẽ, quia gratiam Dei duro corde repellit: & hoc est in præiudicium salutis, & in derogationem abundantis iustitiæ. Et si tu obicias: licitum est sic esse, ergo & uouere. Dicendum, quod sicut laudari non est malum, tamen appetere laudem, est malum: sic in tali statu esse, non est malum: sed obligare ut nõ possit ad melius peruenire per obligationẽ, quæ fiat Deo, Deo iniuriã facit. Nec est simile de matrimonio, quia est obligatio facta alii personæ, quæ contententa est illa, & non quærit perfectiorem: Deus autẽ uult semper, quod melius est. Ad illvd, quod quæritur de indifferenti. Dicendum, q̃ indifferẽs est dupliciter, unum quod informabile est motu, & circũstantia uirtutis, sicut comedere, & abstinere: & hoc potest uouere. Aliud, quod nihil facit quantum est de se, ut leuare festucã, uel ire ad prata. & de tali propriè non est uotum: & si quis tale quid uoueat, iudicio caret, quia nihil uouendum est, nisi quod creditur rationabiliter eẽ acceptum Deo: unde si tale uotum uoueat quis, non est renendum, sed commutandum: & per hoc patet utrumque obiectum. Ad illvd autem, quod obiicitur de malo. Dicendum, q̃ aliquid simpliciter est malum: & hoc nullo modo potest, quis uouere: & si uouet, peccat, sed non obligatur. Aliud est q̃ uno casu contingente potest esse bonum, alio casu contingente potest esse malum: & hoc potest, quis uouere sub conditione euẽtus boni: quod si uouetur in omnem euentum sine conditione, indiscretum est uotum, & non tenetur ad illud.

Qvod autem obiicitur, de uoto Ieptæ. Dicendum, q̃ quia uouit secundum omnem euẽtum, uotum fuit indiscretum: sed tamen, quia devotio, & fides mouit, sed indiscrete emisit: unde duo fuerunt in uoti emissione, unum laudabile, alterum uituperabile. Similiter in uoti impletione

tione duo fuerunt. f. figura, & factum: factum fuit odibile, sed figura laudabilis. Quantum ergo ad diuersa in uoto Ieptæ, Dicendum, q̃ laudatur ab Apostolo, & Hieronym. f. quantum ad fidem, & deuotionem: sed quantũ ad indiscretionẽ, & credulitate uituperat ab Aug. dicit. n. q̃ fuit in uouedo stultus, & in reddẽdo fuit ipius. Ad illvd, q̃ obi, de erronea cõscientia. Dicẽdum, q̃ erronea conscientia dicitur dupliciter. Aut quia credit se teneri ad id, ad quod nõ tenetur, tamen non tenetur ad eius oppositum: & talis error nõ est periculosus, & talis ligat. Est & alia erronea, quæ credit bonũ, quod nõ est bonum, immo malum: & talis ligat non ad peccatum, nec ad factum, sed ad se deponendum: sic uotum erroneũ, quod uergit in malum est dimittendum, quia non obligat ad faciendum.

Qvaestio III.

Qui uouere habent?

De materia in qua, siue de subiecto, in quo est uotum. Et uidetur, q̃ sit in omni habente usum rationis, quia omnis talis habet usum libe. arbit. sed uotum est a libertate libe. arbi. ergo &c. Item. Omnis discretionem habẽs rationis, potest se uoluntarie obligare diabolo p̃ peccatum, nullo impediente: ergo multo fortius potest se obligare Deo per uotum. Item. Omnibus patet uia salutis, & æqualis est conditio omnium quantum ad hoc: sed uotum est de his, q̃ promouent ad salutem: ergo omnes sunt æquales in uouendo. Item. Hoc ostenditur p̃ diffinitionem uoti, quia est conceptio boni animi deliberatione firmata: sed omnes ratione utentes possunt bonum concipere: ergo, &c.

Contra. Nume. xxx. dicitur, q̃ si fuerit mulier in domo uiri, & uouerit aliq̃d, & uir statim, ut audiuit contradixit, nõ erit promissionis rea: ergo mulier coniugata non potest auctoritate sua uouere: similiter uidetur de uiro, quia non habet sui corporis potestate. Item. Puer, & puella quandiu sunt impuberes, sunt omnino sub dispositione parentum, & tutorum, sicut seruus sub dispositione domini: ergo si omnino subsunt, nihil per se uouere possunt. Item. Religiosus abrenunciauit proprie uoluntati: sed uotũ est obligatio procedens ex propria uoluntate: ergo non potest uouere. Item. Seruus subest imperio domini sui: unde si intret religionẽ, potest ipsum extrahere: ergo non est suus: sed uotum est a libertate: ergo, &c.

Resolvtio.

Illi uouent, qui liberi sunt.

Respondeo. Dicendum, q̃ uotum procedit a libera uoluntate: omnis ergo, qui libere pôt facere q̃ uult, nullo impedimẽto in se existente, nullo homine de facto præpediente, nullo iure prohibente, potest simpliciter uouere. Qui autem in omnibus subest, nihil potest per se uouere. Qui autem in aliquibus subest, secundum id, in quo subest, non potest uouere. Quoniã ergo uxor subest uiro, & puer patri in regimine uitæ, nihil possunt circa hoc uouere, quod sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

stabile, sine eorum auctoritate: vir autem subest uxori in debito carnis: ideo contra illud non potest vouere. Religiosus subest in omnibus, quæ sunt infra religionem: & ideo nihil potest vouere sine sui prælati voluntate. Sed seruus subest quantum ad seruitium corporale: ideo quod contra hoc fit, vouere nõ potest, nisi domini auctoritate: si quid autẽ est quod libere possit facere, illud potest uouere.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd omnes sunt liberæ uoluntatis. Dicendum, quòd uerum est ad uouendum, sed non omnes sunt liberæ uoluntatis ad faciendum omne, quod uolunt: & hæc uoluntas requiritur in voto. AD ILLVD, quod obiicitur, de obligatione diaboli. Dicendum, quod illa fit sola voluntatis libertate: sed non sic est de obligatione ad Deum quantum ad votum, quoniam respicit aliquod opus, respectu cuius frequenter liberum arbitrium non habet posse, vel de facto, vel etiam de iure. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd omnibus patet via salutis. Dicendũ, quod uerum est quantum ad ea, quæ sunt præcepti, non quantum ad ea, quæ sunt supererogationis, quæ respiciunt status diuersos, quibus aliqui sunt apti, aliqui verò minimè. AD ILLVD, quod obiicitur, quod omnes possunt concipere, & animi deliberatione firmare. Dicẽdum, quod (sicut superius dictũ est) firmatio illa est per promissionem: non autem omnis promissio firmat, nisi promissio obligatoria: nulla aût promissio ẽ obligatoria, nisi quæ fit ab eo, qui potest se obligare: & talis est proprii iuris respectu illius, quod vouere debet: & quia non omnes sunt tales, ideo non omniũ est uouere, sed illorum tantum modo, qui hoc habent.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An simplex continentia matrimonium impediat?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum, quæritur de uoti obligatione: & circa hoc tria, quærunt ur. Primò, quæritur de obligatione uoti per comparatione ad matrimonii contractionem. Secundò, per comparationem ad commutationem. Tertio per cõparationem ad dispẽsationem.

CIRCA primũ sic proceditur: & supposito ꝙ uotum continentiæ uniuersaliter impediat matrimonium, & ꝙ uotum solemne impediat contrahẽdum, & dirimat iam cõtractum, quæritur de uoto simplici, utrum sit impedimentum rescindens, siue impediens matrimonium. Et quòd non dirimat, dicit Cœlestinus Papa, extra. De uouentibus, & ordinatis, quod non possunt contrahere matrimonium. Qui clerici, uel uouentes, matrimonium contrahere possunt. capit. Rursus quidam, &c. Quòd uotum simplex impedit contrahendum, sed nõ dirimit iam contractum. ITEM. Non magis obligat votum simplex, quam iuramentum: sed iuramentum non impedit matrimonium, ita ut dirimat iam con-

cõtractũ: ergo &c. ITEM. Si uotum. Simplex matrimonium dirimeret, cum uotum illud sit occultum, & quilibet posset simulare se uouisse, quandocunque malitiose alter coniugum uellet, posset matrimonium separari etiam legitimum. ITEM. Videtur, ꝙ nullo modo impediat matrimonium: quia sicut se habet matrimonium consummatũ ad uotum solẽnizatum, ita matrimonium non consummatum ad uotum solẽnizatum: sed matrimonium non consummatum non impedit uotum: ergo nec dirimit: ergo uotum non solemnizatum non impedit, nec dirimit matrimonium.

SED CONTRA. Ratio quare uotum rescindit, & dirimit matrimonium, ut dicit Magister in litera, est, & habetur xxvii. dist. c. uouentibus, quia uouentibus non solum nubere, sed etiã uelle nubere est damnabile: & quia nuptiæ sunt eis dãnabiles, ideo irritatur matrimonium: & hoc non solum in uoto solemni est, sed etiam in simplici: ergo &c. ITEM. Cælestinus Papa III. dicit, & auctoritas in decretali premissa, quod apud Deum nõ minus obligat uotum simplex, q̃ uotum solemne: si ergo, non minus obligat uotum simp. ex, quã uotũ solemne: cũ obligatio uoti solemnis irritet matrimonium, uidetur, ꝙ obligatio uoti simplicis. ITEM. Qui uoto simplici uouet continentiam, tenetur nunquam coire: ergo quotiescunq; coit, peccat mortaliter: sed nullus potest obligari ad mortale peccatum: ergo cum matrimonium obliget ad coitum: iste nõ potest obligari matrimonio.

ITEM. Quæro quare magis uotum solemne matrimonium dirimat, quàm simplex. Si tu dicas, quia priuatum: & ideo non scandalizat, nec potest probari. Contra. Quia matrimonium cõtractum in clanculo sic irritat matrimonium sequẽs de facto, sicut contractum in manifesto: & preterea uotũ emissum in publico corã omnibus etiam in foro iudicatur simplex, nec dirimit matrimonium iam contractum.

RESOLVTIO.

Generaliter impedit contrahendum: sed non generaliter dirimit contractum.

RESPON. Dicendum, quòd uotum continentiæ est tale uotum, quòd generaliter impedit matrimonium contrahendum, sed non generaliter dirimit iam cõtractum, nisi solemnizatum: & rationem huius assignant aliqui ecclesiæ institutionem. Qd̃ enim uouens sit persona illegitima, hoc non est ex uoto, quia in ipso matrimonio perfecto continentia seruari potest ab eo, qui debitum non exigit, sed soluit. Vnde Augustinus dicit, quod computatur pro sanctificatione perfecta, si non exigis, sed reddis, quod debes. Sed quod impediat, hoc est ex constitutione ecclesiæ, cuius est personas legitimas, uel illegitimas matrimonio determinare. Ratio aût, quare ecclesia de uoto solemni instituit (ut dicunt) est, quod in uoto solemni non potest decipi: & potest in fractione eius scandalizari: quia publicum est: sed in uoto simplici neu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trum habet locum, quia priuatũ est. Sed hæc solutio uidetur supponere duplex falsum. Vnum, quod sit ab institutione ecclesiæ talis illegitimitas, quia ecclesia (ut cõmuniter dicitur) non põt ibi dispensare; potest autem dispensare generaliter in suis constitutionibus. Aliud falsum est; quia uotum solemne non dicitur, quia notoriũ, uel publicũ: quia uotum quantumcunq; publicetur, nisi aliud adsit, simplex iudicatur, nec impedit matrimonium iã contractũ. Vnde aliud est uotũ publicum, aliud solẽne. Ideo alia ratio assignatur, & accipitur a uoti solẽnizatione. Votum enim tripliciter solemnizatur. s. ordinis susceptione, professionis emissione, & habitus professorum assumptione, cũ aliis, quæ hominem professum ostendunt. Ex hoc est commune in uoti solẽnizatione, quo fiat coram persona, quæ locum Dei tenet, & quæ uotum potest approbare; quia in recipiente uotum continentiæ trãsfertur potestas corporis uouentis in alium; qa alius adest, qui recipit; sed in uoto simplici, ubi homo mera se obligat uoluntate, & in nullius manibus hoc facit, obligatur qdem, sed tamen dominium sui corporis in alterum non transfertur, & quia quod translatum est in potestatem unius, nõ potest transferri in potestatem alterius; ideo emisso uoto solemni, non potest matrimonium cõtrahi, in quo est translatio dominii proprii corporis. Sed qd translatum non est, adhuc transferri potest: ideo uoto simplici emisso potest uir potestatem sui corporis in matrimonio dare; ideo & si contrahat, contractũ est. Amplius. In uoto solemni Deo, & homini obligatur: sic & in matrimonio: & quoniã utrobique est par obligatio, & par obligatio non soluit uinculum paris obligationis, sed bene præpotens super uinculum minoris obligationis: ideo obligatio uoti solemnis non potest infringi per superueniens uinculum matrimonii. Hoc autem non ideo dico, quod facit scandalum, qa & illud potest esse in uoto simplici, sed hoc facit obligatio duplex, cum translatione potestatis in alterũ. Est igitur hęc summa rationis, quia uotum solẽne obligat equaliter districtè ex opposito, non simplex: iõ impedit.

Ad illvd ergo, quod obiicitur, quod ratio irritationis matrimonii est: quia post uotũ dãnabile est nubere. Dicendum, q hoc non est ratio tota, sed concausa. Ad illvd, quod obiicitur, quod nõ minus obligat, &c. Dicendum, q uerum est quantùm ad culpam, siue trãsgressionẽ: tamen minus obligat quantũ ad alterius uinculi solutionẽ, ut fiat uis in hoc, qd dicit quantum ad Deum, quia dupliciter dicitur. Vel quantum ad Deũ, ut obiectum: quia uotum astringit constrictione necessitatis. Vel quãtũ ad Deũ. i. quantũ ad diuinum iudicium: Deus autem hunc, qui obligatus est uoto solẽni, reputat magis obligatum: pro eo, quod nõ solum reputat eũ ligatum sibi, sed et homini: non solum reputat promissionẽ factam acceptam, immo g ministrũ potestate corporis esse trãslatam;

latam: & ideo Deus iudicat, qd uotum solẽne impediat, nõ simplex: & hoc nõ tantum est manifestum in foro ecclesiæ, sed etiã in foro conscientiæ. Ad illvd, qd obiicitur, q tenetur nunquã coire. Dicendum, q uerum est, nisi fortiori uinculo soluatur: & qa matrimoniũ fortius est, ideo dicunt, q cũ consummatur matrimonium, tunc omnino absoluitur a uoto: sed debet de eo pœnitẽtiã agere, qa uotũ uiolauit: unde dicunt, q põt debitũ petere, & soluere. Sed hoc nõ credo, s. qd absoluatur a uoto quantũ ad matrimonium, nisi in quantum ius matrimonii compellit eum agere cõtra uotum: sed nõ compellit ius matrimonii debitũ petere, qa hoc est libertatis, sed solũ soluere: ideo dico, q pt sine peccato soluere, qa facit id, ad qd teneturi nunq tamen põt sine peccato petere; & si uxor moriatur, tenet oino cõtinere. Quod tamẽ obiicit, q matrimonium non consummatum non impedit uotum. Rõ huius est, qa nullum fit ei præiudicium; potest. n. uxor, siue sponsa alteri nubere: sed per matrimoniũ cõsummatum omni uoto præiudicium generatur.

Qvaestio II.

An uota commutari possint?

De obligatione uoti in comparatione ad commutationem, utrum possit commutari. Et quod nõ, uidetur. Leuit. vlt. Animal, quod immolari debet domino, mutari non potest nec in peius, nec in melius; ergo &c. Item. Eccl. v. quodcunque uoueris, redde ergo ad illud, quod uouet, homo enet, ut: ergo non potest commutari. Item. Sicut ueritas locutionis consistit in concordia uoluntatis, & intellectus; sic ueritas uoti in concordia promissionis, & solutionis; sed quandocunque uox discordat ab intellectu, est ibi falsitas; ergo & in uoto, quando promissio a solutione. Sed unusquisq; tenetur esse uerax in promissione; ergo &c. Item. Quod non possit sine auctoritate superioris: uidetur Ber. de dispensatione, &c. Bene ordinatis monasteriis nullus meo consilio egrediatur desiderio arctioris uitæ sine licentia superioris; si ergo de hoc magis tenetur, patet, &c. Item. Quod superior non possit mutare, uidetur: quia æque obligat uotum solemne, ut matrimonium; sed matrimonium nullius auctoritate superioris pt mutari: ergo nec uotum.

Contra. Votum institutũ est totum ad charitatem fouendam: sed dicit Bernar. quod illud, q ex charitate institutum est, contra charitatem sustineri non debet: ergo ubi est necessitas, uel utilitas, cum charitas exigat, potest commutari: sed hoc est per uotum: ergo &c. Item. Semper licet proficere secundũ statum: ergo & uotum de bono in melius commutare: ergo &c. Item. Si quis emittit duo uota incompossibilia, quorum alterum est perfectius, impleto perfectiori, absoluitur ab alio, qd prius uouit: ergo &c. Item. Sicut testamentũ est proprie uoluntatis, ita & uotum: sed quãdiu homo uiuit, potest mutare testamentum: ergo & uotum sine omni licentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Ex necessitate supernenienti, & ex periculo pro observantia immi nente, uotũ mutari potest.

RESP. Dicendum, quòd licet uotum mutare ex causa, illud scilicet quod recipit recõpensationem: sed non ex leuitate, nec ex propria uoluntate, quam obligauit: sed ex necessitate, siue utilitate, cum prælati auctoritate: excepto uoto religionis, uel etiã status perfectioris, in quod pòt aliud uotum commutari sine p lati licentia: quia propter sui dignitatem licentiã dant iura. Sanum est tñ consilium, q̃ fiat superioris auctoritate, ubi non creditur, qd̃ contradicatine uideatur ex leuitate procedere, & auctoritatem superioris contemnere. Ratio ãt, quare licet uotum mutare, & cõmutare, est pp necessitatem superuenientem: uel propter periculum, quod imminet frequenter in obseruatione: uel propter maiorem utilitatem & uouẽtis, & aliorum. In his n. ratio recta, & diuina illustratio manifeste clamat, q̃ per mediatorem, & procuratorem debeat, & possit prouidere, ut Deus nõ damnificetur: nec iste periclitetur, ĩ quo & iste debuit saluari, & Deus honorari, & pp qd̃ uotum ordinatum est fieri: & ideo ex hoc potest commutari.

QVOD tamen obiicit de testamento, nõ est simile: quia testamentũ non obligat vt uotũ. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de Leuit. secundum Glos. soluendum est, quòd non potest propria auctoritate. AD ILLVD, quod obiicit de eccle. Dicendum, quod intelligitur in se, uel in æquiualẽti. Et per hoc patet de ueritate: qa concordat impletio, promissionẽ, dũ datur æquiualens illi. Qd̃ uero dicit Bern. de ascendentibus ad altiorem statum, credo q̃ dĩ consulẽdo. AD ILLVD, Dicendum, q̃ nõ est simile: qa uinculum matrimonii ligat nõ tãtum ratione promissionis: sed etiã signationis rei insolubilis, in quam nulla pòt auctoritas. Præterea. Non est unum matrimoniũ melius alio, sicut notũ: & ideo non competit matrimonium permutari, nec cõmutari, sicut competit de uoto.

QVAESTIO III.

An summus Pontifex dispensare possit in uoto?

DE obligatione uoti in comparatione ad dispensationẽ: & quæritur, utrũ summus Põtifex possit dispensare in uoto: & quod non, uidetur: quia Glo. super illud Psal. 75. Vouete, & reddite &c. dicit. Reddere est necessitatis: sed circa ea, quæ sunt de necessitate salutis non pòt dispensari: ergo &c. ITEM. Obligatio uoti est secundum ius naturale: qd̃ patet, quia omni tpe cucurrit: sed pontifex nõ potest in ea q̃ sunt iuris naturalis: ergo &c. ITEM. Ber. dicit. Quædam sunt præcepta moralia primæ tabulæ ordinantia ad Deũ: quædã secũdæ ordinãtia ad proximum: quædam superaddita, ut canonicæ sanctiones, & patrũ instituta. In primis non pòt dispẽsare nec hõ, nec Deus. In secũdis nõ homo: sed Deus. In tertiis & homo, & Deus. Rõ huius est: quia pecepta primæ tabulę immediate ordinant ad Deum: si ergo uotum immediate ordinat ad Deũ uidetur

uidetur &c. ITEM. Qui nõ facit q̃ promittit, mentitur: sed Papa non potest dispensare in mendacio: ergo nec in uoto. ITEM. Qd̃ non in uoto continentię specialiter, uidetur Eccl. xxvi. Non est digna põderatio continẽtis aię: sic ergo continẽtia nullo modo potest recompensari, patet &c. ITEM. Quod nec ĩ uoto paupertatis uidetur: quia perfectius est pro Deo mẽdicare, quam continere: ergo perfectius est uotum paupertatis: ergo si dispẽsare nõ pòt in uoto continẽtię, nec paupertatis. ITEM. Quod nec in uoto obediẽtiæ, uĩ: quia hoc est p fectissimum: qa in castitate uincit homo corpus suum, in paupertate mundum, in obedientia mactat homo seipsum: ergo &c.

SED CONTRA. Quod possit in omni dispensare, uidetur: qa uotum unũ non minus obligat, q̃ aliud. Sed pòt dispẽsare in aliquo, utpote in uoto peregrinationis, & abstinentiæ: ergo & in omni. ITEM. Quod specialiter ĩ uoto continentiæ, uĩ: quia dispẽsatio locũ hẽt, ut dicit Bern. ubi cadit necessitas, uel communis utilitas. Sed possibile est q̃ aliqs ex defectu mulieris incurrat periculum mortis, sicut dicitur de Rege Ludouico. Sed possibile est, quod omnes moriantur, q̃ possunt generare, solo eo remanente, qui uouit, & remanente Papa, & muliere: ergo si necessitas ẽ cõseruationis speciei, in casu isto posset contrahere. ITEM. Possibile est ex matrimonio pacem ecclesiæ dari, quæ est cõmunis utilitas: & cõis utilitas p̃ferẽda est bono priuato: ergo &c. ITEM. Qd̃ in uoto paupertatis uidetur: quia dispensare pòt in uoto abstinentiæ: sed maius ẽ carnem suam macerare, quã diuitias dimittere: ergo &c. ITEM. Qd̃ in uoto obedientię uidetur: quia summus Pontifex assumit de religionibus ad dignitates, & ꝓlationes: sed sic assumpti non tenentur obedire prælatis sui ordinis, quibus uouetur obedientia: ergo &c.

RESOLVTIO.

Potest quidem; sed prout dispensatio iuris declarationem dicit, nõ autem relaxationem.

RESPON. Dicendum, q̃ dispensatio dr̃ dupliciter. Vno modo iuris relaxatio. Alio modo iuris declaratio. Dicunt ergo aliqui, quod Papa potest in uoto dispẽsare, secundum quod dispensatio est iuris relaxatio, eo qd̃ eius auctoritas est supra obligationem uoti. Et rationem huius assignant: quia Papa est immediatus omnium platus, & ad ipsum spectat omniũ ordinatio, maxime quantũ ad ea, quę sunt superrogationis. Et quia omniũ uoluntates eius subiunt auctoritati, & dispositioni: ideo nullum uotum aliter dẽt emitti, nisi cum hac cõditione, nisi dominus Papa de uouente aliter duxerit disponendũ: & iõ nullus obligatur ad uotum faciẽdum, cum Papa aliter disponit. Qd̃ si illam conditionem non apponat, tñ non pòt eã excludere: & ideo dicũt, qd̃ in omni uoto pòt dispẽsare, & ab omni tali obligatione absoluere. Et ad oẽs rationes respõdẽt, q̃ nõ ẽ ibi obligatio absoluta: sed cõditionata: & iõ dispẽsare pòt, cũ possit illam conditionem infringere, si sibi aliud de uouente

Universidad de Deusto
Biblioteca

nouente placeat disponere. Sed cũ illa, quę Deus constituit, absq; dubio bona sint, sine hæsitatione totis uisceribus implēda sũt. Videtur et cũ Deus uoluerit vnumquemq; liberũ esse, ꝙ unusquisq; sine conditione aliqua talia possit, & debeat uouere. Et iõ alii dicunt, ꝙ Papa, in nullo uoto pōt dispēsare, secũm ꝙ dispensare est iuris relaxatio: qa obligatio uoti pendet ex iure diuino, nõ humano: ex iure naturali, nõ ex constitutione patrum. Propterea Papa nõ habet posse, nec auctoritatē in uotũ, relaxãdo ius: qa illud non est ei subiectum: hēt tamē potestatē, quãtum ius sibi dat: & ideo dispēsare pōt secundum ꝙ dispensatio est iuris declaratio: & hæc positio est rationabilior, & securior: & quia magis per ipsam satisfit conscientiæ.

AD INtelligentiam eius est notandum, qd ius obligationis uoti constituitur ex duplici iure naturali, ex hoc uidelicet, ꝙ homo dēt esse uerax in promissis nē: & ex alio, qd nihil dēt hõ promittere, nisi sa ua sua salute, & diuinæ maiestatis honore: ergo ex iure naturali est, quod qs ꝑ uotum non impediri dēt, qn facere possit sibi utilius, & ideo acceptabilius: & ideo in omni voto, qd recipit recompensationē melioris boni sine simpliciter, sicut pro loco, & tēpore dominus Papa, cuius est ius dilucidare, potest dispensare: & in hoc communiter omnes conueniunt: sed diuersificantur penes modũ dispensandi. Aliqui enim dicunt, quod non est aliquod uotũ, qd pro loco, & tepore non recipiat recōpensationem: ideo nullum est, in quo non possit dispēsare: unde dicunt, quod bono continentiæ præfertur bonũ uniuersalis ecclesiæ, ut pax: & ideo in uoto continentię, de quo minus uidetur, potest fieri dispēsatio, uel simpliciter, uel ad tempus, sicut ēt aliquando factũ est. Alii uerò dicunt, ꝙ uotum continēti æ non recipit recompensationem, quia non est digna ponderatio aræ continentis, quando obtinetur uictoria de domestico inimico: in omnibus aliis est recompensatio, ideo potest dispensari in omnibus, præterquã in hoc. Tertii dicunt, quod perfectionio religionis, quæ est in imitatione Christi, nihil potest æquari, nec pro illa recompensari. Et quia illa substantialiter consistit in triplici uoto, scilicet continentiæ, paupertatis, & obedientiæ, quod in his tribus non potest dispēsari: perfectio enim cõsistit in assimilatione ad Christum maximē, sicut dicit Aug. in lib. de uera religione: & quia in nullo tantum assimilatur hõ Christo, sicut in his, nihil potest hæc tria homini recompensare: quoniam recōpensatio non tantum aliorum respicit bonũ, uerumetiã uouentis: quoniã Deus uult, ꝙ magis sit unusquisq; sollicitus de sua salute, quam aliorum. Quæ istarum triũ opinionũ sit uerior, fateor me nescire: & satis potest quælibet sustineri: ideo nil ad affero. Si quis tamen uelit hãc ultimam accepta re, non occurrit ei inconuenies manifestum, ut dicatur: qa nec in omni, nec in nullo: sed in quodam sic, & in quodam non.

AD

AD ILLVD ergo, qd obiicitur, ꝙ in nullo potest dispensare. Dicendum, ꝙ illa argumenta currunt, secundum ꝙ dispensatio est iuris relaxatio: & sic non potest: tamen secundum ꝙ dispensatio est iuris declaratio: qa ius concedit uotum non teneri, cũ potest recompensari: & uniuersaliter domini Papæ est hoc ius interpretari: & ideo in omnibus aliis ab his tribus potest dispensare. AD ILLVD, qd obiicitur, si potest in uno, & in omnibus. Dicendũ, ꝙ non est simile, quia conditio recompensationis melioris nõ stat uniformiter in omnibus. AD ILLVD, quod obiicitur, quod in uoto continentiæ potest cadere necessitas, & utilitas. Dicendum, ꝙ non cadit: & præterea, cum certitudo non cadit, non cadit necessitas, quia nunquam est infirmitas, a qua non possit quis nisi per coitum liberari. Non cadit necessitas respectu speciei, quia nunquam erit aliquis solus. Non cadit ibi maior utilitas facientis: & ibi nõ est, quia commutat meritum cẽtesimi fructus in meritum tricesimi. Præterea. Si totũ hic esset, incertum esset: quia nescitur, utrum infirmus per coitum sanaretur: nescitur utrum ex coitu aliquis generaretur: nescitur etiam utrũ ex matrimonio pax reformaretur: & non est dimittẽdum certum pro incerto: ideo non ualet. AD ILLVD, quod obiicitur, quod uotum abstinentiæ uoto paupertatis est maius. Dicendum, ꝙ falsum est, quia exercitatio corporalis est ad modicum utilis: pietas autem ualet ad omnia, ut dicit Apostolus: & summa pietas est, quod omnia uendantur, & dentur pauperibus. Præterea. Difficilius est: plures enim inueniuntur, qui uolunt ieiunare, quãm qui uolunt mendicare. Præterea. Ibi non tãtum est abdicatio rei terrenæ; sed etiam uoluntatis habendi: unde pauperculus ueniens ad religionem dimittit totum mundũ ratione uoluntatis habendi.

AD ILLVD, quod obiicitur de uoto obedientiæ, quod sit dispēsatio in religiosis, qui promouētur. Dicendum, quod licet in ꝑlationibus non teneantur obedire, & multa habeant, quæ non licerent eis, si essent subditi, tamen in neutro uoto est dispensatum. Nam in uoto paupertatis non dispensatur: quia non licet tali religioso habere proprium, etiam si Papa dispenset: sed tamē potest bona ecclesiæ dispensare, sicut Abbas bona monasterii: nec amittit meritum paupertatis, sed est diuitiarum non dominus, sed dispensator: nõ amator, sed contemptor: non conseruator: sed dispersor in pauperes. Similiter in uoto obedientiæ nõ est dispensatum: quia omnem obedientiam, quã debebat prius suo superiori, debet Papæ: & Papa a sua obedientia non potest eum absoluere: & in talibus meritum obedientiæ commutatur in meritum pastoralis curæ; nec est dispensatio, sed exemptio propriùs debet dici.

DI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

DISTINCTIO TRIGESIMANONA.

De impedimentis, quæ omnino faciunt illegitimum ad contrahendum matrimonium ex disparitate cultus.

POst hæc de dispari cultu uidendum est, hæc est enim una de causis, quibus personæ illegitimæ fiunt ad contrahendum matrimonium. Non enim licet Christiano cum Gentili, uel Iudæa inire coniugium, quia etiam in ueteri testamento prohibitum est fideles uiros infideles ducere uxores, domino dicente, Non accipias uxores de filiabus alienigenarum filijs tuis, ne tra ducant eos post Deos suos. Iuxta hoc domini preceptum Iudæorum coniugia cum alienigenis inita Esdras separauit. Hoc idem etiam in nouo testamento seruatur. Vnde Aug. Ne nubat fœmina, nisi suæ religionis uiro: uel ne uir talem ducat uxorem. Id enim, ut dicis, iubet dominus, docet Apostolus, utrumque præcipit testamentum. Item. Ambr. Caue Christiane, Gentili uel Iudæo filiam tuam tradere: caue ne Gentilem uel Iudæam uel alienigenam, idest, hæreticam, & omnem alienam in fide tua, uxorem accersas tibi. Item, Si quis Iudæa, siue Christiana Iudæo, siue Iudæa Christiano carnali consortio misceatur, quicumque tantum nefas admiserit, a Christiano cœtu protinus segregetur. Ex his aliisque pluribus testimoniis apparet non posse contrahi coniugium ab his, qui sunt diuersæ religionis, & fidei.

Exod. 24.

Deut. 7 Esdræ. 10 lib. de adul. coni. ci 21. & hī 28. q. 1. Sic enim ad fin.

De coniugio fidelis, & infidelis, & duorum infidelium.

Hic autem uidetur obuiare, quod Apostolus ait de imparibus coniugiis. Ego dico, non dominus, Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam; & si qua mulier, &c. Sed aliud hoc esse, aliud illud, euidenter ostendit Aug. ibi enim agitur de illis coniugiis fidelium, & infidelium, quæ contrahuntur ab eis in dispari religione, & fide manentibus. Apostolus uerò agit de illis, qui uiuit eiusdemque infidelitatis fuerunt, quando coniuncti sunt. Sed cum uenisset Euangelium, alter sine altera credidit. Intelligis ne quid dicam? Attende ut rem ipsam

Exod. 34. 1. Co. 7 In li. d patriarchis, & ponit. 28. q. 1 Caue. Ex concil. Vrbanisi:

ipsam diligentius explanem. Ecce coniuges duo vnius infidelitatis fuerunt, quando coniuncti sunt: nulla de his quæstio est, quæ pertineat ad illud præceptum veteris & noui testamenti, quo prohibetur fideli copulare coniugium. Iam sunt coniuges, & ambo adhuc sunt infideles. Tales sunt adhuc quales coniuncti sunt. Venitque euangelij prædicator, credidit eorum vnus vel vna: sed ita ut infidelis cum fideli habitare consentiat, non iubet dominus ut fidelis infidelem dimittat taliter coniunctum. Nec Apostolus iubet ut non dimittat: sed consulit, ut si quis aliter agat, non sit transgressor, sicut & de virginibus consulit. Monet autem quod est lucrandi occasio, cum possit licite relinquere: sed non expedit. Tunc enim non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem: sed ipsius vsus alijs affert impedimentum salutis: sicut discessio fidelis ad infideli, quam non prohibet dominus: quia coram illo non est iniusta: sed Apostolus ne fiat consilio charitatis suadet, vt nemo in ea instionis necessitate teneatur: sed consilij voluntate libere faciat. Ex his monstratur inter fideles coniugium esse: & cōsilium Apostoli non obuiare præcepto domini, quo iubet fidelem non iungi infideli, & si coniuncti fuerint, separari. Legitur enim quod Esdras Propheta, immo dominus per eum iussit Israelitis uxores dimittere alienigenas: per quas ibant ad Deos alienos, non illæ per maritos acquirebantur Deo. Recte hoc præcepit: quia per Moysen iusserat dominus, ne quis vxorem alienigenam duceret. Merito ergo, quas duxerant domino prohibente, domino iubente dimiserunt: quia vt ait Ambrosius, Non est putandum matrimonium, quod extra decretum Dei factum est: sed cum cognoscitur, emendandum: vt quando fidelis infideli copulatur. Sed vt ait Augustinus, Cum cœpisset gentibus euangelium prædicari, iam coniunctos gentiles gentilibus competit coniugibus: ex quibus si non ambo crederent: sed vnus vel vna, & infidelis cum fideli consentiret habitare, nec prohiberi a domino debuit fidelis infidelem dimittere, nec iuberi. Ideo non prohiberi: quia iustitia permittit a fornicante discedere. Et infidelis hominis fornicatio est maior in corde: nec vera eius pudicitia

& habetur. 28. q. 1. Si quis Iudaizet 1. Cor. 7. Et. & ca. eiusdē & habetur. 28. q. 1. sicenim ad fin. Augu. ibi. lib. 1. c. 17 1. Co. 7. & hī 18. q. 1 iā nūc illud Augu. ad vollētium. 1. Co. 7. 1. Esdr. 10. Augustin. li. de adult. cōiu. 1. c. 18. Ambr. 28. q. 1 c. iussit Esdrae Aug. li. & ca. eiusdē & hī 28. q. 1

ea. Sic eximus que, Matt. 29. habetur 28.q.2 enprim. Rom.14

pudicitia cum coniuge dici potest: quia omne, quod non est ex fide, peccatum est: quamuis veram fidelis habeat pudicitiam, etiam cum infideli coniuge, quæ non habet ueram. Ideo autem nec iuberi: quia nec contra iussionem domini gentiles fuerunt ambo coniuncti. Licitum ergo erat per iustitiam si delit infidelem dimittere: sed licitum non erat faciēdum propter liberam beneuolentiam. Euidenter apparet, & inter infideles coniugium esse, & Apostolum de illis agere, qui in infidelitate coniuncti fuerunt, & post alter ad fidem conuersus est. cum quo etiam infidelis habitare consensit, & hunc non dimittere fideli consulit Apostolus: quia forte per fidelem saluabitur infidelis.

De fornicatione spirituali.

InGl.1 Cor. 7. Siquis. Mat.15 & 19.5 ser. domini in mōte, et hī. 28. q.1. 1. idololatria.

Potest nihilominus licite dimittere: quia in infideli est fornicatio, si non corporis, tamen mentis. Causam enim fornicationis dominus excipit. Fornicationē vero generalem, & vniuersalem intelligere cogimur, non modo scilicet corporalem; sed & spiritualem: de qua Augustin. ait, Idololatria & quælibet noxia superstitio fornicatio est. Dominus autem permisit ex causa fornicationis vxorem dimitti: sed non iussit: & sic dedit Apostolo locum monendi, ut qui uoluerit non dimittat: potest tamen licite dimittere. Si enim fornicatio carnis detestanda est in coniuge, quanto magis fornicatio mentis, id est, infidelitas?

De quibus vitijs possit dimitti.

27.q.1 idol. ibi de ubi supra.

Si autem quæris, An propter aliud vitium nisi propter infidelitatem, vel idololatria possit dimitti: attēde quid Augustin. ait: Si infidelitas fornicatio est, & idololatria infidelitas, & auaritia idololatria: non est dubitandum & auaritiam fornicationem esse. Quis ergo quamlibet illicitam concupiscentiam potest a fornicationis genere separare, si auaritia fornicatio est? Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiscentias non tantum, quæ in stupris cum alienis viris vel fœminis committuntur: sed ob quaslibet quæ animam a lege Dei aberrare faciunt, & perniciose corrumpi, possit sine crimine & vir vxorem suam dimittere, & vxor virum. Item. Rectissime dimittitur, si viro suo di

Non

Non ero vxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congeres: vel nisi solita lenocinia exerceas, aut si quid aliud faci norosum vel flagitiosum a uiro suo expetat. Tunc ille, si ueraciter pœnitens est, habetque fidem per dilectionem operantem, membrum quod eum scandalizat amputabit. Ex his apparet quod non solum infidelitas: sed etiam quælibet concupiscentia, quæ perniciose turpiterque corrumpit, fornicatio spiritualis est: per quam uir uxorem, uel uxor uirū dimittere potest. Consulit tamen Apostolus, ne fidelis dimittat infidelem uolentem cohabitare, nec a Deo renocare.

Aug. de fide & operibus, & hī 29. q.1. uxor legitima. Mat. ult. 1. Cor. 7.

Si fideli liceat aliam ducere, infideli discedente vel dimissa.

Hic quæritur, si fidelis dimittat infidelem, uel infidelis a fideli discedat, an liceat fideli aliam ducere. Videtur auctoritas testari, quod illa uiuente alteram ducere non ualeat. Ambro. enim uerba Apostoli exponens ait, Alioquin si discedatis ab inuicem, et uolentes cohabitare dimittitis, et aliis uos copulatis, adulteri estis: & filij uestri, qui de hac copula nascuntur, immundi, id est, spurij sunt. Item, Si quis habuerit uxorem uirginem ante baptismum, uiuente illa post baptismum alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia.

In con. circa 7. ca prio ris ad Cor. & 28.q.2 ne qua si. Ex cō cil. mel. & 28. q.2. Si qs Ad Hilari um, & habetur 28.q.5 In Gio. cor. 7. Nē est enim.

Quæ præmissis contraria videntur.

Sed contra. Ambr. testatur, Si infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat. Non enim est seruituti subiectus frater, aut soror in huiusmodi: quia non debetur reuerentia coniugij ei, qui horret auctorem coniugij. Non est enim ratum matrimonium, quod sine deuotione Dei est: & ideo non est peccatū ei, qui dimittitur propter Deum, si alij se copulauerit. Contumelia enim creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur, ne accusetur alij copulatus. Infidelis autē, discedens, & in Deum peccat, et in matrimonium, nec est seruanda ei fides coniugij, qui ideo recessit, ne audiret Christum esse Deum Christianorum coniugiorum. Si uero ambo credi derint, per cognitionem Dei confirmatur coniugium.

Determinatio.

Attende hæc prædictis contraria posse uideri, ita ut sibi

Ambr.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ambr. contra licere uideatur. Sed distinguendum est hic, aliud esse dimittere uolentem cohabitare, aliud dimitti propter Deum ab illo, qui horret nomen Christi. Ibi lex beneuolentiæ non seruatur, hic ueritas custoditur. Et ideo cum liceat dimittere uolentem cohabitare, non tamen ea uiuente aliā ducere licet. Discedētē vero sequi nō oportet, et ea viuēte aliā ducere licet. Sed hoc nō est intelligendū, nisi de his qui in infidelitate sibi copulati sunt. Sed si ad fidem uterque conuersus est, uel si uterque fidelis matrimonio coniunctus est, & post alter eorum a fide discesserit, & odio fidei coniugem reliquerit, dimissus discedentem non comitabitur: nec tamen illa uiuente alteram ducere poterit: quia inter eos fuerat tantum coniugium, quod non potest dissolui.

Oppositio quorundam, quot inter infideles coniugium non sit.

Sunt tamen nonnulli, qui inter infideles asserunt non esse coniugium: quia nec rata, nec legitima est eorum copula. Rata non est: quia solui potest: nec legitima: quia Apostolus ait, Omne, quod non est ex fide, peccatum est. Eorum autem coniunctio non est ex fide, & ideo peccatum est. Non est ergo coniugium: quia nullum coniugium peccatum est. Aug. etiam dicit: quia non est uera pudicitia infidelis cum fideli. Sed uera negatur esse pudicitia: non quod infidelium coniugium non sit uerum: sed quia non habet illud triplex bonū, quod excusat coitum, & meretur præmium. Itē illud Apostoli, Omne, quod non est ex fide, peccatum est: non ita intelligendum est, ut quicquid fit ab infidelibus, peccatum sit: sed omne quod fit contra fidem, idest, conscientiam, male fit: & ad gehēnam ædificat. Vel in omni eo, quod infidelis facit, peccat: non quia illud facit: sed quia nō eo modo illud facit, quo debet, non referens ad debitum finem.

Hic locus quasi de verbo ad verbum 28. q. 1. in princ. Rom. 14 28. q. 1 §. His quoque.

Legitimum est coniugium infidelium: sed non ratum.

Copula ergo maritalis, quæ est inter infideles, coniugium est legitimum; sed non ratum. Legitimum: quia est inter legitimas personas: sed non ratum: quia sine fide. Coniugium uero fidelium est legitimum, & ratum, si tamen legitimæ sunt personæ. Quod autem legitima sit infidelium coniunctio, Aug.

August. testatur dicens, Vxor legitima societate coniuncta sine vlla culpa relinquitur, si cum viro christiano permanere noluerit. Ex hoc etiam probatur, quod infideli ad fidem conuerso Apostolus consulit infidelem non dimittere: quod non faceret, si non esset inter eos legitimum coniugium. Legitimum est, quod legali institutione, vel prouinciæ moribus, non contra iussionem domini contrahitur.

SVpra determinata sūt impedimenta, quæ matrimonium impediunt respectu oīs p̄sonæ. Hic determinantur impedimenta, quæ respiciunt personas determinatas. Et diuiditur hæc pars in duas, quoniam aliquæ personæ non sunt legitimę propter nimiam distantiam: ut illæ, in quibus est cultus disparitas. Quædam propter nimiā cōsanguinitatem, ut illæ, in quibus est spiritualis, uel carnalis proximitas. Ideo hęc pars habet duas. In prima agit de impedimēto, q̄ uenit ex cultus disparitate. In secunda de impedimēto, quod uenit ex proximitate. infra dist. xl. *Nunc superest de cognitione, &c.*] Prima pars habet duas. In prima agit de cultus disparitate per comparationem ad matrimonii contractionem. In secunda per comparationē ad dissolutionē, ibi. *Potest tamen licite dimittere, &c.*] Prima pars habet duas. In prima determinat ueritatē. In secunda dissoluit dubitationem, ibi. *Huic autem videtur obuiare, &c.*] Vbi ostendit, q̄ quāuis matrimonium non possit cōtrahi inter fidelem, & infidelē: potest tamen esse, si prius cōtractum est. Similiter secūda pars, in qua agitur de matrimonii dissolutione, duas habet. In prima determinat veritatem. In secunda manifestat mentientes, ibi. *Sunt tamen non nulli, &c.*] Vbi reprehendit eos, qui dicebant inter infideles non esse coniugiū. Prima pars habet duas. In prima parte agit de dissolutione matrimonii, quo ad cohabitationem inter eos, qui sunt disparis cultus. In secunda de dissolutione matrimonii, quo ad uinculi fractionem, siue omnimodam separationem, ostēdens q̄ si infidelis non uult cohabitare, fidelis potest cōtrahere, ibi. *Hic quæritur, si fidelis, &c.*

Videtur apparet, &c.] Videtur ex hoc, quod si aliquis uult baptizari, & ē fidelis, quod etiam ante baptismum contrahi possit cum alio. Respon. Dicendum, quod fides non tantum accipitur pro habitu credēdi, quātum accipitur pro sacramento fidei: & hoc probatur per illud, q̄ dicitur, xxviii, q. i. Caue christiane: & infra: si christiana fit, non est satis, nisi ambo initiati fitis sacramēto baptismi. Vide Hug. fuit istius opinionis, quod hoc intelligitur quantum ad sacramentum baptismi, scilicet disparitas cultus. Quāuis ergo talis fidem habeat, tamen non habet fidei sacramentum: ideo nō est persona ad contrahendum legitim Dub. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dub.2. *Apostolus ne fiat consilio, &c.*] Videtur malè dicere, qa ex hoc uidetur, quod fidelis licitè possit cum infideli cohabitare. Sed contra. 28.q.1.Iudæi, &c. Non potest infidelis in eius permanere coniunctione, q̃ iam in Christianam translata est fidem; & in duobus capitulis subsequentibus idem dicitur. Resp. Dicendum, q̃ ad hoc uoluerũt aliqui distinguere, quod illud Apostoli intelligitur de paganis, qui ad fidem facilius cõuertuntur: sed ille canon intelligit de iudeis, q obstinati sunt adeo, quod potius cõuerterent conuersos, quã per ipsos proficerent: sed cum omnes sint in malitia nunc obstinati, ista distinctio non habet locum: Sed in primitiua Ecclesia cum tam iudæi, quam gentiles passim cõuertertẽtur ad fidẽ, & cum modico adiutorio, propter salutem coniugum concessit, & consuluit Apostolus tunc cohabitare: sed postmodum iudæi adeo sunt obstinati in malitia, quod potius uolebant peruertere, quam conuerti, adhuc gentilibus ad fidẽ intrantibus: & tunc concedebatur cohabitare gentilibus, non iudæis: nunc autem, quia utrique sunt in malitia obstinati, propter periculũ corruptionis euitãdum neutris conceditur cohabitare sine contumelia creatoris: quia semper præsumitur, nisi uelint conuerti, quod uelint cohabitare in cõtumeliam creatoris.

Dub.3. *Ex quo intelligitur, &c.*] Innuit, quod propter quaslibet illicitas contumelias potest uir dimittere uxorem; & hoc idem supra probauit. Sed in contrarium obiicitur. Hieron. si uxor peccat in animam suam, nõ est polluta uiro suo; ergo uir non potest eam dimittere. Et hoc esse uidetur ratione, quia uir non habet potestatem animæ uxoris, sed tantum corporis. Sed oẽ peccatum, quodcumque fecerit homo, excepta fornicatione, est extra corpus: alia enim peccata animam offendunt: ergo, &c. Item. Per deductionem ad incõueniens improbatur hoc ipsum, quia cum uix reperiantur de ꝛegularibus personis aliquæ, quæ non peccent aliquando, tunc fere omnia matrimonia possent licitè separari. Respond. Dicendum, quod non est concessum propter fornicationem fieri matrimonii diuisionem, nisi eatenus qua per illam fornicationẽ alter lęditur, uel offenditur, qui ẽ matrimonio aliter copulatus. Secundum hoc nota, quod fornicatio triplicitèr dicitur, propriè, communiter, communissimè. Propriè dicitur fornicatio esse peccatum circa actum carnis, ut puta, quia coit cum non sua, uel non suo. Communiter dicit fornicatio in scriptura idolatria, per quem modum prophetæ ipsos idololatras meretricibus fornicariis frequenter cõparãt, sicut patet. 1. Paral. v. &c. Communissimè dicitur fornicatio omnis concupiscentia inordinata, qua offenditur Deus, & relinquitur. Prima fornicatio non potest fieri ab uxore scienter, quin fiat iniuria uiro: & iõ per illam potest fieri diuortiũ etiam pro unico solo actu, si possit probari, etiam quantum fornicans pœniteat. Secunda uerò tunc

tunc est in iniuriam coniugis, quando coniux in illa perseuerat, quia tunc est uia ducendi ad corruptionem: & ideo per illam potest fieri separatio, si cõiunx nolit pœnitere. Si autem uult pœnitere, & redire, non potest repudiare eam. Fornicatio tunc est in damnum coniugis, quando dat ei occasionem scandali: ut quando non uult cũ eo quiete uiuere, nisi cõsentiat male facere: & tunc potest eam dimittere, uel quãtum ad torum, uel quãtũ ad cohabitationẽ, nõ simpliciter si ambo sunt fideles. Et per istum modum sunt intelligendæ auctoritates ad hoc inductæ, nam propter alia genera peccatorum non potest dimittere, nec quantum ad torum, nec quãtum ad cohabitationem, nisi præsent magnam occasionẽ ruinæ, & uehementer timeatur de lapsu: tunc enim licet dimittere, sicut dicitur hic, & dicitur. xxv.q.prima, & Matth xvii Si oculus tuus scandalizat te. Glo. In manu, & in oculo dextro possunt accipi frater, uxor, & propinquus, qui alias non debet dimitti, sed debet corrigi, ut extra de diuortiis, Quæsiuit, & infra. Mulier pro furto, uel alio crimine uiri sui, nisi religionẽ suæ fidei corrumpere uelit, ab eo separari non debet: & sic patent obiecta.

Dub.5. *Filii uesteris, qui de hac copula, &c.*] Item est hic quæstio, Vtrum natus ex patre fideli, & matre infideli debeat sequi patrem, aut matrem. Et quod matrem, uidetur, quia sicut in præcedentibus habitum est, partus sequitur uentrem. Item. Proles in principio magis indiget materno solatio, quam paternos: ergo magis debet relinqui matri: sed mater est iudæa, uel infidelis. Sed contra. xxviii. quæstione prima. Iudæi, & infra. Illi qui procreati sũt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris Christianam sequentur religionem, non Iudaicam superstitionem. Respondeo. Dicendum, quod proles, aut peruenit ad aduitam ætatem, aut non. Si peruenit, cum salus sua pendeat ex libera eius uoluntate, cuius est requirendus consensus: & si non uult consentire, cum iustitiam Deus nulli inuito tribuat, potest cũ infideli matre, uel patre remanere. Si autem minor est, cum salus sua sit a parentibus procuranda, qui etiam ad cultum Dei debuerunt procreare, & genuerunt filium iræ: rectè secundum ius uetus, & etiam nouũ, sicut patet de conuersione infidelium. ex literis, debet sequi fidelem in fauorem fidei, & salutis, & paruuli, & boni matrimonii: nec potest mater præcipere propter paruitatem in qua indigeat eius solatio: nec allegare laborem propter periculum dãnationis, quod iminet, si ipsum detineat in infidelitatis errore: & hoc totum probatur per illud quod habetur in prædicta Decretali de conuersione infidelium. ex literis.

Si uerò ambo crediderint, &c.] Dub.6. Ponatur, quod primò credat unus, & alter discedat, & nolit cohabitare, uel fornicetur, & postea cõuertatur: utrum reddendus sit ei uir suus, an ille possit excipere de iniuria dimissionis,

Universidad de Deusto Biblioteca

uel fornicationis. Et quod habeat reddi, uidetur per literam istam. Item. Quod non possit excipere, uidetur, qa in baptismo omnia sunt dimissa quo ad culpam, & pœnam. Sed in contrarium uī litera præcedens, quia contumelia creatoris soluit: ergo si solutum est, uidetur ꝙ altero nolente sit reintegrandū. Itē. Iste fidelis statim ut dimissus fuit, potuit contrahere: ergo statim fuit absolutus a ligamine: ergo non uidetur ꝙ uxor possit eum repetere. Respond. Dicendum, ꝙ si coniuges successiue ad fidem ueniant, si neuter alterum dimisit, nec fornicationem commisit, compellendi sunt in simul cohabitare, & affectione maritali seinuicē tractare: si autem alter ab altero discesserit, refert quis, utrum fidelis ab infideli, an econuersò. Si fidelis ab infideli, hoc liberè potuit, & sine culpa: unde illud in nullo sibi præiudicat. Si infidelis ab infideli, potest fidelis, etiā postquam uenit ad fidem, excipere: & si uult, potest eam recipere: tamen compelli non dēt, quia statim ab eo est absolutus. Sed de fornicatione distinguendum, quia primò cōuersus, aut dedit occasionem fornicādi, ut potè quia repudiauit, aut non. Si dedit, non potest propter fornicationem excipere. Si uerò nō dedit, tunc potest excipere. Ad illud, ꝙ obiicitur, qd oia dimittuntur in baptismo. Dicēdum, qd uerum est quantū ad Deū: sed non oportet, qd dimittātur, ita qd libertati ꝓximi iniuriet. Et sic patet illud, sicut supra dictum est de pœnitentia.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An fidelis cum infideli contrahere possit?

AD intelligentiam præsentis Distinctionis, quæritur de impedimento, quod habet esse in matrimonio ex cultus disparitate. Et de hoc duo q̄runt principaliter. Primò, q̄ritur de disparitate cultus per comparationem ad matrimonii contractionē. Secūdò, per comparationem ad dissolutionē. Circa primum, quæruntur quatuor. Primò quæritur, utrum matrimonium possit contrahi inter fidelem, & infidelē. Secundò quæritur, utrum sacramētū matrimonii possit contrahi inter fidelē, & infidelem. Tertiò, utrū matrimonium contractum inter infideles excuset a peccato. Quartò, utrum matrimonium contractum in infidelitate ponat in numerum cum matrimonio fidelium.

CIRCA primā sic proceditur, & ostenditur, quod matrimonium possit contrahi inter fidelem, & infidelem. Et primò exēplo: quoniam Ioseph contraxit cum muliere Aegyptiaca: nec reprehenditur, sicut dicitur Genesi. xli. Similiter Moyses cum Aethiopissa, sicut innuitur Numeri. xii. nec ipse reprehenditur. ITEM. Hoc uī auctoritate Deuter. xxi. Si egressus ad pugnā uideris mulierē pulchrā in medio castrorum captiuorū, & adamaueris eā, intrabis ad eā, dormiesque cū ea, & erit uxor tua: constat quod de infidelibus loq̄t.

ITEM.

ITEM. i. ad Cor. vii. Sāctificatur mulier infidelis per uirum fidelem, & econuerso; ergo inter fideles, & infideles est cōiugium sanctum: ergo & licitū. ITEM. Ratione uidetur, qa diuersitas, siue disparitas morum non impedit matrimonium contrahendum: ergo pari ratione nec diuersitas fidei, siue cultus diuini mātrimonium impedit. ITEM. Matrimonium est sacēm commune fidelibus & infidelibus: ergo si ad omnes se extendit, disparitas, siue talis repugnantia ipsum non tollit. ITEM. Omne impedimentum matrimonii impedit ꝓ eo qd obsistit alicui bono matrimonii: sed cultus disparitas nec nocet bono prolis: quia pōt educari ad cultū Dei: nec fidei, nec sacramenti: ergo nullo modo impedit.

CONTRA. Probatur exēplo. i. Esdræ ultimo, dicitur, quod Esdras separauit viros ab uxoribus alienigenis: ergo non erat inter eos matrimoniū. ITEM. Auctoritate legis Deut. vii. Non sociabis cū eis cōnubia: loqtur de in fidelibus, & alienigenis. ITEM. Ambr. in lib. de Patriarchis. Caue Christiane gentili uel iudæo filiam tuam dare. ITEM. Potissima distantia est inter fideles, & infideles, sicut Christi ab Belial, & lucis ad tenebras: si ergo in matrimonio magna est unio, nullum potest esse inter eos matrimonium.

RESOLVTIO.

Cultus disparitas contrahendum matrimonium impedit; & contractum dirimit.

RESP. Dicendū, ꝙ in ueteri lege distinguendum erat inter infideles: quia quædā mulieres erāt infideles, & erant de terra Chanaam, quā dominus promiserat filiis Israel ꝓ illius gentis obstinationem in infidelitate: mandauerat que eas occidedas: & de talibus prohibitum erat. Vnde si quis de populo Israel cum illis contraheret, cum esset cōtra domini præceptum, non erat matrimonium. Quædam erant infideles de alis nationibus: & de talibus non erat prohibitum: sed ꝓmissum, & concessum: ubi nō timebatur lapsus in idololatriā, sicut in Ioseph, & Moyse. Ratio autem quare prohibuit gentes illas, & nō alias, fuit duplex. Vna qa iudicauerat omnes reos mortis. Alia, quia obstinatæ erant in malo. In nouo testamento alio modo est; quia infidelis est dupliciter. Aut quia caret fide, aut quia fidei sacramento, Si quia fide tantum, sic talis disparitas ubi nota est, impedit matrimoniū; sed non dirimit iam contractū: ut si catholicus contrahat cum hæretica baptizata. Si autem sit infidelis, quia caret fidei sacramento, ut puta baptismo: quia sacramētorum ecclesiasticorum, & fidelium ianua, & fundamentū est baptismus, fidelis qui contrahere habet secundùm sacramenta ecclesiæ, si cum tali contrahat, nihil facit; etiam si sit fidelis, dum tamen non habeat baptismum. Vnde dirimit iam contractum. Cultus uerò disparitas præstabat impedimentum in lege ueteri non simpliciter; sed ubi metuebatur periculum, & diuinum aderat iudicium: & super hoc additum erat mandatū

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic & in noua impedit nō simpliciter, siue de se: sed ob uitationē periculi, & diuersitatē sacramēti baptismi, & inhibitionem ecclesiastici statuti; quæ ortum habent a duobus prædictis: Et sic patēt duo prima obiecta.

AD ILLVD autem, quod obiicitur, quōd sanctificatur mulier. Dicendum, ꝙ loquitur Apostolus de matrimonio contracto ante cultus disparitatem, quod dicit manere: quia fideles uiri plerumque saluant occasionaliter, siue sanctificant mulierem, sicut fides parturit filios.

AD ILLVD, quōd obiicitur de disparitate morum &c. Dicendum, ꝙ nō est simile: quia disparitas fidei facit disparitatem sacramentorū: nō sic disparitas morum: quia boni, & mali conueniunt in sacramentis. Non tamē disparitas fidei semper facit disparitatē in sacramētis: sed eatenus quatenus facit, periculosior est. AD ILLVD, quod obiicitur, quōd est satione utriusque. Dicendum, ꝙ eatenus est commune, quatenus ē legis naturæ; sed non inquantum ecclesiæ: & si fidelis contrahit sacramentū eius iam est ecclesiæ; ideo in hoc nō communicat cū infideli immo multum distat. AD ILLVD, qđ obiicitur, ꝙ non est contra aliquōd bonū matrimonii. Dicendum, quōd falsum est, immo cōtra bonum prolis: quia alter coniugū de facili poteſt impediret, ne proles domino dedicēt. Est ēt contra bonum fidei ꝓp periculum fidei. Est ēt contra bonū sacramenti: quia ex parte fidelis matrimonium natum est esse ratum, & insolubile, cum sit fundatū super sacrm fidei; ex alia parte est contrariū; quia non habet fundamentum: & sic patet.

QVAESTIO II.

An apud infideles sit sacramentum matrimonij?

VTRVM sacramentum matrimonii fit inter infidelē, & infidelē? Et ꝙ sit, innuit Apostolus. 1. ad Cor. vii. Si quis frater habet uxorem infidelem &c. uocat uxorem cui cohabitandū: sed non fuit uxor ꝓp cōtractionem, quæ fuit post fidem: sed ante: ergo &c. ITEM. Ratione videtur, ꝙ matrimonium est de dictamine legis naturę; sed lex naturæ commun s est apud oēs: ergo &c. ITEM. Matrimonium diffinitur sic. Matrimoniū ē matris & fœminę cōiunctio, indiuiduā uitæ consuetudinē retinens; sed hoc est inter infideles: ergo &c. ITEM. Infideles, & hæretici habent uera sacramenta ecclesiæ, quamuis non habeant fidem, tamē habent uerborū formā: ergo si matrimoniū apud fideles contrahitur per uerba exprimentia cōsensum, & talis forma ē apud infideles; ergo & matrimonii sacramentum.

CONTRA. xxviii q. i. Non est ratum coniugium, qđ sine Deo est: sed tale est cōiugium infidelium: ergo non est ratum: ergo non est matrimoniū. ITEM. Ambro. ibidem. Non est putandum coniugium, quod extra Dei decretum est factū: sed tale est coniugiū infidelium: ergo &c. ITEM. Matrimoniū est sacrm ecclesię; sed baptismus est fundamētum sacrorum ecclesiæ: ergo non habētes baptismū nō hēt matrimonium. ITEM. Matrimonium est sacrm, & signū unionis Dei, & aię, siue diuinę naturę, & humanæ: sed hāc nō percipiūt infideles, nec credunt: ergo non est eorum sacramentum.

RESOLVTIO.

Est quidem apud infideles matrimonium legitimum; sed non ratum: cum uel omnino non sit in officium, in remedium, & in sacramentum; uel simplene.

RESPONDEO. Dicendū ꝙ matrimoniū est institutum in officiū, & in remediū, & in sacrm; & ista tria complectēhēt, secundūm ꝙ est apud fideles. Apud infideles uerō hēt ista secundū rationē semiplenā, nā est in officiū: quia est procreatio prolis legitimæ; sed non ad cultum Dei: apud fideles ātē ad cultū Dei. Est in remediū; quia excusat coitū a culpa mortali. Et rursus, datur ibi gratia remittēs concupiscentiā rōne benedictionis adiūctæ. Apud infideles uerō maritali affectu uxores cognoscēte est excusatio a culpa: sed non dat gratia; apud fideles utrumque est. ITEM. Est ēt in sacrm apud fideles: quia signat unionem Dei, & aiæ siue unionē diuinę naturæ, & humanæ, non tantum aptitudine: sed actu. Apud infideles uero aptitudine tantum: Et præterea ratio sacramenti maxime cōsistit in ratificatione uinculi: apud infideles autem uinculum non habet ratificationem perfectā. Vnde distinguit. xxviii. q. i. Si quis Iudaice §. Item id. Quoddam matrimonium ratum, & legitimum, ut fidelium. Quoddā legitimum, sed non ratum, ut infidelium. Quoddam ratum; sed non legitimum, ut matrimonium contractum a fidelibus in occulto. Si autem queratur, quare matrimonium infidelium nō est ratum. Dicendum, ꝙ hoc est propter defectum sacramenti fidei, & propter statum; quia in tali iunctus est uxori, in quo potest uinciri uinculo fortiori. s. suscipiendo sacramentum baptismi, & Christo alligari, a quo statu nemo potest prohiberi: & iō potest in casu istud uinculū infirmari. Habet enim ratitudinē, ut illo statu in utroque manēte non possit solui.

ET PER hoc patet responsio ad illud Aug. Non est ratū &c. AD ILLVD, quod obiicitur de Ambr. Dicendum, ꝙ illud intelligendū est sicut extra decretū, idest contra mandatum diuinū. AD ILLVD, quod obiicitur, qđ est sacramentum ecclesiæ. Dicēdum, ꝙ uerum est; sed non tantum ecclesię; sed etiam legis naturæ. AD ILLVD, quod obiicit de signatione. Dicendum, ꝙ & si non actu repræsentet, tamen habitu; & hoc sufficit ad hoc, quod sit sacramentum. Vel dic quōd actu repræsentat, licet nemo percipiat.

QVAESTIO III.

An matrimonium infidelium a culpa coitum excuset?

VTRVM matrimonium infidelium excuset coitum, siue coniugalem actum, ut non sit ibi peccatum. Et quōd non, uidetur. Rom. xiii. Omne, quod nō est ex fide, peccatum est; sed actus coniugalis apud infideles non est ex fide: ergo est peccatum. SI TV dicas, quod ibi appellatur fides cōsciētiæ: & illud non dicitur esse ex fide, quia est extra

Universidad de Deusto
Biblioteca

extra cõscientiam, sicut exponit Magister in litera. Obiicitur tũc de Glosa, quæ exponit, quod omnis uita infidelium est peccatum: ergo & uita matrimonialis peccatum est; ergo matrimoniũ nõ excusat a peccato. ITEM. xxvii. q. i. c. i. non est uera pudicitia infidelis cum coniuge suas & est uerbum Aug. ergo infidelis non cognoscit coniugẽ suam pudice, & cognoscit pudice, uel impudice: ergo impudice: ergo coitus eius non est sine peccato. ITEM. Sacramẽta ecclesiæ apud hæreticos quamuis sint uera, non tamen sunt utilia: quoniam & si habeant formam, tamẽ pp infidelitatem nullam habent efficaciam: ergo pari ratione apud infideles. ITEM. Hæreticus baptizando peccat mortaliter: qa non baptizat, ut ad cultum Dei perducat: sed ut ad errorem tractat; sed infideles non procreant prolem ad cultũ Dei; sed potius ad permanendum in suis tenebris, & erroribus: ergo peccant cocundo pp prolem: sed nullus coitus est uito honestior, qui fit propter prolem habendam: ergo nullus coitus in infidelibus fit sine peccato.

CONTRA. Triplex est pars continentiæ, s. uirginalis, uidualis, & cõiugalis: sed infideles cõtinentia uirginali continedo nõ peccant: similiter continentia uidualis: ergo pari ratione nec continẽtia coniugali. Sed ista est in reddendo, & petendo debitum uxori: ergo &c. ITEM. Infidelis, qui habet uxorem, & cognoscit eam affectu maritali, cognoscit suã ordinato affectu: sed actus trãsiens super debitam materiã cũ ordinatione affectus est absque peccato; ergo actus cõiugalis in infidelibus est absque peccato. ITEM. Matrimonium excusat a peccato: aut ergo inquantũ sacramentum legis naturæ, aut inquantum sacramentum ecclesiæ. Si inquantum sacrm legis naturæ: ergo cum hoc modo fit apud infideles: ergo excusat eorum coitum. Si inquãtum sacramentum ecclesiæ solum: ergo non excusauit ante aduentum Christi: ergo quotquot ante aduentum Christi uxores cognouerunt, fornicatores fuerunt: ergo cũ hoc sit nefas dicere, redit primũ. ITEM. Vbi est matrimonium, ibi est mutua obligatio; ergo cum apud infideles sit matrimonium; ergo est ibi mutua obligatio: ergo alter alteri tenetur debitum reddere; sed nullus peccat faciendo id, ad quod tenetur, nisi per malam uoluntatem illud deprauet; ergo qui reddit debitum uxori suæ, non peccat.

RESOLVTIO.

Matrimonium infidelium excusat aliquo modo a culpa; sed non plene, sicut nec Sacramenti matrimonij bona plena in eo sunt.

RESPONDEO. Dicẽdum, quod sicut tactum est in præcedente problemate, matrimonium infidelium est remedium semiplenum; & ratio huius est; quia bona matrimonii imperfecta sunt ibi, tum quia ĩ eis deficit fides; tum quia deficit in eis sacramẽtum fidei. Quia deficit fidei sacramentum, ideo non est perfectum sacramentum, siue uinculum, cum possit fortiori uinculo ligari. Quia deficit fides: ideo non est perfectum remedium in eis: quia sine fide impossibile est Deo placere: q̃uis sine fide possit qs ĩ aliquo actu uitare peccatũ; quia nõ agit malum: tũ impossibile est mereri præmium. Vnde sicut aliter est apud infideles cõtinentia, & aliter apud fideles: quia fideles per pudicitiam euitant pœnam, & acquirũt palmã; illi uerò & si uitent pœnam, cũ a malo cessant, non tamen acquirũt palmam. Sic in matrimonio intelligedum: quia apud fideles cũ propter meritu fidei, tum pp benedictionẽ ecclesiæ non solũ datur remedium q̃ præseruat a culpa; sed etiam datur gratia q̃ remittit concupiscentiam: apud infideles uerò nulla omnino datur gratia: tamen qa coniungunt ur secundum diuinum statutum, uitãt culpam, nisi affectio libidinosa interueniat, quæ etiã apud Christianos actũ coniugale fœdat: Et sic concedendę sunt rationes ostedentes, q̃ matrimonium apud infideles aliquo modo coitum excusat.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod non est ex fide: ergo est peccatum. Dicendum, quod illud intelligitur (sicut prædictum est: & patet ex Glo.) quod non est ex fide, idest contra conscientiam: quia qui facit contra conscientiam, ꝓdificat ad gehennam. Sed quod subiungit, quod omnis uita infidelium est peccatum, hoc dictum est per concomitantiam; quia numquam est sine peccato, pro eo quod sola fide purificentur peccata: & ideo quicquid faciant, quamdiu sine fide sunt, absq; peccato esse nõ possunt. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ uera pudicitia non est infidelis &c. Dicẽdum, q̃ uera, tantũ ualet, quantũ perfecta: unde dicitur non esse uera, quia nõ est perfecta. Sed ista expositio aliquantulũ est extranea: & iõ dicendũ est, q̃ non est uera pudicitia, quia non hẽt uerũ, & p̃ priũ effectum uirtutis: sicut nõ est uerũ uinum, q̃ non hẽt operationem uini. Operatio autem siue effectus uirtutis est, quia facit declinare a malo: & per hoc uitat pœnam: facit etiam, q̃ bonũ est, & p̃ hoc requirit gloriã: & quãuis apud infideles possit reperiri primum, non tamen secundum: ideo pudicitia non est uera uirtus apud eos: & hoc est, q̃ dicit Aug. Vbi deest cognitio æternæ, & incommutabilis ueritatis, falsa est uirtus, etiã in optimis moribus. AD ILLVD, quod obiicitur, quod sacramenta ecclesię non hẽbent efficaciã apud hæreticos. Dicendum, q̃ nõ est simile de matrimonio, & aliis sacramentis: nã in aliis præstatur remedium contra morbum, quia iã inest. Vnde in aliis datur gratia, uel effectus gratiæ, quo mediante curatur anima a morbi corruptela. In matrimonio aũt, inquantum sacramentum legis naturæ, datur remedium præseruatiuum a culpa, ne quis in cognoscẽdo mulierẽ peccet, licet inquãtũ est sacramentũ ecclesię rõne benedictionis annexæ det ẽt gratiam digne accedentibus: Quoniam ergo infideles non suscipiunt gratiam gratumfacientem, nec eius effectum, quandiu sunt in infidelitate; ideo alia sacramenta non præstant eis remedium: hoc uerò solum po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest eis prestare. licet non perfectum: sed solũ ad cauendũ malum. AD ILLVD, quod obiꝰ, qꝫ hereticus baptizãdo peccat mortaliter. Dicendum, ꝙ peccat: qa usurpat qꝫ suum non est: & qa si actualiter intendat errore perducere, tunc grauius peccati sed sicut pōt esse, qꝫ aliquis hæreticus baptizet non intendens homine perducere ad errorem: sic pōt esse quod aliquis generet, ꝙ lem non intendens ad cultum idolorum pertrahere: sed solum intendens posteritatem habere. Et hoc quidem: quia caret intentione formata, non habet perfecte bonum prolis, nec meritum: quia tamen non habet intentionem deformatam, ideo non habet demeritum: & ideo tales filii iudicari possunt legitimi, quod est signum quia matrimonialiter sunt generati: aliter enim iudicarentur illegitimi. Est enim quadruplex differētia filiorum ita apud infideles, sicut apud fideles. Quidam enim sunt naturales. & legitimi, ut qui de legitimis uxoribus generantur: & isti debent, & possunt succedere in bonis. Quidam legitimi sed non naturales, ut filii adoptiui: & isti similiter possunt succedere. Quidam naturales: sed nō legitimi, ut illi, qui nati sunt de concubinis. Quidam sunt nec legitimi, nec naturales, ut sunt illi, qui de adulterio sunt nati, uel etiam de incestu.

QVAESTIO IIII.

An bigamus dicendus est, qui ante et post baptismum uxores habuerit?

VTRVM matrimonium ante baptismum contractum ponat in numerum cum matrimonio contracto post baptismum, ita qꝫ talis iudicetur bigamus. Et quod nō uidetur. Hiero. sup epistolam ad Timo. super hoc. Oportet episcopum esse unius uxoris &c. Si unam habuit ante baptismum, alteram post baptismū, non est putandus bigamus. ITEM. Hoc ipsum ostenditur ratione Hiero. Prorsus innouato per baptismum, omnia uetera sunt dimissa: ergo cum tale coniugium, & talis actus coniugalis ad statum uetustatis pertineat: ergo hꝫ tamquā si non fuerit: ergo nec computatur cū matrimonio subsequenti. ITEM. Ordinatus ante baptismum, & ordinatus post baptismum non est bis ordinatus, etiam si ordinetur ab alio & alio: ergo pari ratione cōiugatus ante, & coniugatus post non est bis coniugatus, etiam si cōtrahat cum alia & alia. ITEM. Secundum quid, non cōnumeratur ei, quod est simpliciter: sed uinculum matrimoniale est uinculum ante baptismum imperfectum, & secundum quid, post uero est perfectum: ergo non debet unum alteri connumerari: ergo &c.

CONTRA. Augu. super epistolā ad Tit. Qui ante baptismū habuit unā, & post baptismū aliā, nō est reputandus nisi bigamus. ITEM. Hoc nō ratione sua. In baptismate crimina aboletur, non qꝫ honestum est, utpote fœderatio coniugalis: ergo si nō aboletur, adhuc maner, & iudicat iste fuisse cōiugatus: ergo si iterum contrahat, est iudicandus bigamus. ITEM. Virgo quę corrupta fuit carne ante baptismum, tem per post iudicatur corrupta, & nunquam poterit inter uirgines consecrari: & hoc, quia amissio uirginitatis respicit aliquid ex parte carnis, quod nunquā pōt recuperari: ergo cum bigamia respiciat diuisionem carnis, patet &c. ITEM. Si baptizatus apud hæreticos iterum baptizetur, quantum est in se, iterat baptismum, & puniendus est pœna rebaptizati: ergo cum coniugium sit uerum apud infideles, qui iterum contrahit, iterat matrimonium: ergo non potest esse nisi bigamus.

RESOLVTIO.

Quidquid sentiat Hieronym. partem affirmatiuam cum Aug. sustineamus.

RESPOND. Dicendum, ꝙ sicut expresse apparet, Hieron. & August. hic fuerunt contrarie opinati: & nisi quis uelit distorquere uerba: non uideo quomodo possint reduci ad concordiam. Ideo enim in hoc habuerūt opiniones contrarias, quia fundati sunt super diuersa. Hieronym. enim uoluit, ꝙ omnis uita infidelium esset culpa, & ꝙ matrimonium infidelium ad ueterem hominem pertineret: & quia in baptismo expoliatur uetus homo cū actibus suis, & induitur nouus: hinc est, ꝙ dixit, ꝙ sicut peccata præterita isti non imputantur, nec computantur: sic ēt nec coniugia. Aug. uerò posuit, ꝙ coniugia infidelium & si nō essent meritoria, nō tamen erāt culpabilia, immo erant licita, & bona: & hoc patet: quia dominus instituit, & ius naturale dictat: & uiterius Apostolus confirmat, qui dicit uxorem infidelem non esse dimittēdam: & qa licita sunt, hinc est, ꝙ per baptismum non delentur. Et quoniā Aug. melius habuit fundamentum, & uerius: hinc est, qꝫ uerius & sanius dixit: & ideo canones positioni Aug. concordant, & illud nunc tenet ecclesia, qꝫ matrimonium ante baptismum contractum cum una, & post baptismum cū alia, facit bigamū, sicut expresse dicitur Dist. 34. Si quis uiduam, licet laicus duxerit uxorē seu ante baptismū: seu post baptismum, non admittatur clericatum. In baptismate enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortiū relaxatur.

AD ILLVD ergo, quod primo obiicitur & secundo. Dicendum, quòd illud iam solutū est, quia nec auctoritas Hieron. hic habet robur, nec ratio sua. Vnde opinando dixit, non asserendo. AD ILLVD, quod obiicitur de ordinato ante baptismū, & post. Dicendum, ꝙ non est simile, quia in ordine imprimitur character, qui non potest alicui dari, nisi habeat characterem baptismalem, sicut in præcedentibus probatum est, & ostensum. Vnde qui ordinatur ante baptismum, non est ordinatus: ideo cum ordinatur post baptismū, semel tantum est ordinatus: nō sic est de matrimonio: qa enim ibi non imprimitur character: ideo potest contrahi ante baptismum, & ante coniugatus est, quam baptizatus. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd est secundum quid. Dicendum, quòd dupliciter est secūdum quid. Vnū quod diminuat ab esse, aliud ꝙ dimi-

Universidad de Deusto Biblioteca

diminuit ab esse pfecto. Primũ, ꝙ diminuit ab esse, non ponit in numerum; cum.n.nõ participet esse, non põt connumerari alii in illo esse. Aliud uerò põt: & tale est matrimoniũ infidelium, quod quidem hẽt rationẽ coniugii, & diffinitionem, licet nõ habeat in tanta perfectione, quanta habet esse matrimonium fidelium.

ARTICVLVS II

QVAESTIO I.

An altero infidelium ueniente ad fidem, soluatur matrimonium quõ ad fidelem?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quẕritur de disparitate cultus per cõparationẽ ad matrimonii solutionẽ, & circa hoc q̃rũtur quatuor. Primò q̃ritur, vtrum altero ueniẽte ad fidẽ, altero remanente in infidelitate soluatur matrimoniũ quãtũ ad fidelẽ. Secdò, utrũ soluatur quantũ ad infidelẽ. Tertiò, utrum soluatur, cũ alter coniugũ fit infidelis. Quartò, utrũ utroque ueniente ad fidem soluatur matrimonium propter personarũ illegitimitatem.

CIRCA quã sic proceditur, & ostenditur, ꝙ matrimonium soluatur quantum ad permanẽtem in fide 1. Cor. vii. Quod si infidelis discedit &c. non enim est seruituti subiectus frater, & soror in huiusmodi. Super quem locum dicit Ambr. Contumelia creatoris soluit matrimoniũ in eo, qui relinquitur, ne accusetur alii copulatus. ITEM. Matrimonium non est ratum sine sacramento baptismi: sed quod non est ratum soluitur per fornicationem corporalem: ergo & per fornicationẽ spiritualem. Quod autem ratum sit per baptismũ, patet per Inn. extra de diuortiis. Quanto te nouimus. Sacramentum (inquit) baptismi, qd̃ semel est admissum, ratum efficit coniugii sacramentũ. ITEM. Mulier nõ põt prohibere uirum, ut non conuertatur ad fidẽ: ergo si non uult sequi, uel cohabitare, non põt prohiberi, ut non cõtrahat, cum uir ad continentiã non teneatur. ITEM. Fortius uinculũ soluit minus, ubi minus repugnat: sed fortiori uinculo tenetur baptizatus Deo, quã uxori infideli: ergo ubi mulier non cõcordat ei, soluit uinculũ ab ipsa.

CONTRA. 1. ad Corint. 7. Si quis uir hẽt infidelem uxorem, non dimittat eam, si consentit cohabitare: ergo matrimoniũ est adhuc inter omnes: ergo nec uinculum soluitur, nec cohabitatio diuiditur altero cõuerso. ITEM. Matrimoniũ consummatũ per carnis cõmistionẽ signat unionẽ naturarũ in Christo: sed illa est oĩno insolubilis: ergo & tale matrimoniũ: ergo si carnaliter sunt cõmisti, tale uinculum non potest solui. ITEM. Quod rectũ est, per fidei sacramentum non infirmatur: sed inter duos infideles recte cõtractũ est matrimoniũ: ergo nunquã infirmatur, si psistant in infidelitate: ergo nec si alter ueniat ad fidem. ITEM. Si alter coniugum transeat ad frugẽ melioris uitæ (ut pote ad religionem) non soluitur matrimonium consummatum: ergo nec si transit ad fidẽ.

RESOLVTIO.

Quantum ad cohabitationem, et mutuam seruitutem, faciat fidelis quod libet: Quantum uerò ad uinculum, si ei sit, aut contumeliæ in nomen Christi, aut stimulo ad fidei ab renuntiationem, differat, & alij copuletur.

RESPON. Dicendum, ꝙ loquendo de solutione quantum ad cohabitationẽ, & mutuã seruiturẽ, hoc est in potestate fidelis: sed loquẕdo de solutione quantum ad ruptionẽ uinculi, distinguendũ est: quoniã infidelis, aut uult cohabitare, aut nõ. Si uult cohabitare, aut cum blasphemia nominis Christi, aut sine. Si sine, aut ut ptrahat ad infidelitatem, aut non. Si uult cohabitare sine blasphemia nominis Christi, & ita qd̃ nõ pertrahat ad peccatũ, nõ soluitur matrimonium: quia nec iniuriatur, nec facit contumeliam Deo, nec matrimonio, nec marito. Si aũt discedit, uel nõ uult cohabitare sine cõtumelia creatoris, uel sine impulsione ad infidelitatẽ, in his tribus casibus põt a fideli dimitti, & ꝑ cõtumeliã factã matrimonio, & creatori, uinculũ põt frãgi, & pt cũ alia cõtrahere, ut dicit Amb. & Inn. extra de diuortiis. Quanto te noui: & gaudemus. Concedo igitur, ꝙ solutionẽ matrimonii contracti in infidelitate tria faciũt. Primũ est ipsius imbecillitas. Secundũ est cultus disparitas. Tertiũ creatoris, uel matrimonii iniuria. Primũ reddit possibile ad solutionẽ, sedm disponit, & tertiũ dissoluit. Matrimonii imbecillitas est rõne signationis imperfectæ, q̃ hẽt apud infideles, & rõne defectus baptismi. Vnde dicitur, ꝙ illud matrimoniũ est legitimũ: sed non ratũ, quia ut dicit Inno. Sacramentũ fidei. i. baptismi, ꝙ semel admissum est, ratũ efficit sacrm cõiugii, ex parte. s. suscipientis est intelligẽdum: & hoc est, quia in fideles non possunt ita ligari in indiuiduã uitæ cõsuetudinem, quin alter posit trãsirẽ ad fidẽ: & si non uult cõmutari, põt simpliciter separari, cũ pfecta fides aduenit suscipiendo sacramentũ fidei. Cultus disparitas est secũda rõ, qa tunc aduenit alteri personæ fortius uinculum. Iniuria matrimonii, siue Dei est, cũ non uult cohabitare, aut non sine contumelia creatoris: & tunc uinculum illud soluitur, quia repugnat uinculo, quo fidelis alligatur Deo. Concedendæ sunt: ergo rationes probantes, quòd soluitur matrimonium his concurrentibus.

ET PATENT rationes ad oppositum. Quod enim dicit Apostolus, hoc uerum est, quando mulier uult habitare in pace sine contumelia Dei. Aliud patet, quia, & si sit consummatum, nõ tamen est ratũ, nec habet apud infideles plenam signationem, nec stabile fundamentum.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod non infirmat rectum. Dicendum, quòd uerum est eatenus, quatenus rectum est: sed eatenus quatenus est uia ad obliquitatem, ut si mulier nolit cohabitare, nisi uir protrahatur ad malum, tunc soluit. VLTIMVM patet, quia illæ tres causæ non concurrunt, cum aliquis transit ad frugem melioris uitæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO II.

An item tale matrimonium soluatur quò ad infidelem

VTRVM soluatur matrimonium quò ad infidelem. Et ꝓ sic, uidetur: quia matrimoniũ est uinculum duorum, & se hẽt ut relatio: sed destructa ligatione respectu unius extremi, destruitur respectu alterius: ergo &c. ITEM. Mulier ista postquã discessit, aut est uxor, aut non. Si sic, ergo uir non potest cõtrahere. Si non, ergo ipsa potest, cũ non sit uxor. ITEM. Esto, ꝓ fidelis contrahat post discessum, & illa postmodum conuertatur ad fidem, constat quod non redditur ei uir: ergo si non tenetur continere, potest nubere: ergo si non est eius acquisitum: adhuc poterat & prius.

CONTRA. Ambr. dicit, quod infidelis discedẽs peccat in Deũ, & in matrimoniũ: ergo si in bono matrimonii est punienda, nõ potest nubere. ITEM. Nullus ꝑt reportare commodum de malitia sua: sed reportaret, si deserendo uirum fidelem posset nubere: ergo &c. ITEM. Si mulier, ꝙ erat prius alligata uiro absoluitur, quæro a quo. Non ab ecclesia, quia non intromittit se. Nõ a Deo: quia contra Deum facit. Nõ a uiro, ꝙ ipsum iniuriũ deserit. Nec a se potest: ergo uinculum manet: ergo &c.

RESOLVTIO.

Quandiu possibilitas adest redeundi ad uiri amplexus, semper mulier ligata manet secundum sacramenti ueritatem: at possibilitate illa amissa, ligata est tantum in peccati pœnam.

RESPON. Dicendum, quod quædam dicunt, quod hanc quæstionem non est nostrum determinare, quia nec spectat ad nos de his, qui foris sunt iudicare. Sed uerum est, quod non spectat ad nos iudicare puniendo: spiritualiter tamen spectat ad nos, cum spiritualis homo oia iudicet, discernendo, quis rectè, quis non recte uiuat. Et ideo dicendum, quod statim post discessum soluitur uinculum a parte uiri, ꝙ pōt alteri coniungi statim: non sic a parte mulieris. Vnde notandum, quod uinculum manet dupliciter, aut secundum ueritatẽ sacramenti, aut in pœnam peccati. Quandiu uir fidelis relictus manet in statu, in quo pōt mulier infidelis redire ad eum, mulier est alligata quantùm ad ueritatem sacramenti. Sed quando uir est in statu, in quo non pōt ei coniungi, ut si alteram ducat, uel intret religionem, uel accipiat sacrum ordinem: mulier soluta est secundùm ueritatem sacramenti, quia amplius non est uxor: sed tamen alligata est in pœnam peccati: unde non licet ei nubere, quousque soluatur a culpa: & hoc non est quãdiu est infidelis. Si autem conuertatur, & baptizetur, eum tũc soluatur ab omni culpa, & pœna peccati, ex tunc licite poterit nubere, nisi aliud obsistat.

ET SIC patent obiecta utraque. Prima enim probant, ꝙ soluitur secundum ueritatem. Secũda, quod manet in pœnam peccati. AD ILLVD, quod quæritur, a quo soluitur? Dico quod a Deo, & ab ecclesia, sed per accidens: quia ex quo ille desinit esse uir, per consequens ita desinit esse uxor. Et si tu obiicias, ꝙ commodum reportat de malitia. Dicendum, ꝙ falsum est: ꝙ quandiu manet culpa, diuino iudicio est alligata. Et amplius, si ad fidem ueniat, & uir eam reperat, si non contraxit cum alia, est ei reddenda. Vnde satis rationabiliter potest dici, quod uinculum nõ omnino soluitur statim, cum mulier discedit, sed cũ uir alligatur alii fideli uinculo inseparabiliter: tunc enim fortius uinculum soluit minus: & si prius aliquo modo esset solutum, ex tunc perfecte solutũ est illo ultimo persistente.

QVAESTIO III.

An alter coniugum in infidelitatem labens soluatur matrimonium?

VTRVM matrimonium soluatur, si alter coniugum sit infidelis, specialiter quò ad fidelẽ. Et quod non soluatur, uidetur, quia per fornicationem corporalem non fit solutio, maximè quò ad substantiam matrimonii, ut supra uisum est: & tamen illa plus obuiat bono matrimonii: ergo nec per fornicationem spiritualem. ITEM. Matrimoniũ est uinculum insolubile: sed cõtingens est aliquem labi in infidelitatem, sed insolubile non diuimitur aliquo casu accidentali: ergo, &c. ITEM. Si soluteretur ꝑ lapsum in hæresim, posset quilibet uolens uxorem dimittere, hæresim simulare: & ita semper præiudicaretur matrimonio.

CONTRA. Ambr. dicit, & habetur in Glo. super primæ Cor. 7. Contumelia creatoris soluit ius matrimonii in eo, qui relinquitur, ut non accusetur alteri copulatus: ergo si lapsus in hæresim non uult cohabitare sine contumelia creatoris, licet alteri copulari. ITEM. Fides est fundamentum totius spiritualis ædificii: sed sublato fundamento destruitur quidquid superædificatum est: ergo sublata fide pereũt omnia sacramenta: ergo & matrimoniũ. ITEM. Si alter ueniat ad fidem, soluitur matrimoniũ si alter remanet in infidelitate: sed peior est conditio labentis, quam remanentis, & magis elongatur a fide: multò fortius ergo soluitur matrimonium.

RESOLVTIO.

Nequa quam soluitur: euprælipuè, quia fundatur super baptismum, qui characterem indelebilem imprimit.

RESPON. Dicendum, ꝙ altero coniugum labente in infidelitatem, non soluitur matrimonii sacramentum. Et ratio huius triplex est. Vna ut præcludatur uias uia simulationis, & deceptionis. Alia est secundùm ueritatem: quia sacramentum coniugii in fidelibus, propter hoc, quod perfectam habet signationem, & significat unionem insolubilem, ipsum est insolubile. Rursus, ꝙ fundatum super sacramentum baptismi, quod imprimit characterem indelebilem, ipsum est insolubile. Vnde Innocen. dicit in Decretali. Quãto te nouimus ꝙ sacramentum fidei, quod semel admissum est, ratum efficit coniugii sacramentum, ut dictum est prius.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur in contrarium, quod contumelia creatoris soluit. Dicendum, ꝙ auctoritas Ambr. intelligi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligitur de matrimonio contracto in infidelitate, quod non est ratum, quia non est fundatum super fidei sacramatum: & ideo non est simile de conuersione, & lapsu. AD ILLVD, quod obiicitur de fundamento. Dicendũ, ꝙ fides est fundamentum uirtutum, non sacramẽtorum: sed sacramentum fidei est fundamentum sacramentorum: & hoc est sacramentum stabile, quod manet semper. AD ILLVD, quod obiicitur, quod peior est conditio labentis. Dicendum, ꝙ solutionem matrimonii non tam facit contumelia creatoris, & disparitas cultus, quã etiam facit imbecillitas ipsius matrimonii contracti in infidelitate: & disparitas cultus non solum quo ad fidem, sed etiam quo ad sacramentum fidei, in quo cultu quo ad sacramentum, qui baptizati sunt, dispares esse non possunt.

QVAESTIO IIII.

An in infidelibus ad fidem uenientibus soluatur matrimonium propter illegitimitatem personarum.

VTRVM in infidelibus uenientibus ad fidem soluatur matrimonium propter personarũ illegitimitatem: ut si habet sororem in uxorem. Et quod non, uidetur per illam decretalem Innocentii. Gaudemus, in qua dicit non esse separandos. ITEM. Ratione uidetur. Per sacramentum baptismi coniugia non soluuntur, sed crimina tolluntur: ergo cum illud fuerit coniugiũ apud paganos, non soluitur, cũ baptizatur. ITEM. Pagani canonicis constitutionibus non arctãtur: sed tunc solum incipiunt arctari, quãdo ad fidem ueniunt: sed iura, & constitutiones formam futuris imponũt negotiis, non ad præterita negotia reuocantur: si ergo ante contraxit, quam arctetur, constitutio tale matrimonium non soluit.

CONTRA. si quis infidelis cõtraxit cum duabus, ad fidem ueniens compellitur alteram relinquere, quia hoc est contra constitutiones canonicas, sicut probatur per decretalem de diuortiis, gaudemus &c. ergo a simili in proposito. ITEM. Si aliquis infidelis repudiauit uxorem (ꝙ quidem licitum est apud eos) ambobus uenientibus ad fidem compellitur recipere eam, quia hoc apud fideles non licet: ergo a simili in contrario tenetur talem uxorem dimittere. ITEM. Apud fideles profanum est uxorem fratris accipere in uxorem: sed nouiter conuersus debet se fidelibus conformare: ergo debet huiusmodi coniugium reputare profanum: ergo non debet amplius stare.

RESOLVTIO.

Si fuerit illegitimitas personarum tum a natura, tum a ueteri lege uetitarum, soluitur: secus si prohibitarum ab ecclesia.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ illegitimitas personarum ad matrimonium est duplex. Vna est secundum naturam, & institutionem diuinam, utputa quod filius non contrahat cum matre, neque pater cum filia. Item, qd alligatus uxori non ducat aliã, uel etiam in gradibus diuina lege prohibitis, Leuit. 18. ut dicũt iurisperiti, ubi prohibetur secundus gradus: & hæc illegitimitas astringit fideles, & infideles. Et si in tali illegitimitate contrahitur matrimonium apud infideles, soluitur, cum ueniunt ad fidem. Quia ut dicit Ambrosius: Quod extra Dei, decretum factum est, non est putandum matrimonium: sed cum cognoscitur, emendandum. Vnde si iudæus contrahat cum sorore, in secundo gradu, ad fidem ueniens ab ea separatur. Si autem contraxit cum uxore fratris, qa hoc est in lege concessum, minimẽ separatur. Alia est illegitimitas ex constitutione Ecclesiæ, ut sunt personæ infra quartum gradum: & hæc non arctat infideles, nec impedit matrimoniũ, quin contrahatur: & quia non ad præterita reuocantur, non soluunt legitimẽ iam cõtractũ.

AD ILLVD, ergo quod obiicitur de bigamia, & repudio. Dicendum, quod utrumque est contra ius naturæ, & contra ius diuinum: ideo non est simile.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod profanum est uxorem fratris ducere in uxorem, uel etiã habere. Dicẽdum, quòd hoc uerum est propter Ecclesiæ mandatum: quo quia ista non constringitur, non debet illud coniugium reputare profanum: un de iste ex quo uenit ad fidem, alligatur, ut amplius non contrahat cõtra Ecclesiæ statutum: si tamen contraxit, non debet solui, nec tenetur dimittere: qa ad ipsum non se extendit constitutio Ecclesiæ.

DISTINCTIO XL.

De impedimentis, quæ faciunt omnino illegitimum ad contrahendum matrimonium ratione consanguinitatis.

NVnc super est de cognatione aliquid dicere. Est autem cognatio alia carnalis, & alia spiritualis. Primum de carnali cognatione, & affinitate inspiciamus. Cognati ergo, uel affines: septimo gradu, uel infra copulari non debent. Vnde Greg. Progeniẽ suã vnũquẽq; vsq; ad septimam obseruare decernimus generationẽ: & quãdiu se agnoscunt affinitate propinquos, uel cognatos, ad coniugalem copulã accedere denegamus: quod si fecerint, separentur. Item. Nicolaus Papa, De consanguinitate sua nullus uxorem ducat vsq; post generationem septimã, uel quousque parentela cognosci potest. Item, Nulli ex propinquitate sui sanguinis usq; ad septimum gradum uxores ducant. His auctoritatibus aliisq; pluribus cõsanguineorum coniunctiones prohibentur vsq; ad septimum gradum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De computatione graduum consanguinitatis.

Quomodo autem gradus consanguinitatis computandi sint, Isidorus ostendit sic: Series consanguinitatis sex gradibus dirimitur, hoc modo. Filius & filia, quod est frater & soror, sit ipse truncus. Illis seorsum seiunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti ramusculi, Nepos & neptis, primus. Pronepos & proneptis, secundus. Abnepos, & abneptis tertius. Adnepos & adneptis, quartus. Trinepos & trineptis, quintus. Trinepotis nepos, et trineptis neptis, sextus. Attende quod sex gradus tantum ponit Isidorus, quia truncum inter gradus non computat. Alij verò, qui septem gradus ponunt, truncum inter gradus computant. Variè namque computantur gradus consanguinitatis. Alij enim patrem in primo gradu, filios in secundo ponunt. Alij primũ gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium esse, cum vna caro sint pater & filius. Auctoritates ergo, quæ consanguinitatis cautelam vsque in septimum gradum prohibẽt, patrem ponunt in primo gradu. Illi verò, qui vsque ad sextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant. Atque ita fit, vt eædem personæ secundum hanc diuersitatem inueniantur in sexto, et septimo gradu. Patrem verò, in primo gradu ponit, qui fratres dicit esse secundum gradum. Hoc modo computat Zacharias Papa, inquiens. Parentelæ gradus taliter computamus. Ego, & frater meus vna generatio sumus, primumq; gradũ efficimus. Rursus, filius meus, & fratris mei filius secunda generatio sunt, & secundum gradum faciunt: atq; adhunc modum ceteræ successiones. Inter illos verò, qui sex computant gradus, & illos, qui septem computant gradus, nulla in sensu existit diuersitas, quamuis in numero graduum varietas videatur. Vltima enim generatio, si a fratribus sumat initium numerandi, septima inuenitur.

Grego. Episco. Galliæ. 35.q.3.c. Progeniẽ solã, ibid. De cõsãguinitate. Ex cõcilio Lugdunẽsi ibi. Nulli lib. 9. Ethym. ca. 3. & habetur 35.q.5. cap. Series.

Ibidem. parentela.

Isid. lib. 9. Ethym. 6. et habetur 35.q.4.c. Cõsanguini.

Quare sex gradus computantur.

Quare verò sex computet Isidorus, ipse aperit dicens: consanguinitas dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens vsque ad vltimum gradum protraxerit, & propinquitas esse desierit, tunc primũ lex in matrimonij uinculum eam

eam recipiet, & quodam modo incipiet reuocare fugientem. Ideo aũt vsq; ad sextum generis gradum consanguinitas cõstituta est, vt sicut sex ætatibus mũdi generatio, & hois status finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminetur. In his sex gradibus oia propinquitatum noia continentur: vltra quos, nec affinitas inueneri, nec successio pōt amplius propagari. Secundũ alios, septem gradus ideo cõputantur, ita vt post septem gradus sponsus sponsæ iungatur: sicut post hanc vitã, quæ septem diebus agitur, Ecclesia Christo iungetur. His aũt occurrit illud, quod Greg. Aug. Anglorũ Episcopo, a quò requisitus fuerat, quota generatione debeãt copulari, rescribit sic: Quædam lex Romana permittit, vt siue fratris, vel sororis, seu duorum fratrũ germanorũ, seu duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolẽ nõ posse succrescere. Vnde necesse est, vt quarta, vel quinta generatio fidelium licenter sibi coniungantur. Sed post multum tẽporis idẽ Grego. à Felice Messinæ Siciliæ, præside requisitus vtrũ Aug. scripserit, vt Anglorũ quarta generatione contracta matrimonia non soluerentur, inter cetera talẽ reddidit rationem: Quod scripsi Aug. Anglorũ Episcopo, ipsi et Anglorũ genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod ceperat metuendo austeriora recederet, specialiter, & nõ generaliter me agnoscas scripsisse. Nec ideo hæc eis scripsi, vt postquam in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur: aut infra affinitatis lineam, id est, vsque ad septimam generationem iungantur.

Quare septem. De dispensatione. Greg. ex ga Anglos. 35.q.3.ca. Quadã lex Romana.

Supra egit Magister de impedimẽto, qd̃ uenit ex disparitate. In hac parte agit. de impedimento, quod uenit ex proximitate. Et quoniam proximitas est duplex, scilicet carnalis, & spiritualis: ideo primò agit de proximitate siue cognatione carnali. Secundò verò de spirituali. infra Dist. 41. *De parentelis gradus &c.*] Prima pars hẽt duas. In prima agit de cõsanguinitate. In secũda de affinitate infra Dist. 41. *Nunc de affinitate videndum est, &c.*] In prima determinat veritatẽ, ostendens, q̃ cõsanguinitas est obseruanda vsq; ad vii. gradum. In secũda determinat, quomodo consanguinitatis gradus sunt computandi. ibi. *Quomodo aũt gradus consanguinitatis, &c.*] In tertia remouet dubitationẽ. ibi. *His aũt occurrit illud.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dub. 1. *Progeniē suā vnumquemq;, &c.*) Quæritur, quare in hoc gradu, siue usque ad hunc gradum Greg. potius prohibuit, & ultra non processit, nec stetit circa. Respondeo. Dicendum, quod hoc habet rationem literalē, moralem, allegoricam, & anagogicam. Literalem, quia usque ad tps illud in antiquis tpibus satis benè consanguinitates poterant computari, & homines se cōsanguineos reputabant. Moralē, qa in septēnario uniuersitas totius uitæ concluditur: & separantur a consanguineis suis hoies vsq; ad vii. gradus, ut significetur ꝙ oi tpe uitandus est amplexus illicitus: & sic habenda est uxor, ut semper contineatur, ut oēs sint habentes uxores, tamquam qui non habent: & sint coniuncti, ut etiam sint nihilominus separati. Allegoricam, quoniam enim corpus cōstat ex quatuor humoribus, & anima ex tribus uiribus potestatiue, ut sic significetur, ꝙ uir debet esse uxoris, & uxor tota uiri: hinc est ꝙ proles ab eis procedentes ad hoc ꝙ bene possint copulari, debent ꝑ gradus. vii. elongari. Anagogica, ut quia Christus animabus beatis perfecta coniunctione, & confirmata nō coniungitur ante octauum resurrectionis: sic sponsus, & sponsa ante octauū gradum coniungi non debent: & sic patet quod septimus gradus non erat prohibitus: & qua re prohibitio se extendit usque ad gradum septimū inclusiuē. Et quamuis hæc cōstitutio multum esset congrua, tamen cassari debuit ex causa necessaria, & utili, & congrua.

Negantes gradum cognationis, &c.) Videtur malè dicere: quia sponsus, & uxor sunt una caro, qui est propinquus uxori in aliquo gradu, in eode est affinis uiro: ergo in quoto gradu est quis, ꝙ pinquus patri, & filio, & ecōuerso: si ergo pater non pōt contrahere cu aliquo, qui sibi attineat in quarta linea ascendente, uel transuersaliter ergo nec filius, ecōuerso, ꝙ est manifestē falsum. Item. Si sunt una caro, & quecūque uni, & eidem sunt eadē, inter se sunt eadē: ergo si sunt una caro pr, & filius, & filius suus, tūc isti tres sunt una caro: & sic deinceps procedendo: ergo nullus esset gradus in consanguinitate. Resp. Dicendum, ꝙ absq; dubio pater, & filius faciunt gradum, quia sicut ostensum est, nullus esset alius gradus in consanguinitate, Sed quod illi dixerunt, ꝙ sint una caro, dixerunt propter quendam modum magis expressiuum, quia unus immediatē trahit carnem ab altero, cum quo debet habere, & habet multam conformitatem ratione etiam cuius dicitur una caro; & sic patet illud.

Dub. 2.

Sex ætatibus mundi, &c.) Quæritur, quæ sint illæ sex ætates, cum mundus sit perpetuus, non uidetur habere ætates, ad modum hominis. Respondeo. Dicendum, quod mundus habet ætates secundum statum præsentem: quoniam enim senescit mundus, oportet etiam quod fuerit iuuenis; si ergo habuit senium, & iuuentutem, ac per hoc intermedias ætates. Istæ autem ætates assignantur in statu illo secūdum profectum ad gloriam:

riam: unde cum mundus paulatiue profecerit in cognitione, sicut in uno homine assignantur ætates diuersæ, ita & in mundo. In homine autem sex assignantur ætates. Prima infantia usque ad septimum annum. Secunda pueritia usque ad xiiii. Tertia adolescentia usque ad xxv. secūdum alios usque ad xxviii. Quarta iuuentus usque ad l. Quinta grauitas, siue senectus usque ad lxx. Sexta senium, siue ætas decrepita usque ad finem. Similiter in mundo prima ætas ab Adam usq; ad Noe. Secunda a Noe usque ad Abraham. Tertia ab Abraham usq; ad Dauid. Quarta a Dauid usque ad transmigrationem Babylonis. Quinta a transmigratione usque ad Christum. Sexta a Christo usque ad finem. Et dicuntur ætates non quia fuerunt equalis spatii: sed quia in qualibet aliquid nouum, & aliqua re nouatio facta est. In prima fuit creatio Adæ, & lapsus eius. In secunda fuit diluuium. In tertia circuncisio, & lex. In quarta Regum unctio. In quinta populi captiuatio, & liberatio. In sexta nostra redemptio: & sic patet illud.

Commutatio hominis & mundi sepis assignatur ipsa ætates.

Dub. 4. *Ipsi etiam Anglorum, &c.*) Dicit se de nouo dispensasse: quia de nouo fuerant ad fidem conuersi; sed non uidetur ista ratio conueniens, quia ecclesia primitiua, in qua fuit initium nostræ conuersionis, fuit perfectissima: quia de nouo uenientibus datur gratia spiritussancti in abundantia: ergo magis sunt idonei ad ferendum pondus ecclesiastici statuti. Respond. Dicendum, ꝙ secus est de his, qui primo conuersi sunt, & de his, qui conuertuntur. Sicut enim Deus in legislatione multitudinem fecit miraculorum, qualem tempore legis non fecit postea: sic in noua dedit spiritum sanctum in maiori affluentiæ plenitudine: & ideo non est simile. Et ratio huius est satis competens: quia illis qui tunc erant, maiori egebant robore: nunc aūt non est sic, imo sunt teneri, quamuis sint aliquantulum feruentes: & ideo oportet multa in talib. tolerare.

Dub. 3. *Nec ideo hæc ita scripsi, &c.*) Quæritur, quare sic ponatur: quia stante prohibitione de septem gradibus, utrum aliqui cōtrahentes infra gradus illos possint simul stare superueniente reuocatione mandati. Et quod sic, uidetur: quia nulla lege prohibentur. Ad oppositum autem est, quod illegitime coniuncti sunt, & matrimonium contraxerunt, & coniunctiones, & iura non reuocantur ad præterita ergo non uidetur, quod simul stare possint. Respon. Dicendum, quod quia semper pro matrimonio standum est secundum, ꝙ possibile est & licitum, si tales ꝑsonæ superueniente nouo statuto uelint insimul stare, & consentire, & cohabitare possunt; quia non prohibentur, & ex tūc incepit esse matrimonium; & ista constitutio non reuocatur ad præteritum; quia non confirmat primum contractum; sed potestatem tribuit contrahendi de nouo; & sic patet illud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An consanguinitas uinculum sit?

AD intelligentiam pręsentis partis procedēdum est primo secundum uiam narrationis: secundò uerò, secundum uiam inquisitionis. Quantum ad primum, ut intelligibilia fiant, q̄ dicunt in parte ista, præponēda est triplex diffinitio, triplex notula, siue responsio. Primò ergo uidendū est, quid sit consanguinitas. Consanguinitas autē diffinitur sic. Cōsanguinitas est uinculum personarum, ab eodē stipite descendentium carnali propagatione contractum. Stipes ātē nocatur persona, aqua aliqui duxerunt originem, aqua descendentes sunt consanguinei ad inuicem, & illi etiā, a quo sunt.

Secundo uidendū est, qd sit linea consanguinitatis: quæ diffinitur sic. Linea est ordinata collectio personarum consanguinitate contractarum ab eodem stipite descendentium diuersos gradus continens. Vnde dr ordinata collectio: quoniam sicut ordo est in linea predicamentali secūdum superius, & inferius: ordo uerò tripliciter potest accipi: uel ad illud qd suprà: uel ad illud, q̄ infrà: uel ad illud, q̄ iuxta: iō tres lineæ cōsueuerūt assignari. Quēdam.n. est ascēdentiū, qdā descendentiū, qdā transuersaliū. Secundum lineam ascendentem cōputantur gradus ita s. pater & mater, auus & auia, pauus & proauia, atauus & atauia. Secundum lineam descendentem, filius & filia, nepos & neptis, pronepos & proneptis, abnepos & abneptis. Secundùm lineam transuersalem duo fratres, & filiū duorū fratrum, nepotes duorum fratrum, pronepotes duorum fratrum, & ibi est status. Tertiò uidendum est, quid sit gradus: qui sic diffinitur. Gradus est habitudo distantium personarum: qua cognoscitur quota generationis distantia duæ personæ differūt inter se. Et nota, quod ista diffinitio est secundum iura canonica, non secundum iura ciuilia. Gradus accipiuntur secundum numerum personarum collectarū ī linea. Vnde dicūt Legistæ, q̄ frater & soror duos gradus faciunt: sed Decretistæ dicunt, qd unum, & primum gradum. Nec est contradictio: quia unius habitudinis duo sunt extrema; & quia secundum iura canonica gradus est habitudo, cum duplicis extremi una sit habitudo, ponitur unus gradus; sed quia duæ sunt personæ, & quælibet suum respectum habet ad principium: ideo computantur secundum leges duo gradus. His uisis notandæ sunt hæc tres notulæ. Prima est, quod nulli licet contrahere cū aliqua usque ad quartum gradū inclusiuè: & talis est huiusmodi prohibitio: quod si quis contra eam præsumpserit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum, cum diuturnitas temporum non minuat peccatum; sed augeat: & tanto grauiora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam: & hoc probatur extra, de consanguinitate, non oportet &c. Secūda notula est, quod toto gradu personę descē-

dentes a stipite distant a se inuicem, quoto distant a stipite: Et ideo si aliquis uult scire quoto gradu aliqui sibi attineant, cum talis attinētia originem ducat a stipite, oportet quod ad illam p sonā recurrat, cui immediatius cōiungitur. Exempla manifesta sunt, ut si ab.a. procedāt b. & g. & b generet c d: & d e & f. Similiter g generet h. & h generet i, & i generet k. & k l. Si uis scire quoto gradu distant f & l. oportet utriusque generationem reducere ad a, quia toto gradu differūt ab inuicē, quoto a stipite. Tertia regula est, quod quādo personę inæqualiter distant a stipite, ut puta quando una in secūdo gradu, & altera in quinto, qd linea consanguinitatis, & gradus dēt computari secundum distantiā magis remoti: & ista regula confirmatur p illud, quod dr extra de consanguinitate, in ultima decretali, quæ est Gregoriana. Ratio ātē huius est, quod tota ratio proximitatis ortum hēt a stipite: ergo nullus proximior est alicui collaterali, quam stipiti. Si ergo distat a stipite per quinque gradus pari ratione distat a collaterali, siue distet per unum gradū, siue per duos dister gradus in quinque. Quod si amplius distet, secundum magis distātem oportet computari: & ideo illet qui distat in quinto gradu; potest contrahere cum illo, qui distat in secundo. His autem præsuppositis per modum narrationis, & p modum inquisitionis, circa tria potest hic esse dubitatio. Primum est, utrum consanguinitas si aliquod uinculū. Secundo, dato quod sit, quæritur utrum matrimonio præstet impedimentum. Tertiò dato quod præstet, quæritur usque ad quem gradum.

CIRCA primum sic procedit, & ostenditur quod consanguinitas non sit aliquod uinculum: quoniam si consanguinitas est uinculum, hoc non est ob aliud, nisi propter propagationē multorum ab uno: sed sicut multi homines ab uno hoīe, ita multa animalia bruta propagant ex uno: si ergo ubi talis causa, & talis effectus; si cōsanguinitas p̄ propagationem ex uno ponit in hominibus, eadē ratione in brutis animalibus: sed non ponitur ī aīalibus brutis: ergo &c. ITEM. Cōsanguinitas ē uinculū rōne alicuius maioris cōueniētię: aut ergo substantialis, aut accidentalis. Si substātialis, aut secūdum formā specificā, aut numeralē. Si secundū formā specificā: tūc ergo omnes hoīes sunt cōsanguinei. Si secundū formā naturalē, tūc nullus est cōsanguineus alterius, cū distinguant secūdum numerū. Si uerò dicit cōueniētiā in accidēte, cū nati de diuersis generibus, ut plurimūplus cōueniat, q̄ nati de eadē parētela, tūc magis erunt consanguinei. ITEM. Gnatio est de superfluo nutrimētis: sed superfluitas nullā colligātiam, nec uinculū hēt cū eo, cuius ē superfluitas: ergo nec generatus de illa superfluitate aliquod uinculū hēt cum eo, a quo generat: ergo illa est fons totius uinculi cōsanguinitatis, uī q̄ illud uinculū nullū sit. ITEM. Si cōsanguinitas contrahit p̄ carnis propagationē, quantū se extēdit p̄pagatio, tantū se extēdit

Universidad de Deusto
Biblioteca

& uinculũ: sed propagatio se extendit usq; ad infinitas generationes, nec hẽt terminũ p naturam: ergo nec uinculum consanguinitatis.

CONTRA. Ostenditur p iura noua, & antiqua, quæ cõsanguinitatẽ assignãt, & gradus distinguunt, sicut patet extra De consanguinitate 35.q.5. Series consanguinitatis. ITEM. Hoc probatur p rõnem. Confessio naturæ mendax esse non pót, sed p naturã hoĩes magis alligantur propinquis quã extraneis, q̃ patet, quia magis diligunt eos: & hoc cõe est apud oẽs: ergo aliquod uinculũ est inter ipsos, q̃ nõ est inter alios. ITEM. Generatio est de substãtia generantis, ut uult Dama. ergo cũ productio humani generis sit p generationẽ, ut̃ quod filii sint de substantia, & de sãguine patris, & matris: sed oẽs, qui sunt de eodem sãguine sunt consanguinei; ergo &c. ITEM. Deus uindicat peccata patrũ in filios usq; in tertiam, & quartã generationem, sicut frequenter dicitur in lege, & habetur Exo. xx. Ego sum Deus zelotes, &c. ergo si nõ uindicat in aliis, sed in istis aliquo uinculo iungũtur isti ad inuicẽ, quo nõ iunguntur alii: hoc aũt consanguinitatẽ appellamus: ergo &c.

RESOLVTIO.

Omnium sententia consanguinitas uinculum est; quod relatio ad eandem originem, & naturalis affectio in hominibus causant.

RESP. Dicendũ, q̃ uinculũ cõsanguinitatis est, quia hoc ipsa natura testatur: & de hoc nemo dubitat, nisi qui caret sensu: sed unde ueniat istud dubitationẽ, & controuersiam ẽt habet. Aliqui. n. dixerunt uinculũ consanguinitatis specialiter eẽ in genere hoĩs, non in genere bestiarũ, p p ueritatẽ humanæ naturæ, q̃ tota fuit in uno, p p quã & originale peccatũ in oẽs processit uno peccato. Propter hoc ẽt, q4 substantiã totã trahit filius a patre, & a matre; hinc est qd̃ quodã speciali uinculo uinciuntur. Sed si ita esset, qd̃ tota substãtia mea, & tua in eodẽ hoĩe secundum ueritatẽ fuisset, quare ego & alius, qui non conuenimus, nisi in Adam, non essemus fratres propinqui, & in primo gradu? Et iterũ, quia fundamentũ istius propositionis nõ est stabile, sicut alibi melius patet: hinc est q̃ alium modũ dicẽdi oportet inuenire, q̃ consanguinitas est ex propagatione carnali proueniens in hoĩbus: & hoc uinculũ duo faciunt. f relatio ad eãdem originem, & naturalis affectio. Relatio ad eandẽ originẽ, tum sicut ad idẽ principium materiale, ga de sanguine eiusdem hoĩs generantur: tum sicut ad idẽ principium effectiuum, quia cum illo semine deciduntur spiritus; ut etiã uirtus q̃ format, & assimilat materiã. Vnde & plurimum filii assimilantur parentibus, secundum q̃ illa uirtus delata potentior est in operando. Et q a natura in hominibus potens est cognoscere suam originem, alterius, & alterius perspicax est, ut non solum assimilationẽ in forma corporea, sed et aliã cognoscat, cũ affectio naturalis nata sit adhærere tali, hinc est q̃ ẽ ibi uinculũ cõsanguinitatis. Et qm̃ uirtus assimilatiua de

deficit p successionem, & cognitio etiam propinquitatis deficit, & affectio naturalis deficit: hinc est, quod uinculum consanguinitatis non tantum protenditur quantum propagatio.

ET PER hoc patet responsio ad obiectũ ultimũ. Rursus, Quia in brutis aĩalibus nõ est talis cognitio, nec alligatio, nisi solum quantũ ad matrẽ, & fętum, siue prolẽ: hinc est, q̃ nõ est in eis tale uinculum: & sic patet primo obiectũ: quia non est similis causa: ideo nec similis effectus. Nec loq̃mur hic de affectione secundum actum: sed secundum naturale inclinatiuum: quia naturaliter inest, & si non insit in actu, uel non exeat in actum: & hoc patet; quia aliquis credẽs fratrẽ suum esse extraneum, nõ magis afficitur circa illum, quam circa alium: sed statim comperto, qd̃ sit frater, afficitur, & affectione trahitur, & eidem quodd̃am speciali uinculo alligatur, cum tamen prius esset alligatus. AD ILLVD ergo, quod obj̃, q̃ non est uinculum p p conuenientiam in accidente. Dicendum, q̃ consanguinitas non dicit uinculum secundum proprietatem relatam, utpote secundum processum ab eadẽ radice, & originem ut patet de duobus fratribus. Vnde sicut rami ab eadẽ radice procedẽtes faciunt unam arborẽ nõ solum p p assimilationem; sed propter comparationem ad idem principium: sic intelligendum qd̃ plures personæ ab eodem descendẽtes faciunt unam lineam consanguinitatis quæ est se habens ad modum arboris. AD ILLVD, qd̃ obiicit de superfluo. Dicẽdum. q̃ duplex est superfluitas. Quædam impuritatis: & hæc potius habet repugnantiam, quam colligantiã. Quædam residuitatis: & hæc habet conueniẽtiam: nec est simpliciter superfluitas: quia quamuis non sit uni uirtuti superflua, utpote nutritiuæ: tamẽ alii est necessaria, utpote generatiuę, & quãuis superfluat ad conseruationem indiuiduis est tamẽ necessaria ad conseruationẽ speciei. Et præterea probabile est, quod cum ista humiditate nutrimentali aliquid fuit de humiditate radicali, & spiritu, ratione cuius filius intimius attinet ipsi patri.

QVAESTIO II.

An uinculum consanguinitatis matrimonio impedimentum præstet.

VTRVM consanguinitas matrimonio præstet impedimẽtum. Et q̃ non, uidetur. Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: sed nulla persona potest alteri magis alligari, quam ut sit de carne, & ossibus: ergo si propter hoc non est matrimonium Adæ impeditũ, imo propter hoc est mulier de latere sumpta: uidetur, q̃ consanguinitas non impediat, sed expediat. ITEM. Eccl. 13. Omne animal diligit simile sibi, & uolatilia ad sibi similia conueniunt: ergo quanto aliquæ personæ magis similes sunt & coniunctæ, tãto magis natæ sunt inuicem conuenire, & copulari; sed ad matrimonium est copula, & coniunctio: ergo consanguinitas magis expedit, quã impedit. ITEM. Firmiori uinculo iunguntur, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui natura, & uoluntate diligantur, quam qui uoluntate tantũ, & melius inuicem cohabitãt, & conuersantur: sed sic est eũ aliq iungunt uinculo carnali, & fœdere matrimoniali: ergo magis deberẽt hoĩes coniungi propinquis, q̃ extraneis, cũ uoluntas habeat naturã sibi confirmẽ, & natura uoluntatẽ adiuuet: ergo magis pstat consanguinitas matrimonio solatum, & fulcimẽtum, quam impedimentum. Item. Si aliquid repugnat matrimonio, & impedit, hoc nõ facit, nisi qa alicui bono matrimonii repugnat, & aliqd adimit: sed si cõsanguinei iungant, saluãtur ibi tria bona matrimonii, fides, proles, & sacramentum: ergo cõsanguinitas (ut uidetur) nullum præstat impedimentum matrimonio.

Contra. Gene. ii. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem &c. constat quod istud non intelligitur de dereliction quantum ad cohabitationem: ergo intelligitur de derelictione quantum ad matrimonii cõtractionem: ergo pater, & mater non sunt legitimæ personæ ad contrahendum respectu filiẽ, & filii: hoc ãt non est ob aliud nisi ob uinculum consanguinitatis: ergo &c. Item. Leui. xviii. Ego dominus deus vester, omnis hõ ad proximam sanguinis sui non accedat, ut reuelet turpitudinẽ eius: ergo si contra domini præceptum est, pximam sanguinis sui cognoscere, cum matrimonium sit ordinatum ad actum illum, nullus cum proxima sua potest contrahere matrimoniũ: ergo proximitas sanguinis præstat matrimonio impedimentũ. Item. Quod est contra bonum prolis impedit matrimoniũ: sed contrahere cũ consanguinea est contra bonum prolis: ergo &c. Probatio minoris. Greg. dicit, & hẽ in litera. Quædam lex remota permittit, ut duorũ fratrum, aut duarum sororum filius, & filia sibi matrimonialiter copulentur: sed experimento didicimus, ex tali copula sobolem non posse succedere. Item. Matrimonium est uinculum honestatis, sicut supra ostensum est: sed naturalis honestas refugit reuelare ignominiam, & turpitudinem propinqui: si ergo hæc turpitudo reuelatur in coitu, quicũque cognoscit propinquam, facit cõtra honestatẽ naturalẽ. Si ergo matrimoniũ honestũ est, cũ consanguinitas sit cõtra honestatẽ matrimonii: ergo cõsanguinitas impedit matrimonium.

Resolvtio.

Consanguinitatis uinculum in aliquo gradu impedit dictamine naturæ, in aliquo diuinæ legis institutione; in quodam ecclesiæ præcepto.

Respon. Dicendum, q̃ uinculum consanguinitatis impedit matrimonium in aliquo sui gradu propter dictamen legis naturæ, in aliquo uero propter prohibitionem legis diuinæ, in aliquo propter statutum ecclesiæ. Vinculũ cõsanguinitatis, q̃ est stipitis ad prolem, impedit propter dictamen naturæ. Vnde naturale est apud omnes, quod filius non coniungatur matri, & quod filia non coniungatur patri. Et si qratur ratio huius, quare hoc est. Dicendum, q̃ hoc est propter reuerentiam, & honorẽ qui

qui debet exhiberi patri, & matri: & ideo non debent commisceri. Vel propter generationis successionem, quæ debet procedere, non retrocedere. Vnde nõ debet proles genita cõiungi suo principio, ut gignat. Et hinc est, q̃ natura dictat, q̃ alio effectu tractandi sunt parentes, alio affectu tractari debent coniuges. Iõ propter dictamen naturæ impeditur matrimonium per consanguinitatis primum uinculum, q̃ est prolis genitæ ad suum principium. Propter prohibitionem legis diuinę impeditur matrimonium per consanguinitatem usque ad secundum gradum, sicut patet per Leui. 18. cap. ubi prohibitio est usq; ad secũdũ gradũ. Et si quæratur ratio huius: dicẽdum, quod hoc est propter honestatem: qui enim mulierem cognoscit, reuelat eius turpitudinem, & discooperit ignominiã: & hoc inhonestum est facere propinque: maximẽ cum honestas dicter, quod soror nõ est tractanda ut uxor: & hinc est, q̃ in præcepto suo dominus dicit. Non discooperies turpitudinem eius. Viterius. Propter statutum ecclesiæ impeditur matrimoniũ a secundo gradu, & deinceps. Et si quæratur ratio huius. Dicendum, q̃ hoc statutum fuit propter dilectionem dilatãdam: qa enim homo pronus est ad diligẽdum sibi propinquum, & matrimonium aggeneret propinqtatem, & dilectionis mutuæ præstat fomentum; hinc est, quod ecclesia statuit, ut amor ad extraneos extenderetur, q̃ matrimonia extra propriam parentelam contraherentur; & ita non solũ in secundo, sed etiam deinceps propter dilatandam charitatẽ, & propter ampliandam honestatem: Et ita patet, q̃ cõsanguinitatis uinculũ ob diuersas causas habet impedire matrimoniũ: & hoc concedendum est.

Ad illvd ergo, quod obiicitur de Eua, & Adã, quod fuerunt os, & caro. Dicendum, q̃ quamuis Eua & Adam fuerunt os, & caro: non tamen sic fuit tunc, quemadmodum nunc est: quoniam nunc eadem est uia p̃ pagationis, & commistionis: sed Eua non exiit ab Adam per uiã generationis, sed per modum supernaturalem: non per coitum, immo de latere qualis modus p̃ducendi peroptime competebat coniugio, tum propter figurã, tum etiam, ut signaretur uinculi matrimonialis æqualitas, quia de latere, & adhærentia: unde quia non simili modo alii sibi attinent, ideo modus ille ad consequentiam trahi non potest, nec debet. Ad illvd, quod obiicitur, q̃ omne animal diligit sibi simile. Dicendum, q̃ illud intelligitur de similitudine secundũ speciem: uel si intelligatur de similitudine secundum carnis p̃ximitatem, adhuc habet ueritatem, q̃ diligit. Sed alius est modus affectionis, quo diligẽda est uxor: alius, quo diligenda est soror: & ideo coniunctio affectionis naturalis repugnat copulæ matrimoniali: ergo si copuletur per affectionis uinculum, nõ sequitur, q̃ debeat copulari p̃ matrimonium. Ad illvd, quod obiicitur, quod natura firmitatem præstat uinculo uoluntatis. Dicendũ, q̃ uerum est, ubi affectio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctio uoluntaria ad id dirigitur, ad q̃ inclinat natura: & quoniã natura bene ordinata non inclinat ad coeundũ cũ sorore, & affectio matrimonialis inclinat ad cognoscendum uxorẽ: hinc est quod naturalis affectio non prestat uoluntati fuscimentum: sed potius impedimentum. AD III. LVD, quod obiicitur, qd̃ non repugnat alicui bono mrimonii. Dicendum, q̃ hoc solui pōt per interemptionẽ: quoniã Greg. dicit, q̃ experimẽto didicit, ex tali copula nō posse sobolẽ succedere. Vt tñ & aliter dici posse, q̃ impedit maius bonũ, q̃ est uinculũ affinitatis: q̃a exinde cōtracta ē occasio mutuę dilectionis: q̃ patet si aliq̃s accipiat filiã patris sui, & exinde gñet prolẽ, idẽ est socer & pater, & eadẽ mulier est socrus & mater, & idẽ filius & gener, eadẽ nurus & filia, & idẽ uir & frater, & eadẽ uxor & soror: ita respectu affinitatis, q̃ poterat esse in 8. sicut in 4. similiter respectu ꝓlis. Et iō ut istę alligationes diffunderenẽ, & charitas mediante uinculo matrimonii mutuo cōseruaretur, statuit ecclesia matrimoniũ ad remotas personas protẽdi, non q̃a in proximis impediretur matrimoniũ: sed quia perderetur maius bonum: & sic patet totum.

QVAESTIO III.

Vsque ad quem gradum consanguinitas impediat?

VSQVE ad quẽ gradũ consanguinitas impedit matrimoniũ: & qd̃ usq̃ ad vii. gradũ, uĩ. Greg dicit, & habetur in litera, Progeniem suam usque ad septimã generationẽ unumquẽque obseruare decreuimus. Si tu obiicias, q̃ illud est retractatum in concilio generali extra de cōsanguinitate, non dẽt &c. ostendit̃ q̃ illud non dẽt esse retractatũ, quoniam aut hoc est bene statutum, aut non. Si non: ergo male statuit S. Greg. & ali Sãcti. Si sic: sed q̃ bene statutum est, nō indiget retractatione: sed obseruatione: ergo &c. ITEM. Secundũ rectum ordinẽ nō est retrocedẽdum: sed ultra progrediendum: ergo si sancti patres consanguinitatem usque ad gradum septimũ pduxerunt: ergo q̃ reducit ipsam ad quartũ, retrocedit: sed qui aspicit retro nō est aptus regno Dei: ergo male fecerunt qui retractauerunt. ITEM. In proximis gradibus non permittit̃ contrahere propter dilatationẽ charitatis: sed quãto charitas est frigidior, tanto magis indiget dilatari: cum ergo in fine charitas refrigescet: & hoc iam euenit: uidetur ergo quod nunc magis cōpetat gradus cōsanguinitatis ꝓtendere, q̃ restringere. ITEM. Quanto magis fideles sunt multiplicati, tãto magis habẽt copiã de his, cũ q̃bus licite possunt cōtrahere: ergo maior oportunitas erat in p̃cedentibus tpibus cum propinquis, quam nunc: si ergo illa oportunitas nō excludebat constitutionem de septennario gradu consanguinitatis obseruãdo: ergo nec nunc.

CONTRA. Quod non debeat impedire ultra secũdum, uĩ: q̃a in lege non prohibet̃ nisi usque ad ii. gradũ: sicut patet Leui. 18. ergo si omnes possunt matrimonialiter p Deũ cōiungi: q̃a a Deo nō prohibentur: ergo oēs quotquot infra illũ gradũ cōiungun

tur, a Deo coniunguntur: ergo per hoīem separari nō pñt: ergo non pōt matrimonium alicui ꝓ hiberi infra illum gradũ. ITEM. Ecclesia non pōt facere q̃ baptizatus careat baptismate, ēt quãtumcũque statuat, si baptizatur q̃s de facto baptizatus est: ergo quantũcũque prohibeat, & statuat, ut aliqui inuicẽ non cōtrahant, tamẽ si de facto cōrahant, contractum est: ergo uidetur, q̃ gradus prohibiti ab ecclesia matrimonium non impediant: sed isti omnes sunt ultra secũdum: ergo &c. ITEM. Matrimonium contractum contra ecclesiæ interdictum uerum est matrimonium: ergo cum gradus consanguinitatis non habeat uirtutem impediendi nisi ꝓp ecclesiæ statutum, uĩ qd̃ secundum ueritatẽ nō impediut. ITEM. Hier. dicit, quod nihil sibi credatur, nisi ꝓ ber ꝓ uetus, nec ꝓ nouum testamentum: ergo cũ nō possit probari per nouum, nec per uetus, quod non possit contrahi in gradibus ultra secundum, uidetur, quod nulli credendum est, si dicat contrarium: ergo tenẽndum est quod poteit contrahi.

RESOLVTIO.

Secundum legem naturæ impedit in primo gradu: secundum uetere usque ad secundum: secundum nouam usque ad quartum.

RESP. Dicendum, quod secundum tpa nostra matrimonium impedit a gradibus cōsanguinitatis usque ad quartũ inclusiue, sicut patet extra de consang. nō dẽt. in decretali edita in cōcilio generali. Si ãt qritur rō huius. Dicẽdum, quod huius ratio est statutum ecclesiæ. Si quæratur ultra, quare ecclesia statuerit. Dicendũ, q̃ quia potuit: & congruũ fuit: & q̃a erat utile: & q̃a erat necesse. Primum quidẽ potuit, & qd̃ potuit probatur per scripturã, q̃a in principio in cōstitutione matrimonii i lege naturæ duæ excipiebant̃ pſonæ, s. pater, & mater. Gen. ii. relinquet nō patrẽ, & matrẽ &c. post processu tpis in lege fuerũt ꝓles exceptæ, sicut patet Leui. 18. Si ergo lex euãgelica abundare dẽt à Mosaica: ergo in lege euãgelica proles debuerunt excipi. Sed Christus in ꝓpria pſona nō excepit: ergo si nihil diminuũ dẽt ēē i ecclesia, ergo posse determinãdi ecclesię reiqt, maxime Petro, & eius successori: q̃ attẽdẽtes sãcti patres exceperunt multos gradus consanguinitatis, ex quo apparet, q̃ ipsi posse habuerũt. Si ãt tu queras à me, quare huiũ posse ecclesiæ dereliquit. Di. cõũ. qd̃ rō huius est, q̃a illud tacitũ in contractu cōsistit, q̃ est pſonę ad pſonã, & q̃n dñs plenã iurisdictionẽ dedit Petro in ꝓ spiritualia, & ampliorẽ quã Reges terrę, & Imperator hẽant in ꝓ tpa. ita ergo regis, & principis potentia pt cōtractus limitare, ut maię hdei possessor iudicetur, qui contra eorũ interdicta ueniat, qd̃ mirum si dederit ecclesiæ postęrimo debuit dare, ut posset pſonarum legitimitate, & idoneitate ad contrahendum determinare. Si tu queras, quare ipe p se nō determinauit, Dici pot q̃ secũdũ diuersa tpa oportebat diuersas pſonas, & diuersos gradus excipi: quia ergo statuta diuina nō decet sic mutare, sicut humana: hinc ē q̃ nō

Universidad de Deusto Biblioteca

ipse Christus debuit limitare, sed limitandos Petro, & eius successoribus committere: & sic patet, ꝙ potuit. Secundo uerò congruum fuit, quod usque ad talē gradum consanguinitas protenderetur. Quoniam consanguinitas ortum habet ex propagatione, propagatio autem est ex semine, semen autem in se habet naturam. 4. humorum & 4. elementorum, hinc est, ꝙ consanguinitas tantum ad quartam generationem debuit terminari: & iterum infra illum gradum non debuit cōmisceri, nec matrimonium copulari, nec potestas corporis aliis dari. Sicut ergo corpus quatuor constat elementis, ita oportet quatuor gradibus distare, qui debent carnaliter commisceri. Et iterum lex noua supꝛ legem Mosaycam plus debet addere perfectionis, quam lex Mosayca super legem naturæ. Si ergo lex Mosayca unum dedit gradum super legem naturæ: tunc ergo lex euangelica saltem duos debet addere, ut iustitia euangelii non tantum superet iustitiā legis, sed etiam superabundet. Congruum ergo fuit & propter legem matrimonii, & propter legem euangelii matrimonium a consanguinitatis quarto gradu impediri, nec ultra addi, nec minui: & sic patet quomodo fuit congruum. Fuit etiam utile, qa uinculum matrimonii ratione affinitatis, ꝙ ibi contrahitur, fouet charitatem, & fœderat inimicos: & quoniam charitas nostris temporibus refriguit: ideo citius nunc rumpitur uinculum amoris quām in ecclesia primitiua: & alligatus uinculo citius fugit: & qui fuerat proximus frequentissime fit inimicus. Vt ergo fugiēs possit reuocari, cū a quarto gradu, & deinceps iam ab affectione amoris frigescat, utile fuit cōstituere, ut post quartum gradū posset fugiens reuocari ad uinculum: posset etiam confœderari inimicus: propter quam utilitatem decebat Pontificem summum manente priori prohibitione dispensare: & cum ista utilitas sit frequentissima, utile fuit ut fieret ius commune. Quarto uero fuit necesse propter periculum, quoniam propter multitudinem cōsanguineorum, & breuitatem dierum uix potest aliquis computare consanguineos usque ad septimum gradum: & ita erat ibi maximum periculū: & frequentissime cōtingebat homines iungi infra gradus prohibitos, immo uix poterat aliquis euadere: & ideo oportuit prius statutum retractare. Tale periculum, uel talis necessitas non fuit tempore ecclesiæ primitiuæ: cū quia minoris generationis: nunc autem creuit in hominibus potētia uirtutis nutritiuæ, & augmētata est potentia uirtutis generatiuę propter feruorem libidinis, qui uiget nunc in hominibus, adeo ꝙ secundum communem cursum possent homines ita multiplicari, quod usq; ad quartum gradum, uedum usque ad octauum uix inueniret aliquis cum qua contraheret. Et istud patet ad oculum: possibile enim est, ꝙ aliquis generet xx. & iterum ꝙ aliquis generet trex: nunc ponamus secundum communem cursum, ꝙ generet. x. & ille x. alios x. in secundo gradu erūt 100. in tertio. 1000. ī quarto. x. milia: & sta infra quatuor gradus haberet aliquis cōsanguineos in una linea xl. milia centum, & xl. totidem in linea ascendente, & totidem in transuersali: ergo secundum naturā haberet xxxiii. M. & trecentos & xxxiii. consanguineos. Et sic in una patria magna uix inueniret cum qua contraheret usque ad quartum gradum, quanto magis usq; ad octauum. Et ita propter periculum oportuit reuocari illud statutum, & hoc, scilicet usque ad quartum gradum statuere: Et ista fuit potissima ratio quare mutatū est, sicut expresse dicitur in decretali edita in concilio generali, ubi dicitur non reprehensibile iudicari, si secundum uarietatem tēporum statuta quoque uariētur humana: præsertim cum urgens necessitas, uel euidens utilitas hoc exposcit: hoc autem non solum necessitas exposcebat sed & utilitas requirebat, & aderat concordia, & potestas: ideo iuste usque ad quartum gradum impediri matrimonium rectissime, & irreprehensibiliter statuit, & ordinauit ecclesia.

AD ILLVD, quod obiicitur de Greg. Dicendum, ꝙ rationabiliter illud statutum fuit tempore suo, & non minus rationabiliter reuocatum tempore moderno; nec fuit reuocatum, quia esset male statutum, sed quia ꝙ cōgruebat tempore primitiuo, non congruebat statui nostro propter maiorem imperfectionē, quæ est in nobis, & propter maiora pericula. AD ILLVD, qd obiicitur, quod non est retrocedendum. Dicendum, ꝙ uerum est in his, quæ sunt perfectionis: sed ea, quæ sunt rigoris temperari possunt, & debēt. Vel dicēdum & melius, ꝙ condescendere oportet infirmitati, & ubi nō possumus nos erigere, necessario oportet nos humiliare & inclinare: & ideo propter imperfectionem hominum statutum illud oportuit temperare: unde uerum est, ꝙ non est retrocedendum, sed tamen imperfectionē hominum tolerare oportunum. AD ILLVD, quod obiicitur de dilatione charitatis. Dicendum, ꝙ illa ratio potius est ad oppositum, quām ad propositum: qa enim charitas minus se extedit, ideo citius oportet ei succurri & adiuuari: & proximus ab amore citius fugit, & ideo citius est reuocandus. AD ILLVD, quod obiicitur, quod maiorem habet fideles copiam. Dicendum, ꝙ uerum est, si multiplicarentur personæ, ita quod non multiplicarētur consanguinei: hoc autem nō est uerum: & ideo sicut crescit ex una parte aptitudo, ita ex alia crescit ineptitudo. AD ILLVD, quod obiicitur, quod Deus non prohibet ultra secundum. Dicēdum, ꝙ uerum est per se: tamen prohibet per ecclesiam, quia ecclesia prohibet auctoritate sibi diuinitus data. Ratio autem qua re Deus dedit ecclesiæ auctoritatem super hoc, iam uisa est. AD ILLVD, qd obiicitur, quod non potest facere, ꝙ careat baptismate. Dicendum, ꝙ non est simile: quia baptismi institutionē Deus per se ordinauit, & cōfirmauit: sed personarum legitimitatē cōmisit ecclesiæ, quia matrimoniū contrahitur inter uirum, & mulierem

Qs precedens.

Universidad de Deusto Biblioteca

lierem, & ecclesia habet plenitudinem iurisdictionis super utrũque. AD ILLVD, qd obiicitur de ecclesiæ interdicto. Dicendũ, q̃ nõ est simile: quia illud interdictum est ad tempus non simpliciter, nec facit personas illegitimas simpliciter, sed ligat, ut sine peccato non possint: & ideo pœna talibus debet imponi. AD ILLVD, quod obiicitur de Hieron. Dicendum, q̃ secus est in dictis ecclesiæ & Hier. quia Hiero. non poterat per scripturam probare esse se testem ueritatis: ideo adhoc, q̃ crederetur sibi oportebat, quod per scripturam probaret esse uerum, quod testificabatur, & dicebat. Sed ecclesia per scripturã potuit probare auctoritate suam, qua probata, oportet obedire, non aliud testimoniũ qrere: & sic totum patet.

DISTINCTIO XLI.

De impedimento matrimonii, quòd uenit ex propinquitate affinitatis.

NVnc de affinitate uidendum est: de qua Greg. ait, Porro de affinitate, quam dicitis parentelam esse, quæ ad uirum ex parte uxoris, seu quæ ex parte uiri ad uxorem pertinet, manifesta ratio est: quia si secundum diuinam sententiam ego & uxor mea sumus una caro, profecto mihi & illi mea, suaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & soror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus: filius uero eius secundo gradu erit a me: neptis uerò in tertio. Idque utrinque in cæteris agendum est successionibus. Vxorem uerò propinqui cuiuscunq; gradus sit ita me oporteat attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua fœmina proprie propinquitas sit. Quod uimirum uxori meæ de propinquitate uiri sui in cunctis cognationis gradibus conuenit obseruare. Qui uerò aliorsum sentiunt, Antichristi sunt. Item Iulius Papa: Æqualiter uir coniugatur consanguineis proprijs, & consanguineis uxoris. Item Isidorus, Sane consanguinitas, quæ in proprio uiro conseruanda est, etiam in uxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est: quia constat eos duos fuisse in carne una: ideoque communis est illis utraque parentela. Item Iulius Papa. Nullum in utroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis uel uxoris, usque in septimum generationis gradum, uxorem ducere uel in-

35.q.5 c. Porro.

35.q.3 c. æqualiter.

Ibid. c. Sanè.

Ibid. c. Nullũ.

cesti macula copulari: quia sicut non licet cuiquam Christiana de sua consanguinitate, sic nec de consanguinitate uxoris coniugem ducere propter carnis unitatem. Itẽ. Gregor. De affinitate consanguinitatis per gradus cognationis placuit usque septimam generationem obseruare. Nam & hæreditas rerum per legales instrumentorum definitiones sancita, usque ad septimum gradum hæredum protendit successionem. Non enim eis succederent, nisi de propagine cognationis deberetur. His auctoritatibus insinuatur, & quæ sit affinitas, & usque ad quem gradum sit obseruanda, scilicet usque ad septimum.

10 concil. Mel den.

Ibid. c. de affinitate.

Variæ traditiones de affinitate.

Sed alij uidentur concedere in quinta generatione inter affines contrahi coniugium, & in quarta etiam si contractum fuerit, non separari. Ait enim Fabianus Papa, De propinquis, qui ad affinitatem per uirum, & uxorem ueniunt, defuncta uxore, uel uiro in quinta generatione iungantur, in quarta, si inuenti fuerint, non separantur. In tertia uerò propinquitate, non licet uxorẽ alterius accipere post obitum eius. Æqualiter uir iungatur in matrimonio eis, qui sibi consanguinei sunt, & uxoris suæ consanguineis, post mortem uxoris. Ecce hic conceditur, in quinta, uel quarta propinquitate affinium fieri coniugium. Iulius etiam Papa ait, Statutum est, ut relictam patris uxoris suæ, relictam fratris uxoris suæ, relictam filij uxoris suæ, nemo sibi in matrimonium sumat: relictam uxorem consanguineorum uxoris suæ, usque in tertiam progeniem, nemo in uxorem sumat. In quarta uerò, & quinta, si iuncti fuerint, non separentur. Ecce quam uariè de affinitatis obseruatione loquuntur auctores. Alij enim usque ad septimum gradum eam obseruari sanciunt. Alij uero, in quinto, uel quarto matrimonia cõtracta non diuidunt. Sed illi ueritatis rigorem, isti misericordiæ dispensationem uidentur proponere. Potest enim Ecclesia dispensare in copula affinium usque ad tertium gradum: sicut Grego. dispensauit, in quarto gradu consanguinitatis. Illud autem non est prætereundum, quod Grego. Venerio Episcopo scripsit. Sedem Apostolicam consulere decreui

Ibid. c. De propinquis

Ibid. c. & hoc quoq;

35.q.10.cap. Fraternitatem.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſti, ſi mulier copula nuptiali extraneo viro cõiuncta, cognationi eius pertineat, ſi eo defuncto cognatio maneat, vel ſi ſub alio viro cognationis vocabula diſſoluantur, vel ſi ſuſceptæ ſoboles poſſint legitimè ad prioris viri cognationis tranſire copulã: Si vna caro fiunt: quomodo aliquis eorũ pōt propinquius vni pertinere, niſi pertineat alteri? Hoc minimè poſſe fieri credendũ eſt. Porro vno defuncto in ſuperſtite affinitas non deletur: nec alia copula coniugalis affinitatem copulæ prioris ſoluere valet: ſed nec alterius coniunctionis ſoboles placet ad affinitatis prioris viri conſortium tranſire. Si quis ergo ſacrilego, & temerario auſu in defuncto quærit propinquitatẽ extinguere, vel ſub altero affinitatis vocabula diſſipare, vel ſi ſuſceptas ſoboles alterius copulæ propinquiori prioris credit legitimè ſociari: hic negat Dei verbum validum eſſe, quod dixit, Erunt duo in carne vna. Ecce hic prohibet, ſi mortuo primo viro, vxor eius alij nupſerit, filios de ſecundo viro genitos ducere vxores de cognatione prioris viri: quia filij mediãte matre, ad cognationẽ prioris viri pertinent, cum quo mater eorũ vna caro extiterat. Hoc idẽ etiã Innoc. Papa ait, Si qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit, & ex eis ſobolem genuerit, nullatenus poteſt ad conſortium cognationis prioris viri pertingere. Hoc aũt obſeruandum eſt, vſque ad ſeptimum generis gradum: ſed maximè vſque ad tertium & quartum, ſicut ſupra poſitũ eſt.

Gene. 2. Matth. 19. 25. q. 10 c. Si qua mulier. 1. & 2.

Quid de ijs, qui nota conſanguinitate, diuiduntur.

Et eſt ſciendum, quod Eccleſia infra prædictos gradus cõſanguinitatis coniunctos ſeparat. Si aũt ignoranter coniuncti fuerint in conſpectu Eccleſiæ, & poſtmodum probata cõſanguinitate eiuſdem iudicio ſeparati, quæritur utrum copula illa coniugiũ fuerit. Quibuſdam videtur non fuiſſe coniugium, quia non erant legitimæ perſonæ: ſed tamen de crimine excuſantur per ignorantiã, & quaſi coniugiũ reputatur, quia bona fide, & per manũ Eccleſiæ cõuenerunt: vnde & filij eorũ legitimi habentur. Alij verò dicunt fuiſſe coniugiũ, licet non eſſent legitimæ perſonæ: quia taliũ coniunctiones vocant canones coniugia, ubi de perſonis agitur, quarũ teſtimonio conſanguineorũ ſit dirimenda coniunctio. Vnde

Vrbanus Papa, Si duo viri, vel tres conſanguinitatem iure iurando firmauerint, vel ipſi ſortè confeſſi fuerint, coniugia diſſoluantur. Si vero neutrum contigerit, Epiſcopi eos per fidem Chriſti obteſtentur, quatenus palã fateantur, ſi ſe recognoſcunt conſanguineos. Si ſe iudicio Epiſcoporum ſegregauerint, alia matrimonia non prohibeantur contrahere. Idẽ, Notificamus tibi, vt cum tres, vel duo ex propinquioribus eius, qui accuſatur, hanc propinquitatem iuramento firmauerint: vel ſi duo, vel tres ex antiquioribus Ianuenſibus, quibus hæc propinquitas eſt nota, qui bonæ famæ, & veracis teſtimonij ſint, remoto amore, timore, pretio, et omni malo ſtudio, prædicta firmauerint, ſine mora coniugia diſſoluantur. Conſanguineos vero extraneorũ nullus accuſet, vel conſanguinitatẽ in ſynodo computet: ſed propinqui, ad quorũ notitiam pertinet. Si aũt progenies tota defecerit, ab antiquioribus, & verecioribus, quibus propinquitas tota nota ſit, Epiſcopus canonicè perquirat: & ſi inuenta fuerit, ſeparentur: Ecce quibus accuſantibus, vel teſtificantibus dirimenda ſit conſanguineorum coniunctio, quæ coniugium vocatur.

25. q. 6 Si duo viri. Idẽ Ricardo Ianuẽ. Epiſco. vbi ſupra ca. Notificamus. Fabianus Papa ibid. ca. Conſãguinitatis.

Quid ſit fornicatio, ſtuprum, adulteriũ, inceſtus, & raptus.

Hic dicendum eſt, quod aliud eſt fornicatio, aliud ſtuprũ, aliud adulterium, aliud inceſtus, aliud raptus. Fornicatio, licet ſit genus omis illiciti coitus, qui ſit extra vxorem: tamen ſpecialiter intelligitur in vſu viduarum, vel meretricũ, vel concubinarum. Stuprum propriè eſt virginum illicita deflo ratio. Adulterium eſt alieni tori violatio. Vnde adulterium dicitur, quaſi alterius tori acceſſio. Inceſtus eſt conſanguineorum, vel affinium abuſus. Vnde inceſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis, vel affinibus ſuis abutuntur. Raptus admittitur, cum puella violenter a domo patris educitur, ut corrupta in vxorem habeatur. Siue puellæ, ſiue parentibus vis illata conſtiterit, hic morte multatur. Sed ſi ad Eccleſiam cum rapta confugerit, priuilegio Eccleſiæ mortis impunitatem meretur. Addendum eſt etiam illud Alexandri, qui ait, Quod frater, ſororve vxoris tuæ cognati dicuntur, æquiuocationis iure ſit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius quã vlla cognationis cauſa. Vxor enim fratris, fratriſſa potius

Hoc totũ vſq; ad parag. Ad tẽdẽdũ, habetur 36. q. 1. ca. Lex præteritorũ para. Sed vũ omnis. 45. q. 5 c. Quod autem frater.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm cognata uocatur. Mariti frater leuir dicitur. Duorũ fratrum uxores ianitrices uocantur, quasi eandem ianuam intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis autem uir non habet specialem nomen, nec uxoris frater.

SVpra egit Magister de consanguinitate. Hic agit de affinitate: & diuiditur hæc pars in duas. In prima determinat gradus affinitatis. In secunda agit de separatione cõiunctorum, infra pdictos gradus. ibi. *Et est sciendum, quod Ecclesia, &c.*] Prima pars habet tres partes. In prima determinat gradus affinitatis secundum ius cõc. In secũda determinat secundum dispõsatione specialẽ, ibi. *Sed a uiden tur concedere, &c.*] In tertia uerò de secundo genere affinitatis, ostendens quod secũdum genus affinitatis impedit mrimonium: ibi. *Illud etiam non est pratermittendum, &c.*] Similiter secunda pars habet tres. In prima ostendit, qui debeant separari.] In secunda uerò, qui non debent separari sine testimonio, ꝑ quod prohibetur proximitas: & determinat, qui possunt hic testificari, ibi. *Si duo uiri, uel tres, &c.*] In tertia, quia coniuncti infra gradus prohibitos committunt incestũ, distinguit ibi genera peccatorum circa actum carnis, ibi. *Hic dicendum, quod aliud sit, &c.*

Dub. 1. *Ecclesia infra pradictos, &c.*] Ponat, ꝙ Ecclesia decepta aliquos separet, & postmodũ manifestetur deceptio, quæritur utrum tales sine reiungendi: & quod sic, uidetur, quia separatio per iustitiam facta est: ergo uidetur quod nullo modo possit stare, cum manifestetur pcedẽte iudicium fuisse iniustum. Contra hoc est, quia possibile est, qd aliquis post separationẽ in facie Ecclesiæ fiat sacerdos, uel religiosus, sed talis non potest habere usum matrimonii; ergo non debet ei restitui. Iuxta hoc quæritur, quando & qualiter sit restitutio uiri facienda uxori, uel econuersò. Resp. Dicendum, ꝙ in tali casu facienda est restitutio, quoniam Ecclesia decepta fuit, & altera pſonarum iniustè expoliata: & quoniam Ecclesia pōt, & debet errorẽ corrigere, & non debet aliquã personã iure suo priuare: ideo deceptione cognita, si alter qui iniustè expoliatus est petat, debet restitueret & si intrauit religionem, & uotum emisit, pōt debitũ reddere: sed non debet, nec pōt exigere, quoniã obligauit se ad continẽtiã quãtum est in se. Quod quæritur, quando, & quo debeat uxor restitui uiro, aut econuersò. Dicendum, quod uxor, aut agit iure petitorio, aut possessorio. Tunc agit petitorio, quando dicit aliquẽ sibi adiudicari in maritum, quoniã cum ea cõtraxit. Tunc agit possessorio iudicio, quando petit aliquẽ sibi restitui pro eo, quia uir eius fuit, & cum ea cohabitauit. Si agit petitorio, & uir excipiat, primo tractabit exceptio mariti antequã fiat restitutio, siue quam satisfiat petitioni: pro eo quod probata exceptione

ptione mariti, si recta est principalis quæstio, perimitur. Si uerò agit de possessorio, restituendus est mulieri, etiã antequã probet exceptio, extra de restitutione spoliatorum, literas: & extra de diuortiis. Porro: exceptis quinque casibus. Primus est, si obiiciatur mulieri publica fornicatio: & hæc fuerit probata, nisi ipsa excipiat in contrarium contra uirum, de fornicatione, extra de diuortiis, significasti. Secundus casus est, si obiiciatur cõsanguinitas, diuina lege prohibita, in incõtinenti probanda, differenda est restitutio, nec debet compelli per sententiam, ne fortè superinducatur perplexitas. Si uerò differatur, oportet fieri restitutionem per sententiam: sed tamen non oportet debitum reddere, si habet de consanguinitate conscientiam, extra de restitutione spoliato, literas. Tertius casus est, si obiiciatur exceptio rei iudicatæ, a qua non est appellatum argu. de officio delega. causam matrimonii. Quartus est, quando tanta est sæuitia uiri, quod nõ potest sufficiens cautio adhiberi, utpotè, quia persequitur uxorem odio capitali, extra de restitutione spoliatorum, literas, in fine. Quintus casus est, quando ille, qui agit, alterum spoliauit sine causa, dicitur quod non debet restitui. 20. q. 1. De benedicto a casu. Illud non est usquequaq; uerum: sed tunc, quando uult redire, & alter non uult: si non habet quod obiiciat manifeste, extunc incipit spoliare.

Dub. 2. *Cum duo, uel tres, &c.*] Vt malè dicere, qa pſonæ propinquæ sunt suspectæ: ergo non debent recipi ad testificandum, Iuxta hoc q̃ritur, q possunt matrimonium accusare. Resp. Dicendũ, qd accusatio, pp quã debet fieri diuortiũ, aut est de peccato, aut de consanguinitatis uinculo. Si de peccato fornicationis, tũc soli coniuges possunt se mutuo accusare. Alii uerò non admittuntur, qa tunc fit iniuria uiro, & possunt simul stare sine peccato. Si aũt fit accusatio de consanguinitatis uinculo, tunc primo admitti debent consanguinei si sunt suꝑstites, maximè cũ est accusatio de matrimonio dissoluẽdo, qa non pſumitur, qd ipsi uelint. Et preterea, melius sciunt genealogiã quã alii: & iõ specialiter in hac causa admittentur cõsãguinei. Tũ si sit q̃stio de matrimonio contrahendo, siue cõtracto, ut suspecti repellendi sunt, ubi ille, cuius filius, uel filia cõiuncta dr, superior est diuitiis, potentia, & honore. Quod si cõsanguinei non adsint, q testificentur, tũc possunt admitti extranei antiqui, & maturi. Quod si hi nõ uelint testificari, tunc oẽs extranei possunt accusare, nisi aliud obsistat, ut puta si facta fuerit denunciatio, qd matrimonium accuset, qui nouit, si ille pſens aderat, & tacet, extunc accusare non pōt. Si uerò fuit absens, uel postmodũ didicit mrimonii impedimentũ, si hoc iureiurando firmauerit, e admittendus, extra, de his, q mrimoniũ accusare possunt, cũ in tua. & infra. Alicubi tũ sine differẽtia oi, q uult accusare admittitur, qa hoc honestatis est, scilicet seruare ordinem prius dictum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Dub.3. *Hic dicendum est, quod aliud est, &c.*] Quæritur, utrũ ista sint diuersa peccata secundũ speciẽ, & quãtum ad genus peccati. Et qd non vt, quia sunt contra idẽ peceptum. S. non mœchaberis & circa actum unius uirturis sola circunstantia differente, in qua non est, nisi accidentalis differẽtia. In oppositum est, primũ peccatum haber rõnẽ suã a defectu circunstantiæ, sed adulterium dr, quia aliquis cognoscit cõiugatã: sed fornicatio: quia solutã, ergo sunt diuersa peccatorũ genera. Resp. Dicendum, qd ista non tantum differunt accidẽte, immo sunt diuersa genera peccatorum: & talia oportet confiteri: quoniã & si uideantur solũ differre circunstantia, quæ iudicatur esse accidentalis proprietas, tamen ipsa circunstantia cõparata ad peccatum est essentialis, quãuis cõparata ad actũ sit accidentalis: & ideo non uariat genus actus, sed peccatum. Qd ergo obiicit, quod non est contra idẽ præceptum, & circa eun dẽ actum. Dicendum est, ꝙ hoc non impedit, quin possint esse diuersa peccata, pro eo quod circa eundem actum, & contra idem bonum contingit multipliciter obligari.

Dub.4. *Stuprum peccatũ est, &c.*] Quæritur, quod sit maius peccatum, utrum stuprum, an adulteriũ. Et quod maius sit adulterium, patet ex ordine Magistri, quia præmittit maiora, & gradatim descendit. Amplius. Per adulterium iniuriatur quis uiro, ꝙ stuprum non. Vnde uirgo, quę nõ est alteri alligata, nõ peccat, nisi in Deum, sed adultera in Deũ, & in proximum: ergo &c. Contra. Nobilior est castitas uirginalis, quã coniugalis: ergo gratius est peccatum, ꝙ est contra uirginalem, quam contra coniugalem decori: sed stuprum est contra uirginalem: ergo, &c. Item. Qui corrumpit uirginem aliquam, aufert ei bonum irrecuperabile: sed non qui adulterantur: ergo, &c. Resp. Dicendũ, quod pro maiori parte peccata adinuicem cõparata se habent sicut excedentia, & excessa. Vnde si cõparemus coitũ cũ coniugata ad coitum cum uirgine soluta, deformius est uirginem deflorare, quam defloratã cognoscere: attamẽ grauius peccat, qui adulteratur, quia magis lædit rempublicã, & magis offendit uirum, & magis generat infamiam. Obiecta autem procedunt per diuersas uias.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An per uxorem coitum contrahatur affinitas?

AD intelligentiam præsentis distinctionis, in qua agitur de affinitate, primò procedendum est ꝙ modum narrationis. Secundo ꝙ modũ inquisitionis. Quantũ ergo ad primũ. Primò annotanda est differetia, secundò verò annotãda ẽ triplex normia. Primò.n. attendẽdũ est, qd differt esse affinem, & esse cõsanguineũ. Nã consanguinitas uenit ex carnis propagine, sed affinitas ex carnali cõmixtione, ꝑsupposita tũ consanguinitate.

Vnde affinitas diffinitur sic. Affinitas est proximitas personarũ ex carnali copula prouenięs, omni carens patentęia: intellige quantum est de se: tũ præsupponit cõsanguinitatẽ: unde si quis cognoscit mulierẽ, efficitur affinis oĩbus cõsanguineis mulieris per illam commistionem: & ecõuerso in muliere. Secundo intelligendum est, ꝙ in affinitate differt genus, & gradus: nam genus attenditur secundũ purificationẽ cõmistionis siue a parte commistionis: sed gradus a parte sanguinis & propagationis: ꝑp qd dicitur uersus. *Commixtis nupta genus: sed generata gradum.* Vnde antiquitus tria genera affinitatis esse consueuerunt. Primum surgit ex consanguinitate, & prima carnis commistione. Secundum surgit ex consanguinitate, & secunda carnis commistione. Tertium surgit ex secunda affinitate, & tertia carnis commistione. Exemplum est: si frater tuus contrahat cum Maria, ipsa est affinis tibi in primo genere. Si contrahat mortuo fratre tuo cũ alio, ipse erit affinis tibi in secundo genere. Si ipsa mortua ipse uir contrahat cum alia, illa mulier esset tibi affinis in tertio genere. Sed generatio siue ꝓpagatio gradum mutat affinitatis sicut consanguinitatis. Sed ista tria genera cõsueuerunt esse antiquitus: nunc autem, sicut patebit post, non stat nisi primũ genus affinitatis aliis cessantibus. Tertio intelligendum est, quod differt, utrum mulier affinis generet prolem de consanguineo meo, an de extraneo. Si de consanguineo, proles generata non est mihi alligata uinculo affinitatis, sed consanguinitatis. Si uerò de alio: secũdum iura moderna nihil omnino reputatur mihi attinere. Antiquitus tamẽ, sicut patet ex decreto Greg. & hẽ in litera, iudicabatur affinis non primo genere, sed secundo: sicut expresse tangitur in literat & pro illo tempore maxime intelligitur iste uersus. *Mutat nupta genus: sed generata gradum:* quia mulier affinis mihi ꝙ fuit uxor fratris mei, si nubat alii, generat mihi affinem in alio genere affinitatis. Si uerò generaret prolem, tunc generaret mihi affinem, nõ alio genere, sed gradu: hoc tũ est retractatum quantũ ad utrumque ꝑ ius nouum extra de cõsanguinitate, & affinitate. Non dẽt, & decretali edita in concilio generali, ubi expresse retractatur utrumque. His uisis, qdam regulæ sunt notandæ. Prima est, ꝙ in primo genere affinitatis non licet contrahere usque ad quartum gradum inclusiue, sicut & de cõsanguinitate. Quod si quartum gradum uelis cognoscere, recurre ad personam: mediante qua contracta est affinitas, & quoto gradu distas ab illa, toto gradu distas a persona, cui es affinis: ut si contraxisti cũ muliere, factus es affinis consanguineis eius: & quoto gradu aliqs est cõsanguineus uxoris tuę, toto gradu est tibi affinis: & si attinet ei in quarto gradu, attinet & tibi: & sicut non liceret uxori contrahere in tali gradu, ita nec tibi. Secunda notula est, quòd ex quo contracta est affinitas, mortua persona, mediante qua contracta est, nihilominus manet affinitas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

finitas pro eo quod est uinculũ perpetuum sicut cõsanguinitas: ideo minime pōt contrahi cum persona affini. 35. q. 10. Fraternitatis. Tertia notula est, ꝙ affinitas contrahitur non solũ per matrimonium: sed etiam per coitũ fornicarium, sicut dicitur extra de consanguinitate. Fraternitatis tuæ &c. sed quia hoc dubiũ est: ideo ratio huius inquisitionis relinquatur. His autem prælibatis, ut modo inquisitorio procedamus, possunt hinc tria quæri. Primo quæritur, utrum per omnem coitum contrahatur affinitas. Secũdo, utrum affinitas trãseat ab uno in alterum. Tertio, utrum affinitas impediat matrimonium.

CIRCA primam sic procedit, & ostenditur, ꝙ per omne coitum siue legitimum, siue fornicarium contrahi possit affinitas. 35. q. 3 Si homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius nesciens eandem uxorem duxerit, eo quod frater eius crimen fratri celauerit, pœniteat septẽ annis. Sed hoc non est ob aliud, nisi quia illa facta est affinis fratri: ergo &c. ITEM. Extra, de eo qui cognouit consanguineã uxoris suæ, expresse dicitur, ꝙ non licet petere debitum, in decreta si illa, Transmisisse nobis iteræ &c. Sed hoc non est nisi ꝓ affinitatem: ergo per coitum fornicarium contrahitur affinitas.

ITEM. Ratione uſ: quia non est ob aliud, qd̃ contrahatur affinitas ꝓ coitũ, nisi quia est carnis cõmistio, per quã uir, & mulier fuerunt una caro: sed hoc non tãtum est actu legitimo, uerum etiam fornicario, secundum ꝙ dicitur 1. ad Cor. 6. Qui adhærer meretrici, unum corpus cum ea efficitur. ITEM. Filius fratris tui natus de fornicatione, ita est tibi consanguineus, sicut si esset de legitimo matrimonio natus: si ergo per actum fornicarium cõtrahitur consanguinitas, pari ratione affinitas.

CONTRA. 35. quæstione. 3. Extraordinaria pollutio citra maritale affectum, si ita esse constiterit, nõ uidetur matrimoniũ impedire: sed fornicarius actus est extra rectũ ordinẽ: ergo non impedit matrimonium: sed affinitas impedit: ergo ibi non contrahitur affinitas. ITEM. Affinitas est uinculũ legitimum, quod est institutum a Deo, & ab ecclesia: ergo cum fornicatio sit actio contra legitimitatem, & contra diuinum statutum, per fornicationem numquam contrahitur talis uinculũ. ITEM. Affinitas est uinculum insolubile: sed coniũctio ꝓ coitũ fornicariũ non iungit insolubiliter, immo solubiliter: ergo nũquam per illũ coitũ contrahit affinitatis uinculum. ITEM. Per coitum extra matrimonium non cõtrahitur irregularitas ad ordinẽ suscipiendum: ergo pari rõne nec illegitimas ad matrimonium contrahendũ. Si ergo affinitas facit illegitimitatem, uidetur quod per talem coitum affinitas nec debet, nec potest contrahi.

RESOLVTIO.

Cum affinitas contrahatur ratione unionis, quæ magnopere fit in cõmistione seminum, dicendum est, ex quocunq; naturali coitu affinitatem contrahi.

RESPON. Dicendum, ꝙ affinitas

nitas generaliter contrahitur ꝓ omnem coitum, in quo est commistio seminum. Et ratio huius est: quia affinitas non contrahitur nisi ratione unionis: tunc ãt dicuntur una caro fieri, quando per commistionẽ seminum fit consummatio illius operis. Si ergo aliter conueniant, siue cõtra naturam polluendo extra uas, illi usui deputatum: siue inuadendo claustra, ita quod opus naturium non consummetur, affinitas contrahi non iudicatur, secundum quod dr. 35. q. 3. extraordinaria. Qd̃ si uidetur dici contrarium extra de eo, q̃ cognouit cõsanguineã fraternitati &c. Dicẽdũ, ꝙ illa separatio non fuit ꝓ affinitatem: sed ꝓ publicæ honestatis iustitiam, q̃ contrahitur ex puris sponsalibus.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur in contrarium de extraordinaria pollutione, iã patet rãsio: q̃a ibi non fuit seminũ cõmistio aliqua, iõ non dr̃ vir, & mulier una caro effecti. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ uinculum legitimũ est a Deo institutũ. Dicendum, ꝙ i fornicatione duo sũt. f. actio substrata, quæ est naturalis: & deformitas uoluntatis, qua aliquis uult cognoscere non suam, siue circa ipsum actum defectus circunstantiæ. Quantum ad primũ est actio naturalis bona, & a Deo: quantum ad secundum dicit defectum, & deformitate, & sortitur nomen uitii: uinculum ergo affinitatis contrahitur ratione primi, non ratione secundi. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est uinculum insolubile. Dicendum, quod actio transiens ut plurimum relinquit effectum perpetuum, siue (ut melius dicam) diuturnum, ut patet, quia sicut fornicatio inducit carnis corruptionem, sic uxoris cognitio efficit corporis vnionem: & quoniam ex quo cognouit, necesse est cognouisse: iõ ex hac coniunctione resultat uinculum insolubile. Et est exemplum, q̃a sicut ex uno actu tali potest proles generari, quæ uinculo perpetuo adligatur patri, & matri: sic potest affinitas generari, quãdo talis coniunctio est introducens affinitatẽ, non conseruans: ideo ipsa existente transitoria, pōt esse affinitas diuturna. AD ILLVD, quod obiicitur de irregularitate ad ordines. Dicendum, ꝙ cognitio mulieris non generat irregularitatẽ, nisi ꝓ induceit defectum sacri: & quoniam defectus sacramenti præsupponit aliquod esse sacramenti, & post priuationem perfectionis: hinc est ꝙ irregularitas non cõtrahitur per coitum extra matrimonium; sed affinitas respicit unitatem carnis, & corporis: & hęc est communis tam actui fornicario, quam legitimo: ideo potest causare affinitatem, non irregularitatem.

QVÆSTIO II.

An affinitas transeat in alterum?

VTRVM affinitas trãseat in alterum: & quod sicut. 35. q. 3. cõtradicimus, & infra. Iulius Papa. Reictam consanguineorum uxoris suæ nullus ducat uxorẽ: sed cõsanguinei uxoris suæ affines: ergo uxor affinis efficit illegitima ad cõtrahendũ nõ ꝓ aliud, nisi ꝓ affinitatẽ: ergo &c. ITEM. In sequenti cap. Porro duorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

duorum consanguineorũ uxores uni uiro alteram post alterã nubere publicæ honestatis iustitia cõtradicit. ITEM. Carnalis cõmistio adeo iungit, ut propagatio: qd patet: qa tantum se extendit, & p tot gradus, & ad tales descendit affinitas, ad quos gradus protẽditur consanguinitas. s. usque ad quartũ gradum. Cũ ergo cõsanguinitas trãseat in alterũ: ergo & affinitas. Minor patet: qa si aliqs est mihi consanguineus in primo gradu, gnat mihi cõsanguineũ in secundo: ergo &c. ITEM. Omne simile generat sibi simile: & qcunque uni & idem sunt eadẽ inter se sunt eadẽ; ergo si aliqua uxor habeat duos viros & aliqui uiri alias duas uxores, cũ isti duo uiri cõiuncti fuerũt eidẽ mulieri, ut patet cõsideranti, etiam istæ duæ mulieres eidem uiro: ergo omnes sibi attinent: ergo &c.

CONTRA. Vbi est uera affinitas, adeo ligat ut cõsanguinitas; sed numquã cum filia fratris sui põt quis cõtrahere: ergo nec cũ filia uxoris fratris, q̃ est affinis fratre mortuo: cuius cõtrarium hẽ extra de consanguinitate: nõ debet reprehẽsibile iudicari: ubi dicitur, ꝓ potest coniungi talis tali. ITEM. Si affinitas surgit ex affinitate: ergo cum aliquis uir cognoscit x. mulieres: ergo illæ omnes sunt affines; ergo contrahens cum una non potest cõtrahere cũ alia: quod est manifeste falsum, quia tũc homo cum nulla posset cõtrahere. ITEM. Esto ꝓ aliqua contrahat cum uxore alicuius ipso mortuo, quæritur utrum efficiatur affinis consanguineis uiri: ꝓ si non, tunc affinitas, non generat affinitatem. Si uerò efficitur affinis consanguineis: ergo multo magis ipsi uiro: ergo nõ potest cognoscere cognitas ab alio uiro, quod est manifestũ inconueniens. ITEM. Si affinitas generat affinitatem, cum carnis cõmistio faciat unitatẽ, & gradum attinẽtiæ secundum primum gradum, tunc semper manebit affinitas ꝓp cõmistionem: & sic erit processus in infinitum in affinitate, quod est manifeste falsum: ergo & primũ, scilicet ꝓ affinitas per commistionẽ carnis generet, siue faciat affinitatem.

RESOLVTIO.

Cum affinitas sit uinculum per accidens, uerè affinitatem non generat; sed ad consanguinitatis protensionem procenditur.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd differt uinculum affinitatis, & consanguinitatis. Quoniam uinculum affinitatis est uinculum per accidens: Vinculum consanguinitatis est uinculum per se: & quoniam omne per accidens necessario hẽt reduci ad p se: hinc est ꝓ affinitas necessario p̃ supponit consanguinitatem, & superaddit commistionem: & ex his duobus surgit. Quia ergo illud, ꝓ est per accidens, non habet uirtutem multiplicandi, & diffundendi se, nisi per illud, qd̃ est ens per se: hinc est, quod diffusio, & descensus affinitatis secundum ueritatem attenditur a parte consanguinitatis solum, non a parte commistionis quamtũ est de natura uinculi. Vnde consanguinei uxoris Petri ita sunt affines usque ad quartum gradũ, sicut p consanguinitatẽ alligantur uxori: sed uxor Petri, ex hoc, quod nubit alii, cum p accidens iuncta sit consanguineis Petri, non propter hoc generat uinculum attinentiæ secundum ueritatem: sed si generat, hoc est solum secundum publicæ iustitiam honestatis: per quem modum contrahitur in sponsalibus. Et secundum hunc modum fuerunt antiquitus secundum genus affinitatis, & tertium: quæ magis pertinebant ad publicæ iustitiam honestatis, quam ad affinitatem: sicut canõ secundo præpositus expresse dicit, si quis attendat; & quia periculosum erat ad ista teneri, ideo totum oportuit reuocari, excepto primo genere affinitatis. Et ita dicendum, quod secundum ueritatem, & secundum tempus præsens affinitas non generat affinitatem, ut qui est affinis alicui, efficiatur affinis affinis: uel qui ẽ iunctus carnaliter cum aliqua, p hoc efficiatur affinis affinibus suis, immo solum cõsanguineis: nec surgit affinitas ex cõsanguinitate, & affinitate, sed solum ex consanguinitate, & carnis commistione: & rationes adhoc inductæ sunt concedendæ.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur de illis duabus auctoritatibus. Dicendum, quod retractatę sunt: nec illæ prohibent coniunctionem talem propter uinculũ affinitatis, sed propter iustitiam publicæ honestatis. AD ILLVD, quod obiicitur, quod carnis cõmistio adeo iungit ut propagatio. Dicendum, quod si loqueris in se & per se, falsum est, nam pater non potest contrahere cum filia, quã cognouit: sed uir potest contrahere cũ muliere, quã cognouit. Habet tamen hoc ueritatem per accidens, præsupposita consanguinitate, quod pater: quia uxor uiri ita propinqua efficitur consanguineis uiri sicut & ipse, quia est uinculum p accidens, ideo non protenditur nisi secundum protensionem cõsanguinitatis: & ideo non sequitur, quod affinitas generet affinitatem, sicut consanguinitas cõsanguinitatem. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod simile generat simile. Dicendum, ꝓ uerum est p se loquendo, si illud quo assimilatur inest ei, secundum qd̃ generat: unde leprosus generat leprosum, & calculosus calculosum, quia ibi est corruptio uis generatiuæ: sed tamen manchus non necessario generat mancũ: quia defectus ille nõ respicit generãtem, secundum ꝓ est generans. Et quia affinitas per accidens respicit aliquem, ideo non diffundit eam in alterum, nec in eũ, qui carnaliter commiscetur: Vnde non est modo uerus ille uersus. *Mutat nupta genus, sed generata gradum*, s. affinitatis, nisi quis uelit ipsum distrahere, & exponere secundum quod competit proximitati modernæ, ut per rationem matrimonii cõtrahatur genus affinitatis, & per generationẽ genus affinitatis. Primus tamen intellectus est uerior.

QVAESTIO III.

An affinitas matrimonium impediat?

VTRVM affinitas præstet matrimonio impedimẽtum. Et ꝓ sic, uidetur. 35. q. 3. Aequaliter cõiungatur quis propinquis suis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis, & uxoris suæ consanguineis. ITEM. Leui. 18. Turpitudinem uxoris patris tui non reuelabis: ergo nullus potest contrahere cum uxore patris: sed hoc non est ob aliud nisi ob uinculum affinitatis: ergo &c. ITEM. Hoc ipsum arguit p rationem: quia turpitudo uxoris est turpitudo uiri: sed turpitudo consanguineæ non est aliquatenus per actum coniugalem reuelanda: ergo nec uxor uiri in cõiugium assumenda. ITEM. Proximitatis uinculum tam in consanguinitate quam in affinitate est ex sanguinis unitate: ergo si cõsanguinitas p p unitatẽ sanguinis impedit: pari rõne & affinitas, cũ uir & mulier fiant una caro rõne commistionis seminũ.

CONTRA. In lege prohibitũ ducere sororem: sed præceptum erat ducere uxorem fratris, & illa est affinis: ergo affinitas matrimonium nõ impedit. ITEM. Magis iungitur aliquis alicui, q̃ iungitur per se, & immediate, quam qui mediate: sed uir, qui cognoscit mulierem, potest ei iũgi matrimonialiter: ergo multo magis consanguinei ipsius viri. ITEM. Secundum iura cõsanguinei succedunt defuncto in rebus suis, in quibus habuit dominium, & possessionẽ: sed uir habuit dominiũ in mulierẽ p matrimonium: ergo sẽdm iura consanguinei debẽt, & possunt habere dominium in corpus cõiugis p matrimonium: ergo &c. ITEM. Cõmistio carnalis est ad tẽpus, & matrimonium est uinculum insolubile: si ergo maius uinculum soluit minus, cum cõmistio carnalis matrimonium non possit impedire: ergo nec affinitas inde contracta.

RESOLVTIO.

Affinitas, non quidem superuenitẽs, sed præcedens matrimonij contractionem, omnino uti consanguinitas matrimoniũ impedit.

RESPON. Dicendum, quòd affinitas impedit matrimoniũ, sicut habetur extra de consang. & affinitate: & hoc intelligendum est de affinitate, quæ præcedit matrimonii cõtractionẽ, non de ea, quæ superuenit. Si enim præcedat impedit contrahendum, & dirimit iam contractum: quia facit personam illegitimã secũdũ eundem modũ, & per easdem rationes, per quẽ modum, & per quas rationes facit consanguinitas. Si autem sequatur matrimonium, non põt ipsum dissoluere, cum sit uinculum insolubile. Si autem contractum est, & consummatum, ambo sunt ad continentiam monẽdi. Si uerò contractum est, & ratificatum per uerba de præsenti, cum solui non possit nisi ingrediatur alter coniugum religionem, sicut habetur extra de conuersione coniugatorum: necessario oportet, quod ille, qui malitiose cognoscit consanguineam aliquã, reddat debitum, si illa non uult continere: aut in religionẽ ingrediatur, extra de eo, qui cognouit consanguineã uxoris suæ. Discretionem: & in fra: ubi dicitur, qd̃ tenetur reddere debitum, cum non debeat coniux sine culpa iure suo priuari: ipse autem non debet exigere, quia reddidit se inhabilẽ, sicut dicitur in eodem titulo. Transmissæ nobis, &c. vbi dicitur, ꝙ restitutus non sine graui cordis dolore accedat: Sic ergo cõcedendũ, ꝙ affinitas p̃cedẽs matrimoniũ, quantũ ad primum genus, ita impedit matrimoniũ, ut consanguinitas.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ p̃ceptũ erat ducere uxorem fratris. Dicendũ, ꝙ hoc uerũ erat in casu, cũ frater mortuus erat sine semine: quia promissa erat eis ꝓfecta benedictio in semine, iõ nõ debebat pati lex, ꝙ aliqs esset, qui videretur sine semine, si haberet propinquũ, q̃ suscitaret semen aut qa hoc sublatum est, sic impedit oino, sicut cõsãguinitas. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ uir magis iungitur mulieri. Dicendũ, ꝙ uerũ est: sed quoniam ille actus consonat, & cõsequitur matrimonium: hinc est, ꝙ uinculũ nullũ ibi cõcurrit inter uirũ, & mulierẽ, ꝙ matrimonio præster impedimẽtũ. Amplius. Sicut p̃dictũ est, cum affinitas sit uinculũ p accidẽs, p̃supponit uinculũ p se. s. cõsanguinitate: & qa nemo sibiipsi ẽ cõsanguineus, hinc est, ꝙ mulier nõ efficitur affinis uiroised eius cõsanguineis. AD ILLVD, quod obj, ꝙ sẽdm iura consanguinei debẽt succedere. Dicendũ, ꝙ uerũ est in illa hæreditate, q̃ ꝓt qs alii cõicare, & dare. Sed uxor ẽ adeo bonũ, ꝓpriũ, ꝙ nec charitas cõicat, q̃ facit oia cõi: & iõ illud ius nunq̃ se extẽdit ad uxorẽ. AD ILLVD, quod obiicitur ultimo, ꝙ carnalis cõmistio est ad tps. Dicendũ, ꝙ q̃uis sit ad tps, tamẽ hẽt effectum perpetuum. i. affinitatẽ, ut prius dictum est, & per illam impedit: & sic patet totum:

DISTINCTIO XLII.

De impedimento matrimonij, quod uenit ex propinquitate spirituali.

DE parentalium graduũ famosa quæstione aliquid licet minus sufficienter, diximus. Iam de spiritualí cognatione addamus, quæ etiam personas impedit, ut non sint legitimæ ad ineundas nuptias. Tria quidem sunt consanguinitas, affinitas, spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos, qui iunguntur secundum lineam generis. Affinitas inter eos, qui genere quidẽ non sunt coniuncti, sed mediante genere sunt sociati: uerbi gratia. Vxor filij fratris mei, qui non est de genere meo, per ipsum, qui est de genere meo, mihi affinis facta est, & ego illi. Spiritualis proximitas est inter compatrem & commatrem; & inter eos, quorum unus alterũ de sacro fonte leuauit, uel in catechizatione, aut cõfirmatione tenuit. Est etiã Hug. sent. 4. c. 13.

inter

Universidad de Deusto

inter filios eiusdem hominis carnales, & spirituales.

Qui sint filij spirituales.

Spirituales filij sunt, quos de sacro fonte leuamus, uel in catechizatione seu confirmatione tenemus. Filij etiam & filiæ spirituales eorum sunt, qui trinæ mersionis nocabulo eos sacro baptismate tingunt. Dicitur etiam spiritualis filia sacerdotis, quæ ei peccata sua confitetur. Vnde Symmachus Papa. Omnes, quos in pœnitentia suscipimus, ita nostri spirituales sunt filij, ut & ipsi quos uel nobis suscipientibus, uel sub trinæ mersionis uocabulo mergentibus, unda baptismi regeneranit. Siluester etiam admonet, ut ad suam filiam penitentialem nullus sacerdos accedat: quia scriptum est: Omnes quos in pœnitentia accipimus, ita nostri filij sunt, ut in baptismo suscepti: quorum omnium filiorum ipsa est commistio. Quod autem compater, & commater sibi iungi nequeant, nec pater spiritualis nec mater filiæ uel filio spirituali, ex concilio Maguntinensi docetur. De eo quòd interrogasti, si aliquis filiolam suam duxerit in uxorem, & de ea, qui concubuit cum matre spirituali, & de eo, qui filium suum baptizauit, & uxor eius eum de fonte suscepit; hæc causa ut dissidium fieret coniugij, si post in tali copula possunt permanere: sic respondendum est, si filiolam aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudicamus, & grauí pœnitentia plectendos. Si uerò coniuges legitimi, uel unus, uel ambo ex industria hoc fecerint, uel filium suum de fonte susceperint: si innupti manere uoluerint, bonum est: sin autem, grauis pœnitentia insidiatori iniungatur, & simul maneant: & si prænaricator coniugij sepernixerit, acerrima penitentia multetur, & sine spe coniugij maneat. Ex his apparet, quod aliquis filiolam suam, uel commatrem non potest sibi copulare nuptialiter: & si præsumptum fuerit, separandi sunt. Qui autem legitime coniuncti sunt, non ideo separandi sunt, quia alter eorum insidiose filium de fonte leuauit. Quod etiam Nicolaus confirmat dicens, Nosse desideras, utrum mulier, quæ uiri filium ex alia fœmina genitum de sacro fonte leuauerit, postmodum possit cum eodem uiro copulari. Quos

30.q.1 Ad limina.
30.q.1 Omnes.
In eod. Magu. 30.q.1 c.De eo
Ibid. c. Nosse.

ideo coniungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem. cum Apostolus præcipiat, Nolite fraudare inuicem: nisi forte ex consensu ad tempus, &c. Item. Dictum est nobis quasdam feminas desidiosè, quasdam uerò fraudulenter ut a uiris suis separentur, proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia, aut aliqua fraude coram episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam uel fraudem, quandiu uiuat pœnitentiam agat: tamen a uiro suo non separetur. Item Ioan. Papa, Ad limina sancti Petri homo nomine Stephanus veniens, nostro præsolatui innotuit, quod filium suum in extremo uitæ postemo, necdum baptismi unda lotum, absentia sacerdotum cogente baptizauit, eumque proprijs manibus suscepit. Atque pro huiusmodi negotio reuerentia tua præfatum hominem a sua coniuge iudicauit esse separandũ. Quod fieri nullatenus debet, dicente scriptura. Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et dominus non dimittere uxorem, nisi causa fornicationis iubet. Et nos tanta authoritate freti dicimus, non dimittendum esse, & inculpabile iudicandum, quod necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus, si tamen necesse fuerit, libere conceditur. Vnde si supradictus homo filium morientem aspiciens ne animam perpetuo perire dimitteret, unda baptismi lauit, ut eum de potestate mortis eriperet, bene fecisse laudatur. Ideoque suæ uxori sibi iam olim legitime sociatæ, impune dum uixerit iudicamus manere coniunctum: nec ob hoc separari deberet. His, aliisque pluribus authoritatibus edoceturur, coniuges non esse separandos, si post legitimam copulam alter alterius filium de fonte leuauerit, uel in confirmatione tenuerit.

1.Co.7 Ex Cõc. Cabilo.
Ibid. c. Dictũ.
Ibid. c. Ad limina.
Act.19 Mat.5 & 9.

Quid præmissis obuiat.

His autem obuiare uidetur, quod Deusdedit Papa ait, Peruenit ad nos Diaconus sanctitatis uestræ epistolam deferens, quod quidam uiris & muliere præterito sabbato paschali, pro magno populi incursu nescientes filios suos susscepissent

Ibid. c. Peruenit. Ibi. Si quis.

scepissent de lauacro. Cupis ergo scire, an propter hoc debeant viri ac mulieres ad proprium vsum tori redire, uel non. Nos uerò hac re mœsti, priorum inquisiuimus dicta: & inuenimus in archiuis, id est, in armarus Apostolicæ sedis iam talia contigisse in pluribus ecclesiis, quarum episcopis ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtrum viri ac mulieres redirent ad proprium torum, beatæ memoriæ sancti patres Iulius Papa, Innoc. Cælestinus cum episcoporum plurimorum consensu in Apostolorum principis ecclesia presidentes, talia rescripserunt & confirmauerunt: vt nullo modo se in coniugio reciperent viri ac mulieres, quicunque hac ratione susceperunt natos: sed separarent se, ne suadente diabolo tale vitium inualescat. Item. Si quis filiastrum vel filiastram suam ante episcopum tenuerit ad confirmationem, separetur ab vxore sua, & aliam numquam accipiat. Hæc autem uel ad terrorem dicta sunt, non quod ita esset faciendum, sed ne illud fieret summopere cauendum: vel de illis est intelligendum, qui prius filios suos vicissim de fonte susceperunt, quam fierent coniuges. Præmissis autem authoritatibus omnino consentiendum est: vt siue proprium, siue tantum viri filium mulier de fonte susceperit, non ideo a viro separetur: quod & de viro similiter oportet intelligi.

De copula spiritualium uel adoptiorum, uel naturalium filiorum.

Ad consulta Bulgarorum. 35. q. 5. c. Ita diligere.

Quod autem spirituales vel adoptiui filij naturalibus copulari nequeant, Nicolaus Papa testatur ita inquiens: Ita diligere debet homo eum, qui se suscepit de sacro fonte, sicut patrem. Inter fratres & filios spirituales gratuita et sancta communio est: quæ dicenda non est consanguinitas, sed habenda spiritualis proximitas. Vnde inter eos arbitror non posse fieri legale coniugium, quia nec inter eos, qui adoptione filij sunt, venerandæ leges matrimonia contrahi permittunt. Item. Si inter eos non contrahitur matrimonium quos adoptio iungit: quanto potius a carnali inter se contubernio cessare oportet, quos per cæleste sacramentu regeneratio sancti spiritus uincit?

Si

Si filii ante compaternitatē, vel post nati, valeāt coniungi.

Hoc autem quidam volunt intelligere tantum de illis filijs, quibus compatres facti sunt. De alijs verò, qui ante compaternitatem, vel post geniti sunt, concedunt quod legitimè & licitè iungi possunt. Quibus videtur consentire Vrbanus secundus dicens, Super quibus consuluit nos tua dilectio, hic videtur respondendum: vt & baptismus sit, si instante necessitate fœmina puerum in nomine trinitatis baptizauerit: & quod spiritualium parentum filij, & filiæ ante, vel post compaternitatem genitæ, possint legitimè coniungi, præter illam personam, qua compatres effecti sunt. Paschalis verò secundus, post compaternitatem genitos copulari prohibet scribens Egino Episcopo: Post susceptum filium de fonte, uel filiam spiritualem, qui ex compatre, uel commatre fuerint nati, matrimonio iungi non possunt. Illud etiam notandum est, quod in Tiburiensi concilio legitur, Si quis quæ spiritualis commatris filiam fornicato, & ita contingente rerum casu in coniugium duxerit: maturiori seruato consilio habeat, atque legitimo connubio honestè operam det.

Vbi supra ca. Super quibus.

Ibid. c. post suscepti. Ex Tiburi. cōcil. Ibi. ea. illud etiam.

Si quis ducere possit duas commatres.

Solet etiam quæri, Si commatrem uxoris post eius obitum quis ducere valeat. De hoc Nicolaus Papa, sic scribit. Scisci tatur a nobis sanctitas uestra, si quis duas commatres habere valeat vnam post alteram. In quo meminisse debes scriptum esse, Erunt duo in carne vna. Cum ergo constet, quod vir & mulier una caro efficiuntur, restat uirum cōpatrem constitui mulieris, cuius assumpta uxor commater erat: & ideo uirum illi fœminæ non posse coniungi, quæ commater eius erat, cum qua idem fuerat una caro effectus. Huic autē illud cōtrarium uidetur, Qui spiritualem habet cōpatrem, cuius filium de lauacro susceperit, & uxor eius commater non est, licet ei defuncto compatre suo eius uiduam ducere in uxorem: quos nulla generatio spiritualis secernit. Item ex epistola Paschalis Papæ, Post uxoris obitum, cum commatre uxoris coniugio copulari nulla ratio, uel authoritas uidetur prohibere. Non enim per carnis vnionem ad vnionem spiritus transitur. Sed sciendum, quod authoritas Nicolai

Consta. Episco. 30. q. 4. c. Scisci tatur. Ex Tiburi. cōci. Ibid. c. Qui spiritualē. Ibid. c. Post vxorem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Determinatio ibidem.

colai, de illo agit, qui vxori suæ debitum reddit, postquam commater illius extitit. Aliæ uerò authoritates, de illo agunt, cuius uxor postquam a uiro suo derelinquitur, illius commater efficitur, nec post compaternitatem a uiro suo cognoscitur: uel de illo potius agunt, cuius uxor ante defungitur, quam ab eo cognoscatur.

Si vir, & vxor possint simul tenere puerum.

Ibidē. 1. Quod vxor.

Solet etiam quæri, Si uxor cum uiro simul debeat in baptismo suscipere puerum. De hoc Vrbanus ait, Quod uxor cum marito in baptismo simul nō debeat suscipere puerum, nulla authoritate uidetur, uel reperitur prohibitum: sed ut ipsa puritas spiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia conseruetur immunis, decreuimus, ut utrique simul ad hoc aspirare non præsumant. Quia uerò piaculare flagitiū commisit, qui duabus commatribus uelut sororibus nupsit, magna pœnitentia debet ei iniungi.

De secundis, & tertijs nuptijs, & deinceps.

Sciendum est etiam, quod non solum primæ, uel secundæ nuptiæ sunt licitæ, sed etiam tertiæ, & quartæ non sunt damnandæ. Vnde Augustinus, Secundas nuptias omnino licitas, Apostolus concedit. De tertijs autem & quartis, & de ultra pluribus nuptijs solent homines mouere quæstionem. Sed quis audeat definire, quod nec Apostolū uideo definisse? Ait enim, Si dormierit uir eius, cui uult, nubat. Non dicit, primus, uel secundus, uel tertius, uel quotuslibet: nec a nobis definiendum est, quod non definit Apostolus. Vnde ut breuiter respondeam, nec illas nuptias debeo damnare, nec eis uerecundiam numerositatis auferre; nec contra humanæ uerecūdiæ sensum audeo dicere, ut quoties uoluerint, nubant, nec ex meo corde præter scripturę authoritatem, quotuslibet nuptias damnare. Item testatur Hieronymus, Ego nunc libera voce exclamo, nec damnari in Ecclesia bigamam, immo nec trigamam: & ita licere quinto & sexto, quemadmodum secundo marito nubere. Apostolus, tamen bigamos a sacerdotali honore excludit. Sed hoc non facit pro uitio bigamiæ, immo pro sacramenti uirtute, ut sit una unius, sicut unica unici. Illud tamen Cesarien. concilij videtur innuere

51. q. 1. c. Dens masculū, &c. sequen. 2. Cor. 7.

Ibid. c. aperiāt quæso, ad fin.

bigamiam

bigamiam esse peccatum. Presbyterum, inquit, in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cum pœnitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui talibus nuptijs possit præbere consensum? Sed hoc de illo intelligi potest, qui primæ uxori insidiatus putatur desiderio secundæ: uel pro signaculo sacramenti illud dicitur, quod in bigamo non seruatur. Ambrosius etiam dicit, quod primæ nuptiæ tantum a domino sunt institutæ: secundæ uero sunt permissæ. Et primæ nuptiæ sub benedictione Dei celebrantur sublimiter: secundæ uerò etiam in præsenti carent gloria.

1. Tim. 3. Ibid. cap. De his quæ.

Sup. epistol. ad Corint.

Vpra egit Magister de cognatione carnali. In hac parte agit de spirituali: & continet hæc pars præsentem distinctionem, cuiæ potest diuidi in duas partes. In prima agit de cognatione spirituali. In secunda uero agit de secundis nuptiis, ostendens illas esse licitas: quæ pars supra diuisa fuit contra totam præcedentem: & hoc facit, ibi. *Sciendum est etiam, quod non solis primæ, &c.*] Prima pars habet duas. In prima ostendit qualiter spiritualis cognatio contrahitur. In secunda qualiter impedit matrimonium. ibi. *Quod autem compater, &c.*] Et illa diuiditur in duas. In prima agit de cognatione directa. In secunda uerò de indirecta. ibi. *Solet etiam quæri, si commatrem, &c.*] Prima pars iterum diuiditur in duas. In prima agit quomodo cognatio spiritualis impedit in se. In secunda uerò in comparatione ad cognationem legalem. ibi. *Quod autem spiritualis, uel adoptiuus filij, &c.*] Et ita tria determinat in hac distinctione. Primum est de cognatione spirituali: secundum est de legali: & tertium est de nuptiis.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An cognatio spiritualis per aliquod sacramentum contrahatur?

AD intelligentiam huius partis circa tria incidit hic principaliter quæstio, sicut tria sunt quę Magister determinat. Primo quæritur de cognatione spirituali. Secundò, de cognatione legali. Tertiò, de secundo fœdere nuptiali. Quantum ad primum primò procedamus per modū narrationis. Secundò uero per modum inquisitionis. Circa primum tria sunt notanda. Primò, quid sit. Secundò, quot eius species. Tertiò, quot modis contrahatur. De primo sciendum, quod cognatio spiritualis ita diffinitur. Cognatio spiritualis est propinquitas, aut proximitas, proueniens ex sacramenti donatione, uel ad illud tentione. Vnde tam ille, qui baptizat, quam ille qui tenet, proximus, & cognatus spiritualiter iudicatur. xxx. q. 1. Omnes quos in pœnitentia, & extra de cognatione spirituali. c. a. ultimo. De secundo notandum, quod consanguinita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitatis spiritualis tres sunt species. Vna dicitur compaternitas, quæ attenditur inter patrē spiritualem, & carnalem patrē. Alia dicitur paternitas: & hæc attenditur inter eum qui suscipitur, & eum qui suscipit, siue sit masculus, siue fœmina. Tertia dicitur fraternitas: hæc attenditur inter filium spiritualem, & filium carnalem præcise, & nō uniuersaliter, nā non se extendit, nisi ad illum, qui suscipitur. xxx. q. iii. super his quibus, & extra de cognatione spirituali capit. Tua nos. & omnes species impediunt matrimoniū. De tertio sciendum, quod spiritualis cognatio dupliciter contrahitur, scilicet directe, & indirecte. Indirecte, ut quādo uxor efficitur commater alicuius per actum uiri, uel econtra uir efficitur compater per actum uxoris. Directe uero cōtrahitur per actum proprium, ut cum tenet aliquem, uel aliquam ad sacramenti susceptionem. Sed circa hoc fuerunt tres opiniones. Prima dicit, quod sicut septem sūt dona Spiritus sancti, ita septem sunt dona baptismi, scilicet a primo pabulo salis usque ad cōfirmationem, quæ fit per Episcopum: & in quolibet horum contrahitur compaternitas: ita q̄ nō potest esse matrimonium inter tales. xxx. q. i. peruenit. in fine. Secunda dicit, quōd per tria tantum sacramenta cōtrahitur, scilicet per catechismum, baptismum, & confirmationē Episcopi. De cōsecrat. Dist. iii. in catechismo. Tertia opinio parum differt a secunda, dicit enim qd̄ in his tribus contrahitur cognatio spiritualis, sed in baptismo, & cōfirmatione adeo fortis est, quōd impedit contrahendum, & dirimit iam contractum. 30. quæstio. i. si quis filiastrum. In catechismo, autem contrahitur adeo exilis, quod uix impedit contrahendum, & non dirimit iam cōtractum, extra de cognatione spirituali contracta. Sed quæ istarum opinionum sit uerior, dubitationem habet. Propterea circa hoc quærūtur tria. Primo quæritur, utrum cognatio spiritualis contrahatur per aliquod sacramentum. Secundo quæritur, utrum impediat matrimonium. Tertio quæritur, utrum transeat ab uno in alterum.

Circa primā sic proceditur. Et quod cognatio spiritualis contrahatur per sacramēta, uidetur per illud q̄ dicit. xxx. q. i. Omnes quos suscepimus, ita filii nostri sunt, ut illi quos nobis suscipientibus unda sacri baptismatis regenerauit: ergo &c. Item. Hoc ostenditur ratione: quia cognatio attenditur penes generationem: sed sicut est carnalis generatio in filiis, ita est & spiritualis in sacramentis: est ergo sic uera regeneratio, uidetur quod ibi sit uera cognatio. Item. Qui suscipit aliquem de baptismo, tenetur eum fouere, & erudire in spiritualibus: ergo obligatur ad actum spiritualem patrinus spiritualis: ergo per aliquod uinculum spirituale: hoc autem appellamus cognationem: ergo, &c. Item. Reuerentiam, & honorem tenetur aliquis ei facere, qui se regenerauit, maiorem quam alius: hoc

hoc ā̄t non est p̄ aliud p̄ nisi aliud mādatum, quo pater ē honorādus specialiter p̄ aliis hominibus: ergo iste aliquo modo ē pater: sed non carnalis: ergo spiritualis. Sed carnalis paternitas facit cognationē carnalem: ergo spiritualis spiritualem.

Contra. Maius ē uinculum charitatis, quā alicuius sacri: sed uinculū charitatis nō afficit aliquā cognationē, nec carnalē nec spūalem: ergo nec p̄ aliqd̄ sacrm cognatio contrahit. Item. Inter oia sacra sacrm eucharistiæ est maioris unionis, pro eo qd̄ unit i uno corpore: sed p̄ sacri eucharistiē susceptionē nulla efficitur spiritualis cognatio: ergo nec p̄ alia. Item. Plus assimilant. & conueniunt participantes unum sacrm, quam dans, & suscipiens, inquantum huiusmodi: sed qui participant idem sacrm, p̄ hoc non dicunt habere cognationē nec spūalem, nec carnalē: ergo &c. Item. Quia pr & filius sunt p̄ximi, necesse est qd̄ alii ab eo dē patre procedētes sint p̄ximi, & cognati in cognatione carnali: ergo pari ratione si est cognatio inter patrem spiritualem, & filium, erit cognatio inter filios spūales eiusdem patris: ergo oēs qui baptizarentur ab uno, essēt cognati spiritualiter: ergo cum hoc non sit uerum, nec illud est uerum, q̄ cognatio spiritualis sit inter dantem sacramentū, & suscipientem.

Resolvtio.

Catechismo Baptismo & Confirmatione spiritualis cognatio contrahitur, licet primo debilius, quam duobus sequentibus.

Resp. Dicendum, q̄ spiritualis cognatio est, & esse dēt: & hoc p̄ conformitatē spiritualiū ad carnalia. Sicut.n. est carnalis generatio, in qua est uinculum, & quādā amor naturalis: sic & spiritualis regeneratio per sacra aliqua: & p̄ illam similiter aliquod uinculū acquiritur, & amor spiritualis: & iō in illis sacris p̄ipue contrahit, in quibus est regeneratio. Qm igit̄ dispositio ad regenerationē est i catechismo, regeneratio i baptismo, regenerationis cōsummatio in confirmatione: hinc ē, q̄ in his tribus secundū cōem opinionē contrahit̄ cognatio: sed tō qa in catechismo nō est uera regeneratio, iō non contrahit̄ ibi uera cognatio, nec alligatio fortis: sed adeo exilis, ut sicut dictū est, nō dirimat matrimoniū iā contractum, & uix impediat contrahēdum. Et sic concedendæ sunt rationes ad hoc.

Ad illvd, qd̄ obī in contrariū de uinculo charitatis, & sacro altaris. Dicendū, q̄ in neutro attendit̄ regeneratio: sed in aqua, & S.S. quorum unū est in sacro baptismi, reliquum in sacramento confirmationis: & si aliqua regeneratio spiritualis attendatur penes uirtutes, hoc facit cognationem ad Deum, & filium Dei, non filium, uel cognatum hominis, pro eo qd̄ uirtutem operatur Deus in nobis sine nobis, sacramentum aūt dispensatur per hominem. Ad illvd, quod obiicitur de participatione. Dicendum, quod comparticipatio sacramenti est uinculum cōmune, siue ab eodem, siue a diuersis sit: quia unus Deus, una fides, unū baptisma. Sed cognatio est uinculum speciale: & ideo

Universidad de Deusto Biblioteca

sacramenti comparticipatio nec est cognatio, nec facit cognationem, nō sic datio, nec susceptio sacramenti, imo dicit ordinē ad aliquā personam specialem: & quōdā uinculum superaddit, & quādam specialem tentionē: & hanc rectissime possumus appellare cognationem: & sic patet illud. AD ILLVD, quod obiicitur ultimo de fraternitate carnali. Dicendū, quod non est simile: quia utrumque est uinculum spirituale, & aliquo modo magis conueniunt qui generantur ab eodem, sicut supra monstratum fuit. Qui autem baptizātur ab eodem, nō magis cōueniunt, quā qui baptizantur a diuersis. Amplius, sicut ex affinitate, & affinitate non surgit tertia affinitas, nisi interueniat consanguinitas, quæ est uinculum per se: sic ex cognatione spirituali ex utraque parte non surgit cognatio spiritualis, nisi ex altera parte sit consanguinitas: unde cognatio ponitur inter filium spiritualem, & filium carnalē, non inter spiritualem, & spiritualē: & sic patet illud.

QVAESTIO II.

An cognatio spiritualis matrimonium impediat?

VTRVM cognatio spiritualis impediat matrimonium: & quōd sic videtur. 30. q. 1. de eo q̄ interrogasti &c. & infra. Si filio lam aut commatrem suam aliquis in matrimonium duxerit, separādos esse iudicamus, & gravi pœnitentiā plectēdos. ITEM. Ratione uidetur hoc ipsum. Tāto honestius & purius custodiēdum est uinculum, quanto est sanctius, & spiritualius; si ergo propter honestatem non potest contrahi matrimonium, ubi interuenit uinculū carnale, & cognatio carnalis, multo fortius ubi interuenit cognatio spiritualis. ITEM. Qui ē proximus cognatione carnali, tractandus est affectu consanguinitatis: si ergo ille affectus nō admittit copulam carnis, immo naturaliter refugit: ergo & cognatio spiritualis, ut uidetur.

CONTRA. Cognatio spiritualis manet simul cum matrimonio: ergo nō impedit. Probatio. 30. q. 1. de eo quod interrogasti. Si coniuges legitimi filiū suum de fonte susceperint, si uolunt simul maneāt: ergo non cōpellantur separari: ergo spiritualis cognatio non impedit. ITEM. Cognatio carnalis disponit ad spiritualem: ergo non habent oppositionem adinuicem: ergo una nō præstat alteri impedimentum: ergo nec cōmistio carnis susceptioni sacramenti: ergo nec ecōuerso. ITEM. Plus facit qui aliquem de errore trahit ad fidē, quam qui baptizatum leuat de fonte. Sed si quis conuertat aliquam ad fidem, non impeditur eum ea cōtrahere, immo potest sponsalia contrahere sub hac cōditione, si uelit ad fidem uenire: ergo nec impeditur, si leuat de fonte, quin etiam posset contrahere. ITEM. Diuersitas in participatione sacramenti impedit matrimonium, utputa cultus disparitas: sed opposita habent oppositos effectus: ergo quod facit cōformitatem in cultu, & sacramēto, disponit ad sacramentum: hoc autem facit dispensatio, & collatio baptismi: ergo &c.

RE-

RESOLVTIO.

Cognatio spiritualis præcedens matrimonium, tum baptismo, confirmatione quæ causata, omnino impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit. Sequens uerò, saltem impetendi debitum tollit.

RESP. Dicendum, quōd cognatio spiritualis potest sequi, aut p̄cedere matrimonium. Si sequatur, generaliter uerum est, quod non potest infringere matrimonii uinculum. Sed tamen quantum ad ius soluēdi debitum, distinguēdum: quia hoc aut factū est necessitate, utputa qñ paruulus est in periculo mortis, & nō est qui baptizat eū, aut ex ignorātia, aut ex industria. In primo casu simpliciter nō amittit iuspetēdi, nec soluēdi. In secundo casu similiter si fuit diligētia, non amittit. In tertio casu amittit ius petendi, qui hoc facit tū quia nō dēt peccatum suum alteri imputari, tenet reddere. Et hoc totū confirmatur per auctoritates, q̄ sunt in litera, quarum quāsdam oportet reducere ad concordiā per p̄dictam distinctionem. Si āt cognatio spiritualis p̄cedat matrimonium, illa (inquam) q̄ contrahitur per baptismum, & confirmationem, sicut impedit contrahendum, ita & dirimit cōtractum, pro eo qd̄ facit simpliciter illegitimas: & ideo si uideatur uinculum contrahi, non tñ contrahitur. Impedit autē cognatio matrimonium secundū tres differētias. spaternitatis, cōpāternitatis, & fraternitatis, sicut probatur. 30. q. 1. de eo qd̄ interrogasti, & in aliis sequentibus capitulis, & 30. q. 3. per totum.

PER hanc distinctionem patet respōsio ad primum obiectum; quia illa auctoritas intelligitur de cognatione, quę consequitur matrimonium, q̄ non potuit soluere prius uinculum, qd̄ inter personas legitimas erat contractum. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̄ una cognatione est ordinata ad alteram. Dicendum, q̄ uerum est, non tamen in eodē; sed in diuersis. Sicut n. carnis cōmistio ordinatur ad generationē, non tamen generans debet eū filia carnaliter cōmisceri p̄p̄ nouitatem uinculi: sic intelligendum, qd̄ non dēt baptizans cum baptizato carnaliter cōmisceri, nec per matrimonium copulari. Amplius. Quamuis unū horum uinculorum sit ordinatum ad alterum, non tamen spirituale ad carnalem: sed econuerso: & ideo postquam interuenit cognatio spiritualis, numquam dēt interuenire commistio carnalis. AD ILLVD, qd̄ obiicit de illo, qui reuocat ab errore. Dicēdum, q̄ illud uinculum non solū facit impēsio beneficii, sed et statutum ecclesiæ Christi. Si autē quæras, quare magis instituit ecclesia? Dicēdum, quod per nullam † institutionem dicitur homo generari; sed solū ad generationē disponi. In baptismo āt est uera cognatio: & ideo non sic contrahitur uinculum, qd̄ præstet matrimonio impedimentum per documentum fidei, sicut per sacramētum baptismi. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de diuersitate cultus, quod impedit. Dicendum, q̄ cū ea actum uirtutis contingit uirtutem corrumpi ab extremis, quoniam uirtus desiderat medium

† Aliàs instructionē.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dium: sic aliquo modo potest cuenire n sacramentis, maximè circa matrimonium. Vnde sicut impeditur nimia disparitate, ita etiam impeditur nimia proximitate.

QVAESTIO III.

An cognatio spiritualis transeat ab uno in alterum.

VTRVM spiritualis cognatio transeat ab uno in alterum, utpote ab uxore in uirum. Et ꝓ sic, uidetur. 30.q.4.c. Ieiciatur. Restat uirũ compatrem cõstituì illi mulieri, cuius matrimonio assumpta uxor commater esse uidebatur. ITEM Ibidẽ ex concilio Calcedonensi. Si qs cum duabus sororibus, aut cum duabus cõmatribus dormierit, secũdũ antiquã consuetudinem octo annis pœniteat: ergo peccatũ est cõtrahere cũ duabus cõmatribus, sicut cũ duabus sororibus. ITEM Rõne vir qa uir, q cognoscit mulierem, necessario efficitur affinis oĩ cõsanguineo mulieris, q est cognatus carnaliter: & hoc ꝑ ꝑ hoc, ꝓ efficiũtur unum corpus: ergo pari rõne si mulier est alicui cognata spualiter, si iungatur alicui necesse ẽ, ꝓ ille efficiatur affinis eidem. ITEM. Magis uniũtur uir, & vxor unitate carnis, q̃ mater, & filius: sed q efficitur pater spiritualis alicuius, necessario efficit compater matris: ergo multo fortius, qui efficitur compater uiri, efficitur cõpater uxoris.

CONTRA. 30.q.4. Qui spiritualem hẽt cõpatrem, cui filiũ de lauacro fontis accepit, & eius uxor cõmater non est, licet eidem, cõpatre suo defuncto, eius uiduã ducere in uxorẽ. ITEM. In sequen. cap. Post obitũ vxoris coniugia copulari nulla uidetur ratio, uel auctoritas prohibere ITEM. Rõne uidetur qa unio carnis, & spũs simpliciter sunt disparatę: ergo ꝑ unam ad aliã nõ trãsitur: ergo non vr, ꝓ ab uno ad alterũ trãseat cognatio spiritualis ITEM. Quãtumcunq; uir fuerit amicus, siue filius Dei, per hoc uxor non coniungitur deo nouo uinculo, nec conuertitur: ergo pari rõne quando unus coniugum spiritualiter alligatur alicui, non propter hoc alligatur & alter.

RESOLVTIO.

Si fuerit per actum alterius, omnino non transit: si per actum proprium, solum post carnalem copulam, & non ante.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝓ cũ auctoritates sint ad utranq; partem, cognatio spiritualis aliquo modo trãsit a muliere in uirũ, aliquo modo nõ. Sed tamẽ notãdũ, ꝓ Magister, & et Gratianus distinguũt sic: ꝓ postq̃ alter cõiugũ cõtrahit cognationẽ cũ aliquo, aut mutuo se cognoscunt, aut nõ. Si sic, tũc trãsit cognatio cognatio spualis ab uno in alterũ. Si nõ, tũc nõ transit. Sed ista respõsio a iurisperitis uũ approbatur, nec ipm capitulũ concordat 30.q.3. post uxoris obitum, ubi dicitur, ꝓ ꝑ unionẽ carnis nõ trãsitur ad unitatẽ spiritus. Si ergo aliqs, uel aliqua hẽt cognationẽ spiritualẽ, per sequentem copulam talis cognatio in alterum non pertransit.

ET ideo aliter distinguendũ, est ꝓ aliqua mulier, uel aliqs uir ꝑ cõtrahere cognationẽ spirituale aut ꝑ actũ suũ, aut ꝑ actum

actũ alterius: aut qa leuat alterius filiũ, aut qa leuatur eius filius. Si ꝑ actum alterius, sic nullo modo transit, nec cõicatur. Si ꝑ actum ꝓprium, aut ante carnalẽ copulam, aut post. Si ante, tunc non transit, nec cõicatur: quia ꝑ unionẽ carnis sequentẽ non transitur ad unionem spiritus ꝑcedẽtem. Et in his duobus casibus licet habere duas cõmatres. Si uerò ꝑ actum ꝓpriũ contrahit post carnale copulã, cum uir & mulier sint una caro, & vnum principium, operatio siue actio unius alteri attribuitur: & I hoc casu nõ licet habere duas cõmres. extra de cognatione spirituali. Martinus Bertã. Et ratio huius assignatur unitas principii: & sic soluuntur contrarietates. Et hæc cõtinẽtur in his uersibus. *Quæ mihi, uel cuius mea natum fonte leuauit. Hæc mea commater, mea fiet non uelet uxor. Si qua meæ natum nõ ex me fonte leuauit, Hunc post fata mec non inde metabor habere.* Concedẽdum ergo, ꝓ aliquo modo trãsit ab uxore in uirum, licet aliqua rõnes ad hoc inductæ sint sophisticæ.

AD ILLVD, qd obiicitur in cõtrarium, iã patet respõsio, ꝓ auctoritates currunt sedm illas duas uias priores. AD ILLVD, qd obiicitur, qd coniunctiones sunt oĩno disparatæ. Dicẽdũ, ꝓ nõ est uerũ, quoniam cognatio spiritualis fit ꝑ actum corporale, & qa unũ corpus sunt, ita ꝓ unitas ꝑcedit actum, ideo qd fit ab uno, reputatur ab alio. Sed cum unitas sequitur, põt uenire ad unitatem principii actus sacramentalis. AD ILLVD, qd ultimo obiicitur. Dicẽdum, ꝓ nõ est simile, propter hoc, quod hoc sit per gratiam mentalem, hoc autem per corporalem: & sic patet illud.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An cognatio legalis uinculum aliquod sit?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quæritur de cognatione legali. Circa quã primo procedendum est per modũ narrationis. Secundò ꝑ modum inquisitionis. Circa primum tria sunt prænotanda. Primò qd sit, & q̃ eius species. Secundò, qualiter contrahatur. Tertiò, quomodo impediat matrimonium. Primò ergo sciẽdum, quod cognatio legalis est proximitas proueniens ex adoptione. Oritur autem quasi triplex proximitas ex adoptione. Vna est quasi descẽdentium, quæ attendit inter adoptantem, & filiam, uel neptem adoptatam. Alia est quasi u latere, scilicet illa, quæ est inter filium naturalem, & filiam adoptiũ. Tertia uerò est quasi quędũ affinitas inter adoptantũ, & uxorẽ adoptãtis, uel adoptantem, & uxorẽ adoptati. He sunt species, de qbus parum dicitur in iure canonũ. Sed o intelligendum est, ꝓ ista cognatio, sicut patet per rationem suam, contrahitur per actum adoptandi. Adoptare autem est extraneam personam in filium, uel filiam, uel neptem, uel deinceps legitime assumere. Legitima autẽ assumptio dicitur, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non omnis persona pōt omnē adoptare. Nam adoptare nō potest mulier, nisi ex rescripto principis sibi concedatur in solatium filiorū. Iste enim actus est proprie uirorum. ITEM. Nō omnium, quia adoptare non potest impubes annis, nisi forte iusta causa interueniat: ille uero pōt adoptare, qui paterfamilias est, & sui iuris, & pōt generare: nā spado, uel frigidus non pōt adoptare. Quilibet ātē potest adoptari siue masculus sit, siue femina, dummodo sit minoris ætatis patre adoptiuo, uel adoptante. Vt de siue sit minor, siue sit maior, siue habeat patrem, siue nō, adoptari pōtest: differenter tamen. Qui enim sui iuris est, dicitur arrogatus, & transit in potestatem arrogantis: qui autem est in potestate patris, non transit in potestate adoptātis, & dicitur simpliciter adoptari. Primū dēt fieri auctoritate principis: secundū imperio magistratus. Alia ēt differētia est, qa adoptās filio arrogato tenet relinquere quartam partē bonorū, filio adoptiuo nihil, si nō uult. Tertio intelligendū est, qd cognatio legalis p modū descendentiū, & p modū affinitatis semper impedit matrimoniū. Vnde nunquā adoptās pōt contrahere cum filia adoptiua, nec cum uxore filii adoptiui, & sic de aliis; sed in secunda specie non manet impedimentum nisi ad tempus, s. quandiu est, & durat adoptio: sed ea, soluta emācipatione filii adoptiui, uel naturalis postea non impedit. Extra de cognatione legali. & 30. q. 3. ita diligere &c. & iterū. per adoptionem &c.

AD intelligentiā aūt horum tria breuiter qrunturr. Primō qritur, utrum cognatio legalis sit aliqd uinculū. Secdo quæritur, utrum impediat matrimonium. Tertio, utrum trāseat ab uno in alterum.

CONTRA primū proceditur sic. & ostenditur, q cognatio legalis dicat aliquod uinculum secundum ueritatem. Nicol. Papa dicit, & habetur in litera. Inter eos non contrahitur cōiugium, quos adoptio iūgit: ergo aliqua iunctura, & uinculum est ibi. ITEM. Cognatio primo est per legem naturalē: si ergo lex diuina ultra naturalē addit spiritualem, pari ratione lex humana ultra naturalem addere poterit, & debuit legalem. ITEM. Sicut patris est generare filium, ita & fouere, & hæreditate relinquere: ergo cum aliquis assumit sibi aliquē ad hos actus, recte dici pōt pr, & ille filius: sed istæ duæ sūt relationes, q ximitatis: ergo &c.

CONTRA. Nullus pōt sibi aliquē adoptare in patre, ita q sit ibi uinculū: ergo pari rōne nullus (ut, ut) pōt sibi aliquē adoptare in filiū: ergo nullū ē adoptionis uinculu. ITEM. Oes iusti sūt filii Dei adoptiui: ergo adoptio ē uinculū gōale: sed nō attendit ibi cognatio, uel adoptio penes uinculum: ergo &c. ITEM. In hōis nō sūt nisi duo, s. aia, & corpus: sed ex parte aiæ cognatio spūalis, ex parte corporis cognatio carnalis cōtrahit. ITEM. Cognatio ē uinculū pperuum, si est ultra cognatio: sed adoptio nō ē pperuum uinculū: qa adoptiuus nō p.st emāciparī: ergo vt quod nulla est talis cognatio.

RESOLVTIO.

Ea tantum legalis cognatio uinculum aliquod est, quæ per adoptionem filiorum contrahitur.

RESPON. Dicendum, q est ponere uinculum cognationis legalis: hoc autem uinculum transumptum est, & habet originē a cognatione carnali, sicut & cognatio spiritualis: patris enim carnalis est filium generare, & filium educare: quoniam igitur per sacramentum regenerationis est spiritualis generatio, hinc est, quod contrahitur spiritualis cognatio. Rursus, Quoniā in adoptione fit assumptio alicuius ad actum paternum, q est fouere, educare, possessionē dimittere: hinc est, quod ibi est effectus paternus, & officium, ac per hoc aliquod uinculū: hoc autem a legibus statutum est in solatium filiorum, quod est maximū inter cætera ipsis coniugatis. Et sic patet, quomodo cognatio legalis sit uinculum.

SI AVTEM quæratur sufficiētia harum trium cognationum, scilicet carnalis, spiritualis, & legalis. Dicendum, q tripliciter potest sumi. Vno modo penes tripliceṁ legem, a qua est, s. illicet secundum naturalem, diuinam, & positiuam legem. Quantum ad primū est cognatio carnalis, quantum ad secundū spiritualis, quantum ad tertium legalis. Secundo modo potest sumi penes illud, q respiciunt. Tria enim sunt in nobis bona, bonum naturæ, bonum gratiæ, & bonum fortunæ. Bonum naturæ respicit cognatio carnalis, bonum gratiæ cognatio spiritualis, bonum uero fortunæ cognatio legalis. Tertio modo sic, ut cognatio carnalis respiciat carnem, spiritualis animam, legalis uero totum hominem. His uisis, facile est obiectis rādere.

AD PRIMVM enim, quod obiicitur, quod filius nō potest adoptare patrem. Dicendum, q sicut in naturalibus pater generat filium non econuerso, ita & & in legalibus patris est adoptare filiū, non econuerso. Nā adoptio est quædam generatio. AD SECVNDVM, quod obiicitur, q omnes iusti sunt filii adoptiui Dei. Dicendum, q sicut omnes sumus a Deo, tamen non sumus omnes consanguinei, quamuis habeamus unum patrē, pro eo, q ipse est principium communē: sed quando eodem patrē carnali generamur, habemus aliqd uinculum speciale: sic in proposito oportet intelligere. AD TERTIVM, quod obiicitur, quōd in nobis non est nisi anima, & corpus. Dicendum, q non tantum in hominibus istā attenduntur, sed etiam coniunctum: sed quædam respiciunt animam magis, quædam magis corpus, quæ tā magis contunctum, ut patet cū dicitur, Homo intelligēs, albus, & risibilis. Primum est ratione animæ. Secundum ratione corporis. Tertium ratione coniunctī: sic in proposito potest intelligi. AD TERTIVM, quod obiicitur, quod non est uinculum pperuum. Dicēdum, q duo sunt in adoptione, scilicet dominiū, & subiectio: & hęc possunt amoueri per emancipationem. & est quædam honestatis alligatio, q̄ non relinquit, ex quo semel alicui incst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO II.

An cognatio legalis matrimonium impedire debeat?

VTRVM cognatio legalis debeat impedire matrimoniũ. Et ꝙ sic, uidetur. 30.q.3. ita diligere. Nicolaus Papa, dicit, & hꝰ in litera. Inter eos non contrahitur matrimoniũ, quos adoptio iungit. ITEM. Ratione uidetur, quia alius est, & debet esse affectus paternus, & maritalis: si ergo adoptãs aliquam tenetur eã tractare affectione paterna: ergo nullatenus pōt, nec dēt affectione mariti, uel maritali. ITEM. Cognationis uinculum impedit ꝓp proximitatẽ: sed in cognatione legali sit proximitas: ergo fit matrimonio impedimentum.

CONTRA. Cognatio est de iure positiuo; sed matrimonium est de iure naturæ: sed ea q̃ sunt iuris positiui, nõ possunt superea, quæ sunt naturalis alligationis: ergo nec talis adoptio potest impedire matrimonium. ITEM. Matrimonia reguntur iure poli, non iure fori: sed tales adoptiones sunt de iure fori: ergo per tales adoptiones non habet matrimonium impediri. ITEM. Talis cognatio legalis nullo bono matrimonii repugnat: sed omne quod præstat impedimentum matrimonio, ratione alicuius boni impedimentum præstat: ergo &c.

RESOLVTIO.

Iure impedit; quia ecclesia honestatis gratia ita statuit.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ cognatio legalis impedit matrimonium: & ratio huius est statutum ecclesiæ, quæ legem confirmat, & approbat. Si aute quæritur, quare ecclesia statuit: dicī pōt, qd̃ ratione honestatis: quoniam isti affectus, s. paternus, & marita is circa eandem personã sunt incompossibiles salua honestate: & cũ talis cognatio ad affectum cõsanguinitatis pducit, si quis contraheret, iam in hoc honestati derogaret: & qui assueseeret contrahere cum filia adoptiua, aut parum, aut nihil cum naturali timeret, contrahere, cũ illam assumpserit ad pertractandum, ut filiam naturalem: & sic patet quare dēt impedire. Quomodo autem impediat secundũ tres differentias, ita quod secundum alteram ad tempus tantũ, supra dictum est. Ratio aute huius est, qa illa adoptio tenet ratione eius, quod sub eadem potestate sunt filia naturalis, & filius adoptiuus: nec se hnt ut fratres, nisi quamdiu sic sunt: & iõ hoc cessante, potest habere secũdum affectionẽ coniugalẽ: His visis satis patent obiecta.

QVOD n. obicitur, ꝙ ius positiuũ non repugnat iuri naturali. Dicendũ, ꝙ matrimoniũ nõ tõ est de iure naturali, secundũ qd̃ nunc gerit ecclesia: sed ēt regi oportet secundũ ecclesiastica statuta. AD ILLVD, qd̃ obr̃, qd̃ regit iure poli, iam patet ꝛnsio, qa ecclesia tale impedimentum sua cõstitutione, & approbatione fecit esse ualidũ, aliogn non posset impedire. AD ILLVD, qd̃ obr̃, qd̃ non impedit aliqd̃ bonũ mrimõii. Dicedũ, ꝙ sicut supra dictum fuit de cognatione carnali, quod impedit bonum naturalis honestatis, propter qd̃ conseruandum principaliter est institutum matrimonium.

QVAE-

QVAESTIO III.

An cognatio legalis in alterum transeat?

VTRVM cognatio legalis trãseat in alterum. Et ꝙ sic uꝰ. 30.q.3. & hꝰ in litera. Inter eos qui natura, & eos q̃ adoptione sunt filii, uenerãdæ leges matrimonia contrahi nõ permittunt: hoc aute non esset nisi cognatio transiret a patre in filium: ergo &c. ITEM. Plus concordat unio carnis cũ cognatione legali, quã spirituali. Sed unio carnis facit cognationem spiritualem esse communẽ: ergo multo fortius cognationem legalem. ITEM. Cognatio carnalis, & spiritualis trãsit: ergo pari ratione cognatio legalis. Aut si non, quæro quare nõ: ꝙ si nõ transiret, hoc nõ esset nisi qd̃ unica esset species: nunc autem tres assignantur.

CONTRA. Quia cognatio spiritualis est coicabilis: ideo necesse est, quod si aliquis efficit spiritualis pater alicuius, quod efficiatur compater patris eiusdẽ: ergo pari ratione in adoptione, ꝙ tũ non conceditur: ergo non est cognationis trãsitus. ITEM. Quia in cognatione spũ aut trãsitus est a patre in filiam naturale, ideo impossibile est, quod unquam contrahat filius spiritualis cum filia naturali: ergo pari ratione numquam posset filius adoptiuus contrahere cum naturali filia: cuius contrarium dicitur. 30.q.3. per adoptionem q̃ sita fraternitas. IVXTA hoc quẽ ritur, cum uinculum cognationis legalis transeat in filios, & nepotes: & in uxores, quare non transit in parentes, cum se habeant in eadem proximitate.

RESOLVTIO.

Per commixtionem carnis transit ad semper: sed per generationem tantum ad tempus.

RESP. Dicedũ, ꝙ uinculũ adoptionis trãsit in alterã psonã dupliciter. I. ꝓ carnis cõmissionẽ, & ꝓ gnationẽ ꝓ carnis commissione trãsit ad ip. pgnationem uero ad tepus. Et ratio huius est: quia tanta adoptio respicit bona temporalia, & educatione paternam: & quoniam uir, & uxor cõiunguntur ad semper, & omnia quæ habent pro indiuiso habet, ideo contrahitur uinculum semiternum ad uxore. Sed filii naturales nec semper cohabitant, nec semper cum parentibus habent bona indiuisa, immo cum emancipantur, patrem & matrẽ reinquunt: & hinc est quod nõ manet uinculũ. Et sic patet quo transit illud uinculũ, & quando simpliciter, & quando ad tẽpus.

AD ILLVD uero, quod quæritur, quare cognatio legalis non transit in patrem, dicendum, ꝙ cognatio spiritualis transit in patrem, quoniam eundem regenerat, qui eum pater generauit: ita ꝙ cognatio spiritualis respicit bonum interius: & ideo coicatur in uno: & ideo contrahitur cognatio compaternitatis: sed adoptans adoptatum assumit ad aliquid extra, iõ non sic coicatur. Quod obiicit secundo, iã patet. AD ILLVD, qd̃ q̃ritur: quare nõ transit in ascendendo. Dicedũ, ꝙ humor uenit a radice ad ramos, non econuerso: & cũ filii rami sunt patris, ideo cognatio legalis a patre cõicatur filiis, non sic oportet, nec debet coicari parẽtibus: & sic patet totum.

AR-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An secundæ nuptiæ liceitæ sint?

CONSEQVENTER quantum ad tertiũ articulum quæritur de secundo fœdere nuptiarũ. Et circa hoc quærũtur tria. Primò quæritur, utrum secundæ nuptiæ sint liceitæ. Secundò, utrũ sint sacramẽtales. Tertiò, utrum sint honorabiles.

CIRCA primum ostenditur, q̃ secundæ nuptiæ non sint liceitæ. Chrys. Secundum uirum accipere secundum præceptum Apostoli licitum, secundum ueritatem fornicatio est: sed de vnoquoque iudicandum est secundum ueritatem: ergo secundæ nuptiæ non sunt liceitæ: cum nec fornicatio. ITEM. Ambr. A secundo die subtraxit deus benedictionem, nobis intelligentiam derelinquens, non bonum esse matrimonium duplex, quia ab unitate diuidit: sed ibi præfigurantur secundarum fœdera nuptiarum: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur: quia bigamus nõ potest promoueri ad sacros ordines: sed pœna non infligitur nisi pro culpa: ergo in bigamia est culpa. ITEM. Peccatum est habere plures uxores simul, nisi dispensetur a Deo: ergo pari ratione uidetur esse peccatum plures habere successiue. Si dicas, q̃ non est simile: quia cum sint simul, fit iniuria primę uxori, nõ tamen successiue. Contra. Esto, q̃ prima uxor uelit, nihilominus est peccatum: ergo &c.

CONTRA. Abraham secundas contraxit nuptias. Gen. 25. cũ Chethura: & in hoc nõ reprehenditur: ergo licitum fuit ei: & sic &c. ITEM. 1. ad Thim. 5. Volo iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse: ioquitur de uiduis. ITEM. Ratione, uidetur: quia nuptiæ sunt in remedium: sed cum mulier moritur, uiro uiuente, uel econuerso, manet morbus, & non adest remedium: ergo licitum est remedium adhibere: ergo & matrimonium secundò contrahere. ITEM. Nuptiæ sunt in officiũ, hoc est in procreationem filiorum ad cultum Dei: sed multi post obitum uxorum sunt idonei filios procreare, similiter multæ mulieres post obitũ viro rũ: ergo licet eis contrahere.

RESOLVTIO.

Nec dum secundæ: sed & tertiæ, & quartæ, & quintæ licent: modo bono fine fiant.

RESP. Dicendũ, q̃ non tãtum secundæ nuptiæ, sed etiam tertiæ, & quartę, & ampliores sunt liceitæ, dum tamen fiant bono fine, scilicet propter prolem generandam, uel propter fornicationem uitandam, uel propter necessitatem suam sustinendam, ut cum contrahit uir cum muliere, ut ipsum foueat, & econuerso. Vnde August. dicit. Nõ contemnimus quotaslibet nuptias. Et Hierony. Etiam, quod dominus non damnauit mulierem septemu ram, idest, quæ habuit septem uiros.

AD ILLVD ergo, quod dicit Chrysost. quod secundum ueritatem est fornicatio. Dicedum, quod ipse uocat ueritatem coniecturam rationis, quæ tamen sæpe fallitur, licet probabiliter iudicet. Vel dicendũ, quod fornicatio dicitur quædam immersio libidinis: quia illud maximè consueuit mouere ad secundas nuptias contrahendas. AD ILLVD, quod dicit Ambr. q̃ duplex matrimonium non est bonum. Dicendum, quod illud intelligendum est sic, idest, nõ est honorabile. AD ILLVD, quod obiicitur, quod punitur pœna irregularitatis. Dicendum, q̃ non posse ascendere ad sacros ordines non est pœna: quia etiã nec mutus, uel mutilatus naturaliter potest ascendere, nec tamen hoc est ei in pœnam: sed q̃a non est idoneus. AD ILLVD, q̃d obiicitur, quod non licet p̃ ures habere simul. Dicendum, quod non est simile: quia uiro uiuente mulier non habet potestatem sui corporis, nec econuerso uir uiuente muliere: & ideo non potest alteri dare, & si dat contra ius facit: sed mortua uxore solutus ę uir, & iõ licet, & nõ peccat.

QVAESTIO II

An secundæ nuptiæ sacramentales sint?

VTRVM secundæ nuptię sint sacramentales, siue habeant rationem sacramenti. Et quod sic, uidetur: quia sacramentum matrimonii efficit cõsensus animorum expressus per uerba exterjora inter legitimas p̃sonas: sed talis est in secundis nuptiis: ergo &c. Quod istæ p̃sonæ sint legitimæ, probatur: quia nullo iure a matrimonio prohibẽtur. ITEM. Coitus excusatur in secundis nuptiis, alioquin non cõcederet eas Apostolus: sed coitus in matrimonio excusatur ratione medicinæ sacramentalis: ergo &c. ITEM. Secundę nuptię sunt inseparabiles, sicut & primæ: sed inseparabilitas in matrimonio non uenit ex parte bonæ fidei, nec prolis: ergo ex parte boni, quod est sacramentum. ITEM. Qui cognoscit secundã coitu fornicario, non efficitur irregularis: qui autem secundã cognoscit, cum qua contraxit, efficitur irregularis: ergo amplior est hic unio, quam ibi: sed nõ nisi sacramentalis: ergo &c.

CONTRA. Qui iterat sacramentum, facit ei contumeliam: & ideo nihil facit iterando: sed in secundis nuptiis iteratur matrimonii sacramẽtum: ergo nõ est ibi sacramenti susceptio, sed contumelia. ITEM. Vinculum matrimonii contrahitur ex mutuo consensu: sed consensus est uinculum animorum, & matrimonium est uinculũ, quod non soluitur manentibus extremis: ergo cum animæ sint incorruptibiles, semper manet uinculũ primi matrimonii: sed alligatus uni sacramentaliter, non potest alteri sacramentaliter obligari: ergo &c. ITEM. In secundis nuptiis est carnis diuisio ex parte uiri, uel mulieris: sed Christus est indiuisus, & ecclesia similiter indiuisa, & unius solius spõsa, & humana natura ad diuina est indiuisa: ergo non manet significatio: ergo &c. ITEM. Sacramentum est dignum benedictione: quia sacrum est & sanctificans: sed secundæ nuptiæ non benedicuntur: ergo nõ vt ibi esse sacramentum.

RE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

In se qui sem sacramentum sunt sed respectu primarum, non ita plenè.

RESPON. Dicendum, quòd dupliciter est loqui de secundis nuptiis, aut in se, aut in relatione ad primas. Si in se, cum sit ibi consensus expressus inter legitimas personas, est utique ibi sacramentum: nec est ibi carnis diuisio, sed unio carnis uiri, & mulieris. Si autem loquamur in cõparatione ad præcedentes, sic manet in eis sacramenti ratio incompleta propter carnis diuisionem: quia in primis carnem suã uniuit cum uno, in secũdis cum alio: & talis diuisio tollit de plenitudine signationis.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod sacramentum iteratur. Dicendum, ꝙ sacramentũ iterari non dicitur nisi primo manente, sed primum est solutum vxore mortua. AD ILLVD, quod obiicitur, quod est uinculum animarum, quæ sunt perpetuæ. Dicendum, quòd anima & est anima, & est spiritus: & non est uinculum animarum nisi in quantum cõiunctę corporibus: ordinarum est. 9. hoc uinculum ad carnis commistionem: ideo soluitur, cum anima separatur, & desinit animare. AD ILLVD, quod obiicitur, quod secundæ nuptiæ carnem diuidunt. Dicẽdum, quòd hoc est per accidẽs, quia primo uniunt, & per consequens diuidunt; & sic sunt sacramentum ratione unionis, nõ ratione diuisionis: tamen quia diuisio cõcomitatur unionem, non est de perfectione sacramẽti, ideo non debetur ei tanta solemnitas: & quia benedictio est ad solemnitatem: ideo tales nuptiæ non benedicuntur: Et sic patet sequens. Sed attendendũ, quòd nuptiæ possunt esse secundæ ex parte uiri, & primæ ex parte mulieris, uel econuerso, uel ex parte utriusque. In primo casu saluatur ratio sacramẽti: Christus enim unitur pluribus animabus, & sibi eas desipõsat. In secundo casu minus. In tertio minime; & ideo in primo casu cum mulier est uirgo, quãuis uir sit bigamus, nuptiæ bene dicuntur.

QVAESTIO III.

An secundæ nuptiæ honorabiles sint?

VTRVM secundæ nuptiæ sint honorabiles. Et quòd sic, uidetur: quia omne istud, in quo saluatur ratio honesti, saluatur ratio honorabilis: sed in secundis nuptiis saluatur ratio honesti, quia uitatur inhonestas fornicationis: ergo &c. ITEM. Gloria est patris filios successores in bonis relinquere, & maximè bonos. Sed frequenter in primis nuptiis non acquiruntur filii, sed in secundis: ergo uidetur, ꝙ non habenti prolem honorabile sit secundo nubere. ITEM. Omnia sacramenta diuina sunt honoranda: ergo omne, quòd tenet in se rationem sacramenti, tenet rationem honorabilis: sed secundæ nuptiæ sunt huiusmodi, ut prius probatum est: ergo secundæ nuptiæ sunt honorabiles. ITEM. In lege, qui nolebat suscitare semen fratri, extrahebat mulier calciamentum de pede, & expuebat in faciem eius in signum opprobrii sempiterni. Deut. xxv. ergo si multo magis debet quis sollicitus esse de prole sua, quam de aliena: uidetur ꝙ si aliquis non habẽs filios de prima uxore, ipsa mortua nolit contrahere cum alia, ꝙ sit sibi opprobrium: ergo ab oppositis contrahere cum secũda est honorificum. SI TV DICAS, quod secus est nunc in lege noua, in qua quæritur fœcũditas mentis, magis quam uentris. Obiicitur in contrarium, ꝙ illud non soluit, quia si aliquid est bonũ, sua iteratione non fit malũ, sed melius: quia duplex bonũ melius est, q̃ simplex: ergo si aliquid est honorabile, sua iteratione non fit uituperabile: sed primæ nuptię sunt honorabiles: ergo &c.

CONTRA. Omne illud est indecens, a quo arcentur honestę personæ, ne interfint: sed secundæ nuptiæ sunt huiusmodi: ergo &c. Maior manifesta est. Minor probatur per illud Cesariẽsis concilii, ꝙ ponitur in litera. Presbyterũ (inquã) prãdere in nuptiis bigami non conuenit, cum pœnitentia bigamus indigeat: ergo &c. ITEM. Omne illud est indecens, per ꝙ efficit, quis ineptus ad gradum dignitatis, ad quem prius erat idoneus: sed per secundas nuptias efficitur quis ineptus ad gradũ sacerdotii, ad quem erat prius aptus: ergo secũdas nuptias cõtrahere est uituperabile & inde eorum. ITEM. Omne illud est secundæ nuptiæ sunt huiusmodi: ergo &c. Et hoc confirmatur per illud Ambrosius, quòd habetur in litera, in opprobrium, quòd reddit hominẽ notabilẽ de aliquo uitio: sed ꝙ etiam in præsenti carent gloria. ITEM. Omne illud est in opprobrium, ꝙ reddit indignum Ecclesiasticę benedictione: sed secundæ nuptiæ quamuis sunt licitæ, primatæ sunt benedictione, quæ debetur illi sacramẽto: ergo sunt opprobriosæ.

RESOLVTIO.

Secundæ nuptiæ, quia carent gloria, propriè honorabiles non sunt, licet, quia carẽt culpa, tolerabiles sint.

RESPONDEO. Dicendum, quod matrimonii sacramentũ est utile, & honorabile. Et quãuis utile, & honorabile sit ratione triplicis boni, fidelis, prolis, & sacramenti: tamen ut appropriatè loquamur, secundæ nuptiæ sunt honorabiles, quia totus est immaculatus: & hoc est per bonũ fidei. Vtiles uerò sunt quia uenter est fœcundus: & hoc est per bonum prolis. Bonũ uerò sacramenti ad utrumque refertur, ad honorabilitatem in quantum signat: sic enim sacramentum hoc magnum est, & honorabile, scilicet ratione signati in Christo, & Ecclesia. Ad utilitatem uerò inquantum remedium præstat. Si ergo loquamur de secundis nuptiis ratione utilitatis, sic saluatur ratio utilitatis. Vtiles enim erant, quia erant in officium, & in remedium: & utrumque horum, ut plurimum in secundis nuptiis reperitur. Si ratione honorabilitatis. Dicendũ, quod honorabiles erant ratione cõtinentię cõiugalis, & signationis sacramen

Universidad de Deusto
Biblioteca

talis: & utrumque horum ibi est imperfectè & effectiuè. Nam signatio sacramẽtalis defectiua est secundum ueritatem, continentia coniugalis secundũ probabilitatem: ideo dico quod carent gloria, & ideo non sunt honorabiles: tamen quia carẽt culpa, non sunt uituperabiles, sed sunt tollerabiles: unde nec dũs, nec sancti eas prohibent tanquã malas, sed tamen eas nõ persuadent quasi defectiuas. Concedẽdum igitur, qd propriè loquendo secundæ nuptiæ nõ sunt honorabiles, sicut ostẽdunt rationes: & hoc est quod dicit Amb. & habetur in litera, quod etiam in præsenti carent gloria.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd uitatur fornicatio. Dicendum, quod uitatur secundũ statũ imperfectionis: ideo potius hoc ad utilitatem, quàm ad laudem, uel honorẽ dinoscitur pertinere. AD ILLVD, quod obiicitur de cognatione. Dicẽdum quod hoc non dicit secundũ tẽpus legis scriptæ. Vel si nũc dicat honorem, hoc est quantum ad hominem, non quantum ad Deum: quia quæritur modo successio relationis, nõ sanguinis: ideo utilitati potius, quã honori hoc attribuendum est. AD ILLVD, quod obiicitur de sacramento. Dicendum, quod uerũ est ꝙ est sc̃rm, est tũ cũ defectu, ratione cuius habet quandam ignobilitatem: ac per hoc potius minuitur gloria, quàm amplificetur in talis sacramenti contractione. AD ILLVD, quod obiicitur de suscitatione feminis. Dicendum, quod illud fuit proprium legis ueteris, propter hoc quod ibi erat benedictio in prole carnali, & promissio tẽporalis: sed nũc illa lex nõ habet locũ. Et si tu obiicias, ꝙ idem bonum iteratum est melius: ergo honorabilius. Dicendum, quod uerum est si iteratio competat suæ naturæ, sicut in his quæ acquiruntur ꝑ assuefactionem: hoc tũ non hic ubique locũ: qa baptismus iteratus nõ est melior q̃ simplex, qa nõ cõpetit ei iteratio: sic iteratio matrimonii nõ competit significationi, nec cõpetit uiui honestatis, siue castitatis: nisi sit ꝑp infirmitatem carnis, quæ magis facit excusabilitatem, quam honorem. His uisis satis patent, quæ sunt circa literam.

DISTINCTIO XLIII.

De resurrectione Christi secundum id quod est.

Aug. in Enchir.

Postremo de conditione resurrectionis, & modo resurgentium, nec non & de die iudicij, & misericordiæ qualitate breuiter differendum est. Omnibus quæstionibus, quæ de hac re moueri solent, satisfacere non valeo: resurrecturam tamen carnẽ omnium quicumque nati sunt atque nascentur, & mortui sunt, & moriẽtur, nullatenus ambigere debet Christianus. Ait enim Esaias

Esaias, Resurgent mortui, & resurgent, qui erunt in sepulchris. Et Apost. Nolumus autem uos igno. fra. de dor. ut nõ con. sicut & cæteri, qui spem non habent. s. resurrectionis. &c. quæ sequuntur. His verbis & veritas resurrectionis, & causa atq; ordo resurgentium præclarissimè insinuatur. Esa. 26 1. The. 4

De voce tubæ.

Causa enim resurrectionis mortuorum erit vox tubæ, quæ in aduentu iudicis ab omnibus audietur: & cuius virtute excitabuntur mortui, & de monumentis resurgent. Vnde Propheta, Dabit voci suæ, vocem virtutis. i. effectũ resuscitandi mortuos. Et Ioan. Euangelista ait, Venit hora, in qua oẽs, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei: & procedent, qui bona fecerunt in resurrectionẽ vitæ: qui verò, &c. Si verò quæritur, cuius vel qualis erit vox illa: Apostolus dicit, quod erit Archangeli. i. ipsius Christi, qui est princeps Archangelorum. Vel vox erit alicuius, vel plurium Angelorum. Eademq; dicitur tuba: quia erit manifesta & notissima, quia post eam non erit alia. Hæc tuba (ut ait Augustinus) est clamor, de quo dicitur in Euangelio. Media nocte clamor factus est, Ecce sponsus venit: exite obuiam ei. Tubæ nomine aliquod euidens, & præclarum signũ intelligitur. Quod vox Archangeli, & tuba Dei ab Apostolo dicitur: in Euangelio vox filij Dei, & clamor appellatur: quod signum mortui audient, & resurgent. Psa. 67 Ioan. 5. 1 The. 4 1. Cor. 15 De gratia noui et veteri testam. Matth. 25. 1. The. 4

De media nocte.

Media autẽ nocte dicitur venturus, vt Aug. ait, non pro hora temporis; sed quia tunc veniet, cum non speratur. Media ergo nocte. s. cum valde obscurum erit. i. occultũ veniet. Dies. n. Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. Potest tamen non incongruè intelligi mediæ noctis tẽpore venturus: quia vt ait Cassiod. Hoc tempore primogenita Aegypti percussa sunt, quando etiam sponsus venturus est. Pluribus etiam locis contestantur authores, quod aduentus Christi dies dicitur Domini, non pro qualitate temporis, sed rerũ: quia tunc cogitationes, & consilia singulorum patebunt. Vnde in Daniele, Vetustus dierum sedit, & libri aperti sunt coram eo. Libri sunt conscientiæ singulorũ, quæ tunc aperientur alijs. Matth. 25. vbi supra d gratia noui testamẽti 1. Thes. 5. Sup octauarium.

Universidad de Deusto Biblioteca

Exo.12 Dan.7. Matth. 18. 1 Cori. 4. Aug. de ciui. Dei lib. 20. ca. 15.

Et tunc implebitur, Nihil occultum quod non reueletur. Aduenente autem summo iudice, non solum aeris tenebræ illuminabuntur, sed abscondita cordium manifestabuntur. Virtute ergo diuina fiet, vt cuique opera sua bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur: & mentis intuitu mira celeritate cernantur: vt accuset, vel excuset hominem conscientia, eaque teste dammetur, vel saluetur.

Si tunc memoria electorum præcedentia mala teneat.

Hic quæritur, vtrum electis tunc adsit memoria præcedentium malorum, sicut bonorum. Quædam auctoritates uidentur tradere bonos non habituros tunc memoriam præcedentium malorum, id est, peccatorum, uel tormentorum. Ait enim Esaias, Ego creo cęlos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor, sed gaudebitis in æternum. Item. Oblitioni traditæ sunt angustiæ priores, & absconditæ ab oculis nostris. Quæ de futuro exponens Hieron. ait, Oblitioni tradentur priora mala: quia forsitan in futuro pristinæ conuersationis memoria omnino delebitur, succedentibus bonis æternis: ne sit pars malorum prioris angustiæ memorari. Sed hęc & his similia possunt accipi sic, vt non excludant memoriã præcedentium malorum, sed ex ea molestiam, & læsionem amoueant. Non enim eorum memoria sanctos contristabit, uel eorum beatitudinem obfuscabit, sed gratiores Deo reddet. Vnde super Psal. 88. ait Greg. Qũo in æternũ misericordias domini canit, qui miseriæ no meminit? Qũo aũ: plena beatitudo, si memoria reatus mentẽ tãgit? Sed sæpe lati tristiũ meminimus, et sani dolorũ meminimus sine dolore: et inde amplius læti, et grati sumus. Ex his apparet, quod si priorum malorum memoriam sancti habebunt in futuro, non eis tamen erit ad pœnam, uel gloriæ derogationem, sed ad gratiarum actionem. Si uero quæritur, utrum peccata, quæ fecerunt electi, prodeant tũc in notitiam omnium, sicut mala damnandorum omnibus erunt nota: non legi hoc expressum in scriptura. Vnde non irrationabiliter putari potest, peccata hic per pœnitentiam tecta & deleta, illic etiã tegi alijs: alia uero cunctis propalari.

Esa. 65 Ibid. in Glo.

De

De his, qui uiui reperientur.

Quæri solet, Vtrum illi, quos uiuos inueniet Christus si nunquam omnino morituri sint, an ipso temporis puncto, quo rapientur obuiam Christo, ad immortalitatem mira celeritate sit transituri. Non enim dicendum est, fieri non posse, vt dum per aera in sublime portentur, in illo spatio & moriantur, & reuiuiscant. Ad hunc autem sensum, quo existimemus illos in paruo spatio & passuros mortem, & accepturos immortalitatem, Apostolus nos urgere uidetur, ubi dicit, Omnes in Christo uiuificabimur. Et alibi: Quod seminas non uiuificatur, nisi prius moriatur. Cur autem nobis incredibile uideatur, illam multitudinem corporum in aere quodam modo seminari, atque ibi protinus immortaliter & incorruptibiliter reuiuiscere, cum credamus in illu oculi futuram resurrectionem, & in membra sine fine uictura, tanta uelocitate rediturum antiquissimorum cadauerum puluerem? Sed vellem de his potius audire doctiores. Si ergo sanctos, qui reperientur Christo ueniente uiuentes, eique obuiam rapientur, crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros, & ad eadẽ mox immortalia redituros: nullas in uerbis Apostoli patiemur angustias, generaliter accipientes illud, quod dictum est, Omnes quidem resurgemus, scilicet tam boni, quam mali: sed non omnes immutabimur, scilicet in solemnitatem resurrectionis. De hoc etiam Ambrosius ait, In ipso raptu eorum, qui uiui reperientur, mors erit, & resurrectio: ubi anima quasi per soporem egressa de corpore, eidem in momento reddatur. Contra uerò scribens ad Marcellam Hieronym. testari uidetur, dicens quosdã in fine seculi aduenente Christo non esse morituros: sed uiuos repertos in immortalitatem repente mutandos. Horum autem quid uerius sit, non est humani iudicij definire.

Aug. de Ci. Dei lib. 20. cap. 20

1. Co. 15

Ibidem Aug.

1. Co. 15

1. Tho. 4

Super illud. Ego uiuã ipse da. epis. c. 4

Aug. in Enchir. ca. 55.

Qũo dicatur Christus iudex uiuorum & mortuorum.

His autem adijciendum est, dupliciter intelligi, quod dicitur Christus iudicaturus uiuos & mortuos. Aut enim uiui accipiuntur, qui in aduentu eius uiui reperientur, licet in raptu moriantur: & mortui, qui ante decesserant; uel uiui

Universidad de Deusto
Biblioteca

uel mortui accipiuntur iusti & iniusti.

Quomodo omnes incorrupti resurgent.

Cumque ex prædictis sane credi ualeat omnes resurrecturos, credendum est etiam quod omnes resurgent incorrupti: non utique impassibiles: quia reprobi mortem patientur æternam: sed sine diminutione membrorum omnia humani corporis habituri membra, nec tamen gloria ac spe impossibilitatis induentur.

TERMINATA parte principali huius libri, in qua Magister determinauit de sanitate, quam sacramentorum mediamenta conferunt: sequitur pars, in qua agit de sanitate, ad quam sacramēta disponunt. Prima est sanitas gratuita, secunda est gloriosa. Prima est uiæ, secūda patriæ. Prima est liberatio a culpa, secunda a miseria. Et quoniam ad hanc gloriam habendā concurrit resurrectio, & concurrit iudicium: ideo primo determinat de resurrectione, secundo uero de iudicio. infra. xlvii. Dist. *Solet etiam quæri, qualiter dabuur, &c.*) Prima pars habet duas: quoniam enim in resurrectione anima separata reiungitur corpori, ideo primo agit de resurrectione, secundo uero de statu animę separatæ. inf. Dist. xlv. *Præterea sciendum est, quod omnes animæ, &c.*) Prima pars habet duas. In prima determinat de resurrectione, secundum id quod est. In secunda quantum ad modum siue quantum ad qualitatem, & quidditatem resurgentium. infi. Distinctio. xliii. *Solent autem nonnulli pertinaciari &c.*) Prima pars habet duas. In prima procedit p modum narrationis. In secunda p modum inquisitionis. ibi. *Hic quæritur utrum electis, &c.*) Prima pars habet tres. In prima parte ostendit resurrectionem esse futuram. In secunda uero determinat resurrectionis causam. ibi. *Causa enim resurrectionis, &c.*) In tertia determinat resurrectionis horā. ibi. *Media autem nocte, &c.*) vbi dicit resurrectionem futuram media nocte, non propter temporis qualitatem, sed potius propter horæ incertitudinem. Similiter secunda pars, in qua p cedit Magister p modum inquisitionis determinās quatuor dubitabilia, quæ habent ortum ex uerbis Apostoli, quę prius tacta sunt quatuor habet particulas, in quibus illa dubia determinat. In prima quærit de memoria electorum, an tunc precedentia mala teneat. In secunda quærit de uiuorum inuentione. ibi. *Quæritur etiam solet, utrum illi, &c.*) In tertia uero determinat, quomodo intelligitur quōd iudicabit uiuos, & mortuos. ibi. *Hic autem adiciendum est, &c.*) In quarta, quomodo intelligitur illud, qd̄ mortui resurgēt incorrupti. ibi. *Cumque ex prædictis, &c.*)

Vox tuba, &c.) Videtur malè dicere, quia delatio vocis per medium est in tēpore. Iterum. Vox prius peruenit ad loca propinqua: ergo prius resurgent homines in una parte mundi, quā in alia. Respon. Dicendum, q̄ illud potest dupliciter intelligi. Vel quia uox illa faciente uirtute diuina, subito deferatur, secū dū qd̄ uox illa † procedit. Præterea. Subito fiet resurrectio, ut sit quasi quædam præparatio. Et si tu quæras, quæ necessitas est præparationis, cum diuina uirtus possit subito operari, & absque ulla præparatione. Dicēdum, quòd hoc est potius propter congruentiam, quam propter indigentiam. Congruentia autem hæc est: quia sicut per uerbum carnem factum fit iudicium ad adorandum humanitatem Christi, in qua fuit iudicatus, ita ad uocem ipsius fit resurrectio ad honorem illius humanitatis, in qua fuit mortuus. Et ideo dicit Augustinus, quod per uerbum fit suscitatio animarum, per uerbum carnem factū fit suscitatio corporum. Vel propter congruentiam a parte nostra: ut sicut ex duplici constamus principio & sicut duplicem habemus cognitiuam: ita a miseria modo excitemur, & ad iudiciū uocemur & uirtute diuina, & spirituali, & uoce angeli.

† alias præcedit.

Vox Archangeli, &c.) Quæritur hic de hac diuersitate istorū uocabulorum: quia nunc iussus, nunc uox archangeli, nunc tuba uocatur illud per quod fit resurrectio, in quibus contrarietas, & diuersitas uidetur includi. Resp. Dicendum, quod uox Christi secundū diuersas proprietates ista tria sortitur nomina. Vox enim Christi erit uirtuosa: & ideo diceitur iussus, quia præceptum, dicet enim & fiet. Erit autentica: & ideo dicitur uox Archangeli, id est principis. Et erit nihilominus seuera: & ideo uox tubæ dr: Et sic idem multiplici uocabulo exprimitur ad insinuandā illius uocis proprietatem multiplicē, & dignitatem.

Dub. 2

Non enim eorum, &c.) Innuit, quod malorum memoria non contristabitur. Quæritur ergo quomodo illud possit intelligi: aut enim mala placebunt, aut displicebunt. Si placebunt, erimus iniusti. Si displicebunt, erimus tristati. Item. Quomodo potest illud intelligi, cum talis cognitio inferat tristitiam, & sublato consequenti, auferatur antecedens; quia posito antecedente ponitur & consequens. Respon. Dicendum, quòd ibi erit memoria malorum sine iustitia: qualiter autem hoc possit esse dicunt aliqui, quod diuina uirtute, quę sicut potens est in igne separare lucem a caliditate, sicut dicit Basilius super illud psal. Vox domini inter. flam. ignis &c. sic separabit a mali cognitione, & recordatione mœstitia. Aliter dicunt alii, quod hoc est propter dignitatem status: sicut n. angeli gloriosi & si nos ament, tamen propter mala nostra non tristantur, pro eo quod sunt absorpti a gloria: sic in proposito est intelligendum. Melius tamen est dicere, qd̄ hoc sit propter modum considerandi, quia nunquam re cogitabunt mala absolute; sed semper in cōsideratione ad Deū liberātem: quoniam cogitare de malo præterito sub intentione liberationis in præsenti non ge

Dub. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

nerat in nobis affectionem mœstitiæ: sed gaudit. Ideo bene dicit, quod erit ibi malorũ memoria: sed non tristitia. Ad illud q̃ obiicitur de disciplina. Dicendum, q̃ non ueniunt in memoriam mala præterita sub ratione absoluta: quia cum simus tunc omnino diuini, oĩa referemus ad Deũ aliquo modo, ut ibi laudetur, & honorificetur Deus: & sic patet illud.

Eccl. 4. *Peccata hominum, &c.*) Quæritur, quia cum peccatũ Petri, & Magdalenæ omnibus est notum ad laudem, quare ergo post diem iudicii erit occultum: & si peccatum Petri non detegatur, quare peccatum Ruberti: si uero peccata credamus detegenda, quis nõ incipiat erubescere, si facta sua in cõspectu totius mundi sunt propalanda? Respon. Dicendũ, q̃ quamuis fas sit utramque partẽ opinari, rationabilior tamen est, q̃ omnium electorũ peccata omnibus iustis tunc patebunt: & hoc propterea, quia magna erit Dei gloria, dum manifestat̃ eius ad filios misericordia, & dũ ostendetur eius misericordia, nulla erit erubescentia. Et si tu quæras, quomodo hoc possit esse. Dicendum est, q̃ ratio est a parte eius, cuius peccata manifestantur, quia erubescentia est timor in expectatione cõuicii. Vnde cũ in beatis non cadat timor, non erit erubescentia. Quod nõ cadat timor, patet, quia perfecta charitas foras mittit timorem. Ratio autem est ex parte uidentium, quia nullus ibi uituperat, nullus ibi aspernatur, sed potius Deum collaudat, dum attendit uirtutem Dei in ipso. Et est exẽplum in Magdalena, cuius peccata publice recitamus, nec tamen facimus ei cõtumeliam, quia nõ recitamus ad eius ignominiam, sed ad laudem diuinam, & suã: unde nec ipsa de hoc habet erubescentiam: nec cogitamus de ipsa tamquam de meretrice: sed tã quam de nobilissima domina, quæ de multis malis est erepta. Exemplum est de bono confessore, & pœnitente: bonus enim confessor feruentius pœnitentem diligit; quia uerius, & clarius, & fidelius suas ignominias, & peccata aperit, maxime dum attendit ipsum conteri, & uincula eius resolui per uirtutem, & misericordiam Dei: & hoc ibi multomagis erit, ubi omnes cogitationes erunt ordinatissimæ. Amplius, cum homo omnia secreta sine uerecundia communicet amico, & ibi omnes erimus amicissimi, ubi unus diliget alium sicut se, quõ erubescet unus de alio aliter quam de se, nullo modo uã.

Quosdam in fine, &c.) Videtur malè dicere: quia Christus non fuit immunis a morte, & tamen non fuit subiectus peccato: ergo nec aliquis alius. Item. Gratiam quam nõ fecit matri. f. de immunitate mortis, quomodo est credendum, q̃ alii faciant? Respon. Dicendũ, q̃ credẽdũ est, sicut dicit Ambr. quod omnes moriantur, sed qualiter, illud habet dubitationem, & experiẽtia tunc magis docebit. Quod ergo obiicitur de Hieronymo. Dicendum, quod Hier. hoc nõ dicit asserendo, sed nec recitando opinionem suam, sed opinionem cuiusdam græci.

AR

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An resurrectio futura sit?

AD intelligentiam eorum, quæ hic determinat Magister, duo principaliter quærũtur circa præsentem Distinctionem. Primò quæritur de resurrectione. Secundò de librorum aptione. Quantum ad primum quæruntur sex. Primo autem quæritur, an resurrectio sit futura. Secundò dato, quòd sit futura, quæritur, utrùm resurrectio sit omnium. Tertiò dato, quòd sit omnium, quæritur, utrum sit omnium simul. an successiuè. Quartò quæritur, utrum resurrectio sit eorundem secundum numerum. Quintò, utrũ resurrectio sit naturalis, uel miraculosa. Sextò quæritur de cã nostræ resurrectionis.

CONTRA quam sic proceditur, & ostenditur, q̃ resurrectio sit futura. Primo auctoritate Iob. 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum. ITEM. Ioã. xi. Martha fideiis dixit. Scio, q̃ resurget in resurrectione in nouissimo die. ITEM. Ratione uidetur, quia præmium respõdet merito; ergo si anima meretur in corpore, dẽt ẽt remunerari in ipso corpore: sed Deus est iustus remunerator: ergo oportet, q̃ aĩa resumat corpus: & sic &c. ITEM. Anima hẽt naturalẽ appetitum ad corpus: q̃ patet, qa non uult separari a corpore etiã existente misero: sed beatitudo est quies omnium desiderorum: ergo adhoc, quod perfectè beatificetur anima, necesse est sibi corpus reddi: & si hoc, patet &c. ITEM. Perfectior est forma cõpositi, quam aliqua pars, quia partes ordinantur ad formam compositi: ergo completior, & perfectior est forma humanitatis, quam ipsa forma, q̃ est anima: ergo cum perfectio gratiæ, & gloriæ præsupponat perfectionẽ naturæ, necesse est totum hominem, non tantum animam glorificari. ITEM. Ad perfectionẽ uniuersi requiritur substantia spiritualis, & corporalis, & composita ex utraque; ergo cum uniuersum sit incorruptibile, & aliquando non sit generatio, ut infra uidebitur: necesse est compositũ aliquod ex aĩa, & corpore remanere: hoc autem non est nisi homo: ergo post cõsumptionẽ istius discretionis, uel segregationis necesse est hominem resurgere. Dis. 48 art. 2.

CONTRA. Iob. xiii. Homo cũ dormierit, non resurget, donec atteratur cœlum: sed cœlum nũquã atteretur, cũ sit incorruptibile: ergo hõ nõ resurget. ITEM. i. ad Cor. xv. Caro, & sanguis regnũ Dei nõ possidebũt. ITEM. Rõne uã, quia nullum instrumẽtũ remuneratur pp actionem factam per ipsum: sed corpus se habet ad aĩam ut instrumentũ: ergo &c. SI DICAS, q̃ in instrumento cõiuncto non est uerũ. Cõtra. Angelus assumit sibi corpus, per quod ministrat, & tamẽ illud non resurget: ergo &c. ITEM. Nihil, quod impedit uiã perueniendi ad beatitudinem, debet resumi, cum peruentũ fuerit ad beatitudinem: sed corpus impedit, quia concupiscit aduersus spiritum: ergo ab ipso non de-

Universidad de Deusto Biblioteca

debet resumi. ITEM. Anima uiuit Deo, sicut corpus animę: sed merito peccati contingit per diuinam sententiam animam separari a corpore in morte naturę, & aiam a Deo in morte dãnationis futuræ: sed aia damnata per sententiam numquam uiuificatur: ergo nec corpus mortuũ p diuinam sniam dẽt resumere uitam. ITEM. Facilius coniunguntur, q̃ separanť uoluntate: q̃ quę necessitate: sed spũs malus separatur a Deo p uoluntatẽ, & non pot ei uniri: ergo aia non potest uniri corpori, qui separatur ab eo necessitate.

RESOLVTIO.

Ita cred mui ex resurrectione Christi, & ex retributione diuinæ iustitiæ, et perfectione naturæ.

RESP. Dicendum, ꝓ recta fides dicit resurrectionem, corporum nostrorum esse futuram, & ad hoc credẽdum adiuuatur per fidem resurrectionis Christi iam factæ. Si ergo Christus ẽ caput, & membra debẽt conformari capiti, cũ Christus resurrexit, consequẽs est ut & nos resurgamus. Vt autem credat fidelis resurrectione Christi, p suasum est sibi per multa testimonia Apostolorum, qui et per multa sunt argumẽta certificati. Persuadet ẽt ipsa pietas fidei, quæ nullo modo corpus Christi incineratum pot excogitare. Super hoc fidei fundamentũ super ædificatur psuasio rationis, quia qd̃ resurrectio sit futura, exigit remuneratio diuinæ iustitiæ, quæ homini retribuit, sicut & meruit. Secundo cõfirmatio gloriæ, quæ omnẽ animæ appetitum cõplebit, uel getabit. Tertio pfectio naturæ, q̃ consistit in toto composito, nõ in altera eius parte: & hę sunt rationes supra fidem fundatæ.

AD ILLVD ergo, quod primo obiicitur in contrarium. Dicendum, quòd illa attritio intelligitur quantum ad figuram, non quantum ad substantiam: figuram autem accipit, secundum q̃ accipit Apostol. pro exteriori rei facie. AD ILLVD, quod obiicitur, quod caro & sanguis &c. Dicendum, quòd illud non intelligitur de carne quantum ad substantiam: sed quãtum ad corruptionem, & malitiam, sicut accipitur, ad Gala. v. AD ILLVD, quod obiicitur, quod instrumẽtum non debet remunerari. Dicendum, quòd est instrumentum qd̃ est separatum. & est instrumentum, siue organum uniũ non tantum ad aliquã operationem faciendam, sed ad unã formam constituendam: & hoc perficitur, & conuenit cum motore in unitate formæ totius, & operationis per consequens: & sine tali nunquam habet motor perfecte compleri propter collignantiam ad illud: ideo non est simile de instrumento separato, uel de corpore ab Angelo assumpto. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ impedit. Dicendum, q̃ non impedit secundum substantiam, quia natum est obedire: sed ratione corruptionis: & illa non resumetur, sed corpus incorruptum. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ anima uiuit Deo, sicut corpus animæ, &c. Dicẽdũ, q̃ non est simile, quia sententia damnationis est sententia æternas: sed sententia mortis non est æterna. Ratio autem huius est meritum, quia culpa Adæ deleta est morte Christi: sed culpa animæ post mortem est indelebilis, pro eo, quod in culpa illa perpetuo uixit. Amplius. Sentẽtia mortis lata contra hominem non fuit sententia diffinitiua: sed potius propter inobedientiã fuit sentẽtia interlocutoria: sed ultima sententia est diffinitiua sententia, a qua non potest appellari, nec potest retractari.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ facilius coniunguntur, quæ separantur uoluntate, quam illa, quæ necessitate, &c. Dicẽdum, q̃ quędã separantur: ita q̃ post separationem unum non habet inclinationẽ ad alterum: & alia non sunt apta ad reiungẽdum: & quia sic est Angelicus spiritus a Deo separatus, ut ipsum odiat non inclinatione appetat, ideo non potest, nec debet ei cõiungi. Quædam separantur, ita tamen quod unum habet appetitum & inclinationem ad alterum: & talia sunt ad iteratã cõiunctionem habilia: talia autem sunt anima, & corpus. Quod ergo obiicitur de uoluntate, & necessitate. Dicendum, quod hoc nihil facit ad reiunctionem, scilicet modus separandi: sed qualitas separatorum, uel potius diuinum iudicium.

QVAESTIO II.

An resurrectio omnium sit?

VTRVM resurrectio sit omnium: & quod sic, uidetur. Ioh. 5. Veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient uocem filii Dei: sed nõ possunt omnes audire, nisi omnes resurgant: ergo &c. ITEM. 1. ad Cor. xv. Omnes quidem resurgemus, sed nõ omnes immutabimur. ITEM. Ratione uidetur: quia sententia mortis data est propter culpam originalẽ: sed omnes habent culpam hãc: ergo omnes &c. sed resurrectio ita (ut probatum est prius) dẽt esse, ut anima corpori iũgatur: ergo omnes debent resurgere. ITEM. Oẽs homines sunt mortales: sed mortale, & corruptibile de necessitate corrumpitur: ergo necesse est omnes homines corrumpi. RVRSVS. Pœna, & præmium sunt æterna: & hęc debentur homini: ergo necesse est hominem priuari hac uita, & iterum dari sibi aliam uitam: ergo resurgere. ITEM. Hoc ipsum ostẽditur per hypothesim: quia bene sequitur, quod si anima Socratis est immortalis, qd̃ omnis anima: ergo pari ratione sequitur, si unum corpus resurget, & omne: sed unũ corpus resurrexit, scilicet Christi: ergo & omne resurget.

CONTRA. Dan. xii. multi de his, qui dormiunt in puluere terræ, euigilabunt: ergo cum hoc nomen, multi, sit partitiuum, si multi euigilant, non ergo omniũ est resurrectio. ITEM. Ioh. 6. Nemo uenit ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eũ: & ego resuscitabo eum in nouissimo die: cum ergo hoc promittat ad se uenientibus, si resurrectionẽ, & non omnes veniant, non ergo omnes resurgent. ITEM. Idẽ uã ratione, quia pro peccato quod operata est aia in corpore sufficienter punitur in purgatorio sine corpore: ergo & in inferno sufficieter punitur pro utroque pari ratione, sic &c. ITEM. Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sti resurrectio est causa nostræ resurrectionis Tanima, & in corpore: sed non oēs resurgent in anima: ergo nec oēs resurgēt in corpore. ITEM. Resurrectio ad hoc est, ut anima remunereť in corpore, sicut in illo meruit: sed anima paruuli nihil est in corpore operata: ergo ad remunerationem eius non oportet corpus resurgere.

RESOLVTIO.

Sicut omnibus æqua mors est ita & omnibus æqua resurrectio.

RESP. Dicendum, ꝓ omnium ē mors, & oium erit resurrectio. Corpus.n.uniť aię immortali p naturā, & mortuæ ꝑ culpā in ipsa unione: & iō necessitatē cōtrahit ad moriēdum, & possibilitē ad semper uiuēdum, q̄ secundū ordinē diuinæ prouidētię ad actū semper dēt prodire, exigēte hoc nihilominus merito, uel de merito, & etiam diuino iudicio.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̄d multi euigilabunt. Respōdet Aug. xx. de ciuitate Dei, q̄d multi, id ē oēs. Et talis modus loquēdi frequenter inuenit in scriptura. Vel faciēda est uis in uerbo, q̄ euigilare plus dicit, q̄ resurgere: q̄a uigilia est usus sensuū, & dicit discretionē, q̄ non uigebit in paruulis dānatis, q̄a non erit in eis tristitia. AD ILLVD, q̄d obī, ꝓ nemo uenit &c. Dicēdum. ꝓ uita accipiť dupliciter. s. large, & proprie. Large uiuificatio corporis. Proprie uiuificatio corporis cū salute. Sic & resurrectio: & secūdo modo promittit Deus resurrectionē bonis ad se ueniētibus, sed quātū ad primū modum oibus prædicit. AD ILLVD, quod obī de pena purgatorii. Dicendum, ꝓ nō est simile, quia purgatorium dicit transitū non terminum: nec dicit statū, sed status supplementum: ut q̄a præclusa est homini per mortē uia merendi, & peccatum inuitū trāsire nec poterat, nec debebat, constituit dominus locum pœnę, per quem anima transiret ad patriam, ut anima solum separata, quod tamen fecit coniuncta: & quia hoc magis dicit supplimentum, quam terminum, ideo oportet resumi corpus: & sic patet illud. AD ILLVD, q̄d obiicitur, quod resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis in anima &c. Dicēdum, ꝓ non est simile, quia resurrectio animæ est tantum ad bonum: sed resurrectio corporis est ad bonum, & malum. & resurrectio animę fit nostra uoluntate; sed corporis exigente diuinæ iustitiæ ęq̄tate, iō ista est omniū, licet non illa. AD ILLVD, quod obiicitur de paruulis. Dicendum, ꝓ & si anima non exierit in actum, tā originale traxit in corpore, & ꝑ corpus: & ideo illi uniri dēt: ut sicut ex coniunctione ad corpus peccauit, ita simul cum illo multetur pœna dāni. Amplius. Remuneratio non ē tota ratio, qua re fiat resurrectio: sed diuinæ ordinationis decretum, quæ coniungendo animam immortalē corpori, per hoc decreuit illud corpus perpetuo uiuificari. Si ergo diuinum decretum nō potest infringi, necesse ē illud corpus animæ reiungi. Vt sicut corpus separatum est ab anima propter diuinam sententiam, quæ respiciebat culpam, ita reiungaē animæ ꝑ diuinam dispositionem, quæ sic decreuerat constituere humanam substātiam. Ratione cuius decreti corpus humanum dicitur ordinari, & possibilitatem habere ad incorruptionem, quamuis in sui natura nihil habeat plus de incorruptibilitate, quam alia corpora mista, ut patebit. Secundum statū præsentem loquor.

cap. 6. et de n cep.

QVAESTIO II.

An resurrectio omnium simul, uel successiuè erit?

VTRVM resurrectio sit omnium simul, an successiue. Et quod simul uidetur. i. ad Corinth. xv. In momento, in ictu oculi &c. ITEM. Ratione uidetur, quia mors, & incineratio debentur merito primi peccati, quo peccauimus in Adam: & omnes simul peccauimus, q̄a simul fuimus in Adam: ergo & in Christo simul debemus resurgere. ITEM. Decens est ut habitatio congruat habitatori: ergo sicut mundus peioratus est hoie facto mortali, ita dēt meliorari homine facto immortali: sed nō dēt meliorari, quādiu homo est mortalis; ergo quamdiu hoies uiuunt, nō det esse resurrectio: ergo erit omnium simul. ITEM. Post resurrectionem consumatur gloria: sed angeli non habet omnino gloriam confirmatam, uel consummatam ante nostrā glorificationē, nec similiter dæmones pœnam: ergo si maior est colligatio hoium adinuicē, q̄ ad Angelos, non dēt unus sine altero resurgere: & sic &c.

CONTRA. Resurrectio corporum sequitur resurrectionē animarum: sed resurrectio animarum est successiua, & nō simul: ergo & resurrectio corporum. ITEM. Christus non expectauit nostrā resurrectionē, q̄ est caput nostrū, & q̄ magis fouet singula membra: ergo nec membrum expectat resurrectionem membri: & sic &c. ITEM. Præmium respondet merito: ergo qui citius meruerunt, citius debent remunerari: ergo meliores citius debent resurgere. ITEM. Maior est conformitas ex parte animarum, quam corporum ꝑ ter uinculum charitatis: sed glorificatio unius animæ non expectat glorificationem alterius: ergo &c.

RESOLVTIO.

Affirmat nam partem credere plura suadent.

RESP. Dicēdum, ꝓ resurrectio corporu non erit successiua: sed simul: & huius possunt esse rationes congruentes sex. Prima est seueritas diuini iudicii, quod inflixit pœnam incinerationis corpori usque ad aduentum secundum filii Dei: sicut pœna carentiæ uisionis usque ad aduentum primum. Et ratio huius, est: q̄a oes simul fuimus in uno principio peccante. Secunda ratio est meritum fidei, quæ multum meretur in credendo nos remunerari, qui uidemur similes bestiis in moriendo; quod si illud per experimentum homo uideret, non haberet meritum: quia humana ratio sibi præberet experimentum. Tertia ratio est unitas corporis mystici: quia enim omnes unū corpus sumus in Christo, ideo necesse est, quod quantum ad aliquam gloriam resurgamus simul: sed non quantum ad

Universidad de Deusto Biblioteca

ad gloriam animę: quia ibi esset maximũ damnum, & quasi improportionabile: ergo quãtum ad gloriam corporis. Quarta ratio est subsidium infirmitatis nostræ: quia sancti dum sua desiderant corpora, uehementius etiam desiderant salutę nostram: unde Apostol. dicit Heb. 11. Deo pro nobis aliquid melius prouidente, ne sine nobis consummarentur. Quinta ratio est manifestatio diuinę iustitiæ: quia enim omnibus debet esse notum quanta iustitia damnet malos, & fauet bonos, ideo ultimam distributionem, uel retributionem distulit usque ad nouissimum, ut omnes comparerent. Sexta, & ultima ratio est cõsummatio gloriæ: quia enim Angeli adhuc sunt uiatores quãtum ad administrationem, quã diu homines uiuunt, & gaudiũ semper crescit secundum multitudinem electorum, non debuit perfectè gloria consummari in aliquo singulariter, donec consummaretur in oibus simul.

Ex his patent obiecta. Nã resurrectio corporum non attẽditur secundum resurrectionẽ animæ. Animæ enim resurrectio prima respicit resurrectionem per gratiam: & hæc est in uia: & ideo successiuè. Item. Aiæ glorificatio: substantiã importat pręmii, q̃ si differretur magnũ damnum esset expectãti: non sic de corpore: quia non multum grauat expectare corpus, dum animæ † timent Deũ. Ad illud, quod obiicitur de resurrectione Christi, patet responsio: quia nec concurrit ibi seueritas iudicii, cum non esset super eum inducta malefactio: nec faceret ad meritum fidei, immo econtrario est in fidei adiutorium. Ad aliud, quod obiicitur, quod pręmium respõdet merito. Dicendum, q̃ uerũ est pro loco, & tempore. Et præmium essentiale cõpetit, ut statim reddatur: sed stola secunda debet expectari, quousque cum solemnitate, & magnificentia, & gloria dantis conferatur. Ad illud, quod obiicitur, q̃d est unio, & conuenientia animarũ. Dicendum, q̃ falsum est: ammo minor est: pro eo, quod oia corpora in uno corpore fuerũt, sed non oes animæ in una anima.

† aliãs tenent.

QVAESTIO IIII.

An resurrectio eorundem numero erit?

VTRVM resurrectio sit eorundem secundum numerum. Et q̃ sic, uidetur. Iob. 19. In carne mea uidebo Deum Saluatorem meum, quem uisurus sum ego ipse, & non alius: constat, quod non dicit alius secundum speciem, sed secũdum numerũ: ergo &c. Item. Philosophus 6. Topicorum: Si ex mortali fiat immortale, non dicimus eũ aliã uitam, nec aliud uiues: ergo idẽ: ergo &c. Item. Ratione uidetur, quia idemptitas rei uenit ab idemptitate principiorũ substantialium: sed idem est principium materiale, & idem formale: ergo idem habet, quod prius. Item. Propria forma non est nata fieri nisi in propria materia: ergo cum anima sit propria forma corporis, q̃ perficit, non est nata unire nisi illi: ergo si unitur in resurrectione, unitur eidem: & si hoc, cum ipsa sit eadem,

dem, totum erit idem.

Contra. Omnis forma corrupta, & iterum generata non est eadem numero: sed specie; sicut dicit Philosophus in secũdo De Generatione: cum ergo humanitas corrumpatur in illo in morte, & iterum generetur in resurrectione, ergo alia numero. Si tu dicas, quod istud tenet in corruptione, quæ est in contrarium, non in morte. Contra. Maior est corruptio in priuationem, quam in contrariũ, quia adhoc, q̃ fiat reparatio, necesse est fieri resolutionem usq; ad ultima, & omnia rursus de nouo generari: ergo &c. Item. Quamuis artifex de eadem materia iterum faciat statuam, tamen alia est statua post, quam ante: ergo pari ratione, uidetur, quod quamuis homo fiat ex eisdem puluerib: tamẽ est alius. Si dicas, quod Deus potest facere plus, quam natura, uel artifex: uerũ est, quod plus potest, tamen non facit nisi, quod congruit, & congruum est: nec est intelligibile, quomodo aliquid corrumpatur, & cedat in non ens, & iterum fiat, q̃ sit idem; aut si est congruum, quare non dat illam potentiam naturæ? Item. Differentiæ essentiales rem diuersificant non tantum numero: sed etiam essentia: sed mortale, & immortale sunt essẽtiales differentiæ: ergo cum resurgens sit immortalis, & ante mortalis, patet &c. Item. Prima generatio, & reformatio sũt operationes diuersæ: ergo si diuersarum operationum diuersi sunt termini secundum substantiam, aliud est corpus, quod primo generatur, aliud corpus, q̃d postmodum reformatur.

Tex. cõ. uli. & 5. phys. 36. & inde.

Resolutio.

Quomodo resurrectio diceretur: si non eadem numero corpora resurgere affirmaretur.

Respon. Ad prædictorum intelligentiam est notandum, q̃d circa hoc diuersi diuersa sẽtiũt. Quidam enim dixerunt, quod triplex est diuersitas secundum numerum. Vna quæ uenit ex diuersitate partis, & materiæ, & formæ specificæ: sicut differt in numero hæc aqua, & hic ignis. Quædam quæ uenit ex diuersitate partis materiæ, sicut iste ignis ab illo differt. Tertia quæ uenit ex discõtinuatione in partium duratione: & hęc diuersitas secundum numerum ortũ habet, ut dicunt, ex tempore. Tempus enim duratione, sicut & actionem habet. Prima diuersitas secundum numerũ est magna, secũda minor, tertia minima. Prima & secunda diuersitate carebit corpus resurgens, sed tertia non carebit, nec potest carere, quia propositio de præterito non potest non esse uera. Vnde sicut uirgo corrupta non potest fieri uirgo (quia non pót nõ fuisse corrupta) nec a Deo, nec a natura, nec hoc est intelligibile: sic corpus corruptum nõ potest omnimoda idemptitate reparari idem: quia non potest non fuisse corruptum: tamẽ hic est, ita modica diuersitas, ut nõ mereatur aliquid propter hoc dici diuersum: quoniam idẽ est secundum alium duplicem modum idemptitatis, scilicet propter idemptitatem materiæ, & formæ: quia idẽptitas materiæ,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& principalis formæ erit in re surgentibus. Hinc est, quod resurrectio est in eisdem. Qd̃ ergo dicit Philosophus, quod forma corrupta, & iterum generata, est alia numero, intelligit de ista diuersitate. Sed istud nõ uidetur multum rationabile. Primum quidem: quia stultum uidetur dicere, quod Deus nõ possit omnino idem corpus reformare idempritate secundum numerum. Amplius. Idẽptitas secundum numerum in substãtia non uenit ex accidentibus, licet per illam in notescat, nec ẽt diuersitas. Et iterum, quod discontinuatio in esse nõ inducat diuersitatẽ in numero, uidetur expresse in artificiatis, ut si arca dissoluatur, & iterum ex eisdem tabulis, & secundum eundem ordinem reparetur, non dicitur alia arca numero, sed eadem. & tamen desiit esse arca. Et propter hoc dicunt alii aliter, quod duplex est corruptio. Quẽdam per dissolutionem, siue separationem principiorum componẽtium, siue partium, q̃dam per corruptionem formæ. In prima possibile est idem numero reparari ei, qui scit ad eũdem modum, & ad eadem loca reducere. In secũda, quia quod corruptum est non potest esse idem; quoniam noua est essentia formę, si de nouo generatur, dicunt, quod necessario oportet esse aliud: & de hac intelligit Philosophus. Reparatio, & dissolutio corporis humani est quantum ad primum modum, ideo reparatur idem sicut artificiatum: quia talia anima & corpore fit separatio unius ab alio: & post saluis partibus materiæ fit incineratio: & Deus sicut bonus artifex cineres colligit, & unit, & reformat idem corpus: & quoniam illud corpus habet eandem perfectionem: ideo totum consummatum est idẽ. Sed istud non soluit sufficienter. Certum est enim, quod forma carnis humanæ corrumpitur, dum generatur inde uermis, & serpens: & sicut potest corrumpi in carnem serpentis, uel alterius animalis; sic resolui potest sicut & illud animal in quatuor elementa, & unumquodque elementorum corrumpi in aliud, & ita corrumpuntur formæ mixti, & elementi; ergo necesse est alia elemẽta esse numero, & aliã carnem: & ita non potest stare ista responsio. Et propterea notandũ, quod est resurrectio eiusdẽ numero; quia aliter nõ esset resurrẽctio. Si quæras a me, quomodo hoc esse possit, dico quod hoc potest esse per uirtutem diuinam, quamuis non possit esse per naturam: & istud intelligere possumus sic. Supponamus nunc ꝓ natura aliquid agat, & illud non agit ex nihilo: & cum agat in materiam, oportet quod producat formam: & cum materia non sit pars formæ, nec forma fiat pars materię, necesse est aliquo modo formas naturales esse in materia, antequam producantur: & substantia materiæ prægnans est omnibus: ergo rationes seminales omnium formarum sunt in ipsa. Sed ad illud stat resolutio, a quo incipit generatio; ergo nulla forma omnino corrũpitur: sed manet in materia post corruptionẽ, sicut manebat

nebat anteq̃ produceret: & sic dicit Aug. Vnde formas in materia ante productionẽ dicit eẽ q̃tum ad rõnes seminales. Dicit ẽt resolui ad materiã, sicut ad occultissimos sinus naturæ, idem utroq; noie sed m alterã, & alterã rõnem intelligi uolens. Quid aũt hęc sint, alibi melius patet. s. in Secundo. Nunc aũt hæc dixisse sufficiat, qd̃ oẽs formæ cũ corrumpuntur, non omno corrumpuntur, sed manent aliquo mõ: & huic cõcordat rõ, & auctoritas Philosop. & auctoritas beati Aug. & qd̃ maius est, auctoritas sacrę scripturæ, q̃ est auctoritas spiritussãcti. Hoc ꝓsupposito dicendum, ꝓ q̃uis forma sit ibi aliquo mõ post corruptionẽ, tñ natura non põt producere ad idẽ eẽ, quod habuit prius. Et rõ huius est, q̃ a agẽs naturale influẽdo agit, & ipertiendo aliq̃d sui, quo mediãte ꝓficit illud, quod erat in materia: & illud quod ĩfluitur a parte agẽtis, fit aliq̃d de cõpleto eẽ ipsius produci: & iõ necesse e. ꝓ natura det aliq̃d nouũ q̃tũ ad modũ essendi substantialẽ, q̃ est esse in actu. Quãuis.n. natura nõ det nouã essentiã, dat tamen nouum modum essẽdi, non tũ accidentalẽ, imo et substantialẽ, sicut eẽ in actu. secũdũ quę põt res substãtialiter numerari, & diuersificari: & ꝓpea natura cũ reparat, nõ idẽ, sed nouum producit: sed Deus q̃ põt ipsas rõnes seminales sine ĩmissione alicuius noui ad ꝓfectum esse deducere, põt facere ꝓ sit idẽ: & sic facit in ꝓposito, quia ex illis solis, & per eundẽ ordinem in reformatione rẽ cõstituit, ex quibus erat ante. Vnde si oĩa elemẽta conuertantur in ignẽ, Deus ex illo igne reformat eadem elementa, q̃ ibi erãt in rõnibus seminalibus, & ex illis formã carnis per eundẽ ordinẽ: & sic patet ꝓ Deus põt reformare idẽ corpus sed m numerum; & sic põt dici ad præsens.

Dis. 18.

AD TERTIVM, ꝓ obiicitur primo, & secundo iã patet responsio, quia q̃uis istud sit impossibile agenti inferiori, ẽ tã possibile agẽti superiori. s. ipsi Deo: & quare istã potentiã non cõicat Deus creaturę, patet, quia nulla creatura agit ex seipsa, sed per aliquid sui ĩmittendo uirtute, sicut & odor ad hoc ꝓ imutet uisum facit speciẽ sui in medio: unde agit ꝓ aliquid extrinsecũ in extrinseco: nõ sic Deus. Hoc aurẽ dico de operatione naturali. AD QVARTVM, quod obiicitur, de mortali, & immortali. Dicendum, quod quicquid sit de mortali, utrum sit differẽtia, aut nõ, quia non est ꝓsentis considerationis, cum rõnes ad utramque partẽ sint, quia uidetur dicere defectum, & imperfectionẽ, & non habet differentiã in eodem genere cõdiuidente, & alia plura: tamen hoc absque calumnia uerum est, ꝓ mortale tripliciter accipitur. Vno modo dicit naturalem aptitudinem ad moriendum. Alio modo possibilitatem ad moriendũ. Tertio modo necessitatem. Et primò, quidem modo mortale inest homini ex ratione, qua est aliquid cõpositum ex partibus eterogeneis. Vnde Hilarius. Non ex cõpositis est Deus, quia uita est: si ergo homo est, ex compositis eterogeneis, & diuersis natu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris, & dispositionibus, impossibile est quod uitam habeat, nisi cum aptitudine ad moriendũ: & sicut talis compositio est homini naturalis, ita & mortale: Et hoc modo accipiendo mortale contra immortale, numquã cõcurrunt in idem, sic nec spirituale, aut simplex, & cõpositum: & si aliquo mõ est differentia, isto modo est non diuidens animal, sed substantiam uiuentẽ, cuius una differetia est immortale, & per oppositum mortale. Secundo mõ mortale inest hoĩ eo mõ quo est quid cõpositũ ex partibus eterogeneis habentibus defectibilitatem; sicut in primo hoĩe, q̃ habebat statũ aĩalem: & hoc mõ dicit statum mediũ inter miseriã, & gloriam. Tertio mõ mortale inest alicui uiuenti ea rõne, qua viuens est cõpositum ex contrariis, habẽtibus defectibilitatem, & pugnã adinuicẽ: & sic inest hoĩ lapso: & hoc mõ dicit statum miseriæ, & immortale his oppositũ dicit aliũ statum: & quoniam status mutari põt, unitate secundũ numerũ remanẽte, hinc est q̃ ex mortali secundum hunc duplicẽ modum fit ĩmortale sine diuersitate substãtiæ: & hoc mõ fit in homine glorificato, qui est mortalis primo modo, scilicet secundum naturalem aptitudinem: sed immortalis prout dicit priuationem potentiæ, & necessitatis. AD ILLVD, quod ultimo obiicitur q̃ diuersæ sunt operationes. Dicendum, quod diuersę operationes diuersos effectus inducunt, quando diuidunt ex æquo: sed quando sic est, quod una ad alterã ordinatur, & est reparatiua effectus alterius: si secunda egrediatur ab agẽte omnino potente, potest oĩno idem reparari: & sic est in proposito. Sed obiicitur, qũo põt hoc intelligi, cum istæ operationes sint discontinuæ, & esse rei sit discõtinuũ, & unius cõtinui duo sint ultima tũ: si ergo esse discontinuatur, ergo est aliud, & aliud: cum ergo unum numero consequatur esse actuale, necessario uĩ sequi, qd̃ sit aliud, & aliud. Et iterũ qũo põt bis incipere aliqd, & esse idẽ: impossibile. n. est esse & intelligere, q̃ aliqs curratbis eodẽ cursu. Et põt ad hoc ĩnderi, q̃ de esse rei est loq dupliciter. Aut q̃tum ad defluxũ, & durationẽ, aut secũdũ se. Si quãtũ ad durationẽ & defluxũ, sic necessario oportet, qd̃ duratio sit alia & alia, sicut mẽsura durationis. Si quantũ ad ipsum esse secundũ se, sic numeratur & plurificatur a principiis permanẽtibus. Et quoniã principia p̃manẽtia sunt eadẽ, q̃ is defluxus durationis, & inceptio sit alia, & alia, hinc est qd̃ res est una, & esse rei est unũ. Nec ẽ simile de actionibus successiuis: quia illæ necessario numerant: & pteritũ, & futurũ respiciunt ptes diuersas actionis, siue mutationis, siue durationis successiuẽ: non sic oportet iudicare de forma absoluta, q̃ corrupta põt a deo iterari eadẽ, quia aliquo modo manet in rõne seminali.

QVAESTIO V.

An resurrectio naturalis sit, vel miraculosa?

QVINTO quæritur, utrũ resurrectio sit naturalis, an miraculosa. Et qd̃ nõ sit naturalis ostẽditur a parte initii, quia a priuatione in habitũ per naturã non fit regressus: sed in morte est summa priuatio: ergo resurrectio cũ sit a morte nõ est per naturam. ITEM. Hoc ipsum ostẽdit a parte termini: quia oẽ q̃ natura producit, est corruptibile & mortale: sed corpus glorificatũ ẽ ĩmortale, & incorruptibile: ergo &c. ITEM. Tertio ostẽdit a pte modi operãdi, q̃ natura operatur successiuẽ, nõ subito: sed resurrectio erit subito in ictu oculi: ergo non est a natura. ITEM. Ostẽditur ẽt a parte principii effectiui, q̃ natura est uis insita rebus ex similibus similia procreans: sed in resurrectione non fit simile ex simili: ergo &c. Vltimo ostẽdit a parte oĩum bonorũ, q̃ est articulus fidei, quæ nõ est de his quæ fiunt per naturam, sed supra naturam: ergo &c.

CONTRA. Iob. cõparat resurrectionẽ hoĩs germinationi ligni p̃cisi. 14. Iob. Apostolus uiuificationi grani mortui. 1. ad Cor 15. Greg. in homilia paschali. Gñationi circulari corporis arboris ex paruo semine. Et in his ostẽdere uolũt, & probare resurrectionẽ: ergo si rõ & similitudo bona est, q̃ ponunt, cũ oĩa hęc sint a natura, resurrectio est naturalis. ITEM. Hoc ipsum ostẽdit, q̃ dicit Augu in Libro De Quantitate aĩæ. Si cursum naturalũ rerũ attendamus, certius erit nobis resurrectionẽ esse futurã, q̃ solem oriri cras. ITEM. Apostolus dicit. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionẽ: sed q̃ est supra naturã, non oportet euenire: ergo resurrectio est ĩ potẽtia naturę. ITEM. Rõne p̃bat hoc ipsum: q̃ maior ẽ aptitudo pulueris hoĩs ad gñationẽ hoĩs, q̃ alterius aĩalis: sed natura p̃ putrefactionẽ põt tali puluere aliud aĩal gñare: ergo corpus hoĩs reparare. ITEM. Maior est aptitudo naturæ corporis hoĩs ad ipsum q̃ uirgarũ ad serpẽtes: sed p̃ductio serpentũ ex uirgis magorũ, q̃ uis ministerio fieret diabolico, tũ erat naturalis: ergo &c. ITEM. Quod est in appetitu naturę est, naturale, q̃ natura nõ fundauit appetitũ frustra: sed aĩa naturaliter appetit reuniri corpori: hoc cõstat p̃ Augu, sup Gen. ad literã, ubi dicit, q̃ aĩa p̃ appetitũ ad corpus retardat, ne tota in tẽtione feratur in summũ cęlũ: ergo &c. SI TV DICAS, q̃ appetitus est tũ ex parte aĩæ, ostdit ẽt q̃ ex pte puluerũ, q̃ corpus humanũ ex cõiunctione sui cũ anima hẽt ordinari ad ĩmortalitatẽ: sed coniunctio talis cũ aĩa est naturalis: ergo & illa ordinatio. Sed ad illud, ad q̃ res naturaliter ordinatur, hẽt naturaliẽ appetitũ, ut ignis ad sursum: ergo &c. PRAETERRA. Puluereś illi aut resoluunt̃ in elemẽta prima, aut non. Si sic: cũ elementa sint homogenea, nõ magis hũt ordinationem ad corpus humanũ, q̃ alia pars elemẽti, q̃ numq̃ fuit corpus: ergo non est maior rõ, quare de eo iterũ fiet corpus humanũ, q̃ de alio: q̃ falsũ est. Si nõ resoluunt̃ in elementa prima, aliqua uis tenet, q̃ est in ipsis pulueribus, & p̃ ipsam ordinat̃ ad ulteriorẽ formã, ergo naturale: ergo ex parte corporis, & aĩæ est resurrectio naturalis.

Tom. 1.

1. Cor. 15.

Lib. 7. cap. 25 Tom. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Et naturalis, & miraculosa: naturalis quidē ex parte unionis animæ ad corpus, miraculosa uerò ex parte reformationis corporis, et indissolubilis colligātiæ eius dē ad animā.

RESP. Dicendū, quod in resurrectione tria sunt. Primū est corporis ex pulueribus reformatio. Secundum ipsi corpori reformato aiæ unio. Tertiū unitorū inseparabilis colligatio. Primum est contra naturā. i. contra solitum cursum naturæ, q̄ pōt ꝓfecta destruere, non destructa reparare. Sed m est sed m naturā, ꝓ aia optimē corpori sibi organizato, cui desiderabat uniri, uniatur. Tertium est supra naturā. s. quod ex corruptibili fiat incorruptibile; non separabile. Q̄ igitur primum, & ultimum est non a natura, sed supra, uel contra: ideo non est dicendum resurrectionem naturalem esse, sed supra naturam.

AD ILLVD ergo, qd obiicitur ꝓ probatur & cōparatur opationibus naturę. Dicendum, qd probatio est bona, & p locum a minori. Si.n. natura creata pōt facere uiuum de mortuo, de semine paruo facere magnū corpus, q̄ est potentiæ finitæ: multō magis Deus pōt per se facere de hoīe; & ad hoc rendunt illæ rōnes, & comparationes. Et p hoc dicit Augu. Certissima erit nobis resurrectio, si cursum naturalē attendamus: non qa ipsa sit a natura, sed quia ab eo hæc melius pōt fieri, quam a natura possit fieri. i. Deo ed m opa sua. AD ILLVD, quod obiicitur, de opportunitate. Dicēdum, quod nō est oportunitas materiæ, & efficiētis, sicut & necessitas, & oportunitas a parte efficientis est rōne immutabilitatis, non coactionis. Et ideo oportunū, qa Deus decreuit, & disposuit, non quia compelliatur, uelut materia necessario ex parte naturæ ꝑparetur. & ideo talis oportunitas nō infert huiusmodi resurrectionē esse a cā naturali, cum stet cum causa diuina super naturaliter operante. AD ILLVD, quod obiicitur, quod natura potest dici de his quę generata sunt per putrefactionē, & de serpentibus. Dicendum, quod quædā a natura medicā organizationem habent utpotè uermes, & animalia corporis anulosi: & talium ē natura productiua per putrefactionē. Quædā completam, ut animalia sensibilia perfecta, & gradientia, ut equus: & talia non potest producere, nisi per uim formatiuā influxam cum decisione seminis; & tale ē corpus humanum quod nō potest naturaliter organizari, nisi adsit semen, & debitum uas suscipiens, scilicet matrix: et ideo nō est simile de serpentibus. AD ILLVD, quod obiicitur de appetitu naturæ, dupliciter potest responderi. Vno modo quod propositio illa falsa est. Quædam enim sunt in naturæ appetitu, quæ tamen non sunt in eius potestate; & talia non sunt naturalia, ut patet de beatitudine. Quædam autem sunt in eius appetitu, & potestate, & talia sunt naturalia, tale autem non est resurrectio. Aliter solui potest, quod ex parte animæ est appetitus, ex parte puluerum non est appetitus, nec ex illa parte ē naturalis;

naturalis; sed contra naturam. VNDE nota de pulueribus tres opiniones. Quidam enim dicūt, quod habent appetitum, & naturalem ordinationem ad incorruptionem ꝑ animam: & ratione illius habent, quod nō possunt resolui usque ad elementa: tamen possunt esse materia quorumlibet corporum aliorū. Sed istud non capio, quod in corpus uermis possit reuerti homo, uel in corpus lupi, & non resolui in elementa: immo Glo. super illud psal. Posuerunt morticina: uidetur dicere ꝓ resurrectio est ex occultissimis naturæ finibus. Verbum etiam Aug. in Ench. repugnat, quod innuit qd in ipsa ēt elemēta possunt resolui. Alia opinio est, quod resoluuntur in elementa, & tamen manet appetitus, propter hoc quod elementa illa ut fuerunt corporis humani materia, habuerunt multum de natura lucis, quæ stat cū omnibus elementis: & ratione illius naturæ habent appetitum, & ordinationem. Sed nec hoc intelligo, quomodo lux maneat simul cum terra: & quod terra, quę est materia corporis humani, magis sit lucida: & ꝓ uermis q̄ generat de humano corpore, plus hēt de natura lucis, quā alius uermis. Tertia opinio est, qd puluerres resoluunt, uel resolui possūt in elemēta: nec elementa illa habent aliquē appetitum, nec ordinationem ad corpus secundum naturam; sed solum secundū diuinam prouidētiam, quæ disponit illud idē corpus reformare, uel reuniri aiæ, ut in eo remuneretur, nec est distincta illa pars ab aliis partibus elementi in se; sed in comparatione ad diuinā sapiētiam, q̄ nihil latet, nihil subterfugit. Et hæc opinio probabilior est ut credo: & tunc patet responsio ad illud, qd numquam corpus ex unione ad aīam aliquā recipit qualitatē creatā, uel dispositionē incorruptibilitatis secundum statum præsentē: nisi forte dicas meritum, uel demeritum; sed illud manet in anima, non in corpore: aut si quā aliam dispositionem, aut post corruptionem, & resolutionem nō manet, aut in potentia ualde remota manet. Hoc tamen sine calumnia uerum est, quod corpus ex quo unitur animæ rationali, ordinationem statim habet ad immortalitatē secūdum diuinā prouidentiam. Et si tu quæras, quomodo anima habet appetitū ad hanc partem elementi, cum sit oīno homogeneum, & uniusnaturę cum aliis partibus elemēti, nec ēt distinctionem habeat, quia potest omnino aliis commisceri, & iterū æque bene possit ei corpus ex alia parte elemēti reparari, & eiusdem complexionis, & habitudinis, & cōplementi. Dicendum, ꝓ quantumcumque fuit simile, & cōmisceatur aliis elementis siue uni, siue pluribus, semper tamen manet substantia materiæ cum ratione seminali, & pars substātiæ illius materiæ: & si non sit actu separata ab aliis partibus, quibus est commista, est tamen separabilis: & quamuis non sit separabilis, nec distinguibilis secundum humanam potentiam est tamē separabilis, & distinguibilis secūdum potentiā, & sapientiam diuinā, quę nouit, in quid redierit

Ps. 78.

Universidad de Deusto Biblioteca

corpus humanũ, quocunq; & q
buiscũq; mutationibus, & cõuer
sionibus sit mutatũ: & sic p il
lius sapiẽtiæ discretionẽ, & po
tẽtiæ operationẽ, illud p eaſdẽ
formas, p quas disponebatur, ad
formã aiæ post modũ disponit.
Et si tu q̃ras, quare aïa appetat
magis illud, q̃ aliud, cũ nulla sit
p̃electio p p uniformitatẽ. Dicẽ
dum, q magis appetat p p colli
gantiũ, & coniunctionẽ, quã ha
buit ad illud; & hoc patet sic.
Aïa.n.rõnalis, qa est aïa, differt
ab Angelo, & conuenit cũ aliis
aïabus: & p hoc hẽt inclinatio
nẽ ad corpus: qa rationalis, ad
corpus humanũ: qa nobilis ad
nobilius organizatũ: sed adhoc
magis quã ad aliud, p p cõiun
ctionẽ, quã habuit ad illud. Exẽ
plũ est: si quis uelit contrahere
cum duabus uirginibus existen
tibus æque pulchris, & bonis, &
paribus conditionibus cæteris:
hic erit indifferens respectu v
triusq;. Sed esto, q cõiungatur
alteri, ipsa cõiũctio eũ iã alliga
uit adeo isti, si fuit ex amore, ut
iã nõ cõsoletur hẽc aliã: nec da
ret hãc, p alia pulchriori, & me
liori: Sic aïa tãto affectu unitur
substãtiæ carnis, q̃ prius uiuifica
bat, q nõ cõplete ei satisfit, nisi
illa eidẽ vbicunq; lateat, vnitur:
& sic patet, q aïa hẽt ordinatio
nẽ, & appetitũ, per quẽ ordinat
ad illud corpus, quantũcunque
aliis cõformetur. Sed corpus hẽt
ordinationẽ rõne diuinæ proui
dentiæ. Quod aũt habeat per a
liud, qd̃ sit in se, ex quo plene re
solutum est, nõ audeo asserere
p p hoc, qa nec rõ, nec auctori
tas, nec fides cõpellit: attamen,
qa põt esse, q Deus dedit, non
audeo pertinaciter negare: ideo
certũ tenentes, incertũ profan
diuribus relinquamus. Nã esto,
q non sit in puluerib̃us appeti
tus, & qd̃ fiat resolutio usq; ad
ultima, non perit tamen aliqd,
qd̃ ad resurrectionẽ spectet, p p
hoc qa sicut dicit Aug. Non pe
rit Deo terrena materies, de qua
mortalium creatur caro. Sed in
quemcunq; puluerẽ, cinerẽve
uertatur, in quoslibet abtus au
rasve defugiat, in quãcũq; alio
rũ corporum substãtiã, uel in
ipsa elementa uertatur, in quẽ
cunq; cibum &c. illæ aiæ etiam
in puncto temporis redditur, q
ipsa primitus animauit.

Lib. De chi. c. 88.

QVAESTIO VI.

Quæ sit resurrectionis nostræ causa.

QVAE sit causa nostræ resur
rectionis: & qã resurrec
tio Christi, dicit Glo. sup illud
Rom.1. Ex resurrectione mor
tuorũ Iesu Christi: Christi re
surrectio nostrã efficit generalẽ
resurrectionẽ: idem ipsum dicit
Gl. sup illud Ps.29. Ad uesperã
demorabitur flexus. ITEM. Rõ
ne, uideturq; qa Apostolus sic ar
guit. Si Christus resurrexit, &
nos resurgemus. Sed talis argu
mẽtatio nõ ualeret, nisi aliqua
habitudo causalitatis esset resur
rectionis Christi ad resurrectio
nẽ nostrã: ergo &c. ITEM. Vt,
q uox Christi sit cã: qa sup il
lud Ps.67. Dabit uoci suæ uocẽ
uirtutis. dicit Glo. suscitãdi mor
tuos. ITEM. Hoc ipsum vt, per
rõne, qa illud est cã excitatio
nis in dormiẽte, quo audito ex
citatur. s. uox uocãtis: sed mor
tui I monumẽtis excitabuntur au
ditu uocis filii Dei: ergo &c. Mi
nor patet Io.5. Omnes, qui in
monumentis sunt, audient uo
cem filii Dei.

SED CONTRA. Qd̃ resurrec
tio Christi nõ sit cã aliquo mõ
vt: qa illud sine quo res esset,
nõ est cã: sed si Christus ẽt non
resurrexisset, mortui tamen re
surgerẽt: qa necesse erat bonos
remunerari in aïa, & corpore, si
cut meruerũt: & malos puniri,
sicut ipsi demeruerũt. ITEM. Si
est cã, q̃ro in quo genere. Nõ ef
ficiẽs, cõstat, qa Christi resurre
ctio est p̃terita: sed qdqd p̃teri
tum est, nõ efficit id, qd̃ futurũ
est. Nõ finalis, nec materialis,
cõstat: ergo est exẽplaris. Cõtra.
Cã exẽplaris nõ infert suũ effec
tũ: sed resurrectio Christi in
fert nostrã: ergo &c. ITEM. Ma
lorũ resurrectio nõ assimilãt re
surrectioni Christi: ergo nõ est
exẽplar resurrectionis malorũ:
ergo nec ghalis resurrectionis.
ITEM. Qd̃ uox Christi nõ sit cã
vt, qa resurrectio sit subito, &
æqualis uirtutis est corpus re
formare sicut aïam. Sed hoc est
potẽtiæ ĩfinitę, & illa est solius
Dei: ergo &c. ITEM. Si mortui
audiũt vocẽ aut anteq̃ resurgãt,
aut post. Si ante: ergo ante au
diũt, quam uiuãt. Si post: ergo
uox non erit cã resurrectionis.
ITEM. Su. pillud Ps.67. Dabit vo
ci suæ uocẽ uirtutis, dicit Glos.
efficaciã resuscitãdi corpora. Sed
quãdo aliqua potẽtia datur ali
cui, quãuis miraculosè detur,
operatio tamẽ egrediens ab illa
est naturalis, sicut patet in cęco
illuminato: ergo si est per potẽ
tiam datam uoci, resurrectio est
naturalis, cuius contrariũ osten
sum est supra.

RESOLVTIO.

Resurrectionis nostræ causa Christus erit: efficiens secundum diuinitatem: instrumentalis secundum uocem: exemplaris secundum suam resurrectionem.

RESP. Dicendum, q in Christo
est assignare nostræ resurrec
tionis duplicẽ cãm. s. efficien
tẽ, & exẽplarẽ. Efficientẽ autem
dupliciter est assignarẽ, aut si
cut primũ principiũ, aut sicut
instrm. Efficiens sicut primum
principiũ est Christus secm di
uinitatẽ, & tota trinitas. Efficiẽs
sicut instrm, est uox Christi, ad
cuius prolationẽ, & uocationẽ
mortui resurgẽt. Similiter cau
sa exemplaris duplex est, una in
qua res cognoscitur, & disponi
tur: & sic est Dei filius secm di
uinã naturam, & tota trinitas.
Alio modo, in quo res inchoa
tur, & exẽplificatur: & sic est re
surrectio Christi: quia (ut dicit
Aug. de Ciui.) Talia erũt corpo
ra nostra, quale Christus sua re
surrectione mõstrauit. Vnde ẽ
quasi exẽplũ, in quo nostra re
surrectio est inchoata, tanq̃ mẽ
brorum in capite, sicut dicitur.
Eph.2. Cõuiuificauit nos Chri
sto, & resuscitauit &c. Patet igi
tur, qũo Christi resurrectio, &
uox eius est causa nostræ resur
rectionis: & quia resurrectio, &
uox est filii Dei in carne, iõ di
cit Aug. super Io.5. q per uer
bum carnem factum sit resurre
ctio corporum.

AD ILLVD, quod obiicitur,
q resurrectio Christi nõ est cã,
qa alias esset resurrectio &c. Di
cendũ, q tunc Deus aliter face
ret: sed cũ decreuit sic facere, iõ
hæc est cã. AD ILLVD, qd̃ obii
citur,

Universidad de Deusto Biblioteca

eitur, ꝙ exẽplar nõ infert. Dicẽdũ, ꝙ uerum est de exẽplari, in quo res cognoscitur; sed tũ exẽplar, in quo res inchoatur, ubi nihil pōt relinqui impfectum, de necessitate infert: unde sicut caput nõ pt esse sine mẽbris, sic nec resurrectio capitis, quin cõsequatur resurrectio mẽbrorũ. Ad illvd, qd obiicitur, ꝙ nõ assimilatur. Dicendũ, ꝙ non p fectè assimilatur resurrectioni malorum: & iõ non sunt pfectè exẽplata: assimilatur tũ in corporis iterata uiuificatione, & in dissolubili unione: & iõ est generalis resurrectionis exẽplar. Ad illvd, quod obiicitur de uoce Christi, ꝙ non sit eã, quia resurrectio est opus uirtutis infinitæ, dici pt (sicut pdictum est supra de sacris) ꝙ Deus uirtute infinita faciet, licet ad ꝓlationẽ uocis: unde non est impropriè causalitas. Ad illvd, qd obr, ꝙ aut ante aut post audiũt uocẽ. Dicendũ, ꝙ simul rpe: tũ prius natura resurgunt, quã audiunt: unde uocis auditus non resuscitat: sed uirtus uocẽ cõcomitans. In euigilatione ãt corporali dicendũ, ꝙ auditus uocis excitat: sed in auditu sunt duo. s. receptio speciei in organo, & organi, & iudicium de recepta: quantum ad receptionẽ auditus uocis pcedit excitationem, sed quãtum ad iudicium sequitur. Ad illvd, qd uitimo obiicitur de opatione illius uocis, q est naturalis. Dicẽdum, ꝙ sicut sanctis uiris datur gratia miraculorũ, & uirtus suscitãdi mortuos, nõ quia ipsi suscitent per aliquid, ꝙ sit in se, sed quia Deus facit ad petitionẽ ipsorum: sic in ꝓposito est intelligẽdum, ꝙ Deus facit: & ita miraculũ est, si suscitãtur ad uocẽ illã, sicut si ad pces Pauli. Præterea. Esto, ꝙ data sit uirtus, qa est ad actum supra naturã, & modum operandi supra naturã: hinc est, ꝙ miraculose exit in suã operationẽ, sicut exẽplo patet de potẽtia pariẽdi q̃ dãtur data B. Virgini. Sic igitur patet, ꝙ resurrectio Christi est eã, & nox aliquo modo: tamen principalis eã est Dei uirtus, & Dei sapiẽtia, & resurrectio Christi nostrã infert resurrectionem siue p hypothesim: ut, si una aĩa est immortalis, & oẽs similiter: si unus resurrexit, & oẽs. Siue p locũ a minori, quia aĩa Christi beata minus egebat corpore, q̃ aliæ. Siue p locum a causa exẽplari relata ad efficiẽtem. s. quia ibi ẽ resurrectio nostra inchoata: & pp nos Christus est incarnatus, passus, & mortuus, & resurrexit: & propter nos etiam & nostra resurrectio, ideo est inchoata, & in eo tãquam in quodam exemplo: ergo si Dei perfecta sunt opera, oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & sic patet illud.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Quod sit liber uitæ?

CONSEQVENTER quãtum ad secundam partẽ distinctionis quæritur de apertione librorum. Et duo de hoc principaliter quæruntur. Primò quæritur de libro uitæ. Secundò de libris conscientiæ. Circa primum q̃rũtur tria. Primò quæritur de eius quidditate. Secũdò de scriptura ipsius.

ipsius. Tertiò de apertione.

Psalm. 68. Glo. ex sumitur ex Cassio.

CIRCA primã sic proceditur; & ostẽditur, ꝙ liber ille sit ipse Dei filius. Super illud Psal. Deleantur de libro. Glos. i. Dei notitia, qua pdestinauit, & pscipuit cõformes fieri imaginis filii sui. Item. Apoc. xx. Alius liber appertus est. Glo. Liber iste est pdestinatio, in qua oẽs saluandi scripti sũt. Quòd autẽ liber uitę sit Christus sed'm humanitatẽ, uidetur, quia Greg. in Moral. dicit. Liber uitæ est uisio iudicis adueniẽtis, quia quisquis eũ uidet, mox tesse conscięntia, quidquid boni, uel mali fecerit, intelligit: sed Christus iudicaturus est in forma serui: ergo &c. Item. Glo. Apoc. xx. dicit, ꝙ liber uitæ est Christus, qui tunc porẽs oĩbus apparebit: sed non apparebit oĩbus nisi secundum humanitatẽ: ergo &c. Sed ꝙ sit uis q̃dã, nec diuinitas, nec humanitas uidetur dicere Aug. xx. de Ciuit. Vis quædã diuina noẽ libri intelligenda, qua fiet ut uniciuiq; bona, & mala ad memoriã reuocẽtur, q̃ libri nomen accipit. Item. Libri intentio ad legendum est: ergo proprie dr liber id, p quod recolit homo & bona, & mala: hoc autem est uirtus: ergo &c.

Cap. 14 Tom. 5

SED CONTRA, quod non sit Dei notitia, uidetur: quia in lib. est scripturæ impressio, in Deo autẽ nulla est impressio: ergo si translatio dẽt esse secundum similitudinẽ, nõ uidetur talis trãslatio recta. Item. Quod nõ humanitas, uidetur: quia in libro est legere; sed in Christo hoẽ nec bona, nec mala est legere; ergo &c. Item. Qd nõ sit uirtus; uidetur: quia illa uirtus ita mala reducet ad memoriã, ut bona, secundum ꝙ dicit Aug. Sed mala sunt ratio mortis: ergo esset tunc dicendus liber mortis, non uitæ.

RESOLVTIO.

Liber uitæ Dei notitia dicitur: atq; uis quædam diuina, qua facta nostra, siue bona, siue mala, in mentem nobis reuocabuntur.

RESPONDEO. Dicẽdũ, ꝙ libri duplex est proprietas. Vna in se. s. scięntiæ retẽtio in simultate, & uniformitate; & rõne huius ꝓprietatis nomẽ libri trãsfertur ad Dei notitiã. Alia proprietas est ad nos, qa p librum est in nobis oblitorum recordatio; & rõne huius trãsfertur ad uim illam, qua fit recordatio pteritorũ; humanitas aũt, siue uisio eius nõ dicitur liber; & quod dicit Greg. & Glo. intelligitur p quãdã cõcomitãtiã. Cõcedendũ igitur, ꝙ liber dicitur Dei notitia, & ꝙ dãtur illa uirtus diuina sed'm duplicem proprietatem, sicut ostẽdunt rationes adhoc inductæ.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ in libro illo non est scripturę impressio. Dicẽdum, ꝙ quãtum ad hanc proprietatẽ nõ trãsfertur, immo in hac differunt, quia liber ille repræsentat, qd in eo fit; sed liber iste repræsentat, ꝙ facit. Ad illvd, qd obiicitur, qd uirtus illa reducit mala ad memoriã, quæ sunt causa mortis. Dicẽdum, ꝙ liber & uis Dei causa uitæ in se est; & ꝙ mortis fit, hoc est solum per occasionem, & rationem aliorum librorum. s. conscięntiarum; & ideo ab eo denominatur, ad qd principaliter est. Vel dicẽdum, ꝙ nõ dici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur liber uitæ, qa det uitam: sed notitia Dei dicitur liber uitæ; quia oia sibi sunt uita. Similiter. Vis illa liber dicitur, qa re colit: sed uitę dicitur: qa hoc nõ facit p creaturæ defectibilitatẽ, & fallibilitatẽ, sed secundum diuinæ notitiæ unam ueritatẽ.

QVAESTIO II.

Quæ sit huius lib. scriptura & qui in eo scribantur?

QVAE sit huius libri scriptura. Et p oia ibi scribãtur, uidetur: quia ipse Dei filius est oium exẽplar, & oia cognoscit, qui dicitur liber uitæ. Videtur, p et mali scribantur in eo, qa qa dicitur i Ps. 68. Deleãtur de libro uiuẽtiũ; sed nihil deletur de aliquo nisi quod est scriptũ in eo: ergo &c. ITEM. Liber iste est immutabilis: ergo si mali semel scripti sunt, semper scripti sunt: non ergo delentur.

CONTRA, p nõ oia ibi scribãtur: ꝓ, qa tũc sedm hoc vr, p lapis esset scriptus in libro uitæ; qd est falsum: quia hoc non dr nisi dę electis. ITEM. Qd mali non sint in eo scripti vr, quia malum nõ hẽt exẽplar in Deo: ergo si liber ille est exẽplar, patet &c. ITEM. Luc. x. Dixit dñs discipulis: Gaudete, qa noia uestra scripta sunt in cœlis. Sed si hic liber esset oium: tunc omnibus esset gaudendũ, qd cũ non sit, patet &c. IVXTA hoc q̃ritur, quo põt in illo libro transumi deletio, cũ dicat uariationẽ, & priuationem, & corruptionem, quæ nullo modo sunt in Deo.

RESOLVTIO.

Liber uitæ scriptura quo ad egressum æterna dispositio est omnium prædestinatorum: sed quo ad regressum prædestinatio est omniũ saluandorum. Solisq; in eo uerè scribi dicuntur: qui gratiam finaliter habent.

RESPON. Dicendum, p sicut ars, & exemplar est totius trinitatis, tamen appropriatur filio, sic liber uitæ. Sed notandũ, p creaturarũ ad Deum est duplex cõparatio. Vna in exeundo; & hoc est oium creaturarũ, quia oes a Deo exierut. Alia est in redeũdo: & hæc est creaturarum ad beatitudinem ordinatarum: quia egressus est p uirtutẽ, & qes p beatitudine. Quãtum ergo ad primã cõparationẽ dr filius ars plena oium rõnum uiuentium; & scriptura istius libri est æterna dispositio oium producendorũ quantũ ad suas rõnes, & ideas. Quãtũ ad secundã cõparationẽ dr filius libertatis, & scriptura istius libri est p destinatio oium saluandorum quantũ ad ipsos, & gratiam, & gloriã, quam habituri sunt.

SED attẽdendum, p gratiã, per quam est regredi ad Deum q dã habent tẽporaliter, quidã uero finaliter. Qui habent finaliter, ipsi scribuntur, & eorũ gratia, qui ipsi redeunt p gratiam. Qui autem temporaliter, ipsi q dem in prædestinatione scripti nõ sunt, qa non sunt p̃destinati. Sed eorum gratia scripta est secundum ueritatẽ, & merita, q nunquam remunerabuntur; & ꝓ ratione illius scribi dicũtur, non simpliciter, sed solum secundũ reputationem; quia iustitia diuina ad tẽpus iudicat eos gloria dignos, & cum euadit, iudicat indignos. Ideo dicũtur deleri, non qa prius sunt scripti, &c

& postmodum deleti: sed quia prius secundũ merita scripta iudicantur digni, deinde indigni.

EX his patet quęsita. Primũ patet, quia liber uitæ non continet rationem exẽplaris totam; sed tantum prædestinationis.

SECVNDVM patet, quia mali, q habent præsentem iustitiam, secundũ reputationẽ scripti sunt, & post non reputantur: ideo deleri dicunt. EX HIS patet ultimũ, qa qd Deus iudicat aliquẽ prius dignum, & post indignũ, solum dicitur propter mutationẽ in hoie, nõ in Deo: & iõ deletio illa non dicit p mutationem in scriptura; sed in his q per illã scripturam repræsentantur.

QVAESTIO III.

An, & quare liber iste in die iudicij aperietur?

DE apertione istius libri. Et videtur, quod nulla sit necessitas hunc librum aperire, quia sufficienter uidebuntur merita in conscientiis omnium: ergo si superfluum est facere per plura, p potest fieri per paucioria, patet &c. ITEM. Ediuerso ostenditur, quia si liber ille sufficienter repræsentat, uꝛ qd superfluat alios libros aperire. ITEM. Queritur, quorum oculis aperietur. Et uꝛ, quod omnium, quia omnes iudicabuntur secundum ea, q̃ scripta sunt ibi: ergo si omnibus debet manifestari & sentẽtia, & ratio sententiæ, patet &c. ITEM. Glo. xx. Apocal. Alius liber apertus est: dicit, qd aperte scient mali tunc se non esse p̃destinatos: & hoc est in apertione libri: ergo &c.

SED CONTRA. Liber iste nõ est aliud quam Dei natura: ergo cum Dei substantia solum a bonis uidenda sit in iudicio, patet quod non omnes uidebunt in istius libri apertione. ITEM. In libro uitę non sunt scripta nisi bona: ergo si mali nõ dẽt uidere nisi mala, per quæ condemnentur, non uidebunt in istius libri apertione: & sic &c.

RESOLVTIO.

Quia secũdũ merita ex de merita iudicabimur: tunc liber aperietur, in quo totum hoc continetur.

RESP. Dicẽdum, p sicut dictũ est, liber uitæ ẽ liber redeuntiũ, ars est exeuntiũ: differũt ãt exitus, & egressus: qa exitus tantũ a Deo dependet: sed regressus a Dei gratia, & uoluntate nostra: qa regressus est p merita bona, q sunt a Dei gratia, & uolũtate nostra. Quoniam igitur iudiciũ erit secundum merita nostra, & demerita: & merita sunt a nobis, & a Deo: ideo ad dispensandum quãtitatem, & dignitatem meritorum, necesse est aperire libros conscientiarum, & librum uitę, in quo apparet quantitas gratiæ secundum mensuram liberalitatis diuinæ, secundum cuius mensuram est ẽt gloriosa: Et ex hoc patet primo quæsitum.

AD ILLVD, qd quæritur, quibus aperitur. Dicẽdum, p dupliciter est loqui de apertione, aut quantũ ad ipsius libri intuitionẽ, aut quantũ ad subsequẽtem cognitionẽ. Quantũ ad intuitionẽ aperitur tantum p p bonos: quia ipsi soli uidebunt. Quantũ ad subsequentem cognitionem omnibus: quia boni scribi legentes cognoscent se prædestinatos esse: mali uerò ex hoc ipso quod in libro aperte legere non poterunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt, sciēt se non esse predestinatos: & sic patet rñsio ad obiecta, Et est exemplum, sicut si pauper non hēt merellum regis.i. signaculum, qđ pauperes portant ad eleemosinam percipiēdam, scit bene quod recedit uacuus non per positionem, sed per priuationem cognoscens. Sic damnati cum nō legent ibi nomina sua, scient se non esse scriptos ad gloriam, ac & per hoc sciēt ex parte Dei, q̃ Deus ipsos damnabit: & ex parte suę conscietiæ sciēt, q̃ sunt digni pœna: & ita ex cōparatione utriusq; libri hoc sciēt, non tamen sic legendo, sicut legunt boni in libro uitæ.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An omnia merita in conscientia lib. legentur?

CONSEQVENTER quantū ad secundū articulū circa hoc q̃ rit de libris conscientiarum. Et de hoc tria quæruntur. Primo q̃ritur, utrum omnia merita legant̃ in conscietia, uel q̃dam. Secundo, utrum quilibet legat omnia in conscientia alterius. Tertio, utrum simul omnia uideantur ab omnibus.

CIRCA quam sic proceditur & ostenditur quod omnia legent̃ in libris conscientiæ. Aug. de ciui. Dei. xx. dicit, quod uis diuina aderit, qua fiet ut omnia ad memoriā reuocentur. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione, qa lectio est ibi, ut sciatur quātitas meritorum: sed meritū hois sic legitur, ut sciat̃ quot, & quanta bona, & quot mala, & quanta fecerit: ergo si ibi plene ostditur iustitia, patet qđ oia ibi debēt legi. ITEM. Dei iustitia declarabit ibi summe, & q̃tum ad retributionē gloriæ, & pnę: ergo merita dēnt sūme declarari: sed non pñt, nisi oia bona, & mala ad memoriam reuocentur: ergo &c.

Cap. 14

CONTRA. Qđ non oiaut̃, qa ibi erit tā memoria eorū, de q̃bus erit retributio: sed p̃ malis, de q̃bus fuit pnia, nō retribuet: p̃ bonis ēt, in quibus nō p̃seuerauerunt mali, non retribuetur: ergo talia nō legent̃. ITEM. Memoria preteritorum bonorū gnat̃ oblectationē, malorū horrorē: ergo si in malis non erit delectatio, nō dēnt recordari bonorum factorū: & si in bonis nullus horror, nō dēnt recordari malorū. ITEM. Illa sola legētur in libris, q̃ sunt scripta: sed mala bonorū deleta sunt de eorū aia p̃ gram: bona malorū deleta sunt de eorū aia p̃ culpā: ergo nō legentur in libris nec hæc, nec illa.

RESOLVTIO.

Quia nil inuultum tunc remanebit: omnium meritorum lectio, & memoria prorsus apparebit.

RESP. Dicēdum, q̃ oium meritorū erit ibi lectio, & memoria: qa sicut Dicit Apostolus erunt cogitiones, uel cogitationes accusantes, & defendentes: & ita bona, & mala ibi patebunt, & per consequens affectiones, & operationes: Oia ā̄t reducūtur ad memoriam: quia reuocatio actuū, & cogitationum præcedentium ad memoriam erit ad ostensionē iustitiæ diuinę secundū statum illum, & misericordiæ secū dū statum preteritum, siue transactū. Propter ostensionē iustitiæ diuinæ in retribuēdo rememorabuntur

rabuntur bona, & mala, in quibus permanserunt finaliter. Hęc .n. sola digna sunt retributione. Propter ostensionem misericordiæ de preterito rememorabūtur mala bonorū, a quibus sunt misericorditer liberati: & bona malorum quæ in eis misericorditer operatus est Deus, q̃ solē suum oriri facit super bonos, & malos: iō bona & mala sua oīno erunt sibi in memoria.

AD ILLVD, quod obiicitur, primo, q̃ illa lectio, & memoratio est ad ostensionē iustitię. Dicendum, q̃ uerum, sed nō tm̄ ad hoc: sed et ad declaratione misericordiæ. AD ILLVD, qđ obj̃, q̃ memoria malorū facit tristitiā, & bonorū lætitiā. Dicēdum, q̃ hoc uerū ē in his, q̃ pñt tristari, & lætari. Sed mali nō pñt lętari, boni uerò non pñt tristari. Sed istud nō sufficit, qa non possunt tristari: ergo nec cognoscere unde dēant tristari: ideo dicēdū q̃ memoria malorū dupliciter pōt esse: aut considerādo malū euentum: & sic generat tristitiā, ut patet in eo, qui conterit̃. Vel considerando bonum euētum. s. q̃ de tantis malis misericorditer ē eretus: & hæc generat lętitiam, & hęc erit i bonis. Similiter de memoria bonorum distinguit̃. AD ILLVD. quod obiicitur, q̃ in malis bona sūt deleta. Dicēdum, q̃ deleta sunt q̃tum ad ueritatē essentiæ, manet tā quātum ad notā, & similitudinē, sicut patet in eo, q̃ amisit charitatem, & recordat̃ se habuisse. Vnde sup̃ illud Rom. 2. Cogitationum accusantiū: dicit Glo. Sciēdum est, q̃ i illa die cogitationes accusabunt eiam, uel defendēt, nō illę, q̃ tūc erunt: sed istæ q̃ mō sunt in nobis, quarū notæ, & signacula relinquunt̃ in corde nro uelut uiscera, q̃ in occulto nūc sunt posita, in illo die reuelari dicuntur, & ita secūm similitudinem remanēt. Vel esto q̃ similitudo penitus deleatur (q̃ uix ē possibile) diuina uirtute tūc reparatur ad Dei gloriā, & uindicationē malorum, laudem uero bonorum.

QVAESTIO II.

An quilibet in alterius conscientia omnia legat?

VTRVM quilibet legat omnia in conscientia alterius. Et q̃ sic uī, quia Bern. tractans illud. 1. ad Cor. 4. Illuminabuntur abscondita tenebrarum: dicit, cuncta arcana cunctorū cunctis ibi patebūt. ITEM. Glo. Gesta, & cogitata bona, & mala ex tūc aperta, & nota erunt oībus. ITEM. Ratione uidetur: qa aut sunt bona, aut mala. Si bona laudatur ibi Dei largitas ab oībus. Si mala laudatur ibi Dei iustitia puniens, uel misericordia liberās: ergo si ex oib. eliceret dēt Deus gloriam suam manifestandā in futuro: ergo omnibus ostendet. ITEM. Qđ mala malorū pateant bonis, & malis certum est: quod iterum bona eorum pateant bonis, certum est: quia de illis gaudebunt. ITEM. Quod bonorum bona pateant malis, certum est, quia eorum comparatione iudicabuntur. ITEM. Quod mala bonorum pateant bonis certum est, quia unius mentem ab alterius oculis corpulētia nō abscōdet, ut dicit Greg. Et iterū Aug. xv. de tri. In futuro uno aspectu uidebimus oium cogitationes.

SED CONTRA. Qđ mali non

Universidad de Deusto
Biblioteca

uidēt mala malorumvt, quia solatiū, & excusatio est alicui, dū uidetur multos habere socios in scelere: ergo sibi soli debent esse nota mala. ITEM. Qd mala bonorum non manifestentur exterius uidetur, quia dominus cōminatur in pœnam manifestare uerenda: sed a bonis aberit omnis pœna: ergo non manifestabūtur eorum mala, nec omnes legent. ITEM. Charitas operit multitudinem peccatorum: hoc non est dictum in conspectu hominum, quia operata sunt sine charitate: ergo in conspectu Dei: ergo multo magis in conspectu hominum. ITEM. Si reprehensibile est in hoīe denudare amici commissum, cum Deus sit fidelior amicus, quā aliquis hō: ergo nō denudat peccata amicorum.

RESOLVTIO.

In manifestationem diuinæ pietatis & iustitiæ omnia omnibus tunc manifesta fiunt.

RESPONDEO. Dicendum, q omnia nota erunt omnibus tam bona, quam mala ī ipso iudicio, secundū q uult Ansel. & Bern. & textus & Glos. consonant: & hoc ad certam notitiam uel liberationem meritorum, quę scitur in omnium actuum bonorum, & malorum recognitione: quia ostensio malorum in bonis est ad manifestationem misericordiæ prius factæ, bonorum in eis ad ostensionem iustitiæ. Econtra malorum in malis ad ostensionem iustitiæ, bonorum in eisdē ad ostensionem misericordiæ.

AD ILLVD, qd obiicitur, qd solatium est uidere aliena peccata. Dicēdum, q immo erit magna confusio, dum attēdit illius uituperium: & ex eius uituperio cognoscet & suum. Vnus enim alterius peccatum non approbabit, immo uilipendet. AD ILLVD, qd obiicitur, quod manifestatio malorum est in pœnam. Dicendum, q uerum est in malis: sed in eis qui egerunt pœnitētiam, est in gloriam. Vnde dicūt aliqui, quod sicut cicatrices corporales in martyribus remanēt ad gloriā: sic cicatrices spirituales in pœnitentibus, quia uicerunt culpam, sicut illi pœnam. Sed tamen quicquid sit de hoc, non remanent in eius contumeliam: sed Dei gloriam, qui liberauit de tanta miseria. Vnde bene concedendum est, quod uidebuntur peccata iustorum, ut de ipsorum sanatione gratiæ agantur Deo. Et hoc dicit Ansel. Vnde sicut homo agit gratias Deo per se, quia liberatus est a malis, ita socius eius. AD ILLVD, qd obiicitur, quod infidelitas est denudari amici commissum, uerū est in presenti, ubi cedit ad infamiā: sed qa in futuro est ad Dei gloriā sine aliqua infamia, ideo non habet ibi hoc locum.

QVAESTIO III.

An omnia simul ab omnibus uidebuntur?

VTRVM omnia uideantur simul ab omnibus. Et q sic, uidetur, quia super illud Ioan. 8. Inducetur confusione. Glo. Viso iudice, mala omnia ante oculos mentis uersabuntur. ITEM. Ratione uidetur, quia simul infligetur tota pœna: ergo simul sciet, & pōderabitur culpa: ergo si magnitudo culpę pēdet ab actibus, & circunstantiis, & earum itera ratione, omnia hæc manifestari debent

debent simul. ITEM. Maior confusio est, & dolor in medio duorum, quam unius: & omnium, quam aliquorum malorum: econtra de bonis maius est gaudiū: ergo si boni habebūt perfectum gaudium, mali perfectam confusionem, patet quod omnibus simul patebunt.

2. Top. Cap. 4. CONTRA. Vnum solum intelligimus, sicut dicit Philosophus: ergo non plura simul: non ergo omnia poterunt uideri simul. ITEM. In damnatis non erit eorum natura melior, quam nunc est: ergo si eorū intellectus nunc non potest plura intelligere simul, nec tunc poterit: q si tunc poterit: ergo sublimatus erit. ITEM. In iudicio erit discussio, quæ est prius de uno, quam de alio: ergo prius erit unius recordatio, quam alterius.

RESOLVTIO.

Et quidē, mo per ante id diuinæ uirtute.

RESPONDEO. Dicēdum, quod omnes repente, uel simul omnia peccata uidebunt: & credendum est magis quod simul. Ad quod intelligendum, notandum est: quod simul uidere multa, ut multa hoc potest esse tripliciter. Aut ratione eius, in quo uidet, quia uidet multa uno: & sic in speculo æterno est uidere multa, quia per idem ibi homo uidet diuersa. Aut ratione sublimitatis intellectus, qui efficitur deiformis per gloriam: unde uidet plura sicut Deus, licet non omnimode: sicut Angelus, Beatus simul cognoscit Deum in se, & creaturā in Deo, & in proprio genere. Aut ratione diuinæ uirtutis hoc facientis, quæ tamen non efficit gloriam, ut ostendat ei exemplar æternum: sed leuat intellectum, ut possit aliquid supra se uel ad gloriam, uel ad pœnam. His tribus modis uidebunt simul animæ bonę in iudicio. Primis duobus modis in patria: sed tertio tantummodo animæ malæ in iudicio. Verum autem post sic uideant inferno, hoc non determino, quamuis non improbabiliter dici possit, ut pœna uermis sit consummata, & uniformis.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod intelligimus unum solū. Dicendum, quod illud uerum est per naturam: sed iste modus intelligendi erit per uirtutem diuinam. AD ILLVD, quod obiicitur, quod cognitiua in damnatis non debet sublimari. Dicendū, quod illa sublimatio potius est depressio, scilicet in ostensione omnium turpitudinum. Sicut enim recogitatio multorum bonorum amplificat lætitiam: ita recogitatio multorum malorum amplificat tristitiam. AD ILLVD, quod obiicitur, qd erit discussio. Dicendum, quod & si figilliatim fiat discussio de singulis, quia non possunt omnia simul dici: tamen ad confessionem erit simul memoria de multis. Nec mirum, quia potentior est uirtus cognitiua, quam expressiua, siue interpretatiua: intelligimus enim statim quod non possumus expri-mere tempore diuturno.

DI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

De resurrectione quantum ad modum, qualitatem, uel quidditatem resurgentium.

Olent autem nonnulli percontari & quærere, an in eadem ætate & statura corporis oēs resurrecturi sunt. Quidam putauerunt oēs resurrecturos secundum mensurā ætatis & staturæ Christi: ideo quia Apost. ait, Donec occurramus omnes in uirum perfectum, in mēsuram ætatis & plenitudinis Christi. Sed his uerbis non eadē resurgentibus assignatur statura, sed ætas. Omnes .n. in eadem ætate resurgent, in qua Christus mortuus est & resurrexit, cuiuscunq; ætatis mortui fuerint. Virum autem posuit, nō ut distingueret, sexum, sed ut significaret perfectionem uirium, quam tūc habebunt: sed non omnes eandē staturam corporis obtinebunt. Vnde Aug. Non ait in mensuram corporis uel staturæ, sed ætatis: quia unusquisq; suā recipiet mensuram corporis, quam uel habuit in iuuentute, etiam si senex obijt: uel fuerat habiturus, si ante est defunctus. Ætas uero erit illa, ad quā peruenit Christus. s. iuuenilis, ut circa 30. annos. Triginta .n. duorum annorum, & trium mensium erat ætas Christi, in qua mortuus est, & resurrexit. Non est autem fas dicere, quod in resurrectione accedat corpori magnitudo, quam nec habuit hic, nec erat habiturus diu uiuendo: nec maiora corpora redigenda sunt ad modum dominici corporis. Periret enim multum de illis corporibus, cum nec periturus sit capillus, ut ait dominus, Capillus de capite uestro non peribit.

Eph. 4. Haym. in Glo. sup illud Ephes. 4. Donec.

In li. de Ci. Dei lib. 22. cap. 14

Luc. 12

Quod omnino sicut modo sumus, resurgemus.

Non enim perit Deo terrena materies, de qua mortaliū creatur caro: sed in quemlibet pulverem cineremve soluatur, in quoslibet halitus auras q; diffugiat, & in quacunque aliorum corporum substantiam, uel in ipsa elementa uertatur, in quorumcunque etiam animalium uel hominum cibum carnemque mutetur, illi animæ in puncto temporis redibit, quæ illam carnem primitus, ut homo fieret, crescere, uiuere, animauit. Ipsa ergo terrena materies, quæ discedente anima fit cadauer, non ita in resurrectione reparabitur, ut ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias rerū species vertuntur, quamuis ad corpus redeant, unde dilapsa sunt: ad easdem quoque corporis partes ubi fuerunt, redire necesse sit. Alioquin si capillus redit, quem tam crebra tonsura detraxit: si unguibus, quos toties depressit exectio immoderata & indecens, cogitantibus resurrectionem carnis, & ideo non credentibus occurrit infirmitas. Sed quemadmodum si statua cuiuslibet solubilis metalli igne liquesceret, vel contereretur in puluerē, vel confunderetur in massam: & eam vellet artifex rursum ex illius materia, & quantitate reparare, nihil interesset ad eius integritatem, quæ particula materiæ cui membro statuæ redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerat, restituta resumeret. Ita Deus mirabiliter atque inessabiliter artifex, de toto quo caro nostra extiterat, eam mirabili celeritate restituet: nec aliquid attinebit ad eius reintegrationem, utrum capilli ad capillos redeat, & ungues ad ungues: an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias corporis reuocetur: curante artificis prouidentia, ne quid indecens fiat. Indecorū quippe aliquid ibi non erit: sed quicquid ibi futurū est, hoc decebit: quia nec futurū est, si nō decebit.

Augu. Enchi. cap. 88

Idē August. c. 90.

Quod sancti sine omni deformitate resurgent.

Hoc autem in corporibus sanctorum intelligendum est, de quibus cōsequenter adiungit, Resurgent ergo sanctorum corpora sine vllo vitio, sine vlla deformitate, sicut sine vlla corruptione, onere, difficultate: in quibus tanta facilitas, quanta fœlicitas erit: propter quod & spiritualia dicta sunt, cum proculdubio corpora sint futura, non spiritus. Ex his apparet quòd vna erit ætas omnium resurgentium, scilicet iuuenalis: statura verò diuersa, scilicet quam quisque habuerat in iuuenili ætate, vel erat habiturus, si ante est defunctus. Nec de substantia, de qua hominis caro creatur, aliquid peribit: sed omnium particularum ante dispersarum collectione, reintegrabitur naturalis substantia corporis. Sanctorum quoque corpora sine omni vitio fulgida sicut sol resurgent, præcisis cunctis deformitatibus quas hic habuerunt.

Aug. in eodē. c. 91.

Mat. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Si mali tunc habeant præsentes deformitates.

De reprobis autem quæri solet, an cum deformitatibus hic habitis resurgant. Hoc autem Aug. non asserit, sed dubium relinquit ita inquiens, Quicumque ab illa perditionis massa, quæ per Adam facta est, non liberantur per Christũ, resurgent quidem etiam ipsi vnusquisque cum sua carne: sed vt cũ diabolo eiusq; angelis puniantur. Vtrũ verò ipsi cum vitijs, & deformitatibus suorum corporum resurgant, quæcumque in eis gestarunt, inquirendo laborare quid opus est? Non enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo, vel pulchritudo, quorum erit certa, & sempiterna damnatio. Ecce non desinit, an tunc habeant deformitates, quas hic habuerunt, ri proborum corpora.

Vpra egit Magister de resurrectione si est. Hic determinat quomodo est, ostendendo quid, quomodo, & quale resurgat: & habet hęc pars duas. In prima ostẽdit qualia, & quãta corpora resurgant. In secunda determinat de abortiuis fœtibus, ostẽdẽs quod in nulla quãtitate resurgunt, quia non uixerunt, ibi. *Illud etiam inuestigari oportet*, &c.] Prima pars habet duas. In prima parte determinat, quanta, & qualia erunt resurgentium corpora. In secunda determinat, quomodo dãnatorum corpora erunt passibilia, ibi. *Si verò quæritur de corporibus malorum*, &c.] Prima pars habet duas. In prima determinat, in quanta statura resurgant. In secunda determinat, qualia resurgant, ibi. *Hoc autem in corporibus sanctorum*, &c.] Prima pars duas habet. In prima determinat, in qua ætate, & statura resurgent. In secunda determinat, qualiter statura corporis debet reparari, & per quid: ubi determinat quid in quo resurget, ibi. *Non enim perit*, &c.] Similiter secunda pars in qua agit de qualitate corporum, duas habet. In prima ostendit, quod corpora electorum carebunt omni deformitate. In secunda uero de corporibus reproborum relinquit sub dubio: innuit tamen quod deformitatibus non carebunt, ibi. *De reprobis autem quæri solet*, &c.] Et sic tria determinat. Primò, quid resurget ad staturam hominis comp edam, Secundò, quid in qua parte resurgat. Et tertiò quale, utrum cum deformitatibus an sine.

N*On eadem resurgentibus*, &c.] Videtur malè dicere: quia duplex est quãtitas, scilicet temporis, & extensionis. Sed qui habuerunt diuersam quantitatem molis, in diuersa resurgent: ergo qui diuersam habuerunt ætatem, in diuersa resurgent. Item, Impossibile est quod est præteritum non esse præteritum: ergo impossibile est, quod aliquis qui habuit annos centum nõ habuit centum: ergo impossibile est quod habet solum triginta duos annos: sed in hac ætate resurrexit Christus: ergo impossibile est senibus in hac ætate resurgere. Item. Si resurgentibus computatur ætas: aut ergo ab instanti natiuitatis, aut resurrectionis. Si ab instãti natiuitatis, tunc erunt plus quam centum anni, immo quam mille in aliquibus. Si ab instãti resurrectionis, tunc non habebit vnam horam, qui ante habuit triginta annos. Item. Dominus nulli detrahet de quantitate molis, sed addet his, qui minus habent: ergo pari ratione de ætate, cum senectus sit uenerabilis. Adhæc omnia respondeo, quod ætas resurgentium dupliciter potest intelligi, aut per comparationem ad principium durationis: sic assignatur nobis nunc secũdum cõparationem ab initio nostri esse: & sic non computatur ętas in resurgentibus, quia transierunt omnem ętatem, & extra statum talem sunt. Alio modo ætas attenditur secundum dispositionem, & uaritudinem corporis: & sic accipitur ætas iuuenilis: omnes enim tales, & tanti resurgent in corpore, quales fuissent in ætate iuuenili: & ita ætas nõ nominat durationem, sed corporis dispositionem: sic enim Deus, tũc creat hominem in eo habitu, & statu in ætate uirili, non ratione computationis temporis, sed habitudinis corporis: & per hæc patent obiecta.

Vt ipse aperet perfectionem virium, &c.] Videtur malè dicere: quoniam si fœmina non est uir, nec quantum ad sexum, nec quantum ad uirium perfectionem, quia sexus fœmineus attestatur infirmitatis ergo uidetur quod mulier non resurgat isto modo. Item Sicut dicit Philosophus, fœmina est uir occasionatus: ergo si occasiones non resurgunt in natura quantum ad electos, nec fœmina resurget. Itẽ. In resurrectione erunt sicut angeli Dei: hoc erit quia corpus conformabitur animę: sed in angelis non est distinctio sexus, nec in animabus: ergo &c. Itẽ. Sexus Distinctio est propter generationem: sed ibi non erit generatio: ergo &c. Respondeo. Dicendum, quòd (sicut dicit) Augustinus, aliqui uoluerunt dicere, quod sexus fœmineus nõ resurget propter prædictam auctoritatem Apostoli, donec occurramus omnes in uirũ perfectum: sed sicut ipse dicit, ibi dicitur uir non a sexu, sed a uirtute, non corporis, sed mentis, per quem modum mulier facta uir est, secũdum quem modum dicitur in Psalmus. Beatus uir, qui non abiit in consilio, &c. Quod intelligi etiam potest de muliere: & ideo auctoritas ista non negat resurrectionem mulierũ, sicut manifesta ratio cõfirmat. Qũ.n. sexus fœmineus est a Deo formatus, q formauit uirile, qd patet, quia sine ipso nõ esset perfectio speciei, & in corporibus nostris natura seruabitur, & uitia detrahentur, sicut uiri resurgent cum sexu uirili, non propter generationem, sed propter perfectionem, & decorem quantum ad electos: sic fœminæ in sexu fœmineo: quia tũc a membris,

Lib. 22. Decim. Dei c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bris illis deducus, & inhonestas per omnia auferetur: & quod excitabat ad libidinem, excitabit ad Dei laudem. Quod ergo primo obiicitur, quod dicit defectum uirium. Dicēdum, quod hoc est solum secūdum statum præsentem: ibi autem relinquetur sexus, & tolletur infirmitas.

1. Plin. 18. Quod obiicitur, quod fœmina est uir occasionatus. Dicendum quod est loqui de naturæ intentione uniuersali; & sic fœmina est de intentione naturæ, quæ intendit saluare speciem. Et est loqui de intentione naturæ singularis, qui desiderat rem facere quātō meliorem, & perfectiorem potest: & q̄ non faciat, hoc est præter intentionem propter aliquam occasionem incidentem: & hoc modo natura de fœmina faceret uirū, si posset. Sed quia uel est defectus in uirtute, & caliditate: uel etiam est debilis coagulatio in semine, uel nō directē recipitur in matrice: hinc est quod mulier generatur, & dicitur uir occasionatus: tamen quia istam occasionem necesse ē euenire, nec sine ea potest natura saluari in essendo natura, quæ intendit saluari utrumque sexum, intēdit etiam productionem mulieris: & sic patet illud. Ad illud, quod obiicitur, quod erunt sicut angeli. Dicendum, quōd non est omnimoda similitudo, sed quātum ad hoc quod erunt immunes ab operibus carnis. Ad illud, quod obiicitur, quod non erit generatio. Dicendum, quod sicut non erit uis generatiua ad usum generādi, sed ad perfectionem hominis: sic etiam erunt membra genitalia ad perfectionem corporis.

Non est autem fas dicere, &c.] Videtur hoc falsum: quia minus non habuit, nec habiturus fuit sufficiētem magnitudinem in hac uita: ergo uarii boni, quorum corpora iunt deformia, sic erunt in cœlesti patria. Item. Qui caret manibus, numquam erat habiturus manus: ergo resurget sine manibus: ergo potest fieri additio membrorum officialium, quia non resurget sine manibus. Et si hoc, multō fortius uidetur a parte membrorum consimilium, sicut maioris staturæ. Respondeo. Dicēdum, quod statim, ex quo corpus humanum generatum est, statim scit quantum debet esse mole, licet nos non percipiamus, quia iam est ibi totum esse: & hoc est esse in quantitate uirtutis, quæ distinguitur contra quantitatem molis: & hoc est esse secundum potētiam uirtutis augmentatiuæ: quantum ergo natura potest istum augmentare, quia nunc paruulus est, tantus debet esse ratione: & tantus erit mole, nisi impediatur per occasionem. Secundum hoc intelligendum, quod quantitas rationis in aliquo potest deficere a statu competenti speciei, uel sufficere, uel sufficere. Quod sufficiat hoc est de integritate naturæ: tunc autem dicitur sufficere, quando potest tantum corpus producere, quantum cōpetit humanæ naturæ, quæ determinatos habet terminos, siue in paruitate, siue in magnitudine: inter quos statura Christi, tenere medium creditur tamquam perfectissima: & quamdiu

diu ab illa statura non recedit, ita quod deformitas generetur, dicitur uirtus augmentatiua, siue quantitas rationis sufficiens: & resurget unusquisque secundum statum illi quantitati competentem. Si uerō recedit ab ea, ita quod deformitas generetur siue in superfluo, siue in diminuto. Dicendum, quod tunc quantitas rationis non fuit perfecta: sed initiata: & ideo oportet tunc detrahi, uel addi, nō ad naturę mutationem: sed potius ad uitiositatis ablationem: & sic totum patet: quia August. loquitur salua integritate, & perfectione naturæ. Vnde generaliter intelligere dat, quod quantum ad quātitatem rationis nec fiet additio, nec subtractio, nisi fuerit uitii deformatio. Quantū ad quātitatē molis fiet addictio in his, in quibus non fuit perducta ad quantitatem rationis: nec oportet quod dominus adducat materiam aliunde ad perficiendū: sed possibile est quod de illo uno totum extrahat: sicut creditur quod quinque panes sine appositione in quinque millia hominum multiplicauit per uirtutem infinitam. Potest tamen esse, quod aliunde addat, ut fortasse in illis panibus fecit, & utrumque miraculum fuit: alius tamen modus probabilior uidetur.

Dub. 4. *Sed quemadmodum si statura, &c.*) Videtur istud exemplum Aug. non ualere, quia aliud est artificiatum, & aliud statua illa, quæ primo fuit fusa, & illa, quæ post fusa fuit: ergo uidetur quōd Deus sic reparat, q̄ alius fuit homo post, quam ante. Ad hoc uolunt aliqui dicere, q̄ exēplum Aug. pfectē conforme est quantū ad modū, & idētitatē reparationis, & reparati. Quātū ad modū, q̄a nō oportet singula ad sua loca redire. Quātū ad identitatē: qm̄ sicut in statua materia subiecta est eadē semel, & iterū fusa: sed forma artificis est alia: sic in corpe resurrectionis eadē est materia, sed forma carnis, & accētia ḡnata sūt alia: sed tā hō nō est alius, q̄a forma ultimo cōpletiua, & primaria materia secundū substam est una, & eadē. Vnde si statua hret aīam, ipsa diceret, ego sum reuocata, q̄a haberet eādē materiā, & eandē formā ultimā, q̄uis non haberet intermedias: sic & in proposito dicūt se habere, q̄ formę intermedię iteratę sunt aliæ: attamē hō idē est maxime rōne formæ, q̄a tota rō personalitatis uenit ex parte aīę. Sed tamē istud nō sufficit, p̄ eo q̄ resurrectio dicitur esse corporum humanorum magis proprie q̄ coniunctorum. Si ergo resurrectio debet esse eiusdem, necesse est q̄ corpus humanum sit idē: sed numquā est idē corpus, nisi sit eadem caro: ergo oporteq̄ caro, q̄ est forma intermedia, sit eadē, pari ratione & de aliis formis intermediis: & si oportet q̄ caro sit eadē, oportet q̄ partes officiales ut manus, & pes sint eadē. Amplius, in Iob. 19. expresse dr, In carne mea uidebo Deū saluatorē meū: ergo eadem erit caro. Nō ergo rectū uidebitur exeplum Augu. & iō dicendum ad hoc, q̄ opera Dei nō inuenīūt pfectam similitudinē in operibus nostris, maxime istud cū sit supra naturā, iterare

Universidad de Deusto Biblioteca

eandem formam numero: ideo non est intelligendum istud exē plum adduci ad hoc solum, quòd sicut artifex creatur reparat de materia eiusdem statuæ statuā consimilem, ita quòd nō oportet partes ad eadē loca redire: sic Deus reparat de materia corporis tui corpus, q̄ non tantum simile: sed idem est in substantia, nec oportet singula ad singula membra redire, ubi est crescentia, quæ generaret indecentiam, quia quantum ad hoc loquitur Augustinus, ut patet in litera.

ARTICVLVS I.

QVÆSTIO I.

An humores in resurrectione resurgent?

AD intelligentiam huius partis tria principaliter q̄runtur. Primo q̄rit, q̄d resurgat in corpore humano. Secūdo, q̄d in quo mēbro. Tertiò queritur, qualia resurgent corpora. Circa primum queruntur duo. Primo quæritur, quid resurgat quantum ad indigentiam. Secundo, quid resurgat quantum ad superfluitatem.

VTRVM humores resurgent. Et quod non uidetur, quia nihil resurget, nisi quod est de ueritate humanæ naturæ: sed humores non sunt de ueritate humanæ naturę, quia quotidie mutantur, & restaurantur, & deperdūtur: ergo &c. ITEM. Si humor resurget, & est de ueritate naturæ humanæ: ergo totaliter oportet resurgere: ergo totus sanguis qui exit de homine per phlebotomia, uel alio modo, resurget: sed hoc generaret indecentiam: ergo &c. ITEM. Quod nō uiuit, non debet resurgere, quia resurrectio est ad uitam: sed humores non uiuunt: ergo &c. ITEM. Nihil debet resurgere in corpore, quòd non habeat aliquē usum: sed humores sunt ad restaurationem deperditi, quod non est in corpore resurgente: ergo &c. ITEM. Nihil resurget, nisi quod consonat qualitati, & naturæ corporis resurgentis: sed corpus resurgēs erit luminosum, & impassibile: humores autē sunt fluxibiles, & uariabiles: ergo &c.

CONTRA. Quod est de constitutione corporis resurgent in illo: sed humores sunt huiusmodi: ergo &c. Vnde August. Corpus constat ex membris officialibus ossi ialia ex similibus, similia ex humoribus, humores ex cibis, cibi ex elementis: ergo immediatius se habet humores ad corpus quam elementa: si ergo illa resurgent, & hi similiter. ITEM. Quod est de perfectione corporis resurget in illo: sed humores sunt huiusmodi, quia penes humores distinguūtur complexiones: ergo &c. ITEM. Hoc uidetur, quia medium, & dispositio uniendi animam corpori resurget in illo: sed sanguis est huiusmodi, & hoc patet auctoritate Deutero. xii. Sanguis eorum est pro anima. Glos. Aliquid uitale est in sanguine, & per ipsum maxime anima carni unitur. ITEM. Hoc ipsum uidetur ratione, quia spiritus est medium uniēdi animam corpori: sed spiritus, sicut dicunt Philosophi, ex humoribus generantur. Hoc ipsum patet exemplo, quia nulla

la læsione facta in corpore, si totus sanguis exiret, statim anima recederet. Si ergo humores sunt medium, & ratio uniendi: ergo necesse est, quòd resurgant. ITEM. Si non resurgant, cum huiusmodi humores impleant corpus, resurget corpus uacuum & imperfectum, ac per hoc deforme: sed hoc est indecens in beatis: ergo &c. ITEM. In sacramento altaris conuertitur uinum in uerum sanguinem: sed hoc esset impossibile, nisi sanguis resurrexisset in Christo. Sed si in Christo resurrexit, & I quolibet alio resurget: ergo &c.

RESOLVTIO.

Humores resurrecturos credimus: quia & uerè sanguinem in Christo resurrexisse accepimus.

RESPONDEO. Dicēdum, quod differunt, sicut dicunt Philosophi, humor, & humiditas. Nam humor dicitur prout est in uenis: humiditas autem prout extra uenas dirigitur, & extra uenas est, & prout ab eis deriuatur ad membra. Distinguit enim Auicenna inter humorem, & humiditatem: & dicit q̄ humor dicitur prout est in uenis: humiditas autem prout a uenis deriuatur ad membra. Et hoc in tripli ci statu. Aut in primo egressu à uenis: & sic uocatur eos humiditas, scilicet quæ est in foraminibus paruarū uenarum. Aut prout incipit ultra progredi, & dealbari: & sic uocatur cambium. Aut prout est iam dealbata, & cibans in actu: & sic uocatur glutem. Hæc autem distinctio humiditatis ad duo membra reducitur, scilicet ad humiditatem nutrimentalem: & hoc complectitur rorē, & cābiū, & cōplexionē: & hæc est gluten, q̄ est de cōplexione membri consimilis, in quo est tertia species ethicæ, & nutrimentalis: & hæc quia respicit statum, & indigentiam, non resurget: sed humiditas complexionalis absque dubio resurget. Sed q̄d de humoribus dicemus, cum sint currentes, & non sint de substantia membri, nec de complexione radicali? Dicendum, quòd absque dubio resurgent, cum uinum conuertatur in sacramento altaris in sanguinem, qui effusus est in remissionem peccatorum, & iste est sanguis habens speciem sanguinis. Vnde non uideo, qūo uerus sanguis non resurrexit in Christo, & si hoc, pari ratione, & in quolibet alio: & preterea nunquid uenæ remanebunt uacuæ? Et q̄ hoc sit uerum, quòd sanguis resurgat, habetur in sermone Ambro. de martyribus: Dignum, & congruum; & ideo dicendum, quòd humores resurgēt, & concedendæ sunt rationes ad hoc.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd non sunt de ueritate humanæ naturæ. Dicendum, quòd aliquid est de ueritate naturæ humanæ tripliciter. Aut quantū ad esse necessarium, sicut membra principalia. Aut quo ad esse integrum, & completum, ut illa quæ faciunt ad corporis perfectionem. Aut quo ad esse decorum. Prima necessarium est resurgere secundum totalitatem. Sed quæ secundo, & tertio, congruum est resurgere, secundum illud, secundum quod faciūt ad complementum, & decorem: & quia humores ad plenitudinem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& integritatem faciunt, resurgent in tanta quantitate, quantā corpori competit. Et per hoc patet secundum, quia non oportet, qd̃ totus sanguis quē emittimus per minutitionē, resurgat, sed quantum congruit. Similiter de carne, quę fluit, & refluit iudicādum est. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, qd̃ non uiuunt. Dicēdum, q̃ tripliciter est aliquid uiuere. Aut quia recipit influctiā uitę, aut quia disponit ad uitā, aut quia ortum, & conseruationem habet ex nctu uitę. Primo modo uiuificatur substātia corporalis, & caro: secundo modo uiuit spiritus, & humor: tertio modo capilli, & etiam ungues: & quia omnia ista connexionē habent cum uita, oia resurgent. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ non habent uium. Dicendū, q̃ falsum est, immo habent usum, scilicet ipsum corpus disponere ad uitam: sed non habent ulteriorē usum, s. restaurare: & habent hunc: quia de nouo generatur, & hunc ibi non habebunt. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ non cōgruunt corpori luminoso, & impassibili. Dicendum, q̃ sicut caro & os secundum statum p̃sentem nō cōgruunt statui beatitudinis, sed sublimabuntur, & subtilisabuntur: sic est intelligendum de humoribus, & mebris omnibus interioribus.

QVAESTIO II.

An capilli, ungues, & huiusmodi ad superfluitatem attinentia resurgent?

DE his, quę spectant ad superfluitatem, ut sunt intestina, capilli, & ungues: uium resurgant. Et q̃ intestina resurgāt, p̃ batur, qa dicitur. 2. Mach. 14. q̃ Rasias proiecit illa, deprecans ipotētē, ut redderet ei. ITEM. Si nō stetisset, sine alicuius corruptione translatus fuisset in immortalitatē: sed homo conditus fuit cum intestinis: ergo illa habuisset in gloria: sed modo illa hēt, quę habuisset: ergo &c. ITEM. Alia ratio est adhoc, qa si nō resurgeret, uenter uacuus remaneret: & si hoc, imperfectus; sed ibi nulla est imperfectio: ergo &c. ITEM. De capillis, Luc. 21. Capillus de capite uestro nō peribit. Et iterū Mat. x. Omnes numerati sunt. ITEM. Ratione, quia priuatio capillorū, & unguium est de imperfectione naturæ: ergo habitus est de perfectione: sed hoc, quod est de perfectione naturæ dēt resurgere: ergo &c. ITEM. Capilli sunt in ornamētū a natura collati. Sed corpora electorū debent resurgere cum omni ornatu: ergo &c.

SED CONTRA Qd̃ intestina nō resurgant hoc uidetur, quia sunt ad superfluitatis imbutæ receptione: sed ibi nō erit talis superfluitas: ergo &c. ITEM. Intestina aut erunt uacua, aut plena. Si uacua: ergo imperfecta: si plena, ergo immunda: cū ergo nullum horum statui gloriæ cōpetat, patet &c. ITEM. Qd̃ nec capilli resurgāt, ui: quoniam sunt ex fumosa superfluitate: sed ibi non erit superfluitas fumorū: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur: qa sicut folia sunt in arbore, sic capilli in capite: sed fructu adinaturitate ducto, cessant folia: ergo & capilli cū tom homo p̃ueniat ad fructum gloriæ. ITEM. Hoc potest probari: quia non sunt

sunt de ueritate naturę. ITEM. Quia deformæ esset corpus, si oēs capilli resurgerent, extenderetur enim nimis longitudo capillorum: & huius signum est, quod sine dolore abscinduntur: sed q̃ non uiuit: non debet resurgere, quia resurrectio est ad uitam: ergo &c.

RESOLVTIO.

Et quidem, cum ad decentiam, & ornatum corporis sint.

RESP. Dicēdum, q̃ sicut dictū est, resurget in corpore non tantū, q̃ est de eius necessitate, sed ēt, q̃ est de integritate, & de decētia, & pulchritudine: quoniā igitur capilli sunt de decētia, & ungues (hoc patet, qa caluiciū est imperfectio naturæ) & ideo dico, q̃ resurgēt. Similiter & intestina sunt de naturæ pulchritudine. Vnde Aug. dicit in Libro de Ciuit. Dei. In interioribus uisceribus, quæ nullum decus modo uidentur habere, ita pulchritudo rationem delectabit, ut omni formæ apparenti, quæ oculis placet, secundū meritis iudicium præferatur.

Lib. 22 cap. 19 Tom. 5

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ nō habebunt uium. Dicēdū, q̃ uerum est de usu imperfecto quē modo habent: sed perfectū habebunt, qui est usium intelligentiæ obiectare in tā pulchra armonia, in qua laudabit anima sapiētiam conditoris. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, aut erunt uacua, aut plena. Dicēdū, q̃ erunt plena, sed non superfluitate, sed nobilib. spiritibus, & subtilibus, quæ totum corpus reddent agilius. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod capilli sunt ex superfluitate. Dicēdum, q̃ superfluitas est triplex. Vna respectu totius corporis, & speciei, ut est superfluitas impuritatis: & hæc non erit ibi. Alia est superfluitas respectu totius corporis, in quo est, sed non respectu alterius propagandi, utpote semen: & hæc similiter ibi non erit: & hæc est superfluitas residuitatis. Quædam ēt est superfluitas respectu uius partis, tamen in altera nō est superflua, sed decēs, & optime collocata: & talis est superfluitas, ex qua sunt capilli, qa illa materia nō est necessaria stomacho: est tamen bene collocata in capite, & barba. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod arbores amittūt folia. Dicendum, quòd si arbores deberent semper suum seruare decorem sicut resurgētes, numquam folia amitterent: sed non debet eum seruare sicut resurgentes, ideo non est simile. AD ALIA tria soluendum, distinguo triplicem ueritatem naturæ, & uiuere secundum triplicem differentiam, ut in pręcedēti problemate dictum est.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An caro, cum in duobus hominibus caro est; resurgat cum prima, uel cum secunda?

CONSEQVENTER quātum ad secundum articulū queritur secundo quid in quo resurgat: & de hoc duo quęruntur. Primò quæritur, quid in quo resurgat quantum ad totum corpus. Secundo, quid in quo quantum ad quodlibet membrum.

Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

CVm caro est in duobus hominibus caro, utrũ resurgat caro in primo, uel secundo. Et ꝙ in primo ut Aug. de ciuita. & habetur in litera. Illi animæ in puncto temporis redditur, q̃ eã primitus ut ex ea hõ fieret, uideret, crescereet, animauit. ITEM. Ratione ut, quia propria forma in propria materia nata est fieri: ergo si hæc caro est propria materia huius animæ cui primo est unita: ergo semper anima appetit ei uniri: ergo si nõ potest, frustratus eius appetitus: hoc ãt est inconueniẽs: ergo &c. ITEM. Caro ex unione cum aãa dispositionẽ trahit, siue ordinationem ad immortalitatem: ergo si hæc caro unita est cum hac anima, necessitatem habet iterum ad unionẽ cum ipsa: & si hoc, cũ hoc necessitas nõ patiatur, ut hæc caro ordinet ad aãam aliã, patet &c. ITEM. Si nõ est necesse resurgere cum prima: ergo si tota caro hoĩs mãducetur, priuabitur omnino anima suo corpore: & ita dabitur ei aliud corpus: non ergo erit resurrectio, quia resurrectio est eiusdem numero.

SED CONTRA Costa fuit in Adam, & Eua, quæro igitur in quo resurget. Si in Adam: ergo cũ tota Eua sit inde facta, nihil resurget in Eua. Si non in Adã: sed in Adam primo fuit costa: ergo resurget, i quo primo fuit. ITEM. Homo est de semine patris, & Christus ex purissimis sãguinibus uirginis: ergo si semen det resurgere i patre, & sanguis in uirgine, tunc nullus hõ generatus resurgeret, nec etiam Christus: quod si hoc nõ est uerum: ergo caro resurget in eo, in quo secundo est caro. ITEM. Esto quod aliquis nutriatur ex carne humana, dicit Augu. quod redit ad primum: esto quod de illa generet, constat quod si tunc redit ad primum, nihil remanebit generati: & hoc est inconueniens. Quod si non redit, ergo non est necesse quod resurgat in primo, sed in secundo potest. ITEM. Quod debeat resurgere in secundo, uidetur qa ab ultimo res denominatur, & a fine. Vnde statur in ultimo testamento, quod est in morte testatoris: ergo si caro ista fuit illius hominis finaliter, & posterius: ergo ad ipsum magis spectat: ergo ad secũdum & postremum debet redire, nõ ad primum.

RESOLVTIO.

Si in ambobus secundum materiam fuerit, resurget cum primo. Si uerò in altero eorum secundum speciẽ fuerit, resurget cũ eo.

RESP. Dicendũ, ꝙ caro q̃ est in duobus põt eẽ dupliciter, aut ita ꝙ sit i uno sicut in principio, in altero sicut in indiuiduo, & toto suo: aut in utroque sicut in indiuiduo. Si sit in uno sicut in principio, in alio sicut in indiuiduo, & toto: resurget in secundo: qa non erat in primo ad ipsum: sed ad alterũ ordinata: sicut fuit costa in Adã, Quia ordinata ad ꝓpagationẽ Euæ: sic semen in patre: qa ordinatum est ad ꝓpagationem filii: sic illi sanguines in Beata Virgine, qa ordinati erãt ad conceptionẽ Christi. Si ãt in utroque sit sicut in toto absoluto, hoc tripliciter põt intelligi: aut ita qd̃ sit in utroque caro secũdum speciẽ, aut in utroque secundũ materiã, aut in uno secũdum speciem, in altero secundũ materiam. De primo est controuersia: nam aliqui dicunt, quod caro unius secundum speciẽ potest fieri caro alterius secundũ speciem, utpote si homo de illa nutriatur, & generet: & hoc dicunt, quia omnino est transmutabilis caro, ut alia, sicut experimẽto patet. Et si quæras, in quo resurgent, dicunt, quod in illo, in quo maiorem, & essentialiorem habet ordinationem: & dominus suppler alteri illud, ut uerbi gratia. Si de modica parte corporis unius quantum ad carnẽ secundum speciem sit aliqs generatus, illa resurget in generato, & dominus post supplebit ĩme, quod amissum est, sicut in Adam repleuit carnem pro costã. Alia positio est, quod de carne secundum speciem alius homo non potest nutriri, nec generari, sed solum de carne secundum materiam: & rationem huius reddunt ex parte actualitatis ipsius, quia transsubstantiatio hic conuersio est: & conuersio, & transmutatio, siue transubstãtiatio, siue transuersio est ex ente in potentia: & quia est caro secũdum speciem, ideo nõ est possibilis conuerti in carne secundum speciem. Sed quoniã hoc non habet stabile fundamẽtum: quia lupus nutritur de carnibus lupi, & aliis animalibus eiusdem speciei, ut uidemus: & iterum, caro secundum speciem potest fieri non caro, & tũc erit in potentia: ideo rationem fundant super puluerum appetitũ, qui plãtatus est ad illam formã determinate, & sempiternaliter, qui non patitur ipsam carnẽ uiuificari ab alia anima immortali: & ideo respondent, qd̃ illud est impossibile, quod in primo sit caro secundum speciẽ unius, & postmodum fiat alterius. Sed prima positio repugnare uidet resurrectione eiusdem corporis: quia si de una parte carnis meæ secundum speciẽ possit fieri caro alterius secundum speciẽ, pari ratione & de alia, & sic de qualibet, & sic anima perderet suã carnem totam: quomodo igitur uerũ est, quod dicit Iob. In carne mea uidebo Sal. meum? Secũda positio non habet multũ roboris, tum quia uidetur inconueniens dicere, quod homo non possit nutriri de carne secundũ speciem, cum sit apta ad nutriẽdum, & bene possit inde nutriri. Amplius. Nec istud est multum stabile, quod in corpore humano sit aliquid actu corruptibile, & tamen sit resolubile usq; ad elementa, & quod ibi sit appetitus impediens transmutationem. Vnde de sanius dici potest, quod sicut resurrectio per diuinam uirtutem: sic ordinatio carnis ad illam animam est secundũ diuini decreti dispositionẽ: quæ quoniam est immortalis, facit, quod caro secundum speciẽ unius ad carnem, secundum speciem alterius hominis sit impossibilis. Dicamus ergo, quod in utroque secundum speciẽ esse omnino est impossibile, qa tũc esset de necessaria cõstitutione utriusque, & necessario resurgeret in utroque: & hoc est impossibile. Istam impossibilitatẽ non dico uenire de uirtute carnis secũdum speciem ipsius hominis: quia sic necessario est ordinata ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad incorruptionem propter appetitum ad aiam primam: & ió non pōt esse corporis alterius aiæ principalis materia, quia siue sit ibi iste appetitus, siue nō, sine ea ūnia pōt dici qd hoc uenit ex ordinatione diuina, q̄ carnem hoīis sicut non dimittit perire, sic nec eius substantiā confundi, nec pmisceri. Vnde sicut diuina prouidētia faciebat Adā ab exteriori impassibilē: sic et facit carnē secūdum speciē unius in carnem secundum speciē alterius incōuertibilē. Si āt caro sit in utroque secūdum materiam: ut quādo hō nutritur de carne alterius: dico qd redit ad primū: quia ad utrumque ordinata est de congruo: & sequēs ordinatio cum non sit fortior, non soluit p̄cedentem. Si āt in uno sit secdm speciē, in altero secdm materiā, resurgit in eo, in quo fuit secdm speciem, quia ad illum eiusdēialiorem ordinationē habet, siue sit primus, siue secdus: und e si aliquis nutritur de carnib. alterius secdm speciem, talis caro reddit ad primum. Si autem generat de carnibus secdm materiam, quia de his quę secundum speciem non pōt generari: dico quod caro fiat in secūdo, & deus recompensat primo. Et ratio huius est, quia caro maiorē, & essentialiorem habet ordinationē ad aiam in secdo.

Ex his patent obiecta: quia August. loquitur in duobus casibus, scilicet quādo in primo fuit caro secundū speciem: & hoc patet ex uerbo suo. Vt ex ea homo fieret &c. vel etiam quando in duobus est secūdum materiam. Ad illvd ergo, qd obiicitur, ꝓ debet denominari ab ultimo. Dicēdum, qd sequens ordinatio nō soluit priorē, nisi sit fortior: & quia non est fortior, prior manet, maxime quando in primo fuit caro secundum speciem, habuit essentialiorem ordinationē ad animā, quia caro secundū speciem uniuificata ab hac anima, habuit necessariā, & indissolubilē ordinationem ad illam animā: & ideo sicut matrimonium legitime contractum cum aliqua non potest solui, si illa contrahit de facto cum aliquo: sic nec caro potest ordinationē ad primam carnem perdere. Quid āt sit caro secundum speciem hoc hēt locū in Lib. ii ubi agitur, utrū trāseat in ueritatem humanæ naturę, & quæritur Dist. xxx.

Qvaestio II.

An propria materia in proprio membro resurgat; uel indifferenter in quolibet.

Qvid in quo resurgat quantum ad membra, utrum. s. materia uniuscuius ibet membri in suo, an indifferenter in quolibet resurgat. Et qd non in suo, uidetur Aug. dicere, & hī in litera, qd nō refert, utrum pars materiæ redeat in suum locum, sicut est in fusione statuæ. Item. Ad hoc est ratio ostensiua, quia materia illa est in perfecta obedientia respectu creatoris: ergo si ipsa nihil operaī, & creatur æ nō facit uim, nisi ꝓ totū reparet, & debite, sicut bonus artifex: ergo ur quod sine dēta materia unius membri in alio possit resurgere. Item. Alia rō ad hoc ē, qa dispositio cōtrahit i corpore ad resurgēdū ex uirtute ad aiam: ergo cū q̄libet pars toti aiæ uniaī, qa aia tota ē i qualibet parte q̄libet pars habet

hēt indifferētiā ad totū. Item. Si necesse est, ꝓ i eodē: sed esto, ꝓ aliqs habeat nimis magnū caput, tunc necesse erit resurgere in eadem deformitate, quod est inconueniens.

Sed contra. Ezec. 37. Accesserūt ossa ad ossa, unūquodque ad iunctura suā: ergo si est conueniēter ibi signata forma resurrectionis futuræ, patet &c. Item. Rōne, vt: qa resurrectio est eiusdem sed si manus fieret ex materia pedis, non esset eiusdē: sic nec alia aliqua pars fieret de alia: & sic nec totū idē: ergo cū hoc sit inconueniēs, patet &c. Item. Resurrectio est ad remunerationē: sed cōtingit unū membrū nobilius esse altero, & ulterius magis mereri uno, q̄ altero: ergo si det alicui piudicari, illa pars materiæ in membro dēt resurgere, q̄ prius ibi fuit. Item. Sicut se hēt totū corpus ad aiam, sic oculus ad potentiā uisiuā, ut dicit Philosophus: sed necesse est materiā totius corporis aptari huic aiæ, ita qd non alii: ergo & materiā potentiæ uisiuę huic, & non alteri: & sic materia unius mēbri in hoc membro determinate resurget.

Resolvtio.

Materia, quæ de proprio membri substantia est, cum illo resurget. Quæ uero de superfluitate est, per totum corpus diffunditur.

Respondeo. Dicēdum, ꝓ in hoc membro, siue in eius materia est aliquid considerare, qd est de substantia, & pfectione, aliquid quod est de superfluitate, sicut aliqua mēbra plus hēnt de materia, quam conueniēs sit formę membri. Si primo mō: sic dico, ꝓ unūquodq; mēbrū ex sua ꝓpria materia reformabit: reformatio. n. respondet formationi, vnde eadē & de eodem est reformatio eius, de qua fuit formatio. Si aūt quantū ad superfluitatē: dicendū tunc, ꝓ illud materiæ, qd modo est superfluū in una parte, ꝓ totum corpus dispergetur, ut sic non abūdat unū mēbrum ab altero, nisi quantum dēt: & sic loqtur Aug. ꝓ patet loquitur. n. de superexcrescētia eorum, q̄ debent resurgere.

Ad illvd, qd obiicitur, ꝓ materia illa est in pfecta obedientia. Dicendū, ꝓ uerū est, tamen creator non uult facere, nisi qd congruit ipsum facere: & congruit, qd unumquodq; mēbrū fiat de sua materia. Et quidā reddunt de hoc rōnem ex parte diuersorū appetitudinū, q̄ sunt in puluere. Quidquid tn sit de hoc, tamē uenit ab ordinatione pfecti artificis, ut apparet de ea de materia, & eodē ordine. Ad illvd, qd obiicitur, ꝓ quælibet pars uniturr toti aiæ. Dicendum, ꝓ anima est pfectio quantum ad substantiam, & motor quantum ad potentias: & si aia non sit cōposita immo simplex quātum ad substāriā, hēt tamen multitudinē potentiarum, rōne quarum ad diuersa organa comparatur. Quoniā igitur corpus est ordinatū ad resurrectionem in utroq;, & inquantū respicit aiam ut pfectionē, & ut motorē, & quātū ad rationem motoris est distinctio: ideo distincte resurget materia membrorū in suis locis. Ad illvd, ꝓ ultimo obī, iam patet respōsio. Dico. n. quod illud ꝓ totū dispergetur, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod in aliqua parte est superfluum: nec illud faciet diuersitatem in corpore: sed remouebit deformitatem: & hoc intelligendũ est quantum ad corpora electorum. Sic igitur patet, quid in quo resurgat secũdum uerba B. Aug. quibus magis est innitendum, maxime in hac materia, quam etiam rationi. Attamen tam ad primum problema, quã ad ultimum posset de facili responderi, si quis uelit seminales rationes intueri, in quas sit resolutio, quæ in una parte saluabũtur respectu totius, si sit artifex, qui possit educere: & ideo cum Deus hoc operetur, & supra naturam, quid mirum est si quantuncunque parum de carne remaneat, totum reficiat: nec unquam poterat ad eo dimidi, qn modicum sufficiat cuilibet: hoc dico secũdum operationẽ Dei, non secundum operationem naturæ, sicut alibi melius patet, licet in secundo libro.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An corpora electorum cum deformitatibus resurgent?

CONSEQVENTER quantum ad tertiũ articulum quæritur, qualia erunt corpora resurgentium: & de hoc duo quæruntur. Primo quæritur de qualitate quantũ ad electos. Secũdo uero quãtũ ad reprobos.

VTRVM corpora electorũ resurgant deformitatibus. Et ꝓ non, uidetur. Aug. Aberit a corporibus electorum omnis deformitas, omnis infirmitas, uel infirmitas, omnisque tarditas: ergo si hæc pertinent ad deformitates, & carebunt his, patet. ITEM. Nihil resurget in electis, ꝓ non sit de decore naturæ: qa ut dicit Augustinus, a corporibus electorum uitia detrahunt, & natura seruabitur: sed deformitates non sunt de natura: ergo &c. Probatio minoris. Super illud Eph. 2. Eramus natura filii iræ. Glos. Natura uere, ac ꝓprie dicitur qualis sine uitio fuit in primis parentibus: ergo cum deformitates in eis non fuerint, patet &c. ITEM. Generans transmittit in prolem omne illud, ꝓ est de ueritate naturæ suæ, quãdo generat sine errore, pro eo, ꝓ per naturam generans generat sibi simile. Sed generans habens deformitatem sine errore naturæ, generat non habentem deformitatem: ergo deformitas non est in eo de ueritate suæ naturæ: ergo si hoc solum resurget in electis, quod est de ueritate naturæ, deformitates non resurgent in eis. ITEM. Daniel. dicit, quod ueritas est rectitudo sola mente perceptibilis: ergo qd non est de rectitudine naturæ, non est de ueritate naturæ: sed deformitas non est de naturę rectitudine: ergo non est de ueritate naturæ: ergo non resurget in electis.

In dicto loco de ueritate cap.

CONTRA. Caro contracta a generantibus est de ueritate humanæ naturæ: sed gibbositas, & aliæ huiusmodi deformitates possũt a generantibus contrahi: ergo sunt de ueritate humanæ naturæ: sed omne ta e resurget in electis ergo &c. ITEM. De ueritate humanæ naturæ sunt membra non tantum officialia, uerum et consimilia, sed in huiusmodi deformitatibus est aliquid de substantia membri consimilis, sicut patet in gibbo est aliquid de carnis substantia: ergo est aliquid de ueritate humanæ naturæ: ergo &c. ITEM. Quia anima meruit in corpore, debet remunerari in corpore, & in membris: & hoc quia corpus est sibi coniunctũ: si ergo anima uiri iusti meruit in deformitatibus, & ꝑ deformitates, quas humiliter tolerauit: ergo debet in eis remunerari. ITEM. Cicatrices, quæ sunt inductæ in martyribus a uiolentia manent in gloria in signum meriti, & triumphi: ergo pari ratione deformitates, quæ sunt a natura, in quibus meruit anima nostra.

RESOLVTIO.

Resurgent quidem cum deformitatibus quo ad substantiam: uerum non sub ratione deformitatis, sed pulchritudinis.

RESP. Dicẽdum, ꝓ deformitates quædam sunt qualitatiuæ, sicut illæ, quæ uenimus ex malo, & inordinato situ membrorũ. Quædam sunt quantitatiuæ, sicut quãdo quis habet nimis magnum caput, uel nimis magna membra, ita ꝓ aliis sunt improportionabilia, uel habet gibbositates, uel talia, in quibus est aliquid de carnis substantia. Si de primis loquamur: quia nõ sunt de ueritate humanæ naturæ, imo per errorem omnino cõtingunt. Dicẽdum, ꝓ in electis nullo modo resurgent. Si de secundis loquamur: quia aliquid est ibi substantiæ, aliquid uitiositatis, quod est substantiæ resurget; quod est uitiositatis auferetur: hoc est dicere, quod illius membri materia per alia membra diffundetur quantum ad superfluitatem ita quod non aliquid peribit, & tamẽ totum per omnia reducetur ad proportionem: & sic patet, ꝓ in electis nulla resurget deformitas: resurget tamen aliquius deformitatis materia. Et sic concedẽdæ sunt rationes ostendentes, quod nõ resurget. Concedendæ nihilominus sunt duæ ad oppositum inductæ, qd illud, quod est de substantia deformitatis resurget: tamen sub ratione pulchritudinis.

AD IEVD. quod obiicitur, quod per deformitates meretur anima uiri iusti dicendum, qd aliquid mereri est dupliciter. Aut quod habet imperfectionẽ secundum statum meriti, nõ tamen secundum suam formam, & naturam, aut quod habet imperfectionem secundum suã naturam, sicut patet, ꝓ meremur per charitatem, cui inest imperfectio solum ratione status: & meremur ꝑ fidem, cui inest imperfectio ratione formæ. In primo remuneramur per eius perfectionem. In secundo remuneramur per eius euacuationem, qa non est nata fides stare cum perfectione completaq; et hunc modum in corporalibus oportet intelligi. Vnde cum corpus humanum statui perfectionis non repugnet quantum ad naturam: sed quantum ad statum, deformitas uero quantum ad propriã suam rationem repugnat perfectioni: hinc est, ꝓ corpus debet resurgere, & reformi, deformitas uero minime. AD IEVD. quod obiicitur de cicatricibus.

Di-

Universidad de Deusto Biblioteca

Dicendum, quod aut cicatrices non resurgunt: aut si resurgut, ita facient ad decorem, & gloriã animæ, quod non minuent pulchritudinem corporis, quia frequenter talia signa reddunt corpus magis decorum: quoniam igitur cicatrix potest carere turpitudine, sed deformitas semper deformat: ideo non sic competit deformitas corporibus electorum, nt cicatrix.

QVAESTIO II.

An damnatorum corpora cum deformitatibus resurgent?

VTRVM deformitates resurgant in corporibus damnatorum. Et ꝓ sic, uidetur ꝑ August. in Ench. Nulla debet esse quæstio de pulchritudine, ubi est certitudo de damnatione: si ergo certi sumus, quod reprobi damnabuntur, certi sumus etiã ꝓ pulchritudine non decorabũtur. ITEM. A corporibus dãnatorum nõ tolletur tarditas, nec passibilitas: ergo nec deformitas cõsimili õne. Præterea patet, ꝓ passibilia erũt damnatorũ corpora & grauia: ergo &c. ITEM. Quod deformitates tolletur ab electis, hoc gratiæ est: sed nulla gratia debet fieri damnatis: ergo ab eis deformitates non debent auferri. ITEM. Deformitates animarum ab animabus non tollũtur: ergo nec a corporibus ratione consimili, immo a causa quia deformitas culpæ est cã deformitatis pœnæ. ITEM. Corpus damnatis animabus redditur non propter perfectionem: sed propter maiorem punitionem: sed deformitas corporis redundat in pœnam animæ: cum ergo non debeat in eis pœna minui, sed augeri, non debet corpus eorũ deformitatibus exui: sed reindui.

Ca. 84. Tom. 3

CONTRA. Deformitates in effectu ueniunt ex errore uirtutis producentis: sed corpora resurgentium sola uirtus diuina reficiet: ergo si illa non potest errare, impossibile est, quod habeant deformitatem. ITEM. Artifex, qui effectum cũ deformitatibus producit, non dicitur reformator, sed deformator: ergo si Deus corpora damnatorum cum deformitatibus facit resurgere, nõ debet dici reformator, sed deformator: sed hoc est facere cõtumeliam ipsi artifici, quæ longe debet a Deo relegari: ergo nullo modo cum deformitatibus producit. ITEM. Optimi est optima producere: si ergo Deus optimus est artifex, ergo optima artificiata producit: sed ipse est artifex in resurrectione, & corpora deformia nõ sunt bene facta, nec ordinata: ergo &c. ITEM. Est ordo partium in toto, & ordo rei ad finem, & primus respicit sapientiam, secundus respicit bonitatẽ: sed Deus cum sit bonus non potest facere rem sine carentem, siue a fine, deordinantem: ergo cum sit summe sapiens, non potest rem producere deordinatam quantum ad ordinem, qui est partiũ in toto: ergo nec deformitates. ITEM. A damnatis auferetur deformitas, quæ est per diminutionem: unde si modo caret manus tunc non carebit manus: ergo pari ratione & deformitas, quę est ex superfluitate; & ita ut uidetur omnis deformitas.

RE-

RESOLVTIO.

Quæ hic deformia fuerunt, & ibi deformia erunt: iustẽ diuina iustitia sic iubente.

RESP. Dicẽdũ, qd Aug. ĩ Ench. istã q. dimittit ĩsolutã, quasi nõ sit magnæ utilitatis: attamẽ cũ assignat rõnẽ, quare circa hoc non dẽt laborari, determinatio nẽ qõnis, tñ nobis innit. Dũ. n. dicit, ꝓ nõ dẽt nos molestare in q sitio circa pulchritudinẽ, ubi ẽ certitudo circa dãnationẽ: si. n. ad hoc resurgãt, ut dãnenẽ, non ut melioris, sed pcioris sint cõditionis: manifestẽ apparet qd nõ dabit cis pulchritudo, quã non habuerunt, nec auferet deformitas, q̃ habuerunt. Vñ Deus q̃tũ ad eos est purus reformator, qa secũm eãdẽ formã reformat, quã eis natura dedit in gñatione primaria: ĩ qua reformatione apparet Dei sapiẽtia, & iustitia. Sapiẽtia, qa scit oino eodẽ mõ reparare, sicut ante fecit. Iustitia, ut sicut, qui meruit ĩ corpore pulchro, remuneratur in eius pulchritudine: sic qui in turpi peccauit, in eius turpitudine cruciari debet, nec debet auferri, sed potius firmari. Et rationes hoc ostendentes concedendæ sunt.

AD III. VD, qd obĩ primo, qd uenit ex errore uirtutis. Dicendũ, qd hoc uerũ est in oprtione naturę, q̃ ꝑducit effectũ quãto melius põt: sed nõ sic in intẽtione Dei, q non reparat secundũ ꝓ melius põt, sed secundũ qd meritis eius melius congruit.

AD III. VD, qd producens esse ctũ deformẽ est deformator. Dicendũ, ꝓ effectus deformiter, ꝑductus põt dupliciter considerari, aut absolute, aut in cõparatione. Si absolute uerum est. Si aũt in cõparatione ad meritum, aut ad ꝑcedentẽ statum, non est uerum: & qñ effectus cõpetit meritis damnatorũ, cõpetit nihilominus statui ꝑcrito: iõ talis reparatio non est deformatio, sed reformatio, & confirmatio debet dici: & est exẽplum in artifice, q picturã diaboli facit turpẽ: ipse. n. non dr deformator, sed conformator, quia conformẽ statui diabolico picturã facit, q̃uis in se pictura sit deformis: sic etiã in proposito intelligendum. AD III. VD, quod obiicitur, ꝓ optimi est optima producere. Dicendum, ꝓ uerũ est in ordine: & corpus deforme optime ordinatur in inferno, sicut pulchrũ in cœlo. AD III. VD, quod obiicitur, de ordine duplici. Dicendum, quod ordo creaturæ q̃tũ ad finẽ est dupliciter, uel quãtũ ad finẽ creatũ, uel quantum ad finẽ ultimum, qui Deus est, q est finis uniuersalis. Similiter ordo partium est dupliciter. s. partium in toto, & rerum in uniuerso: & sicut creatura non põt, ꝑduci a Deo deordinata a fine ultimo, ita quod illã deordinationẽ habeat a Deo, sic nec ab ordinatione, q̃ est in uniuerso: & q̃uis deforme corpus sit deordinatum in se, est ñ ordinatum in mundo. AD III. VD, qd obiicitur, quod auferet deformitas per diminutionem: ergo &c. Dicendum, quod hoc est ꝓ perfectam punitionẽ uoluntatis, quæ quoniã omnium membrorum fuit rectrix, & oĩa habere uoluit, licet non habuit, ideo in omnibus puniri debet, & torqueri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo damnatorum corpora erunt passibilia.

Li. 21. de Ciui. Dei. ca. 1. & 3.

SI vero quæritur de corporibus malorum, quomodo in igne ardeant, & non consummantur: Augu. variis exemplis asiruit, & sempiternis ignibus ea ardere, & non consumi illa combustione, sicut anima cuius præsentia corpus viuit, & dolorem pati potest, mori autem non potest. Hoc enim erit tunc in corporibus damnatorum, quod nunc esse scimus in animis omnium.

Si dæmones corporali igne cremantur.

Sup Genesi. & Lib. 21. De ciui. Dei ca. 10.

Quæri etiam solet, An dæmones corporali igni ardeant. Ad quod Aug. respondens ait, Cur non dicamus quamuis miris, veris tamen modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc potuerunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari? Gehenna illa, quæ stagnum ignis, & sulphuris dicta est, corporeus ignis erit: et cruciabit damnatorum corpora, vel hominum, vel dæmonum, sed solida hominum, aerea dæmonum. Vnus enim vtrisque ignis erit, vt veritas ait. De quo igne si quæritur qualis, vel vbi sit, Augusti. respondet, Ignis æternus cuiusmodi sit, & in qua mundi, vel rerum parte futurus sit, hominem scire arbitror neminem, nisi forte cui spiritus diuinus ostendit.

Matth. 25.

De ciui. Dei lib. 20. ca. 16.

Si animæ sine corporibus sentiunt ignem corporalem.

Cum autem constet animas igne materiali in corporibus cruciandas, quæri solet, an interim ante resurrectionem corporum animæ defunctorum reproborum materiali igne crementur. De hoc Iulianus Toletanæ Ecclesiæ Episcopus, Gregorij dicta secutus, ita scripsit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore: cur nō post mortem etiam corporeo igne teneatur? Teneri autem per ignem spiritum dicimus, vt in tormento ignis videndo atque sentiendo puniatur. Quod autem nō solum videndo, sed etiam experiendo anima ignis tormētum patiatur, ex euangelio colligitur, vbi veritatis voce diues mortuus dicitur in inferno sepul-

Dial. 4. ca. 18.

Ibi. paulo post.

Luc. 16.

tus: cuius anima, quod in igne teneatur, insinuat, cum Abraham deprecatur, dicēs, Mitte Lazarū, vt intingat dig. in a. vt. refr. l. m. quia cru. in hac flamma, Dum ergo peccatorem diuitem damnatum in ignibus veritas perhibet, quis sapiēs reproborum animas teneri ignibus neget? Præcipuē cū humanam animā corporis similitudinem habere doceat. Aug. ita inquiens, Profiteri animam habere posse similitudinem corporis, & corporalium omnino membrorum quisquis renuit, potest negare animam esse, quæ in somnis videt, vel ambulare se, vel sedere, vel huc atque illuc gressu, vel etiā volatu ferri: hoc sine quadam similitudine corporis non fit, proinde si hāc similitudinem etiā apud inferos gerit nō corporalem, sed corpori similem: ita etiā in locis videtur esse non corporalibus, sed corporalium similibus siue in requie, siue in doloribus. In Cassiani etiā voluminibus legitur, quod non sint ociosæ, neque nihil sentiant, cum diues ille in inferno se flamma cruciari clamet. Vnde probatur animas defunctorum non solum suis sensibus non priuari, sed nec istis affectibus, scilicet spe, tristia, gaudio, ac metu carere; & ex his quæ sibi in illo generali examine reseruantur, eas quædam iam incipere prægustare.

Sup Genesi. lib. 12. c. 33

De abortiuis fœtibus, & monstris.

Illud etiam inuestigari oportet, si abortiui fœtus, et monstra resurgent, & qualia. De quo Aug. ita ait, Occurrit de abortiuis fœtibus quæstio, qui iā nati sunt in vteris matrū, sed non vt iam possint renasci. Si enim resurrecturos eos dixerimus: de his, qui iā formati sunt, tolerari potest vteūq; quod dicitur. Informes vero, quis non procliuius perire arbitretur, sicut semina, quæ concepta non fuerunt? Scrupulosè quidem inter doctores quæri ac disputari potest, quando incipit homo in vtero viuere, an sit quædam vita occulta, quæ nondum motibus viuentis appareat. Negari n. vixisse puerperia, quæ ideo membratim execantur, vt eūciantur ex vteris prægnantium: ne matres etiam, si mortua ibi relinquātur, occidant, impudentia nimia videtur. Ex quo aūt incipit homo uiuere, ex illo vtiq; iam mori potest: mortuus vero vbicunque illi potuit mors euenire, quomodo ad resur

In Ench. c. 85

Attēde. ibid. c. 87.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ibidem cap. 87 *rectionem non pertineat reperire nequeo. Neque enim & monstra, quæ nascuntur, & viuunt, quantumlibet citò moriantur, aut resurrectura negabuntur, aut ita resurrectura credenda sunt: sed potius correcta eorum emendataque natura. Absit enim ut illum bimembrem, quem nuper natum in oriente fratres fidelissimi, qui eum uiderunt retulerunt, & sanctus Hieronymus scriptum reliquit, ut unum hominem duplicem, ac nō potius duos, & quod futurū erat, si gemini nascerentur, resurrecturos existimemus. Ita & cęteræ, quæ nimia deformitate monstra dicuntur, ad humanæ naturæ figuram in resurrectione reuocabuntur.*

SVpra egit Magister; quanta, & qualia sunt resurgentiū corpora. In hac parte determinat, qūo damnatorū corpora ab igne sunt cremabilia, & tū sunt īmortalia. Et qūi ille ignis cremat corpora, cremat dęmones, cremat etiā animas separatas. iō pars ista habet tres. In prima determinat, qualiter cruciet corpora. In secunda, qualiter cruciet dæmones, ibi. *Quæri etiam solet an dæmones, &c.*] In tertia uerò, qualiter cruciet animas, ibi. *Cum autem consset animas, &c.*] In ultimo uerò capitulo determinat, utrum resurgant monstra, ibi. *Neque enim & monstra, &c.*

Dub. 1. *Illud etiā inuestigari, &c.*] Quæritur hic de monstris, & Gigātibus utrū resurgant. Et ꝓ sic, vt: quia nihil debet deperire humanæ naturæ. Item. Quō poterunt conuenire huiusmodi moles tā magnæ de corporibus hominum, cū nati fuerint ex Adā. Resp. Dicendum, ꝓ mōstra nō resurgent, pro eo quod non est ibi naturæ ueritas, sed potius error: vnde si sunt magnitudine gigantea, in partū nō erūt. Si verò quęras unde habuerunt ortum. Dicendum, ꝓ sicut narrat Iosephus, dæmones incubi assumptis corporibus generāt, & dæmon ostendit mulieri, cū qua concubuit, figuram talē hominis maximi: & iō tū pp semnis multiplicationē, tū pp uirtutē aēale generatus fuit hō mire magnitudinis, & ille postmodū alios generauit. Si quæras, qūo dæmon generare pōt cū solus hō generet hoiem: ad hoc rūderi pōt, ꝓ dæmon prius assumpta effigie mulieris seipsū subiicit uiro, & ipsum semen susceptum transfundit, & cōseruat; sicut nouit per aliqua remedia, ne calor, & spiritus euanescat: sed hoc totum magis est coniecturæ, quam rationis rectæ.

Absit enim, &c.] Quæritur, qñ aliqs ē in parte bimēbris in parte hēt mēbra diuisa, utrū debeat resurgere unus uel duo, qa qua rōne det resurgere unicus, ut ꝓ duo, & ecōuersō. Itē. Similis casus ē, qñ est hermaphroditus, & natus ī utroq; sexu, qrit in quo debeat resurgere, qa qua rōne resurget in uno, & ī altero; ergo uel resurget ī neutro, uel ī utroque. Resp. Dicēdū, ꝓ in mōstro ꝓ in parte hēt duo mēbra, ī parte unū in parte distincta, in parte unita, distinguendū est: quia aut habet distinctionē in mēbris principalibus, & unionē in non principalibus, & ecōuersō. Si habet distinctionē in mēbris principalibus, tunc ibi duę aiæ, & tunc resurgunt duo corpora. Si aūt habet unitate in illis, distinctionē in aliis, resurget unū corpus. Ad illud, qd qrit de hermaphrodito. Dicendū, ꝓ secdm naturā impossibile est, ꝓ sit oīno indifferens, sicut dicunt medici, q̄uis discerni non possit: & iō det resurgere in eo sexu, qui dñat per naturā. Si uerò qrat de monstro, qd partim est hō, partim est bestia. Dicedū, qd si partes principales sūt hois, si uixit, habuit aiam humanā, & iō ordinatū est ad resurrectionē, & resurget homo secundum totum.

Dub. 2.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An infernus sit?

AD intelligentiā huius partis qrit de passibilitate damnatorum. Quærit igitur quali cer patiuntur. Et circa hoc tria quæruntur. Primò, quæritur de punitione, si est. Secundò queritur, qd ē. Tertiò, qualiter agit. Circa primum quæruntur duo. Primò quæritur, utrum infernus sit. Secundò ubi sit.

VTRVM sit ponere cruciatū æternum quē uocamus infernum. Et quoo non, uī. Deut. 25. Iuxta mēsurā peccati erit, & plagarū modus: sed nullus peccat æternaliter, ergo nullus cruciat æternaliter. ITEM. Isa. 24. Congregabuntur congregatione unius falcis, & post multos dies uisitabuntur: sed congregatio malorum est in die iudicii, secundum quod dicitur Matth. xiii. ergo uisitatio erit post iudicium: sed non erit ad intensionem supplicii, ergo erit ad liberationē: ergo non cruciabuntur æternaliter. ITEM. Hoc ipsum uidetur per nouum testametū. Matth. 7. Qua mēsura mensi fueritis, eadem remetietur uobis: constat illud esse dictum quantum ad peccati punitionem: sed omnis peccati mēsura finita est, cum sit a uirtute finita; ergo punitio peccati finita est: ergo nullus cruciatus est ęternus. ITEM. Iaco. 2. Misericordia superexaltat iudicium: ergo magis misericors est Deus, quam iustus in effectu: ergo si æternaliter punire, hoc est summę seueritatis, impossibile est, ꝓ Deus æternaliter puniat. Hoc ipsum uidetur ratione, quia ad hoc quod iudicium sit iustum, requiritur iustus ordo, iusta causa, & iustus animus. Iustus aūt animus dicitur, qui punit nō libidine uindictæ, sed propter aliqd bonū: ergo Deus non intendit uindictam, sed potius correctionem. Si ergo intentio diuina non frustrat, nō aliqñ corrigit, dū a deo punitur: sed cum correctus est, non indiget amplius puniri: ergo necesse est ipsam pēnā terminari. ITEM. Sūmē misericordis est a sūma miseria liberare: sed sūma miseriarū est pęna debita dāmatis: ergo deus ab ista liberat: ergo nullum æternaliter cruciat: ergo non ē ponere cruciatū æter-

Universidad de Deusto Biblioteca

eternum, ac p hoc nec infernũ.

CONTRA. Isa. ult. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum nõ extinguetur: ergo æternaliter cruciabũtur in infinitũ: ergo est ponere infernum cruciatum eternum. ITEM. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum: ignem autem æternum vocamus æternum supplicium: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia si de duobus contrariis est reperire alterum extremorum, & mediũ, necesse est ponere alterum extremum: hoc enim est radix, & u a stabiliendi contraria apud philosophos: sed est ponere perfectam, & eternam beatitudinem in patria: & medium statum in uia inter beatitudinem, & perfectam & æternam miseriam: ergo est ponere perfectam miseriã, & æternam post hanc uitam: hanc autẽ dicimus infernum: ergo &c. ITEM. Peccatum opponitur merito iustitiæ; sed merito debetur gloria æterna, secundum q dicitur. ii. Cor. iiii. ergo & peccato pœna æterna per locum a commutata proportione, siue p consequentiam in ipso. Quia sicut se habet meritum ad premium, ita demeritum ad supplicium. Et iterũ, si oppositum in opposito, & propositũ in proposito. ITEM. Quj peccat mortaliter, præponit bonum commutabile bono æterno & infinito: ergo contemnit, & offendit bonum infinitum: sed tanta est offensa, quantum est is, qui offenditur: ergo cum ipse sit infinitus, offensa debet iudicari infinita. Cum igitur pena debeat proportionari offensæ, necesse est qd peccato mortali reddatur pœna infinita: sed non potest reddi infinita intensione; sed solum duratione; ergo &c. ITEM. Sicut Deus ẽ summe misericors, ita ẽ summe iustus: sicut ergo summe misericordis est sũme misereri, & misericordiam suam summe manifestare per effectum: sic & summe iusti est summe punire, & suam iustitiam manifestare per effectum. Si ergo infinita iustitia non potest manifestari nisi per effectum infinitum, uidetur qd aliquibus peccatoribus reddi deat cruciatus infinitus: sed non põt esse cruciatus immensus: ergo necesse est eẽ cruciatũ æternum: hunc autem dicimus infernum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Infernum ponere facit & ad complementum uniuersi; & ad iustum Dei iudicium.

RESPONDEO. Ad prædictorũ intelligentiam est notandum, q aliqui negauerunt infernum esse, pro eo quod dixerunt nullum cruciatum esse post hãc uitam: & istorum errorem cõuincit ratio recta, quę ita dictat, qd malum non debet remanere impunitum. Si ergo multi peccant in hac uita, qui in hac uita non cruciantur, immo gaudent, & lætantur: ergo necesse est eos post hanc uitam cruciari, aut destruere ordinem uniuersi, aut diuinam iustitiam negligentẽ, & remissam esse circa punitionem peccati. Alii uero negauerunt infernum esse, pro eo quod negauerunt impios æternaliter cruciari, quamuis eis post hanc uitã aliquis maneat cruciatus. Dixerunt enim q diuina misericordia hoc non potest sustinere, q creatura sua, quam non odit, sed diligit, æternaliter sit in pœnis, cum ipse non delectetur in punitione nostra, nec satietur cruciatibus nostris, nec aliquid obsistat, quin bene possit eos, q puniuntur sine aliquo præiudicio liberare a pœnis. Et si aliquãdo scriptura commina tur peccatoribus pœnam æternam, hoc dicunt non esse dictũ secundum ueritatem impletionis, uel promissionis; sed secundum terrorem nominationis, qua intendit Deus malos liberare a peccatis. Iste autem error Origenis fuit, & suorum sequacium: qui tanto est immanior, quanto uidetur esse mitior, & misericordior: pro eo q diuinã iustitiam blasphemat, dum eam diminuit, dum tantũ dat misericordiæ, quod non relinquit locum iustitiæ. Secundo uero qa spẽ nostrã euacuat. Si n. scriptura supplicium peccatorib. cõmina tur nõ secundũ ueritatẽ; sed ut deterreat: quid causæ est cur ẽt non intelligamus præmia promittere non secundum ueritatem, sed ut ad opus iustitiæ alliciat? ac per hoc scriptura tota, & fides nostra uana, & uacua, & friuola poterit iudicari. Et ideo est tertia positio rõnalis, & fidelis, q sit ponere cruciatũ æternũ: & hoc manifeste dicit diuina scriptura, cõfirmat fides, & concordat ratio recta: & qd scriptura dicat, & quod fides cõsentiat, hoc planũ est ex obiectis. Quod et rõ concordat, hoc pater, qa hoc dictat & p modũ cõgruitatis, & p modum necessitatis. Cruciatũ n. æternũ ponere facit ad cõplemẽtum uniuersi, & iustũ iudiciũ Dei. Prima est ratio congruitatis, secũda necessitatis. Congruum n. est ut pulchritudo uniuersi decoretur q bus dã antithetis: ut sicut bonis reddunt bona eterna, ita & malis æterna supplicia. Necessariũ est ad seruandũ ordinẽ iustitię, ut unicuiq; reddat secundũ merita sua, cum uẽtum fuerit ad iudicium. Peccator ãt cũ peccat, peccat cõtra bonum æternum, & infinitum: & ex hoc dignus est cruciatu æterno; dũ in peccato perseuerat, peccat in suo eterno. i. peccãdi proposito æterno: & dũ decesserit, nõ est amplius locus meriti, ac p hoc nõ remissionis peccati, iõ semper est eũ lpa, & quia culpa ordinat ad pœnam, semper dẽt esse in pœna. Quia igitur peccat in bonũ eternum, iõ cruciatu æterno est dignus: sed quia in suo æterno, iõ cruciatũ æternum assequit. Et ista est una ratio cõpleta, q collig̃t ex Greg. & Augu. Greg. n. dicit in 4. Dialogorum, qd ideo peccator æternaliter cruciãdus est, qa peccat in suo eterno. Augu. uero dicit, q iõ æternaliter punitur, qa peccauit contra bonũ æternum. Et qd istud sit iustum, ostẽdit per hoc exẽplum. In humanis iudiciis, & legibus, ubi d̃, quod peccans contra rẽ publicam aliquo grãdi crimine morte moritur, non quia mortem, uel horam, qua occiditur, eius supplicium leges esse estiment, cum sit hora p breuis: sed quia eum in sempiternum auferunt a societate uiuentium. Sic igitur concedẽdæ sunt rationes ostendentes infernum esse.

Cicer.

Orig. nec.

Universidad de Deusto Biblioteca

AD ILLVD, quod obiicitur de commensuratione pœnæ, & culpæ. Dicendum, ꝙ in pœna duo sunt, scilicet duratio, & intensio: & intensio respondet intensioni libidinis, duratio uerò dutationi peccati. Et quia peccatum quamuis sit finitum, tamen durat ĩ infinitum, ideo punitur pœna finita acerbitate, sed tamen infinita duratione. AD ILLVD, quod obiicitur de visitatione & congregatione. Dicẽdum, ꝙ est loqui de congregatione dupliciter, aut de congregatione in fieri, aut in facto esse. Si in fieri, sic quotidie congregantur quantum ad animas. Si in facto esse, sic congregabuntur in iudicio quantum ad animas, & corpora: & de prima congregatione loquitur Isa. postquam est uisitatio in iudicio ad incrementum pœnæ, de secunda uerò est sermo in Matth. post quam nõ est uisitatio, sed æterna damnatio. AD ILLVD, quod obiicitur de mensura retributionis. Dicendum, ꝙ secundum quod dicit August. istud intelligitur non quantum ad commensurationem in quantitate, sed quantum ad similitudinem in qualitate, ut qui male fecerunt, male recipiant. Vel potest dici, quod hoc intelligitur quantum ad cõparationem proportionalitatis, non quantum ad æqualitatem proportionis, ut magna pœna respondeat magnæ culpæ, non ꝙ præcise sit tanta pœna, quanta culpa. Vel dicendum, sicut prius dictum est, qd̃ hoc intelligitur quantum ad acerbitatem. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ misericordia superexaltat iudicium. Dicendum, ꝙ illud est uerum, quando est tps misericordiæ, utputa in psenti, in futuro autem erit tempus iustitiæ, iuxta illud. Cum accepero tps, ego iustitias iudicabo. Aliter potest dici, quod intelligitur de misericordiæ merito, per quam quis meretur euadere seueritatẽ diuinæ iustitiæ. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ iustus aĩus nõ punit amore uindictæ. Dicendum, ꝙ Deus punit amore iustitiæ, non uindictæ, & quamuis non puniat ad correctionem, punit tamen ad iustitiæ manifestationẽ. Aliter enim sunt puniendi corrigibiles, aliter incorrigibiles. Si quando tamẽ legatur, ꝙ Deus ulciscitur se de suis inimicis, & uindicat se de eis, hoc nõ est in iudicium iustitiæ: quia eũ ipse sit iustitia, uindicare se, hoc non est aliud, quam seruare iustitiam: hoc autem in hoc non cõtingit, qui nõ est iustus, ideo non debet appetere uindicare se. AD ILLVD, qd̃ obiicitur ultimo, quod summe miseri cordis est summe misereri. Dicendum, ꝙ sicut Deus est summe misericors, ita etiam decet, ut sit summe iustus: & ideo effectus summe misericordiæ non excludit effectũ iustitiæ: & pp hoc Deus duo tempora sibi distinxit, uel constituit. Vnum, in quo ostẽderet misericordiæ suæ infinitate, tradendo unigenitũ filium suum pro oĩbus inimicis suis, & parcendo omnibus ad se redire uolentibus. Aliud, in quo ostenderet iustitiæ suæ immensitatem: & hoc est tempus, quod deputatum est æternis cruciatibus.

QVAESTIO II.

Vbi infernus sit?

VBi sit infernus. Et ꝙ sit sub terra uidetur. Primo p symbolum, ubi dicitur. Descendit ad inferos &c. Cum enim descẽdere dicat motũ ad illud, quod deorsum est, & ipse erat in terra: ergo infernus est sub terra. ITEM. Hoc ostenditur per scripturam. Isa. 14. Infernus subtus cõturbatus est. ITEM. Hoc ostẽditur per denominationẽ, quia ut dicit Greg. in 4. Dialogorũ, Infernus dicitur, quia infra iacet: quod. n. est terra ad cœlum, hoc ẽ infernus ad terrã. ITEM. Hoc uidetur per rationem: qa quanto corpus est nobilius, tanto locus debetur ei nobilior: si ergo nobilissimis corporibus, utpote gloriosis, debetur locus supremus s. empyreum: ergo re statut corporibus ignobilibus, utpote corporibus damnatorũ, debeatur locus infimus: hic aũt est sub terra. ergo &c. ITEM. Locus debet per concordãtiam respondere status: sed status uitæ est medius inter pœnam, & gloriam: ergo & locus dẽt esse medius: ergo cum sit inferior loco beatorum, debet esse superior loco damnatorum.

CONTRA. Augu. super Gen. ad literam lib. xii. Sub terris dicuntur esse inferi, uel credũtur: quia congruenter in spiritu per illas corporalium rerum similitudines sic demonstratur: ergo uidetur secundum hoc, quod infernus non sit sub terra: sed qd̃ apparet esse sub terra. ITEM, Idem uolẽs rationem nominis assignare dicit. Inferi eo quod infra sunt, appellantur latinè, Sicut ãt secundum corpus, si põderis sui ordinẽ teneat, inferiora sunt omnia grauiora, ita secũdũ spiritum inferiora sunt oĩa tristiora: ergo si tristari nõ dicit inferioritatem secũdum situm, sed potius secundum spiritum, uidetur ꝙ infernus non sit inferius secundum situm: sed secundum effectum. ITEM. Locus debet proportionari ponderi trahenti ad locum, alioquin põdus numquam traheret, nisi haberet cum loco similitudinem: sed põdus trahẽs ad infernum est peccatum, & hoc est quid spirituale non corporale: ergo & locus debet habere situm spiritualẽ, non corporalem: ergo non est sub terra. ITEM. Multo plures sunt damnati, quam electi: sed cœlum erit plenum electis, secundum quod dicitur. Mat. 22. Vt impleatur domus discumbẽtibus: ergo necesse est, quod dãnati habeant maiorem locum, quã sit locus cœli, cum sint multo plures: ergo cum infernus cõplectatur omnes damnatos, necesse est quod sit tantæ amplitudinis, ut cœlum: ergo impossibile est, qd̃ sit sub terra. ITEM. Ordo partium in maiori mundo debet respondere ordini partium in minori mundo: sed nobilissima pars hominis est ĩ medio, utpote cor: ergo si medium terræ est medium mundi, ille locus erit nobilissimus: ergo in illo loco debet situari nobilissima pars mundi. non ergo peccatores: ergo si sunt in inferno, infernus non est sub terra, uel in medio terræ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Pro eo quod ex sacris litteris colici potest, infernum subterra est.

RESP. Dicendum, q̃ quamuis temerarium uideatur istã quæstionẽ determinare: pro eo, qd̃ Aug. arbitratus est eam neminẽ scire, secundum q̃ dr̃ in litera: sed opinatus est infernum non esse locum corporalem: sed spiritualem, secũdum q̃ dr̃. xii. in
Ca.33. per Gen. ad literã: attamẽ nõ est p̃ imprudentiam modernis aliqd̃ super hoc dicere, cum Greg. ex pressè dicat, 4. Dialogorũ, infernũ esse locum corporalẽ, sẽ nõ ambigere: & astruit ẽt p̃ auctoritate scripturæ infernũ sub terra esse, tum ex illo quod dr̃ in Psal. 9. Eruisti animam meam ex inferno inferiori: tum ex illo quod dicitur Apocalypsis. Non est aliquis inuentus in cęlo, nec in terra, nec subtus terram &c. & ideo ipsius auctoritati innitẽdo dicere possumus, infernum locũ esse corporeum sub terra habentem situm & huic cõcordat scriptura, concordat demonstratio, concordat ratio. Sicut enim status damnatorum perfecta distantia distat a statu beatorum, ita & locus a loco. Et sicut statui beatitudinis debetur locus supremus, ita & statui miseriæ locus infimus, etiam secũdum corpus.

AD IIVM, quod obiicitur, in contrarium. Dicendum, q̃ August. non dixit hoc asserendũ: sed ratiocinando, & coniecturando: unde & illud retractauit Libro Retractationũ se
Ca.24. cundo dicens. Magis mihi uidetur dicere debuisse de inferis, q̃ sub terra sunt, quã ratione reddidisse, cum sub terris esse credũtur, quasi non ita sit: AD IIIVM, quod obiicitur secũdo de pondere peccati. Dicendum, q̃ est ordo iustitiæ, & ordo naturæ. Peccatum autẽ trahit deorsum non secundum ordinem naturæ, cum non habeat cõformitatem ad illum, sed secundum ordinem iustitiæ: quia peccatũ cum sit uilissimum, disponit hominẽ ad locum uilissimum, & infimum. AD IIIIVM, qd̃ obiicitur, quod cœlum plenum est electis. Dicẽdum, q̃ hoc non intelligitur de plenitudine coãgustationis; sed plenitudine pulchritudinis, qua dicimus cęlum plenũ esse stellis, & mare piscibus, & mundum hoibus. Si ãt q̃ras imaginationẽ, qualiter capiatur istud, q̃ tãta hoim multitudo sub terra sit? Dici põt, q̃ oẽs hoies qui nunc sunt, uix caperẽt millesimam partẽ terrę, si simul essent. Si ergo oẽs hoies q̃ fuerũt ab initio uiq; in fine, uix excedũt hoies, qui nunc sunt in millesima ꝓportione, oẽs hoies uix occuparet superficiẽ terrę. Si ergo cõcauitas maioris est capacitatis, q̃ sit superficies, multomagis poterunt capi in cõcauitatibus terræ q̃ quãuis nobis nõ appareant: tamẽ multę sunt sicut ostendunt decursus aquarum de montibus, & concussiones terrę motuum: ex inferno creditur esse maxime concauitatis, ac per hoc & magnæ capacitatis. AD IIIIVM, quod ultimo obiicitur de ordine, uel de situ in partibus hois uoluerunt aliqui dicere, qd̃ illud, q̃ est cor in corpore hominis hoc est cor pus solis in medio mũdi: & secũdum

dum istam uiam terra non iudicatur media esse, sed magis extremum, & extremum infimũ. Aliter potest dici, q̃ non est simile, quod cum uniuersum sit orbiculare, & circumferentia sit eiusdem naturæ: pro eo, quod extremum tenet rationem inferioris: ideo medium tenet rationem infimi. In homine autem non sic, quia una extremitas, ut caput, dicitur esse superior: alia, ut pedes, dicitur esse inferior: & ideo mediocritas nec inferius, nec superius est: sed hẽt influentiam ad utrumque: ideo nobilis pars debet situari in homine in medio: non sic in uniuerso, sed potius in extremo.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An ignis inferni uerus ignis sit?

QVAERENTER quãtum ad secundũ articulum quęritur, de quidditate pœnæ infernalis. Et circa hoc duo quęruntur. Primò quæritur, utrum affligens in illa pœna sit ignis uerus. Secundò quæritur, utrũ sit ignis solus.

VTRVM affligens in inferno sit ignis uerus habẽs formã, & naturam, & speciem ignis. Et q̃ non, uidetur. Damas. in fine libri sui. Tradentur diabolus, & impii in ignem æternũ non materiale, qualis apud nos est: sed qualem Deus nouit: ergo, uidetur, quod non habeat naturam ignis nostri. ITEM. Ratione, uidetur: quia extinguibile, & inextinguibile differunt sicut corruptibile, & incorruptibile: sed corruptibile, & incorruptibile uariant rem per essentiam, cum materialiter, uel naturaliter ibi sit, non per gratiã. Si ergo ignis infernalis est inextinguibilis, apud nos est extinguibilis: ergo non sunt eiusdẽ naturæ, & speciei. ITEM. Lux nõ accidit igni, immo est de ignis substantia, & consequitur ignem in omni materia, in qua saluat species ignis: sed ignis infernalis caret luce secundum quod dicitur Io. xvii. Nonne lux impii extinguet? & sicut melius patebit infra, cum dicuntur impii proiici in tenebras exteriores. ITEM. Operatio consequitur formam & speciẽ: ergo quæ habent diuersam operationem, sunt diuersa secundũ formam: sed ignis iste, & infernalis diuersam habent operationem: quia iste consumit agẽdo, & in suam naturam conuertit: ille uero minimè: ergo &c. ITEM. Spirituale, & corporale differunt non tantum secundũ speciem, uerum etiam secundũ genus: sed ignis iste corporalis est, ignis uero infernalis spiritualis, ut dicit Aug. 12. super Gen. ad literam. Est prorsus inferior Ca.33. substantia: sed eam spiritualem, non corporalem arbitror: ergo uidetur, quod non tantum specie, uerum etiam genere ab isto igne differat.

CONTRA. Greg. 4. Dialogorum. Ignem infernalem corporalem esse non ambigo, cũ dicatur, Ite maledicti in ignẽ æternum. Sed omnis aqua materialis, seu naturalis omni aquę corporali est eadem specie, & natura: ergo omnis ignis similiter omni igni. ITEM. Basilius dicit in Hexameron exponens illud Psal-

to. Metaph. 26.

Dist. ul. art. 1. q. 3.

1. Top.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalmi. Vox domini interciden tis flammam ignis: quod ignis materialis cedet ad punitionem damnatorum, quantum ad id, quod hēt ardoris. Si ergo ignis species est, eatenus non mutabi tur: ergo iste ignis aptus est ab puniēdum reprobos: ergo ūr ꝙ iste, & ille sint eiusdē naturæ, & speciei. ITEM. Oē corpus aut est mistum, aut simplex: sed si ignis infernalis ē corpus mistū: ergo nō ē tantæ caliditatis, ac ꝑ hoc nec tātę actionis. Si simplex sed omne corpus simplex aut ē unū de quattuor elementis, aut est quinta essentia, cum sit infra terram, & sit maxime repugnās bonę dispositioni: ergo est aliquid elementorū quatuor; sed nō terra, nec aer: ergo est ignis. ITEM. Iste ignis est caliditissimū corpus: sicut dr, & uerum est: ergo cum infernalis ignis sit caliditissimus, & quod per superabū dantiam dicitur cōuenit uni soli speciei, uel indiuiduo: ergo ignis ille est eiusdē speciei cum isto. ITEM. Sap. xi. Per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur. Si ergo per corpus, & per ea q̄ sunt de cōpositione nostri corporis peccamus: ergo per eadē in specie, & natura debemus puniri: ergo ūr quod ignis, qui est de compositione corporum, & qui est afflictiuus in inferno, sit idem secundum speciem.

RESOLVTIO.

Orthodoxè arbitrandum, ignem inferni corporeum esse, & sorte eiusdem substantiæ cū elementari, et si non eiusdem proprietatis.

RESP. Dicendum, quod quamuis ad hanc quęstionē uideatur temerarium respondere, quia scriptura eam non determinat, nec doctor precipuus Aug. eam explicat: sed magis relinquit in solutam, dicens: quod nulli manifestum est, cuiusmodi sit ille ignis, nisi ei cui diuinus spiritus ostendit. Et amplius opinari uidetur, quod ille ignis sit spiritualis, non corporalis: tamen satis possumus pro certo habere doctores posteriores, utpote ꝑ beatum Gregorium, cui multa diuinus spiritus reuelauit, qd̄ ignis infernalis sit corporalis. Sed utrum ille ignis sit elementaris, siue eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, hoc non ita potest pro constanti a quocumque determinari. Attamen si quis non adducat fortiores rationes, quā quæ adductæ sunt, non compellimur ponere ignē infernalem esse diuersę naturę, & speciei ab igne, qui apud nos est, si proprie uelimus speciem appellare formam substantiale, & specificatiuam, secūdum qd̄ dicitur, quod omnis aqua similis est omni aquæ in spēcie. Et huic opinioni satis uidetur consonare Aug. de ciui. Dei, ubi inquit. Quomodo iste ignis uere habeat naturam ignis, & tamē non consumat corpus, in qua agit &c. Si tamen loquamur de proprietatibus accidentalibus, quæ non uariant speciē sed operati nem, ita ignis habet diuersas proprietates ab isto: nec mirū cū istud apparear in aliis creaturis, sicut explicat Aug. & Isidorus in naturis fontiū, & aquarū. Dicit n. qd̄ apud Garamantes ē fons, i quo faces accēsæ extinguun-

tinguuntur, & extinctæ accenduntur: sicut & alii fontes diuersarū proprietatū colorū, & operationū, attamē i specifica natura aliis aquis assimilantē: sic ēt intelligere possumus in proposito.

AD ILLVD, qd̄ obiicitur de Damasc. Dicendū, ꝙ nō negat Damasc. similitudine in forma specifica, sed potius in proprietatibus, & operationibus consequentibus. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de proprietate extinguibilitatis, pōt respōderi dupliciter. Primo qd̄ si ut corpora damnatorū eadē sunt cū nostris secūm spēm, & tā sunt immortalia tanta ignis crucians corpora illa, idē est cū igne nostro, quāuis non deficiat, quia hoc nō habet per naturā, sed ꝑ uim superadditā. Aliter pōt dici, qd̄ nō uariat speciē, quia ꝑ operationē artis fieri pt, qd̄ ignis nō extinguatur: sicut dicūt aliqui q̄ experti sūt, quod si ignis cum sulphure includatur in uase, ex quo nulla euaporatio possit fieri, in æternum duraret sine nutrimēti appositione, si locus in æternum permaneret: hoc autē nihil prohibet in igne infernali intelligere, cum sub terra constet inclusum esse. AD ILLVD, ꝙ obiicitur de luciditāte. Dicēdum, qd̄ ignis tres sunt species materiales, flux, flāma, & carbo: & istę sunt species materiales: & quāuis in oibus his aluetur natura lucis, tā minime est in materia terrestri, & maxime terrestris parum habet de luce, & multū retōlubilis est in fumositatem, & in tali materia utpote in sulphure, & pice ignis potius est tenebrosus, quam lucidus, quia magis uisum impedit, quā adiuuet: & per hunc modum imaginari possumus ignē infernalē, & ad hoc adiuuari auctoritate scripturæ. Dicitur n. Apoc. 14. Cruciabūtur igne & sulphure. Item. Isa. 34. Dies ultionis dñi &c. & post. Conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur. AD ILLVD, qd̄ obiicitur de operatione. Dicendum, quod illud nō sequitur, quia eadem secundum speciem diuersas habent operationes. Nec istud uerbum ueritatē habet, niti intelligatur de operatione consequente totam speciem. AD ILLVD, quod obiicitur de uerbis August. Dicendum est illud esse retractatum, sicut & de loco infernali, ubi dicitur: quod est locus spiritualis, non corporalis: sic in proposito intelligendum est, quod infernalis ignis corporalis est, & sub terra est.

QVAESTIO II.

An in inferno sit aliqua alia pœna ultra ignem.

VTRVM puniens in inferno sit ignis solus. Et quod sic, uidetur. Matt. xxv. Ite maledicti in ignem æternum. Vbi dominus per sententiā infert æternale supplicium: ergo uidetur quod in igne puro consistat. ITEM. Calefacto in igne aqua frigida non est pœnalis: sed delectabilis: nec auget supplicū, sed refrigerium: ergo si nulla ē eis cōsolatio, nullū refrigeriū: ergo est calor ignis sine frigore aquæ. ITEM. Si sūt ibi elemēta, aut sunt actiua, aut nō. Si sic: ergo cum unum contrarium agēs in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in aliud eius actione debilitet, & infringat, tunc uidetur, ꝙ actio ignis sit ibi remissa, ꝙ non uideretur conueniens, cum illa pœna sit acerbissima. Si uerò non sunt actiua: ergo nihil faciũt ad pœnam: ergo si in inferno non debent esse corpora, quæ ad pœnam non faciunt, patet &c.

ITEM. Si ibi sunt alia elementa, aut sunt distincta, aut mista: Si mista: ergo eorum actio est confracta, & contemperata. Si uerò sunt distincta: ergo & pari ratione ordinata: ergo sunt quatuor elementa distincta, & ordinata: ergo uidetur, ꝙ ibi sit unus mũdus. & esset illud iterũ falsum, ꝙ dicitur Iob. x. Terra miseriæ, & tenebrarum, ubi nul us ordo, sed sempiternus horror inhabitat: ergo si nec distincta, nec confusa sunt, tunc nullo modo sunt.

CONTRA. Quod sit ibi ignis, patet Matth. 25. Vbi dicitur. Ite maledicti in ignem æternum: hoc etiã habetur ex multis aliis locis. ITEM. Quod sit ibi aer, uidetur per illud Psal. 10. Ignis, sulphur, & spiritus procellarũ &c. Si ergo spiritus procellarũ uerè habet naturam aeris, sicut ibi uerè est ignis, ita & aer.

ITEM. Quod sit ibi aqua uidet. Iob. 24. Transibunt ab aquis nimium ad calorem nimium: ergo si uerè erunt in calore ignis nõ secundum tropum, uerè erũt in frigore aquarum. ITEM. Qd terra sit ibi uidetur per illud, quod dicitur Iob. x. Terra miseriæ, & tenebrarum: & hoc patet, quia ut probatũ est, locus ille est sub terra. ITEM. Hoc uidetur de omnibus simul quia enim mali per corpus peccauerunt, ideo per totum corpus puniuntur: ergo pari ratione secundum omnes partes, & qualitates corporis: ergo uidetur, quod secundum quatuor elementa, & eorum quatuor qualitates.

RESOLVTIO.

Sub nomine ignis quodcunque afflictiuum intelligendum est: ita ut omnis creatura exardescere uideatur in reprobis pro uindicta creatoris.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ in inferno sicut ex scriptura colligitur, quatuor elementa esse creduntur ad perfectam damnatorum punitionem, ut omnis creatura exardescat in tormentum contra iniustos, & armetur in ultionem creatoris, & per ea puniantur, ex quibus constituuntur. Quia uerò sunt ibi ad pœnã, ideo illa ibi esse dicuntur, quæ uigẽt in qualitatibus actiuis, ut ignis, & aqua. Et rursus: quia ignis maximè actiuus est ille, q̃ maximè ibi uiget: unde etiam p̃ ignem in scriptura omne acerbe puniens signari solet. Vnde cum dominus ignem infernalẽ comminatur, aut comminatur tamquam præcipuum tormentum: aut sub nomine ignis intelligit omne aliud afflictiuum. Si autem quæratur, per quem modum ibi elementa esse intelligãtur. Dicendum, ꝙ elementa ibi sunt confusa, non distincta, nõ ordinata: nec tamen illa confusio pœnam minuit, sed auget, p̃ eo, ꝙ actio elementorum mutua post resurrectionem cessabit, eũ cesset generatio, & corruptio: sed tamen manebit actio eorum in corpus damnandorum, quia ad hoc omnis eorum uirtus diuigetur, non tanquam intendẽtia multiplicare speciem, sed secundum imperium creatoris intendũt uindicare diuinam iniuriã, ꝙ quidem fit affligendo humanam naturam.

HIS VISIS patẽt omnia obiecta. Primum enim patet de domini cõminatione: qa sub igne alia affligentia continentur, uel a maiori fit denominatio. Secũdum similiter patet, quia simul utrumque affliget secundum diuersas partes, aut si successiuè secundum eadem tanta erit intensio ex parte utriusque, ꝙ potius sentietur maior acerbitas, q̃ contemperetur. Et si obiiciatur de diuite, qui gutturamaquæ petiit, dici potest, ꝙ forte in alia parte sentiebat frigus: aut diuersi diuersis suppliciis cruciantur secundum quod diuersis uitiis sunt infecti. Vnde sicut prima mundi purgatio fuit per aquã, secunda per ignem: sic in proposito intelligendum. AD ILLVD, quod obiicitur de actione, & ministrione, patet responsio, quia ibi est actio non in alterum: sed miserum corpus damnatum: & nõ est commistio: sed potius quædam confusio, sicut dicitur, qd ignis, & grando mista pariter ferebatur. Vnde ibi erit ignis ardens, & aqua congelans, & aeris inquietudo, & perturbatio, & terræ fœtor. Vnde Gregor. In inferno erit frigus importabile, ignis inextinguibilis, fœtor intolerabilis.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An ignis infernalis corpora consumet?

CONSEQVENTER quantum ad tertium articulũ queritur de actione ignis, de qua duo quæruntur. Primo quæritur, utrum ille sit consumptiuus corporum. Secundo, utrum sit afflictiuus animarum.

CIRCA quam proceditur sic, & ostẽditur, ꝙ il e ignis consumat corpora damnatorũ. August. de natura boni. Quoniam uolentes corrumpuntur in peccatis, nolentes corrumpentur in pœnis: ergo si non corrumpuntur nisi ab affligente, & ignis nõ corrumpitur nisi consumendo, uidetur, quod ignis ille consumat corpora. ITEM. Ille ignis agit in corpora: ergo corpora patiuntur: sed omnis passio magis facta abiicit a substantia: ergo si abiectio facta substantia est per calorem, non est aliud quã consumptio: ergo ille ignis cõsumit corpora. ITEM. Adustionem necessario sequitur inflammatio, & ad inflammationem consumptio: ergo si ignis ille corpora aduritur: ergo consumit. Si tu dicas, quod non sequitur, quia Salamandra calefit ab igne, & tamen non cõsumitur ab igne, sed renouatur.

CONTRA. Hoc nõ soluit, qa Salamandra ab igne non læditur, sed corpora damnatorum ab igne læduntur, & in igne erũciantur. Si ergo ignis, quod lædit, consumit, patet &c. ITEM. Dolor intensus est uia ad mortem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem sicut patet: ergo magis intē sus magis disponit: si ergo ille ignis est causa intensi doloris, contingit hominem per illū disponi ad mortem ultima dispositione: ergo necesse est, quod dānatos perimat: ergo pari rōne, quod corpora consumat.

CONTRA. Isa. vlt. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Tantum ergo durabit ignis agens, quantum homo patiens: sed ignis ille nunquam extinguetur, nec minuetur: ergo nec corpus consumetur. ITEM. Magister in litera Aug. uariis exemplis astruit ea ardere, & non consumi ulla cōsumptione: ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, quia omne, quod consumitur, perdit aliquam partem sui: ergo si corpora damnatorum consumuntur, sunt incōtinua deperditione: sed constat, quod non restaurantur, cū omni refectione careant. Quod aūt patitur deperditionem, & non habet restaurationē, necessariò aliquando est totaliter consumptum: ergo &c. ITEM. Omne, q̄ consumitur, necessario efficitur minus potens: ergo & magis passibile: ergo si cōtinue consumūtur, continue illorum pœna intenditur: & si hoc, cum duret in infinitū, crescet in infinitū: q̄d oīno est inconueniens, q̄ crescat pœna, & non crescat culpa.

RESOLVTIO.

Corrumpentur, sed pœnitus non consumentur.

RESPONDEO. Dicendum, q̄ si de corporibus damnatorum quæratur, utrū ab igne affligantur, simpliciter est concedendum. Si autem quæratur, utrum consumantur, simpliciter est negandum. Sed si quæratur, utrum corrumpantur, hoc est distinguendum. Nam corruptio uno modo dicit defectionem, seu decisionē rei quantum ad esse substātiale, & hoc modo idē est, q̄ consumptio: & tali modo non corrumpuntur, cum non moriātur. Alio modo corruptio est idē, quod priuatio bonæ dispositionis: & hoc modo quoniam a corporibus damnatorum auferetur quies, & bona dispositio, quæ generat in anima uoluptate: hinc est, q̄ continue corrumpitur. Est ergo corruptio afflictionis, non interemptionis, siue consumptionis, & hæc sit p adustionem ignis. Si autem quęratur, quomodo istud possit capi, & intelligi, possumus ad hoc mādūci & exemplo, & ratione. Videmus quædam in igne uiuere, & non deficere, sicut ponit Aug. exemplum de Salamādra. in 21. de Ciui. Dei. Si ergo mirabilius est aliqd̄ animal in igne conseruari sine afflictione, quā affligi sine consumptione: & istud est secundum naturā possibile: ergo nec istud debet iudicari impossibile. Quod si dicas hoc non esse simile, quia natura illius aīalis conformis est igni, natura uerò humani corporis omnino disformis: responderi potest dupliciter. Vno modo, q̄ quamuis natura humani corporis secundum statum præsentem sit ab igne consumptibilis: nihil tamen prohibet quin creator, qui naturam quam uoluit omnibus, & singulis dedit, talē naturā homini dare possit. Nec mirum, cum homo ante lapsum alterius

alterius dispositionis, & naturę corpus habuit, q̄ post lapsum: quia prius possibile ad mortalitatē, modo necessariū ad mortem. Hoc ipsum persuaderi pōt exemplis sumptis a parte ignis: ideo enim ille ignis uit, & non consumit, quia pabulum nō requirit. Et est exemplū manifestū i inflāmatiōe auri ab igne, quod quidē inflāmatur, sed nō consumitur, quia igni non præbet pabulum: sic nec humanum corpus igni infernali. Euidentissimum aūt exemplum ponit Aug. de igne, qui est i partibus Siciliæ, sicut patet aspiciētibus, quod ille ignis montes illos ab antiquissimis tēporibus æstuare facit: & tā adhuc integri perseuerāt: & isti sunt satis idonei testes, quod non omne, qd̄ uritur, consumitur. In legenda ēt beati Nicolai scribitur, quod in partibus orientalibus quidam ignis inuenitur, qui oppositam sibi manum uehementer affligit, & tamen de manu nihil cōsumit. Sic ergo his exemplis colligitur possibile esse aliquid in igne ardere, & tā non deficere. Ex his ēt possumus colligere rōnem huiusmodi, q̄m hoc uenit ex parte agentis, & ex parte patientis. Isti n. igni data est uirtus ad inflammandum, non ad consumendum: & corpori data est natura passibilis ad patiēdum, non ad deficiendū. Si aūt quæratur rō huius, Dicendū, quod est parte naturæ passibilitas ad suscipiendum, ex parte Dei est pōās ad dandum, ex parte finis est congruitas ad sic faciendū, quia i infinitū det homo in corpore cruciari ut manifestetur Dei iustitia infinita. Nec sunt ista duo incompossibilia, quod aliquod corpus tangatur a calido, & non consumatur, cum uideamus naturaliter aliquod corpus tangi a frigido, quod potius calefacit, quam infrigidat: sicut exemplum manifestum est in aqua, & calce. Et sicut illa corpora uruntur, & non consumuntur: ita ēt cōpositum ex anima, & corpore affligitur, & non moritur. Et tā ad hoc similiter possumus manuduci exemplo, & rōne. Exēplo, quia anima immortalis in corpore affligitur, quia dolor est aīæ, proprie tū non occidit. Quid ergo prohibet similiter intelligi in ipsis dānatis? Quod si dicas hoc non esse simile, quia anima non sic composita est ex contrariis, secundum quod est natura humani corporis. Rōdere possumus, quod istud nō obstat, cum aliqua corruptibilia, utpote uermes in aquis calidissimis reperiri queant, quarum seruorem nemo impune perferat, sicut dicit Aug. Si igitur quæ mortalia sunt, & defectibilia possunt in his calidissimis uiuere, sine afflictione: pari ratione immortalia, & passibilia corpora affligi possunt sine interemptione. Si autem quæratur ratio huius, dici potest quod hoc est propter coniunctionem aīę ad carnem indissolubilē. Quod enim homo moriatur dolore, hoc non est, quia dolor sit contrarius uitæ, cū dolor nō sit nisi in substātia uiuente: unde sequitur, Hic si, dolet sentit: & si sētit, uiuit: sed qa aīa nō est indissolubili uinculo corpori alliga

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta: ideo intensus dolor eam expellit de p̃senti habitaculo: nũc enim est carcer temporalis, sed tunc erit perpetuus. His uisis satis facile est ad obiecta respondere. Concedo n. rationes probantes, q̃ ignis non est consumptiuus corporum.

AD ILLVD, quod primo obiicitur de corruptione, iam patet responsio: loquitur n. de corruptione afflictionis, nõ desitionis. Prima nõ ponit cõsumptionem, sicut secunda. AD ILLVD, quod obiicitur, quod passio magis facta abiicit a substantia. Dicendum, q̃ substantia patiẽs in duplici differentia est. Aut quia potest suscipere fo: mam cõtrariam suæ perfectioni quantum ad esse. Aut q̃a potest suscipere contrariam dispositionem quãtum ad bene esse. Primo modo passio intensa corrumpit simpliciter auferendo esse. Secundo modo aufert bene esse. Vnde dãnati semper sunt, & semper male sunt: iõ semper uiuũt, & semper moriuntur. Si ãt obiicias mihi, q̃d quicquid sit illud, quod obẽt, cum non sit infinitum, uẽ totum abiici aliquando, ac per hoc locũ actioni, & passioni nõ relinqui. Responderi põt, quod semper ẽ abiectio, & corruptio: non quia nouum aliquid semper adimatur; sed quia per continuam actionem eiusde rei adeptio continuatur. Exemplum huius manifestũ est in suo suppositio. Sicut enim beati cõtinue reficiuntur, nõ quia semper nouum aliquid recipiant: sed quia in suo premio conseruantur, & continuantur: sic damnati continue affliguntur, & tamen non corrumpuntur, quia salutis, & quietis eis priuatio p̃ continuã actionem ignis continuatur. Et huius exemplum clarum est in generatione radii, qui dicit semper oriri: & semper a sole egredi, non quia sol semper aliquid nouum emittat: sed quia primũ lumẽ mistũ continuat. Sic ignis dicitur semper dãnatos affligere, non quia nouam dispositionem de nouo afferat; sed quia continue agendo a priori afflictione non cessat. AD DVO sequentia iam patet responsio, q̃a nec inflammatio consumptionẽ, nec dolor necessario infert mortem: sed solum secundum statum præsentẽ: ideo uariato statu, necessaria consequentia non est inter ista.

QVAESTIO II.

An ignis inferni animas affligat?

VTRVM ille ignis sit afflictiuus spirituum. Et q̃ sic, uẽ Mat. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius: sed dæmones, uel angeli sunt substãtiæ incorporales, & ille ignis non est eis paratus nisi ad pœnam, & afflictionem: ergo &c. ITEM. Gregor. in iii. Dial. Si diabolus eiusque angeli cum sine uicorpo rei, corporeo igne sunt cruciandi, quid mirum est, si & animæ antequam recipiãt corpora possint igne corporeo cruciari? quasi dicat, non est mirum. ITEM. Hoc uẽ rõne sumpta a causis superioribus, q̃a diuina iustitia rectissime ordinat oĩa in pena, secundũ q̃ sapientia ordinat in natura. Si ergo peccatum est dispositio uilissima: ergo spiritus infectus peccato, ad hoc q̃ debi

te ordi-

te ordinetur, debet ordinari sub infima creatura. Si ergo infima creatura est substantia corporalis; ordinatio uero peccantium est in pœnis: ergo debet substãtia spiritualis a corpore puniri, uel affligi. Si ergo omne, q̃ congruũ est, possibile est: & q̃ est possibile, & congruum, ponendum est circa opus diuinum: ergo ponendum est spiritum affligi per ignẽ corporeum. ITEM. Hoc ostẽditur p̃ causas inferiores. Anima existens in corpore patiẽ corpore non patiẽtei ergo est passibilis de sua natura: sed eadẽ est natura aĩæ in corpore, & extra corpus: ergo aĩa extra corpus ẽ passibilis. Probatio maioris manifesta est in dormientibus, qui in somnis grauissime patiuntur, corporibus nihil patiẽtibus. Ex hoc igitur arguo uterius sic. Aĩa extra corpus est passibilis: sed oẽ q̃ patitur, patiẽ ab aliquo, q̃ hẽt repugnantiam per qualitatẽ actiuã, & repugnãtẽ: spiritualia ãt non sunt huiusmodi: sed corporalia: ergo si patitur, patitur a corpore. Quod autem spiritualia non habeant contrarietatẽ agentẽ, & patientẽ, expresse apparet p̃ exẽplum: q̃a albedo, & nigredo in aĩa nõ contrariant. Apparet et p̃ rationẽ, quia q̃ abstrahuntur ab esse materiali, abstrahunt per consequẽs a contrarietate, & mutua actione, & passione.

AD oppositũ arguit primo a parte agẽtis, secundo a parte patiẽtis. A parte agẽtis sic. Omne agẽs, q̃d agit i aliquid, agit per contrarietatẽ, & contactũ: sed ignis ad aĩam nec contactus pt esse, nec est cõtrarietas aliqua: ergo nec põt esse actio aliqua. Primum manifestum est p̃ Philosophum: secundum in se manifestum est. ITEM. Omne agẽs q̃d agit in aliquid, generat similitudinẽ suam in passo: unde calidum non agit in aliquid, nisi illud calefaciat: sed impossibile est aĩam esse calidam: ergo impossibile est q̃d ignis agat in animã. Si TV dicas ad hoc, q̃d talis actio nõ est per naturam, sed supra naturã, & ignis non agit p̃ uirtutẽ innatam, sed per uirtutẽ desuper sibi datam. Obẽ contra hoc de illa uirtute. Quia illa uirtus aut est corporalis, aut spiritualis. Si corporalis, adhuc est inferior aĩa: ergo non agit in ipsam. Si spũalis: sed oĩs uirtus spiritualis dẽt fundari in substãtia spirituali: ergo non dẽt talis uirtus esse in igne, nec debet dari igni. ITEM. Illa uirtus aut est igne nobilior, aut inferior. Si igne inferior: ergo non agit in aĩam, sicut nec ignis agebat. Si superior: ergo cum uirtus nõ debeat esse nobilior substantia, uẽ detur quod igni non debeat dari. Quod si tu dicas, quod hoc uerum est per naturam, quæritur tunc, ut quid hæc uirtus magis datur substantiæ ignis, quã alicui aliæ, cum æque bene possit dari lapidi, sicut igni. ITEM. Hoc ipsum ostenditur a parte patientis, sicut ostendit Augustinus. in vi. Musicæ. Impossibile est magis nobile pati a minus nobili, quia omne agens præstantius est passo: sed substantia spiritualis nobilior est corporali: ergo ab ipsa non patitur. Si tu dicas mihi, quod per peccatum facta est inferior. Cõ

9. Met. to.

Cap. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

tra hoc est, qd dicit Augu in 2. de Lib.arb. qd substãtia spiritualis quantuncunq; peccet, nobilior est nobilissimo corpore.

ITEM. Aeque magna distantia est peccati ad ignẽ, sicut animæ ad ignẽ: & ita spirituale est peccatum, sicut & anima: ergo si æqualiter distãt, nunquã per peccatum anima fit actioni proximior, uel habilior: ergo si ab igne nõ patitur p natura, nec ẽt p culpã. ITEM. Hoc ipsum ostenditur a parte passionis. Nihil affligitur proprie, nisi in ipsum cadat dolor: sed in spiritum separatum non cadit dolor: ergo nõ põt affligi: ergo ab igne non patitur. Probatio maioris. Dolor sicut dicit Philosophus est sensus diuisionis partiũ cum vi. Sed spiritus separatus caret partib. caret diuisione, caret sensu: ergo caret dolore. ITEM. Hoc ostẽditur a parte actionis. Oẽ puniens lædit: oẽ, qd ledit, adimit: sed a spiritu incorporali nihil pt adimi per copus: ergo non pot lædi: ergo nec affligi: ergo ab igne non patitur.

RESOLVTIO.

Patiẽtur et animæ ab inferni igne; cum nec eius natura, nec diuina iustitia impossibile sit.

RESP. Ad prædictorum intelligentiã est notandũ, q̃ circa p̃dictã quæstione triplex est uia. Aliqui n. Philosophorum negauerunt simpliciter spiritũ incorporeũ posse cruciari, attẽdentes ad eius incorruptibilitatem, p eo, q̃ senserunt omne incorruptibile, uel incorporale esse impassibile: sed iste est error manifestus. Si enim dolor necessario generatur ex amore cum priuatione amati, sicut aliquis dolet de morte patris: & ex odio cum præsentia rei displicentis, sicut aliquis dolet de exaltatione inimici, cum nihil prohibeat in sensu in spirituale cadere amorẽ, & alias duas conditiones, nihil prohibet cadere dolorem. Amplius. Si contraria nata sunt fieri circa idem, & spiritus corporeus pt gaudere, quare ẽt & nõ dolere, cũ naturaliter in mente eius possint affectiones quatuor alternari? Et ideo aliorũ Philosophorũ modernorum positio fuit, qd substãtia spiritualis dolere potest, & pati, non p actionem alicuius, sed potius per priuationem. Posuerunt.n. & intellexerunt, quod aia desiderat sũmum bonum, quo potest priuari propter mala merita in hac uita: & ideo ex eius carentia generatur in ea maxima tristitia: & hanc pœnam dixerunt esse post hanc uitam, & non aliam, sicut non est aliud gaudium spiritibus nisi in contemplatione summi boni. Et ista positio fuit Algazelis, quæ licet ueritati magis appropinquauerit, quam p̃dicta, nihilominus tamen deficit. Si enim originali peccato, ubi est pura priuatio iustitiẽ, debetur pœna damni, & carentia beatitudinis æternæ: actuali peccato, quod quidem non tantum consistit in priuatione, immo etiam in deordinata delectatione, non tantum debetur æterna beatitudinis carentia, immo etiam pœna aliqua afflictiua: & ideo dictat fides Christiana, quod spiritus separati cruciantur, non tantum per summi boni absentiam, sed per afflictiui præ-

præsentiam. Ad quod credendum sufficit auctoritas ueritatis Matthæi xxv. Ite maledicti in ignem æternum &c. Sed intelligẽtiam magis requirit, quomodo istud possit ratione persuaderi: & ideo huius rei intelligentiã quidã conati sunt dare aspiciendo ad ordinẽ diuinæ iustitiæ, sicut in opponẽdo tactum est. Cum enim duplex sit ordo, scilicet naturæ, & diuinæ iustitiẽ, primus conditionis, secundus retributionis, & aia secundum naturam sit superior igne, merito, causæ peccati efficitur inferior corpore: ideo diuina iustitia & aiam subiicit igni merito peccati, & ignẽ superponit aiæ faciendo ipsum instrumentum diuinẽ iustitiẽ: Et p hoc uolunt omnia obiecta soluere, quia omnia sumuntur secundum ordinem naturæ aspiciendo ad animẽ dignitatem, & ignis naturalem uirtutem: hæc autem actio competit igni per uirtutem sibi datam, p quam est diuinæ iustitiæ instrumentum, & passio competit animæ propter peccati demeritũ. Sed ista positio adhuc non satisfacit intellectui: non enim quærimus hic quid diuina iustitia possit, sed qualiter hoc quod facit, naturæ consonum sit. Amplius. Si ignis agit per uirtutem sibi datam, quare magis deputatur huic actioni, quam terræ? & uidetur, quod terræ magis debeat deputari talis actio: quia peccator cum sit infimus, debet subiici creaturæ infimæ; terra autem est infimũ omnium elementorum, & fæx: ergo si qualitas ignis naturalis nihil facit ad agendum in animam, sed solũ uidetur superaddita, si terræ daretur, æque bene ageret, & ordo diuinæ iustitiæ ibi clarius appareret. Et ideo alii sumere uolunt rationẽ ex parte naturæ ipsius animẽ, quem modum sumere possumus ab Aug. in xii. super Gen. ubi ostẽdit, qd anima pati põt corpore nõ patiente ẽt acerbissimas passiones, sicut & ibi probat per exmpla in somnis, & in quadam ægritudine, & in uexationibus. Si ergo anima secũ trahit affectiones, & imagines corporales, per illa & in illis pati poterat in corpore præter corpus, ẽt ad ignis absentiã: multo magis cum separata erit, pati poterit in illis, & per illas præsente igne infernali: q̃a quamuis ibi non sit passio corporalis, est tamen ibi passio animalis, siue spiritualis, quę uera passio est, & uera afflictio, ac per hoc uera punitio. Sed nec istud fidei aiæ sufficit, pro eo, q̃ credimus spiritus angelicos, qui carent imaginibus, & affectionib. ex corpore tractis, igne corporeo cruciari. Credimus ẽt q̃ pœna illa infernalis sit p uerã ignis actionẽ, non p phantasticã imaginationẽ. Amplius. Si substantia spiritualis certa est, quod ab igne lædi non potest: ergo imaginatio ignis non generat in ea terrore, nec passionẽ, nisi aliud occurrat, quam ipsius animę natura, uel dispositio ex corpore contracta: Et ideo cum non possit sufficiens ratio sumi ex parte diuinæ iustitiæ, quæ rationem nostram quietet, nec ex parte solius animæ, quæ fidei concordet: ideo sumi potest ratio aspiciendo ad utrunque p hũc modum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum. Dolor enim sicut patet p Aug. 14. de Ciui. Dei, est dissensus ab his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt. Cap. 15

AD HOC ergo, quod dolor generetur in anima ab aliquo, duo cõcurrunt ex parte animę, scilicet perceptio ex parte cognitionis, & detestatio ex parte affectionis. Similiter duo requirũtur ex parte agentis. Vnum est, ꝙ immutet animę perceptionẽ. Aliud est, quod uiolenter, & inseparabiliter adhæreat cõtra repugnantiam uoluntatis. Ex his quatuor duo sunt secũdum ordinem naturæ, & alia duo secũdum ordinem diuinæ iustitiæ. Quod enim ignis immutet cognitionem animæ, & anima percipiat actionem, & calorẽ ignis, hoc est de potentia naturali vtriusque: & hoc patet sic. Cum enim ignis agit in compositum ex anima, & corpore, ibi duplex est passio. Vna est naturalis: & hæc est calefactio corporis. Alia animalis: & hæc est immutatio sensus. Prima passio est a natura, quia est passio uera ab igne, ut uere agente. Secunda passio est ab anima seipsam mouente, & ab igne occasionem præbente, secundum quod dicit Augu. in 6. Musicæ. Sicut ergo postq̃ separatur anima, corpus potest pati ab igne passione naturali, quia potest calefieri, & inflammari, & hoc per naturalem potentiam utriusque: sic spiritus pati potest passione animali: & ab igne præsente immutari naturali potentia ignis, & animæ: Duo sunt igitur ibi per ordinẽ naturæ, alia duo per ordinẽ diuinæ iustitiæ. Quod enim ignis animę indissolubiliter alligetur, & anima in eo recludatur, ut in carcere, diuinæ iustitiæ est ad q̃ spectat malefactorem in carcere recludere. Quod iterum anima refugiat ignis calorem, qui per naturam nocere non potest, & trepidat timore, ubi timor non est, hoc diuinæ iustitiæ est, quæ facit trepidare peccatores immittendo terrorem, & horrorẽ eius rei, qua per naturam sunt superiores. Et quamuis sit illud diuinæ iustitiæ: hoc tamen non est contra ordinem naturæ, ſ. spiritum trepidare, ubi trepidandum non est, siue spiritum alligari corpori. Et hoc est, ꝙ innuit Aug. in 21. de Ciuit. Dei, ꝙ sicut anima in hominis cõditione iungitur corpori, ut daus ei uitam, quamuis illud sit spirituale, & hoc corporale, & ex illa coniunctione uehementer cõcipit ad corpus amorem: sic spiritus ligatus igni, ut accipiens ab eo pœnam, & ex illa cõiunctione uehementer concipit horrorem: ac per hoc & dolorem, qui uerus est, & ex uero igne corporali, & ex uera applicatione corporalis ignis ad spiritum causatur secundum quatuor præhabitas conditiones. Cap. 20 Cap. 5.

HIS visis, satis facile est ad obiecta respondere. Quod enim obiicitur de actione, ꝙ est per contrarietatem, & contactum, istud intelligitur de actione naturali, cui respondet passio naturalis: & hoc est ad generandã speciem consimilem in passo secũdum naturam: hic autem est passio animalis, qua quidem generatur similitudo spiritualis in passo. Vnde Greg. in 4. Dialogorum dicit, quòd animæ in eo ardent, eo quod ardorem uidet: non tamen intendit dicere, qd̃ uisio sit tota causa ardoris, sed perceptio ignis pſentis cum horrore generat dolorem, quia nõ est cognitio speculationis tantùm sed potius experientiæ.

Et ꝙ hoc patet rñsio ad sequẽs, & etiam ad alia rationes, qa nõ oportet ibi poni uirtutem creatam dari igni, per quam agat in animam. AD ILLVD, qd̃ obiicitur ex parte patientis, quod aĩa nobilior est corpore. Dicendũ, ꝙ sicut dicitur agere in animã coniunctam carni, & ibi generare dolorem, non quia ignis omnino sit faciens, sed quia per approximationem, uel causationẽ ignis anima habet necessariam occasionem agendi in se, & patiendi a se, cùm ipsa sit seipsam mouens, sicut dicit August. in 6. Musicę: sic intelligendum est in anima separata: sed quod sit hic mediante corpore, ibi fit immediate. Vnde nec in cõiuncta, nec in separata agit uerè efficiendo, sed occasionem præbendo: & tamen uerè dicitur affligere, & punire, sicut uerè dicitur immutare, quamuis anima speciem potius in se faciat, quam in corpore aliquo fiat in ea. Nec obstat istud, ꝙ obiicitur de peccato, quia peccatum non sic disponit spiritum ad passionem, ut faciat ipsum uere materiale respectu ignis, cum sit superior per naturam: sed meretur apud diuinam iustitiam, ut salua natura animæ, Deus ipsam igni alliget, & alligando incarceretur, incarcerando horrorem sui cæteris immittat: ac per hoc ipsa anima ad præsentiam cæteris uero dolore, & mœstitia sese affligat.

AD ILLVD, quod obiicitur, de dolore, quod est diuisio partiũ. Dicendum, ꝙ illa non est diffinitio generalis, sed solummodo doloris, qui est animæ ex carne: sed illa, quam assignat Aug. dolor est dissensus ab his reb. &c. ut enim ostendit August. in 21. de Ciuitate Dei, dolor potius uenit ex impedimento operationis animæ, quam ex corporis sectione: sicut patet in paralitcis, in quibus est partium sectio sine afflictione, quia anima in illis non habet operationem, quę ibi impediatur: & quoniam potentiæ animæ, quę sunt eius partes, quodãmodo possunt in suis operationibus inquietari, & impediri occasione accepta; hinc est, quod spiritus dulere pōt, & affligi. AD ILLVD, quod ultimo obiicitur, quod puniens admit. Dicendum, quod sicut in ademptione peccati non adimitur aliquid de substantia, uel potentia animę: sed solum de habilitate ad gratiam, & iustitiam: sic per ignem punitiuum adimitur illa habilitas, secundum quã anima est habilis ad gloriæ, & beatitudinis lętitiam; nec semper noua adimitur, sed eius ademptio est afflictionis cõtinuatio, sicut supra dictum est de ademptione, quæ fit in corpore: hæc dicta sufficiant.

Universidad de Deusto Biblioteca

DISTINCTIO XLV.

De ſtatu & conditione bonarum animarum poſt mortem.

Super Io. tra. 49. & Igl. ſup illud 1. Tim. 4. Demde nos. De verbis Apoſt.

PRæterea ſciendum eſt, quod omnes animæ (vt ait Auguſt.) cum de hoc ſæculo exierint, diuerſas habent receptiones; bonæ habent gaudium, malæ verò tormenta. Sed cum facta fuerit reſurrectio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebuntur. Ex his oſtenditur, quod maius erit gaudium ſanctorum in reſurrectione & poſt, quam fuerit ante: & quod diuerſa receptacula habebunt animæ ſanctorum. De quibus idem Auguſt. ait, Tempus, quod inter hominis mortem, & vltimam reſurrectionem interpoſitum eſt, animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæque digna eſt vel requie, vel ærumna, pro eo, quod ſortita eſt in carne dum uiueret.

De ſuffragiis defunctorum.

In Enchi. ubi ſup. ca. 19. & hab. 12. q. 2. ca. Tēpus.

Neque negandum eſt, vt ait Aug. defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cur: pro illis ſacrificium mediatori offertur, vel eleemoſynæ fiunt in eccleſia. Sed hæc eis tantum proſunt, qui viuerent, hæc ſibi, vt poſſea poſſent prodeſſe, meruerunt. Eſt enim quidam viuendi modus, nec tā bonus, vt non requirat iſta poſt mortem: nec tam malus, vt ei non proſint iſta quidquam. Eſt verò talis in bono, vt iſta non requirat: & eſt rurſus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita tranſierit, adiuuari. Quo circa hic omne meritum comparatur, quo poſſit poſt hanc vitā quiſpiam grauari vel releuari. Nemo autem ſperet, quod hic neglexit, cum obierit apud Deum promereri. Non ergo iſta, quæ pro defunctis commendandis frequentat eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſcilicet bona vel mala: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque cum incorpore viueret comparauit, vt poſſint ei iſta prodeſſe, non enim omnibus

omnibus proſunt. Et quaere? Non niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore. Cum ergo ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarumcunque aliarum eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur pro valde bonis gratiarum actiones ſunt: pro nō valde malis ſunt propitiationes. Sed pro valde malis, & ſi nulla ſunt adiumenta mortuorū, tamen qualeſcunque viuorum conſolationes ſunt. Quibus vero proſunt, vel adhoc proſunt, vt ſit plena remiſſio, vel certe vt tolerabilior ſit ipſa damnatio. Orationibus ergo ſanctæ eccleſiæ, & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus offeruntur, non eſt dubium mortuos adiuuari: ut cum eis miſericordius agatur a domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim a patribus traditum tota obſeruat eccleſia, vt pro eis, qui in communione corporis & ſanguinis domini defuncti ſunt; cum ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorentur, oretur, ac pro illis quoq; id offerri commemoretur. Non eſt ergo ambigendum iſta prodeſſe defunctis: ſed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortem. Nam qui ſine fide operante per dilectionem, eiuſque ſacramentis, de corpore exierunt, fruſtra illis a ſuis huiuſmodi pietatis officia impenduntur: cuius dum hic eſſent, pignore caruerūt, non miſericordiam ſibi theſaurizantes, ſed iram. Non ergo mortuis noua merita comparantur, cum pro eis aliquid boni operantur ſui: ſed eorum meritis præcedentibus conſequentia iſta redduntur. Nam iſtam quiſque finiens uitam, niſi quod in ea meruerit, non poterit habere poſt eam. Ecce quibus & qualiter proſunt illa, quæ pro defunctis frequentat eccleſia. Mediocriter malis ſuffragantur ad pæne mitigationem: mediocriter bonis ad plenam abſolutionem: qui non habent tantæ perfectionis merita, vt non indigeant iuuari per pauperes, quorū eſt regnum cœlorum, quos ſibi fecerunt amicos de mammona iniquitatis. Quorum tanta eſt perfectio, vt his adiutoriis non indigeant; quales ſunt Apoſtoli & Martyres. Vt enim ait Auguſt. Iniuria eſt pro Martyre orare in eccleſia, cuius nos debemus orationibus commendari: pro alijs autem defunctis oratur.

Aug. in ſerm. de verbis Apoſt. et in gl. ſuper illud. 1. The. 3. c. Nolumus. Gal. 1.

Rom. 2.

Mat. 5. Luc. 6. De uer. Apoſt. ſer. 17.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De pompis uerò exequiarum idem Aug. ita dicit, Pompa funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligẽtia sepulturæ, uiuorum sunt qualiacunq; solatia, non adiutoria mortuorum. Quia si aliquid prodest impio sepultura preciosa, oberit pio nilis uel nulla. Præclaras exequias in conspectu hominum purpurato illi diuiti exhibuit turba famulorũ, sed multo clariores in conspectu domini ulceroso illi pauperi ministerium exhibuit angelorum, qui eum extulerunt nõ in marmoreum tumulum, sed in Abrahæ gremium. Sit tamen cura mortuos sepeliendi, & sepulchra construẽdi: quia hæc in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt: nec solum in corporibus patriarcharum, aliorumq; sanctorum, sed etiam in ipsius domini corpore, qui ista fecerunt, laudati sunt. Impleant igitur homines erga suos officia postremi muneris, & sui humani lenimenta mæroris. Verum illa, quæ adiuuant spiritus defunctorum, s. oblationes, orationes, multo obseruantius procurent.

Aug. in sermone de uerbis Apostoli, et de ci. dei li. 1. c. 12. & in li. de cura. post mort. gerẽda c. 2. Lu. 16. Aug. ser mon. de uerbis Apostoli. & li. 1. de tri ni. c. 13

De duobus æque bonis, quorum alter plura post mortem habet auxilia?

Solet moueri quæstio de duobus, uno diuite, altero paupere pariter, sed mediocriter bonis, qui prædictis suffragiis indigent, & meruerunt pariter post mortem iuuari: pro altero uero, idest, pro diuite speciales & communes fiunt orationes, multæq; eleomosynarum largitiones: pro pauperе uero non fiunt nisi communes largitiones, & orationes. Quæritur ergo an tantum iuuetur pauper pauctioribus subsidijs, quantum diues amplioribus. Si non pariter iuuatur, non ei redditur secundũ merita: meruit.n. pariter iuuari: quia pariter boni extiterunt. Si uero tantum suffragij consequitur pauper, quantũ diues: quid contulerunt diuiti illa specialiter pro eo facta? Sane dici potest non ei magis ualuisse generalia, & specialia, quam pauperi sola generalia suffragia. Et tamen profuerunt diuiti specialia, non quidem ad aliud uel maius aliquid, sed ad idẽ, ad quod generalia, ut ex plurib. et diuersis causis unũ perciperetur emolumentũ. Potest tamẽ dici aliter, illa plura subsidia contulisse diuiti celeriorem absolutionem, non pleniorem.

Ge. 23 & 25. & 50.

Quibus suffragiis iuuabuntur mediocriter boni, qui in fine inuenientur.

Sed iterum quæritur de aliquo mediocriter bono, qui talibus indigens suffragiis in ipso consummationis seculi articulo cum reliquis migrabitur, si saluus fuerit: pro eo non offertur vlterius sacrificium, uel oratio, uel eleemosyna: nec habebat tantæ perfectionis merita, quæ his suffragijs non egerent. Nunquid ergo saluabitur? Existimo eum quasi per ignem transeuntem, saluari meritis & intercessionibus cœlestis ecclesiæ: quæ pro fidelibus semper intercedit uoto & merito, donec impleatur numerus. 1. Co. 13

Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium: & pro nobis ad dominum intercedant.

Sed forte quæris, Nunquid preces supplicantium sancti audiunt, & vota postulantium in eorum notitiam perueniunt? Non est incredibile animas sanctorum, quæ in abscondito faciei Dei veri luminis illustratione lætantur, in ipsius contemplatione ea, quę foris aguntur intelligere, quãtum uel illis ad gaudium, uel nobis ad auxilium pertinet. Sicut enim Angelis, ita & sanctis, qui Deo assistunt, petitiones nostræ innotescãt in verbo Dei, quòd contemplantur. Vnde & dicuntur Angeli orationes & vota nostra offerre Deo, non quia eum doceant: sed quia eius voluntatem super eis consulunt. Vnde Aug. Angelis, qui sunt apud Deum, innotescunt petitiones nostræ, ut quodammodo eis offerant Deo, & de his consulant, & quod Deo iubente implendum esse cognouerint, hoc nobis euidenter uel latenter reportẽt. Vnde & Angelus hominibus ait, Cum oraretis, orationem uestram obtuli Deo. Ad omnia quidem sciendа sufficit Deo sua perfectio, habet tamen nuncios, idest Angelos, non qui ei, quæ nescit annuncient. Non enim sunt vlla, quæ nesciat, sed bonum eorum est de operibus suis eius consulere veritatem: & hoc est, quod ei dicuntur nonnulla nunciare, non ut ipse ab eis discat, sed vt ab eo ipsi per uerbum eius sine corporali sono, nuncient etiam, quòd voluerit, ab eo missi, ad quos voluerit, totum ab illo per illud uerbum eius audien- Hug. de sacra. lib. 2. p. 16. c. vlt. Tob. 3. In li de oranda ad Deũ. Tob. 12 c. Aug. li. 15. de tri. c. 13

tes idest in eius ueritate inuenientes quid sibi faciendũ quid, quibus, & quando nunciandum sit. Nam & nos orantes eum, non eum docemus: quia nouit, ut ait uerbũ eius, pater uester scit, quid nobis necessarium sit, priusquam petatis ab eo. Nec ista ex parte cognouit; sed futura omnia temporalia, atque in eis etiam quid & quando ab illo petituri fueramus, & quos, & de quibus rebus uel exauditurus, uel non exauditurus esset, sine initio ante præsciuit. Non ergo dicitur angelus orationes nostras offerre Deo, quasi Deus tunc nouerit quid uelimus & quo indigeamus, quæ omnia antequam fiant, sicut & postquam facta sunt, nouit: sed necesse habet rationalis creatura temporales causas ad æternam ueritatem referre, siue petendo quid erga se fiat, siue consulendo quid faciat.

Aug. ibid. & Hieron. Mat. 6. Aug. li. de gratia. noui et ueteris testa. Aug. li. d. gratia no. est. et super illud. Philip. 4. Gaudet.

Quod dictum est de angelis, attribuit sanctis animabus.

Si autem angeli a Deo per uerbum eius discunt petitiones nostras, & quid de his implendum sit, & quid non, cur non credamus, & animas sanctorum Dei faciem contemplantium, in eius ueritate intelligere preces hominum, & implendæ sint uel non? Inde est quod Deus dicitur exaudire preces quorundam, non solum quando effectui mancipat; sed etiam quando innotescit curiæ angelorum & sanctarum animarum, quid inde futurum sit, uel non, & quod cognoscunt in Dei voluntate esse, volunt & ipsi. Adeo enim supernæ voluntati addicti sunt, vt nihil præter eius voluntatem queant velle. Intercedunt ergo ad Deum pro nobis sancti, & merito, dum illorum merita suffragantur nobis, & affectu, dum vota nostra cupiunt impleri, quod tamen non faciunt, nisi in voluntate Dei implenda didicerint. Oramus ergo vt intercedant pro nobis, id est vt merita eorum nobis suffragentur, & vt ipsi velint bonum nostrum: quia eis volentibus Deus vult, & ita fiet. Ex præmissis constat, quod quibusdam misericordius agit Deus, quam eorum peccata meruerint, scilicet cum mediocriter malis, qui suffragis ecclesiæ iuuantur.

Supra egit Magister de reparatione corporum. Hic agit de statu animarũ post mortẽ & diuiditur hæc pars in duas. In prima parte determinat de statu, & cõditione bonarum animarum. In secunda de conditione, & statu malorum, Dist. 46. *Sed quæritur hic uaide de malis, &c.*) Prima pars hẽt duas. In prima determinat de diuersis animarum receptaculis. In secunda parte de suffragiis, q̃ animabus possunt fieri, ibi. *Neque ergo dicendum est, ut ait Aug. &c.*) Et illa secunda pars habet duas. In prima determinat de suffragiis, quæ uiuentes impartiuntur mortuis. In secunda determinat de suffragiis, siue adiutoriis, q̃ mortui impartiuntur uiuis, ibi. *Sed forte quæres, numquid prestes, &c.*) Prima pars habet duas. In prima determinat ueritatem. In secunda mouet dubitationes, ibi. *Solet mouere quæstio de duobus, &c.*) Et prima pars habet duas. In prima determinat quæ sunt illa, quæ prosunt defunctis: in secunda quæ sunt illa, quæ non prosunt, ibi. *De primo uero exequiarum, &c.*) Similiter secunda pars, in qua mouet quæstiones, duas habet. In prima parte determinat hanc quæstionem, utrum suffragia prosint omnibus æqualiter: in secunda uero inquirit de infirmo mediocriter bono, cui decedenti in fine mundi non possunt subuenire suffragia ecclesiæ, qualiter habeat liberari, ibi. *Sed uerum quæritur de aliquo mediocriter calido, &c.*) Sũma igitur istius distinctionis in tribus consistit. Primo in animarum receptaculis. Secundo in suffragiis, quæ uiui imparciuntur mortuis. Tertio in suffragiis, quæ mortui impartiuntur uiuis. Et in his totum clauditur.

Dum erit gaudium, &c.) Vt male dicere: quia gaudium beatorum totum consistit in uisione Dei: sed uisio Dei tota est animæ, non corporũ: ergo si animæ sunt in statu cõprehensionis & cõpletæ uisionis: ergo ipsarum gaudium nũquam augebitur. Resp. Dicendum, q̃ gaudiũ augeri est dupliciter, uel numerositate, uel intensione, siue qualitatiue. Augmentũ gaudii quantum ad numerositate, nõ ponit augmẽtum in primo essentiali, quia illud est in uno solo: sed in premio accidẽtali, quod cõsistit in gaudio de bono creato, & illud potest augeri maxime quantum ad obiectũ, ut de pluribus gaudeat tunc, quam prius. Si loquamur intẽsiue, sic nõ augẽ nisi per accidens, quia inclinatio animæ ad corpus, q̃ ipsam retardat, ne intẽsius ferat in summũ cælum, quã in illam aufertur: & sic patet quo istud potest intelligi dupliciter. Aliq̃ tamen non habent pro inconuenienti, quod simpliciter tunc augeatur & gaudium, quia magis aperietur Dei uerbum ad illuminandum, & per consequẽs ad delectandum. Dub. 1.

Animas ad dati receptaculis etc.) Quæritur pro quanto dicuntur abdita receptacula: & dicendũ, q̃d receptacula illa dicunt abdita receptacula, non q̃d sint alia receptacula alatum nũc, & post iudicium: sed quia eadem nunc Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt nobis incognita, sed post iudicium, & resurrectionē erūt nobis nota. Si autem quæratur ratio: dicendum, quod ratio huius est, ut fides habeat locum, q̃ est de non uisis: unde merētur, & incredendo paradisum, & credendo infernum, cum iam non uideamus. Beati enim, qui non uiderunt, & crediderunt. Non tantum est autem ad fidei meritum, sed etiam ad probandum humanum affectum: unde noluit dominus, quod mors nostra similis esset morti bestiarum, ut probaret corda filiorum hominum.

Dub.3. *Orationibus ergo sanctæ ecclesiæ, &c.*) Innuit Magister, quod sacrificio salutari nō est dubium mortuos adiuuari. Videtur falsum dicere, quia sacrificium altaris est sacramētū ecclesiæ: sed sacramenta ecclesiæ nō prosūt nisi in statu uiatoris: ergo &c. Item. Quæritur iuxta hoc, cum alia sacramenta nō prosint post mortem, unde est, quod hoc sacramentum altaris prodest. Respon. Dicendum, quod aliter ꝓ dest sacramentum altaris uiuis, aliter mortuis. Viuis enim prodest sub ratione sacramenti, & cibi, mortuis autem prodest sub ratione sacrificii. In quantum n. sacramentum est, cibat, & dat gratiam, & perfectionem manducanti. In quantum autem sacrificium, Deum placat: hostiæ enim placant: & quoniam Deus iratus est non affectione infrictionis, ideo Deum placādo nō sedat ipsius affectionem, sed remitti facit pœnæ acerbitatem. Quod quæritur, quare alia sacramenta non prosunt. Dicendum, quod aliorum sacramentorum dispensatio respicit actū in persona, uel circa personam, sicut patet in baptismo: & ideo non potest baptizari, nisi qui posito est in aquam mergi: sed sacrificium est actus pro persona: & quoniam actus in personam requirit personam actu existētē, sed pro persona non, sicut Christus obtulit se patri pro illis, qui fuerunt, & qui futuri sunt, si sacrificium prodest his, qui finierunt uitam.

Per pauperes, &c.) Cōtra hoc obiicitur: quia qui diligit aliū, & orat pro pecunia, dat spirituale pro temporali: & omnis talis est simoniacus: ergo &c. Respō. Dicendum, quod mamona hic appellatur possessio terrena: & de hac facit homo sibi pauperes amicos, dum eorū subuenit necessitatibus: pauperes autē Christi orāt, ut grati sitis beneficiis: & ita patet, ꝓ beneficium temporale non est, sicut finis motiuus, sed sicut aliquid inducens: & quoniam nō principaliter intendunt, ideo ꝓ hoc non orāt finaliter: & oratio non uēditur: sed impetratur per accidens. s. per acquisitionem amoris. Dub.4

Iniuria est pro martyre, &c.) Videtur male dicere: quia orationes pro ualde bonis sunt gratiarum actiones: sed qui agit gratiam pro sanctis, non facit eis iniuriam: ergo &c. Item. Quod licet nobis desiderare, licet & petere: sed desiderare possumus honorem sanctorum: ergo orare debemus pro ipsorum honore. Respon. Dicendum, ꝓ Aug. hic orare ꝓ aliquo, dicit orare pro alicuius salute, quam iam Dub.5

habet:

habet: si ergo constare debet nobis, quod martyres statim beatificantur, sicut nullus debet de eorum gloria dubitare: ita nullus debet pro eis orare. Si enim orat, uidetur præsumere, quod non sint in gloria, & ita qd̃ non sint martyres uere: & non tantum præsumere: sed etiam exterius innuere, ac per hoc iniuriā martyri facere. Quod ergo obiicitur, quod sunt gratiarū actiones. Dicendum, quod istud est uerum, quando ecclesia de salute alicuius potest probabiliter dubitare. Quod obiicitur, quod desiderandus est honor sanctorum. Dicendum, ꝓ uerum est, sed cum hoc petimus, non ipsis sanctis petimus, sed petimus nobis, ut nobis innotescat eorum uirtus ꝓfecta, & detur affectio bona ad laudem diuinam, siue ipsorum. Si quis tamen contendat hoc esset orare pro martyre. Dicendum, ꝓ isto modo nō intelligit Aug. sed eo ꝓ orare ꝓ aliquo est petere salute eius, uel accelerationem salutis.

Dub.6. *Nec habebat tanta, &c.*) Videtur quod omnes sint tales quia super illud in Cor. viii. ut illorū abundantia. Glo. Qui uiuunt in hoc seculo, non habent merita ad uitam sufficientia, nisi inuent merito Christi, & angelorum. Sed contrarium uidetur, quia aut habet uerā charitatem, aut non. Si non: ergo nullum habet meritum. Si habet: ergo cum habeat Spiritum Sanctum, & ita pignus hæreditatis æternæ, habet sufficiētiam. Responsio. Dicendum, ꝓ tria sunt genera hominum habentium charitatem perfectam, & absolutionem ab omni culpa, & pœna: & tales sibi sufficiunt: sed hi potius sunt in cœlis, quam in terris: talium enim conuersatio in cœlis est. Quidam habent perfectum amorem, tamen propter mala opera precedentia sunt obligati ad pœnam: & tales indigent suffragiis, non ad salutis obtentionē, sed accelerationem. Quidā habent charitatem imperfectā, ita quod proni sunt ad culpam, & obligati sunt multis reatibus peccatorum: & tales uiuunt in hoc seculo, licet nō omnino se conforment seculo, & indigent suffragiis, ut in charitate permaneant, & ut exeuntes de terra, tormenta non eos detineant.

Vt quodammodo eas offerant Deo, &c.) Quæritur, per quē modum angeli offerunt Deo petitiones nostras, utrum scilicet propter se, an propter nos. Respon. Dicendum, ꝓ sicut uidemus in causis terrenis, quod q̃ nescit loqui coram prætore, cōducit aduocatum, ut loquatur, & alleget pro ipso: sic in spiritualibus intelligendum est, ꝓ cum nos perorare, immo nec balbutire sciamus coram Deo, quod Angelus tanquam aduocatus, & allegator magnus in illa superna curia assumat uerbum, ut orationem nostram ꝓponat. Si autem quæritur, per quem modum habeat esse. Dico, quod loqui nostrum, & oratio nostra est desiderium alicuius rei, uel petitio formata secūdum desiderium: & quando desiderium nostrum ex mera, & uera, & ardenti dilectione est, tunc fortiter clamamus in auribus Dei, & tunc optime perora Dub.7.

mus.

Universidad de Deusto Biblioteca

mus: & quoniam affectiones nostræ sunt tepidæ, & affectiones angelorum feruentissimæ, & magis eleuatæ ad ipsum, desideranda pro nobis, quod nos desideramus, cum accedant ad Deum familiarius, & proximius, dicũtur sibi offerre: & qd̃ Deus uidit nos primo petere, & approbare per os nostrum, secundo magis approbat per os, & desiderium angelorum. Et quoniã istud dicitur noscere, qd̃ approbat, hinc est quod petitiones nostræ dicuntur apud Deum innotescere non solum per nos, uerumetiam per angelos. Angeli enim dicuntur loqui per affectiones uoluntatis, & per administrationem rationis, sicut exponit Gregorius super principium Iob.

Dub.8. *Sed bonum eorum, &c.*) Videt̃ malè dicere, quia istud consiliũ dicit inquisitionem, ut ita ratiocinationem: sed angeli (sicut dicit Dionysius) habẽt intellectũ deiformem: ergo in eis non cadit consilium. Respon. Dicendum, q̃ cõsiliere aliquem, hoc est dupliciter. Aut ut per indaginem, & inquisitionis discussionem perueniat ad cognitionem rei dubiæ. Aut ut per illustrationem eius subito cognoscat, quomodo debeat facere. Primum est humanum. Secundum uero non solum humanum: sed etiam angelicum esse perhibetur.

Dub.9. *Si autem angeli, &c.*) Videtur malè dicere, quia beatus Greg. dicit. Quid est, quod nõ uidet, qui uidetem omnia uident? Respon. Dicendum, q̃ multa addiscunt angeli siue per ipsum uerbum, & per alios angelos, siue per experientiam. Quod autem dicit Greg. non intelligitur, q̃ omnia uideant: sed quia uident istud unum, quod est melius uidere, quam omnia. Vnde sicut ille, q̃ habet Deum dicitur omnia habere, non quia omnium sit possessor: sed qui habet illud unum, cui non possunt æquipari omnia: ideo per æquipollẽtiam, uel superualentiã dicitur habere omnia, sic qui nouit Deum, dicitur omnia nosse.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quo tendebant animæ priscorum Patrum ante Christi aduentum?

AD intelligentiam huius partis secũdum tria, q̃ determinat Magister in litera, tria principaliter quæruntur. Primo quẽritur de receptaculis animarum exutarum. Secundo de suffragiis quæ recipiunt a uiuis. Tertio de suffragiis quę impendunt uiuis. Circa primum quẽritur tria. Primo quæritur de receptaculis animarum ante aduentum Christi. Secũdo quęritur, utrũ post aduẽtum Christi habuerũt loca determinata. Tertio, utrum egrediantur ad exteriora.

CIRCA quam proceditur sic: & q̃ ante Christi aduẽtum descẽderant ad infernum, ostẽditur. Primo per uetus testamẽtum. Ita dixit patriarcha Iacob. Deducetis canos meos cum dolore ad inferos, & Gen. xxxvii. Descẽdam ad filium meum lugens in infernum: ergo &c. Gen.4.

Item.

ITEM. Iob. 17. In tenebris stratum lectulum meum, infernus domus mea est: & cõstat quod iustus erat: ergo &c. ITEM. Hoc ipsum ostenditur etiam per nouum testamentum: quia dicitur in symbolo: Descendit ad infernа: constat qd̃ non, nisi ad ereptionem iustorũ: iusti ergo descendebant. ITEM. Act. ii. Quę Deus suscitauit solutis doloribus inferni: ergo omnes alii detinebantur in inferno. ITEM. debitum originalis peccati nondum erat solutum: ergo nec homo de potestate diaboli ereptus: ergo quantumcunque esset iustus, poterat ipsum diabolus trahere deorsum.

SED CONTRA. Infernus est locus debitus malis, & iniustis: sed ante aduentum Christi multi mortui fuit boni. & iusti: ergo illi nõ descendebant in infernum. ITEM. Vnaquęque anima habet locari secundum exigentiam meritorum: ergo cum uiri sancti ante aduentum Christi multũ distarent ab impiis quantum ad meritum: ergo etiam quantum ad locũ. ITEM. In inferno nulla est redemptio: ergo si iusti descẽderunt ad infernũ, videt̃ qd̃ numq̃ fuerunt inde liberati, qd̃ manifestẽ falsum est. ITEM. Sicut patet Lucæ. xvi. Chaos magnũ firmatũ erat inter Lazarum, & diuitẽ, ut non possent mutuo ad se transire: ergo vt̃ q̃ in locis distãtibus erãt. ITEM. Aug. xii. super Gen. ad literã. Videmus inferiorum mentionem non esse factã in requie pauperis, sed in supplicio diuitis. Et iterum idẽ. Nodum inuenui, adhuc requiro, nec mihi occurrit, inferos alicubi i bono posuisse scripturã: non aũt, nisi in bono accipiendum signũ Abrahæ: ergo si sancti patres in sinu Abrahæ portantur, sicut dominus ipse de Lazaro testatur, patet, &c.

S.Bon.Lib.4.

RESOLVTIO.

Ad limbum descendebant: qui sinus Abrahæ propter requiem dicebatur: sed & infernus dici potuit propter pœnam damni.

RESPONDEO. Dicendum, q̃ infernus dicitur locus penarũ, & locus qui est inferior tum ratione status, qui uilis est, tũ ratione situs. Potest ergo infernus denominari a suo summo: & tunc dicitur infernus locus, in quo est maxima pœna, & locus infimus iste non competit, nisi damnatis, qui puniuntur pœna sensus, & sine spe inferius proiciuntur. Potest iterum appellari locus inferior, quo quis punitur pœna damni, & iste dicitur limbus: & in hunc descendebãt ante Christi aduẽtum sancti patres, & descendunt nunc paruuli non baptizati. Sed attendendum, q̃ patres fuerunt in parte superiori, & paruuli in parte inferiori. Et ratio huius est, quia isti habent carẽtiam uisionis sine expectatione, illi habebant eum expectatione: & ideo quia in parte superiori erant, & uisionem Dei expectabant, non tantum in limbo, sed in sinu Abrahæ dicebantur esse: ille ergo locus dicebatur infernus, & quia inferior, & quia aliquo modo locus erat miseriæ. Limbus, quia erat pœna carentiæ. Sed sinus Abrahæ, quia erat expectatio gloriæ: & ita infernus

Universidad de Deusto Biblioteca

non sonat, nisi in malum, quali tercumque accipiatur: sinus aût Abrahæ in bonum, quia est ibi requies, aut per priuationē mali, aut per collationē omnis boni: & sic est locus gloriæ.

ET PER hanc distinctionem patet responsio ad utramq; partem. Rationes enim ad primam partem, procedunt de inferno largè dicto, & secūdum situm. Rationes uerò ad oppositū de inferno dicto proprie, & secundum pœnam, sicut patet discurrenti per singulas.

QVAESTIO II.

An animæ receptacula determinata habeant nunc post Christi aduentum?

DE receptaculis animarum post aduentum Christi: & quæritur utrum habeant receptacula, uel loca determinata. Et quod non, uidetur de bonis. Glosa super illud Psalm. xxxvi. Adhuc pusillum, & nō est &c. Adhuc pusillum est usque ad finem uitæ cuiusque, quando liberabuntur sancti. Post hanc tamen uitā non ita erit, ubi erunt sancti, quibus dicetur ITEM. Quod mali nō habeant receptacula, uidetur. Augustin. de spiritu & anima. Quædā animæ puniuntur in loco, ubi deliquerūt, quędam in abditis receptaculis. ITEM. Quod neutri, uidetur. Ca.109 Augustin. in Enchiridion. Tempus, quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionē ĩterpositum est, animas abditis receptaculis continet, sicut una quæque digna est requie, uel crumina. ITEM. Ratione uidetur, quia animæ a corporibus exuræ sunt spirituales, & omnino a corpore non dependent: ergo & locus remunerationis earum.

CONTRA. Quod mali habeāt, uidetur, quia Luc. xvi. dixit dominus. Mortuus est diues, & sepultus ē in iferno. Et post subditur, Ne ueniant in locum hunc tormentorum: ergo &c. ITEM. Quod boni uidetur. ii. ad Cori. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus in cęlis. Et Gregor. Qui Christum in cœlo esse non dubitat in corpore, nec Pauli animam esse negat? ITEM. Ratione uidetur, quia loci congruitas confert ad operationem: ergo cum animæ beatæ sint excellentissimæ uirtutis contemplando Deum, & omnino immutabiles: ergo locus supremus eis debetur: ergo ab oppositis, damnatis infimus. ITEM. Excellentia retributionis consistit in societate multa, quia nullius sine socio iocunda est possessio: ergo animæ post hanc uitam sunt simul.

RESOLVTIO.

Post Christi aduentum, uel in paradiso, uel in inferno, uel in limbo, aut purgatorio animæ defunctorum receptantur.

RESP. Dicendum, quòd triplicem statum contingit intelligere. s. remunerationis, quietis & expectationis, & purgationis. Et ratio huius est, quia anima exuta duplici causa potest impediri a remuneratione beata. Aut propter hoc ꝙ ianua est clausa, aut propter hoc ꝙ ipsa non est plenè purgata. Statui retributionis respondet locus proprius, & receptaculum determinatū in se, & quo ad nos. s. cœlum empyreum

pyreum quò ad bonos, & quo ad malos locus infimus. Statui quietis, & expectationis respondet locus determinatus ī se: sed non quo ad nos: quia nescimus ꝙ scripturas, ubi sit limbus. Statui uero purgationis respondet locus indeterminatus, & quo ad nos, & quo ad se, quia non oes in eodem loco purgantur, licet forte in aliquo multi sint.

ET quantùm ad hunc locū loquitur Augusti. Quod uero obiicitur de Glo. Dicendum, ꝙ non loquitur de loco, sed de statu quantum ad secundam sholam. Potest tamen aliter dici, & melius, ꝙ animæ receptacula, aut sunt secundum merita bona: & sic est paradisus, & locus cœlestis. Aut propter peccata: & sic distinguitur triplex locus secūdum triplex peccati genus, scilicet purgatorius: & hic debetur uenialī. Limbus, & hic originali. Et infernus, & hic mortali. Et bene potest eē, & satis probabile est, quod gradatim se habeant ista tria loca: sed tamen circa eandem partem sunt, sicut colligi potest ex sanctorum dictis, & ex his, quæ in præcedentibus dicta sunt. Vnde possunt loca animarum distingui sic, ut reducantur ad bimembrem diuisionem. Locus retributionis, aut est gloriæ, aut pœnæ. Si gloriæ, sic cœlum. Si pœnæ, sic infernus. Gloria nō distinguitur, quia charitas, quæ unius speciei est, meretur gloriam. Sed penalis locus est duplex, aut secundum pœnā damni: & sic limbus. Aut secundum pœnam sensus: & sic infernus. Et sic utrumque membrā diuiditur: quia qui pęna damni puniuntur, aut simpliciter, aut æternaliter: & hi in superiori parte illius partis, quæ dicitur limbus. Aut ad tempus: & hi in superiori, quæ dicitur sinus Abrahæ. Similiter illi, qui puniuntur pęna sensus, aut simpliciter: & sic infernus propriè dictus. Aut ad tempus: & sic locus purgatorius. Et sic patet, quot animæ habent receptacula, & quę: & si aliquæ authoritates contrariæ uideantur, intelligendę sunt, uel quantum ad statum, uel quantum ad aliquas animas, quæ purgantur, de quibus supra dictum est, quod dispensatiuè in diuersis locis animæ purgantur, licet secundum legem communem sit aliquis locus communis. Dis.20

QVAESTIO III.

An animæ ab his receptaculis aliquando exeant?

VTRVM animę a suis receptaculis aliquando exeant. Qd non uidetur. Psalmus. Vt inhabitem in domo domini. ITEM. De malis specialiter Iob. 7. Qui descendit ad inferos, non ascendet. ITEM. Aut locus aliquid facit, aut nihil. Si nihil: ergo non uidetur ratio, quare magis sint in loco determinato. Si aliquid: ergo si bonorum gloria non debet minui, nec malorum pœna: ergo numquam possunt, nec debent egredi. ITEM. Nos nō possumus locum nostrum mutare, quin mutemus & statum. Vnde quando meremur, nō sumus in statu merendi: ergo nec illę. Sed earum status est immutabilis: ergo & locus.

CONTRA. Sancti multos uisitant, & multis apparent: sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

patet in uitis sanctorum: ergo si uera est apparitio, uidetur q̃ sint ubi apparent: sed non sunt simul in cœlo, & in terra: ergo recedunt a suis habitaculis.

ITEM. Dæmones sũt circa nos. & nos exercent, qui tamen sunt digni maiori pœna q̃ animæ: ergo si illi, multo fortius, & animę possunt circa nos esse. ITEM. Cõstat q̃ resurrectio erit, & iudicium omnium simul: ergo necesse est q̃ tam beatæ, q̃ damnatæ ueniant ad corpora, & ad locum communem. ITEM. Deus ubique est æqualiter: ergo aia ubiq; potest ęqualiter fruiDeo: ergo si beatitudo est fruitio, potest beata anima ire quo uult: ergo pari ratione & damnata.

ITEM. Grego. in Dialog. narrat de suscitatione aliquorum, quorum animæ erant in paradiso, & in inferno: ergo &c.

RESOLVTIO.

Bonæ ad tempus aliquando exeunt: reprobæ numquam: at tamẽ simul omnes ad iudicium cõparabunt.

RESPON. Dicendum, quod huiusmodi receptacula aliquibus dantur secundum Dei consiliũ, & causas superiores, aliquibus secundum sententiam, & causas inferiores. Hi secundi possunt mutatione diuinæ sententiæ ad preces sanctorum de huiusmodi locis reuocari: & sicut mutãt statum, ita & locum. Primi uero, qui secundum causas immutabiles huiusmodi locis deputati sunt, non exibunt finaliter: possibile est tamen eos exire ad tempus. Sed exitus ad tempus, aut est ad recipiendum complectam remunerationem: & sic boni, & mali exibunt in die iudicii. Aut ad perficiendam aliquã operationem: & sic exeunt beati, numquam tamen damnati. Et ratio huius est, q̃ a beati possunt iuuare nos reuocando, docendo, confortando, liberando: sed damnati sũt ligati ad omne opus. Rursus pœna dependet a loco, & gloria, non quia est a Deo, qui ubique est. Concedendæ, ergo sunt rationes probantes, quod boni aliquando loca receptionis suæ mutant.

AD ILLVD, quod obiicitur, de malis per simile de dæmonibus. Dicendũ, q̃ non est simile, q̃ a isti habent o̅ationẽ aliquã ad nos exercẽdos: & iõ nõ sunt ligati, nec penitus damnati, q̃ adhuc sunt in statu demerendi quantũ ad uim administratiuã.

AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃d nõ exeunt, uerum est finaliter illi, qui per sententiam diffinitiuam sunt damnati. AD ILLVD, q̃d obiicitur, q̃d facit. Dico, quod in bonis tantum ad congruentiam, in malis amplius, quia auget pœnã iõ isti non exeunt, ut illi. AD ALIVD, patet respõsio, quia non est nobis possibile in cœlum ire: sed in cœlo existentibus possibile est ad terram uenire, q̃ a aia liberior, q̃ exuta: & potentior, q̃ beata: mali uerõ nõ possunt, quia non siuuntur.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An suffragia prosint defunctis mediocriter bonis?

CONSEQVENTER quãtum ad secundũ articulũ, queritur de suffragiis, quæ recipiunt aliq̃ defunctorũ a uiuis. Et circa hoc quæritur tria. Primò q̃ritur, utrum suffragia prosint defunctis, qui sunt mediocriter boni. Secũdò, utrũ defunctis, possint suffragia facta per malos. Tertiò, q̃ tantũ, possint suffragia: & cũ non ęqualiter oĩbus, q̃rit, cui magis, aut ei qui magis meruit, aut ei, p̃ quo spãliter fiunt.

CIRCA quam sic proceditur, & ostẽditur, q̃ non prosint mediocriter bonis, quia magis dignis debent Ecclesia suffragia proficere: sed non prosunt bonis, q̃ sũt in paradiso, ergo &c.

SI tu dicas quod non indigẽt: iõ non est simile. Contra. In uita ista peccatores indigent: & sũ necesse est q̃ ipsi faciant pœnitentiam, non alii pro ipsis.

ITEM. Illi, qui non est in statu merendi, nec esse potest, nihil prodest alienum suffragium, sicut pater, si aliquis sit stultus irreuocabiliter: sed tales sũt mortui: ergo &c. SI TV dicas quod prius meruerunt, ut eis prodessent in statu illo. Contra. Quod cumque meruerunt, necesse est eos meruisse, & quod necesse ẽ eos meruisse, necesse est remunerari: ergo si numquam fiant suffragia, remunerabũtur: ergo nihil eis prosunt. ITEM. Pœna purgatoria mẽsuratur secundũ quantitatẽ cremabilis: ergo cũ suffragia nõ minuant de culpa: ergo nec de pœna. Quod nõ minuãt de culpa, patet, quia solus Deus habet effectum in aiam.

SI TV dicas q̃ habent effectum in aiam per modum meriti, & Deus merito suffragiorum minuit. Contra. Et si Deus deleat culpæ maculã per se, tamen reatum delet per pœnam: sed constat q̃ in eis quantũ ad reatum oportet deleri culpam: ergo p̃ pœnam purgatoriam: sed hoc nihilominus faceret sine suffragiis: ergo &c. ITEM. Hoc ostenditur per deductionẽ ad impossibile, quoniam si delet partẽ, ergo possibile est q̃ totum: & ita ille remanebit impunitus.

SED CONTRA, auctoritate sacræ scripturæ. ii. Machab. xii. Sãcta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur. ITEM. Aug. de cura pro mortuis agenda. Beneficia, & sacrificia, quæ offerũtur pro non ualde malis, sunt propitiatiões: ergo &c. ITEM. Hoc ostẽditur auctoritate Ecclesiæ, & usu, quæ orat pro defunctis. Si ergo Ecclesia non decipitur, patet q̃ suffragia ualent. ITEM. Ratione uidẽtur, q̃ a pœna purgatoria est terminabilis: ergo & diminuibilis; sed si pro eo, q̃ potest crescere in gratia fiat oratio, ualet ad gratiã augmentandã; ergo pari ratione si fiat pro eo, cuius pœna potest diminui, ualet ad pœnã diminuendam. ITEM. Sicut se habẽt orationes sanctorum mortuorum ad uiuos, sic uiuorum ad mortuos: sed sancti mortui impetrant nobis bona, & nos adiuuant: ergo & uiui mortuos.

RESOLVTIO.

Et quidem: cum in omni opere Domini reluceat misericordia, & iustitia.

RESP. Dicendum, quod quia in oĩ ope dñi est misericordia, & ueritas: duo sunt, q̃ faciũt suffragia Ecclesiæ ualere, s. dignitas, & necessitas. Iustitia n. cõsiderat dignitatẽ, et digni sunt q̃

Universidad de Deusto Biblioteca

in charitate decesserunt, & ab aliis membris Ecclesiæ adiuuari meruerunt, maximè si ipsi alios adiuuarunt. Misericordia uerò considerat necessitatem: & hæc quidem magna est in his, quæ fiunt in purgatorio, qa grauiter puniunt, & se iuuare non pñt.

EX HOC patet responsio ad primum, quia suffragia non ita ualent cõprehensoribus, scilicet quia non indigent, & nõ ita ui atoribus, qa adhuc pñt se iuuare.

AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ non sunt in statu merendi. Dicendum, ꝙ quamuis nõ sint in statu meredi, sunt tamen in statu soluendi: soluunt enim quæ debent: & ideo & si non adiuuari in merito possunt, tamen adiuuari in solutione possunt: status autem soluendi non est semper cum statu meriti, sed illum præsupponit, scilicet qui prius meruit, quod i tali statu posset soluere, & iuuari. Quod obiicitur, ꝙ si meruit necesse est meruisse. Dicendũ, ꝙ uerũ est de merito absoluto, sed illud fuit meritum conditionale. AD II. LVD, quod obiicitur secundum quantitatem cremabilis, &c. Dicendum, ꝙ quantitas pœnæ nõ respicit maculam, sed reatum: & obligatio ad pœnã minuitur solutiõ: pœnę, facta ab ipso, uel ab alio. AD ILLVD, qd soluereꝯ tota &c. Dicendum, quod uerũ est, si tot essent suffragia: sed suffragia nõ auferunt a pœna, nec liberant, nisi dum fiunt, & in illo tepore homo punitur, & alii pro ipso: ideo non remanet impunitus: uerumtamen si superabundarent, tunc possibile esset totũ remitti: nec tũ peccatũ remanet impunitũ, quia q̃uis non puniatur in se, punitur tamẽ in alio, uel in aliis: sicut supradictũ fuit de baptismo: hoc tamẽ uix, aut numquam fit. Dist. 4

QVAESTIO II.

An suffragia per malos facta prosint?

VTRVM prosint suffragia facta ꝑ malos. Et quod non uidetur, quia Iob. ix. Scimus qã peccatores Deus non exaudit: ergo si non prodest oratio, quã Deus non exaudit, patet, &c. Quod si dicas, ꝙ uerũ illud nõ est uerum, quia a eęco non ab euangelista dictum est. Cõtra. Hoc non soluit, quia Isa. i. Cum multiplicaueritis orationes uestras, non exaudiam: manus.n. uestræ plenę sunt sanguine. Gl. sanguine. i. peccato: ergo si oĩs peccatur, & malus ẽ talis, uĩ ꝙ suffragia facta per malos non ꝑ sunt. ITEM. Greg. Cum is, qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocãt: ergo potius obsunt: quã prosunt. ITEM. Rõne uĩ, quia nullum opus est satisfactoriũ, nisi quod fit ex radice charitatis: sed istud non fit sic, quod fit a malo: ergo non satisfacit. ITEM. Iste peccator non est mẽbrum Ecclesiæ: ergo nullam habet connexionem cum illo, qui mortuus est: ergo opus eius oĩno ẽ alienum ab ipso defuncto: ergo nihil ei facit. ITEM. Si malus faceret pro se, nihil prodesset: ergo pari rõne non prodest alii, si faceret pro illo, quia unusquisque efficacius meretur sibi, quã alii.

CONTRA. Sacramenta Ecclesiæ æque bona sunt cum dispensantur ꝑ bonos, & malos: ergo missa mali sacerdotis ita, ꝑ dest, ut boni. ITEM. Quando seruus existẽs extra charitatem dat eleemosynam ad imperium dñi, meretur dñs, ac si seruus bene daret: ergo similiter in proposito, cum ille pro quo fit, sit i charitate, ualet ei. ITEM. Rõne uĩ, qa dñs sua largitate reputat opus factũ ab alio, ac si si fiat ab eo, pro quo fit: sed ille est i charitate: ergo &c. ITEM. Quãdo aliquis facit alicui eleemosynã, & si dans sit extra charitatem, tamen recipiens põt mereri in recipiendo, si recipit ex charitate: sed iste mortuus suffragia uiuorum recipit ex charitate: ergo & cętera.

RESOLVTIO.

Si fuerint à malis tantum, minimè prosunt: si verò aut charitas viri iusti comitetur, aut sacramenta alia fuerint, etiam.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ quidam dicunt generaliter, ꝙ suffragia Ecclesiæ prosint, siue a bonis fiant, siue a malis. Et rõ huius est, quia tam boni, quam mali faciunt secundum doctrinam Ecclesiæ: & faciunt pro eo, qui est in charitate: & ubi deficit charitas faciẽtis, supplet charitas Ecclesiæ dictantis, & mortui suscipientis. Sed non credo breuiter, qd oratio peccatoris aliquid mereatur apud Deum, nisi solum dispositiue, quia disponit ad meritum: opus.n. formã recipit a proximo agente, sicut aqua formam a uase continente, non a fonte. Similiter corona ualorem, & pulchritudinem habet a gemmis, & ab auro, & non a quatuor elementis. Et rõ distinguẽdũ, qd suffragia facta aut sunt opera sacrametalia, ut celebratio missæ; & tunc quia opa Dei sunt, rõne cõtenti prosunt: siue fiãt a bonis, siue a malis. Aut sunt alia opera: & hoc dupliciter. Aut.n. fiunt pure a malis, sicut si aliqs malus orat, ut se affligat pro aliquo: & tunc non credo, qd ualeãt defunctis. Aut fiunt a malis ad imperium alicuius boni, ut ipsius defuncti uel amici eius, de re, quæ illius est in eleemosyna, uel ad cõsortium alterius, ut quando duo legunt psalterium, unus existens in charitate, alter nõ: & in aliis operibus, ut quando datur eleemosyna iusto, ut oret pro mortuo: & tunc ualẽt rõne doni charitatis homini coniunctæ.

EX SIC soluuntur rõnes ad utrãq; partem. Concedendæ.n. qd non prosunt, secundũ quod fiunt a malis tantum. Concedẽdũ nihilominus quod prosunt, si concomitatur charitas uiri iusti. Sed tamen ultima rõ nõ ualet, quia defunctorum est suffragia recipere, sed Dei est acceptare, & ex hoc eis parcere: sed non acceptat, nisi præces bonorum; & sic manifesta sunt obiecta ad utramque partem.

QVAESTIO III.

Quantum, & cui magis suffragia prosint?

QVantũ prosint suffragia: & cum non prosint æqualiter oibus, quæritur, cui magis prosint, an ei qui magis meruit, an ei, pro quo specialiter fiunt. Et quod ei, q magis meruit, uidetur, quia Augustinus: ideo prosunt, qa meruit ut prodessent; ergo si magis meruit, magis ꝑ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt; qa ꝑ se ꝑdicatis talis consequentia tenet. ITEM. Profectus suffagiorum est sedm Dei distributionē: ergo si ipse non est accepter ꝑsonarum, uidet, ꝙ magis det distribuere ei, qui magis est dignus. ITEM. Hoc ostenditur ꝑ impossibile, qa q meruit ut ꝓdessent, citius meruit liberari: sed si nō magis ꝓsunt ei, non citius liberatur: ergo qui meruit citius liberari, tardius liberatur, sed hoc est contra Dei iustitiā: ergo &c. ITEM. Oblatio pretii in cruce æqualiter profuit, ac si esset oblata pro quolibet ꝑ se: & tātum prodest cuilibet, quantū meruit: ergo oblatio sacrificii in altari pari rone, cum sit illius obligationis memoriale: ergo magis ei, qui magis meruit.

CONTRA. Cum Deus exaudiuit nos, quodammodo conformat uoluntatem suam nobis, qa obedit Deus uoci hois: ergo si aliqs habens charitatē oret specialiter pro aliquo, vr, ꝙ Deus specialiter accipit pro illo: ergo vr, ꝙ magis ꝓsint illis, pro quibus specialius, & cerebrius fiūt. ITEM. Si in uita ista aliquis diues daret eleemosynā, magis sibi prodesset, quā alii: ergo si ad eius imperiū detur post mortē, cū ꝑ tali habeat Deus, acsi impēderet: magis ergo prodest sibi, q̄ alii. ITEM. Deus acceptat opus sedm intentionē: sed intētio faciētis est, ꝙ specialius, & magis ꝓ sit illi, ꝓ quo facit: ergo &c. ITEM. Per ipossibile ponditis qa si nō ꝓdest magis: ergo non oportet specialiter rogare pro aliquo: ergo moueretur stulte, tota ecclesia, quæ specialiter orat.

RESOLVTIO.

Si fiant in generali, ei magis prosunt, qui magis meruit. Si in speciali; ei pro quo peculiariter fiūt.

RESP. Dicendum, ꝙ aliquorū opinio fuit, ut Præpositiui, qd suffragia ecclesiæ siue specialiter, siue generaliter facta, magis prosint ei, qui magis meruit. Et ponunt exemplum. Sicut si eandela accenditur corā diuite, nō tantum præbet sibi lumen, sed etiam aliis: & eis, qui melius uident, maius lumen præbet. Exēplum etiam patet in lectione, q̄ rātum ualet, si legatur omnibus in cōi, quantum si cuilibet alio speciali: & plus ualet assistenti, qui melius intelligit, et tam si ꝓ alio legatur, qui minus intelligit, & si pro ipso legatur specialiter. Si ergo ita est in lumine creato, magis in sacramento. Si ita est in lectione, quomodo nō in oratione absque dubio ita uidetur. Et si obiiciatur communis mos ecclesiæ. Respondent, ꝙ hoc, quod specialiter ecclesia magis facit pro aliquo, non facit propter hoc, qd magis illi ꝓ sint, sed quia libentius facit homo, pro eo, quem diligit specialius, & magis animatur ad faciēdum. Vnde si istud esset notum simplicibus, non ita libenter facerent suffragia. Sed istud non credo, quia sicut dicit Aug. de cura pro mortuis agenda, sepultura ualet in loco sancto propter orationes sanctorū, q̄ orāt pro eo, ad cuius tumulū memorantur. Amplius. Suffragia sunt ad soluendū pœnam, siue reatum: sed plus est satisfacere pro debito multorū, quā unius, & facilius satisfit ꝓ debito unius, quā

quā pluriū: ergo pluribus indigent suffragiis duo, q̄ unus solus: ergo si diuidūtur inter eos, uterq; hēt minus: ergo nō uidetur, ꝙ æqualiter se extendat ad oes. Et iō dicendū, ꝙ illud non est simile, quia illuminatio totā speciē rei uisæ defert ad oculū, & similiter lectio totam similitudinē uocis: sed non sic est in solutione sicut est in aspectu, & consideratione, Quāuis.n duo creditores æqualiter possunt, & simul uidere unū aureū, nō tamē pōt æqualiter solui duobus. Sic intelligēdū est in proposito, ꝙ ꝑ suffragia fiat. Vnde non refert utrum fiāt pro pluribus, an pro uno: & ideo distinguendū est hic: qa suffragia ecclesiæ aut fiūt in cōi, aut in speciali. Si in cōi, prosunt ei magis, q magis meruit, ut sibi prodessent, aliis conditionibus paribus, quia nō tantū dignitas, sed etiam necessitas consideratur; & sic probāt primæ rationes. Si autem fiant in speciali, ei magis prosunt, pro quo fiunt: & sic probant rationes sequentes.

AD ILLVD tamē, ꝙ primò obiicitur, ꝙ magis prosunt ei, q magis meruit. Dicendū, ꝙ uerū est quātū est de se, nisi aliud reformet pactū: & hæc est intētio faciētis. Et similiter ad sequens respōdendū, ꝙ Deus distribuit sedm intētionē illius, q offert suffragiū AD ILLVD, qd obiicitur, ꝙ citius meruit liberari. Dicēdū, ꝙ uerū est cæteris parib. & qa ille, q minus meruit maiores, & plures habuit adiutores: hinc est, ꝙ citius liberatur rōne auxilii alieni. Et iterū. Iste meruit citius liberari, nō quātū ad ea, q̄ sunt propria, sed ad ea, q̄ sunt cōia, de qbus magis pcipit, cæteris paribus. AD ILLVD, qd obiicitur de sacrificio crucis, & altaris. Dicendum, ꝙ quamuis idē sit, non tamen utrobiq; uniformiter cooperatur: nā in cruce effusum est pretiū in oīmoda plenitudine, sed in altari hēt effectū determinatū, cum quotidie assumatur. Et ꝑ hoc prima oblatio nō iteratur: sed secūda iteratur: & ideo non ualet illa ratio, quia procedit, ac si esset ęqualis effectus. Et iterum. Illa oībus est oblata, hæc autem specialiter potest fieri. Nec obstat illud Hier. de cons. Dist. v. Non mediocriter: cum pro centū defunctorum aīabus Psalmus uel Missa dicitur, nihil minus, quā si pro uno quolibet diceretur, accipitur. Dicendum enim, ꝙ Hiero. sicut patet ex adiunctis, loquitur quantum ad meritum facientis, non quantum ad utilitatem eius, pro quo fit.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An sancti orent pro nobis ad Deum?

CONSEQVENTER quantū ad tertiū articulum q̄ritur de suffragiis, q̄ impendūtur uiuis a sanctis, siue defunctis. Et circa hoc quęrūtur tria. Primò q̄ritur, utrū sancti orēt pro nobis. Secūdò, utrum sancti impetrēt nobis aliquid suis orationibus. Tertiò, utrum sit nobis utile rogare sanctos.

CIRCA quam ostenditur, ꝙ sancti orent pro nobis: quia dicitur de Christo qui est sanctus

Universidad de Deusto Biblioteca

ctus sanctorum. Heb. 7. Semper uiuens ad interpellandum pro nobis: sed sancti sunt eius imitatores: ergo sicut Christus orat, & sancti orant. ITEM. Hoc ipsũ probatur per illud, qd dicitur. Io. 14. Ego rogabo patrem, & alium paracletũ dabit uobis: ergo similiter sancti orant. ITEM. Ecclesia cõiter orat: Sancta Maria ora pro nobis: ergo &c. ergo si non stulte petit, patet &c.

ITEM. Ratione uidetur, qa sancti diligunt nos ex charitate: ergo optant, & desiderant salutẽ nostram: sed constat, ꝙ sciunt illam non posse esse nisi a Deo: ergo optant illam per Deum: ergo cum desiderium alicuius rei a Deo sit oratio, patet &c.

CONTRA. Sancti aut uolunt nobis salutẽ, uel aliud bonum: aut non uolunt. Si non uolunt: ergo non orant. Si uolunt: sed sicut dicit Anselm. in Prosologiõ, quod beati erunt omnipotentes suę uolũtatis, sicut & Deus suę: ergo cum nullus oret, quod potest per se, sicut dicit August. de correctione, & gratia, si sancti possunt salutem nostram, non orant: uel si non possunt, omnipotentes non sunt. ITEM. Vt dicit Dama. Oratio est ascensus intellectus in Deum: sed beati sunt in termino suæ contemplationis: ergo eorum intellectus in Deum non ascendit: ergo nõ orant. ITEM. Beatus est, cui ad uotum cuncta succedunt: unde August. decimotertio capite 5. in fine, de Trinita. dicit, quod beatus habet quicquid uult: ergo nullus habes quicquid uult: aliquid orat uel petit: ergo sancti in patria nõ orant, ꝙ nobis.

Cap. 25

ITEM. Si Christus orat pro nobis, qritur quare non dicitur in Litania. Christe ora pro nobis: ergo si nõ dicitur, vt, ꝙ nõ oret pro nobis, ac ꝙ hoc nec sancti. ITEM. Quæritur, quare non dirigitur ad Spiritum sanctum oratio, sicut ad patem.

RESOLVTIO.

Orant, & quia nostras necessitates uident, & quia commẽbra Christi sunt nobiscum.

RESP. Dicendum, ꝙ sicut dicit Magister in litera, sãcti pro nobis orant. Et huius ratio est duplex. Vna est, quia uidẽt nostrã necessitatẽ, quia nos indigemus ab illis releuari. Alia ꝓp Dei uoluntatẽ, quia uult ut unum mẽbrum aliud releuet, & quod ꝓinuicem sollicita sint membra: unde cum ipsi sint liberati, debent alios adiuuare.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, ꝙ possunt quicquid uolunt. Dicendum, ꝙ uoluntas dupliciter comparatur ad actum. Aut ad actum proprium, ut uolo hoc facere. Aut ad actũ alienum, ut uolo, ut alius faciat hoc. s. Deus, uel homo. Vnde dico, quod auctoritas Anselmi est re spectu actus propriis sed oratiõ, uel petitio salutis respectu actus diuini, ut. s. Deus saluet. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non ascendit intellectus in Deũ. Dicendum, quod intellectus dicitur in Deum ascendere tripliciter: Aut per nouum aspectum in Deum, scilicet quãdo homo reuocat cogitationem ab aliis, & conuertit in Deum: & sic est tantum in uiatoribus. Alio modo per aspectum alterius insectio ris rei, ut cum quis cogitat hu-

manam miseriam, & implorat misericordiam, ut releuet miseriã, ibi dicitur aspectus, non quia de nouo aspiciat, sed quia aliud inferius ad illud respiciat: & sic est in beatis, quãdo pro nobis orãt, & rogant, quia tunc nostram indigentiam considerant. Tertio modo propter continuationẽ intuitus primi. Vnde cum quis considerat Deum, qui est super se, & continue cõsiderat, continue ascẽdit, non quia ad aliud, & ad aliud, sed quia supra se fertur: & hoc modo cõtinue est in beatis. Et sic patet istud, quia si primo modo dicatur, oratio ascensus est tantũ uiæ, secundo modo est uiæ, & patriæ, tertio modo tantum patriæ. AD ILLVD, quod obiicitur, qd beatus habet quicquid uult. Dicendum, quod beatus aliqua uult sibi, aliqua uult aliis. Dico ergo quod ad substantiam beatitudinis est, ut habeat omne, quod uult sibi. sed ut habeat omne quod uult alii, non est de substantia beatitudinis, sed de consummatione, & bene esse; & hoc non erit, quousque omnes electi sunt glorificati: tũc enim quilibet habebit quod uult sibi, & qd uult cuilibet alij; & tunc plena est beatitudo. Item. Beati orant tantum pro aliis, miseri pro se, & pro aliis: sed consummato numero electorum nõ rogabunt pro se, nec pro aliis. AD ILLVD, quòd ultimo quæritur de Christo. Dicendum, quòd propter errorem Arrii uitandum dictum est. Ne uideamur Christum credere creaturam, & ne uideamur eius potestatem minuere, qua potest omnia, eius petimus miserationem, non orationem. QVOD uero quæritur de spiritu sancto. Dicendum, quod quia est donum, in quo omnia dona donãtur: ideo petendus est ipse, non porrigenda est ei petitio.

QVAESTIO II.

An sancti orationibus suis quidquam nobis impetrent?

VTRVM sancti impetrent nobis aliqua suis orationibus. Et quòd non, uidetur: quia nullus impetrat aliquid apud Deum, nisi qui est in statu merendi: sed sancti non sunt in statu merendi: ergo &c. Si dicas quòd non merito, quòd tunc sit, sed quod pręcessit. Contra. Hoc non soluit: quia secundum hoc etiam si non rogent, nihilominus obtinebimus: ergo nihil nobis facit oratio eorum. PRAETEREA, ipsi sufficienter remunerati sunt de toto eo quod meruerunt: ergo non meruerunt aliquid aliud: ergo ratione meriti præcedentis non impetrant. ITEM. Sancti per omnia conformant uoluntatem suam uoluntati diuinæ: ergo non orant, nec petunt, nisi quod Deus uult dare: sed quod Deus uult dare, dabit, etiam si sancti non petant: ergo &c. ITEM. Sancti uident, utrum orationes nostræ sint exaudiendæ, aut non exaudiendæ. Si sunt exaudiendæ petunt. Si non, non petunt: sed si non peterent, nihilominus petitiones exaudiendæ exaudirentur: ergo eorum oratio nihil facit.

CONTRA. Sancti in uia impetrant a liis gratiam, & multa bona: sed plus possunt apud Deum in patria, quam in uia: ergo magis impetrant. ITEM. Sancti impetrant pro uiuis, quia sunt amici Dei: sed magis sunt amici Dei in patria, quam in uia: ergo efficacius

Universidad de Deusto Biblioteca

cacius impetrant. ITEM. Ostenditur per impossibile, quia si non impetrant, & orant sicut supra monstratum est: ergo frustra orãt & sunt miseri, quia non impletur eorum uoluntas. ITEM. Sancti ita faciunt miracula post mortem, ut ante: ergo ita impetrant post mortem, ut ante.

RESOLVTIO.

Multa proculdubio & merito, & affectu præcedente.

RESPON. Dicendum, quod sanctorum orationes multa nobis bona impetrant, sicut dicit Magister, merito, & affectu. Merito quidem præcedenti, quo Deo facillime seruierunt: & tantum locum suis meritis sunt adepti, ut non solum sibi beatitudinem, & gloriam meruerint, sed etiã aliis suffragari. Multa etiam superero gauerunt affectu, quia amici Dei sunt facti, & amicitiæ est idẽ uelle, & nolle: & cum aliquem ament sancti compellunt (ut sic dicam) Deum diligere. Vnde beata uirgo multos peccatores Deo reconciliare dicitur.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod non sunt in statu merendi. Dicẽdum, quod uerum est ibi. Et præterea non redditur exauditio merito, qd̃ tunc fit, sed merito qd̃ præcessit. QVOD obi̇, quod tunc sine oratione fieret. Dicendum, quod meruerunt non simpliciter, quod ista obtinerent sub conditione, uidelicet si ipsi intercederent, uel alii eorum sub fidia impetrarẽt. Sicut aliqui sancti in morte petierunt, quod dominus exauditet inuocantes eorum patrocinium. Et quod dicit quod meritum eorum est plene remuneratum, uerum est de merito absoluto, sed de merito conditionato adhuc stat conditio, & merendi ratio. AD ILLVD, quod obiicitur, quod conformant uoluntatem suam diuinæ per omnia. Dicendum, quod (sicut dicit August. de prædestinatione sanctorum) quod orare debemus pro prædestinatis, quia fortassis prædestinati sunt, ut nostris orationibus confirmentur: & si constaret nobis hoc totum, quod essent preuisi saluari ad nostras preces, deberemus utique pro eis rogare, ut fructuose rogaremus, quia ad preces nostras saluantur. Sic intelligendum est in sanctis, qui uident quod Deus decreuit nos saluare ad eorum preces; ideo instantissime rogant, & impetrant.

QVÆSTIO III.

An utile nobis sit rogare sanctos.

VTRVM utile sit nobis rogare sanctos. Et quod nõ, uidetur: quia ille qui conuertitur ad rogandum sanctos, aut est dignus exaudiri, aut non. Si est dignus, etiam sine sanctis exaudietur. Si non est dignus, etiam cum sanctis non exaudietur, nec sancti rogabũt pro ipso; ergo &c. ITEM. Oratio est species latriæ; sed latria est cultus soli Deo debitus; ergo oratio debet fieri soli Deo. ITEM. Si dicas, quod est species non tantum latriæ, sed etiam duliæ; ergo si magis est uel debemus honorare maiores, uidetur quod male facit, qui instantius rogat minores; & hoc uidetur stultitia, quia maiores sãcti, ut Beata uirgo, potentiores sunt in conspectu Dei. ITEM. Deus est nobis misericordior, & præsentior quam aliquis sanctus. Sed stultus esset, qui posset adire regem, & inuenire benignioremquam principẽ, qui relicto rege adiret principẽ; ergo &c. ITEM. Sancti sunt nobis absentes: sed stultus est qui absenti loquitur: ergo stultus ẽ q a sanctis aliquid petit. Forte dices, qd̃ ipsi uident in Deo. Contra. Angeli portant petitiones; sed si reluceret in uerbo, frustra portarent: ergo &c.

CONTRA. Nos debemus sanctos Dei honorare: sed qui orat aliquem, ipsum honorat: ergo &c. ITEM. Plus possunt sancti in curia Dei, quam aliqui principes in curia regis sed sapientis est uolentem impetrare in curia regis, deprecari principes: ergo &c. ITEM. Hoc facit communiter ecclesia, & constat qd̃ non errat: ergo &c.

RESOLVTIO.

Vtile ad modum est, & propter nostram inopiam, & propter ipsorum mei gloriam, et Dei reuerentiam.

RESPONDEO. Dicẽdum, quod Deus decreuit, & uoluit quod sanctos rogaremus tripici ex causa, scilicet propter nostram inopiam, sanctorum gloriam, & Dei reuerẽtiam. Propter inopiam in merendo, ut ubi nostra non suppetunt merita, patrocinẽtur aliena. Propter inopiam in contẽplando, ut qui non possumus summam lucem aspicere in se, aspiciamus in sanctis. Propter inopiã in amando, qa miser hõ se magis sẽtit affici circa unũ sanctũ, quã ẽt circa deũ: ideo cõpassus nostræ inopiæ uoluit nos orare sanctos. Ac p hoc patet primũ: quia ille qui ante erat indignus de se, rogãdo sanctos, eorum patrocinio efficitur dignus. Secunda causa est sanctorum gloria, quia Deus uult sanctos suos glorificare, uult p eos miracula facere in corporibus, & salutem in animabus, ut ipsos laudemus: & hoc non tantum per supremos sanctos; sed etiã infimos: unde sicut aliquis sanatur corporaliter inuocando Linum, & non inuocando Petrum, alius econuerso, sic & spiritualiter. Et sic patet secundum, quia Deus uult honorem duliæ omnibus sãctis dari. Tertia causa est Dei reuerentia, ut peccator cui Deũ offendit, qua si non audeat Deum in propria persona adire, sed amicorum patrocinium implorare: & sic patet tertium obiectum, quia bonum est aliquando a Deo resilire propter reuerentiam.

AD ILLVD, autem quod obiicitur, quod sunt absentes. Dicẽdum secundum Magistrum, q reuelãtur a uerbo eatenus, quatenus expedit saluti nostræ. Et quod dicitur de angelis, quod offerunt Deo petitiones nostras: hoc dicitur, quia ipsum cõsiluunt super petitionibus nostris, ut sciant qualiter erga nos debeant ministrare. SI AVTEM quæratur, qualiter quis inuocet beatum Petrum, cum sit mortuus. Dicendum, quod inuocatur spiritus Petri: & quoniam spiritus habet esse gloriosum, & perfectum: ideo ne uidcamur eius gloriam diminuere, synecdochica locutione quod est totius, attribuimus partiuel locutionem quam dirigimus ad animam, potius attribuimus toti: & sic patet illud.

Universidad de Deusto Biblioteca

DISTINCTIO XLVI.

De statu, & conditione malarum animarum post mortem.

SEd quæritur hic de ualde malis, utrum & ipsi in aliqua pœnarum mitigatione Dei misericordiam sentiant, ut minus quam meruerint puniantur. Quidam autumant eos nullam releuationem pœne habituros: quod confirmant Iacobi auctoritate dicentis, Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam. August. etiam ait, Misericordia hic, iudicium in futuro. Idem distinguens quomodo omnes uiæ domini sint misericordia, & ueritas, ait, Erga sanctos omnes uiæ Dei misericordia: ergo inimicos omnes ueritas: quia & iudicando subuenit, & ita non deest misericordia; & miserando id exhibet quod promisit, ne desit ueritas. Erga omnes autem quos liberat & condemnat, omnes uiæ sunt misericordia & ueritas: quia ubi non miseretur, uindictæ ueritas datur. Dicens, ubi non miseretur, dat intelligi aliquid a Deo fieri, ubi ipse non miseretur. Sed his occurrit quod ait Cassiodo. super psal. 50. loquens de misericordia & pietate Dei. Hæ duæ, inquit, res iudicio Dei semper adiunctæ sunt. Ergo & in punitione malorum non est iustitia sine misericordia. Idem de iudicio & misericordia ait, Hæc duo mutua societate sibi iunguntur. In his breuiter omnia opera Dei includit. Augu. quoque respondens illis, qui reproborum supplicia finem habitura contendunt, ita illorum repellit opinionem, asserens reprobos perpetuo puniendos, ut eorum supplicia mitigari aliquatenus non neget. Frustra, inquit, nulli æternam damnãdorum pœnam & cruciatus sine intermissione perpetuos humano miserantur affectu, atque ita futurum esse non credunt: non quidem scriptur is aduersando diuinis; sed pro suo motu dura quæque molliendo, & leuiorem flectendo sententiam: quæ putant in eis terribilius esse dicta quam verius. Non enim (inquiunt) obliuiscetur misereri Deus, aut cõtinebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidem in psalmo legitur: sed de his intelligitur qui sunt vasa misericordiæ: quia & ipsi non

Iacob. 2 Super actona rium 19. Mat. 5.

Idẽ Cassiod. sup psl. 100.

1 Ench.

Ps. 76. Rom. 9

pro meriti, suis; sed Deo miserante de miseria liberantur. Aut si hoc ad omnes existimant pertinere, non ideo necesse est vt damnationem opinentur finiri posse eorum, de quibus dictum est, ibunt hi in supplicium æternum. Nec hoc modo putetur habitura finem fœlicitas eorum, de quibus econtrario dictum est, iusti autem in vitam æternam. Sed pœnas damnatorum certis temporibus existimem (si hoc his placet) aliquatenus mitigari. Et sic quippe intelligi potest manere ira Dei in illis, idest, ipsa damnatio. Hæc enim uocatur ira Dei, non diuini animi perturbatio, vt in ira sua, idest, manente ira sua, non contineat miserationes suas, non æterno supplicio finem dando, sed leuamen adhibendo uel interpretando cruciatibus: quia nec Psalmus ait ad finiendum iram suam, uel post iram suam, sed in ira sua. Quæ si sola esset alienari à regno Dei, & carere magna multitudine dulcedinis Dei: tam grandis tamen est pœna, ut ei possint nulla tormenta, quæ nouimus, comparari: si illa sit æterna, ista autẽ sit quantũlibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors perpetua damnatorum: & ipsa omnibus erit communis, sicut manebit cõmuniter omnium uita æterna sanctorum. Ecce ita asserit hic pœnas reproborum non esse finiendas, quod non improbat, si dicatur eorum supplicio aliquod leuamen adhiberi. Vnde non incongrue dici potest, Deum & si iustè id possit, non omnino tantum punire malos in futuro, quantum meruerunt: sed eis aliquid quantũcunque mali sint, de pœna relaxare.

Mat. 25.

Determinat præmissas auctoritates.

Quod ergo dictum est, iudicium sine misericordia fieri illi, qui non fecit misericordiam: ita intelligi potest, quòd iudicium damnationis fiet illi, qui nõ fecit misericordiam, pro eo quòd fuit sine misericordia. Vel fiet iudicium ei sine misericordia liberante, & saluante: qui tamen in aliqua pœnæ alleuiatione misericordiam Dei sentiet. Ita cum dicitur misericordia, hic iudicium in futuro: non negatur quin in futuro sit misericordiæ effectus, & in electis qui per misericordiam ab omni miseria liberabuntur, & in reprobis, qui minus quam meruerint, cruciabuntur. Sed hic non sine causa

Universidad de Deusto Biblioteca

dicitur fieri Dei misericordia, & iudicium in futuro: quia & hic multis modis miseretur Deus, quibus non miserebitur: tunc vocat enim Deus nunc peccatores & iustificate, quòd tunc non faciet: et tunc reddens singulis secundum ma
Luc. 5. rita sua, manifeste indicabit, qui nunc occultè iudicat. Cuius occultum iudicium (vt ait August.) intelligitur pœna, qua quisque vel exercetur ad purgationem, vel admonetur ad conuersionem: vel si contemnit, excęcatur ad damnationem. Occultum ergo iudicium Dei pęna dicitur, quia iudicat purgando, conuertendo, vel excæcando. Iudicia quoq; Dei interdum appellantur dispensationes eius de omnibus
Psal. 8 rebus. Vnde, Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius,
Rom. 11 & iudicia eius abyssus multa. Iudicium autem, quo in futu
Ps. 35. ro iudicabit, intelligitur sententia iudicis, qua ventilabitur area, idest, diuidentur localiter boni a malis ministerio Angelorum: & isti in vitam ducentur, illi in supplicium
Mat. 25 mittentur, qui nunc simul misti sunt.

De iustitia & misericordia Dei.

Sed quomodo iustitiam Dei & pietatem, idest, misericordiam supra Cassiod. duas esse res dixit, quæ semper adiunctæ sunt iudicio Dei? Iustitia enim Dei, & misericordia nō duæ res sunt, sed vna res, idest, vna diuina essentia est, sicut supra pluribus auctoritatibus ostensum est. Quia non est Deo aliud esse misericordem, quam misericordiam, nec iustum, quam iustitiam, sed idem prorsus. Nec aliud est ei esse misericordem, quam iustum: vel misericordiam, quam iustitiam; sed omnino idem: quia non denominatiuè, sed essentialiter hęc de Deo dicuntur. Cur ergo dicit scriptura de operibus Dei, quedam esse misericordiæ, quædā iustitiæ? Si enim iustitia Dei misericordiam est: quæcunque sunt opera misericordiæ, esse videntur iustitiæ, & econuerso. His responderi potest sic, illis locutionibus, quibus huiusmodi operum fiunt dist. vt alia misericordiæ, alia iustitiæ, alia bonitati attribuantur: non diuersitas subiacentis, idest, rei his vocabulis significatæ exprimitur, sed varietas sensuū, & effectuum in creaturis monstratur. Cum enim dicitur Deus iustus vel iustitia essentia diuina prædicatur: & etiam quod ipse

ipse sit distributor, & iudex meritorum intelligi datur. Ita & cum dicitur misericors, essentia diuina prædicatur: & insuper quòd ipse sit miserorum liberator intelligi datur. Similiter cum dicitur bonus, essentia prædicatur. Et cum dicitur Deus, & insuper auctor omnium bonorum ostenditur. Ita & cum dicitur Deus, essentia diuina prædicatur, & ipse timendus ostenditur. Inde ergo quædā opera misericordiæ, quædam iustitiæ dicuntur: non quin diuina essentia hæc, & illa operetur, & quin hæc, & illa sint opera diuinæ essentiæ, quæ dicitur misericordia & iustitia: sed quia quædam sunt quibus ostenditur iudex, & æquus distributor, quædam quibus ostenditur miserator. Misericors enim dicitur in natura, miserator in exhibitione. Et in quibusdam operibus dicitur effectus esse misericordiæ, in quibusdam effectus iustitiæ: nō quod aliud efficiat iustitia, aliud misericordia Dei si ad essentiam referas: sed quia ex quibusdam effectibus intelligitur iudex, ex quibusdam miserator, uel (vt quibusdam placet) iustus & misericors. Sed secundum hoc occurrit quæstio, quomodo ex alijs ostendatur iustus, & alijs misericors, cum sit idem ei esse iustum & esse misericordem. Si enim secundum eandem rationē dicitur iustus, & misericors, ex eo opere quo intelligitur iustus, intelligitur misericos, & econuerso. Sed dixi supra, quia cum dicitur Deus iustus & misericors, ita eadem diuina essentia significatur, & secundum eā idem prædicatur, vt etiam quædam diuersa intelligantur. Intelligimus enim per hoc eum esse miseratorem & iustum
Iustitia. Cassio. super ad qui scit ter ra in fu. iudicem. Quod euidenter Orige. ostendit dicens, Omnia, quæ Dei sunt, Christus est: Ipse sapientia eius, ipse fortitudo, iustitia, sanctitas, ipse prudentia, ipse veritas. Sed cum vnum sit in subiacenti pro varietate sensuū, diuersis nuncupatur vocabulis. Aliud.n. significat sapientia, aliud iustitia. Quādo.n. sapiētia dicitur, disciplinis te diuinarū humanarūq; rerū instruere intelligitur. Quādo iustitia, distributor, vel iudex meritorū insinuatur. Ita et prudētia cū dicitur, doctor, et demōstrator bonarū, vel malarū rerū, vel neutrarū itel.

Confirmatio per authoritatem.

Quod aūt quædā opera misericordiæ, quædā iustitiæ, quæ

Universidad de Deusto Biblioteca

dam bonitati attribuantur, in scripturis facile est reperire. Et de mia quidē, et iustitia manifestum est: de bonitate verò, & misericordia amplius latet. Sed Augu. docet illa opera propriè ad misericordiam pertinere, quibus aliqui a miseria liberantur. Ad bonitatē verò non solum illa, sed facturam & gubernationē naturalium: ita dicens: Ad misericordiam pertinet, quòd a peccatis mūdat, et de se miseria liberat: Ad bonitatem verò, quòd cœlū, & terrā et oia valde bona creauit vt essent. Idem, Cœli non indigent misericordia, vbi nulla est miseria: & in terra hominis abundat miseria, & superabundat Dei misericordia. Miseria ergo hominis, & misericordia Dei plena est terra, non cœli, qui non indigent misericordia, indigent tamen regente domino. Oia n. indigent domino, & misera & fœlicia, quia sine illo miser non subleuatur, felix non regitur. Item alibi, Misericordia est erga miseros, bonitas erga quoslibet: interdum tamen misericordia largè accipitur, vt bonitas.

Sup Ps. 135.

Idē sup Ps. 32.

Qūo uniuersæ uiæ dñi dicantur misericordia, & ueritas.

Post hæc considerari oportet ex quo sensu vniuersæ viæ domini dicantur misericordia & veritas. Hoc multiplicem recipit expositionem. Vniuersæ enim viæ domini misericordia, & veritas, quibus ad nos venit, vt ait Aug. super Psal. intelliguntur duo aduentus. Primus, in quo manifestam, & multiplicē misericordiā nobis exhibuit: & secundus, in quo requirendo merita iustitiam exhibebit. Vniuersæ etiam viæ domini, i. quibus ad Dominum ascendimus, sunt iustitia, qua a malo declinamus; & misericordia, qua bonum facimus. In his enim duobus oē bonum meritum includitur. Sed cum superius Cassiodo. dixerit in his duobus oia opera Dei includi, mertò quæri potest, an in oī opere Domini hæc duo mutuo sibi iungantur. Quibusdam placuit non in oī opere Domini hæc duo concurrere, secundum effectum dico: nā secundum essentiam non diuiditur misericordia a iustitia, sed vnū est. Verum secundum effectū non in oī opere Domini dicunt esse misericordiam & iustitiam: sed in quibusdam fatentur tantum misericordiam, in alijs iustitiam, atq; in alijs misericordiam, & iustitiam. Fatentur tamen dominum oia quæ fecit misericorditer agere & iustè, referentes rationem dicti ad Dei voluntatem, quę iustitia est, & misericordia: non ad effectus misericordiæ & iustitię, qui sunt in rebus. Alijs autem videtur, quod sicut dicitur Deus omnia opera sua iustè facere & misericorditer: ita concedendum sit in omni opere Dei iustitiam esse & misericordiam, id est, clementia, secundum effectum, vel signum: quia nullum opus Dei est, in quo non sit effectus, vel signum æquitatis, & clementiæ, siue occultè, siue apertè. Aliquando enim manifesta est clementia siue benignitas, & occulta æquitas, aliquando econuerso.

Idē sup illud, Secundum misericordiam tuā memento mei.

Ps. 24.

Ad Ps. 109.

Vpra egit Magister de statu, & conditione, aiarum bonarum. In hac parte agit de statu, & conditione aiarum dānatarum. Vnde in hac parte Magister quærit, utrum aiæ damnatæ recipiant unquam mitigationem in pœna per benignitatem misericordiæ, an solummodo puniantur p seueritatē iustitiæ. Et hæc pars diuiditur in duas. In prima quærit, & determinat. In secunda ostedit qualiter misericordia Dei in opere currit cum iustitia Dei, ibi. *Sed quomodo iustitiam Dei, &c.*] Prima pars habet duas. In prima inuestigat & opponit. In secunda determinat, & soluit, ibi. *Vnde non incongruè dici potest, &c.*] Similiter secunda pars habet duas. In prima comparat misericordiā, & iustitiam ad inuicem. In secunda uerò comparat ad operationem, ibi. *Quia autem quædam opera, &c.*] Et illa secunda pars habet duas. In prima ostendit, qd quædam opera adaptantur misericordiæ, quædam iustitiæ, quædam pietati. In secunda uerò determina, quomodo illud intelligiſ, Vniuersæ uiæ domini misericordia, & ueritas, ibi. *Post hæc considerari oportet, &c.*] Et sic duo determinat hic principaliter. f. utrum pœnæ malorum recipiant mitigationem. Secundo quomodo misericordia, & ueritas eandem respiciant operationem.

Hac intermissione, &c.] Videtur male dicere, quia Iob. 24. dicitur. Transierunt ab aquis nimium ad calorem nimium: ergo saltem fit intermissio. Item. Super illud Isa. 14. Tu qui proiectus es. Glo. & si omnes aiæ aliquando habebunt requiem, tu numquam: & ita uidetur quòd aiæ aliquando ibi requiescant. Resp. Dicendū, q; punitio gehēna lis erit sine oī intermissione: Et hoc patet per illud, quod dr Apoca. 14. Ascendit fumus tormentorum in sæcula sæculorū, & nō habebunt requiem die, ac nocte. Cum n. non sit interpollatio in culpa, dēt esse continuatio in pœna. Quod obiicitur de transitu. Dicendum, q; loqtur non simpliciter, sed sub conditione ad exaggerandum magnitudinem peccati illius. Dub. 1.

Quæ si sola esset, &c.] Videtur male dicere, quia ut dicit Aug. Dub. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc ē mitissima pœnarū oīum: ergo cōtradicit sibi nunc. Resp. Dicēdū, q̃ Aug. loqtur de illis, qui damnū habent, & aīaduertunt: vel si aīaduertunt nō tñ habent cōscientiæ remorsum. Vel dicendū, q̃ quia hic comparat carentiam uisionis Dei æternā ad pœnā tpalē; ideo dicit, qd̄ illa excedit oem tpalē, quia ibi ē priuatio boni æterni, sed hic tpalis. Cū aūt dicit ipsam esse mitissimā: loquitur de pœnis æternis.

Dub. 3. *Ens aliquid, &c.*] Videtur male dicere, quia Eccl. 40. A pūdēte, &c. dicit Glo. In inferno nulla erit mitigatio. Resp. Dicēdū, q̃ hic loquitur de relaxatione, sed ibi de mitigatione post pœnā taxatā. Aliqui tñ exponunt, q̃ erit mitigatio ad liberationē, sicut exponit Magister quasdā aliās auctoritates in litera: sed ista expositio extorta ē videt. Aliud. n. est peccatū mitigari, aliud a pœna omnino liberari.

Dub. 4. *Quam incomprehensibilia, &c.*] Contra. Videtur dicere contra illud, quod dē in Psal. 118. In labiis meis pronunciaui oīa iudicia oris tui. Si. n. potuit pronūciare, ergo & comprehendere. Resp. Dicendum, quod iudicia Dei dicuntur dupliciter. Vno mō iudicatiua p̄cepta, q̃ erāt in lege, quę frequenter in Psalmo uocātur iudicia. Alio modo dicuntur diuina dispositio, & diuini cōsilii diffinitio: & ista sūt incomprehensibilia quantū ad cognitionem, quia ante fiunt, quam ad nostram cognitionem deducantur. Vel si ad nostram cognitionem deducantur, non tamē cognoscimus quare facta sunt, nisi spiritus Dei reuelet, q̃ scrutatur profunda Dei: & sic patet quod alio modo accipitur hic, & ibi iudicium.

Quadam sunt, &c.] Videtur male dicere, quia opera Dei nō ostēdunt misericordiā, & iustitiam, nisi sicut effectus causam. Si ergo misericordia, & iustitia est eadem causa omnino, ut dicit in litera, ergo eisdem effectibus quibus ostenditur iustus, ostenditur & misericors. Resp. Dicendum, quod causa in Deo quamuis non dicat ueram habitudinem, & dependentiam ex parte Dei: dicit tñ habitudinē ex parte creaturæ: & sicut ex parte creaturæ est habitudinis teueritas, ita & multiplicitas: & secundum aliorum habituum multiplicationem est diuinam essentiam multipliciter intelligere, & assignare. Quomā igitur aliū modum habet effectus, qui respicit meritum alium qui respicit misericordiæ defectum: & iustitia, & misericordia istas habitudines connotat, quamuis principale significēt, inde est quod ille effectus, qui attribuitur iustitiæ, non potest attribui misericordiæ.

Dub. 5. *Aliud enim significat sapientia, &c.*] Contra. Quia supra, cum dictum sit, quod non dicitur diuersitas signati, uidetur q̃ contra se dicat. Resp. Dicendū, q̃ illud intelligitur rōne cōnotati: sed illud qd̄ superius dictū est, intelligitur rōne principalis signati. Vel dicendum, q̃ alietas non uocatur in re signata absolute, sed sub ratione intelligendi, quæ est alia, & alia, quia uoces sunt signa intelligentium, & sic patet illud.

AR-

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An damnatis propter Ecclesiæ suffragia pœna mitigetur.

AD intelligentiā præsentis distinctionis secundum duo, quæ determinat Magister in litera, duo principaliter quęruntur. Primò q̃ritur, utrū pęna malorum recipiat mitigationem. Secundo quæritur, quo modo misericordia, & ueritas eandem respiciant operationē. Circa primum quæruntur quatuor. Primò, quæritur, utrum aliqua mitigatio pęnæ fiat damnatis propter suffragia Ecclesiæ. Secundo, utrum fiat mitigatio propter pietatem misericordiæ. Tertiò, utrum Deus agat misericordius cum uno, quam cū altero. Quartò, utrū agat iustius cū uno, quā cum altero.

QVod per suffragia Ecclesiæ aliqua mitigatio fiat dāna tis, ostenditur. Primò per Aug. in Enchi. qui dicit, quod quibus prosunt, uel ad hoc prosunt, ut plena fiat remissio, uel ut tolerabilior sit eis damnatio: ergo si punitio est in damnatis, uidetur quod illa possit mitigari. ITEM. Augu. dicit, quod pęna Arii nō est determinata, sed augetur secundum quod peccantes suo errore multiplicantur: sed Deus pronior est ad misérandum, quam ad condemnandū: ergo si in statu in quo sunt, potest eorum pęna augeri, potest & minui. ITEM. Impossibile est multorū pręces non exaudiri: sed Ecclesia orat pro omnibus damnatis, & fidelibus, qui moriuntur, de quibus non constat, q̃ uadant in infernum: sed multi talium damnantur: ergo si ecclesia non frustra orat, patet, &c. ITEM. Ratione uidetur, q̃ a plus placet Deo improportionabiliter pœna, quam q̃s sustinet uoluntarius, q̃ illa q̃ q̃s sustinet inuitus: sed damnatus sustinet inuitus, aliquis uir iustus, qui ei suffragatur pro eo sustinet uoluntarius: ergo iste plus soluit Deo pro illo patiendo, quam ille pro se: ergo si Dominus dimittit, q̃ minus placet, pro eo qd̄ magis patet, &c. ITEM. Iste punit se ex charitate, & pro eo qui est in inferno: ergo Deus acceptat hanc pęnam pro illo: sed non punit bis in idipsum: ergo &c.

CONTRA. Augusti. de cura pro mortuis agenda dicit, quod Ecclesiæ suffragia pro ualde bonis sunt gratiarū actiones, pro ualde malis sunt qualescumq; uiuorum consolationes: ergo nō prosunt ualde malis, sed ualde mali sunt, qui sunt in inferno: ergo &c. ITEM. Auctoritas dicit, q̃ in inferno nulla est redemptio, & Ecclesia istud cōtat: ergo si nulla redemptio, est ibi, uidetur quod & nulla sit mitigatio. ITEM. Ecclesia non facit suffragia pro damnatis. Qd̄ patet, quia in corpore Christi, in quo est specialiter suffragiū defunctorum, ut dicit Magister supra Dist. xii. Non fit memoria, nisi pro uiuis, & illis q̃ sunt in purgatorio, & q̃ sunt in paradiso: sed faceret, si dānatis, p̄desset: ergo &c. ITEM. Rōne uī, q̃ a damnati sunt ex charitate diligēdi. Quod patet, qu a nō sunt oridi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinati ad uitam: ergo cũ charitas faciat suffragium acceptabile, nullum suffragiũ pro eis factum Deo est acceptum: ergo nec debet ꝓ eis fieri. ITEM. Suffragia facta pro beatis, qa sunt in termino non augent gloriã: ergo cum dãnati similiter sint in termino, nõ minuunt eis pęnam. ITEM. Quod non minuit de culpa, nec de pęna, quia tantæ culpæ debetur tanta pœna: sed damnatorum culpa non potest minui: ergo &c. ITEM. Si minuit, aut extensiue, aut intensiue. Si intensiue: ergo cum non sit intensiue infinita, poterit auferri per suffragia. Si ergo extẽsiue: sed infinita est extensione, & ab infinito nihil adimitur. Si dicas quod est finita ex parte ante, & ex illa est diminutio, quia illa est pœnæ dilatio: ergo tunc dederus peccati est siue decore iustitiæ.

RESOLVTIO.

Nẽ dum non mitigatur: sed & nullatenus minuitur.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ aliquorum fuit positio ut magistri Præpositiui, quod suffragia damnatis prosunt, non tamen omnibus, quia non ualde malis: sed mediocriter: utputa illis qui habuerunt opera bona, per quæ merentur ab aliis adiuuari. Sed in modo positionis diuersificati sunt. Nam quidam dicunt, quod prosunt ad diminutionem pœnæ quãtum ad interpellationem: & ideo non totaliter auferitur: sed solum ad modicum temporis. Sed ista positio non uidetur conueniẽs. Cum enim deordinatio culpæ non recipiat intermissionem, quomodo reordinatio pœnę recipiet? Ideo dicunt alii, quod fit remissio simpliciter, non ad tẽpus: sed tã numquam tota pęna auferitur, quia fit ablatio non secundũ proportionem arithmeticam: sed secundum proportionẽ geometricam, idest quando sic fit, qd hic remittitur primo aliquota pars pęnæ, in secunda uice adimitur tantũ non secundum quantitatẽ: sed secundum proportionẽ: ut si primo aufertur centesima pars, similiter & secundo, & tertio, centesima pars eiusdẽ partis remanet, & iõ semper remanet. Sed certe istud nõ soluit, quia suffragia sequentia nõ minus ualent, quam præcedentia: ergo tantundem de pęna faciunt remitti secundũ quantitatẽ pęnæ remissæ. Ideo dicũt tertiũ ꝙ prosunt nõ in ablationem totalis pœnæ, nec ad ablationẽ de parte pœnæ diminuẽdo puniens: sed fortificãdo subiectũ, ut melius, & tolerabilius portet. Sed ista opinio nõ uẽ posse stare: qa si fortificatur, aut fortitudine gratiæ, aut naturæ. Non gratiæ, hoc constat. Non naturæ: quia hæc fortitudo non est a natura: ergo nullo modo. Iõ est communior opinio, & uerior quod suffragia damnatis non prosunt, nec ecclesia intendit orare pro eis.

AD ILLVD ergo, qd primo obꝰ in contrarium, qd prosunt ad tolerabiliorẽ damnationẽ. Dicendum, ꝙ non intelligit de damnatione facta in inferno, ubi nulla ẽ redẽptio: sed in purgatorio. Et uult dicere qd illis dupliciter ꝓsunt. Vel liberãdo, ut illos, q parũ hãt de cremabili. Vel mitigando quantum ad illos, qui multum. AD ALIVD dicẽdum, quod non est simile, quia remissio dẽt fundari super fundamẽtum charitatis: & quoniam Arius hẽt malam uoluntatem, iõ põt augeri pœna eius, & non remitti. AD ILLVD, qd obiicitur, qd multorum preces exaudiuntur. Dicendum, ꝙ ubi constaret ecclesiæ, quod esset damnatus non oraret: sed non constat: ergo orat, quia ualet, si nõ est damnatus: aut si est damnatus, reuertitur in sinum suũ. AD ILLVD qd obiicitur, quod plus placet Deo pœna uoluntaria, quam inuoluntaria. Dicendum, ꝙ uerum est: unde Deus remunerat uirum iustũ pro illa pœna: sed ista pœna uoluntaria non põt assumi, nec acceptari pro eo, qui non habet charitatẽ: & ideo patet sequens.

QVAESTIO II.

An damnatis mitigatur pœna propter misericordiæ pietatem?

VTRVM fiat mitigatio ꝓp misericordiæ pietatem de pœnis damnatorum. Et qd non, uidetur: quia dicitur Apoca. 18. Quantum se glorificauit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum. ITEM. Isa. xl. Suscepit de manu domini duplicia: dicit de aia peccatrice. ITEM. Super Illud Psal. Ex usuris, & iniquitate. Glo. Vsuræ dicuntur peccata, quia pius mali inuenit in suppliciis, quam commissum est in culpis: igitur ibi non est aliqua mitigatio. ITEM. Ratione uidetur, quia delectatio est momentanea, & modica: sed ponitur pęna ętena, & acerbissima: sed hoc in infinitum excedit illud: ergo punitur supra condignum: ergo non est ibi mitigatio.

CONTRA. In Psal. Numquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? quasi diceret, non: ergo tunc aliquid relaxat. ITEM. Peccator cum peccat mortaliter, offendit Deũ, a quo est omne bonum: ergo meretur amittere omne bonum: ergo & esse: ergo cum Deus neminem reducat ad non esse, omnes punit citra condignum. ITEM. Peccator offendit Deũ a quo est omnis ordo: ergo se deordinat: ergo si peccantes merentur in suppliciis ordinari, statim ergo merentur puniri: ergo cum nõ puniãtur statim, patet quod citra condignum. ITEM. Peccator offendit Deum, qui est bonum infinitum omni infinitate: ergo infinita pœnæ acerbitate debet puniri: sed non punitur: ergo citra condignum punitur.

Ps. 76.

RESOLVTIO.

Vbique ante taxationem mitigationem illa suscipit: sed non ita post taxationem.

RESP. Dicendum, ꝙ mitigatio pœnæ damnatorum dupliciter põt intelligi. Aut quantũ ad taxationẽ, & inflictionẽ pœnæ: & sic absque dubio est ibi mitigatio, quia diuina iustitia non tantum uel totũ exigit, pro eo qd eius pietate interueniẽte aliquã partem pœnæ infligẽdo remittat. Alio modo potest intelligi mitigatio post pęnę taxationẽ, & inflictionẽ: & hoc modo nulla cadit mitigatio a diuina misericordia, quia ex tũc claudit eis dominus uiscera pietatis. Rationes igitur ostẽdentes, quod est ibi

Universidad de Deusto Biblioteca

ibi mitigatio, omnes procedũt secundum istam uiam. ſ quantũ ad inflictionẽ. Vnde oſtendunt ibi mitigationem quantum ad ea, in quibus homo punitur quãtum ad tempus, & quantum ad menſuram; quia non tantum infert Deus, quantum homo meruit. Tren. 3. Miſericordiæ domini eſt, quod non ſumus conſumpti: & iterum pœnam diſſert: & poſtremo acerbitatem minuit: & ideo illæ rationes cõcedendæ ſunt.

AD oppoſitum reſponderi poteſt per unicam diſtinctionem. AD ILLVD ergo, quod obiicitur de ſcriptura, quæ dicit, quod tantum, & quod duplum, & quod ampliuſ: ad illa omnia Reſpondendum, ꝙ eſt comparare delectationem ad pœnam ſecundum duplicẽ cõparationẽ. Aut ſecundũ intenſionẽ huius in genere peccæ: & illius in genere delectationis: & ſic multo maior eſt pœna, q̃ delectatio: nec eſt ibi proportio, ſed exceſſus. Eſt iterũ cõparare hoc ad illud ſecundum rõnem meri, uel demeriti: & ſic dico, quod meritũ delectationis inordinate excedit pœnã, quia dignus eſſet ampliuſ puniri. Seruatur igitur in punitione proportionalitas, quia magnę culpæ magna infligitur pœna, ſed non proportio: quia quantum ad intenſionem, & duationem pœna excedit culpam, ſed quantum ad meritum culpa pœnam: & per hoc patet prima ratio: quia & ſi delectatio ſit momẽtanea, tamen quia cum ea offenditur bonum infinitum, meretur pœnam æternam.

QVAESTIO III.

An Deus mitius agat cum uno damnatorum, quam cum altero?

VTRVM Deus miſericordius agat cum uno, q̃ cũ altero. Et ꝙ ſic, uidetur. Rom. 9. Cui uult miſeretur, & quẽ uult indurat: ſi ergo miſericordius agit cũ uno, quẽ reuocat, quã cũ eo, quem indurat, patet &c. ITEM. Ordo, & gradus eſt in effectib. diuinis pp ſapiẽtiã, cuius eſt ordinare: ſed diuina miſericordia nõ miſereꝰ niſi ſapiẽter, & ordinate: ergo magis uni, quãm alii. ITEM. Miſericordia intueꝰ miſeriã: ſed unus magis eſt miſer, q̃ alter: ergo Deus dẽt magis miſereri unius, q̃ alterius. ITEM. Magis miſeretur, q miſeriã totam aufert, q̃ q miſeriã mitigat: ſed Deus ab aliquibus aufert totã miſeriã, aliquibus mitigat: ergo &c.

CONTRA. Aug. Actus, & effectus rñdẽt habitui, ſiue origini I quolibet; ſed diuina miſericordia eſt sũma: ergo cuiuſcũq; miſereꝰ, miſereꝰ in ſummo. ITEM. Miſericordia intueꝰ miſeriã: ergo ſi magis miſereꝰ alicui: ergo magis miſero: ſed in futuro magis miſer eſt, q magis peccauit; ergo magis miſeretur eius, qui magis peccauit; ſed hoc eſt inconueniens; ergo &c. ITEM. Quia Deus eſt ſapientiſſimus, ideo facit ſapientiſſime quidq̃d facit: ergo cum ſit miſericordiſſimus, miſericordiſſime ſe hẽt ad quemlibet: ergo &c.

RESOLVTIO.

Et quidem hic releuando a miſeria: ſed non ita alibi, ſcilicet poſt hanc uitam.

RESP. Dicendum, quòd magis miſereri hic ꝑ intelligi triplicitcr. Aut maiori habitu, aut actu, aut effectu. Primo modo & ſecundo impoſſibile eſt: ſed tertio modo. ſ. quantum ad effectum, qui eſt releuatio a miſeria, uerũ eſt tam in ꝑſenti, quã in futuro: ſed aliter nũc, aliter tũc. Quia nũc miſericordiæ effectus ſunt principales, & effectus iuſtitiæ ſunt annexi: tũc autem effectus inſtitiæ erunt principales, & miſericordiæ erunt annexi. Tũc.n. reddet Deus ſecundũ opera ſua unicuique, nũc ãt ſecundũ benignitatẽ ſuã: & iõ ſimpliciter magis miſeretur in ꝑſenti eius cui magis uult, in futuro magis eius, qui magis indiget: unde magis miſero plus cõdonauit ſecundum quantitatẽ abſolutam, non tamen ſecundũ quantitatem relati; ut patebit poſtea.

AD ILLVD, qd obꝰ, qd effectus rñdẽt habitui. Dicendũ, ꝙ uerũ eſt in agẽte inferiori, q facit oẽ qd põtinõ ſic eſt in Deo. AD ILLVD, ꝙ obꝰ. ꝙ peccator reportat comodũ. Dicẽdum, ꝙ falſum eſt, quia ſemp ſibi remanet pœna maior. AD ILLVD, ꝙ obꝰ de ſapientia. Dicendum, ꝙ non eſt ſimile, qa ſapiẽtia cõnotat ordinẽ, nõ effectum abſolutum, ut miſericordia.

QVAESTIO IIII.

An Deus cum uno damnato iuſtius agat quam cum altero?

VTRVM Deus agat iuſtius cũ uno, q̃ cũ altero. Et ꝙ ſic, uiꝰ qa ſicut iuſtitię ẽ punire, ſic miſericordiæ ẽ parcere: ergo cum magis puniat unũ, q̃ alterũ: ergo iuſtius agit cũ uno, q̃ cũ altero. ITEM. Quantũ intediꝰ miſericordia, tũ minuiꝰ rigor iuſtitiæ: & eõuerſo: ergo cũ agat miſericordius cũ uno, q̃ cũ altero: ergo & iuſtius. ITEM. Quãtum iſte meruit ꝑmiari, tantũ iuſtum eſt iſtũ ꝑmiari: ſed unus magis meruit, q̃ alter: ergo iuſtius eſt magis unum ꝑmiari, q̃ alterum: ſed Deus ꝑmiat ſecundum ꝙ meruit; ergo iuſtius ꝑmiat unum q̃ alterũ. ITEM. Demõſtratis duobus, quorũ unus peccat duplo magis, q̃ alter, qui minus peccauit, meruit ſex, qui magis meruit. xii. tunc eſto qd dñs remittat duo illi, q minus peccauit, q̃ro quãtum illi remittit, qui magis peccauit. Si amplius quã duo: ergo miſericordius agit cum eo, qui magis peccauit, & ita reportat cõmodum de malitia, qd eſt incõueniens. Si ãt remittit duo, arguitur ſic, ille puniꝰ plus duplo, & nõ meruit niſi duplo: ergo eſt magis dignus quatuor, quã ille ſit dignus. x. qa ita iſte dignus ẽ ſex, ſicut ille xii. ergo ita quatuor ſicut ille octo; ergo ſi Deus iſti infligit quattuor, illi. x. iuſtius agit cum illo, qui recipit. x.

CONTRA. Quod nõ iuſtius, uꝰ: qa ſicut Deus eſt optimus, ita & iuſtiſſimus; ſed quia optimus eſt, optime agit: ergo qa iuſtiſſimus, iuſtiſſime agit. ITEM. Quãto aliqs ẽ iuſtior, tanto magis accedit ad mediũ in iudicando; ergo ſi iuſtiſſimus ſũme accedit ad mediũ: cũ ergo ſumme, nõ ẽ ibi magis, & minus. ITEM. Sicut Petrus eſt dignus gloria ſua, ita & Clemens ſua: ergo ſimiliter ex parte ꝑnarũ: ſi ergo conſiderat dignitatẽ meritorũ: ergo non magis iſte agit cum uno, quam cum alio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Agit quidem, intelligendo iustius, pro seuerius: nec tamen citra, aut ultra meritum.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ iustitia in opere uno modo dicit seueritatem, alio modo ordinem: sicut & benefacere uno modo qualitatem absolutam, alio modo ordinem. Si iustitia in opere dicat seueritatem, siue qualitatem absolutam, dico, ꝙ sic iustius agit cum uno, quàm cũ alio, quia seuerius: & sic melius facit unum, quã aliud. Alio modo iustitia dicit ordinem præmii ad meritum: & sic dico, ꝙ iustissime retribuit. Sicut enim, qui producit, optime ordinat: & sic in remunerando optime, & æquissime ordinat præmia ad merita. Concedendæ igitur sũt duæ primæ rõnes ostẽdentes, ꝙ iustius agit, quia seuerius.

QVOD uerò obiicitur, quanto quis meruit, tantum iustum est præmiari. Dicendum, ꝙ cõcedendum est similiter & hoc. Iustius est unum præmiari, q̃ alterum, comparando ad idem præmium: unde si Deus tantũm præmium daret Petro quantũ Lino, dico, ꝙ iustius agit cum Petro: sed maius præmium dat Petro, & minus Lino, ita ꝙ Petrus nõ est magis dignus suo præmio, q̃ Linus suo: quoniam ergo iustitia dicit ordinationẽ secundum diuersitatem premiorum correspondentem diuersitati meritorum: ideo nõ iustius agit cum uno, quam cũ altero.

AD ILLVD, quod obiicitur de remissione, dico quod remittit duo ei, qui meruit sex: remittit quatuor ei, q̃ meruit 12. nec magis remittit comparando ad meritum, sine ad quantitates diuersas, licet absolute magis. Qd̃ ergo dicit, quod reportat commodum. Dicendum, ꝙ falsum est, quia semper duplo punitur. Misericordia enim quando currit cum iustitia, magis remittit quantitate absoluta, ubi est maior miseria: sed tamen æqualiter loquendo proportionaliter: quia sicut uni, ita & alteri. Rationes uerò ad partem oppositam procedunt de iustitia, secundum ꝙ dicit ordinẽ: & sic quẽadmodum sapiẽtia optime producit secundum ordinem conditionum, ita iustitia iustissime remunerat secundum ordinem retributionum.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An in aliquo opere domini sit misericordia, & ueritas?

CONSEQVENTER quantum ad secũdũ articulum queritur, quomodo misericordia, & ueritas eandem respiciãt operationem: & circã hoc quæruntur quatuor. Primò quæritur, utrum in aliquo opere domini sit misericordia, & ueritas. Secundò, utrum in eodem opere domini sit misericordia, & ueritas. Et dato, ꝙ in eodem, secundum ꝙ misericordia, & ueritas dicuntur largissimè? Tertiò quæritur, utrum secundum quod propriè accipiantur, concurrant in eodem. Quarto, utrum misericordia, & ueritas possint abinuicem in aliquo opere separari.

Quod

QVod in aliquo opere domini sit misericordia, & ueritas ostenditur Luc. 6. Estote misericordes, sicut & pater uester misericors est: ergo &c. ITEM. Quod in omni opere domini sit iustitia, seu ueritas uidetur per illud Psal. Reddes unicuique iuxta opera sua: sed hoc est iustitiæ: ergo &c. ITEM. Ista duo decorant rectorẽ: unde Prouer. 20. Misericordia & ueritas custodiunt regem, & clementia &c. sed Deus est rector omnium rerum: ergo &c. ITEM. Ratione uidẽt, quia illæ sunt duæ uirtutes in nobis: ergo sunt exemplaria in Deo: & si hoc, ergo cum nos operemur iuste, & misericorditer: ergo & Deus similiter.

Psal. 6.

CONTRA. Damas. Misericordia est compassio de alienis malis: sed Deus nihil operatur ex cõpassione, quia non compatitur: ergo in nullo opere eius concurrit misericordia. ITEM. Iustitia est cũ fit qd̃ dẽt fieri: sed Deus nihil operatur ex debito, qa nulli est obnoxius: ergo nihil iuste, sic &c. ITEM. Si misericordia, & ueritas est cõditio Dei operãtis cũ cõditio operãtis reluceat in opere, ut patet, qa. n. bonus est, ió bona sunt facta: ergo pari rõne, qa iustus est, oia facta sunt iusta: & lapis est iustus, lapis est misericors. Quod si nõ cõcedit: ergo nec Deus operatur secũdũ misericordiã suã, aut ueritatẽ. ITEM. Nihil ponẽdũ est in Deo, ꝙ nõ debeat poni i summo: sed iustitia non debet poni in aliquo in summo: unde Eccle. 7. Noli esse multum iustus.

Lib. 2. milio. Ad. ca. 14.

RESOLVTIO.

Si in operibus hominum, à fortiori in operibus Dei.

RESPON. Dicendum, quod misericordia & ueritas est in opere creaturæ rationalis: & hoc quidẽ nobilitatis est: ergo multo fortius, & nobilius in operibus Dei.

AD ILLVD ergo, quod primo obiicitur, ꝙ in Deo non cadit cõpassio, nec debitum. Dicendum, ꝙ misericordia, & ueritas, siue iustitia (quia ueritas pro iustitia accipitur) ideo dicunt in creatura, scilicet effluxum bonitatis in alterum secundum merita uel supra, & in eo qui efflait compassionẽ, uel debitum. Et primum quidem nobilitatis est, alterum uero imperfectionis est: & quia omne qd̃ nobilitatis est, Deo attribuendũ est; qd̃ uero imperfectionis est, non est ei attribuendum: ideo in eo est misericordia, & iustitia quãtum ad primum, sicut probãt rationes primę, non quantum ad secundum, sicut probant duæ rationes sequentes. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, quod tunc omnia opera Dei deberent dici iusta. Dicendum, quod est cõditio operantis, quæ respicit ipsum secundum naturam, & est conditio operantis, quæ respicit ipsum secundũ actũ: bonum enim respicit naturam, ut dicit Boetius in lib. de Hebdomadibus: sed iustum dicit actum. Cõditio ergo illa, quæ respicit naturam operãtis, communicatur rei productæ, ut Dei natura bona, & natura operati bona. Sed conditio, quæ respicit actum, communicatur non in natura rei productæ, sed ipsi productioni: unde cũ Deus sit iustus, nõ oportet quòd omnis creatura, uel iactum sit iustum, sed quòd ipsa facta sint iusta, & sic patet illud. Et ex hoc patet quod consueuit quæri, quare misericordia, uel ueritas magis dici-

Inscribitur unus. An nõ, qd̃ ipsi bonum sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicitur conditio operis diuini, quam bonitas, & potentia. Dico enim quod illa respiciunt naturam, sed illa respiciunt actum; & ideo non tantum cõditiones operis, sed etiam uiæ domini appellantur in Psal. uniuersæ &c. AD ILLVD, quod obiicitur ultimo de termino. Dicendum, quod terminus in summitate alicuius potest attẽdi propter excessum, uel propter accessum ad medium. Et primum in iustitia reprehenditur. Secundum commendatur: & ratione huius dicitur iustissimus, non ratione primi.

QVAESTIO II.

An in eodem opere domini misericordia sit & ueritas?

VTRVM in eodẽ opere domini sit misericordia, & ueritas. Et quod non sit, uidetur, quia in nobis est alius effectus misericordiæ, ut parcere: alius effectus iustitiæ, ut punire: ergo si à nobis trãsfertur ad Deum, uidetur quod simiiter sit in Deo, cum hoc non repugnet diuinæ simplicitati. ITEM. Et si misericordia & iustitia in Deo secundum principale signatum sint idem, tamen ratio dicendi est altera, & altera: hoc erit à parte connotati; ergo aliũ effectum connotat misericordia, quam iustitia. Quod si eundem, tunc non est differentia à parte notati, nec in se. ITEM. Ratione uidetur, quia misericordia facit contra merita, ut bonum ei qui male meruit, sed iustitia secundum merita: sed idem opus non potest fieri contra merita, & secundum merita: ergo &c.

CONTRA. Super illud Psalm. Vniuersæ uiæ domini misericordia, & ueritas, dicit Cassiodorus. Hæc duo in omni tempore domini similiter sunt: & si non nobis similiter apparent. ITEM. Aug. de concordia Euangelistarum. Deus, qui res humanas curat, iuste, & misericorditer curat, ut nec secludat misericordia iustitiam, nec iustitia misericordiam excludat. ITEM. Ratione uidetur, quia Deus remunerat aliquem supra condignum, constat quod illud unum est opus, nec est misericordiæ tantum, quia meruit præmiari: nec iustitiæ tantum, quia non tantum meruit præmiari: ergo similiter misericordiæ, & iustitiæ.

RESOLVTIO.

Si considerentur communiter, propriè, et magis propriè; in quoque opere reperientur.

RESPON. Dicendum, quod misericordia dicitur tripliciter: similiter & iustitia. Vno mõ misericordia largissimè dicitur diuinæ bonitatis affluentia. Communiter uerò dicitur benignitas in supererogatione bonorum. Strictè uerò dicitur pietas in subleuatione malorum. Similiter & iustitia dicitur communissimè diuinæ bonitatis concedentia. Cõiter uerò dicitur liberalitas in retributione præmiorum. Strictè seueritas in punitione malorum. Secundum igiũ hos tres modos cõcurrunt in eodẽ opere. Nã primo mõ misericordia diuinę bonitatis affluẽtia, & iustitia diuinę bonitatis cõdecẽtia sunt in eodẽ opere: ita ꝙ in oi opere, qa oia facit ex affluenti bonitate, & nihil facit ex affluẽti bonitate, nisi qd decet bonitatẽ suã. Similiter secundo mõ misericordia, quæ est benignitas in supererogatione bonorum, & iustitia ꝙ est liberalitas ĩ retributione piniorum simul cõcurrunt: qa cũ retribuit bona, non retribuit nisi merenti, & supra illud qd meruit. Similiter tertio mõ misericordia, q ẽ pietas in sublevatione malorũ; & iustitia, q ẽ seueritas in retributione malorũ, simul currunt: qa numq̃ ita seuerè punit, qu aliqd debitum de pena dimittat. Sic igiũ patet, qũo misericordia, & ueritas cõmunissimè sunt in eodẽ opere, qa in oi opere: sed cõiter sunt in omni opere retributionis bonorũ: propiè sunt in retributione penarũ, & suppliciorũ: sũt tã in eodẽ opere secundum aliam, & aliã conditionẽ. Inquantum enim retribuit quod meruit, est iustitia, inquantum infra, uel supra, est misericordia.

EXITVS patẽt oia obiecta, qa cũ in eodẽ opere cõcurrant necessario misericordia, & iustitia, differũt tã in connotatiõ nõ in rõne diuersorũ operũ: sed rõne diuersarũ cõditionũ ĩ eodẽ opere. AD ILLVD, ꝙ obi, ꝙ misericordia facit cõtra merita. Dicendum, quod nõ dẽ ẽipso misericordia, quia facit contra merita: sed facit supra: & hoc simul cum iustitia stat.

QVAESTIO III.

An in opere iustificationis sit misericordia & ueritas?

DATO qd in omni opere dñi sit misericordia & iustitia, & ueritas, secũm ꝙ dũr largissimè, q̃ritur utrũ icẽm ꝙ ꝓprie accipiuntur: an aliqn separentur. Et ꝙ non, uĩ. Quia super illud ps. 100. Misericordiã, & iudiciũ, dicit Glo. In primo aduentu misericordia, in secundo iustitia; sed primus aduẽtus est ad iustificandum, ergo nõ cõcurrit ibi misericordia. ITEM. Nos petimus, ꝙ Deus non retribuat nobis peccatoribus icẽm merita, ita orat ecclesia: sed iustitia retribuit secũm merita: ergo in iustificatione impii nõ ẽ iustitia, aliogn si ibi ẽ iustitia: petimus ergo nõ iustificari. ITEM. Cũ iustificatio niri peccatoris fiat, q̃ non ẽ dignus pane: ergo si nihil apud Deũ meruit, & iustitia de qua loq̃mur, merita respicit: ergo nõ ẽ ibi iustitia. ITEM. Iustificatio ꝙ gfam fit; sed si gfa est ex meritis, iã nõ ẽ gfa: ergo aut nõ ẽ ibi iustitia, aut nõ ẽ ibi gfa: sed est gratia: nõ ergo iustitia.

CONTRA. Vniuersæ uiæ domini misericordia & ueritas: ergo si iustificatio ẽ uia domini: ergo est ibi misericordia, & iustitia. ITEM. In Ps. Iustus dominus ĩ oibus uiis suis, & sanctus. Et alibi. Miserationes eius supꝙ oia opera eius: ergo ĩ omni opere concurrunt misericordia, & iustitia. ITEM. Augu. Qui circauit te sine te, non iustificabit te sine te: ergo nõ oino ẽ iustificatio a Deo, si aliqd concernit a parte nra; sed misericordia nõ cõcernit nisi miseriam: ergo qd amplius ibi concernit, hoc est iustitiæ. ITEM. Ratione uidet, quia misericordia cõsistit in remissione culpæ, & pœnæ; sed nulli omoino remittit culpã, & pœnam: ꝙ patet, quia sine pœnalitatibus non possumus uiuere: ergo &c.

Ps. 24

Psalm. 144.

De uerbis Apostolo. ser. 16. To. 10.

RESOLVTIO.

Sunt quidem sed non sunt idem.

RESP. Dicendũ, ꝙ in opere iustificationis ẽ misericordia, & ueritas

Universidad de Deusto
Biblioteca

ueritas non tamen secundũ idẽ: & hoc patet sic: quia impius ex peccato offendit Deum, & dignus est pœna æterna: & ita ibi est offensa, & reatus ad pœnã, & misericordia est & in remittendo offensam, & reatum ad pœnam æternam: sed iustitia est in obligando ad temporalẽ pœnam tantum: & si baptismus liberet a pœna æterna, & satisfactoria: non tamen ab omni pœna, immo pœnalitates remanẽt in corpore, & anima.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod in primo aduentu est misericordia. Dicendum, ꝙ hoc non est dictum præcise, sed appropriate: quia & si utrobique sit misericordia, & iustitia, hic tamen magis relucet misericordia, ibi magis iustitia. AD ILLVD, quod obiicitur, quod petimus, quod non retribuat secũdum merita. Dicendum, quòd hoc intelligitur secundum iustitiæ rigorem. Vel dicendum, ꝙ non petimus, quòd nullo modo secundum merita retribuat, quia desiderimus uelle puniri.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd Deus gratis iustificat. Dicendum, quod quantum ad gratiæ collationem est tantum misericordia, non iustitia, nisi dicatur iustitia condecentia bonitatis: quantum uerò ad pœnæ exactionem, dico, quòd est propriè iustitia. AD ILLVD, quod obiicitur ad oppositum. Dicendum, quòd aut intelligitur de iustitia, ut est condecentia bonitatis, aut si propriè, intelligitur de iustitia ratione punitionis coniunctæ iustificationi.

QVAESTIO IIII.

An Deus quemptam punire, uel remunerare possit purè ex iustitia, uel misericordia separatim?

VTRVM possit Deus aliquem punire pure ex iustitia, uel purè remunerare ex misericordia, ita quod ista duo separentur. Et quod sic, uidetur: quia Hugo de S. Victore dicit, ꝙ si Deus totam pœnam relaxaret, non propter hoc esset iniustus: ergo si misericordia uelit relaxare pœnam, & iustitia, non repugnat, patet &c. ITEM. Ratione uidetur, quia Deus est summe iustus, & summe misericors, sed albius est, ꝙ est nigro impermistius: ergo cum misericordia reperet iustitiam, & iustitia misericordiam, id est summe misericordiæ, quod nihil habet de iustitia, & ecouerso: ergo si Deus summus est in utroque, potest facere opus de iustitia, in quo non sit misericordia. ITEM. Tãtæ culpæ debetur tanta pœna: quæritur ergo, utrum Deus possit tantam infligere. Si non: ergo non est omnipotens. Si pōt, & hoc erit puræ iustitiæ: ergo potest facere opus purę iustitię: similiter concluditur, & opus puræ misericordiæ. ITEM. Hō potest hominem punire tãtũm quantum meruit: potest etiã totum remittere: ergo si Deus est iustior, & misericordior homine, multoformus Deus potest hoc facere.

CONTRA. 1. Tim. 2. Iustus est & negare seipsum non potest: si ergo non potest facere contra se, nec se negare, non potest facere quin puniat: & sic, &c.

Lib. 2. de sum. par. 14

Item.

ITEM. Proprium est Dei misereri: sed proprium non potest relinquere illud, cuius ẽ propriũ: ergo impossibile est, quod aliquem remuneret, quin misericorditer faciat. ITEM. Culpa est totam culpam prosequi, & culpa est malum relinquere impunitum: ergo sicut Deus non potest mentiri, quia malum est sine culpa: sic nec omnino iuste punire: sic nec omnino misericorditer parcere. ITEM. Sicut Deus creat inquantum unus, uerus, & bonus: ita regit & remunerat inquãtum misericors, & uerus. Sed impossibile est Deum facere effectum, qui non habeat modum, speciem, & ordinem, quæ respondent bonitati, & unitati: ergo impossibile est, ꝙ retribuat, quin in effectu illo aliquid retribuat iustitiæ, aliquid misericordiæ.

RESOLVTIO.

Nequaquam: quia deus tantum misereatur, uel castigat, quantum decens est.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ in omni retributiõe domini sic sunt coniuncta misericordia, & iustitia, ꝙ impossibile est separari eas ab inuicem. Et ratio huius est, quia sicut in nobis quædam sunt uirtutes, quarum perfectio attenditur per accessum ad extremum, utputa charitas: quædã per accessum ad medũ, ut iustitia, & misericordia: unde non dicitur summe iustus ꝑ excessum seueritatis, nec sũmè misericors ꝑ omnimodam remissionem culpæ: sed quia miseretur tantum, quantũ est conueniẽs, & similiter tantũ punit. Et huius ratio hæc est: quia iustitia, & misericordia dicuntur maximè & respectu actuum, & meritorum nostrorum.

AD ILLVD, quod dicit Hug. ꝙ pt totã culpã remittere. Dicẽdũ, ꝙ uerũ est de potẽtia simpliciter: sed nõ est uerũ de potẽtia ordinata ad merita: uel intelligitur de pœna subsequẽte, non de pœna cõcomitante culpam: quia ut dicitur in Lib. Cõfess. Impossibile est dedecus peccati esse sine decore iustitiæ.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ est summe iustus. Dicendũ est, ꝙ non dicitur summe iustus ꝑ recessum a misericordia ad seueritatẽ, sed dr summe iustus per recessum ab iniustitia. AD ILLVD, qd qritur, utrũ possit istã tantã pœnam infligere. Dico, ꝙ non pt: & hoc qa misericordia repugnat, & non pt suã misericordiã negare: hoc.n. non posse est: unde sicut nõ posse esse iniustũ nõ sonat in defectũ: sed ī nobilitate: sic in proposito intelligendũ. Posset ẽt dici, ꝙ ratione offensæ, q̃ est in Deũ infinitũ, pena nõ possit sufficiens taxari, nec peccator esset capax: unde defectus est ex parte naturæ suscipientis, nõ naturæ infligentis. AD ILLVD, qd obr, ꝙ hõ pōt parcere totũ. Dicẽdũ, ꝙ est hõ ad que spectat misereri, ut est ille, q̃ recepit iniuriã; & iste non pōt omo punire, quin excedat. Et est hõ ad quem spectat punire, ut est iudex: & iste nõ potest omo dimittere, quin excedat: & quoniam Deus gerit istam duplicem personã, scilicet eius, qui offenditur, & eius, qui iudicat, ideo eum non possit excedere, facit utrumque.

DI-

Universidad de Deusto Biblioteca

DISTINCTIO XLVII.

De iudicio extremo quantùm ad modum, secundum quem dabitur.

Solet etiamquæri, qualiter dabitur iudicij sententia. Sed non est perspicuum id explicare. Non enim scriptura aperte definit an voce illa proferãtur, Venite benedicti: &, Ite maledicti; an virtute iudicis ita fiet, conscientijs singulorum attestantibus, vt modo dicitur futurum, vt iudicis potentiæ effectus ipsius dictione significetur. Illa etiam, Esuriui, & non dedistis mihi manducare, et huiusmodi, magis conscientijs exprimenda plurimi putãt quàm uerbis; quia Apostolus in momento & in ictu oculi mysterium consummandum tradit. Sed illud ad resurrectionis statum tãtum referunt, non ad iudicium: Alij iudicij sententiam, & malorum increpationes, & bonorum præmia verbis experimenda asserunt.

Mat 25 Ibidẽ 1 Cor. 15

Quod iudicabunt sancti, & quomodo.

Non autem solus Christus iudicabit; sed & sancti cum eo iudicabunt nationes. Ipse enim Apostolis ait, Sedebitis & vos super duodecim sedes, iudicãtes duodecim tribus Israel. Nec est putandum quod duodecim Apostolis tantum hoc promiserit Christus. Vbi enim sedebit Paulus, qui plus omnibus laborauit, si non ibi sedebunt nisi duodecim? Per duodecim ergo sedes perfectio tribunalis, idest vniuersitas iudicantiũ intelligitur. scilicet omnes perfecti, qui relictis omnibus secuti sunt Christum. Per duodecim tribus vniuersitas iudicandorum: iudicabunt uero eos sancti, non modo cooperatione: sed etiam auctoritate & potestate. Vnde, Gladij acipites in manibus eorum, idest sententia de bonis, & malis in potestate eorum. Si vero quæritur, quæ erit eorum potestas, vel authoritas in iudicando. Puto non ante posse sciri, quam videantur, nisi diuina reuelatione quis didicerit.

Mat. 19 Mar. 10 Ps. 149

De ordinibus eorum, qui iudicandi erunt.

Erunt autẽ quatuor ordines in iudicio. Duæ quippe sunt partes electorum, scilicet & reproborum, vt Grego. in moralibus ait. Sed bini ordines eisdem singulis partibus continentur. Alij enim iudicantur, & pereunt: alij non iudicantur

Sup Iob lib. 26. c. 24.

tur pereunt: alij iudicantur, et regnant; alij non iudicantur, & regnant. Iudicantur & pereunt, quibus dominica inclamatione dicetur, Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. Non iudicantur, & pereunt, quibus dominus ait, Qui non credit, iam iudicatus est. Eorum enim damnatio toti Ecclesiæ nota est & certa, & ideo dicuntur tunc non iudicari, quia ad conspectum districti iudicis cum aperta damnatione suæ infidelitatis accedent. Qui verò professionẽ fidei sine operibus habent, iudicabuntur, & peribunt. i. redarguentur vt pereant. Qui verò nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in se fieri non audient: quia infidelitatis suæ tenebris præiudicari, eius, quem despexerant intellectione redargui non merentur. Illi aũt saltem uerba iudicis audient, qui eius fidẽ saltẽ verbo tenuerunt. Illi aũt in damnatione sua æterni iudicis, nec verba percipient, qui eius reuerentiã, nec verbotenus seruare voluerunt: & ideo illi iudicandi, sed isti non iudicãdi dicuntur. Ex electorum verò parte alij iudicantur, & regnãt. s. qui vitæ maculas lachrymis tergunt, & eleemosynarum superinductione operiunt: quibus iudex veniens in dextera consistentibus dicet, Esuriui, & dedi. mi. man. Alij aũt non iudicantur, & regnant, qui ẽt præcepta legis perfectione virtutum transcendunt: quia nõ hoc solum quod lex præcipit, implere contenti sunt, sed & quod ad perfectionem cõsulitur, implere student. De quibus propheta ait, Dominus ad iudicium veniet cum senatoribus populi sui. Et Salomon de Ecclesiæ sponso loquens ait, Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terræ. Et Iob ait, Non saluat impios, & pauperibus iudicium tribuit. Hi ergo rectè sub generali iudicio non tenentur, sed iudices veniunt: quia & præcepta generalia viuendo vicerunt, & oĩbus relictis Christum secuti sunt. Rectè pauperibus iudicium tribuit: qui quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tantò tunc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicitur, Qui vicerit, dabo ei sedere mecũ in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Vincens dominus cum patre, in throno sedit: quia post passionis certamen & resurrectionis palmã, quòd

Math. 25. Ioã. 3. Iacob. 2. Esai. 3. Prouerb. Iob. 36

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoc. 3 Greg. patri esset æqualis oibus claruit. Nobis verò in throno filij sedere, est ex eiusdem filij potestate iudicare. Quia.n.iudicādi principatum ex eius virtute percipimus, quasi in throno eius residemus. Ex his apparet quod etiam perfectiores sancti cum Christo iudicabunt potestate; & quare quidam dicuntur iudicandi, alij non iudicandi.

De ordine iudicii, & ministerio angelorum.

Matth. 13. Cum aūt in euangelio legatur, quòd dominus mittet angelos suos, qui colligent de regno eius oia scandala, & mittent miquos in caminum ignis. Et item, Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Et iterum, Mittet angelos suos cũ tuba, & cõgregabunt electos a quatuor ventis, Et propheta dicit, Con-
Math. 24. Psalm. 49. gregate illi sanctos eius. Ministerio angelorum illa impleri dubitandum non est. Domino.n.veniente ad iudicium: præcedet ante eum ignis, quo comburetur facies mundi huius: & peribit cœlum & terra, non secundum substantiam, sed secundum speciem, quæ immutabitur: celum quidem aereum, non æthereum. Tantum.n.ascendet ignis in iudicio, quantũ ascenderunt aquæ in diluuio. Ille aūt ignis malis, qui reperti fuerint viui, erit consumptio; bonis verò non, vt ait Aug.
De ci. Dei lib. 20. c. 18 Hoc erit incendium mundi sanctis, quod fuit caminus tribus pueris, In quibus si aliquid purgandum fuerit, per illum ignē purgabitur. Alijs verò nullam ingeret molestiam. Pur-
Matth. 3. Lu. 3 gato verò per ignem mundo, & ad iudicium veniente domino, emittetur vox illa magna, qua resurgēt omnes mortui: & tunc ministerio angelorum ventilabitur area, quia boni congregabuntur ibi de quatuor partibus mundi, angelico
1. Th. 4 Matth. 25. ministerio; quo & rapientur obuiam Christo in aera, reprobis in terra, quam dilexerunt remanentibus. Et tunc precoonia illorum (Esurini, & dedistis mihi manducare: & increpationes illę malorum, Esurui & non dedistis mihi manducare, &c.) proferentur, vel sono vocali, vel alio modo.
Matth. 25. Denique proferetur sententia super vtrosque, Venite benedicti: &, Ite maledicti, &c. Et ministerio angelorum vir-
Ide. 3. tute Dei cooperante mittentur mali in caminum ignis, hoc est, in infernum.

Si

Si post iudiciū dæmones præerunt hoibus ad puniēdum.

Et solet quæri, Vtrum inferno malis ad puniendum præsint dæmones post iudicium, quos carnifices tortoresque animarum scriptura appellat, Apostolus dicit, quod Christus
2. Cor. 1 *tunc euacuabit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Dum.n.durat mundus, angelis angeli, dæmones dæmonibus homines hominibus præsunt. Sed omnibus collectis, iam omnis prælatio cessabit. Hinc quidam putant post iudicium dæmones non habere potestatem cruciandi homines, sicut modo. Sed vt dæmones virtute Dei cruciari sine creaturæ ministerio asserunt, sic reprobos homines ibi non per operationem dæmonum, sed virtute diuina tantum æternis subijci cruciatibus. Præmissa tamen auctoritas non id cogit sentire: quæ & si asserat tunc, nec dæmones dæmonibus, nec homines hominibus præesse, non definit tamen, an dæmones præsint hominibus ad torquendum. Vnde quibusdam videtur eos sic extare hominibus tortores in pœna, sicut extiterunt incentores in culpa.*

Vpra egit Magister de resurrectione. In hac parte agit de diffinitione Dei. Diuiditur aūt hæc pars in duas. In prima nāq; agitur de iudicio. In secunda de statibus cõsequentibus ad iudicium, infra, Disti. xlix. *Post resurrectionem facto vniuerso, &c.*] Prima pars habet duas. In prima agit de mõ, sed in quē iudiciū illud dabitur. In secunda uerò determinat de potestate, & forma ipsius iudicis, infra. Dist. xlviii. *Solet etiam quæri, in qua forma, etc.*] Prima pars habet duas. In prima parte determinat modū iudicii quantum ad ea, quæ sunt de ipso iudicio. In secunda uerò ordinem quantum ad annexa, ibi. *Cum autem in euangelio legatur, &c.*] Prima pars habet duas. In prima determinat modū publicationis. In secūda modum dignitatis, ibi. *Non autem solus Christus iudicabit, &c.*] Vbi etiā est ordo eorum, qui iudicabuntur, erunt.n. in iudicādis ordines. Similiter secunda pars, in qua determinat ordinē quantū ad annexa, habet duas partes: & quia antecedunt q̄dam, ut præmissio angelorum, & ignis: & quædā sequuntur, ut cruciatio damnatorum: ideo primo determinat, quæ erunt illa, quæ præcedent iudicium, & quis erit ordo. Vbi ostendit, quod aduentum Christi præibunt angeli, præibit nihilominus ignis conflagrationis. Secundò, utrū ministerium dæmonum in torquēdo sit futurum post iudicium, ibi. *Et solet quæri, vtrum in inferno, &c.*] Et sic hic duo tanguntur. Primum est de ordine iudicii. Secundum uerò est de his, quæ annexa sunt: & maximē

Universidad de Deusto Biblioteca

de illo igne, qui præcedit faciem iudicis.

Dub.1. *Illi aũt verba iudicis, &c.*] Videtur hoc falsum: quia qui fidẽ habuit, & non fecit quod fides dictauit, grauius peccauit, sicut dicitur. 2. Pe. 2. Similiter Luc. 11. Facta sunt nouissima illius hominis peiora prioribus: ergo ipsi sunt minus digni: ergo nec uerba iudicis debent audire, sicut nec infideles. Resp. Dicendũ, q̃ sicut Ecclesia iudicat illos, quos aliquando regenerauit unda baptismatis, alios uero minime, p̃ hoc quod aliquo mõ non sunt facti de Ecclesia: ita sponsus Ecclesiæ filios, ut ostendat eos falso gestasse characterem. Vnde quia de aliis satis apparet, q̃ a Dei regno sunt excludendi p̃ defectum signaculi Christi, hos necesse non est argui, ut pateat eos falsò signaculũ Christi gestasse. Quod obiicitur, quod minus merentur. Dicẽdum, quod credẽtibus prodest ex parte credidisse pro tempore, quo fuerũt in fide: pro alio aũt tpe nocet: & pro primo tpe, quia habuerunt assensum, & crediderunt uerbo Dei, merẽtur audire uerbum Dei: sed qm̃ in bono cœpto non permanserunt, ideo uerbũ eruditionis cõuertitur eis I uerbum redargutionis.

Dub.2. *Ministerio angelorum &c.*] Videtur male dicere: quia angeli sunt nobiles ministri, & quasi filii in curia Dei: sed nõ decet tortorũ officium cõmitti filio, siue filiis, aut nobilissimis Principibus: ergo uidetur quod nec ministeriũ mittedi malos in igne. Resp. Dicedum, quod aliud est deducere ad tormenta, aliud est impios tormentis cruciare. Primum non est tortorum, sed nobilium ministrorum: qui assistunt regi ad eius iussa cõplenda: unde non dicitur quod angeli sancti torqueant in igne, sed producent, & mittent in caminum: & sic patet illud.

Ad iudicium veniente domino, &c.] Quæritur de illa nocte, quare dñs istorum trium ministerium p̃mittit. s. ignis, angeli, & uocis, cum totum solo nutu posset facere. Resp. Dicendum, q̃ Deus in prima conditione condidit substantiam spiritualem, corporalẽ, & mediam: & oĩbus cõiecauit, & dedit potentiam: ut ergo ordo seruetur in rebus, & ostendatur uirtus creaturæ collata, & amplius uirtus illa ostendatur à Deo, uoluit dñs ministerium creaturarum sibi deseruire: & iterum creaturã angelicã, corporalẽ, & mediã: unde fiet ad ministerium angeli, ad actionẽ ignis, postremo ad nutum, & uocẽ Christi hoĩs: & uox aliq̃d corporale habet, nihilominus etiam aliquid spirituale. Dub.3

Quibusdam uidetur, &c.] Videtur male dicere: quia boni angeli suggesserunt, & cõtulerunt bona: & tamen nõ præerunt in præmio: ergo nec similiter mali in cõtrarium. Item. Illi, qui magis peccauerunt, debent magis puniri: ergo dæmones debent fieri hoĩbus inferiores p̃ maioritatem supplicii. Item. Ad confusionem dæmonum conuertitur multitudo damnatorũ quãtum ad culpam, & pœnam: ergo non uidetur quod in pœnis eorum tunc delectentur: ergo non torquebuntur. Resp. Dicẽdum, Dub.4

q̃ probabilior est illa opinio, q̃ dæmones non erunt tortores in pœna post iudicium, quoniam ipsi erunt tõtaliter absorpti pœna: & illud, quod dicitur, quod erunt tortores solum secũdum statum ante iudicium intelligitur esse uerum.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An Apostoli iudicabunt?

AD intelligentiam præsentis distinctionis secundo duo, quæ determinat Magister in ea, duo principaliter quæruntur. Primò q̃ritur de iudicãtib. & iudicãdis. Secdò de igne, q̃ præcedit faciẽ iudicis. Circa primum q̃runtur quatuor. Primò quãtum ptinet ad iudicãtes q̃runtur duo. Primò q̃ritur, utrũ apostoli iudicabunt. Secundò, utrũ iudicabunt angeli. Similiter secdò quãtum ad iudicandos duo q̃runtur. Vbi tertio q̃ritur, utrum oẽs iudicabuntur tã boni, quã mali. Quartò, utrum Angeli iudicabuntur.

VTRVM Apostoli iudicabũt. Circa quã sic proceditur, & ostenditur, q̃ Apostoli iudicabunt. Matth. 19. Sedebitis sup̃ sedes duodecim iudicantes duo, &c. Si dicas, q̃ solum assistent iudici, & nõ iudicabunt. Cõtra. Mat. xii. dominus loquẽs de Apostolis Iudæis dicit. Ipsi iudices uestri erunt. Glo. ibi dicit, q̃ habebunt auctoritate iudicãdi. ITEM. Hoc ostẽditur rõne, q̃ a si solum iudicabunt cõparatione, hoc non esset cõparatiua p̃rogatiua: mali. n. iudicabunt cõparatione: secundum q̃ dicitur Mat. xii. Viri Niniuitæ, & Regina Austri surgent in iudicio cõtra generationẽ hãc. ITEM. Hoc uidetur rõne, quia dominus iõ dedit iudicium filio, q̃ a ipse esset esset iustus, iudicatus est tanq̃ Ipius. Iob. 36. Causa illius quasi impii iudicata est, iudicium causamq; recipiens. Sed Apostoli cum essent iusti, iudicati sunt quasi impii: ergo pari rõne modo iudicaturi sũt. ITEM. Quãuis Christus esset redemptor, ac saluator noster, ipse tamen salutem aĩarum nobis per prædicationem Apostolorum dispensauit: ergo si gloria debet gratiẽ respondere, uidetur simiiter, quod per Apostolos proferat iniam retributionis.

CONTRA. Act. x. Ipse est, q̃ constitutus est a Deo iudex uiuorum, & mortuorum, ergo ipsi soli Christo debetur iudiciũ: non ergo Apostolis. ITEM. Iudex debet esse immunis a peccato, ita q̃ ipse nõ cõmittat, q̃ in altero dãnat: sed solus Xps fuit absq; omni cõtagione peccati: ergo ipsius solius est iudicare. ITEM. Quæritur, quare Apostolis magis attribuitur potestas iudiciaria, quã aliis sanctis, cum dicatur Sap. 3. Iudicabunt sancti nationes, & dominabuntur populis ITEM. Si oẽs Apostoli habebunt potestatem iudiciariam, quare dicit super sedes duodecim? quia secundum hoc cum Paulus nõ fuerit de duodecim, uidetur quod ad ipsum nõ pertineat iudicare. ITEM. Cum non habeant potestatem super alias tribbus, quã super tribbus Israel, quomodo dicit iudicantes, xii tribbus Israel?

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Iudicabunt cū ipsi: non tamen eo modo quo Christus; sed dignitate quadam.

RESP. Dicēdū, q̃ iudex in aliquo dr̃ duplici rōne. Aut qa ipsius est ferre sniam, aut qa assistit ferenti, secdm q̃ aliqui iudices assistūt, & quodāmodo consulunt iudici principali. Qui ergo fert sniam, ille est iudex principalis: & talis est solus Christus: sicut patet Mat. 25. vbi exprimitur, quo feret sniam. Qui aūt assistunt iudici, et nomē, & dignitatē iudicātis sortiūtur: & tales sunt uiri pfecti, q̃ ultra opera necessitatis peeptorum supererogauerunt pfectionē cōsiliorū: tales āt sunt Apostoli principaliter tanq̃ capita, & eorū pfecti imitatores. Assistēria āt illa non erit ad cōsulēdū, qa dñs cōsilio nō indiget: sed erit tanq̃ ad quendā honorē, & appropiquationē ad iudicē, quā possumus appellare iuxta uerbū dni honorabile cōfessionē. Rō aūt huius honorabilis confessionis meritoria est pfectio supererogationis: rō aut finalis est ad cōdēnationē malorū ex uitæ suæ cōparatione, & ad gloriā Christi p sniæ eius iudicis approbationē: sniam.n.dni, ut iustā approbabunt, & malorū uitā sua cōparatione condemnabunt. Et ex his patent rationes ad primā partē. Cōcedo.n. q̃ qdā dignitate iudicabūt, nō tamē ut Christus. Rōnes ad oppositū similiter patet: cōcindunt.n. q̃ ipsorū non sit ferre sententiam.

AD IPSVM vero, qd̃ q̃ritur, quare magis Apostoli, & in xii. numero, patet responsio ex dictis p Apost. n. duodecim oēs uiri pfecti intelligūtur, & trib. xii. uniuersitas iudicādorū. Sed cū septēnario numero uniuersitas designetur, quare nō dixit i vii. numero? Resp. Dicendū ad hoc, q̃ in vii. notatur uniuersitas, q̃ cōponitur ex tribus, & quatuor. Ista in se iustā faciūt xii. numerum. Rō āt quare magis xii. quā vii. duplex est. Literalis, qa ad Apostolos loquebatur, q̃ erant xii. Mystica, quia xii. est numerus abūdās: partes.n. eius superexcrescūt: & rursus diuiditur in duos senarios, in quo significatur pfectio in duplici uita. i. in actiua, & cōtēplatiua cū supererogatione consiliorum: & ista est, q̃ uendicat sibi iudiciariam ptārē, uel dignitatē: ergo &c.

QVAESTIO II.

An etiam Angeli iudicabunt?

VTRVM Angeli iudicabūt. Et q̃ sic, videtur. Matt. 25. Cum uenerit filius hois &c. ibi subiungitur de Angelis. ITEM. 1. Tim. 6. In aduētu domini nostri Iesu Christi. Gl. Venietis cū Angelis. Idē hē in pluribus locis, & in Textu, & i Glo. ITEM. Rōne vi, qa Angeli nunquam peccāt: ergo magis sunt idonei iudicare, quā Apostoli: ergo si Apostoli iudicabunt, & Angeli: immo multo fortius. ITEM. Sicut se habent boni hoies ad malos, sic boni Angeli ad malos. Si ergo boni homines iudicabunt malos, & boni Angeli debent iudicare malos.

CONTRA. Io. 7. Potestatem dedit ei iudicium facere, qa filius hois est: sed Angeli nō cōtant in humana natura: ergo nec in iudiciaria potestate.

Item.

ITEM. Executor sniæ non dicitur esse iudex, sed minister: sed Angeli sniam exequētur, quia mittet in caminum ignis. Matt. 13. ergo &c. ITEM. Potestas iudiciaria data est Apostolis, qa iudicati sunt a domino: & qa uita eorum cōparata malis ipsos ōstendet reprobos, sed neutrū est in Angelis: ergo &c.

RESOLVTIO.

Iudicabunt quidem approbatiuē, et ministratiuē: sed n̄ potestatiuē.

RESP. Dicēdum. q̃ sicut dictū est, iudiciaria potestas triplici ex cā dicitur esse cōicata Apostolis. s. rōne cōparationis, approbationis sniæ, & honorabilis cōfessionis. Rōne cōparationis iudicētū erit hoīum malorū, & bonorum tm̄. Rōne approbationis erit bonorū hoīum, & angelorum tātum. Rōne cōfessionis honorabilis pfectorum tantum. Vnde dicēdum, qd̃ ꝓpriē loquēdo iudiciaria potestas nō erit in Angelis. Si āt dicat in eis esse: intelligēdum est rōne approbationis. Auctoritates autē istæ, q̃ dicūt, q̃ dominus ueniet cum angelis, intelligēdę, qa ueniet cum angelis non iudicantibus, sed ministrantibus.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ magis debetur angelis, qa sunt sine peccato. Dicendum, q̃ hæc non est ratio operādi iudiciariā potestatem: sed magis ista est ratio, scilicet seruare ipsa consilia: & quia perfecerunt consilia, & fuerunt conformes Christo in uera perfectione. AD II. IVD, quod obiicitur ultimo. Dicendum, q̃ potest concedi, q̃ angeli mali iudicentur comparatione bonorū, sed non pōt concedi, q̃ hoies: Vel dicendū, q̃ illam comparationem faciet supererogatio: & illa iterū comparatio hēt fieri in his, qui possent sibi uideri boni esse, quod non est in Angelis malis.

QVAESTIO III.

An omnes tam boni, quam mali iudicabuntur?

QVANTVM ad iudicandos q̃ritur, utrū oēs iudicabunt tā boni, quam mali. Et q̃ oēs hoies, uidetur. 2. Corint. 5. Oēs astabimus ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisq; &c. ITEM. Isa. 45. Egredietur de ore meo iustitiæ uerbū, & mihi curuabitur oē genu: ergo si hoc est in iudicio, patet &c. ITEM. Sācti, q̃ modo sunt in beatitudine in die iudicii iudicabuntur, & mali, q̃ sunc in inferno: ergo & oēs. Alia rōne uidetur, quia iudicium fiet ad manifestationē diuinæ iustitiæ: ergo si iustitia Dei ibi potissime manifestatur, ergo quātū ad oīa merita & oēs meētes: sed nō est creatura rōnalis, q̃ non sit digna bono, uel malo: ergo omnes debent iudicari.

CONTRA. Videtur, q̃ nullus bonus debeat iudicari, qa Io. 3. dicitur. Qui credit in eū, non iudicatur. Et rursus. 5. In iudiciū non ueniet: ergo &c. ITEM. Sālē. uidetur, q̃ non iudicabuntur boni pfecti, qa iudicantis non est iudicari: sed iudicare. Et uiri pfecti in die iudicii erunt iudices: ergo &c. ITEM. Qd̃ nullus infidelis, videturi qa Ioā. 3. Qui nō credit, iā iudicatus est: sed qui iudicatus est, iterū non dēt iudicari: ergo &c. ITEM. Videtur, q̃ nullus paruulus, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

patuli nihil boni, nec mali operati sunt, nec meruerunt: nec in igne cremabuntur: si ergo iudicium est secm merita, & ad pœnã ignis, uel gloriã, patet &c.

RESOLVTIO.

Iudicabuntur boni: iudicabũtur mali; sed iudicio inaquali: quia bi iudicio condemnationis; illi uerò præmiationis.

RESP. Dicendum, q̃ iudicium dr̃ tripliciter. s. cõiter, propriè, & appropriate. Iudicium cõiter dr̃ collatio manifesta meriti ad pmium. Iudicium proprie dicit discussio meritorũ, & prolatio eum quadã discussione, & sniæ diffinitione. Iudiciũ appropriate dicitur ipsa condenatio: unde iudicatus dicitur condẽnatus. Primo igitur modo omnes iudicabuntur, quia oẽs cõuenient: & patebit quo de oibus retribuet secundum merita. Et hoc est, q̃ dicit Apost. Oẽs manifestari oportet. Secundo modo prout dicitur iudicium discussionis, nõ oẽs iudicabuntur, sed erunt quatuor ordines, sicut distinguit beatus Greg. & Magister ponit in litera. Tertio modo secm q̃ dicitur iudicium cõdẽnationis, iudicabuntur mali solũ: & istud iudicium incipit in pẽsenti p̃ executionẽ in infidelibus, & p̃ expoliationẽ in dæmonibus, & cõsummabitur in futuro. Vnde iudicium nõ iterabitur, sed consumabitur: & sic patent omnia.

QVAESTIO IIII.

An etiam Angeli iudicabuntur?

VTRVM Angeli iudicabũtur. Et q̃ sic, uidetur. Iob. 40. loquitur de Behemoth. Spes eius frustabitur eum, & cunctis uidentibus precipitabitur: ergo in conspectu oẽum iudicabitur: ergo & alii dæmones pari ratione. ITEM. 1. Cor. 6. Nescitis, qm̃ Angelos iudicabimus? Si ergo Angeli iudicabuntur a seruis Christi, multomagis ab ipso Christo. ITEM. Dæmones plus habẽt de statu uiatoris, q̃ habeant hoẽs dãnati: q̃a possunt demereri, & peccare: ergo magis indigẽt iudicari, quã hoẽs. ITEM. Dæmones sunt nobis participes in culpa: ergo & in pœna, & ĩ ignominia: & hec erit potissime in iudicio: ergo sicut erũt ĩ eodẽ supplicio: ita erunt in eodem iudic.

CONTRA. Ioã. xvi. Princeps huius mũdi iã iudicatus est: sed Deus nõ iudicabit bis in idipsum: ergo &c. ITEM. Illi soli iudicabuntur, cõtra quos feretur snia: sed snia solum dabitur contra hoẽs, nõ contra dẽmones, sicut patet Mat. 25. Ite maledicti &c. ITEM. Qd̃ est certum, non ẽ afferẽdum in dubium: sed certum est dẽmones esse dãnatos, cum de cœlis proiecti sint: ergo non debent amplius iudicari. ITEM. Sicut mali homines expectant iudicium, ita & boni: ergo si dæmones expectãt iudicium, pari ratione & Angeli sancti; sed Angeli sancti habent totam gloriam suam: ergo &c.

RESOLVTIO.

Adhuc & dæmones iudicabuntur, sed non iudicio discussionis.

RESPOND. Priori diffinitione supposita, q̃ dæmones iudicabuntur iudicio cõdemnationis, sed nõ discussionis. Rõẽ cõdẽnationis uenit tum ex parte iustitiæ Dei, tum ex parte gloriæ Christi, tum ex parte cõfirmationis supplicii. Ex parte iustitiæ Dei, q̃a sicut iudicium hominum uniuersale fiet, ut iustitia Dei hoibus innotescat, & appareat: sic etiam iudicium Angelorum. & icondẽnatio fieri dẽt. Ex parte gloriæ Christi, quia Christus triumphauit de diabolo, & iudicatus fuit a mẽbro diaboli ad suggestionẽ eius: ideo dẽt auctoritatem iudiciariã sup̃ ipsum accipere. Ex parte meriti: quia enim participes fuerunt culpæ humanæ, debent & participes esse contumeliæ, & pœnæ. Ex parte supplicii cõsumandi: sicut enim omnes hoẽs expectãt iudicium uel ad consummationẽ gloriæ, uel pœnæ, Ita & dæmones iudicium non debent euadere, ut si quid pœnarum eis deest, suppleatur plenè: unde simul in uoluentur cum aliis damnatis, & simul incarcerabuntur, ac p̃ hoc ad iudicium deducentur, & iudicabuntur, sicut rationes ostendunt.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ iam iudicatus est. Dicedum, q̃ iudicatus dicitur, q̃a potestas est ei aliquo modo subtracta quantum ad bonos, sed non oẽno. Ideo oportet tunc eius iudicium consumari: sicut prius de infidelibus factum est. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ non est afferendum in dubium, q̃ est certum. Dicendum, q̃ non adducetur in dubium, sed quod certum est certius faciet esse Deus, & confirmabit: nec est tãtum ad certificandum de culpa, sed etiam ad consumandum pœnam. AD ILLVD, q̃ obiicitur de Angelis bonis. Dicendum, q̃ Angeli boni iudicabuntur iudicio retributionis: consumabitur enim gloria in ipsis saltem quantum ad accidentale præmium: & sic cessabit ministerium: & sic patet totum.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Quis sit ille ignis, qui ante faciem iudicii præcedet, & conflagratio fiet?

CONSEQVENTER quantum ad secũdã partem distinctionis quæritur de igne, qui præcedit faciem iudicis, per quem fiet conflagratio. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primò quæritur de eius quidditate. Secundò de uirtute. Tertiò de extensione. Quartò de ordine ignis illius ad ea, quæ fient in iudicio.

CIRCA quam sic proceditur, & ostẽditur, quod ille ignis sit elementum, quia dicitur Genes. 1. Requieuit Deus die septimo ab omni opere, q̃ patrarat: ubi Glo. & Sancti dicunt, q̃ hoc intelligitur quantum ad productionem nouarum creaturarũ; ergo uidetur, q̃ tunc non producat ignem nouum. ITEM. Ratione uidetur, quia natura non facit per plura, quòd potest facere per pauciora; ergo multo fortius nec Deus: sed totum potest fieri per istum: ergo &c. ITEM. Ratione ostenditur per simile, quia facta est purgatio mundi per aquam, & illa aqua non fuit de nouo creata, nec alterius naturæ, quam aqua, quæ dicitur elementum: ergo &c. ITEM. August. de Ciuitate Dei xxi. dixit. Figura huius mũdi mundanorum ignium cõflagra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratione peribit, sicut factũ est aquarũ inundatione diluuiũ: ergo si ignis mũdanus est ignis, q̃ est de mũdi cõstitutione: & hic est ignis elementũ, patet &c.

CONTRA. Nihil seipsum purgat: sed ignis elemẽtũ purgabit̃ alio igne, & cõsumetur, sicut dicit Glo. 1. Pet. 3. ꝙ maximus ille ignis quatuor elemẽta consumet: ergo &c. ITEM. Ille ignis totũ elemẽtorum ambitum circuibit. Sed ille ignis elementum hẽt particulare situm: non erit ergo ignis elemẽtum. ITEM. Illius ignis erit ascẽdere, sicut dicit Glo. Bedæ, qa tũ ascẽdet q̃tũ aquæ diluuii: sed si esset ignis elemẽtum, cũ sit sua sphæra sursum, eius esset descendere: ergo &c. PRAETEREA. Esto, ꝙ descendat, aut aliquid subintrabit locum eius, aut nihil. Si aliquid, q̃ro qd: & non est dare. Si nihil: ergo vacuũ erit: ergo &c. ITEM. Cũ finalis purgatio sit pfecta, vr, ꝙ non tantum debeat fieri p elementum unum, sed p oĩa, q̃ habent naturã purgãdi: ergo si aqua hẽt purgãdi naturã, uidetur &c. IVXTA hoc quæritur, quare prima purgatio fuit per aquã, & sẽda erit per ignem.

RESOLVTIO.

Erit elementaris ignis, non de nouo uirtute Dei creatus sed multiplicatus ex quacũq; alio igne.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ aliqui uoluerũt dicere, ꝙ ille ignis erit ignis elemẽtum: nec mirum. Ignis n. modicus appositio combustibili auget in infinitũ, se multiplicãdo: ergo ẽt taliter faceret ignis ille, nisi impediret. Sed si uigoraretur eius uis, sicut fiet in iudicio, totũ poterit consumere, & purgare: nec oportet nouũ ignẽ creare. Sed qa uidẽtur sancti dicere, ꝙ ignis ille nõ tãm ascẽdet, sed magis descẽdet, sicut pluũ dũs su p Sodomã: iõ dicũt aliq̃, ꝙ erit alius ignis non creatus, sed uirtute corporum supercælestiũ in inferioribus generatus, sicut ex cõtractione, & multiplicatione radiorũ ad speculũ concauum generatur ignis p p subtiliationẽ aeris circustantis, similiter ad vrinale p'ehum aquã. Et quamuis oporteat adhoc, ꝙ ignis per hunc modum generetur, fieri aggregationem radiorũ, non tamen oportet speculis concauis mundum impleri, sed alio modo nubes cõcauas (sicut scit disponere diuina prouidentia) poterit ignis in omnibus his inferioribus generari. Quod hoc non sit possibile, uel ẽt primũ, nõ dico: sed istultũ est hic aliqd fingere. Sed sanctorum auctoritatibus inniti oportet, quia & si ipsi hoc non aperte determinẽt, qd sit ille ignis: tamẽ excellens Doctor Aug. dicit, ꝙ fiet mũdanorũ ignium conflagratione, sicut factum est aquarum inundatione diluuiũ. Iõ huic auctoritati innitendo, dico, ꝙ sicut in diluuio non fuerunt nouæ aquæ creatæ, sed exdẽ illæ multiplicatæ sunt: & hoc operante adiutorio superiorum corporũ, p quæ facta est eleuatio uaporũ: sic ẽt credo, ꝙ non solum ignis, qui est in sphæra sua, sed oes ignes, & qui in terra, & qui super terram, & sub terra sunt, concurrant ad illam conflagrationem, sicut uidetur uelle Aug. & bene concedo, ꝙ uirtus superiorum corporum concurreret ad ignis mul-

multiplicationẽ, & actionẽ. Cõcedendę sunt igitur rationes p bantes, qd̃ non creabit̃ nouus ignis: sed ex eis nõ habetur, qd̃ solum per ignẽ, qui est in sphæra sua, fiat.

AD ILLVD, qd̃ obẽ in contrariũ, ꝙ nihil purgat seipsum. Dicendum, ꝙ hẽt instãtiam in igne. Et hoc ẽt hẽt instantiã in duobus corporibus, quorũ ultimum p cõflagrationem purgabitur. AD ILLVD, quod obẽ, ꝙ totum ambitum circuibit. Dicẽdum, ꝙ tunc ignis diffundet & multiplicabitur & a sursum, & deorsum. AD ILLVD, qd̃ obẽ, ꝙ descendet tunc. Dicendũ, ꝙ ascendet respectu ignis, qui est in terra: & descendet respectu ignis, q est super terram. QVOD obẽ, ꝙ uacuũ erit. Dicẽdum, ꝙ non descendet mutãdo locum: sed augendo, & immutando secundũ uirtutẽ. AD ILLVD, qd̃ quæritur, quare fiet purgatio p ignẽ tantum. Dicendum, ꝙ ratio est ex parte purgationis hominũ a peccato, & a parte purgationis mundi. A parte purgationis hoium, quia sicut in principio ardor regnauit concupiscẽtiæ: sic in senectute mũdi frigus auaritiæ: refrigescet n. charitas multorum: & iõ quia purgatio fieri dẽt p cõtrariũ, sicut purgatio ardoris cõcupiscẽtiæ facta est p aquã: sic purgatio frigoris malitiæ, & auaritiæ fiet p ignẽ. Alia rõ est ex parte purgationis mundi, q a illa est ad deiẽdum hoiem uetustũ, & nouos hoies procreandos: hæc ãt erit ad totũ meliorandum, & meliorem faciem commutandum: & quia ignis urit, & subtiliat, a qua non: ideo hæc in igne erit: diluuium uero nõ in igne fuit, sed in aqua.

QVAESTIO II.

Qua erit uirtus ignis conflagrationis, naturalis, an supernaturalis.

VTRVM uirtus illius ignis sit naturalis, uel supra naturã. Et ꝙ sit naturalis, uẽ: quia sicut aqua inundans deleuit oĩa, sic ignis consumet oĩa: sed uirtus illius aquæ fuit naturalis: ergo similiter & huiusmodi ignis. ITEM. Ignis p naturã natus est multiplicare, & purgare, & subtiliare, ut patet: ergo si talis erit uirtus illius ignis, patet &c. ITEM. Si dẽt ei uirtus supra naturã, aut ẽ spũalis, aut corporalis. Non spũalis, ut uẽ, quia uirtus spũalis nõ dẽt esse in corporali subiecto, & Deus nihil facit per miraculum, ꝙ non sit congruũ. Si corporalis, q̃ritur quare illam modò non habet.

CONTRA. Effectus iste, q dẽ mundi cõflagratio, & terminatio; est sup naturã: ergo virtus à qua est, ẽ sup naturã. ITEM. Si fiat p ignem, qui est naturale elementum, necesse est illum descẽdere: sed ignis naturaliter ascẽdit: ergo qd̃ descẽdat, est p uirtutẽ supra naturam. ITEM. Ignis habebit uirtutẽ melioran di corpora mundi: sed hoc non põt naturalis ignis iste: ergo &c. Si dicas immo, qd̃ põt subtiliando. Contra. Vbi est subtiliatio, & rarefactio, de necessitate est ibi maioris loci occupatio: ergo si ignis ille cætera elementa rarefaciet, necessario oportebit maiorem locum occupari: ergo oportebit firmamentum cedere, uel frangi.

RE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

RESOLVTIO.

Quò ad initium aget ignis ille uirtute supernaturali: quò ad progressum uirtute naturali: quò ne rò ad consumationem aget supra naturam.

RESP. Dicēdum, ꝓ aliqui fuerūt q̃ dixerunt, q̃d ignis conflagrationis aget uirtute naturali: & q̃d aquarū inūdatio fuit uirtute naturali: potuerūt.n. corpora hēntia sup humidū effectū, cōcurrere sic in unū signū, ut tāta fieret uaporum eleuatio, & multiplicatio humorū. Sicut dicūt q̃d sydera hēntia uirtutē in flāmandi, & corpora recipiētia impressionē, curiū naturali cōcurrere potuerūt, ut tātus ignis aggregēt, q̃ totū cōsumat, totū purget, & subtiliet, & in meliorē faciē restituat. Sed hæc positio ē temeritatis: qa oia, q̃ a diuina prouidentia fiunt, & in sola Dei uolūtate cōsistunt, q̃ respicit numerū electorum, & merita psonarum: ponit, & determinat cōsistere ī cursibus syderū. Ideo est secunda positio, q̃d est omno a uirtute supra naturā: & in Dei miraculis nō est q̃renda rō naturalis: & hæc positio stolida est: quare enim magis fiat ꝑ ignē, q̃ per aliud corpus: nisi sit uirtus in igne, q̃ magis illi congruebat operationi? Et iō uia media ē eligenda: & ponēdum est, q̃d est loqui de igniū cōflagratione q̃tum ad inchoationē, progressum, & consumationē. Quātum ad inchoationē: dicendum, ꝓ a uirtute supra naturā est. Q̃d.n. ignis sic agat nouo, & insolito modo cætera consumendo, & sic se multiplicando, hoc non esset nisi aliqua uirtus noua assisteret: q̃ ātē illa sit, dñs nouit. Quantū āt ad ꝓgressum, q̃ est purgare, urere, subtiliare: dicēdum, q̃d est a uirtute naturali. Quātum āt ad consumationē: ut purgata sint incorruptibilia; sed ipsorum qualitates mutare, hoc est supra naturā. Rationes igitur probantes, q̃d sit secūdum naturā, procedunt uia media, sicut patet quantum ad actum cōbustionis, purgationis, & subtiliationis.

AD ILLVD, q̃d obiicitur in cōtrarium, ꝓ sit supra naturā: uerum est quantum ad inchoationem, ut probat prima ratio: & quantum ad cōsumationem, ut sequens: Intelligēdum tamē ꝑ secundam rationē, quod in agendo, & multiplicando naturaliter ignis descendit, ubi hēt materiam ꝓparatam: exēplum patet si cādella extincta suppona ꝑ accēsæ. AD ILLVD, ꝓ obi, ꝓ nō ē subtiliatio. Dicendū, ꝓ subtiliatio dr̄ dupliciter, aut ꝑ dilationē, & rarefactionē: & tūc corpus subtiliatū occupat locū maiorē: aut ꝑ depurationē, q̃ fit ꝑ separationē purī ab ipuro: & hāc subtiliationē facit ignis, q̃n res purgāda includit in uase sorti: quēadmodum faciunt opifices alchimiæ, q̃ dicunt, q̃d totū pōt ibi subtiliari, & depurari, ut ueniat ad naturā quinti corporis: & tunc fex tendit ad fundū, & subtile supernatat: & ꝑ hunc modum in proposito erit, quia cœlum erit uas contentiuū elementorum: & ideo deputabuntur, & fex elementorum ibit in infernum.

Quæ-

QVAESTIO III.

Quousque ignis conflagrationis ascendet?

DE illius ignis extensione, de qua fit ꝑ illud.ii. ad Thes. i. In flāma ignis dātis uindictam &c. dicit Glo. Præcedet ignis in mundo, qui tātum ascēdet, quātum aqua in diluuio. ITEM. Beda super illud.ii. Petr. iii. unus dies &c. Glo. tantum ascendet ille ignis, quātum aqua altior super oēs mōtes. ITEM. Rōne ut, quia purgatio illa est ꝑ peccatum: ergo dēt se solū extendere ad habitationē peccantium: sed hoc ē in aere caliginoso, de quo constat ꝓ non ē super oēs montes plus q̃ xv. cubitis: ergo &c. ITEM. Ille ignis nō extēdet se secundum totā uirtutem, sed secundum diuinum imperium, sicut aqua diluuii; sed diuinum imperium noluit, q̃d aquę ultra procederēt quām.xv. cubitis super montes: ergo similiter uidetur de igne. Aut si non: q̃ritur quare non.

CONTRA. Vt q̃d ultra usque ad cęlos, qa dr̄.ii. Petri Cœli ardētes soluent: ergo si soluenē illo igne, ut ꝓ ascēdet usque ad cęlum. ITEM. Vt ꝓ saltē usque ad phærā elemētorum ultimā; quia dicit ibi Glo. q̃d quatuor elementa ille maximus ignis absumet. ITEM. Ratione ut: quia ignis hēt uirtutem innouandi: ergo si omnia corpora innouabunt scilicet cęlestia, & elementaria, patet &c.

RESOLVTIO.

Vlterius quàm aquæ diluuij ascenderint.

RESP. Dicendum, ꝓ ille ignis ascendet tantum, quantum durant corpora consumptibilia, & passibilia: & quia corpora cęlestia non sunt receptibilia alienę impressionis. Et dico q̃d quantum durat spatium continēs elemēta, ascēdet flāma, & ulterius nō procedet: unde dico ꝓ non ascēdet usque ad sydera plus tū ascendet quām aqua diluuii.

AD OBIECTA uerò dicendum, ꝓ duplex ē purgatio. Vna q̃ fit a sęditate peccati: alia uero a uetustate corruptionis. Dico ergo q̃d sęditas culpę se extēdit ꝑ aerē caliginosum, qa in ipso aere fit peccatum: & q̃dam sęditas cōtrahitur in loco ex peccato, & ēt fumo sacrificiorū idolorum quodā mō ē aer infectus: & quantum ad istā purgationē tū ascēdet, q̃tum aqua diluuii. Alia purgatio ē a uetustate corruptionis, siue naturę corruptę: & hæc ē in cæteris elementis, q̃ dēnt esse incorruptibilia post resurrectionē. Et q̃tū ad hāc ascēdet usq. ad ultimū sphęrę ignis.

ET secūm has duas purgationes soluuntur obiectiones factę de purgatione. AD ILLVD, q̃d obiicitur de innouatione. Dicēdum, ꝓ duplex est innouatio. Vno modo per abiectionē, alio modo per additionem, & meliorationē. Primo mō est in corporibus elementaribus, in quibus purgabuntur qualitates corporales. Secundo modo in corporibus cœlestibus, q̃bus augebit lumē. Prima innouatio est per operationem ignis, qui abiicit: & purgat: secunda sine: & sic patet illud. AD ILLVD, quod dicit beatus Petrus, quod cœli ardentes soluentur. Dicendum, ꝓ hoc non est intelligendum

Universidad de Deusto Biblioteca

dum de illis, qui sunt incorruptibiles, & non corrumpuntur: sed intelligendum est de cęlo aereo, & igneo, quos uocat seri ptura cœlos, secundum illud Matt. xiii. Volucres cœli comederũt illud. Si uero inueniatur, quod stellæ cadent de cœlo, intelligitur de cœlo aereo: & stellę uocantur ibi a simili, quia habent similitudinem stellarum: & secundum uulgarem opinionẽ dicuntur stellæ cadere, quoniam a superius descendunt: & scriptura cõformat se modo cõmuni loquendi: tunc autẽ maxime fiet talis impressio, quia ignea qualitas abũdabit: & hoc faciet dominus ad terrorem peccatorum.

QVAESTIO IIII.

An ignis conflagrationis præcedat, u. l sequatur iudicium.

DE ordine istius ignis ad ea, quæ fient in iudicio. Et qrĩtur, utrũ ille ignis præcedat iudiciũ, aut sequatur. Et quod p̃cedat, uidetur per auctoritatẽ Psalm. Ignis ante ipsum pcedet &c. ITEM. Isa. xl. Dominus in igne ueniet, sed aduentus est ante iudicium: ergo & ignis ante iudicium pcedet. ITEM. Ratione uidetur, quia ille ignis purgabit electos, sicut dicitur Mala. iii. Sp̃ie sedebit conflans, & emundans argentum. Sed in iudicio nec esse e, quod omnes electi pręsententur iudici purgati, & emundati: ergo &c.

CONTRA. Aug. de ciui. Dei. xx. in fine ponit ordinem illorum, quæ erunt in iudicio: & dicit quod conflagratio erit post iudicium. ITEM. Aug. dicit. Iudicatis impis, & in ęternũ ignẽ missis, figura huius mundi mũdanorum ignium conflagratione peribit. ITEM. Constat secũdum quod dicitur 1. ad Thes. 4. Dominus inueniet multos uiuos, deinde nos q uiuimus &c. ITEM. Constat q̃ ignis conflagrationis, cum totum cõsumat, non peribit. ITEM. Ignis conflagrationis est ordinatus ad innouationem, ita quod purgando innouat: sed innouatio sequtur iudicium, ut patet Apoca. xxi. ergo &c.

RESOLVTIO.

Quidam præcedet ad purgandos electos: quidam sequetur ad innouationem mundi; & hic damnatos tandem cruciabit.

RESPONDEO. Ad hoc uoluerunt quidam respondere distinguendo iudicium, dicentes qd̃ est iudicium diffinitionis, & illud præcedit ignem, quia ante dabitur sentẽtia cõtra malos, q̃ ueniat ignis. Et est iudiciũ executionis: & illud sequetur ignẽ, quia reprobi i. lo igne inuoluentur, & ad infernum deducẽtur. Sed hæc responsio non potest stare; quia Aug. dicit, quod iudicatis impis, & in ęternũ ignẽ missis, figura huius mundi mũdanorum ignium conflagratione peribit. Alii respondent distinguendo duplicem effectum ignis huius, scilicet purgare, & innouare. Ratione purgationis præcedet, ratione innouationis sequetur: & secundum hoc soluunt rationes ad partes oppositas. Sed nec illud uidetur posse stare, quia ignis purgando innouat. unde isti effectus sunt cõiuncti non diuisi: & ideo si natura se habent secundum ordinem, tamẽ tempore sunt simul. Et ideo potest dici, sicut sup̃ illud Malach. Purgabit filios leuiidicit Glos. Duos ignes legimus futuros. Vnum, qui purgabit electos, & præcedet iudiciũ; alterum q̃ reprobos cruciabit. Secundum hanc Glo. Dicendũ, q̃ siue dicamur duo ignes quãtum ad substãtiam, siue duo ratione duorum effectuum, dicendus est futurus ignis in iudicio ad electorum purgationem, qa debet uniuscuiusque opus probari, & purgari in igne, ut totaliter sistantur mundati in conspectu Dei: & hic pręcedet facie iudicis: & purgando amicos, inflammabit in circuitu inimicos eius. Est etiam ignis futurus ad purgationem mundi, & eius innouationem: & iste (ut dicit) sequitur iudicium, & exuret faciem mũdi, & purgabit, & deinde reprobos cruciabit. Concedendæ igitur sunt rationes probantes, quod aliquis ignis præcedet iudicium.

QVOD VERÒ obiicitur, qd̃ nullus præcedat, quia dominus inueniet multos uiuos. Dicendum, q̃ ille ignis erit ad purgationem electorum, non ad consumptionem: ideo sicut tres pueri in camino ignis ardentis diuina sunt uirtute conseruati illæsi: sic fiet in illo igne, qui electos purgabit.

DISTINCTIO XLVIII.

De forma, & potestate iudicis.

SOlet etiam quæri, in qua forma Christus iudicabit. In forma utique serui iudicabit; quæ omnibus in iudicio apparebit, ut uideant mali, in quem pupugerunt. Diuinitatem uero eius mali non uidebũt. Vnde Isaias, Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei. Humanitatem uidebunt, ut timeant; diuinitatem uero non, ne gaudeant. Diuinitas enim sine gaudio uideri non potest. Esa. 26

Qualis apparebit tunc in forma serui.

Sed cum in forma humana constet eum apparituru, quæritur an in forma illa gloriosa appareat, sicut uere est, an in forma qualis in passione exiuit. Quidam putant a malis talem uideri, qualem crucifixerunt, id est, infirmum: quia dicit scriptura, ut uideant, in quem pupugerunt. Sed aperte Aug. dicit formam serui glorificatam, a bonis & a malis tunc uideri: sic, Cum in forma serui glorificata iudicantem uiderint boni et mali, tolletur impius, ut non uideat claritatem Dei, de qua Deus est, quam soli mundo corde uidebunt; quod erit eis uita æterna. Forma ergo humana in Christo glo- Zach. 12.

Universidad de Deusto Biblioteca

sto glorificata uidebitur a cunctis: unde & Christus dicitur indicaturus: quia filius hominis est. Ita enim legitur in euãgelio Ioannis, Et potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. Non quod ipse ex uirtute hominis sit iudicaturus, uel quod ipse solus sine Patre & Spiritu Sancto sit iudicium facturus; sed quia ipse solus in forma serui iudicans, bonis & malis uidebitur. Cum ergo pater non iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio: non ita est intelligendum, quasi filius solus iudicet, et non pater; sed quia forma filij humana cunctis in iudicio apparebit, non in forma infirma; sed gloriosa. Iudicabit autem ex uirtute diuinitatis, non sine patre & S.S. & apparebit terribilis impijs, & mitis iustis. Erit enim terror malis, & lumen iustis. Ioan. 5.

Quare secundum formam serui dicitur Christus suscitaturus corpora.

Et sicut dicitur Christus secundum formam serui iudicaturus, propter causam præmissam, ita etiam dicitur suscitaturus corpora mortuorum secundum humanitatem, cum tamen uirtute diuinitatis sit suscitaturus, non humanitatis. Sed hac ratione illud dicitur, quia in humanitate suscepit, quod est causa nostræ resurrectionis, idest, passionem & resurrectionem. Ideo ei ascribitur secundum hominem suscitatio mortuorum. Vnde August. Per uerbũ filium dei fit animarum resurrectio: per uerbum factum in carne filium hominis, fit corporũ resurrectio. Item. Iudicat & suscitat corpora nõ pater, sed filius secundum dispensationem humanitatis: in qua minor patre est Christus. In eo quod est filius dei, est uita, quæ uiuificat animas: in eo quod est filius hominis, iudex. Ecce secũdum formam humanitatis dicitur suscitaturus corpora, & iudicaturus. Iudicaturus autẽ, quia illa forma cũctis in iudicio apparebit: & suscitaturus, quia in eadem forma meritum, & causam resurrectionis nostræ suscepit: & quia secundum eandem formã uocem dabit, qua mortui de monumentis resurgent & procedent. Secundum quod Deus est, uiuificat animas, non pater tantum: quia nõ tantum pater uita est; sed filius cum eo, & spiritus Sanctus eadem uita est, quę pertinet ad animam, non ad corpus.

Corpus enim non sentit uitam sapientiæ; sed anima quæ illuminatur a lumine æterno. Licet ergo Christus potentia diuinitatis uiuificet animas, & suscitet corpora, & iudicet: non otiosè tamen & præter rationem ei secundum formam Dei tribuitur uiuificatio animarum, & secundum formam serui iudicium, & resuscitatio corporum.

De loco iudicii.

Putant quidam dominum descensurum in uallem Iosaphat in iudicio; eo quod ipse per Iohelem prophetam sic loquitur, Congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallẽ Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis. In cuius capituli expositione ita reperi. Hoc quidam pueriliter intelligunt, quod in ualle, quæ est in latere montis Olineti, descensurus sit dominus ad iudicium; quod friuolum est. Quia non in terra, sed in spatio huius aeris sedebit contra locum montis Olineti, ex quo ascendit. Et sicut Ioan. Chrysosto. dicit, Angeli deferent ante eum signum crucis: unde in euangelio veritas dicit, Et tunc apparebit signum filij hominis, &c. Iosaphat autem interpretatur iudicium domini. In uallem ergo Iosaphat, idest, iudicij domini congregabuntur omnes impij. Iusti vero non descendent in uallem iudicij, idest, damnationem: sed in nubibus eleuabuntur obuiam Christo. Iohel. 3 Matth. 34. 1. The. 3

De qualitate luminarium, & temporis post iudicium.

Veniente autem ad iudicium domino in fortitudine, & potestate magna, sol & luna dicuntur obscurari, non sui luminis priuatione, sed superueniente maioris luminis claritate. Virtutes quoque cælorum, idest, angeli dicuntur moueri, non metu damnationis, uel aliqua perturbatione pauoris, sed quadam admiratione eorũ quæ uiderint. Vnde Iob, Columnę cæli pauent aduentum eius. Ante diem verò iudicij sol & luna eclypsim patientur, sicut Iohel testatur dicens. Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies domini magnus & horribilis. Magnus verò dicitur propter magna, quę ibi fient. Cum autem factũ fuerit cælum nouum, & terra noua, tunc erit lux lunæ sicut lux solis, testante Isaia. Et erit lux solis septempliciter, Luc. 21 Matth. 24. Iob. 2 Iohel. 2 Isa. 30

Universidad de Deusto
Biblioteca

idest, sicut lux septem dierum, quia quantum luxit sol in prima conditione septem dierum ante peccatum primi hominis, tantum lucebit post iudiciũ. Minorata enim fuit lux solis & lunę aliorumq; syderum per peccatum primi hominis, sed tunc recipiet sol mercedem sui laboris, quia septempliciter lucebit, & tunc non erit vicissitudo dici & noctis, sed tantum dies. Vnde Zacharias, Et erit dies vna, quæ nota est domino, non dies, neque nox, & in tempore vesperę erit lux, quia tunc non erit varietas diei et noctis, quæ modo est, sed continua dies & lux. Isaias tamen videtur dicere, quod tunc non luceat sol, vel luna, loquens congregationi sanctorum. Non erit ibi, inquit, amplius sol ad lucendum per diẽ, nec splendor lunæ illuminabit te: sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. Sed his verbis non negat solem et lunam tunc lucere, sed significat his, qui tunc erunt in æterna beatitudine, nullum lucis vsum præstare. Quia (vt ait Hiero. super eundem locum) cœli & terræ, solis atque lunæ nobis cessabit officium, & erit ipse dominus lumen suis in perpetuum. Potest etiam intelligi illud Isaiæ ea ratione dictum, quia sol & luna tunc non habebunt ortum, & occasum sicut nunc. Vnde Isido. illud Esaiæ quasi exponens, ait: Post iudiciũ sol laboris sui mercedem suscipiet. Vnde propheta, Lucebit septempliciter, & non veniet ad occasum, nec sol, nec luna: sed in ordine, quo creati sunt, stabunt, ne impij in tormentis sub terra positi, fruantur luce eorum. Vnde Abacuc, sol & luna steterunt in ordine suo. Ecce apertè dicit solem & lunam, tunc lucere, sed stabiliter permanere: vbi etiam significat infernum esse sub terra. Si verò quæritur, quis sit vsus lucis solis, & lunæ tunc: Fateor me ignorare, quia in scripturis non memini me legisse.

Zach. 14.
Isa. 60.
Hiero. lib. 10.
Isa. 30.
Abac. 3

Vpra determinauit magister d̃ ordine iudicii. In hac parte determinat de forma, & potestate iudicantis. Et diuiditur hæc pars in duas. In prima determinat de forma iudicantis in se. In secunda de effectibus, in quibus ostenditur magnitudo potestatis suæ. s. luminarium obscuratio, & postmodum melioratio, ibi. *Venietis autem ad iudicium domino, &c.*) Prima pars habet duas. In prima determinat de forma, in qua se ostẽdet. In secunda determinat de loco, ibi. *Putãs quidam dominum, &c.*) Et ita tanguntur hic in universo duo. Primum est de forma, in qua iudex adueniet. Secundũ uerò de innouatione, & perfectione corporum mundi.

Dub. 1. N*On in terra, &c.*) Obiicitur contra hoc de iudicandis, quia tota terra promissionis nõ posset capere omnes homines, qui iudicandi sunt. Si dicas, qd̃ erunt in aere, Contra. Corpora damnatorum erunt ponderosa: ergo nõ erunt in aere. Si dicas, quod erunt in aere electorũ corpora, cum damnatorum sint in numerabiliter plura, qũo poterunt esse in terra? Resp. Dicendum, quod credendum est in iudicio dominum descẽsurum in eum locum, unde ascendit, sicut colligitur ex text. Act. Quod quæritur, utrum descendat ad terram? credẽdum est ipsum in loco eminentiori esse futurum: unde cęteri non poterunt uidere ipsum. Si quæras de multitudine, dici potest ꝙ multi erunt in terra, & in parua terra innumerabilia milia hominum esse poterunt, quoniam cõstringentur; nec intelligẽdum est ꝙ ipsi omnes inter illam ualliculam includantur, quia hoc est puerile, ut dicit Hieronymus: sed quod erunt ibi in locis circumiacentibus: & si necesse fuerit, electi erunt in aere, præ corporum agilitate, & damnati etiam esse poterunt diuina suspendente uirtute.

Dub. 2. *Sol, & luna dicuntur, &c.*) Videtur malè dicere, quia Rabanus super Matt. dicit. Nihil prohibet (inquit) intelligere uetaciter solem, & lunam cum syderibus cęteris suo lumine priuari, quo factum de sole constat tempore dominicæ passionis. Item. Ratione uidetur, quia turbulentia est in mundo propter peccatum hominis, & corpora oia debent ostendere se ad honorem diuinum, & nihil innouatur, nisi aliquo modo uetereſcat: unde homo non glorificatur, nisi resurgat: si ergo in fine peccatum hominis exereſceret, & superbia Antichristi super cœlos ascẽderet in uituperium Dei, quam uis non posset uituperari, & illa corpora debent renouari: ergo totus mundus debet obscurari, tum propter peccatum hominis, tum propter contumeliã Dei, tum propter renouationẽ mundi: ergo malè dicit in litera. Respõ. Dicendum, quod hic non est cõtrarietas: potest enim esse, quod aliqua obscuritas in stellis accidet primo. Sed post renouationem ex præsentia corporis Christi, & aliorum corporum erit obscuratio solum in apparentia, vel etiam in comparatione: & ita utrumque potest esse uerum, secundum diuersa tempora, & utrumque satis probabile est.

Dub. 3. *Magnus verò dicitur, &c.*) Quęritur, quę sunt illa magna, quæ fient tunc, & signa quæ præcedent. Resp. Dicendum, quod ita consueuit referri, quod prima die maria omnia exaltabuntur. xv. cubitis super excelsos montes orbis terrę, & superfluentia, sicut nunc æquora faciunt. Secundo omnia æquora prosternentur in imum profundi, ita quòd uix queant humanis oculis aspici. Tertiò, omnia maria redigentur in antiquum statum, qualia ab exordio crea

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta fuerunt. Quartò beluæ omnes, & omnia quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & leuabuntur super pelagus more contentionis inuicem mugientes: nesciente que homines, quid cogitent, sed tãtum Deus. Quintò omnia uolatilia cœli congregabuntur in cãpis, unumquodque genus in ordine suo: eodem modo uoluere: inuicem ploran tes, erunt, non gustantes neque bibentes, sed aduentum iudicis timentes. Sextò, fulmina ignea surgent ab occasu solis cõtra faciem firmamenti usque ad ortũ tendentia. Septimò, errantia sydera, & stationaria omnia spargent ex se igneas comas (ut in cometis apparet signũ) orbi cũ habitatoribus suis. Octauò, terremotus erit magnus, ut nullus homo possit stare, & nul ũ animal, sed solo prosternentur omnia. Nonò, omnes lapides tam parui, quam magni scindentur in quatuor partes, & unaquæque pars collidet alteram partem, nesciet que homo sonum illius, nisi solus Deus. Decima die omnia ligna siluarum, & olera herbarum sanguineum fluẽt rorem. Vndecimò, omnes mõtes, & colles, & omnia ædificia humana arte constructa in puluerem redigentur. Duodecimò, omnia animalia terræ uenient ad campos de syluis, & montibus rugientia, & mugientia, nõ gustantia, neque bibentia. Tredecimo, die omnia sepulchra ab ortu solis usque ad occasum patebunt cadauceribus resurgentibus usque ad horam sepulchri finalis, idest, diem iudicii. Quartodecimo die omne humanum genus, quod inuẽtum fuerit, de habitaculis descendet uelociter nõ intelligentes neque loquentes, sed discurrentes. Quintodecimo die homines morientur, ut resurgant cum mortuis longè ante defun is. Hæc utrum ita se habeant, Deus nouit.

Et lux solis erit septemplicitet, &c.) Videtur malè dicere, quia lux solis tunc non excedebat lucem, quam modo habet, tãtum quantũ sol excedit lunam, quia si luna luxisset, sicut nunc sol, certè non fuisset nox: ergo si debet semper proportio seruari in corporibus mundi: ergo malè exponit eũ dicit: Erit sicut fuit in prima conditione. Respondeo. Dicendum, quod Sicut nõ dicit similitudinem, sed qualitatem: pro eo quod amplior lucis qualitas erit post, quam ante, quia omnia debent meliorari homine meliorato. Etiam homo erit melior in cœlo post resurrectionem, quam erat in paradiso ante peccatum: unde per illud; quod dicit septemplicitet, intelligitur, quod augmentabitur usque ad perfectam additionem, Dub.4

Non erit vitis situdo diei, &c.) Videtur malè dicere, qa si hæc luminaria facta sunt pp diem, & noctem, sicut dicitur primo Genesis, ergo cessante nocte debet cessare luminare, quod factum est, ut præesset nocti. Respondeo. Dicendum, quod cum dicitur quod luna facta est, ut præesset nocti, non assignatur ratio productionis substantiæ, sed paucitatis luminis, vt esset tantum quod compateretur noctem. Secundum substantiam Dub.5

verò

verò factum propter perfectionem vniuersi: & quoniam non erit tunc nox, sed dies perfecta, dabitur lunæ luminositas competens diei, qualis est luminositas solis: & solis luminositas crescit usque ad perfectum diem.

Dub.6. *Significat bis, &c.*] Videtur malè dicere, quia omnia facta sunt propter hominem: ergo si nullam facient homini utilitatem, frustra erunt: si ergo nihil est tunc frustra, non debent remanere. Respon. Dicendum, quod hoc erit ad gloriam electorum. Sicut enim gloria est regi habere plurimas cameras in palatio, & pulchram coquinam, quamuis non ingrediatur: sic electis erit gloria, & honor, quod non solum aula paradisi, & cœlum empyreum sit pulchrum, sed etiam, quod cœlum sydereum, & antiquum habitaculum.

Dub.7. *Non veniet ad occasum, nec Sol, nec luna etc.*] Videt malè dicere, quia impii sunt in medio terræ, uel circa medium: ergo non sunt in imo, quia superficies terræ est superior respectu medii: ergo sicut non uident solem cum est in nostro hemisphærio, ita non uident cum recedit ad aliud. Respon. Dicendum, quod non est intelligendum, quod infernus sit sub terra, quia sit in alia superficie terræ nobis opposita, cui nos iumus inferiores, sicut & ipsa nobis: uerumtamen possibile est, quod infernus habeat aliquod ampium os, & si sol reuoluerit, possibile esset, quod aliquando eis beneficium lucis præberet; & pro tanto loquitur Isid.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Iudiciaria Christi potestas secundum humanitatem, an secundum diuinitatem est?

AD intelligentiam præsentis distinctionis secundũ duo, quæ determinat Magister, duo principaliter quæruntur. Primò quæritur de iudicis apparitione. Secundò de corporum superiorum innouatione. Circa primum, quæruntur quatuor. Primò quæritur de iudiciaria potestate. Secundò de forma, in qua apparebit. Tertiò de qualitate formæ. Quartò quæritur de hora iudicii:

VTRVM potestas iudiciaria sit Christi secundum humanitatem, an secundum diuinitatem. Et quod secundum diuinitatem, uidetur: quia Dan. 7. vbi agitur de iudicio dicitur, quod throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: & Glo. exponit de patre: sed quod conuenit Christo cum patre, conuenit ratione diuinitatis: iudicare est huiusmodi, ut probatum est; ergo &c. ITEM. Ioann. 5. Pater omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium, sicut omnes honorificant patrem; sed filius non est honorandus, ut pater nisi solum secundum diuinitatem; ergo cum iudicium sit adhoc datum; ergo secundum diuinitatem. ITEM. Eius est iudicare, cuius est retribuere; sed retribuere est secundũ diuinitatem, quia de Deo oportet crede

Universidad de Deusto
Biblioteca

re quoniam est, & remunerator est. Heb. ii. ergo & iudiciaria potestas inest ei ratione diuinitatis. ITEM. A sententia Christi nullus poterit appellare: ergo secundum illam potetiam iudicabit, secundum quam non habet superiorem: sed hæc est diuinitas: ergo &c.

CONTRA. Io. 5. Pater non iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio: sed omnis actus, qui conuenit filio secundum diuinitatem, conuenit patri: sed iudicare non: ergo &c. ITEM. Iob. 36. Causa tua quasi impii, Glo. iudicata est a Pilato, ideo iudicium causamque recipies, ut iuste iudices, ergo si iudicatus est secundum humanitatem, potestatem iudicandi habebit secundum humanitatem. ITEM. Io. v. expresse dicitur. Potestatem dedit ei iudicium facere: qa filius hominis est. ITEM. Ratione constat quōd ipse secundum humanitatem promulgauit sententiam, & secundum illam naturam promulgabit, secundum quam habet auctoritatem. & potestatem ad hoc faciēdum, alioquin esset iudicium usurpatum: ergo secundum humanitatem habebit auctoritatem, & potestatem. ITEM. Ipse Christus erit iudex secundū humanitatē, aut principalis, aut delegatus. Si delegatus: ergo ab eius sententia poterit appellari, qd̄ nefariū est dicere: erit ergo iudex principalis: ed iudex principalis in iudicādo habet auctoritatem principalem; ergo secūdum humanitatem habet pręcipuam auctoritatem.

RESOLVTIO.

Quo ad lationem humanitati conuenit; sed quō ad sententiæ robur diuinitati.

RESP. Dicendū, q̄ ad hoc, qd̄ iudicium sit firmum, concurrit auctoritas, & potestas. Auctoritas in sententiando, & potestas in retribuendo præmium secundū meritum: si alterum horum deficiat, non est iudicium. Hęc duo principaliter sunt in Deo. Nā in ipso est auctoritas ad sententiandum, quia dominus omnium est, & nos oes serui eius. Est ēt potestas ad retribuendū, quia potentissimus, & non est qui contra eum se ualeat erigere, uel eius sn̄tam irritare: hæc duo communicauit Deus trinitas homini Christo auctoritatē dādo, & dominiū, sicut dr̄ Act. 2. Dominum fecit Deus hunc Iesum. Potestatem ēt dedit, sibi cętera subiiciendo. Mat. vit. Data est mihi oīs potestas: & ideo ipse ē, qui cōstitutus est a Deo iudex uiuorum, & mortuorum: sicut dr̄ Act. x. Quoniam ergo potestas iudiciaria respicit illa duo iam dicta, & illa sunt in Deo p̄ naturam, & in Christo hoīe p̄ gratiam; iō iudiciaria potestas est Christi secūdum diuinitatē, per naturā; secūdum humanitatē, collatam per gratiā. Vnde secundū utramque naturam hēc auctoritatē; sed secundū diuinitatē principalē, & naturalē: secundū humanitatē cōmissam, unde cōstitutus est. Cū igit̄ sit potestas primaria in Deo: sed cōmissa in hoīe Christo, latio sententiæ dēt fieri a Christo hoīe secundū humanitatē; qa si fieret secundū potestatē primariā, cū secūda nihil det primæ, nō esset uere iudex secundū humanitatē: sed qn̄ secunda operatur, cū recipiat a prima; rō iudicādi resider penes utrāque: secunda. n. recipit a prima, iō latio sn̄tę fiet a Christo secundū humanitatē. Sed quia Christus est Deus, & homo, sententia eius non erit tanquam iudicis delegati: sed tā quam principalis; & ideo ab ea propter utramque potestatem nullus poterit appellare.

CONCEDENDAE sunt igit̄ rōnes ad utrāque partē. Primæ qa uerum concludunt, qd̄ iudiciaria potestas sit Chr̄i secundū diuinitatē. Similiter ad oppositum quia uerū concludunt qd̄ sit Christi secundum humanitatē, maxime quantū ad sententiæ lationem; robur tamen sententiæ ut dictū est, nō principaliter ē ex humanitate Christi; sed potius ex eius diuinitate.

QVAESTIO II.

An Christus in forma diuinitatis malis apparebit?

DE forma, in qua Christus apparebit; & quæritur, utrum ī forma diuinitatis appareat malis. Et quod nō. Isid. dicit, & hr̄ ab Aug. & ponitur in litera. In forma. ī qua iudicatus est, uidebunt eum ut doleant: in forma diuinitatis nō uidebunt, ne gaudeant. ITEM. Ratione ur̄, quia lux illa est inaccessibilis oculis intellectus nostri secundū statū infirmitatis: ergo si dānati surgent cum infirmitatibus, & imp̄fectionibus: ergo inaccessibilis erit ipsis. ITEM. Io. 17. Hæc est uita ęterna, ut cognoscant te uerum Deum; ergo cum uidere Deū sit uita æterna, & mali nō sint habituri uitam æternam: ergo non uidebunt eum in forma diuinitatis. ITEM. Reprobi debent puniri & quātum ad rationem, & quantum ad uoluntatē: sed quantum ad uoluntatē Deū non poterant amare: ergo nec quantum ad rationem uidere.

CONTRA. Reprobi, q̄ noluerunt Christū credere esse Deū, tunc non dubitabunt ipsum esse Deum: ergo Christi diuinitas erit eis manifesta cognitione certissima: ergo ipsam uidebunt non solum per speculum; sed per seipsam. ITEM. Videtur quod debeāt uidere, quia reprobi debent terreri ad aspectum Christi; sed quod summe terret est potestas diuinitatis, & maiestatis: & qd̄ ita dr̄ Matt. xxiiii. Veniet filius hoīs cum potestate magna, & maiestate; ergo &c. ITEM. Nemo punitur perfecte ex amissione alicuius boni, nisi illud cognoscat: ergo si reprobi debent puniri carentia uisionis Dei, dēt eis ostendi quantum bonū sit uisio Dei; sed hoc non pōt scīri, nisi uideat: ergo saltem in iudicio debēt uidere. ITEM. Quæro rationem, quare nō dēnt uidere. Si dicas, ne gaudeāt, sicut dicit Isidorus, & Augu. Contra. Oē, qd̄ recipitur in aliquo, est ibi per modū recipiētis: ergo si habent oculos infirmos, lux uera potius contristabit, q̄ delectet, sicut patet ēt in luce corporali. ITEM. Possibile est Deo separare in reprobis cognitionē a delectatione, sicut in iudicio ignem lucem a calore; & si hoc, tunc uidetur qd̄ propter istam rationem nō debeat dimittere. ITEM. Secundum hu

Universidad de Deusto
Biblioteca

manitatem apparebit blandus iustis, & terribilis malis, quare non potest similiter facere secũdum deitatem?

RESOLVTIO.

Minimè: quia filius hominis est, vt ab hominibus videri possit.

RESP. Dicendum, ꝙ sicut dicit August. & Isid. & Magister in l. tera, & etiam Hug. de sacramentis. Patrem nullus de reprobis uidebit in iudicio: sed omnes filium: quia filius hominis est, ut ab hominibus possit videri: vnde nõ apparebit malis in forma Dei. Propter quod nota, ꝙ duplex est cognitio diuinitatis. Vna per signa, & effectus, alia in sua forma, & essentia: dico ergo, quod reprobi bene habebunt cognitionem de Christi diuinitate per signa certissima, & per effectus manifestos cognoscent, quia ipse est Deus omnipotens. Cognitionem autem, q̃ est in propria forma, quæ est p uisionem apertam, hanc quidẽ non habebunt. Et prima ratio huius est: quia talis forma omnino est improportionabilis oculis peccatoris, & improportionabilis oculis omnibus, q̃ nõ sunt sublimati per gloriam, uel per superabundantiam gratiæ: & quia reprobis non dabitur gratia nec simpliciter, nec ad tẽpus: ideo non uidebunt. Ratio autẽ quare non dabitur eis uirtus, q̃ faciat eorum aspectum habilem ad uidendum illam lucem, est illa, quam tangit Isido. & Aug. quia si haberent oculum aptũ, haberent summam delectationem, quam impossibile est esse, & indecens in peccatoribus.

Ex his patent obiecta. Prima enim tria ostendunt, quod habebunt cognitionem de Deo quantum ad maiestatem, & bonitatem: sed non ostendunt, ꝙ per speciem, sed sufficit, quod p signa certa. AD ALIVD, iam patet responsio, quæ sit ratio, quia scilicet improportionabiles: & impossibile est intelligere, quod fiat proportionabiles, & non gaudeant: non sic est in luce creata, quia oculus est proportionabilis per naturam, & p infirmitatem non omnino efficitur improportionabilis: sed tãtum minuitur proportio: & iõ uidet cũ tristitia: illa aũt lux cũ tristitia uideri non potest.

QVAESTIO III.

An Christus in forma gloriosa reprobis apparebit?

DE qualitate formæ, in qua apparebit Christus, utrũ. s. in forma gloriosa apparebit reprobis. Et quod sic, uidetur, qa in primo aduentu apparuit passibilis, quia aduentus ille fuit in infirmitate: ergo cum secundus aduentus sit in uirtute: ergo apparebit gloriosus. ITEM. In iudicio apparebit talis, qualem decet apparere ad cõfusionẽ inimicorũ, & lætitiã amicorũ: sed inimici maximè confundunturin gloria, & in exaltatione illius, quẽ despexerũt: & econuerso, amici lætanẽ: ergo apparebit in gloria. ITEM. Nulla erit in eo fictio: ergo talem ostẽdet formã, qualem habebit: sed habebit gloriosam: ergo ostendet reprobis gloriosam formam.

CONTRA. Mat. 24. Apparebit signum filii hoĩs in cœlo: & hoc erit signũ crucis: ergo cum crux sit signum infirmitatis, vt,

quod

quod appareat in infirmitate, non in gloria. ITEM. Chrys. Veniet in iudicio Christus, non solũ uulnerum cicatrices, sed etiã ipsam mortẽ exprobratissimam ostendens. ITEM. Ratione uidetur, quia sicut oculus spiritualis se habet ad lucem spiritualẽ, ita corporalis ad corporalẽ: sed sic est, quod oculus spiritualis malorũ non uidet lucem spiritualem, quia est improportionabilis: ergo similiter cum oculus non glorificatus sit improportionabilis, non uidebit claritatẽ corporis glorificati. ITEM. Si uidebit, cum sensus exterior pascatur in contemplatione humanitatis, sicut interior in contẽplatione diuinitatis, uiderur, quod habeant delectationem: sed non uidebunt diuinitatem, ne delectentur: ergo nec humanitatem. ITEM. Quamuis Christus sit benignus secundum ueritatem, tamen apparebit terribilis reprobis, sicut dicit Isido. ergo pari ratione quamuis sit gloriosus, tamen debet reprobis apparere in gloriosus.

RESOLVTIO.

Vtique, sed cum confusione: illi ipsum uidebunt: econtra boni cum gaudio.

RESP. Dicẽdũ, ꝙ Christus apparebit in forma gloriosa, ut est ostensum non, tantum bonis, sed etiam reprobis: & non erit differentia ex parte apparentis, sed ex parte recipientium: boni enim recipient gloriosam formam cum gaudio, & gloria: sed mali cum confusione, & pœna: confundentur enim in aspectu eius, & non poterunt eius sustinere intuitum propter conscientiæ remorsum, & propter expectationẽ seredæ sententiẽ cõtra eos: econtra boni oblectabunẽ.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ apparebit cum cruce, & cicatricibus. Dicendum, ꝙ sicut cicatrices in martyribus non sunt signum infirmitatis præsentis, sed infirmitatis præteritæ, immo quantum ad gloriam, & decẽtiam, & pulchritudinem sunt signa uictoriæ, & gloriæ: sic in Christo intelligendum, ꝙ illæ cicatrices, & crux signa erunt mortis uilissimæ, quam sustinuit: sed tamen quia apparebũt in excellentia gloriæ, signũ erũt gloriæ tunc præsentis. Vnde Chrysosto. dicit super Matth. quod crux radiis solis erit lucentior; similiter & cicatrices. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ oculi eorum sunt improportionabiles. Dicendum, ꝙ improportionabiles erunt p priuationẽ sufficientis proportionis: ideo retundentur uisus, & confundentur: sed tamen non erunt omnino improportionabiles per defectum omnis proportionis. Nec est simile de luce spirituali, qa illa excedit multo plus oculum peccatoris, quàm lux corporis gloriosi oculum corporis passibilis. AD ILLVD, quod obiicitur, quod uidebitur terribilis, & blandus: ergo similiter gloriosus, & ingloriosus. Dicendum, quod non est simile, quia terribilis, & blandus dicitur ad alterum: unde benignum hominem potest homo aspicere, ut terribilem, quia eum timet: sed gloriosum, & non gloriosum dicunt dispositionem a parte uisibilis: unde

nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi fiat per deceptionem, uel per miraculum, & diuinam uirtutem, q̃ teneat oculos sicut dicitur Lucæ vii. Oculi eorum tenebãtur: res talis uidetur, qualis est secundum ueritatem.

QVAESTIO IIII.

An alicui creaturæ nota sit iudicij hora?

DE hora iudicii. Et quæritur, utrũ alicui creaturæ sit nota. Et ꝙ non uidetur. Matt. 24. De illo autẽ die, & hora nemo nouit, neque angeli, qui sunt in cœlo, neque filius: ergo uidetur quod Christus non nouerit: ergo multo minus noscunt alii. ITEM Io. xv. Omnia, quæcumque audiui a patre meo, nota feci uobis: sed istud non notificauit Apostolis: ergo istud nõ nouit ẽt ipse Christus. ITEM. Ioa. xvi. Cum uenerit S. S. ille docebit uos omnem ueritatem; sed spiritus ueniens illud non docuit Apostolos: ergo istud non est scibile ab aliqua creatura: qa si esset scibile, S. S. docuisset. ITEM. Deus reuelauit prophetis multa futura: diem autem, & horam iudicii non expressit per aliquam prophetiam, nisi solũ per signa quædam præambula: ergo cum dominus illud nõ reuelauerit prophetis, uidetur ꝙ sibi soli reseruauerit.

CONTRA. Christus non profecit, nec põt proficere in scientia, sicut supra dicit lib. 3. Dist. 13. ergo si unquam sciturus est, modo scit. ITEM. De angelis uidetur: Grego. Quid est quod non uident, qui uidentem omnia uident? ergo uidetur, quòd illud uideant. ITEM. Videtur quod omnibus debeat reuelari: quia magis timendum est iudicium speciale cuiuslibet, quam generale: quia qui hoc euadit, euadit & illud; sed diem mortis pluribus reuelatus est, sicut dicitur de beato Martino: & beato Benedicto: ergo &c. ITEM. Locus, & tempus sunt circunstantiæ negotii: sed dns reuelauit nobis iudicii locũ: ergo pari ratione uẽ, quod & tempus: aut si non, quæro quare non.

RESOLVTIO.

Proculdubio uiatoribus omnibus ignota est: an autem ita sit de angelis, & beatis, incertum est.

RESP. Dicẽdum, ꝙ absque dubio hora diei iudicii ẽ nota toti Trinitati, & homini assumpto; sed ignota est omnibus in statu uiatorum existentibus. Sed de hoc est contentio inter Doctores, utrum nota sit angelis, & animabus beatis. Quidam dicũt quod sic, quidam quod nõ: sed certe quid sit super hoc tenendum, magis docebit experiẽtia pro loco, & tẽpore, quam nunc doceat sciẽtia, utrumque enim est possibile. Cũ enim Christo soli cõmunicata sit omnis scientia, non uideo quare angeli illud ignorare non possint, cum istud nõ sit de substãtia gloriæ ipsorum. Rursus. Cũ Deo sint familiares, & nihil in huius rei scientia perdere possint, quare istud nõ congruat reuelari. Nõ tamẽ est facile hoc diffinire. vt de quia aliquę auctoritates sanctorum uidentur sonare, qd angeli hoc norunt; aliquę qd ignorẽt, sane dici põt quod istud notum sit aliquibus angelis, & beatis, aliquibus ignotum: & sicut dicitur circa incarnationis mysterium, sic & in illa parte standum est, quod alicui creaturæ hora iudicii nota sit.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod nemo nouit. Dicendum, quòd in illa auctoritate, sicut patet ex Glos. non excluditur filius naturalis: sed adoptiuus; nec excluduntur omnes Angeli, sed illi, qui sunt inferioris ordinis: nec excluduntur omnes homines, sed solum puri homines, & uiatores. Vel dicendum, quod non nouerunt, quia aliis non notificant, idest non ostendunt se scire: sicut fouea dicitur cæca, non quia non uideat, sed quia quod habet in se, aliis non ostendat. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd nota fecit omnia Apostolis Christus, & Spiritus sanctus. Dicendum, ꝙ istud intelligitur de necessariis ad salutem. AD ILLVD, quod obiicitur de prophetis. Dicendum, quòd Deus non reuelauit illud prophetis, quia non erat nobis utile nosse, sed perutile erat ignorare, tum propter nostram utilitatem, tum etiam ꝓpter istud, quod dicitur Iacobi 2. Sic loquimini, & sic facite, quasi per legem libertatis incipiẽtes iudicari: Et ita patet, qua re dominus manifestauit nobis iudicii locum, sed non tempus: quod ultimò quærebatur quantum ad primam partem. AD ILLVD, quod obiicitur de Angelis, quod omnia uident. Dicendum, quod illud oportet intelligi de his, quæ sunt de integritate beatitudinis, uel sui ministerii.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An corpora superæ cœlestia remunerabuntur?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quæritur de renouatione corporum superiorum. Et circa hoc quæruntur quatuor. Primò quæritur, utrum corpora supercœlestia remunerabuntur. Secundò, utrum quietabuntur. Tertiò, utrum innouabuntur elementa. Quartò, utrum innouabuntur plantæ, & animalia bruta.

VTRVM corpora super cœlestia remunerabuntur. Circa quam proceditur sic, & ostenditur, quod corpora supercœlestia remunerabuntur. Isa. 30. habetur ex Textu, & Glo. Erit lux lunæ sicut lux solis: & lux solis lucebit septempliciter, & Glos. ibi dicit, idest, sol, & luna præmium sui laboris percipient. ITEM. Hoc uidetur ratione, qa pronior est Deus ad præmiandum quam ad puniendum: sed corporum supercœlestium homine peccante lux est diminuta, sicut dicit ibi Glosa: ergo homine glorificato debet augeri. ITEM. Ordo est in uniuerso cõuenientissimus: ergo uno meliorato, quod est de perfectione uniuersi, necesse est omnia meliorari, quæ sunt de eius constitutione: sed corpora supercœlestia sunt de constitutione uniuersi: ergo aut ordo corrumpitur, aut si homo nobilitatur, necesse est illa magis nobilitari. ITEM. Habitatio debet cõgrue

Universidad de Deusto
Biblioteca

re habitatori: ergo si homo, propter quem factus est mundus, est nobilior factus: ergo & totus mundus: ergo & corpora mundi nobilissima.

CONTRA. Nihil, quod perit, remunerabit: sed cęli peribunt: ergo corpora supercęlestia non remunerabuntur. Minor patet ex Psalmo, & ad Heb. 1. Et tu in principio &c. Et post. Ipsi peribunt. ITEM. Ratione uidetur, quia nihil premiatur, nisi quod meretur; & nihil meretur, nisi quod uoluntarie seruit: & nihil uoluntarie seruit, nisi quod habet liberum arbitrium, & talia nō sunt corpora supercælestia: ergo &c. ITEM. Dupliciter contingit mereri ex opere, aut quia factū ex charitate, aut qa laboriosum: per opus n. laboriosum merēt quis de congruo: sed corpora supercælestia non faciunt quicquam ex charitate, nec mouent cum labore: quia dicit Philosophus, qd mouentur sine labore, & pœna: ergo &c. ITEM. Cum duplex sit corporū superiorum ,pprietas, scilicet calor, & lux, & seruiant nobis quantum ad utramque: ergo remunerari dēnt quantum ad utrāque; ergo cū nō remuneretur sol in calore, nec luna in frigiditate: ergo nec debent remunerari in maiori lumine.

RESOLVTIO.

Premiabuntur quodammodo, quia pulchriorem dispositionem susceptent, in electorum gloriam.

RESP. Dicendum, q̄ tripliciter ē aliquid remunerabile. Primo modo q̄ ē aptum natū mereri: & hoc ē liberū arbitrium. Alio mō qd ē ipsi merēti cōiunctū, ut corpus humanū. Tertio mō q̄ est ad ipsum ordinatū sicut ad obsequiū: secundum hoc p̄miatur hō aliqs in seipso, aliqs in corpore, aliquando ex eis q̄ sunt sibi utilia. Sic et præmiat in seipso in corpore suo, & et in ipso mundo, qui eius est habitaculū. Vnde dico qd corpora supercęlestia p̄miari non ē aliud, q̄ hominē præmiari in illis: qa dominus totum mūdum hominis amore faciet pulchriorem: & ideo quia p̄ hominem præmiant corpora supercælestia, secundum eam proprietatem p̄miantur, secundum q̄ sunt consona corporibus gloriosis. Hæc ār est lux: & ideo in luce, & splēdore augebuntur, & crescēt, ut probant primæ rationes.

AD ILLVD, qd obiicitur, q̄ peribunt. Dicendum, q̄ iste textus consequēter exponitur per illud. Et sicut amictum mutabis eos, & mutabuntur: ideo nō dicuntur perire, quia desināt; sed quia pulchriora efficiūtur, & innouanť. AD ILLVD, quod obr, q̄ non hētvoluntatē. Dicendū, q̄ ipsi non merentur proprie: sed hō merētur, & in eis remuneratur. AD ILLVD, qd obr, q̄ nō laborant. Dicendū, q̄ labor dr dupliciter. Vno mō proprie: & sic dr opus pœnale; & hoc mō nec corpora supercælestia, nec angeli boni laborant. Alio mō cōiter: & sic dr labor quodcumque obsequium præstitum hominibus, secundum quē modo angeli dicuntur laborare in uinea domini, & circa nos, quia nobis obsequuntur: & sic corpora cęlestia. AD VLTIMVM, quare non remunerātur in calore, patet responsio, quia in his proprietatibus debent remunerari, q̄ cōueniunt corporibus nris, & faciunt ad gloriam nostram.

QVAESTIO II.

An corpora supercælestia quietabuntur?

VTRVM corpora supercælestia quietabuntur. Et q̄ sic, uī, quia motus corporum supercælestium est p̄ p̄ cōtinuam generationem: sed omnis generatio est ordinata ad multiplicationem hominum, & multiplicatio hoīum ad perfectionē ciuitatis supernæ: si ergo necesse est illam ciuitatem perfici, necesse est oēm generationem cessare: ergo & motum corporum supercælestiū: & sic &c. ITEM. Oīs motus est p̄ p̄ aliquē finē: sed oīs motus ordinatus, nisi frustra sit, aliqs consequitur finem: sed q̄ mouētur p̄ p̄ aliqd, assecuto eo quiescit: ergo cum corporum supercælestium motus sit huiusmodi, patet &c. ITEM. Nobilior dispositio est quies, q̄ motus: q̄ patet in Deo: ergo si mūdus post resurrectionē erit in optima dispositione, omnia corpora in eo quiescēt. ITEM. Hoc dicit ratio, non tantū fides, qd oīa propter hoīem, & ad eius obsequium sunt creata: ergo oīa debent habere usū, & actū cōueniente humano obsequio: sed homo incorruptibilis post resurrectionē non indiget obsequio variabili: ergo &c.

CONTRA. Corpora supercęlestia seruiunt homini luce, & motu; sed quia luce seruiunt, maiori luce remunerātur: ergo cū seruiunt in motu, debēt uelociori motu remunerari. ITEM. Corpus orbiculare naturaliter est aptū ad motum: sed per gratiam aptitudo naturaliter perficitur, & nō efficitur imperfecta: sed unumquodq; perfectius est, qū est coniunctū suo actui: ergo corpora orbicularia actualiter mouebuntur, & cōtinue. ITEM. Nihil, quod in est alicui secundum assimilationem ad Deū, semper debet p̄ remuneratione p̄miari: sed corpora supercęlestia (ut dicit Cōmentātor) mouentur ut assimilentur Deo, & in ipso motu assimilantur: ergo &c. ITEM. Motus orbicularis per naturam est interminabilis: sed Deus p̄ gloriam non destruet naturam: ergo motum corporum supercęlestium non terminabit; & si hoc, ergo semper mouebuntur.

3. Cel. 17 et 21. et 12. Metha. 36.

RESOLVTIO.

Quiescent certis, et in eo ordine, in quo creata fuere, perstabunt.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut dicit Isido. & habetur in littera, q̄ sol, & luna post iudiciū non tedet ad peccatum: sed stabūt in ordine suo, in quo creati sunt. Ad inteligentiā ār obiectorum notādum, q̄ in motu est duplicē finē cōsiderare, s. finē intra, & iste dicitur terminus siue cōsummatio: & finē extra: & iste est terminus intentionis. Vt uerbi gratia, cum lapis deorsum ad terram descendit, locus terræ est finis, qui est terminus intra; sed quies in loco est finis, qui est terminus intentionis. Dico ergo quodquidam motus sunt, qui naturaliter habent utrumque finem, ut sunt motus recti: quidam uero motus sunt qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui habent alterum per naturã, utputa finem intentionis: alterum uero habent solum ratione ipsius principii mouentis, ut est motus circularis ipsius rotæ, q̃ uoluitur ad acuendum cultellum. Quod enim rota quiescat modo, uel post, nõ est determinatum, quia semper posset moueri: si esset, qui posset, & uellet mouere: sed quando cultellus factus est acutus, cum motus ille ordinaretur adhoc, necesse fuit quietari, uel frustra fieri. Quoniam igitur motus corporum supercœlestium ordinatur ad complendum numerum electorum, & illum necesse est cõpleri: ideo & motum terminari, quamuis per naturam non habeat terminum intra se.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod remunerantur in luce: ergo debent remunerari in motu. Dicendum, quòd non est simile, quia obsequium motus non ita competit corporibus beatorum, sicut obsequium luminis. AD ILLVD, qd obiicitur, quod aptitudo naturalis est perficienda. Dicendum, quòd uerum est de aptitudine naturali, quæ est ad actum perfectionis: sed quæ est ad actũ imperfectionis, non. AD ALIVD, quod obiicitur de assimilatione. Dicendum, quod non assimilatur simpliciter, sed in causando: & ideo ad tempus assimilatur in hoc. AD ILLVD, quod vltimo obiicitur, quòd est naturaliter interminabilis. Dicẽdum, quod hoc est falsum, quia secundum intẽtionem naturæ, quæ est regulata secundum institutionem diuinã, terminabilis est, licet non sit terminabilis ratione termini, qui respicit cõditiones mobilis, & spatii.

QVAESTIO III.

An elementa innouabuntur?

VTRVM innouabuntur elementa. Et ꝙ sic, uidetur, prima ad Cor. 7. Præterit figura huius mundi: aut igitur in nihil, aut in melius, aut in peius. In nihil non, quia Deus nihil ꝓ mittit omnino perire. Non in peius, quia si homo melioratur, & mundus: ergo in melius. Sed quod senescit, & in melius mutatur, innouatur: ergo mundus iste: sed elemẽta sunt partes mũdi: ergo &c. ITEM. Augustinus de ecclesiasticis dogmatib. Elementa non dicimus abolenda, sed in melius commutanda. ITEM. Ratione uidetur, qa aut innouabũtur omnia, aut nulla, aut quædam. Si omnia, habeo propositum. Si nulla: ergo consistent in continua transmutatione, & impuritate, quam contraxerunt: sed hoc est incõueniẽs; cum sit propter hominẽ incorruptibilem, & omnino mundũ. Si quædam sic, & quædam nõ: ergo soluitur harmonia elementorum: ergo & pulchritudo, & decor uniuersi. ITEM. Ignis est completissimum elemẽtorum, unde & species elementorũ dicitur. Quæro igitur, aut ignis innouabitur, aut non. Si non innouatur, sed consumitur: ergo perit nobilitas, & decor elementorum. Si innouatur: ergo cũ alia elementa magis sint accedentia ad uetustatem, uidetur, quod omnia debeant innouari.

SED CONTRA. Mat. 24. Cœlum, & terra transibunt: si ergo terra est stabilissimũ inter omnia elementa, & ipsa non innouatur, sed transit, nec alia innouabuntur. Si dicas, quod nõ trãsit quantum ad substãtiam, sed quantum ad figuram, sicut dicitur prima ad Cor. 7. Præterit figura huius mundi: tunc ergo cũ figura respiciat quantitatem, & dispositionem partium, nõ qualitatem: uidetur ergo, quod alterius figuræ erit uniuersum: cũ ergo modo sit circulare, tunc erit non circulare, sed fiet triangulare, uel quadrangulare &c. sed hoc est inconueniens: ergo &c. ITEM. Super 2 Petri ultimo dicit Glos. Elementa quatuor, q̃ bus mundus consistit, ille maximus ignis absumet, nec cuncta intantum consumet, ut nõ sint: sed duo ex toto consumet, duo uerò in meliorem restituet faciem. ITEM. Ratione uidetur, quia si elementa innouabũtur: aut ergo quantum ad substantiam, aut quantum ad qualitatem. Non quantum ad substantiam, quia substantia erit eadẽ non recipiens magis, & minus. Non quantum ad qualitatem, quia accidentia sunt inalterabilia: ergo nullo modo. Si dicas, ꝙ quãtum ad qualitates erit innouatio, quia qualitates istæ trãsibunt. Contra. Forma substantialis in materia est causa immediata ipsarum qualitatum elementarium: ergo si posita causa immediata, necessario ponitur effectus, si remanebit forma substantialis in materia, & qualitates. ITEM. Calidum in summo est dispositio ad formam ignis: sed remota dispositione, & priuata, per consequens priuatur forma: ergo &c.

RESOLVTIO.

Quò ad substantiam remanebunt: innouabuntur autem quò ad rationem corruptionis.

RESP. Dicendum, ꝙ ubi est innouatio, substantia remanet eadẽ: sed sub aliis proprietatibus: ideo dicẽdum, quod omnia elementa secundum substantiam remanebunt, sed quantum ad qualitates innouabuntur. Sed circa ipsas qualitates duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quod tria sunt genera qualitatũ in elementis. Quædam, secundum quas ordinantur in mundo, ut grauitas, & leuitas: & istę remanebunt, quia remanebunt in mundo ordo, & situs elementorum. Quædam sunt qualitates, secundum quas est receptio influentiæ luminis, sine omni corruptione, ut perspicuitas & transparentia: & iste similiter remanebũt, sicut influentia luminis. Quædam autem sunt, secundum quas ordinantur ad agendum, & patiendum; & ita per consequens ad trãsmutationẽ, & corruptionem, & secundum has non remanebunt. Sed inter has quædam sunt actiuæ, ut caliditas, & frigiditas; quædã passiuæ, ut humiditas, & siccitas. Et quę sunt actiuæ, sunt illæ, q̃ excitant, & faciunt transmutationem; & istæ tollentur ab elemẽtis, & non redibunt in nihil, sed cadent in regionẽ damnatorum, sicut uult Basilius super illud, Vox domini intercidentis flammam ignis. Dicit enim, qd̃ calor cedet in partem damnatorum, sed lux in regionem saluãdorum; similiter & in aqua frigiditas erit ad affligendum; sicut cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum uero, & humidum non tol
lentur, sed terminabuntur: & iõ
dicunt, quod Beda dicit, qd̃ duo
totaliter absumentur, ppter cõ
iunctionem, quę erat ex dupliei
qualitate, non quantum ad inte
gritatem substantię, sed quantũ
ad totalitatem duplicis qualita-
tis rõne actiuitatis. Sed qa Aug.
Cap.16 dicit xx. de ciui. Dei, quod om
nium elementorũ qualitates ar-
dendo penitus interibũt, & sic-
citas & humiditas sunt qualita
tes corruptibiles, nõ uidetur ma
ior ratio de caliditate, & frigidi
tate, quã de his duabus. Ideo di-
cunt alii aliter, qd̃ oẽs res, quan
tum est de se, appetunt esse ppe
tuum, & diuinũ: sed quædã for-
mæ sunt, quæ appetunt cõtinua
re esse p multiplicationem sui ĩ
altero, utputa sunt formæ acci-
dentales, & substãtiales actiuę.
Quædam aũt appetunt cõtinua
re esse suum per continuã adhæ
rentiam cũ materia, ut sunt for-
mæ, & qualitates passiuæ: Quia
igitur post iudicium auferetur
ab elementis omnis rõ multipli
candi se, & dabitur uirtus conti
nuandi se in se, quia erũt incor-
ruptibilia: hinc est quod elemen
ta, quę habẽt qualitates actiuas,
dicuntur totaliter absumi, quia
oĩno auferetur ab eis ratio agen
di, & se multiplicandi. Alia uero
duo dicuntur in meliorem fa
ciem restitui, quia appetitus cõ
tinuãdi in se esse, qui modo est
in eis secũdum esse imperfectũ,
complebitur, & perficietur: ma
nebũt ergo qualitates omnium
elementorum quantum ad sub-
stantiam, sed quãtum ad ratio-
nem corruptionis innouabunt:
similiter & formę substantiales;
& hæc opinio est probabilior.

ET patent obiecta ꝓter pri-
mũ ꝙ dicit, quod figura huius
mundi transibit. Dico enim qd̃
figura dicit tripliciter. Vno mo
do dispositio ex clausione linea
rum & hęc prætcrit quãtum ad
terram, quia nõ omnino est or-
bicularis. Secũdo modo dicit fi-
gura exterior rei facies, siue pul
chritudo: & hæc transibit, sicut
dicitur in glosa, nõ substantia,
sed pulchritudo. Tertio modo fi
gura dicitur fictio uel fragilitas
a fingo fingis, ut uasa figuli: &
sic etiam pertransibit non sub-
stantia, sed dispositio partium,
quo ad terram, & pulchritudo,
& fragilitas.

QVAESTIO IIII.

*An plantæ, & animalia bruta in-
nouabuntur?*

VTRVM innouabuntur plan
tæ, & animalia bruta. Et ꝙ
nõ uidetur. Quia quæ sunt pro
pter hominis necessitatem, ho-
mine de necessitate trãseunte,
debent & ipsa transire: sed plan
tæ, & animalia sunt huiusmo-
di, quia propter hominis cibũ;
ergo &c. ITEM. Omnia quę in-
nouabuntur, habent formã per
fectam ordinatam ad incorrup-
tionem: sed plantæ, & aĩalia
non habent animas incorrupti
biles: ergo &c. ITEM. Si innouã
tur: aut ergo omnia, aut quędã.
Si omnia: tunc omnes plantę si
fuerunt ab initio, & oia anima
lia essent, & occuparẽt centum
tales mundos: ergo oporteret
mundum dilatari. Si quædã in-
nouãtur, quędam non, quæro,
quæ sunt illa, quæ innouantur:
& non uidetur esse maior ratio
de uno, quã de alio: ergo nulla.

Item.

ITEM. Innouatio est eiusdẽ se-
cundum substãtiam: sed forma
substãtialis bruti corrumpitur:
ergo si iterũ generetur, erit no
uæ rei formatio, nõ innouatio.

CONTRA. Cœli ornatus innou-
abitur, ut patet in corporĩ-
bus supercœlestibus: ergo pari
rõne ornatus terræ: sed ornatus
terræ sunt plantæ, & animalia:
ergo &c. alioquin si non innou-
abuntur: ergo remunerabitur
terra sine ornatu, & ita imperfe
ctè: ergo &c. ITEM. Sicut cor-
pora supercœlestia, & elementa
seruiunt homini, & ideo remu-
nerantur: sic plantę, & aĩalia ser
uiunt, & magis seruiunt, qa pre
stant cibum: & magis laborant
in seruiendo, quia dant sũã sub-
stãtiam, & moriuntur: ergo ma
gis sunt renouanda. ITEM. Plã
tæ, & animalia sunt ad laudem
Dei, ut patet in Psalmis. Inuitã
tur.n.ibi ad laudandum Deum:
ergo si laus Dei post iudicium
non debet minui, nec decrescere,
sed augeri: ergo non debent
cessare plantæ, & aĩalia. ITEM.
Quę sunt de perfectione uniuer
si, non debent cessare: sed plan-
tæ, & aĩalia sunt huiusmodi: er
go &c. Prima patet, quia tunc
uniuersum erit perfectius. Secũ
da patet, quia tũc superfluerẽt,
si non essent de perfectione, &
prętereа sunt creata inter opera
sex dierum, in quibus mundus
est constitutus ante hoĩs lapsũ.
ITEM. Quæ sunt nobiliora, ma
gis sunt de perfectione: sed ne-
getabilia, & alia nobiliora sunt
corporibus elementaribus, quia
habent uitam: ergo &c. ITEM.
Differẽtiæ diuidentes genus sunt
de perfectione uniuersi: sed dif-
ferentiæ accipiuntur penes hæc
duo: ergo hæc ad uniuersi per-
fectionem debent innouari.

RESOLVTIO.

*Non omnia tantum sunt ad obse-
quium hominis, & ornamentum
pro hoc tempore.*

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ
plãtæ, & aĩalia non innouabun
tur, propterea quia ultima eorũ
perfectio est corruptibilis p na-
turam, & ortum, & radicem ha
bet a materia: unde nõ sunt ido
nea ad uiuendum, siue durandũ
æternaliter. Formæ autem
corporum supercœlestium sunt
incorruptibiles omnino: simili-
ter formæ elementorum incor-
ruptibiles sunt secundum totũ,
& secundum partem quantum
est in se, quia sunt corpora sim-
plicia: unde quod corrumpantur
hoc est per actionem ueniẽtem
ab extrinseco: & ideo remo
ta illa actione remanent incor-
ruptibiles: Ex hoc patet quod
plantę, & animalia non sunt ad
ornatum terræ, sed ad hominis
obsequium: nec ad Dei laudem,
nec ad uniuersi perfectionem,
nisi secundum statum eum, qui
est corruptibilis, & uariabilis:
& ideo non oportet innouari;
Vnde terra non habebit illũ or
natum, nec oportet quod multi
formis sit, imo ipsa uniformitas
erit ei in ornatũ. ET ex hoc pa
tet primum, quia cœli ornatus
naturaliter est dispositus ad in-
corruptionem. Similiter hoĩ nõ
conuenit eorũ obsequium post
resurrectionem, sicut obsequiũ
solis, & lunæ: ideo non remune
rantur. Similiter sunt ad laudan
dum Deum secundum statũ in-
firmitatis: quãdo ipse in se non

Universidad de Deusto Biblioteca

est eis manifestus, sed cum in se cognoscetur sufficiēter, ī se laudabitur, nec oportet ad hoc esse multitudinem creaturarum. Similiter sunt de perfectione uniuersi ea parte, qua est habitaculum hominis uiuentis animaliter: sed post spiritualis effecti non: & ideo concreata sunt homini, quia homo alimonis indigebat. Et præterea Deus eum peccaturum esse præiciebat.

AD ILLVD uero, quod obiicitur, q̄ nobilius est, magis est de perfectione uniuersi. Dicendum, quod habere esse nobilius hic est dupliciter. Vel quia permanentius: & quod sic est, magis est de integritate uniuersi. Vel nobilius, quia completius: & hoc non magis est de integritate, nisi cum perfectione completionis habeat incorruptionē durationis: hoc enim ipso q̄ est corruptibile, non est de perfectione. AD ILLVD, quod obiicitur ultimo de differentiis. Dicēdum, quod istud non oportet, eo q̄ diuisio generis in differentias has fit secūdum statum: Potest nihilominus dici q̄ hoīe innouato oēs differentiæ, quæ spectant ad completionem eius saluantur, ut corporeum, animatum, sensibile, rōnale: aliæ differentiæ, ut inanimatum, insensibile, irrationale dicūt perfectionem coniunctam imperfectioni. Distinguendum est igitur, q̄ differentiæ quædam sunt perfectiuę simpliciter, quædam perfectiuę cum diminutione: & sic soluendum est illud, quia primę sunt de perfectione uniuersi simpliciter, secundæ uerò solum secundum hunc statum.

DISTINCTIO XLIX.

PARS PRIMA.

De statu & conditione bonorum post iudicium.

POst resurrectionem verò facto vniuerso impletoq; iudicio, suos fines habebunt ciuitates duæ: vna Christi, alia diaboli, vna bonorum, altera malorum: vtraque tamen angelorum, & hominum. Istis voluntas, illis facultas non poterit esse peccandi, vel vla conditio moriendi. Istis in æterna vita fœliciter viuentibus, illis infeliciter in æterna morte sine moriendi potestate durantibus, quoniam vtrique sine fine. Sed in beatitudine isti, alius alio præstabilius: in miseria vero illi, alius alio tolerabilius permanebunt. Ex his apparet, quòd sicut boni differenter glorificabuntur, alij magis, alij minus: ita & mali differenter in inferno puniētur. Sicut enim in domo patris, idest, in regno cœlorum mansiones multæ sunt, i. premiorum differentiæ: ita & in gehenna diuersæ sunt mansiones, i. supp-

Augu. In Enchir. ca. 111.

Ioh. 14.

pliciorum

pliciorum differētiæ. Omnes tamen æternam pœnam patientur, sicut omnes electi eundem habebunt denarium, quem pater familias dedit omnibus, qui operati sunt in vinea. Nomine denarij aliquid omnibus electis commune intelligitur, scilicet vita æterna, Deus ipse, quo omnes fruentur, sed impariter. Nam sicut erit differens glorificatio corporum, ita differens gloria erit animarum. Stella enim a stella, idest, electus ab electo differt in claritate mentis & corporis. Alij enim alijs vicinius clariusque Dei speciem contemplabuntur, & ipsa contemplandi differentia diuersitas mansionum vocatur. Domus ergo est vna, i. denarius est vnus; sed diuersitas est ibi mansionum, i. differentia claritatis: quia vnum est summum bonum, beatitudo et uita omnium, i. Deus ipse. Hoc bono omnes electi perfruentur, sed alij alijs plenius. Perfruentur autem videndo per speciem, non per speculum in ænigmate. Habere ergo vitam, est videre vitam, i. cognoscere Deum in specie. Vnde veritas ait in euangelio, Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quē misisti Iesum Christum esse vnum, & solum verum Deum: hoc est habere vitam, id est, cognoscere te: non est ipsa cognitio, quæ tu es, sed per cognitionē habere bonum, quod tu es, i. vita.

Io. Chrysosto. Matth. 20. 1. Cori. 15. Matth. 20. 1. Cori. 14. Ioā. 17.

Si omnes homines volunt esse beati.

Solet etiam quæri de beatitudine, vtrum eam omnes velint, & sciāt quæ sit vera beatitudo. De hoc Aug. in lib. 13. de Trini. ita disserit. Mirum est cum capescendæ, retinendæque beatitudinis voluntas vna sit omnium, vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum: non quod eam aliquid nolit, sed quòd non omnes eam norint. Si enim eam omnes noscerent, non ab alijs putaretur esse in virtute animi, ab alijs in voluptate corporis, ab alijs atque alijs alibi atque alibi. Quomodo ergo omnes amāt, quod nō omnes sciunt? Quis potest amare quod nescit, sicut supra disputaui? Cur ergo beatitudo amatur ab omnibus, nec tamen scitur ab omnibus? An fortè sciunt omnes, quæ ipsa sit, sed non omnes sciunt vbi sit, & inde contentio est? An fortè falsum est, quod pro vero posuimus, beatè viuere omnes homines velle? Si enim beate viuere est (verbi gratia) secundum

Cap. 4. Ibidem paulo post.

Universidad de Deusto Biblioteca

dum animi virtutem viuere: quomodo beatè viuere vult, qui hoc non vult? Nonne verius dixerimus, Homo ille non vult beatè viuere, quia non vult secundum virtutem viuere: quod solum est beatè viuere? Non ergo omnes beatè viuere volunt, immo pauci hoc volunt: si non est beatè viuere, nisi secũdum virtutem animi viuere, quod multi nolunt. Inane falsum erit, vnde nec ipse Cicero dubitauit? Ait enim Beati certè omnes esse volumus. Absit ut hoc falsum esse dicamus. Quid ergo? An dicendum est, etiam si nihil aliud sit beatè uiuere, quam secundum uirtutẽ animi uiuere: tamen & qui hoc non uult, beatè uiuere uult? Nimis quidem hoc uidetur absurdum. Tale enim est ac si dicamus: qui nõ uult beatè uiuere, uult beatè uiuere. Istam repugnantiam quis audiat? quis ferat? & tamen adhanc contrudit necessitas. Si omnes beatè uiuere uelle, uerum est, & non omnes uolunt sic uiuere: quomodo solum uiuitur beatè? An illud ab his angustijs poterit nos eruere, si dicamus nihil esse beatè uiuere, nisi uiuere secundum delectationem suam. & ideo falsum nõ esse quòd omnes beatè uiuere uelint, quia omnes ita uolunt, ut quemque delectat? Sed id quidem falsum est. Velle enim quod non deceat, est esse miserrimum. Nec tam miserum est non adipisci quod uelis, quam adipisci uelle quod nõ oporteat. Quis ita cæcus sit, ut dicat aliquẽ ideo beatũ, quia uiuit ut uult, cum profectò etsi miser esset, minus tamen esset, si nihil eorum, quæ perperam uoluisset, habere potuisset. Mala enim uoluntate, uel sola miser quisque efficitur: sed miserior, cum desiderũ malè uoluntatis impletur. Quapropter quoniam uerum est, quòd omnes homines esse beati uelint, idq; ardentissimo amore appetant, & propter hoc cætera quæcumque appetant: nec quisquam potest amare, quòd omnino quid, uel quale sit, nescit, nec potest nescire, quid sit, quod se uelle scit, sequitur ut omnes beatam uitam sciant. Omnes autem beati habẽt quod uolunt: quamuis non omnes, qui habent quod uolunt, cõtinuo sint beati. Continuo autem miseri sunt, qui uel non habẽt quod uolunt, uel id habent quod non rectè uolunt. Beatus ergo non est, nisi qui & habet omnia quæ uult, & nihil uult malè. Ille quippe beatè

Cicero in Hortensio.

Ibidẽ. c. ca 5. in princ. c.

Quis sit beatus c. 3. eius dẽ. ca. 7. eiusdẽ.

uiuit

uiuit, qui uiuit ut uult, nec malè aliquid uult. Cum ergo ex his duobus constet beata uita, licet in malis sit aliquis bonus, non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac uita, qui in his miserijs fidelis & bonus est, uenerit ad beatam uitam: tunc erit uerè, quod nunc nullo modo esse potest, ut sic homo uiuat quomodo uult. Non enim ibi uolet male uiuere, aut uolet aliquid quod deerit aut deerit, aliquid quod noluerit. Quicquid amabitur aderit, nec desiderabitur quod non aderit. Et omne quod ibi erit, bonũ erit, & summus Deus summum bonum erit: & quod est omnino beatissimum, ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se uelle omnium hominum est. Beatos se esse uelle omnes in corde suo uident, nec tamen omnium est fides, qua ad beatitudinem peruenitur.

Si qd de Deo cognoscit aliqs, quod ibi nõ intelligãt oẽs.

Solet etiam quæri, Vtrum aliquid de Deo cognoscat aliquis magis meritus, ut Petrus: quod nõ cognoscat aliquis minus meritus, ut Linus. Pluribus uidetur quòd omnia de Deo ad beatitudinem spectantia omnes communiter electi cognoscant; sed differenter. Nihil enim in Deo noscibile maius dignius que uidetur, quàm eum intelligere trinũ et unum. Hoc autem omnes tunc per speciem cognoscent. Vnde sequitur, ut non sit aliquid beatitudini pertinẽs incognitum alicui beatorum. Omnes ergo cuncta illa uidebunt, quorum cognitio seruit beatitudini; sed in modo uidendi different. Alius enim alio magis, alius alio minus fulgebit. 1. Co. 15

De paritate gaudij.

Solet etiam quæri, An in gaudio dispares sint, sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Augu. ait, Multæ mansiones in una domo erunt, scilicet varia præmiorum dignitates: sed ubi Deus erit omnia in omnibus, erit etiam in dispari claritate per gaudium, ut quod habebunt singuli, cõmune sit omnibus: quia etiam gloria capitis omnium erit per uinculum charitatis. Ex his datur intelligi, quòd par gaudium omnes habebunt, etsi disparem cognitionis claritatem: quia per charitatem quæ in singulis erit perfecta, tantum quisque gaudebit de bono alterius, quantum

In li. de ciui. dei in li. de uis. ca. 26.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gaudebit si in seipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudium, uidetur, quod par sit omnium beatitudo: quod constat omnino non esse. Ad quod dici potest, quod beatitudo par esset, si ita esset par gaudium, ut etiam par esset cognitio: sed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudij paritatem beatitudinis. Potest etiam accipi per gaudium, ut non referatur paritas ad intensionem affectionis gaudentium, sed ad uniuersitatem rerum, de quibus lætabitur: quia de omni re, unde gaudebit unus, gaudebunt omnes.

SVPRA egit Magister de iudicio. In hac parte agit de statu post iudicium. Et quoniã duplex est status secundum duplicem ciuitatem, unam, scilicet Hierusalem, & alterum Babylonis: ideo pars ista duas hẽt. In prima determinat statum, & cõditionem bonorum. In secunda statum, & conditionem damnatorum, infra Dist. 50. *Hic erit quæstio ex premissis, &c.*) Prima pars habet duas. In prima parte determinat beatitudinẽ, & gloriam a parte spiritus. In secunda uerò ex parte corporis. ibi. *Post hæc quæri solet, si beatitudo, &c.*) Prima pars habet tres partes. In prima determinat quid sit beatitudo, & quid sit esse beatum. In secunda uerò determinat de beatitudinis appetitu. ibi. *Solet etiam quæri de beatitudine, &c.*) In tertia uerò determinat modum participandi, utrum æqualiter participetur a diuersis. ibi. *Solet etiam quæri, utrum alis quid de Deo cognoscat.*

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

Quid sit beatitudo?

AD intelligentiam huius partis quæritur de beatitudine: & de hoc sex quæruntur. Primo quæritur, quid sit beatitudo. Secundò, qua iter sit appetibilis. Tertio, in quo sit. Quartò, secundum quid insit. Quintò de eius actu siue operatione. Sextò de differenti participatione.

CIRCA quam sic proceditur, & ostenditur, quod beatitudo sit bonum creatum, quia beatitudo est perfectio beati. Sed omnis pfectio creaturæ est creata, quia Deus nullius est forma perfectiua: ergo beatitudo est bonum creatum. ITEM. Omne creatum, quod non est transeẽdens, ut ens, & unum, est alicuius generis determinati: sed beatitudo est bonum creatum, ut probatum est, & non est transcendens eo, quod in paucissimis reperitur: ergo &c. ITEM. Quod est generis determinati, & est in aliquo, ita quod sine eo res potest esse, est in genere accidentis: sed beatitudo est hu-

iusmodi: ergo est in genere accidentis. ITEM. Omne bonum generis determinati, secundũ qd̃ homo denominatur qualis, & quod est pfectio ipsius animæ, est in prima specie qualitatis, q̃ est habitus, & dispositio: sed beatitudo est bonum creatum, & generis determinati, ut probatum est, & perficit naturã, hoc constat: ergo &c.

CONTRA. Quod non sit bonum creatum, uidetur: quia beatitudo satiat nostrum appetitũ: sed nihil satiat aiæ humanæ appetitum nisi sola Trinitas, quia cum sit nata capere Deum, nihil minus Deo ipsam implet: ergo &c. ITEM. Beatitudo est finis ultimus, ultra quem non est finis alius: sed finis uniuersalis est solum bonum increatũ, sicut principiũ primum: ergo &c. ITEM. Quod non sit generis determinati, uidet: qa ut dicit Boetius. Beatitudo est status oium bonorũ aggregatione pfectus: ergo cõplectitur oẽ bonũ. Sed oẽ bonũ in pluribus generibus determinatur, nõ i uno: ergo &c. ITEM. Qd̃ nõ sit in genere accidẽtis, uidetur: quia beatitudo ẽ nobilissima omnium perfectionũ: sed accidẽtalis forma minus habet de nobilitate, quã substantialis: ergo impossibile est, quòd beatitudo sit in genere accidẽtis. ITEM. Quod non sit in qualitate, uidetur: qa Philosophus diffinit felicitatem dicens, q̃ est actus secundum uirtutem perfectus: & q̃ ita sit pater, quia habitus perficitur p actum. Si ergo beatitudo est ultima perfectio, est actus: sed actus est in genere actionis: ergo &c.

Eth. 3. & esse mos. 2.

Eth. 17. et Eth. 10.

RESOLVTIO.

Beatitudo pro obiecto, est bonum increatum idem quod Deus: pro forma uerò influente, bonum creatum est.

RESPOND. Dicendum, q̃ beatitudo est finis satians nostrum appetitum. Satians aũt nostrum appetitũ est dupliciter. Vel sicut obiectũ, uel sicut informans. Satians nostrũ appetitũ, sicut obiectũ, solus Deus est, ad quem capiendũ humana aĩa ordinatur. Satians aũt sicut informans, est ipsa influentia Dei in aĩam, quę est ipsa Dei formitas, & sacietas. Et secundũ hoc nomẽ beatitudinis cõe est secundum prius, & posterius ad beatitudinẽ increatam, q̃ est finis satians, ut obiectũ, & ad creatã, q̃ est satians, ut informãs: & per prius dr̃ de beatitudine increata, per posterius de creata: quia non fatiat influẽtia obiecti nisi p p obiectum.

ET ex hoc patet primum, qa Boetius, & August. loquuntur de obiecto satiante: similiter de fine, qui terminat intentionem, & de fine, qui informat.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ non est generis determinati, dico q̃ immo. Quod obiicitur, q̃ est status cõtinens oĩa bona, dico q̃ cõplecti oĩa bona hoc põt esse dupliciter, uel secundũ ueritatem, uel secundum æquiualentiam. Secundum ueritatem non oportet, q̃ omnis generis bonũ contineat: continet tamen secundum æquiualentiam, quia continet tantum bonum, quod sufficit, & æquiualet, immo præponderat omni bono: & tale bene potest esse generis determinati. AD ILLVD, quod obiicitur, q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobilior est perfectio substantialis. Dicendum, ꝙ istud est verum quantum ad primũ esse, nõ tamen quantum ad esse secundum, siue bene esse: immo accidentalis forma est perfectio ipsius compositi quantũ ad bene esse, sicut patet de colore, & odore in rosa. Aliter pōt dici, ꝙ accideas est duplex. Quoddam nãque est, ꝙ causatur ex principiis subiecti: & tale ignobilius ē substantiali forma, pro eo, ꝙ ab ipsa hēt originem: Quoddam quod causatur a superiori: & tale potest esse nobilius, pro eo, ꝙ dirigit ad eum cui iungit. Et quia beatitudo iungit animam summo Deo ubi est terminatio omnis appetitus, & ortum habet a Deo non ab anima: ideo patet illud. AD ALIVD, quod quæritur, cuius generis sit. Dicendum, quod beatitudo creata non dicit actum purē, quia constat, quod actus gloriosus ab aliquo actu procedit. Nec dicit habitum purē, quia dicit perfectionem summam, quæ est in actu continuo: ideo necesse est, ut dicat habitum, ut actum, siue in actu: sicut si diceret scientiam, quæ semper est in considerando: quia uerò principalius dicit habitum, & deiba mitatem: ideo & si dicat rem duplicis generis, tamen principalius genus qualitatis. Et est exemplum, quia si gura dicit dispositionem qualitatis in quantitate, principalius tamen dispositionem: unde dicit qualitatem in quantitate, & est in genere qualitatis: similiter intelligendũ est in proposito.

QVAESTIO II.

An omne beatitudinem appetant?

QVaeritur beatitudo sit appetibilis. Et quæritur, utrum omnes appetant beatitudinē ueram. Et quod sic, uidetur: quia dicit Boetius, quod inserta est mentibus hominum ueri boni cupiditas: sed uerum bonũ est, quod nos beatos uere efficit: ergo omnes appetunt beatitudinem ueram. ITEM. Philosophus dicit, quod omnia bonum exoptant: aut ergo exoptant bonũ, quodcunque, aut bonum, quod sufficit. Non quodcunque, quia si quodcunque, tunc processus est in infinitum. Constat ergo, ꝙ bonum, quod sufficit: sed nullũ bonum est sufficiens implere animam humanam nisi beatitudo uera: ergo omnes homines appetunt beatitudinem ueram. ITEM. Quod homo appetat beatitudinem, aut hoc est naturale, aut deliberationis. Si deliberationis: ergo potest appetere contrarium, scilicet miseriam: cuius contrarium dicit Augustinus in 3. lib. de lib. arbitr. ergo appetit appetitu naturali: sed naturalis appetitus est communis omnibus, & perpetuus: ergo si talis est appetitus beatitudinis, patet &c. ITEM. Vnumquodque perfectibile naturaliter appetit suam perfectionem: sed anima humana nata est perfici beatitudine uera: ergo omnis aia appetit beatitudinē ueram.

Lib. 3. de ciu. prof. 2.

1. Ethic.

8 de ciu. dei. c. 4.

CONTRA. In uisa possumus diligere, incognita nequaquã, ut dicit Augustinus: sed multi sunt, qui ignorant, quid sit, & ubi sit beatitudo uera, quod patet, quia ponunt beatitudinem in

in diuitiis, & honoribus: ergo & beatitudinem ueram non appetũt. ITEM. Peccatum est spreto bono incommutabili rebus commutabilibus adhærere: sed beatitudo est bonum incommutabile: ergo omnis peccator beatitudinem ueram spernit: ergo nullus appetit. Si dicis, ꝙ spernit appetitu deliberatiuo, sed appetit naturali, hoc nihil est: quia quod naturale est, non assuescit in contrarium: ergo nunquam per assuefactionem spernere poterit. ITEM. Beatitudo aut appetitur propter se, aut propter aliud. Si propter aliud: ergo non appetitur, ut beatitudo, quia illud facit beatum, in quo finis constituitur: appetitur ergo ab omni a quo appetitur propter se: sed multi sunt, qui fruuntur utendis, & utuntur fruendis: ergo multi sunt, qui uera beatitudinem non appetũt propter se: ergo nec appetunt. ITEM. Si appetitur, aut in ratione commodi, aut in ratione honesti. Si in ratione commodi, cũ appetitus commodi sit in aliis brutis: ergo & beatitudinis. Si in ratione honesti, cum amor honesti non sit in malis: ergo nõ appetit ab ipsis malis.

RESOLVTIO.

Naturaliter.

RESPOND. Dicendum, quod cum duo sint, quæ faciant appetitum, scilicet conuenientia, & indigentia: quoniam igitur anima rationalis creata est ad Dei imaginem, & similitudinē, & facta est capax boni sufficientissimi, & ipsa sibi non sufficit, cum sit uana, & deficiens: ideo dico, quod ueram beatitudinē appetit naturaliter.

AD ALIVD ergo, quo obiicitur in contrarium, quod multi ignorant ueram beatitudinē. Respondent aliqui, quod ante appetitum deliberatiuum oportet cognitionem præcedere: sed non appetitum naturalem. Sed hoc nihil est, quia sicut in nobis est duplex amor naturalis, & deliberatiuus, sic similiter & duplex cognitio: ergo sicut deliberatiuus cognitio deliberatiuum amorem præcedit, sic naturalis naturalem. Et propterea dicendum, quod sicut duplex est instinctus ad bonum, scilicet in generali, & in speciali: sic & duplex appetitus, & dictamen boni in generali uenit a cognitione naturali: & quantum adhoc non est error: sed dictamen in speciali illius uel illius, non est omnino ab habitu naturali, sed per assumptionem factam a ratione deliberante: & circa hoc est error. Similiter & de appetitu intelligendũ. Oēs ergo habēt appetitum beatitudinis uerē in generali, & habent cognitionē in generali: omnes enim credũt quod beatitudo sit bonum, ꝙ sufficit, & omnes istud appetũt. In speciali uerò, qñ assumit hoc sufficit, honor, uel pecunia et tat cognitio, & declinat affectio. Et est simile de eo, q̃ uult emere aurũ, & credit hoc frustũ orichalci esse aurũ, & frustũ aureum credit esse orichalcũ. Si qras ab eo in generali qd uelit emere, respondet aurũ. Si qras, ꝙ frustũ uult emere, respondebit, ꝙ hoc demõstrato orichalco. Similiter si ab auaro qras, utrũ appetat beatitudinem uerã, & uelit has-

Universidad de Deusto
Biblioteca

habere, respondebit, quod sic. Si quæras quid uelit, utrum paradisum, uel denarium, respondebit denariũ. Et huius ratio est, quia hic credit sufficientiam, ibi non. Si quæras, quomodo cognouit in generali. dico, qd innata est ilꝗ cognitio. Si quæras, per quid, dico, quod sufficiẽtiam cognoscit per indigẽtiam. Si opponas, quod priuatio non est uia cognoscendi habitum. Dicendum, quod est quædam indigentia omnino priuans, q̃dam disponens, & inclinans: & hæc est ratio cognoscendi: unde si materia necessario haberet potentiam cognoscendi, cognosceret utique formam, ad quam inclinatur, & disponitur: sic anima sufficientiam per suam indigentiam. Posset tamen dici. qd cognitio beatitudinis, & multarum rerum naturalium, utputa numeri naturalis, nobis innata est: & si anima creata dicatur esse ut tabula rasa, hoc intelligitur solum quãtum ad species, & similitudines, quas acquirit per sensus. Vel dicatur tertio modo, sicut in Primo Libro dictum est de charitate, quomodo cognouerit eam, qui non habet: & tamen sine receptione speciei a sensibus. Quilibet istorum modorum multum est probabilis. ALIA duo patent. AD vltimum. Dicendum, quod beatitudo appetitur sub ratione commodi: sed illud commodum est proprium naturæ rationalis, quia hæc sola est capax Dei per cognitionem, & amorem: unde & si animalia appetant commodum, illud appetunt, ad quod sunt.

Dist. 17 arti. 1. q. 3.

QVAESTIO III.

In quo recipitur beatitudo tanquam in subiecto?

DE beatitudinis subiecto. Et quæritur, utrũ homo sit subiectum beatitudinis secundum animam, an totum coniunctũ. Et quod totum cõiunctum, vt. Aug. xix. de Ciuit. Dei cap. 1. Summum bonum, a quo homo beatus efficitur, ex utriusq; rei bonis constat, animæ scilicet, & corporis. ITEM. Aug. de spiritu & anima dicit, ꝙ Deus factus ẽ homo, ut totum hoĩem beatificaret, exterius p humanitatẽ, interius p diuinitatẽ. ITEM. Anſ. diffiniens beatitudinem dicit, ꝙ est sufficientia oĩum bonorũ: & bona illa diuidit in bona aĩæ, & corporis. ITEM. Rõne vt, quia præmiũ respõdet merito: sed meritũ est totius coniuncti, qa aĩa exuta non mereretur: ergo nõ beatitudinẽ siue præmium. ITEM. Beatitudo opponit miseriæ: sed miseria est non tantum aĩæ, sed etiam est totius coniuncti, maxime ratione corporis: ergo &c. ITEM. Si beatitudo omnino respiceret animam, ut subiectum: ergo non necesse esset corpus resurgere. Sed necesse est corpus resurgere: ergo &c.

CONTRA. Super illud Ps. 31. Beata gẽs, cuius dominus Deus &c. Glosa. Beatitudo hominis tantum in anima est, quia anima hominis tantum capax est ualens frui illa. ITEM. Ratione uidetur: quia beatitudo consistit in Deo, qa ipse est finis ultimus, in quo standum est: sed solus spiritus ad Deum uidendũ, & amandum conuertitur: ergo beatitudo est in solo spiritu.

Item.

ITEM. Beatitudo gloriæ respõdet gratiæ, sed gratia cũ sit qualitas spiritualis, est in homine ratione solius animæ: ergo & beatitudo; quia quantum se extendit dispositio ad formam, tantũ se extendit forma. ITEM. Si aliqua passio inest aliquibus subiectis, inest secundum aliquid cõmune: sed beatitudo inest angelo, & homini: ergo inest secundum aliquid commune angelo & homini. Sed non est aliquod commune angelo, & homini, nisi spiritus, & potẽtiæ spirituales; ergo beatitudo est tantũ in potentia spirituali. ITEM. Si aliqua duo communicãt in aliqua natura, & non possunt conuenire in eo, quod superadditum ẽ naturę, illud superadditum nõ inest secundum naturam, in q̃ communicant: sed homo communicat cum brutis in corpore, & in potentiis sentiendi, & non potest cõmunicare in beatitudine: ergo beatitudo nõ inest secundum corpus.

RESOLVTIO.

Beatitudo & in anima, & in corpore est: in anima per inhærentiam; in corpore per redundantiam.

RESPON. Ad hoc dixerunt aliqui, quod beatitudo dicitur dupliciter, proprie, & cõmuniter. Proprie est gaudium de participatione Dei perfecta per cognitionem, & amorem. Communiter uero dicitur omnis remuneratio excludens omnem miseriam. Primo modo comprehendit præmium substantiale tantum, secundo modo accidentale. Primo modo est tantum in anima, secundo modo est in anima, & corpore, & toto coniuncto: & per hoc soluunt rationes ad partes oppositas. Sed ista solutio non uidetur conueniens, quoniam sicut dicit Aug. beatẽ uiuere est bonis ueris, certisque cõgaudere: sed & dolor sicut dicit. xiiii. De Trini. est ipsius animæ: ergo & gaudium beatitudinis ẽ in anima sicut in subiecto, siue sit de bono increato, quod est Deus, siue de bonis corporis. Ideo dicunt alii: aliter, quod gaudium etiam accidentale, & beatitudo accidentalis est in anima sicut in subiecto. Sed huius gaudii materia est in corpore: quia gaudet anima de bonis corporis: & ideo beatitudo non est in corpore sicut in subiecto, sed sicut in materia, & obiecto, non principali tamen. Sed istud non sufficit dicere, quia similiter materia gaudii est omnibus creaturis remanentibus post iudiciũ: ergo non magis diceretur secũdum hoc corpus nostrum beatificari, quàm aliæ creaturæ: qd non est conueniens dicere. Si iudicas, quod magis, propter hoc quod habet conditiones nobiliores, hoc non ualet, quia similiter corpus solis easdem conditiones, quas corpus nostrum habebit. Et ideo dicendum aliter; quod beatitudo cum sit gaudiũ de bonis, est in aliquo sicut in subiecto primo per inhærentiã: & sic dico quod est in sola anima. Et est in aliquo sicut in coniuncto per quandam redundantiam: & sic quia corpus est coniunctum animæ, gaudium redundat in corpus. Concedendæ igitur sunt rationes probantes, quod beatitudo nõ sit ĩ corpore

pore tamquã ī subiecto primo; sed tamen est ibi pp coniunctionẽ per quandam redundantiã, & comparticipationem.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, q̃ ex utriusque bonis constat beatitudo. Dicedum, quod Aug. dicit illud secundum opinionem Tullii. AD ILLVD, qd obiicitur de Deo, qui factus est homo, ut totum hominem beatificaret. Dicendum, q̃ ibi est q̃dam congruentia, quia etiam & si non esset incarnatus, hõ esset beatus, dum esset redemptus ad uisionem Dei perfectẽ. AD ILLVD, qd dicit Ansel. Dicendũ, q̃ beatitudo continet bona corporis: sed beatitudo non dicitur esse illa bona; sed gaudium de illis bonis. AD ILLVD, quod obr de merito. Dicendum, q̃ anima nõ potest mereri extra corpus, non propter defectum uirtutis: sed propter defectum status, & tempus merendi. AD ILLVD, q̃ obiicitur, quod miseria ẽ ex parte corporis. Dicendum, q̃ miseria subiectiuẽ, & proprie est in natura rationali: sed materialiter potest esse ratione corporis, sicut dicit Aug. viii. de ciu Dei. AD ALIVD, patet responsio, qd corpus necesse est resurgere, ut fiat beatum per quandam comparticipationem, & redundantiam. Et est simile in gratia, qa si gratia existens in anima secũdum potentiam rationalem redundat in sensibilem, & quando abundans est & ipsam tranquillat, & quãdo defectatio magna est similiter, sicut dicitur in Psal. 41. Sitiuit in te anima mea: cum in gloria sit perfecta abundantia, & delectatio, non est mirum si redundat in corpus: & de hoc nemo dubitat, nisi inexpertus.

QVAESTIO IIII.

Secundum quid beatitudo primò inest in anima?

SECVNDVM quid insit beatitudo. Vtrum sit in anima primo secundum substantiam, an secundum potentiam. Et quod secundum substãtiam uidetur, quia beatitudo est uita: unde Aug. uult q̃ esse beatum est uiuere in Deo, & Deo: sed prius naturaliter uiuit anima, quam potentiæ: ergo prius uiuificatur a Deo. ITEM. Beatitudo in aĩa est una; sed potentiæ sunt plures: sed multiplicato subiecto primo necesse est multiplicari perfectionem: ergo &c. ITEM. Deus est intimus ipsi animæ: ergo cum beatitudo sit in anima per influentiam a Deo, illa influentia procedit ab intimo: sed substãtia rei creatæ interior est prior, q̃ potẽtia: ergo beatitudo prius influit in substantiam.

CONTRA. Beatitudo inest aĩæ secundum quod capax est Dei, & particeps esse potest: sed capax est secũdum imagine, & imago secundum mentem, & mens ẽ oculus, & potentia aĩæ: ergo beatitudo inest primo aĩæ secundum potentiã. ITEM. Beatitudo inest aĩæ secundũ modũ specialẽ unionis Dei, & aĩæ; sed modus specialis non ẽ nisi per cognitionẽ perfectam, & amorẽ: & hæc est per potentias: ergo &c. ITEM. Beatitudo ẽ habitus secundus, & perfectio secunda. Sed omnis secundus habitus, & perfectio secũda inest secũdum aliam potentiam recipiẽdi quã differt a substãtia: ergo beatitudo non inest animæ per substãtiam immediate. ITEM. Si immediate & primo per substantiã: ergo abstractis potẽtiis, poterit intelligi anima gloriosa; ergo abstracto uel esto q̃ deũ non uideat, nec amet, erit gloriosa: quod stultum est dicere contra sanctos.

RESOLVTIO.

Et secundum potentiam, et secundum substantiam, quemadmodum, et gratia.

RESP. Dicẽdum, quod opinio quorundam est sicut de gratia, ita de gloria, q̃ sicut differt gratia, & uirtus: ita beatitudo, & dos: & sicut gratia respicit animæ substantiã, & ideo est una: uirtus uero potentiam, & ideo plures: sic & gloria q̃ aĩę substãtiã respicit, iõ est una; sed dos potẽtias, iõ plures. Et exẽplum naturale ẽ in aĩa humana perficiẽte corpus, q̃ inquantũ uiuificãs respicit cõplexionẽ, q̃ ẽ una in toto corpore; inquãtũ motor respicit organa diuersa. Sed credo hoc esse magis p appropriationẽ, q̃ proprietatẽ, & ueritatẽ. Corpus.n. numquã dispositũ ẽ ad uitã qualẽcumque hẽat cõplexionẽ, nisi ẽt hẽat organizationẽ: unde nec influẽtia uitæ, nec motus ẽ ab aĩa in corpus nisi naturaliter pexistat dispositio organizationis: similiter ere do in gra, & gloria, q̃ aĩa nõ ẽ capax gratiæ nec gloriæ, nisi per mentẽ, uñ credo qd rã gra, quã gloria primo ẽ in potẽtia. Sed esse aliqd i potẽtia hoc ẽ dupliciter. Aut secũdũ dispositionẽ, & habilitationẽ eius ad actũ, p priũ: q a sic potẽtiæ distinguuntur: & quod sic est in potentia multiplicatur: & est in potentia secundum rationẽ potẽtiæ. Aliquid uero ẽ in potẽtia secundũ conformationẽ ipsius ad aliqd uuum, & unionem ad illud: & qd sic ẽ in potẽtia non multiplicatur in potẽtiis, immo esse in potẽtia dicitur secundum qd hẽt rationẽ substantiæ: & sic gratia, & gloria, quarũ unaquæq; ẽ deiformitas, & cõformitas ad Deũ. Et quia uni, & eidẽ conformatur, & reformatur ipsa anima; ideo una est gratia, & gloria in pluribus potẽtiis, sicut una aĩa in pluribus organis, & una sanitas in pluribus membris: & hoc clarius in Secundo disputatum est ī 26. Dist. de gra. AD ILLVD quod obiicitur, quod prius est uiuificari animam, quam potẽtias. Dicẽdum, quod uerum est de uita, quæ ẽ actus primus: sed non de uita, q̃ est actus secundus. AD ALIVD, iã patet responsio, quia nõ est gloria, in potẽtiis secundum qd distinguuntur; sed secundum quod uniuntur in ratione unius imaginis, per quã capacitatem sunt unius deiformitatis. AD ILLVD, qd obiicitur, qd Deus est intimus animæ: ergo procedit ab intimo. Dicẽdum, q̃ influentia illa ab intimo procedit; sed nõ procedit secundum qd intimũ conseruans in esse naturæ, sed secũdum q̃ obiectum consumãs in esse glorię: & ideo secundũ hanc uiam magis est intimus, & immediatus potentiæ quam essentiæ: unde non sequitur, quod si diuina essentia est intima, quod quælibet eius influentia sic sit intima.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO V.

Actus, uel operatio gloriæ quomodo insit homini?

DE actu gloriæ siue operatione cui insit: & ostenditur ꝙ actus eius sit omnium potentiarum, quia gloria est perfectio plena, & ultima. Quoniam plena, ideo perficit totam animã; ergo omnem eius spirituãlẽ potentiam. Quia ultima uitra quã non est alia, cum ultimata perfectio sit coniuncta actuis quia actus perficit habitum: ergo omnes potentiæ ponuntur in actũ. ITEM. Gloria totum perficit ꝙ gratia disponebat: sed gratia disponit, & perficit actus animæ, non tantum qui sunt in Deum; sed etiã qui sunt in bonum creatum per uirtutes cardinales: ergo gloriosi actus non tantum erunt in Deum; sed etiã in creaturam. ITEM. Hoc ostenditur, quia uirtutes cardinales manebunt in patria in statu perfectos ergo in actu; sed actus eorum ẽ in his, quæ sunt ad finem, & penes eas cõsistit actus gloriæ: ga sicut earum actus nũc sunt gratuiti, ita tunc erunt gloriosi: ergo &c. ITEM. Quæritur, utrum sit ibi actus perficiẽs memoriã. Et ꝙ sic, uidetur per rationem, quia si gloria reformat imaginem, & imago attenditur quantum ad memoriam, & intelligẽtiam, & uoluntatem: ergo oportet ꝙ memoria sit in actu. ITEM. Hoc ipsum dicit Bern. Deus futurus est intellectui plenitudo lucis, uoluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. ITEM. Ostenditur, quod sit ibi actus irascibilis, quia quod est perfectibile uirtute, est perfectibile gloria: sed irascibilis perficitur spe: ergo &c. ITEM. Super illud. 1. ad Cor. 13. Nunc aũt manet &c. Ambr. dicit qd̃ spei succedet beatitudo. & Aug. similiter hoc dicit lib. 1. c. 38. de doctr. christ. ergo &c.

SED CONTRA, quod non sit actus gloriæ secundum omnes potẽtias uidet̃ sup illud Ps. 90. Ostendam illi salutare meum Glos. dicit, quod uisio est tota merces: ergo tota ratio beatitudinis consistit in actu intelligẽtiæ. Si dicas quod hoc dictũ est per quandam concomitãtiam, eadem ratione debet dici quod fides est totũ meritum. ITEM. Quæritur quare magis dicit de unione, quam de dilectione. ITEM. Augu. de moribus eccle siæ: Beatus est q amat optimũ; & cum amat, optimũ ꝙ amat: ergo uidetur quod tãtum sit in actu motiuę. ITEM Aug. uit. de ci. Dei. c. 29. Videbimus, amabimus, laudabimus: isti sunt actus gloriæ: quod si sufficienter eos numerat Aug. & hic est nullus actus memoriæ, nec potentiæ irascibilis, patet &c. ITEM. Dotes distinguunt̃ penes actus gloriæ. Sed duæ assignantur penes actum rationalis, & concupiscibilis scilicet uisio, & dilectio: ergo si distinguuntur aliquæ penes actus memoriæ, & irascibilis, tunc erunt quatuor dotes, quod est cõtra omnium opinionem: non enim ponuntur nisi tres. Similiter opponitur, quod si ponantur actus gloriæ secundum omnes uirtutes, quod tũc erũt septẽ. Quæritur ergo quare actus gloriosi appellantur dotes? & quare tãtum tres sint, & penes quid accipiãtur, & distinguantur: & cũ laus sit actus maxime gloriosus, secũdum quod dicitur super illud psal. Laudate dominum quoniã bonus est psal. propter quid non est dos.

RESOLVTIO.

Secundum omnes uires inerit, habẽtes per gratiam actum in Deum scilicet rationalem, concupiscibilem, & irascibilem.

RESP. Ad intelligentiam obiectorum notandum, ꝙ actus gloriosi non tantum sunt in Deũ, ut in obiectum: sed etiam in bona creata: gaudebit enim hõ, & diliget proximum. Sed quia substantiale premium beatitudinis in Deo consistit ideo actus gloriæ principales sunt secundum quos anima cõuertitur in Deũ, & secundum hos actus dotes assignantur, quia secundum hos anima unitur Deo tamquã spõsa sponso: & in his ditatur, & repletur, nõ solum uigoratur. Et ideo dicuntur dotes quasi diuitiæ animæ desponsatæ. Hos aũtẽ actus quidam dicũt esse tres, q a tria requiruntur ad hoc qd̃ anima pfecte gaudeat de Deo, scilicet perfecta uisio, perfecta dilectio, & perfecta ipsius fruitio: & fruitionẽ non dicunt inesse secundum aliam potentiam, quã rationalem, & concupiscibilem. Nam irascibilis non habet ibi actum in Deum: habet tamẽ aliquem actum, scilicet gloriari per uirtutes, quæ manent in ipsa: manet enim amor, & fortitudo. Sed ista positio dupliciter uidetur incompetens. Primo modo quidem quia tunc tertia dos non differt a prima, & secunda, nisi secundum rationem: & hoc stultum est dicere. Alia uia uidetur inconueniens, scilicet qd̃ irascibilis non habeat in gloria actum tendentem in Deum, cũ in uia habeat spem per cuius actum intẽdit in Deum. Et ideo aliter dicendum, quod omnes uires, quæ habent per gratiam actum in Deum, habebunt per gloriam: actus perfectos euacuatis imperfectis. Vnde rationalis cuius est modo credere ꝑ fidẽ, tunc uidebit aperte. Concupiscibilis cuius est amare, diliget tũc perfecte. Irascibilis cuius est erigi, & inuiti per spem, tunc tenebit continue & certe. Vnde secũdum hos tres actus distinguuntur tres dotes, scilicet uisio, dilectio, comprehensio, siue tensio, siue fruitio per appropriationem. Nam fruitio ista tria complectitur.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ actus gloriæ sunt plures, quia secũdum omnes uirtutes patet, responsio, quia & si secundum omnes uirtutes sint: non tamen secũdum omnes actus dotes accipiuntur: sed secundum eos q tendunt immediate in Deum. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̃ uisio e tota merces, & huiusmodi. Dicendum, ꝙ isti tres actus sunt omuino coniuncti, & connexi: unde qui pfecte uider, perfecte amat, & habet: & ideo in sanctorum uerbis per connexionem, quod est omnium attribuitur uni: magis autem uisioni attribuitur propter hoc quod in uisione distinguũt status patriæ à statu uiæ: nõ sic in dilectione, quia utrobique est dilectio; sed in patria est uisio, non in uia, sed crudulitas de non uiso.

Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVD, qd obiicitur, quare non unus actus penes memoriam. Dicendum, q memoria non reformatur primo, sed ex consequenti per reformationē irascibilis: psa.n.minime subiacet libero arbitrio: ideo actus eius reformatur per reformationem irascibilis in reformatione gratiæ: sic & in perfectione gloriæ. Et ratio huius est, quia quodammodo conueniunt in actu. Vtriusque enim est continue tenere. AD ILLVD, quod ultimò obiicitur de laude. Dicendum, quod aut intelligitur de laude uocali: & sic non est actus principalis, nec debet esse dos. Aut de laude mentali: & ita comprehendit actus trium potentiarū interiorū: iō nō est distinguenda ab aliis, imo dr tota merces.

QVAESTIO VI.

An omnes beati æqualiter beati sint?

DE differentia participatione beatitudinis. Et quæritur, utrum omnes habeant æqualē beatitudinē: & q sic, uidetur ex Textu Matt. xx. ubi dr, q oēs acceperūt singulos denarios, & q dns tantū dedit nouissimo, quātū primo. Et Gl. dicit. 1. Cor. xv. sup illud. Stella differt a stella. Eūdē denariū patersfamilias dedit oibus, q operati sunt in uinea: quo utiq; nō aliud significatur, quā id, q oēs cōiter habebunt: sed illud nō est nisi beatitudo: ergo &c. ITEM. Ratione vi, qa beatitudo cōsistit ī Deo, q est bonū summū infinitū, & oino inuariabile, non recipiens magis, & minus: ergo nec beatitudo recipit magis, & minus. Si dicas, & cōsistit in Dei participatione, q magis, & minus recipit. Cōtra: Vnusquisq; tm participabit Deū in gloria, q nō uolet, nec poterit plus participare, ergo unusquisq; in summo, sed q sūmū est, est in termino: & qd est in termino nō recipit magis, & minus: ergo &c. ITEM. Tm diligit unusquisq; hō, qxi mū sicut seipsū: ergo tm gaudebit Linus de gloria Petri, & tantū uolet eā Petro quārum sibi: & si hoc, tantū gaudebit de gloria Petri, quantū si eā haberet: sed si hret, tm gauderet, quantū Petrus gaudet: ergo &c.

CONTRA. Io. 14. In domo patris mei mānsiones multæ sunt. Aug. Multæ mānsiones in una vita erūt, qa uariæ pmiorū dignitates. ITEM. Apos. 1. ad Cor. 15. Stella differt a stella ī claritate. Si ergo claritas cognitionis generat gaudiū, & delectationē, & differēs est: ergo differens erit gaudiū. ITEM. Rōne vi, qa pmiū respōdet meritis: sed cōstat aliquos esse maioris meriti: ergo & præmii. ITEM. Aug. Si omnia essent æqualia, oia nō essent oia: ergo ordo facit ad pfectionem: sed superna ciuitas est perfectissima: ergo &c.

RESOLVTIO.

Iuxta diuersitatem meritorum erit & beatitudinis portio.

RESP. Dicendū, q diuersitas, & distinctio est in præmiis secundum maius & minus, sicut fuit in meritis.

AD Intelligentiā aūt obiectorū notandū, q sicut beatitudo (ut dictū est supra) dr dupliciter, uel satians effectiuè, sicut obiectū, uel satiās informatiuè sicut pfectio, sic & pmium. ue donum. Nam si dicatur sicut obiectū, oino una est merces, unus Deus, una beatitudo, unū præmium. Si autem formaliter, sic dicitur beatitudo una unitate conformitatis, una unitate connexionis: sed tamen differens est quantitate gaudii, & remunerationis. Vnus enim alio clarius uidet Deum, & magis de illo gaudet, & strictius tenet. Et sic patet primum de denario.

PATET etiam secundum quomodo gaudium par dicitur, nō (inquā) intensiue, sed extēsiue, qa de eisdē, & tot gaudet unus de quibus, & quot gaudet alter.

AD ILLVD, quod obiicitur, q quilibet participat Deum in summo. Dicendum, quod est summum simpliciter, & summum huic. Nullus participat Deū in summo simpliciter, sed in summo sibi: quilibet enim tātum participat, non quin possit participari plus, sed non plus ab ipso: quia non potest ultra proficere, et contentus est omnino eo statu, quē habet. AD ILLVD quod obiicitur, q tantum gaudet de bono proximi, quantum de suo. Dicedum, q uerum est: unde Petrus plus gaudet de bono Lini, quam ipse Linus: sed ex hoc non sequitur, quod tantum gaudet, quātum si haberet illud: quia si haberet illud bonum, haberet maiorem claritatem, et potestatem intensius gaudendi. His uisis satis patent ea, quæ possent dici circa litteram.

DISTINCTIO XLIX.

PARS SECVNDA.

De beatitudine, & gloria sanctorum ex parte corporis.

POST hæc quæri solet, Si beatitudo sanctorum maior sit futura post iudicium quàm interim. Sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iudicium, quam ante: quia & maius erit gaudium eorum, ut supra testatus est Augustin. & amplior erit eorum cognitio. Vnde Hieronym. Peracto iudicio, ampliorem gloriam suæ claritatis Deus demonstrabit electis. Si quem mouet, quid opus sit spiritibus defunctorū corpora sua in resurrectione recipere, si eis potest sine corporibus summa beatitudo præberi; difficilis quæstio est, nec potest a nobis perfectè definiri. Sed tamen dubium non est, & raptam a carnis sensibus hominis mentem, & post mortem ipsa carne deposita non sic uidere posse incommutabilem substantiam, idest, Deum, sicut sancti angeli uident, siue alia latentiori causa, siue ideo quia inest ei naturalis quidam appetitus corpus administrandi, qua retardatus quodam-

Sup. Q. sex. 6. superiori, vi unica mortis post resurrec. sup. Genes. ad lib. 11. ca. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dammodo, ne tota intentione pergat in illud summum cœlum, donec ille appetitus conquiescat. Porro si tale sit corpus, cuius sit difficilis & grauis administratio, sicut hæc caro, quæ corrumpitur: multo magis auertitur mens ab illa
1. Cor. 15. *uisione summi cœli. Proinde cum hoc corpus iam non animale, sed spirituale receperit, æquata angelis habebit perfectum naturæ suæ modum, obediens, & imperans, viuificata, & viuificans, tam ineffabili facilitate, ut sit ei gloriæ, quod fuit sarcinæ.*

SVpra egit Magister de gloria spiritus, in qua consistit prima stola. Hic agit de gloria corporis, in qua consistit stola secunda. Diuiditur autē hæc pars in tres partes: secundū tria, quæ determinat. Primò enim determinat, quod i resumptione corporum erit gloriæ augmētum. Secundò uerò determinat modum, per quem gloria spiritus augebit, ibi. *Si quem mouet quid opus sit, &c.*] Tertiò determinat, quale corpus reddetur animæ beatæ, scilicet spirituale, nō animale: & hoc facit, ibi. *Proinde cum hoc corpus, &c.*

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An gloria corporis sit de substantia beatitudinis.

AD intelligentiam huius partis, q̄ritur de gloria corporis. Et circa hoc duo principaliter q̄untur. Primo, quæritur de gloria corporis in generali. Secundò, in speciali. Circa primum quæruntur principaliter tria. Primo, quæritur de corporis glorificatione. Secundò, de dotium distinctione. Tertiò, de sensuum remuneratione. Circa primum quæruntur duo. Primò quæritur, utrum gloria corporis sit de substantia beatitudinis. Secundo, quæritur de origine beatitudinis corporis, siue gloriæ.

CIRCA quam proceditur sic: & ostenditur, qd gloria corporis sit de beatitudinis substantia, siue augmēter gloriam animæ. Primò per auctoritatem Magistri in littera. Sine scrupulo (inquit) credendum est eos habituros maiorem gloriā post iudiciū, quam ante, quia maius erit gaudium, & amplior cognitio: sed ista respicit essentiā beatitudinis: ergo &c. ITEM. Bern. de diligendo Deo. Anima exuta, tamen corpori est cōiuncta: & si non uita, uel sensu, tamen affectu: ut sine eo, nec possit, nec ualeat consummari. ITEM. Augu. xii super Gene. loquens, de anima exuta dicit. Ineſt ei q̄dam naturalis appetitus administrādi corpus, a quo retardatur, ne tota intentione feratur in illud summū cœlum: ergo si quā titas premii substantialis consistit in adhærentia, & fruitione illius summi cœli, patet, &c. ITEM. Perfecta beatitudo est quis

q̄ omnium desideriorum. Si ergo anima appetit naturaliter corpori uniri, & iste appetitus est sit naturalis, non possit terminari, nisi per unionem, impossibile est animam perfectè beatificari, quousque resumat corpus.

CONTRA. Anima gaudet nūc de Deo, post iudicium uero nō tantum gaudebit de Deo, sed ēt de bonis corporis: sed Deus est bonum infinitum, bonum corporis est bonum finitum: sed finitum additum super infinitu nihil auget: ergo bonum corporis non auget præmiū: ergo &c. ITEM. Tanta gratia est in anima exuta, quantæ gratiæ capax est corpori cōiunctæ: ergo similiter uidetur de gloria. ITEM. Cum Deus se offerat modo animę in aperta uisione sicut post iudicium, quare non est ita modo perfecta gloria sicut post iudicium? Si dices q̄ propter appetitum administrādi, uti regēdi corpus. Contra. Bernar. de diligendo Deo de beatis animabus dicit, quōd ita inebriātur Deo, ut obliuiscantur sui: ergo si sui obliuiscantur, multo magis corporis. ITEM. Maiores motus absorbent minores: ergo cum motus amoris in Deum impropor tionabiliter sit maior quām in corpus: ergo totaliter absorbet illum. ITEM. Appetitus administrandi corpus impedit: ergo multo fortius administratio. Si enim amor alicuius potest retrahere a Deo, cum est absens, multò fortius cum est p̄sens. ITEM. Corpus numquam fiet spiritus, quamuis fiat spirituale: ergo liberior est spiritus a corpore absolutus, quā alligatus: ergo melius dispositus ad suscipiendam beatitudinem perfectam.

RESOLVTIO.

Non ad substantiam beatitudinis, sed ad augmentum tum intensiuū, tum extensiuum gaudij facit glorificatio corporis, remouendo impedimentum.

RESPON. Dicendum, q̄ beatitudo dicitur gaudium per essentiam: gaudium autē pōt dici maius quadrupliciter. Aut quia de maiori obiecto, aut quia ex maiori habitu, aut q̄a de pluribus, aut quia ex eodē habitu intensiūs. Primo modo maius gaudium, quia de maiori non reperitur, nec respectu eiusdē, nec respectu diuersorum: quia quilibet gaudet de bono infinito. Secundo modo maius inuenitur respectu diuersorum, quia maiori habitu gaudet Petrus, quam Linus: sed non reperitur respectu eiusdē quātum ad diuersa tpa, quia non habebit maiorē habitum Petrus post iudicium, quā habet nūc. Tertiò modo maius, quia latius, & de pluribus reperitur in eodē secundum diuersa tpa, q̄a Petrus de pluribus gaudebit post iudicium, quā nunc, quia de gloria animæ, & corporis, & de gloria omnium saluatorum. Sed non est maius hoc modo respectu diuersorum, q̄a de tot, & eisdem gaudebit unus sanctus paruus, sicut & maximus sanctus. Quartò modo maius, q̄a intensiūs reperitur, & respectu eiusdē, & respectu diuersorum: respectu diuersorū, quia unus intensius mouetur, quā alter respectu eiusdē, quia ex eodem habitu intensius mouebit aia resumpto corpore, quia nul

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum habebit retardans. Concedendum est igitur, ꝙ glorificatio corporis facit ad maius gaudium quantum ad extensionē; facit etiam quantum ad intensionē, non augendo habitum, sed remouendo impedimētum: unde non facit ad augmentum premii essentialis principaliter, sed ex consequenti & concedēdæ sunt rationes ad hoc.

AD ILLVD, qđ obiicitur in contrarium, ꝙ non gaudet de maiori. Dicendum, ꝙ ratio tenet bene: sed quantum ad hoc non dicitur maior, sed de eodē intensius. Similiter ꝙ secundò obiicit de gratia, patet, qm̄ ipsa gratia dicit habitum, & idē etiā habitus gloriæ est in aīa exuta, & postquā est unita: sed ꝑ illū non ita intensè mouetur, & hoc retardante appetitu. AD ILLVD, quòd obiicitur, quod obliuiscitur sui. Dicēdū, ꝙ hoc nō intelligitur, qn amet se, sed qđ ois amor priuatus, q̄ non refert in Deum, ab anima auferetur: & certè aīa non appetit corpora amore priuato, sed ad gloriam Dei. Vel dicendum, quod Bern. loquitur de beatis post resumptionem secundæ stolæ. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ maiores motus absorbēt minores. Dicendum, quod uerum est quod absorbent, sed nō ita, ut nō sint, sed ut nō ita intensè appareant: sunt tamen, & apparent aliquo modo: & iō quāuis parum, tamē aliquo mō minuunt motus minores ipsos maiores, licet uincā tur. AD ILLVD, quod obiicit, qđ si appetitus impedit, magis præsentia. Dicendum, ꝙ appetitus duo dicit. I. amore alicuius rei, & carentiam illius. Quando igitur impedit, aut rōe amoris, aut carentię. Si rōne amoris, tūc magis impedit res ꝑsens. Si rōne carentiæ, tunc non impedit, cum carentia per ꝑsentiā remouetur. AD ILLVD, quod obiicitur, quod spiritus absolutus est liberior. Dicendum, qđ est spiritus a corpore absolutus substantia, & affectu, & iste est liberrimus. Et est spiritus alligatus affectu, & solutus substantia: & iste non est liber, quia aliquid uult, quod non habet. Et est spiritus alligatus substantia, & affectu: & tūc aut corpus est inobediens, & talis non est liber, quia non potest habere quod uult: aut per omnia obediens, & talis est liber libertate sibi cōuenienre, qa nihil uult habere, nisi qđ pōt: & iō habet oē, quod uult.

QVAESTIO II.

A que sit corporis glorificatio?

DE origine beatitudinis, siue gloriæ corporis, utrum sit a gloria animæ originaliter. Et quod sic uidetur. Dionysi. ad Dioscorum. Beatitudo non est corporum, sed ab animabus redundat in corpora. ITEM. Gloria inest corpori per resurrectionem, & resurrectio per unionē animæ: ergo ab anima inest corpori gloria. ITEM. Specialius uidetur quo ad impassibilitatem, qa (ut dicit Philosophus) egrediente anima expirat, & marcescit corpus: ergo ꝙ sit incorruptibile, hoc nō habet ab anima. Si dicas ꝙ loquitur secundum statum istum: Hoc non soluit, quia sicut anima nunc continet corpus, ita & tunc. Vnde Augu. de uera religione. Corpus non habe-

habebit stabilitatē, nisi ꝑ aīam: & hæc per Deum. ITEM. De spiritualitate uidetur, quia super illud. I. ad Corin. XV. Nouissimus Adam in spiritum uiuificantē: dicit Glo. quia sicut spiritus perfectē adhæret deo, sic uiuificat, ut corpus spirituale efficiat: ergo manifestum, &c.

CONTRA. Quandocumq; aliquid est alicuius origo per redundantiam: similitudo est utrobique, & uniuocatio: sed claritas corporis, & spiritus sunt claritates æquiuocè: ergo hæc non redundat in illam. ITEM. Oē, quod est ob alio per redundantiam, illo separato, iā non inest: ergo si anima separaretur a corpore, corpus fieret obscurum, quod uidetur inconueniens dicere. ITEM. Quod habet totaliter esse per redundantiam ab aliquo, illi coniunctum, participat proprietates illas sine aliqua immutatione ex parte sui: ergo si anima gloriosa uniretur modo corpori passibili, ipsum faceret impassibile: sed hoc non potest stare, quia ꝙ de passibili per naturam fiat impassibile, est a uirtute infinita: ergo non ab aīa. ITEM. Anima Christi summe erat gloriosa, & summè passibile, ergo & habēs alios defectus: ergo & huiusmodi defectus nō priuantur per gloriam animæ, sed per qualitatem absolutam corporis: ergo &c.

RESOLVTIO.

A Deo originaliter: ab anima consummatiuè.

RESP. Dicendum, ꝙ est loqui, de dotibus corporis, in quibus eius glorificatio consistit, uel quantum ad dispositionem, uel quantum ad cōsummationem. Si quantum ad dispositionem, sic dico quòd dicunt dispositiones, quæ sunt qualitates absolutæ ipsius corporis, quæ dantur sibi à Deo in eius reformatione. Si quantum ad consummationem, sic dico ꝙ sunt a gloria animæ, siue ab anima gloriosa. Vnde sicut in præsenti anima in corpus influit, & per illam influētiam corpus est coloratius, corpus est durabilius, corpus ē uirtuosius, & agilius, quàm cū anima separatur: sic similiter dico ī proposito suo modo, quod anima gloriosa influens in corpus omnes dotes istas, ad quas dispositiones habebat, per sui reformationē perficit, & consummat. Vnde credo, ꝙ si corpus separetur, ꝙ & si esset clarum, subtile, agile, & impassibile: non tamen ita ut tunc, quando anima beata erit sibi coniuncta.

ET PER hoc parent obiecta ad utramque partem. Nam primæ rōnes ostēdunt, quòd sunt in corpore per influentiam, qđ quidem uerum est quantum ad consummationem. Secundæ rationes ostendunt, ꝙ non sunt totaliter in corpore per redundātiā a gloria aiæ: & hoc quidē uerū est; ꝑexigit. n. qđ a Deo reformetur habile, & per influētiam aīæ illa habilitas consummetur. AD ILLVD, qđ obi, de spiritualitate. Dicendum, quod uerum est, ubi agens, & patiens cōicant in materia: sed non est ita in aīa, & in corpore; unde aīa īmobilis existens ꝑ influentiā causat motū in corpore: & in aliis proprietatibus: sic dē calor aīalis esse, uel exire ab aīa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

Quæ, et quot erant corporis dotes in beatitudine?

CONSEQVENTER q̃tum ad secundũ art. quærit de dotiũ distinctione. Et circa hoc duo q̃runtur. Primo q̃ritur de numero, & sufficientia dotium. Secundo quæritur de qualitate ipsarum.

CIRCA quã notandum, q̃ dotes corpis cõsueuerunt quatuor assignari. i. claritas, impassibilitas, subtilitas, & agilitas. Sed q̃ debeant esse pauciores uidetur; quia dotes sunt in corpore secũdum quod comparatur ad animam: sed anima tantum dupliciter comparatur, scilicet ut motor, & ut perfectio: ergo uẽ quod tantum sint duæ dotes.

ITEM. Tantum tres dicuntur esse uires, secundum quas anima regit corpus & perficiendo, & mouendo. i. naturalis, uitalis, & animalis: & secundum hoc dicũtur tres spiritus i corpore: ergo uẽ quod sint tantum tres dotes.

ITEM. Dotes animæ sunt tres: ergo si aia pluribus dotibus dotãda est q̃ corpus, si anima non habet nisi tres, nec corpus.

CONTRA. Quod sint plures uẽ, quoniam sicut claritas facit ad pulchritudinem, ita & partiũ congruẽtia. Vnde Aug. de ciui. Dei. Pulchritudo est q̃dam partium congruentia cũ quadã coloris suauitate: ergo sicut claritas est dos corporis, sic & congruentia: & sic ꝛcc. ITEM. Sicut corpus ad hoc quod sit aiæ congruum organum, requirit debitam qualitatem, ita etiam debitam quantitatem: ergo sicut assignantur dotes a parte qualitatis, ita etiam a parte quantitatis: ergo plures sũt, quam quatuor dictæ. ITEM. Ansel. in Lib. de similitudinibus ponit sempẽ esse cõditiones, quibus aia glorificatur in corpore, agilitatem, fortitudinem, libertatem, salutem, uoluptatem, longæuitatem, pulchritudinem: ergo uidetur q̃ sint multo plures, quam prædictæ quatuor.

Li. 22. cap. 19

Cap. 5°

RESOLVTIO.

Quatuor, scilicet claritas, impassibilitas, subtilitas, & agilitas.

RESP. Dicendum, q̃ numerus istarum dotium, siue qualitatũ perficientium corpus accipitur ex Sap. iii. Fulgebunt iusti, & tãquam scintillæ in harundineto discurrẽt. In fulgore claritas. In iustitia impassibilitas, quia iustitia est perpetua, & immortalis. In scintille nomine subtilitas, In discursu agilitas. Ratio autem istius muneri accipit multipliciter a diuersis. Et primo modo secũdum causam finalem hoc modo. Dicunt enim quia corpus resurgit, disponitur, & dotat̃ propter gloriam animæ, quæ consistit i perfecta cognitione cognitiuę, & unione affectiuæ: Ad cognitionem autem duo requirũtur. i. spiritualitas, & luminositas, quia cognoscens debet esse spiritualis, & dẽt habere lumen: & ideo propter cognitionẽ aiæ est in corpore subtilitas, & claritas. Vnio amoris est liberalis, & fortis: fortis enim est ut mors dilectio. Propter libertatẽ debet esse corpus agile: propter fortitudinem, & indissolubilitatem debet corpus esse impassibile: & sic patet quod quatuor sunt dotes. SECVNDO modo accipitur secundum causam efficientem. Dotes enim huiusmodi in corpore (ut supra ostensum est) eõ summatum, & perfectum habẽt esse ab influẽtia aiæ in corpus. Anima autem in corpus influit dupliciter. i. ut perfectio: & ut motor. Vt perfectio anima gloriosa influit uiuificãdo uita immortali, ut motor mouendo motu infarigabili: alioquin non esset gloriosa, nisi excluderet mortem, & pœnam. Quia ergo uiuificat uita, ideo necesse est in corpore esse dispositionẽ ad uitam: & hæc est lucis abundantia, & claritas. Quia uero uita immortali, necesse est corpus habere dispositionẽ ad immortalitatem: & ita est impassibilitas. Quia uero motu infarigabili mouet, ideo oportet quod nihil resistat: & ideo subtilitas est in corpore. Oportet ẽt quod nihil retardet, & sic agilitas: & sic patet similiter quod quatuor sunt. TERTIO modo accipitur secũdum causam formalem Dicunt .n. aliqui, q̃ in corpore nostro cum sit natura cœlestis concilians, & elementaris, modo dominatur elemẽtaris, post dominabitur natura cęlestis, quæ est natura lucis: hæc erit sicut formalis, & cõpletiua corporis. Et quia lux habet quatuor istas, proprietates, sicut patet in radio. i. claritatem, quia illuminat: impassibilitatem, quia nihil ipsum corrumpit: agilitatem, quia subito uadit: penetrabilitatem, quia corpora diaphana sine eorum corruptione pertransit: sic etiã corpus gloriosum, in quo dominatur natura lucis, quatuor hẽt dotes. QVARTO modo accipit̃ secundum causam materialem sic. Corpus nostrum est compositum ex quatuor elementis: & quia elementa sunt imperfecta, quadruplicem habet ab eis defectibilitatem. Ab aqua, q̃ est elemẽtum humidum, & passibile, hẽt passibilitatem, & corruptionẽ: unde humidum aqueu corpus corrũpit. A terra uero hẽt obscuritatẽ, quia est elementũ opacũ. Ab igne aialitatem, qa calor cõsumit cõtinue, iõ continua indiget alimonia ciborum. Ab aere uero hẽt infirmitatẽ: aer .n. facillimẽ immutat̃, & cædit cuilibet impellenti. Q̃m igit̃ quatuor isti defectus dñt p bona opposita remoueri ad hoc q̃ corpus sit perfectũ pfectione cõpleta, iõ quatuor sunt dotes. Cõtra corruptionẽ impassibilitas, cõtra obscuritatẽ claritas, cõtra aialitatem spiritualitas. i. agilitas, cõtra infirmitatẽ uirtus, siue penetrabilitas. i. subtilitas: & hæc ultima sumptio conuenientior ẽ inter oes. q̃m corrñdet auctoritati, & rationi. Auctoritati Apostoli. i. ad Cor. xv. Ita .n. sumit Apostolus. Seminat̃ in corruptione, resurget in incorruptione: ecce impassibilitas. Seminat̃ in ignobilitate, surget i gloria: ecce claritas. Seminat̃ i infirmitate, surget i uirtute: ecce penetrabilitas. i. subtilitas. Seminatur aiãle, surget spũale: ecce agilitas. Vnde Apostolus sumit dotes p cõparationẽ ad illos quatuor defectus, quos remouẽt. Similiter Aug. de ciu. dei. 22. Aberit a corporibus nostris oĩs defor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

formitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, oīs corruptio. Oīs deformitas per claritatem, oīs tarditas p agilitatē, oīs infirmitas p subtilitatē, uel penetrabilitatē, oīs corruptio p impassibilitatē. Concordat ēt hæc positio rationi: dotes n. corporis dicūtur nō oēs qualitates, sed qualitates nobiles, & principales de nouo superadditæ naturæ. Et qa de nouo additæ naturę, debent accipi secundum naturales defectus, & hi secundū causas principales, quæ sunt quatuor elemēta, patet q̃ ista uia inter oēs est magis congrua.

Ex his patent obiecta. Qd enim obiicit, quod anima cōparatur dupliciter tantum. Dicendū, q̃ aīa secūdū illas duas comparationes ad corpus, ut motor, & pfectio, requrit in corpore quatuor dispositiones, ut ostēsum est prius. Ad illvd, qd obiicit. q̃ plures debēt esse dotes aīæ, q̃ corporis. Dicēdū, q̃ dotes aīę attenduntur sēdm potentias, sed dotes corporis sēdm qualitates respiciētes elementa: & iō patet quare illæ tres, & istæ plures.

Ad illvd, quod obiicitur de congruentia partium, & quantitate. Dicendum, q̃ illa erit, quæ nunc est, in quibus conuenienter est: ideo non est aliqua de nouo dos penes ipsam.

Qvaestio II.

An huiusmodi corporis dotes æqualiter erunt in omnibus?

Vtrvm dotes corporis æqualiter sint in omnibus, uel secundū magis, & minus. Et q̃ equaliter vi, qa magis, & minus dī p admissionē cōrarii minorē, & maiorē. Quoniā ibi tantū summū est, ubi nihil admistum est de cōtrario: sed oēs dotes in oībus beatis nihil habēt admistū de contrario: ergo in oībus sunt æqualiter. Item. De impassibilitate videtur, qa 1. ad Cor. 15. super illud. Alia claritas &c. Dicit Glo. In differenti gloria resurgēt: sed hoc cōiter habebūt, q̃ incorrupti erūt; hoc ergo cōe, aut dicitur cōe sēdm equalitatem, aut sēdm magis, & minus. Si sēdm magis, & minus, similiter & gloria: sed non dicit gloria sēdm magis, & minus: ergo secundū æqualitatē. Item. Vnū corpus nō dicit altero subtilius, nisi qa aliqd pōt penetrare, q̃ non alterū: sed quodlibet corpus glorificatū poterit omne corpus penetrare: ergo &c. Item. Agilius dicitur, q̃ pōt citius moueri: sed quā cito uolet spiritus, ibi protinus erit & corpus, ut dicit Aug. de Ciuit. Dei 22. ergo quodlibet erit agile in summo: a simili ergo arguntur de claritate, & alis.

Contra. 1. ad Cor. xv. Alia claritas solis, &c. Si ergo differens est claritas, pari ratione & aliæ dotes. Item. Dotes animæ sunt sēdm plus, & minus, ut supra ostēsum est: qa liberius uider unus, q̃ alter: ergo & dotes corporis. Item. Aīa, q̃ plus seruiuit Deo, & meruit, excellentiores hēt dotes: ergo & corpus, per quod anima plus seruiuit Deo, & meruit, debet similiter.

Resolvtio.

Immo secundum magis, & minus: ad quę per accessum ad terminum.

Resp. Dicēdū, q̃ dotes in corporibus beatorū sunt secundū plus & minus, & pfectius, & minus perfectum in diuersis. Ad cuius intelligentiā notandū, q̃ qdā recipiunt magis, & minus p contrarii pmistionē, utputa quando corū utrumq; contrariorum est aliqua natura, ut albū, & nigrum. Quædā recipiūt magis, & minus per accessum ad complementum, ut sunt illa, quorū opposita sunt priuationes, ut bonum, & lucidum. Dico ergo, q̃ dotes corporis recipiunt magis, & minus per accessum ad terminum, non per immistionem contrarii.

Et per hoc patet solutio ad primū. Rursus notandū est, q̃ in recipiētibus magis, & minus, qdā sunt, quæ dicunt priuationē simul, & positionē, sicut impassibile, q̃ dicit uirtutē ad nō patiendum, & dicit priuationē passionis: similiter subtile, & agile. Et dico, quod quantum ad priuationem, qa totum & uniuersaliter priuat, nō recipit magis, & minus. Sed quantum ad positionem, quę non est in summo, recipit magis, & minus.

Et per hoc patent argumenta sequentia. Qvod verò obiicitur, Agilius dicitur &c. intelligendū est sine retardatione, nō quia subito, sed quia repente.

ARTICVLVS III.

Qvaestio I.

An in patria omnes sensus suos actus habebunt?

Consequenter quantum ad tertium articulum circa hoc quęritur de sensuum remuneratione. Et supposito, q̃ erunt in patria, quia erit aīa habēs oēs suas potētias cū nullā amittat, erit ēt corpus habēs organa oīa: circa hoc duo quærūtur. Primò quæritur, utrum in patria oēs sensus habeant suos actus. Secundò, utrum sensus illi, qui sunt in suo actu, cognoscant p receptionem speciei.

Qvod omnes sensus erunt in suo actu, ostenditur quia nobilior est potentia coniuncta suo actui, quam non cōiuncta: sed omnes potentiæ erunt ibi in statu nobilissimo: ergo omnes erunt coniunctæ actui: ergo &c. Item. Sicut anima appetit uniri corpori, ita sensus obiecto: sed adhoc, quod aīa pfectē glorificetur, necesse est uniri corpori, ut ille appetitus quietetur, ergo similiter necesse est sensum omnem uniri obiecto: sed unio sensus ad obiectum est mediante actu: ergo &c. Item. Constat, quod corpus remuneratur, quia seruiuit animę: ergo & sensus debet remunerari: sed omnis potentia nata delectari, si perfectē remuneratur, etiam in perfecta delectatione constituitur: quiescit enim in illo obiecto, & hæc quies est delectatio. Et hoc potest probari per simile in damnatis, quia ibi erit continuus dolor in sensu: ergo in beatis continua delectatio. Ex hoc sic arguo. Nulla potentia delectatur, nisi in eo, quod cognoscit; sed sensus non cognoscit se, nec organum, nec quod supra se est; ergo cum nullum solum suum obiectum cognoscat, delectatur solum in obiecto suo; sed in illo non delectatur nisi mediante actu. Item. Summa delectatio potentiæ est in suo actu; ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo si sensus ibi delectatur, in suis actibus delectat. Preterea, bene sequitur, si delectatur sentit: sicut sequitur, si dolet quod sentiat: ergo cum probatum sit delectationem esse in oibus sensibus, oportet quod omnes sentiat. ITEM. Visus è in suo actu, qui est spiritualissimus. Vnde Iob. xiii. In carne mea uidebo Deum. Et Apocal. Videbit eum omnis oculus. Et Aug. dicit, ꝙ
Ca. 65. uisus reficietur in cõtemplatione humanitatis. Et in Libro de spiritu & anima: Est etiã ibi sensus tactus, quod patet: quia unũ corpus glorificatũ poterit aliud amplexari: & iste è maxime materialis: quare cum sit ibi actus sensus spiritualis, & materialis, ergo & omnium sensuum.

CONTRA. Quod nullus sensus sit ibi in actu ut. quia omnis uirtus finita plus põt in unum, quã quando dispergitur ad multa: sed anima habet uirtutem finitam: ergo & intensius moueretur, si in solum Deum moueretur cognitione, & delectatione: ergo cognitio, & delectatio sensuũ minuunt motũ in Deũ: ergo & gloriam: sed nihil debet ibi esse tale: ergo uidet ꝙ nullus sensus sit ibi in actu &c. ITEM. Si est sensus in actu, aut ille è cũ delectatione, aut sine. Si nõ est cum delectatione: ergo non est in actu perfecto. Si uero est cũ delectatione: sed quãdo aliquid delectatur in uno oppositorũ, tristatur in reliquo: quãdo delectatur in medio, tristatur in extremis: ergo si delectatur in percipiendo, possibile est tristari in non percipiendo. Si dicas quod nihil sibi repugnat, nec cortum pit propter incorruptionẽ: saltẽ caretia rei indaeit tristitiã, cuius pientia afferebat delectationẽ: ergo &c. ITEM. Quidã sẽsus sunt pp indigentiam, ut patet de gaitu ad restaurationem deperditi. Sed tunc tolletur omnis indigentia: ergo &c.

RESOLVTIO.

Visus, & tactus erunt quidem in suo actu minime reliqui: sensus licèt de auditu dubium sit.

RESPON. Dicendum, ꝙ posse sentire è ex coniunctione potẽtię cum organo bene dispositi: sentire uero est ex coniunctione ipsius cum obiecto. Quoniã igitur ibi erunt potentiæ coniunctæ organis bene dispositis, ibi erunt omnes potentiæ sentiendi: quoniã uero obiecta omniũ sensuum nõ erunt in gloria: sed quorundam, iõ quidam erũt in actu suo, quidam uero nõ. Obiecta enim quorundam sensuum sunt proprietates absolutę, quæ reperientur in corpore glorificando, utpote color, uisus, & leuitas ipsius tactus: & quia corpus gloriosum resurget cum lumiositate, & leuitate, erunt ibi obiecta duorum sensuum: ideo illi sensus erunt in suis actibus. Obiecta uero aliorum sensuum non sunt proprietates corporis glorificãdi, nec proprietates absolutæ: sed emanationes a corporibus, ut odor, & sonus, & sapor: & qa non erunt in patria, ideo &c. Alia ẽt ratio sumitur ex parte medii, qa medium in uisu pot esse omne, qd habet rationem peruii: medium in tactu est caro sibi connecta: & ideo qa ista duo media erũt i patria, & illi duo sensus in suis actibus

bus erunt: alii uerò minime deficientibus sibi mediis: nisi forte quis insistet in auditu, de quo relinquitur in dubio, sicut de laude uocali in patria, quam ibi ponere, nec uidetur necessariũ, nec aperte falsum: & ideo hic opinari est licitum.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod omnes erunt in actibus propter nobilitatem potentiarum maiorem. Dicendũ, ꝙ est actus pfectionis, & actus, qui habet imperfectionem coniunctam: & quoniam actus gustandi habet imperfectione coniunctam ratione status, & similiter olfatus ratione obiecti, ꝙ non glorificatur, & habet fieri per medium receptiuum peregrinæ impressionis: ergo &c.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ appetit sensus uniri obiecto. Dicendum, ꝙ alius est modus appetendi: ille enim animæ appetitus est ratione perfectionis esse naturalis: sed iste solum est quantum ad bene esse: & ideo ille non potest terminari nisi corpus uniatur: iste potest, si in tali statu ponatur, quod illo obiecto non egeat. AD ILLVD, qd obiicitur de delectatione. Dicẽdum, quòd delectatio est in sensu dupliciter. Vna per redundãtiam. Alia per obiecti pręsentiã, Per redundantiam: sicut quando anima est interius plena delectatione, ita inebriantur potentiæ sentiẽdi, quod nullo modo quærunt, nec egent exterius delectari: & hæc delectatio erit præmium omnium sensuum, & omnibus. Hanc autem delectationem non habent a se, nec ab actu suo, sed ab actu animæ, & ideo nõ oportet, quod propter istam sint sensus in suo actu. Alia est delectatio per obiecti conuenientis pręsentiam. Et qa solum duo sunt sensus, qui habent obiecta gloriosa, ideo solũ in duobus est: & hoc non est pmium, nisi uaide accidentale: quia non magis est gloriosus sensus in illius præsentia, qam absentia. ALIVD patet. AD ILLVD uero, quod obiicitur, quod nullus sit sensus, qa unus actus impedit alium. Dicendum, qd uerum est, quando unus non ordinatur ad alium: non sic in proposito: ed actus rationis redundat in sensum, & actus sensus ordinatur, & subseruit actui rationis: & ideo unus uigoratur ex alio. AD ILLVD, quod obiicitur, quod ubi delectatio, ibi tristitia. Dicendum, quod quidam sensus delectatur in obiecto, quia est conueniens, perficiens, & cõseruans: utpote est obiectum respectu sensus corporis. Quidam quia est cõueniẽs, & perficiens, ut intellectus in intelligibili ueritate. Quidam qui tantum est conueniens, ut sensus gloriosus non perficiens: quia interius perficitur: non cõseruãs, quia incorruptibilis est: & talis non tristatur in contrario: quia non læditur in absentia, quia non efficitur imperfectus. Quod primo modo delectatur, tristatur dupliciter. Quod secundo, uno modo. Vltima ratio cõcedenda est, quod illi sensus, qui sunt per indigentiam, non manebunt in suis actibus: & sic patet totum.

Universidad de Deusto Biblioteca

QVAESTIO II.

An sensus, qui in patria in suo actu erunt, per receptionem speciei cognoscent?

VTRVM illi sensus, qui sunt I suo actu, cognoscant per receptionē speciei. Et q̃ sic uidetur quia omnis cognitio est motus ad animā; sed omnis motus ad animam est aliquid recipiendo: ergo &c. ITEM. Omnis cognitio est per unionem cognoscibilis cum cognoscente: sed sensus gloriosus aliquid cognoscit, cui non unitur secundum ueritatē, & cuius nō habet per naturam speciem: ergo hēt uniri mediante specie recepta. ITEM. Quāto speculum est clarius, & purius, tanto est ad recipiendum magis idoneum; sed sensuum gloriosorū organa sunt purissima, & denudata a formis obiectorum: ergo &c. ITEM. Ordo naturalis est, ut obiectum influat in organum: sed natura non tollet ꝑ gloriā: ergo organum recipiet. CONTRA. Aug. in vii. Music. & est propositio ꝑ se nota: Minus nobile nō agit in magis nobile; sed quod recipit ab alio, patitur ab illo: ergo uisus nō poterit recipere a corporibus inferioribus, cum organum eius sit nobilissimum. ITEM. Orbis primus non recipit peregrinam impressionem propter sui nobilitatē, & incorruptionem: ergo si oculus ē nobilior, patet &c. ITEM. Si est ibi receptio de nouo, cū sit receptio faciens esse sensū in actu, nisi adsit iudiciū: ergo est ibi iudiciū: ergo cogitatio aiæ; ergo noua cogitatio aiæ; & ita uolubiles cogitationes: qd̃ est contra Aug. ITEM. Immutatio nem & receptionem animalem antecedit immutatio naturalis; sed corpus glorificatum, & eius organum cum sit incorruptibile, non recipiet naturalem immutationem: ergo &c.

RESOLVTIO.

Vtique per receptionem speciei sensibilis.

RESP. Ad hoc dixerunt aliqui, quod non ē receptio ab extrinseco; sed aia oīum, quæ uult uidere, species facit in oculo, & uidet; quia tunc ordo erit commutatus, quia non erit receptio ueniens ab inferiori: sed a superiori. Sed hæc solutio non pōt stare. Primum quidē, quia puerteretur ordo, cum species spūalis fieret corporalis, perfectum fieret imperfectum. Secundo; quia ita uideret absentia ut ꝑsentia; ita oculis clausis sicut apertis. Secūda positio est, qd̃ est sensus; sed nō est intus suscipiēdo; sed extra mittendo uirtutem; quia nō recipiet, sed influet. Sed ista positio adhuc non pōt stare, tū cū cognitio sit in unione, tū cū organa sint maxime habilia ad recipiēdum. Tertia positio est, qd̃ sensus glorificati cognoscūt recipiēdo speciē ab ipso sēsibili: concedendę sunt rōnes ad hoc.

AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ minus nobile &c. dici potest q̃ nō oportet qd̃ obiectum sit nobilius organo, in qd̃ agit simpliciter; sed secundum qd, in hoc .s. q̃ habet speciem, & illud est in uidēdo, & hoc sufficit ad agēdum. Vel aliter dicēdum, q̃ minus nobile nō agit uirtute propria; sed aliena, & in sensu glorificato ē natura duplex in oculo, perspicui, & luminis: quādo igitur uidet corpus se luminosius, illud corpus sua uirtute ꝑpria in se facit speciē in oculo: quando uero minus luminosum, tunc uirtute propria in se facit: & sic patet illud. AD ILLVD, quod obiicitur de aliena impressione, q̃ non est in orbe. Dicendum, q̃ ibi uocatur aliena impressio, quæ est uia ad corruptionem: sed de hac non intelligitur hic. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ cogitationes uoluunt. Dicendum, q̃ cogitationes uoluī ē dupliciter. Vno modo q̃ a intellectus aut habet defixū affectum in uno, & hoc modo est uia, & non erit in patria. Alio modo est q̃ principaliter & cōtinue unum, & alia multa ꝑ illud, & inter illa multa modo unum, modo aliud, & hoc bene erit in patria: talis est in proposito. AD ILLVD, quod obī, q̃ immutatio naturalis ꝑcedit. Dicendum, q̃ immutatio naturalis ē duplex, q̃dam est ꝑ receptionē & abiectionem, ut calidi a frigido: & hæc nō erit. Quēda per receptionē tantum, ut perspicui a luminoso, & hæc erit.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An corpus gloriosum impassibile erit ab intrinseco.

CONSEQVENTER quæritur de secūdo articulo principali, I. de gloria corporis in speciali, quę consistit in quatuor dotibus: & circa hoc secundum quod quatuor sunt dotes, quatuor principaliter quæruntur. Primo quæritur, de dote impassibilitatis. Secundo de dote claritatis. Tertio de dote subtilitatis. Quarto de dote agilitatis. Circa primum q̃runtur duo. Primo q̃ritur, utrum corpus sit impassibile ab intrinseco. Secūdo q̃ritur, utrū sit passibile passione uenienti ab extrinseco.

CIRCA quam sic proceditur, & ostenditur, quod corpus non sit passibile ab intrinseco. Augu. 22. de ciui. Dei Aberitta corporibus nostris omnis deformitas, omnis infirmitas, omnis corruptio. ITEM. Ratione uidetur, quia passio corporis contristat animā: corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animā; sed gaudium beatitudinis ē impermixtum tristitiæ: ergo &c. ITEM. Si interius pateretur; ergo aliquando corrumpitur: sed anima gaudet de unione sui ad corpus, & gaudium beatitudinis est perpetuum, & securum; hoc autem non esset, si esset dissolubile: ergo &c. ITEM. Aia gloriosa est perfectissima oīum formarum: sed sic est quod aliqua forma est ita nobilis, quod omnino terminat appetitū suæ materiæ, ut forma corporis empyrei: ergo multo fortius anima gloriosa appetitum sui corporis: sed forma terminans appetitū materię, facit ipsam incorruptibilem: ergo &c.

CONTRA. Omne compositū ex contrariis est corruptibile, & passibile; sed corpus gloriosum est huiusmodi: ergo &c. SI DICAS, qd̃ non manent contraria, q̃a contraria non sunt secūdū substātiā; sed secundū qualitatem, & manent secūdum substantiam, non secundum qualitates. Cōtra. A corporibus gloriosis

Universidad de Deusto
Biblioteca

rioris (ut dicit Aug. Iuitia detrahitur, & natura seruabitur: sed qualitates elementares sunt eis naturales: ergo manebunt. SI DICAS, quod manent secundũ essentias, non secundum actũ. Contra. Vnumquodque nobilius est, quando est coniunctũ actui, quã quando nõ: ergo &c. SI DICAS, quod actus ille est imperfectionis. Contra. Elemẽta plura impossibile est uenire ad constitutionem corporis vnius nisi per mistionẽ: ergo necesse est elementa misceri. Sed ubi est mistio, necessario est mutua actio, & passio, & qualitatum cõfractio: & ubi hęc sunt elementa, sunt in suis actibus; ergo &c. ITEM. Corpus gloriosum erit nobilioris complexionis, quam nunc: sed quanto aliquod corpus elementatum, & animatum nobilioris est complexionis, tanto passibilius est; quod patet, quia passibilius est corpus animalis, quam plantæ: & hominis, quam brutri animalis: ergo corpus glorificatũ magis, quam nunc erit passibile.

ITEM. Elementa miscentur in corpore illo: aut ergo æqualiter, aut inæqualiter. Si inæqualiter: sed inæqualis cõmistio uia est ad dissolutionem: ergo illud corpus erit dissolubile, & passibile. Si æqualiter, aut æquatione punctali, aut non punctali. Si ad æquatione punctali: ergo omnia corpora essent eiusdem complexionis, & nobilitatis: qd non est uerum. Si non punctali: ergo unum aliquo modo excedit reliquũ in uirtute: sed excessus generat aliquo modo pugnam, & litem: & hæc dissolutionem: ergo &c. ITEM. Aut erit in corpore calor, aut non. Si non, nec operatio animæ: cũ operatio motus, & sensus, & uitæ sit mediante calore. Quod si est ibi calor, sed calor indiget pabulo, quia eius est consumere: sed omne, quod indiget pabulo, est corruptibile, & passibile: ergo &c.

RESOLVTIO.

Ab extrinseco corpora impassibilia erunt: quia qualitates elementales cessabunt & ab appetitu, & pugna interna.

RESP. Dicendum, ꝙ omnes concordant in hoc, ꝙ corpora illa sunt incorruptibilia, & indefectibilia: sed rationem sumunt ex diuersis causis. Quidã enim dicunt, ꝙ elementa sunt in corpore gloriosio secundum substãtiam, non secũdum qualitates: & ideo quia substãtiæ nihil est contrarium: & ubi nulla contrarietas, non est pugna, nec dissolutio: ideo &c. Sed hoc improbatũ est, quia naturã debet remanere. Alii dicunt, ꝙ sunt ibi secundum qualitates: sed qualitates non agunt, nec patiuntur: & hoc diuina uirtute mirabiliter faciente: & hoc est iterũ improbatum, quia si miscentur, cõstat, quod franguntur, & mutuo agunt, & patiuntur. Tertii dicunt, quod sunt secundũ substantiam, ec qualitates, & actus. Sed tamen actus nunc sunt in ipsa mistione: sed post iudicium non, quia in eis dominatur natura cœlestis, quæ omnino reconciliat elementa, & quasi naturam elementarem absorbet, & transfertur totum corpus in naturam cœlestem, unde debetur ei locus cœlestis, & incorruptibilitas. Sed illud est dubium, quomodo natura cęlestis sit de compositione corporis nostri; quia sic non tantum uideretur cõponi nisi ex quatuor elementis. Et ideo aliter dicendum, quod elementa manent in corpore illo secundum substantiam, & qualitates, & operationes. Sed attendẽdum, quod quadruplex est operatio elemẽtorum: Vna quantum ad constitutionem: & hæc est mistionis. Alia quantũ ad conseruationem: & hæc est ministerialis delatio caloris uitalis per corpus. Tertia est pugnæ ordinans ad dissolutionẽ. Quarta exterioris impressionis, per quam alicuius elementi operatio intenditur, & pugna orit. Primæ operationes manebunt: secundæ duæ non manebunt, q̃ ordinant ad dissolutionem; & ideo corpus erit indissolubile. Ratio autem quare nõ manet, est tripiex. Prima est temperata mistio contringens contrarietatem. Secunda est elementarium appetituũ quietatio. Tertia est animæ influentis conseruatio. Et ratione primi non pugnant, ratione secundi non possunt pugnare: ratione tertii necesse habent quiescere.

AD ILLVD ergo, quod obiicitur, quod compositum ex contrariis est dissolubile. Dicendũ, ꝙ illud debet intelligi, quando contraria habent contrarios appetitus, & interminatos. AD ILLVD, quod obiicitur, quod corpus nobilioris complexionis facilius patitur. Dicendum, quod hoc non est uerum simpliciter loquendo, immo contrarium, quia est fortioris uirtutis: nec habet locum in homine nisi ratione pęnai tatum inflictarum. AD ILLVD, quod obiicitur, vtrum in puncto. Dicendum, ꝙ non oportet; nec tamen mutuo pugnant, quia neutrum præualet, licet aliquo modo excedat. Præterea. Non appetit se multiplicare, nec ab illo diuidi: & iõ etiam si excedat, non corrumpit aliud. AD ILLVD, qd obiicitur de calore. Dicendum, ꝙ ex complexione inęquali nascitur calor elementalis cõsumens: ex complexione uerõ ęquali calor cœlestis conseruans: & ideo ga tunc elementa erunt perfecta, & contemperata, calor uitalis erit assimilatus naturæ cœlestis: & ideo non consumet, nec indiget pabulo.

QVAESTIO II.

An corpora gloriosa pati poterunt ab aliquo extrinseco uiolenter?

VTRVM corpus gloriosum sit passibile passione uenięte ab extrinseco, sicut igne, uel cultello. Et quod non, uidetur: quia dicit Ansel. ꝙ erunt omni potentes suæ uoluntatis, sicut Deus suæ; ergo si uoluntas animarum est in cõseruatione corporis: ergo nihil poterit corpus animæ lædere. ITEM. Omis passio magis facta abiicit a substantia: ergo si est passibile ab exteriori, ergo potest esse abiectio a substantia: ergo & corruptio; sed supra probatum est, qd est incorruptibile, & immortale, ergo &c. ITEM. Nihil compositũ potest pati exterius, quod non possit pati interius; sed corpus gloriosum non potest pati interius; ergo &c.

prosel. cap. 25

Con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONTRA. Corpus gloriosum constat materialiter ex terra: sed terra nõ potest manente forma, quam habet, tantum sublimari, quod sit igne superior: ergo manet infra ignem: ergo si inferius patitur a superiori, & tale corpus est inferius igne, uidetur, &c. ITEM. Corpus nobilissimum est inferius infimo spiritu quantuncunque peccatore: sed spiritus peccator. positus in igne, patitur: ergo corpus humanum quantumcunq; nobilitatum potest ab igne pati. ITEM. Omne continuum est diuisibile, omne diuisibile est partibile, & omne partibile est passibile ab exteriori: ergo &c. ITEM. Quandocunque corpus durum obuiat molli, necesse est illud diuidere, si sit impellentia uehemens: esto ergo, quod cultellus obuiet glorioso: aut ergo est durius cultello, aut cultellus penetrat: sed non est durius, cũ sit carneum: ergo &c.

RESOLVTIO.

Nequaquam, & quia non meruerunt puniri: & quia in eis terminati sunt appetitus.

RESPOND. Dicendum, q̃ corpus gloriosum est impassibile ab extrinseco omni genere actionis corrumpentis. Hoc autẽ est duplex, scilicet per influẽtiam, sicut ignis comburit corpus; q̃ uiolentiam, sicut cultellus diuidit. Prima non est in corpore glorioso, quia talis influentia, aut est secundum ordinem iustitiæ: & hæc est in dæmonibus, & peccatricibus animabus secũdum ordinẽ iustitiæ: sed in corpore glorioso non est talis passio, quia non meruit puniri. Alia est secundum ordinem naturæ: & ista est solum, quando patiens est talis naturæ, quod materia illa appetit esse sub alio actu; priuatio enim est principium pariendi. Quoniam autẽ in corpore glorificato iam terminati sunt appetitus: ideo si gloriosum corpus poneretur in igne inferni, non lederetur.

ET per hoc patet solutio ad duo prima, quia dæmon patitur secundum ordinem iustitiæ, licet sit superior per naturam.

Patet ẽt illud, scilicet secundũ quod obiicitur de terra, q̃ a terra patitur, quia materia est rationem habẽs priuationis. Alia est actiò per uiolentiam: & de hac dicunt aliqui, quod non patitur, quia nemo est, q̃ inferat: & si esset aliquis, qui uellet inferre, corpus posset actionem illam declinare: sed tunc secundũ istam uiam corpus Adam ante lapsum habuisset dotem impassibilitatis. Ponatur etiam per impossibile, q̃ cultellus applicetur uentri, aut uenter resistit, aut non. Si non: ergo patitur, & cultellus subintrat: & ita est passibile. Si resistit, quæro per quam naturam. Et dicunt aliqui, q̃ habet naturam quintæ essentiæ, q̃ non est secabilis, nec diuisibilis: unde si iuxta solem esset, & impingeret cultellum, non pertrãsiret, & non resisteret per naturam duri, & mollis, sed quia caret duritia, & mollitie, & passibilitate. Sed quia hoc difficile ẽ intelligere, ideo dicendum, q̃ corpus gloriosum nõ potest pati per uiolentiam corporis obuiantis, quia omne corpus est peruium ei, & illud pertransit, sicut uidebitur: unde sicut si aliquis haberet cultellum crystallinum non expelleret radium per eius ictum, imo radius penetraret, unde non pateretur ab ipso: sic in proposito intelligendum corpus gloriosum penetrare cultellũ. Quod ergo dicitur: oẽ continuum diuisibile, intelligendũ est de diuisione mathematica, nõ de diuisione naturali, de qua hic opponitur. Sic enim exponit Anselm. quod istud intelligitur secundum intellectum, non secundum habitum.

ARTICVLVS III.

QVAESTIO I.

An corpora gloriosa erunt peruia, an colorata, uel luminosa?

CONSEQVENTER quæritur de dote claritatis: de qua duo quæruntur. Primò quæritur, de ipsa in se. Secundò in comparatione.

VTRVM corpora illa sint peruia, an colorata, an luminosa. Quod autem sint peruia uidetur. Gregor. super illud Iob. 28. Non adæquabitur, uel comparabitur ei aurum, &c. Vnusquisque mentem ab aiterius oculis membrorum corpulentia non abscondet: ergo membrorũ corpulentia uisui non obsisteret. Sed hoc nõ esset, nisi essent peruia. ergo &c. ITEM. Ratione uidet, quia plus subtiliatur corpus per gloriam, q̃ posset per naturam, aut artem: sed natura, & ars de obscuro facit peruium subtiliando, utpotè de cinere uitrum: ergo multò fortius illa. ITEM. In uisceribus corporis gloriosi est pulcherrima harmonia: sed hæc nata est delectare uisum: ergo si corpora resurgent in eadem dispositione, in qua possunt perfectè delectare, & hoc intus & extra, & hoc non possunt, nisi sint peruia, ergo &c. SED quod sint colorata uidetur, quia dicit Augu. 22. de Ciuit. Dei cap. 19. Omnis pulchritudo est partiũ conuenientia cum quadam colorisuauitate. Sed corpora gloriosa erunt pulcherrima: ergo habebunt suauitatẽ coloris. ITEM. Philosophus dicit, quòd color est extremitas perspicui in corpore terminato: sed corpora gloriosa sunt corpora terminata, cum sint eadem, quæ nunc, & habent naturam perspicui: ergo &c. ITEM. Ad hoc est ratio, q̃ ad colorẽ duo cõcurrunt. s. lux, & quatuor qualitates: sed ista sunt in corpore glorioso; ergo &c. ITEM. Ratione uidetur, q̃ corpora gloriosa erunt obiecta uisus, non media uidendi; ergo non erunt transparentia.

SED quod sint penitus luminosa, uidetur. Matth. xiii. Fulgebunt sicut sol in regno, &c. Sicut sol, nec peruius est, nec coloratus: ergo &c. ITEM. Seipsis uidebuntur: ergo erunt luminosa, non colorata. ITEM. Nobilior qualitas est peruietas quàm color, & lux quã peruietas: sed corpora illa erunt perfectissima inter corpora; ergo erunt potius luminosa.

RESOLVTIO.

Et quidem ad instar carbonum ignitorum.

RESPON. Oportet omnes concedere, quod corpora illa sint luminosa: sed uolunt aliqui q̃ simul sint luminosa, & peruia

secundum aliam, & aliam rationem. Peruia propter subtilitatē, luminosa uerò ratione claritatis, & fulgoris superadditi. Sed ista positio non est cōueniens, quia si peruia essent, non terminarent uisum, nec haberent distin. in partibus, & ita oculi nō possent discerni a naso. Et iterū. Magnitudo luminis non patitur corpus esse trāsparens, ut pater in sole, in quo est luminis aggregatio, & in candela. Alii uoluerunt dicere, quod erunt simul luminosa, & colorata. Colorata per naturam quatuor elementorum, & eorum qualitatē, ex quibus constat corpus humanum: sed luminosa ratione luminis superadditi. Nec hoc ē inconueniens, ut dicunt, sicut patet in noctiluca, quæ est corpus coloratū, ut patet in die, sed lucens, ut patet in nocte. Et hæc positio est conuenientior, quia constat, ꝙ homines recognoscentur in patria: unde habebunt effigies, quas habuerunt, & aspectus oculorum gloriosorū peruenient usque ad superficiē corporis illius splendentis: sicut enim per multam tensionem non amittit colorem, sed eius colori additur splendor: sic in proposito. Sicut etiam carbo per sui naturam alicuius coloris est: adueniente autē igne, efficitur luminosus: & tamē est coloratus, qa est ibi lux materiæ terrestri incorporata. Sic in proposito intelligendum, quod corpus resurgens per naturam suam habebit colorem, & claritas luminis superinduet ipsū, sicut ignis carbonē. Concedendæ igitur sunt rationes, ꝙ corpora gloriosa sunt colorata, & luminosa, secundum duplicē naturam, ut uisum est.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ corpulentia non obsistit mēti. Dicendum, ꝙ ex hoc non sequitur, ꝙ sint peruia, quia non magis uidetur mens per corpus peruium, q̄ per solidum: sed hoc uult dicere, ꝙ ita cogitationes, & affectiones habebunt intus in corpore, ut sint patentes. AD ILLVD, qd obiicitur, quod magis subtiliatur per gloriam, quam per naturam, uel artem. Dicendū, ꝙ non quælibet subtiliatio facit p uietatem. Nam ubi est subtiliatio cum aggregatione luminis, nō manet peruietas, ut patet in candela, siue in flamma: & quia sic est in proposito, ideo &c.

AD ILLVD, quod obiicitur, armonia uisum debet delectare. Dicēdu, ꝙ harmonia illa nata est delectare uisum non corporalem, sed spiritualem: & hunc delectat, & delectare potest, et si corpus non sit peruium: ideo patet, quod illud non ualet.

QVAESTIO II.

An corpora gloriosa ad nutu animæ se se nobis occultare poterunt?

DE claritate in comparatione. Et quæritur, utrum corpora gloriosa possint claritatē suam secundum imperium animæ oculis nostris occultare. Et qd̄ sic, uidetur, quia Christus post resurrectionē apparuit discipulis in eadem effigie, & colore, in quo prius: sed sicut dicit Augusti. de Ciui. Dei. Christus sua resurrectione ostendit, quale sit futurum corpus nostrum: ergo alia corpora similiter poterunt. ITEM. Corpus illud est in perfecta obedictia respectu animæ.

mæ: ergo apparet, & resplendet, secundum plus, & minus, ut animæ placet. ITEM. Claritas illa oculis nō clarificatis est improportionabilis: ergo ꝙ ab eis uidetur est condescensionis: ergo occultatio ipsius a nostris oculis est de natura ipsius gloriosæ lucis.

CONTRA. Quanto aliquid luminosius est, tantò minus potest uisum latere: sed corpus gloriosum est magis luminosum, quam non gloriosum: sed hoc non potest latere: ergo nec illud. ITEM. Lux se manifestat illuminando: sed illuminare est actus lucis naturalis, & essentialis: ergo cum nihil possit priuari actu essentiali, ipso saluato in esse, impossibile est quin corpus gloriosum irradiet: ergo impossibile est quin illuminet, & se uisui manifestet. ITEM. Sicut se habet pati ad impassibile, ita occultari ad lucem: sed corpus gloriosum non potest pati, quia est impassibile: ergo nec occultari, cū sit luminosum.

RESOLVTIO.

Quinimmo, propter subtilitatem.

RESP. Ad hoc dicunt aliqui, quod claritas corporis gloriosi uisui glorioso est manifesta, & ei occultari non potest: oculo non glorificato est occulta, & ei non potest manifestari, quia est ei improportionabilis. Vnde qa occultare est de manifesto occultum facere: ideo dicunt simpliciter, ꝙ non potest. Nec est trahendum ad consequentiam de Christo, quia Deus erat. Sed illud est mirum dicere, ꝙ claritas corporalis omnino sit improportionabilis, & occulta: & qa si non in se, saltem possit uideri in irradiatione. Et præterea uidetur Christus non miracula fecisse, sed argumenta resurrectionis ostendisse. Et ideo aliter dicendum, ꝙ corporis qualitas secūdum exigentiam eius, in quo est, agit. Corpus autem gloriosum est subtile, & per subtilitatem suam potest omne non gloriosum penetrare, ut infra patebit. Potest etiam resistere: & iō dico, ꝙ quia corpus gloriosum per effectum spiritualis potentiæ potest omne corpus penetrare, potest & penetrare oculum: & tunc non erit obiectum eius, & ideo pōt latere. Rursus. Quia potest corpori se obiicere, pōt & claritatem suam omnino ostendere, licet oculus obtundatur, & nō comprehendat: & qa potest omnino latere penetrando subtiliter, & omnino patere se obiiciendo uisibiliter, potest & medio modo plus, & minus se ostēdere: Vnde si hic esset anima gloriosa cum corpore glorificato, plus & minus posset de sui corporis claritate oculis nostris claudere, & ostendere: & hoc per naturam illam, quia nō tantum clarum est, sed penetratiuum, & spirituale, idest, agile. Et concedendę sunt rationes ad hanc partem.

Articu. sequen.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ quanto luminosius, tanto minus potest uisum latere. Dicendum, ꝙ uerum est per naturam luminis: potest tamen per naturā spiritualitatis, & subtilitatis. AD ILLVD, quod obiicitur, qd̄ lux se manifestat illuminando. Dico quod nō tantū illuminando, sed etiam oculis intuentium

Universidad de Deusto
Biblioteca

se obiicendo: & quia potest esse quod corpora gloriosa radios penetrent uisibiles corporis nō gloriosi, ideo &c. AD ADIVD. Dicendum, q occultari est dupliciter. Vna propter obscuritatem a parte obiecti: & de hac uerum est, quod lux nō potest occultari. Alia est per impotentiā a parte oculi, quia non potest ibi figi propter excellentem subtilitatem: & hæc luci non repugnat, sicut passibilitas impassibilitati: & primo modo impossibile est lucem occultari, secundo modo est uerum, & possibile.

ARTICVLVS IIII.

QVAESTIO I.

An corpus gloriosum penetrare possit corpus non gloriosum?

CONSEQVENTER quæritur de dote subtilitatis, de qua duo quæruntur. Primo, quæritur de ipsa in se. Secundo, de ipsa per comparationem ad tactum nostrum.

VTRVM corpus gloriosum possit penetrare oē aliud corpus non gloriosum in suo motu. Et quod sic uidetur, quia dicitur Iohan. xx. Cum fores essent clausæ, quod Iesus stetit in medio. Et Gregor. dicit, quod propter subtilitatem ostia clausa non obstiterunt; ergo &c.

ITEM. Ratione uidetur, quia corpus gloriosum in suo motu non potest retardari: ergo nec impediri: & si non potest ei resistere: ergo in suo motu potest omne corpus penetrare. ITEM. Si non potest penetrare omne corpus: cum possibile sit illud includi, possibile esset illud incarcerari: sed esse in carcere est miseriæ: ergo possibile est beatum fieri miserum. ITEM. Damascen. ait, quod de Christo Domino post resurrectionem quædā dicuntur secundum dispensationem, ut cicatrices, cibatio, potatio. Quædam secundum naturam, ut transire de loco ad locū infatigabiliter, et clausis ianuis intrare: ergo si hoc est de natura corporis gloriosi, patet &c.

CONTRA. Cum subtile, & rarum obuiet duro, non penetrat, sed penetratur: ut patet, qa lapis diuidit aerem, & transit p ipsum: si ergo corpus gloriosum est subtile; ergo per illam dotem non conuenit tib penetrare, sed potius penetrari.

ITEM. Corpus gloriosum non est maioris subtilitatis, quam radius uel aer: sed radius sua subtilitate non penetrat corpora opaca, & aer non penetrat, nisi porosa: ergo corpus gloriosū non potest omnia penetrare. ITEM. Si penetrat, aut hoc est diuidendo, aut subintrando per poros, aut simul coexistendo. Si diuidendo: sed quædā sunt corpora indiuisibilia, & inscecabilia. ITEM. Sunt alia, quę cum diuiduntur, numquam reiungentur. Sunt & alia, quæ si diuiduntur, corrumpuntur: ergo cum corpus gloriosū nihil destruet, quod non possit destrui, sed etiam quod possit, non omnino poterit penetrare saltem empyreum. Si subintrādo per poros: sed pori sunt discontinui; ergo necesse esset corpus gloriosum discontinuari. Si simul coexistendo; sed impossibile est per natu-

naturā duo corpora esse simul; sed gloria non aufert naturā; ergo &c. Quod aūt duo corpora esse simul, in philosophia sit impossibile, dicit ratio ostēsiua, qa corpori deberur locus, ut propria mensura proprio mensurato: sed multiplicato mensurato necesse est multiplicari mensurā propriā: ergo &c. ITEM. Sicut se hēt unum locatum ad plura loca, ita plura loca ad ad unum locatum; sed unum locatū impossibile est esse in pluribus locis simul: ergo nec plura locata possunt esse in eodē loco simul. ITEM. Hoc uidetur per impossibile: quia tunc accipiatur corpus æqualis magnitudinis, ut corpus gloriosum, tūc ista duo omnino exterminantur: ergo soliditas in soliditate, & superficies in superficie, & linea in linea, & punctus in puncto: sed duo indiuisibilia sunt simul vnum: ergo &c. ITEM. Trahatur linea a centro illius distantiæ ad punctum circunferentiæ per medium corpus glorificatum, & rursus alia ab eodem puncto ad idem per corpus non glorificatum, aut est una linea, aut duæ. Si una: ergo corpus gloriosum, & non gloriosum sunt vnum. Si duæ lineæ, tunc uidentur inconuenientia tria. Primū, quod ab eodem puncto ad idem punctum possunt esse duæ lineæ rectæ: & ita duæ lineæ rectę, inter quas non cadit superficies media. Et rursus duæ lineę rectæ habentes eosdem terminos, cum lineæ multiplicentur per terminos. ITEM. Duæ lineæ rectæ faciunt figuram: quæ sunt tria maxima inconuenientia secundum Philosophum. ITEM. Si corpus gloriosum potest propter sui subtilitatem coexistere, & penetrare corpus grossum, multo fortius aliud subtile; ergo duo corpora gloriosa possunt esse simul: & si duo, pari ratione tria; & si hoc, tunc omnia.

Vide Aphy.

RESOLVTIO.

Vtique, cum subtilissimum illud sit.

RESP. Omnes cōcedunt, quod corpora gloriosa habent dotem penetrabilitatis, idest subtilitatis. Sed quidam dicunt, quod hanc habent, quoniam omnia corpora eis subiacent, & obediunt, & ipsa uirtutem habent super omnia. Vnde dicunt, qā sicut aer cedit sagittæ: sic omne corpus cedit corpori glorioso. Sed illud improbatum est, quia qua uirtute reiungeretur lapis, si per ipsum transiret, & cœlum similiter, & corpus hominis nō gloriosi. ALII dicunt, quod non cedit, sed quia omnia corpora quodammodo sunt porosa, & corpus glorificatum hēt rationem, & naturam lucis, quę tota per essentiā soluitur in pūcto, & dilabitur, quando nō hēt resistentiā, uolunt quod corpus gloriosum pertranseat, & non per poros multos, sed potest per unum. Sed illud adhuc uidetur inconueniens. Ponamus. n. corpus aliquod non esse porosum, tunc per illud non posset transire. ITEM. Quomodo est intelligēdum, quod gloriosum efficiatur ita modicum, sicut corpus, qn deperdatur eius figura, eius quantitas, & mensura? ideo non est ꝓcōueniēs hæc positio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ALII ponũt quod quia corpus est in perfecta obiectiua respectu intellectus & intellectus potest abstrahere a quantitate naturam secundum intelligentiã: & tunc abstrahere poterit secũdum ueritatem, & tunc corpus abstracta quantitate habet corporis substantiam, & spiritualitatem. Vnde sicut spiritus est simul cum corpore, & a corpore nõ impeditur; sic glorificatum corpus cum nõ glorificato; sed hoc est impossibile, & non intelligibile, ꝙ sit corpus uiuens, & organicũ, & non sit corpus quãtum; ideo hoc non est ponendum. Qualiter enim saluetur organizatio, & mẽbrorum distinctio in corpore a quantitate abstracto, hoc non uideo. ALII uero dicũt, quod corpus gloriosum potest esse in eodem loco cum non glorioso: unde penetrat subintrando per porum, nõ per poros; & hoc potest sic intelligi. Quod, n. duo corpora naturalia nõ possunt esse simul in eodem loco, non est eo quod sint duo: ante enim per naturã sunt duo, quã sint in uno loco, uel duobus, qa per suas formas: Et hoc patet, quia duo puncta, & duæ lineæ, & duę superficies simul sunt in contactu physico, quia contingua sunt quorũ termini simul sunt, quandocumque in eodem loco primo sunt. Quod ergo nõ sunt simul, hoc est propter corpulentiam ipsorum, quia unum non est alteri penetratum. Si ergo ita sit, quod alterum habeat subtilem corporeitatem, & penetratiuam uirtutem respectu alterius, tunc quidẽ poterunt esse simuli & qm in dote penetrabilitatis. i. subtilitatis datur corpori subtilitas, & uirtus actiua ad penetrandũ nõ glorificatũ, iõ penetrat, illo nõ cedente. Corpora uero mathematica, & lineæ, & pũcta iõ plura sunt, qa distãtia: & iõ impossibile ẽ duo corpora mathematica, uel duas lineas, uel pũcta esse simul, uel et mathematicũ cũ naturali, sicut uult Philosophus.

Innuit tur Sco. in 4. d. 49 q. 16. ibi. Alij dicũt alii ꝛcc.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ subtile dispositum ẽ penetrari, non penetrare. Dicendũ, ꝙ hoc est uerum ubi est subtilitas raritatis ad patiendum: sed hic ẽ subtilitas iuncta uirtuti agenti, sicut patet in igne, & radio.

AD ILLVD, qd obi, ꝙ æqualis subtilitatis est radius. Dicendũ, ꝙ & si sit æqualis subtilitatis, non tũ est tantæ uirtutis in penetrando: & utrumque requiritur, ut uisum est. AD ILLVD, ꝙ obi, ꝙ duo corpora nõ possunt esse simul, iam patet responsio: quia si intelligatur de corpore secundum esse naturale, non tener hoc quia corpus: sed qa hẽt corpulentiam. QVOD ergo obi de mẽsura. Dicẽdum, ꝙ duplex est mẽsura. s. intra, & extra. Mẽsura intra est propria, & multiplicatur secũdum multiplicationẽ mẽsurati, quia est unigenea mensurato: mensura extra non oportet ꝙ multiplicẽ inquãtũ mẽsura; sed si multiplicat hoc est pp indigentiã uel cõpossibilitate mẽsuratorũ. AD ILLVD, qd obi, ꝙ unũ corpus non põt esse in pluribus; ergo nec unus locus cõtinet duo corpora. Dicẽdum, ꝙ non ẽ simile, quia primum facit finitas, qua creatura nõ priuatur p gloriã; secũdum facit

facit corpulẽtia, & grossities q̃ auferitur p gloriã. AD ILLVD, quod obi de punctis, & lineis. Dicẽdum, ꝙ non habent distinctionẽ manifestam, q̃ est secundum distantiã; sed distinctionẽ naturalẽ, q̃ est secundum diuersam substantiã, simul in suis naturis coexistunt: ipse uero opponit, ac si esset distinctio secundũ esse metaphysicum. AD ILLVD, ꝙ obi de corpore glorificato, utrũ possit esse simul cum alio. Aliqui dixerũt ꝙ sic, sicut duo radii, & lumina simul sunt secundũ Dionysiũ; sed tũ hoc nõ credo, qa unũ nõ ẽ materiale respectu alterius, nec pertrãsibile alio; & iõ q̃uis sit ibi subtilitas, deficit tamẽ penetrabilitas. Nec ẽ simile de luminibus, quia formæ sunt hũtes multiplicationẽ nõ a subiecto, i quo sunt, sed a principio effectiuo, sicut dicit Diony. & iõ plura corpora gloriosa nõ põt esse simul sicut gloriosum cum non glorioso &c.

QVAESTIO II.

An corpus glorificatum palpabile sit a tactu non glorificato?

DE subtilitate p comparationẽ ad tactum nostrum; & q̃ritur, utrum corpus glorificatũ sit palpabile a tactu non glorificato. Et ꝙ sic, uidetur Luc. ult. Palpate, & uidete, quia spiritus ossa, & carnem non hẽt. ITEM, Greg. in homi. Palpabile fuit p ueritatẽ naturæ, & subtile per effectum spiritualis potentiæ. ITEM. Ratione uidetur, quia in corpore glorioso erit ueritas carnis, & ossis: sed caro est mollis, & os durum; sed durum, & molle sunt obiecta tactus: ergo &c. ITEM. Corpus gloriosũ põt immutare uisum: ergo eadẽ ratione potest immutare tactum.

CONTRA. Greg. Corrum; i necesse est, ꝙ palpatur; sed gloriosum corpus est incorruptibile: ergo & impalpabile. ITEM. Io. Chris. in quadam homil. Dignum est q̃rere, qualiter corpus incorruptibile tãgibile fuit mortali manu; sed ne tumultueris: condescensionis. m. fuit. ITEM. Ratione uidetur, quia omne, qd sentitur tactu, sentitur aut p resistentiam, aut qualitatem actiuam, sicut sentitur act frigidus. Sed corpus gloriosum non põt sentiri per resistentiam, quia nihil ei resistit. Non per qualitatẽ actiuam, quia nulla talis immutatio ibi remanet: ergo nullo modo. ITEM. Tactus maxime est materialis, corpus autẽ illud spirituale: ergo &c.

RESOLVTIO.

Et palpabile, & non palpabile sese præbere potest, ut habet: primum per uirtutem naturæ: secundum per effectum spiritualis potẽtiæ.

RESP. Dicendũ, ꝙ cũ dico tãgibile, duo dico. s. qd põt immutare sensũ: & hoc ẽ pfectionis: & ꝙ non põt latere tactũ nĩ umẽ hoc ẽ impfectionis: & qa remanebit qd ẽ pfectionis, & tollet qd ẽ imperfectionis: iõ dico qꝙ corpus gloriosũ põt se pbere tãgibile: & põt se nõ pbere, siue latere; & hoc hẽt secũm diuersas cõditiones: Nã tãgi põt qa põt impellẽti resistere: cũ sit corpus uersũ, nõ uanũ, uel phantasticũ. Latere põt, qa põt penetrare organũ tactus. Primũ hẽt p uirtutẽ naturę, sed'm p effectu spũalis potẽtiæ: & hæc duo cõtraria sunt in nobis; sed nõ in illo corpore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore. Concedendæ ergo sunt rationes, quod tangi potest.

AD ILLVD, ꝓ obꝑ, ꝓ palpaꝑ, & corruptibile. Dicendũ, ꝓ hoc uerum ē de eo, ꝓ ē tactui subiectũ: sed istud nõ erat: & iõ cõdescẽsionis erat. AD ILLVD, ꝓ obꝑ de resistẽtia, dico qd̃ corpus tãgẽs nõ resistit tangẽdo; sed magis ecõuerso: & licet nihil possit corpori glorioso resistere, ipsũ tã pt alis, sicut patet: qa cõstat ꝓ pōt sustollere lapidẽ ī manu. AD ultimũ uerò patet rãsio: qa corpus nõ efficit ita spũale, qn saluet ī coueritas carnis, & ossis.

ARTICVLVS V.

QVAESTIO I.

An corpora gloriosa omnia agilia sint?

CONSEQVENTER q̃ritur de dote agilitatis, de qua duo q̃runt. Primo q̃ritur, utrũ sit ī oibus corporibus gloriosis. Secũdo quæritur de inclinatione corporis gloriosi per agilitatem.

CIRCA quam sic proceditur, & ostenditur, quod agilitas sit in corporibus gloriosis. Sap. iii. Tamquam scintillæ in arundineto discurrẽt: dicitur de beatis. ITEM. Ratione uĩ, quia aĩa sensitiua habet uim motiuã, & sensitiuã, & ut resurgẽt organa uirtutis motiuę: ergo & sẽsitiuę: sed organa sensitiuæ erunt habilia sensui: ergo organa motiuę motui. ITEM. Corpus, ꝓpter sui tarditatẽ animæ repugnat; sed tunc nulla erit repugnãtia: ergo nulla tarditas: & sic &c. ITEM. Non statim ut resurgẽt, erũt in empyreo: & ille est locus debitus, & unũquodque corpus hẽt habilitatem tendendi ad locum suum; ergo cũ habeat habilitatẽ tendendi; & hãc non habeat nisi per agilitatẽ, patet &c.

CONTRA. Frustra est agilitas ad motum: si non decet esse motum: sed in corporibus illis impossibile est esse motum, prout dr Apoc. x. Iurauit, quod nõ erit ultra tẽpus. Sed oĩs motus localis est in tẽpore; ergo si non erit tempus: ergo nec motus. ITEM. Aug. de Trin. In habentibus mutationem, nõnulla mors est ipsa mutatio. Et ratio huius est, quia in omni motu aliquid deperditur, & illud mori nõ incongrue dicitur; sed corpus illud erit ab omni morte alienũ; ergo &c. ITEM. Philosophus dicit ꝓ motus ē endelechia. i. entia in potentia: unde oĩs motus imperfectioni attestatur, quia est ꝓp habendum aliquid non habitũ: sed oĩs imperfectio abest a corporibus gloriosis: ergo & omnis motus. ITEM. Hoc ostenditur per simile in superiori, & inferiori, quia aĩa remuneratur per affectionum, & cogitationũ quietationem, corpora etiam in percælestia, quæ sunt maxime habilia ad motum, per quietem remunerãtur: ergo similiter corpora gloriosa.

3. phys. 3.

RESOLVTIO.

Etiam: cum ex ipsa de perfectione, & nobilitate corporis sit.

RESPON. Dicendum, ꝓ quicquid sit de motu, tamen de agilitate certum est, ꝓ ista proprietas ē de perfectione, & nobilitate corporis, & faciẽs ad expeditionẽ aĩæ in corpore: & iõ dico quòd ꝓ erit ibi sic ut probant rõnes.

QVOD uerò obiicitur de motu. Dicendum, ꝓ motus omnis est propter carentiam alicuius rei. Carentia ãt potest esse aut rei, quæ inhæret, aut rei quæ assistit. Si rei, quæ inhæret in proprietate absoluta: hæc quidẽ imperfectionem facit in mobili, & similiter motus. Alia est carẽtia rei quæ assistit, & tunc aut illa est nata assistere per naturam, & tunc illa indiget: & talis motus & si sit rei perfectæ, attestatur tã alicui ĩperfectioni, ut cũ lapis mouetur ad locũ deorsum: aut locus ille non ē natus assistere per naturã magis, quã alius, quia illo non indiget: sed per uoluntatẽ: quia aliquid uult circa illum locum operari: & talis motus nõ ponit imperfectionem; sed libertatem: & talis esse poterit in corpore glorioso. AD ILLVD ergo, qd̃ obꝑ, ꝓ nõ erit tẽpus. Dicẽdũ, quod uerum est prout est mensura motus primi mobilis. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de mutatione, qd̃ est mors. Dicendum, quòd illud non intelligitur de qualibet mutatione; sed de mutatione ad formã. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝓ motus attestatur imperfectioni. Dicendum, quòd uerum est de motu ad formam, uel ad situm propter indigentiam; hic autem motus est propter libertatem. AD ILLVD, quod obiicitur, quod anima non mutat affectiones. Dicendum, ꝓ mutatio ueniebat ex eius instabilitate, seu necessitate: mutatio. n. corporum superiorum est ꝓp inferiorum necessitatem: mutatio autem corporis ab aĩa ex libertate, ideo non est simile.

QVAESTIO II.

An agilitas inclinabit corpus gloriosum ad omnem differentiam positionis?

DE inclinatione corporis gloriosi, quæ est per agilitatẽ. Et q̃ritur, utrũ agilitas inclinat corpus gloriosũ ad oẽm dr̃iam positionis, an ad aliquẽ locum determinatũ. Et qd̃ nõ ad oẽm dr̃iam uĩ: quia inclinatio mobilis sequitur naturã ꝑdominãtis secundũ quantitatẽ: sed ꝑdominãs sec̃m quantitatẽ in corporẽ bus illis est terra, & aqua: ergo &c. SI DICAS qd̃ auferet grauitas. Cõtra. Hæc ē de natura terrę; sed Aug. dicit, qd̃ natura seruabit; ergo &c. ITEM. Vnumquodq; appetit qd̃ est magis sibi conueniẽs; sed locus cęli empyrei ē magis sibi conueniẽs: ergo appetit esse ibi: sed ĩclinatio ē appetitus naturalis; ergo &c. ITEM. Omne qd̃ q̃escit alicubi, hẽt uim ipsum ibi stabilitãtem; sed corpus gloriosũ quiescit in cęlo; ergo ibi stabilitur per aliquã uirtutẽ; sed uirtus stabiliẽs in loco inclinat ad locum determinatum: ergo &c.

CONTRA. Corpus illud est ꝓ oĩa obediẽs aĩæ: ergo si uolũtas illa pōt mouere ad oẽm dr̃iam positionis, & æque ad unã sicut ad aliã; ergo corpus gloriosum non magis inclinat ad unã, quã ad aliam. ITEM. Quod hẽt inclinationẽ ad unam partẽ, si mouet ad oppositã, mouetur cum fatigatione, & pœna: ergo si illud inclinaret sursum, & mouoret deorsum, esset ibi labor, & pœna. ITEM. Qd̃ appetit unũ locum, si extra illũ ponatur efficitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur indigens, & imperfectum: ergo si corpus gloriosum inclinaretur ad aliquem locum secũdum appetitum, aut impossibile esset, quod inde moueretur: aut si inde moueretur, esset imperfectum.

RESOLVTIO.

Eò inclinabit, quò anima uolet.

RESP. Dicendum, quòd habilitas ad motum sequitur inclinationem, & inclinatio appetitus est respectu perfectionis, qa propter illam est. Quoniam igitur corpus gloriosum totũ suæ existentiæ, & nobilitatis, & stabilitatis rationem trahit ab anima: ideo inclinatio eius est ad animam, non ad aliquid extra: & quoniam agilitas sequitur inclinationẽ, & anima potest mouere in omnem differentiã positionis, ideo & corpus habet habile ad oẽm situm: unde agilitas non inclinat ad aliquem locum determinatum, ut probatũ est: sed est promptitudo, ut corpus moueatur in omnem locum, ad quẽ uult mouere ãia: & concedendæ sunt rõnes adhoc.

AD ILLVD, quod obiicitur, quòd terra prædominat. Dicendum, qꝰ quia appetitus elementorum totaliter quietatur in illo corpore, ita quod nullum elementum in eo appetit suam sphæram: & ideo ablatus est terræ appetitus ille, & grauitas. QVOD obiicitur, quod natura seruatur, & uitium detrahitur. Dicendum, qꝰ uitium dicit omne, quod importat imperfectionem. AD ILLVD, qd obiicitur, quod appetit magis conueniens. Dicendum, quod hoc uerum est, si illo indiget: sed corpus gloriosum nullo indiget loco. AD VLTIMVM. Dicendum, qꝰ corpus stabilitur in omni loco per animam, & anima per Deum: & sic non indiget alia inclinatione.

DISTINCTIO L.

PARS PRIMA.

De statu & conditione damnatorum post iudicium quantum ad rationem & uoluntatem.

Ench. c. 111.

HIc oritur quæstio ex præmissis ducens originem. Supra enim August. loquens de malis in inferno damnatis, & bonis in cœlo glorificatis, dixit, quòd nec bonis uoluntas, nec malis facultas esse peccandi poterit. Et de bonis quidem constat, sed de malis, a quibus uoluntatem malam non remouet, quæritur quomodo sit uerum eos non posse peccare, immo quomodo uerum sit eos non peccare, cum malam habeant uoluntatem. Quidam autumant illam uoluntatem non esse peccatum, sed supplicium tantum. Alij uerò peccatum esse fatentur, sed per illud eos non mereri aliquam pœnam: quia non est ibi locus merendi. Illud ergo peccatum dicunt non esse meritum supplicij, sed supplicium mali meriti, quod in hac uita præcessit. De hoc autem August. ita dicit, Tempus acquirendi uitam æternam in hac tantum uita Deus hominibus dedit, vbi voluit etiam pœnitentiam esse fructuosam. Enchi. cap. 11 *Ideo hic pœnitentia fructuosa est, quia potest hic homo deposita nequitia bene viuere, & mutata voluntate merita simulque opera mutare, & ea gerere, quæ Deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit, habebit quidem pœnitentiam in futuro seculo de malis suis, sed indulgentiam in conspectu domini non inueniet: quia etsi erit stimulus penitudinis, tamen nulla erit ibi correctio uoluntatis. A talibus enim ita culpabitur iniquitas sua, ut nullatenus ab eis possit vel diligi, vel desiderari iustitia. Voluntas enim eorum talis erit, ut habeat semper in se malignitatis suæ supplicium, nunquam tamen recipere possit bonitatis effectum. Quia sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se malæ voluntatis reliquias habebunt: ita illi, qui erunt in supplicio æterni ignis cum diabolo & Angelis eius deputari, sicut nullam habebunt vlterius requiem, sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et sicut cohæredibus Christi dabitur perfectio gratiæ ad æternam gloriam; ita consortibus diaboli cumulabit ipsa malignitas pœnam, quãdo exterioribus deputati tenebris, nullo illustrabuntur interiori lumine ueritatis. Ex his apparet reprobos in inferno pœnitentiam sic gesturos, ut per eam prauam voluntatem non deserant: & illa maligna voluntas erit eis ad cumulum pœnæ: per quam tamen non merebuntur, quia nullus meretur, nisi in hac vita.* Mat. 25

Quare dicuntur tenebræ exteriores.

Hic quæri potest, quare illæ tenebræ, quibus inuoluentur mali in gehenna, dicuntur tenebræ exteriores. Quia tunc mali penitus extra lucem corporalem & spiritualem, scilicet Deum, erunt. Nunc enim etsi patiantur tenebras in cecitate mentis, non tamen penitus extra lucem Dei sunt, nec corporali luce priuantur. De hoc August. sic ait, Ira Dei, & in iudicio erit, & hic est in cecitate mentis, cum dantur mali

Super Psal. 6. sup illa uerba turbatus est a furore, oc. meus 1. Ti. 6

Universidad de Deusto Biblioteca

mali in reprobum sensum. Ibi exteriores tenebræ erunt, quia tunc peccatores penitus erunt extra Deum. Quid est enim penitus esse extra Deum, nisi esse in summa cæcitate? Si quidem habitat Deus lucem inaccessibilem. Hæ autem tenebræ hic iam incipiunt in peccante, cum ab interiori Dei luce secluditur, sed non penitus dum in hac uita est. Ecce quare ibi peccator dicitur pati exteriores tenebras, & non hic: quia ibi secludetur penitus a luce Dei, quòd non hic. Sed quomodo intelligenda est illa seclusio? An quia non uidebunt Deum per speciem? sed nec aliquis uidet hic Deum per speciem. An per dissimilitudinem, quam facit per peccatum inter Deum & hominem? sed & hic multi per grauia peccata elongantur a Deo. An quia Deum odiunt, ita ut velint Deum non esse? sed & hic multi Deum oderunt: de quibus scriptum est, Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Que est ergo illam elongatio? Sanè exteriores tenebræ intelligi possunt, quædam malignitas odij & uoluntatis, quæ tunc excrescet in mentibus reproborũ, & quædam obliuio Dei, quia tormentorum interiorum & exteriorum doloribus adeo afficientur & turbabuntur, ut ab illis ad cogitandum aliquid de Deo vix, vel raro, vel numquam mentem renocent. Vt qui nimio premuntur pondere, adeo stupescunt & turbantur, vt interim in aliam cogitationem non se extendant: sed illuc tendit impetus cogitationis, vbi sentitur vis doloris. Sed in hac vita nullus adeo malus est, vt penitus secludatur a cogitatione Dei: quia nec perdit appetitum beatitudinis, & quendam boni amorem, quem naturaliter habet rationalis creatura. Illas autem exteriores & profundissimas tenebras reprobos perpessuros post iudicium dicit August. opponens de illo diuite, qui in inferno positus, eleuans oculos, uidit Abrahã, & in sinu eius Lazarum: cuius comparatione coactus est confiteri mala sua, usque adeo, vt fratres roget ab his præmoneri: quod ante iudicium factum legitur. Sed post iudicium in profundioribus tenebris erunt impij, ubi nullam Dei lucem videbunt, cui confiteantur.

Psalm. 73.

Luc. 16.

Supra

SVPRA egit Magister de statu beatorum, in hac parte agit de statu damnatorum. Primò post iudicium. Secundò ante iudicium. ibi. *Preterea quæri solet, si reproborum animæ, &c.*) Prima pars habet duas. In prima determinat subuersionem uoluntatis. In secunda excæcationem rationis, ibi. *Hic quæri potest quare illa tenebræ, &c.*) & utraque pars duas hẽt. In prima opponit. In secũda uero dissoluit.

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An damnati uelint se peccasse?

AD intelligentiam huius partis secũdũ duo, quæ tãgit Magister, duo principaliter q̃runtur. Primò quæritur de subuersione uoluntatis dãnatorũ. Secũdo de excæcatione rationis. Circa primũ q̃runtur tria. Primò q̃ritur, utrũ dãnati uelint se peccasse. Secũdo utrum uoluntate deliberatiua dãnati malint non esse, quã esse. Tertiò, utrũ damnati mallẽt oẽs esse damnatos, quam quosdam damnatos, & quosdam beatos.

CIRCA qua sic proceditur, & ostenditur, ꝙ dãnati uellent se peccasse, quia Aug. de fide ad Petrũ dicit, ꝙ bonã habere nullatenus poterũt uolũtatem: sed nolle se peccasse est uoluntatis bonæ: ergo nõ poterũt hãc hr̃e: ergo si cõsiderabũt peccatũ suũ, eũ nõ possint nolle, necesse hãt uelle. ITEM. Volũtas hoĩs post mortẽ est inuertibilis, sicut uolũtas Angeli mali: sed Angelus malus uult se peccasse: ergo &c. ITEM. Sicut malitia inclinat uoluntatẽ ad malum, sic gratia ad bonũ: sed malitia remanebit in dãnatis, sicut & gratia in beatis: ergo sicut beati bona, q̃ semel uoluerunt, ſp uolunt ita dãnati ſp uolunt mala. ITEM. Quod quis dimittat actũ peccandi in p̃senti, nõ põt esse sine gratia gratiã data, multo fortius de peccãdi uoluntate: ergo si nulla gratia datur ipsis reprobis, nec natura melioratur, ergo peccandi uolũtatem nunquam amittunt.

CONTRA. Sap. v. Dicẽt intra se pniam agẽtes, &c. constat, ꝙ illa est consideratio seu uoluntas rõnis deliberãtis: ergo vĩ, ꝙ uelint se nõ peccasse. ITEM. Aug. in lib. 83. qõnum dicit. Videmus ferissimas bestias dolore pẽnarũ a maximis uoluptatibus abstinere: sed dãnati nõ ardentius appetũt, quã bestiẽ atroces, & maximè cruciãtur: ergo eorũ appetitus retrahitur, & sic &c. ITEM. Peccatũ nõ placebat, qa peccatum, sed pp libidinosam delectationẽ: sed in dãnatis exclusa est omnis libidinosa delectatio: ergo nul um peccatũ eis placet. ITEM. Mala uoluntas eo ipso, quod mala est, est contra Deum, & eo ipso, quod est contra Deum, est meritoria pœnæ: ergo semp merẽtur pœnã: & ita det semper eis pẽna augeri, & sic in infinitũ: sed sic non uidetur: ergo &c. ITEM. Voluntas mala eo ipso, qd mala, est inordinata: ergo quãdo exit in actũ nouũ, de nouo inordinatur. Sed nihil põt Deus relinquere inordinatũ: ergo si peccatũ nõ ordinatur nisi in pẽna: & ẽ noua inordinatio: ergo noua pẽna: & ita sem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

semper crescceret. ITEM. Esto, ꝙ dãnatis daretur libertas peccandi, nunq̃ fornicarẽtur, si redirẽt ad corpora, & locũ haberẽt: cõstat ꝙ nolint peccare, cũ magis horreant tantã pœnam, quam delectationẽ peccati: ergo vr &c.

RESOLVTIO.

Nollent damnati se peccasse, at non non detestatione peccati, sed displicentia pœnæ.

RESPOND. Dicendum, quòd mala uoluntas dicitur dupliciter, scilicet uno modo actu, alio modo habitu. Dico ergo, quod sicut timor seruilis in uiatorib. non aufert habitum malę uolũtatis, sed aufert actum: iste enim non uult luxuriari, quia timet puniri: de ipsa uoluntate tamen habitu non aufert: ꝙ patet, qa si speraretur impunitas, uellet utique luxuriari. Sic intelligendum est in damnatis, quod dolor pœnalis aufert ab ipsorũ uoluntate actu uoledi peccare: qa reuera dãnati no appetũt luxuriari, nec damnari ꝓ pœnas, quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse. hãt tñ habitũ uoluntatis malæ, ꝓ quam appeterent peccare, si non crederent se ex hoc puniri. Si ergo q̃ras, utrũ dãnati nolint peccasse: dico qd̃ nolũt nõ ꝓ hoc, qd̃ peccatum eis displiceat, qa iniustũ, sed qa eis displicet pœna iusta: & ideo mala habent uoluntatem hoc uolẽdo: & ideo adhuc uiuit in eis uoluntas peccandi, licet dolore pœnarum impediatur, ne exeat in actum suum. Et sic patet respõsio ad primum.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ uoluntas est inuertibilis. Dicendũ, ꝙ uerũ est de uertibilitate quantum ad habitum, in qua fit plena uersio: sed non est uerũ de uertibilitate quantum ad actum. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ malitia inclinat, sicut gratia. Dicendum, ꝙ nõ est simile, qa motus gratiæ ꝑficiatur in simili, & cõuenienti: sed motus libidinis in dissimili, ut in dolore: & ideo ꝑficitur: sed motus gratiæ cõsumatur. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, ꝙ abstinere a uoluntate peccandi non est sine gratia. Dicendũ, ꝙ loquẽdo de uoluntate habitu, non est sine gratia: sed de uoluntate actu, distinguendũ est: qa aut abstinet ab actu malo, quia cõtra Deum, & qa iniquũ, & hoc non est sine gratia gratis data: hæc.n. ꝑparat ad uiteriore grãtiã. Aut qa hoc est læsiuũ, sicut si aliqs dimittit fornicari, uel inebriari, qa amittit uisum: & talis est ꝓ naturam punitã. Similiter dico, ꝙ dãnati refugiunt ꝓ ꝓ timorẽ pęnæ. AD ILLVD, qd̃ obiicitur in contrariũ, ꝙ hãt ꝑniam. Dicẽdũ, ꝙ uerũ est: sed illa ꝑnia est stimulus pęnitudinis, nõ correptio uolũtatis: vñ si daretur libertas peccãdi, ut speraretur omno impunitas, dico, ꝙ peccarent: sed si deberent ita puniri pro aliis, q̃ facerent, sicut pro his, quæ fecerunt, nunq̃ uellent peccare.

AD ILLVD, qd̃ quæritur, utrũ habeant aliquam inordinatione actualẽ uoluntatis, põt dici, ꝙ sic: sed illa inordinatio est eis uersa in pœnã, sicut beatis bona uoluntas in gloriam: unde sicut isti non merentur amplius bona uoluntate, ita nec isti demerentur mala: & hoc dicit August. & habetur in litera.

Quę-

QVAESTIO II.

An damnati uoluntate deliberatiua mallent non esse, quàm damnatos esse.

VTRVM uoluntate deliberatiua damnati malint nõ esse, quàm sic esse. Et ꝙ sic, uidetur; quia dicitur. Apoc. ix. In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis. ITEM. Aug. ī Lib. d̃ miseria huius mũdi loquens de damnatis dicit. O mors, quàm dulcis esses, quibus tam amara fuisti: te solum desiderant, qui te uehementer oderunt. ITEM. Ratione uidet, quia maior est tristitia ex pœna, quam delectatio ex culpa; quia modicum habent gaudiũ, & magnam tristitiã: ergo si electio tortionis præelegit fugam magis nociui desiderio minus delectabilis, ut patet de illo, qui uult lucrari argentum, & fugit mortem, uidetur quod damnati malint omnino non esse, quàm sic puniri. ITEM. Si cederent in non esse, pœna esset mõmẽtanea: sed pęna cruciatus eorũ est æterna: ergo si pœna mõmẽtanea ꝑferenda ẽ ęternæ, sicut malũ finitũ infinito, ut &c.

CONTRA. Aug. in Lib. de libero arbitrio. Cõsidera quàm bonum est esse, ꝙ & beati, & miseri uolunt: magis tamen est esse, & esse miserum, quàm omnino non esse: cum tamen miser esse nolis. ITEM. Ratione Aug. Prę electio supponit electionẽ: sed non esse non est eligibile: quia omne eligibile habet apparentiam boni: sed ipsum non esse non habet boni apparentiam, quia quod apparet bonum, apparet esse: ergo. ITEM. Omis appetitus ordinatus est cõformis naturæ, quia natura appetit semper quod melius est: sed natura semper appetit esse, ut ipse Philosophus dicit, & nullo modo non esse: ergo &c. ITEM. Maius malum magis est fugiendũ: sed maius malum est quod magis adimit: sed corruptio in nõ esse adimit totum, pœna uerò non totum: immo multum relinquit: ergo magis fugiendum est non esse, quam puniri.

RESOLVTIO.

Tametsi simpliciter non magis appetendum sit non esse, quàm miserũ esse: ipse tamen damnatus simpliciter illud, quàm istud appetunt.

RESPONDEO. Ad hoc dicunt aliqui, quod damnati mallent non esse, quàm sic esse; sed appetitus eorum est inordinatus, & indiscretus, & phantasticus, quia sibi nociuum appetit, sicut & appetitus fabricatus, qui non uenit ex natura: sed ex phantastica imaginatione, quia existimat sibi prodesse, quod nocet sibi. Sic damnati, quia existimãt se habere quietẽ, si omnino non essent, appetunt magis nõ esse, quàm esse in pœnis: & hoc uidetur dicere Augu. Sed tamen sapiens dicit Eccl. iiii. Feliciorem utroque iudicaui &c. Et ipsa sapientia Matt. xxvi. Melius erat ei, si natus non fuisset homo ille. Et Hiero. dicit, quod melius est non uiuere, quàm male uiuere. IDEO dicẽdum aliter, quod non esse nullo modo est appetẽdũ appetitu ordinato, & recto; similiter nec esse dãnatum, uel esse infelicem: & si horũ aliquid appetatur, phãtasticus est appetitus, non ordinatio naturæ; sed

Universidad de Deusto Biblioteca

sed utrumque horum fugiẽdũ: & cum se habeant sicut excedẽtia, & excessa, utrumque altero magis est fugiendũ diuersis considerationibus. Quia enim non esse adimit totum bonum, pœna partem: ideo hoc magis est fugiendum. Simpliciter tamen loquendo, quia corruptio in nõ esse, in infinitum excedit pœnã intensiuè (in infinitum inquam secundum proportionem) pœna uerò extensiue in infinitum secũdum ueritatem: ideo credo quod magis appetendum esset, si poneretur in optione, omnino non esse, quàm æternaliter torqueri: loquor de appetitu, q̃ refugit incõmodum: hoc enim iudicat mens mea magis portabile: sicut decollationẽ magis, quàm diuturnam ignis aductionem. Verumtamen secundum appetitum honesti, quia cruciatus iniqui spiritus est ad gloriã Dei, utique malle deberet ignibus subiacere ad cõtinuam Dei laudem, quàm per omnimodã corruptionem manum Dei effugere. Concedo ergo, quod dãnati mallent non esse: & omnis homo recte debet illud appetere, considerata grauitate utriusque pœnæ: non tamen dico q̃d sit magis appetendum simpliciter: tamen ipsi simpliciter magis appetunt: & concedendæ sunt rationes ad hoc.

Ad rationes autem ad oppositum soluendo. Dicendum, q̃ Aug. procedit ea uia, qua corruptio in non esse excedit, scilicet intensiue. Ad illvd, quod obiicitur, quod prælectio supponit electionem. Dicendum, q̃ uerum est de illa, quæ est p modũ desiderii, non de ea q̃ est p modum fugæ. Ad illvd, q̃d obiicitur, quod natura desiderat semper esse. Dicendum, q̃ uerum est, & etiam ratio recta: tamen uera natura magis refugit pœnam æternam, quam momentaneam. Ad illvd, quod obiicitur, quod maius malum est, quod magis adimit. Dicendum, quod maius malum duplicitèr est. s. extensiuè, & intensiuè: & similiter magis adimere, & natura magis refugit semper esse in omnimoda miseria, quã omni bono priuari: sicut frequẽter dere, quã multum amamus, maluimus illam non habere, quam propter illam induere cõditionem seruilem.

Qvaestio III.

An damnati mallent omnes damnatos esse, quam quosdam damnatos, quosdã uerò beatos?

Vtrvm damnati mallẽt omnes damnatos esse, quã quosdam damnatos, quosdam beatos. Et quod mallent omnes esse damnatos, ostenditur. Primo per illud, quod communiter cõsueuit dici. *Solatium est miseris socios habere pœnarum.* Item. Hoc ostenditur per illud quod dicitur. Isa. xiiii. Surrexerunt de soliis Glo. Solatium est malorum multos socios habere pœnarum. Item. Aug. de catechizandis rudibus. Cautus esto, ne tibi aliunde hostis surrepat, q̃a solatium mali ualentissimũ suæ uoluntatis, cum quibus damnetur, inquirit: ergo illud est solatium malorum: si ergo ipsi quærunt & desiderant quod est ad solatium, patet &c. Item. Ratione uidetur, quia inuidia surgit ex defectu charitatis, & amore proprii boni: sed utrumque in damnatis est: ergo est in eis maxima inuidia: ergo si inuidus nullum uellet uidere bonũ, nec beatum: ergo damnati uellent, quod omnes una cum eis essent damnati magis, quã q̃dquidam essent damnati, quidã beati. Item. Sancti, & damnati ad inuicem inimici sunt propter hoc, quod damnati sunt inimici Dei: ergo cum damnati non diligãt inimicos, sed potius odiãt: & qui odit alium mallet ipsum uidere miserum, quam beatum: ergo &c.

Contra. Luc xvi. dicitur de diuite, quod rogabat pro fratribus ne uenirent in locum tormentorum: ergo cum damnati habeant multos contangineos in cœlo: ergo mallent eos esse in cœlo, quã in inferno. Item. Damnati, & si habeant malam uoluntam, non tamen perdiderunt affectionem naturalem: q̃ patet, quia impiissimi homines diligunt sibi proximos: sed in præsenti si pater miser habet filium miserum, non lætatur, sed magis tristatur de tali societate: ergo similiter in inferno. Item. Si damnati desiderarent aliorũ damnationem: ergo sicut crescere aliorum damnatio, ita & cõsolatio eorum, quia desiderium si compleatur, delectat animã: ergo post omnium damnationem erunt in maiori consolatione, quod est manifestè falsum: immo crescerет desolatio, sicut dicitur super illud Psal. iii. Desiderium peccatorum peribit. Glo. Nullo succedente solario. Item. Beatus adiectus multitudini electorum multiplicat gaudium: ergo ab oppositis damnatus amplificat mœrorem: sed sicut beatus desiderat amplificationẽ sui gaudii, ita damnatus diminutionem sui mœroris: ergo cum beati semper ueiint miseros puenire ad gloriam, dãnati refugiunt, ut aliqui descendãt ad eorum miseriam: ergo nollent beatos esse damnatos.

Resolvtio.

Magis primum, quam secundum, id que furore impatientiæ, & inuidiæ liuore.

Resp. Dicendũ, quod & si in damnatis aliquo modo remittãtur affectiones libidinosæ propter pœnarum magnitudinem, illæ (inquam) affectiones, quæ habent annexam delectationẽ: aliæ tamẽ affectiones, in quibus est pœnalitas, uigorantur, unde & si cessat actualiter affectus luxuriandi, & dominandi: tamen intenditur affectus, siue furor impatientiæ, & liuor inuidiæ: unde tũc dentibus suis fremẽt, & tabescent: & q̃n uigebit in eis odium, & inuidia: ideo uehemẽter tristabuntur, & tabescent in gloria electorum Dei: ideo ad satiandũ suam impiissimã emulationem, & hominum, uellent nullos esse beatos, imo omnes esse miseros. Et quia nec ipsi ad beatitudinẽ possunt pertingere, nec alios possunt a statu beatitudinis amouere: ideo in semetipsis uehementer tabescunt, & confunduntur. Concedendũ est, ergo quod generaliter loquendo, mallent oẽs esse miseros, quam ipsis existẽtibus miseris, aliquos esse beatos: & concedendæ sunt rationes ad hoc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ILLVD, quod obiicitur, de illo diuite, q̃ nolebat fratres damnari. Dicendum, q̃ quãuis in generali damnati nolint uidere beatos aliquos, sed omnes miseros: tamẽ quia specialius habent aliquorum amorem naturalem, & priuatum, nollẽt ipsos damnari, aliis existẽtibus in statu gloriæ: quia & si illi damnentur, tamen adhuc manet æmulatio, & occasio tabescendi: nõ sic esset de omnibus. Et per hoc patet sequens de affectione naturali: attamen nullos ita diligunt naturaliter, quin uellent eos esse damnatos, hoc pacto q̃ nulli essent beati. Et exemplum patet in illis, qui habent odium capitale, qui desiderant uitam consanguineorum: attamen uellent q̃ multi ex cõsanguineis essent mortui, ut possent effectum uindictæ de inimicis suis implere.

AD ILLVD, quod obiicitur, q̃ si desiderãt damnationem, &c. Dicendum, q̃ non desiderant damnationem quorumcumq; sed eorum, quibus inuident: propterea quia uidẽt eos eleuatos, ex quorum comparatione confunduntur, & isti sunt beati: & quia hoc obtinere non possunt, ideo non consequentur inde solatium, sed magnum suppliciũ.

AD ILLVD, quod refugiunt desolationem. Dicendum, q̃ sicut homo sanus, i quo est natura bene disposita, appetit cibaria sibi competentia, homo uerò infirmus appetit ea, quæ nocent, q̃ existimat ea prodesse: sic beati tamquam mente sani appetunt aliorum glorificationem, quæ uerè est eis proficua: damnati uero beatorum damnationem, quam existimant sibi utilem, & delectabilem, sicut inuidus alterius subuersionem. Attamen si euenisset, non propter hoc miseria eorum decresceret, imo succresceret. Multa enim uolunt impii, & peccatores, quæ si obtinerẽt, essent misériores. Ad hęc confirmanda multum facit auctoritas Aug. in ii. ca. ubi dicit, quod ira, odium, & cœcitas in damnatis excrescent.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An in inferno sint tenebræ corporales?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum, quę ritur, de exęcatione, siue tenebrositate damnatorum. De qua tria quæruntur. Primò quæritur, utrum sint ibi tenebræ corporales. Secundò, utrum sint in eis tenebræ spirituales quantum ad actũ cognoscendi. Tertiò, quantum ad actum memorandi.

QVantum ergo ad primũ sic proceditur, & ostenditur quod nõ erunt ibi tenebræ corporales: quia constat quod reprobi habent potentiam uidendi, uel etiam habituri sunt post iudicium: ergo cum uisus natus sit exire in actum, uidetur q̃ uidere debeant: sed non est uidere sine luce: ergo &c. ITEM. Boni uidebunt alios sanctos ad suã gloriã, maximè illos, quos conuerterunt: ergo similiter si mali debent inuicem confundi, maximè qui aliis malum exemplum dederunt, sicut Arrius: ergo similiter debent eos uidere.

ITEM, Lux naturaliter sequitur ignem; ergo ubi est aggregatio ignis, ibi & luminis: sed hæc est in inferno; ergo &c.

CONTRA. Math. xxii. Ligatis pedibus, & manibus proiicite eum in tenebras exteriores. super quo Greg. Si ille ignis lucem haberet, qui repelluntur in tenebras exteriores, mitti nequaquam dicerentur. ITEM. Rõne uidetur, quia sicut boni præmiãtur per uisum, ita mali similiter debent puniri: sed tenebræ plus grauant hoies habentes oculos ad uidẽdũ: ergo &c. ITEM. Dulce est lumen, & delectabile; ergo si damnatis est oĩs delectatio auferenda: ergo & omnis delectatio corporalis.

RESOLVTIO.

Erunt nempe, sed aliqualis luce permixtæ; vt videat vade tristentur.

RESP. Ad hoc respondet Isido. inquiens, ignẽ gehennæ habere lucẽ ad aliquid, ad aliquid non habere. Et hoc quidẽ uerũ est. Lucebit, inquit, ad desolationẽ, ut habeant unde doleant: sed nõ ad consolationẽ, ne habeant unde gaudeant. Ad quod intelligẽdũ, notandum: quod ignis est in triplici differẽtia. Est n. ignis purus, ut est in propria materia: & est ignis incorporatus, ut est in materia aliena, ut in terra, uel aere: & est ignis nõ tantum incorporatus, sed et pmixtus, ut ignis sulphureus, & fumosus. Primus est lux, & purè lucet, & abundãter. Secundus est ignis, carbo, & flãma: hic aũt lucet, & tenebrã expellit. Tertius est ignis, fumosus, & talis ẽ tenebrosus, & iste erit in inferno. Rursus notãdũ, quod lux illuminat oculũ ad uidẽdum: põt ergo illuminare ad uidendũ delectabilia, uel ad uidendum indifferentia, uel ad uidendum tristitia, & horribilia. Primo, & secundo mõ non erit illuminatio, sed tertio mõ rãtũ.

SECVNDVM hoc igitur patẽt obiecta. Nã rõnes probantes, q̃d nõ sit ibi ignis lucens, procedũt secundum lucis puritatẽ illuminantem ad delectãdum. Rõnes uerò probãtes, q̃d sit ibi ignis lucẽs, procedunt de luce cõiterisecundum quod tenebris fumositas est admixta, & illuminat ad desolationem, & horrorem.

QVAESTIO II.

An damnati cognoscent?

VTRVM erunt ibi tenebræ spirituales quãtum ad actũ cognoscendi. Et quod sic, uidetur; quia cœco ubicumque est, est tenebra: sed mali, & damnati sunt exęcęcati per malitiam, Sap. 2. Exęcauit eos malitia: ergo & cęcitas. ITEM. Aug. dicit super Psalm. 7. Ibi tenebræ exteriores erunt, quia penitus extra Deum erunt. Quid. n. est extra Deum esse, nisi in summa cęcitate esse? ergo erunt in summa cęcitate: & si hoc: nulla ergo erit ibi illuminatio spũa is. ITEM. Sicut itellectiua nata est illuminari ad uerum, ita affectiua inflammari ad bonum: sed affectiua oĩno priuatur calore, siue amore boni; ergo cognitiua lumine ueri. ITEM. Sicut affectiua delectatur in bonitate, sic cognitiua in ueritate: sed a reprobis aufertur oĩs delectatio; ergo & oĩs illuminatio, & cognitio ueritatis pari ratione.

CONTRA. Reprobi habent multorum cognitionem natura lem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem: sed nec pœna, nec culpa debet bona naturę destruere omno ergo aliqua ei eis cognitio remanebit. ITEM. Damnati habent remorsum conscientiæ, & uermen: sed conscientiam non remordet, nisi de peccatis, quæ cognouit; ergo &c. ITEM. Videt, ꝙ amplius sit in damnatis de luce, quam in uiatoribus, etiam seipsis: quod patet, quia multi interficiunt martyres arbitrantes se bene facere, multi credũt impune peccare: sed tũc certi erũt se fuisse deceptos; ergo lumen cognitionis eis accrescet: & si hoc, uidetur ꝙ Deus det nouas illuminationes damnatis.

ITEM. Vt qd' ialtẽ a parte speculationis tũ lumen sit in eis, quãtũ nunc, qa si priuatio luminis est per meritum peccati, & meritum, & demeritum est in potentia practica uel motiua, non in potentia speculatiua, ergo &c.

RESOLVTIO.

Nihil, quod possit eos delectare.

RESP. Dicendum, quod sicut est triplex actus lucis corporalis, scilicet manifestare, dirigere, & delectari: sic & in luce spirituali. Si loquamur quantum ad primum actum, sic dico qd nõ omno extra lucem erunt, qa aliqua erunt eis manifesta: sed illa solum, quæ faciunt ad cumulum pœnæ, alia non; & ideo ista lux est ad manifestandum tenebras, & ducens in tenebrositate: ideo non consistent in lumine. Si loquamur quantum ad secundum actum, qui est dirigere; sic dico ꝙ omnino erunt extra lucem, quia non poterunt dirigi; erũt enim extra omnem uiam, & tempus, & locum bene agendi, sicut dicitur Eccle. ix. Quia nec opus, nec ratio, nec scientia est apud inferos. Si quantum ad tertium, qui est delectari; sic dico similiter, quod erũt extra lucem omnino, quia nihil cognoscent actu, in quo delectentur: enim omnino absorpti a magnitudine pœnarum, ita ut non liceat eis cogitare alia delectabilia.

QVOD ergo dicuntur omnino excecari, & extra Deum esse, hoc intelligitur quantum ad directionem, & delectationem.

AD ILLVD, quod obiicitur, quod nullam habent cognitionem, quia nec affectus eorum habet boni amorem. Dicendũ, quod sicut non habebunt amorem boni honesti, sed commodi; sic nec cogitabunt de bono honesto, sed tãtum commodo. Vel dicendum, quod non est simile, quia plus corrumpitur per peccatum affectus, quam intellectus. AD ILLVD, quod obiicitur, in contrarium, ꝙ habẽt cognitionem naturalem, & cognitionem peccatorum. Dicẽdum, quod cognitio peccatorum nõ abolebitur: sed tamen nulla in eis cognitio exibit in actũ, quæ ad ipsorum nõ faciat cruciatũ, uel per se, uel per accidens.

AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ ampliorem habebunt illuminationem. Dicẽdum, quod aliqua peccata cognoscent, quæ modo non cognoscunt, non per noui luminis donationem, sed per pœnæ afflictionem: quia ut dicit Greg. Pœna aperit oculos, quos culpa claudit. AD ILLVD, quod obiicitur, ꝙ secundum intellectũ speculatiũ non est demeritum. Dicendum, quod uoluntas demeretur sibi, & omnibus potentiis animæ, & membris corporis: & ideo non tãtum punietur in seipsa, sed etiam in omnibus potentiis, & membris, licet ipsa puniatur principalius: & sic patet illud.

QVAESTIO III.

An damnati recordabuntur?

VTRVM in damnatis sint tenebræ spirituales quantum ad actum memorandi. Et ꝙ sic, uidetur per illud Eccl. ii. Malitia unius horę obliuionem facit luxuriæ, maximæ ergo maiorẽ obliuionem facit æterna pœna; & sic patet &c. ITEM. Hoc uidetur per illud, quod dicitur in litera. Exteriores tenebræ intelligi possunt quædam malignitas odii, q̃dã obliuio Dei, quæ tunc excrescent. ITEM. Hoc uidetur ratione, quia recte oblitus est, q̃ non hẽt copiam memorãdi: sed damnati nõ habent copiam memorandi, unde dicit Aug. in litera, ꝙ quia nimio dolore præmuntur, adeo stupescunt, & terrentur, ut interim mentem in aliam cogitationem non ferant: ergo &c. ITEM. Damnati erunt subiecti tempori secundũ illud Psal. 80. Erit tẽpus eorum in seculo: & et aliis infirmitatibus: ergo uidetur, ꝙ ex longitudine tẽporis possint omniũ obliuisci, sicut nunc uidemus in nobis.

CONTRA. Imago non tollet a damnatis: sed imago consistit in memoria intellectiua, & uolũtate respectu Dei; ergo saltem Dei habebunt memoriam.

ITEM. Constat, quod nõ habẽt remorsum nisi de peccatis præteritis: sed deh nullo abent remorsum, nisi de quo cogitant: ergo cogitant de peccatis præteritis; ergo & eorum memorantur.

ITEM. Hoc uidetur per illud, ꝙ damnati dicẽt Sap. v. Dicẽtes intra se pœnitentiam agentes: hi sunt quos aliquando habuimus in derisum: ergo rememorabuntur præteritorum. ITEM. Abrahã dixit diuiti. Recordare, quoniam recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala: sed hoc non dixisset, si non potuisset recordari: ergo &c.

RESOLVTIO.

Recordabuntur, sed unde dolebunt tantum, uel desolabuntur.

RESPONDEO. Dicendũ, quod adhoc facile est respondere, si reuocatur ad mentem distinctio præcedens: quoniam est recordatio aliquorum ad mæstitiam, & dolorem, & confusionem: aliquorum ad itineris directionem, aliquorum ad consolationem. Secundam, & tertiam non habebunt damnati, nec respectu Dei, nec respectu aliorum: quia non erit eis memoria Dei, uel ut conuertantur siue reuertantur ad ipsum, aut ut delectentur in ipso: Vigebit tamen in eis actus memorię, quantum ad primam. s. desolationem, quia semper habebunt memoriam peccatorum, quæ commiserunt, & Deiquem offenderunt ad suam confusionẽ: Nec hoc repugnabit pœnis; quia pœnæ exteriores ducent ad cogitandum interius suum demeritum: & ita recordatio illa non est eis uia lucis; sed tenebrarum: nec ponet hominem in statu bono coram Deo: sed potius

Universidad de Deusto Biblioteca

tius elongabit a Deo, & a uero lumine: & sic patent rationes ad utramque partem.

VERVMtamen illud argumẽtum, qd facit de tempore, & passibilitate dãnatorum, nõ ualet, qa sicut corpora passibilia erũt immortalia: ita & si anima sit subiecta uariationi passionum, adeo tamen erit actus memoranti conuersus ad ea, quæ spectãt ad pœnam: & adeo sine intermissione, quod non poterit anima obliuisci & illud magis patebit ultimo, cum agetur de uerme. Hæc autem sufficiant ad præsens, quibus intellectis, satis patet litera.

DISTINCTIO L.

PARS SECVNDA.

De statu, & conditione damnatorum ante iudicium quantum ad cognitionem.

PRæterea quæri solet, si reproborum animæ, quæ nunc in inferno cruciantur, notitiam habeant eorum, quæ circa suos in hac vita geruntur, & si aliquo modo doleant super infortuniis suorum charorum. Hanc quæstionem Augustinus commemorat, ex parte eam explicans, ex parte uerò insolutam relinquens: ait enim, Quæret aliquis, an ullus dolor tangat mortuos de his, quæ in suis post mortem contingunt: uel quomodo ea, quæ circa nos aguntur; nouerint spiritus defunctorum. Cui respondeo magnam esse quæstionem, nec in præsenti differendam. Veruntamen breuiter dici potest, quod est cura mortuis de suis charis, vt de diuite legitur; qui dum tormenta apud inferos pateretur, leuauit oculos ad Abraham, & inter alia dixit: Habeo enim quinque fratres: mitte aliquem ex mortuis, vt testetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. Habent enim mortui curam de viuis, quos sciunt viuere, quia nec in locis pœnarum uident eos, vbi diues sine fratribus erat: nec in requie beatorum, vbi Lazarum, & Abraham, quamuis longe, agnoscebat. Non tamen ideo consequens est eos scire, quæ circa charos suos aguntur hic, uel læta, uel tristitia.

Aug. super Psal. 102.

Ibi. Laudẽ meã ne tamẽ.

Lu. 16.

Quo-

Quomodo accipienda sunt, quæ de Lazaro, & Diuite leguntur.

Si quis autem quærat, quomodo intelligatur, quod de Lazaro & diuite legitur: Audiat Augustini responsum, dicentis, Si quis putat animas corpore exutas locis corporalibus contineri, cum sint sine corpore, non deerunt, qui faueant, & diuitem sitientem in loco corporali fuisse contendant, ipsamque animam corpoream præparasse linguã, & stillam de Lazari digito cupiisse. Sed melius est dubitare de occultis, quam litigare de incertis. Diuitem in supplicio, pauperem in refrigerio esse non dubito. Sed quomodo intelligatur diuitis lingua, digitus Lazari, flamma inferni, sinus Abrahæ, & eiusmodi, uix a mansuetis, a contentiosis autem nunquam inuenitur.

Aug. super Genes. ad li. 8. c. 5

Si se uident boni, & mali.

Solet etiam quæri, Vtrum uicissim se uideant illi, qui sunt in inferno, & illi, qui sunt in gloria. Sicut sancti tradunt, & boni malos, & mali bonos uident usque ad iudicium. Post iudicium uero boni uidebunt malos, sed non mali bonos. Vnde Gregorius. Infideles in imo positi, ante diem iudicij fideles super se in requie attendunt, quorum gaudia post contemplari non possunt.

Gregor. sup Lu. 16. in glo. Ho. 40.

De chaos inter bonos & malos.

Sed cum sancti malos in tormentis uideant, nonne aliqua compassione erga eos mouentur? nonne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole illud Euangelicum, quod Abraham diuiti respondit, Inter uos & nos chaos magnum firmatum est: ut hi, qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neque inde huc transmeare. Quid est illud chaos inter bonos & malos, nisi hinc iustitia, inde iniquitas, quæ nullatenus sociari ualent? Adeo enim sancti Dei iustitiæ addicti sunt, vt nulla compassione ad reprobos transire valeant, nulla pro eis inter sanctos fiat intercessio. Quomodo ergo inde volunt aliqui transire ad illos, sed non possunt? Quia si Dei iustitia admitteret, non fieret eis molesta liberatio eorum. Vel ita dicuntur uelle,

Lu. 16.

& non posse: non quia uelint, & non possint, sed quia etsi uellent, non possent eos iuuare. De hoc ita Gregorius ait, Sicut reprobi a pœnis ad gloriam sanctorum transire uolunt, & non possunt; ita iusti per misericordiam mente ire uolunt ad pœnitos in tormentis, ut eos liberent, sed non possunt: quia iustorum animæ etsi in naturæ suæ bonitate misericordiam habent, iam tunc auctoris sui, iustitiæ coniunctæ tanta rectitudine constringuuntur, ut nulla ad reprobos compassione moueantur.

Greg. sup Luc.

Quod uisa impiorum pœna non minuit beatorum gloriam.

Postremo quæritur, An pœna reproborum uisa deceloret gloriam beatorum; an eorum beatitudini proficiat. De hoc ita Gregorius ait, Apud animum iustorum non obfuscat beatitudinem aspecta pœna reproborum: quia ubi iam compassio miseriæ non erit, minuere beatorum lætitiam non ualebit. Et licet iustis sua gaudia sufficiant, ad maiorem tamen gloriam uident pœnas malorum, quas per gratiam euaserunt: quia qui Dei claritatem uident nil in creatura agitur, quod uidere non possint. Non est autem mirandum, si sancti iam immortales, reprobos uideant mentis intelligentia, cum prophetæ mortales adhuc uidere hæc omnia meruerunt. Egredientur ergo electi, non loco, sed intelligentia, uel uisione manifesta, ad uidendum impiorum cruciatus, quos uidentes non dolore afficientur, sed lætitia satiabuntur, agentes gratias de sua liberatione; uisa impiorum ineffabili calamitate. Vnde Esaias impiorum tormenta describens, & ex eorum uisione lætitiam bonorum exprimens, ait, Egredientur, electi scilicet, & uidebunt cadauera uirorum, qui præuaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, & erunt usque ad satietatem uisionis omni carni, id est, electis. Lætabitur enim iustus, cum uiderit uindictam.

Greg. sup Luc. 16 Filio recordare, hom. 40.

Vuiter. li. 8. c. 66. super Esa. in fi super illud, egredietur ex lo, &c. Esa. vl.

Ibid.

Supra

SVPRA determinauit Magister statũ damnatorum post iudiciũ quantũ ad rõnẽ, & uoluntatem. Hic incidenter determinat statũ ante iudiciũ, maximè quantum ad cognitionem. Et diuiditur hæc pars in tres. In prima determinat qualiter cognitio reprobarũ animarum se habeat ad nos. In secunda uerò qualiter se habeat ad beatos, ibi. *Quæritur etiam solet, &c.*) In tertia qualiter se habeãt beati ad reprobos, ibi. *Postremo quæritur, an uisa pœna, &c.*) Vltima pars habet duas partes. In prima ostendit, quod non minuetur gloria bonorum ex aspectu pœnarum. In secunda exprimit pœnas, quas uidebunt, scilicet uermen, & ignem, ibi. *Non est autem mirandum, &c.*

ARTICVLVS I.

QVAESTIO I.

An anima separata habeat usum potentiæ sensitiuæ?

AD intelligentiam huius partis duo quærũtur principaliter. Primò quæritur de cognitione animæ separatę. Secundò de uerme. Circa primum quæritur tria; Primò q̃ritur de cognitione eius per comparationẽ ad uirtutem cognoscentem. Secundò p comparationem ad statum uiatorum. Tertiò p cõparationem ad statũ beatorum.

VTRVM anima separata habeat usum potentiæ sensitiuæ. Et q̃ sic, uidetur. Primò auctoritate euãgelii, Luc. 16. Eleuans oculos uidit Lazarũ, &c. ꝓ illa, quæ ibi tanguntur, dicunt cognitionem sensitiuam, & per modum sensus: ergo &c. ITEM. Cassio. in Lib. suo de anima loquens de anima separata, dicit. Videt, audit, tangit, ac reliquis sensibus efficaciùs utitur, uel uiget. ITEM. Ratione uidet, quia tanto substantia per potentiã melius, & facilius operatur, quanto est liberior, & ab errore immunior: sed substãtia animæ rationalis separata habet potentiam cognitiuam, quia impossibile est destrui potentiam, quæ fundatur in substãtia perpetua. Et iterum. Substãtia liberior, q̃ & spiritualior: ergo ad actũ cognitionis liberior: ergo melius potest ea uti iam interiori, quã exteriori, quam nunc. ITEM. Constat, quod anima separata cognoscit res abstractas a conditionibus materialibus: cognoscit res sub conditionibus materialibus absente materia: & iterum cognoscit sub conditionibus indiuidualibus præsente materia, uel obiecto: hoc constat; ergo intelligit, & imaginatur, & sentit; ergo habet usum omnis potentiæ. SI VT DICAS, q̃ hoc facit per unam, & candẽ uim. Contra. Isti actus sunt maioris abstractionis, & minoris. Si ergo abstractio maior sit secundum gradus spiritualitatis potentiarum, & una potentia nõ habet gradus spiritualitatis maioris, & minoris: ergo necesse est, quod hoc faciat per tres potentias. ITEM. Si intellectus animæ separatæ potest hęc omnia, tunc uidetur, quod cũ frustra fiat per plura, quod potest fieri per pauciora, quod frustra dedit Deus tres potentias

Universidad de Deusto
Biblioteca

tias animæ. ITEM. Si potest totum intelligere quãtum ad istas tria: ergo deficientibus in nobis sensibus, nihilominus poterit cognoscere sensibilia: & est manifeste falsum, & contra experiẽtiam, & contra Philosophũ, qui dicit, ꝙ deficiente sensu necesse est scientiam deficere, quę est secundum illum sensum. SI TV dicas quod hoc habet anima separata potest totum per intellectum, non autem coniuncta. SI TV dicas quod hoc est propter molem carnis, obiicitur de statu Adæ, ubi anima non habebat carnem opprimẽtem: nec tamen hoc poterat suo intellectu, quia frustra haberet sensus. Contra. Sentire (ut uult Philosophus) est operatio coniunctis ergo cum facta separatione iam non sit animal, iam nõ erit operatio sensus. ITEM. Sensus siue interior, siue exterior ẽ potẽtia egẽs organo determinato: ergo est potentia alligata organo: ergo cessante organo non habet operationem. ITEM. Hoc uidetur experimento, quia cęcus habet potentiam uidendi, & amisso oculo non potest uidere: nec phreneticus recordari: ergo si perdit organum, potentia sensitiua, quando omnino separatur magis perdit operationem, quã quando organum solum laditur: ergo cessat omnis eius operatio. ITEM. In omni potentia cognitiua necesse est reperire agentem, & passibilem: & hoc per differentiam. Si enim differunt in intellectu, qui est potentia simplicior, & spiritualior, multo magis in potentia sensitiua: sed potentia sensitiua non diuiditur in agentem, & passibilẽ in sciergo necesse est, quod præter se habeat passibilẽ: sed hoc non est nisi organum corporale, quod recidit ad hoc quod homo cognoscat: ergo cum post separationem sit actiua sine passiua, & sine his duabus impossibile est potentiam cognitiuam fieri in actu: ergo &c.

1. Posteriori.

Cap. 1. de somno. etc.

RESOLVTIO.

Nullo sensu utetur anima separata, nec interiori, nec exteriori: sed potentia quadam intellectiua, officio horum omnium sensuum fungente.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ circa hanc quæstionem triplex fuit doctorum opinio. Quidam namque dixerunt, quod anima separata, cum trahat secum omnes potentias, omnibus utitur tamquam substantia liberior: nec dicunt esse credendum philosophis in hac parte: quia nec recte intellexerunt cognitionẽ post separationem animæ, nec ulterius unitatem, propter quã in una anima sunt tres potentię. ITEM. Rationalis, sensibilis, & uegetabilis in eadem substantia perpetuo radicantur, cum qua necessario separantur, quod philosophi non cognouerunt: sed sanctis & quoniam fides nostra dicit animas cruciari ignibus, & Cassiodorus dicit quod aliis sensibus efficacius ualent: ideo posuerũt animam usum omnium potentiarum habere. Secunda positio est quod anima habeat potentias sensitiuas, illa (inquã) quæ rationalis est, Sed quoniã omnes sensitiuæ exteriores uniuntur in origine in sensu communi, & distinguuntur in organis:

ideo necessario cum anima separatur a corpore recurrunt omnes potentiæ ad unam originem, scilicet ad sensum cõmunem, & per illum sensum potest anima libera, quod poterat per omnes alios exteriores ratione alligationis cum corpore, & illo utitur ad actus omnium sensuum: & ita utitur sensu interiori non solum intellectu: & iste sensus est, qui trahit secum phantasma, & ipsam potentiam. Et hanc positionem cõfirmant per Augu. qui dicit De spiritu, & anima, & xii. super Gen. ad literam, ꝙ anima trahit secum imagines rerum corporalium: & ideo per illas imaginatur, & cognoscit: ergo utitur potentia sensitiua interiori. TERTIA positio est, ꝙ aia rationalis separata nihil cognoscit nisi mediante potentia intellectiua: per illam autem potest cognoscere non solum intelligibilia, uel ea quorum habet species. s. omne illud ꝙ cognoscebant alię potẽtiæ propter sui libertatem, sicut unus angelus. Per potentias aũt sensitiuas nihil potest operari, sic nec per uegetatiuas: quoniã dependẽt ab organo corporali, sicut manifestum est intuẽti: ergo sicut corpore corrupto nihil operatur per potentias, q respiciunt uegetabilem: ita nihil operatur per potentias, quæ respiciunt sensibilem. Per intellectũ autem cognoscit res sub conditionibus materialibus præsente materia: & hoc ẽ sensus exteriores: & res sub cõditionibus materialibus absente materia, & hoc est imaginationis: & illas ẽt res cognoscit abstractis oĩbus materialibus: & hęc oĩa uere facit: Et ideo recte dr̃ aia separata sentire, imaginari, & intelligere non per diuersas potẽtias: sed ꝑ unã q potens est oĩbus his modis cognoscere, sicut ponere est in angelo, ut patet ex Secũdo I. l. Ad maiorẽ ãt intelligentiã est notãdũ, quod sicut in omni potẽtia, uel natura est aliqd quo ẽ fieri, & aliqd quo ẽ facere: sic & ĩ omni cognitione: & cũ hæc sit prima diuisio potẽtiæ ꝑ actiuũ, & passiuũ, necesse est ista differre: uerũtamẽ secũdũ gradus minoris, & maioris simplicitatis spũalitatis hãt maiorem, & minorẽ dr̃iam. Intellectiua namque pro eo ꝙ est spiritualior, & abstractior, hẽt utramque potentiã, q̃ respicit substãtiam spũalem: & ita ꝙ actiua est rõne ipsius, quo ẽ: & passiua rõne ipsius, ꝙ est s. materiæ, & formę. In potẽtia ãt sensitiua, q ẽ minus spũalis, actiua potentia est ex parte animę, & passiua ex organo: & ideo qa sensus non est sine actione, & passione: ideo sentire dicitur esse operatio coniuncti. Et iterũ. Cum actiua, nihil agat sine passiua, & quando anima amittit corpus, amittit passiuam respectu actus sentiendi: ideo impossibile est ꝙ aliquo sensu utatur siue interiori, siue exteriori, quandiu est separata. Hæc autẽ opinio magis est rationi consona, nec repugnat fidei, nec sanctorum auctoritati. Ponit enim ꝙ anima per potentiam intellectiuam intelligat, & cognoscat his tribus modis, quibus nunc, & angelus similiter: his (inquã) tribus modis a parte ei cognitę: & illud dicitur intelligere, & ima-

Dist. 8. art. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imaginari, & sentire secundum q̃ Sancti dicunt: & ita intelligẽdæ sunt auctoritates sanctorũ.

AD ILLVD ergo, qd̃ primo obiicitur de illo diuite. Dicendum, q̃ lingua illa non erat nisi lingua imaginatiua. Anima.n. defert imagines non tantum in potentia inferiori; sed ẽt cum separatur habet in memoria intelligibili, quę nõ eget organo corporali. AD ILLVD, qd̃ obiicitur de Cassio. Dicendum, q̃ non loquitur de sẽsibus exterioribus; sed de interioribus, qui nihil aliud sunt, quã ipse intellectus, prout habet modum apprehendi ipsorum sensuum. AD ILLVD, qd̃ obiicitur, q̃ anima separata est liberior. Dicendũ, q̃ uerum est quantum ad potentiam actiuam: sed quando caret passiua non potest operari, sicut nec ignis sine conbustibili, non p̃p imperfectionem sui ĩ se; sed p̃p hoc q̃ necessario exigit ad exeũdum in opus. AD ILLVD, quod obiicitur, quod cognoscit tripliciter. Dicendum, q̃ hoc facit separata per unam, & eandẽ potentiam, scilicet intellectiuã. Quod obiicitur de abstractione. Dicendum, quod hoc non facit diuersitatem, quoniã una potentia est secundum quã anima ordinat totam lineam prædicamentalem, & ascendit abstrahendo, siue resoluendo ab infimo usque ad supremum: & descendit componẽdo, seu comparando a generalissimo usque ad indiuiduum: solius enim potentiæ rationalis est comparare indiuiduũ ad speciẽ, & ciuitẽ considerare genus generalissimum: & ideo abstractio in his tribus actibus non est sufficiens ratio ad diuersificandum potẽtias; sed magis conuinctio peroptima, & decentissima, secundum quã factum est, ut anima quamdiu est in carne, habeat potentias secundum quas alligetur, & communicet corpori operationem suam, & in regendo, siue uiuificando, & in cognoscendo. Et sic patet quare intellectus non habet hoc posse, quamdiu est conuinctus propter alligationem, & ordinem, & connexionem potentiarum animę adise, & ad corpus: nõ sic autem cum est separatus: & sic patet totum.

QVAESTIO II.

An anima separata cognoscat, quæ circa nos aguntur?

DE cognitione animæ separatæ per cõparationem ad statum uiatorum. Et quæritur, utrum anima separata cognoscat ea, quæ circa nos gerũtur. Et quod sic, uidetur saltem de bonis Greg. quid est, quod non uident, qui uidentem omnia uident: sed tales sunt animę beatæ: ergo &c. ITEM. Hoc etiam uidetur de reprobis: quia Greg. narrat in Dialog. quod quidã malus homo prædixit locũ suę sepulturæ; & soluit, quod hoc fuit uirtute animæ quæ iam abstrahebatur a corpore; si ergo plus est cognoscere futura, quã præsentia: & tãto magis cognoscit, quãto magis est abstracta, patet &c. ITEM. Cõiter de vtraque: vt q̃ a utraq; hẽt potẽtiã in intelligendi, quæ non indiget adminiculo exterioris luminis, nec est arctata ad aliquid; ergo potest per istam cognoscere, q̃ circa

circa nos geruntur. ITEM. Quanto substantia liberior, tanto facilius, & certius exit in actum suum: ergo cum anima separata a corpore sit multo liberior quãm ei coniuncta, si poterat cõuncta cognoscere, q̃ sunt circa nos, poterit & separata.

CONTRA. Quod beatæ animæ nõ cognoscãt; uũ q̃ a beatæ aſę magis adhærẽt Deo, quam aliqui uiatores: sed aliqui uiatores ita adhærent Deo, quod parum, uel nihil sciunt de his, quę hic geruntur; ergo &c. ITEM. De damnatis uidetur: quia lumen cognitionis non accrescit in damnatis, immo potius obscuratur: sed cum dãnati erant hic, non poterunt cognoscere ea, quæ fiunt apud inferos: ergo nec modo poterunt cognoscere ea, quæ fiunt apud nos. ITEM. Quod nec isti, nec illi, uidetur; quia tam isti, quam illi habent potentiam cognoscendi finitam: sed ad hoc quod aliquid cognoscatur de nouo, necesse est præsentari ipsi uirtuti cognoscẽti: ergo si a nobis multum distant, & absentes sunt, patet &c. ITEM. Tam isti, quam illi diligunt nos; sed qui diligit alterum, congaudet in bonis, & contristatur in malis; ergo si mali non debent cognoscere unde gaudeant, nec boni unde doleant, uidetur quod nec isti, nec illi nos cognoscant. Et hoc confirmatum est per illud quod dictum est Iosiæ. 4. Reg. xxii. Dixit.n. dominus, quod auferret eum, ne uideret mala gentis suę.

RESOLVTIO.

Per coniecturam solum: uel per alterius relationem.

RESPOND. Dicendum, quod est aliquid cognoscere dupliciter, scilicet propria consideratione, & alterius instructione. Cognitio per propriam consideratione est duplex. Aut enim est rei ut præsentis, & per certitudinem. Aut est rei ut absentis, & per quandam coniecturationem. Similiter destructionis cognitio ẽ duplex. Aut.n. est p̃ reuelationem alterius, aut p̃ reuelationẽ Dei. Cũ igitur sit quadruplex modus cognoscendi: primus nõ est in animabus separatis quantum ad actus nostros, quãdiu sunt in locis sibi deputatis: distant.n. a nobis, nisi fortassis diuina p̃mission ueniant ad nos. Secundus uero, qui est p̃ quandã cõiecturationẽ, sicut nos facimus de illis, quos nouimus, cũ sint nobis absentes: in damnatis esse p̃t nõ ĩ bonis, quia huic admixtus est error, & dubietas. Tertius p̃ reuelationẽ põt esse in bonis, qui bus referunt angeli boni: & in malis q̃bus referunt dæmones, uel ipsi damnati. Quartus uero p̃ illustrationẽ, & reuelationẽ tm̃ in bonis. Vnde Aug. in lib. de cura pro mortuis agẽda. P̃nt (inquit) spiritus mortuorũ aliqua, quę hic aguntur, quę necessariũ est eos nosse, non solum præsentia, sed etiam præterita, & futura spiritu Dei reuelante cognoscere. Et Gregor. Fit in electis quoddam mirabile, ut etiam illos, quos hic numquam uiderunt, uel nouerunt, bonos cognoscant: non tamen omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia cognoscunt, sed quædam per reuelationem.

AD ILLVD ergo, quòd obiicitur, quòd omnia uident boni, quia uident uidentem omnia. Dicendum, quòd Gregorius intelligit de his, q̃ sunt eorum saluti necessaria. AD ILLVD, quod obiicitur de illo, qui præuidit locum. Dicendũ, quòd hoc potuit esse ex multa solicitudine, & animæ abstractione, uel etiam aliqua facta interius reuelatione. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd nõ indigent organo; & sunt liberri mæ. Dicendum, quòd quamuis non indigeant organo ad cognoscendum ea, quorum habent species, indigent tamen ad accipiendum de nouo, & cognoscendum maximè singularia. AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium, quòd sancti sunt ab his abstracti. Dicendum, quod non est simile, quia quamdiu sunt in carne, impediuntur a contemplatione Dei ex cõsideratione multa nostrorum actuum: sed iam beati nõ impediuntur. AD ILLVD, quod obiicitur, quod non habent maius lumen cognitionis. Dicendum, quòd sicut modo cognoscimus reuelatione, ita & ipsi, & consideratione similiter: sed certius considerant nos, quàm nos ipsos, quia nos hactenus cognouerunt, sed non nos ipsos. AD ILLVD, quod obiicitur, quod dolerent boni. Dicendum (sicut iam patebit) quod nec bonis tristitia, nec malis gaudiũ aliquod ex hoc esset.

QVAESTIO III.

An damnati & beati mutuo se se cognoscant?

DE cognitione animæ separatæ per comparationem ad statum beatorum. Et quæritur, utrum mutuo se cognoscant, scilicet damnati beatos, & econuerso. Et quòd sic, uidetur per illud Luc. 16. quòd diues positus in tormentis uidit Abraham: & Abraham econuerso uidit ipsum. ITEM. Gregorius. In fideles in imo positi, fideles super se in requie attendunt. ITEM. Ratione uidetur: quia opposita sibi inuicem comparata, & simul uisa, magis elucescunt, & etiam decorant uniuersum: ergo si mali habebunt pœnam eatenus intensam, qua potest cogitari, & similiter boni gloriam: & utraque intenditur respectu alterius: ergo utrique debent se mutuo uidere. ITEM. Constat quod boni gaudebunt, & laudabunt Dei iustitiam: mali similiter dolebunt de gloria amissa; ergo si non contingit gaudere, & dolere nisi de cognito, utrique cognoscent, scilicet boni seueritatem iustitiæ, & mali dignitatem gloriæ, sed boni hoc non uident in se, nec mali in se: ergo constat, quòd uident inuicem.

CONTRA. Inter eos est improportionabilis distantia: ergo si ad uisionẽ requiritur præsentia, uidetur, quòd non possint mutuo se uidere. ITEM. Gloria est qualitas spiritualis, sicut gratia: sed qualitas gratiæ non uidetur exterius a non habente: ergo nec gloriæ. ITEM. Consideratio pœnæ incutit terrorem, & consideratio gloriæ generat gaudium: sed in malis nullum erit gaudium, in bonis nullus terror: ergo &c. Si dicas, quod recipitur secundum modum recipientis, non recepti: & ideo in malis generat eõ fusionem, & in bonis gaudium: ergo si hæc duo debet esse post iudicium: ergo post iudicium se cognoscent, quod est contra Gregoriũ, ut habetur in litera. ITEM. In bonis est compatio de bonitate naturæ: ergo si non tollitur bonitas naturæ: ergo maximè uigebit in eis compassio: ergo uidetur, quod si uideant tormenta malorum, qd̃ maximè doleant. Et hoc uidetur Gregorius dicere, & habetur in litera, quod uolunt transire per affectũ misericordiæ.

RESOLVTIO.

Vtique; illi ut magis tristentur; hi ut uehementius gaudeant.

RESPOND. Dicendum, quòd consideratio, siue cognitio gloriæ beatorum, est miseris, & reprobis pœna: & consideratio, siue cognitio pœnæ reproborũ, est electis gaudium: quia illi cõsiderãt gloriã sub ratione amissionis, isti pœnam sub ratione diuinæ ultionis. Vnde lætabitur iustus, cum uiderit uindictam. Quoniam igitur gloria electorũ semper manet, & post iudicium erit copiosior: ideo electi & nunc, & tunc uident pœnam damnatorum, secundum quod dicitur Isa. vlt. Vident (in quam) in Deo, siue in speculo æterno, cum faciat ad eorum gloriam cumulandam. Reproborum pœna similiter post iudicium intendetur, & adeo intendetur, ut beatorum gloriam non liceat eis considerare, nec ab eis auxilium petere, ut diues petiit, quia tormentorum suorum magnitudinem non poterunt sustinere, ita quod liceat aliis uacare: immo absorbebuntur totaliter a pœnis. Concedẽdæ ergo sunt rationes, q̃ mutuo se cognoscant.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium, quòd est inter eos improportionabilis distantia. Dicendum, quod non agnoscunt mali bonos per intuitum pœnitentiæ, sed per considerationem intelligentiæ; boni uerò malos in speculo, & in Deo. AD ILLVD, quod obiicitur de gloria. Dicendum, quòd non uident ipsam gloriæ essentiam, sed considerant requiem: quia illi quiescunt, & gaudent: sed ipsi laborant, & dolent: & cognoscunt; sicut infirmus cognoscit sanitatem alterius, quã non habet. AD ILLVD, quod obiicitur, quòd generat dolorem, &c. patet responsio, quia consideratio bonorum non est in pœna, quia afflictiua: seu fertur ulterius, quia iusta, & optime, & digne inflicta: & talis consideratio amanti generat gaudium. Similiter nec consideratio malorum sistit, idest permanet in bono gloriæ, quia bonum: sed quia perditum: & hæc consideratio generat dolorem. AD ILLVD, quod obiicitur, quod post iudicium uidere debent, &c. Dicendum, quòd tũc maiori pœna erunt absorpti, ut iam non liceat eis cogitare gloriæ dignitatem: semper tamen in

Universidad de Deusto Biblioteca

in mente habebunt eius amissionem, & carentiam, ut tristentur. AD ILLVD, q obiicitur, quod compati est de bonitate naturæ. Dicendum, q hoc non est uerum generaliter, nisi intelligatur de natura passibili.

ARTICVLVS II.

QVAESTIO I.

An damnatis insit uermis materialis?

CONSEQVENTER quantum ad secundum articulum quæritur de uerme, qui erit in damnatis: & circa hoc tria quæruntur. Primo queritur, utrum damnati habeāt uermem materialem, siue corporalem. Secundo utrum sit in eis uermis spiritualis. Tertio, quæritur, utrum uermis ille sit inuariabilis.

CIRCA quam proceditur, & ostenditur q uermis ille sit materialis. Eccl. vi. Vindicta carnis impii ignis, & uermis. Et Iudith ult. Dabit ignē, & uermes in carnes eorum: ergo si in carne nō est nisi uermis materialis, patet &c. ITEM. Dānati resurgent cum pœnalitatibus, & deformitatibus: ergo habebūt corpora putrefactibilia, sicut nunc habent: sed ex corpore putrefactibili generantur uermes: ergo &c. ITEM. Pęna uermis semper annectitur pœnæ ignis, uel ut in pluribus locis scripturæ patet. Sed ignis non tātum est spiritualis: sed etiam materialis: ergo uidetur similiter q uermis: igne enim punitur corpus, & anima: ergo similiter & uerme: ergo uidetur, q sit materialis.

CONTRA. Esa. xiiii. dicitur de diabolo. Operimētum tuum erunt uermes: sed cōstat quod diabolus non habet uirtutē materialem: ergo &c. ITEM. Nullus uermis materialis ē immortalis, cū habeat formam corruptibilem: sed uermis ille nō moritur, sicut dicitur ultimo Isa. ergo &c. ITEM. Vermis materialis & in sua remorsione, & in sua origine aliquid minuit de substantia corporis; ergo si corpus illud non est imminuibile, non est circa illud talis uermis. ITEM. Ibi erit multo intensior ignis, quam sit hic: sed uermes in isto igne nō possunt uiuere: ergo nec in illo poterunt. Si tu dicas, quod hoc est per miraculum: ergo tunc cum non patiantur ab igne, uidetur habere corpora gloriosa, & incorruptibilia. Si dicas quod renascuntur, quæro quomodo, cum non sit ibi solis latio, & maxime putrefactibilia per uirtutem supracęlestem habeant generari.

RESOLVTIO.

Non corporalis; sed spiritualis.

RESPON. Dicendum, quòd Aug. xx. de ciu. Dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam enim noluerunt intelligere uermem illum esse materialem propter uerbum scripturæ. Alii uero rationem sequentes noluerunt dicere, quod uermis ille sit spiritualis: & horum opinionē dicit sibi magis placere: & ex quo sibi magis placet, & nobis similiter det placere. Vnde concedēdę sunt rationes, quod uermis ille non sit materialis.

AD ILLVD, quod obiicitur in contrarium per similitudinē ignis. Dicendum, q sicut ignis materialis affligendo corpus; affligit, & punit animam ei unitam: sic uehemens dolor, & remorsus, siue tristitia animæ redundat in corpus, quia Prouer. 17. Spiritus tristis deseccat ossa. Quoniam igitur erit in damnatis magnus conscientiæ remorsus; & dolor; ita ēt ut redundet hæc mœstitia in carnem: ideo uere dixit scriptura q daret Deus uermem in carnē eorum: & expressit multum ad terrorem carnalium, qui magis horrent pœnam carnis, quam animę. Vel posset dici, quod caro ibi dicitur opus carnale: & hoc est opus peccati, ex quo generatur uermis spiritualis. AD ILLVD, quod obiicitur, quod habebunt deformitatem. Dicendum, quòd uerum est, sed non putrefactionē. VLTIMVM solutum est de igne, quia ignis ab exteriori procedit ad intima, uermis ab intimis ad exteriora: & ideo ignis est materialis, sed uermis spiritualis.

QVAESTIO II.

Ad quid sit uermis iste spiritualis damnatorum?

VTRVM in damnatis sit uermis spiritualis, & quæritur pro quanto dicitur in eis esse uermis. Si quia est in eis dolor mordens: sed in pœnitentibus est maximus dolor de peccatis: ergo & maximus uermis. ITEM. Aliqui ita sunt peruersi, quod lætantur cum male fecerint, & exultāt; adeo ut nullum remorsum, aut dolorem sentiant: ergo si damnati sunt magis peruersi quām uiatores, uidetur quod nullum omnino habeāt remorsum. ITEM. Aliqui sunt ita excæcati, & obstinati in malo, q nullum omnino sentiunt remorsum: sicut hæretici, qui moriuntur pro hæresi sua tuēda: sed damnati sunt magis obstinati, & excæcati: ergo &c. ITEM. Si habent dolorem aut de pœna, aut de culpa. Si de pœna, tunc ergo non differt uermis à pœna ignis: quia ignis non punit, nisi quia dolet. Si de culpa, aut uoluntate deliberatiua, aut naturali, siue synteresi. Sed nō deliberatiua: quia sedm illā non pœnitent, imo perseuerat in eis peccādi uoluntas. Nō sedm synteresim, quia synteresis in aliquibus uiatoribus est præcipitata: ergo uidet in eis penitus extincta. Et hoc uidetur per rationem: quia sicut fomes se habet ad malum, sic synteresis ad bonum: sed omnis fomes omnino extinctus est in beatis: ergo synteresis in dānatis. ITEM. Quæro, cum uermis nascatur ex putrefactione, & rodat; qua metaphora dicitur uermis conscientiæ, cum illa non putrescat.

SED CONTRA. Quod in damnatis sit uermis spiritualis, siue dolor, uidetur: quia super Eccle. 8. Vindicta carnis impij &c. Glos. uermis est sera sceleruṁ pœnitētia. Et Aug. de fide ad Petrum dicit, quod habebunt hoc supplicium. ITEM. Ratiōe uidetur, quia synteresis naturaliter remurmurat contra malum: sed uitium non demit extrema naturæ uestigia; ergo &c. ITEM. Quæcunque faciunt ad pœnam damnatorum, debent esse in eis; sed hæc remurmuratio synteresis auget eorum pœnam; ergo saltem actus ille non debet tolli. ITEM. Omnis creatura secundum q natura, deseruit creatori; ergo si uoluntas rationalis secundum quod natura, est recta; ergo ei deseruit: sed crea-

Universidad de Deusto Biblioteca

tura creatori deseruiens armatur in tormẽtum contra iniustos: ergo &c.

RESOLVTIO.

Ad remorsum conscientiæ; propter peccatus quod finaliter remansit in eorum anima.

RESPON. Dicendum, quod ipsa translatio uermis ad dolorem spiritualem, manifestat, in quibus, & quomodo sit uermis: si attendatur ratio transferendi. In uerme enim materiali consideratur origo, & morsio: orit (inquã) ex putrefactione, & mordet illud, in quo oritur: sic in spirituali dolore non quilibet dolor, est uermis, sed qui nascitur ex putrefactione peccati: & tunc peccatum dicitur putrefactiuum, quando anima in eo requiescit finaliter. Rursus. Oportet quòd sit in dolore morsio: hæc autem est ex cõcursu duorum mouentium sibiinuicem obuiantium, & resistẽtium. Ista duo mouentia sunt in homine, uoluntas naturalis, & deliberatiua: quarum utraque mouet. Ista concurrunt per conscientiam, dictantem aliquod factum esse indebitum: & tunc obuiant, quando naturalis detestatur indebitum, & deliberatiue placet: tunc autem resistũt, quãdo utraque in suo actu uiget: & quod illa efficaciter detestatur, altera ei immutabiliter adhæret. Secundum hoc ergo patet, in quibus est uermis, & quando. Nam deficiente concursu qui est per peccati conscientiam, non est uermis: sicut in hæreticis, & in his qui credunt, peccando benè fecisse. Deficiente obuiatione non est uermis, utputa in his, qui dolent de culpa secundum uoluntatem non tantum naturalem, sed etiam deliberatiuam, ut sunt pœnitentes. Deficiente resistentia, non est uermis, utputa quando uoluntas tanta delectatione fertur in peccatum, quod absorbet motum uoluntatis naturalis, ut non sentiat: Et sic patet, quare uermis deficit aut propter defectum putrefactionis iniustis, aut concursus in cæcis, aut obuiationis in pœnitentibus uerè, aut resistẽtiæ, ut in his, qui peccãt ex magna libidine: Et ex his patet quòd in damnatis uigebit uermis, quia ibi erit peccati putrefactio ex hoc, quod peccatum finaliter remansit in anima eorum. Ibi erit etiam concursus propter peccatorum apertissimã uisionem, ibi erit etiam obuiatio propter uoluntatis deliberatiuæ obstinationem, & synteresis remurmurationem. Ibi erit etiam resistentia: quia delectatio peccati erit ablata per pœnę acerbitatẽ: & ex hoc ipsius synteresis actio fortificata: & ex hoc uermis mirabiliter rodens, & puniens.

AD ILLVD uero, quod obijcitur, quod synteresis est extincta in damnatis. Dicẽdum, quod synteresis triplex est actus. Primus quidem est instigare ad bonum: & ille quidem ablatus est a damnatis, quia non est amplius locus benefaciendi. Secundus qui est retrahere à malo faciendo: & ille extinctus est in dæmonibus propter improbam malitiam uoluntatis eorum. Tertius, qui est remurmuratio contra malum factũ: & ille manet in eis iusto Dei iudicio, tamen secundum istũ actũ in damnatis non remurmurat malo, quia culpa, uel quia inhonestũ, sed quia ex hoc punitur: unde isto aliquo modo est extinctus: & quia dæmones nondum sentiunt acerbitatem pœnarum intẽsè, ut damnati: ideo non habent ita remorsum. Sanè tamen posset dici quod synteresis remurmurat malo facto: quia indebitum: ipsa enim nõ confert culpam ad pœnam: & pręterea respicit honestum, non commodum: & iterum ipsa uoluntas deliberatiua detestatur malũ culpæ propter pœnam: nollet enim impius peccasse, uel fecisse: unde tot mala habet necesse pati: uel saltem mallet nunquam habuisse delectationem, quàm esse in tanta miseria, & dolore. Vnde soluẽdum est, quod quantum ad istum actum: quia pœnalis synteresis est & Dei instrumentum ad flagellandum iniquos, & non extinguetur: & quòd remorsus modo non sic in dæmonibus intensus est propter defectum resistentiæ, quoniã modò delectantur in culpis.

QVAESTIO III.

An æquus & idem semper erit uermis hic damnatorum?

VTRVM uermis ille sit inuariabilis. Et quod sic, uidetur: quia culpa est inuariabilis, & pœna respicit culpam: ergo cum hic uermis sit pœna, patet &c. ITEM. Ignis continue affligit, & æqualiter: ergo similiter uidetur quòd & uermis. ITEM. Omne uariabile terminabile est: sed uermis ille est interminabilis: ergo &c.

CONTRA. Vermis est ex recordatione peccati: sed nõ simul peccata recolent, cum non sint deiformes: ergo successiue: sed maiori pœnæ maior debetur remorsus; & ubi hoc, ibi uariabilitas; ergo &c. ITEM. Si uermis est, corrodit: sed quantò aliquid diutius roditur, magis debilitatur, & magis grauatur: ergo pœna malorũ semper crescit. ITEM. Si semper rodit, cum non sit infinitum bonum quòd adimit: ergo aliquando adimeret totum: sed hoc est impossibile: ergo &c.

RESOLVTIO.

Æqua semper, & eadem erit in damnatis peccatorum suorum memoria: igitur & uermis, sine remorsus illorum æquus & idem.

RESPON. Dicendum, quòd in isto Dei iudicio (sicut dictum est supra) fiet; ut mali simul omnia peccata memorentur, ut de omnibus cõtinue torqueãtur: & ideo uermis est pro omnibus, & non intensior nunc, quàm ante.

AD ILLVD, quod obijcitur de ademptione. Dicendum, quòd sicut egressus continuus alicuius ab aliquo est duplex: uel per innouationem secundum partem, ut ramus à fonte, & motus à motore: aut eiusdem continuatione, ut ramus à radice, & radius a sole. Sic ademptio continua uel per noui ablationem, sicut ignis consumit, & comburit ligna: uel per eius continuationem, sicut ignis infernalis corpus, & dolor animum: Et sic uermis continue rodit, & illud melius supra patet de pœna ignis: & per hunc modum intelligendum est de pœna uermis.

Universidad de Deusto Biblioteca

LIBRI QVARTI

Concludit & epilogat.

HAec de pedibus ſedentis ſuper ſolium excelſum (quos Seraphin duabus alis uelabant) ſcriptori, etſi non auditori, commemoraſſe ſufficiat: qui facie exorſus ſedentis, per media ad pedes uſque, uia à duce, peruenit.

IN iſta parte circa literã quæritur, qualiter intelligitur illud uerbum ultimum, *pedibus ſedentis*: Et primo quæritur, quis ſit ſedens, & quid ſolium, & quę uia. Reſpon. Dicendum, quòd ſedẽs iſte Deus eſt, ſiue Chriſtus, qui requieſcit in ſumma pace, quę exuperat omnem ſenſum. Solium autem poteſt dici ſancta ſcriptura propter ſui eminentiam: etiam anima ſancta, quæ dicitur ſedes ſapientiæ: aut certè glorioſiſſima uirgo Maria, in quãm deſcendit ad habitandum dominus: uel etiã natura aſſumpta, in qua poſuit tabernaculum ſuum. Facies autem huius eſt maieſtas diuinitatis, quã uidebimus, cum erimus glorioſi. Pedes uerò, ſiue uia ſunt opera finalia, quæ ſunt uelata, ſicut illa, quæ pertinent ad finem mundi. Media uerò inter Dei magnitudinem æternam, & noſtram magnificationem futurã ſunt opus creationis, & redemptionis. Incipit igitur Magiſter a facie maieſtatis in Primo, & decurrit per media ĩ Secundo, & Tertio, & terminauit in pedibus, ſiue in imis in Quarto. Iſti autem pedes nunc ſunt uelati, ſed tunc diſcooperientur, quãdo facies manifeſtabitur: hoc autem erit quando Deus ita erit conſpicuus, ut uideatur a ſingulis nobis in ſingulis nobis: uideatur ab altero in altero: uideatur in ſe metipſo: uideatur in creaturis omnibus: uideatur etiam per corpora in omni corpore, quocunque fuerint ſpiritualis corporis oculi, acie peruenente, directi. Tunc uidebimus; amabimus, laudabimus; tunc apparebit Chriſtus uita noſtra: & nos apparebimus cũ ipſo in gloria: ad quam nos perducat pontifex, & præcurſor noſter Ieſus Chriſtus filius Dei, & beatæ Mariæ dominæ, & adiutricis noſtræ, ſua pia miſericordia: cui eſt benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & uirtus, & fortitudo per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS QVARTI LIBRI.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu X x Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sss Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.
Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo.

Omnes ſunt quaterniones, præter O ooo, Duerniones.

VENETIIS
Apud Georgium Angelerium, ſumptibus Signi Seminantis. MDLXXIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca